EPICTETI
STOICI PHILOSOPHI
ENCHIRIDION,

Unà cum

CEBETIS *THEBANI*
TABULA.

Accessêre

ARRIANI
COMMENTARIORUM

de Epicteti *dissputationibus Lib. IV.*

Omnia

HIERON. WOLFIO INTERPRETE,

cum ejusdem annotationibus.

Item

PORPHYRII
PHILOSOPHI PYTHAGORICI

De abstinentia ab animalibus necandis libri quatuor,
Ex nova versione; cui subjiciuntur
notæ breviusculæ.

Ejusdem liber *De vita* Pythagoræ *& Sententiæ ad intelligibilia ducentes: De antro Nympharum quod in Odyssea describitur.*

LUCAS HOLSTENIUS *HAMBURGENS.*
Latinè vertit.

Dissertationem de Vita & Scriptis Porphyrii, *& ad vitam* Pythagoræ *observationes adjecit.*

Cum Indicibus in Arrianum *&* Porphyrium *locupletissimis.*

CANTABRIGIÆ:
Ex celeberrimæ Academiæ Typographeo.
Impensis G. Morden *Bibliopolæ.* 1655.

5 4 0
3
3,5 2 0

0 (7 7 4 (8 (3 2 (4 4
32
66
114
110
44

650
20
13000
12
26000
13
2 | 1560 | 26 (1300 650
12
36 10
0

3
0
4

K

526 L 7
1—2

(The two tracts in this vol. published together.)

EPICTETI
STOICI PHILOSOPHI
ENCHIRIDION,

Unà cum

CEBETIS *THEBANI*
TABULA.

Accessère

ARRIANI
COMMENTARIORUM

de Epicteti *disputationibus Lib. IV.*

Omnia

HIERON. WOLFIO INTERPRETE,

cum ejusdem annotationibus.

Item

PORPHYRII
PHILOSOPHI PYTHAGORICI

De abstinentia ab animalibus necandis libri quatuor,
Ex nova versione, cui subjiciuntur
notæ breviusculæ.

Ejusdem liber *De vita* Pythagoræ *& Sententiæ ad intelligibilia ducentes: De antro Nympharum quod in Odyssea describitur.*

LUCAS HOLSTENIUS *HAMBURGENS.*
Latinè vertit.

Dissertationem de Vita & Scriptis Porphyrii, *& ad vitam* Pythagoræ *observationes adjecit.*

Cum Indicibus in Arrianum *&* Porphyrium *locupletissimis.*

CANTABRIGIÆ:
Ex celeberrimæ Academiæ Typographeo.
Impensis G. Morden *Bibliopolæ.* 1655.

STOICI PHILOSOPHI
ENCHIRIDION,
Cum cæte-
rorum
OPUSCULIS THEOLOGICIS,
PRÆLIA.
Accedunt
ET
COMMENTARIORUM
de Stoicæ differentiis Lib. VI.
Omnia
ARRIANO NICOMEDIENSE INTERPRETE.
cum præfatione annotationibus.
Lugduni

EPICTETI
STOICI PHILOSOPHI
ENCHIRIDION,
Unà cum
CEBETIS THEBANI
TABULA.
Accessêre
ARRIANI
COMMENTARIORUM
de EPICTETI *Disputationibus Libri IV.*

Omnia

HIERONYMO WOLFIO
Interprete, cum ejusdem Annotationibus.

Cum locuplete rerum & verborum in singulis memorabilium indice.

Editio nova, prioribus correctior.

CANTABRIGIÆ:
Ex celeberrimæ Academiæ Typographeo.
Impensis G. MORDEN, *Bibliopolæ.*
ANN. DOM. MDCLV.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

3 B 94

Ad Lectorem.

AMICE LECTOR,

QUum exemplaria Arriani cariùs venire, & à plerisque ſolicitiùs deſiderari animadvertimus, novam hanc editionem aggreſſi ſumus, & ſtudiis & rationibus probæ juventutis conſultum cupientes; nè ſc. aſſeclis Stoicæ philoſophiæ, quæ omnium proximè ad Chriſtianiſmum accedit, idonea deeſſent librorum adminicula. Quid in ea præſtitum ſit ſi requiras, ſcias nos, quod noſtrarum partium eſt, quantâ fieri potuit curâ & induſtriâ adnixos eſſe, ut opus hoc caſtigatiſſimum è prelo prodiret; ideóque relegendis & examinandis ſchedis non vulgarem diligentiam adhibuiſſe. Editionem Arnoldi Mylii, qui verſionem & notas Wolphianas publici juris fecit, laudabilem ſanè & ſatìs accuratam ſequuti ſumus. Libros manuſcriptos aut impreſſos conquirere & conferre operæ pretium non duximus, cùm pridem Hieron. Wolfius id curioſiùs feciſſet in interpretatione ſua adornanda: ait enim in Præfat. annot. in Enchiridion, *ſe duabus verſionibus & quinque codicibus Græcis uſum fuiſſe. Hieron. inquam Wolfius, vir Græcarum literarum peritiſſimus, & ſiquis alius in vertendis bonis authoribus exercitatiſſimus ſimul & feliciſſimus: ut qui Zonaram, Nicetam Choniatem, Nicephorum Gregoram, Iſocratem, alios Latinâ civitate donavit. Diffitendum non eſt quamplurimas mendas in hoſce diſſertationum libros irrepſiſſe, quarum maximæ parti idem doctiſſimus vir medicam manum adhibuit, de nonnullis plane deſperavit ipſe, poſterorum curæ reliquit. Quocirca mirum nobis videtur, tantum præſertim Philoſophum, in quo emendando, ſupplendo, reſtituendo tam utilis opera impendi potuerit, tandiu quaſi neglectum jacuiſſe, & inter tot literarum lumina neminem hactenus inventum, qui Arrianum an Epictetum perpetuo commentario illuſtraret.*

ret. *Sed non eſt cur valdè conqueramur: Mutila, depravata, inverſa, quæque prudenti lectori moleſtiam creare poſſint non admodum multa ſunt, & ſenſus cæterôqui ſatis obvius eſt & perſpicuus. Nam de Dialecticis ſubtilitatibus, quæ præcipuæ difficultatis ſunt in hac Philoſophia, parcior eſt Epicteti ſermo: cujus in diſputando finis fuiſſe videtur, non ut auditores ſuos* λεπτολογίαις *inſtrueret, ſed, ſiquà fieri poſſet, meliores efficeret. Ea propter plerique ejus diſcurſus morales ſunt, familiares, aperti; nec minùs tamen prudentes, acres, opportuni. Ea quippe vis, id ingenium fuit Epicteti* λόγων, *inquit Arrianus,* ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι τοῦτο πάσχειν τὸν ἀκροώμενον αὐτῆς, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτὸν παθεῖν ἠθέλετο. *Quod enim robur & nervos orationi addit, & animis audientium aculeos infigit, ex intimo ſuiipſius ſenſu & experientiâ loquebatur, quæque aliis dicto præcepit, ipſe exemplo expreſſit,* Virtutis veræ cuſtos rigidúsque ſatelles. *Plurimùm ergo debemus Arriano, bona noſtra ſi noverimus, qui commentarios hoſce concinnavit, & effecit, nè tanti Philoſophi diſſertationes unius tantùm ſeculi eſſent. Arrianus quidem* 12. *libros Epicteti* ὁμιλιῶν *ſcripſit, quorum hi quatuor tantùm quos jam emittimus ſuperſunt hodie, reliqui iniquitate temporum interciderunt: inſuper etiam &* 8. *libros* διατριβῶν; *in quibus, ut teſtatur Simplicius, de vita & obitu Epicteti tractavit. Quin & Enchiridion ipſum idem Arrianus compoſuit,* τὰ κεφαλαιώδη καὶ ἀναγκαιότατα ἐν Φιλοσοφίᾳ, καὶ κινητικὰ τῆς ψυχῆς ὁπλεξάμενος ἐκ τῆς Ἐπικτήτου λόγων· *ut habet Simplicius in* procem. comment. in Enchiridion. *Quòd pleraque tot præſtantium voluminum interierint ſeriò deplorandum; interim tamen perpenſâ tot ſeculorum barbarie, quòd ulla omnino ſuperſint in lucro ponendum: quæ quò pauciora ſunt, eò ſtudioſiùs evolvenda, penſiculatiùs meditanda. In quo non erit ut aut tædeat quenquam operæ aut pœniteat; adeo ſolidè ſimul ſcripta ſunt & ingeniosè, nec minùs ad ſtomachum faciunt quàm ad palatum. Libri, ſuo pretio*

non

non noſtrâ commendatione æſtimandi: ſi quid tamen judicio valemus, ad juventutem virtute & bonis moribus informandam ſummopere conducentes, digniſſimi qui omnium manibus terantur, omnium lectione frequententur. Cum Arriano unà edimus & Porphyrii partim opuſcula quædam à Luca Holſtenio caſtigata, præcipuè libros 4. πρὸς ἑαυτόν, cum verſione nova & annotationibus: quæ quanto eruditiſſimo interpreti labore & moleſtiâ conſtiterint, tanto ſperamus lectorem incommodo & difficultate levabunt. Errata, ſiquæ fortè leviora, in literulis quibuſdam & apiculis admiſſa deprehenderis (quæ tamen pauciſſima fore ſperamus & confidimus) ea candorem tuum deſiderant; cùm talia plerunque ſint quæ oculatiſſimum quemque facilè effugere poſſint, nec tibi inter legendum moram aliquam allatura ſint. Vale.

EPICTETI VITA.

EPICTETUS, Stoicæ ſectæ Philoſophus, Hierapolitanus patriâ fuit (eſt autem Hierapolis Phrygiæ urbs, non longè à Laodicea ſita) conditione ſervus, ut in noctibus Atticis etiam teſtatur Aulus Gellius: Servivit enim Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari. Vir ſanctiſſimæ & integerrimæ vitæ: alieniſſimus ab omni faſtu & arrogantia: quibus tamen vitiis omnes ferè laborârunt Philoſophi. Tantæ autem fuit apud omnes exiſtimationis & famæ, ut lucerna ejus fictilis tribus drachmarum millibus divendita olim fuiſſe feratur. Meminit hujus & Lucianus Græcus autor, ſed cum laude, cùm is tamen nulli Philoſophorum ſatis æquus fuerit, utpote irriſor deorum & hominum, quo loco & lucernæ Epicteti mentionem facit: ſic enim habet in Dialogo, πρὸς τὸν ἀπαίδευτον, καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον, id eſt, ad ineruditum, & multos coementem libros. Et noſtra, inquit, ætate fuit, & adhuc ſupereſt opinor, qui Stoici Epicteti fictilem lucernam ter mille drachmis emit. Sperabat enim, opinor, & ille, ſi noctu ad eam lucernam legeret, continuò & Epicteti ſapientiam in ſomnis ſe adepturum, & ſimilem ſe fore admirandi illius ſenis. Hactenus Luciani verba. Summam totius philoſophiæ duobus his verbis contineri dicebat, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt, *Suſtine*, *& abſtine*. Domitiano autem imperante, vel offenſus ejus tyrannide, vel coactus ob Senatuſconſultum de pellendis urbe Philoſophis, Româ Hierapolim commigravit. Commoratus autem dicitur Romæ uſque ad tempora Marci Antonini.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

EPICTETI ENCHIRIDION,

SIVE *PUGIO*:

HIERONYMO WOLFIO
Interprete.

Partitio rerum.

CAP. I.

RES quædam in poteſtate noſtra ſunt: quædam non ſunt. In noſtra poteſtate eſt, opinio, appetitio, deſiderium, averſatio: &, ut uno complectar verbo, quælibet noſtræ actiones. Noſtri arbitrii non ſunt, corpus, pecunia, gloria, imperia: ad ſummam, ea quæ ipſi non agimus, omnia.

ΚΕΦ. α'.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα ἔργα. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κλῆσις, δόξαι, ἀρχαί· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα.

Natura & conditio rerum.

CAP. II.

AC ea quidem quæ nobis parent, libera ſunt naturâ ſuâ: nec prohiberi ab ullo, nec impediri poſſunt. In quæ autem ipſi jus nullum habemus, ea ſunt infirma, obnoxia ſervituti, obnoxia impedimentis, aliena.

ΚΕΦ. β'.

ΚΑὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ὄντα φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα. τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια.

Veri pravique judicii effectus.

CAP. III.

PROinde memento, ſi ea quæ naturâ ſerviunt, libera putâris, & aliena pro tuis habueris: fore ut

ΚΕΦ. γ'.

ΜΈμνησο οὖν ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ

πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον· ἐὰν δὲ τὸν σὸν μόνον οἰκεῖον σὸν ἔῃ, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὡς ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐδὲν μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινί, οὐκ ἂν ποιήσειας οὐδὲν ἄκων, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐκ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ.

impediaris, lugeas, perturberis, deos hominesque accuses. Sin id solùm tuum existimâris, quod tuum est: aliena verò, ut sunt, aliena: te nemo coget unquam, nemo impediet, neminem accusabis, neminem criminaberis, nihil ages invitus, nemo te lædet, inimicum non habebis. Neq; enim ullam calamitatem accipies.

1. *Animadversio excitanda, & præparatio diligens adhibenda.*
2. *Idem virtuti & vanitati servire non potest.*

ΚΕΦ. δ'.

ΤΗλικέτων ὄντων ἐσιέμενος, μίμνησο, ὅτι ἃ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπαξ αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐκεῖ δ' ἂν ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν πρὸτέρων ἐφίεσθαι. πάντως γε μὲν ἐκείνων ἀποστήσῃ, δι' ὧν μόνον εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περαίνεται.

CAP. IV.

1. Cum igitur tantas res appetas, sic eas suscipiendas esse memento, ut sis non mediocriter incitatus, atq; alia penitus relinquenda, alia in præsentia omittenda censeas. Quòd si & illas desiderâris, & magistratus etiam atq; opes appetieris, & tuos florere volueris: 2. fortasse nè hæc quidem assequêris, propter earum, quas ante diximus, cupiditatem: iis certè omnino excides, per quas solas felicitas & libertas comparatur.

Assensus ante rem perspectam sustinendus.

ΚΕΦ. ε'.

ΕΓΤΟΥΣ ἐν πάσῃ συνηθείᾳ πρὸς τὰ φαινόμενα μελέτα ὀπιλέγειν, ὅτι φαινόμενά (ἐστι) μόνον, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον. ἔπειτα ἐξέταζε τούτοις κανόσι τούτοις, οἷς ἔχεις. πρώτῳ δὲ τούτῳ, καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἢ περὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν. κἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ᾖ, πρόχειρον ἔστω τὸ, διότι οὐδέν σοι πρὸς σε.

CAP. V.

ITaq; viso cuivis aspero, statim sic ut respondeas, operam dabis: visum id esse, nec planè id quod videatur, pòst in exquirendo eas adhibeto regulas, quas habes: eámque cum primis & potissimum, Utrum id visum in rebus versetur nostræ potestati subjectis, an verò alienis? Quod si in alienis: in promptu sit, illud ad te nihil attinere,

Irrita

Irrita incommodorum fuga calamitosum, frustratio cupiditatum infortunatum facit.

CAP. VI.

APpetitionis eam esse pollicitationem memento, fore ut consequatur id quod appetat: Aversationis, nè in id incidat quod aversetur. Is porrò quem appetitio frustratur, infortunatus est: qui in id incidit quod aversatur, calamitosus. Itaq; si ea solùm aversere, quæ eorum naturæ quæ in tua potestate sunt repugnant: in eorum quæ aversaris, nihil incides. At si morbum averseris, aut mortem, aut inopiam: calamitatem subibis.

ΚΕΦ. ς'.

ΜΕ'μνησο ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν ὧν ὀρέγῃ· ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται· καὶ ὁ μὲν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχὴς· ὁ δὲ ἐκκλίσει (ὡσαύτως) περιπίπτων, δυστυχής. ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί, ὑδενὶ ὧν ἐκκλίνῃς περιπεσῇ· νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυστυχήσεις.

Tiro doctrinæ virtutis, nè nimium sibi assumat.

CAP. VII.

AVersationem igitur ab iis rebus amovebis omnibus, quæ in nobis sitæ non sunt: atque in eas transferes, quæ naturæ eorum, quæ nostri arbitrii sunt, repugnant. Appetitionem autem hoc tempore prorsus auferto: nam si ea, quæ nostri arbitrii non sunt, desiderâris, frustrari necesse erit. Ea verò quæ nobis parent, quatenus rectè possint expeti, nondum es assecutus. Sed eo tantùm utitor motu animi, quo vel accedas ad eas res, vel ab iisdem recedas: verùm leviter, & cum imminutione, & remissè.

ΚΕΦ. ζ'.

ΑΡον ἓν τῷ ἐκκλίνειν ἀπὸ πάντων τῶν ἀφ' ἡμῖν, καὶ μεταδὸς ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν· τὸ ὀρέξιν ὅλως παντελῶς ἐπὶ τὸ παρόν μηδενὸς ἄνες. ἂν γὰρ ὀρέγῃ τῶν ἀφ' ἡμῖν τινῶν, ἀτυχεῖν ἀνάγκη. τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν, (ὅσων) ὅσον ὀρέγεσθαι καλὸν ἂν, οὐδέπω σοὶ πάρεστι. μόνῳ δὲ τῇ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κάτως μέν τοι, καὶ μετ' ὑποξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως.

Adamatæ rei natura considerandæ.

CAP. VIII.

SINgulis in rebus, quæ vel delectant, vel usui serviunt, vel diliguntur: memento considerare cujusmodi sint, exorsus à minutissimis. Si ollam * diligis, te ollam diligere: nam ea contracta, non perturbaberis. Si filio-

ΚΕΦ. η'.

ΕΦ' ἑκάστῳ τῶν φυσικῶς ἀγόντων, ἢ χρείας (παρεχόντων) παρεχόντων, ἢ συνεργούντων, μεμνῆσθαι ἐπιβλέπειν, ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενον. ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις· κατανάλωσιν γὰρ αὐτῆς ἀκολουθήσει. ἂν (παιδία) παιδί-

ον σαυτῦ καλαφιλῆς, ἢ γυναῖκα, ὅπ ἄνθρωπον. καλαφιλεῖς· ὑποθανόντ☉ γὰ αὐτῦ, ἀταραχθήσῃ.

lum, aut uxorem: hominem à te diligi. nam eo mortuo, non perturbaberis.

Adjuncta cujuſque negotii conſideranda.

ΚΕΦ. θ'.

Ὅταν ἄλλο τί τιν☉ ἔργον μέλλῃς, ὑπόμνησον σεαυτὸν, ὁποῖόν ὅτι τὸ ἔργον. ἐὰν λουόμεν☉ ἀπίῃς, προβαλέ σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ὑπορραίνοντας, τοὺς ἐγκρουομένους, τοὺς λοιδορουμένους, τοὺς κλέπτοντας. κ᾽ ὅπως ἀσφαλέστερον ἄψῃ τῦ ἔργυ, ἐὰν ὑπολέγῃς, ὅτι ἐυθὺς λουσόμαι θέλω, κ᾽ πῶ ἐμαυτὸ προαίρεσιν κ᾽ φύσιν τηρῆσαι. κ᾽ ὡσαύτως ἐπ᾽ ἐκάστ. ἔργ. ὅτω γὰ, ἂν ἴῃ τι πρὸς τὸ λέγειν ἐμποδὼν, προέχειν ἕξω, ἀλλ᾽ ὅτι ἤθελον μόνον, ἀλλὰ κ᾽ τὴν ἐμαυτῦ προαίρεσιν κ᾽ εὐσυνείδητον ἔχουσαν τηρῆσω. ὅ τηρήσω ἤ, ἐὰν ἀναγκαῖ☉ πρὸς τὰ γινόμενα.

CAP. IX.

OPus aliquod aggreſſurus, ipſe tibi ſubjicito, cujuſmodi ſit illud opus. Si lavatum abieris, ea tibi proponito, quæ fiunt in balneo: alios perfundi, alios loco pelli, alios convitia facere, alios furari. Sic tutiùs rem aggredieris, ſi ipſe tibi dixeris: Et ſtatim lavabo, & meum inſtitutum naturæ congruens conſervabo. Eodémque modo in unoquoque negotio. Sic enim, ſi quid impedimento lavationi tuæ fuerit, in promptu erit. Equidem non hoc ſolùm volui: ſed & inſtitutum meum, naturæ conſentaneum, tueri volui. Neque verò tuebor, ſi ea quæ fiunt, ægrè tulero.

1. *Opinionibus, non ipſis rebus perturbamur.*
2. *Sapiens ſine querela.*

ΚΕΦ. ι'.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, ὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. οἷ θάνατ☉ ἀδὲν [δεινὸν, κ᾽ διόπ,] δεινὸν, ἐπεὶ κ᾽ Σωκράτει ἂν ἐφάνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτυ, [ὅταν ἐμποδίζώμεθα. ἢ ταραττώμεθα.] ὅπ δεινόν. ὅταν ὖν ἐμποδίζώμεθα, ἢ ταρασσώμεθα, μηδέποτε ἄλλοις αἰτιώμεθα, ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς, τουτέστι τὰ ἐκείνυ δόγματα. ἀπαιδεύτυ ἔργον, τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ᾽ οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς. πρωτάρχη παιδεύσεως, τὸ ἑαυτῷ μὴ πιστεύειν, τὸ μὲν ἄλλῳ, μηδ᾽ ἑαυτῷ.

1. HOmines perturbantur non rebus: ſed iis quas de rebus habent, opinionibus. Verbi cauſa: Mors non eſt malum. alioqui enim & Socrati ità viſum eſſet. Sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cùm igitur impedimur, aut diſtrahimur: non alios culpemus, ſed noſmetipſos, hoc eſt, noſtras opiniones. Alios accuſare in calamitate ſua, hominis eſt ineruditi: 2. ſeipſum, ejus qui erudiri cœpit: nec ſe, nec alium, eruditi.

CAP.

1. *Animi bonis, non fortunæ muneribus gloriandum.*
2. *Usus visorum hominis proprius.*

CAP. XI.

1. Nullâ alienâ præstantiâ efferaris animo. Si equus semet jactans diceret, Sum pulcher: ferendum esset. Tu verò cùm insolenter gloriaris, te pulchrum equum habere: scito, equo te bono superbire. Quid igitur est tuum? 2. Usus visorum. Quapropter cùm in usu visorum ità moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum efferêris. Tum enim aliquo tuo bono lætaberis.

ΚΕΦ. ια'.

Ἐπὶ μηδενὶ ἐπαρθῇς ἀλλοτρίῳ πεποιήματι. εἰ ὁ ἵππος ἐπυρέσμυθος ἔλεγεν ἂν, ὅτι καλός εἰμι, ὑποφερτὸν ἂν ἦν. σὺ δ' ὅταν λέγῃς ἐπυρέσμυθος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρου. τί οὖν ἐστὶ σόν; χρῆσις φαντασιῶν. ὥστε ὅταν ἐν χρήσει φαντασιῶν κατὰ φύσιν γίνῃς, τότε καὶ ἐπαρθήσῃ· τότε γὰρ ἐπὶ σῷ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθήσῃ.

Animo in Deum intento, rebus cæteris obiter utendum.

CAP. XII.

Quemadmodum in navigatione, subducto navigio, si aquatum exieris, obiter fortassis etiam cochleolam colliges, aut bulbum: animo autem in navigium intento esse oportet, ac continenter solicito, nè gubernator vocet: ac tum illa omnia relinquere, ut nè vinctus tanquam oves in navim conjiciaris. Ità etiam in vita, si tibi vice cochleæ aut bulbi, detur uxorcula & puer: nihil impediet. At si gubernator vocârit, curres ad navim, relictis illis omnibus: neque respicies. Quòd si senex es, cave unquam à nave recedas longiùs: nè quando vocatus, deficias.

ΚΕΦ. ιβ'.

Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδροφορήσων, ὁδοῦ μοι παρεργον, κὴ κοχλίδιον ἀναλέξῃ, ἢ βολβάριον· [παρέσῃ] τεταγμένος ὑπὸ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, κὴ σωφρόνως ἐπιστρέφοντος, μή ποτε [σε] γε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· κὴ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα· ὅτω κὴ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν δίδωται ἀντὶ βολβαρίου κὴ κοχλιδίου γυναικάριον κὴ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει· ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος. ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τοῦ πλοίου μακρὰν, μήποτε κλιθέντος ἐλλίπῃς.

1. *Non optandum frustra, quod fieri nequit.*
2. *Animus bene institutus, nulla re impeditur.*

CAP. XIII.

1. Ne postules, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ità fieri quæque velis, ut fiunt. Morbus est corporis impedi-

ΚΕΦ. ιγ'.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις. ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, κὴ εὖ ποιήσεις. ὅσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον.

προαιρέσεως ἢ ἄ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις, σκέλους ὄξιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως ἢ ἄ. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, [σὸν] σοῦ ἢ ἄ.

mentum, instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio, pedis est impedimentum: instituti non itē. 2. Quòd si singulis in rebus, quæ incidunt, considerâris: invenies eas alterius cujuspiam rei, non tui, esse impedimentum

Animi vires adversis rebus & pravis cupiditatibus opponendæ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ἐφ' ἑκάστῳ τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν. ἐὰν καλὸν ἴδῃς, ἢ καλῷ, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν. ἂν λοιδορίαν, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν. καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ φαντασίαι.

CAP. XIIII.

Quicquid inciderit, in eo memento, ad te conversus, inquirere, qua facultate sis ad usum ejus instructus. Si quem formosum formosámve videris: ad eam rem temperantiæ facultas in promptu erit. Si labor objectus fuerit, tolerantiam reperies. Si convicium, patientiam invenies. Quod si te ità consuefeceris: visis non obtemperabis.

Non amittimus nostra, sed Deo sua restituimus.

ΚΕΦ. ιε'.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; ἔκαν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει, [διά τι] διὰ τίνος σε ὁ δὸς ἀπήτησε; μέχρι δ' ἂν δίδῳ, ὡς ἀλλοτρίῳ αὐτῷ ἐπιμελοῦ, ὡς τῶν παροδίων οἱ παρίοντες.

CAP. XV.

Nunquam te quicquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Filiolus obiit? redditus est. Prædium est ereptum? an non id quoque est redditum? At improbus est qui eripuit? Quid id tuâ refert, per quem, is qui dederat, abs te repetierit? Sed quandiu concesserit, tanquam alienum, id curato, ut cauponam viator.

Animi cultura cætera omnia posthabenda.

ΚΕΦ. ις'.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω μοῦ ἐμοῦ, οὐκ ἔξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. κρεῖττον γὰρ λιμῷ ὑποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον,

CAP. XVI.

Si quid proficere studes, istiusmodi cogitationes missas facito: Si mea neglexero, non erit unde vivam: Nisi puerum castigâro, malus erit. Præstat enim perire fame, timoris ac molestiæ expertem: quàm

quàm copiis omnium rerum circumfluentem, animo vivere perturbato. Et puerum malum esse præstat, quàm te infelicem.

ἢ ζῆν ἐν ἀφθονίᾳ παραπεπλυμένον· κρεῖττον δὲ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα.

1. *A contemptu vilium rerum ad majora veniendum.*
2. *Exspectanda ingrata.*

CAP. XVII.

ΚΕΦ. ιζ'.

1. A Parvis igitur auspicare. Oleum effunditur? villum surripitur? Subjice tibi: Tanti vænit tranquillitas, tanti constantia: gratis autem nihil acquiritur. 2. Cùm verò puerum vocas, fieri posse cogita, ut præsto non sit: &, ut sit, nihil agat ex animi tui sententia. Neque verò ei tam bene sit, ut tuarum perturbationum habeat ille potestatem.

Ἄρξαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν μικρῶν. ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον; κλέπτεται οἰνάριον; ὑπόλεγε, ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία· δωρεὰν οὐδὲν δίδοται. ὅταν δὲ καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι· καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι [ὡς] σὺ θέλεις. καὶ οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἔξεστιν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, τό σε [μὴ ταράσσειν] ταράττειν.

1. *Æquo animo ferenda, mala de nobis vulgi existimatio.*
2. *Plura simul curare, difficile.*

CAP. XVIII.

ΚΕΦ. ιη'.

1. SI quid proficere vis, nè recusa quo minùs ob res externas, amens & fatuus habearis. Nè quid scire videri velis. Quòd si quis aliis esse videaris: ipse tibi diffidito. 2. Scito enim facile non esse, institutum tuum in eo statu, qui sit naturæ consentaneus, conservare, & res externas amplecti: sed aliter non posse fieri, quin is, alterum qui curet, alterum negliget.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τοῦ ἐκτὸς ἄνους δόξαι, καὶ ἠλίθιος· μηδὲν βούλει δοκεῖν ἐπίστασθαι. κἂν δόξῃς [πού εἶναί τις] τίς εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ. ἴσθι γάρ, ὅτι ῥᾴδιον, καὶ τῷ προαιρεῖσθαι τὰ σαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντα φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἕτερα ἐπιμελούμενον, τὰ ἕτερα ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη.

Frustra cupimus inviolata conservare, quæ nostri juris non sunt.

CAP. XIX.

ΚΕΦ. ιθ'.

SI in id studes, ut liberi tui, uxor, amici, perpetuò vivant & floreant, stultus es. Nam quæ in tua potestate non sunt, ea in potestate tua esse vis, & aliena esse tua. Sic etiam

ἈΝ θέλῃς τὰ τέκνα σου, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ. τὰ γὰρ μὴ ἐπί σοι [εἰ θέλ.] θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι· καὶ τὰ ἀλλότρια σὰ [εἶναι], ὡσαύτως εἶ]

εἶ). ὅτω καὶ τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὸ μὴ κακὸν μὴ εἶναι κακόν, ἀλλ' ἄλλό τι. ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι. τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι.

si puerum peccare non vis, stultus es. Id enim postulas, ut vitium non sit vitium, sed quiddam aliud. At si eo quod appetis, frustrari non vis: hoc quidem potes. Hoc ergo age quod potes.

Dominus quis.

ΚΕΦ. κ'.

Κύριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ τοῦ ἐπ' ἐκείνῳ θελομένων, ἢ μὴ θελομένων, ἔχων τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ περιποιῆσαι ἢ ἀφελέσθαι. ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις· εἰ δὲ μή, δουλεύειν ἀνάγκη.

CAP. XX.

CUjusqué dominus is est, qui ea quæ ipse vult, aut non vult, potestatem habet vel conservandi, vel eripiendi. Quisquis igitur liber esse volet, neque cupiat quicquam, neque aversetur eorum quæ penes alios sunt. Sin minùs, servire necesse erit.

Quæ dantur, accipienda: quæ negantur, non appetenda.

ΚΕΦ. κα'.

Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. περιφερόμενον γάρ σοι κατά σε; ἐπίλαβου τῇ χειρὶ, κοσμίως μετάλαβε. παρῆλθεν; μὴ κάτεχε. ὅπω ἦκε; μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατά σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον, καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῆς θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παραθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῆς θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν Διογένης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν, καὶ ἐλέγοντο.

CAP. XXI.

MEmento sic in vita esse versandum, tanquam in convivio. Si quid circumferendo ad te pervenerit, porrecta manu partem modestè capito. Præterit? Nè detine. Nondum adest? Nè longè appetitum extendito: sed exspecta, dum ad te perlatum fuerit. Sic erga liberos, sic erga conjugem, sic erga magistratus, sic erga divitias si affectus fueris: aliquando dignus eris convivio deorum. At verò si oblata etiam non acceperis, sed despexeris, non conviva deorum modò, sed & imperii consors eris. Sic enim cùm facerent Diogenes, Heraclitus, & similes, merito divini ut erant, ità & dicebantur.

Humanitatis ità habenda ratio, ut animi tranquillitas retineatur.

ΚΕΦ. κβ'.

Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποθνήσκοντα τέκνα,

CAP. XXII.

CUm ejulantem quempiam videris in luctu, sive peregre profecto

ſecto filio, ſive rebus amiſſis: cave nè te viſum illud moveat, ut exiſtimes verſari eum in malis ob externa. ſed ſtatim ipſe tecum diſtinguito, & quæ te prompſu ut dicas: Iſtum affligit non caſus ille (alium enim non afflixit) ſed concepta de eo opinio. Ac oratione quidem tua ejus perturbationi ſubſervire, nè dubita: atque adeo ſi res ità tulerit, congemiſcere. Cavebis autem, nè intrinſecus etiam congemiſcas.

ἢ ἀπολωλεκότος τὰ ἑαυτοῦ, φέρε μὴ σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ, τοῖς ἐκτὸς· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔσω φέρεσθαι, ὅτι τοῦτον θλίβει, ὃ τὸ συμβεβηκὸς (ἄλλον γὰρ ἃ θλίβει) ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων. μέχρι μέν τι λόγῳ μὴ ὄκνει συμφέρεσθαι αὐτῷ· κἂν ἄρα τύχῃ, συμπεπενθῆσαι. φέρε μήτοι, μὴ καὶ ἐσωθὲν συμπεπενθήσῃς.

Vitæ fabula Dei arbitratu peragenda.

CAP. XXIII.

ACtorem eſſe fabulæ talis, qualis magiſtro probata fuerit, te memento: ſi brevis, brevis: ſi longa, longæ. Si mendicum agere te voluerit: fac eam quoque perſonam ingeniosè repræſentes. Ità ſi claudum, ſi principem, ſi plebeium. Hoc enim tuum eſt, datam perſonam bene effingere: eam autem eligere, alterius.

ΚΕΦ. κγ'.

ΜΕ'μνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἷον ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχύ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον, εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. σὸν γάρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου.

Vir prudens ex omni eventu fructum capit.

CAP. XXIV.

SI corvus inauſpicatum crocitârit, nè te viſum illud moveat, ſed ipſe tecum divide ſtatim, & dic: Nihil iſtorum mihi portenditur, ſed aut corpuſculo meo, aut reculæ meæ, aut exiſtimationi, aut liberis, aut uxori. Mihi autem fauſta omnia portenduntur, ſi ego voluero. Quicquid enim iſtorum acciderit, ex eo penes me eſt, fructum ut capiam.

ΚΕΦ. κδ'.

ΚΟ'ραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, μὴ σωαρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε, ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν σημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. ὅ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ὠφελημένῳ ἀπ' αὐτοῦ.

Paria viribus ſuſcipienda.

CAP. XXV.

INvictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, quod vincere tui arbitrii non eſt.

ΚΕΦ. κε'.

ΑΝίκητος εἶ, ἂν μὴ λύσασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν μὴ ἐστιν ἐπί σοι νικῆσαι.

1. *Qui omnia bona à ſeipſo petit: is nec miratur quenquam, nec invidet ulli.*
2. *Una ad libertatem via, rerum externarum deſpicientia.*

ΚΕΦ. κς'.

Ὅρα, μήποτε ἰδών τινα τεθαυμακότα, ἢ μεγαλοδυναμοῦντα, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ [ἀγαθοῦ] ἀπαθὴς ᾖ, ἔστι φθόνος, ἔστι ζηλοτυπία χώραν ἔξει. σὺ δὲ αὐτὸς οὐ στρατηγός, οὐ ταμίας ἢ ὕπατος εἰ θελήσῃς, ἀλλ' ἐλεύθερος· μία δὲ ὁδὸς πρὸς [τοῦτο] ταῦτα, καταφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

CAP. XXVI.

1. SI quem eximiis honoribus affectum, aut ampla poteſtate præditum, aut alioqui florentem videris: vide nē quando beatum illum prædices, viſorum impetum ſecutus. Nam ſi in rebus noſtræ poteſtati ſubjectis vis tranquillitatis conſtiterit, nec invidia nec æmulatio locum habebit: túque ipſe non imperator, non ſenator, non conſul eſſe voles, ſed liber. 2. Ad eam autem rem via unica eſt: eorum quæ in poteſtate noſtra non ſunt, contemptio.

1. *Nemo læditur, niſi à ſeſe.*
2. *Mora judicium confirmat.*
3. *Differ; habent parvæ commoda magna moræ.*

ΚΕΦ. κζ'.

Μέμνησο, ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, ὡς ὑβριζόντων. ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθι ὅτι ἡ σὴ σέ γε ὑπόληψις [ἠρέθικε] ἠρέθικε. τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, μὴ ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι. ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνον καὶ διατριβῆς τύχῃς ῥᾴον κρατήσεις σεαυτοῦ.

CAP. XXVII.

1. MEmento, non eum qui convitietur aut verberet, autorem eſſe contumeliæ: ſed opinionem de eis tanquam contumelioſis conceptam. Cùm igitur te quiſpiam irritârit, opinione tua te irritatum eſſe ſcito. 2. Quapropter in primis operam dato, nè viſa tibi aſſenſum extorqueant. 3. Nam ſi ſemel tempus & moram impetrâris; faciliùs ipſe tibi imperabis.

Præmeditatione malorum gliſcunt animi.

ΚΕΦ. κη'.

Θάνατος, καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος. καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὐδὲ ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός.

CAP. XXVIII.

MOrs & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie verſentur: omnium verò maximè mors. Sic nihil unquam humile cogitabis, nec impenſè cupies quicquam.

1. *Philo-*

1. *Philoſopho ludibria vulgi non curanda.*
2. *Conſtantia victoriam parit.*

CAP. XXIX.

ΚΕΦ. κθ'.

1. SApientiæ ſtudium ſuſcipere cupis? Statim te para, quaſi futurum ſit ut deriderearis: ut multi te ſubſannent: ut dicant, te ſubitò philoſophum exſtitiſſe: ut rogent, Unde ſupercilium iſtud? Tu autem ſupercilium nè habeto: ea verò quæ optima tibi videbuntur, ſic teneto, quaſi à Deo ſis in ea ſtatione collocatus. 2. Cæterùm memento, te, ſi in eodem ſtatu permanſeris, iis tandem admirationi fore, qui te priùs deriſerunt. Sin eis ſuccubueris, dupliciter fore deridendum.

Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκεύαζε αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρέντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὄφρυν μὲν μὴ σχῇς, τὰ δὲ βελτίστων σοι φαινομένων ὅπως ἔχῃ, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν [χώραν] τάξιν, μέμνησο δέ, ὅτι ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε ποτέρων, ὅτι σε ὕστερον θαυμάσουσιν. ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν ποιήσεις καταγέλωτα.

In ſuæ cuique virtutis conſcientia acquieſcendum.

CAP. XXX.

ΚΕΦ. λ'.

SI quando acciderit ut foras promineas, & alicui placere cupias: te de ſtatione tua dejectum eſſe ſcito. Quare in omnibus rebus illud tibi ſatis ſit, te eſſe philoſophum. Sin alicui etiam videri philoſophus cupis; tibi videre, idq; tibi ſatis eſto.

Ἐὰν ποτέ σοι γένηται ἔξω σταθῆναι, καὶ πρὸς τὸ [ἀρέσθαι] βουληθῆναί τινι, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν ἕνωσιν, ἀρκοῦ σοι ἐν παντὶ τῷ εἶναι φιλόσοφος, εἰ δὲ καὶ δόκει βούλει, τῷ εἶναι σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ.

Philoſophum vel in tenui fortuna multum prodeſſe Reipubl. & virtute docendo, & exemplo morum ſuorum.
Ab unoquoque, non niſi ea poſtulanda, quæ præſtare & poſſit & debeat.

CAP. XXXI.

ΚΕΦ. λά.

1. IStæ cogitationes nè te crucient, fore ut ſine honore vivas, & nullo ſis loco. Nam ſi honore carere malum eſt; nihilo magis per alium in malo eſſe potes, quàm in vitio. Nunquid igitur tui muneris eſt, imperio potiri? aut ad convivium adhiberi? Nequaquam, Quì igitur

Οὐκοῦν σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν, ἄτιμος ἐγὼ βιώσομαι, καὶ ἀδεὴς ἀδαμῆ. εἰ γὰρ ἀτιμία ἐστὶ κακόν, οὐ δυνήσομαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ. μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστίν; τὸ [ἐξ ἀρχῆς] ἀρχῆς τυγχάνειν; ἢ παρεληφθήσομαι ἐφ' ἑστιάσεις; οὐδαμῶς.

μῶς. πῶς οὖν ἔτι τοῦτ' ὄζιν ἀπρέπεια; πῶς δ' ὑμεῖς ὑμῶν εὐδαιμονεῖτε, ὃν ἐν μόνοις εἶναί τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοι, ἐν οἷς ἔξεστί σοι εἰπεῖν πλείστου ἀξίῳ; ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθητοι ἔσονται; τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; οὐχ ἕξουσι παρά σου ἀργύριον, οὐδὲ πολίτας Ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις; τίς οὖν σοι εἶπεν, ὅτι ταῦτα ἡμῖν ὄζιν, ἀλλ' ἡ ἀλλότρια ἔργα; τίς δ' οἶδεν εἰ δύναται ἑτέρῳ; ἃ μὴ ἔχει αὐτὸς; κλῆσαι ἔφη, φασὶν, ἵνα κἀμεῖς ἔχωμεν. εἰ δύναμαι κλῆσαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αἰδήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δείκνυτε τὴν ὁδὸν, καὶ κλήσομαι. εἰ δ' ἐμὲ ἀξιοῦτε τἀγαθὰ τὰ ἐμαυτῆς ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ προποιήσησθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς, πῶς ἄνισοί ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. τί δὴ καὶ βέλεσθε μᾶλλον; ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν, καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο ἔν μοι [μᾶλλον συλ.] συλλαμβάνετε, καὶ μὴ δι' ὧν ἀποβαλῶ αὐτὸ, ταῦτα με πρᾶξαι ἀξιοῦτε. ἀλλ' ἡ πατρὶς, ὅσον ἐπ' ἐμοὶ, φησὶν, ἀβοήθητος ἔσται πάλιν. ποίαν [καὶ] ταύτην βοήθειαν; [ἢ σό.] στὰς οὐκ ἔξει διά σε, ὅτε βαλανεῖα; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ [καὶ] γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα. ἱκανὸν δ', ἐὰν ἕκαστος ἀναπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῇ κατασκευάζεις πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν ἂν αὐτῇ ὠφελοῦς; ναί. ὑκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ. τίνα οὖν ἔξω, φησὶ, χώραν ἐν τῇ πόλει; ἣν ἂν σὺ μὲν φυλάττων ἅμα τὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. εἰ δ' ἐκείνῃ ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦτα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς;

ea jam erit ignominia? Qui nullo usquam loco eris? quem in iis solis aliquem esse oportet, quæ penes te sunt, in quibus vel summo loco esse potes? At nihil opis amicis feres? quo pacto istud accipis? non argentum abs te habituri sunt? nec eos in Romanam civitatem ascribes? Et quis tibi dixit, ea penes nos esse, & non aliena munera? 2. Quis verò id alteri præstet, quo ipse careat? Parato ergò, aiunt, ut & nos habeamus. Si parare queo, conservatâ verecundiâ, & fide, & animi magnitudine; vósque ejus rei viam ostenderitis? parabo. Sin id postulatis, ut bona ego mea perdam, quò vos ea quæ in bonis non sunt acquiratis; videte ipsi quàm iniqui sitis, & temerarii? Utrum verò præoptatis? Pecuniámne, an amicum verecundum & syncerum. Ad hoc igitur adjumento mihi este: non autem postulate ut ea faciam, per quæ illa sim amissurus. At enim patriæ per me nihil affertur adjumenti? Cujusmodi quæso adjumentum? Porticus per te non habitura est, non balnea. Istuc verò quid est? Neq; enim calceos habet per fabrum ferrarium, neque arma per sutorem. Satis autem fuerit, suo quemq; fungi munere. At si quem alium ei civem instrueres integrum & verecundum, nihilne eam juvares? Imò verò. Proinde nè tu quidem patriæ fueris inutilis. Quem ergò locum, inquis, habebo in urbe? Quem poteris, integritate & verecundiâ conservatâ. Sin illi profuturus, hæc abjeceris: quis ei tui fuerit usus, qui impudens & perfidus evaseris?

1. *Invi-*

1. *Invidendum nemini, gratulandum omnibus.*
2. *Beneficium vulgo propter officium datur.*
3. *Qui fructu caret, etiam ſumptu & moleſtia caret.*

CAP. XXXII.

1. EST tibi prælatus aliquis in convivio, aut ſalutatione, aut dandi conſilii officio? Siquidem iſta bona ſunt, gratulari debes illi, cui ea contigerunt. Sin mala, nè doleas te in ea non incidiſſe, ſed memento, cùm ea non agas quibus illa parantur quæ in noſtra poteſtate non ſunt, fieri non poſſe ut eadem tibi tribuantur. 2. Nam quì valebit tantùm is qui fores non frequentat, atque is qui frequentat? qui non aſſectatur, atque is qui aſſectatur? qui non laudat, atque is qui laudat? injuſtus igitur eris, & inexplebilis, ſi non numerato eo pretio quo illa væneunt, gratis ea conſequi te poſtules. Age quanti væneunt lactucæ? Ponamus, obolo. 3. Si quis igitur obolo dato, lactucas acceperit: tu autem pretio non numerato, non acceperis: nè te deteriore conditione eſſe putes eo qui accepit. Ut enim lactucas habet ille, ſic tu obolum non dediſti. Ad eundem quoq; modum & hic ſe res habet. Non invitatus es ad convivium alicujus? Nec dediſti quanti vænit convivium. Vendit autem id convivator laudatione, vendit obſequio. Dato igitur pretium, quanti vænit, ſi è re tua eſt. Quòd ſi nec illa vis præſtare, & hæc accipere: avarus es, & væcors. Nihil igitur cœnæ vice habes? Imò habes: non laudâſti, quem noluiſti: non tolerâſti ejus inſolentiam in ingreſſu.

ΚΕΦ. λϛ'.

ΠΡοεπμήθη σε τίς ἐν ἐστάσει, ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῇ παραληψθῆναι εἰς συμβολίαν; εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακὰ, μὴ ἄχθου, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες. μέμνησο δὲ, ὅτι ἃ ποιοῦσι, μὴ [ταῦτα] ταῦτα ποιῶν, προὸς τὸ τυγχάνειν τούτων οὐκ ἐφ' ἡμῖν, τούτων ἴσων ἀξιοῦς. πῶς γὰρ ἴσον [ἔχειν ποιῶ.] ποιᾶται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινὸς, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων τῷ παραπέμποντι; ὁ μὴ ἐπαινῶν τῷ ἐπαινοῦντι. ἄδικος ἔσῃ, καὶ ἄπληστος, εἰ μὴ προϊέμενος ταῦτα, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα παρέσχε, ταῦτα αὐτὰ βελήσῃ λαμβάνειν. ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θείδακες; ὀβολοῦ, ἂν οὕτω τύχῃ. ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὀβολὸν λάβῃ θείδακας, σὺ δὲ μὴ προέμενος μὴ λάβῃς; μὴ οἷον ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος. ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θείδακας, οὕτω σὺ ὀβολὸν οὐκ ἔδωκας, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐνταῦθα. ἐπαρεκλήθης ἐφ' ἑστιάσιν τινός; ἐδωκας τῷ καλοῦντι, ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον. ἐπαίνου δ' αὐτὸ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ. δὸς οὖν τὸ διαφέρον, εἴ σοι λυσιτελεῖ, ὅσου πωλεῖται. εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνα θέλεις μὴ προϊέσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἄπλησος εἶ, καὶ ἀβέλτερος. ὀλίγου οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν, τὸ μὴ ἐπαινέσαι τινα, ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀναχθῆναι αὖθις ἐπὶ τὴν εἴσοδον.

De noſtris caſibus non ſecus judicandum, ac de alienis.

ΚΕΦ. λγ'.

Τὸ βέλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ὄζιν, ἐξ ὧν ἡ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. οἷον, ὅταν τὸ γείτονος παιδάριον κατέαξη τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλό τι προχειρότερον ὄζιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ὄζιν. ἴσθι οὖν, ὅτι ὅταν καὶ τὸ σὸν κατεαγῇ, τοιοῦτον εἶναί σε δεῖ, οἷόν ὅτε καὶ τὸ ἄλλου κατέαγη. οὕτω μετατίθει καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή; οὐδείς ὄζιν ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον. ἀλλ' ὅταν τὸ αὑτοῦ τινος ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ. ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες.

CAP. XXXIII.

NAturæ propoſitum ex iis rebus, de quibus nulla inter nos controverſia eſt, cognoſci poteſt. Exempli gratiâ: Si vicini puer poculum aut quid aliud confregerit, in promptu illud ſtatim eſt; Ità fieri ſolere. Scito igitur, ſi & tuum confractum fuerit, eundem eſſe te oportere qui fueris, cùm frangeretur alienum, Sic transfer iſta ad majora. Filius alterius obiit, aut uxor? nemo eſt quin dicat, humanum id eſſe. Sin ipſi alicui id acciderit, ſtatim, Hei mihi, inquit, ô me miſerum! Meminiſſe autem oportebat, ut affecti ſimus, cùm tale quippiam de aliis audiverimus.

1. *In nobis ſitum eſſe, nè opinionæ malorum perturbemur.*
2. *Præmeditatio & præparatio diligens ignominiam cavet, & pœnitentiam.*

ΚΕΦ. λδ'.

Ὥσπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ πέφυτεν, οὕτως οὐδὲ κακὸν φύσει ἐν κόσμῳ γίνεται. εἰ μὴ τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ [ἀπαντήσαντι.] ὑπαντήσαντι, ἠγανάκλεις ἄν. ὅπου οὖν σὺ πλὴν γνώμην πλὴν σπουδὴν ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσαντί σοι, ταραχθῇς ἐκεῖνος, μὴ συγχυθῇς, οὐκ αἰσχύνῃ; τούτου ἕνεκα, ἐκάστου ἔργου σκόπει τὰ κατηναγκασμένα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτῷ, καὶ ὅτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. εἰ δὲ μή, πλὴν μὴ πρώτην προθύμως [ἄρξεις, ἄν τε μηδ.] πάσῃς, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐπεξευμηνίσῃς. ὕστερον δέ, ἀναφανέντων πονηρῶν ἀφορμῶν, αἰσχυνθήσῃ.

CAP. XXXIV.

QUemadmodum aberrandi cauſâ meta non ponitur: ſic nec mali natura in mundo exſiſtit. Quòd ſi corpus quidem tuum aliquis obvio cuipiam permitteret, indignareris: Tu verò, qui animum tuum cuilibet permittas, ut ſi convitia tibi dixerit, perturbetur & mœreat, non erubeſcis? Quamobrem cujusq; rei anteceſſionibus & conſecutionibus conſideratis, ſic eam aggredere. 2. Alioqui primùm alacriter eam ſuſcipies: eorum nullo, quæ conſequuntur expenſo; pòſt autem, turpitudine aliquâ exortâ, verecundaberis.

Temerit u

Temeritas levitatis & inconstantiæ mater.

CAP. XXXV.

VIs Olympia vincere? Et ego medius-fidius: præclarum enim habetur. Sed considera, quid antecedere, quid sequi soleat: atque ità rem gerendam suscipito. Oportebit te conservare ordinem: edere ingratis: abstinere bellariis: exerceri necessariò, & certo tempore: in æstu, in frigore. non frigidum bibere, non vinum nisi præfinitò. Ad summam, tanquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamen descendere: aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulveris deglutire: interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. His omnibus consideratis, pugilum certamen suscipe, si lubet adhuc. Sin minùs, ut pueri resilies: qui nunc pugiles ludunt, nunc tibicines, nunc gladiatores: jam tubâ canunt, jam tragœdias repræsentant. Tu quoque sic, nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus: toto autem animo nihil. sed ut simius, quicquid spectaveris, imitabere, atque alind ex alio adamabis. Nec enim suscepta cogitatione quicquam es aggressus, aut explorâsti prius: sed temere, appetitûs levitatem secutus. Sic aliqui philosopho spectato, & audito aliquo dicente sic: Quam rectè dicit Socrates? enimvero quis ità differere potest, ut ille? ipsi etiam philosophari volunt.

ΚΕΦ. λε'.

Θέλεις Ὀλύμπια νικῆσαι; κἀγώ, νὴ τὸν Δία· καλὸν γὰρ ὄντως. ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ προηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅψου [τοῦ ἔργου] τοῦ ἔργου. δεῖ σ' εὐτακτεῖν, ἀναλίσκοντα ὀφεῖν, ἀπέχεσθαι πιμμάτων, γυμνάζεσθαι ἐπ' ἀναγκαίου, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ ὄινον, ὡς ἐπιτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ παραδεδωκέναι σαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, εἶτα [ἐν τῷ ἀγῶνι παρέχ.] εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι. ἔστι δ' ὅπου χεῖρα [λαβεῖν] βλαβῆναι, σφυρὸν στρέψαι, πολλὸν ἀφλὸν καταπιεῖν· ἐπ' ὀτε μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ [τοῦ πάντων] ταῦτα πάντα νικηθῆναι. ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν, εἰ δὲ μή, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δ' αὐλητάς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σημαίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· ὕτω καὶ σὺ, νῦν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πάντα θέαν, [ὧν] ἐὰν ἴδῃς μιμεῖ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, ἃ γὰρ μετὰ σκέψεως οὐδὲν ἐπῆλθες οὐδὲ [περιώδευσας] προσῆλθες· ἀλλ' εἰκῇ, καὶ χαῦνα ψυχρὰ ἐπιθυμίαν. ὕτω θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες ὕτω τινὸς λέγοντος, ὡς [καλῶς συνῆκεν] ὁ Σωκράτης λέγει; καί τις οὕτω δύναται εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνος; θέλει καὶ αὐτὸς φιλοσοφεῖν.

1. *Et res & nostra natura considerandæ, & inter se conferendæ.*
2. *Servanda constantia.*

CAP. XXXVI.

1. HOmo primùm considera, cujusmodi sit res: deinde na-

ΚΕΦ. λϛ'.

ΑΝθρωπε, πρῶτον ἐπίσκεψαι, οἱονὶόν ὄντι τὸ πρᾶγμα. εἶτα καὶ

κὴ τὴν σεαυτῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βαστάσαι. πένταθλον ἢ βάλει, ἢ παλαίστης; ἆρα σεαυτῦ τοὺ βραχίονας, τοὺ μηρούς; τὴν ὀσφῦν κατάμαθε. ἄλλο γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῦ οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παιδείᾳ καταφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἥττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, ἐν πράγματίῳ παντί. ταῦτα σκέψαι, εἰ θέλεις ἀντικαλλαλάξαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. εἰ δὲ μή, πρόσεχε μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον ὑπὸ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος γένῃ. ταῦτα [ἃ μὴ] ἓν συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον, ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω τυγχάνειν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου.

tura quoque tua, tâmne ferre queas explora. Quinquercio esse vis, aut palæstrita? Brachia tua intuere, femora & lumbos considera. Nam aliud alio naturâ pertinet. Putásne te hæc aggressum, æquè posse edere, æquè bibere, æquè fastidire? Vigilandum est, laborandum, à tuis recedendum: à puero contemni, in omnibus deteriore conditione esse, in honore, in magistratu, in judicio, in negotio quolibet, oportebit. Hæc considera, tecúmque statue, an his rebus redimere velis animi tranquillitatem, libertatem. 2. Constantiam? Sin minùs, vide nè ut pueri, nunc philosophus, mox publicanus, post orator, denique Cæsaris procurator fias. Ista non consentiunt: unum te oportet hominem, eúmque vel bonum vel malum esse: aut exercenda tibi ratio & mens est, aut res externæ excolendæ. Aut in internis elaborandum, aut in externis: hoc est, aut philosophi tuendus locus, aut hominis plebeii.

Nobis officio fungendum erga omnes, licet alii munus officii sui erga nos non exsequantur.

ΚΕΦ. λζ'.

Τὰ καθήκοντα, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, τοῖς φύσει πρὸς ἄλληλά ἐστιν. πατὴρ ὤδινε, ὑπηρετεῖται, ὑπακούει, παρέχωρεῖν ἅπάντων, ἀνέχεται λοιδορούμενος, παίοντος. ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι; μή τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκείωσαι; οὐκ, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ; τήρει τοίνυν τὸ πρέπον τὸ σεαυτῦ πρὸς αὐτόν, μηδὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοὶ ποιῆσαι, καὶ φύσιν ἢ σὴ ἕξει προαίρεσις. σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὴ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς

CAP. XXXVII.

Omnia officia in universum, mutuis affectionibus sunt metienda. Pater est? præcipitur, curam ejus agendam, cedendum ei in omnibus: si convicietur, si verberet, ferendum esse. At pater malus est? Nunquid igitur naturâ cum bono patre conjunctus es? Non, sed cum patre. Frater injurius est. Tu igitur munus tuum erga ipsum tuere: nec quid ille agat considera, sed quibus rebus agendis tuum institutum naturæ futurum sit consentaneum. Te enim alius non lædet, nisi ipse velis. Tum autem læsus eris,

eris, cùm te lædi existimaris. Sic igitur vicini, sic civis, sic Imperatoris officium invenies, si mutuas affectiones spectare consueveris.

βλάπτεσθαι ὅτως ἂν ὑπὸ τοῦ γείτονος, ὑπὸ τοῦ πολίτου, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρήσεις, ἐὰν τὰς φύσεις ἐθίζῃς θεωρεῖν.

1. *Religionis caput, in gubernatione divina rerum humanarum acquiescere.*
2. *Religio eorum nulla, qui felicitatem in bonis animi non constituunt.*
3. *Ubi utilitas, ibi pietas.*
4. *Ritum patrium veritati anteponit.*

CAP. XXXVIII.

1. REligionis erga deos immortales præcipuum illud esse scito, rectas de eis habere opiniones: ut sentias, & esse eos, & bene justéque administrare universa: parendum esse eis, & omnibus iis quæ fiant acquiescendum: & sequenda ultro, ut quæ à mente præstantissima regantur. Sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te conquerêris. Aliter 2. autem id fieri nequit, quàm si iis quæ in potestate nostra non sunt, relictis, tam bona quàm mala, in iis quæ in nobis sita sunt collocâris. Nam si quid illorum senseris esse bonum aut malum, aliter certè fieri non poterit, quin cùm iis frustratus fueris quæ velles, & in ea quæ nolles incideris, & culpes, & oderis illarum rerum auctores. Illud enim natura est insitum omni animantium generi, ut ea quæ nocitura videantur eorúmque causas, fugiant & aversentur: contra, utilia, & causas eorum persequantur & admirentur. Nulla igitur ratio est, ut is qui noceri sibi putat, eo lætetur, quod nocere videatur: unde etiam ipso damno ut gaudeatur, fieri nequit. Hinc fit, ut & patri filius convitietur, cùm ea quæ in bonis habentur, filio non impertierit: & illud est quod inter Eteoclem

ΚΕΦ. λη'.

ΤΗ̃ς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴδιόν ἐστι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων, καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχθαι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς [ὑπὸ] τῶν ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ [τοὺς θεοὺς] τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκλήσεις ὡς ἀμελούμενον. ἄλλως [δὲ] τε οὐκ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν ἐκ ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γὰρ τὰ ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμφεσθαί σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους. πέφυκε γὰρ περὶ τοῦτο πᾶν ζῶον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δ' ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ [θαυμαστὰ] ἡγεῖσθαι. ἀμήχανον ἂν, βλάπτεσθαί τινα οἰόμενον, χαίρειν τῇ δοκούσῃ βλάπτειν. [ὥστε] ὅθεν καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν, ἀδύνατον. [ἐνθεν] ὅθεν καὶ πατὴρ υἱῷ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἴη, τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδοὺς. καὶ ἐτεοκλέα

Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεούς, διὰ τοῦτο ὁ ναυτης, διὰ τοῦτο ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τοὺς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα [ἀπολλύντες] ἀπολλύμενοι. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας [ἐπιμελεῖσθαι] ἐπιμελεῖται. ἀπένδειν ὧν καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι κατὰ τὰ πάτρια, [ἑκάστοτε] ἑκάστοις προσήκει καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

& Polynicem bellum concitârit, quod bonum exiſtimabant imperium. Hac de cauſa deos exſecratur agricola, ob hoc nauta, ob hoc mercator, ob hoc ii, qui liberos & uxores amittunt: Nam 3. Ubi utilitas, ibi etiam eſt pietas. Quamobrem qui id dat operam, ut ſic & appetat & averſetur, quemadmodum decet: is eadem opera & pietati dat operam. 4. Libandum autem, & ſacrificandum, & offerendæ primitiæ ſunt unicuique, ritu patrio, caſtè, non luxuriosè, nec indiligenter, nec ſordidè, nec ſupra facultates.

1. *Vates conſulendi non de officio, ſed de quarundam actionum eventu.*
2. *Quovis eventu ſapiens rectè utitur.*
3. *Officii ratio pericula & incommoda facit leviora.*

ΚΕΦ. λθ'. CAP. XXXIX.

Ὅταν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο ὅτι μὲν, ὡς ἀποβήσεται, οὐκ οἶδας, ἀλλὰ ἥκεις ὡς ἀπὸ τοῦ μάντεως ἀποπευσόμενος. ὁποῖον δέ τί ἐστιν, ἐλήλυθας εἰδώς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος. εἰ γὰρ ἔστι τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν. μὴ φέρε οὖν προσῇς τὸν μάντιν, ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν. εἰ δὲ μή, σχέτλιον αὐτὸν ποιεῖς· ἀλλὰ διεστηκώς, ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον, ἀδιάφορόν σοι ἔσται, καὶ ἀγαθὴν προσίῃ σοι. ὁποῖον δ' ἂν ᾖ, (ἔσται γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς) καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει. θαρρῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβάλλοις ἔρχῃ τοῖς θεοῖς. καὶ λοιπὸν, ὅταν τί συμβουλεύσῃ μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσας ἀπειθήσας. ἔρχῃ δ' ἐπὶ τὸ μαντεύεσθαι

1. AD vatem acceſſurus, memento negotii eventum ignorare: ſed ea de cauſa adeſſe, ut eum è vate cognoſcas. Quale autem id eſſet, utique cùm venires, ſciviſti, ſiquidem philoſophus fueris. Nam ſi ex eorum numero fuerit, quæ in noſtra poteſtate non ſunt: nec bonum eſſe, neque malum, omnino eſt neceſſe. Noli igitur ad vatem afferre vel appetitionem, vel averſationem: alioqui tremens eum accedes. 2. Sed illud conſtitutum eſſe oportet, nihil inter quemvis eventum intereſſe: neque ad te attinere eum, cujuſcunque modi ſit. Licere enim eo rectè uti, neque in eo tibi fore quenquam impedimento. Magno igitur animo Deos, ut conſiliarios, accedito. Deinde, ſi quid conſilii datum fuerit, memento quos in conſilium adhibueris: & quorum, niſi pareris, auctoritatem ſis neglecturus. Sic autem ad oraculum accipiendum

piendum accedito, quemadmodum Socrati placebat, iis videlicet de rebus, quarum tota consideratio refertur ad eventum: & in quibus nec ex ratione, nec ex arte alia suppetunt occasiones, ad id quod propositum est, considerandum. Quum igitur vel amicus, vel patria cum periculo defendenda erit: noli consulere vatem, síntne defendendi? Nam si tibi vates prædixerit, exsta infausta esse: mortem significari constat, aut alicujus membri truncationem, aut exilium. Sed ratio tamen subest, & cum his illud etiam conjungitur: unà cum amico & patria periculum esse adeundum. Quamobrem ad majorem venito vatem Pythium: qui templo ejecit eum, qui amico in vitæ periculo non succurrisset.

καθάπερ ἤρεσκε Σωκράτης, ἐφ' ὧν ἡ πᾶσα σκέψις πρὸς ἀναφορὰν εἰς πρὸς ἕκαστον ἔχει, καὶ ὅτε ἐκ λόγου, ὅτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ σωισθῆναι τὸ προκείμενον. ὥστε ὅταν δέῃ συνκινδυνεῦσαι φίλῳ, ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύου, εἰ συνκινδυνευτέον. καὶ γὰρ ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις, φαῦλα γεγονέναι τὰ ἱερά, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους σώματος, ἢ φυγή. ἀλλ' [ἑνὶ λόγῳ] ἐνί λόγος, καὶ σωὶ τούτοις παρίσταται τῷ φίλῳ καὶ πατρίδι συνκινδυνεύειν. τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει προσέχε τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τὸν ναόν, τὸν μὴ βοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ.

Constituendum, quos nos, & quales esse velimus.

CAP. XL.

PRæscribe jam tibi formam quandam, & legem, quam custodias: quamque & ipse tecum, & in congressibus hominum observes.

ΚΕΦ. μ'.

ΤΑ'ξον πρὸ ἡδονῆς χαρακτῆρα σαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξῃς ἐπὶ τε σεαυτοῦ ὢν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων.

Linguæ moderandum.

CAP. XLI.

AC majori quidem ex parte silentium præstetur: aut necessaria dicantur, eáque paucis. Rarò autem, cùm se obtulerit occasio ad dicendum veniemus, sed non quidvis dicemus: non de gladiatoribus, non de ludis Circensibus, non de pugilibus, non de cibis aut potionibus, quæ res passim inculcantur. Inprimis autem de hominibus cùm verba fiunt, nè eos vel laudemus, vel comparemus, caveatur.

ΚΕΦ. μα'.

ΚΑὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. σπανίως δέ ποτε καιρῷ παρακολουθοῦντος ἐπὶ τὸ λέγειν τὰ ἤξιομένου· ἀλλὰ περὶ μὲν ἀθλητῶν τῶν τυχόντων, μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ ἱπποδρομίων, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων ἢ ποτημάτων τῶν ἐκάστοτε λεγομένων. μάλιστα δέ, μὴ περὶ ἀνθρώπων λέγοντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ συγκρίνοντες.

Castigandi sutiles.

ΚΕΦ. μβ'.

Ἂν μὲν ἔν τοίός τε ἦς, μέταγε τοῖς σοῖς λόγοις τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ σωφρονικόν· εἰ δ' ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχοις, σιώπα.

CAP. XLII.

Quod si potes, familiarum tuorum sermones, tuis sermonibus, eò quò decet traducito. Sin à peregrinis circumventus fueris, taceto.

Risus.

ΚΕΦ. μγ'.

Γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος.

CAP. XLIII.

Risus nè sit multus, nec ob multa, nec effusus.

Jusjurandum.

ΚΕΦ. μδ'.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲ ἔστιν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων.

CAP. XLIIII.

Jusjurandum recusa, si fieri potest, omnino: sin minùs, quantum potes.

Convivia.

ΚΕΦ. με'.

Ἐσπάσεις τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς, διαχρῶ. ἐὰν δέ ποτε γένηται καιρὸς, ἐντετάδω σοι ἡ [προσοχὴ] προσοχὴ, μήποτε ἄρα ὑποῤῥυῇς εἰς ἰδιωτισμόν. ἴσθι γὰρ, ὅτι ἐὰν ὁ ἑπόμενος ἢ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συναναστρεφόμενον αὐτῷ μολύνειν ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃ καθαρός.

CAP. XLV.

Convivia externa & popularia devita. Sed si quando tulerit occasio, animadversio excitetur, nè fortè in vulgarem consuetudinem prolabaris. Scito enim, si sodalis pollutus fuerit, eum etiam quem is attigerit, necessariò pollui, etsi purus ipse fuerit.

Usui, non luxui serviatur.

ΚΕΦ. μς'.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα, μέχρι τῆς χρείας ψυχῆς παραλαμβάνειν· οἷον τροφὰς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκέτιον. τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφὴν, ἅπαν ἀπόῤῥιψαι.

CAP. XLVI.

Quæ corpori serviunt, eatenus adhibeantur, quatenus animo sunt usui: veluti cibi, potus, amictus, ædes, servitium. Quicquid autem ad ostentationem aut delicias attinet, repudiato.

Caſtitas ſine oſtentatione & acerbitate.

CAP. XLVII.

ARe venerea, quantum fieri poteſt, ante nuptias purus eſto. Sin attigeris, eâ legitimè utendum. Nè tamen iniquus ſis iis qui illâ utuntur, neque eos arguas: neque paſſim jactes, te eâ non uti.

ΚΕΦ. μζ'.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δυνάμιν, πρὸ γάμου καθαρὰ τέον. ἁπλουστέρῳ δ', ὡς νόμιμόν ὄζι, μεταληπτέον. μὴ καθ' ὑπερβολὴν γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ πολλαχοῦ τὸ, ὅτι αὐτῷ ἐχρῆν, παρέφερε.

Maledicta negligenda.

CAP. XLVIII.

SI quis nuntiârit, quendam tibi maledicere: nè refuta quæ dicta ſunt, ſed reſponde, Eum neſciſſe cætera tua vitia: nam alioqui non illa ſola fuiſſe dicturum.

ΚΕΦ. μη'.

Ἐὰν τίς σοι ἀπαγγείλῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀπεκρίνω, ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα πονηρά μοι κακὰ, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

Spectacula tranquillo animo videnda.

CAP. XLIX.

THeatra frequentare non eſt neceſſe: ſed ſi quando tempus tulerit, te nulli niſi tibi ipſi ſtudere appareat: hoc eſt, ea duntaxat fieri velis, quæ fiunt: & eum ſolum vincere, qui vincit. Sic enim non impedieris. Clamore autem, aut arriſione, aut longiore commotione penitus abſtineto. Ac poſt diſceſſum, nè multum de iis quæ acciderunt diſputa, cùm nihil ad tui correctionem faciant. Alioqui ex eo apparebit, te ſpectaculum eſſe admiratum.

ΚΕΦ. μθ'.

Εἰς τὰ θέατρα πολὺ παρεῖναι, οὐκ ἀναγκαῖον· εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ προσδιάζων φαίνου ἢ σαυτῷ. τοῦτ' ἔστι, θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾶν τὸν νικῶντα. οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ. βοῆς δὲ καὶ τοῦ σπουδαῖόν τινι, ἢ ἐπιπολὺ σπουδῆς, παντελῶς ἀπέχου. καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, μὴ πολλὰ περὶ τῶν γενομένων διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὸν σὸν ἐπανόρθωσιν. ἐμφανὲς γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου, ὅτι ἐθαύμασας τὸν θέαν.

Recitationes poematum & orationum ἐπιδεικτικαί.

CAP. L.

AD recitationes nè veni, neque facilè accede. Sin acceſſeris, gravitatem & conſtantiam tuere: & id unà cave, nè cui ſis moleſtus.

ΚΕΦ. ν'.

Ἐς ἀκροάσεις τινῶν μὴ ἴθι· μηδὲ ῥᾳδίως πάρειθι. παρὼν δὲ, τὸ σεμνὸν, καὶ εὐσταθὲς, καὶ ἄμα ἀνεπαχθὲς φύλαττε.

In congressibus gravium virorum exemplis imitandum.

ΚΕΦ. να'.

Ὅταν τινι μέλλῃς συμβάλλειν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, προβαλε σαυτῷ, τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης ἢ Ζήνων, καὶ οὐκ ἀπορήσεις, τοῦ χρήσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι.

CAP. LI.

Cum aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim: ipse tibi proponito, quid in ea re facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ità fiet, ut te ratio non deficiat, quâ id quod objectum fuerit, ritè administres.

Difficiles magnatum aditus ferendi.

ΚΤΦ. νϐ'.

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινας τῶν μέγα δυναμένων, προβαλε, ὅτι οὐχ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι ἀποκλείεται, ὅτι ἐκπεναχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ προσέξει σοι. κἂν σοὶ τούτοις ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτὸν, ὅτι οὐκ ἰῶ τοσούτου. ἰδιωτικὸν γάρ, καὶ διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτός.

CAP. LII.

Cum ad magnatum aliquem iturus es, proponito tibi, fore ut eum domi non invenias, ut inclusus sit, ut occludantur tibi fores, ut ille te negligat. Quòd si hoc rerum statu venire decuerit, ea feras quæ fiunt: neque ipse unquam tecum dicas, non fuisse tanti. Id enim plebeium est, & ejus qui res externas calumnietur.

Περιαυτολογία *vitanda.*

ΚΕΦ. νγ'.

Ἐν τοῖς ὁμιλίαις ἀπέχου, τὸ πολὺ τῶν σῶν ἔργων ἢ κινδύνων ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως μεμνῆσθαι. οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδὺ ὅτι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδὺ ὅτι τὸ τῶν σοὶ συμβεβηκότων ἀκούειν.

CAP. LIII.

In familiaribus congressibus absit facinorum aut periculorum tuorum prolixa & immodica commemoratio. Nec enim, ut tibi jucundum est tuorum certaminum meminisse; sic & aliis suave est, ea quæ tibi acciderunt audire.

Risus non movendus.

ΚΕΦ. νδ'.

Ἀπέχου καὶ τοῦ γελᾶν πολλά· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τόπος εἰς ἰδιωτισμόν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τρόπος ἀπὸ τοῦ πλησίον ἀνιέναι.

CAP. LIIII.

Absit illud etiam, nè risum moveas. Nam is ejusmodi locus est, è quo proclivis sit in plebeium morem lapsus: eámque vim habet, ut tui observantiam facilè apud familiares diminuat,

Obſcœnitas fugienda.

CAP. LV.

PEriculoſum eſt etiam, ad orationis obſcœnitatem progredi. Cùm igitur tale quippiam inciderit: aut (ſi feret opportunitas) objurgabis eum, qui ſermonem illum injecerit: aut taciturnitate ſaltem & rubore vultúque oſtendes, eam orationem tibi diſplicuiſſe.

ΚΕΦ. νε'.

Ἐπισφαλὲς ὄν, καὶ τὸ εἰς ἀκροασίαν προελθεῖν. ὅταν οὖν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὐκαιρεῖν ᾖ, ἐπίπληξον τῷ προελθόντι· εἰ δὲ μή, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριᾶσαι, καὶ σκυθρωπῶσαι, δῆλόν γε δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

Voluptatem contemnere quàm capere præſtat.

CAP. LVI.

SI voluptatis alicujus imaginem animo conceperis, moderare tibi, nè ab ea movearis: ſed & rem examina, & tibi ipſe deliberandi præbe ſpatium. Deinde utriuſque temporis memento, tum ejus quo voluptate perfrueris, tum ejus quo percepta jam voluptate dolebis, téque ipſe objurgabis, atque his illa confer. Si abſtinueris, fore ut gaudeas, téque ipſe collaudes. Quòd ſi tibi ſuſcipiendæ rei videbitur eſſe tempus, cave nè te vincant ejus blanditiæ, & ſuavitates, & illecebræ: ſed illud oppone, quantò præſtantior ſit talis victoriæ conſcientia?

ΚΕΦ. νϛ'.

Ἐὰν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς. [καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φύλαττε.] φύλαττε σαυτὸν, μὴ συναπαχθῇς ὑπ' αὐτῆς. ἀλλ' ἐπιδεξάσθω [τε] σε τὸ πρᾶγμα. καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σαυτοῦ λάβε. ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ' ὃν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον μεταμέλσεις, καὶ αὐτὸς σαυτῷ λοιδορήσῃ. καὶ τάττε ἀντιπάντες, ὅπως [ἀπεχόμενος χαρήσῃ] ἀποχόμενος χαιρήσεις, καὶ ἐπαινέσεις αὐτὸς σαυτόν. ἐὰν δέ σοι καιρὸς φανῇ ἄπραξαι τὸ ἔργον, πρόσεχε μὴ [ἡττήσῃ τε] νικήσῃ σε τὸ προσδυὲς ὡσαύτως, καὶ ἡδύ, καὶ ἐπαξιόν. ἀλλ' ἀνθιστάθει, πόσῳ ἄμεινον τὸ συναισθέναι [σεαυτῷ ταῦτα.] ταῦτα τῷ νικᾶν νενικηκότι.

Officio, non vulgi ſermonibus moveri debemus.

CAP. LVII.

CUm facis aliquid, quod faciendum eſſe ſtatuiſti, nunquam recuſes inter id agendum conſpici: tametſi futurum eſt, ut vulgus de eo ſecus judicet. Nam ſi perperam facis, rem ipſam fuge. Sin rectè, quid eos vereris qui non rectè reprehendunt.

ΚΕΦ. νζ'.

Ὅταν τι πράσσῃς, ὅτι ποιητέον ὁρᾷς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσοντα αὐτό, κἂν [ἀλλοΐόν τι] ἀλλ' εἰκὸς τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτῆς ὑπολαμβάνειν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήττοντας οὐκ ὀρθῶς;

1. *Non privatæ libidini, ſed communitati ſerviendum.*
2. *In conviviis ſervanda modeſtia.*

ΚΕΦ. νη'.

Ὡς τὸ, ἡμέρα ἐστὶ, ἢ νύξ ἐστι, πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς λείπει [πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον (ἢ συμπεμμένον) ἀπαξίαν. οὕτω καὶ τῶν προκειμένων τὰ μείζονα ἐλεῖν, πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν πρὸς δὲ τὸ κοινόν.] ἐὰν τὸ κοινὸν ἐν ἑστιάσει, αἰσχύνῃ μὴ φυλάξει, ἀπαξίαν ἔχει. ὅταν δέ σωεδίῃς ἑτέρῳ, μέμνησο, ὅτι οὐκ μόνον πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἑστιάτορα, ὅταν δεῖ φυλαχθῆναι.

CAP. LVIII.

1. UT hoc pronuntiatum, Dies eſt, &, Nox eſt, magnam habet in ſejunctione vim, in conjunctione verò prorſus nihil valet: ſic maxima quæque ex iis quæ appoſita ſunt arripere, ut reſpectu corporis magni eſt momenti, ità ſi communitas convivii ſpectetur, magnum habebit, niſi caveris, dedecus. 2. Cùm igitur conviva es alicujus; memento, eorum quæ appoſita ſunt pretium, quod ad corpus attinet, conſiderandum eſſe: ſed & eam quæ convivatori debetur, reverentiam eſſe conſervandam.

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

ΚΕΦ. νθ'.

Ἂν ὑπὲρ δυνάμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας· καὶ ὃ ἐδύνασο ἐπλήρωσας, παρέλιπες.

CAP. LIX.

SI quam perſonam, quæ vires tuas ſuperat, indueris: tum eam indecorè geres: tum eam quam ſuſtinere poſſes, negliges

Mentis integritati ſtudendum.

ΚΕΦ. ξ'.

Ἐν πλοίῳ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις, μὴ ὀπισθῆς ἤλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα· οὕτω πρόσεχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς τὸ σεαυτοῦ. καὶ τοῦτ' ἂν ἐφ' ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλέστερον ἀφώμεθα τοῦ ἔργου.

CAP. LX.

QUemadmodum in ambulando caves, nè clavum calces, pedémve diſtorqueas: ſic in degenda vita cave, nè gubernatricem actionem, mentem tuam, lædas. Quod ſi in re unaquaq; obſervabimus, omnia cautius aggrediemur.

Naturæ pauca ſunt ſatis, cupiditati nec infinita.

ΚΕΦ. ξά.

Μέτρον κλήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, ὡς ὁ τοῦ ὑποδήμα-

CAP. LXI.

MOdus pecuniæ corpus eſt unicuique, ut calcei pes.

Si

Si igitur in eo inſtiteris, modum ſervabis: ſin præterieris, jam veluti per præceps te ferri neceſſe erit. ut & in calceo: ſi ultra pedem progreſſus fueris, fit auratus calceus, deinde purpureus, deinde interpunctus. Ejus enim, quod ſemel tranſierit modum, nullus eſt terminus.

τοῦ· ἂν μὲν οὖν ἐπὶ [τούτοις] τούτοις ἑστῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον. ἐὰν δὲ ὑπερβῇς, ὡς ἐπὶ χρυσοῦ λοιπὸν ἀνάγκη φέρεσθαι. καὶ ἐάν σε καὶ [ὑπο] ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γένηται κατάχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν· τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὁρισθέντος ἄπειρος ὅρος.

Uxorum modeſtia pluris facienda, quàm forma.

CAP. LXII.

Mulieres ſtatim ab anno decimoquarto à viris dominæ vocantur. proinde cùm vident, ſe nihil aliud habere muneris, niſi ut cum viris concumbant; comere ſe incipiunt, atque in ornatu ſpem collocant omnem. Quare operæpretium eſt, dare operam ut ſentiant, ſibi non ob aliud honorem haberi, niſi quòd & modeſtas ſe præbeant, & verecundas cum temperantia.

ΚΕΦ. ξβ'.

Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαιδεκαέτιδος ἐπὶ μὲν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς προσέστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πᾶσαν ἔχειν τὰς ἐλπίδας. προσέχειν οὖν ἄξιον, ἵνα [αἰδῶνται] ἔδωνται, μὴ ὑπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες [σωὶ] ἐν σωφροσύνῃ.

Corpori parùm, animo multùm temporis tribuendum.

CAP. LXIII.

Hebetis ingenii ſignum eſt, in rebus corporis immorari: velut exerceri diu, edere diu, potare diu, cacare diu, coire diu. Nam hæc quidem facienda ſunt obiter: cura autem omnis ad animum eſt transferenda.

ΚΕΦ. ξγ'.

Ἀφυΐας σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ὑποπάσσειν, ὀχεύειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον, περὶ δὲ τὸν γνώμονα ἡ πᾶσα ἔξω ἐπιστροφή.

Quid alii de nobis ſentiant aut loquantur, ipſi viderint.

CAP. LXIV.

Cum tibi quiſpiam vel malefecerit, vel maledixerit, memento eum opinatum eſſe, id ex officio ſibi fuiſſe faciendum, & di-

ΚΕΦ. ξδ'.

Ὅταν τίς σε κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος [ποιεῖν λέγει] ποιεῖ ἢ λέγει, ἀφ' οἷόν τε ὂν

ἓν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅς τις καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον [ἐὰν ψευδὲς νομίζῃ τις] ἂν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, τὸ συμπεπλεγμένον [βλάπτει] βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἔξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιφέρε γὰρ ἑκάστῳ, [ὅτι ἔδοξ.] ἔδοξεν αὐτῷ.

cendum. Neque verò fieri poteſt ut id ſequatur ille quod tibi videtur, ſed id quod ſibi. Quòd ſi malè judicat, is damnum facit qui decipitur. Nam connexum verum ſi quis falſum, involutam veritatem ſi quis mendacium judicet: non ipſum connexum læditur, ſed ille qui deceptus fuerit. Sic igitur inſtructus, æquo feres animo conviciatorem: nam ad ſingula dices, ità viſum eſſe illi.

Anſa humanitatis, non verò immanitatis prehendenda.

ΚΕΦ. ξε'.

Παν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὸν μὲν φορητόν, τὸν δ' ἀφόρητον. ὁ ἀδελφός ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν [αὐτὸ] αὐτῷ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ λαβὴ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἡ φορητή. ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ [κατὰ ὃ] φορητόν ἐστιν.

CAP. LXV.

UNaquæq; res duas habet anſas: unam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater injuriam fecerit, non eâ prehende, quâ facit injuriam: ea enim ejus anſa non eſt tolerabilis. Sed illinc potiùs: eſſe fratrem, eſſe unà educatum. Sic prehendes eam, quâ eſt tolerabilis.

Non ſortunæ muneribus, ſed animi bonis gloriandum.

ΚΕΦ. ξς'.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσυλλόγιστοι· ἐγώ σε πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σε ἄρα χρείττων· ἐγώ σε λογιώτερος, ἐγώ σε ἄρα χρείττων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συλλόγιστοι· ἐγώ σε πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κλῆσις τῆς σῆς κρείττων. ἐγώ σε λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείττων. σὺ δέ γε οὔτε κλῆσις εἶ, οὔτε λέξις.

CAP. LXVI.

ORationes hæ non cohærent: Ego ſum te locupletior, ergò ſum te melior. Ego ſum te eloquentior, ergò ſum te melior. At illæ magis cohærent: Ego ſum te ditior, mea ergò pecunia tuæ præſtat: Ego ſum te eloquentior, mea ergò dictio tuæ præſtat. Tu verò nec pecunia es, nec dictio.

Non ipſum modò factum, ſed cauſa etiam facti ſpectanda.

ΚΕΦ. ξζ'.

Λούεταί τις ταχέως; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι ταχέως. πίνει τις πολὺ οἶνον; μὴ εἴπῃς,

CAP. LXVII.

LAvat quiſpiam citò: nè dicas laviſſe malè, ſed citò. Bibit quiſpiam multum vini: nè dicas bibiſſe

bibiſſe malè, ſed multum. Priuſquam enim id decretum dijudicâris, unde ſcis an malè? Sic uſu tibi veniet, ut alia viſa certò comprehenſa habeas, aliis aſſentiaris.

ὅπ κακῶς, ἀλλ' ὅπ πολιώ. πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶδα εἰ κακῶς; ὅτως ἂν συμβήσεταί σοι, ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καλαλαμβάνειν, ἄλλοις δ' συγκατατίθεσθαι.

Philoſophia non verbis, ſed factis declaranda.

CAP. LXVIII.

NUſquam te philoſophum profitearis, nec apud imperitos multùm diſputes de præceptis: velut in convivio nè dic, quo pacto ſit edendum, ſed ede ut decet: ac memento, etiam Socratem ſic undecunque ſuſtuliſſe oſtentationem. Conveniebatur ab illis qui ſe ab eo commendari vellent philoſophis, atque ipſe abducebat eos. Adeo leniter ferebat neglectum ſui.

ΚΕΦ. ξη'.

ΜΗδαμῶ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἷς ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ ἔσθιε ὡς δεῖ. μέμνησο γάρ, ὅτι ὅτως ἀφῃρέκει πανταχόθεν ὁ Σωκράτης τὸ ὀπιδεικτικόν. ἤρχοντο παρ' αὐτὸν, βουλόμενοι φιλοσόφοις ὑπ' αὐτῦ συναθλῆσαι, κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς· ὅτως ἠνείχετο παροράμενος.

1. *Nihil temere effutiendum.*
2. *Oves lacte & lana oſtendunt quantum comederunt.*

CAP. LXIX.

1. ITaque ſi apud imperitos de præcepto aliquo ſermo inciderit: maximè ex parte taceto. Magni enim periculi eſt, ſtatim evomere quod non concoxeris. Quòd ſi quis dixerit, te nihil ſcire, túque commotus non fueris: tum ſcito rem eſſe inchoatam. Nam 2. & oves non fœnum afferunt opilionibus, ac demonſtrant quantum comederint: ſed paſtu intra ſe concocto, extra ferunt lanam & lac. Et tu igitur nè verba celeriter oſtendas imperitis, ſed opera quæ verborum concoctionem ſequuntur.

ΚΕΦ. ξθ'.

Ὥστε κἂν περὶ θεωρήματός τινος ἐν ἰδιώταις ἐμπέσῃ λόγος, σιώπα τὸ πολύ. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ μὴ ἐπέψας. κἂν ὅταν εἴπῃ σοί τις, ὅτι οὐδὲν οἶδα, καὶ σὺ μὴ ἀνιᾷς, τότ' ἴσθι, ὅτι [ἤρξεις] ἄρχῃ τὸ ἔργον. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, ὃ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγε· ἀλλὰ πάλιν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει, καὶ γάλα. καὶ σὺ πίνων μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα.

Oſtentatio fugienda.

ΚΕΦ. ο'.

Ὅταν εὐτελῶς ἠρμοσμένῳ ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς ὁπόταν ἀφορμῆς, λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε θέλῃς σεαυτὸν, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοῦ ἀνδριάντος περιλάμβανε· ἀλλὰ δίψῶν ποτε σφοδρῶς, ἀπόπασαι ψυχρὸν ὕδατος, καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἰπῇς.

CAP. LXX.

SI corpus frugaliter curare didiciſti, nè ob id tibi placeas: nec ſi aquam potas, ad quamvis occaſionem te potare aquam dictita. Quòd ſi quando ad laborem te vis exercere, in tuum, non in exterorum uſum, nè ſtatuas amplectere: ſed ſi quando vehementer ſitieris, frigidam hauſtam exſpuito, ac nemini dicito.

In ſeipſo cuique poſita omnia.

ΚΕΦ. οα'.

Ἰδιώτου πάσης καὶ ἀπαιδεύτου, ἔστι ποτὲ ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾶν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω. φιλοσόφου πάσης καὶ ἀπαιδεύτου, πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ.

CAP. LXXI.

PLebeii ſtatus & nota eſt, nunquam à ſeipſo vel damnum exſpectare, vel utilitatem, ſed à rebus externis. Philoſophi ſtatus & expreſſa imago eſt, omnem utilitatem & damnum à ſemetipſo exſpectare.

Signa ejus qui proficiat.

ΚΕΦ. οβ'.

Σημεῖα προκόπτοντος, οὐδένα ψέγει, οὐδένα ἐπαινεῖ, οὐδένα μέμφεται, οὐδενὶ ἐγκαλεῖ, οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινὸς, ἢ εἰδότος τι. ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ· κἂν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸς παρ' ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, οὐκ ἀπολογεῖται. περιέισι δὲ καθάπερ οἱ ἀῤῥωστοι, εὐλαβούμενός τι κινῆσαι τῶν [καθησαυρίζων] καθεζομένων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν. ὄρεξιν ἅπασαν [ἤρυκεν ἐξ ἑαυτ.] ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ· πλὴν ἐκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῆς ἐφ' ἡμῖν μετατέθεικεν. ὁρμὴ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένη.

CAP. LXXII.

SIgna proficientis ſunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accuſare: nihil de ſeipſo prædicare, quaſi aliquis ſit, aut aliquid ſciat. Cùm in aliqua re impeditus fuerit aut prohibitus: ſeipſum accuſat. Si ab aliquo laudatur: ſecum ipſe deridet laudatorem. ſi reprehenditur, non defendit ſe: ſed ritu infirmorum circuit, metuens nè ſtatum illum convellat, priuſquam is confirmetur. Omne deſiderium à ſe dependens habet: averſationem ad ea ſola quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, tranſtulit.

Appeti-

ppetitione ad omnia remiſſa uti-
r: ſive ſtolidus ſive indoctus ha-
eatur, non curat. Denique, ut ini-
icum & inſidiatorem, ſeipſum
bſervat.

νη χρῆται. ἂν ἠλίθιος ᾖ ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, ὃ πεφέντικεν· ἐνί τε λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει, καὶ ἐπίβουλον.

Grammatici, non philoſophi ſunt, qui præcepta ſapientum explicant, nec ſequuntur.

CAP. LXXIII.

SI quis intelligentia & explicandi facultate librorum Chryſippi gloriatur, ipſe tibi dic: Niſi obſcurè ſcripſiſſet Chryſippus, nihil haberet ille quo gloriaretur. Ego verò quid cognoſcere ſtudeo? Naturam & hanc ſequi. Quæro igitur quis ſit ejus interpres? Cùm audiero, Chryſippum eſſe: eum convenio. At ſcripta non intelligo. Quæro igitur enarratorem. Ac hactenus quidem nihil præclari. Cùm autem enarratorem invenero, reliquum eſt uti præceptis: id quod ſolùm præclarum eſt. Sin ipſam enarrationem admiratus fuero: quid aliud niſi Grammaticus philoſophi loco evaſi? eo duntaxat excepto, quod pro Homero Chryſippum enarro? Magis igitur, cùm quis à me petierit prælegi ſibi Chryſippum, erubeſco: cum facta nequeo ſimilia verbis, & conſentanea præſtare.

ΚΕΦ. ογ'.

Ὅταν τις ὑπὸ τοῦ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυσίππου βιβλία σεμυνύηται, λέγε αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν, ὅτι εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν ὅτου ἐφ' ᾧ σεμυνύηται. ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; καταμαθεῖν τὴν φύσιν, καὶ ταύτην ἕπεσθαι. ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ ἀκούσας ὅτι Χρύσιππος, ἔρχομαι [ἐρχήσομαι] πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα; ζητῶ ἕνα τὸν ἐξηγούμενον, καὶ μέχρι τούτων ὅπου σεμνὸν οὐδέν. ὅταν δ' εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις. τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. ἂν δ' αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπεπελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δὴ, ὅτι ἀντὶ Ὁμήρου Χρύσιππον ἐξηγούμενος. μᾶλλον δ' ἂν ὅταν τις εἴπῃ μοι, ἐπανάγνωθί μοι Χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

Præceptis obtemperandum, non curandi ſermones.

CAP. LXXIII.

HÆc obſerva tanquam leges, citra piaculum non violandas. Quicquid autem de te dictum fuerit, id nè curato. Id enim non jam tui eſt arbitrii.

ΚΕΦ. οδ'.

Ὅσα προτέτακται, τούτοις ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος, εἰμάθυε. ὅ, τι δ' ἂν εἴπῃ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ ἤδη ἔστ' ὄξω σοῦ.

1. *Tolle moras: semper nocuit differre paratis.*
2. *Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.*

ΚΕΦ. οε'.

Ἐς πῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλῃ, τὸ τῇ βελτίστων ἀξιῶν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαρρήδην λόγον; παρείληφας τὰ θεωρήματα, ἃ ἔδει σε συμβάλλειν, καὶ [συμβέβληκας] συμβέβληκας; ποῖον ἦν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, [ἵνα] ἂν εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὰ ἐπανορθωσιν ποιῆσαι πρὸ σεαυτοῦ; οὐκ ἔτι εἶ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥᾳθυμήσῃς, καὶ [μεθ' ὑποθέσεως ποιῆς] ἀεὶ ὑποθέσεις ἐξ ὑποθέσεων ποιῆς, προθέσεις ἐπὶ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις θείῃς, μεθ' ἃς προσθήσεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν ἁμαρτάνων, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. ἤδη οὖν ἀξίωσον σεαυτὸν βιῶναι ὡς τέλειον, καὶ προκόπτουσα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. κἂν ἐπίπονόν τί ἢ ἡδὺ, ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγηται, μέμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ἤδη πάρεσι τὰ Ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι· [ἐκεῖ, καὶ ὅπου παρὰ] καὶ ὅπου παρὰ μίαν πεῖραν καὶ ἔνδοσιν ἢ ἀπόλλυσι προκοπὴ, ἢ σώζεται. Σωκράτης οὕτως ἀπελέλυτο, ἐπὶ πάντων προάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων ἢ τῷ λόγῳ. σὺ οὔπω εἶ καὶ μήπω εἰ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βούλῃ, ὠφείλεις βιῶναι.

CAP. LXXV.

1. Quousq; tandem differes præstantissima quæque tibi vendicare, & nullatenus distinctionem rationis violare? Accepisti præcepta quæ amplectenda tibi fuerunt, eáque amplexus es. Qualem igitur adhuc doctorem exspectas, cujus in adventum tui correctionem differas? non jam adolescens es, sed matura ætate vir. Itaque si neglexeris & cessaris, ac subinde moræ moram, proposito propositum adjunxeris, & dies alios post alios constitueris: non animadvertes nihil te profecisse, sed hominem plebeium fore tam viventem quàm morientem? Nunc igitur viri perfecti & proficientis vitam tibi sume: ac quicquid tibi visum fuerit optimum, ea lex sit inviolabilis. Ac si quid laboriosum, aut suave, aut glorioſum, aut ignominioſum ingruerit: memento tum adesse discrimen, tum instare Olympia, nec licere differre: ac profectum una clade ac remissione vel perire, vel retineri. Ità Socrates in eum evasit, qui fuit: cùm in omnibus se ipse promoveret, cùm nemini auscultaret nisi Rationi. Tu verò etsi nondum es Socrates, sic tamen, ut qui Socrates esse velis, debes vivere.

1. *Præcepta & causis præceptorum, & methodo demonstrationum potiora.*
2. *Disputare de virtute, quàm ex virtute vivere, promptius.*

ΚΕΦ. ος'.

Ὁ πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος ἐστὶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ τῆς

CAP. LXXVI.

1. Primus & maximè necessarius in philosophia locus est is, qui

qui agit de uſu decretorum: veluti, de non mentiendo. Alter, qui demonſtrationes tradat: veluti, cur non ſit mentiendum? Tertius, is qui has ipſas confirmat & diſtinguit: veluti. Quì fiat ut iſta ſit demonſtratio? quid ſit demonſtratio? quid conſequentia? quid pugna? quid verum? quid falſum? Quare tertius locus neceſſarius eſt propter ſecundum, ſecundus propter primum. Maximè autem 2. neceſſarius eſt, & in quo conquieſcendum ſit, primus. Nos verò diverſum facimus. Nam in tertio loco immoramur, in eóque omne ſtudium noſtrum conſumimus: primum autem prorſus negligimus. Proinde mentimur quidem: quomodo autem demonſtretur non eſſe mentiendum, in promptu habemus.

χρήσεως τῶν δογμάτων, οἷς· ὁ τὸ μὴ ψεύδεσθαι. ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ἀποδείξεων· οἷς, [πόθεν ὅτι ὀ] πῶς ὁ δεῖ ψεύδεσθαι. τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς, καὶ [διαριθμητικός.] διαφορητικός· οἷς, πόθεν ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις. τί γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, τί ἀκολουθία, τί μάχη, τί ἀληθὲς, τί ψεῦδος; ὥστε ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τὸν πρῶτον; ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅτου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος. ἡμεῖς δὲ ἔμπαλιν ποιοῦμεν. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, καὶ περὶ [ἐκείνων] ἐκεῖνόν ἐστιν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή. τὸν δὲ πρῶτον παντελῶς ἀμελοῦμεν. τοιγαροῦν ψευδόμεθα μέν, [πῶς δὲ δεῖ ἀποδεικνύναι ὅτι ὀ ψεύδ.] πῶς δὲ ἀποδείκνυται, ὅτι ὀ δεῖ ψεύδεσθαι πρόχειρον ἔχομεν.

Toti à divina voluntate pendere, ei parere, & res externas contemnere debemus.

CAP. LXXVII.

IN quovis incepto hæc optanda ſunt: Duc me ô Jupiter, & tu Fatum, eò quò ſum à vobis deſtinatus. Sequar enim alacriter. Quòd ſi noluero: & improbus ero, & ſequar nihilominus.

ΚΕΦ. οζ'.

[Ἐπὶ παντὸς προχείρου, εὐκτέον ταῦτα· ἄγε δή με ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπρωμένη, ὅποι ποθ' [ὑμῖν] ἡμῖν εἰμὶ διατεταγμένος, ὡς [ἕψομαι] ἕψομαί γε ἀοκνῶς. ἂν δέ γε μὴ θέλω, [κακὸς γενόμενος ὀδ'] οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

CAP. LXXVIII.

NEceſſitati qui probè ſe accommodat, ſapit: eſtque rerum divinarum conſcius.

ΚΕΦ. οη'.

Ὅστις δ' [ἂν] ἀνάγκῃ συγχωρήσῃ καλῶς, σοφὸς παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖα ἐπίσταται.

CAP. LXXIX.

SEd & tertium illud, ô Crito, ſi diis ità viſum fuerit, ità fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere ſanè poſſunt, lædere verò non poſſunt.

ΚΕΦ. οθ'.

Ἀλλ' ὦ Κρίτων] ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον· ὦ κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὔ.

Epicteti Enchiridii finis.

ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΪΟΥ ΠΙΝΑΞ.

CEBETIS THEBANI *TABULA*,

Quâ vitæ Humanæ prudenter inſtituendæ ratio continetur:

HIERONYMO WOLFIO Oetingenſi interprete.

I. Ædes Saturni.

II. Pictura.

III. Pythagorea & Parmenidea doctrina.

IV. Salutaris doctrinæ ignoratio & neglectio pernitioſa eſt.

V. Sphinx, ignorantiæ ſymbolum.

VI. Amentia, Sphinx.

VII. Enarratio picturæ: Primum ſeptum: Turba. Senex: Genius: Impoſtura: Poculum erroris & ignorantiæ: Opiniones: Cupiditates: Voluptates: Fortuna: Saxum rotundum: Fruſtrationes: Inconſiderati.

VIII. Fortunæ munera.

IX. Primi ſepti domicilium: Incontinentia, Luxuria, Avaritia, Adulatio: Pœna, Mœſtitia, Ærumna, Luctus, Deſperatio, Infelicitas, Pœnitentia.

X. Secundum ſeptum: Falſi nominis eruditio: Non verè docti: Poetæ, Oratores, Dialectici, Mathematici, Cyrenaici, Peripatetici, Grammatici & reliqui.

XI. Falſi nominis eruditio nullis erroribus, vitiis aut malis liberat.

XII. Tertium ſeptum: Via ad veram eruditionem: Locus editus: Janua, Via, Tumulus, Aditus, Rupes, Continentia, Tolerantia, Robur, Fiducia, Beatorum domicilium, Virtus, Beatitudo, Eruditio, Veritas, Suadela, Saxum quadratum, Fiducia, Securitas, Tranquillitas.

XIII. Vis purgatrix, Excrementa purgatorum, Scientia, Fortitudo, Juſtitia, Integritas, Temperantia, Modeſtia, Liberalitas, Continentia, Clementia, Beatitudo, Corona.

XIV. Victoria monſtrorum.

XV. Spectaculum infelicium, Libertas, Tranquillitas.

XVI. Coronati, Inornati.

XVII. Comites ignavorum, & maledicti, perverſúmque judicium.

XVIII. Opinionum diſcurſatio.

XIX. Genii præcepta.

XX. Fortu-

XX. Fortunæ non fidendum.
XXI. Eruditionis munera expetenda.
XXII. Incontinentia & luxuria fugienda.
XXIII. Falsi nominis eruditionis muneribus utendum.
XXIV. Artes liberales non quidem esse necessarias, sed tamen commodas studioso virtutis.
XXV. Non verè eruditi, æquè vitiosi ac cæteri mortales.
XXVI. Stolicæ corporearum & fortuitarum rerum extenuationes.
XXVII. Vita, Valetudo, Divitiæ.
XXVIII. Falsæ de rebus expetendis & fugiendis opiniones, omnium & vitiorum & malorum causæ.

IN æde Saturni deambulantes, cùm alia complura donaria spectabamus: tum tabulam quandam ante sacellum dedicatam, quæ peregrinas & peculiares fabulas depictas haberet. Quæ cujusmodi & unde essent, conjicere non poteramus. Pictura enim neque urbem neque castra præ se ferebat: sed erat septum quoddam alia duo septa continens, alterum majus, alterum minus. Erat & porta in primo septo, cui magna turba astare videbatur. Intra septum verò mulieres complures conspiciebantur. In aditu primi vestibuli & sepi, senex quidam stabat, eo gestu & habitu, ut ingredienti turbæ præcipere aliquid videretur. Cùm verò diù inter nos, quid commentum illud sibi vellet, ambigeremus, senex quidam astans, Non mirum, inquit, est, hospites, vos de pictura hac dubitare. Nam & ex indigenis pauci nôrunt fabulæ significationem. Neque enim civitatis nostræ donarium est: sed olim hospes quidam, vir cordatus ἀνάθημα, ἀλλὰ ξένος τις πάλαι ποτὲ ἀρίστελο δεῦρο, ἀνὴρ ἔμφρων,

Τυγχάνομεν περιπατοῦντες ἐν τῷ τοῦ Κρόνου ἱερῷ, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐθεωρῶμεν. [ἀνέκειτο] ἀνέκειτο δὲ καὶ πίναξ τις ἔμπροσθε τοῦ νεώ, ἐν ᾧ ἦν γραφή τις ξένη, καὶ μύθους ἔχουσα ἰδίους, ὅς οὐκ ἠδυνάμεθα συμβαλεῖν τίνες καὶ πόθεν ἦσαν· ὅτε γὰρ πόλις ἐφάνει ἡμῖν εἶναι τὸ γεγραμμένον, ὅτε στρατόπεδον, ἀλλὰ περίβολος, ἐν αὐτῷ ἔχων ἕτερους περιβόλους δύο, τὸν μὲν μείζω, τὸν δὲ ἐλάττω. ἦν δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. πρὸς δὲ τῇ πύλῃ ὄχλος ἐφάνει ἡμῖν πολὺς ἑστάναι. ἐνδὸν δὲ τοῦ περιβόλου, πολλῶν τινων γυναικῶν ἐωρᾶτο. ἐπὶ δὲ τῇ εἰσόδῳ τοῦ πρώτου πυλῶνος καὶ περιβόλου γέρων τις ἑστὼς, ἔμφασιν ἐποίει, ὡς παραπλάν τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ. ἀπορούντων δὲ ἡμῶν περὶ τῆς μυθολογίας πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, προσβύτης τις παρεστὼς, οὐδὲν θαυμαστὸν πάσχετε ὦ ξένοι, ἔφη, ἀπορούντες περὶ τῆς γραφῆς ταύτης. οὐ γὰρ ἡμῖν ἐπιχωρίων πολλοὶ ἴσασι, τί, ποτε αὕτη ἡ μυθολογία δηλοῖ. οὐδὲ γὰρ ὅτι πολιτικὸν

καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, ὅς τόδε τε ἱερὸν ἔτευξε, καὶ τῷ γεγραφῷ ἀνέθηκε τῷ Κρόνῳ. πότερον ἦν, ἔφην ἐγὼ, καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα γιγνώσκεις σφοδρά; καὶ ἐθαύμαζόν γε, ἔφη, αὐτὸν πολλοῦ χρόνου. νεώτερος γὰρ ὢν, πολλὰ καὶ σπουδαῖα διελέγετο. καὶ περὶ ταύτης τῆς μυθολογίας, πολλάκις αὐτὸν ἐπῃνέσαμεν διεξιόντα. πρὸς δὲ πίνυν, ἔφην ἐγὼ, εἰ μή τίς σοι μεγάλη ἀσχολία τυγχάνει οὖσα, διήγησαι ἡμῖν, πάνυ γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκοῦσαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ μῦθος. ἀλλὰ φθόνος ὦ ξένοι, ἔφη, ἀλλὰ τοτὲ δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ὅτι κίνδυνόν τι ἔχει ἡ ἐξήγησις. οἷον τί; ἔφην ἐγώ. ὅτι εἰ μὴ προσέχητε, ἔφη, καὶ σωήσετε τὰ λεγόμενα, φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθε. εἰ δ' μή, ἄφρονες, καὶ κακοδαίμονες, καὶ [πονηροὶ] πικροὶ, καὶ ἀμαθεῖς γιγόμενοι, κακῶς βιώσεσθε. Ἔστι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῇ τῆς Σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη παρέβαλλε τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ σωίη τις, ἐσώζετο· εἰ δ' μὴ συνίη, ἀπωλλύλο ὑπὸ τῆς Σφιγγός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ Ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις φίγξ ἐστιν. αἰνίττεται δὲ καὶ τό δε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' οὖν ἐὰν μή τις συνίῃ, ὑπόλλυται ὑπὸ αὐτῆς ἐκείνης ἀπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταβεί-ρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παρεδεδειγμένοι. ἂν δέ τις γνῶ, ἀνέπαλιν ἡ μὲν Ἀφροσύνη ὑπόλλυ-ται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μανθά-νει,

& eruditione præstans, qui & dictis & factis Pythagoreæ & Parmenideæ vitæ studium præ se ferret, tam templum hoc, quàm picturam Saturno dedicavit. An verò, inquam, ipsum hominem vidisti, & nôsti? Atque etiam, (inquit) longo tempore fui eum admiratus. Nam junior cùm esset, multa præclarè disserebat: & hujus ipsius fabulæ doctrinam sæpe eum audivi exponentem. Obsecro igitur, inquam, nisi magna quæpiam occupatio te impedit, fabulam nobis explica, cujus audiendæ avidissimi sumus. Nihil, inquit, obstat hospites: sed illud vobis tenendum est, enarrationem periculi non expertem esse. Cujusmodi, inquam, id est? Quia si 4 auscultaveritis, atq; intellexeritis ea quæ dicentur, prudentes & beati evadetis. Sin minùs: facti væcordes, infelices, acerbi atq; indocti, malè vivetis. Est enim 5 expositio Sphingis ambagibus similis, quas illa hominibus proponebat: quas qui intellexerat, manebat incolumis: qui non assecutus erat à Sphinge occidebatur. Eadem est & enarrationis hujus ratio. Nam 6 Amentia Sphinx est hominibus. Obscurè autem & hæc innuit, quid in vita sit bonum, quid malum: quid neque bonum neque malum. Quæ qui non intelligit, ab ea non semel interit, ut is qui à Sphinge occisus devorabatur: sed paulatim per omnẽ ætatem, ut qui conjecti in carcerẽ, manum carnificis exspectant, contabescit. Sin ea cognôrit aliquis, vice versâ perit Amentia: ipse verò salvus ma-

net,

net, perque omnem vitam malorum expers, beatus efficitur. Vos igitur attenti estote, nec obiter audite. Dii boni, quantam nobis cupiditatem injeciſti, ſi iſta ità ſunt? Ità, inquit, res eſt. Quamprimum igitur narres velim. Nam nos quidem haud obiter audiemus, in tanti præſertim & præmii & ſupplicii exſpectatione ſublato igitur baculo, & ad picturam extento: Cernitis, inquit, ſeptum hoc? Cernimus. Hoc primùm vobis tenendum eſt, locum hunc appellari Vitam: & magnam multitudinem quæ portæ aſſiſtit, eos eſſe, qui in vitam venturi ſunt. Senex verò is qui ſupernè ſtat, chartam quandam unâ manu tenens, alterâ verò quiddam veluti monſtrans, GENIUS dicitur. Mandat autem ingredientibus, quid eis, ubi in vitam venerint, faciendum ſit: & cui viæ ſe committere debeant, ſi ſalvi eſſe in vita velint, oſtendit. Quam igitur, inquam ego, viam ingredi eos jubet? aut quomodo? Vidén', inquit, juxta portam ſolium poſitum, quâ turba ingreditur, cui mulier inſidet ficto vultu, argutâque ſpecie, & manu poculum quoddam tenens? Video, inquam: ſed quæ ea eſt? IMPOSTURA, inquit, quæ omnes homines ſeducit. Ecquid agit ea? Iis qui in vitam ingrediuntur, facultatem ſuam propinat. Quæ verò eſt illa potio? Error, inquit, & Ignorantia. Quid tum? Hac potâ, veniunt in vitam. Num ergò omnes errorem bibunt? Omnes bibunt, inquit: ſed alii plus, alii minùs. Nonne præterea intra portam vides turbam quandam mulierum, meretricum, variis

εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. ὑμεῖς οὖν προσέχετε, καὶ μὴ παρακούετε. ὦ ἡγεμόνες, ὡς εἰς μεγάλην τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμβεβλήκατε ἡμᾶς, εἰ ταῦτ' ἔστιν ἔχει. ἀλλ' ἔστιν, ἔφη, ἔστιν ἔχοντα. οὐκ ἂν φθάνοις τοίνυν διηγούμενον, ὡς ἡμῖν προσεξόντων ἃ παρέργως, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπίπονον τοιοῦτόν ὄζιν· ἀνθρακιὰν οὖν ῥάβδον τινὰ, καὶ ἐκτείνας πρὸς τὸν γραφὴν, ὁρᾶτε ἔφη τὸν φρίβολον τοῦτον; ὁρῶμεν. τοῦτο πρῶτον δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς, ὅτι καλεῖται ὁ τόπος οὗτος βίος. καὶ ὄχλος ὁ πολὺς, ὁ παρὰ τὴν πύλην ἑστὼς, οἱ μέλλοντες εἰσπορεύεσθαι εἰς τὸν βίον, καί εἰσιν. ὁ δὲ γέρων, ὁ ἄνω ἑστηκὼς, ἔχων χάρτην τινὰ ἐν τῇ χειρὶ, καὶ τῇ ἑτέρᾳ ὥσπερ δεικνύων τι, δαίμων καλεῖται. προστάττει δὲ τοῖς εἰσπορευομένοις, τί δεῖ αὐτοὺς ποιεῖν, ὡς ἂν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν βίον· καὶ δεικνύει ποίαν ὁδὸν αὐτοὺς δεῖ βαδίζειν, εἰ σώζεσθαι μέλλουσιν ἐν τῷ βίῳ. ποίαν οὖν ὁδὸν κελεύει βαδίζειν, ἢ πῶς; ἔφην ἐγώ. ὁρᾷς, εἶπε, παρὰ τὴν πύλην θρόνον τινὰ κείμενον καὶ τὸν τύπον τοῦτον, καθ' ὃν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἐφ' ᾧ κάθηται γυνὴ πεπλασμένη τῷ εἴδει, καὶ πιθανὴ φαινομένη, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσα ποτήριον τι; ὁρῶ, ἀλλὰ τίς ὄζιν αὕτη, ἔφην. Ἀπάτη καλεῖται, φησὶν, ἡ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσα. εἶτα, τί πράττει αὕτη τοὺς εἰσπορευομένους εἰς τὸν βίον ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει. τοῦτο δὲ τί ὄζι τὸ ποτόν; πλάνη, ἔφη, καὶ ἄγνοια. εἶτα τίς πάντες τοῦτο πρᾶττον; εἰς τὸν βίον. πότερον δὲ πάντες πίνουσιν; Πάνυ μὲν, ἔφη, ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον. εἶτ' οὐχ ὁρᾷς ἔνδον τῆς πύλης

πλήθος

πλῆθός τ γυναικῶν ἑταιρῶν, παντοδαπὰς μορφὰς ἐχουσῶν; ὁρῶ. αὗται τοίνυν Δόξαι, καὶ Ἐπιθυμίαι, καὶ Ἡδοναὶ καλοῦνται. ὅταν δὲν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἀναπηδῶσιν αὗται, καὶ συμπλέκονται πρὸς ἕκαστον, εἶτα ἀπάγουσι. ποῖ δ' ἀπάγουσιν αὐτούς; αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι, ἔφη, αἱ δ' εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην. ὦ δαιμόνιε, ὡς χαλεπὸν τὸ πόμα λέγεις; καὶ πᾶσά γε, ἔφη, ἐπαγγέλλονται ὡς ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἄξουσι, καὶ εἰς βίον εὐδαίμονα καὶ λυσιτελῆ. οἱ δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν πεπώκασι παρὰ τῆς Ἀπάτης, οὐκ εὑρίσκουσι πόλα ὅτιν ἡ ἀληθινὴ ὁδός, ἢ ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ πλανῶνται εἰκῇ, ὥσπερ ὁρᾷς. καὶ τοὺ προτέρου εἰσπορδομένους, ὡς [πειάζον] προέχοντας, ὅπῃ ἂν αὗται δεικνύωσιν. ὁρῶ τοῦτο, ἔφην. ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη τίς ὅτιν, ἢ ὥσπερ τυφλὴ καὶ μαινομένη πις ἑστήκασα, καὶ ἐσηκέναι ἐπὶ λίθῳ τινὸς στρογγύλῃ; κεκλῆται μοὶ ἔφη, Τύχη. ἔστι δ' οὐ μόνον τυφλὴ, ἀλλὰ καὶ μαινομένη καὶ κωφή. αὕτη ἔν τί ἔργον ἔχει; περιπορδεται παντα χῇ, ἔφη, καὶ παρ' ὧν μὲν ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἑτέροις δίδωσι· παρὰ δὲ τῶν αὐτῶν πάλιν ἀφαιρεῖται παραχρῆμα, ἃ δέδωκε, καὶ ἄλλοις δίδωσιν εἰκῇ καὶ ἀβεβαίως. διὸ καὶ τὸ σημεῖον καλῶς μιμεῖται τὴν φύσιν αὐτῆς. ποῖον τοῦτο; ἔφην ἐγώ. ὅτι ἐπὶ στρογγύλου λίθου ἕστηκεν. εἶτα τί τοῦτο σημαίνει; ὅτι οὐκ ἀσφαλὴς, οὐδὲ βεβαία ὅτιν ἡ παρ' αὐτῆς δόσις. ἐκπώσεις γὰρ μεγάλας καὶ σκληρὰς γίγνονται, ὅταν τὶς αὐτὴν πεσοῦσιν. ὁ δὲ ὄχλος, ὁ πολὺς οὗτος, ὁ περὶ αὐτὴν ἑστηκὼς, τί βούλεται, καὶ τίνες καλοῦνται; καλοῦνται καὶ οὗτοι ἀποβεβλημένοι. αὐτῶν δὲ ἕκαστος αὐτῆς, ἃ βίπλει. πῶς

præditarum formis? Video. Hæc ergò OPINIONES, CUPIDITATES, & VOLUPTATES appellantur: turbâq; ingrediente exilientes, amplectuntur ſingulos, atque abducunt. Quò verò abducunt eos? Aliæ ad ſalutem, inquit, aliæ ad interitum ob impoſturam. O vis optime, quàm gravem potionem dicis! Et quidem omnes pollicentur ſe illos ad optima quæque perducturas, & ad vitam beatam, in qua acquieſcant. Illi verò propter ignorantiam & errorem, quem apud IMPOSTURAM hauſerunt, veram degendæ vitæ viam non inveniunt: ſed temere oberrant, ut vides. Vides item priùs ingreſſos circumire, quo illæ monſtrârint? Video hæc, inquam. Sed quæ eſt illa mulier, quæ cæcæ & furenti ſimilis, ſaxo rotundo inſiſtit? Vocatur, inquit, illa quidem FORTUNA: neque cæca ſolùm eſt, ſed & inſana & ſurda. Ea ergò quo munere fungitur? Paſſim, inquit, vagatur: & aliis quod habent rapit, aliísque largitur: iiſdémque rurſus ſtatim eripit quæ dedit, eáque donat aliis, temere & inconſtanter. Rectè igitur ſignum ejus naturam declarat. Quodnam illud? inquam. Quod rotundo ſaxo inſiſtit. Id verò quid ſibi vult? Non tuta & firma ejus eſſe munera ſignificat. Magnæ enim & graves jacturæ fiunt, cùm quis ei fidem habet. Quid? magna illa turba quæ eam circumſtat, quid petit, & qui vocantur? Dicuntur hi Inconſiderati. Singuli verò ea petunt, quæ illa abjicit. Qui ergò

fit,

ſit, ut non eodem ſint vultu: ſed alii lætari, alii mœrere paſſis manibus videantur? Qui lætari & ridere videntur, ii ſunt (inquit) qui aliquid à FORTUNA acceperunt, iidémque FORTUNAM PROSPERAM eam vocant. Qui verò plorantium ſpecie manus extendunt, ii ſunt, quibus ea eripuit quæ ante dederat. Hi contra MALAM FORTUNAM eandem appellant. Quæ ſunt ergò illa quæ largitur, quum & ii qui ea accipiunt, ità lætentur: & qui amittunt, plorent? Hæc quæ vulgo bona cenſentur. Ea quæ ſunt? Divitiæ ſcilicet, gloria, nobilitas, liberi, imperia, regna, & id genus alia pleraque. Eho: numnam iſta bona non ſunt? De his quidem aliàs diſputabimus: nunc autem explicationi fabulæ intenti ſimus. Fiat ità. Vides ergò ubi portam iſtam prætereris, aliud ſeptum altius, & mulieres extra ſeptum ſtantes, meretricum inſtar ornatas? Omnino. Harum alia Incontinentia vocatur, alia Luxuria, alia Avaritia, alia Aſſentatio. Quid ergò hic aſtant iſtæ? Obſervant eos qui aliquid à Fortuna acceperunt. Quid tum? Exſultant, & eos amplectuntur, & adulantur: útque apud ſe manere velint, poſtulant: ac vitam eis pollicentur ſuavem, otioſam, & omnis expertem moleſtiæ. Quòd ſi quis eis obſecutus, delitias amplexus fuerit: ei jucunda videtur ad tempus illa vitæ ratio, dum hominem quaſi titillârit, cùm revera talis non ſit. Ubi enim reſipuerit, ſe non comedîſſe, ſed ab iis & come-

ἔν ἐχ' ὁμοίαν ἔχουσι τιὶ μορφὶ, ἀλλ' ὁι μὲ αὐτῷ δοκοῦσι χαίρειν, ὁι δ' ὀδυρόμενοι ἐκτεταχότες τὰς χεῖρας; ὁι μὲ δοκοῦντες, ἔφη, χαίρειν κ) γελᾶν αὐτῷ, ὁι εἰληφότες τί παρὰ τῆς Τύχης εἰσὶν· ὅτι δ' κ) ἀγαθὴν Τύχὶν αὐτιὶ καλοῦσιν. ὁι δ' δοκοῦντες κλαίειν, κ) τὰς χεῖρας ἐκτεταχότες, εἰσὶ παρ' ὧν ἀφείλετο, ἃ δέδωκε πρότερον αὐτοῖς. ὅτοι πάλιν κακὶν Τύχὶν αὐτιὶ καλοῦσι. τίνα δ' ἔν ἐστιν ἃ δέδωσιν αὐτοῖς, ὅτι ὅτως ὁι μὲ λαμβάνοντες χαίρουσιν, ὁι δ' ἀποβάλλοντες κλαίουσι; ταῦτα, ἔφη, ἃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ εἶ) ἀγαθά. ταῦτα δ' ἔν τίνα ὄζί; πλοῦτος δηλαδὴ, κ) δόξα, κ) εὐγένεια, κ) τέκνα, κ) τυραννίδες, κ) βασιλεῖαι, κ) τἆλλα ὅσα τούτοις παραπλήσια. ταῦτα δ' ἔν πῶς δ' κ ὄζιν ἀγαθά, περὶ μὲ τούτων, ἔφη, κ) αὖθις διαλεξόμεθα· νυνὶ δ' περὶ τιὶ μυθολογίαν χωρώμεθα. ἔχω ὅτως. ὁρᾷς δ' ἔν, ὡς ἂν παρέλθοις τιὶ πύλιν ταύτιν, ἀνώτερον ἄλλον φρίζολον, κ) γυναῖκας ἔξω τῦ περιβόλε ἑστηκυίας, κεκοσμημένας ὥσπερ ἑταίρας εἰώθασι; κ) μάλα. αὗται τίνων, ἦ μὲ Ἀκρασία καλεῖται, ἦ δ' Ἀσωτία, ἦ δ' Ἀπληξία, ἦ δ' Κολακεία. τί δ' ὧδε ἑστήκασιν αὗται; παραπρῶσιν, ἔφη, τὲ εἰληφότας τι παρὰ τῆς Τύχης. εἶτα τί; ἀναπαῦῶπ, κ) συμπλέκονται αὐτοῖς, κ) κολακεύουσι, κ) ἀξιοῦσι παρ' [αὐτῶν] αὐτὰς μένειν, λέγουσαι ὅτι βίον ἔξουσιν ἡδὺν, κ) ἄπονον, κ) κακοπάθειαν ἔχοντα ἀδημίαν. ἐὰν δ' ἔν τις πειθῆ τῦ' αὐτοῖς εἰς τιὶ ἡδυπάθειαν, μέχρι μὲ τινὸς ἡδεῖα δοκεῖ εἶ) ἡ διατριβὴ, ἕως ἂν γαργαλίζῃ τ' ἄνθρωπον, εἶτ' κ ἔστι. ὅταν δ' ἀναπνεύσῃ, αἰσθάνεται ὅτι κ ἤσθιεν,

ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς καταδιέλο, καὶ ὑβρίζεσθαι. διὸ καὶ ὅταν ἀναλώσῃ πάντα, ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆ Τύχης, ἀναγκάζεται ταύταις ταῖς γυναιξὶ δουλεύειν, καὶ πάντ' ὑπομένειν, καὶ ἀχθομονεῖν, καὶ ὅσα τούτοις παρεπλήσια. ὅταν δὲ πάντα [αὐτοῦ ἐπιλίπῃ] αὐτοῖς ἀπολείπῃ, παραδίδου τῇ Τιμωρίᾳ. ποία δέ ἐστιν αὕτη; ὁρᾷς ὀπίσω τί αὐτῆς, ἔφη, ὥσπερ δύσιον μικρὸν, καὶ τίπον στενόν τινα, καὶ σκοτεινόν; ἔχει δὲ καὶ γυναῖκες αἰσχραὶ, καὶ ῥυπαραὶ, καὶ ῥάκη ἠμφιεσμέναι δοκοῦσι σωφρονεῖν; καὶ μάλα. αὗται τοίνυν, ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται Τιμωρία. ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, Λύπη. ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, Ὀδυνή. ὁ δ' ἄλλος ὅτος ὁ παρεστηκὼς αὐταῖς, δυσειδής τις καὶ λεπτὸς, καὶ γυμνὸς, καὶ μὴ ταῦτά τις ὁμοία αὐτῷ αἰσχρὰ καὶ λεπτὴ, τίς ἐστιν; ὁ μὲν Ὀδυρμὸς καλεῖται, ἔφη, ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Ἀθυμία. τούτοις δὴ παραδίδοται, καὶ μετὰ τούτων συμβιοῖ πανταχόθι. εἶτα πάλιν ἐνταῦθα εἰς ἕτερον δίκον ῥίπτεται εἰς τὴν Κακοδαιμονίαν, καὶ ὧδε τὸν λοιπὸν βίον καταγηράσει ἐν πάσῃ κακοδαιμονίᾳ, ἂν μὴ Μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς Τύχης σωσαντήσῃ. εἶτα τί γενέται; ἐὰν ἡ Μετάνοια αὐτῷ συναντήσῃ, ἐξαίρει αὐτὸν ἐκ τῆς κακῶν, καὶ σωτήριον αὐτῷ ἑτέραν δόξαν, καὶ Ἐπιθυμίαν, τὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσαν· ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν Ψευδοπαιδείαν καλεμένην. εἶτα τί γενέται; ἐὰν μὴ φθάσῃ τὴν δόξαν ταύτην παρασχεθεῖσαν, τὴν ἄγουσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, [καθαρθεὶς] καταλάβῃ. Quid tum fit? Siquidem, inquit, eam opinionem comprehenderit, quæ ipſum ad VERAM ERUDITIONEM perducat, ab ea purgatus

ſum & contumeliosè tractatum eſſe ſentit. Itaq; jam conſumptis iis quæ à Fortuna acceperat omnibus, mulieribus iſtis ſervire cogitur, & omnia perpeti, indecoréque ſe gerere, & propter eas quævis pernitioſa in ſe admittere: cujuſmodi ſunt, fraudare, fana ſpoliare, prodere, pejerare, latrocinare, cæteráque his conſimilia. Sed cùm eos hæc omnia defecerint: traduntur Pœnæ. Qualis ea eſt? Vides à tergo eorum aliquid feneſtellæ ſimile, & locum quendam anguſtum & tenebroſum? Atque etiam mulieres quædam fœdæ & ſordidæ, & pannis obſitæ, ibi eſſe videntur. Omnino. Ea igitur quæ flagellum tenet, PŒNA dicitur. Quæ caput ad genua demittit, MŒSTITIA. Quæ capillos evellit, ÆRUMNA. Alius verò quidam illis quì aſtat, deformis, extenuatus & nudus: ac poſt eum mulier quædam ei ſimilis, deformis & tenuis. quinam ſunt? ille quidem, inquit, LUCTUS vocatur: ejus verò ſoror, DESPERATIO. His igitur traditur, & cum his in cruciatibus vitam agit. Deinde rurſus in aliam domum conjicitur INFELICITATIS: ubi quod reliquum eſt ævi, in omni miſeria exigit, niſi ei PŒNITENTIA fortè fortuna occurrerit. Quid tum fit? PŒNITENTIA obviam ei facta ex iſtis malis eum eripit: eíque OPINIONEM aliam, & CUPIDITATEM, ad VERAM ERUDITIONEM perducturam inſerit; unáque eam, quâ ad FALSI NOMINIS ERUDITIONEM perveniat.

servatur, & omnis calamitatis expers ac beatus, omne tempus ætatis degit. Sin minùs, denuò à Falsi nominis eruditione seducitur. Proh Jupiter! ut ingens est & alterum hoc discrimen? 10 Qualis verò, inquam, est Falsi nominis eruditio? Nonne vides, inquit, alterum illud septum? Utique inquam. Extra id septum, juxta vestibulum stat mulier quædam, quæ valde munda & composita esse videtur. Eam vulgus & vani homines eruditionem vocant: cùm ea non sit, sed Falsi nominis eruditio. Ad hanc igitur ii qui servandi sunt, & ad Veram eruditionem perventuri, primùm divertunt. Nunquid ergò alia via nulla est, quæ ad Veram eruditionem ducat? Est, inquit. Isti verò homines qui intra septum obambulant, qui sunt? Falsi nominis eruditionis amatores, inquit, decepti, atque opinantes se Veræ eruditionis frui consuetudine. Quibus ergò nominibus appellantur isti? Alii Poetæ, inquit, alii Oratores, alii Dialectici, alii Musici, alii Arithmetici, alii Geometræ, alii Astrologi, alii Voluptuarii, alii Peripatetici, alii Critici, cæteríque horum non dissimiles. Mulieres verò illæ, quæ circumcursare videntur, primis similes, inter quas esse dicebas Incontinentiã & reliquas illius socias, quænam sunt. Illæ ipsæ, inquit sunt. Nunquid ergò & huc ingrediuntur? Et huc medius fidius, sed raró: nec ità frequenter, ut in primum septum. Nunquid ergò & Opiniones? Næ, inquit. nam & in his etiamnum potio ab Impostura propinata, & Ignorantia manet: atq;

δαιρεῖς ἀπ' αὐτῆς σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. εἰ δὲ μή, πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς [Δυσπαιδείας] Ψευδοδοξίας. ὦ Ἡράκλεις, ὡς μέγας ὁ κίνδυνος καὶ ἄλλος ἔτι. ἡ δὲ Ψευδοπαιδεία, ποία ὄψις, ἔφην ἐγώ. οὐχ ὁρᾷς τὸν ἕτερον περίβολον ἐκεῖνον; καὶ μάλα, ἔφην ἐγώ. ἐκτὸς ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὴν εἴσοδον γυνή τις ἕστηκεν, ἥ δοκεῖ πάνυ καθαρὰ καὶ εὐτακτος εἶναι; καὶ μάλα. ταύτην τοίνυν οἱ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι τῶν ἀνθρώπων Παιδείαν καλοῦσιν. οὐκ ἔστι δέ, ἀλλὰ Ψευδοπαιδεία, ἔφη. οἱ μὲν τοι σωζόμενοι ὁπόταν βάλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε πρῶτον παρεσκεύασται. πότερον ἔν ἄλλη ὁδῷ οὐκ ἔστιν ὅπῃ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσα; ἔστιν, ἔφη. ἔτι δὲ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔσω τοῦ περιβόλου ἀναπεπταμένοι, τίνες εἰσίν; οἱ τῆς Ψευδοπαιδείας, ἔφη, ἐρασταὶ, ἠπατημένοι, οὐ μέμφοι μὴ τῆς ἀληθινῆς Παιδείας συνομιλεῖν. τίνες δὲ καλοῦνται ἕκαστοι; οἱ μὲν Ποιηταὶ, ἔφη, οἱ δὲ Ῥήτορες, οἱ δὲ Διαλεκτικοὶ, οἱ δὲ Μουσικοὶ, οἱ δὲ Ἀριθμητικοὶ, οἱ δὲ Γεωμέτραι, οἱ δὲ Ἀστρολόγοι, οἱ δὲ Ἡδονικοὶ, οἱ δὲ Περιπατητικοὶ, οἱ δὲ Κριτικοὶ, καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις εἰσὶ παραπλήσιοι· αἱ δὲ γυναῖκες ἐκεῖναι αἱ δοκοῦσαι περιτρέχειν ὅμοιαι ταῖς πρώταις, ἐν αἷς ἔφης εἶναι τὴν Ἀκρασίαν, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ μετ' αὐτῆς, τίνες εἰσίν; αὗται ἐκεῖναί εἰσιν, ἔφη. πότερον ἔν καὶ ὧδε εἰσπορεύονται; νή δία καὶ ὧδε· σπανίως δέ, καὶ οὐχὶ ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. πότερον δὲ καὶ αἱ Δόξαι; ναὶ, ἔφη. ἔτι μὲν γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πόμα, ὃ ὀπίσω παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ ἡ Ἄγνοια μένει νὴ δία,

καὶ μετ' αὐτῆς γε ἡ Ἀφροσύνη· καὶ ἂν μὴ ἀπόλθῃ ἀπ' αὐτῆς ἔτ' ἡ Δόξα, ἔτ' ἡ λοιπὴ Κακία, μέχρις ἂν ἀποτινόντες τῆς Ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν, καὶ πᾶσι τοῦτο καθαρκτικῷ δύναμιν· καὶ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσα ἔχουσι, καὶ τὰς Δόξας, καὶ τὴν Ἀγνοιαν, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Κακίαν. τότε ἂν ὅτω σωθήσονται. ὧδε δὲ μένοντες παρὰ τῇ Ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται, οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων. ποία δὲ αὕτη ὁδός ἐστιν, ἣ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν; ὁρᾷς, ἔφη, ἄνω τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπιχωριοικεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι; ὁρῶ. ἀκούω θύραν τινὰ μικρὰν, καὶ ὁδὸν τινα [πρὸς, vel πρὸς τὴν θύραν.] πρὸς τῆς θύρας, ἥτις οὐ πολὺ ὀχλεῖται, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγοι προθύουσι, ὥσπερ δυσανόδου τινὸς καὶ τραχείας καὶ πετρώδους εἶναι δοκούσης; καὶ μάλα, ἔφην. ἀκούω καὶ βαθύ τι ὑψηλὸν δοκεῖ εἶναι, καὶ ἀνάβασιν στενὴ πάνυ, καὶ χρημνὸς ἔχουσα ἔνθεν κἀκεῖθεν βαθεῖς; ὁρῶ. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἔφη, ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ μάλα γε χαλεπὴ πρόσοδον. ἀκούω καὶ ἄνω γε ὁρῶ τὸ βαθὺ ὁρᾷς πέτραν μεγάλην, καὶ ὑψηλὴν, κύκλῳ ἀπόκρημνον; ὁρῶ, ἔφην. ὁρᾷς οὖν καὶ γυναῖκας δύο ἐσηκυίας ἐπὶ τῆς πέτρας, λιπαρὰς, καὶ εὐεκτούσας τὸ σῶμα, καὶ ὡς ἐντετάκασι τὰς χεῖρας προθύμως; ὁρῶ. ἀλλὰ τίνες καλοῦνται, ἔφην, αὗται; ἡ μὲν Ἐγκράτεια καλεῖται, ἔφη· ἡ δὲ, Καρτερία. εἰσὶ δὲ ἀδελφαί. τί δὴ οὖν τὰς χεῖρας ἐντετάκασιν οὕτω προθύμως; παρακαλοῦσιν, ἔφη, τοὺς παραγινομένους ἐπὶ τὸν τόπον, θαρρεῖν, καὶ μὴ

etiam mehercule unà cum eâ, Amentia. Neque verò ab eis vel Opiniones vel cætera vitia recedent, donec repudiata 11 Falsi nominis eruditione, veram ingressi viam, Purgatricem illarum rerum vim biberint, & mala omnia quibus urgentur, ut Opiniones & Ignorantiam, & reliquam omnem Vitiositatem ejecerint: tum demum enim servabuntur. Dum verò hic manserint apud Falsi nominis eruditionem, nunquam liberabuntur: nec ullum malum, istarum quidem disciplinarum subsidio, profligabunt. 12 Quæ ergò via est, quæ ad Veram eruditionem ferat? Vidésne, inquit, editum illum locum, qui à nemine incoli ac desertus esse videtur? Video. Ergò & januam parvam, & viam quandam ante januam, parum frequentem, & à perpaucis tritam, ut quæ & præceps & aspera & prærupta esse videatur? Omnino, inquam. Ibi & tumulus excelsus cernitur, & angustus aditus, utrinque in profundum præceps? Video. Hæc igitur, inquit, via est, quæ ad Veram eruditionem ducit. Et quidem aspectu, inquam, valde ardua. Ergò & supernè juxta tumulum magnam rupem vides, & altam, undique præruptam? Video, inquam. Vides ergò & duas mulieres succi plenas, & robusto corpore in rupe stantes, quæ manus alacriter extendunt? Video, inquam. sed quæ eis nomina sunt? Una, inquit, Continentia vocatur: altera Tolerantia. Sunt autem sorores. Cur verò manus adeò alacriter extendunt? Hortantur, inquit, viatores ad eum locum progressos, ut bonis sint animis,

nec

ec per ignaviam deſperent. Fore nim, ut poſt parvi temporis difficultates, in amœnam viam perveniant. Ubi autem ad rupem acceſſerint: quo pacto aſcendunt? nullam enim, quæ eò ferat, viam propicio. Ipſe à præcipitio ad eos nonnihil deſcendunt, eósque ſurſum ad ſeſe attrahunt. Poſtea jubent eos requieſcere: & paulo pòſt eis dant Robur & Fiduciam, ac pollicentur ſe eos ad Veram eruditionem perducturas: ac demonſtrant, quàm ea via ſit amœna & plana & expedita, & omnis expers mali, ut vides. Ità certè quidem apparet. Vidésne porro, inquit, ante lucum illum, locum quendam, qui & amœnus videtur, & prati inſtar, multâque luce illuſtris? Utique. Vidésne in prati medio etiam aliud ſeptum, & aliam portam? Eſt ità. Sed quomodo vocatur locus ille? Beatorum domicilium, inquit. Hic enim degunt Virtutes omnes, & Beatitudo. Amœnus dubio procul is locus eſt. Vides ergò, inquit, juxta portam ſtare matronam formoſam, conſtanti vultu, ætate media, & jam ad ſenectutem declinante, veſte ſimplici, & aſcititii cultûs experte. Inſiſtit autem ſaxo non globoſo, ſed quadrato atque immobili. Ei adſunt aliæ quædam duæ, filiæ ejus, ut videtur. Ità quidem videtur. Harum igitur media, Eruditio eſt, inquit: altera, Veritas: altera, Suadela. Cur autem quadrato ſaxo inſiſtit? Indicio, inquit, eſt, & viatoribus viam ad eam eſſe tutam ac firmam: & accipientibus, munerum ejus fructum ſecurum. Ecquæ ſunt ejus

ἀποδειλιᾷν, λέγουσαι, ὅτι βραχὺ ἔτι δεῖ καρτερῆσαι αὐτοὺς, εἶτα ἥξουσιν εἰς ὁδὸν καλήν. ὅταν δὲ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν πέτραν, πῶς ἀναβαίνουσιν; ὁρῶ γὰρ ὁδὸν φέρουσαν ἐκείνην ἐπ' αὐτήν. αὗται οὖν τῇ χρημνῷ προσκαταβαίνουσι, καὶ ἕλκουσιν αὐτοὺς ἄνω πρὸς ἑαυτάς. εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι, καὶ μετὰ μικρὸν διδόασιν Ἰσχὺν καὶ Θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὡς ἔστι καλή τε, καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπορώτος, καὶ καθαρὰ πάντων κακῶν, ὥσπερ ὁρᾷς. ἐμφαίνει νὴ Δία. ὁρᾷς δὲ, ἔφη, καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἄλσους ἐκείνης τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; καὶ μάλα. καταυοεῖς δὲ καὶ ἐν μέσῳ τῷ λειμῶνι περίβολον ἕτερον, καὶ πύλην ἑτέραν; ἔστιν ὅτως. ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος ὅτος; Εὐδαιμόνων οἰκητήριον, ἔφη. ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ Εὐδαιμονία. εἶεν, ἔοικα ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι. ἀκὴν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι γυνή τίς ἐστι καλὴ, καὶ καθεστηκυῖα τὸ πρόσωπον, μέση δὴ καὶ κεκριμένη ἤδη τὴν ἡλικίαν, σολλὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν καὶ [ἀκαλλώπιστον.] κεκοσμημένον; ἔστηκε δὴ οὐκ ἐπὶ στρογγύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου, ἀσφαλῶς κειμένου. καὶ μὴν ταύτης ἄλλαι δύο εἰσὶ, θυγατέρες πῶς δοκοῦσιν εἶναι. ἐμφαίνει ὅτως ἔχειν. τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, Παιδεία ἐστὶν. ἡ δὲ, Ἀλήθεια. ἡ δὲ, Πειθώ. τὸ δὲ ἔστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου αὖ τι σημεῖον, ἔφη, ὅτι ἀσφαλής τε καὶ βεβαία ἡ πρὸς αὐτὴν ὁδός ἐστι τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τὴν δωρεὰν αὐτῶν ἀσφαλῆ ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι. καὶ

τίνα

κὴ μετ' αὐτῆς γε ἡ Ἀφροσύνη· κὴ ἂν μὴ ἀπόλθῃ ἀπ' αὐτῆς ἥδ' ἡ Δόξα, ἥδ' ἡ λοιπὴ Κακία, μέχρις ἂν ἀποπνόντες τῆς Ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν, κὴ πάσῃ τῇ τότε καθαρκτικῇ δυνάμει· κὴ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσα ἔχουσι, κὴ τὰς Δόξας, κὴ τὴν Ἄγνοιαν, κὴ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Κακίαν. τότε ἂν ὕστω σωθήσονται. ὧδε δὴ μόνοντες παρὰ τῇ Ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται, οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων. ποία δ' αὖτη ὁδός ἐστιν, ἣ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν; ὁρᾷς, ἔφη, ἄνω τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπιχωριεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι); ὁρῶ. ἀκρὰν θύραν τινα μικρὰν, κὴ ὁδὸν τινα [πρὸς, vel πρὸς τὴν θύραν.] πρὸς τῆς θύρας, ἧπερ οὐ πολὺ ὀχλεῖται, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγοι πορεύονται, ὥσπερ δυσανόδου τινὸς κὴ τραχείας κὴ πετρώδους εἶναι δοκούσης; κὴ μάλα, ἔφην. ἀκρὰν κὴ βαθύς τις ὑψηλὸς δοκεῖ εἶναι, κὴ ἀνάβασις σφὼ πάνυ, κὴ χρημνὸς ἔχουσα ἔνθεν κἀκεῖθεν βαθεῖς; ὁρῶ. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἔφη, ἣ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, κὴ μάλα γε χαλεπὴ πρόσοδον ἔχειν. ἀκρὰν κὴ ἄνω γε φαίνεται βαθὺν ὁρᾷς πέτραν μεγάλην, κὴ ὑψηλὴν, κύκλῳ ἀπόκρημνον; ὁρῶ, ἔφην. ὁρᾷς δ' ἂν κὴ γυναῖκας δύο ἐσκυφὰς ἐπὶ τῆς πέτρας, λιπαρὰς, κὴ εὐεκτούσας τὸ σῶμα, κὴ ὡς ἐπιτετάκασι τὰς χεῖρας προθύμως; ὁρῶ. ἀλλὰ τίνες καλοῦνται, ἔφην, αὗται; ἡ μὲν Ἐγκράτεια καλεῖται, ἔφη· ἡ δ', Καρτερία. εἰσὶ δ' ἀδελφαί. τί δ' ἂν τὰς χεῖρας ἐπιτετάκασιν οὕτω προθύμως; παροξυνόμεναι, ἔφη, τοῖς παραγινομένοις; ἐπὶ τὸν τόπον, θαρρεῖν, κὴ μὴ

etiam mehercule unà cum eâ, Amentia. Neque verò ab eis vel Opiniones vel cætera vitia recedent, donec repudiata 11 Falsi nominis eruditione, veram ingressi viam, Purgatricem illarum rerum vim biberint, & mala omnia quibus urgentur, ut Opiniones & Ignorantiam, & reliquam omnem Vitiositatem ejecerint: tum demum enim servabuntur. Dum verò hic manserint apud Falsi nominis eruditionem, nunquam liberabuntur: nec ullum malum, istarum quidem disciplinarum subsidio, profligabunt. 12 Quæ ergò via est, quæ ad Veram eruditionem ferat? Vidésne, inquit, editum illum locum, qui à nemine incoli ac desertus esse videtur? Video. Ergò & januam parvam, & viam quandam ante januam, parum frequentem, & à perpaucis tritam, ut quæ & præceps & aspera & prærupta esse videatur? Omnino, inquam. Ibi & tumulus excelsus cernitur, & angustus aditus, utrinque in profundum præceps? Video. Hæc igitur, inquit, via est, quæ ad Veram eruditionem ducit. Et quidem aspectu, inquam, valde ardua. Ergò & supernè juxta tumulum magnam rupem vides, & altam, undique præruptam? Video, inquam. Vides ergò & duas mulieres succi plenas, & robusto corpore in rupe stantes, quæ manus alacriter extendunt? Video, inquam. sed quæ eis nomina sunt? Una, inquit, Continentia vocatur: altera Tolerantia. Sunt autem sorores. Cur verò manus adeò alacriter extendunt? Hortantur, inquit, viatores ad eum locum progressos, ut bonis sint animis, nec

nec per ignaviam desperent. Fore enim, ut post parvi temporis difficultates, in amœnam viam perveniant. Ubi autem ad rupem accesserint: quo pacto ascendunt? nullam enim, quæ eò ferat, viam prospicio. Ipse à præcipitio ad eos nonnihil descendunt, eósque sursum ad sese attrahunt. Postea jubent eos requiescere: & paulo pòst eis dant Robur & Fiduciam, ac pollicentur se eos ad Veram eruditionem perducturas: ac demonstrant, quàm ea via sit amœna & plana & expedita, & omnis expers mali, ut vides. Ità certè quidem apparet. Vidésne porro, inquit, ante lucum illum, locum quendam, qui & amœnus videtur, & prati instar, multâque luce illustris? Utique. Vidésne in prati medio etiam aliud septum, & aliam portam? Est ità. Sed quomodo vocatur locus ille? Beatorum domicilium, inquit. Hic enim degunt Virtutes omnes, & Beatitudo. Amœnus dubio procul is locus est. Vides ergò, inquit, juxta portam stare matronam formosam, constanti vultu, ætate media, & jam ad senectutem declinante, veste simplici, & ascititii cultûs experte. Insistit autem saxo non globoso, sed quadrato atque immobili. Ei adsunt aliæ quædam duæ, filiæ ejus, ut videtur. Ità quidem videtur. Harum igitur media, Eruditio est, inquit: altera, Veritas: altera, Suadela. Cur autem quadrato saxo insistit? Indicio, inquit, est, & viatoribus viam ad eam esse tutam ac firmam: & accipientibus, munerum ejus fructum securum. Ecquæ sunt ejus

ἀποδειλιᾷν, λέγουσα, ὅτι βραχὺ ἔτι δεῖ καρτερῆσαι αὐτοὺς, εἶτα ἥξουσιν εἰς ὁδὸν κηλεῖ. ὅταν δὲ παρεγένοντο ἐπὶ τὸν πέτρον, πῶς ἀναβαίνουσιν; ὁρῶ γὰρ ὁδὸν φέρουσαν ἀδρεμίαν ἐπ' αὐτόν. αὗται ὑπὸ τῆς κρημνῆς προσκαταβαίνουσι, καὶ ἕλκουσιν αὐτοὺς ἄνω πρὸς ἑαυτάς. εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι, καὶ μετ' μικρὸν διδόασιν Ἰσχὺν καὶ Θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὡς ἔστι καλή τε, καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπόρευτος, καὶ χαρᾶς παντὸς κακοῦ, ὥσπερ ὁρᾷς. ἐμφαίνει νὴ Δία. ὁρᾷς δὲ, ἔφη, καὶ ἐμπροσθεν τῆς ἄλσους ἐκείνου τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; καὶ μάλα. κατανοεῖς οὖν καὶ ἐν μέσῳ τῷ λειμῶνι τεῖχος ἕτερον, καὶ πύλην ἑτέραν; ἔστιν ὅτου. ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος ἕτος; Εὐδαιμόνων οἰκητήριον, ἔφη. ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ Εὐδαιμονία. εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι. ἀκὴν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι γυνή τις ὄζει καλὴ, καὶ καθεσηκυῖα τὸ πρόσωπον, μέση δὲ καὶ κεκριμένη ἥδη τῇ ἡλικίᾳ, στολὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν καὶ [ἀκαλλώπιστον.] κεκοσμημένον; ἔστηκε δὲ ἐπὶ τραχύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου, ἀσφαλῶς κειμένου. καὶ μὴν ταύτης ἄλλαι δύο εἰσὶ, θυγατέρες πῃ δοκοῦσιν εἶναι. ἐμφαίνει ὅτου ἔχειν. τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, Παιδεία ἐστίν. ἡ δὲ, Ἀλήθεια. ἡ δὲ, Πειθώ. τί δὲ ἔστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου, εἴρηται αὐτῇ σημεῖον, ἔφη, ὅτι ἀσφαλής τε καὶ βεβαία ἡ πρὸς αὐτὸν ὁδός ἐστι τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τῆς εὐδαιμόνων ἀσφαλὴς ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι. καὶ

τίνα

πίνα ὄζιν, ἃ δίδωσιν αὐτῇ Θάρσος, καὶ Ἀσοβία, ἔφη ἐκείνη. ταῦτα δὲ πίνα ὄζιν; ἐπισήμην, ἔφη, τὸ μὲν ἂν ποτε δεινὸν παθεῖν ἐν τῷ βίῳ. ἡδέως ἀκούεις ὡς καλά, ἔφην, τὰ δῶρα. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἔξω τοῦ περιβόλου ἔστηκεν ὄχλος; ὅπως τοῦ παραχυομένου, ἔφη, διαφθαρῇ, καὶ ποτὲ μὲν τῷ Καθαρτικῷ δυνάμει, ἐπὰν ὅταν καθαρθῶσιν, ὅπως αὐτοὺς εἰσάγῃ πρὸς τὰς Ἀρετάς. πῶς τοῦτο, ἔφην ἐγώ; οὐ γὰρ συνίημι. ἀλλὰ συνήσεις, ἔφη. ὡς ἂν εἴ τις φιλοτίμως κάμνων ἐπύθετο, πρὸς τὸν ἰατρὸν ἂν δέοι μᾶλλον, πρότερον καθαρτικοῖς ἐξέβαλε πάντα τὰ νοσοποιοῦντα. εἶτα ὅπως ἂν αὐτὸν ὁ ἰατρὸς εἰς ἀνάληψιν καὶ ὑγίειαν [κατέστησεν] καθέστηκεν, εἰ [ὃ] μὴ ἐφείδετο ὅτου ἐπιτάττει, εὐλόγως ἂν δέοι ἀπωθεῖσθαι ἐξώλετο ὑπὸ τῆς νόσου. ταῦτα συνίημι, ἔφην ἐγώ. τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον, ἔφη, καὶ πρὸς τὴν Παιδείαν ὅταν τις παραγίνηται, θεραπεύει αὐτὸν, καὶ ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ὅπως ἐκκαθάρῃ πρῶτον, καὶ ἐκβάλῃ τὰ κακὰ πάντα, ὅσα ἔχων ἦλθε. ποῖα ταῦτα; τὴν Ἀγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν ἐπιπόκει παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ τὴν Ἀλαζονείαν, καὶ τὴν Ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ τὸν Θυμὸν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὧν [ἐνεπλήσθη] ἀνεπλήσθη ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. ὅταν δὲ καθαρθῇ, τότε αὐτὸν ἀποστέλλει, ἔνδον, ἔφη, πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Ἀρετάς. ποίας ταύτας; οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ἔσω τῆς πύλης χορὸν γυναικῶν, [αἱ] ὡς εὐειδεῖς δοκοῦσιν εἶ), καὶ εὐτακτοι, καὶ σολὴ ἀτρύφερον καὶ ἁπλοῦν ἔχουσιν, ἐπ τε ὡς ἁπλασταί εἰσι, καὶ ἐλαμῶς κεκαλλωπισμέναι ὥσπερ αἱ ἄλλαι; ὁρῶ, ἔφην. ἀλλὰ τίνες

munera? Fiducia, Securitas, Vacuitas à perturbationibus, inquit ille. Quam nam ista vim habent? Eam, ut sciant, nihil unquam in vita sibi mali eventurum. Dii boni, inquam, quàm præclara munera! Sed cur sic extra septum astat? Ut hospites, inquit, sanet, eísque Vim purgatricem propinet. Ubi verò purgati fuerint, tum demum eos ad Virtutes adducit. Quomodo istud? inquam. neque enim intelligo. Sed intelliges, inquit. Fit enim hîc perinde, ut si quis gravi affectus morbo ad medicum perducatur: is verò purgationibus inprimis omnes morbi causas ejicit, ac tum demum vires confirmat, sanitatémque restituit. Sin æger medico non paruisset: meritò ejectus à morbo interiisset. Hæc inquam, intelligo. Ad eum ergò, inquit, modum ad Eruditionem ubi quis pervenerit, ea curat illum, suámque illi vim propinat, ut ante omnia expurget & ejiciat mala quæ secum attulerat omnia. Quænam ista? Ignorantiam, & Errorem apud Impostúram haustum, & Arrogantiam, & Cupiditatem, & Incontinentiam, & Iracundiam, & Avaritiam, cæteráque omnia quæ in primo Septo ingurgitârat. Postquam autem purgatus fuerit, quò eum mittit? Intrò, inquit, ad Scientiam, & cæteras Virtutes. Quasnam istas? Non vides, inquit, intra portam cœtum matronarum, quæ & formosæ & modestæ videntur, atque etiam ficti nihil habent, miniméque comptæ sunt, ut cæteræ? Video. Sed quæ sunt earum

nomina?

nomina ? Prima quidem, Scientia dicitur: reliquæ verò ejus ſorores, Fortitudo, Juſtitia, Vitæ integritas, Temperantia, Modeſtia, Liberalitas, Continentia, Clementia. O pulcherrimas, inquam! Quanta in ſpe ſiti ſumus ? Si quidem intellexeritis inquit, & uſu vitæ confirmaveritis ea quæ auditis. Enimvero, inquam, ſummo ſtudio elaborabimus. Itaque ſalvi eritis, inquit. Hæ verò cùm eum ſuſceperint, quo deducunt ? Ad matrem ſuam, inquit. Ea verò quæ eſt ? Beatitudo, inquit. Cujuſmodi verò eſt ? Vidésne viam illam, quæ ducit ad faſtigium illud, quæ arx eſt ſeptorum omnium ? In veſtibulo igitur Matrona conſtanti ætate & formoſa, in alto ſolio ſedet, ornata liberaliter, & citra luxum, coronâ florid. peregregiè ornata. Ità ſanè videtur. Ea igitur Beatitudo eſt, inquit. Cùm autem huc aliquis pervenerit, quid illa agit ? Coronat eum, inquit, ſuâ vi, cæteræque virtutes omnes, ut eos qui maximis ſint certaminibus defuncti. Quibus autem certaminibus is eſt defunctus? inquam. Tum ille, Maximis, inquit : & maximas beluas, 14 quæ priùs ipſum devorabant, & cruciabant, & ſervitute premebant, ſuperavit omnes, & à ſe profligavit, ipſe ſui juris factus : adeò ut illæ jam ei ità ſerviant, quemadmodum ipſe dudum illis ſerviebat. Quásnam dicis beluas ? perquam enim audire cupio. Primùm, inquit, Ignorantiam & Errorem. An verò eas eſſe beluas non cenſes ? Et quidem maleficas, inquam.

αὗται καλοῦνται ; ἡ μὲν πρώτη Ἐπιστήμη, ἔφη, καλεῖται. αἱ δ' ἄλλαι ταύτης ἀδελφαί, Ἀνδρεία, καὶ Δικαιοσύνη, Καλοκαγαθία, Σωφροσύνη, Εὐλαξία, Ἐλευθερία, Ἐγκράτεια, Πραότης. ὦ κάλλιστα, ἔφην ἔγωγε, ὡς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμέν. ἐὰν σωφρονῆτε, ἔφη, καὶ ἔξιν ποιήσησθε ὧν ἀκούετε. ἀλλὰ πειρώμεθα ὡς μάλιστα, ἔφην ἔγωγε. τιγαρᾶν, ἔφη, σωθήσεσθε. ὅταν δὲ παραλάβωσι αὐτὸν αὗται, ποῦ ἀπάγουσι ; πρὸς τὴν μητέρα, ἔφη. αὕτη δ' τίς ἐστιν; Εὐδαιμονία, ἔφη. ποία δέ ἐστιν αὕτη ; ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν ἀκρόπολις τῶν πρόσθεν πάντων; ὁρῶ. ἐκεῖ ἐπὶ τῇ πρώτῃ πύλαι γυνὴ καθεσθήκασα εὐσχήμων τὴν κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, κεκοσμημένη ἐλευθέρως, καὶ ἀπραγμόνως, καὶ ἐστεφανωμένη στεφάνῳ εὐανθεῖ πάνυ καλῶς; ἐμφαίνει ὅπως ἔχειν. αὕτη ποίνυν ἐστὶν ἡ Εὐδαιμονία, ἔφη. ὅταν δὲ ὧδέ τις παραγένηται, τί ποιεῖ; στεφανοῖ αὐτὸν, ἔφη, τῇ ἑαυτῆς δυνάμει ἡ Εὐδαιμονία, καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι Ἀρεταὶ, ὥσπερ τοὺς νενικηκότας τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. καὶ ποίους ἀγῶνας νενικηκέναι αὐτὸς, ἔφην ἐγώ; τοὺς μεγίστους, ἔφη, καὶ τὰ μέγιστα θηρία, ἃ πρόσθεν αὐτὸν κατήσθιε, καὶ ἐκόλαζε, καὶ ἐποίει δοῦλον, ταῦτα πάντα νενίκηκε, καὶ ἀπέρριψεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ κεκράτηκεν ἑαυτοῦ, ὥστε ἐκεῖνα νῦν τούτῳ δουλεύσει, καθάπερ οὗτος ἐκείνοις πρότερον. ποῖα λέγεις ταῦτα τὰ θηρία; πάνυ γὰρ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι. πρῶτον μὲν, ἔφη, τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὴν Πλάνον. ἢ οὐ δοκεῖ σοι θηρία ταῦτα εἶναι, καὶ πονηρά γε, ἔφην ἐγω.

ἐγώ. εἶτα τὴν Λύπην, καὶ τὸν Ὀδυρμὸν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν κακίαν. πάντων τούτων κρατεῖ, καὶ κρατεῖται, ὡσαύτως τὸ πρότερον. ὦ καλῶν ἔργων, ἔφην ἐγὼ, καὶ νικητηρίων νίκης. ἀλλ' ἐκεῖνο ἔτι μοι εἰπὲ, τίς ἡ δύναμις τοῦ στεφάνου, ὦ ἕνεκα στεφανοῦσι αὐτόν; εὐδαιμονική, ὦ νεανίσκε. ὁ γὰρ στεφανωθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει, εὐδαίμων γίνεται, καὶ μακάριος, καὶ οὐκ ἔχει ἐν ἑτέροις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας. ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ. ὡς καλὸν τὸ νίκημα λέγεις. ὅταν δὲ στεφανωθῇ, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ἆρα οὐκ αὐτὸν ὑπολαμβάνουσιν αἱ ἀρεταὶ πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅθεν ἦλθε πρότερον, καὶ δεικνύουσιν ὡσπερ καὶ ἐκεῖ πλατείαν τινὰ, ὡς κακῶς καὶ ἀθλίως ζῶσι, καὶ ὡς ναυαγοῦσιν ἐν τῷ βίῳ. καὶ πλανῶνται καὶ ἄγονται κακοκεκρατημένοι, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων· οἱ μὲν ὑπ' Ἀκρασίας, οἱ δὲ ὑπ' Ἀλαζονείας, οἱ δὲ ὑπὸ Φιλαργυρίας, ἕτεροι δὲ ὑπὸ Κενοδοξίας, οἱ δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν, ἐξ ὧν οὐ δύνανται ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς τῇ δεινῇ, ὅτε δέδεγε, ὥστε σωθῆναι, καὶ αὐτικὰ ὧδε· ἀλλὰ τυρά πονται διὰ παντὸς τοῦ βίου. τοῦτο δὲ πάσχουσι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐνθάδε ὁδὸν λαθεῖν· ἐπελάθοντο γὰρ τοῦ παρὰ τοῦ δαιμονίου προστάγματος. ὀρθῶς μοι δοκεῖς λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἀπορῶ, διὰ τί δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν τόπον ἐκεῖνον αἱ Ἀρεταὶ, ὅθεν ἦκει τὸ πρότερον; ἐκ ἀκριβῶς ἤδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ἔφη, οὐδὲν τῶν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνεδοίαζε, καὶ διὰ τὴν Ἄγνοιαν καὶ τὴν Πλάνον, ὃν δὴ ἐπεπώκει, τὰ μὴ ὄντα ἀγαθὰ ἐνόμιζεν ἀγαθὰ εἶ-

Deinde Dolorem, Luctum, Avaritiam, Intemperantiam, & omnia genera vitiorum. His omnibus imperat, non paret, ut priùs. O præclara, inquam, facinora, victoriámque pulcherrimam. Verùm illud etiam mihi dicito: Quæ vis eſt illius coronæ, quâ eum ornari dicebas? Beatifica, ô adoleſcens. Nam qui eâ vi coronatur, fit beatus, & malorum expers: nec in aliis ſpem felicitatis habet repoſitam, ſed in ſemetipſo. O præclaram victoriam! Ubi autem coronatus eſt, quid facit, quóve abiit? 15 Virtutes eum deducunt eò, unde antè venerat: & oſtendunt ei illos qui ibi agunt, ut malè & miſerè vivant, & ut vitæ naufragium faciant, & errent: & quaſi victi ab hoſtibus ducantur, alii ab Incontinentia, alii ab Arrogantia, alii ab Avaritia, alii Vanæ gloriæ ſtudio, alii ab aliis malis. Quibus è difficultatibus, quibus conſtricti tenentur, ipſi eluctari non poſſunt, ut ſerventur, & huc perveniant: ſed per omnem ætatem turbantur. Quod eò illis accidit, quod viam hanc invenire non poſſunt: quippe obliti mandatum quod Genius dederat. Rectè mihi dicere videris. Sed rurſus illud dubito, cur Virtutes eum locum illi monſtrent, unde priùs huc venerat? Non ſatìs nôrat, neque intelligebat, inquit, quicquam eorum quæ ibi geruntur: ſed dubitabat, & ob ignorantiam & Errorem, quem imbiberat, ea quæ bona non ſunt, bona eſſe putabat: & mala, quæ mala non

καὶ τὰ μὴ ὄντα κακὰ κακά. διὸ καὶ

ſunt.

sunt. Quare male vivebat, ut cæteri qui ibi degunt. Nunc verò conducibilium rerum scientiam consecutus, cùm ipse bene vivit, tum illorum miserias perspicit. Hæc autem contemplatus quid agit, aut quo vadit? Quocunque voluerit, inquit. Ubique enim in tuto est, non secus ac si Corycium antrum teneret. Et quocunqs pervenerit, omnino honestè vivet, ab omni periculo remotissimus. Omnes enim eum libenter suscipient, ut ægroti medicum. Nunquid ergò illas quoque mulieres, quas dicebas esse belluas, timeredesinit, nihil ab eis exspectans mali? Nihil. Neque enim vel afflictionem, vel Molestiam sentiet. neque vel ab Incontinentia, vel Avaritia, vel à Paupertate, vel ab ullo alio malo vexabitur. Omnibus enim dominatur, omnibus est superior iis à quibus antè exagitabatur, quemadmodum morsi à vipera, nam serpentes qui omnes alios ad necem usque persequuntur, illos non lædunt, eò quod hoc veneni remedium habent. Ità & hunc nihil lædit, eò quod remedium habet. Rectè mihi dicere videris. Sed illud etiam mihi explica. quinam ii sint, qui indè à tumulo adventant? quorum alii coronati, speciem hilaritatis præ se ferunt: qui verò coronis carent, desperabundi, cum cruribus & capitibus attritis esse, tum à mulieribus quibusdam detineri videntur? Qui coronas gestant, inquit, incolumes ad Eruditionem pervenerunt, eâque se potitos esse lætantur. Qui autem coronis carent, partim ab Eruditione repudiati rece-

ἔξη κακῶς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκεῖ διαλείποντες· νυνὶ δὲ ἀπειληφὼς τὴν ἐπιστήμην τῶν συμφερόντων, αὐτός τε καλῶς ζῇ, καὶ τούτους θεωρεῖ ὡς κακῶς πράττοντας. ἐπειδὰν δὲ θεωρήσῃ πάντα, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ὅποι ἂν βούληται, φησὶ πανταχοῦ γὰρ ἔξιν αὐτῷ ἀσφάλειαν, ὥσπερ τὸ κωρύκιον ἄντρον ἔχοντι· καὶ παντὶ ᾧ ἂν ἀφίκηται, πάντα καλῶς βιώσεται καὶ μετὰ πάσης ἀσφαλείας. ὑποδέξονται γὰρ αὐτὸν ἀσμένως πάντες, καθάπερ τὸν ἰατρὸν οἱ πάσχοντες. πότερον οὖν κἀκείνας τὰς γυναῖκας, ἃς ἔφης θηρία εἶναι ἃς οὐκ ἔτι φοβεῖται, μή τι πάθῃ ὑπ' αὐτῶν; οὐδέν, ὦ μὴ δυσχερανθήσεται ὅτε ὑπὸ Ὀδυσσέως, ὅτε ὑπὸ Λύσσης, ὅτε ὑπ' Ἀκρασίας, ὅτε ὑπὸ Φιλαργυρίας, ὅτε ὑπὸ Πενίας, ὅτε ὑπ' ἄλλου κακοῦ οὐδενός. ἁπάντων γὰρ κυριεύει, καὶ ἐπάνω πάντων ὄντι οὐκέτι ἐστὶν αὐτὸν λυποῦντων· καθάπερ οἱ ἐχιδνῆκτοι. τὰ γὰρ θηρία δῆτα πάντας τοὺς ἄλλους κακοποιοῦντα μέχρι θανάτου, ἐκείνους οὐ λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον. αὐτοὺς τοῦτο. καὶ τοῦτον οὐδὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον. καλῶς ἐμοὶ δοκεῖς λέγειν. ἀλλ' ἔτι τοῦτό μοι εἰπέ, Τίνες εἰσὶν οἱ δοκοῦντες ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ βυθοῦ παραγίγνεσθαι; καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐστεφανωμένοι, ἔμφασιν ποιοῦσιν εὐφροσύνης τινός· οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι, καὶ τὰς κνήμας καὶ τὰς κεφαλὰς δοκοῦσι τετρίφθαι, κατέχονται δὲ ὑπὸ γυναικῶν τινων; οἱ μὲν ἐστεφανωμένοι, σεσωσμένοι εἰσὶ πρὸς τὴν Παιδείαν, καὶ εὐφραίνονται τετυχηκότες αὐτῆς. οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι

μφίοι ὑπὸ τῆς Παιδείας ἀναχάμπτεσι, κακῶς καὶ ἀθλίως διακείμενοι. οἱ δὲ ἀποδειλιακότες, καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν καρτερίαν, πάλιν ἀναχάμπτουσι, καὶ πλανῶνται ἀφοδίᾳ· αἱ δὲ γυναῖκες αἱ μετ' αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι, τίνες εἰσὶν αὗται; Λύπαι, ἔφη, καὶ Ὀδυρμίαι, καὶ Ἀθυμίαι, καὶ Ἀδοξίαι, καὶ Ἄγνοιαι. πάντα κακὰ λέγεις αὐτῆς ἀκολουθεῖν. νὴ Δία πάντα, ἔφη, ἀκολουθοῦσιν. ὅταν δὲ ἔτοι παραγένωνται εἰς τὸν πρῶτον τοῦτον πρὸς τὴν Ἡδυπάθειαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, [κ' ἑαυτὰς.] καὶ αὐτοὺς αἰτιῶνται, ἀλλ' εὐθὺς κακῶς λέγουσι καὶ τὴν Παιδείαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε βαδίζοντας, ὡς ταλαίπωροι καὶ ἄθλιοί εἰσι, καὶ κακοδαίμονες, οἳ τὸν βίον τὸν παρ' αὐτοῖς ἀπολιπόντες κακῶς ζῶσι, καὶ οὐκ ἀπολαύουσι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν. ποῖα δὴ λέγουσιν ἀγαθὰ εἶναι; τὴν Ἀσωτίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, ὡς εἴποι ἄν τις ὀπὶ κεφαλαίῳ. τὸ γὰρ εὐωχεῖσθαι βοσκημάτων τρόπον, ἀπόλαυσιν μεγίστων ἀγαθῶν ἡγεῖσθαι ἐστί. αἱ δὲ ἕτεραι γυναῖκες αἱ ἐκεῖθεν παραγινόμεναι, ἱλαραί τε καὶ γελῶσαι, τίνες καλοῦνται; Δόξαι, ἔφη. καὶ ἀγαλλόμεναι πρὸς τὴν Παιδείαν τοὺς εἰσελθόντας πρὸς τὰς Ἀρετὰς, ἀναχάμπτουσιν, ὅπως ἑτέρους ἀγάγωσι· καὶ ἀναγγέλλουσιν, ὅτι εὐδαίμονες ἤδη γεγόνασιν, ἃς τότε ἀπήγαγον. πότερον οὖν, ἔφην ἐγὼ, οὕτω εἰσὶ πρὸς τὰς Ἀρετὰς εὐπορώτατοι; ἔφη, ὅτι ἡ μὲν Δόξα εὐπορωτάτη πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῇ Παιδείᾳ παραδιδόασιν αὐτούς. εἶτα ὅταν ἡ Παιδεία παραλάβῃ, ἀναχάμπτουσιν αὖτοι πάλιν ἄλλους ἄξουσαι; ὥσπερ αἱ νῆες τὰ φορτία ἐξελόμεναι πάλιν ἀναχάμπτουσιν, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται.

dunt, malè ac miserè affecti: partim ignaviâ debilitati, cùm ad Tolerantiam ascendissent, retro redeuntes, nullo certo itinere oberrant. Mulieres vero eos assectantes, quæ sunt? Ærumnæ, inquit, & Molestiæ, & Desperationes, & Ignominiæ, & Ignorationes. Si ità est, ut dicis, mala omnia eos assectantur. Utique profectò mala omnia. Cùm verò isti in primum septum ad Luxuriam & Incontinentiam redierunt, non semetipsos accusant: sed statim & Eruditioni, & id iter ingressis maledicunt, ut ærumnosis & miseris atque infelicibus, qui eâ vitâ, quam ipsi agant, relictâ, malè vivant, nec perfruantur ipsorum bonis. Quæ verò bona esse dicunt? Luxum & Incontinentiam, ut summatim dicam. Nam pecudum more gulæ servire, maximorum bonorum esse fructum opinantur. Alteræ verò mulieres illinc profectæ hilares, & ridentes, quibus nominibus appellantur? 17 Opiniones, inquit: & perductis ad Eruditionem iis qui ad Virtutes sunt ingressi, redeunt, ut alios adducant: atq; renuncient, eos quos illò adduxerint, jam beatos esse factos. Utrum igitur, inquam, istæ ad virtutes ingrediuntur? Non, inquit: neque enim fas est Opinionem intrare ad Scientiam: sed Eruditioni tradunt illos. Quos cùm Eruditio susceperit, redeunt istæ, rursus alios adducturæ: veluti naves expositis sarcinis reductæ, aliis rebus onerantur.

tur. Ista quidem mihi rectè explicare videris. 18 Sed illud nondum declarâsti, quid Genius in vitam introeuntibus præcipiat? Ut bonis animis sint, inquit. Quare bonis animis este & vos. Enarrabo enim omnia, neque quicquam prætermittam. Rectè dicis inquam. 19 Rursus igitur extenta manu: Videtis, inquit, mulierem istam, quæ cæca esse videtur, & rotundo saxo insistere, quam vobis modo dixi Fortunam appellari? Videmus. Huic, inquit, Fidem haberi vetat, aut quicquam firmum putari, tutóve possideri, aut pro suo teneri, quod illi acceptum referatur. Nihil enim obstare, quo minùs ea eripiat, & alteri tradat. Sæpe enim eam hoc facere solere. Ob eam igitur causam monet, nè vincantur illius muneribus: néve gaudeant, cùm largiatur: néve doleant, cùm eripiat: útque eam neque laudent, neque vituperent. Neque enim quicquam consulto facere, sed temere atque inconsideratè, sicut ante vobis dixi. Quare Genius monet, nè mirentur, quicquid illa faciat: néve malos mensarios imitentur, qui acceptâ ab aliis pecuniâ gaudeant tanquam suâ, eadémque repetitâ indignentur, atque injuriam sibi factam putent: obliti nimirum, ea conditione apud se fuisse depositam, ut absque ullo impedimento à creditore reciperetur. Eodem ergò modo jubet Genius, erga ejus munera esse affectos: & id Fortunæ esse ingenium meminisse, ut & quæ dederit, eripiat, & subitò longè plura largiatur, rursúsque

ται. ταῦτα μὲν δὴ καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφην, ἐξηγῆσθαι. ἀλλ' ἐκεῖνο ἔτι πω ἡμῖν διεσάφησας, τί προστάττει τὸ δαιμόνιον τοῖς εἰσπορευομένοις εἰς τὸν βίον ποιεῖν; θαρρεῖν, ἔφη. διὸ καὶ ὑμεῖς θαρρεῖτε· πάντα γὰρ ἐξηγήσομαι, καὶ οὐδὲν παραλείψω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἐπιλείναις δ' ἂν πάλιν τὴν χεῖρα πάλιν, ὁρᾶτε, ἔφη, τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣ δοκεῖ τυφλή τις εἶναι, καὶ ἐπὶ λίθου στρογγύλου ἑστάναι, οὓς καὶ ἄρτι ὑμῖν ἔφην ὅτι Τύχην καλεῖν; ὁρῶμεν. ταύτην κελεύει, ἔφη, μὴ πιστεύειν, καὶ βέβαιον μηδὲν πιστεύειν, μηδὲ ἀσφαλὲς ἔχειν ὅ, τι ἂν παρ' αὐτῆς λάβῃ τις, μηδὲ ὡς ἴδιον ἡγεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ κωλύει ταῦτα πάλιν ἀπελέσθαι, καὶ ἑτέρῳ διδόναι· πολλάκις γὰρ τοῦτο εἰωθε ποιεῖν. καὶ διὰ ταύτην ἂν τὴν αἰτίαν κελεύει πρὸς τὰς [αὐτῆς.] ἑαυτῆς δόσεις [οὐχ.] ἥττας γίγνεσθαι, καὶ μήτε χαίρειν ὅταν δίδῳ, μήτε ἀνιᾶσθαι ὅταν ἀφέλῃται, καὶ μήτε λέγειν αὐτὴν, μήτε ἐπαινεῖν. οὐδὲν γὰρ ποιεῖ μὴ λογισμῷ, ἀλλ' εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε, πάντα, ὥσπερ πρότερόν ὑμῖν ἔλεξα. διὰ τοῦτο ἂν τὸ δαιμόνιον κελεύει μὴ θαυμάζειν, ὅ, τι ἂν πράττῃ αὕτη, μηδ' γίγνεσθαι ὁμοίως τοῖς κακοῖς τραπεζίταις. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μὲν λάβωσι τὸ ἀργύριον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, χαίρουσι, καὶ ἴδιον νομίζουσιν εἶναι· ὅταν δ' ἀπαιτῶνταί του, ἀγανακτοῦσι, καὶ δεινὰ ὀίονται πεπονθέναι, ἀμνημονοῦντες, ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον τὰ ἀργύρια, ἐφ' ᾧ οὐδὲν κωλύειν τὸν ἀργύριον πάλιν κομίσασθαι. ὡσαύτως πάσχειν κελεύει ἔχειν τὸ δαιμόνιον, καὶ πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς δόσιν· καὶ μνημονεύειν, ὅτι τοιαύτην ἔχει φύσιν ἡ Τύχη, ὥστε ἃ δέδωκεν ἀφελέσθαι, καὶ

δέδωκεν.

δέδωκεν. ἃ μόνον ἦ, ἀλλὰ καὶ τὰ προὐπάρχοντα. ἃ γὰρ δίδῶ, κελεύει λαμβάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ σωτήμως ἀπελθεῖν ἔχοντα πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ δόσιν. ποίαν ταύτην, ἔφην ἐγώ; ὑπὸ λήψονται παρὰ τῆς Παιδείας, ὑπὸ διασωθῆσαν ἐκεῖ. αὕτη δ' ἂν τίς ἐστιν; ἡ ἀληθὴς Ἐπιστήμη, ἔφη, τῶν συμφερόντων, καὶ ἀσφαλὴς δόσις, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάβλητος. φεύγειν δὴν κελεύει σωτήμως πρὸς ταύτην. καὶ ὅταν ἔλθωσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ἃς καὶ πρότερον εἴπον, ὅτι Ἀκρασία καὶ Ἡδυπάθεια καλοῦνται, καὶ ἐντεῦθεν κελεύει σωτήμως ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μὴ πεισθῆναι μηδὲ ταύταις μηδέν, ἕως ἂν πρὸς τὴν Ψευδοπαιδείαν ἀφίκωνται κελεύει δὴν αὐτοῖς χρόνον τινὰ διατρίψαι, καὶ λαβεῖν ὅ, τι ἂν βάλωνται παρ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον· εἶτα ἐντεῦθεν ἀπέναι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν σωτήμως. ταῦτ' ἔστιν ἃ προτρέψεται τὸ Δαιμόνιον. ὅστις τοίνυν παρ' αὐτὰ τί ποιεῖ ἢ παρακούει, ἀπόλλυται κακὸς κακῶς. ὁ μὲ δὴ μῦθος, ὦ ξένοι, ὁ ἐν τῷ πίνακι, τοιοῦτος ἡμῖν ἔστιν. εἰ δ' δεῖ τι προσαυδᾶν περὶ ἑκάστου τούτων, ἐθέλεις φράζω· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φράσω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ τί κελεύει αὐτοὺς τὸ Δαιμόνιον λαβεῖν παρὰ τῆς Ψευδοπαιδείας, ταῦτ' ἃ δοκεῖ εὔχρηστα εἶναι; ταῦτ' ἔν τινα ἔστί; γράμματα, ἔφη, καὶ πρὸς ἄλλων μαθημάτων, οἷ καὶ Πλάτων φησὶν ὡσανεὶ χαλινὸν πρὸς ἡδυσμὸν ἔχειν τοῖς νέοις, ἵνα μὴ εἰς ἕτερα πρόσωσιν. πότερον δ' ἀνάγκη ταῦτα λαβεῖν, εἰ μέλλοι τις ἥξειν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, ἢ οὔ; ἀνάγκη μὲ οὐδαμῶς, ἔφη. χρήσιμα μὲν τοι ἔστι.

auferat ea quæ dederat: nec ea solùm, sed etiam quæ illi ante habuerint. 20 Quæ igitur det, accipi jubet ab ea: iisque acceptis quamprimum accedi ad constantem & tutam largitionem. Quæ nam illa est? inquam. Quam ab eruditione sunt accepturi, si eò pervenerint incolumes. Ea verò quæ est? Vera scientia, inquit, rerum utilium, largitióque constans, tuta & immutabilis. Quare celeriter ad hanc jubet confugi: cúmque ad mulieres illas, quas ante dixi Incontinentiam & Luxuriam 21 appellari, pervenerint, etiam ab iis statim discedi, ac nè his quidem fidem haberi ullam: 22 donec ad falsi nominis Eruditionem progressi fuerint. Apud hanc verò ad tempus eos commorari jubet: & quicquid voluerint, ab ea pro viatico accipere. Post celeriter inde ad Veram Eruditionem contendere. Hæc sunt mandata Genii: quæ qui aut non observat, aut non rectè accipit, malus malè perit. Ac fabula quidem, hospites, quam tabula continet, hujusmodi est. Si quid verò amplius de horum unoquoque percontari placet, licebit. Ego enim vobis dicam. Rectè, inquam, dicis. Quid ergò eos Genius à Falsi nominis Eruditione jubet accipere? Ea quæ usui esse videntur. Quænam illa sunt? Literæ, inquit, & cæteræ disciplinæ: quas & Plato adolescentibus fræni esse instar ait, nè aliis rebus distrahantur. 23 Num verò necesse est istas accipere eum, qui ad Veram eruditionem velit, an non? Nulla id quidem necessitas cogit. Nam commodæ ille quidem sunt, sed ad incrementa virtutis

tutis nihil conferunt. Itáne eas nihil conferre ad id dicis, ut viri meliores evadamus? Licet enim vel sine his fieri meliores, inquit. Neque tamen inutiles sunt etiam istæ. Ut enim aliquando per interpretem ea quæ dicuntur cognoscimus, & tamen non incommodum fuerit, nos ipsos illius linguæ accuratiorem habere cognitionẽ, quamvis aliquid per interpretem percepérimus: sic disciplinis istis carere, nihil est quod vetet. Non ergò meliore conditione sunt cæteris istis Mathematici, nec faciliùs possunt fieri meliores? Quo pacto, inquit, præstarent cæteris, cum eos de rebus bonis & malis non minùs sentire perperam constet, quàm cæteros mortales, & omni adhuc vitiorum genere constrictos teneri? Nihil enim verat nôsse literas, & tenere disciplinas omnes: & æquè tamen esse ebriosum, intemperantem, avarum, injurium, proditorem, deniq; amentem. Multos certè quidem tales videre licet. Quæ ergò, inquit, istorum quasi prærogativa est ob istas disciplinas, ut in viros evadant meliores? Nulla omnino esse videtur, siquidem ità se res habet. Sed quæ causa est, inquam, cur in secundo versentur septo, tanquam Veræ eruditioni vicini? Et quem, inquit, indè capiunt fructum? cùm sæpe videre liceat aliquos è primo septo ab incontinentia cæterísque vitiis in tertium septum pervenire ad veram Eruditionem, qui istos disciplinarũ sectatores prætereunt. Quis ergò jam dicat, eos præstare cæteris? Aut igitur segniores sunt, aut minùs dociles. Quomodo, istud? inquam. Quia qui in secundo

πρὸς ἢ τὸ βελτίους γιγνέσθαι οὐδὲν συμβάλλεται ταῦτα. οὐδὲν ἄρα λέγεις ταῦτα χρήσιμα εἶναι, πρὸς τὸ βελτίους γιγνέσθαι ἀνθρώπους; ὅτι γὰρ καὶ ἄνευ τούτων βελτίους γιγνόμεθα. ὅμως ἴσως οὐκ ἄχρηστα καὶ ἐκεῖνά ἐστιν. ὡς γὰρ διὰ ἑρμηνέως συμβάλλομεν τὰ λεγόμενά τῳ, ὅμως μὲν τοιγε οὐκ ἀχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φωνὴν ἀκριβεστέραν ἔχειν, ἄν τι σωφελῶμεν· οὕτω ἄνευ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν κωλύσει [χαλὰς καθεῖναι] γίγνεσθαι. πότερον οὖν προέχουσιν ἢ τοι οἱ μαθηματικοὶ, πρὸς τὸ βελτίους γιγνέσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; πῶς μέλλουσι προέχειν, ἐπειδὰν φαινώνται ὑπαπτυόμενοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ἐπὶ καλεγχόμενοι ὑπὸ πάσης κακίας. οὐδὲν γὰρ κωλύει εἰδέναι μὲν γεωμετρικὰ, καὶ κατέχειν τὰ μαθήματα πάνυ, ὁμοίως δὲ μέθυσον καὶ ἀκρατῆ εἶναι, καὶ φιλάργυρον, καὶ ἄδικον, καὶ προδότην, καὶ τὸ πέρας ἄφρονα. ἀμέλει πολλοὺς τοιούτους ὁρᾶν ἔστιν. πῶς ἂν οὖν τοι προέχοιεν, ἔφη, εἰς τὸ βελτίους ἄνδρας γίγνεσθαι, ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων; οὐδαμῶς φαίνεται ἐκ τούτου τοῦ λόγου. ἀλλὰ τί ὄφελος [ἔφη.] ἔρωμαι ἐγὼ, τοῦ αὖπον; ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ διατρίβουσιν, ὥσπερ ἐγγίζοντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. καὶ τί τοῦτο ὠφελεῖ αὐτοὺς, ἔφην; ὅταν πολλάκις ὁρᾶν ἔστιν ἐκπεσόντας ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου ὑπὸ τῆς Ἀκρασίας, καὶ τῆς ἄλλης κακίας εἰς τὸν τρίτον περιβολον πρὸς τὴν Παιδείαν τὴν ἀληθινὴν, οἱ τοὺς τοὺς μαθηματικοὺς παραλάττουσιν. ὥστε πῶς ἔτι προέχουσιν, ἄρα ἧττον ἀκινητότεροι. ἢ δυσμαθέστεροί εἰσι. πῶς, ἔφην, τοῦτο ἐγὼ; ὅτι οἱ ἐν τῷ

δευτέρῳ περιβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο, περαιοῦνταί γε ἐπίσταδζ ὃ οὐκ οἴδασιν· ἕως δ' ἂν ἔχωσι ταύτην τὴν δόξαν, ἀκινήτως αὐτοὺς ἀνάγκη ἔχειν, πρὸς τὸ ὁρμᾷν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. εἶτα τὸ ἕτερον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ αἱ Δόξαι οὐκ εὐθὺς πρώτας περιβόλας εἰσπορεύονται πρὸς αὐτοὺς ὁμοίως· ὥστε οὐδὲν ἧττον εἰκείνων βελτίους εἰσὶν, ἐὰν μὴ καὶ τούτοις σωτὴρ Μεταμέλεια, καὶ πρόσωπον ὅτι ἡ Παιδεία ἔχουσιν, ἀλλὰ Ψευδοπαιδείαν, δι' ἣν ἀπατηθῶσι· ὅτω δὴ διακείμενοι, οὐκ ἄν ποτε σωθεῖεν. καὶ ὑμεῖς τίνων, ὦ ξένοι, ἔφη, [ἐὰν μὴ] ὅτω ποιῆτε, καὶ ἐνδιαλείβητε τοῖς λεγομένοις, μέχρις ἂν ἕξιν λαβεῖν· ἀλλὰ περὶ τῆδε αὐτῆδε πολλάκις δεῖ ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ διαλείπειν, τὰ δὲ ἄλλα πάρεργα ἡγήσασθζ· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος ἔσται ὧν νυνὶ ἀκήκοτε. ποιήσομεν· τοῦτο δὲ ἐξήγησαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ὅσα λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῆς Τύχης; οἷς τὸ ζῆν, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐδοξεῖν, τὸ τέκνα ἔχειν, τὸ νικᾶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τούτοις παραπλήσια; ἢ πάλιν τὰ ἐναντία πῶς οὐκ ἔστι κακά; πάνυ γὰρ ἡμῖν παράδοξον καὶ ἄπιστον δοκεῖ τὸ λεγόμενον. ἄγε τίνων πειρῶ, ἔφη, ἀποκίνασθζ τὸ φαινόμενον, περὶ ὧν ἄν σε ἐρωτῶ· ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ. πότερον ἔν καὶ κακῶς πῆς ζῇ, ἀγαθὸν ἐκείνῳ, ἢ μοι δοκεῖ, ἀλλὰ κακὸν, ἔφην ἐγώ. πῶς ἔν ἀγαθὸν ὅτι τὸ ζῆν, ἔφη, εἰσὶ τούτῳ ὅτι κακὸν; ὅπ τοῖς μὴ κακῶς ζῶσι κακόν μοι δοκεῖ εἶναι), τοῖς δὲ καλῶς ἀγαθόν. καὶ κακὸν ἄρα λέγεις τὸ ζῆν καὶ ἀγαθὸν εἶναι); ἔγωγε, μὴ num. Et malum igitur esse dicis

septo sunt, ut nihil aliud, illud certè peccant, quòd ea se scire profitentur, quæ nesciunt. Quâ opinione dum imbuti sunt, segniores eos esse necesse est ad veram eruditionem expetendam. Deinde alterum illud non vides, ut Opiniones etiam è primo septo adhuc ad eos commeent? Quare nihilo cæteris hi meliores sunt, nisi cum ipsis etiam Pœnitentia se conjunxerit: persuasúmque habuerint, non Vera, sed Falsi nominis eruditione se esse præditos, à qua in errores inducantur, eóque statu rerum salvi atque incolumes esse nequeant. Et vos igitur hospites, inquit, nisi ità feceritis, & in iis quæ diximus, diu multúmq; versati fueritis, donec habitum acquiratis, (nam sæpiùs eadem revolvenda sunt, nec intermittenda, sed cætera præ his supervacanea putanda) nullus vobis eorum usus erit, quæ auditis. Faciemus. Sed hoc declara, cur 24 bona non sint, ea quæ homines à fortuna accipiunt? ut vita, & sanitas, divitiæ, gloria, liberi, victoria, cæteráq, his similia? contráq; ea quæ his adversantur, cur mala non sint? Omnino enim admirabilis & incredibilis ista nobis videtur oratio. Agè ergò da, inquit operam, ut ad ea quæ rogaro, id respondeas, quod tibi videtur. Ità faciam inquam. Utrùm igitur etiam ei qui malè vivit, bonum est vivere? 25 Non videtur mihi, sed malum. Quo pactò ergò, inquit, bonum est vivere, si illi malum est? Quia ut malè viventibus, malum mihi videtur vivere: ità bene, bonum, & bonum? Ego verò,

Cave

Cave abſurdè loquaris. Neque enim fieri poteſt ut res eadem & mala & bona ſit. Sic enim & utilis erit, & noxia, ſimúlque ſemper & expetenda & fugienda. Abſurdum id quidem. Sed ſi is qui malè vivit, malum habet: quo pacto ipſa vita mala erit? Atqui non idem eſt, inquit, vivere, & malè vivere. An non & tibi videtur? Profectò nec mihi videtur eſſe idem. Vivere igitur non eſt malum. Malum enim ſi eſſet, etiam bene viventibus utique eſſet malum, vitam enim haberent, quæ malum eſſet. Vera mihi videris dicere. Quia ergò ſit, ut vita utriſque ſuppetat, tam malè quàm bene viventibus: vivere neque malum fuerit, neque bonum, ſicut neque ſecare & urere. Nam ægrotantibus quidem ea ſalubria ſunt, ſanis verò noxia. Eodem igitur modo & vita ſe habet. Proinde ſic tu rem conſidera: Mallésne malè vivere, an mortem bene oppetere, ac fortiter? Ego verò honeſtè mori. Ergò neq; mori eſt malum. Siquidem oppetere mortem ſæpe magis eſt expetendum, quàm vivere. Sunt iſta. Eadem ergò eſt & ſanitatis ratio, & morborum. Sæpe enim valere non prodeſt, ſi caſus aliquis ità tulerit. Vera dicis. Agè verò, & Divitias eodem modo conſideremus: ſi modò illud conſiderare eſt, quod ſæpe videre licet, eundem & habere divitias, & malè miſeréque vivere. Mehercule multos. Nihil ergò eis divitiæ conferunt ad bene beatéque vivendum? Non videtur, cùm ipſi mali ſint. Viros ergò bonos non divitiæ, ſed Eruditio facit. Probabile quidem eſt. Hæc

ἓν ἀπλάνως λέγε. ἀδιώατον γὰρ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ὅτω μὲν γὰρ καὶ ὠφέλιμον καὶ βλαβερὸν ἂν εἴη, καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. ἀπλανον μὲν. ἀλλὰ πῶς εἰ τὸ κακῶς ζῆν, ᾧ ἂν ὑπάρχοι, κακόν τι ὑπάρχει αὐτῷ, κακὸν αὐτὸ τὸ ζῆν ὄζιν; ἀλλ' ἕ τὸ αὐτὸ, ἔφη, ὑπάρχει τὸ ζῆν τῷ κακῶς ζῆν. ἢ ἕ σοι φαίνεται; ἀμέλει ἐμοὶ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἶναι. τὸ τοίνυν ζῆν ἐ κακόν ὄζιν· ἐπεὶ εἰ ἦν κακὸν, τοῖς ζῶσι καλῶς κακὸν δὴ ὑπῆρχεν, ἐπεὶ τὸ ζῆν αὐτοῖς ὑπῆρχεν, ὅπερ ὄζι κακόν· ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. ἐπεὶ τοίνυν ἀμφοτέροις συμβαίνει τὸ ζῆν, καὶ τοῖς κακῶς ζῶσιν, καὶ τοῖς καλῶς, ὁκ ἂν εἴη ὅτε ἀγαθὸν [εἶ] τὸ ζῆν, ὅτε κακόν. ὥσπερ δὲ τὸ τέμνειν, καὶ καίειν, ἐν τοῖς ἀῤῥωστοῦσίν ὄζι νοσερὸν καὶ ὑγιεινόν. ὁκοῦν ὅτω καὶ ἐπὶ τοῦ ζῆν ὄζι ταῦτα. σὺ τοίνυν ὅτω θεώρησον, πότερον ἂν βούλοιο ζῆν κακῶς, ἢ ἀποθανεῖν καλῶς καὶ ἀνδρείως; ἀποθανεῖν ἔγωγε καλῶς. ὁκοῦν δὲ τὸ ἀποθανεῖν κακόν ὄζιν, εἴπερ αἱρετώτερόν ὄζι πολλάκις τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν. ἔστι ταῦτα. ὁκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ὑγιαίνειν, καὶ νοσεῖν. πολλάκις γὰρ ἐ συμφέρει ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τἐναντίον, ὅταν ᾖ περίστασις τοιαύτη. ἀληθῆ λέγεις. ἄγε δὴ, σκεψώμεθα καὶ περὶ τοῦ πλεῖν ὅτως, εἴγε θεωρεῖν ὄζιν, ὡς πολλάκις ὄζιν ἰδεῖν ὑπάρχοντά τινι πλοῦτον, κακῶς δ' ζῶντα τοῦτον καὶ ἀθλίως. νὴ δία πολλούς γε. ὁκοῦν δὲ τούτοις ὁ πλοῦτος βοηθεῖ εἰς τὸ ζῆν καλῶς. ἐ φαίνεται, αὐτοὶ γὰρ φαῦλοί εἰσιν. ὁκοῦν τὸ εὐδαίμονας εἶναι, ὁχ ὁ πλοῦτος ποιεῖ, ἀλλὰ ἡ Παιδεία. εἰκός γε.

εἰκός γε. ἐπὶ τούτοις ἄρα τῷ λόγῳ τοῦ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν ὄγιν, εἰσφορὰ δὲ βοηθεῖ τοῖς ἔχουσιν αὐτὸν, εἰς τὸ βελτίους εἶναι; φαίνεται. ὅτῳ δὲ συμφέρει ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστανται τοῦ πλούτου χρῆσθαι. δοκεῖ μοι. πῶς ἂν τοῦτο ἄν τις κρίνει ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις ὂν συμφέρει ὑπάρχειν ἀδαμῶς; ἄλλως εἰ μή τις ἐπίσταται πλούτῳ χρῆσθαι καλῶς καὶ ἐμπείρως, ἓν βιώσεται· εἰ δὲ μή, κακῶς; ἀληθέστατά μοι δοκεῖς τοῦτο λέγειν. καὶ τὸ σωφρονεῖν δὲ τὸ πρᾶγμα ταῦτα ὡς ἀγαθὰ ὄντα, ἢ ἀπραγμονεῖν ὡς κακὰ, τοῦτό ὄγι τὸ παρόμοιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ βλάπτον, ὅταν πρῶοί τε αὐτὰ, καὶ ὄιον δὴ διὰ τούτων μόνον εὐδαιμονεῖν; καὶ πάνυ ἐπουδάκασιν περὶ αὐτῶν ἕνεκα τούτων, καὶ τὰ ἀσεβέσθαι δοκοῦντα εἶναι, ταῦτα δὲ πάσχουσιν διὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἄγνοιαν.

ergò ratione Divitiæ quì bonum sunt, cùm possessores suos in eo non adjuvent, ut fiant meliores? Ità videtur. Ergò nonnullis nè expedit quidem esse divites, cùm divitiis uti nesciant. Meâ quidem opinione. Quo pacto ergò id quisquam bonum judicabit, quod sæpe nullo modo suppetere prodest? Si quis ergò divitiis bene & peritè uti scierit, bene vivet: sin minùs, malé. Verissima dicere mihi videris. Ad summam, quia hæc aut in pretio sunt, ut bona: aut in contemptu, ut mala: idipsum est quod homines perturbet & lædat, cùm scilicet ea mortales magnificiunt, séque per ea sola Felicitatis fore compotes opinantur: eorúmque causâ ordine faciunt omnia, etsi maximè impia esse videantur. Hæc verò eis accidunt, quia quid bonum sit ignorant.

ΤΕΛΟΣ.

FINIS.

HIERONYMI WOLFII ANNOTATIONES In ENCHIRIDION EPICTETI.

Annotatio *In Caput* 1.

PRæter Angeli Politiani, & Thomæ Naogeorgi, doctiſſimorum virorum converſiones, in Opuſculi hujus interpretatione quinq; codicibus Græcis ſum uſus: duobus Baſileæ, totidémque Venetiis, ſed nec eodem tempore, nec in eadem officina editis: & uno Argentinenſi. quorum neque diſtinctio capitum eſt eadem, & lectio nonnullis in locis variat. quæ (ſi quid momenti habere viſa fuerint) annotare viſum eſt, ut quid in convertendo ſim ſecutus, non ignoretur. Declarabimus etiam paulo accuratiùs ea vocabula, quæ ut in hoc Opuſculo ſubinde recurrunt, ità totius doctrinæ Stoicæ fundamenta continent. Sumus autem ea diſtinctione capitum uſi, quæ lectoris & meditationi & memoriæ commodatura videbatur.

Ἐφ' ἡμῖν ὅτιν ὑπόληψις. *In noſtra poteſtate eſt opinio.*] Negat hoc Homerus, quum, Cicerone interprete, ſcribit:

Tales ſunt hominum mentes, qualis pater ipſe
Juppiter auctiferas luſtrârit lampade terras.

Homeri verſus ſic habent:

Τοιὸς γὰρ νόος ὅτιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Sed hunc ſcrupulum Simplicius eximit.

Οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὄ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί. *In noſtra poteſtate non ſunt, corpus, poſſeſſio.*] Nemo negabit opinor, non eſſe noſtri arbitrii, ut perpetuo valeat, nec ullo incommodo afficiatur corpus. Nam alioqui ægrotaret, mutilaretur, moreretur nemo. Etſi enim quidam apud Plinium ſponſionem cum Fortuna feciſſe legitur, ſi unquam ægrotâſſet: nihilominus tamen lapſu ſcalarum interiit. Maſiniſſam & Cyrum, robuſtiſſimos reges, longa ætas exſtinxit. Jam ſi divitiæ, gloria, imperia, cæteráque nobis in manu eſſent: quis egeret, malè audiret, ſerviret? Quis cara uxore, liberis, amicis orbaretur? Hoc igitur extra controverſiam eſt, non eſſe iſta noſtri juris. Illud verò cui perſuaderi poteſt, cùm noſtra non ſint, nè jacturam illorum moleſtiſſimè feramus? Nè iis ereptis, vim & injuriam nobis eſſe factam opinemur? Tanta eſt inconſtantia & perverſitas. Occurritur autem Epicteto, Natura nobis eſſe inſitum talium rerum amorem: nec

poſſe fieri, quin iis amiſſis doleamus. At viciſſim rogabit Epictetus: Annon illud etiam natura ferat, ut ſæpe illa amittamus? an repugnare in eo naturæ, ſit viri boni & ſapientis? Fruſtra præſertim, & ultrò augere ſibi moleſtias, quæ animi æquitate minuendæ erant? Opponimus ſcilicet philoſophis non firmiores rationes, ſed affectus noſtros & pravam conſuetudinem: pro quibus tanquam pro aris & focis, & monumentis majorum pugnamus: majoréne ſtultitia dicam, an calamitate? Quod ſi dies adimit hominibus ægritudinem: recta ratio cur non adimat? Cur exempla vulgi, quàm virorum fortium & ſapientum ſequi malumus? At id quoque Natura fert, ut ipſa aſſuetudo moleſtiam leniat. Unde poeta:

Χρόνῳ μαλάξει, νῦν δ' ἐθ' ἡδάσκει κακόν.

Malum viget jam, lenietur tempore.

Eſto: ſed cur non, ut ſervulo Comico, ità & nobis meditata omnia mala noſtra ſunt, ut nè quid animo ſit novum? Nam & hoc docet Epictetus, & docuerunt olim multi, nec obtemperâſſe quenquam pœnituit. Annon & divus Paulus monet, ità eſſe utendum mundo, quaſi non utamur? Nec habitandi, ſed commorandi locum hic nobis eſſe datum? Sed hæc alibi commodiùs. Illud non alienum fuerit, verba quæ obſcuriora videntur, quæque ſubinde recurrunt in hoc Opuſculo, declarare.

Ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις. *In noſtra poteſtate ſunt, opinio, appetitio, deſiderium, declinatio.*] ὑπόληψις eſt opinio, ſententia, perſuaſio, judicium, id quod de quaque re ſentimus: ut, mortem & morbum eſſe malum, divitias & voluptates expetendas eſſe, fugiendum eſſe flagitium & dedecus, philoſophiam mederi animis. ὁρμὴ Cicero aliàs appetitionem, aliàs appetitum ſeu appetitionem animi, aliàs motum animi interpretatur. Politianus conatum vertit. ὄρεξιν appetitum. ἀφορμὴ hujus contrarium eſt, averſatio, cùm animus abhorret à re aliqua. Hinc ὁρμᾶν καὶ ἐφορμᾶν, appetere, inclinare animo ad aliquid: ἀφορμᾶν, averſari, abhorrere. Peculiarem enim hæc verba uſum habent apud Stoicos. Eſt & ὄρεξις appetitus: ſed Cicero βούλησιν, ἔυλογον ὄρεξιν exponit, voluntatem quæ quid cum ratione deſideret. Quare ὄρεξιν (nè vocabulorum numerus imminueretur) deſiderium verti. ἔκκλισιν idem, declinationem à malis, declinationem laboris & periculi, dixit. Simplicius hunc ordinem tradit: Cùm quid bonum aut malum judicemus, omnino commoveri declinationem aut appetitionem: ſubſequi verò ὁρμὴν, quam animi concitationem, approbantis aut improbantis, proſequentis aut averſantis aliquid, definit. αἵρεσις eſt optio vel appetitio, cùm Cicero τὸ αἱρετὸν optabile & rem expetendam vertat. προαίρεσιν Simplicius ἄλλα πρὸς αἵρεσιν eſſe dicit, cùm alia aliis præferuntur. Quo uno verbo commodè queat exprimi,

Grammatici certant, & adhuc ſub judice lis eſt.

Barbari prælectionem, alii delectũ, alii

alii propositum, alii institutum, alii voluntatem, alii consilium interpretantur. Nos, ut quimus, quando ut volumus non licet. Omnino difficile est cum Græcis, præsertim Stoicis, certare verborum copia & proprietate. Quare veniam ab æquis lectoribus impetratam velim, si cubi Epicteto & acerrimis eorum judiciis non satisfecerimus. Sæpe enim, eruditis scriptoribus facile est varia vocabula congerere: sed eadem distinguere, grammatico aut interpreti non perinde promptum. Imò (si, quod sentio, dicendum est) ipsi auctores sæpe riderent & grammaticos & interpretes, qui earum rerum distinguendarum solicitâ curâ tenerentur, quas ipsi aut ostentandæ copiæ, aut rei inculcandæ gratiâ congessissent.

Ὅσα ἡμέτερα ἔργα. *Quæcunque nostræ actiones.*] ἔργον Ciceroni est aliàs opus, aliàs res, aliàs opera, aliàs difficultas. Ego hic ἔργον intelligo, non munus officii, τὸ καθῆκον, in qua significatione sæpe capitur: sed ἐνέργειαν, actionem, id quod aut animis agitamus, aut ministerio corporis agimus, sive bonum, sive malum: ut cùm agimus prudenter, justè, fortiter, temperatè: contrà vè libidinosè, effœminatè, injustè, temere: cùm philosophamur, irascimur, cupimus, deambulamus, lavamus, scribimus, legimus, & id genus alia, quæ homo suâpte naturâ, suóque arbitratu facere potest aut non facere, nisi morbo aut externa vi impediatur. Quod cùm fit, actiones illæ in potestate nostra esse desinunt, opinor: & opinio tantùm, appetitio & desiderium, horúmque contraria declinatio & aversatio, nobis relinquuntur. Cùm autem morbi sint, qui animum etiam tentent, ut phrenitis, melancholia, veternus, apoplexia, epilepsia, vulnera capitis, cerebri læsiones, similésque pestes: etiam illa, nisi fallor, evanescunt, quæ sola in nostra potestate esse affirmat Epictetus. Sed loqui Stoicos de natura integra, & non impedita, probabile est, quæ tamen quandiu talis permansura sit, constare nemini profectò potest. Consideret ergò quisque secum, veriúsne ista dicantur, an magnificentiús? Animi tamen bona dotibus corporis, & fortunæ muneribus præstare, ac diuturniora esse, extra controversiam esse arbitror. Quicquid tamen egeris, nunquam id consequeris, ut à Fortunæ tyrannide sis immunis: hoc est, ut Deus ea tibi non auferre possit, quæ largitus est. Valeat ergò Thrasonica illa vox, & inter Stoicas hyperbolas numeretur, προκαλείλημμαί σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν ἀφῄρημαί σου τὴν παρείσδυσιν· hoc est, Anteverti tibi Fortuna, & quasi vallo firmissimo oppositō, omnes tibi aditus, omnes cuniculos intercluси. Prudentiùs ille, qui distichon illud per se insolens, picturæ hominis mortui ascripsit: cui, si in CHRISTO servatore obdormierit, verè convenit:

Ἐλπὶς καὶ τύχη μέγα χαίρετε· τὸν λιμένα εὗρον·
Οὐδὲν ἐμοὶ καθ' ὑμῶν· παίζετε τοὺς μετ' ἐμέ.

Inveni portum, Spes & fortuna valete:
Nil mihi vobiscum: ludite nunc alios.

Neque enim ſpe ſua fruſtrabitur, neque timebit quicquam, mortuus in Domino, ab omnibus fortunæ injuriis & ludibriis immunis, atque in portu tutiſſimo ſecurus & beatus conquieſcet.

In Caput 4.

Τηλικούτων ὂν ἐφιέμενον, μέμνησο ὅτι ὑ δεῖ ὑδὲ μετρίως κεκινημένον, ἀπαθῶς αὐτῶν. *In tantarum igitur appetitione rerum, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, ut prorſus omni vaces animi perturbatione.*] Rectiùs Simplicii Commentarius: τηλικούτων ὂν ἐφιέμενον, μέμνησο ὅτι ὑ δεῖ μετρίως κεκινημένον ἀπαθῶς αὐτῶν. Quum igitur tantas res appetas, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, ut ſis non mediocriter incitatus. Quam lectionem & Politianus eſt ſequutus. De pluribus locutus eſt: ergò τηλικούτων. Seriò ſuſcipiendum monet philoſophiæ ſtudium. ergò ὑδὲ redundat, quod quatuor reliqui codices habent: à quibus deceptus, verteram: Ut prorſus omni vaces animi perturbatione. quæ ſententia etſi cum ἀπαθείᾳ Stoicorum convenit, philoſophiæ tyroni tamen haudquaquam convenit, quem incredibili cupiditate ſapientiæ inflammatum eſſe vult, adeò ut illud ex Evangelio deſumptum ei dici poſſit:

Ἓν μαργαρίτην τίμιον,
Ἀποδὺς ἅπαντα, λάμβανε.

Unam margaritam pretioſam omnibus opibus tuis emito.

Ἐὰν ὃ μὴ ταῦτ' ἐθέλῃς. *Sin & his volueris.*] Scilicet, τὰ ἐκ φιλοσοφίας περιγινόμενα. Ea quæ Philoſophia præſtat.

Καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν. *Et imperare & eſſe dives.*] Politianus addit, Domeſticos dirigere. Legit fortaſſe, τοὺς οἰκείους εὐδύνειν, quod perperam ſcriptum fuiſſe reor, pro εὐδωνεῖν, neceſſarios tuos florere. Volumus autem in primis nobis bene eſſe, mox etiam noſtris & aliis. Diſcrimen τὸ εὐδύνω καὶ εὐδωνέω, vel pueris notum eſt.

Τυχὸν ὑδ' αὐτῶν τούτων ταύξῃ. *Fortaſſis nec hæc ipſa aſſequeris.*] ὑδ' ἀρχῶν τε καὶ τοῦ πλούτου. Nec magiſtratus nec opes aſſequêris.

Διὰ τὸ καὶ τῶν πρωτέρων ἐρᾶσθαι. *Eò quod priora quoque deſiderat.*] Ea ſcilicet, quæ philoſophia confert, libertatem, tranquillitatem animi, ſecuritatem. Significat animum in duas partes diſtractum, nec fortunæ muneribus, nec philoſophiæ bonis potiri: quòd altera cura impediat alteram, nec tantam eſſe patiatur, quanta ſit opus. Sed hoc intelligatur de philoſophiæ tyrocinio. Nam præcepta rebus gerendis prælucent, & illuſtrantur uſu vitæ, & crebris virtutis actionibus, ſi probè intellecta & animis infixa fuerint. Philoſophandum eſt igitur ab ineunte ætate, animo aliis curis libero, ut quæ tum cognita perceptáque fuerint, ad parandas & tuendas opes, ad magiſtratus adipiſcendos & gerendos, ad omnes denique vitæ caſus ferendos accommodentur. τὰ πρότερα, priora dicit: vel τὰ πρότερον εἰρημένα ea quæ ante expoſuit, quæque rectum judicium ſequuntur: non autem τὰ πρὸ τῆς φιλοσοφήσεως, ea quæ deſideraris ante philoſophiam, ut voluptates, honores, divitias: vel τὰ ἀσυδαιμότερα, præſtantiora.

ora. Nam tranquillitas animi, rerúmque judicium, utríque divitiis & honoribus præſtant.

Ἐκείνων ἀποδύξη. *Illis excides.*] ἢ πρότερον, prioribus & potioribus: Carebis animi tranquillitate, ſi avarus & ambitioſus fueris.

In Caput 5.

Πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ. *Cuivis viſo aſpero.*] τὸ τραχείᾳ nonnulli codices non habent, & meo judicio rectiùs omittitur: etſi φάρμακον σοφὸν adhibet Simplicius. Sunt enim φαντασίαι non tantùm τραχεῖαι, aſperæ: ſed etiam λεῖαι, hoc eſt, leves & blandæ. Sed quia verba hæc minùs exercitatis obſcura videntur, exemplo declaranda ſunt. φαντασίαν (quod viſum, aut viſionem Latini dicunt) appellat eas cogitationes, quæ ex rebus objectis oriuntur: ut ſi adoleſcenti ſtudioſo & pauperi formoſa & dives mulier deſpondeatur, phantaſia hæc ſtatim in eo excitatur, rem eſſe præclaram, paucis ſui loci atq; ordinis talem offerri occaſionem: non igitur eſſe negligendam. ſpecies præclara eſt, incautúmque facilè decipit. Sed ſi idem paulò cordatior, ſecum reputet, Mulieres formoſas atque divites, laſcivas, ſuperbas, faſtidioſas, imperioſas eſſe: opes non ſine magna ſolicitudine conſervari: ſe deſpectui & deriſui fore affinibus, aut certè inviſum: ſi morem gerere velit uxori, aut læſurum valetudinem, aut alia graviora toleraturum: neglecturum eſſe ſtudia literarum: mulierculæ denique non tam amantis, quàm prætextum libidinum ſuarum quærentis, fore mancipium: fortaſſis intelliget, id quod Epictetus dicit, dotatam & formoſam mulierem non ſummum eſſe bonum, ſed plane φαντασίαν & falſam ſpeciem: Heſiodiæ Pandoræ inſtar, pyxidem malis omnibus refertam, ſecum afferentem. Idem eſto judicium de phantaſiis imperii, honoris, aliarúmque rerum, quæ ſæpius inani ſpecie blandiri, quàm revera beare ſolent. Eadem fere ratio eſt rerum triſtium & adverſarum, ut putantur, quæ ſæpe in receſſu multum boni habent, quod prima fronte nequaquam pollicentur: ut paupertas ſobrios, modeſtos, induſtrios plerunque facit: opulentia luxurioſos, arrogantes, ignavos.

In Caput 6.

Ὅτι ὀρέξεως ὑπόσχεσις ἐπαγγελία. *Appetitionis pollicitationem eſſe.*] Eſt proſopopœia quædam Cupiditatis cum homine colloquentis. Rudibus apertior eſſet oratio, ſi ità locutus eſſet: Cùm aliquid appetis, fore ſperas ut id conſequaris, & voti compos fias, & reliqua.

Παραπιπλῶν.] ἀφιπλῶν legendum videtur, idem quod ἐμπίπλων. unde ἀφείπλωσις, & ἀφιπέτεια τύχης.

Τὰ παρὰ φύσιν ἢ ἐπὶ σοί. *Quæ naturæ eorum quæ in tua poteſtate ſunt; adverſantur.*] His adverſantur utique, falſa opinio, pravus & corruptus appetitus, omnes animi perturbationes, quas in hominis eſſe poteſtate volunt Stoici: non ità fortaſſis, ut non exſiſtant (id enim Dei cujuſdam potiùs quàm hominis fuerit) ſed ut rationi obediant.

In

In Caput 7.

Μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῆς ἐκ ἐφ' ἡμῖν. *Transfer in ea quæ naturæ illorum repugnant, quæ in nostra potestate sunt.*] Videntur & hæc rudioribus obscura quæ dilucidiora essent, si scripsisset: Aversare falsas opiniones, stultas & pravas cupiditates, turpitudinem & dedecus. Hæc enim ut fugere, ità etiam effugere poteris.

Καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως.] Politianus, cum supputatione: Naogeorgus, cum exceptione. Sed quia Simplicius interpretatur, μὴ τὰ ἐνδιδόναι τι ὀλίγον, καὶ μὴ εἰς ἄκρον ἐπιτείνειν, cedendo & laxando paulum, non ad summum intendendo: ego verti, cum imminutione. Etsi hæc tria, κόφως leviter, ἀνειμένως remisse, μεθ' ὑπεξαιρέσεως cum imminutione, synonyma fortasse sunt. ὑπεξαίρεσις certè significare id potest, cùm paulatim aliquid affectui subtrahitur. Si quis autem intelligere mavult, cum exceptione vel conditione: sensus erit, ut opinor. Eâ conditione res vel appete vel aversare, si expetendæ fugiendæve sint. Vult enim Epictetus, tirones philosophiæ interdum Academico more ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι, cohibere assensum, & ampliùs deliberare: & in ea ἐποχῇ, ἐλλείπειν μᾶλλον ἢ πλεοναζειν· hoc est, potiùs citra resistere, quàm ultra progredi, ut monet Isocrates.

In Caput 8.

Ἂν χύτραν σέργῃς· *Si ollam diligis.*] Etsi Epictetus, ut contemptor divitiarum, vilium rerum exempla profert, ut balnei, ut lactucarum, & aliorum id genus: tamen Simplicius aptiùs, ut opinor, verbum habet, ἂν χύτραν σείῃς, ὅπ χύτραν σείεις· Si ollam tractas, aut agitas, te ollam tractare: hoc est, rem fragilem, & agitationis atque allisionis impatientem, ut & vitrum. Unde Mimographus: Fortuna vitrea est: quæ cùm splendet, frangitur. Fortassis allusit ad dolium Diogenis.

In Caput 9.

Τὰς ὑπορρέουσας.] destillantes. Alii ὑπορραίνουσας, sese perfundentes, eodem sensu.

Ἐγκρουμένους.] id est, ἐνοχλουμένους, quibus negotium facessitur. Alii ἐκκρουομένους, id est, ὠθουμένους, eos qui premuntur, aut loco pelluntur.

In Caput 10.

Τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα, *decreta de rebus.*] Et huic paradoxo medetur, ut potest, Simplicius. Consistere certè nullo modo potest, nisi aut graviora mala nos vitare, aut majora bona consequi putaverimus. Nam alioqui ista unica, misera illa quidem, & nescio quàm efficax in casibus acerbissimis consolatio relinquitur, quæ apud Homerum exstat:

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις καὶ ἀτερπέα θυμὸν ἐχόντας.
Sic volucre dii, miseris mortalibus ævum
Esse ut & mœstum, & dura illætabile cura.

Οἷον θάνατος οὐδὲν δεινόν· *In morte nihil est mali.*] Si aut anima cum corpore exstinguitur, aut in locum

locum meliorem transfertur. Sed si pœnæ scelerum dandæ sunt, periculosæ plenum opus aleæ, ni veræ pietatis clypeo sis munitus.

Ἀπερίδυτός ἐστιν. *Inexuditi est.*] id est, ejus qui non consideret, quæ sui, quæ alieni juris sint: qui omnia suo arbitratu fieri postulat. id quod fieri neque potest, neque fortasse debet.

Τὸ ἑαυτοῦ, *Seipsum.*] Agnoscit enim culpam suam: simúlque in id intentus est, nè denuo ad eundem lapidem impingat: hoc est, nè alienarum rerum jus sibi arroget. Nam id quod antecedit, ἐφ' οἷς αὐτὸς πέφυκεν κακῶς· verba (ἄλλοις & αὐτὸς) suam habent emphasin. Dilucidiùs alio loco dicit, Per alium te non magis in calamitate esse posse, quàm in vitio: hoc est, eum solum esse calamitosum, qui malè sentiat & vivat: non eum qui negligatur, aut malè tractetur ab aliis.

In Caput 11.

Ἡ χρῆσις τῶν φαντασιῶν· *Usus visorum.*] Obscuriora videntur hæc, minùs assuetis. Sed perinde est ac si diceret: In omnibus rebus non appetitum aut popularem opinionem, sed rationis judicium sequi nos oportere. Visis enim rectè uti, quid est aliud, quàm de rebus omnibus rectè judicare, & rationi parere, non affectui?

In Caput 12.

Μήποτε καλοῦντος ἐλλείπῃς. *Nè forte eo vocante deficias.*] Politianus attexit, Inque id vinctus conjiciaris. Qui enim volens non sequitur, necessitate hoc patietur. Quæ appendix nec in excusis codicibus habetur, & est supervacanea. Loquitur enim non de externa vi, sed de imbecillitate virium: quæ quo major sit ingravescente ætate, eo paucioribus rebus animum esse occupandum: quod & iis vacare, & parere philosophiæ sit difficillimum. Homo cœlebs (si cætera paria sint) & in vita paucioribus esse contentus, & æquiore animo discedere è vita potest. Maritum & patrem, tam viventem quàm morientem, magis solicitant uxor, liberi, familia, quàm ipsius salus. In hanc sententiam scribit Cicero, tranquillitatem animi atque securitatem eò faciliorem esse philosophis, quò minùs pateant multa in eorum vita, quæ Fortuna feriat, & quò minùs multis rebus egeant: & quia, si quid adversi eveniat, tam graviter cadere non possint. Navem, sive philosophiam, sive vitæ institutum intelligo: gubernatorem verò, Deum: cui qui vocanti non pareat, aut pro mancipio tractetur, aut plane deseratur.

In Caput 13.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα, ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις.] Argentinensis codex paulò aliter, ἀλλὰ θέλειν, ὡς τὰ γινόμενα γίνεται. ut sit, ζήτει θέλειν, id studе ut velis: quasi dicat, Voluntatem tuam faciliùs mutabis, quàm naturam rerum. καὶ εὖ ποιήσεις, verti, Si sapis. quod si displicet, repone, & rectè facies. Est enim idem quod καλῶς ποιεῖν, approbandi formula hoc loco. εὖ ποιῶ σε, bene de te mereor: & εὖ πέφυκα, facilè agito, bene mecum agitur: non sunt hujus loci.

Χώλανσις

Χώλανσις ποδὸς ὄζιν ἐμπόδιον, ἀπροαιρέτως δ' οὔ. *Claudicatio pedis eſt impedimentum, non inſtituti.*] At dices, inſtituto conficiendi itineris (præſertim ſi jumentum aut vehiculum deſit) obſtat claudicatio. Reſpondebit Epictetus: Si præceptis meis parueris, non inſtitues iter, quod conficere non poſſis. Sic quo plura & majora fuerint impedimenta corporis, eò magis appetitum contrahes, paucioráque ſuſcipies. At iſtud ipſum, inquis, eſt inſtituti impedimentum, eóque moleſtiſſimum. Negat Epictetus eſſe impedimentum, nihil temere & fruſtrà appetere: ſed id philoſophi proprium eſſe munus affirmat. Illud certè vel ſtultus intelligit, præſtare appetitum rationi obedientem præbere, quàm irritis cupiditatibus æſtuare. At eſt factu difficile. Sic Deo viſum, cui, niſi ultrò feceris, parebis invitus. Illud tamen Epictetus (ut ea quæ ſequuntur, docent) non vetat, quò minùs commodis tuis, quatenus & natura poſtulet, & honeſtè poſſis, conſulas.

Ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σὸν οὔ. *Id alterius cujuſpiam rei, non tui eſſe impedimentum.*] Si concederet, pedem eſſe partem corporis (neque verò negat) corpus verò hominis partem eſſe (quod negare videtur) impedito pede, corpus: corpore impedito, homo ipſe, ex parte ſaltem, impediretur. Quòd ſi corpus inſtrumentum eſt hominis (qua de re plura ex Simplicio afferemus) negari certè non poterit, quin mutilato inſtrumento, imperfectior & incommodior futura ſit actio. Malè pugnabis gladio, cui vel capulus vel mucro defuerit. Sed hæc differantur.

In Caput 14.

Οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαύλαι σοί, *Viſis non obtemperabis.*] Hoc eſt, neque voluptati, neque dolori ſuccumbes: ſed pravas cupiditates atq; affectiones, ſapientiæ virtutúmque præſidio ſuperabis.

In Caput 16.

Κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γνώμονα. *Præſtat enim emori fame, ubi doloris & timoris expers evaſeris.*] Quæri non injuriâ poſſit, tantáne conſtantia cadat in fragilitatem humanam, ut Saguntina (quod aiunt) fame non afficiatur? Deinde quod de puero dicit, niſi ità intelligatur, ut tum demum ejus cura abjiciatur, cùm neque verbis neq; verberibus quicquam profeceris: videbitur plena inhumanitatis oratio, & Timone μισανθρώπῳ quàm homine philoſopho dignior, qui & ipſe aliquid ſtudii atque operæ ad conſociationem civilem afferre debet. Equidem exiſtimo ὑπερβολὰς eſſe, nimiæ ſolicitudinis reprimendæ causâ uſurpatas. Quòd ſi cavillari libeat, hypotheticam eſſe dices propoſitionem, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γνώμονα, ubi & dolorem & metum propulsâris. tum enim nec fame dolebis, nec mortem metues. ſed quando id fiet? Pauciſſima certè in omnibus hiſtoriis exſtant exempla; & quæ exſtant, ut Socratis, Anaxarchi, Diogenis, Demonactis, Lælii, Catonis, & aliorũ, dubitari poteſt an ſint Græcorũ ingeniis ornata vehementiùs, & ſupra veri fidem amplificata.

In

In Caput 17.

Ὀλλ' ὐχ ὅτως ὄζιν αὐτῷ καλῶς, *Non adeò ei bene eſt,*] Malim ἔχω, vel εἴη, Sit. Sententia eſt, contemni potiùs puerum oportere, quàm ejus ſive contumaciâ ſive inſcitiâ commoveri. Abſit ut tu commoveariſ, cùm ſtultus & improbus puer, ſive ex inſcitia, ſive de induſtria peccaverit.

In Caput 18.

Εἰ προκόψαι θέλεις, *Si proficere vis.*] Scilicet, in philoſophia, & animi cultura. Eam enim προκοπὴν intelligit, quâ tranquillitas animi & libertas augeatur.

Ὑπόμενον ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνευ δόξαι· *Nè recuſa, propter externa videri amens.*] Qui enim voluptates, opes, honores minùs curat, præſertim ſi illa conſequi liceat: vulgò ſtultus habetur.

Κἂν δόξῃς τινὸς εἶναί τοι.] Deeſſe videtur ἄξιος, dignus aliquo: ſed non eſt opus, ſi, ut cæteri codices habent, pro τινὸς, τῆς legatur.

In Caput 19.

Θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν. *Id enim poſtulas, ut vitium non ſit vitium,*] Innuit opinor, pueros & omnes mortales naturâ eſſe vitioſos: nec vitia propulſari, niſi per philoſophiam, cujus non ſatis capax ſit tenera & rudis ætas: quæ ut caſtiganda ſit, non tamen ſit abjicienda.

In Caput 20.

Κύριος ἑκάστου ὄζιν ὁ τοῦ ἐκείνου. *Cujusque dominus eſt is, qui cupiditatum ejus.*] Quàm multos ergò Fortuna dominos nobis impoſuit? Quantò plures ipſi nobis imponimus, inſatiabili cupiditate rerum ?

In Caput 21.

Παραθέντων σοι, *ubi tibi appoſuerint.*] Simplicius, παραθέντων, appoſitis: Sed & alterum ἐλλειπτικῶς ferri poteſt, ſi intelligas, τοῦ μαγείρου τὰ ὀπτία, ſi coqui vel miniſtri fercula tibi appoſuerint.

Ἄξιος τοῦ θεῶν συμπότης, *Diis dignus compotor.*] Significat, Externarum rerum deſpicientiam divinum eſſe quiddam, & reddere Deo ſimilem.

Θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο: *Divini ut erant, ità & dicebantur.*] Inſolenter utique & imperitè. Quàm enim infinito intervallo vel præſtantiſſimus homo ab extrema umbra divinitatis abeſt ?

In Caput 22.

Ἄλλον γὰρ ὁ θλίβει.] ὅτι ἄλλος ὐχ ἅπτεται Alium non angit: quia non tangit. Facilè omnes, cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Alterius vulnera & cædem ſpectare ſine dolore corporis poſſumus, ſed ipſi non ſine acerbiſſimo doloris ſenſu vulneramur & cædimur. Byzantinum incendium, peſtis, terræmotus, ſeditio, bellum, te Romæ degentem non angit, quia non tangit. At verò,

Et tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Sed hæc eorum querela eſt ſcilicet, quibus perſuaderi non poteſt, corpus, opes, uxores, liberos, non eſſe ipſorum, ſed juris alieni. Secus Hiob, qui opibus & liberis amiſſis laudavit Deum, qui ea quæ dediſſet, abſtuliſſet.

Μέχει μόνου τοι λόγου, μὴ ὄντως συμφερόμενος αὐτῷ: *Verbotenus illi te*

σις philoſophi eſt, altè ſpectantem, & ad illam ſedem & æternam domum contuentem, neque ſermonibus vulgi dare ſeſe, nec in præmiis humanis ſpem ponere rerum ſuarum. Suis illum illecebris oportet ipſa virtus trahat ad verum decus, ut ait Cicero. In hanc ſententiam D. quoque Baſilius præclare monet. Οὐκ ἔστι ὁ μᾶλλον φυλάττεσθαι ἐν τῷ ζωγρεῖσθαι, τὸ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τῆς πολλοῖς δοκοῦντα φρονεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν ὑφεῖσθαι τῆς ὀρθῶς ἐγνωσμένων παραχωρεῖν. Hoc eſt, Nihil æquè cavendum eſſe cordato viro, atque illud, nè vitæ ſuæ rationem ad popularem opinionem accommodet, & quid vulgus ſentiat, circumſpectet. Rectam enim rationem vitæ ducem eſſe ſtatuendam: & ità ſequendam, ut etſi omnibus mortalibus refragandum, ſi exiſtimatio, ſi vita in diſcrimen adducenda ſit pro honeſtatis defenſione; tamen de recta ſententia nullo modo depellatur. Verùm hic vigilandum, nè falſis opinionibus decepti, & rei cujuſque naturâ non ſatis expensâ, pro conſtantibus tigidi, pertinaces, præfracti evadamus, & in nugis tragœdias agamus, & nobis & aliis graves ac moleſti.

In Caput 31.

Οὐ δυνήσεσθε ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον. *Non potes in malo eſſe propter alium.*] Pendet hæc ſententia ex dogmate Stoico: Solum honeſtum eſſe bonum, ſolum vitium eſſe malum. Contemptus & neglectus mei, ſi ego officio fungor, non meum vitium, ergò neque meum malum eſt: ſed eorum & vitium & malum, qui ex perverſo judicio & voluntate prava me immerentem contemnunt, negligunt, malè tractant, afficiunt.

Δεικνύετε τινὶ ὁδόν, *Viam oſtendite.*] Significat non niſi malis artibus parari opes & dignitates: eâque de cauſa viro bono illas aſpernandas eſſe, neque enim de iis loquitur, qui ſe honore indignos præbent, ipſique in cauſa ſunt ut contemnantur.

Ἀργύριον, ἢ φίλον πιστόν. *Pecuniam an amicum fidelem.*] Hoc tempore pecuniam pleriq; malunt. neque enim pauperis amici ullum eſſe uſum cenſent. Sic dotatæ puellæ pudicis & bene educatis præferuntur, ſic quæ fortè ſunt tales, talésque permanent. Quare procis ignoſcendum fortaſſis eſt, qui tam incertâ pudicitiæ & probitatis aleâ, divitum uxorum quàm pauperum intemperias ferre ac tolerare malunt.

Καὶ τί τοῦτο· οὐκ ἔχει γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐκ ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα. *Neque enim calceos habet per ſutorem, neque arma per fabrum.*] Sic in omnibus editionibus legitur. Naogeorgus ſenſum ſecutus, vertit: Nonne habet calceos per ſutorem? nonne & arma per fabrum? quaſi legiſſet, οὐχὶ γὰρ, quod mihi ſanè haud diſplicet. Verùm è Simplicio apparet inverſum eſſe verborum ordinem, & ſic legendum. οὐκ ἔχει γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐκ ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα·

σκυτέα. Neque enim calceos habet à fabro ærario, neque arma à ſutore. Senſus eſt: Non magis à philoſopho porticus & balnea, & civitatem Romanam poſtulandam, quàm arma à ſutore, aut à fabro ferrario calceos: cùm philoſophi munus ſit, cives ad virtutem inſtituere: ut ſutoris, conficere calceos: & fabri, arma.

Οὐδὲν ἂν αὐτῷ ὠφελες, *Nihilne ei prodeſſes.*] Malim, ut Simplicius, ὠφέλεις, vel potiùs ὠφελῇς.

In Caput 32.

Εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτα, *Si quidem bona iſta ſunt.*] Pleriq; complexionem iſtam invertunt, ἀνιπερφέροντες. Quia bona ſunt, ea ſibi negata eſſe dolent: quia mala, ea eveniſſe aliis gaudent.

Εἰ μὴ προσάμενος ταῦτα, *Si non numeratis his.*] Id eſt, ἀναλώσας ἢ καταβαλών. unde οἱ ἐλλιπεῖς προσηκοὶ χρημάτων dicuntur apud Ariſtotelem.

Τὸ μὴ ἀναχάζῃ αὐτὸ ἐπὶ τῆς εἰσόδου, *Quod non ſuſtinueris vel toleraris eum in atrio.*] Videntur faſtus divitum & ambitioſæ ſalutationes intelligi, homini ſimplici & & literato moleſtiſſimæ: item τὸ φοιτᾶν, παραπέμπειν, ἐπαινεῖν, ſalutationes, deductiones, laudationes. Fortaſſis autem delicati divites in medio incedentes, paraſitis ſuis utrinque inniti ſoliti fuerunt. Nam & hunc ſenſum verbum ἀναχάζῃ omnino admittit.

In Caput 33.

Ὅταν τὸ γειτόνου ἄλλο παιδάριον.] Malim, ἢ ἄλλου παιδάριον· vel, καλέσαξε τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλο τί· Si vicini, vel alterius: aut, fregerit poculum, vel quid aliud.

Ὅταν γὰρ τὸ τοῦ ἄλλου, *Cùm alterius.*] ἀλλὰ τὸ μὲν οἰκεῖον πέζει, ἀλλότριον δ' οὐ μέλει· Sua quemq; premunt, aliena non curantur. Naturæ humanæ ſive pravitas ſive imbecillitas non fert, quicquid Epictetus de naturæ voluntate dicat, quicquid ſacræ literæ de imperio Dei prædicent, ut alieni boni aut mali æquè excitatus in nobis ſenſus ſit, atque noſtri proprii. Illud quidem natura nos docet, cùm omnes eâdem conditione ſimus: neque communem fortunam (ut ait Cicero) recuſandam, neque peculiarem optandam, & modicè ferenda eſſe omnia: niſi indignando atque afflictando nos conduplicare mala atq; exaſperare libeat.

In Caput 34.

Οὔτως οὐδὲ κακὸς φύσις ἐν τῷ κόσμῳ γίγνεται, *Sic neque mali natura in mundo exſiſtit.*] Obſcurus & dubius locus, de quo plura ex Simplicio adducemus, qui hæc verba ſic accipit, ut quicquam eſſe mali in mundo, aut ſi ſit, à Deo eſſe, negare videatur. Ego ſimpliciter κατὰ κοινῶς repetiiſſem, ſic neque mali natura exſiſtit in mundo aberrandi cauſa: hoc eſt, neceſſe eſt homines in mala incidere. Proinde præparandus ad ea prudenter & fortiter ferenda eſt animus. Naogeorgus (quem honoris causâ nomino) cum Simplicio conſentit, nósque noſtrâpte culpâ & malos, & in malis eſſe affirmat. Accipiunt illi ἐν τῷ κόσμῳ, quaſi eſſet ἐκτὸς τοῦ θεοῦ· & bonum ſcopo, malum aberrationi à ſcopo compa-

rant. Rectè omnino; πάντα γὰρ πάντα ἐφίεται· Bonum enim ab omnibus appetitur: & Deus optimus mala non facit: & mala fortaſſe non ſunt quæ nos in malis numeramus. Sed an hoc ſenſerit Epictetus, ipſe viderit. Prorſus enim hic ex ejus verbis elici ſenſus non poteſt.

Εἰ μὴ τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, *Si quis corpus tuum obvio cuique permiſiſſet.*] A minori ad majus argumentatur, hoc modo: Cùm iis iraſcereris, qui corporis tui violandi cuivis poteſtatem darent (cujuſmodi eſt proſcriptorum conditio) quanto magis tibi iraſci debes, qui cuivis animi tui lædendi poteſtatem dare ſoleas: cùm tui arbitrii ſit, lædi prorſus à nemine?

Ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ προηγούμενα, *Rei cujuſque anteceſſiones conſidera.*] Vult nos (ut monet Homerus) νοέειν ἅμα πρόσσω τε ὀπίσσω, nec ea quæ ante pedes modò ſunt videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt proſpicere. Cujuſmodi ſit: Si quis docere adoleſcentiam inſtituat, & id tantùm conſideret, quàm pium, quàm tranquillum & utile Reipublicæ munus ſit, non abhorrebit ab eo vitæ genere. Sed priuſquam id munus ſuſceperit, anteceſſiſſe oportet magno ſtudio partam eruditionem, & aptam ingeniis rudibus docendi rationem: oportet paucis eſſe contentum, non recuſare moleſtias & labores, non moveri labore irrito, contemnere ingratos & ſuperbos. Sine tali præparatione ad docendum qui acceſſerit, ubi negligentiam magiſtratûs, incuriam parentum, hypodidaſcalorum inſcitiam & pigritiam, diſcipulorum ſtuporem & ceſſationem, plurimorum obtrectationes, & eorum, à quibus adjuvandus erat, adverſationes expertus fuerit, ſi ſe fruſtrà fatigando nihil niſi odium quærere intellexerit, quod optima quæque ingenia immaturâ ætate aliò transferantur, caudicibus & ſtipitibus tantùm relictis: & pudebit & pœnitebit temeritatis, qui quid ipſe vellet & poſſet, tantùm conſiderârit: non iis etiam cogitatis impedimentis, quæ aliorum ſtultitia & improbitate poſſent objici.

Ἀναφανέντων πινῶν αἰχρῶν, *Turpibus aliquibus exortis.*] Turpis eſt plerunque & ridiculus temeritatis exitus, ut & ipſa turpis eſt per ſeſe. Poſſit fortaſſis pro αἰχρῶν legi δυσχερῶν, moleſtiis ſubortis. etſi verbum αἰχυνθήσῃ, τῷ αἰχρῶν bene convenit. Salvo tamen aliorum judicio.

In Caput 35.

Ἀναγκαιολεσφῶν, *Veſcendum vel invito.*] Plinius libro decimooctavo: Athletarum (inquit) capacitas, jumentorum ſimilis. Et Galenus in exhortatione ad artes diſcendas οἱ ἀθληπικοὶ (inquit) τερφὰς προσφέρουσι σῳ ἀναγκη πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὸν ἐδωδήν· Pugiles ſæpe coacti edunt, cœnâ in medias uſque noctes productâ.

Γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην.] Id eſt, ἀκουσίως καὶ ἀναγκαίως, invitos & neceſſariò: ſicut dicimus πρὸς βίαν de iis quæ coacti facimus.

Μὴ δεινον, ὡς ἔτυχεν, *Non vinum,*

ut

ut contigit.] non ſuo arbitratu, ſed præfinitò, & ex præſcripto.

Τῷ ἐπιστάτῃ.] magiſtro, laniſtæ: quem παιδοτρίβην aliàs appellant, ab exercendis pueris, & γυμνασιάρχην.

Χεῖρα βαλεῖν.] Argentinenſis codex habet βλαβεῖν· ſed βλαβῶναι rectiùs legi videtur, quàm ἀποβαλεῖν, aut λαβεῖν. Quòd ſi χεῖρα βαλεῖν pro injicere manus adverſario, & χεῖρα λαβεῖν prehendere intelligas (eſt enim quinquercionum, & impellere & attrahere adverſarium) ut ſententia per ſe abſurda non ſit: huic tamen loco non conveniet, in quo de infelici luctæ eventu agitur.

Πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν, *Multam haphen deglutire.*] Hoc quid ſit, declarat Ovidius libro nono Metamorphoſeωn:

Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ.

ἀφὴ tactus, παρὰ τὸ ἅπτεσθαι à tangendo, hîc arenam ſeu pulverem ſignificat, pulvis enim à pugnantibus jactari ſolet, qui Græcè ἀφὴ dicitur Budæ ad l'athletas. ff. de iis, qui notantur infamiâ. Hinc Proverb. citra pulverem.

In Caput 36.

Ἄνδρωπε πρῶτον ἐπίσκεψαι, *Homo primùm conſidera.*] Ut palæſtræ & luctæ, ſic philoſophiæ non quemlibet eſſe idoneum ſignificat: utrique opus eſſe patientia & corporis & animi. Quibus bonis qui deſtituatur, umbratilis potiùs & pugil & philoſophus futurus ſit, quàm verus. Deterret igitur, ut apparet, homines molles & delicatos à philoſophia: aut potiùs ad ejiciendam ex animo iſtam mollitiem adhortatur, & excitat. Ut enim ſcopum iſtum à philoſophia propoſitum non attingamus:

Eſt aliquo prodire tenus, ſi non datur ultra

Præſtat partem aliquam ſtultitiæ & vitioſitatis abjicere, quàm integram utramque retinere. Proponitur ἀπάθεια, boni conſulamus μετριοπάθειαν. Præſtat moderatè iraſci, quàm furere, ſi iræ planè reſiſtere non poſſis. Hoc idem de aliis quoque affectibus intelligatur.

Ὁμοίως δυσαρεστεῖν. *Æquè faſtidire.*] Refero ad faſtidium morioſorum hominum, in cibo & potu præſertim. Δὶς ἀριστᾶν, bis prandere, videtur ineptum: niſi per alterum prandium, jentaculum intelligatur, κατ' ἀκυρολογίαν. Plato certè epiſtolâ ſeptimâ, negat quenquam poſſe fieri ſapientem, virtutiſque compotem, δίς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῶντα, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, qui more Italico & Siculo, bis eodem die impleatur, & noctu nunquam ſolus dormiat. Quod autem antecedit, δοκεῖς ὅπ ταῦτα ποιῶν· pronomen ταῦτα, ſenſum ambiguum facit. Sed referendum eſt ad philoſophiam, non ad quinquerciones, quorum exempli gratiâ mentio incidit. Igitur ταῦτα ποιῶν, τὰ τῆς φιλοσόφων, ἤ τοι φιλοσοφῶν· ea quæ philoſophorum ſunt, ſive, ſi philoſopheris.

Ὁμοίως.] ὥσπερ νυνὶ, æquè ut nunc: Philoſophia (inquit) ali-

am vitam affert, alios mores poſtulat.

Ὑπὸ παιδείᾳ καταφρονηθῆναι, *A puero contemni.*] Philoſophi utique contemni vulgò ſolent, pugiles verò ſunt admirationi.

Ἀντικαταλλάξασθαι τῶν ἀπάθειαν, *Redimere animi tranquillitatem.*] Qui turbulentis affectibus, ut ira, metu, cupiditate vehementi, ſæpe agitatus, tranquilli animi qualemcunque guſtum ſemel duntaxat ceperit: eum haud dubiè quovis pretio redimendum putabit. Sed ſubindè oggannit prava conſuetudo, animi tranquillitatem negatam eſſe homini: neq; fruſtrà affectandum, quod contingere nequeat, in nullis præſertim, aut rariſſimis exemplis: iiſque imperfectis, & ideæ philoſophicæ nequaquam reſpondentibus. Proficeremus tamen aliquid, ſi conaremur, & nervos intenderemus. Id quod in iis cernimus, quos non philoſophia, ſed fortuna duriùs & diutius exercuit, quàm multa illi ferunt æquis & conſtantibus animis, quæ alii nullo modo poſſe ferri exiſtimant? Sed fit illud conſuetudine & ſtupore quodam: philoſophica verò æquanimitas ratione moderatrice gloriatur.

Ἕνα δεῖ σε ἄνθρωπον, *Unum te oportet eſſe hominem.*] Veriſſimum præceptum, ac potiùs oraculum: cui me ab ineunte ætate non paruiſſe quantopere pœniteat, dici non poteſt. Fui modò ſcholaſticus, modò ſcriba, modò aulicus, modò pædagogus, modò Bibliothecæ præfectus, modò ſcholæ gubernator: idque eò uſque, ut nunc quid ſim, penè ipſe ignorem. Mirabiliter diſtrahit varietas, & crebræ mutationes, ingenium. Quòd ſi mihi in uno Philoſophiæ ſtudio ab ineunte ætate elaborare licuiſſet, cui me fuiſſe natum arbitror: fortaſſe profeciſſemus aliquid. Verùm ità cum iis agitur, qui nec ipſi ſapiunt, & bonorum doctorúmque conſiliis in adoleſcentia deſtituuntur. Magìs tamen reprehendendi ſunt, qui rectè monentibus non obtemperant: & diſcendi occaſione vel non utuntur per ſocordiam, vel abutuntur ad luxum, nequitiam, & omnis generis malitiam.

In Caput 37.

Τοῖς ὁρίοις παρομοιοῦται.] Affectiones adhibentur tanquam norma quædam ad officia metienda. Aliàs ἐνείσακτα reperiuntur. ὁρίους appellat τὰ πρός τι, ea quæ cum aliquo conferuntur. quare affectiones, quàm habitus, vertere malui.

ὡκειώθης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα.] Videtur interrogativè legendum ὡκειώθης, conjunctus es? & addenda negatio, οὐκ ἀλλὰ πρὸς πατέρα. Non, ſed cum patre. Sed & hic ſtatim occurrit: Si pater pro hoſte ſe gerit, cur ego me pro filio geram? In promptu eſt reſponſio: Aliena improbitas non eſt imitanda. At difficile eſt amare hoſtem: Difficilia, quæ pulchra. At iſta laude carere malo. Tuo utiq; malo. Quem verò fructum ex alienæ improbitatis imitatione capis? Nullum, opinor: atque utinam non impietatis etiam, aut certè neglecti officii condemneris. Animi tranquillitate omnino carebis, morſu conſcientiæ non carebis. *In*

In Caput 38.

Ὅπου τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές, *Vbi utilitas, ibi pietas.*] O admirabilem ſententiam, atque adeò in ſpeciem impiam: ſed ità tractatam, ut & humani animi ſimulationem retegat, & religioni vix quicquam poſſit magis eſſe conſentaneum.

Κατὰ τὰ πάτρια, *Ritu patrio.*] Cùm pietas in animo poſita ſit, de ceræmoniis non magnopere putat eſſe laborandum. Quod ſi noſtro ſeculo perſuaderi poſſet, tranquilliùs viveretur. Perſuaderi autem poſſet, ſi potiùs è religione vivere, quàm de religione diſputare ſtuderemus: ſi veritatis cupidiores eſſemus quàm vanitatis, hoc eſt, ambitionis, æmulationis, avaritiæ, ultionis, & ſi quæ ſunt aliæ peſtes animorum.

Ἑκάστῳ, *Unicuique.*] Aliàs ἑκάστοτε, quovis tempore.

Καθαρῶς, καὶ μὴ ὑποσεσυρμένως.] Intelligerem pro εἰλικρινῶς, καὶ μὴ ὑποκεκριμένως, ex animo, & non ſimulatè: ni Simplicius ſcriberet, τὸ ὑποσεσυρμένον μεταλαμβάνει πρὸς ὃν τῆς ἐδάφους ἀκαθαρσίας, Id quod attrahitur, ſordibus à ſolo contaminatur. Eo igitur auctore, hoc loco frugalitas luxui, aut munditiæ ſordibus opponitur.

In Caput 39.

Ὅτι πᾶν τὸ ὑποβησόμενον ἀδιάφορον, *Quicquid eventurum ſit, id eſſe indifferens.*] hoc eſt, neq; bonum neque malum per ſe, ſed pro utentis animo vel bonum vel malum. Veteres Stoici res corporeas & externas, non bona & mala, ut cæteri mortales, ſed προηγμένα producta, prælata: & ἀποπροηγμένα rejecta, improbata nominârunt, ἀδιαφορίαν Ariſtoni, Pyrrhoni & Heryllo tribuit Cicero, quos rerum aliquem delectum teliquiſſe negat. In horum igitur ſententiam inclinâſſe videtur hîc Epictetus

Μέμνησο τίνας συμβάλλῃ παρέλασις, *Memento quales in conſilium adhibueris.*] Neceſſe eſt vatum, augurũ, aruſpicum magnâ fuiſſe in divinando ſolertiam. Alioqui enim prædictiones eorum, vir tantâ gravitate, pro divinis reſponſis non habuiſſet.

Ἐξέβαλε τοὺ ναῦ.] Hiſtoria eſt apud Simplicium.

In Caput 40.

Ἐπί τε σαυτοῦ ὤν.] Id eſt, μόνος καὶ κατ' ἰδίαν· cùm ſolus, & ipſe tecum es, hoc eſt, cùm nullis diſtringeris alienis cogitationibus.

In Caput 41.

Καιροῦ παρακολουθοῦντος, *Tempore comitante.*] Rectiùs παρακαλοῦντος, advocante, hortante.

In Caput 42.

Ἐν ἀλλοφύλοις ὑπολαφθεὶς τύχοις, *A peregrinis circumventus.*] τοὺς ἀλλοφύλους τοῖς οἰκείοις opponit: & eos intelligit homines, quos pro autoritate monere non licet.

In Caput 45.

Τὰς ἔξω ἰδιωτικὰς.] τὰς ἔξω, ſcilicet τοῦ ἰδίου οἴκου, foris extra tuas ædes, τὰς ἰδιωτικὰς, τὰς ἀφιλοσόφους, convivia plebeiorum hominum inerudita, quæ nihil cum philoſophia commune habent, nec commercii quicquam.

In Caput 47.

Μὴ ἐλεγκτικὸς, *Ne ſis objurgator.*] Chriſtiana charitas, & peccantes argui, & contumaces vitari jubet.

In Caput 49.

Ὅτι ἐθαύμασας τὸν θεόν, *Te ſpectaculum eſſe admiratum.*] hoc eſt animo eſſe levi, & futilium rerum ſtudioſo. Horatius:

Nil admirari, prope res eſt una Numici,
Soláque quæ poſſit facere & ſervare beatum.

In Caput 51.

Τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης, *Quid in eo feciſſet Socrates?*] Id ex utriuſque dictis & factis colligere licet, quoniam ſcripta neutrius habemus. Sed niſi eruditione & conſtantia utriuſque præditus fueris, malè tibi vertet inepta imitatio: & fortaſſis nè illi quidem ubiq; decorum conſervârunt.

In Caput 52.

Ὅτι ἐκπναχθήσονταί σοι αἱ θύραι.] Sententia ſatis aperta eſt. Quid verò ſi ὀπτιναχθήσονταί σοι legatur? occludentur tibi fores cum impetu, per contemptum ſcilicet & indignationem. Aut eſt hypallage, pro, σὺ ἐκπναχθήσῃ τῶν θυρῶν, ejicieris foribus. Argentinenſis codex habet, ὅτι οὐκ ἐκπναχθήσονταί σοι, pro ἀνοιχθήσονται. Et paulò pòſt, pro διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτὸς, habet διαπεπληγμένου: alterum percelli, alterum criminari ſignificat. Ego mallem καταβεβλημένου, ejus qui projectus ſit ad res externas, qui humi ſit abjectus, & rerum externarum mancipium: qui hujuſmodi fruſtrationes æquo ferre animo non didicerit, & contemnere.

In Caput 54.

Ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος, *Lubricus enim modus.*] Malim τρόπος, locus.

In Caput 55.

Ἐπίπληξον τῷ προσελθόντι.] προσελθόντι, ſcilicet εἰς αἰσχρολογίαν.

In Caput 56.

Ἀλλ' ἐξεταζέτω σε τὸ πρᾶγμα, *Exſpectet te negotium.*] Argentinenſis rectiùs opinor, ἀλλ' ἐξεταζέτω τε τὸ πρᾶγμα, examinetur, expendatur.

In Caput 57.

Εἰ μὴ οὐκ ὀρθῶς ποιῇς, *Nam ſi non recte feceris.*] Cynica impudentia, in propatulo faciendi ea quæ naturæ fert neceſſitas, Epicteto non probatur. Vult tamen philoſophum auſteriorem eſſe, quàm Cicero: qui monet, aliorum judicio permulta nobis & facienda & non facienda, & mutanda & corrigenda eſſe. Cui rectiùs parebit, qui Stoicam animi conſtantiam nondum eſt aſſequutus.

In Caput 58.

Ὡς τὸ ἡμέρα ὄντι, καὶ νύξ ἐστι.] Hic locus per ſe mutilus, in utraq; Baſilienſi editione ſuppletus eſt. Sed haud abs re mireris, cur pronuntiatum dialecticum ad convivii rationem accommodârit? Monere fortaſſis adoleſcentes voluit, elaborandum eſſe potiùs, ut boni ſint ratiocinatores officiorum, quàm ut arguti dialectici evadant: & quæ dialecticis rationibus probata fuerint, ea in cibo & potu omníque vita uſurpanda eſſe: & naturalem appetitum ità moderandum, nè cœco noſtrî amore impulſi, vel civilem conſociationem violemus, vel intemperantiâ noſtrâ dedecus aliquod ſuſcipiamus. Cùm ſupra vitam convivio comparârit, hoc præceptum ad omnes vitæ noſtræ

ſtræ actiones accommodetur: & ubique non privatæ cupiditatis & utilitatis, ſed æquitatis & ſocietatis ratio habeatur, & voluntas convivatoris, hoc eſt Dei ſpectetur.

In Caput 61.

Κεντητόν.] Sive artificioſè diſſectos, ſive pictos, ſive gemmis aut imaginibus interpunctos calceos ſignificare videtur. Byzantinis, rubri calcei ſignum Imperii fuerunt: virides, inſigne Cæſarum: quibus aliquando aurea aquila intertexebatur. Politianus, Punctabundum vertit. Vetera lexica vertunt, τὸ κεντητὸς punctus, punctis diſtinctus. Hinc ἀκέντητος ſtimulo ſeu aculeo non ictus. Pind. Olym. de equo δέμας ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων, id eſt, ἄνευ κέντρου θέων, ut Homerus loquitur.

In Caput 64.

Καθήκειν αὐτῷ οἰόμενον ποιεῖ ἢ λέγει, *Eum opinatum eſſe id ex officio ſibi fuiſſe.*] Idem & Pletho monet, & accuſandos nos ipſos eſſe, qui aliud perſuadere, atque alios in noſtram ſententiam perducere non poſſimus. At dices ſæpe ſciunt injurii & maledici homines, improba & ſe indigna eſſe quæ faciant. Reſpondet Epictetus: Tantò igitur pejores & miſeriores ſunt ipſi: tu verò neque pejor, neque miſerior. Imò eorum improbitas mihi fraudi eſt, quod exiſtimationem meam lædunt, quòd fortunas imminuunt, quòd corpus vi aut veneficio affligunt, quòd obſtant commodis? Reſpondebit Epictetus, iſta non tua eſſe, ſed aliena, & nihil ad te attinere. Qua de re & ſupra plura dicta ſunt: & è Simplicio, Tomo hujus operis ſecundo proferentur.

Τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον, *Veritatem complexam, ſive involutam, intricatam, perplexam.*] Ut apud Sophoclem in Electra, non ideò mortuus erat Oreſtes, quòd ſe illius oſſa vaſculo incluſa afferre Ægiſtho & aliis perſuaſerat. Simplicius aliam affert expoſitionem, quam ſuo loco videbimus. Nolumus enim huc omnia congerere.

In Caput 66.

Σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις· *Tu verò neque pecunia es, neque dictio.*] Dices Eſto: ſed propter opes, eloquentiam, potentiam, magnifico. Iſtud ipſum reprehendit Epictetus, qui ſolam ſapientiam & virtutem magnifaciendam cenſet. Quis verò, niſi homo peſſimus & abjectiſſimus adulator, magnifecit Neronem Cæſarem, quamvis præter opes & imperium, diſertum, poetam, muſicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota eſt vel ſtultitia, vel improbitas: utut propter fortunæ munera & pravam conſuetudinem honos iis in ſpeciem ſit habendus ac deferendus.

In Caput 67.

Ἄλλας μὲ φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν. *Alia viſa certe comprehenſa habeas, aliis aſſentiaris.*] Fortaſſe καταληπτικῶς: etſi Atticiſmi ſpecies aliqua eſſe poteſt. Sed quid illi intereſt inter κατάληψιν & συγκατάθεσιν; Nec enim aſſentiendum temere eſt iis, quæ non certò comprehenderis. Fortaſſis ergò addenda negatio, ἃ συγκατατίθεσθε non aſſentiaris, viſis ſcilicet non certò comprehenſis & perceptis.

ceptis. Simplicius & hunc locum aliter interpretatur.

In Caput 71.

Πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτῆς προσδοκᾶν, *Omnem utilitatem & damnum à ſeipſo exſpectare.*] Utilitatem, ſi rectè ſentiat, & naturæ congruenter vivat: damnum, ſi contrà.

Nos verò & ponimus & ſumimus ſecures
Arbitrio popularis auræ: ut canit Horatius, Poeta inter Lyricos optimus.

In Caput 72.

Οὐδένα ψέγει, *Neminem vituperat.*] Scilicet curioſitate aliqua rerum alienarum, aut cæco ſui amore impulſus. Agrippinum laudat ipſe Epictetus: ſed cur? ut ejus exemplum alii imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? ut emendentur. Videtur igitur hæc ſententia μὴ προσδοκήσῃς πνα intelligenda.

Τῶν καθεζώτων, *eorum quæ recepta ſunt, quæ jam adſunt.*] Malim, ut alii codices habent, τῶν καθισταμένων, pro ἀποκαθισταμένων, eorum quæ incipiunt reſtitui in integrum: ut ſignificetur initium, καὶ τὰ πρῶτα recuperandæ valetudinis

Ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ. *Deſiderium omne à ſe removit.*] Alii ἦρεν, vel εἶρκεν, utique perperam. Sed quia ſequitur, Appetitione remiſſa utitur: pro εἶρκεν legendum videtur ἤρτηκεν, ab ἀρτάω. Omne deſiderium ex ſeſe aptum habet, ut apud Platonem in Epitaphio, ὅτῳ ἀεὶ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ἤρτηται. Cic. in Paradoxis: Nemo non beatiſſimus eſſe poteſt, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quique in ſe uno ponit omnia. In Catone interpretatur, bona omnia à ſe ipſo petere. Sententia Epicteti eſſe videtur: Eum qui proficiat, nihil deſiderare, quo fruſtrari poſſit. Sed ſi quis Simplicianam ὀρέξεως & ὁρμῆς diſtinctionem hic ſequi mavult, non impedio.

In Caput 73.

Καταμαθεῖν τὴν φύσιν, *Naturam cognoſcere.*] Eam ſcilicet, quæ homini divinitus tributa eſt: ſtudeo cognoſcere, quâ conditione me Deus in terris eſſe ac vivere velit.

In Caput 75.

Τὸν διαιροῦντα λόγον, *Rationem dividentem:* ſeu, *diſtinctionem rationis:* aut, ſi magis placet, *orationem diſtributricem.*] Eam partitionis rationem intelligo, quâ initio dixit, quædam in poteſtate noſtra eſſe, quædam non eſſe. Quid verò ſi τὸν δὴ αἱροῦντα λόγον legas? Frequens Stoicis formula, ὅσα ἂν ὁ λόγος αἱρῇ.

In Caput 79.

Mirum eſt, ſymbolum Epicteti ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Suſtine & abſtine, eſſe prætermiſſum. Et Euripideum illud, ὀιστέον κ' ἐλπιστέον, Tolerandum & ſperandum. Mihi verò precatio illi Euripidea valde probatur:

Ὦ Ζεῦ πατήρ τε καὶ Σοφὸς κλήζῃ θεὸς
Βλέψον πρὸς ἡμᾶς, καὶ μετάσχεσον κακῶν.

Quam eleganter convertit vir doctiſſimus Vincentius Obſopœus:

Juppiter alme parens, ſapiens, juſtiſſimus idem.
Reſpice nos miſeros, atque medere malis.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII IN TABULAM CEBETIS *Annotationes.*

CEBETIS Thebani mentio fit in Phædone Platonis. Sed an hæc tabula ſit illius, nonnihil dubito: quòd præter alia, & Peripatetici hîc arguuntur, quorum nomen (niſi longiſſima ætate fuerit uſus Cebes) tum nondum celebre fuiſſe, probabile eſt: & Platonis citatur autoritas, & in Stoicorum ſententiam autor inclinare videtur. Suidas quidem, ut & Diogenes Laertius, Cebetis in hanc ſententiam meminit: Cebes (inquit) Thebanus philoſophus, Socratis diſcipulus, cujus Dialogi tres circumferuntur, Septima, Phrynicus, Tabula, atque etiam rerum inferarum narratio, & alia quædam. Græca verba, πίναξ ὅτι ἢ πᾶσι ἐν ᾅδου διήγησις, corrupta videntur: & pro ἔστι ἢ, legendum ἔστιν ἢ: id quod à Juſto Velſio, viro doctiſſimo, eſt annotatum. Nam tabula hæc, humanæ vitæ, non rerum quæ geruntur apud inferos, deſcriptionem continet. Legi tamen ἔστι δὲ poteſt: cùm hæc expoſitio ſit non diſſimilis ei quæ eſt de ſortitione vitarum, in extremo Platonis lib. 10. de Republica, quæ apud inferos fieri perhibetur, & cùm Pythagorea pictura ſit: ad μετεμψύχωσιν, ac potiùs (ut rectè Clemens) μετενσωμάτωσιν refertur.

Ἐνέκειτο ἢ καὶ πίναξ, *Inerat etiam tabula.*] Quid verò ſi ἀνέκειτο legas? dedicata erat. Ab ἀνάκειμαι fit ἀνάθημα, ſicut à διάκειμαι διάθεσις; non originis, ſed ſignificationis habitâ ratione.

Ἐμπροσθε τοῦ νεώ.] τὸ ἱερὸν eſt totum templum: ὁ ναὸς, & Atticè νεὼς, videtur hic eſſe pars templi interior. Suidas, ἱερὸν λέγουσι πᾶν τὸ ἀναθέμενον τοῖς θεοῖς. Pollux ναὸν καὶ ἱερὸν pro eodem capit, & addit, ἔνθα ἢ καθιδρύομεν, σηκὸς, τέμενος, ut ſit ἱερὸν καὶ ναὸς, locus in quo deos colimus: σηκὸς, & τέμενος, in quo ſimulacra collocamus. Videtur tamen ναὸς παρὰ τὸ ναίειν dici, ut ſit ædicula in qua ipſe Deus habitet. Si cui verò hæc diſtinctio τοῦ ἱεροῦ καὶ νεώ, ut Grammaticorum autoritate non munita, diſplicet: Cebes primùm ἱερὸν, deinde νεὼν, varietatis causâ dixit.

Τίνες καὶ πότε ἦσαν, *Quæ & quando eſſent.*] Quid ſi πόθεν, unde? præſertim cùm ſequatur, ἃ δὴ ἔστι πολλικὸν ἀνάθημα.

Ὡς ἐπὶ πρεσβύτην τί.] τὶ, cum gravi.

Πυθαγόρειον καὶ Παμμυσίδειον ἐζηλωκὼς βίον.] Cùm Thebanus fuerit Cebes, probabile eſt, Thebis hæc quæ narrantur, geſta fingi, aut deſcribi: & per hunc Pythagoreum Lyſidem Epaminondæ & Philippi Macedonis præceptorem intelligi. Sed hæc nihil ad rem.

Εἰ μὴ προσέξετε καὶ σωπήσετε.] Non προσέξητε, niſi etiam σωπήσητε, per η legatur.

Τί

Τί ἀγαθὸν.] τί cum acuto, etiam in iis quæ sequuntur scribendum.

Ὡς ἂν εἰσέλθωσιν.] ὡς pro ἐπειδὴ, postquam.

Εἰ σώζεσθαι μέλλουσι.] μέλλουσι, pro βέλονται.

Τῷ εἰδέναι.] εἴδει, ab εἶδος: non εἶδος, aut ἦθος.

Ποτηρίου π.] Non τί.

Οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον.] Janus Pannonius ad animum suum:

Nec te, cùm portâ Cancri egrederere calentis,
Letheæ nimium proluit humor aquæ.

Πῆ ἢ ἀπάγουσιν αὐτούς,] Non αὐτοὺς. nam ἔγκλισις & ἐρώτησις acutum in fine postulant, non gravem.

Αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι, αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην.] Intelligi potest, falsas opiniones, pravas cupiditates, & turpes voluptates deducere ad interitum: contrà, veras, rectas & honestas, ad salutem. Sunt enim δέξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τοῦ μέσου, hoc est, ejusmodi voces, quæ aliàs in bonam, aliàs in malam partem capiuntur, atque adjectivis nominibus distinguuntur: sicut

τύχη { ἀγαθὴ, κακή.

Sed quia sequitur διὰ τὴν ἀπάτην, significare videtur, eos qui errore se ingurgitârint, perire: qui verò eum leviter degustârint, servari posse.

Ὡς φειδόμενας.] Fortassis φειδόμενοι, vides circumduci: vel ut circumducantur: etsi φειδομένας pro φειδόντος capere licet.

Ὁρῶ τοῦτο] Non τοῦτον.

Ἡ παρ' αὐτῆς δόσις.] Fortuna levis est: citò reposcit quæ dedit. Eadémque vitrea est: & cùm splendet, frangitur: autore Mimographo. Sic ille, momento est brevior, aurâque levior.

Ἐκπλώσεις γὰρ μεγάλας.] ἐκπίπτειν, excidere aliquâ re, frustrari spe suâ, voti non fieri compotem.

Ὅταν τὶς αὐτῇ πιστεύσῃ.] Non αὐτῆ.

Ἃ ῥίπτει.] scilicet ἡ τύχη. Ea quæ Fortuna temere projicit.

Τίνα ὄζει;] Non ὄζει, ut paulò pòst, ἀγαθά.

Περὶ μὲν τούτων ἡ αὖθις.] Quæ bona, quæ mala sint, in fine libelli docet. Sed & Satyricus hunc errorem taxat his versibus:

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus usque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Quæ sint vera bona, atque illis diversa: remotâ
Erroris nebulâ.

Παρ' αὐτὰς μένειν.] Fortassis αὐτοῦς aut est ἀντίπλωσις.

Ὁρᾷς ἂν, ὡς ὅταν παρέλθοις τὸν πύλον ταῦτον ἀνώτερον ἄλλον περίβολον;] Tria septa majora facit, quorum primi & tertii οἰκήματα, hoc est exstructa intra septa domicilia etiam περίβολος vocat. Hæc neq; sine pictura facilè intelliguntur, & in ipsa pictura facillimè aberratur:

Præsertim si sis spatiis exclusus iniquis.

Ἀσωτία.] Non ἀσωτεία. Prodigalitas.

Παρ' αὐτὰς μένειν.] Fortassis αὐτοῦς, aut est ἀντίπλωσις.

Ἔχουσα ὑδρωπίαν.] Malim μυδρωπίαν,

ἡμίαν, ut concursus vocalium vitetur.

Πειθῇ (non πείθῃ) ὑπ' αὐτῷ εἰς τὴν ἠδυπάθειαν.] Nisi verbum aliquod defuerit, rarior constructio videbitur.

Ὅταν ὦν πάντα αὐτοῖς ἀπολείπῃ.] Malim αὐτοῦ ἀπολείπῃ, ut Socrates in Paræneſi: ἀπολίποι δ' ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, &c.

Ἂν μὴ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης σωσαντήσῃ.] Fortaſſis ἀπὸ τύχης, idem quod κατὰ τύχην, fortè fortuna ἀπὸ τῆς τύχης videtur ſignificare, pœnitentiam à Fortuna interdum obviam mitti afflictis. Sed ſenſus eódem recidit utroque modo.

Πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς ψευδοδοξίας.] ψευδοδοξίας legendum (ut Clemens, Νικᾷ μὲν ἀλήθεια, ψευδοδοξία δ' ἡττᾶται) ac potiùs ψευδοπαιδείας: nam de ea tantùm hic agitur. Cum Cebete Plato conſentit Epiſtola ad Ariſtodorum, cujus verba aſcribere viſum eſt. τὸ βέβαιον, καὶ σπουδαῖον, καὶ ὑγιές· τοῦτο ἐγώ φημι δεῖν τιμᾶν ἀλήθειαν καὶ φιλοσοφίαν· τὰς δ' ἄλλας τε, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας δίκαιαι σωφρόνων, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Hoc eſt: Conſtantiam, fidem, integritatem, veram philoſophiam eſſe judico. Cæteras autem & aliò ſpectantes ſcientias & artes, elegantiam quandam & venuſtatem ſi dixero, rectè me dicere arbitrabor. Et alibi: πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. Hoc eſt: Omnis ſcientia quæ remota eſt à Juſtitia, cæteriſque virtutibus, calliditas potiùs quàm ſapientia eſt appellanda.

Πότερον ὄντ καὶ ὧδε.] Non ὄ.

Ἀποτυγχάνοντες τῆς ψευδοπαιδείας] Deſperata ope falſæ doctrinæ: vel ea rejecta: vel averſati eam.

Τῷ τούτων καθαρτικῷ.] à καθαίρω. non τούτε καθαρκτικῷ.

Περὶ τῆς θύρας.] Non περὶς niſi dativo jungatur, περὶς τῇ θύρᾳ· vel, περὶς ταῖς θύραις, eodem ferè ſenſu.

Ἀπωλείαν, & παραγένωνται.

Εἰεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς κλῆν τὸν τύπον ἔχει.] Videtur aliquid deeſſe, aut ponitur pro συγχωρῶ, ὅτι καλὸς ὁ τόπος ὅδε. Aſſentior amœnum eſſe locum.

Μέσῃ ἤδη καιρομιξίᾳ ἥδεται τῇ ἡλικίᾳ.] καιρομιξίαν ἡλικίαν intelligo, τὴν ἐπὶ τὸ γῆρας μᾶλλον νεύουσαν. etſi fortaſſe legendum καιλιμιξίᾳ, ut alludat ad Platonicum illud: Beatum eſſe, cui vel in ſenectute contigerit veras habere de rebus opiniones. Tribuit autem Cebes veræ eruditioni judicium de rebus bonis, malis, & mediis: præ quo omnem aliam cognitionem contemnit. Genevenſe Lexicon καιρομιξίαν interpretatur ætatem, quæ ſit firmo judicio prædita.

Θυγατέρες πινές.] ſcilicet ἐκείνης. & τὸ πινὲς, πλεοναζειν δοκεῖ.

Στολὴν ἔχουσα ἁπαλὴν καὶ καλλωπισμόν.] Aut ἁπαλὴν, Veſte tenera & ornata: aut, ἁπαλῶς καὶ ἀκαλλώπιστον. nam veſtis ſimplex & inornata magis decère videtur Eruditionem. Niſi fortè καλλωπισμὸς hîc intelligatur τὸ καθαρεῖον, mundities & elegantia.

Ἀλλὰ πίνθ' ἕνεκεν, ἔξω τοῦ πεφυ-

Ζόλυ

βόλω ἔσηκεν ὅτως;] ἡ παιδεία scilicet, quæ τὸ καθαρτικὸν ποιεῖται propinat. Verum enim judicium, quò Eruditio confert, aditus est ad virtutem, & voluntatem excitat.

Φιλοπόμως κάμνων.] Durum, pro χαλεπῶς· aut φιλοπόνως, seduló. Et paulò pòst pro μνόωμαι, videtur legendum γνώωμαι· & pro καθέσηκεν, lego vel καθέσακεν per α, vel κατέσησεν per τ. Nam καθέσηκεν, & κατέση, passivè seu absoluté: καθέσακε verò, & κατέσησεν, absolutè significat.

Εἰ ἢ μὴ ἐπείθετο· & mox, ἀπωθεὶς ἐξώλετο.

Καὶ ἔξιν ποιήσηται ὧν ἀκόλε.

Οὐχ ἑαυτοῦ, pro ἐχὶ αὐτοῦ legendum videtur: & si hæc librariorum, ut opinor, vitio subinde commutantur.

Ἱλαρά τι, non ἥλαρά τε.

Ἡ παιδεία παραλάβη ἀνακάμψειν αὖ.

Πρὸς τὰς αὐτῆς δόσεις ἐχ ἥπιος· vel, ἀπήνεις.

Αὐδὶς ἢ ἀφελεῖς ἃ δέδωκεν· τὸ μόνον redundat.

Κελεύει ἓν αὐτῇ χρόνον πνὰ ἐνδιατρίψαι.

Παρ' αὐτά τι ποιεῖ.

Ὁ μὴ δὴ μῦθος ὦ ξένοι.

Ὅμως ὑπόσοιγε ὑκ ἀρκησον ἢ ἡμᾶς αὐτοῦ τῷ φωνῇ ἀκριζεσέρους.

Ἔχειν ἄν τι σωπήσαιμι.] Fortasse κάμνει. & paulò pòst, ὅτως ἀνὰ πάντων τῶν μαθημάτων ὀδὲν κωλύσει γνώεις· videtur κλῆς καγαθὲς, vel εὐδαίμονας addendum. nisi fortè γνώεις ἀνὰ πάντων, capiatur pro μὴ ἔχειν ταῦτα, ἢ ἀγνοεῖν. Similitudo autem illa de interprete videtur obscurior. sed hanc tamen ejus sententiam esse reor, ut falsi nominis eruditionem interpreti virtutis: eos verò qui citra illam ad virtutem perveniant, orationem virtutis per se intelligentibus & conferat, & præferat alteris.

Καί τι τοῦτ' ὠφελεῖ αὐτοὺς; ἔφη, ὅταν.

Ἡ δυσμαθέστεροί εἰσι. & mox, ὅπ ὁι ἐν τῷ δευτέρῳ φοιτόλῳ, ἢ μηδὲν ἄλλο ἃ φορτοιοῦνται.

Καὶ πειθώσιν, ὅπ ὁ παιδείαν.

Δι' ἣν ἀπαθῆ ἢ ὅτω διακείμεθα.

Ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφη ἐγώ.

Ἀδύνατον γὰ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Neque enim fieri potest, ut res eadem & mala & bona sit.] Scilicet eodem tempore, eodémq; respectu. Diversis autem temporibus & respectibus potest: ut vini moderatus usus bonus est homini rectè valenti, febricitanti verò & immodicè ingurgitanti nocet vinum. Stoicis concedi facilè potest, opinor, eas res quæ hîc recensentur, suâpte naturâ & per sese medias atque indifferentes esse: sed pro earum usu atq; abusu fieri easdem bonas aut malas, nec ipsi negabunt opinor, nisi contentionis & novitatis cupidiores fuerint quàm veritatis & concordiæ. Neque verò causam habent à communi omnium mortalium loquendi ratione discedendi, & pro bonis vitam & sanitatem indifferentia vocandi: nisi ut moneant, iis & rectè utendum, & non nimiùm tribuendum esse. Quantò simpliciùs, civiliùs, & veriùs de rebus disserit Terentius: Miserum, inquit,

Quem

Quem minùs credere eſt? Quid reliqui eſt quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona? parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias. Atque hæc perinde ſunt, ut illius animus qui ea poſſidet. Qui uti ſcit, ei bona: illi qui non utitur rectè, mala. Voces ἅμα ἀεὶ, ſimul ſemper, à nemine ſano concedentur: nec eſſe quenquam exiſtimo, qui ſic loquatur: ſed ἐνίοτε, καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, interdum, & diverſis temporibus aliàs eſſe bona, aliàs mala, concedent opinor omnes.

Οὐκ ἂν εἴη ἅτε ἀγαθὸν ὄν τὸ ζῆν.] τὸ ὄν redundare videtur, niſi peculiaris loquendi modus ſit: ut apud Ariſtotelem, καταγρεῖος ἐκ τοῦ τί ἦν εἶναι.

Καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. Et expetendum & fugiendum ſimul ſemper.] Neque ſimul, neque ſemper; ſed ſeorſim, & aliquando. Vita bono & ſapienti viro expetenda eſt, ſtulto & malo non item: ut ſectio ægrotanti, valenti nequaquam.

Καλῶς καὶ ἀνδρείως legendum.

Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν.] Mors non per ſe expetitur, ſed ut aut majus malum vitetur, turpitudo & miſeria: aut majus acquiratur bonum, immortalitas. His autem ſublatis, vita morti ſemper anteponetur.

Ὅταν ἡ περίστασις τοιαύτη. Si talis caſus inciderit.] Ut ſi quis abutatur valetudine ad libidinem & injuriam.

Πῶς ἂν τοῦτο ὄν τις κρινεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις καὶ συμφέρει μὴ ἔχειν καὶ βλάπτει καὶ ὠφελεῖ; Quo pacto quiſquam id bonum eſſe judicet, quod ſæpe nequaquam ſuppetere expediat? Imò quis malum judicet id, quo ſemper uti rectè liceat, quoque carere nunquam bono & prudenti viro ſit commodum? Jam quod antè dixit, divitias non eſſe bonas, propterea quòd bonum non reddant: nonne eodem argumento concludi poſſit, aurum non eſſe aurum, quòd poſſeſſorem aureum non faciat? quo quid ineptius & magis puerile?

Καὶ ὅτι ὅσον τε διὰ τούτων μόνον εὐδαιμονεῖν, Séque putant per hæc ſola beatos fore.] Hic quidem error jure meritóque reprehenditur. Sed ſi ſapientia & virtus maxima bona ſunt, non ſequitur, ſanitatem & divitias non eſſe bona, ſed imperfectiora & minora bona, & cum illis non comparanda: bona tamen ſuo loco, & rectè utenti. Bonum enim conſenſu totius humani generis non id tantùm dicitur, quod poſſeſſorem bonum facit: ſed illud etiam, quod ad naturam tum corporis, tum animi conſervandam & inſtaurandam facit. Cùm igitur divitiæ, cibum, potum, veſtitum, domicilium, medicinam, præceptores, otium, libros ſuppeditent, quæ cauſa eſt, cur aut vituperentur, aut negentur eſſe bonæ? Verùm ὑπερβολαί τε καὶ μειώσεις Stoicorum eò pertinent, ut admirationem virtutis augeant, rerum externarum minuant. Ut enim plerique virtuti parùm, fortunæ muneribus nimiùm tribuunt: ſic hi contrariam ingreſſi viam, iniquum petere videntur, ut æquum ferant, more mercatorio atq; etiam oratorio.

ARRIANI COMMENTARIORUM DE EPICTETI DISPUTATIONIBUS LIBRI IIII.

HIERONYMO WOLFIO Oetingensi *Interprete.*

Cum rerum & verborum copioso Indice.

CANTABRIGIÆ:
Ex celeberrimæ Academiæ Typographeo.
Impensis Guilielmi Morden *Bibliopolæ, apud quem venales prostant.* Ann. Dom. MDCLV.

Index Capitum primi libri ARRIANI.

I. DE rebus quæ in noſtra poteſtate ſunt, & non ſunt.
II. Quo pacto perſonæ decorum in omni re conſiderari queat.
III. Quemadmodum ex eo, quòd Deus hominum pater ſit, progredi ad cætera liceat.
IV. De profectu.
V. Contra Academicos.
VI. De providentia.
VII. De uſu earum rationum, quæ λόγοι μελαπίπλοντες καὶ ἀποδεικτικοὶ dicuntur, & aliarum id genus.
VIII. Facultates, hoc eſt vim diſſerendi & dicendi, periculoſas eſſe indoctis.
IX. Quo pacto cognatione noſtra cum Deo, ad reliqua progrediendum ſit.
X. Ad eos qui Romæ honoribus inſerviunt.
XI. De charitate.
XII. De animi æquitate.
XIII. Quomodo ſic adminiſtrari poſſint omnia, ut Deo placeant.
XIV. Numen cuncta intueri.
XV. Quid profiteatur philoſophia.
XVI. De providentia.
XVII. Artem diſſerendi eſſe neceſſariam.
XVIII. Non graviter ea eſſe ferenda, quæ perperam fiunt.
XIX. Quo pacto erga tyrannos affecti eſſe debeamus.
XX. De ratione ſuimet contemplatrice.
XXI. Ad eos qui admirationi eſſe volunt.
XXII. De prænotionibus.
XXIII. Ad Epicurum.
XXIV. Quomodo adverſus pericula decertandum.
XXV. Eadem de re.
XXVI. Quæ ſit vivendi lex.
XXVII. Quot modis viſa exſiſtant, & quæ adjumenta adverſus ea comparanda ſint.
XXVIII. Non iraſcendum eſſe hominibus: & quæ magna, quæ parva ſint in rebus humanis.
XXIX. De conſtantia.
XXX. Quid ſit in promptu habendum in fortuitis caſibus.

Finis Indicis.

ΑΡΡΙΑΝΟΣ Λ. ΓΕΛΛΙΩ ΧΑΙΡΕΙΝ.

ARRIANUS L. GELLIO *SALUTEM.*

HIERON. WOLFIO Oetingenſi interprete.

Οὔτε σωέγραψα ἐγὼ τοὺς Ἐπικτήτου λόγους ὅπως, ὅπως ἄν τις συγγράψειε τὰ τοιαῦτα· οὔτε ἐξέδωκα εἰς ἀνθρώπους αὐτούς, ὅς γε οὐδὲ συγγράψαι φημί. ὅσα δ' ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειρᾶθην αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷόν τε ἦν ἐμοὶ γραφόμενος, ὑπομνήματα εἰς ὕστερον ἐμαυτῷ διαφυλάξαι τῆς ἐκείνου διανοίας, καὶ παῤῥησίας. ἔστι δὴ τοιαῦτα, ὥσπερ εἰκὸς, ὁποῖα ἄν τις αὐτόθεν ὑρμηθεὶς, εἴποι πρὸς ἕτερον· οὐχ ὁποῖα ἂν ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς συγγράφοι. τοιαῦτα δ' ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως, ὅτε ἑκόντος ἐμοῦ, ὅτε εἰδότος, ἐξέπεσεν εἰς ἀνθρώπους. ἀλλ' ἐμοί γε ὁ πολὺς λόγος, εἰ οὐχ ἱκανὸς φανοῦμαι συγγράφειν. Ἐπικτήτῳ δὴ ὀλίγος, εἰ καλαφρονήσει τις αὐτοῦ τοὺς λόγους. ἐπεὶ καὶ λέγων αὐτοὺς, οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα ἐφαίνετο ποιούμενος, ὅπως μὴ κινοῖτο τὰς γνώμας τοῦ ἀκούοντος πρὸς τὰ βέλτιστα. εἰ μὲν δὴ τοῦτό γε αὐτὸ διαφθείροιντο οἱ λόγοι ὑπό τινι, ἔχοι ἂν ὅμως, ὅσον χρὴ ἔχειν τοὺς τοῦ φιλοσόφου λόγους. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσασιν οἱ ἐντυγχάνοντες, ὅτι αὐτοὺς ὁπότε ἔλεγεν αὐτοὺς, ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο πάσχειν τὸν ἀκροώμενον αὐτοῦ, ὅσον ἐκεῖνος αὐτὸν παθεῖν ἠβούλετο. εἰ δ' οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τοῦτο μὲν διαφθείρουσι, τυχὸν μὲν ἐγὼ αἴτιος, τυχὸν δὲ καὶ ἀνάγκη ὅπως ἔχειν. ἔρρωσο.

EGo ſermones Epicteti neque ſic conſcripſi, ut talia conſcribi ſolent: neque ipſe publicavi, ut qui vel conſcripſiſſe me negem. Sed quæ ipſum audivi dicentem, ea verbis etiam iiſdem, quoad ejus à me fieri potuit, annotare ſtudui: quò ceu monumenta quædam ingenii, ac in dicendo libertatis illius, mihi ipſi conſervarem. Ea porrò ſunt ejuſmodi, utì par eſt, qualia citra ullam præmeditationem alius ad alium dixerit: non quæ ità ſcripta ſint, ut ad poſteros propagentur. Quæ cùm ità ſe habeant, neſcio quo pacto, me nec volente nec ſciente, in manus hominum pervenerunt. Ego verò, an ſcribendo parùm valere videar, haud in magno diſcrimine poſuerim: Epictetus autem nè in parvo quidem, ſi quis ſermones ejus aſpernetur. Nam quum eos haberet etiam, nihil aliud ei eſſe propoſitum apparebat, niſi ut animos audientium ad optima quæque expetenda incitaret. Quamobrem hi ſermones ſi id ſaltem impetrârint, id habebunt (niſi fallor) quod habere debent ſermones philoſophorum. Sin minùs: at illud lectores ſciant, quum ipſe eos recitaret, neceſſe fuiſſe ſic affici auditorem, ut eum ipſe affici volebat. Quòd ſi verò ſermones ejus ipſi per ſe id non conſequuntur, ego fortaſſis in cauſa ſum: fortaſſis etiam ſe res aliter habere non poteſt. Vale.

ΑΡ-

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ARRIANI EPICTETUS

LIBER I.

De iis quæ in noſtra poteſtate ſunt, quæque non ſunt.

Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

CAP. I.

ΚΕΦ. α'.

ALIARUM facultatum nullam reperietis ipſam ſuimet contemplatricem : ac proinde nè approbatricem quidem, aut improbatricem. Grammaticæ contemplatio quo uſque progreditur ? Ad diſtinctionem literarum. Muſicæ quo uſque? Ad diſcernendam cantilenam. Num ergò earum aliqua ſeipſam contemplatur ? Nequaquam : ſed cùm amico reſcribendum eſt, quid ei ſit ſcribendum, Grammatica dicet : utrum autem amico ſit ſcribendum, nécne, Grammatica non dicet. In cantilenis Muſica eodem modo, an autem nunc canendum ſit, & citharâ pulſandâ, aut nec canendum nec cithara pulſanda, non dicet. Quæ facultas igitur id dicet? Ea quæ tum ſemetipſam, tum cætera omnia contemplatur. Ea verò quæ eſt? Ratiocinandi ac diſſerendi facultas. Sola enim hæc tradita eſt, quæ tum ſeipſam perſpexerit, quænam ſit, & quid poſſit, & quanti ſit æſtimanda, tum cæteras univerſas. Quid enim aliud eſt quod dicat, Aurum eſſe pulchrũ ? Ipſum enim non loquitur. Satis apparet, eam eſſe facultatem quæ

ΤΩΝ ἄλλων δυνάμεων οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὐτῆς θεωρητικήν, οὐ πίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, οὐ ἀποδοκιμαστικήν. οὐ γραμματικὴ μέχρι τίνος καλεῖται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγινῶναι τὰ γράμματα. οὐ μουσική; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὸ μέλος. αὐτὴ ἐν αὑτῇ θεωρεῖ τις αὐτήν; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν ἄν τι γράφειν τῷ φίλῳ δέῃ, τοῦτο γραφτέον, οὐ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γραφτέον τῷ φίλῳ, οὐ ἢ γραπτέον, οὐ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ μελῶν ὡσαύτως οὐ μουσική. πότερον δ' ἀστέον νυνὶ καὶ κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ ; οὐ καὶ αὐτὴ θεωρῆσαι, καὶ τἄλλα πάντα. αὕτη δ' ἐστὶ τίς ; οὐ δύναμις οὐ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν κατανοήσασα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία ἐστὶ καὶ ἐλήλυθε καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γὰρ ἔστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅτι χρυσίον καλόν ἐστιν; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι οὐ χρηστικὴ δύναμις, τὰς

φαντασίαις. τί ἄλλο τὸ μυσικὴν, γεωμμαλικὴν, τὰς ἄλλας δυνάμεις διακείνον, δοκιμάζον τὰς χρήσεις αὐτῶν, καὶ τοῦ καιροῦ παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο. ὥστε ἔν γε ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριώτατον, οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τῶν ὀρθῶν τῶν φαντασίαις· τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἀρά γε, ὅτι οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἠδυνάντο, καὶ ἐκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἠδυνάντο. ὅτι γῆς γὰρ ὄντας, καὶ σώματι συνδεδεμένους τοιούτῳ, καὶ κοινωνοῖς τοιούτοις, πῶς οἷόν τ' ἦν εἰς ταῦτα μὴ ἐμποδίζεσθαι; ἀλλὰ τί λέγει ὁ Ζεὺς Ἐπίκτητε; εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἂν σε, καὶ τὸ κτησείδιον, ἐπίσα ἂν ἐλεύθερον, καὶ ἀπαρέμποδιστον. νῦν δὲ μή σε λανθανέτω· τοῦτο οὐκ ἔστι σόν· ἀλλὰ πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος, ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἠδυνάμην, ἔδωκα μέν σοι μέρος τι ἡμέτερον, τὴν δυνάμιν ταύτην τὴν ὁρμητικὴν τε, καὶ ἀφορμητικὴν, καὶ ὀρεκτικήν τε, καὶ ἐκκλιτικὴν, καὶ ἁπλῶς τὴν χρηστικὴν ταῖς φαντασίαις· ἧς ἐπιμελούμενος, καὶ ἐν ᾗ τὰ σαυτοῦ πράγματα οὐδέποτε κωλυθήσῃ, οὐδέποτ' ἐμποδισθήσῃ, οὐ στενάξεις, οὐ μέμψῃ, οὐ κολακεύσεις οὐδένα. τί οὖν; μή τι μικρόν σοι φαίνεται ταῦτα; μὴ γένοιτο. ἀρκεῖ ἐν αὐτοῖς, εὐχὴ ἢ τοῖς θεοῖς. νῦν δ' ἑνὸς δυναμένους ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἑνὶ θεραπεύειν ἑαυτὸν, μᾶλλον θέλομεν πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολλοῖς θεραπεύεσθαι, καὶ τῷ σώματι, καὶ τῇ κτήσει, καὶ φίλῳ, καὶ τέκνῳ· καὶ δούλῳ. ὥστε ἐν πολλοῖς θεραπευθέντες, βαρύμεθα ὑπ' αὐτῶν καὶ καταπιεζόμεθα.

utatur visis. Quid aliud est, quod Musicam, Grammaticam, cæteras facultates dijudicet, usum earum probet, modúmque demonstret? Nihil aliud. Quamobrem, Dii immortales, id quod est omnium præstantissimum & imperatorium, solum, ut decebat, in nostra potestate esse voluerunt, rectum videlicet visorum usum, reliquorum potestatem nobis ademerunt? Eâne de causa, quòd tribuere noluerunt? Equidem existimo, si potuissent, illa etiam nobis fuisse concessuros: sed eos nullo modo potuisse. Nam cùm & in terra essemus, & tali corpori alligati, & sociis talibus: fieri quì potuit, ut per eas res quæ extra nos essent, in his non impediremur? Sed quid Jupiter ait, Epictete? Si fieri potuisset, etiam corpusculum tuum & reculam libera, & ab impedimentis remota fecissem. Nunc te latere non debet, istud non esse tuum; sed lutum esse, belle maceratum. Quoniam autem istud non potui; dedi tibi quandam nostrî partem, vim istam appetendi & aversandi, & persequendi & declinandi, denique eam quæ visis uti posset. Quam si excolueris, in eâque omnia tua collocâris, nunquam prohibebere, nunquam impedieris, non gemes, non querêris, non adulaberis cuiquam. Quid ergò? parváne tibi videntur ista? Absit. Eis igitur contentus esto: Diis autem immortalibus vota facito. Nunc cùm unum curare possemus, & uni rei adhærere: malumus curare multa, ac multis alligati esse, ut corpori, ut rei familiari, ut amico, ut filio, & servo. Fit igitur, ut à tam multis quibus alligati sumus, oneremur ac deprimamur.

Itaq;

Itaq; cùm navigari nequit, angimur, & ſubinde proſpectamus, qui ventus flet? Aquilo. Quid cum illo rei nobis eſt? Quando Favonius flabit? cùm ei viſum fuerit, ô bone, aut Æolo. Nam te Deus ventorum condum promum non fecit, ſed Æolum. Quid ergò eſt opus? Ut ea quæ in noſtra poteſtate ſunt, quàm optima faciamus: cæteris autem pro ipſorum naturâ utamur. Quæ autem eorum natura eſt? Quam Deus eſſe voluit. Méne igitur nunc ſolum ſecuri percuti? Quid ergò? Vellésne omnes ſecuri percuti, nè conſolatio tibi deeſſet? Non vis ità porrigere jugulum, ut Romæ Lateranus quidam, qui à Nerone capite plecti juſſus, porrecto jugulo percuſſus, & ad ictum infirmiorem pauliſper conſternatus, rurſus porrexit. Quin priùs etiam, cùm Neronis libertus Epaphroditus eum conveniſſet, ac de conjuratione percontaretur: Si quid, inquit, voluero, hero tuo dicam. Quid igitur tali tempore in promptu eſt habendum? Quid verò aliud, quàm, quid tuum ſit, quid non tuum? & quid tibi liceat, quid non liceat? Eſt tibi moriendum: nunquid etiam gementi? in vinculis eſſe oportet: nunquid ejulantem? Ire in exilium: ecquis prohibet ire cum riſu, hilaritate & alacritate? Dic arcana. Non dico. hoc enim penes me eſt. At in vincula te conjiciam. Homo quid ais? me? pedem meum vincies, inſtitutum autem meum nè ipſe quidem Jupiter ſuperabit. In cuſtodiam te dabo: corpuſculum capite truncabo: Quando ergò tibi dixi meas unius cervices ferro eſſe inviolabiles? Hæc meditanda erant

μεθα. διὰ τοῦτο ἂν ἄπλοια ᾖ, καθήμεθα ἀπῳδύοντες, καὶ παρακύπτομεν σωρεχῶς, πῆ ἄνεμος πνεῖ. βορέας; τί ἡμῖν καὶ αὐτῷ; πότε ὁ ζέφυρος πνεύσει; ὅταν αὐτῷ δόξῃ, ὦ βέλτιστε, ἢ τῷ Αἰόλῳ. σὲ γὰρ οὐκ ἐποίησεν ὁ θεὸς ταμίαν τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸν Αἰολον. τί οὖν δεῖ; τὰ ἐφ' ἡμῖν, βέλτιστα καὶ ἀσκεύαζειν· τοῖς δ' ἄλλοις χρῆσθαι, ὡς πέφυκε. πῶς οὖν πέφυκεν; ὡς ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. ἐμὲ οὖν νῦν τραχηλοκοπεῖσθαι μόνον; τί οὖν, ἵνα πάντας τραχηλοκοπῆναι, ἵνα σὺ παραμυθίαν ἔχῃς; ἢ θέλεις ὅπως ἐκτεῖναι τὸν τράχηλον, ὡς Λατερανός τις ἐν τῇ Ῥώμῃ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλισθῆναι; ἐκτείνας γὰρ τράχηλον, καὶ πληγεὶς, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ πληγῷ ἀσθενῆ γνωμένῳ ἐπ' ὀλίγον σωελκωθεὶς, πάλιν ἐξέτεινεν. ἀλλὰ καὶ ἔπ' ἐκείνου, προσελθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπελεύθερῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀναχρίνοντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συλλαβεῖν, ἂν τι θέλω, φησὶν, ἐρῶ σε τῷ κυρίῳ. τί οὖν δεῖ προχείρου ἔχειν ἐν τοῖς τοιούτοις; τι γὰρ ἄλλο, ἢ τί ἐμόν, καὶ τί οὐκ ἐμόν· καὶ τί μοι ἔξεστι, καὶ τί μοι οὐκ ἔξεστιν. ἀποθανεῖν με δεῖ· μή τι οὖν καὶ στένοντα; δεθῆναι· μή τι καὶ θρηνοῦντα; φυγαδευθῆναι· μή τι οὖν κωλύει, γελῶντα καὶ εὐθυμοῦντα, καὶ εὐροεῖντα; εἰπὲ τὰ ἀπόρρητα. οὐ λέγω· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐμοί ἐστιν. ἀλλὰ δήσω σε. ἄνθρωπε τί λέγεις; ἐμέ; τὸ σκέλος μου δήσεις, τὸν προαίρεσιν δ', οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δυνάται. εἰς φυλακήν σε βαλῶ, τὸ σωμάτιον ἀποκεφαλίσω σου· ποτὲ οὖν σοι εἶπον, ὅτι μόνος ἐμοὶ ὁ τραχηλος ἀναπότμητός ἐστι; τοῦτο ἐστὶ

μελετᾶν τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθ' ἡμέραν γράφειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι. Θρασέας εἰώθει λέγειν, σήμερον ἀναιρηθῆναι θέλω μᾶλλον, ἢ αὔριον φυγαδευθῆναι. τί οὖν αὐτῷ Ῥοῦφος εἶπεν; εἰ μὴ ὡς βαφύτερον ἐκλέγῃ, τίς ἡ μωρία τῆς ἐκλογῆς; εἰ δ' ὡς κουφότερον, τίς σοι δέδωκεν; ὃ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ; διὰ τοῦτο γὰρ Ἀγριππῖνος τί ἔλεγεν; ὅτι ἐγὼ ἐμαυτῷ ἐμπόδιος ἐγίνομαι. ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι κρίνη ἐν συγκλήτῳ. ἀγαθῇ τύχῃ. ἀλλὰ ἦλθεν ἡ πέμπτη· ταύτῃ δ' εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτρεῖν. ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. γυμνασαμένῳ λέγει τις αὐτῷ, ἔλθ' ὅτι κατακέκεισαι. φυγῇ, φησὶν ἢ θανάτῳ; φυγῇ. τὰ ὑπάρχοντα τί; οὐκ ἀφῃρέθη. εἰς Ἀσίκειαν οὖν ἀπελθόντες, ἀριστήσωμεν. τοῦτ' ἔστι, μεμελετηκέναι ἃ δεῖ μελετᾶν, ὄρεξιν, ἔκκλισιν, ἀκώλυτα, ἀπρόσπτωτα παρεσκευάκεναι. ἀποθανεῖν με δεῖ. εἰ ἤδη, ἀποθνήσκω. εἰ μετ' ὀλίγον, νῦν ἀρίστου τῆς ὥρας ἐλθούσης, εἶτα τότε τεθνήξομαι. πῶς; ὡς πρέπει τὸν τὰ ἀλλότρια ἀποδιδόντα.

philosophiæ studiosis, hæc indies scribenda, hæc exercitanda. Thraseas dicere solebat: Se hodie malle interfici, quàm cras relegari. Quid autem Rufus ei dixit? Siquidem istud tanquam gravius præoptas: quàm stulta est optio? Sin ut levius: quis optionem tibi dedit? Non operam dabis, ut eo quod datum est, sis contentus? Agrippinus verò de isto quid dixit? Seipsum sibi non esse impedimento. Est ei nuntiatum, in Senatu judicium de se fieri. Quod bene vertat, inquit. At quintus dies adest: hoc autem post corporis exercitationem lavare frigidè consueverat. Abeamus, inquit, nósque exerceamus. Cùm se exercuisset, quidam eum accersit, & damnatum esse refert. Num capitis, inquit, an exilio? Exilio. De bonis quid? Non adempta sunt. Aritiam ergò profecti prandeamus. Hoc est ea meditari, quæ meditanda sunt: id effecisse, ut appetitus, & declinatio nulli sint impedimento, nullis casibus obnoxia. Est mihi moriendum. Si jam, morior. Si paulò pòst, nunc prandeo; cùm hora aderit, tum statim moriar. quomodo? ut eum decet, qui restituit aliena.

Πῶς ἄν τις σώζοι τὸ κατὰ πρόσωπον ἐν παντί.

Quo cuique pacto persona sua in rebus omnibus tuenda sit.

ΚΕΦ. β'.

Τῷ λογικῷ ζώῳ μόνον ἐφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον· τὸ δ' εὔλογον, φορητόν. πληγαὶ οὐκ εἰσὶν ἀφόρητοι τῇ φύσει. Τίνα τρόπον; ὅρα πῶς Λακεδαιμόνιοι μαστιγοῦνται, μαθόντες ὅτι εὔλογόν ἐστι.

CAP. II.

Animanti ratione prædito id solum est intolerabile, quod ratione caret: quod autem rationem habet, tolerabile. Plagæ non sunt intolerabiles suâpte naturâ. Quo pacto? Vide ut Lacedæmonii flagellentur, cùm id rationem habere didicerint. Suspendium non est intolerabile.

tolerabile. nam cùm quis id rationem habere cognovit, abit ac ſuſpendit ſe. Deniq; ſi animadvertamus, nullâ re ità angi animans reperiemus, ut eo quod ratione caret: ac rurſus ad nullam rem ita ferri, ut ad id quod rationem habet. Fit autem, ut aliis alia vel probabilia vel improbabilia ſint: ut & bona & mala, & utilia ac inutilia ſunt aliis alia. Quamobrem inſtitutione nobis vehementer eſt opus, ut probabilium & improbabilium judicium congruenter naturæ, ſingulis perſonis accommodare diſcamus. Ad probabilium autem & improbabilium dijudicationem, non exterarum duntaxat rerum pretium adhibemus, ſed earum etiam quæ ad privatam cujuſq; perſonam pertinent. Nam cuipiam probabile eſt præbere matulam, id intuenti ſolum, quòd, niſi præbuerit, plagas acceptarus ſit, & victum non acceptarus: ſin præbuerit, nihil aſperum aut moleſtum laturus. Alteri autem cuipiam non modò præbere videtur intolerabile: ſed ut vel alius præbeat, tolerare. Quare ſi me rogabis an præbere debeas matulam? dicam tibi, majoris eſſe pretii accipere victum, quàm non accipere: & majoris indignitatis, flagris cædi. Itaque ſi his rebus tua metiris: abi, & præbe. Sed iſta cenſura non eſt mea. Iſtud à te in deliberationem eſt afferendum, non à me. Tu enim is es, qui ſcias quanti pretii tibi ipſi ſis: & quanti te ipſum vendas. Alii enim aliter vendunt. Itaque Agrippinus, Floro deliberanti, an ad Neronis ſpectacula deſcenderet, atque ipſe etiam muneris aliquid obiret: Deſcende, εἰς Νέρωνος θεωρίας, ὡς καὶ αὐτόν τι λειτουργῆσαι, ἔφη· κατὰ δ' ἀπάγξασθαι, οὐκ ἔστιν ἀφορμήν. ὅταν γὰρ μάθῃ τις, ὅτι εὔλογον, ἀπελθὼν ἀπάγξατο. ἁπλῶς ἐὰν προσέχωμεν, ὑφ' οὐδενὸς ἄπως εὑρήσομεν τὸ ζῶον δυσκολούμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀλόγου καὶ πάλιν ἐφ' οὐδὲν ἄπως ἐλκόμενον, ὡς ἐπὶ τὸ εὔλογον. ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσπιπτει τὸ εὔλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλῳ ἄλλο, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον. διατοῦτο μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὸ εὐλόγως καὶ ἀλόγως κρίσιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει. εἰς ὃ δὲ τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου κρίσιν, οὐ μόνον ταῖς ἔξωθεν ἐκτὸς ἀξίαις συνεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔξω τοῦ προσώπου ἑαυτοῦ ἕκαστος. πρός μὲ γάρ τινι εὔλογον, τὸ αὐτὸ προικρατεῖν, αὐτὸ μόνον βλέπουσι, ὅτι μὴ προικρατήσας πληγὰς λήψεται, καὶ στοφὰς οὐ λήψεται· προικρατήσας δ' οὐ πείσεταί τι πραγμάτιον, ἢ ἀνιαρόν. ἄλλῳ δέ τινι οὐ μόνον τὸ αὐτὸν παραχρατῆσαι ἀφόρητον δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλῳ παραχρατοῦντι ἀναγκαῖον. ἂν οὖν μοι προσπάσῃ, παραχρατήσω τῷ ἀμίδι ἢ μή, ἐρῶ σοι, ὅτι μείζονα ἀξίαν ἔχει τὸ λαβεῖν στοφὰς τοῦ μὴ λαβεῖν, καὶ μείζονα ἀπαξίαν τὸ δαρῆναι. ὥστε εἰ τούτοις παραμετρεῖς τὰ σαυτοῦ, ἀπελθὼν παραχράτει. ἀλλ' οὐκ ἂν κατ' ἐμὲ τοῦτο. σὲ δεῖ συνεισφέρειν εἰς τὸν σκέψιν, οὐκ ἐμέ. σὺ γὰρ εἶ, ὁ σαυτὸν εἰδώς, πόσου ἄξιος εἶ σαυτῷ, καὶ πόσου σαυτὸν πιπράσκεις. ἄλλοι γὰρ ἄλλων πιπράσκουσι. διατοῦτο Ἀγρίππινος Φλώρῳ σκεπτομένῳ, εἰ καταβατέον ὑπῶ ὄζιν

ενδι. πυθομένε δ' αὐτε· διατί σὺ ὁ καταβαίνεις; ἔφη, ὅτι ἐγὼ οὐδὲ βυλεύομαι. ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὸ τοιᾶτον σκέψιν καὶ τὰς τῆς ἐκτὸς ἀξίας συλλαβὼν καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ὅτι τῆς ἐπιλελησμένων τὸ ἰδίε προσώπε. τί γάρ με πωθάνη, θάνατος αἱρετώτερόν ὅτιν ἢ ζωή; λέγω ζωήν. πόνος ἢ ἡδονή; λέγω ἡδονήν. ἀλλὰ ἂν μὴ τραγωδήσω, τραγελοκομηδήσομαι. ἄπελθε πίνων, καὶ τραγώδει. ἐγὼ δ' ὁ τραγωδήσω. διατί; ὅτι σὺ σεαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶ) κρόκιν τῆς ἐκ τε χαλε. τί οὖν σε ἔδει φροντίζειν; πῶς ἂν ὅμοιος ἦς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὥσπερ οὐδ' ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας δέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον. ἐγὼ ἧ πορφύρα εἶ) βύλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ σιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τε εὐπρεπῆ φαίνεδζ καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι; ταῦτα εἶδε καὶ Πείσκος Ἐλευσίνιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε. προσέπεμψάν γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανὸς, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σύγκλητον, ἀναχωρήσαλο, ἐπεὶ σοι δοκῶ μὴ ἐᾶσαί με εἶ) συγκλητικόν. μέχρι δ' ἂν ὃ δεῖ με εἰσέρχεδζ. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησὶ, σιώπησον. μή μ' ἐξέταζε, καὶ σιώπησον. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι. κἀμὲ εἰπεῖν, τὸ φαινόμενον δίκαιον. ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκλείνω σε. πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σόν ὅτιν, ἀποκλεῖναι ἐμὲν, ἀπαναγκάσαι μὴ τρέμονλα. σὸν, φυγαδεῦσαι ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπέμενον. τί οὖν ὠφέλησε Πείσκον, εἰς ὤν; τί δ'

inquit. Illo autem rogante, cur non ipse descenderet? Quia ego, inquit, non delibero. Qui enim semel ad tales deliberationes, & externarum rerum pretia se demisit, & calculos subducit: is parùm abest à personæ suæ oblivione. Quid enim me percontaris, mórsne an vita magis sit expetenda? Dico vitam. Labor, an voluptas? Dico voluptatem. At nisi tragœdias egero, securi feriar. Abi igitur, & age tragœdias. Ego verò non agam. Cur? Quia tu te unum quoddam tunicæ filum esse existimas. Quid ergò tibi curandum erat? Quemadmodum aliis hominibus esses similis, sicut nec filum aliquid præ cæteris filis eximium postulat. Ego verò purpura esse volo, exiguum illud & nitidum: quod in causa est, ut cætera decora & pulchra esse videantur. Quid ergò me jubes vulgo fieri similem? qui enim adhuc ero purpura? Hæc Priscus Helvidius vidit: & cùm vidisset, fecit. Nam cùm ad eum Vespasianus misisset, nè in Senatum veniret: Penes te, inquit, est, nè me senatorem esse patiaris. Quandiu autem me loco non moveris, est in Curiam mihi veniendum. Age: at ingressus taceto, inquit. Nè me roga, & tacebo. At est mihi rogandum. Et dicendum mihi, quod rectum esse putâro. Verùm si dixeris, occidam te. Quando ergò tibi dixi, me immortalem esse? Tu tuum facies, ego meum. Tuum est, occidere: meum, mori non trementem. Tuum, relegare: meum, exire non tristem. Quid ergò promovit Priscus, cùm unus esset? Quid

verò

verò promovet in veſte purpura? Quid enim aliud, niſi quòd & in ſeſe eminet, ut purpura: & cæteris honeſtum exemplum præbet? Alius autem tali ſtatu rerum, Cæſare interdicente ſenatu, reſpondiſſet, ſe gratiam ei habere, quòd ſibi parceret. Talem nè in ſenatum quidem venire vetuiſſet: cùm ſciret, eum aut tanquam fictilem ſtatuam aſſeſſurum: aut ſi loqueretur, ea dicturum, quæ Cæſarem velle ſciret, ac plura etiam accumulaturum. Hoc modo pugil etiam quidam, cùm de vita periclitaretur, niſi ei membrum virile abſcinderetur: aggreſſo eum fratre (erat autem ille philoſophus.) ac dicente: Age frater, quid facturus es? reſecemus hanc partem & gymnaſium diutiùs frequentemus: recuſavit, obfirmatóque animo eſt mortuus. Percontante autem quodam, quomodo iſtud feciſſet: ut philoſophus, an ut pugil? Ut vir, inquit: ut vir in Olympiis proclamatus & luctatus: atque in tali verſatus loco, non autem ad ampullam ungi ſolitus. Alius verò, etiam collum reſecari ſibi paſſus eſſet, ſi absque collo vivere potuiſſet. Talis eſt perſonæ ratio, itáque firma, apud eos qui eam ſolent ultrò adhibere in conſilium in deliberationibus. Age verò Epictete, rade te. Si philoſophus ſum, nego raſurum. At auferam tibi collum. Si id tibi videtur, aufer. Percontatus eſt quiſpiam: Unde ergò perſonæ decorum quiſque ſentiet? Unde verò, inquit, taurus ingruente leone ſolus inſtructionis ſuæ meminit, séque pro armento opponit?

ἀφελεῖ ἡ πορφύρα τὸ ἱμάτιον; τί γὰρ ἄλλο, ἢ διαφέπει ἐν αὐτῷ, ὡς πορφύρα; καὶ τοῖς ἄλλοις ἧ καλὸν παράδειγμα ἔκκειται. ἄλλος δ' ἄν, εἰ πόνῳ αὐτῷ Καίσαρ ἐν τοιαύτῃ προιεμένῃ, μὴ ἐλθεῖν εἰς σύγκλητον, εἶπεν· ἔχω σοι χάριν, ὅτι με φείδῃ. τὸν τοιοῦτον οὐδ' ἂν ἐκώλυεν εἰσελθεῖν. ἀλλ' ἤδει, ὅτι ἢ καθεδεῖται ὡς κεράμιον· ἢ λέγων, ἐρεῖ ἃ οἶδεν, ὅτι ὁ Καίσαρ θέλει, καὶ προσεπισωρεύσει ἔτι πλείονα. τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ἀθλητής τις κινδυνεύων ἀποθανεῖν, εἰ μὴ ἀπεκόπη τὸ αἰδοῖον, ἐπελθόντι αὐτῷ τῷ ἀδελφῷ (ἦν δ' ἐκεῖνος φιλόσοφος) καὶ εἰπόντι, ἄγε ἀδελφὲ τί μέλλεις ποιεῖν; ἀποκόπτομεν τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἔτι εἰς γυμνάσιον ἀφοιτήσομεν; οὐκ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἐκαρτέρησας ἀπέθανε. πυθομένῳ δέ τινος, πῶς τοῦτο ἐποίησεν; ὡς ἀθλητής, ἢ ὡς φιλόσοφος· ἀνήρ, ἔφη· ἀνὴρ δ' ὀλύμπια κεκηρυγμένος καὶ ἠγωνισμένος, ἐν τοιαύτῃ τινὶ χώρᾳ ἀνεστραμμένος, οὐχὶ παρὰ τῷ βάτῳ ἀλειφόμενος. ἄλλος ἧ καὶ τὸν τράχηλον ἀπελογήσατο, εἰ ζῆν ἠδύνατο δίχα τῆς τραχήλου. τοιοῦτόν ὄζει τὸ κατὰ πρόσωπον, ὅπως ἐπιτήδειον παρὰ τοῖς εἰθισμένοις αὐτὸ συνεισφέρειν ἐξ αὐτῆς ἐν ταῖς σκέψεσιν. ἄγε δὴ ἐπίκτητε, διαξύρησαι. ἂν ἦ φιλόσοφος, λέγω, οὐ διαξυρῶμαι. ἀλλ' ἀφελῶ σου τὸν τράχηλον. εἰ σοι δοκεῖ, ἄφελε. ἐπύθετό τις, πόθεν ἂν αἰσθησόμεθα τοῦ κατὰ πρόσωπον ἕκαστος; πόθεν δ' ὁ ταῦρος, ἔφη, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὑτοῦ παρασκευῆς· καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης;

λης; ἢ δῆλον, ὅτι εὐθὺς ἅμα τῷ τὴν παρασκευὴν ἔχειν, ἀπαντᾷ καὶ σωταίθησις αὐτῆς. καὶ ἡμῖν τοίνυν ὅς τις ἂν ἔχοι τοιαύτην παρασκευήν, οὐκ ἀγνοήσει αὐτήν. ἄρνων δὲ ταῦρος οὐ γίνεται, οὐδὲ γενναῖος ἄνθρωπος· ἀλλὰ δεῖ χειμασκῆσαι, παρασκευάσασθαι καὶ μὴ εἰκῆ φερομένῳ ἐπὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα. μόνον σκέψαι, πόσου πωλεῖς τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν, ἄνθρωπε. εἰ μηδενὸς ἄλλου, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πωλήσῃς· τὸ δὲ μέγα καὶ ἐξαίρετον, ἄλλοις τάχα προσήκει, Σωκράτει καὶ τοῖς τοιούτοις· δι' ἃτι γάρ, εἰ μὴ τοιοῦτοι περιλαμβάνουσι, οὐ πάντες ἢ πολλοὶ γίνονται τοιοῦτοι; ἵπποι μὲν οὖν οἱ πάντες γίνονται, κύνες μὲν ἰχνευτικοὶ πάντες. τί οὖν, ἐπεὶ δὲ ἀφυὴς εἰμι, ἀποστῶ τῆς ἐπιμελείας τότε ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκητος κρείττων Σωκράτους οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή, οὐ χείρων· τοῦτό μοι ἱκανόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τῆς κλήσεως· οὐδ' ἁπλῶς ἄλλου τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπογνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφιέμεθα.

Nonne perſpicuum eſt, ſimul ac quis inſtructionem habeat, ſenſum etiam ejuſdem ſtatim occurrere? Noſtrûm igitur etiam quiſquis talem habuerit inſtructionem, is non ignorabit eam. Subitò autem taurus non fit, nec homo generoſus: ſed per hyemem corpus exercendum eſt, ac præparatio adhibenda, & non temerè irrumpendum in ea, quæ nihil ad nos attinent. Tantùm conſidera, quanti inſtitutum tuum vendas homo. Si nihil aliud, non parvi certè id vendes. Magnum autem illud & eximium aliis fortaſſe convenit, Socrati & ſimilibus. Cur ergò, ſi omnes ità nati ſumus, non omnes, aut plerique fiunt tales? Equi enim celeres naſcuntur omnes: canes item ſagaces in odorando omnes. Quid ergò? cùm ingenio caream, eóne curam ejus rei abjiciam? Abſit. Epictetus Socrate præſtantior non eſt? Modò nè deterior: hoc mihi ſatis eſt. Neque enim Milo ſum futurus: & tamen corpus non negligo: neque Crœſus, & tamen rem familiarem tueor: nullam denique curationem, ob eorum quæ ſumma ſunt deſperationem, relinquimus.

Πῶς ἂν τις ἀπὸ τοῦ τὸν θεὸν πατέρα εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἐπέλθοι.

Quo pacto ex eo quòd Deus eſt pater hominum, ad reliqua progrediendum ſit.

ΚΕΦ. γ'.

Εἴ τις τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθῆσαι καὶ ἀξίαν δύναιτο, ὅτι γεγόναμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πάντες θεοσηγωμένως, καὶ ὁ Θεὸς πατήρ ἐστι τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, οἶμαι ὅτι οὐδὲν ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ

CAP. III.

Si quis illud infigere poſſit animo, ut decet: nos omnes à Deo præcipuè eſſe factos, ac Deum patrem eſſe hominum & Deorum: eum nihil abjectum aut humile de ſeipſo

ſeipſo cogitaturum arbitror. Atqui ſi te Cæſar adoptâſſet, quis ſupercilium tuum ferret? ubi autem cognôris, te Jovis eſſe filium: non efferêris? Nunc id non facimus: ſed cùm duo hæc in ortu noſtro permiſta ſint, corpus commune cum cæteris animantibus, ratio & mens cum Diis communis: alii quidem ad cognationem illam inclinant infelicem & miſeram, pauci autem ad hanc divinam & beatam. Quoniam ergò neceſſe eſt, quemlibet ità ſingulis rebus uti, ut de iis exiſtimârit: pauci illi, qui ſe ad fidem natos eſſe putant, & ad verecundiam, & ad tutum viſorum uſum, nihil humile aut abjectum de ſeipſis cogitant: vulgus autem contrà. Quid enim ſum? miſellus & homuncio, & calamitoſum corpuſculum. Verè quidem illud calamitoſum, ſed & præſtantius quiddam corpuſculo habes. Quid ergò illo omiſſo, iſti affixus es? Ob hanc deflexionem fit, ut alii lupis ſimiles ſimus, infidi, inſidiatores, noxii: alii leonibus, agreſtes, feroces, immanes. plerique autem in vulpeculas degeneramus, & monſtra quædam vel inter beſtias. Quid enim aliud eſt maledicus & ſubdolus, quàm vulpes? aut aliquid aliud abjectius & infelicius? Videte igitur & cavete, nè tale aliquod monſtrum evadatis.

εἰ ἑαυτῦ. ἀλλ' ἂν μὴ Καῖσαρ εἰσποιήσηταί σε, ὑδεὶς σε τὸν ὀφρὺν βασάσει. ἂν ὃ γνῶς ὅτι τῦ Διὸς υἱὸς εἶ, ὐκ ἐπαρθήσῃ; νυῦν δ' ὐ ποιῦμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῖν ἐγκαταμέμικε, τὸ σωμα μὲν κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος ὃ καὶ ἢ γνώμη κοινὸν πρὸς τῦς θεῦς, ἄλλοι μὲν ἐπὶ ταύτην ὑποκλίνουσι τὴν συγγένειαν τὴν ἀτυχῆ καὶ νεκράν· ὀλίγοι δέ τινες ἐπὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀνάγκη πάντ' ὀνίνασθαι ὅπως ἑκάστῳ χρῆται, ὡς ἂν περὶ αὐτῦ ὑπολάβῃ, ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὀλίγοι, ὅσοι πρὸς πίστιν οἴονται γεγενῆσθαι, καὶ πρὸς αἰδῶ, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς χρήσεως τῶν φαντασιῶν, ὐδὲν ταπεινὸν ὐδ' ἀγχυνὲς ἐνδυμῆνται περὶ αὐτῶν· οἱ δὲ πολλοὶ, τἀναντία. τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον, καὶ τὰ ὀστᾶ μου σαρκίδια, τὸ μὲν ὄντι ὀστᾶ. ἀλλὰ ἔχεις τι καὶ χρεῖττον τῶν σαρκιδίων. τί ὃν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέθηκας διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν, οἱ μὲν ὑποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι, καὶ ἐπίβουλοι, καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι, καὶ θηριώδεις, καὶ ἀνήμεροι· οἱ πλείους δ' ἡμῶν ἀλώπεκες· καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γάρ ὄζιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἤ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε ὖν, καὶ προσέχετε, μή τι τούτων ὑπόβητε τῶν ἀτυχημάτων.

De Profectu.

CAP. IIII.

Qui proficit, ubi à philoſophis didicerit, appeti res bo-

Περὶ προκοπῆς.

ΚΕΦ. δ'.

Ὁ προκόπτων, μεμαθηκὼς παρὰ τῶν φιλοσόφων, ὅτι

ἡ μὲν ὄρεξις ἀγαθῶν ἐστιν, ἡ δ' ἔκκλισις πρὸς κακά· μεμαθηκὼς οὖν καὶ ὅτι οὐκ ἄλλως τὸ εὐρεῖν καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται ἢ τῷ ἀνθρώπῳ, ἃ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἐπιπίπτοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτοντι· τὴν μὲν ὄρεξιν ἴσχυεν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἅπαν, καὶ χαίρετέτω τῇ ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνα χρῆται τὰ προαιρετικά· τὰ γὰρ ἀπροαίρετα ἂν τι ἐκκλίνῃ, ὅλεθρον ὅπου περιπεσεῖται ποτε τινὶ παρὰ τὴν ἔκκλισιν τὴν αὐτοῦ, καὶ δυσχερήσει. εἰ δ' ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὐροίαν, πάντως καὶ ἡ προκοπὴ ἡ πρὸς αὐτὴν πρὸς ἕκαστον τούτων ὁρᾶται προκοπή. ἀεὶ γὰρ πρὸς ὃ ἂν ἡ τελειότης τινὸς καταπαύσῃ ἄγῃ, πρὸς αὐτὸ ἡ προκοπὴ συνεζυγισμένος ὁρᾶται. πῶς οὖν τὴν μὲν ἀρετὴν τοιαύτην τινὰ ὁμολογοῦμεν, τὴν προκοπὴν δ' ἐν ἄλλοις ζητοῦμεν καὶ ἐπιδεικνύμεν; τί ἔργον ἀρετῆς; εὐροία. τίς οὖν προκόπτει, ὁ πολλὰς Χρυσίππου συντάξεις ἀνεγνωκώς; μὴ γὰρ ἡ ἀρετὴ τοῦτ' ἐστί, Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι; εἰ γὰρ τοῦτ' ἐστὶν, ὁμολογουμένως ἡ προκοπὴ ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ πολλὰ τοῦ Χρυσίππου νοεῖν. νυνὶ δ' ἄλλο μέν τι τὴν ἀρετὴν ἐπιφέρειν ὁμολογοῦμεν, ἄλλο δὲ τὸν συγγιγνόμενον, τὴν προκοπὴν ἀποφαινόμενοι. κἀκεῖνος, φησὶν, ἤδη καὶ δύναται Χρύσιππον ἀναγινώσκειν. εὖ, νὴ τοὺς θεούς, προκόπτεις ἄνθρωπε. ποίαν προκοπὴν, τί ἐμπαίζεις αὐτῷ; τί δ' ἀπάγεις αὐτὸν τῆς σωτηρίας τὴν αὐτοῦ κακῶν; ἃ θέλεις δεῖξαι αὐτῷ τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἵνα μάθῃ σου τὸν προκόπτοντα ζητεῖ; ἐκεῖ ζήτησον αὐτῷ παλαίπωρε, ὅπου σου τὸ ἔργον. ποῦ δέ σου τὸ ἔργον; ἐν ὀρέξει καὶ

nas, declinari malas: proſperitatem verò & animi tranquillitatem aliter homini non contingere, niſi nec appetitione fruſtretur, nec in id quod averſatur incidat: is & appetitionem prorſus à ſe removit ac rejecit, & averſatione in ſolis iis utitur quæ in ejus poteſtate ſunt. Nam ſi quid eorum quæ noſtri arbitrii non ſunt, averſetur: ſcit fore, ut aliquando in eorum aliquid incidat quæ averſetur, útque calamitoſus fiat. Cùm autem virtutis pollicitatio ſit, præſtare felicitatem, tranquillitatem & proſperitatem: quando ad virtutem ſit progreſſio, ad hæc etiam ſingula fit utiq; progreſſio. Omnino enim profectus in eo ſemper conſiſtit, cùm ad id propiùs acceditur, in quo cujuſque rei perfectio ſita eſt. Quì fit igitur, ut cùm virtutem tale aliquid eſſe fateamur: profectum in aliis neſcio quibus & quæramus, & oſtentemus? Quis eſt virtutis effectus? Proſperitas. Quis ergò proficit? qui multa Chryſippi opera perlegerit? nunquid enim illa virtus eſt, Chryſippea multa perlegiſſe? Nam ſi res ità ſe habet, citra controverſiam profectus nihil aliud eſt, quàm multa Chryſippea intelligere. Nunc aliud afferre ipſam virtutem confitemur: & aliud eſſe appropinquationem ad eam, id eſt, profectum, pronuntiamus. Iſte ſe ait jam vel ſuo Marte Chryſippea poſſe legere. Multum, ità me dii ament, profeciſti homo. Quomodo autem? quid illudis ipſe tibi? quid ipſe te abducis à ſenſu malorum tuorum? Non oſtendes ipſe tibi virtutis munus, ut ſcias profectus ubi ſit quærendus? Illic eum quærito miſer, ubi tuum munus eſt. Ubi autem eſt

munus

munus tuum? in appetitione & aſpernatione: ut neque voto unquam fruſtreris, neque incidas in contraria: in perſequendo & fugiendo ut ſis extra peccatum, in aſſentiendo & ſuſtinendo aſſenſu nè fallaris. Principes autem ſunt primi quique loci, maximéque neceſſarii. Si verò tremens & lugens id quæris, nè in ullum incidas malum: quis te profeciſſe dicat? Tu igitur hîc profectum tuum oſtendito. Perinde hoc eſt, ac ſi pugilem oſtendere mihi humeros juberem, atque ille plumbatas ſuas monſtraret. Tu videris, ac plumbatæ iſtæ tuæ: ego verò effectum plumbatarum videre cupio. Sume opus de Appetitu, & vide ut perlegerim? Mancipium, non iſtud quæro, ſed quomodo proſequaris & fugias: quomodo appetas & averſeris: quomodo res aggrediaris: ut aſſentiaris & te præpares? naturæne convenienter, an contrà? Nam ſiquidem congruenter: id ubi mihi demonſtrâris, dicam te promovere. Sin aliter, diſcede: nec ſolùm interpretare libellos, ſed & ipſe ſcribe tales. & quæ tibi indè utilitas? An neſcis totum libellum quinque denariorum eſſe? Qui eum ergò interpretatur, num ſe pluris quàm quinque denariorum eſſe exiſtimat? Nunquam igitur alibi officium quæritote, alibi profectum. Ubi ergò eſt profectus? Si quis veſtrum externis rebus relictis, ad inſtitutum ſuum ſe convertit, ut illud expoliat & elaboret, quò naturæ conſentaneum fiat, altum, liberum, fidele, verecundum, quod prohiberi, quod impediri nequeat: Si quis didicit, eum qui res alienæ ditionis vel expetat vel averſetur, nec

ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότυκτος ᾖς, καὶ ἀπρόσπτωτος· ἐν ὁρμαῖς, καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος. πρῶτοι δ' εἰσὶν οἱ πρῶτοι τόποι, καὶ ἀναγκαιότατοι. ἂν οὖν τρέμων καὶ πενθῶν ζητῇς ἀπρόσπτωτος εἶναι, ἄφρα ἔπω προκόπτῃς· σὺ ἔν ἐνταῦθά μοι δεῖξόν σε τὸ προκοπτόν. καθάπερ εἰ ἀθλητῇ ἐπιδεικνύμενῳ, δεῖξόν μοι τοὺς ὤμους· εἶτα ἐλέγχω ἐκεῖνος, ἴδε μου τὰς ἁλτῆρας. ὄφελε, σὺ καὶ οἱ ἁλτῆρες, ἐγὼ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἁλτήρων ἰδεῖν βέλομαι. λάβε τὸ περὶ ὁρμῆς συνταξιν, καὶ γνῶθι πῶς αὐτὴν ἀνέγνωκα. ἀνάβαθι· ἀνάγνωθι τοῦτο ζητῶ, ἀλλὰ πῶς ὁρμᾷς καὶ ἀφορμᾷς, πῶς ὀρέγῃ καὶ ἐκκλίνεις, πῶς ἐπιβάλλεις καὶ προσίεσαι καὶ παρασκευάζῃ· πότερα συμφώνως τῇ φύσει, ἢ ἀσυμφώνως. εἰ μὲν γὰρ συμφώνως, τοῦτό μοι δείκνυε, κἀγώ σοι ὅτι προκόπτεις. εἰ δ' ἀσυμφώνως, ἄπελθε, καὶ μὴ μόνον ἐξήγου τὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ γράφε αὐτὸς τοιαῦτα. καὶ τί σοι ὄφελος; οὐκ οἶδας, ὅτι ὅλον τὸ βιβλίον πέντε δηναρίων ἐστίν, ὁ δὲ ἐξηγούμενος αὐτὸ δοκεῖ, ὅτι πλείονος ἄξιός ἐστιν ἢ πέντε δηναρίων; μηδέποτε οὖν ἀλλαχοῦ τὸ ἔργον ζητεῖτε, ἀλλαχοῦ τὸν προκόπτοντα. ποῦ οὖν προκόπτει; εἴ τις ὑμῶν ἀποστὰς τῶν ἐκτὸς, ἐπὶ τὸν προαίρεσιν ἐπέστραπται τὸν ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξεργάζεσθαι καὶ κατανεῖν, ὥστε σύμφωνον ἀποτελεῖσθαι τῇ φύσει, ὑψηλὸν, ἐλεύθερον, αἰδήμονα. μεμάθηκέ τε, ὅτι ὁ τὰ μὴ ἐφ' αὑτῷ πεφυκότα ἢ φεύγων, ἢ πρὸς ἃ μὴ δύναται, ἢ ἐλεύθερος,

ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀνάγκη μεταπίπτειν καὶ μελαιπιζεῖν ἅμα ἐκείνοις καὶ αὐτόν· ἀνάγκη δὲ καὶ ὑποτετάχθαι ἄλλοις ἑαυτὸν, τοῖς ἐκεῖνα δυναμένοις ποιεῖν ἢ κωλύειν δυναμένοις. καὶ λοιπὸν ἔωθεν ἀνίσταμενος, ταῦτα τηρεῖ καὶ φυλάσσει, λέγει πως πιστὸς, ὡς αἰδήμων ἐθέλει, ὡς αὐτῶς ἐπὶ τῆς ἀεὶ παραπιπτούσης ὕλης τὰ προηγούμενα ἐκπονῶν. ὡς ὁ δρομεὺς δρομικῶς, καὶ ὁ φωνασκὸς φωνασκικῶς, ἢ τὸς ὅτιν ὁ περιπόθητος τοῖς ἀληθείαις. καὶ ὁ μὴ εἰκῆ ἀποδεδημικώς, ἢ τὸς ὅτιν. εἰ δ' ὅπῃ τύχοι ἐν τοῖς βιβλίοις ἔξιν τέτατο, καὶ ταύτῃ ἐκπονεῖ, καὶ ὅπῃ τοῦτο ἐκδεδήμηκε. λέγω οὕτῳ, αὐτόθεν προθύμως εἰς οἶκον, καὶ μὴ ἀμελεῖν τοῦ ἐκεῖ. τοῦτο γὰρ, ἐφ' ὃ ἀποδεδήμηκεν, οὐδέν ὅτιν· ἀλλ' ἐκεῖνο μελετᾶν, ἐξελεῖν τὸ ἀπὸ βίου πένθη καὶ οἰμωγὰς, καὶ οἴμοι, καὶ τὸ τάλας ἐγὼ, καὶ δυσχίαν, καὶ ἀπυχίαν, καὶ μαθεῖν τί ὅτι θάνατος, τί φυγή, τί δεσμωτήριον, τί τὸ κώνειον· ἵνα δύνηται λέγειν ἐν τῇ φυλακῇ, ὦ φίλε Κείτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. καὶ μὴ ἐκεῖνα, τάλας ἐγὼ, γέρων ἄνθρωπος, ὅπῃ ταῦτά μου τὰς πολιὰς ἐτήρησα; τίς λέγει ταῦτα; δοκεῖτε, ὅπ ὑμῖν ἄδοξόν τινα ἐρῶ, καὶ ταπεινόν; Πείραθ' αὐτὰ ἃ λέγει; ἀλλ' ὁπόσοι βασιλεῖς λέγουσι; τί γὰρ ἄλλο ὅτι τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη, τεθαμμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τοιαῦτ' ἐπιδεικνύμενα; εἰ δ' ἐξαπατηθέντα τινὰ ἔδει μαθεῖν, ὅπ τοῦ ἐκτὸς ἀπροαιρέτων οὐδέν ὅτι πρὸς ἡμᾶς· ἐγὼ μὲν ἤθελον ἂν ἀπάτην ταύτην, ἐξ ἧς ἥμελλον εὐροῦς καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι.

fidum esse posse, nec liberum, sed necessariò ipsum quoque unà cùm illis mutari ac transferri: necessariò aliis se subjicere, qui illa vel præstare vel adimere possunt. Si quis jam manè surgens, lavat ut homo fidelis, ut verecundus, comedit eodem modo: pro materia quæ quovis tempore incidit in præcipuis elaborans, ut cursor, more cursoris, & phonascus, more phonasci: is est qui verè profecerit, & qui non frustrà peregrinatus sit, is est. Si quis verò lectitandorum librorum exercitationi est intentus, in eâque elaborat, & ea de causa peregrinationem suscepit: rectà eum redire domum jubeo, & rem familiarem haud negligere. Id enim cujus causâ peregrinetur, esse nihil: sed illud meditandum, ut è vita sua tollat luctus & gemitus, & voces istas, Hei mihi, &, ô me miserum: itémque infortunium, & frustrationem. discendum porrò esse quid sit mors, quid exilium, quid carcer, quid aconitum: ut in custodia possit dicere, O mi Crito: si Diis ità visum est, ità fiat. & non illa: Me miserum, hominem senem! ad hæc canos meos servavi? Quis ista dicit? Censetis me obscurum aliquem vobis & humilem narrare? Nonne Priamus ea dicit? Imò reges omnes dicunt. Quid enim aliud est Tragœdia, quàm perturbationes hominum, externas res admirantium, tali versuum genere demonstratæ? Nam si cui decepto cognoscendum esset, nullas res externas, quæ nostri arbitrii non sint, quicquam ad nos attinere: equidem talem deceptionem optârim, qua fieret ut feliciter & animo tranquillo

tranquillo viverem. Vos autem ipſi videbitis, quid optetis. Quid igitur nobis præſtat Chryſippus? Ut cognoſcas, inquit, ea non eſſe falſa, è quibus oriri proſperitas, & animi tranquillitas exſiſtere dicitur. Cape libellos meos, & cognoſces ea vera & naturæ conſentanea eſſe, quæ me tranquillum reddant. O ingentem felicitatem! ô quantum ejus beneficium, qui viam hanc demonſtrat! Ergò Triptolemo fana & aras mortales omnes erexerunt, quòd mitiores fruges nobis tradiderit: ei autem qui veritatem invenit atque illuſtravit, & omnibus hominibus communicavit (quæ res non ad vitam ſuſtentandam, ſed ad beatam vitam agendam pertinent) quis noſtrum hac de cauſa aram erexit, aut ædem ſtatuámve dedicavit, aut Deum hoc nomine adoravit? Ei quidem qui vitem dedit aut frumentum, immolamus: quòd autem illi talem ex humano animo fructum protulerunt, quo verâ de felicitate ſententiâ oſtenderent, hac de cauſa Deo gratias non agemus?

Adverſus Academicos.

CAP. V.

SI quis, inquit, res evidentiſſimas oppugnat, adverſus hunc nulla facilè ratio reperietur, quâ deducatur à ſententia ſua. Neque verò illud accidit vel facultate illius, vel imbecillitate docentis: ſed cùm quis captus atque in lapidem converſus fuerit, quonam ille pacto deinceps oratione tractabitur? Sunt autem converſionis in lapidem duo genera: unum rationis, alterum reformidationis cùm quis ità eſt affirmato animo, ut re-

ὑμεῖς δ' ὄψεσθε αὐτοί, τί θέλετε. τί οὖν ἡμῖν παρέχει Χρύσιππος; ἵνα γνῶς, φησὶν. ὅτι ἃ φαύλη ταῦτά ἐστιν, ἐξ ὧν ἡ εὐροιά ἐστι, καὶ ἀπάθεια ἀπαντᾷ. λάβε μου τὰ βιβλία, καὶ γνώσῃ ὡς ἀληθῆ καὶ σύμφωνά ἐστι τῇ φύσει, τὰ ἀπαθῆ με ποιοῦντα. ὦ μεγάλης εὐτυχίας, ὦ μεγάλης εὐεργέτου τοῦ δεικνύοντος τὴν ὁδόν. εἶτα Τριπτολέμῳ μὲν ἱερὰ καὶ βωμοὺς πάντες ἄνθρωποι ἀνεκάκασιν, ὅτι τὰς ἡμέρους τροφὰς ἡμῖν ἔδωκε· τῷ δὲ τὴν ἀλήθειαν εὑρόντι, καὶ φωτίσαντι, καὶ εἰς πάντας ἀνθρώπους ἐξενεγκόντι, ἃ τὴν μὲν τοῦ ζῆν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ εὖ ζῆν, τίς ὑμῶν ἐπὶ τούτῳ βωμὸν ἱδρύσατο, ἢ ναὸν, ἢ ἄγαλμα ἀνέθηκεν, ἢ τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ προσκυνεῖ; ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμπελον ἔδωκεν, ἢ πυρὸς, ἐπιθύομεν τούτου ἕνεκα. ὅτι δὲ πιστὸν ἐξήνεγκαν καρπὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, δι' ἃ τὴν ἀλήθειαν, ἣ πρὸς εὐδαιμονίας δείξειν ἡμῖν μέλλον, τούτου δ' ἕνεκα οὐκ εὐχαριστήσομεν τῷ Θεῷ;

Πρὸς τοὺς Ἀκαδημαϊκούς.

ΚΕΦ. ε'.

ΑΝ τίς, φησὶν, ἐνίσκῃ πρὸς τὰ ἄγαν ἐκφανῆ, πρὸς τοῦτον ῥᾴδιον οὐδὲν εὑρεῖν λόγον, δι' ὃ μεταπείσει τις αὐτόν. τοῦτο δ' οὔτε παρὰ τὴν ἐκείνου γίνεται δύναμιν, οὔτε παρὰ τὴν τοῦ διδάσκοντος ἀδέκειαν· ἀλλ' ὅταν ἀπαχθεὶς ἁπολιθωθῇ, πῶς ἔτι χρήσεταί τις αὐτῷ διὰ λόγου; ἁπολιθώσεις δ' εἰσὶ δύο· αἱ μὲν, τοῦ τοπικοῦ ἁπολίθωσις· ἡ δὲ, ἐνεργητικὴ· ὅταν τις παραπεπλασμένῃ

ἢ, μὴ ὑπειδέναι τοῖς ἐναργέσι, μὴ δ' ὑπὸ τῶν μαχομένων ἀφίστασθαι. οἱ μὲν πολλοὶ τὸν μὲν σωματικὴν ὑπονέκρωσιν φοβόμεθα, καὶ πάντα μηχανώμεθ' ἂν ὑπὲρ τοῦ μὴ προσπεσεῖν τοιούτῳ τινί· τῆς ψυχῆς δ' ὑπονεκρώσεως, οὐδὲν ἡμῖν μέλει. καὶ νὴ Δία, ἐπὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἂν μὲν ἢ ὅπου διακείμενος, ὥστε μηδὲν παρακολουθεῖν, μηδὲ σωιέναι μηδὲν, καὶ τοῦτον κακῶς ἔχειν οἰόμεθα· ἂν δέ τινα τὸ ἐντρεπτικὸν καὶ αἰδήμον ὑπονεκρωθῇ, τοῦτο ἔτι καὶ δυώμενον καλοῦμεν. καὶ λαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; φησὶν. οὐδὲ γὰρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι, ὅτι ἐγρήγορα. οὐδὲν ἂν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης. οὐδὲν ἔτι τούτῳ διαλέγομαι. καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενον δὲ προσποιεῖται. ἔτι χείρων ὁ τὴν νέκρωσιν μάχλου τοῦτος ὁ σωφρονῶν. κακῶς ἔχει, μὴ σωφρονῶν. τοῦτος ὁ κινεῖται, οὐδὲ προκόπτει, ὅτι ἀναισθητότερον ἔχει. ἐκτέτμηται τὸ αἰδήμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικόν· καὶ τὸ λογικὸν οὐκ ἐκτέτμηται, ἀλλ' ἀποτεθείωται. ταύτην ἐγὼ δύναμιν εἴπω; μὴ γένοιτο. εἰ μὴ καὶ τὴν κιναίδων, καθ' ἣν πᾶν τὸ ἐπιλαθὸν, ἐν μέσῳ καὶ ποιοῦσι καὶ λέγουσιν.

bus evidentibus assentiendum esse non putet, nec à pugnantibus recedendum. At nos cùm vulgò mortem corporis metuamus, eámque modis omnibus avertere conemur, animi mortem prorsus negligimus. Atque adeò ipso in animo si quis ità sit affectus ut nihil assequatur, nihil intelligat, eum quoque malè habere opinamur. Sin alicujus reformidatio & pudor emortuus fuerit: id verò etiam facultatem & vim ingenii appellamus? Percipis te vigilare? negat: quod nè tum quidem percipiat, cùm in somnis vigilare sibi videatur. Nihil ergò differre visum hoc ab illo. Cum hoc nihil amplius ego disputo. Nam quem ei ignem, quod ferrum admovebo, unde se esse mortuum animadvertat? Sin, cùm animadvertat, dissimulat: mortuo est deterior. Pugnam iste non perspicit? malè habet: cùm non perspiciat: hic non movetur, neque proficit; pejus etiam habet: resectus est ejus pudor & reformidatio, ac ratio non illa quidem resecta, sed efferata est. Hanc ego facultatem dicam? absit, nisi cinædis eadem tribuatur, quâ quicquid in animum inciderit, palàm & dicunt & faciunt.

Περὶ προνοίας.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ἀφ' ἑκάστου τῶν κόσμῳ γινομένων, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμιν τὴν συνοπτικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστου, καὶ τὸ εὐχάριστον, εἰ δὲ μὴ, ὁ μὲν οὐκ ὄψεται τὴν εὐχαριστίαν τῆς γε-

De Providentia.

CAP. VI.

Ex singulis quæ in mundo fiunt rebus, providentia laudari facilè potest, si cui duo hæc insunt: unum, facultas naturam cujusque rei perspiciendi: alterum, gratus animus. Nam alioqui vel utilitates multiplices rerum conditarum non intelliget, vel gratiam

gratiam pro iis non habebit. Si colores fecisset Deus, vim autem eorum contemplatricem non fecisset: quæ nam esset eorum utilitas? Nulla prorsus. Rursus si vim illam fecisset, naturam autem rerum non talem, ut sub vim illam perspiciendi caderet, quæ sic etiam ejus esset utilitas? Nulla penitus. Quid verò si utrunque sic fecisset, lucem autem non fecisset? Nè sic quidem ulla esset ejus utilitas. Quis ergò est, qui hoc cum illo, & illud cum hoc coagmentârit? Quis est qui gladio vaginam aptârit, & vaginæ gladium? Nemóne? Atqui ex ipsa rerum perfectarum structura pronuntiare solemus, omnino artificis alicujus eas esse opus. Itáne hæc singula artificem suum demonstrant, res autem aspectabiles & aspectus & lux non demonstrant? Itáne mas & fœmina, & utriusque ad coitum alacritas, & partibus ad eam rem destinatis utendi facultas: nè hæc quidem artificem demonstrant? At hæc quidem eum demonstrant: talis autem ratio cogitationis, ut non simpliciter rerum sensilium formæ nobis imprimantur, sed ea vi prædita, ut etiam indè aliquid colligamus, & abstrahamus, ut sensu perceptis rebus aliquid adjungamus, & quædam per eas componamus, atque adeò transeamus ab aliis ad alia hisce finitima: nè hæc quidem permovere queunt aliquos, eóque verecundiæ adigere, nè artificem deserant? Explicent ergò nobis quid illud sit, quod hæc singula peragat? aut qui fieri possit, ut res tam mirabiles & artificiosæ, temere ac fortuito exstiterint? Quid ergò? in nobis solis hæc eveniunt? multa quidem ταυτομάτου γίνεσθαι τί ἔστιν, ἐφ' ἡμῶν μόνον γίνεται ταῦτα; πολλὰ μὲν ὅπου

γενόντων· ὁ δ' ἂν εὐχαριστήσει ἐπ' αὐτοῖς ἐστίν. εἰ χρώματα ὁ θεὸς πεποίηκε, δύναμιν δὲ θεατικὴν αὐτοῖς μὴ πεποίηκε, τί ἂν ἦν ὄφελος; ἀδηλον· ἀλλ' ἀνάπαλιν, εἰ τὸ μὲν δύναμιν πεποίηκε, τὰ ὄντα δὲ μὴ τοιαῦτα, ὥστε ὑποπίπτειν τῇ δυνάμει τῇ ὁρατικῇ, καὶ ἔστω τὸ ὄφελος ἀδηλον. τί δ' εἰ καὶ ἀμφότερα ταῦτα πεποίηκε, φῶς δὲ μὴ πεποίηκε; δῆλον ὅτι τὸ ὄφελος τίς ἂν ὁ ἁρμόσας τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, καὶ ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο; τίς δ' ὁ ἁρμόσας τὸν μάχαιραν πρὸς τὸν κολεὸν, καὶ τὸν κολεὸν πρὸς τὸν μάχαιραν; καὶ μὴν ἐξ αὐτῆς τῆς καταskευῆς τῆς ὁπτετελεσμένων ἐμφαίνεται εὐθέως, ὅτι τεχνίτου πονὸς πάντως τὸ ἔργον, καὶ δ' εἰκῆ κατεskευασμένον. ἆρ' οὖν τούτων μὲν ἕκαστον ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην, τὰ δ' ὁρατὰ, καὶ ὁράσεις, καὶ φῶς ἐκ ἐμφαίνει; τὸ δ' ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλα πρὸς τὴν συνουσίαν ἑκατέρου, καὶ δύναμις ἡ χρηστικὴ τοῖς μορίοις τοῖς καταskευασμένοις, οὐδὲ ταῦτα ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην; ἀλλὰ ταῦτα μέν· ἡ δὲ τοιαύτη τῆς διανοίας καταskευὴ, καθ' ἣν οὐκ ἁπλῶς ἐπιπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ συλλαμβάνομέν τι, καὶ ἀφαιροῦμεν, καὶ προστίθεμεν, καὶ συντίθεμέν τινα δι' αὐτῶν καὶ νὴ Δία, μεταβαίνομεν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα τὰ ὅπως παρακείμενα· οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ κινῆσαί τινας καὶ διαστῆσαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην; ἢ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν, τί τὸ ποιοῦν ἔστιν ἕκαστον τούτων· ἢ πῶς οἷόντε τὰ ὅπως θαυμαστὰ καὶ τεχνικὰ εἰκῆ καὶ

ἐπὶ μόνων, ὧν ἐξαιρέτως χρεία εἴληφε τὸ λογικὸν ζῶον. πολλὰ ὑμῖν κοινὰ ἀρήσεις ἡμῖν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα. ἆρ' οὖν καὶ παρακολουθεῖ τοῖς γινομένοις ἐκεῖνα; ἢ διαμένει. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, καὶ ἄλλο παρακολούθησις. ἐκείνων χρείαν εἶχεν ὁ θεὸς, χρωμένων ταῖς φαντασίαις ἡμῶν καὶ παρακολουθούντων τῇ χρήσει. διατοῦτο ἐκείνοις μὲν ἀρκεῖ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ ἀναπαύεσθαι, καὶ ὀχεύειν, καὶ τ' ἄλλα ὅσ' ἐπιτελεῖ αὐτῶν ἕκαστον· ἡμῖν δ' οἷς καὶ πρὸ παρακολουθητικὴ δύναμιν ἔδωκεν, οὐκέτι ταῦτ' ἐπαρκεῖ· ἀλλ' ἂν μὴ κατὰ τρόπον καὶ τεταγμένως, καὶ ἀκολούθως τῇ ἑκάστου φύσει, καὶ καταστευῇ πράττομεν, οὐκέτι τὸ τέλος τυγχάνομεν τὸ ἑαυτῶν. ὧν γὰρ αἱ κατασκευαὶ διάφοροι, τούτων καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ τέλη. ὃ τοίνυν ἡ κατασκευὴ μόνον χρηστικὴ, τούτῳ χρῆσθαι ὁπωσοῦν ἀπαρκεῖ· ὃ δὲ καὶ παρακολουθητικὴ τῇ χρήσει, τούτῳ τι κατὰ τρόπον ἂν μὴ γένηται, οὐδέποτε τυγχάνει τὸ τέλους. τί οὖν ἑκάστου κατασκευάζει; τὸ μὲν ὥστε ἐσθίεσθαι, τὸ δ' ὥστε ὑπηρετεῖν εἰς γεωργίαν, τὸ δ' ὥστε τυρὸν φέρειν, τὸ δ' ἄλλο ἐπ' ἄλλῃ χρείᾳ παραπλησίῳ. πρὸς ἃ τίς χρεία τὸ παρακολουθεῖν ταῖς φαντασίαις, καὶ ταύτας διακρίνειν δύναται; τὸν δ' ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτός τε, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν. διατοῦτο αἰσχρόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ ἄρχεσθαι, καὶ καταλήγειν, ὅπου καὶ τὰ ἄλογα. ἀλλὰ μᾶλλον ἔνθεν μὲν ἄρχεσθαι, καταλήγειν δ' ἐφ' ὃ καταλῆξεν ἐφ' ἡμῶν καὶ ἡ φύσις. καταλήγει δ' ἐπὶ θεωρίᾳ, καὶ παρακολουθήσει, καὶ σύμφορον διεξαγωγῇ τῇ φύσει.

dem in nobis ſolis, quæ præcipuè neceſſaria fuerunt compoti rationis animanti: ſed & multa reperies, nobis communia cum brutis. Nunquid ergò illa, res quæ fiunt, intelligunt? Nequaquam: aliud enim eſt rei uſus, aliud intellectus. Ac illa Deus ſic inſtruenda cenſuit, ut viſa ſequerentur: nos verò, ut rerum uſum intelligeremus. Itaque ſatis illis eſt edere, bibere, quieſcere, procreare, aliæque cujuſque illorum functiones. Nobis autem, quibus intelligendi quoque vim ille tribuit, non item hæc ſufficiunt. Niſi enim ritè & ordine, & naturæ cujuſque rei ac rationi convenienter egerimus, nequaquam noſtro fine potiemur. Quorum enim ratio diverſa eſt, eorum & officia & fines ſunt diverſi. Cujus ergò ratio ad uſum tantùm eſt deſtinata, ei qualiſcunque uſus eſt ſatis. Quod verò intellectum uſui conjunctum habet: id, niſi illud etiam acceſſerit, ut ritè omnia gerantur, finem ſuum nunquam aſſequetur. Quæ ergò eſt animantis cujuſque ratio, & quaſi fabrica? aliud eò deſtinatum eſt ut ſit eſui, aliud ut rei ruſticæ ſit uſui, aliud ut caſeum ferat, aliud ut aliam conſimilem habeat utilitatem. Quas ad res quid opus eſt intelligere viſa, eáque diſcernere? Hominem autem in vitam introduxit Deus ut ſpectatorem tum ſui, tum operum ſuorum: nec ſpectatorem duntaxat eorum, ſed & explicatorem. Quare homini turpe eſt, indè & auſpicari, & ibi deſinere, ubi brutæ animantes: imò potiùs indè quidem auſpicandum eſt: ſed ibi deſinendum, ubi & natura in nobis deſiit. deſiit autem in contemplatione atq; intelligentiâ, & totius vitæ ratione

natura

naturæ convenienti. Proindè videte, nè ſpectaculi hujus expertes moriamini. Ad Olympia quidem proficiſcimini, ut Phidiæ aliquod opus videatis: & in malis quiſque ſuis numerat, ſi illis non viſis moriatur. Ad ea verò opera ſpectanda & intelligenda, ubi nullâ peregrinatione eſt opus, quæ jam adſunt, quæq; præſto atque in promptu ſunt, non avidè confluetis? Non tandem intelligetis, neque qui ſitis, neque cur nati ſitis: neque etiam quid illud ſit, cujus ſpectandi vobis copia data eſt? At in vita moleſta quædam & acerba eveniunt. nunquid Olympiæ non eveniunt? non æſtuatis? non in anguſtiis verſamini? non malè lavatis? non madeſcitis cùm pluit? non tumultum, clamorem, reliquásque moleſtias fertis? Nimirum hæc omnia, cum magnificentia ſpectaculi conferentes, toleratis & ſuſtinetis. Agite verò, non vires accepiſtis ad omnem eventum ferendum? magnitudinem animi non accepiſtis? fortitudinem non accepiſtis, quibus quæcunq; acciderint feratis? tolerantiam non accepiſtis? Et quid amplius ea curæ mihi ſunt, quæ evenire poſſunt, ſi ſim magnanimus? quid me quaſi tumultuantem de gradu dejiciet? aut quid dolore plenum exſiſtet? Non utar eâ facultate ad illa, quorum cauſâ accepi eam? ſed lugebo & ſuſpirabo? Næ. ſed mucores mihi deſtillant. Quâ ergò gratiâ manus habes, mancipium? nonne ut ipſe te emungas? Ergóne conſentaneum eſt, mucores in mundo exſiſtere? At quantò præſtat, te emungere, quàm naturam accuſare? In quem virum evaſurum fuiſſe putas Herculem, niſi leo talis exſtitiſſet, & hydra, & cer-

ὁρᾶτε ἔν, μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. ἀλλ' εἰς ὀλυμπίαν μὲν ἀποδημεῖτε, ἵν' εἰδῆτε τὸ ἔργον τοῦ Φειδίου καὶ ἀπύχημα ἔχας & ὕμβλον ὄιεται, τὸ ἀνιδόρητον τούτων ἀποθανεῖν. ὅταν δ' ὁδ' ἀποδημῆσαι χρεία ὄξιν, ἀλλ' ἔσιν ἤδη, καὶ πάρεσι τοῖς ἔργοις, ταῦτα ἢ θεάσασθε καὶ καλ ανοῆσαι οὐκ ἐπιθυμήσετε; οὐκ αἰδήσεσθε τοίνυν, ὅτε τίνες ἐσὲ, ὅτ' ἐπὶ τί γεγόναλε, ὅτ' ἐπὶ τί τοῦτο ὄξιν, ἐφ' ὃ σ' θεὰν παρειλήφατε; ἀλλὰ γίνεταί τινα ἀηδῆ καὶ χαλεπὰ ἐν τῷ βίῳ. ἐν ὀλυμπίᾳ δ' ὰ γίνεται; ἢ καυματίζεσθε; ἢ στενοχωρεῖσθε; ἢ κακῶς λέγεσθε; ἢ καλαβρέχεσθε, ὅταν βρέχῃ; θορύβου ἢ καὶ βοῆς καὶ τῆς ἄλλων χαλεπῶν οὐκ ἀπολαύσεις; ἀλλ' ὅιμαι, ὅτι ταῦτα πάντα ἀναπλιθέντες πρὸς τὸ ἀξιόλογον τῆς θέας, φέρετε καὶ ἀνέχεσθε. ἄγε, δυνάμεις δ' οὐκ εἰλήφατε, καθ' ἃς ὄισετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; μεγαλοψυχίαν οὐκ εἰλήφατε, ἀνδρείαν οὐκ εἰλήφατε, καθ' ἃς ὄισετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; καρτερίαν οὐκ εἰλήφατε; καὶ τί ἔτ μοι μέλει μεγαλοψύχῳ ὄνλι, τῆς ἀποβλῶσι δυναμένων; τί μ' ἐκπλήσει, ἢ ταραξει; ἢ τί ὀδυνηρὸν φανεῖται; ἢ χρήσομαι τῇ δυνάμει πρὸς ἃ εἴληφα αὐτίκα; ἀλλ' ὅτι τοῖς ἀποβαίνεσι πενθήσω, καὶ στενάξω; ναί. ἀλλ' αἱ μύξαι μοι ῥέουσι. πῦν & ἕν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδρεφαπόδου; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν; τοῦτο ἦν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ χρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; ἢ τί ὀιῇ ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ λαφ-

λαφ☉, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι καὶ θηριώδεις, ἃς ἐκεῖνος ἐξήλασε καὶ ἐκάθαρε, καὶ τί ἂν ἐποίει, μηδενὸς τοιούτου γεγονότος; ἢ σῆλον, ὅτι ἐντετυλιγμένος ἂν ἐκάθευδεν. ἐκ ἔν πρῶτον μὲ ἐκ ἂν ἐγένετο Ἡρακλῆς, ἐν τοιαύτῃ καὶ ἡσυχίᾳ νυστάζων ὅλον τὸν βίον. εἰ δὲ καὶ ἐγένετο, τί ὄφελος αὐτοῦ τίς ἦν χεῖρας καὶ βραχίονων καὶ ἐκείνου, καὶ τῆς ἄλλης ἀλκῆς καὶ καρτερείας, καὶ γενναιότητος, εἰ μὴ τοιαῦταί τινες αὐτὸν πρεισάσεις καὶ ὕλαι διέσεισαν καὶ ἐγύμνασαν; τί οὖν; αὐτῷ ταῦτά σε δεῖ καλασκεύάζειν, καὶ ζητεῖν πόθεν λέοντα εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν χώραν τὴν αὐτῆς, καὶ συῶ καὶ ὕδραν; μωρία τοῦτο καὶ μανία. γνώμων δὲ, καὶ εὐρηθένια, εὐχάριστα ἦν πρὸς τὸ δεῖξαι καὶ γυμνάσαι τὸν Ἡρακλέα. ἄγε οὖν καὶ σὺ τούτων αἰδήμων, ἀπόβλεψον εἰς τὰς δυνάμεις, ἃς ἔχεις· καὶ ἀπιδὼν, εἰπέ· φέρε νῦν ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις, πρᾶξιν· ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην, καὶ ἀφορμὰς, πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν. ἀλλὰ καθήσθε, τὰ μὲν, μὴ συμβῇ, πρέμοντες· τῶν δὲ συμβαινόντων ἕνεκα ὀδυρόμενοι, καὶ πενθοῦντες, καὶ στένοντες· εἶτα τοῖς θεοῖς ἐγκαλεῖτε. τί γὰρ ὄφελος ἄλλο ἀκόλουθον τῇ τοιαύτῃ ἀβουλίᾳ, ἢ καὶ ἀσέβεια; καίτοι ὅγε θεὸς ἃ μόνον ἔδωκεν ἡμῖν τὰς δυνάμεις ταύτας, καθ' ἃς ὁτιοῦν πᾶν τὸ ἀποβαῖνον, μὴ ταπεινούμενοι, μηδὲ συγκλώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὃ ἦν ἀγαθὸς βασιλέως καὶ τοῦ ἀληθείας πατρὸς, ἀκώλυτον τοῦτο ἔδωκεν, ἀναναγκαστον, ἀπαραπόδιστον, ὅλον αὐτὸ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν. οὐδὲ αὐτῷ τινα πρὸς τοῦτο

vus, & aper, & injusti quidam homines & feri, quos ille expulit & expurgavit? quidnam feciſſet, ſi nihil hujuſmodi extitiſſet? nonne ſtragulis involutus dormîſſet? Itaque primùm non factus fuiſſet Hercules, in talibus delitiis & otio ſtertens per omnem ætatem. Deinde ut factus eſſet, quæ fuiſſet illius utilitas? quis uſus brachiorum eius? quis tanti roboris? quis tolerantiæ & animi generoſi, niſi tales conflictationes eum ad talia certamina excitâſſent atque exercuiſſent? Quid ergò? hæc te illi parare oportet: ac dare operam, ut alicunde leonem in ejus agrum introducas, & aprum, & hydram? Stultitiæ illud quidem, atque inſaniæ fuerit. Cùm verò exſtitiſſent, inventáque eſſent: peropportuna fuerunt ad Herculẽ demonſtrandum, & exercendum. Age igitur & tu his animadverſis, inſpice facultates quibus es præditus, eásque intuitus, dic: Invehe nunc, ô Jupiter, quemvis caſum. Habeo enim inſtrumenta à te data, & occaſiones, quibus id conſequar, ut quicquid acciderit, ornamento mihi eſſe poſſit. Sed vos hæc quidem recuſatis: ſed partim nè quid accidat trementes deſidetis, partim ob ea quæ acciderunt ejulantes, lugentes, & gementes. Poſtea Deos incuſatis. Quid enim aliud ſequitur talem mollitiem, niſi impietas? Enimvero Deus non modò facultates nobis eas dedit, quibus omnes eventus ferremus animis neque abjectis neque fractis: ſed, quod erat boni regis & veri patris, eam rem ità tribuit, ut neque prohiberi, neque cogi, neque impediri poſſet: ac totam noſtræ poteſtati commiſit, nè ſibi ipſi

quidem

quidem vi aliqua relicta, ad eam vel prohibendam vel impediendam. Hæc cùm libera & propria habeatis, eis non utimini: neque animadvertitis, quæ acceperitis, & à quo: ſed lugentes ſedetis, & gementes, alii erga ipſum datorem excæcati, neq; auctorem beneficii agnoſcentes: alii præ mollitie ad querelas & incuſationes ipſius Dei averſi? Enimvero ad animi magnitudinem & fortitudinem ſuppetere tibi occaſiones atque inſtructionem, id ego tibi demonſtrabo: ad conquerendum autem & accuſandum, quas occaſiones habeas, id tu mihi demonſtrato.

ἐχὼν ὑπολιπών, ὥστε κωλύσαι ἢ ἐμποδίσαι. ταῦτα ἔχοντες ἐλεύθερα, καὶ ὑμέτερα, ἃ χρῆσθε αὐτοῖς; οὐκ αἰσθάνεσθε, τίνα εἰλήφατε, καὶ παρὰ τίνος; ἀλλὰ κάθησθε πενθοῦντες, καὶ στένοντες, οἱ μὴ πρὸς αὐτὸν τὸν δόντα ὑποτυφλωμένοι, μηδ' ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην· οἷς ὑπὸ ἀγχονείας εἰς μέμψεις καὶ τὰ ἐγκλήματα τοῦ θεοῦ ἐκπεπόμφοι, καί τοι πρὸς μεγαλοψυχίαν μὴ καὶ ἀνδρείαν, ἐγώ σοι δείξω, ὅτι ἀφορμὰς καὶ παρασκευὴν ἔχεις· πρὸς δὲ τὸ μέμφεσθαι καὶ ἐγκαλεῖν ποίας ἀφορμὰς ἔχεις, σὺ δέ μοι δείκνυε.

De earum propoſitionum quæ λόγοι μεταπίπτοντες καὶ ὑποδετικοὶ dicuntur, & ſimilium uſu.

Περὶ τῆς χρείας τῶν μεταπιπτόντων καὶ ὑποδετικῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

CAP. VII.

TRactationem orationum, quæ mutationem habent & conditionem, atque etiam interrogationibus concludunt, omnium denique id genus, ad officium pertinere, vulgus ignorat. Nam in quavis materia quærimus, quo pacto vir bonus in explicatione illius & uſu convenienti, proſpero ſucceſſu utatur. Aut igitur hoc dicant, virum bonum interrogationem & reſponſionem averſari: aut, ſi eò deſcenderit, non curaturum, nè temere ac fortuito in reſponſionibus & interrogationibus verſetur. Quòd ſi neutrum horum admittit: neceſſe habet confiteri, locos eos aliquo modo conſiderandos eſſe, in quibus interrogatio & reſponſio maximè verſatur. Nam quid profitetur? ſe in oratione vera poſiturum, falſa re-

ΚΕΦ. ζ'.

Ἡ περὶ τοὺς μεταπιπτοντας καὶ ὑποδετικοὺς, ἐπὶ δὲ τοὺς ἠρωτημένους φαίνοντας, καὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς τοιούτους λόγους πραγματεία, λανθάνει τοὺς πολλοὺς πρὸς τὴν καθήκουσαν ὕλην. ζητοῦμεν γὰρ ἐπὶ παντὸς ὕλης, πῶς ἂν εὐροῇ ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τίνι διέξοδον, καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν αὐτῇ καθήκουσαν· ἐκεῖνο ἢ τοῦτο λεγέτωσαν ὅτι ὁ συγκαθήκει εἰς ἐρώτησιν καὶ ὑπόκρισιν ὁ σπουδαῖος· ἢ ὅτι συγκαθεὶς, οὐκ ἐπιμελήσεται τοῦ μὴ εἰκῇ, μηδ' ὡς ἔτυχεν ἐν ἐρωτήσει καὶ ὑποκρίσει ἀναστρέφεσθαι. μὴ τούτων δὲ μηδέτερον προσδεχομένοις, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι ἐπισκοπεῖν πως ποιητέον τοὺς τόπους τούτους, πρὸς οὓς μάλιστα χρήσεται ἐρώτησις καὶ ὑπόκρισις. τί γὰρ ἐπαγγέλλεται; ἐν λόγῳ ταληθῆ πεφηναι, τὰ ψευδῆ εὑρεῖν, τὰ

ἄδηλα ἐπέχειν. ἆρ' οὖν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον μαθεῖν; ἀρκεῖ, φησίν. ἐκεῖν ἢ τῷ βουλομένῳ ἐν χρήσει νομίσματος μὴ διαπίπτειν, ἀρκεῖ τοῦτο ἀκοῦσαι, διότι τὰς μὲν δοκίμους δραχμὰς παραδέχῃ, τὰς δ' ἀδοκίμους ἀποδοκιμάζεις; οὐκ ἀρκεῖ. τί οὖν δεῖ τούτῳ προσλαβεῖν; τί ἢ ἄλλο, ἢ δυώαμιν δοκιμαστικὴν τε καὶ διακριτικὴν τῶν δοκίμων τε καὶ ἀδοκίμων δραχμῶν; ἐκεῖν ἢ ὅτι λόγου οὐκ ἀρκεῖ τὸ λεχθὲν, ἀλλ' ἀνάγκη δοκιμαστικὸν γενέσθαι, καὶ διακριτικὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψευδοῦς, καὶ τοῦ ἀδήλου; ἀνάγκη. ὅτι τούτοις τί παραγίγνεται; ἐν λόγῳ τὸ ἀκόλουθον πῖς δοθεῖσιν ὑμῶν σοὶ καλῶς, παραδέχου. ἄγε, ἀρκεῖ ἓν καὶ ταῦτα τοῦτο γνῶναι; οὐκ ἀρκεῖ. δεῖ ἢ μαθεῖν, πῶς τί ποιν ἀκόλουθον γίνεται, καὶ πότε μὲν ἓν ἑνὶ ἀκολουθεῖ, ποτὲ ἢ πλείοσι κοινῇ. μή ποτε οὖν καὶ τοῦτο ἀνάγκη προσλαβεῖν, τὸν μέλλοντα ἐν λόγῳ σωστικῶς ἀναστρέφεσθαι, καὶ αὐτὸν τ' ἀποδεικνύειν ἔχοντα ἀποδείξεις, καὶ πῖς ἀποδεικνύουσι παρακολουθήσειν· μὴ δ' ὑμῶν τὴν σοφιζομένων διαπλανηθήσεσθαι, ὡς ἀποδεικνύοντων; οὐκ ἂν ἐλήλυθεν ἡμῖν, ὡς ἡ περὶ τὴν σωταρκόντων λόγων καὶ τρόπων παρασκευὴ καὶ γυμνασία, καὶ ἀναγκαία πέφυκεν. ἀλλὰ δὴ ὅτιν, ἐφ' ὧν διδόκαμεν ὑγιῶς τὰ λημμάτα, καὶ συμβαίνει τι ἐξ αὐτῶν· ψεῦδος ἢ ὄν, οὐδὲν ἧττον συμβαίνει. τί οὖν μοι καθήκει ποιεῖν; προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλὰ λέγειν, ὅτι οὐχ ὑγιῶς παρεχώρησα τὰ ὁμολογηθέντα; καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο δίδοται. ἀλλ' ὅτι ὐ συμ-

pudiaturum, de obſcuris dubitaturum. Nunquid hoc ſolum didiciſſe ſatis eſt? Satis, inquit. Ergò ei etiam qui in uſu numiſmatum fruſtrari non vult, hoc audiſſe ſatis eſt: probas drachmas eſſe accipiendas, improbas repudiandas? Non ſatis. Quid ergò huic adjungendum? Ecquid aliud, quàm facultas probas & improbas drachmas probandi & diſcernendi? Ergò nec in ſermone ſatis eſt illud quod dictum eſt: ſed opus eſt veri, falſi & obſcuri diſcernendi facultate? Opus eſt. Poſt hæc quid præcipitur? In oratione id quod à te conceſſis conſequens fuerit probè, admittendum eſſe. Age, nunquid & hîc ſatis eſt hæc nôſſe? Non eſt ſatis: ſed & cognoſcendum, quo modo aliquid aliquibus ſit conſentaneum, & quando unum uni ſit conſequens, quando pluribus communiter. Videndum igitur, nè & hoc aſſumendum ei ſit, qui oratione prudenter uti velit, quique cùm ipſe ſingularum rerum demonſtrationes afferre, tum demonſtrationes aliorum intelligere: neque à ſophiſtis decipi ſtudeat, ut eorum argutias pro demonſtrationibus amplectatur. Haud igitur animadvertimus, tractationem concludentium quoque orationum ac modorum, earúmque exercitationem eſſe neceſſariam. At verò fit, ut quas propoſitiones rectè conceſſimus, ex iis aliquid concludatur. Quod ut falſum ſit: nihilominus tamen indè concluditur. Quid igitur agendum? num admittendum mendacium? id verò fieri quì poteſt? imò dicendum, ea quæ confeſſi ſimus, non rectè fuiſſe conceſſa. Atqui nè hoc quidem datur. Dicatur ergò, non concludi hæc ex

ex iis quæ conceſſa fuerint. At nè hoc quidem datur. Quid ergò in his eſt agendum? an non, ut non ſatìs eſt mutuò ſumpſiſſe, ad hoc ut adhuc debeas, ſed illud etiam adjungendum ut ære alieno obſtrictus maneas, ídq; nondum diſſolveris: ſic propoſitionum conceſſio, non ſatìs eſt ut concedatur id quod infertur, ſed & inſiſtendum eſt earum conceſſioni. Quæ ſi ad extremum uſque tales permanſerint, quales ſunt conceſſæ: omnino neceſſarium eſt, conceſſionem nos habere ratam, & id quod eſt eis conſequens amplecti. Neq; enim nobis id adhuc, neque arbitratu noſtro concluditur quod infertur, poſtquam à conceſſione propoſitionum receſſerimus. Eſt igitur & hujuſmodi propoſitionum ratio, earúmq; mutatio & retractatio perquirenda: quâ is, qui ejuſmodi retractationes arripit, in ipſa interrogatione, aut reſponſione, aut concluſione, aut alia quapiam re ejus generis, occaſionem perturbationis præbet incogitantibus, dum non vident quid conſequatur. Qua de cauſa? Ut in hoc loco non temere, neq; aliter quàm decet, neque confuſè verſemur.

μὴ δ' εἰκῇ, μὴ

Atque id ipſum & in hypotheſibus & hypotheticis orationibus eſt ſervandum. Aliquando enim neceſſe eſt, hypotheſin poſtulare, qua veluti ſcalâ quâdam ad ea quæ ordine ſequuntur, tranſeatur. Nunquid ergò quælibet data hypotheſis concedenda eſt, aut non quælibet? Quòd ſi non non quælibet, quænam? [Qua de re deliberatur? de officio] Si verò conceſſeris: éſtne perpetuò ſtandum eo quod conceſſeris: an aliquando ab eo recedendum? ac conſequentia

ζαίνει διὰ τὴν παραχεχωρημένων; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δίδοται. τί οὖν ὅτι τούτων ποιητέον; ἢ μή ποτε ὡς οὐκ ἀρκεῖ τὸ δανείσασθαι πρὸς τὸ ἔτι ὀφείλειν, ἀλλὰ δεῖ πρσσεῖναι καὶ τὸ ἐπιμένειν ἐπὶ τῷ δανείῳ, καὶ μὴ διαλελύσθαι αὐτό· ὅτως οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ δεῖν παραχωρεῖν ἐπφερόμενον, τὸ δεδωκέναι τὰ λήμματα, δεῖ δ' ἐπιμένειν ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως αὐτῆς· καὶ δὴ μενόντων μὴ αὐτῆς εἰς τέλος, ὁποῖα παρεχωρήθη, πᾶσα ἀνάγκη ἡμᾶς ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως ἐπιμένειν, καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς πρσδέχεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἔπ, οὐδὲ καθ' ἡμᾶς συμβαίνοι τοῦτο τὸ ἐπφερόμενον, ἐπειδὴ τῆς συγχωρήσεως τῆς λημμάτων ἀπέστημεν· δεῖ οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς λημμάτων ἐρωτῆσαι, καὶ πῶ τοιαύτῳ μεταβολῇ τε καὶ μετάπτωσιν αὐτῆς, καθ' ὑὸ ἐν αὐτῇ τῇ ἐρωτήσει, ἢ τῇ ὑποκείσει, ἢ τῷ συλλελογίσθαι, ἤ πνι ἄλλῳ τοιούτῳ, λαμβάνοντα τὰς μεταπτώσεις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς ἀνοήτοις τῆς ταράττεσθαι, μὴ βλέπουσι τὸ ἀκόλουθον. τίνος ἕνεκα; ἵν' ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ μὴ παρὰ τὸ καθῆκον, ἢ συγκεχυμένως ἀναστρεφώμεθα.

Καὶ τὸ αὐτὸ ἐπί τε τῆς ὑποθέσεων, καὶ τῆς ὑποθετικῶν λόγων. ἀναγκαῖον γάρ ὄζιν ὅτε, αἰτῆσαί πνα ὑπόθεσιν, ὥσπερ ἐπιβάθραν τῷ ἑξῆς λόγῳ. πᾶσαν οὖν τὴν δοθεῖσαν παραχωρητέον, ἢ ὐ πᾶσαν. καὶ εἰ ὐ πᾶσαν, τίνας; πρὸς τίνος ἡ σκέψις; πρὸς τὶ καθῆκον; παραχωρήσαντα δ', μνστέον εἰσάπαξ ἐπὶ τῆς τροπῆσεως, ἢ ἔστιν ὅτε ὑποστατέον, τὰ δ' ἀκόλουθα

λυδα προσδεκτέον, ἢ τὰ μαχόμενα ὰ προσδεκτέον; ναί. ἀλλὰ λέγει τις, ὅτι πείσω σε δυνατὸν δεξάμενον ὑποθέσιν, ἐπ' ἀδυνάτου ἀπαχθῆναι. πρὸς τοῦτον ὁ συγκαθήσει φρόνιμος, ἀλλὰ φεύξεται ἐξέτασιν καὶ κοινολογίαν. καὶ τίς ἔτι ἄλλος ὅστις, λόγῳ χρησικὸς, καὶ δεινὸς ἐρωτῆσαι καὶ ἀποκρίσει, καὶ νὴ δία ἀνεξαπάτητός τε καὶ ἀσόφιστος· ἀλλὰ συγκαθήσει μόνῳ, ἐκ ἐπιτραφήσεται ὑπ, τοῦ μὴ εἰκῇ καὶ φιλόσοφον καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναστρέφεσθαι ἐν λόγῳ. καὶ πῶς ἔτι ἔστι τοιοῦτος, ὅσον αὐτὸν ἐπινοοῦμεν; ἀλλ' ἄνευ τινὸς τοιαύτης γυμνασίας καὶ παρασκευῆς φυλάττειν δύναται τὸ ὅτι τὸ ἕξης; δεῖτο δεικνύτωσαν, καὶ παρέλκει τὰ θεωρήματα ταῦτα πάντα, ἄτοπα ἦν καὶ ἀνακόλουθα τῇ περιλήψει τῶν παιδαίων· τί ἔτι ἀργοὶ καὶ ῥᾴθυμοι καὶ νωθροὶ ἐσμὲν, καὶ προφάσεις ζητοῦμεν, καθ' ἃς ὐ πονήσομεν; ἢ δ' ἀγρυπνήσομεν, ἐξεργαζόμενοι τὸν αὐτὸν λόγον; ἂν ἓν ἐν τούτοις πλανηθῶ, μή τι τὸν πατέρα ἀπέκτεινα; ἀνδράποδον, ποῦ γὰρ ἐνθάδε πατὴρ ἦν, ἵν' αὐτὸν ἀποκτείνῃς; τί οὖν ἐποίησας; ὃ μόνον ἦν ἐν τῷ τόπῳ ἁμάρτημα, τοῦτο ἡμάρτηκας. ἐπεὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐγὼ Ῥάφῳ εἶπον, ἐπιμεμφομένῳ μοι, ὅτι τὸ παραλειπόμενον ἐν συλλογισμῷ τινι οὐκ ἔνεισκον· οὐκ ὂν ἐνόμιζον τὸ Καπιτώλιον κατεσκαφέναι· ὃ δ' ἀνδράποδον, ἔφη, ἐνθάδε τὸ παραλειπόμενον Καπιτώλιόν ἐστιν· ἢ ταῦτα μόνα ἁμαρτήματά ἐστι, τὸ Καπιτώλιον ἐμπρῆσαι, καὶ τὸν πατέρα ἀποκτεῖναι; τὸ δ' εἰκῇ καὶ μάτην καὶ ὡς ἔτυχεν χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις ταῖς αὐτῶν καὶ μὴ παρ-

quidem admittenda, pugnantia verò repudianda ſunt? Næ. At, inquit aliquis, efficiam ut admiſſa hypotheſi rei quæ fieri poteſt, ad id perducaris quod fieri nequit. Cum hoc cordatus homo rei ſibi nihilne eſſe volet, ſed ejus diſputationem & colloquium averſabitur? Quis verò alius ſupereſt, qui uti poſſit oratione, tam interrogandi quàm reſpondendi peritus? atque adeò talis, ut neque decipi, neque fallaci concluſione in fraudem illici poſſit? Imò cum eo aget: ſed non in eo elaborabit, nè temere & ſecùs quàm philoſophum deceat, ac fortuito in oratione verſetur? Quo pacto ergò adhuc talis eſt, qualem eum eſſe oportere intelligimus? At ſine tali aliqua exercitatione & inſtructione ſuum tueri locum poterit? Oſtendant hoc, ut appareat præcepta hæc omnia ſupervacanea eſſe, abſurda, & inſtituto viri boni aliena. Quid adhuc pigri & ſocordes atque ignavi ſumus, & fugiendi laboris vigiliarúmq; cauſas quæritamus? Non vigilabimus, ut orationem noſtram expoliamus? Si ergò in his aberrâro, nunquid patrem occîdi? mancipium, ubi hic pater erat, ut eum occideres? Quid ergò feciſti? quod unum hujus loci delictum erat, in eo deliquiſti. Nam hoc ipſum & ego Rufo dicebam, me objurganti, quòd aliquid in ratiocinatione quadam prætermiſſum non reperiſſem. Negabam id eſſe ejuſmodi, ac ſi Capitolium evertiſſem. At ille: Mancipium, inquit, quod hîc prætermittitur, Capitolium eſt. An ea ſola delicta ſunt, incendiſſe Capitolium, & occidiſſe patrem? temere autem & fruſtrà fortuitóq; ſuis uti viſis, nec rationem

onem aut demonſtrationem aut captionem intelligere: deniq; non videre, quid ſibi ſit accommodatum, quid alienum in reſponſione & interrogatione, in his verò nullum eſt peccatum?

ρακολυθεῖν λόγῳ, μηδ' ἀποδείξει, μηδὲ σοφίσματι, μηδ' ἁπλῶς βλέπειν τὸ καθ' αὑτὸν καὶ ἃ καθ' αὑτὸν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει, τούτων δ' οὐδέν ἐστιν ἁμάρτημα;

Quod vires & facultates non bene inſtitutis non ſint ſalutares.

"Οτι αἱ δυνάμεις τῆς ἀπαιδεύτους οὐκ ὠφέλειαι.

CAP. VIII.

QUot modis ea quæ parem inter ſe vim habent, mutari poſſunt: totidem modis etiam epichirematum & enthymematum genera in diſſerendo mutari poſſunt, hoc ferè modo: Si mutuatus es, & non reddidiſti, debes mihi pecuniam. Nonne cùm mutuatus ſis, & non reddideris, pecuniam mihi debes? & hoc dextrè facere, nullius magis eſt quàm philoſophi. Nam ſi imperfecta ratiocinatio eſt enthymema: eum qui in ratiocinatione perfecta eſt exercitatus, conſtat nihilominus in imperfecta quoque ſuo munere poſſe fungi. Cur ergò non & noſmetipſos, & alios hoc modo exercemus? Nam nunc quidem, etſi in his non exercemur, neque à cura morum, per me quidem, avellimur: tamen virtute nihilo reddimur auctiores. Quid ergò exſpectandum, ſi & iſtam occupationem, adjunxerimus? præſertim cùm ea nos à rebus magis neceſſariis non modò abſtractura ſit, ſed & arrogantiæ & inſolentiæ occaſio non parva indè acceſſura. Magna enim vis eſt argumentandi ac dicendi probabiliter; eóq; major ſi exercitatione diuturnâ acuatur, & bella quædam verborum ſpecies adjungatur. Nam in univer-

ΚΕΦ. ιʹ.

ΚΑΘ' ὅσους τρόπους μεταλαμβάνειν ὅτι τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις, τοσοῦτοι καὶ τὰ εἴδη τῆς ἐπιχειρημάτων τε καὶ ἐνθυμημάτων τῆς ἐν τοῖς λόγοις ἕξεσι μεταλαμβάνειν, οἷον φέρε τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ δανείσω, καὶ μὴ ἀποδῶναι, ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. οὐκοῦν ἐδανείσω μέν, καὶ οὐκ ἀποδῶναι, οὐ μὴν ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. καὶ τοῦτο οὐδενὶ μᾶλλον προσήκει, ἢ τῷ φιλοσόφῳ, ἐμπείρως πιεῖν. εἰ γὰρ ἀτελὴς συλλογισμός ὅτι τὸ ἐνθύμημα, δῆλον ὅτι ὁ περὶ τὸν τέλειον συλλογισμὸν γεγυμνασμένος, τοῦτος ἂν ἱκανὸς εἴη, καὶ πρὸς τὸν ἀτελῆ οὐδὲν ἧττον. τί ποτ' οὖν οὐ γυμνάζομεν αὐτούς τε καὶ ἀλλήλους τὸν τρόπον τοῦτον; ὅτι νῦν, καί τοι μὴ γυμναζόμενοι περὶ ταῦτα, μὴ δ' ὑπὸ τῆς ἀπιμελείας τοῦ ἤθους γοῦν γε ἐμοῦ παραπομένου, ὅμως οὐδὲν ἐπιδιδόμεν εἰς καλοκἀγαθίαν. τί οὖν χεὶ προσδοκᾶν, εἰ καὶ ταύτῃ πῆ ἀσχολίαν προσλάβοιμεν· καὶ μάλιστ' ὅτι οὐ μόνον ἀσχολία τις ἀπὸ τῆς ἀναλκαιοτέρων αὐτῇ προσγένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὀλισθήσεως ἀφορμή, καὶ τύφου, οὐχ ἧττον τυχόντα. μεγάλη γάρ ὀστις δυναμις ἡ ἐπιχειρηματικὴ καὶ πιθανολογική, καὶ μάλιστ' εἰ τύχοι γυμνασίας ἐπιπλέον, καί τινα καὶ εὐπρέπειαν ἀπὸ τῆς ὀνομάτων προσλάβοι. ὅτι καὶ ἐν τῷ καθόλου

λου πᾶσα δύναμις ἐπισφαλὴς τοῖς ἀπαιδεύτοις καὶ ἀδυνάτοις φερόμενον, πρὸς τὸ ἐπάραι καὶ χαυνῶσαι ἐπ' αὐτῇ. ποία γὰρ ἂν τις ἔτι μηχανὴ, πεῖσαι τὸν νέον τὸν ἐν τούτοις διαφέροντα, ὅτι οὐ δεῖ προσθήκην αὐτὸν ἐκείνων γενέσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῷ προσθεῖναι; οὐχὶ ὁ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ ἀπατήσας, ἐπηρμένος ἡμῖν καὶ πεφυσημένος περιπατεῖ, μηδ' ἀνεχόμενος ἄν τις ἅπτηταί τι αὐτοῦ, ὑπομιμήσκων τίνος ὑπολελειμμένος, τῆς ἐκκλησίας; Τί γὰρ Πλάτων, φιλόσοφος οὐκ ἦν; Ἱπποκράτης γὰρ ἰατρὸς οὐκ ἦν; ἀλλ' ὁρᾷς, πῶς φράζει Ἱπποκράτης; μή τι γὰρ Ἱπποκράτης ὅτῳ φράζει καλὸν ἰατρός ὄζει; τί γὰρ μιγνύεις πράγματα, ἄλλως ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀνθρώπων σωφρονίσας; εἰ δὲ καλὸς ἦν Πλάτων, καὶ ἰσχυρὸς, ἔδει κἀμὲ καθήμενον ἐκπονεῖν, ἵνα καλὸς γένωμαι, ἢ ἵνα ἰσχυρός; ὡς τοῦτο ἀναγκαῖον πρὸς φιλοσοφίαν, ἐπεί τις φιλόσοφος, ἅμα καὶ καλὸς ἦν, καὶ φιλόσοφος. ὑθέλεις αἰδήνεως, καὶ διακεῖναι, καὶ τί οἱ ἄνθρωποι γίνονται φιλόσοφοι, καὶ τίνα ἄλλως αὐτοῖς πάρεστιν; ἄγε εἰ δ' ἐγὼ φιλόσοφος ἤμην, ἔδει ὑμᾶς καὶ χωλὰς ἡγεῖσθαι; τί οὖν; ἀναιρῶ τὰς δυνάμεις ταύτας; μὴ γένοιτο· οὐδὲ γὰρ τὴν ὄρεξιν. ὅμως δ', ἂν μὲ σωφρονῇ, τί ὄζειν ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου; οὐκ ἔχω σοι ἄλλο εἰπεῖν, ἢ ὅτι ποιὰ προαίρεσις φαντασιῶν.

sum, quælibet facultas hominibus indoctis & infirmis magnum affert periculum, nè propter illam efferantur & insoleſcant. Nam quâ ratione adoleſcenti his rebus præſtanti, perſuaderi jam poterit, non ipſum illis facultatibus, ſed illas ipſi additamenti vice eſſe oportere? An non diſputationibus his omnibus conculcatis, elatus & inflatus nobis obambulabit, neque feret eum qui admonere inſtituat, quid ei deſit, quò deflexerit? Quid ergò? Plato philoſophus non fuit? Hippocrates medicus non fuit? at vides ut dicat Hippocrates? nunquid ergò Hippocrates ſic dicit, quatenus medicus eſt? Quid ergò res inaniter miſces, in iiſdem hominibus conjunctas? Quòd ſi formoſus fuit Plato, & robuſtus: mihi quoque per otium elaborandum fuit, ſcilicet ut formoſus, aut etiam robuſtus evaderem? quaſi id ad philoſophiam neceſſariò requiratur, cùm quidam philoſophus ſimul & formoſus fuerit. Non diſcernes atque animadvertes, quâ ratione homines fiant philoſophi, & quæ res aliàs iis inſint? Agè verò, ſi ego philoſophus eſſem: vósne etiam claudos fieri oporteret? Quid ergò? everto facultates iſtas? Abſit; neque enim videndi facultatem everto. Sed tamen ſi me roges, quod ſit hominis bonum: aliud non habebo quod dicam, niſi certum quoddam viſorum inſtitutum.

Quo pacto à cognatione quæ cum Deo nobis intercedit, progressio ad reliqua possit fieri.

CAP. IX.

SI vera sunt quæ de cognatione Dei & hominum dicuntur à sapientibus: quid aliud est hominibus reliquum, nisi Socraticum illud, ut nemo interrogatus cujas sit, se Athenien-sem aut Corinthium esse respondeat, sed mundanum. Cur enim te Athenien-sem esse dicis? ac non potiùs ex illo duntaxat angulo ortum, in quem projectum fuit tuum cùm nasceretur corpusculum? Nonne constat, nomen Athenien-sis & Corinthii te tibi assumere ab eo loco, cujus major est autoritas: quique non solùm illum angulum totámque domum tuam continet, sed omnino illud etiam spatium, unde majorum tuorum genus ad te propagatum est? Qui igitur mundi administrationem scrutatus, cognôrit, illud opificium maximum & summum, in se continere omnia, quod ex hominibus & Deo constat: à quo semina delapsa sunt, non tantùm in patrem tuum aut avum, sed cùm in uni versa quæ in terris generantur & nascuntur; tum verò præcipuè in ea quæ ratione sunt prædita: eò quòd natura ità fert, ut ea sola divinæ consuetudinis societatem, ratione & mente sint adepta: cur te nolis dicere mundanum? cur non Dei filium? cur quicquam timeas rerum humanarum? Nam cùm Cæsaris cognatio, aut alterius alicujus Romanorum procerum, satìs virium habeat, ut in tuto & sine contemptu

Πῶς ἀπὸ τῆς συγγενείας ἡμᾶς ἔχει τῷ θεῷ, ἐπελθοί ἄν τις ἐπὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦ. θ'.

Εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ τὰ περὶ τῆς συγγενείας τῆς θεοῦ καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον ποδαπός ἐστιν, εἰπεῖν ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι κόσμιος; διατί δὲ λέγεις Ἀθηναῖον εἶναι σεαυτὸν, ἀπὸ δὲ ἐξ ἐκείνης μόνον τῆς γωνίας, εἰς ἣν ἐρρίφθη τὸ γυναῖόν σε τὸ σωμάτιον; ἢ δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου, καὶ περιέχοντος οὐ μόνον αὐτὴν ἐκείνην τὴν γωνίαν καὶ ὅλην σε τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ὅθεν σὸν τὸ γένος τῶν προγόνων εἰς σε κατελήλυθεν, ἐντεῦθεν πόθεν καλεῖς σεαυτὸν Ἀθηναῖον καὶ Κορίνθιον. ὁ τοίνυν τῇ διοικήσει τοῦ κόσμου παρηκολουθηκὼς, καὶ μεμαθηκὼς, ὅτι τὸ μέγιστον καὶ κυριώτατον καὶ περιεκτικώτατον πάντων τοῦτό ἐστι τὸ σύστημα τὸ ἀνθρώπων καὶ θεῶν, ἀπ' ἐκείνων δὲ τὰ σπέρματα καταπέπωκεν οὐκ εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν μόνον, οὐδ' εἰς τὸν πάππον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα μὲν τὰ ἐπὶ γῆς γονιμώτατά τε καὶ φυόμενα, προσηκειωμένους δ' εἰς τὰ λογικὰ (ὅτι κοινωνεῖν μόνον ταῦτα πέφυκε τῷ θεῷ τῆς συναναστροφῆς καὶ πίστεως ἕνεκεν ἐπιπεπλεγμένα) διατί μὴ καὶ πάντες ἐσμὲν τοῦ αὐτοῦ κόσμου; διατί οὐχὶ καὶ υἱοὶ τοῦ θεοῦ; διατί δὲ φοβηθησόμεθά τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα ἡ συγγένεια, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν μέγα δυναμένων ἐν Ῥώμῃ, ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ δ' ἀγωνίας, καὶ

καὶ ἀκαταφρονήτως, καὶ ἀδούλωτος μηδ' ὅτιοῦν· τὸ δὲ τὸν θεὸν ποιητὴν ἔχειν, καὶ πατέρα, καὶ κηδεμόνα, ἀκέτι ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; καὶ πόθεν φάγω, φησὶ, μηδὲν ἔχων; καὶ πῶς οἱ δοῦλοι, πῶς οἱ δραπέται, τίνι πεποιθότες ἐκεῖνοι, ἀπαλλάττονται τῶν δεσποτῶν; τοῖς ἀγροῖς, ἢ τοῖς οἰκέταις, ἢ τοῖς ἀργυρώμασιν; οὐδενὶ, ἀλλ' ἑαυτοῖς. καὶ ὅμως οὐκ ὀπλείπουσιν αὐτοῦ τροφάς. τὸν δὲ φιλόσοφον ἡμῖν δεῖσει, ἄλλοις θαῤῥεῖν, καὶ ἐπαναπαύεσθαι ἀποδημεῖν, καὶ μὴ ὀπιμελεῖσθαι αὐτὸν αὐτοῦ; καὶ τῶν θείων τῶν ἀλόγων ἕξει χείρονα καὶ δειλότερον; ὧν ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ἀρκέμενον, ὅτε τροφῆς ἀπορεῖ τῆς οἰκείας, ὅτε διεξαγωγῆς τῆς καθ' ἑαυτὸ καὶ κατὰ φύσιν; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι ἔδει καθῆσθαι τὸν πρεσβύτερον ἐνταῦθα, ὑπὲρ τούτου μηχανώμενον ὅπως μὴ ταπεινοφρονήσετε, μηδὲ ταπεινὰς μηδ' ἀχρείους τινὰς διαλογισμὰς διαλογιεῖσθε αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν· ἀλλὰ μή τινες ἐμπέπλωσι τοιοῦτοι νέοι, οἱ συγγόνους τοῦ πρὸς τοὺς θεοὺς συγγένειαν, καὶ ὅτι δεσμά τινα ταῦτα περιφερόμεθα, τὸ σῶμα καὶ τοῦ κλῆσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσα τούτων ἕνεκα ἀναγκαῖα ἡμῖν γίνεται εἰς οἰκονομίαν καὶ ἀναστροφὴν τοῦ ἐν τῷ βίῳ, ὡς βάρη τινὰ καὶ ἀνιαρὰ καὶ ἄχρηστα ἀπορρίψαι θέλωσι, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς συγγενεῖς. καὶ τοῦτον ἔδει τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι τὸν διδάσκαλον ὑμῶν καὶ παιδαγωγὸν, εἴ τις ἄρα ἦν. ὑμᾶς μὲν ἔρχεσθαι λέγοντας, Ἐπίκτητε, ἀκέλι ἀνεχόμεθα μὴ τοῦ σωμαΐου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες καὶ πλίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες καὶ καθαίροντες,

vivere poſſimus, ſinéque omni metu: Deum habere autorem, & patrem, & curatorem, id verò nos triſtitiâ metúque liberare non poterit? At unde comedam, inquit, cùm nihil habeam? quomodo ſervi, quomodo fugitivi, quâ illi re freti recedunt à dominis? num agris, aut ſervis, aut pecuniæ copiis? nullâ aliâ re, niſi ſemetipſis. Et tamen non deeſt eis victus. Philoſophum autem opportebit ſcilicet aliis fretum & acquieſcentem, proficiſci peregrè, neque ipſum ſui gerere curam, & brutis animantibus eſſe deteriorem & & timidiorem: quorum ſingula ſemetipſis contenta, neque victu ſuo carent, neque vitæ ratione, accommodatâ naturæ ſuæ & conſentaneâ? Ego quidem cenſeo, natu grandiori ſedendum hîc eſſe, non id agenti, ut nè humilibus ſitis animis, aut abjectis & ſordidis cogitationibus occupati de vobis ipſis: ſed nè qui tales exſiſtant adoleſcentuli, qui cognatione deorum agnita, quique intelligentes, nos vinculis quibuſdam conſtrictos eſſe corporis hujus, & poſſeſſionis quàm corpus requirit, earúmque rerum quæ propterea nobis ad conſtituendam rem familiarem & vitæ conſuetudinem neceſſariæ ſunt: iſta ut onera quædam, & moleſtia, & inutilia abjicere cupiant, & ad cognatos ſuos proficiſci: Hoc certamen magiſtro veſtro & præceptori, ſi quis eſſet, decertandum fuit, ut vos quidem adeſſetis, dicentes, Epictete, nos corpuſculi hujus vincula tolerare diutiùs non poſſumus, ut ſimus cibum potúmque dando, & quietem præbendo, eóque repurgando occupati: & pro-

pter

pter ipſum, aliis atque aliis nos accommodemus. Nonne hæc indifferentia ſunt, & nihil ad nos attinent? Nonne mors mala non eſt? Nonne cognatione Deos attingimus, atque indè venimus? Sine nos illùc redire, unde venimus. Sine tandem liberari nos compedibus his, quibus conſtricti & onerati ſumus. Hîc latrones & fures & judicia ſunt, & quos tyrannos vocant, qui ſibi poteſtatis aliquid in nos aſſumunt propter corpuſculum hoc, ejúsq; poſſeſſiones. Sine oſtendamus eis, nihil habere eos poteſtatis. Mihi verò dicendum erat: Homines, Deum exſpectate, cùm ille ſignificârit, & vobis muneris iſtius vacationem dederit, tunc ad eum revertimini. Nunc verò æquo animo tuemini ſtationem iſtam, vobis ab eo attributam. Exiguum profectò tempus eſt habitationis hujus, & ſic affectis minimè grave. Nam quis jam tyrannus, qui fures, quæ judicia terrorem incutient iis qui corpus ejúsque poſſeſſiones ità nihili faciunt? Manete: nè inconſideratè diſcedite. Hoc modo præceptori tractandi erant adoleſcentes ingenioſi. Nunc verò quid fit? mortuus eſt præceptor: mortui eſtis & vos. Cùm hodie paſti fueritis, ſederis plorantes, quidnam cras ſitis eſuri? Mancipium, ſi habueris, habebis: ſi non habueris, excedes è vita. Aperta eſt janua. Quid luges? Ubi jam locus eſt lacrymis? quæ jam eſt aſſentationis occaſio? quidnam alter alteri invidebit? Quamobrem locupletes admirabitur aut in poteſtate conſtitutos? præſertim ſi & robuſti ſint, & iracundi. Quid enim

ἔτα δι' αὐτὸ συμπεφερόμενοι τοῖσδε κὴ τοῖσδε. ὃκ ἀδιάφορα ταῦτα, κὴ ὄδὲν πρὸς ὑμᾶς; κὴ ὃ δύνατ' ὁ κακὸς, κὴ συγγυεῖς τινες τῷ θεῷ ἐσμὲν, κἀκεῖθεν ἐληλύθαμεν. ἄφες ὑμᾶς ἀπελθεῖν, ὅθεν ἐληλύθαμεν. ἄφες λυθῆναί ποτε τῆς δεσμῆς τούτων, τῆς ἐξηρτημένων κὴ βαρύντων. ἐνταῦθα λῃσταὶ, κὴ κλέπται, κὴ δικασήρια, κὴ οἱ καλούμενοι τύραννοι, δοκοῦντές τινα ἐφ' ἡμῖν ἐξουσίαν, διὰ τὸ σωμάτιον κὴ τὰ τούτου κλήματα. ἄφες, δείξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδενὸς ἔχουσιν ἐξουσίαν. ἐμὲ δ' ἐν τῷ λέγειν, ὅτι ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν θεὸν, ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ κὴ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότ' ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν. ὑπὸ τῷ παρόντι ἀνάγκαδε ἐνοικοῦντες ταύτῃ τῇ χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν. ὀλίγος ἄρα χρόνος ἐστὶν ὁ τῆς οἰκήσεως, κὴ ῥᾴδιος τοῖς ἄτω διακειμένοις. τοῖος γὰρ ἔτι τύραννος, ἢ τοῖος κλέπτης, ἢ τοῖα δικασήρια φοβερὰ, τοῖς ἄτως παρ' ἓν πεποιημένοις τὸ σῶμα, κὴ τὰ τούτου κλήματα; μείνατε, μὴ ἀλογίστως ἀπέλθητε· τοιοῦτόν τι ἔδει γίνεσθαι παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς τῶν νέων· νῦν δὲ τί γίνεται, νεκρὸς μὲν ὁ παιδαγωγὸς, νεκροὶ δ' ὑμεῖς. ὅτι χορτασθέντες σήμερον, κάθησθε κλαίοντες, ὦδε τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε. ἀνδρεῖον πρᾶγμα, ἂν χρῇς, ἐξῆς· ἂν μὴ χρῇς, ἐξελεύσῃ. ὕοικε· ἢ θύρα. τί περιβλέπεις; ποῦ ἔτι τόπος δακρύοις; τίς ἔτι κολακείας ἀφορμή; διὰ τί ἄλλος ἄλλῳ φθονήσει; διὰ τί πολλὰ κεκτημένους θαυμάσει, ἢ τοὺς ἐν δυνάμει τεταγμένους, μᾶλλον δ' ἂν κὴ ἰσχυροὶ

ὦσι

ὅσα καὶ ὀργίλοι; τί γὰρ ἡμῖν ποιήσουσιν; ἃ δύανται ποιῆσαι. τούτων οὐκ ἐπιτρεψόμεθα, ὧν ἡμῖν μέλει, ταῦτα ἃ δύανται. τίς οὖν ἔτι ἄρξει τοῦ οὕτω διακειμένου; πῶς Σωκράτης εἶχε πρὸς ταῦτα; πῶς ἄλλος, ἢ ὡς ἔδει τὸν πεπεισμένον ὅτι ἐστὶ τῶν θεῶν συγγενής; ἂν μοι λέγητε, φησὶ, νῦν, ὅτι ἀφίεμαί σε ἐπὶ τούτοις, ὅπως μηκέτι διαλέξῃ τούτοις τοὺς λόγους οὓς μέχρι νῦν διελέγου, μηδὲ παρενοχλήσῃς ἡμῖν τοῖς νέοις, μηδὲ τοῖς γέρουσιν· ἀποκρινοῦμαι, ὅτι γελοῖοί ἐστε· οἵτινες ἀξιοῦτε, εἰ μή με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινα τάξιν, ὅτι δεῖ με τηρεῖν αὐτόν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν· εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατέταξε, ταύτην δ' ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος τῆς ἀληθείας συγγενὴς τῶν θεῶν. ἡμεῖς δ' ὡς κοιλίαι, ὡς ἔντερα, ὡς αἰδοῖα, οὕτω πρὸς αὐτὸν διανοούμεθα, ὅτι φοβούμεθα, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν, τοὺς εἰς ταῦτα συνεργεῖν δυναμένους κολακεύομεν, τοὺς αὐτοὺς τούτους δεδοίκαμεν. ἐμέ τις ἠξίωσεν ὑπὲρ αὐτοῦ γράψαι εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς ἐδόκει τοῖς πολλοῖς ἠτυχηκὼς, καὶ πρότερον μὲν ἔνδοξος ὢν καὶ πλούσιος, ὕστερον δ' ἐκπεπτωκὼς ἁπάντων καὶ διάγων ἐν αἰσχύνῃ. κἀγὼ ἔγραψα ὑπὲρ αὐτοῦ ταπεινῶς. ὃ δ' ἀναγνοὺς πάλιν ἐπεστόλιζε, ἀπέδωκέ μοι αὐτάς, καὶ ἔφη, ὅτι ἐγὼ βουληθείην τι ὑπό σου ἥδιον, καὶ ἐλεηθῆναι· κακὸν δέ μοι οὐδέν ἐστιν. οὕτω καὶ Ῥῆγος πανηγύρεως μὲ εἰώθει λέγειν· συμβέβηκέ σοι τοῦτο καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ

nobis facient? quæ facere poterunt. Ea quæ curæ nobis sunt, eis non permittemus. in ea enim nihil possunt. Quis igitur jam imperabit homini sic affecto? Quomodo Socrates erga hæc animatus fuit? nonne sic, ut eum decebat, qui se Deorum cognatum esse persuasum haberet? Si mihi (inquit) nunc dicatis, Ea conditione te dimittimus, ut missas facias disputationes istas, quibus hactenus usus es, neque vel adolescentibus vel senibus nostris sis molestus: respondebo, Ridiculos esse vos, qui quidem censeatis, si me vester Imperator aliqua in statione collocâsset, eam mihi servandam & tuendam esse, & mille potiùs mortes oppetendas quàm eam deserendam. Cùm autem Deus quendam mihi locum vitæque degendæ rationem attribuerit: eam esse mihi relinquendam. Hoc demum est hominem esse deorum cognatum. At nos non secus ac si ventres aut intestina aut pudenda essemus, sic de nobis ipsis cogitamus: quippe qui & metuamus, & cupiamus; & iis quorum opera consequi hæc possimus, adulemur, eosdémque formidemus. Quidam à me petiit, ut suâ causâ Romam scriberem, ut vulgò putabatur, adversâ fortunâ usus: cùm priùs & illustris fuisset, & dives, pòst autem his omnibus amissis, hîc degeret. Ego scripsi pro eo humiliter. At ille, literis, cùm eas legisset, mihi redditis: Adjumenti aliquid, inquit, non commiserationem à te petii. mihi enim nihil accidit mali. Sic Rufus, tentandi mei causa, dicere solebat: Hoc & illud à domino in te con-

conferetur. Me autem ei reſpondente, Ea humana eſſe: Quid ergò, inquit, ab illo petam, cùm à te accipere poſſim? Nam qui id quod à ſeſe habet, ab alio ſumit: is omnino vanus eſt, atque ineptus. Ego igitur, cùm magnum & generoſum animum à me ipſo poſſim petere, agrum à te ſumam, & argentum, aut magiſtratum aliquem? Abſit. Non adeò neſcius ero poſſeſſionum mearum. Sed ſi quis timidus fuerit, & abjectus: pro eo quid aliud, quàm velut pro mortuo literæ ſunt ſcribendæ? hoc modo: Iſtius cadaver donato nobis, & ſextarium diluti ſanguinis. Talis enim revera cadaver eſt, & ſanguinis ſextarius, præterea nihil. Nam ſi quid ampliùs eſſet, alium alteri calamitatis non eſſe cauſam animadverteret.

δεσπότης. κἀμοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινομένου, ὅτι ἀνθρώπινα τί ἐστιν, ἔφη, ἐκεῖνον παρακαλῶ, παρ' οὗ σὲ αὐτὰ λαβεῖν δύναται. τὸ γὰρ ὂν ἕτερος ὁ ἐξ αὐτοῦ τις ἔχει, ἄθλιός τις καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. ἐγὼ δ' ἂν ἔχων ἐξ ἐμαυτοῦ λαβεῖν τὸ μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, ἀγρὸν παρὰ σοῦ λάβω, καὶ ἀργύριον, ἢ ἀρχήν τινα; μὴ γένοιτο· οὐκ ἄπορος ἀναίδην ἔσομαι τῶν ἐμῶν κτημάτων. ἀλλ' ὅταν τις ἢ δειλὸς καὶ ταπεινὸς, ὑπὲρ τούτου τί ἄλλο, ἢ ἀνάγκη γράφειν ὑπομνήματα, ὡς ὑπὲρ νεκροῦ. τὸ σῶμα ἡμῖν χάρισαι τοῦτο δεῖνος, καὶ ξέσιν αἵματος. τὸ γὰρ ὄντως σῶμα ὁ τοιοῦτός ἐστι, καὶ ξέσις αἵματος πλέον δ' οὐδέν. εἰ δ' ἦν πλέον τι, ἠδήνει ἄν, ὅπως ἄλλος δι' ἄλλον οὐ δυσχερῆ.

Ad eos qui Romæ honoribus inſerviunt.

Πρὸς τοὺς περὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ προαγωγὰς ἐσπουδακότας.

CAP. X.

SI tanta contentione nos ad officium noſtrum compararemus, quantâ Romani ſenes in ſua ſtudia incumbunt: fortaſſis & ipſi aliquid promoveremus. Novi ego hominem me natu majorem, nunc etiam Romæ annonæ præfectum. Qui cùm hâc iter habuiſſet, ab exilio rediens, quæ nam is mihi dixit? ut priorem ſuam vitam exagitavit? quæ de reliquo vitæ curſu fuit pollicitus? Se ubi illuc perveniſſet, nihil aliud operam daturum, niſi ut reliquum ætatis tranquillè citráque perturbationem exigeret. Nam quantulum, inquit, adhuc vitæ mihi eſt reliquum? Ego verò ei dixi, non ità eſſe facturum: ſed cùm primum vel olfeciſ-

ΚΕΦ. ι'.

ΕΙ ὅπως σφοδρῶς σπευδόμεθα περὶ τὸ ἔργον τὸ ἑαυτῶν, ὡς οἱ ἐν Ῥώμῃ γέροντες περὶ τὰ ἐπουδάκασι, τάχα ἄν τι ἠνύομεν καὶ αὐτοί. οἶδα ἐγὼ πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἐμοῦ, καὶ νῦν ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄντα ἐν Ῥώμῃ, ὅτε ταύτην παρῆλθε ἀπὸ τῆς φυγῆς ἀναστρέφων, τί εἶπέ μοι, καταλέγων τὸν πρότερον ἑαυτοῦ βίον; καὶ περὶ τοῦ ἐξῆς ἐπαγγελλόμενος, ὅτι ἄλλο οὐδὲν ἀναβὰς ποιήσειεν, ἢ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ διεξαγαγεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. ποσὸν γάρ ἐστιν ἐμοὶ τὸ λοιπόν; κἀγὼ ἔλεγον αὐτῷ, ὅτι οὐ ποιήσεις· ἀλλ'

ὀσφρανθεὶς

ὀσφραν θεὶς μόνον τῆς Ῥώμης, ἀπάντων τούτων ἐπλήσθη. ἂν δὴ καὶ εἰς αὐλὴν παρελθὼν τις δίδωται, ὅπως χαίρων, καὶ τῷ θεῷ εὐχαριστῶν ἥξεται. ἂν μ' ἔρῃς, φησὶ, Ἐπίκτητε, τὸν ἕτερον πόδα εἰς τὴν αὐλὴν πεθέντα, ὁ βέλτιστε ὑπολάμβανε. νυνὶ δὲ τί ἐποίησε; πεῖν ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀπολύσασθαι αὐτῷ παρὰ Καίσαρος πναχίδες. ὁ δὲ λαβὼν, πάντων ἐκείνων ἐξελάθετο, καὶ λοιπὸν ἓν ἐξ ἑνὸς ἐπισπᾶται. ἤθελον αὐτὸν νυνὶ παρασὰς ὑπομνῆσαι τῶν λόγων, ὡς ἔλεγε παρερχόμενος, καὶ εἰπεῖν, ὅτι πόσῳ ἐγὼ κομψότερος μάντις εἰμί; τί ἂν ἐγὼ λέγω; ὅτι ἀθρακλίον ὄφι τὸ ζῷον, μὴ γένοιτο. ἀλλὰ διατί ἡμεῖς καὶ ἐσμὲν θρακλικοί; ἐνθὺς ἐγὼ θεωρῶν ὅταν ἡμέρα γένηται, μικρὰ ὑπομιμνήσκομαι, τίνα ἐπαναλνῶναί με δεῖ. εἶτα ἐνθὺς ἐμαυτῷ, τί δέ μοι καὶ μέλει πῶς ὁ δεῖνα ἀναλνῷ; θεωρῶν ὄφι, ἵνα ἐγὼ κοιμηθῶ. καί τοι τί ὅμοιον τὰ ἐκείνων θεωρήματα τοῖς ἡμετέροις; ἂν ἐπισκῆτε τί ἐκεῖνοι ποιοῦσιν, αἰδεσθήσεσθε. τί δ' ἄλλο, ἢ ὅλην τὴν ἡμέραν ψηφίζουσι, συζητοῦσι, συμβουλεύουσι περὶ σιτείας, περὶ ἀγελίδος, περὶ τῶν θεωρικῶν τούτων. ὅμοιον δὴ ὄφι, ἐντυξίδιον παρὰ τὸν Χρυσίππου ἐπισκέψασθαί τίς ὄφι ἡ τοῦ κόσμου διοίκησις, καὶ πίαν τινὰ χώραν ἐν αὐτῇ ἔχει τὸ λογικὸν ζῷον· ἐπισκέψαι δὲ καὶ τίς εἶ σύ, καὶ ποῖόν τί σε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν; ταῦτα ἐκείνοις ὅμοιά ὄφι; ἀλλ' ὁμοίας ἀσθῆς χρείαν ἐ-

set Romam, fore ut exciderent ei hæc omnia. Quòd si quis ei in aulam patuerit aditus: eum lætantem & gratias Deo agentem accursurum. At ille: Si me (inquit) Epictete, altero pede aulam ingressum videris: quidvis de me existimato. Nunc ergò quid fecit? priusquam Romam intrâsset, tabellæ Cæsarianæ obviàm ei sunt missæ: quibus acceptis, verborũ illorum omnium est oblitus, & jam negotium aliud ex alio sibi accumulavit. Equidem vellem ei in memoriam revocare verba coram, quæ præteriens fecerat: & dicere, Quanto ego sum præstantior vates? quid ergò ego jubeo? ignavũ esse animal? Nequaquam. Sed cur nos non sumus actuosi? Nam ut alios taceam, ego ubi diluxit, obiter recordor, quænam mihi ad audiendam prælectionem necessaria, legenda sint? paulò pòst statim ipse mecum: Quid verò ad me attinet, quemadmodum ille legat? hoc primum est, ut ego dormiam. Enimvero quid res nostræ illorúmque habent simile? Si consideraveritis quid illi agant, intelligetis. Quid aliud, nisi totum diem rationes subducunt, conferunt, deliberant de frumento, de agello, de hujusmodi nonnullis commodis. Nunquid ista inter sese similia sunt, petitionem hujusmodi legere: Oro te, ut me frumentum exportare sinas: &, oro te ut apud Chrysippum consideres, quæ sit mundi gubernatio? & quem in eo locum teneat rationis particeps animal? Considera porrò & tu quis sis? & cujusmodi sit bonum ac malum tuum? Hæccine illis similia sunt? hæc simile studium requirunt? Num

æquè

æquè turpe eſt hæc atque illa negligere? Quid ergó? nósne ſoli ignavi ſumus & oſcitamus? non, ſed vos adoleſcentes magis etiam, & priùs quàm nos. nam nos ſenes, cùm ludentes videmus adoleſcentes, & ipſi quadam colludendi cupiditate incitamur. Multò igitur magis, ſi vos viderem excitatos: & ipſe fierem ad res ſerias alacrior.

χρηται, ἀλλ' ὡσαύτως ἀμελεῖν αἰσχρὸν τούτων κἀκείνων; τί οὖν, ἡμεῖς μόνοι ῥαθυμοῦμεν καὶ νυσταζομεν; ἢ, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὑμεῖς οἱ νέοι. ἐπεί τοι καὶ ἡμεῖς οἱ γέροντες, ὅταν παίζοντας ὁρῶμεν νέους, συμπροθυμούμεθα καὶ αὐτοὶ συμπαίζειν. πολὺ δ' ἂν πλέον, εἰ ἐώρων ἀλεξιπερμώνας, καὶ συμπροθυμηθείημεν ἄν, συναναδάζειν καὶ αὐτός.

De caritate, ſeu pietate in ſuos.

CAP. XI.

CUm autem quidam ex proceribus ad eum veniſſet, atque ei privata ſua negotia expoſuiſſet: illud etiam quæſivit, an uxor ei eſſet, ac liberi? quos cùm is ſibi eſſe reſpondiſſet: interrogare perrexit. Ut res illa ſuccederet? Miſerè, inquit. tum ille: Quo pacto? nec enim ſcilicet ea de cauſa matrimonia contrahunt homines, liberósque procreant, ut miſeri ſint: ſed eo potiùs, ut felices. At ego, inquit, adeò ſum miſer, & lenis erga liberos, ut nuper ægrotante filia, cùm periclitari videretur, nè adeſſe quidem illi ægrotanti voluerim: ſed me ſubduxerim, quoad mihi quidam nuntiavit, eam bene ſe habere. Quid ergó? rectè iſta te feciſſe putas? Naturæ, inquit, convenienter. Enimvero illud tu mihi perſuadeto, inquit, cur naturæ convenienter? Et ego tibi perſuadebo, quicquid ſecundùm naturam fiat, id rectè fieri. Hoc, inquit, pacto omnes, aut certè plerique patres affecti ſumus. Neque ego repugno inquit, tibi, quin iſta fiant. illud autem à nobis ambigitur, an rectè fiant? Nam iſta quidem ratione dicendum erit, etiam

Περὶ φιλοστοργίας.

ΚΕΦ. ια'.

Ἀφικομένου δέ τινος πρὸς αὐτὸν ἧς ἐν τέλει, πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τὰ ὑπὲρ μέρους, ἠρώτησεν εἰ καὶ τέκνα εἴη αὐτῷ, καὶ γυνή; τοῦ δ' ὁμολογήσαντος, προσεπύθετο, πῶς τι ἂν χρὴ τὸ πρᾶγμα; ἀθλίως, ἔφη. καὶ ὅς· πῦρ τέρπον; ἡ γὰρ δὴ τούτου ἕνεκα γαμοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ παιδοποιοῦνται, ὅπως ἀθλιοι ὦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως εὐδαίμονες. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὅτως ἀθλίως ἔχω πρὸς τὰ παιδάρια, ὥστε πρώην νοσοῦντός μου τοῦ θυγατρίου, δόξαντος κινδυνεύειν, οὐκ ἠθέλησα ἐγὼ παρεῖναι αὐτῷ νοσοῦντι· φυγὼν δ' ἀπῆλθον, ἕως ἄρτι μέ τις ἀπήγγειλε μοι ὅτι ἔχει καλῶς. τί οὖν; ὀρθῶς φαίνῃ σαυτῷ ταῦτα πεποιηκέναι; φυσικῶς, ἔφη. ἀλλὰ μοὶ τοῦτό με πεῖσον, ἔφη, σὺ δὲ τί φυσικῶς· καὶ ἐγώ σε πείσω, ὅτι πᾶν τὸ κατὰ φύσιν γινόμενον, ὀρθῶς γίνεται· τοῦτο, ἔφη, πάντες ἢ ὅτι γε πλεῖστοι πατέρες πάσχομεν. ἀλλ' ἐγώ σοι ἀντιλέγω, ἔφη, ὅτι οὐ γίνεται. τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἡμῖν ἐκεῖνό ἐστιν, εἰ ὀρθῶς. ἐπεὶ τόγε ἕνεκα καὶ τὰ φύματα δεῖ

λέγειν ἐπ' ἀγαθῷ γίνεσθαι τὸ σώματος, ὅτι γίνεται· καὶ ἁπλῶς τὸ ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ φύσιν, ὅτι πάντες θεοῦ, ἢ ὅτιγε πλεῖστοι, ἁμαρτάνομεν. δεῖξον οὖν μοι σὺ, πῶς κατὰ φύσιν ἔστιν. ἐὰν δύνωμαι, ἔφη. ἀλλὰ σύ μοι μᾶλλον δεῖξον, πῶς οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, ἐὰν ὀρθῶς γίνεσθαι. καὶ ὅς· ἀλλ' εἰ ἐζητοῦμεν, ἔφη, περὶ λευκῶν καὶ μελάνων, ποῖον ἂν κριτήριον παρεκαλοῦμεν πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν; τὸν ὁραῖον, ἔφη. τί δ' εἰ περὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν καὶ μαλακῶν, ποῖον τι; τὸν ἁφήν· οὐκοῦν ἐπειδὴ περὶ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τῶν ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς γινομένων ἀμφισβητοῦμεν, ποῖον θέλεις κριτήριον παραλάβωμεν; οὐκ οἶδ', ἔφη. καὶ μὴν τῶν μὲν χρωμάτων καὶ ὀσμῶν, ἔτι δὲ χυλῶν κριτήριον ἀγνοεῖν, τυχὸν οὐ μεγάλη ζημία. τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ, δοκεῖ σοι μικρὰ ζημία εἶναι τῷ ἀγνοοῦντι; ἢ μεγίστη καὶ οὖν. φέρε, εἰπέ μοι, πάντα ἃ δοκεῖ τισιν εἶναι καλὰ καὶ πρεπόντα, ὀρθῶς δοκεῖ; καὶ μὴν Ἰουδαίοις καὶ Σύροις καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Ῥωμαίοις, οἷόν τε πάντα τὰ δοκοῦντα περὶ τροφῆς, ὀρθῶς δοκεῖν; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλ' οἶμαι πᾶσα ἀνάγκη, εἰ ὀρθά ἐστιν Αἰγυπτίων, μὴ ὀρθὰ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων· εἰ κακῶς ἔχει τὰ Ἰουδαίων, μὴ κακῶς ἔχειν τὰ τῶν ἄλλων. πῶς γὰρ οὔ; ὅπου δ' ἄγνοια, ἐκεῖ καὶ ἁμαρτία, καὶ ἡ περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπαιδευσία. οὐκέτι οὖν, ἔφη, τούτων ἀφήσεις, ἀλλ' ἔστιν ἄλλου τοῦ λοιποῦ προσδέησις, ἐφ' ἑτέρῳ ἄλλῳ τινὶ τὸν γνώμονα ἕξεις, ἢ ὅπως τὸ κριτήριον τῶν κατὰ φύσιν καταλαμβάνωμεν; οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τί; τοῦτο ἐστὶν ὃ ζητοῦμεν; οὐκ ἔστιν. τί οὖν ἔτι ζητοῦμεν; οὐκ οἶδα. ἐπὶ τοσοῦτον ἄρα προκόπτεις; καὶ ὅς· οὐκ ἔστιν ἐμοὶ ἀπὸ τούτων ἐπιστρέψαι τὸν νοῦν, ἐὰν μὴ ἴδω ὃ ζητῶ· ἐὰν δὲ ἴδω, ὡς ἐμαυτὸν οὐκ ἀμελήσω, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐνδέχεται. ἐὰν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον προκόπτῃς, ἔφη, ὅσον ἐγὼ, οὐκ ἀμελήσεις; καὶ ὅς· ἐγὼ δὲ πόσον προκόπτω; καὶ ὅς· ὅσον ἐγὼ νομίζω. καὶ ὅς· ἐὰν οὖν καὶ θεὸς βούληται, οὕτως ἔσται. ἐὰν δὲ βούληται ἄλλο τι, ἄλλο ἔσται. ἐὰν δὲ βούληται μηδὲν εἶναι, μηδὲν ἔσται. ἐὰν δὲ βούληται ἐμὲ ἀποθανεῖν, ἀποθανοῦμαι. ἐὰν δὲ βούληται ἐμὲ ἀποθανεῖν ἀκλαύτους καὶ ἀστενάκτους, ἀκλαύτους καὶ ἀστενάκτους ἀποθανοῦμαι. ἐὰν δὲ βούληται ἐμὲ ἀποθανεῖν κλαίοντας καὶ στενάζοντας, κλαίοντας καὶ στενάζοντας ἀποθανοῦμαι. ἐὰν δὲ βούληται ἐμὲ ἀποθανεῖν ἐπιτιμῶντας, ἐπιτιμῶ

quænam ſit rerum naturæ congruentium judicium: eóq; adhibito, ſingula quæq; dijudices. In iſto autem negotio, ad id quod vis, tantùm adjumenti adferre tibi poſſum. Charitas nunquid ſecundùm naturam & honeſta tibi eſſe videtur? Quid ni? Quid verò? Charitásne ſecundùm naturam & honeſta eſt: recta autem ratio non eſt? Minimè verò. Nunquid ergò pugna eſt rectæ rationi cum charitate? Mihi non videtur. Nam alioqui ſi pugnantium alterutrum naturæ conſentiret, neceſſe fuerit diſſentire alterum: nonne? Sic, inquit. Proinde quicquid invenerimus, quod idem & charum ſit, & rationi accommodatum: id & rectum eſſe, & honeſtum, pronuntiare non dubitemus. Eſto, inquit. quid ergó? relinquere puerum ægrotantem, eóque relicto diſcedere: non eſſe rationi conſentaneum, te non negaturum arbitror. Reliquum igitur eſt ut conſideremus, an charitatem deceat. Conſideremus. Tu ergò cùm charam haberes puellam, rectè faciebas, qui illam fugeres & relinqueres? mater autem non amat puellam? Amat illa quidem. Ergò illi etiam puella relinquenda fuit? nonne ſic factum oportebat? Non oportebat. Quid verò, nutrix eámne diligit? Diligit, inquit. Ergò & ab ea illam relinqui oportebat? Nequaquam. Quid verò pædagogus? nonne eam diligit? Fuit ergò & illi, omiſsâ eâ, diſcedendum: & puella ità ſola & inops relinquenda, propter magnam iſtam veſtram & parentum & domeſticorum charitatem: & in eorum manibus, qui neque diligerent, neque curarent, ei illud iniquum, & minimè conſentaneum eſt, quod ipſe tibi convenire

μάθης· καὶ τούτῳ προσχώμεν τὸν νοῦν ἀκείνης μᾶλλον ἢ ἐπὶ μέρους ἕκαστον. ἐπὶ ᾧ τὸ παρόν μοι, τὰ πρακτέα ἔχω σοι πρὸς ὃ βούλῃ βοηθῆσαι. τὸ φιλόστοργον δοκεῖ σοι κατὰ φύσιν τε εἶναι, καὶ καλόν; πῶς γὰρ εἰ τί ὄν, τὸ μὴ φιλόστοργον κατὰ φύσιν τε καὶ καλὸν ᾖ, τὸ δ' εὐλόγιστον ἅπαν ἀδιαμέσως. μὴ τοίνυν μάχῃ ἐχέτω πρὸς φιλοστοργίαν τὸ εὐλόγιστον; ἀ δοκεῖ μοι. εἰ δὲ μή, τῶν μαχομένων ἀνάγκη θατέρου κατὰ φύσιν ὄντος, θάτερον εἶναι παρὰ φύσιν. ἦ γάρ; ἔστω, ἔφη. ἐκεῖνο, ἂν εὑρίσκωμεν ὁμοῦ μὴ φιλόστοργον, ὁμοῦ δ' εὐλόγιστον, τοῦτο θαῤῥοῦντες ἀποφαινόμεθα ὀρθόν τε εἶναι, καὶ καλόν; ἔγωγε, ἔφη. τί δ' ἂν; ἀφεῖναι νοσοῦν τὸ παιδίον, καὶ ἀφέντα ἀπελθεῖν, ὅτι μὴ ἐκ εὐλόγιστον, ἐκ οἶμαί σ' ἀντερεῖν. ὑπολείπεται δ' ἡμᾶς σκοπεῖν, εἰ φιλόστοργον. σκοπῶμεν δή. ἆρ' ἂν σὺ μὴ ἐπιδεῖν φιλοστόργως διακεῖσθαι πρὸς τὸ παιδίον, ὀρθῶς ἐπίστευες φάναι, καὶ ἀπολείπων αὐτό; ἢ μήτηρ δ' ἂν φιλοστορεῖ τὸ παιδίον; φιλοστορεῖ μὲν δή. ἐκὸν ἔδει καὶ τὴν μητέρα ἀφεῖναι αὐτὸ, ἢ ἐκ ἔδει; ἐκ ἔδει. τί δ' ἡ τίτθη, στέργει αὐτό; στέργει, ἔφη. ἔδει ἂν καὶ ἐκείνην ἀφεῖναι αὐτό; ἀδιαμέσως. τί δ' ὁ παιδαγωγός, ἀ στέργει αὐτό; στέρξει. ἔδει ἂν κἀκεῖνον ἀφέντα ἀπελθεῖν, εἶτ' ἔτως, ἐρῆμον καὶ ἀβοήθητον ἀπολειφθῆναι τὸ παιδίον, διὰ πολλὴν πολλὴν φιλοστοργίαν τὴν γονέων ὑμῶν, καὶ τὴν περὶ αὐτό; ἢ ἐν ταῖς χερσὶ τὴν ἄτε στέργοντων, ἄτε κηδομένων ἀποθανεῖν; μὴ γένοιτο. καὶ μὴν ἐκεῖνό γε ἄνισον καὶ ἄγνωμον ὅ τις αὖ τὸν προσῆ-

moriendum? Abſit. Enimvéro

κον ὅιε) διὰ τὸ φιλόστοργος εἶ), τοῦτο τοῖς ὁμοίως φιλοστοργοῦσι μὴ ἐφιέναι; ἄτοπον. ἄγε σὺ δ' ἂν ἠθέλησθα νοσῶν, φιλοστόργως ὅπως ἔχειν τοὺς περιόντας, τούς τ' ἄλλους, καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, ὥστ' ἀφεθῆναι μόνος ὑπ' αὐτῆς καὶ ἔρημος; δῆλα μῶς. εὐξαιο δ' ἂν ὅτω περιχθῆναι ὑπὸ πᾶσι σωτῆ, ὥστε διὰ τὴν ἄγαν αὐτῆς φιλοστοργίαν ἀεὶ μόνος ὑπολείπεσθαι ἐν τοῖς νόσοις; ἢ τούτου γ' ἕνεκα μᾶλλον ἂν ὑπὸ τῆς ἐχθρῶν, εἰ δυνατὸν ἦν, φιλοστοργεῖσθαι ἤυχου, ὡς τ' ὀπολείπεσθαι ὑπ' αὐτῆς; εἰ δὴ ταῦτα, ὑπολείπεται, μηδαμῶς ἔτι φιλόστοργον εἶ) τὸ πραγμάτιον. τί ἔν; ἀδὲν ἢ τὸ κινῆσαί σε, καὶ ἐξορμῆσαι πρὸς τὸ ἀφεῖναι τὸ παιδίον; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλὰ τοιοῦτόν πᾶν οἵᾳ καὶ ἐν Ῥώμῃ πνὰ λύπλεσθε τὸ ἵππον πρέχοντος ἐσπεδάκει· εἶτα νικήσαντός ποτε παραλόγως, ἀπάγων δεῖσαι ὑπὸ πρὸς τὸ ἀναληφθῆναι λειποψυχῆσα. τί ἔν τοῦτό ὄζι; τὸ μὲν ἀκριβὲς ἐ τὸ περόντος κμᾶς τυχόν. ἐκεῖνο δ' ἀπαρκεῖ πεισθῆναι, εἴσθε ὑγιές ὄζι τὸ ὑπὸ τῆς φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι ὐκ ἔξω πρὸς δεῖ ζητεῖν αὐτό. ἀλλ' ἓν καὶ ταυτόν ὄζιν ἐπὶ πάντων τὸ ἄπορον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν, τοῦ λέγειν πνὰ ἢ μὴ λέγειν, τοῦ ἐπαίρεσθαι, ἢ συσέλλεσθαι, ἢ φοβεῖσθαι πνὰ ἢ διώκειν, τοῦτ' ὅσον καὶ νυῖ ἐμοί τε καὶ σοὶ γέγονεν ἄπορον, σοὶ μὲν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἐμὲ, καὶ καθῆσθαι νυῖ ἀκούοντα· ἐμοὶ δ', τοῦ λέγειν ταῦτα. τί δ' ὄζι τοῦτο; ἀρά γε ἄλλο, ἢ ὅπ ἔδοξεν ἡμῖν; ἂν δ' ἀλλως ἡμῖν ἐφάνη, τί ἂν ἄλλο, censeas ob charitatem: id non concedere iis, qui eadem charitate illam complectuntur? Absurdum est. Age, túne velles ægrotans, adeò tui amantes habere necessarios tuos, cùm cæteros, tum ipsos liberos & uxorem, ut solus & desertus ab eis relinquereris? Nequaquam. Optarésne te sic à tuis diligi, ut ob ingentem eorum charitatem, semper solus in morbis ab eis relinquereris? an hac quidem de causa potiùs ab inimicis diligi te, si fieri posset, optares, ut ab eis relinquereris? Quòd si hæc ità sunt: factum tuum nullo modo congruere charitati, relinquitur. Quid ergó? nihílne fuit quod te moverit atque impulerit ad puellam relinquendam? Id fieri qui potest? sed ejusmodi quippiam fuit, cujusmodi & id quod Romæ quendam movit, ut sese obtegeret equo currente, adeò in eam rem intentus erat. Qui cùm tandem præter opinionem vicisset: spongiis fuit ei opus, ut jam anima & spiritu destitutus reficeretur. Quid ergò hoc est? Ac subtilior investigatio, non est hujus fortasse temporis. Illud autem persuaderi satis fuerit (si modo rectè philosophi dicunt) istud non foris alicubi quærendum: sed unam & eandem esse in omnibus rebus causam, cur aliquid faciamus, aut non faciamus? nonnulla dicamus, aut non dicamus? efferamur, aut contrahamur? aversemur aliqua, aut persequamur? Eam ipsam scilicet, quæ nunc & mihi & tibi causa fuit: tibi, ut me accederes, & sedens nunc auscultares: mihi, ut hæc dissererem. Ea verò quæ est? nunquid alia, nisi quòd ita nobis visum est? Quod si aliter nobis fuisset visum: quid aliud, nisi id quod visum esset, egisse-

egiſſemus? Ergò & Achilli hæc lugendi cauſa fuit, non Patrocli interitus (nam alius non ità ſe gerit, amico defuncto) ſed quia ei ità viſum fuit. Tibi etiam fugiendi tunc, hæc ipſa cauſa fuit, quia tibi viſum fuit: & rurſus, ſi manſeris, quia tibi viſum fuit, manebis. Nunc Romam proficiſceris, quia tibi videtur. Quòd ſi conſilium mutâris, non ibis eò. Denique neque mors, neque exilium, neque labor, neque aliud quicquam ejus generis in cauſa eſt, cur aliquid agamus, aut non agamus: ſed opiniones & decreta. Hócne tibi perſuadeo, annon? Perſuades. Quales igitur cujuſque rei ſunt cauſæ, tales etiam conſequuntur effectus. Cùm igitur aliquid perperam egerimus ab hoc die, non aliud culpabimus quàm decretum, cujus id impulſu ſuſcepimus: quod ut eximamus & reſecemus, magìs elaborabimus, quàm in corporis tuberibus & abſceſſibus depellendis. Rectarum quoque actionum ſimiliter eandem cauſam ſtatuemus, & jam neque famulum accuſabimus, neque vicinum, neque uxorem, neque liberos, quaſi malorum aliquorum cauſæ nobis fuerint: cùm illud perſuaſum habeamus, niſi res nobis hujuſmodi viſæ fuerunt, nos omni prorſus actione ſuperſedere. Ut autem nobis aliquid aut placeat, aut diſpliceat, in nobis ſitum eſſe, non in rebus externis. Sic eſt, inquit. Ab hoc ergò die auſpicati, nihil aliud conſiderabimus aut indagabimus, cujuſmodi ſit, quomodóve ſe habeat: non agrum, non ſervitia, non equos aut canes, ſed decreta. Opto, inquit. Vides ergò ſcholaſticum oportere te fieri, id ſcilicet animal quod deride-

ἢ τὸ δόξαν ἐπράξαμεν; ἀκὴν κὴ τοῦ Ἀχιλλεῖ τοῦτο ἄπορον τὸ πενθεῖν, ἀχ ὁ τοῦ Πατρόκλου θάνατος (ἄλλῳ γάρ πς ἀ πάσχει ταῦτα τῷ ἑταίρῳ ἀποθανόντι) ἀλλ' ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. κὴ σοὶ, τότε φεύγειν τοῦτο αὐτὸ ὅτι ἔδοξέ σοι. κὴ πάλιν ἐὰν μείνῃς, ὅτι ἔδοξέ σοι. κὴ νῦν ἐν Ῥώμῃ ἀνέρχῃ, ὅτι δοκεῖ σοι· κἂν μεταδόξῃ, οὐκ ἂν ἀπελεύσῃ. κὴ ἁπλῶς ὅτε θάνατος, ὅτε φυγὴ, ὅτε πόνος, ὅτε ἄλλό τι τῶν τοιούτων, αἰτίον ὄζει τοῦ πράττειν τι, ἢ μὴ πράττειν ἡμᾶς, ἀλλ' ὑπολήψεις κὴ δόγματα. τοῦτό σε πείθω, ἢ οὐχί; πείθεις. ὅτα δὴ τὰ αἴτια ἑφ' ἑκάστοις, τοιαῦτα κὴ τὰ ἀποτελούμενα. ἀκὴν ὅταν μὴ ὀρθῶς τι πράττωμεν, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο αἰτιασόμεθα, ἢ τὸ δόγμα ἀφ' οὗ αὐτὸ ἐπράξαμεν· καὶ κεῖνο ἐξαίρειν κὴ ἐκτέμνειν πειρασόμεθα μᾶλλον, ἢ τὰ φύματα κὴ τὰ ἀποσήματα ἐκ τοῦ σώματος. ὡσαύτως ὃ κὴ τὴν ὀρθῶς πραττομένων ταυτὸν τοῦτο αἴτιον ἀποφανούμεν. κὴ κατ' οἰκέτου ἔτι αἰτιασόμεθα, ὅτε γείτονα, ὅτε γυναῖκα, ὅτε τέκνα, ὡς αἰτιά τινων κακῶν ἡμῖν γινομένα· πεπεισμένοι, ὅτι ἂν μὴ ἡμῖν δόξῃ τοιαῦτά τινα εἶναι, ἀ πράττομεν τὰ ἀνόλεθα. τὰ δόξαντα ἦ, ἢ μὴ δόξαι, ἡμεῖς κύριοι, κὴ ἀ τὰ ἐκτός. κάτως, ἔφη. Ἀπὸ τῆς σήμερον τοίνυν ἡμέρας, ἀ μὲν ἄλλο ἐπισκοπήσομεν, οὐδὲ ἐξετάσομεν τινὸν τί ὄζιν, ἢ πῶς ἔχει, ὅτε τὴν ἀγρὸν, ὅτε τὰ ἀνδράποδα, ὅτε τοὺς ἵππους ἢ κύνας, ἀλλὰ τὰ δόγματα. εὐχόμαι, ἔφη. ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικὸν σε δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῶον, ἀ

πάντες καταγελῶσιν) εἶτα ἆρα θέλεις ἐπισκέψιν τῶν σεαυτοῦ δογμάτων ποιεῖσθαι; τοῦτο δ' ὅτι μιᾶς ὥρας ἢ ἡμέρας ἐκ ἔστιν, ἐπινοεῖς καὶ αὐτός.

tur ab omnibus, si modo decreta tua examinare volueris? Id autem unius horæ aut diei non esse, intelligis & ipse.

Περὶ εὐαρεστήσεως.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ θεῶν οἱ μὲν πρῶτοι εἰσὶ λέγοντες, μὴ εἶναι τὸ θεῖον. ὅσοι δὲ εἶναι μέν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελῆ καὶ μηδενὸς προνοεῖν μηδενός, τρίτοι δὲ οἱ καὶ εἶναι καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων, τῶν δὲ ἐπὶ γῆς μηδενός. τέταρτοι δὲ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν οὐρανίων, εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐκ ἰδίᾳ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. πέμπτοι δὲ ὧν ἐστὶ καὶ Ὀδυσσεὺς, καὶ Σωκράτης, οἱ λέγοντες, ὅτι οὐδέ σε λήσω κινούμενον. πολὺ πρότερον ἦν ἀναγκαῖον ὁρίσασθαι τούτων ἐπισκέψασθαι, πότερα ὑγιῶς λεγόμενόν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ εἰσὶ θεοὶ, πῶς ὅτι τέλος ἕπεσθαι θεοῖς. εἰ δὲ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δὲ ἐπιμελουμένοι, καὶ ὅπως πῶς ὑγιὲς ἔσται. ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων. εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμέ, πῶς ἔτι καὶ ὅπως ὑγιές ἐστι; πάντα ἂν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπισκεψάμενος, πρὸ αὐτοῦ γνάμῃ ὑποτάξει τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. ὁ δὲ παιδευόμενος, ταύτην ὀφείλει τὴν ἐπιβολὴν ἔχων ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ παιδευθῆναι· πῶς ἂν ἐπιτύχω ἐγὼ ἐν παντὶ πρὸς θεοῖς; καὶ πῶς ἂν εὐαρεστήσω τῇ θείᾳ διοικήσει; καὶ πῶς ἂν γένωμαι ἐλεύθερος; ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύσαι.

De animi æquitate.

CAP. XII.

DE Diis sunt qui dicant, non esse numen: alii, esse quidem, sed ignavum & negligens, nullique providere: tertii, qui & esse & providere, sed magnis & cœlestibus; terrenorum autem nulli: quarti, etiam terrestribus & cœlestibus: sed in commune duntaxat, non autem unicuique privatim: quinti, quorum fuêre & Ulysses & Socrates, qui asserant, se clam Deo nè moveri quidem posse. Itaque ante omnia necessarium est, probè meditata habere hæc singula, recténe dicantur. Nam si Dii non sint: finis esse quî potest, sequi Deum? sin cùm sint, nullius rei curam gerunt: etiam sic quo pacto rectum erit? Quòd si & sunt, & curant, neque tamen quicquam hominibus atque adeò mihi impertiunt: quo pacto jam vel sic rectum erit? His igitur omnibus vir bonus consideratis, suum animũ gubernatori universitatis submittit: quemadmodum boni cives legi civitatis. Qui autem eruditur, hoc proposito ad institutionem debet accedere. Quo pacto ego in omni re sequi Deos potero? quo pacto in divina gubernatione acquiescam? quo pacto fiam liber? Liber enim est, cui ex sententia eveniunt omnia: quem nemo potest impedire.

Quid

Quid ergò? væcordia eſt libertas? abſit. nam inſania & libertas minimè conveniunt. Sed ego volo quicquid mihi viſum fuerit evenire, quomodocunque viſum fuerit. Inſanus es, deliras, neſcis rem pulchram eſſe libertatem, & magni momenti? me autem temere velle, & temere decreta fieri: id adeò non pulchrum eſſe videtur, ut omnium etiam turpiſſimum ſit. Quomodo enim in ſcribendo agimus? ſcribam Dionis nomen ut volo? non: ſed doceor ità ſcribere, ut ſcribendum eſt. Quid in Muſicis? eodem modo. Quid denique in artis omni ſcientiæque genere? alioqui non eſſet operæ pretium ſcire quicquam, ſi res cujusque voluntati accommodarentur. Hîc igitur ſolùm, in re maxima & præcipua, libertate, mihi permiſſum eſt temere velle? Nequaquam. ſed illud eſt erudiri: ſi diſcas, ità velle fieri omnia ut fiunt. Quomodo autem fiunt? Ut ea diſpoſuit is qui diſpoſuit. Sic autem diſpoſuit, ut æſtas eſſet & hyems, ut fertilitas & ſterilitas, ut virtus & vitium, & omnes id genus repugnantiæ, ut inter ſeſe univerſa conſentirent. Unicuiq; noſtrum etiam corpus, & partes corporis, & rem familiarem, & ſocios dedit. Hujus igitur diſpoſitionis memores, ad inſtitutionem ſic accedere debemus, non ut rerum naturam mutemus (id quod nobis neque conceditur, neque expedit) ſed ut eo rerum noſtrarum ſtatu qui eſt, quique ab ipſa natura inſtitutus eſt, contenti, noſtrum animum iis quæ fiunt accommodatum habeamus. Quid enim? licet fugere homines? id verò fieri qui potest? An verò eo-

τί ἂν ἀπόνοιά ὄζιν ἡ ἐλευθερία; μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταὐτὸν ἔκ ἔρχεται. ἀλλ' ἐγὼ θέλω πάντα δοκεῖν μοι ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς· ἔκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία ὄζι, καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει οὐ μόνον ἔκ εἶναι καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιήσω; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὐ· ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μουσικῶν; ὡσαύτως. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅτου τέχνη τις ἢ ἐπιστήμη ὄζιν; εἰ δὲ μὴ, ἄδηλον ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ τοῖς ἐκάστων βουλήσεσι παραφερόμεθα. ἐνταῦθα δὴ μόνον ἐπὶ τῷ μεγίστῳ καὶ κυριωτάτῳ τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐξεῖταί μοι θέλειν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτέστι μανθάνειν ἕκαστα ὅπως θέλειν, ὡς γίνεται. πῶς δὲ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάξας. διέταξε δὲ, θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας, ἵνα ἐναρμόνια τὰ ὅλα συμφωνίας ᾖ. ἡμῖν δ' ἑνάστῳ σῶμα, καὶ μέρη τοῦ σώματος, καὶ κλῆσις, καὶ κοινωνοὺς ἔδωκε. ταύτης οὖν τῆς διατάξεως μεμνῆσθαι, ἔρχεσθαι δεῖ ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι, ὡς ἵνα ἀλλάξωμαι τὰς ὑποθέσεις (ἔστι γὰρ δίδοται ἡμῖν, ἀτ' ἄμεινον) ἀλλ' ἵνα ὥσπερ ἐχόντων περὶ ἡμᾶς ὡς ἔχει καὶ πέφυκεν αὐτὸ, τῷ γνώμῃ τῷ αὐτοῦ συμπερισπάσθαι τοῖς γινομένοις ἔχωμεν. τί γὰρ ἐνδέχεται; φυγεῖν ἀνθρώπους; καὶ πῶς ὅιόν τε; ἀλλὰ

σωιόνλας αὐτοῖς, ἐκείνως ἀλλάξαι; καὶ τίς ἡμῖν δίδωσι; τί οὖν ὑπολείπεται; ἢ τίς εὑρίσκεται μηχανὴ πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆς τοιαύτην, δι' ἧς ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς, ἡμεῖς δ' ὑδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν; σὺ δ' ἀπαλαίπωρος εἶ, καὶ δυσάρεστος, κἂν μὲν μόνος ἦς, ἐρημίαν καλεῖς τοῦτο, ἂν δὲ μὴ ἀνθρώπων, ἐπιβούλους λέγεις, καὶ λῃστάς. μέμφῃ δὲ καὶ γονεῖς τοὺς σαυτοῦ, καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφούς, καὶ γείτονας. ἔδει δὲ μόνον μόνον, ἡσυχίαν καλεῖν αὐτὸ, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ὅμοιον τοῖς θεοῖς ἡγεῖσθαι σαυτόν. μὴ πολλῶν δ' ὄντα, μὴ ὄχλον καλεῖν, μηδὲ θόρυβον, μὴ δ' ἀηδίαν, ἀλλ' ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, καὶ ὅπως πάντα εὐαρέστως δέχεσθαι. τίς δὲ ἡ κόλασις, τοῖς μὲ προσδεχομένοις τὰ ὅπως ἔχειν, ὡς ἔχουσι δυσαρεστεῖ τὶς πρὸ μόνου ἦ; ἔστω ἐν ἐρημίᾳ. δυσαρεστεῖ τὶς τοῖς γονεῦσιν; ἔστω κακὸς υἱὸς, καὶ πενθείτω. δυσαρεστεῖ τοῖς τέκνοις; ἔστω κακὸς πατήρ· βάλε αὐτὸν εἰς φυλακήν, ὅπου νῦν ὄζιν. ἄκων γὰρ ὄζιν. ὅπου δέ τις ἄκων ὄζιν, ἐκεῖνο φυλακὴ αὐτῷ ὄζι· καὶ διὸ καὶ Σωκράτης οὐκ ἦν ἐν φυλακῇ, ἑκὼν γὰρ ἦν. σκέλος οὖν μοι γυέαν πεπηρωμένον; ἀνθράποδον· εἶτα δὲ ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποδώσεις; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μὲν τὴν μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπιχωρησάντων σοι τὴν γένεσιν ὤρισε καὶ διέταξεν; οὐκ οἶδα, ἥλικον μέρος πρὸς τὸ ὅλας τοῦτο δὲ καὶ τὸ σῶμα. ὡς καλά γε

rum vſi conſuetudine, eos immutabimus? & quis id nobis largitur? Quid ergò relinquitur? aut quæ ratio excogitari poteſt ad eorum conſuetudinem ſic apta, ut & illi ea agant quæ ipſis videntur: & nihilo minùs ſic affecti nos ſimus, ut natura poſtulat? Tu verò delicatus es & morosus: nam & cùm ſolus es, deſertum id appellas: & cùm inter homines, inſidiatores eos dicis, & latrones: atque etiam parentes tuos incuſas, & liberos, & fratres & vicinos. Oportebat autem te, cùm ſolus eſſes, eam rem quietem nominare, & libertatem, & diis ſimilem te putare. Cùm inter multos degeres, non turbam vocare, aut tumultum, aut moleſtiam: ſed feſtum, & ludorum celebritatem. omniáque ſic benignè admittere. Quæ igitur pœna eſt eorum, qui ità eſſe nolunt, ut ſunt? Si cui non placet eſſe ſolus? ſit in deſerto. Si cui diſplicent parentes: ſit malus filius, & lugeat. ſi cui diſplicent liberi: ſit malus pater. Conjice eum in cuſtodiam. quam? Eam, ubi nunc eſt. invitus enim eſt. Ubi autem aliquis invitus eſt, is ei locus eſt cuſtodia. Eâ ratione Socrates in cuſtodia non fuit, ultro enim fuit. Pedéne me eſſe mutilatum? Mancipium, itáne ob unum pedunculum accuſas Mundum? non eum trades univerſitati rerum? non cedes? non lætus permittes ei qui dedit? An potiùs indignaberis, & ea moleſtè feres, quæ ſunt à Jove conſtituta? quæ ille Parcis præſentibus, & ortum tuum decernentibus, definiit ac præſcripſit? non intelligis, quantula pars ſis, collatus cum univerſis? ratione corporis dico. nam mente quidem conſideratâ, neque

diis

diis immortalibus es deterior, aut minor: mentis enim magnitudo non proceritate aut altitudine judicatur, sed decretis. Tu igitur non in ea parte bonum tuum collocabis, quâ diis es similis? Me miserum: patrem habeo talem, & matrem. Quid ergò? In lucem edito tibi, potestásne dabatur eligendi, ut diceres: Iste cum ista congrediatur hac horâ, ut ego nascar? Non dabatur: sed priùs exstitisse parentes tuos, ac tum demum te nasci oportebat. E qualibus? E talibus, quales erant. Quid ergo? cùm tales ipsi sint, nullúmne tibi præsidium relinquitur? Si videndi facultatem, cujus rei gratiâ haberes, ignorares: miser esses, & infelix, si clauderes oculos, coloribus admotis. Cùm autem magnum & generosum animum ad singula te habere ignores: nonne infelicior es, & miserior? Admoventur tibi res ei facultati congruentes, quâ præditus es. tu autem eam tum maximè avertis, cùm apertam & cernentem eam esse oporteret. Cur non potiùs Diis gratias agis, quod te superiorem iis rebus fecerint, quas in tua potestate esse noluerint: ac carum duntaxat à te rationem repetant, quæ tui arbitrii sunt? Quod ad parentes attinet: indemnem te dimiserunt; quod ad fratres, dimiserunt; itémque quod ad rem familiarem, mortem, vitámque attinet. Cujus igitur à te rei rationem reddi jubent? ejus solius quæ in tua potestate est, recti visorum usûs. Quid igitur ipse tibi accersis ea, quæ tuæ ditionis non sunt? Istud est, tibi ipsi facessere negotium.

τὸν λόγον, ὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, ὐδὲ μικρότερος. λόγῳ γὰρ μέγεθος ὐ μήκει, ὐ δ' ὕψει κείνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. ὐ θέλεις ἓν καθ' ἓν ἴσος εἶ τοῖς θεοῖς, ἐκεῖ σε πάθος τὸ ἀγαθόν; τάλας ἐγὼ, τὸν πατέρα ἔχω τοιοῦτον, καὶ τὰν μητέρα. τί ἦν; ἐδίδοτό σοι προελόντι ἐκλέξασθαι, καὶ εἰπεῖν· ὁ δεῖνα τῇ δεῖνα συνελθέτω τῇδε τῇ ὥρᾳ, ἵνα ἐγὼ γένωμαι; οὐκ ἐδίδοτο. ἀλλ' ἔδει προὐπάρχειν σε τοὺς γονεῖς, εἶτα ὕτω γίνεσθαι. ἐκ ποίων πινῶν; ἐκ τοιούτων, οἵοι ἦσαν. τί ἦν, τοιούτων αὐτῶν ὄντων, ὐδεμία σοι δίδοται μηχανή; εἰ δὲ μὴ τὼ ὀφθαλμὼ δωίαμεν. ἠγνόεις πρὸς τί κέκλησαι, δυστυχὴς ἂν ἦς καὶ ἀθλιος, εἰ κατέμυες προσαχόντων σοι τῶν χρωμάτων. ὅτι ὁ μεγαλοψυχίαν ἔχων, καὶ γυναιότητα πρὸς ἕκαστα τόπων, ἀγνοεῖς, ὐ δυσὶ χέρσι μᾶλλον εἶ, καὶ ἀθλιώτερος; προσάγεταί σοι τὰ καταλληλα τῇ δωάμει ἣν ἔχεις· σὺ δ' αὐτὼ τότε μάλιστα ἀποστρέφεις, ὁπότε ἠνοιγμένοις καὶ βλέπουσαν ἔχειν ἔδει. ὐ μᾶλλον εὐχαριστεῖς τοῖς θεοῖς, ὅτι σε ἐπάνω τούτων ἀφῆκαν, ὅσα μηδ' ἐπὶ σοὶ ἐποίησαν ἐπὶ σοί, μόνον δ' ἀδύνατον ἀπέφηναν τῶν ἐπὶ σοι. γονέων ἕνεκα ἀνυπαίτιον ἀφῆκαν, ἀδελφῶν ἕνεκα ἀφῆκαν, σώματος ἕνεκα ἀφῆκαν, κλήσεως, θανάτου, ζωῆς. τίνος ἓν ἀδύνατόν σε ἐποίησαν; τὸ μόνον ὄντος ἐπὶ σοι, χρήσεως ὁίας δεῖ φαντασιῶν. τί ἦν ἐπιταράσσεσθαι σεαυτῷ ταῦτα, ὧν ἀνυπαίτιος εἰς πάντ' ὄζιν, ἑαυτῷ παρέχειν πρόσμαλα.

Πῶς

Πῶς ἕκαστά ὅτι ποιεῖν ἀρεσῶς θεοῖς.

ΚΕΦ. ιγ'.

Πυθομένου πινός, πῶς ὅτιν ἐδήλον ἀρεσῶς θεοῖς; εἰ δικαίως ὅτιν, ἔφη, καὶ εὐγνωμόνως καὶ ἴσως καὶ ἐγκρατῶς καὶ κοσμίως, καὶ ἔστι καὶ ἀρεσῶς τοῖς θεοῖς; ὅταν ὁ θερμὸν αἰτήσαντός σε μὴ ψυχρόν, ἢ ψυχρὸν χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι, καὶ ἔστιν ἀρεσὸν τοῖς θεοῖς; πῶς ἂν τις ἀνάσχοιτο τοιούτων; ἄνθρωπον, καὶ ἀνέξῃ τὸ ἀδελφὸ τὸ σαυτῦ, ὃς ἔχει τὸν Διὸς πρόγονον, ὥστε ὑὸς ἐκ τῆς αὐτῆς σπερμάτων γέγονε, καὶ τῆς αὐτῆς ἄνωθεν καταβολῆς. ἀλλ' εἰ ἐν τινι τοιαύτῃ χώρᾳ κατεστάλης ὑπερέχοντι, εὐθὺς τύραννον καλάσῃσεις σεαυτόν; ὃ μεμνῆσθαί τί εἶ, καὶ τίνων ἄρχεις; ὅτι συγγενῶν, ὅτι ἀδελφῶν φύσει, ὅτι τὸ Διὸς ἔκγονον; ἀλλ' ὠνητοὺς αὐτῆς ἔχω, ἐκεῖνοι δ' ἐμοῦ οὐκ ἔχουσιν. ὁρᾷς πῶ βλέπεις; ὅτι εἰς πηλὸν γῆν, ὅτι εἰς τὸ βάραθρον, ὅτι εἰς τοὺς ταλαιπώρους τούτους νόμους τοὺς τῆς νεκρῶν, εἰς οὓς τοὺς τῆς θεῶν ὁ βλέπεις.

Quo pacto administrari possint omnia, ut Deo grata sint.

CAP. XIII.

SCiscitante quodam, quo pacto edi posset ut Deo placeret? Si quis justè, inquit, edat, & grato animo, æqualiter, continenter, & modestè: nonne ità edit, ut Deo placet? cùm verò te calidam poscente, puer non audierit: aut, si audierit, tepidiusculam attulerit, aut planè in ædibus non fuerit: id non ferre graviter, nec disrumpi iracundiâ: nonne Deo placet? At quo pacto ferri queunt tales? Mancipium, non feres fratrem tuum, qui genus à Jove summo ducit? ut filius, ex iisdem seminibus procreatus est, eodémque nititur fundamento. An si tali quopiam loco es constitutus, qui excellat: statim ipse tyrannidem occupabis? non recordaberis qui sis, & quibus imperes? nonne cognatis, nonne fratribus germanis? nonne à Jove Opt. Max. oriundis? Atqui ego illos mercatus sum; illi me non sunt mercati. Vidésne quid spectes? nonne terram? nonne barathrum? nonne ærumnosas istas leges mortuorum? Deorum autem immortalium leges non intueris?

Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ θεῖον.

Numen cuncta intueri.

ΚΕΦ. ιδ'.

Πυθομένῳ δέ τινι, πῶς ἂν τις πεισθείη, ὅτι ἕκαστον ἡμῶν ὑπ' αὐτοῦ προπαιδόων ἐφορᾷ καὶ ἕκαστα θεός; ἃ δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡνωμένα τὰ πάντα; δοκεῖ, ἔφη. τί οὖν συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις, ἃ δοκεῖ σοι; δοκεῖ, ἔφη. πόθεν γὰρ ἄν τοσοῦτον τεταγμένως, καθάπερ ἐν

CAP. XIV.

PErcontante quodam, quo pacto alicui persuaderi posset, singula sua facta à Deo conspici? Non credis, inquit, omnia inter sese cohærere? Credo, inquit. Quid verò terrena corpora non affici credis à cœlestibus? Credo, inquit. ni enim ità esset, quo pacto tanto ordine, tanquam

quam ex divino mandato, cùm ille plantas florere jubet, florerent? cùm germinare, germinarent? cùm proferre fructum, proferrent? cùm matureſcere, matureſcerent? cùm rurſus decidere flores & defluere folia, & ipſas in ſeſe quaſi convolutas, quieſcere ac refocillari, quieſcerent ac refocillarentur? Unde porrò ad incrementa Lunæ, & Solis acceſſum & receſſum, tanta diverſitas & in contrarium mutatio terrenarum rerum cerneretur? Cùm ergò folia & corpora noſtra ſic univerſitati devincta, tantâq; ſocietate copulata ſint: quanto magis animi noſtri? An cùm animi noſtri ità ſint devincti Deo, ut particulæ ſint ejus, & ab eo quaſi avulſæ: non omnem eorum motum, ut proprium & cohærentem, animadvertit? Cùm tu de gubernatione divina, & rebus tam divinis quàm humanis, ſimul omnibus cogitationem ſuſcipere, eâdémque operâ ab infinitis rebus ſimul & ſenſu & cogitatione moveri: quibuſdam aſſentiri, quædam abnuere, de nonnullis ampliùs deliberandum cenſere poſſis: tu tot formas tam multarum & variarum rerum tuo in animo cuſtodias, quibus impellentibus, in eas cogitationes incidis, quæ primis imaginibus conſentiant: tu artes alias atque alias & infinitarum rerum memoriam conſerves: Deus verò omnia intueri, omnibus rebus adeſſe, & ab omnibus aliquam ſumere partem non poteſt? Sol tantam univerſi partem illuſtrare poteſt, exiguam illam relinquens luminis expertem, quam umbra terræ occupat? ſumpareînai, ꝛ̀ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴχνη διάδηλον; ἀλλὰ φωτίζειν ὁίός τέ ὅξιν ὁ ἥλιος τηλικοῦτον μέρος τῆς παντὸς, ἐλίγον δὲ τὸ ἀφώτιστον ἀπολιπεῖν, ὅσον ὁίόντ' ἐπέχειν ὑπὸ σκιᾶς, ὧν ἡ γῆ πιεῖ.

προστάγματος τοῦ θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ· ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει. ὅταν ἐπιφέρειν τὸν καρπὸν, ἐπιφέρει. ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει· ὅταν πάλιν ἀποβάλλειν καὶ φυλλορροεῖν, καὶ αὐτὰ εἰς αὐτὰ συνειλήμματα ἐφ' ἡσυχίας μένειν καὶ ἀναπαύεσθαι, πόθεν ἡ πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης, καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόοδον καὶ ἄφοδον, τοσαύτη παραλλαγὴ καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολὴ τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται; ἀλλὰ τὰ φύλλα μὲν, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα ὅτως ἐνδέδεται τοῖς ὅλοις, καὶ συμπέπνευκεν, αἱ ψυχαὶ δ' αἱ ἡμέτεραι οὐ πολὺ πλέον; ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μὲν ὅτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ σωματεῖς τῷ θεῷ, ὥστε ἀπὸ μέρεια ὅσα, καὶ ἀποσπάσματα· ὁ παντὸς δ' αὐτῶν κινήματος, ὥστε οἰκεῖα καὶ συμφυῆ, ὁ θεὸς αἰσθάνεται; ἀλλὰ σὺ μὲν τῆς θείας διοικήσεως, καὶ τῶν ἐκείνου θείων, ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνδυμεῖσθαι δυνάσαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς, ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ συγκαταθετικῶς· τοῖς δ' ἀναδοχικῶς, ἢ ἐφεκτικῶς· τύπους δὲ τοσούτους ὑφ' ὅτου πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων ἐν τῇ σῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινήματα, εἰς ἐπινοίας ὁμοφόρους ἐμπίπτεις τοῖς πρώτοις τετυπωκόσι, τέχνας τ' ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τ' ὅτι πάντα ἐφορᾶν, καὶ

εἶ. ὁ δὲ καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν πεποιηκὼς καὶ περιάγων, μέρος ὄντ' αὐτοῦ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, οὐδὲ δ' ὃ δυνατὸν πάντων αἰσθάνεσθαι; ἀλλ' ἐγώ, φησὶν, ὃ δύναμαι πᾶσιν ἅμα τούτοις παρακολουθεῖν. τοῦτο δέ σοι καὶ λέγει τις, ὅτι ἴσην ἔχεις δύναμιν τῷ Διΐ; ἀλλ' ὅμως ἐλάττονι καὶ ὑποπτοτέρῳ ἐνάσῳ παρέσησε, τὸν ἑκάστου δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάττειν αὐτὸν αὑτῷ, καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον. τίνι γὰρ ἄλλῳ κρείττονι καὶ ἐπιμελεστέρῳ φύλακι παρεδίδωκεν ἡμῶν ἕκαστον; ὥσθ' ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μεμνῆσθε μηδέποτε λέγειν ὅτι μόνοι ἐσμέν· οὐδὲ εἷς· ἀλλ' ὁ θεὸς ἔνδον ἐστί, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί, καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε. τούτῳ τῷ θεῷ ὤφειλε καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τίνα μισθοφορίαν λαμβάνοντες, ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν· ὑμεῖς δὲ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἠξιωμένοι οὐκ ὀμόσετε; ἢ ὀμόσαντες οὐκ ἐμμενεῖτε; καὶ τί ὀμόσετε; μὴ ἀπειθήσειν μηδέποτε, μηδ' ἐγκαλέσειν, μηδὲ μέμψασθαί τι τῶν ὑπ' ἐκείνου προσταττομένων· μηδ' ἄκοντας ποιήσειν τι ἢ πείσεσθαι μὴ ἀναγκαίων. ὅμοιός γε ὅρκος ἐστὶ ἐκείνῳ. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὀμνύουσιν αὐτῷ μὴ προτιμήσειν ἕτερον, ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς ἁπάντων.

pat. Qui autem Solem ipsum & fecit & circumducit, parvam suorum operum partem, si cum universo conferatur: is verò non potest animadvertere omnia? At ego, inquit, nequeo hæc omnia simul assequi. Quis verò istud tibi dicit, te parem cum Jove habere potentiam? Nihilominùs tamen etiam procuratorem unicuique addidit; genium cujusque, eúmque illi custodiendum tradidit: & tali quidem, qui nec dormiat, nec decipiatur. Cuinam enim præstantiori & diligentiori custodi ùnumquemque nostrum commisit. Cùm igitur fores clauseritis, & conclave tenebrosum effeceritis: cavete, nè unquam dicatis, vos esse solos. neque enim estis: sed Deus intus est; vester genius intus est. Ecquis autem his luminis est usus, ut videant quid faciatis? Huic Deo & vos tale dare jusjurandum oportebat, quale milites Cæsari. Verùm illi quidē conducti stipendiis jurant, salutem Cæsaris sibi rebus omnibus fore antiquiorem: vos autem tot & tantis affecti à Deo beneficiis, non jurabitis? aut cùm juraveritis, fidem non servabitis? & quid jurabitis? Vos nunquam non dicto illi fore audientes: nunquam eum incusaturos: nunquam reprehensuros quicquam ab illo datum: nunquam invitos quicquam vel facturos vel toleraturos quod sit necesse. Numquid jusjurandum simile illi est? Nam illi quidem jurant, se neminem illo antiquiorem habituros: hi, se nemine n sibimet ipsis esse prælaturos.

Quid

Quid profiteatur Philoſophia.

CAP. XV.

COnſulente quodam, quo pacto fratri perſuaderet, ut ſimultatem erga ſe deponeret? Non, inquit, hoc profitetur Philoſophia, ſe quicquam exterarum rerum homini ſuppeditaturam: alioqui admittet aliquid materiæ ſuæ alienum. Nam fabri materia ligna ſunt, ſtatuarii æs: ſic artis vitæ materia eſt, ipſius cujuſque vita. Quid ergò vita fratris? nonne ea etiam ad ejus ipſius artem pertinet? quòd verò ad tuam attinet artem, inter externa eſt, ſimilis agro, ſimilis ſanitati, ſimilis bonæ exiſtimationi. Horum autem nihil pollicetur Philoſophia. In omni ſtatu conſervabo mentem Naturæ congruentem. Cujus? Illius, in quo ſum. Quo pacto ergò id conſequar, nè ille mihi iraſcatur? Adducito mihi illum, ut ei ipſi dicam. Tibi autem de illius ira quod dicam, non habeo. Cùm verò conſultor dixiſſet. Illud adhuc requiro, quo pacto etiam illo mihi non reconciliato, naturæ meæ ſtatum tuear? Nihil, inquit, magnum fit ſubitò, cùm nè uva quidem aut ficus. Si mihi nunc dicas, te velle ficum, reſpondebo: Tempore eſſe opus: ſine in primis ut floreat, poſt fructum producet, denique matureſcet. Ficus ergò fructus cum ſubito unóque tempore non perficiatur: animi humani fructum adeò brevi & facile comparabis? tametſi ego tibi dixero: Nè exſpecta.

Τί ἐπαγγέλλεται φιλοσοφία.

ΚΕΦ. ιε'.

Συμβαλλομένῳ τινὸς, πῶς τὸν ἀδελφὸν πείσει, μηκέτι χαλεπῶς αὐτῷ ἔχειν· οὐκ ἐπαγγέλλεται, ἔφη, φιλοσοφία τῇ ἐκτός τι παρεμποιήσειν τῷ ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ μὴ, ἔξω τῆς ἰδίας ὕλης ἀνήξεται. ἡ μὲν τέκτονος ὕλη, τὰ ξύλα· ἀνδριαντοποιοῦ, ὁ χαλκός· ὅτου τῆς περὶ βίον τέχνης ὕλη, ὁ βίος αὐτοῦ ἑκάστου. τί οὖν ὁ τοῦ ἀδελφοῦ; πάλιν τῆς αὐτοῦ ἐκείνου τέχνης ὅδε. πρὸς δὲ τοῦτο σοὶ τῇ ἐκτός ἐστιν, ὅμοιον ἀγρῷ, ὅμοιον ὑγείᾳ, ὅμοιον εὐδοξίᾳ· τούτων δ' οὐδὲν ἐπαγγέλλεται φιλοσοφία. ἐν πάσῃ δὲ περιστάσει τηρήσω τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ φύσιν ἔχον. τὸ δὲ ποίῳ πρὸς ἐκεῖνον ἐν ᾧ εἰμι. πῶς οὖν ἐκεῖνός μοι μὴ ὀργίζηται; φέρε μοι ἐκεῖνον, καὶ ἐκείνῳ ἐρῶ. σοὶ δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ὀργῆς οὐδὲν ἔχω λέγειν. εἰ πόνηρον δὲ τὸ συμβαλλομένῳ, ἐπὶ τοῦτο ζητῶ, πῶς ἂν, ἐκείνου μὴ διαλλαττομένου, κατὰ φύσιν ἔχοιμι; οὐδὲν, ἔφη, τῶν μεγάλων ἄφνω γίνεται· ὅσον γε οὐδὲ ὁ βότρυς, οὐδὲ σῦκον. ἂν μοι νῦν λέγῃς ὅτι θέλω σῦκον, ἀποκρινοῦμαί σοι, ὅτι χρόνου δεῖ. ἄφες ἀνθῆσαι πρῶτον, εἶτα πεπανθῆναι. εἶτα συκῆς μὴ καρπὸς, ἄφνω καὶ μιᾷ ὥρᾳ ὠμὸς τελευτᾷ· γινώμενος δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις ὅτου δὴ οὖν εὐκόλως καὶ ταχέως; μὴ δ' ἂν ἐγώ σοι λέγω πρόσδεκου.

Περὶ

Περὶ προνοίας. De Providentia.

ΚΕΦ. ιϛ'. CAP. XVI.

Μὴ θαυμάζετε, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις τὰ πρὸς τὸ σῶμα ἕτοιμα γέγονεν, ἃ μόνον τροφαὶ καὶ πόμα, ἀλλὰ καὶ κοῖται· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι ὑποδημάτων, μὴ ὑποστρωμάτων, μὴ ἐσθῆτος· ἡμεῖς δὲ πάντων τούτων προσδεόμεθα. τὰ γὰρ οὐχ αὑτῶν ἕνεκα, ἀλλὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα, οὐκ ἐλυσιτέλει προσδεόμενα ἄλλων παρασκευάζεσθαι. ἐπεὶ ὅρα οἷός τις ἂν εἴη, ἡμᾶς προνοητίζειν μὴ περὶ αὑτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὄνων, πῶς ἐνδύσεται, καὶ πῶς ὑποδήσεται, πῶς φάγῃ, πῶς πίῃ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ στρατιῶται ἕτοιμοί εἰσι τῷ στρατηγῷ ὑποδεδεμένοι, ἐνδεδυμένοι, ὡπλισμένοι (εἰ δ' ἔδει περιερχόμενον τὸν χιλίαρχον ὑποδεῖν, ἢ ἐνδύειν τοὺς χιλίους, δεινὸν ἂν ἦν) οὕτω καὶ ἡ φύσις πεποίηκε τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα ἕτοιμα, παρεσκευασμένα, μηδεμιᾶς ἐπιμελείας ἔτι προσδεόμενα· ὥστε ἐν παιδίον μικρὸν καὶ ῥάβδῳ ἐλαύνει τὰ πρόβατα. νῦν δ' ἡμεῖς ἀφέντες ὑπὲρ τούτων εὐχαριστεῖν, ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν τούτων ἴσην ἐπιμέλειαν ἐπιμελούμεθα, ἐφ' αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ θεῷ. καί τοι νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς θεούς, ἓν μόνον γεγονότων ἀπαρκεῖ πρὸς τὸ αἰδέσαι τῆς προνοίας, τῷ γε αἰδήμονι καὶ εὐχαρίστῳ. καὶ νῦν μοι νῦν τὰ μεγάλα, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκ τίνος γάλα γίνεται, καὶ ἐκ γάλακτος τυρὸν, καὶ ἐκ δέρματος ἔρια. τίς ὄζιν ὁ πεποιηκὼς ταῦτα, ἢ ἐπινενοηκώς; ὕδε ἐστὶν, φησὶν. ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ ἀναισθησίας. ἄγε ἀφῶμεν τὰ

Nolite mirari, cur aliis animantibus ea quæ ad corpus pertinent, adeò in promptu sint, non cibus modò & potus, sed & cubilia: non requirunt calceamenta, non stramenta, non vestem: nobis autem hæc omnia sint necessaria. Quæ enim non suâ causâ, sed ad ministerium nata erant, ea non expediebat ità esse facta, ut aliis rebus indigerent. nam illud vide cujusmodi foret, si curare nos oporteret, non modò nosipsi, sed oves etiam & asini, quomodo induendi essent, quomodo calceandi, quo pacto esuri, quo bibituri? Nunc brutæ animantes ità expeditæ sunt, ut milites Imperatoris, calceati, induti, armati. Quam verò tribuno grave esset circumire, ut suos millenarios calcearet aut indueret: Ità natura etiam ea quæ ministerii causâ creata essent, expedita fecit, instructa, nullam ampliùs curationem postulantia. Sic unus parvus puellus vel pedo propellit oves. Nos verò his de rebus Deo gratias adeò non agimus, ut quòd eandem illis curam, quàm nobis ipsis, non impendimus: propter nosmetipsos Deum accusemus. Atqui, Deum immortalem! vel una rerum creatarum, satis esset, verecundo quidem homini & grato, ad providentiæ sensum percipiendum. Neq; verò mihi magna nunc proferto. Isthuc ipsum duntaxat, ut ex herba lac nascatur, & è lacte caseus, è cute lana. quis est qui ista fecerit, aut excogitarit? Nemo, inquit. O magnam impudentiam, & stuporem. Age

Age omissis naturæ operibus, ea quæ illis obiter accedunt, contemplemur. Numquid inutilius est pilis, qui mento enascuntur? quid ergó? nonne iis etiam maximo cum decore usa est? nonne per eos marem & fœminam discrevit? nonne statim eminus cujusque nostrum natura clamitat: Vir sum: sic ad me accedito: sic colloquere mecum: nihil aliud require. ecce signa in promptu sunt. Rursus in mulieribus, quemadmodum ipsi voci mollius quiddam immiscuit, sic & pilos istos illis ademit. Non ità decuit, sed indiscretum fuit relinquendum animal, & proclamandum unicuique nostrum, se esse virum; Nonne autem signum hoc pulchrum est & decorum & honestum? quantò elegantius cristâ gallorum? quantò magnificentius jubâ leonum? itaque tuenda erant signa Dei, & nequaquam abjicienda: neque sexus, quantum in nobis quidem esset, confundendus, ab ipsa natura distinctus. Numquid oratione hæc satìs aut laudari aut illustrari possunt? nam si sani essemus: quid nobis aliud agendum erat & publicè & privatim, quàm numen celebrandum & laudandum, & grates persolvendæ? nonne & inter fodiendum & arandum & edendum hymnus hic cantandus erat Deo: Magnus est Deus, qui nobis instrumenta præbuerit hæc, quibus terram excolamus: magnus est Deus, qui manus dederit, qui deglutiendi vim, qui ventrem, qui effecerit ut latenter crescamus, ut dormientes respiremus: hæc singulis in rebus cantanda erant, & hymnus maximus ac divinissimus resonandus, quod facultatem dederit harum rerum intelligentem, & utendi

ἔργα τῆς φύσεως· τὰ παέργα αὐτῆς θεασώμεθα. μή τι ἀχρηστότερα τειχῶν τὰ ὀπτυχίδια, τί ὅτι; ἃ συνεχρήσαλο καὶ ταύταις ὡς μάλιστα πρεπόντως ἐδημίσλο; ἃ διέκρινε δι' αὐτῆς τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ; ἐκ ἐυθὺς μακρόθεν κέκραγεν ἡμῖν ἑκάστῳ ἡ φύσις, ἀνήρ εἰμι, ὅπω μοι πρόσεχε, ὅπω μοι λάλει, ἄλλο μηδὲν ζήτει, ἰδοὺ τὰ σύμβολα; πάλιν ἐπὶ τῶ γυναικῶν, ὥσπερ ἐν τῇ φωνῇ τι ἐγκαλέμιξεν ἁπαλώτερον, ὅπως καὶ τὰς τρίχας ἀφεῖλεν· ἔ; ἀλλ' ἀδιάκριλον ἔδει τὸ ζῶον ἀπολειφθῆναι, καὶ κηρύσσειν ἕκασον ἡμῶν, ὅτι ἀνήρ εἰμι; πῶς γὰρ καλὸν τὸ σύμβολον, καὶ εὐπρεπές, καὶ σεμνόν; πόσῳ κάλλιον τῆς τοῦ ἀλεκτρυόνων λόφου; πόσῳ μεγαλοπρεπέσλερον τῆς χαίτης τῶν λεόντων; διὰ τοῦτο ἔδει σώζειν τὰ σύμβολα τοῦ θεοῦ· ἔδει αὐτὰ μὴ καλαπρεπίζειν, μηδὲ συγχεῖν (ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς) τὰ γένη τὰ διηρημένα. ταῦτα ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινέσαι, ἢ πράξαι; εἰ γὰρ νῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον, καὶ εὐσημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριλας; ἐκ ἔδει καὶ σκάπλοντας, καὶ ἀρῶντας καὶ ἐδίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τῷ γῷ ἐργασόμεθα· μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι καλάπωσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λελησθότας, ὅτι καθεύδονλας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειόλαλον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τῷ δυνάμιν ἔδωκε τῷ παρανοοῦντι

κολεσθαι-

κολεθηλικὸν τόπον, καὶ ὀθλῶ χρησικὸν· τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ δοτετύφλωνται, οὐκ ἔδει τινὰ εἶ τὸν ταύτῃ ἐκπληρῶντα τῷ χώρῳ, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀναθόντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γὰρ ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δ' λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. τοῦτό μοι τὸ ἔργον ὄφι. ποιῶ αὐτό· οὐδ' ἐγκαταλείψω τῇ τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δίδῳ· καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ.

ration instructam. Quid ergò? cum vulgò excæcati sitis, nonne oportebat esse aliquem, qui hoc munere fungeretur, & loco omnium, hymnum de Deo publicaret? quid enim possum aliud senex claudus, nisi celebrare Deum? quòd si luscinia essem, luscinia officio fungerer: si olor, oloris. Nunc rationis cùm particeps sim, Deus mihi celebrandus est, hoc meum munus est, hoc exsequor: neq; stationem hanc deseram, quoad licuerit, & vos ad eandem hanc cantilenam exhortor.

Ὅτι ἀναγκαῖα τὰ λογικά.

ΚΕΦ. ιζ'.

Ἐπειδὴ λόγος ὄφιν ὁ διαφθορὰν καὶ ἐξεργαζόμενον τὰ λοιπὰ, ἔδει δ' αὐτὸν μὴ διάφθορον εἶ, ὑπὸ τίνος διαφθορὴ; δῆλον γὰρ, ὅτι ἢ ὑφ' αὑτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλου. ἤτοι, ἢ λόγος ὄφιν ἐκείνου, ἢ ἄλλο τι κρεῖσσον ἐστὶ τοῦ λόγου, ὃ ἀδύνατον. εἰ λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαφθρώσει; εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν διώξῃ καὶ ὄψῃ, ἢ ἄλλου δεηθησόμεθα, ἀπειρὸν ὄφι· τοῦτο, καὶ ἀκατάληκτον εἶ. ἀλλ' ἐπέχει μᾶλλον θεραπεῦσαι καὶ τὰ ὅμοια. θέλεις οὖν σοὶ ἐκείνων ἀκοῦσαι, ἄκουε. ἀλλ' ἂν μοι λέγῃς, ὅτι οὐκ οἶδα πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς διαλέγῃ, κἂν τι καθ' ἀμφίβολον φωνὴν εἴπω, καὶ λέγῃς μοι, διάστειλον, οὐκ ἐπ' ἀνέξομαί σε, ἀλλ' ἐρῶ σοι, ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον. διατοῦτο γὰρ ὄφιμαι προτάσσουσι λογικά. καθάπερ τῆς μετρήσεως τὸ σίτου, προτάσσομεν τῷ τὸ μέτρον ἐπιβλέψαι. ἂν δ' μὴ διατ-

Differendi rationem esse necessariam.

CAP. XVII.

Quia ratio est, quæ reliqua explanet atque expoliat, eámque ipsam confusam esse non decet: à quonam explicabitur? Apparet aut à semetipsa, aut ab alio. Aut igitur illud ratio est, aut aliquid aliud ratione præstantius: id quod fieri nequit. Si ratio: quis est qui illam explanet? Aut enim ipsa sese explanare potest, aut alterius egebimus: atque ità nullus terminus, nullus finis reperietur. At magis necessarium est sanare opiniones, appetitiones, affectus, & id genus alia? Vis igitur illis de rebus audire? audi. Sed si mihi dices, nescire te, veréne an falsò differam: & si quid ambiguè dixero, id me distinguere jusseris: non diutiùs te feram, sed tibi dicam hoc magis esse necessarium. Ad eundem enim modum rationem differendi primo loco ponunt, quemadmodum mensuræ considerationem ante frumenti dimensionem collocamus. Nisi enim ante consti-

conſtituerimus quid ſit modius: neq; inprimis declaraverimus quid ſit libra: quo pacto jam metiri quicquam aut ponderare poterimus? Hîc igitur, niſi inſtrumentum, quo cætera judicamus & cognoſcimus, didicerimus, & exquiſitè cognitum habuerimus; poterimúsne quicquam cæterarum rerum indagare atque cognoſcere? id verò fieri quì poteſt? Eſto. At modius lignum eſt, idque ſterile? Eſt: ſed ejuſmodi tamen, quo frumentum metiri queas. Eſt & ars diſſerendi ſterilis (de eo poſtea videbimus) Sed ut hoc concedamus: tamen illud ſatis eſt, quod alias res diſcernendi & conſiderandi vim habet, atque adeò quaſi metiendi quædam & ordinandi ratio eſt. Quis iſta dicit? Num Chryſippus, Zeno & Cleanthes affirmant, Antiſthenes autem negat? Quis verò eſt qui ſcripſit, principium eruditionis eſſe vocabulorum conſiderationem? Num Socrates non ità dicit? De quo ergò ſcribit Xenophon, auſpicatum eum eſſe à conſideratione ſignificationis vocabuli cujuſque? Nunquid ergò iſtud eſt magnum illud atque admirabile, Chryſippum intelligere atque explicare? Et quis iſtud dicit? Quid ergò eſt admirabile? Naturæ intelligere voluntatem. Quid verò, num ipſe tuo Marte eam aſſequeris? Quid ergò ampliùs requiris? Nam ſi verum eſt omnes peccare invitos, tu autem veritatem cognoviſti: te jam rem bene gerere neceſſe erit. At Hercule naturæ voluntatem non aſſequor. Quis igitur eam explicat? Chryſippum aiunt. Adſum: inquiro quid dicat hic enarrator naturæ? Incipio non intelligere quid dicat:

διαλάβωμεν πρῶτον τί ὅτι μόδιος, μηδὲ διαλάβωμεν πρῶτον τί ὅτι ζυγός, πῶς ἔτι μετρῆσαί τι ἢ σῆσαι δυνησόμεθα; ἐντοῦθεν ἂν τὸ ἡμῖν ἄλλων κριτήριον, καὶ δι' ὃ πάντα καλαμανθάνετε, μὴ καταμεμαθηκότες, μηδ' ἠκριβωκότες, δυνησόμεθά τι ἡμῖν ἄλλων ἀκριβῶσαι καὶ καταμαθεῖν; καὶ πῶς δίον τε; ναι· ἀλλ' ὁ μόδιος ξύλον ὅτι, καὶ ἄκαρπον, ἀλλὰ μετρητικὸν σίτου. καὶ τὰ λογικὰ ἄκαρπά ὅτι· καὶ δεῖ τάτα μὴ ὀφέλεσθαι. εἰ δ' ἔν καὶ τοῦτο δοίη τις, ἐμεῖνο ἀπαρκεῖ, ὅτι ἡμῖν ἄλλων ὅτι διακριτικὰ καὶ ἐπισκεπτικά, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι, μετρητικὰ καὶ τακτικά. τίς λέγει ταῦτα; μῶν ὡς Χρύσιππος καὶ Ζήνων καὶ Κλεάνθης, Ἀντισθένης δ' ὁ λέγει; καὶ τίς ὅστις ὁ γράψας, ὅτι ἀρχὴ παιδεύσεως ἦν ἡμῖν ὀνομάτων ἐπισκέψις; Σωκράτης δ' ὁ λέγει; καὶ δεῖ τινα γράφοι Ξενοφῶν, ὅτι ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἡμῖν ὀνομάτων ἐπισκέψεως, τί σημαίνει ἕκαστον; ἆρ' ἔν τοῦτό ὅτι τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν, νοῆσαι Χρύσιππον, ἢ ἐξηγήσασθαι; καὶ τίς λέγει τοῦτο; τί ἔν τὸ θαυμαστὸν ὅτι; νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. τί ἔν αὐτὸς διὰ σεαυτὸ παρακολουθεῖς; καὶ τίνα ἔτι χρείαν ἔχεις; εἰ γὰ ἀληθές ὅτι τὸ, πάντας ἀκόντας ἁμαρτάνειν· σὺ ὦ καλαμεμάθηκας τὴν ἀλήθειαν, ἀνάγκη σε ἤδη κατορθῶν. ἀλλὰ νὴ δία ἐ παρακολουθῶ τῷ βουλήματι τῆς φύσεως. τίς ἔν ἐξηγεῖται αὐτό; λέγουσιν, ὅτι Χρύσιππος· ἔρχομαι, καὶ ζητῶ τί λέγει ἕτος ἐξηγητὴς τῆς φύσεως. ἄρχομαι μὴ νοεῖν τί λέγει· ζητῶ τὸν ἐξηγούμενον. quæro qui explicet. ecce con-

ἴδε, ἐπίσκεψαι πῶς τοῦτο λέγεται, καθάπερ εἰ Ῥωμαϊστί. πία ὄν ἐνθάδ' ὀφρὺς τὸ ἐξηστιμμένον; οὐδ' αὐτὸ Χρυσίππου δικαίως, εἰ μόνον ἐξηγεῖται τὸ βούλημα τῆς φύσεως, αὐτὸς δ' οὐκ ἀκολουθεῖ, πόσῳ πλέον τὸ ἐκείνου ἐξηγημένον; οὐδὲ γὰρ Χρυσίππου χρείαν ἔχομεν δι' αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα παρακολουθήσαμεν τῇ φύσει. οὐδὲ γὰρ τὰ σπλάγχνα δι' αὐτὸν, ἀλλ' ὅπι δι' ἐκείνα καλανσήσειν διόμεθα τὰ μέλλοντα καὶ σημαινόμενα ὑπὸ θεῶν· οὐδὲ θεοὺς ἀπλάγχνων δι' αὐτὰ, ἀλλ' ὅπι δι' ἐκείνων σημαίνεται· οὐδὲ τὸν κόρακα θαυμάζομεν, ἢ τὴν κορώνην, ἀλλὰ τὸν θεὸν σημαίνοντα διὰ τούτων. ἔρχομαι πίστιν ἐπὶ τὴν ἐξηστικὴν τούτων, καὶ φύσιν· καὶ λέγω, ὅπ ἐπίσκεψαί μοι τὰ σπλάγχνα, τί μοι σημαίνει. λαβὼν, καὶ ἀναπτύξας ἐκεῖνο, ἐξηγεῖται· ὅπ ἄνθρωπε, προαίρεσιν ἔχεις ἀκώλυτον φύσει, καὶ ἀναπόδραστον. τοῦτο ἐνταῦθα ἐν τοῖς σπλάγχνοις γέγραπται. δείκνυμί σοι αὐτὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς συγκαταθετικῆς πίστεως. μὴ τίς σε κωλύσαι δύναται, ἐπιστεῦσαι ἀληθεῖ; οὐδεὶς. μὴ τίς σε ἀναγκάσαι δύναται, παραδέξασθαι τὸ ψεῦδος; οὐδεὶς. ὁρᾷς, ὅπ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τὸ προαιρετικὸν ἔχεις ἀκώλυτον, ἀναπόδραστον, ἀπαραπόδιστον; ἔγε, ἐπὶ δὲ τὸ ὀρεκτικὸν καὶ ὁρμητικοῦ ἄλλως ἔχει; καὶ τίς ὁρμὴν νικῆσαι δύναται; ἢ ἄλλη ὁρμή. τίς δ' ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν; ἢ ἄλλη ὄρεξις καὶ ἔκκλισις. ἂν μοι, φησὶ, προσάγῃ θάνατον φόβον, ἀναγκάζει με. οὐ τὸ προσφερόμενον, ἀλλ' ὅτι δοκεῖ σοι κρεῖττον εἶναι πιθανόν τι τούτων, ἢ ἀ-

sidera quomodo hoc dicatur, perinde ac si Latinè diceret. Quod igitur hîc supercilium est enarratoris? Imò nec ipsius Chrysippi jure ullum est, si naturæ voluntatem tantùm explicat, ipse autem non sequitur. Quantò minùs ergò enarratoris ipsius. neque enim Chrysippo per sese nobis opus est, sed eò ut naturæ voluntatem intelligamus. Sic nec aruspicem per sese expetimus: sed quòd ejus operâ nos res futuras, & ea quæ à Diis significentur, cognituros esse opinamur. Neque etiam viscera propter semetipsa, sed quia portendendi vim habeant. Neque etiam corvum admiramur, aut cornicem: sed Deum, horum operâ res futuras significantem. Accedo igitur ad explicatorem harum rerum, & vatem: ab eóq; peto, ut explicet, quid viscera portendant. Is verò iis acceptis & explicatis, ea sic enarrat: Heus homo, voluntatem habes, cujus ea natura est, ut nec impediri, nec cogi possit. Hoc hisce visceribus est inscriptum. Idque tibi demonstrabo, primùm in loco assensionis. Num quis te prohibere poterit annuere veritati? Nemo. Num quis te cogere poterit approbare mendaciũ? Nemo. Nonne vides hoc loco, te voluntatem habere, quæ neq; prohiberi, neq; cogi, neq; impediri possit? Age, jam in loco appetitionis & desiderii, nunquid se res aliter habet? Quis verò appetitionem vincere possit? Alia appetitio. Quis desiderium & aversationem? Aliud desiderium, & alia aversatio. Qui mihi mortis objicit metum, cogit me, inquit. Non id quod objicitur: sed illud, quòd præstare tibi videtur, aliquid istiusmodi committere, quàm oppetere mortem.

mortem. Hîc igitur etiam tua te coegit opinio, hoc eſt, voluntatem voſuntas. Nam ſi Deus eam ſui partem, quam nobis dedit, rapuiſſet, atque ejuſmodi feciſſet, ut vel à ſeipſo vel ab alio cogi poſſet: deſineret eſſe Deus, neque nos eo quo deceret modo curaret. Hæc, inquit, reperio in victimis: hæc tibi portenduntur: ſi vis, liber es. ſi vis, de nemine conquerêris, neminem accuſabis, omnia ſimul & tuæ & divinæ voluntati reſpondebunt. Hujus oraculi ergò ad vatem iſtum & philoſophum accedo: nec ipſum explicationis hujus cauſâ, ſed ea quæ explicat, admiror.

ποθαυεῖν πάλιν ἓν τὸ σὸν δόξμα σε ἠνάγκασε, τετέχι προαίρεσιν σεσαίρεσις. εἰ γὰρ τὸ ἴδιον μέρος ὃ ἡμῖν ἔδωκεν ἀποσπάσας ὁ θεὸς, ὥστ' αὐτὸ ἢ ὑπ' ἄλλου πνὸς κωλυτὸν ἢ ἀναγκαῖον κατεσκεύακει, οὐκέτι ἂν ἦν θεὸς, οὐδ' ἐπεμελεῖτο ἡμῶν, οὐ δεῖ τρόπον. ταῦτα δ' εἰσκω, φησὶν, ἐν τοῖς ἱεροῖς. ταῦτά σοι σημαίνε). ἐὰν θέλῃς, ἐλεύθερος εἶ· ἐὰν θέλῃς, μέμφῃ οὐδένα, ἐγκαλέσεις οὐδενί. πάντα χτ' γνώμιμα ἅμα ἔσαι τῷ σῷ, καὶ τῷ τῶ θεῶ. διὰ ταύτην τὴν μαντείαν ἔρχομαι ἐπὶ τὸν θύτην τοῦτον καὶ τὸν φιλόσοφον· οὐκ αὐτὸν θαυμάζω ἕνεκά γε τῆς ἐξηγήσεως, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἃ ἐξηγεῖ).

Non ferenda eſſe graviter ea quæ perperam fiunt.

CAP. XVIII.

SI verum eſt, quod philoſophi dicunt, ab uno moveri principio mortales omnes, ut ad aſſentiendum & renuendum, atque adeò ſuſtinendam quoque aſſenſionem: quod alia vera, alia falſa, alia dubia atque incerta exiſtiment: ità etiam, ad expetendum aliquid opinione boni excitari. (Neq; verò poſſe fieri, uti aliud utile judicem, aliud appetant, aliud decere cenſeant, aliud perſequantur) Quid vulgo adhuc ſuccenſemus? Fures, inquit ſunt, & graſſatores. Quos mihi fures dicis? quos graſſatores? Errant in judicio bonarum & malarum rerum. Utrùm igitur indignationem potiùs an commiſerationē merenturè? Oſtendito errorem, & videbis ut à delictis recedant. Cùm non vident: nihil habent antiquius opinione ſuâ. At latronem iſtum & a-

Ὅτι δὲ δεῖ χαλεπαίνειν τοῖς ἁμαρτανομένοις.

ΚΕΦ. ιη'.

Εἰ ἀληθές ὅτι τὸ ὑπὸ τῶ φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις μία ἀρχὴ, καθάπερ τὸ συγκαταθέσθαι τῷ παθεῖν ὅτι ὑπάρχει, καὶ τὸ ἀναιρεῖσθαι τὸ παθεῖν ὅτι οὐχ ὑπάρχει, καὶ νὴ Δία τὸ ἐπέχειν τὸ παθεῖν ὅτι ἄδηλόν ἐστιν, ὅτω καὶ τὸ ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ παθεῖν, ὅτι ἐμοὶ συμφέρει· ἀμήχανον δ' ἄλλο μὲν κρίνειν τὸ συμφέρον, ἄλλο δ' ὀρέγεσθαι, καὶ ἄλλο μὲν κεῖνειν καθῆκον, ἐπ' ἄλλο δ' ὁρμᾶν π. ἐπὶ τοῖς πολλοῖς χαλεπαίνομεν. κλέπτ), φησίν, εἰσὶ καὶ λωποδύτ). τί ὄφελος τὸ κλέπται καὶ λωποδύτ); περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτοὺς; ἀλλὰ δεῖξον τὸ πλάνιον, καὶ ὄψει πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων. ἐὰν μὲν βλέπωσιν, οὐδὲν ἔχουσιν ἀνώτερον τοῦ ἀκούειν ἐκείνου αὐτοῖς. τοῦτον οὖν τὸν λησταὶν, καὶ τὸ-

τὸν τὸν μοιχὸν οὐκ ἔδει ἀπολωλέναι; μηδαμῶς. ἀλλ' ἐκεῖνον μᾶλλον τύφων, τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τὰ μέγιστα, καὶ ἀποτετυφλωμένον, οὐ τῷ ὄμματι τῷ διακριτικῷ τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τῷ γνώμονι τῷ διακριτικῷ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, μὴ ἀπολλύναι. κἂν ὅτου λέγῃς, γνώσῃ πῶς ἀπάνθρωπόν ἐστιν ὃ λέγεις, καὶ ὅτι ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν; εἰ γὰρ μεγίστη βλάβη, ἡ τῶν μεγίστων· ὅτι δ' ἐν ἑκάστῳ ἡ προαίρεσις, οἷα δεῖ, καὶ τούτου ζητεῖταί τις, τί ἐπιχαλεπαίνεις αὐτοῖς ἄνθρωπε, ἃ σε δεῖ παρὰ φύσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς διατιθέναι; ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον. ἢ μὴ θαύμαζε τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ πρὸ μοιχῷ ἃ χαλεπαίνῃς. γνῶθι, ὅτι κλέπτης καὶ μοιχὸς ἐν τοῖς σοῖς τόποις οὐκ ἔχει, ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ τοῖς οὐκ ἐπὶ σοί. ταῦτα ἂν ἀφῇς, καὶ παρὰ μηδὲν ἡγήσῃ, τίνι ἐπιχαλεπανεῖς; μέχρι δ' ἂν ταῦτα θαυμάζῃς, σαυτῷ χαλέπαινε μᾶλλον ἢ ἐκείνοις. σκόπει δ'. ἔχεις καλὰ ἱμάτια· ὁ γείτων σου οὐκ ἔχει. δυείδια ἔχεις, θέλεις αὐτὰ φύξαι. οὐκ οἶδεν ἐκεῖνος τί τὸ ἀγαθόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ φαντάζεται ὅτι τὸ ἔχειν καλὰ ἱμάτια. τοῦτο ὃ καὶ σὺ φαντάζῃ. εἶτα μὴ ἐλθὼν, καὶ ἆρα αὐτά; ἀλλὰ σὺ πλακοῦντα δεπάνων ἀνθρώποις λίχνοις, καὶ μόνον αὐτὸς καλαπίνων, ἃ θέλεις ἵνα αὐτὸν ἁρπάσωσι; μὴ ἐρέθιζε αὐτούς. δυείδια μὴ ἔχε, μὴ φύγε σε τὰ ἱμάτια. κἀγὼ πρώην σιδηροῦν λύχνον ἔχων παρὰ τῇς θυρίδος, ἀκούσας ψόφου τῆς δυείδος, κατέσχομαν, εὗρον ἡρπασμένον τὸν λύχνον, ἐπελογισάμην, ὅτι ἔπαθέ

dulcerum nonne perditum oportebat? Nequaquam: Sed ità potiùs dicendum: is qui cæcutit, qui fallitur, & maximis in rebus errat, non eâ videndi facultate amissâ, quâ candida & nigra discernuntur, sed quâ animus bona & mala distinguit, nonne est perdendus? Quòd si sic dixeris: intelliges quàm inhumana tua sit oratio, & huic non absimilis: Hiccine cæcus & surdus, non perdendus est? Nam rerum maximarum damnum si est maximum, cujusque autem verum judicium, & recta voluntas maxima res est: quid adhuc ei qui eâ privatur succenses? homo, non te decet ob aliena mala à naturæ præscripto recedere. Miserere potiùs illius: aut venustatem mulieris noli admirari; sic adultero non succensebis. Furem & adulterum tuis in rebus scito locum non habere, sed in alienis tuæque potestati non subjectis. Hæc si missa feceris, & floccifeceris: cui posthac irascêris? Dum autem ista suspicis: tibi potiùs quàm illis succenseto. Rem ità considera. Pulchras vestes habes: vicinus tuus non habet. Fenestram habes, quâ eas frigori exponis. Nescit ille quod sit hominis bonum: sed pulchra vestimenta habere, bonum esse sibi fingit, ut & tu tibi. Annon veniat, eaq; tollat? Túne cùm placentam hominibus gulosis ostendes, solúsque deglutias: non vis eam tibi rapi? nè irrita eos: nè habe fenestram: nè frigori expone vestes tuas. Et ego nuper cùm apud Lares ferream lucernam haberem: audito januæ crepitu decurri, eámque raptam animadverti. Cogitavi, eum qui sustulisset, rem

non

non abſurdam admiſiſſe. Quid ergó? Cras, inquam, teſtaceam invenies. Nam ea quis amittit, quæ habet. Meam veſtem amiſi. Habuiſti enim veſtem. Dolet mihi caput. Nunquid cornua tibi dolerent? Quid ergò indignaris? Nam earum rerum jactura eſt, earum rerum dolores ſunt, quæ res haberi & poſſideri ſolent. At tyrannus vinciet. Quidnam? Pedem. At auferet. Quidnam? Collum. Quid ergò non vinciet, non auferet. Voluntatem. Quapropter veteres monuerunt, quemque ſeipſum nôſſe oportere. Quid ergò agendum erat? exercitatio capienda minimis in rebus: & ab iis facto initio, transeundum ad majora. Caput dolet? nè dicas, hei mihi. Auricula dolet? nè dicas, hei mihi. Neque verò dico, non licere gemere: ſed intrinſecus tamen noli gemere. Si puer faſciam tardè attulerit, nè clamato: nè ringitor: nè dicito, te omnibus eſſe inviſum. Quis enim talem odio non proſequatur? His deinceps fretus decretis, rectè ambula ut liber: non magnitudine corporis confidens, ut pugil. Neque enim ut aſinum, te invictum eſſe decet. Quis ergò eſt invictus? Quem nihil earum rerum quæ in ipſius poteſtate non ſunt, de ſtatu mentis dejicit. Pòſt, ſingulas difficultates percurrens, eum obſervo ut athletam. Hic primam ſortem evicit: de ſecunda quid? Quid verò, ſi æſtus fuerit? Quid in Olympiis? Eodem modo hîc etiam: ſi argentum objeceris, contemnet. Quid verò ſi puellam? Quid ſi in tenebris? Quid ſi gloriolam? Quid ſi convicium? Quid ſi laudem? Quid ſi mortem? Hæc omnia vincere poteſt. Æſtus

πο ὁ ἄρας ὐκ ἀπίθανον. τί ὖν; αὖειον, φημὶ, ὀστράκινον ἐυρήσεις. ἐκεῖνα γὰρ τις ἀπολλύει, ἃ ἔχει. ἀπώλησά μου τὸ ἱμάτιον. εἶχες γὰρ ἱμάτιον. ἀλγῶ τὴν κεφαλήν. μὴ τι κέρατα ἀλγεῖς; τί ὖν ἀγανακτεῖς; τούτων γὰρ αἱ ἀπώλειαι, τούτων οἱ πόνοι, ὧν ἡ κλῆσις. ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. τίς; τὸ σκέλος. ἀλλ' ἀφελεῖ. τίς; τὸν τράχηλον. τί ὖν ὁ δήσει, ὃ δ' ἀφελεῖς; τὴν προαίρεσιν· διατὸ παρήγγελλον οἱ παλαιοὶ, τὸ Γνῶθι σαυτόν. τί ὖν ἔλεις νῦν τοὺς θεοὺς μελετᾶν ἐπὶ τοῖς μικροῖς· καὶ ἐπ' ἐκείνων ἀρχομένους, διαβαίνειν ἐπὶ τὰ μείζω. κεφαλὴν ἀλγῶ· οἴμοι μὴ λέγε. ὠτίον ἀλγῶ· οἴμοι μὴ λέγε. καὶ ὁ λέγω ὅτι ὁ δεῖνα στενάξαι, ἀλλὰ ἔσωθέν τοι μὴ στενάξῃς. μηδ' ἂν βραδέως τὸν ὀπίσθιον ὁ παῖς φέρῃ, κράυγαζε, καὶ σπῶ, καὶ λέγε πάντες με μισοῦσι. τίς γὰρ μὴ μισήσει τὸν τοιοῦτον; τάκτοις τὸ λοιπὸν πεποιθὼς τοῖς δόγμασιν, ὀρθῶς περιπάτει, ἐλεύθερος· ὡς καὶ πὼ μεγέθει πεποιθὼς τῷ σώματος, ὥς περ ἀθλητής. ὁ γὰρ ὡς ὄνον αἰτῆσαι τὸν εἶ· πῶς ὖν ὁ αἰτήσει; ὃν ὐκ ἐξίστησιν ἃ δεῖ τὴν προαιρέσεων. εἶτα λοιπὸν ἐκάστων τῶν προκειμένων ἐπερχόμενος, καταμανθάνω ὡς ἐπὶ τῷ ἀθλητοῦ. νῦν ἐξεστάσε τὸν πρῶτον κλῆρον. τί ὖν τὸν δεύτερον; τί δ' ἂν κονίμα ᾖ; τί δ' ἐν ὀλυμπίαις καὶ ἑταῖρα ὡσαύτως. ἂν ἀργυρίδιον προβάλῃς καταφρονήσει, τί ὖν ἂν κορασίδιον; τί ὖν ἂν ἐν σκότῳ; τί ὖν ἂν δόξαριον; τί ὖν ἂν λοιδορίαν; τί ὖν ἂν ἔπαινον; τί δ' ἂν θάνατον; δύναται ταῦτα πάντα νικῆσαι. τί ὖν ἂν κονίμα ᾖ, τάτῳ ergò ſi fuerit, quid nocebit?

ὄζει; τί ἂν ὑβρίζω ἢ; τί ἂν μιλαγχολῶ; τί ἐν ὕπνοις ἔτός μοι ὄζιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής.

Quid si compluatur? Quid si tristetur animo? quid si in somnis? hic mihi pugil est invictus.

Πῶς ἔχειν δεῖ πρὸς τυράννους.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ὅτι ἂν τινι προσῇ τι πλεονέκτημα, ἢ δοκεῖ γε προσεῖναι, μὴ προσὸν, τοῦτον πᾶσα ἀνάγκη, ἐὰν ὁπωσδήποτε ᾖ, περυσινᾶζ δι' αὐτό. ὑβρὺς ὁ τύραννος λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ πάντων κρατιστος. καὶ τί μοι δύνασαι παρασχεῖν; ὄρεξίν μοι δύνασαι ποιῆσαι ἀκώλυτον; πόθεν σοι; σὺ γὰρ ἔχεις ἔκκλισιν ἀπρόπτωτον; σὺ γὰρ ἔχεις ὁρμὴν ἀναμάρτητον; καὶ ποῦ σοι μέτεστιν; ἄγε, ἐν νηὶ δὲ σαυτῷ πέποιθας, ἢ πῶ εἰδέπω; ὅπου δ' ἅρμα ᾧ τίνι, ἢ πῷ εἰδότι; τί δ' ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις; ὡσαύτως. τί οὖν δύνασαι; πάντες με θεραπεύουσι. καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω καὶ πλύνω αὐτὸ, καὶ σμήχω, καὶ τῆς λιπαρότητος ἕνεκα πάσαλον ποιῶ. τί οὖν; ταῦτά μοι χρήσιμα ὄζει; ἀλλὰ χρείαν μοι παρέχει τινά. ταύτης οὖν ἕνεκα θεραπεύω αὐτά. τί δὲ; τὸν ὄνον οὐ θεραπεύω; οὐ νίπτω αὐτοῦ τοὺ πόδας; οὐ προσκαθαίρω; οὐκ οἶδας, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἑαυτὸν θεραπεύει; σὲ δ' οὔτως, ὡς τὸν ὄνον. ἐπεὶ τίς σε θεραπεύει ὡς ἄνθρωπον, δείκνυε. τίς σοι θέλει ὅμοιος γνήσιος τίς σωφρονιστὴς γίνεται, ὡς Σωκράτες; ἀλλὰ δύναμαί σε πρασχίσασαι. καλῶς λέγεις. ἐξελαθρίμω ὅτι σε δεῖ θεραπεύειν, καὶ ὡς πυρετὸν, καὶ ὡς χολέραν· καὶ βωμὸν ἑδῆσαι, ὡς ἐν Ῥώμῃ πυρετοῦ βωμός ὄζει. τί οὖν

Quid de tyrannis sentiendum sit.

CAP. XIX.

Qui quacunque veluti prærogativâ est præditus: aut, ut præditus non sit, sibi esse præditus videtur: eum omnino necesse est, nisi bene institutus fuerit, eâ inflari. Tyrannus ait: Ego sum omnium potentissimus. Quid verò præstare mihi potes? ídne potes efficere, ut desideriũ meum non impediatur? Unde id tibi contigit? Túne habes aversationem nullis obnoxiam casibus? Túne appetitionem habes erroris expertem? Id autem unde tibi contigit? Agè verò, in navi num teipso fretus es, an gubernatore? In curru, quo? nonne aurigâ? quid in aliis artibus? eodem modo. Quid ergò potes? Omnes me colunt. Et ego tabellam colo, eámque lavo & abstergo, & ob ampullam oleariam clavum figo. Quid ergo? nunquid hæc me præstantiora sunt? Non, sed aliquem mihi usum præbent. Ea de causa igitur illa colo. Quid verò? nonne asinum colo, non pedes ejus lavo? non purgo? an nescis quemvis hominem semetipsum colere? te autem non aliter quàm asinum. Ostende, quis te ità ut hominem colat? Quis tui similis esse velit? Quis sectator tuus esse velit, ut Socratis? At collum tibi præcidere possum. Rectè dicis. oblitus eram te colendum esse: & ità quidem colendum, ut febrem, ut choleram: & aram tibi exstruendam, ut Romæ febris ara est. Quid ergò

est

eſt quod vulgus hominum turbet ac percellat? Tyrannus & ſatellites? Quo pacto? Abſit. Fieri non poteſt, ut quod naturâ eſt liberum, ab alio quopiam perturbetur, aut impediatur, quàm à ſemetipſo: decreta perturbant hominem: nam tyrannus cuipiam dicit; Injiciam tibi compedes. Is qui pedem magnifacit, ait; Nè feceris: miſerere. Qui autem voluntatem ſuam, ait: Si tibi conducibilius videtur, vincito. Non curas? Non curo. Ego tibi oſtendam me eſſe dominum. Unde tu? Me Jupiter manumiſit. An cenſes eum commiſſurum, ut filius ſuus in ſervitutem pertrahatur? Cadaveris quidem mei dominus es: illud capito, Itáne, cùm ad me acceſſeris, me non coles? Non, ſed meipſum. Sin me dicere vis, te quoque: ità id me facere profiteor, ut ollam colo. Hic non eſt cæcus amor ſui; natura enim ità fert. Animal ſuâ causâ facit omnia. Nam & ſol ſuâ causâ facit omnia, & (quod moleſtum ſit) ipſe Jupiter. Cùm enim pluvius eſſe vult, & frugifer, & pater hominúmque Deúmque: nonne vides, eum hæc opera & has appellationes conſequi non poſſe, niſi in commune proſit? Denique animal ratione præditum ſic omnino inſtruxit, ut nullo ſuo bono potiri poſſet, niſi aliquid utilitatis in commune afferret. Sic privatæ utilitatis ſtudium à communitate non excluditur. Nam quid exſpectas? ídne, ut aliquis à ſeipſo recedat, & à privata utilitate? Quo pacto autem unum idémque principium adhuc animantibus omnibus erit neceſſitudo illa, quâ ipſæ ſecum conciliantur? Quid ergò? ſi abſurdæ iis de rebus, quæ noſtri arbitrii ſunt, opiniones habeant, & contrarias inter ſe? Nonne ſatis eſt, ut intelligas, ſocietatem illam ſublatam eſſe? Quid? non ſentiunt, quæ ſecum ipſa conſentiunt? Omnes omnibus. Quid? non omnes errant? Quid? non omnes, qui errant, infelices ſunt? Infelices ergò vis eſſe Deos? Vide ne impium ſit, quod dicis. Ego verò non volo. Quid ergò? Quia non vis, non ſunt? Quid? non ſunt? Quid? non ſunt? Quid?

αιρέτων πῶς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν; πᾶσα ἀνάγκη θεραπεύειν καὶ τυράννους. ὄφελον γὰρ καὶ τυράννους μόνον, καὶ κοιτωνίτας δ' ἄ. πῶς οὖν καὶ φρόνιμος γίνεται ἐξαίφνης ὁ ἄνθρωπος, ὅταν Καίσαρ αὐτὸν ἐπὶ τὰ λασάνα ποιήσῃ; πῶς εὐθὺς λέγομεν, φρονίμως μοι λελάληκε Φηλικίων; ἤθελον αὐτὸν ἀποκεκλεῖσθαι τὰ κοπρῶνος, ἵνα πάλιν ἄφρων σοι δοκῇ. εἶχέ πινα Ἐπαφρόδιτος σκυτέα, ὃν διὰ τὸ ἄχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. εἶτα ἐκεῖνος καλά πινα δαίμονα ἀγορασθεὶς ὑπό τινος τῶν Καισαριανῶν, τοῦ Καίσαρος σκυτεὺς ἐγένετο. εἶδες οὖν, πῶς αὐτὸν ἐτίμα ὁ Ἐπαφρόδιτος. τί πράσσει Φηλικίων ὁ ἀγαθός, φιλῶ σε; εἶτα εἴ τις ἡμῶν ἐπύθετο, τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγετο, ὅτι μὴ Φηλικίωνος βουλεύεται περί τινος. ἦλθε πιθανὸν αὐτὸν ὡς ἄχρηστον; τίς ἂν αὐτὸν ἄφνω φρόνιμον ἐποίησε; τοιοῦτόν τὸ τιμᾶν ἄλλο τι, ἢ τὰ περιαιρετικά. ἠξίωται ἡμαρχίας, πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται, ἄλλος τοῦ ὀφθαλμὸν καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας, ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἀπομυμύους. ἀναβαίνει εἰς τὸ καπιτώλιον, θύει. τίς ἂν πώποτε ὑπὲρ τοῦ ὀρεχθῆναι καλῶς, ἔθυσεν; ὑπὲρ τοῦ ὁρμῆσαι κατὰ φύσιν; ἐκεῖ γὰρ καὶ θεοῖς εὐχαριστοῦμεν, οἱ τοῦτο ἀγαθὸν τιθέμεθα. σήμερον τις ὑπὸ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα· διαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες, γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μή τι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρὼν, ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δ' ἂν καὶ νῦν δώσασι παρ-

bitrii non ſunt, opiniones, quaſi hæ aut bonæ aut malæ ſint, reſtent: omnino eſt neceſſe colere tyrannos. Utinam verò tyrannos ſolùm, non etiam cubicularios. Quo pacto autem ſtatim homo fit prudens, cùm Cæſar eum matulæ præfecerit? nonne ſtatim dicimus, Felicio prudenter mecum eſt locutus? Velim eum remotum eſſe à ſterquilinio, ut iterum tibi demens videretur. Sutorem quendam habuit Epaphroditus, quem quòd ad nihil utilis eſſet, vendidit. Pòſt, ille caſu quodam à Cæſariano emptus, Cæſaris factus eſt ſutor. Vidiſſes, ut eum coluerit Epaphroditus. Quid agit Felicio, vir bonus? Amote. deinde, ſi quis noſtrûm percontabatur, Quid Epaphroditus ipſe ageret? dicebatur cum Felicione quapiam de re deliberare. Nonne vendiderat eum ut inutilem? quis ergò eum ſubitò prudentem fecit? hoc eſt, aliud quiddam colere, quàm ea quæ humani arbitrii ſunt. Contigit alicui tribunatus, omnes obvii ei gratulantur: alius oculos ejus deoſculatur, alius collum, ſervi manus. Domum venit, lucernas ardentes invenit, aſcendit in Capitolium, victimas immolat. Quis unquam ſacrificavit propter rectum appetitum? propter cupiditatem naturæ congruentem? Ibi enim Diis gratias agimus, ubi bonum noſtrum collocamus. Hodie quidam mecum locutus eſt de Auguſti ſacerdotio. Cui dixi: Homo, omitte rem: multos ſumptus inutiles facies. At nomenclatores, inquit, nomen meum inſcribent. Nunquid igitur tu, cùm adfueris, te inſcriptum eſſe, legentibus dices? Quòd ſi

nunc

nunc adesse potes omnibus, vitâ functus quid ages? Manebit meum nomen. Lapidi id inscribito, & manebit. Agè, extra Nicopolim autem quæ tui erit mentio? At auream coronam gestabo. Si omnino coronam appetis, rosaceâ capiti impositâ, elegantior futurus es.

εἶναι φάσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις, μένει μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ. ἄλλο, ἔξω τῆς Νικοπόλεως τίς σου μνεία, ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν πεῖθε. ὄψει γὰρ κομψότερον.

De ratione, quo pacto semet ipsa contempletur.

Περὶ τοῦ λόγου, πῶς αὐτὸς θεωρητικός ἐστιν.

CAP. XX.

ΚΕΦ. κ'.

OMnis ars & facultas præcipua quædam contemplatur. Si ergò conformis iis quæ contemplatur, fuerit: semetipsam quoque necessariò contemplabitur. Cùm autem diversi generis, contemplari semetipsam non potest. Exempli gratia: Ars sutoria in coriis versatur: ipsa autem à materia coriorum penitus est separata. Quare semetipsam non contemplatur. Grammatica porrò in voce literata: nunquid ergò & ipsa vox literata est? Nullo modo. Non igitur semetipsam contemplari potest. Ratio autem quorsum est à natura destinata? Ad rectum visorum usum. Ipsa verò quid est? Quiddam è visis conflatum. Itaque natura semetipsam contemplandi vim habet. Prudentia quid habet, quod contempletur? Bona & mala, & neutra. Ipsa ergò quid est? Bonum. Imprudentia quid est? Malum. Vides igitur eam necessariò & semetipsam & contraria contemplari? Quapropter munus philosophi maximum & primum est, examinare visa, ac discernere, neque ullum admittere inexploratum. Videtis ut in numismate, cùm pertinere ad nos videatur, & artem inveneri-

ΠΑ̃σα τέχνη καὶ δύναμις, προηγουμένων τινῶν ἐστι θεωρητική. ὅταν μὲν οὖν ᾖ ὁμοειδὴς τοῖς θεωρουμένοις καὶ αὐτή, ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται θεωρητική. ὅταν δ' ἀν ὁμογενὴς, ἃ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. οἷον σκυτικὴ περὶ δέρματα ἀναστρέφεται. αὐτὴ δὲ παντελῶς ἀπήλλακται τῆς ὕλης τῶν δερμάτων· διατοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῆς θεωρητική. γραμματικὴ πάλιν, περὶ τὸν ἐγγράμματον φωνήν· μή τι οὖν ὅτι καὶ αὕτη ἐγγράμματος φωνή; οὐδαμῶς. διατοῦτο ἃ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. ὁ οὖν λόγος πρός τί ποτε ὢν τῆς φύσεως παρείληπται; πρὸς χρῆσιν φαντασιῶν. ὥστε γίνεται φύσει καὶ αὐτὸς θεωρητικός. πάλιν ἡ φρόνησις τίνα θεωρήσουσα παρελήλυθεν; ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ οὐδέτερα. τί οὖν ἐστι τί ὄντι; ἀγαθόν. ἡ δ' ἀφροσύνη τί ὄντι; κακόν. ὁρᾷς οὖν, ὅτι ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται, καὶ τῆς ἐναντίας θεωρητική. διατοῦτο ἔργον τοῦ φιλοσόφου τὸ μέγιστον καὶ πρῶτον, δοκιμάζειν τὰς φαντασίας, καὶ διακρίνειν, καὶ μηδεμίαν ἀδοκίμαστον προσίεσθαι. ὁρᾶτε ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ὅπου δοκεῖ τι εἶ-

πρὸς

πρὸς ἡμᾶς· πῶς καὶ τέχνῃ ἐξευρήκαμεν, καὶ ὅσοις ὁ ἀργυρογνώμων προσχῆται καὶ δοκιμασίαν τοῦ νομίσματος· τῇ ὄψει, τῇ ἁφῇ, τῇ ὀσφρήσει, τὰ τελευταῖα τῇ ἀκοῇ; ῥίψας τὸ δηνάριον, πεφόρῳ προσέχει. καὶ οὐχ ἅπαξ ἀρκεῖται ψοφήσαι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολλῆς προσοχῆς μυσικὸς γίνεται. ὅπως, ὅτε διαφέρειν οἰώμεθα τὸ πλανᾶσθαι, ἐνταῦθα πολλῷ προσοχῇ εἰσφέρομεν εἰς διάκρισιν τοῦ διαπλανᾶν φαινομένων. ἐπὶ δὲ ταλαιπώρᾳ ἡγεμονικῇ χαίροντες καὶ καθεύδοντες, πᾶσαν φαντασίαν παραπεσοῦσαν δεχόμεθα. ἢ γὰρ ζημία σε προσποιεῖ. ὅταν οὖν θέλῃς γνῶναι, πῶς ἔχεις πρὸς μὲ ταραχὰς καὶ κακά ἀνφιλόγως, πρὸς τὰ ἀδιάφορα δ' ἐπαδυομένως, ἐπίσκεψαι πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐκτυφλωθῆναι καὶ πως πρὸς τὸ ἐξαπλιθωθῆναι. καὶ γνώσῃ, ὅτι μακρὰν εἶ τοῦ δεῖ πεπονθέναι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἀλλὰ πολλῆς ἔχει χρείαν παρασκευῆς, καὶ πόνου πολλοῦ καὶ μαθημάτων. τί οὖν ἐλπίζεις; ὅτι τῷ μεγίστῳ τέχνῳ ὑπὸ ὀλίγων ὄζιν ἀνθαιρεῖν; καί τοι αὐτὸς μὲν ὁ προσηκόντως λόγος τῶν φιλοσόφων, λίαν ὄζιν ὀλίγος. εἰ θέλεις γνῶναι, ἀνάγνωθι τὰ Ζήνωνος, καὶ ὄψει. τί δ' ἔχει μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ὄζι τὸ ἕπεσθαι θεοῖς; οὐσία δ' ἀγαθοῦ, χρῆσις ὕλης δεῖ φαντασιῶν. λέγε, τί οὖν ὄζι θεός; καὶ τί φαντασία; καὶ τί ὄζι φύσις ἢ ὅλη μέρους, καὶ τί ὄζι φύσις ἢ τοῦ ὅλων; ἤδη μακρόν. ἂν δὲ ἐλθὼν Ἐπίκουρος εἴπῃ, ὅτι ἐν σαρκὶ εἶ δεῖ τὸ ἀγαθὸν, πάλιν μακρὸν γίνεται. καὶ ἀνάγκη ἀκοῦσαι, τί τὸ προσηκόντως ὄζιν ἐφ' ἡμῖν, τί τὸ εἰκοτικὸν καὶ ἐπόδες; ὅτι τὸ κοχλίᾳ ἀγαθὸν ἐκ εἰκὸς; εἶτα τοῦ κα-

mus: & quot rebus argentarius ad ejus explorationem utatur, ut visu, tactu, olfactu, auditu. denique projecto denario sonitum observat: neq; unico sonitu contentus, præ crebra attentione fit quodammodo musicus. Sic ubi nostrâ interesse putamus, utrùm decipiamur an non decipiamur, ibi magnam adhibemus attentionem ad ea dijudicanda, quæ nos decipere possunt. In misera autem ratione stertentes & dormitantes, visum quodvis admittimus. Nam jactura non animadvertitur. Cùm igitur scire cupis, quàm sis in bonis quidem & malis remissus, in rebus autem indifferentibus incitatus: considera, quâ ratione sis affectus erga cæcitatem, erga impostúram: tum cognosces, multùm abesse ut in rebus bonis & malis ità sis affectus, quemadmodum oportet. At magna opus est præparatione, multóque labore & disciplina? Quid ergó? Artem maximam exiguo labore comparari posse speras? Atqui principalis & præcipua philosophorum doctrina perbrevis est. Quod si cognoscere vis: legito scripta Zenonis, & videbis. Nam quæ est in isto sermone prolixitas, finem esse, sequi Deos; naturam boni, rectum visorum usum? Dic, quid ergò est Deus? quid visum? Quid natura singulorum? quid natura universi? Hoc jam longum est. Quòd si Epicurus dicat, in corpore bonum esse oportere; rursus longum fit: ac necesse est audire, quod præcipuum sit in nobis? quæ natura nostra? quæ vis & forma sit? Nam si cochleæ bonum in testa esse positum

probabile

probabile non eſt, num hominis in ea eſſe bonum, probabile erit? Tu autem ipſe Epicure quid habes nobilius? Quid eſt quod in te deliberet? quod ſingula conſideret, atque ipſum adeò corpus? Nonne id, quod fert ſententiam de rebus exiſtimandum eſt eſſe præſtantius? Cur verò lucernam accendis? Cur noſtrâ gratiâ laborem ſuſcipis? Cur tot volumina ſcribis? Ut nè veritatem nos ignoremus? Qui nos ſumus? Quid nobis rei tecum eſt? Sic prolixa oritur diſputatio.

λύφει, τὸ ὅλων τῶ ἀνθρώπω εἰκός; σὺ δ' αὐτὸς τί κυριώτερον ἔχεις Ἐπίκυρε; τί ὄζιν ἐν σοὶ τὸ βυλεύομενον; τὸ ἐπισκεπτόμενον ἕκαστα; τὸ περὶ τῆς ζαρκὸς αὐτῆς; ὅπ περιηγέμονόν ὄζι τὸ ἐπικείνον. τί ὃ κὴ λύχνον ἅπτεις, κὴ πονεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, κὴ τηλικαῦτα βιβλία γράφεις; ἵνα μὴ ἀγνοῶμεν ἡμεῖς τὴν ἀλήθειαν; τίνες ἡμεῖς; τί πρὸς σὲ ὄντες; ὕτω μακρὸς ὁ λόγος γίνεται.

Ad eos qui admirationi eſſe volunt.

CAP. XXI.

QUi eum, quem decet, vitæ ſtatum tenet: is rebus extra ſe poſitis non inhiat. Homo quid expetis? Mihi quidem ſatis eſt, ſi & appetam & averſer ſecundùm naturam: ſi ità & inciter & refugiam, ut natura mea poſtulat: ſi ſic proponam, ſic aggrediar, ſic aſſentiar. Quid ergò nobis quaſi obeliſco devorato obambulas? Vellem me ab obviis etiam admiratione affici, & ſectantes acclamare, O magnum philoſophum. Quinam ſunt iſti, quibus admirationi eſſe cupis? Nonne ii ſunt, quos dicere ſoles inſanire? Quid ergó? Apud inſanos in admiratione eſſe cupis?

Πρὸς τὸν θαυμάζεσθαι θέλονλας.

ΚΕΦ. κα'.

ΟΤὰν πις λῶ δεῖ ζάσιν ἔχῃ ἐν τῷ βίῳ, ἔξω ὧν κέχυνεν. ἄνθρωπε, τί θέλεις σοι γλυκέως; ἐγὼ μὲν ἀρκοῦμαι, ἂν ὀρέγωμαι κὴ ἐκκλίνω κτὶ φύσιν, ἂν ὁρμῶ κὴ ἀφορμῶ χρῶμαι ὡς πέφυκα, ἂν προτίθεμαι, ἂν συγκαλαθέσει. τί ἦν ἡμῖν ὀβελίσκον καλαπὼν περιπατεῖς; ἤθελον, ἵνα με κὴ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι, κὴ ἐπακολυθοῦντες ἐπικραυγάζωσιν, ὦ μεγάλε φιλόσοφε. τίνες εἰσὶν ὗτοι, ὑφ' ὧν θαυμάζεσθαι θέλεις; ἆρ' ὗτοί εἰσι, περὶ ὧν εἴωθας λέγειν ὅτι μαίνονται; τί ἦν, ὑπὸ τῶν μαινομένων θέλεις θαυμάζεσθαι;

De notionibus.

CAP. XXII.

NOtiones communes omnibus hominibus ſunt, & notioni notio non repugnat. Quis enim noſtrûm non ſtatuit, bonum eſſe utile

Περὶ τῆς προλήψεων.

ΚΕΦ. κβ'.

ΠΡολήψεις κοιναὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰσὶ, κὴ πρόληψις προλήψει ὐ μάχεται. τίς γὰρ ἡμῶν ὐ τίθησιν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν συμφέρον

συμφέρον ὄζι, καὶ αἱρετὸν, καὶ ἐκ πάσης ἁρισταίσως αὐτὸ δεῖ μετιέναι καὶ διώκειν; τίς δ' ἡμῖν ἃ τίθησιν, ὅτι τὸ δίκαιον καλόν ὄζι, καὶ πρέπον; πότ' ἂν ἡ μάχη γίνεται; ὅταν τῷ ἐφαρμοζῶ τὴν προλήψεων ταῖς ἐπὶ μέρους ὑσίαις· ὅταν ὁ μὲν εἴπῃ, καλῶς ἐποίησεν, ἀνδρεῖός ὄζιν. ὁ δ', ἔ, ἀλλ' ὑπονενοημένως. ἔνθεν ἡ μάχη γίνεται τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους. αὕτη ὄζὶν ἡ Ἰουδαίων, καὶ Σύρων, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ῥωμαίων μάχη. ἃ δεῖ τὰ, ὅτι τὸ ὅσιον πάντων προτιμητέον, καὶ ἐν παντὶ μεταδιωκτέον· ἀλλὰ πότερόν ὄζιν ὅσιον τόδε, τὸ χοιρεῖα φαγεῖν, ἢ ἀνόσιον. ταύτῃ τῇ μάχῃ εὑρήσετε καὶ Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέως. κάλει γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. τί λέγεις σὺ ὦ Ἀγάμεμνον; ἃ δεῖ γνώμας τὰ δέοντα, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα; δεῖ μὲν οὖν. σὺ δ' τί λέγεις ὦ Ἀχιλλεῦ, ἐκ ἀρέσκει σοι γνώμας τὰ καλῶς ἔχοντα; ἐμοὶ μὲν οὖν πάντων μάλιστα ἀρέσκει. ἐφαρμόσατε οὖν τὰς προλήψεις· ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ μάχης. ὁ μὲν λέγει, ἃ χρὴ ἀποδίδοναι με τῷ Χρυσηΐδα τῷ πατρί. ὁ δ' λέγει, δεῖ μὲν οὖν. πάντως ὁ ἕτερος αὐτῷ καλῶς ἐφαρμόζει τῇ προλήψιν τὰ δέοντα. πάλιν ὁ μὲν λέγει, Οὐκοῦν εἰ με δεῖ ἀποδοῦναι τῷ Χρυσηΐδα, δεῖ με λαβεῖν ὑμῶν τινα τὸ γέρας. ὁ δ' τῷ ἐμοὶ οὖν λάζῃς ἐρωμένην; τῷ σοί, φησιν. ἐγὼ οὖν μόνα; ἀλλ' ἐγὼ μόνα μὴ ἔχω; ὅπως μάχη γίνεται. τί οὖν ὄζι τὸ παιδεύειν; μανθάνειν τὰς φυσικὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν ταῖς ὑπὸ μέρος ὑσίαις καθηκόντως τῇ φύσει. καὶ λοιπὸν διελεῖν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν εἰσιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δ' οὐκ ἐφ'

& expetendum, & quavis ratione conſectandum ac perſequendum? Quis non ſtatuit, juſtum eſſe honeſtum & decorum? Quando igitur pugna oritur? In notionum accommodatione ad res ſingulas, cùm quidem alius dicit: Rectè fecit, fortis eſt, imò projectus ad audendum. Hinc pugna oritur inter homines: Hæc eſt Judæorum, Syrorum, Ægyptiorum & Romanorum pugna, non an jus fásque rebus omnibus anteferendum, & ubique conſectandum ſit: ſed ſuillâ veſci fásne ſit, an nefas? Hanc etiam Agamemnonis & Achillis fuiſſe pugnam invenietis. Jube eos prodire in medium. Quid tu ais Agamemnon? Non ea fieri oportet, quæ recta, quæque honeſta ſunt? Oportet illa quidem. Tu verò quid ais Achilles? Non tibi placet ea fieri, quæ honeſta ſunt? Imò verò omnium maximè placet. Accommodate igitur notiones. hinc pugnæ principium. Alter ait: Non oportet me Chryſeidem reddere patri. Alter ait, Oportet. Omnino alter eorum rectè accommodat notionem officii. Rurſus alter ait. Quòd ſi Chryſeis reddenda mihi eſt, accipiendum mihi erit veſtrûm alicujus munus. At ille: Meam igitur amicam accipias? Tuam verò, inquit. Egóne igitur ſolus præmio caream? egóne ſolus non habeam? Sic pugna exoritur. Quid ergò eſt erudiri? Diſcere notiones naturâ inſitas rebus ſingulis accommodare, naturæ congruenter: ac poſtea diſtinguere, alia eſſe in noſtra poteſtate, alia non. In noſtra eſſe

poteſtate

poteſtate, voluntatem, & omnes voluntarias actiones. Non in noſtra poteſtate, corpus, partes corporis, poſſeſſiones, parentes, fratres, liberos, patriam, eos denique quorum ſocietate ſumus devincti. Ubi igitur bonum collocabimus? Cui rei id accommodabimus? Ei quæ in noſtra poteſtate eſt. Non igitur bonum eſt ſanitas? non membrorum integritas & vita? Imò nè liberi quidem, nec parentes, nec patria. Quis te feret? Transferamus id igitur rurſus huc: Potéſtne fieri, ut is qui læditur, bonisque fruſtratur, ſit beatus? Non poteſt. Potéſtne cum ſociis eam habere conſuetudinem, quam decet? Quo pacto id fieri poteſt? Ego enim ad id nutu naturæ feror, quod mihi conducit. Si è re mea eſt agrum habere, è re mea eſt veſtem habere: è re quoque mea eſt, eam furari è balneo. Hinc bella, ſeditiones, tyrannides, inſidiæ. Quo pacto jam potero conſervare officium erga Jovem? Nam ſi lædor, & fruſtror, mei curam abjecit. Et quid mihi cum illo rei eſt, ſi me juvare non poteſt? Et rurſus quid mihi cum eo rei eſt, ſi ità vult agi mecum ut agitur? Jam eum odiſſe incipio. Quid ergò templa exſtruimus? quid ergò ſtatuas? Itáne Jovi ipſi, ut malis Geniis? ut Febri? Quo pacto ergò adhuc Servator eſt? Quo pacto Pluvius? Quo pacto Frugifer? Enimvero, ſi tali quopiam loco naturam boni ponamus: hæc omnia conſequuntur. Quid ergò faciemus? Hæc eſt inveſtigatio digna eo, qui revera philoſophatur, & parturit. Nunc ego non video, quid ſit bonum & malum: nonne inſanio? Certé. At hîc: Ubi

ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν προαίρεσις, καὶ πάντα τὰ προαιρετικὰ ἔργα. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ μέρη τοῦ σώματος, κτήσεις, γονεῖς, ἀδελφοί, τέκνα, πατρὶς, ἁπλῶς οἱ κοινωνοί. ποῦ οὖν θήσωμεν τὸ ἀγαθόν; ποίᾳ ὑσίᾳ αὐτὸ ἐφαρμόσομεν; τῇ ἐφ' ἡμῖν; εἶτα οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ὑγίεια, καὶ ἀρτιότης, καὶ ζωή; ἀλλ' οὐδὲ τέκνα, οὐδὲ γονεῖς, οὐδὲ πατρὶς; καὶ τίς σε ἀνέξεται; μεταθῶμεν οὖν αὐτὸ πάλιν ἐνθάδε. ἐνδέχεται οὖν βλαπτόμενον, καὶ ἀποτυγχάνοντα τῶν ἀγαθῶν, εὐδαιμονεῖν; οὐκ ἐνδέχεται. καὶ πῶς πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ἔχειν ὅσιον δεῖ ἀναστρεφόμενον; καὶ πῶς ἐνδέχεται; ἐγὼ γὰρ πέφυκα πρὸς τὸ ἐμοὶ συμφέρον. εἰ συμφέρει μοι ἀγρὸν ἔχειν, συμφέρει μοι ἱμάτιον ἔχειν· συμφέρει μοι καὶ κλέψαι αὐτὸ ἐκ βαλανείου. ἔνθεν πόλεμοι, στάσεις, τυραννίδες, ἐπιβουλαί. πῶς δέ τι δυνήσομαι τὸ πρὸς τὸν Δία καθῆκον; εἰ γὰρ βλάπτωμαι καὶ ἀτυχῶ, οὐκ ἐπιστρέφεταί μου. καὶ τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ ὑ δύναταί μοι βοηθῆσαι; καὶ πάλιν, τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ θέλει με ἐν τοιούτοις εἶναι, ἐν οἷς εἰμι; ἄρχομαι λοιπὸν μισεῖν αὐτόν. τί οὖν ναοὺς ποιοῦμεν; τί οὖν ἀγάλματα, ὡς κακοῖς δαίμοσιν, ὡς πυρετῷ, τῷ Διΐ; καὶ πῶς ἔτι σωτήρ; καὶ πῶς ὑέτιος; καὶ πῶς ἐπικάρπιος; καὶ μὴν ἂν ἐνταῦθά που θῶμεν τὴν ὑσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πάντα ταῦτα ἐξακολουθεῖ. τί οὖν ποιήσωμεν; αὕτη ὀξὶ ζήτησις τοῦ φιλοσοφοῦντος τῷ ὄντι, καὶ ὠδίνοντος. νῦν ἐγὼ οὐκ ὁρῶ τί ὄξι τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν· ὑ μαίνομαι; ναί. ἀλλ' ἐνταῦθά που θῶ τὸ ἀγαθόν; ἐν τοῖς

προ-

ponam bonum? In iis quæ ad voluntatem pertinent. Omnes me deridebunt. Aderit ſenex aliquis canus, multis aureis annulis ornatus, motóque capite dicet: Audi me fili, eſt ſanè philoſophandum: ſed & cerebrum eſt habendum. Iſta ſtulta ſunt. Tu à philoſophis diſcis ſyllogiſmum. Quid autem tibi ſit agendum, tu rectiùs nôſti, quàm philoſophi. Homo, quid verò me objurgas, ſi ſcio, iſti mancipio quod ſit dicendum? Sin taceo, rumpitur. Illi ſic eſt dicendum: Ignoſce mihi tanquam amatoribus: non ſum meus, inſanio.

Πρὸς Ἐπίκουρον.

ΚΕΦ. κγ'.

Ἐπινοεῖ καὶ Ἐπίκουρος, ὅτι φύσει ἐσμὲν κοινωνικοί. ἀλλ' ἅπαξ ἐν τῷ κιβδήλῳ θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐκέτι δύναται ἄλλο οὐδὲν εἰπεῖν. πάλιν γὰρ ἐκεῖνα λίαν κραδεῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπεσπασμένον, οὐδὲ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως, ὅτε θαυμάζειν, ὅτ' ἀποδέχεσθαι. καὶ πῶς οὖν κοινωνητικοί ἐσμεν, ὃς μὴ φυσικὴ ὅτι πρὸς τὰ ἔκγονα φιλοστοργία; διατί ἀποσυμβουλεύεις τῷ σοφῷ τεκνοποιεῖν; τί φοβῇ; μὴ διὰ ταῦτα εἰς λύπας ἐμπέσῃ; διὰ γὰρ τὸν μῦν τὸν ἔσω τροφόμενον, ἐμπίπτει. τί οὖν αὐτῷ μέλει, ἂν μυίδιον μικρὸν ἔσω κλαυκλαίῃ αὐτῷ; ἀλλ' οἶδεν, ὅτι ἂν ἅπαξ γένηται παιδίον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν ὅτι μὴ φιλεῖν, μηδὲ ὀργίζειν ἐπ' αὐτῷ. διατοῦτο φησὶν, οὐδὲ πολιτεύσεται τὸν νοῦν ἔχοντα. οἶδε γὰρ, τίνα δεῖ παιδεῦσαι τὸν πολιτευόμενον. ἐπεί τοι εἰ ὡς

Ad Epicurum.

CAP. XXIII.

Epicurus etiam intelligit, naturâ nos eſſe ſociabiles: ſed cùm ſemel bonum noſtrum in teſta collocârit, non quicquam aliud dicere poteſt. Nam illud mordicus tenet, nihil à natura boni avulſum, vel admirandum vel probandum eſſe: idque probè tenet. quo pacto autem ſociabiles erimus, ſi pietas in ea quæ procreata ſunt, naturæ noſtræ aliena eſt? Quamobrem diſſuades ſapienti, nè alat liberos? Quid metuis, nè propter eos incidat in moleſtias? Num ob murem qui in conclavi alitur, in moleſtias incidat? Quid verò parvum muſculum plorantem curat? At ſcit, ubi ſemel puer natus fuerit, non jam in noſtra eſſe poteſtate, ut eum non diligamus, non curemus: eâque de cauſa dicit, ſapientem nè ad Rempublicam quidem acceſſurum. Scit enim quæ Rempublicam adminiſtranti

ſtranti facienda ſint. Nam ſi tanquam inter muſcas verſaturus es: quid prohibet? Qui verò hæc ignorat dicere audet, non ſuſcipiendos eſſe liberos? At cùm neque ovis fœtum ſuum deſerat, neque lupus: num homo deſeret? Quid vis? Stultos eſſe nos tanquam oves? At hæ non deſerunt. Feros, ut lupos? nè illi quidem deſerunt. Age quis tibi obtemperet, ſi filiolum ſuum humi prolapſum plorare videat? Equidem arbitror, etſi mater tua & pater ex oraculo præſciviſſent, te dicturum eſſe iſta: tamen te abjecturos non fuiſſe.

ἐν μέσαις μέλλεις ἀναστρέφεσθαι, τί κωλύει; ἀλλ' ὁ μὴ ἰδὼν ταῦτα, πολλᾷ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα. ἀλλὰ πρόβατον μὲν οὐκ ἀπολείπει τὸ αὐτῆς ἔκγονον, οὐδὲ λύκος· ἄνθρωπος δ' ἀπολείπει; τί θέλεις; μωροὺς ἡμᾶς εἶναι, ὡς τὰ θρέμματα; οὐδ' ἐκεῖνα ἀπολείπει. θηριώδεις ὡς τοὺς λύκους; οὐδ' ἐκεῖνοι ἀπολείπουσιν. ἄγε, τίς δέ σοι πείθεται, ἰδὼν παιδίον αὐτῆς κλαῖον, ἐπὶ τῷ γῆς πεπλωκός; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι εἰ καὶ ἐμαντεύσατο ἡ μήτηρ σου, καὶ ὁ πατήρ σου, ὅτι ταῦτα μέλλεις λέγειν, οὐκ ἂν σε ἔρριψαν.

Quomodo adverſùs pericula ſit decertandum.

CAP. XXIIII.

PEricula rerúmque difficultates ſunt, quæ viros monſtrent. Cùm igitur periculum inciderit; memento, Deum te laniſtæ inſtar cum aſpero adoleſcente commiſiſſe. Cur inquis? Ut Olympia vinceres. Id verò citra ſudorem non contingit. At mihi quidem nemo videtur in diſcrimen incidiſſe melius quàm tu, ſi tanquam pugil adoleſcentē illum tractare volueris. Et nos nunc exploratorem Romam mittimus. Nemo autē timidum exploratorem mittit, ut ſtrepitu tantùm audito, & umbrâ alicubi viſâ, extemplo redeat perturbatus, & hoſtes jam adeſſe dicat. Sic nunc & tu, ſi nobis dixeris, Romanæ res metuendæ ſunt: acerba res eſt mors: grave exilium: grave convitium: grave paupertas: fugite viri, adſunt hoſtes: dicemus tibi, Diſcede, tibi ipſi vaticinare: nos in eo ſolo peccavimus, τοῦτο. ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἡμάρτηκεν,

Πῶς πρὸς τὰς φαντασίας ἀγωνιστέον.

ΚΕΦ. κδ'.

Αἱ φαντασίαι εἰσὶν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι. λοιπὸν ὅταν ἐμπέσῃ φαντασία, μέμνησο, ὅτι ὁ θεός σε ὡς ἀλείπτης πρὸς νεανίσκον βέβληκεν. ἵνα τί, φησί; ἵνα ὀλυμπονίκης γένῃ. δίχα δὲ ἱδρῶτος οὐ γίνεται. ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς δοκεῖ κρείττονα ἐμπεσεῖν φαντασίαν, ἧς σὺ ἔμπεσες, ἂν θέλῃς ὡς ἀθλητὴς νεανίσκῳ χρῆσθαι. καὶ νῦν ἡμεῖς γε εἰς τὴν Ῥώμην κατάσκοπον πέμπομεν. οὐδεὶς δὲ δειλὸν καὶ δειλαίσκοπον πέμπει, ἵν' ἂν μόνον ἀκούσῃ ψόφον, καὶ σκιάν πόθεν ἰδῇ, πρέχων ἐλθὴ τεταραγμένος, καὶ λέγων ἤδη παρεῖναι τοὺς πολεμίους, ὅπου νῦν καὶ σύ, ἂν ἐλθὼν ἡμῖν εἴπῃς, φοβερὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ πράγματα, δεινὸν ὄζει φυγή, δεινὸν λοιδορία, δεινὸν πενία· φεύγετε ἄνδρες, πάρεισιν οἱ πολέμιοι. ἐρῶμέν σοι, ἄπελθε, σαυτῷ μάντευσαι· ὅτι τοῦτον καταίσκοπον ἐπέμπομεν.

πομψὸν περὶ σοῦ κατάσκοπος ἀποσταλεὶς Διογένης, ἄλλα ἡμῖν ἀπήγγελκεν. ὅτι ὁ θάνατος οὐκ ἔστι κακὸς, οὐδὲ γὰρ αἰσχρόν. λέγει, ὅτι ἀδοξία φόβος ὀρθῶν ἀνθρώπων. ὅια δὲ περὶ πόνου, ὅια δὲ περὶ ἡδονῆς, ὅια περὶ πενίας εἴρηκεν ἐκεῖνος ὁ κατάσκοπος; τὸ δὲ γυμνάσιον ἔφη λέγει, ὅτι χρειῶδες ὀρθῶς πάσης ἀσπασφύξεως· τὸ δ' ἐπ' ἀσφάλτῳ πέλῳ καθεύδειν, λέγει ὅτι μαλακωτάτη κοίτη ὀρθή· καὶ ἀπόδειξιν φέρει ἑκάστου τοῦ ἄπτου, τὴν ἀταραξίαν, τὴν ἐλευθερίαν. εἶτα καὶ τὸ σωμάτιον εὔλβον, καὶ σωεσχαμμένον. οὐδείς, φησι πολέμιος ἐγγύς ὀρθῶς, πάντα εἰρήνης γέμει. πῶς, ὦ Διόγνες; οὐδέν, φησι, μή τι βέβλημαι; μή τι τέτρωμαι; μή τινα πέφυγα; τοιοῦτον, οἷος δεῖ κατάσκοπος. σὺ δ' ἡμῖν ἐλθὼν, ἄλλα ἐξ ἄλλων λέγεις· οὐκ ἀπελεύσῃ πάλιν, καὶ ὄψει ἀκριβέστερον εἴ τι τῆς σκευῆς; τί οὖν ποιήσω; τί ποιεῖς, ἐν πλοίῳ ὅταν ἐξίῃς; μή τι τὸ πηδάλιον αἴρεις, μή τι τὰς κώπας; τί οὖν αἴρεις; τὰ σὰ, τὴν λήκυθον, τὴν σπάραν. καὶ νοῦν ἂν ἔχῃς μεμνημένος ὧν σῶν, οὐδέποτε ὧν ἀλλοτρίων ἀντιποιήσῃ. λέγει σοι, θὲς τὸν πλατύσημον· οὐδὲ σενόσημος. θὲς καὶ ταύτην· οὐδὲ ἱμάτιον μόνον. θὲς τὸ ἱμάτιον· οὐδὲ γυμνός. ἀλλὰ φθόνον μοι κινεῖς. λάβε τοίνυν ὅλον τὸ σωμάτιον. ὦ δύναμαι δίψαι τὸ σωμάτιον, ἔτι τρέφομαι; ἀλλὰ κληρονόμον μὲ οὐκ ἀπολείψῃ. τί οὖν; ἐπελαθόμην, ὅτι τίνων οὐδὲν ἐμὸν ἦν; πῶς οὖν ἐμὰ αὐτὰ λέγομεν; ὡς τὸν quòd talem exploratorem miſimus? Ante te miſſus explorator Diogenes alia nobis renuntiavit: mortem non eſſe malum, cùm non turpe ſit: ignominiam ait, væcordium hominum eſſe ſtrepitum. Quæ verò de labore? Quæ de voluptate? Quæ de paupertate iſte dixit explorator? De exercitatione quid dicit? Eam præſtantiorem eſſe quâvis togâ prætextâ. In nudo dormire ſolo, molliſſimum ait eſſe lectum; & cujusque rei demonſtrandæ gratiâ, ſuam producit fiduciam, ſuam conſtantiam, ſuam libertatem, atque etiam corpuſculum ſuum nitidum & probè compactum. Nullus, inquit, hoſtis propè eſt: omnia pariſſima ſunt. Quomodo Diogenes? Vide, inquit, nunquid ictus ſim? nunquid vulneratus ſim? num aliquem fugerim? Hic eſt, qualem eſſe decet, explorator, Tu autem ad nos reverſus, aliud ex alio dicis. Non redibis denuo, & accuratiùs ſpeculaberis, ſed poſitâ timiditate? Quid ergò faciam? Quid facis, è nave cùm exis? Num gubernaculum tollis? num remos? Quid ergò tollis? Tua: lecythum tuum, peram tuam. Et nunc, ſi tuarum rerum ſuorum memor, nunquam tibi vindicabis alienas. Jubet te deponere latum clavum? Ecce anguſtus clavus in promptu eſt. Iſtum quoque deponito. Ecce veſtis duntaxat. Depone veſtem. Ecce nudus ſum. At invidiam mihi moves? Cape igitur totum corpuſculum. Eum ergò cui corpuſculum objicere poſſum, adhuc reformido? Sed hæredem me non relinquet? Quid ergò? oblitus fui nihil iſtorum fuiſſe meum. Quo pacto igitur iſta mea eſſe dicam? ut lectum in diverſorio.

ſorio. Quòd ſi caupo mortuus fuerit, nunquid lectos tibi relinquit? ſi verò alteri: is eos habebit, tu alium quæres. Quòd ſi non inveneris, humi dormies, modò id facias magno animo, & ſtertens: & memineris, in divitibus, in regibus, in tyrannis tragœdias habere locum: nullum pauperem complere tragœdiam niſi pro hiſtrione: Reges autem auſpicari quidem à bonis: CORONIS ÆDES EXORNATE: poſtea ſub tertium aut quartum actum: HEI HEI CITHAIRON! CUR ME INFANTEM SUSCIPIS? Mancipium, ubi ſunt coronæ? Ubi diadema? Nihilne te juvant ſatellites? Cùm igitur iſtorum aliquem acceſſeris: horum memento, te tragœdum convenire, non quidem hiſtrionem, ſed ipſum Oedipodem. At ille beatus eſt, magnum habet comitatum. Et ego me conjungo cum populo, magnúmq; habeo comitatum. Quod autem caput eſt, memento apertam eſſe januam: nè ſis pueris timidior: ſèd ut illi dicunt, cùm re aliqua non ampliùs delectantur, ſe diutiùs non luſuros eſſe: ſic & tu, cùm quædam ejuſmodi eſſe videbuntur, ubi te diutiùs eſſe luſurum negâris, recedito. Sin manſeris, lamentari noli.

κράββατον ἐν τῷ παιδοκείῳ. ἂν ἴδῃ ὁ παιδοκόμος ἀποθάνῃ, ἀπολείπει σοι τοὺ κραββάτους; ἂν δ' ἄλλῳ, ἐκεῖνος ἕξει, σὺ δ' ἄλλον ζητήσεις. ἂν ἓν μὴ ἕυρῃς, χαμαὶ κοιμήσῃ, μόνον ἀθαρσῶν καὶ ῥᾴδιον, καὶ μεμνημένος, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· ὀλεῖς ὃ πένης τραγῳδίαν συμπλεῦσαι, εἰ μὴ ὡς χορευτής. οἱ δὲ βασιλεῖς, ἀρχόντων ἀπ' ἀγαθῶν· στέφανοι δώματα. εἶτα τοῖς τρίτον ἢ τέταρτον μέρος. ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ἐδέχου; ἀνδράποδον, τὸ διάδημα; οὐδέν σε ὠφελοῦσιν οἱ δορυφόροι; ὅταν ἓν ἐκείνων παρὰ τοῦτο, τούτων μέμνησο, ὅτι τραγῳδῷ προσέρχῃ, οὐ τῷ ὑποκριτῇ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Οἰδίποδι. ἀλλὰ μακάριος ὁ δεῖνα· μετὰ πολλῶν ἔρχεται. κἀγὼ συγκαταλέγω ἐμαυτὸν σοὶ τοῖς πολλοῖς, καὶ μετὰ πολλῶν προέρχομαι. τὸ δὲ κεφάλαιον μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἀνοικτή. μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος. ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ παίγνιον, λέγει, ὅτι οὐκέτι παίζω· καὶ σύ, ὅταν σοι φαίνεταί τινα εἰς τοιαῦτα, εἰπών, οὐκέτι παίζω, ἀπαλλάσσου· μέλλων ὀδυνᾶσθαι, μὴ ὀδυνῶ.

Eadem de re.

CAP. XXV.

SI hæc vera ſunt, & nos ſtulti non ſumus, neque ſimulatè dicimus, bonum hominis & malum in ejus voluntate ſitum, cætera verò omnia nihil ad nos pertinere: quid adhuc perturbamur? quid adhuc metuimus? quæ res nobis curæ ſunt, eas nemo

Πρὸς τὸ αὐτό.

ΚΕΦ. κε'.

Εἰ ταῦτα ἀληθῆ ὄντι, καὶ μὴ βλακεύομεν, μηδ' ὑποκρινόμεθα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν, τὰ δ' ἄλλα πάντα οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, τί ἔτι ταραττόμεθα; τί ἔτι φοβούμεθα; τοῖς ἃ ἐπιβάλλεται,

τέτων ἐξουσίαν ἄλλοις ἔχει. ὧν ἐξουσίαν οἱ ἄλλοι ἔχυσι, τέτων οὐκ ἐπιτρεφόμεθα. ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχομεν; ἀλλὰ ἔνλειπαί μοι. τί σοι ἐνλείπομαι, ὁ Ζεὺς σοι οὐκ ἐντέταλται; ἃ δέδωκέ σοι τὰ μὲν σὰ ἀκώλυτα καὶ ἀπαραπόδιστα, τὰ δὲ μὴ σὰ κωλυτὰ καὶ παραπεδισά; πῶς ἔν ἐνλοιπὸν ἔχων, ἐκεῖθεν ἐλήλυθας; ποῖον δόγμα; τὰ σὰ τήρει ἐπ' παντὸς τρόπου, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐρίεσο. τὸ πιστὸν, σόν. πῶς ἔν ἀφελέσθαί σε δύναταί τα ταῦτα; τίς κωλύσει χρῆσθαι αὐτοῖς ἄλλον, εἰ μὴ σύ; σὺ δὲ πῶς; ὅταν τὰ μὴ σαυτοῦ ἀποδάσῃ, τὰ σαυτοῦ ἀπώλεσας. τοιαύτας ἔχων ὑποθήκας καὶ ἐντολὰς παρὰ τοῦ Διὸς, ποίας ἔτι παρ' ἐμοῦ θέλεις; κρείσσων εἰμὶ ἐκεῖνος; ἀξιοπιστότερος; ἀλλὰ ταύτας τηρῶν. ἄλλων τίνων χρῄζεις; ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἐντέταλται ταῦτα. φέρε τὰς προλήψεις, φέρε τὰς ἀποδείξεις τὰς παρὰ φιλοσόφων, φέρε ἃ πολλάκις ἤκουσας, φέρε δ' ἃ εἶπας αὐτὸς, φέρε ἃ ἀνέγνως, φέρε ἃ ἐμελέτησας. μέχρις ὅτου ταῦτα τηρεῖν καλῶς ἔχεις, καὶ τίνι παιδιὰν μὴ λύειν; μέχρις ἂν κομψῶς διεξάγηται. ἐν Σατορναλίοις λέλογχε βασιλεύς· ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν. προστάσσει, σὺ πίε, σὺ κέρασον, σὺ ᾄσον, σὺ ἄπελθε, σὺ ἐλθέ. ὑπακούω, ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παιδιά. ἀλλὰ σὺ ὑπολάμβανε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. οὐχ ὑπολαμβάνω. καὶ τίς μ' ἀναγκάσει ὑπολαμβάνειν; πάλιν σωιεθέμεθα παῖξαι τὰ περὶ Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέα. καλαλαγεῖς Ἀγαμέμνων, λέγει μοι· πορεύου πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἀπόσυσον τὴν Βρισηΐδα. πορεύομαι. ἔρχου. ἔρχομαι.

habet in poteſtate. Quæ in aliorum poteſtate ſunt, eas non curamus. Cur adhuc negotium nobis ipſi faceſſimus? Mandata mihi dato. Quid tibi mandem? Jupiter nonne tibi dedit mandatum? nonne id tibi dedit, ut tua ita teneres ut nec impediri poſſent, nec prohiberi? Ea verò quæ tua non ſunt, ut & prohiberi poſſent, & impediri? Quod igitur mandatum indè attuliſti? quam conſtitutionem? Tua cuſtodito quovis modo: aliena nè concupiſcito. Fides tua eſt. Quis ergò hanc tibi eripere poteſt? Quis iis uti prohibebit alius, niſi tu? Tu verò quomodo? Si iis rebus ſtudueris quæ tuæ non ſunt, tuas perdes. Talibus præceptis & mandatis à Jove inſtructus, quæ adhuc à me poſtulas? Súmne illo præſtantior ego, aut fide dignior? Hæc ſi cuſtodieris, quibus aliis indigebis? Num ille non mandavit hæc? Profer notiones: profer demonſtrationes philoſophorum: profer ea quæ ſæpe audiviſti: profer quæ ipſe dixiſti: profer quæ legiſti: profer quæ meditatus es. Quouſque ſervare iſta rectum eſt ludúmque non dirimere? Quoad is concinnè actus fuerit. Saturnalibus rex ſortito factus eſt. Viſum enim fuit eum ludere ludum. Imperat, tu bibe: tu miſce: tu cane: tu diſcede: tu ades: obtempero, nè per me ludus dirimatur. At ſi Rex dicat, tu in malis te eſſe putato: non puto, & quis me putare coget? Rurſus conſtituimus ludum Agamemnonis & Achillis repræſentare. Agamemnon in mandatis mihi dat, ut ad Achillem abeam, & Briſeidem ab eo eripiam. Abeo. Adeſſe me jubet, adſum.

adſum. Ut enim in orationibus hypotheticis, ità in vita etiam nobis eſt verſandum. Eſto nox. Eſto. Quid ergó? Dies eſt? Non. conditionē enim hanc admiſi: eſſe noctem. Liceat te putare, eſſe noctem. Liceat. Atque etiam puta eſſe noctem. Nonne hoc conditioni illi eſt conſentaneum? Sic etiam hoc loco: eſto: ſis calamitoſus. Eſto. Ergò etiam infortunatus es? Etiam. Quid ergó? Res adverſæ tibi ſunt? At putato etiam, te eſſe in malis. Illud verò conditioni non eſt conſentaneum: etiam alius impedit. Quatenus igitur hujusmodi ſermonibus eſt aſſentiendum? Quatenus expedit: hoc eſt, quatenus id conſervo quod decorum & accommodatum eſt. Alii ſunt ſubauſteri, & è ſtomacho laborant. aiunt: Ego non poſſum apud illum cœnare, ut eum feram quotidie commemorantē, quemadmodum in Myſia bellum geſſerit. Narravi tibi frater, quomodo tumulum ſuperârim? Rurſus incipit obſideri. Alius ait, ſe potiùs cœnare velle, & auditurum quaſvis illius nugas. Tu ergò ſententias iſtas compara: dummodo non gravatè facias: non affligaris: non in malis te eſſe exiſtimes. Iſtud enim nemo te cogit. Fumum excitavit in cubiculo. Si mediocrem: manebo. Sin maximum: egredior. Hoc enim & meminiſſe & tenere oportet, januam apertam eſſe. At, nè habitato Nicopoli. Non habito. Nec Athenis, neque Romæ. In Gyaris habita. Habito. Sed in Gyaris habitare, magni mihi fumi inſtar eſſe videtur. Recedo eò, ubi me habitare nemo prohibebit. Nam illa habitatio cuivis eſt aperta, & potiſſimum ædificium. Ejicitur enim ex ædificio, qui vult. Ut enim in hypotheticis ſyllogiſmis, ita in vita. Eſto nox. Eſto. Quid ergó? Dies eſt? Non. conditionē enim hanc admiſi: eſſe noctem. Liceat te putare, eſſe noctem. Liceat. Atque etiam puta eſſe noctem. Nonne hoc conditioni illi eſt conſentaneum? Sic etiam hoc loco: eſto: ſis calamitoſus. Eſto. Ergò etiam infortunatus es? Etiam. Quid ergó? Res adverſæ tibi ſunt? At putato etiam, te eſſe in malis. Illud verò conditioni non eſt conſentaneum: etiam alius impedit. Quatenus igitur hujusmodi ſermonibus eſt aſſentiendum? Quatenus expedit: hoc eſt, quatenus id conſervo quod decorum & accommodatum eſt. Alii ſunt ſubauſteri, & è ſtomacho laborant. aiunt: Ego non poſſum apud illum cœnare, ut eum feram quotidie commemorantē, quemadmodum in Myſia bellum geſſerit. Narravi tibi frater, quomodo tumulum ſuperârim? Rurſus incipit obſideri. Alius ait, ſe potiùs cœnare velle, & auditurum quaſvis illius nugas. Tu ergò ſententias iſtas compara: dummodo non gravatè facias: non affligaris: non in malis te eſſe exiſtimes. Iſtud enim nemo te cogit. Fumum excitavit in cubiculo. Si mediocrem: manebo. Sin maximum: egredior. Hoc enim & meminiſſe & tenere oportet, januam apertam eſſe. At, nè habitato Nicopoli. Non habito. Nec Athenis, neque Romæ. In Gyaris habita. Habito. Sed in Gyaris habitare, magni mihi fumi inſtar eſſe videtur. Recedo eò, ubi me habitare nemo prohibebit. Nam illa habitatio cuivis eſt aperta, & potiſſimum ædificium. Ejicitur enim ex ædificio, qui vult. Ut enim in hypotheticis ſyllogiſmis, ita in vita. Eſto nox. Eſto. Quid ergó? Dies eſt? Non. conditionē enim hanc admiſi: eſſe noctem. Liceat te putare, eſſe noctem. Liceat. Atque etiam puta eſſe noctem. Nonne hoc conditioni illi eſt conſentaneum? Sic etiam hoc loco: eſto: ſis calamitoſus. Eſto. Ergò etiam infortunatus es? Etiam. Quid ergó? Res adverſæ tibi ſunt? At putato etiam, te eſſe in malis. Illud verò conditioni non eſt conſentaneum: etiam alius impedit. Quatenus igitur hujusmodi ſermonibus eſt aſſentiendum? Quatenus expedit: hoc eſt, quatenus id conſervo quod decorum & accommodatum eſt. Alii ſunt ſubauſteri, & è ſtomacho laborant. aiunt: Ego non poſſum apud illum cœnare, ut eum feram quotidie commemorantē, quemadmodum in Myſia bellum geſſerit. Narravi tibi frater, quomodo tumulum ſuperârim? Rurſus incipit obſideri. Alius ait, ſe potiùs cœnare velle, & auditurum quaſvis illius nugas. Tu ergò ſententias iſtas compara: dummodo non gravatè facias: non affligaris: non in malis te eſſe exiſtimes. Iſtud enim nemo te cogit. Fumum excitavit in cubiculo. Si mediocrem: manebo. Sin maximum: egredior. Hoc enim & meminiſſe & tenere oportet, januam apertam eſſe. At, nè habitato Nicopoli. Non habito. Nec Athenis, neque Romæ. In Gyaris habita. Habito. Sed in Gyaris habitare, magni mihi fumi inſtar eſſe videtur. Recedo eò, ubi me habitare nemo prohibebit. Nam illa habitatio cuivis eſt aperta, & potiſſimum ædificium. Ejicitur enim ex ædificio, qui vult. Ut enim in hypotheticis ſyllogiſmis, ita in vita. Eſto nox. Eſto. Quid ergó? Dies eſt? Non. conditionē enim hanc admiſi: eſſe noctem. Liceat te putare, eſſe noctem. Liceat. Atque etiam puta eſſe noctem. Nonne hoc conditioni illi eſt conſentaneum? Sic etiam hoc loco: eſto: ſis calamitoſus. Eſto. Ergò etiam infortunatus es? Etiam. Quid ergó? Res adverſæ tibi ſunt? At putato etiam, te eſſe in malis. Illud verò conditioni non eſt conſentaneum: etiam alius impedit. Quatenus igitur hujusmodi ſermonibus eſt aſſentiendum? Quatenus expedit: hoc eſt, quatenus id conſervo quod decorum & accommodatum eſt. Alii ſunt ſubauſteri, & è ſtomacho laborant. aiunt: Ego non poſſum apud illum cœnare, ut eum feram quotidie commemorantē, quemadmodum in Myſia bellum geſſerit. Narravi tibi frater, quomodo tumulum ſuperârim? Rurſus incipit obſideri. Alius ait, ſe potiùs cœnare velle, & auditurum quaſvis illius nugas. Tu ergò ſententias iſtas compara: dummodo non gravatè facias: non affligaris: non in malis te eſſe exiſtimes. Iſtud enim nemo te cogit. Fumum excitavit in cubiculo. Si mediocrem: manebo. Sin maximum: egredior. Hoc enim & meminiſſe & tenere oportet, januam apertam eſſe. At, nè habitato Nicopoli. Non habito. Nec Athenis, neque Romæ. In Gyaris habita. Habito. Sed in Gyaris habitare, magni mihi fumi inſtar eſſe videtur. Recedo eò, ubi me habitare nemo prohibebit. Nam illa habitatio cuivis eſt aperta, & potiſſimum ædificium. Ejicitur enim ex ædificio, qui vult.

τῶν χιτωνάριον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ σωμάτιον· τοῦτο ἀνατέτραπται, οὐδὲν οὐδὲν εἰς ἐμὲ ἔξεστι, διὰ τοῦτο ὁ Δημήτριος εἶπε τῷ Νέρωνι· ἀπειλεῖς μοι θάνατον, σοὶ δ' ἡ φύσις. ἂν ἴδω τὸ σωμάτιον θαυμάσω, οὐδὲν ἐμαυτὸν, παρέδωκα· ἂν τὸ κλινίδιον, οὐδὲν. εὐθὺς γὰρ ἐμαυτὸς καὶ ἐμαυτῷ δοκῶ, τίνι ἀνατέτραπται εἰμι· ὡς ὁ ὄφις ἐὰν συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν, λέγω, ἐκεῖνο αὐτῷ τύπτε ὃ φυλάσσει. καὶ σὺ γίνωσκε, ὅτι ὃν ἂν φυλάσσῃν ἐθέλῃς, καὶ ἐκεῖνο ἐπιβήσεταί σου ὁ κύριος. τούτων μεμνημένος, τίνα ἔτι κολακεύσεις, ἢ φοβήσῃ; ἀλλὰ θέλω καθῆσθαι ὅπου οἱ συγκλητικοί. ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ ξενοχωρίαν παρέχεις; σὺ σαυτὸν θλίβεις; πῶς ἂν ἄλλως θεωρήσω καλῶς ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, ἂν θρῶπε, καὶ μὴ θεωρεῖ, καὶ ὃ μὴ θλίβῃς. τί πράγματα ἔχεις; ἢ μικρὸν ἐκδέξαι, καὶ ἀχθείσης τῆς θεωρίας καθίσον εἰς τοὺς τῆς συγκλητικῶν τόπους, καὶ ἡλιάζου. καθόλου γὰρ ἐκεῖνα μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς ξενοχωροῦμεν. τοῦτό ἐστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ ξενοχωρεῖ. ἐπεὶ τί ὄζει αὐτὸ τὸ λοιδορεῖσθαι; παρασὰς λίθον λοιδόρει, καὶ πεισθήσει; ἂν δέ τις ὡς λίθος ἀκούσῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδορεῖν; ἂν δ' ἔχῃ τοῦ ἀσθενείαν τὸ λοιδορούμενον ὁ λοιδορῶν ἐπὶ βάθρον, τότε ἀνίει τι. σφίγξον αὐτόν. τί λέγεις αὐτῷ; τὸ ἱμάτιον λάβε, σφίγξον. ὕβρεικά σοι πεποίηκα. καλῶς σοι γένοιτο. ταῦτα ἐμελέτα Σωκράτης. διατοῦτο ἓν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. ἡμεῖς δὲ θέλομεν πάντα μᾶλλον ὑπομένειν καὶ μελετᾶν, ἢ ὅπως ἐπιρραπόμεθα καὶ ἐλεύθεροι ἐσόμεθα, quàm quâ ratione omnis impedimenti immunes ac liberi simus.

ſtrema tunicula eſt hoc corpuſculum. Ultra hoc in me nemini quicquam licet. Propterea Demetrius Neroni dixit: Tu mihi mortem minitaris, natura tibi. Quod ſi corpuſculum admirabor, in ſervitutem me dedi: ſi reculam, eodem modo. Statim enim ipſe de me judicium facio, quâ re capi queam: non ſecus ac ſerpens, qui cùm caput contrahit, illam dico ejus partem verbera, quam cuſtodit. Tu quoque ſcito, quicquid cuſtodire volueris, id invaſurum eſſe eum cujus eſt autoritas. Harum rerum memor ſi fueris cui jam adulaberis? quem timebis? At ſedere volo, ubi Senatores. Nonne vides, te ipſum tibi circundare anguſtias? te à teipſo premi? Quo pacto ergò aliter commodè in Amphitheatro ſpectabo: Homo etiam non ſpectato: ità non premêris. Quid tibi ipſi negotium faceſſis? Aut paululum exſpecta, finitóque ſpectaculo in Senatorias ſedes te confer, & apricare. Nam illud omnino meminiſſe oportet, nos à nobisipſis urgeri, à nobisipſis in anguſtias redigi: hoc eſt, opinionibus noſtris urgeri nos, & coarctari. Nam audire convitia, quid ipſum per ſe eſt? Aſta lapidi, eique convitiare. Quid proficies? Si quis ergò ut lapis audierit, quam è ſuis maledictis capiet utilitatem convitiator? Sin convitiator ejus cui maledicit imbecillitatem, tanquam ſcalas prehenderit: tunc aliquid proficiet. Exue ipſum. Quid ais, ipſum? Imò veſtem. cape, exſue. Contumeliâ te affeci. Bene tibi ſit. Hæc meditabatur Socrates, eâque de cauſa eodem ſemper vultu fuit. Nos autem quævis potiùs exercere meditarique volumus, quàm

Admi-

Admirabilia dicunt philoſophi. Num in aliis artibus nulla ſunt admirabilia? Et quid magis præter opinionem eſt, quàm alicui pungi oculum ut videat? Si quis hoc rei medicæ ignaro diceret, nonne rideretur ab eo? Quid ergò miri eſt, eſt, multa etiam in philoſophia, cùm vera ſint, admirabilia videri imperitis?

θα. παράδοξα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐκ ἔστι παράδοξα; καὶ τί παραδοξότερόν ἐστιν, ἢ κεντεῖν τινι τὸν ὀφθαλμὸν, ἵνα ἴδῃ; εἴ τις ἀπείρῳ τῶν ἰατρικῶν τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν καταγέλαστος ἦν τοῖς λέγουσι; τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ πολλὰ τῶν ἀληθῶν παράδοξα φαίνεται τοῖς ἀπείροις.

Quæ ſit vivendi lex.

CAP. XXVI.

Cùm hypotheticas orationes legeret, eam etiam legem eſſe dixit hypotheticam, id quod hypotheſi congruat, ut admittatur. Vitæ autem lex illa multò antiquior eſt, id quod naturæ conſentaneum fuerit, ut agatur. Nam ſi in quavis materia ſtatúque rerum id conſervare voluerimus, quod ſecundùm naturam eſt: eò in omnibus collimandum eſſe conſtat, ut neque id quod conſequens eſt nos effugiat, neque aliquid repugnans admittatur. Primùm igitur in contemplatione nos exercent philoſophi, id quod facilius eſt: deinde ſic ad difficiliora perducunt. Hîc enim nihil eſt quod renitatur, quò minùs ea ſequamur quæ docentur. In vitæ autem ratione multa ſunt, quæ huc atque illuc diſtrahant. Ridiculus igitur eſt qui ait, ſe ab his velle capere principium. Neque enim facile eſt à difficilioribus auſpicari. Et hæc defenſio ad parentes erat afferenda, qui moleſtè ferunt liberos ſuos philoſophari. Non ergò peccem pater, cùm ignorem quæ meæ partes ſint? quod officium? Quod ſi neque diſci poteſt, neque doceri:

Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος.

ΚΕΦ. κϛ'.

Ἀναγινώσκοντος τοῦ ὑποθετικὸς, ἔφη· νόμος ὑποθετικός ἐστι καὶ ἕπος, τὸ ἀκόλουθον τῇ ὑποθέσει παραδέχεσθαι. πολὺ πρότερον ἦν νόμος βιωτικός ἐστιν ἕπος, τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει πράττειν. εἰ γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ πειρατάσεως βουλόμεθα τηρῆσαι τὸ κατὰ φύσιν, δοῦλον ὅτι ἐν παντὶ σχετέον, τό μήτε τὸ ἀκόλουθον ἡμᾶς ἐκφυγεῖν, μήτε παραδεξασθαι τὸ μαχόμενον. πρῶτον οὖν ἐπὶ τῆς θεωρείας γυμνάζουσιν ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι, ὅτι ῥᾷον· εἶτα ἄγουσιν ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα ἄγουσιν. ἐνταῦθα γὰρ οὐδέν ἐστι τὸ ἀνθέλκον, ὡς πρὸς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκομένοις. ἐπὶ δὲ τῆς βιωτικῶν, πολλὰ τὰ περισπῶντα. γελοῖον οὖν ὁ λέγων, πρῶτον βάλλεσθαι ἀπ' ἐκείνων. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπωτέρων. καὶ τοῦτον ἀπολογισμὸν ἔδει φέρειν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ φιλοσοφεῖν τὰ τέκνα· ἐκεῖνον ἁμαρτάνω πάτερ, καὶ οὐκ οἶδα τὸ ἐπιβάλλον ἐμαυτῷ, καὶ πρόσηκον; εἰ μὲν οὐδὲ μαθητόν ἐστιν, οὐδὲ διδακτὸν, τί μοι ἐγκα-

λεῖς; εἰ δὲ διδακτὸν, δίδασκε. εἰ δὲ σὺ μὴ δύνασαι, ἄφες με μαθεῖν παρὰ τῶν λεγόντων εἰδέναι. ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι θέλων ἁμαρτάνω κακῶς, καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ ἀγαθοῦ; μὴ γένοιτο. τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν με; ἡ ἄγνοια. ἃ θέλεις οὖν ἀποθῶμαι πρῶτον ἀγνοιαν; τίνα ποτὲ ὀργὴν ἐδίδαξε τὰ κυβερνητικὰ, τὰ μουσικά; τὰ βιωτικὰ οὖν διὰ τῆς ὀργῆς σε δοκεῖς ὅτι μαθήσομαι; ταῦτα ἐκείνῳ μόνῳ λέγειν ἔξεστι, τῷ τοιούτῳ ἐπιβολῇ ἐννοχόπ. εἰ δέ τις μόνον ἐπιδείκνυσθαι θέλων ἐν συμποσίῳ, ὅτι οἶδε τοὺς ὑποθετικοὺς, ἀναγινώσκει ταῦτα, καὶ παρέρχεται τοῖς φιλοσόφοις, ὅτος ἄλλό τι παρέστηκεν, ἵνα αὐτὸν συλλητικὸς παρακαλακείμενος θαυμάσῃ. ἐκεῖ γὰρ τῷ ὄντι αἱ μεγάλαι ὕλαι εἰσί. καὶ οἱ ἐνδάδε πλεῖστοι, ἐκεῖ παίγνια. δοκοῦσι διὰ τοῦτο ἐκεῖ δύσκολον κρατῆσαι τὴν αὐτῶν φαντασιῶν, ὅπερ τὰ ἐκεῖ ὄντα μεγάλα. ἐγὼ τινα οἶδα κλαίοντα, Ἐπαφρόδιτε τὴν γονάτων ἀπολόμενον, καὶ λέγοντα τάλαν πορεῖν, ἀπολελεῖφθαι γὰρ αὐτῷ μηδὲν, εἰ μὴ ἑκατὸν πεντήκοντα μυριάδας. τί οὖν ὁ Ἐπαφρόδιτος; κατεγέλασεν, ὡς ὑμεῖς; ἔ. ἀλλ' ἐπιθαυμάσας λέγει, τάλας, πῶς ἂν ἐσιώπας; πῶς ἂν ἐκαρτέρεις; κρέξας δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τοῦ ὑποθετικοῦ, καὶ γελάσαι τῷ ὑποθετικῷ αὐτῷ τῶν ἀναγνωσιν, σεαυτὸν (ἔφη) καταγελᾷς ὁ παρεγύμνασας τὸν νεανίσκον· ὁ δ' ἔγνως, εἰ δύναται τούτοις παρακολουθεῖν. ἀλλ' ὡς ἀναγνώσῃ αὐτῷ χρᾷ; τί δ' ἂν ἔφη. τῇ δυναμένῃ διανοίᾳ συμπλεχθεῖσα ἐπιβολῇ παρακολουθεῖν, ἔπαινον τι-

quid me accusas? Sin doceri potest: doce. Quòd si tu non potes: sine ab iis discam qui se scire profitentur. Nam quid putas? me volentem in malum incidere & frustrari bono? Absit. Quæ igitur mihi peccandi causa est? Ignorantia. Non vis igitur me deponere ignorantiam? Quem unquam ira docuit gubernandi artem? quem musicam? Artem igitur vivendi putas fore, ut tua me ira doceat? Hæc ab eo solo dici possunt, qui eo consilio ad philosophiam accessit. Si quis autem, ut in convivio duntaxat ostentet, scire se pronuntiata hypothetica, ista legit, & philosophos accedit: is aliud quiddam agit scilicet, ut senatori alicui assidenti sit admirationi. Nam illic magnæ utiq; sunt ostentationis materiæ: & hujus loci divitiæ, illic pro ludicris habentur. Quapropter ibi difficile est imperare suis visis, ubi ea quæ illic sunt, magna habentur. Ego novi quendam, qui plorans, & Epaphroditi genua amplexans, se in ærumnis esse diceret, quòd sibi nihil nisi millies quingenties esset reliquum. Quid ergò Epaphroditus? Derisítne hominem, ut vos? Imò cum admiratione: O te miserum, inquit, quare tacuisti? quo pacto tolerâsti? Cùm autem eum qui hypothetica pronuntita legebat, vocâsset: eúmque is qui legendi munus illi mandârat, derideret: Teipsum, inquit, derides, non præparâsti adolescentem, nec explorâsti, an ista possit assequi. At eo ut anagnoste uteris? Quid tum? inquit. Ingenio, quod complexi judicium queat assequi, laudationem credimus, reprehensionem credimus,

judici-

judiciúmque de rectè aut perperam factis. Quòd ſi cui maledicit, is curat. Si quem laudat, rebus adeò minutis extollitur is, qui id quod conſequens eſt, non deprehendit. Hoc igitur eſt philoſophandi principium, animadvertere, mens & ratio ſua quo pacto ſit affecta. Nam ejus imbecillitate cognita, eâ poſthac uti non volet ad res maximas dijudicandas. Nunc cùm nonnulli deglutire buccellam non poſſint, volumina emunt, eáque devorare conantur. unde fit, ut aut revomant, aut cruditate laborent. Unde vertigines, fluxiones & febres oriuntur. Hic conſiderandum erat, quid poſſent. Verùm in contemplatione facile eſt coarguere ignorantem: in vitæ autem actionibus, neque ſe quiſquam coarguendum exhibet: & eum qui coarguit odimus. Socrates autem monebat, vitam, cujus ratio non conſtaret, vitandam eſſe.

ſ. δόμω, λόγον πεδόμω, ἐπίκρισιν περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς γινομένων. κἂν τινα κακῶς λέγῃ, ὅτος ἐπιφέρεται· κἂν ἐπαινῇ τινὰ, ἐπαίρεται ἐν τοῖς ὅτω μικροῖς, ὁ μὴ ἐυρίσκων τὸ ἕξης. αὕτη ὅων ἀρχὴ τῆ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τῆ ἰδίᾳ ἡγεμονικῆ, πῶς ἔχει. μὴ γὰ τὸ γνῶναι ὅτι ἀδυνάτως, ὐκ ἐπ θελήσει χρῆσθ αὐτῷ πρὸς τὰ μέγιστα. νυνὶ ὧ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν φυσιὸν χωλαίνειν, συντάξεις ἀναφέροντες ἐπιβάλλονται ἐδίειν. διατῦτο ἐμέσιν, ἢ ἀπεπψίαν. εἶτα φόφοι, κὴ καταῤῥοίαι, κὴ πυρετοί. ἔδει δ' ἐρίζαίνειν, εἰ δύναθ'· ἀλλ' ἐν μὲν θεωρία, ῥᾴδιον ἐξελέγξαι τὸν ὐκ εἰδότα· ἐν ᾗ τοῖς κτ τὸν βίον, ὅτε παρέχει ἑαυτόν τις ἐλέγχω, τόν τ' ἐξελέγξαντα μισῶμεν. ὁ ᾗ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν.

Quot modis viſa exſiſtant: & quæ adjumenta adverſus ea comparanda ſint?

Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι, κὴ τίνα προχεῖρα πρὸς αὐτὰ βοηθήματα παρασκευαστέον,

CAP. XXVII.

Quatuor modis viſa in nobis exſiſtunt. Aut enim talia ſunt, qualia videntur: aut cùm non ſint, nec eſſe videntur: aut ſunt, & non eſſe videntur: aut non ſunt, & eſſe videntur. In his igitur omnibus non falli ac decipi, eruditi eſt munus. Quicquid autem nos preſſerit, ei afferendum erit adjumentum. Si captiones nos Pyrrhoniæ & Academicæ preſſerint, adverſus illas auxilia quæremus. Si rerum illecebræ, quibus fit

ΚΕΦ. κζ'.

Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ὄντι τινὰ ὄτως, ὡς φαίνεται. ἢ ὐκ ὄντα, ὐδὲ φαίνεται ὅτι ὄντι. ἢ ἔστι, κὴ ὐ φαίνεται. ἢ ὐκ ἔστι, κὴ φαίνεται. λοιπὸν, ἐν πᾶσι τύτοις ἐυσοχεῖν, ἔργον ὄντι τῆ πεπαιδευμένυ. ὅτι δ' ἂν ᾖ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τινὰ βοήθειαν· εἰ σοφίσματα ἡμᾶς Πυῤῥώνεια κὴ Ἀκαδημαϊκὰ τὰ θλίβοντά ὄτιν, ἐκείνοις προσάγωμεν τινὰ βοήθειαν. εἰ αἱ τῆ πραγμάτων πιθανότητες, καθ' ἃς φαίνεταί τινα ἀγα-

δὲ ὄκ ὄνλα, ἐκεῖ τὴν βοήθειαν ζητῶμεν. εἰ ἔθος ὄξὶ τὸ πλέον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνδρεύσκειν πειρατέον. τί ὖν πρὸς ἔθος ὄξὶν εὑρίσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος. ἀκόυσις τὴν ἰδιωτῶν λεγόντων, τάλας ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ; ἢ μήτηρ ἐξεκόπη, ἀλλὰ κὴ ἄωρος, κὴ ὑπὸ ξένης. ἄκουσον τὴν ἐναντίων λόγων. ὑπόστασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν. ἀντίθες τὴν ἕξιν, τὸ ἐναντίον ἔθος· πρὸς τοὺς σοφιστικοὺς λόγους τὰ λογικά, κὴ τὴν ἐν τούτοις γυμνασίαν κὴ τριβήν. πρὸς τὰς τῶν φαντασμάτων πιθανότητας, τὰς προλήψεις ἐναργεῖς, ἐσμιλευμένας κὴ προχείρους ἔχειν δεῖ. ὅταν θάνατος φαίνηται, καλὸν προφάσεως ἔχειν, ὅτι τὰ κακὰ ἐκκλίνειν καθήκει. κὴ ἀναγκαῖον ὁ θάνατος. τί γὰρ πείσω; τῷ γὰρ αὐτὸν φύγω; ἔστω ἐμὲ εἰς Σαρπηδόνα τὸν τοῦ Διὸς, ἵν' ὥτω γενναίως εἴπω, ἀπελθὼν ἢ αὐτὸς ἀνιχεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀνιχεῦσαι· εἰ μὴ δύναμαι κωλυθῆναί τι αὐτὸς, ὑ φθονήσω ἄλλῳ τὸ πεῖσαί τι γενναῖον. ἔστω ταῦτα ὑπὲρ ἡμᾶς· ἐκεῖνο ὑ πίπτει εἰς ἡμᾶς; κὴ πῦ φύγω τὸν θάνατον; μήνυσατέ μοι τὸν χῶρον. μήνυσατε ἀνθρώπους εἰς οὓς ἀπέλθω, εἰς οὓς ὑ παρεβάλετο. μηνύσατε ἐπαοιδήν. εἰ μὴ ἔχω, τί με θέλετε πεῖν; ὑ δύναμαι τὸν θάνατον ἀποφυγεῖν. τῷ φοβοῦμαι αὐτὸν μὴ ἀποφύγω, ἀλλ' ἀποθανῶ πεφοβῶν κὴ τρέμων; αὐτὴ γὰρ γένεσις πάθους, θέλειν τι, κὴ μὴ γίνεσθαι. ἔνθεν ὰν μὴ δύνωμαι τὰ ἐκτὸς μεταπλάττεσθαι πρὸς τὴν βούλησιν τὴν ἐμαυτοῦ, μετα-

ut nonnulla quæ bona non sunt, in bonis esse videantur: illuc suppetias mittamus. Si consuetudo erit quæ premat, danda erit opera ut ei medicinam inveniamus. Quæ ergò contra consuetudinem medicina inveniatur? Contraria consuetudo. Vulgò dici audis: Miserum illum, pater ejus est defunctus, periit, mater ejus obiit: sublatus est è medio: ídque immatura ætate, & peregré. Audi contrarias rationes: avelle te ab istis vocibus, oppone consuetudini contrariam consuetudinem: captiosis concluſiunculis disserendi artem, ejúsque exercitationem & frequentem usum: contra rerum probabilitatem, evidentes anticipationes expolitas & promptas habere oportet. Cùm mors obversatur, in promptu habere expedit, mala declinanda esse, mortem autem esse necessariam. Quid ergò faciam? Ubi eam fugiam? Fingam me (liceat enim magnificè loqui) Sarpedonem esse fatu Jovis editum. Abibo, & aut ipse rem bene geram, aut alteri rei bene gerendæ occasionem dabo. Si quid ipse rectè administrare non potero: non invidebo alteri præclari facinoris gloriam. Sint hæc supra nos: illud non cadit in nos? Et quo fugiam mortem? Ostendite mihi locum: ostendite homines ad quos me conferam: ad quos non perveniat: ostendite incantationem. Si non habeo, quid me vultis facere? Non possum effugere mortem. Metuendo quidem eam non effugiam. At moriar lugens & tremens? Is enim perturbationis ortus est, velle aliquid, atque id non fieri. Ubi igitur res externas ad meam voluntatem

tem transferre poſſum, transfero. Sin minùs, eum qui me impedit, excæcare volo. Sic enim naturâ comparatum eſt, ut homo non patiatur eripi ſibi bonum, ut recuſet incidere in malum. Tandem cùm neque res transferre queo, neque eum qui impedit excæcare: ſedeo gemens, & quemcunque poſſum, maledictis lacero, ipſum adeò Jovem & deos cæteros. Nam ſi me non curant: quid mihi rei cum illis eſt? At impius eris. Quid ergó? Pejúsne mihi tum erit, quàm nunc eſt? Illud enim omnino meminiſſe oportet: niſi in eadem re & pietas & utilitas collocetur, non poſſe in ullo pietatem conſervari. Hæc non videntur eſſe neceſſaria? Veniat & refragetur Pyrrhónius & Academicus. Nam ego, quod ad me quidem attinet, ad iſta non ſatis otii habeo, neque patrocinari poſſum conſuetudini. Quòd ſi mihi vel de agello negotium eſſet, alium patronum advocarem. Quâ ergò re contentus ſum? Eâ quæ ad locum illum pertinet. Nam quo pacto ſenſus fiat, utrum per totum corpus ſit fuſus, an à parte aliqua exſiſtat, rationem fortaſſe reddere non poſſum. Nam utraque opinio me perturbat. Me autem & te non eſſe eoſdem, ſatis ſcio. Unde hoc? Nunquam cùm aliquid deglutire volo, iſthuc fero bolum, ſed huc: neque unquam panem ſumpturus, ſcopas prehendi, ſed ſemper ad panem accedo, tanquam operæ pretium facturus. Vos autem ipſi qui ſenſus tollitis, nunquid aliud agitis? Quis veſtrum balneum ingreſſurus, in piſtrinum abiit? Quid ergó? non pro virili & hæc retinenda ſunt, ut conſuetudo

τίθημι. εἰ ὅ μὴ, τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι θέλω. πέτυχε γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑφορᾶσθαι ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἀγαθὸν, μὴ ὑφορμένην ἁμαρτάνειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε πρᾶγμα μεταθεῖναι δύνωμαι, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκλυτρῶσαι, κάθημαι καὶ στένω, καὶ ὃν δύναμαι λοιδορῶ, τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. εἰ γὰρ μὴ ἐπιστρέφονταί μου, τί ἐμοὶ καὶ αὐτοῖς; ναί; ἀλλ' ἀσεβὴς ἔσῃ. τί δ' ὠφελεῖ μοι χεῖρον ὄζειν, ὧν ἔστι μοι νῦν. τὸ σύνολον ἐκείνου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἡ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβὲς ἐν τινι. ταῦτα οὐ δοκεῖ ἐπείγοντα; ἐρχέσθω καὶ ἀπαντάτω Πυῤῥώνειος καὶ Ἀκαδημαϊκός. ἐγὼ μὲν γὰρ, τὸ ἐμὸν μέρος, οὐκ ἄγω σχολὴν πρὸς ταῦτα, οὐδὲ δύαμαι σωτηρῆσαι τὴν συνήθειαν. εἰ καὶ πρὸς ἀγελαίου πράγματον εἶχον, ἄλλον ἂν παρεκάλεσα τὸν συνηγορήσοντα. τίνι οὖν ἀρκοῦμαι; τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον. πῶς μὲν αἴσθησις γίνεται, πότερον διὰ ὅλου, ἢ ὥσπερ μέρους, ἴσως οὐκ οἶδα ἀπολογήσασθαι. ταράσσει δέ με ἀμφότερα. ὅτι δ' ἐγὼ καὶ σὺ οὐκ ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ, λίαν ἀκριβῶς οἶδα. πόθεν τοῦτο; οὐδέποτε καταπίνειν τι θέλων, ἐκεῖ φέρω τὸν ψωμὸν, ἀλλ' ὧδε. οὐδέ ποτ' ἄρτου θέλων λαβεῖν, τὸ σάρισον ἔλαβον· ἀλλ' ἀεὶ ὅτι τὸν ἄρτον ἔρχομαι, ὡς περὶ κόπλων. ὑμεῖς δ' αὖτε οἱ τὰς αἰσθήσεις ἀναιροῦντες, ἄλλο τι πράττετε; τίς ὑμῶν εἰς βαλανεῖον ἀπελθεῖν θέλων, εἰς μυλῶνα ἀπῆλθε; τί δ' ἂν; δεῖ καὶ δυνάμιν καὶ τέχνης, πῶς πρᾶξαι τὰ συνή-

σωπήσειαν, τὸ πεφράχθαι τὰ ὦτα πρὸς τὰ καθ' αὑτῆς; ἢ τίς ἀντιλέγει; ἀλλὰ τὸν διωκόμενον, τὸν ταραττόμενον, ἢ ἐπιγνύμενον ἔσωθεν τὴν καρδίαν, ἄλλῳ τινὶ δεῖ πρὸς διχωρεῖν.

defendatur? ut obturatæ ſint aures ad ea quæ contra ipſam afferuntur? Quis negat? Sed hoc illi agendum, qui valet ac poteſt, qui otium agit. Qui autem tremit & turbatur, cui cor ipſum intra pectus rumpitur, is alteri cuipiam rei vacabit rectiùs.

Ὅτι ὁ δεῖ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις, καὶ τίνα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἐν ἀνθρώποις.

Non iraſcendum eſſe hominibus: & quæ magna, quæ parva ſint in rebus humanis.

ΚΕΦ. κη'.

Τί' ὄζιν αἴτιον τῆ συγκαταθέσεως; τὸ φαίνεσθαι πως; τὸ ἔν φαινομένῳ ὅτι ὑπάρχει. τὸ ἔν φαινομένῳ ὅτι οὐχ ὑπάρχει συγκατάθεσις οὐχ ὅιόν τε. διὰ τί; ὅτι ἡ φύσις αὐτὴ ὅζι τῆς διανοίας, πῖσι μὲν ἀληθέσιν ἐπινεύειν, τοῖς δὲ ψευδέσι δυσαρεστεῖν, πρὸς δὲ τὰ ἄδηλα ἐπέχειν. τίς τέτε πίσις; πάσχε εἰ δύνασαι νῦν, ὅτι νύξ ὅζιν. οὐχ ὅιόν τε. ὑπόπασχε ὅτι ἡμέρα ὅζιν. οὐχ ὅιόν τε. πάσχε ἢ ὑπόπασχε, ὑπὸ τὰ ἀρτίως εἶναι τοὺς ἀστέρας. οὐχ ὅιόν τε. ὅταν οὖν τις συγκατατίθεται πῶς ψεύδεσι, ἴσθι ὅτι οὐκ ἤθελε ψεύδει συγκαθεθῆναι. πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στερεῖται τῆς ἀληθείας, ὡς λέγει Πλάτων. ἀλλὰ ἔδοξεν αὐτῆ τὸ ψεῦδος, ἀληθές. ἄγε, ὑπὲρ τῆς πράξεων τί ἔχομεν τοιοῦτον, οἷ ἐνδέχε τὸ ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος; τὸ καθῆκον καὶ παρὰ τὸ καθῆκον, τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἀσύμφορον, τὸ καθ' ἐμὲ καὶ ὃ καθ' ἐμὲ, καὶ ὅσα τέτοις ὅμοια; ὃ δύναται ἄν τις δοκεῖν μὲ ὅτι συμφέρει αὐτῆ, μὴ αἱρεῖσθαι δ' αὐτό. ὃ δύναται. πῶς ἢ λέγεσα, καὶ μανθάνω μὲν ἃ δρᾶν μέλλω κακὰ,

CAP. XXVIII.

Quæ eſt cauſa aſſenſionis? Opinio veritatis. neque enim fieri poteſt ut aſſentiamur, niſi verum aliquid eſſe videatur. Quamobrem? Quia hæc ipſa eſt natura mentis, ut & veris annuat, & falſa averſetur, & in obſcuris cohibeat aſſenſum. Hujus rei quod argumentum eſt? Perſuade tibi, ſi potes, nunc eſſe noctem. Fieri non poteſt. Perſuade non eſſe diem. Fieri non poteſt. Perſuade ſtellas ſive pares ſive impares eſſe. Fieri non poteſt. Si quis igitur mendacio aſſentitur, ſcito eum aſſentiri mendacio non voluiſſe (Omnis enim animus, ut Plato affirmat, invitus privatur veritate) ſed mendacium pro vero habuiſſe. Age, in actionibus nunquid tale habemus, quale hîc eſt veritas & mendacium? Officium, & quod cum officio pugnat, utile atque inutile, accommodatum mihi & non accommodatum: & quæ ejuſdem generis ſunt. Nunquis ergò poteſt id quod ſibi expedire putat, non amplecti? Nemo poteſt. Quo pacto autem illa dicit?

Scio quidem quæ ſim factura jam mala:

Sed

Sed ira mentis omne consilium premit.

Quia illud ipsum, indulgere iracundiæ, & ulcisci maritum, conducibilius existimat, quàm liberos conservare. Sané: sed decepta est. Evidenter ei ostendito esse deceptam: & non faciet. Quoad autem id non demonstraveris: quid sequi poterit, nisi opinionem? Nihil. Cur igitur ei succenses, quòd decepta est misera in rebus maximis, & pro homine vipera est facta? Quin potiùs ejus te miserescit, ut cæcorum nos miseret, ut claudorum? Nam eodem modo commiserationem merentur, qui præcipuâ sui parte cæcutiunt & claudicant. Is quidem hoc faciet, qui accuratè meminerit, omnis actionis mensuram esse hominis opinionem. Jam opinio aut bona, aut mala est. Si bona, crimine caret. Si mala, ipse pœnam sustinet. Neque enim potest alius decipi, alius damno affici. Itaq; nemini irascetur, nemini succensebit, nemini convitiabitur, neminem oderit, neminem offender. Ergò tam ingentia & atrocia facinora pendent ab isto opinionis principio? Ab isto inquam, non ab alio. Ilias nihil aliud est nisi visum, & usus visorum. Visum est Alexandro, Menelai uxorem abducere: visum est Helenæ, eum sequi. Quòd si Menelao visum esset, expedire tali carere muliere: quidnam accidisset? Periisset Ilias, neque ea duntaxat, sed & Odyssea. Ergò à tam parva re, res tantæ pendent? Quas verò res tantas ais? Bella, & seditiones, & multorum mortalium interitum, & urbi-

θυμὸς ἢ κρείττων τῆς ἐμῆς βεβλαμμένων.

Ὅτι αὐτὸ τοῦτο, τὸ θυμῷ χαείσασθαι καὶ πωρήσασθαι τὸν ἄνδρα, συμφορώτερον ἡγεῖται τοῦ σῶσαι τὰ τέκνα; ναί. ἀλλ' ἐξηπάτηται. δεῖξον αὐτῇ σαφῶς ὅτι ἐξηπάτηται, καὶ ἃ ποιήσει· μέχρι δ' ἂν ᾖ μὴ δεικνύῃς, τίνι ἕπεται ἀκολουθῆσαι ἢ τῷ φαινομένῳ ἑαυτῇ; τί οὖν χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται ταλαίπωρος περὶ τὰ μεγίστων, καὶ ἔχει ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου γέγονεν. ἀλλ' εἰκὸς ἄρα μᾶλλον ἐλεεῖς; ὡς τοῦ τυφλὸς ἐλεουμένῳ, ὡς τοῦ χωλές, ὅταν τοῦ τὰ κνημιαῖα τετυφλωμένους καὶ ἀπηκρωλωμένους. ὅστις οὖν τοῦτο μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως φαινομένου· λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ κακῶς. εἰ καλῶς, ἀνέγκλητος ἔστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἔζημίωται. ἃ δύναται γὰρ ἄλλῳ βλάπτειν ἕτερος ἄλλον ἢ ὁ πεπλανημένος, ἄλλον δ' ὁ βλαπτόμενος· ὀργιεῖται, ἄρα, οὐδενὶ χαλεπανεῖ, οὐδένα λοιδορήσει, οὐδένα μέμψεται, οὐ μισήσει, οὐ προσκόψει οὐδενί. ὥστε καὶ τὰ οὕτω μεγάλα καὶ δεινὰ ἔργα, ταύτῃ ἔχει τῇ ἀρχῇ, τῷ φαινομένῳ; ταύτῃ, καὶ ἄλλῃ. ἡ Ἰλιὰς οὐδέν ἐστιν, ἢ φαντασία, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. ἐφάνη τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἀπάγειν τοῦ Μενελάου τὴν γυναῖκα. ἐφάνη τῇ Ἑλένῃ, ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. εἰ οὖν ἐφάνη τῷ Μενελάῳ παθεῖν, ὅτι κέρδος ὅστις τοιαύτης γυναικὸς στερηθείη, τί ἂν ἐγένετο; ἀπωλώλει ἡ Ἰλιὰς οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὀδύσσεια. ὁπότε τοίνυν οὖν μικρὰ πρόφασις ἦν τὰ τηλικαῦτα, τίνα ἢ καὶ λέγεις τὰ τηλικαῦτα; πολέμους, καὶ στάσεις, καὶ ἀπωλείας πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ καθα-

σκαφὰς

σκαφὰς πόλεως; καὶ τί μέγα ἔχει ταῦτα; οὐδέν. τί δ' ἔχει μέγα πολλῶν βοῶν ἀπολλυμένων, καὶ πολλὰ πρόβατα, καὶ πολλῶν καλιῶν χελιδόνων ἢ πελαργῶν ἐμπρησθῆναι, ἢ καλιασκαφιῶαι; ὅμοια ἔν ὅτι ταῦτα ἐκείνοις; ὁμοιότατα. σώματα ἀπώλετο ἀνθρώπων· καὶ βοῶν καὶ προβάτων· οἰκημάτια ἐνεπρήσθη ἀνθρώπων· καὶ πελαργῶν νεοσσιά. τί μέγα, ἢ δεινόν; ἢ δεῖξόν μοι, τί διαφέρει οἰκία ἀνθρώπου, καὶ νεοσσιὰ πελαργῶν, ὡς οἴκησις. ὅμοιον ἔν ὅτι πελαργὸς καὶ ἄνθρωπος; τί λέγεις; κατὰ τὸ σῶμα ὁμοιότατον. πλὴν ὅτι μὴ ἐκ δοκῶν καὶ κεραμίδων καὶ πλίνθων οἰκοδομεῖται τὰ οἰκίδια, ἢδ' ἐκ ῥάβδων καὶ πηλοῦ. οὐδὲν ἔν διαφέρει ἀνθρώπου πελαργοῦ; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τούτοις οὐ διαφέρει. τίνι ἔν διαφέρει; ζήτει, καὶ εὑρήσεις ὅτι ἄλλῳ διαφέρει. ὅρα μὴ τῷ προσκολλᾶσθαι ὅις ποιεῖ; ὅρα μὴ τῷ κοινωνικῷ, μὴ τῷ πιστῷ, τῷ αἰδήμονι, τῷ ἀσφαλεῖ, τῷ σωφρονεῖ; ᾧ ἔν τὸ μέγα ἐν ἀνθρώποις κακὸν καὶ ἀγαθόν; ὅπου ἡ διαφορά. ἂν σώζηται τοῦτο, καὶ περιτετειχισμένον ᾖ, καὶ μὴ διαφθείρηται τὸ αἰδήμον, μηδὲ τὸ πιστὸν, μηδὲ τὸ σωφρονοῦν, τότε σώζεται καὶ αὐτός. ἂν δ' ἀπολύηταί τι τούτων, καὶ ἐκπολιορκῆται, τότε καὶ αὐτὸς ἀπόλυται. καὶ τὰ μεγάλα πράγματα ἐν τούτῳ ὄντα. ἔπταισεν μεγάλα ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἐπόλιον (φασιν) οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτε ἐπόρθησαν τὴν Τροίαν, καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπώλοντο; ἀθαμῶς. δι' ἀλλότριον γὰρ ἔργον πταίει οὐδείς. ἀλλ' τότε πελαργῶν

um excidia. Et quid iſta magni habent? Nihil. Quid verò magni habet multorum boum multarúmque ovium interitus? Quid ſi multarum hirundinum, aut ciconiarum nidi ſive incendio, ſive everſione deſtruantur? Similia ergò illis hæc ſunt? Simillima. Corpora perierunt hominum? & boum, & ovium: domunculæ incenſæ ſunt hominum? & ciconiarum nidi. Quid hoc magni aut atrocitatis habet? Oſtende mihi, quid inter hominis domum & ciconiæ nidum, ſi habitationem conſideres, interſit? Ergò ciconia & homo inter ſe ſunt ſimiles? Quid ais? Simillimi, ſi corpora ſpectes. Itáne domus & nidus ſimiles ſunt? Simillimi, niſi quòd è trabibus cementis & lateribus domunculæ exſtruuntur, nidus autem è virgultis & luto. Nihil ergò differt homo à ciconia? Abſit, verùm iſtis rebus non differt. Quâ igitur differt? Quære: invenies aliâ re differre. Vide num intelligentiâ ſuarum actionum? Vide num ratione communitatis? num fidei? num verecundiæ? num cautionis? num prudentiæ? Ubi ergò ſitum eſt magnum hominum bonum & malum? Ibi eſt, quâ differt à beſtiis. Si hoc conſervetur, & quaſi muro circundatum, munitúmque fuerit: ſi neque verecundia, neque fides, neque prudentia perierit: tunc & ipſe conſervatur. Sin horum aliquid perierit, & expugnatum fuerit: tunc & ipſe perit. Res igitur magnæ in hoc ſunt poſitæ. Magnam, inquiunt, cladem accepit Alexander, cùm Græci Troiâ invaſerunt, cùm urbe populati ſunt, cùm fratres ejus interierunt. Nequaquam. Nemo enim ex alieno facto cladem accipit, nam tum quidem ni-

di

di ciconiarum vaſtabantur. Illa verò clades erat, cùm verecundiam, cùm fidem, cùm modeſtiam amiſit: cùm jus hoſpitii violavit. Quando cladem accepit Achilles? Cùm occubuit Patroclus? Abſit. Sed cùm iraſcebatur, cùm ob puellam plorabat, cùm obliviſcebatur ſe adeſſe non ob parandas amicas, ſed gerendi belli cauſa. Hæ ſunt humanæ clades: hæc eſt oppugnatio, hoc eſt excidium, cùm rectæ opiniones evertuntur, cùm illæ corrumpuntur. Num ergo cùm mulieres & pueri in ſervitutem abducuntur, ac cives ipſi jugulantur, ea mala non ſunt? Unde verò iſtam adjungis opinionem? Me quoque doce. Imò tu cauſam redde, quare mala non ſint. Veniamus ad regulas: profer notitias rerum. Nemo profectò ſatis mirari poteſt, ea quæ vulgò fiunt. Pondera dijudicaturi, non temere judicamus. Recta & prava dijudicaturi, non temere. Ubi denique noſtrâ intereſt, verum in quoque genere cognoſcere, nunquam quiſquam noſtrûm quicquam temere fecerit. Ubi autem prima & unica cauſa eſt aut rectè agendi, aut delinquendi, aut proſpero adverſóve ſucceſſu utendi, aut ſecundam vel adverſam fortunam experiendi; ibi demum & inconſulti & temerarii ſumus: nuſquam quicquam ſimile regulæ. Viſum eſt aliquid? Statim id ago, quod eſt viſum. Nunquid enim præſtantior ſum Achille aut Agamemnone? Cùm illi, opiniones ſuas ſecuti, tanta mala & deſignârint & tolerârint, mihíne opinio non ſufficiat? Quæ ergò Tragœdia principium aliud habet? Atreus Euripidis quid eſt? Opinio. Oedipus Sopho-

νεφοσιὰ ἐπορθοῦντο. πλαῦσι᾽ ἃ δ᾽ ἰδοῦ, ὅτε ἀπώλεσε τὸν αἰδήμονα, τὸν πιστὸν, τὸν φιλόξενον, τὸν κόσμιον. πότ᾽ ἔπταισεν ὁ Ἀχιλλεύς; ὅτε ἀπέθανεν ὁ Πάτροκλος; μὴ γένοιτο, ἀλλ᾽ ὅτε ὠργίζετο, ὅτε κορασίδιον ἔκλαεν, ὅτ᾽ ἐπελάθετο, ὅτι πάρεσιν οὐκ ἐπὶ τῷ ἐρωμένῃ κλαύσῃ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ πολεμεῖν. ταῦτ᾽ ὄζει τὰ ἀνθρωπικὰ πλάσματα· τοῦτό ἐστιν ἡ πολιορκία, τοῦτό ἐστι καλασκαφὴ, ὅταν τὰ δόγματα τὰ ὀρθὰ καθαιρεῖται, ὅταν ἐκεῖνα διαφθείρηται. ὅταν αἱ γυναῖκες ἄγωνται, καὶ παιδία ἀχμαλωτίζηται, καὶ ὅταν αὐτὴ καλασφάζωνται, ταῦτα οὐκ ἔστι κακά; πόθεν οὖν τοῦτο φρονοῦντες δοξάζεις; κἀμὲ δίδαξον. ὦ. ἀλλὰ πόθεν σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ ἔστι κακά; ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς κανόνας. φέρε τὰς φωνάς. διατοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἱκανὰς θαυμάσαι τὸ χιόνιον. ὅταν βάρη κεῖναι θέλωμεν, οὐκ εἰκῇ κείνομεν. ὅταν τὰ εὐθέα καὶ στρεβλὰ, οὐκ εἰκῇ. ἁπλῶς ὅταν διαφέρει ἡμῖν γνῶναι τὸ κατὰ τὸν τύπον ἀληθὲς, οὐδέποθ᾽ ἡμῶν οὐδεὶς οὐδὲν εἰκῇ ποιήσει. ὅταν δὲ τὸ πρῶτον καὶ μόνον αἴτιον ὄζῃ τοῦ καλορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐτυχεῖν ἢ δυστυχεῖν, ἐνθάδε μόνον εἰκαίοις καὶ προπετέσι· οὐδαμοῦ ὁμοίον τι ζυγῷ, οὐδαμοῦ ὁμοίον τι κανόνι· ἀλλά τι ἐφάνη, καὶ εὐθὺς ποιῶ τὸ φανέν. κρείσσων γὰρ εἰμὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ἢ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵν᾽ ἐκεῖνοι μὴ διὰ τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς φαινομένοις, τοιαῦτα κακὰ ποιήσωσι καὶ πάθωσιν· ἐμοὶ δὲ μὴ ἀρκῇ τὸ φαινόμενον; καὶ ποία τραγῳδία ἄλλην ἀρχὴν ἔχει; Ἀτρεὺς Εὐριπίδου, τί ὄζει; τὸ φαινόμενον. Οἰδίπους Σοφοκλέους

κλέους

κλέες, τί ὄζει; τὸ φαινόμενον. Φοίνιξ; τὸ φαινόμενον. Ἱππόλυτος; τὸ φαινόμενον. Τούτου ἕν μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθε, ἵνα ὑμῖν δοκεῖ; τίνες οἱ λέγοντα οἱ παρὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμεῖς οὖν ἄλλο τι ποιοῦμεν;

clis quid? Opinio. Phœnix quid? Opinio. Quid Hippolytus? Opinio. Hujus igitur rei nullam habere curam, cujus vobis esse videtur? Qui esse dicuntur, qui quamvis sequuntur opinionem? Insani. Nunquid ergò nos aliud agimus?

Περὶ εὐσταθείας.

ΚΕΦ. κθ'.

Οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ, προαίρεσις ποιά· τοῦ κακοῦ, προαίρεσις ποιά. τί οὖν τὰ ἐκτός; ὕλαι τῇ προαιρέσει, πρὸς ἃς ἀναστρεφομένη τάξεται τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. πῶς τοῦ ἀγαθοῦ τάξεται; ἂν τὰς ὕλας μὴ θαυμάσῃ. τὰ γὰρ περὶ τὴν ὑλῶν δόξαι, ὀρθαὶ μὲν ὄντα, ἀγαθὴν ποιεῖ τὴν προαίρεσιν· στρεβλαὶ δὲ διεστραμμένην, κακήν. τοῦτον νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, καὶ φησὶν, εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. σὺ λέγεις, ὄ, ἀλλὰ παρ' ἄλλου. μή· ἀλλὰ παρὰ σεαυτοῦ. λοιπόν, ὅταν ἀπειλῇ ὁ τύραννος, καὶ μὲ καλῇ, λέγω, τίνι ἀπειλεῖ; ἂν λέγῃ, δήσω σε, φημί, ὅτι τὰς χεῖρας ἀπειλεῖ, καὶ τοὺς πόδας. ἂν λέγῃ, τραχηλοκοπήσω σε, λέγω, τὸν τράχηλον ἀπειλεῖ. ἂν λέγῃ, εἰς φυλακήν σε βαλῶ ὅλον τὸν σαρκίδιον. κἂν ἐξορισμὸν ἀπειλῇ, τὸ αὐτό. σοὶ οὖν οὐδὲν ἀπειλεῖ; εἰ πέπεισμαι ὅτι ταῦτα οὐδέν ἐστι πρὸς ἐμὲ, οὐδέν· εἰ δὲ φοβοῦμαί τι τούτων, ἐμοὶ ἀπειλεῖ. τίνα λοιπὸν δέδοικα; τὸν τῶν ὄντα κύριον; μὴ ἐπ' ἐμοί; οὐδὲ εἷς ἐστι. μὴ οὐκ ἐπ' ἐμοί; καὶ τί μοι σὺ μέλει; ὑμεῖς οὖν οἱ φιλόσοφοι διδάσκετε καταφρονεῖν μὴ

De constantia.

CAP. XXIX.

NAtura & vis boni, itémq; mali, in certa voluntatis affectione sita est. Quid igitur sunt res externæ? Materia voluntatis, quibus illa tractandis suum aut bonum, aut malum consequatur. Quomodo bonum consequetur? Si materiam non admirabitur. Nam opiniones de materia conceptæ, rectæ si fuerint, bonam efficiunt voluntatem: pravæ & distortæ, malam. Hanc legem Deus tulit, & ait: Si quid boni expetis, à teipso pete. Tu ais, imò ab alio. Imò à teipso. Reliquum est, si tyrannus minitetur, méque accersat, ut dicam cui minitetur? Si dixerit, Vinciam te: aio, cum minitari manibus & pedibus meis. Si dixerit: Præcidam tibi cervices, aio cum minitari cervicibus. Si dixerit, in custodiam te conjiciam, cum toti corpusculo minitari dicam. Si exilium minitetur, illud ipsum. Tibi ergò nihil minitatur? Si persuasum habeo, ista nihil ad me attinere, nihil. Sin quid istorum metuo, mihi minitatur. Quem jam metuo? Quarum rerum dominum? Earúmne, quæ in mea potestate sunt? At nullus est. An earum, quæ penes me non sunt? At eæ mihi curæ non sunt. Vos ergò philosophi, docetis contemptum

ptum regum? Abſit. Quis noſtrûm docet ea eſſe vendicanda, quorum illi habent poteſtatem? Corpuſculum cape, rem cape, famam cape, familiares meos cape. Si quibus ſuaſero, ut ea ſibi vendicent, verè me accuſabit. Eſto. At etiam opinionibus volo imperare. Ecquis iſtam tibi poteſtatem dedit? Qui tu potes opinionem vincere alienam? Injecto metu eam vincam. Ignoras, ipſam ſui eſſe victricem, non ab alio eſſe victam? Nam voluntatem nihil vincere poteſt, niſi ipſa ſeſe. Quapropter lex Dei potentiſſima eſt, & juſtiſſima, quâ jubet, ut præſtantior perpetuò vincat deteriorem. Præſtantiores ſunt deni ſingulis. In quo? Ut vinciant, ut occidant, ut quò volent abducant, ut eripiant facultates. Vincunt igitur deni ſingulos in eo, in quo ſunt præſtantiores. In quo igitur ſunt deteriores? Si alter habeat rectas opiniones, ipſi non habeant. Quid ergó? In hoc poſſunt vincere? Quo pacto? Nam ſi in trutina ponderaremur, nonne oporteret graviorem vergere deorſum? Siccine tractatum eſſe Socratem ab Athenienſibus? Mancipium, quid ais, Socratem? Utì res ſe habet, ità dicito. Itáne Socratis corpuſculum abductum eſſe & tractum a robuſtioribus in carcerem? Itáne aconitum corpuſculo Socratis eſſe propinatum, atque illud exſtinctum eſſe? Hæc tibi videntur admiranda? Hæc injuſta? ob hæc incuſas Deum? Nihil igitur Socrates horum loco habuit? Ubi ergò bonum ejus fuit collocatum? Utrum audiamus, te nè an illum? Et quid ille

βασιλέως; μὴ γένοιτο. τίς ἡμῖν διδάσκει ἀνθυποιεῖσθαι πρὸς αὐτὸν τῶν ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἐξουσίαν; τὸ σωμάτιον λάβε, πῶς κλῆσιν λάβε, πῶ φήμην λάβε, τοὺς φίλους τοὺς ἐμὲ λάβε. ἂν τινας τούτων ἀναπείθω ἀνθυποιεῖσθαι, τῷ ὄντι ἐγκαλέσω μοι. ναί. ἀλλὰ καὶ τῶν δογμάτων ἄρχειν θέλω· καὶ τίς σοι ταύτην τὴν ἐξουσίαν δέδωκε; πῶς δυνάσαι νικῆσαι δόγματα ἀλλότριον. πρεσβύτερον, φησὶν, αὐτῷ φόβον, νικήσω. ἀγνοεῖς, ὅτι αὐτὸ ἐνίκησεν, οὐχ ὑπ' ἄλλου ἐνικήθη; προαίρεσιν ἢ δεῖν ἄλλο νικῆσαι δυνάσθαι, πλὴν αὐτὴ ἑαυτήν. διατέτακται καὶ ὁ τοῦ θεοῦ νόμος κράτιστος ὄντος, καὶ δικαιοτάτου, τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγίνεσθαι τοῦ χείρονος, κρείττονες εἰσὶν οἱ δέκα, τοῦ ἑνός. πρὸς τί; πρὸς τὸ δῆσαι, πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι, πρὸς τὸ ἀπαγαγεῖν ὅπου θέλουσι, πρὸς τὸ ἀφελέσθαι τὰ ὄντα. νικῶσι τοίνυν οἱ δέκα τὸν ἕνα, ἐν τούτῳ ἐν ᾧ κρείσσονές εἰσιν. ἐν τίνι δὲ κείρονές εἰσιν; ἂν ὁ μὲν ἔχῃ δόγματα ὀρθά, ὁ δὲ μή. τί οὖν, ἐν τούτῳ δύνανται νικῆσαι; πόθεν; εἰ δ' ἰσάμεθα ὅτι ζυγόν, οὐκ ἔδει τὸν βαρύτερον καὶ ἑλκύσαι; Σωκράτης ἦν, ἵνα πάθῃ ταῦτα ὑπ' Ἀθηναίων; ἀνδράποδον, τί λέγεις τὸ Σωκράτης; ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα, λέγε. ἵν' οὖν τὸ Σωκράτους πρᾶγμάτιον ἀπαχθῇ, καὶ συρῇ ὑπὸ τοῦ ἱερογλύφου εἰς δεσμωτήριον, καὶ κάνειόν τις δῷ τῷ σωματίῳ τῷ Σωκράτους, κἀκεῖνο ἀποφύγῃ, ταῦτά σοι φαίνεται θαυμαστά; ταῦτα ἄδικα; ὅτι τούτοις ἐγκαλεῖς τοῖς θεῷ; ὅδεν οὖν εἶχε Σωκράτης ἀντὶ τούτων; πῶς οὖν ἡ οὐσία αὐτῷ; καὶ τί λέγει ἐκεῖνος;

ἐμὲ

ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὔ. καὶ πάλιν· εἰ ταύτῃ τῷ θεῷ φίλον, ταύτῃ γινέσθω. ἀλλὰ δεῖξον, ὅτι χείρονα ἔχων δόγματα, κρατεῖ τοῦ κρείττονος. ἐν δόγμασιν ὑπὸ δείξεις, ὑπ' ἐγγύς. νόμος γὰρ τῆς φύσεως καὶ τοῦ θεοῦ ἔστος, τὸ κρεῖσσον ἀεὶ πλεονεκτεῖσθαι τοῦ χείρονος. ἐν τίνι; ἐν ᾧ κρεῖσσόν ἐστι. σῶμα σώματος ἰσχυρότερον, οἱ πλείονες τοῦ ἑνός, ὁ κλέπτης τοῦ μὴ κλέπτου. διατοῦτο κἀγὼ τὸν λύχνον ἀπώλεσα, ὅτι ἐν τῷ ἀγρυπνεῖν μου κρείσσων οὗτος ὁ κλέπτης. ἀλλ' ἐκεῖνος τοσοῦτον ὠνήσατο λύχνον. ἀντὶ λύχνου κλέπτης ἐγένετο, ἀντὶ λύχνου ἄπορος, ἀντὶ λύχνου θηριώδης. τοῦτο ἔδοξεν αὐτῷ λυσιτελεῖν. ἔστω. ἀλλ' εἵλκυσέ μου τις τοῦ ἱματίου, καὶ ἕλκει με εἰς πολὺ ἀγορᾶν. εἶτα ἐπιφωνοῦσιν ἄλλοι, φιλόσοφε, τί σε ὠφέλησε τὰ δόγματα; ἀλλ' εὑρὴ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀδιάφορα μέλλεις πραγματοκοπεῖσθαι. καὶ πίαν ἔσωσας ἂν εἰσαγαγών, ἵν' ἂν ἰσχυρότερος ἐπλάκητέ μου τοῦ ἱματίου, μὴ σύρωμαι; ἵνα ἂν με δεκαπεντάσαντες εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμβάλωσι, μὴ ἐμβληθῶ; ἄλλο ἔν ἐδέν ἔμαθον; ἔμαθον, ἵνα πᾶν τὸ γινόμενον ἴδω, ὅτι ἂν ἀποφαίρετον ᾖ, ἀδέν ὅτι πρὸς ἐμέ. πρὸς τοῦτο ἔν ἐκ ὠφέλησα; τί ἔν ἐν ἄλλῳ ζητεῖς πῶ ὠφέλειαν, ἢ ἐν ᾧ ἔμαθες; καθήμενος λοιπὸν ἐν τῇ φυλακῇ, λέγω ὅτος ὁ ταῦτα κραυγάζων, ὅτε τοῦ σημαινομένου ἀκύει, ὅτε πῶ λεγομένῳ παρακολουθεῖ. ὅτε ὅλως μεμέλητεν αὐτῷ εἰδέναι πρὸς τί φιλοσόφων τί λέγουσιν ἢ τί ποιοῦσιν. ἄφες αὐτόν. ἀλλ' ἔξελθε πάλιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς. εἰ μηκέτι

aik? Me quidem Anytus & Melitus occidere poſſunt, lædere verò non poſſunt. Item illud: Si ità Deo placet, ità fiat. Sed oſtende, ab eo qui ſit deterioribus imbutus opinionibus vinci præſtantiorem in opinionibus. Non oſtendes, ac multum abeſt ut oſtendas. Ea enim naturæ & Dei lex eſt, ut præſtantiora ſemper ſint ſuperiora deterioribus. In quo? In quo præſtantiora ſunt. Corpus corpore eſt robuſtius, plures uno, fur eo qui fur non eſt. Propterea & ego lucernam amiſi, quòd fur me fuit vigilantior. Sed ille tanti emit lucernam, quòd lucernæ causâ factus eſt fur, propter lucernam infidus, propter lucernam immanis. Hoc ei viſum eſt expedire. Eſto. At quidam veſte me prehendit, & in forum trahit, alii acclamant: Philoſophe, quid te tuæ juvant opiniones? Ecce in carcerem abriperis: ecce cervices tibi præcidentur. Quam verò parare doctrinam potui, ut ſi me veſte prehenderit fortior, non trahat? Ut ſi me decem conſtrictum in carcerem conjecerint, non conjiciar? Aliud ergò nihil didici? Didici, ut quicquid fiat, ſi in mea poteſtate non eſſe videam, nihil ad me attinere ſciam. Nonne igitur hinc capis utilitatem? Quid ergò in alio quæris utilitatem, quàm in quo eam eſſe didiciſti? Poſtea ſedens in cuſtodia dicam: Is qui ità vociferatur, neque intelligit quid ſignificetur, neque aſſequitur id quod dicitur, neque omnino ei curæ eſt ſcire quid philoſophi aut dicant aut agant. Dimitte eum: rurſus exi è cuſtodia.

Si

Sì me in cuſtodia diutius eſſe, veſtrâ non refert, egredior. Si denuò veſtrâ intererit, ingrediar. Quouſque? Quoad recta ratio corporis uti conſuetudine juſſerit. Cùm verò non juſſerit, auferte illud, & valete. Modò nè inconſideratè, modò nè molliter, nè qualibet de cauſa. Viciſſim enim id quoque Deus non vult. Indiget enim & mundo tali, & iis qui in mundo verſentur talibus. Si verò receptui cecinerit, quemadmodum Socrati, parendum erit ei tanquam Imperatori. Quid ergó? Dicenda ſunt hæc in vulgus? Cur verò? Annon ſatìs eſt tibiipſi hoc perſuaſum eſſe? Num pueris, cùm nos accedunt, & geſtientes dicunt, hodie bona eſſe Saturlia, ea negamus eſſe bona? Nequaquam, ſed & ipſi unà geſtimus. Et tu igitur cùm aliquem à ſententia deducere non potueris, ſcito eſſe puerum, eíque applaudito. Quòd ſi nolueris, tacceto. Hæc tenenda ſunt: & cùm in hujuſmodi aliquod diſcrimen devocatus fueris, ſciendum, veniſſe tempus quo demonſtremus utrum eruditi ſimus. Nam qui abiens è ſchola, in talem caſum incidit, ſimilis eſt adoleſcenti, qui ſeſe reſolvendis ſyllogiſmis exercuit. Cui ſi quid probabile propoſueris: Potiùs, inquit, aliquid ingenioſè perplexum proponito, ut exercear. Et pilgiles, leves adoleſcentulos moleſtè ferunt. Ille me non attollit, inquit: hic eſt ingenioſus adoleſcens. Imò ubi tempus vocàrit, plorandum erit, & dicendum, Diutius vellem diſcere. Quænam? Si hæc non didiciſti, ut ea re ipsâ demonſtrares, in quem uſum ea didiciſti? Equidem exiſtì-

χρείαν ἔχετέ μου ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέρχομαι· ἂν πάλιν θέλητε, εἰσελεύσομαι. μέχρι τίνος μένειν ἂν ὁ λόγος αἱρῇ σωθῆναί με τῷ σώματι. ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάβετε αὐτὸ, καὶ ὑγιαίνετε· μόνον μὴ ἀλογίστως, μόνον μὴ μαλακῶς, μὴ ἐπὶ τυχούσης προφάσεως. πάλιν γὰρ ὁ θεὸς οὐ βούλεται· χρείαν γὰρ ἔχει κόσμου τοιούτου, καὶ ἐπὶ γῆς ἀναστρεφομένων τοιούτων. ἐὰν δὲ σημαίνῃ τὸ ἀνακλητικὸν, ὡς τῷ Σωκράτει, πειθαρχητέον τῷ σημαίνοντι ὡς στρατηγῷ. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; ἀρκεῖ τὸ αὐτὸν πεῖθεσθαι; πῶς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα χρυσᾶ καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθά, λέγομεν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; ἀβελτερῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ συμπροτρέπομεν. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα μὴ δυνῇ, γίνωσκε ὅτι παιδίον ὄζῃ καὶ συμπρότει αὐτῷ· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃ, σιώπα λοιπόν. τότε δεῖ μεμνῆσθαι· καὶ κλητέα εἰς τινα τοιαύτην πρόφασιν, εἰδέναι, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τὸ ἀποδεῖξαι εἰ πεπαιδεύμεθα. νέῳ γὰρ, ἀπὸ σχολῆς αὐτῶν εἰς πρόφασιν, ὁμοιός ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμὸς ἀναλύειν· κἂν τις εὔλογον αὐτῷ προθείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πεπλεγμένον κομίσατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς καιροῖς νεανίσκοις δυσμαχοῦσιν. ὁ βατταρίζει με, φησίν. ἐπὶ τίς ἐστιν εὐρυθμὸς νῦν; ἀλλὰ καθέσθαι δεῖ καὶ λέγειν, ἤθελον ἔτι μανθάνειν. τίνα εἰ ταῦτα μὴ ἐμάθες, οὐχ ὧν ἔργῳ δείξαι, πρὸς τί αὐτὰ ἔμαθες; ἐγὼ τίνα δίκαια τῶν καθημένων ἐνταῦθα οἴομαι

αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ λέγειν, ἐμοὶ νυῦ προέσασιν μὴ ἔχουσι τοιαύτην, ὁποία τέτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νυῦ καταπεπεδῆσθαι καθήμενον γονία, δυνάμενον σεφανωθῆναι ὀλύμπια; πότε τίς ἐμοὶ καλὰ μελεῖ τοιῦτον ἀγῶνα; ὅπως ἔχειν δεῖ πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες οἱ ἀχαρακλῆντες, ὅπ ὑδεὶς αὐτοὺ προάγει, ὑδὲ ζωλύει. καὶ εὐχονῆ πῳ θεῷ, καὶ προέρχονῆ τις ἐπιτρόπεις, δέομαι μονομαχῆσαι. ἐξ ὑμῶν δ' ὑδεὶς φανήσεται τοιῦτος; ἤθελον πεῦσαι ἐπ' αὐτὸ τῦτο, καὶ ἰδεῖν τί μοι ποιεῖ ὁ ἀθλητής, πῶς μελέτᾳ τὴν ὑπόθεσιν. ὃ θέλω, φησί, τοιαύτην. ὁπὶ σοὶ γάρ ὅτι, λαβεῖν οἵαν θέλεις ὑπόθεσιν; δέδοταί σοι σῶμα τοιῦτον, γονεῖς τοιῦτοι, ἀδελφοὶ τοιῦτοι, παιδεία τοιαύτη, τόξις ἐν αὐτῇ τοιαύτη. εἶτα λέγεις μοι ἐλθὼν, ἄλλαξόν μοι τὴν ὑπόθεσιν; εἶτα ὐκ ἔχεις ἀφορμὰς, πρὸς τὸ χρήσασθαι δεδειμένας; σόν ὅτι προσθεῖναι, ἐμὸν μελετῆσαι καλῶς; ὃ, ἀλλὰ μὴ τοιῦτό μοι προβλῆς τροπικὸν, ἀλλὰ τοιῦτον. μὴ τοιαύτην ἐπενέγκῃς τὴν ὑποφορὰν, ἀλλὰ τοιαύτην· ἔστι χρόνος πάντα, ἐν ᾧ οἱ τραγῳδοὶ ὑπόσονται ἑαυτοὺς εἰς προσωπεῖα, καὶ ἐμβάδας; καὶ τὸ σῶμα. ἄνθρωπε, ταῦτα ὑλλὰ ἔχεις καὶ ὑπόθεσιν. φθέγξαί τι, ἵνα εἰδῶμέν πότερον τραγῳδὸς εἶ, ἢ γελωτοποιός. κοινὰ γὰρ ἔχυσι τὰ ἄλλα ἀμφότεροι. διατεῖνον ἂν ἀφέλῃ τις αὐτῷ καὶ τὰς ἐμβάδας, καὶ τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐν εἰδώλῳ αὐτὸν προσαγάγῃ, ἀπόλεῖο ὁ τραγῳδὸς, ἢ μένει; ἂν φωνὴν ἔχῃ, μένει. καὶ ἐνδύεται λάβε ἡγεμονίαν. λαμβάνω, καὶ λαβὼν δεικνύω

mo, eorum qui ſedent, aliquem tacitè parturire, ſecúmque dicere: Mihíne talem occaſionem non offerri, qualis iſti oblata fuit? Méne nunc in angulo ſedentem, ætatem perdere, cùm in Olympiis coronari liceret? Quis mihi tandem auctor eſt tanti certaminis negligendi? Sic omnes vos affectos eſſe oportebat. Cùm inter Cæſaris gladiatores ſint, qui moleſtè ferant ſe non produci, neque componi, qui vota Deo faciant, qui procuratores adeant, orantes ut decertandi ſibi fiat copia: nemo nè talis è vobis exſiſtet? Navigare iſtûc hac ipſa de cauſa vellem, & videre quid meus ageret pugil? Quo pacto in ea cauſa declamaret? Nolo, inquit, talem. Penes te ergò eſt, deligere quam velis cauſam? Cùm tibi tale corpus, parentes tales, fratres tales, patria talis, locus in ea talis ſit datus: à me petis, ut aliam tibi cauſam proponam? Nonne verò facultatem habes utendi oblatâ? Tuum eſt proponere, meum bene me exercere. Imò proponere mihi noli cauſam intricatam, ſed talem: nè ad iſtum modum mihi occurrito, ſed hoc modo. Erit fortaſſe tempus, quo tragœdi putabunt ſe eſſe larvas & cothurnos & pallam. Homo, hanc materiam, hoc argumentum habes. Loquere aliquid, ut ſciamus tragœdúsne ſis an ſcurra. (Communia enim habent ambo cætera.) Itaque ſi quis eum & cothurnis & larvâ ademptâ tanquam umbram introduxerit, periítne tragœdus an manet? Si vocem habet, manet. Etiam hîc accipe principatum. Accipio: eóque ac-

cepto

cepto oſtendo, quo pacto ſe gerat homo eruditus. Pone latum clavum, & pannis obſitus procede tali facie. Quid ergó? Non mihi datum eſt honeſtam vocem emittere? Quomodo ergò nunc ad tribunal aſcendis? Ut teſtis à Deo citatus. Ades tu & teſtimonium mihi perhibe. Dignus enim es qui teſtis à me producaris. Nunquid extra liberam voluntatem bonum eſt, aut malum? Num cuiquam noceo? num in alio cujuſquam utilitatem collocavi, quàm in eo ipſo? Cujuſmodi teſtimonium perhibes Deo? Malè mecum agitur, Domine, ſum in calamitate, nemo me curat, nemo mihi quicquam præſtat, omnes vituperant, omnes maledicunt. Hæccine pro teſtimonio dicturus es, & ei qui te citavit, ignominiam conciliaturus? qui tantum honorem tibi habuit? qui dignum judicavit, cujus tanta de re teſtimonium audiretur? At is qui poteſtatem habet, pronuntiavit, Judico te impium & nefarium eſſe. Quid tibi accidit? Judicatus ſum impius & nefarius eſſe. Nunquid aliud? Nihil. Quòd ſi de connexo aliquo judicium ille ſuum interpoſuiſſet, & ſi dies ſit, eſſe lucem, falſum id eſſe pronuntiâſſet, quid connexo illi accidiſſet? De utro hîc fit judicium? Uter condemnatus eſt? Connexum, an is qui in eo eſt deceptus? Is igitur qui poteſtatem de te pronuntiandi habet, novítne quid pium ſit aut impium? Num in eo ſe exercuit? Num alicubi didicit? Apud quem? Ergò Muſicus eum non curat, cùm Neten eſſe Hypaten pronuntiat: neque Geometer, ſi lineas, quæ à puncto ad circulum producantur, neget eſſe

πῶς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται πεπαιδευμένος. δὸς τῷ πλατύσημον, καὶ ἀνδραχαῖον ῥάκη, καὶ σχῆμα ἐλθὲ ἐν προσώπῳ τοιούτῳ. τί ἔχεις; ἃ δέδοταί μοι καλῶ φωνὴν εἰσενεγκεῖν; πῶς δὲ ἀναβαίνεις νῦν; ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκλημένος. ἔρχου σὺ, καὶ μαρτύρησόν μοι. σὺ γὰρ ἄξιος εἶ παραχθῆναι μάρτυς ὑπ' ἐμοῦ. μή τι τῶν ἐκτὸς τῆς προαιρέσεως, ἀγαθόν ἐστιν ἢ κακόν; μή τινα βλάπτω; μή τι ἐπ' ἄλλῳ τὴν ὠφέλειαν ἐποίησα τὴν ἑκάστου, ἢ ἐφ' αὑτῷ; τίνα μαρτυρίαν δίδως τῷ θεῷ; ἐν δεινοῖς εἰμι, κύριε, καὶ δυσχωῶ, ἀδεὴς μὲ ἐπιτρέχει, ἀδεής μοι δίδωσιν ὀδὴν, πάντες ψέγουσι, πάντες κακολογοῦσι. ταῦτα μέλεις μαρτυρεῖν, καὶ καταισχύνειν τὸν καλοῦντα σε, ὃς ἐτίμησε τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ ἄξιον ἡγήσατο παραγενέσθαι εἰς μαρτυρίαν τηλικαύτην; ἀλλ' ἀπεφήνατο ὁ ἔχων τὸν ἐξουσίαν, Κρίνω σε ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον εἶναι. τί σοι γέγονεν; ἀσεβὴς καὶ ἀνόσιος εἶναι. ἄλλο δὲν; οὐδέν. εἰ δὲ ἀδεὲς συμπλοκῆς τινὸς ἐπικειμένης, καὶ ἐδεδώκει ἀπόφασιν, τὸ, εἰ ἡμέρα ἐστὶν, φῶς ἐστὶν, κρίνω ψεῦδος εἶναι), τί ἐγεγόνει τῷ συμπλεκομένῳ τίς ἐνθάδε κρίνεται, τίς καταγινώσκεται; τὸ συμπλεκόμενον, ἢ ὁ ἐξαπατηθεὶς ἀδεὲς αὐτῷ; ὅτῳ ἂν ποτε ὁ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἀποφήνασθαί τι ἀδεὲς σοι, οἶδε τί ἐστὶ τὸ εὐσεβὲς ἢ τὸ ἀσεβές; μεμελέτηκεν αὐτό; μεμάθηκεν ποῦ, παρὰ τίνι; εἶτα μανικὸς μὲν ἂν ἐπιτρέποιτο αὐτῷ ἀποκαλύπτειν τῆς Νήτης εἶναι Ὑπάτην· ἀδὲ Γεωμετρικὸς, ἂν ἐπὶ εἰθείας τὰς ἀπὸ κέντρου ἀδεὲς τὸν κύκλον προσ-

πωλέσας μὴ εἰδ' ἵνας· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας πεπαιδευμένος, ἀνθρώπε ἀπαίδευτε ἐπιτραφήσῃ, ἐπικείνοντός τι σοὶ ὅσιε καὶ ἀνοσίε, καὶ ἀδίκε καὶ δικαίε; ὡ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων! ταῦτα δὲν ἔμαθες ἐνταῦθα; ἃ θέλεις τὰ μὲν λογάρια τὰ σεαυτῶν ἄλλοις ἀφεῖναι ἀταλαιπώρεσις ἀνθρωπαρίοις, ἵν' ἐν γωνίᾳ καθεζόμενοι μισθάρια λαμβάνωσιν, ἢ γογγύζωσιν, ὅτι ἄδεις αὐτοῖς παρέχει ἄδειν. σὺ δὲ χρῆσαι παρελθὼν, οἷς ἔμαθες; ἃ γὰρ λογάρια ὄζει, τὰ λείψανα ἐστὶ· ἀλλὰ φέρε τὰ βιβλία τῶν Στωικῶν λογαρίων. τί δὲν τὸ λεῖπόν ὄζιν; ὁ χρησόμενος, ὁ ἔρξῳ μαρτυρήσων τοῖς λόγοις. τοῦτό μοι τὸ πρόσωπον ἀνάλαβε, ἵνα μηκέτι παλαιοῖς ἐν τῇ σχολῇ παραδείγμασι χρώμεθα, ἀλλὰ ἔγωμέ τι καὶ ἡμᾶς παράδειγμα. ταῦτα δὲν τίνος ὄζει θεωρεῖν; τῶν σχολάζοντος. ἔστι γὰρ φιλοθέωρον τὸ ζῶον ὁ ἄνθρωπος. ἀλλ' αἰσχρόν ἐστι θεωρεῖν ταῦτα ὥτως, ὡς οἱ δραπέται· ἀλλ' ἀπροϊσταίως καθεζόμενος, καὶ ἀκούειν, νῦν μὲν τραγῳδῶ· ἐκ ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσι· ἅμα μὲν ἐπέσι, καὶ ἐπῆνεσε τὸν τραγῳδόν· ἅμα δὲ περιβλέψαι. εἶτα ἄν τις σοῦ δείξῃ κύριον, εὐθὺς σεσόβηται, παρέσονται. αἰσχρόν ὄζι, ὥτω καὶ τοὺ φιλοσόφε θεωρεῖν τὰ ἔργα τῆς φύσεως. τί γὰρ ὄζι κύριος; ἄνθρωπος ἀνθρώπε κύριος ἐκ ἔστι, ἀλλὰ θάνατος καὶ ζωὴ, καὶ ἡδονὴ καὶ πόνος. ἐπεὶ γνωρεῖς τούτων, ἄγαγέ μοι τὸν Καίσαρα, καὶ ὄψει πῶς εὐσταθῶ. ὅταν δὲ μὴ τούτων ἔλθῃ θεοπτὴς καὶ ἀστράπτων, ἐγὼ δὲ ταῦτα φοβέμαι, τί ἄλλο, ἢ ἐπίγνωκα τὸν κύριον, ὡς ὁ δραπέτης;

æquales. homo autem verè eruditus, hominem indoctum curabit, quid fas, quid nefas ſit, quid juſtum, quid injuſtum pronuntiantem? O ingentem injuriam eruditorum! Hæc igitur hîc didiciſti? Non tu ratiunculas iſtarum rerum aliis relinques, ignavis homuncionibus, qui in angulo ſedentes mercedulas accipiant, aut murmurent, neminem præbere ſibi quicquam? Quin tu in medium progreſſus, iis uteris quæ didiciſti? Neq; enim verba ſunt quæ nunc deſunt. Imò libri mihi ſunt Stoicarum ratiuncularum. Quid igitur deeſt? Qui iis utatur, qui re ipſa teſtimonium doctrinæ perhibeat. Hanc mihi perſonam aſſumito, ut in ſchola exemplis veterum uti deſinamus: ſed & noſtræ aliquod ætatis exemplum habeamus. Hæc conſiderare cujus eſt? Scholaſtici. Homo enim animal eſt contemplationis ſtudioſum. Sed turpe eſt hæc ità contemplari, ut fugitivi ſervi ſolent. Continenter eſt ſedendum, & nunc tragœdus audiendus: non ut illi faciunt qui ſimul accedunt, & tragœdum laudant, ſimúlque circumſpectant. Deinde ſi quis herum nominârit, ſtatim trepidi fugiunt. Turpe eſt, philoſophos etiam opera naturæ ità contemplari. Quid enim eſt dominus? Homo. Homo autem hominis dominus non eſt, ſed mors & vita, voluptas & dolor. Nam abſque his adduc mihi Cæſarem, & videbis quàm ſim conſtans. Si verò ille cum his venerit, tonans & fulgurans, egóque illa metuero, quid aliud quàm ut fugitivus dominum agnovi? Quoad autem

aliquas

aliquas ab his inducias habuero, quemadmodum fugitivus in theatro aſtat, ſic & ego lavo, bibo, cano. Sed hæc omnia cum metu & ærumna. Quòd ſi me ab iſtis dominis vindicâro, hoc eſt, ab iis rebus propter quas domini ſunt formidabiles, quid ampliùs habeo negotii? quem porrò dominum? Quid ergó? prædicanda ſunt hæc apud omnes? Non. ſed accommodare nos debemus hominibus imperitis, ac dicere, Hic quod ſibi ipſi bonum eſſe cenſet, id mihi quoque ſuadet: ignoſco ei. Nam & Socrates venenum ſumpturus, cuſtodi carceris ploranti veniam dabat: Quàm ſtrenuè, inquit, nos deploravit? Num ergò illi ait, ſe propterea mulieres dimiſiſſe? Non, ſed familiaribus qui id audire poterant. Illi verò ſe accommodat, tanquam puero.

μέχρι δ' ἂν ἔ πνα ἀνοχλῶ ὑπὸ τούτων ἔχω, ὡς δραπέτης ἐφίσταται θεάτρῳ, ὕτω κἀγὼ, λόμαι, πίνω, ᾄδω, πάντα ὦ μὴ φόβος ᾖ ταλαιπωρίας. ἐὰν δ' ἐμαυτὸν ὀπολύσω τῆς δεσποτῶν, τετέσιν ἐκείνων δ' ἃ οἱ δεσπόται εἰσὶ φοβερὰ, ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχω; ποῖον ἔτι κύριον; τί ἔτι, κηρύσσειν δεῖ ταῦτα πρὸς πάντα; ἄ, ἀλλὰ τοῖς ἰδιώταις συμφορέρεσθ, ᾖ λέγειν· ἔτ ὃ αὐτῷ ἀγαθὸν ὄιεται, τοῦτο κἀμοὶ συμβαλέσθαι. συγγινώσκω αὐτῷ. ᾖ γὰ Σωκράτης συνεῖπεν τῷ ὀπὶ τῆς φυλακῆς κλαίοντι, ὅτε ἔμελλε πίνειν τὸ φάρμακον, ᾖ λέγει, ὡς γυναίως ἡμᾶς ὑποδεδάκρυκε. μή τι ἂν ἐκείνῳ λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο τὰς γυναῖκας ἀπελύσαμθ; ἀλλὰ τοῖς γνωρίμοις, τοῖς δυναμθοῦσι αὐτὰ ἀκοῦσαι, ἐκείνῳ ᾧ συμφέρεται, ὡς πυθίῳ.

Quid ſit in promptu habendum in fortuitis caſibus.

Τί δεῖ προχείρεν ἔχειν ἐν τοῖς ἀπροσδόκητοις.

CAP. XXX.

Cum aliquem è proceribus accedis, memento alium quoque deſuper ea videre quæ gerantur, ac oportere te illi placere potiùs quàm iſti. Ille igitur percontatur: De exilio, de cuſtodia & vinculis, de morte & ignominia quid dicebas in ſchola? Eſſe indifferentia. Nunc igitur quid ea eſſe dicis? num illa mutata ſunt? Non. Tu ergò mutatus es? Non. Dic igitur quæ ſunt indifferentia? Dic & ea quæ ſequuntur. Quæ noſtri arbitrii non ſunt, nihil ad me attinent, inque. Et bona quæ nobis eſſe videbantur? Voluntas, qualem

ΚΕΦ. λ'.

Ὅταν εἰσίῃς πρός πνα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο ὅτι ᾖ ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γινόμθα· ᾖ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον ἀρέσκειν, ἢ τούτῳ. ἐκεῖνος ἂν σου πιθάνεται φυγῆ, ᾖ φυλακῇ. ᾖ δεσμᾷ, ᾖ θανάτῳ, ᾖ ἀδοξίᾳ, τί ἔλεγες ἐν τῇ σχολῇ; ἐγὼ, ἀδιάφορα. νῦν ἂν πνα αὐτὰ λέγεις; μή τι ἐκεῖνα ἠλλάγη; ἄ. σὺ ἂν ἠλλάγης, ἄ. λέγε ἄν, πνα ὄντ' ἀδιάφορα. λέγε ᾖ τὰ ἑξῆς. τὰ ἀπροαίρετα οὐδὲν πρὸς ἐμὲ, λέγε. ᾖ τὰ ἀγαθὰ τίνα ἡμῖν ἐδόκει; προαίρεσις

ὅια δεῖ, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. τέλος δέ τί; τὸ σοὶ ἀκολουθεῖν. ταῦτα καὶ νῦν λέγω. ἄπιθι λοιπὸν ἔσω, θαῤῥῶν, καὶ μεμνημένος τούτων· καὶ ὄψει τί ὄζει νέος μεμελετηκὼς ἃ δεῖ, ἢ ἀνθρώποις ἀμελετήτοις. ἐγὼ μὲν, νὴ τὸν Διὰ, φαντάζομαι, ὅτι πείσῃ τὸ τοιοῦτον. τί οὖν μεγάλα καὶ πολλὰ παρασκευαζόμεθα, πρὸς τὸ μηδέν; τοῦτο λοιπὸν ἡ ἐξουσία, τοῦτο τὰ πρόσωπα; οἱ κοιτωνῖται; οἱ ἐπὶ τῆς μαχαίρας; τούτων ἕνεκα τοὺς πολλοὺς λόγους ἤκουον; ταῦτα οὐδὲν ἦν. ἐγὼ δ' ὡς πρὸς μεγάλα παρεσκευαζόμην.

esse decet, & visorum usus. Quis autem finis? Te sequi. Ista etiam nunc dicis? Eadem etiam nunc dico. Abi jam nunc intrò magno animo, & memor istorum, ut videas quid sit adolescens, ea meditatus quæ decet, inter homines non meditatos. Equidem videre mihi videor, te sic cogitaturum esse: Quid tantopere & tam solicitè nos ad res nihili præparamus? Eáne erat illa potestas? hoc vestibulum? hi cubicularii? hi gladiatores? hísne de causis multas illas audivi orationes? hæc nihil erant, ego verò ut ad magna me comparabam.

Finis primi Libri.

Capita

Capita libri ſecundi.

I. NOn pugnare fiduciam cum cautione.
II. De animo imperterrito.
III. Ad eos qui philoſophis aliquos commendant.
IV. Ad eum qui aliquando in adulterio fuerat deprehenſus.
V. Quo pacto magnitudo animi cum diligentia conjungatur.
VI. De rebus indifferentibus.
VII. Quo pacto ſint conſulendi vates.
VIII. Quæ ſit natura boni.
IX. Nos, cùm id quod hominis eſt, præſtare non poſſimus: id quod philoſophi eſt, nobis aſſumere.
X. Quomodo ex nominibus officia inveniantur.
XI. Quod ſit philoſophiæ principium.
XII. De diſſerendo.
XIII. De angore.
XIV. Ad Naſonem.
XV. Ad eos qui pertinaciter inſiſtunt iis quæ decreverunt.
XVI. Non meditari nos, quo pacto utamur opinionibus, bonis & malis de rebus.
XVII. Quo pacto communes ſententiæ ſingulis ſint rebus accommodandæ.
XVIII. Quo pacto ſit cum viſis decertandum.
XIX. Ad eos qui verbotenus duntaxat doctrinam philoſophorum amplectuntur.
XX. Ad Epicureos & Academicos.
XXI. De inconſtantia ſermonis, & diſſimulatione quorundam vitiorum.
XXII. De amicitia.
XXIII. De dicendi facultate.
XXIV. Ad quendam qui ſe contemptum queſtus fuerat.
XXV. Quàm neceſſaria ſit diſſerendi ratio.
XXVI. Quid ſit peccati proprium.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARRIANI COMMENTARIORUM *EPICTETI* LIBER II.

Interprete *Hieronymo Wolfio.*

Ὅτι ἡ μάχη τῇ θαῤῥεῖν, τῷ εὐλαβεῖσθαι.

Non pugnare fiduciam cum cautione.

ΚΕΦ. α'.

CAP. I.

Πότερον μὴ τυχὸν φαίνεταί τισι, τὸ ἀξιόμνημόνευτον τοῦτο τῶν φιλοσόφων· ὅμως ἢ σκεψώμεθα κατὰ δύναμιν, εἰ ἀληθές ἐστι τόδε, ἵν' ἅμα μὲν εὐλαβῶς, ἅμα δὲ θαῤῥούντως πάντα ποιῶμεν. ἐναντίως γάρ πως δοκεῖ τῷ θαῤῥαλέῳ τὸ εὐλαβές. τὰ δ' ἐναντία ἁθρόως συνυπάρχειν οὐ δύναται. τὸ δὲ φαινόμενον πολλοῖς ἐν τῷ τόπῳ παραδόξον, δοκεῖ μοι τοιάδε τις εἶναι. εἰ μὲν γὰρ περὶ ταυτὰ ἀξιοῖμεν χρῆσθαι τήν τ' εὐλάβειαν καὶ τὸ θάῤῥος, δικαίως ἂν ἡμᾶς ἐπῃτιῶντο, ὡς τὰ ἀσυμφυέστατα συναγούσας. νυνὶ δὲ τί δεινὸν ἔχει τὸ λεγόμενον; εἰ γὰρ ὑμῖν ταῦτ' ἐστὶ τὰ πολλάκις μὲν ὠφέλιμα, πολλάκις δὲ ἀποδεδειγμένα, ὅτι ἡ μὲν ἕξις τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἐν χρήσει φαντασιῶν, καὶ τὸ καλὸν ἀφαιρέτως, τὰ δ' ἀπροαίρετα ἔστε μὲν τοῦ καλοῦ δέκτικ φύσιν, ἔστε πρὸς τὸ ἀγαθόν, τί παράδοξον ἀξιοῦσιν οἱ

Tſi philoſophorum hoc pronuntiatum quibuſdam admirabile fortaſſe videbitur: tamen pro virili conſiderabimus, an verum illud ſit, poſſe nos & fidenter & cautè agere omnia. Nam cautio fiduciæ quodammodo adverſari videtur: contraria porrò unà conſiſtere nullo modo poſſunt. Id verò quod multi abſurdum hoc in loco cenſent, eam meâ opinione rationem habet: quòd ſi in iiſdem rebus uti cautione & fiduciâ juberemur, jure nos incuſarent, ut qui res à conjunctione abhorrentes conjungeremus. Nunc quid abſurdi hæc habet oratio? Nam ſi ea quæ ſæpe & dicta & demonſtrata ſunt, rectè ſe habent: naturam boni in viſorum uſu eſſe poſitam, eadémque ratione mali: quæ autem arbitrii noſtri non ſunt, ea nec in boni, nec in mali cadere naturam: quid abſurdi pronuntiant Philoſophi

phi, ſi fiduciam ad eas res quæ noſtri arbitrii non ſunt: ad eas autem quæ penes nos ſunt, cautionem adhibendam eſſe cenſent? Nam ſi in mala voluntate malum eſt poſitum, in iis ſolis utendum eſt cautione quæ noſtri juris ſunt. Sin ab arbitrio noſtro remota, & in noſtra poteſtate aliqua non ſunt, atque ad nos nihil attinent, ad ea eſt adhibenda fiducia. Atque ità ſimul & cauti erimus, & fidentes, atque adeò propter cautionem fidentes. Nam quia vera mala cavebimus, fiet, ut in iis quæ mala non ſunt, imperterriti ſimus. Nunc idem quod cervis nobis accidit. Qui cùm volucres fugiunt, quò ſe convertunt? quò abeunt, ut in tuto ſint? Ad retia, atque ità pereunt, permutatis iis quæ timenda, & forti animo toleranda erant. Sic & nos, ubi timemus? In iis quæ noſtri arbitrii non ſunt. Contrà, quibus in rebus ità nobis fidimus, quaſi nihil ſit periculi? In iis quæ noſtræ poteſtati parent. Itaque decipi, labi, errare, impudens aliquid admittere, aut flagitioſum aliquid appetere, nihil noſtrâ intereſt: modò nè in iis, quæ penes nos non ſunt, fallamur. Ubi verò mors, ubi exilium, ubi labor aut ignominia proponitur, ibi fuga, ibi perturbatio oritur. Itaque, utì par eſt eos, qui maximis in rebus errant, fiduciam naturalem in audaciam, in deſperationem, in temeritatem, in impudentiam convertimus: naturalem autem cautionem & pudorem, in timiditatem & humilitatem, timorum & turbarum plenam. Nam ſi quis eò cautionem tranſtulerit, ubi voluntas & voluntatis officia ſunt; ſimulac cavere volue-

φιλόσοφοι, εἰ λέγωσιν, ὅτι μὴ τὰ ἀπροαίρετα, ἐκεῖ τὸ θάρσος ἔχω σοι· ὅτι ἢ τὰ προαιρετικὰ, ἐκεῖ ἡ εὐλάβεια; εἰ γὰρ ἐν ψυχῇ προαιρήσει τὸ κακὸν, προὶς μόνα ταῦτα χρὴ ἄξιον τῆ εὐλαβείᾳ. εἰ δὲ τὰ ἀπροαίρετα ἢ μὴ ἐφ' ἡμῖν, ὄδεν προὶς ἡμᾶς, προὶς ταῦτα τὸ θάρσει χρηστέον. ἢ ὅπως ἅμα μὴ εὐλαβεῖς, ἅμα δὲ θαῤῥαλέοι ἐσόμεθα· ἢ νὴ Δία, πῶς εὐλάβειαν θαῤῥαλέοι. διὰ γὰρ τὸ εὐλαβεῖσθαι τὰ ὄντως κακὰ, συμβήσεται θαῤῥεῖν ἡμῖν προὶς τὰ μὴ ὄντως ἔχοντα. λοιπὸν ἡμεῖς τὸ ἦθος ἐλάφων πάσχομεν· ὅτε φοβῶνται φεύγουσαι αἱ ἔλαφοι τὰ πλωτὰ, πῶ τρέπονται, ἢ προὶς ποῖα ἀναχωροῦσιν ὡς ἀσφαλῆ; προὶς τὰ δίκτυα· ἢ ὅπως ἀπόλλωνται ἐναλλάξασαι τὰ φοβερὰ ἢ τὰ θαῤῥαλέα. ὅπω ἢ ἡμεῖς. πῶ χρώμεθα τῷ φόβῳ; προὶς τὰ ἀπροαίρετα· ἐν τίσι πάλιν θαῤῥοῦντες ἀναστρεφόμεθα, ὡς ὄντος δεινοῦ; ἐν τοῖς προαιρετικοῖς. ἐξαπατηθῆναι ἔν ἢ προπεσεῖν, ἢ ἀναίσχυντόν τι ποιῆσαι, ἢ μετ' ἐπιθυμίας αἰσχρᾶς ὀρεχθῆναί τινος, ὄδεν διαφέρει ἡμῖν, ἂν μόνον ἐν τοῖς ἀπροαιρετικοῖς ἐυσχήμων. ὅπως θάνατος, ἢ φυγὴ, ἢ πόνος, ἢ ἀδοξία, ἐκεῖ τὸ ἀναχωρητικὸν, ἐκεῖ τὸ στυγνὸν καὶ συνεσταλμένον. τιτρωσκόμεθα, ὥστε εἰκὸς τοὺς περὶ τὰ μέγιστα διαμαρτάνοντας, τὸ μὲν φύσει θαῤῥαλέον, θρασὺ καὶ ἀσκιάζομεν, ἀπονενοημένον, ἰταμὸν, ἀναίσχυντον· τὸ δ' εὐλαβὲς φύσει καὶ αἰδήμον, δειλὸν καὶ ταπεινὸν, φόβων καὶ ταραχῶν μεστόν. ἂν γάρ τις ἐκεῖ μεταθῇ τὸ εὐλαβές, ὅπου προαιρέσεις καὶ ἔργα προαιρέσεως, ἐνδὺς ἅμα τῷ θέλειν εὐλα-

εὐλαβεῖῶς, καὶ ἐφ' αὑτῷ κειμένῳ ἕξει τὴν ἔκκλισιν. ἂν δ' ὅπερ τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ὄντα, καὶ ἀπροαίρετα, πρὸς τὰ ἐπ' ἄλλοις ὄντα τὴν ἔκκλισιν ἔχων, ἀναγκαίως φοβήσεται, ἀκαλαστήσει, ταραχθήσεται. ὁ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερόν· ἀλλὰ τὸ φοβεῖῶς πόνον, ἢ θάνατον. διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν τὸν εἰπόντα, ὅτι

Οὐ καταθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Ἔδει ἂν πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγήν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτὸ δόγμα τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδὲς, καὶ τὸ διαφορητικόν. ταῦτα δὴ ὁ Σωκράτης, καλῶς ποιῶν, μορμολύκεια ἐκάλει. ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ πρόσωπεῖα φαίνεται δεινὰ καὶ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ πράγματα· δι' ὃ δὴν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας. τί γάρ ὅτι παιδίον; ἀμαθία. ἐπεὶ ὅπερ ὁρᾷ κἀκεῖνα, οὐδὲν ἧττον ἔλαττον ἔχει. θάνατος τί ὅτι; μορμολύκειον. στρέψας αὐτὸ, καὶ ἄμαθες. ἴδε πῶς οὐ δάκνει. τὸ σωμάτιον δεῖ χωρισθῆναι τῶν πνευματίων, ὡς πρόσθεν ἐχωρίσθη, ἢ νῦν ἢ ὕστερον. τί δὲ ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. διατί; ἵνα ἡ περίοδος ἀνύσῃ τὸν κόσμον. χρεία γὰρ ἔσται, τοῦ μὲν ἐνεστώτων, τοῦ δὲ μελλόντων, τοῦ δ' ἐξυσωμένων. πόνος τί ὅτι; μορμολύκειον. στρέψον αὐτὸ, καὶ ἄμαθες. πραέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἂν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται. ἂν λυσιτελῇ, φέρε. πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχοντα. τὸν

rit, ſtatim & in ſe poſitam habebit declinationem. Sin eò, ubi ea ſita ſunt quæ voluntati noſtræ non parent, & ea quæ à voluntate noſtra remota, quæque penes alios ſunt, averſetur: neceſſariò timebit, trepidabit, perturbabitur. Non enim mors aut labor eſt terribilis, ſed timor laboris aut mortis. Propterea laudamus eum qui dixit:

Mori non eſt malum, ſed turpiter mori.

Opponenda igitur morti erat non fuga: ſed opinioni de illa conceptæ, neglectio, alacritas & conſtantia. Has res Socrates rectè larvas nominabat. Ut enim pueris larvæ horribiles & metuendæ propter imperitiam videntur; ità & nobis in rebus accidit, ob nihil aliud, niſi quòd ut pueri, ità & nos larvis quibuſdam movemur. Quid enim eſt puer? Inſcitia. Quid eſt puer? Ignorantia. Nam quatenus illa puer novit, non eſt deteriore quàm nos conditione. Mors quid eſt? Larva. inverte, & ità eſſe cognoſces. Vide ut non mordeat? corpuſculum ſeparari oportet ab animula, ut priùs etiam ſeparatum fuerat, aut nunc, aut póſt. Quid ergò ægrè fers, ſi nunc? Nam ſi nunc non, póſt. Quamobrem? Ut mundi circuitus compleatur. Opus enim ei eſt aliis qui ſurgant, aliis qui ſurrecturi ſint, aliis qui penſum ſuum abſolverint. Labor quid eſt? Larva. Inverte eam ut cognoſcas. Aſperè movetur caruncula, deinde rurſus molliter. Quod ſi tibi non expedit: janua patet. Si expedit, fer. Ad omnia enim januam patere oportet. Ità nihil habebimus negotii. Quis igitur

tur harum opinionum fructus est? Is qui, ut decet, & pulcherrimus est, & iis qui reverà erudiuntur dignissimus, constantia, metu liber animus, libertas. Neque enim legibus his de rebus est credendum, quæ solis ingenuis erudiri licere statuunt: sed philosophis potiùs, qui dicunt, solos eruditos esse liberos. Quomodo istud? Sic: Nunquid aliud est libertas, quàm ità licere, ut velis vivere? Nihil. Dicite mihi, ô homines, vultísne vivere in peccatis? Nolumus. Nemo igitur delinquens liber est. Vultis vivere metuentes? vultis mœrentes? vultis perturbati? Nequaquam. Nemo ergò, vel metuens, vel mœrens, vel perturbatus, est liber: Qui autem molestiâ, metu & perturbatione caret, is eâdem vi & servitute caret. Quomodo igitur vobis posthac credemus, chariſſimi legumlatores, cùm dicitis: Non ſinimus erudiri, niſi ingenuos. Nam philosophi aiunt: Nos non ſinimus esse liberos, niſi eruditos: hoc est, Deus non ſinit. Quòd ſi quis servum ſuum ad prætorem adduxerit, nihílne fecit? Fecit. Quid? Adduxit servum ſuum ad prætorem. Nihílne aliud? Imò. Nam & viceſima pro eo est pendenda. Quid ergó? Is cui hoc accidit, nonne factus est liber? Nihilo magis quàm perturbationis expers. Nam tu qui manumittere alios potes, nullúmne habes dominum? Non argentum? Non puellam? Non puerum? Non tyrannum? Non amicum tyranni? Quid ergò tremis, cùm eò loci vocaris? Propterea ſæpe vos moneo, hæc meditanda esſe, atque in prom-

ἂν τούτων τῶν δογμάτων καρπός; ὅν γε δεῖ κάλλιστόν τ' εἶναι, καὶ πρέπωδέστατον τοῖς τῷ ὄντι πεπαιδευμένοις, ἀταραξία, ἀφοβία, ἐλευθερία. ἃ γὰρ τοῖς πολλοῖς περὶ τούτων πιστέον, οἱ λέγουσι μόνοις ἐξεῖναι πεπαιδευμένοις τοῖς ἐλευθέροις· ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις μᾶλλον, οἱ λέγουσι μόνους τοὺς πεπαιδευμένους ἐλευθέρους εἶναι. πῶς τοῦτο; ὅτι νυνὶ ἄλλό τί ἐστιν ἐλευθερία, ἢ τὸ ἐξεῖναι ὡς βουλόμεθα πεπράττειν; οὐδέν. λέγετε δή μοι ὦ ἄνθρωποι, βούλεσθε ζῆν ἁμαρτάνοντες; οὐ βουλόμεθα. οὐδεὶς τοίνυν ἁμαρτάνων, ἐλεύθερός ἐστι. βούλεσθε ζῆν φοβούμενοι; βούλεσθε λυπούμενοι; βούλεσθε ταρασσόμενοι; οὐδαμῶς. οὐδεὶς ἄρα ὅτε φοβούμενός ἐστι, ὅτε λυπούμενός ἐστι, ὅτε ταρασσόμενός ἐστι, ἐλεύθερός ἐστιν. ὅστις δ' ἀπήλλακται λυπῶν καὶ φόβων καὶ ταραχῶν, οὗτος ἦν αὐτῷ ὁδῷ, καὶ τὸ ἐλευθεροῦν ἀπήλλακται. πῶς οὖν ἔτι ὑμῖν πιστεύσομεν, ὦ φίλτατοι νομοθέται; ὃν ἐπιτρέπομεν παιδεύειν, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις; οἱ φιλόσοφοι γὰρ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐλευθέροις εἶναι), εἰ μὴ τοῖς πεπαιδευμένοις. τοῦτό ἐστιν, ὁ θεὸς οὐκ ἐπιτρέπει. ὅταν οὖν τρέψῃ τις ἐπὶ γραμματικὴν τὸν αὑτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησε τί; ἔστρεψε τὸν αὑτοῦ δοῦλον ἐπὶ γραμματικὴν. ἄλλο οὐδέν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. τί οὖν, ὁ ταῦτα παθὼν οὐ γέγονεν ἐλεύθερος; οὐ μᾶλλον, ἢ ἀπέραντος. ἐπεὶ σὺ ὁ ἄλλους τρέφειν δυνάμενος, οὐδένα ἔχεις κύριον; οὐκ ἀργύριον; οὐ κοράσιον; οὐ παιδάριον; οὐ τὸν τύραννον; οὐ φίλον τινὰ τοῦ τυράννου; τί οὖν τρέμεις, ὅτι τινα τοιοῦτον ἀπιὼν προίσεται; διὰ τοῦτο λέγω πολλάκις, ταῦτα μελετᾶτε, καὶ

ταῦτα

ταῦτα πρόχειρα ἔχετε, πρὸς τίνα δεῖ τε θαρρηκέναι, καὶ πρὸς τίνα ἐυλαβῶς διακεῖσθαι. ὅπου πρὸς τὰ ἀπροαίρετα θαρρεῖν, ἐυλαβεῖσθαι τὰ προαιρετικά. ἀλλ' οὐκ ἀνέγνων σοι, οὐδ' ἔγνως τί ποιῶ; ἐν τίνι; ἐν λεξειδίοις. δεῖξον πῶς ἔχεις πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν. εἰ μὴ ἀποτυγχάνεις ὧν θέλεις, εἰ μὴ περιπίπτεις ὅις ἃ θέλεις. ἐκεῖνα δὴ τὰ περιόδια, ἂν νῦν ἔχῃς, ἆρας ποῦ ποτε ἀπαλείψεις. τί οὖν; Σωκράτης οὐκ ἔγραφε; καὶ τίς τοσαῦτα; ἀλλὰ πῶς; ἐπεὶ μὴ ἐδυνάτο ἔχειν ἀεὶ ἐλέγχοντα ἅπερ τὰ δόγματα, ἢ ἐλεγχόμενον, ἐν τῷ μέρει αὐτὸς ἑαυτὸν ἔλεγχε καὶ ἐξήταζε· καὶ ἀεὶ μίαν γέ πνα προέλαβεν ἐγύμναζε χρησικῶς· ἣν λέγω, ἄλλοις ἀφῆσι, τοῖς ἀναθήτοις, ἢ τοῖς μακαρίοις, τοῖς σχολὴν ἄγουσιν ὑπὸ ἀταραξίας, ἢ τοῖς μηδὲν ἐξῆς ὑπολογιζομένοις διὰ μωρίαν. καὶ νῦν κἀμοῦ καλοῦντος, ἐκεῖνα δείξεις ἐπελθών, καὶ ἀναγνώσῃ, καὶ ἐμπεράσῃ. Ἰδὲ πῶς διαλόγους συντίθημι. μὴ, ἄνθρωπε· ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον. Ἰδὲ πῶς ὀρεχόμενός σου οὐκ ἀποτυγχάνω. Ἰδὲ πῶς ἐκκλίνων ἃ περιπίπτω. φέρε θάνατον, καὶ γνώσῃ. φέρε πόνους, φέρε δεσμωτήριον, φέρε ἀδοξίαν, φέρε καταγέλωτα. αὕτη ἐπίδειξις νέου ἐκ σχολῆς ἐλευθέρου, τἄλλα δ' ἄλλοις ἄφες· μηδὲ φωνὴν ἵνα ἀκούσῃ σε περὶ αὐτῶν πότε, μηδ' ἂν ἐπαινέσῃ τις ἑαυτοῖς ἀνέχου. δέξου ὅ μηδεὶς ἦ, καὶ εἰδέναι μηδέν. μόνον τοῦτο εἰδὼς φαίνου, πῶς μήτ' ἀποτύχῃς ποτὲ, μή τε περιπέσῃς. ἄλλοι μελετάτωσαν δίκας,

ptu habenda, quibus in rebus magnanimi esse debeamus, & quibus in rebus cauti. Fidentes simus in iis quæ nostri arbitrii non sunt: cauti in iis quæ penes nos sunt. Nonne legi tibi scripta mea? Nonne cognovisti quid agam? In quo. In sermunculis. Ostendito quo pacto affectus sis erga aversationem & appetitionem. Annon frustreris iis quæ vis? Annon incidas in ea quæ non vis? Illa autem pervulgata, si sapies, amovebis ac delebis. Quid? Socrates non scripsit? Quis tam multa? Sed quomodo? Cùm non semper habere posset à quo suæ opiniones coarguerentur, aut quem ipse per vices coargueret: ipse sese coarguebat, & examinabat, & subindè vel unam notionem sic tractabat, ut eam ad usum accommodaret: ac velut telum quoddam, sic orationem in alios ejacularetur, in stupidos, in beatos, in eos qui nullis rebus gerendis occupati otium agebant, aut qui ob stultitiam nihil ordine reputabant. Itáne nunc cùm tempus aliam rem postulat, ostentabis illa, recitabis, & veluti mercaturam facies? Ecce ut dialogos compono. Apage ista homo: illa potiùs affer. Ecce ut appetitione meâ non frustror? Ecce ut in id quod averſor, non incido? Minitare mortem: cognosces. Minitare labores, carcerem, ignominiam, condemnationem. Hæc est ostentatio adolescentis è schola progressi. Reliqua cæteris relinquito, neque quisquam de illis vocem ullam ex te audiat, neque te ob ea laudari sinito, sed putato te esse neminem, & scire nihil. Illud duntaxat te scire præ te ferto, quo pacto neque voto frustreris unquam, neque in id quod nolles incidas. Alii declament causas forenses:

forenſes: alii problemata, alii ſyllogiſmos tractent: tu meditare mortem, tu vincula, tu tormenta, tu exilia. Hæc omnia ſunt animi fidentis, eóque freti, qui ad illa vocavit, qui eo loco dignum judicavit, in quo collocatus demonſtres quid poſſit ratio & mens, cùm ſe rebus iis quæ juris alieni ſunt, oppoſuerit. Sic paradoxum illud, & eſſe admirabile, & non poſſe fieri videri deſinet, utì ſimul & cauti & fidentes ſimus: fidentes in rebus non voluntariis, cauti in rebus quæ noſtri ſunt arbitrii.

ἄλλοι προβλήματα, ἄλλοι συλλογισμούς· σὺ ἀποθνήσκειν, σὺ δεδέσθαι, σὺ φυγαδεύεσθαι, σὺ ἐξοστίζεσθαι. πάντα ταῦτα θαρρεῖν πρὸς τὸν κελεύσαντά σε ἐπ' αὐτὰ, πρὸς ἄξιον τῆς χώρας ταύτης κριτήν· ἐν ᾗ καταχθεὶς, ἐπιδείξεις τίνα δύναται λογικὸν, ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιτασσόμενον. καὶ ὅπως τὸ παράδοξον ἐκεῖνο ἅμα ἔστι ἀδύνατον φανεῖται, ὅτε παράδοξον, ὅπως ἅμα μὴ ἐυλαβεῖσθαι δεῖ, ἅμα δὲ θαρρεῖν· πρὸς μὲν τὰ ἀπροαίρετα θαρρεῖν, ἐν δὲ τοῖς προαιρετικοῖς ἐυλαβεῖσθαι.

De conſtantia.

CAP. II.

VIde tu qui in jus ambulas, quid tueri velis, & ubi velis proficere? Nam ſi voluntatem naturæ conſentaneam conſervare ſtudes, omnia tibi tuta ſunt, omnia opportuna, negotium non habes. Si ea quæ in poteſtate tua, quæ ſui juris naturâque libera ſunt, cuſtodire iisque contentus eſſe volueris, quid præterea curabis? Quis enim iis dominatur? Quis eripere iſta poteſt? Si voles verecundus eſſe & fidelis, quis te non ſinet? Si neque prohiberi neque cogi voles, quis te coget ea appetere, quæ tibi non placent? Quis averſari, quæ tibi non videntur averſanda? Quid veró? Statuet ille quidem in te nonnulla, quæ terribilia videntur. Ut autem tu ea ſic feras, ut averſeris, efficere quì poteſt? Cùm igitur penes te ſit appetere & averſari, quid adhuc curas? Hoc tibi exordium eſto, hæc narratio, hæc confirmatio, hæc victoria, hæc peroratio, hæc gloriatio. Quapropter Socrates ad eum qui

Περὶ ἀταραξίας.

ΚΕΦ. β'.

Ὅρα σὺ ὁ ἀπιὼν ἐπὶ τὸν δίκιλον, τί θέλεις τηρῆσαι, καὶ ποῦ θέλεις ἀνύσαι. εἰ γὰρ προαίρεσιν θέλεις τηρῆσαι κατὰ φύσιν ἔχουσαν, πᾶσά σοι ἀσφάλεια, πᾶσά σοι εὐμάρεια, πράγματα οὐκ ἔχεις. τὰ γὰρ ἐπί σοι αὐτεξούσια, καὶ φύσει ἐλεύθερα θέλων τηρῆσαι, καὶ τούτοις ἀρκούμενος, τίνος ἔπι ἐπιστρέφῃ; τίς γὰρ αὐτῶν κύριος; τίς αὐτὰ δύναται ἀφελέσθαι; εἰ θέλεις αἰδήμων εἶναι, καὶ πιστὸς, τίς σε οὐκ ἐάσει; εἰ θέλεις μὴ κωλύεσθαι, μηδ' ἀναγκάζεσθαι, τίς σε ἀναγκάσει ὀρέγεσθαι, ὧν ἃ δοκεῖ σοι; τίς ἐκκλίνειν, ἃ μὴ φαίνεταί σοι; ἀλλὰ τί; προφέρει μέν σοι πινὰ, ἃ δοκεῖ φοβερὰ εἶναι. ἵνα δὲ, καὶ ἐκκλίνων αὐτὰ πάθῃς, πῶς δύνασθαι ποιῆσαι; ὅταν δὲ ἐπί σοι ᾖ τὸ ὀρέγεσθαι καὶ ἐκκλίνειν, τίνος ἔπι ἐπιστρέφῃ; τοῦτό σοι προοίμιον, τοῦτο διήγησις, τοῦτο πίστις, τοῦτο νίκη, τοῦτο ἐπίλογος, τοῦτο εὐδοκίμησις. διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης πρὸς

πρὸς τὸν ὑποφιλόσοφον, ἵνα παρασκευάζηται πρὸς τὴν δίκην, ἔφη· ἃ δοκῶ ἔν σοι ἄπαντα πρὸ βίου πρὸς τοῦτο παρασκευάζων; ποίαν παρασκευήν; τετήρηκά, φησιν, τὸ ἐπ' ἐμοί. πῶς ἦν; οὐδέν πολ' ἄδικον ἔκτησα ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ ἔπραξα. εἰ δ' θέλεις καὶ τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι, τὸ σωμάτιον, καὶ τὸ κτήνιον, καὶ τὸ ἀξίωμάτιον, λέγω σοι ἤδη αὐτόθεν παρασκευάζου πρὸς δικαστὴν παρασκευὴν πᾶσαν· καὶ λοιπὸν σκέπτου καὶ τὴν φύσιν τοῦ δικαστοῦ, καὶ τὸν ἀντίδικον. εἰ γονάτων ἅψασθαι δεῖ, γονάτων ἅψαι· εἰ κλαῦσαι, κλαῦσον· καὶ ὀιμῶξαι, ὀιμωξον· ὅταν γὰρ ὑποθῇς τὰ σὰ τοῖς ἐκτὸς, δούλευε τὸ λοιπὸν, καὶ μὴ ἀνυπόμενε, καὶ ποτὲ μὲν θέλε δουλεύειν, ποτὲ δὲ μὴ θέλε· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἢ ἐλεύθερος ἢ δοῦλος, ἢ πεπαιδευμένος ἢ ἀπαίδευτος· ἢ γεωργὸς ἀλεκτρυὼν ἢ ἀγχυνής· ἢ ὑπόκυφε τυπτόμενος μέχρις ἂν ὑποθάνῃς, ἢ ἀπαγόρευσον εὐθὺς, μή σοι γένοιτο πληγὰς πολλὰς λαβεῖν, καὶ ὕστερον ἀπαγορεῦσαι. εἰ δ' αἰχρὰ ταῦτα, αὐτόθεν ἤδη δίελε· πῦ φύσις κακῶν καὶ ἀγαθῶν; ἕ καὶ ἀλήθεια. ὅπου ἀλήθεια, καὶ ἡ φύσις, ἐκεῖ τὸ εὐλαβές· ὅπου ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ τὸ ἀδέραλέον, ὅπου ἡ φύσις. ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι θέλων Σωκράτης, παρελθὼν ἂν ἔλεγεν, Ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὐκ ἔστιν μωρὸς ἦν, ἵνα μὴ ἴδῃ ὅτι αὕτη ἡ ὁδὸς ἐπ' αὐτὸ ἄγει, ἀλλ' ἄλλη; τί ἦν ὅτιν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον, καὶ παρασκευὴν ἔχων ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἀποδιδύσκεται; ὡς ὁ ἐμὸς Ἡράκλειτος, περὶ ἀχρείου πράγματος ἔχων ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἀπο-

submonuerat, ut ſe ad judicium pararet: Quid ergò, inquit, non tibi videor per omnem ætatem ad iſtud me paräſſe? Quâ ratione? Conſervavi, inquit, id quod penes me fuit. Quo modo ergó? Nihil unquam injuſtum, vel privatim vel publicè feci. Quòd ſi externa etiam tueri voles, corpuſculum, reculam, & dignitatulam: jam tibi dico protinus, ut te quavis ratione pares. Jam meditare, quod & judicis ſit ingenium, & adverſarii. Si amplectenda ſunt genua: genua amplectere. Si plorandum: plora. Si gemendum: geme. Cùm enim tua ſemel rebus externis ſubjeceris: deinceps ſervito, nec repugnato, neque aliquando ſervire velis, aliquando nolis, ſed ſimpliciter totóque pectore aut hæc, aut illa ſequitor: aut liber aut ſervus, aut eruditus aut ineruditus, aut ſtrenuus gallus, aut degener eſto: aut ſuſtine verbera uſque ad mortem, aut animum deſpondeto ſtatim. Abſit ut multis plagis jam acceptis, tum denique deficias. Quòd ſi hæc turpia ſunt: continuò rem explica: ubi ita eſt natura malorum & bonorum? Ubi & veritas. Ubi veritas & natura, ibi eſt & cautio. Ubi veritas & natura, ibi eſt etiam fiducia. Nam quid putas? ſi externa tueri voluiſſet Socrates, in judicio dicturum fuiſſe? Me quidem Anytus & Melitus occidere poſſunt, lædere autem non poſſunt: adeóne ſtupidus fuiſſet ut neſciret hanc viam non eò ferre, ſed alió? Quid ergò eſt? Nec rationem iſtud habet, atque inſuper irritat. Sic meus Heraclitus, cùm de agello negotiolum Rhodi haberet, & judi-

cibus

cibus probâſſet cauſam ſuam: progreſſus ad perorationem, neque orabo vos, inquit, neque curo quid ſitis pronuntiaturi. De vobis potiùs quàm de me ſit judicium: atque ità negotiolum evertit. Quid opus iſto fuit? Tantummodo nè ora, noli autem adjicere, te non eſſe oraturum: niſi fortè ferat tempus, ut de induſtria ſint irritandi judices. Id quod Socrati uſu venit. Quòd ſi & tu talem perorationem paras, quid exſpectas? Cur te judicio ſiſtis? Nam ſi in crucem tolli cupis, exſpecta, aderit crux. Sin parere judici & probare cauſam ſtudes, cætera ordine facienda ſunt, quæ is locus poſtulat, decoro tamen perſonæ tuæ conſervato. Eâ quoque ratione ridiculum eſt, jubere te moneri. Quid te moneam? Effice ut meus animus, quicquid evenerit, ad id ſe accommodet. Iſtud quidem proinde eſt, ac ſi illiteratus dicat: Dic mihi quid ſcribam, ubi nomen aliquod propoſitum mihi fuerit. Nam ſi ego dicam, ut Dion ſcribendus ſit: deinde verò alius ei non Dionis, ſed Theonis nomen proponat: quod ſcribet? verùm ſi ſcribendo exercitatus fueris, artem calles, & ad ea omnia quæ dictabuntur ſcribenda es paratus. Sin minús: quid ego nunc te moneam? Nam ſi quid aliud res ipſæ poſtulârint, quid dices aut facies? Hoc igitur univerſale memento, atq; ità non egebis admonitione. Quòd ſi rebus externis inhiaveris, neceſſe te erit ſurſum ac deorſum volutari, domini arbitratu. Quis autem eſt dominus? Is qui ea in poteſtate habet, quæ à te vel expetuntur, vel fugiuntur.

δείξας τοῖς δικασταῖς ὅτι δίκαια λέγει, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ἐπίλογον, ἔφη· ὅτι ἀλλ' ἵνα δέησομαι ὑμῶν, ἵνα' ἐπιστρέφομαι τί μέλετε κρίνειν· ὑμεῖς τὸ μᾶλλον ὀι κεινόμβροι ἐσὲ, ἢ ἐγώ. κ) ὅτω κατέστρεψε τὸ πραγμάτιον. τί χρεία; μόνον μὴ δεῦ· μὴ προσίδῃ δ' ὅτι κ) ἃ δέομαι. εἰμή τι κωλύει ὅζι ἐπιτηδες ἐρεθίσαι τοὺ δικαστὰς, ὡς Σωκράτει. κ) σὺ εἰ τοιοῦτον ἐπίλογον παρασκευάζῃ, τί ἀναμένεις; τί ὑπακούεις; εἰ γὰ σωθῆναι θέλεις, ἔκδεξαι, κ) ἥξει ὁ σταυρός· εἰ δ' ὑπακοῦσαι, λόγος ἀρκεῖ κ) πεῖσαι τὸ γε παρ' αὐτὸν, τὰ ἐξῆς τούτῳ ποιητέον, πρᾶττε μόνον τὰ ἴδια. ταύτη κ) γελοῖόν ὅζι τὸ λέγειν, ὑπόθες μοι. τί σοι ὑποθῶμαι; ἀλλὰ ποίησόν με τὴν διάνοιαν, ὅ, τι ἂν ἀποβαίνῃ, πρὸς τοῦτο ἁρμόσασθαι. ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ὅμοιόν ὅζιν, εἰ ἀγράμματος λέγοι, εἰπέ μοι τί γράψω, ὅταν μοι προσκληθῇ τι ὄνομα. ἂν γὰ εἴπω, ὅτι Δίωνα· εἶτα παρελθὼν ἐκεῖνος, αὐτὸ προσλάβῃ μὴ τὸ Δίωνος ὄνομα ἀλλὰ τὸ Θέωνος, τί γένῃ; τί γράψεις; ἀλλ' εἰ μὲ μεμελέτηκας γράφειν, ἔχεις κ) παρασκευάσαι πρὸς πάντα τὰ ὑπαγορευόμενα. εἰ δ' μὴ, τί σοι ἐγὼ νῦν ὑποθῶμαι; ἂν δ' ἄλλό τι ὑπαγορεύῃ τὰ πράγματα, τί ἐρεῖς; ἢ τί πράξεις; τάτε ἓν τῷ καθολικῷ μίμνησο, κ) ὑποθήκης ἐκ ἀπορήσεις. ἐὰν δ' πρὸς τὰ ἔξω χάσκῃς, ἀνάγκη σε ἄνω κ) κάτω κυλίεσθαι, πρὸς τὸ βάλημα τοῦ κυρίου. τις δ' ἔστι κύριος; ὁ δυνάμενος ὑπὸ σοῦ πρὸς πραττόμενον ἢ ἀκωλύτως ἔχων τὴν ἐξουσίαν.

Περὶ

Πρὸς τοὺ συνιστάνειας τινὰς τοῖς φιλοσόφοις.

ΚΕΦ. γ'.

Καλῶς ὁ Διογένης, πρὸς τὸν ἀξιοῦντα γράμματα παρ' αὐτοῦ λαβεῖν συστατικά, ὅτι μὲν ἄνθρωπός, φησιν, εἶς καὶ ἰδὼν γνώσεται. εἰ δ' ἀγαθὸς ἢ κακὸς, εἰ μὲν ἔμπειρός ἐστι διαγνῶναι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κακούς, γνώσεται· εἰ δ' ἄπειρος, κἂν μυριάκις γράψω αὐτῷ. ὅμοιον γάρ, ὥσπερ εἰ δραχμὴ συσταθῆναί τινι ἠξίει, ἵνα δοκιμασθῇ. εἰ ἀργυρογνωμονικός ἐστι, σὺ σαυτὸν συστήσεις. ἔδει ἐν τοιούτου τι ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ βίῳ, οἷ ἐπ' ἀργυρίου, ἵν' εἰπεῖν δύωμαι καθάπερ ὁ ἀργυρογνώμων λέγει, φέρε κἂν θέλεις δραχμήν, καὶ διαγνώσομαι. ἀλλ' ἐπὶ συλλογισμῷ, φέρε ὃν θέλεις, καὶ διακρινῶ σοι τὸν ἀναλυτικόν τε καὶ μή. διατί; ὅτι δύναμαι ἀναλύειν συλλογισμούς. ἔχω τὴν δύναμιν, ἣν ἔχειν δεῖ τὸν ὀρθογνωστικὸν τῶν περὶ συλλογισμοὺς κατορθούντων. ἐπὶ δὲ τῷ βίῳ τί ποιῶ; νῦν μὲν λέγω ἀγαθὸν, νῦν δὲ κακόν. τί τὸ αἴτιον; τὸ ἐναντίον· ἢ ἐπὶ μὲν συλλογισμῶν, ἀμαθία καὶ ἀπειρία.

Ad eos qui philosophis aliquos commendant.

CAP. III.

Recte Diogenes ad eum, qui commendatitias ab eo literas petebat: Te quidem, inquit, esse hominem, cùm primùm viderit, agnoscet. An verò bonus aut malus sis, siquidem peritus est bonos & malos discernendi, cognoscet. Sin imperitus, non cognoscet, etiamsi sexcenties scripsero. Nam proinde est, ac si drachma se commendari alicui vellet, ut exploraretur. Si is argenti cognoscendi peritus est, tu te ipsam commendabis. Oportebat igitur nos habere in vita quoque tale aliquid, quale in moneta, ut dicere possem, quemadmodum argentarius dicit, affer quamvis drachmam, eam ego discernam: eodem modo quamvis affer ratiocinationem, eam ego dijudicabo quæ resolvi, quæ non resolvi possit. Quamobrem? Quia scio resolvere ratiocinationes: habeo facultatem, quâ instructum eum esse oportet, qui ratiocinationum peritum dijudicare debeat. In vita autem quid ago? Eundem nunc bonum dico, nunc malum. Quid causæ est? Contrarium: ratiocinationum insciti atque imperitia.

Πρὸς τὸν ἐπὶ μοιχείᾳ ποτὲ καταλειφθέντα.

ΚΕΦ. δ'.

Λέγοντος αὐτῷ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρὸς πίστιν γέγονε· καὶ τοῦτο ὁ ἀναιρῶν, ἀναιρεῖ τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου. ἐπεισῆλθέ τις τῶν δοκούντων φιλολόγων, ὃς κατείληπτό ποτε μοιχὸς ἐν τῇ

Ad eum qui aliquando in adulterio deprehensus fuerat.

CAP. IIII.

Dicente eo, hominem ad fidem servandam esse natum: quam sententiam qui everteret, eum evertere proprium hominis munus: quidam ingressus est ex eorum numero, qui literarum amantes habentur, aliquando

quando in urbe in adulterio deprehensus. Tum ille: At, inquit, si omissa ea fide, ad quam nati sumus, uxori vicini insidiamur, quid agimus? quid aliud nisi perdimus & evertimus? Quem? Fidelem, verecundum, sanctum. Hæcne sola? Vicinitatem autem non evertimus? Non amicitiam? Non rempublicam? Qua porro in statione nosmetipsos collocamus? Quo loco te habeam, ô homo? An vicini? An amici? Quo tandem? An civis? Quid tibi credam? Quòd si vasculum esses ità putre, ut tui nullus usus esset, foras in sterquilinium projecteris, ac nè indè quidem te quisquam tolleret. At homo cùm sis, & nullum humanum locum tueri queas, quid tibi faciemus? Esto te amici locum tenere non posse, servi potes? Quis tibi fidem habebit? Non igitur & ipse aliquò in sterquilinium vis abjici, ut vas inutile & sterquilinio dignum? At verò dicis. Nemo me curat, hominem literatum? Quia malus es & inutilis, & perinde facis ac si vermes indignarentur, se curari à nemine, sed vitari ab omnibus, &, si quis possit, verberibus confici. Tu eum habes stimulum, quo si quem percusseris, eum in negotia & dolores conjicias. Quid vis tibi faciamus? Non habes quò colloceris. Quid ergò? Nonne sunt communes naturâ mulieres? Assentior. Nam & porcellus communis est eorum qui sunt invitati. Sed cùm in partes dissectus & distributus fuerit: tu, si tibi videbitur, ascende, & partem ejus qui tibi assidet rape, furare clanculum, aut immissa manu abligurito. Quòd si de carne nihil po-

πόλει. ὅδ' ἀλλ' ἄν (φησὶν) ἀφέντες τοῦτο τὸ πιστὸν, ᾧ πρὸς ὃ πεφύκαμεν, ἐπιβουλεύωμεν τῇ γυναικὶ τοῦ γείτονος, τί ποιοῦμεν; τί ἢ ἄλλο, ἢ ἀπόλλυμεν καὶ ἀναιροῦμεν; τίνα; τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ὅσιον. ταῦτα μόνα; γελοῖα σὺ δ' οὐκ ἀναιρεῖς; φιλίαν δ' ἢ πόλιν δ' ἢ εἰς τίνα ἢ χώραν αὐτοὺς καταστήσομεν; ὡς τίνι σοι χρῶμαι, ἄνθρωπε; ὡς γείτονι; ὡς φίλῳ; ποίῳ τινὶ; ὡς πολίτῃ; τί σοι πιστεύσω; εἶτα σκεῦος μὲν εἰ ἧς ὅτῳ σαθρὸν, ὥστε σοι πρὸς μηδὲν δυνατῶς χρῆσθαι, ἔξω ἂν ἐπὶ τὰς κοπρίας ἐρρίπτεο, καὶ οὐδ' ἐκεῖθεν ἄν τις σε ἀνῄρειτο. εἰ δ' ἄνθρωπος ὤν, ἀδήμιον χώραν δύνασαι ἀποπληροῦσαι ἀνθρώπινον, τί σε ποιήσωμεν; ἔχω γὰρ, φίλε· οὐ δύνασαι τόπον ἔχειν, σέλε δυνάσαι; καὶ τίς σοι πιστεύσει; οὐ θέλεις ἵν ῥιφῇς καὶ αὐτὸς ἐπὶ κοπρίαν, ὡς σκεῦος ἄχρηστον, ὡς κόπριον; εἶτα ἐρεῖς, οὐδείς με ἐπιτρέπεται ἀνθρώπῳ φιλολόγῳ; κακὸς γὰρ εἶ, καὶ ἄχρηστος· ὡς εἰ οἱ σκώληκες ἠγανάκτουν, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ φεύγουσι πάντες, κἂν τις δύνηται, πλήξας κατέβαλε. σὺ κέντρον ἔχεις τοιοῦτον, ὥστε ὃν ἂν πλήξῃς, εἰς πράγματα καὶ ὀδύνας ἐμβάλλειν. τί σε θέλεις ποιήσωμεν; οὐκ ἔχεις ὃ τι τεθῇς. τί οὖν; οὐκ εἰσὶν αἱ γυναῖκες κοιναὶ φύσει; καὶ γὰρ λέγω. καὶ γὰρ τὸ χοιρίδιον κοινὸν τῶν κεκλημένων· ἀλλ' ὅταν μέρη γένηται, ἂν σοὶ φανῇ, ἀνάρπασον ἀνελθὼν τοῦ τοῦ παρακειμένου μέρους, λάθρα κλέψον, ἢ παρακαθεὶς τῷ χειρὶ λίχνευε· κἂν μὴ δύνῃ τὸ χρέως

ἀπομάξαι, λίπανε τοὺς δακτύλους, καὶ σεῖλεικε. καλὸς συμπότης καὶ σύνδειπνος Σωκρατικός! ἄγε, τὸ θέατρον ἐκ ἔστι κοινὸν τῆς πολιτείας; ὅτε οὖν καθίσωσιν, ἐλθὼν, ἂν σοι φανῇ, ἐκβαλὲ πᾶν αὐτῶν. ὅπου καὶ αἱ γυναῖκες φύσει κοιναί. ὅταν δ' ὁ νομοθέτης, ὡς ἑστιάτωρ, διέλῃ αὐτὰς, ὁ θέλεις καὶ αὐτὸς ἴδιον μέρος ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον ὑφαρπάζεις καὶ λιχνεύεις; ἀλλὰ φιλαλήθης εἰμὶ, καὶ Ἀρχεδήμειος. Ἀρχεδήμειον τίνων νοεῖν, μοιχὸς ἴσθι, καὶ ἄπιστος, καὶ ἀπὸ ἀνθρώπου λύκος, ἢ πίθηκος. τί γὰρ διαφέρει;

Πῶς συνυπάρχει μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιμέλεια.

ΚΕΦ. ε'.

Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν ἐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὴ τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς, καὶ μὴ εἰκαῖον μὴ δ' ἐπισεσυρμένον; ἂν μιμῆται τοὺς κυβεύοντας. αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; τὴν πεσοῦσαν δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν. ὥσπερ οὖν μὴ ἀφειμένον καὶ ἐπὶ τῷ βίῳ ἔσχεν ἐκεῖνο· δίελε τὰ πράγματα, καὶ διάκρινον, καὶ εἰπέ· τὸ ἔξω ἐκ ἐπ' ἐμοὶ, προαίρεσις ἐπ' ἐμοί. ποῦ ζητήσω τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν; ἔσω ἐν τοῖς ἐμοῖς. ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις μηδέποτε μήτ' ἀγαθὸν ὀνομάσῃς, μήτε κακὸν, μήτ' ὠφέλειαν, μήτε βλάβην, μήτ' ἄλλό τι τοιοῦτον. τί οὖν; ἀμελῶς τούτοις χρηστέον; μὴ γένοιτο· θεοῖς δὲ ἐναντίον. ἀλλὰ πῶς; ὁ Ἡρακλῆς πῶς; ἵνα μὴ μόνον Εὐρυσθεῖ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ τὰ ἔργα ὠφέλιμα ᾖ, ἐπὶ πολὺ ἐκοιμᾶτο παρὰ τῇ Ὀμφάλῃ, καὶ τὴν ῥόπαλον ἐκρέμασεν· ἐκ ἐπεχείρει τοῖς ἀδιαφόροις ὡς οἰκείοις· ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἐποίει τὰ ἀδιάφορα. οὕτω δεῖ καὶ τὸν προκόπτοντα ἐλθόντα ἐνταῦθα λέγειν· ἄγε, Ἐπίκτητε, ἐγὼ σὲ ἐξέτασον, ὡς ἐξετάζει τις ἀπὸ τέχνης ῥήτορα, ἢ φιλόσοφον. ἐγὼ ἐπὶ τοῦτο ἦλθον πρὸς σὲ, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτηδεύειν ἐκ τὰ ἀδιάφορα ὡς οἰκεῖα. ἐκ ἐπιτρέπω. ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν πρὸς τὸν ἐπιστήμονα τῶν ἀδιαφόρων, ἐπὶ τὸ μὴ ἁμαρτεῖν περὶ τὰ ἀδιάφορα, ἐπὶ τὸ μὴ ἐξαπατηθῆναι, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἀγαθόν ἐστιν, ἢ κακὸν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ὠφέλιμον, ἢ ἀνωφελές ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἐπαινετὸν, ἢ ψεκτὸν ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι καλὸν, ἢ αἰσχρὸν ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι δίκαιον, ἢ ἄδικον ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἀνδρεῖον, ἢ δειλὸν ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἐλευθερία, ἢ δουλεία ἐστίν. ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν πρὸς τὸν ἐπιστήμονα τῶν ἀδιαφόρων, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἐπιθυμητὸν, ἢ φοβερόν ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι λυπηρὸν, ἢ ἡδὺ ἐστιν, ἐπὶ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν τῷ φαντασίῳ, ὅτι ἐπιτήδειον, ἢ ἀνεπιτήδειον ἐστιν

Nequaquam. Nam hoc rursus voluntati malum est, ejúsq; naturæ contrarium. Sed partim diligenter, quia usus eorum non est indifferens: partim constanter, quod quatenus res sunt, non differunt. Nam ubi discrimen est, ibi neque prohibere me quisquam potest, neque cogere. Ubi verò & prohiberi & cogi possum, earum rerum neque adeptio penes me est, neque ipsæ bonæ malæve sunt: usus autem earum aut bonus, aut malus est, & in mea potestate situs. Est autem difficile miscere hæc inter sese, & in unum conducere: diligentiam ejus qui rebus afficitur, & constantiam illius qui nihil eadem curat: non tamen fieri nequit. Nam alioqui nec felicitatis fieri compos quisquam poterit. In navigando quid facimus? Quid ego præstare possum? Eligere gubernatorem, nautas, diem, occasiones. Post ingruit tempestas. Quid præterea mihi curæ est, cùm meo sim functus munere? Alterius est hoc argumentum, gubernatoris. At & navis mergitur. Quid igitur est quod faciam? Quod possum, id solum ago, nè perterritus suffocer: nè clamitem, néve incusem Deum, sed nôrim, ei quod natum sit, etiam esse pereundum. Neque enim sum æternitas, sed homo, pars universorum ut hora diei: venire me oportet ut horam, & præterire ut horam. Quid igitur meâ interest, quomodo præteream? Suffocatione, an febri? Nam tali quopiam modo mihi prætereundum est. Idem facere videbis eos etiam, qui pilâ scitè ludunt. Nemo eorum de harpasto contendit, tanquam bono aut malo: sed de eo jaciendo, & excipiendo. In hoc solertia ver-

εὐδαιμῶς. τοῦτο γὰρ πάλιν τῇ προαιρέσει κακόν ὄζι, καὶ ταύτῃ τῇ παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἅμα μὲν ἐπιμελῶς, ὅτι ἡ χρῆσις ἐκ ἀδιάφορον· ἅμα δ' εὐκόλως καὶ ἀπαραγκώς, ὅτι ἡ ὕλη ἐ διαφέρουσα. ὅπου γὰρ τὸ διάφορον, ἐκεῖ ἔστε κωλύσαι μέ τις δύναται, ἔτ' ἀναγκάσαι. ὅπου κωλυτὸς καὶ ἀναγκαστός εἰμι, ἐκείνων ἡ μὲν τεύξις ἐκ ἐφ' ἐμοί, ἐφ' ἀγαθὸν ἢ κακόν· ἡ χρῆσις δ' ἢ κακόν, ἢ ἀγαθόν· ἀλλ' ἐφ' ἐμοί. δύσκολον ὂν μίξαι καὶ συναγαγεῖν ταῦτα, ἐπιμέλειαν τῷ προσεπενδοῦναι ταῖς ὕλαις, καὶ εὐκάθεκτον τὸ ἀνεπιφρεπῶντος πλὴν ἐκ ἀδύνατον. εἰ δὲ μὴ, ἀδύνατον τὸ εὐδαιμονῆσαι. ἀλλ' οἷόν τι ὅτι τὸ πλεῦμόν μοι δύναται, τὸ ἐκλέξασθαι τὸν κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τὴν ἡμέραν, τὸν καιρόν; εἶτα χειμὼν ἐμπέπλωκε· τί οὖν ἐμοὶ μέλει; τὰ γὰρ ἐμὰ ἐμπεπλήρωται. ἄλλο ὄζιν ἡ ὑποθεσις, τὸ κυβερνήτου. ἀλλὰ καὶ ἡ ναῦς καταδύεται. τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; ὃ δύναμαι, τοῦτο μόνον ποιῶ· μὴ φοβοῦμαι, & ἀποπίγωμαι, μηδὲ κεκραγὼς, μηδ' ἐγκαλῶν τῷ θεῷ, ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι τὸ γενόμενον καὶ φθαρτὸν δεῖ. ἐ γὰρ εἰμι αἰών, ἀλλ' ἄνθρωπος, μέρος τοῦ πάντων, ὡς ὥρα ἡμέρας. ἐνσπᾶσαί με δεῖ ὡς τὴν ὥραν, καὶ παρελθεῖν ὡς ὥραν. τί οὖν μοι διαφέρει, πῶς παρέλθω; πότερον πνιγεὶς ἢ πυρέξας; ἐπὶ γὰρ τοιοῦτο τινὸς δεῖ παρελθεῖν με. τοῦτο ὄφελε παίζοντας καὶ τὸν σφαιρίζοντας ἐμπείρως. μηδεὶς οὐδὲν διαφέρεται περὶ τὸ ἁρπαστὸν, ὡς περὶ ἀγαθὸν ἢ κακόν· περὶ δὲ τὸ βάλλειν καὶ δέχεσθαι λοιπόν. ἐν

τούτῳ ἡ εὐρυθμία, ἐν τούτῳ ἡ τέχνη, τὸ τάχος, ἡ εὐστοχία, ἡ εὐγνωμοσύνη· ἵν' ἐγὼ μὴ δ' ἂν τὸν κόλπον ἐκτείνω, δύναμαι λαβεῖν αὐτό· ὁ δὲ, ἂν βάλω, λαμβάνει. ἂν δὲ μετὰ ταραχῆς καὶ φόβου δεχώμεθα, ἢ βάλωμεν αὐτὸ, πία ἔτι παιδιά; ποῦ δέ τις ἐσκαμμένη; πῶς δέ τις τὸ ἐξῆς ὄψεται ἐν αὐτῇ; ἀλλ' ὁ μὲν ἐρεῖ βάλε, μὴ βάλοις ὦ ἄ, μίαν ἔδωκες. τοῦτο δὲ μάχη ὅτι, καὶ οὐ παιδιά. τοιγαροῦν Σωκράτης ἤδει σφαιρίζειν. πῶς; παίζειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ. λέξε μοι, φησίν, Ἄνυτε πῶς με φῂς θεὸν οὐ νομίζειν; οἱ δαίμονές σοι τίνες εἶναι δοκοῦσιν; ἢ καὶ ἤτοι θεῶν παῖδές εἰσιν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων καὶ θεῶν μεμιγμένοι τινές; ὁμολογήσαντος δέ· τίς οὖν σοι δοκεῖ δύναται ἡμιόνους μὲν ἡγεῖσθαι ἔτι, ὄνους δὲ μὴ, ὡς ἁρπαστῷ παίζων. καὶ τί ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἁρπαστόν; τὸ ζῆν, τὸ δεδέσθαι, τὸ φυγαδευθῆναι, τὸ πιεῖν φάρμακον, τὸ γυναικὸς ἁρπασθῆναι, τὸ τέκνα ὀρφανὰ καταλιπεῖν. ταῦτα οὖν ἐν μέσῳ, οἷς ἔπαιζεν. ἀλλ' ὅδεν ἦττον ἔπαιζε, καὶ ἐσφαίριζεν εὐρύθμως. οὕτω καὶ ἡμεῖς, τοῦ μὲν ἐπιμέλειαν σφαιρικωτάτην, τοῦ δὲ ἀδιαφορίαν ὡς ὑπὲρ ἁρπαστοῦ. δεῖ γὰρ πάντως τινά περὶ ἐκτὸς ὕλων φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' ἐκ ἐκείνου ἀποδεχόμενον· ἀλλ' οἷα ἂν ᾖ ἐκείνη, τοῦτο καὶ αὐτοῦ φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύσθαι. οὕτω καὶ, ὁ ὑφάντης, οὐκ οἷα ποιεῖ, ἀλλ' οἷα ἂν παραλάβῃ περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. ἄλλος σοι δίδωσι τροφὰς καὶ κλῆσιν, καὶ αὐτὰ ταῦτα δύναται ἀφελέσθαι, καὶ τὸ σωμάτιον αὐτό. σὺ λοιπὸν παραλαβὼν τοῦ ὕλου, ἐργάζου. εἶτα ἂν ἐξέλθῃς μηδὲν

satur: in eo ars, celeritas, dexteritas eſt poſita, ut ego nec ſi ſinum expandero, id excipere poſſim: alius verò, ſi jecero, excipiat. Quòd ſi cum perturbatione & metu vel exceperimus vel emiſerimus, quis jam ludus erit? Quis conſtantiæ locus erit? ubi conſpicietur ludi ordo? Alius dicet, jace: alius, nè jace: alius, unam jeciſti. Rixa hæc eſt, non ludus. Socrates certè quidem pilâ ſciebat ludere. Quomodo? Jocari in judicio. Dic mihi, inquit, Anyte, quomodo me ais Deum eſſe non putare? Nunquid aliqui genii tibi eſſe videntur? Nonne verò ii vel Deorum filii ſunt, vel ex Diis & hominibus commiſti? Quod cùm ille confeſſus eſſet, quis ergò, inquit, tibi videtur cenſere poſſe, cùm muli ſint, aſinos non eſſe? Sic jocatus eſt, quaſi pila grandiore luderet. Quæ verò ibi fuit propoſita pila? Vita, vincula, exilium, potio veneni, uxoris ereptio, filiorum derelictio patre orborum. Hæc in medio erant quibus ludebat: nihilominus tamen ludebat, & pilam ſcitè mittebat. Sic & nos diligentiam ut in ludo pilæ ſummam adhibeamus: & ità ſimus ab omni cura alieni, quaſi de pila grandiore ageretur. Omnino enim in externa re aliqua elaborandum eſt, non quòd eam probes, ſed qualis illa fuerit, ſolertiam in ea tuam ut demonſtres. Sic etiam textor lanam non facit, ſed qualemcunque acceperit, eam tractat. Alius tibi largitur victum & poſſeſſiones, cadémq; rurſus eripere poteſt, ipſúmque corpuſculum unà. Tu jam acceptam materiam tracta: pòſt, ubi egreſſus fueris ſine clade, alii obviam

facti

facti tibi gratulabuntur, quòd incolumis evaseris: qui autem hæc perspicere potest, siquidem viderit te in eo eleganter esse versatum, collaudabit & congratulabitur. Sin cum aliquo dedecore evasisse intellexerit, contrarium faciet. Nam ubi probabiliter gaudere, ibidem etiam congratulari possumus. Quomodo igitur dicuntur rerum externarum aliæ contra naturam, aliæ secundùm naturam esse? Perinde ac si absoluti essemus. Nam tum quidem pedi esse naturale dicam, ut purus sit. Sed si eum ut pedem sumpseris, & non ut absolutum aliquid: conveniet eum aliquando & lutum ingredi, & spinas calcare, & interdum resecari pro corpore universo. alioqui pes non erit, Tale aliquid de nobis etiam est existimandum. Quidnam es homo? Siquidem te ut absolutum aliquid consideras, secundùm naturam vivere licet usque ad senectam, florere opibus, valere. Sin ut hominem & partem alicujus universi, ob illud universum nunc ægrotare tibi convenit, nunc navigare, & pericula adire, nunc inopia conflictari, aliquando etiam tempus est ut mortem oppetas. Quid ergò ægrè fers? An nescis, quemadmodum ille non ampliùs pes est: ità & te non ampliùs esse hominem? Quid enim est homo? Pars civitatis, primùm, ejus quæ ex diis constat & hominibus. Deinde illius quæ proxime te attingit, quæque universi parvum quoddam simulacrum est. Nunc ergò me in judicium vocari? Nunc ergò alium febricitare? Nunc alium navigare? alium emori? alium condemnatum esse? Neque enim fieri potest, ut in tali corpore, tali cœlo, tali-

παθῶν, ὁι μὲν ἄλλοι ἀπαντήσονταί σοι συλχαρήσονται, ὅτι ἐσώθης. ὁ δ' εἰδὼς βλέπειν τὰ τοιαῦτα, ἂν μὲν ἴδῃ ὅτι εὐσχημόνως ἀνεστράφης ἐν τούτῳ, ἐπαινέσει καὶ συμπαθήσεται. ἂν δ' δι' ἀσχημοσύνην τινὰ διασεσωσμένον, τὰ ἐναντία. ὅπερ γὰρ τὸ χαίρειν εὐλόγως, ἐκεῖ καὶ τὸ συλχαίρειν. πῶς οὖν λέγεται τὰ ἐκτὸς τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τὸν γὰρ ποδὰ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρὸν εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου· εἰ δὲ μή, οὐκέτι ἔσται πούς. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί εἶ; ἄνθρωπος· εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἔσται ζῆσαι μέχρι γήρως, πλεῖν, ὑγιαίνειν. εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινός, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, ποτὲ δὲ θανεῖν. τί οὖν ἀγανακτεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ὡς ἐκεῖνο οὐκέτι ἔσται πούς, οὕτως οὐδὲ σὺ ἄνθρωπος; τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, μεταπύτατα δὲ τῆς ὡς ἐγγὺς λεγομένης, ἣ τί ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. νῦν οὖν ἐμὲ κρίνειν, νῦν οὖν ἄλλον πυρέσσειν, ἄλλον πλεῖν, ἄλλον ἀποθνήσκειν, ἄλλον κολακεύειν. ἀδύνατον γὰρ ἐν τοιούτῳ σώματι, ἐν τούτῳ περιέχοντι, τοιούτοις τοῖς

συζῶσι μὴ συμπίπτειν ἄλλοις ἄλλα τοιαῦτα. σὸν ἦν ἔργον ἐλευθερίᾳ εἰπεῖν ἃ δεῖ, πραττέτω ταῦτα ὡς ἐπιβάλλει. εἶτα ἐκεῖνος λέγει, κρινῶ σε ἀδικεῖν. ἔν σοι γένοιτο. ἐποίησα ἐγὼ τὸ ἐμόν. εἰ δὲ μὴ σὺ τὸ σὸν ἐποίησας, ὄψει αὐτός. ἔστι γάρ τις κἀκείνου κίνδυνος, μή σε λανθανέτω.

bus convictoribus, non aliis alia hujus generis accidant. Tuum igitur munus est, ut dicas ea quæ decet, atque ista administres ut convenit. Pòst ille dicet: Reum te agam injuriarum: Bene tibi sit: Ego feci quod meum fuit. An verò & tu feceris tuum, ipse videris. Est enim aliquod illius quoque periculum, nè te lateat.

Περὶ ἀδιαφορίας.

ΚΕΦ. ϛ'.

Τὸ συνημμένον ἀδιάφορον, ἢ κείσεται ἢ περὶ αὐτὸ οὐκ ἀδιάφορον· ἀλλ' ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξα, ἢ ἀπάτη. ὥστε τὸ ζῆν ἀδιάφορον, ἡ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορος. μή ποτ' οὖν, ὅταν εἴπῃ τις ὑμῖν ἀδιαφορεῖν καὶ ταῦτα, ἀμελεῖς γίνεσθε· μηδ' ὅταν εἰς ἐπιμέλειάν τις ὑμᾶς παρακαλῇ, ταπεινοί, καὶ τὰς ὕλας τεθαυμακότες, καλὸν ἦ τὸ εἰδέναι παρ' αὐτῷ παρεσκευάσθαι καὶ θαυμάσαι, ἵν' ἐν οἷς μὴ παρεσκεύασας, πτυχίαν ἄγῃς· μὴ δ' ἀγανακτῇς, εἰ τινες ἄλλοι πλεῖόν σε ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις· καὶ γὰρ σὺ ἐν συλλογισμοῖς πλεῖον ἀξιώσεις σαυτὸν ἔχειν. κἂν ἀγανακτῶσιν ἐπὶ τούτῳ, παραμυθήσῃ αὐτούς. ἐγὼ ἔμαθον, ὑμεῖς δ' εἴ τι ὅπου καὶ ὁπόσου τινὸς χρεία περιβῆς, μὴ ζήτει τὸ ἀπὸ τῆς χρείας ὠφελούμενον· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν παραχώρει τοῖς ὠφελημένοις, σοὶ δ' ἀρκείτω τὸ εὐσταθεῖν. ἄπελθε, καὶ ἄσπασαι τὸν δεῖνα. πῶς; ὡς ταπεινῶς. ἀλλ' ἐξεκλείσθω· διὰ δυείδος γὰρ οὐκ ἔμαθον εἰσέρχεσθαι. ὅταν δὲ κεκλεισμένην εὕρω τὴν θύραν, ἀνάγκη μ' ἢ ἀποχωρῆσαι, ἢ διὰ τῆς δυείδος εἰσελθεῖν. ἀλλὰ

De rebus indifferentibus.

CAP. VI.

Pronuntiatum connexum, res indifferens est: judicium autem de illo, non est res indifferens, sed aut scientia, aut opinio, aut impostura. Sic & vita est res indifferens, vitæ autem usus non est res indifferens. Neque igitur unquam, si quis vobis dixerit, etiam hæc indifferentia esse, negligentes: neque, si quis ad diligentiam vos excitârit, humiles, & ipsarum rerum admiratores estote. Præclarum etiam est, suam scire institutionem & facultatem, ut quas ad res paratus non sis, in iis otium agas: neque ægrè feras, si qui alii plùs in illis possint. Nam tu quoque in ratiocinationibus plùs tibi vendicabis. Ob quod si alii succensuerint, consolaberis eos, & te didicisse dices, illos non item. Sic etiam ubi aliqua exercitatio requiritur, nè id quærito quod ex ea re acquiritur: sed illud exercitatis concedito, tu verò constantiâ contentus esto. Abi & saluta illum. Quomodo? Non humiliter. At exclusus sum? Quia per fenestram ingredi non didici. Cùm autem clausam januam invenero, necesse habeo aut discedere, aut ingredi per fenestram

ſtram. At etiam alloquere illum. Alloquar. Quo pacto? Non humiliter. At voti compos non factus es? Verùm illud tuum munus non fuit, ſed illius. Quid igitur alienum tibi vendicas? Semper memor ſi fueris, quid tuum ſit, quid alienum, non perturbaberis. Quapropter rectè Chryſippus: Quoad, inquit, ea quæ ſequuntur, obſcura mihi fuerint, amplector ea quæ ad naturæ conſervationem ſunt aptiora. Nam ipſe Deus hæc eligendi facultatem mihi impertiit. Quòd ſi ſcirem in fatis mihi eſſe, ut nunc ægrotarem, alacriter eò venirem. Nam & pes, ſi mentem haberet, alacriter lutum ingrederetur. Qua de cauſa naſcuntur ſpicæ? Nonne ut areſcant? Nolinc autem areſcunt, ut demetantur? neque enim abſolutæ ſunt. Quòd ſi ſenſum haberent, votáne facerent, ut ne unquam demeterentur? Ea verò ſpicis exſecratio eſſet, nunquam eas demeti. Sic hominibus etiam exſecrationem eſſe ſciendum eſt, nunquam eos emori: neque aliud id eſſe, quàm neque matureſcere unquam, neq; demeti. Nos autem cùm iidem ſimus quos & demeti oportet, & iſtuc ipſum intelligere nos demeti, propterea ſuccenſemus? Neque enim ſcimus qui ſimus, neque res mortales ità meditatas habemus, ut equites res equeſtres. Chryſantas quidem percuſſurus hoſtem, cùm receptui cani audiviſſet, cohibuit impetum. Adeò præſtantius ei viſum eſt, imperatoris dicto eſſe audientem, quàm explere animum. Noſtrum autem nemo vult vel neceſſitati vocanti alacriter obtemperare: ſed plorantes & gementes affecti ſumus, ut ſumus, & ἀθλιοῦσθαι iſta vocamus.

χ' λάλησον αὐτῷ· λαλῶ. πῶς τρέπον; ὡς τις ταπεινός, ἀλλ' οὐκ ἐπιτυχῶς· μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἐστίν, ἀλλ' ἐκείνου. τί οὖν ἀκτᾶσαι τὸ ἀλλότριον; αἰεὶ μεμνημένος ὅτι σὸν, καὶ τὸ ἀλλότριον, ὃ τάχα οὐχ ἕξεις. διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Χρύσιππός φησιν· ὅτι μέχρις ἂν ἄδηλά μοι τὰ ἑξῆς, ἀεὶ τὴν εὐφυεστέραν ἐκλέγομαι, πρὸς τὸ τῇ φύσει κατὰ τὴν ἐμὴν φύσιν. αὐτὸς γὰρ μοι ὁ θεὸς τοῦτον ἐκλεκτικὸν ἐπέδωκεν. εἰ δέ γε ἤδειν, ὅτι νοσεῖν μοι καθείμαρται νῦν, καὶ ὥρμων ἂν ἐπ' αὐτό. καὶ γὰρ ὁ πούς εἰ φρένας εἶχεν, ὥρμα ἂν εἰς τὸν πηλόν. ἐπεὶ τοι πῶς ἐνεργὰ γίνηται τὰ στάχυα; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν, ἀλλὰ ξηραίνονται ἵνα, οὐχ ἵνα καὶ θερισθῶσιν; ἃ γὰρ ἀτελῆ γίνονται. εἰ οὖν αἰωνίαν εἶχον, εὐχὰς ἂν αὐτοὺς εἶναι, ἵνα μὴ θερισθῶσιν ποτέ. τοῦτο δὲ καθάπερ ἐπὶ στάχυων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. ὅπου γὰρ ὄλεθρος, ὅπου καὶ ἐπ' ἀνθρώπων καθάρασις, τὸ μὴ ἀποθνήσκειν, ὅμοιον τῷ μὴ τελευτᾶν, μηδὲ θερισθῆναι ἡμᾶς. ἐπειδὴ οὖν ἐσμὲν, ἅμα μὲν δεῖ θερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες· ὅτι θερίζόμεθα, διὰτοῦτο ἀγανακτοῦμεν, ὅτε γὰρ οἴδαμεν τίνες ἐσμὲν, ὅτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς ἵππικοὶ τὰ ἱππικά. ἀλλὰ Χρυσάντας μὲν παύειν μέλλων τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀναχαλώσης, ἀνέσχεν. ὅπου προῤῥιπτότερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τῷ στρατηγῷ πεῖσθαι ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν. ἡμῖν δ' ὑμεῖς θέλει, ἢ δὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, ὀλοφύρεσθαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, καὶ ἀθλιούμενοι

αὐτὰ καλοῦντες. ποίας περισάσεις ἄνθρωπε; εἰ περισάσεις λέγεις τὰ περιεστηκότα, πάγλα περισάσεις εἰσίν· εἰ δ' ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ῥυόμενον φθορὰν τοῦ; τὸ δὲ φοβερόν, ἢ μάχαιρά ὅτιν, ἢ τροχός, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῷ καταβῇς εἰς ᾅδου; ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι ταληθῆ, σωτηριωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. κἀκεῖνος ἀδεὶς τύραννος ἐξ μηνῶν τινα ἔσφαξε, πυρετὸς δὲ κ) ἐνιαυτῷ πολλάκις. λοιπὸν ὅτι ταῦτα φάσματα, κ) κόμπος κενῶν ὀνομάτων. τῇ κεφαλῇ κινδυνεύω ἐπὶ Καίσαρος. ἐγὼ δ' οὐ κινδυνεύω, ὃς οἰκῶ ἐν Νικοπόλει, ὅπου σεσημαι τοῦτοις; σὺ δ' αὐτὸς ὅταν διαπλεύσῃς τὸν Ἀδρίαν; τί κινδυνεύεις; οὐ τῇ κεφαλῇ, ἀλλὰ τῇ ὑπολήψει κινδυνεύω. τῇ σῇ; πῶς; πῶς γάρ σε ἀναγκάσαι δυνατὸν ὑπολαβεῖν τι, ὃν σὺ θέλεις; ἀλλὰ τῇ ἀλλοδίᾳ. κ) ποῖος ὅτι κίνδυνος, ἄλλως τὰ λοίδορα ὑπολαβεῖν; ἀλλ' ἐξοκειδιῶσαι κινδυνεύω. τί ὅτιν ἐξοκειδιῶσαι; ἀλλαχοῦ εἶναι ἢ ἐν Ῥώμῃ; ναί. τί δ' ἂν, ἂν εἰς Γυάρα πεμφθῶ; ἂν σοι ποιῇ, ἀπιθάσῃ. εἰ δὲ μὴ ἔχεις πῶς ἀντὶ Γυάρων ἀπέλθῃς, ὅπου κἀκεῖνος ἐλάσσεται, ἂν τε θέλῃ ἂν τε μὴ, ὁ πέμπων σε εἰς Γυάρα. τί λοιπὸν, ὡς ἐπὶ μέγαλα ἀνέρχῃ; μικρότερος ὅτι τῆς παραπομπῆς. ἰὼ ἐπὶ νέος συνουσὶς, ὅτι ὐκ ἰῶ τοσοῦτος, τοσούτων μοὶ ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοσούτῳ δὲ χρόνῳ παρακεκαδικέναι γεροντίῳ κ πολλοῦ ἀξίῳ. μόνον ἐπείνης τῆς διαιρέσεως μίμησο, καὶ ἰῶ διορίζεται τὰ σά, κ) κ τὰ σά. μή ποτ' ἀντιποιήσῃ τινὸς ὧν

Quales περισάσεις homo? Si περισάσεις ea vocas quæ te circumstant, omnia sunt περισάσεις. Sin res asperas sic appellas, quid in eo est asperum, ut ortus qui sit idem intereat? Id autem quod interimit, aut gladius est, aut rota, aut mare, aut testa, aut tyrannus. Quid tu curas, quâ viâ descendas ad Orcum? Omnes viæ pares sunt. Quòd si verum audire studes, compendiosior ea est, quâ te tyrannus mittit. Nunquam ullus tyrannus semestri quenquam jugulavit. Febris autem, sæpe totum annum. Strepitus hæc omnia sunt, & jactatio inanium verborum. In periculo capitis sum apud Cæsarem. Ego verò non periclitor, qui Nicopoli habitem, ubi tot terræmotus sunt? Et tu ipse, cum Adriam transmittis? Quid periculi adis? Non capitis, sed existimationis discrimen adeo. Tuæne? Quomodo? Quis enim te cogere potest opinari quod nolis? An alienæ? Quod verò tuum est periculum, si alii falsa opinentur? At in periculo relegationis sum. Quid est relegari? Alibi esse, Romæne? Etiam. Quid ergò, si in Gyara mittar? Si tibi visum fuerit, abibis. Sin minùs, habes quò pro Gyaris abeas: quò & ille veniet, sive nolens sive volens, qui te in Gyara mittit. Quid ergò jam tanquam ad magna venis? Apparatu ista sunt minora, ut dicat adolescens ingeniosus, non fuisse tanti, tam multa audivisse, tam multa scripsisse, tanto tempore senecioni haud magni pretii assedisse. Illius duntaxat divisionis memineris, quâ ea distinguuntur quæ tua sunt, quæ non sunt, nè quid alienum tibi unquam vendi-

ces.

ces. Tribunal & carcer uterq; locus eſt, alter editus, alter humilis: voluntas autem par eſt, quam ſi utrique parem conſervare volueris, conſervari poteſt. Et tunc Socratis imitatores erimus, cùm in carcere pæanas ſcribere poterimus. Hactenus autem ut affecti ſumus, vide num ferremus alium quendam in carcere nobis dicentem, Vísne tibi Pæanas recitem? Quid mihi negotium faceſſis? An ignoras in quibus ſim malis? In capitis periculo ſum. Nunquid ergò reliqui homines immortales erunt? ἆρ', εἰ τίσιν ἦν ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

ἀλλοτρίων. βῆμα καὶ φυλακή, τόπος ἄμφω ἐστίν, ὁ μὲν ὑψηλός, ὁ δὲ ταπεινός. ἡ προαίρεσις δ' ἴση, ἂν ἴσην αὐτῷ ἑκάτερον φυλάξαι θέλῃς, δυνήσεται φυλαχθῆναι. καὶ πότ' ἐσόμεθα ζηλωταὶ Σωκράτους, ὅταν ἐν φυλακῇ δυνώμεθα παιᾶνας γράφειν. μέχρι δὲ νῦν ὡς ἔχομεν, ὄρα εἰ ἐνεγκόμεθα ἐν τῇ φυλακῇ ἄλλῳ τινὶ ἡμῖν λέγοντι, θέλεις ἀναγνῶ σοι παιᾶνα. τί μοι πρόσχημα παρέχεις; οὐκ οἶδας, τὰ ἐμὰ μέλη κακά; ἐν τύποις γάρ μοι

Quo pacto ſint conſulendi Vates.

CAP. VII.

PRopter intempeſtivam divinationis curam, multi multa officia negligimus. Quid enim vates prævidere poteſt præter mortem, aut periculum, aut morbum, aut aliquid ejus generis? Quòd ſi pro amico diſcrimen adeundum eſt, aut etiam mors pro eo oppetenda ex officio: quid jam divinatione eſt opus? Nonne penes me habeo vatem, qui naturam boni & mali mihi ediſſeruit? Qui utriuſque ſigna enarravit? Quid ergò præterea requiro aruſpicinam aut augurium? Cur vatem fero, cùm hoc mihi conducibile eſſe ajat? Quid enim eſt conducibile? Novítne quid ſit bonum? Num ut viſcerum, ſic etiam bonorum & malorum ſigna didicit? Nam ſi horum ſigna novit, honeſtorum etiam & turpium novit, & juſtorum & injuſtorum. Homo tu mihi dic, quid portendatur, vita an mors? paupertas, an divitiæ? Utrùm verò hæc expediant an impedi-

Πῶς μαντευτέον.

ΚΕΦ. ζ'.

ΔΙὰ τὸ ἀκαίρως μαντεύεσθαι, πολλὰ πολλοὶ καθήκοντα παραλείπομεν. τί γὰρ ὁ μάντις δυνήσεται πλέον ἰδεῖν θανάτου, ἢ κίνδυνον, ἢ νόσον, ἢ ὅλως τῶν τοιούτων; ἂν ὑπὲρ φίλου κινδυνεύσαι δέῃ, ἆρα τὸ φίλου, ἂν ἢ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ καθήκει, οὐ μοι χρεία ἔτι μαντεύεσθαι. ἔχω τὸν μάντιν ἔσω, τὸν εἰρηκότα μοι τίνων ἕσεται τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, τὸν ἐξηπισμένον τὰ σημεῖα ἀμφοτέρων; τί ἔτι ἐπιτηδείαν ἔχω τὴν ἀπλάγχνων, ἢ τὴν οἰωνοῦ; ἀλλ' ἀνέχομαι λέγοντος ἐκείνου, συμφέρει σοι. τί γάρ ἐστι συμφέρον, οἶδε τί ἔστιν ἀγαθόν; εἰ δὲ μεμάθηκεν ὥσπερ τὰ σημεῖα τῶν ἀπλάγχνων, ἆρα τινὰ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ δὲ τούτων οἶδε σημεῖα καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν οἶδε, καὶ δικαίων καὶ ἀδίκων. ἄνθρωπε, σύ μοι λέγε, τί σημαίνεται ζωὴ ἢ θάνατος, πενία ἢ πλοῦτος; πότερον ὠφελεῖ ταῦτα, ἢ ἀσύμφορά

φορέσ. ὅτι; σοὶ μέλλω πωθάνε-
σθαι, ἀλλὶ ἐν γραμματικοῖς ἃ λέ-
γεις· ἐνθάδ' ἔνι ὅπου πάντες ἄνθρω-
ποι πλανώμεθα καὶ πρὸς ἀλλήλους
μαχόμεθα. διατοῦτο ἡ γυνὴ κα-
λῶς εἶπεν, ἢ πέμψαι θέλουσα τῇ
Γρατίλλῃ ἐξωτερικωτέρῳ τὸ πλεῖον
μῆνα ἐπιμιλωίων, καὶ τὸν εἰπόντα,
ὅτι ἀφαιρήσεται αὐτὰ Δομιτιανός·
μᾶλλον θέλω, φησὶν, ἵνα ἐκεῖνος
αὐτὰ ἀφέληται, ἢ ἐγὼ μὴ πέμψω.
τί οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ συνεχῶς μαν-
τεύεσθαι ἄγεις; ἡ δειλία, τὸ φοβεῖ-
σθαι τὰς ἐκβάσεις. διὰ τοῦτο κολα-
κεύομέν σου μάλιστα κληρονομή-
σω κύριε τὸν πατέρα; ἴδωμεν,
ἐπεκδυσώμεθα. ναὶ, κύριε, ὡς
ἡ τύχη θέλει. ἐὰν εἴπῃ κληρο-
νομήσεις· ὡς παρ' αὐτοῦ τινὸς κλη-
ρονομίαν εἰληφότες, εὐχαριστοῦμεν
αὐτῷ. διατοῦτο κἀκεῖνοι λοιπὸν
ἐμπαίζουσιν ἡμῖν. τί οὖν; δεῖ δίχα
ὀρέξεως ἄρχεσθαι, καὶ ἐκκλίσεως;
ὡς ὁ ὁδοιπόρος πωθάνεται παρὰ
τοῦ ἀπαντήσαντος, ποτέρα τῆς ὁ-
δῶν φέρει, ἐκ ἔχων ὄρεξιν πρὸς
τὴν δεξιὰν μᾶλλον φέρειν ἢ τὴν
ἀριστεράν. ὁ γὰρ τούτων τινὰ ἀπελ-
θεῖν θέλει, ἀλλὰ τὴν φέρουσαν.
ὕπως ἔδει καὶ ἐπὶ τὸν θεὸν ἄρχεσθαι,
ὡς ὁδηγόν. ὡς τοῖς ὀφθαλμοῖς
χρώμεθα, ἃ παρακαλοῦντες αὐ-
τοὺς, ἵνα ταῦτα μᾶλλον ἡμῖν δεί-
κνυσιν, ἀλλ' ἃ ἐνδείκνυνται,
τούτων τὰς φαντασίας δεχόμενοι.
νῦν δὲ τρέμοντες τὸ ὀρνιθάριον
κρατοῦμεν, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλέ-
μενοι δεόμεθα αὐτοῦ, Κύριε ἐλέη-
σον, ἐπίτρεψόν μοι ἐξελθεῖν. ἀν-
δράποδον, ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ
τὸ ἄμεινον; ἄλλο ἔν τι ἄμεινον, ἢ
τὸ τῷ θεῷ δοκεῖν; τί, τὸ ὅσον ἐπὶ
σοὶ, διαφθείρεις τὸν κριτὴν, παρά-
γεις τὸν σύμβουλον;

ant, num ex te audiam? Cur de Grammatica non disputas, sed hîc demum de rebus ubi omnes homines erramus, & inter nos dissentimus? Quapropter rectè illa mulier, quæ cùm Gratillæ amplius menstruo commeatu missura esset, ei qui dixerat, fore ut Domitianus illa eriperet, respondit: Malo ut Domitianus eripiat, quàm ego non mittam. Quid ergò nos ad frequentes divinationes adducit? Timiditas, solicitudo de eventu. Propterea vatibus adulamur. Domine, capiámne patris hæreditatem? Videamus: rem divinam faciamus. Sanè domine, ut fortuna voler. Si dixerit, Capies hæreditatem: tanquam ab ipso hæreditatem acceperimus, sic ei gratias agimus. Itaque illud jam reliquum est, ut illudant illi nobis. Quid ergò? Citra appetitionem & aversationem est auspicandum: quemadmodum viator ex obvio quærit, utra via sit insistenda: neq; de eo solicitus est, dextrâne, an lævâ sit peragendum. Neque enim harum alterutrâ pergere vult, sed eâ quæ rectà ducat. Sic etiam ad Deum erat accedendum, tanquam ad ducem. Neque secus utendum oraculis, atq; oculis: quos non obsecramus, ut hæc illáve nobis potiùs ostendant, sed quas res demonstrârint, earum imagines accipimus. Nunc trementes augurium captamus, Deúmque invocantes precamur eum: Domine miserere nostrî, Fac mihi exeundi potestatem. Mancipium, nunquid aliud mavis, quàm id quod magis conducit? Quid autem conducit magis, quàm quod Deo visum est? Cur (quantum in te quidem est) judicem corrumpis, & suasorem seducis?

Quæ

Quæ ſit natura boni.

CAP. VIII.

DEus utilis eſt. Atqui & bonum eſt utile. Conſentaneum eſt igitur, ubi Dei natura ſit, ibi & boni eſſe naturam. Quæ eſt igitur natura Dei? Nunquid caro? Abſit. Ager? Abſit. Fama? Abſit. Mens, ſcientia, recta ratio? Hîc igitur omnino naturam boni quærito. Alioqui cur eam non in planta quæris? Non. Cur non in bruto? Non. Cùm igitur in eo quæras quod eſt rationis particeps: cur adhuc alibi quæris, quàm in eo quod eſt à bruto diſtinctum? Plantæ, quia nè viſorum quidem uſum habent, ea de cauſa bonum in eis eſſe poſitum negas. Bonum igitur viſorum uſum requirit. Nunquid horum duntaxat? Quòd ſi horum tantùm, dic in reliquis etiam animantibus ineſſe bona, ineſſe felicitatem & calamitatem. Nunc id negas, & rectè negas. Nam ut maximè ſint viſorum uſu prædita: id tamen non habent, ut viſorum uſum intelligant. Neq; verò mirum. Nam ad aliorum miniſterium deſtinata ſunt, non ad imperium exercendum. Aſinus nunquid ad principatum natus eſt. Non. Sed quòd tergo nobis opus erat, quod onera ferre poſſet. Enimvero id quoque nobis fuit opus, ut is ambulare poſſet: eâque de cauſa etiam viſorum uſum accepit. Aliter enim ambulare non potuiſſet, ejúsq; nobis uſus eſſe nullus potuiſſet. Quòd ſi illud etiam ei eſſet datum, ut viſorum uſum intelligeret: hoc quoque jam perſpicuum eſſet, eum rectè noſtrum imperium recuſaturum, neque uſus nobis illos præbiturum, ſed parem nobis, noſtriq; ſimilem futurum. Non igitur ibi naturam boni quæ-

Τίς ὐσία τοῦ ἀγαθοῦ.

ΚΕΦ. η'.

Ὠφέλιμος ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὠφέλιμον. εἰκὸς ἂν, ὅπου ἡ ὐσία τοῦ θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ. τίς οὖν ὐσία θεοῦ; σάρξ; μὴ γένοιτο. ἀγρός; μὴ γένοιτο. φήμη; μὴ γένοιτο. νοῦς, ἐπιστήμη, λόγος ὀρθός. ἐνταῦθα τοίνυν ἁπλῶς ζήτει τοῦ ἀγαθοῦ. ἐπεί τοι μὴ τοῦτο ἐν φυτῷ ζητεῖς; οὐ. μὴ τοῦτο ἐν ἀλόγῳ. οὐ. ἐπὶ λογικῷ οὖν ζητεῖς, τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς, ἢ ἐν τῇ παραλλαγῇ τῇ πρὸς τὰ ἄλογα. τὰ φυτὰ ὐδὲ φαντασίας χρῆσιν ἔχει, διατοῦτο ὐ λέγεις ἐν αὐτοῖς τὸ ἀγαθόν. δεῖ οὖν τὸ ἀγαθὸν χρήσεως φαντασιῶν. ἆρα γε μόνης; εἰ γὰρ μόνης, λέγε καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τὰ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ εὐδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν. νῦν δ' ὐ λέγεις, καὶ καλῶς ποιεῖς. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα χρῆσιν φαντασιῶν ἔχει, ἀλλὰ παρακολούθησίν γε τῇ χρήσει τῆς φαντασιῶν ὐκ ἔχει. καὶ εἰκότως. ὑπηρετικὰ γὰρ γέγονεν ἄλλοις, ὐ κατ' αὐτοσχεδίαν. ὁ οὖν ἐπεὶ γέγονε, μὴ αὐτοσχεδιάσῃς; οὐ, ἀλλ' ὅτι νῶτα χρείαν εἶχομεν, βαστάζειν τι δυνάμεθα. ἀλλὰ νὴ Δία καὶ περιπατοῦντος αὐτοῦ χρείαν εἴχομεν. διατοῦτο προσεδόθησαν καὶ τὸ χρῆσθαι φαντασίαις· ἄλλως γὰρ περιπατεῖν ὐκ ἐδυνήσατο. καὶ λοιπὸν αὐτοῦ καὶ πέπαυται. εἰ δέ τις καὶ αὐτός πως προσεδεήθη παρακολουθεῖν τῇ χρήσει τῆς φαντασιῶν, καὶ δῆλον ὅτι κατὰ λόγον ὐκ ἔτ' ἂν ἡμῖν ἀντέτασσετο, ὐδὲ τὰς χρείας ταύτας παρεῖχεν, ἀλλ' ἴσως ἂν ἴσον ἡμῖν καὶ ὅμοιον. ὃ θέλεις ἔν ἐκεῖ ζητεῖν

τέων

πῶ τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ μὴ παρόντος, ἐπ' ἀδένδς ἄλλων θέλεις λέγειν τὸ ἀγαθόν; εἰ δὲ ὐκ ἔστι θεῶν ἔργα κἀκεῖνα; ἔστιν, ἀλλ' ὃ φερομένμα, ὐδὲ μέρη θεῶν. σὺ δ' φερομένμων εἶ, σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σαυτῷ μέρος ἐκεῖνο· τί δὲν ἀγνοεῖς σε πῶ συγγένειαν, τί ὐκ οἶδας πόθεν ἐλήλυθας; ὃ θέλεις μεμνῆσθ ὅταν ἐδίης, τίς ὢν ἐδίεις, κ τίνα τρέφεις; ὅταν σωφρόσ χρῇ, τίς ὢν χρῇ, ὅταν ὁμιλίᾳ, ὅταν γυμνάζῃ, ὅταν διαλέγῃ, ὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυμνάζεις; θεὸν φερεις τάλας, κ ἀγνοεῖς. δοκεῖς με λέγειν ἀργυρᾶν τινά, ἢ χρυσᾶν ἔξωθεν; ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, κ μολυσμῶν ὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δ' πράξεσι. κ ἀγάλματος μὲν τοῦ θεοῦ παρόντ, ὐκ ἂν τολμήσας τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δ' τοῦ θεοῦ παρόντ ἔσωθεν, κ ἐφορῶντ πάντα, κ ἐπακούοντος, ὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος, κ ποιῶν, ἀναίσθητ τῆς σαυτοῦ φύσεως, κ θεοχόλωτος; λοιπὸν ἡμεῖς τί φοβούμεθα, ἐκπέμποντες νέον ἐπί τινας παρέδρας ἐκ τῆς σχολῆς, μὴ ἄλλως ποιήσῃ τι, μὴ ἄλλως φάγῃ, μὴ ἄλλως σωφρόσῃ, μὴ ταπεινώσῃ αὐτὸν ῥάκη περιβάλλα, μὴ ἐπάγῃ κομψὰ ἱμάτια; ἆρα ὐκ οἶδεν αὐτῷ θεόν; ἆρα ὐκ οἶδε μὴ τίνος ἀπέρχεται; ἀλλ' ἀνεχόμεθα λέγοντος αὐτῷ· σὺ ἤθελον ἔχειν; ἐκεῖ τὸν θεὸν ὐκ ἔχεις; εἶτ' ἄλλόν τινα ζητεῖς, ἐκεῖνον ἔχων; ἢ ἄλλά σοι ἔρει ἐκεῖνος ἢ ταῦτα; ἀλλ' εἰ μὴ τὸ ἄγαλμα ἦς τὸ Φειδίου, ἢ Ἀθηνᾶ, ἢ ὁ Ζεύς, ἐμέμνησο ἂν κ σαυτῶ κ τῶ τεχνίτου.

res? Quod si non adest, nulla alia in re bonum esse positum dixeris. Etsi autem opera Deorum & illa sunt: non tamen præcipua sunt, neque Deorum partes. Tu verò principale quiddam es: tu aliquid es à Deo avulsum: tu habes in te aliquam Dei partem. Cur ergò nobilitatem tuam ignoras? Cur nescis unde veneris? Non meminisse vis, cùm edis, qui sis qui edas, & quem alas? Cùm uxoris consuetudine uteris, qui sis qui utaris? Cùm colloqueris, cùm exerceris, cùm disputas? An nescis te Deum alere, Deum exercere, Deum te circumferre miser ignoras? Num me argenteum extrinsecus aut auratum aliquem dicere putas? In te ipso fers, téque eum inquinare non animadvertis, cùm impuris cogitationibus, tum sordidis actionibus. Nam Dei quidem simulachro præsente non auderes quicquam eorum facere quæ facis: ipso autem Deo intrinsecus præsente, & omnia tum intuente, tum audiente, non verecundaris eadem cogitare & facere, ignare naturæ tuæ & Diis invise? Quid ergò jam timemus, cùm adolescentem è schola ad actiones aliquas obeundas ablegamus, nè quid secùs faciat, nè indecorè edat, nè se libidinibus polluat: nè se vel abjectè gerat pannis obsitus, vel in vestitu luxuriet? Nunquid is suum Deum ignorat? An nescit quo comite abeat? Estne ferendus, cùm aliquem comitem optat? Nunquid ibi Deum non habes? An cùm illum habeas, requiras alium? An is alia tibi dicet quàm hæc? At si Phidiæ statua esses, sive Minerva, si Jupiter: cùm tui opificis meminisses, tum (si quem haberes sensum) operam dares,

dares, nè quid indignum vel eo qui te fabricâſſet, vel temet ipſe admitteres, néve indecoro habitu ab iis conſpicereris, qui te ſpectarent. Nunc quia te Jupiter fecit, eóne qualem te demonſtres non curas? Quæ autem eſt inter artificem & elaboratum ejus opus, inter fabrum & fabricam ſimilitudo? Cujus artificis opus ejuſmodi eſt, ut ſtatim eas in ſe vires habeat, quas per fabricam demonſtrat? Nónne lapis eſt, aut æs, aut aurum, aut ebur? Nam Phidiæ quidem Minerva, ſemel porrectâ manu, in eámque victoriâ receptâ, ſic per omnem ſtat ætatem: Dei autem opera moventur, ſpiritum habent, utuntur viſis, probant, improbant. cujus opificis cùm fabrica ſis, pudore illum afficis? Quid porrò, quòd te non modò fecit, ſed & ſua dona tibi ſoli credidit, penes te depoſuit? Nè hoc quidem recordabere: ſed & in fideicommiſſo ignominiam ſuſcipies? At verò ſi quem tibi pupillum tradidiſſet, itáne eum negligeres? Tradidit tibi temetipſum, aliúmque ſe habuiſſe te fideliorem negat. Hunc, inquit, mihi conſerva talem, qualis ſuâ naturâ eſt, verecundum, fidelem, ſublimem, imperterritum, perturbatione tumultúque vacuum: Tu verò non conſervas. At dicent: Unde nobis iſte ſupercilium attulit, & vultus gravitatem præ ſe fert? Nondum tantam, quanta me decebat, nondum enim iis quæ didici, quæque probavi ſum fretus: adhuc imbecillitatem meam timeo. Etenim ſinite me paululum ſumere animos: tum videbitis vultum qualem decet, & habitum qualem decet: tum vobis oſtendam ſtatuam, cùm abſoluta fuerit, cùm exſplenderit. Quid putatis? Su-

κὴ εἴ τινα αἴδησιν εἶχες, ἐπείρω ἂν μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τῶ κατασκευάσαντος, μηδὲ σαυτὸ, μηδ' ἐν ἀφορεσεῖ ἡμᾶς φαίνεσθ τοῖς ὁρῶσι. Νῦν δέ σε ὅτι ὁ Ζεὺς πεποίηκε, διὰ τοῦτο ἀμελεῖς οἷόν τινα δείξῃς σαυτόν; κὴ τί ὁ τεχνίτης τεχνητὸ ὁμοιοῖ, ἢ τὸ κατασκεύασμα τῦ κατασκευάσαντος; κὴ ποῖον ἔργον τεχνίτυ, ἐμψυχὸς ἔχει τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῷ, ἃς ἐμφαίνει διὰ τῆς κατασκευῆς; ἢ λίθος ὄζιν, ἢ χαλκὸς, ἢ χρυσὸς, ἢ ἐλέφας, κὴ ἡ Ἀθηνᾶ ἡ Φειδίυ, ἅπαξ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, κὴ τὴν νίκην ἐπ' αὐτῆς δεξαμένη, ἕστηκεν ὅτως ὅλω τῷ αἰῶνι; τὰ δ' τοῦ θεοῦ, κινήματα, ἔμπνοα, χρηστικὰ φαντασιῶν, δοκιμαστικά. τοῦτο τοῦ δημιυργῦ κατασκεύασμα ὢν, καταιχύνεις αὐτό; τί δ' ὅτι ἃ μόνον σε κατεσκεύασεν, ἀλλὰ κὴ σοὶ μόνῳ ἐπίστευσε, κὴ παρεκατέθετο. ὑδὲ τοῦτο ἃ μεμνῆσῃ, ἀλλὰ κὴ καταισχύνῃ τὴν ἐπιτροπήν; εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ θεὸς παρέθετο, ὅτως ἂν αὐτῦ ἠμέλεις; παραδέδωκέ σοι σαυτὸν, κὴ λέγει, ὐκ εἶχον ἄλλον πιστότερόν σε, τοῦτόν μοι φύλαξε τοιοῦτον, οἷον πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀταράχυτον. εἶτα σὺ ἃ φυλάξεις; ἀλλ' ἐρεῖ σοι, πόθεν ἡμῖν ὗτος ὀφρυῶν ἐπῆνοχε, κὴ σεμνοπροσωπεῖ; ἃ πω κατ' ἀξίαν· ἐπὶ γὰρ ἃ θαρρῶ ὅσ ἔμαθον, κὴ συγκατατίθεμαι· ἐπὶ τῇ ἀδυνεσίᾳ τῇ ἐμαυτοῦ φοβοῦμαι. ἐπεί τι ἄφετέ με θαρρῆσαι, κὴ τότε ὄψεσθε βλέμμα οἷ δεῖ, κὴ σχῆμα οἷ δεῖ· τότε ὑμῖν δείξω τὸ ἀγαλμα, ὅταν τελιωθῇ, ὅταν σιλπνωθῇ. τί δοκεῖτε;

κεῖτε; ὀφρῦς μὴ γένοιτο. μὴ γὰρ ὁ Ζεὺς ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ὀφρὺν ἀνέσπακεν, ἀλλὰ πέπηγεν αὐτοῦ τὸ βλέμμα, οἷον δεῖ εἶναι τὸ ἐφεδνὸν τοῦ

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν. Ιλ. λ'.

πιστὸν ὑμῖν δείξω ἐμαυτὸν, πιστὸν, αἰδήμονα, γενναῖον, ἀτάραχον. μή τι οὖν ἀθάνατον, ἀγήρων, μή τι ἄνοσον; ἀλλ' ἀποθνήσκοντα θείως, νοσοῦντα θείως. ταῦτα ἔχω, ταῦτα δύναμαι· τὰ δ' ἄλλα οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι. δείξω ὑμῖν νεῦρα φιλοσόφου; ποῖα νεῦρα; ὄρεξιν ἀναποτύλλον, ἔκκλισιν ἀπροπτώτους, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. ταῦτα ὄψεσθε.

percilium esse hoc? Absit. Nec enim Jupiter Olympius supercilium attollit, sed oculus ejus constans est: ut ejus esse decet, qui dicturus sit:

Non mea verba tegunt fraudem, non illa retracto.

Talem me præbebo vobis, fidelem, verecundum, ingenuum, perturbatione vacuum. Num ergò immortalem? Num senectutis aut morborum expertem? Non. Sed eum qui divinitus moriatur, qui divinitus ægrotet. Hæc habeo, hæc possum; reliqua nec habeo, nec possum. Ostendámne vobis nervos philosophi? Quales nervos? Appetitum frustrationis expertem: aversationem casibus non obnoxiam: affectionem convenientem: propositum accuratum: assensionem consideratam. Hæc videbitis.

Ὅταν δὲ δυνάμεθα τῷ ἀνθρώπῳ ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τῷ φιλοσόφῳ προσλαμβάνομεν.

Nos, cùm hominis officium præstare non possimus, philosophi munus profiteri.

ΚΕΦ. Θ'.

Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον, φησὶ, λογικὸν, θνητόν. ἐκ τοῦ οὖν λογικοῦ, τίνων χωριζόμεθα; τοῦ θείου; καὶ τίνων ἄλλων; τοῦ θεοβάτου, καὶ τοῦ ὁμοίου. ὅρα οὖν μή τι πῶς ὡς θηρίον ποιήσῃς. εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς προβατον. εἰ δὲ μὴ, καὶ ὅπως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς προβατα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τοῦ αἰδοίου, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως. ποῦ ἀποκλίναμεν; ἐπὶ τὰ προβατα. τί ἀπωλέσαμεν; τὸ

CAP. IX.

RES non vulgaris est, vel hominis præstare officium. Quid enim est homo? Animal (inquit) rationis particeps, mortale. Jam rationis usu, à quibus separamur? A feris. A quibus præterea? Ab ovibus, & aliis ejus generis. Cave igitur, nè quid fortè instar feræ facias. alioqui hominem amisisti: non præstitisti officium. Cave, nè quid instar ovis. alioqui & sic homo pericrit. Quæ igitur agimus more ovis? Cùm ventris causâ, cùm propter inguinem, cùm temere, cùm sordidè, cùm incōsideratè. Quò declinavimus? Ad oves. Quid amisimus? Rationis

usum.

uſum. Cùm pugnaciter, noxiè, iracundè, impetuosè, quò declinavimus? Ad feras. Jam alii magnæ beſtiæ ſumus, alii beſtiolæ malitioſæ & parvæ: de quibus dici poſſit, Leo me vel devoret. His autem rebus omnibus perit hominis officium. Nam quando conſervatur complexum? Cùm ſuum munus exſequitur. Itaque conſervatio complexi eſt, ſi ex veris ſit complexum. Quando disjunctum? Cùm munere ſuo fungitur. Quando tibiæ? Quando lyra? Quando equus? Quando canis? Quid ergò mirum, ſi homo etiam eodem modo & conſervatur, & perit? Augent autem & tuentur unamquamque rem opera conſentanea, fabrum fabrilia grammaticum grammatica. Quòd ſi contra artis rationem ſcribere aſſueveris, neceſſe erit corrumpi & perire artem. Sic hominem verecundum verecunda facta conſervant, impudentia perdunt: fidelia fidelem, perdunt contraria. Contrarios autem viciſſim augent contraria: impudentem impudentia, perfidum perfidia, convitiatorem convitia, iracundum iracundia: avarum eæ rationes, quibus & minùs reddat quàm acceperit, & plus accipiat quàm dederit. Quamobrem philoſophi monent, non in ſola doctrina acquieſcendum eſſe: ſed & ſtudium adjungendum, & exercitationem. Longo enim tempore contraria facere conſueſcimus, & opiniones rectis contrarias uſu accepimus. Quòd ſi nec rectas opiniones ad uſum contulerimus: non aliud niſi alienorum decretorum interpretes futuri ſumus. Jam enim quis noſtrum de rebus bonis & malis eruditè diſ-

τὸ λογικόν. ὅταν μαλίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, πρὸς ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία. λοιπὸν, οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ' ὧν ὄζιν εἰπεῖν, λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπλεγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· ὥστε σωτηρία συμπεπλεγμένου ὄζι, τὸ ἐξ ἀληθῶν συμπεπλέχθαι. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· πότε αὐλοί, πότε λύρα, πότε ἵππος, πότε κύων. τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δ' ἀπόλλυται; αὔξει δ' ἑκάστην καὶ σώζει τὰ κατάλληλα ἔργα. τὴν τεκτονικὴν τὸ τεκτονικὸν, τὴν γραμματικὴν τὸ γραμματικόν. ἂν δ' ἐθίσῃ γράφειν ἀγραμμάτως, ἀνάγκη καταφθείρεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τὴν τέχνην. ὥστε τὸν μὲν αἰδήμονα σώζει τὰ αἰδήμονα ἔργα, ἀπόλλυσι δὲ τὰ ἀναιδῆ. τὸν δὲ πιστὸν, τὰ πιστά· καὶ τὰ ἐναντία ἀπόλλυσι. καὶ τοὺς ἐναντίους πάλιν ἐναντία τὰ ἐναντία. τὸν ἀναίσχυντον, τὴν ἄπιστον, τὸν λοίδορον λοιδορία· τὴν ὀργίλον ὀργὴ, τὴν φιλάργυρον αἱ ἀκατάλληλοι λήψεις καὶ δόσεις. διατοῦτο παραγγέλλουσιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτην προσλαμβάνειν, εἶτα ἄσκησιν. πολλῷ γὰρ χρόνῳ τὰ ἐναντία ποιεῖν εἰθίσμεθα, καὶ τὰς ὑπολήψεις τὰς ἐναντίας ταῖς ὀρθαῖς χρησιμοῖς ἐχρύμεθα. ἂν οὖν μὴ καὶ τὰς ὀρθὰς χρησιμοῖς ποιήσωμεν, οὐδὲν ἄλλο, ἐξηγηταὶ ἐσόμεθα ἀλλοτρίων δογμάτων. ἅρπ γὰρ τίς ἡμῶν ὁ δύναται τεκμηριώσασθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν,

ὅτι

ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δ' ἀμφότερα. ἀγαθὰ μὲν οὖν ἀρεταὶ, καὶ τὰ μετέχοντα τῆς ἀρετῆς· κακὰ, τὰ δ' ἐναντία. ἀδιάφορα δὲ πλοῦτος, ὑγίεια, δόξα. εἶτ' ἂν μεταξὺ λεγόντων ἡμῶν μέγα τι μείζων θόρυβος ἐγένετο, ἢ τῶν παρόντων τις καταγελάσῃ ἡμῶν, ἐξεπλάγημεν· πῶς ὅτι, φιλόσοφε, ἐκεῖνα ἃ ἔλεγες; πόθεν αὐτὰ μεταφέρομεν ἔλεγες; ἀπὸ τῶν χειλῶν αὐτόθεν. τί οὖν ἀλλότρια βοηθήματα μοχλοῦεις; τί χωδύνεις περὶ τὰ μέτρια; ἄλλο γάρ ἐστιν, ὡς εἰς ταμιεῖον ἀποθέσθαι ἄρτους καὶ οἶνον· ἄλλο ἐστὶ φαγεῖν. τὸ βρωθὲν ἐπέφθη, ἀνεδόθη, νεῦρα ἐγένετο, σάρκες, ὀστέα, αἷμα, εὐχροια, εὔπνοια. τὰ ὑποκείμενα, ὅταν μὴ θελήσῃς ἐκ περιχείρου λαβὼν δεῖξαι, δύνασαι· ἀπ' αὐτῆς δέ σοι ὄφελος οὐδὲν, εἰ μὴ μέχρι τοῦ δοκεῖν ὅτι ἔχεις. τί γὰρ διαφέρει, ταῦτα ἐξηγεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν ἑτεροδόξων; τεχνολόγει νυνὶ καθήμενος τὰ Ἐπικούρου, καὶ τάχα ἐκεῖνα χρησιμώτερον τεχνολογήσεις. τί οὖν Στωϊκὸν λέγεις σαυτόν; τί ἐξαπατᾷς τοὺς πολλούς; τί ὑποκρίνῃ, Ἰουδαῖος ὤν, Ἕλλησιν; οὐχ ὁρᾷς, πῶς ἕκαστος λέγεται Ἰουδαῖος; πῶς Σύρος; πῶς Αἰγύπτιος; καὶ ὅταν τινα ἐπαμφοτερίζοντα ἐνδώκωμεν, ἐνθαμβῶ λέγειν, ὅτι ἔστιν Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τῆς βεβαμμένης καὶ ἡρμοσμένης, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι, καὶ καλεῖται Ἰουδαῖος. οὕτω καὶ ἡμεῖς παραβαπτιζόμεθα. λόγῳ μὲν Ἰουδαῖοι, ἔργῳ δ' ἄλλο τι. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον, μακρὸν ἀπὸ

putare non potest? Alias esse bonas, alias malas, alias ancipites. Ac bonas quidem, virtutes, & ea quæ cum virtutibus conjuncta sunt: malas autem, contrarias: ancipites, divitias, sanitatem, gloriam. At verò si nobis hæc differentibus strepitus major excitetur, aut eorum qui adsunt quispiam nos derideat, percellimur. Ubi sunt ista philosophe quæ dicebas? Unde ista proferebas? E labris videlicet. Quid ergò aliena adjumenta contaminas? Quid ludos facis in rebus maximis? Aliud enim est tanquam in penu reponere panes & vinum, aliud est edere. Id quod comederis concoquitur, digeritur, in nervos, carnes, ossa, sanguinem, colorem, spiritum convertitur. Quæ autem reposueris; cùm voles, in promptu habere, atque ostendere poteris. Inde autem ad te non alia redibit utilitas, nisi ut ea habere videaris. Quid enim interest, sive ista enarres, sive eorum opiniones qui aliud sentiunt? Sede, atque Epicureas opiniones differito: & fortasse in eo genere explicando majore dexteritate, quàm is ipse, utèris. Quid ergò Stoicum te nominas? Quid populo fucum facis? Quid te, cùm Judæus sis, Græcum esse simulas? Nonne vides, ut quisque dicatur Judæus, ut Syrus, ut Ægyptius? Quòd si quem alternantem viderimus, dicere solemus, non esse Judæum, sed simulatorem. Cùm autem affectum illâ disciplinâ imbuti, sectámque professi adhibuerit: tum revera Judæus & est & nominatur. Sic & nos adulterini sumus, nomine quidem Judæi, re verò ipsa quiddam aliud,

affectu cum oratione non congruente. Ac multum abest ut iis uta-

nam

mur quæ profitemur, quorumque cognitione efferimur. Sic cùm hominis munus absolvere nequeamus, etiam philosophi personam nobis imponimus, ingens onus: perinde ac si quis, cui vires ad decem libras ferendas non suppeterent, Ajacis lapidem ferendum assumeret.

τῶν χρῆσθαι τύποις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. ὥστως ὑπὲρ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληροῦσαι δυνάμενοι, περιλαμβάνομεν τὸ φιλοσόφου πολιτικὸν τὸ φορτίον, ὅσον εἴπερ δέκα λίτρας ἄραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν.

Quo pacto è vocabulis officia sint reperienda.

Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντα ἔστιν εὑρίσκειν.

CAP. X.

ΚΕΦ. ι'.

COnsidera qui sis? primùm homo, hoc est, is qui nihil habeat præstantius libera voluntate, cæteráque omnia huic subjecta, cùm ipsa nemini vel serviat vel pareat. Proinde considerato, à quibus hac ratione separeris. Separaris à beluis. separaris ab ovibus. Præterea mundi civis es, & pars ejus: neque ex iis quæ ministerio, sed quæ imperio sunt destinatæ. Divinam enim administrationem intelligis, ordinémq; rerum consideras. Quæ igitur est civis professio? Nè quid privatim utile ducat: de nulla re tanquam emancipatus deliberet: sed ità ut manus aut pes, si ratione uterentur, & naturalem ordinem intelligerent, nunquam concitarentur aliter, nec desiderarent quicquam nisi ratione habita universi. Quamobrem rectè dicunt philosophi: Si præsciret vir bonus rerum futurarum eventum, eum ultrò & ægrotationibus & morti & mutilationibus operam navaturum: quippe qui animadverteret, à constitutione universitatis hoc sibi attributum. Potius est autem & parte totum, & civitas cive. Nunc cùm non præsciamus quid futurum sit: ea esse amplectenda, quæ sint electioni

Κέλαι τίς εἶ; τὸ πρῶτον ἄνθρωπος· τοῦτο δ' ὅτιν, ὑπὲρ ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως· ἀλλὰ ταύτῃ τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴ δ' ἀδούλωτον καὶ ἀνυποτακτον. σκόπει δὲ, τίνων χωρίσεσαι καὶ τῷ λόγῳ. χωρίσεσαι θηρίων, χωρίσεσαι προβάτων. ὀπὶ τούτοις πολίτης εἰ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐτοῦ ἦκ ἐν τοῖς ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων· περιπολικῶς γὰρ ἡ θεία διοικήσει, καὶ τοῦ ἐξῆς ὀπλογιστικός. τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; μηδὲν ἔχειν ἴδια συμφέρον, μηδὲ μηδενὸς βουλεύεσθαι ὡς ἀπόλυτον· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πὴς λογισμὸν εἶχον, καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέ ποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν, ἢ ὡρέχθησαν, ἢ ἐπανενεύσαντες ὅτι τὸ ὅλον. διὰτοῦτο καλῶς λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι εἰ προήδει ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὰ ἐσόμενα, συμπράττει ἂν καὶ τῇ νόσοις, καὶ τῷ ἀποθνήσκειν, καὶ τῷ πηρώσει· αἰσθανόμενος γε, ὅτι ἀπὸ τῆς τοῦ ὅλων διατάξεως τοῦτο ἀπονέμεται. κυριώτερον δὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους, καὶ ἡ πόλις τοῦ πολίτου. νῦν δ' ὅτι μὲ προγινώσκομεν, καθήκει τὰ προς ἐκλογὴν εὐφυεστέρων

ἔχειας· ὅτι καὶ πρὸς τοῦτο γεγόναμεν. μὴ τοῦτο μέμψασθαι, ὅτι υἱὸς εἶ τῆς δεῖνος ἢ πρεσβύτης ἐπαγγελία, πάντα αὐτῆς ἡδέως τοῦ πατρὸς, πάντα ὑπακούειν, μηδέποτε φέξαι πρός τινα, μηδὲ βλαβερόν τι αὐτῷ εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι, ἐξίστασθαι ἐν πᾶσι καὶ παραχωρεῖν, συνεργεῖν τε καὶ δυνάμιν. μὴ τοῦτο ἴδῃ, ὅτι καὶ ἀδελφὸς εἶ. καὶ πρὸς τοῦτο ἢ τὸ πρόσωπον ὀφείλεται, παραχώρησις, εὐπείθεια, εὐφημία, μηδέποτ' ἀντιποιήσασθαί τινος πρὸς ἑαυτὸν ἧς ἀπροαιρέτων, ἀλλ' ἡδέως ἐκεῖνα προΐεσθαι, ἵν' ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πλέον ἔχῃς. ὅρα γάρ, οἷόν ἐστιν ἀντὶ δειλακίου, ἂν ὕπτιος τύχῃ, καθέδρας, αὐτὴν συγκαμοσωΐλιν κλῆσαι; ὅσου ἡ πλεονεξία. μέλλεταῦτα εἰ βουλευτὴς πόλεως τινος εἶ, καὶ βουλευτὴς νέος, ὅτι νέος· εἰ πρεσβύτης, ὅτι πρεσβύτης· εἰ πατὴρ, ὅτι πατήρ. ἀεὶ γὰρ ἕκαστον τῆς τοιούτων ὀνομάτων εἰς ὑπολογισμὸν ἐρχόμενον, ἀπονεύφει τὰ οἰκεῖα ἔργα. ἐὰν δ' ἀπειλῶν φέγῃς σὺ τὸν ἀδελφὸν, λέγω σοι, ἐπελάθου τίς εἶ, καὶ τί σοι ὄνομα. εἶτα εἰ μὴ χαλκεὺς ὢν ἔχεις τὴν σφῦραν ἄλλως, ὑπολελησμένος ἂν ἦς τῆς χαλκεύσεως. εἰ δὲ τῷ ἀδελφῷ ἐπελάθου, καὶ ἀντὶ ἀδελφοῦ ἐχθρὸς ἐγένου, ἆρ' οὐκ ἀντ' ἀδικοῦς ἠλλάγθαι φανῇς ἐπ' αὐτῷ; εἰ δ' ἀντὶ ἀνθρώπου, ἡμέρου ζῴου, καὶ κοινωνικοῦ, θηρίον γέγονας βλαβερὸν, ἐπίβουλον, δηκτικὸν, ὀπίσω οὐκ ἀπολώλεκας; ἀλλὰ δεῖ σε κέρμα ἀπολέσαι ἵνα ζημιωθῇς, ἄλλα δ' ὑδενὸς ἀπώλεια ζημιοῖ ἢ ἀνθρωπον, εἰ γραμματικὴν μὴ ἧς ἀποβαλὼν, ἢ μυστικὴν, ζημίαν ἦγε ἢ

magis accommodata. Nam ad eam quoque rem nos esse natos. Deinde memento, te esse filium, cujus professio sit existimare, patria bona omnia sua esse: omnibus in rebus dicto ei esse audientem, nunquam eum apud quenquam vituperare: neq; vel dicere vel facere quicquam, quod ei incommodet. Atque etiam cedere illi in omnibus & dare locum, pro virili adjuvantem. Post hæc memento, te etiam fratrem esse, & huic quoque personæ deberi submissionem, obsequium, collaudationem: nunquam adversus eum quicquam tibi vendicandum, quod in potestate tua non est: sed ea libenter missa facienda, ut in iis quæ tui arbitrii sunt, meliore sis conditione. Vide quæso, cujusmodi sit (verbi causâ) loco lactucæ aut sellæ ipsum te parare æquanimitatem? Quantum id est lucrum? Deinde si urbis alicujus senator es, te senatorem esse: si adolescens, adolescentem: si senex, senem: si pater, patrem. Semper enim quælibet ejusmodi nomina, si considerentur, suum cuique munus describent. Sin digressus, fratrem tuum vituperaveris: dicam tibi, nunquid oblitus es qui sis? Quod nomen tibi sit? Quòd si faber ferrarius esses, ac malleo perperam utereris, fabri ferrarii oblitus esses. At si fratris oblitus es, & fratris loco factus hostis; nunquid in ea re te nullam feciſſe versuram putas? quòd si pro homine, animali miti & sociabili, belua factus es pernitiosa, insidiatrix, mordax: nihilne amisisti? Enimvero pecuniola est amittenda, ut jacturam facias. Nullius ergò alterius rei interitus perdit hominem? Quòd si Grammaticam amiseris, aut Musicam, in

damno

damno eam jacturam deputas. At ſi verecundiam, ſi modeſtiam, ſi manſuetudinem amiſeris, eámne rem nihil eſſe putas? Verùm illa quidem externa quapiam de cauſa, & non voluntariâ pereunt: hæc autem, noſtrâ culpâ. Illa nec habere nec amittere turpe eſt: hæc & non habere & perdere, tum probroſum eſt, tum calamitoſum. Quid amittit is, qui cinædi flagitia patitur? Virum. Qui autem illa agit, cùm alia ſanè multa, tum nihilominus & ipſe virum. Quid perdit adulter? Verecundum, continentem, modeſtum, civem, vicinum. Quid perdit iratus? Aliquid aliud. Quid is qui timet? Aliquid aliud, Nemo ſine jactura & damno malus eſt. Si ergò nunc jacturam in pecuniola quæris, omnes hi noxæ ſunt expertes, nullum fecere damnum: ac fieri poteſt, ut fructum etiam & voluptatem indè capiant, cùm ex horum facinorum aliquo pecunia eis acceſſerit. Vide porrò ſi ad pecuniam omnia refers, nè eum quidem qui naſum amittit, facere damnum. Imò, inquit, corpore eſt mutilato. Qui autem olfactum ipſum amiſit, nihílne perdit? Animi ergò vis nulla eſt, quâ & partâ juvetur aliquis, & amiſsâ lædatur? Quam tandem ais? Nihílne habemus naturâ verecundum? Habemus. Id qui amittit, non jacturam facit? Non privatur aliqua re? Non amittit aliquid ſuarum rerum? Non habemus naturâ fidele aliqnid? Non pium & carum naturâ? Non juvandi propenſionem naturalem? Non alius alium tolerandi naturalem facultatem? Quiſquis igitur in horum aliquo ſe damno affici patitur, ſine in-

ἀπόλειαν αὐτῆς· εἰ δ' αἰδῶ καὶ κατασολὴν καὶ ἡμερότητα ἀποβαλεῖς, οὐδὲν ἡγῇ τὸ πρᾶγμα. καίτοι ἐκεῖνα μὲν παρ' ἐξωθέν τινα καὶ ἀπροαίρετον αἰτίαν ἀπόλυται, ταῦτα δὲ παρ' ἡμᾶς· καὶ ἐκεῖνα μὲν οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀπολύειν αἰσχρόν ὅζι, ταῦτα δὲ καὶ μὴ ἔχειν καὶ ἀπολύειν, καὶ ἐπονείδιστον καὶ ἀτύχημα. τί ἀπολύει ὁ τὰ τῆ γυναικὶ πάσχων; τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ μοιχεύσας; πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸς δ' οὐδὲν ἧττον ἄνδρα. τί ἀπολύει ὁ μοιχαλώων; τὸν αἰδήμονα, τὸν ἐγκρατῆ, τὸν κόσμιον, τὸν πολίτην, τὸν γείτονα. τί ἀπολύει ὁ ὀργιζόμενος; ἄλλό τι. ὁ φοβούμενος; ἄλλο τι. ὕλης δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας κακός ὅζι. λοιπὸν εἰ τὴν ζημίαν ζητεῖς ἐν κέρμασι, πάντες ὅταν ἀβλαβεῖς, ἀζήμιοι, ἂν ὕστερον τύχῃ, καὶ ὠφελούμενοι καὶ κερδαίνοντες, ὅταν διά τινος τούτων ἧττον ἔργων κέρμα αὐτοῖς προσγένηται. ὅρα δ' εἰ ἐπὶ κερμάτιον πάντα ἀνάγεις, ὅτι οὐδ' ὁ τὴν ῥῖνά σοι ἀπολλύων, ὅζι βεβλαμμένος. ναί, φησι, κολοβοῦται γὰρ τὸ σῶμα. ἄγε· ὁ δὲ τὴν ὀσφρησίαν αὐτὴν ἁπλῶς, οὐδὲν ἀπολλύει; ψυχῆς ἂν δύναμις οὐκ ἔστιν οὐδεμία, ἣν ὁ μὲν κτησάμενος ὠφελεῖται, ὁ δ' ἀποβαλὼν ζημιοῦται; ποίαν καὶ λέγεις; οὐδὲν ἔχομεν αἰδήμονα φύσει; ἔχομεν. ὁ τοῦτο ἀπολλύων, οὐ ζημιοῦται; οὐδενὸς στερίσκεται; οὐδὲν ἀποβάλλει τῶν πρὸς αὐτόν; οὐκ ἔχομεν φύσει τὸ πιστόν; φύσει φιλητικόν; φύσει ἀλλήλων ἀνεκτικόν; ὅσις ὅλως εἰς ταῦτα ῥοιοῦ ζημιούμενον ἑαυτόν. ἔστι δὲ καὶ ἀβλαβὴς καὶ ἀζήμιος; τί οὖν; μὴ βλά-

demnis & jacturæ expers erit? Quid ergò? Non ei noceam qui mihi nocuit? Primùm vide quid sit noxa? Et eorum quæ à philosophis audivisti, memento. Nam si bonum, atq; item malum in libera voluntate positum est, vide nè ejusmodi sit quod dicis. Quid ergó? Si ille ipse sibi nocuit, injuriâ mihi factâ: ego ipse mihi non noceam, injuriâ aliquâ relatâ? Cur non tale quiddam nobis obversatur? At si corpori aliquid, aut rei familiari decesserit, illîc damnum est. Ubi autem voluntati, nullúmne ibi damnum? Neque enim caput ei dolet qui fefellit, aut injuriam intulit: non oculum, non coxas, non agrum amittit. Nos verò nihil volumus nisi hæc. Voluntatem autem utrùm verecundam & fidelem habituri simus, an impudentem & perfidam, nè minimùm quidem nostrâ interest, exceptis scholasticis disputatiunculis. In disputatiunculis ergò subsistimus, ultrà quas nè digitum quidem proficimus.

ν τὴν βλάβλαν; πρῶτον μὲν ἐδὲ τί ὄτι βλάβη, καὶ μνήσθητι ὧν ἤκουσας παρὰ τῶν φιλοσόφων. εἰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν ὡσαύτως ἐν προαιρέσει, βλέπε μὴ τοιοῦτόν ὄζιν ὃ λέγεις. τί οὖν; ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας· ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; τί οὖν ὑ τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα; ἀλλ' ὅτι τι σωματικὸν ἐλάττωμα εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τὴν προαίρεσιν, ἐδεμία βλάβη; ὅταν γὰρ τὴν κεφαλὴν ἀλγεῖ ὁ ἐξαπατήσας ἢ ἀδικήσας, ὅταν τὸν ὀφθαλμὸν, ὅταν τὸ ἰσχίον, ὅταν τὸν ἀγρὸν ἀπολύει. ἡμεῖς δ' ἄλλο ὐδὲν ἐθέλομεν, ἢ ταῦτα. τὴν προαίρεσιν ἣ πότερον αἰδήμονα καὶ πιστὴν ἕξομεν, ἢ ἀναίσχυντον καὶ ἄπιστον, ὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα, πλὴν μόνον ἐν τῇ σχολῇ μέχρι τῶν λογικῶν προκόπτομεν· ἔξω δ' αὐτῶν, ὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

Quid sit Philosophiæ principium.

CAP. XI.

PHilosophiæ principium est apud eos quidem qui per januam ad eam ingrediuntur, animadversio imbecillitatis atque infirmitatis suæ necessariis in rebus. Nam trigoni quidem rectanguli, aut dieseos semitonii nullam naturâ insitam habemus notionem, sed ea singula artificiosâ quâdam traditione addiscimus. Eâq; de causa qui illa ignorant, ea se nescire arbitrantur. Boni autem & mali, honesti & turpis, decori & indecori, felicitatis & calamitatis, officii & neglectûs

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας.

ΚΕΦ. ια'.

ΑΡχὴ φιλοσοφίας παρά γε τίς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ τὴν δύναν ἀπολαμβάνοις αὐτῆς, σωαίδησις τῆς αὐτῶ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας, περὶ τὰ ἀναγκαῖα. ὀρθογωνίκ μὲν γὰρ τετράγωνε, ἢ διέσεως ἡμιτονίε, ὐδεμίαν φύσει ἔννοιαν ἤκομεν ἔχοντες, ἀλλ' ἐκ πίνος τεχνικῆς παραλήψεως διδασκόμεθα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ διατοῦτο οἱ μὴ εἰδότες αὐτὰ, ὐδ' ὅτον οἴονται εἰδέναι. ἀγαθὸν ἢ καὶ κακὸν, καὶ καλὸν καὶ αἰσχρὸν, καὶ πρέπον καὶ ἀπρεπὲς, καὶ συ-

glectûs officii, quid ſit agendum, & quid non ſit agendum, quis non notitiam naturâ inſitam ſecum attulit? Quamobrem omnes vocabulis utimur, atque anticipationes illas ſingulis rebus accommodare conamur. Bene fecit, ex officio, contra officium, proſperâ aut adverſâ fortunâ eſt uſus, injuſtus eſt, juſtus eſt: quis noſtrum his vocabulis abſtinet? Quis noſtrum uſum eorum eò uſque differt, dum didicerit, quemadmodum ii qui Geometriæ aut Muſicæ ſunt imperiti? Hujus autem rei cauſa eſt, quòd jam exſtitere nonnulli, locum hunc ab ipſa quodammodo naturâ edocti. Quo principio utentes, arrogantiam quoq; adjunximus. Nam cur, inquit, ego ignoro pulchrum & turpe? Non habeo notionem ejus? Habes. Non rebus ſingulis accommodo? Accommodas. Non ergò rectè accommodo? In hoc omnis vertitur quæſtio, atque opinio ſcientiæ hîc accedit. Nam à rebus hiſce confeſſis initio ſumpto, ad id quod in controverſia eſt poſitum, progrediuntur ob ineptam accommodationem. Nam ſi hac quoque facultate præditi eſſent, quid obſtaret quò minùs perfecti eſſent? Nunc quia te putas convenienter ſingulis rebus anticipationes illas accommodare, dic mihi unde illud ſumis? Ex eo quod mihi videtur. At iſtud ipſum alteri non videtur. Nunquid & ille ſe rectè accommodare putat, annon putat? Putat. Poteſtis ergò, quibus in rebus pugnantes uterque habetis opiniones, iis anticipationes convenienter accommodare? Non poſſumus. Potésne aliquid nobis oſtendere melius ad eas accommodandas, præterquam quod tibi ità videatur? At verò

δικαιοσύνας, καὶ δυσοχίας, καὶ φρενίκου Θ, καὶ ἐπιβάλλοντ Θ, καὶ ὅ, τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ ὅ, τι οὐ δεῖ ποιῆσαι, τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθεν. διατοῦτο πάντες χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις ταῖς ἐπὶ μέρους οἰκείως· καλῶς ἐποίησε, δέοντος, ἢ δέοντως, ὑπέμεινεν, ἄδικός, ὅτι, δίκαιός ἐστι· τίς ἡμῶν οἶδε τούτων τῶν ὀνομάτων; τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν αὐτῶν μέχρι μάθῃ, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμὰς ἢ τοὺ φθόγγους οἱ μὴ εἰδότες; τοῦτο δ' ἄτοπον, τὸ ἔννοιαν ἔχειν τινὰς ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦτον τὸν τρόπον ὥσπερ διδασκάλου. ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. δ' ἀγαθὸν, φησὶν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν; οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτῶν; ἔχεις. οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; ἐφαρμόζεις. ὃ καλῶς ἂν ἐφαρμόζω; ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ ὅπου ἐνταῦθα προσκέπτεται. ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὁρμώμενοι τούτων, ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν, ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρμογῆς. ὡς εἴγε καὶ τοῦτο ἦν πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώλυεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καταλλήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι, πόθεν τοῦτο λαμβάνεις; ὅτι δοκεῖ μοι. τοῦτο γὰρ τινι οὐ δοκεῖ· καὶ οἴεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς, ἢ οὐκ οἴεται); οἴεται. δυνάσαι οὖν περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε ἀμφότεροι, καταλλήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις οὐ δύνασθε. ἔχεις οὖν δεῖξαί τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν

δοκεῖν σοι. ὁ δὲ μαινόμενος ἀλλά τινα ποιεῖ ἢ τὰ δοκοῦντα ὀὐ καλά; κἀκεῖνος ἂν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κειτήριον; οὐκ ἀρκεῖ. ἐλθὲ οὖν ἐπί τι ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν. τί τοῦτό ἐστιν; ἢ δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ φιλοῦν δοκοῦν· ἔρευνα δέ τις περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ· καὶ εὕρεσις κανόνος τινός, ὅσον ὅσον βαρῶν τὸν ζυγὸν εὑρομεν, οὕτω ἐπὶ εὐθέων καὶ στρεβλῶν τὸν τάθμον. τοιοῦτόν ἐστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας, πάντα καλῶς ἔχειν τὰ δοκοῦντα ἅπασι· καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχόμενα καλῶς ἔχειν; οὐκοῦν ὐ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα. τί μᾶλλον ἢ τὰ Σύροις; τί μᾶλλον ἢ τὰ Αἰγυπτίοις; τί μᾶλλον ἢ τὰ ἐμοὶ φαινόμενα, ἢ τὰ τῷ δεῖνι; οὐδὲν μᾶλλον. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκεῖν ἑκάστῳ πρὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ βιβρῶν, ἢ μετρεῖν, φιλῶ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα τινὰ εὖ ἔχοντα εὕρομεν· ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς χαλᾷ ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν; καὶ πῶς οἷόν τε ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα τὰ ἀναγκαιότατα τοῖς ἀνθρώποις ἐστίν. καὶ ὅλως ὃ ζητοῦμεν αὐτὸν, καὶ ἀνευρίσκομεν, καὶ ἀνευρόντες λοιπὸν ἀπαρασάτους χρώμεθα, ὅσα αὐτῶν μηδὲ τὸν δακτύλον ἐκτείνοντες; τοῦτο γάρ ὅμοιόν ἐστιν, ὃ εὑρεθὲν, ἀπαλλάσσειν μανίας τοῦ μόνου τοῦ δοκεῖν μέτρῳ παρακρουομένους· ἵνα λοιπὸν ἀπὸ πάντων γνωρίμων καὶ δοκιμωτάτων ὁρμώμενοι χρώμεθα ἐπὶ ἕν ἐπὶ μέρος διηρθρωμένοις ταῖς προλήψεσι, τί

insanus nunquid alia facit, quàm quæ sibi honesta videntur? Num ergò illa judicii regula satìs ei est? Non satìs est. Veni igitur ad aliquid opinione superius. Quid istud est? Philosophiæ principium est, animadvertere pugnas hominum inter seſe, & inquisitio causarum pugnæ illius, & condemnatio ac repudiatio nudæ opinionis, atque etiam investigatio quædam in opinione, utrùm ea recta sit: ac regulæ alicujus inventio, quemadmodum in ponderibus stateram invenimus, velut in rectis & pravis normam. Hoc est Philosophiæ principium, omnia recta esse quæ omnibus videantur. Fieri verò quî potest, repugnantia recta ut sint? Ergò non omnia, sed ea quæ nobis probantur. Quî magis quàm quæ Syris? Quî magis quàm quæ Ægyptiis? Quî magis quæ mihi, quàm quæ cuivis alteri? Nihilo magis. Non ergò satìs est ad inaturam rei constituendam cujusquam opinio. Neque enim vel in ponderibus vel in mensuris solâ specie contenti sumus, sed regulam quandam ad singula excogitavimus. Hic ergò nulla regula est opinione superior? Fieri verò quî potest, ut neque notas ullas habeant, nec inveniri possint, ea quæ sunt in vitâ mortalium maximè necessaria? Est igitur aliqua regula. Cur autem non eam quærimus atque invenimus, eâque inventâ deinceps citra errorem utimur, adeò ut citra eam nè digitum porrigamus? Id enim meâ opinione illud est, quo invento, liberari possint insaniâ, qui solâ perversâ opinione res metiuntur: ut deinceps à quibusdam notis distinctis auspicati principiis, anticipationes ad singulas res cum delectu quodam accommodemus.

mus. Quæ res in quæſtionem venit? Voluptas. Adhibe eam ad regulam, conjice in trutinam. Bonum ejuſmodi eſſe oportet, quo fretum eſſe operæpretium ſit. Eſto. Nunquid ergò voluptas conſtantiam habet? Non habet. Tollito igitur eam, & ejicito è trutina, & longè à regione bonorum relegato. Quòd ſi oculos acutos non habes, atque una tibi trutina non ſufficit, adhibe aliam. Re bonâ éſtne operæpretium efferri? Eſt. Eſt ergò operæpretium ob voluptatem præſentem efferri? Cave dicas eſſe operæpretium. Alioqui te jam nè trutinâ quidem dignum judicabo. Sic res diſcernuntur & ponderantur, cùm in promptu ſunt regulæ. Ac philoſophari iſtud eſt, conſiderare & confirmare regulas. Jam autem iis uti quæ cognita ſunt, id viri boni munus eſt.

ἐπιστήσωμεν ὑσίᾳ. ἆρ' οὖν ἡδονὴ ζητεῖται; ἡδονή. ὕπαγε αὐτὴν τῷ κανόνι, βάλε εἰς τὸν ζυγόν. τὸ ἀγαθὸν δεῖ ἔχειν τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ θαρρεῖν ἄξιον; οὐ μήτ' ἔν βέβαιον ἡ ἡδονή; οὐκ ἔστιν. ἔκβαλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ ἀπέλασον τῆς χώρας τῶν ἀγαθῶν πολλάν. εἰ δ' ὀξυδερκὴς οὐκ εἶ, καὶ σοὶ ζυγὸν ἓν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. ὅπη τῶν ἀγαθῶν ἄξιον ἐπαίρεσθαι; ναί. ἐφ' ἡδονῇ ἓν παρούσῃ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; βλέπε μὴ εἴπῃς ὅτι ἄξιον· εἰ δὲ μή, ἐκβάλω σε ἐγὼ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον νομίσομαι· οὕτω κείσεται τὰ πράγματα, καὶ ἴσασιν οἱ κανόνων ἠτοιμασμένων. καὶ τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτεσθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. τὸ δ' ἤδη χρῆσθαι τοῖς ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν.

De ratione diſſerendi.

CAP. XII.

Quibus rebus cognitis, rationis rectus uſus teneatur, ſubtiliter à noſtris eſt explicatum. In uſu autem eorum convenienti omnino ſumus inexercitati. Da cuivis noſtrûm plebeium hominem, qui contrà diſputet. Non ſciet tractare illum: ſed hominem paululum excitatum, ſi à ſcopo aberrârit, alió traducere non poterit, ſed jam aut convitiis inceſſet, aut deridebit ac dicet: Illiteratus eſt, atque intractabilis. At viæ dux, ſi quem reperit errantem, eum in viam reducit: non deriſo illo, & convitiis onerato, recedit. Tu quoque ſi demonſtrâris veritatem, videbis eum ſequi. Quoad autem non demonſtrabitur illi veritas, & oſtendet ſe

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ἀλλὰ μὲν δὴ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἀκριβῶς ἐστὶ δεδειγμένον ὑφ' ἡμετέρων. ὥστε ἡ τῶν χρησίμων αὐτῶν τῶν θεωρημάτων, τελέως ἀγύμναστοι ἐσμέν. δός γοῦν ὁντινοῦν ἰδιώτην, τὸν θεωρήσοντα διαλεγόμενον, καὶ οὐκ εὐθέως χρήσασθαι αὐτῷ· ἀλλὰ μικρὰ κινήσας τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ σκέλος ἀπατηθῇ, ἐκεῖνος οὐκέτι διώκεται μεταχειρίσασθαι· ἀλλ' ἢ λοιδορεῖ λοιπόν, ἢ καταγελᾷ, καὶ λέγει, ἰδιώτης ἐστὶν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρήσασθαι. ὁ δ' ὁδηγὸς, ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἄγαγε ἐπὶ ὁδὸν τὴν δεῦσαν, οὐκ καταγελάσας ἢ λοιδορησάμενος ἀπέρχεται. καὶ σὺ δεῖξον ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν ᾖ μὴ δεικνύης

κυήσῃς, μὴ ἐκείνῳ καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδοῦ σὴν ἀδυναμίαν τῆς σαυτοῦ. πῶς οὖν ἐποίει Σωκράτης; αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλῳ δ' οὐδενὶ ἐδίδου μάρτυρος. τοιγαροῦν ἐξεῖναι αὐτῷ λέγειν, ὅτι τοῦ μὲν ἄλλους ἐῶ χαίρειν, ἀεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυι, καὶ τοῦ μὲν ἄλλους οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μόνον. ὅπου γὰρ ἐναργὴς ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῆς ἐννοίας, ὥστε πάντ' ὀλιγαρκῶς σωαιδανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. ἆρά γε ὁ φθονῶν χαίρει; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐκίνησε τὸν πλησίον. τί δ' ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι λύπη, ὁ φθόνος; καὶ τίς φθόνος ὅτι κακῶν; οὐκοῦν ἐκεῖνον ἐποίησεν εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. τί δ' ἂν φθονοίη ἄν τις τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις πρὸς αὐτόν; οὐδαμῶς. καὶ οὕτως ἐκπεπληρωκὼς τὴν ἔννοιαν, καὶ πληρώσας, ἀπηλλάγη. οὐ λέγων, ὅτι δεισαιμόνιός εἰμι καὶ κακῶς ἀκούω, οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τῷ κεφαλαιώδει τῷ δεικτικῷ ῥήματα τεχνικά. καὶ διατοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικὴ καὶ δυσπαρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῶμεν οὐ δυνάμεθα. ἐξ ὧν δ' αὐτὸς ὁ ἰδιώτης ἐπακολουθῶν τοῖς ὑπὸ φαντασίαις, παραχωρῆσαι δυνατ' ἂν ποτ, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τοῦτον αὐτὸν κινῆσαι δυνάμεθα. καὶ λοιπὸν ἐνίοτε σωαιδανόμενοι ταύτης ἡμεῖς τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ὄντι τι ἐυλαβείας. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀκαίρως συγκαθέντες εἴς τι τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρουσι, καὶ τὰ τελευταῖα λοιδορήσαντες καὶ λοιδο-

veris, noli deridere illum, sed imbecillitatem potiùs agnosce tuam. Quomodo ergò faciebat Socrates? Ipsum adversarium cogebat testimonium sibi perhibere, neque ullum alium admittebat testem. Proinde dicere ei licebat, se alios valere jubere, semper adversario teste contentum: ac alios quidem suffragandi jus non habere, sed eum solùm quîcum disputaret. Nam ea quæ ex anticipationibus concluduntur, ità in illustri ponebat loco, ut quilibet animadversâ repugnantiâ, ab ea recederet. Nunquid invidus gaudet? Nullo modo, sed multò magìs mœret. Loco à contrario commovit alterum. Quid porró? Nunquid dolor de rebus malis invidia tibi esse videtur? Et quæ malarum rerum est invidia? Itáq; fecit ut ille diceret, dolorem de rebus bonis esse invidiam. Quid veró? Nunquis invidet hominibus à se alienis? Nullo modo. Sic expletâ distinctâque notione discedebat, neque postulabat definiri sibi invidiam. Quòd si definîsset, malè definiisse dicebat: neque enim servatam esse brevitatem definitionis, & conversionem cum definito. Artificiosa ista verba hominibus illiteratis molesta & obscura sunt: à quibus recedere nos non possumus. Iis autem, quibus ipse illiteratus sua visa prosequens aliquid concedere posset, aut improbare, nullo modo illum possumus excitare. Pòst, animadversâ hâc nostrâ imbecillitate, ab ea re, utì par est, abstinemus, qui quidem frontis habemus aliquid. Plerique autem homines temerarii, cùm in hoc certamen descenderint, exagitant & exagitantur, ac demum convitiis dictis & auditis

diſcedunt. Illud autem & primum & maximè proprium fuit Socratis, nè unquam in diſſerendo irâ commoveretur, neque unquam ullum contumelioſum dictum proferret, aut convitium, ſed convitiatores toleraret, ac repugnantiam tolleret. Si ſcire vultis quantam hujus rei facultatem habuerit, Xenophontium convivium legite, ut videatis quot repugnantias ſuſtulerit. Quamobrem apud poetas etiam maximè illud laudatur:

Jurgia magna ſtatim compeſcuit ore diſerto.

Quid verò? Non nimis tuta ea res eſt nunc, præſertim Romæ. Quam qui affectaret, eum non ſcilicet in angulo ſedere oporteret, ſed prodire ad conſularem aliquem, ſi res ità ferret, ac divitem, atque ex illo quærere, Heus, potésne mihi dicere, cuinam equos tuos tradideris? Ego verò. Nunquid cuilibet, & rei equeſtris imperito? Nullo modo. Quid verò aurum aut argentum, aut veſtem, cui? Nè hæc quidem cuilibet. Corpus autem tuum jámne meditatus es, cujus curæ ſis commiſſurus? Quid ni? Perito ſcilicet aliptæ & medico? Omnino utrùm hæc præſtantiſſima tibi ſunt, an verò & aliud quippiam habes melius his omnibus? Quid ais? Id inquam, quod his omnibus utatur, quod ſingula exploret atque deliberet. Nunquid animum dicis? Rectè accipis, hunc ipſum dico. Hæc quidem poſſeſſio, cæteris omnibus mihi longè potior videtur. Potes ergò nobis dicere, quo pacto curam animi geſſeris? Nec enim conſentaneum eſt, te virum tantâ ſapien-

ρηθέντες, ἀπέρχονται· τὸ πρῶτον ἢ τοῦτο, καὶ μάλιστα ἴδιον Σωκράτους, μηδέποτε παροξυνθῆναι ἐν λόγῳ, μηδέποτε λοίδορον παρεισενεγκαῖν μηδέν, μηδέποθ' ὑβριστικόν· ἀλλὰ καὶ λοιδορουμένων ἀνέχεσθαι, καὶ παύειν μάχιμον. εἰ θέλετε γνῶναι, πόσην ἐν τούτῳ δύναμιν εἶχεν, ἀναγνῶτε τὸ Ξενοφῶντος συμπόσιον· καὶ ὄψεσθε, πόσας μάχας διαλέλυκε. διατοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν μείζονι ἐπαίνῳ λέλεκται, τό,

Αἰψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

Τί οὖν, ἃ λίαν ὀρθῶς νῦν ἀσφαλὲς τοιοῦτόν τι, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ; τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτὸ, ἂν ἐν γωνίᾳ δηλονότι δεήσει ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα ὑπαλλικῷ τινι, ἂν ὅτου τύχῃ, πλουσίῳ, πύθεσθαι παρ' αὐτοῦ. ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ᾧ τινι τοὺς ἵππους τοὺς σεαυτοῦ παρέδωκας; ἔγωγε· ἆρα τῷ τυχόντι καὶ ἀπείρῳ ἱππικῆς; οὐδαμῶς. τί δ', ᾧ τινι χρυσίον, ἢ τὸ ἀργύριον, ἢ τινὰ ἐσθῆτα; οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. τὸ σῶμα δὲ τὸ σαυτοῦ, ἦλθέ τινι ἔσκεψαι ἐπιδέξαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ; πῶς γὰρ οὔ, ἐμπείρῳ δηλονότι ἀλειπτικῆς, ἰατρικῆς; πάνυ μὲν οὖν, πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλό τι ἐκτήσω πάντων ἄμεινον; ποῖον καὶ λέγεις; τὸ αὐτῆς νὴ Δία τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευόμενον. ἆρά γε τὴν ψυχὴν λέγεις; ὀρθῶς ὑπέλαβες, ταύτην γάρ τοι καὶ λέγω. πολὺ νὴ Δία τῆς ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκῶ μοι κεκτῆσθαι. ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπεμελήσω; οὐ γὰρ εἰκὸς γ' ὡς ἔτυχεν εἰκός σε ὅτῳ σοφὸν

φὸν ὅτα, καὶ ἐν τῇ πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῆς σαυτῶν προαιρέσεως ἀμελούμενον καὶ ἀπολλύμενον. ἆρα μῶν, ἀλλ' αὐτὸς ὑπημέλησαι αὐτοῦ. πότερον μαθὼν παρὰ τοῦ, ἢ εὑρὼν αὐτὸς; ὧδε λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρῶτον μὲν εἴπῃ, τί δέ σοι, βέλτιστε, τὶς μὲν εἶ; εἶτ' ἂν ὑπομένῃς πράγματα παρέχων, διαρραγήσῃ κοπίλλας τινὶ δῶ. τούτου τοῦ πράγματος ἤμελλον ποτὲ ζηλωτὴς καὶ αὐτὸς, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν.

tiâ prædituṁ, tantæque in urbe autoritatis, temere ac fortuitò id feciſſe: aut commiſiſſe, ut res inter tuas præſtantiſſima, per incuriam periret, atque ad nihilum redigeretur. Nullo modo. Nunquid ipſe eum curâſti? Ego verò. Utrùm edoctus ab aliquo, an ipſe rationem eam inveniſti? Hîc jam res in diſcrimine verſatur, primùm nè dicat, Quid verò, bone vir, tibi rei mecum eſt? Quis mihi es? Deinde, niſi deſiſtas negotium illi faceſſere, nè colaphum tibi impingat. Hujus rei olim admirator & ipſe fui, priuſquam hæc mihi accidiſſent.

Περὶ τοῦ ἀγωνιᾶν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω. ἕτερον τί ποτε θέλεις, εἰ μὴ τῶν ἐκ προαιρέσεως τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἀγωνία; διατοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὴ ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν ἔμφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. ἃ γὰρ ᾄδει μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ' οὐκέτι ὄντος ἐν αὐτοῦ. λοιπὸν, ἃ μὲν ἐπίσταται αὐτῷ παρέσεται, ἐκεῖ τὸ θάρσος. φέρε οὖν θέλεις ἰδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. ὅτου δ' οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνία. τί δ' ἔστι τοῦτο; οὐκ οἶδε τί ἔστιν ὄχλος, ἢ τί ὄχλῳ ἔπαινος. ἀλλὰ τὸν πάντων μὲν τύπτειν ἔμαθε, καὶ τὸν τυχόντα· ἔπαινος δ' ὁ παρὰ τῶν πολλῶν τί ὄντι, καὶ πῶς δυνάμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε οἶδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό. ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχριᾶν. κιθαρῳδὸν μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ φαίμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον· ἀλλὰ

De cura & angore.

CAP. XIII.

Cùm aliquem angi video, dico: Quid iſte ſibi vult? Niſi aliquid earum rerum quæ penes ipſum non ſunt, vellet, non angeretur. Quapropter citharœdus, etiam cùm ſolus cantat, non angitur: ſed theatrum ingreſſus, licèt admodum vocalis ſit, & citharam bene pulſet, tum verò angitur. Neq; enim tantùm bene cantare vult, ſed laudari etiam: id quod jam penes ipſum non eſt. Ergò ubi ſcientiâ præditus eſt, ibi fiduciam quoque habet. Quemvis imperitum artis adducito, non curabit eum. Ubi autem rem neque novit neque meditatus eſt, ibi angitur. Quid verò iſtud eſt? An neſcit quid ſit populus? aut cujuſmodi ſit laus popularis? At que & infimam ferire didicit, & ſummam chordam. Laus autem profecta à multitudine quæ ſit, & quam in vita vim habeat, neque ſcit, neque cogitavit. Ergò neceſſe eſt eum & contremiſcere, & expalleſcere. Ac citharœdum quidē eſſe, negare non poſſum, ſi quem ti mere

timere video: ſed aliud quiddam poſſum dicere, neque unum, ſed multa. Ac primum omnium, peregrinum eum nomino, & neſcire dico ubi terrarum ſit, & cùm tanto tempore hîc egerit, leges ignorare & inſtituta civitatis, quídque liceat, quid non liceat. Neque etiam unquam jureconſultum adhibuiſſe, qui leges & mores ei recitaret & enarret. Atqui teſtamentum nemo ſcribit, niſi aut ipſe ſciat, quomodo ſcribendum ſit, aut ejus rei peritum adhibeat: neq; ſponſionem temere obſignat, aut fidem ſuam obſtringit. Sed appetitu citra jureconſultum utitur, & averſatione, & impetu, & aggreſſione, & propoſito. Quomodo ſine jureconſulto? Ignorat, ea ſe velle quæ non conceduntur, ea nolle quæ neceſſaria ſunt, & ignorare tam ſua quàm aliena. Quæ ſi nôſſet, nunquam impediretur, nunquam prohiberetur, non angeretur. Nonne ità ſe res habet: Timet igitur quiſquam ea quæ mala non ſunt? Non. Quid ergó? Ea quæ mala cùm ſint, tamen caveri poſſunt, nè eveniant: Nullo modo. Si igitur ea quæ deliberationem non habent, neq; bona neque mala ſunt: Quæ autem in deliberationem cadunt, in poteſtate noſtra ſunt omnia, neque à quoquam nobis vel adimi vel tribui poſſunt, niſi velimus, quem jam locum habet anxietas? Verùm de corpuſculo ſoliciti ſumus, de recula, de voluntate Cæſaris: de interna verò re nulla. Nunquid de opinione non falſa? Non. Nam penes me eſt. Nunquid de appetitu naturæ contrario? Nè de hoc quidem. Cùm igitur quempiam pallere vides, quemadmodum medicus ex colore dicit, hujus ſplenem, illius hepar laborare: ſic &

λοῦδέ τι δυνάμαι ἐντεῦθεν· καὶ ὑδὲν ἂν, ἀλλὰ πολλά. καὶ πρῶτον πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω, ὅτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε πῦ τῆς γῆς ἔστιν, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ἐπιδημῶν, ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθη, καὶ τί ἔστιν, καὶ τί οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν ἐρευνᾶ αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. ἀλλὰ διαθήκην μὲν ὁ γεγράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, οὐ παρελαβὼν τὸν εἰδότα. ὑ δ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, οὐκ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δ' χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει, καὶ ὁρμῇ, καὶ σπουδῇ, καὶ προθέσει. πῶς δίχα νομικοῦ; οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει τὰ μὲν διδόμενα, καὶ ὰ θέλει τὰ ἀναγκαῖα. καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι τὰ ἴδια, ὅτι τὰ ἀλλότρια. εἰ δέ γ' ἤδει, οὐδέποτ' ἂν ἐνεπόδιζετο, οὐδέ ποτ' ἐκωλύετο, οὐκ ἂν ἠγωνία· πῶς γὰρ; φοβεῖταί τις μὴ ὑπὲρ τὴν χαλκῶν μοῦ, ἐπ' αὐτῷ δ' ὄντων, ὥστε μὴ συμβῆναι; οὐδαμῶς. εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα ὅτ' ἀγαθὰ ὅτε κακὰ, τὰ προαιρετικὰ δὲ πάντα ἐφ' ἡμῖν, καὶ ὅτ' ἀφελέσθαί τις ἡμῖν αὐτὰ δύναται, ὅτε προϊέμεθα ἃ ὰ θέλομεν αὐτῷ, πῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας; ἀλλὰ περὶ τὰ σωματία ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κλησιδίου, περὶ τῦ τί δόξει τῷ Καίσαρι· περὶ ἡμᾶς ἔσω δ' οὐδενός. μή τι οὖν περὶ τῦ μὴ ψεῦδος ὑπολαβεῖν; ἔ'στ' ἐμοὶ γάρ ὅτι. μή τι τῦ ὁρμῆσαι παρὰ φύσιν; οὐδὲ περὶ τύτο. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὠχριῶντα (ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τῦ χρώματος λέγει, τύτο ὁ σπλὴν πέπονθε, τύτο ἧπαρ) ἄτω καὶ σὺ λέγε, τύ-

τε

τὴ ὄρεξις καὶ ἔκκλισις πόπονθεν, ἢ κακοῦται, φλεγμαίνει. χρῶμα γὰρ ἡ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ φόφον τῶν ὀδόντων,

Οὐδὲ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρας πόδας ἵζει.

διατοῦτο Ζήνων μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ἃ γὰρ ἦτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐδενὸς εἶχεν ἐκεῖνος ἐξουσίαν. ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο ἦτος. Ἀντίγονος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία καὶ εἰκότως· ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ. τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. ἦτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἤθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλός τις τεχνίτης τῷ ἀτέχνῳ. ἐγώ σοι ἀρέσαι θέλω. ἀντὶ τίνος; ὅιδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου. μεμελέτηταί σοι γνῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακὸς, καὶ πῶς ἑκάτερον γίνεται. διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; πῶς, φησὶν, οὐκ εἰμί; ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ τρέμει, οὐδεὶς ὀιμώζει, οὐδεὶς ὠχριᾷ καὶ τρέμει, οὐδὲ λέγει, πῶς μὲ ὑποδέξεται; πῶς μὲ ἀκούσει; ἀνυβρίστως· ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκεῖνο ἁμάρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ὑποδέξασθαι τὸν παρὰ σοῦ; πῶς γὰρ οἷός τε γένοιτο δ' ἄλλο μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλο δὲ κακόν; ἐρῶ. τί οὖν ἀγωνιᾷς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; ναί. ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. εἶτ' οὐκ ἔστι γὰρ, ὡς θέλεις αὐτῷ λαλῆσαι; ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῶ. μή τι γράψειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῇς; θαμῶς. τί τὸ

tu dicito, istius appetitionem & aversationem laborare, non rectâ progredi viâ, æstuare, febricitare. Neque enim quicquam aliud colorem mutat, nihil aliud tremorem aut dentium dolorem facit:

Genua labant huic, atque pedes subsidit in ambos.

Quapropter Zeno conventurus Antigonum, non angebatur. Nam quæ ipse magni faciebat, eorum ille nihil in sua potestate habebat: quæ autem ille habebat, ipse non curabat. Antigonus autem Zenonem conventurus angebatur: neque id injuriâ. volebat enim ei placere, id quod extra ipsum positum erat. Hic autem illi placere non volebat, sicut nec alius artifex artis imperito. Ego tibi placere volo. Quamobrem? Mensuras enim nôsti, quibus homo ab homine judicatur: meditatum habes quæ sit boni & mali hominis cognitio, & quomodo utrunque fiat. Quamobrem ergò tu ipse bonus non es? Cur, inquit, non sum? Quia nemo bonus luget, gemit, aut plorat: nemo expallescit, tremit, aut ait, Ut me accipiet? ut me audiet? Mancipium, ut visum ipsi fuerit. Quid ergò tibi curæ sunt aliena? Annon illius peccatum erit si malè te acceperit? Quid ni? Potest verò alterius esse delictum, alterius malum? Non. Quid ergò de alienis angeris? Verùm istud quidem: sed solicitus sum quo pacto cum eo loquar. Nonne verò arbitratu tuo cum eo loqui licet? At vereor nè mihi excidam. Nunquid scripturus Dionis nomen, metuis nè tibi excidas? Nequaquam.

Quæ

Quæ cauſa eſt? nonne quod ſcribendi uſum habes? Quid ni verò? Quid porrò? Lecturus non eodem modo affectus eſſes? Eodem modo. Quæ cauſa eſt? Quod quælibet ars firmum quiddam habet, & imperterritum ſuis in rebus, Loqui ergò non didiciſti? Et quid aliud diſcebas in ſchola? Ratiocinationes iſtas & inverſiones. Quâ gratiâ? Nonne ut peritè diſſereres? Peritè autem annon eſt opportunè, cautè, prudenter, atque etiam citra errorem & impedimentum, & ultra hæc omnia confidenter? Eques igitur in campum progreſſus, peditem times: quo in loco tu exercitatus es, ille non exercitatus eſt? Ità ſané. At poteſtatem habet occidendi mei? Dic igitur verum, infelix, neque arrogans eſto, neque philoſophum te profitere, neq; Dominos tuos ignorato: ſed quoad anſam corporis habueris, quemlibet robuſtiorem ſequitor. Socrates autem ità ſe dicendo exercuerat, ut cum tyrannis, ut cum judicibus, ut in carcere confidenti animo loqueretur. Diogenes item ità ſe dicendo exercuerat, quò cum Alexandro, cum Philippo, cum piratis, cum emptore ſui ad eum modum loqueretur. Ea enim meditatus erat, quæ fiduciam adderent. Tu verò ad tua te conferto, neque unquam ab illis recedito, in angulum aliquem te recipe, ſede, ſyllogiſmos necte, quos aliis proponas. Neque enim in te eſt vir qui civitatem regat.

ἄπον; οὐχ ὅτι μεμελέτηκας γεφύρειν; πῶς γὰρ οὔ; τί δ' ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; ὡσαύτως. τί τὸ ἄπον; ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαρραλέον ἐν τοῖς ἑαυτῆς. λαλεῖν οὖν ἃ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ; συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. ὅτι τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστὶν, οὐχὶ εὐκαίρως, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συμπεπτῶς, ἔτι δὲ ἁπλαίσως, καὶ ἀπαραποδίστως; ὅτι πᾶσι δὲ τούτοις τεθαρρηκότως; ναί. ἱππεὺς οὖν εἰς πεδίον ἐληλυθὼς, πρὸς πεζὸν ἀγωνίᾳ, ὅτι σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; ναί. ἀλλὰ ἐξουσίαν ἔχει ἀποκτεῖναί με. λέγε οὖν τὰ ἀληθῆ, δύσηνε, καὶ μὴ ἀλαζονεύου, μηδὲ φιλόσοφον ἑαυτὸν ἀξίου, μηδὲ ἀγνόει σὸν τοὺ κυρίους· ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς τινὰ λάβραν τινὰ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ. λέγειν δὲ Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους ὅταν διαλεγόμενος, ὁ πρὸς τοὺς δικαστὰς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. λέγειν Διογένης μεμελέτηκεν, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον ὅταν λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιππον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατὰς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν. ἐκείνοις, οἷς μεμελέτηκε τοῖς θαρροῦσι. σὺ δ' ὅπου τὰ σαυτοῦ βάλλε, καὶ ἐκείναν ἀποσῇς μηδέποτε. εἰς τινὰ γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλῳ προτείνε· οὐ γὰρ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Πρὸς

Πρὸς Νάσωνα.

ΚΕΦ. ιδ'.

Εἰσελθόντος ποτὲ τοῦ Ῥωμαίκων μετ' υἱέος, καὶ ἑπακούσαντος ἑνὸς ἀναγνώσματος, ἔτυχε, ἔφη, ὁ τρόπος δεῖν τῆς διδασκαλίας καὶ ἀπεσιώπησεν. ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου ἐρεῖν τὰ ἑξῆς, κόπον ἔχει, ἔφη, πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ αὐτῆς ὅταν παραδίδωται. καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν μυρία τινὰ τοῦ τε χρείαν ἔχοντος ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε, καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρες. καὶ γὰρ σκυτάλης πῶς μὴ μανθάνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀπρεπὲς· τὸ δ' ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως κακὸν ἐπηλές· καὶ τέκτονος ἡ κακὴ μάθησις ἀνιαρὰ μᾶλλον τῷ ἰδιώτῃ ἀποτυγχάνοντι, τὸ δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τοῦ χρείαν τῆς τέχνης. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ μουσικῆς ἔχει αὐτό. ἂν γὰρ παρῇς τὸν διδασκόμενον, φανήσεταί σοι πάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα. τὰ μὲν τοι ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἡδέα καὶ θελκτικὰ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον τῶν φιλοσοφούντων τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. ὅτι δεῖ τοῦ αὐτῶν βλέπειν σωφρόσυναι τοῖς γινομένοις, ὡς μήτε τι ἧσσον γινομένων ἢ ὧν θέλομεν γίνεσθαι· μήτε ἧσσον μὴ γινομένων, ἃ θέλομεν μὴ γίνεσθαι. ἐξ ὧν πρέπει τοῖς συνησαμένοις αὐτὸ, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτειν· ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν καθ' αὐτὸν, μετ' ἄλλων κοινωνῶν, τηροῦντα τὰς φύσεις τὰς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους· τὸν υἱὸν, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφὸν, τὸν πολίτην,

Ad Nasonem.

CAP. XIIII.

ROmano quodam cum filio ingresso, & unam audiente recitationem, Hæc (inquit) est doctrinæ ratio, atque obticuit. Cùm autem ille, ut reliqua prosequeretur, rogatet: Omnis, inquit, ars molestiam habet, cùm indocto & ipsius imperito traditur. At ea quidem quæ arte perficiuntur, & usum cui destinata sunt statim demonstrant, & pleraque aliquid illecebrarum & suavitatis habent. Ac ut sutor artem suam discat, adesse atque investigare indecorum fuit: calceus verò est utilis, neque injucundus aspectu. Est & fabri disciplina molesta imperito; verùm opus usum artis ostendit. In Musicis hoc multo rectius perspicies. Si adsis ei qui docetur: ea disciplina omnium insuaviſſima tibi videbitur. Ipsius verò Musicæ opus suave ac jucundum auditu est hominibus imperitis. Atque hîc etiam philosophi munus tale animo concipimus, oportere eum voluntatem suam accommodare iis rebus quæ fiunt, ut nec eorum quæ fiunt quicquam invitis nobis fiat, neque eorum quæ non fiunt quicquam volentibus nobis non fiat. Unde qui ità se comparârunt, id consequuntur, ut nec appetitione sua frustrentur, nec in ea decidant quæ aversentur, ut citra molestiam, citra metum, citra perturbationem, nostro arbitratu ætatem degamus cum scdalibus, observandis affectionibus tam naturalibus quàm accersitis, erga filium, erga patrem, erga fratrem, erga civem, erga maritum, erga uxorem,

rem, erga vicinum, erga comitem, erga magiſtratum, erga ſubditum. Ac philoſophi tale ferè munus conſtituimus. Reliquum igitur eſt quærere, quâ ratione ad id perveniamus. Videmus autem fabrum diſcendis quibuſdam fieri fabrum, gubernatorem diſcendis quibuſdam fieri gubernatorem. Quid ergò, ſi hîc etiam non ſatis ſit, velle bonum virum fieri, ſed & addiſcere quædam ſit neceſſarium? Quærimus igitur, quænam ea eſſe dicant philoſophi? Primùm illud eſſe diſcendum, eſſe Deum, & providere rebus univerſis, ac non modò facta, ſed nè cogitationes quidem ac motus animorum eum latere poſſe. Deinde cujuſmodi ſint Dii? Nam quales illi reperientur, talis ut ſit etiam is, qui illis placere ac parere volet, opera neceſſariò danda erit, & ut quàm proximè ad eorum ſimilitudinem accedat. Si numen fidele eſt: illum quoque fidelem eſſe oportet. Si liberum: illum quoque liberum. Si beneficum, illum quoque beneficum. Si magnanimum, illum quoque magnanimum eſſe oportebit. Deniq; ut imitatorem Dei, reliqua omnia & facere & dicere. Unde igitur auſpicandum eſt? Si aſſenſus fueris, dicam tibi. Oportet te primùm vocabula intelligere. Quaſi verò ego nunc vocabula non intelligam? Non intelligis. Quo pacto ergò iis utor? Æquè ac illiterati literatis vocibus, ut jumenta ſuis viſis. Aliud enim eſt uſus, aliud intelligentia. Si verò ea te intelligere putas, quodvis aſſerto vocabulum bonarum & malarum rerum, inquiremus in noſmetipſos utrùm intelligamus. Enimvero moleſtum eſt, coargui hominem natu

λίτλω, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν σωσδὸν, τὸν ἄρχοντα, τὸν ἀρχόμενον. τὸ ἔργον τῦ φιλοσοφεῖν ἢ τοιῦτόν τι φανταζόμεδα. λοιπὸν ἐφεξῆς τέτῳ ζητῦμεν, πῶς ὄζι τῦτο. ὁρῶμεν ἔν, ὅτι ὁ τέκτων μαδὼν τινὲ, γίνεται τέκτων· ὁ κυβερνήτης μαδὼν τινὰ, γίνε) κυβερνήτης· μή πο᾽ ἔν κ) ἐνδάδε, ἐκ ἀπαρκεῖ τὸ βέλεδζ καλὸν κ) ἀγαδὸν γενέδζ, χρεία ἢ κ) μαδεῖν τινά; ζητῦμεν ἔν, τίνα ταῦτα λέγωσιν οἱ φιλόσοφοι; ὅτι μαδεῖν δεῖ πρῶτον τῦτο, ὅτι ὄζι δεός, κ) προνοεῖ ὅλων· κ) ἐκ ἔστι λαδεῖν αὐτὸν, ἃ μόνον ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἃ δὲ διανοέμενον, ἢ ἐνθυμέμενον. εἶτα ποῖοί τινες εἰσίν; ὁποῖοι γδ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεδῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσονλα κ) πειδησόμενον ἀνάγκη πειρᾶδζ κ) δυάμων ἐξομοιῦδζ ἐκείνοις. εἰ πιῶν ὄζι τὸ δεῖον, κ) τῦτον εἶ) πιῶν· εἰ ἐλεύδερον, κ) τῦτον ἐλεύδερον· εἰ εὐεργετικὸν, κ) τῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγάλοφρον, κ) τῦτον μεγαλόφρονα, ὡς δεῦ τοίνυν ζηλωτὴν, τὰ ἐξῆς πάνλα κ) ποιεῖν κ) λέγειν. πόδεν ἔν ἄρξαδζ δεῖ; ἂν συγχωρῆς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολυδεῖν. ὡς ἐγὼ νυῖ ἃ παρακολυδῶ τοῖς ὀνόμασι; ἃ παρακολυδεῖς. πῶς ἔν χρῶμαι αὐτοῖς; ὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγράμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φανταστικαῖς. ἄλλο γάρ ὄζι χρῆσις, ἄλλο παρακολύδησις. εἰ δ᾽ οἰ παρακολυδεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαδὸν κ) κακὸν, κ) βασανίσωμεν αὐτὸ, εἰ παρακολυδῦμεν. ἀλλ᾽ ἀνταρκὲς τὸ ἐξελέγχεδζ πρεσβύτερον

τερον ἄνθρωπον ἤδη, καὶ ἂν ὅτῳ τύχῃ, τὰς τρεῖς χραπὰς ἐσπαλ-μένον. οἶδα κἀγώ. νῦν γὰ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δε-όμενος. τίνος δ' ἂν κ) φανλαδείης, ὡς ἐνδεὴς ; πλουτεῖς, τέκνα ἔχεις τυχὸν, κ) γυναῖκα, κ) οἰκέτας πολλούς, ὁ Καίσαρ σε οἶδεν ἐν Ῥώμῃ, πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, κ) τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆ-σαι· τί σοι λείπει ; ἂν ὄν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα κ) μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, κ) ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ σὴ προσηκόντων ἐπεμελήσαι, κ) τὸν κολοφῶνα πείθω, ἔτε τί θεός ὄτιν οἶδας, ἔτε τί ἄνθρωπος, ἔτε τί ἀγαθὸν ἔτε τί κακόν; τὸ μὲν σὴ ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅ-τι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δυνήσῃ ἀναχθῆναι μου, κ) ὑπομεῖ-νον τὸν ἔλεγχον, κ) παρεμεῖναι; ἥδι-μῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαλλάξῃ χα-λεπῶς ἔχων. καί τοι τί σοι ἐγὼ κακὸν πεποίηκα ; εἰ μὴ κ) τὸ ἔσο-πτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δεικνύῃ αὐ-τὸν αὐτῷ, ὁποῖός ὄτιν. εἰ μὴ κ) ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα δοκῇ ὑ-βρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· ἄν-θρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν, πυ-ρέττεις δέ· ἀσίτησον σήμερον, ὕ-δωρ πῖε· κ) οὐδεὶς λέγει, ὦ δεινῆς ὕβρεως. ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, αἱ ὀ-ρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, ἐπιβολαὶ ἀνομο-λόγηται, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι κ) ἐ-λλυσμῶσαι· εὐθὺς ἐξελθὼν λέγει, ὕβρισέ με. τοιαῦτά ὄτι τὰ ἡμέ-τερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κλίνη παραθησόμενα ἅλεται, κ) οἱ

grandiorem, ac fortasse jam tria sti-pendia emeritum. Novi & ipse: nunc enim tu me convenisti quasi nulla re egens, atque adeò quid tibi desit, nè cogitare quidem possis. Rem habes, fortassis uxorem etiam & li-beros, & servitia multa. Cæsar Ro-mæ te novit, multorum amicitiis flo-res, officium pro officio reddis, de bene merente bene mereri nôsti, & maleficium maleficio pensare. Quid tibi deest? Quid si tibi demonstrâ-ro, te destitui maximè necessariis, & maximis ad felicitatem, atque hac-tenus quidvis curâsse potiùs quàm of-ficium? Quid si tibi, quod sum-mum est, persuasero, te nec quid Deus sit scire, nec quid homo, nec quid bonum, nec quid malum? Ac alia quidem te ignorare, ferri fortasse pot est: quo pacto autem me feres, ratione mq, reddes & manebis, si osten-dero te ipsi tibi esse ignotum? Nul-lo modo facies sed statim discedes cum indignatione. At quid ego mali tibi feci, nisi id quod speculum defor-mi, cùm eum ipsi talem ostendit qua-lis est? Nisi fortè medicus contume-liam ei facere videatur, cui morbum suum demonstrat. Is cùm ait: Ho-mo malè mihi videris habere, febri-citas, abstineto cibo, aquam hodie bibito. Nemo enim dicit, O contu-meliam non ferendam! Si cui verò dixeris: Appetitiones tuæ æstuant, aversationes sunt humiles, aggressio-nes inter se pugnant, affectus naturæ non sunt consentanei, opiniones tuæ vanæ sunt & ementitæ: statim di-gressus ait, Contumeliâ me affecit. Tales sunt res nostræ quemadmodum in celebri conventu, jumenta vendendi causâ adducuntur, & boves: vulgus autem

autem hominum partim empturi, partim vendituri: pauci autem sunt qui spectandæ causâ celebritatis adsint, quíque inquirant. Quo pacto istud fit? Quamobrem? Qui sunt, qui celebritatem illam constituerunt? Qua de causa? Sic & in hac celebritate. Nam alii nihil ultra pastum curant. Quàm multi enim in possessionibus, fundis, servitiis, magistratibus versamini? Ea verò nihil aliud sunt nisi pabulum. Pauci autem homines sunt qui celebritati vacent, spectandi studiosi, & cogitent: Quid ergò mundus est? Quis eum administrat? Nemo. Id fieri qui potest? Urbem quidem, aut domum, nec minimum durare tempus sine gubernatore & curatore posse videas: tantam autem & tam præclaram fabricam, temere ac ità fortuito ferri credas? Est igitur qui eam administret? Qualis & quomodo administrat? Nos verò ab eo conditi, qui & quales sumus? & ad quod munus? Nunquid cum eo connexi, & ad eum aliquo modo affecti sumus, aut nullo penitús? Hæc sunt quæ paucis his accidant, quíq; postea huic uni rei vacent, ut celebritate perspectâ discedant. Cur autem à vulgò deridentur? Quia & illic spectatores à mercatoribus. Quòd si jumenta sensu aliquo essent prædita, deriderent & ipsa eos, qui quicquam præter pabulum admirentur.

βόες. οἱ μὲν πολλοὶ τῆς ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ κατὰ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται; καὶ διά τι; καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πανήγυριν; καὶ ἐπὶ τίνι; ἔτι καὶ ἐνταῦθ' ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ· οἱ μὲν τινες ἀς κλίνην, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κλῆσιν καὶ ἀρχὰς καὶ οἰκείας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφονται, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ὄζιν. ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες. τί ποτ' ἔν ὄζιν ὁ κόσμος; τίς αὐτὸν διοικεῖ; οὐδείς. καὶ πῶς οἷόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μὴ δ' ὀλιγιστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' ὅτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ὅτως ἀπάθλως οἰκονομεῖσθαι; ἔστιν ἔν ὁ διοικῶν; ποῖός τις, καὶ πῶς διοικῶν; ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἀφ' οὗ γὰρ ἔρχομαί τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ φήσιν, ἢ ὠφέλειαν; ταῦτ' ὄζιν ἃ πάσχουσιν ἔτοι οἱ ὀλίγοι· καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τῷ τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντ' ἀπελθεῖν. τί οὖν καταγελῶνται ὑπὸ τῆς πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῆς ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κλίνη σωφρονοῦσίν τινα εἶχε, κατεγέλα τῆς ἄλλό τι τεθαυμακότων, ἢ τὸν χόρτον.

Ad eos qui pertinaciter in iis quæ decreverant, perseverant.

CAP. XV.

Quidam cùm disputationes has audiunt, constantem esse opor-

Περὶ τοῦ σκληρῶς πρῶν ὧν ἐκείναν ἐμμενόντας.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶ-

δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κεκριμένῳ ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναί τινας ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι φρενητικοὺς τόνους ἔχων ἐπιδεικνύῃς, καὶ ἁλιάζουσθαι ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία. ἕτερον τρόπον τινὰ τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων, οἷς καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ ἀδημιᾶς αἰτίας ἐκείνην ἀποκαρτερεῖν. ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην τί ἐγένετο. κέκρικα, φησίν. ἀλλ' ὅμως τί σε λύει τὸ ἀναπεῖσαι εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ συνεργοῦμεν ἵνα ἐξέλθῃς· εἰ δ' ἀλόγως ἔκρινας, μεταθοῦ τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένων δεῖ. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. ἐπεὶ παθῶν ἄρτι ὅπερ νῦν ὄφει, ὅπερ σοι δοκῇ, μὴ μεταλλίξεσο, ἀλλ' ἔμμενε καὶ λάβε, ἂν τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; ἃ πᾶσιν. ἃ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸν θεμέλιον, τὸ κρῖμα σκέψασθαι πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιὲς, καὶ ὅπως λοιπὸν ἐπικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν ἂν ᾖ σαθρὸν ὑποστήσῃ, καὶ καταπέσον, οὐκ οἰκοδόμημά τι ἔσῃ· ὅσῳ δ' ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ δάπανον καταγνώσῃ. ἀνελὼν πᾶσαν αἰτίαν ἐξάγεις ἡμῖν ἄνθρωπον ἐκ πολλῶν

tere: ac voluntatem quidem esse liberam, & cogi non posse, cætera verò & prohiberi & cogi posse, servilia atque aliena esse: putant, quicquid à se decretum fuerit, in eo pertinaciter esse perseverandum. Verùm decretum inprimis rectum esse oportet. Volo enim nervos esse in corpore, sed ut in sano corpore, ut in decertanti corpore. Sed si furiosi te habere nervos ostentes, de iisque glorieris: dicam tibi, Homo quære tibi medicum. Nam isti nervi non sunt, sed enervatio, licet alio quodam modo. Tale quiddam eorum quoque animis accidit, qui disputationes has obiter ac perperam audiunt, quemadmodum sodalium meorum quidam nulla de causa inediâ necem sibi consciscere statuit. Ego rem cognovi, cùm is jam tertium diem abstinentiam illam urgeret, & aggressus interrogavi, quid ei accidisset? Decrevi, inquit. Sed tamen quid, inquam, eò te impulit? nam si rectè decrevisti, assidemus tibi, adjutores futuri, ut è vita excedas. Sin perperam statuisti, muta consilium. Decretis insistendum est. Quid agis homo? Non omnibus sed rectis. Nam si in mentem tibi venit, modò noctem esse: si tibi videbitur, nè muta sententiam, sed in ea persevera: & dic, Decretis esse insistendum. Quid agis homo? Non omnibus. Non à principio vis ordiri, & jacere fundamentum, decretum considerando, rectúmne sit an pravum? ac tum demum in eo exædificare firmitatem istam & constantiam? Quòd si fundamentum putre ac ruinosum jeceris: quò plura & firmiora imposueris, eò citiùs ædificium corruet. Citra omnem causam è medio nobis tollis hominem amicum & familiarem, civitatis

tatis ejuſdem tam magnæ quàm parvæ: & cùm eædem facias, hominémque nullius injuriæ reum perdas: ais, in decretis perſeverandum eſſe? Quòd ſi tibi fortè in mentem veniſſet, me eſſe occidendum: num in ſententia permanendum tibi eſſet? Ac ille quidem vix à ſententia depulſus eſt: eorum autem qui nunc ſunt, nonnullis aliud perſuaderi non poteſt. Itaque mihi videor nunc ſcire id quod priùs ignorabam, quæ vis ſit pervulgati illius dicti, Stultum neque mutari, neque rumpi poſſe. Abſit, ut ſtultus mihi contingat amicus: nihil eſt æquè intractabile. Decrevi: Etiam furentes. Sed quò conſtantiùs decernunt ea quæ non ſunt, eò majore veratri copiâ eis opus eſt. Non ea facere vis quæ ſunt ægrotantis, & accerſere medicum? Ægroto domine: auxiliare mihi, conſidera quid mihi ſit agendum: meum eſt parere tibi. Sic hic quoque. Quid mihi faciendum ſit ignoro: ſed adſum cognoſcendi causâ. Non. ſed aliis de rebus mihi dicito. Nam hoc decrevi. De quibus aliis? Quid enim majus aut majore ſtudio dignum eſt, quàm tibi perſuaderi, non ſatis eſſe te decreviſſe, ac à propoſito non recedere? Hi ſunt furiosorum nervi, non hominis ſani. Emori volo, ſi me iſtud coegeris. Quãobrem homo? Quid accidit? Decrevi. Salvus ſum, quòd non decreviſti me occidere. Argentum non accipio. Quamobrem? Decrevi. Scísne quibus nervis nunc uteris ad non accipiendum, iiſdem nihil prohibere quo minùs aliquando temere inclines ad accipiendum: & turſus dicas, te decreviſſe? Ut enim in ægroto corpore & fluxionibus obnoxio, humor

φίλον καὶ σωτῆρα, τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς; εἶτα φόνον ἐργαζόμενος, καὶ πολλῶν ἀνθρωπον μηδὲν ἠδικηκότα, λέγεις ὅτι τοῖς χριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ; εἰ δ' ἐπῆλθέ σοι πῶς ποτ' ἐμὲ ἀποκτεῖναι, ἔδει σε ἐμμένειν τοῖς χριθεῖσιν; ἐκεῖνο μὴ ἂν ὠόμην μεταπείθειν. νῦν δ' νῶν τινας οὐκ ἔστι μεταθεῖναι. ὥσθ' μοι δοκῶ ὃ πρότερον ἠγνόουν νῶν εἰδέναι, τί ὅτι τὸ ἐν τῇ σωτηρίᾳ λεγόμενον, μωρὸν ἔτε πεῖσαι ἔτε ῥῆξαί ὅτι. μή μοι γένοιτο φίλον ἔχειν μωρόν. δυσμεταχείριστον γάρ ὅτι. κέκρικα. καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι· ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κρίνουσι τὰ μὴ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἑλλεβόρου δέονται. οὐ θέλεις τὰ τοῦ νοσοῦντος ποιεῖν, καὶ τὸν ἰατρὸν παρακαλεῖν. νοσῶ κύριε, βοήθησόν μοι. τί με δεῖ ποιεῖν σκέψαι. ἐμὸν ὅτι πείθεσθαί σοι. ἄτω καὶ ἐνταῦθα, ἃ δεῖ με ποιεῖν οὐκ οἶδα. ἐλήλυθα ἵνα μαθησόμενος. ἄ. ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων μοι λέγε. τοῦτο γὰρ κέκρικα. περὶ ποίων ἄλλων; τί γὰρ ὅτι μεῖζον ἢ σπουδαιότερον τοῦ πεισθῆναί σε, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκρικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι; ἆρα οἱ μανικοί τινες, οὐχ ὑγιαίνοι. ἀποθανεῖν θέλω, ἂν με τοῦτο ἀναγκάσῃς. διατί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκρικα. σέσωσθαι ὅτι οὐ κέκρικας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. ἀργύριον οὐ λαμβάνω. διὰ τί; κέκρικα. ἴσθι ὅτι ὧ τόνῳ νῦν χρῇ πρὸς τὸ μὴ λαμβάνειν, οὐδὲν κωλύει σε ἀλόγως ποτὲ ῥέψαι πρὸς τὸ λαμβάνειν, καὶ πάλιν λέγειν, ὅτι κέκρικα. ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥεύμασιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα

aliàs in hanc, aliàs in illam defer-

ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· ὅτω καὶ ἀδηλότης ψυχῆς, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν αἰσθητὸν καὶ ἀθεράπευτον.

tur partem, sic animus imbecillus, quòd quidem inclinet incertum est: cùm autem ad inclinationem atque impetum illum etiam nervi accesserint: tum malum ejusmodi fit, cui nec auxilium ferri, nec adhiberi medicina queat.

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν.

Non dare nos operam, ut decretis de rebus bonis & malis utamur.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ κακόν; ἐν προαιρέσει. πᾶ τὸ οὐδέτερον; ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. πῦ ἦν, μέμνησαί πως ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων; μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ' αὑτῷ τοῦτον τὸν τρόπον, ὑποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων; ἆρά γε ἡμέρα ὄζτι; ναί. τί δὲ, νύξ ὄζτιν; οὔ. τί δ' ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέρες; οὐκ ἔχω λέγειν. ὅτάν σοι προφαίνεται ἀργύριον, μεμελέτηκας ὑποκρίνεσθαι τῷ δέοντι ὑπόκρισιν; ὅπ οὐκ ἀγαθὸν ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ὑποκρίσεσιν, ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα; τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ χρείττων γίνῃ σεαυτοῦ; ὅπου δ' ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς θαυμάζῃς; ἐπεὶ διὰ τί ὁ ῥήτωρ, εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα, φωνῇ εἰσιόντων ἥδεται, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ; ὅτι οὐκ ἐρρώσθαι τῷ μελετῆσαι. τί οὖν θέλεις ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἤσκηται. πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. πότε γὰρ ἤκουσε πρός τινος τί ὄζτι ψόγος; τίς ἑκατέρου φύσις; τοῦ πῶς τῆς ἐπαί-

Ubi situm est bonum? In voluntate. Ubi malum? In voluntate. Ubi neutrum? In iis quæ arbitrii nostri non sunt. Quid ergó? Nunquis nostrum his rationibus foris utitur? Nunquis ipse meditatur secum rebus hoc modo respondere, quemadmodum in quæstionibus? Nunquid dies est? Est. Quid veró? Nox est? Non. Quid veró? Paria sunt astra? Non habeo dicere. Cùm pecunia tibi ostenditur, ésne meditatus ità respondere, ut decet: eam non esse bonam? Nunquid in his responsionibus exercitatus es? An verò ad solas cavillationes? Quid ergò miraris, ubi meditatus es, ibi te ipso quoque te superiorem esse? Ubi verò exercitationem nullam adhibuisti, ibi te eundem cunctari? Nam cur orator, quamvis sciat se rectè scripsisse: quæ scripserit memoriæ se mandâsse, & suavitatem vocis adhibuisse: tamen adhuc æstuat? Quia non contentus est exercitatione. Quid ergò vult? Laudari ab iis qui adsunt. Ad fatultatem igitur declamandi exercitatus est, ad laudationem autem & vituperationem non est exercitatus. Quando enim è quoquam audivit, quid sit laus aut vituperatio? Quæ sit utriusq; rei natura? Quæ laudes expe-

expetendæ ſint? Quæ vituperationes fugiendæ? Quando autem in ea ſe declamatione exercuit, quæ ſit his rationibus conſentanea? Quid ergò adhuc miraris, ſi ubi didicit, ibi vulgo antecellit: ubi autem ſe non exercuit, ibi nullam præ plebe prærogativam habet? Sic citharœdus novit pulſare citharam, bene cantat, ornatu inſigni eſt amictus, & tamen theatrum ingrediens tremit. Nam illa quidem novit: populus autem quid ſit, non novit, aut populi clamor ac deriſio. Imò ipſum æſtuare quid ſit, ignorat, utrùm noſtrum opus ſit, an alienum, ſedari poſſit, necne. Quapropter, cùm laudatur, inflatus exit. Ubi autem deriſus eſt, inflatiuncula illa compungitur & ſubſidit. Tale quiddam & nobis accidit. Quas res admiramur? externas. Et dubitamus quî fiat, ut timeamus? ut æſtuemus? Quid ergó? Fieríne poteſt, cùm ea quæ inferuntur, mala judicamus, ut non metuamus, non æſtuemus? Dicimus, Proh Deûm fidem! quid agam nè æſtuem? Stulte, manus non habes? Non tibi fecit eas Deus? Nunc ergò ſedens precare, nè pituita tibi defluat. Emunge potiùs, nec accuſa Deum. Quid ergó? hîc nihil tibi dedit? Non dedit tibi tolerantiam? Non dedit tibi magnitudinem animi? Non dedit fortitudinem? Tot manus cùm habeas, adhuc requiris eum qui te emungat? Verùm nos hæc neque meditamur, neque curamus. Alioqui dato mihi aliquem qui curet, quo pacto aliquid acturus ſit? Qui ſolicitus ſit, non de aliqua re conſequenda, ſed de actione ſua rectè gubernanda? Quis cùm deliberat, ipſam reſpicit deliberationem: ac non

νων διωκτέον, ἢ τοὺ ποίους τῶν λόγων φευκτέον; πότε δ' ἐμελέτησε ταύτῃ τῇ μελέτῃ, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις; τί οὖν ἔτι θαυμάζεις; εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων· ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν. ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ἄδει καλῶς, τὸ τὸν ἔχειν καλὸν, κἀ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει· ταῦτα μὲν οἶδεν· ὄχλος δ' οὐ τί ἐστιν οὐκ οἶδεν, οὐδ' ὄχλου βοὴ, οὐδὲ καταγέλως. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνίαν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἢ ἀλλότριον, αὐτὸ τοῦτο ἢ οὐκ ἔστι. διατίθετο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη κἀ συνεκάθισε. τοιοῦτόν τι κἀ ἡμεῖς πάσχομεν, τίνα θαυμάζομεν; περὶ τὰ ἐκτός. εἶτ' ἀπορῶμεν πῶς φοβώμεθα ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; τί οὖν; ἐνδέχεται ὅταν τὰ ὑπερέχοντα κακὰ ἡγώμεθα, ἃ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, ἃ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. εἶτα λέγω, κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ. μωρέ. χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, κἀ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐπαὐτῷ τούτῳ σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἐπιζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; ἀλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ' ἐπιστρέφομεθα. ἐπεὶ δότε μοι ἕνα τῷ μέλει πῶς τί ποιήσῃ, ὃς ἐπιστρέφεται οὐ τῷ τυχεῖν τινος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτῷ ἐπιστρέφεται. τίς διαλογισμὸς πῶς τῆς βολῆς, ἢ κ

ᾧ τῶ τυγεῖν ἐκείνυ περὶ ὃ βεβούλε-
ται. κἂν μὴ τύχῃ, ἐπῆρται κ) λέ-
γει· πῶς γὰρ ἡμεῖς καλῶς ἐβεβουλ-
σάμεθα. ὐκ ἔλεγόν σοι, ἀδελφὲ,
ὅτι ἀδιώατόν ἐστιν ἡμῖν τι σκε-
ψαμένοις, μὴ ὄντως ἐκβαῖναι; ἂν
δ' ἑτέρως χωρήσῃ, τεταπείνωται
τάλας, κ) ἐκείσκει ὃ τι ἔπῃ περὶ
ἡμῶν γεγονότων. τίς ἡμῖν τότε ἕ-
νεκα μάνην παρέλαβες; τίς ἡμῖν
ὐκ ἐνεκοίμισθη ὑπὲρ ἐνεργείας;
τίς; ἔνα μοι δότε, ἵνα ἴδω τοῦτον,
ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνυ ζητῶ, τὸν ταῖς
ἀληθείαις εὐγλωῆ κ) εὐφυᾶ. εἴτε
νέον εἴτε πρεσβύτερον δότε. τί
ἂν ἔτι θαυμάζοιμι, εἰ περὶ μὴ
τὰς ὕλας τετρίμμεθα, ἐν ᾧ ταῖς
ἐνεργείαις ταπεινοὶ, ἀχθυνες,
ἄθλιοι ἄξιοι. δειλοὶ, ἀταλαίπω-
ροι, ὄλοι ἀτυχήματα. ὐ γὰρ μεμέ-
ληκεν ἡμῖν, ὐδὲ μελετῶμεν. εἰ δ'
μὴ τὸν θάναλον ἢ τὴν φυγὴν ἐφο-
βόμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελε-
τῶμεν ἄν, ἐκείνοις μὴ πρεπόντων
ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. νυῦ δ' ἐν
μὲν τῇ σχολῇ σπουδαῖοι κ) καλάγλωσ-
σοι, κἂν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περί
τινος τούτων ἱκανοὶ τὰ ἑξῆς ἐπιλα-
βεῖν· ἕλκυσον δ' εἰς χρῆσιν, κ)
εὑρήσεις τάλανας ναυάγυς. πρεσ-
πεσέτω φαντασία τοιαύτη, κ)
γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, κ) πρὸς τί
ἐγυμναζόμεθα. λοιπὸν ὅτι τῆς
ἀμελείησίας προσεπισωρεύομεν ἀεί
τινα, κ) προσπάσσομεν μείζονα
ἧς καθεζώτων. ὐκοῦν· ἐγὼ ὅτε
πλέω καλακύψας εἰς τὸν βυθὸν ἢ
τὸ πέλαγος, προβλεψάμενος κ)
μὴ ἰδὼν γλῶ, ἐξίσαμαι, κ) φαν-
ταζόμενος ὅτι ὅλον μεθεῖ τὸ πέ-
λαγος τοῦτο ἐκπιεῖν ἂν ναυαγίσω,
ὐκ ἐπέρχεταί μοι, ὅτι μοι τρεῖς

potiùs de eo consequendo laborat, cujus gratiâ deliberat? Qui si voti compos sit, elatus ait: Quàm prudenter deliberavimus? Non dicebam tibi frater, si nos rem quampiam consideraremus, non posse fieri quin ità eveniret? Sin secus ceciderit, abjectus est miser, nec quid dicat de iis quæ acciderunt reperit. Quis nostrûm hujus rei causâ vatem adhibuit? Quis nostrûm actioni suæ non indormiit? Quinam? unum mihi date, ut eum videam, quem jam longo tempore quærito, qui reverà sit nobilis & ingeniosus: sive adolescentem, sive natu grandiorem date. Quid ergò, miramur adhuc nos in rebus caducis exercitatos esse: in actionibus autem humiles, fœdos, nullius pretii, timidos, delicatos, calamitates quanti quanti sumus? Neque enim hæ nobis curæ fuerunt, neque in iis nos exercemus. At si non mortem aut exilium timeremus, sed timorem ipsum: operam daturi essemus nè incideremus in ea quæ mala nobis viderentur. Nunc in schola expediti & verbosi, cùm tali quapiam de re quæstiuncula inciderit, instructi sumus ad reliqua etiam prosequenda. Sed si verba ad rem conferenda fuerint: invenies miseros naufragos: incidat cogitatio terroris: tum cognosces quid meditati fuerimus, & ad quid nos exercuerimus. Jam in hac meditationis neglectione subinde quædam accumulamus, & majora quàm re ipsâ sunt affingimus. Statim ego cùm navigo, dejectis in profundum aut pelagus oculis, cùm circumspicio, ac terram nusquam prospicio, extra me sum, & cogitans esse mihi totum pelagus ebibendum, si fecero naufragium, illud non reputo, tres sextarios

tarios esse mihi satis. Quid ergò me perturbat? Pelagus? Non, sed opinio mea. Rursus ingruente terræ motu, totam urbem in me casuram mihi fingo: quasi verò non parvus lapillus sit satis, ad elidendum & dissipandum cerebrum meum? Quæ ergò sunt quæ nos onerent, & extra nosmetipsos rapiant? Quæ alia, nisi nostræ opiniones? Nam cum qui peregrè abiens, à familiaribus, amicis, locis, consuetudine recedit: quid aliud est quod oneret, nisi opiniones? Pueri quidem cùm primùm plorant nutrice paulum digressâ, placentulâ acceptâ ploratûs obliviscuntur. Vis ergò, uti nos te quoque pueris comparemus? Non mediusfidius. Neq; enim velim placentulâ me ità deliniri, sed rectis opinionibus. Quæ autem illæ sunt? Eæ quas hominem totos dies meditantem, nullis externis rebus affici decet: non sodali, non loco, non gymnasiis, imò nè suopte quidem corpore: sed meminisse legis, & iam ob oculos habere. Quid autem lex divinitus præscripta jubet? Sua tueri, & aliena sibi non vendicare: sed iis & cùm dantur uti, & cùm non dantur, ea non desiderare: & cùm quis eripit, restituere expeditè: & statim habere gratiam, pro eo tempore, quo utenda dedit, nisi velis ut nutricem aut materculam vocemus. Quid enim interest, quâ re vincaris, & unde pendeas? Quanto præstantior eo es qui ob pupam plorat, si ob gymnasium, ob porticus, ob adolescentulos, & ejusmodi congressus luges? Alius id ægrè fert, quòd Dircæam aquam non ampliùs bibiturus sit. Num Martia deterior est Dircæâ? At illi afflue-

ξέσθαι ἀρκοῦσι. τί ἔν με ταράσσει; τὸ πέλαγος; ἔ, ἀλλὰ τὸ δόγμα. πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπεσεῖν μοι μέλλει. ἐ γὰρ ἀρκεῖ μικρὸν λιθάριον, ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ; τίνα ἔν ἐστι τὰ βαρεῖα καὶ ἐξισοῦντα ἡμᾶς; τίνα γὰρ ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα; ἃ γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλαττόμενον τῶν σωμάτων καὶ ἑταίρων, καὶ τόπων, καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστι τὸ βαρὺν ἄλλο, ἢ δόγματα; τὰ γοῦν παιδία εὐθὺς ὅταν κλαύσῃ μικρὰ τῆς τίτθης ἀπαλλαγεῖσα, πλακέντιον λαβόντα ἐπιλέλησται. θέλεις σε ἔν καὶ ἡμεῖς τοῖς παιδίοις ὁμοιῶμεν; ἐ νὴ τὸν δία. ἐ γὰρ ὑπὸ πλακεντίᾳ τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ δογμάτων ὀρθῶν. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; ἃ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλην τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ τρόπῳ πάσχειν τῶν ἀλλοτρίων, μήτε ἑταίρῳ, μήτε τόπῳ, μήτε γυμνασίοις, ἀλλὰ μηδὲ τῷ σώματι τῷ αὐτοῦ· μεμνῆσθαι δ' ἐν τῷ νόμῳ, καὶ τοῦτον τρόπον ὀφθαλμοῦ ἔχειν. τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀνθιποιεῖσθαι, ἀλλὰ δίδοσθαι μὲν χρῆσθαι, μὴ δίδόμενα δ' μὴ ποθεῖν. ἁρπασθέν δέ τινος, ἅπτε δίδοναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα ὧν ἐχρήσατο χρόνῳ, εἰ θέλεις μὴ καλεῖν τὴν τίτθην καὶ μάμμην. τί γὰρ διαφέρει τίνος ἥττων ᾖς, καὶ ἐν τίνος χρήμασι; τί χρεῖττον εἰ τοῦ διὰ κορράπου κλαίοντος, εἰ διὰ γυμνασίου, καὶ στοᾶς, καὶ νεανισκείας καὶ παιδοτριβείου διαλειζομένου παντείως; ἀλλ' ἐλθὼν ὅτι ἐκεῖ τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλλει. τὸ γὰρ ἀλλ' ἐκεῖνό μοι σωπᾶτε· λοῦ. καὶ

Μάρκιον χεῖρον ὅτι τοῦ τῆς Δίρκης;

τοῦτο πάλιν ἔσαι σοι συνήθες. εἶτ' ἂν ὧν τοιούτῳ προσπαθῇς, καὶ τοῦτο πάλιν κλαῖε, καὶ ζήτει σίχον ὅμοιον τῷ Εὐριπίδῃ ποιῆσαι,

Θερμάς τε τὰς Νέρωνος, Μαρκίου θ' ὕδωρ.

veram. Etiam huic assuesces. Deinde ubi & hac delectaberis, luge, & quære versum Euripideo similem:

Thermas Neronianas Martiámque aquam.

Ἴδε πῶς τραγῳδία γίνεται, ὅταν εἰς μωρὰς ἀνθρώπους πράγματα συγχάνουτ' ἐμπέσῃ. πότε ὄψομαι τὰς Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; χρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; εἰ δὲ δεῖ παρακολουθεῖν τῇ διοικήσει τὰ ὅλα, καλλίονον ἐν σαυτῷ περιφέρεις. ἔτι ποθεῖς λιθάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν ἔν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παιδία; τί ὅτι ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις; τί ἤκουες; τί ἐμάνθανες; τί σαυτὸν φιλόσοφον ἐπέδειξας, ἐξὸν τὰ ὄντα ἐπιβρέφειν; ὅτι εἰσαγωγὰς ἔπραξά τινας, καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφῳ δ' οὐδὲ θύραν παρῆλθον. τοῦ γάρ μοι μέτεστι τούτων τῶν πραγμάτων, ἢ Σωκράτει μετὶῶ τῷ ὅπως ἀποθανόντι; ἢ τῷ ζήσαντι; ἢ Διογένει μετὶῶ; ἐπινοεῖς τούτων τινὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα ἃ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ τὸν δεῖνα; οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔστεται, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' ἂν ὧδε τύχῃ ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; ὦ γὶ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι ἔστι ἀνιᾶται μένων; οὐχὶ δ' ὡς παιδίῳ παροινοῦντι μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; ταχύ γ' ἂν ἔστι ὑπομείναι φυγὴν πινα φυγεῖν εἰς ἄπαντα, ἢ τὸν ἐπὶ δα-

Ἴδε πῶς τραγῳδία γίνεται, ὅταν εἰς μωρὰς ἀνθρώπους πράγματα συγχάνουτ' ἐμπέσῃ. πότε ὄψομαι τὰς Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; χρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; εἰ δὲ δεῖ παρακολουθεῖν τῇ διοικήσει τὰ ὅλα, καλλίονον ἐν σαυτῷ περιφέρεις. ἔτι ποθεῖς λιθάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν ἔν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παιδία; τί ὅτι ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις; τί ἤκουες; τί ἐμάνθανες; τί σαυτὸν φιλόσοφον ἐπέδειξας, ἐξὸν τὰ ὄντα ἐπιβρέφειν; ὅτι εἰσαγωγὰς ἔπραξά τινας, καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφῳ δ' οὐδὲ θύραν παρῆλθον. τοῦ γάρ μοι μέτεστι τούτων τῶν πραγμάτων, ἢ Σωκράτει μετὶῶ τῷ ὅπως ἀποθανόντι; ἢ τῷ ζήσαντι; ἢ Διογένει μετὶῶ; ἐπινοεῖς τούτων τινὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα ἃ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ τὸν δεῖνα; οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔστεται, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' ἂν ὧδε τύχῃ ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; ὦ γὶ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι ἔστι ἀνιᾶται μένων; οὐχὶ δ' ὡς παιδίῳ παροινοῦντι μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; ταχύ γ' ἂν ἔστι ὑπομείναι φυγὴν πινα φυγεῖν εἰς ἄπαντα, ἢ τὸν ἐπὶ δα-

Vidén' ut tragœdia oriatur, cùm res leves in stultos homines inciderunt? Ah, quando Athenas & arcem iterum videbo? Miser, non satìs ea tibi sunt, quæ quotidie vides? Potésne præstantius aliquid aut majus sole, lunâ, stellis, terrâ universâ, mari? Quòd si rem verè intelligas, etiam universitatis gubernatorem circumfers, in temetipso. Adhuc desideras lapillos & rupem elegantem? Quid facies, ipsum solem & lunam relicturus? Sedebis plorans ut pueri? Quid ergò in schola faciebas? Quid audiebas? Quid discebas? Quid philosophi nomen usurpabas, cùm ea tibi usurpare posses quæ habes? te introductores quasdam confecisse, te Chrysippi libros legisse, philosophi autem nè januam quidem præteriisse. Nam quid ea res ad me attinet, quæ ad Socratem attinebat, qui ità mortuus est? Ità vixit? Quæ pertinebat ad Diogenem? Cognovisti horum aliquem plorâsse aut succensuisse, quòd istum aut istam visurus non esset? Quòd Athenis aut Corinthi non futurus esset: sed fortasse Susis, aut Ecbatanis? Nam cui licet abire de convivio cùm volet, & non ampliùs ludere, is nunquid adhuc se manere dolet? non autem tanquam ludo interest, quoad eo delectatur? Is scilicet exilium perpetuum sustinebit, aut condemnationem ad necem?

Non

Non vis tandem, ut pueri, ablactari, & cibum capeſſere ſolidiorem? Non plorare mammas deſines, & nutriculas, aniles nomenclaturas? At illis diſcedens moleſtus ero. Tu eis moleſtus eris? Nequaquam verò tu, ſed eadem quæ tibi opinio. Quid ergò facere potes? Tute tuam abjicito: abjicient & illæ ſuam, ſi ſapient, ipſæ. alioqui ſuâpte culpâ plorabunt. Homo jam tandem id quod de ſucceſſu, de libertate, de animi magnitudine dicitur, in animum revoca. Cervices tandem erige, tanquam ſervitute liberatus. aude tandem ſublatis ad Deum oculis dicere: Tracta me poſthac arbitratu tuo: ejuſdem tecum ſum animi: ſúsque déque fero: nihil recuſo, quod tibi videbitur: quò voles ducito: veſte me quâ voles induito. Vis me fungi magiſtratu? privatam agere vitam? manere? exulare? pauperie conflictari? opibus abundare? Ego te in his rebus omnibus apud homines defendam: oſtendam quale ſit rei cujuſque ingenium. Non ità: ſed potiùs in ventre bovis ſedens, exſpecta materculam tuam dum te paſcat. Hercules ſi domeſticis ſuis aſſediſſet, quis fuiſſet? Euryſtheus, non Hercules. Age verò, terrarum orbem peragrando quot familiares, quot amicos paravit? Sed Deo nihil ei fuit antiquius: eâque de cauſa filius Jovis eſt creditus, ac fuit. Illi igitur obtemperans circumibat, ut injuriam & iniquitatem expurgaret. At non es Hercules, nec aliena mala purgare potes? Ac nè Theſeus quidem es, ut Atticæ mala purges? Tua ipſius purgato: ex animo ejice loco Procruſtis & Scironis,

νάτῳ καταχριθείς. οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι καὶ ἀπλοῦς τροφῆς τρεφωτέρας, μηδὲ κλαίειν μάμμας καὶ πίτθας χαλῶν ἀποκλαύσμαλα; ἀλλ' ἐκείνας ἀπαλλαττόμενος ἀνιάσω. σὺ αὐτὰς ἀνιάσεις; ἁδαμῶς. ἀλλ' ὅμως καὶ σὲ, τὸ δόγμα. τί ἂν ἔχεις ποιῆσαι; ἔξελε. τὸ δ' ἐκείνων ἂν ἓν ποιῶσιν αὐτοὶ ἐξελοῦσιν. εἰ δὲ μὴ, ὀιμώξουσι δ' αὐτάς. ἄνθρωπε, τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπονοήθητι ἤδη ὑπὲρ εὐρείας, ὑπὲρ ἐλευθερείας, ὑπὲρ μεγαλοψυχίας. ἀνάτεινόν ποτε τὸν τράχηλον ὡς ἀπηλλαγμένος δουλείας· τόλμησον ἀναβλέψας πρὸς τὸν θεὸν εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς, ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί· ἁδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων· ὅπου θέλεις ἄγε, ἐνδῦναί με θέλεις, ἐνδύσομαι, ἀρχὴν θέλεις, ἄρξω, φύγειν, φεύξομαι, πένητα, πένης ἔσομαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι· δείξω τὴν ἑκάστου φύσιν οἷα ὄξιν. ἄ. ἀλλ' ἐν βοὸς κοιλίᾳ καθήμενος, ἐκδέχου σὴν τὴν μάμμην μέχρις σε χορτάσῃ. ὁ Ἡρακλῆς εἰ τοῖς ἐν οἴκοι παρεκάθητο, τίς ἂν ἦν Εὐρυσθεὺς καὶ οὐχὶ Ἡρακλῆς. ἄγε, πόσους ἦ περιέρχόμενος τὴν οἰκουμένην συνήθεις ἔσχε φίλους; ἀλλ' ἁδὲν φίλτερον τοῦ θεοῦ ἐνόμιστο ἐπιστεύθη δὲ ὑὸς εἶ) ὑὸς, καὶ ἦν· ἐκείνῳ πίνων πειθόμενος, τὰς ἐκεῖθεν καθαίρων ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν, ἀλλ' οὐκ εἰ Ἡρακλῆς, καὶ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτοῦ κάθαιρον. ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ Προκρούστου καὶ Σκίρωνος, λύ-

τλου

πλιν, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν. ταῦτα δ' ἂν ἔξω ἄλλως ἐκβληθεῖν εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέπουσα, ἐκείνῳ μόνῳ προσαπονδότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον. ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, ὀιμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ· ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὐρεσιν, καὶ μηδέ ποτ' εὑρεῖν δυνάμενος. ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ζητεῖς, ὃ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί.

dolorem, timorem, cupiditatem, invidiam, malevolentiam, avaritiam, mollitiem, intemperantiam. Hæc verò aliter ejici non possunt, nisi ad solum respicias Deum, eique soli sis addictus, & illius mandatis initiatus. Sin quid aliud voles: gemens & plorans sequêris robustiorem, foris subinde quæritans prosperum successum, cùm successum nunquam invenire queas: ut qui illîc eum quæras, ubi non est, omisso eo loco in quo est.

Πῶς ἐφαρμοστέον τὰς προλήψεις ἐπὶ μέρους.

Quomodo anticipationes singulis rebus sint accommodandæ.

ΚΕΦ. ιζ'.

Τί' πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος; ἀποβαλεῖν ὄιησιν. ἀμήχανον γὰρ ἅ τις εἰδέναι οἴεται, ταῦτα ἄρξασθαι μανθάνειν. τὰ μὲν ἐν ποιητέα καὶ ἃ ποιητέα, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ πάντες ἄνω καὶ κάτω λαλοῦντες ἐρχόμεθα πρὸς τοὺς φιλοσόφους, ἐπὶ τούτοις ἐπαινοῦντες, ψέγοντες, ἐγκαλοῦντες, μεμφόμενοι, περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ αἰσχρῶν ἐπικρίνοντες καὶ διαλαμβάνοντες. τίνος δ' ἕνεκα προσερχόμεθα τοῖς φιλοσόφοις; ἃ ἐκ οἰόμεθα εἰδέναι. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; τὰ θεωρήματα. ἃ γὰρ λαλοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, μαθεῖν θέλομεν, ὡς κομψὰ καὶ δριμέα. ὅτι δ' ἴν' ἀπ' αὐτῶν προποιήσωνται. γελοῖον ἔν τὸ οἴεσθαι, ὅτι ἄλλα μέν τις μαθεῖν βέλεται, ἄλλα δὲ μαθήσεται. ἢ λοιπὸν ὅτι προκόψει τις ἐν οἷς ἐ μανθάνει. τὸ δ' ἐξαπατᾶν τοὺς πολλοὺς τοσοῦτον, ὅσον καὶ Θεόπομπον τὸν ῥήτορα, ὅτι καὶ

CAP. XVII.

Quod est primum philosophantis officium? Abjicere arrogantiam. Nulla enim ratio est, cur ea quæ scire te putes, discere incipias. Ac nos facienda & non facienda, bona & mala, honesta & turpia, sursum ac deorsum linguâ versantes, philosophos adimus: ob hæc laudamus, reprehendimus, accusamus, conquerimur, de studiis honestis & turpibus judicamus & disceptamus. Qua verò de causâ philosophos accedimus? Ob ea quæ nos ignorare putamus. Quæ autem illa sunt? Præceptiones. Nam quæ philosophi loquuntur, ea discere volumus: alii, ut elegantia & acuta: alii, ut quæstum inde faciamus. Est igitur ridiculum putare, fore ut aliquis alia velit discere, alia discat, aut in iis proficiat quæ non discit. Et hac re vulgus decipitur, quâ & Theopompus rhetor: qui

Plato-

Platonem etiam accuſat quod definire omnia voluerit. Quid enim ait? Nemóne noſtrum ante te bonum dixit, & juſtum? aut non intelligentes, quid horum quidque eſſet, citra ſignificationem & inaniter voces illas ſonabamus? Quis verò iſtud tibi dicit, Theopompe, nos cujuſque horum naturales notiones non habuiſſe, atq; anticipationes? Illud quidem fieri non poteſt, ut eas anticipationes rebus conſentaneis accommodemus, niſi priùs illas diſtinxerimus, atque idipſum conſideraverimus, quæ res earum cuique ſubjiciendæ ſint. Nam iſthæc eadem medicis etiam objicere potes. Quis enim noſtrûm non ſalubre aliquid & morbidum dixit, priuſquam Hippocrates naſceretur? An voces iſtas inaniter reſonabamus? Habemus enim aliquam etiam ſani anticipationem: ſed accommodare non poſſumus: eóque alius deducere, alius dare cibum jubet, alius venam incidere, alius cucurbitulas apponere. Quæ alia cauſa eſt, niſi quòd anticipationes rebus ſingulis rectè accommodare neſciunt? Ità ergò ſe res etiam hîc habet in vita. De bonis rebus & malis, de utilibus & inutilibus quis noſtrûm non loquitur? Quis enim noſtrûm non habet horum cujuſque notionem? Eóne etiam diſtinctam & perfectam? Iſtud oſtendito. Quo modo oſtendam? Rectè accommodato eam rebus ſingulis. Ac nè ſongiùs abeam, Plato definitiones ſubjicit utilitatis notioni, tu verò inutilitatis. Ergóne fieri poteſt, ut veſtrûm uterque metam attingat. Fieri quì poteſt? Divitiarum item naturæ, nonne alius notionem boni accommodat, alius non? eodémque modo & voluptatis &

Πλάτωνι ἐγκαλεῖ ὅτι πρὸ βάλλεσθαι ἕκαστα ὁρίζεται. τί γὰρ λέγεις ἡμῖν πρὸ σοῦ ἔλεγχε ἀγαθὸν ἢ δίκαιον; ἢ μὴ παρακολουθοῦντες τί ὅτι τούτων ἕκαστον, ἀσήμους καὶ κενῶς ἐφθεγγόμεθα τὰς φωνάς; τίς γάρ σοι λέγει Θεόπομπε, ὅτι ἐννοίας οὐκ εἴχομεν ἑκάστου τούτων φυσικὰς καὶ προλήψεις; ἀλλ' οὐχ ὁμόντα ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις τοῖς καθημένοις ὑσίαις, μὴ διαρθρώσαντα αὐτάς· καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον, ποίαν τινὰ ἑκάστῳ αὐτῶν ὑσίαν ὑποτακτέον. ἔλεγχε ὑγιεινόν τι καὶ νοσερὸν, φησὶν Ἱπποκράτης γενέσθαι; ἢ κενῶς τὰς φωνὰς ταύτας ἀπηχοῦμεν; ἔχομεν γάρ τινα καὶ ὑγιεινοῦ προλῆψιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δυνάμεθα. διατοῦτο ὁ μὲν λέγει, ἀνάτεινον· ὁ δὲ λέγει, δὸς πρόφυγε· καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον· ὁ δὲ λέγει, σικύασον. τί τὸ αἴτιον ἄλλο γε, ἢ ὅτι τῷ τὸ ὑγιεινοῦ προλῆψιν ὑ δύνατα καλῶς ἐφαρμόσαι πρὸς ἕκαστα μέρος. οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδε· ὅτι πρὸς τὸν βίον ἀγαθῶν καὶ κακῶν. καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον, τίς ἡμῖν οὐ λαλεῖ; τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου προλῆψιν; ἆρ' οὖν διηρθρωμένην καὶ τελείαν; τοῦτο δεῖξον. πῶς δείξω; ἐφάρμοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ὅτι μέρος ὑσίαις. εὐθὺς τοῦ ὁρᾶς Πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίμου προλήψει, σὺ δὲ τῇ τοῦ ἀχρήστου. δύνασθον οὖν ἐστιν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπιτυγχάνειν; πῶς δ' ἐόντος; τῇ γὰρ τοῦ πάντα ὑσίᾳ οὐχὶ ὁ μὲν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ προλῆψιν, ὁ δὲ τις τῆς ἡδονῆς; τί δὲ τῆς ὑγείας,

καὶ δόλου

καθόλυ γὰρ εἰ πάντες οἱ τὰ ὀνόματα λαλοῦντες, μὴ κενῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μισθωμᾶς ὀπαδείας περὶ τοῦ διαρθροῦν τὰς προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα, τί πολεμοῦμεν, τί λέγομεν ἀλλήλυς; καὶ τί μοι νῦν τοῦ πρὸς ἀλλήλυς μάχου παραφέρειν καὶ ταύτης μεμνῆσθαι; σὺ αὐτὸς εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διατί ἐμποδίζῃ; ἀφῶμεν ἄρτι τὸν δεύτερον τόπον τὸν περὶ τὰς ὁρμὰς, καὶ τοῦ χάριν ταύτας περὶ τὸ καθῆκον φιλοτεχνίαν. ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. σῶμεν ἐπὶ τὸ πρῶτον, καὶ δεδὸν αἰδητοῦ παρέχοντος τοῦ ἀποδείξαι τὸ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. νῦν σὺ θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά. τί οὖν ἐμποδίζῃ; διατί δυσχερεῖς; νῦν ὃ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα. διατί οὖν ἐκπίπτεις τινὶ, διατί δυσκυχεῖς; διατί θέλοντός σε τὸ μὴ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος γίνεται; ἀποδείξις γὰρ αὕτη μεγίστη δυσχερείας καὶ κακοδαιμονίας. θέλω τι, καὶ μὴ γίνεται. καὶ τί ἔστιν ἀθλιώτερον ἐμοῦ; τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια οὐκ ὑπομείνασα, ἦλθεν ἐπὶ τὸ ἀποκτεῖναι τὰ ἴδια τέκνα, μεγαλοφυῶς κατά γε τοῦτο. εἶχε γὰρ λῦσαι δεῖ φαντασίαν, οἷόν ἐστί τι, ἃ θέλει τινὶ μὴ προχωρεῖν. εἶτα οὕτω τιμωρήσομαι τὸν ἀδικήσαντά με καὶ ὑβρίσαντα. καὶ τί ὄφελος τοῦ κακῶς οὕτω διακεισθαι; πῶς οὖν γένηται; ἀποκτείνω μοῦ τὰ τέκνα. ἀλλὰ καὶ ἐμαυτὸν τιμωρήσομαι. καὶ τί μοι μέλει; τετύφωται ἔκπληξις ψυχῆς, μεγάλα νεῦρα ἐχούσης. οὐ γὰρ ἤδει πού κεῖται τὸ ποιεῖν ἃ θέλομεν,

sanitatis? Nam si universè omnes verba usurpantes, singula temerè non proferimus, nec ulla notionum distinctione indigemus, quid dissentimus? quid pugnamus? quid invicem reprehendimus? Quorsum attinet contentiones proferre, earúmque facere mentionem? Tu ipse, si notiones rectè accommodas, quamobrem successu cares? quamobrem impediris? Omittamus nunc secundum locum, de appetitionibus, & ejus consentaneam in officio solertiam: omittamus & tertium de assensionibus. Condono tibi hæc omnia: insistamus primo, qui demonstrationem sensui penè obviam suppeditat, non rectæ notionum accommodationis. Nunc tu ea vis, quæ & fieri, & à te fieri possunt. Cur ergò impediris? Cur successu cares? Non tu nunc fugis necessaria. Cur ergò in ea incidis? cur calamitate conflictaris? Cur te volente aliquid non fit? cur nolente fit aliquid? Hæc enim demonstratio maxima est calamitatis & infelicitatis. Volo aliquid, & non fit: & non volente, fit. Quo quid infelicius? Hoc etiam Medea cùm non sustineret, suorum liberûm cædem est aggressa. Ingeniosè, hac quidem ratione. In ea enim sententia fuit, quâ eum esse decet, cui ea quæ vult non procedunt. Deinde sic ulciscar eum qui me læsit, qui me injuriâ & contumeliâ affecit. Et quæ utilitas est hominis ità malè affecti? Quo pacto igitur fiet? Occidam liberos? At & me ipsam puniam. Quid verò ad me attinet? Hic est error animi, magnos nervos habentis. Nec enim nôrat, ubi situm esset facere

facere quæ vellemus, id non ſumendum eſſe extrinſecus, neque res transferendas & mutandas. Noli appetere maritum. Sic nihil quod voles, non fiet. Nè velis eum omnino tua uti conſuetudine: nè velis manere Corinthi. Denique nihil velis aliud, niſi ea quæ Deus vult. Quis te prohibebit? Quis coget? Nemo. Non magis quàm Jovem; ſi talem habeas ducem, conjunctámque cum eo voluntatem & appetitionem. Quid, etiamnum times nè fruſtreris? Si tua n appetitionem & averſationem paupertati & opulentiæ donâris: fruſtraberis, incides in ea quæ nolles. Si ſanitati: calamitoſus eris. Si magiſtratibus, honoribus, patriæ, amicis, liberis: denique, cuivis earum rerum quæ in noſtra poteſtate non ſunt. Sed Jovi donato eam, & cæteris Diis: illis tradito, illi gubernanto: cum illis ſtanto in acie: ubi tum ſucceſſu carebis? At ſi invides, ô miſer, & miſereris, & æmularis, & tremis, & unum non intermittis diem quo non & tibi & Diis opplores: quid adhuc te eruditum eſſe dicis? quo eruditionis genere, homo? quia ratiocinationes tractâſti, & inverſiones? Non dediſces, fieri ſi poterit, iſta omnia? & de integro auſpicaberis, atque animadvertes te hactenus negotium nè attigiſſe quidem? Non indè auſpicatus deinceps ſtrues ea quæ ſequuntur, quo pacto nihil ſit futurum, ſi tu nolis? Fieri nequit. Date mihi adoleſcentem aliquem, qui hoc conſilio in ſcholam venerit, qui pugilis inſtar in hac arena decertans dicat: Equidem omnia cætera valere jubeo: ſed ſatis erit, ſi quando mihi licuerit citra impedimenta ci-

ὅπ τῶτο ἐκ ἔξωθεν δεῖ λαμβάνειν, ἀλλὰ τὰ πράγματα μεταπλάττειν καὶ μεθαρμοζόμενον· μὴ θέλε τὸν ἄνδρα, καὶ ἕδεν ὧν θέλεις ἃ γίνεται. μὴ θέλε αὐτὸν ἐξάπαντός σοι συμοικεῖν. μὴ θέλε μένειν ἐν Κορίνθῳ· καὶ ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει. καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; ἢ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. ὅταν τοιῦτον ἔχῃς ἡγεμόνα, καὶ τοιύτῳ συμθέλῃς καὶ συνορέγῃ, τί φοβῇ ἔτι μὴ ἐπιτύχῃς; χάεισαί σε πρὸς ὄρεξιν καὶ πρὸς ἔκκλισιν πενίᾳ καὶ πλούτῳ, ἀπατάξει, ἀπροπτώσει. ἀλλ' ὑγείᾳ, δυσχήσεις, ἀρχαῖς, τιμαῖς, πατρίδι, φίλοις, τέκνοις, ἁπλῶς ἂν τινι τῶν ἀπροαιρέτων. ἀλλὰ τῷ Διὶ χάεισαι αὐτὰ, τοῖς ἄλλοις θεοῖς· ἐκείνοις παράδος, ἐκεῖνοι κυβερνάτωσαν, μετ' ἐκείνων τεταχθῶσαν, καὶ τῶ ἔτι δυσροήσεις; εἰ ὀφθονεῖς, ταλαίπωρε, καὶ ἐλεεῖς, καὶ ζηλοτυπεῖς, καὶ τρέμεις, καὶ μίαν ἡμέραν ἃ διαλείπεις ἐν ᾗ ἃ καταχλάεις καὶ σαυτῶ καὶ τοῖς θεῶν, καὶ τί ὁπλέγεις πεπαιδευδαι; ποίαν παιδείαν ἄνθρωπε; ὅτι συλλογισμὸς ἔστρεξας μεταπίπτοντας; ἃ θέλεις ὑπομαθεῖν, εἰ δυνατὸν, πάντα ταῦτα, καὶ ἄνωθεν ἄρξασθαι, συναισθανόμενον, ὅτι μέχρι νυῦ οὐδ' ἦψω τοῦ πράγματος; καὶ λοιπὸν ἔνθεν ὁρμώμενον στρεοικοδομεῖν τὰ ἑξῆς, πῶς μηδὲν ἔσται σε θέλοντος μηδὲ; ἔκ ἔστι. δότε μοι ἕνα νέον καὶ ταύτῃ τῇ ὑπολῇ ἐλευσόμενον εἰς σχολεῖον, τοῦτο τῶ πράγματος ἀθλητοῦ γυμνάσιον καὶ λέγοντα, ὅτι ἐμοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χαίρετω, ἀρκεῖ δ' εἰ ἔξεσταί ποτε ἀπαραπόδιστος

ραποδίσω, καὶ ἀλύπως διαγαγεῖν, καὶ ἀναβλέψαι τὸν τράχηλον ὡς τὰ πρόσμαλα ὡς ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν ὡς φίλον τῷ θεῷ, μηδὲν φοβούμενον μηδὲ συμβαῖνα δυναμένων. δεῖξάτω τίς ὑμῶν αὐτὸν τοιοῦτον, ἵν' εἴπω· ἔοχα νεανίσκε εἰς τὰ σά. σοὶ γὰρ εἵμαρται κοσμῆται φιλοσοφίαν, σὰ ὅτι ταῦτα τὰ κλήματα, σὰ τὰ βιβλία, σοὶ οἱ λόγοι. εἶτ' ὅταν τοιοῦτον ἐκπονήσῃ καὶ καταθλήσῃ τὸν τόπον, πάλιν ἐλθόν μοι εἰπάτω· ἐγὼ θέλω μὴ καὶ ἀπαθὴς εἶναι, καὶ ἀτάραχος· θέλω δ' ὡς εὐσεβὴς καὶ φιλόσοφος καὶ ἐπιμελὴς, εἰδέναι τί μοι περὶ θεός ἐστι καθήκον, τί πρὸς γονεῖς, τί πρὸς ἀδελφὰς, τί πρὸς πατρίδα, τί πρὸς ξένους. ἔρχομαι καὶ ἐπὶ τὸν δεύτερον τόπον. σὺ ὅτι καὶ ἦτις. ἀλλ' ἤδη καὶ τὸν δεύτερον τόπον ἐπεμελήθην. ἤθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ ἀσίτως, καὶ ὑ μόνον ἐγρηγορὼς, ἀλλὰ καὶ καθεύδων, καὶ οἰνωμένος, καὶ ἐν μελαγχολίᾳ. σὺ θεὸς εἶ ὦ ἄνθρωπε; σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς; ὕ. ἀλλ' ἐγὼ θέλω γνῶναι τί λέγει Χρύσιππος, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ψεύδους. οὐκ ἀπόγξη κ' ἐπὶ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης πάλαι; καὶ τί σοι ὄφελος ἔσται; πενθῶν ἅπαν ἀναγνώσῃ, καὶ γράμμων πρὸς ἄλλους ἐρεῖς. ἅτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. θέλεις ἀναγνῶ σοι, ἀδελφὲ, καὶ σὺ ἐμοί; θαυμασίως ἄνθρωπε γεγράφεις, καὶ σὺ μεγάλως εἰς τὸν Ξενοφῶντος χαρακτῆρα, σὺ εἰς τὸν Πλάτωνος, σὺ εἰς τὸν Ἀντισθένους. εἶτ' ἀλλήλοις ὀνείρους διηγησάμενοι, πάλιν ἐπὶ ταῦτα ἐπανέρχεσθε. ὡσαύτως ὀρέγεσθε, ὡσαύτως ἐκκλίνετε, ὁμοίως ὁρμᾶτε, ἐπιτιμᾶτε,

tráque moleſtias ætatem degere, & porrigere collum ad negotia tanquam libero, & in cœlum intueri ut amiço Dei, nihil metuenti quod poſſit accidere. Oſtendat veſtrûm aliquis, ſe talem: ut dicam, Veni aduleſcentule in tua. Nam in fatis eſt, ut tu philoſophiam exornes. Tuæ ſunt hæ poſſeſſiones, tui libelli, tuæ diſputationes. Deinde cùm talem effecerit, & pugnando devicerit locum hunc, rurſus adeſto mihíque dicat: Equidem, & affectibus & perturbationibus carere volo: volo ut pius, ut philoſophus, & homo diligens, ſcire quod ſit meum erga Deos officium, quod erga parentes, quod erga fratres, quod erga patriam, quod erga hoſpites. Venito & ad ſecundum locum, Tuus & hic eſt. Sed jam, & ſecundo in loco ſatis verſatus ſum. velim autem tutus eſſe, & tranquillus: neque vigilans duntaxat, ſed etiam dormiens & potus, & in melancholia. Tu Deus es ô homo, tu magnos habes ſpiritus. Non, ſed cognoſcere volo quid Chryſippus dicat in tractatu de Mentiente. Non ſuſpendes te, ô miſer, cum iſto conatu? Et quem inde fructum capies? Lugens omnia leges, & tremens ad alios dices: Sic & vos facitote. Vis recitem tibi frater, & tu mihi? Præclarè, homo, ſcribis: & tu magnificè, ad imitationem Xenophontis. Tu Platonicum, tu Antiſthenium ſtylum exprimis. Et ſic aliis alii ſomnia narrantes, rurſus ad eadem revolvimini: eodem modo expetitis, eodem modo averſamini, eodem modo concitamini, aggredimini, aſſen-

timini,

timini, eadem optatis, iisdem rebus ſtudetis. Ac nè quæritis quidem à à quo commonefiatis, ſed doletis ubi hæc audieritis. Et dicitis, O inhumanum ſenem. Non lamentatus eſt me diſcedente, neque dixit: In quod te diſcrimen conjicis? Fili, ſi incolumis evaſeris, lucernas accendam. Hæc ſunt humani. Magnum tibi bonum erit, conſervato. Tali lucernam accendere operæ pretium eſt? Nam te immortalem eſſe decet, & morborum expertem. Hac igitur, inquam, arrogantiâ, quâ quid utile ſit, ſcire nobis videmur, abjectâ, ad inſtitutionem veniendum eſt, ſicut ad Geometrica accedimus, ſicut ad Muſica. Alioqui multùm aberit ut proficiamus: tametſi omnia collectanea, omnes commentarios & Chryſippi & Antipatri & Archedemi perlegerimus.

Quo pacto cum viſis noſtris & cogitationibus decertandum ſit.

CAP. XVIII.

OMnis habitus & facultas conſentaneis operibus retinetur & augetur: deambulationis deambulando, curſionis currendo. Si cupis legendo valere, legito: ſi ſcribendo, ſcribito. Sin triginta perpetuos dies nihil legeris, ſed aliud quippiam egeris: intelliges quid fiat. Ità ſi poſt decem dierum ceſſationem iter longius ingreſſus fueris, videbis ut crura tua fatigentur. In genere igitur, ſi quid facere volueris, habitum ejus tibi comparato. Si quid facere nolueris, omittito: téque conſuefac aliud quippiam potiùs ejus loco agere. Ità ſe animorum etiam affectiones habent. Si irascáλλεσθε, φεισίθεσθε, ταυτὰ ἔυχεσθε, φεὶ ταυτὰ ασκάζετε, εἶτα ὕδὲ ζητεῖτε τὸν ἀνθρωπήσοντα ὑμᾶς, ἀλλ' ἄχθεσθε ἐὰν ἀκύσετε τούτων. εἶτα λέγετε, ἀφιλόσοφος γέρων, ἐξερχομένου με ὐκ ἔκλαυσεν, ὐδ' εἶπεν εἰς ὅιαν φεῖσασιν ἀπέρχομαι. τέκνον, ἂν σωθῇς, ἄφω λύχνους. ταῦτ' ὄζει τὰ τῦ φιλοσόφυ. μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσαι σωθέντι, τοιύτῳ γὲ λύχνον ἄφλειν ἄξιον. ἀθάνατον γὲ εἶναί σε δεῖ, γὲ ἄνοσον. ταύτίω ἓν ὅ φημι λέγω τῳ ὄιησιν τῳ τυ δοκεῖν εἰδέναι τι τῆς χρησίμων ἀποβάλλοντας, ἔρχεσθ δεῖ φεὸς τὸν λόγον, ὡς φεὸς τὰ γεωμετρικὰ φεοσάγομεν, ὡς φεὸς τὰ μυσικά. εἰ ὃ μὴ, ὐδ' ἐγγὺς ἐσίμεθα τῦ φεοκόφαι. κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς γὲ τὰς συντάξεις τὰς Χρυσίππυ μὲ τῆς Ἀντιπάτρυ γὲ Ἀρχεδήμυ διέλθωμεν.

Πῶς ἀγωνιστέον φεὸς τὰς φαντασίας.

ΚΕΦ. ιη'.

ΠΑ̃σα ἕξις γὲ δυνάμις ὑπὸ τῆς καταλλήλων ἔργων σωέχεται γὲ αὔξεται. ἡ φειπατητικὴ ὑπὸ τῦ φειπατεῖν, ἡ τεχναστικὴ ὑπὸ τῦ τεχνάζειν. ἂν θέλῃ ἀναγνωστικὸς εἶναι, ἀναγίνωσκε. ἂν γραφικὸς, γράφε. ὅταν ὃ τεσσαρακονθα ἡμέρας μὴ ἀναγνῶς, ἀλλ' ἄλλό τι φοάξης, γνώσῃ τὸ γινόμενον· ὕπω κἂν διαπάσης δέκα ἡμέρας, ἀνάσας ὁπόσον χείρησον μακροτέραν ὁδὸν φεοπατῆσαι, γὲ ὄψει πῶς σε τὰ σκέλη παρελύεται. καθόλυ ἂν εἴ τι πιεῖν ἐθέλεις, ἐκλεκτὸν πίει αὐτό. ἀλλ' ἔθισον ἄλλό τι φοάτειν μᾶλλον ἀντ' ὠπῦ. ὅτως ἔχει γὲ ὁπὶ τῆς ψυχικῶν,

ψυχικῶν, ὅταν ὀργισθῇς, γίνωσκε ὅτι ὐ μόνον σοι τοῦτο γέγονε κακὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ ἕξιν ἤυξησας, καὶ ὡς πυρίφρυγανα παρέβαλες. ὅταν ἡττηθῇς τινος ἐν σωφροσύνῃ, μὴ τῷ μίαν ἧτταν ταύτην λογίζου, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ ἀκρασίαν σου τέτροφας, ἐπύξησας. ἀδιώαλον γὰρ ἀπὸ τῆς καταλλήλων ἔργων, μὴ καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν ἐμφύεσθαι μὴ προτερον ὤσας, τὰς δ' ἐπιτείνεσθαι καὶ ἰσχυροποιεῖσθαι. ὕτως ἀμέλει καὶ τὰ ἀρρωσήματα σοφύεσθαι λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐπιθυμήσῃς ἀργυρίου· ἂν μὲν προσαχθῇ λόγος εἰς ἄδηκτον ἀξιῶν τὸ κακὸν, πέπαυταί τε ἡ ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν εἰς τὸ ἐξαρχῆς ἀποκατέστη. ἐὰν δὲ μηδὲν προσαγάγῃς εἰς θεραπείαν, ἐκεῖθεν εἰς ταῦτα ἐπάνεισιν, ἀλλὰ πάλιν ἐρεθισθὲν ἀπὸ τῆς καταλλήλου φαντασίας, θᾶττον ἢ πρότερον ἐξήφθη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ τοῦτο συνεχῶς γινομένου τυλοῦται λοιπὸν καὶ τὸ ἀρρώσημα βεβαιοῖ τὴν φιλαργυρίαν. ὁ γὰρ πυρέξας εἶτα παυσάμενος, οὐχ ὁμοίως ἔχει πρὸ τοῦ πυρέξαι, ἂν μήπω θεραπευθῇ εἰσάπαν. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς παθὸν γίνεται. ἴχνη τινὰ καὶ μώλωπες ἀπολείπονται ἐν αὐτῇ, ὃς εἰ μή τις ἐξαλείψῃ καλῶς, πάλιν ἐπ' αὐτῆς μαστιγωθεὶς, οὐκέτι μώλωπας, ἀλλ' ἕλκη ποιεῖ· εἰ οὖν θέλεις μὴ εἶναι ὀργίλος, μὴ τρέφε σοῦ τὴν ἕξιν, μηδὲν αὐτῇ παράβαλλε αὐξητικὸν, τὴν πρώτην ἡσύχασον, καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει ἃς οὐκ ὠργίσθης. καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι, νυνὶ παρ' ἡμέραν, εἶτα παρὰ δύο, εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ καὶ τριάκοντα παρελί-

tus fueris, non id duntaxat mali tibi accidisse scito: sed & habitum te auxisse, & tanquam igni sarmenta subjecisse. Si victus è quopiam in congressu fueris, noli unam illam cladem considerare: sed & incontinentiam tuam te auxisse scito, & aluisse. Neq; enim fieri potest, quin à consentaneis factis & habitus & facultates partim inserantur, cùm priùs non affuerint: partim augeantur, & corroborentur. Sic fere philosophi morbos etiam suboriri dicunt. Nam si semel pecuniam concupieris, siquidem ratio adhibeatur, quæ justum mali sensum afferat: tum & cupiditas sedata erit, & princeps animi pars suam autoritatem recuperârit. Sin nullum remedium admoveris, suum locum tueri desinit: ac rursus à consimili viso irritata, celeriùs quàm priùs reaccenditur ad cupiditatem. Quòd si continenter fiat, tandem calium ducit ægritudo, & confirmatur avaritia. Nam qui febricitavit, quamvis febris desierit, non tamen ità se habet ut ante febricitationem, nisi penitus fuerit curatus. Consimile quippiam etiam in affectionibus animi contingit. Vestigia quædam & vibices in eo relinquuntur, quas nisi probè deleveris, flagello rursus in easdem impacto: non jam vibices, sed ulcera contrahes. Si igitur iracundus esse non vis, irascendi habitum nè alito, nè quid ei adjicito quo augeatur: principio quietus esto, & dies numerato, quibus iratus non fuisti. Irasci quotidie solebas, nunc alternis diebus, deinde post biduum, deinde post triduum. Quòd si & triginta dies intermiseris,

rem

rem divinam facito. Habitus enim primùm remollescit, deinde penitus etiam tollitur. Hodie non dolui, neq; cras dolebo, neque deinceps bimestri & trimestri: sed me cohibui, cùm quædam quæ irritabant, incidissent. Agnosce bellè tecum agi. Hodie cùm formosum aut formosam vidissem, non ipse mihi dixi, Utinam. Quis cum ea concubuit? Et, Beatus maritus ejus. Nam qui hoc dicit, mœchum etiam beatum dicit; neque reliqua depingo, adesse eam, & exsuere vestes, & accumbere. Demulceo verticem meum, & dico: Euge, Epictete, elegantem cavillatiunculam solvisti, multò elegantiorem eâ quam Dominantem vocant. Si verò, cùm mulierecula & voluerit, & annuerit, & accersierit, atque etiam attrectârit & appropinquârit, abstinuero & vicero; hæc jam cavillatio & Mentientem superat, & Quiescentem. Et hac re gloriari est operæ pretium, non interrogatione de Dominante. Quo pacto igitur fiet hoc? Velis tandem ipse placere tibi, velis pulcher videri Deo: desiderato purus cum teipso puro esse, & cum Deo. Deinde si quod tibi visum ejusmodi inciderit, Plato ire jubet ad prodigiorum expiationem, & ad Deorum qui mala aberuncent fana, supplicem proficisci. Satis etiam fuerit præstantium virorum alicujus consuetudinem te consectari, apud illum esto, téque cum eo comparato, seu viventium quempiam habeas, seu defunctorum. Abi ad Socratem, cum Alcibiade cubantem vide, & venustatem ejus eludentem, cogita qualem ille se victorem vicisse intellexerit? qualia Olympia?

ται, ἐπίδυσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τῷ πρώτῳ, εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς δυμήσω καὶ τεμοῦμαι. ἀλλὰ πεφύλαχα γυμνάσιόν τινων ἐρεθιστικῶν, γίνωσκε ὅτι κομψῶς σοί ἔχει. σήμερον καλὸν εἶδον ἢ καλὴν οὐκ εἶπον αὐτὸς ἐμαυτῷ, ὅπ ὄφελον τὶς μὴ ταύτης ἐποιήσατο. καὶ μαχέσεται ὁ ἀνὴρ ὁ αὐτῆς. ὁ γὰρ τοῦτ' εἰπὼν, μαχέσεται καὶ ὁ μοιχός, οὐδὲ τὰ ἑξῆς ἀναζωγραφῶ, παρόντων αὐτῷ καὶ ἀποδυομένων καὶ περικαλαλινουμένων καταλῶ τὴν κομψολογίαν μου καὶ λέγω, εὖ ἐτέλεσε, κομψὸν σοφισμάτιον ἔλεγας, πολλῷ κομψότερον τὸ κνησιάοντες. ἂν δὲ καὶ βουλομένῃ τῇ γυναικείᾳ, καὶ νεύοντι, καὶ ψαύσαντος, ἂν δὲ καὶ ἀπολουσάμενος σωρεύσιζοντας, ἀπέχομαι καὶ νικῶ· τοῦτο μᾶλλον ἤδη τὸ σοφισμα, ὑπὲρ ἧς ἐλευθερίου, ὑπὲρ ἧς ἀπραξίας, ἐπὶ τούτῳ καὶ μεγαφρονεῖν ἄξιον, καὶ ἐπὶ τῷ κνησιάσαι ἐρωτῆσαι. πῶς ἂν γένηται τοῦτο; θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς σοι σαυτῷ, θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ, ἐπιδύσασαι καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ, ἐὰν ὅτου φαντασία τοιαύτη σοι τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων κελεύει ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἀποτροπαίους, ἰέναι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἔσθ' ἱκανὸς. ἀρκεῖ καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν σωφρονίσας, τοῦτο τὸ μέρος ἀνατιθέμενος, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς, ἄν τε τῶν ἀποθανόντων. ἄπιθι πρὸς Σωκράτην, καὶ ἴδε αὐτὸν συμβαλόντα ἑαυτῷ τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ διαπαίζοντα αὐτοῦ τὸ ὠφέλιμον. ἐνθυμήθητι οἷον νίκην πρὸς οἷον ἐκεῖνος νενικηκὼς ἑαυτὸν, οἷα ὀλύμπια;

ὀλύμπια; πόσῳ δὲ ἀφ' Ἡρακλέους ἤγετο, ἵνα τις νὴ τοὺς θεοὺς δικαίως ἀσπάζηται αὐτόν; χαῖρε παρόδευε. ὄχλει τοὺς σαπρούς τούτους παίκλας καὶ παγκρατιαστάς, ὅλε τοὺ μονομάχους. ταῦτα ἀντιδεὶς, νικήσεις τὴν φαντασίαν, οὐχ ἑλκωθήσῃ ὑπ' αὐτῆς. τὸ πρῶτον δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναφπαθῇς, ἀλλ' εἰπὲ, ἔκδεξαί με μικρὸν φαντασία· ἄφες ἰδὼ τίς ἐσι, καὶ περὶ τίνος, ἄφες σε δοκιμάσω, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐφῇς αὐτῇ προάγειν, ἀναζωγραφήσῃ τὰ ἔξης. εἰ δὲ μὴ, ὀργεταί σ' ἔχουσα ὅπου ἂν θέλῃ. ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλην τινὰ ἀνείσαγε καλὴν καὶ γυναίαν φαντασίαν, καὶ ταύτην τὴν ῥυπαρὰν ἔκβαλε. καὶ ἐπιδεῖς ὅτῳ γυμνάζεσθε. ὄψει οἷοι ὦμοι γίνονται, οἷα, νεῦρα, οἷοι τόνοι. νῦν δὲ μόνον τὰ λογάρια, καὶ πλέον οὐδέν. ὅτός ὅζιν ὁ τῆς ἀληθείας ἀσκητὴς, ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας φαντασίας γυμνάζων ἑαυτόν. μεῖνον τάλας· μὴ συναφπαθῇς. μέγας ὁ ἀγὼν ὅζι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τῦ θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παρασάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. πῶς γὰρ μείζων χειμὼν ἢ ὁ ἐκ φαντασιῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκπυρσικῶν τὸ λόγου; αὐτὸς γὰρ ὁ χειμὼν, τί ἄλλο ὅζιν, ἢ φαντασία; ἐπεί τοι ἆρον τὸν φόβον τῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅταν θέλεις βρονθὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅσον γαλυνὸν ὅζιν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία. ὃν δ' ἅπαξ ἡττηθεὶς εἴπῃς ὅτι ὕστερον νικήσεις, εἶτα πάλιν τὸ αὐτὸ, ἴσθι, ὅτι ὕστερον πολλῷ ἔξεις κακὰς ἡμέρας, ὥστε μηδ' ἐπιστάνειν

quotus ab Hercule evaserit? ut eum medius fidius jure salutes: Salve admirande. Apage putidos istos pugiles, & quinquerciones, & similes his gladiatores. Hæc si opposueris, vinces illud visum, nec ab eo traheris. Primùm tamen vide, nè illi temere assentiaris, sed dic: Visum exspecta me paululùm: sine videam quid sis, & qua de re: Sine te explorem. Deinde nè permittas ei, ut progrediatur, & reliqua depingat. Alioqui te secum rapiet quò volet. Imò aliud potiùs introducito, pulchrum & generosum visum, ac sordidum rejicito. Quòd si te ità consuefeceris, videbis quales futuri sint humeri, quales nervi, quale robur. Nunc solæ sunt oratiunculæ, neque quicquam ulterius. Hic est homo reverà exercitatus, qui cum hujusmodi visis congreditur. Exspecta, miser, noli assentiri temere: ingens est certamen, divinum facinus, regnum agitur, libertas agitur, felicitas agitur, vacuitas perturbationum agitur. Dei memento, illum adjutorem advocato, & commilitonem, ut Castorem & Pollucem qui in tempestate navigant. Nam quæ major tempestas est, quàm quæ è firmis oritur visis, & rationem eludentibus? Ipsa enim tempestas quid aliud est quàm visum? Nam sublato mortis metu, quot voles tonitrua & fulgura afferto: intelliges in principe animi parte serenitatem esse & tranquillitatem. At si semel victus dixeris: Post vincam, deinde idem denuo, scito te tandem ità malè habiturum, ità infirmum fore, ut postea nè in mentem quidem veniat, te peccare. Sed & defensiones

rei

rei afferre incipis, & Heſiodeæ ſententiæ veritatem confirmabis:

Differ opus, nunquam non conflictabere damnis.

Ad eos iqui verbo tenus duntaxat ſe pro Philoſophis gerunt.

CAP. XIX.

DOminantis rationis quæſtiones ab hujuſmodi occaſionibus proficiſcuntur. Nam cùm tribus his commune inter ſeſe certamen ſit, 1. Omne præteritum neceſſariò verum eſſe. 2. Ei quod fieri nequeat, id quod fieri nequit non eſſe conſequens. 3. Non poſſe fieri id, quod verum neque ſit, neque futurum ſit. Diodorus hâc pugnâ animadverſâ, priorum duorum probabilitate, ad probandum illud, Nihil poſſe fieri quod verum neque ſit, neque futurum ſit, uſus eſt. Reſtat ut alius hæc de duobus teneat, & poſſe aliquid fieri quod verum neque ſit, neque futurum ſit: &, ei quod fieri poſſit, non eſſe conſequens id quod fieri nequeat. Non autem omne præteritum neceſſariò verum eſſe, quæ Cleanthis & ſectatorum ejus ſententia eſſe videtur, quibus copioſè patrocinatur Antipater. Alius verò reliqua duo, poſſe fieri quod neque verum ſit, neque futurum ſit; &, Omne præteritum neceſſariò verum eſſe: &, Ei quod fieri poſſit, eſſe conſequens id quod fieri nequeat. Tria autem illa, quod ex æquo inter ſeſe pugnant, nullâ ratione tueri queas. Quòd ſi quis me roget, quænam ex iſtis ipſe tuear? reſpondebo, me neſcire: ſed illud acce-

γίας ἀρξη προείζειν ὑπὲρ τῶ πράγματος. καὶ τότε βεβαιώσεις τὸ τῦ Ἡσιόδυ ὅτι ἀληθές ἐστιν.

Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

Πρὸς τὸν μάχει λόγυ μόνον ἀναλαμβάνοντας τὰ τῆς φιλοσόφων.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ὁ Κυκλίων λόγος, ἀπὸ τοιούτων τινῶν ἀφορμῶν πρωτῶς φαίνεται. κοινῆς γὰρ ὔσης μάχης τοῖς τρισὶ τούτοις πρὸς ἄλληλα, τὸ τὸ πᾶν παρελπλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖον εἶ), καὶ τὸ ἀδυνάτῳ ἀδυνάτον μὴ ἀκολυθεῖν, καὶ τὸ μὴ δυνατὸν εἶ) ὃ ὅτ' ἔστιν ἀληθὲς ὅτ' ἔσται· συνιδὼν τὸν μάχλυν ταύτην ὁ Διόδωρος, τῇ τῶν πρώτων δυεῖν πιθανότητι συνεχρήσατο πρὸς παράστασιν τὸ μηδὲν εἶ) δυνατὸν, ὃ ὅτ' ἔστιν ἀληθὲς, ὅτ' ἔσται. λοιπὸν ὁ μὲν τῆς ταῦτα τηρήσει τὸ δυεῖν, ὅτι ἔστί τι δυνατὸν, ὃ ὅτ' ἔστιν ἀληθὲς, ὅτ' ἔσται, καὶ δυνατῷ ἀδυνάτον οὐκ ἀκολυθεῖ· ὁ πᾶν τὸ παρελπλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖον ὄζι, καθάπερ οἱ περὶ Κλεάνθην φέρεσθαι δοκῶσιν, ὅις ἐπιπολὺ συνηγόρησεν Ἀντίπατρος. οἱ δέ τ' ἄλλα δύο, ὅτι δυνατὸν τ' ὄζιν ὃ ὅτ' ἔστιν ἀληθὲς, ὅτ' ἔσαι, καὶ πᾶν παρελπλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖόν ὄζιν, δυνατῷ δ' ἀδυνάτον ἀκολυθεῖ. τὰ τρία δ' ἐκεῖνα πρῶτα ἀμήχανον, διὰ τὸ κοινὸν εἶ) αὐτῶν μάχλυν. ἂν ἔν τίς μυ πύθηται, σὺ δὲ ποῖα αὐτῶν τηρεῖς, ἀποκρινοῦμαι πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐκ οἶδα. παρείληφα δ' ἱστορίαν τοιαύτην, ὅτι Διόδωρος μὲν ἐκεῖνα

ἐπίρει, ὁι ὃ περὶ Παυθοίδου δι-
μαι καὶ Κλεάνθου τὰ ἄλλα, ὁι ὃ
περὶ Χρύσιππον τὰ ἄλλα. σὺ δὲ ἐν
τίς ἐδὲ γέγραπται περὶς τέτῳ, τῷ βα-
σανίσαι τὴν ἐμαυτῦ φαντασίαν, καὶ
συγκρῖναι τὰ λεγόμενα, καὶ δόγμά
τι ἐμαυτῦ ποιήσασθαι καὶ τὸν τό-
πον. διατῦτο ὐδὲν διαφέρω τῦ
γραμματικῦ. τίς ὢν ὁ τῦ Ἕκτορος
πατήρ; Πρίαμος. τίνες ἀδελφοί;
Ἀλέξανδρος καὶ Δηίφοβος. μήτηρ δ' αὐτῦ τίς; Ἑκάβη. παρέλαβα ταύτην τὴν ἱστορίαν. παρὰ
τίνος; παρ' Ὁμήρου. γράφει δὲ
περὶ τῆς αὐτῆς δοκῶ καὶ Ἑλλάνι-
κος, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιῦτος.
κἀγὼ περὶ τῦ κυριεύοντος τί ἄλ-
λο ἔχω ἀνωτέρω. ἀλλ' ἂν ὦ κενὸς
μᾶλλον ὑπὸ συμποσίῳ καλαπήσο-
μαι τὰς παρέργους, ἐξαριθμή-
σομαι τῦ γεγραφότας. γράφει
δὲ καὶ Χρύσιππος θαυμασίως ἐν
τῷ πρώτῳ περὶ δυνατῦ. καὶ Κλε-
άνθης δ' ἰδίᾳ γράφει περὶ τέτε,
καὶ Ἀρχέδημος. γράφει δὲ καὶ Ἀν-
τίπατρος, ὃ μόνον δ' ἐν τοῖς περὶ
δυνατῦ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ἐν
τοῖς περὶ τῦ κυριεύοντος. ἂρ' ἀνέ-
γνωκας τὴν συντάξιν; ἂρ' ἀνέγνω-
κα. ἀναγνῶθι. καὶ τί ὠφεληθήσῃ;
πλυσπάστερος ἔσομαι καὶ ἀκαιρέστερος,
ἢ νῦν εἶ. στὶ γὰρ τί ἄλλο παρεσχέ-
θημεν ἀναγνόντι; ποῖον δόγμα
πεποίηκας καὶ τὸν τόπον; ἀλλ' ἐ-
ρεῖς ἡμῖν Ἑλένην καὶ Πρίαμον, καὶ
τὴν τῆς Καλυψῦς νῆσον, καὶ ὅτε
χρυσοῦν, καὶ ἐσοφίλιν. καὶ ἐν-
ταῦθα νῦν ὐδὲν μέγα τῆς ἱστορίας
κρατεῖν, ἴδιον δὲ δόγμα μηδὲν
πεποιῆσθαι. ὁπὶ σοὶ ἰδιωτῶν ἢ φιλοσόφῳ αὐτὸ πολὺ μᾶλλον, ἢ ὁπὶ τέ-
τοιν. εἶπε μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄκρα.

Ἰλιόθεν μὲ φέρων ἄνεμος Κι-
κόνεσσι πέλασσεν.

Ventus ab Iliaco ad Ciconas me detulit arvo.

piſſe, Diodorum illa tenuiſſe, Panthœdem verò, & Cleanthem cætera, Chryſippum item alia. Tu verò quid? Non in eo elaboravi, ut in hoc cogitationem meam exercerem, & ſententias inter ſe conferrem, & meum aliquod decretum facerem in hoc loco. Quapropter nihil à Grammatico differo. Quis fuit Hectoris pater? Priamus. Qui fratres? Alexander & Deiphobus. Quæ eorum mater? Hecuba. Hiſtoriam hanc accepi. A quo? Ab Homero: ſed & Hellanicus opinor iiſdem de rebus ſcribit, & id genus alii. Ego quoque de ratione Dominante quid aliud habeo ſublimius? Verùm ego convivas, cùm vaniſſimus ſum, enumerandis ſcriptoribus attonitos reddo. Scripſit autem & Chryſippus præclarè primo libro περὶ δυνατῦ. Eſt & Cleanthis peculiaris de iiſdem rebus ſententia. Archedemus item atque Antipater ſcripſit, neq; ſolùm περὶ δυνατῦ, ſed etiam περὶ τῦ κυριεύοντος. Non legiſti opus? Non legi. Lege. Et quem indè fructum capiet? Nugatior & importunior erit quàm priùs. Quid enim eâ lectione tu aliud conſecutus es? Quod in eo loco decretum feciſti? Helenam quidem & Priamum & Calypſûs inſulam recenſes, quæ neque fuit, neque futura eſt. Neque verò hic magna res eſt, hiſtoriâ contentum nullum proprium decretum ſtatuere. Sed in diſputatione de moribus idem hoc multò magis nobis accidit, quàm in illis. Dic mihi de rebus bonis & malis? Audi:

Eorum quæ ſunt, alia bona ſunt, alia mala, alia his interjecta. Bona ſunt virtutes, & his affinia quæ ſunt. Mala, vitia, & vitioſa. Indifferentia, quæ his interjecta ſunt: ut divitiæ, ut ſanitas, ut vita, mors, voluptas, dolor. Unde ſcis? Hellanicus in hiſtoria Ægyptiorum refert. Quid enim intereſt, ſic reſpondere: an verò Diogenem in doctrina de moribus, aut Cleanthem Chryſippúmve citare? Nunquid ergò ea explorâſti? Nunquod eorum tuum decretum feciſti? Oſtende quomodo conſueveris in navi exerceri. Memento diviſionis hujus cùm velum ſtrepit, & tibi exclamanti aliquis malè feriatus dicit: Refer mihi, per Deos, ea quæ dudum diſſerebas. Nunquid facere naufragium, vitium eſt? num vitioſum? Non tu fuſtem in caput illi impinges? Quid nobis tecum rei eſt homo? Perimus, & tu ludos facis. Cùm reus ad Cæſarem accerſeris, memento diviſionis hujus. Si quis ingreſſo tibi ac pallenti dixerit, Quid tremis homo? Quæ tua res agitur? Nunquid intus Cæſar virtutem & vitium ingredientibus largitur? Quid & tu meis malis inſultas? Tamen philoſophe, dic mihi, quid tremis? Nonne mortis aut carceris periculum eſt? aut doloris corporis, aut exilii, aut ignominiæ? Quid verò aliud? Nunquid in iſtis vitium eſt, aut aliqua vitii pars? Quid his de rebus ipſe diſſeruiſti? Quid mihi rei tecum eſt homo? Mala mihi mea ſufficiunt. Rectè dicis. Sufficiunt enim tibi tua mala, degener animus, timiditas, arrogantia, quam in ſcho-

Τῶν ὄντων τὰ μὲν ὄζιν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δ' ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν ὧν αἱ ἀρεταὶ, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· κακὰ δὲ κακίαι, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας· ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωὴ, θάνατος, ἡδονὴ, πόνος. πόθεν οἶδας; Ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς. τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν, ἢ ὅτι Διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ, ἢ Χρύσιππος, ἢ Κλεάνθης. βεβασάνικας οὖν τι αὐτῶν, καὶ δόγμα σαυτῷ πεποίηται; δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ γυμνάζεσθαι, μέμνησο ταύτης τῆς διαιρέσεως, ὅταν φοβήσῃ τὸ ἱστίον, καὶ ἀναχαυχάσαντί σοι κακοχόλος παραστὰς εἴπῃ, λέγε μοι τοῦ θεοῦ ὄντος ἐμοῦ, τί φοβῇ ἐλεγες, μή τι κακὸν ὄζι τὸ ναυαγῆσαι; μή τι κακίας μετέχον; ὑπὲρ ἄρας ξύλον ἐνσείσοις αὐτῷ; τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀπολλύμεθα, καὶ σὺ θέλων παίζεις. ἂν δέ σε Καίσαρ μεταπέμψῃ κατηγορέμενον, μέμνησο τῆς διαιρέσεως. ἂν τις σοι εἰσιόντι καὶ ὠχριῶντι ἅμα καὶ τρέμοντι, προσελθὼν εἴπῃ, τί τρέμεις ἄνθρωπε; τοῦ τίνων σοι ὄζιν ὁ λόγος; μή τι ἐγὼ ὁ Καίσαρ ἀρετὴν καὶ κακίαν τοῖς εἰσερχομένοις δίδωσι; τί μοι ἐμπαίζεις καὶ σὺ πρὸς τοὺς ἐμοὺς κακοῦς; ὅμως φιλόσοφε εἰπέ μοι, τί τρέμεις; οὐχὶ θάνατός ὄζι τὸ κινδυνεύμενον, ἢ δεσμωτήριον, ἢ πόνος τοῦ σώματος, ἢ φυγὴ, ἢ ἀδοξία; τί γὰρ ἄλλο; μήτι κακία; μήτι μέτοχον κακίας; σὺ δὲ τίνα ταῦτα ἔλεγες; τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀρκεῖ ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακά. καὶ καλῶς λέγεις. ἀρκεῖ γάρ σοι τὰ σὰ κακὰ, ἡ ἀγέννεια, ἡ δειλία, ἡ ἀλαζονεία, ἵνα ἀλο-

ζονδύω ἐν τῇ σχολῇ καθήμενος. τί τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπαλλωπίζῃ; τί σῳϊκὸν ἔλεγες σεαυτόν; δείξατε ὅτως ἑαυτοὺς ἐν οἷς ἐπερώτατε, καὶ εὑρήσετε τὸν ἔνδ' αἱρέσεως· τοὺς πλείστους ὑμῶν Ἐπικουρείους εὑρήσετε, ὀλίγους πάνυ περιπατητικούς· καὶ τούτους ἐκλελυμένους. πῶς γὰρ ἂν ὑμεῖς τοῦ ἀρετοῦ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἴσην, ἢ καὶ κρείττονα ἔργῳ ἐπιλάβητε; σῳϊκὸν δέ δείξατέ μοι, εἰ πνα ἔχετε. πῦ; ἢ πῶς; ἀλλὰ τὰ λογάρια τὰ σῳϊκὰ λέγονται μυείους. τὰ γὰρ Ἐπικούρεια αὐτοὶ ὅτοι λέγουσι· τὰ γὰρ περιπατητικὰ οὐκ αὐτὰ ὁμοίως ἀκριβοῦσι; τίς οὖν ὅτι σῳϊκός; ὡς λέγομεν ἀνδριάντα Φειδιακὸν τὸν τετυπωμένον ἐπὶ τοῦ τέχνου τοῦ Φειδίου, ὅτω πνά μοι δείξατε ἐπὶ τὰ δόγματα ἃ λαλεῖ τετυπωμένον· δείξατέ μοι πνὰ νοσοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα, κινδυνεύοντα, καὶ εὐτυχοῦντα, ἀποθνήσκοντα καὶ εὐτυχοῦντα, πεφυγαδευμένον καὶ εὐτυχοῦντα, ἀδοξοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα. δείξαι ἐπιθυμῶ πνα νὴ τοὺς θεοὺς ἰδεῖν σῳϊκόν· ἀλλ' οὐκ ἔχετε ἢ τετυπωμένον δείξαι· τόν γε τυπούμενον δείξατε, τὸν ἐπὶ ταῦτα κεκλικότα. εὐεργετήσατέ με, μὴ φθονήσητε ἀνθρώπῳ γέροντι, ἰδεῖν θέαμα ὃ μέχρι νῦν οὐκ εἶδον. εἶπέ τε ὅτι τὸν Δία ἢ τὸν Φειδίαν δείξετε, ἢ πῦ Ἀθηνᾶν ἐλεφάντινον καὶ χρυσοῦν κατασκεύασμα; ψυχὴν δείξάτω τις ὑμῶν ἀνθρώπου, θέλοντος ὁμολογουμονῆσαι τῷ θεῷ, καὶ μηκέτι μήτε θεὸν μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι, μὴ ἀποτυχεῖν τινός, μὴ περιπεσεῖν τινί, μὴ ὀργισθῆναι, μὴ φθονῆσαι, μὴ ζηλοτυπῆσαι, μὴ

la præ te fers. Quid alieno ſplendore gloriabaris? Cur te Stoicum profitebaris? Id vobis uſurpate nomen, quod actiones veſtræ demonſtrant. Ità invenietis autem pleroſque veſtrum Epicureos eſſe, paucos Peripateticos, eósque effœminatos. Nam unde apparebit? quo facto demonſtrabitis, perſuaſum habere vos, virtutem cæteris rebus omnibus parem, aut etiam ſuperiorem eſſe? Stoicum, ſi quem habetis, oſtendetis mihi? Ubi, aut quomodo? Eorum quidem qui ratiunculas Stoicas ediſſerant, oſtendetis infinitos. Nam hi ipſi & Epicuri decreta recenſent. Nonne pariter etiam Peripatetica dogmata perquirunt? Quis ergò eſt Stoicus? Ut Phidiacam ſtatuam dicimus, ad Phidiæ artem expreſſam: ità mihi aliquem oſtendite, ad ea quæ profitemini dogmata expreſſum. Oſtendite mihi aliquem, qui & ægrotet, & beatus ſit: qui & in periculo ſit, & beatus: qui & moriatur, & ſit beatus: qui & relegetur, & beatus ſit: qui in ignominia ſit beatus. Oſtendite: Stoicum, ità me Dii ament, videre cupio. Si informatum oſtendere non poteſtis, at eum qui formetur oſtendite, qui ad iſta propendeat. Hoc in me beneficium conferte. Nè invidete homini ſeni ſpectaculum, quo nunquam per omnem ætatem frui licuit. Putatis Phidiæ Jovem aut Minervam à vobis poſtulari, eburneam aut auream fabricam? Animum oſtendat aliquis veſtrûm hominis, qui idem cum Deo ſentire velit, poſthac nec Deum nec homines culpaturus; Qui nullâ re fruſtretur, qui nullo caſu lædatur, qui non iraſcatur, qui invideat nemini, qui non

non æmuletur. Qui (quid enim ambagibus eſt opus?) ex homine Deus fieri deſideret, & in hoc mortali corpore ſocietatem Jovis cogitet? Oſtendite. Non poteſtis. Quid ergò & voſmetipſos deluditis & aliis imponitis? Et alienâ perſonâ ſumptâ, circuitis furum & graſſatorum inſtar, & nomina & res alienas uſurpantes? Ac ego quidem nunc veſter ſum inſtitutor, vos autem à me inſtituemini: mihi propoſitum eſt, eos efficere vos, qui non prohiberi, non cogi, non impediri poſſint, qui liberi ſint, quibus proſperè felicitérque ſuccedant omnia, qui in magnis æquè ac parvis rebus omnibus Deum intueantur. Vos verò adeſtis, ut hæc diſcatis & exerceatis. Cur ergò opus non abſolvitis? ſi & vos id propoſitum habetis quod oportet, & ego præter propoſitum, apparatum etiam quo eſt opus? Quid adhuc deeſt? Cùm fabrum video, cùm materia in promptu eſt, exſpecto opus. Et hic ergò, ſi faber eſt, ſi materia ſuppetit, quid nobis deeſt? Res doceri non poteſt? Imò poteſt. Non eſt autem in poteſtate noſtra? Imò unum hoc è cæteris rebus omnibus. Neque opes in noſtra poteſtate ſunt, neque ſanitas, neque gloria, nec aliud denique quicquam, præter rectum viſorum uſum. Unum hoc naturâ eſt ejuſmodi, ut nec prohiberi nec impediri poſſit. Cur ergò non ſuccedit? Obſtat nè rei an veſtrûm vitium? Res ipſa facultatem habet, ſoláque penes nos eſt. Reſtat igitur ut culpa vel mea ſit, vel veſtra: aut quod verius eſt, amborum. Quid ergò vultis?

πᾶσαι. τί γὰρ δεῖ περιπλέκειν; θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμεῖν λαμβάνῃ, καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ, θεὸν τῆς πρὸς τὸν Δία κοινωνίας βαλλόμενον, δείξατε. ἀλλὰ οὐκ ἔχετε. τί οὖν αὐτοῖς ἐμπαίζετε, καὶ πολὺ ἄλλως κυβεύετε, καὶ φρενθήμονες ὄγκια ἀλλότρια, περιπαλεῖτε κλέπτειν καὶ λωποδύτειν τούτων ἅπερ ἔδει προσκόντων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν παιδευτὴς εἰμι ὑμέτερος· ὑμεῖς δὲ παρ' ἐμοὶ παιδεύεσθε. κἀγὼ μὲν ἔχω ταύτην ἐπιβολὴν ἀποτελέσαι ὑμᾶς ἀκωλύτους, ἀναναγκάστους, ἀπαραποδίστους, ἐλευθέρους, εὐροεῖς, εὐδαιμονοῦντας, εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. ὑμεῖς δὲ ταῦτα μαθησόμενοι καὶ μελετήσοντες πάρεσθε. διατί οὖν οὐκ ἀνύετε τὸ ἔργον; εἰ καὶ ὑμεῖς ἔχετέ τ' ἐπιβολὴν οἵαν δεῖ, κἀγὼ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ παρασκευὴν οἵαν δεῖ. τί τὸ λοιπόν ἐστιν; ὅταν ἴδω τέκτονα, ὅταν ὕλη πάρεστι παρασκευάσθη, ἐκδέχομαι τὸ ἔργον. καὶ ἐνθάδε τοίνυν ὁ τέκτων ἐστὶ, μὴ ὕλη ἐστί; τί ἡμῖν λείπει; οὐκ ἔστι διδακτὸν τὸ πρᾶγμα; διδακτόν. οὐκ ἔστιν ἐν ᾧ ἡμῖν; μόνον μὲν ἐν τῷ ἄλλων πάντων, ὅτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, ἢ ὑγίεια, ἢ δόξα, ἢ ἁπλῶς, πλὴν ὀρθῆς χρήσεως φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον. διατί οὖν οὐκ ἀνύεται; ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος; αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, καὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν. λοιπὸν ἐν ᾧ παρ' ἐμέ ἐστιν, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ ὑπὲρ ἀληθέστερον, παρ' ἀμφοτέρους. τί οὖν θέλετε; ἀρξώμεθά πο-

τε τοιαύτων ὑποθολὴν κομίζειν ἐντεῦθα, τὰ μέχρι νῦν ἀφῶμεν, ἀρξώμεθα. μόνον πιθάνατέ μοι, καὶ ὄψεσθε.

Incipiamus tandem tale propositum huc afferre, quæ prætérierunt omittamus, incipiamus. Tantùm mihi credite, & videbitis.

Πρὸς Ἐπικουρείους καὶ Ἀκαδημαϊκούς.

Ad Epicureos & Academicos.

ΚΕΦ. κ'.

CAP. XX.

Τοῖς ὑγιέσι καὶ ἐναργέσιν ἐξαναγκης καὶ οἱ ἀνθιλέγοντες προσχρῶνται. καὶ ἴσως τοῦτο μέγιστον ἂν τις ποιήσαιτο τεκμήριον τοῦ ἐναργές τι εἶναι, τὸ ἐπάναγκες ἐνείσκεσθαι, καὶ τοῦ ἀνθιλέγοντος συλλήψασθαι αὐτῷ. οἷον εἰ τις ἀνθιλέγοι τῷ εἶναί τι καθολικὸν ἀληθές, ὅλον ὁπ τοῦ ἐναντίαν φάσιν, ὅτι ὀφείλει ποιήσασθαι, ὅτι οὐκ ἔστι καθολικὸν ἀληθές. ἀνόητον, οὐδὲ τοῦτο. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τοῦτο, ἢ οἷον εἴ τί ἐστι καθολικὸν, ψεῦδός ἐστι. πάλιν ἄν τις παρελθὼν λέγοι, γινώσκετε ὅτι οὐδὲν ἔστι γνωστὸν, ἀλλὰ πάντα ἀτέκμαρτα. ἢ ἄλλο, ὅτι πιθανόν μοι καὶ ὠφελιμόν· οὐδὲν δεῖ ἀνθρώπῳ πιθάνειν. ἢ πάλιν ἄλλος, μάθετε παρ' ἐμοῦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω σε ἐὰν θέλῃς. τίνι οὖν τί τῶν διαφέρουσιν οὗτοι; τίνες ποτὲ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ αὐτοὶ λέγοντες; ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται· πιθάσατε ἡμῶν ὅτι οὐδεὶς πιθανὸς οὐδενί. ὅτου καὶ Ἐπίκουρος, ὅταν ἀναιρεῖν θέλῃ τὴν φυσικὴν κοινωνίαν ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους, αὐτὸς τὴν ἀναιρουμένην συλλαμβάνεται. τί γὰρ λέγεις; μὴ ἐξαπατᾶσθε ἄνθρωποι, μηδὲ παράγεσθε, μηδὲ διαπίπλεσθε· οὐκ ἔστι φυσικὴ κοινωνία τοῖς λογικοῖς πρὸς ἀλλήλους· πιθάσατέ μοι. οἱ δὲ

Ea quæ sana & evidentia sunt, ii etiam qui contra dicunt, necessariò adhibent: & hoc maximo ferè argumento probari queat, esse aliquid evidens, quòd adversarium etiam id necessariò adhibere constat. Veluti si quis neget, aliquid universè esse verum: is utique contrarium asserere debebit, nihil esse universè verum. Mancipium, nè hoc quidem? Quid enim id est aliud, quàm si dicas: Si quid universum est, falsum est. Rursus, si quis progressus dicat, scito nihil sciri posse, sed omnia esse obscura & perplexa: aut alius sibi fidem haberi jubeat, ut fructum indè capias. Nihil homini esse credendum. Aut alius: Heus homo, disce à me, nihil disci posse. Ego tibi hoc dico, téque docebo, si voles. Agè, quid inter hos & illos interest, qui se Academicos profitentur? O homines, assentimini quod nemo assentiatur: credite nobis, quòd nemo cuiquam quicquam credat. Sic & Epicurus cùm naturâ constitutam societatem hominum inter ipsos tollere conatur, id ipsum quod tollit adhibet. Quid enim ait; Nolite decipi homines, nolite seduci. Nolite in fraudem illici. Non est ratione præditis animantibus naturâ ulla inter

se

se societas, mihi credite. Qui verò aliud dicunt, vos decipiunt, & in fraudem illiciunt. Quid verò id tuâ refert? Sine decipi nos. Quid tu detrimenti capis, si nos cæteri omnes persuasum habeamus, naturalem inter nos societatem constitutam, eámque omnibus modis esse conservandam, idque esse multò & melius & tutius. Quid tu homo de nobis solicitus es? Quid propter nos vigilas? Quid lucernam accendis? Quid surgis? Quid tot libros conscribis? Nè quis vestrùm decipiatur de Diis, quasi ii curent res mortalium: aut, nè quis aliam boni naturam esse putet, nisi voluptatem. Nam si ità res se habet, in lectulo tuo quiescito, & vermiculi vitam degito, quâ te dignum judicâsti: ede, bibe, lude cum mulieribus, ventrem leva, sterte. Quid verò ad te attinet, quid istis de rebus alii sentiant? Rectène, an secus? Quid enim nobis tecum rei est? Num tu oves eò curas, quòd se patiuntur à nobis tonderi, mulgeri, ac denique jugulari? An non optabile vobis esset, homines à Stoicis delinitos & veluti magicis carminibus consopitos dormitare, séque præbere tibi & tui similibus tondendos & mulgendos? Nam hæc quidem apud gregales tuos dicenda erant, nec celanda illos: sed potius efficiendum, ut ante alios omnes crederent, naturâ nos sociabiles esse: continentiam esse bonam, ut tibi omnia conservarentur. An verò societas hæc erga alios servanda est? erga alios non servanda est. Erga quos ergò servanda est? nunquid erga eos qui vicissim eâ servant, an eos

τὰ ἕτερα λέγοντες, ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς, καὶ παραλογίζονται. τί ὖν σοὶ μέλει; ἄφες ἡμᾶς ἐξαπατηθῆναι· μὴπ χεῖρον ἀπαλλάξεις, ἂν πάντες οἱ ἄλλοι πεισθῶμεν ὅτι φυσικὴ ὄζιν ἡμῖν κοινωνία πρὸς ἀλλήλους, καὶ ταύτην δεῖ παντὶ τρόπῳ φυλάσσειν, καὶ πολὺ κρεῖττον καὶ ἀσφαλέστερον. ἄνθρωπε τί ὑπὲρ ἡμῶν φροντίζεις; τί δ' ἡμᾶς ἀγρυπνεῖς; τί λύχνον ἅπτεις; τί ἐπαοιδάζεις τί τηλικαῦτα βιβλία συγγράφεις; μή πις ἡμῶν ἐξαπατηθῇ πρὸς θεῶν ὡς ἐπιμελουμένων ἀνθρώπων; ἢ μή πις ἄλλην φύσιν ὑπολάβῃ τὰγαθοῦ, ἢ ἡδονήν. εἰ γὰρ ὅτω ταῦτα ἔχει, βαδίων κάθευδε, καὶ τὰ τῶ σκώληκος πεῖθ' ὦ ἄξιον ἔχρινας σεαυτὸν, ἔσθιε, καὶ πῖνε, καὶ συνουσίαζε, καὶ ἀφόδευε, καὶ ῥέγκε. τί δέ σοι μέλει, πῶς ὁἱ ἄλλοι ὑπολήφονται περὶ τούτων; πότερον ὑγιῶς, ἢ οὐχ ὑγιῶς; τί γάρ σοι καὶ ἡμῖν; τῶν γὰρ πρὸς ἑαυτὸν σοι μέλει ὅπ παρέχει ἡμῖν αὐτὰ κερησόμενα καὶ ἀμελχθησόμενα, καὶ τὸ τελευταῖον καταχορησόμενα. ἢν δ' εὐκταῖον ᾖ, εἰ ἐθελήσαντο οἱ ἄνθρωποι κατακηληθέντες καὶ ἐπαοιδέντες ὑπὸ σοῦ σωϊκῶν ὑπονυστάζειν καὶ παρέχειν σοι, καὶ τοῖς ὁμοίοις κερησόμενοι καὶ ἀμελχθησόμενοι ἑαυτούς; πρὸς γὰρ τοῦ σωτηρίου ἔδει σε ταῦτα λέγειν, καὶ ὃ πρὸς ἐκείνους ὑπουργεῖς· πολὺ μᾶλλον ἐκείνους πρὸ πάντων ἀναπείθειν, ὅτι φύσει κοινωνικοὶ γεγόναμεν, ὅτι ἀγαθὸν ἡ ἐλευθερία, ἵνα σοι πάντα πίπτῃ. ἢ πρὸς πίνας μὲν δεῖ φυλάττειν ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρὸς πίνας δ' οὔ; πρὸς

πίνας ὖν δεῖ τηρεῖν, πρὸς τοὺς ἀνηπτηρύντας, ἢ πρὸς τοὺς παραβατικῶς

αὐτὴν

αὐτῷ ἔχουσας, ἢ τίνες παραβατικώτερον αὐτῆς ἔχουσιν ὑμῶν τῶν ταῦτα διειληφότων; τί οὖν ἦν τὸ ἐγεῖρον αὐτὸν ἐκ τῶν ὕπνων, καὶ ἀναλαβόντα γράφειν ἃ ἔγραφε; τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὸ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἰσχυρότατον, ἡ φύσις ἕλκουσα ἐπὶ τὸ αὐτῆς βάπτισμα, ἄκοντα καὶ στένοντα. ὅτι γὰρ δοκεῖ σοι ταῦτα τὰ ἀκοινώνητα, γράφον αὐτὰ, καὶ ἄλλοις ἀπόλιπε. καὶ ἀγρύπνησον δι' αὐτά. καὶ αὐτὸς ἔρχῃ κατήγορος τῶν σαυτοῦ δογμάτων. εἶτα Ὀρέστην μὲν ὑπὸ Ἐρινύων ἐλαυνόμενον φῶμεν ἐκ τῶν ὕπνων ἐξεγείρεσθαι· τοῦτον δ' ὃν χαλεπώτεραι αἱ Ἐρινύες καὶ Ποιναὶ ἐξήγειρον καθεύδοντα, καὶ οὐκ εἰῶν ἡρεμεῖν; ἀλλ' ἀναγκάζον ἐξαγγέλλειν τὰ αὐτῷ κακά, ὥσπερ τοὺς Γάλλους ἡ μανία καὶ ὁ οἶνος; ὥστε ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη. πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαϊκῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. ὃ τίνων οὖν ἄνθρωπον οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε θρυμμίας τὰς τῆς ἀνδρῶν ἀποκόπτουσι. ὅτω καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς παντὸς ἀπεκόψατο, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου καὶ φίλου· τὰς δὲ θρυμμίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο, ἃ γὰρ ἠδύνατο, ἃ μᾶλλον ἢ οἱ ἀτυχέστεροι Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καί τοι τοῦτο μάλιστα πάντων ζώων τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα

qui negligunt? Qui verò eam magis negligunt quàm vos, qui ista docetis? Quid ergò erat quod eum è somnis excitaret, & ad ea quæ scripsit, scribenda impelleret? Quid verò aliud, nisi rerum humanarum potentissima natura, invitum & gementem, in suam voluntatem eum pertrahens? Quia enim tibi probatur, NULLAM ESSE SOCIETATEM: ista scribito, & aliis relinquito, & vigilato propterea, & ipse re ipsa tua decreta accusato. Ergò Orestem à Furiis agitatum, somno excussum esse dicemus: istum verò, à sævioribus Furiis & Diris è somno excitatum, & quiete excussum esse non dicemus, quæ eum sua mala, veluti Gallos furor, aut ebrios vinum, enuntiare coegerunt? Adeò fortis & invicta res est natura humana. Quì enim vitis non more vitis moveri potest, sed more oleæ? aut olea non ut olea, sed ut vitis? Nullâ ratione hoc fieri, nullâ cogitatione comprehendi potest. Ergò fieri non potest, ut homo prorsus motum humanum amittat: cùm iis etiam, quibus virilia amputantur, virilis tamen alacritas amputari non possit. Sic Epicurus etiam omnia quæ sunt viri, quæ patrisfamilias, quæ civis, quæ amici, amputavit: sed alacritatem humanam non amputavit. Neque enim potuit: non magìs quàm socordes Academici sensus suos abjicere aut excæcare possunt, quamvìs id maximè studuerint. Quæ est ista infelicitas, cùm à natura mensuras & regulas cognoscen-

ἐπιδέκοτες. τίς ἡ ἀτυχία; λαβὼν τὸν κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀλη-

dæ

dæ veritatis acceperis, te non dare operam ut adjicias atque adjungas ea quæ deſunt? imò verò contra, ſi quid vel illîc ad cognitionem veritatis facit, in eo te elaborare, ut id auferas & perdas? Quid ais philoſophe? De pietate & ſanctitate quidnam tibi videtur? Si voles, oſtendam res eſſe bonas? Utique oſtendito, ut noſtri cives ad cultum numinis convertantur, & maximarum rerum neglectum abjiciant, Habes ergò probationes? Habeo: & ego gratiam tibi habeo. Quando ergò iſta valdè tibi placent, ſume contraria: Deos neque eſſe: neque ſi ſint, curare homines: neque ullam nobis ſocietatem cum illis intercedere: ſed pietatem iſtam & ſanctitatem, vulgo hominum celebratam, commentum eſſe inſolentium hominum & ſophiſtarum, atque adeò legum-latorum ad terrendos & coercendos injurios. Rectè philoſophe, juviſti noſtros cives, adoleſcentiam univerſam ad rerum divinarum contemptum jam revocâſti. Quid ergó? Non iſta tibi placent? Accipe nunc, juſtitiam nihil eſſe. Verecundiam eſſe ſtultitiam: patrem nihil eſſe, filium nihil eſſe. Euge philoſophe, perge, perſuade iſta adoleſcentibus, ut plures habeamus qui idem & ſentiant & dicant: Auctæ ſunt nobis hiſce ſermonibus bene conſtitutæ reſpublicæ. Lacedæmon hujuſmodi oratione informata eſt. Lycurgus ſuis legibus & inſtitutis has perſuaſiones introduxit, neque ſervire turpe eſſe potiùs quàm honeſtum, neque libertatem honeſtam eſſe potiùs quàm turpem. Qui ad Thermopylas occubuerunt, propter hæc demăλλον ἢ αἰσχρόν. οἱ ἐν Θερμοπύλαις δεῖσθαι, ὁ φιλόσοφε προσήκει τούτοις συμβῆναι καὶ συνεργάσασθαι τὰ λείποντα· ἀλλὰ μᾶλλον τοὐναντίον, εἴ τι καὶ ἐνεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται, καὶ ἀπολλύειν. τί λέγεις φιλόσοφε; τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ ὅσιον, ποῖόν; τί σοι φαίνεται; ἂν θέλῃς καλασκεδάσω, ὅτι ἀγαθόν; ναί· καλασκέδασον, ἵν' οἱ πολῖ) ἡμῶν ἐπιγραφέντες πιμῶσι τὸ θεῖον καὶ παύσωνταί ποτε ῥαδιυμοῦντες φθεί τὰ μέγιστα. ἔχεις ἂν τὰς καλασκευάς; ἔχω, καὶ χάριν ὅιδα. ἐπεὶ ἂν ταῦτά σοι λίαν ἀρέσκει, λάβε τὰ ἐναντία· ὅτι θεοὶ ὄτ' εἰσὶν, οὔτε καὶ εἰσὶν, οὐκ ἐπιμελοῦ) ἀνθρώπων, οὐδὲ κοινόν τι ἡμῶν ὄζει πρὸς αὐτοὺς, τότ' εὐσεβὲς τοῦτο καὶ ὅσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις λαλούμενον, κατάφευμά ὄζειν ἀλαζόνων ἀνθρώπων καὶ σοφιστῶν, ἢ νὴ δία νομοθετῶν, εἰς φόβον καὶ ἐπίχρισιν τ' ἀδικούντων. ἦν φιλόσοφε ὠφέλησας ἡμῶν τοὺς πολίτας, ἀνεκτήσω τοὺς νέους ἅπαντας ἤδη πρὸς καλαφρόνησιν τ' θείων. τί οὖν; οὐκ ἀρέσκει σοι ταῦτα; λάβε νῦν πῶς ἡ δικαιοσύνη οὐδέν ὄζει, πῶς ἡ αἰδὼς μωρία ἐστὶ, πῶς πατὴρ οὐδέν ἐστι, πῶς ὁ υἱὸς οὐδέν ὄζειν. ἦν φιλόσοφε, ἐπίμβωε, πεῖθε τοὺς νέους, ἵνα πλείονας ἔχωμεν ταῦτά σοι φρονοῦντας, καὶ λέγοντας· ἐκ τούτων τῶν λόγων ηὐξήθησαν ἡμῖν αἱ εὐνομούμεναι πόλεις· Λακεδαίμων διὰ τούτους τοὺς λόγους ἐγένετο. Λυκοῦργος ταῦτα τὰ πείσματα ἐνεποίησεν αὐτοῖς διὰ τῶν νόμων αὐτῶ καὶ τῆς παιδείας, ὅτι ὄτε τὸ δουλεύειν αἰσχρόν ὄζειν μᾶλλον ἢ καλὸν, ὄτε τὸ ἐλευθέρως ζῆ) καλὸν ὑποδεινόντες, διὰ ταῦτα δόγματα

τα ἀπέθανον. Ἀθηναῖοι ὦ τὴν πόλιν διὰ ποίας λόγους ἀπέλιπον; εἶτα οἱ λέγοντες ταῦτα, γαμοῦσι, καὶ παιδοποιοῦνται, καὶ πολιτεύονται, καὶ ἱερεῖς καθιστᾶσιν αὐτοῖς καὶ προφήτας. τίνων; ἢ οὐκ ὄντων· καὶ τὴν Πυθίαν ἀνακείνουσιν αὐτοὶ, ἵνα τὰ ψεύδη πύθωνται· καὶ ἄλλοις τοὺς χρησμοὺς ἐξηγῶνται. ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ τρυφῆς! ἄνθρωπε τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; ἐδίων πᾶ φέρεις τὴν χεῖρα, εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λεκάνην, πᾶ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὸν τορνίσκον ὀβελίσκον; εἰ πνοὴ αὐτῷ δοῦλος ἦμεν, εἰ καὶ ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐμεῖσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλων αὐτόν. βάλε ἐλάδιον παιδάριον εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔδοξεν ἂν γαῖον, καὶ ἀπελθὼν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιάφορον ὁμοιότατον, νὴ τὴν σὴν τύχην. δὸς ὦδε τὴν πτισάνην. ἤνεγκα ἂν, αὐτὸς γεμίσας παρίδια ὀξυγάρου. οὐκ ἤτησα τὴν πτισάνην; ναὶ κύριε. τοῦτο πτίσσειν ὀρθῶς, τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πτισάνη; λάβε καὶ ὀσφράνθητι, λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν οὖν οἶδας εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται· τρεῖς, τέσσαρας ἢ σωφρόνων, εἰ ἕξομεν ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ὑπογυμνάσιον, μεταθέντες. νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ φύσεως ἀβασκάνοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες. Εὐχάριστοι δ' ἄνθρωποι καὶ αἰδήμονες, εἰ μηδὲν ἄλλο, καθ' ἡμέραν

creta occubuerunt. Athenienſes verò quas alias ob cauſas civitatem reliquerunt? Et qui iſta dicunt, uxores ducunt, liberos procreant, rempublicam capeſſunt, & ſacerdotes ac vates ſibi conſtituunt. Quorum? Eorum qui non ſunt: & Pythiam ſciſcitantur ipſi, ut falſa audiant, & aliis oracula enarrant. O impudentiam & impoſturam ſingularem! Homo quid agis? Tu ipſe te indies coarguis, nec tamen frigidas iſtas cavillationes relinquis? Inter comedendum, quò manum applicas? Ori, an oculo? Cùm lavas, quò ingrederis? Nunquid ollam patinam dicis, aut cochleare veru? Si alicujus eorum ſervus eſſem, etiamſi quotidie vapulandum eſſet, tamen eum torquerem. Puer conjicito oleum in balneum: caperem garum, & in caput ejus effunderem. Quid iſtud? Viſum, per fortunam tuam, perculit animum meum, garum oleo ità eſſe ſimilem, ut ab eo diſcerni non poſſit. Age, affer ptiſanam. Afferrem illi patinam oxogaro plenam. Non petii ptiſanam? Petiiſti domine. Hæc ptiſana eſt. Non hoc eſt oxogarum? Qui verò magis quàm ptiſana? Cape, olfac: cape, guſta. Unde ergò nôſti, ſi nos ſenſus decipiunt? Si tres aut quatuor conſervos aſſenſores haberem: aut ad laqueum illum adigerem, aut à ſententia deducerem. Nunc verò illudunt nobis: cùm iis quæ natura dedit, utantur omnibus, & tamen verbis ea tollant. Grati nimirum homines & verecundi, qui ut nihil aliud, at pane quotidie

vescentes, dicere tamen audent, ignorare se num quâ Ceres sit, aut Proserpina, aut Pluto? nè dicam eos, cùm fruantur nocte & die, & mutationibus anni, & astris, & mari, & terrâ, & humanâ operâ, nullâ istarum rerum vel minimùm commoveri: sed quæstiunculam tantùm suam evomere studere, stomachóque exercitato abire in balneum. Quid autem dicant, & quibus de rebus, aut ad quos, & quid illi ex his verbis fructûs capiant, nulla ex parte curant: nè fortè generoso adolescenti hæc oratio aliquid damni det, aut etiam dederit, ut seminaria nobilitatis prorsus amittat: nè cui adultero occasionem præbeat majoris impudentiæ ad sua facinora: nè quis peculator cavillationes hinc petat: nè ejus qui parentes negligit audacia indè confirmetur. Quid ergò te autore bonum aut malum, honestum aut turpe est? Hæc an illa? Quid, etiamnum horum cuiquam aliquis refragatur? Cur rationem reddit, aut postulat à quoquam? Cur à sententia deducere quenquam studet? Cinædos profectò, faciliùs sperare queas à vitæ instituto recessuros, quàm istos, qui usque adeò ad sua mala vel videnda vel audienda excæcati sunt, atque obsurduerunt.

ἐαν ἄρτυς ἐθίοντες, τολμῶσι λέγειν, ὅτι ἐκ ὀιδαμῶ εἰ ἔστι τὶς Δημήτηρ, ἢ Κόρη, ἢ Πλάτων· ἵνα μὴ λέγω νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀπολαύοντες, καὶ μεταβολῶν τῶ ἔτους, καὶ ἄστρων, καὶ θαλάσσης, καὶ γῆς, καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων συνεργίας, ὑπ' ὀλίγου τέτου ὠδὲ κἀπὶ ποσὸν ἐπιστρέφονται· ἀλλὰ μόνον ἐξεμέσαι τὸ προσβλημάτιον ζητῶσι, καὶ τὸν σόμαχον γυμνάσαντες, ἀπελθεῖν ἐς βαλανείω. τί δ' ἐρῶσι, καὶ περὶ τίνων, ἢ πρὸς τίνας, καὶ τί ἐσαι αὐτοῖς ἐκ τῆς λόγων τέτων, ὠδὲ καταβραχὺς προσεντήκασι. μή τι νέος εὐγενὴς ἀκέσας τῶν λόγων τέτων, πάθη τι ὑπ' αὐτῶν ἢ καὶ παθὼν, πάντως ἀπολέσῃ τὰ τῆς εὐγενείας σπέρματα· μή τινι μοιχᾷ ὄντι ἀφορμὰς παράσχωμεν τὰ ἀπαναισχυντῆσαι πρὸς τὰ γινόμενα· μή τις τῶν νοσφιζομένων τὰ δημόσια, αἱρεσιλογίας τινὸς ἐπιλάβηται ἀπὸ τῶν λόγων τέτων· μή τις τῶν αὐτῶ γονέων ἀμελῶν, θεράσσῃ τι καὶ ἀπὸ τέτων προσλάβῃ. τί ἂν χρὴ σὲ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἢ καλὸν ταῦτα ἢ ταῦτα. τί ἔτι τέτων τις ἀνπλήσει τινί; ἢ λόγον δίδωσιν, ἢ λαμβάνει, ἢ μεταπείθειν πειρᾶται; παλὺ μᾶλλον τὸν κυνάδους ἐλπίσει τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τὸν ὅτω τοσέτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους, τῆς περὶ αὐτοῦ γνώσεως.

De inconstantia sermonis & dissimulatione quorundam civium.

CAP. XXI.

SUnt quæ homines facilè concedant: sunt quæ non item. Nam te amentem aut væcordem esse nemo fatebitur: imò contrà omnes dicere audias, Utinam tantum mihi felici-

Περὶ ἀνομολογίας.

ΚΕΦ. κα'.

ΤΑ μὲν ῥᾳδίως ὁμολογῆσαι, ἔστιν ἃ, ἄνθρωποι, τὰ δ' οὐ ῥᾳδίως. οὐδεὶς γὰρ ὁμολογήσει, ὅτι ἄφρων ἐστὶν, ἢ ἀνόητος. ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, πάντων ἀκόσεις λεγόντων, ὅτι ἐλαν ὠφε-

λίας

φρένας ἔχω, ὅτω κὴ τύχῃ εἶχον. δειλὸς δ' ῥᾳδίως ἑαυτὸν ὁμολογοῦσι, κὴ λέγουσιν· ἐγὼ δειλότερός εἰμι, ὁμολογῶ· τὰ δ' ἄλλ' οὐχ εὑρήσεις μωρόν. ἄνθρωπον ἀκρατῆ ῥᾳδίως ὁμολογήσει τις, ἄδικον δ' ὅλως· φθονερὸν δὲ πάνυ, ἢ ἀφιέρωτον· ἐλεήμονα δὲ πλεῖστοι. τί δὲ τὸ αἴτιον; τὸ μὴ κυκιᾶν τὸν, ἀνομολογία κὴ ταραχὴ ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν κὴ κακῶν. ἄλλοις δ' ἄλλα αἴτια. κὴ ἡδὺν ὅσα ἂν αἰσχρὰ φαντάζωνται, ταῦτα δὲ πάνυ ὁμολογοῦσι. τὸ δὲ δειλὸν εἶναι, συγγνώμονα ἔθος φαντάζονται, κὴ τὸ ἐλεήμονα. τὸ δ' ἠλίθιον εἶναι, παντελῶς ἀνδραπόδου. κὴ τὰ περὶ κοινωνίαν ἠδικημένα, ἃ πάνυ φεύγειν ται· ἐπὶ δὲ τῇ τῶν πλείστων ἁμαρτημάτων κὴ τοῦτο μάλιστα φέρονται, ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν αὐτὰ, ὅτι φαντάζονταί τι ἐν αὐτοῖς εἶναι ἀκούσιον· καθάπερ ἐν τῷ δειλῷ κὴ ἐλεήμονι, κἂν ἀκρατῆ τινι. ἃ παρομολογεῖ τις αὐτὸν ἐρωτικὰ πεφιέσθαι, ὥστε συγγνωσθῆναι ὡς ἐπ' ἀκουσίῳ· τὸ δ' ἄδικον, ἐδαμῶς φαντάζονται. ἀκούσιον ἔνι τι κὴ τῷ ζηλοτυπεῖν, ὡς δοκεῖ τε τοῦ ἀκουσίου διατεῖνειν κὴ περὶ τούτου παρομολογοῦσιν. ἐν ὧν τοιούτοις ἀνθρώποις ἀναστρεφόμενον, ὅτω ταραττομένοις, ὅτως οὐκ εἰδόσιν, ὃ δ' ὃ, τι λέγουσιν, ὃ δ' ὅ, τι ἔχουσι κακὸν ἢ οὐκ ἔχουσιν, ἢ περὶ τί ἔχουσιν, ἢ πῶς παύσονται αὐτοῦ, κὴ αὐτὸν δίμαι ἐφιστάνειν ἄξιον σωφρονοῦντα, μή πω κὴ αὐτὸς εἷς εἰμι ἐκείνων; τίνα φαντασίαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ, πῶς ἐμαυτοῦ χρῶμαι; μή τι κὴ αὐτὸς ὡς φρονίμῳ; μή τι κὴ αὐτὸς ὡς ἐλευθέρῳ; μὴ κὴ αὐτὸς λέγω ποτὲ τὰ αὐτὰ, ὅτι εἰς τὸ ἐπὶ πᾶσι παιδεύομαι; ἔχω νῦν δεῖ σωτατis esset, quantum est ingenii. Timidos autem se esse facilè fatentur, & dicunt: Sum quidem timidior, fateor sanè, sed cætera stultum non deprehendes. Se incontinentem esse hominem, non temere quisquam fatebitur: injurium nullo modo, nihilóq; magis invidum aut curiosum: misericordem verò pleriq;. Quid ergò causæ est? Summa ac princeps, dissensio & perturbatio in judicio bonarum malarúmque rerum. Aliis verò aliæ sunt causæ. Ac quæ turpia esse persuasum habent, ea nunquam fatentur. Nam timidum quidem esse, & misericordem, moderati ingenii laudem esse ducunt: stultum verò, mancipii proprium. Nec delicta quibus humana societas violatur, ullo modo agnoscunt. In pleriſq; verò peccatis potissimùm huc feruntur, ut ea fateantur, quod invitum quiddam iis inesse putant, velut in timore & misericordia. Quòd si quis intemperantiam suam fatetur, amorem causatur: se veniâ dignum esse, quòd non ultrò fecerit. Injuriam verò negant, ut quam nequaquam esse coactam & invitam opinentur. Inest & in zelotypia quiddam, ut putant non voluntarium: itaque & hanc confitentur. Cùm igitur inter tales homines vivamus adeò perturbatos, adeò ignorantes, vel quid dicant, vel quid mali habeant aut non habeant: vel quare habeant, & quomodo liberari eo possint: operæpretium fuerit in seipsum crebrò inquirere: Nunquid & ipse sum ex illorum numero? Quid de meipso sentio? Quomodo meipsum tracto? Nunquid ut sapientem? Nunquid ut continentem? Nunquid & ipse dico aliquando talia? Sumne ad ingruentem casum

casum ferendum eruditus? An sentio quod sentiendum est nihil scienti, me nihil scire? Num magistrum convenio tanquam oraculum, obtemperare paratus: an verò & ipse muco nares oppletus scholam ingredior, historiam tantùm cogniturus, & libellos pridem non intellectos, intellecturus? aut etiam fortassis aliis enarraturus? Homo domi cum servulo concertâsti, domum evertisti, vicinos perturbâsti: & me convenis ornatu sapientis, sedénsque judicas quo pacto vocabulum aliquod exposuerim? Quomodo ea quæ in buccam venerunt, effutiverim? Invidus accessisti, dejectóque animo, quod domo nihil allatum tibi sit, & inter disserendum assides: ipse aliud nihil cogitans, nisi quomodo pater sit erga te affectus, aut quomodo frater? Ista dicunt illi homines de me: Nunc me putant progredi, ac dicunt, iste revertetur omniscius. Vellem equidem edoctus omnia discedere: sed multo labore est opus, neque quisquam quicquam mittit: & Nicopoli balnea putida sunt, & domi & hîc malè se res habet. Et quenquam negant in schola fieri meliorem. Quis verò venit in scholam? Quis tanquã curandus? Quis ut opiniones suas & decreta repurgari sinat? Quis ut intelligat, quibus rebus egeat? Quid ergò miramini, vos quæ in scholam affertis, ea referre domum? Num ut decreta vestra vel abjecturi, vel correcturi, vel commutaturi advenitis? Nullo certè modo. Illud ergò spectate potiùs, an id propter quod adestis, vobis contingat? De præceptis garrire vultis. Quid ergó? Nonne loqua-

αἰδημον τὸν μηδὲν εἰδότα, ὅτι οὐδὲν οἶδα; ἔρχομαι πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὡς ἐπὶ τὰ χρησίμεια, πείθεσθαι παρεσκευασμένος; ἢ κἀγὼ αὐτὸς κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνων τῶν ἱστορίαν μαθησόμενος, καὶ τὰ βιβλία νοήσων ἃ πρότερον οὐκ ἐνόουν, ἂν δ' ἄρα τύχῃ καὶ ἄλλοις ἐξηγησόμενος; ἄνθρωπε, ἐν οἴκῳ διαπεπληκὼς τὸν παιδάριον, τὴν οἰκίαν ἀνάστατον πεποιηκὼς, τοὺς γείτονας σωτετάραχὰς, καὶ ἔρχῃ μοι καλὰ σολὰς ποιήσας ὡς σοφός; καὶ καθήμενος κρίνεις πῶς ἐξηγησάμην τὴν λέξιν; πῶς τί ποτ' ἐφλυάρησα τὰ ἐπιπλόκια μοι; φθονῶν ἐλήλυθας, τελαπεινωμένος, ὅτι σοι ἐξ οἴκου φέρεται οὐδέν. καὶ κάθη μιλαξὺ λεγομένων τῶν λόγων, αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο ἐνθυμούμενος, ἢ πῶς ὁ πατὴρ τὰ πρός σε, ἢ πῶς ὁ ἀδελφός; τὰ λέγουσιν οἱ ἐκεῖ ἄνθρωποι περὶ ἐμοῦ, νυῦν οἴονταί με προκόπτειν, καὶ λέγουσιν ὅτι ἤξει ἐκεῖνος πάντα εἰδώς. ἤθελον πῶς ποτε πάντα μαθὼν ἐπιπλεῖν. ἀλλὰ πολλῆ πόνου χρεία, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν πέμπει. καὶ ἐν Νικοπόλει σαπρῶς λύει τὰ βαλανεῖα, καὶ ἐν οἴκῳ κακῶς, καὶ ὧδε κακῶς. εἶτα λέγουσιν, οὐδεὶς ὠφελεῖται ἐκ τῆς σχολῆς. τίς γὰρ ἔρχεται εἰς σχολήν; τίς γὰρ ὡς διορθωσόμενος; τίς ὡς παρέξων αὐτῷ τὰ δόγματα ἐπικαθαρθησόμενα; τίς σωθησόμενος πόνων λείπεται; τί ἐν θαυμάζετε, εἰ ἃ φέρετε εἰς τὴν σχολὴν, αὐτὰ ταῦτα ἀποφέρετε πάλιν; ὡς γὰρ ἀποθησόμενοι, οὐκ ἐπανορθώσοντες, ἢ ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν λαμβάνοντες, ἢ ἐπιστρεψόμενοι, ἔρχεσθε; πόθεν; οὐδ' ἐγγύς. ἐκεῖνο μᾶλλον βλέπετε, εἰ ἐφ' ὃ ἔρχεσθε, τοῦτο ὑμῖν γίνεται. θέλετε λαλεῖν περὶ τῶν θεωρημάτων. τί ἦν, ἃ φλυαρῶ-

φλυαρότεροι γίνεσθε; οὐχὶ ὑμῖν παρέχει τινὰ ὕλην ὑμῖν, πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τὰ θεωρήματα; συλλογισμοὺς ἀναλύετε μεμαπηλευμένους; ἐκ ἐφοδεύετε ψευδομένων λήμματα; ὑποθετικούς; τί οὖν ἔτι ἀγανακτεῖτε, εἰ ἐφ' ἃ πάρεσε, ταῦτα λαμβάνετε; ναί. ἀλλ' ἂν ἀποθάνῃ μου τὸ παιδίον, ἢ ὁ ἀδελφὸς, ἢ ἐμὲ ἀποθνήσκειν δέῃ, ἢ σφοδρῶς πάσχειν ταῦτα ὠφελήσει; μὴ γὰρ ἐπὶ τούτου ἦλθες; μὴ γὰρ τότε ἕνεκά μου παρεκάθησαι; μὴ γὰρ διατοῦτό ποτε λύχνον ἧψας, ἢ ἠγρύπνησας, ἢ εἰς τὸν περίπατον ἐξελθὼν, προέβαλές ποτε σαυτῷ φαντασίαν τινὰ ἀντὶ συλλογισμοῦ, καὶ ταύτῃ κοινῇ ἐφωδεύσατε πρότερον; εἶτα λέγετε ἄχρηστα τὰ θεωρήματα; τίσι; τοῖς ἐγκαίοις. τὰ γὰρ κολλύρια ἐκ ἄχρηστα τοῖς ὅτε δεῖ καὶ ὡς δεῖ ἐγχριομένοις, τὰ μαλάγματα δ' ἐκ ἄχρηστα, οἱ ἁλτῆρες ἐκ ἄχρηστοι· ἀλλά τισιν ἄχρηστοι, πρὸς πάλιν χρήσιμοι. ἂν μου πυθάνῃ νῦν, χρήσιμοί εἰσιν οἱ συλλογισμοί; ἐρῶ σοι ὅτι χρήσιμοι. κἂν θέλῃς, ἐπιδείξω πῶς. ἐμοὶ οὖν τί ὠφελήσουσιν; ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐπύθου εἰ σοὶ χρήσιμοι, ἀλλὰ καθόλου. πυθέσθω μου καὶ ὁ δυσεντερικὸς, εἰ χρήσιμον ὄξος. ἐρῶ, ὅτι χρήσιμον. ἐμοὶ οὖν χρήσιμον; ἐρῶ, ὦ. ζήτησον πρῶτον καλλῦναί σου τὸ ῥεῦμα, τὰ ἑλκύδρια ἀπαλωθῆναι· καὶ ὑμεῖς ἄνδρες, τὰ ἕλκη πρῶτον θεραπεύετε· τὰ ῥεύματα σταίσατε, ἡρεμίσατε τὴν διανοίαν, ἀπόπαυσον αὐτὴν εἰς τὴν σχολὴν, καὶ γνώσεσθε ὅσαν ἰσχὺν ὁ λόγος ἔχει.

ciores eyaditis? Nonne materiam quandam oſtentationis iſtæ præceptiunculæ vobis ſubminiſtrant? Nonne ratiocinationes, quæ inverti queunt, diſſolvitis? nonne Mentientis propoſitiones? nonne hypotheticos ſyllogiſmos tractatis? Quid ergò indignamini, ſi ea accipitis propter quæ adeatis? Rectè ſané. Sed ſi filius meus aut frater mortuus, aut ſi mihi mors appetenda, aut ſi cruciatus tolerandi fuerint, quid iſta me juvabunt? Nunquid ergò propterea veniebas? Nunquid hujus rei cauſâ mihi aſſides? Nunquid ob hoc unquam lucernam accendiſti, aut lucubrâſti? Num deambulandi cauſâ progreſſus unquam ſyllogiſmi loco viſum aliquod tuum propoſuiſti tractandum? Et tamen dicitis, inutilia eſſe præcepta. Quibus? Iis qui illa non rectè adhibent. Nam collyria non inutilia ſunt iis, qui cùm opus eſt, oculos, & quemadmodum decet, inungunt. Malagmata non inutilia, halteres non ſunt inutiles: ſed aliis inutiles, aliis utiles. Si me nunc roges, an utiles ſint ratiocinationes? Reſpondebo, eſſe utiles: ac, ſi voles, oſtendam quomodo. Me igitur quid juvabunt? Homo: num rogaſti, tibíne eſſent utiles? Agè, in genere me roget etiam dyſentericus, ſítne acetum utile? dicam eſſe utile. Mihi ergò eſt utile? Negabo. Cura in primis, ut fluxus tuus ſiſtatur, & exulcerata viſcera conſolidentur. Et vos viri ulcera in primis curate, fluxiones ſiſtite, animis quieſcite, mentem tranquillam in ſcholam afferte: tum intelligetis, quid virium habeat oratio.

De

De amicitia.

CAP. XXII.

Quibus quisque rebus studet, eas, utì par est, amat. Nunquid ergò malis rebus student homines? Nequaquam. An verò ea curant, quæ ad ipsos nihil attinent? Nè hæc quidem: Reliquum igitur est, eos bonis tantùm rebus intentos esse, & proinde illas etiam amare. Qui ergò bonarum rerum gnarus est, is eas amare etiam noverit. Qui verò bona à malis discernere nequiverit, & neutra ab utrisque: quo pacto iste amare queat? Solius ergò sapientis est amare. Quomodo istud? inquit: nam ego quamvis insipiens, tamen filium meum diligo. Equidem principio miror, quomodo confessus sis, te insipientem esse? Quid enim tibi deest? Non sensu uteris? Non visa discernis? Non victu uteris ad valetudinem tuam accommodato? non cultu? non domo? Cur ergò insipientem esse te fateris? Nimirum, quia te sæpenumerò visa percellunt ac perturbant, eorúmque probabilitas te vincit. Nunc hæc bona censes, deinde eadem mala, post neutra: deniq; mœres, times, invides, perturbaris, mutaris. Ob hæc insipientem esse te agnoscis? In amore autem nonne mutaris? Nonne opes & voluptates, &, ut uno verbo absolvam, res ipsas modò bonas esse censes, modò malas? Nonne homines eosdem aliàs bonos, aliàs malos? Non nunc illis faves, nunc ab eis alienaris? modò laudas, modò vituperas? Profectò hæc mihi eveniunt. Quid verò videtur? ποτὲ μὲν κακὸς, καὶ ποτὲ μὲν οἰκείως ἔχεις, καὶ ποτὲ μὲν ἐπαινεῖς, ποτὲ δὲ ψέγεις; καὶ ταῦτα πάσχω. τί δὲ

Περὶ φιλίας.

ΚΕΦ. κβ'.

Περὶ ἃ τις ἐπιτήδευκε, φιλεῖ ταῦτα εἰκότως· μή τι οὖν περὶ τὰ κακὰ ἐπιτηδεύουσιν οἱ ἄνθρωποι δαιμόνως. ἀλλὰ μή τι οὐδὲν τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα αὐτούς; οὐδὲ περὶ ταῦτα. ὑπολείπεται τοίνυν, περὶ μόνα τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύειν αὐτούς. εἰ δ' ἐπιτηδεύειν, καὶ φιλεῖν ταῦτα. ὅστις δὲ ἀγαθῶν ὁπωσοῦν ὄψιν, οὗτος ἂν καὶ φιλεῖν εἰδείη. ὁ δὲ μὴ διωκόμενος καὶ διακρίνων τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ τὰ οὐδέτερα ἀπ' ἀμφοτέρων, πῶς ἂν ἔτι οὗτος φιλεῖν δύναιτο; τὸ φρονίμως τοίνυν ὄφελος μόνον, τὸ φιλεῖν. καὶ πῶς, φησί; ἐγὼ γὰρ ἄφρων ὤν, ὅμως φιλῶ μου τὸ παιδίον. θαυμάζω μὲν νὴ τοὺς θεούς, πῶς καὶ τὸ πρῶτον ὡμολόγησας ἄφρονα εἶναι σεαυτόν. τί γάρ σοι λείπει; οὐ χρῆ αἰσθάνεσθαι; οὐ φαντασίας διακρίνεις; οὐ τροφὰς περιτίθεσι τῷ σώματι; οὐ σκέπεις; οὐκ οἴκησιν; πόθεν οὖν ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; ὅτι νὴ Δία πολλάκις ἐξίστασαι ὑπὸ τῶν φαντασιῶν, καὶ ταράσσῃ, καὶ ἠτιάσω σε αἱ πιθανότητες αὐτῶν, καὶ ποτὲ μὲν ταῦτα ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις, εἶτα ἐκεῖνα αὖτα κακά, ὕστερον δ' οὐδέτερα· καὶ ὅλως λυπῇ, φοβῇ, φθονεῖς, ταράσσῃ, μεταβάλλῃ· διατοῦτα ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; ἐν τῷ φιλεῖν δ' οὐ μεταβάλλῃ; ἀλλὰ πλοῦτον μέν, καὶ ἡδονήν, καὶ ἁπλῶς αὐτὰ τὰ πράγματα ποτὲ μὲν ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις εἶναι, ποτὲ δὲ κακά. ἀνθρώπους δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄρτι μὲν ἀγαθούς, ποτὲ δ' ἐχθρῶς αὐτοῖς

ὁ ἐξηπατημένος περί τινος, δοκεῖ σοι φίλος εἶ αὐτῷ; οὐ πάνυ. οὐδὲ μεταπλώτως ἐλόμενος αὐτὸν εἶ ἔνευν αὐτοῦ; οὐδ' ὅσα. ὁ δὲ νῦν λοιδορῶν μή τινα, ὕστερον ἢ θαυμάζων; οὐδ' ὅτι. τί οὖν; κωμάεια οὐδέ ποτ' εἶδες σαίνοντα καὶ παιζόντα ἀλλήλοις, ἵν' εἴπῃς οὐδὲν φιλικώτερον; ἀλλ' ὅταν ἴδῃς τί ὄντι φιλία, βάλε κρέας εἰς μέσον, καὶ γνώσῃ. βάλε καὶ σὺ καὶ τὸ παιδίον μέσον ἀγείδιον, καὶ γνώσῃ πῶς σε τὸ παιδίον ταχέως καταρύξαι θέλει, καὶ σὺ τὸ παιδίον εὐχῇ ἀποθανεῖν. εἶτα σὺ πάλιν οἷς ἐξέθρεψα τέκνον, πάλαι ἐκφέρει. βάλε κορασίδιον κομψόν. καὶ αὐτὸ ὁ γέρων φιλεῖ, καὶ κεῖνος ὁ νέος. ἂν δὲ δοξάσιον, ἂν δὲ κυδιωθῶσι δέῃ, ἐρεῖς τὰς φωνὰς τὰς τοῦ Ἀδμήτου πατρός.

Isne, quem sua de aliquo fefellit opinio, illum amare? Non utique. Aut is qui non constanter aliquem complexus est, illi bene velle? Nè is quidem. Qui verò eundem modò convitiis incessit, modò admiratur? Nè hic quidem. Quid ergó? Catellos non aliquando vidisti abblandientes invicem, & inter se colludentes, ut dicas; nihil illis esse amantius? Sed ut videas quis iste sit amor, carnem illis objicito: cognosces. Ponito inter te & puerum, agellum: cognosces, puerum te quamprimum velle sepultum: te verò pueri mortem optaturum esse. Dices: Hei mihi, qualem filium educavi? Pridem me effert. Produc bellam puellam. Eam & senex adamat, & ille adolescens. Si gloriola proposita sit, si periclitandum sit: eaſdem voces edes, quas Admeti pater:

Χαίρεις ὁρῶν φῶς, πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;
Θέλεις βλέπειν φῶς, πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς;

Lux est tibi jucunda? patri non putas?
Videre lucem vis? parentem non putas?

Οἶει, ὅπ ἐκεῖνος οὐκ ἐφίλει τὸν ἴδιον παιδίον, ὅτι μικρὸν ἦν; οὐδὲ πυρέσσοντος αὐτοῦ ἠγωνία, οὐδ' ἔλεγε πολλάκις, ὅπ ὄφελον ἐγὼ μᾶλλον ἐπύρεσσον; εἶτα παρόντος τοῦ πρέσβεως, καὶ ἐγγίσαντος, ὅσα ὅιας φωνὰς ἀφιᾶσιν. ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός; οὐκ ἴσως σωτεθραμμένοι, συμβεβιωκότες, συμπεπλωκότες, συγκεκοιμημένοι πολλάκις, ἀλλήλους καταφιληκότες; ὡς εἴ τις δίμαυ εἶδεν αὐτοὺς, κατεγέλασεν ἂν τῶν φιλοσόφων, ἐφ' οἷς περὶ φιλίας παραδοξολογοῦσιν. ἀλλ' ἐμπεσόντες εἰς τὸ μέσον ὡσαὶ κρέως τῆς τυραννίδος, ὅρα ὅια λέγουσι. Πού

Nonne putas illi suum filium, dum parvus esset, fuisse charum? Non anxium fuisse, cùm febricitaret? non sæpe dixisse, Utinam ego potiùs febri laborarem? Postea cùm ad rem ventum est, vide quid dicat. Eteocles & Polynices nonne eadem matre, eodémque patre nati erant? Non unà educati? non conjuncti? non compotes? non unà dormierant sæpe? non inter se deosculati erant? Adeò ut dubio procul, si quis eos vidisset, portenta philosophorum quæ de amicitia differunt, derisisset. Tamen cùm imperium tanquam caro in medium incidisset, vide quid dicant? Ubi tan-

tandem ſtabis pro turribus? Quid me interrogas? Ibo contra hunc, eum occiſurus, ídque mihi cordi eſt: & conſimilia vota faciunt. Omninò cavete nè decipiamini. Nullum animal alteri ità conciliatum eſt, ut ſuæ utilitati: cui quicquid obſtare videtur, ſive frater ſit, ſive pater, ſive filius, ſive amaſius, ſive amator: odit, averſatur, exſecratur. Ità enim naturâ comparatum eſt, ut nihil perinde amet, atque utilitatem ſuam: hæc pater, hæc frater eſt, & cognatus, & patria, & Deus. Tum certè quidem, cùm obſtare nobis videntur dii, ipſis quoque maledicimus, eorúmque ſtatuas evertimus, & ſacella incendimus: quemadmodum Alexander Æſculapii fana cremari juſſit, amaſio ſuo mortuo. Quapropter, ſi quis eodem conferat utilitatem, & ſanctitatem, & honeſtatem, & patriam, & parentes, & amicos: ſalva ſunt hæc omnia. Sin alibi utilitatem, alibi amicos, patriam, cognatos, & ipſam adeò juſtitiam collocârit: intereunt hæc omnia, præponderante utilitate. Ubi enim Ego, & Meum eſt: eò inclinare neceſſe eſt animal. Si in carne: illîc eſſe principatum: ſi in conſilio, iliud eſſe: ſi in rebus externis, illud eſſe quod ponderis plus habeat. Si ergò illîc ego ſum, ubi eſt conſilium & voluntas: eâ ſolâ ratione & amicus ero qualem eſſe oportet, & filius, & pater. Hoc enim mihi expediet, fidem, verecundiam, æquanimitatem, abſtinentiam, beneficentiam, omne officium erga omnes ut conſervem. Sin alibi me collocâro, alibi honeſtum: ibi verò invaleſcit Epicu-

ποτε σήσῃ πρὸ πύργων; ὡς τί μ' ἐρωτᾷς; τῷ δ' ἀντιτάξομαι κλεινόν σε, κἀμὲ τὸν δ' ἔρως ἔχει. καὶ εὐχονται εὐχὰς τοιάσδε. καθόλε γὰρ μὴ ἐξαπατᾶσθε, πᾶν ζῶον ὠδενὶ ὕπως οἰκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὃ, τι ἂν ᾖ πρὸς τοῦτο φαίνηται, αὐτὸ ἐμποδίζειν, ἂν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἂν τε πατὴρ, ἂν τε τέκνον, ἂν τ' ἐρώμενος, ἂν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, πολεμόλεται, καταρᾶται. ὠδὲν γὰρ ὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ ἰδιον συμφέρον. τοῦτο πατρὶς, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ θεός. ὅταν ὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν δοκῶσι, καὶκείνους λοιδορέμθ· καὶ τὰ ἱδρύμαλα τὰ αὐτῶν καταφθείρομθ, καὶ τοὺς ναοὺς ἐμπιπρᾶμθ. ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι τὸ Ἀσκληπιεῖα, ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου. διατοῦτο ὖν μὴ ἐν τούτῳ τις θῇ τὸ συμφέρον, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ πατρίδα, καὶ γονεῖς, καὶ φίλες, σώζεται ταῦτα πάνλα. ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὴ τὸ συμφέρον, ἀλλαχοῦ ᾖ τοῦ φίλου, καὶ πατρίδα, καὶ τοὺ συγγενεῖς, καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιον, ὀιχεται ταῦτα πάνλα, καλαβαρέμενα ὑπὸ τοῦ συμφέροντος. ὅπου γὰρ ἂν τὸ ἐγὼ, καὶ τὸ ἐμὸν, ἐκεῖ ἀνάγκη βέβηκεν τὸ ζῶον· εἰ μὲν σαρκὶ, ἐκεῖ τὸ κυριεῦον ἦ· εἰ δὲ προαιρέσει, ἐκεῖνο ἦ· εἰ δὲ τοῖς ἐκτὸς, ἐκεῖνο. εἰ τοίνυν ἐκεῖ εἰμι ἐγὼ, ὅπου ἡ προαίρεσις, ὕπω μόνως καὶ φίλος ἔσομαι δίκαιος, καὶ υἱὸς καὶ πατήρ. τοῦτο γὰρ μοι σωτήσει, τηρεῖν τὸν πίστιν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ἀνεκλικὸν, τὸν ἀπεκλικὸν, καὶ συνεργητικὸν, φυλάσσειν τὰς σχέσεις. ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὴ ἐμαυτὸν θῶ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ καλὸν, ὕπως ἐχυρὸς γίνεται ὁ Ἐπικούρου

λόγῳ, ἀποφαίνων ἢ μηδὲν εἶ τὸ καλὸν, ἢ ἄρα τὸ ἔνδοξον. διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν, καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι διεφέροντο, καὶ Θηβαῖοι πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ μέγας βασιλεὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ Μακεδόνες πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ νῦν Ῥωμαῖοι πρὸς Γέτας. καὶ ἔτι πρότερον τὰ ἐν Ἰλίῳ διὰ ταῦτα ἐγένετο. ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Μενελάου ξένος λῦν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς εἶδε φιλοφρονουμένους ἀλλήλους, ἠπίστησεν ἂν τῷ λέγοντι, ὡς εἰ φίλοι αὐτοί. ἀλλ' ἐβλήθη εἰς τὸ μέσον μειδίδιον, κομψὸν γυναικάριον, καὶ πᾶσι αὐτοῖς πόλεμος. καὶ νῦν ὅταν ἴδῃς φίλους, ἀδελφοὺς ὁμονοεῖν δοκοῦντας, μὴ αὐτόθεν ἀποφαίνῃ περὶ τῆς φιλίας τι αὐτῶν, μὴ δ' ἂν ὀμνύωσι, μὴ δ' ἂν ἀδυνάτως ἔχειν λέγωσιν ἀπαλλάττεσθαι ἀλλήλων. οὐκ ἔστι πιστὸν τοῦ φαύλου ἡγεμονικόν, ἀδόκιμον ἔσται ὅτιν, ἄκριτον, ἀλλοθ' ὑπ' ἄλλης φαντασίας νικώμενον. ἀλλ' ἐξέτασον, μὴ ταῦθ' ἃ οἱ ἄλλοι, εἰ οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν γενέων, καὶ ὁμοῦ ἀνατεθραμμένοι, καὶ ὑπὸ τῷ αὐτῷ παιδαγωγῷ· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς πότερον ἐκτὸς, ἢ ἐν προαιρέσει; ἂν ἐκτὸς, μὴ εἶναι φίλους, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ πιστοὺς, ἢ βεβαίους, ἢ θαῤῥαλέους, ἢ ἑλεύθερους· ἀλλὰ μὴ δ' ἀνθρώπους, εἰ νοῦν ἔχεις. ἔστι δὲ ἀνθρώπινον δόγμα ὅτι, τὸ ποιεῖν βλάπτειν ἀλλήλους, καὶ λοιδορεῖσθαι, καὶ τὰς ἐρημίας καταλαμβάνειν, ἢ τὰς ἀγορὰς, ὡς τὰ ὄρη, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποδείκνυσθαι τὰ λῃστῶν· ἔστι τὸ ἀκρατεῖς καὶ μοιχοὺς καὶ φθορεῖς ἀφορίζόμενον· ἔστι ὅσ' ἄλλα πλημμελοῦσιν ἄνθρωποι καθ' ἀλλήλων, διὰ ἓν καὶ μόνον τοῦτο

ri ratio, quæ honeſtum aut nihil eſſe, aut ab opinionibus pendere aſſeverat. Iſta ignorantia in cauſa fuit, cur Athenienſes & Lacedæmonii inter ſeſe diſſiderent, & Thebani cum utriſque, & Magnus rex cum Græcia, & Macedones cum utriſque, & nunc Romani cum Getis: atq; olim etiam res ad Troiam propter hæc geſtæ ſunt. Alexander Menelai hoſpes fuit: quos ſi quis blandiri inter ſeſe vidiſſet, fidem, neganti eos amicos eſſe, non habuiſſet. Verùm projecta eſt in medium particula, elegans muliercula, déque ea bellum ortum. Nunc etiam cùm vides charos fratres concordare inter ſeſe, noli ſtatim pronuntiare quicquam de illorum amicitia: nè ſi jurent quidem, ac fieri poſſe negent, ut diſceſſio fiat inter ipſos. Vitioſi hominis animus inconſtans eſt, judicii expers, aliàs aliis viſis vincitur. Verùm tu noli ea expendere, quæ cæteri: An iiſdem nati ſint parentibus, unáque educati, & ſub eodem pædagogo: ſed illud tantùm intuere, ubi ſuas utilitates collocent, externísne in rebus, an in voluntate? Si in externis, nè dicas eos amicos, non magìs quàm fidos, aut conſtantes, aut fidentes, aut liberos: imò nè homines quidem, ſi ſapis. Neq; enim humanum decretum eſt, quod cauſam præbet mordendi invicem, & convitiandi, & ſolitudines aut forum tanquam montem occupandi, & in judiciis ea deſignandi, ut latronum receptacula eſſe videantur. Neque id quod incontinentes, & mœchos, & corruptores efficit, aut ad alia delicta, quibus hominum conſociatio violatur, impellit, ob unicum & ſolum hoc decretum, τὸ ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις τίτum,

tum, quòd ſe ſuáque iis in rebus collocant, quæ penes ipſos non ſunt. Si audieris illos homines verè ibi duntaxat ſtatuere bonum, ubi libera voluntas eſt, ubi rectus uſus viſorum: nè ſis porrò ſolicitus, ſit nè filius an pater, an frater, neque an diuturna fuerit illorum conſuetudo & ſocietas: ſed hoc uno cognito, audacter pronuntia, amicos eſſe: quemadmodum eſſe fidos, eſſe juſtos pronuntias. Nam ubi aliàs eſt amicitia, niſi ubi fides, ubi verecundia, ubi communicatio honeſti: alterius verò rei nullius? At cùm tanto tempore me coleret, non amabat? Unde ſcis mancipium, an ità te coluerit, quemadmodum calceos ſuos ſpongiâ tergit, ut jumentum ſuum curat? Unde ſcis, an te, cùm vaſculi uſum præbere deſieris, ità ſit abjecturus, ut confractam tabellam? At uxor mea eſt, tantóq; tempore unà viximus. Quantum verò Eriphyle cum Amphiarao, & liberorum mater multorum? Verùm monile interceſſit. Quid autem eſt monile? Decretum hujuſmodi de rebus: hoc fuit immane illud, hoc amicitiam diremit: hoc uxorem eſſe uxorem, matrem eſſe matrem non ſinit. Veſtrùm etiam quiſquis vel ipſe amicus alicujus eſſe, vel alterius amicitiam ambire ſtudet: is decreta hæc excidat, hæc oderit, hæc expellat ex animo ſuo. Sic primùm ipſe ſibiipſi non maledicet, non repugnabit, non mutabit conſilium, non ſeipſum excruciabit. Deinde, cuivis alteri planè idem erit, ſi ſit ipſius ſimilis: Diſſimilem verò tolerabit, lenis erit erga eum, manſuetus, facilis ad ignoſcendum, ut ignoranti, ut maximis in

διὰς αὐτοὺ κ) τὰ ἑαυτ. ἂν δ' ἀκούσῃς ὅτι τὰς ἀληθείας ἔστι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ μόνον οἴονται τὸ ἀγαθὸν, ὅπου προαίρεσις, ὅπου χρῆσις ὀρθὴ φαντασιῶν, μηκέτι πολυπραγμονήσῃς, μήτ' εἰ υἱὸς κ) πατὴρ ὅστι, μήτ' εἰ ἀδελφοὶ, μήτ' εἰ πολιὰ χρόνον συμπεφοιτηκότες κ) ἑταῖροι. ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τοῦτο γνοὺς, θαρρῶν ἀποφαίνε, ὅτι φίλοι, ὡς ὅτι ὅσιοι, ὅτι πιστοὶ, ὅτι δίκαιοι. ποῦ γὰρ ἀλλαχοῦ φιλία, ἢ ὅπου πίστις, ὅπου αἰδὼς, ὅπου δόσις τοῦ καλοῦ; τῆς δ' ἄλλων ὑβρεώς. ἀλλὰ τεθεράπευκέ με τοσοῦτον χρόνον, κ) οὐκ ἐφίλει με; πόθεν δῆλος ἀνδεράποδον, εἰ ὅτῳ τεθεράπευκεν, ὡς τὰ ὑποδήματα ἀπομάσσει τὰ ἑαυτοῦ, ὡς τὸ κλινίδιον πόθεν δῆλος εἰ τινὶ χρείαν σ' ὑποβαλοῦσα τινὶ τοῦ σκεδασεῖ, μίσει σ' ὡς κατεαγὸς πινάκιον; ἀλλὰ γυνή μου ὅστι, κ) τοσοῦτον χρόνον συμβεβιώκαμεν. πόσον δ' ἡ Ἐριφύλη χρόνον τοῦ Ἀμφιαράου, κ) τέκνων μήτηρ, κ) πολλῶν; ἀλλ' ὅρμος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον. τί δ' ὅστιν ὅρμος; τὸ δόγμα, τὸ περὶ τῶν τοιούτων. ἐκεῖνο μὲν τὸ θηριῶδες, ἐκεῖνο διακόπτον τὴν φιλίαν, τὸ ὑπὲρ ἐῶν ἐν γυναῖκα γαμετὴν τὴν μητέρα μητέρα. κ) ὑμῶν ὅς τις ἐπιθάλαττεν ἢ αὐτὸς τις ἐν φίλος, ἢ ἄλλον κλίνασθαι φίλον, ταῦτα τὰ δόγματα ἐκκοπτέτω, ταῦτα μισησάτω, ταῦτα ἐξελασάτω ἐκ τῆς ψυχῆς τὴν ἑαυτοῦ. κ) ἕως ἔσται πρῶτον μὲν αὐτὸς ἑαυτῷ μὴ λοιδορούμενος, μὴ μαχόμενος, μὴ μελαγχολῶν, μὴ βασανίζων ἑαυτόν. ἔπειτα κ) ἑτέρῳ, τῷ μὲν ὁμοίῳ παντὶ, ἁπλοῦς· τῷ δ' ἀνομοίῳ. ἀπεκλικὸς, πρᾶος πρὸς αὐτὸν, ἥμερος, συγγνωμονικὸς ὡς πρὸς ἀγνοοῦντα, ὡς πρὸς διακοπτόμενα περὶ τὰ μείζονα. κ-

δενὶ χαλεπὸς, ἂτ' εἰδὼς ἀκεισθῶς τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται τ ἀληθείας. εἰ δ' μὴ, τὰ μὲν ἄλλα πράξετε πάντα ὅσα οἱ φίλοι, καὶ συμπιεῖσθε, καὶ συσκιωμήσετε, καὶ συμπλεύσετε, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς γεγόνατε ἑστίας. καὶ μέχρις ἂν ἔχητε τὰ θηρίωδη ταῦτα καὶ μιαρά. δόγματα γὰρ οἱ ὄφεις, φίλοι δ' ἔτ' ἐκεῖνοι, οὐδ' ὑμεῖς.

rebus erranti. Nemini erit moleſtus, cùm Platonicum illud ſatis ſciat: Omnem animum veritate invitum privari. Alioqui cætera quidem omnia, quæ amici, facietis: unà potabitis, unà venabimini, unà navigabitis, & ex iiſdem eritis nati. Sed quoad, ferina iſta & nefaria decreta tenueritis: nihil à ſerpentibus differetis. Decreta enim ſerpentes ſunt: ſed nec hi inter ſeſe amici ſunt, neq; vos.

Περὶ τ τῦ λέγειν δυνάμεως.

ΚΕΦ. κγ'.

Βιβλίον πᾶς ἂν ἥδιον ἀναγνῶ, ἢ καὶ ῥᾷον, τὸ εὐσημοτέροις γράμμασι γεγραμμένον. διὰ δὴ τῶν καὶ λόγους πᾶς ἂν τις ῥᾷον ἀκούσῃ, τοῖς εὐαρμόστοις ἅμα καὶ εὐσχεπέσιν ὀνόμασι σεσημασμένους. διὰ τί οὖν τοῦτο ῥητέον, ὡς δύναμίς ἐστιν ἀπαγγελτική. τοῦτο γὰρ ἅμα μὲν ἀσεβές ἐστιν ἀνθρώπῳ, ἅμα δὲ δειλόν. ἀσεβὲς μὲν, ὅτι τὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χάριτας ἀπαίδευτον ὥσπερ εἴ τις ἀνέῳγε τὸν εὐχρηστίαν τ ὁρατικῆς, ἢ τ ἀκουστικῆς δυνάμεως, ἢ αὐτῆς τ φωνητικῆς. εἰκῇ δ' ἂν σοι ὁ θεὸς ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν; εἰκῇ πνεῦμα ἐνεκέρασεν αὐτοῖς ἅτως ἐμφερὲς καὶ φιλότεχνον, ὥστε μακρὰν ἐξικνούμενον, ἀναμάκτους τοὺ τύπους τῆς ὁρωμένης πρὸς ἄγγελον ἅτως ὠκὺς καὶ ἐπιμελής; εἰκῇ δ' καὶ τ μεταξὺ ἀέρα ἅτως εὐεργὸν ἐπίνευσε, καὶ ἔντονον, ὥστε διὰ τ κινουμένης πῶς διικνεῖσθαι τὴν ὄρασιν; εἰκῇ δὲ φῶς ἐπίνευσεν, ᾧ μὴ παρόντος, οὐδενὸς τῶν ἄλλων ὄφελος ἦν; ἄνθρωπε, μήτ' ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῆς χρειοτόνου· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία ὑπὲρ αὐτῆς ζῆν καὶ τῆς

De dicendi facultate.

CAP. XXIII.

Libruin clarioribus literis ſcriptum, nemo eſt quin libentiùs, atque adeò faciliùs legat. Quare orationes etiam aptis & decentibus verbis compoſitas, quivis faciliùs audiet. Non ergò negandum eſt, eſſe aliquam elocutionis facultatem. Hoc enim ſimul & impii hominis, & miſeri fuerit: impii, quòd divinum beneficium deſpicit, non ſecus ac ſi commoditatem visûs auditûsve aut vocis tolleret. Ergóne fruſtrà tibi Deus oculos dedit? fruſtrà ſpiritum eis indidit adeò fortem & artificioſum, ut etiam eminus conſpectarum rerum formas repræſentet? Quis nuntius æquè celer ac diligens eſt? Fruſtrà nè interjectum quoque aerem tam idoneum, & intentum fecit, ut viſus per eum penetret? Fruſtrà nè lumen condidit, ſine quo cætera omnia eſſent irrita? Homo: nec ingratus eſto, neque etiam præſtantiorum immemor: ſed cùm de viſu & auditu, atque adeò de ipſa vita vitæque adjumentis (cujuſmodi ſunt frumenta

& legumina, cujuſmodi vinum & oleum) gratiam habeto Deo: tum aliud ab eo his omnibus præſtantius tibi datum eſſe memento, quod illis utatur, quod probet, quod pretium cujuſque ſtatuat. Quid enim eſt, quod de qualibet harum facultatum pronuntiet, quanti quæque pretii ſit? Num quæque facultas per ſe? Num viſum unquam de ſeipſo quicquam locutum audiviſti? Num auditum? num frumentum? num hordeum? num equum? num canem? Nequaquam: cùm miniſtræ & ancillæ conſtitutæ ſint, ei facultati quæ viſis utatur ſervire. Quòd ſi rogas, quanti quidque pretii ſit: quemnam rogas? Quis tibi reſpondet? Qui ergò poteſt alia quæpiam facultas eâ præſtantior eſſe, quæ cæterarum quoque miniſterio utitur, ſinguláque ipſa & probat & dijudicat? Quæ enim illarum novit, quæ nam hæc ſit, & quanti pretii? Quæ illarum novit, quando hâc utendum, quando non utendum ſit? Quæ nam eſt quæ & aperiat & claudat oculos, & à rebus noxiis avertat, in alias verò intendat? Nunquid videndi vis? Non: ſed vis voluntatis. Quæ nam aures occludit & reſerat? Quæ nam, quâ curioſi & percontatores ſumus, contráve ſermone non commovemur? Num audiendi vis? Non alia niſi voluntas. Ergò illa perſpicit, ſe in cæcis & ſurdis facultatibus cæteris omnibus ineſſe: quæ nihil aliud proſpicere poſſunt præter illa ipſa munera, quorum miniſterio & ſervituti deſtinatæ ſunt: ſe verò ſolam acutè cernere, cæterásque perſpicere, quanti

σωτερῶν πρὸς αὐτό, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου, εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε χρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὴν ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. τί γὰρ ὅτι τὸ ὑποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῆς δυνάμεων, πόσου τὶς ἀξία ὅτιν αὐτῆς; μή τι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μή τι τῆς ῥαπτικῆς περ ἤκουσας λεγούσης περὶ ἑαυτῆς, μή τι τῆς ἀκουστικῆς; μή τι πυρῶν; μή τι κριθῶν; μή τι ἵππου; μή τι κυνός; ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῆς φαντασίᾳ. κἂν πύθῃ πόσου ἕκαστον ἄξιόν ὅτι· πίνῳ πωλοῦσιν; τίς σοι ὑποκρίνεται; πῶς ἂν δύναταί τις ἄλλη δύναμις χρείττων εἶναι ταύτης, ἣ καὶ τὰς λοιπὰς διακόνους χρῆται, καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα, καὶ ὑποφαίνεται; τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε, τίς ὅτιν αὕτη, καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ὅτιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺ ὀφθαλμούς, καὶ ἀφ' ὧν ἃ δεῖ ἀποστρέφουσι, τοῖς ἢ προσάγουσι, ἢ ὁρατική; ἤ. ἀλλ' ἡ προαιρετική. τίς ἡ τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; τίς καθ' ἡμᾶς προϊέναι καὶ πάλιν ἀκίνητοι ὑπὸ λόγου ἢ ἀκουστικοί; ἢκ ἄλλη, ἢ ἡ προαιρετικὴ δύναμις. εἶτα αὐτὴ ἰδοῦσα, ὅτι ἐν τυφλαῖς καὶ κωφαῖς ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις δυνάμεσίν ὅτι, μηδὲ τι ἄλλο σωτορᾶν δυναμένας, πλὴν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἔργα ἐφ' οἷς πεταγμέναι εἰσὶ, διακονεῖν ταύτῃ καὶ ὑπηρετεῖν· αὐτὴ ἡ μόνη ὀξὺ βλέπει, καὶ τὰς τ' ἄλλας καθορᾷ πόσου ἑκάστη ἀξία, καὶ αὐτὴ μέλ-

λει ἡμῖν ἄλλό τι ὑποφαίνεσθαι τὸ κρεῖττον ἢ ἡ αὐτῷ; καὶ τί ποιεῖ ἄλλο ὁ ὀφθαλμὸς ἀνοιχθεὶς, ἢ ὁρᾷ; εἰ δὲ δεῖ τὴν τοῦ πλησίον ἰδεῖν γυναῖκα, καὶ πῶς, τί λέγει; ἡ προαιρετική. εἰ δὲ δεῖ πιστεῦσαι τοῖς λεχθεῖσιν, ἢ ἀπιστῆσαι, καὶ πιστεύσασθαι ἑρμηνέαν ἢ μὴ, τὶς λέγει; οὐχ ἡ προαιρετικὴ; ἡ δὲ φραστικὴ αὕτη καὶ καλλωπιστικὴ τῶν ὀνομάτων, εἰ τις ἄρα ἰδία δύναμις, τί ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅταν ἐμπέσῃ λόγος περί τινος, καλλωπίζει τὰ ὀνόματα, καὶ συντίθησιν, ὥσπερ οἱ κομμῶντες τὸν κόμην. πότερον δ' εἰπεῖν ἄμεινον ἢ σιωπῆσαι, καὶ ὅτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τὶς ἄλλη λέγει, ἢ ἡ προαιρετική; θέλεις οὖν αὐτῇ παρελθοῦσαν αὐτῆς καταψήφισασθαι; τί οὖν φησιν, εἰ ὅπου τὸ πρᾶγμα ἔχει; καὶ δύναται τὸ διακονοῦν χρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαρίστου; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ὄζει τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τὶ ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις. τὶ ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τί ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ὄν; καὶ πῶς οἷόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα; ὁρατικῇ δυνάμει τίνα πέφυκεν ἐμποδίζειν; καὶ προαίρεσις, καὶ προαιρετά. τῇ ἀκουστικῇ ταὐτὰ, τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον ἐᾶν, αὐτὴ δ' ἑαυτὴν διαστρέφουσα διὰ τοῦτο κακία μόνη αὕτη γίνεται, ἢ ἀρετὴ μόνη. εἶτα τηλικαύτη δύναμις

quæque pretii ſit. Ea ergò quicquam ſe præſtantius eſſe, nobis pronuntiabit? Et quid agit aliud apertus oculus, niſi quod videt? An verò uxor alicujus aſpicienda ſit, & quâ ratione: quæ nam dicit? Voluntas. An habenda ſit orationi fides, aut abroganda: & ſi fides habeatur num commoveri oporteat: quæ nam dicit, niſi voluntas? Iſta verò eloquendi vis, verborúmque exornatrix, ſi qua fortè peculiaris facultas eſt: quid aliud niſi cùm rei alicujus mentio incidit, vocabula expolit, & tanquam ciniflones comas componit? Utrùm verò loqui an tacere præſtet, & ſic an illo modo dicere utilius ſit, hoc deceat an dedeceat, & quod cujuſque orationis tempus, quis uſus ſit, quæ nam alia dicit, niſi voluntas? Vísne igitur, ut ipſa ſeſe condemnet? Quid ergò dicit? Itáne ſe res habet, ac fieri poteſt, ut id quod miniſtrat, præſtet ei cui miniſtrat: ut equus equiti, canis venatori, inſtrumentum citharœdo, miniſtri regi? Quid eſt quod illis utatur? Voluntas. Quid curat omnia? Voluntas. Quid totum hominem tollit, nunc fame, nunc laqueo, nunc præcipitio? Voluntas. Ergò nè habet homo hâc quicquam robuſtius? Ullo nè modo fieri poteſt, ut id quod coerceri nequit, ſit infirmius iis quæ ab ipſo coercentur? Oculorum aciem quid nam impedire ſolet? Voluntas, & quæ à voluntate pendent. hæc eadem & audiendi & dicendi facultatem impediunt. Voluntatem verò quid impedire ſolet? Nihil voluntati non obnoxium: ſed ipſa ſeſe, ubi depravata fuerit. Quapropter hæc ſola vitii, eadémque virtutis effectrix eſt. Cùm autem

autem tanta facultas ſit, cæteríſque omnibus præpoſita, age progrediatur ac dicat, carnem rerum omnium eſſe præſtantiſſimam: quod nec carnem ipſam quidem dicentem quiſquam ferret. Nunc verò quid eſt, Epicure, quod iſta pronuntiet? Quod de finibus, de natura rerum, de regula conſcripſerit? Quod promiſſam barbam aluerit? Quod animam agens ſcripſerit, ſe extremum ſimul eundémque beatum diem agere? Caro nè, an voluntas? Et cùm te iſtâ quicquam habere meliùs fateare: non inſanis? Adeóne cæcus & ſurdus es? Quid ergó? Deſpicit nè quiſquam cæteras facultates? Abſit. Negat quis, ullum eſſe uſum aut præſtantiam voluntatis? Abſit. Amentiæ id fuerit, impietatis, ingrati adverſus Deum animi. Eſt enim ſuus cuique honos tribuendus. Habet, & aſinus ſuum uſum, ſed non tantum quantum bos. Habet canis, ſed non quantum famulus. Habet famulus, ſed non quantum cives. Et hi, ſed non quantum magiſtratus. Non ergò eò quòd alia præſtantiora ſint, ea contemnenda ſunt quæ ſuum uſum præſtant. Eſt quædam dignitas etiam dicendi facultatis: ſed non tanta, quanta voluntatis. Cùm ergò hæc dico, nè quis veſtrûm putet me auctorem eſſe artis dicendi negligendæ. Neque enim vel oculos, vel aures, vel manus, vel pedes, vel veſtem, vel calceos negligi jubeo. Sed cùm ex me quæris, quid omnium rerum optimum ſit, quid dicam? Eloquentiam non poſſum, ſed voluntatem rectam. Hæc enim eſt, quæ illâ etiam utatur, cæteríſque omnibus tam parvis quàm magnis facultatibus. Nam hæc ſi rectè ſe habet, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὑποτεταγμένη, παρελθοῦσα ἡμῖν λεγέτω· κρέπτον εἶ σὺ τῶν ὄντων τὴν σάρκα. οὐδὲ εἰ αὐτὴ ἡ σὰρξ ἑαυτὴν ἔλεγεν εἶ κρέπτον, ἠνείχετο ἄν τις αὐτῆς. νῦν δὲ τί ὄζιν, Ἐπίκουρε, τὸ ταῦτα ἀποφαινόμενον, τὸ περὶ τέλους συγγεγραφὸς, τὸ περὶ φυσικῶν, τὸ περὶ κανόνος, τὸ τὸν παίωνα καθεικὸς, τὸ γεγραφὸν ὅτε ἀπέθνησκεν, ὅτι τὴν τελευταίαν ἄγων ἅμα καὶ μακαρίαν ἡμέραν; ἡ σὰρξ, ἢ ἡ προαίρεσις; εἶτα τούτου τί χρεῖσσον ἔχειν ὁμολογεῖς, καὶ ὃ μαίνῃ; ὅτω τυφλὸς τῆς ἀληθείας, καὶ κωφὸς εἶ; τί δῆτα ἀπαμάζει τὴς τὰς ἄλλας δυνάμεις; μὴ γένοιτο. λέγει τὴς μισθαμίαν εἶ χρείαν, ἢ προσλαμβάνει τὴν προαιρετικὴν δύναμιν; μὴ γένοιτο. ἀνόητον, ἀσεβὲς, ἀχάριστον πρὸς τὸν θεόν. ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. ἔστι γάρ τις καὶ ὄνου χρεία, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη βοός ὅτι· καὶ κυνὸς, ἀλλ' οὐχ' ἡλίκη οἰκέτου ὅτι. καὶ οἰκέτου, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τοῦ πολίτου ὅτι. καὶ τούτων, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῶν ἀρχόντων. ἃ μοί τοι διὰ τὸ ἄλλα εἶ κρείττονα, καὶ οὗ παρέχει τὰ ἕτερα χρείαν ἀπιμασέον. ἔστι τις ἀξία καὶ τῆς ῥητορικῆς δυνάμεως, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῆς προαιρετικῆς. ὅταν δὲ ταῦτα λέγω, μή τις οἰέσθω, ὅτι ἀμελεῖν ὑμᾶς ἀξιῶ ῥήσεως. οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμῶν, οὐδ' ὤτων, οὐδὲ χειρῶν, οὐδὲ ποδῶν οὐδ' ἐσθῆτος, οὐδ' ὑποδημάτων. ἀλλ' ἄν μοι πυνθάνῃ, τί ὂν ὄζι κρέπτον τῶν ὄντων, τί εἴπω; τὴν ῥητορικὴν οὐ δύναμαι, ἀλλὰ τὴν προαιρετικὴν, ὅταν ὀρθὴ γένηται. τοῦτο γάρ ὄζι τὸ κἀκείνοις χρώμενον, καὶ τὰς ἄλλας πάσας καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας δυνάμεσι. τούτου κατορθωθέντος,

ἀγαθὸς, ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἀγαθὸς γίνεται. ἀπολυθέντες ἢ, κακὸς ἄνθρωπος γίνεται. παρ' ὃ ἀτυχῶμεν, εὐτυχῶμεν, μεμφόμεθ' ἀλλήλοις, εὐαρεστοῦμεν· ἁπλῶς, ὁ λεληθὸς μὲν, κακοδαιμονίαν ποιεῖται· τυχὸν δ' ἐπιμελείας, εὐδαιμονίαν. τὸ δὲ αἱρεῖν τὴν δύναμιν τῆς φρασικῆς, καὶ λέγειν μὴ εἶ μηδεμίαν ταῖς ἀληθείαις, ἃ μόνον ἀχαρίστου ὄζει πρὸς τοὺς δεδωκότας, ἀλλὰ καὶ δειλοῦ. ὁ γὰρ τοιοῦτος φοβεῖσθαί μοι δοκεῖ, μὴ ἐπιστῇ τίς ὅτι δύναμις καὶ τὸν τόπον, ἃ δυνηθῶμεν αὐτῆς καλαφρονῆσαι. τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ λέγοντες, μηδεμίαν εἶ παραλαγὴν κάλλους πρὸς ἄνδρος. εἶτα ὁμοίως οὐ κινηθήναι ἡ Θερσίτην ἰδοῦσα, καὶ τ' Ἀχιλλέα; ὁμοίως τ' Ἑλένην, καὶ οὐκ εἰκὸς γυναῖκα, καὶ ταῦτα μωρὰν καὶ ἀγροικα, καὶ ἐκ εἰδότων τὴν ἑκάστου φύσιν, ἀλλὰ φοβουμένων μὴ ἄν τις αἴσθηται τῆς διαφορᾶς, εὐθὺς σωφρονισθεὶς καὶ πεπηδεὶς ἀπέλθῃ. ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο, ἀπολιπεῖν ἑκάστῳ τὴν αὐτοῦ δύναμιν οὗ ἔχει, καὶ ἀπολιπόντα ἰδεῖν τὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ κρατίστου τῶν ὄντων καλαμαθεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παντὶ μελετώμενον, ὡς ἐπὶ τούτῳ ἐσπουδακέναι, παίρεργα τἄλλα πρὸς τοῦτο πεπιπωκόσι, ἃ μὴ πι ἀμελῆται δι' ἐκείνων καὶ δύναμιν. καὶ γὰρ ὀφθαλμῶν ἐπιμελητέον, ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ κρατίστου, ἀλλὰ καὶ τούτων διὰ τὸ κρατίστου. ὅτι ἐκείνου ἐκ ἄλλως ἕξει καὶ φύσιν, εἰ μὴ ἐν τούτοις ἐυλογιστοῦ, καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τὰ ἕτερα αἱρεμένου. τί οὖν ὅτι τὸ γινόμενον; ὅτιον εἴ τις ἀπὸν εἰς τὴν παιδίσκα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ διαλιθῶν παιδοκεῖον καλὸν, ἀφεστηκὼς αὐτῷ τοῦ παιδοκείου, καλαμένοι ἐν τῷ παιδοκείῳ ἄν-

buerit, homo non bonus, fit bonus. Sin ſecus, homo evadit malus. Hæc eſt, quæ res adverſas & proſperas efficiat. Hâc alii alios reprehendimus, & approbamus. Denique ea eſt, quæ neglecta infelicitatis, probè curata felicitatis auctor exſiſtat. Cæterum eloquendi facultatem tollere, ac planè ullam eſſe negare; non modò ingrati eſt adverſus eos qui illam præbuerunt, ſed etiam timidi. Is enim timere mihi videtur, nè ſi qua ſit ejus rei facultas, eam contemnere nequeamus. Tales ſunt & ii qui dicunt, nullum eſſe diſcrimen pulchritudinis & turpitudinis. Ità nè aſpectus Therſitis æquè atque Achillis, & alterius mulieris non minùs quàm Helenæ movet? Et hæc ſtulta & ruſtica ſunt, & eorum hominum, qui quæ cujuſque rei natura ſit ignorant: ac timent, nè ſi quis diſcrimen intellexerit, ſtatim victus aſſentiatur. Imò illud potiùs magnum eſt, relictâ cuique rei ſuâ vi, intueri quanti pretii ſit ea facultas, & præſtantiſſimam omnium rerum cognoſcere, eámque perpetuò perſequi, & in ea elaborare: cætera verò, ſi cum ea conferantur, ſupervacanea judicare: ſic quidem, ut quantum liceat, nè illa quidem negligas. Etenim curandi ſunt oculi, ſed non ità ut præſtantiſſimum illud: ſed & hi propter præſtantiſſimum, quòd nè id quidem naturæ ſuæ ſtatum tuebitur, niſi in his recta ratione utatur, & alia aliis anteponat. Quid ergò fieri ſolet? Perinde fit ac ſi quis in patriam ſuam abiens, & diverſorium elegans ingreſſus, illo allubeſcente ibi maneat. Homo ob-

litus

litus nè es inſtituti tui? Non huc ibas, ſed hác. Atqui elegans hoc eſt. Quot verò alia diverſoria elegantia ſunt? Quot prata & ſaltus? Sed non aliter, niſi ut tranſitus. Propoſitum verò illud fuit, in patriam reverti: propinquos ſolicitudine liberare: civis officio fungi, uxorem ducere, procreare liberos, Magiſtratus ordinatim gerere. Neque enim ad amœniora loca deligenda veniſti: ſed ut in iis verſareris in quibus genitus es, quorumque civis es. Tale quiddam hîc etiam uſu venit: quoniam oratione & hujuſmodi præceptione ad perfectionem contendendum, & voluntas repurganda, & facultas quæ viſis utitur corrigenda eſt. Neceſſitas autem poſtulat, ut præcepta, certa dictione, & cum varietate atque acrimonia tradantur. Quidam his ipſis illecti, ibi deſident: alius dictione, alius ratiocinationibus, alius argutiis quibuſdam, alius alio hujus generis diverſorio, ibíque deſidentes velut apud Sirenes computreſcunt. Homo, inſtitutum tuum eſt, ità te parare, ut viſis quæ objiciuntur, ex præſcripto naturæ utaris: in appetitu, nè fruſtreris: in averſatione, in id quod nolis ut nè incidas: nè unquam voti impos fias: nè unquam adverſâ fortunâ utaris: ut liber ſis: ut à nemine prohiberi, à nemine cogi poſſis: ut cum Jovis adminiſtratione congruas, huic obtemperes, neminem accuſes, & verſus iſtos ex animo dicere queas.

ἄνθρωπε, ἐπλάθη σε τῆς προαιρέσεως; ἢ οὐκ εἰς τοῦτο ὤφθης, ἀλλὰ διὰ τάδε. ἀλλὰ κομψὸν τοῦτο. πόσα δ' ἄλλα παρδοκεῖα κομψά; πόσοι δὲ λειμῶνες; ἀλλ' ἁπλῶς ὡς δίοδος. τὸ δὲ προκείμενον ἐκεῖνο, εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθεῖν, τοὺς οἰκείους ἀπαλλάξειν λύπης, αὐτὸν τὰ τοῦ πολίτου ποιεῖν, γῆμαι, παιδοποιεῖσθαι, ἄρξαι τῶν νομιζομένων ἀρχῶν. ἢ γὰρ τοῦ κομψοτέρους ἡμῖν τόπους ἐπιλεξάμενον ἐλήλυθας, ἀλλ' ἐν οἷς ἐγένου, καὶ ὧν κατατέταξαι πολίτης, ἐν τούτοις ἀναστραφησόμενον. τοιοῦτόν τι καὶ ἐνταῦθά ἐστι τὸ γινόμενον. ἐπεὶ διὰ λόγου καὶ τοιαύτης παραδόσεως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον δεῖ, καὶ τὴν αὐτῆς προαίρεσιν ἐκκαθᾶραι, καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν τῶν φαντασιῶν ὀρθὴν καταστῆσαι. ἀνάγκη γὰρ τὴν παρέδοσιν γίνεσθαι τῶν θεωρημάτων, καὶ διὰ λέξεως ποιᾶς, καὶ μετά τινος ποικιλίας καὶ δριμύτητος τῶν θεωρημάτων. ὑφ' αὐτῶν τινες τούτων ἁλισκόμενοι καταμένουσιν αὐτῷ, ὁ μὲν ὑπὸ τῆς λέξεως, ὁ δ' ὑπὸ λογισμοῦ, ὁ δ' ὑπὸ μεταπλόντων, ὁ δ' ὑπ' ἄλλου τινὸς τοιούτου παρδοκείου, καὶ προσμείναντες καταστήσονται, ὡς παρὰ ταῖς Σειρῆσιν. ἄνθρωπε, τὸ προκείμενόν σοι, κατασκεύασον σαυτὸν χρηστικὸν τῶν προσπιπτουσῶν φαντασιῶν καὶ φύσιν, ἐν ὀρέξει ἀναπόδυκτον, ἐν δ' ἐκκλίσει ἀπείρατον, μηδέ ποτ' ἀτυχοῦντα, μηδέποτε δυστυχοῦντα, ἐλεύθερον, ἀκώλυτον, ἀναναγκαστον, συναρμόζοντα τῇ τοῦ Διὸς διοικήσει, ταύτῃ πειθόμενον μηδὲν ἀπιθοῦντα, δυσκόλως εἰπεῖν τοὺς στίχους ἐξ ὅλης ψυχῆς.

O Jupiter fatique vis me ducito.

Ἄγε δέ μ' ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη. εἰ-

εἶτα τοῦτο τὸ προκείμενον ἔχων, ἀρέσαντός σοι λεξειδίου, ἀρεσάντων θεωρημάτων πνῶν, αὐτὸ καλαιθήσεις, καὶ κατοικεῖν προαιρῇ, ἐπιλαθόμενος τῆς ἐν οἴκῳ, καὶ λέγεις, ταῦτα κομψά ἐστι; τίς γὰρ λέγει μὴ εἶναι αὐτὰ κομψά; ἀλλ' ὡς πάροδον, ὡς παιδοκεῖα. τί γὰρ κωλύει φεύγοντα ὡς Δημοσθένης, ἀπηχεῖν; τί δὲ κωλύει συλλογισμοὺς ἀναλύοντα ὡς Χρύσιππος, ἀθλίαν εἶναι, πονηρεύεσθαι, φθονεῖν, ἁπλῶς ταράττεσθαι, κακοδαιμονεῖν; ὁρᾷς οὖν ὅτι παιδοκεῖα ἐστὶ ταῦτα ἀξιόλογα· τὸ δὲ προκείμενον ἄλλο ἐστί. ταῦτα ὅταν λέγω πρός τινας, δοκοῦσί με καταβάλλειν τὴν περὶ τὸ λέγειν ἐπιμέλειαν, ἢ τὴν περὶ τὰ θεωρήματα. ἐγὼ δ' οὐ ταύτην καταβάλλω, ἀλλὰ τὸ περὶ ταῦτα καταλελοιπὼς ἔχειν, καὶ ἐνταῦθα πάντως τὰς αὐτὰς ἐλπίδας. εἴ τις τοῦτο πιστεύσας βλάπτει τὸν ἀκούοντας, κἀμὲ πάντως ἕνα τῶν βλαπτόντων. ἃ δύναμαι δ' ἄλλο βλέπων τὸ κρεῖττον καὶ τὸ κυριώτατον, ἄλλο λέγειν εἶναι, ἵν' ὑμῖν χαρίσωμαι.

Et cum hoc propoſitum habeas, ſi qua tibi dictiuncula placuerit, ſi quæ præceptiones arriſerint, num ibi permanere & reſidere inſtitues, oblitus familiæ, & iſta elegantia eſſe dices? Quis enim elegantia ea eſſe negat? Sed ut tranſitum, ut diverſorium. Quid enim vetat, more Demoſthenico dicentem, calamitoſum eſſe? Quid obſtat, tametſi æquè ac Chryſippus ſyllogiſmos retexas, eſſe miſerum, lugere, invideri, denique perturbari ac infelicem eſſe? Nihil. Vides ergò iſta nullius pretii diverſoria fuiſſe: tibi verò aliud fuiſſe propoſitum? Hæc cùm ad aliquos dico, putant me ſtudium dicendi ac præceptionum evertere. Ego verò non hoc everto, ſed permanſionem in hoc, & ſpei in eo collocationem. Si quis his tradendis, auditoribus nocet: me quoque in eo numero ponite. Neque verò poſſum cùm aliud cerno, in veſtram gratiam aliud præſtantiſſimum & præcipuum dicere.

Πρός τινα τὸν ἀπηξιωμένον ὑπ' αὐτοῦ.

ΚΕΦ. κδ'.

Ἐπιτηδείῳ αὐτῷ τινος, ὅτι πολλάκις ἐπιθυμῶν σε ἀκοῦσαι, ἦλθον πρός σε καὶ οὐδέποτέ μοι ἀπεκρίνω. καὶ νυνὶ εἰ δύναιτο, παρακαλῶ σε εἰπεῖν τί μοι. δοκεῖ σοι, φησί, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλη τινὸς ἐστὶ τέχνη, ἵνα τις ἃ καὶ τὸ λέξῃ, ταῦτα ἐμπείρως ἐρεῖ, ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀπείρως; δοκεῖ. πότερον οὖν διὰ τὸ λέξειν αὐτός τε ὠφελήσῃ, καὶ ἄλλους

Ad quendam, qui ſibi contemni viſus eſt.

CAP. XXIV.

Cum quidam ei dixiſſet, audiendi tui cupiditate ſæpe ad te veni, nec tu unquam mihi reſpondiſti: & nunc etiam, ſi fieri poteſt, oro te, ut aliquid mihi dicas. Putas nè, inquit, ut aliarum rerum, ſic dicendi quoque aliquod eſſe artificium, quod qui calleat, aptè, qui verò ignoret, ineptè ſit dicturus? Videtur. Ergò qui oratione tam ipſe juvatur, quàm alios

alios juvare poteſt? Is aptè dicit. Qui verò magis lædítur & lædit, is hujus artificii imperitus erit. Invenias autem alios lædi, alios juvari. Quid verò? ii qui audiunt, nunquid omnes iis quæ audiunt, juvantur? an verò & horum alios invenias qui juventur, alios qui lædantur? Et horum, inquit. Ergò hîc etiam qui peritè audiunt, juvántur: qui verò imperitè, lædunter. Aſſentiebatur. Eſt ergò peritia aliqua ut dicendi, ſic etiam audiendi? Apparet. Si ergò placet, hanc rem vel ſic conſideremus. Tractare muſicam, cujus tibi eſſe videtur? Muſici. Statuam ritè conficere, cujus? Statuarii. Perita verò ſtatuæ conſideratio, nullam nè tibi artem requirere videtur? Requirit & hæc. Ergò ſi, dicere ut oportet, periti eſt: vides etiam, audire utiliter, eſſe periti. Neque nunc de perfecta utilitate quicquam dicamus, cùm ambo ab ea longè abſimus. Illud verò quivis conceſſutus eſſe mihi videtur: ei qui philoſophos auditurus ſit, opus eſſe aliqua audiendi exercitatione. Nonne ità eſt? Qua ergò de re tibi dicam? Indica mihi quid audire poſſis? De rebus bonis & malis. Cujus? Nunquid equi? Non. Sed bovis? Non. Quid ergó? Hominis? Næ. Scimus nè quid ſit homo? quæ ſit natura ejus? quæ notio ſit? & quantum aures noſtræ capere poſſint? An quid natura ſit intelligis, méque dicentem aliqua ex parte aſſequi potes? Verùm demonſtratione utar adverſus te. Quomodo? Nunquid idipſum quid ſit de-

βιός τε ἂν ὠφελεῖν, ὅτις ἐμπειρως ἂν λέγοι· ὁ δὲ βλαπτόμενος μᾶλλον, καὶ βλάπτων, ὅτις ἀπειρος ἂν εἴη τῆς τέχνης ταύτης τῆς τοῦ λέγειν; ἔυρεσις δ' ἂν τοῦ μὲ βλαπτομένους, τοῦ δ' ὠφελουμένους. οἱ δ' ἀκούοντες πάντες ὠφελοῦνται ὑφ' ὧν ἀκούουσιν; ἢ καὶ τούτων ἔιρεσις ἂν τοῦ μὲ ὠφελουμένους, τοῦ δὲ βλαπτομένους; καὶ τούτων, ἔφην ἐγώ, καὶ ἐνταῦθα ὅσοι μὲ ἐμπείρως ἀκούσιν, ὠφελοῦνται, ὅσοι δ' ἀπείρως, βλάπτονται; ὡμολόγει. ἔστιν ἄρα τις ἐμπειρία καὶ ἐπὶ τοῦ λέγειν, ὅτῳ καὶ τοῦ ἀκούειν; ἔοικεν. εἰ δὲ βούλει, καὶ ὅτου σκέψασθαι αὐτό. τοῦ μουσικῆς ἄψασθαι, τίνος σοι δοκεῖ; μουσικοῦ. τοῦ δὲ τὸν ἀνδριάντα ὡς δεῖ καθαρθῆναι, τίνος σοι φαίνεται; ἀνδριαντοποιοῦ. τὸ δ' ἰδεῖν ἐμπείρως, ἆρ' ἡμῖν σοι ὡσαυτῶς φαίνεται τέχνης; ὡσαυτῶς καὶ τοῦτο. ἀκοῦσαι δὲ καὶ τὸ λέγειν ὡς δεῖ τοῦ ἐμπείρου ὄντος, ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸ ἀκούειν ὠφελίμως τοῦ ἐμπείρου ἐστί; καὶ τὸ μὲν τελείως καὶ ὠφελίμως, εἰ βούλει, ὡσαύτως τοῦ παρόντος ἀφῶμεν. ἐπεὶ καὶ μακρὰν ἐσμὲν ἀμφότεροι πάντες τούτου. ἐκεῖνο δ' ὡσὶν ἄν τις ὁμολογῆσαί μοι δοκεῖ, ὅτι πόσης γέ τινος χρείας ὡσαύτως τοῦ ἀκούειν ὡσαύτως ὁ νῦν φιλοσοφῶν ἀκουσόμενος. ἢ γάρ; ὡσαύτως. τίνος οὖν λέγω σοι, δεῖξόν μοι. περὶ τίνος ἀκοῦσαι δύνασαι; περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. τίνος; ἆρά γε ἵππου; οὔ. ἀλλὰ βοός; οὔ. τί οὖν; ἀνθρώπου; ναί. δίδαμεν οὖν τί ἔστιν ἄνθρωπος; τίς ἡ φύσις αὐτοῦ, τίς ἡ ἔννοια, ἵνα ἔχωμεν, καὶ

καὶ πόσον, περὶ τὰ ὄντα τεταγμένα; ἀλλὰ φύσιν τί ἔστιν ἐννοεῖς, ἢ δύνασαι καὶ καὶ πόσον ἀκολουθῆσαί μοι λέγοντι; ἀλλ' ἐπιδείξει χρήσομαι σοὶ πρὸς σέ. πῶς;

παρακολε-

παρακολουθεῖς γὰρ αὐτῷ τούτῳ τί ὄζιν ἀπόδειξις, ἢ πῶς τί ἀποδείκνυται, ἢ διὰ τίνων, ἢ τίνα ὅμοια μᾶλλον ἀποδείξει ὄζιν, ἀπόδειξις δ' ὐκ ἔστι τί γάρ ὄζιν ἀληθὲς ὁρᾶς, ἢ τί ὄζι ψεῦδος, τί τίνι ἀκολουθεῖ, τί τίνι μάχεται, ἢ ἀνομολογούμενον ὄζιν, ἢ ἀπύμφωνον; ἀλλὰ κινῶ σε πρὸς φιλοσοφίαν. πῶς; παραδείκνυό σοι τὴν μάχλω τὴν πολλῶν ἀνθρώπων, καθ' ἃ διαφέρονται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων, αὐτὸ τοῦτο τί ὄζι μάχη, ὐκ εἰδότας; δεῖξον ὖν μοι, τί περαιτέρω διαλεγόμενός σοι. κίνησόν μοι προθυμίαν, ὡς ἡ καταλληλος πόα τῷ προβάτῳ φανεῖσα, προθυμίαν αὐτῷ κινεῖ πρὸς τὸ φαγεῖν. ἂν δὲ λίθον ἢ ἄρτιν παραθῇς, ὐ κινηθήσεται. ὕτως εἰσί τινες ἡμῖν φυσικαὶ προθυμίαι καὶ πρὸς τὸ λέγειν, ὅταν ὁ ἀκροώμενος φανῇ τις, ὅταν αὐτὸς ἐρεθίσῃ. ἂν δ' ὡς λίθος ἢ χόρτος ἢ παρακείμενος, πῶς δύναται ἀνθρώπῳ ὄρεξιν κινῆσαι; ἢ ἄμπελος μή τι λέγει τῷ γεωργῷ, ἐπιμελοῦ μου, ἀλλ' αὐτὴ δι' αὐτῆς ἐμφαίνουσα, ὅτι ἐπιμεληθέντι λυσιτελήσει αὐτῷ, ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν. τὰ παιδία τὰ πεθανὰ καὶ δειμάα, τίνα ὐκ ἐκκαλεῖται πρὸς τὸ συμπαίζειν αὐτοῖς, καὶ συνέρχεσθαι, καὶ πρὸς τὸ συμφελλίζειν; ὅταν δή τις προθυμεῖται συμπαίζειν, ἢ συνομολογεῖ; καὶ κἂν μικρὸν, ὅμως ὀναίσιμόν ὄζιν. τί ὖν μοι ἄδην λέγεις; ἐκεῖνο μόνον ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀγνοῶν τίς ὄζι, καὶ ἐπὶ τί γέγονε, καὶ ἐν τίνι τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ μετὰ τίνων κοινωνῶν, καὶ τίνα τὰ ἀγαθά ὄζι καὶ τὰ κακά, καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ αἰσχρὰ, καὶ μήτε λόγῳ παρακολουθῶν, μήτ' ἀποδείξει, μήτε τί ὄζιν ἀληθὲς ἢ τί ψεῦδος, μήτε

monstratio, aut quomodo aliquid demonstretur, aut per quæ, aut quæ demonstrationi similima sint, cùm demonstratio non sint, intelligis? Nôstíne quid sit verum, aut quid falsum? Quid cui sit consequens? quid cui repugnet? quid consentaneum sit, aut dissentaneum? Excitémne te ad philosophiam? Quomodo? Ostendam tibi pugnantes vulgi opiniones, de bonis & malis, de utilibus & inutilibus dissentientis, cùm istud ipsum quid pugna sit ignores? Ostende ergò mihi, quid disserendo tecum proficere queam? Excitato in me alacritatem, quemadmodum herba conveniens appetitum edendi excitat. Cui si lapidem aut panem apposueris, non excitabitur: Ità sunt in nobis naturales quædam propensiones ad dicendum, si auditor alicujus momenti esse videatur: si ipse ineitet. Si verò lapidis aut graminis instar assederit, quì potest appetitum hominis excitare? Vitis nunquid vinitori dicit, Curato me? Imò ipsa præ se ferens, se probè curatam illi profuturam, illius diligentiam excitat. Pueri festivi & alacres quem non excitant ad colludendum, & unà rependum, unáque balbutiendum? Quis verò cum asino colludere, unáve rudere velit? Qui quamvis parvus sit, asellus tamen est. Cur ergò mihi nihil dicis? Illud tantùm habeo tibi dicere, eum qui nesciat quis sit, & cur natus sit, & quì sit mundus hic, & iis qui in eo versantur, quæ item bona, quæ mala sint: quæ honesta & turpia: qui nec orationem nec demonstrationem assequatur, qui nec quid verum

nec

nec quid falsum sit intelligat, aut discernere possit: eum neque appeturum, neque declinaturum, neq; concitatum iri, nec aggressurum, nec assensurum, nec refragaturum, nec denique repressurum assensionem ex naturæ præscripto. Surdus & cæcus vagabitur, & nullus erit, cùm aliquis esse videatur. Nunquid nunc primùm hoc ità esse cœpit? An non ex quo genus hominum est, ex eo omnia peccata, omnes calamitates per istam ignorationem sunt invectæ? Agamemnon & Achilles inter se nonne hac de causa dissentiebant, quòd quæ utilia, quæ inutilia essent ignorabant? Nonne hic dicit, utile esse reddere patri Chryseidem, ille negat? Nonne hic ait sibi præmium alterius capiendum esse, ille refragatur? Nonne propter hæc & qui essent, & qua de causa venissent, obliti fuerunt? Agè homo, cur venisti? ut amicas parares, an ut bellum gereres? Ut bellum gererem. Cum quibus? cum Trojanis, an Græcis? Cum Trojanis. Omisso ergò Hectore, cur adversus regem tuum ensem stringis? Tu verò, vir optime, regiis muneribus omissis, cur de puellula digladiaris cum bellicosissimo sociorum, qui omnibus modis curandus & tuendus erat? Ac deteriorem te præbes solerti sacrificulo, qui vos bellos gladiatores summâ diligentia colit? Vidésne, quid ignoratio rerum utilium faciat? Atqui & ego dives sum. Nunquid ergo Agamemnone locupletior? Sed & formosus sum. Nunquid ergò Achille formosior? Sed & pulchram comam habeo. Achilles verò nonne pulchriorem, & magis flavam, eámque & pexuit eleganter, & compsit? Sed &

τε διακεῖναι ταῦτα δυνάμενον, ὅτ' ὀρέξεῃ κατὰ φύσιν, ὅτ' ἐκκλινεῖ, ὅθ' ὁρμήσει, ὅτ' ὀπτεύσει, ὅ συγκαταθήσεται, ὃν ἀναγνώσει, ὃν ἐφέξει, τὸ σωφρονικὸν καφὸς καὶ τυφλὸς ἀφειλάσεται, δόκων μὴ πεῖ, ὧν δ' ὐδεὶς. νυνὶ δὲ φρῶτον τοῦτ' ἄπως ἔχει; ἢ καὶ ἐξ οὗ γένος ἀνθρώπων ὅδιν, ἐξ ἐκείνου πάντα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὰ ἀτυχήματα παρὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν γεγένηται; Ἀγαμέμνων καὶ Ἀχιλλεὺς δὴ ἀλλήλοις διεφέροντο. ἦ καὶ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τίνα ὄντι συμφέροντα καὶ ἀσύμφορα; ἦ καὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι συμφέρει ἀποδοῦναι τὸν πατρὶ τῷ Χρυσηίδα, ὁ δ' οὐ λέγει, ὅτι συμφέρει; ἦ καὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι δεῖ αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἄλλου γέρας, ὁ δ', ὅτι οὐ δεῖ; ἦ καὶ διὰ ταῦτα ἐπελάθοντο καὶ τίνες ἦσαν, καὶ ἐπὶ τί ἐληλύθεισαν, ἐκ ἄνθρωπε, ἐπὶ τί ἐλήλυθας, ἐρωμένας κλησόμενον, ἢ πολεμήσων; τίσι; τοῖς Τρωσὶν, ἢ τοῖς Ἕλλησι; τοῖς Τρωσίν. ἀφεὶς ἂν τὸν Ἕκτορα, ἐπὶ τὸν βασιλέα τὸν σεαυτοῦ σπᾶς τὸ ξίφος; σὺ δ' ὦ βέλτιστε, ἀφεὶς τὰ τοῦ βασιλέως ἔργα, περὶ κορασίδιον διαπυκάζεις τῷ πολεμικωτάτῳ τῶν συμμάχων, ὃν δεῖ μάλιστα τρέφειν καὶ φυλάττειν; καὶ χεῖρον λίαν κομψοῦ ἀρχιερέως, ὃς τοὺς καλοὺς μονομάχους διὰ πάσης ἐπιμελείας ἔχεις ὁρᾷς, ὅσα ποιεῖ ἄγνοια περὶ τὸ συμφέροντος; ἀλλὰ κἀγὼ πλούσιός εἰμι. μή τι οὖν τοῦ Ἀγαμέμνονος πλουσιώτερος; ἀλλὰ καὶ καλὸς εἰμι. μή τι οὖν τοῦ Ἀχιλλέως καλλίων; ἀλλὰ καὶ κόμιον κομῶν ἔχω. ὁ δ' Ἀχιλλεὺς ἦν κάλλιον καὶ ξανθότερον καὶ ἐκτενίζεν αὐτὸ κομψῶς ἢ δὲ ἔπλεκεν; ἀλλὰ

λὰ

λὰ κὴ ἰσχυρός εἰμι. μή τι οὖν δύνασαι λίθον ἄραι ἡλίκον ὁ Ἕκτωρ ἢ ὁ Αἴας; ἀλλὰ κὴ εὐγενής. μή τι ἐκ θεᾶς μητρός; μή τι πατρὸς ἐκγόνος Διός; τί οὖν ἐκεῖνον ὠφελεῖ ταῦτα, ὅταν καθήμενος κλαίῃ διὰ τὸ κοράσιον; ἀλλὰ ῥήτωρ εἰμί. ἐκεῖνος δ' οὐκ ὦν; ὃ βλέπεις πῶς κέχρηται τοῖς δεινοτάτοις κὴ Ἑλλήνων περὶ λόγους, Ὀδυσσεῖ κὴ Φοίνικι; πῶς αὐτοῦ ἐυσώμους πεποίηκε; ταῦτά σοι μόνα ἔχω εἰπεῖν, κὴ ὅδε ταῦτα προθύμως. διατί; ὅτι με οὐκ ἠρέθισας. εἰς τί γὰρ ἀπόδων ἐρεθίσω, ὡς οἱ ἱππικοὶ περὶ τοὺς ἵππους τοὺς εὐγενεῖς; εἰς τὸ σωμάτιον; αἰσχρῶς αὐτὸ πλάττεις. εἰς τὴν ἐσθῆτα; κὴ ταύτην τρυφερὸν ἔχεις. εἰς ὄψιμα, εἰς βλέμμα, εἰς ὄδην; ὅταν οὖν θέλῃς φιλοσόφει, μὴ λέγε αὐτῷ ὅτι ὄδην μοι λέγεις· ἀλλὰ μόνον δείκνυε σαυτὸν τῷ ἀκούειν ἄξιον, ἢ ἐπιτήδειον, κὴ ὄψει πῶς κινήσεις τὸν λέγοντα.

robustus sum. Nunquid ergò tantum saxum tollere potes, quantum Hector aut Ajax? Sed & nobilis sum. Nunquid Deâ matre genitus, aut à patre Jove oriundo? Quid autem illum ista juvant, cùm propter puellam plorans sedet? Sed orator sum. Ille verò non fuit? Annon vides ut Græcorum facundissimos Ulyssem & Phœnicem tractârit? ut ora eis obturârit? Sola hæc habeo tibi dicere, ac nè ea quidem alacriter. Quamobrem? Quòd me non incitâsti. Quam verò rem intuens ità inciter, ut ab equitibus equi generosi? Nunquid corpus? Turpiter id conformas. Nunquid vestem? Et hanc delicatam gestas. Num habitum? num vultum? num quicquam deniq;? Cùm philosophum audire volueris, nè ei dicito; Nihil mecum loqueris, sed te dignum aut idoneum ad audiendum esse ostendito: tunc videbis, quomodo dicentem sis excitaturus.

Πῶς ἀναγκαῖα τὰ λογικά.

ΚΕΦ. κε'.

Τῶν παρόντων δέ τινος εἰπόντος, πεῖσόν με ὅτι τὰ λογικὰ χρήσιμά ἐστι. θέλεις, ἔφη, ἀποδείξω σοι τοῦτο; ναί. ἐκοῦν λόγον μ' ἀποδεικτικὸν διαλεχθῆναι δεῖ. ὁμολογήσαντος δὲ, πόθεν οὖν εἴσῃ ἂν σεσοφίσωμαί σοι, σιωπήσαντος ἢ τοῦ ἀνθρώπου, ὁρᾷς, ἔφη, πῶς αὐτὸς ὁμολογεῖς, ὅτι ταῦτα ἀναγκαῖά ἐστιν, εἰ χωρὶς αὐτῆς δεῖ αὐτὸ τοῦτο δηλῶσαι μαθεῖν, πότερον ἀναγκαῖα ἢ οὐκ ἀναγκαῖά ἐστιν.

Artem disserendi esse necessariam.

CAP. XXV.

Cum ex eis qui aderant quidam dixisset, Persuadeto mihi Logica utilia esse: Vísne, inquit, ut hoc tibi demonstrem? Volo. Ergò demonstratione utendum mihi est. Quod cùm ille assensisset, quomodo ergò, inquit, scies, si fucum tibi fecero? Illo autem tacente: Vides, inquit, ut ipse fatearis, ea esse necessaria: qui fine illis, nè id ipsum quidem cognoscere possis, sintne necessaria an supervacanea?

Quid

Quid ſit peccati proprium.

CAP. XXVI.

OMne peccatum pugnam complectitur. Cùm enim is qui peccat, non peccare, ſed rem bene gerere velit, perſpicuum eſt, eum id quod nolit facere. Quid enim fur conſequi vult? Id quod ſibi expediat. Ergò ſi furari inutile ei eſt, quod vult non facit. omníſque rationis capax animus à pugna abhorret: & quoad id de quo pugnatur, non animadverterit, nihil prohibet quò minùs pugnantia faciat. Sed ſi eam intellexerit, neceſſe eſt ut à pugna deſciſcat, ac fugiat. Sic omnino neceſſe eſt, ut qui mendacium intellexerit, à mendacio declinet. Quoad autem illud, animo non comprehenderit, ei pro vero aſſentitur. Ergò is acer ad dicendum eſt, tum adhortando tum arguendo, qui cuique oſtendere poteſt, qua in re erret, & ſecum ipſe pugnet: atque evidenter demonſtrare, eum id quod velit non facere, & id facere quod non velit. Cui enim hoc demonſtratum fuerit, is ipſe à ſeſe recedet. Quoad autem non oſtenderis, mirari noli eum in propoſito perſeverare. Id enim eò facit, quòd rectè facti opinione imbutus eſt. Quapropter & Socrates hac facultate fretus, dicebat, Se nullum alium teſtem citare ſolere, contentum eo quicum diſputaret: eúmque unum ſe approbare & vocare teſtem, eúmque ſibi eſſe loco omnium. Nôrat enim, ratione præditum animum, ſeu vellet, ſeu nollet, tanquá in bilance poſitum, ad principem animi facultatem & mentem inclinaturum. Pugnã ſi oſtenderis, deſiſtet. Si verò non oſtẽderis, teipſum potiùs accuſato, quàm eum qui tibi non obtemperabit.

Τί τὸ ἴδιον ἁμαρτήματος.

ΚΕΦ. κϛ΄.

ΠΑν ἁμάρτημα μάχην περιέχει. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἁμαρτάνων οὐ θέλει ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ κατορθῶσαι, δῆλον ὅτι ὃ μὲν θέλει οὐ ποιεῖ. τί γὰρ ὁ κλέπτης θέλει; πρᾶξαι τὸ αὐτῷ συμφέρον. ἐκὼν εἰ ἀπύμροεν αὐτῷ ὅτι τὸ κλέπτειν, ὃ μὲν θέλει, οὐ ποιεῖ· πᾶσα ἡ ψυχὴ λογικὴ φύσει διαβέβληται πρὸς μάχην· καὶ μέχει μὲν ἂν μὴ παρακολουθῇ τούτῳ, ὅτι ἐν μάχη ἐστίν, οὐδὲν κωλύει τὰ μαχόμενα ποιεῖν· παρακολουθήσασα δέ, πολλὴ ἀνάγκη ἀποστῆναι τῆς μάχης, καὶ φεύγειν ἔτως, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ψεύδους ἀνανεύσαι πικρὰ ἀνάγκη τῷ αἰσθανομένῳ ὅτι ψεῦδός ἐστι. μέχρι δ' ἂν τοῦτο φαντάζηται, ὡς ἀληθὲς ὑπολάβει αὐτῷ. δεινὸς ἂν εἰ λόγῳ, ὁ δ' αὐτὸς καὶ περιεπτικὸς καὶ ἐλεγκτικός, ὅτος ὁ δυνάμενος ἑκάστῳ παραδεῖξαι τὰ κατ' ἰδίαν ἁμαρτάνει, καὶ σαφῶς παρασῆσαι πῶς ὁ θέλει οὐ ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ θέλει ποιεῖ. ἂν γὰρ τοῦτο δείξῃ τις, αὐτὸς ἀφ' αὑτοῦ ὑποχωρήσει. μέχρι δὲ μὴ δεικνύῃς, μὴ θαύμαζε εἰ ὑπολάμβανει καλορθοῦσθαι· γὰρ φαντασίαν λαμβάνων, ποιεῖ αὐτό. διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης ταύτῃ τῇ δυνάμει πεποιθὼς, ἔλεγεν· ὅτι ἐγὼ ἄλλον μὲν οὐδένα εἴωθα παφέχειν μάρτυρα ὧν λέγω. ἀρκοῦμαι δ' ἀεὶ τῷ προσδιαλεγομένῳ, καὶ ἐκεῖνον ὑπολαμβάνω καὶ καλῶ μάρτυρα· καὶ εἰς ὢν ἔτυχε, ἀρκεῖ μοι ἀντὶ πάντων. ἦλθε γὰρ κατὰ τὸν λογικὴ ψυχὴ κινεῖται ζυγῷ, ἔστιλα βέλει ἄν τε θέλῃ ἄν τε μὴ, λογικῷ ἡγεμονικῷ. δεῖξον μάχην, καὶ ἀποστήσεται. ἂν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὐτὸς αὐτῷ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ.

Capita tertii libri.

I. De ornatu viro parùm digno.
II. Quænam exercenda sint ei qui profecerit. Item, præcipua à nobis negligi.
III. Quæ sit materia boni, & quæ utilissima exercitatio.
IV. Ad eum qui in theatro contra decorum se gesserat.
V. Ad eos qui morbum causantur.
VI. Farrago quædam.
VII. Ad Epicureum quendam, liberarum civitatum correctorem.
VIII. Quæ adversùs visa capienda sit exercitatio.
IX. Ad Oratorem quendam, qui Romam ad causam dicendam proficiscebatur.
X. Quomodo ferendi sint morbi.
XI. Farrago quædam.
XII. De exercitatione.
XIII. Quid sit solitudo, & quis sit solus.
XIV. Farrago quædam.
XV. Circumspectè aggredienda esse omnia.
XVI. Non temere morem omnibus esse gerendum.
XVII. De Providentia.
XVIII. Nuntiis terreri nos non oportere.
XIX. Quis sit indocti & philosophi status.
XX. Ex omnibus rebus externis utilitatem posse capi.
XXI. Adversùs eos qui temere ad docendum accedunt.
XXII. De secta Cynica.
XXIII. Ad eos qui ostentationis ergò legunt & disserunt.
XXIV. Non debere nos iis affici rebus quæ in nostra potestate non sunt.
XXV. Ad eos qui consiliis suis frustrantur.
XXVI. Ad eos qui egestatem metuunt.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ARRIANI COMMENTARIORUM *EPICTETI* LIBER III.

Interprete *Hieronymo Wolfio.*

De ornatu viro parùm digno.

CAP. I.

QUm adoleſcens quidam eloquentiæ ſtudioſus ad eum acceſſiſſet, comâ luxurioſiùs ornatâ, & reliquo veſtitu ſplendidiore: Dic mihi, inquit, Nonne tibi aliqui canes & equi pulchri videntur, aliáque item animalia? Videntur, inquit. Ergò & homines alii pulchri, alii deformes ſunt? Quid ni? Utrùm igitur eadem ratione, quælibet horum in ſuo genere pulchra dicimus, an peculiariter ſingula? Id verò ſic intelliges. Nam canem ad alia natum eſſe videmus, equum ad alia, ſuſciniam item ad alia. Omnino igitur haud abſurdè fortaſſe pronuntiabimus, tum ſingula eſſe pulchra, cùm pro natura ſua pulcherrimè ſe habuerint. Cùm autem natura cujusque diverſa ſit; diversâ etiam ratione quodlibet eorum mihi pulchrum eſſe videtur. Nonne? Aſſentiebatur. Ergò quod canem facit pulchrum, id equum turpem: & quod equum pulchrum, id canem defor-

Περὶ κομψοπρεποῦς.

ΚΕΦ. α'.

ΕΙσιόντος πρὸς τὸν ἐπίκτητον νεανίσκου ἐπιτηδείως μὲν ἐσκευασμένου, ὑπερβολικωτέρου δὲ τὴν κόμην, καὶ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα λαμπροτέραν ἢ κατὰ τὸν τρόπον τὸν ἑαυτοῦ, εἶπέ μοι, ἔφη, εἰ δοκεῖ σοι κύνες τε εἶναι καλοί τινες καὶ ἵπποι, καὶ ὅτου τῶν ἄλλων ζώων ἕκαστον ἐπαινοῦμεν; ἔφη. ἀνθρώποι δὲ οὐκ εἰσὶ καλοὶ, οἱ δ' οὔ; πῶς γὰρ οὐ; πότερον οὖν κατὰ τὸ αὐτὸ ἕκαστα τούτων ἐν τῷ αὐτῷ γένει καλὰ προσαγορεύομεν, ἢ ἰδίως ἕκαστα; ὅταν δὲ ὁλόκληρον αὐτὸ ἐπιδείκνυται πρὸς ἄλλο κύων ὀρθῶς κύων πεφυκότα, πρὸς ἄλλο δ' ἵππον, πρὸς μηδὲν δὲ, εἰ ὅτου τύχοι, ἀνδρεῖα. καθόλου μὲν οὖν οὐκ ἂν ἁπάντας ἀποφήναιτ' ἄν τις ἕκαστον τούτων καὶ τὰ καλὸν εἶναι, ὁπόταν κατὰ τὸ αὐτὸ φύσιν κρίσιν ἔχει. ἐπεὶ δ' ἡ φύσις ἑκάστου διάφορός ἐστι, διαφόρως εἶναί μοι δοκεῖ ἕκαστον αὐτῶν καλόν. ἦ γάρ, ὁμολόγει. καὶ τὸν κύνα ποιεῖ καλὸν, ὅταν [illegible] αὐλητικόν· ὅταν δ' ἵππον καὶ [illegible]

κωὰ αἰσχὸν, εἴγε διάφορόι εἰσι φύσεις αὐτῶν. ἔοικε. καὶ γὰρ τὸ παγκρατιάσιον ὅταν ποιῇ καλὸν, τοῦτο παλαισιὸν οὐκ ἀγαθὸν ποιεῖ· διαμέσα ἄρα, καὶ γελοιότατον. καὶ ὁ πρὸς πυλαδελίαν καλὸς, ὁ αὐτὸς ἔστω πρὸς πάλην αἰσχρός. ὕστως, ἔφη. τί οὖν ποιεῖ ἄνθρωπον καλόν; ἢ ὅταν τοῦ γένει καὶ κωὰ καὶ ἵππον; τοῦτο, ἔφη. τί οὖν ποιεῖ κωὰ καλόν; ἢ ἀρετὴ ἢ κωὸς παροῦσα. τί ἵππον; ἢ ἀρετὴ ἵππου παροῦσα. τί οὖν ἄνθρωπον; μὴ τοῦτ' ἢ ἀρετὴ ἢ ἀνθρώπου παροῦσα; καὶ σὺ οὖν εἰ θέλεις καλὸς εἶναι νεανίσκε, τοῦτο ἐπιτήδευε, τὴν ἀρετὴν τὴν ἀνθρωπικήν. τίς δ' ἐστιν αὕτη; ὅρα τίνας αὐτὸς ἐπαινεῖς, ὅταν δίκαια πάθη τινὰς ἐπαινῇς· πότερα τοὺς δικαίους, ἢ τοὺς ἀδίκους; τοὺς δικαίους. πότερον τοὺς σώφρονας, ἢ τοὺς ἀκολάστους; τοὺς σώφρονας. τοὺς ἐγκρατεῖς δ' ἢ τοὺς ἀκρατεῖς; τοὺς ἐγκρατεῖς. ἐκὰν τοιοῦτόν τινα ποιῶν σεαυτὸν, εἶσῃ ὅτι καλὸν ποιήσεις. μέλλει δ' ἀντούτων ἀμελῆς, αἰσχρόν σ' ἐστὶν ἀνάγκη, καὶν πάντα μηχανᾶ ὑπὲρ τοῦ φαίνεσθαί σε καλόν. ἐντεῦθεν ἐκέπ ἔχω σοι πῶς εἴπω· ἄν τε γὰρ λέξω ἃ φρονῶ, ἀνιάσω σε, καὶ ἐξελθὼν τάχα ἐσ' εἰσελεύσῃ· ἄν τε μὴ λέγω, ὅρα οἵᾳ πιθήσω· εἰ σὺ μοὶ ἔρχῃ πρὸς ἐμὲ ὠφεληθησόμενος, ἐγὼ δ' οὐκ ὠφελήσω σ' οὐδέν· καὶ σὺ μοὶ ὡς πρὸς φιλόσοφον, ἐγὼ δ' οὐδὲν ἐρῶ σοι ὡς φιλόσοφος. πῶς γὰρ καὶ ἐμοὶ ὅτι πρὸς αὐτὸν σε τὸ αἰσχύνεσθαι ἀνεπανόρθωτον; ἂν ποτ' ὕστερον φέρνας σαυτὸν, ἐνύλογώς μοι ἐγκαλέσεις. τί εἶδεν ἐν ἐμοὶ ὁ Ἐπίκτητος, ἵνα βλέπων με τοιοῦτον εἰσερχόμενον πρὸς αὐτὸν, ὕστως αἰσχρῶς ἔχοντα

mem; siquidem eorum naturæ sunt diversæ. Probabile est. Quod enim pancratiastam pulchrum facit, hoc palæstritam non bonum facit, cursorem verò etiam valde ridiculum. Et qui quinquercio pulcher est, idem in lucta turpissimus fuerit. Sic est, inquit. Quid ergò pulchrum facit hominem? Numquid ipso genere illud, quod canem & equum? Hoc, inquit. Quid ergò pulchrum facit canem? Virtus canis si adsit. Quid equum? Virtus equi si adsit. Quid ergò hominem? Virtus opinor hominis si adsit. Et tu ergò adolescentule, si pulcher esse vis, in isto elaborato, ut virtute humanâ sis præditus. Quæ autem illa est? Vide quosnam ipse laudas, cùm sine affectu aliquos laudas, justósne an injustos? Justos. Utrùm modestos, an intemperantes? Modestos. Continentes an incontinentes? Continentes. Ergò si talem præbueris, scies te pulchrum fore. Quoad autem hæc neglexeris, turpem te esse necesse est, etiamsi ad exornandum formam nihil prætermiseris. Quod supereſt, non habeo quomodo tecum agam. Sive enim quæ sentio dixero, molestiâ te afficiam, & egressus fortè nunquam revertêris: sive non dixero, vide quid faciam. Si tu quidem capiendi fructûs causâ me conveneris, ego verò nihil tibi profuero: ac tu tanquam ad philosophum accesseris, ego verò nihil philosophicum tibi dixero. Quæ porrò mihi tecum ratio erit, si te incorrectum neglexero, si quando pòst prudentior factus, meritò me accusâris? Quid in mentem Epicteto venit, dices, ut cùm me talem ad se ingressum vidisset, & tam turpiter affectum negligeret, nec unquam

quam ullum mihi verbum faceret? Adeóne de me desperavit? Non eram adolescens? Non eram doctrinæ capax? Quot verò alii adolescentes per ætatem talia multa delicta committunt? Audio Polemonem quendam olim, è luxuriosissimo continentissimum esse factum. Esto. Non putabat me Polemonem fore. Comam quidem meam corrigere potuit, potuit torques & monilia à me auferre: efficere potuit nè mihi pilos evellendos curarem. Sed cùm videret me nescio quo præditum habitu, tacebat. Ego non dico cujus sit iste habitus: tu verò ipse id dices, tum, cùm in te descenderis, & intelliges; qualis sit, qui eum usurpent. Hæc si quando mihi objeceris, quomodo me defendam? Enimvero quamvis dixero, non obtemperabit. Nunquid Apollini obtemperavit Laius? Nonne digressus atque inebriatus, valere jussit oraculum? Quid ergó? Hâcne de causa veritatem reticuit Apollo? Atqui ego quidem ignoro, sísne obtemperaturus mihi an non. Ille verò certissimè nôrat, illum non obtemperaturum esse: & tamen dixit. Cur verò dixit? Cur verò Apollo est? Cur reddit oracula? Cur locum istum sibi vendicavit, ut vates esset, ac fons veritatis, & à toto terrarum orbe consuleretur? Cur verò in templi vestibulo scriptũ est, Nosce teipsum, cùm nemo id intelligat? Nunquid Socrates omnibus iis à quibus adibatur, persuadebat, ut semetipsos curarent? Nè millesimo quidem cuiq;. Sed tamen cùm, ut ipse affirmat, munus hoc divinitus attributum haberet, in eo non cessavit. Sed & apud judices quid ait? Si

τοιοῦτος, μηδέ ποτε μηδὲ ῥῆμα εἴπῃ; ὅπως μὴ ἀπίγνως; νέος ὢν ἠμελως; λόγου ἀκουστικός; πόσοι δ' ἄλλοι νέοι ἐφ' ἡλικίας πολλὰ τοιαῦτα διαμαρτάνουσι; τινά ποτ' ἀκήκοα Πολέμωνα, ἐξ ἀκολαστοτάτου νεανίσκου τοσοῦτον μεταβεβληκὼς μεταβαλεῖν. ἔστω, ὢν ᾤετό με Πολέμωνα ἔσεσθαι· τὴν μὲν κόμην ἐδυνήσατό μου διορθῶσαι, τὰ μὲν περιάμματά μου περιελεῖν, ψιλὸν μὲν οὐ παῦσαι ἠδυνήσατο. ἀλλὰ βλέπων με τίνος εἵνεκα ῥῆμα ἔχοντα, ἐσιώπα. ἐγὼ δὲ λέγω τίνος ὄντος τὸ ῥῆμα τοῦτο. σὺ δ' αὐτὸ ἐρεῖς τόθ' ὅταν εἰς σαυτὸν ἐλθὼν, καὶ γνώσῃ οἷόν ἐστι, τίνες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι. τοῦτό μοι ὕστερον μὴ ἐγκαλῇς, τί ἔξω ἀπολογήσωμαι; ναί. ἀλλ' ἐρῶ, καὶ ὃ πειθήσεται. τῷ γὰρ Ἀπόλλωνι ἐπείθετο ὁ Λάϊος; οὐκ ἀπελθὼν καὶ μεθυσθείς, χαίρειν εἶπε τῷ χρησμῷ; τί οὖν; παρὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων τὰς ἀληθείας; καί τοι ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, ὅτ' εἰ πειθήσῃ μοι, ὅτ' εἰ μή· ἐκεῖνος δ' ἀκριβέστατα ἤδει· ὅτι δὲ πειθήσεται, καὶ ὅμως εἶπε. διὰ τί δ' εἶπε; τί γὰρ Ἀπόλλων ὅτι; διὰ τί δ' εἰς ταύτην τὴν χώραν ἑαυτὸν κατέστελλεν ὥστε μάντις εἶναι, καὶ πηγὴ τῆς ἀληθείας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρρεῖν τὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης; διατί δὲ προσέγραψε τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, μηδενὸς αὐτὸ νοοῦντος; Σωκράτης πάντας ἔπειθε τοὺς προσιόντας, ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτῶν; οὐδὲ τὸ χιλιοστὸν μέρος. ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν τάξιν κατὰ τὸ δαιμόνιον, ὡς φησιν, αὐτὸς κατεστάχθη, μηκέτ' ἐξέλιπεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δικαστὰς

δικαιᾶς τι λέγει; ἂν ἀφῆτε, φησὶν, ὅπ τέτοις, ἵνα μηκέτι ταῦτα ποιήσω ἃ νῦν, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδ' ἀνήσω· ἀλλὰ καὶ νέῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἁπλῶς ἀεὶ τῷ ἐντυγχάνοντι προσελθὼν παύσομαι ταῦτα, ἃ καὶ νῦν πιωθάνομαι· πολὺ δ' μάλιστα ὑμῖν, φησι, τοῖς πολίταις μου, ὅτι ἐγγυτέρω μου γένει ἐστέ. ὅτω προείρηκας εἰ ὦ Σώκρατες καὶ πολυπραγμων; τί δέ σοι μέλει τί ποιῶμεν; οἷς καὶ λέγεις; κοινωνός μου ὢν καὶ συγγενὴς, ἀμελεῖς σεαυτοῦ, καὶ τῇ πόλει παρέχεις πολίτην κακὸν, καὶ τοῖς συγγενέσι συγγενῆ, καὶ τοῖς γείτοσι γείτονα. σὺ οὖν τίς εἶ σκοπεῖσθαι; μέγα δεῖ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἔτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ λέοντι τῷ τυχὸν βοῦβαλον τολμᾷ ἀντιβλῦσαι ὠμῷ. ἂν δ' ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀντίσηται, λέγει αὐτῷ, ἂν σοι δόξῃ, σὺ δὴ τίς εἶ; καί τί σοι μέλει; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ἐξαίρετον· ἐν βουσὶν, ἐν κυσὶν, ἐν μελίτταις, ἐν ἵπποις. μὴ δὴ λέγε πρὸς ἐξαίρετῳ, σὺ ἂν τίς εἶ; εἰ δὲ μὴ, ἐρεῖ σοι ἐγὼ φανερῶ πόθεν λαβὼν· ἐγώ εἰμι τοιοῦτον, οἷς ἐν ἱματίῳ πορφύρα, μή μ' ἀξίᾳ ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφα, ὅτι με διαφέρουσαν παρὰ τοῦ ἄλλας ἐποίησε. τί οὖν, ἐγὼ τοιοῦτος; πόθεν; σὺ γὰρ τοιοῦτος, ὃς δύναται ἀκούειν τὰληθῆ; ὄφελεν. ἀλλ' ὅπως ἐπείσθη κἀγὼ τοιοῦτος γενέσθαι πώγωνα ἔχειν πολιὸν, καὶ τρίβωνα, καὶ σὺ εἰσέρχῃ πρὸς ἐμὲ ὡς πρὸς φιλόσοφον; οὐ χρήσομαί σοι ὡμῶς, οὐδ' ὑποστυγνῶς, ἀλλ' ἐρῶ· νεανίσκε, τίνα θέλεις καλὸν ποιεῖν; γνῶθι πρῶτον τίς εἶ, καὶ οὕτω κόσμει σεαυτόν. ἄνθρωπος εἶ, τοῦτο δ' ὅτι θνητὸν ani-

me, inquit, eâ conditione abſolveritis, ut hæc poſthac non faciam, quæ nunc facio: non feram, neq; deſiſtam. ſed & juvenes & ſenes, denique obvios omnes aggrediar, ea rogaturus quæ nunc rogo: inprimis autem vos cives, quod mihi genere conjunctiores eſtis. Adeóne curioſus es Socrates, & inquietus? Quid tuâ refert, quid nos agamus? Quid tandem dicis? Cùm ſis meus particeps & cognatus, teipſum negligis, & reipublicæ malum civem præſtas, cognatis cognatum, & vicinis vicinum malum. Tu ergò quis hoc loco es? Magnum eſt profiteri, eum eſſe me, cui homines curæ eſſe debeant. Neque enim quælibet bucula leoni reſiſtere audet. Si verò taurus illi ire obviam atque reſiſtere auſus fuerit, dic, ſi videbitur, illi: Tu verò quis es? Quid ad te attinet? Homo, In quolibet genere aliquid eximium naſcitur: in bobus, in canibus, in apibus, in equis. Noli ergò dicere eximio: Tu ergò quis es? Alioqui ſi fortaſſe vocem alicunde acceperit, tibi dicet: Talis ſum, qualis in veſtimentis eſt purpura. Noli poſtulare, ut ſim aliorum ſimilis. Nec naturam meam increpa, quòd me ab aliis diverſum fecerit. Quid ergò, egóne talis? Unde? Tu verò is es, qui verum audire ſuſtineas? Utinam. Veruntamen cùm ea mihi quaſi mulcta irrogata ſit, ut canam barbam alam, & pallium geſtem, túque me ut philoſophum accedas: non te crudeliter, neque tanquam deſperatum tractabo, ſed dicam: Adoleſcens, quem vis pulchrũ facere? Cognoſce prius quis ſis: ac tum te ornato. Homo es, hoc eſt,

animal mortale, quod viſis cum ratione utitur. Ratio verò quid eſt? Quod naturæ ſit congruenter ac perfectè. Quid ergò eximium habes? Animal? Non. mortale? Non. Uti viſis? Non. Rationẽ habes eximiam: hanc ornato & expolito; comam verò relinquito ei qui illã finxit, ut ipſe voluit. Age quas alias habes appellationes? Vir es, an mulier? Vir. Virum igitur orna, non mulierem. Illa, naturâ lævis eſt, ac delicata: & ſi multos pilos habuerit, monſtrũ eſt, & Romæ inter monſtra oſtenditur. Idem ſit in viro, ſi non habeat: Qui ſi naturâ non habuerit, mõſtrũ eſt. Sin ipſe ſibi eos abraſerit atq; evellerit, quid illi faciemus? Ubi eum oſtendemus? quomodo proſcribemus? Oſtendam vobis virum, qui mulier quàm vir eſſe mavult. O fœdũ ſpectaculum! Eſtne qui ſcripturã illam non miraturus ſit? Mediuſfidius opinor eos ipſos qui volſellis utuntur, non animadvertentes id ipſum eſſe quod ipſi faciunt, dicturos: Homo, in quo naturam accuſas? Num quod virum te genuit? Quid ergó? Num mulieres nantùm gignendæ fuerunt? Et quæ tibi fuiſſet utilitas ornatûs? Cui te ornâſſes, ſi omnes mulieres fuiſſent? At non placet tibi negotium iſtud? Prorſus id in omnibus repudiato. Tollito cauſam illam pilorum: per omnia in mulierem te transformato, nè decipiamur. Noli ſemiſſem viri, & ſemiſſem mulieris tenere. Cui ſtudes placere? Mulierculis? Ut vir eis placeto. Rectè ſanè: verum glabris delectantur. Non te ſuſpendes? ſi cinædis delectarentur, fierésne cinædus? Num iſtud tuum munus eſt? Num ad hoc natus es, ut impu-

ζῶον, χρηστικὸν φαντασίαις λογικῶς. τὸ δὲ λογικῶς, τί ὄζι; φυσει ὁμολογουμένως κὴ τελείως. τί οὖν, ἐξαίρετον ἔχεις; τὸ ζῶον; ὄ. τὸ θνητόν; ὄ. τὸ χρηστικὸν φαντασίαις; ὄ. τὸ λογικὸν ἔχεις ἐξαίρετον, τοῦτο κόσμει κὴ καλλώπιζε. τὴν κόμην δ' ἄφες τῷ πλάσαντι, ὡς αὐτὸς ἠθέλησεν. ἄγε τίνας ἄλλας προσηγορίας; ἀνὴρ εἶ, ἢ γυνή; ἀνήρ. ἄνδρα οὖν καλλώπιζε, μὴ γυναῖκα. ἐκείνη φύσει λεία γέγονε, κὴ τρυφερά. κἂν ἔχῃ τρίχας πολλὰς, τέρας ὄζι, κὴ ἐν τοῖς τέρασιν ἐν Ῥώμῃ δείκνυται. τοῦτο δ' ἐπ' ἀνδρός ὄζι τὸ μὴ ἔχειν. κἂν μὴ φύσει μὴ ἔχῃ, τέρας ὄζίν. ἂν δ' αὐτὸς ἑαυτὸν ἐκκόψῃ κὴ ἀποτίλλῃ, τί αὐτὸν ποιήσομεν; πῦ αὐτὸν δείξομεν, κὴ τί προσγράψομεν; δείξω ὑμῖν ἄνδρα, ὃς θέλει μᾶλλον γυνὴ εἶναι ἢ ἀνήρ. ὦ δεινῆς θεάματος! οἶδεις δὴ θαυμάσεται τὸν προσγραφὴν; νὴ τὸν Δία, οἶμαι ὅτι αὐτοὶ οἱ πλόμωροι, ὑ παρακολουθοῦντες ὅτι τοῦτ' αὐτό ὄζιν ὃ ποιοῦσι, ποιοῦσιν. ἄνθρωπε, τί ἔχεις ἐγκαλέσαι σὺ τῇ φύσει; ὅτι σὲ ἄνδρα ἐγέννησε; τί γὰρ; πάσας ἔδει γυναῖκας γεννῆσαι; κὴ τί ἂν ὄφελος ἦν τοῦ κοσμεῖσθαι; τίνι ἂν ἐπόσμει, εἰ πάντες ἦσαν γυναῖκες; ἀλλ' οὐκ ἀρέσκει σοι τὸ πραγμάτιον; ὅλον δ' ὅλων αὐτὸ ποίησον, ἔργον τί πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἄπιον τὸ τριχῶν, ποίησον εἰς ἅπαντα σαυτὸν γυναῖκα, ἵνα μὴ πλανώμεθα· μὴ τὸ μὲ ἥμισυ ἀνδρὸς, τὸ δ' ἥμισυ γυναικός. τίνι θέλεις ἀρέσαι; τοῖς γυναικείοις; ὡς ἀνὴρ αὐτοῖς ἄρεσον. ναί. ἀλλὰ τοῖς λείοις χαίρουσιν. οὐκ ἀπάγξῃ; κὴ εἰ τοῖς κιναίδοις ἔ-

χμεθον, ἐγένου ἂν κίναιδος; τοῦτό σοι τὸ ἔργον ὄζιν, ὅπως τοῦτο ἐγχυνήθῃς, ἵνα σοι

αἱ γυναῖκες αἱ ἀκόλαστοι χαίρωσι; τοιοῦτόν σε δῶμεν πολίτην Κορινθίων, κἂν ὅτου τύχῃ ἀσυνόμου, ἢ ἐφήβαρχον, ἢ στρατηγόν, ἢ ἀγωνοθέτην; καὶ γαμήσας πλεκῇς μέλλεις; τίνι, καὶ ὁπότε; καὶ παιδία ποιήσεις, εἶτα κἀκεῖνα πλόμβα ἡμῖν εἰσάξεις εἰς τὸ πολίτευμα; καλὸς πολίτης, καὶ βαλανεὺς, καὶ ῥήτωρ. τοιούτους δεῖ νέους εὔχεσθαι ἡμῖν φύεσθαι καὶ ἀναστρέφεσθαι, νὴ τοὺς θεούς, σοι νεανίσκε. ἀλλ' ἅπαξ ἀκούσας τῶν λόγων τούτων, ἀπελθὼν σεαυτῷ εἰπὲ, ταῦτά μοι Ἐπίκτητος οὐκ εἴρηκε. πόθεν γὰρ ἐκεῖνος; ἀλλὰ θεός τίς ποτ' ἐμοὶ διὰ ἐκείνου. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν Ἐπικτήτῳ ταῦτα εἰπεῖν, οὐκ εἰωθότι λέγειν πρὸς οὐδένα. ἄγε οὖν τῷ θεῷ πειθώμεθα, ἵνα μὴ θεοχόλωτοι ὦμεν. εἰ δὲ μὴ κόραξ κρωγάλιζων σημαίνει σοί τι, οὐκ ὁ κόραξ ἐστὶν ὁ σημαίνων, ἀλλ' ὁ θεὸς διὰ αὐτοῦ. ἂν δὲ διὰ ἀνθρωπίνης φωνῆς σημαίνῃ τι τὸν ἄνθρωπον, ὁ ποιήσει λέγειν σοι ταῦτα; ἵνα γνοίης τίνι δυνάμει τῇ δαιμονίῳ, ὅτι τοῖς μὲν ὅτοις, τοῖς δ' ἐκεῖνος σημαίνει. πρὸς τῷ μείζων καὶ κυριωτάτων, διὰ καλλίστης ἀγγέλου σημαίνει. τί ἐστιν ἄλλο ὁ λέγει ὁ ποιητής,

ἐπεὶ οὐ πρόπαρ ἡμεῖς,
Ἑρμείαν πέμψαντες ἐύσκοπον ἀργεϊφόντην,
μήτ' αὐτὸν κλείειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.

ὁ Ἑρμῆς καταβὰς, ἔμελλεν αὐτῷ λέξειν ταῦτα, καὶ σοὶ ταῦτα λέγουσι νῦν οἱ θεοὶ, Ἑρμείαν πέμψαντες διάκονον ἀρίστην· μὴ ἐκτρέφειν τὰ καλῶς ἔχοντα, μηδὲ πολυπραγμονεῖν· ἀλλ' ἀφεῖναι τὸν ἄν-

dicæ mulieres te delectentur? Num te talem in civitate Corinthia collocabimus? Num urbis præfectum, aut adolescentiæ principem designabimus, aut prætorem, ludorúmve præsidem? Age ducta etiam uxore velleris? Cui, & cur? Et liberos procreabis: deinde eos quoque glabros in urbem induces? O pulchrum civem, senatorem, oratorem! A Diis, votis exoptandum est scilicet, ut tui similes nascantur & educentur. Quin potiùs semel hac oratione audita, digressus ipse tibi dicito: Hæc Epictetus mihi non dixit. unde enim ille? sed Deus aliquis propitius per illum. Neque enim hæc in mentem Epicteto veniſſent, cum nemine disputare solito. Age ergò Deo pareamus, nè vindictam ejus in nos provocemus. Non. At si corvus crocitando aliquid tibi significaverit, non corvus est qui significet, sed Deus per eum. Si verò humana voce aliquid significârit: non faciet, ut homo talia tibi dicat, ut vim numinis cognoscas, quod aliis aliter significet? Res verò maximas, maximique momenti, per pulcherrimum nuntium significat. Quid est aliud quod Poeta dicit:

--*Quia nos prædiximus ipsi*
Misso Mercurio, qui prospicit omnia late,
Nève illum occidat, thalamum vel conjugis intret.

Mercurius cœlo delapsus hoc illi dixit, & hæc nunc dii tibi dicunt,

Misso Mercurio--

Nè res bonas evellas, néve curiosè tractes: sed virum virum, mulierem mulie-

mulierem esse sinas: formosum hominem ut formosum, deformem ut deformem. Quia neque caro es, neq; pili, sed voluntas: quam cùm pulchram habueris, tum eris pulcher. Sed hactenus quidem dicere tibi non audeo, te deformem esse. Quidvis enim libentius auditurus videris, quàm hoc. Sed vide quid Socrates dicat omnium pulcherrimo & elegantissimo Alcibiadi: Dato, inquit, operam, ut formosus sis. Quid ei dicit. Finge comam tuam, & crura tua velle? Absit. Sed ornato voluntatem tuam, malas opiniones abjice. De corpore quid faciendum? Sic tractandum est, ut ejus natura fert. Quòd si alteri curæ fuit, illi permittito. Quid ergó? Immundum esse decet? Absit. Sed id quod naturæ consilio exstitisti, purgato. Vir mundus sit ut vir, mulier ut mulier, puer ut puer. Non. Imò etiam leonis jubam evellamus, nè sit immundus, & galli gallinacei cristam; nam & hunc mundum esse decet. Rectè: sed ut gallum gallinaceum, & illum ut leonem, & canem venaticum ut venaticum.

ἄρρεν, ἄνδρεια· ἢ γυναῖκα, γυναῖκα· τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὡς καλὸν ἄνθρωπον. τὸν αἰσχρὸν, ὡς ἄνθρωπον αἰσχρόν. ὅπ ὐκ εἰ κρέας, ἀλλὰ τρίχες, ἀλλὰ θεραύρεσις. ταύτῃ ἂν χῆς καλὸς πιτ' ὄσῃ καλός. μέχρι ὧ νῦν ὐ τολμῶ σοι λέγειν, ὅπ αἰσχρὸς εἶ. δοκεῖς γάρ μοι πάντα θέλειν ἀκοῦσαι, ἢ τοῦτο. ἀλλ' ὅρα π λέγει Σωκράτης τῷ καλλίστῳ πάντων χ ὡραιοτάτῳ Ἀλκιβιάδῃ· πειρῶ ἔν καλὸς εἶναι. τί αὐτῷ λέγει; πλόκε σε τὴν κόμην, χ τίλλε σοῦ τὰ σκέλη; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ κόσμει σοῦ τὴν θεραίρεσιν, ἔξαιρε τὰ φαῦλα δόγματα. τὸ σωμάπον δ πῶς; ὡς πέφυκεν. ἄλλῳ τούτων ἐμέλησεν, ἐκείνῳ ἐπίτρεψον. τί οὖν; ἀκάθαρτον δεῖ εἶναι; μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς εἶ χ πέφυας, τοῦτο κάθαρον. ἄνδρα, ὡς ἄνδρα καθάριον εἶναι· γυναῖκα, ὡς γυναῖκα· παιδίον, ὡς παιδίον. ὐ χ ἀλλὰ χ τὸ λέοντος ἐκτίλωμεν τὴν κόμην, ἵνα μὴ ἀκάθαρτος ᾖ· χ τὸ ἀλεκτρυόνος τὸν λόφον, δεῖ γὰ χ τοῦτο καθάριον εἶναι· ἀλλ' ὡς ἀλεκτρυόνα, χ ἐκεῖνον ὡς λέοντα· χ τὸν κυνηγετικὸν κύνα, ὡς κυνηγετικόν.

Quæ exercenda sint ei qui profecit? item, nos præcipua negligere.

CAP. II.

TRes loci sunt, in quibus eum qui vir bonus esse velit, exerceri oportet: in appetitu & aversatione, ut neque appetendo frustretur, nec aversando in id incidat quod non vult. alter in animi concitatione & avocatione: itémque officii locus, ut

Περὶ τοῦ τίνα ἀκεῖθεν δεῖ τὴν θεωρίαν, χ ὅτι τῶν κυριωτάτων ἀμελοῦμεν.

ΚΕΦ. β'.

ΤΡεῖς εἰσι τόποι, περὶ οὓς ἀσκηθῆναι δεῖ τὸν ἐσόμενον καλὸν χ ἀγαθόν. ὁ περὶ τὰς ὀρέξεις χ τὰς ἐκκλίσεις, ἵνα μήτ' ὀρεγόμενος ἀποτυγχάνῃ, μήτ' ἐκκλίνων περιπίπτῃ. ὁ περὶ τὰς ὁρμὰς χ ἀφορμὰς, χ ἁπλῶς ὁ περὶ τὸ

τὸ καθῆκον, ἵνα τάξει, ἵνα εὐλογίςως, ἵνα μὴ ἀμελῶς. τέτ-
ὄζιν, ὁ περὶ τὸ ἀνεξαπατησίαν
καὶ ἀνεικαιότητα, καὶ ὅλως ὁ περὶ
τὰς συγκαταθέσεις. τέτων κυ-
ριώτατ, καὶ μάλιςα ἐπείγων
ὄζιν ὁ περὶ τὰ πάθη. πάθος γὰρ
ἄλλως ἢ γίνεται, εἰ μὴ ὀρέξεως
ἀποτυχανέσης, ἢ ἐκκλίσεως περι-
πιπτέσης. ἔτός ὄζιν ὁ ταραχίας,
θορύβες, ἀτυχίας, ὁ δυσυχίας
ἐπιφέρων· ὁ πένθη, οἰμωγάς, φθό-
νες· ὁ φθονερὰς, ὁ ζηλοτύπες πο-
ιῶν, δι' ὧν ἐδ' ἀκέσαι λόγον δυ-
νάμεθα. δεύτερός ὄζιν, ὁ περὶ τὸ καθῆκον. ἃ δεῖ γὰρ με
εἶναι ἀπαθῆ ὡς ἀνδριάντα, ἀλ-
λὰ τὰς φύσεις τηροῦντα, τὰς
φυσικὰς καὶ ἐπιθέτες, ὡς εὐσε-
βῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν,
ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. τέτος
ὄζιν, ὁ ἤδη τοῖς τερκόπτοσιν ἐπι-
βάλλων, ὁ περὶ τινὰ αὐτῶν τέτων
ἀσφάλειαν, ἵνα μηδ' ἐν ὕπνοις
λάθῃ τις ἀνεξέταςος παρελθῦ-
σα φαντασία, μηδ' ἐν οἰνώσει,
μηδὲ μελαγχολῶν. τῦτο γὰρ
ἡμᾶς, φησίν, ὄζιν. οἱ δὲ νῦν φιλό-
σοφοι, ἀφέντες τὸν πρῶτον τόπον,
καὶ τὸν δεύτερον, καταζίνουσι περὶ τὸν τρίτον· μελαπτολυλας ἠρω-
τῶντες, παραινυλας, ὑπερδεπικὰς,
ψευδομύθες. δεῖ γάρ, φησι, καὶ ἐν
ταῖς ὕλαις ταύταις γυμνάζον, φυ-
λάξαι τὸ ἀνεξαπάτητον. τίνα; τὸν καλὸν καὶ ἀγαθόν. σοὶ
δὲ τῦτο λείπει, τὰς ἄλλας ἐπι-
πόνκας. περὶ κερμάτων ἀνεξα-
πάτητ εἶ; ἐὰν ἴδῃς κοράσιον
καλὸν, ἀντέχεις τῇ φαντασίᾳ; ἂν
ὁ γείτων σε κληρονομήσῃ, ἢ δάκνῃ.
νῦν δὲν ἄλλό σοι λείπει, ἢ ἀμεταπωσία. πάλαι· αὐτὰ ταῦτα
γύμνα μανθάνεις, καὶ ἀγωνιῶν, μή τίς σε καταφρονήσῃ, καὶ πυν-

ordine, ut consideratè, ut non negligenter res administretur. Tertius versatur in eo, nè fallamur, & frustrà habeamur: denique in assensionibus. Horum præcipuus & cum primis necessarius est is, qui in perturbationibus versatur. Perturbatio enim aliter non fit, nisi cùm aut frustratur appetitus, aut quod declinâris evitatur. Hic est qui turbas, tumultus, infelicitates, calamitates, luctum, gemitus, invidiam gignat, qui invidos & æmulos efficiat, per quem nè audire quidem liceat rationes. Alter est locus officii. Neque enim me immobilem ut statuam esse decet, sed affectiones tueri naturales & accersitas: ut hominem pium, ut filium, ut fratrem, ut patrem, ut civem. Tertius est, qui jam ad eos qui promovent pertinet, de harum rerum securitate, nè vel dormienti visum aliquod temerarium obrepat, vel ebrio, vel melancholico. Hoc supra nos, ait, est. Nostræ verò ætatis philosophi, primo & secundo omisso, in tertio versantur. Tractant inversiones, conditiones, mentientes, terminantes. Aiunt enim, etiam in his materiis versanti curandum esse nè fallatur. Quis? vir probus & honestus. Hoc ergò tibi deest: in cæteris verò elaborasti? In teruncio non falleris: visâ eleganti puellâ, cohibes visum. Si vicinus tuus hæreditatem creverit: non morderis. Nunc nihil aliud tibi deest, nisi ut in proposito perseveres. Miser, istæc ipsa discis tremens, & anxius es, nè quis te contemnat: scisciteris, nè quis ali-

quid

quid de te dicat. Quòd ſi quis tibi dixerit, orta diſputatione de præſtantiſſimo philoſopho, quendam dixiſſe, unum illum eſſe philoſophum: animula tua, quæ antea digiti longitudine erat, nunc duos cubitos excedit. Si quis autem alius dicat, Nihil agis, non eſt operæpretium illum audire. quid enim ſcit? prima principia percepit, præterea verò nihil tenet: ſtatim velut attonitus aſtas, palles, vociferaris. Ego ei demonſtrabo qui vir ſim, quantus philoſophus. Ex his cernitur: quid vis per alia demonſtrare. An ignoras Diogenem ſic demonſtrâſſe ſophiſtam quendam, medio digito extento? Deinde illo furore percito; Hic, inquit, ille eſt. monſtravi eum vobis. Homo enim digito, ut lapis aut lignum, non demonſtratur. Sed ſi quis opiniones ejus demonſtrârit: tunc eum ut hominem demonſtravit. Videamus & tua decreta. Nonne perſpicuum eſt, te voluntatem tuam nihili facere: ſed foras proſpicere in ea quæ tui arbitrii non ſunt, intentum, quid ille dicturus ſit? Quem te eſſe perhibeant? An ſtudioſum literarum? An Chryſippum legeris, aut Antipatrum? Quòd ſi Archedemum etiam adjunxiſti: habes omnia: quid porrò angeris? Non demonſtrabis nobis qui vir ſis? Vis tibi dicam, quem nobis monſtraveris? Hominem qui prodeat humilis, querulus, iracundus, timidus, omnes accuſans, nunquam quietus, depravatus? hæc nobis oſtendiſti. Abi nunc, & lege Archedemum. Deinde ſi mus deciderit, excitato ſtrepitu, mortuus es. Talis enim te πίσῃ καὶ φορήσῃ, ἀπέθανες. τοιοῦτος δαιμόνιον, μή πως τί σοὶ λέγω. κἂν πις ἐλθὼν εἴπῃ σοι, ὅτι λόγε γινώσκω, τίς ἄρα εἶ σύ; ὅτι τῶν φιλοσόφων, παρών πις ἔλεγξεν, ὅτι εἰς φιλόσοφος ὁ δεῖνα, γέρων σε τὸ ψυχάριον ἀντὶ δακτυλιαίου δίπηχυ. ἂν δ' ἄλλος παρὼν εἴπῃ, ὄφελεν εἰρηκὼς, οὐκ ἔστιν ἄξιον τοῦ δεῖνος ἀκροᾶσθαι. τί γὰρ οἶδε; τὰς πρώτας ἀφορμὰς ἔχει, πλέον δ' οὐδέν· ἐξέστηκας, ὠχρίακας ἐυθὺς, κέκραγας, ἐγὼ αὐτῷ δείξω τίς εἰμι, ὅτι μέγας φιλόσοφος. βλέπεται ἐξ αὐτῶν τούτων. τί θέλεις ἐξ ἄλλων δεῖξαι. οὐκ οἶδας, ὅτι Διογένης τὸν σοφιστῶν τινα ὧδε ἔδειξεν, ἐκτείνας τὸν μέσον δάκτυλον, εἶτα ἐμμανέντος αὐτοῦ, οὗτός ὅδιν (ἔφη) ὁ δεῖνα, ἔδειξα ὑμῖν αὐτόν. ἄνθρωπος γὰρ δακτύλῳ οὐ δείκνυται, ὡς λίθος, ἢ ὡς ξύλον· ἀλλ' ὅταν τὶς τὰ δόγματα αὐτοῦ δείξῃ, τότε αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ἔδειξε. βλέπωμεν καὶ σὰ τὰ δόγματα· μὴ γὰρ ἄλλου ὄδιν, ὅπ σὺ τοῦ προαιρεσιν τοῦ σαυτοῦ ἐν ἀδιαφόροις τίθεσαι, ἔξω δὲ βλέπεις εἰς τὰ ἀπροαίρετα; τί ἐρᾷ ὁ δεῖνα, καὶ τίς δόξει; εἰ φιλόλογος; εἰ Χρύσιππον ἀνέγνως, ἢ Ἀντίπατρον; εἰ μὲν γὰρ καὶ Ἀρχέδημον, ἀπέχεις ἅπαντα. τί ἔτι ἀγωνιᾷς; μὴ ἃ δείξεις ἡμῖν τίς ἐῖ; θέλεις σοι εἴπω, τίνα ἡμῖν ἔδειξας; ἄνθρωπον πανοῦργον, ταπεινὸν, μεμψίμοιρον, ὀξύθυμον, δειλὸν, πάντα μεμφόμενον, πάσιν ἐγκαλοῦντα, μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγοντα, πάροπτον. ταῦτα ἡμῖν ἔδειξας. ἄπελθε τοῦ, καὶ ἀνάγνωτι Ἀρχέδημον. εἶτα μοῦς ἐν καλαμάρῳ σε ποιῇ θαλαῦ ὄψῃ καὶ

τον

τὸν πίνα ποτ'; ἐκεῖνον τὸν Κείνιν. καὶ ἐκεῖνο μέγα φρονεῖ, ὅτι οἶδε Ἀρχέδημον. τάλας, ὃ θέλεις ἀφεῖναι ταῦτα τὰ μηδὲν πρὸς σέ; πρέπει ταῦτα τοῖς δυναμένοις δίχα ταραχῆς αὐτὰ μανθάνειν· οἷς ἔξεστιν εἰπεῖν, οὐκ ὀργίζομαι, οὐ λυποῦμαι, οὐ φθονῶ, οὐ κωλύομαι, οὐκ ἀναγκάζομαι. τί μοι λοιπόν; εὐχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. ἴδωμεν, πῶς περὶ τὰς μεταπλάσεις τῶν λόγων δεῖ ἀναστρέφεσθαι. ἴδωμεν, πῶς μὴ ὑποπέσωμέν τινι λαβῶν, εἰς ἄδηλον ἄτοπον ἀπαχθησόμεθα. ἐκεῖνον ὅτι ταῦτα. τοῖς ἐν παθήσει οὖσιν, πῦρ καίειν, ἀσκεῖν, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ᾄδειν, καὶ ὀρχεῖσθαι. ῥυθιζομένῳ δὲ τοῦ πλοίου, σύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τὸν σφάρυν, εἶδος αὐλοῦ· ὃς ὅτι φάρυς, ἔστι δὲ εἶδος ἀμφορέως.

mors manet, qualis, quem tandem? Crinidem illum ſcilicet. Atqui multum is ſibi tribuebat, quod Archedemum intelligeret. Miſer, non vis iſta quæ ad te nihil attinent, miſſa facere? Iſta eos decent, qui illa ſine perturbatione cognoſcere queunt: quibus dicere conceſſum eſt, Non iraſcor, non mœreo, non invideo, non prohibeor, non cogor. Quid mihi reſtat? Otium ago, tranquillus ſum. Videamus, quomodo inverſiones ſermonum tractandæ ſint: videamus quomodo causâ poſitâ, in nullam abſurditatem incidamus. Illorum iſta ſunt: iis quibus bene eſt, convenit ignem incendere, prandere ſi res ita ferat, canere & ſaltare. Sed mergendo jam navigio, tu mihi tibias inflas.

Τίς ὕλη τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ πρὸς τί μάλιστα ἀσκητέον.

Quæ ſit materia boni, & in quo potiſſimum exerceri debeamus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὕλη τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν· τὸ σῶμα δ' ἰατρῷ καὶ ἀλείπτῃ, ὁ ἀγρὸς γεωργῷ ὕλη. ἔργον δὲ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ χρῆσθαι τοῖς φαντασίαις κατὰ φύσιν. πέφυκε δὲ πᾶσα ψυχὴ ὥσπερ πρὸς ἀλήθειαν συνδύειν, πρὸς τὸ ψεῦδος ἀναιδύειν, πρὸς τὸ ἄδηλον ἐπέχειν. οὕτω πρὸς μὲν τὸ ἀγαθὸν ὀρεκτικῶς κινεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ κακὸν ἐκκλιτικῶς, πρὸς δὲ τὸ μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακὸν ἀδιαφόρως. ὡς γὰρ τοῦ Καίσαρος νόμισμα δεῖ ἔξεσιν ἀποδοκιμάσαι τῷ τραπεζίτῃ, οὐδὲ τῷ λαχανοπώλῃ, ἀλλ' ἂν δείξῃς, θέλει ὁ θέλει, πρέπει αὐτὸν δεῖ τὸ αὐτοῦ

CAP. III.

MAteria pulchri & boni eſt, ſua cujuſque mens: corpus, medici & aliptæ: ager, agricolæ materia. Viri autem boni & honeſti munus eſt, viſis ad naturæ præſcriptum uti. Sic autem naturâ comparatum eſt, ut quivis animus, quemadmodum veris annuit, falſa abnuit, in incertis aſſenſum ſuſtinet: ſic & bonum expetat, & malum averſetur. Erga id verò, quod neque bonum neque malum eſt, neutro modo afficiatur. Quemadmodum enim Cæſaris nummum nec argentario, nec hortulano improbare licet, ſed oſtenſo eo, ſive nolit, ſive velit, mercem

ſuam

ſuam tradere neceſſe eſt: eadem eſt & animi ratio. Bonum primo aſpectu ad ſe allicit, malum declinatur. Neque unquam boni ſpeciem evidentem & efficacem improbabit animus, non magis quàm nomiſma Cæſaris. Hinc omnis motus & hominis & Dei pendet: propter hoc cuivis neceſſitudini, bonum præfertur. Nihil mihi rei cum patre eſt, ſed cum bono. Adeóne durus es? Sic ſum. Hoc mihi nomiſma dedit Deus. Quapropter ſi bonum aliud eſt, quàm honeſtum & juſtum: valebit & pater & frater & patria, res denique omnes. At ego meum bonum negligam, ut tu eo potiaris, illóq; tibi cedam? Qua de cauſa? Pater tuus ſum. Sed non bonum meum. Frater tuus ſum. Sed non bonum meum. Si verò in recta voluntate illud collocaverimus, ut affectiones conſerventur, bonum fiet: tum qui externâ aliquâ re cedit, is bono potitur. Aufert pecuniam pater? Sed non nocet. Habebit plus agri, & quidem quantum volet. Nunquid etiam plus verecundiæ? plus fidei? plus pietatis? Ex hoc fundo quis te poteſt dejicere? Nè Jupiter quidem. Neque enim vult: ſed penes me id eſſe voluit, dedítque tale quale ipſe habuit, ut nec prohiberi, nec cogi, nec impediri poſſet. Si quis ergò alii aliud nomiſma præter illud oſtenderit, mercémque paraverit: fur in provinciam venit. Proconſul quo nomiſmate utitur? Argenteo. Oſtende, aufer quod voles. Adeſt mœchus, quo nomiſmate utitur? Puellis. Cape, inquit, nomiſma, & vende mihi δεῖξον, καὶ ἀπόφερε ὃ θέλεις. ἐλήλυθε μοιχὸς, τίνι νομίσματι χρῆται; κορασιδίοις. λάβε, φησὶ, τὸ νόμισμα, πώλησόν μοι τὸ πραγμάτιον.

πωλήσωμεν. ὅπως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. τὸ ἀγαθὸν φανὲν, εὐθὺς ἐκίνησεν ἐφ' αὑτὸ, τὸ κακὸν ἀφ' αὑτοῦ. οὐδέ ποτε δ' ἀγαθοῦ φαντασίαν ἐνεργῆ ἀποδοκιμάσει ψυχὴ, ἢ μᾶλλον ἢ τὸ Καίσαρος νόμισμα. ἐνταῦθεν ἐξήρτηται πᾶσα κίνησις καὶ ἀνθρώπου καὶ θεοῦ. διατοῦτο πάσης οἰκειότητος προκρίνει τὸ ἀγαθόν. οὐδέν ἐμοὶ καὶ τῷ πατρὶ, ἀλλὰ τῷ ἀγαθῷ. ὅτως εἶ σκληρός; ὅτω γὰρ πέφυκα· τοῦτό μοι τὸ νόμισμα ἔδωκεν ὁ θεός. διὰ τοῦτο εἰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου τὸ ἀγαθὸν ἕτερόν ὄζιν, οἴχεται καὶ πατὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ πατρὶς, καὶ πάντα τὰ παράγματα. ἀλλ' ἐγὼ τὸ ἐμὸν ἀγαθὸν ὑποκείσθω, ἵνα σὺ ἧς, καὶ παραχωρήσω σοι. ἀντὶ τίνος; πατήρ σε εἰμί. ἀλλ' οὐκ ἀγαθόν. ἀδελφός σε εἰμί. ἀλλ' οὐκ ἀγαθόν. ἐὰν δ' ἐν ὀρθῇ προαιρέσει θῶμαι αὐτὸ τηρεῖν τὰς χρήσεις, ἀγαθὸν γίνεται. καὶ λοιπὸν ὁ σὺν ἐκτὸς πινῶν ἐκχωρῶν, ὅτος τοῦ ἀγαθοῦ τυγχάνει. αἴρει τὰ χρήματα ὁ πατήρ. ἀλλ' οὐ βλάπτει. ἔξει τὸ πλέον τῆς αἰδοῦς. μή τι οὖν τοῦ αἰδήμονος; μή τι τῆς πίστεως; μή τι τῆς φιλαδέλφου; ἐκ ταύτης γὰρ τῆς οὐσίας, τίς δύναται ἐκβαλεῖν; οὐδ' ὁ Ζεύς. οὐδὲ γὰρ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ αὐτὸ ἐπίστευσε, καὶ ἔδωκεν ὡς εἶχεν αὐτὸς, ἀκώλυτον, ἀναναγκαστον, ἀπαραπόδιστον. ὅταν ἐν ἄλλῳ ἄλλο τὸ νόμισμα ἢ ἐκεῖνό τις δείξας, ἔχῃ τὸ ἀντ' αὐτοῦ παρασκόμβρον, ἐλήλυθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν κλέπτης. ἀνθρωποι τίνι νομίσματι χρῶνται; ἀργυρίῳ.

πον. δὸς καὶ ἀγόρασε. ἄλλῳ περὶ παιδάεια ἐπέδωκε· δὸς αὐτῷ τὸ νόμισμα, καὶ λάβε ὃ θέλεις. ἄλλῳ φιλόθηρος· δὸς ἱππάριον καλὸν, ἢ κυνάριον, ὀλιμῴζων καὶ ξένων, πωλήσει αὐτὸ αὐτῷ ὃ θέλεις. ἄλλῳ γὰρ αὐτὸν ἀναγκάζει ἔσωθεν, ὁ τὸ νόμισμα τοῦτο τεταχώς· περὶ τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος αὐτὸν γυμνασέον. ἐνθὺς ὄρθρου προελθὼν, ὃν ἂν ἴδῃς, ὃν ἂν ἀκούσῃς, ἐξέταζε. ὑποκείνου ὡς πρὸς ἐρώτημα, τί εἶδες; καλὸν ἢ καλλιώ; ἔπαγε τὸν κανόνα. ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετόν; προαιρετόν, ἆρε ἔξω. τί εἶδες; παιδὸς ὑπὲρ τέκνου τελευτῆ. ἔπαγε τὸν κανόνα, ὁ θάνατος ἔξω ἀπροαίρετον. ἆρε ἐκ τοῦ μέσου. ἀπήντησέ σοι ὕπατος. ἔπαγε τὸν κανόνα, τοῦτο ἀλεία πεῖον τί ἔστιν; ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετικόν; ἀπροαίρετον. ἆρε καὶ τοῦτο, οὐκ ἔστι δόκιμον. ὑπόδυε, οὐδὲν πρὸς σέ. καὶ τοῦτο εἰ ἐπιχύμῳ, καὶ πρὸς τοῦτο ἠσκήμεθα καθ' ἡμέραν ἐξ ὄρθρου μέχρι νυκτὸς, ἐγίνετο ἄν τι νὴ τοὺς θεούς. νῦν δ' ἐνθὺς ὑπὸ πάσης φαντασίας κεχηνότες λαμβανόμεθα, καὶ μόνον εἴτ' ἄρα ἐν τῇ σχολῇ μικρόν τι διεγειρόμεθα· ὅτ' ἐξελθόντες ἂν ἴδωμεν πυθάγελα, λέγομεν, ἀπώλετο. ἂν ὑπεῖον, μακάριος. ἂν ἐξωσισμόν, ταλαίπωρος. ἂν πένθος, ἄθλιος, οὐκ ἔχει πόθεν φάγῃ. ταῦτ' ἂν ἐκκόπτειν δεῖ τὰ παρεὰ δόγματα, περὶ τοῦτο σωτετάχθαι. τί γάρ ἐστι τὸ κλαίειν καὶ ὀλιμῴζειν; δόγμα. τί δυσχολία; δόγμα. τί ταραχὴ, τί δυσχέρεια, τί μέμψις, τί κατηγορία, τί ἀσέβεια, τί φλυαρία; ταῦτα πάντα δόγματά ἐστι, καὶ ἄλλο οὐδέν. καὶ δόγματα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων, ὡς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν.

iſtud. Da, & eme. Alius pueris ſtudet. Dato ei nomiſmate, cape quod vis. Alius venatione delectatur. Da ei bellum equuleum aut caniculum, plorans & gemens pro eo quidvis vendet. Alius enim eum intrinſecus cogit, qui nomiſma hoc ordinavit. In hoc genere quiſque ſe potiſſimùm exercere debet. Manè ſtatim egreſſus, quemcunque videris, quemcunque audieris, examinato. Reſponde tanquam ad quæſtionem, quid vidiſti? Pulchrum, aut pulchram: Adhibe regulam. Eſt nè tui juris, an alieni? Alieni. Abjice. Quid vidiſti? Quendam obitum filii lugentem. Adhibe regulam. Mors alieni juris eſt. Tolle eam è medio. Obviàm tibi conſul factus eſt? Adhibe regulam. Qualis res eſt conſulatus? Juris alieni, an tui? Alieni. Tolle & hoc: non eſt probum: abjice, nihil ad te. Hoc ſi faceremus, & in hoc excerceremur, indies à diluculo uſque ad noctem, aliquid profectò proficeremus. Nunc autem, à quolibet viſo hiantes arripimur, & in ſchola tantùm, atque idipſum vix, paululum expergiſcimur. Egreſſi, cùm lugentem videmus: dicimus, periit. Si conſulem, beatus. Si relegatum, miſer. Si pauperem, ærumnoſus: non habet quod edat. Hæc igitur prava decreta reſecanda ſunt: in hoc intendendi nervi. Quid enim eſt plorare & ejulare? Decretum. Quid calamitas? Decretum. Quid ſeditio? quid diſſidium? quid querela? quid accuſatio? quid impietas? quid nugæ? Nihil hæc omnia ſunt aliud niſi decreta, eáque de rebus alieni juris, quaſi bonæ aut malæ

malæ ſint. Hæc ſi quis ad ea, quæ ſui juris ſunt, traduxerit: eum ego ſpondebo fore conſtantem, & tranquillum, ut qui ſuis rebus fruatur. Qualis eſt aquæ plena patina, talis eſt animus: qualis fulgor in aquam incidens, talia ſunt viſa. Cùm igitur aqua agitata fuerit, & fulgor moveri videtur, nec movetur tamen. Sic ergò, ſi quis caligaverit: non artes & virtutes confunduntur, ſed ſpiritus ejus in quo ſunt. Sin is ſedatus fuerit, quieta erunt & illa.

ταῦτά πις ἐπὶ τὰ προαιρετικὰ μεταθέτω, κἀγὼ αὐτὸν ἐγγυῶμαι, ὅτι ἐυσταθήσει ὡς ἂν ἔχῃ τὰ περὶ αὐτόν. ὁἱόν ἐστιν ἡ λεκάνη τῆς ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχή· οἷος ἡ αὐγὴ ἡ προσπεσοῦσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι. ὅταν οὖν τὸ ὕδωρ κινηθῇ, δοκεῖ μὲν καὶ ἡ αὐγὴ κινεῖσθαι, οὐ μὴν τοι κινεῖται· καὶ ὅταν τίνων σκοτωθῇ τις, οὐκ αἱ τέχναι καὶ αἱ ἀρεταὶ συγχέονται, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐφ' οὗ εἰσι. καταστάντος δέ, καθίσεται καὶ ἐκεῖνα.

Adverſùs eum qui in theatro indecorè ſe geſſerat.

CAP. IIII.

Cùm prætor Epiri indecentiùs comœdo cuidam faviſſet, eaq; de re publicè convicio jactatus fuiſſet: ídq; Epicteto renuntiâſſet, & conviciatoribus ſuccenſeret: Et quidnam, inquit ille, mali fecerunt? Faverunt iſti, ut & tu. Cùm autem ille diceret, Itáne quiſquam favet? Cùm te, inquit, magiſtratum ſuum viderent, Cæſaris amicum & procuratorem, ità favere: an non favere & ipſi debuerunt? Nam ſi non ità favendum eſt, nè tu quidem faveto. Sin eſt favendum, quid illis ſuccenſes, te imitatis? Quos enim vulgus imi ari præterquam vos proceres poteſt? Theatrum ingreſſi, quos intueantur præter vos? Vide, quemadmodum Cæſaris procurator ſpectet. Vociferatur: vociferabor & ipſe. Exſiliit: exſiliam & ipſe. Servi ejus hinc atq; indè ſedentes vociferantur: ego cui ſervi nulli ſunt, pro omnibus quantùm potero clamabo. Sciendum ergò tibi eſt, cùm theatrum ingrederis, te

Πρὸς τὸν ἀκόσμως ἐν θεάτρῳ πεσόντα.

ΚΕΦ. δ'.

Τοῦ δ' ἐπιτρόπου τῆς Ἠπείρου ἀκοσμότερον πεσόντος κωμῳδῷ τινι, καὶ ἐπὶ τούτῳ δημοσίᾳ λοιδορηθέντος, εἶτα ἐξῆς ἀπαγγείλαντος πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐλοιδορήθη, καὶ ἀγανακτοῦντος πρὸς τοὺς λοιδορήσαντας· καὶ τί κακὸν [ἔφη] ἐποίησαν; ἐπῄδαζον καί τοι, ὡς καὶ σύ. εἰπόντος ἐκείνου, ὅπως ἂν τις παιδάζῃς σύ, ἔτι, βλέποντες τὸν αὐτῷ ἄρχοντα, τὸν Καίσαρος φίλον καὶ ἐπίτροπον, ὅπως παιδάζουσι, οὐκ ἔμελλον καὶ αὐτοὶ ὅπως παιδάζειν; εἰ γὰρ μὴ δεῖ ὅπως παιδάζειν, μηδὲ σὺ παιδάζε. εἰ δὲ δεῖ, τί καταλοιδορεῖς, εἰ σε ἐμιμήσαντο; τίνας γὰρ ἔχουσι μιμήσασθαι οἱ πολλοί, ἢ τοὺς ὑπὲρ ἐκείνους ὑμᾶς; εἰς τίνας ἀποβλέπουσιν ἐλεύθεροι εἰς τὰ θέατρα, ἢ ὑμᾶς; ὅρα πῶς ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος θεωρεῖ. κέκραγε, κἀγὼ κεκράξομαι· ἀναπηδᾷ; κἀγὼ ἀναπηδήσω. οἱ δοῦλοι τοῦ [illegible] κράζουσι· ἐγὼ δοῦλος, ἀντὶ [illegible] κράξω. εἰδέναι σε δεῖ, ὅταν

ὅπ κανὼν εἰσέρχη, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις, πῶς αὐτοὺς δεῖ θεωρεῖν. τί οὖν σε ἐλοιδόρουν; ὅπ πᾶς ἄνθρωπος μισεῖ τὸ ἐμποδίζον. ἐκεῖνοι στεφανωθῆναι ἤθελον τὸν δεῖνα, σὺ ἕτερον. ἐκεῖνοι σοι ἐνεπόδιζον, καὶ σὺ ἐκείνοις. σὺ εὐείσκη ἰσχυρότερος· ἐκεῖνοι ὃ ἐδυνήθησαν ἐποίουν· ἐλοιδόρουν τὸ ἐμποδίζον. τί οὖν θέλεις; ἵνα σὺ μὲν ποιῇς ὃ θέλεις, ἐκεῖνοι μηδ' εἴπωσιν ἃ θέλουσι; καὶ τί θαυμαστόν; οἱ γεωργοὶ τὸν Δία κακολογοῦσιν, ὅταν ἐμποδίζωνται ὑπ' αὐτοῦ; οἱ ναῦται κακολογοῦσι τὸν Καίσαρα παύονται λοιδορούμενοι; τί οὖν; ἀγνοεῖ ὁ Ζεὺς; τῷ Καίσαρι οὐκ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; τί οὖν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἂν πάντας τοὺς λοιδορεῖν κολάζῃ, οὐκ ἔξει τίνων ἄρξει. τί οὖν, δεῖ εἰσερχόμενον εἰς τὸ θέατρον τοῦτο εἰπεῖν, ἄγε ἵνα σώφρων στεφανωθῇς; ἀλλ' ἐκεῖνο, ἄγε ἵνα τηρήσω τὸν ἐμαυτοῦ χαρακτῆρα. ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης κατὰ φύσιν ἔχεται· ἐμοὶ παρ' ἐμὲ φίλτερος οὐδείς. γελοῖον οὖν, ἵνα ἄλλῳ νικήσῃ κωμῳδῶν, ἐμὲ βλάψω. τίνα οὖν θέλω νικῆσαι; τὸν νικῶντα. καὶ ὅπως ἀεὶ νικήσω, ὃν θέλω. ἀλλὰ θέλω στεφανωθῆναι σώφρονα. ἐν οἴκῳ ὅσας θέλεις ἀγῶνας ἄγων, ἀνακήρυξον αὐτὸν, Νέμεα, Πύθια, Ἴσθμια, Ὀλύμπια. ἐν φανερῷ δὲ μὴ πλεονέκτει, μὴ δ' ὑφάρπαζε τὸ κοινόν. εἰ δὲ μή, ἀνέχου λοιδορούμενος. ὡς ὅταν ταὐτὰ ποιῇς τοῖς πολλοῖς, εἰς ἴσον ἐκείνοις καθίσῃς σαυτόν.

tanquam regulam ingredi, & exemplum cæterorum, quo pacto ſpectare debeant. Cur autem convitiati tibi ſunt? Quia omnis homo id quo impeditur odit. Alium illi coronari voluerunt, alium tu. Illi te impediebant, tu illos. Tu robuſtior exſtitiſti: illi fecerunt quod potuerunt, convitiati ſunt ei à quo impediebantur. Quid ergò vis? Ut tu quidem quod velis, id agas: illi autem quod volunt, nè dicere quidem audeant? Et quid miri eſt? Nonne agricolæ Jovi maledicunt, cùm ab illo impediuntur? Nautæ non convitiantur? nunquid maledicere Cæſari deſinunt? Quid ergó? Ignorat hoc Jupiter? non renuntiatur Cæſari, quid dicatur? Quid ergò facit? Scit, ſi omnes convitiatores ſupplicio afficeret, ſe quibus imperaret non habiturum. Quid ergó? Ingredienti theatrum illud dicendum erat: Agè, Sopharon coronetur? Non. Sed illud, agè, meum inſtitutum tueat, ut in hac materia naturæ congruat: mihi ipſo nemo charior eſt. Ridiculum igitur fuerit, ut alius comœdus vincat, me lædi. Quem igitur velim vincere? Eum qui vincit. Sic ſemper is vincet, quem voluero. Sed volo Sophronem coronari. Domi tuæ quot voles certamina inſtituito: proclamato, eum Nemea, Pythia, Iſthmia, Olympia viciſſe. Publicè autem, nè plus æquo tibi vendicato, neque communia ſurripito. Sin minùs, convicia tolerato. Nam cùm eadem cum vulgo facis, illi te exæquas.

Ad

Ad eos qui morbum causantur.

CAP. V.

ÆGroto, inquit, hîc: redibo domum. Ergò domi morborum expers es tu? Non consideras, an aliquid hîc agas eorum, quæ ad voluntatem tuam pertinent, ut ea corrigãtur? Nam si nihil proficis, supervacuus etiam tuus adventus fuit. Abi, rem domesticam cura: si mens tua naturæ congruenter affecta esse nequit, at pecuniola tua poterit: nummos augebis, senem patrem curabis, in foro versaberis: malus cùm sis, malè imperabis: & alia id genus ages. Sin ipse animadvertis, te pravas quasdam opiniones abjicere, earúmque loco amplecti alias: si tuum propositum ab iis quæ tui arbitrii non sunt, ad ea quæ abs te pendent, transtulisti, si quamvìs aliquando, Hei mihi, dicas, non id propter patrem, non propter fratrem dicis, sed propter te, qui morbi rationem habeas: non est quod te quantum profeceris pœniteat. An nescis, & morbum & mortem debere nos invadere? Quâ re occupatos? Agricolam terræ colendæ intentum, nautam navigantem invadunt. Te autem quid agentem oportet invadi? Si quid habes melius, cui te deditum morbus & mors invadant: illud agito. Nam mihi quidem optabile est invadi nullâ aliâ re, nisi voluntate meâ curandâ occupato, ut perturbatione vacuus, & citra impedimentum, ut citra coactionem, ut liber, ea quæ volo agens deprehendar: ut dicere possim Deo. Nunquid præcepta tua violavi? nunquid ad alia sum abusus facultatibus quas mihi dedisti? ἄλλα ἐχεπαίμλω τῖς ἀφορμαῖς ἃς

Πρὸς τὸν διὰ νόσον πλαπομένους.

ΚΕΦ. ε'.

Νόσῳ, φησὶν, ἐνθάδε, κ) βέλομαι ἀπέναι εἰς οἶκον. ἐν οἴκῳ γὰρ ἄνοσός ἐσσι σύ; ὃ σκοπεῖς, εἴ τι ποιεῖς ἐνθάδε τῆς τοῦ σεαυτοῦ προαιρέσεως κ) συμφερόντων ἵν' ἐπανορθωθῇ εἰ μὴ γὰρ μηδὲν ἀνύεις, περιττῶς κ) ἦλθες. ἄπιθι, ἐπιμελοῦ τῶν ἐν οἴκῳ. εἰ γὰρ μὴ δύναταί σε τὸ ἡγεμονικὸν ἔχειν κατὰ φύσιν, τί γὰρ ἀργύριον δυνήσεται, τί γέρμα πον αὐξήσεις, τὸν πατέρα γηροκομήσεις, ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναστραφήσῃ, ἄρξεις κακὸς κακῶς, τί ποτε ποιήσεις τὸν ἔξης. εἰ δ' παρακολουθεῖς σαυτῷ, ὅτι ἀποβάλλεις τινὰ δόγματα φαῦλα, κ) ἄλλα ἀντ' αὐτῶν ἀναλαμβάνεις, κ) τῷ σαυτοῦ κράσιν μετατέθεικας ἀπὸ τῶν ἀπροαιρέτων ἐπὶ τὰ προαιρετικά, κἂν ποτ' εἴπῃς, ὄιμοι, ὡ λέγεις διὰ τὸν πατέρα, διὰ τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ δι' ἐμὲ, ὅτι ἀσθολογίζη νόσον. ἀκ οἶδας, ὅτι κ) νόσος κ) θάνατος καταλαβεῖν ἡμᾶς ὀφείλουσι; τί ποιοῦντας; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καταλαμβάνουσι, τὸν ναυτικὸν πλέοντα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; τί ποτε ὧν δεῖ καταληφθῆναι; ἢ τί ἔχεις τοῦτο κρεῖττον ποιῶν καταληφθῆναι; ποίει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο, μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναγκαστὸς, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδεύων θέλω εὑρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι τῷ θεῷ, μή τι παρέβην σου τὰς ἐντολάς; μή τι περὶ ἔδωκας; μή τι τῶν αἰσθήσεων

ἄλλως; μή τι πῶς προλήψεσι; μή τι σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μή τι ἐμεμψάμην σοῦ τὴν διοίκησιν; ἐνόησα ὅτι ἠθέλησας· καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐγὼ ἐκών. πένης ἐγενόμην σοῦ θέλοντος, ἀλλὰ χαίρων. οὐκ ἦρξα, ὅτι σὺ οὐκ ἠθέλησας. οὐδέποτ' ἐπεθύμησα, ἀρχῆς. μή τί με τούτου ἕνεκα συνόντερον εἶδες; μὴ οὐ προσῆλθόν σοι ποτὲ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, ἕτοιμος εἴ τι ἐπιτάσεις, εἴ τι σημαίνεις; νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι· χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπαραγενέσθαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σά, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαί σοι. ταῦτά με ἐνθυμούμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ θάνατος. ἀλλ' ἡ μήτηρ μου τῇ κεφαλῇ νοσοῦντι οὐ κρατήσει. ἄπειμι πρὸς τὴν μητέρα· ἄξιος γὰρ εἶ τὴν κεφαλὴν κρατούμενος νοσεῖν. ἀλλ' ἐπὶ κλινιδίου κομψοῦ ἐν οἴκῳ κατεκείμην. ἄπειθί σε ἐπὶ τὸ κλινίδιον· ἢ ὑγιαίνων ἄξιος εἶ ἐπὶ τοιούτου καταβαίνειν. μὴ πίνων ἀπόλυε, ἃ διώσασαι ἐκεῖ ποιεῖν. ἀλλ' ὁ Σωκράτης τί λέγει; ὥσπερ ἄλλος τις, φησὶ, χαίρει τὸν ἀγρὸν τὸν αὑτοῦ πιόν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον· οὕτως ἐγὼ καθημέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. πρὸς τί; μή τι πρὸς λεξείδια; ἄνθρωπε εὑρήμει. μή τι πρὸς θεωρημάτια; τί ποιεῖ; καὶ μὴν ὁ βλέπω τί ὄζιν ἄλλο, πρὸς ὃ ἀσχολοῦνται οἱ φιλόσοφοι. οὐδέν σοι δοκεῖ εἶδε, τὸ μηδέποτ' ἐγκαλέσαι τινί; μὴ θεῷ, μὴ ἀνθρώπῳ; μὴ μέμψασθαι μηδένα; τὸ αὐτὸ πρόσωπον αἰεὶ καὶ ἐκφέρειν καὶ εἰσφέρειν;

num ſenſibus? num anticipationibus? num te unquam incuſavi? num gubernationem tuam reprehendi? Ægrotavi, quia voluiſti. Ægrotârunt & cæteri, ſed ego volens. Pauper fui te volente, ſed lætus. Non imperavi, quia tu voluiſti. Nunquam appetivi imperium. Nunquid me unquam hac de cauſa triſtiorem vidiſti? Nunquid unquam vultu minùs hilari te acceſſi? Paratus, ſi quid mandes, ſi quid imperes: vis me nunc ludorum celebritate abire? Abeo. Gratiam quam poſſum maximam habeo, quòd me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad ſpectanda opera tua, & adminiſtrationem tuam intelligendam. Hæc me cogitantem, hæc ſcribentem, hæc legentem occupet mors. Atqui mater mea ægrotanti mihi caput non tenebit. Abi ergò ad matrem. dignus enim es, qui dum caput tuum teneatur, ægrotes. Atqui in eleganti lectulo domi decumbebam. Abi ad lectulum tuum. An dignus es qui ſanus in tali recumbas? Noli ergò perdere ea quæ illîc facere potes. Socrates autem quid dicit? Quemadmodum alius, inquit, delectatur cùm agrum ſuum meliorem facit, alius cùm equum: ſic ego quotidie delector, cùm me fieri meliorem deprehendo. Quam ad rem? nunquid ad oratiunculas? Bona verba, homo. Nunquid ad præceptiunculas? Quid agit? Enimvero non video quid ſit aliud, quo philoſophi occupentur. Nihílne tibi eſſe videtur, nunquam quenquam incuſare? non Deum, non hominem? Reprehendere neminem? Eodem ſemper vultu & egredi, & ingredi? Hæc erant quæ nôrat Socra-

ταῦτα λῦε ἃ ἤδει Σωκράτης. καὶ ὅ-

tes:

tes: neque tamen unquam dixit se scire aliquid, aut docere. Si quis verò oratiunculas aut præceptiunculas postulabat, eum ad Protagoram adducebat, ad Hippiam. Etenim si quis olera quæsitum veniſſet, ad olitorem eum adduxiſſet. Quis ergò veſtrum tale inſtitutum habet? Nam si haberetis: libenter etiam ægrotaretis, & eſuriretis, & moreremini. Si quis veſtrûm elegantem puellam adamavit, is me verè dicere intelligit.

μως ὐδέποτε εἶπεν, ὅτι δίδξε τι, ἢ διδάσκ. εἰ δέ πς λεξείδια ἤτει, ἢ θεωρημάτια, ἀπῆγε πρὸς Πρωταγόραν, πρὸς Ἱππίαν. κὴ γὰ εἰ λάχανά τις ζητῶν ἐλήλυθε, πρὸς τὸν κηπουρὸν ἂν αὐτὸν ἀπήγαγε. τίς ὖν ὑμῶν ἔχει ταύτην τὴν ἐπιτολήν; ἐπεί τοι εἰ εἶχετε, κὴ ἐνοσεῖτε ἂν ἡδέως, κὴ ἐπεινᾶτε, κὴ ἀπεθνήσκετε. εἴ πς ὑμῶν ἠράθη κορασίῳ κομψῷ, ὅιδεν ὅτι ἀληθῆ λέγω.

Miſcellanea quædam.

CAP. VI.

SCiſcitante quodam, cùm oratio magis hoc tempore elaborata eſſet: majores nè progreſſus olim fuiſſent: Quâ ratione, inquit, elaborata eſt? Et quâ ratione quondam progreſſus majores fuerunt? Quatenus enim nunc elaborata eſt, ea tenus etiam progreſſus nunc fiunt. Cùm autem reſolutio ratiocinationũ nunc elaborata ſit; etiam progreſſus in iis facti ſunt. Tum autem in eo elaborabatur, progreſſúsque fiebant, ut ratio naturæ eſſet conſentanea. Noli ergò hæc commutare, neque poſtules in alio te progredi, cùm in alio elabores. Sed illud vide, an quis in id intentus, in eóque elaborans, ut naturæ congruenter affectus ſit, nullos faciat progreſſus. Neminem invenies. Vir bonus invictus eſt. Aut enim non certat, ubi non eſt ſuperior: aut ibi certat ubi ſuperior eſt. Si ea quæ in agro ſunt appetis: cape famulos, cape magiſtratum, cape corpuſculum. Id autem non efficies, ut vel appetitus fruſtretur, vel averſatio re inviſâ implicetur. In hoc ſolùm certamen

Σπουδάδιόν τινα.

ΚΕΦ. ς'.

ΠΥθομένῳ δέ πνος τῶν νῦν μᾶλλον ἐκπεπονημένα τὰ λόγια, πότερον μείζονες πρόκοποι ἦσαν· κατὰ τί, ἔφη, ἐκπεπόνηται, κὴ χ τί μείζες αἱ πρόκοποι τότε ἦσαν; καθὸ γὰ νῦν ἐκπεπόνηται, χ τοῦτο κὴ πρόκοποι νῦν εὑρεθήσονται. κὴ νῦν μὲν ὥστε συλλογισμὸς ἀναλύειν ἐκπεπόνηται, κὴ πρόκοποι γίνονται. τοτὲ δ' ὥστε τὸ ἡγεμονικὸν, χ φύσιν ἔχον τηρῆσαι, κὴ ἐξεπονεῖτο, κὴ πρόκοποι ἦσαν. μὴ ὖν ἐνάλλαττε, μηδὲ ζήτει ὅταν ἄλλο ἐκπονῇς, ἐν ἄλλῳ προκόπτειν. ἀλλ' ἴδε, εἴ πς ἡμῖν πρὸς τοῦτο ὢν, ὥστε κὴ χ φύσιν ἔχειν κὴ διεξάγειν, ἃ προκόπτει. ὐδένα γὰ εὑρήσεις. ὁ σπουδαῖος ἀήττητος. ἢ γὰ ὅκ ἀγωνίζεται, ὅπου μὴ κρείσσων. εἰ μὴ, ὅπου κρείσσων ἐστὶν. εἰ τὰ χ τὸν ἀγρὸν θέλεις, λάβε τοὺς ὀικέτας, λάβε τὸν ἄρχοντα, λάβε τὸ σωμάτιον. τοῦτο δ' ὄρεξιν ἃ ποιήσεις ἀποτυχικὴν, ὐδὲ τοῦτο ἔκκλισιν περιπτωτικήν. εἰς τοῦτον μόνον τὸν ἀγῶνα κατὰ-

πη, τὸν ὡσεὶ ἡμῖν ἀφαιρετικῶν. πῶς ἂν ὁ μέλλει ἀήττητος εἶναι, πυθομένου δέ τινος τί ἐστιν ὁ κοινὸς νοῦς, ὥσπερ [φησὶ] κοινήν τινα ἀκοὴν λέγειτ' ἂν, ἣ μόνον φωνῶν διακριτικὴ, ἢ ὃ ἡμῖν φθόγγων ἐκείνη κοινὴ, ἀλλὰ τεχνικὴ ὅτως ἐστὶ τινὰ, ἃ οἱ μὴ παιδάπασι διεφθαρμένοι ἡμῖν ἀνθρώπων, καὶ τὰς κοινὰς ἀφορμὰς ὁρῶσιν. ἡ τοιαύτη κατάστασις, κοινὸς νοῦς καλεῖται. ἡμῖν νέων τοὺ μαλακὰς, οὐκ ἔστι ῥᾴδιον. οὐδὲ γὰρ τυρὸν ἀγκίστρῳ λαβεῖν. οἱ δ' εὐφυεῖς, κἂν ἀποδέπῃς, ἔτι μᾶλλον ἔχονται τῦ λόγυ. διὸ καὶ ὁ Ῥοῦφος τὰ πολλὰ ἀπέτρεπε, τύτῳ δοκιμαστείῳ χρώμενος ἡμῖν εὐφυῶν καὶ ἀφυῶν. ἔλεγε γάρ, ὅτι ὡς ὁ λίθος κἂν ἀναβάλῃς, ἐνεχθήσεται κάτω ἐπὶ τὸ αὐτῦ καταστάθμυ· ὅτω καὶ ὁ εὐφυὴς, ὅσῳ μᾶλλον ἀποκρύπτεταί τις αὐτὸν, τοσύτῳ μᾶλλον νεύει ἐφ' ᾧ πέφυκεν.

rerum, quæ penes ipsum sunt, descendit. Fieri ergò qui potest, quin sit invictus? Interrogante quodam, quidnam esset sensus communis? Quemadmodum inquit, communis quispiam auditus dici queat, qui voces tantùm discernat: is verò qui sonos, non jam communis, sed artificiosus. Sic sunt nonnulla, quæ homines non prorsus distorti ex communibus notionibus perspiciunt. Ea ratio, sensus communis appellatur. Molles adolescentes exhortari non est facile. Neq; enim caseus tenellus hamo capitur. Ingenioſi autem, tametsi eos dehorteris, magis etiam eruditioni inhærent. Qua de causa Rufus eos plerunque dehortabatur, eâque tanquam regulâ ad deprehendendos ingeniosos & stupidos utebatur. Ut enim, inquit, lapis, quamvis sursum eum jeceris, suopte nutu deorsum feretur: sic etiam ingeniosus, quò magis repulsus fuerit, eò magis inclinabit illuc, quò à natura ducitur.

Πρὸς τὸν διορθωτὴν τῆς ἐλευθέρων πόλεων, Ἐπικούρειον ὄντα.

Ad Epicureum quendam, liberarum civitatum gubernatorem.

ΚΕΦ. ζ'.

Τοῦ διορθωτοῦ εἰσελθόντος πρὸς αὐτὸν [ἦν δ' ὅτις Ἐπικούρειος] ἄξιον, ἔφη, τοὺ ἰδιώτας ἡμᾶς παρ' ὑμῶν τῶν φιλοσόφων πυνθάνεσθαι, καθάπερ τοὺ εἰς ξένην πόλιν ἐλθόντας παρὰ τῶν πολιτῶν καὶ ἐνδόξων, τί κράτιστόν ἐστιν ἐν κόσμῳ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἱστορήσαντες μετιώμεν, ὡς ἐκεῖνοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ διώμεθα. ὅτι μὲν γὰρ τρία ὅτι πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴ καὶ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς, σχεδὸν οἶδεις ἀντιλέγει. λοιπὸν ὑμέτερόν ἐστιν ἀποκρίνασθαι, τί ὅτι τὸ κρά-

CAP. VII.

Gubernatore ad eum ingresso (erat autem is Epicureus) Decet, inquit, nos rudes è vobis philosophis quærere, ut eos qui in peregrinam urbem venerunt, è civibus & rerum gnaris: quid in mundo sit optimum? ut & ipsi cognitum illud persequamur, & ità spectemus ut illi res urbanas. Nam tria contigisse homini, animum, corpus, & res externas nemo ferè est qui refragetur. Illud ergò restat, ut vos respondeatis

quid

quid ſit optimum. Quid dicemus hominibus? Carnem? Propter eam igitur Maximus, hyberno tempore, comitandi filii cauſa, Caſſiopem uſq; ob voluptatem corporis navigavit? Illo inficiante, ac dicente, Abſit. non in optimo elaborandum eſt? Omnium maximè, inquit. Quid ergò melius carne habemus? Animum, inquit. Bona verò optimi ſunt nè præſtantiora, an deteriora? Optimi, inquit. Animi verò bona ſunt nè arbitrii noſtri, an alieni? Noſtri, inquit. Noſtri igitur arbitrii eſt delectatio animi? Eſt, inquit. Hæc verò unde exſiſtit? nunquid ex ſeſe? Verùm hoc intelligi non poteſt. Oportet enim principalem quandam naturam boni in primis adeſſe, quam adepti animis delectemur. Concedebat & hoc. Qua ergò ex re iſta animi delectatio orietur. Nam ſi è bonis, inventa eſt natura boni. Neque enim aliud bonum eſſe poteſt, & aliud illud quo conſentaneum ſit lætitiâ nos efferri: neque ſi id quod antecedit bonum non ſit, illud quod ſequitur bonum eſſe poteſt. Ut enim propago probabilis ſit, ſtirpem ipſam eſſe bonam oportet. Verùm ſi ſani ſitis, nequaquam iſtud dicetis. Neq; enim iſta cum Epicuro, reliquísque veſtris decretis conſentiunt. Reliquum ergò eſt, ut animi delectatio è rebus corporeis oriatur, illæque rurſus fiant præcipuæ ac natura boni. Quapropter temerè fecit Maximus, ſi ob quicquam aliud, niſi propter carnem, navigavit, hoc eſt, ob optimum. Inſipienter item facit, ſi rebus alienis abſtinet: cùm ſit judex,

πιον; τί ἐρᾷμεν τοῖς ἀνθρώποις; τὴν σάρκα; καὶ διὰ ταύτην Μάξιμος ἐπλεύσε μέχρι Κασσιόπης χειμῶνος μετὰ τοῦ υἱοῦ συμπόνων, ἵν' ἡδονῇ τῇ σαρκί; ἀρνησαμένου δ' ἐκείνου, καὶ εἰπόντος, μὴ γένοιτο, ἃ συμφέρει οὐκ ἐπιμελητέον τὸ κράτιστον ἐπιμελεῖσθαι; πάντων μάλιστα συμφέρει. τί γὰρ κρεῖττον ἔχομεν τῆς σαρκός; τὴν ψυχήν, ἔφη. ἀγαθὰ δὲ τὰ τοῦ κρείττονος κρείττονά ἐστιν, ἢ τὰ τοῦ φαυλοτέρου; τὰ τοῦ κρείττονος. ψυχῆς δὲ ἀγαθὰ πότερον αἱρετικά ἐστιν, ἢ ἀναίρετα; αἱρετικά. αἱρετικὸν δέ ἐστιν ἡ ἡδονή; ἢ ψυχική, ἔφη. αὕτη δ' ἐπὶ τίσι γέγονεν; πότερον ἐφ' αὑτῇ; ἀλλ' ἀδιανόητον ἐστι. συγχωρεῖ γάρ τινα ὑφεστάναι δεῖ οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἧς πυθόμενοι, ἡσθησόμεθα τῇ ψυχικῇ. ὁμολογεῖ καὶ τοῦτο. ἐπὶ τίνι δὲ ἡσθησόμεθα ταύτῃ τῇ ψυχικῇ ἡδονῇ; εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, εὕρηται ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. ἃ γὰρ δύναται ἄλλο μέν ἐστιν ἀγαθόν, ἄλλο δ' ἐφ' ᾧ εὐλόγως ἐπαιρόμεθα· ἵνα δὲ τὸ προηγούμενον μὲν ὄντος ἀγαθοῦ, τὸ ἐπιγέννημα ἀγαθὸν ᾖ. ἵνα γὰρ εὔλογον ᾖ τὸ ἐπιγέννημα, τὸ προηγούμενον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ἀλλ' ἃ μὴ εἰπεῖν φρένας ἔχοντες. ἀνακόλουθα γὰρ ἐρεῖτε καὶ Ἐπικούρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῶν δόγμασιν. ὑπολείπεται λοιπὸν, ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ἡδεῖ τῇ καὶ ψυχικῇ ἡδονῇ. πάλιν ἐκεῖνα γέγονεν προηγούμενα, καὶ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. διατοῦτο ἀφρόνως ἐποίησε Μάξιμος, εἰ δ' ἄλλό τι ἐγλάσσεν, ἢ διὰ τὴν σάρκα· τοῦτο, διὰ τὸ κρέαπτον. ἀφρόνως ὃ ποιεῖ, καὶ εἰ ἀπέχεται τῆς ἀλλοτρίας, δικαιῶν ὤν, δυνάμενος

λαμβάνειν. ἀλλ' ἂν σοι δόξῃ, ἐκεῖνο μόνον σκεπτώμεθα, ἵνα κεκρυμμένως, ἵν' ἀσφαλῶς, ἵνα μήτις γνῶ. τὸ γὰρ κλέψαι, οὐδ' αὐτὸ ὁ Ἐπίκουρος ἀποφαίνει κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσεῖν· καὶ ὅπ πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατον. διατοῦτο λέγει, μὴ κλέπτετε. ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, ὅπ ἐὰν κομψῶς καὶ περιεσταλμένως γένηται, λησόμεθα. εἶτα καὶ φίλους ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔχομεν δυνατοὺς, καὶ φιλίας, καὶ οἱ Ἕλληνες ἀδρανεῖς εἰσιν. οὐδεὶς πλυνεῖ ἀναβῦναι τούτου ἕνεκα. τί ἀπέχῃ τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ; ἄτοπόν ὅτι τοῦτο, ἠλίθιόν ὅτιν. ἀλλ' οὐδ' ἂν λέγῃς μοι ὅπ ἀπέχῃ, πεισθήσομαί σοι. ὡς γὰρ ἀδύνατόν ὅτι τῷ ψευδεῖ φαινομένῳ συγκατατεθῆναι, καὶ ἀπὸ ἀληθοῦς ἀποστῆναι· ἀδύνατόν ὅτι, τῶν τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἀποσχῆναι. ὁ πλοῦτος δ' ἀγαθόν, καὶ τὸ ποιητικώτατόν γε τοῦ ἡδονῶν, διὰ τί μὴ περιποιήσῃ αὐτόν; διὰ τί ὃ μὴ τὸν τοῦ γείτονος γυναῖκα διαφθείρομεν, ἂν δυνώμεθα λαθεῖν; ἂν ὃ φυλαχῇ ὁ ἀνὴρ, καὶ αὐτὸν περισκεψαμένους· εἰ θέλεις δὲ φιλόσοφος εἶναι, δεῖ, εἶγε τέλειος, εἰ ἀκολουθῶν σοι τοῖς δόγμασιν· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν διοίσεις ἡμῶν τῶν λεγομένων χωϊκῶν. καὶ αὐτὰ γὰρ ἄλλα λέγομεν, ἄλλα δὲ ποιοῦμεν. ἡμεῖς λέγομεν τὰ καλὰ, ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. σὺ τἀναντία διαστρέφεις ἐσῃ διεστραμμένος, δόγματίζων τὰ καλὰ, ποιῶν τὰ αἰσχρά. τὸ δεῖν σοι ἐπινοεῖς ἐπικαρείων πάλιν. ἐγὼ οὐ γαμῶ. οὐδ' ἐγὼ, οὐ γὰρ γαμητέον. ἀλλ' οὐδὲ παιδοποιητέον. ἀλλ' οὐδὲ πολιτευτέον. τί οὖν γένηται; πόθεν

eásque accipere poſſit. Sed ſi placet, illud tantùm conſideremus, ut occultè, ut tutò, ut nemine reſciſcente. Nam Epicurus nè ipſum quidem furtum malum eſſe pronuntiat, ſed deprehendi. Cùm autem fieri neqneat, ut certus ſis fore clam: propterea furari vetat. At ego tibi affirmo, ſi ſolerter & cautè fiat, fore clam. Deinde amicos Romæ potentes habemus, & amicas, & Græci imbecilles ſunt. Nemo propter hoc eò venire audebit. Quid bono tuo abſtines? Vecordiæ atque amentiæ iſtud eſt: neque tamen, ſi te abſtinere dixeris, mihi perſuadebis. Ut enim fieri nequit, ut ei quod falſum videtur, aſſentiamur, & veritatem averſemur: ſic fieri non poteſt, ut ab eo quod bonum putes, deſciſcas. Divitiæ autem bonæ ſunt, & ad conficiendas voluptates paratiſſimæ. Cur eas non parabis? Cur autem vicini uxorem non corrumpamus, ſi clam id facere liceat? Quòd ſi maritus ejus nugas egerit, illum etiam malè tractabimus. Si philoſophus eſſe vis, qualem eſſe decet: ſi perfectus, ſi tibi ipſi conſentiens: utique hæc facies. Sin minús: nihil differes à nobis qui Stoici appellamur. Nam & ipſi alia quidem dicimus, alia verò facimus. Nos honeſta dicimus, turpia verò facimus. Tu verò contraria ratione perverſus eris. Cùm decreta tua turpia ſint: facta ſunt honeſta. Per Deos, urbem Epicuream tibi apud animum proponito. Ego uxorem non duco. Nec ego. neque enim contrahendum eſt matrimonium, neque procreandi liberi: ac nè reſpublica quidem capeſſenda. Quid autem ſequetur? Unde erunt cives? Quis

Quis eos inſtituet? Quis erit adoleſcentiæ præfectus? Quis gymnaſiarcha? Quid verò eos docebit? Ea nè quæ Lacedæmone, an quæ Athenis tradebantur? Cape adoleſcentem, educa ſecundùm decreta tua, Improba ſunt decreta: ſunt evertendæ reipublicæ: ſunt pernitioſa familiis, nè mulieribus quidem decora. Omitte iſta homo: in principe urbe degis: ſunt tibi gerendi magiſtratus: eſt juſtè judicandum: eſt abſtinendum alieno: nulla tibi mulier præter tuam formoſa videri debet: nullus puer, nullum vas argenteum, nullum aureum. His conſentanea decreta quærito, quibus inſtructus, libenter illis rebus abſtineas, cùm adeò ſis diſertus ad educandum & movendum. Si verò præter ipſarum rerum illecebras, talem etiam doctrinam excogitaverimus, quæ nos ad illas impellat & confirmet: quid fiet? In cœlato vaſe utrum melius? argentum, an ars? Manus materia eſt caro: principalia verò ſunt manus opera. ergò & officia triplicia ſunt. alia ut ſint, alia ut certo modo affecta ſint. Eadem porrò etiam principalia ſunt. Cave igitur nè hominis materiam carnem magnificare videaris, ſed principalia. Quæ ſunt iſta? Rempublicam tueri, uxorem ducere, procreare liberos. Deum colere, parentes curare: denique expetere, averſari, concitari, abhorrere, ut horum quidque faciendum eſt, útque natura noſtra fert. Quid autem natura noſtra fert? Ut liberi ſimus, ut ſtrenui, ut verecundi. Quod enim aliud animal erubeſcit? Quod turpitudinis notionem capit? Voluptas verò his obedire debet, ut mi-

ὁι πολῖται; τίς αὐτοὺς παιδεύσει; τίς ἐφήβαρχος; τίς γυμνασίαρχος; τί ἢ καὶ παιδεύσει αὐτοὺς, ἃ Λακεδαιμόνιοι ἐπαιδεύοντο, ἢ Ἀθηναῖοι; λάβε μοι νέον, ἄγαγε πρὸς τὰ δόγματά σου. πονηρά ἐστι τὰ δόγματα, ἀναστατικὰ πόλεως, λυμαντικὰ οἴκων, οὐδὲ γυναιξὶ πρέποντα. ἄφες ταῦτ' ἄνθρωπε, ζῇς ἐν ἡγεμονούσῃ πόλει· ἄρχειν σε δεῖ, κρίνειν δικαίως, ἀπέχεσθαι τοῦ ἀλλοτρίου, σοὶ καλὴν γυναῖκα φαίνεσθαι μηδεμίαν ἢ τῶν σῶν, κλινὸν παῖδα μηδένα, κλινὸν ἀργύρωμα μηδὲν, χρύσωμα μηδέν. τούτοις σύμφωνα δόγματα ζήτησον, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος ἡδέως ἀφέξῃ πρασσομένων, ἕτω παθανὸς ὢν πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ νικῆσαι. ἂν δὲ πρὸς τῇ παθανότητι τῇ ἐκείνων, καὶ φιλοσοφίαν πρός ποτε ταύτῃ ἐξορμήσαντες ὦμεν, συνεπωθοῦσαν ἡμᾶς ἐπ' αὐτὰς καὶ ἐπιῤῥωννύουσαν, τί ἂν γένηται; ἐν τῷ ῥάσματι τί κρεῖττόν ἐστιν; ὁ ἄργυρος, ἢ ἡ τέχνη; χειρὸς ἕξις μὲν ἡ σάρξ. προηγούμενα δὲ, τὰ χειρὸς ἔργα. ἀκὴν καὶ καθήκοντα τρισσά. τὰ μὲν πρὸς τὸ εἶναι, τὰ δὲ πρὸς τὸ ποῖα εἶναι, τὰ δ' αὐτὰ τὰ προηγούμενα. ἕτω καὶ ἀνθρώπῳ τῷ ὄντι δοκεῖ τιμᾶν, σαρκίδια, ἀλλὰ τὰ προηγούμενα. τίνα ἐστὶ ταῦτα; πολιτεύεσθαι, γαμεῖν, παιδοποιεῖσθαι, θεὸν σέβειν, γονέων ἐπιμελεῖσθαι, καθόλου ὀρέγεσθαι, ἐκκλίνειν, ὁρμᾶν, ἀφορμᾶν, ὡς ἕκαστον τούτων δεῖ ποιεῖν, ὡς πεφύκαμεν. πεφύκαμεν δὲ πῶς; ὡς ἐλεύθεροι, ὡς γενναῖοι, ὡς αἰδήμονες. ποῖον γὰρ ἄλλο ζῶον ἐρυθριᾷ; ποῖον γὰρ ἄλλο αἰσχρᾶ φαντασίαν λαμβάνει; τὴ

δ' ἡδονῇ ὑποτάξαι τούτοις ὡς διάκονον, ὡς ὑπηρέτην, ἵνα προθυμίαν ἐνκαλέσῃ, ἵν' ὁ τῆς φύσιν ἔργοις παρακρατῇ. ἀλλ' ἐγὼ πλούσιός εἰμι, καὶ ἀδενὸς χρεία μοι ὅτι. τί οὖν ἔτι προσποιῇ φιλοσοφεῖν; ἀρκεῖ τὰ χρυσώματα καὶ τὰ ἀργυρώματα, τί σοι χρεία δογμάτων; ἀλλὰ καὶ κριτής εἰμι τῶν Ἑλλήνων. οἶδας κείνειν; τί σε ἐπίπνευ εἰδέναι; Καῖσαρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε. γράψατω σοι ἕνα κείνης τῆς μουσικῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; ὅμως ὃ πῶς κριτὴς ἐγένου; τίνος χεῖρα καταφιλήσας; τίνος Συμφόρου, ἢ τίνος Νουμηνίου; τίνος πρὸ τοῦ κοιτῶνος κοιμηθείς; τίνι πέμψας δῶρα; εἶτα οὐκ αἰσθάνῃ, ὅπ τοσοῦτο ἄξιον ὄζει κειτίον ἓν ὅσον Νουμηνίου; ἀλλὰ δύναμαι, ὃν θέλω, εἰς φυλακὴν βαλεῖν, ὡς λίθον. ἀλλὰ δύναμαι ξυλοκοπῆσαι, ὃν θέλω, ὡς ὄνον. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀνθρώπων ἀρχή. ὡς λογικῶν ἡμῖν ἄρχου· δείκνυς ἡμῖν τὰ συμφέροντα, καὶ ἀκολουθήσομεν· δείκνυε τὰ ἀσύμφορα, καὶ ἀποστησόμεθα. ζημιοῦτε ἡμᾶς καθασκιάσαν σαυτῶ, ὡς Σωκράτης ἑαυτῶ. ἐκεῖνος μὲν ὡς ἀνθρώπων ἄρχων, ὁ καταστασιακὼς ὑποτεταγότας αὐτῷ τῇ ὄρεξιν τῇ αὐτοῦ, τῇ ἐκκλισιν, τῇ ὁρμῇ, τῇ ἀφορμῇ. τοῦτο ποίησον, τοῦτο μὴ ποιήσῃς· εἰ δὲ μή, εἰς φυλακήν σε βαλῶ. ἔχει ὡς λογικῶν ἡ ἀρχὴ γίνεται. ἀλλ' ὡς ὁ Ζεὺς διέταξε, τοῦτο ποίησον. ἂν δὲ μὴ ποιήσῃς, ζημιώσῃ, βλαβήσῃ. ποίαν βλάβην; ἄλλην οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὸ μὴ ποιῆσαι ἃ δεῖ, ἀπολέσεις τὸν πιστὸν, τ' αἰδήμονα, τ' κόσμιον. τέταν ἄλλας βλάβας μείζονας μὴ ζήτει.

nistra, ut ancilla, ut alacritatem provocet, ut in naturalibus operibus principatum teneat. Verùm ego dives sum: nec ulla re porrò egeo. Quid ergò adhuc philosophari te fingis? Satis tibi sunt aurea atque argentea vasa. Quid tibi opus est decretis? Imò & prætor Græcorum sum. Nôsti judicare? Unde scientiam eam consecutus es? Cæsar mihi codicillum scripsit. Scribat tibi ut de musicis judices. Et quem indè fructum capies? Tamen quo pacto prætor evasisti? Cujus manum oscularis? Symphori an Numenii? Ante cujus thalamum dormivisti? Cui munera misisti? Non animadvertis tanti esse pretii præturam, quanti est Numenius? At quem voluero, in carcerem conjicere, tanquam saxum possum. At possum fustibus cædere, tanquam asinum. Non est illud imperium in homines. Sic impera nobis tanquam ratione præditis. Ostende nobis quid expediat: & sequemur. Ostende inutilia, & ea aversabimur. Fac tui imitatores simus, quemadmodum Socrates alios sui imitatores fecit. Is erat, qui ut hominibus imperaret, qui effecit, ut appetitum suum, aversationem, appetitionem, & alienationem sibi submitterent. Hoc facito, hoc nè facito, alioqui te in carcerem conjiciam. Non jam magistratus humano more geritur. Imò ut Jupiter constituit, ità hoc facito. Si non feceris: mulctaberis, damnum facies. Quod damnum? Nullum aliud, nisi quod officio defuisti, amittes fidem, verecundiam, modestiam. His alia majora damna quærere noli.

Quomodo adverſus viſa exerceri debeamus.

CAP. VIII.

Quemadmodum adverſus captiones Sophiſticas exercemur: ità etiam contra viſa quotidie nos exercere debeamus. nam & ipſa quæſtiones proponunt. Illius filius obiit. Reſponde: Cùm noſtri arbitrii non ſit, malum non eſt. Pater illum exhæredavit. quid tibi videtur? Non noſtri arbitrii eſt, ergò non malum. Rem illam ægrè tulit. Noſtri arbitrii eſt, & malum. Fortiter tulit. Noſtri arbitrii eſt, & bonum. His ſi aſſueverimus: proficiemus. neq; enim unquã alteri aſſentiemur. Viſum igitur, percipiendi vim conſequitur. Filius obiit. Quid factum eſt? Filius obiit. Aliud nihil? Nihil. Navigium periit. Quid accidit? Navigium periit. In carcerem ductus eſt. Quid accidit? In carcerem ductus eſt. Illud autem de ſuo quiſque addit, malè cum illo eſſe actum. At perperam iſta Jupiter facit. Cur? Quòd te tolerantem fecit? quòd magnanimum? quòd nè quid mali illis in rebus eſſet, cavit? Quòd tibi iſta ferenti, beato eſſe licet? Quòd tibi fores aperuit, ſi iſta non placent? Homo exi: accuſare autem noli. Si ſcire vis, quemadmodum Romani erga philoſophos affecti ſint, audi. Italicus, qui inter eos in primis philoſophus habetur, aliquando me præſente ſuis iratus, ut intolerabili affectus injuria, Ferre, inquit, nequeo: perditis me, facietis me talem qualis iſte eſt: me demonſtrato.

Πῶς πρὸς τὰς φαντασίας γυμνασέον.

ΚΕΦ. ιʹ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα, ὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι. προτείνουσι γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ δεῖνος, ὑπόμεινα, ἀπρεπὲς οὐκ ἐμόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀπεκλήρονόμησε κατέλιπε. τί σοι δοκεῖ; ἀπρεπὲς οὐκ ἐμόν. ἐλυπήθη ὅτι τέτυπται· πρᾶγμα ἀπρεπὲς οὐκ ἐμόν. γενναίως ὑπέμεινε· πρᾶγμα ἀπρεπὲς οὐκ ἐμόν, ἀγαθόν. καὶ ὅταις ἐθιζώμεθα, προκόψομεν. οὐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμεθα. ἢ ὅλως φαντασία καταληπτικὴ γίνεται· ὁ υἱὸς ἀπέθανε, τί ἐγένετο; ὁ υἱὸς ἀπέθανεν. ἄλλο ἐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο, εἰς φυλακὴν ἀπήχθη· τί γέγονεν; εἰς φυλακὴν ἀπηχθη. τὸ δ' ὅτι κακῶς πέπρᾶχεν, ἐξ αὐτῆς ἕκαστος προσίθησιν. ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς ταῦτα ὁ Ζεὺς ποιεῖ. διὰ τίς ὅτι σε ὑπομονητικὸν ἐποίησεν, ὅτι μεγαλόψυχον, ὅτι ἀφεῖλεν αὐτῷ τὸ εἶναι κακά, ὅτι ἔξεστί σοι πάσχοντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν, ὅτι σοι τὰς θύρας ἀνοίξεν, ὅταν σοι μὴ ποιῇ, ἄνθρωπε ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγκάλει. πῶς ἔχει Ῥωμαίοις πρὸς φιλοσόφους, ἂν θέλῃς γνῶναι, ἄκουσον. Ἰταλικὸς ὁ μάλιστα δοκῶν αὐτῷ φιλόσοφος εἶναι, παρόντος ποτέ μου χαλεπήνας τοῖς ἰδίοις, ὡς ἀνήκεστα πάσχων, ἃ δύναμαι (ἔφη) φέρειν. ἀπόλυτέ με. ποιήσετέ με τοιοῦτον ψεύστην, δείξας ἐμέ.

Πεί-

Πρός τινα ῥήτορα, ἀνιόντα εἰς Ῥώμην ἐπὶ δίκῃ.

ΚΕΦ. Θ'.

Ἐισελθόντος δέ τινος πρὸς αὐτὸν, ὃς εἰς Ῥώμην ἀνήει δίκην ἔχων περὶ τιμῆς τῆς αὐτοῦ, πυθομένου τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἄνεισιν, ἐπερωτήσαντος ἐκεῖνον τίνα γνώμην ἔχει περὶ τοῦ πράγματος· εἰ μὲν πιθανὴν, τί πράξεις ἐν Ῥώμῃ, φησὶ, πότερον καλοῦντος ἢ ἀποδείξεως, διώρθωσεις ἢ ἀποδείξῃ, διώρθωσεις πρὸς τοῦτο οὐκ ἔχω. εἰ δέ μοι πιθανὴν πῶς πράξεις, τοῦτο εἰπεῖν· ὅτι εἰ μὲν ὀρθὰ δόγματα ἔχεις, καλῶς· εἰ δὲ φαῦλα κακῶς. παντὶ γὰρ αἴτιον τοῦ πράσσειν τι, δόγμα. τί γὰρ ὅτι ὁ ἐπιθύμησας, πρεσβεύσεις χειροτονηθεὶς Κνωσίων; τὸ δόγμα. τί ὅτι, δὴ ὁ νῦν ἀνέρχῃ εἰς Ῥώμην; τὸ δόγμα. καὶ μετὰ χειμῶνος καὶ κινδύνου, καὶ ἀναλωμάτων; ἀνάγκη γάρ ὅτι. τί σοι λέγει τοῦτο; τὸ δόγμα. ὑκοῦν εἰ πάντων αἴτια τὰ δόγματα, φαῦλα δέ τις ἔχει δόγματα, οὐκ ἂν ἦ τὸ αἴτιον, τοιοῦτον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; ἆρ' ἔν πάντ' ἐχομεν ὑγιῆ δόγματα, καὶ σὺ, καὶ ὁ ἀντίδικός σου; καὶ πῶς διαφέρεσθε, ἀλλὰ σὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος; διὰ τί; δοκεῖ σοι. κἀκεῖνῳ, καὶ τοῖς μανομένοις. τοῦτο πονηρὸν κριτήριον. ἀλλὰ δεῖξόν μοι, ὅτι ἐπίσκεψίν τινα καὶ ἐπιμέλειαν πεποίησαι περὶ σαυτοῦ δογμάτων. καὶ ὡς νῦν εἰς Ῥώμην πλεῖς ἐπὶ τῷ πρεσβεύειν Κνωσίων, καὶ οὐκ ἐξαρκεῖ σοι μένειν ἐν οἴκῳ, τὰς τιμὰς ἔχοντι ἃς εἶχες, ἀλλὰ μείζονός τινος ἐπιθυμεῖς, καὶ ἐπιφανεστέρας· πότε ὅπως ἔπλευσας ὑπὲρ τοῦ τὰ δόγματα ἐπισκέψασθαι τὰ σαυτοῦ, καὶ εἴ τι φαῦλον ἔχεις, ἐκβαλεῖν; τίνι πρὸς

Ad oratorem quendam, Romam ad judicium euntem.

CAP. IX.

Cum quidam Romam profecturus, ad eum ingressus esset, quòd judicio dignitatis conflictaretur: cognitâ profectionis causâ, illóq; scisscitante, quid ea de re sentiret? Si me, inquit, rogas, quomodo Romæ tecum agendum sit, sisne causâ casurus, an victor evasurus: quid respondeam non habeo. Sin illud rogas, quomodo sis rem gesturus: illud habeo dicere; Si quidem recta decreta habes, bene: sin prava, malé. Nam decretum aliquod unumquemq; ad agendum aliquid impellit. Quid enim illud est, quod expetis, ut Gnosiorum præfectus designeris? Decretum. Quid est, cur nunc Romam ascendas? Decretum. Et quidem in tempestate, cum periculo & sumptibus. Necessitas enim postulat. Quis tibi dicit istud? Decretũ. Ergò si omnium actionum causæ decreta sunt, aliquis autem prava decreta habet: qualis causa fuerit, talis erit effectus. An igitur omnia decreta habemus sana, & tu, & adversarius tuus? Cur ergò discceptatis? At tu magìs quàm ille? Cur? Videtur tibi. Etiam illi. Et furiosis. Hæc prava regula est. Agè, ostende mihi te decreta tua considerâsse & curavisse, atq; uti nunc Romam navigas, quò præfectus Gnosiorum designeris: nec tibi manere domi visum est, iis honoribus contento, quos habebas, sed majorem expetis, & illustriorem dignitatis gradum: itáne unquam navigâsti, ut decreta tua considerares, & si quod pravum haberes, id ejiceres? Quem hac

de

de cauſa conveniſti? Quod tibi tempus ſtatuiſti? quam ætatem? percurre annos tuos, ſi me vereris, ipſe apud te. Num puer cùm eſſes, decreta tua examinabas? Nonne verò ut nunc omnia facis, ità tunc ea faciebas quæ faciebas? Cùm verò jam adoleſcens & rhetor dicereris, & ipſe declamares; quid tibi deeſſe putabas? Cùm verò juvenis, & jam Rempub. attigiſſes, & cauſas ipſe ageres, & autoritate polleres: quis tibi jam ſimilis videbatur. Num tuliſſes quenquam ſcrutantem, an prava decreta haberes? Quid ergò tibi vis dicam? Adjuva me in hoc negotio. Non habeo ad iſtam rem ulla præcepta. Neque tu ſi hac gratiâ me conveniſti, ut philoſophum adiiſti, ſed ut olitorem, ut cerdonem. Ad quid ergò philoſophi præcepta habent? Ad illud. Mens & ratio noſtra ut ſecundùm naturam affecta ſit & agat, quicquid evenerit. Parvúmne hoc tibi videtur? Imò maximum. Quid ergó? brevéne tempus poſtulat? &, ſi offeratur, capi poteſt? Si potes, cape. Dices: Congreſſus ſum cum Epicteto, tanquam cum lapide, tanquam cum ſtatua. Vidiſti enim me, prætereáq; nihil. Hominem verò ut hominem convenit, qui decreta illius perveſtigat, viciſſímque ſua demonſtrat. Cognoſce decreta mea: oſtende mihi tua. Tum dicito, te mecum eſſe congreſſum: alter alterum arguamus: ſi quod habeo pravum dogma, eripe illud: ſi quod habes, affer in medium. Hoc eſt cum philoſopho congredi. Non, ſed tranſitus hic eſt, & dum navem conducamus, Epictetum etiam videre poſſumus. Videamus quidnam dicat? Deinde egreſſa, ſιωπώμεθα καὶ Ἐπίκτητον ἰδεῖν. ἴδωμεν τί ποτε λέγει. εἶτ' ἐξελ-

ελήλυθας τότε ἕνεκα; ποῖον χρόνον ἐπέταξας σαυτῷ; ποίαν ἡλικίαν; ἔπειθέ σε τοῦ χρόνους, εἰ ἐμὲ αἰδοῦνται, αὐτὸς πρὸς αὐτόν· ὅτε πᾶς ἦς, ἐξήταζες τὰ σαυτοῦ δόγματα; καὶ δ' ὡς πάντα ποιεῖς, ἐποίεις ἃ ἐποίεις; ὅτε δὲ μειράκιον ἦδη, καὶ ἤδη ῥητόρων ἤκουες, καὶ αὐτὸς ἐμελέτας, τί σοι λείπειν ἐφαντάζου; ὅτε δὲ νεανίσκος, καὶ ἤδη ἐπολιτεύου, καὶ δίκας αὐτὸς ἔλεγες, καὶ ἐδοκίμεις, τίς σοι ἔτι ἴσος ἐφαίνετο; πῶς δ' ἂν ὑπέρου τινὸς ἐξελαζόμενος, ὅτι πονηρὰ ἔχεις δόγματα; τί οὖν σοι θέλεις εἰπεῖν; βοήθησόν μοι εἰς τὸ πρᾶγμα. οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτο θεωρήματα. οὐδὲ σύ, εἰ τότε ἕνεκα ἐλήλυθας πρὸς ἐμέ, οὐχ ὡς πρὸς φιλόσοφον ἐλήλυθας, ἀλλ' ὡς πρὸς λαχανοπώλην, καὶ ὡς πρὸς σκυτέα. πρὸς τί οὖν ἔχουσιν οἱ φιλόφοι θεωρήματα; πρὸς τοῦτο, ὅ, τι ἂν ὑποβῇ, τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν καὶ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν. μικρόν σοι δοκεῖ τοῦτο; ὦ· ἀλλὰ τὸ μέγιστον. τί οὖν; ὀλίγου χρόνου χρεία ἐστί, καὶ ἔστι παρεχόμενον αὐτὸ λαβεῖν; εἰ σιωπᾶσαι λέγουσι. εἶτ' ἐρεῖς, σιώπαλον Ἐπικτήτῳ ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι. εἶδες γάρ με, καὶ πλέον οὐδέν· ἀνθρώπῳ δ' ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλει, ὃ τὰ δόγματα αὐτοῦ καταμανθάνων, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ ἴδια δεικνύων. κατάμαθέ μου τὰ δόγματα, δεῖξον μοι τὰ σά. καὶ ὅτε λέγε, συμβεβῆκέναι μοι. ἐλέγξομεν ἀλλήλους. ἔτι ἔχω κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό· εἰ τι ἔχεις, θὲς εἰς τὸ μέσον. τοῦτό ἐστι φιλοσόφῳ συμβάλλειν. ὦ· ἀλλὰ πάρεσθε ὅτι, καὶ ἕως τὸ πλοῖον μισθώμε-

θα, σιωπώμεθα καὶ Ἐπίκτητον ἰδεῖν. ἴδωμεν τί ποτε λέγει. εἶτ' ἐξελ-

θών,

σὼν, οὐδὲν ἰῶ ὁ Ἐπίκτητος, ἐσολοίκιζεν, ἐβαρβάριζε. τίνος γὰρ ἄλλου κριταὶ εἰσέρχεσθε; ἀλλ' ἂν πρὸς τούτοις, φησὶν, ὦ, ἀγρὸν οὐκ ἔξω, ὡς οὐδὲ σύ· κτήνεια ἀργυρᾶ οὐκ ἔχω, ὡς οὐδὲ σύ. πρὸς ταῦτα ἴσως ἀρκεῖ ἐκεῖνο εἰπεῖν. ὅτι ἄλλα χρείαν αὐτοῦ οὐκ ἔχω, σὺ δ' ἂν πολλὰ κλίνῃ, ἄλλων χρείαν ἔχεις· θέλεις ἃ θέλεις, πλουτότερός μου εἶ. τίνος οὖν ἔχω χρείαν; τοῦ σοὶ μὴ παρόντος, τοῦ εὐσταθεῖν, τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν πὼς διάνοιαν, τοῦ μὴ ταράττεσθαι. πάντων, ἃ πάντων, τί μοι μέλει; σοὶ μέλει. πλουσιώτερός σε εἰμί· οὐκ ἀγωνιῶ τί φρονήσει περὶ ἐμοῦ ὁ Καίσαρ· οὐδένα κολακεύω τούτου ἕνεκα. ταῦτα ἔχω ἀντὶ τοῦ ἀργυρωμάτων, ἀντὶ τοῦ χρυσωμάτων. σὺ χρυσᾶ σκεύη, ὀστράκινον τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς συγκαταθέσεις, τὰς ὁρμὰς, τὰς ὀρέξεις. ὅταν γὰ ταῦτα ἔχω κατὰ φύσιν, διὰ τί μὴ φιλοτεχνήσω κὰ περὶ τὸν λόγον; εὐκόλως γάρ· οὐ περιπατεῖταί μου ἡ διάνοια. τί ποιήσω, μὴ περιπατούμενος; τούτου τί ἀνθρωπικώτερον ἔχω; ὑμεῖς ὅταν μηδὲν ἔχητε, ταράττεσθε, εἰς θέατρον εἰσέρχεσθε, ἢ ἀναλύετε· διὰ τί ὁ φιλόσοφος μὴ ἐξεργάσεται τὸν αὐτοῦ λόγον· σὺ χρυσάλλινα, ἐγὼ τὰ τοῦ Μενεκλέους· σὺ μύρινα, ἐγὼ τοῦ Διογενείου. σοὶ πάντα μικρὰ φαίνεται ἃ ἔχεις, ἐμοὶ τὰ ἐμὰ πάντα μεγάλα. ἀπλήρωτός σου ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. τοῖς εἰς στενόβρογχον κεράμιον καθεῖσι πὼς χεῖρα καὶ ἐκφέρουσιν ἠμασκαλεύα, τοῦτο συμβαίνει, ἂν πληρώσῃ πὼς χεῖρα, ἐξενεγκεῖν οὐ δύναται, εἶτα κλάει. ἄφες ὀλίγα ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐξοίσεις. καὶ σὺ ἄφες πὼς ὄρεξιν· μὴ πολλῶν ἐπιθύμει, καὶ ὀίσεις.

sus, nihil (inquis) erat Epictetus: ineptè ac barbarè loquebatur. Cujus enim alterius rei judices adestis? At si istis, inquis, occupabor: agrum non habebo, ut neq; tu: nec jumenta pulchra, ut neque tu. Ad ista fortassis illud dicere satìs est: Ego istis non egeo. Tu cùm multa paraveris, aliis indiges: vis, non vis: pauperior me es. Quo ergò egeo? Eo quo cares. constantiâ, animi consensione cum natura, vacuitate perturbationum. Sive patronus sit, sive non sit: quid mea refert? Tua refert. Ditior sum te: non solicitus sum, quid de me sentiat Cæsar: ea de causa nemini adulor: hæc habeo pro tuis argenteis & aureis vasis. Tibi aurea vala sunt: sed fictilis oratio, decreta, assensiones, appeticines, desideria. Hæc si naturæ habuero consentanea, non faciendæ etiam orationi studebo? Est enim otium: animus meus non distrahitur. Quid agam hac animi tranquillitate? Quid hoc, homine dignius habeo? Vos cùm nihil habetis, perturbati estis: theatrum ingredimini, explicatis cur philosophus non expoliat orationem suam. Tu Crystallina, ego Mentientem: tu Murrhina, ego Inficiantem. Tibi omnia videntur parva quæ habes, mihi mea omnia magna. Inexplebilis est tua cupiditas: mea expleta est. Pueris manum in vas angusti oris inferentibus, ficus mistas nucibus eximentibus, accidit, ut manum plenam extrahere non possint, deinde plorant. Omitte paucas ex iis, & extrahes. Tu quoque omitte appetitum: noli multa desiderare, & bene tecum agetur.

Quo pacto ferendi ſunt morbi.

CAP. X.

QUodlibet decretum, cum opus eo fuerit, in promptu eſt: habendum quod ad prandium pertinet, in prandio: quod ad balneum, in balneo: quod ad lectum, in lecto.

Nec priùs in dulcem declines lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputaveris acta diei.
Quo prætergreſſus? quid factum in tempore? quid non?
---Sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortúque & veſpere cuncta revolvens,
Offenſus pravis, dato palmam & præmia rectis.

Hi verſus ità ſuut tenendi, ut accommodentnr ad uſum, non ut in exclamando iis utamur, veluti cùm dicimus: Proh Jupiter. In febri in promptu ſint, quæ eò pertinent: non autem cùm febricitamus, omittenda & obliviſcenda omnia. Si ego philoſophatus fuero, quidvis fiat. Ut mens tandem curetur, eſt recedendum à corpore, ſive veniat febris, ſive non veniat. Quid verò eſt philoſophari? An non paratum eſſe in omnem eventũ? Non igitur intelligis, perinde eſſe ſi dicas; Ubi me ad æquo animo caſus humanos paravero, quidvis fiat: ac ſi quis acceptis plagis à pancratii certamine deſiſtat. Verùm illìc deſiſtere licet non vapulantem. Nobis verò hìc, ſi à philoſophia deſciverimus, quæ erit utilitas? Quid ergò cuique in qualibet aſpera re dicendum eſt? Hujus rei causà exercitatus ſum: ad hoc certamen me paravi: Deus demonſtrare te jubet, an ritè pugi-

Πῶς δεῖ φέρειν τὰς νόσους.

ΚΕΦ. ι'.

Ἑκάστου δόγματος ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ. ἐπ' ἀείσῳ, τὰ περὶ ἀείσου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ βαλανείου. ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τὴν κοίτην.

Μήδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι φῶς δέξαδθαι,
Πρὶν τὴν ἡμερίων ἔργων λογίσαδθαι ἕκαστα.

Πῇ παρέβλω; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκτετέλεσται;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τοῦδ' ἐπέξιθι, καὶ μετέπειτα
Δεινὰ μὲν ῥέξας, ἐπιπλήσεο· χρηστὰ δ', τέρπου.

Καὶ τούτους τοὺς στίχους κατέχειν χρηστικῶς. ἐχ ἵνα δι' αὐτῶν ἀναφωνῶμεν, ὡς διὰ τὸν Παιᾶνα Ἀπολλον. πάλιν ἐν πυρετῷ, ἃ τὰ πρὸς τοῦτο· μὴ ἂν πυρέξωμεν, ἀφιέναι πάντα, καὶ ἐπιλανθάνεδθαι. ἂν ἐγὼ ἐπὶ φιλοσοφήσω, ὃ θέλει γένεδθαι. πῶς ποτ' ἀπιλθονία τὸ σωμάτιον, ἐπιμελεῖδθαι, εἴ τε καὶ πυρετὸς ἔκ ἔρχεται. τὸ δὲ φιλοσοφῆσαι, τί ἐδτιν; ἐχὶ παρασκευάσασδθαι πρὸς τὰ συμβαίνοντα; ἃ παρακολουθεῖς ἔν, ὅτι τοιοῦτόν τι λέγεις; ἂν ἐπ ἐγὼ παρασκευάσωμαι πρὸς τὸ πράως φέρειν τὰ συμβαίνοντα, ὃ θέλει γίνεσθαι· οἷς εἴ τις πληγὰς λαβὼν ἀποσχῆ τοῦ παγκρατιάζειν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἔξεστι καταλῦσαι, καὶ μὴ διαιρεδθῆναι. ἐνταῦδα δ' ἂν καταλύσωμεν φιλοσοφοῦντες, τί ὄφελος; τί ἔν δεῖ λέγειν αὐτὸν ἀφ' ἑκάστου τῶν πραγμάτων; ὅτι ἕνεκα τούτου γυμναζόμεδα, ὅτι τοῦτο ἦσκηκεν· ὁ θεὸς σοὶ λέγει, δεῖξόν μοι ἀπο-

δεῖξιν

δεῖξιν εἰ νομίμως ἤθλησας, εἰ ἔφαγες ὅσα δεῖ, εἰ ἐγυμνάσθης, εἰ τῷ ἀλείπτῃ ἤκουσας. εἶτ' ἐπ' ἀυτῷ τοῦ ἔργου καταμαλακίζῃ· νυνὶ τὸ πυρέττειν καιρός ἐστι. τοῦτο καλῶς γινέσθω. τὸ διψᾶν· δίψα καλῶς· τὸ πεινᾶν, πείνα καλῶς. οὐκ ἔστιν ὅπῃ σοι; τίς σε κωλύσει; ἀλλὰ πιεῖν μὴ κωλύσει ὁ ἰατρός· καλῶς γ' οὖν διψᾷν, ἐὰν δύνῃ. κὴ φαγεῖν μὴ κωλύσει, πεινᾶν δὲ καλῶς ἐὰν δύνῃ. ἀλλ' ἐὰν φιλολογῇς; τίνος δ' ἕνεκα φιλολογεῖς; ἀναδράσσεσθον, οὐχ ἵνα ἐυρεθῇς; οὐχ ἵνα ἐυσταθῇς; οὐχ ἵνα κατὰ φύσιν ἔχῃς, κὴ διεξάγῃς; τί κωλύει, πυρέσσοντα κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν; ἐνθάδ' ὁ ἔλεγχος τοῦ πράγματος, ἡ δοκιμασία τοῦ φιλοσοφοῦντος. μέρος γάρ ὅτι κὴ τοῦτο τοῦ βίου, ὡς πεῖρατος, ὡς πλοῦς, ὡς ὁδοιπορία, οὕτω κὴ πυρετός. μή π πειρατὴς ἀναγινώσκεις; οὔ. ὅπως ἐὰν πυρέσσων. ἀλλ' ἂν καλῶς πειρατὴς, ἔχεις τὸ τοῦ πειρατοῦντος. ἂν καλῶς πυρέξῃς, ἔχεις τὰ τοῦ πυρέσσοντος. τί ὅτι καλῶς πυρέσσειν; μὴ θεὸν μέμφεσθαι, μὴ ἄνθρωπον, μὴ θλίβεσθαι ὑπὸ τῶν γινομένων εὖ κὴ καλῶς, προσδέχεσθαι τὸν θάνατον, ποιεῖν τὰ προσωπόμενα· ὅταν ὁ ἰατρὸς εἰσέρχηται, μὴ φοβεῖσθαι τί εἴπῃ· μὴ δ' ἂν εἴπῃ, κομψῶς ἔχεις, ὑπερχαίρειν· τί γάρ σοι ἀγαθὸν εἶπεν; ὅταν γὰρ ὑγιαίνῃς, τί σοι ἦν ἀγαθόν; μηδ' ἂν εἴπῃ, κακῶς ἔχεις, ἀθυμεῖν· τί γάρ ὅτι τὸ κακῶς ἔχειν; ἐγγίζειν τῷ διαλυθῆναι τὸν ψυχὸν ἀπὸ τοῦ σώματος. τί ἔν δεινόν ὅτι, ἐὰν νῦν μὴ ἐγγίσῃς, ὕστερον οὐκ ἐγγιλem egeris? An ederis quantùm oportuit? An exercitatus sis? An aliptæ auscultaveris? Tu verò in ipso certamine mollem te præbes? Nunc febricitandi tempus est. Hoc rectè fiat. Sitiendi. Rectè siti. Esuriendi. Rectè esuri. Annon id penes te est? Quis te prohibuit? Nè bibas, prohibebit te medicus: nè autem rectè sitias, prohibere non potest. Nè edas, te prohibebit: nè autem rectè esurias, prohibere non potest. At literis non incumbo? Qua verò de causa literis incumbis? Mancipium: nonne ut res tibi prosperè succedant? Nonne ut constantiam tueris? Nonne ut naturæ congruenter vivas? Quid autem obstat, quò minùs febricitans rationem incolumem tueris? Hîc res arguitur: hîc philosophus exploratur. Febris enim, ut deambulatio, ut navigatio, ut iter, pars quædam vitæ est. Nunquid inter deambulandum legis? Non. Sic neque in febri. Sed cùm bene deambulas, id habes quod deambulantis est. Cùm bene febricitas: id quod febricitantis est habes. Quid est bene febricitare? Non Deum culpare, non hominem: non excruciari iis quæ accidunt, rectè & pulchrè exspectare mortem, agere quæ agenda sunt: cùm intrat medicus, non timere quid dicturus sit, nec exsultare lætitiâ, si te bene habere dixerit. Quid enim boni tibi dixit? Cùm enim valeres, quid tibi erat boni? nec si te malè habere dixerit, animo dejici. Quid enim est malè habere? Appropinquare animi segregationi à corpore. Quid ergò in eo mali est? Si nunc non appropinquaveris: post non appropinquabis?

pinquabis? At mundus me mortuo corruet. Quid ergò adularis medico? Quid dicis: Si voles, domine, bene habebo? Quid ei erigendi ſupercilii occaſionem præbes? Quin potiùs ut ſutorem, quod ad pedem, ut fabrum, quod ad ædes: ſic medicum quoque, quod ad corpuſculum attinet, quod meum non eſt, quod naturâ eſt mortuum, pro dignitate tractas? Hæc opportuna ſunt febricitanti, atque in promptu habenda: hæc ſi præſtiterit, habebit quod ſuum eſt. Neque enim philoſophi munus eſt, externa iſta conſervare, ſive villum, ſive oleum, ſive corpuſculum, ſed ſuam rationem. Externa verò quomodo? Eatenus hæc tuenda ſunt, nè inconſideratè tractentur. Quæ cùm ità ſint, quæ porrò cauſa eſt timoris? quæ cauſa iracundiæ? quæ ſolicitudinis de alienis? de nullius pretii rebus? Hæc enim duo in promptu eſſe debent præter voluntatem, nihil vel bonum eſſe, vel malum: neque antecedendum eſſe rebus, ſed ſequendas eſſe res. Non ità me tractare debuit frater. Non: verum hoc illi curæ erit. Egò verò utcunque ille me tractârit, officii mei meminero. hoc enim meum eſt, illud alienum: hoc prohibere nemo poteſt, illud prohibetur.

ἐμός; ἀλλ' ὁ κόσμος μέλλει ἀνατρέπεσθαι, σὺ ἀποθανούμενος. τί οὖν κολακεύεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύριε, καλῶς ἔξω. τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν, ἐπᾶραι ὀφρῦν; καὶ ὃ τί μὴ αὐτὸς ἀξίαν αὐτῷ ἀποδίδως, ὡς σκυτεῖ μὲν τὸν πόδα, ὡς τέκτονι μὲν τὴν οἰκίαν, ὅπως καὶ τῷ ἰατρῷ μὲν τὸ σωμάτιον, τὸ ὂν ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν; τούτων ὁ χαιρὲς ὅτι τῷ πυρέσσοντι. ἂν ταῦτα ἀναπληρώσῃ, ἔχει τὰ αὑτοῦ. ὃ γὰρ ἔστιν ἔργον τοῦ φιλοσόφου, ταῦτα τὰ ἐκτὸς τηρεῖν, ὅτε τὸ οἰκεῖον, ὅτε τὸ ἐλάδιον, ὅτε τὸ σωμάτιον, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν· τὰ δ' ἔξω, πῶς, μέχρι τοῦ μὴ ἀλογίστως καὶ ταῦτα ἀναφέρεσθαι. πῶς οὖν ἔτι χαιρὲς τοῦ φοβεῖσθαι; πῶς οὖν ἔτι χαιρὲς ὀργῆς, πῶς φόβου περὶ τῆς ἀλλοτρίων, περὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίων; δύο γὰρ ταῦτα προχείρους ἔχειν δεῖ, ὅτι ἔξω τῆς προαιρέσεως οὐδέν ἐστιν οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν; καὶ ὅτι οὐ δεῖ προπηγεῖσθαι τῆς προσῳμάτων, ἀλλ' ἑπακολουθεῖν. οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσπεσεῖσθαι τὸν ἀδελφόν. ὅ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκείνου ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσπεσεῖται αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν, ἐκείνο δ' ἀλλότριον. τοῦτο οὐδεὶς κωλύσαι δύναται, ἐκεῖνο κωλύεται.

Miſcellanea quædam.

CAP. XI.

Sunt quædam quaſi lege conſtitutæ pœnæ, iis qui divinæ gubernationi refragantur. Qui aliud quiddam præter voluntaria, bonum judicârit: invideat, concupiſcat,

Σποραδικά τινα.

ΚΕΦ. ια'.

Εἰσί τινες ὡς ἐκ νόμου διατεταγμένου κολάσεις, τοῖς ἀπειθοῦσι τῇ θείᾳ διοικήσει. ὃς ἂν ἄλλό τι ἡγήσεται ἀγαθὸν παρὰ τὰ προαιρετικά,

πικὰ, φθονείτω, ἐπιθυμείτω, κολακδύετω, ταραττέσθω. ὃς ἂν ἄλλο κακὸν, λυπείσθω, πενθείτω, θρηνείτω, δυστυχείτω. καὶ ὅμως ὕστω πικρῶς κολαζόμενοι, ἀποσῆναι ὀ δυνάμενα. μέμνησο τί λέγει ὁ ποιητὴς περὶ τῆς ξένης,

ξεῖν' ὄ μοι θέμις ἔς', ὀδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι.

τοῦτο ἂν καὶ ἐπὶ πατρὸς φέρειν ἔχειν. ὄ μοι θέμις ἔς' ὀδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι, πάτερ, ἀπιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες τοῦ πατρῴου. καὶ ἐπ' ἀδελφῷ, πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες τοῦ ὁμογνίου. καὶ ὕπου χρὴ τὰς ἄλλας χρείας εὑρήσομεν ἐπόπτην τὸν Δία.

Περὶ ἀσκήσεως.

ΚΕΦ. ιϛ'.

ΤᾺς ἀσκήσεις ὀ δεῖ διὰ παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων ποιεῖσθαι, ἐπεί τοι καὶ παρὰ θαυματοποιῶν ὀδὲν διοίσομεν, οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολόν ὅτι γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν· καὶ ὀ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ φοίνικα ἐξάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; ὐδαμῶς. ὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ προσφορὸν τῷ προκειμένῳ ἐκπονηθῆναι. τί δ' ὅτι τὸ προκείμενον ἐκπονηθῆναι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφειν. τοῦτο δ' τί ὅτι; μήτε ὀρεγόμενον ἀποτυγχάνειν, μήτ' ἐκκλίνοντα περιπίπτειν. πρὸς τοῦτο ἂν καὶ πῶς ἄσκησιν ῥέπειν δεῖ. ἐπεὶ γὰρ ὐκ

aduletur, perturbetur. Qui aliud malum: doleat, lugeat, ejulet, sit infelix. Quamvis autem tam acerbè mulctemur: desistere tamen non possumus. Memento quid Poeta de hospite dicat,

Non erit hoc mihi fas, si pejor venerit hospes.

Idem etiam de patre in promptu sit: Hoc mihi fas non fuerit, etiamsi pejor venerit, pater, neglectui te habere. Omnes enim sunt à Jove, patrum præside. Et de fratre: omnes enim à Jove sunt, fratrum præside. Eodémque modo Jovem aliarum quoque necessitudinum inspectorem inveniemus.

[*De exercitatione.*

CAP. XII.

EXercitationes neque contra naturam, neque admirabiles esse debent. Nam alioqui nihil inter præstigiatores, & nos, qui philosophi perhiberi volumus, intererit. Est enim etiam in fune ambulare difficile: nec difficile tantùm, sed etiam periculosum. Ea nè de causa nobis etiam meditandum est, quemadmodum in fune ambulemus, aut palmam erigamus, statuásve amplectamur? Nequaquam. Neque enim omnia difficilia & periculosa, exercitationi quoque apta sunt. Sed illud elaborandum est, quod ad institutum cujusque pertinet. Quid verò ad institutum cujusque pertinet? Ut appetitione & aversatione citra impedimentum utatur. Istud verò quid est? Nec appetendo frustrari, nec aversando implicari. Huc igitur etiam exercitatio

exercitatio inclinare debet. Cùm enim fieri non poſſit, ut vel appetitus non fruſtretur, vel averſatio non implicetur, ſine magna & continenti exercitatione: ſcito, ſi eam averti ad ea quæ noſtri arbitrii non ſunt, paſſus fueris: neque appetitum voti compotem, neque averſationem expertem calamitatis te eſſe habiturum. Et quia magna vis eſt conſuetudinis inveteratæ, cùm appetitione & averſatione adverſus iſta ſola uti ſoleamus: iſti conſuetudini contraria conſuetudo eſt opponenda, & ubi viſorum lapſus in proclivi eſt, ibi exercitatio eſt opponenda. Sum ad voluptatem propenſior: in partem contrariam ultra modum exercitationis causâ inclinabo. Abhorreo à labore: teram & exercebo ad hoc viſa, ut averſatio à talibus omnibus recedat. Quis enim ſeſe exercet? Is qui in eo elaborat, ut ea ſola & appetat & averſetur, quæ noſtri arbitrii ſunt, magisque ſeſe fatigat in iis quæ difficiliùs ſuperantur. Quo fit, ut alii adverſus alia magis exercere ſeſe neceſſe habeant. Quid ergò ad hanc rem facit, palmam aut tectum pelliceum erigere? Quid mortarium ac piſtillum circumferre? Homo, ſi acer es, convitia tolerato: neglectum tui boni conſulito. Deinde ità progredieris, ut ſi quis te verberârit, ipſe tibi dicas: Finge te ſtatuam eſſe amplexum. Deinde, ut villo etiam ſobriè utaris, non ad ingurgitandum, (ſunt enim qui in hoc etiam perperam ſeſe exerceant) ſed primùm ut vino abſtineas, ut & puellulâ abſtineas, & placentulâ. Deinde ſi videbitur, tandem exploratione causâ in hujuſmodi certamen deſcendito,

ἔστιν ἀναπότριπτον ἔχειν πρὸς ὄρεξιν, καὶ πρὸς ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ἀνάγκης καὶ συνεχοῦς ἀσκήσεως· ἴδε, ὅτι ἐὰν ἔξω ἐάσῃς ἀπερρέπτως αὐτὸ ἐπὶ τὰ ἀπροαίρετα, ὅτε πρὸς ὄρεξιν ἐπιτρέπτικὸν ἕξεις, ὅτε πρὸς ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον. καὶ ἐπεὶ τὸ ἔθος ἰσχυρὸν φέρεται, φερὸς μόνα ταῦτα εἰθισμένον ἡμᾶς χρῆσθαι ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, δεῖ τῷ ἔθει τούτῳ ἐναντίον ἔθος ἀντιτείνειν, καὶ ὅπου ὁ πολὺς ὄλισθος τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ἀντιπτέναι τὸ ἀσκητικόν. ἐπερεκλινῶς ἔχω φερὸς ἡδονήν· ἂν ἀπυχήσω ἐπὶ τὸ ἐναντίον ὑπερ τὸ μέτρον τῆς ἀσκήσεως ἕνεκα. ἐκκλιτικῶς ἔχω πάνυ. τείνω με, καὶ γυμνάσω φερὸς τοῦτο τὰς φαντασίας ὑπερ τοῦ ἀποκλῖναι πρὸς τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ παντὸς τοιούτου. τίς γάρ ἐστιν ἀσκητὴς ὁ μελεθρὸν ὀρέξει μὴ χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ φερὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι, καὶ μελεθρὸν μᾶλλον ἐν τοῖς δυσκαταπτήτοις. καθ' ὃ καὶ ἄλλῳ φερὸς ἄλλα ἀσκητέον. τί οὖν ὠφελεῖ ποιεῖ τὸ φοίνικα ζῆσαι, ἢ τὸ στέγην θερμοπύλων, καὶ ὅλων καὶ ὕπερον φέρειν; ἄνθρωπε, ἀσκησον εἰ γοργὸς εἶ, λοιδορούμενος ἀνέχεσθαι, ἀπαιδεύτους μὴ ἀχθεσθῆναι. εἶθ' ὕστερον προσβήσῃ, ἵνα καν πλήξῃ σέ τις, εἴπῃς αὐτὸς φερὸς αὐτὸν, ὅτι δόξαν ἀνδριάντα περιειληφέναι. εἶτα καὶ οἰναρίῳ κομψῶς χρῆσθαι, μὴ εἰς τὸ πολὺ πίνειν (καὶ γὰρ περὶ τοῦτο ἐπιείκειαι ἀσκηταί εἰσιν) ἀλλὰ φερὸν εἰς τὸ ἀποχρῆσθαι, καὶ κορασιδίῳ ἀπέχεσθαι, καὶ πλακουντίῳ· εἶτά ποτε ὑπερ δοκιμασίας, εἰ ἄρα καθήσεις εὐκαίρως αὐτὸς σαυτὸν

ὑπὲρ τῦ γνῶναι, εἰ ὁμοίως ἥπτῶσί σε αἱ φαντασίαι. τὰ πρῶτα ὦ φεῦγε μάχεσθαι ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων. ἄνισος ἡ μάχη κορασιδίῳ κομψῷ, πρὸς νέον ἀρχόμενον φιλοσοφεῖν. χύτρα, φασὶ, κ) πέτρα ὦ συμφωνεῖ. μὴ τίνι ὄρεξιν κ) τὴν ἔκκλισιν, δευτέρας τρόπος, ὁ περὶ τὴν ὁρμὴν κ) ἀφορμὴν, ὑπειθὴς τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ παρὰ καιρὸν, μὴ παρὰ τόπον, μὴ παρὰ ἄλλου τινὰ τοιαύτην ἀσυμμετρίαν. τρίτος περὶ τὰς συγκαταθέσεις, ὁ περὶ τὰ πιθανὰ κ) ἐλκυστικά. ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῶν ὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι. ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, ἄφες ἴδω τίς εἶ, κ) πόθεν ἔρχῃ, ὡς οἱ νυκτοφύλακες. δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα. ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν; κ) λοιπὸν, ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ὦσι πρὸς ὄρεξιν κ) ἔκκλισιν, εἰη ἂν κ) αὐτὰ ἀσκητικά· ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενεύκασι, κ) ἄλλο τι θεωροῦσι, κ) θεατὰς ζητοῦντος τοῦ ἐρασθέντος μεγάλου ἀνδρώπου. διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Ἀπολλώνιος ἔλεγεν, ὅτι ὅταν θέλῃς σωφρονῆσαι, λάβε σεαυτῷ κατάκλισιν, ἐφέλκυσαι βέγγον ψυχρὸν, κ) ἔκπυσον, κ) μηδενὶ εἴπῃς.

ut cognoscas an æquè te visa vincant. Principio autem procul fuge à fortioribus. Iniqua pugna est, eleganti puellæ adversus adolescentem nuper philosophiæ sacris initiatum: olla, quod aiunt, & saxum non consentiunt. Post appetitionem & aversationem, altera ratio est incitationis & aspernationis. Obtemperato rationi, nè quid alieno tempore, nè quid alieno loco facias, néve alia in re pecces, modúmq; excedas. Tertius locus assensionum est, pertinens ad probabilia & allicientia. Ut enim Socrates vitam inexploratam agendam esse negabat, ità nec visum ullum inexploratum est admittendum, sed dicendum: Exspecta, sine videam qui sis, & unde venias: quemadmodum excubitores, Ostende mihi tesseras. Habésne tesseram à natura datam, quæ omnino ab eo viso quod admittendum sit, asferenda est? Denique corpori quæ ab iis qui id exercent, adhibentur, siquidem eò inclinârint, ut ad appetitionem & aversationem vergant, & ipsa ad exercitationem pertinebunt. Sin ad ostentationem, sunt ejus qui extra promineat, & aliud venetur, & spectatores quærat, dicturos, O magnum hominem. Quapropter rectè dictum est ab Apollonio: si quis se suâ causâ velit exercere, ut in æstu frigidæ aliquantum attrahat, tacitúsque exspuat.

Τί ἐρημία, κ) ποῖος ἔρημος.

ΚΕΦ. ιγ'.

ΕΡημία ἐστὶ, κατάστασις τῆς ἀβοηθησίας. ὁ γὰρ ὁ μόνος

Quid sit solitudo, & qui sit solus.

CAP. XIII.

SOlitudo est, status ejus qui adjumentis caret. Non enim qui solus

lus est, idem etiam desertus est: quemadmodum nec is qui inter multos versatur, non desertus. Nos certè cùm vel fratrem, vel filium, vel amicum, quo delectati sumus, amissimus: nos desertos esse querimur, sæpe Romæ agentes, tantâ turbâ nobis occurrente, in tantâque hominum frequentia habitantes, interdum etiam multis nos ministris comitantibus. Is enim desertus esse intelligitur, qui adjumentis caret, atque insidiatoribus est opportunus. Quapropter cùm iter facimus, tum nos maximè desertos dicimus, cùm in latrones inciderimus. Neque enim conspectus hominis solitudine liberat: sed fidelis, verecundi & utilis hominis conspectus. Nam si solitudo satis ad id est, ut sis desertus: etiam Jupiter in conflagratione mundi desertus dici potest, séque ipsum misereri: Me miserum, neque Junonem habeo, neque Minervam, neque Apollinem: denique neque fratrem, neque filium neque nepotem, neque cognatum. Hæc quidam eum in conflagratione, mundi, cùm solus sit, dicturum aiunt. Neque enim intelligunt, quæ sit ratio deserti: etsi naturali quadam ratione inducti appetitione societatis mutuíque amoris, & delectatione consuetudinis hominum. Sed tamen adhibenda est ad hoc quoq; præparatio quædam, ut quisq; se ipso contentus esse & secum vivere possit. Sicut enim Jupiter secum vivit, & in seipso acquiescit, & gubernationem suam qualis sit intelligit, cáque cogitat quæ se deceant; eodem modo & nos decet nobiscum posse colloqui, non requirere alios, non animis æstuare: divinam gubernationem nos, & quæ habitudo

ὢν, ἐυδὺς καὶ ἔρημος· ὥσπερ ἐστὶν ὁ ἐν πολλοῖς ὢν, οὐκ ἔρημος· ὅταν γοῦν ἀπολέσωμεν ἢ ἀδελφὸν, ἢ υἱὸν, ἢ φίλον ᾧ συνεσταπαύομεθα, λέγομεν ἀπολελεῖφθαι ἐρημοι, πολλάκις ἐν Ῥώμῃ ὄντες, τοσέτε ὄχλε ἡμῖν ἀπαντῶντος, καὶ τοσέτων συνοικέντων, ἐδ' ὅτε πλῆθος ἄλλων ἔχοντες. θέλει γὰρ ὁ ἔρημος, κατὰ τὴν ἔννοιαν ἀβοήθητός πε εἶναι, καὶ ἐπιτήδειος τοῖς βλάπτειν βελομένοις. διὰ τέτο ὅταν ὁδοιπορῶμεν, τότε μάλιστα ἐρήμες λέγομεν ἑαυτές, ὅταν εἰς λῃςὰς ἐμπίπτωμεν. ὁ γὰρ ἀνθρώπε ὄψις ἐξαιρεῖται ἐρημίας, ἀλλὰ πιτὸ καὶ αἰδήμων ἐστὶ, καὶ ὠφελίμε. ἐπεὶ εἰ τὸ μόνον εἶναι ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔρημον εἶναι, λέγε ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς ἐν τῇ ἐκπυρώσει ἔρημός ἐστι, καὶ καλακλαίῃ αὐτὸς ἑαυτὸν, τάλας ἐγὼ, ὅτε τὴν Ἥρην ἔχω, ὅτε τὴν Ἀθηνᾶν, ὅτε τὸν Ἀπόλλωνα, ὅτε ὅλως ἢ ἀδελφὸν, ἢ υἱὸν, ἢ ἔγγονον, ἢ συγγενῆ. ταῦτα καὶ λέγεσί τινες, ὅτι τιεῖ, μόνον ἐν τῇ ἐκπυρώσει. ὁ γὰρ ὁπινοῦσι διεξαγωγὴν εἶναι. καὶ ἀπὸ πινὰ φυσικῆς ὁρμώμενοι, ἀπὸ τῆς φύσεως κοινωνικὸν ἐσὶ καὶ φιλανθρωπὸν, καὶ ἡδέως συνεργάτριον ἀνθρώπις. ἀλλ' ἀδὲν ἧττον δεῖ τινα καὶ πρὸς τέτο παρασκευὴν ἔχειν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ ἀρκεῖν, δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ συνεῖναι. ὡς ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἑαυτῷ συνέστι, καὶ ἠσυχάζει ἀφ' ἑαυτῷ, καὶ ἐννοεῖ τὴν διοίκησιν τὴν ἑαυτῷ, οἷα ὀφείλει, καὶ ἐν ἐπινοίαις γίνεται πρεπόσαις ἑαυτῷ. ὕτω καὶ ἡμᾶς δύνασθαι δεῖ αὐτῷ ἑαυτοῖς λαλεῖν, καὶ μηδενὸς ἄλλων διαγωγῆς, μηδὲ ὑπὸ ἐκείνων ἐφιςάνειν τῇ θείᾳ διοικήσει, τῇ αὐτῷ πρὸς

τἄλλα ὁρᾶσι ἐπιβλέπειν, πῶς πρότερον εἴχομεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, πῶς νῦν· τίνα ὄντα ἦν τὰ θλίβοντα· πῶς ἂν θεραπευθῇ καὶ ταῦτα, πῶς ἐξαιρεθῇ· εἴ τινα ἐξεργασίας δεῖται, τίνι τρόπῳ τὸν αὐτῷ λόγον ἐξεργάσασθε. ὁρᾶτε γάρ, ὅτι εἰρήνην μεγάλην ὁ Καῖσαρ ἡμῖν δοκεῖ παρέχειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐκέτι πόλεμοι, οὐδὲ μάχαι, οὐδὲ λῃστήρια μεγάλα, οὐδὲ πειρατικά· ἀλλ' ἔξεστι πάσῃ ὥρᾳ ὁδεύειν, πλεῖν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς. μήτι οὖν καὶ ἀπὸ πυρετοῦ δύναται ἡμῖν εἰρήνην παρασχεῖν; μήτι καὶ ἀπὸ ναυαγίου; μήτι ἀπὸ ἐμπρησμοῦ, ἢ ἀπὸ σεισμοῦ, ἢ ἀπὸ κεραυνοῦ; ἄγε, ἀπ' ἔρωτος; οὐ δύναται. ἀπὸ πένθους; οὐ δύναται. ἀπὸ φθόνου; οὐ δύναται. ἀπὸ ὀλέγου ἁπλῶς τότου. ὁ δὲ λόγος ὁ τῶν φιλοσόφων, ὑπισχνεῖται καὶ ἀπὸ τούτων εἰρήνην παρέξειν. καὶ τί λέγει; ἂν μοι προσέχητε ὦ ἄνθρωποι, ὅπου ἂν ἦτε, ὅ, τι ἂν ποιῆτε, οὐ λυπηθήσεσθε, οὐκ ὀργισθήσεσθε, οὐκ ἀναγκασθήσεσθε, οὐ κωλυθήσεσθε, ἀπειθεῖς ὄντες καὶ ἐλεύθεροι διάξετε ἀπὸ πάντων. ταύτην τὴν εἰρήνην τίς ἔχων, καὶ κεκηρυχὼς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (πόθεν γὰρ αὐτῷ ταύτην κηρύξαι;) ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκηρυχὼς, διὰ τί λύπῃ, οὐκ ἀρκεῖται; ὅταν ἦ μόνος, ὁπόταν βλέπων, καὶ ἐνθυμούμενος, νῦν ἐμοὶ κακὸν οὐδὲν δύναται συμβῆναι, ἐμοὶ λῃστὴς οὐκ ἔστιν, ἐμοὶ σεισμὸς οὐκ ἔστιν, πάντα εἰρήνης μεστὰ, πάντα ἀταραξίας, πᾶσα ὁδὸς, πᾶσα πόλις, πᾶσα σύνοδος, γείτων, κοινωνὸς ἀζημίας· ἄλλος παρέχει τροφὰς, ᾧ μέλει, ἄλλος

sit eorum erga res cæteras expendere: considerare, quomodo antea casus humanos tulerimus: quomodo nunc feramus: quæ sint quæ nos adhuc angant: quomodo curari possint & ipsa, quomodo tolli. Si qua expolienda sint, ut recta ratione adhibita expoliantur. Videtis enim, videri Cæsarem multam pacem præstare nobis, cùm neque bella jam supersint, neque pugnæ, neque latrocinia magna, neque piraticæ grassationes: sed quovis anni tempore, quâ vis horâ iter facere liceat, ab Oriente in occidentem navigare. Nunquid ergò etiam à febre pacem præstare nobis potest? num à naufragio? num ab incendio, terræ motu, fulmine? Age, num ab amore? Non potest. A luctu? Non potest. Ab invidia? Non potest. Denique à nulla tali re. At doctrina philosophorum pollicetur ab his quoque rebus se pacem præstituram esse. Quid autem ait? Si me, inquit, homines audiveritis, ubicunque fueritis, quicquid feceritis, non dolebitis, non irascemini, non cogemini, non impediemini: sed tranquilli & liberi omnem ætatem degetis. Hanc pacem si quis habeat, non à Cæsare promulgatam (quo pacto enim eam is promulgare queat?) sed à Deo per rationem pronuntiatam, eâ contentus non erit, cùm solus fuerit? qui videat, & ità secum cogitet: Nunc mali nihil accidere mihi potest: mihi latro non est, mihi terræ motus non est: omnia plena pacis, plena tranquillitatis: omnis via, omnis urbs, omnis congressus, vicinus, socius, innoxius. Alius præbet victum, cujus id munus est: alius vestem,

veſtem, alius ſenſus dedit, alius anticipationes. Cùm verò ea quibus opus eſt, non ſuppeditat, receptui canit, januam aperuit, téque venire jubet. Quò? Non in malam rem: ſed eò unde ortus es, ad amica & cognata, ad elementa. Quantum ignis in te fuit, ad ignem redit: quantum terræ, ad terram: quantum venti, ad ventum: quantum aquæ, ad aquam. Nullus orcus eſt, nullus Acheron, nullus Cocytus, nullus Pyriphlegethon: ſed omnia plena ſunt deorum & geniorum. Hæc animo qui complecti, qui lunam & aſtra intueri, & terrâ maríque frui poteſt: nihilo magìs eſt deſertus, quàm adjumenti expers. Quid ergò, ſi quis me ſolum aggreſſus jugulárit? Stulte, non te, ſed corpuſculum. Quæ ergò ſolitudo reſtat? Quæ inopia? quid nos ipſi pueris deteriores facimus, qui, cùm ſoli relinquuntur, quid agunt? Tollunt teſtas, ac cinerem. Nunc aliquid exſtruunt, nunc diruunt, & rurſus inſtaurant: quo fit, ut núnquam eis deſit, quo tempus fallant. Ego autem, ſi vos navigaveritis, ſcilicet plorans ſedebo, quòd ſolus ac deſertus ſim relictus? Itáne teſtulas & cinerem non habebo? Cæterùm, illi præ ſtultitia iſta faciunt: nos verò præ ſapientia calamitoſi ſumus. Omnis magna facultas periculoſa eſt incipienti. Ferenda igitur iſtiuſmodi ſunt pro virili, & naturæ convenienter. Eam vitæ rationem aliquando meditare, quæ valetudinario ſit accommodata, ut tandem etiam rectè valeas. Abſtine cibis, aquam bibe: aliquando omnem appetitum cohibe, ut tandem etiam rectâ ratione appetas. Quòd ἔσῆτα, ἄλλ' αἰδήσεις ἔδωκεν, ἄλλ' ἀναλήψεις. ὅταν ὃ μὴ παρέχῃ τὰναγκαῖα, τὸ ἀναχλητικὸν σημαίνει, τῷ θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. πῦ; εἰς ἀδὲν δεινὸν, ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα. ὅσον ἐνῶ ἐν σοὶ πῦρ, εἰς πῦρ ἀπεισιν· ὅσον ἐνῶ γηΐνε, εἰς γήϊνον· ὅσον πνεύματίκε, εἰς πνεύμάτιον· ὅσον ὑδατίκε, εἰς ὑδάτιον. ἀδεὶς Ἅιδης, ἀδ' Ἀχέρων, ἀδὲ Κωκυτὸς, ἀδὲ Πυριφλεγέθων· ἀλλὰ πάντα θεῶν μεστὰ καὶ δαιμόνων. ταῦτά τις ἐνθυμεῖσθαι ἔχων, καὶ βλέπων τὸν ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, καὶ γῆς ἁπλαῦσιν καὶ θαλάσσης, ἔρημός ἐστιν ὁ μᾶλλον ἢ καὶ ἀδοξότατος. τί οὖν; ἂν τις ἐπλησθῶν μόνῳ ἁποσφάξῃ με; μωρέ· σὲ οὔ, ἀλλὰ τὸ σωμάτιον. πῖα οὖν ἐπ ἐρημίας; πῖα ἁπείλας; τί χείρονας ἑαυτοὺ ποιῶμεν τῆς παιδαγωγίας; ἄ πινα ὅταν ἁπολειφθῇ μόνα, τί ποιεῖ; ἄρματα ὀρύσσει καὶ ἀποδύν, οἰκοδομεῖ τί ποτε, εἶτα καταγρέχει, καὶ πάλιν ἄλλο οἰκοδομεῖ, καὶ ὅτας ὁδέ ποτε ἁπορεῖ διαγωγῆς. ἐγὼ οὖν, ἂν πλεύσητε ὑμεῖς, μέλλω καθήμενος κλαίειν, ὅτι μόνος ἀπολείπομαι καὶ ἔρημος; ὅτως οὐκ ὀργάσια ἔξω, ἃ ἀποδύν; ἀλλ' ἐκεῖνα ὑπ' ἀφροσύνης ταῦτα ποιεῖ, ἡμεῖς δ' ὑπὸ φρονήσεως δυσχεραίνω; πᾶσα μεγάλη δύναμις ἐπισφαλὴς τοῖς ἀρχομένοις. φέρειν οὖν δεῖ τὰ πεπαιδευμένα κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. ἀλλ' ἀκὶ τῷ φθισικῷ. μελέτησόν ποτε διαγωγὴν ὡς ἄῤῥωστος, ἵνα πρὸς ὡς ὑγιαίνων διαγάγῃς. ἀσίτησον, ὑδροπότησον, ἁπόσχου ποτὲ παντὸς πόσεως ὀρέξεως, ἵνα ποτὲ καὶ

εὐλόγως ὀρεχθῆς. εἰ δ' εὐλόγως, ὅταν ἔχῃς τι ἐν σεαυτῷ ἀγαθὸν, ἓν ὀρεχθήσῃ. ἔ, ἀλλ' εὐθέως ὡς σοφοὶ διάγειν ἐθέλομεν, καὶ ὠφελεῖν ἀνθρώπους. ποίαν ὠφέλειαν; τί ποιεῖς; σαυτὸν μὲν ὠφέλησας, ἀλλὰ παρέβλεψαι αὐτοῦ θέλεις, σὺ δὲ παρεπέφυκας; θέλεις αὐτοὺς ὠφελῆσαι; δεῖξον αὐτοῖς ἐπὶ σεαυτῷ, ὅιας ποιεῖ φιλοσοφία, καὶ μὴ φλυάρει. ἐδίων, τοῦ σωεδίοντας ὠφέλει, πίνων, τοῦ πίνοντας· εἶκων πᾶσι, παραχωρῶν, ἀνεχόμενος. ὅτως αὐτοὺς ὠφέλει, καὶ μὴ καταξίεσα αὐτῶν τὸ σωτῆς φλέγμα.

si fiet, tum fiet, cùm aliquid in teipso boni collocatum habueris. Non ità est, sed potiùs statim ut sapientes vivere volumus, & utilitatem afferre hominibus. Quam utilitatem? Quid facis? Num ipse tibi profuisti? At adhortari eos vis? Tu verò adhortaberis? Vis eis prodesse? Ostende in teipso, quales philosophia faciat, neq; nugas age. Comedens, utilis esto unà comedentibus: bibens, unà bibentibus: cedendo omnibus, concedendo, tolerando: sic eos juvato. Sed pituitam tuam in eos noli evomere.

Παρρησία τινά.

KEΦ. ιδ'.

Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ὅταν ᾖ δύνανται ἀλλὰ μὴ πολλῶν· ὅτως ἔνιοι μόνοι περιπατῆσαι ᾖ δύνανται. ἄνθρωπε, εἴ τι εἶ, καὶ μόνος περιπάτησον, καὶ σεαυτῷ λάλησον, καὶ μὴ ἐν τῷ χορῷ κρύπτε. σκόπει τί ποτε, προβλέψαι, ἐνσείδηλι, ἵνα γνῶς τίς εἶ. ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ, ἢ ποιῇ τι ἀσκητικὸν, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τί ὕδωρ πίνεις; ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μὴ, γελοίως ποιεῖς· εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σιώπα πρὸς τοὺς δυσαρεστοῦντας τοῖς ἀνθρώποις. τί ἂν αὐτοῖς τούτοις ἀρέσκειν θέλεις; τῶν προηγουμένων τὰ μὲν προαιρέσεως πρόπεσε, τὰ δὲ κατὰ φύσιν, τὰ δὲ καθ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπροφορὰν, τὰ δὲ κατ' ἕνσασιν. δύο ταῦτα ἐξελεῖν δεῖ ἀνθρώπων, ὄιησιν καὶ ἀπειρίαν. ὄιησις μὲν ἔν ὅτι,

Farrago quædam.

CAP. XIV.

UT mali tragœdi soli canere non possunt, sed cum multis: sic nonnulli soli deambulare non possunt. Homo, si quid es, etiam solus deambula, & tibi loquere, neque in choro delitesce. Aliquando aliquid considera, circumspice, in te descende, ut cognoscas qui sis. Si quis aquam bibit, aliâve quâpiam re sese exercet, omni studio id omnibus dicit: Ego, inquit, aquam bibo. Nunquid eò tantùm aquam bibis? Homo, si tibi aquam bibere expedit, bibito: sin minùs, ridiculè facis. Sin aquæ potus tibi prodest, bibe, ac tace apud eos qui aquæ potores molestè ferunt. Quid ergò istis ipsis placere studes? Eorum quæ aguntur partim præcipuè spectantur, partim fiunt ratione temporis, partim de industria certóque consilio, partim obsequii causâ, partim ex instituto vitæ. Duo hæc adimenda sunt hominibus, arrogantia & diffidentia. Ac arrogantia quidem est eorum, qui sibi

sibi nihil deesse putant: diffidentia verò eorum, qui existimant se inter tot casus rebus prosperis uti non posse. Arrogantiam porrò tollit reprehensio. Ac illud primùm faciebat Socrates. Rem autem istam posse fieri considerato, & quærito. Nihil tibi nocebit ista inquisitio: ac potiùs in eo magna ex parte sita est philosophia, ut inquirat, quomodo citra impedimentum appetitione & aversatione uti liceat. Melior sum te, nam pater meus consularis est. Alius ait, Ego tribunatum gessi, tu non. Quòd si equi essemus; diceres, Pater meus velocior fuit? Ego multum hordei habeo & fœni, aut elegantes phaleras? Ego verò, te ista dicente, responderem: Esto ità, curramus ergò. Agè, nihilne tale est in homine, qualis est in equo cursus, quo præstantior & deterior discernantur? Nunquid est verecundia, fides, justitia? His ostende præstantiorem esse te, ut præstantior sis, tanquam homo. Sin mihi dixeris, te vehementer calcitrare: dicam & ipse tibi, eo te superbire, quod sit asini proprium.

τὸ δοκεῖν μηδενὸς δεῖσθαι· ἀπιστία ἦ, τὸ ὑπολαμβάνειν, μὴ δυνατὸν εἶ) εὑρεῖν σε, τοσούτων ἀμελησάντων. τίνι μὲν οὖν ὄνησιν ἔλεγχος ἐξαιρεῖ· καὶ τοῦτο πρῶτον ποιεῖ Σωκράτης. ὅπ δ' οὐκ ἀδύνατόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, σκέψαι καὶ ζήτησον· οὐδέν σε βλάψει ἡ ζήτησις αὕτη, καὶ ἴσως τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτ' ἔστι, ζητεῖν πῶς ἐνδέχεται, ἀπαραποδίστως ἐχόντως χρῆσθαι, καὶ ἐκκλίσει. κρείσσων εἰμί σου· ὁ γὰρ πατήρ μου ὑπατικός ἐστιν. ἄλλος λέγει· ἐγὼ δεδημάρχηκα, σὺ δ' οὔ. εἰ δ' ἵπποι ἦμεν, ἔλεγες ἄν, ὅπ ὁ πατήρ μου ὠκύτερος ἦν, ὅπ ἐγὼ ἔχω πολλὰς κριθὰς, καὶ χόρτον, ἢ ὅπ κομψὰ φαλάρια; εἰ οὖν ταῦτά σε λέγοντος, εἶπεν, ὅπ ἔστω ταῦτα, τί ἔχομεν οὖν. ἄγε, ἐπ' ἀνθρώπου ἐσμὲν ἢ οὐκ ἐστὶ τοιοῦτον, οἷον ἐφ' ἵππου λέγομεν, ἐξ οὗ γνωσθήσεται ὁ χείρων καὶ ὁ κρείττων; μή ποτ' ἔστιν αἰδὼς, πίστις, δικαιοσύνη; τούτοις δείκνυε κρείττονα σεαυτὸν, ἵν' ὦς ἄνθρωπος ἦς κρείττων. ἂν μοι λέγῃς ὅπ μεγάλα λακτίζω, ἐρῶ σοι κἀγὼ, ὅπ ὀπὶ ὀνος ἔργῳ μέγα φρονεῖς.

Considerate singula aggredienda esse.

CAP. XV.

Cujusque rei antecedentibus & consequentibus consideratis, sic eam aggreditor. Alioqui cupidè quidem eam aggredieris; quippe qui nihil eorum quæ sequuntur consideràris: postea verò cùm aliquæ molestiæ ac difficultates intercesserint, turpiter desistes. Cupio vincere Olympia. Considerato antecedentia & conse-

Ὅπ δεῖ περισκεψαμένως ἔρχεσθαι ἐφ' ἕκαστα.

ΚΕΦ. ιε'.

Ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα καὶ τὰ ἀκόλουθα, καὶ ὅπως ἔρχεσαι αὐτό. εἰ δ' μὴ, τίνι μὲν οὖν προσέχεις προθύμως, ἅπτεσθαι μηδὲν ἔτι ἐξῆς ἐπιδυσωπούμενος· ὕστερον δ' ἀναφανέντων τινῶν, αἰσχρῶς ἀποστήσῃ. θέλω ὀλυμπια νικῆσαι· ἀλλὰ σκόπει τὰ καθηγούμενα αὐτῷ, καὶ τὰ ἀκόλου-

δα· καὶ ὅπως ἄν σοι λυσιτελῇ, ἁπλῶς τὸ ἔργον. δεῖ σε εὐλαβεῖσθαι, ἀναλοφαγεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν· μὴ οἷς ὅτ' ἔτυχεν ἁπλῶς· ἰατρῷ γὰρ παραδεδωκέναι σεαυτὸν, τῷ ἐπιστάτῃ· εἶτα ἐν τῷ ἀγῶνι παρρύσασθαί ὅτιν, ὅπ χεῖρα ἐμβαλεῖν, ὀρυῶ στρέψαι, πολλὼ κόνιν καταπιεῖν, μαστιγωθῆναι, καὶ μὴ τούτων πάντων ἕνεκ' ὅτε νικηθῆναι. ταῦτα λογισάμενον, ἂν ἔτι θέλῃς ἔργον ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν. εἰ δὲ μή, ὁρᾷς ὅπ ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν ἀθλητὰς παίζει, νῦν δὲ μονομάχους, νῦν δὲ σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ, ὅταν ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ. οὕτω καὶ σύ· νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα φιλόσοφος, εἶτα ῥήτωρ· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν. ἀλλ' ὡς ὁ πίθηκος, πᾶν ὃ ἂν ἴδῃς μιμῇ, καὶ ἀεί σοι ἄλλο ἐξ ἄλλου ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει· ὅτε γὰρ μὴ σκέψεως ἦλθες ἐπί τι, οὐδὲ προϊδόμενος ὅλον τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐξετάσας, ἀλλ' εἰκῇ καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν· οὕτω τινὲς ἰδόντες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες τινος οὕτω λέγοντος, ὡς Εὐφράτης λέγει, καὶ τοι τίς οὕτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος, θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν. ἄνθρωπε, σκέψαι πρῶτον τί ὄζει τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ τὴν σαυτοῦ φύσιν, εἰ δύνασαι βαστάσαι. εἰ παλαιστὴς, ἰδοὺ σε τοὺς ὤμους, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφύν. ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλό τι πέφυκε. δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν; ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν, ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονεῖν-

quentia: & ſic, ſi è re tua fuerit, rem aggreditor. Eſt tibi accurato ordine opus: edendum neceſſariò, bellariis abſtinendum, exercendum corpus vel invito: idque horâ præfinitâ, in æſtu, in frigore: non bibenda frigida: aliquando nè vinum quidem, deniq; laniſtæ tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine laniari corpus contingit, manum lædi, diſtorqueri lumbos, multum pulveris deglutiri, flagris cædi, & cum his omnibus interdum vinci. His rebus conſideratis, ſi placet, certamen inito. Sin minùs, vide ut puerorum more acturus ſis, qui nunc pugiles ludunt, nunc gladiatores, nunc tubâ canunt, nunc tragœdias agunt, cùm iſta viderint, admiratique fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, mox philoſophus, poſtea orator, toto autem animo nihil: ſed ut ſimius quicquid videris, imitaberis, ſubinde aliud ex alio tibi placebit. Uſitata verò diſplicebunt. Neque enim conſideratè quicquam aggreſſus es, neq; rem totam explorâſti, aut examinâſti: ſed temere & frigidâ cupiditate impulſus. Sic quidam viſo philoſopho, auditóque alio qui dicat. Ut Euphrates diſſerit? quis ità dicere, ut ille poteſt? volunt & ipſi philoſophari. Homo conſidera prius quæ res ſit. Deinde naturam quoque tuam, quid ferre poſſit. Si luctator eſſe vis; vide humeros tuos, femora, lumbos. Alius enim ad alia natus eſt. Putásne te, ſi iſta agas, poſſe philoſophari? Putásne te poſſe eodem modo edere, eodem modo bibere, æquè iraſci, æquè indignari? Vigilandum eſt, laborandum

dum, vincendæ ſunt quædam cupiditates, à cognatis diſcedendum: oportet à puero contemni, ab obviis derideri: omnibus in rebus deteriori conditione eſſe, in magiſtratu, in honore, in judicio. His conſideratis, ſi lubet, accedito: ſi his rebus redimere cupis animi tranquillitatem, libertatem, conſtantiam. Alioqui noli accedere: nè ut pueri, nunc philoſophus ſis, poſtea publicanus, mox orator, deniq; procurator Cæſaris. Hæc non conſentiunt. Unum te hominem eſſe oportet, eúmque vel bonum vel malum. Aut excolenda tibi ratio eſt, aut res externæ. Laborem vel internis, vel externis rebus impendito: hoc eſt, tuendus eſt tibi vel philoſophi ſtatus, vel hominis indocti: Ruſo quidam, occiſo Galba, dixit, nunc mundum providentiâ gubernari. At ille, Nunquam, inquit, obiter adeò per Galbam adminiſtrari providentiâ mundum probaverim.

σαι, νικῆσαί τινας ἐπιθυμίας. ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίε καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῆς ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ. ταῦτα προϊσκεψάμενος, εἰ σοι δοκεῖ, πρόσερχε· εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, εὐδαιμονίαν, ἀταραξίαν· εἰ δὲ μή, μὴ πρόσαγε· μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν μὲν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος. ταῦτα οὐ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον εἶναι ἢ ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὸ ἔσω φιλοτόνει, ἢ περὶ τὰ ἔξω τυτέσι, φιλοσόφως σὰπιν ἔχειν, ἢ ἰδιώτου. Ῥέφῳ τις ἔλεγε, Γάλβα σφαγέντος, ὅτι νῦν προνοίᾳ ὁ κόσμος διοικεῖται. ὁ δὲ, μὴ παρέργως ποτ' ἔφη, ὑπὸ Γάλβα καταπρᾶσα, ὅτι προνοίᾳ ὁ κόσμος διοικεῖται.

Cautione eſſe opus, cùm aliis morem gerere volumus.

CAP. XVI.

OMnino neceſſe eſt, eum qui frequentiùs cum aliquo colloquitur, aut componat, aut deniq; familiariter vivit, vel ipſum illi fieri ſimilem, vel illum ad ſuam rationem traducere. Nam ſi quis carbonem extinctum ardenti adjunxerit, aut hic illum, aut ille hunc incendet. Cùm igitur tantum periculum ſit, indoctorum familiaritate & conſuetudine, cautè eſt utendum. Satis enim intelligitur, ſi cum fuligine oppleto verſeris, fieri non poſſe, quin & ipſe fuli-

Ὅτι ἐυλαβῶς δεῖ συναναστρέφεσθαι εἰς συμπεριφοράν.

ΚΕΦ. ιε'.

ΑΝάγκη τὸν συγκαταστρέφεσθαί τισιν ἐπιπλέον, ἢ εἰς λαλιὰν, ἢ εἰς συμπόσια, ἢ ἁπλῶς εἰς συμβίωσιν, ἢ αὐτὸν ἐκείνοις ἐξομοιοῦσθαι, ἢ ἐκείνους μεταδιδόναι ἐπὶ τὰ αὐτά. ἡ γὰρ ἄνθρακα ἀπεσβεσμένον ἂν δῇ παρὰ τὸν καιόμενον, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος σβέσει, ἢ ἐκεῖνον καύσει. παλλακτέον οὖν τῷ καπνῶδες ὄντος, ἐυλαβῶς δεῖ τοῖς ἰδιώταις συναναστρέφεσθαι εἰς τὰς τοιαύτας περιφορὰς μεμνημένους, ὅτι ἀμήχανον, τὸν σποδοπατεσόμενον τῇ ἀσχολημένῳ, μὴ

καὶ αὐτὸν ἀπολαῦσαι τῆς ἀσχολίας. τί γὰρ ποιήσεις, ἂν περὶ μονομάχων λαλῇς, ἂν περὶ ἵππων, ἂν περὶ ἀθλητῶν, ἂν τὸ ἔτι τούτων χεῖρον, περὶ ἀνθρώπων; ὁ δεῖνα κακὸς, ὁ δεῖνα ἀγαθός· τοῦτο καλῶς ἐλάνθανε, τοῦτο κακῶς. ἔτι ἂν σκώπτῃ, ἂν γελοιάζῃ, ἂν κακοηθίζῃ. ἔχει τις ὑμῶν παρασκεύην, ὅταν ὁ κιθαριστικὸς τὴν λύραν λαβὼν· ὡς εὐθὺς ἀφάμενος τῶν χορδῶν, γνῶναι τὰς ἀσυμφώνους, καὶ ἁρμόσαι τὸ ὄργανον; ὅταν εἶχε Σωκράτης δύναμιν, ὡς ἐν πάσῃ συμφορᾷ ἄγειν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὸν σωφρονίσαι. πόθεν ὑμῖν; ἀλλ' ἀνάγκη τοῦτο ἡμᾶς ἰδιῶται ὑμᾶς περιάγειν. διὰ τί δ' ἂν ἐκεῖνοι ὑμῶν ἰσχυρότεροι; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τὰ σαπρὰ ταῦτα ὑπὸ δογμάτων λαλοῦσιν, ὑμεῖς δὲ τὰ κομψὰ ὑπὸ τῶν χειλῶν. διατοῦτο ἄτονά ὄζει, καὶ νεκρά, καὶ σικχαίνει ὅταν ἀκούσητε ὑμῶν τὸν φορτικὸν, καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν παλαίπωρον, ἢ ἄνω κάτω φρυλλεῖται. ὅπως ὑμᾶς οἱ ἰδιῶται νικῶσι. παλαιὸν γὰρ ἰσχυρὸν τὸ δόγμα, ἀνίκητον τὸ δόγμα. μέχρις ἂν δὲ παρῶσιν ἐν ὑμῖν αἱ κομψαὶ ὑπολήψεις, καὶ δυνάμιν τινὰ παρεποιήσησθε πρὸς ἀσφάλειαν, συμβαλλόμενοι ὑμῖν εὐλαβῶς τοῖς ἰδιώταις συγκαταβαίνειν. εἰ δὲ μὴ, καθ' ἡμέραν ὡς κηρὸς ἐν ἡλίῳ διατακήσεται ὑμῶν, εἴ τινι ἐν τῇ σχολῇ ἐγγένοιτο. μακρὰν δὲν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ποῦ ποτε ἀπάγετε, μέχρις ἂν κηρίνας τὰς ὑπολήψεις ἔχητε. διατοῦτο καὶ τὴν παρῴδων συμβαλλόμενοι ἀποχωρεῖν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι τὰ παλαιὰ ἔθη παραπέμπει, καὶ οὐκ ἐᾷ ἀρχὴν γενέσθαι τινὰ ἄλλα ἐθισμοῦ. διὰ φέρομεν τὰς ἀπαντοῦσας καὶ λέγουσας, ἰδὲ ὁ δεῖνα φιλοσοφεῖ, ὁ τὶ καὶ ὁ τί. ὅπως

ginosus fias. Quid enim agas, si de gladiatoribus loquatur? Si de equis, si de pugilibus, & (quod his pejus etiam est) si de hominibus? iste malus, iste bonus est: hoc rectè factum, illud malé. Præterea si quis derideat, si risum excitet, si improbis utatur moribus? Num quis vestrûm ità paratus est, ut citharœdus, qui acceptâ citharâ, cordis pertentatis, statim intelliget quæ non concinnant, instrumentúmque ad usum accommodare potest? Ea vis in Socrate fuit, ut quovis rerum statu familiares ad suum morem traduceret. Unde vobis istud? Imò necesse habetis vos accommodare moribus indoctorum. Cur autem illi vobis potentiores sunt? Quia putida illa ità proferunt, ut sentiunt: vobis verò elegantia ista in labris nascuntur, eáq; de causa infirma sunt & mortua: nec sine fastidio audiri possunt adhortationes vestræ & misera virtus, quæ vobis semper in ore est. Ità vos plebeii vincunt. Decretum enim ubique firmum est, decretum ubique invictum. Priusquam igitur eruditæ sententiæ confirmatæ apud vos fuerint, priusquam facultatem paraveritis, quâ in tuto colloçemini, autor vobis sum cautè indoctorum utendi consuetudine. Alioquin ea quæ in Scholis annotatis indies, haud secus ac cera in sole diffluent. Longè igitur à sole recedite, dum cereas habetis opiniones. Quæ causa est, cur philosophi è patria discedendum esse suadeant? Quòd veteres mores animos distrahunt, nec aliam consuetudinem admittunt. Non ferimus obvios dicentes, Ecce iste philosophatur, cùm

talis

talis & talis ſit. Sic medici quoq; diuturnis morbis oppreſſos, in aliam regionem, aliúmque aerem ablegant. Et rectè quidem. Proinde & vos mores alios introducite, confirmate veſtras opiniones, & in eis ſtrenuè laborate. Imò hinc ad ſpectacula, ad compoſitiones gladiatorum, in xyſtum, in circum. Poſtea illinc huc, viciſsímq; hinc illuc iidem. Non ullus mos elegans, non animadverſio, non cura ſuiipſius, neque obſervatio quomodo quiſque utatur viſis, ſecundùm naturam, an contrá? Quomodo reſpondeat eis? Sicut decet, an contrá? Nunquid eis quæ mei juris non ſunt, dico: Nihil mihi vobiſcum eſt. Nam ſi nondum ſic affecti eſtis, fugite mores priores, fugite vulgus, ſi tandem auſpicari negotium & proficere vultis.

ϰὴ ὁι ἰατροὶ τοὺ μαϰρονοσοῦντας ἐϰπέμπουσιν εἰς ἄλλην χώραν, ϰὴ ἄλλον ἀέρα· ϰαλῶς ποιοῦντες. ϰὴ ὑμεῖς ἀντεισαγάγετε ἄλλα ἐθη· πῖξατε ὑμῶν τὰς ὑπολήψεις, ϰὴ ἐναθλεῖτε αὐτάις. ὄ, ἀλλ' ἔνθεν ἐπὶ θεωρίαν, εἰς μονομαχίαν, εἰς ξυϛὸν, εἰς ϰίρϰον, εἶτ' ἐϰεῖθεν ὧδε, ϰὴ πάλιν ἔνθεν ἐϰεῖ ὁι αὐτοί. ϰὴ ἔθος ϰομψὸν ὄδὲν, ὄτε προσοχὴ, ὄτ' ἐπιστροφὴ ἐφ' αὑτὸν, ϰὴ παραλήρησις, πῶς χρῶμαι ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις, ϰτ' φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, πῶς ὑποϰρίνομαι προς αὐτὰς, ὡς δεῖ ἢ ὡς ὰ δεῖ; ὑπολέγω τῆς ἀποφάσεως, ὅτι ὰδὲν πρὸς ἐμέ. εἰ γὰ μή πως ὕπως ἔχετε, φεύγετε ἤδη τὰ πρόσθεν, φεύγετε τοὺ ἰδιώτας, εἰ θέλετε ἄρξασθαί ποτε πιὲς εἶ).

De providentia.

CAP. XVII.

CUm providentiam accuſas, in te ſi deſcenderis, cognoſces, certâ ratione factum eſſe. At improbus meliore conditione eſt? Qua in re? In pecunia. Nam in hac tibi præſtat, quòd adulatur, quòd frontem perfricuit, quòd vigilat. Quid illud intuere? num fide, num verecundiâ tibi præſtet? Neque enim ità eſſe invenies, ſed potiùs melioribus in rebus te meliore conditione cognoſces. Nam & ego aliquando cuidam philoſtorgi ſucceſſus ægrè ferenti, Nunquid, inquam, tu cùm Sura dormire velles? Nè, inquit, is mihi dies illuceſcat. Quid ergò ſuccenſes, ſi aliquid pretii pro iis quæ vendit accipit? Cur beatum eum prædicas ob ea quæ dete-

Πεϱὶ πϱονοίας.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὅταν τι τῆ πϱονοίᾳ ἐγϰαλῆς, ὅτι ϰαθοϱᾷϛ, ϰὴ γνώσῃ ὅτι ϰτ' λόγον γέγονε. ναὶ, ἀλλ' ὁ ἄδιϰος πλέον ἔχει· ἐν τίνι; ἐν ἀϱγυϱίῳ. πϱὸς γὰ τοῦτό σε ϰϱεῖττων δοῦν, ὁ ϰολαϰεύει, ἀναισχυντεῖ, ἀγϱυπνεῖ. τὶ θαυμαστόν; ἀλλ' ἐϰεῖνο βλέπε, εἰ ἐν τῷ πιστὸς εἶ) πλέον σε ἔχει, εἰ ἐν τῷ αἰδήμων. ὃ γὰ εὑϱήσεις. ἀλλ' ὅπου ϰϱεῖττον, ἐϰεῖ σεαυτὸν εὑϱήσεις πλέον ἔχοντα. ϰἀγὼ ποτ' εἶπόν τινι ἀγανάϰτοῦντι, φιλόστοϱγῳ εὐτυχεῖ, εἰ ἤθελες ἂν σὺ ϰτ' σϐεϱὰ ϰοιμᾶσθαι; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἐϰείνη ἡ ἡμέϱα. τί ὃν ἀγανάϰτεῖς, εἰ λαμϐάνει τι ἀνὴ' ἃ πωλεῖ; ἢ πῶς μαϰαϱίζεις τὸν διὰ τάπων, ἃ σὺ ἀπόδοχη, ϰλωμύσσον ἐϰεῖνα; ἢ τὶ

ϰαϰὸν

κακὸν ποιεῖ ἡ προνοια, εἰ τοῖς κρείττοσι τὰ κρείττω δίδωσιν; ἢ οὐκ ἔστι κρεῖττον αἰδήμονα εἶναι, ἢ πλέσιον; ὡμολόγει. τί οὖν ἀγανακτεῖς ἄνθρωπε, ἔχων τὸ κρεῖττον; μέμνησο οὖν ἀεὶ, καὶ προχειρον ἔχετε, ὅτι νόμῳ θεῷ φυσικῷ, τὸν κρείττονα τοῦ χείρονος καὶ πλέον ἔχειν, ἐν ᾧ κρείττων ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐδέποτε ἀγανακτήσετε. ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται· καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται, τί ὄνομα τούτῳ; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο δέ οὐδέν; οὐδέν. ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν, ὅτι ἡ κακόν ὄνομα, τοῦτο ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι, καὶ προσκαλλωπίσαι. διατοῦτο οὐ δεῖ τὴν πενίαν ἐκβάλλειν, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ αὐτῆς, καὶ ὅτως εὐροήσομεν.

staris? Quid peccat providentia, si melioribus meliora tribuit? Nonne præstat verecundum esse, quàm divitem? Assentiebatur. Quid ergò succenses, cùm id habeas quod melius est? Semper igitur mementote, atq; in promptu habetote eam naturæ legem, meliorem, in eo quo sit melior, meliore conditione esse illo qui sit deterior. Ità nunquam succensebitis. At uxor malè me tractat. Rectè. Si quis scisciteur, quid est istud? Dic? Uxor malè me tractat. Nihil ergò aliud? Nihil. Pater nihil mihi largitur. Quid istud est? Pater nihil mihi largitur. Id verò esse malum: extrinsecus adjiciendum est, & adfingendum mendacium. Quocirca non paupertas repudianda est, sed opinio paupertatis: quo pacto beati erimus.

Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς τὰς ἀγγελίας ταράττεσθαι.

Non perturbari oportere nuntiis.

ΚΕΦ. ιη'.

Ὅταν σοί τι προσαγγελθῇ ταραχικὸν, ἐκεῖνο ἔχε πρόχειρον, ὅτι ἀγγελία περὶ οὐδενὸς προαιρετικοῦ γίνεται. μή τι σοῦ, δυναταί σοι τις ἀγγεῖλαι, ὅτι κακῶς ὑπέλαβες, ἢ κακῶς ὠρέχθης; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅτι ἀπέθανέ τις. τί οὖν πρός σε; ὅτι σε κακῶς τις λέγει. τί οὖν πρός σε; ὅτι ὁ πατὴρ τάδέ τινα ἐπιμάζεται. ἐπὶ τίνα; μή τι ἐπὶ τῷ προαιρέσει; πόθεν δυνατόν; ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωμάτιον; ἐπὶ τὸ κλησείδιον; ἐσώθης, οὐκ ἐπὶ σέ. οὗτος ἀλλ' ὁ κριτὴς ὑπέφαινε, ὅτι ἠσέβησας. περὶ Σωκράτους δ' οὐκ ἀπεφήναντο οἱ δικασταί; μή τι σὸν ἔργον ἐστὶ, τὸ ἐκεῖνον ὑποφήνασθαι; ἔτι τί οὖν ὅτι σοι μέλει; ἔστι τοῦ πα-

SI quid turbulenti nuntiatum tibi fuerit, illud habeto in promptu: Nuntium ad nihil eorum pertinere, quæ tui arbitrii sint. Nunquis enim nuntiare tibi potest, te perperam sensisse, aut pravè appetivisse? Nequaquam. Sed mortuum esse aliquem nuntiare potest. Quid ergò ad te? Aliquem tibi maledicere. Quid ergò ad te? Patrem nescio quid moliri. Contra quem? nunquid contra institutum tuum? quî potest? At contra corpusculum, contra reculam? Salvus es: non contra te. Enimvero judex pronuntiat te numen violâsse. Annon & Socratem judices impietatis condemnârunt? Nunquid tui arbitrii est, quid illi pronuntient? Non. Quid ergò istud curas? Est quoddam

patris

patris tui officium, quod nisi præstiterit, nomen patris, nomen pietatis, nomen mansuetudinis amiserit. Nihil eum aliud, eâ quidem de causa, perdidisse existimato. Neque enim unquam in alio peccatur, in alio detrimentum capitur. Vicissim munus tuum est, causam dicere constanter, verecundè, placidè. Nam alioqui & tu filii pietatem, verecundiam, probitatem amiseris. Quid ergó? Judéxne periculi expers est? Non, sed & ille in eodem periculo versatur. Quid ergò, etiamnum times, quidnam ille pronunciet? Quid tibi cum alienis malis? Tuum malum est, causam tuam malè agere: unum hoc caveto. Judicium verò de te fieri, aut non fieri, ut alterius munus, sic alterius quoque malum est. Iste tibi minatur. Mihi? Non. Vituperat te. Ipse viderit, quemadmodum munus suum administret. Est te condemnaturus: ob idipsum miser est.

τεός σε ἔργον· ὃ ἂν μὴ ὁι πληρώσῃ, ἀπώλεσε τὸν πατέρα, τὸν φιλόστοργον, τὸν ἥμερον. ἄλλο μηδὲν ζήτει τούτου ἕνεκα αὐτὸν ἀπολέσαι. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἄλλῳ μᾶλλόν τις ἁμαρτάνει, εἰς ἄλλο δ' οὐ βλάπτεται. πάλιν σοὶ ἔργον τὸ ἀπολογήσασθαι εὐσταθῶς, αἰδημόνως, ἀορλήπτως. εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας καὶ σὺ τὸν υἱὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν γνώριμον. τί οὖν, ὁ κινδυνός ἐστιν; οὐ· ἀλλὰ κἀκεῖνος τὰ ἴσα κινδυνεύεται. τί οὖν ἔτι φοβῇ, τί ἐκεῖνος κρίνῃ; τί σοι καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ κακῷ; σὸν κακόν ἐστι, τὸ κακῶς ἀπολογήσασθαι. τοῦτο φυλάσσε μόνον. κρινθῆναι δ' ἢ μὴ κριθῆναι, ὥσπερ ἄλλο ἐστὶν ἔργον, οὕτω κακὸν ἄλλου ἐστίν. ἀπειλεῖ σοι ὁ δεῖνα. ἐμοί; οὐ. ψέγει σε. αὐτὸς ὄψεται, πῶς ποιεῖ τὸ ἴδιον ἔργον. μέλλει σε κατακρινεῖν ἀδίκως· ἄθλιος.

Quis ſtatus ſit hominis indocti & philoſophi.

CAP. XIX.

PRimum indocti & philoſophi diſcrimen eſt, quòd ille dicit: Hei mihi propter filium, propter fratrem, propter patrem. Hic verò, ſi quando id dicere cogitur, re conſideratâ: Hei mihi, ait, propter me: nemo enim vel voluntatem prohibere, vel in eo quod alieni arbitrii eſt incommodare ulli poteſt, niſi voluntas ipſa ſeſe lædat. Si ergò eò & ipſi inclinaverimus, ut rebus malè ſuccedentibus ipſi nos accuſemus, ac meminerimus, non aliam eſſe perturbationis & inconſtantiæ cauſam niſi opinionem: omnes vobis juro deos, aliquid nos profeciſſe.

Τίς διάφορα ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ἡ πρώτη διαφορὰ ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου, ὁ μὲν λέγει, οἴμοι διὰ τὸ παιδάριον, διὰ τὸν ἀδελφὸν, οἴμοι διὰ τὸν πατέρα. ὁ δ' ἂν ποτ' εἰπεῖν ἀναγκασθῇ, οἴμοι, ἐπιστήσας λέγει, δι' ἐμέ. προαίρεσιν γὰρ οὐδεὶς δύναται κωλύσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. ἂν οὖν ὀπὶ τοῦτο ῥέψωμεν καὶ αὐτοὶ, ὥσθ' ὅταν δυσοδῶσιν ὁ ἔξω αὐτοῦ αἰτιᾶσθαι καὶ μεμνῆσθαι, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα, ὀμνύω ὑμῖν πάντας θεοὺς, ὅτι προέκοψε. νῦν δ' ἄλλων ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν·

μὴν. εὐθὺς ἐπὶ παίδων ἡμῖν ὄντων, ἢ τίτθη εἴ ποτε περιεπλάσαμεν χασκοντες, ὀχὶ ἡμῖν ἐπέπλησεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; ἀλλὰ τίνι τῆ παιδίᾳ σε μοιᾶσαι, ἔδει μεταθῆναι αὐτήν; πάλιν ἂν μὴ ἕυρωμεν φαγεῖν ἐκ βαλανείε, ἢδὲ ποτ' ἡμῖν καταξέλλῃ τίνι ἀθυμίαν ὁ παιδαγωγὸς, ἀλλὰ δαίρει τὸν μάγειρον. ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐκεῖνόν σε παιδαγωγὸν κατεσήσαμεν, ἀλλὰ τοῦ παιδίου ἡμῶν, τῆτο ἐπανόρθα, τῆτο ὠφέλει. ὅπω καὶ αὐξηθέντες φανόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος· ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγραμματικός· ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Nunc, aliud iter ab initio ſumus ingreſſi: ſtatim à puero nutrix, ſi quando per oſcitantiam impegimus, non nos objurgavit, ſed lapidem verberavit. Quid autem commiſit lapis? Fuítne illi propter pueri tui ſtultitiam aliò migrandum? Rurſus, ſi quando à balneo cibum non invenerimus, nunquam puſillitatem animi noſtri compeſcit pædagogus, ſed coquum verberibus afficit. Homo, nunquid illi te pædagogum præfecimus, & non filioli noſtro? Hunc corrige, hunc juvato. Sic adulti etiam pro pueris nos gerimus. Puer enim in Muſica, eſt homo amuſus: in re literaria, homo illiteratus: in vita, homo incruditus.

Ὅτι ἀπὸ πάντων δεῖ ἐκτὸς ὄζιν ὠφελεῖσθαι.

Poſſe fructum è rebus externis omnibus capi.

ΚΕΦ. κ'.

Ἐπὶ δὲ θεωρημάτων φαντασίαν, πάντες σχεδὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἐν ἡμῖν ἀπέλιπον, ὀχὶ δ' ἐν τοῖς ἐκτός. ἁδεὶς λέγει ἀγαθὸν, τὸ ἡμέρα εἶναι· κακὸν, τὸ νύκτα εἶναι. μέγιστον δὲ κακὸν, τὸ τρία, τέσσαρα εἶναι. ἀλλὰ τί; τίνι μὲν ὀπτικήμονι ἀγαθὸν, τίνι δ' ἀπάτῃ κακόν. ὥστε καὶ περὶ τὸ ψεῦδος αὐτὸ ἀπάτην, σωίσασθαι δεῖ ὀπτικήμονα τοῦ ψεύδους εἶναι αὐτό. ἔδει ἂν ὅπω καὶ ἐπὶ τῆ βίᾳ. ὑγεία ἀγαθὸν, νόσος δὲ κακόν. ἄνθρωπε. ἀλλὰ τί; τὸ καλῶς ὑγιαίνειν, ἀγαθόν· τὸ κακῶς, κακόν. ὥστε καὶ ἀπὸ νόσε ὄζιν ὠφελεῖσθαι, τὸν θεόν σε. ἀπὸ θανάτε γὰρ ἔκ ἔστι; ἀπὸ πηρώσεως γὰρ ἔκ ἔστι; μικρά σοι δοκεῖ ὁ Μενοικεὺς ὠφελεῖσθαι, ὅτ' ἀπέθανε; τοιαῦτά τις εἰ-

CAP. XX.

In viſis quæ animi contemplatione conſtant, propemodum omnes bonum & malum in nobis reliquerunt: non autem in rebus externis. Nemo bonum eſſe dicit, quòd dies ſit: malum, quòd nox ſit: maximum autem malum, quod tria ſint quatuor. Quid ergò? Scientiam eſſe bonam, inſcitiam verò malam. Proinde in ipſius etiam mendacii errore, eam ſcientiam exſiſtere, quâ id eſſe mendacium intelligatur. Sic ergò & in vita fieri oportebat. Sanitas bonum eſt, morbus malum. Non, homo. Quid ergò? Rectè ſanitate uti, bonum eſt: malè malum. Licet ergò, vel è morbo capere fructum, Deo tuo. Annon & è morte? Annon & è mutilatione fructum capere licet? Parum fructus cepiſſe Menœcæum cenſes, cùm mortem

tem oppeteret? Nunquis factum ejus imitatus, fructum ex eo reperit? Eia homo: nonne pietatem erga patriam conſervavit? Non magnitudinem animi? Non fidem? non indolem generoſam? Qui ſi diutiùs vixiſſet: nonne iſtis omnibus amiſſis, in contraria incidiſſet? Non ignaviæ crimen incurriſſet? non animi degeneris? non patriæ deſertoris? non mortem reformidantis? Age, num parvum tibi fructum cepiſſe videtur è ſuo interitu? Non. Sed Admeti pater magnum fructum cepit è vita ſua tam degenere & miſera. Nunquid enim poſtea mortuus non eſt? Deſinite tandem Deos veſtros è materia fabrefactos admirari. Deſinite voſmetipſos conjicere in ſervitutem, primum rerum ipſarum, deinde hominum eorum propter res, qui eas vel conferre, vel eripere poſſunt. Fructus ergò ex iſtis capi poteſt? Ex omnibus: etiam è conviciatore. Quid verò pugili fructus affert is à quo excercetur? Plurimum. Etiam hic me excercet ad tolerantiam, ad manſuetudinem, ad clementiam? Non: ſed ille quidem collum meum contrectat, & lumbos, & humeros: quæ dum corrigit, me juvat. An alipta rectè dicit: Tolle utrâque manu in altum, & quanto gravius eſt pondus, tantò magis ego juvor. Si quis verò ad manſuetudinem me excercet, non juvor? Iſtud eſt, neſcire, fructum capere ex hominibus. Malus vicinus eſt? Sibi ipſe, mihi verò bonus: excercet moderationem, excercet æquitatem meam. Malus pater eſt? Sibi ipſe, at mihi bonus. Hæc eſt Mercurii virgula: hac (inquit) quicquid attigeris, aureum erit. Non ità. Sed quid-

πὼν ὠφεληθείη, ὅια ἐκεῖνος ὠφελήθη; ἔα ἄνθρωπε, ὐκ ἐτήρησε τὸν φιλόπατριν; τὸν μεγαλόφρονα; τὸν πιςόν; τὸν γνναῖον; ὁπόζήσας δὲ, ὐκ ἀπώλνυε ταῦτα πάντα; ὐ πρεπιεῖτο τὰ ἐναντία; τὸν δειλὸν ὐκ ἂν ἐλάμβανες; τὸν ἀγνώμονα; τὸν μισόπατριν; τὸν φιλόψυχον; ἄγε, δοκεῖ σοι μικρὸν ὠφεληθῆναι ἀποθανών; ὔ. ἀλλ' ὁ τοῦ Ἀδμήτε πατὴρ μεγάλα ὠφελήθη ζῆσαι ἔτως ἀγνώμως κ) ἀθλίως. ὕστερον γὸ ὐκ ἀπέθανες; παύσαθε τοὺ θεὺς ὑμῶν, τοὺ ὕλας θαυμάζοντες. παύσαθ' ἑαυτοὺς δήλους ποιοῦντες, πρῶτον μὲν πραγμάτων, εἶτα δ' αὐτὰ κ) μᾶλλον ἀνθρώπων μᾶλλον ταῦτα περιποιεῖν ἢ ἀφαιρεῖσθαι δυναμένων. ἔστν ὖν ἀπὸ τύτων ὠφεληθῆναι; ἀπὸ πάντων, κ) ἀπὸ τὸ λοιδορθντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προγυμναζόμενος; τὰ μέγιστα. κ) ἔτως ἐμοῦ προγυμνασὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν μ' γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾶον. ἢ; ἀλλ' ὁ μὲν τὸ τράχηλό μ καταπάττων, κ) τὼ ὀσφύ μ, κ) τοὺ ὤμυς καταπέζων, ὠφελεῖ με. κ) ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἆρον ὑπὲρ ἀμφοτέρας, κ) ὅσον βαρύτερός ὅτιν ἐκείνε, τοσύτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ. εἰ δέ τις πρὸς ὀργησίαν με γυμνάζει, ὐκ ὠφελοῦμαι; τετέχι τὸ μὴ εἰδέναι ἀπ' ἀνθρώπων ὠφελεῖσθαι. κακὸς γείτων; ἀπῷ· ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει μ' τὸ εὐγνωμον, τὸ ὀπιεικές. κακὸς πατὴρ; αὐτῷ, ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός; τετέχι τὸ τῦ Ἑρμῦ ῥαβδίον. ἣ θέλεις [ἐστὶν] ἅψαι, κ) χρυσῦν ἔστω. ὔ, ἀλλ' ὃ θέλῃς

θέλεις φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν, δίκλω τίνι πρὸς τὴν ἐμὴν πάντα ταῦτα πρὸς βασδίῳ τὸ Ἑρμοῦ ὠφέλημα ἔσται. τὸν θάνατον τί ποιήσεις, τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε χρησιμώτερον, ἢ ἵνα δείξῃ σε ἔργῳ δι' αὐτοῦ τί ὄζιν ἄνθρωπος πρὸς βελτίωσιν τῆς φύσεως παρακολουθῶν ἢ νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τίνι φύσιν, διαφερέτω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐρεήσω, τὸν ἰατρὸν ἢ κολακεύσω, οὐκ εὔχομαι ἀποθανεῖν. τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς, πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικὸν, σεμνὸν, ζηλωτόν. ἔ, ἀλλὰ βλέπε μὴ νοσήτης, κακόν ὄζιν. ὅιον εἴ τις ἔλεγε, βλέπε μὴ λάβῃς ποτὲ φαντασίαν τὸ τὸ τρία τέσσαρα εἶ· κακόν ὄζιν. ἄνθρωπε, πῶς κακόν; ἂν ὃ δεῖ τρέπει αὐτὸ ὑπολάβω, πῶς ἔτι με βλάψει; ἐγὼ δ' μᾶλλον κὴ ὠφελήσει; ἂν δ' ὃν τρὶ πενίας ὃ δεῖ ὑπολάβω, ἂν τρὶ νόσε, ἂν τρὶ ἀναφλάς, οὐκ ἀρκεῖ μοι; οὐκ ὠφέλημα ἔσται; πῶς δ' ἔτι ἐν τοῖς ἐμοῖς τὰ κακὰ κὴ τάγαθὰ δεῖ με ζητεῖν; ἀλλὰ τί; ταῦτα μέχρι ὧδε, εἰς ὄικον δ' ὑδεὶς ἀποφέρει. ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ παιδάριον πόλεμος, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τοὺς σκώπτας. καλῶς γέγοιτο Λεσβίῳ, ὅτι με καθημέραν ἐξελέγχει μηδὲν εἰδότα.

vis affer, idque ego bonum faciam. Affer morbum, affer mortem, affer egeſtatem, affer convitium & diſcrimen capitis: omnia hæc virgulâ Mercurii utilia reddentur. De morte quid facies? Quid verò aliud, niſi ut ea te ornet: aut per te, re ipsâ demonſtret, quid ſit homo, ſi naturæ voluntatem ſequatur? De morbo quid ſtatues? Oſtendam ejus naturam, excellam in eo, tranquillus ero, bene mecum agi putabo, medico non adulabor, mortem non optabo. Quid requiris amplius? Quicquid mihi dederis, id ego efficiam beatum, proſperum, honorabile, expetendum. Non. Sed cave nè ægrotes: mala res eſt. Perinde iſtud eſt, ac ſi quis diceret, Cave nè quando tibi fingas tria eſſe quatuor: malum eſt. Quomodo malum? Si de eo ſic exiſtimâro, ut decet: quid porrò mihi nocebit, ac non potiùs proderit? Si ergò de paupertate, de morbo, de perturbatione ſtatûs publici, ità ſenſero ut decet, nonne id mihi ſatis eſt? nonne profuturum eſt? Qua ergò ratione poſthac bona & mala in rebus externis quæram? Sed quid ſit? Hæc in hoc loco diſſeruntur, nemo autem ſecum aufert domum: ſed ſtatim cum puero bellum geritur, cum vicinis, cum irriſoribus, cum ſcurris. Bene ſit Lesbio, quod indies inſcitiam meam coarguit.

Πρὸς τοὺς ἐυκόλως ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ἐρχομένους.

Ad eos qui temerè ad docendum accedunt.

ΚΕΦ. κα'.

CAP. XXI.

Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλὰ, εὐθὺς αὐτὰ

Qui nuda præcepta acceperunt, ſtatim ea evomere volunt: ut qui

qui è ſtomacho laborant, cibum. Priùs illa concoquito, deinde non ità evomes. Alioqui omnino vomitus erit, res impura, & non eſculenta. Quin potiùs iis concoctis & digeſtis, mutationem aliquam oſtendito in mente tua factam: quemadmodum pugiles humeris ſuis declarant, ut exercitati fuerint, ut cibum ceperint: quemadmodum artifices quid didicerint. Faber non dicit, Audite me diſſerentem de re fabrili: ſed conducta domo, exſtructísque omnibus, ſe arte eſſe præditum oſtendit. Tale quoddam & tu facito: edito ut homo, bibito ut homo, ornator, matrimonium contrahito, liberos procreato, Rempublicam gerito, convitium tolerato, ferto fratrem iniquum, ferto patrem, ferto filium, vicinum, comitem. Hæc nobis oſtendito, ut cognoſcamus te verè philoſophicum aliquid didiciſſe. Non. Sed venite, méque audite Commentaria dictantem. Abi: quærito in quos iſta evomas. Atqui ego vobis Chryſippi libros ità enarrabo, ut nemo alius: dictionem quàm veriſſimè declarabo. Aliquando etiam Antipatri & Archedemi impetum adjungam. Haccine ergò de cauſa patriam adoleſcentes, & parentes relinquent, ut huc profecti te verba explicantem audiant? Non eis domum redeundum eſt tolerantibus, officioſis, perturbatione vacuis, tranquillis, tali viatico ad degendam vitam inſtructis, ut caſus humanos pulchrè ferre nôrint, atque inde ornari? Unde autem tu illa impertias, quæ non habes?

ἐξεμέσαι θέλουσιν, ὡς οἱ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πεπτὸν αὐτὸ πέμψον, εἶτ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς· εἰ δὲ μή, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται, περίττωμα καθαρὸν καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν που ἡμῖν μεταβολὴν τὴν ἡγεμονικὴν τὴν σαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους, ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον· ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ἔρχεταί ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῆς τεκτονικῆς· ἀλλ' ἐκπαιδευτάμενος οἰκίαν, ταύτην καταασκευάσας, δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον· φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολιτεύσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκε ἀδελφὸν ἀλγώμονα, ἔνεγκε πατέρα, ἔνεγκε υἱόν, γείτονα, συνόδου. ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἐγνωμεν ὅτι μεμάθηκας τῶν ἀληθείων τι τῆς φιλοσόφων. οὐ. ἀλλ' ἐλθόντες ἀκούσεσθέ μου ἡδέως λέγοντος. ὕπαγε, ζήτει τίνων κατεξεράσεις. καὶ μὴν ἐγὼ ὑμῖν ἐξηγήσομαι τὰ Χρυσίππεια, ὡς οὐδείς. τὴν λέξιν διαλύσω καθαρότατα· προσθήσω δ' ἂν που καὶ Ἀντιπάτρου καὶ Ἀρχεδήμου φορήν. εἶτα τοῦτ' ἕνεκα ἀπολίπουσιν οἱ νέοι τὰς πατρίδας, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὐτῶν, ἵν' ἐλθόντες λέξεις διά σου ἐξηγουμένου ἀκούσωσιν; ὃ δεῖ αὐτοὺς ἐν τέλει ἀνεκπλήκτους, σωφρονητικοὺς, ἀταράχους, ἔχοντάς τι εὐφόδιον τοιοῦτον εἰς τὸν βίον, ἀφ' οὗ ἁρμόσωσι φέρειν δυσπονήτως τὰ συμπίπτοντα καλῶς, καὶ κοσμεῖσθαι τούτων, ὧν οὐκ ἔχεις; αὐτὸς γὰρ

ἄλλό τι ἐποίησας ἐξ ἀρχῆς, ἢ περὶ ταῦτα κατετρίβης, πῶς οἱ συλλογισμοὶ ἀναλυθήσονται, πῶς οἱ μεταπίπτοντες, πῶς οἱ τῷ ἠρωτημένῳ περαίνοντες. ἀλλ' ὁ δεῖνα ἀνέῳξεν ἔχει, διὰ τί μὴ κἀγὼ ἀνέῳγω; ἐκ εἰκῆ ταῦτα γίνεται, ἀνδραποδον, οὐδ' ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ καὶ ἡλικίαν δεῖ, καὶ βίον, καὶ θεὸν ἡγεμόνα. ἔ. ἀλλ' ἀπολιτεύμῳ μοι ἄδεις ἀνάγετε, μὴ θυσας τοῖς θεοῖς, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς βοηθὸς· οὐδὲ πείθουσιν ἄλλως οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ τὴν Δήμητραν ἐπικαλεσάμενοι. τηλικοῦτο δ' ἔργον ἀνάμαθός τις, ἄνευ θεῶν ἀσφαλῶς ἄψεται; καὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες εὐτυχῶς ποιοῦσιν; τί ἄλλο φασὶν ἄνθρωπε, ἢ τὰ μυστήρια ἐξορχῆ; καὶ λέγεις, οἰκημά ἐστι καὶ ἐν Ἑλευσῖνι, ἴδιον καὶ ἐνθάδε· ἐκεῖ ἱεροφάντης, κἀγὼ ποιήσω ἱεροφάντην· ἐκεῖ κήρυξ, κἀγὼ κήρυκα κατασήσω· ἐκεῖ δαδοῦχος, κἀγὼ δαδοῦχον· ἐκεῖ δᾷδες, καὶ ἐνθάδε· αἱ φωναὶ αἱ αὐταὶ, τὰ γινόμενα. τί διαφέρει ταῦτα ἐκείνων; ἀσεβέσατε ἄνθρωπε, εἰ δὲν διαφέρει; καὶ παρὰ τόπον ταῦτα ὠφελεῖ, καὶ παρὰ καιρὸν, καὶ μὴ θυσίας ὄν, καὶ μετ' εὐχῶν, καὶ ψευδόμενον τῇ γνώμῃ ὅτι ἱερεῖς ψεύσεσθε, καὶ ἱερεῖς παλαιοῖς. ὅτως ὠφέλιμα γίνεται τὰ μυστήρια, ὅτως εἰς φαντασίαν ἐρχόμεθα, ὅτι ὅτι παιδεία καὶ ἐπανορθώσει τὸ βίον κατασκευάζει πάντα ταῦτα ὡσὶ φθὶ παλαιῶν. σὺ δ' ἐξαγγέλλεις αὐτὰ καὶ ἐξορχῆ, παρὰ καιρὸν, παρὰ τόπον, ἄνευ θυμάτων, ἄνευ ὑγιείας. ἐκ ἐσθῆτα ἔχεις ὧν δεῖ τὸν ἱεροφάντην, ὦ κόμην, ὦ τρόφιον οὗ δεῖ,

Nunquid ipse quicquam aliud egisti ab initio, nisi quòd in eo versatus es, quemadmodum syllogismi resolvantur, quemadmodum inversiones, quemadmodum interrogationum conclusiones? At iste ludum aperuit. Quid ni aperiam & ipse? Non temere ista fiunt, mancipium, neque forte fortuna: sed & ætate opus est, & certa vitæ ratione, & Deo duce. Non. At nemo è portu solvit nisi sacra Diis fecerit, eorúmque opem implorârit: neque aliter serunt agricolæ, nisi Cerere invocata. Tantam autem rem qui neglecto numine aggreditur, num tutò aggreditur? Num qui illum adeunt, feliciter adibunt? Quid aliud homo, nisi Cereris initia divulgas? Domicilium, inquis, est Eleusine. Ecce & hîc. Illic sacrorum antistes. Et ego faciam antistitem. Illic præco. Et ego præconem instituam. Illic facifer. Et ego faciferum. Illic faces. Et hîc. Voces eædem, eadem rei gerendæ ratio. Quid hæc ab istis differunt? Homo impiissime, nihilne differunt? pro ratione loci & temporis prosunt: Item adhibito sacrificio, adhibitis precibus, castitate, animóque sic affecto, quòd sis ad sacra accessurus, vetustásque cerimonias. Sic initia fiunt utilia, si eam præbeant opinionem, quod erudiendæ & corrigendæ vitæ causâ hæc ab antiquis omnia fuerint instituta. Tu verò ea enuntias & prodis, alieno tempore, non in loco, sine sacrificiis, absque sana mente. Non ea tibi vestis est, quæ sacrorum antistitem deceat: non coma, non strophium quale requiritur, non vox, non

ætas: non castè vixisti, ut ille. sed cùm solas voces memoriæ mandâris: dicis, Sacræ sunt illæ voces ipsæ per seſe. Alio modo ad hæc accedendum est: magna res est: arcanum est, non pervulgatum, nec ejus generis quod cuivis communicetur. Fortassis etiam sapientem esse non est satis ad regendam adolescentiam: sed & alacritas quædam scilicet, ingeniique dexteritas requiritur, & certa corporis ratio, &, quod primum est omnium, ut Deus ipse munus istud capessere suadeat: quemadmodum Socrati autor fuit coarguendi errores: quemadmodum Diogeni, ut regio more delinquentes objurgaret: quemadmodum Zenoni, ut doceret, decretáque sanciret. Tu verò tabernam medicam aperis, cùm præter medicamenta nihil habeas: ubi autem & quomodo ea sint applicanda, neque nôris, neque indagâris. Ecce ille ista habebat, & ipse collyria habeo. Nunquid etiam quomodo illis utendum sit nôsti? Scisne quomodo & quando & quos juvent? Quid ergò maximis in rebus aleam jacis? Quid temere facis? Quid rem aggrederis tibi prorsus alienam? Relinque illam iis qui sciunt, qui eam ornant. Noli tu quoque ignominiæ maculam culpâ tuâ philosophiæ inustam: nec ex eorum numero esse velis, qui munus ipsum calumniantur. Quòd si præcepta ipsa te deiniunt, ipse ea tecum tacitus animo volvito: philosophum autem nunquam te profitetor, nec ab alio nominari te finito: sed dicito, Versatur in errore. Ego enim nec aliter appeto quàm prius, nec alias res aggredior, nec aliis assentior, denique ἐ φωνὼ, οὐχ ἥλικίαν, ὄχ ἥνυκας ὡς ἐκεῖνο· ἀλλ' αὐτὰς μόνας τὰς φωνὰς ἀνειλημμένως λέγεις, ἱεραί εἰσιν αἱ φωναὶ, αὐταὶ καθ' αὑτάς· ἄλλου τρόπου δεῖ ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, μέγα ὄξι τὸ πρᾶγμα, μυστικόν ὄξιν, ὄχ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ παντὶ τυχόντι δεδομένον. ἀλλ' εἰ σοφὸν εἶ) τυχὸν ἐξαρκεῖ πρὸς τὸ ἐπιμεληθῆναι νέων· δεῖ ὃ κὴ προχειρότερα εἶ) πνὰ, κὴ ἐπιτηδειότερα πρὸς τοῦτο, νὴ τὸν Δία, κὴ σῶμα τοιὸν, κὴ πρὸ πάντων τὸν θεὸν συμβουλεύειν ταύτῳ τῳ χώραν καταλαμβάνειν· ὡς Σωκράτει συνεβούλευε τῳ ἐλεγκτικῷ χώραν ἔχειν, ὡς Διογένῃ τῳ βασιλικῷ κὴ ἐπιτακτικῷ, ὡς Ζήνωνι τῷ διδασκαλικῷ κὴ δογματικῷ. σὺ δ' ἰαμβεῖον ἀνοίγεις, ἄλλο οὐδὲν ἔχων ἢ φάρμακα· πῶς ὃ, ἢ πῶς ἐπίδῃ ταῦτα, μήτε εἰδὼς, μήτε πολυπραγμονήσας. ἰδὲ ἐκεῖνο· ταῦτα, κολλύρια κἀγὼ ἔχω. μὴ πὼς ἂν κὴ τῷ δυνάμιν τῷ χρηστικῷ αὐτῶν; μὴ πόθεν κὴ ποτε κὴ πῶς ὠφελήσει, κὴ τίνας; τί ὃν κυβεύεις ἐν τοῖς μείζοσι; τί βαδιουργεῖς; τί ἐπιχειρεῖς πρᾶγμα τὸ μηδέν σοι προσήκοντι; ἄφες αὐτὸ τοῖς δυναμένοις, τοῖς κοσμοῦσι. μὴ προσρίβε κὴ αὐτὸς ὄχλος φιλοσοφίᾳ διὰ σεαυτὸν, μηδὲ γίνου μέρος τῶν διαβαλλόντων τὸ ἔργον. ἀλλὰ εἴ σε ψυχαγωγεῖ τὰ θεωρήματα, καθήμενος αὐτὰ φέρε αὐτὸς ἐπὶ σεαυτῷ· φιλόσοφον ὃ μηδέποτε εἴπῃς σεαυτὸν, μὴ δ' ἄλλε ἀνόχλει λέγοντες. ἀλλὰ λέγε, πεπλάνηται, ἐγὼ γὰρ οὔτ' ὀρέγομαι ἄλλως ἢ πρόσθεν, οὐδ' ὁρμῶ ἐπ' ἄλλα, οὐδὲ συγκατατίθεμαι

καταπέμαι ἄλλοις, ὧδ' ὅλως ἐν χρήσει φαντασιῶν παρήλλαχά τι ἀπὸ τῆς πρότερον καταστάσεως. ταῦτα φρόνει καὶ λέγε περὶ σαυτοῦ, εἰ θέλεις τὰ κατ' ἀξίαν φρονεῖν· εἰ δὲ μή, κύδαε, καὶ ποίει ἃ ποιεῖς. ταῦτα γὰρ πρέπει.

in usu visorum prorsus nihil à veteri statu recessi. Hæc senti, & de teipso dic, si ità ut decet sentire cupis: sin minùs; aleam jacito, & ea facito quæ facis. Ea enim te decent.

Περὶ Κυνισμοῦ.

ΚΕΦ. κβ'.

ΠΡοσῆλθόν ποτε τῶν γνωρίμων τινὸς αὐτῷ, ὃς ἐφαίνετο ἐπιῤῥεπῶς ἔχων πρὸς τὸ κυνίσαι, ποῖόν τινα εἶναι δεῖ τὸν κυνίζοντα, καὶ τίς ἡ πρόληψις ἡ τῶν πραγμάτων ταύτων σκεψώμεθα, ἔφη, καὶ σχολῇ. πόσον δ' ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ δίχα θεοῦ τηλικούτῳ πράγματι ἐπιχειρῶν, θεοχόλωστός ἐστι, καὶ ὧδε οὐδὲν ἄλλο ἢ δημοσίᾳ θέλει ἀσχημονεῖν. ὧδε γὰρ ἐν οἰκίᾳ καλῶς οἰκουμένῃ παρελθών τις, αὐτὸς ἑαυτῷ λέγει, ἐμὲ δεῖ οἰκονόμον εἶναι. εἰ δὲ μή, ἐπιστραφεὶς ὁ κύριος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν συγχέοντα διατασσόμενον, ἑλκύσας ἐτέμνωσ' ὅπως γίνεται καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ. ἔστι γάρ τις καὶ ἐνθάδε οἰκοδεσπότης, ἕκαστα διατάσσων. σὺ οὖν ἵλιος εἶ· δυνάσαι περιερχόμενος ἐνιαυτὸν ποιεῖν καὶ ὥρας, καὶ τοὺς καρποὺς αὔξειν καὶ τρέφειν, καὶ ἀνέμους κινεῖν καὶ ἀνιέναι, καὶ τὰ σώματα τῆς ἀνθρώπων θερμαίνειν συμμέτρως. ὕπαγε, περιέρχου, καὶ ὅπως διακίνει ἀπὸ τῶν μεγίστων τὰ μικρότατα. σὺ μοχθηρὸν εἶ, ὅταν ἐπιφανῇ λέων, τὸ συμβὰν πρᾶσσε, εἰ δὲ μή, ὀλιμώξῃς. σὺ ταῦρος εἶ, προσελθὼν μάχου· σοὶ γὰρ τοῦτο ἁρμόττει καὶ πρέπει, καὶ δυνάσαι αὐτὸ ποιεῖν. σὺ δυνάσαι ἡνιόχους τοὺς τραλλιανοὺς ἐπὶ Ἰλιον, ἴσι Ἀγαμέμνων. σὺ δυνάσαι πρὸς Ἕκτορι μονομαχῆσαι, ἴσι Ἀ-

De secta Cynica.

CAP. XXII.

QUodam è discipulis, qui ad Cynicam sectam propensior videbatur, eum percontato, qualem Cynicum esse oporteret, & quæ ejus negotii notio esset? Consideremus, inquit, per otium. Tantum autem tibi habeo dicere, eum qui sine Deo rem tantam aggrediatur, irâ numinis agitari, nec aliud quicquam nisi publicè indecorè agere velle. Neq; enim in domum bene constitutam ingressus aliquis, se gubernatorem ejus esse oportere dicit. Alioqui dominus conversus, visâ illius insolentiâ res suo arbitratu digerentis, eum arreptum malè tractabit. Ità fit & in hac magna urbe: est enim & hic quidam paterfamilias qui singula gubernet. Tu sol es, circuitúque tuo annum anníque tempora efficere, fruges augere & alere, ventos concitare & reprimere, corporáque hominum moderato calore fovere potes. Abi, circumi, itaque à maximis minima commoveto. Tu vitulus es: leone invadente quod tuum est agito, alioqui ejulabis. Tu taurus es, accede & pugna: te enim istud decet: istæ tuæ partes sunt, idque præstare potes. Tu exercitum ad Ilium ducere potes. Esto Agamemnon. Tu singulari certamine cum Hectore congredi potes.

Esto

Esto Achilles. Quòd si Therſites prodiret, atque imperium ſibi vendicaret: aut voto fruſtraretur, aut eo potitus in pleriſq; turpiter ſe daret. Vel conſilium dare accuratum de aliqua re, non eſt ejuſmodi, quale tibi videtur. Lacernam geſto nunc, tum quoque geſtabo. Foris cubo nunc, duriter tum quoque dormiam. Peram adjungam & baculum, & paſſim petere atq; obvios conviciis inceſſere incipiam. Quòd ſi quem videro pilos evellentem, objurgabo: ſi comam ornantem, aut in purpureis calceis ambulantem. Si negotium hujuſmodi eſſe tibi fingis, procul ab eo recede. Noli accedere, nihil ad te attinet. Sin ità de eo ſentis, ut re ipſâ eſt, & tamen id te decere putas: vide quantam rem aggrediaris. Primùm tuis in rebus non ampliùs te tui ſimilem eſſe oportet, nec quicquam eorum facere quæ nunc facis. Non incuſandus Deus, non homo, appetitus tibi planè auferendus eſt: averſatio ad ea ſola quæ noſtri arbitrii ſunt transferenda: non te iracundum eſſe decet: non indignabundum, non invidum, non miſericordē: puella pulchra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Illud enim tenendum eſt cæteris hominibus, parietes, ædes & tenebras eſſe, ſi quid ejº generis agant, & multas celandi rationes. Alius claudit januam, collocat aliquem ante cubiculum: qui, ſi quis venerit, dicat eum domi non eſſe, non agere otium. At Cynico iſtarum rerum omnium loco eſt verecundia, niſi fortè nudus & ſub dio turpiter facere velit. Hæc domus illius eſt, hæc janua, hi cubicularii, hæ tenebræ: neque enim velle debet

χιλλεύς. εἰ ὁ Θερσίτης παρελθὼν ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρχῆς, ἢ οὐκ ἂν ἐπύχει, ἢ τυχὼν ἂν ἠχθμόνησεν ἐν πλείοσι. καὶ συμβουλεύσαι σοὶ περὶ ἱματίου ἐπιμελῶς, οὐκ ἔστιν οἵῳ δοκεῖ σοι. τριβώνιον καὶ νῦν φορῶ, καὶ τότε· ἔξω κοιμῶμαι καὶ νῦν, σκληρῶς καὶ τότε κοιμήσομαι· πηδίδιον περιβάλλομαι καὶ ξύλον, καὶ περιέρχομαι αἰτεῖν ἄρξομαι τοὺς ἀπαντῶντας, λοιδορεῖν· κἂν ἴδω τινὰ δρωπακιζόμενον, ἐπιμήσω αὐτῷ· κἂν τὸ κόμιον πεπλακότα, ἢ ἐν κοκκίνοις περιπατοῦντα. εἰ τοιοῦτόν τι φαντάζῃ τὸ πρᾶγμα, μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ, μὴ προσέλθῃς, οὐδὲν ὅτι πρὸς σέ. εἰ δ' οἷόν ὅτι φαντάζομαι, οὐκ ἀπαξιοῖς σαυτὸν, σκέψαι ἡλίκῳ πράγματι ἐπιχειρεῖς. πρῶτον ἐν τοῖς κατὰ σαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι οἷς νῦν πράττεις· οὐ θεῷ ἐγκαλοῦντα, οὐκ ἀνθρώπῳ· ὄρεξιν ἀρέσαι δεῖ παντελῶς, ἐκκλίσιν ἐπὶ μόνα μεταθεῖναι τὰ προαιρετικά· σοὶ μὴ ὀργιοῦ εἶναι, μὴ μισῆσαι, μὴ φθόνος, μὴ ἔλεος, μὴ κορυφόπους σοι φαίνεσθαι καλὸν, μὴ δοξάριον, μὴ παιδάριον, μὴ πλακουντάριον. ἐκεῖνο γὰρ εἰδέναι δεῖ, ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τοῦ τοιούτου ποιῶσι, καὶ τὰ κρύφια πολλὰ ἔχουσι. κέκλεικε τὴν θύραν, ἐσκέναι τινὰ πρὸ τοῦ κοιτῶνος, ἂν τις ἔλθῃ, λέγε ὅτι ἔξω ὄζει, ὁ χολάζει. ὁ κυνικὸς δ' ἀντὶ πάντων τούτων ὀφείλει τὴν αἰδῶ προβεβλῆσθαι· εἰ δὲ μή, γυμνὸς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀχθμονήσει. τοῦτο οἰκία ἐστὶν αὐτοῦ, τοῦτο θύρα, τοῦτο οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, τοῦτο σκότος· ὅτε γὰρ θέλειν τί δεῖ ἀποκρύπτειν αὐτὸν τοῦ

ἑαυτῷ· εἰ ὃ μὲν, ἀπῆλθεν, ἀπώλεσε τὸ κυνικὸν, τὸ ὕπαυθρον, τὸ ἐλεύθερον. ἤρκται πρὸς τοῦτο φοβεῖσθαι, ἤρκται χρείαν ἔχειν τοῦ ἀποκρύφου; ὅταν θέλῃ φωίᾳ. πῶς γὰρ αὐτὸν ἀποκρύψεται καὶ πῶς ἐπὶ τίνι ἐμπέσῃ ὁ παιδοτρίβης ὁ κοινὸς, ὁ παιδαγωγὸς, ὅταν πράγειν ἀνάγκη; ταῦτ' οὖν δεδοικότα ἐπιθαρρεῖν ἐμόν τ' ἐστὶν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐπιτρέπειν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀκυβέρνητον, ἀφωίατον. ποῖόν τιν οὖν τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ τὸ σωτῆρα καὶ θαρρεῖν ποιῆσαι, καὶ τίνων ἕνεκεν ταῦτα· νυνὶ ἐμοὶ ὕλη ἐστὶν ἡ ἐμὴ διάνοια, ὡς τῷ τέκτονι τὰ ξύλα, ὡς τῷ σκυτεῖ τὰ δέρματα. ἔργον δ' ὀρθὴ χρῆσις τῆς φαντασίας. τὸ σωμάτιον δὲ οὐδέν πρὸς ἐμέ, τὰ τούτου μέρη οὐδὲν πρὸς ἐμέ. θάνατος; ἐρχέσθω ὅταν θέλῃ, εἴτε ὅλου, εἴτε μέρους τινός. φεῦγε. καὶ πῶς; φωίατά τις ἐκβαλεῖν ἔξω τοῦ κόσμου; οὐ φωίατα. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοὶ, ἡ πρὸς θεὸν ὁμιλία. εἶθ' ὅπου παρασκευάσομαι, οὐκ ἔστι τούτου ἀρκεῖσθαι τὸν τῆς ἀληθείας κυνικόν. ἀλλ' εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἄγγελος ἀπὸ τοῦ Διὸς ἀπέσταλται καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περὶ ἀγαθῶν, καὶ κακῶν, ὑποδείξων αὐτοῖς ὅτι πεπλάνηνται, καὶ ἀλλαχοῦ ζητοῦσι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπου οὐκ ἔστιν· ὅπου δ' ἔστιν, οὐκ ἐνθυμοῦνται. καὶ ὡς ὁ Διογένης ἀπαχθεὶς πρὸς Φίλιππον μὴ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, κατάσκοπον ἔφη. πρὸ γὰρ ὀλίγου κατάσκοπός ἐστιν ὁ κυνικός, τοῦ τίνα δεῖ τοῖς ἀνθρώποις φίλα, καὶ τίνα πολέμια. καὶ δεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς κατασκεψάμενον, ἐλθόντ' ἀπαγγεῖλαι τὰληθῆ

suarum rerum quicquam occultare. Alioqui abiit, & Cynicum amisit, illum sub dio agentem, illum liberum: cœpit aliquid eorum quæ foris sunt formidare; cœpit egere occultatione, nec cùm vult, potest. Ubi enim se occultabit, & quomodo? Si verò publicus ille institutor, pædagogus ille, fortè aliquod facinus admiserit; quænam eum perpeti necesse erit? Hæc ergò formidantem quî fieri potest toto animo confidere, & omnibus aliis præesse? Nulla ratio id sinit: fieri nullo modo potest. Primùm igitur tuus animus tibi repurgandus est, & illud vitæ institutum. Nunc materia mihi est meus animus, ut fabro ligna, ut calceario coria: officii verò munus est, rectus visorum usus. Corpusculum verò nihil ad me: partes illius nihil ad me: mors nihil ad me, veniat quando volet, sive totum sive partem aliquem velit ademptam. Ito in exilium. Quó? Potéstne quisquam exulare extra mundum? Non potest. Quocunq; abiero, ibi erit sol, ibi luna, ibi stellæ, somnia, auguria, colloquia cum Deo. Ubi autem ità se paraverit verus Cynicus, his contentus esse nequit: sed scire debet, se à Jove legatum esse, ut hominibus quæ bona, quæ mala sint nunciet: ut quantis in erroribus versentur, demonstret: útque alio in loco bonorum malorúmque naturam, quàm ubi sunt, quærant: ubi verò sunt, non cogitent. Se esse exploratorem: sicut Diogenem post Chæronensem cladem, pro exploratore ad Philippum adductum esse ferunt. Revera enim explorator est Cynicus: quænã hominibus jucunda sint, quæ invisa, speculatur. Quæ ubi accuratè indagârit, vera renunti-

renuntianda ſunt, nec metu perculſum, ut eos qui hoſtes non ſunt, pro hoſtibus oſtendat: nec alio quovis modo à viſis ſeductum, aut confuſum. Oportet igitur eum, ſi res ità feret, elatâ manu, & ſcenâ Tragicâ conſcenſâ, Socraticum illud dicere: Homines quò ferimini: Quid facitis? O miſeri, cæcorum inſtar ſurſum deorſúmq; volvimini. Aliam viam itis, relictâ verâ. Alibi quæritis felicitatem & principatum, ubi non eſt: nec, ſi ab alio vobis demonſtretur, creditis. Quid illa foris quæritis? In corpore? Non eſt. Si non creditis, videte Myronem, videte Oſellium. In poſſeſſionibus? Non eſt. Si non creditis, videte Cræſum: videte hujus temporis divites, quot ſuſpiriis vita eorum plena ſit. In magiſtratu? Non eſt. Alioqui oportebat iterum ac tertium conſules beatos eſſe: non autem ſunt beati. Quibus hac de re fidem habebimus? Vobísne, qui extrinſecus eos aſpicitis, & ſpecie illâ perſtringimini: an illis ipſis? Quid dicunt? Audite eos cùm ſuſpirant, cùm gemunt, cùm propter ipſos conſulatus, & gloriam, & ſplendorem, ſibi miſeriores eſſe, & majoribus in periculis verſari videntur. In regno? Non eſt: alioqui Nero beatus fuiſſet, & Sardanapalus. Imò nè Agamemnon quidem beatus fuit, quamvis Sardanapalo & Nerone honeſtior. Cæterùm reliquis ſtertentibus, ipſe quid facit?

ὧν Σαρδανα πάλε καὶ Νέρωνος. ἀλλὰ τῆς ἄλλων ῥεγκόντων, ἐκεῖνος τί ποιεῖ;

Evellit trepido multos de vertice crines.

Et ipſe quid dicit?

Æſtuo, córque ſalit mihi, nec præcordia curas
Ferre queunt---

θῆ, μηδ' ὑπὸ φόβου ἐκπλαγέντα, ὥστε τοῦ μὴ ὄντας πολεμίους δεῖξαι, μήτε τινὰ ἄλλον τρόπον ὑπὸ τῆς φαντασιῶν παραλαφαχθέντα, ἢ συγχυθέντα. δεῖ οὖν αὐτὸν ἁπλῶς ἀναλειναμένον, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἐπὶ σκηνῆς τραγικῆς ἀνερχόμενον, λέγειν τὸ τοῦ Σωκράτους· ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε; τί ποιεῖτε; ὦ ταλαίπωροι, ὡς τυφλοὶ ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθε· ἄλλην ὁδὸν ἀπέρχεσθε, τὴν οὖσαν ἀπολελοιπότες· ἀλλαχοῦ ζητεῖτε τὸ εὖ ῥεῖν καὶ τὸ ἡγεμονικόν, ὅπου οὐκ ἔστιν· ἂν ἄλλοι δεικνύωσιν ἢ πιστεύητε. τί αὐτὸ ἔξω ζητεῖτε; ἐν σώμασι; οὐκ ἔστιν· εἰ ἀπιστεῖτε, ἴδετε Μύρωνα, ἴδετε Ὀφέλλιον. ἐν κλίσεσι; οὐκ ἔστιν· εἰ δ' ἀπιστεῖτε, ἴδετε Κροῖσον, ἴδετε τοὺς νῦν πλουσίους, ὅσης ὀιμωγῆς ὁ βίος αὐτῶν μεστός ἐστιν. ἐν ἀρχῇ; οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή γε, ἔδει τοὺς δὶς καὶ τρὶς ὑπάτους, εὐδαίμονας εἶναι· οὐκ εἰσὶ δέ. πῖπτει τοίνυν τοῦτο πιστεύομεν; ὑμῖν τοῖς ἔξωθεν τὰ ἐκείνων βλέπουσι καὶ ὑπὸ φαντασίας ὠφελαμπομένοις, ἢ αὐτοῖς ἐκείνοις; τί λέγουσιν; ἀκούσατε αὐτῶν ὅταν ὀιμώζωσιν, ὅταν στένωσιν, ὅταν δι' αὐτὰς τὰς ὑπατείας, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν ὀπτάνειαν, ἀθλιώτερον οἶον δὴ καὶ ὀπικινδυνώτερον ἔχειν. ἐν βασιλείᾳ; οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή, Νέρων ἂν εὐδαίμων ἐγένετο, καὶ Σαρδανάπαλος. ἀλλ' ὅτι Ἀγαμέμνων εὐδαίμων ἦν, καὶ τοι κομψότερος

Πολλὰς ἐκ κεφαλῆς ᾠχετ' ἐλυμνας ἕλκεσι χαίτας.

Καὶ αὐτὸς τί λέγει;

Πλάζομαι ὥστε, φησὶ, καὶ ἀλαλύκτημαι, καρδίη δέ μοι
Ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει.

τάλας, τί σῶν ἔχει κακῶς; ἡ κλῆσις; οὐκ ἔχει. τὸ σῶμα; οὐκ ἔχει. ἀλλὰ πολύχρυσος εἶ, καὶ πολύχαλκος. τί οὖν σοι κακόν ἐστιν; ἐκεῖνο ὅ, τί ποτε ἠμέληται σου, καὶ κατέφθαρται· ᾧ ὀρεγόμεθα, ᾧ ἐκκλίνομεν, ὃ ὁρμῶμεν καὶ ἀφορμῶμεν. πῶς ἠμέληται; ἀγνοεῖ τὴν ὕσιαν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς ἣν πέφυκε, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ· καὶ τί ἴδιον ἔχει, καὶ τὸ ἀλλότριον. καὶ ὅταν τι τῶν ἀλλοτρίων κακῶς ἔχῃ, λέγει, οἴμοι, οἱ γὰρ Ἕλληνες κινδυνεύουσι. ταλαίπωρος ἡ ἡγεμονικὴ καὶ μόνον ἀτημέλητον καὶ ἀδιάφθορον. μέλλουσιν ἀποθνήσκειν ὑπὸ τῶν Τρώων ἀναιρεθέντες. ἂν δ' αὐτοῦ οἱ Τρῶες μὴ ἀποκτείνωσιν, ἢ μὴ ἀποθάνωσι καὶ αὐτοί, ἀλλ' ἔχ' ὑπὲρ ἓν πάντες. τί οὖν διαφέρῃ; εἰ γὰρ κακόν ἐστι τὸ ἀποθανεῖν, ἄν τε ὁμοῦ, ἄν τε καθ' ἕνα, ὁμοίως κακόν ἐστι. μή τι ἄλλο τι μέλλει γίνεσθαι ἢ τὸ σωμάτιον χωρίζεσθαι καὶ ἡ ψυχή; οὐδέν. σοὶ δή, ἀπολλυμένων τῶν Ἑλλήνων, ἡ θύρα κέκλεισται; οὐκ ἔξεστιν ἀποθανεῖν; ἔξεστι. τί οὖν πενθεῖς, οὐκ βασιλεύς, καὶ τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον ἔχων; ἀτυχὴς βασιλεὺς γίνεται, ἢ μᾶλλον ἢ ἀτυχὴς θεός. τί οὖν ἐστι ποιμαίνειν τὰς ἀληθείας, ὥστε καὶ κλάειν, ὡς οἱ ποιμένες, ὅταν λύκος ἁρπάσῃ τι τῶν προβάτων αὐτῶν. καίτοι ὑπὸ προβατά εἰσιν, οἱ ὑπὸ σοὶ ἀρχόμενοι. τί δὲ καὶ ἦρχεν μή τι ὄρεξις ὑμῶν ἐκινδυνεύετο, μή τι ἔκκλισις, μή τι ὁρμή, μή τι ἀφορμή; ἄ, φησιν. ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν μου τὸ γυναικεῖον ἡρπάσθη. ἀκοῦν κέρδος μέγα, σεμνύεσθαι μοιχοῦ γυναικείᾳ; καταφρονητῶμεν ἂν ὑπὸ Τρώων; τίνων ὄντων; φρονίμων ὄντων, ἢ ἀφρόνων; εἰ φρονίμων, τί αὐτοῖς πολεμεῖτε; εἰδ' ἀφρόνων, τί ὑμῖν μέλει; ἐν

Miſer, quid tuarũ rerum malè habet? Résne familiaris? Non. Corpori malè eſt? Non. Nam auro & ære abundas: quid ergò tibi mali eſt? Illud tibi neglectum & corruptum eſt, quo appetimus & averſamur, quo concitamur & abhorrem⁹. Quomodo eſt neglectum? Ignorat vim bonorum, ad quam à natura deſtinatum eſt, itémq; malorum, & quid ſuum habeat, quid alienum. Proinde cùm aliquid alienum malè habet, ait, Hei mihi, Græci in periculo ſunt. Miſera ratio ſola neglecta eſt, nec ulla ejus habita ratio. Morientur, à Trojanis interfecti. Si verò Trojani eos non occiderint, non morientur? Sanè, ſed non ſimul omnes. Quid ergò intereſt? Nam ſi mori malum eſt, perinde erit ſive ſimul omnes, ſive ſeorſim ſinguli moriantur. Nunquid aliud futurum eſt, niſi ut animus à corpore ſeparetur? Nihil. Tibi verò num pereuntibus Græcis janua clauſa eſt? Mori non licet? Licet. Quid ergò luges? Væ rex, qui Jovis ſceptrum geris? Rex non magis fit miſer, quàm Deus. Quid ergò es? Revera opilio. Ità enim ploras ut opiliones, ſi quam ovem lupi abripuerint. Sunt & iſti qui tibi parent oves. Quid verò angebaris? Num appetitui veſtro periculum erat? num averſationi? num propenſioni: num odio? Non, inquit: ſed fratris mei muliercula rapta fuit. Ergò ingens lucrum eſt, adultera muliercula ſpoliari. Itáne contemnemur à Trojanis? Quales ſunt Trojani? cordati, an væcordes? Si cordati, cur bellum cùm eis geritis? ſin væcordes, quid eos curatis? In

quo

quo ergò bonum eſt, ſi in iſtis rebus non eſt? Dic nobis præclare nuntie & explorator: Ubi non putatis, neq; id quærere vultis. Nam ſi quærere voluiſſetis, in vobis ipſis id eſſe inveniſſetis: neque foris oberraretis, nec aliena quæreretis tanquam propria. Redite ipſi ad vos: conſiderate anticipationes quas habetis. Bonum cujuſmodi vobis eſſe videtur? Proſperitas, felicitas omnium impedimentorum expers. Agite verò: non ipſius naturæ inſtinctu magnum id eſſe putatis? Non videtur vobis eſſe magni pretii? non expers noxæ? In quali ergò materia quærenda eſt proſperitas, & impedimentorum remotio? In ſervili, an liberali? In liberali. Corpuſculum igitur liberum habetis, an ſervum? Neſcimus. Neſcitis id ſervire febri, podagræ, oculorum & inteſtinorum doloribus, tyranno, igni, ferro, cuivis fortiori? Rectè ſanè ſervit. Quo pacto ergò corporeum aliquid immune ab impedimentis eſſe poteſt? Quo pacto magnum, aut alicujus pretii, quod eſt naturâ mortuum, terra, cœnum? Quid ergò? Nihilne habetis liberum? Fortaſſe nihil. Quis autẽ cogere vos poteſt, ut quod falſum videtur approbetis? Quis, ut non approbetis quod videtur verum? Nemo. Ibi ergò videtis aliquid in vobis eſſe liberũ ſuâpte naturâ. Appetere autẽ aut averſari, propendere aut abhorrere, aut parare ſeſe, aut conſtituere aliquid, veſtrûm quis poteſt, niſi opinione utilitatis atq; officii adductus? Nemo. Habetis ergò in his etiã aliquid immune & liberum. Id miſeri excolite, id curate, ibi quærite bonum. Iſtud autem fieri quî poteſt, ſi nihil habeam, ſi nudus ſim, ſine lare, ſine domicilio, ſqualidus, ſervus, ex-

τίνι ἔν ὅτι τὸ ἀγαθὸν, ἐπειδὴ ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν; εἰπὲ ἡμῖν χύδις, ἄγγελε καὶ κατάσκοπε. ὅπου ὑ δοκεῖτε, καὶ δὲ θέλετε ζητῆσαι αὐτό. εἰ γὰ ἠθέλετε, εὕρετε ἂν αὐτὸ ἐν ὑμῖν ὄν, καὶ ἂν ἔξω ἐπλάζεσθε, καὶ ἂν ἐζητεῖτε τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια. ἐπιστράφητε αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοὺς, καταμάθετε τὰς προλήψεις ἃς ἔχετε. ποῖόν τι φαντάζεσθε τὸ ἀγαθὸν, τὸ εὕρυθμον, τὸ εὐδαιμονικὸν, τὸ ἀπαραπόδιστον. ἄγε, μέγα δ' αὐτὸ φυσικῶς ὑ φαντάζεσθε; ἀξιόλογον ὑ φαντάζεσθε; ἀβλαβὲς ὑ φαντάζεσθε; ἐν ποίᾳ οὖν ὕλῃ δεῖ ζητεῖν τὸ εὔρυθμον καὶ ἀπαραπόδιστον; ἐν τῇ δούλῃ, ἢ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ. ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ. τὸ σωμάτιον οὖν ἐλεύθερον ἔχετε, ἢ δοῦλον; οὐκ ἴσμεν. οὐκ ἴστε ὅτι πυρετοῦ δοῦλόν ἐστι; ποδάγρας, ὀφθαλμίας, δυσεντερείας, τυράννου, πυρὸς, σιδήρου, παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου; ναί. δοῦλον πῶς οὖν ἐστι ἀνεμπόδιστον ἔσται; πῶς δὲ καὶ τοῦ σώματος; πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; τί οὖν; οὐδὲν ἔχετε ἐλεύθερον; καὶ ποτε οὐδέν. καὶ τίς ὑμᾶς ἀναγκάσαι δοῦλα συγκαταθέσθαι τοῖς ψευδεῖ φαινομένοις; οὐδείς. τίς δὲ, μὴ συγκαταθέσθαι τοῖς φαινομένοις ἀληθεῖ; οὐδείς. ἐνταῦθα δ' ἔν ὁρᾶτε, ὅτι ἔστι τι ἐν ὑμῖν ἐλεύθερον φύσει. ὀρέγεσθαι δ' ἢ ἐκκλίνειν, ἢ ὁρμᾶν, ἢ ἀφορμᾶν, ἢ παρασκευάζεσθαι, ἢ προτίθεσθαι, τίς ὑμῶν δύναται, μὴ λαβὼν φαντασίαν λυσιτελοῦς ἢ μὴ καθήκοντος; οὐδείς. ἔχετε οὖν καὶ ἐν τούτοις ἀκώλυτον καὶ ἐλεύθερον. ταλαίπωροι, τοῦτο ἐξεργάζεσθε, τούτοις ἐπιμέλεσθε, ἐνταῦθα ζητεῖτε τὸ ἀγαθόν. καὶ πῶς ἐν δέχεται, μηδὲν ἔχοντα, γυμνὸν, ἄοικον, ἀνέστιον, αὐχμῶν-

αὐχμῶντα, δῆλον, ἄπολιν, δεξάσθαι ευρῆσαι; ἰδοὺ ἀπέσταλκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, τὸν δείξοντα ἔργῳ, ὅτι ἐνδέχεται. ἴδετέ με, ὅτι ἄπολίς εἰμι, ἄοικος, ἀκτήμων, ἄδουλος, χαμαὶ κοιμῶμαι· ὐ γυνὴ, ὐ παιδία, ὐ πραιτωρείδιον, ἀλλὰ γῆ μόνον καὶ οὐρανὸς, καὶ ἓν τριβωνάριον. καὶ τί μοι λείπει; οὐκ εἰμὶ ἀλυπος; οὐκ εἰμὶ ἄφοβος; ἔκ εἰμὶ ἐλεύθερος; πότε ὑμῶν εἶδέ με τις ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνοντα; πότ' ἐν ἐκκλίσει ὠχριῶντα; πότ' ἐμεμψάμην τινὰ ἢ θεὸν, ἢ ἄνθρωπον; ἐγκαλέσαί τινι; μή τις ὑμῶν ἐσκυθρωπακότα με εἶδε; πῶς δ' ἐντυγχάνω τούτοις, οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε καὶ θαυμάζετε. οὐκ ὡς ἀνθρωποδούλοις; τίς με ἰδὼν, οὐκ τὸν βασιλέα τὸν ἑαυτοῦ ὄψεσθαι οἴεται, καὶ δεισθήσεται; ἴδε κυνικὰ φωναὶ, ἴδε χαρακτὴρ, ἴδε σχῆμα. οὐ. ἀλλὰ πωλίδιον καὶ ξύλον, καὶ γνάθοι μεγάλαι, καταφαγεῖν πᾶν ὃ ἐὰν δῶς, ἢ ἀποθησαυρίσαι, ἢ τοῖς ἀπαντῶσιν ἀδιορεήτως ἀκαίρως, ἢ καλὸν τὸν ὦμον δεικνύειν. πλησίον σκόπημα ὁρᾷς πῶς μέλλεις ἐγχειρεῖν; ἔσοπτρον πρῶτον λάβε, ἴδε σου τοὺς ὤμους, κατάμαθε τοὺς ὀσφῦς, τοὺς μηρούς. ὀλύμπια μέλλεις ἀποφέρεσθαι, ἄνθρωπε, οὐχὶ τινά ποτε ἀγῶνα, ῥᾳδιὸν καὶ ταλαίπωρον. οὐκ ἔστιν ἐν ὀλυμπίοις νικηθῆναι μόνον, καὶ ἐξελθεῖν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὅλης τῆς οἰκουμένης βλεπούσης δεῖ ἀγωνίσασθαι, οὐχὶ Ἀθηναίων μόνον, ἢ Λακεδαιμονίων, ἢ Νικοπολιτῶν, εἶτα καὶ δαίρεσθαι δεῖ τὴν εἰκῆ ἐξελθόντα· ᾧ τὰ δαρῆναι, δηχθῆναι, καὶ μαλιοθῆναι, πολλὴν κόνιν καταπιεῖν. βέλτιον σπουδαίστερον, torris? Ecce misit vobis Deus qui re ipsâ ostenderet, illud posse fieri? Ecce me extorrem, sine domicilio, sine servis: humi cubo, uxor mihi nulla est, liberi nulli, prætorium nullum, præter cœlum & terram nihil, & unum palliolum. Et quid mihi deest? Annon molestiâ careo? Non sum imperterritus? Non sum liber? Quando quisquam vestrûm me vel voto frustratum, vel in id quod vitavi, delapsum vidit? Quando vel Deum vel hominem acculavi? quando de ullo questus sum? Nunquis vestrûm tristi vultu me esse vidit? Quomodo eos tracto, quos vos & timetis, & admiramini? Annon ut mancipia? Quis me conspecto, se regem & dominum suum videre non putat? Ecce istæ Cynicæ voces sunt. Ecce character, ecce institutum. Non. Sed pera & baculus, & amplæ maxillæ, quæ quicquid datum fuerit devorare queant, aut recondere, aut in obvios importunè invehi, aut pulchros humeros ostentare. Tantam rem vidésne quomodo sis aggressurus? Speculum in primis cape: contemplare tuos humeros: explora lumbos, femora. Homo. Olympia certaturus es: non certamen aliquod frigidum & miserum initurus. In Olympia non illud tantum accidit, ut victus abeas: sed primum illud est, quod orbe terrarum teste turpiter te dare necesse est: non Athenienſibus tantùm, aut Lacedæmoniis, aut Nicopolitanis conscii. Deinde vapulandum etiam ei est, qui temere indè excesserit: priusquam verò vapulet, sitiendum, æstuandum, multum pulveris deglutiendum. Delibera diligenti-

gentiùs: ipſe te cognoſce: Deum conſule, citra Deum nè aggreſſus fueris. Qui ſi iſtius rei autor tibi fuerit, eum velle ſcito, te vel magnum fieri, vel multas plagas pati. Nam & hoc perquam feſtivè Cynico adjunctum eſt, ut inſtar aſini vapulet: & dum vapulat, eos à quibus verberatur diligat, tanquam pater omnium, tanquam frater. Non. Sed ſi quis te verberârit, in medio foro exclamato: Cæſar, pace à te conſtitutâ quomodo tractor? Eamus ad Proconſulem. Quid autem Cynico eſt Cæſar, aut Proconſul, aut alius, niſi is qui eum dimiſit, is cui ſervit, Jupiter? Aliúmne quenquam invocat, præter illum? Non perſuaſum habet, quicquid ſibi acciderit, ſe ab illo exerceri? Enimvero Hercules cùm ab Euryſtheo exerceretur, non putabat ſe miſerum eſſe: ſed quicquid mandabatur, obibat impigre. At iſte qui à Jove pugilis inſtar exercetur, clamitabit & indignabitur? Dignus, qui ſceptrum Diogenis ferat, Audi, quid ille febricitans ad prætereuntes dicat: Prava (inquit) capita, non manebitis? Cùm pugilum interitum aut pugnam ſpecturi, in Olympia proficiſcamini, tantum iter: febris & hominis pugnam ſpectare non vultis? Iſte ſcilicet Deum, à quo demiſſus eſt, quaſi præter meritum tractetur, accuſabit: cum rebus aſperis delectetur, & prætereuntibus ſpectaculo eſſe velit? Nam qua de cauſa accuſet? eo nè, quod modeſtiam conſervat? quòd rem bene gerit? alios accuſat, quòd virtutem ſuam illuſtrat? Age verò de pau-

γνῶθι σαυτόν, ἀνάκρινον τὸ δαιμόνιον, ἵνα θεοῦ μὴ ἐπιχειρήσῃς. ἂν γὰρ συμβουλεύσῃ, ἴσθι ὅτι μέγαν σε θέλει γενέσθαι, ἢ πολλὰς πληγὰς λαβεῖν. καὶ γὰρ τοῦτο λίαν κομψὸν τῷ κυνικῷ παρεμπέπλεκται. δαίρεσις δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρέμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαιρουντας, ὡς πατέρα πάντων, ὡς ἀδελφόν. ἔ. ἀλλ' ἂν τίς σε δαίρῃ, κραύγαζε ἐπὶς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ Καίσαρ, ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ ὅια πάχω; ἄδωμεν ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον. κυνικῷ δὲ Καίσαρ τί ἐστιν, ἢ ἀνθύπατος, ἢ ἄλλος, ἢ ὁ καταπεμψὰς αὐτὸν, καὶ ᾧ λατρεύει, ὁ Ζεύς; ἄλλον τινὰ ἐπικαλεῖται, ἢ ἐκεῖνον; ἢ πέπεισται δ' ὅ, τι ἂν πάσχῃ τοῦτον, ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸν γυμνάζει; ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς ὑπὸ Εὐρυσθέως γυμναζόμενος, οὐκ ἐνόμιζεν ἄθλιος εἶναι, ἀλλ' ἀόκνως ἐπετέλει πάντα τὰ προσταχθέντα. ἔστι δ' ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀθλούμενος καὶ γυμναζόμενος, μέλλει κεκραγέναι καὶ ἀγανακτεῖν, ἄξιος φορεῖν τὸ σκῆπτρον τοῦ Διογένους; ἄκουε τί λέγει ἐκεῖνος πυρέσσων πρὸς τοὺς παριόντας. κακαὶ (φησὶ) κεφαλαί, οὐ μενεῖτε; ἀλλ' ἀθλητῶν μὲν ὀλεθρον ἢ μάχην ὀψόμενοι, ἅπιτε ὁδὸν τοσαύτην εἰς ὀλυμπίαν· πυρετὸν δὲ καὶ ἀνθρώπου μάχην ἰδεῖν οὐ βούλεσθε; ταχύ γ' ἂν ὁ τιθεὶς ἐπεκάλεσε τὸν θεὸν, καταπεμφθέντα αὐτὸν, ὡς παρ' ἀξίαν αὐτῷ χρωμένῳ, ὅς γε ἐπεκαλλωπίζετο ταῖς προσιούσαις, καὶ θέαμα ἦν ἀξίως τῶν παριόντων. ἐπὶ τίνι γὰρ ἐγκαλέσει; ὅτι εὐχρηστεῖ; ὅτι κατηγορεῖ; ὅτι λαμπροτέραν ἐπιδείκνυται τὴν ἀρετὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἄγε, τοὺς πινί-

ας

ας ὃ τί λέγεις; περὶ θανάτου, περὶ πόνου; πῶς συνέκρινε τῷ εὐδαιμονίαν τὴν αὑτοῦ τῇ μεγάλου βασιλέως; μᾶλλον δ' οὐδὲ συνέκριτον ᾤετο εἶναι. ὅπου γὰρ ταραχαὶ καὶ λῦπαι καὶ φόβοι, καὶ ὀρέξεις ἀτελεῖς, καὶ ἐκκλίσεις περιπεπτωκυῖαι, καὶ φθόνοι καὶ ζηλοτυπίαι, πῶς ἐκεῖ παρεσθ' εὐδαιμονίας; ὅπου δ' ἂν ᾖ σαπρὰ δόγματα, ἐκεῖ πάντα ταῦτα ἔνι· ἀνάγκη. πυθομένου δὲ τοῦ νεανίσκου, εἰ νοσήσας ἀξιώσαντος φίλου πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ὥστε νοσοκομηθῆναι, ὑπακούσει· πῶς δ' φίλον μοι δώσεις κυνικόν, ἔφη; δεῖ γὰρ αὐτὸν ἄλλον εἶναι τοιοῦτον, ἵν' ἄξιος ᾖ φίλος αὐτοῦ ἀειμελήτως. κοινωνὸν εἶναι δεῖ αὐτὸν τῆς σκηπτρου καὶ τῆς βασιλείας, καὶ διάκονον ἄξιον, εἰ μέλλει φιλίας ἀξιωθήσεσθαι, ὡς Διογένης Ἀντισθένους ἐγένετο, ὡς Κράτης Διογένους. ἢ δοκεῖ σοι, ὅτι χαίρειν ἂν αὐτῷ λέγῃ προσερχόμενος, φίλος ὄσιν αὐτοῦ; κἀκεῖνος αὐτὸν ἄξιον ἡγήσεται τοῦ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν; ὥστε ἄν σοι δοκῇ, καὶ ἐνδυμήθητι τοιοῦτον. κοπρίαν μᾶλλον περιβλέπου κομψὴν, ἐν ᾗ πῦρ ἔξεις, ἀποσκέπασαν τὸν βορέαν, ἵνα μὴ φρικτιᾷς. σὺ δέ μοι δοκεῖς θέλειν εἰς οἶκόν τινος ἀπελθὼν, διὰ χρόνου χορτασθῆναι. τί ἔν σοι καὶ ἐπιχειρεῖν πράγματι τηλικούτῳ; γάμος δ' ἔφη, καὶ παῖδες πρεπηκόως παραληφθήσονται ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ. ἂν μοι σοφὸν ἔφη δῷς, τάχα μὴ δ' ἥξει τις ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ κυνίζειν. τίνων γὰρ ἕνεκα ἂν δέξηται ταύτην τὴν διεξαγωγήν; ὅμως δ' ἂν ὑποθώμεθα, οὐδὲν κωλύσει καὶ γῆμαι αὐτὸν, καὶ παιδοποιήσασθαι. καὶ γὰρ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔσται ἄλλη τις

pertate quid dicit? de morte, de labore? Felicitatem ſuam quomodo inſtituit? Comparavit eam felicitati regis Perſarum, ac potiùs incomparabilem eſſe duxit. Ubi enim turbæ ſunt, ubi terrores, ubi moleſtiæ, ubi appetitiones irritæ, & averſationes inanes, ubi invidia & æmulatio: quis ibi aditus felicitati relictus eſt? Ubi porrò pravæ opiniones ſunt, ibi iſta eſſe omnia neceſſe eſt. Sed cùm adoleſcens percontaretur, an ægrotans ad amicum valetudinem curaturum ſe conferre deberet? Ubi verò, inquit, amicum mihi Cynicum dabis? Decet enim eum alterum eſſe talem, qui dignus ſit ut in amicorum tuorum numero habeatur: participem eſſe oportet ſceptri & regni tui, ut miniſtrum dignum, ſi tuâ dignus amicitiâ eſſe velit: ſicut Diogenes Antiſthenis fuit, ut Crates Diogenis. Cenſésne commiſſurum, ut eum adeat, & ſalvere jubeat? Amicúsne ejus eſt, & ille dignabitur ad eum ingredi? Proinde ſi tibi videtur, tale quiddam cogita: Fimetum potiùs aliquod minùs ſordidum conſpicito, in quo febricites: & quod aquilonem tibi arceat, nè frigore pereas. Tu verò potiùs alicujus ædes ingredi velle videris, ut ad tempus ibi palcaris. Quæ te ergò res impulit ad tantum negotium ſubeundum? At conjugium, inquit, & procreationem liberum præcipuè ſpectabit Cynicus? Si mihi ſapientem dederis, forſitan (inquit) haud temerè ad Cynicam ſectam ſe applicuerit. Nam qua de cauſa tale vitæ inſtitutum amplecteretur? Tamen quid prohibet ità fingere, ut & uxorem ducat, & γὰρ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔσται ἄλλη τις

& liberos ſuſcipiat? Nam & uxor ejus planè illius ſimilis erit ſcilicet, itémque ſocer, liberi quoque ad eundem modum educabuntur. Cùm autem nunc non alius ferè ſit ſtatus rerum, quàm ſi in acie verſarere: nonne Cynicum nullâ prorſus re à Dei miniſterio decet avocari, ut convenire poſſit homines, nullis plebeiis officiis alligatus, aut implicitus affectionibus: quas ſi neglexerit, boni viri perſonam tueri non poſſit? Sin eam tuebitur: perdet nuntium, exploratorem, & præconem Deorum immortalium. Ecce enim, præſtanda ſunt ei quædam ſocero: ſunt quædam tribuenda affinibus, quædam ipſi uxori. Jam curanda valetudine, tuenda re familiari velut in ordinem cogitur. Ut mittam cætera, fornace opus eſt, ubi puerum calefaciat, ut lavet in alveo: uxori poſt partum præbenda eſt lana, oleum, lectulus, poculum. Sic augentur vaſcula. Quid de reliquis occupationibus dicam, & ſolicitudinibus? Ubi tandem ille rex eſt, qui rebus communibus totus vacet?

Qui populos moderatur, & ampla negotia tractet?

cui cæteri obſervandi ſunt, mariti, parentes? Quis rectè tractet uxorem ſuam? Quis malè? Quis litiget? Quæ domus bene conſtituta ſit, quæ ſecus? Quem medici inſtar circuire oportet, & tangere pulſum? Tu febricitas: tibi dolet caput. Tu laboras è pedibus: tu cibis abſtine: tu ede, tu balnea cave: tibi ſectione eſt opus, tibi uſtione. Unde tantum otii ſuppetit ei, qui privatis muneribus eſt occupatus? Nonne illi patet

αὐτῇ, καὶ ὁ πενθερὸς ἄλλῳ τινὶ τύπτεται, καὶ τὰ παιδία ὅπως ἀναπεφήσεται. τοιαύτης δ' ὕλης κατασκάπτειν, ὅτε νῦν ὄζειν ὡς ἐν παρατάξει, μή ποτ' ἀπειράσαιτο εἴ δεῖ τὸν κυνικὸν ὅλον πρὸς τὴν διακονίαν τὴν θεῶν; ἐπιφοιτᾶν ἀνθρώποις δυνάμενον, ἐ περισπεμένον καθήκουσιν ἰδιωτικοῖς, ὑφ' ἑαυτὸν πλεκόμενον φέρειν, ἃς παραβαίνων ὀκνεῖ σώσει τὸ τῦ καλῦ καὶ ἀγαθῦ πρόσωπον· πηρῶν δ' ἀπολεῖ τὸν ἄγγελον καὶ κατάσκοπον, καὶ κήρυκα τῶν θεῶν. ὅρα γὰρ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποδεικνύναι, ἵνα τῷ πενθερῷ χρὴ ἀποδιδόναι, τοῖς ἄλλοις συγγενέσι τῆς γυναικός, αὐτῇ τῇ γυναικί. εἰς νοσοκομίας λοιπὸν ἐκκλείεται, εἰς πρεσμόν· ἵνα τ' ἄλλα ἀφῶ, δεῖ αὐτὸν κακκάβιον ἔχειν, ὅπως τὸ θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λάσῃ εἰς σκάφιον· εἰρία τεκούσῃ τῇ γυναικί, ἔλαιον, κραβάτιον, ποτήριον. γίνεται ἤδη πλεία σκεύεα. τὴν ἄλλην ἀσχολίαν, τὸν περισπασμόν, τῶν μοι λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς ὁ τῶν κοινῶν πραγμάτων,

ὦ λαοί τ' ἐπιτετράφατε, καὶ τόσα μέμνηλεν;

ὃν δεῖ τοὺς ἄλλους ἐπισκοπεῖν, τοὺς γεγαμηκότας, τοὺς πεπαιδοποιημένους; τίς καλῶς χρῆται τῇ αὐτῇ γυναικὶ, τίς κακῶς, τίς διαφέρεται, ποία οἰκία εὐσταθεῖ, ποία ἐ· ὡς ἰατρεῖν περιερχόμενον, καὶ τ' σφυγμῦ ἁπτόμενον. σὺ πυρέσσεις, σὺ κεφαλαγεῖς, σὺ ποδαγρᾷς. σὺ ἀνάτεινον, σὺ φάγε, σὺ λούτρινον. σὲ δεῖ τμηθῆναι, σὲ δεῖ καυθῆναι. πῶς σχολὴ τῷ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ καθήκοντα ἐνδεδεμένῳ; ἐ δεῖ αὐτὸν πείσαι ἑαυτόν.

πάδια τοῖς παιδίοις; ἄγε μὴς γραμματιστὴν ἀποστεῖλαι πινακίδια ἔχοντα, γραφεῖα, πλάστιγα; καὶ τάπητα κραββάτιον ἐπιμάσσαι; ἃ γὰρ ἂν τῆς κοιλίας ἐξελθόντα δύναται κυνικὰ εἶναι. εἰ δὲ μή, χρεῖττον ἦν αὐτὰ γλυκάναι ῥίψαι, ἢ ὅπως ἀποκλεῖσαι. σκόπει πῶς κατάχρωμά τὸν κυνικὸν, πῶς αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀφαιρήσεσθαι; ναί. ἀλλὰ Κράτης ἔγημε. περίεσσίν μοι λέγεις ἐξ ἔρωτος γυναῖκα, καὶ γυναῖκα, πᾶσαν ἄλλον Κράτητα. ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν κοινῶν γάμων καὶ ἀδιαστάτων ζητοῦμεν. καὶ ὅτε ζητοῦντες, οὐκ εὑρίσκομεν ταύτην τὴν καταστάσει προηγουμένην τῷ κυνικῷ τὸ πρᾶγμα. πῶς οὖν ἔτι, φησὶ, διασώσει τὴν κοινωνίαν, τὸν θεόν σοι μεῖζον δ' ἐνεργετοῦσιν ἀνθρώπους οἱ δύο ἢ τρία κακόρυγα παιδία ἀνθ' αὑτῶν εἰσάγοντες, ἢ οἱ σπουδαιότατοι πάντας καὶ δυνάμιν ἀνθρώπους, τί ποιοῦσι, πῶς διάγουσι, τίνος ἐπιμελοῦνται, τίνος ἀμελοῦσι παρὰ τὸ προσῆκον; καὶ Θηβαίοις μείζονα ὠφέλησεν, ὅστις τεκνία αὐτοῖς κατέλιπον Ἐπαμινώνδας ἢ ἀτέκνος ἀποθανών; καὶ Ὁμήρου πλείονα τῇ κοινωνίᾳ συνεβάλετο Πείσανδρος ὁ πεντηκοντάγλυφος φρικαδάρμαλα, ἢ Δαναὸς, ἢ Αἴολος. εἶτα στρατηγίαν μὲν, ἢ σύνταγμά τινα ἀπείρξει γάμος ἢ παιδοποιΐας, καὶ δόξει τοῦτος ἀντ' ἀδενὸς ἠλλάχθαι τὴν ἀτεκνίαν· ἢ ὃ τῶν κυνικῶν βασιλείαν οὐκ ἔσαι ἀταξίαν; μή ποτε οὐκ αἰσθανόμεθα τοῦ μεγέθους αὐτῶν, οὐδὲ φανταζόμεθα κατ' ἀξίαν τὸν γραφικὸν τὸν Διογένους, ἀλλ' εἰς τοὺς νῦν ἀποβλέπομεν, τοὺς τραπέζης πυλαωροὺς, οἳ οὐδὲ

randæ ſunt tuniculæ pueris? Nonne ad ludimagiſtrum mittendi ſunt cum tabellis, cum ſtylo & pennis? Nonne parandus eis eſt lectulus? neque enim à primo ſtatim ortu pueri Cynici eſſe queunt; nam alioqui expoſuiſſe illos præſtitiſſet, quàm ità educare. Vide quo deducamus Cynicum? ut regnum ei adimamus? Eſto. At Crates uxorem duxit. Rem mihi narras amoris occaſione factam, & mulierem ſingularem quæ alter Crates eſſet. Nos verò de communibus conjugiis & indivulſis quærimus: itaque inquirendo non invenimus Cynici rationes ad iſtam rem præcipuè accommodatas. Qui ergò, inquit, conſervabit ſocietatem? Per Deum tuum. Num ii, qui binos vel ternos malæ frugis liberos ſuo loco relinquunt: an verò ii qui omnes homines obſervant, quid agant, quâ ratione vivant, quid curent, quid contra officium negligant, plus proſunt vitæ mortalium? Num Thebanis plus ii profuerunt, qui liberos eis reliquerunt: quàm Epaminondas qui orbus deceſſit? Num Priamus plus ad vitæ communitatem contulit, aut Danaus, aut Æolus, quinquaginta liberis relictis, iſque impuriſſimis, quàm Homerus? Ità nè imperium aut alia quæpiam ratio aliquem à conjugio aut procreatione liberûm abſtrahet, iſque orbitatem non temere delegiſſe videbitur: Cynici autem imperium id non merebitur? Fortaſſe magnitudinem illius non percipimus, neque notam Diogenis & vitæ genus pro eo ac decet æſtimamus: ſed eos qui nunc ſunt lucrones intuemur, menſarum aſſeclas

aſſeclas, qui nullâ re veteres illos imitantur niſi oppedendo, cætera omnia diſſimillima. Nam alioqui nos iſta non moverent, neque miraremur eum non duxiſſe uxorem, nec procreâſſe liberos. Homo, omnes homines adoptavit, viros habet filios, mulieres filias, omnes ſic convenit, ſic omnes curat. Tu nè cenſes, nulla de cauſa eum convitia dicere obviis? Facit hoc ut pater, ut frater, ut communis patris miniſter Jovis. Si tibi viſum fuerit, percontare me, an ad Rempublicam acceſſurus ſit? Sannio: num majorem Rempublicam quæris eâ quam adminiſtrat? Num apud Athenienſes de reditibus aut parandæ pecuniæ ratione dicat, cum omnibus æquè Athenienſibus, æquè Corinthiis, æquè Romanis, non de reditibus, non de parandæ pecuniæ ratione, non de pace aut bello, ſed de felicitate & miſeria, de rebus ſecundis & adverſis, de ſervitute & libertate concionetur? Cùm homo tantam Rempublicam adminiſtret, tu ex me quæris, an ei capeſſenda ſit Reſpublica? Me rogas, an imperaturus ſit? Ego rurſus tibi dicam: Stulte, quod imperium geret? An majus eo cui nunc præeſt? Etiam corpore bene affecto talem eſſe decet. Nam ſi tabidus aut leproſus & pallidus prodierit: teſtimonium ejus pondus idem non habebit. Decet enim eum non tantùm animi conſtantiâ populo demonſtrare, quòd bonum virum abſque iis quæ vulgus miratur, eſſe liceat: ſed ipſo etiam corpore probare, ſimplicem & tenuem victum, quamvis ſub dio agas, non lædere valetudinem. ἢ ἀφελὴς καὶ λιτὴ καὶ ὑπωχρὰ δίαιτα ὑδὲ τὸ σῶμα λυμαίνεται. μιμεῖσθαι ἐκείνους, ἢ εἰ ὅπ ἄρχ πόρδωνες γίνονθ, ἄλλο δ' ὑδέν. ἐπεὶ ὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκίνει ταῦτα, ὑδ' ἂν ἐπεθαυμάζομεν, εἰ μὴ γαμήσει, ἢ παιδοποιήσεται. ἄνθρωπε, πάντας ἀνθρώπους πεπαιδοποίηθ, πολὺ ἀνδρας υἱὸς ἔχειν, τὰς γυναῖκας θυγατέρας· πᾶσιν ὅτω προσέρχεθ, ὅτω πάντων κήδεται. ἢ σὺ δοκεῖς ὑπὸ προπετείας λοιδορεῖσθ τῆς ἀπαντῶσιν; ὡς πατὴρ αὐτὸ ποιεῖ, ὡς ἀδελφὸς, καὶ τὸ κοινὸ πατρὸς ὑπηρέτης τὸ Διός. ἂν σοι δόξῃ, πυθοῦ μου καὶ εἰ πολιτεύσεθ, Σαννίων. μείζονα πολιτείαν ζητεῖς, ἢ πολιτεύῃ; εἰ ἐν Ἀθηναίοις, παρελθὼν ἐρεῖ τι περὶ προσόδων, ἢ πόρων; ὃν δεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις διαλέγεσθ, ὁπόσης μὲν Ἀθηναίοις, ὁπόσης δ' Κορινθίοις, ὁπόσης δ' Ῥωμαίοις· ὐ περὶ πόρων, ὐδὲ περὶ προσόδων, ὐδὲ περὶ εἰρήνης, ἢ πολέμου, ἀλλὰ περὶ ἐυδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας, περὶ ἐυτυχίας καὶ δυσκλίας, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας. τηλικαύτην πολιτείαν πολιτευόμενὸ ἀνθρώπε, σύ μου πυθάνῃ, εἰ πολιτεύσεθ; πυθοῦ μου, καὶ εἰ ἄρξῃς; πάλιν ἐρῶ σοι, μωρὲ, πείαν ἀρχὴν μείζονα, ἢ ἀρχεῖ; χρεία μὲν τοι καὶ σώματος ποιᾶ τῷ τοιούτῳ ἐπεί τοι ἂν φθισικὸς προέρχηται, λεπρὸς καὶ ὠχρὸς, ὐκέτ' ὁμοίαν ἐμφασιν ἡ μαρτυρία ἑαυτῆ ἔχει. δεῖ γὰ αὐτὸν ὐ μόνον τὴ τῆς ψυχῆς ἐπιδεικνύσθαι πρεσβύτην τοῖς ἰδιώταις, ὅτι ἐυδόκησεθ ὀλίγα χρῆ θαυμαζομένων ἐν τῷ αὐτῷ καλὸν καὶ ἀγαθόν· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ σώματος ἐνδείκνυσθ, ὅτι ὐδὲ τὸ σῶμα λυμαίνεται.

ὐδὲ

ἰδὲ καὶ τάτε μάρτυς εἰμὶ ἐγὼ, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμόν. ὡς Διογένης ἐποίει· εὔλιπῶν γὰρ ἐφοίτα, καὶ καθ' αὑτὸ τὸ σῶμα ὑπέσεφε τὸν πολλούς. ἐλεεινῶ δὴ κυνικὸς ἐπαίτης δοκεῖ, πάντες ἀποστρέφονται, πάντες προσκόπτουσιν. οὐδὲ γὰρ ῥυπαρὸν αὐτὸν δεῖ φαίνεσθαι, ὡς μηδὲ καὶ τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους ἀποσοβεῖν· ἀλλ' αὐτὸν τὸν αὐχμὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρὸν εἶναι, καὶ ἀγωγόν. δεῖ δὲ καὶ χάριν προσεῖναι πολλὴν φυσικὴν τῷ κυνικῷ, καὶ ὀξύτητα· εἰ δὲ μὴ, μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν· ἵνα ἑτοίμως δύναται καὶ παρακειμένως πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα ἀπαντᾶν. ὡς Διογένης πρὸς τὸν εἰπόντα, σὺ εἶ ὁ Διογένης, ὁ μὴ οἰόμενος εἶναι θεούς; καὶ πῶς, ἔφη, σὲ θεοῖς ἐχθρὸν νομίζων; πάλιν Ἀλεξάνδρῳ ἐπισάντι αὐτῷ κοιμωμένῳ, καὶ εἰπόντι,

ὦ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα·

ἔνυπνος ἐπὶ ὧν, ἀπολύτησεν,

ὦ λαοί τ' ὀπιτετρέφαται, καὶ τίατα μέμιλε.

Περὶ πάντων δὲ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρώτερον εἶναι τοῦ ἡλίου· εἰ δὲ μὴ, κυβάτου ἀνάγκη καὶ ῥᾳδιούργον εἶναι, ὅστις ἐνεχόμενός πινι αὐτὸς κακῷ, ἐπιτιμήσει τοῖς ἄλλοις. ὅρα γὰρ οἷόν ὄζει, τοῖς βασιλεῦσι τούτοις καὶ τυράννοις οἱ δορυφόροι, καὶ τὰ ὅπλα παρείχετο ἐπιμᾶν τινι καὶ διώκειν καὶ κολακεύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ αὐτῆς ὄσπ κακοῖς· τῷ κυνικῷ ἀντὶ τῆς ὅπλων καὶ τῆς δορυφόρων, τὸ συνειδὸς τοῦ ἐξουσίαν ταύτην παρασίδωσιν. ὅταν ἴδῃς, ὅτι ὑπερηγρύπνηκεν ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ

Ecce hujus rei teſtis ego ſum, & corpus meum, ut Diogenes faciebat. Nitidus & pinguis, & bene curata cute paſſim ibat, ipsóque corpore populum commovebat. Cynicus autem cujus vicem dolent homines, mendicus habetur: omnes eum averſantur, omnes abhorrent. Neque enim ſordidum eum conſpici oportet, nè vel eo ipſo abſterreat homines; ſed ipſum ſqualloremejus mundum,& allicientem eſſe decet. Singularem etiam ineſſe gratiam, ſingulare acumen à natura tributum eſſe Cynico eſt opus. Alioqui mucus erit, prætereáque nihil: ut expeditè & ex tempore ad ea quæ incideſint, reſpondere poſſit. Quemadmodum Diogenes eum refutavit, qui dixerat: Túne is es Diogenes, qui deos eſſe non putat? Quo pacto, inquit, cùm te diis inviſum eſſe judicem? Rurſus cùm Alexander eum dormientem aggreſſus dixiſſet,

Non ſapientis opus, per totam fleverenoctem:

Semiſomnis adhuc reſpondit:

Qui populos moderatur, & ampla negotia tractat.

Ante omnia verò mentem illius ſole puriorem eſſe decet: alioqui ſcurram & levem hominem eſſe neceſſe erit, qui ipſe vitio cuipiam obnoxius, alios reprehendat. Vide cujuſmodi res ſit, Regibus iſtis & tyrannis, quamvis ipſi quoque ſint improbi, ſatellites & arma id præſtant, ut reprehendere aliquos poſſint, & delinquentes puniant. Cynico verò armorum & ſatellitum loco conſcientia, dat iſtam poteſtatem. Cùm videris eum pro aliorum ſalute vigilare,

lare, & laborare, & mundum dormiſſe, mundiorémque è ſomno experrectum eſſe, & cogitâſſe ea quæ cogitavit, ſe diis amicum eſſe, deorum eſſe miniſtrum, eſſe participem imperii Jovis: ſi ubique in promptu illud habeat, Me Jupiter duc, & Fati neceſſitas. Item: Si diis ità placet, ità fiat: cur non liberè fratres ſuos alloqui auderet, ſuos filios, denique conſortes? Quapropter neque ſupervacaneis rebus occupatus, neque curioſus eſt is, qui ſic eſt affectus. Neq; enim in aliena curiosè inquirit, cùm res humanas conſideret, ſed ſua. Nam alioqui etiam Imperator curioſus dicendus erit, cùm milites inſpexerit, explorârit, obſervârit, & militaris diſciplinæ perturbatores caſtigârit. Sin placentulam ſub ala geſtans, alios increpâris, dicam tibi: Quin potiùs in angulo aliquo devoras, id quod furatus es? Quid ad te res alienæ? Quis es? Num taurus? num apum regina? Oſtende mihi principatûs inſignia, quæ illa naturâ habet? Quòd ſi fucus es, & tamen regnum apum tibi vendicas: nonne putas cives tuos te dejecturos eſſe regno, quemadmodum apes fucos? Nam tantâ quidem tolerantiâ Cynicum eſſe decet, ut vulgò ſenſûs expers & lapis eſſe videatur. Nemo ei maledicit: nemo eum verberat: nemo injuriâ afficit. Corpuſculum verò ſuum ab aliis tractari ſinit, ut volunt. Meminit enim neceſſe eſſe, ut id quod eſt imbecillius, à robuſtiore vincatur, quatenus eſt imbecillius. Corpuſculum autem imbecillius

πεπόνηκεν, ἢ καθαρὸς μὲν κεκοίμηται, καθαρώτερον δ' αὐτὸν ἔτι ὁ ὕπνος ἀφῆκεν, ἐντεδύμηται δ' ὅπα ἐντεδύμηται ὡς φίλος τοῖς θεοῖς, ὡς ὑπηρέτης, ὡς μετέχων τῆς ἀρχῆς τῆ Διός· παντα χοῦ δ' αὐτῷ παρέχειν τὸ, ἀγὲ δέ με Ζεῦ, ἢ σύ γ' ἤ περ βουλή· ἢ, ὅτι εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη γενέσθω· διατί μὴ θαρρήσῃ παρρησιάζεσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἑαυτοῦ, πρὸς τὰ τέκνα, ἁπλῶς; πρὸς τοὺς συζῶντας; διατοῦτο ὅτι πολυπράγμων ἐστὶν ὁ οὕτω διακείμενος· ἡ γὰρ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖ, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα ἐπισκοπῇ, ἀλλὰ τὰ ἴδια. εἰ δ' μὴ, λέγε ἢ τὸν κραιπαλῶντα πολυπράγμονα, ὅταν τοὺς κρατιώτας ἐπισκοπῇ, ἢ ἐξετάζῃ, ἢ παραφυλάσσῃ, ἢ τοὺς ἀκοσμοῦντας κολάζῃ. ἐὰν δ' ὑπὸ μάλης ἔχων πλακουντάριον, ἐπιτιμᾷς ἄλλοις, ἐρῶ σοι· ἃ θέλεις μᾶλλον ἀπελθὼν εἰς γωνίαν κατάφαγε ἐκεῖνο ὃ κέκλοφας; τί δέ σοι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις; τίς γὰρ εἶ; ὁ ταῦρος εἶ, ἢ ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν; δεῖξόν μοι τὰ σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, οἷα ἐκείνη ἐκ φύσεως ἔχει. εἰ δ' κηφὴν εἶ, ἐπιθυμοῦντα τῆς βασιλείας τῶν μελισσῶν, ἃ δοκεῖς ὅτι καὶ σὲ καταβάλλειν οἱ συμπολιτευόμενοι, ὡς αἱ μέλισσαι τοὺς κηφῆνας; τὸ μὲν γὰρ ἀνελεύθερον τοσοῦτον ἔχειν δεῖ τὸν κυνικὸν, ὡς αὐτὸν ἀναίσθητον δοκεῖν τοῖς πολλοῖς, καὶ λίθον. ὑβρίζει αὐτὸν λοιδορεῖ, ὑβρίζει τύπτει, ὑβρίζει ὑβρίζει, τὸ σωματίου δ' αὐτῷ δέδωκεν αὐτὸς χρῆσθαι τῷ θέλοντι, ὡς βέλτιστα· μέμνηται γὰρ, ὅτι τὸ χεῖρον ἀνάγκη νικᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κρείττονος, ὅταν χεῖρον ᾖ. τὸ

σωμάτιον τῆς πολλῶν χείρονος, τὸ ἀδενέστερον τῆς ἰσχυροτέρων. ὅταν τινὰ οὖν εἰς τοῦτον καταβαίνει τὸν ἀγῶνα, ὅπου δύναται νικηθῆναι, ἀλλὰ τῆς ἀλλοτρίων ἐυδὸς ἐξίσαται, τῆς δ' ἄλλων ἂν ἀντιποιεῖται. ὅπου δὲ αἱρέσεις καὶ χρῆσις τῆς φαντασιῶν, ἐκεῖ ὁρᾷς ὅσα σώματα ἔχει, ἵν' εἴπῃς ὅτι Ἄργος τυφλὸς ἦν πρὸς αὐτόν. μή τις συγκατάθεσις προπετής; μή τις ὁρμὴ εἰκαία; μή τις ὄρεξις ἀποτυχὴς; μή τις ἔκκλισις περιπλωτική; ἐπιζολὴ ἀτελής; μή τις μέμψις; μή τις ταπείνωσις, ἢ φθόνος; ὡς δὲ ἡ προσοχὴ ἡ πολλὴ, καὶ σύντασις. τῆς δ' ἄλλων ἕνεκα, ὕπτιος ῥέγκει, εἰρήνη πᾶσα, λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τύραννος οὐ γίνεται. σωματίῳ δέ; ναί. καὶ κλησίδιον δέ; ναί. καὶ ἀρχῶν καὶ πομπή; τί ἂν αὐτῷ τούτων μέλοι; ὅταν ἂν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, ὕπαγε, ζήτει τὰ παιδία, ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν, ἐγὼ δ' οἶδα, ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν οὐδὲν ἔχει. περὶ τοιούτου πράγματος βουλῇ ὥστε ἐάν σοι δόξῃ, τὸν θεόν σοι ὑπέρθου, καὶ μὴ σοὶ πρῶτον τοῦ παρασκευοῦ. ἴδε γοῦν τί καὶ ὁ Ἕκτωρ λέγει τῇ Ἀνδρομάχῃ, ὕπαγε (φησὶ) μᾶλλον εἰς οἶκον, καὶ ὕφαινε.

πόλεμος δ' ἄνδρεσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί.

ὅτω καὶ τῆς ἰδίας παρασκευῆς συνῆδετο, καὶ τῆς ἐκείνης ἀδυναμίας.

est multitudine, imbecillius iis quæ fortiora sunt. Nunquam igitur in id certamen, in quo vinci possit, descendit, sed alienis rebus statim cedit; non vendicat sibi ea quæ serva sunt. Ubi verò consilium & usus visorum valent, videbis quot habeat oculos: adeò ut dicas, Argum etiam cum eo collatum fuisse cæcum. Nuncubi affirmatio temeraria? nuncubi concitatio inanis? nuncubi appetitio irrita? nuncubi aversatio calamitosa? nuncubi institutum irritum, aut querela? nuncubi abjectio animi, aut invidia? Hîc excitata est attentio, & animi contentio. Quod autem ad cætera attinet, supinus stertit: pacata sunt omnia: pacem latro nullus turbat, nullus tyrannus. At corpusculum? Sané. Reculam? Sanè, itémque magistratus & honores. Quid autem hæc ille curat? Quòd si his rebus aliquis eum terrere conetur: Pueros (inquit) quærito: illi reformidant larvas: ego verò testacea ista esse novi, intrinsecus verò nihil continere. Tanta de re deliberas. Quamobrem si visum tibi fuerit, Deum tibi præsidem statuito: primus tuam instructionem circumspice. Ecce quid Hector Andromachæ dicit: Abi (inquit) potiùs domum, & texito:

Bella viris curæ fuerint, ante omnia nobis.

Sic & suas vires intellexit, & imbecillitatem illius.

Ad

Ad eos qui oſtentationis ergò legunt & diſputant.

CAP. XXIII.

PRincipio tecum ipſe conſtitue, quem te eſſe velis: deinde ſic ea facito, quæ facis. Nam ità fieri cæteris in rebus prope omnibus videmus. Pugiles primùm ſtatuunt, qui eſſe velint: & ſic ea quæ reſtant, agunt. Si dolichodromus: talis victus convenit, talis deambulatio, talis fricatio, talis exercitatio. Si ſtadiodromus: hæc omnia diverſa erunt. Si pentathluſ: magis etiam diverſa. In artibus etiam ità ſe rem habere deprehendes. Si faber lignarius: talia habebis. Si ærarius, talia. Nam ea quæ gerimus omnia, ſi ad nullum finem rettulerimus, fruſtrà geremus. Sin eò quò non pertinent, aberrabimus. Eſt igitur finis alius communis, alius peculiaris. Primùm ut agas tanquam homo. In hoc quid continetur? Nè vel ut ovis, licet manſuetum pecus: vel ut fera, nocendi ſtudio. Peculiaris autem, ad cujuſq; vitæ genus & inſtitutum pertinet. Citharœdus agat, ut citharœdus: faber, ut faber: philoſophus, ut philoſophus: orator, ut orator. Cùm igitur dicis, Adeſte, audite me vobis legentem: primùm vide, nè temere id facias. Deinde, ſi deprehenderis quò referas: vide num eò quò referri debet? Prodeſſe vis, an laudari? Statim audis dicentem: Meâ verò popularis laus nihil refert. Rectè dicit. Nihil enim Muſico, quatenus Muſicus eſt, neque Geometræ, quatenus Geometer eſt, ea confert. Ergò prodeſſe vis? Qua re? Dic ut &

Πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ διαλεγομένους ἐπιδεικτικῶς.

ΚΕΦ. κγ'.

Τί ἐὰν θέλῃς, σαυτῷ πρόσχων τὸν νοῦν εἶπε· εἶτ' ἔτι ποιεῖ ἃ ποιεῖς. καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ἔστιν ὁρῶμεν γινόμενα. οἱ ἀθλοῦντες, πρόσχων νοῦν κείνοσι τίνες εἰσὶν θέλουσιν· εἶτ' ἔτι τὰ ἑξῆς ποιοῦσιν· εἰ δολιχοδρόμος, τοιαύτη τροφή, τοιοῦτος περίπατος, τοιαύτη τρῖψις, τοιαύτη γυμνασία. εἰ σταδιοδρόμος, πάντα ταῦτα ἀλλοῖα. εἰ πένταθλος, ἔτι ἀλλοιότερα. ὕστως εὑρήσεις καὶ ἐπὶ τῆς τεχνῶν. εἰ τέκτων, τοιαῦτα ἕξεις· εἰ χαλκεύς, τοιαῦτα. ἔκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑπ' ἀμφοῖν, ἂν μὴ ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῇ ποιήσομεν· ἐὰν δ' ἐφ' ὃ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως. λοιπόν, ἢ μέν τις ὀξὺ κοινὴ ἀναφορά, ἢ δ' ἰδία. πρόσχων τί, ἵν' ὡς ἄνθρωπος. ἐν τούτῳ τί περιέχεται; μὴ ὡς πρόβατον, εἰ καὶ ὀπωσοῦν, ἢ θηρίον πρὸς βλάβην, ὡς θηρίον. ἢ δ' ἰδία πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα ἑκάστου καὶ τοῦ προαιρέσιν· ὁ κιθαρῳδὸς, ὡς κιθαρῳδός· ὁ τέκτων, ὡς τέκτων· ὁ φιλόσοφος, ὡς φιλόσοφος· ὁ ῥήτωρ, ὡς ῥήτωρ. ὅταν οὖν λέγῃς, ἀκούσατέ μου ἀναγινώσκοντος ὑμῖν, σκέψαι πρῶτον μὴ εἰκῇ αὐτὸ ποιεῖν. εἶτ' ἂν εὕρῃς ἐφ' ὅ, τι ἀναφέρεις, σκέψαι εἰ ἐφ' ὃ δεῖ· ὠφελῆσαι θέλεις, ἢ ἐπαινεθῆναι; εὐθὺς ἀκούεις λέγοντος, ἐμοὶ ἢ τῷ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνου τίς λόγος; καὶ καλῶς λέγει. οὐδὲν γὰρ τῷ μουσικῷ, καθὸ μουσικός ἐστιν, οὐδὲ τῷ γεωμετρικῷ.

ὠφελῆσαι θέλεις. πρὸς τί; εἰπὲ καὶ ἡμῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ χρέ-

χωμεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν σε· νῶν δύναταί τις ὠφελῆσαι ἢ ἄλλος, μὴ αὐτὸς ὠφεληθείς; ἄ. ἔδει δὲ εἰς τεκτονικὴν ὁ μὴ τέκτων, ἢ εἰς σκυτικὴν ὁ μὴ σκυτεύς. θέλεις οὖν γνῶναι εἰ ὠφέλησαι; φέρε σε τὰ δόγματα φιλόσοφε. πῖς ἐπαγγελία ὀρέξεως; μὴ ἀποτυγχάνειν. πῖς ἐκκλίσεως; μὴ περιπίπτειν. ἄγε πληρῶσον αὐτῆς τὴν ἐπαγγελίαν. εἶπέ μοι ταλανθῶς· ἂν ἡ δύσῃ, ἐρῶ σοι, πρώην δυσχερέστερόν σε τῆς ἀκροατῆς σωελθόντων, ἢ μὴ ἐπιβοησάντων σοι, τεταπεινωμένον ἐξῆλθες. πρώην ἐπαινεθεὶς, περίῃρε, ἢ πάσην ἔλεγες, τί σοι ἐδόξας; θαυμαστὸς κύριε, τὴν ἐμὴν σοι σωτηρίαν. πῶς δ' εἶπον ἐκεῖνο; τὸ πῖον; ὅτε διέξεα τὸν Πάνα, ἢ τὰς νύμφας; ὑφορῶς. εἶτά μοι λέγεις ἐν ὀρέξει ἢ ἐκκλίσει κατὰ φύσιν ἀναστρέφῃς; ὕπαγε, ἄλλον πεῖθε. τὸν δεῖνα δ' ἢ πρώην οὐκ ἐπήνεις παρὰ τὸ σοι φαινόμενον; τὸν δεῖνα δ' οὐκ ἐκολάκευες τὸν συγκλητικόν; ἤθελές σε τὰ παιδία εἶναι τοιαῦτα; μὴ γένοιτο. τίνος οὖν ἕνεκα ἐπήνεις ἢ περιεῖπες αὐτόν; εὐφυὴς νεανίσκος, ἢ λόγων ἀκουστικός. πόθεν τοῦτο; ἐμὲ θαυμάζει. εὕρηκας πρὸ τῆς ἀποδείξεως. εἶτα τί δοκεῖ σοι, αὐτί σε ὅτι ὑ καταφρονοῦσι λελησθότως; ὅταν οὖν ἄνθρωπος σωφρόνως ἑαυτῷ μηδὲν ἀγαθὸν, μήτε περιποιῇ, μήτε ἐνθυμεῖται, εὑρὼν φιλόσοφον τὸν λέγοντα, μεγαλοφυὴς, ἢ ἀστεῖος, ἢ ἀκέραιος, τί δοκεῖ ἄλλο αὐτὸν λέγειν, ἢ ὅτις ποτέ μοι χρείαν ἔχει; ἢ εἰπέ μοι, τί μεγαλοφυὲς ἔργον ἐπιδέδεικται. ἴσθι σύνεσί σοι πίστῳ χρόνῳ, λαλεῖται:

nos in auditorium accurramus. Potéstne quisquam prodesse aliis, qui nullum ipse fructum è doctrina ceperit? Non. Neque enim qui faber non est, ex arte fabrili: neque è sutoria, qui sutor non est. Vis ergò scire an fructum ceperis? Profer decreta tua. Philosophe, quod est, propositum appetitionis? Non frustrari. Quod aversationis? Non incidere in id quod declines. Age, num propositum harum exsequimur? Dic mihi verum: Sin fefelleris, ipse dicam. Non ità pridem cùm auditores segniùs convenissent, nec tibi acclamassent, abjecto animo egressus es. Dudum laudatus circumibas, & omnibus dicebas: Quis tibi visus? Mirabilis domine: ità salvus sim. Quomodo verò illud dixi? Quod nam? Ubi descripsi Panem & Nymphas. Nihil suprá. Et tu mihi dicis, te in appetitione & aversatione sequi naturam? Abi, aliis persuade. Nonne dudum quendam contra sententiam animi tui laudâsti? Non adulabaris Senatori illi? Vellésne tuos liberos esse tales? Absit. Quâ igitur gratiâ laudabas & colebas eum? Ingeniosus est adolescens, & audiendi cupidus. Unde istud? Me admiratur. Veram causam attulisti. Quid verò putas? nonne isti ipsi clanculum te contemnunt? Cùm enim homo sibi nullius honestæ vel actionis vel cogitationis conscius, philosophum invenerit, qui dicat, Magno es ingenio, simplex & candidus: quid eum dicere putas, nisi, Quanam iste in re operâ meâ eget? Dic mihi, quodnam magni ingenii opus præstitit? Ecce tanto tempore familiaritate tua utitur:

tur: te diſſerentem audivit, legentem audivit, éſtne factus modeſtior? An in ſeipſum deſcendit? An ſentit quibus in malis ſit? Abjecítne arrogantiam? Num quærit doctorẽ? Quærit, inquit. Eúmne qui doceat, qua ratione vivendum ſit? Non, ſtulte: ſed quomodo ſit dicendum. hâc enim gratiâ te quoque admiratur. Audi quid dicat: Iſte homo artificioſiſſimè ſcribit, multò elegantiùs Dione. Tota res alia eſt. Num dicit, Homo verecundus eſt, hic fidus eſt, hic tranquillus eſt? Quod etſi diceret, tamen ei reſponderem: Quoniam iſte fidus eſt, fidus iſte quis eſt? Si diceret, neſciret, ſubjicerem: Priùs diſce quid dicas, deinde ſic diſcito. Ergò tam malè affectus, & laudatoribus inhians, & auditores tuos numerans, aliis prodeſſe vis? Hodie multò plures me audiverunt. Sanè multo. Quingenti opinor. Nihil dicis, pone eos fuiſſe mille. Dionem nunquam tot audiverunt. Cur iſtud? Etenim eruditas habent aures, valent judicio. Honeſtum, domine, vel lapidem movere queat. Ecce voces philoſophi? Ecce affectionem ejus, qui profuturus ſit hominibus? Ecce hominem qui doctrinam audierit? qui Socratica ſcripta legerit, ut Socratica, non autem ut Lyſiana: Iſocratem quoque ſæpe ſum admiratus. Quibus tandem rationibus? aut ſaltem, quâ ratione hoc iſto perfectius eſt? Alitérne legiſtis ea quàm cantilenas? Nam ſi ità legiſſetis ut decet in iſtis rebus non hæreretis, ſed illud potiùs ſpectaretis: Me quidem Anytus & Melitus occidere poſſunt, lædere autem non poſſunt. Item illud: Talis ego ſemper ſum, ut nihil mearum rerum

μᾶλλόν σε ἀκήκοεν, ἀναγινώσκοντός σε ἀκήκοε, κατέσταλται; ἐπέστραπται ἐφ' αὑτόν; ἤδη δ' ἐν ὁποίοις κακοῖς ὄζει; ὑποβέβληκεν ὁπόσην ζητεῖ & διδάξοντα; ζητεῖ, φησί. & διδάσκουσα πῶς δεῖ βιῶναι; ἄ, μωρέ· ἀλλὰ πῶς δεῖ φράζειν. τοῦτο γὰρ ἕνεκα, καὶ σὲ θαυμάζει. ἄκοσον αὐτοῦ τίνα λέγει, ὡς ὁ ἄνθρωπος πάντα τεχνικώτατα γράφει, Δίωνος πολὺ κάλλιον. ὅλον ἄλλο ὄζει· μή σε λέγει, ὁ ἄνθρωπος αἰδήμων ὄζειν; ἔτος πιστός ὄζειν· ἔτος ἀπέρεχρὸς ὄζειν; εἰ δὲ μὴ ἔλεγεν, εἶπον ἂν αὐτῷ, ἐπειδὴ ἔτος πιστός ὄζειν, ἵνα ὁ πιστὸς τί ὄζει; καὶ εἰ μὴ εἶχεν εἰπεῖν, προσέθηκα ἄν, ὅπ πρῶτον μάθε τί λέγεις, εἶθ' ὕπω λέγε. ὅπως ἂν κακῶς διακείμενος, καὶ χάπκων δεῖ τοὺ ἐπαινέσοντας, καὶ ἀφελοῦ τοὺ ἀκόντας σε, ἵνα ἄλλους ὠφελεῖν; σήμερον μὲ πολλῷ πλείονες ἤκουσαν· ναί, πολλοὶ δακόω ὅπ πεντακόσιοι. ἐδὲν λέγεις, ἕως αὐτοῦ χιλίους. Δίωνος ἐδέποτε ἤκουσαν τοσοῦτοι. πόθεν αὐτοῖς καὶ κομψῶς αἰσθάνονται λόγων. τὸ κάλλος, κύριε, καὶ λίθον κινῆσαι δύναται. ἰδὲ φωναὶ φιλοσόφου, ἰδὲ διάθεσις ὠφελήσοντος ἀνθρώπους, ἰδὲ ἀκηκοὼς ἄνθρωπος λέγων, ἀναγνωκὼς τὰ Σωκρατικὰ ὡς Σωκρατικά. ἐγὼ δ' ὡς Λυσίου καὶ Ἰσοκράτους πολλάκις ἐθαύμασα· τίσι ποτε λόγοις; ἄ. ἀλλὰ τίνι ποτε λόγῳ, τοῦτ' ἐκείνου τελειότερον; μὴ γὰρ ἄλλως αὐτὰ ἀνεγνώκατε ἢ ὡς ᾠδεῖα; ὡς εἴγε ἀναγινώσκετε ὡς δεῖ, οὐκ ἂν περὶ τούτοις ἐγίνεσθε. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ἐβλέπετε, ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται βλάψαι δ' ἄ. καὶ ὅπ ὡς ἐγὼ ἀεὶ τοιοῦτος ὁποῖος μηδὲν

σκεψάσθαι τῷ ἐμοὶ, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι σκοπουμένῳ βέλτιστος φαίνηται. διὰ τοῦτο τίς ἦκουσε Σωκράτους ποτὲ λέγοντος, ὅτι δοκεῖ τι καὶ διδάσκω; ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ἔπεμπε. τοιγαροῦν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, ἀξιοῦντες φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συναθροῦσθαι. καὶ ἐκεῖνος ἀπῆγε καὶ σωίζανεν; ὅ. ἀλλὰ παρεπέμπων ἔλεγον, ἀκουσόν μου σήμερον διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Κοδράτου; τί σε ἀκούσω; ὑπόδειξαί μοι θέλεις, ὅτι καμψῶς σωπηθεῖς τὰ ὀνόματα; σωπηθεῖς ἄνθρωπε. καὶ τί σοι ἀγαθόν ὄζιν; ἀλλ' ἐπαίνεσόν με. τί λέγεις τὸ ἐπαίνεσον; εἰπέ μοι, ἵνα καὶ θαυμάσω. ἰδοὺ λέγω. εἰ δ' ἔστιν ἔπαινος ἐκεῖνο, ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ κατηγορίαν, τί σε ἔχω ἐπαινέσαι; εἰ ἀγαθόν ὄζι τὸ φράζειν ὀρθῶς, διδαξόν με, καὶ ἐπαινέσω. τί δ' ἔν; ἀνθρώπους δεῖ πρὸ τοιούτων ἀκούειν; μὴ γένοιτο. ἐγὼ μὲν οὐδὲ κιθαρῳδοῦ ἀνθρώπου ἀκούω. μή πού τοῦτο ἕνεκα κιθαρῳδεῖν με δεῖ φάντα; ἄκουσον τί λέγει Σωκράτης. οὐδὲ γὰρ ἂν πρέποι ὦ ἄνδρες τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰπεῖν. ὥσπερ μειρακίῳ, φησὶν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι καμψὸν τὸ τέχνιον, ἐκλέξαι ὀνόματα, καὶ ταῦτα συνθεῖναι, καὶ παρελθόντα εὐρύθμως ἀναγνῶναι ἢ εἰπεῖν· καὶ μεταξὺ ἀναζινώσκοντα ὑποθέγξασθαι, ὅπ τούτοις οὐ πολλοὶ δύνανται παρακολουθεῖν, μὰ τὸν ὑμετέραν σωτηρίαν. φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκροάσιν παρακαλεῖ; οὐχὶ ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ τροφὴ, ὅτω ἢ ὅτου ἄγει τοῦ ὠφελῆσθαι; ποῖος ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθῇ; καί τοι νῦν ἀκούω, ὅπ καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν ἐν Ῥώμῃ πολὺ ἐπ' ἐμοῦ

curem præter rationem, quæ cogitanti mihi optima visa fuerit, Quapropter, quis unquam Socratem dicentem audivit, se scire aliquid ac docere? Imò alium aliò mittebat. Proinde veniebant ad eum, ut ab eo philosophis commendarentur. Ipse adducebat eos, & commendabat. Non ità, sed comitans eos dicebat: Audi me hodie in ædibus Quadrati differentem. Quid te audiam? Ostentare mihi vis quàm bellè orationem componas? Bellè componis. Quid ex eo boni consequeris? Laudato me, homo. Quomodo vis laudem? Dic mihi, Papæ, & præclaré! Ecce dico. Si laus illud est, quod philosophi in classe boni recensent: habeo in quo te laudem. Si rectè loqui bonum est, doce me, laudabo. Quid ergó? Num aspernanda sunt hæc? Absit. Ego nè citharœdum quidem aspernor. Num ergo me astantem, citharam pulsare oportet? Audi quid Socrates dicat. Neq; enim decet, inquit, judices, hanc ætatem, compositâ oratione more adolescentuli venire in judicium. Est enim elegans sanè istud artificium, seligere verba, eáque componere, ac progressum in medium solerter legere aut eloqui, atque inter legendum adjicere: Haud, ità dii vos amabunt, ista multi possunt assequi. Num verò philosophus homines ad se audiendum invitat & orat? Annon ut sol ipse ad se allicit, aut ut cibus & potus: sic etiam eos ille quibus profuturus est? Quis medicus rogat, ut aliquis se ab ipso curari sinat? Etsi enim audio Romæ nunc medicos etiam ad se vo-

ἐμὲ

care: meo tamen tempore ipſi vocabantur. Rogo te ut venias, atque audias, malè tibi eſſe: te quidvis potiùs curare, quàm illud curandum quod eſt: ignorare bona & mala, infelicem & calamitoſum eſſe. Elegans verò adhortatio. Enimvero niſi philoſophi ſermo hoc confecerit: mortuus eſt tum ipſe, tum is à quo habetur. Solitus eſt dicere Rufus: Si tantum habetis otii, ut me laudetis, ego nihil dico. Itaque ſic dicebat, ut quiſq; noſtrûm qui aſſideremus, putaret, ſe ab aliquo criminis cujuſdam reum agi. Sic reprehendebat ea quæ fiebant, ſic mala cujusque ponebat ob oculos. Schola philoſophi, taberna medica eſt: non indè exeundum eſt cum lætitia, ſed cum dolore. Neque enim ſani acceditis, ſed alius humero luxato, alius apoſtemate laborans, alius fiſtulam habet, alii caput dolet. Et ego ſedens vobis noemata & epiphonemata dicam, ut me laudato exeatis, cùm alius humero ſic afflicto exeat, qualem attulerat: alius capite eodem modo affecto: alius fiſtulâ aut apoſtemate non curato? Itâne adoleſcentes propter iſta peregrinantur? eóne parentes ſuos relinquunt, & amicos, & cognatos, & rem familiarem, ut tua epiphonemata audiant? ídne Socrates faciebat? ídne Zenon? ídne Cleanthes? Quid ergó? Non eſt dicendi genus, quo hortamur? Quis negat? Æquè atque illud quo coarguimus, quo docemus. Quodnam eſt hortandi genus? Poſſe & ſingulis & multis pugnam oſtendere, in qua volutantur: & quidvis potiùs eos curare, quàm ea quæ maximè volunt. Volunt autem ea quæ ad felicitatem faciunt, ſed ἐμοῦ παρεκαλοῦντο. παρακαλῶ σε ἐλθόντα ἀκοῦσαι, ὅτι σοι κακῶς ἔχει, καὶ πάντων μᾶλλον ἐπιμελεῖ, ἢ ἃ δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι· καὶ ὅτι ἀγνοεῖς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, καὶ κακοδαίμων εἶ καὶ δυστυχής. κομψὴ παράκλησις. καὶ μὰ Δία μὴ ταῦτα ἐμποιῇ ὁ τοῦ φιλοσόφου λόγος, νεκρός ἐστι καὶ αὐτός, καὶ ὁ λέγων. εἰώθει λέγειν ὁ Ῥοῦφος, εἰ σχολεῖτε ἐπαινέσαι με, ἐγὼ δ' οὐδὲν λέγω. πιθανῶς ἔλεγεν, ὡς ἔκαστον ἡμῶν καθήμενον ὑπολαμβάνειν, ὅτι τίς πολεμεῖ αὐτὸν διαβεβλημένον· ὅτως ἥπλητο τοῦ γινομένου, ὅτω περὶ ὀφθαλμοὺς ἐτίθει τὰ ἑκάστου κακά. ἰατρεῖόν ἐστιν, ἄνδρες, τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον. ὃ δεῖ ἡδόμενος ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γὰρ οὐχ ὑγιεῖς· ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκπεπληκώς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ σύριγγα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν. εἶτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷς εἰλήφει, ὁ δὲ τὸν κεφαλὸν ὡσαύτως ἔχων, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. εἶτα τούτου ἕνεκα ἀποδημήσουσιν ἄνθρωποι νεώτεροι, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὑτῶν ἀπολείψουσι, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ τὸ κλισιάδιον, ἵνα σοι καὶ φῶσιν, ἐπιφωνημάτια λέγεις; τοῦτο Σωκράτης ἐποίει; τοῦτο Ζήνων; τοῦτο Κλεάνθης; τί οὖν ἐστιν ὁ θεωρητικὸς χαρακτήρ; τίς γὰρ ἀλέγει; ὡς ὁ ἐλεγκτικὸς, ὡς ὁ διδασκαλικός. τίς οὖν πώποτε τέτρητον εἶπε μὴ τέτων, τὸν ἐπιδεικτικόν; τίς γάρ ἐστιν ὁ θεωρητικὸς; δῆλον καὶ ἐνὶ καὶ πολλοῖς δεῖξαι πῶς μάχιμον ἐν ἢ κυλίονται. ὅτι μᾶλλον πάντων φροντίζουσιν, ἢ ὧν θέλουσι. θέλουσι μὲν γὰρ τὰ πρὸς εὐ-

δαιμονίαν φέρεσθαι, ἀλλαχῆ δ' αὐτὰ ζητῆσαι. τῆτο ἵνα γένηται, δεῖ πεδίων χίλια βάθρα, καὶ παρακαθῆσθαι τὸν ἀκροατήν, καὶ ἐν κομψῷ στολίῳ ἢ τριβωνίῳ ἀναβάντα ἐπὶ τρίκλινον, διαγράφειν πῶς Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε. παύσασθε, τοῦ θεοῦ ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ σχήματα καταισχύνοντες, ὅστις ἐφ' ἑαυτῆς. οὐδὲν ἂν φορτικώτερον ἦν, ὅταν ὁ λέγων ἐμφαίνει τοῖς ἀκούσιν, ὅτι χρείαν αὐτοῦ ἔχει. ἢ εἶπέ μοι, τίς ἀκούων ἀναμνώσκοντός σου, ἢ διαλεγομένου, ὡς ἀυτὸν ἠγωνίασεν, ἢ ἐπεγράφη εἰς αὐτόν; ἢ ἐξελθὼν εἶπεν, ὅτι καλῶς μοι ἥψατο ὁ φιλόσοφος, ἐκέτι δεῖ ταῦτα ποιεῖν; ἐγὼ δ' ἂν λίαν εὐδοκιμεῖς, λέγει τις, κομψῶς ἐφερμοσε τὰ περὶ τὸν Ξέρξου· ἄλλος, ὅ. ἀλλὰ πρὸ ἐπὶ Πύλαις μάχου. τῆτό ἐστιν ἀκρόασις φιλοσόφου.

quærunt alibi. Hoc ut fiat, mille subsellia collocanda sunt, & advocandi auditores, & te eleganti veste aut pallio, conscenso pulpito, & in pulvino sedentem describere, quemadmodum occubuerit Achilles. Desinite quæso per deos pulchra verba & res deformare, quantum in vobis est. Nihil magis ad hortandum scilicet facit, quàm cùm is qui dicit, auditoribus significat, sibi illis opus esse. Dic mihi, quis te legentem, aut differentem audiens, de seipso sit solicitus? Quis in sese descenderit? Quis egressus dixerit, Pulchrè me tetigit philosophus? Posthac ista facienda non sunt. Nonne autem si pulchrè steteris, ad aliquem ait: Eleganter disseruit de Xerxe. Alius, Non. Imò de pugna ad Thermopylas. Hæc est auscultatio philosophica.

Περὶ τῦ μὴ δεῖν πρὸς πάσχειν τοῖς ἐκ ἐφ' ἡμῖν.

Non debere nos iis rebus affici, quæ in nostra potestate non sunt.

ΚΕΦ. κδ'.

Τὸ ἄλλε πρὸς φύσιν σοὶ κακὸν μὴ ἡγέεδω. ἢ γὰρ σωλαπαινεῖδαι πέφυκας, ἢδὲ σωαπυχεῖν, ἀλλὰ σωδυπυχεῖν. ἂν δ' ἢς ἀπυχῆ, μέμνησο ὅτι παρ' αὐτὸν ἀπυχῆ. ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσαδεῖν ἐπίπσε· πρὸς τῦτο ἀφορμὰς ἔδωκε, τὰ μὲν ἴδια ἐς ἐκάσῳ, τὰ δ' ἀλλότρια, τὰ μὲν κωλυτὰ καὶ ἀναγκασά, καὶ ἀφαίρετα, ἐκ ἴδια. τὰ δ' ἀκώλυτα, ἴδια. πρὸς δ' ὑσίαν τῦ ἀγαδῦ καὶ τῦ κακῦ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν καὶ πατρικῶς προϊσάμενον

ΚΕΦ. ΧΧΙV.

Quod alterius naturæ repugnat, tibi malum nè esto. Neque enim tua natura fert, ut unà deprimaris, & calamitosus sis: sed ut unà sis fortunatus. Si quis verò calamitosus est, memento suâ culpâ esse calamitosum. Deus enim omnes homines ad felicitatem, ad constantiam condidit, carúmque rerum instrumenta dedit: quarum alia cujusque propria, alia verò aliena essent. Ac aliena quidem & prohiberi & cogi, & adimi possunt, neque propria sunt. Quæ verò prohiberi nequeunt, propria sunt. Naturam verò bonorum & malorum, ut eo dignum fuit qui nos curaret, patriâque solicitudine

tuere-

tueretur, in propriis collocavit. At quia ab illo discessi, dolet. Cur autem aliena, sua esse duxit? cur conspectu tuo delectatus, te mortalem, cur peregrinatorem esse non cogitavit? Quare pœnas dat stultitiæ suæ. Tu verò quâ mercede, quâve de causa te maceras? Anne tu quidem ista meditatus es? sed ut mulierculæ nullius pretii, ità & ipse frueris omnibus iis quibus delectabaris: quasi semper compos futurus locorum, hominum, colloquiorum: & nunc plorans sedes, quòd eosdem non cernas, nec iisdem in locis versaris? meritò, culpâque tuâ, ut & corvis & cornicibus sis miserior, quibus nec gementibus, nec priora desiderantibus quolibet volare licet, nidósque suos transferre, & mare transmittere. Esto. Sed quia rationis expertes sunt, id eis accidit. Nobis igitur ratio propter calamitatem & infelicitatem data est à diis immortalibus, ut in sempiterna miseria & luctu ætatem exigamus? Omnes immortales sint, nec peregrè quisquam abeat, nec nos uspiam proficiscamur, sed stirpium instar radicibus affixi maneamus. Si quis verò familiarium discesserit, sedeamus plorantes: ac vicissim, cùm redierit exsultemus, & plaudamus, quemadmodum pueri. Annon tandem lac relinquemus, & quæ ex philosophis audierimus recordabimur? Nisi fortè sic eos tanquam incantatores audivimus. Mundum hunc unam esse urbem, unámque naturam quâ constet: ac necesse esse ut sit circuitus quidam, & dum alia aliis cedant, hæc dissolvantur, illa suboriantur, hæc suum statum teneant, illa verò moveantur. ἐν τοῖς ἰδίοις. ἀλλ' ἀποκεχώρηκα τῶν δεινῶν, καὶ οὐ συνᾶπτω. διὰ τί γὰρ τὰ ἀλλότρια ἴδια ἡγήσατο; διὰ τί ὅτε σε βλέπων ἐχαιρεν, οὐκ ὑπελογίζετο, ὅτι θνητὸς εἶ; ἀποδημητικὸς εἶ; τοιγαροῦν τίνει δίκας τῆς αὐτοῦ μωρίας. σὺ δ' ἀντὶ τίνος, ἐπὶ τί κλαῖς σεαυτὸν; ἢ ὧδε σὺ ταῦτα ἐμελέτησας; ἀλλ' ὡς τὰ γυάλια τὰ ἀφελοῦς ἄξια, πᾶσιν οἷς ἔχαιρες, ὡς αἰεὶ συνεσόμενος καὶ σωιῶν, τοῖς τόποις, τοῖς ἀνθρώποις, ταῖς διαλέξεσι καὶ νῦν κλαίων ἐκάθησας, ὅτι μὴ τοὺς αὐτοὺς βλέπεις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις διατρίβεις. τίνι γὰρ ἄξιος εἶ, ἵνα καὶ τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν ἀθλιώτερος ἦς, οἷς ἔξεστιν ἁπλῶς ὅπου θέλουσι, καὶ μεταποτωμεῖν τὰς νεοσσιὰς, καὶ τὸ πελάγη διαπερᾶν, μὴ σίνεσι, μηδὲ πενθοῦσι τὰ ὡρῶντα. ναί, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἄλογα εἶναι, πάσχει αὐτά. ἡμῖν δὲ λόγος ἐπὶ ἀτυχίᾳ καὶ κακοδαιμονίᾳ δέδοται ὑπὸ τῶν θεῶν, ἵν' ἀθλιοι, ἵνα πενθοῦντες διατελῶμεν; ἢ πάντες ἔσεσθε ἀθάνατοι, καὶ μηδεὶς ἀποδημήσῃ· μηδ' ἡμεῖς τῶν ἀποδημούντων, ἀλλὰ μένοντες ὡς τὰ φυτὰ περιεριζούμενοι. ἂν δέ τις ἀποδημήσῃ τῶν συνόντων, καθήμενοι κλαύσομεν· καὶ πάλιν ἂν ἔλθῃ ὀρχούμεθα, καὶ κροτοῦμεν ὡς τὰ παιδία. οὐκ ἀποχαλκιοῦμεν ἤδη ποτ' ἑαυτοὺς, καὶ μεμνησόμεθα ὧν ἠκούσαμεν παρὰ τῶν φιλοσόφων; εἰ γε μὴ ὡς ἐπῳδοῖς αὐτοῖς ἠκούσαμεν, ὅτι ὁ κόσμος εἷς πόλις ἐστὶ, καὶ ἡ ὕσια ἐξ ἧς δεδημιούργηται μία· καὶ ἀνάγκη πλείονα τινα εἶναι καὶ παραχώρησιν ἄλλων ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δ' ἐπιγίνεσθαι. τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖ-

σθαι

κινεῖσθαι. Πάντα γὰρ φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους οἰκειωμένων. καὶ δεῖ τοὺς μὲν παρεῖναι ἀλλήλοις, τοὺς δ' ἀπαλλάττεσθαι, τοῖς μὲν συνοδοῖ χαίρειν, τοῖς δ' ἀπαλλαττομένοις μὴ ἀχθομένους. ὁ δ' ἄνθρωπος, πρὸς τῇ φύσει μεγαλόφρων εἶναι, καὶ πάντων τῶν ἀπροαιρέτων καταφρονητικὸς, ἔτι καὶ τοῦτο ἔχειν, τὸ μὴ ἐρριζῶσθαι, μηδὲ προσπεφυκέναι τῇ γῇ, ἀλλὰ ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλους ἴσους τόπους, ποτὲ μὲν χρειῶν τινῶν ἐπαγωγῶν, ποτὲ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς θέας ἕνεκα. καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ τὸ συμβὰν πιθανὸν ἦν λῦσαι.

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Καὶ ἔτι πρόσθεν τοῦ Ἡρακλεῖ, πρεσελθεῖν τὸ οἰκουμένου ὅλου·

Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῆσαι.

καὶ τίνα μὲν ἐκβάλλοντα καὶ καθαίροντα, τίνα δ' ἀντεισάγοντα. καί τι πόσους οἴει φίλους ἔχειν ἐν Θήβαις; πόσους ἐν Ἄργει, πόσους ἐν Ἀθήναις, πόσους δὲ περιερχόμενον ἐκλήψεσθαι; ὃς γε καὶ ἐγάμει, ὅπως καιρὸς ἐφάνη αὐτῷ, καὶ ἐπαιδοποιεῖτο, καὶ τοὺς παῖδας ἀπέλιπεν, ἀγόνων, ἀδελφῶν, ἀδ' ὡς ὀρφανοὺς ἀφιείς. ἤδει γάρ, ὅτι οὐδεὶς ὅτι ἄνθρωπος ὀρφανὸς, ἀλλὰ πάντων αἰεὶ καὶ διηνεκῶς ὁ πατήρ ὅτιν ὁ κηδόμενος. οὐ γὰρ μέχρι λόγου ἤκουεν, ὅτι πατήρ ὅτιν ὁ Ζεὺς τῶν ἀνθρώπων, ὃς γε καὶ αὐτὸς παλέγεσθαι ᾤετο αὐτὸν, καὶ ἐκάλει, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀφορῶν ἐπράττεν ἃ ἐπράττε. τοιγάρτοι παῦλαν ἔχειν ἐξῆν αὐτῷ διάγειν εὐδαιμόνως. οὐδὲ πόλε δ' ὅτιν οἷόν τ' εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν ἀπόντων

Enimvero esse omnia amicorum plena: primùm deorum immortalium, deinde hominum, etiam quos natura inter sese conciliârit, quorum alios unà vivere, alios discedere oporteat, sic ut præsentibus gaudeant, digressis non doleant. Hominem autem, præterquam quod naturâ magnanimus sit, quæque in ipsius potestate non sunt, facilè contemnat: aliud etiam habere, ut non radices egerit, nec adhærescat in terra: sed alias in alia loca migret, nunc postulante necessitate, nunc spectandi gratiâ. Consimilis ratio Ulyssis quoque fuit:

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Et ante hunc Herculis, qui totum terrarum orbem pervagatus,

Acer ut inspector passim fandi atque nefandi:

Ut & hoc ejiceret ac repurgaret, & illud restitueret. At quot eum amicos habuisse putas Thebis? quot Argis? quot Athenis? quot in istis peregrinationibus parâsse? quippe qui uxores etiam duxerit, cùm ipsi commodum videretur, & liberos procreârit, eósque deseruerit, non gemens, non desiderans, quasi pupillos reliquisset. Nôrat enim, mortalium neminem pupillum esse: sed esse patrem, qui continenter omnes curet. Neque enim verbo tenus tantùm audierat, Jovem patrem esse hominum, quem patrem suum & putaret, & appellaret, eúmque intueretur, eóque fretus res suas gereret. Unde factum, ut ubiq; beatè illi vivere liceret. Nunquam autem fieri potest, ut felicitas & rerum absentium desiderium eodem in loco conveniant. Quod enim beatum

est,

eſt, ſecum habere oportet omnia quæ vult: ſimile eſſe repleto: abeſſe oportet ſitim, abeſſe famem. At Ulyſſes afficiebatur uxoris deſiderio, & in rupibus ſedens plorabat. Noli Homero & ejus fabulis planè fidem habere. Nonne, ſi verè plorâſſet, omnino infelix fuiſſet? Quis autem vir bonus & fortis infelix eſt? Omnino rerum univerſitas malè gubernatur, niſi cives ſuos curat Jupiter, ut ſimiles ſint ipſius, ac beati. Atqui iſta nefas eſt vel cogitare. Ulyſſes autem ſi quidem plorabat & lamentabatur, vir bonus non fuit. Quis enim bonus eſt, qui ſeipſum ignoret? Quis verò ſeipſum novit, qui oblitus ſit, quicquid ortum fuerit, caducum eſſe: neque poſſe fieri, ut homo ſemper conſuetudine hominis utatur? Quid ergò eſt ea deſiderare, quæ fieri nequeunt? Servile eſt, & ſtultum: eſt hoſpitis, eſt ejus qui (quâ unâ re poteſt) ſuis decretis & opinionibus repugnet Deo. At mater mea cùm me non videt, gemit. Cur autem rationes iſtas non didicit? Neque hoc dico, non curandum eſſe, quò minùs illa ploret, ſed omnino non expetenda eſſe aliena. Alterius porrò dolor alienus eſt, meus verò meus. Ego ergò quod meum eſt, quovis modo ſedabo: in mea enim poteſtate eſt, alienum verò pro virili ſedare conabor, ſed planè ſedare non inſtituam. Nam alioqui cum diis pugnabo, adverſabor Jovi, totum illius ordinem invertere conabor: atque iſtius contumaciæ adverſùs deos, & adverſationis, non modò,

Et nutricatorum & qui naſcentur ab illis,

ρένλων. τὸ γὰρ εὐδαιμονῆν, ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπλη-ρωμένῳ πινὶ ἐοικέναι. ἃ δὲ δεῖ θρεσεῖναι αὐτῷ, ἃ λιμόν. ἀλλ' Ὀδυσσεὺς ἐπεπόνθει πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ ἔκλαιεν ἐπὶ πέτρας καθεζόμενος. ἀλλ' Ὁμήρῳ πάντα συγχεῖς, καὶ τοῖς μύθοις αὐτῶν. ἦ, εἰ ταῖς ἀληθείαις ἔκλαιε, πῶ ἄλλο ἢ ἐδυσύχει; τίς δὲ καλός τε καὶ ἀγαθὸς δυσυχεῖ, πρὶν ὅτι κα-κῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπι-μελεῖται ὁ Ζεὺς πρὸς ἑαυτὸν πολιτῶν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ εὐδαίμο-νες. ἀλλὰ ταῦτα μὲν θεμιτὰ, ἃ δ' ὅσια ἐνθυμηθῆναι. ἀλλ' Ὀ-δυσσεὺς εἰ μὴν ἔκλαε καὶ ὠδύρε-το, ἀκ ἦν ἀγαθός. τίς γὰρ ἀγαθός ἐστιν, ὁ ἀκ εἰδὼς ὅς ἐστι; τίς δ' οἶδε τοῦτο, ἐπιλελησμένος ὅτι φθαρτὰ τὰ γεγόμενα, καὶ ἄνθρω-πον ἀνθρώπῳ συμβῆναι οὐ δυ-νατὸν ἀεί; τί ἂν, πρὸς μὴ δυ-νατὰ ἐρίζων; ἀνδραποδώδες καὶ ταπεινὸν, ξένια, θεομαχοῦντος ὡς μόνον οἷόν τε, τοῖς δόγμασι τοῖς ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἡ μήτηρ μου κλαίει, μὴ ὁρῶσά με. διατί γὰρ ἀκ ἐμα-θε τούτους τοὺς λόγους; καὶ ὃ τοῦτό φημι, ὅτι ἀκ ἐπιμελητέον, τοῦ μὴ ὀμωζειν αὐτοῖς· ἀλλ' ὅτι ἃ δεῖ θέλειν τὰ ἀλλότρια ἐξ ἅπα-ντος. λύπη δ' ἡ ἄλλη, ἀλλότριον ἔστιν· ἡ δ' ἐμὴ, ἐμόν. ἐγὼ ἂν τὸ μὲν ἐμὸν παύσω ἐξ ἁπάντων· ἐπ' ἐμοὶ γὰρ ἔξι. τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι κατὰ δύ-ναμιν, ἐξ ἁπάντων δ' ὃ πειρά-σομαι. εἰ δὲ μὴ, θεομαχήσω, ἀν-τιθήσω πρὸς τὸν Δία, ἀντιδια-τάξομαι αὐτῷ πρὸς τὰ ὅλα· καὶ τὰ πτερὰ τῆς θεομαχίας ταύτης καὶ ἀνοσιότητος ὁ μόνον παῖδες παίδων

ἐκλι-

ἐκπίσεσιν, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ μεθ' ἡμέραν, νυκτὸς δὲ πρὸ ἐνυπνίων ἐκπηδῶν, ταραττόμενος πρὸς πᾶσαν ἀπαγγελίαν, τρέμων, ἐξ ἑτεροτελῶν ἀλλοτρείων ἠρτημένην ἔχων τὴν ἐμαυτοῦ εὐπραξίαν. Ἀπὸ Ῥώμης τις ἥκει. μόνον μή τι κακόν. τί δὲ κακὸν ἐκεῖ σοι συμβῆναι δύναται, ὅπου μὴ εἶ; ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος· μόνον μή τι κακόν. ὅπου σοι πᾶς τόπος δύναται δυσχερείας εἶναι ἄπειρος. ἔχ ἑκατὸν, ἐκεῖ σε ἀτυχεῖν, ὅπου αὐτὸς εἶ; ἀλλὰ καὶ πόρρω θαλάσσης, καὶ διὰ γραμμάτων· ὅπως ἀσφαλῶς σοι τὰ πράγματα ἔχει; τί δ' ἂν, ἂν ἀποθάνωσιν οἱ ἐκεῖ φίλοι; τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἢ οἱ θνητοὶ ἀπέθανον· ἢ πῶς ἅμα μὲν γηράσαι θέλεις, ἅμα μηδενὸς τῶν φιλουμένων σοι εἶναι θάνατον; οὐκ οἶδ' ὅτι τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ καὶ ποικίλα ἀποβαίνειν ἀνάγκη; τὸ μὲν πυρετὸν ῥᾳδίως κρεῖττονα, τὸν δὲ λῃστὴν, τὸν δὲ τύραννον; τοιοῦτος γὰρ ὁ περιέχον, τοιοῦτοι οἱ συνόντες. ψυχὴ, καὶ καύματα, καὶ τροφαὶ ἀσύμμετροι, καὶ ὁδοιπορίαι, καὶ πλοῦς, καὶ ἄνεμοι, καὶ παρισάσεις ποικίλαι, τὸν μὲν ἀπώλεσαν, τὸν δ' ἐξώρισαν, τὸν δ' εἰς στρατείαν, ἄλλον δ' εἰς γραφείαν ἐνέβαλον. κάθησο τοίνυν πρὸς πάντα ταῦτα ἐπλοημένος, πενθῶν, ἀτυχῶν, δυσχεραίνων, ἐξ ἄλλης ἠρτημένος, καὶ τοῦτο ἔχ ἑνὸς, ἀ δύνει, ἀλλὰ μυρίων ἐπὶ μυρίοις. ταῦτα ἤκουες παρὰ τοῖς φιλοσόφοις; ταῦτ' ἐμάνθανες; οὐκ οἶδ' ὅτι στρατεία τὸ χρῆμά ἐστι; τὸν μὲν δεῖ φυλάττειν, τὸν δὲ κατασκοπήσοντα ἐξιέναι, τὸν δὲ καὶ πολεμήσοντα. οὐχ οἷόν τ' εἶναι πάντας ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἄμεινον. σὺ δ' ἀφεὶς ἐκτελεῖν τὰ προστάγματα τοῦ

pœnas dabunt: sed & ego ipse, interdiu, noctu præ somniis exsiliens, turbatus ad quemvis nuntium, tremens, ex alienis literis suspensa prosperitate mea. Româ venit aliquis. Modo nè quid mali. Quid verò illic mali tibi accidere potest, ubi non es? E Græcia. Modo nè quid mali. Sic quivis locus calamitatis causa tibi esse potest. Non satis est, eo te in loco esse miserum, in quo es, nisi etiam trans mare & per literas sis calamitosus? Adeò res tuæ dubiæ sunt & incertæ? Quid ergò, si amici, qui illic sunt, moriantur? Qui verò alii, nisi mortales morientur? Quomodo simul expetis senectutem, simul nullius eorum quos diligis mortem videre vis? An nescis, longo vitæ tempore necesse esse multa, eáque varia accidere: hunc succumbere febri, illum latroni, alium tyranno. Talis enim mundi natura est, tales amici tui. Frigora & æstus, & victûs ratio minùs apta, & itinera, & navigationes, & varii casus, alium perdunt, alium extorrem agunt: alium legationem obire, alium militare cogunt. Sedeto ergò ad hæc omnia attonitus, lugens, impos voti, calamitosus, aliunde pendens, neque ex uno atque altero, sed ex infinitis. Istáne audisti è philosophis? Ista didicisti? Anne scis negotium hoc esse militiam? huic excubias agendas, illi speculatum abeundum, alii etiam pugnandum in hostem? Fieri nequit, ut eodem in loco sint omnes: neque etiam expedit. Tu verò omissis imperatoris mandatis quereris, tibi ali-

quid

quid durius mandatum esse: neque id exsequeris, nec animadvertis qualem facias (quantum quidem in te est) exercitum? Nam si te quidem omnes imitentur, non fossam quisquam fodiet, non vallum muniet, non excubabit, non pugnabit: sed nullum usum expeditioni præbere videbitur. Rursus nave cùm veheris, unum locum tene, in eóque permaneto. Si verò malus conscendendus erit, recusa. Si in proram currendum, nolito. Quis autem gubernator te feret, ac non potiùs tanquam inutile vas ejiciet, qui nihil aliud sis nisi impedimentum & malum exemplum cæteris nautis? Ità & hic res sese habet: militia quædam est cujusque vita, eáque longa & varia. Tuendum tibi est militis munus: & quicquid Imperator jusserit, ad nutum ejus exsequendum: & si fieri queat, divinandum etiam quid velit. Neque enim ille dux & hic similes inter sese sunt, neque viribus, neque præstantiâ morum. Magnus tibi principatus attributus est, & locus minimè humilis. Tu perpetuus Senator es. An ignoras tali parum curandam esse rem familiarem, sed crebrò peregrinandum vel imperando, vel parendo, vel magistratui alicui inserviendo, vel militando, vel jus dicendo? Itáne vis plantæ instar in iisdem hærere locis, ac quasi radices agere? Suave id est. Quis negat? Sed & pulmentum suave est, & formosa mulier suavis est. Quid aliud ii dicunt, qui summum bonum voluptate metiuntur? Non animadvertis, quorum hominum vocem proferas? Epicureorum & cinædorum. Quorum mores cùm sequaris,

στρατηγοῦ, ἐξηλεῖς ὅταν τί σοι προσταχθῇ τραχύτερον, καὶ ἂ παρακολουθεῖς, οἷον ὑποφαίνεις (ὅσον ἐπὶ σοὶ) τὸ στράτευμα. ὅπι ἂν σὺ πάντες μιμήσονται, ἂ τάφρον σκάψει τις, ἂ χάρακα πρίσας, ἂν ἀγρυπνήσει, ἂ κινδυνώσει, ἀλλὰ ἄχρηστος δόξει στρατεύεσθαι. πάλιν ἐν πλοίῳ ναύτης ἂν πλέῃς, μίαν χώραν κάτεχε, καὶ ταύτην παρεῖ. ἂν δ' ἐπὶ τὴν ἐσὸν ἀναβαίνειν δέῃ, μὴ θέλε. ἂν εἰς πρῷραν δραμεῖν, μὴ θέλε. καὶ τίς ἀνέξεταί σε κυβερνήτης; ἄχρι δ' ὡς σκεῦος ἄχρηστον ἐκβαλεῖ; ὅδεν ἄλλο, ἢ ἐμπόδιον, καὶ κακὸν παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ναύταις. ἔστω δὴ καὶ ἐνταῦθα στρατεία τίς ὅτιν ὁ βίος ἑκάστου, καὶ αὖτη μακρὰ καὶ ποικίλη. τηρεῖν σε δεῖ τὸ τοῦ στρατώτου πρόσταγμα, καὶ τὴν στρατηγοῦ πρόνοιαν ἔνεσα, εἰ δύναιτο μαντεύομαι ἃ θέλει. ὅδε γὰρ ὅμοιος ἐκεῖνος ὁ στρατηγὸς, καὶ ἕτερος, οὔτε κατὰ τὴν ἰσχὺν, οὔτε κατὰ τὰ ἤθη ὑπερέχων. τέταξαι ἐν πολλῇ ἡγεμονίᾳ, καὶ οὐκ ἐν ταπεινῇ τινι χώρᾳ· ἀλλ' ἀεὶ βελτίτης. οὐκ οἶδ' ὅπι τὴν τοιοῦτον, ὀλίγα μὲν δεῖ οἰκονομεῖν, τὰ πολλὰ δ' ἀποδημεῖν ἄρχοντα ἢ ἀρχόμενον, ἢ ὑπηρετοῦντά τινι ἀρχῇ, ἢ στρατεύόμενον, ἢ δικάζοντα; εἶτά μοι θέλεις, ὡς φυτὸν, προσπεπηγὸς τοῖς αὐτοῖς τόποις, καὶ προσερριζωμένος; ἡδὺ γάρ ὅτι. τίς γὰρ φησιν; ἀλλὰ καὶ ζωμὸς ἡδύς ὅτι, γυνὴ καλὴ ἡδύ ὅτι. τί ἄλλο λέγουσιν, οἱ τέλος ποιούμενοι τὸ ἡδονή; οὐκ αἰσθάνῃ τίνων ἀνθρώπων φωνὴν ἀφῆκας; ὅπι Ἐπικουρείων καὶ κιναίδων. εἶτα τὰ ἐκείνων ἔργα πρόσεχων, καὶ τὰ δόγματα

τα

τα ἔχων, τοὺ λόγους ἡμῖν λέγεις, τοὺ Ζυώνου & Σωκράτους; ὐκ ἀποῤῥίψεις ὡς μακροτάτω τ' ἀλλότρια, ὅις κοσμῇ, μηδὲν σοι προσήκοντα; ἢ τί ἄλλο θέλουσιν ἐκεῖνοι, ἢ καθεύδειν ἀπαραποδίστως & ἀναλήπτως, & ἀναστάντες ἐφ' ἡσυχίας χαμήσαντες, & τὸ πρόσωπον ἀποπλῦναι, εἶτα γεύσασθαι & ἀναγνῶναι ἃ θέλουσιν, εἶτα φλυαρῆσαί τι πρὸ ἐπαινούμενοι ὑπὸ τῶν φίλων ὅ, τι ἂν λέγωσιν, εἶτα εἰς πρόπατον προελθόντες, & ὀλίγα περιπατήσαντες λάσαντες, εἶτα φαγεῖν, εἶτα κοιμηθῆναι. ὅταν δὲ κοίτου καθεύδειν τοὺ τοιούτου εἰκὸς, τί ἄν τις λέγοι; ἔξεστι γὰρ τεκμαίρεσθαι. ἄγε φέρε μοι & σὺ τὸν σαυτοῦ διατριβὸν ὃν ποθεῖς. ζηλῶ τὰ τῆς ἀληθείας & Σωκράτους & Διογένους. τί θέλεις ἐν Ἀθήναις ποιεῖν; ταῦτα αὐτά. μή τι ἕτερα; τί δ' ἂν χρῄζων σαυτὸν εἶ λέγεις; εἶτα ὀι μὲν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας καταφρονοῦντες, κολάζονται πικρῶς. τοὺ δ' ὅτου μεγάλου & σεμνοῦ καταφρονοῦντες πράγματος & ὀνόματος, ἀθῴους ἀπαλλάξεσθαι δεῖ; ἢ τοῦτό γε ἀδύνατον, ἀλλὰ νόμος θεῖος & ἰσχυρὸς & ἀπαράβατος ἔστι φέρων, ὃ τὰς μεγίστας εἰσπραττόμενος & κολάσεις παρὰ τὰ μέγιστα ἁμαρτανόντων; τί γὰρ λέγει; ὁ πρασσόμενος & τὰ μηδὲν πρὸς αὐτὸν, ἔστω ἀλαζὼν, ἔστω κενόδοξος, ἔστω ταπεινὸς, ἔστω δοῦλος, λυπείσθω, φθονείτω, ἐλεείτω, τὸ κεφάλαιον πάντων, δυσχείτω, θρηνείτω. τί οὖν; θέλεις με τὸν δεῖνα πεπαιδεῦσθαι; ὅπῃ θύραις αὐτοῦ προσέχειν; εἰ τοῦτο ἐρεῖ λόγος. ὑπὲρ τῆς πατρίδος,

& instituta teneas: Zenonis & Socratis orationes nobis refers? Non quàm longissimè rejicies aliena quibus ornaris, nihil ad te attinentibus? Nam quid aliud illi volunt, nisi citra impedimentum dormire & surgere cùm libitum est: & cùm surrexerint, per otium oscitare, & faciem abluere, postea scribere & legere quæ volunt: deinde nugari aliquid, ut laudetur ab amicis quicquid dixerint: deinde cùm deambulatum progressi, & paulò pòst loti fuerint, capere cibum: mox in lectum se conferre, & eum quidem lectum, qualem istis placere probabile est. Nam quorsum attinet id dicere, quod quivis facile conjicere potest? Age affer & tu mihi eam vitæ rationem, quam expetis, sectator veritatis, Socratis & Diogenis. Quid Athenis acturus es? Hæc eadem. Non alia? Quid ergò Stoicum te profiteris? Qui Romana civitate falsò gloriantur, acerbis suppliciis afficiuntur. Qui autem rem tantam & tam præclaram falsò jactitant, num impuniti abibunt? An verò id fieri non potest, sed lex hæc divina, firma & inevitabilis est, quæ maximas pœnas delictis maximis irrogat? Quid enim ea dicit? Is, qui ea sibi arrogat, quæ ad ipsum nihil attinent: esto arrogans, esto ambitiosus. Qui divinæ gubernationi non paret, esto humilis, esto servus, doleat, invideat, misereatur, &, quod extremum est omnium, sit calamitosus, ploret. Quid ergò? Vis istum à me coli? Vis me fores ejus frequentare? Si ratio postulat, pro patria, pro cognatis, pro-

pter homines: cur non accedas? Cùm non pudeat sutoris tabernam ingredi, cùm calceis est opus: neque convenire holitorem, cùm opus est lactucis: cur divites accedere, cùm simili quapiam re indiges, graveris? Rectè. Sed sutorem non admiror, nec holitori adulor. Nè diviti quidem. Quo pacto ergò impetrabo quod peto? Num verò ego te abire jubeo, tanquam voti tantùm compotem futurum, non etiam eo animo ut dignitatem tuam tueare? Cur ergò abeam? Ut abeas, & munere civis, fratris, amici fungaris. Denique ut memineris, te ad sutorem, ad holitorem venisse, qui nullius magnæ præclaræve rei potestatem habeat, quamvis eam magno vendat. Tanquam ad emendas lactucas abis, quæ obolum valent, talentum non valent. Ità hîc etiam, negotium tanti sit, ut fores frequentes: abibo ut colloquar. Sic esto: colloquar. Sed & manus ejus deosculanda est, & laude aliqua conciliandus animus. Apage. talentum hîc est: nec mihi, nec Reipublicæ, nec amicis expedit, perdidisse bonum civem & amicum. At re non confecta, videberis non adhibuisse diligentiam. Iterúmne oblitus es, quâ causâ veneris? Nescis virum bonum nihil facere, ut fecisse videatur: sed ut fungatur officio? Quem ergò fructum ex rectè factis capit? Quem verò fructum is qui Diogenis nomen rectè scribit, capit? Ipsam scripturam. Præmium ergò nullum? Tu verò viro bono majus præmium quæris honestis & justis actionibus?

ὥσπερ τὴν συγγενῶν, ὥσπερ ἀνθρώπων, διὰ τί μὴ ἀπέλθῃς; ἀλλ' ὅτι μὴ τὰς τοῦ σκυτέως ἔχει ἀνάγκην προσιέμενον, ὅταν δέῃ ὑποδημάτων, οὐδ' ὅτι τὰς τοῦ κηπουροῦ, ὅταν θεὶ λάχανα· ὅτι δὲ τὰς τῶν πλουσίων, ὅταν πρὸς ὀμοίᾳ δέῃ; ναί. τὸν σκυτέα γοῦν οὐ θαυμάζω, μηδὲ τὸν πλούσιον, οὐδὲ τὸν κηπουρὸν κολακεύω, μηδὲ τὸν πλούσιον. πῶς οὖν τύχω ὧν δέομαι; ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι ὡς τάξομένου ἀπέρχει, καὶ ἵνα μόνον ἵνα πράξῃς τὸ σαυτοῦ πρέπον; τί οὖν ἔτι περιέμενε; ἵνα ἀπέλθῃς, ἵνα ὑποδεδωκὼς ᾖς τὰ τοῦ πολίτου ἔργα, τὰ ἀδελφοῦ, τὰ φίλου. καὶ λοιπὸν μίμησον, ὅτι οὐδὲ σκυτέα ἀφίξαι, οὐδὲ λαχανοπώλου, οὐδενὸς μεγάλου ἢ σεμνοῦ ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν, κἂν αὐτὸ πολλοῦ πωλῇ, ὡς ἐπὶ τὰς θείσκας ἀπέρχῃ. ὀβολοῦ γάρ εἰσι, ταλάντου δ' οὐκ εἰσίν. οὕτω καίπερ ἔχοντα τοῦ ἐπὶ θύρας ἐλθεῖν ἄξιον τὸ πρᾶγμα ἔχω. ἀφίξομαι τοῦ διαλεχθῆναι· ὅπως ἔχω, διαλεχθήσομαι· ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα δεῖ καταφιλῆσαι, καὶ θωπεῦσαι δ' ἐπαίνου ἄξιον, ταλάντου ὄντος· οὐ λυσιτελεῖ μοι, οὐδὲ τῇ πόλει, οὐδὲ τοῖς φίλοις, ἀπολέσαι καὶ πολίτην ἀγαθὸν καὶ φίλον. ἀλλὰ δέξῃ μὴ προσπεσουμένους μὴ ἀνύσας πάλιν ἐπανελάθῃ, τίνος ἕνεκα ἐλήλυθας. ἐκ δίου δ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθός, οὐδὲν ποιεῖ τὸ δέξαι ἔνεμα, ἀλλὰ τὸ πεπρᾶχθαι καλῶς; τί οὖν ὄφελος αὐτῷ, τὸ πράξαι καλῶς; τί δ' ὄφελος τῷ χάφοντι τὸ Δίωνος ὄνομα, ὡς χρὴ γράφειν αὐτό; τὸ γράψαι ἔπαθλον ἦν οὐδέν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον, τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράξαι; ἐν

Ὀλυμπίᾳ

Ὀλυμπίᾳ δ' ἃ θέλεις ἄλλο ἐστὶν, ἀλλ' ἀρκεῖν σοι δοκεῖ, τὸ ἐστεφανῶσθαι ὀλύμπια. ὅπου σοι μικρόν τι ἔστιν ἀνδρὸς ἄξιον εἶναι φαίνεσθαι, τὸ εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ εὐδαίμονα; πρὸς ταῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσηλθες, καὶ ἤδη σοι ἀνδρὸς ἔργων ὀφείλων ἀπαιτεῖται, πτέρνας ὑποδεῖς, καὶ μάμμην, καὶ κάμπτει σε καὶ ὑποθηλύνει κλαίουσα γύναια μωρά; ὅπως ἐλέποτε παύσῃ παιδίον ὢν νήπιον; ἐκ τοιοῦδ' ὅτι ὁ τὰ παιδία ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; ἐν Ἀθήναις δ' ἐθέλεις ἐφοδεύειν, εἰς ὄψιν αὐτῇ φοιτᾷν; οὐ βουλόμαι. καὶ ἐνταῦθα τοῦτον θέλε ὁρᾶν· καὶ ὃν βέλει ὄψει, μόνον μὴ ταπεινῶς, μὴ μετ' ὀρέξεως ἢ ἐκκλίσεως, καὶ ἔσται τὰ σὰ καλῶς. τοῦτο δ' οὐκ ἐν τῷ ἐλθεῖν ὄξιν, οὐδ' ἐν τῷ ἐπὶ θύρας ἦναι, ἀλλ' ἔνδον ἐν τοῖς δόγμασιν· ὅταν τὰ ἐκτὸς καὶ ἀπροαίρετα ἡμᾶς ᾖ, καὶ μηδὲν αὐτῇ σὸν ἡγησώμεθα· μόνα δ' ἐκεῖνα σά, τὸ κεῖναι καλῶς, τὸ ἐπολαβεῖν, τὸ ὁρμῆσαι, τὸ ὀρεχθῆναι, τὸ ἐκκλῖναι. ποῦ ἔτι κολακείας τόπος, καὶ ταπεινοφροσύνης; τί ἔτι ποθεῖς τὴν ἡσυχίαν τὴν ἐκεῖ; τί τὸν σωθῆναι τόπους; ἔκδεξαι βραχύ, καὶ τούτους πάλιν ἕξεις σωθῆναι. εἶτα ἂν ὅπως ἀγχίνως ἔχῃς, πάλιν καὶ τούτων ἀπαλλαττόμενος, κλαῦσε καὶ σένε. πῶς ἂν γένωμαι φιλόσοφος; ὡς γυναῖ, ὡς εὐτυχής. ἐλέποτε γὰρ ἐρεῖ ὁ λόγος ταπεινὸν εἶναι, οὐδὲ καλακλᾶσαι, οὐδ' ἐξ ἄλλης κρέμασθαι, οὐδὲ μέμφασθαί ποτε θεὸν ἢ ἄνθρωπον. ὅπως μοι γένῃ φιλόσοφος, ὡς ταῦτα πρᾶσσων. εἰ δ' ἕνεκα τοῦ φιλοσοφίαν ταῦτα, τίτλο

Olympiæ nonne aliud nihil petis? Nonne in Olympiis te coronatum esse, tibi satis est? Num parvum quid & rem nullius momenti judicas, esse virum bonum, justum & beatum? Ad hæc munera à Diis in urbem hanc introductus, cùm jam virilia munera tibi obeunda essent, tu nutrices & mammam desideras, téq; inflectunt & effœminant stultæ mulierculæ ploratu suo. Ità nunquam desines infans esse: quo natu major, eo magìs ridiculus fies. Athenis an vidisti neminem, cujus domum frequentares? Eum quem volui. Etiam hîc eundem videre velis: & quem volueris, videbis. Modò nè abjectè, nè cum appetitione aut aversatione. Ità se res tuæ bene habebunt. Istud autem non in veniendo positum est, neque in stando ad januam, sed intus, in decretis atque opinionibus: si res externas & alieni juris despexeris, neque quicquam earum tuum esse duxeris, sed ista tantùm ad te pertinere, ut rectè judices, rectè sentias, appetas, desideres, averseris. Quis adulationi locus reliquus est? Quis animi pusillitati? Quid adhuc tranquillitatem istam requiris? Quid consueta loca? Si paulisper distuleris: istos quoque rursus familiares habebis. Posteà cùm tam degeneri animo fueris, rursus ab istis discessurus, denuò plorabis & suspirabis. Qui ergò pius & meorum amans ero? Si generosus, si fortunatus. Nulla enim ratio sinit, ut abjecto sis animo & fracto, aut ex aliis pendeas, aut unquam vel Deum vel hominem accuses. Sic mihi pius esto, tanquam conservaturus. Sin pietatis

titulo

titulo ista abjeceris: quam tandem pictatem dicis? Servus futurus es, & miser? Non expedit esse pium. Et quid prohibet, aliquem diligere ut mortalem, ut peregrinaturum? Num Socrates liberos suos non amabat? Sed ut liber, sed ut meminisset se in primis Dei amicum esse oportere. Quapropter nihil eorum, quod bonum virum deceret, neglexit: non defendendo se, non statuendâ sibi mulctâ: non ante hæc cùm Senator esset, & militaret. Nos verò causâ quâvis ad ignaviam abutimur, alii propter filium, alii propter matrem, alii propter fratres. Enimverò propter neminem calamitosi esse debemus, sed felices propter omnes: maximè verò propter Deum, qui ad hoc nos instruxit. Age, An neminem amabat Diogenes, qui ea benignitate & humanitate fuit, ut propter publicum hominum bonum, tot labores & ærumnas corporis ultrò susciperet? Imò amabat. Quomodo? Ut Jovis ministrum decebat, simul illos curans, simul ut Deo subjectus. Quapropter quævis terra illi erat patria, eximia verò habitatio nulla. Captus non desideravit Athenas, nec illius loci familiares atque amicos: sed ipsis etiam piratis familiaris factus, eos corrigere studuit. Deinde Corinthi venditus, ità ibi se gessit, ut antehac Athenis. Quòd si ad Perrhœbos veniſſet, eodem modo fuisset affectus. Sic paratur libertas, eâque de causâ dicebat: Ex quo me Antisthenes in libertatem asserait, servire desii. Quomodo asserait? Audi quid dicat: Do-

πῶς τίνα ποτὲ χὴ καλεῖς φιλοσοφίαν; ἆλλ' μέλλεις ἔ), χὴ ἄθλιον. ὁ λυσιτελεῖ φιλόσοφον ἔ). χὴ τί κωλύει φιλεῖν τινὰ ὡς θνητὸν, ὡς ἀποδημητικόν; ἦ Σωκράτης οὐκ ἐφίλει τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ; ἀλλ' ὡς ἐλευθέρους, ὡς μεμνημένους ὅτι πρώτων δεῖ θεοῖς ἔ) φίλον. διὰ τοῦτο οὐδὲν παρέβη τῶν πρεπόντων ἀνδρὶ ἀγαθῷ, ἔτ' ἀπολογούμενος, ἔθ' ὑποπεμένων, ἔτ' ἐν πρυτανείῳ βουλεύων, ἢ στρατεύόμενος. ἡμεῖς δ' πάσης ὠφελείας πρὸς τὸ ἀχρεῖοι ἔ) ἀπορεύμεθα· οἱ μὲν διὰ παῖδα, οἱ δ' διὰ μητέρα, ἄλλοι δ' διὰ ἀδελφούς. δι' ἕνα δ' οὐ φρονεῖται δυστυχεῖν, ἀλλὰ εὐτυχεῖν διὰ πάντας, μάλιστα δ' διὰ τὸν θεὸν, τὸν ἐπὶ τοῦτο ἡμᾶς κατασκευάσαντα. ἄγε; Διογένης δ' οὐκ ἐφίλει ἀδένα; ὃς οὕτως ἦν φιλάνθρωπος, ὥστε ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τοῦ ἀνθρώπων πόσους πόνους χὴ πλανοπορίας κοινοῦ τοῦ σώματος ἀνεῖχε. ἀλλ' ἐφίλει. πῶς; ὡς τὸν Διὸς διάκονον ἔδει, ἅμα μὲν κηδόμενον, ἅμα δ' ὡς πρὸ θεῷ ὑποπεπλεγμένον. διὰ τοῦτο πᾶσα γῆ πατρὶς ἦν ἐκείνῳ μόνῳ, ἐξαίρετος δ' ἀδημία. χὴ ἄλλος, ὃς ἐπόθει τὰς Ἀθήνας, ἀδὲ τοὺς ἐκεῖ συνήθεις χὴ φίλους, ἀλλ' αὖθις τοῖς πειρατικοῖς συνήθης ἐγίνετο, χὴ ἐπανορθῶν ἐπειρᾶτο. χὴ πραθεὶς ὕστερον ἐν Κορίνθῳ διῆγεν ὅπως ὡς πρόσθεν ἐν Ἀθήναις. χὴ εἰς Περραιβοὺς δ' ἂν ἀπελθὼν, ὡσαύτως εἶχεν. ὅπως ἐλευθερία γίνεται. διὰτοῦτο ἔλεγεν, ὅτι ἐξ οὗ μ' Ἀντισθένης ἠλευθέρωσεν, οὐκέτ' ἐδούλευσα. πῶς ἠλευθέρωσεν; ἄκουε τί λέγει· ἐδίδαξέ με τὰ ἐμὰ, χὴ οὐκ ἐμὰ.

ἐμά. κλῆσις, οὐκ ἐμή· συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, φήμη, συνήθεις τόποι, διατριβή, πάντα ταῦτα ὅσα ἀλλότρια. σὸν οὖν τί; χρῆσις φαντασιῶν. ταύτην οὖν δεῖξόν μοι ὅσα ἀκώλυτον ἔχω, ἀναγκαῖον, οὐδεὶς ἐμποδίσαι δύναται, οὐδεὶς βιάσασθαι· ἄλλως χρήσασθαι οὐ θέλω. τίς οὖν ἐπ' ἐμοὶ ἔχει μου ἐξουσίαν; Φίλιππος, ἢ Ἀλέξανδρος, ἢ Περδίκκας, ἢ ὁ μέγας βασιλεύς; πόθεν αὐτῆς; τὸν γὰρ ὑπ' ἀνθρώπου μέλλοντα ἡττᾶσθαι, πολὺ πρότερον ὑπὸ τοῦ πράγματος δεῖ ἡττᾶσθαι. ᾧ τις οὖν οὐχ ἥδιον κρεῖττόν ἐστιν, ἡ πόνος, ἢ δόξα, πλοῦτος, δύναται δ' ὅταν αὐτῷ δόξῃ, τὸ σωμάτιον ὅλον προπλύσας τινὶ ἐπιλθεῖν, τίνος ἔστι τοῦτο δοῦλος ἐστί; τίνι ὑποτέτακται; εἰ δ' ἥδεως ἐν Ἀθήναις διῆγε, καὶ ἤρετο ταύτης τῆς διατριβῆς, ἐπὶ παντὶ ἂν ἐλθὼν τὰ ἐκείνου πράγματα· ὁ ἰσχυρότερος κύριος ἂν ἦν λυπῆσαι αὐτόν. πῶς ἂν δοκεῖς τὸν πειρατὴν ἐκολάκευεν, ἵν' αὐτὸν Ἀθηναίων τινὶ πωλήσωσιν, ἵν' ἴδῃ ποτὲ Πειραιᾶ τὸν καλὸν, καὶ τὰ μακρὰ τείχη, καὶ τὴν ἀκρόπολιν. τίς ὤν; εἰ δ' ἧς ἀνδράποδον, δοῦλος καὶ ταπεινός, καὶ τί σοι ὄφελος; ἄφελος, ἀλλ' ἐλεύθερος. δεῖξον, πῶς ἐλεύθερος. ἰδοὺ ἐπείληφέ σε τις ποτὲ ἢ τῶν, ὁ ἐξάγων σε ἀπὸ τῆς συνήθους σοι διατριβῆς, καὶ λέγει· δοῦλος ἐμός εἶ, ἐπ' ἐμοὶ γάρ ὅτι κωλύσαι σε διάγειν ὡς θέλεις, ἐπ' ἐμοὶ τὸ ἀνεῖναί σε, τὸ ταπεινὸν ὅταν θέλω. πάλιν εὐφράνθη, καὶ μετέωρος πρόθυμος εἰς Ἀθήνας. τί λέγεις πρὸς τὸν ἐπιλαβόντα σε; πεῖσον αὐτὸν

cuit me quæ mea essent, quæ non mea. Res familiaris non est mea: cognati, propinqui, amici, fama, consueta loca, colloquia, omnia hæc aliena sunt. Quid ergò tuum? Usus visorum. Hunc me habere talem, ut prohiberi nequeat, ostendit: ut non possit cogi, non impediri, neminem adigere posse me ut eis aliter ac velim utar. Quis ergò adhuc potestatem in me habet? Philippus, aut Alexander, aut Perdiccas, aut rex Persarum? Unde istis illa potestas? Nam qui hominibus succubiturus est, eum multò ante rebus ipsis succubuisse oportet. Qui ergò à voluptate non vincitur, non à labore, non à gloria, non à pecuniæ cupiditate: qui, cùm ipsi visum fuerit, corpus ipsum conspuit & discedit, cujus adhuc servus est? Cui obnoxius? Sed si libenter vixisset Athenis, & istis congressibus fuisset addictus: res illius in cujusvis potestate fuissent, robustior jus lædendi ejus habuisset. Quomodo censes eum piratis fuisse adulaturum, ut Athenienſi alicui ab eis venderetur? Ut aliquando Piræum illum elegantem videret, & longa mœnia, & arcem? Quomodo videres? ut mancipium, ut servus, ut humilis & abjectus. Quem indè fructum caperes? Imò ut ingenuus. Ostende quomodo sis ingenuus. Ecce prehendit te nescio quis, qui tibi à consuetis congressibus abstracto dicat: Servus meus es. Nam penes me est, te prohibere, quò minùs arbitratu tuo vivas: penes me est, te & indulgentiùs habere & premere cùm volo. Rursus exhilararis: & spe exsultans, Athenas proficisceris. Quid dicis hunc te servitute

opprimentem?

opprimentem? Qualem ei animum opponis? An nè intueri quidem illum audes? Sed multis illis disputationibus omissis, supplicas ut dimittaris? Homo, hilarem te in custodiam ire decet, festinantem, antevertentem lictores. Itáne tu Romæ degere recusas, Græciámque desideras: & cùm moriendum erit, tum quoque nobis opploraturus es, te Athenas visurum non esse, & in Lyceo non deambulaturum? Eáne de causa iter suscepisti? Propterea'ne quendam convenisti, ut ab eo juvareris? Qua in re? In syllogismis expeditiùs resolvendis, aut hypotheticis tractandis. Ideóne fratrem reliquisti, patriam, amicos, propinquos, ut istis cognitis domum redires? Ergò non constantiæ causâ, non propter animi tranquillitatem peregrè profectus es: non ut extra omnem fortunæ aleam positus, posthac neminem accusares, neminem reprehenderes, nemo te læderet, atq; ità affectiones tuas citra impedimentum tuereris? Egregiam verò mercaturam feciſti, tanto mari emenſo, ſyllogiſmos & μελαπιπλους & hypotheticos reportando. Quòd ſi viſum tibi fuerit, in foro ſedens iſta proſcribito, quemadmodum pharmacopolæ. Non negabis etiam ea quæ didiciſti te nôſſe, nè præcepta tanquam inutilia damnes? Quid mali tibi dedit philoſophia? Quâ te injuriâ Chryſippus affecit, ut ejus diſputationes ipſo facto tuo inutiles eſſe demonſtrares? Non ſatis malorum domi tibi erat? Quot cauſæ dolendi & lugendi tibi fuiſſent, etiamſi peregrinatus non eſſes? Sed tu plures adjeciſti. Quòd ſi alios familiares atque ami-

χαρησὴν δίδως; ἢ ὑδὲ ὅλως ἀνθλέπεις; ἀλλ' ἀφεὶς τοὺς πολλοὺς λόγους, ἱκετεύεις ἵνα ἀφεθῇς. ἄνθρωπε, εἰς φυλακὴν σε δεῖ χαίροντα ἀπέναι, ταδύδοντα, φθάνοντα τοὺς ἀπάγοντας. εἶτά μοι σὺ μὴ ἐν Ῥώμῃ διάγειν ὀκνεῖς, τὴν Ἑλλάδα ποθεῖς; ὅταν δ' ἀποθνήσκειν δέῃ, τότε μέλλεις ἡμῖν καταπλαγήσεσθαι, ὅτι τὰς Ἀθήνας οὐ μέλλεις βλέπειν, καὶ ἐν Λυκείῳ οὐ περιπατήσεις; ἐπὶ τοῦτο ἀπεδήμησας; τότε ἕνεκα ἐζήτησάς τινι συμβουλεῖν, ἵν' ὠφεληθῇς ὑπ' αὐτοῦ; ποίαν ὠφέλειαν; συλλογισμοὺς ἵν' ἀναλύσῃς ἐκπώτερον, ἢ ἐροτιμήσεις ὑποθετικούς. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀδελφὸν ἀπέλιπες, πατρίδα, φίλους, οἰκείους, ἵνα ταῦτα μαθὼν ἐπανέλθῃς. ὡς οὐχ ὑπὲρ εὐσταθείας ἀπεδήμεις, οὐχ ὑπὲρ ἀταραξίας, οὐχ ἵν' ἀβλαβὴς γενόμενος, μηκέτι μηδένα μέμψῃ, μηδενὶ ἐγκαλῇς, μηδείς σε ἀδικῇ, καὶ οὕτω τὰς σχέσεις ἀποσώζῃς ἀπαραποδίστως. καλὴν ἐπείληφας ταύτην τὴν ἐμπορίαν, συλλογισμοὺς καὶ μελαπιπλοῦντας καὶ ὑποθετικούς. κἂν σοι φανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ καθίσας, προγράφον ὡς ὁ φαρμακοπῶλαι· οὐκ ἀρνήσῃ καὶ ὅσα ἔμαθες εἰδέναι, ἵνα μὴ διαβάλῃς τὰ θεωρήματα ὡς ἄχρηστα; τί σοι κακὸν ἐποίησε φιλοσοφία; τί σε ἠδίκησε Χρύσιππος, ἵν' αὐτοῦ τοὺς πόνους ἔργῳ αὐτὸς ἀχρήστους ἐξελέγχῃς; οὐκ ἤρκει σοι τὰ οἰκεῖα κακά, ὅσα εἶχες, αἴτια λυπεῖσθαι καὶ πενθεῖν, εἰ καὶ μὴ ἀπεδήμησας; ἀλλὰ πλείω προσέλαβες. κἂν ἄλλους πάλιν ἔχῃς σωήθεις καὶ φίλους, ἕξεις πλείονα τὰ ὀιμώ-

ζειν ἅπαξ, κἂν πρὸς ἄλλῳ χώραν προσπαθῇς. τί οὖν ζῇς, ἵνα λύπας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις προσβάλλῃ, δι' ἃς ἀτυχεῖς, εἰ πί μοι καλεῖς τοῦτο φιλοστοργίαν; ποίαν ἄνθρωπε φιλοστοργίαν; εἰ ἀγαθόν ὄζι, ἀβλαβὲς κακῷ οὐπου γίνεται· εἰ κακόν ὄζιν, οὐδὲν μοι κ' αὐτῇ. ἐγὼ πρὸς τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ πέφυκα, πρὸς κακὰ δ' οὐ πέφυκα. τίς οὖν ἡ πρὸς τοῦτο ἄσκησις; πρῶτον μὲν ἡ ἀνωτάτη κ' κυριωτάτη, κ' ἐυθὺς ὥσπερ ἐν πύλαις, ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς ἀβλαβεῖ σοὶ ἀναιρετέον. ἀλλὰ τίνι; πίστῳ γάιει, οἷον ὅζι χύτρα, οἷον ὑάλινον ποτήριον· ἵν' ὅταν καλαχθῇ, μεμνημένος μὲν, μὴ ταραχθῇς. ὅπω κ' ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σοιοῦτο καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῶς τῷ φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τῷ διάχυσιν ἐάσῃς προελθεῖν ἐφόσον αὐτὴ θέλει, ἀλλ' ἀνάπαυσον, κώλυσον, ὡς οἱ τοῖς θριαμβεύουσιν ἑφεστῶτες ὄπισθεν, κ' ὑπομιμνήσκοντες ὅτι ἄνθρωποι εἰσί. τοιοῦτόν τι κ' ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι θνητὸν φιλεῖς, οὐδὲν σῷ σεαυτοῦ φιλεῖς. ὀρπὶ τοῦ παρόντ' ὅσοι δέδοται, ἀκ ἀναφαίρετον, οὐδ' εἰσάπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σταφυλὴν, τῇ τ' ἀλλ' ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν ὃ χειμῶνος ἐπιποθῇς, μαινόμενος εἶ. ὅπω κἂν τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τότε ποθῇς, ὅτε οὐ δέδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶνα σῦκον ἐπιποθεῖς. οὐ γὰρ ὅζι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ὅζι πᾶσα ἡ ἀπὸ τῶν ὅλων εἰσάσις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρέμενα. κ' λοιπὸν, ἐν οἷς χαίρεις, τινὶ τὰς ἐναντίας φαντασίας σοιοῦ

cos aſciveris, plures tibi plorandi cauſæ erunt. Item, ſi alia regione delectatus fueris. Quid ergò vivis, alias atque alias moleſtias cumulando, propter quas ſis miſer? Iſtam tu mihi pietatem vocas? Quam pietatem? Si bona eſt, nullius mali cauſa eſt, ſin mala, nihil cum ea rei mihi ſit. Ego ad bona mea tuenda natus ſum: ad mala non ſum natus. Quæ ergò ad hæc exercitatio requiritur? Primùm, ſumma & princeps omnium, ut ſtatim velut in foribus cùm aliqua re afficeris, eâ ſic afficiaris, ut eripi illam poſſe ſtatuas, & ex eo eſſe genere, cujuſmodi eſt fictilis olla, aut vitreum poculum: ut eo confracto memineris, perturbatione vacandum eſſe. Ità & hîc res ſeſe habet: ſi filiolum tuum deoſcularis, ſi fratrem, ſi amicum: nequaquam omnem cogitationem in eo defigito, neque affectum illum eò progredi ſinito, quò ipſe volet: ſed retrahito, prohibeto, velut ii qui triumphantibus à tergo aſſiſtunt, cósque mortalitatis ipſorum commonefaciunt. Tale aliquid & ipſe tibi ſubjicito: te diligere mortalem, nihil eorum diligere quæ tua ſint: data tibi eſſe in præſentia, eripi poſſe, non perpetuò conceſſa eſſe: ſed ut ficum, ut uvam ſtato anni tempore, quas ſi ſub brumam deſideres, ſtultus fueris. Eodem modo, ſi filium aut amicum eo tempore deſiderâris, quo tibi datus non eſt, ſcito te in brumæ deſiderare ficum. Qualis enim eſt hyemis & ficûs ratio, talis etiam eſt rerum univerſitatis ſtatus erga ea quæ in illo tolluntur. Alterum eſt, ut ſi qua re gaudes, contraria viſa tibi proponas.

Quid

Quid mali in eo eſt, ſi inter deoſculandum puerum balbâ voce dicas: Cras morieris? amico itidem, Cras peregrè abibis vel tu vel ego, neque alter alterum poſthac viſurus eſt. At mali ominis iſta ſunt. Etiam incantamenta quædam ejuſmodi ſunt: ſed quia juvant, non curo, modò juvent. Tu verò ominoſa nunquid alia vocas, niſi ea quæ aliquid mali ſignificant? Ominoſa eſt ignavia, ominoſus eſt degener animus, luctus, dolor, impudentia. Hæc nomina ominoſa ſunt. Tamen nè ab his quidem nominandis eſt abhorrendum, modò res ipſæ caveantur. Tu verò ominoſam mihi vocem dicis, quæ rem aliquam naturalem declarat? Dic ominoſum eſſe, etiam demeti ſpicas: interitum enim ſpicarum ſignificat, non mundi. Ominoſum dic foliorum quoque defluxum: & caricam è ficu, & aridas uvas è botro fieri: nam hæc omnia ex iis quæ antea fuerant, in alia mutantur. Non internecio iſta eſt, ſed certa quædam ratio atque adminiſtratio. Hujuſmodi res eſt peregrinatio: abſentia, & parva quædam mutatio. Hujuſmodi mors: mutatio major, non ex eo quod nunc eſt in id quod non eſt; ſed in id quod nunc non eſt. Ergò eſſe deſinam? Non deſines? ſed aliud quiddam eris, quo nunc mundus indiget: Nam tu & natus es, non cùm ipſe voluiſti, ſed cùm mundo te opus fuit. Quocirca vir bonus & ſapiens, memor quis ſit, & unde venerit, & à quo factus ſit: in eo ſolo elaborat, quo pacto ſuam ſtationem ritè tueatur, Deóque ſuam probet obedientiam. Vis me diutiùs eſſe? Ero ut liber, ut generoſus, ut

πειθῶς τῷ θεῷ. ἔτι μ' ἐᾷς θέλεις ὡς ἐλεύθερος, ὡς γενναῖος,

περίβαλε. τί κακόν ὄζει, μέλαξυ καὶ ἀμυλίδα τὸ παιδίον, ἐπιφθεγγόμενα λέγειν, αὔριον ἀποθανῇ. τῷ φίλῳ ὡσαύτως, αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ ἢ ἐγώ, καὶ οὐκέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους. ἀλλὰ δύσφημά ἐστι ταῦτα· καὶ γὰρ τὴν ἐπῳδὴν ἔνια. ἀλλ' ὅπ ὠφελεῖπν, οὐκ ἐπιτρέψομεν. μόνον ὠφελείτω. σὺ δὲ δύσφημα καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακὸν πνες σημαντικά; δύσφημόν ὄζι δειλία, δύσφημον ἀγεννία, πένθος, λύπη, ἀναισχυντία. ταῦτα τὰ ὀνόματα δύσφημά ὄζι. καίτοι γε οὐδὲ ταῦτα οἰκεῖν δεῖ φθέγγεσθαι, ἵνα μὴ φυλακῆς τῆς περὶ τὰ πράγματα. δύσφημόν δέ μοι λέγεις ὄνομα φυσικοῦ πνος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶδος καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺ σταχυας ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει τῆς συσκυας, ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. λέγε δύσφημον καὶ τὸ φυλλορροεῖν, καὶ τὸ ἐξ ἁδάτων γίνεσθαι ἀντὶ σύκων, καὶ ἀσταφίδας ἐκ τῆς σταφυλῆς. πάντα γὰρ ταῦτα τῆς προτέρων εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαὶ, οὐκ ἀπώλειαι, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τοῦτέστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά. τοῦτο θάνατος, μεταβολὴ μείζων. οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. οὐκέτι ἔσομαι; οὐκ ἔσῃ, ἀλλ' ἄλλό τι, ὃ νῦν ὁ κόσμος χρείαν ἔχει. καὶ γὰρ σὺ ἐγένου οὐχ ὅτε σὺ ἠθέλησας, ἀλλ' ὅτε κόσμου χρείαν εἶχε. διὰ τοῦτο ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς μεμνημένος τίς τ ὄζει, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ὄζει, πῶς τῷ αὐτῷ χωρὴν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐ-

ὡς σὺ ἠθέλησας. σὺ γάρ με ἀκώλυτον ἐποίησας ἐν τοῖς ἐμοῖς. ἀλλ' ὑκέτι μοι χρείαν ἔχεις; καλῶς σοι γένοιτο. κ) μέχρι νῦν δι' σὲ ἔμεινον, δι' ἄλλον ὐδένα· κ) νῦν σοι πειθόμενος ἀπέρχομαι. πῶς ἀπέρχῃ; πάλιν ὡς σὺ ἠθέλησας, ὡς ἐλεύθερος, ὡς ὑπηρέτης σὸς, ὡς ἡγεμονικὸς σε τῆς προσλαλιάτων κ) ἀπαγορευμάτων. μέχρι δ' ἂν ἐν τοῖς σοῖς διατρίβω ἐν τοῖς σοῖς, πῦρ μοι θέλεις εἶναι, ἄρχοντα ἢ ἰδιώτην, βουλευτὴν ἢ δημότην, στρατιώτην, στρατηγὸν, ταξιάρχην, ἢ οἰκοδεσπότην. ἵν' ἂν χώρον κ) τάξιν ἐγχειρίσῃς, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, μυριάκις ἀποθανεῖσθαι προτέρον, ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. πῦ δέ μ' εἶναι θέλεις, ἐν Ῥώμῃ, ἢ ἐν Ἀθήναις, ἢ ἐν Θήβαις, ἢ ἐν Γυάροις; μόνον ἐκεῖ μου μέμνησο. ἂν μ' ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου κατὰ φύσιν δεξαγωγὴ ὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, ὃ σοὶ ἀπελθὼν ἔξειμι, ἀλλ' ὡς σοῦ μοι σημαίνοντος κ) τὸ ἀνακλητικόν. ὐκ ἀπολείπω σε· μὴ γένοιτο· ἀλλ' αἰδοῦμαι, ὅτι μοι χρείαν ὐκ ἔχεις· ἂν δ' ἴδωμαι κατὰ φύσιν δεξαγωγὴν, ὑ ζητήσω ἄλλον, ἢ ἐν ᾧ εἰμὶ, ἢ ἄλλους ἀνθρώπους, ἢ μεθ' ὧν εἰμί. ταῦτα νυκτὸς, ταῦτα ἡμέρας προχείρα ἔχω· ταῦτα γραφέειν, ταῦτα ἀναγινώσκειν, περὶ τούτων τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, αὐτὸν πρὸς αὐτὸν, πρὸς ἕτερον, μή τι ἔχεις μοι πρὸς τοῦτο βοηθῆσαι; κ) πάλιν ἄλλῳ ἐλθεῖν κ) ἄλλῳ. εἶτα ἂν τι γένηται τῶν λεγομένων ἀβελήτων, εὐθὺς ἐκεῖνο πρῶτον ἐπικαφίσει σε, ὅτι ὐκ ἀπροσδόκητον. μέγα γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ, ἥδειν θνητὸν γεγυμνικώς. ὕτω γὰρ ἐρεῖς κ) σύ, ὅτι ἥδειν θνητὸς

voluisti. Tu enim ità me condidisti, ut prohiberi non possem in rebus meis. At me non ampliùs eges? Bene tibi sit: etiam ad hoc tempus propter te mansi: propter alium neminem, & nunc ut tibi paream discedo. Quomodo discedis? Quemadmodum tu voluisti; ut liber, ut minister tuus, ut mandatorum tuorum intelligens, & interdictorum. Dum verò in tuis negotiis versor, quem me esse vis? Principem, an privatum? Senatorem, an plebeium, militem, ducem, ludimagistrum, an patremfamilias? Quem mihi locum & stationem mandâris, ut ait Socrates, millies potiùs mortem oppetam, quàm eam ut relinquam. Ubi autem esse me vis? Romæ an Athenis? Thebis, an in Gyaris? Tantùm illîc mei memento, si eò me miseris, ubi homines secundùm naturam vivere nequeunt: non contra imperium tuum discedam, sed tanquam te receptui mihi canente: non te deseram (absit hoc) sed animadverso tibi operâ meâ non esse opus. Sin naturæ congruens vitæ ratio contigerit, alium locum, præter eum in quo sum, non quæram: non alios homines, nisi eos cùm quibus sum. Hæc noctu, hæc interdiu in promptu esse debent: hæc scribenda, hæc legenda: de his verba facienda sunt cuique & secum, & apud alios. Nunquid in hoc juvare me potes? Et rursus alius atque alius conveniendus. Postea si quid eorum quæ nollemus acciderit, statim illud primùm te sublevabit, quod inexspectatum non fuit. Magnum enim illud omnibus in rebus est, NORAM ME GENUISSE MORTALEM. Sic enim dices & tu, Nôram me morta-

mortalem esse, nôram peregrinari posse, nôram ejici posse, nôram includi carcere posse. Postea si ad teipsum conversus fueris, & locum, è quo eventus ille est, quæsieris, statim recordabere, fuisse ex iis quæ nostri arbitrii non sunt, quæ nostra non sunt. Quid ergò ad me? Deinde summum etiam illud adjungendum est, Quisnam istud immisit? Dux, prætor, Respublica, lex civitatis. Da ergò illud. Oportet enim me semper legi parere in omnibus rebus. Postea cùm te visum momorderit (istud enim in potestate tua non est) ratione pugnam redintegra, debellato illud: nè sinas invalescere, & ad sequentia progredi, ut comminiscatur quæ volet, & ut volet. Cùm Gyaris fueris, noli comminisci Romanam rationem, & quàm multæ voluptates illîc degenti fuerint: quantæ esse possint reverso. Sed illîc ità attentus atque affectus esto, ut eum decet qui in Gyaris vivit. Gyaris fortiter vivendum est. Romæ cùm fueris, noli tibi fingere vitæ rationem Athenien-sem: sed id commentare, quomodo Romæ sis mansurus. Deinde loco delectationum illarum omnium hanc substitue, quòd intelligis te obtemperare Deo: te non verbo, sed re ipsâ boni & sapientis viri officio fungi. Quanti enim est, posse tibi ipsi dicere: **Nunc cùm cæteri in scholis magnificè loquantur, & admirabilia quædam dicere videantur, ea ego nunc re ipsâ præsto:** atque illi sedentes meas virtutes explicant, & de me disputant, & me celebrant: harúmq; rerum Juppiter illum à me petere probationem voluit, atque etiam ipse cognoscere, an legitimum habeat mi-

ὤν, ἥδειν ἀποδημητικὸς ἂν, ἥδειν ἐκβληθῆναι ὤν, ἥδειν εἰς φυλακὴν ἀπαχθῆναι ὤν. εἶτ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς σαυτὸν, καὶ ζητήσῃς τὸν χόρτον ἐξ οὗ ἔζησε τὸ συμβεβηκὸς, εὐθὺς ἀναμνησθήσῃ, ὅτι τῆς μὲν προαιρέσεως, μὴ ἐκ τῶν ἐμῶν. τί οὖν πρὸς ἐμέ; εἶτα τὸ κυριώτατον, τίς δ' αὐτὸ καὶ ἐπιπέπομφεν; ὁ ἡγεμὼν, ἢ ὁ στρατηγὸς, ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δὸς ἂν αὐτό· δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν πᾶσι. εἶτ' ὅταν σε ἡ φαντασία δάκνῃ (τοῦτο γὰρ ἐκ σοῦ) ἀναμάχου τῷ λόγῳ, καταγωνίζου αὐτῷ· μὴ ἐάσῃς ἐπιχωρεῖν, μηδὲ προάγειν ἐπὶ τὰ ἑξῆς, ἀπαπλάσσουσα ὅσα θέλει, καὶ ὡς θέλει. ἂν ἐν Γυάροις ᾖς, μὴ ἀναπλάσσε τὸν ἐν Ῥώμῃ διατριβὴν, καὶ ὅσαι διαχύσεις ἦσαν ἐκεῖ διάγοντι, ὅσαι γένοιντ' ἂν ἐπανελθόντι· ἀλλ' ἐκεῖ τέτασο, ὅπως δεῖ τὸν ἐν Γυάρεσι διάγοντα, ἐν Γυάροις ἐρρωμένως διάγειν. κἂν ἐν Ῥώμῃ ᾖς, μὴ ἀνάπλασσε τὸν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν, ἀλλὰ πρὸς μόνης τῆς ἐκεῖ μελέτα. εἶτ' ἀντὶ τῆς ἄλλων ἁπασῶν διαχύσεων ἐκείνην ἀντείσαγε τὸν ἀπὸ τοῦ παρακολουθεῖν, ὅτι πείθῃ τῷ θεῷ, ὅτι ὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ τὰ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς ἐκτελεῖς. οὐ γάρ ὅτιν, αὐτὸν αὐτῷ ῥωμαῖς εἰπεῖν· νῦν ἂν οἱ ἄλλοι ἐν ταῖς σχολαῖς συμνολογῶσι, καὶ παραδοξολογεῖν δοκῶσι, ταῦτα ἐγὼ ἐπιτελῶ. καὶκεῖνοι καθήμενοι, τὰς ἐμὰς ἀρετὰς ἐξηγοῦνται, καὶ περὶ ἐμοῦ ζητοῦσι, καὶ ἐμὲ ὑμνοῦσι, καὶ τέτε με ὁ Ζεὺς αὐτὸν παρ' ἐμαυτῷ λαβεῖν ἐπίδειξιν ἠθέλησε· καὶ αὐτὸς ἵ γνῶναι, εἰ ἔχει στρα-

πώτιω οὐ δεῖ, πολίτιω οὐ δεῖ· καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παράγειν με μάρτυρα τῶν ἀπεφαιρέτων· ἴδετε ὅτι εἰκῆ φοβεῖσθε, μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε ὧν ἐπιθυμεῖτε· τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε, ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μή, οὐχ εὑρήσετε. ἐπὶ τοῦτο με νῦν οὐκ ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δ' ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς, νοσοῦντα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. ὁ μισῶν, μὴ γένοιτο· πῶς γὰρ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ, ὅλως δ' ἀμελῶν, ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρι χρώμενος τοῦ ἄλλους χρήσιμος. εἰς τοιοῦτον ὑπηρεσίαν κατεσκεύασμαι, ἐπ' ὀφθαλμοῖς ἔχων τίς εἰμί; ἢ μὴ πίνων; ἢ τί σοι ἐμοῦ λέγουσιν; οὐκ οἶδ' ὅλως πρὸς τί δεῖν τέτραμαι, καὶ τοὺς ἐκείνοις ἐντολὰς, καὶ τὰ προστάγματα; ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ καὶ τείθων αὐτὸς παρὰ σαυτῷ, καὶ φθέγγεσθαι πιῶν, οὐδέποτε δήσῃ σὺ παραμυθούμενος, τὸ ἐπιφωνοῦν. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ὦ τὸ φαγεῖν μὴ ἔχειν ἀρκούντα πρὸς ἀφοβίαν. ἂν δ' ἅπαξ προσπέσῃ τὸ ἄλυπον καὶ ἀτρόβητον, ἐπὶ σοὶ τύραννος ἔσται τίς, ἢ δορυφόρος, ἢ κομματιανοί; ἢ ὀρδινατίων δήξεταί σε, ἢ οἱ ἐπιθυόντες ἐν τῷ καπηλίῳ ἐπὶ τοῖς ὀβολιαίοις, τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφότα; μόνον μὴ πόμπαδε αὐτοῦ· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ. ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε. κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν.

militem? an bonum civem? méque cæteris hominibus exemplum proponere rerum externarum. Non videtis sine causa timere? frustrà desiderare ea quæ desideratis? Bona foris non quærite, sed quærite in vobis ipsis. Alioqui non invenietis. His de causis me nunc huc ducit, nunc aliò mittit, pauperem ostendit hominibus, sine imperio, ægrotantem, in Gyara mittit, in carcerem conjicit. Non ex odio, absit. Quis enim ministrum suum optimum oderit? neq; ex negligentia, quippe qui nè minutissima quidem negligat: sed exercendi mei causâ, & per me testificandi cæteris. Ad hoc ministerium destinatus, ut mandata atque edicta illius obirem, curo adhuc, ubi sim aut cum quibus, aut quid de me dicant? Cùm hæc perpetuò in manibus habeam, cáque semper ipse mecum tractem, & ad usum conferam: nunquam eo erit opus qui consoletur, qui confirmet. Neque enim turpe est, me non habere quod edam: sed non esse præditum ratione, quæ ad pellendum omnem timorem sufficiat. Quòd si semel molestias & timores omnes profligâris, restabitne tibi ullus tyrannus, aut satelles, aut Cæsariani? An ordinatio te mordebit, aut ii qui in Capitolio sacra faciunt, propter officia impetranda, cùm tu tantum principatum à Jove acceperis? Cave modo nè eum publicè tentes, néve te insolenter propter eum geras. Sed re ipsa ostende, etiam sentiente nemine, tibi satis esse quòd valeas, quòd beatus sis.

Ad

Ad eos qui à proposito desiciunt.

CAP. XXV.

Considera quid ex iis quæ initio tibi proposuisti tyrunculis, quid non, & quomodo? Quæ te recordantem delectent, quæ mœrore afficiant: ac, si fieri potest, illa quoq; repete, & recuperare stude unde excidisti. Neque enim iis qui in certamen maximum descendunt, ullus labor pertimescendus, sed & plagæ accipiendæ sunt. Neque enim luctæ & pancratii certamen propositum est: quod sive vicieris, sive non, nihil vetat te vel magni vel parvi pretii esse, itémque vel felicissimum vel calamitosissimum. Sed hic beata vita & ipsa felicitas agitur. Quid ergó? Nec si hic defatigati fuerimus, quisquam prohibet certamen repetere: nec quatuor annos, dum Olympia redeant, exspectare necesse est. Sed statim resumere vires, téque recolligere licet: eodémque studio adhibito, certare liberum est. Quòd si denuo succubueris, denuo licet. Si verò semel vicerís, similis eris ei qui perpetuò vicit: modò nè præ eadem consuetudine libenter illud facere incipias, ac denique tanquam ignavus pugil oberres toto circuitu victus, elapsis coturnicibus similis. Vincit me pulchræ puellæ visum. Quid verò, pridem non sum victus? Cupido mihi incessit reprehendendi alicujus. An pridem non reprehendendi? Sic nobiscum loqueris, quasi indemnis indè is egressus, veluti si quis medico lotionem prohibenti dicat: An pridem non lavi? Si autem medicus ei respondere queat, Agè ergò quid tibi post balneum accidit? non febri-

Πρὸς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ προκειμένου.

ΚΕΦ. κε'.

Σκέψαι ὧν προέθου ἀρχόμενος, τίνων μὲν ἐφάψασθαι, τίνων δ' οὔ, καὶ πῶς ἔχει σοι μὴ συμφαίνῃ ἀναμιμνησκόμενος, ἐφ' οἷς δὲ ἄχθῃ, καὶ εἰ δυνατόν, ἀνάλαβε καὶ ἐκεῖνα ὧν ἀπώλεσας. καὶ γὰρ οὐκ ἀποκνητέον τοῖς ἀγῶσι τοῖς μέγιστον ἀγωνιζομένοις, ἀλλὰ καὶ πληγὰς λαπτέον. καὶ γὰρ οὐδὲ περὶ πάλης καὶ παγκρατίου ὁ ἀγὼν προκειται, ἃ καὶ τυχόντι καὶ μὴ τυχόντι ἔξεστιν ὀλίγου ἢ πλείονος ἀξίῳ εἶναι, ἔξεστι δὲ ὀλίγῳ ἢ μεγάλῳ καὶ νὴ Δία εὐτυχεστάτῳ, ἔξεστι δὲ καὶ δαιμονεστάτῳ εἶναι. ἀλλ' ὧδε αὐτῆς εὐτυχίας, καὶ εὐδαιμονίας. πῇ οὖν; ἐὰν ἀπαυδήσωμεν ἐνταῦθα, κωλύει τις πάλιν ἀγωνίζεσθαι; καὶ δεῖ περιμεῖναι τεσσαράκοντα ἔτη, ἵνα ἔλθῃ πάλιν ὁ ὀλυμπιάς; ἀλλ' εὐθὺς ἀναλαβόντι καὶ ἀναπνευσαμένῳ ἑαυτὸν, καὶ πάλιν αὖθις εἰσέρχεσθαι προθυμίαν, ἔξεστιν ἀγωνίζεσθαι, κἂν πάλιν ἀποτύχῃς, πάλιν ἔξεστι. κἂν ἅπαξ νικήσῃς, ὅμοιος εἶ τῷ μηδέποτε ἀποτυχόντι. μόνον μὴ νῦν ἔθος τοῦτο, ἡδέως αὐτὸ ἄρξῃ ποιεῖν, καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς ἀθλητὴς περιέρχῃ νικήσας τὸν περίοδον, ὅμοιος τοῖς ἀποφυγοῦσιν ὄρτυγα. ἥττημαι καλλονῆς παιδαρίου καλοῦ. τί γὰρ παρὼν οὐχ ἡττήθην; προθυμία μοι γέγονε ψέξαι τινά. πρόφασιν γὰρ οὐκ ἔλεξας ὅπως ἡμῖν λαλεῖς, ὡς ἀζήμιος ἐξελήλυθώς. εἰ δέ τις τῷ ἰατρῷ κωλύοντι λούσασθαι λέγοι, μῶν γὰρ οὐκ ἐλουσάμην; ἂν δὲ ὁ ἰατρὸς αὐτῷ ἔχοι λέγειν, ἄγε λουσάμενος ἦν τί

ἐπαθες;

παιδες; ὐκ ἐπύρξας; ὐκ ἐνεφαλάλησας; ϗ σὺ ψέξας ποτέ τινα, ὡ κακοήθης ἔργον ἔπραξας; ὡ φλυάρε; ὐκ ἔθρεψάς σε τὼ ἕξιν ταύτην, παραβάλλων αὐτῇ τὰ οἰκεῖα ἔργα; ἡττηθεὶς δὲ τῶ παιδισκαείῳ, ἀπῆλθες ἀζήμιος; τί οὖν τὰ πρόσθεν λέγεις; ἔδει δ' ὅμοια μεμνημόνον, ὡς οἱ δοῦλοι τῆς πληγῶν, ἀπέχεσθαι τῆς αὐτῆς ἁμαρτημάτων. ἀλλ' ὐχ ὅμοιον. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ πόνος τὼ μνήμω ποιεῖ· ἐπὶ δὲ τῆς ἁμαρτημάτων, ποῖος πόνος; ποία ζημία; πότε γὰρ ἠδίαιτος φύγειν τὸ κακὸν ἐνεργήσω; οἱ πόνοι ἄρα οἱ τῆς πειρατηρίων, ἑκόντων ἢ ἀκόντων ἡμῖν, ὠφέλιμοι.

citâsti? non dolore capitis es affectus? Et tu pridem quodam reprehenso, non maligni opus feciſti? non obtrectatoris? non aluiſti habitum iſtum, objectis illi conſentaneis operibus? Victus à puella, num impunè diſceſſiſti? Quid ergò priſtina tua facta recenſes, cùm te utique deceret veluti ſervum, verberum memorem, iiſdem peccatis abſtinere? Sed non eadem res eſt. Nam illic quidem dolor memoriam facit: in peccatis autem quis dolor eſt, quæ pœna? Quando unquam aſſueviſti malefacta averſari? Dolores igitur tentationum utiles ſunt nobis, ſive volentibus, ſive invitis.

Πρὸς τὸν τὼ ἀπορίαν δεδοικότας.

ΚΕΦ. κϛ'.

Οὐκ αἰσχύνῃ, δειλότερος ὢν ϗ ἀγενέστερος τῆς δραπέτης; πῶς ἐκεῖνοι φεύγοντες ἀπολείπουσι τοὺς δεσπότας, ποίοις ἀγροῖς πεποιθότες, ποίοις οἰκέταις; ὐχὶ δ' ὀλίγων ὅσον πρὸς τὰς πρώτας ἡμέρας ὑφελόμενοι, εἶθ' ὕστερον διὰ γῆς ἢ ϗ θαλάττης φέρονται, ἄλλῳ ἐξ ἄλλης ἀφορμὴν πρὸς τὸ διατρέφεσθαι φιλοτεχνοῦντες; ϗ τίς πώποτε δραπέτης λιμῷ ἀπέθανε; σὺ δὲ τρέμεις, μή σοι λίπῃ τὰ ἀναγκαῖα· ϗ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖς, ταλαίπωρε. ὕπνω τυφλὸς εἶ; ϗ τὼ ὁδὸν ὐχ ὁρᾷς, ὅπου φέρει ἡ τῆς ἀναγκαίων ἔνδεια; πῦ γὰρ φέρει; ὅπου ϗ ὁ πυρετὸς, ὅπου ϗ λίθος ἐπιπεσών· εἰς θάνατον. τοῦτον οὖν ὡ πολλάκις δ' αὐτὸς εἶπας πρὸς τοὺ ἕτερος; πολλὰ δ' ἀνέγνως τοιαῦτα, πολλὰ δ' ἔγραφες; πολ-

Ad eos qui inopiam timent.

CAP. XXVI.

NOn te pudet ignaviorem fugitivis & abjectiore animo eſſe? Quomodo illi cùm fugiunt, relinquunt dominos? Quibus agris freti, quibus famulis? Nonne exiguum quiddam, ad primos dies tolerandos ſufficiati, poſt & terram & maria pervagantur, aliâ atque aliâ occaſione alendi ſui excogitatâ? Quis unquam fugitivus fame periit? Tu verò tremis, nè tibi neceſſaria deſint, & noctu vigilas miſer. Adeóne cæcus es, & viam non cernis, quò penuria rerum neceſſariarum fert? Quò enim fert? Quò febris, quò ſaxum in caput delapſum; ad mortem. Nonne hoc ſæpe & ipſe ad amicos dixiſti? Non talia multa legiſti, multa ſcripſiſti?

Quo-

Quoties autem gloriatus es, te mortem æquo animo exſpectare? Sané. Sed & mei eſurient. Quid ergò? Num eorum quoq; fames aliò quopiam fert? Nonne idem eſt deſcenſus? Nonne inferi iidem? Non ergò vis infracto adversùs omnem egeſtatem & penuriam animo, illò convertere oculos, quò etiam ditiſſimos, & maximis præditos imperiis, & ipſos reges ac tyrannos deſcendere oportet? Ac tu fortè eſuries: illi autem cruditate & ebrietate rumpentur. Quem unquam mendicum vidiſti non ſenem? quem non ætate confectum? Atqui frigore & noctu & interdiu rigent: humi jacent abjecti: & cùm tantum edant, quantum ſumma neceſſitas poſtulat, parùm abeſt quin emori non poſſint. Neſcis ſcribere? neſcis inſtituere pueros? neſcis alienas fores cuſtodire? Sed turpe eſt in eam devenire neceſſitatem. Diſce ergò priùs, quæ turpia ſint, & ſic nobis dic te philoſophum eſſe. Nunc autem nec ab alio te dici patiaris. Num id tibi turpe eſt quod tuum opus non eſt? cujus tu auctor non es? quod temere te invaſit, ut capitis dolor, ut febris? Si parentes tui pauperes fuerunt: ſi alios hæredes inſtituerunt: ſi dum vivunt, te non juvant: nihil horum tibi turpe eſt. Hæccine apud philoſophos didiciſti? Nunquámne audiviſti, flagitium eſſe vituperabile? Vituperabile autem, dignum eſſe vituperatione? Quemnam ob opus alienum, quod ipſe non fecit reprehendis? Túne patrem tuum feciſti talem? An penes te eſt, eum corrigere? Datúrne tibi hoc? Quorſum ergò attinet, ea te velle quæ tibi non dantur, aut ſi eis fruſtreris, erubeſcere? Itáne dum

καὶ δ' ἠλαζονεύσω, ὅτι θεὸς γε τὸ ἀποθανεῖν μετείως ἔχεις; ναί. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ πεινήσουσι. τί οὖν; μή τι καὶ ὁ ἐκείνων λιμὸς ἀλλαχοῦ τις φέρει, ὑχὶ καὶ ἡ αὐτὴ πᾶσι καθοδος; τὰ κάτω τὰ αὐτά· ὃ θέλῃς οὖν ἐκεῖ βλέπειν ἀφρῶν θεὸς πᾶσαν ἀπορίαν καὶ ἔνδειαν, ὅπου καὶ τοὺς πλουσιωτάτους καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς μεγίστας ἄρξαντας, καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους δεῖ καταβῆναι; ἢ σὺ πεινῶντα, ἂν ὕπνου τύχῃ, ἐκείνους ὑπὸ διαῤῥαγέντας ὑπὸ ἀπεψιῶν καὶ μέθης; τίνα πώποτε ἐπαίτην ῥᾳδίως εἶδες, μὴ γέροντα; τίνα δ' οὐκ ἐκφλύγνρως; ἀλλὰ ῥιγῶντες τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ χαμαὶ ἐρριμμένοι, καὶ ὅσον αὐτὸ τὸ ἀναγκαῖον σιτούμενοι, ἐγγὺς ἦκσι τοῦ μηδ' ἀποθανεῖν δύνασθαι. ἃ γράφειν; ἃ παιδαγωγεῖν; ἃ θύραν ἀλλοτείαν φυλάττειν; ἀλλὰ αἰσχρὸν εἰς ταυτὸν ἐλθεῖν τῷ ἀνάγκῃ. μάθε οὖν πρῶτον, τίνα τὰ αἰσχρά ὄζι· καὶ ὅπως ἡμῖν λέγε σωτὴν φιλόσοφον. τὸ νῦν δὲ, μηδ' ἂν ἄλλος τις εἴπῃ σε, ἀνέχῃ. αἰσχρόν ὄζι σοι τὸ μὴ σὸν ἔργον, ἢ σὺ αἴτιος ὐκ εἶ; ὁ ἄλλως ἀπλήτηκέ σοι, ὡς κεφαλαλγία, ὡς πυρετός; εἰ σε οἱ γονεῖς πένητες ἦσαν, ἄλλος δ' κληρονόμος ἀπέλιπον, καὶ ζῶντες ὐκ ἐπαρκῶσιν, ἄδην σοι ταῦτα αἰσχρά ὄζι. ταῦτα ἐμάνθανες παρὰ τῶν φιλοσόφοις; ἄδηποτε ἤκουσας, ὅτι τὸ αἰσχρὸν ψεκτὸν ἄξιον ὄζι τοῦ ψέγεσθαι; τίνα ἐπὶ τῷ μὴ αὐτὸς ψέγεις ἔργῳ, ὃ αὐτὸς ὐκ ἐποίησις; σὺ δ' ἐπίησάς σε τὸν πατέρα τοιοῦτον; ἢ ἔξεστί σοι ἐπανορθῶται αὐτόν; δίδοταί σοι τοῦτο; τί οὖν δεῖ σε θέλειν, τὰ μὴ δεδόμενα; ἢ μὴ τυγχάνοντα

αὐτοῖς

αὐτῷ ἀρχόμενος ἢ ὅπως ᾖ καὶ εἰδὶ ζῇ φιλοσοφῶν, ἀφορᾷν εἰς ἄλλους, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἐλπίζειν ἐκ σαυτοῦ; παιγαρδῶν οἰμώζε, καὶ στένε, καὶ ἔσθε, διδοικὼς μὴ ὀχῆς προφὰς αὔριον. ὦ περὶ σοῦ δειλαίων πρέμε, μὴ κλέψῃ, μὴ φύγῃ, μὴ ἀποθάνῃ. ὅπως σὺ ζῇσθι, καὶ μὴ παύσῃ μηδέποτε, ὅς τις ὀνόμασαι μόνῳ πρὸς φιλοσοφίαν προσῆλθες, καὶ τὰ δεωρήματα αὐτῆς ὅσον ἐπί σοι κατήχωσας, ἄλγησα ἐπιδείξας καὶ ἀνωφελῆ τοῖς ἀναλαμβάνουσιν. ὀδύρεσθε δ' ἐυσταθείας ὠρέχθης, ἀταραξίας, ἀπαδείας· ὀδύνα τούτοις ἕνεκα ἐστεφάνωσας, συλλογισμῶν δ' ἕνεκα πολλῶν. ὀδύροντο τούτων τινὰ τῶν φαντασιῶν διεβασάνισας αὐτὸς ἐπὶ σαυτῷ. δύνασαι φέρειν, ἢ ὀδύνασαι φέρειν; τί μοι τὸ λοιπόν ἐστιν; ἀλλ' ὡς πάντων ἐχόντων σοι καλῶς καὶ ἀσφαλῶς, οὕτω τὸν τελευταῖον κατεγίνῃ τόπον, τὸν τῆς ἀμεταπλωσίας, ἵν' ἀμετάπλωτα ᾖς. τίνα; πῶς δειλίαν, πῶς ἀγέννειαν, τὸν θαυμασμὸν τῶν πλησίον, πῶς ἀτελῆ ὄρεξιν, πῶς ὑποτελῆ ἔκκλισιν. περὶ τῆς τούτων ἀσφαλείας ἐφρόντιζες. οὐκ ἔδει πρεσκλῆσαι πρῶτον ἐπὶ τὸν λόγον, εἶτα τοῦτο σκοπεῖν πῶς ἀσφάλειαν; καὶ ἵνα πώποτ' εἶδες, δεῖγκόν μοι σκεπαρνοδομοῦντα, μηδενὶ τειχίῳ περικαλλόμενον αὐτόν; πῶς δυνατὸς γέγονας ἐπὶ θύρᾳ θύρας, ἀλλὰ σὺ μελετᾷς ὑποδεικνύειν δύναμιν; τίνα μελετᾷς; μὴ ὑποσαλεύσῃς διὰ σοφισμάτων. ὑπὸ τίνων; δεῖξόν μοι πρῶτον τί τηρεῖς; τί μετρεῖς; ἢ τί ἰσάνεις; εἶτ' ὅτως ἐπιδείκνυε τὸν ζυγὸν, ἢ τὸν μέδιμνον, ἢ μέχρι τίνος μετρήσεις πῶς ἀσσᾶν; ὁ ταῦτά σε ὑπομον-

philosophareris assuefactus, es alios intueri, & nullam in te ipso spem collocare? Proindè suspira & geme, & ede, solicitus nè in crastinum desit quod edas. De servulis solicitus esto, nè furentur, nè fugiant, nè moriantur. Ità vivito, neq; unquam desinito, qui verbo duntaxat ad philosophiam accesseris, ejúsque præcepta, quantum in te est, probro afficeris: qui ostenderis & ea inutilia esse, & supervacanea: qui nunquam expetiveris constantiam, tranquillitatem, perturbationum vacuitatem: qui neminem unquam hujus rei causâ colueris, sed propter syllogismos, complures. Qui nunquam istorum visorum aliquod ipse tecum expenderis: ferréne hoc possum, aut non ferre? Quid mihi restat? Sed quasi omnia tua bellè habeant, atque in tuto collocata sint: in ultimo loco tempus contriveris, de immutabili ratiocinatione, ut immutabilia sint tibi. Quæ? Ignavia, degener animus, admiratio divitum, irritus appetitus, infelix aversatio. Hæc ut tuta & perpetua tibi essent, in eo elaborâsti. An non hæc primùm è doctrina petenda erant: deinde curandum, ut in tuto collocarentur? Num ullum unquam fastigium vidisti, quod non parvo muro circundaretur? Quis janitor constituitur, ubi nulla est janua? Tu autem id meditaris, ut demonstrare possis? Quænam? Id meditaris, nè sophistarum captiunculis impliceris? Quibus? Ostende mihi primùm, quid teneas, quid metiaris, aut quid ponderes? Deinde, ostende mihi libram aut medimnum, aut quousq; sis mensurus cinerem? Annon ea tibi de-

mon-

monſtranda ſunt, quæ homines beant? Quæ id præſtant, ut res ex ſententia eis ſuccedant? quæ faciant, ut nemo accuſandus ſit, ſed aſſentiendum gubernationi univerſitatis rerum? Hæc mihi oſtendito. Ecce, inquit, oſtendo: reſolvam tibi ſyllogiſmos: hæc menſura eſt. Mancipium: iſtud id eſt quod metitur, non autem id quod ſub menſuram cadit. Propterea nunc pœnas das neglectæ philoſophiæ: tremis, vigilas, cum omnibus deliberas: & niſi deliberationes tuæ omnibus placituræ ſint, conſilii te pœnitet. Poſtea famem pertimeſcis, ut tibi videtur. Tu verò famem non times: ſed nè deſit tibi cocus, ut habeas obſonatorem, ut ſervum qui tibi calceos induat, alium qui te induat, alios qui te fricent, alios qui te comitentur: ut in balneo nudus & diſtentus, inſtar eorum qui in cruces ſublati ſunt, hinc & indè teraris. Deinde, ut alipta tibi aſtans dicat, Tranſi, præbe latus, caput ejus prehende, exhibe ſcapulam. Poſt balneo egreſſus, domúmq; reverſus clamites, Nemo affert cibum? deinde, Aufer, menſas abſtergito. Hoc times, nè non ægroti vitam poſſis vivere. Vitam eorum qui rectè valent cognoſce: vide ut vivant ſervi, ut operarii, ut germani philoſophi. Quomodo Socrates vixit? ac is quidem cum uxore & liberis. Quomodo Diogenes? quomodo Cleanthes? qui ſimul & ſtuduit, & aquam hauſit. Hæc habere ſi voles, habebis ubique, & vives confidens. Qua re? Qua ſolâ confidere licet: eo quod fidum eſt, quod nec prohiberi nec auferri poteſt: hoc eſt, voluntate

δειπνέειν δεῖ, ἃ ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαίμονας; ἃ ποιεῖ εὐροχωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα ὡς θέλουσι; δι' ἃ ἃ δεῖ μεταδοξ ἄδειν, ἐγκαλεῖν ἄδειν, πειθάρχειν τῇ διοικήσει τῆς ὅλων; ταῦτά μοι δείκνυε. ἰδὲ δείκνύω, φησίν. ἀναλύσω σοι συλλογισμούς· τοῦτο τὸ μέτρον ἔστιν. ἀνδράποδον, τὸ μετρούμενον δ' οὐκ ἔστι. διὰ ταῦτά νῦν τίνεις δίκας, ὧν ἠμέλησας φιλοσοφίας· τρέμεις, ἀγρυπνεῖς, μὴ πάντων βουλῇ, κἂν μὴ πᾶσιν ἀρέσκειν μέλλῃ τὰ βουλεύματα, κακῶς ὅτι βεβούλευσαι. εἶτα φοβῇ λιμόν, ὡς φαίης. οὐ δ' ἃ λιμὸν φοβῇ, ἀλλὰ δέσποινα μὴ ἃ σῇς μάγειρον, μὴ ἃ σῇς ἄλλον ὑφαντῇ, ἄλλον ἃ ὑποδύτην, ἄλλους τοὺς θέλοντας, ἄλλους τοὺς ἀκολουθήσοντας. ἵν' ἐν τῷ βαλανείῳ ἐκδυσάμενος, κἂ ἐκτείνας σαυτὸν ὡς οἱ ἐσταυρωμένοι, τείνῃ ἔνθεν κἂ ἔνθεν· εἶθ' ὁ ἀλείπτης ὀπισθὲν λέγῃ, μετάβηθι, δὸς παλαῖειν, κεφαλὴν αὐτὸν λάβε, παράδες τὸν ὦμον· εἶτ' ἐλθὼν ἐκ τοῦ βαλανείου εἰς οἶκον, κραυγάσῃς, οὐδὲς φέρει φαγεῖν; εἶτ' ἆρον τὰς τραπέζας, σύγχυσον. τοῦτο φοβῇ, μὴ οὐ δυνῇ ζῆν ἀρρώστως βίον. ἐπεὶ τοι τὸν τῆς ὑγιαινόντων, μάθε πῶς οἱ δοῦλοι ζῶσι, πῶς οἱ ἐργάται, πῶς οἱ συνόντως φιλοσοφοῦντες, πῶς Σωκράτης ἔζησεν, ἐκεῖνος καὶ κ' μετ' γυναικὸς κ' παίδων· πῶς Διογένης, πῶς Κλεάνθης, ἅμα ἀρύτων κ' ἀντλῶν. ταῦτα ἂν θέλῃς ἔχειν, ἕξεις παντάχοῦ, κ' ζήσεις θαρρῶν. τίνι οὖν μόνῳ θαρρεῖν ἐνδέχεται· τῷ ἀφόβῳ, τῷ ἀκωλύτῳ, τῷ ἀναφαιρέτῳ, τοῦτέστι, τῇ προαιρέσει τῇ σῇ. μὴ τί δ' ὕλας ἄχρη-

στον

σον καὶ ἀνωφελῆ σαυτὸν παρεσκεύασας, ἵνα μηδεὶς σ' εἰς οἰκίαν θέλῃ δέξασθαι, μηδεὶς ἐπιμεληθῆναι. ἀλλὰ σκεῦος μὲν ὁλόκληρον καὶ χρήσιμον ἔξω ἐρριμμένον, πᾶς τις εὑρὼν ἀναιρήσεται, καὶ κέρδος ἡγήσεται· σὲ δ' οὐδείς, ἀλλὰ πᾶς ζημιοῖ. ὅπως οὐδὲ κωδὸς δύνασαι χρείαν παρασχεῖν, οὐδ' ἀλεκτρυόνος; τί οὖν ἐπὶ ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; φοβεῖταί τις ἀνὴρ ἀγαθὸς, μὴ λίπωσιν αὐτῷ τροφαί; τοῖς τυφλοῖς οὐ λείπουσι, τοῖς χωλοῖς οὐ λείπουσι, λείψουσιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ; καὶ στρατιώτῃ μὲν ἀγαθῷ οὐ λείπει ὁ μισθοδότης, οὐδ' ἐργάτῃ, οὐδὲ σκυτεῖ, τῷ δ' ἀγαθῷ λείψει; ὅπως ὁ θεὸς ἀμελεῖ τῆς αὐτοῦ ἐπιτελέσματος, τῆς διακόνου, τῆς μαρτύρου; ὃς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαίδευτος, ὅτι καὶ ἔστι, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ οὐκ ἀμελεῖ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδὲν ἔστι κακὸν, οὔτε ζῶντι, οὔτε ἀποθανόντι; τί οὖν, ὅταν μὴ παρέχῃ τροφάς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατιώτης τὸ ἀναλήπτόν μοι σεσήμαγκε· πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιδημοῦντι τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. καὶ γὰρ ἦλθον ὅτ' ἐκείνῳ ἔδοξε, καὶ ἀπειμι πάλιν ἐκείνῳ δοκοῦν, καὶ ζῶντός μου, τοῦτο τὸ ἔργον ἦν, ὑμνεῖν τὸν θεὸν, καὶ αὐτὸν ἐπ' ἐμαυτοῦ, καὶ πρὸς ἕνα, καὶ πρὸς πολλούς. ὃ παρέχει μοι πολλὰ, οὐκ ὄφθονα, τρυφᾶν με οὐ θέλει. οὐδὲ γὰρ τῷ Ἡρακλεῖ παρεῖχε, τῷ υἱῷ τῷ ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἄλλῳ ἐδασύλευσεν Ἄργους καὶ Μυκηνῶν, ὃν ἐπετάγετο, καὶ ἐπόνει, καὶ ἐγυμνάζετο. καὶ νῦν Εὐρυσθεὺς μὲν ὢν νῦν, ὅτε Ἄργους, ὅτε Μυκηνῶν βασιλεύς, ὃς γ' οὐδ' αὐτὸς

tua. Cur autem adeò inutilem, adeò nequam teipsum effeciſti, ut nemo te in ædes ſuas recipere velit? nemo curam tui ſuſcipere? Atqui vas integrum & utile foràs projectum, quiſquis invenerit, tollet, ac lucrum ducet. Ità nè canis quidem uſum præſtare potes, nec galli gallinacei? Talis autem cùm ſis, quid adhuc in vita eſſe cupis? Timétne quiſquam vir bonus, nè victus ſibi deſit? Cæcis non deeſt, claudis non deeſt: viro bono deerit? Non deeſt qui forti militi ſtipendium det, non operario, non ſutori, & bono viro deerit? Itáne Deus ſua mandata, ſuos miniſtros, ſuos teſtes negligit, quibus ſolis adverſus indoctos exemplis utitur, ac ſe & eſſe, & rectè gubernare omnia, & non negligere res humanas, bonóque viro nihil eſſe malum vel viventi vel mortuo, probat? Quid ergò, cùm victum non præbet? Quid verò, niſi ut Imperator bonus receptui mihi cecinit? Pareo, ſequor, collaudo Imperatorem, facta ejus prædico. Nam & cùm illi viſum eſſet, veni: rurſus abeo, cùm illi viſum eſt. Meum dum viverem munus fuit, Deum celebrare, tum ipſe mecum, tum apud ſingulos, tum apud multos. Non præbet mihi multa: non copiam rerum ſuppeditat? Delicatè me vivere non vult. Neque enim Herculi ſuppeditavit, filio ſuo. Nam alius regnabat Argis & Mycenis: ille verò parebat, laborabat, exercebatur. ac Euryſtheus quidem erat qui erat, neque Argorum, neque Mycenarum rex, qui nè ipſe quidem ſui eſſet:

Hercules autem totius terræ & maris princeps & Imperator erat, repurgator iniquitatis & injuriarum, introductor juſtitiæ & ſanctitatis, eáq; & nudus & ſolus faciebat. Ulyſſes autem cùm naufragus ejectus eſſet, num egeſtas humiliorem eum fecit? Num fregit ejus animos? Quomodo abiit ad virgines neceſſaria petiturus? Quid autem hoc ad ſervitutem aut libertatem facit? Nihilne unquam amica tibi imperavit, quod nolles? Nunquam ſervulo tuo adulatus es? Nunquam ejus pedes deoſculatus es? At verò ſi quis Cæſarianus te cogeret, injuriam eſſe duceres, & ingentem tyrannidem. Quid verò aliud eſt ſervitus? Nunquámne noctu iviſti quò nolles? Non inſumpſiſti plus quàm velles? Non quædam plorans & gemens locutus es? tolerâſti convitia, excluſionem? Verùm ſi tua probra confiteri religio eſt: vide quid dicat & faciat Thraſonides? Qui cùm toties fortaſſe militârit, quoties tu, primùm noctu exiit, cùm Geta exire non fuiſſet auſus, ísque fortaſſe, ſi ad id coactus ab eo fuiſſet, multùm vociferatus, & acerbam ſervitutem deplorans exiiſſet. Quid autem ait? Vilis, inquit, ancillula me in ſervitutem redegit, quem nemo hoſtium unquam vicit. Itáne miſer, etiam ancillulæ ſervus es, & quidem vilis ancillulæ? Quid ergò te adhuc liberum eſſe dicis? Quid expeditiones tuas jactas? Deinde gladium poſtulat, & ei qui ex benevolentia non dat, ſuccenſet: munera mittit ei cui inviſus eſt, ſupplicat, plorat: viciſſim τα ξίφος αἰτεῖ, καὶ πρὸς τὸν ὕπ' καὶ δῶρα τῇ μισούσῃ πέμπει, καὶ δέεται, καὶ κλαίει· πάλιν δ' μικρὰ

ἑαυτῶ. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἁπάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἄρχων καὶ ἡγεμὼν ὢν, καθαρτὴς ἀνομίας καὶ ἀδικίας, εἰσαγωγεὺς δ' δικαιοσύνης καὶ ὁσιότητος, καὶ ταῦτα ἐποίει καὶ γυμνὸς, καὶ μόνος. ὁ δ' Ὀδυσσεὺς, ὅτε ναύαγος ἐξερρίφθη, μή τι ἐταπείνωσεν αὐτὸν ἡ ἀπορία; μὴ τι ἐπτόησεν; ἀλλὰ πῶς ἀπῆλθε πρὸς τὰς παρθένους, αἰτήσων τὰ ἀναγκαῖα; τί δὲν τοῦτο πρὸς τὸ δοῦλον ἦν, ἢ ἐλεύθερον; δοῦλέ ποθ' ὑπὸ τῆς ἐρωμένης ἐστράγης δεῖν ὧν οὐκ ἤθελες; δοῦλέποτέ σε τὸ δεσπότειον ἐκολάκευσας; δοῦλέ ποτ' αὐτῶ τοῦ πόδας κατεφίλησας; καί τοι τῶ Καίσαρος ἄν σε τις ἀναγκάσῃ, ὕδειν αὐτὸ ἡγῇ, καὶ ὑποκολλῶ τυραννίδες. τί οὖν ἄλλο ἐστὶ δουλεία; νυκτὸς δοῦλέ ποτ' ἀπῆλθες ὅπου οὐκ ἤθελες, ἀνάλωσας ὅσα οὐκ ἤθελες; εἶπάς τινα ὀιμώζων καὶ στένων; ἠνέσχου λοιδορούμενος; ἀποκλειόμενος; ἀλλ' εἰ σὺ αἰσχύνῃ τὰ σαυτῶ ὁμολογεῖν, ὅρα ἃ λέγει καὶ ποιεῖ ὁ Θρασωνίδης, ὃς τοσαῦτα στρατευσάμενος ὅσα τάχα οὐδὲ σὺ, πρῶτον μὲν ἐξελήλυθε νυκτὸς, ὅτε ὁ Γέτας οὐ πολλᾶ ἐξελθεῖν. ἀλλ' εἰ προσωμαλοκάζετο ὑπ' αὐτῶ, πολλὰ ἂν ὀπισθαλάσσας, καὶ τὼ πικρὰν δουλείαν ἀπολοφυράμενος, ἐξῆλθεν. εἶτα τί λέγεις; παιδισκείον με, φησὶ, καλὰ δεδάλωκεν ἀτελὲς, ὃν οὐδεὶς πώποτε πολεμίων. τάλας, ὥστε καὶ παιδισκεῖον δοῦλος εἶ, καὶ παιδισκεῖον ἐυτελές. τί οὖν ἐστι σωστὸν ἐλεύθερον λέγεις; τί δὲ προσέρεις σε τὰς στρατείας; εἰ ἐυνοίας μὴ δεδόσθαι χαλεπαίνει.

ἐυμερή-

ἐπιμερήσας, ἐπαίρεται. πῶς ἢ πότε πῶς; μὴ δ' ἐπιθυμεῖν, ἢ φοβεῖσθαι; σκέψαι δ' ἐπὶ τῶν ζώων, πῶς χρώμεθα τῇ ἐντολίᾳ τῆς ἐλευθερίας. λέοντας τρέφουσιν ἡμέρους ἐγκλείσαντες, καὶ σιτίζουσι, καὶ κομίζουσιν ἔνιοι μεθ' αὑτῶν. καὶ τίς ἐρεῖ τῶν τὸν λέοντα ἐλεύθερον; ἀλλ' ὅταν μαλακώτερον διεξάγειν, σκέψαι τὸ ζῶον πῶς χρώμενον

isti capti si moriantur, quæ erit expeditionis tuæ utilitas? Hæc ingenui viri vox est, qui rem seriò inquisivit, & utì par est invenit. Sin eam alibi, quàm ubi est quæsiveris, non mirum si nunquam invenis. Servus statim optat se manumitti. Quamobrem? Eóne putatis, quòd pecuniam dare cupiat publicanis? Non: sed quia putat, se, quod hactenus libertate caruerit, impediri, & infeliciter vivere. Si manumissus fuero, inquit, statim omnia prospera: curo neminem, omnibus par & æqualis verba facio: proficiscor quò volo, venio unde volo, & quò volo. Cùm verò libertus factus est, statim non habet ubi edat: quærit cui aduletur, apud quem cœnet. Deinde vel corpore opus facit, & gravissimas ærumnas perfert: vel, si quod præsepe invenit, in servitutem incidit priore longè graviorem: aut, si homo ineptus opes nactus fuerit, puellam aliquam deperit, & suas calamitates deplorat, ac pristinam servitutem desiderat. Quid enim mali mihi erat? Alius mihi vestes præbebat, alius calceos, alius me alebat, alius in morbo curabat, paucis in rebus illi serviebam. Nunc autem miser, quid fero, cum pluribus pro uno serviam? Tamen si annulos, inquit, accepero, tum prosperrimè vivam, & felicissimé. Primùm, ut eos accipiat, ea fert quæ meretur. Deinde acceptis iis, rursus eadem. Post, Si militavero, inquit, liberabor malis omnibus. Militat, fert ea quæ verbero: ac nihilominus secundam postulat militiam, & tertiam. Deinde cùm ipsum

τες ἐὰν ὑποδήσωσι, τί σοι ὄφελος τῆς παρακαλῆς ὄφελ☉; τοῦτ' ὄζιν ἐλεύθερος ἀνδρὸς φωνὴ, ἀπεσβῆ ἐξηπακότος τὸ πρόσχημα, καὶ ὥσπερ εἰκὸς εὑρηκότος. ἂν δ' ἀλλαχοῦ ζητῆς ἢ ὅτου ὄζι, τί θαυμαζον εἰ οὐδέποτε αὐτὸ εὑρήσεις; ὁ δοῦλ☉ εὐδὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοσώναις ἐμποδὼν ἔσεσθαι ἀργύριον; ἄ, ἀλλ' ὅτι φαντάζεται, μέχρι νῦν, διὰ τὸ μὴ τετυχηκέναι τούτου, ἐμποδίζειν καὶ δυσχεραίνειν. ἂν ἀφεθῶ, φησιν, εὐδὺς πᾶσα εὐροια, οὐδενὸς ἐμποδὼν, πᾶσιν ὡς ἴσος καὶ ὅμοι☉ λόγῳ, πορεύομαι ὅπου θέλω, ἔρχομαι ὅθεν θέλω καὶ ὅπου θέλω. εἶτα ἀπηλλάγηται. καὶ εὐθὺς μὴ ἔχων ποῦ φάγῃ, ζητεῖ τίνα κολακεύσει, παρὰ τίνι δειπνήσει, εἶτα ἢ ἐργάζεται τῷ σώματι, καὶ πάσχει τὰ δεινότατα· κἂν φάτνην τινὰ ἐμπέπλωκεν εἰς θαλίαν πολὺ τῆς πρότερας χαλεπωτέραν· ἢ καὶ εὐπορήσας ἄνθρωπος ἀσελγὴς καὶ ἀμαθὴς περίληπτος παιδισκάριον, καὶ δυσχερῶν ἀνακλαίεται, καὶ τὴν θαλείαν πρεῖ. τί γάρ μοι κακὸν λοιπὸν; ἄλλος μ' ἐνέδυεν, ἄλλος μ' ὑπέδει, ἄλλ☉ ἔτρεφεν, ἄλλ☉ ἐνοσοκόμει, ὀλίγα αὐτῷ ὑπηρέτουν. νῦν δ' τάλας διὰ πάσχω, πλείοσι δεδούλευκα ἀνθ' ἑνός; ὅμως δ' ἐὰν δακτυλίους, φησὶ, λάβω, τότε γ' εὐθέσταλα διάξω, καὶ εὐθυμονέσταλα. πρῶτον μὲν ἵνα λάχῃ, πάσχει ὧν ὄζιν ἄξι☉· εἶτα λαβὼν πάλιν ταυτά. εἶτά φησιν, ἂν μὲν στρατεύσωμαι, ἀπαλλάξω πάντων τῶν κακῶν. στρατεύεται· πάσχει ὅσα μαστιγίας, καὶ τρίτον. εἶθ' ὅταν αὐτὸν τὸν

ἐστὶν ἄλλον δεύτερον αἰτεῖ στρατείαν; καὶ τρίτον.

κολοφῶνα ἐπιθῇ, καὶ γένηται συγκλητικὸς, τότε γίνεται δοῦλος. εἰς σύλλογον ἐρχόμενος, τότε τὸν καλλίων καὶ λιπαρωτάτην δουλείαν δουλεύει. ἵνα μὴ μωρὸς ᾖ, ἀλλ' ἵνα μάθῃ ἃ ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, τί ὄντων ἕκαστον, καὶ μὴ εἰκῇ τὰς προλήψεις ἐφαρμόζῃ ταῖς ὑπὸ μέρος οὔσαις. τοῦτο γάρ ὅτι τὸ αἴτιον τοῖς ἀνθρώποις πάντων τῶν κακῶν, τὸ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς μὴ δυνατὸν ἐφαρμόζειν ταῖς ὑπὸ μέρος. ἡμεῖς δ' ἄλλοι ἄλλα οἰόμεθα· ὁ μὲν ὅτι νοσεῖ; οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅτι τὰς προλήψεις οὐκ ἐφαρμόζει. ὁ δ' ὅτι πένης ὅτιν, ὁδ' ὅτι πατέρα χαλεπὸν ἔχει ἢ μητέρα, τὸ δ' ὅτι ὁ Καῖσαρ οὐκ ἵλεώς ὅτι. τοῦτο δ' ἔστιν ἓν καὶ μόνον, τὸ τὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν μὴ εἰδέναι. ἐπεὶ τίς οὐκ ἔχει κακῶν προλῆψιν, ὅτι βλαβερόν ὅτιν, ὅτι φυκτίν ὅτιν, ὅτι παντὶ τρόπῳ ἀποκνομῖτόν ὅτι; προλῆψις προλήψει οὐ μάχεται, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἐπὶ τὸ ἐφαρμόζειν. τί οὖν τὸ κακὸν ὅτι τοῦτο, καὶ βλαβερὸν, καὶ φυκτόν; λέγει, τὸ Καίσαρος μὴ εἶναι φίλον. ἀπῆλθεν, ἀπέπεσε τῆς ὁρμογῆς, ἐλίβετται, ζητεῖ τὰ μηδὲν πρὸς τὸ προκείμενον· ὅτι τυχὼν τοῦ φίλος εἶναι Καίσαρος, οὐδὲν ἧττον τοῦ ζητουμένου οὐ τέτυχε. τί γάρ ὅτιν, ὃ ζητεῖ πᾶς ἄνθρωπος; εὐπραγῆσαι, εὐδαιμονῆσαι, πάντα ὡς θέλει ποιεῖν, μὴ κωλύεσθαι, μὴ ἀναγκάζεσθαι. ὅταν οὖν γένηται Καίσαρος φίλος, πέπαυται κωλυόμενος, πέπαυται ἀναγκαζόμενος, εὐπραγεῖ, εὐροεῖ; τίνος πυθώμεθα; τίνα ἔχομεν ἀξιοπιστότερον, ἢ αὐτὸν τοῦτον τὸν γεγονότα

colophonem impoſuerit, & factus fuerit Senator: tum fit ſervus, cùm in concilium ingreditur, tum pulcherrimam & beatiſſimam ſervitutem ſervit: Nè ſtultus ſit, ut diſputationes Socraticas cognoſcat: ut quæ rei cujuſque natura ſit, diſcat: nè anticipationes ſingulis rebus temerè accommodet. Hæc enim cauſa eſt hominibus omnium malorum, quòd anticipationes communes rebus ſingulis accommodare non poſſunt. Nos enim eſſe miſeros aliis alii de cauſis opinamur. alius quòd ægrotet: nequaquam, ſed quòd anticipationes non accommodat. alius quòd ſit mendicus, alius quòd patrem durum aut matrem, alius quòd Cæſarem ſibi malè propitium habeat. Sed horum omnium unica & ſola cauſa eſt, anticipationes neſcire accommodare. Quis enim notionem mali non habet? Id eſſe noxium, eſſe fugiendum, modis omnibus propulſandum eſſe. Notio notioni non repugnat. Sed cùm ad accommodationem ventum eſt: quid ergò eſt malum iſtud, noxium & fugiendum? Reſpondet, Non eſſe Cæſaris amicum. Abit, accommodatione excidit, angitur, quærit ea quæ ad inſtitutum nihil attinent: quia Cæſaris amicitiam adeptus, nihilominus ejus quod quærebatur expers eſt. Quid enim eſt, quod quivis homo quærit? Facilè agitare, proſperâ fortunâ uti, arbitratu ſuo facere omnia, non prohiberi, non cogi. Igitur Cæſaris amicus factus, an prohiberi deſiit? Deſiit cogi? facile agitat? rebus ſecundis utitur? Quem percontemur? Quem verò habemus fide digniorem eo ipſo, qui Cæſaris amicus factus eſt?

Prodi

Prodi in medium: nobis dic, quando tranquilliùs dormiviſti? nunc, an priùs quàm Cæſaris amicitiam nactus eſſes? ſtatim audis: Deſine, quæſo per deos, inſultare animo meo: haud nôſti qualia perpetiar miſer. Nè ſomnus quidem mihi obrepit. Sed alius dicit, eum jam vigilare: jam prodire: mox tumultus, mox curæ. Age quando ſuaviùs pranſus es, nunc an priùs? Audi illum, de his etiam quid dicat: ſi non vocetur, angi ſeſe: ſin vocetur, cœnare ut ſervum apud dominum: interim ſolicitum, nè quid ſtultè dicat aut faciat. Quid verò tibi videtur? Timet ſcilicet, nè vapulet ut ſervus? Unde ei tam bene eſſet? Imò ut decet tantum virum, Cæſaris amicum, nè caput amittat. Quando autem ſuaviùs laviſti? Quando majore otio te exercuiſti? Denique utram vivere vitam malles? hanc an illam? Jurare auſim, neminem adeò vel ſtupidum, vel à veritate alienũ eſſe, quin magìs fortunas ſuas miſeretur, quo amicior Cæſari fuerit. Cùm ergò hi qui reges dicuntur, non ità vivant ut volunt, neq; amici regum: quinam reſtant qui ſint liberi? Quære, invenies. Habes enim ad veritatis inventionem adjumenta quædam ab ipſa natura tributa. Sin ipſe nudas illas contemplans, quid ex iis conſequatur, invenire non potes: audi quid ii dicant, qui ea perveſtigârunt. Quid dicunt? Bonum tibi videtur libertas? Maximum. Poteſt ergò quis maximo bono potitus, miſer eſſe, & adverſâ fortunâ uti? Non. Quoſcunque igitur infelices videris, adverſâ fortunâ conflictantes, lugenἀγαθοῦ τυγχάνων, κακοδαιμονεῖν, ἐν ὑφ' κακοδαιμονείας, δυσρύτας,

φίλον; ἐλθὲ εἰς τὸ μέζον, καὶ εἰπὲ ἡμῖν, πότε ἀταραχώτερον ἐκάθευδες; νυνὶ, ἢ πρὶν γνωσθῆς φίλος τῷ Καίσαρος; ἐυδὺς ἀκούεις, ὅτι παῦσαι, τοῦ θεός σοι, ἐμπαίζων μοι τῇ τυχῇ. οὐκ οἶδας ὅτι πάσχω πάλαι, ὥσθ' ὕπνος ἐπέρχεταί μοι. ἀλλ' ἄλλος ἐλεύθερον λέγει, ὅτι ἤδη ἐγερτέον, ἤδη πορευτέον· εἶτα ταραχαί, εἶτα φροντίδες. ἄγε, ἐδείπνεις ἥδιον πότε ἐυαφεστέρως; νυνὶ, ἢ πρότερον; ἄκυσον αὐτὸ, καὶ περὶ τούτων τί λέγει· ὅτι ἂν μὴ μὴ κληθῇ, ὀδυνᾶται· ἂν δὲ κληθῇ, ὡς δοῦλος παρὰ κυνείῳ δειπνεῖ, μεταξὺ προσέχων μή τι μωρὸν εἴπῃ, ἢ ποιήσῃ. καὶ τί δοκεῖς; φοβεῖται μὴ μαστιγωθῇ ὡς δοῦλος; πόθεν αὐτῷ ὕπω κλαῦσις; ἀλλ' ὡς πρέπει, πολιτικὸν ἄνδρα Καίσαρος φίλον, μὴ ἀπολέσῃ τὸν τεθηλότα. ἑλοῦ δὴ πότ' ἀταραχώτερον; ἐγκυμονάζουσ' πότε σχολαίτερον; τὸ σύνολον, ποῖον μᾶλλον ἤθελες βίον βιῶναι, τὸν νυνὶ, ἢ τὸν τότε; ὁμόσαι δύναμαι, ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὅστις οὐκ ἀναίσθητος, ἢ ἀνάλγητος, μὴ ὑποδυσχεραίνει τὰς αὐτοῦ συμφορὰς, ὅσῳ ἂν ᾖ φίλτερος. ὅταν οὖν μήτε οἱ βασιλεῖς λεγόμενοι ζῶσιν ὡς θέλουσι, μήτ' οἱ φίλοι τῶν βασιλέων, τίνες ἔτι εἰσὶν ἐλεύθεροι; ζήτει καὶ εὑρήσεις. ἔχεις γὰρ ἀφορμὰς παρὰ τῆς φύσεως πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. εἰ δ' αὐτὰς οὐκ οἶδός τε εἰ κτὶ ταύτας φυλὰς πορεύομενος εὑρεῖν τὸ ἐζητημένον, ἄκουσον παρὰ τῶν ἐζητηκότων. τί λέγουσιν; ἀγαθόν σοι δοκεῖ ἡ ἐλευθερία; τὸ μέγιστον. δύναται οὖν τις τὸ μέγιστον ἢ κακῶς πράσσειν; ὅσοις οὖν

μὴ ἔι) ἐλεύθερος. ἀποφαίνομαι. ἀκῦρ ἀπὸ μὲν ὠνῆς καὶ πράσεως, καὶ τῆς τοιαύτης ἐν κτήσει καταστάσεως, ἤδη ἀποκεχωρήκαμεν. εἰ γὰρ ὀρθῶς ὡμολόγησας ταῦτα, ἄντε μέγας βασιλεὺς κακοδαίμων ᾖ, οὐκ ἂν ἐλεύθερος, ἄντε μικρὸς, ἂν δ' ὑπατικὸς, ἄν τε δισύπατος. ἔστω. ἔπ' ἔνι ἀποκρίνασθαί μοι καὶ εἶνο, δοκεῖ σοι μέγα τι ἔι) καὶ γενναῖον ἡ ἐλευθερία καὶ ἀξιόλογον; πῶς γὰρ οὔ; ἔστιν οὖν, τυχόντα τινὸς οὕτω μεγάλου καὶ ἀξιολόγου καὶ γενναίου ταπεινὸν ἔι) οὐκ ἔστιν. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὑποπεπλωκότα ἑτέρῳ, καὶ κολακεύοντα παρὰ τὸ φαινόμενον αὐτῷ, λέγε καὶ τοῦτον ἀπαρρῶν μὴ ἔι) ἐλεύθερον. καὶ μὴ μόνον ἂν δειπνεῖν ἕνεκα αὐτὸ ποιῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπαρχίας ἕνεκα, καὶ ὑπατείας. ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγε, τοὺς δὲ μικρῶν τινων ἕνεκα ταῦτα ποιοῦντας· τούτους δ' ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. ἔχω καὶ ταῦτα. δοκεῖ δέ σοι ἡ ἐλευθερία αὐτεξούσιόν τι καὶ αὐτόνομον; πῶς γὰρ οὔ; ὀυνάσθω ἐπ' ἄλλῳ κωλύσαι ὅτι, καὶ ἀναγκάσαι, ἀπαρρῶν λέγε μὴ ἔι) ἐλεύθερον· καὶ μή μοι πάππους αὐτοῦ καὶ προπάππους βλέπε, καὶ ὠνὴν ζήτει καὶ πρᾶσιν· ἀλλ' ἂν ἀκούσῃς λέγοντος ἔστωδεν καὶ ἐκ πάθες, κύριε, καὶ δώδεκα ῥάβδοι προάγωσι, λέγε δοῦλον. κἂν ἀκούσῃς λέγοντος, τάλας ἐγὼ ὅτι πάσχω; λέγε δοῦλον. ἂν ἁπλῶς ἀποκλαιόμενον ἴδῃς, μεμφόμενον, δυσρυῆλα, λέγε δοῦλον, προπέμφουσιν ἔχοντα. ἂν οὖν μηδὲν τούτων μὴ ποιῇ, μήπω εἴπῃς ἐλεύθερον· ἀλλὰ τὰ δόγματα αὐτοῦ κατάμαθε,

tes: eos audacter pronuntiato non esse liberos. Pronuntio. Igitur ab emptione & venditione, & tali possessionis conditione jam discessimus. Nam si rectè ista concessisti: sive magnus sive parvus rex infelix fuerit, non erit liber. Sive consularis, sive iterum consul. Esto. Illud etiam porrò mihi responde, num magnum quiddam & generosum, & magni pretii videtur esse libertas? Quidni verò? Fieríne potest igitur, ut tanto, tam præclaro & generoso bono potitus, sit humilis & abjectus? Non potest. Cùm ergò aliquem videris alteri obnoxium, aut præter animi sui sententiam adulantem: audacter & illum liberum esse negato. Nec tantùm si propter cœnam id faciat, sed etiam si ob provinciam, ob consulatum. Sed illos quidem minutos servos appella, qui propter minutas res ista faciunt: istos verò, ut digni sunt, magnos servos. Concedamus & hæc. Num tibi libertas sui juris, suíque arbitrii esse videtur? Quidni? Qui igitur ab alio prohiberi & cogi potest: eum nè dubita negare esse liberum. Neque verò avos, proavos ejus intueberis: nec quæres quid emerit, quid vendiderit: sed si audieris ex animo & cum affectu dicentem, Domine, quamvis duodecim fasces antecedant, appella servum. Quòd si dicentem audieris, Me miserum, quomodo mecum agitur? dic, servum. Deniq; si deplorantem, conquerentem, adversis rebus conflictantem videris: dic, servum prætextatum. Sed si horum nihil fecerit, non statim liberum dixeris, sed opiniones ejus & decreta cognosce: num cogi, num prohiberi possint, num

ſucceſſu carere? Quòd ſi talem inveneris, dic ſervum, cui Saturnalibus inducìæ dentur: dic dominum ejus peregrè abeſſe, qui ubi redierit, viſurus ſis quomodo tractetur. Quis veniet? Quiſquis poteſtatem habet eorum aliquid quæ vult, vel conferendi, vel auferendi: Sic tot dominos habemus. Nam res ipſas ante hos dominas habemus. Quæ cùm multæ ſint, fieri non poteſt quin ii qui earum rerum alicujus poteſtatem habeant, noſtri ſint domini. Nam ipſum quidem Cæſarem nemo timet: ſed mortem, exſilium, ſed ereptionem bonorum, carcerem, ignominiam. Neque diligit quiſquam ipſum Cæſarem, niſi magni pretii fuerit. Sed divitias diligimus, tribunatum, præturam, conſulatum. Hæc cùm diligimus, odimus, timemus: neceſſe eſt, eos quorum hæc in poteſtate ſunt, noſtros eſſe dominos. Itaque tanquam ipſos deos, illos adoramus. Sic enim ſtatuimus: in cujus poteſtate ampliſſimum beneficium ſit, id divinum quiddam eſſe. Deinde malè ſubjungimus: In iſtius autem poteſtate ampliſſimum beneficium eſt: quare Deus quiſpiam eſt. Nam ſi malè aſſumimus illud, In iſtius poteſtate ampliſſimum beneficium eſt: neceſſe eſt etiam id quod ex his conficitur, perperam inferri. Quid ergò eſt quod homini præſtet, ut nec prohiberi poſſit, & ſui juris ut ſit? Nam opes quidem hoc non faciunt, neque conſulatus, neque provinciæ, neque imperia: ſed aliud aliquid eſt quærendum. Quid ergò eſt quod ſcribendi obſtacula, atque impedimenta removeat? Scribendi ſcientia. Quid citharâ canendi? Scientia illius artis.

μή τι ἀναλγησία, μή τι κωλυτικὸν, μή τι δυσερμήνευτον; κεῖν' οὖρις τοιοῦτον, λέγε δοῦλον, ἀνοχὰς ἔχοντα ἐν σατορναλίοις. λέγε ἄπιὸ κύριος αὐτῷ ὑπεδήμει, ἐνθ' ἥξει κ) γνώσῃ ὅπως πάσχει. τίς ἥξει; πᾶς ὃς αὐτεξουσίαν ἔχει ἢ ὑπ' αὐτοῦ τινος δεδεμένων, πρὸς τὸ ἀφαιρεῖσθαι ταῦτα, ἢ ἀφελέσθαι. ὅπως οὖν πολλοὺς κυρίους ἔχομεν; ὅτι. τὰ μὲν πράγματα ἑστήκασι τούτων κυρίους ἔχοντα. ἐκεῖνα δὲ πολλά ἐστι. διὰ ταῦτα ἀνάγκη, κ) τοὺ τούτων τινὸς ἔχοντας ἐξουσίαν, κυρίους εἶ). μετά τοι φοβεῖται αὐτὸν τὸν Καίσαρα φοβεῖται, ἀλλὰ τὸν θάνατον, φυγὴν, ἀφαίρεσιν ἢ ἔντων, φυλακὴν, ἀτιμίαν. οὐδὲ φιλεῖ τις τὸν Καίσαρα, ἂν μήτι ἢ πολλοῦ ἄξιος· ἀλλὰ πλοῦτον φιλοῦμεν, δημαρχίαν, στρατηγείαν, ὑπατείαν. ὅταν ταῦτα φιλῶμεν, κ) μισῶμεν, κ) φοβώμεθα, ἀνάγκη τοὺ ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχοντας, κυρίους ἡμῶν εἶναι. διὰ τοῦτο κ) ὡς θεοὺς αὐτοὺ προσκυνοῦμεν. ἐννοοῦμεν γὰ, ὅτι τὸ ἔχειν ἐξουσίαν τῆς μεγίστης ὠφελείας, θεῖόν ἐστιν. εἶτ' ὑποτάσσομεν κακῶς, ὅτι δ' ἔχει τῆς μεγίστης ὠφελείας ἐξουσίαν, θεῖόν ἐστιν. εἰ γὰ ὑποτάσσομεν κακῶς, τὸ ὅτι δ' ἔχει τῆς μεγίστης ὠφελείας ἐξουσίαν, ἀνάγκη κ) τὸ ἡγούμενον ἐξ αὐτῆς ἐπενεχθῆναι κακῶς. τί οὖν ἐστι τὸ ποιῆν ἀκώλυτον τὸν ἄνθρωπον, κ) αὐτεξούσιον; πάντα γὰ ἃ ποιεῖ, οὐδ' ὑγιεία, οὐδ' ἐπαρχία, οὐδὲ βασιλεία, ἀλλὰ δεῖ πάλιν ἀνευρεῖν. τί οὖν ἐστι, τὸ ἐν τῷ γράφειν ἀκώλυτον ποιῆν κ) ἀπερισπάστως; ἡ ἐπιστήμη τοὺ γράφειν. τί δ' ἐν τῷ κιθαρίζειν; ἡ

ἐπισήμη τῦ κλθαείζειν. ἐκῶν ἢ ἐν τῷ βιῶν, ἢ ἐπισήμη τῦ βιῶν. ὡς μὲν ἦν ἁπλῶς ἀκήκοας, σκέψαι αὐτὸ καὶ ἐκ μέρους. τὸν ἐφιέμενόν τινος μὴ ἐπ' ἄλλοις ὄντων, ἐνδέχεται ἀκώλυτον εἶναι; ἄ. ἐνδέχεται ἀπαραπόδιστον; ἄ. ἐκῶν ἄρ' ἐλεύθερον. ὅρα ἂν, πότερον ἐν ἡμῖν ἔχομεν ὃ ἐφ' ἡμῖν μόνοις ὄζιν, ἢ πάντα· ἢ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ὄζι, τὰ δ' ἐπ' ἄλλοις. πῶς λέγεις; τὸ σῶμα ὅταν θέλῃς ὁλόκληρον εἶναι, ἐπί σοί ὄζιν, ἢ ὄχ; ὐκ ἐπ' ἐμοί. ὅταν δ' ὑγιαίνειν; ὐδὲ τῦτο. ὅταν ᾖ καλὸν εἶναι; ὐδὲ τῦτο. ζῆν ᾖ, ἢ ἀποθανεῖν; ὐδὲ τῦτο. ἐκῶν τὸ μὲν σῶμα ἀλλότριον, εὐπαθὲς παντὸς τῦ ἰσχυροτέρυ. ἔστω. τὸ ἀγρὸν ἐπί σοί ὄζιν ἔχειν ὅταν θέλῃς, καὶ ἐφ' ὅσον θέλεις, καὶ ὅς θέλεις; ἄ. τὰ δ' ἱμάτια; ἄ. τὸ δ' ὐκ ἵππον; ἄ. τῦτο δὲ ἵππους; τύτων μὲν ὐδέν. ἂν δ' τὰ τέκνα σε ζῆν θέλῃς ἐξ ἅπαντος, ἢ τὴν γυναῖκα, ἢ τὸν ἀδελφὸν, ἢ τῦς φίλυς; ὐδὲ ταῦτα. πότερον ἐν ὐδὲν ἔχεις αὐτεξύσιον, ὃ ἐπὶ μόνῳ ὄζί σοι, καὶ ἀναφαίρετον; ὅρα ἐν ὅτῳ καὶ σκέψαι αὐτό. μή πε δύναταί σε ποιῆσαι συγκαταθέσθαι τῷ ψεύδει; ὐδείς. ὐκῶν ἐν μὲν τῷ συγκαταθετικῷ τύπῳ ἀκώλυτος καὶ ἀνεμπόδιστος. ἔστω. ἄγε, ὁρμῆσαι δέ σε ἐφ' ὃ μὴ θέλῃς, τίς δύναται ἀναγκάσαι; δύναται. ὅταν γὰρ μοι θάνατον ἢ δεσμὰ ἀπειλῇ ἀναγκάζει μ' ὁρμῆσαι. ἂν ἐν καταφρονῆς τῦ ἀποθανεῖν, καὶ τῦ δεδέσθαι, ἔτι ἀυτῦ ἐπιστρέφῃ; ἄ. σὸν ἐν ὄζιν ἔργον, τὸ καταφρονεῖν θανάτυ, ἢ ἀ σόν; ἐμόν. σὸν ἄρα ὄζὶ καὶ τὸ ὁρμῆσαι, ἢ ἄ; ἔστω τὸ ἐμόν.

Ergò in degenda vita, etiam vivendi ſcientia. Sicut autem hæc in genere audiviſti, ità etiam particulatim conſidera, Potéſtne impedimenti expers eſſe is, qui aliquid appetit quod alieni juris eſt? Potéſtne non prohiberi? Non poteſt. Ergò nec liber eſſe poteſt. Vide igitur, nihílne habeamus quod in noſtra poteſtate ſit, an omnia? An verò quædam noſtra, quædam aliena? Quid ais? Corpus integrum eſſe cùm vis, éſtne penes te an non? Non eſt penes me. Cùm rectè valere? Nè hoc quidem. Cùm eſſe pulchrum? Neque hoc. Vivere aut mori? Neque hoc. Igitur corpus alienum eſt, cuivis fortiori obnoxium. Eſto. At penes te eſt agrum habere cùm voles, & quoad voles, & qualem voles? Non. Servulos autem? Non. At veſtes? Non. Domunculam? Non. At equos? Horum omnium nihil. Si verò tuos liberos perpetuò vivere vis, aut uxorem, aut fratrem, aut amicos? Nè hoc quidem. Nunquid ergò nihil habes proprium, quod tibi ſoli pareat, nec eripi poſſit? Sic igitur iſtud vide atque conſidera: nunquis efficere poteſt, ut aſſentiaris mendacio? Nemo. Ergò in loco aſſenſionis nec prohiberi nec impediri potes. Agè ut id appetas quod non vis, quis te poteſt cogere? Poteſt. Nam ſi mihi mortem aut vincula minitetur, appetere me cogit. At ſi vincula & mortem contemnas, adhuc eum curabis? Non. Tuum ergò eſt opus, contemptus mortis: aut ſi tuum non eſt, meum eſt. Tuum ergò eſt opus mortem contemnere, aut non tuum? Meum. Tuum igitur eſt appetere, aut non appetere? Eſto meum.

um. Quid? Abhorrere ab aliqua re? Etiam hoc tuum eſt. Quî autem, ſi ille me deambulare cupientem prohibeat? Ille certè me prohibebit. Quid tuum prohibet? Num aſſenſionem tuam? Non. At corpuſculum? Ità tanquam lapidem. Eſto. At ego non ampliùs deambulo. Quis autem tibi dixit, deambulare tuum eſſe opus, nec poſſe prohiberi? Nam ego illud ſolùm quod in appetendo poſitum eſt, prohiberi poſſe negavi. Ubi autem corpore atque illius miniſterio ſit opus, pridem audiviſti, nihil eſſe tuum. Sunto & hæc. Quis autem te cogere poteſt, ut appetas quod non vis? Nemo. Item inſtituere atque ſuſcipere aliquid, atque objectis viſis uti, quis? Nemo. Sed me appetentem ille prohibebit, eo potiri, quod appeto Si tuum aliquid appetes, & quod prohiberi nequit, quomodo prohibebit? Nullo modo. Quis autem tibi dicit, eum qui aliquid alieni appetat, prohiberi non poſſe? Ergò ſanitatem non appetam? Nequaquam, nec ullam rem alienam. Quod enim penes te non eſt, vel parare, vel tueri cùm vis: alienum eſt. Longè ab eo non modò manus, ſed appetitum etiam, ac multò quidem magis abſtine. Alioqui te in ſervitutem tradideris: collum jugo ſubjeceris, ſi quid admiratus fueris quod tuum non eſt: ſi quid alienum & mortale concupiveris. An manus non eſt mea? Pars tua eſt, ſuâpte verò naturâ lutum: poteſt prohiberi, poteſt cogi, ſerva eſt cujusvis robuſtioris. Quid tibi manum dicam? totum corpus ità te habere oportet, ut aſellum, clitellis onuſtum: quatenus licuerit & datum fuerit. Sed ſi vis allata fuerit, & miles arripuerit: o-

τὸ δ' ἀφορμῶσαί τινος; σὸν καὶ τοῦτο. τί οὖν, ἂν ἐμὲ ὁρμήσαντα περιπλῆσαι, ἐκεῖνός με κωλύσῃ; τί σε κωλύει; μὴ πρὸς συγκαλάθεσιν; οὐ. ἀλλὰ τὸ σωμάτιον; ναί, ὡς λίθον. ἔστω, ἀλλ' οὐκέτ' ἐγὼ περιπατῶ. τίς δέ σοι εἶπε, τὸ περιπατῆσαι σὸν ἔργον ὄντα ἀκώλυτον; ἐγὼ γὰρ ἐκεῖνο ἔλεγον ἀκώλυτον μόνον, τὸ ὁρμῆσαι. ὅπου δὲ σώματος χρεία, καὶ πρὸς ταῦτα σωφρονεῖς, πάλαι ἀκήκοας, ὅτι οὐδέν ὅσι σόν. ἔστω καὶ ταῦτα. ὁρέγεσθαι δέ σε οὐ μὴ θέλεις, τίς ἀναγκάσαι δύναται; οὐδείς. περισθῆναι δ' ὑπὸ ἀλόγου τινός, ἢ ἁπλῶς χεῖρον τοῖς περιπλήσασι φαντασίαις; οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ ὀρεγόμενόν με κωλύσει τυχεῖν ὧν ὀρέγομαι. ἂν δὲ τῶν σῶν τινος ὀρέγῃ, καὶ τῶν ἀκωλύτων, πῶς σε κωλύσει; ἀδυνάτως. τίς οὖν σοι λέγει, ὅτι ὁ τῶν ἀλλοτρίων ὀρεγόμενος, ἀκώλυτός ὅσιν; ὑγείας οὖν μὴ ὀρέξομαι; μηδαμῶς, μὴ δ' ἄλλης ἀλλοτρίας μηδενός. ὁ γὰρ ἐκ ἔστιν ὑπὸ σοὶ παρασκευάσαι ἢ τηρῆσαι ὅταν θέλεις, τοῦτο ἀλλότριόν ὅσι. μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὄρεξιν. εἰ δὲ μή, παρέδωκας σαυτὸν δοῦλον, ὑπέθηκας τὸν τράχηλον· ἂν τι θαυμάσῃς τῶν μὴ σῶν, ὦ τινι ἂν τῶν ἀναθρώπων καὶ θνητῶν περιπέσῃς. ἡ χεὶρ ἐκ ἔστιν ἐμή; μέρος ὅσι σόν, φύσει δὲ πηλὸς, κωλυτὸν, ἀναγκαῖον, δοῦλον παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου. καὶ τί σοι λέγω χεῖρας; ὅλον τὸ σῶμα ὅτως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀναρίου ἐπισκευάσμα· ἐφ' ὅσον ἂν δίον τε ᾖ, καὶ ὅσον ἂν δοθῇ. ἂν δ' ἀγγαρεία ᾖ, καὶ στρατιώτης ἐπιλάβηται, ἄφες, μὴ ἀντί-

ἀντίτεινε, μηδὲ γόγγυζε. εἰ δὲ μή, πλῆγας λαβὼν, ἄδην ἥπιον ἀπολεῖς καὶ τὸ ὀνάριον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σῶμα ὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὅρα τί ἀπολείπεται περὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τῷ σώματι ἕνεκα παρασκευάζεται. ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον ᾖ, τάλλα γίνεται χαλινάρια τῇ ὀναρίῳ, βασμάπα, ὑποδήματα, κεντρὶς, χόρτος. ἄφες καὶ ἐκεῖνα, ἀπόλυε θᾶττον καὶ εὐκολώτερον ἢ τὸ ὀνάριον. καὶ ταύτῃ τῇ παρασκευῇ παρασκευασάμενος, καὶ τῇ ἄσκησιν ἀσκήσας, τὰ ἀλλότρια ἀπὸ τῆς ἰδίων διακρίνειν, τὰ κωλυτὰ ἀπὸ τῆς ἀκωλύτων, ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν ἡγοῦ, ἐκεῖνα μὴ πρὸς ἑαυτόν· ἐνταῦθα ἐπιτρόπως ἔχειν ὀρέξεως, ἐνταῦθα πῇ ἐκκλισιν. μή τι φοβῇ τινά; οὐδένα. πρὸς τίνα γὰρ φοβήσῃ; πρὸς τὴν προαίρεσιν; ὅπως σε ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ κακὸν ἔχει; τίς ἀφελέσθαι αὐτὰ δύναται, τίς ἐμποδίσαι; ἢ μᾶλλον ἢ τὸν θεόν. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώματος, καὶ τῆς κλήσεως, ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίου, ὑπὲρ τῆς οὐδὲν πρός σε. καὶ τί ἄλλο ἐξαρχῆς ἐμελέτας, ἢ διακρίνειν τὰ σὰ καὶ οὐ σά; τὰ ἐπὶ σοὶ καὶ οὐκ ἐπὶ σοί; τὰ κωλυτὰ καὶ ἀκώλυτα; τίνος οὖν ἕνεκα παρεσπίλθες τοῖς φιλοσόφοις; ἵνα μηδὲν ἧττον ἀτυχὴς καὶ δυστυχὴς οὐκ ἄφοβος μὴ ὕτως ἔσῃ, καὶ ἀτάραχος. λύπῃ δέ τι πρὸς σε; ὧν γὰρ προσδοκωμένων φόβος γίνεται, καὶ λύπη παρόντων. ἐπιθυμήσεις δέ τινος ἔτι; τῆς μὲν γὰρ προαιρετικῶν, ἅτε καλῶν ὄντων καὶ παρόντων, σύμμετρον ἕξεις καὶ κατεσταλμένην τὴν ὄρεξιν· τῆς δ' ἀπροαιρέτων, οὐδενὸς ὀρέξῃ. ἵνα καὶ τόπον σχῇ τὸ ἄλογον ἐκεῖνο καὶ ὠστι-

mitte, nè renitere, nè murmura. Nam alioqui plagis etiam acceptis, nihilominus aſellum amittes. Quòd ſi erga corpus te ſic affectum eſſe decet, vide quid de cæteris ſtatuendum ſit, quæ corporis gratiâ comparantur? Cùm aſellus ſit corpus: cætera freni fiunt aſelli, clitellæ, ferreæ calces, hordeum, fœnum. Omitte illa etiam: abſolve citiùs & expeditiùs quàm aſellus. Atque in hunc modum præparatus & exercitatus, à propriis aliena diſcernito: ea quæ prohiberi poſſunt, ab iis quæ non poſſunt. Hæc ad te pertinere puta, illa nihil ad te attinere. Hîc curanda eſt appetitio, illîc averſatio. Num quem adhuc times? Neminem. Quâ enim re terreberis? Aliquâ tuarum? Ubi materia tui boni & mali poſita eſt? Quis ea in poteſtate habet? Quis auferre poteſt? Quis impedire? Nihilo magìs quàm Deum. At in corporis & facultatum rebus, in alienis, in iis quæ nihil ad te attinent, poteſt. Nam quid aliud ab initio meditatus es, niſi ut tua, & aliena diſcerneres? Ea quæ in tua, & quæ in aliorum eſſent poteſtate? Quæ prohiberi poſſent, & non prohiberi? Quâ verò gratiâ philoſophos acceſſiſti? Ut nihilo minùs voto fruſtreris, & calamitoſus ſis? Igitur imperterritus & perturbationis expers ſic eris. Dolor autem quid ad te? Nam quorum exſpectatio timetur, horum præſentia dolet. Quid autem ampliùs deſiderabis? Nam eorum quidem quæ tui arbitrii ſunt, quippe quæ pulchra ſint & adſint, moderatum habes & tranquillum appetitum. Eorum autem quæ à tua voluntate non pendent, nihil appetis. Ubi porrò locum habebit brutum illud & impetuoſum, & ultra

modum concitatum? Cùm ergò adversùs res sic affectus fueris: quis homo deinceps terribilis esse potest? Quid enim habet homo homini terribile; sive conspiciatur, sive colloquatur, aut etiam unà vivat? Nihilo magis quàm equus equo, aut canis cani, aut apis api: sed res cuique formidabiles sunt, quas cùm quis alteri conferre aut auferre potest, tum & ipse fit formidabilis. Quomodo ergò arx ista evertitur? Non ferro, neqs igni, sed opinionibus & decretis. Nam si eam quæ in urbe est sustulerimus: num etiam febrim, num pulchras mulierculas, num denique arcem in nobis sitam, num tyrannos in nobis collocatos ejecerimus! Quos omnibus in rebus quotidie experimur, nunc eosdem nunc diversos? Hinc ordiendum est: arx ab hac parte demolienda est: hinc ejiciendi tyranni: corpusculum missum faciendum: partes ejus, facultates, possessiones, fama, magistratus, honores, liberi, fratres, amici, hæc omnia ducenda sunt aliena. Quòd si hinc ejecti fuerint tyranni: cur arcem adhuc, meâ quidem causâ, destruam? nam stans illa quid mihi incommodat? Quid ejiciam satellites? ubi enim illos sentio? Adversùs alios habent fasces, & contos, & gladios. Ego verò nunquam volens prohibitus sum, nec coactus nolens. Quo pacto istud fieri potest? Appetitum meum obedientem præbui Deo: vult ille me febricitare? Volo & ipse. Vult me aggredi quippiam? Volo & ipse. Vult me aliquid appetere? volo & ipse. Vult me aliqua re potiri? Volo & ipse. Non μὴν πρὸ θεοῦ. θέλῃ μ' ἐκεῖνος πυρέσσειν, κἀγὼ θέλω. θέλει ὀρέγεσθαί; κἀγὼ θέλω.

κὸν, ἢ παρὰ τὰ μέτρα ἠπατημένον. ὅταν ἓν πρὸς τὰ προαιρέματα ἔτως ἔχῃς, τίς ἔτι ἄνθρωπος δυνήσεταί σοι φοβερὸς εἶναι; τί γὰρ ἔχει ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ φοβερὸν, ἢ ὀφθεὶς, ἢ λαλήσας, ἢ ὅλως συναναστραφείς; ἢ μᾶλλον ἢ ἵππος ἵππῳ, ἢ κύων κυνὶ, ἢ μέλιττα μελίττῃ. ἀλλὰ τὰ πράγματα ἑκάστῳ φοβερά ἐστι. ταῦτα, δ' ὅταν πρᾶξαί τις δύνηταί τινι, ἢ ἀφελεῖν, τότε καὶ αὐτὸς φοβερὸς γίνεται. πῶς ἓν ἀκροπόλεις καταλύεται; ἢ σιδήρῳ, ἢ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν. ἂν γὰρ πάντων ἐν τῇ πόλει καθέλωμεν, καὶ τὸ καὶ τοῦ πυρετοῦ; καί τι καὶ τὸν τῶν καλῶν γυναικαρίων, καὶ τὸ ἁπλῶς τῶν ἐν ἡμῖν ἀκροπόλεων, καὶ τοὺς ἐν ἡμῖν τυράννους ἐκβεβλήκαμεν; ὃς ἐφ' ἑκάστοις καθ' ἡμέραν ἔρχεται, ποτὲ μὲν τοὺς αὐτοὺς, ποτὲ δ' ἄλλους; ἀλλ' ἔνδεν ἄρξασθαι δεῖ, καὶ ἔνδεν καθελεῖν τὸν ἀκρόπολιν, ἐκβάλλειν τοὺς τυράννους, τὸ σωμάτιον ἀφεῖναι, τὰ μέρη αὐτοῦ, τὰς δυνάμεις, τοὺς κλίσιν, τοὺς φίλους, ἀρχὰς, τιμὰς, τέκνα, ἀδελφοὺς, φίλους, ταῦτα πάντα ἀλλότρια. κἂν ἔνδεν ἐκβληθῶσιν οἱ τύραννοι, τί ἔτι ἀπολειχίζω τὴν ἀκρόπολιν; ἐμοὶ γὰρ ἔνεκα. ἐᾶσά γὰρ τί μοι ποιεῖ; τί ἔτι ἐκβάλλω τοὺς δορυφόρους, τοῦ γὰρ αὐθρώπου αἰσθάνομαι; ἐπ' ἄλλους ἔχει τὰς ῥάβδους, καὶ τοὺς κοντοὺς, καὶ τὰς μαχαίρας. ἕως ἢ πῶσιν ὃ θέλων ἐκωλύθην, ἢ τινὶ κεκώλυθαι μὴ θέλων. καὶ πῶς τοῦτο δυνατόν; προσκαρτερήσας τῷ θεῷ, καθὼς θέλει με τυχεῖν τινος, κἀγὼ βούλομαι.

λομαι. ὦ θέλεις; ὦ βέλομαι. ἀποθανεῖν ὃν θέλω. τίς ἔτι με κωλύσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; ὁ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. ὅπω ποιοῦσι καὶ ἡμῖν ὁδοιπόροις οἱ ἀσφαλέστεροι. ἀκήκοεν ὅτι λῃστεύεται ἡ ὁδός, μόνος ὁ τολμῶν καθεῖναι· ἀλλὰ περιέμεινε συνοδίαν ἢ πρεσβύτην, ἢ παιδίον, ἢ ἀνδυπάτους· καὶ προσκαταξας ἑαυτὸν, παρέρχεται ἀσφαλῶς· ὅτω καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ποιεῖ ὁ φρόνιμος. πολλὰ λῃστήρια, τύραννοι, καταιγίδες, ἀπορίαι, ἀποζολαὶ τῶν φιλτάτων. πῶ τίς καταφυγή; πῶς ἀλήστευτος παρέλθῃ; πίαν συνοδίαν περιμένας ἀσφαλῶς θέλθῃ; τίνι προσκαταξας ἑαυτόν; τῷ δεῖνι πλουσίῳ τῷ ὑπατικῷ; καὶ τί μοι ὄφελος; αὐτὸς ἐνδύεται, ὀλιμώζει, πυρέσσει. τί δ' ἂν ὁ συνοδοπόρος αὐτὸς ἐπ' ἐμὲ γραφεὶς, λῃστὴς μὴ γένηται; τί ποιήσω; φίλος ἔσομαι Καίσαρος. ἐκεῖνος με ὄντα ἑταῖρον οὐδεὶς ἀδικήσει. πρῶτον μὲν, ἵνα γένωμαι λαμπρὸς, ἃ με δεῖ πλεῖν καὶ παθεῖν; πόσακις καὶ ὑπὸ πόσων λῃσθεὶς ἔσομαι; εἶτα ἐὰν γένωμαι, καὶ ὅτος θνητός ὄστιν. ἂν δ' αὐτὸς ἐκ τινος παρασάσεως ἐχθρὸς μοι γένηται, ἀναχωρῆσαι πῶ ποτε κρεῖσσον; εἰς ἐρημίαν. ἄγε, ἐκεῖ πυρετὸς οὐκ ἔρχεται; τί οὖν γένηται; οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀσφαλῆ συνοδον, πλὴν, ἰσχυρὸν, ἀνεπιβούλευτον; ὅτος ἐφρόνησε καὶ ἐνόησεν, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προσκαταξας ἑαυτὸν, δύναται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προσκαταξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ· καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ὀπισχνούμενος τὰς ὁρμὰς τοῦ

vult? Nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere poteſt contra meam ſententiam, aut cogere? Nihilo magis quàm Jovem. Sic faciunt etiam viatores cautiores. Si audierint iter latrociniis infeſtum eſſe: ſoli ſe viæ committere non audent: ſed comitatu vel legati, vel quæſtoris, vel proconſulis exſpectato, & iis aggregati tutò iter conficiunt. Sic etiam in mundo facit vir prudens. Multa latrocinia ſunt, tyranni, tempeſtates, egeſtates, jacturæ chariſſimorum. Quò confugias? quomodo incolumis tranſeas? quis comitatus tutum te reddet? cui te adjunges? Diviti illi, aut conſulari? Quem indè fructum capiam? Ipſe exuitur, plorat, luget. Quid verò ſi comes ille meus in me converſus, latro meus fiat? quid faciam? Amicus ero Cæſaris: cui dum familiaris fuero, nemo mihi injuriam faciet. Primùm, ut fiam illuſtris, quæ mihi toleranda & perferenda erunt? quoties, & à quàm multis ſpoliabor? Deinde ſi factus fuero, & ipſe mortalis eſt. Si verò delatione aliquâ impulſus, idem inimicus mihi factus fuerit: quò recedendum: In ſolitudinem: Agè illò febris non venit? Quid ergò profeceris? Non licet ergò invenire comitem, per quem tutus ſis, fidelem, firmum, inſidiarum expertem? Imò vir prudens ità rem conſiderat, hanc rationem ſecum init: ſi Deo ſe dederit, ſe iter tutò confecturum. Quid eſt iſtud, Dedere ſeſe Deo? Ut quod ille voluerit, & ipſe velit: & quod ille noluerit, nec ipſe velit. Qui ergò iſtud fiet? Quomodo fieret aliter, niſi conſideranda Dei appetitio-

τῶ

ne & administratione? Quid mihi dedit meum, & mei juris? quid sibi ipse reservavit? Liberam voluntatem mihi dedit: & quæ in mea potestate sunt, ea nec impediri nec prohiberi posse voluit. Corpus autem luteum, quomodo potuit tale efficere, ut à nemine prohiberetur? Subjecit igitur sub universitatis circuitum possessiones, vasa, ædes, liberos, uxorem. Quid ergò Deo repugno? Quid volo ea quæ velle non debeo, ut ea quæ mihi data non sunt, quovis modo consequar? Sed quomodo? Ut data sunt, & quatenus fieri possunt. At is qui dedit, aufert iterum? Quid ergò repugno? Non dico me stultum fore, si potentiori adverser, sed multò antè injurium. Unde enim ea habui? Pater illa mihi dederat. Illi verò quis? Solem quis fecit? Fruges quis dedit? Quis anni tempora distinxit? Communitatem & consociationem hominum inter ipsos, quis instituit? Itáne, cùm omnia, teipsum quoque aliunde acceperis, indignaris & accusas largitorē illorum, si quid tibi ademerit? Quis es, & cur venisti? Nonne ille te introduxit? Nonne lumen ille tibi monstravit? Non adjutores adjunxit? Non sensus? Non rationem? Qualem verò te introduxit? Nonne ut mortalem? Nonne ut cum exigua caruncula victurum in terris, & spectaturum suam gubernationem? Nonne ut civem tuum, & ad exiguum tempus celebritati interfuturum? Non vis igitur, dum tibi datum est conspectâ pompâ & celebritate, cum te eduxerit, abire, adorato illo, & gratiis actis de iis quæ vidisti & audivisti? Imò diutiùs festivitati interesse vellem. Etiam mystæ diutiùs ini-

τῦ θεῦ, καὶ τῷ διοικήσαντι; τί μοι δέδωκαν ἐμὸν καὶ αὐτεξούσιον; τί αὐτῷ κατέλιπε; τὰ πραγματικά μοι δέδωκεν. ἐπ' ἐμοὶ πεποίηκεν ἀνεμπόδιστα, ἀκώλυτα. τὸ σῶμα τὸ πήλινον πῶς ἐδύνατο ἀκώλυτον ποῆσαι; ὑπέταξεν ἂν τῇ τοιᾷδε ὅλων περιόδῳ, τῷ κλήσει, τὰ σκεύη, τῷ οἰκίαν, τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα. τί οὖν θυμαχῶ; τί θέλω τὰ μὴ θελητά; τὰ μὴ δοθέντα μοι ἐξ ἅπαντος ἔχειν; ἀλλὰ πῶς; ὡς δέδοται, καὶ ἐφ' ὅσον δύναται. ἀλλ' ὁ δοὺς ἀφαιρεῖται. τί οὖν ἀντιτείνω; ἃ λέγω, ὅτι ἠλίθιος ἔσομαι, τὸν ἰσχυρότερον βιαζόμενος, ἀλλ' ἐπὶ πρότερον ἄδικος· πόθεν γὰρ ἔχων αὐτὰ ἦλθον; ὁ πατήρ μοι αὐτὰ ἔδωκεν. ἐκείνῳ δὲ τίς; τὸν ἥλιον δὲ τίς πεποίηκε; τοὺς καρποὺς δὲ τίς; τὰς δ' ὥρας τίς; τίνι δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους συμπλοκὴν καὶ κοινωνίαν τίς; εἶτα σύμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου, καὶ αὐτὸν σεαυτὸν, ἀγανακτεῖς καὶ μέμφῃ τὸν δόντα, ἂν σε τι ἀφέληται; τίς εἶ; καὶ ἐπὶ τί ἐλήλυθας; οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγεν; οὐχὶ τὸ φῶς ἐκεῖνός σοι ἔδειξεν; οὐ συνεργοὺς ἔδωκεν; οὐκ αἰσθήσεις; ὁ λόγον; ὡς τίνα δὲ εἰσήγαγεν; οὐχ ὡς θνητόν; οὐχ ὡς μικρὸν ὀλίγα σαρκίδια ζήσοντα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ θεατὴν τῆς γῆς καὶ διοικήσεως αὐτῆς, καὶ συμπολιτεύσοντα αὐτῷ, καὶ συνεορτάζοντα πρὸς ὀλίγον; ὃ θέλεις οὖν, ἕως δέδοταί σοι, θεατὴς ὢν τῷ πομπῷ καὶ τῷ πανηγύρει, εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; ἄ, ἀλλ' ἐπ' ἑορτάζειν ἤθελον. καὶ γὰρ οἱ μύσαι,

μύσαι, μυεῖδες· τάχα ἴσ κὴ οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἄλλες ἀθλητὰς βλέπειν· ἀλλὰ ἢ παύηγυεις πέρας ἔχει. ἔξελθε, ἀπαλλάγηθι ὡς εὐχάριςος, ὡς αἰδήμων. δὸς ἄλλοις τόπον. δεῖ γὰρ κὴ ἄλλες, καθάπερ κὴ σὺ ἐγένε· κὴ γὰρ οἰκίδια ἔχειν χώραν, κὴ οἰκήσεις, κὴ τὰ ὑπηρέσια. ἂν δ' οἱ πρῶτοι μὴ ἀπεξάγωσι, τί ὑπολείπεται; τί ἄπλησος εἶ; τί ἀνίκατον; τί ςενοχωρεῖς τὸν κόσμον; ναί, ἀλλὰ τὰ τεκνία μετ' ἐμαυτῦ εἶναι θέλω, κὴ τὴν γυναῖκα. σὰ γὰρ ὄφιν; ἀκὶ τῦ δόντος; ἀκὶ κὴ τῦ σὲ ποιήσαντος; εἶτα ἀκ οἰκήσῃ τῆ ἀλλοτρίων; ἀ παραχωρήσεις τῷ χρείσονι; τί ἂν μ' εἰσῆλθ' ἐπὶ τύτοις; κὴ εἰ μὴ ποιεῖ σοι, ἔξελθε. ἀκ ἔχει χρείαν θεατῦ μεμψιμοίρε. δεῖ σωεορταζόντων θεῖται, δεῖ συγχαιρόντων, ἵν' ἐπιχροτῶσι μᾶλλον, ἐπιθεάζωσιν, ὑμνῶσι γὰρ τὴν παύηγυιν. τὸν ταλαιπόρες δὲ κὴ θείλες, ἀκ ἀνιδῶς ὄψεται ἀπολελυμένης τῆς παυηγύρεως· ἀδὲ γὰρ παρόντες ὡς ἐν ἑορτῇ ἤλγυν, ἀλ' ἐξεπλήρυν τὴν χώραν τὴν θρέψασαν, ἀλλ' ὠδυνῶντο, ἐμέμφοντο τὸν δαίμονα, τὴν τύχην, τύς σωόντας· ἀναίδητοι κὴ ὧν ἔτυχον, κὴ τῆς ἑαυτῆς δυνάμεως, ἃς εἰλήφασι πρὸς τὰ ἐναντία, μεγαλοψυχίας, γενναιότητος, ἀνδρείας, αὐτῆς τῆς νῦν ζητυμένης ἐλευθερείας. ἐπὶ τί ἂν εἵλησε ταῦτα; χρησόμενον. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. ἂν δὲ ἀναίκαια μὴ ᾖ, μὴ πρόσπαθε αὐτοῖς, κὴ ἀκ ἔσαι. σὺ αὐτὰ αὐτῷ μὴ εἴπῃς ἀναγκαῖα, κὴ ἀκ ἔσι. ταύτῃ τὴν μελέτην ἔωθεν εἰς ἑσπέραν μελετᾷν ἔθει, ἀπὸ τῆς μικροτάτων, ἀπὸ τῆς εὐκαταφρονητοτάτων ἀρξάμενον, ἀπὸ

tiari se vellent. Forsitan ii etiam, qui Olympiæ sunt, alios pugiles spectare. Sed celebritas finita est. Exi: discede ut gratus, ut verecundus, da locum aliis: oportet alios ità nasci, ut & tu natus es, & natos habere locum & habitationes, & victum. Si verò primi non discesserint, quid relinquitur? Cur insatiabilis es? Cur satìs fieri tibi non potest? Quid angis & coarctas mundum? Næ. Sed liberos mecum esse volo, atque uxorem. Tuáne sunt, an ejus qui dedit? Annon ejus qui te quoque fecit? Ergò non cedes alienis? non locum dabis meliori? Cur verò iis conditionibus me introduxit? Si tibi non placet, egredere, non opus ei est spectatore querulo. Eos requirit, qui festum unà celebrent, qui unà saltent, qui applaudant potiùs, qui admirentur, qui divinis laudibus celebrent ac laudent spectaculum. Miseros autem & timidos non invitus spectaculo digressos videbit. Neque enim dum adessent, ut in festivitate vivebant: nec tuebantur locum convenientem, sed dolebant, incusabant Deos, fortunam, familiares: non animadvertentes quid consecuti essent, suarúmque virium ad propulsanda contraria obliti, generositatis, fortitudinis, illius ipsius, qua de nunc agitur, libertatis. Cur igitur ista accepit? Ut iis uteretur. Quousque? Dum is qui mutuavit, volucrit. Si ergò necessaria non erunt, noli illis affici, & non erunt. Tu ea tibi nè dicas esse necessaria, & non sunt. Hoc à diluculo usq; ad vesperam erat meditandum, initio sumpto à minimis, &

& pluribus caſibus obnoxiis: aὐ olla, à poculo. Deinde progredere ad tuniculam, ad caniculum, ad equulum, ad agellum: indè ad te ipſum, ad corpus, ad partes corporis, ad liberos, uxorem, fratres. Ubi oculis omnia colluſtrâris, abjice abs te: repurgato opiniones, nè quid adhæſerit tibi, non tuum: nè quid annatum ſit, nè quid cum dolore tuo ſit avellendum: & in quotidiana exercitatione dicito, ut illic, non te philoſophari (eſto id nomen arrogans) ſed te vindicem & aſſertorem exhibere. Hæc enim vera eſt libertas. hâc libertate ab Antiſthene Diogenes accepta, ſe ab ullo in ſervitutem abripi deinde poſſe negavit. Quâ re fretus, quomodo captus eſt? Quomodo piratas tractavit? num eorum aliquem dominum appellavit? Neq; verò de nomine loquor. Neque enim vocem extimeſco: ſed affectum, unde vox proficiſcitur. Annon eos increpavit, quòd captivos malè alerent? Quomodo venditus eſt? Num quærebat dominum? Non: ſed ſervum. Venditus autem, quomodo ſe geſſit erga dominum? Statim cum eo diſputavit, eum ſic veſtitum eſſe oportere: non ità eſſe raſum, filii quomodo educandi eſſent. Quid mirum? nam ſi pædotribam emiſſet, nunquid in palæſtra miniſtro illo, an domino uteretur? Si medicum, eodem modo: ſi architectum. Atque ità in quolibet genere peritum imperito imperare omninò neceſſè eſt. Qui igitur in univerſum vitæ degendæ ſcientiâ inſtructus eſt, eum quid aliud eſſe oportet, niſi dominum? Quis enim in navi dominatur? Gubernὰν δεσπότην; τίς γάρ ὅστιν ἐν νηῒ κύριος; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι

χρῆσας, ἀπὸ πυπεΐας· εἶτ' ὅτως ὅτι χλωνάειον προσελθε, ὅτι κυνάειον, ὅτι ἱπποάειον, ὅτι ἀγρίδιον· ἔνθεν ὅτι σαυτὸν, τὸ σῶμα, τὰ μέρη τῦ σώματος, τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα, τὰς ἀδελφάς· πανταχῦ περιβλέψας, ἀπόρριψον ἀπὸ σαυτῦ. κάθηρον τὰ δόγματα, μή τι προσήρτηταί σοι ἢ σῶν, μή τι συμπέφυκε, μή τι ὀδυνήσῃς ἀποσπώμενον. καὶ λέγε γυμναζόμενος καὶ ἡμέραν ὡς ἐκεῖ, μὴ ὅτι φιλοσοφεῖς (ἔστω φορτικὸν τὸ ὄνομα) ἀλλ' ὅτι καφπὴν δίδως· τῦτο γάρ ὅστιν ἡ τῆς ἀληθείας ἐλευθερία. ταύτην ἠλευθερώθη Διογένης παρ' Ἀντισθένους, καὶ οὐκέτι ἔφη καταδουλωθῆναι δυνατὸς ἐπ' οὐδενός. διὰ τῦτο πῶς ἐάλω; πῶς τῖς πειρατῆς ἐχρῆτο; μή τι κύριον εἶπέ τινα αὐτῶν; καὶ οὐ λέγω τὸ ὄνομα· οὐ γὰρ τὴν φωνὴν φοβῦμαι· ἀλλὰ τὸ πάθος, ἀφ' οὗ ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται. ἦ πῶς ἐπετίμα αὐτοῖς, ὅτι κακῶς ἔτρεφον τὸν ἁλωκότας; πῶς ἐπρᾶθη; μή τι κύριον ἐζήτει; ἀλλὰ δοῦλον. πῶς δὲ πραθεὶς ἀνεστρέφετο πρὸς τὸν δεσπότην; εὐθὺς διελέγετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὕτως ἐσολοίκει δεῖ αὐτὸν, οὐχ ὕτω κεκάρθαι, περὶ τῶν υἱῶν, πῶς δεῖ αὐτοὺς διάγειν. καὶ τί θαυμαστόν; εἰ γὰρ παιδοτρίβου ἐώνητο ἐν τοῖς παλαιστρικοῖς, ὑπηρέτῃ ἂν ἐχρῆτο αὐτῷ, ἢ κυρίῳ; εἰ δ' ἰατροῦ, ὡσαύτως· εἰ δ' ἀρχιτέκτονα, καὶ ὅτως. ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τοῦ ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. ὅς τις οὖν καθόλου περὶ βίου ἐπισκέψεται, τί ἄλλο ἢ τῦτον δεῖ δεῖ

ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ, ζημιῶται. ἀλλὰ δῆραί με δύναται. μήτι οὖν ἀζημίως; ὅπως μὲν κἀγὼ ἔκρινον, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀζημίως, διὰ τοῦτο οὐκ ἔξεστιν. ἔδεν δ' ἀζήμιόν ἐστι, τὸ ποιεῖν τὰ ἄδικα. καὶ τίς ἢ ζημία τῷ δήσαντι τὸν αὐτοῦ δοῦλον; ἴσως δοκεῖς, τὸ δῆσαι τοῦτο, ὃ καὶ σὺ ὁμολογήσεις, ἂν θέλῃς σῶζειν· ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἔστι θηρίον, ἀλλ' ἥμερον ζῶον. ἐπεὶ πότ' ἄμπελον πέφυκε κακῶς; ὅταν παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν πέφυκεν. πότ' ἀλεκτρυών; ὡσαύτως. οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπος. τίς οὖν αὐτοῦ ἡ φύσις δάκνειν, καὶ λακτίζειν, καὶ εἰς φυλακὴν βάλλειν, καὶ ἀποκεφαλίζειν; οὔ. ἀλλ' εὖ ποιεῖν, συνεργεῖν, ἐπαρήγειν. πότ' οὖν κακῶς πέφυκεν, ἂν τε θέλῃς, ἂν τε μὴ, ὅταν ἀγνωμονῇ. ὡς τε Σωκράτης οὐκ ἔπραξε κακῶς; οὔ. ἀλλ' οἱ δικασταὶ, καὶ οἱ κατήγοροι. οὐδ' ἐν Ῥώμῃ Ἑλουΐδιον; οὔ· ἀλλ' ὁ ἀποκτείνας αὐτόν. πῶς λέγεις; ὡς καὶ σὺ ἀλεκτρυόνα. εὖ λέγεις κακῶς πεφυκέναι, τὸν νικήσαντα καὶ κατακοπέντα, ἀλλὰ τὸν ἀπλῆγα ἠπηπθέντα. ἔδε κυνὸς εὐδαιμονίζεις, ἢ μήτε διώκοντα, μήτε πονοῦντα, ἀλλ' ὅταν ἰδρῶντα ἴδῃς, ὅταν ὀδυνώμενον, ὅταν ῥηγνύμενον ὑπὸ τοῦ δρόμου; τί παραδοξολογοῦμεν; εἰ λέγομεν, παντὸς κακοῦ ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου φύσιν, τοῦτο παράδοξόν ἐστι; σὺ αὐτὸ ἐπὶ πάντων μὲν ἄλλων οὐ λέγεις; διὰ τί ἐπὶ μόνου οὖν τοῦ ἀνθρώπου ἄλλως φέρῃ; ἀλλ' ὅτι λέγομεν ἥμερον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἢ φύσιν, καὶ φιλάλληλον, καὶ πιστήν; τοῦτο παράδοξον οὐκ ἔστιν; οὐδὲ τοῦτο.

nator. Cur? Quia qui non obtemperat, damnum facit. Sed flagris cædere me poteſt? Num abſque damno? Sic quidem & ipſe judicabam. Sed quia non abſq; damno: propterea non licet. Nam ſine damno injuſtè facere nemo poteſt. Quod verò damnum facit, qui ſervum ſuum in vincula conjicit? Cujuſmodi eſſe illud ipſum in vincula conjicere cenſes? Cujuſmodi & ipſe id eſſe confitebere, ſi hominem non eſſe feram, ſed cicur animal, defendere volueris. Nam quando malè cum vite agitur? Cùm aliter quàm ejus natura poſtulat agitur. Quando cum gallo gallinaceo? Eodem modo. Ergò etiam cum homine. Quæ verò eſt natura hominis? Mordere, & calcitrare, & in carcerem conjicere, & decollare? Non: ſed bene facere, adjutare, favere votis. Tum igitur malè cum eo agitur, velis nolis, cùm perperam agit. Ergò cum Socrate non malè actum eſt? Non, ſed cum judicibus & accuſatoribus ejus. Neque Romæ cum Helvidio? Non, ſed cum interfectore illius. Quo pacto iſtud dicis? Quo & tu de gallo gallinaceo. Non dicis malè actum eſſe cum victore & vulnerato, ſed cum integro & victo. Neque canem beatum prædicas, qui nec perſequitur, neque laborat: ſed cùm ſudantem videris, cùm ejulantem, cùm rumpendum curſu. Non admirabilia quædam loquimur, ſi cujuſque malum id eſſe dicimus, quod naturæ illius repugnet. Hoc quid habet admirabile? Nonne & tu de omnibus aliis illud idem uſurpas? Cur verò in ſolo homine aliter ſentis? An cùm manſuetam eſſe dicimus hominis naturam & ſociabilem & fidelem, id admirabile eſt? Nè hoc quidem. Quomodo ergò? Quia

cùm

cùm vapulat, cùm in vincula conjicitur, cùm capite plectitur, nihil illi accidit mali. Quæ qui generoso animo fert, sic discedit ut etiam lucrum faciat, & fructum capiat. Ille verò læditur & miserrima perfert, ac turpissima quæque, qui hominis loco in lupum, in viperam, aut crabronem evaserit. Age ergò, percurramus ea quæ in confesso sunt. Homo qui prohiberi non potest, liber est: cui res in promptu sunt, ut vult. Qui autem vel prohiberi, vel cogi, vel impediri potest, vel invitus in aliquid conjici: servus est. Quis verò prohiberi non potest? Qui nihil alienum desiderat. Quæ verò sunt aliena? Quæ penes nos non est vel habere, vel non habere, neque qualia aut quemadmodum affecta esse vellemus. Igitur corpus alienum: item partes ejus alienæ sunt. Quorum si quid tanquam proprium te delectârit, pœnas dabis, ut eum decet qui res alienas concupiscit. Hæc ad libertatem via ducit, hæc sola est manumissio & liberatio servitutis: sola hæc id præstat, ut tandem toto animo dicere queas.

πῶς ἔν; ὅτι ὁ δικεόμενος βλάπτεται, ἢ δεσμεύομενος, ἢ ἀποκεφαλιζόμενον. ἀχὶ ἕτος μὲ ἡνιοχεῖος πάσχει, καὶ ἀφελεσθαίνων καὶ ἀφωφελέμενον ἀπάρχεται; ἐκεῖνος δὲ βλαπτόμενός ὅστιν, ὁ τὰ οἰκτρότατα πάσχων, καὶ αὖσα, ὁ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος γινόμενος, ἢ ἔχις, ἢ σφήξ. ἄγε δὴ, ἐπέλθωμεν τὰ ὁμολογημένα. ὁ ἀκώλυτος ἄνθρωπος ἐλεύθερος, ᾧ παρεῖται τὰ πράγματα ὡς βέλεται. ὃν δ' ἔστιν ἢ κωλύσαι, ἢ ἀναγκάσαι, ἢ ἐμποδίσαι, ἢ ἄκοντα εἰς τι ἐμβαλεῖν, δοῦλός ὅστι. τίς δ' ἀκώλυτος; ὁ μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενος. τίνα δ' ἀλλότρια; ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, ἢ ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν, ἢ ποῖα ἔχειν, ἢ πῶς ἔχοντα. οὐκοῦν τὸ σῶμα ἀλλότριον, τὰ μέρη αὐτοῦ ἀλλότρια. ἂν τινι τέκνον ὡς ἰδίῳ φρονατθῇς, δώσεις δίκας, ἃς ἄξιον τὸν τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενον. αὕτη ἡ ὁδὸς ἐπ' ἐλευθερίαν ἄγει, αὕτη μόνη ἀπαλλαγὴ δουλείας, μόνη τὸ δυνηθῆναί ποτ' εἰπεῖν ἐξ ὅλης ψυχῆς, τὸ,

Me Jupiter duc, & Fati necessitas,
Quocunque vestro destinatus numine
Sum.---

Ἄγε δή μ' ὦ Ζεῦ καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη,
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος.

Sed quid ais philosophe? Vocat te tyrannus, dicturum aliquid te indignum. Dicturus es, an non dicturus? Responde mihi. Sine deliberem. Nunc deliberabis? Cùm verò in schola esses, quid deliberabas? Non meditabaris quæ bona, quæ mala, quæque inter hæc interjecta essent? Quæ igitur placebant nobis? Justum & honestum, esse bonum: injustum

Ἀλλὰ τί λέγεις φιλόσοφε; καλεῖ σε ὁ τύραννος, ἐρεῦνά τι ὧν οὐ πρέπει σοι. λέγεις, ἢ οὐ λέγεις; εἰπέ μοι. ἄφες, σκέψωμαι. νυῦν σκέψῃ; ὅτε δ' ἐν τῇ σχολῇ ἦς, τί ἐσκέπτου; οὐκ ἐμελέτας τίνα ὄντα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ τίνα μεταξύ; ἐσκεπτόμην. τίνα οὖν ἤρεσκεν ἡμῖν; τὰ δίκαια καὶ καλὰ, ἀγαθὰ εἶναι· τὰ δὲ ἄδικα καὶ αἰσχρὰ,

αἰσχρὰ, κακά. μή τι τὸ ζῆν ἀγαθὸν; ἔ. μή τι τὸ ἀποθανεῖν κακόν; ἔ. μὼ τι φυλακή; ἔ. λόγος δ' ἀψυχὸς καὶ ἄπιστος, καὶ φίλων προδοσία, καὶ κολακεία τυράννου, τί ἡμῖν ἐφαίνετο; κακά. τί οὖν ἔτι σκέπτῃ, ὃς ἔσχεψαι, καὶ βεβούλευσαι; ποία γὰρ σκέψις, εἰ καθήκει μοι διαιωλύω τὰ μέγιστα ἀγαθὰ ἐμαυτῷ περιποιῆσαι, τὰ μέγιστα κακὰ μὴ περιποιῆσαι; καλὴ σκέψις, καὶ ἀναγκαία, πολλῆς βουλῆς δεομένη. τί ἡμῖν ἐμπαίζεις ἄνθρωπε; οὐδέποτε τοιαύτη σκέψις γίνεται. ὃς δ' ἐπὶ τῆς ἀληθείας καλὰ μὴ ἐφαπλάζῃ τὰ αἰσχρὰ, τὰ δ' ἄλλα ἀδέτερα, ἦλθες ἂν ἐπὶ ταύτην τὴν ἐπίσασιν, ὃς δ' ἐγγύς. ἀλλ' αὐτόθεν διακεῖσθαι εἶχες, ὥσπερ ὄψει τῇ διανοίᾳ. πότε γὰρ σκέπτῃ, εἰ τὰ μέλανα λευκά ἐστιν, εἰ τὰ βαρέα κοῦφα; ἢ ἃ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολουθεῖς; πῶς οὖν νυῦ σκέπτεσθαι λέγεις τὰ ἀδέτερα τῶν κακῶν φαυλότερα; ἀλλ' οὐκ ἔχεις τὰ δόγματα ταῦτα, ἀλλὰ φαίνεταί σοι ὅτε ταῦτα ἀδέτερα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα κακὰ, ὅτ' ἐκεῖνα. ἀλλ' ἀδιάφορα πρὸς ἡμᾶς. ὅπω γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐποίησας σεαυτόν. τοῦ εἰμι; ἐν σχολῇ καὶ ἀκούσοι μετίνες; λέγω μὴ τῶν φιλοσόφων. ἀλλ' ἐξελήλυθα τῆς σχολῆς. ἆρον ἐκεῖνα τὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν μωρῶν. ὅτος καταμαρτυρεῖται, φίλος, ὑπὸ φιλοσόφου. ὅτος παρασιτεῖ φιλόσοφος, ὅτος ἐπ' ἀργυρίῳ ἐκμισθοῖ ἑαυτὸν, ὅτος ἐν συγκλήτῳ. τίς δὲ λέγει τὰ φαινόμενα; ἔνδοθεν τὰ δόγματα αὐτῶν βοᾷ. σὺ ψυχρὸν καὶ ταλαίπωρον ὑπολαμβάνειν ἐκλόγων εἰ, καὶ ὧν ὡς ἐκ πτίχος ἠρ-

& turpe, esse malum. Num vita bonum est? Non. Num emori malum? Non. Num carcer? Non; sed oratio degener & perfida, & amici proditio, & assentatio tyranni, quid nobis videbantur? Mala. Quid ergò deliberas, ac non potiùs deliberâsti & considerâsti? Qualis enim est deliberatio, an mihi conveniat, si possim, maxima bona mihi ipsi acquirere, & mala maxima propulsare? Pulchra verò consideratio, & necessaria, quæ magnum consilium postulat. Quid nobis illudis homo? Nunquam talis consideratio incidit. Nec si revera, quæ turpia sunt, honesta statueres, cætera verò neutrius generis, ad hanc considerationem descendisses: sed eâ longè rejectâ, rem statim tanquam acie oculorum, sic mente dijudicâsses. Quando enim consideras, utrùm nigra candida sint? utrùm gravia levia? Annon enim ea quæ evidenter in sensus cadunt, consectaris? Quomodo igitur nunc te considerare dicis, utrùm neutra magìs fugienda sint quàm mala? Annon habes decreta ista? An verò neque hæc neutra tibi videntur, sed mala maxima, neque illa? Verùm ista nihil ad nos. Sic enim ab initio teipsum assuefeciſti. Ubi sum? In schola. Et me audiunt. Qui? Differo inter philosophos. Atqui scholâ egressus sum. Tollito ista scholasticorum & stultorum. Hic amicus cùm sit, philosophi testimonio opprimitur: hic quamvìs philosophus, parasitum agit: hic mercede locat suam operam: hic in curia versatur. Quis non ea dicit quæ sentit? intrinsecus decreta ejus clamant. Tu frigida & miſella opinio es, tanquam de pilo suspensa.

Quin

Quin potiùs robuſtum, & uſu exercitatum, & in rebus ipſis verſatum tui meminiſſe, téque ipſum tueri te decet. Quomodo audis, non dico filium tuum mortuum (nam unde id tibi?) ſed oleum tuum effuſum eſſe, vinum epotum eſſe? Si tibi quis acriter differenti dixerit: Philoſophe, aliter tu in ſchola diſſeris. Cur nos fallis? Cur vermis cùm ſis, hominem te eſſe dicis? Intervenire velim eorum alicui, genio atque amoribus indulgenti, ut viderem, quomodo ſe extenderet? Quas voces ederet? An meminiſſet ſui nominis? An verborum quæ audit, facit aut legit? Et quid iſta ad libertatem? Non certè alia niſi hæc, ſive velitis vos divites ſive nolitis. Et quis iſta ſuo teſtimonio comprobat? Quis verò alius niſi vos ipſi, qui magnum illum dominum habetis, & ad illius nutum & votum vivitis? Qui ſi veſtrûm aliquem tetrico vultu aſpexerit, exanimati eſtis: qui aniculas colitis, & ſenes: qui dicitis, Non poſſum hoc facere, non mihi licet. Quamobrem non licet tibi? Nonne modò mecum contendens, liberum te eſſe dicebas? At Aprylla me prohibuit. Verum igitur dic, ſerve, nec aufuge à dominis tuis, nè inficiare, nè audeto aſſertorem exhibere, cùm tot argumenta tuæ ſervitutis in promptu ſint. Enimvero qui præ amore aliquid contra animi ſui ſententiam facere cogitur, ſimúlque quid melius ſit perſpicit, ſimúlque non tantum virium habet ut id poſſit perſequi, eum ego veniâ digniorem judicavero: quippe qui à re violen-

πωλῶν. ἀλλὰ ἰκέρδη καὶ χρήσιμον, καὶ ὑπὸ τῶ διὰ σὴν ἔργων γεγυμνάδαι μεμνημένον, παραφύλαξον σαυτόν. πῶς ἀκύεις; ἃ λέγω; ὅτι τὸ παιδίον σε ἀπέθανεν. πόθεν ζοι; ἀλλ' ὅτι σε τὸ ἔλαιον ἐξεχύθη, ὁ οἶνος ἐξεπόθη. ἵνα τις ἐπιτρὰς διαβρωμένῳ ζοι, τῦτ' αὐτὸ μόνον εἶπη, φιλόσοφε, ἄλλα λέγεις ἐν τῇ σχολῇ· τί ἡμᾶς ἐξαπατᾷς; τί σκώληξ ὢν, λέγεις ὅτι ἄνθρωπος εἶ; ἢ ἤθελον ἐπιτρῶαί τινι αὐτῆς σωτηρίαν ζοντι, ἵνα ἴδω πῶς τείνει, καὶ ποίας φωνὰς ἀφίησιν, εἰ μέμνηται τῦ ὀνόματος αὐτῦ, σὴν λόγων ὃς ἀκύει, ἢ λέγει, ἢ ἀναγινώσκει, καὶ τί ταῦτα πρὸς ἐλευθερίαν. ὐκ ἄλλα μὲν ἦν ἢ ταῦτ', ἂν τε θέλητε ὑμεῖς οἱ πλέσιοι, ἄν τε μή. καὶ τίς σοι μαρτυρεῖ ταῦτα; τί γὰρ ἄλλο, ἢ αὐτοὶ ὑμεῖς, οἱ τὸν κύριον τὸν μέγαν ἔχοντες, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνου νεῦμα καὶ κίνημα ζῶντες; κἂν τινα ὑμῶν ἴδῃ μόνον συνεσταλμένῳ βλέμματι, ἀποψυχόμενοι, τὰς χεῖρας θεραπεύοντες καὶ τὸν γένειον, καὶ λέγοντες, ὅτι ἃ δύναμαι τῦτο ποιῆσαι, ὐκ ἔξεσί μοι. διατί ὐκ ἔξεσί ζοι; ὐκ ἄρτι ἐμάχου μοι, λέγων ἐλεύθερος εἶ; ἀλλὰ Ἀπρύλλα με κεκώλυκε. λέγε ὃν τὰς ἀληθείας δῦλε, καὶ μὴ δραπέτευε τὸν κύριον, μηδ' ἀπαρνῦ, μηδὲ τόλμα καρπεῖν δίδυμα, τοιῦτος ἔχων τῆς δυλείας ἐλέγχους. καίτοι τὸν μὲν ὑπ' ἔρωτος ἀναγκαζόμενόν τι ποιεῖν παρὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἅμα μὲν ὀρῶντα τὸ ἄμεινον, ἅμα δ' ὐκ ἐξιτονοῦντα ἀκολυθῆσαι ἀυτῷ, ἔτι μᾶλλον ἄν τις συγγνώμης ἄξιον ὑπολάβοι, ἄνθ' ὑπὸ

πνϑ βιαίᾳ καὶ τρόπον τινὰ θείᾳ καλεσαμένου. σοῦ δέ τις ἀνάσχεται, τὴν γεραῶν ἐρῶνϑ, καὶ τὴν γερόντων, καὶ ἐπείνας ἀπομύσσονϑ, καὶ ἀποπλυνόνϑ, καὶ ἀσφοδονῦνϑ, καὶ ἅμα μὴ νοσήσας θεραπεύοντος ὡς δούλε, ἅμα δ' ἀποθανεῖν εὐχομένῳ, καὶ τοὺ ἰατροὺς διακρίνονϑ, εἰ ἤδη θανασίμως ἔχουσιν; ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ τὴν μεγάλων τύπων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ πομπὴν, τὰς χεῖρας τ' ἀλλοτρίων δούλων καθαρὰς ἧς, ἵνα μὴ δ' ἐλεύθερον δοῦλος ἧς; εἶτά μοι σεμνὸς περιπατεῖς, στρατηγῶν, ὑπατεύων· οὐκ οἶδα πῶς ἐστράτηγησας, πόθεν τὴν ὑπατείαν ἔλαβες, τίς σοι αὐτὴν ἔδωκεν. ἐγὼ μὲν οὐδὲ ζῆν ἤθελον, εἰ διὰ φιλτάτων ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀφρύος αὐτοῦ καὶ τοῦ δουλικοῦ φρυάγματος ἀναχρώμενον. οἶδα γάρ, τί ὄζει δοῦλος εὐτυχῶν ὡς δοκεῖ, καὶ τετυφλωμένος. σὺ δὲν, φησὶν, ἐλεύθερος εἶ; μὰ τὸν Δία θέλω γὰρ τοὺ θεούς, καὶ εὔχομαι. ἀλλ' ἔπω δύναμαι ἀντιβλέψαι τοῖς κυρίοις, ἔτι τιμῶ τὸ σωμάτιον, ὁλόκληρον αὐτὸ ἔχειν ἀντὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, καίτοι μηδ' ὁλόκληρον ἔχων. ἀλλὰ δύναμαί σοι δεῖξαι ἐλεύθερον, ἵνα μηκέτι ζητῇς τὸ παράδειγμα. Διογένης ἦν ἐλεύθερος. πόθεν τοῦτο; ὅτι ἐξ ἐλευθέρων ἦν, ἢ γὰρ ἦν· ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἦν. ὅτι ἀποβεβλήκει πάσας τὰς τῆς δουλείας λαβάς, οὐδ' ἦν ὅπως τις προσέλθῃ πρὸς αὐτόν· οὐδ' ὅθεν λάβηται πρὸς τὸ καταδουλώσασθαι. πάντα ἔνυλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. εἰ τῆς κλήσεως ἐπιλάθῃ, αὐτὴν ἀφῆκεν ἂν ζοι μᾶλλον, ἢ ἠκολούθησε δ' αὐτῇ, εἰ τοὺ σκέλους,

ta & propemodum divina detineatur. Te autem quis ferat, aniculas & senes deamantem, illásque extergentem, & abluentem, & muneribus conciliantem, simúlque eas ægrotantes servilem in modum curantem, simúlque mortem earum exoptantem, & percontantem medicos, sítne morbus lethalis? Aut etiam cùm propter magna ista præclaráque imperia manus alienorum servorum deoscularis, ut nè ingenuorum quidem sis mancipium? Postea magnificè incedis, Imperator, Consul. Nescio, qualē te imperatorē præstitisti; Unde consulatum accepisti? quis eum tibi dedit? Equidem nè vivere quidem vellem, si per Felicionem vivendum mihi esset, supercilium illius & servilem insolentiam toleranti. Novi enim quid sit servus, qui se fortunatum esse putat, qui excæcatus est. Tu igitur (inquit) liber es? Ità me dii ament, esse volo atque opto, sed nondum dominos intrepidè inrueri possum: adhuc corpusculum meum colo: magni meâ referre puto, ut id integrum conservem, quamvis non integrum habeam. Sed possum tibi ostendere liberum, nè diutiùs exemplum requiras. Diogenes fuit liber. Qui sic? Non quòd ex ingenuis esset ortus (neque enim erat) sed quòd ipse esset ingenuus: quòd omnes servitutis ansas abjecisset: neq; erat ulla ratio, quâ quis eum aggressus prehenderet, atque in servitutem traheret. Omnia habuit solutissima, omnia à seipso pendentia. Si opes ejus arripuisses: eas potius tibi reliquisset, quàm propter illas te secu-

σκέλους,

sus esset. Si pedem, pedem. Si totum corpusculum, totum corpusculum: necessarios, amicos, patriam, eodem modo. Nôrat unde illa haberet, & à quo, & quibus de causis accepisset. Sed veros majores, deos, & germanam patriam nunquam deseruisset, neque ulli alteri obedientiâ & observantiâ eorum cessisset. Neque etiam faciliùs aliquis mortem pro patria petiisset. Neque enim quærebat, quando aliquid pro universitate rerum faciendum esset: sed meminerat, quicquid fieret, indè proficisci, atque ab illa patria geri, & à gubernatore ejus mandari. Proindè, vide quid ipse dicat & scribat: Propter hoc, inquit, licet tibi Diogenes, & cum Persarum rege & cum Archidamo colloqui ut libet. Num quia ex ingenuis ortus erat? Nonne omnes Athenienses, omnes Lacedæmonii & Corinthii erant ingenui? Sed quia servilibus ingeniis erant, non poterant suo arbitratu cum illis colloqui, sed illos timebant & colebant. Cur igitur (inquit) licet? Quòd corpusculum hoc non meum esse duco: quòd nullâ re egeo, quòd hæc mihi lex est, prætereáque nihil. Hæc fuêre quæ liberum eum conservârint. Nè autem putes, me proferre exemplum hominis solitarii, nec uxorem, nec liberos, nec patriam, nec amicos aut cognatos habentis, à quibus flecti diverséque trahi posset: ecce Socratem, hunc specta, uxorem, liberos, patriam habentem. Verùm ut alienam, quatenus oportebat, & quemadmodum oportebat: amicos, cognatos, omnia legi subjecerat, illiúsque

σκέλος, ὡς ὅλου τοῦ σωματίου, ὅλον τὸ σωμάτιον, οἰκείους, φίλους, πατρίδα, ὡσαύτως. ἤδει, πόθεν ἔχει, καὶ παρὰ τίνος, καὶ ἐπὶ ποίοις λαβών. τοὺς γ' ἀληθινοὺς θεοὺς, τοὺς θεοὺς, καὶ τὴν τῶν ὄντι πατρίδα, ὑφ' ἣν πώποτ' ἂν ἐξεκατέλιπεν· οὐδὲ παρεχώρησεν ἄλλῳ μᾶλλον πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ ὑπακούειν. οὐδ' ὑφ' ἑτέρου ἂν εὐκολώτερον τῆς πατρίδος ἄλλος· ὃ γὰρ ἐζήτει ποτὲ δόξει τί ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ὅλων, ἀλλ' ἐμέμνητο ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἐκεῖθεν ὅτι, καὶ ὑπ' ἐκείνης πρέττεται, καὶ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος αὐτὴν παρεγγυᾶται. τοιγαροῦν ὅρα τί λέγει αὐτὸς, καὶ γράφει· διὰ τοῦτό σοι, φησὶν, ἔξεστιν, ὦ Διόγενες, καὶ τῷ Περσῶν βασιλεῖ, καὶ Ἀρχιδάμῳ τῷ Λακεδαιμονίων, ὡς βούλει διαλέγεσθαι. ἆρά γ' ὅτι ἐξ ἐλευθέρων εἶ; πάντες γὰρ Ἀθηναῖοι, καὶ καὶ πάντες Λακεδαιμόνιοι, καὶ Κορίνθιοι, διὰ τὸ ἐκ δούλων εἶ, οὐκ ἠδύναντο αὐτοῖς ὡς ἠθέλοντο διαλέγεσθαι· ἀλλ' ἐδεδοίκεσαν, καὶ ἐθεράπευον. διὰ τί οὖν, φησὶν, ἔξεστιν; ὅτι τὸ σωμάτιον ἐμὸν οὐχ ἡγοῦμαι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι, ὅτι ὁ νόμος μοι ταῦτά ὅτι, καὶ ἄλλο οὐδέν. ταῦτα οὖν, τὰ ἐλευθέρου ἐκεῖνον ἐσώσαντα. καὶ ἵνα μὴ δόξῃς, ὅτι παράδειγμα δείκνυμι ἀνθρώπου ἀπείρατου, μήτε γυναῖκα ἔχοντος, μήτε τέκνα, μήτε πατρίδα, ἢ φίλους, ἢ συγγενεῖς, ὑφ' ὧν κάμπτεσθαι καὶ πειρᾶσθαι ἠδύναλο· λάβε Σωκράτη, καὶ θέασαι γυναῖκα καὶ παιδία ἔχοντα, ἀλλὰ ὡς ἀλλοτρίαν πατρίδα, ἐφ' ὅσον ἔδει, καὶ ὡς ἔδει· φίλους, συγγενεῖς, πάντα ταῦτα ὑπολελογισμένα τῷ νόμῳ·

καὶ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐταξίᾳ. διὰ τοῦτο στρατεύεται μὲν ὁπότ' ἔδει, πρῶτος ἀπήει, κἀκεῖ ἐκινδύνευεν ἀφειδέστατα. ὅτι λέοντα ὑπὸ τῆς τυράννου πεμφθεὶς, ὅπου αἴσχιστον ἦν εἶτο, οὐδ' ἐπεβουλεύσατο· εἰδὼς ὅτι ἀποθανεῖν δεήσει, ἂν οὕτω τύχῃ. καὶ τί αὐτῷ διέφερεν; ἄλλο γάρ τι σώζειν ἤθελεν, οὐ τὸ σαρκίδιον, ἀλλὰ τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα. ταῦτα ἀπαρεγχείρητα, ἀνυπόλακτα. εἶθ' ὅτ' ἀπολογεῖσθαι ἔδει ὑπὲρ τοῦ ζῆν, μήτι ὡς τέκνα ἔχων ἀναστρέφεται; μήτι ὡς γυναῖκα; τί δ' ὅτε πεῖν ἔδει τὸ φάρμακον; πῶς ἀναστρέφεται, ἀνιώμενος διασωθῆναι καὶ τὸ Κείτωνος αὐτῷ λέγοντος, ὅπως ἔξελθε διὰ τὰ παιδία, ἀναγκαῖα, ὡς αἰσχιστον ἦ δεῖται, δεῖσθαι παρ' ἄλλου,

Ὥστε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθώς.

Ceu leo montanus proprio qui robore fidit.

Τίνι πεποιθώς; ἢ δόξῃ, ἢ δὲ χρήμασιν, ἢ δ' ἀρχαῖς, ἀλλ' ἀλκῇ τῇ ἑαυτοῦ, τουτέστι δόγμασι τοῖς ἐφ' ἡμῖν καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ταῦτα γάρ ὅτι μόνα τὰ τοὺ ἐλευθέρους ποιοῦντα, τὰ τοὺ ἀκωλύτους, τὰ τὸν τράχηλον ἐπαίρειν τοῖς τεταπεινωμένων, τὰ ἀντιβλέπειν ποιοῦντα ὀρθοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς πρὸς τοὺ πλουσίους, πρὸς τοὺ τυράννους. καὶ τὸ τοῦ φιλοσόφου ἔργον τοῦτο ἦν. σὺ δ' οὐκ ἐξελεύσῃ ταρβῶν, ἀλλὰ περιτρέμων τοῖς ἱματισδίοις, καὶ τοῖς ἀργυρωματιδίοις. δύστηνε, ὅπως ἀπώλεσας τὸν μέχρι νῦν χρόνον; πότ' ἦν, ἂν νοσήσῃς, νοσήσεις καλῶς. τίς με θεραπεύσει; ὁ θεὸς, οἱ φίλοι· σκληρῶς κατάκειμαι· ἀλλ' ὡς ἀνήρ. οἴκημα ἐπιτήδειον οὐκ ἔχω, ἐν ἀνεπιτηδείῳ

obedientiæ. Quapropter ubi militandum erat, primus exibat, fortiſſiméque dimicabat. Sed cùm à tyrannis ad leonem miſſus eſſet, quia turpe illud ducebat, nè deliberavit quidem, gnarus moriendum ſibi eſſe, ſi res ità tuliſſet. Quid verò id ejus intererat? Nam aliud conſervare volebat, non corpuſculum, ſed fidem, ſed verecundiam. Hæc expertia ſunt injuriarum & inſidiarum, immunia à ſervitute. Poſtea cùm cauſa capitis dicenda eſſet, nunquid ità ſe gerit, ut is qui liberos habeat? ut is qui uxorem? Quid verò cùm venenum bibendum eſſet, quomodo ſe gerit? cùm fugâ ſalutem quærere liceret, Critone ei dicente, ut exiret propter liberos, neceſſaria, quæ ab alio petere turpiſſimum habetur,

Quâ re fretus? Non gloriâ, non pecuniâ, non magiſtratu, ſed ſuopte robore, hoc eſt, decretis earum rerum, quæ penes nos aut extra nos ſunt. Hæc enim ſola ſunt quæ liberos reddere poſſunt, quæ non prohiberi queunt, quæ collum eorum qui depreſſi ſunt attollunt: quæ id præſtant, ut rectis oculis divites intueamur, ut tyrannos. Ac philoſophi munus iſtud fuit. Tu verò non animo firmo egredieris, ſed tremens propter veſtimenta tua, propter vaſa argentea. Infelix. Itáne hactenus omne tempus perdidiſti? Quid ergò ſi ægrotâro? Ægrotabis honeſtè. Quis me curabit? Deus, amici. Duriter decumbam. Sed ut vir. Domicilium commodum non habe-

bo.

bo. In incommodo ægrotabis. Quis autem mihi victum parabit? Qui etiam aliis parant: ut Manes ægrotabis. Quis verò erit morbi exitus? Quis nisi mors? Non igitur cogitas, caput hoc malorum omnium homini & degeneris animi & timiditatis esse, non mortem, sed potiùs mortis metum. Adversùs hunc igitur te exerce: huc inclinent disputationes omnes, omnia quæ audis, quæ legis. Tum scies, hâc solâ ratione asseri homines in libertatem.

νοσήσεις. τίς μοι πεπήσει τὰ πρόσεια; οἱ γὰρ τοῖς ἄλλοις παρέσονται· ὡς Μάνης νοσήσεις. τί δ' ἔσται τὸ πέρας τῆς νόσου; ἄλλο τι, ἢ θάνατος; ἆρ' ἐν ἐνθυμῇ, ὅτι κεφάλαιον τοῦτο πάντων τῶν κακῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀψυχίας καὶ δειλίας, ὁ θάνατος ὅτι, μᾶλλον δ' ὁ τοῦ θανάτου φόβος; ἐπὶ τοῦτον ἐν μοι γυμνάζου, ἐπὶ ταῦτα νεύσουσιν οἱ λόγοι πάντες, τὰ ἀσκήματα, τὰ ἀναγνώσματα, καὶ εἴσῃ, ὅτι οὕτω μόνως ἐλευθεροῦνται ἄνθρωποι.

Finis tertii Libri.

Capita quarti libri.

I. De libertate.
II. De obsequio & comitate.
III. Quæ quibus commutanda sint:
IV. Ad eos qui vitæ tranquillitatem expetunt.
V. Ad pugnaces & efferos.
VI. Ad eos qui ægrè ferunt se miserabiles esse.
VII. De securitate.
VIII. Ad eos qui subitò philosophi habitum arripiunt.
IX. Ad eum qui impudens esse cœperat.
X. Quæ contemnenda sint, & quibus de rebus sit contendendum?
XI. De munditie.
XII. De attentione.
XIII. Ad eos qui arcana sua facilè vulgant.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARRIANI COMMENTARIORUM *EPICTETI* LIBER IV.

Interprete *Hieronymo Wolfio.*

Περὶ ἐλευθερίας. *De libertate.*

ΚΕΦ. α'. CAP. I.

ΕΛεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶν ὡς βούλεται, ὃν ὅτ' ἀναγκάσαι ἔστιν, ὅτε κωλύσαι, ὅτε βιάσασθαι· ᾧ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι, αἱ ὀρέξεις ἐπιτυγχάνουσαι, αἱ ἐκκλί-

LIber est, qui vivit ut vult: qui nec cogi, nec prohiberi, nec vim pati potest: cujus appetitiones non impediuntur, desideria non frustrantur: aversationes non sunt irritæ.

Quis

Quis igitur vivere vult delinquens? Nemo. Quis vivere deceptus, temerarius, injurius, petulans, querulus, humilis, abjectus? Nemo. Nemo igitur improbus vivit ut vult, eóque nec liber eſt. Quis verò vivere vult ſolicitus, meticuloſus, invidus, miſericors, cupidus & impos voti? quis, ut in ea quæ fugit incidat? Nemo. Habemus ergò improbum aliquem, expertem doloris, timoris, calamitatum, votorúmque omnium compotem? Neminem. Ergò nè liberum quidem. Hæc igitur ſi quis audiat iterum Conſul, ſi adjeceris: Tu quidem ſapiens es, hæc nihil ad te: veniam tibi dabit. Sin verum dixeris, nihil eum ab iis differre (quod quidem ad ſervitutem attineat) qui ter venierunt: quid præter plagas exſpectandum tibi erit? Quo pacto enim, dicet, ego ſervus ſum? Pater meus liber eſt, mater libera, nec quiſquam eos emit: atque etiam Senator ſum, & Cæſaris amicus, & conſularis, & ſervos multos habeo? Primùm, ſenator optime, fortaſſis & pater tuus eandem ſerviit ſervitutem. Mater quoque & avus, atque ordine omnes tui majores. Qui ut maximè liberi fuerint, quid illud ad te? Quid enim, ſi illi ſtrenui fuerunt, tu degener? illi imperterriti, tu timidus? illi continentes, tu petulans? Et quid iſta, inquit, ad ſervitutem? Nihilne tibi ad ſervitutem facere videtur, ſi quid invitus facias, ſi coactus, ſi gemens? Iſtud quidem eſto, inquit. Sed quis me cogere poteſt, niſi omnium dominus Cæſar? Ergò unum dominum te

σεις ἀπρόσκοποι. τίς οὖν θέλει ζῆν ἁμαρτάνων; οὐδείς· τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, μεταπίπτων, ἄδικος ὤν, ἀκόλαστος, μεμψίμοιρος, ταπεινός; οὐδείς. οὐδεὶς ἄρα τῶν φαύλων ζῇ ὡς βούλεται. ἐ τοίνυν οὐδ' ἐλεύθερός ἐστι. τίς δὲ θέλει λυπούμενος ζῆν, φοβούμενος, φθονῶν, ἐλεῶν, ὀρεγόμενος καὶ ἀποτυγχάνων, ἐκκλίνων καὶ πρόσκοπτων; οὐδείς. ἔχομεν οὖν τινα τῶν φαύλων ἄλυπον, ἄφοβον, ἀπρόσκοπτον, ἀναπότυκτον; οὐδένα. οὐκ ἄρα οὐδὲ ἐλεύθερον. ταῦτα ἂν τις ἀκούσῃ διὰ πάσης, ἂν μὴ προσθῇς, ὅτι σὺ γε σοφὸς εἶ, οὐδὲν πρὸς σὲ ταῦτα, συγγνώσεταί σοι. ἂν δ' αὖ πρὸς τὰς ἀληθείας εἴπῃς, ὅτι τῶν πεπραμένων οὐδὲν διαφέρεις πρὸς τὸ μὴ καὶ αὐτὸς δοῦλος εἶναι, τί ἄλλο ἢ πληγάς σε δεῖ προσδοκᾶν; πῶς γάρ, φησίν, ἐγὼ δοῦλός εἰμι; ὁ πατὴρ ἐλεύθερος, ἡ μήτηρ ἐλευθέρα, οὐδὲ ὠνητὸς οὐδείς ἐστιν· ἀλλὰ καὶ συγκλητικός εἰμι, καὶ Καίσαρος φίλος, καὶ ὑπατικὰ, καὶ δούλους πολλοὺς ἔχω. πρῶτον μὲν ὦ βέλτιστε συγκλητικὲ, τάχα σε καὶ ὁ πατὴρ σὸς αὐτῷ δουλείαν δοῦλος ἦν, καὶ ἡ μήτηρ, καὶ ὁ πάππος, καὶ ἑξῆς πάντες οἱ πρόγονοι. εἰ δὲ δὴ καὶ μάλιστα ἦσαν ἐλεύθεροι, τί τοῦτο πρὸς σέ; τί γὰρ εἰ ἐκεῖνοι μὲν γενναῖοι ἦσαν, σὺ δ' ἀγεννής; ἐκεῖνοι μὲν ἄφοβοι, σὺ δὲ δειλός; ἐκεῖνοι μὲν ἐγκρατεῖς, σὺ δ' ἀκόλαστος; καὶ τί, φησι, τοῦτο πρὸς τὸ δοῦλον εἶναι; οὐδέν σοι φαίνεται, τὸ ἄκοντά τι ποιεῖν, τὸ ἀναγκαζόμενον, τὸ στένοντα, πρὸς τὸ δοῦλον εἶναι; τοῦτο μὲν ἔστω φησίν. ἀλλὰ τίς με δύναται ἀναγκάσαι, εἰ μὴ ὁ πάντων κύριος Καίσαρ; ἔκλυον ἔναι μὲν

μὴ ἀποστῶ σαυτῷ, καὶ σαυτὸς ὡμολόγησας. ὅτι ὦ πάντων, ὡς λέγεις, κοινός ἐστι, μηδέν σε τοῦτο παραμυθείσθω· ἀλλὰ γίνωσκε, ὅτι ἐκ μεγάλης οἰκίας ἐλεύθερ εἶ. ὅτω καὶ Νικοπολῖται ἐπιβοᾶν εἰώθασιν, μὴ τῇ Καίσαρος τύχῃ ἐλεύθεροί ἐσμεν. ὅμως δ' ἂν σοι δοκῇ, τὸν μὲν Καίσαρα πρὸς τὸ παρὸν ἀφῶμεν. ἐκεῖνο δέ μοι εἰπὲ, ἤδη ποτ' ἠρέσθης πινός; ἢ παιδικαείς; ἢ ἐλεύθερα; οὐκ ἐλευθέρα; τί λέγεις; ἕρμαιον ἡγεῖτο αὐτό; πόθεν; ἀλλὰ τὸ εὔχρωμον σκοπεῖ, τἄλλα δ' οὐχ ὁρᾷ, οὐδ' ἐπιλογίζεται. ἤ γὰρ ἤθελεν, φησὶ σῶσαι τὸ σωμάτιον· ἀλλ' ἐκεῖνο, ὃ τῷ δικαίῳ μὴ αὔξεται καὶ σώζεται, τῷ δ' ἀδίκῳ μεῖται καὶ ἀπόλυται. Σωκράτης δ' αἰσχρῶς ἢ σώζεται, ὁ μὴ ἐπιψηφίσας Ἀθηναίων κελευόντων, ὁ τοὺ τυράννους καταφρονήσας, ὁ τοιαῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ καλοκἀγαθίας διαλεγόμενος. τοῦτον οὐκ ἔστι σῶσαι αἰσχρῶς, ἀλλ' ἀποθνήσκων σώζεται, ἢ φεύγων. καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς παυόμενος ὅτε δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ὑποκρινόμενος παρὰ καιρόν. τί ἂν ποιήσει τὰ παιδία; εἰ μὲν εἰς Θετταλίαν ἀπίοιεν, ἐπεμελήθητε αὐτῶν, εἰς ἅδου δέ μου ἀποδημήσαντος, οὐδεὶς ἔσται ὁ ἐπιμελησόμενος; ὅρα πῶς ὑποκορίζεται καὶ σκώπτει τὸν θάνατον. εἰ δ' ἐγὼ καὶ σὺ ἤμεν, ἐνδὺς ἂν κατεφιλοσοφήσαμεν, ὅτι τοὺ ἀδικοῦντας δεῖ τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι· καὶ παραδόντες, ὅτι ὄφελος ἔσομαι πολλοῖς ἀνθρώποις σωθείς, ἀποθανὼν δ' οὐδενί. εἰ γὰρ ἦλθες διὰ τριάγλης ἐκδύτας, ἐξελθωμεν ἄν. καὶ πῶς ἂν ὠφελήσαμέν τινα; ποῦ γὰρ ἂν ἔτι ἐμείναμεν

habere, & ipse confessus es. Qui quamvis, ut dicis, communis sit omnium, nihil tamen istud te consoletur: sed cognosci, te magnæ familiæ servum esse. Sic etiam Nicopolitæ acclamare solent: Per Cæsaris fortunam liberi sumus. Sed tamen, si placet, in præsentia Cæsarem omittamus. Illud autem mihi dicito, nonne aliquando amâsti aliquem? non puellum, non servum? non ingenuum? Quid ait? Bene secum agi putabat? Quomodo? honestam speciem intuetur: cætera verò non videt, neque considerat. Neque enim volebat, inquit, conservare corpusculum: sed illud, quod per justitiam crescit & conservatur, per injuriam imminuitur & perit. Socrates autem turpiter salvus esse recusat, qui jubentibus Athenienſibus, sententias eorum non comprobavit: qui tyrannos contempsit, qui talia de virtute & probitate disseruit. Hic turpiter servari non potest, sed moriens servatur, non fugiens. Etenim bonus histrio cùm desinit quando oportet, magis conservatur, quàm cùm fabulam intempestivè repræsentat. Quid ergò agent liberi tui? Si in Thessaliam abiissem, curâssetis illos. Cùm verò ad inferos proficiscar, nemo erit qui illos curet? Vide quomodo extenuet & derideat mortem. Si autem ego & tu illius loco fuissemus, statim dispurâssemus, injurios eodem modo ulciscendos esse: illo etiam adjecto, si incolumis evasero, multos juvabo, mortuus verò neminem: &, si necesse fuisset, per foramen erepsissemus. Quo pacto autem aliquem juvissemus? Ubi postea

manſissent

manſiſſent illi? Quòd ſi ſuperſtites fuiſſemus utiles: nonne multò magis tum mortui, cùm oportebat, & quemadmodum oportebat, hominibus profuiſſemus? Et nunc Socrate mortuo nihilo minùs, aut magis etiam utilis eſt hominibus memoria eorum, quæ vivens fecit aut dixit. Hæc meditare, hæc decreta, hos ſermones, hæc intuere exempla, ſi liber eſſe vis: ſi rem eam ſic deſideras, ut ejus dignitas poſtulat. Et quid mirum, te rem tantam tot & tantis ſumptibus mercari? Pro iſta, quæ putatur libertas, alii ſe ſuſpendunt, alii ſe præcipites dant: eſt etiam cùm totæ urbes perierunt. Tu ob veram, ob inſidiarum expertem & tutam libertatem, nihil capias laboris & moleſtiarum? Cùm Deus ea quæ dedit repetit, non ultro reddes? non intelliges? non (ut Plato ait) meditaberis, non modò emori, ſed & excruciari & exſulare & verberibus affici, omnia denique reddere aliena? Eris ergò nihilo minùs ſervus inter ſervos, etſi millies conſulatum geſſeris, etſi palatium aſcenderis: ac ſenties admirabilia quidem (ut Cleanthes dicebat) non tamen abſurda dicere philoſophos. Re ipſa enim cognoſces, vera ea eſſe, & eorum quæ admirationi ſunt, quæque expetuntur, nullum eſſe uſum iis, qui illa conſecuti ſunt: iis verò qui nondum conſecuti ſunt, afferre opinionem, cùm advenerint, bona omnia unà affore. Verum cùm adfuerint, æſtus par eſt, jactatio eadem, idem faſtidium, idem eorum quæ abſunt deſiderium. Neque enim explendis deſideriis libertas compara-

νοι; εἰ ὄντες ἦμεν ὠφέλιμοι, οὐχὶ πολὺ μᾶλλον ἀποθανόντες ἄν, ὅτε ἔδει, καὶ ὡς ἔδει, ὠφελήσαμεν ἀνθρώπους; καὶ νῦν Σωκράτους ἀποθανόντος, οὐδὲν ἧττον, ἢ καὶ πλεῖον ὠφέλιμός ἐστιν ἀνθρώποις ἡ μνήμη ὧν ἔτι ζῶν ἔπραξεν, ἢ εἶπε. ταῦτα μελέτα, ταῦτα τὰ δόγματα, τούτους τοὺς λόγους, εἰς ταῦτα ἀφόρα τὰ παραδείγματα, εἰ θέλεις ἐλεύθερος εἶναι, εἰ ἐπιθυμεῖς κατ' ἀξίαν τοῦ πράγματος. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ τηλικοῦτον πρᾶγμα, τοσούτων καὶ τηλικούτων ὠνῆ, ὑπὲρ τῆς νομιζομένης ἐλευθερίας ταύτης, οἱ μὲν ἀπάγχονται, οἱ δὲ καταχρημίζουσιν ἑαυτούς· ἔστι δ' ὅτε καὶ πόλεις ὅλαι ἀπώλοντο· ὑπὲρ τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀνεμποδίστου καὶ ἀσφαλοῦς ἐλευθερίας, ἀπαιτοῦντι τὸν θεὸν ἃ δέδωκεν, οὐκ αἰδήσῃ; οὐχὶ, ὡς Πλάτων λέγει, μελετήσεις, οὐχὶ ἀποθνήσκειν μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεγμαίνειν, καὶ φεύγειν, καὶ δαιρεῖσθαι, καὶ πάντ' ἁπλῶς ἀποδίδοναι τἀλλότρια; ἔσῃ τοίνυν δοῦλος ἐν δούλοις, κἂν μυριάκις ὑπατεύσῃς· κἂν εἰς τὸ παλάτιον ἀναβῇς, οὐδὲν ἧττον· καὶ αἰδήσῃ, ὅτι παράδοξα μὲν ἴσως φασὶν οἱ φιλόσοφοι, καθάπερ καὶ ὁ Κλεάνθης ἔλεγεν, ἃ μὲν παράλογα. ἔργῳ γὰρ εἴσῃ, ὅτι ἀληθῆ ὄντι, καὶ τῶν σπουδαζομένων καὶ ἀποδιδυσκομένων ὄφελος οὐδὲν ὄντι τοῖς τυχοῦσι· τοῖς δὲ μηδέπω τετυχόσι, φαντασία γίνεται, ὅτι παραγενομένων αὐτῶν, ἅπαντα παρέσται αὐτοῖς τὰ ἀγαθά. εἶτ' ὅταν παραγένηται, τὸ κῦμα ἴσον, ὁ ῥιπασμὸς ὁ αὐτὸς, ἡ ἄσημος ἡ αὐτὴ καὶ παρόντων ἐπιθυμία. οὐ γὰρ ἐκπληρώσει τῶν ἐπιθυμουμένων ἐλευθερία παρ-

ε ε ε π α ρ-

ἐσκιάζεται, ἀλλὰ ἀνασκεύῃ τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ ἵν' εἰδῇς ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν, ὡς ἐκείνων ἕνεκα πεπόνηκας, οὕτω καὶ ἐπὶ ταῦτα μετάθες τὸν πόνον, ἀγρύπνησον, ἵνα τὸ δόγμα πειποιήσῃς ἐλευθεροποιόν· θεράπευσον, ἀντὶ γέροντος πλουσίου, φιλόσοφον· αἰδεῖ δύρεας ὀφθήσῃ τοῖς τότε· οὐκ ἀημονήσεις ὀφθείς, οὐκ ἀπηλθὲς κενὸς, οὐδ' ἀκερδὴς, ἂν ὡς δεῖ προσέλθῃς. εἰ δὲ μή, πείρασόν γ'. οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα.

tur, ſed refutanda cupiditate. Et ut ſcias vera eſſe hæc, quemadmodum propter illa laborâſti, ſic etiam ad hæc transfer laborem: vigilato, ut decretum (quod te in libertatem aſſerat) compares: loco ſenis divitis obſervato philoſophum, in hujus foribus conſpicitor: non turpiter te dabis, ſi conſpectus ibi fueris: non vacuus diſcedes, nec ſine lucro, ſi acceſſeris ut decet. Si diffidis, ſaltem periculum facito. Non turpe eſt id periculum.

Περὶ συμπεριφορᾶς.

ΚΕΦ. β'.

ΤΟΥΤΩ τῷ τύπῳ πρὸ πάντων σε δεῖ προσέχειν, μή ποτε ἄρα τῶν προτέρων συνήθων ἢ φίλων ἀναχριδῆς πινι ὕπως, ὅς εἰς τὰ αὐτὰ συγκαταβλῶαι αὐτῷ. εἰ δὲ μὴ, ἀπολεῖς σεαυτόν. ἂν δέ σ' ὑποδέχῃ, ὅτι ἀδέξιος καὶ αὐτῷ φανεῖμαι, καὶ οὐχ ὁμοίως ἕξει ὡς πρότερον· μέμνησο, ὅτι προῖκα οὐδὲν γίνεται· οὐδ' ἔστι δυνατὸν, μὴ τὰ αὐτὰ ποιοῦντα, μὴ τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ ποτε. ἐλοῦ οὖν πότερον θέλεις, ὁμοίως φιλεῖσθαι ἐφ' οἷς πρότερον, ὅμοιος ὢν τῷ πρότερον σεαυτῷ, ἢ κρεῖσσον ὢν μὴ συγχώρει σῷ ἴσον. εἰ γὰρ τοῦτο κρεῖσσον, ἀπόνευσον αὐτόθεν ἐπὶ τοῦτο, μηδέ σε ἀφιστάτωσαν οἱ ἕτεροι διαλογισμοί. οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζοντα δύναται προκόψαι, ἀλλ' εἰ τοῦτο πάντων προκέκρικας, εἰ πρὸς τοῦτο μόνον θέλεις εἶναι, εἰ τοῦτο ἐκπονῆσαι, ἄφες ἅπαντα τἄλλα. εἰ δὲ μὴ, ἕξεις ὁ ἐπαμφοτερισμὸς ἑκάτερόν σοι ποιήσει, ὅτε προκόψεις κατ' ἀξίαν, ὅτ' ἐκείνων τάξιν ὧν

De obſequio & comitate.

CAP. II.

HOc in loco ante omnia te attentum eſſe decet, nè cui veterum familiarium aut amicorum ità ſis addictus, ut ad ea deſcendas quæ illi cordi ſunt. Alioqui teipſum perdes. Sin illud tibi ſubit, Videbor illi homo ſiniſtri ingenii, neque ut priùs erga me affectus erit: cogita, nihil parari gratis: neque poſſe fieri, ſi non eadem agas, idem ut ſis qui aliquando fueris. Elige igitur utrum voles, ut vel eodem modo diligaris à veteribus amicis, talísque ſis qualis ante fuiſti: vel, ut præſtantior ſis, nec eadem conſequaris. Nam ſi hoc melius eſt: ſtatim ad hoc inclina, neque te aliæ cogitationes diſtrahant. Nemo enim huc atque illuc inclinans, proficere poteſt. Sed ſi hoc aliis rebus omnibus anteponis: ſi huic ſoli inſiſtere vis: ſi in hoc elaborare: miſſa fac cætera omnia. Alioqui iſta inconſtantia & vacillatio bifariam tibi incommodabit: neque ità promovebis, uti par erat: nec illa conſequêris,

sequêris, quæ priùs consequebaris. Nam cùm ante haud dissimulanter, nullius pretii res desiderares, jucundus eras amicis. Neque utroque in genere excellere potes: sed necesse est quatenus alterius particeps fueris, eatenus altero te destitui. Non potes, nisi potes cum iis quibuscum potabas, æquè jucundus illis videri. Optio datur, malisne ebrioſus esse, atque illis jucundus: an sobrius, & injucundus. Non potes, si non canas quibuscum canebas, æquè ab illis diligi. Elige ergò & hîc, utrum malis. Nam si præstat verecundum esse ac modestum, quàm ab aliquo dici, O lepidum caput: omitte cætera, repudia, aversare, nihil tibi cum illis rei sit. Sin ista non placuerint, totus ad contraria inclinato: esto cinædus, esto mœchus, cæteráque facito, isti vitæ rationi consentanea. Sic voti compos fies. Exsili atque acclama saltatori. Sed personæ tam diversæ non miscentur. non potes & Thersiten agere, & Agamemnonem. Si Thersites esse vis, gibbosum te esse & recalvastrum oportet. Si Agamemnon, magnum & pulchrum, ac diligere populum.

προότερον ἐπύγχανες. πρότερον γὰρ εἰλικρινῶς ἐφιέμενος ἦν ὑδενὸς ἀξίων, ἡδὺς ἦς τοῖς φωνοῦσιν. ὃ δυώασαι δ' ἐν ἀμφοτέρῳ τῷ εἴδει διενεγκεῖν· ἀλλ' ἀνάγκη, καθόσον ἂν τοῦ ἑτέρου κοινωνῇς, ἀπολείπεσθαί σ' ἐν θατέρῳ. οὐ δυώασαι, μὴ πίνων μεθ' ὧν ἔπινες, ὁμοίως ἡδὺς αὐτοῖς φαίνεσθαι. ἐλῶ ἔν, πότερον μᾶλλον ἐθέλεις, καὶ ἡδὺς ἐκείνοις, ἢ νήφων ἀηδής. ὃ δύνασαι μὴ ᾄδων μεθ' ὧν ἦδες, ὁμοίως φιλεῖσθαι τῷ αὐτῷ. ἐλῶ ἔν καὶ ἐνταῦθα, πότερον θέλεις. εἰ γὰρ χρεῖσσον, τὸ αἰδήμονα εἶναι καὶ κόσμιον, τοῦ εἰπεῖν τινα, ἡδὺς ἄνθρωπος, ἄφες τὰ ἄλλα, ὑπόγνωθι, ὑποτράφηθι, μισεῖν σοι καὶ αὐτούς. εἰ δὲ μὴ ἀρέσει ταῦτα, ὅλον ὑπόκλινον ἐπὶ τἀναντία, γνοὺς εἰς τὴν κιναίδων, εἰς τὴν μοιχῶν, καὶ ποίει τὰ ἐξῆς, καὶ τάξει ὧν θέλεις. καὶ ἀναπηδῶν ἐπικραύγαζε τῷ ὀρχηστῇ. διάφορα δ' ὄντα πρέσωπα ὑμνοῦται. ὃ δύνασαι καὶ Θερσίτῃ ὑποκείνασθαι, καὶ Ἀγαμέμνονα. ἂν Θερσίτης εἶναι θέλῃς, κυρτόν σε εἶναι δεῖ, καὶ φαλακρόν· ἂν Ἀγαμέμνων, μέγαν καὶ καλόν, καὶ τοῦ ὑποτελαμῶνος φιλοῦντα.

Quæ quibus commutanda sint.

CAP. III.

ILlud in promptu sit, si quam rem externam relinquis, quid loco illius consequare. Quòd si pluris fuerit, cave unquam dicas te jacturam feciſse: nec quadrante honestam actionem, nec frigido sermone tranquillitatem animi, nec turpi oratione verecundiam commutato. Horum

Τίνα τίνων ἀντικαλλακτέον.

ΚΕΦ. γ'.

ΕΚεῖνο πρόχειρον ἔχε, ὅταν τινὸς ἀπολείπῃ τῆς ἐκτῆς, τί ἀντ' αὐτοῦ πρίωμαι. κἂν ἡ πλείονος ἄξιον, μηδέ ποτ' εἴπῃς ὅτι ἐζημίωμαι. ὑδὲ ἀντὶ κέρματος πρᾶξιν καλήν, ὑδὲ ἀντὶ ψυχρολογίας ἠυχίαν ὅταν δεῖ, ὑδὲ ἀντὶ αἰσχρολογίας αἰδῶ. τούτων μεμνημένος

μόθ' παῦλαχῦ, διασώσεις τὸ σεαυτοῦ πρόσωπον οἷ ἔχειν σε δεῖ. εἰ δ' μὴ, σκόπει ὅπι ἀπόλλυσι ὁ χρόνος εἰκῆ. καὶ ὅσα νῦν προσόψεις σεαυτῷ, μέλλεις ἐπιχεῖν ἅπαντα ταῦτα, καὶ ἀναπρέπειν. ὀλίγων δ' χρεία ὁπὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν, τὴν πάντων ἀναστροφὴν μικρᾶς ἀποστροφῆς τὸ λόγε. ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, ἃ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς παρασκευῆς, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἐπιστρέψῃ, ἀπόλετο· κἂν μὴ αὐτὸς ἐκὼν, ὑποπεσὼν ὑπνῳ δ', ἀπόλετο. τοιοῦτόν ὅτί τι καὶ ἐνθάδε. μικρὸν ἂν ὑπνώσῃς, ἀπολῶδε πάντα τὰ μέχρι νῦν συμπεπλεγμένα. πρόσεχε οὖν τοῖς φαντασίαις, ἐπαγρύπνει. ἃ γὰ μικρὸν τὸ τηρούμενον· ἀλλ' αἰδὼς, καὶ πίστις, καὶ ἐυτάθεια, ἐυπειθεια, ἀλυπία, ἀφοβία, ἀταραξία, ἁπλῶς ἐλευθερία. τίνων μέλλεις ταῦτα πωλεῖν; βλέπε πόσου ἀξίων. ἀλλ' ἃ τιμῶμαι τοιούτων τινὸς, ἀντ' αὐτῶν. βλέπε καὶ πυγχάνων πάλιν ἐκείνων, τί ἀντ' αὐτῶν λαμβάνεις. ἐγὼ ἐυκοσμίαν, ἐκεῖνο δ' ἁμαρτίαν· ἐκεῖνο δ' σφετερίαν, ἐγὼ αἰδῶ. ἀλλ' ἃ καυχάζω, ὅπου ἀφρετές· ἀλλ' οὐκ ἀναστήσομαι, ὅπου μὴ δεῖ. ἐλεύθερος γὰρ εἰμι, καὶ φίλο τοῦ θεοῦ, ἵν' ἐκὼν πείθωμαι αὐτῷ· τὴν δ' ἄλλων ἀδένος ἀντιποιεῖσθαί με δεῖ, ἃ σώματος, ἢ κλήσεως, οὐκ ἀρχῆς, οὐ φήμης, ἁπλῶς ἀδέρος. οὐδὲ γὰ ἐκεῖνο βούλεταί μ' ἀντιποιεῖσθαι αὐτῶν. εἰ γὰ ἤθελεν, ἀγαθὰ πεποίηκεν αὐτὰ ἂν ἐμοί. νῦν δ' ἃ πεποίηκε.

ubique memor, conſervabis perſonam tuam qualem decet. Sin minùs, vide ut tempus fruſtrà tibi pereat? Ea quæ nunc curæ tibi ſunt, effundes, atque evertes omnia. Paucis verò eſt opus ad jacturam & everſionem omnium: exigua rationis averſione. Ut gubernator navigium evertat, non eo eſt opus apparatu, quo ad illud conſervandum: ſed ſi id pauliſper vento obverterit, periit, tametſi ipſe non ultro, ſed aliis cogitationibus intentus, id fecerit. Eodem hic quoque modo ſe res habet: ſi paululum dormitâris, abibunt omnia quæ hactenus collegiſti. Obſervabis igitur viſa tua, vigilabis. Neque enim parvum eſt quod cuſtoditur, ſed verecundia, fides, conſtantia, obedientia: doloris, timoris, perturbationis expers animus: denique libertas. Quanti iſta vendes? Vide quanti pretii ſint. At nihil tale pro illis conſequar? Vide ut illud conſequaris: quid pro eo accipias. Ego modeſtiam, ille tribunatum: ille imperium, ego verecundiam: non clamo ubi dedecet, non ſurgo ubi non decet. Liber enim ſum, & amicus Dei, ut ultro illi paream. Reliqua verò omnia negligenda mihi ſunt: corpus, poſſeſſio, principatus, fama, denique omnia. Neque enim ille vult me hæc curare. Nam ſi vellet, effeciſſet ut ea mihi bona eſſent. Nunc cùm non fecerit, nullum ejus mandatum negligere poſſum. Conſervato igitur bonum tuum in omni re: cætera verò prout tempus tulerit ſic uſurpato, ut ratio tibi uſûs illorum

διὰ τοῦτο οὐδὲν δύναμαι παραβλῶναι τῶν ἐντολῶν. τήρει δ' ἀγαθὸν τὸ σεαυτοῦ ἐν παντί· τῶν δ' ἄλλων τι, καὶ τὸ δεδομένον, μέχρι τοῦ ἐυλογιστεῖν ἐν αὐτοῖς, τί-

conſtet.

conſtet. Idque unum ſatis tibi ſit. Alioqui voti fies impos: in calamitatem incides, prohibeberis, impedieris. Hæ ſunt illinc miſſæ leges, hæc edicta, horum interpretem eſſe decet, his parere, non Maſſurii & Caſſii præceptis.

τῷ μόνῳ ἀρκέμῳ. εἰ δὲ μὴ, δυσχήσεις, ἀπυχήσεις, κωλυθήσῃ. ἐμποδισθήσῃ; ἔτι εἰσὶν οἱ ἐκεῖθεν ἀπεσαλμένοι νόμοι· ταῦτα τὰ διατάγματα· τούτων ἐξηγητὴν δεῖ γενέσθαι, τούτοις ὑποτεταγμένον, ἢ τοῖς Μασσυρίου καὶ Καττίου.

Ad eos qui dant operam, ut tranquillè vivant.

Πρὸς τοὺς σπεύδοντας τὸ ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν ἐπιτηδεύειν.

CAP. IIII.

MEmento non imperii ſolùm cupiditatem & opum reddere humiles, & aliis obnoxios, ſed etiam tranquillitatis, otii, peregrinationis & ſtudiorum. Omnino enim qualiſcunque res externa fuerit, pretium ejus & æſtimatio ſubjectos alteri facit. Quid igitur intereſt, utrùm Senatorium gradum appetas, an averſeris? Quid intereſt inter cupiditatem imperii, & imperii fugam? Quid intereſt utrùm dicas, Malè habeo, non eſt quod agam, ſed libellis cadaveris inſtar ſum alligatus: an verò, Non eſt mihi otium legendi? Ut enim ſalutationes & imperia, res externæ ſunt, & non noſtri arbitrii: ſic etiam libellus. Age, dic mihi, quâ gratiâ legere cupis? Nam ſi in ipſa lectione acquieſcis, & delectatione illius: frigidus es, & miſer. Sin eò refers quò oportet: quid aliud iſtud eſt, niſi proſperitas? Eam ſi lectio tibi non confert, quæ eſt illius utilitas? At eam confert, inquit: eâque re moleſtè fero, me eâ fraudari. Quæ verò iſta eſt proſperitas, quam quivis impedire poteſt, non dico Cæſar, aut Cæſaris amicus: ſed corvus, tibicen, febris, alia infinita? Καίσαρ, ἢ Καίσαρος φίλος, ἀλλὰ κόραξ, αὐλητὴς, πυρετὸς, ἄλλα τοιαῦτα.

ΚΕΦ. δ'.

ΜΕμνησο, ὅτι ἡ μόνον ἐπιθυμία ἀρχῆς καὶ πλούτου ταπεινὰς ποιεῖ, καὶ ἄλλοις ὑποτεταγμένους, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίας, καὶ σχολῆς, καὶ ἀποδημίας, καὶ φιλολογίας. ἁπλῶς γὰρ οὗ ἐὰν ᾖ τὸ ἐκτὸς, ἡ τιμὴ αὐτοῦ ὑποτάσσει ἄλλῳ. τί οὖν διαφέρει συγκλήτου ἐπιθυμεῖν, ἢ τοῦ μὴ εἶναι συγκλητικόν; τί διαφέρει, ἄρχειν ἐπιθυμία, ἢ ἀναρχίας; τί διαφέρει, λέγειν, ὅτι κακῶς μοί ἔχει, ἐὰν ἔχω τί πράξω, ἀλλὰ τοῖς βιβλίοις προσδέδεμαι ὡς νεκρός, ἢ λέγειν, κακῶς μοι ἔσται, ἂν εὐχολαβῶ ἀναγνῶναι; ὡς γὰρ ἀπάτασμοὶ καὶ ἀρχὴ τοῦ ἐκτός ἐστι καὶ ἀπραγμοσύνης, οὕτω καὶ βιβλίον. ἢ πρὸς τί ἕνεκα θέλεις ἀναγνῶναι; εἰπέ μοι. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' αὐτῇ καλαστρέφεις, ἐπ' αὐτὸ ψυχαγωγηθῆναι ἢ μαθεῖν, τί ψυχρὸς εἶ, καὶ ταλαίπωρος; εἰ δ' ἐφ' ὃ δεῖ ἀναφέρεις, τί τοῦτ' ἔστιν ἄλλο, ἢ εὐρεσία; εἰ δέ σοι τὸ ἀναγινώσκειν εὕρεσιν μὴ ποιεῖ, τί ὄφελος αὐτῆς; ἀλλὰ ποιεῖ, φησὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἀγανακτῶ, ὡς ἀπολειπόμενος αὐτῆς. καὶ τίς αὕτη ἡ εὕρεσις, ἣν ὁ τυχὼν ἐμποδίσαι δύναται; ἃ λέγω

ἡ δ' ἀφελεια ἀδὲν ἕτερον ἔχει, ὡς τὸ ἀπροσκόπτως καὶ ἀνεμποδίστως. νυνὶ καλέσαι, προέξων τί. ἄπειμι νυνὶ, προσέξων τοῖς μέτροις ἃ δεῖ τηρεῖν, ὅπι ἀοργήτως, ὅπι ἀσφαλῶς, ὅπι δίκαι ὀρέξεως καὶ ἐκκλίσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκτός. καὶ λοιπὸν προσέχω τοῖς ἀνθρώποις, τίνα φασὶ, πῶς κινοῦνται· καὶ τοῦτο ἢ κακοήθως, ἵνα ἔχω φέγειν ἢ καταγελᾶν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, εἰ ταὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω; πῶς οὖν παύσομαι; τότε καὶ ἐγὼ ἡμάρτανον, νυνὶ δ' ἐκεῖ, χάρις τῷ θεῷ. ἄγε ταῦτα ποιήσας, καὶ πρὸς τούτοις γυμνάζῃ, ἢ χείρων ἔργον πεποίηκας, ἢ καλὸς τίχης ἀναγνώστης, ἢ γεωμέτρας ἄλλως τοιούτους; ὅταν γὰρ ἐδίῃς, ἄρχῃ ὅπι μὴ ἀναγινώσκεις, ἢ κατὰ τῆς καθ' ἃ ἀνέγνωκας ἐδίεις; ὅταν λούῃ, ὅταν γυμνάζῃ; διὰ τί οὖν ἐπὶ πάντων οὐχ ὁμαλίζεις, καὶ ὅταν Καίσαρι προσίῃς, καὶ ὅταν τῷ δεῖνι; εἰ τὸν ἀπαθῆ τηρεῖς, εἰ τὸν ἀκαταπλήκτον, εἰ τὸν κατεσταλμένον; εἰ βλέπεις μᾶλλον τὰ γινόμενα, ἢ βλέπῃ; μὴ φθονεῖς τοῖς προλαμβάνουσί σε αἱ ὕλαι; τί σοι λείπει βιβλία. πῶς, ἢ ἐπὶ τί; οὐχὶ γὰρ ἐπὶ τὸ βίον παρασκευή τίς ἐστιν αὕτη; τὸ βίον δ' ἐξ ἄλλων τινῶν, ἢ τούτων συμπληροῦται; οὐκ ἄν, εἰ ἀθλητὴς χλαίνη εἰς τὸ σφαῖρον εἰσιὼν, ὅπι μὴ ἔξω γυμνάζεται. τούτου ἕνεκα ἐγυμνάζου, ἐπὶ τοῦτο οἱ ἁλτῆρες, ἢ ἄφη, οἱ νεανίσκοι· καὶ νυνὶ ἐκεῖνα ζητεῖς, ὅτε τοῦ ἔργου καιρός ἐστιν; οὐκ ἐπὶ τῷ συγκαλαθεπικοῦ τούτου παιγνιωδῶν φαντασιῶν, τῆς μὲν καταληπτῶν, τῆς δ' ἀκατα-

Prosperitas autem nihil æquè proprium habet, ac perpetuitatem, & omnis impedimenti remotionem. Nunc vocor, quid acturus? Abeo nunc observaturus mensuras, quæ custodiendæ sunt, ut agam verecundè, ut securè, ut citra appetitionem & aversationem rerum externarum. Pòst, homines observo quid dicant, quomodo moveantur: idque non malevolè, neque vituperandi aut deridendi causâ: sed ad meipsum refero, an & ipse sic delinquam? Quomodo igitur desinam? Tunc & ego peccabam: nunc verò non item, gratia sit Deo. Agè istis factis & hoc studio occupatus, pejúsne rem gessisti, quàm si mille versus legisses, totidémve scripsisses? Nam cùm edis, dolésne te non legere? Non satìs est te ità edere, quemadmodum legisti? cùm lavas? cùm exerceris? Cur igitur non in omnibus eodem modo lentis, sive Cæsarem, sive quem alium adis? Si perturbatione vacuum, si imperterritum, si modestum te præbes? si potiùs spectas quid fiat, quàm spectaris? si non invides iis qui tibi præferuntur? si te non in stuporem rapiunt res pretiosæ, quid tibi deest? Libri. Quomodo, aut ad quid? Nonne verò ad vitam degendam ista præparatio quædam est: vita verò aliis rebus, quàm his completur? Perinde hoc est, ac si pugil stadium ingrediens ploret, quòd non foris exerceatur. Hâc gratiâ exercebaris: huc pertinebant halteres, pulvis, adolescentuli. Tu nunc illa desideras, cùm rei gerendæ tempus adest? Perinde hoc est, ac si in loco assensionum cùm visa objiciuntur, quorum alia percipi possunt, alia non possunt, ista

diju-

dijudicare nescimus: sed de perceptione legamus. Quæ ergò causa est? Quia nunquam eâ gratiâ legimus, nunquam ea de causa scripsimus, ut in rebus ipsis secundùm naturam visis objectis uteremur: sed in eo desinimus, ut intelligamus quid dicatur: idque aliis explicare, ut syllogismum resolvere, ut hypotheticam propositionem tractare possimus. Quapropter, ubi studium est, ibi etiam impedimentum. Vis ea quæ in tua potestate planè non sunt? Prohibere ergò, impedire, frustrare. Si autem scripta de appetitu hac de causa legeremus, non ut quid de appetitu diceretur sciremus, sed ut in appetitu rectè nos gereremus. Si scripta de appetitione & declinatione, ut nè unquam re appetitâ frustraremur, aut in declinatam incideremus. Si doctrinam officiorum, ut affectionum nostrarum memores, nihil inconsideratè, nihil præter decorum faceremus: non molestè ferremus lectionem nostram impediri: sed muneribus convenientibus nobis contenti, non ea numeraremus, quæ numerare hactenus consuevimus: hodie legi versus tot, scripsi tot: sed, Hodie sic usus sum appetitione ut à philosophis præcipitur: appetitu non usus sum in rebus alieni juris: declinatione in iis solis, quæ nostri arbitrii sunt: non extimui illum, ab illo non illectus sum: tolerantiam exercui, abstinentiam, beneficentiam. Sic ob ea gratias ageremus Deo, ob quæ gratiæ illi sunt agendæ. Nunc verò nescimus nos aliâ ratione quoque vulgo

λήπλων, μὴ ταύτας λαμείνειν ἔχομεν, ἀλλ' ἀναγινώσκειν τὰ περὶ καλαλήψεως. τί ἦν τὸ ἄπορον; ὅτι ἐνίποτε τούτου ἕνεκα ἀνέγνωμεν, ἐνίποτε τούτου ἕνεκα ἐγεράψαμεν, ἵν' ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῇ φύσιν χρώμεθα ταῖς φαντασίαις· ἀλλ' ἀπὸ καλαλόγου μαθεῖν τί λέγεται, καὶ ἄλλῳ διωάσας ἐξηγήσασθαι, τὸν συλλογισμὸν ἀναλῦσαι, καὶ τὸν ὑποθετικὸν ἐφοδεῦσαι. διὰ τοῦτο ὅτι ἡ ὁρμὴ, ἐκεῖ καὶ ὁ ἐμποδισμός. θέλεις τοίνυν μὴ ἐπὶ ξένοις ἐξάπαντος; κώλυε τοίνυν, ἐμποδίζε, ἀποτύγχανε. εἰ δὲ τὰ περὶ ὁρμῆς τούτου ἕνεκα ἀναγινώσκομεν, ἵνα ἴδωμεν τί λέγεται περὶ ὁρμῆς, ἀλλ' ἵνα μὴ ὁρμῶμεν· τὰ περὶ ὀρέξεως, καὶ ἐκκλίσεως, ἵνα μή ποτε ὀρεγόμενοι ἀποτυγχάνωμεν, μήτ' ἐκκλίνοντες περιπίπτωμεν· τὰ περὶ καθήκοντος δ' ἵνα μεμνημένοι τῆς διαθέσεων, μηδὲν ἀλογίστως, μηδὲ παρ' αὐτὰ ποιῶμεν· οὐκ ἂν ἡμανακτοῦμεν πρὸς τὰ ἀναγνώσματα ἐμποδιζόμενοι· ἀλλὰ τῷ τὰ ἔργα ἀποδίδοναι τὰ καθήκοντα ἄλλα ἠρκούμεθα, καὶ πεπαυμένου ἂν ἐ ταῦτα ἃ μέχρι νῦν ἐποιοῦμεν εἰδίσμεθα. σήμερον ἀνέγνων στίχους τοσούσδε, ἔγραψα τοσούσδε. ἀλλὰ, σήμερον ὁρμὴ ἐχρησάμην ὡς παρηγγέλκεται ὑπὸ τῆς φιλοσόφων, ὀρέξει οὐκ ἐχρησάμην, ἐκκλίσει πρὸς μόνα τὰ προαιρετικά· οὐ κατεπλάγην τὸν δεῖνα, οὐκ ἐδυσωπήθην ὑπὸ τοῦ δεῖνος· τὸ ἀνεκλικὸν ἐγύμνασα, τὸ ἀφεπικὸν, τὸ συναγωγικόν. καὶ ὅπως ἂν εὐχαριστοῖμεν τῷ θεῷ, ἐφ' οἷς δεῖ εὐχαριστεῖν. νῦν δ' ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν, ὅτι καὶ ἄλλον τρόπον ὅμοιοι τοῖς πολλοῖς γινόμεθα.

μηδα. ἄλλῳ φοβεῖται μὴ ὑπ' ἄρξῃ. μὴ σωφάρξῃς μηδαμῶς ἄνθρωπε, ἀλλ' ὡς καταγελᾷς τοῦ φοβουμένου μὴ ἄρξαι, ὕτω καὶ σαυτῷ καταγέλα. ἐδὲν γὰρ διαφέρει, ἢ διψῆν πυρέσσοντα, ἢ ὡς λυσσῶντα ὑδροφόβαν εἶναι. ἢ πῶς ἔπι δυνήσῃ εἰπεῖν τὸ τῦ Σωκράτες, εἰ ταύτῃ φίλον τῷ θεῷ, ταύτῃ γενέσθω. δοκεῖς, Σωκράτης εἰ ἐπεδύμει ἐν Λυκείῳ ἢ ἐν Ἀκαδημίᾳ σχολάζειν, καὶ διαλέγεσθαι καθ' ἡμέραν τοῖς νέοις, εὐκόλως ἂν ἐστρατεύσατο, ὁσάκις ἐστρατεύσατο; ὑπὸ δ' ὠδύρετ' ἂν καὶ ἔστενε, τάλας ἐγὼ, νῦν δ' ἐνδὸν ἀτυχῶ ἄθλιος, δυναμένῳ ἐν Λυκείῳ ἡλιάζεσθαι. τῦτο γὰρ σε τὸ ἔργον λῦ, ἡλιάζεσθαι; ὑπὸ τί δὲ τὸ εὑρεῖν; τὸ ἀκώλυτον εἶναι; τὸ ἀπαραπόδιστον; καὶ πῶς ἂν ἔτι λῦ Σωκράτης, εἰ ταῦτα ὠδύρετο; πῶς ἂν ἔτι ἐν τῇ φυλακῇ παιᾶνας ἔγραφεν; ἁπλῶς ἴσθι ἐκεῖνα μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σαυτῦ τιμήσεις, ἀπώλεσας τῇ προαιρέσει. ἔξω δ' ἔστιν ὃ μόνον ἀρχὴ, ἀλλὰ καὶ ἀναρχία, ὃ μόνον ἀσχολία, ἀλλὰ καὶ σχολή. νῦν ἔν ἐμὲ ἐν τῷ θορύβῳ τύτῳ δεξάσθαι; τί λέγεις θορύβῳ; ἐν πολλοῖς ἀνθρώποις. καὶ τί χαλεπόν; δόξον Ὀλύμπια εἶναι, πανήγυριν αὐτὸν ἡγήσαι, κἀκεῖ ἄλλῳ ἄλλό τι πράσσει, ἄλλῳ πρὸς ἄλλῳ ἐνοχλεῖται. ἐν τοῖς βαλανείοις ὄχλος· καὶ τίς ἡμῶν ὃ χαίρει τῇ πανηγύρει ταύτῃ, καὶ ὀδυνώμενος αὐτῆς ἀπαλλάσσεται; μὴ γίνε δυσάρεστος, μηδὲ κακοσόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. τὸ ὄξος σαπρόν, ἄσημον γάρ. τὸ μέλι ζαπρόν,

fieri ſimiles. Alius timet nè careat magiſtratu, tu verò nè ſis gerendus tibi magiſtratus. Nequaquam homo, ſed quemadmodum derides metuentem nè magiſtratu careat: ſic teipſum quoque deride. Neque enim quicquam intereſt, ſive ſitire ut febricitantem, ſive ut rabidum formidare aquam. Nam alioqui Socraticum illud uſurpare quî potes: Si Deo ità viſum eſt, ità fiat. Putásne Socratem, ſi Lycei aut Academiæ otium & quotidianas cùm adoleſcentibus diſputationes deſiderâſſet, toties tam alacriter militaturum fuiſſe, quoties militavit? ac non potiùs ploraturum & ſuſpiraturum fuiſſe: Me miſerum! nunc ego hîc calamitoſus ſum, cùm in Lyceo apricari liceret. Ergóne illud munus tuum fuit, apricari in Lyceo? non autem rebus ſecundis uti? non poſſe prohiberi? non impediri? Quo pacto idem fuiſſet Socrates, ſi iſta deploraſſet? Quo pacto in carcere hymnos ſcripſiſſet? Ut paucis abſolvam: illud memento, ſi quid extra liberam voluntatem tuam magni feceris, liberam voluntatem amiſeris. Extra eam porrò ſunt, non modò imperia, ſed etiam vita privata: non occupatio tantùm, ſed otium quoque. Nunc ergò me in tanto tumultu vivere? Quem dicis tumultum? In frequentia hominum? Quid in iſto grave eſt? Finge Olympia eſſe, celebritatem eſſe judica. Illîc etiam alius aliud agit, alius alium trudit. In balneis eſt turba. Quis autem noſtrûm eâ turbâ non delectatur? quis triſtis indè diſcedit? Nè ſis moroſus, neque faſtidioſus erga ea quæ fiunt. Acetum moleſtum: eſt enim acre. Mel moleſtum: evertit enim habi-

habitum meum. Holera nolo. Sic etiam otium nolo: ſolitudo eſt. Turbam nolo: tumultus eſt. Sed ſi res ità ferent, ut ſolus aut cum paucis degas, tranquillitatem id appella, & utere eâ re ut oportet: tibi loquere, exerce viſa tua, anticipationes expoli. Sin in turbam incideris: certamen appella, celebritatem ludorum, feſtivitatem, da operam ut eam unà cum aliis celebres. Quod enim jucundius eſt humano viro ſpectaculum, multitudine hominum? Equorum & boum armenta cum voluptate ſpectamus: naves multas cùm videmus, exhilaramur: homines multos cùm videt, quis dolet? At clamoribus obtundunt me. Igitur auditus tuus impeditur. Quid verò ad te? Num etiam facultas quæ viſis utitur? Quis verò te prohibebit appetitione & averſatione ex naturæ præſcripto uti? Quis tumultus ad iſtud ſatis eſt? Tu tantùm memento generalia iſta: Quid meum eſt? quid non meum? Quid mihi datum eſt? Quid me Deus facere nunc vult, quid non vult? Paulò antè voluit te agere otium, tecum colloqui, ſcribere his de rebus, legere, præparari: ad iſtud ſatis ſpatii datum eſt. Nunc dicit, Veni ad certamen, oſtende nobis quid didiceris, quomodo ſis luctatus. Quouſque ſolus exerceberis? Nunc tempus eſt, ut cognoſcas an pugil ſis dignus victoriâ: aut ex illorum numero, qui terrarum orbem peragrantes perpetuò ſuccumbunt. Quid ergò indignaris? Nullum certamen fit abſq; tumultu. Multos eſſe oportet qui exerceant, multos qui vociferentur,

ἀναστρέφει γάρ μοι τὸν ἔξω. λάχανα ἐ θέλω· ὕπνω καὶ ῥᾳθυμίαν ἐ θέλω, ἐρημίαν ὄξιν. ὄχλον ἐ θέλω, θόρυβός ὄξιν. ἀλλ' ἂν μὲν ὕπνω φέρῃ τὰ πράγματα, ὥστε μόνον ἢ μετ' ὀλίγων διεξαγαγεῖν, ἡσυχίαν αὐτὸ καλεῖ, καὶ χρῶ τῷ πράγματι, εἰς ὃ δεῖ. λάλει σεαυτῷ, γύμναζε τὰς φαντασίας, ἐξεργάζου τὰς προλήψεις. ἂν δ' εἰς ὄχλον ἐμπέσῃς, ἀγῶνα αὐτὸ λέγε, πανήγυριν, ἑορτήν· συνεορτάζειν πειρῶ τοῖς ἀνθρώποις. τί γὰρ ὄξιν ἥδιον θέαμα τοῦ φιλανθρώπῳ, ἢ ἄνθρωποι πολλοί; ἵππων ἀγέλας ἢ βοῶν ἡδέως ὁρῶμεν· πλοῖα πολλὰ ὅταν ἴδωμεν, διαχεόμεθα· ἀνθρώπους πολλοὺς βλέπων τίς ἀνιᾶται; ἀλλὰ καταλαφραγωγοῦσί μου. ἐκεῖνο ἡ ἀκοή σου ἐμποδίζεται· τί δ' ἔν σοὶ σοὶ; μή τι καὶ δύναμις ἡ τῆς φαντασίας χρηστικὴ; καὶ τίς σε κωλύσει ὁρμᾶν καὶ ἐκκλίνειν χρῆσθαι τῇ φύσει, ὁρμῇ καὶ ἀφορμῇ; ποίῳ δὲ θορύβῳ τοῦτο ἱκανός; σὺ μόνον μέμνησο τὰ καθολικῶν, τί ἐμόν, τί οὐκ ἐμόν, τί μοι δέδοται, τί θέλει με ποιεῖν ὁ θεὸς νῦν, τί ὐ θέλει. πρὸ ὀλίγου χρόνου ἤθελέ σε σχολάζειν, σαυτῷ λαλεῖν, γράφειν περὶ τούτων, ἀναγινώσκειν, παρασκευάζεσθαι. ἔχεις εἰς τοῦτο ἱκανὸν χρόνον. νῦν σοι λέγει, ἐλθὲ ἤδη ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, δεῖξον ἡμῖν τί ἔμαθες, πῶς ἤθλησας. μέχρι τίνος γυμναδίσῃ μόνος; ἤδη καιρός γυμνάσαί σε, πότερον τῶν ἀξιονίκων εἶ τις ἀθλητῶν, ἢ ἐκείνων, οἱ τὸν ὁικουμένην περίοδεύοντα νικώμενοι. τί δ' ἔν ἀγανακτεῖς; οὐδεὶς ἀγῶν δικὰ θορύβου γίνεται. πολλοὺς δεῖ περιμάχητος εἶναι, πολλοὺς τοὺ ἐπιφωνοῦντας,

πολλὰς ὀπτασίας, πολλὰς θεωρίας. ἀλλ' ἐγὼ ἤθελον ἐφ' ἡσυχίας διάγειν. ὄιμωζε τοίνυν, καὶ κλαῖε, ὡς σὲ ἄξιον εἰ. τίς γὰρ ἄλλη μείζων ταύτης ζημία τῷ ἀπαιδεύτῳ, καὶ ἀπειθοῦντι τοῖς θείοις διαλόγμασιν, ἢ τὸ λυπεῖσθαι, τὸ πενθεῖν, τὸ φθονεῖν, ἁπλῶς τὸ ἀτυχεῖν καὶ δυστυχεῖν; τούτων σὲ θέλεις ἀπαλλάξαι σαυτόν; καὶ πῶς ἀπαλλάξῃς σὲ πολλάκις ἤκουσας, ὅτι ὄρεξιν ἀφαί σε δεῖ παντελῶς, τὴν ἔκκλισιν ὀπὶ μόνα τρέψαι τὰ προαιρετικά; ἀφεῖναί σε δεῖ πάντα, τὸ σῶμα, τὴν κτῆσιν, τὴν φήμην, τὰ βιβλία, θόρυβον, ἀρχάς, ἀναρχίαν; ὅπου γὰρ ἂν κλίνῃς, ἐδούλωσας, ὑπείλυγης, κωλυτὸς ἐγένου, ἀναγκαστὸς, ὅλως ἐπ' ἄλλοις. ἀλλὰ τὸ Κλεάνθους προχείρου,

Ἄγε δέ μ' ὦ Ζεῦ καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη.

Θέλεις εἰς Ῥάμην; εἰς Ῥώμην· εἰς Γύαρα; εἰς Γύαρα. εἰς Ἀθήνας; εἰς Ἀθήνας· εἰς φυλακήν; εἰς φυλακήν. ἂν ἅπαξ εἴπῃς, ποτὲ τίς εἰς Ἀθήνας ἀπέλθῃ; ἀπώλεσ· ἀνάγκη σε ταύτην τὴν ὄρεξιν, ἀτελῆ μὴν ὄσαν ἀτυχῆ σε ποιεῖν· τελειωθεῖσαν δέ, κινδυνῶδες, ἐφ' οἷς σὲ δεῖ ἐπιμεμφόμενον. πάλιν, ἂν ἐμποδισθῇς, δυσχερῆ, φορτίον τὸ ἀναγκαῖον ἐφ' οἷς σὲ θέλεις. ἄφες οὖν ταῦτα πάντα. καλαὶ αἱ Ἀθῆναι· ἀλλὰ τὸ εὐδαιμονεῖν κάλλιον πολύ· τὸ ἀπαθῆ εἶναι, τὸ ἀτάραχον, τὸ ὅπου μηδενὶ κείσῃ τὰ σὰ πράγματα. θόρυβός ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἀσπασμοί· ἀλλὰ τὸ ἐνεργεῖν, ἀντὶ πάντων τῶν δυσκόλων. εἰ οὖν τούτων χαμερές ὄζει, διά τί οὐκ αἴρει καὶ τὴν τῆς ἐκκλίσεως

multos magistros, multos spectatores. At egò tranquillè vellem vivere. Plora igitur & suspira, ut dignus es. Nam quæ alia pœna major est illi qui ineruditus est, divinisque præceptis refragatur, nisi ut doleat, lugeat, invideat, denique voto frustretur, calamitatibus conflictetur? His malis non te liberabis? Quomodo autem me liberem? Nonne sæpe audivisti, appetitum omnino tollendum esse à rebus externis: aversationem ad ea sola transferendum, quæ tui arbitrii sint: missa facienda tibi esse omnia, corpus, opes, famam, libros, tumultum, imperia, vitam privatam? Nam quocunque inclinaveris, servis, obnoxius es; prohiberi, cogi potes, totus in aliena potestate es. Cleanthis illud in promptu sit:

Me Juppiter duc, & Fati necessitas.

Ire me Romam vultis? Romam. In Gyara? In Gyara. Athenas? Athenas. In carcerem? In carcerem. Si semel dixeris, quando aliquis Athenas ibit? periisti: necesse est ut iste appetitus te infelicem, si irritus; inanem faciat, si ratus fuerit, elatum ob ea propter quæ efferri non decet: si impeditus, calamitosum, eò redactum quò nolles. Omitte igitur ista omnia. Pulchræ sunt Athenæ, sed felicitas est multò pulchrior: multò pulchrius est esse perturbatione vacuum, carere tumultu, in nullius potestate res tuas esse. Tumultus est Romæ, salutationes. Sed prosperitas omnibus difficultatibus est commutanda. Si ergò tempus horum est, cur non etiam horum aversationem tollis? Quæ necessitas est te velut asinum

asinum fustibus cæsum ferre sarcinas? Alioqui vide quid fiat? Est tibi perpetuò serviendum illi, qui tibi exitum conficere queat: cuilibet, impedire qui possit, is tibi colendus est. Infelix, Una via est, ad prosperitatem (hoc & manè & interdiu & noctu in promptu sit) ut rebus externis cedas, ut nihil proprium judices, ut omnia Deo commendes & Fortunæ, ut hos tutores eorum constituas, quos & Jupiter constituit: ipse verò uno illo quod tibi proprium est, quod prohiberi nequit, occuperis: ut cùm legis, eò referas lectionem, ut propter hoc & scribas & audias. Propter hoc non possum te dicere industrium, si audiero istud solum aliquem legere aut scribere, tametsi aliquis adjecerit, totas noctes. Nondum hoc dico, nisi cognovero quò ista referantur. Neque enim tu industrium eum dicis, qui propter puellam vigilat. Ergò nè ego quidem, eum qui multa legit: sed si gloriolæ causâ id fecerit, ambitiosum dico: si pecuniæ gratiâ, avarum, non industrium. Si verò ad rationem suam laborem istum retulerit, ut illa naturæ pareat: tum demum industriũ dico. Nunquam enim è communibus istis, vel vituperationes, vel laudationes petendæ sunt, sed è decretis. Hæc enim sunt cujusque propria, quæ actiones quoq; vel turpes, vel honestas efficiunt. Horum memor, delectare iis quæ adsunt, & in iis acquiesce quæ tempus fert. Si qua vides eorum quæ didicisti ac meditatus es, ad rem abs te conferri, delectare iis. Si malitiam & convitiandi libidinem

τὶς ἀνάγκη, ὡς ὄνον ξυλοκοπεῖσθαι ἀχθοφορεῖν; εἰ δὲ μή, ὅρα τί δεῖ σε διαλύειν ἀεὶ τῷ δυναμένῳ σοι διαπράξασθαι τὰ ἔξοδον, τῷ πᾶν ἐμποδίσαι δυναμένῳ· κἀκεῖνον θεραπεύειν, ὡς κακοδαίμονα. μία ὁδὸς ἐπὶ εὐροιαν. τοῦτο καὶ ὄρθρε καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἔσω ποιεῖσθαι, ἀπόστασις πᾶσι ἀπροαιρέτων, τὸ μηδὲν ἴδιον ἡγεῖσθαι, τὸ παραδοῦναι πάντα τῷ διοικοῦντι, τῇ τύχῃ, ἐκείνους ἐπιτρόπους αὐτῶν ποιησαμένους, οὓς καὶ ὁ Ζεὺς παρέσηκεν· αὐτὸν δὲ ποῖός ἐστι ἕκαστος μόνῳ, τῷ ἰδίῳ, τῷ ἀκωλύτῳ καὶ ἀναγινώσκειν ἐπὶ τοῦτο ἀναφέροντα τὰ ἀναγνώσεις, καὶ γράφειν, καὶ ἀκούειν. διὰ τοῦτο ἃ διώκομαι εἰκῆ φιλόπονον, ἂν ἀκούσῃς τοῦτο μόνον, ὅτι ἀναγινώσκει ἢ γράφει. κἂν πεισθῇ τις ὅλας τὰς νύκτας, ἵνα λέγω, ἂν μὴ γνῷ τὸ ἀναφορόν. καὶ γὰρ σὺ λέγεις φιλόπονον, τὸν διὰ παλλακίδιον ἀγρυπνοῦντα. ἐ τίνων ἕνεκα; ἐγώ. ἀλλ' ἐὰν μὴ ἕνεκα δόξης αὐτὸ ποιῇ, λέγω φιλόδοξον. ἂν δ' ἕνεκα ἀργυρίου, φιλάργυρον, ἐ φιλόπονον. ἂν δ' ἐπὶ τὸ ἴδιον ἡγεμονικὸν ἀναφέρῃ τὸν πόνον, ἵν' ἐκεῖνο κατὰ φύσιν ἔχῃ καὶ διάγῃ, τότε λέγω μόνον φιλόπονον. μηδέποτε γὰρ ἀπὸ τῶν κοινῶν μήτ' ἐπαινεῖτε, μήτε ψέγετε· ἀλλὰ ἀπὸ δογμάτων. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἴδια ἑκάστου, τὰ καὶ τὰς πράξεις αἱρετὰς ἢ καλὰς ποιοῦντα. τούτων μεμνησθῶ, χαῖρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν χαμαὶ ἔστιν. εἴ τινα ὁρᾷς ὧν ἐμάθες, καὶ διαπέφευγε ἀπ' αὐτῶν τὰ σοὶ εἰς τὰ ἔργα, συμφαίνοντα ἐπ' αὐτοῖς· εἰ τὸ κακόηθες καὶ λοίδορον ἀποτίθου,

μεμείωκας· εἰ τὸ ῥεμπτὲς, εἰ τὸ αὐθαδολόγον, εἰ τὸ εἰκαῖον, εἰ τὸ ὀλισθηρομύθιον, εἰ ἐ κινῇ ἐφ' οἷς πρότερον, ἑορτὴν ἄγειν δύνασαι καθ' ἡμέραν, σήμερον ὅτι καλῶς ἀνεστράφης ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ, αὔριον ὅτι ἐν ἑτέρῳ. πόσῳ μείζων αἰτία θυσίας, ἢ ὑπατεία, ἢ ὑπαρχία; ταῦτα ἐκ σοῦ αὐτοῦ γίνεταί τοι, καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν. ἐκεῖνο μέμνησο, τίς ὁ διδοὺς ὅτι, καὶ τίσι, καὶ διὰ τίνα. τούτοις τοῖς διαλογισμοῖς ἐνθρυπτόμενος, διαφέρῃ τοῦ ὧν αἱρέσεις τῷ θεῷ; ἢ πανταχόθεν τὸ ἴσον ἀπέχουσιν; ἢ πανταχόθεν ὁμοίως ὁρῶσι τὰ γινόμενα.

deposuisti, aut saltem minuisti: si petulantiam, si turpiloquium, si temeritatem, si luxum: si iis rebus, quibus ante movebaris, non moveris: si non eodem modo quo priùs affectus es: quotidianam festivitatem celebrare potes, hodie quòd rectè versatus sis in isto opere, cras quòd in alio versaturus. Quantò major tibi causa est rei divinæ faciendæ, quàm si consulatum aut magisterium equitum esses adeptus? Hæc à teipso tibi conferuntur, & à Deo. Illud memento, quis sit qui ista largiatur, & quibus, & quas ob res. His cogitationibus si velut alaris, de eo nè moves controversiam, ubi sis felix futurus, quo in loco placiturus sis Deo? Nonne ubique eodem intervallo distat? nonne ubique prospicit quid geratur?

Πρὸς τὸς μαχίμους καὶ θηριώδεις.

Ad pugnaces & immanes.

ΚΕΦ. ε'.

Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, ὅτ' αὐτὸς μάχεταί τινι, ὅτ' ἄλλον ἐᾷ χρῆσθαι. παράδειγμα δὲ καὶ τούτου, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων, ἔκκειται ἡμῖν ὁ βίος ὁ Σωκράτους· ὃς ἐ μόνον αὐτὸς πανταχοῦ ἐξέφυγε μάχην, ἀλλ' οὐδ' ἄλλοις μάχεσθαι εἴα. ὅρα παρὰ Ξενοφῶντι ἐν τῷ συμποσίῳ, πόσας μάχας λέλυκε, πῶς πάλιν ἠνέσχετο Θρασυμάχου, πῶς Πώλου, πῶς Καλλικλέους, πῶς τῆς γυναικὸς ἠνείχετο, πῶς τοῦ υἱοῦ, ἐξελεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ, σοφιζόμενος· λίαν γὰρ ἀσφαλῶς ἐμέμνητο, ὅτι οὐδεὶς ἀλλοτρίᾳ ἡγεμονικῷ κυριεύει. οὐδὲν ἦν ἄλλο ἤθελεν, ἢ τὸ ἴδιον. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; οὐχ ἵνα κινῇ τινὸς τί κατὰ φύσιν· τοῦτο γὰρ ἀλλότριον. ἀλλ' ὅπως ἐκείνων τὰ ἴδια ποιῆται

CAP. V.

Vir bonus & sapiens nec ipse cum quoquam pugnare, nec alium, quantum in ipso est, pugnare sinit. Hujus quoq; rei nobis exemplum in Socrate propositum est, ut & aliarum: qui non ipse tantùm ubiq; pugnam effugit, sed nè alios quidem pugnare passus est. Vide ut apud Xenophontem in convivio, pugnas omnes composuerit? ut Thrasimachum, ut Polum, ut Calliclem, ut uxorem toleraverit: ut filium, à quo arguebatur, argutantem. Illud enim memoriæ infixum habebat. neminem alterius menti dominari. Nihil igitur voluit, nisi quod suum esset. Illud autem quidnam est? Non ut iste naturam sequatur (id enim alienum est) sed ut aliis suo arbitratu, quod ipsis vi-

sum

sum esset, facientibus, ipse nihilominus naturæ pareret, suóque tantùm munere fungeretur, in eo tamen elaborans, ut illi quoque ex naturæ præscripto viverent. Nam hoc viro bono & sapienti semper propositũ est. Vúltne ducere exercitum? Non: sed si mandetur ipsi imperium, in eo rationi parere vult. Uxorem ducere vult? Non: sed si datum fuerit conjugium, in eo ità se geret, ut naturæ præscriptum conservet. Sed si filium aut uxorem peccare noluerit: vult aliena non esse aliena. Atque erudiri illud est, cognoscere quæ sua sint, quæ aliorum. Ad eum ergò modum affecto, quis adhuc pugnæ locus relinquitur? Num quid eorum quæ fiunt admiratur? Nunquid novum illi videtur? Annon pejora & graviora exspectat ab improbis, quàm ipsi accidunt? An non in lucro deputat, si ab extrema improbitate absint? Iste tibi maledixit. Magnam ei gratiam habeo, quòd non verberavit. Sed & verberavit. Magnam habeo gratiam, quòd non vulneravit. Sed & vulneravit. Magnam habeo gratiam, quòd non occidit. Quando enim didicit, aut à quo, mansuetum animal esse hominem, sociabile, ipsam injuriam magno ei malo esse à quo inferatur? Hæc igitur cùm neque didicerit, nec persuasa habeat: cur non id sequatur, quod sibi expedire putat? Vicinus conjecit lapides. Quid ergò tu peccâsti? At supellex confracta est. Tu ergò vasculum es? Non, sed libera voluntas. Quid ergò tibi adversus istud datum est? tanquam lupo, ut remordeas, & plures lapides conjicias? Ut homini autem, si quæras quid? in-

ὡς αὐτοῖς δοκεῖ, αὐτὸς μηδὲν ἧττον χρῆται φύσει ἑξῇ, καὶ ἐξάξει μόνον τὰ αὑτοῦ ποιῶν πρὸς τὸ κρίνειν ἔχειν καὶ φύσιν. τοῦτο γάρ ὅζιν ὃ ἀεὶ προκειται τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ. πραπεπται; ἀλλ' ἂν δίδωται ὅτι ταύτης τῆς ὕλης τὸ ἴδιον ἡγεμονικὸν τηρῆσαι. γῆμαι; ὄ. ἀλλ' ἂν δίδωται γάμος, ἐν ταύτῃ τῇ ὕλῃ καὶ φύσιν ἔχοντα αὐτὸν τηρῆσαι. ἂν ἢ θέλῃ τὸν υἱὸν μὴ ἁμαρτάνειν, ἢ τὴν γυναῖκα, θέλει τι ἀλλότρια μὴ εἶναι ἀλλότρια. καὶ τὸ παιδεύεσθαι τοῦτό ἐστι, μανθάνειν τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀλλότρια. πῶ ὧν ἔτι μάχης τόπος τῷ ὕτως ἔχοντι; μὴ γὰρ θαυμάζει τι τῶν γινομένων; μὴ γὰρ καινὸν αὐτῷ φαίνεται; μὴ γὰρ ὀχλεῖται καὶ χαλεπώτερα προσδέχεται τὰ παρὰ τῶν φαύλων, ἢ ὑποβαίνει αὐτῷ; μὴ γὰρ ὠφέλιμα λογίζεται πᾶν ὅ, τι ἂν ἀπολίπωσι τὰ ἐκτός; ἐλοιδόρησέ σε ὁδεῖνα. πολλὴ χάρις αὐτῷ ὅτι μὴ ἔπληξεν. ἀλλὰ καὶ ἔπληξε. πολλὴ χάρις ὅτι μὴ ἔτρωσεν. ἀλλὰ καὶ ἔτρωσε. πολλὴ χάρις ὅτι μὴ ἀπέκτεινε. ποτὲ γὰρ ἔμαθεν, ἢ πρὸ τίνι, ὅτι ἥμερόν ὅζι ζῶον, ὅτι φιλάλληλον; ὅτι μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι αὐτὴ ἡ ἀδικία; ταῦτα οὖν μὴ μεμαθηκὼς, μηδὲ πεπεισμένος, διὰ τί μὴ ἀκολουθήσει τῷ φαινομένῳ συμφέροντι; βέβληκέν ὁ γείτων λίθοις. μή τι οὖν σὺ ἠμάρτυκας; ἀλλὰ τὰ ἐν οἰκῳ κατεάγη. σὺ οὖν σκεύασιον εἶ; οὔ, ἀλλὰ προαίρεσις. τί ὧν ζῷον δίδοται πρὸς τοῦτο; ὡς μὲν λύκῳ, ἀντιδάκνειν, καὶ ἄλλως πλείονας λίθους βάλλειν. ἀνθρώπῳ δ' ἂν ζητῇς, ἐπίσκεψαί σε τὸ τιμιώτατον

ἔσον, ἴδε πίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας. μὴ πρὸς θηρειώδη, μὴ πρὸς μυσιπραγικτικόν; ἵππος ὢν πότ' ἄθλιός ἐστιν; ὅταν τῶν φυσικῶν δυνάμεων στερηθῇ· οὐχ ὅταν μὴ δύνηται κοκκυζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ θέχειν. ὁ δὲ κύων; οὐχ ὅταν πετεινὸν μὴ δύνηται, ἀλλ' ὅταν μὴ ἰχνεύειν. μή πού ἐστιν οὕτω καὶ ἄνθρωπος δυστυχὴς ὄζιν, οὐχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας πνίγειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν· ἀλλ' ὃς τοῖς τοῦτο δυνάμεις πινὰς ἔχων ἐλήλυθε παρὰ τῆς φύσεως· ἀλλ' ἀπολωλεκὼς τὸ εὐσχημον, τὸ πιστόν. τοῦτον σωζεσθόντας θρηνεῖν, εἰς ὅσα καλὰ ἐλήλυθεν. οὐχὶ μὰ Δία τὸν φιλοτα, ἢ τὸν ἀποθανόντα, ἀλλ' ᾧ ζῶντι συμβεβήκει ἀπολέσαι τὰ ἴδια, ἃ τὰ πατρῷα, τὸ ἀγρίδιον, καὶ τὸ οἰκίδιον, καὶ τὸ παιδικεῖον, καὶ τὰ δουλάρια· τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ὄζιν, ἀλλὰ πάντα ἀλλότρια, δοῦλα, ὑποζύγια, ἀλλοτε ἄλλοις διδόμενα ὑπὸ τῶν κυρίων· ἀλλὰ τὰ ἀνθρωπικὰ, τοὺ χαρακτῆρας οὓς ἔχων ἐν τῇ διανοίᾳ ἐλήλυθεν· ὅρας καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ζητοῦντες, ἂν μὲν εὑρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὑρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τίνα ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦτο τὸ τετράδραχμον; Τραϊανοῦ. φέρε. Νέρωνος. ῥίψον ἔξω, ἀδόκιμόν ἐστι, σαπρόν. ὅπου καὶ ἐνθάδε. τίνα ἔχει χαρακτῆρα τὰ δόγματα αὐτοῦ; ἥμερον, κοινωνικὸν, ἀνεκλικὸν, φιλάλληλον. φέρε, παραδέχομαι, πολίτην τοῦτον, παραδέχομαι γείτονα, σύμπλουν. ὅρα μόνον μὴ Νερωνιανὸν ἔχει χαρακτῆρα, μήπ ὀργίλον ὄζι, μήπ μιμψίμοιρος, ἂν αὐτὸν φανῇ, πατάξῃ τὰς κεφαλὰς τῶν

spice penum tuum: vide quas tecum facultates attuleris. num belluinam? num ultionis avidam? Equus quando miser est? Cùm naturalibus facultatibus privatur: non cùm cocciſare nequit, ſed cum currere nequit. Canis? non cùm volare nequit, ſed cùm nequit indagare. Quid ergò ſi homo etiam eodem modo miſer eſt, non is, qui leones ſtrangulare nequit, aut ſtatuas amplecti: (neque enim ad hoc ullis à natura facultatibus eſt inſtructus) ſed is qui amiſit prudentiam, bonitatem, fidem? Ad hunc conveniendum eſt: hic deplorandus, qui in tanta mala inciderit. Non, ità me dii ament, is qui natus aut mortuus fuerit: ſed qui vivens ſuorum jacturam fecerit, non quidem patrimonii, non agelli, non domunculæ, non cauponæ aut ſervulorum (nihil enim horum homini eſt proprium: omnia ſunt aliena, ſerva, obnoxia: aliàs aliis ab iis in quorum poteſtate ſunt, dantur) ſed qui res humanas amiſit, quarum ſigilla impreſſa menti ſecum attulit. Sic numiſmatis etiam ſigna quærimus: quæ ſi invenerimus, probamus: ſin minùs, rejicimus. Quam notam habet nummus iſte? Trajani. Affer. Neronis. Abjice, improbus eſt, adulterinus. Ità hîc etiam. Quod ſignum habent decreta illius? Manſuetum, ſociabile, tolerans, amans aliorum. Affer, accipio: hunc civem facio, admitto vicinum, comitem. Vide modò, nè characterem Neronianum habeat. Eſtne iracundus? éſtne perſequens inimicitiarum? éſtne moroſus? An obviorum capita cædit, cùm ei vi-

ſum

ſum fuerit? Quid ergò dicebas, eum eſſe hominem? Num enim ſolâ formâ ſingulæ res judicantur? Quòd ſi ità eſt; ceream quoque maſſam dic eſſe pomum, dic habere pomi & odorem & guſtum. Neque verò externa circumſcriptio ſatìs eſt. Neque igitur ad hominem conſtituendum naſus ſatìs eſt, & oculi: ſed decreta humana requiruntur. Hic non audit doctrinam: cùm arguitur, non intelligit. Aſinus eſt. Hujus verecundia eſt emortua. Inutilis eſt, & quidvis potiùs quàm homo. Hic quærit quem obvium mordeat, aut calcibus petat. Itaque neque ovis, neque aſinus eſt. Sed quid tandem? Fera beſtia. Quid ergó? Vis me contemni? A quibus? Ab iis qui te nôrunt? Quomodo autem qui nôrunt te contemnent, cùm ſis manſuetus, cùm ſis verecundus? At ab iis qui te ignorant. Quid id tuâ refert? Neque enim alius artifex ignaros artis ſuæ curat. At multò magìs exagitabunt me. Quid dicis, me? Poteſtne quiſquam voluntatem tuam lædere: aut prohibere quò minùs objectis viſis, ut natura fert, utaris? Nequaquam. Quid ergò adhuc turbaris, & formidabilem te præbere ſtudes: non autem progreſſus in medium, proclamas, tibi pacem eſſe cum omnibus hominibus, quicquid illi agant: & eos in primis deridere, qui ſe tibi nocere putant? Mancipia iſta ſunt: ignorant quis ſim, ubi mea bona & mala poſita ſint neſciunt: non patere ſibi aditum ad meas opes ignorant. Sic qui munitam incolunt urbem, hoſtilem obſidionem rident. Nunc iſti quid ſibi fruſtrà faceſſunt

ἀπαντώντων. τί οὖν ἔλεγες ὅτι ἄνθρωπός ἐστι; μὴ γὰρ ἐκ φιλῆς μορφῆς κρίνεται ἕκαστον. ἐπεὶ ἄτοπον, λέγε καὶ τὸ κήρινον μῆλον εἶναι, καὶ ὀσμὴν ἔχειν αὐτὸ ὁμοίαν, καὶ γεῦσιν. οὐκ ἀρκεῖ ἡ ἐκτὸς περιγραφή. οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἐξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί· ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά. ὅπερ οὐκ ἀκούει λόγου, ὃ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενον. ὃν δὲ ὄζει. τοῦτο τὸ ἄδηκτον ὑπονοεῖ ἐκρωτᾶν. ἄχρηστός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. ὅτι δὲ ζητεῖ τίνα ἀπαντήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ· ὥστε οὐδὲ πρόβατον, οὐδὲ ὄνος· ἀλλὰ τί ποτε; ἄλογον θηρίον. τί οὖν; δέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπὸ τίνων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τὸ πρᾶον, τὸ αἰδήμονα; ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων. τί σοι μέλει; ὅ τινι γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ τῶν ἀτέχνων. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπιτείνουσί μοι. τί λέγεις τὸ ἐμοί; δύναταί τις τῶν προαίρεσιν τὴν σὴν βλάψαι; ἢ κωλύσαι τὰς προπιπτούσας φαντασίας χρῆσθαι, ὡς πέφυκεν; οὐδαμῶς. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ, καὶ φοβερὸν σαυτὸν θέλεις ἐπιδεικνύειν; οὐκ ὃ παρελθὼν εἰς μέσον κηρύσσεις, ὅτι εἰρήνην ἄγεις πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὅ, τι ἂν ἐκεῖνοι ποιῶσι; καὶ μάλιστ' ἐκείνων καταγελᾷς, ὅσοι σε βλέπειν δοκοῦσιν; ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἶδεν, οὐδὲ τίς εἰμι, οὐδὲ πῶς μου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ὅτι οὐ πρόσοδος αὐτοῖς πρὸς τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ἐχυρὰν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τῶν πολιορκούντων. νῦν δέ τί πρᾶγμα ἔχουσιν ὅτι τῷ μισθενί; ἀσφαλές ἐστιν ἡμῖν τὸ

τεῖχος, τοσοῦτος ἔχομεν ἐπὶ πάμπολυ χρόνον, πάντ' ἄλλα ἡμῖν παρεσκευάσμεθα. ταῦτα ὅτι τὴν πόλιν ἐχυρὸν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἄνθρωπος δὲ ψυχῇ οὐδὲν ἄλλο, ἢ δόγματα. ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρὸν, ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδαμάντινον, ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος, ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχῇ ἐπίκηρα, εὐάλωτα, ὅις ποτὲ τὸν ὁποσοῦν προσέχοιμεν, πᾶσα ἀνάγκη ταράσσεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, προσπίπτοντας ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν πρὸς μόνοις ἀσφάλειαν δεδομένοις ἡμῖν, ἐχυρὸν ποιεῖν; οὐδ' ἀποστάντες τῶν ἐπικήρων καὶ θνητῶν, τὰ ἀθάνατα καὶ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; οὐδὲ μεμνήμεθα, ὅτι ὅτε βλάπτει ἄλλος ἄλλον, οὔτε ὠφελεῖ· ἀλλὰ τὸ περὶ ἑκάστου τούτων δόγμα, τοῦτό ἐστι τὸ βλάπτον, τοῦτό ἐστι τὸ ἀνατρέπον, τοῦτο μάχη, τοῦτο στάσις, τοῦτο πόλεμος. Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην τὸ ποιοῦν ἐκ ἄλλο, ἢ τοῦτο τὸ δόγμα τὸ περὶ τυραννίδος, τὸ δόγμα τὸ περὶ φυγῆς· ὅτι τὸ μὲν ἔσχατον τῶν κακῶν, τὸ δὲ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν. φύσις δ' αὐτὴ παντὶς, τὸ διώκειν τὸ ἀγαθὸν, φεύγειν τὸ κακόν· τὸν ἀφαιρούμενον πατέρα, καὶ περιβάλλοιλα τῷ ἐναντίῳ, τοῦτον ἡγεῖται πολέμιον, ἐπίβουλον, κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον οὐδέν. λοιπὸν, εἰ ταῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ὅτε πατὴρ υἱοῖς φίλος, οὔτ' ἀδελφὸς ἀδελφῷ· πάντα δὲ πανταχῇ μεστὰ πολεμίων, ἐπιβούλων, συκοφαντῶν. εἰ δ' ἄλλα negotium? tuta ſunt noſtra mœnia: commeatum in longum tempus habemus: omnibus aliis rebus inſtructi ſumus. Hæc ſunt quæ civitatem munitam & inexpugnabilem faciant. Hominis verò animum nihil aliud niſi decreta. Nam quis murus adeò firmus eſt, aut quod corpus adeò adamantinum, quæve poſſeſſio tam certa & propria, aut quæ dignitas ità inſidiarum expers? Omnia ubique mortalia ſunt, fluxa, caduca, expugnatu facilia: quibus quí ullo modo adjungit animum, hunc turbari omnino neceſſe eſt, malè ſperare, timere, lugere, irritas habere appetitiones, in ea quæ nolit incidere. Et tamen ſolam eam arcem nobis datam munire nolumus? nec mortalibus & ſervilibus rebus repudiatis, immortales naturâque liberas comparare? neque cogitamus, neminem ab alio juvari, vel lædi, ſed à decreto de ſingulis iſtis rebus? Hoc eſt quod noceat, hoc eſt quod evertat, hæc pugna, hæc ſeditio, hoc bellum. Nihil aliud eſt, quod Eteoclem & Polynicem in mutuam cædem impulerit, niſi decretum de imperio, decretum de exſilio: quod ſcilicet hoc extremum malum, illud ſummum bonum videretur. Hæc autem natura eſt omnium, ut & bona perſequantur, & mala fugiant: ut qui alterum eripuerit, in alterum conjecerit, hoſtis judicetur, & inſidiator, ſive frater, ſive filius, ſive pater. Nam bono nihil eſt nobis conjunctius. Quòd ſi illa bona & mala ſunt, neque pater filiis amicus, neque frater fratri, ſed ubique omnia plena hoſtium inſidiatorum, calumniatorum. Sin voluntas ea quæ eſſe debet,

bet, ſolum bonum eſt: ea quæ non debet, ſolum malum: quæ pugna reſtat? quod convitium? quibus de rebus? De iis quæ ad nos nihil attinent. Contra quos? contra ignorantes, contra calamitoſos, contra eos qui maximis in rebus errant. Horum Socrates memor, domum ſuam incolebat, uxorem tolerans aſperrimam, & filium ingratum. Nam qua in re aſpera erat? Ut quantum aquæ vellet, in caput ejus infunderet: ut conculcaret placentam. Quid verò ad me, ſi perſuaſum habuero, iſta nihil ad me pertinere? Hoc verò meum munus eſt, in quo neque tyrannus me volentem prohibebit, neque dominus, neque multi unum, neque robuſtior imbecilliorem. Hoc enim à Deo ità eſt datum, ut prohiberi non poſſit. Hæc decreta in ædibus amicitiam conſtituunt, in urbe concordiam, inter nationes pacem. Hæc faciunt gratum adverſus Deum, ubique fiduciâ plenum, quaſi de alienis & nullius pretii. Cæterùm nos ſcribere quidem & legere iſta, & cùm leguntur laudare poſſumus, multum verò abeſt ut perſuaderi nobis ea poſſint. Proinde illud quod in Lacedæmonios dictum eſt, eſſe eos domi leones, Epheſi verò vulpeculas, etiam nobis conveniet, eſſe nos in ſchola leones, foris verò vulpeculas.

δεῖ προαίρεσις, τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ὄζι, καὶ ὅσα μὴ δεῖ, τοῦτο μόνον κακόν, ποῦ ἔπ μάχη; ποῦ λοιδορία; περὶ τίνων; περὶ ἅ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. πρὸς τίνας; πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας, πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας, πρὸς τοὺς ἡπατημένους περὶ τὰ μεγίστων. τούτων Σωκράτης μεμνημένος, πῶς οἰκίαν πῶ αὐτῷ ᾤκει, γυναικὸς ἀνεχόμενος τραχυτάτης, υἱοῦ ἀγνώμονος. τραχεῖα γὰρ πρὸς τί λίαν; ἵν' ὕδωρ κατεχέη τῆς κεφαλῆς ὅσον κὴ θέλει, ἵνα κατατρίψη τὴν πλακοῦντα. κὴ τί πρὸς ἐμέ, ἂν ὑπολάβω, ὅτι ταῦτα οὐκ ἔστι πρὸς ἐμέ; τοῦτο δ' ἐμὸν ἔργον ὄζι κὴ ὅτε τύραννος κωλύσει με θέλοντα, ὅτε δεσπότης, ὅτε οἱ πολλοὶ τὸν ἕνα, ἢ ὁ ἰσχυρότερος τὸν ἀδυνατώτερον. τοῦτο γὰρ ἀκώλυτον δέδοται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκάστῳ. ταῦτα τὰ δόγματα ἐν οἰκίᾳ φιλίαν ποιεῖ, ἐν πόλει ὁμόνοιαν, ἐν ἔθνεσιν εἰρήνην, πρὸς θεὸν εὐχάριστον, πανταχοῦ θαρρεῖν τα, ὡς πρὸς ἀλλοτρίοις, ὡς πρὸς οὐδενὸς ἀξίοις. ἀλλ' ἡμεῖς γε φαμὲν μὲν καὶ ἀναγινώσκειν ταῦτα, καὶ ἀναγινωσκόμενα ἐπαινέσαι ἱκανοί, πείθειν δ' οὐκ ἐγγύς. πιθανὸν τὸ περὶ τῶν Λακεδαιμονίων λεγόμενον, ὅτοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες, καὶ ἐφ' ἡμῶν ἁρμόσει, ἐν σχολῇ λέοντες, ἔξω δ' ἀλώπεκες.

Ad eos qui dolent ſe eſſe miſerabiles.

CAP. VI.

MOleſtè (inquit) fero, me eſſe miſerabilem. Eſtne id tuum opus, an eorum qui te miſerantur?

Πρὸς τοὺς ὅτι τοῦ ἐλεεῖσθαι ὀδυνωμένους.

ΚΕΦ. ς'.

ΑΝιῶμαι φησὶν, ἐλεεινὸς. ποτέρου οὖν ἐν τῷ ἔργῳ ὄζι τὸ ἐλεεῖσθαί σε, ἢ τῶν ἐλεούντων; τί

τί δ' ἐπὶ σοί ὅτι τὸ παῦσαι αὐτό; εἰπέ μοι. ἂν δείκνυω αὐτοῖς μὴ ἄξιον ἐλέους ὄντα ἐμαυτόν. πότερον δ' ἤδη σοι ὑπάρχει τοῦτο τὸ μὴ εἶναι ἐλέου ἄξιον, ἢ οὐχ ὑπάρχει; δοκῶ ἐγωγε, ὅτι ὑπάρχει. ἀλλ' ἔτοί γ' οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐλεοῦσιν, ἐφ' οἷς εἰκὸς ἄρα σὲ ἄξιον, ἐπὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις, ἀλλ' ἐπὶ πενίᾳ, καὶ ἀναρχίᾳ, καὶ νόσοις καὶ θανάτοις, καὶ ἄλλοις τοιούτοις. πότερον οὖν πείθειν παρεσκεύασαι τοὺς πολλούς, ὡς ἄρα οὐδὲν τούτων κακόν ἐστιν, ἀλλ' οἷόν τε καὶ πένητι καὶ οὐκ ἄρχοντι καὶ ἀτίμῳ εὐδαιμονεῖν, ἢ σαυτὸν ἐπιδεικνύειν αὐτοῖς πλουτοῦντα καὶ ἄρχοντα; τούτων γὰρ τὰ μὲν ὕστερα, ἀλαζόνος καὶ ψυχροῦ, καὶ ἀσθενοῦς ἀξίου. καὶ ἡ προσποίησις ὁρᾶ δ' οἵων ἂν γένηται. σκευάρια σε χρήσασθαι δεήσει, καὶ ἀργυρωμάτια ὀλίγα κεκλῆσθαι, καὶ ταῦτα ἐν φανερῷ δεικνύειν εἰ οἷόν τε ταῦτα πολλάκις, καὶ λανθάνειν περιόντως ὅτι ταῦτά ἐστι, καὶ ἱματίδια σιλπνά, καὶ πρὸς ἄλλῳ πιμπλῷ, καὶ τὸν πιμώμφον ἐπιφαίνειν ὑπὸ φῶς ὑποφανῶν τόπων, καὶ δειπνεῖν περιόντως παρ' αὐτοῖς, ἢ δοκεῖν γε ὅτι δειπνεῖς· καὶ πρὸς τὸ σῶμα δέ πινα κακοτεχνεῖν, ὡς εὐμορφότερον φαίνεσθαι καὶ γυναικότερον τοῦ ὄντος. ταῦτά σε δεῖ μηχανᾶσθαι, εἰ τινὶ σκοτέραν ὁδὸν ἀπιέναι θέλεις, ὥστε μὴ ἐλεεῖσθαι. ἢ πρῶτα μὲν καὶ ἀνίνυτος καὶ μακρά· ὃ ὁ Ζεὺς οὐκ ἠδυνήθη ποιῆσαι· τοῦτο αὐτὸ ἐπιχειρεῖν πάντας ἀνθρώπους πεῖσαι, τίνα ἐστὶ ἀγαθὰ καὶ κακά. μὴ γὰρ δέδοταί σοι τοῦτο. ἐκεῖνο μόνον σοι δέδοται, σαυτὸν πεῖσαι. καὶ ὅπω πέπεικας, εἶτα μοι νῦν ἐπιχειρεῖς

Eſtne penes te, id compeſcere? Dic mihi? Si eis oſtendero me non dignum eſſe miſeratione. Num verò nunc ità tecum agitur, ut te miſerari non ſit opus, an nondum? Puto ità nunc mecum agi. At iſti non ob ea me miſerantur, propter quæ id fieri oportebat, videlicet ob delicta: ſed propter vitam privatam, propter paupertatem, morbos, orbitatem, & id genus alia. Num igitur ità paratus es, ut populo perſuadeas, nihil horum eſſe malum: ſed poſſe fieri ut & pauper, & ſine magiſtratu, & honorum expers, ſit beatus? aut te divitem & principem oſtendere? Nam horum quidem poſteriora ſunt arrogantis, frigidi, & nullius pretii hominis. Ac iſta ſimulatio, vide quibus rebus conſtet. Servuli conducendi erunt, argentea vaſcula nonnulla habenda, eáque apertè ſæpe oſtentanda: dandáque opera, ſi fieri poteſt, ut eadem cùm ſint, non eadem eſſe videantur. Eſt & ſplendidis veſtibus opus, cæteráque pompâ: & præ te ferendum, ab illuſtribus iſtis honorem tibi haberi. Danda item opera, ut apud eos cœnites, aut ſaltem cœnitare videaris. Corpus etiam malis quibuſdam artibus excolendum eſt, ut formoſior & robuſtior videaris quàm es. Hæc tibi machinanda ſunt, ſi alteram viam avertendæ commiſerationis ingredi ſtatuiſti. Prior verò illa & irrita eſt, & longa, ſi id omnibus mortalibus perſuadere inſtituas, quod nè Jupiter ipſe qudem potuit, quæ bona quæ mala ſint. Nunquid iſtud tibi datum eſt? Illud unum tibi datum eſt, ut tibiipſi perſuadeas. Quòd cùm ipſe tibi nondum perſuaſeris, cæteris perſuade-

ſuadere conaris? Quis autem tanto tempore tecum eſt, quanto tu ipſe? Quis eam vim perſuadendi apud te habet, quam tu ipſe? Quis tibi benevolentior & conjunctior eſt te ipſo? Qui fit ergò, ut nondum tibi perſuaſeris? Surſum deorſum curſitas: hoc eſt cui ſtudes, quod diſcis, ut ſis expers doloris, expers perturbationis, non humilis, & liber. An verò non audiviſti, unam eſſe viam quæ huc ducat: miſſa facere externa, iiſque cedere, & ea aliena eſſe confiteri? Ut autem alius ſic aut aliter de te ſentiat, cujus generis eſt? Rerum externarum. Ergò nihil ad te? Nihil. Cùm ergò id adhuc te mordeat & turbet, putásne tibi perſuaſum eſſe, quæ bona quæ mala ſint? Non vis igitur omiſſis cæteris, ipſe tuus eſſe & diſcipulus & magiſter? Viderint alii an ſibi profit, repugnare naturæ, & ab ejus præſcripto deſciſcere: mihi verò nemo propior eſt me ipſo. Quid ergò iſtud eſt? Diſputationes quidem philoſophorum audivi, iiſque aſſentior, re ipſâ verò nihilo ſum factus expeditior. Adeóne ſum ſtupidus? Enimvero in cæteris quæ volui, non is ſtupor in me deprehenſus eſt: ſed & literas celeriter didici, & luctâ, & Geometriam, & reſolutiones ſyllogiſmorum. Nunquid ergò mihi fidem non fecit oratio? Imò nihil aliud initio æquè probavi atque amplexus ſum: & nunc hæc lego, hæc audio, hæc ſcribo: aliam non invenimus hactenus firmiorem iſta diſputationem. Quid ergò adhuc mihi deeſt? Num contraria decreta nondum

ῥεῖς πείθειν τοῦ ἄλλου, καὶ τίς σοι τοσούτῳ χρόνῳ συνέστιν, ὡς σὺ σαυτῷ; τίς δ' ὕπου πιθανὸς ὅτι σοι πρὸς τὸ πεῖσαι, ὡς σὺ σαυτῷ; τίς δ' εὐνούστερον καὶ οἰκειότερον ἔχων, ἢ σὺ σαυτῷ; πῶς οὖν ὅπου πέπεικας σαυτὸν μαθεῖν; νυνὶ δὲ καὶ ἄνω κάτω; τοιοῦτοι πρὸς ὃ ἐπιδίδαξας, καὶ μανθάνειν ὥστε ἄλυπον εἶναι, καὶ ἀταράχου, καὶ ἀταπείνωτον, καὶ ἐλεύθερον; πρὸς ταῦτα οὖν οὐκ ἀκήκοας ὅτι μία ὁδός ἐστιν ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα; ἀφεῖναι τὰ ἀπροαίρετα, καὶ ἐκκλῖναι αὐτῷ, καὶ ὁμολογῆσαι αὐτὰ ἀλλότρια. τὸ οὖν ἄλλον τι ὑποπλαβεῖν σοὶ περὶ σοῦ ποίᾳ ἔοικε ὁδῷ; τὰ ἀπροαίρετα. οὐκοῦν οὐδὲν πρὸς σέ; οὐδέν. ἔπ' οὖν δακνόμενος ἐπὶ τούτῳ, καὶ ταραττόμενος, ὅτι πιστεύεις περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; ὃ θέλεις οὖν, ἀρεῖς τοῦ ἄλλου; αὐτὸς σαυτῷ ἡδὺς καὶ μαθητής, καὶ διδάσκαλος; ὄψονται οἱ ἄλλοι, εἰ λυσιτελεῖ αὐτοῖς παρὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν· ἐμοὶ δ' οὐδεὶς ἔστιν ἐγγίων ἐμοῦ. τί οὖν τοῦτό ἐστιν; ὅτι τοῦ μὲν λόγους ἀκήκοα τοὺς τῶν φιλοσόφων, καὶ συγκαταπέπεμμαι αὐτοῖς, ἔργῳ δ' οὐδὲν γέγονα κρότερος. μήπ' οὖν ἀσυής εἰμι; καὶ μοὶ πρὸ τἄλλα ὅσα ἠκολούθουν, ὡς λίαν ἀφυὴς εὑρέθην· ἀλλὰ καὶ γραμματα ταχέως ἔμαθον, καὶ παλαίειν, καὶ γεωμετρεῖν, καὶ συλλογισμοὺς ἀναλύειν. μήτι οὖν ὁ πέπικά με ὁ λόγος; καὶ μοὶ οὐκ ἄλλα τινὰ ὄντως ἐξ ἀρχῆς ἐδοκίμαζα, ἢ εἰλόμην· καὶ νυνὶ πρὸ τούτων ἀναγινώσκω, ταῦτα ἀκήκοα, ταῦτα γράφω, ἄλλον οὐχ εὑρίσκομαι μέχρι νυνὶ ἰσχυρότερον τούτου λόγον. τί οὖν τὸ λεῖπόν μοι ὅτι; μὴ οὐκ ἐξήρτησα τὰ σοφιστικὰ δόγματα,

ία, μὴ αὐταὶ αἱ ὑπολήψεις ἀγύμναστοί εἰσιν, ὥσθ' εἰδισμένας ἀπαλεῖν ὅπι τὰ ἔργα, ἀλλ' ὡς ὅπλα εἰα ὅπκείμθα κατίωται καὶ ἀδύ τοξαρμόσαι μοι δύνανται, καί τοι ἔστ' ὅπι τὸ παλαίειν, ἔστ' ὅπι τὸ γράφειν ἢ ἀναγινώσκειν, ἀρκοῦμαι τῷ μαθεῖν· ἀλλ' ἄνω κάτω στρέφω τοὺς στοχασμούς, καὶ ἄλλης πλέκω, καὶ μεταπίθοντας ὡσαύτως. τὰ δ' ἀναγκαῖα θεωρήματα, ἀφ' ὧν ὅστιν ὁρμώμθον ἄλυπον ἡμῖν, ἄφοβον, ἀπαθῆ, ἀκώλυτον, ἐλεύθερον, ταῦτα δ' ἃ γυμνάζω, ὥσθ' μελετῶ καὶ ταῦτα τοῦ στοχάσασθαι μελέτω. εἶτά μοι μέλει, τί ὁι ἄλλοι περὶ ἐμοῦ ἐροῦσιν, εἰ φανοῦμαι αὐτοῖς ἀξιόλογος, εἰ φανοῦμαι εὐδαίμων; ταλαίπωρε, ἃ θέλεις βλέπειν τί σὺ λέγεις περὶ σαυτοῦ; τίς φαίνῃ σαυτῷ, τίς ἐν τῷ ὑπολαμβάνειν, τίς ἐν τῷ ὀρέγεσθαι, τίς ἐν τῷ ἐκκλίνειν, τίς ἐν ὁρμῇ, παρασκευῇ, ἐπιβολῇ, τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀνθρωπικοῖς ἔργοις; ἀλλὰ μέλει σοι, εἴ σε ἐλεοῦσιν ὁι ἄλλοι; ναί. ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐλεοῦνται. ἄκων ἐπὶ τούτῳ ὀδυνᾶ; ὁ δέ γε ὀδυνώμθος, ἐλεεινός ὅστις; ναί. πῶς οὖν ὅτι παρ' ἀξίαν ἐλεῇ; αὐτοῖς γὰρ ὅις ποιεῖς τὸν ἔλεον πάσχεις, καλακρυάζεις σαυτὸν ἄξιον τοῦ ἐλεεῖσθαι. τί οὖν λέγει Ἀντισθένης; οὐδέ ποτ' ἤκουσας; βασιλικὸν, ὦ Κῦρε, συμβαίνειν μὲν εὖ, κακῶς δ' ἀκούειν. τὴν κεφαλὴν ὑγιᾶ ἔχω, καὶ πάντες οἴονται ὅτι νοσῶ μετ' ἐμοῦ. τί μοι μέλει; ἀπύρεκτός εἰμι, καὶ ὡς πυρέσσοντί μοι συμπάσχουσι. τάλας, ἐν τοσούτῳ χρόνῳ οὐδ' ἔλιπες πυρέσσων. λέγω καὶ ἐγὼ σκυθρωπάσας, ὅτι

adempta mihi ſunt? Num iſtæ ipſæ opiniones ſunt inexercitatæ, nec aſſuefactæ ut ad rem ipſam conferantur: ſed ut arma humi abjecta, æruginoſæ ſunt, nec applicari mihi poſſunt? Enimvero nec in luctando, nec in ſcribendo, aut legendo ſolâ doctrinâ ſum contentus, ſed ſurſum deorſúmque verſo rationes mihi propoſitas, & alias concinno, & μεταπίθοντας eodem modo formo. Sed neceſſaria præcepta, quibus inſtructus dolorem, timorem, perturbationes, impedimenta propulſare, méque in libertatem aſſerere poſſim; ea demum non exerceo, neque meditationem convenientem adhibeo. Et tamen curo adhuc, quid alii de me dicant? An eis alicujus pretii eſſe videar? An videar beatus? Miſer. Non videbis quid ipſe de te dicas? Quis tibi videaris? Quis ſis in opinionibus? Quis in appetitionibus? Quis in averſando? Quis in animi concitatione, præparatione, aggreſſione? Quis in aliis humanis operibus? Illud ergò tibi curæ eſt, an alii tui miſereantur? Recté: ſed ſecùs quàm par eſt, me miſerantur. Ob id ergò doles? At qui dolet miſerabilis eſt. Recté. Quomodo ergò ſecùs quàm par eſt te miſerantur? Nam eo ipſo affectu adverſùs miſerationem, facis ut ſis miſerabilis. Quid verò Antiſthenes ait? An id nunquam audiviſti? Regium eſt Cyre, cùm rectè facias, malè audire. Caput ſanum habeo: & omnes opinantur, è capite me laborare. Quid ad me? Cùm febri non laborem, meam vicem ut febricitantis dolent: Miſer, tanto tempore febricitare nunquam deſiiſti. Dico & ipſe triſti vultu, rem ità ſe habere:

habere: omnino longum tempus est, ex quo malè habui. Quid ergò fiet? Quod volet Deus: simúlque clam eos derideo, qui me miserantur. Quid ergò vetat idem hìc quoque facere? Pauper sum, sed rectè sentio de paupertate. Quid ergò ad me, si paupertatem meam miserantur? Non impero, sed alii imperant. Verùm quid de imperio & privata vita sentiendum sit, intelligo. Viderint ii qui me miserantur. Ego verò nec esurio, nec sitio, nec algeo: sed quia ipsi esuriunt aut sitiunt, eodem modo me quoque affici putant. Quid ergò eis faciam? passim proclamabo & dicam: nolite errare viri, mihi bene est, neque paupertatem curo, neque privatam vitam, nec ullam denique rem, præter rectas opiniones: eas habeo liberas, præterea nihil me tolicitat. Quæ autem istæ nugæ sunt? Quomodo rectas opiniones retineo, non contentus eo statu in quo nunc sum, attonitus quid aliis de me videatur? At alii plura consequentur, mihíq; præferentur? Quid ergò rationi magis consentaneum est quàm eos qui aliqua in re elaborant, ea in re meliore conditione esse in qua elaborant? Studeat illi adipiscendis magistratibus, tu informandis opinionibus: Illi divitiis inhiant: tu recto usui visorum. Vide an in eo tibi præstent, quod ut tibi studio est, ità ab illis negligitur? An rectiùs sentiant de naturæ modo? An minùs frustrentur appetitionibus suis? An minùs incidant in ea quæ vitant? An in aggressione, in proposito, in appetitione te sint sagaciores? An decorum teneantur ut viri, ut filii, ut parentes, in cæteris denique nominibus affecti-

ναί· ταῖς ἀληθείαις πολὺς ἤδη χρόνῳ, ἐξ ὅ μοι κακῶς ὄζει. τί οὖν γένηται; ὡς ἂν ὁ θεὸς θέλῃ· κἀγὼ ἅμα ὑποκλάσελῶ τῇ οἰκλειρόντων με. τί οὖν κωλύει κἀγὼ ταῦθα ὁμοίως πένης εἰμὶ, ἀλλὰ ὀρθὸν δόγμα ἔχω περὶ πενίας. τί οὖν μοι μέλει εἰ μὴ ὑπὸ τῇ πενίᾳ ἐλεῶσιν; οὐκ ἄρχω, ἄλλοι δ' ἄρχουσιν. ἀλλ' ὃ δεῖ ὑπαλληφέναι, ὑπείληφα περὶ τοῦ ἄρχειν, κἀγὼ μὴ ἄρχειν. ὄψονται οἱ ἐλεῶντές με. ἐγὼ δ' ὅτε πεινῶ, ὅτε διψῶ, ὅτε ῥιγῶ· ἀλλ' ἀφ' ὧν αὐτοὶ πεινῶσιν ἢ διψῶσιν, οἴονται κἀμέ. τί οὖν αὐτοῖς ποιήσω; περιερχόμενος κηρύσσω κἀγὼ λέγω, μὴ πλανᾶσθε ἄνδρες, ἐμοὶ καλῶς ἐστιν, ὅτε πενίας ἐπιτρέφομαι, ὅτε ἀναρχίας, ὅτε ἀπλῶς ἄλλης ὀδυνηρᾶς, ἢ δόγμάτων ὀρθῶν· ταῦτα ἔχω ἀκώλυτα. ὑμεῖς περιφρόντικα ἐπ. κἀγὼ τίς αὕτη φλυαρία; πῶς ἔτι ὀρθὰ δόγματα ἔχω, μὴ ἀρκούμενος τῷ ἐμὲ ὃς εἰμι, ἀλλ' ἐπιζημιούμενος ὑπὲρ τὸ δοκεῖν; ἀλλὰ μὴ πλείονων τεύξονται, κἀγὼ περιμεμνήσονται. τί οὖν εὐλογώτερον, ἢ τοῦ περί τι ἐπιστήμας, ἐν ἐκείνῳ πλέον ἔχειν, ἐν ᾧ ἐπιστήμασι περὶ ἀρχὰς ἐπιστήμασι, οὐ περὶ δόγματα· κἀγὼ περὶ πλοῦτον, οὐ περὶ πλοῦ χρῆσιν τῆς φαντασιῶν. ὅρα εἰ ἐν τούτῳ σε πλέον ἔχουσι, περὶ ὃ σὺ μὴ ἐπίστασαι, ἐκεῖνοι δ' ἀμελοῦσιν· εἰ συγκλαπήσῃ μᾶλλον περὶ τὰ φυσικὰ μέρεα, εἰ ὁρέγονταί σε ἀναπολλυτίτερον, εἰ ἐκκλίνουσιν ἀπρεπεστέρως, εἰ ἐν ἐπιβολῇ, ἐν προθέσει, εἰ ἐν ὁρμῇ μᾶλλον εὐτυχοῦσιν· εἰ τὸ πρόσωπον στάζουσιν ὡς ἄνδρες, ὡς υἱοὶ, ὡς γονεῖς, εἰ δ'

ἐζῆς

ἐξῆς χρὴ ἄλλα τῆς ἀρέσεων ὀνόματα. εἰ δ' ἄρχουσιν ἐκεῖνοι, σὺ δ' ὃ θέλεις σωπᾷ τὰς ἀληθείας εἰπεῖν, ὅτι σὺ μὲν ἀδὲν τούτων ἕνεκα ποιεῖς, ἐκεῖνοι δὲ πάντα. ἀλογώτατον δ', τὸν ἐπιμελούμενον πνθ', ἔλαττον φέρεσθαι, ἢ τὸν ἀμελοῦντα. ἀλλ' ἐπειδὴ φροντίζω ἐγὼ δογμάτων ὀρθῶν, εὐλογώτερόν με δεῖν ἄρχειν. ἐν ᾧ φροντίζεις; ἐν δόγμασιν. ἐν ᾧ δ' ἄλλοι μᾶλλόν σε περφρονήκασιν, ἐκείνοις παραχώρει. οὕτ εἰ διὰ τὰ δόγματα ἔχειν ὀρθὰ, ἡξίους τοξότου μᾶλλον τοξοτικῶς, ἢ χαλκέως μᾶλλον τοῦ χαλκέως. ἄφες οὖν τὰ περὶ τὰ δόγματα ἀπόδον, καὶ περὶ ἐκεῖνα ἀναστρέφου ἃ κτήσασθαι θέλεις, καὶ τότε κλαῦσε, ἐάν σοι μὴ χωρῇ. κλαίειν γὰρ ἄξιον ἐστί. νυνὶ δ' πρὸς ἄλλοις γὰρ ἐᾶς λέγειν, ἄλλων ἐπιμελούμενος. καὶ πολλοὶ δ' τοῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. ὁ μὲν ἐξ οἰκίας ἀναστὰς, ζητεῖ τίν' ἂν ἐξ οἰκίας ἀναστήσαι, τίνι κεχαρισμένον λόγον εἰπεῖν, τίνι δῶρον πέμψαι, πῶς τῷ ἀρχικῷ ἀρέσαι, πῶς κακοηθισάμενον ἄλλον ἄλλῳ χαρίσασθαι. ὅταν εὔχηται, περὶ τούτων εὔχηται· ὅταν θύῃ, ὑπὲρ τούτοις θύῃ· τὸ τοῦ Πυθαγόρου,

Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι πεσσάξειν,
ἐνταῦθα παρατέθεικε.

πῇ παρέβλιψε; πῇ πρὸς κολακείαν; τί ἔλεξε; μή τι ὡς ἀλάστορος, μή τι ὡς ἀγυιεύς; κἂν εὕρῃ τι τοιοῦτον, ἐπιμᾷ ἑαυτόν, καὶ ἐγκαλεῖ. τί γάρ σοι καὶ τοῦτο εἰπεῖν; ὃ γὰρ ἐθέλω φαύσαιμι; λέγουσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅτι οὐδὲν

onum? Quòd si illi imperant: cur tu tibi verum dicere non vis, te eâ gratiâ nihil facere, cùm illi faciant omnia? Fuerit absurdissimum, qui rem aliquam curet, eum deteriore conditione esse illo qui eandem negligat. Sed quia ego rectas opiniones curo, æquius est me imperare. Quid curas? Opiniones. Quod verò alii te studiosius curant, in eo illis cedito. Perinde istud est, ac si propter rectas tuas opiniones postulares, te sagittando magis attingere scopum quàm sagittarios, aut in arte fabrili fabris antecellere. Omitte igitur studium opinionum & illa tracta quæ comparare vis: ac tum plora, si res tibi non successerit. nam plorare te dignum fuerit. Nunc autem aliis te rebus intentum esse, alia curare dicis: & multi rectè illud dicunt, Opus cum opere nullam habere communionem. Ille surgens quærit, quemnam ex Cæsaris domesticis salutet? cujus gratiam verbis ineat? cui munus mittat? quomodo saltatori placeat? quomodo alio in fraudem illecto, alii gratificetur. Cùm vota facit, de his vota facit: cùm immolat, propter hæc immolat: Pythagoricum illud

Nec prius in dulcem declinat lumina somnum,
huc tranfert.

Quò prætergressus? Ubi omisi adulationem? Quid reprehendi? Num ut ingenuus? num ut generosus? Quòd si quid tale invenerit, seipsum increpat & reprehendit. Quid tuâ intererat istud dicere? An mentiri non licuit? Dicunt & philosophi, nihil

nihil prohibere quò minus mendacium dicatur. Tu verò, ſiquidem reverâ nihil aliud curas, niſi rectum viſorum uſum, ſtatim ubi manè ſurrexeris, cogita, Quid mihi deeſt ad vacuitatem perturbationum? Quid ad animi tranquillitatem? Quis ſum? Num corpuſculum? num res familiaris? num fama? Nihil horum. Quid verò ſum? Animal rationis particeps. Quid ab eo poſtulatur? Rumina acta tua: Ubi neglexi ea quæ ad proſperitatem faciunt? Quid feci ab amicitia & ſocietate alienum? Quid à me neglectum eſt, quod faciendum fuit? Cùm igitur tantum diſcrimen ſit deſideriorum, operum, votorum: adhuc illis par eſſe cupis? & iis quidem in rebus, in quibus tu non elaborâſti, illi elaborârunt? Poſtea miraris ſi te miſerantur, & indignaris? Illi verò non indignantur, cùm tu illos miſeraris. Quamobrem? Quòd illi quidem perſuaſum habent, ſe potiri bonis: tu verò non perſuaſum habes. Quapropter tu rebus tuis non es contentus, ſed ſortem illorum deſideras: illi verò ſuâ ſorte contenti ſunt, nec tuam deſiderant. Nam ſiquidem perſuaſum haberes, te potiri bonis, illos verò aberrare: nè in mentem quidem veniſſet cogitare, quid illi de te dicerent.

χωλύῃ ψεῦδος εἰπεῖν. σὺ δ' εἴ τῳ τῆς ἀληθείας ὄδεγὸς ἄλλῃ πεφύτικας, ἢ χρήσεως ὅλης δεῖ φαντασιῶν, εὐθὺς ἀναστὰς ἔωθεν ἐνθυμοῦ, τίνα μοι λείπῃ πρὸς ἀπάθειαν; τίνα πρὸς ἀταραξίαν; τίς εἰμι; μή τι σωμάτιον, μή τι κτῆσις, μή τι φήμη; οὐδὲν τούτων. ἀλλὰ, τίς λογικόν εἰμι ζῶον. τίνα ἔν τὰ ἀπιτήμαλα; ἀναπόλει τὰ πεπραγμένα. τῆ παρέβλω τῆς πρὸς εὐεξίαν; τί ἔρεξα, ἢ ἄφιλον ἢ ἀκοινώνητον; τί μοι δέον οὐκ ἐπιτέλεδη πρὸς ταῦτα; πσαύτης ἔν διαφορᾶς ὔσης τῆς ὀπθυμιμμάτων, τῆς ἔργων, τῆς εὐχῶν, ἔτι θέλεις τὸ ἴσον ἔχειν ἐκείνοις, περὶ ἃ σὺ μὴ ὐκ ἐπονήδακας, ἐκεῖνοι δ' ἐπονηδάκασιν; εἶτα θαυμάζεις, εἰ σ' ἐλεῦσι, κὴ ἀγανακτεῖς; ἐκεῖνοι δ' ὐκ ἀγανακτοῦσιν, εἰ σὺ αὐτοὺ ἐλεεῖς. διὰ τί; ὅτι ἐκεῖνοι μὴ πεπεισμένοι εἰσὶν ὅτι ἀγαθῶν τυγχάνυσι, σὺ δ' ὐ πέπεισαι. διὰ τοῦτο σὺ μὴ ὐκ ἀρκῇ τοῖς σοῖς, ἀλλ' ἐφίεσαι τῆς ἐκείνων. ἐκεῖνοι δ' ἀρκοῦνται τοῖς ἑαυτῆς, κὴ ὐκ ἐφίενται τῆς σῶν. ἐπεί τοι εἰ ταῖς ἀληθείαις ἐπέπειδο, ὅτι περὶ τὰ ἀγαθὰ σὺ ὢ ἐπιτυγχάνων εἶ, ἐκεῖνοι δ' ἀποπεπλάνηται, οὐδ' ἂν ἐνεθυμοῦ τί λέγυσι περί σου.

De animi tranquillitate.

CAP. VII.

Quid terribilem facit tyrannum? Satellites, inquit, corúmque gladii & cubicularii, & ii qui ingredientes excludunt. Quid ergò puer adductus ad eum, ſatellites

Περὶ ἀφοβίας.

ΚΕΦ. ζ'.

Τί' ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησὶ, κὴ αἱ μάχαιραι αὐτῆς, κὴ οἱ ἐπὶ τῆ κοίτῃ Θ, κὴ οἱ ἀποκλείοντες τοὺ εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παι-

δίον

δίον ἀυτῷ προσαγάγῃς μὴ τὴν δορυφόρων ὄπτ, ἃ φοβεῖται; ἢ ὅπ ὐκ αἰσθάνεται τόπων τὸ παιδίον; ἀν ἔν τὴν δορυφόρων τις αἰσθάνηται, ἢ ὅπ μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ ἦ τοῦτο προσέρχηται αὐτῷ, θέλων ἀποθανεῖν διὰ πινα περείσασιν, ἢ ζητῇ ὑπ' ἄλλε παθεῖν αὐτὸ ἐυκόλως, μή π φοβεῖται τὸν δορυφόρες; θέλει γὰ τοῦτο, ἀλ' ὃ φοβερόι εἰσιν. ἀν ἔν τις μήτ' ἀποθανεῖν μή τε ζῆν θέλων ἐξ ἅπαντος, ἀλλ' ὡς ἂν δέῃ προσέρχηται αὐτῷ, τί κωλύῃ μὴ δεδοικότα προσέρχεδς αὐτόν; ὐδέν. ἀν τις ἔν ἢ πρὸς τὴν κτῆσιν ὡσαύτως ἔχῃ καθάπερ ἔτ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ πρὸς τὰ τέκνα ἢ τὴν γυναῖκα, ἢ ἁπλῶς ὑπὸ πν μανίας ἢ ἀπονοίας ὅπως ἢ διακείμν, ὡς ἐν μηδενὶ πρεῖδς τὸ ἔχειν ταῦτα ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλ' ὡς ὀστρακίοις τὰ παιδία παίζοντα, περὶ μὲν τῆς παιδιᾶς διαφέρῃ, τὴν δ' ὀστρακίων ὑπερφέρηται, ὅτω ἦ κ ἕτ τὰς μὲν ὕλας παρ' ὐδὲν ἡ πεποιημέν, τὴν παιδιὰν ἦ τὴν περὶ αὐτὰς κ ἀναστροφὴν ἀπάζηται, ποῖ ἔτι τούτῳ τύραννν φοβερός; ἢ ποῖοι δορυφόροι; ἢ ποῖαι μάχαιραι αὐτῷ; ἀλλὰ ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις ὅπω διατεθῆναι πρὸς τοῦτα, κ ὑπὸ ἔθες ὁι Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγυ ἦ κ ἀποδείξεως ὐδεὶς δύνα μαθεῖν, ὅτι ὁ θεὸς πάντα πεποίηκε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ; κ αὐτὸν τὸν κόσμον ὅλον μὲν ἀκώλυτον κ αὐτοτελῆ, τὰ δ' ἐν μέρει αὐτὰ πρὸς χρείαν τοῦ ὅλυ; τὰ δὲ ἕν ἄλλα πάντα ἀπόλλακται τῆ δύνασθαι παρακολυθεῖν τῇ διοικήσει αὐτῆ· τὸ ἦ λογικὸν ζῶον ἀφορμὰς ἔχει πρὸς; ἀναλογισμὸν τούτων ἁπάντων, ὅτι τε μέρος ὄτι, κ ποίον τι μέ-

secum habentem, non formidat? An, quia puer iſta non intelligit? Si quis ergò ſatellites intelligit, eósque gladios habere novit, & hac ipſa de cauſa ob aliquod infortunium accedit, ut moriatur, & ab alio citra difficultatem occidi vult: nunquid formidat ſatellites? Non. Vult enim id ipſum, propter quod illi ſunt formidabiles. Si quis ergò nec emori nec vivere prorſus volens, ſed, ut res tulerit, illum acceſſerit: quid vetat convenire illum abſque metu? Nihil. Si quis ergò etiam erga opes ſic affectus fuerit, ut hic erga corpus: ſi erga liberos & uxorem, ſi denique furore quodam & deſperatione ſic affectus fuerit, ut in nullo diſcrimine ponat, ſive habeat iſta, ſive non habeat: ſed ut pueri dum teſtis ludunt, ludum quidem curant, teſtas verò negligunt: ità hic etiam res ipſas quidem negligat, ludum verò & tractationem illarum amplectatur: quis adhuc tyrannus iſti erit formidabilis, aut qui ſatellites, quive eorum gladii? Ergò furore quidem ſic aliquis affici poteſt adverſus illa, & conſuetudine, ut Galiiæi: ratione verò & demonſtratione cognoſcere nemo poteſt, Deum ea quæ in mundo ſunt, omnia feciſſe & ipſum mundum totum liberum & perfectum, partes autem ejus ad uſum univerſi? Ac cætera quidem gubernationem ejus aſſequi non poſſunt, animal verò rationis particeps facultatem habet iſthæc omnia conſiderandi: ſe & partem eſſe, & certam quandam partem, & decere ut partes cedant univerſis

universis. præter hæc, se naturâ generosum, magnanimum & liberum exstitisse cernit: item res quasdam habere se liberas & sui juris, quasdam obnoxias & juris alieni. Liberas, quæ ad voluntatem pertinent: obnoxias, quæ sunt externæ. Propterea quæ si in his solis bonum suum & commodum collocârit, quæ prohiberi non possunt, & in sua potestate sunt: se fore liberum, prosperum, felix, indemne, magnanimum, pium, gratias agens Deo pro omnibus, nusquam quicquam ab illo factum reprehendens, de nullo conquerens. Si verò in externis, & iis quæ alieni juris sunt, necesse esse ut prohibeatur, impediatur, serviat iis qui ea in potestate habent, quæ miratur & timet: necesse esse ut sit impium, quippe quod sibi à Deo noceri putet: & iniquum, ut quod subinde sibi plus acquirat. Præterea necesse esse, ut sit humile & sordidum. Hæc si quis animo conceperit: quid eum vetat vivere molliter & placidè, quicquid accidere possit æquo animo exspectantem, ea verò quæ jam acciderunt tolerantem? Vis paupertatem? Affer, cognosces quòd sit paupertas nacta bonum histrionem. Vis imperia? Etiam labores affer. At relegationem? Quocunque venero, ibi mihi bene erit. Nam & hîc non propter locum bene mihi fuit, sed propter decreta, quæ mecum ablaturus sum. Neque enim ea quisquam eripere potest: hæc sola mea sunt & propria, mihíque dum adsunt sufficiunt, ubicunque fuero, & quicquid fecero. At jam tempus est mo-

ἐρος, καὶ ὅτι τὰ μέρη τοῖς ὅλοις εἶκειν ἔχει καλῶς· πρὸς τούτοις ὁ φύσει γενναῖον καὶ μεγαλόψυχον καὶ ἐλεύθερον γενόμενον ὁρᾷ, ὅτι ἢ περὶ αὐτὸ τὰ μὴ ἀκώλυτα ἔχει καὶ ἐπ' αὐτῷ, τὰ δὲ κωλυτὰ καὶ ἐπ' ἄλλοις· ἀκώλυτα μὲν, τὰ προαιρετικά· κωλυτὰ δὲ, τὰ ἀπροαίρετα. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐν τούτοις μόνοις ἡγήσεται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὑτῷ καὶ συμφέρον, τοῖς ἀκωλύτοις, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερον ἔσαι, εὔροον, εὐδαίμον, ἀβλαβές, μεγαλόφρονα, εὐσεβές, χάριν ἔχον ὑπὲρ πάντων τῷ θεῷ, μηδαμῇ μεμφόμενον μηδενὶ ἢ ἐφ' αὐτῷ γενομένων, μηδὲν ἐγκαλοῦν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλυέσθαι αὐτὸ, ἐμποδίζεσθαι, διαφέρειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται. ἀνάγκη δ' ἀσεβῆ εἶναι, ἅτε βλαπτέσθαι οἰόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἄδικον, ὡς ἀεὶ αὐτῷ τοῦ πλείονος ἀφαιρετικόν. ἀνάγκη δὲ καὶ ταπεινὸν εἶναι, καὶ μικροπρεπές. ταῦτα τί κωλύει διαλαβόντα ζῆν χάριτος καὶ εὐροίας; πάντα τὰ συμβαίνειν δυνάμενα πράως ἐκδεχόμενον, τὰ δ' ἤδη συμβεβηκότα φέρουτα; θέλεις πενίαν; φέρε, καὶ γνώσῃ τί ὄζει πενία τυχοῦσα καλοῦ ὑποκριτοῦ. θέλεις ἀρχάς; φέρε καὶ πόνους. ἀλλ' ἐξοδισμόν; ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσαι. καὶ γὰρ ἐνθάδε, οὐ διὰ τὸν τόπον ὧδέ μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα ἃ μέλλω μετ' ἐμαυτοῦ ὑποφέρειν. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ἀφελέσθαι αὐτά· ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐμά ἐστι, καὶ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ, τι ἂν ποιῶ. ἀλλ'

ἤδη χαμερὲς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη χαμερὲς τῷ ὕλῃ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. κὴ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπολυέσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; τί γλυκὺ καινὸν, παράλογον; τούτων ἕνεκα ὁ τύραννος φοβερός ἐστι; διὰ ταῦτα οἱ δορυφόροι μεγάλας δοκοῦσιν ἔχειν τὰς μαχαίρας κὴ ὀξείας; ἄλλοις ταῦτα, ἐμοὶ δ' ἔσκεπται περὶ πάντων, εἰς ἐμὲ οὐδεὶς ἐξουσίαν ἔσχε. πλὴν θέρωμαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἔγνωκα αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς, ἐκέπ οὐδεὶς δουλαγωγῆσαί με δυνατὸν καρπισὶν ἔχω οὓς δεῖ, δικαστὰς οἵους δεῖ. οὐκ τοῦ σώματός με κύριος εἶ; τί οὖν πρὸς ἐμέ; οὐκ φυγῆς, ἢ δεσμοῦ; πάλιν τούτων πάντων κὴ τοῦ σωματίου ὅλου σοι αὐτὸν ἐξίσαμαι, ὅταν θέλῃς. πάρεστί σε τῷ ἀρχῷ, κὴ γνώσῃ μέχρι τίνος αὐτῷ ἔχεις. τίνα οὖν ἐπ φοβηθῆναι δυνάμαι; τοὺς ὀπὶ τοῦ κοιτῶνος; μὴ τί ποιήσουσιν; ἀποκλείσουσί με; ἂν με ἕυρωσι θέλοντα εἰσελθεῖν, ἀποκλεισάτωσαν. τί οὖν ἔρχῃ ὀπὶ θύρας; ὅτι καθήκειν ἐμαυτῷ δοκῶ, μὴ ὑφίσθαι τῆς παιδιᾶς συμπαίζειν. πῶς οὖν οὐκ ἀποκλείῃ ὅτι ἂν μή τίς με δέχηται, ὃ θέλω εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἀεὶ μᾶλλον ἐκεῖνο θέλω, τὸ γινόμενον. κρεῖττον γὰρ νομίζω ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ἐγώ. προσκείσομαι δικαίῳ κὴ ἀκολούθῳ ἐκείνῳ, σωρμῶ, ὀρέγομαι, ἁπλῶς σωθέλω. ἀποκλεισμὸς ἐμοὶ οὐ γίνεται, ἀλλὰ τοῖς βιαζομένοις. διὰ τί οὖν οὐ βιάζομαι; ὅτι γὰρ ὅτι ἔσω ἀγαθὸν οὐδὲν διαδίδοται τοῖς εἰσελθοῦσιν. ἀλλ' ὅταν ἀκούσω τινὰ μακα-

riendi. Noli rem exaggerare, ſed dic quemadmodum ſe habet: jam tempus eſt materiæ in illa unde conflata fuit reſolvendæ. Quid hoc mali habet? Quid periturum eſt in mundo? Quid fiet novum aut admirabile? Eóne tyrannus formidabilis eſt? Propter hoc ſatellites magnos videntur habere gladios & acutos? Iſta dicantur aliis. nam mihi quidem meditata ſunt omnia: in me nemo ullam poteſtatem habet. Libertate ſum donatus à Deo: novi ejus mandata: nemo poſthac in ſervitutem redigere me poteſt: aſſertorem habeo quem decet, judices habeo quales decet. Nonne corporis tui ſum dominus? Quid ergò ad me? Nonne fugæ & vinculorum? Et his omnibus & toto corpore tibi cedo ultro. Cùm libet, fac periculum imperii tui: quàm latè illud pateat cognoſces. Quem igitur poſthac timere poſſum? Cubicularios? Quamobrem? Nè mè excludant? Si me invenerint ingredi volentem, excludunto. Quid ergò venis ad fores? Quòd convenire mihi puto, ludo durante ut colludam. Quomodo ergò non excluderis? Quia ſi nemo me admittit, ingredi nolo, ſed ſemper illud potiùs volo quod fit. Melius enim id judico quod Deus vult, quàm quod ego. Adhæreo illi ut miniſter & pediſſequus: cum illo deſidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipſe volo. Mihi nulla janua clauditur, ſed iis qui vi ingredi nituntur. Cur autem vim ego non facio? Quia novi ingreſſis nullum bonum diſtribui. Sed

cùm

cùm aliquem fortunatum judicari audiero, quòd à Cæſare honoretur: dico, Quid eî contingit? Provincia. Num etiam decretum quale oportet? Prætura. Num illud etiam, ut rectè utatur illo munere? Quid adhuc turbâ premor? Quid ingredi nitor? Aliquis ficus & nuces projicit: pueri rapiunt, & inter ſeſe certant: viri verò non; parvum enim id ducunt. Si quis autem teſtas projiciat, nè pueri quidem rapiunt. Provinciæ diſtribuuntur. Viderint pueri. Argentum. Viderint pueri. Prætura, Conſulatus: viderint pueri. excludantur, vapulent, deoſculentur manus ſervorum largitoris. Mihi verò ficus & nuces ſunt. Si fruſtratus fueris illo projiciente, nè curato. Sin ficus in ſinum tuum inciderit, ſublatam devora. nam ficum etiam tanti facere licet. Si verò me inclinâro, & alium evertero: aut ab alio everſus, ſi ingredientibus adulatus fuero: tanti neque ficus eſt, nec quicquam eorum quæ bona non ſunt, quæque philoſophi mihi perſuaſerunt in bonis non eſſe habenda. Oſtende mihi gladios ſatellitum. vide quanti ſint, & quàm acuti? Quid ergò faciunt magni iſti gladii, & acuti? Occidunt. Febris autem quid facit? Aliud nihil. Tegula quid facit? Aliud nihil. Vis ergò ut iſta omnia admirer & adorem, & iſtorum omnium ſervus obambulem? Abſit: ſed cùm ſemel didicerim, id quod ortum eſt, etiam interire oportere, nè mundus ſtet aut impediatur, nihil meâ refert, febrísne id faciat, an tegula, an miles. Sed ſi contentio facienda ſit, ſcio minore cum moleſtia & celeriùs id

εἰζόμενον, ὅτι πεμπται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, λέγω, τί αὐτῷ συμβαίνει; μήτι δῶν καὶ σχῆμα οἷον δεῖ; ἐπαρχία· μήτι δῶν καὶ τὸ χρῆσθαι ὀπτιμοτάτῃ; τί ἔτι θορυβοῦμαι; ἰσχὰδοκάρυά τις διαρρίπτει, τὰ παιδία ἁρπάζει, καὶ ἀλλήλοις διαμάχεται, οἱ ἄνδρες οὐχί, μικρὸν γὰρ αὐτὸ ἡγοῦνται. ἂν δ' ὀστράκια διαρρίπτῃ τις, οὐδὲ τὰ παιδία ἁρπάζει. ἐπαρχίαι διανέμονται· ὄφεται τὰ παιδία. ἀργύριον· ὄφεται τὰ παιδία. στρατηγία, ὑπατεία· διαρπαζέτω τὰ παιδία· ἐκκλεέσθω, τυπτέσθω, καταφιλείτω τὰς χεῖρας τοῦ διδόντος, τοῦ δούλου· ἐμοὶ δ' ἰσχάδοκάρυόν ὄστιν. ἂν ἀποτύχῃς ῥιπτοῦντος αὐτοῦ, μὴ φεύγιζε· ἂν σοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν κόλπον ἰσχάς, ἆρας κατάφαγε· μέχρι γὰρ οὕτω καὶ ἰσχάδα τιμῶσι. εἰ δὲ κύψω, καὶ ἄλλον ἀνατρέψω, ἢ ὑπ' ἄλλου ἀνατραπῶ, καὶ κολακεύσω τοῦ εἰσιόντος, οὐκ ἀξία ἔστ' ἰσχὰς, οὔτ' ἄλλό τι τῶν οὐκ ἀγαθῶν, ἃ με ἀναπέπεικασιν οἱ φιλόσοφοι μὴ δεκτὰ εἶναι. δείκνυέ μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων. ἰδὲ ἡλίκαι εἰσὶ, καὶ πῶς ὀξεῖαι. τί οὖν πίπτουσιν αἱ μεγάλαι αὗται μάχαιραι, καὶ ὀξεῖαι; ἀποκλινόυσι. πυρετὸς δὲ τί ποιεῖ; ἄλλο οὐδέν. κεραμὶς δὲ τί ποιεῖ; ἄλλο οὐδέν. θέλεις οὖν πάντα ταῦτα θαυμάζω καὶ προσκυνῶ, καὶ δουλοπάντων περιέρχομαι; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἅπαξ μαθὼν, ὅτι τὸ γενόμενον καὶ φθαρῆναι δεῖ, ἵνα ὁ κόσμος μὴ ἵστηται, μηδ' ἐμποδίζηται, οὐκέτι διαφέρομαι, πότερον πυρετὸς αὐτὸ ποιήσει, ἢ κεραμὶς, ἢ στρατιώτης. ἀλλ' εἰ δεῖ συγκρῖναι, οἶδ' ὅτι ὀνωτέρω αὐτὸ καὶ ταχύτερον ὁ στρατιώτης

πιήσει. ὅταν ἓν μήτε φοβῶμαί τι ὧν διαθεῖναί με δύναται, μήτ' ἐπιθυμῶ τινος ὧν παρέχειν, τί ἔτι θαυμάζω αὐτόν; τί ἔτι τέθηπα; τί φοβοῦμαι τοὺς δορυφόρους; τί χαίρω, ἂν μοι φιλανθρώπως λαλήσῃ, καὶ ἀποδέξηταί με, καὶ ἀλλήλοις δηλοῦμαι πῶς μοι ἐλάλησε; μὴ γὰρ Σωκράτης ὅδε; μὴ γὰρ Διογένης; ἵν' ὁ ἔπαινος αὐτῆς ἀπόδειξις ᾖ περὶ ἐμοῦ; μὴ γὰρ τὸ ἦθος ἠζήλωκα αὐτοῦ; ἀλλὰ τῷ παιδίον σώζων, ἔρχομαι πρὸς ἐμαυτὸν καὶ ὑπηρετῶ, μέχρις ἂν ὅτου μηδὲν ἀβέλτερον κελεύῃ, μηδ' ἄρρυθμον. ἂν δέ μοι λέγῃ, ἄπελθε ἐπὶ Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον· λέγω αὐτῷ, ζήτει ἄλλον. ἐγὼ γὰρ οὐκέτι παίζω. ἄπαγε αὐτόν· ἀκολουθῶ ἐν παιδιᾷ. ἀλλ' ἀφαιρεῖταί σε ὁ τρόχηλος· ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ἐπιμένει; ὑμῖν ἦν πειθομένων; ἀλλ' ἀταράχως ῥιφήσῃ· εἰ ἐγώ εἰμι ὁ νεκρός, ῥιφήσομαι· εἰ δ' ἄλλός εἰμι τὸ νεκρόν, κομψότερον λέγε, ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ ἐνοχλεῖ με. τοῖς παιδίοις ταῦτα φοβερά ἐστι καὶ τοῖς ἀνοήτοις. εἰ δέ τις εἰς φιλοσόφου σχολὴν ἅπαξ εἰσελθὼν, ἂν οὐδὲ τί ἐστιν, αὐτὸς ἄξιός ἐστι φοβεῖσθαι καὶ κολακεύειν, ὃ ὕστερον ἐκολάκευεν· εἰ μήπω μεμάθηκεν, ὅτι οὐκ ἔστι σάρξ, οὐδ' ὀστᾶ, οὐδὲ νεῦρα, ἀλλὰ τὸ τάττειν χρώμενον, διοικεῖν, καὶ παρακολουθεῖν ταῖς φαντασίαις. ναί. ἀλλ' οἱ λόγοι ἔτοι καταφρονητὰς ποιοῦσι τοῦ νόμου· καὶ ποῖοι μᾶλλον λόγοι πειθομένους παρέχουσι τοῖς νόμοις, τοῦ χρωμένους; νόμος δ' οὐκ ἔστι, τὰ ἐπὶ μωροῖς. καὶ ὅμως ὅρα, πῶς καὶ πρὸς τούτους ὡς δεῖ ἔχουσι παρασκευάζουσιν, οἵ γε διδάσκουσι μηδενὸς ἀντιποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς, ἐν οἷς ἂν ἡμᾶς νικῆσαι δύνανται. περὶ τοῦ σωματίου

facturum esse militem. Cùm ergò nihil eorum timuero quæ facere mihi potest, nec desiderâro quicquam eorum quæ largiri potest: quid adhuc eum admiror? quid adhuc stupeo? quid timeo satellites? quid gaudeo si me humaniter fuerit allocutus, & approbârit? Cur aliis dico, ut mecum sit locutus? Num enim Socrates est? Num Diogenes, ut ejus laus sit demonstratio mei? Num mores ejus admiror? Sed ut ludum tuear, accedò illum, eique ministro, quoad me nihil stultum nihil indecorum jusserit. Si verò mihi dicat, abi ad Leonem Salaminium: dico ei, Quære alium. ego enim non ampliùs ludo. Abduc in carcerem. Sequor per jocum. At caput tibi auferetur. An verò illius ipsius manet? Vestrûm item, qui obtemperatis? At insepultus abjicieris. Si ego sum cadaver, projiciar: sin diversus à cadavere, loquere civiliùs, ut res se habet; neque me terreto. Pueris ista terribilia sunt, & stultis. Si quis autem semel scholam philosophi ingressus, ignorat quid ipse sit; is dignus est qui terreatur, & aduletur aliis: si nondum didicit, se non esse carnem, neque ossa, neque nervos: sed id quod illis utatur, quod gubernet & sequatur visa. Esto. At ista verba contemptores legum efficiunt. Quæ verò verba legibus obedientiores reddunt? Lex non est quæ fertur à stultis. Et tamen vide, quomodo efficiant etiam ad illa paratos? Quæ quidem doceant, nihil ab illis esse flagitandum, in quo nos possint vincere. Docent cedendum

esse

esse corpore, liberis, parentibus, fratribus: omnibus his cedendum esse: omnia missa facienda. Sola decreta excipiunt, quæ ipse etiam Jupiter eximia cujusque esse voluit. Quæ hîc est legum violatio? quæ improbitas? Ubi potentior es & fortior, ibi tibi cedo. Vicissim ubi ego superior sum: tu mihi cede. Res enim hæc curæ mihi fuit, tibi non fuit. Tibi curæ est, quomodo in palatiis habites: quomodo pueri & clientes tibi ministrent: quomodo vestem conspicuam gestes: ut venatores multos habeas, ut citharœdos, tragœdos. Num ista mihi vendico? Num decreta tibi curæ sunt? Num tua ipsius oratio? Num scis è quibus partibus constet? Quomodo conjungatur? Quæ sit ejus distinctio? Quas habeat vires, & quales? Quid ergò indignaris si alius in his te superat, qui illa meditatus est? Atqui hæc maxima sunt. Quis verò ea te tractare prohibet, & curare? Quis verò instructior est libris, otio, magistris? Tantùm inclinato tandem ad hæc, vel exiguum tempus tuæ rationi impendito: considera cur tandem habeas, & unde profectam, illud quod reliquis omnibus utitur, quod cætera omnia probat, quod eligit, repudiat. Quoad autem in externis rebus versaberis, eas habebis quales nemo alius: hanc verò qualem habere vis, sordidam & neglectam.

διδάσκουσιν ἐξίστασθαι, πρὸ τῶν τέκνα γονεῖς, ἀδελφοὺς, πάντων παραχωρεῖν, πάντα ἀφιέναι· μόνα τὰ δόγματα ὑπεξαιρεῖσθαι, ἃ καὶ ὁ Ζεὺς ἐξαίρετα ἐκάστου εἶδε) ἠθέλησε. ποία οὖν ἐνταῦθα παρανομία; ποία ἀβελτηρία; ὅπου κρείττων εἶ, καὶ ἐκχωρήσομαί σοι· ὅπου πάλιν ἐγὼ κρείττων, σὺ παραχώρει μοι. ἐμοὶ γὰρ μεμέληκε, σοὶ δ' οὔ. σοὶ μέλλει, πῶς ἂν ἐν λιθοστρώτοις οἰκήσεται, πῶς παῖδες σοι καὶ πελᾶται διακονῶσι, πῶς ἐσθῆτα φρίξλεπτον φορῇς, πῶς κυνηγοὺς πολλοὺς ἔχῃς, πῶς κιθαρῳδοὺς, τραγῳδούς· μὴ ἀντιποιοῦμαι; μὴ ὧν δογμάτων σοι μεμέληκε; μὴ τῶν λόγων τῶν σεαυτοῦ; μὴ οἶδας, ἐκ τίνων μορίων συνέστηκε; πῶς συνάπτεται; τίς ἡ διάρθρωσις αὐτοῦ; τίνας ἔχει δυνάμεις; καὶ ποίας τινας; τί ἂν ἀγανακτεῖς, εἰ ἄλλος ἐν τούτοις σε πλέον ἔχει, ὁ μεμελετηκώς; ἀλλὰ ταῦτ' ὀφεῖλε τὰ μέγιστα. καὶ τίς σε κωλύει, καὶ σοὶ ταῦτ' ἀναστρέφειν, καὶ τούτων ἐπιμελεῖσθαι; τίς δὲ μείζονα ἔχει παρασκευὴν βιβλίων, εὐχλείας, ἢ ὠφελησόντων. μόνον ὑπόδυσόν ποτε ἐπὶ ταῦτα, ὑπόνοημον κἂν ὀλίγον χρόνον τῷ σεαυτοῦ ἡγεμονικῷ. σκέψαι τί ποτ' ἔχεις τοῦτο, καὶ πόθεν ἐλπιστὸς τὸ πᾶσι τοῖς ἄλλοις χρῶμαι, πάντα τ' ἄλλα δοκιμάζον, ἐκλεγόμενον, ἀπεκλεγόμενον. μέχρι δ' ἂν ἐν ᾖ σοὶ τὰ ἐκτὸς ἀναστρέφῃ, ἐκεῖνα

ἕξεις ὅσα ἐθέλεις· τοῦτο δ' οὐ σὸν ἔχειν θέλεις, ὑπάρχον, καὶ ἀπεμέλητον.

Πρὸς τοὺς ταχέως ἐπὶ τὸ σχῆμα τῶν φιλοσόφων ἐπιπηδῶντας.

ΚΕΦ. η'.

Μηδέποτ' ἀπὸ τῶν κοινῶν τινα μήτ' ἐπαινέσητε, μήτε ψέξητε· μήτε τέχνην τινὰ ἢ ἀτεχνίαν προσμαρτύρησητε· καὶ ἅμα μὲν προπέτειαν ἑαυτοῦ ἀπαλλάξετε, ἅμα δὲ κακοηθείας. Ἔστω ταχέως λούεται. κακῶς οὖν ποιεῖ; οὐ πάντως. ἀλλὰ πῶς ταχέως λούεται. πάντα οὖν καλῶς γίνεται; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν καλῶς, τὰ δ' ἀπὸ μοχθηρῶν μοχθηρῶς. σὺ δὲ μέχρις ἂν μάθῃς τὸ δόγμα, ἀφ' οὗ τις ποιεῖ ἕκαστα, μήτ' ἐπαίνει τὸ ἔργον, μήτε ψέγε· δόγματα δ' ἐκ τῶν ἐκτὸς οὐ ῥᾳδίως κρίνεται. ἔστω τέκτων ὄζει. διὰ τί; χρῆται σκεπάρνῳ. τί οὖν τοῦτο, ἔστω μουσικός· ᾄδει γάρ. καὶ τί τοῦτο; ἐσθὴς φιλόσοφος. διὰ τί; τείβωνα γὰρ ἔχει, καὶ κόμιλλον. οἱ δ' ἀγύρται τί ἔχουσι; διὰ τοῦτο ἂν ἀσχημονοῦντά τις ἴδῃ τινὰ αὐτῶν, εὐθὺς λέγει· ἰδοὺ ὁ φιλόσοφος ποιεῖ. ἔδει δ' ἀφ' ὧν ἠξιώνει, μᾶλλον λέγειν αὐτὸν μὴ εἶναι φιλόσοφον. εἰ μὲν γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ φιλοσόφου προαίρεσις καὶ ἐπαγγελία, ἔχειν τείβωνα καὶ κόμιλλον, καλῶς ἔλεγον ἄν. εἰ δ' ἐκείνην μᾶλλον, ἁμαρτάνειν εἶναι, διὰ τί ἀκλῆ, διὰ τὸ μὴ πληροῦν τὴν ἐπαγγελίαν, ἀφαιροῦνται αὐτὸν τῆς προσηγορίας; ἔτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅταν ἴδῃ τις κακῶς πλεκώντα, ἃ λέγει, τί ὄφελος τέκτονικῆς; ἰδοὺ οἱ τέκτονες ὅσα ποιοῦσι κακά; ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον λέγει· ἔστω οὐκ ἔστι τέκτων, πλεκᾷ γὰρ κακῶς. ὁμοίως καὶ ὁ δο-

Ad eos qui philoſophi habitum celeriter arripiunt.

CAP. VIII.

NUnquam ob communia ſigna quenquam laudaveritis, aut reprehenderitis, neque artem aut inertiam illi tribueritis. Ità ſimul & à temeritate & à malevolentia eritis immunes. Hic celeriter lavat. Malè ergò facit? Non utique. Quid facit? Celeriter lavat. Ergóne rectè fiunt omnia? Nequaquam: ſed quæ à rectis decretis proficiſcuntur, ea rectè fiunt: quæ à pravis, pravé. Tu verò donec decretum cognôris, ex quo quiſque ſingula facit: factum nec laudato, nec reprehendito. Decreta autem è rebus externis non facilè judicantur. Hic faber eſt, quia ſecuri utitur. Quid ergò hoc eſt? Hic muſicus, quia canit. Et quid hoc? Hic philoſophus. Quare? Quia pallium habet, & comam. Præſtigiatores verò quid habent? Propterea ſi quis eos aliquid indecorè facientes videt, ſtatim dicit, Ecce philoſophus facit: cùm potiùs ob indecorè facta negandum eſſet, eum eſſe philoſophum. Nam ſiquidem id philoſophi inſtitutum eſſet atque profeſſio, habere pallium & comam: rectè dicerent. Sin illa potiùs eſt, ut nihil delinquat: cur non potiùs, quia profeſſioni ſuæ non reſpondet, appellationem iſtam ei adimunt? Sic enim in cæteris quoque artibus fit, cùm quis aliquem malè dolantem ligna viderit: non dicit, quis eſt fabrilis artis uſus? Ecce fabri quàm multa perperam agunt? Sed contrà potiús: Iſte non eſt faber, malè enim dolat. Eodem modo, ſi quis aliquem

malè

malè canentem audierit: non dicit, quomodo canunt Musici? sed potiùs Iste non est musicus. Verùm in sola philosophia ità sunt affecti, cùm aliquem contra philosophiæ professionem vivere vident, non ei adimunt appellationem: sed statuentes philosophum eum esse, ex ipso facto indecoro probatione sumpta, concludunt, nullam esse philosophiæ utilitatem. Quid in causa est? Quòd fabri & Musici notionem curamus, eodémq; modo cæterorum artificum: philosophi autem non item, sed ut confusam & indistinctam extrinsecus judicamus. Quæ verò alia ars habitu & comâ ponderatur? Nonne verò præcepta etiam habet, & materiam, & finem? Quæ igitur materia est philosophi? Num pallium? Non: sed ratio. Qui finis? num ferre pallium? Non: sed rectâ præditum esse ratione. Quæ præcepta illius sunt? num quo pacto barba magna fiat, aut coma promissa? Imò potiùs ea quæ Zeno dicit, cognitio elementorum orationis, quale sit unumquodque eorum, & quomodo inter sese conveniant, & quæ his consequentia sunt. Non igitur in primis videre vis, an, cùm indecorè agit, professioni suæ respondeat, ac tum demum ipsum studium accusare? Nunc verò cùm sobrius es, scilicet iis consideratis quæ malè facit, dicis: Ecce philosophum? Quasi verò is qui talia facit, philosophus sit appellandus, atque istud philosophicum sit. Fabrum non dicis eum quem adulterare cognoveris, aut luxu diffluere videris. Musicum non ità censes. Sic & ipse professionem philosophiæ τὸν τέκτονα ὃν λέγεις, ὅταν μοιχάδιά τινα γνῶς, ἢ λιχνάδοντα ἴδῃς· ἀλλὰ, ὅρα τὸν μουσικόν. ἔστω ὅτι πόσον αἰδήμων καὶ αὐτὸς

τίς πνθ ἀκούσῃ κακῶς, ὁ λέγει; ἰδὲ πῶς ἀδιάδυτον οἱ μουσικοί; ἀλλὰ μᾶλλον, ἔστος ὅτι οὐκ ἔστι μουσικός. ὁπὶ φιλοσοφίας ὃ μόνης τοῦτο πάσχουσιν, ὅταν τινὰ ἴδωσι παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τὸ τῆς φιλοσόφου πυθόλα, οὐχὶ τῆς ὑποκρίσεως ἀφαιροῦνται αὐτὸν, ἀλλὰ λέγουσιν εἶναι φιλόσοφον, εἶτ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ γινομένου λαβόντες ὅτι ἀσχημονεῖ, ἐπάγουσι, μηδὲν ὄφελος εἶναι τοῦ φιλοσοφεῖν. τί οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι τῷ μὲν τέλος θεωρίαν προσδόμεν, καὶ τῷ τοῦ μουσικοῦ, καὶ ἀσαύτως ἄλλων τεχνιτῶν, τῷ δὲ φιλοσόφου δ' οὔ· ἀλλ' ἄτε συγκεχυμένην καὶ ἀδιάρθρωτον, ἀπὸ τῆς ἐκτὸς μόνον κρίνομεν. καὶ ποία ἄλλη τέχνη ἀπὸ ῥημάτων ἀναλαμβάνεται, καὶ κόμης; ὑφὶ ὃ καὶ θεωρήματα ἔχει, καὶ ὕλην, καὶ τέλος; τίς οὖν ὕλη τοῦ φιλοσόφου; μὴ τείβων; οὔ, ἀλλὰ ὁ λόγος. τί τέλος; μὴπ φορεῖν τείβωνα; οὔ. ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν ἔχειν τὸν λόγον. ποῖα θεωρήματα; μὴπ τὰ περὶ τοῦ πῶς πώγων μέγας γίνεται, ἢ κόμη βαθεῖα; ἀλλὰ μᾶλλον ἃ Ζήνων λέγει, γνῶναι τὰ τοῦ λόγου στοιχεῖα, ποῖον τί ἕκαστον αὐτῶν ὄζει, καὶ πῶς ἁρμόττεται πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅσα τούτοις ἀκόλουθά ὄζει. ὁ θέλεις οὖν ἰδεῖν πρῶτον, εἰ πληροῖ τὴν ἐπαγγελίαν ἀσχημονῶν, καὶ ὅπως τῶν ὑπολημμάτων ἐγκαλεῖς; νυνὶ δ' αὐτὸς ὅταν σωφρονῇς, ἐξ ὧν ποιεῖν σοι δοκεῖ κακῶς, λέγεις, ὅρα τὸν φιλόσοφον· ὡς πρέπον λέγειν, τὸν ταῦτα πυθόλα φιλόσοφον. καὶ πάλιν, τοῦτο φιλόσοφόν ὄζιν; ὅρα ὃ τὸν τέκτονα ὁ λέγεις, ὅταν μοιχάδιά τινα γνῶς, ἢ λιχνάδοντα ἴδῃς· ἀλλ', ὅρα τὸν μουσικόν. ἔστω ὅτι πόσον αἰδήμων καὶ αὐτὸς

τῆς ἐπαγγελίας τοῦ φιλοσόφου, ὀλισθαίνεις ἢ κὴ συγχέῃ ὑπὸ ἀμελετησίας. ἀλλὰ κὴ αὐτοὶ οἱ καλέμενοι φιλόσοφοι, ἀπὸ τῆς κοινῶν τὸ πρᾶγμα μεταβασιν, ἐυδὺς ἀναλαβόντες τρίβωνα, κὴ πώγωνα καθέντες, φασίν, ἐγὼ φιλόσοφός εἰμι. ὕδρις δ' ἐρεῖ, ἐγὼ μυσικός εἰμι, ἂν πλῆκτρον κὴ κιθάραν ἀγοράσῃ. ὅδ' ἐγὼ χαλκεύς εἰμι, ἂν πῖλον κὴ περίζωμα περιθῆ. ἀλλ' ἁρμόζεται μὴ τὸ χῆμα πρὸς τὴν τέχνην· ἀπὸ τῆς τέχνης ἢ τὸ ὄνομα, οὐκ ἀπὸ σχήματος ἀναλαμβάνυσι. διὰ τοῦτο καλῶς Ἐυφράτης ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶπολὺ ἐπειρώμην λανθάνειν φιλοσοφῶν· κὴ λίαν μοί, φησι, τοῦτο ὠφέλιμον. πρῶτον μὲν γὰρ ἤδειν, ὅσα καλῶς ἐπίνυν, ὅτι ἢ διὰ τοὺς θεατὰς ἐπίνυν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτόν. ἤθιον ἐμαυτῷ καλῶς, καθεσθηκότι εἶχον τὸ βλέμμα, αὐτὸν πρέπαντα· πάντα ἐμαυτῷ κὴ τῷ θεῷ. εἶτα ὥσπερ μόνος ἠγνιζόμην, ὅτω κὴ μόνος ἐκινδυνεύομεν. ὕδρις, ἐμοὶ δοκήσαντι τὸ αἰσχρὸν ἢ ἀπρεπὲς, τὸ φιλοσοφίας ἐκινδυνεύειν· ὕδρ' ἔλαττον τοῦ πολλοὺς, ὡς φιλόσοφος ἁμαρτάνων. διὰ τοῦτο οἱ μὴ εἰδότες με τίνα ὑπόβολιν ἐθαύμαζον, πῶς πᾶσι φιλοσόφοις χρώμενος, κὴ συζῶν, αὐτὸς οὐκ ἐφιλοσόφουν. κὴ τί κακὸν, εἰ ὅτις μὴ ἐπίνυν, ὑπονοήσειέ τὸν φιλόσοφον, εἰ ἢ τοῖς συμβόλοις μὴ βλέπει πῶς ἐδίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς σωφρονῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς πρὸς τὰς ὁρμὰς τὰς φυσικὰς ἢ

losophi animadvertis aliquo modo, ſed labaſcis, & propter negligentem rei conſiderationem in errorem delaberis. Imò & ipſi iſti qui philoſophi nominantur, à vulgaribus rebus profeſſionem ſuam auſpicantur: ſtatim pallium induunt, promiſſâq; barbâ ſe philoſophos eſſe dicunt. Nemo autem ſe Muſicum eſſe dicit, cùm plectrum & citharam mercatus fuerit: neque fabrum ærarium, ſi pileolo & perizomate inſtructus fuerit. Sed habitus ad artem accommodatur: ab arte verò nomen, non ab habitu accipiunt. Quapropter rectè dicebat Euphrates, ſe longo tempore diſſimulâſſe philoſophiæ ſtudium, eámque diſſimulationem ſibi profuiſſe. Primùm enim ſciviſſe ſe, quæ rectè faceret, ea ſe non facere propter ſpectatores, ſed propter ſemetipſum: ſe ſibiipſi rectè comediſſe, compoſitis fuiſſe oculis: in deambulationibus ſervâſſe modum: omnia ſibi & Deo præſtitiſſe: & ſicut ſolus certâſſet, ità etiam ſolum eſſe periclitatum. Si quid turpe aut indecorum feciſſet, philoſophiam non fuiſſe periclitatam: neq; ſe nocuiſſe vulgo, quòd ut philoſophus peccâſſet. Quapropter eos qui ſuum inſtitutum ignorarent, fuiſſe miratos quî fieret, cùm omnium philoſophorum conſuetudine & doctrinâ uteretur, ipſum tamen non philoſophari? Quid verò, inquit, mali fuit in eo, ſi philoſophus è factis cognoſcebar, non autem ex inſignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abſtineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione utar, quomodo averſatione, quomodo affectiones & naturales & accerſitas tuear, ut abſque per-

Perturbatione atque impedimentis vivam? Indè me judica, si potes. Si autem ità surdus & cæcus es, ut nè Vulcanum quidem præclarum fabrum judices, nisi pileolum capiti ejus impositum videas: quid mali est, à judice adeò stolido non cognosci? Sic maximæ parti hominum ignotus erat Socrates. Adibatur à nonnullis, petentibus sc. ab eo philosophis commendari. Nunquid ergò succensebat illis ut nos, dicebátque, Ego verò tibi philosophus non videor? Imò adducebat illos, & commendabat, contentus eo quod philosophus esset: gaudebátque, se, quòd talis non videretur, non morderi: meminerat enim sui muneris. Quod est boni & sapientis viri munus? Discipulos multos habere? Nequaquam. Viderint isti quibus ea res studio est. Num præcepta difficilia solerter explicare? Viderint & hoc alii. Ubi ergo ipse, & quis erat, atq; esse volebat? ubi damnum & utilitas versatur. Si me quis, inquit, lædere potest, ego nihil ago: si alium exspecto ut me juvet, ego nihil sum: volo quid, & non fit? ego voti sum impos. In tantum campum quoslibet provocabat, neq; cuiquam cessisse mihi videtur. Quid putatis? eum denuntiasse & dixisse, Ego sum talis? Absit. Sed talis erat. Est enim & hoc stulti & arrogantis dicere; Ego sum perturbatione & tumultu vacuus. Nolite ignorare homines, dum vos dormitis, & de rebus nullius pretii digladiamini, ego solus omni tumultu sum liber. Itáne tibi non satis est nihil dolere, nisi proclamaveris? Convenite omnes qui é pedibus, è capite, qui febri laborẽ, ἂν μὴ κηρύξητε, σωιέλθε

ὀπαθέστες, ὡς ἀσυλήτων καὶ ἀπαραπόδιστων. ἐκεῖθέν με κεῖνε, εἰ δύασαι. εἰ δ' ὅτω κωφὸς εἶ, καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πῖλον ἴδῃς περὶ τῷ κεφαλῷ περικείμενον, τί κακὸν ὑφ' ὅτως ἠλιδίῳ χρυτῷ ἀγνοεῖσθε; ὅτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πλείστοις Σωκράτης, καὶ ἤρχοντο παρὸς αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλοσόφοις συναθλῆσαι. μή τι οὖν ἠγανάκτει ὡς ἡμεῖς, καὶ ἔλεγε, ἐγὼ δέ σοι οὐ φαίνομαι φιλόσοφος; ἀλλ' ἀπῆγε, καὶ συνίσα, ἐνὶ ἀρκούμενος, τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων ἦ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν οὐκ ἐδάκνετο. ἐμέμνητο γὰρ τοῦ ἰδίου ἔργου. τί ἔργον καλὸν καὶ ἀγαθὸν; μαθητὰς πολλοὺς ἔχειν; ὐδαμῶς. ὄψονται οἱ περὶ τούτου ἐπιτηδεύοντες. ἀλλὰ θεωρήματα δύσκολα ἀκριβῶς; ὄψονται, καὶ περὶ τούτων οἱ ἄλλοι. τοῦ δὲ αὐτός; καὶ τίς ὠφ, καὶ τί; ἠθελεν; ὅπου βλάβη καὶ ὠφέλεια. εἰ μέ τίς (φησι) βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδέν εἰμι· θέλω τί, καὶ οὐ γίνεται; ἐγὼ ἀτυχὴς εἰμι· εἰς τοσοῦτο σκάμμα προκαλεῖτο πάντα ὁπλιταῖν, καὶ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ ἐκκλῖναι οὐδενί. τί δοκεῖτε καταγγέλλων καὶ λέγων; ἐγὼ τοιοῦτός εἰμι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ὢν τοιοῦτος. πάλιν γὰρ τοῦτο μωρῷ καὶ ἀλαζόνι, ἐγὼ ἀπαθὴς εἰμι καὶ ἀπάραχος, μὴ ἀγνοεῖτε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ὑμῶν κυμαινόντων καὶ θορυβαμένων περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια, μόνος ἐγὼ ἀπήλλαγμαι πάσης ταραχῆς. ὅτως οὐκ ἀρκεῖ ζοι, τὸ μηδὲν ἀλπάντες οἱ πεπονθότες; οἱ κε-

φαλ-

φαίνησθε, ὁι πυρέσσοντες, ὁι χωλοὶ, ὁι τυφλοὶ, ἢ ἴδετέ με ὑπὸ παντὸς πάθους ὑγιᾶ; τοῦτο κενὸν ἢ φορτικὸν, εἰ μή τις, ὡς ὁ Ἀσκληπιὸς ἐυδοὺς ἐπιδεῖξαι δυνάσαι, πῶς θεραπεύοντες ἐυδοὺς ἔσονται ἄνοσοι κἀκεῖνοι, ἢ εἰς τοῦτο φέρεις παράδειγμα τὴν ὑγίειαν τὴν σαυτοῦ. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ κυνικὸς, τὸ σκήπτρον ἢ διάδημα θ' ἡγεμονικὸς παρὰ τοῦ Διὸς, ἢ λέγων, ἵν' ἴδητε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν ἢ ἀταραξίαν ἐκ ὅπου δεῖ ζητεῖτε, ἀλλ' ὅπου μή ἐστιν, ἴδε ἐγὼ ὑμῖν παράδειγμα ἐπὶ τοῦ θεοῦ ἀπίσδημαι, μήτε κῆπον ἔχων, μήτε οἶκον, μήτε γυναῖκα, μήτε τέκνα, ἀλλὰ μηδ' ἐπίστρωμα, μηδὲ χλαῖναν, μηδὲ σκεῦος· ἢ ἴδετε πῶς ὑγιαίνω, πειράσητέ μου. κἂν ἴδητε ἀταράχον, ἀκέσατε τὰ φάρμακα, ἢ ὑφ' ὧν ἐθεραπεύθην. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ φιλάνθρωπον, ἢ γυναῖον. ἀλλ' ὁρᾶτε τίνος ἔργον ὄφι· τοῦ Διὸς, ἢ ὃν ἂν ἐκεῖνος ἀξιον κρίνῃ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας· ἵνα μηδαμοῦ μηδὲν παραγυμνώσῃ πρὸς τοὺς πολλοὺς, δι' ὃ τὴν μαρτυρίαν τὴν αὐτοῦ, λοιὸν τῇ ἀρετῇ μαρτυρεῖ, ἢ αὐτὸς κατὰ μαρτυρεῖ, αὐτὸς ἄκυρον ποιήσῃ,

Οὔτ' ὠχρίασθαι χρόα καλὸν·

Οὔτε παρειῶν δάκρυ' ὀμορξάμενον. ἢ ἐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὐδὲ ποθοῦντά τι ἢ ἐπιζητοῦντα, ἄνθρωπον, ἢ τόπον, ἢ διαγωγὴν, ὡς τὰ παιδία τὸν τιτθὸν ἢ τὰς ἀρχάς· αἰδοῖ παλαιᾷ κεκοσμημένον, ὡς ὁι ἄλλοι τοίχοις ἢ θύραις ἢ θυρωροῖς. νυνὶ δ' αὐτὸ μόνον, κινηθέντες πρὸς φιλοσοφίαν, ὡς ὁι

ratis; convenite cæci, ac videte me ab omni malo ſalvum. Hoc inane & importunum eſt, niſi quis ut Æſculapius ſtatim demonſtrare poſſit, illos ſuâ curatione uſos, & ipſos fore ſanos: & ejus rei probandæ cauſâ ſuam ſanitatem proferat. Nam talis eſt Cynicus, ſceptro & diademate à Jove ornatus, qui ait: Ut intelligatis, homines, felicitatem & tranquillitatem vos non ubi eſt quærere, ſed ubi non eſt: ecce ego vobis exemplum à Jove ſum miſſus, qui nec rem habeam, neque domum, neq; uxorem, neque liberos, imò nè ſtragulum quidem, aut tunicam, aut vaſculum. Videte quàm ſanus ſum? facite mei periculum. Quòd ſi ab omni tumultu remotum videritis: audite medicamenta, & quibus rationibus ſim curatus. Hoc enim jam & humanum & generoſum eſt. Sed videte, cujus opus ſit, Jovis, an ejus quem tali miniſterio dignum judicarit, ut nuſquam quicquam nudet apud vulgus, quo teſtimonium ſuum, quod virtuti perhibet, & in res externas dicit, ipſe irritum faciat:

Nè pallore cutis decor obſervetur honeſtæ,

Et molles oculis lacrymæ ſtillantibus abſint.

Imò nè deſideret quidem & requirat quicquam, non hominem, non locum, non delectationem, quemadmodum pueri vindemiam aut ferias. Sit verecundiâ ubique ornatus, ut cæteri parietibus, foribus, janitoribus. Nunc autem primo impulſu animorum ad philoſophiam exci-

excitati, ut ii qui è ſtomacho laborant ad aliquod edulium, quod paulò pòſt faſtidiant: ſtatim aggrediuntur ſceptrum, ſtatim regnum affectant: alunt promiſſam comam, induunt pallium, nudum humerum oſtentant, rixantur cum obviis: ſi quem in penula viderint, pugnant cum eo. Homo, exerceto te priùs adverſùs hyemem, obſerva tuum impetum, nè ſit hominis è ſtomacho aut mulierculæ picâ laborantis: da in primis operam, ut ignorere qui ſis: tibi ipſi philoſophare ad breve tempus. Sic fruges naſcuntur: defodi oportet, aliquandiu ſemen occultari, paulatim augeſcere, ut maturitatem conſequatur. Sed ſi ſpicam ante geniculum protulerit, imperfectum eſt frumentum, eſt ex hortis Adonidis. Hujuſmodi plantula & tu es: ante tempus floruiſti, exuret te hyems. Vide quid dicant agricolæ de ſeminibus quando ante tempus calor inciderit. Anguntur nè luxurient ſemina: ac deinde frigus unum ea coarguat. Vide & tu homo: luxuriâſti, ſubitò concitatus es, & ante tempus ad gloriolam: videris aliquis eſſe, ſtultus apud ſtultos: frigore enecaberis, ac potiùs jam enectus es juxta radicem: ſupernè verò paululum adhuc flores, eóque videris adhuc vivere & florere: patere nos ſaltem ſecundùm naturam matureſcere. Quid nos exſuis? Quid cogis? Nondum poſſumus ferre aerem. Sine radicem creſcere, deinde geniculum primum oriri, poſt alterum, mox tertium: denique ſic fructus ipſam naturam coget, vel me nolente. Quis enim prægnans & plexâν ἐγὼ μὴ θέλω. τίς γὰρ ἐγκύμων γινόμενος, καὶ πλήρης τηλικού-

κακοσόμαχοι πρός τι βρωμάτιον, ὃ μὴ μικρὸν σικχαίνῃ μέλλουσιν, εὐθὺς ἐπὶ τὸ σκῆπτρον, ἐπὶ τὴν βασιλείαν· καθῆκε τὴν κόμην, ἀνείληφε τρίβωνα, γυμνὸν δεικνύει τὸν ὦμον, μάχεται τοῖς ἀπαντῶσι. κἂν ἐν φαινόλῃ τινὰ ἴδῃ, μάχεται αὐτῷ. ἄνθρωπε, χειμάσκησον πρῶτον, ἴδε σὲ τὴν ὁρμήν, μὴ κακοσομάχῃ ἡ κισσώσης γυναικός ἐστιν. ἀγνοεῖς μελέτησον πρῶτον τίς εἶ· σαυτῷ φιλοσόφησον ὀλίγον χρόνον. ὥσπερ καρπὸς γίνεται· κατορυχῆναι δεῖ, χρόνῳ τὸ σπέρμα κρυφθῆναι, καὶ μικρὸν αὐξηθῆναι, ἵνα τελεσφορηθῇ. ἂν δὲ πρὸ τοῦ γόνυ φύσαι τὸν στάχυν ἐξενεχθῇ. ἀτελὲς ὄζιν, ἐκ κήπου Ἀδωνιακοῦ. τοιοῦτον εἶ καὶ σὺ φυλάριον, θᾶττον σὲ δέονλος λοῦσηκας, ἀποκαύσει σε ὁ χειμών. ἴδε τί λέγουσιν οἱ γεωργοὶ περὶ τῆς σπερμάτων, ὅταν πρὸ ὥρας θερμασίαι γένωνται. ἀγωνιῶσι μὴ ἐξυβρίσῃ τὰ σπέρματα, εἶτα αὐτὰ παίρος εἰς λαβὼν ἐξελέγξῃ. ὅρα καὶ σὺ ἄνθρωπε, ἐξύβρικας, ἐπεπιπόηκας δεξαμένου πρὸ ὥρας, δοκεῖς τις εἶ), μαρὸς παρὰ μωροῖς· ἀποπαγήσῃ, μᾶλλον δ' ἀποπέπηγας ἤδη ἐν τῇ ῥίζῃ κάτω, τὰ δ' ἄνω ζᾷς μικρὸν ἔτι ἀνθεῖ· καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖς ἔτι ζῆν καὶ θάλλειν. ἄφες ἡμᾶς γε κατὰ φύσιν πεπανθῆναι. τί ἡμᾶς ἀποδύεις, τί βιάζῃ; ὅπως δυνώμεθα ἐνεγκεῖν ἀέρα. ἔασον τὴν ῥίζαν αὐξηθῆναι, εἶτα γόνυ λαβεῖν τὸ πρῶτον, εἶτα τὸ δεύτερον, εἶτα τὸ τέτρον, καὶ ὅταν ὁ καρπὸς ἐκβιάσηται τὴν φύσιν,

τηλικούτων δογμάτων, ἐχὶ καὶ αἰσθάνεταί τε τῆς αὐτῆ παρασκευῆς, καὶ ὅτι τὰ καταλληλα ἔργα ὁρμᾷ; ἀλλὰ ταῦρος μὲν οὐκ ἀγνοεῖ τὴν αὐτῆ φύσιν καὶ παρασκευὴν, ὅταν ὀφθῇ τι θηρεῖον, ἐφ' ἀναμίμνει τὸν προπερεῖ-φόμενον. οὐδὲ κύων, ὅταν ἴδῃ τι τῶν ἀγελαίων ζώων. ἐγὼ δ' ἀνίχω τὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παρασκευήν; ἐπιδέξομαι ἵνα με σὺ παρασκευάσῃ ὅτι τὰ οἰκεῖα ἔργα; νυνὶ δ' ὅπω ἔχω, πίστευσόν μοι. τί οὖν με πρὸ ὥρας ἀποξηρανθῆναι θέλεις, ὡς αὐτὸς ἐξηράνθης;

nus talium decretorum, non etiam vires & copias ſuas intelligit, & ad opera ſibi convenientia concitatur? Taurus certè quidem naturam ſuam haud ignorat, & robur, cùm feram aliquam conſpexerit, neque hortatorem operitur. Neque canis, cùm ferum aliquod animal viderit. Ego verò viri boni apparatum continebo? Exſpectabo, ut tu me ad opera mihi convenientia pares? Nunc verò nondum habeo, crede mihi. Quid ergò me ante tempus exareſcere vis, quemadmodum ipſe exaruiſti?

Πρὸς τὸν εἰς ἀναιδυντίαν μεταβληθέντα.

Ad eum qui impudens eſſe cœperat.

ΚΕΦ. Θ'.

CAP. IX.

Ὅταν ἄλλον ἴδῃς ἄρχοντα, ἀντίδες, ὅτι σὺ ἔχεις τὸ μὴ δεῖσθαι ἀρχῆς· ὅταν ἄλλον πλουτοῦντα, ἴδε τί ἀντὶ τούτου ἔχεις; εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἔχεις ἀντ' αὐτῶν, ἄθλιος εἶ· εἰ δ' ἔχεις τὸ μὴ χρείαν ἔχειν πλούτου, γίνωσκε ὅτι πλεῖον ἔχεις, καὶ πολλῷ πλείονος ἄξιον, ἄλλος γυναῖκα εὐμορφον· σὺ τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν εὐμόρφου γυναικός· μικρά σοι δοκεῖ ταῦτα; καὶ πόσου ἂν τιμήσαιντο ἕτοι αὐτὰ οἱ πλουτοῦντες καὶ ἄρχοντες, καὶ μετ' εὐμόρφων διαπρύσιοι, δύνασθαι πλοῦτον καταφρονεῖν, καὶ ἀρχῶν, καὶ αὐτῆς τούτων τῆς γυναικῶν ὧν ἐρῶσι, καὶ ὧν τυγχάνουσιν; ἀγνοεῖς, οἷ πῦρ ὅτι δίψος πυρέττοντος; οὐδὲν ὅμοιον ἔχει τῷ τοῦ ὑγιαίνοντος. ἐκεῖνος πῶν ἀποπέπαυται· ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον ἤσθετο, ναυπᾷ, χολὴν αὐτὸ ποιεῖ ἀντὶ ὕδατος, ἐμεῖ, τροφᾶται, δίψῃ σφοδρότερον. πιστεύσον ὅτι μετ'

Cùm alium videris magiſtratu præditum: oppone illud, te non requirere magiſtratum. Cùm alium divitem, vide quid loco divitiarum habeas. Nam ſi nihil pro illis habes, miſer es. Sin id habes ut divitiis non egeas: ſcito te plus habere, & longè majoris pretii rem. Alius uxorem formoſam habet: tu verò id, nè formoſam uxorem concupiſcas. Num parva hæc tibi videntur? Quanti verò id iſti ipſi magiſtratus divites æſtimarent, cùm formoſorum conſuetudine utuntur, ut poſſent divitias, magiſtratus, & ipſas mulieres, quas amant, quibusq; potiuntur, contemnere? Ignoras qualis ſit ſitis febricitantis? Nihil ſimile habet ſiti ſani hominis. Hic cùm bibit, acquieſcit: ille parumper delectatus, nauſeat, aquam in bilem convertit, vomit, ringitur, ſitit vehementiùs. Tale quid-

dam

dam eſt durante cupiditate eſſe divitē, durante cupiditate gerere magiſtratū, durante cupiditate dormire cum formoſa uxore: adjuncta eſt æmulatio, metus amiſſionis, turpia verba, turpes cogitationes, facta indecora. Et quid, inquit, amitto? Homo fuiſti verecundus, nunc non es: nihílne amiſiſti? Loco Chryſippi & Zenonis Ariſtidem legis, & Euenum: nihílne amiſiſti? pro Socrate & Diogene miraris eum qui plurimas corrumpere & decipere verbis poteſt. Pulcher eſſe vis, ac teipſum fingis, cùm non ſis: & veſtem ſplendidam oſtentare cupis, ut mulierarum oculos in te convertas: & ſicubi paſtillos nactus fueris, beatum te judicas. Prius autem quicquam tale nè cogitabas quidem. Ubi eſt honeſta oratio? vir gravi auctoritate? generoſa cogitatio? proinde dormiebas ut vir, prodibas ut vir, ut vir veſtem virilem ferebas, verba faciebas digna viro bono: & nunc mihi dicis, te nihil amiſiſſe? Itáne nihil aliud amittunt homines, niſi númulos? verecundia verò non amittitur? dignitas non amittitur? aut talium rerum jactura nihil nocet? Tu fortaſſis nihil horum in damnis deputas. Fuit autem quoddam tempus, cùm ſola hæc in malis numerares, & damnis: cùm ſolicitus eſſes, nè quis iſta dicta & facta tibi excuteret. Ecce excuſſa tibi ſunt non ab alio ullo, ſed à teipſo. Pugna ipſe tecum, aſſere te ipſum dignitati, verecundiæ, libertati. Si quis olim tibi hæc de me dixiſſet, eſſe aliquem qui me adulterare cogeret, & talem veſtem ferre, & unguentis delibutum reddi: ἀναγκάζει; ὅτι ἐδήτα φορεῖν τοιαύτην, ὅτι μυείζεις, οὐκ ἂν

ἐπιθυμίας πλυτεῖν, μετ' ἐπιθυμίας ἄρχειν, μετ' ἐπιθυμίας καλῇ συγκαθεύδειν. ζηλοτυπία ταράσσει, φόβος τοῦ στερηθῆναι, αἰσχροὶ λόγοι, αἰσχρὰ ἐνθυμήματα, ἔργα ἀσχήμονα. καὶ τί, φησιν, ἀπολλύω, ἄνθρωπε, ὑπάρχεις αἰδήμων, καὶ νῦν οὐκέτι εἶ. οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀντὶ Χρυσίππου καὶ Ζηνώνος Ἀριστείδην ἀναγινώσκεις, καὶ Εὐηνόν. οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀντὶ Σωκράτους καὶ Διογένους τεθαύμακας τὸν πλείστας διαφθεῖραι καὶ ἀναπεῖσαι δυνάμενον. καλὸς εἶ θέλεις, καὶ πλάττεις σεαυτὸν, μὴ ὤν· καὶ ἐδήτα ἐπιδεικνύειν θέλεις σιλπνίῳ, ἵνα τὰς γυναῖκας ἐπιστρέφῃς. κἂν τις μυροπώλης ἐπιτύχῃς, μακάριος εἶ δοκεῖς. πρότερον δ' οὐδὲν ἐνεθυμοῦ τούτων τί· ἀλλὰ τοῦ εὐσχήμονος λόγος, ἀνὴρ ἀξιόλογος, ἐνθύμημα γυναῖον. τοιγαροῦν ἐκάθευδες ὡς ἀνὴρ, ἐδήτα ἐφόρεις ἀνδρικὴν, λόγους ἐλάλεις πρέποντας ἀνδρὶ ἀγαθῷ. εἶτά μοι λέγεις, οὐδὲν ἀπώλεσα; ὅτου οὐδὲν ἄλλο ἢ κέρμα ἀπολλύουσιν ἄνθρωποι; αἰδὼς οὐκ ἀπόλλυται; εὐσχημοσύνη οὐκ ἀπόλλυται; ἢ οὐκ ἔστι ζημιωθῆναι, ταῦτα ἀπολέσαντα; ζῇ μοὶ δοκεῖ τάχα τούτων οὐδὲν οὐκέτι εἶ ζημία· ἀλλ' ἔστε χρόνος, ὅτε μόνην αὐτὴν ἐλογίζου καὶ ζημίαν καὶ βλάβην, ὅτε ἀγωνίας μή τις ἐκσείσῃ σε τούτων τῶν λόγων καὶ ἔργων. ἐπὶ ἐκσέσεισαι ὑπ' ἄλλου μὲν οὐδενὸς, ὑπὸ σαυτοῦ δέ. μαχέσῃ σαυτῷ, ἀφελοῦ σαυτὸν εἰς εὐσχημοσύνην, εἰς αἰδῶ, εἰς ἐλευθερίαν. εἴ ζῇ τίς ποτε ἔλεγε περὶ ἐμοῦ ταῦτα, ὅτι μέ τις μοιχεύειν

ἀπελθὼν

ἀπελθὼν αὐτίχειρ ἐγένε τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ ὕστερ μοι παραχρῆμα; νυνὶ δὲ ὁ θέλεις σαυτῷ βοηθῆσαι; καὶ πόσῳ ῥᾷον αὕτη ἡ βοήθεια; οὐκ ἀποκτεῖναί τινα δεῖ, ἢ δῆσαι, ἢ ὑβρίσαι, οὐκ εἰς ἀγορὰν προελθεῖν· ἀλλ' αὐτὸν αὐτῷ λαλῆσαι, τῷ μάλιστα πεισθησομένῳ, πρὸς ὃν ὁρᾷς ὅτι σὺ πιθανώτερος. καὶ πρῶτον μὴ καταίσχυνθι τὴν γυμνασίων· εἶτα καλαίνε, μὴ ἀπογνῶς σαυτῶ, μηδὲ πάθῃς τὸ τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, οἱ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰσάπαν ἐπέδωκαν ἑαυτοὺς, καὶ ὡς ὑπὸ ῥέμματος παφεσύρησαν, ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν· πέπωκε τὸ παιδίον. ἀνάστα, φησι, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. ποιῶν τί καὶ σὺ πάθε. ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐδέν ἐστιν εὐαγωγότερον ἀνθρωπίνης ψυχῆς. θελῆσαι δεῖ, καὶ γένοιτ', διώρθωται. ὡς πάλιν ἀπονυστάξαι, καὶ ἀπόλωλεν. ἔσωθεν γὰρ ὅτι καὶ ἀπόλεια καὶ βοήθεια. εἶτα, τί μοι ἀγαθόν; καὶ τί ζητεῖς τούτου μεῖζον; ἐξ ἀναισχύντου αἰδήμων ἔσῃ, ἐξ ἀκόσμου κόσμιος, ἐξ ἀπίστου πιστὸς, ἐξ ἀκολάστου σώφρων. εἰ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς· οὐδὲ θεῶν σέ τις σῶσαι δύναται.

nonne accurriſſes, & hominem qui me ſic abuteretur, jugulâſſes? Nunc ergò non vis tibiipſi opem ferre? Quantò autem facilius eſt iſtud auxilium? Non eſt occidendus quiſquam, non vinciendus, non afficiendus contumeliâ, non in forum prodeundum: ſed tecum ipſo colloquendum, qui maximè obtemperabit, apud quem nemo plus auctoritate valet, & gratiâ. Ac primùm ea quæ facis improba, ubi improbâris, de te ipſo nè deſpera: neque id uſu tibi veniat quod ignavis hominibus, qui ſemel remiſsâ induſtriâ omnino frenum laxant pravis cupiditatibus, & velut à torrente abripiuntur. Obſerva potiùs pædotribarum conſuetudinem. Proſtratus eſt puer? Surge, inquit, denuo luctare, donec vires tuæ auctæ confirmatæque fuerint. Ad eundem modum & tu facito: ſcitóque nihil eſſe animo humano tractabilius. Velle oportet, factum eſt, correctum eſt: ut è contrario, ſi oſcitârit, periit. Intrinſecus enim eſt & interitus & adjumentum. Quid verò ex eo mihi boni eſt? Quod nam iſto majus bonum quæris, ſi ex impudenti verecundus fias, è petulanti modeſtus, ex infideli fidelis, è luxurioſo temperans? Si qua alia his majora quæris, fac quæ facis: nè deorum quidem quiſquam te ſervare poteſt.

Τίνων δεῖ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τίνα διαφέρεσθαι.

Quænam contemnenda ſint, & quibus de rebus ſit contendendum.

ΚΕΦ. ι'.

Ἀπορία πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις περὶ τὰ ἐκτὸς γίνεται, ἀμηχανία περὶ τὰ ἐκτός. τί ποιήσω; πῶς γένηται; πῶς ἀποβῇ; μὴ τόδε

CAP. X.

Omnes homines de rebus externis dubitare ſolent: de rebus externis neſciunt quid ſtatuant. Quid faciam? Quomodo fiet? Quomodo evenict?

eveniet? Nè hoc vel illud accidat. Omnes istæ voces eorum sunt, qui rebus externis occupantur. Quis enim dicit, quomodo cavebo nè assentiar mendacio? Quomodo, nè à vero declinem? Si ea fuerit ingenii bonitate, ut his de rebus angatur: commonefaciam illum, cur angeris? penes te est: cautus esto; noli ante regulam naturæ adhibitam, prosilire ad assensionem. Rursus si de appetione angatur, nè irrita illa fiat, & voti impos: de aversatione, ut nè in calamitatem incidat. Primùm quidem, eum deosculabor, quòd omissis iis, quæ alii admirantur, illórúmque formidine profligata, suis de rebus solicitus sit, ubi ipse est. Pòst ei dicam, si appetitum tuum frustrari non vis: si non incidere vis in ea quæ horres: nihil alienum appetito: ad nihil eorum declina quæ penes te non sunt. Alioqui frustrari, in calamitatem incidere necesse erit. Quænam hic dubitatio est? Quem locum habet illud, quomodo fiet? quomodo eveniet? nè illud atque illud accidat? Nonne eventus arbitrii nostri non est? Sic. Ipsa verò natura boni & mali in rebus nostri arbitrii sita est? Itá. Licet ergò tibi quolibet eventu secundùm naturam uti. Nunquis te prohibere potest? Nemo. Noli ergò post hac mihi dicere, quomodo cadet? Utcunque enim ceciderit, tu rectè de eo statues, & ipse eventus tibi prosper erit. Nam quis fuisset Hercules, si dixisset: nè magnus leo in conspectum mihi veniat, aut magnus aper, aut homines immanes? Quid verò tu curas? Si magnus aper prodierit, majus certa-

ἀπαντήσῃ, μὴ τόδε. πᾶσαι αὗται αἱ φωναὶ περὶ τὰ ἀπροαίρετα τρεφομένων εἰσί. τίς γὰρ λέγει, πῶς μὴ συγκαταπιθῶμαι τῷ ψεύδει; πῶς μὴ ὑπονόσω ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς; ἐὰν ὅπως ἡ εὐφυὴς, ὥστε περὶ τούτων ἀγωνιᾶν, ὑπομνήσω αὐτὸν, ὅτι τί ἀγωνιᾷς; ἐπὶ σοί ἐστιν· ἀσφαλὴς ἴσθι· μὴ πρὸ τοῦ ἐπάγειν τὸν φυσικὸν κανόνα, πρόσθα ἐπὶ τῷ συγκαταθέσει. πάλιν ἂν περὶ ὀρέξεως, μὴ ἀγωνία, μὴ ἀτελὴς γένηται· καὶ ὑποτακτική· περὶ ἐκκλίσεως, μὴ πρόσπταιστική. πρῶτον μὲν αὐτὸν καταφιλήσω ὅτι ἀφεὶς περὶ ἃ οἱ ἄλλοι ἐπτόηνται, καὶ τοὺς ἐκείνων φόβους, περὶ τῶν ἰδίων ἔργων πρόεισι, ὅπως αὐτός ἐστιν. εἶτα ἐρῶ αὐτῷ, εἰ μὴ θέλεις ὀρέγεσθαι ὑποτακτικῶς, μηδ' ἐκκλίνειν προσπταιστικῶς, μηδενὸς ὀρέγου τῶν ἀλλοτρίων, ἐπὶ μηδὲν ἔκκλινε τῶν μὴ ἐπὶ σοί. εἰ δὲ μή, ὑποτυχεῖν καὶ προπεσεῖν ἀνάγκη. ποία ἐνταῦθα ὑποψία; πᾶν τοῦτον ἔχει, πῶς γένηται; καὶ πῶς ὑποβῇ; καὶ μὴ ἀπαντήσῃ τάδε ἢ τάδε; νυνὶ δὲ καὶ τὸ ἐκκρουόμενον ἀπροαίρετόν ἐστι; ναί. ἡ δ' ὑσία τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἐστιν ἐν τοῖς προαιρετικοῖς; ναί. ἔξεστιν οὖν σοι παντὶ τῷ ὑποβάντι χρῆσθαι τῇ φύσει. μή τίς σε κωλύσαι δύναται; οὐδείς. μηκέτι οὖν μοι λέγε, πῶς γένηται; ὅπως γὰρ ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔσται σοι τὸ ὑποβὰν εὐτύχημα. ἢ τίς ἂν λῦσε τὸν Ἡρακλῆν, λέγων, πῶς μοι μὴ μέγας λέων ὀφθῇ; μηδὲ μέγας σῦς, μηδὲ θηριώδεις ἄνθρωποι; καὶ τί σοι μέλλει, ἂν μέγας σῦς ὀφθῇ; μεῖζον ἄθλον ἀθλήσεις· ἂν κακοὶ ἄνθρωποι, κακῶν ἀπαλ-

λάξεις

λάξεις τῷ οἰκεμφύλῳ. ἂν οὖν ὕτως ἀποθανῶ; ἀγαθὸς ὢν ἀποθανῇ, γυναίαν πρᾶξιν ἐπιτελῶν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ πάντως ἀποθανεῖν, ἀνάγκη τί ποτε ποιοῦντα εὑρεθῆναι· ἢ γεωργοῦντα, ἢ σκάπτοντα, ἢ ἐμπορευόμενον, ἢ στρατεύοντα, ἢ ἀπαίτοῦντα, ἢ διαῤῥοϊζόμενον. τί οὖν θέλεις ποιῶν εὑρεθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου; ἐγὼ μὲν, τὸ ἐμὸν μέρος, ἔργον τί ποτ' ἀνθρωπικὸν, εὐεργετικὸν, κοινωφελὲς, γυναῖον. εἰ δὲ μὴ δύναμαι τὰ τηλικαῦτα ποιῶν εὑρεθῆναι, ἐκεῖνό γε τὸ ἀκώλυτον, τὸ διδόμενον, ἐμαυτὸν ἐπανορθῶν, ἐξεργαζόμενος τῷ δυνάμει τῇ χρησικῷ τῆς φαντασιῶν, ἀπάθειαν ἐκπονεῖν, ταῖς ὀρέξεσι τὰ ἴδια ἀποδιδόναι. εἰ δ' ὕτως εὐτυχὴς εἰμι, καὶ τὸ τείτε τόπῳ παρεμπόδιστος τὸ περὶ τὴν τῆς χρημάτων ἀσφάλειαν. ἂν μὴ τούτων με ὁ θάνατος καταλάβῃ, ἀρκεῖ μοι, ἂν δύνωμαι πρὸς τὸν θεὸν ἀνατεῖναι τὰς χεῖρας, καὶ εἰπεῖν· ὅτι ἃς ἔλαβον ἀφορμὰς παρὰ σοῦ χρεὼν τὸ αἰσθέσθαι σου τῆς διοικήσεως, καὶ ἀκολουθῆσαι αὐτῇ, τούτων οὐκ ἠμέλησα· ὃ κατήρυνά σε τὸ ἐμὸν μέρος. ἰδοὺ πῶς κέχρημαι τοῖς αἰσθήσεσιν, ἰδοὺ ταῖς προλήψεσι· μή ποτέ σε ἐμεμψάμην; μήτι τῆς γινομένων τινὶ δυσαρέστησα; ἢ ἄλλως ἠθέλησα; μήτι τὰς ὁρμὰς παρεβλεψάμην; ὅτι με σὺ ἐγέννησας, χάριν ἔχω ὧν ἔδωκας· ἐφ' ὅσον ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν σὺ τὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ὃ θέλεις χώρον. σὺ γὰρ πάντα, σύ μοι αὐτὰ δέδωκας. οὐκ ἀρκεῖ, ὕτως ἔχοντα ἐξελθεῖν; καὶ τίς βίων χρείττων καὶ εὐ-

men obibis. Si mali homines, terrarum orbem malis liberabis. Si ergò ſic mortuus fuero? Morieris vir præſtans, re bene geſta. Nam cùm omnino moriendum ſit, neceſſe eſt te aliquid agentem deprehendi: ſive agros colas, ſive fodias, ſive mercatorem agas, ſive conſulatum geras, ſive cruditate labores aut alvi profluvio. Qua ergò actione occupatus vis à morte deprehendi? Equidem quod ad me attinet, opere aliquo humano occupatus: cujuſmodi eſt beneficentia, publica utilitas, magnanimitas. Si verò tantis in rebus deprehendi non poſſum, illud certè prohiberi nequit, illud conceditur, ut me ipſum emendem, ut expoliam facultatem utentem viſis, ut perturbationum vacuitati ſtudeam: ut affectionibus eatenus indulgeam, quatenus par eſt: ſi adeò felix fuero, ut tertium etiam locum attingam de ſecuritate judiciorum. Si me his occupatum mors occupaverit, ſatìs mihi erit ad Deum poſſe manibus extentis dicere: Quas facultates à te accepi, ad intelligendum gubernationem tuam, eíque obtemperandum, eas non neglexi: non dedecori tibi fui, quantum in me fuit. Ecce quomodo uſus ſum ſenſibus? Quomodo anticipationibus? Num te unquam incuſavi? Num quid eorum quæ evenerunt ægrè tuli, aut aliter fieri volui? Num affectiones violavi? Quia me genuiſti, gratiam tibi habeo: iis rebus quas dediſti mihi, uſus ſum quoad voluiſti. hoc mihi ſatìs eſt: recipe eas, & ubicunque volueris collocato. Tua enim fuerunt omnia, tu mihi ea dediſti. Non ſatìs eſt ſic affectum exiſtere? Quæ vita præſtantior & honeſtior

honestior est, quàm sic affecta? Quæ mors felicior? Ut autem hæc fiant, neque parva accipere, neque parvis frustrari licet. Non potes & consulatum gerere velle, & hæc consequi: non dare operam parandis agris, & his: curare servulos, & hæc. Si quid alienum expetiveris, tua perierint. Hæc rei natura est: nihil gratis datur. Et quid mirì est? Si consulatum expetis, vigilandum tibi est, circumeundum, manus deosculandæ, ad alienas fores computrescendum, multa dicenda, multa facienda illiberalia, munera mittenda multis, nonnullis strenulæ quotidianæ. Et quis eventus est? Duodecim fasciculi virgarum: ter quatérve pro tribunali sedere: Circenses ludos exhibere, epulum publicè præbere. Demonstret mihi aliquis, quid præter hæc sit? Ergò pro vacuitate perturbationum, pro constantia, pro eo ut dormiens dormias, vigilans vigiles, nihil timeas, nullâ re angaris: nihil impendere vis, nihil laboris capessere? Te his rebus occupato, si quid perierit, si malè collocatum fuerit, si alter consecutus fuerit, quæ te consequi oportebat: statim eo cruciabere? Non conferes, quid quo commutaveris? Quantulum quanto? An gratìs accipere ista studes? Quî autem potes? Alterum opus cum altero commune nihil habet. Non potes & externa probè curata habere & mentem tuam. Sìn illa vis: hoc omittito. Alioqui neque hoc, neque illa habebis, animo utrìlìs distracto. Si hæc vis, illa omittenda erunt. Effundetur oleum? peribunt

εὐχερεστέρας, τὸ ὅπως ἔχῃ; ποία δὲ καλὴ φρὴν εὐδαιμονεστέρα; ἵνα δὲ ταῦτα γένηται, ἃ μικρὰ δέξασθαι, ἃ δὲ μικρῶν ἐστιν ὑποτυχεῖν. ἃ λιώσασθαι καὶ ὑπατεῦσαι θέλειν, καὶ ταῦτα· καὶ ἀγροὺς ἔχειν ἐπισκήπτειν, καὶ ταῦτα· καὶ τοὺς παιδαρίων φροντίζειν, καὶ σαυτοῦ· ἀλλ' ἄν τι τοῦ ἀλλοτρίων θέλῃς, τὰ σὰ ἀπόλεσον· αὕτη τοῦ πράγματος ἡ φύσις, οὐδὲν γίνεται. καὶ τί θαυμαστόν; ἂν ὑπαλείφεσθαι θέλῃς, ἀγρυπνῆσαί σε δεῖ, ψυχραίνειν, τὰς χεῖρας καλαφιλῆσαι, πρὸς τὰς ἀλλοτρίας θύρας καλασκῆναι, πολλὰ μὲν εἰπεῖν, πολλὰ δὲ πρᾶξαι ἀνελεύθερα, δῶρα πέμψαι πολλοῖς, ξένια καὶ ἡμέραν ἑνίοις· καὶ τί τὸ γινόμενον ὄφις; δώδεκα δεσμὰ ῥάβδων, καὶ τρὶς ἢ τετράκις ἐπὶ βήματα καθῆσαι, καὶ Κιρκήσια δοῦναι, καὶ σπουδὴν δόξαι. ἢ δείξατέ μοι τίς τί ὄφις περὶ ταῦτα; ὑπὲρ ἀπαθείας ἄν, ὑπὲρ ἀταραξίας, ὑπὲρ τοῦ καθεύδοντα καθεύδειν, ἐγκηροῦσθαι ἐγκηρορρέειν, μὴ φοβεῖσθαι μηδὲν, μὴ ἀσωνιᾶν ὑπὲρ μηδενός, ὠδὲν ἀναλῶσαι θέλεις; ὠδὲν πονῆσαι; ἀλλ' ἄν τι ἀπολλυτάι σοι περὶ ταῦτα γινομένου, ἢ ἀναλωθῇ κακῶς, ἢ ἄλλος τύχῃ ὧν ἔδει σε τυχεῖν, εὐθὺς μὴ ἀνιᾶσθαι ἐπὶ τῷ γενομένῳ; οὐκ ἀνταδώσεις τί ἀντὶ τίνος λαμβάνεις; πόσον ἀντὶ πόσου; ἀλλὰ σοφίκα θέλεις τὰ πλείστου λαβεῖν; καὶ πῶς λιώσασθαι; ἔργον ἔργῳ· ὦ κοινωνεῖ. ὦ λιώσασθαι καὶ τὰ ἐκτὸς ἔχειν ἐπιμελείας τυγχάνοντα, καὶ τὸ σαυτῆς ἡγεμονικόν. εἰ δ' ἐκεῖνα θέλεις, τοῦτο ἄρες. εἰ δὲ μὴ, ὅτε τοῦτο ἔξεις, ὅτ' ἐκεῖνα, προσαπόλλυσο ἐπ' ἀμφοτέροις. εἰ τοῦτο θέλεις, ἐκεῖνά σε ἀφεῖναι δεῖ. ἐκχεθήσεται τὸ ἔλαιον,

ἀπολεῖται τὰ σκεύαρια· ἀλλ' ἐγὼ ἀπαθὴς ἔσομαι. ἐμπρησμὸς ἔσται, ἐμοῦ μὴ παρόντος, καὶ ἀπολεῖται τὰ βιβλία. ἀλλ' ἐγὼ χρήσομαι ταῖς φαντασίαις καὶ φύσιν. ἀλλ' οὐκ ἔξω φαγεῖν. εἰ οὕτω τάλας εἰμί, λιμοῦ τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ λιμὸς πάντων, ὁ θάνατος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο οὐδὲν τοῦ ἐν τῷ βίῳ χαλεπόν ἐστιν. ὅταν θέλῃς ἐξῆλθες, καὶ ὃ κατέζη. τί οὖν ἀγωνιᾷς; τί ἀναπυνθάνει; οὐκ ἂν εὐθὺς ἀναλογισάμενος, ὅτι σε τὸ ἀγαθὸν ὄζει καὶ τὸ κακόν, λέγεις, ὅτι ἐπ' ἐμοὶ ἀμφότερα, ὅτε τοῦτο τις ἀφελέσθαί με δύναται, οὔτ' ἐκεῖνα ἄκοντα ἐμβαλεῖν. τί οὖν ἀρέσκω βαλών; τὰ ἐμὰ ἀσφαλῶς ἔχει. τὰ ἀλλότρια, ὄψεται αὐτὰ, ὃς ἂν φέρῃ, ὡς ἂν δίδωται παρὰ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν. τίς εἰμι, ὁ θέλων αὐτὰ οὕτως ἔχειν, ἢ οὕτως μὴ γάρ μοι δέδοται ἐκλογὴ αὐτῶν; μὴ γὰρ ἐμέ τις αὐτῶν ἐποίησεν; ἀρκεῖ μοι, ὧν ἔχω ἐξουσίαν. ταῦτά με δεῖ κάλλιστα παρασκευάσαι· τὰ δ' ἄλλα, ὡς ἂν θέλῃ ὁ ἐκείνων κύριος. τοιοῦτό τις ἔχων τὸν ὀφθαλμὸν, ἀγρυπνεῖ, καὶ στρέφεται ἔνθα καὶ ἔνθα; τί θέλων, ἢ τί πεθών; Πάτροκλον, ἢ Ἀντίλοχον, ἢ Μενέλαον; πότε γὰρ ἡγήσατο ἀθανάτην τινὰ τῶν φίλων; πότε γὰρ οὐκ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι αὔριον, ἢ εἰς τὸν τείτλω, δεῖ ἢ αὐτὸν ἀποθανεῖν, ἢ ἐκεῖνον; ναί, φησιν· ἀλλ' ὦμην ὅτι ἐμεῖνον ἐπιβιώσεταί μοι, καὶ αὐξήσει μου τὸν υἱόν. μωρὸς γὰρ ἦς, καὶ τὰ ἄδηλα ὡς. τί οὖν οὐκ ἐγκαλεῖς σεαυτῷ, ἀλλὰ κλαίων κάθησαι ὡς τὰ κορίσια. ἀλλ' ἐκεῖνός μοι φαγεῖν παρε-

vascula? At ego tranquillus ero. Incendium orietur me absente, peribunt libri? Sed ego ex naturæ præscripto visis utar. At non habebo quod edam? Si adeò miser sum, mors portus est. mors portus est omnium: hoc confugium est. Quapropter nihil in vita grave est: cùm liber eris, neque te molestiâ fumus afficit. Quid ergò angeris? quid vigilas? Nonne statim reputans ubi tuum bonum & malum, sic dicis, Utrumque in mea potestate est, neque hoc eripere mihi quisquam potest, neque in illa invitum conjicere. Cur ergò non sterto supinus? Res meæ in tuto sunt, alienas verò viderit is qui abstulerit, prout ab eo concessum fuerit, cujus est autoritas. Quis sum ego, qui eas sic aut aliter habere volo? Num mihi delectus earum concessus est? Nunquis earum procuratorem me constituit? Satìs ea mihi sunt, quorum habeo potestatem. Hæc ità sunt administranda mihi, ut quàm pulcherrima efficiantur: cætera verò, prout is voluerit cujus est autoritas. Hæc cui ob oculos posita sunt, num vigilat, & huc atq; illuc vertitur? Quid vult? Quid desiderat? Patroclum, an Antilochum, aut Menelaum? Quando verò aliquem ex amicis immortalem judicavit? Quando non ob oculos habuit, cras aut perendie, vel sibi, vel illi esse moriendum? Rectè, inquit. At putabam illum mihi fore superstitem, & filii mei opes aucturum. Stultus fuisti, & incerta pro certis habuisti. Cur igitur non teipsum accusas, sed plorans sedes tanquam puellulæ? At ille mihi cibum

παρε-

appoſuit. Vivebat enim ſtulte. Nunc verò non poteſt. At Automedon tibi apponet. Si verò Automedon quoq; mortuus fuerit, alium invenies. Si olla in qua tibi caro elixabatur, confracta fuerit, ſaméne moriendum erit, quòd conſuetam ollam non habeas? Nam aliam emendam curabis.

Non, ait, hoc mihi quid gravius contingere poſſit.

An verò iſtud grave tibi eſt? omiſſáque propulſatione iſtius, matrem accuſas, quòd non prædixerit, ex eo tempore vitam tibi cum dolore exigendam eſſe? Quid putatis? Annon ex induſtria Homerum iſta compoſuiſſe, ut videremus nobiliſſimos, robuſtiſſimos, ditiſſimos, formoſiſſimos, cùm ea decreta non habent, quibus opus eſt, nihil prohibere quo minùs miſerrimi ſint & calamitoſſimi?

παρεπίδει. ἔζη γὰρ μωρὲ· νυῦν δ' οὐ δύναται, ἀλλ' Αὐτομέδων σοι παραθήσει· ἂν δ' ὁ καὶ Αὐτομέδων ἀποθάνῃ, ἄλλον εὑρήσεις. ἂν δ' ἡ χύτρα ἐν ᾗ ἥψετό σοι τὸ κρέας καταγῇ, λιμῷ σε δεῖ ἀποθανεῖν, ὅτι μὴ ἔχεις τίνι σωθῇ χύτραν; οὐ πέμψεις, καὶ ἄλλην καινὴν ἀγοράζεις;

Οὐ μὰ γάρ τί, φησι, κακώτερον ἄλλο πάθοιμι. Τοῦτο γάρ σοι κακὸν ὄφις; εἶτ' ἀφεὶς τοῦτο ἐξελεῖν, αἰτιᾷ τὴν μητέρα, ὅτι σοι οὐ προεῖπεν; ἵν' ὀδυνώμενος ἐξ ἐκείνης διατελῇς; τί δοκεῖτε; μὴ ὑπίτηδες ταῦτα συνθεῖναι τὸν Ὅμηρον, ἵν' ἴδωμεν, ὅτι οἱ εὐγλωττότατοι, οἱ ἰσχυρότατοι, οἱ πλουσιώτατοι, οἱ εὐμορφώτατοι, ὅταν οἷα δεῖ δόγματα μὴ ἔχωσιν, οὐδὲν κωλύονται ἀθλιώτατοι εἶναι, καὶ δυστυχέστατοι.

De munditie.

CAP. XI.

DIſputant quidam, an naturâ humana ſocietatis appetitionem complectatur: & tamen iidem iſti dubitare mihi non videntur, munditiem utique naturâ humanâ comprehendi: & ſi quâ re aliâ, iſtâ certè à brutis eam ſeparari. Cùm igitur aliud quoddam animal purgare ſe viderimus, cum admiratione dicere ſolemus, facere id tanquam hominem: viciſſímque ſi quis animal aliquod vituperat, ſtatim quaſi id defenſuri, dicere ſolemus, non ſcilicet eſſe hominem. Adeò eximium quiddam hominem eſſe ſtatuimus, idque à Diis ipſis primùm accipimus. Nam cùm illi naturâ mundi & ſynceri ſint:

Περὶ καθαριότητος.

ΚΕΦ. ια'.

Ἀμφισβητοῦσί τινες, εἰ ἐν τῇ φύσει τὸ ἀνθρώπῳ προσέχεται τὸ κοινωνικὸν, ὅμως δ' αὐτοὶ ἔτοι γε οὐκ ἄν μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητῆσαι, ὅτι ποτὲ καθαρειότητα πάντως προσέχεται· καὶ εἴ τινι ἄλλῳ, καὶ τούτῳ τῷ ζώων χωρίζεται. ὅταν οὖν ἄλλό τι ζῶον ἴδωμεν ἀποκαθαῖρον ἑαυτὸ, ὑπολέγειν εἰώθαμεν θαυμάζοντες, ὅτι ὡς ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ἄν τις ἐγκαλῇ τινι ζώῳ, ὡσὰν ἀπολογούμενοι λέγειν, ὅτι οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν· ὥστε ἐξαίρετόν τι περὶ τὸν ἄνθρωπον εἶναι οἰώμεθα, ὑπὸ τῶν θεῶν αὐτὸ πρῶτον λαμβάνοντες. ἐπεὶ γὰρ

ἐκεῖνοι φύσει καθαροὶ καὶ ἀκήρατοι, ἐφ' ὅσον ἠγγίκασιν αὐτοῖς οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸν λόγον, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὸ καθαρὸν καὶ τὸ καθαρεύειν εἰσὶν ἀνθεκτικοί. ἐπεὶ ἀμήχανον τῷ ὑσίαν αὐτῇ παντάπασιν εἶναι καθαρὰν, ἐν τοιαύτης ὕλης κεκραμένῃ, ὁ λόγος παραληφθεὶς εἰς τὸ ἐνδεχόμενον ταύτῃ καθάρειον ἀποτελεῖν πειρᾶται. πρώτη ἂν καὶ ἀνωτάτω καθαρότης, ἡ ἐν ψυχῇ γιγνομένη, καὶ ὁμοίως ἀκαθαρσία. ψυχῆς δ' ὡς σώματος μὴ ἀκαθαρσίαν οὐκ ἂν εὕροις. ὡς ψυχῆς γέ τί ἂν ἄλλο εὕροις, ἢ τὸ παρέχον αὐτῷ ῥυπαρὰν πρὸς τὰ ἔργα αὐτῆς; ἔργα δὲ ψυχῆς, ὁρμᾶν, ἀφορμᾶν, ὀρέγεσθαι, ἐκκλίνειν, παρασκευάζεσθαι, ἐπιβάλλεσθαι, συγκαταθέσεις. τί οὖν ἐστι τὸ ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ῥυπαρὸν παρέχον αὐτῷ, καὶ ἀκάθαρτον ἂν ἄλλο, ἢ τὰ μοχθηρὰ κρίματα αὐτῆς. ὥστε ψυχῆς μὲν ἀκαθαρσία, δόγματα πονηρά· κάθαρσις δ' ἐμπείρως ἔχειν δεῖ δογμάτων. καθαρὰ δ' ἢ ἔχουσα ὅτι δεῖ δόγματα. μόνη γὰρ αὕτη ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς αὐτῆς ἀσύγχυτος, καὶ ἀμόλυντος. δεῖ δέ τι ἔοικὸς τούτῳ καὶ ἐπὶ σώματος φιλοτεχνεῖν, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον. ἀμήχανον μὲν μύξας μὴ ῥεῖν τὰ ἀνθρώπου τοιοῦτον ἔχοντος τὸ σύγκραμα. διατοῦτο χεῖρας ἐποίησεν ἡ φύσις, καὶ αὐτὰς τὰς ῥῖνας ὡς σωλῆνας, πρὸς τὸ ἐκδίδεσθαι τὰ ὑγρά. ἂν οὖν ἀναῤῥοφῇ τις αὐτὰ, λέγω ὅτι οὐ ποιεῖ ἔργον ἀνθρωπικόν. ἀμήχανον μὲν μὴ πηλοῦσθαι τοὺς πόδας, μηδὲ ὅλως μολύνεσθαι, διὰ τοιούτων τινῶν προσκόμματα. διὰ τοῦτο ὕδωρ παρεσκεύασται, διὰ τοῦτο χεῖρες. ἀμήχανον δὲ, ὑπὸ τὰ πρώτως μὴ ῥυπαρόν τι προσπίπτειν τοῖς ὀσφρη-

quatenus homines ad eos ratione propè accedunt, eatenus etiam puritatis & munditiarum ſtudium habent. Sed quia fieri nequit, ut natura eorum prorſus munda ſit, è tali materia permiſta: ratio adhibita, quoad ejus fieri poteſt, eam reddere mundam conatur. Prima igitur & ſuprema puritas eſt, quæ in animo oritur: eodémque modo impuritas. Animi autem ſordes, tanquam corporis, non deprehendes. Quatenus verò animi, quid aliud deprehendes, præter id quod eum ad functiones ejus ſordidum facit? Animi porrò functiones ſunt, incitari, abhorrere, appetere, averſari, præparari, ſuſcipere, aſſentiri. Quid ergò eſt quod eum in his ſordidum efficiat, & impurum? Nihil aliud, niſi prava ejus judicia. Itaque animi impuritas eſt in pravis poſita opinionibus: purgatio, rectis inſerendis. Ac purus animus eſt, qui decreta habet qualia decet. Solus enim is in ſuis functionibus confuſione & pollutione caret. Eſt autem ſimile aliquid huic etiam in corpore (quatenus res finit) ſolerter excogitandum. Fieri nequit quin hoc temperamento corporis pituita fluat. Hac de cauſa manus fecit natura, & ipſas nares, tanquã canales ad excernendos humores. Cùm ergò aliquis mucos reſorbet, nego eum fungi hominis officio. Fieri non potuit, quin polluerentur pedes, & contaminarentur, cùm lutum & pulvis transeunda ſint. Propterea præbuit aquam, propterea manus. Fieri non potuit, quin à cibo ſordium aliquid dentibus ὅλως μολύνεσθαι, διὰ τοιούτων προσκόμματα, διὰ τοῦτο ὕδωρ παρεσκεύασται, διὰ τοῦτο χεῖρες. ἀμήχανον δὲ, ὑπὸ τὰ πρώτως μὴ ῥυπαρόν τι προσπίπτειν τοῖς ὀσφρη-

adhæ-

adhærescceret. Quare dentes lavare juber. Cur? Ut homo sis: non bestia, non porcellus. Fieri non potest, quin à sudore & vestium applicatione, sordium aliquid relinquatur in corpore, quod purgationem desideret. Ideò præsto est aqua, oleum, manus, linteolum, xystra, nitrum, reliquus omnis apparatus, ad id repurgandum. Non. At faber ferramenta repurgabit, & instrumenta ad hoc parata habebit; & tabellam ipse tu esurus lavas, nisi prorsus immundus & sordidus fueris: corpus autem non lavabis, neque purgabis? Cur? inquit. Rursus tibi dico, primùm ut quod hominis est, facias. Deinde nè molestus sis convictoribus. Tale quid etiam hîc facis, nec tamen animadvertis. At te ipse dignum censes, qui fœteas? Esto, quis dignus. Num etiam ii qui tibi assident, qui tecum accumbunt, qui te deosculantur? Aut in solitudinem abi quâ dignus fueris: aut etiam solus vive, tuóque fœtore oblectare. Æquum enim est, te immunditie tuâ solum frui. Cùm autem in urbe sis, adeò inconsideratè & inciviliter vitam agere, cujus tibi esse videtur? Quòd si æquum natura tibi credidisset, num prorsus eum neglexisses? Ergò nunc etiam puta tibi corpus tanquam equum esse traditum: lava id, absterge, facito nè quis id aversetur, nè quis abhorreat. Quis verò non abhorret ab homine sordido, fœtente, fœdiore aspectu, eo qui fimo est oblitus? Ille fœtor extrinsecus est accersitus: iste vero ab interna profectus negligentia, & velut putredine. At

σι· διὰ τοῦτο πλυτέον, φησὶ τοῦ ὀδόντας. διατί; ἵν' ἄνθρωπος ᾖς, καὶ μὴ θηρίον, μηδὲ χοιρίδιον. ἀμήχανον μὴ ἀπὸ τῆς ἱδρῶτος καὶ τῆς περὶ τὰ ἱμάτια συμπλοκῆς, ὑπολείπεσθαί τι περὶ τὸ σῶμα ῥυπαρὸν, καὶ δεόμενον διαπαρασκευῆς. διὰ τοῦτο ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀδόντιον, ξύστρα, νίτρον, καὶ ὅτε ἡ ἄλλη πᾶσα παρασκευὴ πρὸς τὸ καθῆραι αὐτό. σὺ δὲ οὐ λούσῃ τὸ σῶμα, οὐδὲ καθαρεῖς; ποῖος γὰρ ἐρῶ σοι, πρῶτον μὲν ἵνα τὰ ἀνθρώπου ποιῇς; εἶτα μὴ ἀνιᾷς ἡμᾶς ἐντυγχάνοντας. τοιοῦτόν τι καὶ ἐνθάδε ποιεῖς, καὶ οὐκ αἰσθάνῃ. σαυτὸν ἄξιον ἡγῇ τοῦ ὄζειν; ἔστω, ἴσθι ἄξιος· μὴ καὶ τοῦ παρακαθίζουσθαι; μή τι καὶ τοῦ συγκαλλιτεχνεῖσθαι; μή τι καὶ τοῦ καταφιλεῖσθαι; ἢ ἀπελθὼν εἰς ἐρημίαν, ὅπου ποτὲ ἦς ἄξιος, ἢ καὶ μόνος διάγε, κατέχων σεαυτόν. δίκαιον γὰρ ὅτι τῆς σῆς ἀκαθαρσίας, σὲ μόνον ἀπολαύειν. ἐν πόλει δ' ὄντα, ὕβρει ἀσυνειδήτῳ καὶ ἀγνωμόνως οὕτως χρῆσθαι τίνι σοι φαίνεται; εἰ δ' ἴσην σοι πεποίηκεν ἡ φύσις, ἀφειδῶς αὐτὸν καὶ ἀτιμάζοντος; καὶ νῦν ὅτε σὺ τὸ σῶμα ὡς ἵππον ἐπιμελεῖσθαι, πλύνον αὐτό, ἀπόσμηχον, πίπτον ἵνα μηδεὶς ἀποστρέφηται, μηδεὶς ἐκπλήττηται. τίς δ' οὐκ ἀποστρέψεται ῥυπαρὸν ἄνθρωπον, ὄζοντα, κακόχρων, μᾶλλον ἢ τὸ κεκοπρισμένον; ἐκεῖνο μὲν ἐξωθεν ἔσωθεν, καὶ οἷον εἰ διὰ

σεσηπότος. ἀλλὰ Σωκράτης ὀλιγάκις ἐλέετο· ἀλλὰ ὅτι μὴ αὐτῷ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὡς ἔτως ἐπῆχθαι, καὶ ἤδη, ὡς ἦρων αὐτῷ οἱ ὡραιότατοι καὶ εὐηλυέσταλοι, καὶ ἐπεθύμων ἐκείνῳ παρακαλακλίνεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς εὐμορφοτάτοις. ἐξὸν ἐκείνῳ μήτε λούεσθαι, μήτε πλυνέσθαι, εἰ ἤθελε. καίτοι τὸ ὀλιγάκις ἰᾶσθαι εἶχε. κἂν δεομένῳ μὴ θέλῃς, ψυχρῷ. ἀλλὰ λέγει τοὺς ἀλειφομένους, τοὺς ἀνυποδήτους λέγω.

λέγει γὰρ καὶ περιβαλεῖν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ παλαίστρᾳ κλέπτειν τὰ ἱμάτια. ἐπεὶ τοι πάντες οἱ γεγραφότες περὶ Σωκράτους, πάντα τἀναντία αὐτῷ περιμαρτυροῦσιν, ὅτι ἡδὺς ἦν μόνον ἀκοῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἰδεῖν καλόν. πάλιν περὶ Διογένους ταὐτὰ γεγράφασι. δεῖ γὰρ μηδὲ τῷ σώματι ἔμφασιν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀποσοβεῖν τοὺς πολλούς· ἀλλ' ὥσπερ τἆλλα, εὐσχήμονα καὶ ἀπαράσχετον ὀπτασίαν αὐτὸν, οὕτω καὶ ἀπὸ σώματος. ἴδετε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι. ἴδετε πῶς ἄοικος ὢν, καὶ ἄπολις, καὶ φυγὰς, ἂν ὅπου τύχῃ, καὶ ἀγένητος, πάντων ἥδιον εὐπαρεδρεύων καὶ πλησίον ἀταραχώτερον διάγω, καὶ εὐρύτερον. ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι οὐ κακοῦται ὑπὸ τῆς αὐχμηρᾶς διαίτης. ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις, ἀνθρώπου γνώμα καλαθίσκον ἔχων καὶ πρόσωπον, τίς με πείσει θεῶν προσελθεῖν φιλοσοφίᾳ, ὥστε τοιοῦτος ποιεῖν μὴ γένοιτο. καὶ εἰ σοφὸς ἔμελλον εἶναι, ἤθελον. ἐγὼ μὲν, νὴ τοὺς θεούς, τὸν νέον τὸν προσιόντα χιτωνάριον, θέλω μᾶλλον ἐλθεῖν πρός με πεπλασμένον, ἢ τὸν κόμην κατεφθαρκότα καὶ ῥυπαρόν. βλέ-

Socrates rarò lavabat. Aliud fuit ejus corpus, & adeò ſuave, ut eum pulcherrimi & nobiliſſimi quique adamarent, & cum illo potiùs quàm cum formoſiſſimis cubare vellent. Licuit illi neque lotionibus, neque balneis uti, ſi voluiſſet. Et tamen raræ lotiones vim habuerunt. Si calidâ lavare non vis, lavato frigidâ. At Ariſtophanes ait:

Aeriſophánes,
Pallentes iſtos atque planipedes loquor.

Ait etiam, eum in aere ambulare, & è palæſtra furari veſtes. Nam omnes quidem qui de Socrate ſcripſerunt, contraria omnia aſſerunt: fuiſſe illum non modo auditu jucundum, ſed etiam ſuavem aſpectu. De Diogene ſcribunt eadem. Decet enim, nè corporis quidem ſpecie vulgus à philoſophia abſterrere: ſed ut in cæteris hilarem & tranquillum ſe præbere, ità etiam habitu corporis. Videre homines, me nihil habere, nullâ re egere: videte mihi nec domicilium eſſe, nec civitatem, & (ſi caſus ità tulerit) exſul & extorris omnibus patriciis & divitibus tranquilliùs vivo, & feliciùs. Quin etiam corpus videtis auſterâ diætâ non corrumpi. Si quis autem iſta mihi dicat hominis condemnati habitu & vultu: quis deorum mihi perſuadebit, ut me ad philoſophiam conferam, quæ tales efficiat? Abſit, nollem, tametſi ſapiens evaſurus eſſem. Ego medius fidius adoleſcentem primo impulſu animi ad me accedere malo comptum, quàm capillis turbatis & ſordidis. Cernitur enim in eo quædam pulchritu-

dinis

dinis cogitatio, & appetitio decori. Ubi autem id esse putat, ibi etiam elaborat. Illud igitur unum restat, ut ei demonstretur & dicatur: Adolescentule, pulchritudinem quæris, & in eo rectè facis. Nôris ergò sibi eam nasci, ubi rationem habes. Illic enim quære ubi concitationes & aversationes habes: ubi appetitiones & declinationes. Hoc enim habes eximii. Corpusculum autem suâpte naturâ lutum est: quid in eo frustrà elaboras? ut nihil aliud, tempore certè cognosces, id nihil esse. Si verò me accesserit stercoribus oblitus & sordidus, mystace ad usque genua promisso: quid ei dicere possum? Quâ eum similitudine alliciam? Qua enim in re, quæ pulchri speciem habeat aliquam, elaborat, ut eum aliò traducam, & dicam: Non est hîc pulchrum, sed illîc? Vis ei dicam: Pulchritudo non posita est in sordibus, sed in ratione? An verò pulchrum appetit? An pulchri speciem quandam animo impressam gerit? Abi, cum porco disputa, nè in cæno volutetur. Propter hoc etiam Xenocratis rationes Polemonem pupugerunt, ut elegantem adolescentem. Ingressus enim est, cùm haberet fomites studii honestatis. Sed eam alibi quærebat. Atque adeo nè animalia quidem, quæ consuetudine hominum utuntur, natura sordida fecit. Num equus volvitur in cæno? Num canis generosus? Non: sed sus, sed putidi anseres, vermes, aranei, quæ longissimè remota sunt à consuetudine humana. Tu ergò qui homo sis, nè animal quidem esse vis ex eorum numero quæ convictu

πεται χάρ τις ἐν ἐκείνῳ τοῦ καλοῦ φαντασία, ἔφεσις ἤ τοῦ εὐσχήμονος. ὅπου δ' αὐτὴν εἶδ φαντάζῃ, ἐκεῖ καὶ φιλοτεχνεῖ. λοιπὸν ἐπιδεῖξαι μόνον αὐτῷ δεῖ, καὶ εἰπεῖν· νεανίσκε, τὸ κάλλος ζητεῖς, καὶ ἓν ποιεῖς. ἴσθι ἓν, ὅπ ἐκεῖ φύεται, ὅπου τὸν λόγον ἔχεις, ἐκεῖ αὐτὸ ζήτει, ὅπου τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς ἀφορμὰς, ὅπου τὰς ὀρέξεις, τὰς ἐκκλίσεις· τοῦτο γὰρ ἔχεις ἐν σαυτῷ ἐξαίρετον, τὸ σωμάτιον δ' φύσει πηλός ὄζι. τί πονεῖς εἰκῆ περὶ αὐτό; εἰ μηδὲν ἕτερον, τῷ χρόνῳ γνώσῃ ὅτι οὐδέν ὄζιν. ἂν δέ μοι ἔλθῃ κεκονιορτομένος, ῥυπαρὸς, μύσταξ ἔχων μέχρι τῶν γονάτων, τί αὐτῷ εἰπεῖν ἔχω; ἀπὸ ποίας αὐτὸν ὁμοιότητος ἐπαγαγεῖν; περὶ τί γὰρ ἐπιδέχεν ὅμοιον τῷ καλῷ, ἵν' αὐτὸν μεταθῶ καὶ εἴπω, ὄκ ἔστιν ἐνθάδε τὸ καλὸν, ἀλλ' ἐνθάδε; θέλεις αὐτῷ λέγω, ὄκ ἔστιν ἐν τῷ κεκονιορτῶσθαι τὸ κάλλος, ἀλλ' ἐν τῷ λόγῳ; ἐρίεται γὰρ τὸ καλοῦ; ἔμφασιν γάρ πνα αὐτῷ ἔχει; ἄπελθε, καὶ χοίρῳ διαλέγου, ἵν' ἐν βορβόρῳ μὴ κυλίηται. διὰ τοῦτο καὶ Πολέμωνα ἤλασαν οἱ Ξενοκράτες λόγοι, ὡς φιλοκάλα νεανίσκον. εἰσῆλθε γὰρ, ἔχων ἐναύσματα τῆς περὶ τὸ κάλλος ἀσθενείας, ἀλλαχοῦ δ' αὐτὸ ζητῶν. ἐπεί τοι οὐδὲ τὰ ζῶα τὰ ἀνθρώποις συνήθροφα, ῥυπαρὰ ἐποίησεν ἡ φύσις. μή τι ἵππος λύεται ἐν βορβόρῳ, μὴτε κύων γυναῖος; ἀλλ' ὗς, καὶ τὰ ζωύφια, καὶ σκώληκες, καὶ ἀράχναι, τὰ μακροτάτω τῆς ἀνθρωπίνης συνηθείας ἀπεληλαμένα. σὺ οὖν ἄνθρωπος ὢν, θέλεις ζῶον εἶδ θέλεις τῶν ἀνθρώποις συνηθόνων, ἀλλὰ σκώληξ μᾶλλον ἢ ἀραχνίον;

ἀράχνιον; ἃ λύσῃ πᾶ ποτε, ὡς θέλεις; ὐκ ἀποπλυεῖς σεαυτόν; ὐχ ἥξεις καθαρὸς, ἵνα σοι χαίρωσιν οἱ συνόντες; ἀλλὰ κὴ εἰς τὰ ἱερὰ ἡμῶν συνέρχῃ τοιοῦτος, ὅπε πίτυσα ὑ νενόμισαι, ὑδ' ἀπαμύξασθαι, ὅλω ὢν πίτυσμα κὴ μύξα; τί ὄφις; καλλωπίζεσθαί πε ἀξιοῖς; μὴ γένοιτο· εἰ μὴ ἐκεῖνο, ὃ πεφύκαμεν, τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς ἐνεργείας· τὸ ἢ σῶμα μέχρι τῆς καθαρείας, μέχρι τοῦ μὴ φρικώδους. ἀλλ' ἂν ἀκούσῃς, ὅτι ὑ δεῖ φορεῖν κόκκινα, ἀπελθὼν κόμψοσόν σε τὸν τείχωνα, ἢ κατάρρηξον. ἀλλὰ πόθεν ἔχω καλὸν τείχωνα; ἄνθρωπε ὕδωρ ἔχεις, πλυῶν αὐτόν. ἰδὲ νέος ἀξιέρατος, ἰδὲ φρονήσεως ἄξιος τῆς ἐρᾶν κὴ ἀντιέρασθαι, ᾧ τις υἱὸν αὐτῆς παραδῶ μαθησόμενον, ᾧ θυγατέρες, ᾧ νέοι προσελεύσονται, ἂν ὅπω τύχῃ, ἵνα ἐν ποικίλῃ λέγῃ τὰς φολάς. μὴ γένοιτο. πᾶσα ἐκβοσκὴ ἀπὸ πνος ἀνθρωπικοῦ γίνεται, αὕτη δ' ἐγγύς ὅτι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι.

Περὶ προσοχῆς.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὅταν ἀφῇς σοι προὸς ὀλίγον τὴ προσοχὴν, μὴ τοῦτο φαντάζου, ὅτι ὁπόταν θέλῃς, ἀναλήψῃ αὐτήν· ἀλλ' ἐκεῖνο πρόχειρον ἔστω σοι, ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἡμαρτηκὼς, εἰς τἄλλα χείρων ἀνάγκη ἔσοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν τὸ χαλεπώτατον δος, τῷ μὴ προσέχειν ἐγγίνεσθαι· εἶτα ἔθος τῷ ἀναζάλευσιν τὴ προσοχήν. οἰκεῖ δ' εἰς ἄλλον κὴ ἄλλον χρόνον εἰώθασι ἀναβάλλεσθαι τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ σκώληκας, ἢ ἀράχνιον ἐκτρέφειν. ἆρα ἐκεῖνα ἐθέλεις; οὐκ ἀποπλυθήσῃ σεαυτόν; οὐκ ἥξεις καθαρὸς, ἵνα σοι χαίρωσιν οἱ συνόντες; ἀλλὰ κὴ εἰς τὰ ἱερὰ ἡμῶν συνέρχῃ τοιοῦτος, ὅπε πίτυσα ὑ νενόμισαι, ὑδ' ἀπαμύξασθαι, ὅλω ὢν πίτυσμα κὴ μύξα; τί ὄφις; καλλωπίζεσθαί πε ἀξιοῖς; μὴ γένοιτο· εἰ μὴ ἐκεῖνο, ὃ πεφύκαμεν, τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς ἐνεργείας· τὸ ἢ σῶμα μέχρι τῆς καθαρείας, μέχρι τοῦ μὴ φρικώδους. ἀλλ' ἂν ἀκούσῃς, ὅτι ὑ δεῖ φορεῖν κόκκινα, ἀπελθὼν κόμψοσόν σε τὸν τείχωνα, ἢ κατάρρηξον. ἀλλὰ πόθεν ἔχω καλὸν τείχωνα; ἄνθρωπε ὕδωρ ἔχεις, πλυῶν αὐτόν. ἰδὲ νέος ἀξιέρατος, ἰδὲ φρονήσεως ἄξιος τῆς ἐρᾶν κὴ ἀντιέρασθαι, ᾧ τις υἱὸν αὐτῆς παραδῶ μαθησόμενον, ᾧ θυγατέρες, ᾧ νέοι προσελεύσονται, ἂν ὅπω τύχῃ, ἵνα ἐν ποικίλῃ λέγῃ τὰς φολάς. μὴ γένοιτο. πᾶσα ἐκβοσκὴ ἀπὸ πνος ἀνθρωπικοῦ γίνεται, αὕτη δ' ἐγγύς ὅτι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι.

humano utuntur, sed vermis potiùs, aut araneolus? Nunquáme lavabis? Nunquámne balneo uteris? Non mundus venies, ut familiares te delectentur? Sed & unà nobiscum templa ingredieris tali habitu, ubi exspuere, aut nares emungere religio est, cùm totus nihil sis nisi sputum & mucus? Quid ergó? Nunquis me comptum atque exornatum esse vult? Absit, nih quatenus natura nostra fert: ornetur ratio, decreta, actiones, corpus ad munditiem usque, eatenus nè alii te abhorreant. At cùm audieris, non ferendam esse purpuram: abito, & stercore inquinato pallium tuum, aut lacerato. At unde habeo pulchrum pallium? Homo, aquam habes, lavato illud. Ecce juvenis amabilis, ecce senex, dignus qui amet & redametur, cui filium in disciplinam tradas: quem filiæ, quem adolescentes accedant, ut si res ità tuleris, in fimeto suam doctrinam explicet. Absit: omnis exorbitatio recedit ab humanitate. Ista verò, parum abest quin humana non sit.

De attentione.

CAP. XII.

Cùm ad breve spatium attentionem remiseris; noli fingere, te eam ubi volueris esse recepturum: sed illud in promptu tibi sit, propter hodiernum delictum necessariò res tuas in posterum etiam pejùs habituras. Ac primùm quidem gravissima consuetudo neg igentiæ tibi accedit, deinde consuetudo differendæ attentionis. Et subinde in aliud atq; aliud tempus differetur prosperitas, digni-

dignitas, naturæ obedientia. Quòd si rei alicujus procrastinatio est utilis, eâm rem omnino præmittere utilius erit. Sin utilis non est, cur non perpetuam attentionem conferas? Hodie ludere volo. Quid ergò? An id cum attentione faciendum non est? Volo canere. Quid verò, quò minùs attentè id facias? Nunquam enim vitæ pars excipitur, quò attentio non pertingat? Num eam attentione pejorem reddes, socordia verò meliorem? Quid autem in vita fit melius à negligentibus? Num faber negligens, melius ædificat? Num gubernator negligens, cautiùs gubernat? Num aliud aliquod minorum operum, per incuriam melius perficitur? Non animadvertis, cùm animum relaxâris, non jam penes te esse, ut eum vel ad honestatem, vel ad verecundiam, vel ad constantiam revoces? Quicquid in buccam venerit facies, animi alacritati indulgens. Quibus ergò rebus intendendus est animus? Primùm illis generalibus, quæ ità in promptu sunt habenda, ut sine illis non dormias, non surgas, non bibas, non edas, non homines adeas. Nam alienæ voluntati nemo dominatur. In hac verò sola bonum & malum est positum. Nemo igitur ea auctoritate est, ut vel bonum in me conferat, vel in malum me conjiciat, sed ego ipse (quod ad hæc attinet) in mea potestate sum solus. Cùm ergò hæc tuta mihi fuerint, cur rebus externis perturber? Quis tyrannus est formidabilis? aut quis morbus? quæ paupertas? qualis offensio? At non placui isti. Num ergò iste meum opus

πρόχειρον τὸ εὐσχολεῖν, τὸ εὐσημονεῖν, τὸ χαίρειν φύσιν ἔχειν καὶ ἀνεξάγελτον. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὲς ἢ ἀνυπέρθετός ἐστιν, ἢ παντελὴς ἀπόστασις αὐτῆς ἐστὶ λυσιτελεστέρα. εἰ δ' ἃ λυσιτελεῖ, τί ἔτι διωκεῖς τῷ προσοχῇ φυλάσσειν; σήμερον παῖζαι θέλω. τί οὖν; ἃ δεῖ προσέχειν; ἆρα τί ἐν κωλύει προσέχειν; μὴ γὰρ ἐξαιρεῖταί τι μέρος τοῦ βίου, ὃ ἂν διατείνῃ τὸ προσέχειν; χεῖρον γὰρ αὐτὸ προσέχων ποιήσεις; βέλτιον δὲ μὴ προσέχων; καὶ τί ἄλλο τῶν ἐν τῷ βίῳ χρεῖττον ἐστὸ τῶν μὴ προσεχόντων γίνεσθαι; ὁ τέκτων μὴ προσέχων κυβερνᾷ ἀσφαλέστερον; ἄλλο δέ τι τῶν μικροτέρων ἔργων, διὰ ἀπροσεξίαν ἐπιτελεῖται χρεῖττον; οὐκ αἰσθάνῃ, ὅτι ἐπειδὰν ἀφῇς τὴν γνώμην, οὐκ ἔτι σοί ἐστιν ἀναλέσασθαι αὐτήν; οὐκ ἐπὶ τὸ εὐθυμον, οὐκ ἐπὶ τὸ αἰδήμονα, οὐκ ἐπὶ τὸ κατεσταλμένον; ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐπελθὸν ποιεῖς, ταῖς προθυμίαις ἐπακολουθεῖς. πόσα οὖν δεῖ με προσέχειν; πρῶτον μὲν ἐκείνοις τοῖς καθολικοῖς, καὶ ἐκείνα προῖκα ἔχειν, καὶ χωρὶς ἐκείνων μὴ καθεύδειν, μὴ ἀνίστασθαι, μὴ πίνειν, μὴ ἐσθίειν, μὴ συμβάλλειν ἀνθρώποις. ὅτι προαιρέσεως ἀλλοτρίας κύριος οὐδείς· ἐν ταύτῃ δὲ μόνῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. οὐδεὶς ἔν κύριός σ' ἀγαθὸν μοι ποιῆσαι, οὔτε κακῶς με βλαβῆναι, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς ἐμαυτῷ καὶ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχω μόνος· ὅταν ἔν ταῦτα ἀσφαλῆ μοι ᾖ, τί ἔχω πρὸς τὰ ἐκτὸς ταράττεσθαι; πρὸς τὸ σῶμα δὲ οὐδε-

πόθεν, πόσα νύσσει, ποῖα πρόσκρουσμα; ἀλλ' οὐ ἥρμοσται τῷ δλῳ.

μὴ

μὴ ἔν ἐκείνῳ ἐμόν ὅτιν ἔρ-
γον; μήτι ἐμὸν κείμα; ὅ. τί
δ' ὦν ἔτι μοι μέλει; ἀλλὰ δοκεῖ
τις εἶναι. ὄψεται αὐτῷ, καὶ οἷς δο-
κεῖ. ἐγὼ δ' ἔχω τίνι ἀκολου-
θάχθαι, τίνι πειθαρχεῖν, τῷ θεῷ
καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον. ἐμὲ ἐκεί-
νῳ συνέζευξεν ἑαυτῷ, καὶ
τὴν ἐμὴν προαίρεσιν ὑπέταξεν
ἐμοὶ μόνῳ, δοὺς κανόνας εἰς χρῆ-
σιν αὐτῆς τοὺς ὀρθούς· οἷς ὅταν
κατακολουθήσω ἐν συλλογισμοῖς,
οὐκ ἐπιστρέφομαι εἴ τινός μοι ἄλλο
τι λεγόντων ἐν μαλακίᾳ εἶναι, οὐ
φροντίζω εἴ τινός. διὰ τί δὲ ἐν
τοῖς μείζοσιν ἀνιῶσί με οἱ φέ-
ροντες; τί τὸ αἴτιον ταύτης τῆς
ταραχῆς; οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι ἐν
τούτῳ τῷ τόπῳ ἀγύμναστός εἰμι·
ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιστήμη καταφρο-
νητική ἐστι τῆς ἀγνοίας, καὶ τῶν
ἀγνοούντων· καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπι-
στῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε
ὃν θέλεις σκυτέα, καὶ τῶν πολλῶν
καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτῷ ἔργον·
φέρε ὃν θέλεις τέκτονα. πρῶτον
μὲν οὖν ταῦτα ἔχειν παρεσκευα-
σμένα, καὶ μηδὲν ἄλλο τούτων ποιεῖν·
ἀλλὰ πειθαρχεῖν τῷ ψυχῷ ἐπὶ
τοῦτον τὸν σκοπὸν, μηδὲ τὴν ἔξω
δύνασθαι μηδὲν τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ'
ὡς διέταξεν ὁ δυνάμενος· τὰ
προαιρετικὰ ἐξ ἅπαντος, τὰ δ'
ἄλλα ὡς ἂν δίδωται. ἐπὶ τούτοις
δὲ μεμνῆσθαι, τίνες εἰσμὲν, καὶ τί
ἡμῖν ὄνομα, καὶ πρὸς τὰς δυνά-
μεις τῶν ἐκτῶν πειρᾶσθαι τὰ κα-
θήκοντα ἀποδύνειν· τίς καιρὸς
ᾠδῆς, τίς καιρὸς παιδιᾶς, τίνων
παρόντων, τί ἕως ἀπὸ τοῦ πρά-
γματος, μήτι καταφρονήσωσιν
ἡμῶν οἱ συνόντες, μήτι ἡμεῖς αὐ-
τῶν· πότε σκῶψαι, καὶ τίνας ποτὲ καταγελάσαι· καὶ ἐπὶ τίνι συμ-

est? num meum judicium? Non. Quid ergò meâ refert? At videtur esse aliquis. Viderit ipse, & ii qui eum magnificiunt. Ego verò habeo cui me placere oportet, cui obnoxium esse, cui obtemperare: Deum, & eos qui proximum ab eo locum tenent. Is me mihi ipsi commendavit, meámque voluntatem mihi soli subjecit, datis regulis ad rectum ejus usum: quas si in ratiocinationibus secutus fuero, non curo quenquam aliud quid dicentem. In inversionibus nullius rationem habeo. Cur autem majoribus in rebus molesti mihi ii sunt, qui me reprehendunt? Quæ perturbationis igitur causa est? Alia nulla, nisi quòd in hoc loco inexercitatus sum. Siquidem omnis scientia contemnit ignorantiam & ignorantes, nec scientiæ solum, sed artes etiam. Produc quemvis sutorem. Is quod ad suum opus attinet, vulgus deridet. Produc quemvis fabrum. Primum igitur hæc in promptu habenda sunt, neque sine his quicquam faciendum, sed animus in hunc scopum intendendus, neque externum & alienum quicquam expetendum: sed quemadmodum is qui potest constituit, ea quæ nostri juris sunt, semper persequenda sunt, cætera verò prout res tulerit. Posthæc tenendum est, qui simus, & quo nomine appellemur: & danda opera, ut officia ad facultates affectionum dirigamus. Expendendum, quod tempus sit cantilenæ: quod tempus doctrinæ; quibus præsentibus? Quid negotium consecuturum sit? Num contempturi nos sint convictores? Num nos illos? Quando dicteriis utendum? Quinam

sint

sint deridendi? Cui & qua de causa sit obsequendum? denique in obsequio quomodo decorum sit tuendum. Ubi autem ab horum aliquo declinaveris, statim exsistit damnum, non aliunde, sed ex ipsa actione. Quid ergo? Jámne fieri potest ut peccato caream? Fieri hoc nequit: sed illud fieri potest, ut perpetuò in id intentus sis, nè pecces. Boni consulendum enim est, si nunquam remissâ hac industriâ, vel paucis peccatis caruerimus. Si verò dixeris, Cras animadvertam: scito illud te dicere. Hodie ero impudens, importunus, abjectus: penes alios erit me dolore afficere, irascar hodie, invidebo. Vide quanta mala ipse tibi indulgeas. At cras bene erit. Quanto præstantius est hodie? Si cras conducit, multo magis hodie, ut & cras possis, nec in tertium diem rejicias.

σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβαλῇ εἰς τὸ τρίτον.

Ad eos qui arcana sua temere vulgant.

CAP. XIII.

Quando nobis aliquis candidè visus fuerit de suis rebus disseruisse, haud scio quomodo & ipsi excitamur ad nostra arcana narranda, idque simplicitatis esse judicamus. Primùm enim iniquum esse videtur, cùm tu res alterius audieris, non vicissim tuas etiam illi communicare. Deinde putamus, nos non simplices homines habitum iri, si nostra taceamus. Atque etiam sæpe dicere solent: Cùm ego tibi omnia mea dixerim, tu nihil tuorum dices? Ubi fit

πρέπον ἔχειν ποτὲ, καὶ τίνι· καὶ λοιπὸν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, πῶς χρὴ τηρῆσαι τὸ αὐτῦ. ὅπου δ' ἂν ἀποκλίσῃς ἀπό τινος τούτων, εὐθὺς ζημία, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. τί οὖν; δυνατὸν ἀναμάρτητον ἤδη εἶναι; ἀμήχανον· ἀλλ' ἐκεῖνο δυνατὸν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τεταῦχθαι δυνατῶς. ἀγαπητὸν γὰρ, εἰ μηδέ ποτ' ἀνιέντες ταύτῃ τῇ προσοχῇ, ὀλίγων γε ἁμαρτημάτων ἐκτὸς ἐσόμεθα. νυνὶ δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπ' αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἄλλοις ἔσομαι τὸ λυπεῖν με, ὀργιοῦμαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον, εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον

Περὶ τοῦ εὐκόλως ἐκφέροντας τὰ αὐτῆς.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅταν τις ἡμῖν ἁπλῶς δόξῃ διειλέχθαι περὶ τῶν ἑαυτῦ πραγμάτων, πῶς ποτε ἐξαγόμεθα καὶ αὐτοὶ, πρὸς τὸ ἐκφέρειν πρὸς αὐτὸν τὰ ἑαυτῶν ἀπόρρητα, καὶ τοῦτο ἁπλῶν οἰόμενα εἶναι. πρῶτον μὲν ἄνισον εἶναι δοκεῖ, αὐτὸν μὲν ἀκηκοέναι τὰ τοῦ πλησίον, μὴ μὴν τοι μεταδιδόναι κἀκείνῳ ἐν τῷ μέρει τῶν ἡμετέρων. εἶτ' ὅπου οἰόμεθα οὐκ ἁπλῶν ἀνθρώπων παρέξειν αὐτοῖς φαντασίαν, σιωπῶντες τὰ ἴδια. ἐμέλει πολλάκις εἰώθασι λέγειν, ἐγώ σοι πάντα τἀμαυτοῦ εἴρηκα, σὺ μοι οὐδὲν ἐμοῦ σῶν εἰπεῖν θέλεις,

μὴ ἐν ἐμοὶ? ἐμόν ὄστιν ἔργον; μήτι ἐμὸν κρίμα; ὅ. τί οὖν ἔτι μοι μέλει; ἀλλὰ δοκεῖ τισὶ εἶναι. ὄφελεται αὐτῷ, καὶ οἷς δοκεῖ. ἐγὼ δὲ ἔχω τίνι ἀκολουθεῖν, τίνι πείθεσθαι, τῷ θεῷ καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον. ἐμὲ ἐκεῖνος συνέστησεν ἑαυτῷ, καὶ τὴν ἐμὴν προαίρεσιν ὑπέταξεν ἐμοὶ μόνῳ, δοὺς κανόνας εἰς χρῆσιν αὐτῆς τὸν ὀρθόν· οἷς ὅταν κατακολουθήσω ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐπιστρέφομαι ὑβρίζοντός μοι ἄλλό τι λεγόντων· ἐν μεταπίπτουσιν, οὐ φροντίζω ὑβρίζοντος. διὰ τί δὲ ἐν τοῖς μείζοσιν ἀνιῶσί με οἱ φέροντες; τί τὸ αἴτιον ταύτης τῆς ταραχῆς; οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀγύμναστός εἰμι· ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιστήμη καταφρονητική ὄστι τῆς ἀγνοίας, καὶ τῶν ἀγνοούντων· καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέλεις σκυτέα, καὶ τῶν πολλῶν καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτῷ ἔργον· φέρε ὃν θέλεις τέκτονα. πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ἔχειν παρεσκευασμένα, καὶ μηδὲν ἄλλο τούτων ποιεῖν· ἀλλὰ πειθαρχεῖν τῷ τυχόντι ἐπὶ τοῦτον τὸν σκοπόν, μηδὲ τὸν ἔξω διώκειν μηδὲν τὸν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὡς διέταξεν ὁ δυνάμενος· τὰ προαιρετικὰ ἐξ ἁπάντων, τὰ δ' ἄλλα ὡς ἂν διδῶται. ἐπὶ τούτοις ἂν μεμνῆσθαι, τίνες ἐσμὲν, καὶ τί ἡμῖν ὄνομα, καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις τὸν ἐμὸν πρὸς ἔργων πειρᾶσθαι τὰ καθήκοντα ἀποδύνειν· τίς κομψὸς ᾠδῆς, τίς κομψὸς παιδείας, τίνων παρόντων, τί ἔστι ἀπὸ τοῦ πράγματος, μήτι καταφρονήσουσιν ἡμῶν οἱ συνόντες, μήτι ἡμεῖς αὐτῶν· πότε σκῶψαι, καὶ τίνας ποτὲ καταγελάσαι· καὶ ἐπὶ τίνι συμ-

est? num meum judicium? Non. Quid ergò meâ refert? At videtur esse aliquis. Viderit ipse, & ii qui eum magnificiunt. Ego verò habeo cui me placere oportet, cui obnoxium esse, cui obtemperare: Deum, & eos qui proximum ab eo locum tenent. Is me mihi ipsi commendavit, meámque voluntatem mihi soli subjecit, datis regulis ad rectum ejus usum: quas si in ratiocinationibus secutus fuero, non curo quenquam aliud quid dicentem. In inversionibus nullius rationem habeo. Cur autem majoribus in rebus molesti mihi ii sunt, qui me reprehendunt? Quæ perturbationis igitur causa est? Alia nulla, nisi quòd in hoc loco inexercitatus sum. Siquidem omnis scientia contemnit ignorantiam & ignorantes, nec scientiæ solum, sed artes etiam. Produc quemvis sutorem. Is quod ad suum opus attinet, vulgus deridet. Produc quemvis fabrum. Primum igitur hæc in promptu habenda sunt, neque sine his quicquam faciendum, sed animus in hunc scopum intendendus, neque externum & alienum quicquam expetendum: sed quemadmodum is qui potest constituit, ea quæ nostri juris sunt, semper persequenda sunt, cætera verò prout res tulerit. Posthæc tenendum est, qui simus, & quo nomine appellemur: & danda opera, ut officia ad facultates affectionum dirigamus. Expendendum, quod tempus sit cantilenæ: quod tempus doctrinæ; quibus præsentibus? Quid negotium consecuturum sit? Num contempturi nos sint convictores? Num nos illos? Quando dicteriis utendum? Quinam

sint

sint deridendi? Cui & qua de causa sit obsequendum? denique in obsequio quomodo decorum sit tuendum. Ubi alterum ab horum aliquo declinaveris, statim exsistit damnum, non aliunde, sed ex ipsa actione. Quid ergò? Jámne fieri potest ut peccato careamus? Fieri hoc nequit: sed illud fieri potest, ut perpetuò in id intentus sis, nè pecces. Boni consulendum enim est, si nunquam remissâ hac industriâ, vel paucis peccatis caruerimus. Si verò dixeris, Cras animadvertam: scito illud te dicere. Hodie ero impudens, importunus, abjectus: penes alios erit me dolore afficere, irascar hodie, invidebo. Vide quanta mala ipse tibi indulgeas. At cras bene erit. Quanto præstantius est hodie? Si cras conducit, multo magis hodie, ut & cras possis, nec in tertium diem rejicias.

σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, τέλειος.

Ad eos qui arcana sua temere vulgant.

CAP. XIII.

QUando nobis aliquis candidè visus fuerit de suis rebus disseruisse, haud scio quomodo & ipsi excitamur ad nostra arcana narranda, idque simplicitatis esse judicamus. Primùm enim iniquum esse videtur, cùm tu res alterius audieris, non vicissim tuas etiam illi communicare. Deinde putamus, nos non simplices homines habitum iri, si nostra taceamus. Atque etiam sæpe dicere solent: Cùm ego tibi omnia mea dixerim, tu nihil tuorum dices? Ubi sit

ἀρέσενεχθῆναί ποτε, καὶ τίνι· καὶ λοιπὸν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, πῶς χρὴ τηρῆσαι τὸ αὐτῦ. ὅταν δ' ἀνανεύσῃς ἀπό τινος τούτων, εὐθὺς ζημία, οὐκ ἐξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. τί οὖν; δυνατὸν ἀναμάρτητον ἤδη εἶναι; ἀμήχανον· ἀλλ' ἐκεῖνο δυνατόν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τεταγμένως. ἀγαπητὸν γάρ, εἰ μηδέποτ' ἀνιέντες ταύτῃ τῇ προσοχῇ, ὀλίγων γε ἁμαρτημάτων ἐκτὸς ἐσόμεθα. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπ' αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἐσόμενος ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με, ὀργιζήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ χρεῖττον, σήμερον, εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον καὶ μὴ πάλιν ἀναβαλῇ εἰς τὸ τέλειος.

Περὶ τοῦ εὐκόλως ἐκφέροντας τὰ αὐτῶν.

ΚΕΦ. ιγ'.

ὍΤαν τις ἡμῖν ἁπλῶς δόξῃ διειλέχθαι περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πῶς ποτε ἐξαγόμεθα καὶ αὐτοὶ, πρὸς τὸ ἐκφέρειν πρὸς αὐτὸν τὰ ἑαυτῶν ἀπόῤῥητα, καὶ τοῦτο ἁπλοῦν οἰόμενοι εἶναι. πρῶτον μὲν ἄνισον εἶναι δοκεῖ, αὐτὸν μὲ ἀκηκοέναι τὰ τοῦ πλησίον, μὴ μὴν τοι μεταδιδόναι κἀκείνῳ ἐν τῷ μέρει τῶν ἡμετέρων. εἶτ' ὅτι οἰόμεθα οὐχ ἁπλῶν ἀνθρώπων παρέξειν αὐτοῖς φαντασίαν, σιωπῶντες τὰ ἴδια. ἀμέλει πολλάκις εἰώθασι λέγειν, ἐγώ σοι πάντα τἀμαυτοῦ εἰρηκα, σὺ μοι οὐδὲν τῶν σῶν εἰπεῖν θέλεις,

θέλεις; τί γὰρ ἦν τοῦτο; φρονεῖν ἢ τὸ ὅτιοὖν ἀσφαλῶς πεπρᾶξαι, πρὸ ἡδονῆς τῆς αὐτοῦ πεπρᾶχθαι. ὑπάρχεται γὰρ ἡμᾶς, ὅπ ἂν ποτε ὅτος ἐξείπῃ τὰ ἡμέτερα, ἐυλαβεῖσθαι μήποτε καὶ ἡμεῖς ἐξείπωμεν τὰ ἐκείνου. ὅτω καὶ ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐν Ῥώμῃ οἱ τοιοῦτοι λαμβάνονται. παρακαθῆταί σοι στρατιώτης ἐν ἱματίῳ ἰδιωτικῷ, καὶ ἀρξάμενός σε κακῶς λέγειν τὸν Καίσαρος, εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρόν παρ' αὐτοῦ λαβὼν τὴν πίστιν, τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορίας καταπρᾶξαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς· εἶτα δεθείς, ἀπάγῃ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐν τῇ καθόλου πάσχομεν. αὐτὰρ ὡς ἐμοὶ ἐκεῖνος ἀσφαλῶς πεπράγηκε τὰ ἑαυτοῦ, ὅτως κἀγὼ τῷ ὁπωσοῦν. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀκούσας σιωπῶ, ἄν γε ὦ τοιοῦτος· ὁ δ' ἐξελθὼν, διαφέρει πρὸς πάντας εἴτ' ἂν γνῶ τὸ γιγόμενον, ἂν μὲ ὦ καὶ αὐτὸς ἐκείνῳ ὅμοιος, ἀμυνεῖσθαι θέλων, διαφέρω τὰ ἐκείνου, καὶ φύρω καὶ φύρομαι. ἂν δ' μνημονεύω, ὅτι ἄλλο ἄλλων ἑ βλάπτει, ἀλλὰ τὰ αὐτῶν ἔργα ἕκαστον καὶ βλάπτει καὶ ὠφελεῖ, τοῦτο μὲν κρατῶ τοῦ μὴ ὅμοιόν τι ποιῆσαι ἐκείνῳ, ὅμως δ' ὑπὸ φλυαρίας τῆς ἐμαυτοῦ πόνος. ναί. ἀλλ' ἄνισόν ὄστιν ἀκούσαντα τὰ τοῦ πλησίον διαῤῥῆξαι, αὐτὸν ἐν τῷ μέρει μηδενὸς μεταδιδόναι αὐτῷ. μὴ γάρ σε παρεκάλουν ἄνθρωπε; μὴ γὰρ ὅτι σωθήκας πίστιν ἐξιμύησας τὸ σεαυτοῦ, ἵν' ἀκούσῃς ἐν τῷ μέρει καὶ τὰ ἐμά; εἰ σὺ φλυαρεῖς εἰ, καὶ πάντας τοὺς ἀπαντήσαντας φίλους εἶ δοκεῖς, θέλεις καὶ ἐμὲ ὅμοιόν σοι γενέσθαι; τί δ' εἰ σὺ καλῶς πεπρᾶχθαι τὰ σεαυτοῦ, σοὶ δ' οὐκ ἔστι καλῶς πεπραγμένα; θέλεις πεφυσῆσθαι; οἷς εἰ πάθον εἶχεν ἐγὼ μὴ σεσιγηκώς, σὺ δ' ἐπεφυσήκεις

hoc? Accedit & illud, tutò nos ut illi fidere putemus, qui sua jam nobis crediderit. Occurrit enim animo: nunquam iste nostra effutiet, veritus nè quando & nos illius arcana vulgemus. Sic etiam à militibus Romæ temerarii capiuntur. Assidet tibi miles, habitu plebeio, atque ubi cœpit maledicere Cæsari: tu velut pignore fidei ejus accepto quòd ipse convitium auspicatus est; dicis & ipse quæ sentis. deinde vinctus in carcerem abduceris. Tale quiddam in universum nobis accidit: Verùm ut ille mihi tutò sua credidit, sic & ego cuilibet? At ego quidem ea quæ audivi taceo, siquidem sum taciturnus. Sed ille egressus, vulgat apud omnes. Deinde ubi quid factum sit cognovero: si & ipse similis illius fuero, ut eum ulciscar, effero illius etiam arcana: maculo, & maculor. Si verò tenuero, alium ab alio non lædi, sed facta esse cujusque, quæ quemque & lædant & juvent: in eo quidem mihi tempero, nè quid illi simile faciam. Nihilo minùs tamen futilitas mea mihi molesta est. Ità sanè. Sed iniquum est, cùm alterius arcana audieris, non & ipsum vicissim illi tua te committere. Num te rogavi homo? Num certis conditionibus tua protulisti, ut vicissim audires mea? Si tu nugator es, & omnes obvios, amicos judicas: vis & me tui similem evadere? Quid verò si tu rectè mihi tua credidisti, tibi verò rectè credi non potest? Vísne me temerarium esse? Perinde facis, ac si dolium haberem ego quidem solidum, tu verò perforatum: túque cùm

tuum

num vinum mihi commisisses, ut in meum dolium reconderem, postea mihi succenseres, quòd non & ipse meum tibi vinum commisissem. Nam tu quidem perforatum dolium habes. Qui ergò jam paria sunt? Tu apud fidelem deposuisti, apud verecundum, apud eum qui solas actiones suas noxias judicat & utiles, externarum verò rerum nihil. Vis autem ut ego apud te deponam mea, hominem qui suam voluntatem negligit, nummos autem consequi studet, aut magistratum aut gradum dignitatis aliquem in aula, quamvis liberi tui mactandi tibi sint, ut Medea fecit? Ubi hoc æquum est? Age, ostende mihi te fidelem, verecundum, constantem: ostende vas tuum non perforatum esse: tum videbis me non exspectaturum, dum arcana tua mihi credas, sed rogaturum ultro ut audias mea. Quis enim nolit uti vase pulchro? Quis contemnit consiliarium benevolum & fidelem? Quis non libenter admittet eum, qui tanquam sarcinæ partem ità casus ipsius in se recipiat, atque eo ipso levet, quòd partem eorum capit? Rectè. At ego tibi credo, tu mihi non credis. Primùm nè tu quidem mihi credis: sed futilis es, proptereáque nihil continere potes. Nam si res ità se habet: mihi soli credito. Nunc autem quencunque videris otiosum, illi assidens dicis: Frater, neminem habeo te benevolentiorem aut cariorem, rogo te ut res meas audias: idque facis apud homines minimè notos. Ut autem mihi credas, non dubium est quin credas ut fideli & verecundo: non quòd ego mea tibi dixerim. Sine

μῦθον, κ) ἐλθὼν παρακάλεσόν μοι σαυτῦ ὄινον ἵνα βάλω εἰς τὸν πίθον, εἶτ' ἠναγκάκεις ὅτι μὴ κἀγώ σοι πιστεύω τὸν ἐμαυτῦ ὄινον. σὺ γὰρ τετρυπημένον ἔχεις τὸν πίθον. πῶς οὖν ἔτι ἴσον γίνεται; σὺ πιστῷ παρακατέθου, σὺ αἰδήμονι, τὰς ἑαυτῦ ἐνεργείας μόνας βλαβερὰς ἡγουμένῳ κ) ὠφελίμους, τῶν δ' ἐκτὸς οὐδέν· ἐγώ σοι θέλεις παρακαταθῶμαι, ἀνθρώπῳ τιμῶ ἑαυτῦ προαίρεσιν ἡμιακότι, θέλοντι ἢ κερματίῳ τυχεῖν, ἢ ἀρχῆς τινος, ἢ προαγωγῆς ἐν τῇ αὐλῇ, κἂν μέλλῃς τὰ τέκνα σου καταφάζειν ὡς ἡ Μήδεια; πῶς τῦτο ἴσον ὄζιν; ἀλλὰ δεῖξόν μοι σαυτὸν πιστόν, αἰδήμονα, βέβαιον· δεῖξον ὅτι δόγματα ἔχεις φιλικά· δεῖξόν σε τὸ ἀγγεῖον ὅτι ὑ τέτρηται, κ) ὄψει πῶς οὐκ ἀναλύω ἵνα μοι σὺ πιστεύσῃς τὰ σαυτῦ· ἀλλ' αὐτὸς ἐλθών σε παρακαλῶ ἀκῦσαι τῶν ἐμῶν. τίς γὰρ ὁ θέλει χρήσασθαι ἀγγείῳ καλῷ; τίς ἀπιμάζει σύμβολον ἔυνυν κ) πιστόν; τίς οὐκ ἄσμενος δέξεται, τὸν ὥσπερ φορτίῳ μέλαν ἡμόμενον τῶν αὐτῦ πραγμάτων κ) αὐτῷ τῦτῳ χαριζόμενον αὐτὸν τῷ μεταλαβεῖν· ναί. ἀλλ' ἐγώ σοι πιστεύω, σὺ ἐμοὶ ὑ πιστεύεις. πρῶτον μὲν οὐδὲ σὺ ἐμοὶ πιστεύῃς, ἀλλὰ φλύαρος εἶ, κ) διὰ τῦτο οὐδὲν δυνάσαι καλαφεῖν. ἐπεί τοι εἰ τῦτό ὄζιν, ἐμοὶ μόνῳ αὐτὰ πίστευσον. νῦν δ' ὃν ἂν ἐυχερῶς ἴδῃς, παρακαθίσας αὐτῷ λέγεις, ἀδελφέ, οὐδένα σε ἔχω ἐυνούστερον, οὐδὲ φίλτερον, παρακαλῶ σε ἀκῦσαι τὰ ἐμά. κ) τῦτο πρὸς τοὺς οὐδὲ πολίτας ἐσπουδακότας πιστεῖς. εἰ δ' κ) πιστεύεις ἐμοί, ὅτι σοι τὰ ἐμαυτῦ ἐξεῖπον. ἄρες

ἴδω,

ἓν, ἵνα κἀγὼ ταυτὰ ὑποδάβω. δεῖξόν μοι, ὅτι ἄν τις τινὶ τὰ αὐτῆ ἐξείπῃ, ἐκεῖνο πρός ὅτι, καὶ αἰδήμων. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, ἐγὼ πανταχόθεν πᾶσιν ἀνθρώποις τὰ ἐμαυτοῦ ἂν ἔλεγον, εἰ τότε ἕνεκα ἔμελλον πρὸς καὶ αἰδήμων ἔσεσθαι. τὸ δ' ἔστιν ὑ τοιοῦτον· ἀλλὰ δογμάτων δεῖ, οὐκ ὧν ἔτυχεν. ἂν γοῦν τινα ἴδῃς περὶ τὰ ἀπροαίρετα ἐσπουδακότα, καὶ τούτοις ὑποτεταχότα τὴν αὐτῆ προαίρεσιν, ἴσθι ὅτι ἄνθρωπος ἔτυφος μυείας ἔχει τὸν ἀναγκάζοντας, τὸν κωλύοντας. οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρεία πάσης, ἢ προχῆ, πρὸς τὸ ἐξαπατῆσαι ἃ εἶδεν· ἀλλὰ παιδισκαρίου νομίσατον, ἂν ὅτῳ τύχῃ, ἐκπείσει αὐτὸν, Καισαρειανῆ φιλοφροσύνη, ἀρχῆς ἐπιθυμία, κληρονομίας, ἄλλα τούτοις ὅμοια πρησμύελα. μιμνῆσθαι οὖν ἐν τοῖς καθόλου, ὅτι οἱ ἀπόρρητοι λόγοι πίστεως χρείαν ἔχουσι, καὶ δογμάτων τοιούτων. ταῦτα ἢ πῆ νῦν εὑρεῖν ῥᾳδίως; ἢ δεῖξάτω μοι τὶς τὴν ὕτως ἔχοντα, ὥστε λέγειν, ἐμοὶ μόνῳ μέλει περὶ ἐμοῦ, περὶ ἀκωλύτων, περὶ φύσει ἐλευθέρων. ταύτην ὑσίαν ἔχω ἐγὼ ἀγαθὴν, τὰ δ' ἄλλα μηδέν ὡς ἂν δύνωμαι, ὑ διαφέρομαι.

igitur ut ipse eadem sentiam. Ostende mihi, si quis alicui sua dixerit, illum fidelem & verecundum esse. Nam si hoc ità se haberet: ego passim omnibus arcana mea communicarem, si ea de causa fidelis & verecundus futurus essem. Res autem non ità se habet, sed decretis opus est non vulgaribꝰ. Si quem igitur videris rerú externarú studiosum, atqꝫ his voluntatẽ suam subjecisse eum scito infinitos habere à quibus cogatur, à quibus prohibeatur. Non opus est ei picem aut rotam admovere ut ea dicat quæ novit, sed puellæ nutus (si res ità tulerit) eum convellet, Cæsariani blanditiæ, magistratus aut hæreditatis cupiditas, alia denique id genus sexcenta. In universum igitur tenendum est arcanas orationes fidem postulare, decretáque talia. Ea verò nunc ubi invenire proclive est? Ostende mihi hominem sic affectum, ut dicat, Mihi solæ meæ res curæ sunt, quæ prohiberi nequeunt, quæ naturâ sunt liberæ. Hanc naturam boni habeo, cætera verò fiant ut res tempúsque tulerint: meâ non refert.

Finis quarti Libri.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII ANNOTATIONES IN ARRIANI EPICTETI LIBROS IIII.

In Præfationem.

Ποῖα ἂν τις αὐτόθεν ὁρμηθεὶς εἴποι πρὸς ἕτερον, ἢ ὁποῖα ἂν ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς, συγχάροι.] αὐτόθεν ὁρμηθείς, id est, ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ex tempore, non susceptâ cogitatione diligentiore, prout tempus tulit, atq; occasio se dedit. Significat ex tempore habitos fuisse hos sermones, non de industria elucubratos. ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς, ut post aliqui in eas orationes incidant: hoc esse, ut legantur ab aliis.

ἔχοι ἂν δίκαιον.] Legendum ἔχοιεν, scilicet οἱ λόγοι.

οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐφ' αὑτῷ.] Sermones ipsius per sese, hoc est, sententiæ mandatæ literis, vivâ voce, cujus major vis esse dicitur, destitutæ: non accedente vultu, gestu & actione, cui primæ, secundæ & tertiæ in eloquentia tribuuntur à Demosthene.

τυχὸν μὲν ἐγὼ ἁμαρτάνω.] Fortasis ego in culpa sum: qui scilicet memoriâ lapsus, non optimâ fide, quæ audivi, conscripserim.

τυχὸν δὲ καὶ ἀνάγκη οὕτως ἔχειν.] Fortasse necesse est, rem ità se habere. Quia scilicet mutæ literæ non possunt ità permovere animos, ut viva vox, & actio oratoria.

In Caput I.

Τῶν ἄλλων δυνάμεων.] Aliarum facultatum. δυνάμεις vires seu facultates appellat, non tantùm naturales animi corporisve potentias, sed etiam artes & scientias, ut exempla quibus utitur declarant.

In Caput 2.

Εὑρήσομεν τὸ ζῷον.] Inveniemus animal: scilicet τὸ λογικὸν, hoc est ἄνθρωπον, animal rationis capax, ipsum hominem. Nam quæ bruta dicuntur, non consilio & ratione ducuntur, sed naturæ suæ impetu feruntur.

ἀλλῳ δ' ἄλλο πρόσπιπτει τὸ εὔλογον.] Fit ut aliis alia vel probabilia. Quod suapte natura verum, honestum, bonum, probabile est, in genere omnibus est tale: sed speciatim aliquod discrimen admittit, ob varias animorum, corporum, fortunarum conditiones: ut vinum febricitanti, mel bilioso adversatur, cæteris non item. Vide Ciceron. 1. de Offic. ubi de cujusq; personæ decoro disputat.

τοῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις.] Particularibus substantiis, hoc est, τῇ φυσικῇ ἑκάστου ἀνθρώπου ἰδιοτροπίᾳ, privatæ cujusque naturæ. De hominum variis affectionibus loquitur: non etiam de rebus animatis aut bestiis, ut opinor.

ἂν ἓν μὴ πανδάκῃ.] Quòd si me

me percontaris. Ea quæ sequuntur, docent, si quis talia roget, eum à vulgo non differre, ac vivere popularitèr, si liceret, secus ac vitæ honesto, erudito & grayi.

μέχρι δ' ἂν ᾖ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι.] Quoad autem, scilicet ἐάσει με συγκλητικὸν εἶναι, me senatu non moveris: est mihi frequentanda curia. Interrogatio delenda est. Malè distinctus est hic libellus, ut Græci plerique. Ego verò in convertendo, sententiæ autoris servire soleo, non erratis & negligentiæ librariorum.

τί γὰρ ἄλλο ἢ διαφέρει ἐν αὐτῷ ὡς πορφύρα.] Lego ἐν ἑαυτῷ, vel αὐτῷ cum aspiratione: excellit in sese, ut prætexta purpura in veste.

ἦν δ' ἐκεῖνος εἰλόδουος.] Erat autem ille philosophus. Ambiguum, pugilne, an frater pugilis.

οὐκ ἐπὶ τοῦ βάτου ἀλειφόμενος.] Non apud Batum ungi solitus. Num βάτος hîc λήκυθον significet, an verò sit laniſtæ alicujus proprium, equidem dubito. Illud non dubito significari, non umbratilem fuisse pugilem, sed germanum, & probè exercitatum.

πόσου πωλεῖς τὸν σαυτοῦ προαίρεσιν.] Quanti vendas tuum institutum: hoc est, quanti facias atq; æstimes tuam vitæ rationem.

εἰ ὡδὶ πως ἐσμὲν πεφυκαμεν.] Si quidem tales natur â sumus: scilicet, qualis Socrates fuit. Proponit quæstionem, neque solvit. Sed videtur innuere, quemvis, si in eo sedulò elaboraret, ad similem animi constantiam posse pervenire.

πῶς ἐπεισὶ ἀφυὴς εἶμι.] Quid ergò cùm sim hebes: hoc est, deterioris ingenio quàm Socrates: sicut etiam canes alii aliis sagaciores, & equi velociores sunt.

εἰ δὲ μὴ, ἐ χείρων.] Sin minùs, non deterior. Lego sine distinctione, ut geminata negatio acriùs neget. Ex hoc dicto apparet, magno animo fuisse Epictetum, ut qui nè Socrati quidem cedendum sibi existimârit.

In Caput 3.

Τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθοῦσι.] Decreto hoc affici: hoc est, ex animo ità sentire.

ὡς ἂν περὶ ἄλλου.] Ut de eo: sine aspiratione, non de sese: sed ὡς ἂν περὶ ἑαυτοῦ τὸ πρόσρησιν. prout quanq; rem vel magni vel parvi æstimamus, ità ea uti solemus.

καὶ ὡς ἐν ζώοις ἀπυχήμασι.] Ut inter bestias infortunia seu monstra quædam. Quasi dicat; tantum abest, ut lupini, leonini & vulpini isti mores hominem deceant, ut & inter bestias monstrosi & errata quædam naturæ esse videantur. ἀπύχημα enim dicit opinor, cùm natura & ratio propositum sibi scopum non assequitur, efferato animali, quod cicur & mansuetum esse debebat, & innoxium.

In Caput 4.

Τὸ εὐρεῖν καὶ ἀπαθές.] Prosperitatem & animi tranquillitatem. τὸ εὐρεῖν, ἡ εὐροια, τὸ εὐρεῖν, crebrò in hoc opusculo occurrunt. Deducuntur autem περὶ τὸ εὖ ῥεῖν, à bene fluendo, cùm res ad voluntatem nostram fluunt, cùm secundo flumine & secundo vento provehimur. Ego prosperitatem verto, aut felicem successum rerum.

τὸν

τὸν ὀρεξιν ἦρκεν ἐξ ἑαυτῦ εἰς ἅπαν καὶ ὑφῄρηται.] Appetitum à ſeſe omnino ſuſtulit & diſtulit. Significat opinor id, quod & in Enchiridio dictum eſt: philoſophiæ tironem non nimium ſibi tribuere, ſed quaſi addubitantem exſpectare dum judicium confirmetur.

εἰ δ' ἡ ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν.] Si virtus hanc habet pollicitationem, hoc eſt, ſi virtus hoc fine colitur. Si virtutis hoc munus eſt, hic fructus & effectus, ut ſui cultores beet.

Οὗτός φησιν ἤδη καὶ δι' αὐτῦ δύναται Χρύσιππον ἀναγινώσκειν.] Puto legendum δι' ὠιδῆς infinitivo modo. Hic profitetur, ſe jam ſuo Marte Chryſippum poſſe legere. Quod ad ſententiam attinet: præcepta philoſophorum intelligere, parvum quiddam cenſet Epictetus, & Grammatici potiùs quàm Philoſophi id eſſe munus. Sed philoſophorum præceptis parere, hoc eſt, naturæ congruenter vivere, id demum eſſe philoſophi. Poteſt hoc, & fortaſſe debet ad Theologiam quoque transferri. Eos enim audit Deus, & inter ſuos numerat, qui adorant ſpiritu & veré: eámque fidem probat, quæ per charitatem eſt efficax: & eam laudat arborem, quæ bonorum fructuum proventu ſuam bonitatem teſtatur. Dolendum profectò eſt, & religioni Chriſtianæ (ut de philoſophia taceam) pernitioſum, eos officio minimè fungi, qui officium rectiſſimè intelligunt.

τί ἐμπαίζεις αὐτῷ.] Quid illudis ipſi? Hæc quæ tertiâ perſonâ proferuntur, omnia puto ſecundâ eſſe proferenda, ut & ſententia poſtulat, & ipſa verba patiuntur. Uſitata corruptela & proclivis eſt αὐτὸν pro αὐτὸν, & uſitata enallage (ſi modò enallage, ac non corruptela potiùs) αὐτὸν pro σαυτὸν vel ἐμαυτὸν ſcribere. Sed non impedio, ſi quis tertiam perſonam mavult. Nam & Scriptura ſic habet, & ſententia non admodum adverſatur. Proclives tamen ſunt hujuſmodi lapſus. Sed deſino,

Ἀείδων ξωστῆσι, δύεσ δ' ὑπὸ δεῦτε βέβηλοι.

ἐν συγκαθέσει καὶ ἐποχῇ.] In aſſenſu, & ſuſtinendo aſſenſu. συγκάθεσιν intelligo τὴν συγκατάθεσιν, aſſenſum. συγκάθεσις propoſitum eſt. ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι, ſuſtinere aſſenſionem, & ampliùs deliberare, fuiſſe moris Academici, non eſt ignotum: idque in tyrone philoſophiæ Epicteto non improbari, ſuprà eſt à nobis indicatum.

πρῶτοι δ' εἰσὶν οἱ πρῶτοι τόποι.] Principes autem ſunt primi loci. Obſcurum eſt quid velit. Sed ego principem locum intelligo, diviſionem illam rerum noſtrarum & alienarum, unde reliqui loci pendent.

πῶς ἐπιβάλλῃς καὶ συγκλίνεσαι.] Quomodo res aggrediaris, quomodo aſſentiaris, τὸ ἐπιβάλλειν refero ad doctrinæ methodum, quam aſſenſio ſequitur: aſſenſionem præparatio diligens gerendæ rei. Sunt hæc brevia, arguta, non pervulgata, nec ſine animi attentione intelliguntur.

ὄψῃ σὺ καὶ οἱ ἁλτῆρες.] Tu videbis & halteres tui, ἁλτῆρες παρὰ τὸ

τὸ ἄλτεως dicuntur, plumbeæ pilæ, quibus in saltando rectiùs sese librabant. Martialis. *Halteres agili rotant lacerto.*

Μελαχειπίζεως] Basilienſis codex, μελαειπίζεως, παρὰ τὸ ῥιπτῶ, unde ῥιπίζω. Sed quid ſi μελαρυθμίζεως legatur? niſi fortè τὸ μελαειπίζεως ſit vehementius. μελαχειπίζεως, παρὰ τὸ χρηστῶς, haud ſcio quàm ſit uſitatum. Utcunq; ſit, de ſententia conſtat.

ἢ κωλύειν δυναμένοις, ἢ λοιπὸν ἔωθεν.] Videtur deeſſe prius membrum, quo deſcribatur ejus animus, cui in ſe ipſo poſita ſint omnia.

ἐπὶ τῆς ἀεὶ παραπλήσιος ὕλης τὰ προηγούμενα ἐκπονῶν.] τὰ προηγούμενα intelligo, τὸ τῷ προαίρεσιν καὶ φύσιν πρῆσαι, ut habet Enchiridion, hoc eſt, ut omnia dicta & facta, cum natura congruant: philoſophus naturam, curſor curriculum, phonaſcus vocem curat.

εἰ δ' ἐπὶ τῷ ἐν τοῖς βιβλίοις ἕξιν τέτακται.] Si quis verò lectitandorum librorum exercitationi eſt intentus. Non reprehendit lectionem diligentem: ſed eam ſequi vult, vitam præceptis conſentaneam. Fieri autem vix poteſt, quin is qui optima quæque ſcripta non ad oſtentationem aut guſtum legit, mores etiam atque opiniones emendet.

Πείαμος αὐτὰ ὁ λέγει, ἀλλ' ὁπόσοι βασιλεῖς λέγουσι.] Dubium an hæc cum interrogatione legenda ſint. Etſi intelligi ſic quoque poteſt: Quamvis Priamus in aliqua Tragœdia hæc non dicat, tamen tyrannicam vitam talium querularum haud fere eſſe expertem. Quòd ſi falsò talia tribuantur regibus: tamen id Tragicorum mendaciũ lectoribus eſſe utile, &c.

In Caput 5.

Μάχῃ ἔστι ὁ σωφρών.] Pugnam non exercituum, ſed rationum & propoſitionum intelligo.

In Caput 6.

Τῷ εὐχαριστίαν.] Gratum animum. Lego εὐχρηστίαν, uſum & commoditatem. Sic etiam ſub finem Capitis εὐχρηστα ὧν πρὸς τὸ δεῖξαι, non εὐχάριστα.

Ἡ ὃ τοιαύτη τῆς διανοίας καλαισθήσια.] Talis autem mentis fabrica. Quia Epicteti verba obſcuriora ſunt: clariora fient Ciceronianis adhibitis è lib. 1. de Offic. Sed inter hominem, inquit, & beluam hoc maximè intereſt, quòd hæc tantùm, quantum ſenſu movetur, ad id ſolum quod adeſt, quódq; præſens eſt ſe accommodat, paululùm admodum ſentiens præteritum aut futurum: homo autem qui rationis eſt particeps, per quam conſequentia cernit, principia & cauſas rerum videt, earúmq; progreſſus & quaſi anteceſſiones non ignorat, ſimilitudines comparat, rebúsque præſentibus adjungit, atque annectit futuras: facilè totius vitæ curſum videt: ad eámq; degendam præparat res neceſſarias.

Ἐκείνων χρείαν εἶχεν ὁ θεὸς χρωμένων τοῖς φαντασίαις.] Deo fuit opus illis utentibus viſis. τὸ χρείαν ἔχειν impropriè de Deo dicitur, qui eſt ἀνενδεὴς, nec ullâ re eget. Quare verbis omiſſis ſententiam expreſſi.

ἐνδεῖν μὲν ἄρχεως.] Indè quidem

dem auſpicandum, ſcilicet, unde beluæ auſpicantur: hoc eſt, à ſenſibus, & in contemplatione reſiſtendum.

ἀλλ' ἔστιν ἤδη καὶ παρέσει τοῖς ἔργοις.] Corruptus videtur hic locus, nec ſatis occurrit quomodo corrigendus: niſi fortè ſignificet, non tantùm præclarum opus adeſſe, ſed & ipſum mundi opificem præſto eſſe.

D. Joannes Moibanus, Auguſtanus phyſicus, in Græcis literis & philoſophia non minùs quàm in re medica verſatus, ἀλλ' ἔστιν ἤδη ad quemlibet privatum hominem refert, tanquam ad μικρόκοσμον· quod quiſque non ob oculos modò conſtituta habeat Dei opera, ſed & ipſemet eorum pars atq; exemplum ſit.

τί μ' ἐκπλήσει ἢ ταράξει.] Quid me percellet aut perturbabit? Ego Ciceronis verbis converti liberiùs.

τοῦτο δὲν εὔλογον μύξας γίνεσθ.] Eſtne conſentaneum mucores exſiſtere? Objicitur hoc ad negandam providentiam: à qua videatur alienum, res condere moleſtas & noxias. Quod querelæ genus Plinio familiare eſt.

In Caput 7.

Τὸ μεταπίπτειν.] μεταπίπτειν eſt μεθίστασθαι, mutari, decedere de ſententia & conſuetudine ſua. Hinc μετάπτωσις, mutatio & inconſtantia. μεταπίπτοντες λόγοι fortaſſe inconſtans oratio dici poteſt, cùm dati pœnitet, cùm reperimus id quod adverſario per imprudentiam conceſſeramus. ἀμεταπτώτως λόγοις, oratio conſtans, cùm dictis & conventis ſtamus. ἐνδεπτικοὶ λόγοι hoc loco dicuntur, ea quæ ab adverſario conceſſa, diſputando perſequimur. Quæ ſi adverſentur ei qui conceſſit, is μεθαρμόττεται καὶ μεταπίπτει, non ſtat promiſſis, mutat ſententiam, quod dederat eripit; quod eſt imperitiæ ſignum. Sic apud Platonem Socrates plerósque ad ea neganda adigit, quæ ipſi parùm cautè affirmarant. Sequitur in hoc capite, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὅτε, αἰτήσαί τινα ἐνδέεται, ὡς ἂν ἐπιβάθραν τῷ ἐξῆς λόγῳ· quod rectiùs intelligent ii qui αἰτήματα γεωμέτρικὰ apud Euclidem didicerunt.

τῷ ἐρωτᾶν περαίνοντας.] Quæ concludunt interrogando: hoc eſt, eò quòd adverſarius interrogatus fuerit, ex ejúsque reſponſionibus concluſio petatur.

πῶς ἂν εὑρεθῇ τὸν διέξοδον καὶ ἀναστοφὸν.] pro, καὶ τὸν διέξοδον. D. Moibanus ἀναστοφὸν hìc intelligit τὸν ὀρισικὸν καὶ συνθετικὸν μέθοδον, quòd ea quæ per ἀνάλυσιν inventa ſunt, καὶ διέξοδον copioſè, καὶ συνθέσιν verò in definitionum metas contracta, ſuccinctè explicentur, atque inverſo ἀναλύσεως ordine procedatur.

Οὐ συγκαθήσει.] Sic legendum à συγκαθίημι, unde συγκαθεὶς ἀόρ. β'. participii: qui ſe demiſit, qui deſcendit in arenam.

μὴ τόπον ἔχῃ] Lego πῆς ἔχῃ τόπον μηδέτερον. Sententia eſt: Eſſe bono viro diſputandum, idque non temere & obiter. Requiri ergò meditationem & artem.

τὸν μέλλοντα ἐν λόγῳ σωφρονεῖν ἀναγραφήσεσθαι, καὶ αὐτόν τε κατ' ἀπόδειξιν ἕξειν ἀποδόντα.] Sic

legendum puto, pro καὶ αὐτὴν τ' ἀπόδειξιν.

ἀποδόντα καὶ παρακολουθήσειν.] Cum demonstratione singula explicârit, etiam intellecturum demonstrationes. Observentur hæc participia, & particula καί.

Οὐκοῦν ἐλήλυθεν ἡμῖν.] Ergò venit nobis. intelligi potest, ergò deprehendimus vel ostendimus. Sed quid si legas, ἐκοῦν ἐλελήθει ἡμᾶς; ergò latuit nos? non animadvertimus?

καὶ γυμνάσια, καὶ ἀναγκαῖα.] Potest intelligi καὶ ἀπόφασιν, non modò non supervacanea, sed etiam necessaria. Quid verò si legatur, χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα, Utilis & necessaria?

καὶ μὲν δὴ τοῦτο δίδοται.] Atqui nè hoc quidem datur, scilicet ab adversario, qui sibi semel concessa mordicus retinet.

ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δίδοται.] At nè hoc quidem datur, hoc est, adversarius & ea quæ data sunt, sibi extorqueri non finit: & conclusionem ex iis factam defendit acriter.

πῇ οὖν ἐπὶ τούτων πιστέον; ἢ μή ποτε ὡς ἐκ ἀρκεῖ.] Quid in his ergò faciendum?

Annon ut non satis est.] Monuit eum qui deceptus est, agnitum errorem esse corrigendum, depositâ verecundiâ: etsi innuit, præstare non decipi (id quod ars & exercitatio differendi præstet) quàm paulò post negare, quod modò concesseris. Nunc sophistam etiam monet, nè alterius imperitiâ ad evertendam veritatem & stabiliendum mendacium abutatur, æris alieni adhibitâ similitudine: quasi verò negare quod concesseris, sit æs alienum dissolvisse & absolvisse creditorem: cùm perinde sit, ac si quis depositum inficietur. Peccat uterque, & qui temere largitur: & qui quod fraude & dolo impetrat, pertinaciter urget: cùm illum acutiorem, hunc æquiorem esse deceret, & errantem comiter monere & erudire.

Δεῖ δὲν καὶ τὰ τοιαῦτα σφαλημάτων ἰσορρῆσαι, καὶ πῶ τοιαύτῳ μεταβολῇ καὶ μετάπλωσιν αὐτῷ, καθ' ἣν ἐν αὐτῇ τῇ ἐρωτήσει ἢ τῇ ὑποκείσει, ἢ πρὸ συλλελογίᾳς, ἤ τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, λαμβάνοιλα τὰς μεταπλώσεις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς ἀνοήτοις τὸ παράσταθ, μὴ βλέπεσι τὸ ἀκόλουθον.] Sententiam autoris operam dedi ut appenderem: sed & verba ipsa visum asscribere, ut si quis aliquid meliùs deprehenderit, eo utatur, pro λαμβάνοιλα, lego ὁ λαμβάνων. nisi fortè durissima fit ἀνθιπλωσις, ac potiùs ἀνακόλουθον, aut scriptura depravata.

φαεὶ τίνι δ' ἢ σκέψις; φαεὶ καθήκουσα.] Videntur hæc verba aliunde irrepsisse nescio quomodo.

μενετέον ἐπὶ τῆς τηρήσεως.] Permanendum in conservatione. Fortasse τήρησιν appellat, id quod concessum semel fuit. Sed quid si legatur ἐπὶ τῆς ῥήσεως; éstne in eo perseverandum quod dixeris?

τὸ μὲν εἰκῇ καὶ ἰδιώσοφον.] Fortassis ἀφιλοσόφως, inerudité.

ἐξεργαζόμεθα τὸν αὐτὸν λόγον.] Fortasse τὸν ἑαυτῶν λόγον. non lucubrabimus expoliendæ nostræ orationis causâ? ut participium πολικῶς exponatur, ἀγρυπνήσαμεν ἐξεργαζόμενοι, pro ἵνα ἐξεργαζώμεθα.

μεθα. Si quis convertere maluerit, Eadem oratione expolienda ignaviam noſtram defendimus: non impedio, ut ſententia ſit: In diſputatione ignavos eſſe occupatos, ut perſuadeant, Dialecticâ non eſſe opus.

In Caput 8.

Ὅπου αἱ δυναμεις.] Facultates, artem diſſerendi & dicendi potiſſimum intelligo: quæ ut hominis ſtudioſi egregia & ornamenta & inſtrumenta ſunt, ità ſine ſolida eruditione & virtute arrogantes & negligentes efficiunt. ἡ γὰρ ὄϊνος ἐγκοπὴ τῆς σχοπῆς ἐστιν, ut dicebat Bion. Cùm enim ſe tenere omnia falsò perſuaſum habeant, addiſcendi plura voluntatem abjiciunt: ut à pleriſque novitiis magiſtellis & doctorculis fieri videmus.

τὰ ἰσοδυναμοῦντα.] Æquipollentia vulgò dicunt, vel è libello De copia, vel è Dialecticis ſatis nota.

αὐτός τε κὴ ἀλλήλους.] Et nos ipſos, & alii alios, fortaſſis ἄλλους. Videtur Epictetus ab aliquibus reprehenſus, quòd ſuos auditores in Dialecticis minùs exerceret. Reſpondet igitur, ſe ob auditorum ignaviam, omiſſis minùs neceſſariis, ea urgere potiſſimùm, quæ non tam ad decus & ornamentum faciant, quàm ea quæ ad verum judicium de rebus, & animi tranquillitatem requirantur.

ὅπου δεῖ προσθήκου.] Non oportere additamentum. Senſus eſt, Hominem non oportere proram & puppim (quod aiunt) excellentiæ ſuæ in dicendi artibus collocare, ſed acceſſionis & additamenti vice habere, Sic Cicero: Ornanda, inquit, eſt dignitas domo, non tota dignitas è domo petenda.

τίνος ὑπολελειμμένος, πρὸς ὑποχέλικα.] Quo deſtitutus, quo declinârit? Caret utiq; vero judicio, & animi tranquillitate.

Τί οὖν; Πλάτων φιλόσοφος οὐκ ἦν;] Quid ergò? Plato philoſophus non fuit? quaſi dicat, cùm diſſerendi ac dicendi peritiſſimus fuerit, ut & Hippocrates. Adverſarius Epictetum urget exemplo Platonis, ad quod ità reſpondet Epictetus, ut ſibi neceſſe eſſe neget imitari Platonis omnia. Sic Cicero quodam loco: Eloquentiam ſi attulerit philoſophus, non aſpernabor: ſi non attulerit, non requiram.

ἄγε δὴ ἐγώ.] Fortaſſis εἰ δὴ ἐγώ.

Ποιὰ σχολάσεις φαντασιῶν.] Certum viſorum inſtitutum aliàs τὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν appellat, uſum viſorum: ut quamque rem talem judicemus, qualis ipſa eſt. Faciliùs hoc intelligeretur, ſi verum judicium & æquanimitatem dixiſſet.

In Caput 9

Μόνον ταῦτα.] Malim μόνα.

κατὰ τὸν λόγον ὑπάρχειν ἐλλιπῆ.] Ratione implexa, ſive implicita, ſcilicet πρὸς θεούς· hoc eſt, Mens & ratio ſocietatem conciliat inter deos & homines. Nam & Deus & homo à quibuſdam ζῶον λογικὸν, hoc eſt, anima rationis capax definitur: & mundus, civitas atq; communio Deorum & hominum.

Καὶ πόθεν φάγω, φησί.] At

unde edam? inquit, τὸ φησὶ referatur ad personam adversarii, qui præceptis Epicteti refragatur, aut certè non planè acquiescit.

Καθῆδζ τὸν πρεσβύτερον.] Sedere seniorem. Sic se ipsum appellat, modestè præceptoris nomen dissimulans.

Τὸ σῶμα καὶ τὴν χλῆσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσα τούτων ἕνεκα, ἀναγκαῖα.] Corpus & possessionem ejus, & quæ nobis ob hæc necessaria sunt. Possessionem corporis, appellat res, quibus corpus indiget: ut domicilium, vestes, cibum & potum, jumenta, servos, operas artificum, &c.

Συμπεριφερόμενοι τοῖς δὲ καὶ τοῖς δε.] His & illis obsequentes, seu morem gerentes. Significat, ob necessitates corporis potentiorum gratiam obsequiis molestis, & philosopho parùm dignis, esse emerendam.

Οὐκ ἀδιάφορα ταῦτα.] An non indifferentia ista sunt? hoc est, μέσα, & per se neque bona, neque mala, sed pro animo & prudentia utentis. Vide Tabulam Cebetis.

Δοκοῦντες ἔχειν τινὰ ἐφ' ἡμῖν ἐξουσίαν.] Qui videntur aliquam in nos habere potestatem. fortassis ἐφ' ἡμᾶς, vel εἰς ἡμᾶς.

ἐμὲ δ' ἐν τῷ λέγειν.] Me verò in dicendo, verba ἐν τῷ nihil ad sensum faciunt. Fortasse αὐτοῖς eis, discipulis scilicet, ego respondere deberem.

ποῖον γὰρ ἔτι τύραννον.] Quis enim jam tyrannus? Ut vitæ jacturam contemnere non adeò difficile sit (etsi difficile est) tamen per exquisitos cruciatus necari horribilius esse videtur, quàm ut ab ulla philosophia contemni & æquo animo ferri possit, præterquam à Christiana, cujus martyres admirabili & plus quàm humanâ constantiâ tyrannorum sævitiam vicerunt. Non dissimile est Anaxarchi exèmplum, qui cùm in mortario contunderetur, dixisse tyranno fertur: Anaxarchi saccum contundito: Anaxarchum enim non contundis: ac demum nè conscios nominaret, linguam prærmorsam in os tyranni exspuisse.

Ἐξελάσῃ. ἤνοικται.] Exibis scilicet è vita. aperta enim est janua, ab ἀνοίγω.

συμβήσεταί σοι τοῦτο καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ δεσπότου.] Accidet tibi hoc & illud à domino. Ex iis quæ sequuntur colligo, τὸ συμβήσεται in bonam accipi partem: quasi Rufus Epicteto spem fecisset, impetrandi alicujus beneficii ab Epaphrodito hero ipsius.

ὅτι ἀνθρώπινα.] Esse humana: hoc est, res externas, & non nostri, sed alieni juris, caducas & mutabiles, sive bonæ, sive malæ esse videantur. Significavit Epictetus, se heri sui liberalitatem erga se parvi facere, eâque carere posse.

ἀγρὸν παρὰ σοῦ λάβω.] Agrum à te accipiam? Non intelligo istam magnitudinem animi, non accipientis ea quæ offeruntur: nisi fortè jam ante iis abundes, & nemini quicquam debere videri velis. Ego certè panem acciperem esuriens, & sitiens potum, & nudus vestem, & pauper prædium, si nulla turpitudo, nulla fraus cum

ea

ea liberalitate conjungeretur. Idem Epicteto non invideo laudem constantiæ, si emori fame, quàm alieno beneficio vivere maluit.

ὅτι ἄλλῳ δ' ἄλλον ἡ δυσχέρεια.] Alium per alium non esse in calamitate. Intelligitur: Deprecatore igitur nihil esse opus.

In Caput 10.

Σωιεπετάγμεθα.] Instructi essemus. Malim σωιεπετάμεθα à σωλείνομαι potiùs, unde σωὸν, quàm à σωτάπομαι.

απωδάσειν.] Lege απωδάσει vel απωδάσειε.

Οἶδα ἐγὼ πρεσβύτερον, &c. ὅια εἶπέ μοι.] Potest sine admiratione & interrogatione verti, hoc modo: Novi quæ mihi quidam me natu major, &c. dixerit.

τί οὖν ἐγὼ λέγω, ὅτι ἀπραγμόνη ὄζι τὸ ζῶον;] Quid ergò ego dico? animal esse otiosum? Occupatio est, in hanc sententiam: Occupationes & negotia non improbo; sed illud improbo, quòd ventrem ità curamus, animum verò prorsus negligimus.

Εὐθὺς ἐγὼ πρῶτος.] Statim ego primus: sed quia hic Græcismus durior est, à verbis nonnihil recessi. Se nominat pro exemplo ignavi studentis. Nam hac voce Fabius noster more utitur. Studiosus autem, ignavus esse nequit.

Μικρὰ ὑπομιμνήσκομαι, τίνα ἐπαναγνῶναί με δεῖ.] Nonnihil recordor quæ relegenda mihi sint. τὸ ἐπαναγνῶναι ad repetitionem auditæ lectionis referri videtur: ut ἀναγνῶ præteriti, & non futuri temporis significationem habeat. Quid meâ refert, quemadmodum ille legerit? Si quis verò τὸ ἐπαναγνῶναι de præmeditatione audiendæ lectionis, quæ non minùs & utilis & necessaria est, quàm repetitio, intelligere maluerit, non impedio.

καί τοι τί ὅμοια τὰ ἐκείνων.] Quid autem res nostræ atque illorum? Sententia est, philosophiam sordido quæstu longè præstantiorem esse. Majore igitur studio colendam esse. Reprehenditur autem ignavia scholasticorum, qui avarorum hominum industriâ longè vincantur. Sic Demosthenes noster doluisse fertur, si quando antelucanâ opificum operâ vinceretur, cùm longè majora quàm illi suorum laborum præmia proposita haberet. Ingens autem præmium est, non aura popularis, sed patriæ conservatio.

ταῦτα ἐκείνοις ὅμοιά ὄζι; ἀλλ' ὁμοίας απωδῆς.] Hæccine illis similia sunt? An simili studio? Negativè hæc accipienda sunt. Nequaquam tanto studio dignus est quæstus, quanto sapientia, &c. Multò turpius est negligere animum, quàm quæstum.

In Caput 11.

ὡς ἐγκαλύπτοιτο τῷ ἱματίῳ πρέχοντος.] Ut se obtegeret, equo currente. Præ pudore scilicet, si victus esset. ὡς ἐπωδάκει pro epiphonemate accipio: quasi dicat, tantilla re tantopere commovebatur. Quid enim? ipséne deterior fuit, si alterius equus antevertit?

λειποψυχοῦντα.] Cùm animo linqueretur. Ob insperatam utiq; victoriam, præ repentino gaudio,

quo nonnullos etiam exſtinctos eſſe legimus.

In Caput 14.

Ἅμα μὲν αἰσθητικῶς κινεῖσθαι.] Simul ſenſu moveri: hoc eſt αἰσθάνεσθαι, ſentire, videre, audire, contrectare, &c. κινεῖσθαι διανοητικῶς, pro διανοεῖσθαι. Sic & reliqua adverbia declarentur: συλλογιστικῶς, id eſt συλλογίζεσθαι. ἀναλυτικῶς, id eſt ἀναλύειν· ἐφεκτικῶς, id eſt ἐπέχειν.

τύπους ἢ ποσότητας.] Formas rerum quas animus à ſenſibus abſtrahit, intelligo: ut formam domûs, navis, equi, &c.

Καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενον, εἰς ἐπινοίας ὁμοιοδεῖς ἐμπίπτειν τοῖς φαντασθεῖσι πεπτωκέναι.] Et formis illis impellentibus, in cogitationes conformes iis quæ primùm animo impreſſæ fuerunt, incidis. Sententia eſt, opinor, ut res exemplo fiat clarior: Cùm equi imago ſemel oculorum miniſterio impreſſa menti fuerit, ea imagine unius excitari cogitationem multorum equorum: & effici, ut ubicunque viſi fuerint, ex illa imagine agnoſcantur. τύποι hic idem eſſe, quod apud Dialecticos τὰ εἴδη καὶ αἱ ἰδέαι videntur.

καὶ ὑπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν.] Et ab omnibus aliquam habere diſtributionem: hoc eſt, ſenſum ſeu intelligentiam rei pervenire ad Deum poſſe: ſentire & intelligere Deum ſingula.

Μέρος ὄντ' αὐτὸ μικρόν.] Lego αὐτὸ, ſcilicet τὸ θεῖον. Qui ſol parva Dei pars eſt, ſi cum univerſitate rerum comparetur. Mundum & Deum hic confundere videtur Epictetus. Sed rectiùs (τὸ ὅλῳ) omitti videtur, aut ſubintelligi πνευμάτων, parvam ſuorum operum partem.

τὸν ἑκάστου δαίμονα.] Cujuſque genium. Nota opinio de genio cujuſque, bono & malo. Minantur & Magi neſcio quam Geniî excantationem, ſi cujus veram geneſin nôrint. Sed per Genium videtur hîc intelligenda cujuſque conſcientia, præſertim ſi τίνι γὰρ ἄλλῳ interrogativè legas: cui enim potentiori & diligentiori cuſtodi quenque commendâſſet? Sed τινὶ γὰρ cùm gravi: Cuidam enim, &c. ut ad ſententiam Platonis alludat, quâ homines pecudibus, hominibus genios præeſſe dicit.

τί ποιεῖτε τοῦτο τῷ θεῷ.] Sic legendùm, non τῷ τοῦτο θεῷ.

ὑμεῖς δὲ δέον τοσούτων καὶ τηλικούτων ἠξιωμένοι.] δέον, nihil ad ſententiam facit. Quare legendum ſuſpicor θεόθεν, divinitus, vel à Deo.

ὅμοιός γε.] Interrogativè legendum: Significat enim diſſimillimum, & planè contrarium eſſe jusjurandum.

ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς ἁπάντων.] Scilicet, ἐπομόσειν ὀμνύοντα. Hic jurant, ſe pluris facturos eſſe ſeſe, quàm cæteros omnes, ceſſuros eſſe nemini: hoc eſt, ſe ſorte ſuâ fore contentos, & optimè ſecum agi teſtaturos eſſe.

In Caput 15.

Μηδ' ἂν ἐγώ σοι λέγω, ἐπιτρέπεσθαι.] Etſi ego tibi dixero, virtutem brevi parari poſſe, noli credere. hunc ſenſum eſſe puto. Sed ſi quis ità diſtinguere maluerit,

μηδ'

μηδ' ἂν ἐγὼ σοι λέγω πεισθῆναι. Equidem confirmo tibi, id nè exſpectandum quidem eſſe.

In Caput 16.

Νῦν δ' ἡμεῖς ἀφέντες ὅτι τάττοις εὐχαριστεῖν· ὅτι μὲν γὰρ αὐτῷ τῷ ἴσῳ ἐπιμέλειαν ἐπιμελούμεθα· ἐφ' αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ θεῷ.] Obſcurus & dubius locus. Sed hanc ejus ſententiam eſſe reor: gratias eſſe agendas Deo, quòd pecudes noſtris uſibus ſerviant, quamvis eis non magnam curam impendamus: tantam certè nequaquam, quantam nobiſmetipſis. Nos verò propter noſmetipſos ſuccenſere Deo: hoc eſt, moleſtè ferre occupationem quærendi victûs, parandíque cultûs, &c. Vulgò ſic dicunt: Cur non æquè expeditum nobis victum & cultum eſſe voluit, ac pecudibus? Reſpondet Epictetus: Imò gratias agite Deo, quòd non beſtias etiam vobis utiles, æquè atque voſmetipſos curare neceſſe habetis. Eſt inverſio quædam: Doleo me non altero etiam onere levatum eſſe. Imò gaude, alterum etiam tibi non eſſe impoſitum. Quòd ſi cum Deo expoſtulas: quid proficis, niſi ut & impius ſis, & majori calamitate dignus?

In Caput 17.

Τὰ λογικὰ] Rationem diſſerendi intellige. λόγος & ratio & oratio eſt, unde τὰ λογικὰ dicuntur, quam utranque cùm uno verbo complecti non poſſimus, minùs perſpicua hæc ſunt. Sententia eſt, unam eſſe diſſerendi artem, quæ doceat ambigua, primùm videre, deinde diſtinguere; rationémque habeat, nè cui falsò aſſentiamur, néve unquam captioſa probabilitate fallamur: eáque quæ de bonis & malis dicimus, ut tenere tuerique poſſimus. Nam ſine hac arte, quemvis arbitramur à vero abduci fallíque poſſe. Cicero de Finibus.

Ἤτοι ὅλως λόγος ὄζιν.] Aut igitur ratio eſt. Supra capite, 1. expoſuit, mentem ac rationem, tum alia omnia, tum ſemetipſam quoque contemplari. Idem ferè hîc dicit: ubi à ratione diſceſſeris, & quæ à ratione profluit oratione, nihil eſſe reliquum, quo res explicari dijudicaríque poſſint. Quæ rerum explicatio & dijudicatio, cùm in Logicis tradatur aut diſcendam eſſe diſſerendi artem: aut fieri non poſſe quin ejus ignarus, malè affectato compendio, in maximum diſpendium incidat.

Ὅσον ἀδυνατεῖν.] Quod fieri nequit. Nam mente & ratione ipſum quoque Jovem negat quicquam habere præſtantius: etſi humana mens divinæ menti collata, quid eſt aliud, quàm exſtinctus carbunculus, Soli meridiano ſi conferatur? Non negat rationem ſui eſſe judicem & explanatricem. Id enim ſupra, ut dixi, affirmavit cap. 1. & poſt 20. affirmabit. ſed poſterius tantum membrum, eſſe quicquam ratione præſtantius negat.

εἰ λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαθρώσει; εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν διώσεται καὶ ἄτος, ἢ ἄλλα διεντόμευτα, ἃ πειρόν ὅτι τοῦτο, καὶ ἀκαταλλακτον ἔῃ).] Locus obſcurus, &, ut exiſtimo, malè diſtinctus, & nonnihil corruptus.

quo nonnullos etiam exſtinctos eſſe legimus.

In Caput 14.

Ἅμα μὲν αἰσθητικῶς κινεῖσθαι.] Simul ſenſu moveri: hoc eſt αἰσθάνεσθαι, ſentire, videre, audire, contrectare, &c. κινεῖσθαι διανοητικῶς, pro διανοεῖσθαι. Sic & reliqua adverbia declarentur: συλλογιστικῶς, id eſt συλλογίζεσθαι. ἀναλυτικῶς, id eſt ἀναλύειν· ἐφεκτικῶς, id eſt ἐπέχειν.

τύπους ὑφ' ποσότης.] Formas rerum quas animus à ſenſibus abſtrahit, intelligo: ut formam domûs, navis, equi, &c.

Καὶ ἀπ' αὐτῆς κινήμασιν, εἰς ἐπινοίας ὁμοιοδεῖς ἐμπίπτειν τοῖς πρώτως τετυπωμένοις.] Et formis illis impellentibus, in cogitationes conformes iis quæ primùm animo impreſſæ fuerunt, incidis. Sententia eſt, opinor, ut res exemplo fiat clarior: Cùm equi imago ſemel oculorum miniſterio impreſſa menti fuerit, ea imagine unius excitari cogitationem multorum equorum: & effici, ut ubicunque viſi fuerint, ex illa imagine agnoſcantur. τύποι hic idem eſſe, quod apud Dialecticos τὰ εἴδη καὶ αἱ ἰδέαι videntur.

καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν.] Et ab omnibus aliquam habere diſtributionem: hoc eſt, ſenſum ſeu intelligentiam rei pervenire ad Deum poſſe: ſentire & intelligere Deum ſingula.

Μέρος ὄντ' αὐτὸ μικρόν.] Lego αὐτὸ, ſcilicet τὸ θεῖον. Qui ſol parva Dei pars eſt, ſi cum univerſitate rerum comparetur. Mundum & Deum hic confundere videtur Epictetus. Sed rectiùs (τὸ ὅλῳ) omitti videtur, aut ſubintelligi πινημάτων, parvam ſuorum operum partem.

τὸν ἑκάστου δαίμονα.] Cujuſque genium. Nota opinio de genio cujuſque, bono & malo. Minantur & Magi neſcio quam Genii excantationem, ſi cujus veram geneſin nôrint. Sed per Genium videtur hîc intelligenda cujuſque conſcientia, præſertim ſi τίνι γὰρ ἄλλῳ interrogativè legas: cui enim potentiori & diligentiori cuſtodi quenque commendâſſet? Sed τινὶ γὰρ cùm gravi: Cuidam enim, &c. ut ad ſententiam Platonis alludat, quâ homines pecudibus, hominibus genios præeſſe dicit.

τί ποιεῖτε τοῦτο τῷ θεῷ.] Sic legendùm, non τῷ τοῦτο θεῷ.

ὑμεῖς ὃ δέον τοσούτων καὶ τηλικούτων ἠξιωμένοι.] δέον, nihil ad ſententiam facit. Quare legendum ſuſpicor θεόθεν, divinitus, vel à Deo.

ὅμοιός γε.] Interrogativè legendum: Significat enim diſſimillimum, & planè contrarium eſſe jusjurandum.

ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς ἁπάντων.] Scilicet, περιποιήσειν ὀμνύουσι. Hic jurant, ſe pluris facturos eſſe ſeſe, quàm cæteros omnes, ceſſuros eſſe nemini: hoc eſt, ſe ſorte ſuâ fore contentos, & optimè ſecum agi teſtaturos eſſe.

In Caput 15.

Μηδ' ἂν ἐγώ σοι λέγω, πεπεῖσθαι.] Etſi ego tibi dixero, virtutem brevi parari poſſe, noli credere. hunc ſenſum eſſe puto. Sed ſi quis ità diſtinguere maluerit,

μηδ'

μηδ' ἂν ἐγὼ σοι λέγω πεπεισθῆναι· Equidem confirmo tibi, id nè exſpectandum quidem eſſe.

In Caput 16.

Νῦν δ' ἡμεῖς ἀφέντες ὅτι τάττοις ἐυχαριστεῖν· ὅτι μὴ καὶ αὐτῷ τῷ ἴσῳ ἐπιμέλειαν ἐπιμελόμεθα· ἐφ' αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ θεῷ.] Obſcurus & dubius locus. Sed hanc ejus ſententiam eſſe reor: gratias eſſe agendas Deo, quòd pecudes noſtris uſibus ſerviant, quamvis eis non magnam curam impendamus: tantam certè nequaquam, quantam nobiſmetipſis. Nos verò propter noſmetipſos ſuccenſere Deo: hoc eſt, moleſtè ferre occupationem quærendi victûs, parandíque cultûs, &c. Vulgò ſic dicunt: Cur non æquè expeditum nobis victum & cultum eſſe voluit, ac pecudibus? Reſpondet Epictetus: Imò gratias agite Deo, quòd non beſtias etiam vobis utiles, æquè atque voſmetipſos curare neceſſe habetis. Eſt inverſio quædam: Doleo me non altero etiam onere levatum eſſe. Imò gaude, alterum etiam tibi non eſſe impoſitum. Quòd ſi cum Deo expoſtulas: quid proficis, niſi ut & impius ſis, & majori calamitate dignus?

In Caput 17.

Τὰ λογικὰ] Rationem diſſerendi intellige. λόγος & ratio & oratio eſt, unde τὰ λογικὰ dicuntur, quam utranque cùm uno verbo complecti non poſſimus, minùs perſpicua hæc ſunt. Sententia eſt, unam eſſe diſſerendi artem, quæ doceat ambigua, primùm videre, deinde diſtinguere: rationémque habeat, nè cui falsò aſſentiamur, néve unquam captioſa probabilitate fallamur: eáque quæ de bonis & malis dicimus, ut tenere tuerique poſſimus. Nam ſine hac arte, quemvis arbitramur à vero abduci fallíque poſſe. Cicero de Finibus.

Ἦτοι οὖν λόγος ἐστίν.] Aut igitur ratio eſt. Supra capite, 1. expoſuit, mentem ac rationem, tum alia omnia, tum ſemetipſam quoque contemplari. Idem ferè hîc dicit: ubi à ratione diſceſſeris, & quæ à ratione profluit oratione, nihil eſſe reliquum, quo res explicari dijudicaríque poſſint. Quæ rerum explicatio & dijudicatio, cùm in Logicis tradatur aut diſcendam eſſe diſſerendi artem: aut fieri non poſſe quin ejus ignarus, malè affectato compendio, in maximum diſpendium incidat.

Ὅσον ἀδύνατον.] Quod fieri nequit. Nam mente & ratione ipſum quoque Jovem negat quicquam habere præſtantius: etſi humana mens divinæ menti collata, quid eſt aliud, quàm exſtinctus carbunculus, Soli meridiano ſi conferatur? Non negat rationem ſui eſſe judicem & explanatricem. Id enim ſupra, ut dixi, affirmavit cap. 1. & poſt 20. affirmabit. ſed poſterius tantum membrum, eſſe quicquam ratione præſtantius negat.

εἰ λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαθρώσει; εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν διώσεται καὶ ἄτος, ἢ ἄλλο λεπτόμεθα, ἀπείρων ὅτι τοῦτο, καὶ ἀκαταλήκτον ἐστί).] Locus obſcurus, &, ut exiſtimo, malè diſtinctus, & nonnihil corruptus.

ruptus. Quem, uti certam ſententiam ſequi liceret, ſic emendandum exiſtimavi, donec liber correctior nobis contigerit. εἰ λόγος· ἐκεῖνον πάλιν τίς διαφθρώσει; Si ratio: quis eam tandem explanabit? ἢ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν διώσεται καὶ ὅπως, ἢ ἄλλῳ δεησόμεθα. ἄπειρον δ' ἔσται τοῦτο, καὶ ἀκατάληκτον. Aut enim ea quoque ratio ipſa ſeſe explanabit, aut aliâ nobis erit opus: atque ità nullus terminus, nullus finis reperietur.

Hæc mea ſententia eſt: quam ſequatur qui volet, ac nihil melius habebit. Quanquam autem (in hoc quidem Opere) Stoici ſumus: tamen ab Academia in obſcuris locis non recedimus. Nam Moibanus noſter hunc locum aliter accepit, cujus verba ſubjicere viſum eſt.

ὁ λόγος διαφθρωθήσεται, ἢ
- ὡσ' ἄλλῳ, ὃ ποθ' λόγῳ χρεῖωσιν· ὅσῳ διώσατον.
- ὑφ' ἑαυτοῦ, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν διώσεται. καὶ ὅπως ἄλλου δεησόμεθα. ἄπειρον δ' ἔσται τοῦτο, καὶ ἀκατάληκτον.

Quæcunque explicationem requirunt, pro incertis habentur: ſunt autem explicanda per ea, quæ illis ſunt certiora. Nunc ſi ratio ſeipſam explicet, incertum incerto explicari dicetur: quod eſt abſurdum. Videtur ità etiam hac dilemmatum parte negata, innuere τὸν λόγον non indigere διαφθρώσει, quatenus διάφθρωσις accipitur pro explicatione vel probatione: ſed ſatis eſſe eam φερταίως ὥσπερ μέτρον, ζυγὸν, κανόνα, γνώμονα ἢ καὶ βάσανον τῆς ἄλλων διακριθησομένων. Nec videtur hæc ſententia pugnare cum illis quæ 10. cap. dixit, ἢ καὶ αὐτῷ θεωρῆσαι καὶ τ' ἄλλα πάντα, διώμεις λογικὴ. cùm aliud videatur eſſe θεωρεῖν quàm διαφθρῦν. quorum hoc ad probationes & conſequentias rationum referendum: illud ad genuinum hominíque innatum lumen, quo per ſe ſibi, atque eo ipſo aliis etiam lucet.

ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον θεραπεῦσαι καὶ τὰ ὅμοια.] Eſt & hic locus ſuſpectus, niſi fortè θεραπεῦσαι abſolutè ponatur, pro mederi animo. Sed videntur accuſativi prætermiſſi, τὰς ὑπολήψεις, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰ ὅμοια. Magis opus eſt mederi opinionibus, & appetitionibus, & affectionibus, & ſi qua ſunt alia ejus generis. Adverſarius Dialecticam elevat, ut ſine qua viri boni eſſe poſſimus: eíque doctrinam morum anteponit. Sed Epictetus monet, qui Dialecticus non ſit, eum nec doctrinam morum ſatis percepturum eſſe.

ἀλλ' ἐρῶ σοι, ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον.] Sed dicam tibi: At magis urget, vel neceſſarium eſt. Quidnam? ars differendi. Concedit plus eſſe momenti in moribus, quàm in diſputationibus: ſed ità, ſi in differendo nec hæſites, nec falliaris. Qua facultate ſive naturæ beneficio, ſive arte & uſu parta ſi careas: magis eſſe neceſſariam Dialecticam, & doctrinæ morum prævertendam. Comparat autem doctrinam morum frumento, Dialecticam modio & libræ. Qua ſimilitudine ſignificat, Dialecticam

non

non per se expeti, sed ut instrumentum & regulam aliarum disciplinarum. Verbum ἐπείγειν significat incitare, accelerare, moram ferre non posse. Unde ἐπείγομαι, festino. Isocrates Areopagitico, εἰ παρελείφθη τι τῆς τέλος ἔχειν κατεπειγόντων: Nunquid præteritum sit, quod primo quoq; tempore confici oporteat.

ποῖα οὖν ἐνταῦθα ὀφρύς.] Quale igitur hîc supercilium? hoc est, is solus meritò multum sibi tribuit, qui naturam sequitur. Qui verò naturam declarat, si naturam non sequitur, Grammaticus est potiùs quàm philosophus, nec habet quo glorietur. Quantò ergò minùs eum superbire decet, qui obscuriora illius Grammatici verba declarat? Egregia est hæc extenuatio eorum qui stylo & linguâ plùs valent, quàm vitâ & moribus.

πόσῳ πλέον τὸ ἐκεῖνον ἐξηγεῖσθαι.] Scilicet ἐκ ἔστιν ὀφρὺς δικαίως. Si Chrysippus ob sua scripta causam efferendi sese non habet: quantò minùs commẽtator Chrysippi? Addere licet, Quantò minùs interpres Græcæ orationis? Cur igitur Wolfi te fatigas, in re adeò tenui? Cur non Historicum potiùs aut Poetam legis? Respondeo simpliciter & verè: Volo hæc præcepta mihi ipsi inculcare: cupio eadem plurimis esse nota. Atqui jam ista nota sunt. Innotescent pluribus. Hactenus enim fragmenta Epicteti sunt edita, non totus Epictetus. At tu Wolfi, nullam ex ista conversione laudem consequêris: ὁ φρονῆς Ἱππικλείδη. Ast etiam posthumus sit fœtus: quid enim refert? Neque vivus neque mortuus curabo, quid de me dicant aut sentiant vitilitigatores.

ἐπὶ τῆς συγκαταθετικῆς τόπου, καὶ τῆς ὀρεκτικῆς.] In loco assensionis & appetitionis. Locos appellat, opinor, quòd peculiariter & seorsim de his agere soleant Stoici.

εἰ γὰρ τὸ ἴδιον μέρος, ὃ ἡμῖν ἔδωκεν ἀπαυτάσας ὁ θεός.] Nam si eam sui partem, quam nobis impertiit avulsam Deus. τὸ ἴδιον μέρος ad Deum referri potest, ut in verbo ἀπαυτάσας intelligatur ἑαυτῆ, sicut Horatius:

Atq; affigit humo divinæ particulam auræ.

Est & hæc hyperbole ardore disputationis expressa. Neque enim ità est ὁ νοῦς ἀπόσπασμα τοῦ θεοῦ, ὡσαύτως σπέρμα ὅλου τοῦ σώματος, ut ait Hippocrates: Neq; cum Deo injuriarum agi posset, etiamsi aliam humanæ mentis conditionem esse voluisset. Potest inquam sic intelligi τὸ ἴδιον μέρος, ut referatur ad Deum. Nam supra quoque capite 14. scripsit, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μοῦ ὅπως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια ὖσαι καὶ ἀπαπάσματα. Sed simplicius esse puto, ut τὸ ἴδιον μέρος peculiaris & propria hominis pars intelligatur: & participium ἀπαυτάσας, pro ἐὰν ἀπαυτάσῃ τοῦ ἀνθρώπου. Si Deus eam partem, quam homini propriam dedit, ei eriperet, taléme; faceret. &c,

In Caput 18.

Τὸ παθεῖν ὅπ ἀπάγει.] Affectione quòd ità sit, & paulò pòst, ὅπου καὶ τοῦ ὀφθῆναι ἐπί τι τὸ παθεῖν,

παθεῖν, ὅτι ἐμοὶ συμφέρει.] Sic etiam ad expetendum aliquid, affectione quòd mihi expediat, commoveri. τὸ παθεῖν animi affectionem significat, ut & τὸ πάθος. Hîc verò ad opinionem refertur, idémq; valet quod δόξα, ὑπόληψις, φαντασία: quæ vocabula primo tomo declarata sunt. Quia verò locus hic perobscurus fore videbatur, si verba annumerâssem: sententiam appendendam esse judicavi. Quòd si cui hæc libertas displicuerit, perspicuitati superstitionem præferenti, is penè ad verbum sic habeat: Si verum est quod à Philosophis dicitur, unum esse omnibus hominibus principium, ut assensionis affectionem, quâ ità esse aliquid statuitur: & improbationis affectionem, quâ aliquid non ità esse statuitur: itémque cohibendi assensûs, affectionem, quâ incertum aliquid esse statuitur: sic etiam ad expetendum aliquid, affectionem quâ mihi aliquid conducere statuo (neque verò fieri potest ut aliud conducibile judicem, aliud appetam: aliud conveniens censeam, ad aliud impetu ferar) quid vulgo adhuc succensemus? τὸ παθεῖν nominativo, quàm τῷ παθεῖν dativo casu, rectiùs legi videtur: etsi utraque constructio locum habet. Ἀρχὴ τοῦ συγκαταθέσεως γίνεται τὸ παθεῖν, hoc est ἡ ὑπόληψις, vel τῷ παθεῖν, id est, ὅτι ἔπαθον, vel διὰ τὴν ὑπόληψιν συγκατέθεντο οἱ ἄνθρωποι. Paulò pòst, pro ὅτω καὶ τοῦ ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ παθεῖν, ὅτι legendum omnino censeo, τοῦ ὁρμῆσαι ἐπί τι, τὸ παθεῖν ὅτι ἐμοὶ συμφέρει. Hîc protasis periodi finitur. Sequitur parenthesis, ἀμήχανον δ' ἄλλο, &c. apodosis est, πῶς ἔτι τοῖς πολλοῖς χαλεπαίνουσι; Diu me torsit hic locus, ob distinctionum confusionem, & omissam particulam τι. Sed an scopum attigerim, candidè judicent eruditi.

Δεῖξον τίνι πλάνῃ, καὶ ὄψει πῶς ἀφίσανται τῆς ἁμαρτημάτων] Hypotheticè accipiendum puto, pro ἐὰν δείξῃς, ὄψει ὅτι ἁποχήσονται. Si ostenderis errorem. Sic paulo pòst: μὴ θαύμαζε τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς, καὶ τῷ μοιχῷ ὀργὴν χαλεπαίνεις (non χαλεπαίνεις.) Si formam uxoris tuæ non magnificeris, adultero non irascetis. Frequens Epicteto est hic loquendi modus.

Μηδαμῶς, ἀλλ' ἐκεῖνον μᾶλλον τοῦτον τὸν πεπλανημένον, &c. μὴ ἁπολλωίαι,] verba obscura sunt, & aut depravata, aut ἐλλειπτικά. sic fortè restituenda & complenda, μηδαμῶς τοῦτο λέγε, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον τοῦτο, τὸν πεπλανημένον. Sequitur enim, καὶ ὅτω λέγεις, γνῶσῃ πῶς ἀπάνθρωπόν ἐστιν ὃ λέγεις. Si sic dixeris, cognosces quàm inhumana sit tua oratio: prior scilicet illa, de interficiendo fure atque adultero. Significat, nomen furis atque adulteri seponendum esse, & illius loco reponendum nomen errantis, decepti, occæcati animi. Repete ea quæ primo Tomo de duabus cujusque rei ansis dicta sunt. Ad rem ipsam quod attinet: neque Platonem neque Epictetum sensisse existimo, homines peccare invitos, & scelera impunita esse oportere: (quid enim eâ opinione stultius, aut perniti-

nitiosius?) sed cùm pravæ pleræque cupiditates, & quæ eas sequuntur facinora, ab opinionis errore proficiscantur: dandam esse operam, ut homines verè de rebus omnibus judicent, quò peccata honestæ disciplinæ veræque doctrinæ subsidiis præcaveantur potiùs, quàm puniantur. Quam Persicæ institutionis rationem fuisse testatur Xenophon, quámque apud nos quoque aliquando exsistere optare possumus, sperare vix possumus, ac nè vix quidem. Plato quidem impunita esse scelera adeò non vult, ut disputet, è re facinorosorum esse, ut è medio tollantur, quod per supplicium maximis malis erroris & improbitatis liberentur. Potest vir bonus punire nocentes, & dolere vicem eorum, ut pater filii quem invitus ille quidem & dolens, sed necessariò castigat. Hoc puto velle Epictetum. Sin aliud spectavit, valeat. Non ignorat fur, se & legi naturæ, & juri civili fraudem facere, si rapiat alienum: sed cupiditate vincitur. Scit deprehenso pœnam fore luendam. Sed aut clàm fore sperat, aut pluris cupiditatem suam quàm vitam facit. Qui si Stoicè disputet, fatale sibi esse furari: respondebit Zeno, illud etiam fatale esse, ut flagris cædatur, aut suspendatur.

ὅπ δ' ἐν ἐκάστῳ ἡ προαίρεσις, ὅτε δεῖ καὶ τότε.] Fortasse ὅτι: & pòst δεῖ; τὸ μέγιστον ὄζει· Et paulò pòst, κακοῖς διαπίπτειν, videtur addendum ὅτω διαπίπτειν.

ἢ μὴ θαύμαζε τὸ κάλλος τῆς γυναικός] Aut nè mirare formam uxoris. Contemptus formæ zelotypiam quidem minuit, sed infamiam non tollit. Epictetus verò negat uxoris impudicitiam marito imputandam esse, qui nihil habeat suum præter animum: cætera fortunæ & aliorum esse. Quantum autem conjugii legitimi fœdus vulgò valeat, videmus: & repudia tuta non sunt: nota verò mala tutiora plerunq;.

Θέλεις αὐτὸ ψῦξαι] Vis ea refrigerare. Non satis placet, ut nec ψῆξαι, à ψήχω. quid si σμῆξαι? à σμήχω, vis ea purgare. Moibanus ψύχειν τὰ φάλαρα τῶ ἵππω, inquit. Pollux pro agitatione quadam ventilare, & à situs atque inclusi aeris vindicare incommodo.

ἔχων πρὸ τῶν θεῶν.] De lario sive vestibulo intelligo, ubi veteres suos deos collocârunt. Sed dii isti negligenter custodierunt pretiosissim. fortasse cultoris sui supellectilem.

ὅπ ἐπαθέπαρας ἐκ ἀπίδανον.] Innuit, candelabri elegantiâ invitatum esse furem.

τί οὖν ἀχανακλεῖς.] Quid ergò stomacharis? Respondeat aliquis, Hoc ipsum, quia caput mihi dolet. Epictetus verò monet, aut caput abjiciendum: aut ejus dolorem sanari si nequeat, æquo animo ferendum, quòd naturæ ità visum sit.

ὅπ ὀδύρεται γενάξαι.] Gemitus concedunt Stoici, ad animi confirmationem. Sed eum qui gemat, sine animi aliqua affectione gemere, vix credo: nisi fortè ex consuetudine fiat: ut de Virgilio proditum est, & ipse nonnullos novi. Æneæ quidem suo tribuit

hoc

hoc Poeta:

Mens immota manet, lacrymæ volvuntur inanes.

Οὐ γὰρ ὡς ὄνον ἀήττητον εἶ χρή.] Neque enim ut asinum invictum esse oportet. Pugiles comparat asinis, qui λακτίζουσι, id est, calcibus valeant: pugiles etiam πυκτεύουσι, pugnis.

τί ἂν μελαγχολῶν.] Quid si tristetur animo? τὸ μελαγχολᾶν plerunque pro errore mentis atque insania usurpant veteres: ut Aristophanes, μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψέ με τὸν δεσπότην. Quare suspicor, hanc vocem à derisore aliquo Stoicæ magniloquentiæ insertam esse: ut & Horatius sapientem Stoicum facit. Præcipuè sanum, nisi cùm pituita molesta est: εἰρωνικῶς utique.

In Caput 19,

Σὲ δ' ὅπως ὡς τὸν ὄνον.] Te verò ità ut asinum: hoc est, non amore & admiratione tui, sed spe id sibi utile futurum.

τοῦτο οὐκ ἔστι φίλαυτον.] Hoc non est se amare. φιλαυτία in vitio ponitur, cùm quis se pluris facit quàm quanti est. Sed Epictetus, malle sibi esse meliùs quàm alteri, negat esse vitiosum, quòd naturâ quodvis animal sibiipsi primùm conciliet.

καὶ τὸ λυπηρὸν, αὐτὸς ὁ Ζεύς.] Et quod molestum est, ipse Jupiter. τὸ λυπηρὸν accipio καθ' ὑπερβολήν, sicut dicunt τὸ δεινὸν, τὸ μέγιστον. Innuit opinor, iniquis auribus vulgò accipi, si Deus suapte, non nostrâ causâ facere dicatur omnia. Deo cultu hominum non esse opus constat. Sed Deum coli ab hominibus, quòd ejus beneficia exspectent. Quòd si æterna illa mens atque omnipotens majestas gratuitò non colitur: quæ væcordia tyrannorum est, ea de causa coli se & observari putantium, quia sunt tyranni: non autem ideò, ut & maleficiis abstineant, & bene mereantur?

ἵνα μηδενὸς τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ.] Ut nullum suum bonum. Penè in Epicuri sententiam inclinat, qui (ut Ciceronis verbis utar) summum bonum sic instituit, ut nihil habeat cum virtute conjunctum: idque suis commodis, non honestate metitur: ideoque his, quibus congregamur, uti moderatè & prudenter oportere censet, ut eorum studiis ea quæ natura desiderat, expleta cumulatáque habeamus per eosdémque, si quid importetur nobis incommodi, propulsemus, &c.

ὅπως ἐκεῖ ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὐτῷ ἕνεκα ποιεῖν.] Sic non ampliùs à communitate recedit, qui omnia suâ causâ facit. Si sic intelligatur, suâ causâ facere omnia, ut officio quisque suo fungatur, & naturæ congruenter vivat: ferri potest. Si verò ideò bene merendum de aliis existimat, ut vicissim alii de ipso bene mereantur: vulgarem potiùs consuetudinem, quàm boni viri officium describere videtur: qui honestatem propter sese expetens, præmia non aspernatur, illa quidem, si contingant, sed non præcipuè spectat. Sic homo dives, & quæstùs simul honorisq; contemptor, inservit Reipublicæ gratis, labores & molestias capit, adit pericula, de suo largitur iis, à quibus nihil sperat, æquo

animo

animo fert invidorum & imperitorum obtrectationes. Cur? Loquor hîc non de Christiano, cui divinum præmium propositum est: sed de philosopho. Quia persuasum habet, se non esse oportere telluris inutile pondus: humanitatem id postulare, ut prosit plurimis. Si gratiam init, si laudatur, si honore afficitur, πάρεργα hæc non aspernatur: sed maximum officii fructum judicat ipsum officium.

πῶς ἔτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀρχή.] Quomodo jam unum & idem principium erit? Animal natura sibiipsi primùm conciliat. Sed in eo non ità insistit, ut non ad aliud quoque progrediatur. Vulgò quidem suâpte causâ pleraq; faciunt.

πῶς ὄντων ἀγαθῶν.] Lego ὡς.

ὅτι τοῦτο ἀγαθόν.] Fortasse ἢ τὸ ἀγαθόν.

οἱ τὰς φωνὰς γράφοντες.] Ii qui voces scribunt, Nomenclatores verti. Puto eos intelligi, qui ultro sua nomina ad suppeditandos sumptus profitebantur, ad sacrificium Nicopolitanum, ob Actiacam Augusti victoriam. Qui aliquid habet certius, candidè impertiat.

ὄψει γὰρ κομψότερον.] Videbis enim elegantiús. Puto pro ὀφθήσῃ positum, videberis. Vernaculo quidem nostro sermoni hic loquendi modus congruit, **du wurdeſt feiner ſehen.**

In Caput 20.

Προηγμένων τινῶν ὄντι θεωρητική.] τὰ προηγμένα sunt vel principalia, maximique momenti, vel antecedentia. Fortasse προηγμένως, præcipuè, adverbialiter legendum: ut significet, cuique arti certam quandam materiam esse propositam, in qua versetur potissimum. Ut sutoris materia præcipua est corium. Fieri tamen potest, ut è lino & lana etiam calcei conficiantur.

ὅταν μὲν ὅμοιον ᾖ ὁμοειδής.] Cùm conformis, ejusdem formæ seu speciei fuerit. Si primum caput cum hoc vigesimo contuleris: pleráq; rectiùs intelliges.

ὅταν δ' ἂν ὁμογενής.] Cùm autem ejusdem generis. εἶδος καὶ γένος quid differant apud Dialecticos, vel pueris notum est. Hîc existimo codicis esse mendum, legendúmq; ἀνομοιογενὴς una voce, Cùm verò dissimilis generis: ut sit perinde ac si dixisset ἀνομοιοειδής. Quid velit, exempla declarant. φαντασία & λόγος sunt ὁμοειδῆ, quia & vis ea quæ imaginem rei mente concipit, vel factæ, vel talis ut fieri possit, in anima est, & ipsa ratio est in anima. Sunt ergò ejusdem sive generis, sive formæ. Sed corium est res extra animum: litera sive picta sive ficta, est extra animum. Animus igitur & corium, itémque litera, sunt res diversi generis, diversæque formæ. Hanc simplicissimam esse puto sententiam, nec requiri subtilem generis & formæ seu speciei distinctionem. Nec tamen obsto, quò minùs Aristotelica ἀκρίβεια hîc locum habeat. Sed tum legendum videtur, ὅταν δ' ᾖ ὁμογενής. Quis verò hujus distinctionis usus, quis finis est? Neque enim Epictetus in eo est, ut vel artem differendi, vel naturæ

obscuritatem,

obſcuritatem, aut ullam aliam artem explicet: ſed id tantùm agit, ut aliarum artium exempla ad morum doctrinam applicet. Is nimirum, ut animadverſio excitetur, nè ratio ſuo muneri deſit, ſed viſa dijudicet, non temere aſſentiatur, non temere concupiſcat, non temere averſetur quicquam. Id enim in tam cognata materia, atque adeo cohærente, multò fore turpius, quàm ſi ſutor aut ſcriptor in materia extra ſe poſita falleretur, aut negligentiùs munus adminiſtraret ſuum. Turpius enim eſt, ea non perſpicere quæ ante pedes ſunt, quàm in diſcernendis remotiſſimis hallucinari. Tu lector,

---Si quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti. Si non, his utere mecum.

Si qui verò argutiora hæc minùs aſſequuntur: illud teneant, ſummo cavendum eſſe ſtudio, nè in judicio rerum expetendarum & fugiendarum errent, labantur, decipiantur. Logica & Phyſica Stoicorum ſpinoſiora ſunt, nec ſatis nota nobis: quòd fragmenta quædam & exempla tantùm hinc inde occurrunt, integræ verò artes eorum interciderunt. Quare ſi in his erraverimus, nos veniâ dignos arbitramur.

Σύστημα ἐκ ποιῶν φαντασιῶν.] Ordo, multitudo, compages è viſis quibuſdam. Utrum ratio ità conflетur è viſis, ut corpus humanum è capite, brachiis, thorace, ventre, pedibus & reliquis: diſputare non eſt hujus loci. Sed rationis munus eſſe dijudicationem rerum, quæ à ſenſibus animo offerantur, ſatis nobis ſit.

ὀσφρᾴα.] Olfactu. Metallici æs & recentem monetam etiam olfactu ſe dignoſcere perhibent.

ῥῆξας τὸ δίωβόλιον.] Legendum ῥίψας, projecto denario.

ἐπὶ ᾧ τῷ παλαιπώρῳ ἡγεμονικῷ.] In miſero vero hegemonico. Mens ſeu ratio, ὁ νοῦς ἢ λόγος à Platone τὸ ἡγεμονικὸν ἢ ἡγεμονοῦν dictum eſt, quod inferiores animi partes τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδὲς, τὰ πάθη καὶ ὁρμαὶ, vis appetendi & iraſcendi, rationis veluti ductum & auſpicia ſequi, neq; latiùs evagari debeant.

ἡ γὰρ ζημία οὐ προσπίπτει.] Damnum non incidit. hoc eſt, non ſtatim cernitur, non expenditur.

ὥσει τ' ἀδιάφορα δ' ἐπιδυσμένως. Sic legendum: non ut codex habet, ὥσει τὰ διάφορα.

ὥσει τῷ ἐκτυφλωθῆναι.] Scilicet τῷ γνώμῃ, De cæcitate mentis.

αὐτὴς ὁ προηγούμενος λόγος] Præcipua ratio, caput & ſumma doctrinæ philoſophicæ. Sententia eſt: τὸ ὅτι, hoc eſt nuda præcepta eſſe facilia. Sed τὸ διότι, hoc eſt rationes, quibus ea & intelligantur, & vera eſſe perſuadeantur, argumentáque contraria diluantur: id verò eſſe difficilius.

Οὐκ εἰκὸς εἴη] τὸ κελύφει.] Malim ἐν τῷ κελύφει, ut ἐν ζωῇ. Sententia eſt, cochleam ipſam, hoc eſt vivum animaculum, præſtare teſtæ cui includitur. Sic animum, qui corpore non ſecus ac cochlea teſtâ ſuâ contineatur, præſtantiorem eſſe corpore: & hominis bonum æſtimandum non è corpore, ſed ex animo.

τί

τί τὸ προηγέμενόν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν;] Quid ſit in natura noſtra præcipuum? hoc eſt, Corpúsne pluris ſit, an animus?

τί τὸ ὑποστατικὸν καὶ οὐσιῶδες;] Quid ſubſtantiale & eſſentiale? Propria vocabula nobis non ſuppetunt. Hoc vult, opinor, ratione & mente hominem præſtare beſtiis: hoc eſt, ſi Porphyriano more loquamur, ὅτι ὁ λόγος καὶ ὁ νοῦς, ἢ διαιρετική τε τῶν ἄλλων ζώων, καὶ συναπτικὴ τοῖς ἀνθρώποις διάφορός ἐστι· Mente & ratione diſtingui hominem à beſtiis, mente propriè abſolvi hominem.

In Caput 21.

Ὀβελίσκον καλαπτόν.] Legendum ὡς ὀβελίσκον. Intelligenda autem eſt ſtatua trium laterum in acutum deſinens, à ſimilitudine veru, pyramidi non adeo abſimilis. Hoc autem verbo deridet hominem inflatum, & ſeſe efferentem oſtentatorem.

In Caput 22.

περὶ προλήψεων.] προλήψεις καὶ ἔννοιας Cicero anticipationes, id eſt anteceptas animo rerum quaſdam informationes, prænotiones, notiones, præſumptiones, & notitias rerum convertit.

ἐγὼ ἂν μὴν Θ; ἀλλ'.] Lego, ἐγὼ ἂν μὴν Θ ἀγέρωχος; ut ἀ. Ἰλιάδος·

Ὄφρα μὴ οἱ Θ
Ἀργείων ἀγέρωχος ἔω. ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε.

τοῖς ὑπὶ μέρους οὐσίαις.] Particularibus ſeu ſingulis eſſentiis. οὐσίας idem hic valere cenſeo, quod πράγματα. Sicut iſocrati ἰδέας.

οἱ κοινωνοί.] Socii. Non homines tantùm intelligo, ſed deos etiam. Siquidem mundus Stoicis eſt una quædam magna civitas, communis deorum atque hominum.

εἶτα οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ὑγίεια; Itáne ſanitas bonum non eſt?] Adverſarius objicit. Si bonum hominis in animo poſitum eſt: ea in bonis non erunt, quæ ab omnibus bona judicantur. Concedit Epictetus, ea non eſſe bona. Nam bona ſi eſſent, nullam neque cum diis neque cum hominibus ſanctam eſſe poſſe ſocietatem. Deos enim accuſari, quòd bona non largiantur: homines, quòd ea vel palam rapiant, vel clam ſurripiant. Sed quæri poſſit, recténe accuſet Jovem Irus, quod ſibi divitias non dederit? Idcóne Penelope formoſa non fuerit, quòd à procis expetita? Procíne rectè fecerint, quòd eam invitam rapere voluerint? Annon inverti argumentum poteſt? Imò quoniam Irus ſibi negatas eſſe divitias queritur, divitiæ ſunt in bonis. Nihil enim niſi bonum aut ſit, aut eſſe videatur, expetitur. Sed quia mortales omnes, divitias (tantas intellige rei familiaris copias, unde honeſtè poſſis vivere) bonas judicant: eos non falli eſt probabile. Non quia Helenam Alexander rapuit, formoſa non fuit: ſed quia formoſa fuit, ideo rapuit. Ad Iri verò querelam quod attinet, argillæ non eſt cum figulo expoſtulare. Diſcant & Paris & proci, appetitum rationi obedientem præbere. Sic & ſua ſorte contenti erunt, & nemini facient injuriam:

neque negabunt tamen, & divitias esse bonas, & Helenam ac Penelopen formosas.

ἐγὼ γὰρ πέφυκα πρὸς τὸ ἐμὸν συμφέρον.] Naturâ feror ad id quod mihi expedit. Quid ni? Expedit verò cum Jove expostulare? expedítne fraudare, furari, latrocinari? Non: quia justitiæ repugnat, & honestati. Nihil ergò utile, nisi & honestum idem fuerit. Sed ideóne ager meus malus est, si à vicino per vim occupatur? Imò vicinus malus, ager verò bonus. Nihilo minùs enim frumentum bonum gignit, etiamsi à latrone fuerit excultus.

Συμφέρει μοι ἀγρὸν ἔχειν.] Conducit mihi agrum habere. Videtur omissum consequens, cujusmodi fuerit, συμφέρει μοι καὶ ἀφελέσθαι τὸν γείτονα· ergò etiam vicino eam eripere mihi conducit. Sic quidem fures & latrones argumentantur: secus verò boni viri. Et hac ipsa de causa nos Epictetus monet, bonum hominis in animo, non in rebus externis esse collocandum, nè furum & latronum similes fiamus, & ingrati adversus Deum.

πῶς δ' ἔτι δυνήσομαι.] Videtur deesse δαιμονιάτειν.

ὡς κακοῖς δαίμοσι;] Num ut malis geniis? Scilicet, nè noceant: ut febri, nè nos invadat.

κυοφορεῖ.] Parturire dicit eum, qui studeat veritatem proferre in lucem, ut gravida mulier fœtum. Socrates apud Platonem multùm disputat de partu ingeniorum, séque obstetricis loco esse ait adolescentibus.

ἀλλ' ἐνταῦθά που τὸ ἀγαθόν.] Sed hîc alicubi ponam bonum. Lego, ἀλλ' ἐνταῦθα· που τὸ ἀγαθόν. sed hîc: ubi collocem bonum? Sententia est. Ignorationem rerum bonarum & malarum esse vitiosam, constare inter omnes. Sed illud non item: Bonum hominis, in animo esse situm. περαιρετικοῖς perperam scriptum videtur, & legendum περαιρετοῖς.

πάντες με καταγελάσονται.] Omnes me deridebunt. Fortasse non immeritò, quòd Deus esse studes, cùm sis homo: quòd immodicè & exaggeras & extenuas omnia: quòd ea verbis contemnis, quibus re ipsâ carere nequis. Nonne suprà confessus es, te ferreo candelabro sublato, parâsse argillaceum? Itáne candelabro carere non poteras? Re igitur indifferente carere non poteras. Erat scilicet candelabrum habere, προηγμένον, non ἀγαθόν· candelabro carere, non quidem κακὸν, sed tamen ἀποπροηγμένον. Quid ergó? Finge candelabri tui furem fuisse Stoicum (nondum illum planè sapientem: is enim nihil tale commiserit: sed ex eorum numero, quibus adhuc pituita molesta est.) Is igitur qui candelabrum προηγμένον judicat, nonne προηγμένῳ quòque ad furtum impellitur, ut plebeius fur πρὸς ἀγαθῷ? Sed temperandum est calamo, nè me iratus Epictetus mancipium appellet, séque præ indignatione insanire fateatur.

ἄκεσόν με τέκνον.] Patris filium, aut alterius senis adolescentem aliquem castigantis, oratio esse videtur.

detur. Philoſophandum eſt, inquit homo politicus, ſed paucis. Diſſerendi & dicendi artificium petendum à philoſophis, judicium bonarum & malarum rerum à teipſo. Quis enim neſcit, quid bonum, quid malum ſit? Soli philoſophi de re notiſſima diſputant, abſurdísque opinionibus & ſemetipſos & alios decipiunt.

δεῖ ἢ κ᾽ ἐγκέφαλον ἔχειν.] Etiam cerebrum habere oportet: hoc eſt, conſulere rei familiari, honoribus inſervire, gratiam principum aucupari, non odiosè adverſari opinionibus omnium, non aſpernari voluptates. Hæc eſt politica & popularis ſapientia, refutatu difficilior, ſi modum ſervârit.

τί δέ σοι ποιητέον.] Moibanus: Quid ſi ſic legatur? τί δέ σοι ποιητέον ὄζιν, σὺ κάλλιον ὄιδας ἢ ὁι φιλόσοφοι, ἄνθρωπε. τί ἂν ὑπολαμβάνεις, εἰ ὄιδα: (ad ſenem dictum) τούτῳ τῷ ἀνδραπόδῳ τί εἴπω; ἂν σωπῶ, ῥήγνυται. πῶς ἐκείνῳ δεῖ λέξαντα σύγγνωθί μοι, ὦ; τοῖς ἐρῶσιν· οὐκ εἰμὶ ἐμαυτῷ, μαίνομαι. Ad alios dictum de ſene, quem veriſimile eſt ab ipſo ἀνδραπόδου vocati, quòd vulgi more de rebus eum judicare enuntiârit ferè ironicâ mimeſi: & annotatione ornamentorum corporis ipſum notet, ut eum qui falſam perſuaſionem etiam externis indiciis teſtetur, tali opinione & faſtu: cùm ſit non mirum, ſi (ubi philoſophum in ſua ſententia perſiſtere viderit) eundem ſit proclamaturus, ut non compotem ſuiipſius atq; inſanum.

ἄνθρωπε τί ἂν μοι ὑπολαμβάνεις; εἰ ὄιδα τούτῳ τῷ ἀνδραπόδῳ τί εἴπω.] Homo quid me objurgas, ſi ſcio iſti mancipio quid dicam? Obſcurum eſt, quid velit. Mancipium fortaſſis appellat adoleſcentem, quem ſenex meliùs ſcire ait, quid bonum, quid malum ſit, quàm philoſophos. Videtur ergò ſignificare, eum id minimè ſcire: philoſophum verò ſcire, eum ergò audiendum eſſe adoleſcenti: philoſopho verò diſſerendum eſſe de rebus bonis & malis.

ἂν σωπῶ ῥήγνυται.] Si taceo, diſrumpitur. Sententia eſt: Opinor eam eſſe moroſitatem divitum, ut nec ſilentium ferre poſſint, nec diſputationes philoſophorum.

ὅπ σύγγνωθι.] Ignoſce mihi. Videtur ſignificare, philoſophum rectiùs cedere, quàm refragari hominibus imperitis & importunis, quòd diſputando nihil proficiat, cùm tanta res, quæ eſt de finibus bonorum & malorum, nec paucis expediri, nec à rudibus ſubitò intelligi poſſit.

οὐκ εἰμὶ ἐμαυτῷ.] Non ſum mei compos. Puto hæc imitatione vulgi dici, quod exiſtimet philoſophos errore mentis affici, magiſtrorum ſuorum ſermonibus depravatos. Eſt certè ὑποδιάιρεσις: præciditur enim irrita diſputatio.

In Caput 23.

Ἐπινοεῖ.] Excogitat. Lege καλλανοεῖ, intelligit: & paulò pòſt, ἀπεσπασμένον οὐδὲν, nihil avulſum.

πῶς ἂν ὑπονοητικοί ἐσμεν.] Quo pacto ergò ſuſpicioſi ſumus. Hæc lectio nihil ad ſententiam facit: ſive ἂπ νοητικοὶ adhuc rationis capaces, ſive ὑπομονητικοὶ toleran-

tes; non placet. Legendum ſuſpicor, ὅτι κοινωνικοὶ adhuc ſociabiles. Epicurus, inquit, intelligit nos ad ſocietatem eſſe natos: ſe id diſſimulat, nè ſecum ipſe pugnare videatur. Collocat bonum hominis in voluptate corporis (ſic enim teſtam appellat, alludens ad id quod ſuprà de cochleæ bono dixit. Ut enim cochlea in teſta, ſic animus corpore incluſus eſt.) Ea voluptas nè turbetur: neque ſuſcipiendos eſſe liberos, neque capeſſendam rempublicam cenſet. Pugnant autem inter ſeſe: hominem eſſe ſociabilem, & ad ſuum commodum referre omnia. Exagitat Epicurum, ut qui tum aliud ſcribat, aliud ſentiat, tum ridiculis argumentis naturæ humanæ jus pervertere conetur.

τί φοβῇ.] Quid times? malim ὅτι φοβῇ, quòd times ſcilicet. Sed cauſa mutandæ ſcripturæ non eſt.

διὰ γὸ τὸν μῦν.] Nam propter murem. Ambiguum eſt, ſitne interrogativè legendum, ut neget ità molles eſſe oportere, ut propter muſculum perturbentur. An verò ſine interrogatione: ut ſentiat, ſi tamen mollibus ſint animis, ut ab infante vagiente (hunc enim muſculo comparat) perturbentur, nunquam defuturas eis eſſe moleſtias.

ἐπεί τοι εἰ ὡς ἐν μύαις.] Nam ſi velut inter muſcas. μιμητικῶς ſub Epicuri perſona hæc dicuntur, populi obturbationes muſcis comparantis.

ἀλλ' ὃ μὴ εἰδὼς ταῦτο, πλμᾶ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα.] Non ſatìs aſſequor, quid ſibi velit. Qui ignorat hæc. quænam? ea quæ præcedunt, an quæ ſequuntur? An verò aliquid eſt omiſſum aut depravatum? ἀναιρεῖσθαι τέκνα non eſt tollere è medio, ſed tollere ad educandum, ut Terentius: *Quicquid peperiſſet, decreverunt tollere.* Moibanus: Fortè legendum affirmativè, ἀλλ' εἰδὼς ταῦτα· id eſt, cùm ſciat, notàsque habeat haſce moleſtias.

τί θέλεις;] Quid vis? Hæc jam Epicuri verba ſunt, refutantis exempla ovium & luporum.

οὐκ ἂν σε ἔῤῥιψαν.] Non te abjeciſſent. Significat opinor, Epicurum ob tantam inhumanitatem dignum fuiſſe qui abjiceretur. Sed tantam eſſe parentum pietatem, ut nec vitâ indignum filium abjicere poſſint. Hoc enim magìs ad rem facit, quàm ſi intelligas, futurum fuiſſe ut à parentibus abjiceretur. Nam hic quanta philoſtorgiæ vis ſit, oſtendere vult: non quid ἄσχημον mereantur.

In Caput 24.

ἡ περιστάσις.] Circumſtantiæ, ad verbum. ὁποῖ' ἄττ' ἂν ὑμᾶς περιστῇ τὰ πράγματα. Demoſthenes ὁ. Ὀλυνθ. qualeſcunque res vos circumſteterint. Verti pericula, rerúmque difficultates: neq; enim de rebus ſecundis hîc agitur.

βέβηκεν.] Malim συμβέβληκεν. Sic apud Ciceronem compoſitiones gladiatorum dicuntur.

εἰς τὸν Ῥώμιλον κατάσκοπον πέμπομεν;] Romam exploratorem mittimus: Fortaſſis ad ea tempora alludit, cùm poſt Neronis interitum, complures de imperio certarent,

rent, & quisq; ei studendum censeret penes quem fore victoriam probabile videretur. Scribunt autem, Epictetum odio tyrannidis Româ in patriam Hierapolim Phrygiæ urbem rediisse.

ἔπα καὶ τὸ σωμάπιον εὔλεβον καὶ συνεσραμμένον.] Etiam corpusculum nitens, & contortum. Significat, Diogenem non tantùm invictum animum, sed etiam salubre corpus in extrema inopia conservâsse.

Me pinguem & nitidum bene curatâ cute vises,
Cùm videre voles Epicuri de grege porcum. Horatius.

Hic συνεσραμμένον, idem quod ἐυπαγὲς καὶ νευρωμένον, solidum & nervosum: ut σραπῶται συσραφέντες, cùm densatur acies.

τί ὂν τὸ γυμνάσιον ἔτι λέγει;] Gymnasium quid esse dicit? Corporis exercitationem palæstricam intelligo, quâ corpus adversùs frigoris injuriam meliùs muniatur, quàm splendidissimis vestibus. Sic in Gallia studiosi nonnulli pro foco & hypocausto, ludo pilæ & discursationibus hyeme utuntur: non malè quidem, meo judicio (præstat enim calorem internum agitatione corporis elici, quàm externa membra foveri) nisi istâ ratione multum temporis studio literarum surriperetur.

ἀλλὰ φθόνον μοι κινεῖς.] At invidiam mihi conflas. Significat opinor, invidiam facilè contemni ab eo, qui vitam non magnifaciat. Nec enim puto sub tyranni persona hæc dici.

ἐπ τοῦτο φοβοῦμαι.] Lego τοῦτον.

ἐμὰ ἀντὰ λέγομεν.] lego λέγοιμι.

ὑπολίπῃ σοι τὸν κρεββάτην;] Interrogativè & negativè lego.

τραγῳδίαν συμπληροῖ.] Tragœdiam complet, Sunt quidem in tragœdiis etiam servi & ancillæ: sed atroces eventus ad eos non æquè pertinent.

καὶ μετὰ πολλῶν περιπατῶ.] Et cum multis ambulo. At dicat iste: Non ut princeps, sed ut servus. Respondebit Epictetus, sibi nihil esse opus comitatu & observantiâ populi.

ὅπ ἤνοικται ἡ θύρα.] Januam patere: hoc est, mori licere cùm primùm vitæ pertæsum fuerit: quod summum homini bonum à natura esse concessum, putat Plinius.

In Caput 26.

Ἀναγινώσκονθ' ὃ τὸν ὑποθετικόν.] Legente autem hypotheticos, scilicet τινὸς, Cùm quidam legeret. Nisi fortè sit ἀντίπλωσις, pro ἀναγινώσκων. Cùm ipse legeret. Epicteti mos est, præcepta Dialecticorum ad doctrinam morum accommodare: & monere adolescentes, nè similes evadant sophistarum; qui, ut ait Isocrates, τὰς ἐναντιώσεις ἐπὶ μὲν τὴν λογισίαν τιθᾶσιν, ὅπ᾽ ἂν ἔργων μὴ καθορῶσιν. Cùm in oratiunculis caveant, nè contraria sibi dicant, non perspiciunt cum factis suis pugnare orationem.

τὸν ὑποθετικόν.] Declaremus exemplo. ὑπόθεσις esto, Diem esse: ergò sequitur, Solem esse supra horizontem: aut contrà, Solem esse supra horizontem: ergò diem esse negari nequit. Nam alioqui regula Dialectica violabitur. In

doctrina morum hypotheſis eſt: Finem eſſe hominis, naturæ congruenter vivere. Naturam autem hominis eſſe poſitam in προαιρέσει· hoc eſt, vero judicio & rectâ voluntate. Has hypotheſes illud ſequitur: In excolendo animo inprimis eſſe elaborandum: animo bene affecto, in malis eſſe neminem. Cum hypothesibus his pugnat: jacturam pecuniæ, aliarúmve rerum deplorare: aut omiſſâ ingenii culturâ, conſectari opes, honores, voluptates corporis. Hanc hujus capitis ſummam tenere, mihi ſatis eſſe videtur. Verba autem alicubi ità intricata in eo ſunt, ut ingenuè fatear, me vix, ac nè vix quidem, quid ſibi velint, aſſequi: id quod plerunque fit, cùm τὰ λογικὰ τοῖς ἠθικοῖς miſcentur. Videtur Epictetus propemodum invitus tractâſſe Logica, & ità tractâſſe, ut omiſſis Stoicorum argutiis, ſtatim ad vitam & mores tranſiliret.

ἐπὶ τῆς θεωρίας.] In contemplatione. Intelligere quid verum, rectúmque ſit, prius eſt, & facilius. Id verò exſequi & obſervare, poſterius ac difficilius.

οὐκ ἔν ἁμαρτάνα.] Num pecco? interrogativé: vel οὐκ, Non ergò, affirmativé. ὀργὴ ἐλλίδαξε.) ὀργὴ legendum nominandi caſu.

ταῦτα ἐκείνῳ μόνῳ λέγειν ἔξεστι.] Hæc ei ſoli dicere licet: hoc eſt, is filius ſolus poteſtatem habet hæc dicendi ad patrem, qui rectè vivendi, non oſtentandi ingenii cauſâ philoſophatur.

ἐκεῖ μεγάλαι ὕλαι εἰσίν.] Illic magnæ materiæ ſunt: cujus rei? ut ſis admirationi ob diſſerendi acumen? quòd ſcilicet proceres morum doctrinam non curant, & laudem ingenii pluris faciunt quàm animi tranquillitatem. An verò illud ſignificat, oſtentatores iſtos ambire divitias & honores, non animo excolendo ſtudere?

οἱ εὐδαίμονες πλοῦτοι.] Hujus loci divitiæ: hoc eſt, philoſophicæ opes, rectum judicium de rebus, tranquillitas animi, &c.

κρατῆσαι τῶν φαντασιῶν.] Continere viſa, ſeu imperare viſis: hoc eſt, difficile eſt non magnificare, & in bonis numerare magnificos iſtos apparatus, & ſplendorem divitiarum, eósque animi bonis non anteferre.

ἑκατὸν μυριάδας μυριάδας.] 150 myriadas δραχμῶν, ut opinor, more Græco. Quòd ſi, ut ii cenſent qui de re nummaria ſcripſerunt, denæ drachmæ coronatum, ſeu aureum nummum Rhenenſem (utì nunc valent) conficiunt: ſumma erit 150000 aureorum, optabilis (ut joco dicere ſolent) paupertas. Sin μυριάδες nummûm Latino more accipiendæ ſunt, & mille nummûm 25. coronatos facit: ſumma erit aureorum 37500. nè ipſa quidem, Epicteti judicio, deploranda. Sed ſi miſer ille rogetur, cur tantam pecuniam deploret? Reſpondebit, opinor, ad tuendum familiæ ſuæ ſplendorem, nequaquam ſufficere illam. Sed quid Epictetus? Minuendum eſſe luxum, ſplendorem ab animi bonis petendum, non opinione populari metiendum eſſe. Uter rectiùs?

χρῆξαι

κράξας ὃ τὸν ἀναγινώσκοντα.] κράξας intelligo, μὴ κραυγῆς καλέσας. Sed quis vocavit lectorem? Epictetus, an verò alius?

τὸ ὑποδεικνύει αὐτὸ τίνι ἀνάγνωσιν. [Eſtne idem, qui ὁ κράξας; Idémne lectorem vocavit, eúmque deriſit, imperitè ſcilicet legentem ea quæ non intelligebat? Sic videtur.

ἀλλ' ὡς ἀναγνώσῃ αὐτῷ χρᾷ.] At pro lectore eo uteris? quaſi dicas, non opus eſt puerum intelligere, modò legat ut ipſe intelligam.

τί ὄυν ἔφη;] Quid tum? inquit, Epictetus ſcilicet. Ea quæ ſequuntur, videntur interrogativè legenda, hoc ferè modo: Quid tum, inquit? Eíne qui non tantùm legit, ſed etiam intelligit argutias dialecticas, maximarum rerum judicium eſt credendum? quaſi dicat: Nequaquam. Si ſine interrogatione legatur: ſignificat, quid fiat, non quid fieri debeat. Philoſophi, inquit, eſt, non dialectici, verè laudare & vituperare. Cicero Lucullo: Dialecticam inventam eſſe dicitis, veri & falſi quaſi diſceptatricẽ & judicem, &c. quod ſit ſummum bonum? quid habet ut queat judicare? Quæ conjunctio, quæ disjunctio vera ſit, &c. Lector ipſe locum hunc inquirat, quem brevitatis causâ omitto, quanquam non ad hoc tantùm caput intelligendum utilem.

ὁ μὴ ἐυρίσκων τὸ ἑξῆς.] Qui id quod ſequitur non invenit, hoc eſt (ut opinor) Dialecticæ imperitus, magnifacit Dialectici de ſe judicium.

ἐν τοῖς ὅτω μικροῖς.] Quæ ſunt illa parva? Num argutiæ Dialecticæ? an verò imperiti judicis laudes?

In Caput 27.

ἐν πᾶσι τούτοις ἐυσοχεῖν.] In his omnibus attingere ſcopum: hoc eſt, hominis docti eſt, rectè de omnibus rebus judicare: non moveri inani ſpecie, ſed veritate; & vanæ opinioni firmas rationes opponere.

αἱ τῶν πραγμάτων πιθανότητες.] Rerum probabilitates: id eſt, illecebræ ad aſſentiendum. ut divitiarum πιθανότης eſt, eas eſſe bonum, & expetendas: mortis, eam eſſe malum, & averſandam.

ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ. ἐξεκόπη.] Pater ejus, mater, ſublatus eſt. Sic diſtinguenda hæc exiſtimo. ἐξεκόπη excilus eſt, vel pro funditus interiit, vel morte violenta interiit, accipio.

ἐπιμωλύας.] Abſterſas. à σμήχω, unde σμῆγμα.

ὅτι τὰ καλὰ ἐκκλίνειν καθήκει, ἀναλκαῖον δ' ὁ θάνατος.] Mala convenire declinari. Mortem autem eſſe neceſſariam, hoc eſt, inevitabilem, non igitur malam.

ὅταν θάνατος φαίνηται.] Cùm mors apparuerit. Videtur omiſſum κακόν. Si mors viſa fuerit eſſe malum, bonum eſt. &c.

ἔχω ἐμὲ εἰ Σαρπηδόνα.] Finge me Sarpedonem eſſe. Quem Homericus Jupiter, quamvis charum filium, morti eripere non potuit.

ἔχω ταῦτα ὑπὲρ ἡμᾶς.] Sint hæc ſupra nos. ἐκεῖνο δὲ πῶς εἰς ἡμᾶς; Illud non cadit in nos?

Sententiam esse puto: Quamvis non optio detur nobis aut accumbendi, aut pugnandi fortiter in bello: illud tamen à nobis non esse alienum, ut moriamur. Dandam igitur operam, ut contra mortis metum parati simus.

πῆ φύγω τὸν θάνατον;] Quò fugiam mortem? hoc est, quò me recipiam, ubi sim tutus à morte?

τὸν ἐμποδίζοντα ἀκτυφλῶσαι θέλω.] Excæcare volo eum à quo impedior. τὸ ἀκτυφλῶσαι, pro adimere facultatem impediendi intelligo. Videtur alludere ad Homericum Polyphemum, quo excæcato Ulysses ex antro evasit.

χεῖρόν ὄτιν.] Malim ἔσαν. Impietas, inquit, cùm jam sim infelix, nihil mihi incommodabit.

ἐκεῖνα μεμνῆσθαι.] Deest δεῖ, vel legendum μέμνησθε. Illud meminisse oportet, vel illud mementote.

ταῦτα δὲ δοκεῖ ἐπείγοντα.] Non videntur hæc urgentia? Significat, præcepta hæc esse maximi momenti.

σωτηριῶσαι τῇ σωτηρίᾳ.] Patrocinari consuetudini: hoc est, sententiæ vulgò receptæ, de cognitione & certitudine rerum, quam oppugnant Sceptici, sublata assensione.

πρὸς τὴν τόπον.] Eo quod est hujus loci, vel uno loco sum contentus: hoc est, vel una loci circumstantia refellit Scepticos. Nisi enim certi esset aliquid, cibum aliis non minùs ingereremus, quàm nobis ipsis, &c.

καὶ τίς ἀντιλέγει;] Et quis contradicit? Cui? Utrùm Scepticis? an verò quis negat quin ità faciendum sit, ut muniti simus contra Scepticorum ἀκαταληψίαν;

ἀλλὰ τὸν δυνάμενον, Sed eum qui potest.] Scilicet, δεῖ προσέχθαι. Eum qui rationes contrarias opponere potest: hoc est, ejus est refutare Scepticos, qui mentis & sensuum integritate est præditus, quique abundat otio. Quasi dicat, stultos assentiri Scepticis, quorum ità sit absurda oratio, ut eam refutare supervacaneum esse videatur.

τὸν δὲ τρέμοντα.] Ei verò qui tremit. Significat, opinor, infirmi & timidi esse animi, nugis Scepticorum commoveri.

In Caput 28.

ἡ φύσις αὕτη.] Lego αὖτη, ab ἕτος.

πάσχειν εἰ δυύασαι.] Verbum πάσχειν ità hîc usurpatur, ut suprà annotavimus. Afficere animo, quia durius videbatur, verti, persuade tibi. Eadem est verbi ὑποπάσχειν ratio. Simplicius πάσχειν ὑπὸ τῶν λόγων moveri, atque affici oratione.

ὑπὸ τῶν ἀρτίως.] Pro ὑπὸ τῶν, lego τὰ ἀρτίως.

πρὸς φαινομένῳ.] Ei quod appareret. Verti, sequi opinionem suam. τὸ φαινόμενον, scilicet συμφέρειν ἢ ἀληθὲς ὑπάρχειν. Quisque id sequitur, quod aut sibi expedire, aut verum esse judicat.

τί ἂν χαλεπαίνεις αὐτῇ.] Si geminetur interrogatio, erit acrior sententia, hoc modo: Quid ergò ei succenses? eóne, quòd maximis in rebus decepta est misera? Ad rem quod attinet, facinorosis irascimur,

mur, non quia decepti sunt: sed quia sua voluntate coacti & decepti sunt, quia voluntas prava recto judicio non assentitur. Ut autem ei assentiatur, malo cogenda est.

ἀχλ' δ', εἴπερ ἄρα, μᾶλλον ἐλασσοῦς;] εἴπερ ἄρα aut redundare, aut aliquid deesse videtur.

τοῦ τὰ κυριώτατα πεπηρωμένους.] τὰ κυριώτατα intellige, non maximis in rebus, sed quorum principales & præcipuæ partes excæcatæ sunt & claudicant. Hæ verò sunt. Judicium & voluntas.

προάξεως φαινόμενον.] Lego τὸ φαινόμενον.

ὃ προσκόπτει ὑδενί.] Non offendet quenquam. A verbo κόπτω, non à σκώπτω.

κατὰ τὸ σῶμα ὁμοιότατον πλοῦ.] Videtur posterius membrum omissum, & sic supplendum: ὁμοιότατον. ὅμοιον δ' οἰκία καὶ νεοττία; ὁμοιότατον πλοῦ.

πόθεν δῶν τοῦτο προσδοξάζεις.] Cur istam opinionem adjungis? scilicet, cædes & excidia esse mala. Cicero Lucullo: Rebus sumptis adjungam, & his sequendas esse alias, &c. Negant hoc Stoici, ut satis notum: nec tamen, ut opinor, cuiquam sano adhuc persuaserunt.

φέρε τὰς προλήψεις.] Profer anticipationes: id est, anteceptas animo rerum quasdam informationes. Solet τὰς προλήψεις καὶ κοινὰς ἐννοίας. Cicero etiam prænotiones, notiones, præsumptiones, notitias rerum appellare. Si Stoicæ προλήψεις sumantur, hominis bonum & malum in solo animo esse situm, vicit Epictetus. neque enim occidi animus potest. Sed Cicero aliam προλῆψιν veriorem, ut opinor, afferet: Principio inquit, generi animantium omni est à natura tributum, ut se, vitam, corpúsq; tueatur, declinétque ea, quæ ei nocitura videantur: omniáque quæ sint ad vivendum necessaria inquirat, & paret, ut pastum, ut latibula, ut alia ejusdem generis. Commune autem animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causâ, & cura quædam eorum quæ procreata sunt.

τὸ κατὰ τὸν τόπον ἀληθές.] Verti, in quocunque rerum genere; Ad verbum, Id quod eo loco verum est.

τοῦτο δῶν μισθαρίαν.] Legendum: τοῦτο ἂν μισθαρίαν ἐπιμέλειαν πιεῖσθαι, τί σοι ἡμῖν εἶ δοκεῖ; Cujus esse videtur, non curare ut rectè sentiat? Sanos esse negat, qui non studeant veras habere de quibusvis rebus opiniones. Sunt ea quæ sequuntur, interrogativè legenda.

In Caput 29.

ἂν τὰς ὕλας ὦ θαυμάσῃ.] Si materias non admiratus fuerit, hoc est, non magni fecerit. Despicientia rerum humanarum commendatur. Materiam autem intellige & res humanas, non tantùm divitias, uxorem, liberos, amicos, honores: sed etiam tuum corpus, sanitatem, robur, formam, celeritatem, horúmque contraria. Sola enim virtus & sapientia à materiæ appellatione excipiuntur, & ad affectionem potiùs referuntur: non sunt ligna & lapides, sed architecti. Horatius

ratius idem docet epistolâ quâdam, his verbis:

Nil admirari, prope res est una Numici,
Soláque, quæ possit facere & servare beatum.

καὶ μὴ καλῇ.] Et non vocet. Lego, κὰ μὲ καλῇ, méque vocet. Sæpe facit mentionem Epictetus accessûs ad Cæsarem: ut rei maximè formidabilis.

ὁ ὃ μή.] Lego ὁι ὃ μή.

Σωκράτης ἓν ἵνα πάθῃ ταῦτα.] Prosopopœia est.

τὸ Σωκράτες πεφαγμάπον.] Lego σωμάπον.

κἀκεῖνο ἀποφύγῃ.] Atque illud aufugiat. Potest de interitu corporis intelligi, quem fugam appellat. Sed legendum opinor ἀποψύχῃ, ab ἀποψύχω, non ab ἀποφεύγω· corpus enim manet, sed anima fugit. Apud Sophoclem est ἀποψύξαι βίον, pro ἀποθνήσκειν. Interpreteris igitur licet, Atque illud mori, vel frigore obtorpescere: ut alludatur ad Platonis Phædonem, ubi Socrati βαρύνεται τὰ σκέλη, & ipse ψύχεταί τε καὶ πήγνυται.

Δεῖξον ὅπ χείρονα.] Lego, ὅπ ὁ χείρονα.

τοσοῦτον ὀνήσαι.] Lego τοσούτῳ, vel certè τοσούτων.

κὰ πῶαν ἔπρεαξαν ἂν εἰσαγωγὴ.] Lego ἔπρεαξ' ἄν. εἰσαγωγὴ hic intelligo σώπομον διδασκαλίαν. Quænam ità efficax doctrina, quod compendium, quæ ratio id mihi præstare potuisset?

πρὸς τοῦτο ἓν ὐκ ὠφελῆσαι.] Lego ὠφέλησαι, passivi præteriti secunda persona.

μέχρις ἂν ἕ ὁ λόγος αἱρεῖ.] Quoad ratio evicerit, obtinuerit. Platoni frequens loquendi modus.

ἐὰν ὃ μὴ τοῦτο θέλῃ.] Si te sibi applaudere noluerit. Malim θέλῃς· si tu ei applaudere volueris.

ἕ τίς ὅζιν εὐφυὴς νέος.] Hic est bonæ indolis adolescens: scilicet, qui se in difficilioribus exerceri vult. Lego ἐπφανπικῶς. non πάνσικῶς.

ἔμαθες, ἐχ ὡς'.] Lego ἔμαθες; πάνσικῶς. & postea εἰ ὐχ ὡς ἔργῳ.

πότε τίς ἐμοὶ καλαμελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα;] Quando quis mihi negligit tale certamen? Apud Isocratem, ὁι μὴ πολλῶν καλαμελῶσιν. Nec constructio, nec sententia satis placet: nec tamen occurrit, quid pro καλαμελεῖ reponendum esse videatur. Neque enim καλαμᾷ, neque καλαβαλεῖ placet. Videtur generosus adolescens his verbis expostulare cum eo, cujus culpâ fiat, nè in tale certamen descendat. Qui aliquid melius invenerit, candidè communicet.

πῶς μελετᾷ τὴν ὑπόθεσιν.] Quomodo tractet causam. μελέται sunt declamationes, quibus hîc res adversæ comparantur: quòd ut declamationes eloquentiæ, sic hæ virtutis sint exercitatio.

χρήσασθαι διδεῖσῃ.] Lego τῇ διδεῖσῃ.

ἀλλὰ μὴ τοιοῦτό μοι προβαλῇς τροπικόν.] Quid τρόποι sint apud Rhetores, notum est. Sed quid τροπικὸν hîc sibi velit, nisi pro obscuro & intricato ponatur, non video: nè τοπικὸν quidem satis placet.

placet. Legendum περιβάλῃς activé.

μὴ τοιαύτῳ ὑπενέγκῃς τὴν ὑποφοράν.] Nè talem objicias objectionem (ſic enim in Scholis vulgò appellant, quam Ulpianus Demoſthenis interpres ἀντίθεσιν vocat.) ὑποφορὰ καὶ ἀνθυποφορὰ, quid ſint apud Rhetores, notum eſt. Senſus hujus loci eſſe videtur: non minùs ineptum eſſe, qui talem vel talem caſum objici ſibi poſtulet, quàm declamatorem, qui ab adverſario nihil ſibi velit objici, niſi quod ipſius cauſæ ſerviat.

ὅσον χρόνον τάχα.] Eſt fortaſſe tempus. Lego ἔσται. Erit. Sententia eſt: Hiſtriones fortaſſis aliquando non arte ſua, ſed ornatu erunt freti. Sic philoſophi barbâ & pallio, non vitâ & moribus ſicut pſeudomonachi cucullo, non pietate & vitæ ſanctitate.

ἐν εἰδώλῳ αὐτὸν περιαγάγῃ.] In ſimulacro vel umbra eum adduxerit. Non aſſequor quid ſibi velit, niſi fortè umbræ mortuorum, ut Polydori in Hecuba Euripidis, nudæ in ſcenam aut involutæ faſciis prodierint, ſine ornatu tragico.

ἀναβαίνεις.] Scilicet ἐπὶ τὸ βῆμα. Aſcendis ad tribunal, dicendi teſtimonii cauſâ. Crebrum eſt apud Demoſthenem & alios oratores, καὶ τούτων ἀναβὰς μοι μάρτυρες.

περιαγαγεῖν.] Lego προαγαγεῖν εἰς μαρτυρίαν.

περὶ συνημμένου τινός.] De connexo ſeu copulato aliquo: hoc eſt, de propoſitione hypothetica.

περὶ τῆς νήψεως ἢ ὑπάτης.] De infima voce eſſe ſumma. Conſtructio Græca infinitivi: ut apud Sophoclem, λαβεῖν ταύτῃ τὴν ὑπηρεσίαν παρὰ θεῶν διὰ τὸ δίκαιον εἶναι). Neten & hypaten, quia vocabula ſunt artis, mutare nolui.

ὦ πολλῆς ἀδικίας τοῦ πεπαιδευμένου.] O quanta fit eruditis injuria! ἀδικία paſſivè accipiatur, pro ὦ ὡς σφόδρα ἀδικοῦνται οἱ πεπαιδευμένοι.

τὰ λογάρια τὰ περὶ τέκτων.] Sermunculos de his, ſcilicet perverſis judiciis. Mercenarii, inquit, philoſophi iſta curant, veri philoſophi negligunt.

ἀλλά γε μοι τὰ βιβλία τῶν Στωϊκῶν λογείων.] Nam Stoicarum diſputationum libri mihi ſuppetunt. Hanc ſententiam eſſe puto. Neque legendum, ἀλλ' ἄγε μοι, Imò affer mihi libros.

τὸ σχολάζον τὸν.] Id eſt σχολαστικὸν, τὸ φιλοσοφοῦν τὸν. Non hîc hominem otioſum intelligo, ſed ſtudioſum: hoc eſt, diſcendi labore occupatum.

τῷ ἐπὶ τῆς φυλακῆς.] Cuſtodi carceris. Vide Critonem & Phædonem Platonis.

In Caput 30.

λέγε καὶ τὰ ἑξῆς.] Dic etiam ea quæ reſtant, vel quæ cum his cohærent. Jubet declarari τὰ ἀδιάφορα. Quæ ſunt ἀδιάφορα; τὰ ἀπροαίρετα, inquit.

ταῦτα καὶ νῦν λέγεις;] Iſtáne etiam nunc dicis? ταῦτα καὶ νῦν λέγω. Eadem etiam nunc dico. Sic diſtinguendus eſt hic locus. Et fortaſſis initio quoque legendum ταῦτά.

ἀπιθάνοι-

ἅπαξι λοιπὸν ἴσω.] Jam introito, ſcilicet πρὸς τὸν ὑπερέχοντα. Fidenter adito principem.

τί ὅτι νέος;] Quid ſit adoleſcens? id eſt, quantùm excellat inter cæteros.

ὅπῃ πείσῃ τὸ πιθανόν.] Te paſſurum eſſe tale, id eſt, Tale aliquid in mentem tibi venturum. à πάσχω, non à πείθω.

οἱ ἐπὶ τῆς μαχαίρας.] Qui gladio præſunt. Non ſatis ſtatuere poſſum, num gladiatores, an præfectum prætorio, an ſatellites, an armigeros, an verò ſpeculatores, aut aliud aulicum munus ſignificet.

πρὸς τὸ μηδέν;] Ad nihil? vel ad rem nullius momenti: vel, citra neceſſitatem, & ſine fructu.

ANNOTATIONES IN LIB. II.

In Caput 1.

εὐαγλίως γάρ πως δοκεῖ.] Lego πως ἔχειν δοκεῖ.

ὅπως οὖ τὰ φοβερικά.] φοβερικὸς ἧ δικαίων apud Ariſtotelem, qui juſtitiam amplectitur. Nam verbalia in ικὸς activè ſignificant: in τὸς paſſivè. Puto igitur legendum ὅπως οὖ τὰ φοβερτά. & infrà, ἐν τοῖς φοβερετοῖς, & ἐν τοῖς ἀφοβερέτοις: niſi fortè ſit enallage. Sed toties in hoc Opere φοβερικὰ pro φοβερτὰ ſcribitur, ut recentiores diſcrimen hoc neglexiſſe ſuſpicer: ſicut τὰ περακλικὰ τῆς ἐν φερεφεία σωδὰ καὶ φλωρεντία, pro τὰ πεπερασμένα inſcribuntur.

ἐκκλησιν.] Lege ἐκκλισιν per ι.

πρὸς τὸν θάνατον πίπτω φυγή.] Lego ὑπὸ πίπτω φυγῇ. Non fuga eſt morti op ponenda. Si quis legere maluerit πρὸς τὸν θάνατον καὶ πίπτω φυγῇ adverſùs mortem & exilium: erit ἀναπόδοτον. Quare πρὸς τὸ περὶ αὐτῆ δόγμα, pro ἀλλὰ πρὸς τὸ accipio.

τὸ ἀδιαφορικόν.] Fortaſſe τὸ ἀδιάφορον. Si lectio mendoſa non eſt, ſignificat hæc vox dogma quo mors ſtatuitur non malum, ſed indifferens quiddam eſſe. Verbum ἀνπλιθένα, aut ἀνλιτάξαι, à librario videtur omiſſum.

Διὰ ἅδεν ἄλλο ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας.] Conſtructio duriuſcula eſt, ſed plana ſententia. Non alia de cauſa, inquit, res exhorreſcimus, quàm pueri larvas. Hoc eſt, imperitia nos timidos facit. τὸ μορμολύκειον genere neutro uſitatius eſt.

Σκέψας αὐτὸ καὶ μάθες.] Lego καταμάθε: Inverte, ut ità eſſe cognoſcas.

Ὡς πρότερον ἐκεχώρισε.] Ut priùs ſeparatus fuerat. Sentit, animos eſſe ante corpora, & in ea demitti, ex univerſa mente divina delibatos. ut ait Cicero.

πρὸς πάντα γὰ δεῖ ἠνοῖχθαι πίπτω θύραν.] Ad omnia oportet apertam eſſe, vel patere januam. Sacra (ut ſuperiore Tomo diximus) philoſophorum anchora eſt, ſibi rebus undique deſperatis, necem conſciſcere. Unde apparet, eos, quamvis aliud dixerint, ſenſiſſe, dolorem, vitam & mortem non eſſe ἀδιάφορα. Nam ſi dolor malum non eſt, & inter vitam & mortem

tem nihil intereſt: quæ cauſa eſſe poſſit, cur vitæ mors præferatur, quantumvis janua pateat? Accidit igitur philoſopho idem, quod apud Maronem Turno:

---Illi ſolvuntur frigore membra,
Vitáque cum gemitu fugit indignata ſub umbras.

ἃ γὰρ τοῖς πολλοῖς φεύγει τόπων.] Ex iis, quæ ſequuntur apparet, pro πολλοῖς legendum νόμοις, aut νομοθέτης: non vulgo, ſed legibus, aut legumlatoribus.

ἄρα νῦν ἄλλο τί ἐστί.] Fortaſſe μὴ pro νῦν legendum, Num pro nunc.

ὡς βουλόμεθα διεξάγειν.] Ut volumus degere: διεξάγειν καὶ διεξαγωγὴ Stoicis omnem totius vitæ curſum ſignificat. Cicero libertatis eſſe proprium, ſic vivere ut velis, affirmat.

βέλεσθε ζῆν ἁμαρτάνοντες.] Vultis vivere delinquentes. Verecundior fuit illa ætas noſtro ſeculo. Nam complures invenias, qui rogati, an velint helluari, adulterare, ſcortari, ludere, otio torpeſcere, circumvenire ſimpliciores, imbecilliores opprimere: reſpondere non dubitent, ſe ni ità faciant, vitam vitalem non judicaturos. Sentiunt enim, hæc aut peccata non eſſe: aut non tanta, ut propterea ſuis commodis non conſulant, & genio non indulgeant. Deniq; aliter vivi poſſe nonnulli negabunt, ſi verbo minùs, at vitâ & moribus. Sed hæc fortaſſis ἀποφασιδίνυσα. Nam τὸ ἁμαρτάνειν etiam de fruſtratione intelligi poteſt. Tum verò nemo erit, qui ſe velle ἀποτυγχάνειν reſpondeat.

τοῦτ' ἔστιν ὃ θεὸς οὐκ ἐπιτρέπει.] Hoc eſt quod Deus non permittit. Malim ὃ ſine accentu. Nos, hoc eſt, Deus non permittit.

ὅταν οὖν στρέψει τις ἐπὶ στρατηγὸν τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον.] Si quis verterit coram prætore ſervum ſuum. Utrùm certus fuerit manumiſſionis ritus: an verò ſimpliciter ſignificat iſtere prætorio, adducere ad prætorem, & coram eo libertate donare: aliis diſceptandum relinquo, ſicut & illud quod libro 4. ſæpiùs occurrit, καφασιεῖν ἔχειν τὴν δόσιν. Noſtrâ enim, nunc quidem, nihil intereſt: quibus ceremoniis ſervi liberati fuerint olim. Hoc nobis ſatis eſt. Epictetum negare, tam patronum quàm libertum, utut paruerint legibus, eſſe liberos: dum affectibus ſerviant.

εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι.] Viceſimam de eo dare, ſive peculii, ſive pretii partem intelligo, quanti vel emptus fuerit, vel venire potuerit. Vectigal venditionis fuiſſe videtur vigeſima pretii pars, quæ magiſtratui penderetur.

ὁ ἄλλους στρέφων δυνάμενος.] Tu qui alios vertere, hoc eſt, coram prætore manumittere potes. στρέφειν pro στρέφειν perperam eſſe ſcriptum apparet.

ἀλλ' οὐκ ἀνέγνων σοί; οὐδ' ἔγνως πῶς;] Nonne legi tibi? nonne cognoviſti quid agam? Verba diſcipuli ſunt, ſuum ſcribendi ſtudium jactantis.

ἐν λέξει δεῖξον πῶς.] In verbis. oſtende quomodo. Reſpondet Epictetus, inane eſſe ſcribendi ſtudium, niſi animo ſis tranquillo. Sed pertinent hæc non ad diſci-

diſcipulos artium dicendi, quorum laus eſt emendatè loqui, ſubtiliter diſputare, ornatè ſcribere: ſed ad doctrinæ morum atque officii auditores.

ἐκεῖνα ᾖ τὰ περιόδια, ἂν νῦν ἔχῃς, ἄρας πὲ, ἀπαλείφῃς.] πὲ legendum cum gravi. Aufer aliquò, & deleto. τὰ περιόδια, utrùm orationem periodicam, an verò ſcripta trivialia (ut vulgò dicunt) & pervulgata, & jam ab aliis pertractata, vocet, ut ſit idem ferè quod τὰ ἐγκύκλια, affirmare non poſſum.

τί οὖν; Σωκράτης οὐκ ἔγραφε.] Quid ergò? Socrates non ſcripſit? Diſcipulus ſuum ſcribendi ſtudium exemplo Socratis defendit.

καὶ τίς τοσαῦτα, ἀλλὰ πῶς.] Epictetus etiam Socratem permulta ſcripſiſſe concedit, verùm non ad oſtentationem, ſed corrigendi ſui causâ. An pro Socrate aliud nomen ponendum ſit, haud ſatis ſcio. Nam Laertius ſcriptorum Socratis non meminit, ſi ego rectè memini: niſi quòd Euripidi poetæ navâſſe operam creditus fuerit. Imò in proœmio ſui operis Socratem inter eos recenſet, qui nihil à ſe ſcriptum relinquerunt.

καὶ ἀεὶ μίαν γέ τινα προλῆψιν ἐγύμναζε χρησικῶς ἣν λέγω, ἄλλοις ἀφίησι.] Obſcurus & ſuſpectus locus, quem me non intelligere fateor, niſi poſt χρησικῶς comma ponatur, & λέγων participium pro verbo λέγω, ut ſit ſententia: Socratem ſcripſiſſe ea, quibus in congreſſibus alios erudiret, alios argueret: ſicut Demoſthenes ea domi ſcribere ſolitus fuit, quæ pro concione dicturus eſſet. γυμνάζειν χρησικῶς, &, ut Simplicius loquitur, ζωϊκῶς, eſt tractare διὰ τὴν χρείαν vel χρῆσιν, ἵνα χρῶτο, ut ea uteretur, ἢ διὰ ζωὴν, ut ità viveret. διὰ λέγων ἀφίησιν ἄλλοις, quam dicendo velut telum aut amentatam haſtam in alios vibraret ac contorqueret. Pro ἀφίησι fortaſſe legendum ἀφίη, vel ἀφῇ.

πάντα ταῦτα θαῤῥαλέα.] Scilicet ἔργα δεῖ. Omnia hæc ſunt animi imperterriti ſigna. Legendum aut πεποιθότα: aut ſi πεποιθότως adverbium rectè ſe habet, eodem modo etiam θαῤῥούντως adverbialiter legendum, ut ſubaudiatur μελετητέον, aut ποιητέον· hæc omnia facienda ſunt fidenter, & ut eo ſis fretus, qui, &c. Intelligit autem Deum, à quo tanquam à laniſta exerceantur homines rebus aſperis, ad edendum virtutis ſpecimen. Sicut dicunt πέποιθα τῷ κεκλικότι, ità etiam πεποιθότως τῷ κεκλικότι, ſicut Cicero, congruenter naturæ vivere. Paulò pòſt lege καλαλαχθεὶς ἐπιδείξει. Nam καλάγῃ hic locum habere non videtur.

λογικὸν ἡγεμονικόν.] Lego ſine diſtinctione, mens cujus eſt principatus, quæ eum in homine locum tenet, quem in exercitu Imperator. Res verò adverſæ, hoſtibus conferuntur.

πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις.] Facultates ſeu vires non voluntarias appellat ea quæ noſtri arbitrii non ſunt: ut exilium, mors, labor, dolor, ignominia, &c.

In Caput 2.

ἀλλὰ τί; πρόξει σοί τινα, ἃ δοκεῖ φοβερὰ εἶναι.] Quid verò? Faciet ille quidem tibi quædam, quæ videntur esse formidabilia. Nisi sequeretur, πῶς δυνατὰ ποιῆσαι; legendum suspicarer πρόσταξει, imperabit.

καὶ ὀιμῶξαι.] Fortassis, εἰ ὀιμώξαι.

πῶς φύσις κακῶν καὶ ἀγαθῶν; ἡ καὶ ἀλήθεια, ὅπως ἀλήθεια, καὶ ἡ φύσις, ἐπεὶ τὸ εὐλαβὲς. ὅπως ἀλήθεια, ἐπεὶ τὸ παῤῥησιαστέον, ὅπως ἡ φύσις.] Postrema verba ὅπως ἡ φύσις, aut redundare videntur, aut transposita esse, aut aliquid omissum. Fortasse legendum ut suprà etiam, ὅπως ἀλήθεια καὶ ἡ φύσις, ἐπεὶ καὶ τὸ παῤῥησιαστέον. Hanc lectionem in convertendo secutus sum. Naturam autem & veritatem intellige, de vero judicio, & rectâ voluntate hominis. τὸ εὐλαβὲς intellige, cavendum nè perperam judices aut appetas. τὸν παῤῥαλέον, si rectè sentias & appetas, confidendum esse, neque mali quicquam timendum.

αὕτη ἡ ὁδὸς ἐνταῦθα ἃ φέρει.] Hanc viam non huc ferre, scilicet ad conservationem vitæ & fortunarum.

ἀλλ' ἄλλη.] Sed alió. Lego adverbialiter: Non deducit ad conservationem, sed perniciem. Si ἄλλη nomen esse placet, sententia nihilominus constabit, aliam esse viam, quâ vita & fortunæ conserventur, supplicem gestum, lacrymas, deprecatores, uxoris & liberûm productionem. Vide Apologiam Platonis.

τί ἂν δεῖν; ὅπη οὐκ ἔχει λόγον καὶ παροξύνει.] Quid ergò est? Quod absurdum est, atque etiam irritat. Socratis illa oratio de Anyto & Melito, absurda est, scilicet si vitam conservare velit: atque etiam irritat animos judicum, qui reum superbum esse, & se contemni putant, assueti scilicet reorum lamentationibus & supplicationibus. τὸ λόγον ἔχειν, est idem quod εὔλογον εἶναι, καὶ μισητὸν οὐκ εἶναι. Si cui placet, sic etiam distinguat licet: τί δῶν δεῖν ὅπη οὐκ ἔχει λόγον; καὶ παροξύνει. Ut sententia sit: Adeò ista oratio reo vitæ cupido non convenit, ut etiam irritet judices. Locus subobscurus est. Quare, conjecturis meis expositis, ἐπίχω καὶ διασκέπτομαι de iis etiam quæ sequuntur.

ὑμεῖς τὸ μᾶλλον.] Fortassis ut τὸ πλέον, redundante articulo, aut ὑμεις γὰρ μᾶλλον.

ὅπως καταστρέψεται τὸ πρᾶγμάπον.] τὸ καταστρέφειν & evertere & finire est. Potest igitur intelligi, eum sic perorâsse. Sed quia mentio fit Socratis, cujus magnanimo responso sic exarserunt judices, ut capitis hominem innocentissimum condemnarent: eundem etiam Heracliti causæ exitum fuisse probabile est.

τί χρεία.] Lego τίς χρεία. Quis usus? quorsum opus fuit tali epilogo? Videtur reprehendere κακοζηλίαν Heracliti sui, qui judices sine ulla causa irritârit. Socrati enim gravissimæ causæ fuerunt, cur responderet judicibus, sese meruisse, ut amplissimis honoribus & præmiis decoraretur.

Nam

Nam & interrogatus erat, & non innocentiam tantùm ſuam, ſed & merita in rempublicam profiteri neceſſe habebat, & ſic animi conſtantiam declarabat.

εἰ ὑπακοῦσαι.] Scilicet θέλεις τῷ δικαστῇ. Si judici parere, téque judicio ſiſtere vis.

λόγος ἀρκεῖ κἀ πεῖσαι, πόγε παρ' αὐτόν.] Satis eſt orationem habere, & judici probare cauſam, quatenus id in oratione ſitum eſt. Nam in Epitaphio Demoſthenis ſcribitur, Eloquentiam non plus valere, quàm quantum auditores à ſe impetrari ſinant.

τὰ ἐξῆς τούτῳ ποιητέον τηροῦντι μόνον τὰ ἴδια.] Ordine cætera facienda ſunt quæ is locus (forum ſeu prætorium intellige) poſtulat. Sententia eſt opinor. Qui tam elato ſit animo, ut Heraclitus iſte fuerit, ei negligendum potiùs agellum fuiſſe, quàm in judicium veniendum. Sin agellum non negligat, ità cauſam agendam, ut locus, res & tempus poſtulet: conſervato tamen decoro, nè ſeſe nimis abjiciat. Hoc enim eſſe puto τηρεῖν τὰ ἴδια, conſervare ſua, hoc eſt τὸ πρέπον (Nihil autem tam decet, quàm ſervare conſtantiam) κἀ τὰ ἐφ' ἡμῖν & ea quæ noſtri juris ſint. τὰ ἴδια τηρεῖν, pro rem ſuam familiarem tueri, uſurpare non eſt moris Epicteti, qui eam κληρονόμον appellare ſolet, aut κλῆσιν, aut χρήματα, aut (ut hîc) ἀγρόν.

τοῦτό μοι.] Præcipe, aut da mihi conſilium, mone quid facto ſit opus. Sententia eſt: Non tum demum petendum eſſe conſilium, cùm in diſcrimen ventum ſit: ſed ità quemque inſtitutum & meditatum eſſe oportere, ut in quovis negotio in promptu habeat, quid ſe facere deceat: ſicut is qui ſcribendi artem teneat, quodvis propoſitum nomen ſcribere nôrit.

ἔχεις κἀ παρασκευάσαι.] Potes parare te. Malim ἔχεις. ſcilicet τὴν τέχνην, tenes artem: κἀ παρασκεύασαι, & paratus es. Memento Lector, ex tempore habitas fuiſſe has diſputationes, ac tum aliud ex alio in mentem venire dicenti: quò minùs mireris, cùm inſtitutus ſermo ſit de conſtantia, ſeu animo perturbationis experte: nunc de præparatione philoſophica dici, etſi hæc ad ſervandam conſtantiam plurimùm facit.

In Caput 3.

τί τὸ αἴτιον; τὸ ἐναντίον· ἢ ὅτι ἧσσ' συλλογισμῶν ἀμαθία κἀ ἀπειρία.] Quæ cauſa eſt? Contrarium: ratiocinationum inſcitia & imperitia. Dubium eſt mihi quidem, utrùm id velit quod dicere videtur: Dialecticæ inſcitiam, cauſam eſſe ignorantis & inconſtantis judicii an verò ſignificet, ut ſyllogiſmos dijudicemus, in cauſa eſſe Dialecticæ peritiam, ut homines dijudicare non poſſimus, in cauſa eſſe, vel quòd κενεμέτρια hic, ut in Dialectica, nulla habeamus: vel quòd Dialecticâ in umbra per otium abutamur, non autem ad dijudicandas res, homines & opiniones adhibeamus. Euripides quidem queritur,

ὅτῳ τὸν ἐσθλὸν χρὴ κακῶς δεικνύναι,
ὀδεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι.

Nullam

Nullam esse notam corpori impressam, quâ homo improbus à viro bono dignoscatur. Pythagoras tamen ἐφυσιογνωμόνει τοὺς παραγνωμόνας, è lineamentis corporis conjecturam de animo cujusq; capiebat. Si legeretur εἰ ἐπὶ σοὶ συλλογισμῶν ἐυμαθία καὶ ἐμπειρία, syllogismorũ scientia & peritia, sententia esset argutior: nos ideò in vita minùs sapere, quòd Dialecticis argutiis nimìs occupemur.

νυῖ μὲν λέγω ἀγαθὸν, νυῖ δὲ κακόν.] Deesse videtur, τὸν αὐτὸν, eundem: vel τὸ αὐτὸ, idem. Nam & ad rem & ad personam accommodari potest.

In Caput 4.

οὐδείς με ὀπισθόρμει ἀνθρώπε φιλολόγε.] Nemo me curat hominem studiosum. Querela usitata nostri ordinis, hoc est, scholasticorum, negligi nos, & non dignis affici præmiis. Si viri docti, prudentes, modesti, omnis officii studiosi sumus, fit fortasse nobis injuria. Sed si & pertenui doctrinâ sumus, & ignavi, negligentes, corruptis moribus, quid postulamus? Eóne honos nobis habendus, quòd in Academiis ignavâ operâ, qualemcunque Latinæ aut Græcæ linguæ facultatem, sine judicio & doctrina rerum, sine morum emendatione consecuti sumus? Quos nos ipsi facimus? Verba Latina & Græca, adde etiam Hebræa, neminem faciunt eruditum: sed cognitio bonarum artium, cum qua civilis prudentia, industria, vitæ integritas, in omni genere officii diligentiæ assiduitas conjungenda est. Hæc cùm præstiterimus, aut non negligemur, aut justas querelarum causas habituri sumus. Ut verò nunc pleriq; vivimus, liberaliùs nobiscumquàm pro merito, & dignitate nostra agitur.

Ἀρχέδημον νοῶ.] Archedemum intelligo. Videtur adulterium excusare autoritate magistri, qui fortassis, ut & Zeno. sensit, sapientibus communes esse debere uxores. Sed Epictetus quamvis Stoicus, non omnia Stoicorum deliramenta probâsse videtur: ut & Panætius, autore Galeno.

In Caput 5.

αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι.] Materiæ sunt indifferentes, hoc est, Res per se neque bonæ neque malæ. ὕλαι à Latinis non ità usurpatur, ut à Græcis. Quare verti, quasi scriptum fuisset τὰ ὄντα vel τὰ πράγματα τὰ ἐμπίπτοντα καὶ μεταχειριζόμενα.

τὸ ὀπωρελὲς καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ὀπισυρμῶν.] εἰκῇ temere, frustrá. τὸ μὴ εἰκαῖον, cùm nihil temere agitur. τὸ μὴ ὀπισυρμῶν significare hîc videtur vigilantiam & acrimoniam. σύρραλα sunt longæ pallæ Comicorum, ad pompam, non ad rem gerendam accommodatæ. vide Tom. 1. ὀπισύρειν est attrahere, accersere aliquid supervacaneum. Possit ergò etiam de frugalitate intelligi. Simplicius τὸ ὀπισυρμῶν interpretatur, τὸ ἀκόλαστον. Vide 2. Tom.

ἔργον ἐκεῖνο.] Scilicet δεῖ. Illud est præcipuum vitæ munus. Quodnam? τὸ πρός τι ὀπωρελῶς χρῆσθαι. Eo quòd cecidit, rectè uti. Quomodo id fiet? Divisione rerum

noſtrarum & alienarum.

καὶ ταύτῃ τῇ παρὰ φύσιν.] Fortaſſis καὶ ταύτης (ſcilicet τῆς προαιρέσεως παρὰ τὴν φύσιν. προαίρεσις voluntas ſive delectus, reſpuit temeritatem. Mox ἅμα δ' εὐσταθῶς. εἰ δὲ μὴ (ſcilicet δυνατὸν) ἀδύνατον εὐδαιμονῆσαι. Niſi diligentia cum deſpicentia conjungi poteſt, beatitatis eſſe compos nemo poteſt. Volunt philoſophi beati eſſe in hac mortali vita. Quod quàm bene eis ſuccedat, ipſi viderint. Ego magis Euripidem probo, qui ait, ὅτι ὁ βίος ἀληθῶς οὐ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά. Vitam reverà non eſſe vitam, ſed ærumnam; quòd neque animo ſemper bene eſt, & corpori ſæpe malè.

τί μοι δυνατόν, τὸ ἐκλέξασθαι.] Lego τί μοι δυνατόν. In navigando quid ego præſtare poſſum? Eligere gubernatorem, &c. ſine interrogatione.

ἐνεῖλῆσαι.] Hinc ὁ ἐνεστὼς χρόνος, & ὁ ἐνεστὼς πόλεμος apud Demoſth.

πότερον πνιγείς.] Utrùm ſuffocatione in undis, an febri. Quod ad exitum attinet, nihil ſanè intereſt. Nam febris æquè perimit, & longiore cruciatu, ac naufragium. Sed integris viribus, ſubitò, alienâ vi eripi vitam, multò certè horribilius eſt, præſertim ſi carnificina ignominioſa & tyrannica acceſſerit, quàm naturâ ultrò deficiente. Sed horribilem hanc ſpeciem, larvam appellat Epictetus.

ὥσπερ τὸ ἁρπαστόν.] Martialis etiam hac voce uſus eſt. *Sive harpaſta manu pulverulenta rapit.* Hujus diminutivum eſt ἁρπάσιον. Fortaſſis utres inflatiles intelligendi ſunt, quos Itali Palonas vocant.

εὐγνωμοσυνῆς.] Dexteritatem hîc vertere viſum eſt, ob ludi genus

μηδ' ἐν τῷ κόλπῳ.] De ſua imperitia loquitur.

Namque pilâ lippis inimicum, & ludere crudis:
Nec his tantùm, ſed etiam claudis.

ὁ δὲ μίαν ἔκλεσε.] Locus ſuſpectus: nec tamen quid melius occurrit.

ἡμίονοι μὲν γὰρ γεγένται, ὄνοι δὲ μή.] Semiaſini & aſini, feſtivè Græcè dicuntur, ut Semidei & Dii Latinè. Sed in voce muli, perit gratia ſcommatis, ut poſtea in verbis χαίρειν gaudere, & συγχαίρειν congaudere, pro quo nos gratulari dicimus. Et in Iſocrate, τὰς χαρίεσσας ἀχαριστίας χαριζέσθαι, & τῆς ψυχῆς ἕνεκα τἄλλα ποιεῖσθαι, αὐτῆς δὲ τῆς ψυχῆς ἀμελεῖσθαι.

ἀλλ' ὁποῖα ἂν ᾖ ἐκείνη.] Qualiſcunq; illa fuerit. Sed dici poſſit, quid laudis eſſe queat in veteribus calceis conſuendis? Et tamen id quoque dextrè & diligenter facere præſtat, quàm imperitè & negligenter.

εἶτα ἂν ἐξέλθῃς.] Deinde ſi egreſſus fueris. Unde? Num à tyranno? Propemodum ſuſpicor deeſſe aliquid.

ὡς τοῦ ἂν εἰ ἀπολυτοι ἦμεν.] Quaſi abſoluti eſſemus. Urget hoc Epictetus, totum mundum unum quoddam eſſe magnũ corpus, cujus ſinguli homines particulæ exiguæ ſint, & μηδ' ἕνα τι. Neminem ſibi naſci, vivere aut mori, ſed mundo: & quicquid accidat, id ad mundi ordinem conſervandum pertinere atq; æquo animo ferendum eſſe.

νῦν ἔν ἐμέ.] Nunc ergò me. Verba ſunt indignantis μιμητικά.

ἐν τούτῳ τῷ περιέχοντι.] Ptolemæo frequens eſt cœlos & aerem appellare τὸ περιέχον, quòd terras undiq; circundet, & quaſi complectatur.

In Caput 6.

Τὸ συνημμένον ἀδιάφορον.] Pronuntiatum connexum, res indifferens eſt. Si res ipſa eſt indifferens & parvi momenti, quid tantæ laudis & reprehenſionis habere poteſt ejus vel recta vel prava adminiſtratio? Vilis enim & abjectæ materiæ, quæ præclara forma, hoc eſt, tractatio eſſe poteſt? Nam utcunque ſis egregius ſutor: quid tum poſtea, ſi nihil niſi putidam alutam conſuas?

ἐν οἷς μὴ παρεσκεύασαι.] In quibus paratus non es. Cic. 1. Offic. Ad quas res aptiſſimi erimus, in iis potiſſimùm elaborabimus. Sin aliquando neceſſitas ad ea nos detruſerit, quæ noſtri ingenii non erunt: omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, ut ea ſi non decorè, at quàm minimùm, indecorè facere poſſimus, &c.

τοῖς περιτετραμμένοις.] Fortaſſe τοῖς περὶ αὐτὸ τετριμμένοις, exercitatis in ea re. Si ὀπτετραμμένοις legas, erit, iis quibus ea res commiſſa eſt.

κεκλιμένων.] Inclinatam. Fortaſſe κεκλεισμένων clauſam, niſi fortè alia ratio claudendi & aperiendi fores olim fuerit, quàm apud nos.

ἀεὶ τῷ εὐφυεστέρων ἔχομαι πρὸς τὸ τυγχάνειν.] Verba ſic ordinabis, ἔχομαι ἀεὶ τῷ εὐφυεστέρων ſcilicet ὄντων πρὸς τὸ τυγχάνειν. Sicut dicimus εὐφυὴς πρὸς τὰ γράμματα, aptus ad diſcendas literas. Si τὰ εὐφυέστερα abſolutè & πρὸς τὸ τυγχάνειν, τελικῶς ſumas, pro ἵνα τύχω: minùs placet.

οὐδὲ ἀπόλυτοι γίνονται.] Neque enim abſolutæ naſcuntur ſpicæ: hoc eſt, non ſuâ tantùm causâ, ſed imprimis propter homines. Sic ipſi homines propter Deum, atque ornatum univerſi.

ἴσμεν τίνες ἐσμέν;] An ignoramus qui ſimus? poſſunt hæc etiam affirmativè legi, ſine interrogatione. Multi enim ſe non noverunt, nec meditatas habent res humanas, ideóque ſunt queruli. Sed interrogatio eſt acrior, & magìs urget. Oportere nos ſcire qui ſimus, & meditatas habere res humanas.

ἃ περιτάσεις αὐτὰ καλοῦμεν.] Quia hæc ab etymologia Græcâ pendent, Latinè reddi non poſſunt. περιτάσεις verbum verbo ſi exprimas, circumſtantias ſignificat: ſed capitur ἀντὶ στενοχωρίας καὶ συμφορῶν, pro anguſtiis & calamitatibus.

τὸ γεγονὸς φθαρῆναι.] Quod ortum fuerit interire. Scimus quidem hanc eſſe naturæ legem: ſed aſſueti corporibus, atque aliis rebus animi, & mortis atque inferorum metu, pleriq; inviti ab eis ſeparantur.

τί σοι μέλει πόσα ὁδῶν.] Quid tua refert quâ viâ deſcendas ad inferos? Quod ad exitum attinet, eadem res eſt: ut antè diximus. Æquè enim mortuus eſt, quem febris peremit, atque is quem tyrannus. Sed tamen modus gerendæ rei multò eſt atrocior, valente cor-

pore, immaturâ ætate, excarnificatum & excruciatũ in tetri carceris ſqualore, produci in publicum, atque omni ſpectante populo, ut maleficum gladio aut ſecuri percuti, ſtrangulari, ſuffocari in aquis, igni cremari. Fortiter quidem hæc dicuntur: ſed cùm ad rem ventum eſt, vereor nè magnifica iſta verba evaneſcant.

ἐξ μησί τινα ἔσφαξε.] Non ille quidem ſex menſibus cervices aut jugulum ferire poteſt, ſed pluribus annis ſic excarnificare poteſt, ut quivis dies ſit morte acerbior. Id quod D. Methodio accidiſſe, in ſepulcrum cum latronibus concluſo, ubi cadaverum fœtorem terret, cæterásq; ſordes, Zonaras noſter ſcribit.

ἀλλαχοῦ εἶ), ἐν Ῥώμῃ; ναί.] Alibi eſſe Romæ? Sic. Fortaſſe ἀλλαχοῦ εἶ) ἢ ἐν Ῥώμῃ, Alibi eſſe quam Romæ? Difficile & moleſtum fuit civi, aut aſſueto magnificentiæ Romanæ, carere urbis aſpectu.

ἂν σοι πιῇ, ἀπολοῦσιν.] Lego ἂν σοι δοκῇ, Si vilum tibi fuerit. Etſi, cùm ſæpiùs hæc loquendi forma occurrat: dubitari poteſt, an ſit aliquis Epicteti ἰδιωτισμός.

ἐν τίσιν ἔν ἀποθνήσκειν μέλλει.] Fortaſſis ὅτις ἐναποθνήσκειν μέλλω.

In Caput 7.

εἰ δὲ μεμάθηκεν.] Fortaſſe pòſt δὲ, diſtinguendum εἰ δὲ, ſcilicet ὅτι ἔν: ſi verò novit, didicit: hoc eſt, non quatenus hariolus aut augur, ſed quatenus philoſophus eſt. Sed fortaſſe rectiùs ſic legetur, ὅτι δὲ τί ὄντι ἀγαθόν; ἢ μεμάθηκεν. Scítne quid ſit bonum? aut didicit, &c.

Σὺ μέλλω πωθάνεσθαι.] Téne rogem? interrogativè & negativè. Sequitur: cùm Grammaticam ignores, philoſophiam ſcire qui potes?

ἐνθάδ' ἔν, ὅπου.] Scilicet ὅτι ἀληθὲς, ἢ τὸ συμφέρον. Itáne hic demum ità eruditus es, ubi &c.

Διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ καλῶς.] Rectè igitur illa mulier. Sententia eſt: Rectè eam feciſſe, quæ non eventum timuerit, ſed officium fecerit. Pro χρὴ τὸν εἰπόντα, lego χρὴ τοὺς εἰπόντων, vel πρὸς τὸν εἰπόντα.

Ναὶ κύριε, ὡς ἡ τύχη θέλει.] Rectè domine, ut Fortuna vult. Videntur verba eſſe conſultoris, animi æquitatem præ ſe ferentis, cùm is ſpe & metu ſit attentus.

ἐμπαίζουσιν ἡμῖν.] Illudunt nobis, ſcilicet optima quæq; & jucundiſſima, falſa pollicendo, aut etiam vanos terrores augendo, ut ſuum ipſi τί ἔν, peculium augeant, aut morbo animi ſui ac malevolentiæ indulgeant.

τί οὖν; δεῖ δίχα ὀρέξεως ἔρχεσθαι καὶ ἐπικλίσεως, ὡς ὁ ὀδοιπόρος.] Quid ergò? ſcilicet, agendum. Subjectio ſequitur. Veniendum eſt, &c.

Νῦν ὑπτέροντες τὸ ὀρνιθάριον κρατῶμεν.] κρατεῖν τὸ ὀρνιθάριον, Tenere aviculam, ſítne cæremonia aliqua magica, ignoro. Quid verò, ſi pro κρατῶμεν legas ἀσατῶμεν. Nunc aviculam metuentes, vacillamus, parùm nobis conſtamus: aut ἀερολατῶμεν, vellemus nos aviculam conſectari, & in noſtras partes traducere poſſe.

ἐπίτρεψόν μοι ἐξελθεῖν.] Permitte mihi exire. Non ſatìs video quid ſibi velint hæc verba, niſi fortè

ad

id augurem hæc præ metu & solicitudine dicat consultor, ut liceat exire templo, ad inaugurandum capto.

In Caput 8.

ὑπερεπικὰ γὸ γέγονεν ἄλλοις, ἃ χρὴ περιγράμματα.] ὑπερεπικὰ pro ὑπερεπτικὰ & fortasse χρὴ τὰ περιγράμματα, vel ἃ χρὴ περιγράμματα. Sicut suprà τὸ ἀπόλυτον, ità hîc τὸ περιγράμματον usurpare videtur, de iis quæ suâpte causâ sunt, & non ad aliorum usum referuntur.

ὁ ὄνος ἐπεὶ γέγονες;] Fortasse ὁπότε.

ἃ μὴ παρόντος.] Quo bono non præsente. Suspectus locus, & dubius. Sed sensus hic esse videtur: Si bonum hominis non sit in animo positum, nusquam id alibi inventum iri. Possit etiam fortasse legi τίνι ὄσιαν τὰ ἀγαθά; interrogativé: & posteà iterum, ἃ, μὴ παρόντος. Nonne si bonum in animo non sit, &c. Sed malim absq; negatione legere ἃ παρόντος, ut sit sensus: Cùm in animo bonum hominis fuerit inventum, nihil aliud dicendum esse bonum.

εἰ δὲν ἂν ἔστι θεῶν ἔργα καὶ κεῖνα; ἀλλ' ἃ περιγράμματα.] Post καὶ κεῖνα ponenda interrogatio, cui ὄχι alterum respondet. Deus etiam alias res fecit, bonæ ergò sunt. neque enim quicquam mali Deus facit. Sed si cum excellentiâ mentis conferantur: earum bonitas velut in nihilum redacta, tanquam fumus quidam evanescit. Hoc argumento Stoici refutari possunt, cùm quicquam præter virtutem bonum esse negant. Est igitur & corpus bonum, quia factum à Deo. Sunt & ea bona quæ conservando corpori serviunt: quia & ipsa facta à Deo. Abusus, hominum vitium est, non Dei, aut ipsarum rerum.

ὅταν συνουσία χρῆ.] σωνουσία colloquium, familiarem congressum, & vitæ consuetudinem cum aliquo significat. Capitur & ἀντὶ τῆς ἀφροδισίων, unde σωνουσιάζειν. Et in hac postrema significatione hîc accipio, quia sequitur, ὅταν ὁμιλία. Nec absurdè rei Venereæ fit hîc mentio. Neque enim unquam homo dignitatis suæ magis meminisse debet, quàm cùm à seipso maximè, atque in bestiam degenerat. Tum enim maximè est homo,

Arrectos quoties attollit ad æthera vultus.
Fit pecus, in terram cùm prono pectore vergit.

ἀργυροῦν ἔξωθεν.] Argenteum extrinsecus: quia non licet argentatum dicere, ut auratum.

μὴ τυπτεινώσῃ αὐτὸν ῥάκη περιπλέκτα.] Fortasse φορτιοπλέκτα. Nè panni circumpositi cum humilem reddant, & deforment.

Καὶ τί ὁ τεχνίτης τοῦ τεχνητοῦ ὅμοιος; ἢ τὸ κατασκεύασμα τοῦ κατασκευάσματι.] τὸ τεχνητὸν intelligi potest opus arte expressum, à τεχνάομαι. Sed sententia postulare videtur ut legas τοῦ τεχνίτου. Artifex est Deus, artifex est Phidias. Statua Minervæ est opus Phidiæ: homo rationis particeps, est opus Dei. Conferuntur & artifices & eorum opera. Deus infinito intervallo vincit Phidiam. Dei opus homo, infinito in-

tervallo vincit Minervæ ſtatuam Phidiæ opus. Si ergò Phidiam ſuum opus reveretur (ſcribuntur enim hæc ὑποθετικῶς καὶ σεμνοποιΐαν) quantò magis Deum revereri debet ſuum opus homo? Rectè legitur, τῷ καλασκεύασμα-τι. Mendum in τεχνητῷ decepit eum, qui τῷ καλασκεύασαντι annotavit.

ἐυδὺς ἔχει τὰς δυνάμεις.] Statua ſimilitudinem habet hominis: ſed mentem, ſenſus & motum non habet. Unde ſimulacra in ſacris literis deridentur, quòd oculos habeant, nec videant: aures, nec audiant: nares, nec olfaciant: linguas, nec loquantur: manus, nec palpent: pedes, nec ambulent, &c.

καταιχύνεις αὐτό.] τὸ καλασκεύασμα. ſed malim αὐτὸν τὸν δημιουργόν.

ἀλλὰ καταιχύνεις.] Malim καταιχυνεῖς, in futuro.

ἔπω κατ' ἀξίαν.] Verba ſunt ejus qui reſpondet ad crimen arrogantiæ. Nondum inquit, eam præ me fero gravitatem, quæ philoſophum decet. Vos me ſeveriorem dicitis: ego leviorem quàm par ſit, me eſſe fateor.

In Caput 9.

φῦ' ὧν ὄζιν ἐιπεῖν.] Fortaſſis ἐφ' ὧν. Apparet eſſe proverbium, quo honeſtior calamitatis auctor inferiori præfertur. Honeſtius habetur ab Achille occidi, quàm à Therſite. Unde apud Ovidium Achelous de Hercule: Nec tam Turpe fuit vinci, quàm contendiſſe decorum. Magnáque dat nobis tantus ſolatia victor.

αὔξει δ' ἐχθρην καὶ στάσεις.] Fortaſſis ἕκαστον, niſi φύσιν aut πρᾶξιν deſit.

ἀπολλύει ἢ τὸν ἀναιδῆ.] Lego τὰ ἀναιδῆ, ſcilicet ἔργα.

τὸν ἀναίσχυντον, τὸν ἄπιστον.] Videtur librarius indoctus aut oſcitans omiſiſſe quædam, ratus ea abundare. Lego τὸν ἀναίσχυντον ἢ ἀναισχυντίαν, τὸν ἄπιστον ἢ ἀπιστίαν vel genere neutro, τὸ ἀναίσχυντον, τὸ ἄπιστον.

αἱ ἀκαταλλήλοι λήψεις καὶ δόσεις.] Inconvenientes ſeu impares acceptiones & dationes, ſi ità liceat dicere. Ego ſententiam appendere malui, quàm verba minùs idonea annumerare.

τὰς ὑπολήψεις τὰς ἐναντίας ταῖς ὀρθαῖς χρησικὰς ἔχουσι.] χρησικῶς ἢ χρησικόν τι ἔχειν videtur dicere, τὸ διὰ τῆς χρήσεως κτήσασθαι, aliquid uſu & exercitatione parâſſe, vel ad uſum atque exercitationem accommodare.

τὰ ἢ ἀμφότερα.] Fortaſſis ἑκάτερα, vel ἀδιάφορα.

καὶ τάχα ἐκείνου χρησικώτερον τεχνολογήσεις.] τὸ χρησικώτερον, non tam dexteritatem & ſolertiam, quàm vitæ uſum & mores ſignificare videtur: ut innuat pſeudoſtoici vitam doctrinæ Epicuri magis eſſe conſentaneam, quàm ipſius Epicuri, cujus continentia & in amicitia colenda fides, aliæque virtutes ab adverſariis etiam celebrantur: cùm falsò nominati Stoici, & Curios ſimulent, & Bacchanalia vivant.

ὅταν ἀναλάβῃ τὸ πάθος τὸ τῶ βεβαμμένω καὶ ἠρημένω.] Cùm ſuſceperit affectum tincti & amplexi, ſcilicet Judaiſmum. Habuerunt

erunt & Judæi ſuos baptiſmos, non tam religionis quàm munditiæ, ut opinor, causâ uſurpatos. Sed quia primi Chriſtiani apud Judæos fuerunt: Chriſtianos, quorum χαρακτὴρ & nota eſt baptiſmus, cum Judæis, qui βαπτισμοὺς habent, confundere videtur: & παραβαπτιζὰς eos appellare, qui Chriſtianæ religionis arcana non religiosè obſervent. Libro quarto Chriſtianos appellat Galilæos, eadem de cauſa: ut & Julianus dixit, Viciſti Galilæe.

In Caput 10.

αὖτη δ' ἀδιάλυτον.] Malim αὐτὴ δ' ἀδιάλωτον.

ὐχ ἓν τῶν ὑπρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων.] Fortaſſis ὑπρετικῶν. Nam video multa verbalia activa in ητικὸς deſinentia, corrumpi vitio librariorum, & ſcribi per ικὸς, ητ ſyllabâ omiſsâ. Hinc θεωικὸς & παραμυθικὸς, aliáque inepta. Sed ad rem quod attinet, τὸ ὑπρετητικὸν κὴ τὸ προηγούμενον hîc opponuntur.

Μηδέ ποτ' ἀνπποιήσαθαί πινος πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀπρομένων.] Lego πρὸς αὐτόν. Significat fraternam conjunctionem antiquiorem eſſe debere pecuniâ.

αἰδῶ κὴ καλοσολιὼ·] καλοσολιὼ intelligo, mores ad gravitatem compoſitos.

ὐδὲν ἔχομεν αἴδημον; φύσει ἔχομεν.] Puto poſt φύσει ponendam diſtinctionem, ſic, ὐδὲν ἔχομεν αἴδημον φύσει; ἔχομεν. Et mox cætera quoque ſic diſtinguito, ὐκ ἔχομεν φύσει τι πιθὸν; φύσει ερικὸν; φύσει ὠφελητικόν; φύσει ἀλλήλων ἀνεκλικόν; σωματικὸν ἐλάπωμα εἰς κτῆσιν.] Lego ἢ εἰς κτῆσιν, & ὅσα δ' εἰς πλοῦ.

ὁ ἐξαπατηθεὶς ἢ ἀδικήσας.] Qui deceptus eſt, aut injuriam fecit. Niſi ὁ ἐξαπατηθεὶς de eo intelligatur, qui errat, fallitur, de rebus malè judicat, malim ὁ ἐξαπατήσας, Qui aliquem decepit, aut affecit injuriâ.

φύσει ερητικόν.] Lege ερκτικὸν, à ἔρκω, non à ἐρέω. Baſilienſis editio habet εργητικόν. Sed hoc melius. nam εργέω ἄχρηςον, ut opinor: & verbalia ſunt hæc, ὠφελητικὸν, ἀνεκλικὸν, ερκτικόν.

ὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα.] Nè prope quidem diſceptamus. τὸ διαφέρεσθαι hîc ſignificare videtur, ſuâ intereſſe putare, curare aliquid, laborare de aliquo quaſi dixiſſet, ὅτι τα φροντίζομεν, ἢ διαφέρειν ἡμῖν ἡγόμεθα.

ἐν τῇ σχολῇ.] Subinde occaſionem captat Epictetus inſectandæ ignaviæ in agendo, & curioſitatis in diſputando philoſophorum.

In Caput 11.

ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι.] Scilicet τῆ διδασκαλίων ὑπὸ τῆς φύσεως. Quia (inquit) nonnulli ſunt, qui naturâ valent judicio, idem ſibi omnes arrogant.

εἰ δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας.] Fortaſſis ἡ δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, ut habet Baſilienſis editio, Philoſophiæ verò principium eſt. Vel ἔστι δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, principium philoſophiæ hoc fuerit. Vide Lector, nè te diſtinctiones fallant. Verba ſic ordinanda cenſeo, αἴδησις, ζήτησις, κατάγνωσις, ἔρδυσα, ἔυρεσις ἀρχὴ ὄτι φιλοσοφία.

τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας πάντα καλῶς ἔχειν.] Adversarii verba sunt, veri & falsi investigandi regulam repudiantis, & omnes omnium opiniones veras esse asserentis.

ᾗ ἐν σοὶ ζυγόν.] Lego ᾗ ἔν Coi ζυγὸν, genere neutro: nisi fortè ᾗ εἷς Coi ζυγός.

εἰ ἦ μὴ, ἔχειν σε οὐδὲ τῦ ζυγῦ.] Fortassis ἔχειν οὐδέ σε. Jam non modò voluptatem, sed nè teipsum quidem trutinâ dignum judicabo. Non permittit auditori, ut ineptè respondeat. περιλήψεις Epicteti sunt, Bonum oportere esse stabile: &, efferri hominem oportere suis bonis, hoc est, vero judicio & rectâ voluntate.

In Caput 12.

ἃ μὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται.] Quibus rebus perceptis tenendum est, quemadmodum ratione sit utendum, eæ res tenentur à nostris: hoc est, discipulis doctrina non deest, sed exercitatio & accommodatio præceptorum, Verba sic ordinabis: ἃ μαθόντα δεῖ εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ· hoc est, ἰσχυρὸν πῶς χρηστέον λόγῳ.

ἂν παρά σκέλος ἀπαντᾷ.] Si præter pedem occurrit. hoc est (uti conjicio: nunquam enim alibi lecta mihi est hæc formula) si absurdè atque ineptè respondet. Videtur sumptum à luctatoribus. παρὰ πόδας est aliud, quod interpretantur confestim, è vestigio.

ἰδιώτα.] ἰδιώτης. Nisi fortè de industria Latina terminatione usus est.

ᾧ γὰρ ἀνταχολουθεῖ τῷ κεφαλαιώδει ῥήματα τεχνικά.] Malim ἀκολουθεῖ, scilicet ὁ ὁρισμός. Et pòst ὁρικῷ, interpungendum, ut nova periodus sit, ῥήματα τεχνικὰ ταῦτα, addito pronomine. Idiota non intelligit quid sit ὁρισμὸς, nec quid κεφαλαιῶδες ὁρικόν. Hesychius τὸ κεφαλαίωσον exponit σωτήριως σωάγαγε. Erit ergò τὸ κεφαλαιῶδες, τὸ σωτήριον. Non servat hæc definitio brevitatem definitionis. Nisi fortè idem valeat quod τὰ κεφάλαια, leges definitionum: definitum cum definitione converti non potest.

συγκαθέντες εἰς τὸ πυθμένα.] Scilicet ἑαυτούς. Si in arenam descenderint.

φύρονται καὶ φύρουσι.] Miscentur & miscent: hoc est, exagitant & exagitantur, vel, nullum disputationis ordinem servant, alteri ineptè rogant, ineptè respondent alteri.

καὶ παύειν μάχην.] Sedare pugnam. Suprà, ὅταν γὰρ ἐναργῆ ἐπίδῃ τὰ ὑπὸ τῆς ἐννοιῶν, ὥστε πάντα συναιδανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. Pugna igitur hîc non concertantium, sed orationis intelligatur, si quid repugnet principiis & notionibus. Explicabat controversias, errorésq; refellebat Socrates.

ἂν ὅτῳ τύχῃ, πλουσίῳ.] Lego καὶ vel ἢ πλουσίῳ πυθέσθαι. Cur dives & honoratus potiùs alloquendus, quàm pauper & obscurus? An quia his recta institutione in primis est opus? Nam adolescentes divites, nobiles, mercedis gratia venari, sophistarum est.

ἀλιευτι-

ἀλειπλικῆς ἰατρικῆς.] Lego ἀλειπλικῆς καὶ, vel ἢ ἰατρικῆς.

εἰκῆν' ὡς ἔτυχεν.] Lego εἰκῆ γε ἢ ὡς ἔτυχε.

ἐπιμεμέλησαι σαυτῆ.] Videtur deesse καὶ, aut πάνυ γε, vel simile aliquid.

Μαθὼν παρόδυ.] Lege παρά τυ, pro παρὰ πυ.

τί δέ μοι βέλτιστε, τίς μὴ εἶ;] Fortasse τί ἢ σὺ βέλτιστε; τίς μοι εἶ;

διαρήμυ.] Repetatur, Sanè periculum est nè, &c.

τότε τῶ πράγματος ἤμλω ποτὲ ζηλωτής.] Hæc ad Epicteti personam refero, ut significet, olim se cum divitibus disputare solitum, priusquam eorum insolentiam & pugnos esset expertus. Suprà enim dixit, Romæ hoc non satis esse tutum, quamvis Socraticum.

In Caput 13.

Ἡ ἀσφάλειαν χράφει.] Aut securitatem scribit. Intelligo cautionem de recepto ære alieno, quâ quis sibi satisfactum esse testatur.

Φίλυς ὑπολαβεῖν.] Lego φίλως.

ὁ ἢ Σωκράτης ἐμελέτα λέγειν.] Paulò pòst μεμελετήκει meditatus erat. Significat, orationem generosam ab animo generoso & bene instituto proficisci.

ἐκείνοις ὃις μεμελέτηκε τοῖς λαῤῥῦσι.] Suspectus locus, nisi τὰ λαῤῥῦντα pro λαῤῥύνοντα accipias. Eò sic locutus est, quòd ea meditatus erat, quæ confirmant animos.

σὺ δ' ἐπὶ τὰ σαυτῆ βάδιζε.] Tu ad tua te confer. Rejicit eum qui otiosè argutatur, neglecta rerum necessariarum meditatione.

In Caput 14.

τάς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτυς.] Affectiones & naturales & accersitas, id est, voluntate susceptas; cujusmodi sunt affinitatis & amicitiæ.

εἰ συλλαθῆς.] A συλλαμβάνω, ut suprà.

τὸν κολοφῶνα πείθω.] τὸν κολοφῶνα accipio, ut τὸ κεφάλαιον, & καὶ τὸ μέγιστον. Fortasse legendum, καὶ τὸν κολοφῶνα ἢ ἂν πείθω ὅπε ἔτε.

ἄνθρωπε δοκεῖς μηδὲν ἔχειν.] Fortasse δοκεῖς μοι δεινῶς· ac potiùs, μὴ ἓν ἔχειν. Videris mihi malè affectus. μηδὲν ἔχειν nihil habere: quorsum pertineat, non video.

ἀσίτητον.] ἀσίτησον σήμερον, lego.

τὰ μὴ κτήνη παραθησόμφα.] Exploranda. Sed malim παραθησόμφα, jumenta vendenda adducuntur. Pòst ἱσχνήσαντις ἀπολθεῖν lego,

In Caput 15.

Σκληρῶς πνῶν ὧν ἔκριναν·] ἐμμένω τύτοις usitatum. Quare fortasse legendum πίσιν ὧν.

ἔχοντες αὐτὴ τῆς ἀσχῆς.] Fortassis ἐχομένε, cùm insisteret inediæ.

ἦλθ' ἢ νῦν πνας ἐκέτι μέλλοντας.] Lege ἐκ ἔτι.

Μωρὸν ἔτε πεῖσαι ἔτε ῥῆξαί ἔστι.] Stultus nec à sententia deduci, nec rumpi potest. Rumpi certè & occidi potest. Fortassis igitur à ῥύω ῥῦσαι, vel ῥύσασθαι legendum. Sicut linguâ nobis vernacu-

lâ

nacula dicimus, Maeren kan man weder rahten noch helfen! oder! Wem nicht zurahten! dem iſt auch neicht zuheiffen.

Δυσμεϊαχείειον ἄλλην ὄζι.] Aut δυσμεταχειειότερον legendum: aut δυσμεϊαχείειον γὰρ ὅπως ἄλλην ὄζι. Poteſt τὸ ἄλλην ὄζιν, etiam ad ſtulti perſonam referri: ut is dicat, Nihil eſſe quod moneant alii.

ὃ θέλεις τὰ τῦ νοσῦντος πιεῖν.] πιεῖν facere, legendum: non πιεῖν, bibere. Loquitur enim non de potione hellebori, ſed de officio ægrotantis.

ᾧ τόνῳ νυῖ χρή.] Lege χρῆ. à verbo χράομαι.

In Caput 16.

τί ἔν μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω.] ἔξω, ſcilicet τῆς ὁρλῆς ἢ διατριβῆς. Num extra ſcholam & diſputationem. Senſus eſt, hæc ſola perpetuò in memoria habenda in omnibus vitæ actionibus.

ἀποκείνεσθαι τοῖς πράγμασι.] Reſpondere ipſis rebus: hoc eſt, diſcernere res, & judicare de rebus.

ὁ αὐτὸς διαμέλεις.] Lego διαμιμνήσεις. Nam διαμέλλεις non placet.

ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα.] Se ea quæ ſcripſerit, mandâſſe memoriæ. Sic hoc loco τῷ ἀνειληφέναι utitur, ut ſubintelligatur εἰς τὴν μνήμην.

τί ὄζι φόρος.] Videtur addendum τί ὄζιν ἕπαινος; τίς ἑκατέρα;

τὰ τὸν ἔχειν καλόν.] Pro τὰ τὸν, quid ſit legendum, non occurrit. ῥᾴδιον aut χρῆσα non placet: κόσμον ἔχει πολὺν, ornatum pulchrum habet, explendæ lacunæ causâ verti, donec aliquid melius occurrerit.

αὐτὸ παῦσαι.] Fortaſſe πότερον αὐτὸ παῦσαι τίνα θαυμάζομεν περὶ τὰ ἐκτός.) Videtur legendum τίνα θαυμάζομεν; Quæ nam miramur? τὰ ἐκτὸς, Res externas. ut τὸ περὶ redundet. Niſi fortè aliquid deſit.

τί ὦν, ἐνδέχεται.] Videtur legendum τί ὦν ἐνδέχεται; Quid ergò fit? Non poſſumus eſſe metus expertes. Si verò ἃ δυνάμεθα abeſſet, legerem, τί ἦν; ἐνδέχεται, ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα κακὰ ἡγώμεθα, μὴ φοβεῖσθαι; μὴ ἀγωνιᾶν; Nam conduplicata interrogatio acriorem facit orationem.

ἀλλ' τι.] Lego ἀλλὰ τί εἴπῃ.

τίς ἡμῶν οὐκ ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας.] οὐκ redundare videtur. Quis noſtrûm ob actionem indormiit? ſcilicet, in æde oraculi. Fuerunt enim loca, ubi oracula per ſomnia reddebantur: ut in antro Trophonii, in æde Æſculapii, & fortaſſis alibi.

τίς; ἕνα μοι δότε.] Quis? unum mihi date. Dubium eſt, an poſt τίς membrum aliud deſit. Nam & ſic ſententia bene ſe habet.

ταπεινοὶ ἐυχήμονες.] Lego ταπεινοὶ, ἀχήμονες.

ὅλοι ἀτυχήματα.] Toti fruſtrationes: hoc eſt, votorum perpetuò ſumus impotes.

ἐπὶ τῆς ἀμελετησίας.] Malim ὑπὸ,

ἀνὰ, præ incogitantia, quia iſta meditati non ſumus.

ἐξίσταμαι καὶ φαντάζομαι, &c. οὐκ ἐπέρχεται.] Poteſt eſſe ἀναγκάλαδον. Verum conſtructio poſtulat, φαντάζομαι, vel ἐξίσταμαι φαντάζομαι, &c. καὶ οὐκ ἐπέρχεται.

ὅλων τῶν ἡμέρων.] Legendum ὅλλων.

εἰ θέλεις μὴ καλεῖν.] Lege μέ. Vísne me accerſere nutricem? Et τί γὰρ διαφέρει, τίνα ἵππων εἶ, καὶ ἐκ τίνος κρέμασαι pro ὄζει & κρέμαι legendum puto.

τί κρεῖττον εἶ τοῦ διὰ κορσίου.] Lego εἰ διὰ, per εἰ diphthongum. Nam unius literæ permutatio totam ſententiam pervertit & obſcurat. Quia de infante & nutrice locutus eſt, κορσίον verti pupam: etſi ad Achillem quoque, Briſeidis raptum deplorantem referri poteſt, quo philoſophum graviorem & conſtantiorem eſſe vult. Eum enim deridet, qui conſuetum gymnaſium & adoleſcentulos auditores gravatè relinquit.

πίνειν μέλλει. τὸ γὰρ Μάρκιον.] Martia aqua, olim Aufeia dicta, ab Anco Martio Romam ducta. Plinius lib. 31. cap. 3.

τοιοῦτος θεραπαθὴς.] θεραπάθης lege: niſi fortè θεραπαθέω pro θεραπεύω uſurpârit.

πράγματα τυγχάνοντ' ἐμπόρῳ.] Uſitatiùs dici videretur, πράγματ' ἐμπορίου τυγχάνῃ.

εἰ ἢ δεῖ παρακολουθεῖν.] δὴ conjunctio reponenda, & pro ἐν ταυτῷ, legendum fortaſſis ἐν σαυτῷ in teipſo. Alludit opinor ad illud, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μικρόκοσμος.

ὅτι εἰσαγωγὰς ἔσεσθέ τινας.] περάπειν εἰσαγωγὰς pro συγγράφειν, vel σωτιθέναι poſitum exiſtimo. Etſi autem Arriani noſtri ea fuit eloquentia, ut ὁ νεώτερος Ξενοφῶν appellaretur: tamen Epicteti, quàm ſua, dictione uti ſe maluiſſe profitetur. Epictetus autem rerum quàm verborum ſtudioſior, ſe ab rhetore ut indiſertum fuiſſe contemptum, non diſſimulat.

φυγὴν τινα φυγεῖν εἰς ἄπαντα.] Scilicet χρόνον, perpetuò exulare.

γραῶν ὑποκλαίσματα.] Accipio, ἃ ὑποκλαίονται αἱ γραῦς·) quibus ploratibus anicularum aures complentur.

ὑπονοήσατε ἥδη.] ὑπόνοιαν hîc intelligo, non deſperationem ignavam, ſed audaciam inſignem in rebus arduis expetendis.

ἐν βοὸς κοιλίᾳ καθήμενος.] In ventre bovis ſedens. Nec hæc formula mihi unquam antehac lecta eſt. Fortaſſis ad Scytharum proverbium τὸ ἐπὶ βύρσης καθέζεσθαι, facetè alluſit. Sed haud ſcio, an vaſculum aliquod cunarum ſimile, an verò pulvinus coriaceus, aut aliquid aliud intelligatur.

Ἡρακλῆς εἰ τοῖς ἐν ὄροις.] Lego Ἡρακλῆς δ' εἰ τοῖς μὴ ὄροις.

Σωσθεῖς ἔχε φίλως.] ἔχε καὶ φίλως, ſcilicet Ἡρακλῆς.

In Caput 17.

ἃ οὐκ οἰόμεθα εἰδέναι.] Malim ὧν, ut repetatur ἕνεκα, vel, δι' ἅ.

ὅτι δ', ἵνα ἀπ' αὐτοῦ περιποιήσωνται.] De philoſophis intelligi

ligi poteſt: Vulgus, inquit, argutias amat, philoſophi quæſtum. Sed nihil vetat quò minùs etiam ad auditores referatur, qui eundem quæſtum ſibi proponant, ut faciunt Theologi, & aliarum artium profeſſores.

τοῖς φωνοῖς] Lego ταῖς φωναῖς, vel τὰς φωνάς.

ὁ μὴ λέγει ἀνάτμνον.] τὸ ἀνατείνειν Lexica inter cætera etiam ſubducere interpretantur, ſed ſine exemplo. Sed ſive ἀνάτειτον, ſive ἀσίτητον legendum, de ſententia ſatis conſtat. Utitur hoc verbo etiam in lib. 4. ſenſu eodem.

ἐπὶ ἅπᾶ χρὶ τὸν βίον. ἀγαθὸν ἢ κακόν.] Poſt βίον punctum ponendum. ἀγαθὸν ἢ κακόν nova eſt periodus.

ἢ τί μοι νῦν τῶν πρὸς ἀλλήλας.] Videtur ἐλλειπτικόν. Quid verò ſi ἢ τί δεῖ νῦν τῶν, &c. Quorſum attinet.

Μὴ θέλε μέλειν.] Lege μέλειν.

ὑποδύζει, φευπάσει.] verbaliter ὑποτάξῃ, φευπεσῇ, fruſtraberis, incides.

ἢ τί ὁπλέγεις.] Legendum ἔπ λέγεις.

αὐτὸν τοιῶτον.] Malim ἑαυτὸν, vel αὐτόν.

ἤθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν ἢ ἀσίτως.] Fortaſſis ἀσείσως, inconcuſſè, vel ἀκινήτως.

ἢ ἐν μελαγχολίᾳ.] Suprà etiam hoc verbo uſus videtur pro ægritudine, lib. 1. cap.

σὺ θεὸς εἶ ὦ ἄνθρωπε.] Affirmativè hoc accipio, ut ſit approbatio magni animi.

προσίθεδε.] Fortaſſis προπίθεδε, proponitis, niſi pro συγκαλαπίθεδε ſit ſcriptum.

πάλιν ἐπὶ ταῦτα ἐπανέρχεδε.] Malim ἐπὶ ταυτὰ, & ſic in cæteris etiam.

In Caput 18.

ἂν θέλῃ.] θέλῃς legendum.

ὅτω κἂν διαπίσῃς.] διαπίπλειν aliàs eſt errare, excidere, fruſtrari. Hîc idem valet quod ἐκλύεδζ, ceſſare, remolleſcere.

ἀλλ' ἔδοσον ἄλλό τι περάπειν μᾶλλον ἀντ' ἀυτῦ.] Suſpectus locus, obſcurus certè quidem. In quo vertendo verbis relictis, qualemcunque ſententiam ſum ſecutus. Quaſi eſſet: ἂν δ' ὐκ ἐθέλῃς, ἄλλό τι περᾶπε μᾶλλον ἀντ' ἀυτῦ.

ὅταν ἡπηθῇς τινος ἐν σωφροσύνῃ.] Cùm alicui ſuccubueris in aliquo congreſſu. Quia ſubjicit, auctam eſſe intemperantiam, vel de gula vel de inguine intelligo.

εἰς ἄδοσιν ἀξιῶν.] Lego ἀξων, oratio eò perductura ut ſentias malum.

ὁ γὰρ τῦτ' εἰπών.] Fortaſſis ἐ γὰρ ὁ τῦτ' εἰπὼν μανήσεδ, ἢ ὁ μοιχος.

τῦ κυειδίου.] Σοφισμάτων κυειδίον, ψευδόμυων, ἡσυχάζων, hîc nominantur. Apud Diogenem Laertium multæ aliæ ſpinæ Stoicorum recenſentur, non explicantur: ut ὁ τρεῖς λόγος, μεταπλωσις ἀξιωμάτων ἐξ ἀλλήλων εἰς ψεῦδη ἢ ἀντίστροφα, σωρημμένα, πανὰ, συμπεπλεγμένα, σωάμματα. σωρημμένης τροπικῆς ἀμφιβολίας εἰσαγωγική. ἀντιστρέφοντες λόγοι ἢ σωρημμένοι, δεῖ δὲ μεταπιπλόντων λόγων πρὸς τὸ μεσότητα, ἄπορα διαλεκτικοὶ λόγοι, ὁ ψευδόμυος, ὁ διαλανθάνων, ἠλέκτρα, ἐγκεκαλυμμένος, σωρείτης, κερα-

κρατίνης, φαλακρὸς ὁ Ἀχιλλεὺς λόγος· & id genus alia portenta, in quibus tractandis & edisserendis occupentur ii, qui abundant otio, quique nugis magis capiuntur, quàm rebus seriis. Quod patrum nostrorum ætate vulgò in scholis esse factitatum, minùs miror, cùm exemplo sectæ (si diis placet) gravissimæ niterentur.

Πλάτων μὲν ὅτι ἴδη.] Fortasse verbum φησὶ, vel κελεύει deest.

ἢ τοὺς σατυρικοὺς τούτους παίκλας.] Ludiones. Quid si πύκλας; quia sequitur πυκτάθλους.

In Caput 19.

Καὶ τῷ ἀδυνάτῳ ἀδυνάτου μὴ ἀκολουθεῖν.] Etsi me argutias istas non satis intelligere fateor, tamen quid si legatur τῷ δυνατῷ ἀδυνάτου, vel quod perinde est, τῷ ἀδυνάτῳ δυνατὸν μὴ ἀκολουθεῖν. Nam impossibile non esse consequens impossibili, quid est nisi ταυτολογία inanis? quasi dicas, Nihilum nihilo est consequens: aut ut poeta,

Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.

In Caput 20.

τὰ τῶν σκώληκας ποίει.] Facito ea quæ sunt vermis. Imitare vermem, qui scilicet in suo foramine delitescens, alios vermes non curat.

ᾧ ἄξιον.] Fortassis ᾧ, scilicet σκώληκος. vel ὧν, scilicet ἅπερ τῶν σκωλήκων.

καὶ ἐπαειδόντες.] ἐπᾴδω vel ἐπαείδω, incanto: vnde ἐπῳδὴ & ἐπαοιδὸς, vel ἐπῳδὸς, incantamentum, & incantator.

ἀποκρύπτεσθαι πολὺ μᾶλλον.] Videtur interponendum καὶ πολύ. & non mlutò pòst, τοῦ παρακαλικῶς αὐτῆς ἔχονται.

ἵνα σοι πάντα τηρῆται.] Ut omnia tibi conservarentur. Non satìs assequor quid hæc verba sibi velint. Utrùm, ut omnia bona tibi deferantur? an verò, ut dogma tuum cum vita consentiat?

ὥσπερ τοὺς Γάλλους ἡ μανία καὶ ὁ ὀινος.] Fortassis omissum μεθυσθέντας, vel μεθύοντας· ut Gallos Cybeles sacerdotes, aut ebrios vinum cogit efferre arcana.

καὶ οἱ ἀποκοπόμενοι.] Ii quibus præciduntur virilia, castrati, ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μένοινεᾷ, ut ait Homerus περὶ ἧς πολιοκροτάφων γεγάντων. ab ἀποκόπτομαι, sunt apud Julium Firmicum ἀπόκοποι.

ἵνα πλείονας ἔχωμεν τοὺς ταυτὰ σοι σπουδάζοντας legendum.

ταῦτα τὰ σπείσματα.] Has persuasiones. Apud Homerum σπείσματα, sunt funes nautici.

καλαβρεαχές.] Fortasse χαλαβρόν. Nam alterum à καλαβρέχω, huc non convenit.

In Caput 21.

κἂν ἀκρατῆ τί ᾖ.] Corruptus haud dubiè locus: quem, ut aliqua sententia posset elici, ità converti, quasi scriptum invenissem; κἂν ἄκρα τῇ ᾗ παρομολογεῖ τις αὐτὸν, ἔρωτα προσέθηκεν, ὥστε συγγνωσθῆναι ὡς ἐπ' ἀκεσίῳ. τὸ δὲ ἄδικον ὑδαμῶς φαντάζονται ἀκούσιον. ἔνι τι καὶ τῷ ζηλοτύπῳ, ὡς ὅιονται τὸ ἀκούσιον.

καὶ ἔρχῃ μοι καλαζολὰς ποιήσας ὡς σοφὸς.] καταζολαὶ, & de ornatu & de vultu possunt intelligi. Quare utrunque conjunxi.

ἐκ ἐφοδεύετε φιλοδικίαν λήμματα ἀποδεικνύς.] Fortaſſe, καὶ ἀποδεικνύς?

In Caput 22.

ὁ ἐξηπαλημμένος τοῦ τινος.] Deceptus de aliquo, qui falſum de aliquo ſenſit. Poſſit & ὑπό τινος legi.

ὁ δὲ μελαπλώτως ἐλόμενος αὐτὸν εἰ ἔυνουν αὑτῷ.] Fortaſsis ὁ δὲ μελαπλώτως ἐλόμενος αὐτὸν, εἰ ἔυνους αὑτῷ; ſcilicet δοκεῖ. Qui ſic amat tanquam oſurus. Hoc malo, quàm id quod in mentem venerat, ὁ δ' ἀμελαπλώτως: An is qui firmam ſibi cum aliquo eſſe benevolentiam voluit? ſcilicet, deceptus adhuc diligit.

εἶτα σὺ πάλιν, ὃς ἐξέθρεψαι τέκνον πάλαι ἐπφέρει.] Lego, ἐξέθρεψα, & πάλαι ἐπφέρει μὲ, Pridem me effert: hoc eſt, vel exſpectat mortem meam, vel odio ſuo me enecat.

Μισεῖ, περιβάλλεται, καλαφᾶται.] περιβάλλεσθαι hîc fortaſsis ἀντὶ τοῦ περιφράζεσθαι poſitum, quærere excuſationes, cauſari, niſi malis pro ὑποφέρεσθαι intelligere.

ἀλλ' ἐλλήθη εἰς τὸ μέσον μειδιον.] Si ſcriptura non fallit, idem dicit quod ſuprà de canibus, βάλε κρέας εἰς μέσον. Niſi fortè legendum ἐείδιον, parva contentio.

καὶ συμπαίζειν καὶ συγκινήσετε.] Fortaſsis συγκωνηγήσετε, unà venabimini. Aut συγκοιμήσεσθε, unà dormietis.

ἐκ τῆς αὐτῆς γεγλυπται ἔσεσθε καὶ μέχρις ἄν.] Non dubium eſt mutilatum eſſe locum hunc. Etſi autem, ut complendus ſit, Tireſiæ divinandum relinquo: tamen ut quod in convertendo ſequar, non deſit, lego; ἔσεσθε. μέχρι δ' ἂν ἔλθητε τὰ θνειώδη ταῦτα καὶ μαρὰ δόγματα, ἃ δὴν τῆς ὄψεων διοίσετε· τὰ δόγματα γὰρ ὄψεις. φίλοι γὰρ ἔτ' ἐκεῖνοι, ἐγὼ δ' ὑμεῖς.

In Caput 23.

εἰκῇ γὰρ τὸν μελαξὺ ἀέρα ἅπας ἔυεργον ἐποίησε, καὶ ἔντονον, ὥστε διὰ τὸ μνομένου πῶς δικηεῖας τινὶ ὅρασιν.] Fortaſſe δ' ἀπὸ μέσου γινομένου πῶς. Nam ſive χεομένου, ſive πηγνυμένου, ſive τεινομένου legas, minùs placet. Eſt & vox ἔντονον ſuſpecta. Quò enim firmior, eò magìs repellere debebat aciem oculorum. Quid ſi ἄτονον, mollem, cedentem?

περίεργοι καὶ πολυπραγμονᾶται.] πολυπράγμων hîc poſitum videtur ἀντὶ τοῦ πολυτικοῦ, curioſi & percontatores. Lexica πολυπλῶ habent, unde πολυπλοῦες.

εἶτα τίτε τί ἰσχυρότερον ἄνθρωπός ὄζι.] Lego εἶτα τίτε τί ἰσχυρότερόν ὄζι; omiſſâ voce ἄνθρωπος. Videtur enim quidam argutulus eam inſeruiſſe, qui ſtatuerit ſcilicet, τὸν ἄνθρωπον totum hominem robuſtiorem eſſe τῆς περιρρέπεως conſilio & ratione, ut parte ſeu facultate totum.

μικρολογίαν εἰ χρείαν ἡ περιλογικῆς διωάμεως.] περιαγωγὴ excellentiam verto, ἀντὶ τῆς ἐξοχῆς.

εἴτ' ἔστι τίς ὄζι διωάμις καὶ τὸν τόπον.] Si qua ſit ejus loci facultas ſcilicet φραστικὴ. Si qua ſit eloquentiæ vis.

καὶ ἀριμύτητος τῶν ῥευμάτων, ἀπ' αὐτῶν πνεῦ.] Lego καὶ ἀειμύτητος. ἀπ' αὐτῶν πνεῦ. Videtur

detur quidam τὸ αὐτῆς declarâſſe, ſcilicet τῆς θεωρημάτων, idque Scholion irrepſiſſe in orationis cõtextum. Etſi mihi quidem id quoq; non probatur. Nam ὑφ' αὐτῆς τούτων intelligo τὴν λέξιν, τὴν ποικιλίαν, τὴν δεινότητα, & ſic ipſe autor declarat.

ὁ μὲν ἀπὸ τῆς λέξεως, ὁ δ' ἀπὸ λογισμῶν.] Fortaſſe συλλογισμῶν. Niſi fortè λογισμὸς vocet, τὴν εὕρεσιν.

Σωφρονίζουσα τῇ τοῦ Διὸς θεοικήσει.] Enallage, pro σωφρονιζόμενον, niſi ἄλλο φάναι eſſe malis, ut ſit σωφρονίζουσα ἑαυτήν.

In Caput 24.

περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; τίνος; ἀπέφαγε ἵππους;] Poſt κακῶν, τίνος, ἵππους, ponenda interrogatio.

τίς ἡ ἔννοια ἣν ἔχομεν, καὶ κατὰ πόσον, περὶ τὰ ὦτα πεπηρώμεθα.] Fortaſſe καὶ κατὰ ποσὸν περὶ τὰ ὦτα πεπήμεθα, ἀπὸ πέω· unde apud Herodotum πέπηται ὁ οὐρανός. Aut πεπίμμεθα, ἀπὸ πίμπλημι, & exercitatas nonnihil aures habemus.

Διὰ ἀλλήλοις διεφέροντο.] Fortaſſe διὰ τί ἀλλήλοις;

ἢ πολεμώσων.] Repetendum videtur participium, πολεμώσων πᾶσι.

τὸ κομᾷν ἀρχιερέως ὡς τοῦ καλοῦς.] Fortaſsis τὸ κομᾷν ἱερέως (Chryſes enim ἱερεὺς apud Homerum, & ἀρητὴρ dicitur) ὃς ὑμᾶς τοὺς καλοὺς μονομάχους, &c. Sententia eſt, ſacrificulum barbarum tractâſſe ut decuerit Græcos, & ſui officii fuiſſe memorem: Agamemnonem verò & Achillem contrà, quos falsè admodum gladiatores vocat, ut Cicero in Philip. Antonios.

ὡς κάλλιον καὶ ξανθόν.] Elegans coma eſſe poteſt, etiam non flava. Is igitur cum quo agit Epictetus, flavam comam non habuit. Alioqui μᾶλλον ξανθὸν, vel ξανθότερον legerem. Sed quid de illius coma laboramus, quem Epictetus vix reſponſo dignatus eſt?

πῶς αὐτοῦ ἐυσόμως πεποίηκε.] Imò potiùs ἀσόμως. Obturavit legatis os Achilles: infectâ certe quidem re dimiſit eos, ut Homerus Iliados 9. ſcribit. Puerile erratum ἐυ pro α, ſuprà ſæpiùs a nobis annotatum, turbare neminem debet, aut movere, ut σοφὰ φάρμακα quærat. Tu, Lector, conſidera & rationem Grammaticam, & hiſtoriam, & ſententiam autoris, & Νᾶφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. Niſi fortè propter librarios aut imperitos, aut negligentes, aut perfidos plecti mavis.

εἰς τί δ' ἀπιδὼν ἐρεθίσω.] Lego, ut ſententia poſtulat, ἐρεθιδῶ.

In Caput 26.

Τὸν καθ' ἡμᾶς ἁμαρτάνει.] Fortaſſe τὸν μάχιμον.

ζυγῷ ἔπτα ῥήματα ἄντε θέλῃ, ἄντε μή, λογικῷ ἡγεμονικῷ.] Corruptum locum eſſe puto. Conſtructio certè dura eſt, & imperfecta. Quid ſi? ὥσπερ ἐπὶ ζυγῷ, ἔπτα ῥήματα ἄνευ θέλῃ, ἄντε μή, ἐπὶ τὸ λογικόν τε καὶ ἡγεμονικόν. Qui meliorem conjecturam invenerit, eâ utatur. Nam hæc nè mihi quidem ſatisfacit.

δεῖξον μάχιμον, καὶ ἀποχώρει.] Egregius hac de re locus apud Plethonem exſtat, quem propter importunitatem diſputationum & diſſidiorum noſtri ſeculi aſcribere viſum

visum est. Is igitur, Cùm (inquit) nobis constet, in nostra situm esse potestate, ut nostras res arbitratu judicióque nostro administremus, in aliorum verò animos nihil juris habeamus, sed necesse esse ut suas etiam illi sequantur opiniones, nec fieri posse ut aliud agant nisi quod bonum eis & rectum videatur: aut demonstrandum eis est, è re ipsorum etiam fore si in nostram sententiam ierint: aut quandiu id facere non potuerimus, nos potiùs qui illis aliud persuadere non possumus, culpandi sumus, quàm illi. Quamobrem præclarum fuerit, meditatum id habere, nè hominibus irascamur.

ANNOTATIONES IN LIB. III.

In Caput 1.

Ἐι ὅ δοκεῖ σοι κωύες τ'.] Legendum fortassis, εἰ ὅ σοι δοκοῦσι κωύες τ' ἦ) καλοί.

ἦ ὅδε τῷ γένει καὶ κωὺς καὶ ἵππον.] An id quod genere & canem & equum? hoc est, homo pulcher est, qui naturæ humanæ lineamenta & formam conservat, nec ascititio fuco exornatur.

πῶς γὰ καὶ ἐμόν ὅτι πρὸς αὐτόν σε τὸ φαϊδεῖν.] Constructio & phrasis insolentior. Quid si legas? πῶς γὰ καὶ πρὸς ἐμὲ ὅτι τὸ σεαυτὸν φαϊδεῖν ἀνεπαυδρώλον; ut apud Sophoclem in Ajace: ὃ πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ δεχεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῆ πήματι.

τίνα δ' εἶπω χῆμα.] ὑποσιώπησις est, intelligit enim κιναίδε ἢ πόρνε, cinædi aut scorti habitu.

τί γὰ Ἀπόλλων ὅτι.] Malim δὲ τίδε.

μηδενὸς αὐτὸ νοοῦντος.] Si scriptura non fallit, ὑπερβολὴ videtur. Pauci enim intelligunt, quidnam id sibi velit. Pauciores tamen πονοῦσιν, ἢ νοοῦσιν. Nam ii quoque qui intelligunt, mentem in primis excolendam esse segniùs in eo elaborant.

ὃς καὶ λέγεις;] Verba Socratis sunt, curiositatis crimen refutantis. Nota, ὃς relativum pro interrogativo ποῖον positum.

Σὺ δὲν τίς εἶ ἐνταῦθα;] Verba adversarii, cur sive Socrates, sive Epictetus (nam ad utrunque referri potest) munus arguendi & docendi homines, sibi vendicet, cùm idem alii non faciant?

ἀλλ' οὐδὲ λέγεις τὸ πρὸν βοῖδιον πολεμᾷ ἀνησιῶσαι ἀυτῷ. ἂν δ' ὁ ταῦρος.] Videntur verba inversa, sic corrigenda, ἂν δ' ὁ ταῦρος αὐτῷ προσελθὼν ἀνδήσηται. Nisi τὸ ἀυτῷ χρὴ πλεονασμὸν accedat.

τί δὲν ἐγὼ τοιοῦτος, πόθεν;] Occupatio nè videatur arrogans, se negat esse eximium illum: & tamen statim transit ad personam auditoris, ut ea agat quæ sunt eximii viri. Tractat hìc Epictetus Rhetorem rhetoricé.

κἂν ἔχῃ τείχας πολλάς.] Scilicet περὶ τὸ στόμα: Si mulier multos pilos circum os habeat. Tale monstrum vidi aliquando Lutetiæ, mystace nigrò & incano justæ magnitudinis, mento etiam pilosò mediocriter. Fertur & in Gynæconitide Alberti Bavariæ Ducis

sse

ὄσσε mulier, promiſsâ nigrâ barbâ.

ὁ πιῦσιν πονῦσιν.] Malim ὁ πονῦσιν, ἐρῦσιν.

ἀλλ' οὐκ ἀρέσκει ⟨σοι τὸ⟩ περσίμπον.] Tantula res te offendit, ſcilicet pili barbæ. Niſi fortè pro περσίμπον aliud nomen ſit legendum.

ὅλον δ' ὅλων αὐτὸ ποίησον.] Totum per tota ipſum facito. Suſpecta lectio. Fortaſſis ἀποποίησον, repudia.

ἆρον τί ποτ' ἐκεῖνο τὸ ἄπιον ὑφ' τειχῶν.] τί ποτ', videtur redundare.

Σοὶ νεανίσκε.] Fortaſſis ὁμοίως ⟨σοι.

ὁ Ἑρμῆς καλαβὰς ἔμελλεν αὐτῷ λέγειν ταῦτα.] Dubito an εἰρωνεία ſit ἐρωτηματική. Quaſi dicat, Recta ratio eſt Mercurius, qui à vitiis dehortetur.

Ἑρμείαν πέμψαντες διάκτορον.] Tribuitur & hoc epitheton Mercurio, ſed ità verſus non conſtat.

μὴ ἐκτρέφειν τὰ καλῶς ἔχοντα.] Fortaſſis ἐκτρίβειν, ἐκπίλλειν, vel ἐκτίνασσειν.

πάντα θέλειν ἀκοῦσαι ἢ τοῦτο.] Fortaſſe μᾶλλον ἢ τοῦτο.

καθάπερ ἔδει).] Fortaſſis addendum δεῖ.

In Caput 2.

ὁ περὶ τὰς ὀρέξεις καὶ ἐκκλίσεις, ὁ περὶ τὰς ὁρμὰς καὶ ἀφορμάς.] De his vocabulis ea vide quæ 2. Tomo, in 1. Caput Epicteti annotavimus.

μηδ' ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶντος.] Quomodo ebrius & atra bile vexatus illam animi tranquillitatem & conſtantiam conſervare poſſit, equidem non video. Ebrius enim fiet alacrior, melancholicus triſtior. Neq; etiam ſemper τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ſomniabit. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ ἀπραδία ἢ ἀπραδίων τὰ ἐνύπνια. Quod vel meo exemplo teſtari poſſum: qui cùm quoad poſſum & licet, totos dies & noctes in libris conſumam, toto anno vix ſemel atque iterum ſomnient libros: ſed quidvis potiùs, ac ea maximè, quæ mihi minimè curæ ſunt. Sæpiùs etiam futura ſomnio, quàm præterita: crebróque fit, ut experrectus è ſomno, quid mihi poſtridie ſit eventurum, non fallacibus conjecturis aſſequar.

καλαγίγνονται περὶ τὸν τείτον, μελαπίπλοντας ἠρωτημένως, φαίνοντας, ⟨σοφιστικὰς, φιλοσόφους.⟩] Repetendum ἀπὸ κοινῆς, καλαγίνονται περὶ τὸ ἠρωτημένως μελαπίπλοντας. Pro ⟨σοφιστικὰς, quod Grammaticorum eſt, lego ⟨σοφιστικάς. Puto etiam τὸν φαίνοντα, fuiſſe argutiarum quoddam genus.

δῖον καὶ τὸν τίνα ποτ'; ἐκεῖνον τὸν Κείνιν.] Videntur verba eſſe hæſitantis, qui nomen viri non ſtatim in promptu habuerit. Crinidem hunc recentiorem aliquem fuiſſe, & pavore exanimatum deceſſiſſe, hinc conjicere fortaſſe poſſis.

βυθιζομένῃ ἢ τῷ πλοίῳ, τί μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοῦ σφάρως. εἶδος αὐλοῦ, ὅς ὅτι φάρις, ὅτι ἢ εἶδος ἀμεσφορέως.] Locus haud dubiè corruptus. Quid σφάρος ſit, in Lexicis non reperio. In qua voce ſi non eſt error, Arrianum ſcripſiſſe reor ἐπαίρεις τοῦ σφάρως, fiſtulas attollis ſeu inflas: hoc eſt, nugas agis in tragœdia, & ſeriis rebus

neglectis, ludos & jocos tractas. Comparat enim, ut opinor, casus humanos navi submergendæ, argutias dialecticas fistulis. Verba quæ sequuntur: εἶδος αὐλῆς ὅς ὅτι φαρος, ὅτι ἢ εἶδος ἀμφορέως, & corrupta sunt, & à Grammatico aliquo, ut opinor, declarandi ergò margini addita, in contextum irrepserunt. Pro ὅς ὅτι φάρος, fortasse legendum ὡσεὶ φάρος, quod longæ fuerint illæ tibiæ instar turris. Pro ἀμφορέως, nec ἀμφορέας placet, nec aliud in mentem venit. Quare appendicem hanc omisi.

In Caput 3.

ἀγαθῆ φιλοσοφίαν ἐνεργῆ.] Fortassis ἐναργῆ evidentem, pro efficaci & actuosa.

ἀργυρίῳ.] Malim ἀργυρῷ.

ἐλήλυθε μοιχὸς· τίνι νομίσματι χρῆσθαι κορασίοις. λάβε φησὶ τὸ νόμισμα.] Nescio quàm bellè conveniat, mœchi monetam dicere puellas, quas apud Terentium Sannio vendit, Æschinus & Ctesipho emunt. Mœchus nullas merces libentiùs aut pluris emit, quàm mulierculas. τότε πίνω τὸ ἐμπόρευμα δοκεῖ μᾶλλον εἶναι, ἢ νόμισμα τὰ κορασίδια. Sed nè sutor ultra crepidam: satìs mihi sit verba Epicteti convertisse. Sententiam suam ipse defendat.

πανθῶν ὀπὶ τέχνῃ τελεστῇ.] Lego πανθύλα.

In Caput 5.

ἀνάγκαστος.] ἀναγκαστὸς lege.

ἢ τί ἔχεις.] Malim ἔτι.

In Caput 6.

πότερον μείζονες πρεσκοπεῖ.] Sententia, & ea quæ sequuntur, indicant addendum esse τότε.

ποτὲ ὃ ὥστε τὸ ἡγεμονικόν.] Ferri potest, sed malim τότε.

εἰ μὴ ὅπως χρείαν.] Fortasse, ἢ ὅπως χρείαν.

ἐδὲ γὰ τυχὸν ἀλλήρῳ.] Fortassis addendum ἐπίδετον, ἄπαλὸν, ut est apud Diogenem Laertium.

ἐφ' ᾧ πέφυκεν.] Lego ἐφ' ὅ.

In Caput 7.

τὸ θεόν Ϛοι ὀπυοεῖς ὀπικρείαν πόλιν.] Locus corruptus, cujus emendatio non occurrit. Sententiam igitur qualemcunque sum secutus, quasi scriptum fuisset, πρὸς θεῶν μοὶ πόλιν ὀπικύρειον ὀπύει. Paulò supra etiam inversa verba hoc modo corrigenda sunt: δοκιμάζων τὰ αἱρετὰ, ποιῶν τὰ καλά.

ὅπω πιθανὸς ὢν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν χὴ νικῆσαι.] Nec ex his verbis certam sententiam elicere possum. Nisi fortè τὸ ἀγαγεῖν ad institutionem adolescentiæ pertineat, & pro νικῆσαι legatur κινῆσαι.

ἐν τῷ ῥάμματι.] Lego ἐν τραύματι, à verbo τραύω.

χὴ καθήκοντα τειτά.] Fortasse δεῖτά. Sequitur enim, τὰ μὲν πρὸς τὸ εὖ, τὰ ὃ πρὸς τὰ πῖα εὖ, τὰ ὃ αὐτὰ (scilicet τὰ πῖα) τὰ περισσύμφορα.

ἃ πῶ ὕλλυ δοκεῖ τιμᾶν.] Lego δόκει, modo imperativo.

ἔπλευσε μὴ τὸν υἱὸν πρεσπέμπων.] Scilicet τὸν υἱόν.

Φίλως ἔχομεν ἐν τῇ Ῥώμῃ δυνατοὺ χὴ φιλίας.] Fortasse φίλαι, quòd mulieres plerunque maritis imperant.

In Caput 8.

τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] Repetitio videtur insciti librarii emissa.

missa. τί ἐγένετο τὸ πλοῖον ἀπώλετο.

ὅταν Ϛοὶ μὴ ποιῇ.] Stoicus fortasse loquendi modus. Alioqui legerem, ὅταν Ϛοὶ μὴ δοκῇ, vel ἀρέσῃ. ut suprà etiam monui.

In Caput 9.

τί πράξεις;] Quid acturus sis? Verbum πράττειν, cùm & de eventu actionis & de ipsa actione intelligatur; hîc minùs commodè reddi potuit. Sequitur πῶς πράξεις; Quomodo sis acturus?

τί ὅτι, δι' ὃ νῦν ἀνέρχῃ εἰς Ῥώμην τὸ δόγμα. ϗ μὴ χειμῶ, ϗ κινδυνῶ ϗ ἀναλωμάτων; ἀνάγκη γάρ ὅτι. τί Ϛοι λέγει τοῦτο τὸ δόγμα;] Videntur verba transposita, & hoc modo collocanda: τί ὅτι δι' ὃ νῦν ἀνέρχῃ εἰς Ῥώμην; τὸ δόγμα. Hæc subjectio Epicteti est. ἀνάγκη γάρ ὅτι, verba oratoris. τί Ϛοι λέγει τοῦτο τὸ δόγμα; ϗ μὴ χειμῶ, ϗ κινδυνῶ, ϗ ἀναλωμάτων, iterum subjectio Epicteti. Contextum orationis mutare non ausus fui, sed hîc libet conversionem ascribere. Quid est ob quod nunc Romam ascendis? Decretum. Necesse enim est. Quid tibi decretum istud dicit? Faciendum hoc esse, etiam in tempestate cum periculo, cum impensis.

ὑπὸ τῷ προσάτου ἦ.] Κυνοσίων.] ὑπὸ τοῦ προσάτης ἦ. casu recto melius videtur.

πάτρων, ὦ πάτρων, τί μοι μέλει;] Qui Romæ aliquid ambiebant, sine patronis non facilè quicquam à Cæsaribus impetrabant. Epictetus igitur, qui nihil ambiret, patronos non curabat.

τοῖς εἰς γηδοεργίαν.] Fortasse τοῖς παιδίοις εἰς. Nam virum ea de causa ejulare ineptum fuerit.

ϗ ὄισεις.] Et feres. Puto legendum, ϗ ὑποφήσεις.

In Caput 10.

λογίσωδες ἕκαστον.] Editiones auctorum carminum (quas ego quidem viderim) habent τοὺς ἕκαστον ἐπιλθεῖν. & pòst pro Δεινὰ μὲν ῥᾴξας, δεινὰ δὲν ἐπορήξας.

τῶ ποτ' ἀπιλθόνλα τῶ σωματίω ὀπιμελεῖδς. εἴτε ϗ πυρετὸς ἐπ ἔρχεται.] Locus videtur & corruptus esse, & mutilus, nec venit in mentem quicquam quod satis placeat. Ego, ut aliquid dicerem, ità converti quasi scriptum fuisset: δεῖ τῶ νῦ ποτ' ἀπιλθόνλα τῶ σωματίω ὀπιμελεῖδς, εἴτε πυρετὸς ἔρχεθ, εἴτε ϗ ἐπ ἔρχεται.

ἂν ἔτι ἐγὼ παρασκδάσωμαι.] Si adhuc ego paravero me. Sententia postulare videtur: Cùm jam præparatus fuero. Hoc enim vult opinor, ab exercitatione non desistendum, etsi non planè paratum casus aliquis oppresserit, sicut pancratiasta plagis acceptis à certamine non desistat, sed potiùs exerceatur.

ἀφ' ἑκάστε.] Lego ἐφ' ἑκάστε ϔ τραχάνου.

In Caput 12.

φοίνικα ἱστάνειν.] Phœnicem aut palmam statuere vel erigere, quid sit, ignoro. Nisi fortè de Phœnice aut sculptili sit intelligendum: cujusmodi est Norimbergæ ligneus papagallus, qui altissimæ trabi impositus, sagittis petitur. τὸ ἱστάνειν Suidas ϛῆσαι interpretatur.

ὀρίξει καὶ ἐκκλίσει.] Malim ἐν ὀρέξει.

ἂν ἀτυχήσω ἐπὶ τὸ ἐναντίον.] Fortè ἀνισοληχήσω, ut suprà, ὡς ἐπὶ πλοίου ἀνισοπαχοῦντα· vel ἀνατειχήσω, παρὸ τὸ τειχίζειν.

ὁ μελετῶν ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δ' ὡς ἐπὶ μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι.] Suspectus locus, nec occurrit ut sit emendandus.

εἶτά ποτε ὥσπερ δοκιμασίας (εἰ ἄρα) καθήσεις ἐυκαίρως αὐτὸς σαυτόν.] εἰ ἄρα videtur subintelligendum βέλοιο, si fortè placuerit.

ἔξω νευδικῶς.] νευδικάτως· & paulò pòst ἐρῦνας.

In Caput 13.

ὃ γὰρ ἐπινοῦσι διεξαγωγὴν ἐρήμης, καὶ ἀπὸ πνεῦ φυσικῆς ὁρμώμενοι, ἀπὸ τῆς φύσει κοινωνικῆς ἕξεως φιλαλλήλας, καὶ ἡδέως συναναστρέφειν ἀνθρώποις.] Puto legendum καί τοι ἀπὸ πνεῦ φυσικῆς ὁρμώμενοι, ἀπὸ τῆς φύσει κοινωνικοὶ ἕξεως καὶ φιλάλληλοι. vel omissâ particulâ ἕξεως, ἀπὸ τῆς φύσει κοινωνικῆς καὶ φιλαλλήλας καὶ ἡδέως. Vel accusativo casu (nam & ea constructio locum habet) ἀπὸ τῆς φύσει κοινωνικὰς ἕξεως καὶ φιλαλλήλας, scilicet ἡμᾶς, vel τοὺς ἀνθρώπους. Ad homines enim potiùs, quàm ad Jovem hæc epitheta pertinent, qui Jovem talem sibi fingunt, quales ipsi sunt. Unde Aristoteles, ἀφομοιοῦσιν, inquit, αὐτοῖς καὶ τὰ εἴδη, καὶ τοὺς βίους τοὺς θεῶν. Homines & formas & vitas deorum, sui similes faciunt.

πάλιν ἀπὸ ἀνατολῆς.] Lege πλεῖν, à πλέω.

πᾶσα μεγάλη δύναμις ἐπισφαλὴς τοῖς ἀρχομένοις.] Fortasse τῷ ἀρχομένῳ. Quævis magna facultas incipienti periculosa est: ut ars imperatoria, oratoria. facilè impingit, habitu nondum confirmato. Sed hæc sententia, quomodo cohæret cum superioribus? Ex abrupto videtur assuta.

φέρειν δὲ δεῖ τὰ τοιαῦτα καὶ δυώμενον, ἀλλὰ καὶ φύσιν. ἀλλ' ὑπὸ τῷ φθισικῷ.] Corruptus, ut opinor, locus, nec ulla se corrigendi ejus conjectura offert. Tametsi enim legas: καὶ δυώμενόν τε καὶ καὶ φύσιν, ἀλλ' ὃ πλὴν τῶ φθισικῶ· nè sic quidem placet. Imò verba ἀλλ' ὑχὶ τῷ φθισικῷ à nugatore videntur assuta, captante παρῳνομασίαν τῶ φυσικῶ τε καὶ φθισικῶ.

εἰ δ' ἐυλόγως ὅταν ἔχῃς τι ἐν σαυτῷ ἀγαθὸν, ἓυ ὀρεχθήσῃ.] Videntur verba transposita, sic collocanda: εἰ δ' ἐυλόγως, ἓυ ὀρεχθήσῃ, ὅταν γ' ἔχῃς τι ἐν σαυτῷ ἀγαθὸν.

In Caput 14.

Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδοί.] Sententia declarat, legendum, ὡς οἱ κακοί. Nam bonus musicus, solus etiam bene canit, & extra gregem. Malus verò, in grege delitescit.

Σκόπει.] σκόπει.

Διὰ γὰρ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν;] διὰ τί ὕδωρ πίνειν redundare videtur.

τοὺς δυσαρεστῆναι τοῖς ἀνθρώποις.] Fortasse τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις. Ac potiùs, τοῖς ὑδροπότας.

τὰ μὲν προηγμένως.] Ejusdem actionis plures ac diversi sunt fines, alii aliis potiores. Aquam alius bibit, ob corporis valetudinem: alius continentiæ causâ, alius

us quia vinum non habet, alius in gratiam domini aut amici abstemii, quem vini fœtor offendit: alius ex vitæ instituto, ut Mahometani. Cùm veterum Stoicorum scripta non habeamus, mirum non est, nos aliquando in hac spinosâ brevitate, & novorum verborum opificio hallucinari. Sic tamen hos quinque fines accipio. τὰ περισσώματα περαίνομενα, sint ultimus finis actionis: ut philosophor, quò judicium formem, & mores emendem. τὰ κατ' καιρὸν πράσσειν, cùm tempus ità fert: ut Cicero non venit in Senatum, causas in foro non agit, propter tyrannidem Cæsaris (non me fallit, πράσσειν Epicteto etiam συμφορὰς καὶ περιστάσεις τῆς τύχης significare. sed hîc accipio, ut τὸ κατ' καιρὸν πράσσειν καθῆκον) τὰ κατ' οἰκονομίαν non rem familiarem intelligo, sed certum consilium, ob rem commodiùs gerendam captum. Sicut Michael Palæologus apud Georgium Pachymerium, κατ' οἰκονομίαν concordiam cum pontifice Romano inire studet, ut sit tutior ab insidiis & violentia Gallorum & Germanorum. Sic Christi Servatoris nativitas à Græcis appellatur ἡ ἔναρκτος οἰκονομία, ut admirabili & stupendâ istâ ratione genus humanum in integrum restitueretur. τὰ κατ' συμπεριφορὰν, quæ aut obsequii ac vitandæ offensæ causâ fiunt: ut si quis in gratiam ebrioſi principis,

Quamvis haudquaquam sitiens, tamen impiger haurit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.

τὰ κατ' ἕνστασιν, vitæ instituta & rationem intelligo: ut ἡ περιλαμπὴς ἐχεμυθία, ἡ ἀποχὴ τοῦ ἐμψύχων fuit ἕνστασις τῆς Πυθαγορείου αἱρέσεως. Primo libro habuimus τῷ ἕνστασιν τὸν φιλοσόφου βίου ἀπολέσαι. Si quis aliquid habet certius, communicet.

μὴ δυνατὸν εὑρεῖν.] Legendum esse ἐυρεῖν, docent ea quæ sequuntur.

περῶτον ποιεῖ.] Malim ἔποιεν Σωκράτης.

In Caput 15.

Ἔρχε ἐφ' αὐτό.] Lege ἐπ' αὐτό.

ἀναφανέντων τινῶν, αἰχρῶς ἀποχήσῃ.] In Enchiridio legitur, ἀναφανέντων τινῶν αἰχρῶν ἀποχήσῃ, vel αἰχρυνθήσῃ. Sed melius est ἀνεφαμένων τινῶν, scilicet τῆς ἕξης. Si qua evenerint, quæ cum illo negotio sunt conjuncta. Si difficultates & molestias expertus fueris, turpiter deficies, desistes, mutabis consilium. Sunt & alia hîc mutata, quæ 26. cap. Enchiridii Oporinianæ editionis aliter leguntur, quæ, modò sententia constet, annotare supervacaneum fuerit.

μὴ δίον ὅτ' ἔτυχεν ἁπλῶς. ἰατρῷ χάρ.] Legendum, μὴ ὅτιον ὡς ἔτυχεν, ἁπλῶς ὡς ἰατρῷ.

εἶτα ἐν τῷ ἀγῶνι παροῤῥωσθαί ὅτιν, ὅτι χεῖρα ἐμβαλεῖν, ὀφρυῶν τρέφαι, πολλὺν ἀφλὸν καταπεῖν, μαστιγωθῆναι, καὶ μὴ τύπτων πάντων ἐνθ' ὅτε νικηθῆναι.] Hic locus etiam in Enchiridio, quò hinc translatus est, mendis carere non videtur. τὸ παροῤῥωσθῆς, fortassis ἐλλειπτικῶς, oculum effodi significat, ut intelligatur ὀφθαλ-

μόν. Pro δεῖν ὅτε χεῖρα ἐμβαλεῖν, legunt alii λαβεῖν, alii βαλεῖν. ἐμβαλεῖν planè ad ſenſum nihil facit. Nam niſi manus adverſario injiciatur, quælucta aut pugna erit? Nihilo aptius eſt quod ſequitur, ὀφρῶ στρέψαι, vertere, ſeu torquere ſupercilium. In Enchiridio σφυρὸν στρέψαι rectiùs, niſi fortè placeat magis ὀσφῦν στρέψαι lumbum diſtorquere, **ein ſeitten oder die lenden verrencken.** μὴ τούτων πάντων, cum his omnibus: ferri poteſt. Sed magis placet μὴ ταῦτα πάντα, ut habet Enchiridion. τίνι ἀκέσαντες πνῷ.] Lego ἢ ἀκέσαντες. Veneta editio habet ἢ ἀκέσαντες.

ὡς Εὐφράτης.] Hoc rectius videtur, quàm quod habet Enchiridion, ὡς ἓν Σωκράτης λέγει. De Euphrate philoſopho placet elogium Plinii aſcribere. Euphrates, inquit, Syrus philoſophus, eſt obvius & expoſitus, & plenus humanitate quam præcipit. Et Paulò póſt: Multa in Euphrate ſic eminent & elucent, ut mediocriter quoque doctos vertant, & adficiant. Diſputat ſubtiliter, graviter, ornaté: frequenter etiam Platonis illam ſublimitatem & latitudinem effingit. Sermo eſt copioſus & varius, dulcis in primis, & qui repugnantes quoque ducat, impellat. Adhæc proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens & cana barba. Quæ licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in vultu, nulla triſtitia, multum ſeveritatis: reverearis occurſum, non reformides. Vitæ ſanctitas ſumma, par comitas. Inſectatur vitia, non homines: nec caſtigat errantes, ſed emendat. Sequaris monentem attentus, & pendens: & perſuadere tibi etiam, cùm perſuaſerit, cupias. Jam verò liberi tres, duo mares, quos diligentiſſimè inſtituit. Socer Pompeius Julianus, cùm etiam reliquâ vitâ, tum vel hoc uno magnus & clarus, quòd ipſe provinciæ Princeps, inter altiſſimas conditiones generum non honoribus principem, ſed ſapientiâ elegit. Et paulò póſt, affirmat etiam eſſe hanc philoſophiæ, & quidem pulcherrimam partem, agere negotium publicum, cognoſcere, judicare, promere, & exercere juſtitiam; quæque ipſi docent, in uſu habere. Hactenus Plinius. Probabilius eſt, vulgus ſuæ ætatis philoſophum admirari, quàm aliquem veteris memoriæ.

ἀλλ' ὃ περὶ ἄλλοτε.] Hoc rectius quàm in Enchiridio, ἄλλο γάρ.

Δυσαρεστήσῃς ἀχρυπνῆσαι δεῖ πονῆσαι.] Sic diſtinguendus hic locus.

Ῥώμῃ τις ἔλεγε.] Quid hoc dictum ad hunc locum facit? An exemplum hominis indocti, ineptè loquentis profert?

ὁ δὲ μὴ παρέργως ποτ' ἔφη ὑπὸ Γάλβα κατασπᾶσαι, ὅτι περιουσία ὁ κόσμος διοικεῖται.] Videtur irriſio eſſe inepti argumenti. Quaſi verò non alii Galbâ longè deteriores, diu floruiſſent? Si igitur unius Galbæ interitus confirmat providentiam, eandem Tiberii & aliorum ſucceſſus evertunt.

In Caput 16.

τῇ τῇ.] Malim θῇς.

ἢ αὐτὸς ἐκεῖνον, ἢ ἐκεῖν@ τοῦτον ἐκμαίσει.] Exstinctus carbo ardentem quo modo exstinguat non video. Alioqui legerem, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνον ἀποσβέσει. Exstinctus quidem ab ardente (nisi quid aliud obstiterit) facilè ignem concipiet, itaque & ipse magis exardescet. Sed hæc calefactoribus curæ sunto

ἐν πάσῃ συμφορᾷ.] συμφοιφορᾷ fortasse.

εἰ μὴ πως ἄπως.] Lego μήπω.

In Caput 17.

ὅτι φιλόστοργος ἐυτυχεῖ.] Philostorgum proprium nomen esse puto, improbi hominis, & fortunati.

χὶ Σύρα.] Fortasse χὶ Σύραν, instar seu more Suræ. Flagitiosum aliquem hominem fuisse apparet. Si μὴ Σύρα legeretur, Philostorgum Suræ scortum fuisse, & eo nefario scelere ditatum putarem. Et hanc conjecturam in vertendo secutus sum.

In Caput 18.

τί ἔν ὅτι σοὶ μέλει.] Fortassis ἔτι.

ἄλλο μηδὲν ζήτει.] Fortassis, ἄλλο μηδὲν ὅτι, vel ἡγοῦ τοῦτο ἕνεκα αὐτὸν ἀπολέσαι.

κακεῖνος κινδυνεύεται.] Malim κἀκεῖνο.

In Caput 19.

ὅτι περιέχομεν.] Lego περιεκίλαμβο.

ἐν βαλανείῳ.] Scilicet ἀνελθόντες, vel μὴ τὸ βαλανεῖον.

ἀλλὰ τὸ παιδίον.] Fortassis ἀλλ' ὃ τὸ παιδίον;

ἀγραμμάτικος.] Lego, ἀγεώμαλος.

In Caput 20.

ἀδεὶς λέγει ἀγαθὸν τὸ ἡμέραν εἶ).] An aliquid desit, aut aliud velit ac verba sonant, haud scio. Ego certè nocte meliorem judico diem, quòd ad lucernam incommodiùs & lego & scribo.

δεῖ τὸ φαῦλος αὐτὸ ἀπαίτιμον συνίεμεν.] Fortasse, ἀπαίτιμον ἔσαι.

ὥστε κὴ ἀπὸ νόσε ὄξιν ὠφελησῆναι τὸν θεόν σε.] Et in his, & in iis quæ sequuntur, Deum videtur appellare cujusque mentem: ut & Cicero.

τοιαῦτα τίς ἑαυτὸν ὠφελησεῖν, ὅια ἐκεῖνος ὠφελήθη.] Fortasse legendum τοιαῦτά τις ποιῶν ὠφελησεῖν, ὅια ἐκεῖνος: ut sint adversarii verba. ἔα ἀνθρωπε, verba Epicteti.

παύσασθε τοὺ θεὸς ὑμῖν, τοὺ ὕλας θαυμάζοντες.] τοὺ ὕλας, scilicet ὕλας: qui dii vestri constant è materia. Verùm hominis Deum, mentem vocat: Deos verò vulgi, corpus & divitias. sicut & D. Paulus, τὸν φιλαργυρίαν, εἰδωλολατρείαν appellat.

ἢ ἵνα τὸ δεῖξει ἔργῳ δ' αὐτῦ τί ὄξιν.] Fortè ἢ ἵνα δείξῃ ἔργῳ διὰ τῦ τί ὄξιν. Paulò pòst, διαπρέψω lege, à διαπρέπω.

In Caput 21.

Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες φιλά.] Lego ὅι τά.

περῖγμα καθαρὸν κὴ ἄζρωτον.] Fortassis ἀκέραιον.

κὴ Ἀρχεδήμυ φορεῖν.] Suspecta lectio κὴ ἀπροσδιόνυσος, ut mihi videtur. Nec tamen occurrit quicquam melius. φθορεῖν, aut ἀποφορεῖν, non placet.

ἀνὰ ὑγιείας.] Fortassis ἄνευ ἀσυνείας, etsi mox sequitur ἀχ ἥγνωκας.

αὐτὰς καθ' αὐτάς.] αὐταὶ legendum.

In Caput 22.

ἑλκύσας ἔτεμεν.] Tractum secabat, vel secuit. Suspecta lectio, nisi fortè τέμνῃν pro cædere loris capiatur.

καὶ ὅτῳ δλακίνει.] Fortasse δλακόνει.

ὄρεξιν ἀρέσαι.] Legendum ἔραί σε.

ἐσακέναι τινά.] Fortassis ἔσακέ τινα, aut ἐκέλευσεν ἐσακέναι τινά.

ἤρκταί τι τῆς ἐντός.] τῆ ἐντὸς lego.

ἂν δ' ὑπὸ τύχης ἐμπέσῃ ὁ παιδευτὴς ἐκεῖνος.] Communem institutorem appellat Cynicum. Sed quid sit τὸ ἐμπίπτειν absolutè, non occurrit. Aliquid deesse suspicor.

τί ἂν πεινθεῖς καὶ βασιλεύς.] Fortassis ὦ βασιλεῦ. Nisi τὸ καὶ μιμητικῶς usurpetur.

ἄγε, μὴ δ' αὐτὸ φυσικῶς ὁ φαντάζεσθαι;] Legendum μέγα.

ἢ μὴ καθήκον ἐστίν.] Negatio redundare videtur.

φίλος ἐστὶν ἀυτῷ, καθῆκόν ἐστιν αὐτὸν ἄξιον ἡγήσεται.] Videntur hæc per interrogationem negari, & ad Diogenem pertinere.

ἐν ᾗ πῦρ ἔξεις.] In quo fimeto ignem sis habiturus. Legendum ἀφέν, ἐν ᾗ πυρέξῃς, ubi febricites.

τί ἂν σοὶ καὶ ἐπιχειρεῖν.] Fortasse τί ἂν σὺ καὶ ἐπιχειρεῖς, vel ἐπιχείρεις.

καὶ γυναῖκα πέμπεις ἄλλον Κράτητα.] Fortasse πέμπῃς, sicut λέξεις. Cratetis & Hipparchiæ conjugium satis notum est.

πῶς ἂν ἔτι φασὶ διασώσεις τὴν κοινωνίαν, τὸν θεόν σου.] Verba τὸν θεόν σου, videntur esse Epicteti. Discipulus putat conjugium pertinere ad consociationem civilem, cui Stoici cum primis multum tribuunt. Respondet Epictetus: Per Deum tuum. Cur verò tuum? Quia Dei nuntium & præconem facit Cynicum.

καχόρυγκα παιδία.] Fortasse καχόρυσα, puellos mali rostri. Ob ploratum opinor sic infantes appellat: aut si ad ætatem adultam refertur, suo tempore secuturam, de loquacitate imperitorum & maledicorum hominum est intelligendum.

οὐκ ἔστιν ἀταξία.] ἀταξία ; cum interrogatione legendum.

θεὸς παπίζης πυλαωρός.] Videtur hemistichium esse ex poeta aliquo. Fortasse θεοπαπίζοις πυλαωρὸς, atrienses mensarios, hoc est, δειπνολόχους: qui mensas instructas sic observant, ut janitores hostium.

πόρδωνες.] παρὰ τὸ πορδὴ, à πέρδω.

ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκίνει ταῦτα.] Videtur esse ironia.

τοὺ ἄνδρας ὑὸς ἔχειν.] Aut πλαικῶς intelligendum ὥστε ἔχειν, aut legendum ἔχει.

πυθῦ μυ.] πύθυ μυ.

Σαννίων.] Vocativum esse puto. Sannio leno Terentianus satis notus est, qui fortassis idem fuit ἐν σωματοθηκίσκοις Διφίλυ. Convicium est, ut aliàs ἀνδραποδον, & paulò pòst μωρέ.

Δίχα τῆς θαυμαζομένων ἐστὶν αὐτῆς.] τὸ ἐστὶν transpositum, δίχα τῆς θαυμαζομένων εἶναι αὐτῆς καλόν.

καὶ

κ) καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἀπέστρεφε.] Lego, κατ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἀπέστρεφε τοὺς πολλούς.

Σὲ θεοῖς ἐχθρὸν νομίζω.] Lego νομίζων, pro ἐπειδὴ νομίζω.

παρείχετο ὀπτημᾶν πῶς κ) δύνασθ κ) κολακεύειν.] Sententia postulat, παρέχει τὸ ὀπτημᾶν κ) δυώσασθ κ) κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, κ) αὐτοῖς ἐστι κακοῖς. τῷ χωικῷ ἢ ἀντὶ τῆς ὅπλων.

Νικῆσθ.] νενικῆσθ, vel potiùs νικᾶσθ.

τὸν θεόν σοι ὑπέρθου.] Deum tibi superpone: Submitte te Deo, ut opinor. Si divinitus ad id munus vocatus fueris, suscipito id.

Suprà, pro ὃ φαυλοτεώτιον, fortasse legendum ὃ πλέον: & pro ὅτι καταγορεῖ, ὅτι λαμπροτέραν, fortassis ὅτι καταρθοῖ legendum.

In Caput 23.

Εἰ κ) ἐπιεικὴς.] Lego ἐπιεικὲς, ut referatur ad πρᾶγμα.

ἢ βλακτικός.] Fortasse βλακτικῶς.

ὅπη ἀναφέρεις.] Lego ἐφ' ὅ, τι.

εἶτα μοὶ λέγεις ἐν ὀρέξει.] Fortasse ὅτι ἐν ὀρέξει.

τί δοκεῖ ἄλλο.] Lego τί δοκεῖς.

μηδὲν πρὸς ἔχειν.] μηδενί.

τί λέγεις τὸ ἐπαίνετον.] ἐπαίνεσον lege.

τῇ τὸ ἀγαθὸν κατηγορία.] ἐν τῇ lego.

τί σε ἔχω ἐπαινέσαι;] Quid te laudare possum? Lego sine interrogatione. Est enim hypothetica oratio. Etsi dubito, an pro ἐπαινος sit legendum λόγ☉: ac neutram lectionem satis probo.

ἵνα σοὶ ἃ φησιν.] Lego φῶσιν.

ἀναβάντα ὑπὸ πύλιγνον.] Fortasse πύλπιον.

τοὺ θεὺς ὑμῖν.] Fortasse ὑμᾶς.

προηγορευτικά τε ἢ ὅτας.] Lego, ἢ ἢ ὅτας. est autem εἰρωνεία.

In Caput 24.

Ἢ πάντες ἔστωσαν.] Fortassis ἢ, βεβαιωτικῶς. Quia non sequitur alterum ἢ διαζευκτικόν. Post, πάλιν ἂν ἔλθῃ, & παραχώρησιν ἄλλων ἄλλοις. Suprà, ὅτι παρ' αὐτὸν ἀπυχεῖ, & ἁπλᾶσθ lego.

προεχόμ☉.] προηρχόμ☉.

ὧδ' Ὁμήρῳ πάντα προσέχεις.] Fortasse προσέχως, ut sit ἐπιρρηματικόν.

Ξένε θεομαχῦσι ὡς μόνον.] Lego ξένε θεομαχῦσι☉ (ὡς μόνον δίον τι) τοῖς δόγμασι.

πλὴ ἐμαυτῷ εὐπαίδειαν.] Si rectè scriptum est, significat obedientiam: sed malim εὐπάθειαν, res secundas, felicitatem. Post lego, τοιοῦτοι οἱ σωιόντες.

κ) ταύτῃ.] Lego, κ) ταύτῃ προσλιπάρει.

κ) πρόσνευμα κ) τῇ γραπτῇ.] Legendum, κ) πρόσ νευμα τῇ γραπτῇ.

ἀναγκάσως.] Fortassis ἀναναγκάσως ἀναστῆναι, & χασμήσασθ.

ταῦτα αὐτὰ μὴ ἔτι ἔχ.] Lego hæc sine interrogatione, ut Epictetus adversarii loco sibi ipse respondeat. Quanquam & interrogatio locum habet.

ὀπὶ δύραις.] Malim ὀπὶ δύρας: etsi dativo sæpe pro accusativo utuntur Græci, cùm motum ad locum significant, κατ' ἀντίπλωσιν ἢ ἐναλλαγὴ τῆς πρεσθέσεως.

εἰ

εἰ τοῦτο ἐρεῖ λόγος.] αἱρεῖ lege.

ἵνα παρέξῃς τῷ συμπ.] Lego ἀλλ' ἵνα παρέξεις καὶ τὸ σαυτῷ.

ἀνδροέργων.] Lego λωποδύτης, ἀνδρὸς ἔργων.

ταῦτα τίνι τίνα ποτέ.] Videtur legendum, ταῦτ' ἀποβαλεῖς, τίνι τίνα, &c.

ἔνθ' ἐσωπμύσθη.] ἐσωπμύσθη lege. Nota est in Græcis oratoribus verbata consuetudo Athenienſium judiciorum. Sed de hoc loco Ciceronem consule 1. de Oratore.

ἐπορεύθη.] Legendū ἐυπορῆτον.

καὶ ταλαιπωρίας κοινῆ τὸ σῶμα πᾶν.] τὸ κοινῆ redundat, nec est in codice Veneto.

ἐκείνῳ μόνῳ.] Quid ad ſententiam faciat μόνῳ, non video, cùm & Socrates & alii ſe κοσμοπολίτας profeſsi fuerint. Fortaſſe legendum, μενὸν δ' ἐξαίρετος ἡδονή.

προσπλύσας τινὶ ἀπιλδεῖν.] τὸ τινὶ redundare videtur.

τίς ὢν εἶδ' ἦς.] videtur legendū τίς ὢν ἴδῃς, vel εἰδῆς, ab εἰδέω.

αὖπα λυπεῖ.] αὖπα τὸ λυπεῖ, ut habet editio Veneta.

μεμνημένος μὴν. Fortaſſe τί ἦν.

σαυτῷ παρέβαλε.] Fortaſſe παρέβαλλε.

ἅ σοι ἀπιλδοὺ ἔξειμι.] Fortaſsis ἀπειδῶν.

καὶ πάλιν ἄλλῳ ἐλδεῖν καὶ ἄλλῳ.] Fortaſſe παρειλδεῖν.

ὅσαι δικύσεις.] διαχύσεις.

ἢ οἱ ἐπιδύοντες ἐν τῷ καπιτολίῳ ἐπὶ τοῖς ἀπλικίοις.] Si ἀπλικίοις rectè ſcriptum eſt, pro auſpiciis poni videtur. Ego hanc vocem antehac nunquam legi, nec uſquam reperire potui. Quid verò ſi ἐπὶ τοῖς ὀφειλήμασι, propter officia. Sic etiam Græci recentiores nomina Romana ſcribere ſolent. Exſtat libellus in Fuggerana bibliotheca, cui titulus eſt, ὀφείλημα τῶν παλατίνων.

In Caput 25.

ὡς καλὸς ἀθλητής.] Lego, ὡς κακὸς ἀθλητὴς ἐξέρχῃ νικώμενος. Pòſt, τὰ οἰκεῖα ἔργα.

In Caput 26.

τὸ χρήσιμον.] Verbum δώσασι, aut omiſſum, aut ſubintelligendum.

οὐκ ἐδεῖ προσπλήσασθαι.] Aut τοῦτ' ἐδεῖ, aut οὐκ ἐδεῖ τοῦτο προσπλήσασθαι.

ἀνωφελήσαιλον.] ἀνωφελῆ σαυτόν.

ἀπὸ αὐτῶν ἐπιτυμάτων.] Fortaſsis ἐπιταγμάτων.

καί τοι τὸ Καίσαρος.] Fortaſſe καί τοι ἀπὸ τοῦ Καίσαρος. Pòſt, ἐπιχαιρήσας lege.

παιδισκαρίου ἀτελές.] Si de puero caſtrato loquitur, rectè. Sed exiſtimo ἀυτελές, ut paululùm infrà ſcribitur, rectiùs legi: vilis ancillula vel puſio.

πλὴν καὶ τότε πῶς; μὴδ' ὑπομενεῖν.] Fortaſsis, ὥστε μὴ ὑπομενεῖν.

εἰς σύλλογον ἐρχόμενος.] Poteſt de conventu Senatorum intelligi. Sed tum ea quæ ſequuntur non cohærent, ἵνα μὴ ὠφελῇς ἢ. Quid verò ſi legatur, εἰς σχολὴν δ' ἐρχόμενος; Neque enim in curia, ſed in ſchola diſcuntur Socratica decreta. Quare ſi placet; pro iis quæ convertimus ex loco ſive corrupto, ſive mutilato, hæc reponito. Fit ſervus. Sed ſcholam ingrediens, tum demum honeſtiſsimam

nam & splendidissimam servitutem servit, nè stultus sit: utique Socraticam doctrinam cognoscat.

τοῖς ἐπὶ μέρους.] τοῖς ἐπὶ μέρους: aut, τοῖς ἐπὶ μέρους ὑσίαις.

ὁ μὲν ὅπου νοσεῖ.] Videntur quædam deesse. Quid si sic? ἡ ἄλλον δ' ἄλλα ὀρώμεθα δυσχεῶν, ὁ μὲν, &c.

τοῦτο δ' ὄζιν ἕν.] Malim τούτων δ' ὄζιν ἓν ἢ μόνον αἷπον.

μή τι κωλυτικά.] Lego κωλυτά.

ἢ πού τύπων τινάς.] Fortasse τινὰ ἐξουσίαν ἔχοντας.

μετὰ τοῦ δεῖς αὐτόν.] ἐδεὶς μᾶλλον αὐτόν.

τὸ δ' οὐκ ἴδιον.] Id quod proprium non est. Ferrî potest: sed quia versatur adhuc in catalogo certarum rerum, τὸ δ' οἰκίδιον, domunculam, lego.

ἀκώλυ[illegible]ῖ.] Lego, ἀκωλύτοις εἰ καί.

ἔςω τὸ ἐμόν.] Lego, ἔςω ἐμόν.

τὸ ἀφεὶ παῖσαι.] Lego, ὅπ τὸ ἀφεὶ παῖσαι σὸν ἔργον ὄζι, ἢ ἀκώλυτον.

περὶ δὲς δ' ἢ ἐπιβαλέδς.] ἐπιβαλέδς fortasse, unde ἐπιβολή. Et paulò pòst ὀρέγωμαι.

ἐν δ' ἀγχαρείᾳ ἦ.] De bellico tumultu hîc intelligo, ubi propter necessitatem urgentis periculi, militibus rapere licet quicquid ad belli usum pertinet: ut fit apud nos, cùm bombardæ aliquò vehendæ sunt.

ἧς ἰδίων διακείνῃ.] διακείνων. Mox, τὶς ἀφελέδς, &, ἢ τῆς κλίσεως, &, ἐμελέτας.

ἐγὼ δ' πώποτ' ἂ θέλων ἐκωλύθην.] Fortasis ἐγὼ δ' ὅτε πώποτ' ἐθέλων ἐκωλύθην.

ἀποθανεῖν ἔτι θέλω.] Videtur prius membrum omissum, ἀποθανεῖν με βέλετον.

ἢ θεληπάμβων.] Nec τελησόμβων placet. Quid si θεαφήσοντα, ac potiùs θεασόμβως? Sequitur enim, θεασάμβως τὸν πωμπιόν.

τὶ ἀνήκανος.] Ab ἱκνέομαι videtur composuisse ἀνίκανος.

εἰ μὴ ποιεῖ σοι.] Suprà etiam, pro δοκεῖ aut scriptum aut positum videri, monui.

ὑπὸ ποτηείας.] ποτηείᾳ.

μή τι ὀδωνήσης ἀποπομβον.] Legendum videtur κατ' ἀπόςροφον, μή τι ὀδωνήσητ' ἀποπομβον; ut τὸ ὀδωᾶν activè capiatur.

ὅπ χαρπιῶ δίδως.] Te dare fructuarium, si dicere liceat. Eâdem formulâ suprà etiam est usus, alibi nusquam mihi lectâ. Infrà quoque sequitur μὴ τίλμα χαρπιῶ δίδναι, ποσότης ἔχων τῆς δωλείας ἐλέσχες. Videtur certa quædam fuisse cæremonia eorum qui se ingenuos profiterentur, ut suprà τὸ φέρειν ὑπὸ τῷ φρατηχῷ in manumissione. Ego χαρπιῶ verti posse censeo vindicem, aut assertorem. Cicero in Topicis: Si neq; censu, neq; vindicta, neq; testamento liber factus est, liber non est.

ἢ ὡς ἐπίλιμᾶν αὐτοῖς.] Fortasis ὁ ἢ ἐπίλιμᾶν αὐτοῖς.

μή τι χύειον ἐζήτ[illegible]ἀλλὰ δ' ὕλον.] Fortasis, ὑκ, ἀλλὰ δ' ὕλον. Cùm sub corona veniret, proclamavit; Si cui domino esset opus, se ut emeret.

ἢν δοκεῖς τὸ δ' ὅσαι τοῦτο, ὃ ἢ σὺ ὁμολοσήσεις, ἂν θέλῃς σώζειν.] Perplexiora verba, non sine mendi suspicione. Fortasis οἷς δοκεῖς.

ἄμελ[illegible].] Quid hoc sit, non repe-

reperio. Fortaſsis ἄμπλοϑ. ἀμέλης enim non ſatis placet, neque κάμηλοϑ.

Σκίμπλεδς λέγει τὰ ὑλλότερα.] Lego, εἰ vel πότερον τὰ ὑλλότερα.

ϰὴ ὢν ὡς ἐπ τειχός.] ϰὴ ὄν, genere neutro.

πεὺ ἰατρὸς ϑλακείνοι[illegible]ϑ.] Lego ἀναϰείνοι[illegible]ϑ.

ἀναχρώμενον.] ἀναχρώμϑ.

ϰὴ τετυφλωμένος.] Fortaſse τετυφωμένϑ.

εἰ τῦ σκέλους ὡς ὅλε.] Videtur legendum,] ἢ ὅλε τῦ σωμάτε τὸ σκέλϑ, ὅλον τὸ σωμάτον.

ὡσαύτως ἤϑει.] Fortaſsis ὁ αὐτός.

ϰὴ τὸ ἐπ ϑέλων.] Lego ϑλὰ τό.

ϑλὰ τῦ παιδία ἀναϑκαῖα.] Mutilus locus, ſic fortaſse reſtituendus: ϑλὰ τὸ τὰ παιδία ἔχειν τ' ἀναϑκαῖα.

ϑεῖος παρ' ἄλλα, ὥϛε λέων.] Videtur & hîc deeſſe aliquid: ut, ὡϰ ἤϑελεν; ὡς ἢ λέων.

ANNOTATIONES IN LIB. IV.

In Caput 1.

ϑεσπίπλων.] Procidens, prolabens. Intelligi poteſt εἰς ϰαϰίαν. ϑεσπίπλων, poſtea ſequitur. Quid verò ſi pro ϑεσπίπλς ὢν ponatur?

τί γὰ ἐϰεῖνοι.] Lego τί γὰ εἰ ϰεῖνοι, vel ἐϰεῖνοι.

ϰὴ σαυτός.] Fortaſse ϰὴ αὐτός. nam σαυτὸς pro σὺ αὐτὸς haud temerè invenias.

τί λέγεις; ἕρμαιον ἡγεῖτο αὐτό.] Apparet complura deeſſe. Nec enim hæc cum iis conſentiunt, quæ præcedunt. Apparet de Socratis conſtantia & voluntaria morte aliquid fuiſſe dictum, cùm fugere liceret. Supra etiam idem de Socrate locus mutilus fuit, ὅπ ἔξελϑε ϑλὰ τῦ παιδία ἀναϑκαῖα ὢν ἄϱϱησον, &c. Sententia ex Critone Platonis utcunque reſtitui poteſt.

πεῦ γὰ ἂν ἔπ ἔωμον ἐϰείνοις.] Obſcurus locus. Sed innuere videtur, nos è carcere elapſos, illis nihil fuiſſe profuturos, non ſecuris nos ſcilicet in exilium abeuntes. Quid verò ſi legas? πῦ γὰ ἂν ἔπ ζοι ἔμελλον ἐϰεῖνοις; ut ſententia ſit, Hominem vitæ adeò cupidum, non magnopere curare alios, cùm ſibi ſit proximus.

ὥσὲρ τῆς ἀληϑινῆς.] Mutilus & hic locus eſt, ſic fortaſse reſarciendus: ὥσὲρ ἡ τῆς ἀληϑινῆς ϰὴ ἀνεπιϐελήτε ϰὴ ἀσφαλῦς ἐλευϑερίας ὡϰ ἀπάγξη ὃ ϰαταχρημίσεις σεαυτόν; ἀπαιτῦντι τῷ ϑεῷ ἃ ἔδωϰαν, ἑϰὰν ὡϰ ἀποδώσεις; ὡϰ αἰδέσῃ; ὡϰ (ὡς Πλάτων λέγει) μιλετήσεις; &c.

ὁ ϰαταϰλάϑας.] Fortaſsis ὁ ϰλεάνϑης.

ἢ ἄσῃ ϑῦ.] Legendum ἢ ἄσῃ, ἢ ϑῦ ἃ παρόντων, vel potiùs ϑῦ παρόντων. Avari enim & cupidi ea deſiderant, quibus jam ante abundant.

In Caput 2.

In titulo, περὶ συμπϱοφορᾶς lege.

ἀναϰρεϑῆς.] ἀνεϰρεϑῆς lege, ab ἀνεϰρέννυμαι.

ἂν δέ σ' ὑπϱέχῃ.] Fortaſsis, ἂν δέ ζοι ἐπίλθοι. Et mox, ὑφ' ὧν. τῷ

τῷ φρόντιστον σαυτῷ.] Fortaſſis ἑταίρῳ, pro σαυτῷ.

In Caput 3.

ἆρ' ἀντὶ ἀσχολίας αἰδώ.] Videtur deeſſe participium, ἀντικαταλλαξάμενος ſcilicet, εἴπερ ὅτι ἐζημίωμαι.

τῶν πάντων.] τῶν τῆς πάντων, vel τῆς πάντων.

ἐξηγητά.] ἐξηγητῶν, vel ἐξηγητάς.

In Caput 4.

ἀρχεῖν ἐπιθυμίας ἢ ἀναρχίας.] Lego ἀρχῶν ἐπιθυμίας ἢ ἀναρχίας ſcilicet ἐπιθυμία.

εἰ μὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ καλαστρέφεις ἐπ' αὐτό.] Fortaſſis εἰ μὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ καλαστρέφεις, ἢ ἐπὶ τῷ ψυχαγωγηθῆναι καὶ μαθεῖν. Si tantùm legis, ut legas: hoc eſt, fallas tempus, aut delectationis & cognitionis gratiâ, non actionis & emendationis ergó.

παρασκιὰ τις ὄζιν αὐτῇ.] Lego παρασκιὰ τίς ὄζιν αὕτη;

θέλεις τοῦ μὴ ἐπὶ ζοι.] Fortaſſe, τὰ μή.

τὰ ἔργα τὰ χτ ἄλλα.] Lego τὰ καταλληλα.

ὀρέξει ὐκ ἐχρησάμην.] Aut negatio redundare videtur, ut ὑπὸ κοινῦ intelligatur, ὡς παραγγέλλεται ὑπὸ τῆς φιλοσόφων· aut addendum πρὸς τὰ ἀπορραίρετα.

τὸ ἀφεπικόν.] Ab ἀφίημι. Fortaſſis τὸ ἀφεκτικόν, ab ἀπέχομαι.

μὴ σωσάρχης.] Sententia poſtulat, σὺ μὲν ἄρξης.

ἢ μετ' ὀλίγον.] ὀλίσων lege.

διὰ θορύβυ γίνεται.] Sententia poſtulare videtur δίχα θορύβυ.

διὰ τί ὐκ αἴρει ἢ τῆς τῶν ἔκκλισιν;] Fortaſſis, ὐκ αἴρεις ἢ τούτων.

ὅρα τί δεῖ.] ὅρα ὅτι δεῖ.

τῷ πᾶν ἐμποδίσαι.] Fortaſſe, παντὶ τῷ ἐμποδίσαι δυναμένῳ.

ὃ τοίνυν ὐδ' ἐγώ.] Videtur omiſſum, τὸν ἀναγινώσκοντα πολλά.

ἢ διεσκέψω ἀπ' αὐτῆς τά ζοι εἰς τὰ ἔργα.] Diu me torſit hic locus. Sed legendum hauddubie pro ἀπ' αὐτῆς τά, una voce ἀπαυτᾶς τά ζοι, ab ἀπαυτάω.

ὑποπτεύζ.] Fortaſſe ὑποτέθεισαι, ἢ μεμείωκας. & pòſt, τὸ ὑποσυρμῶν.

In Caput 5.

Οὐχ ἵνα κινῇ.] Fortaſſe, ποιῇ ὅτος τὸ χτ φύσιν.

ἢ ἐξάξῃ.] Ab ἐξάγω. Fortaſſe διάξῃ. Nam ἐξήξῃ, ab ἐξήκω, non placet.

Στρατηγῆσαι; ἀλλ' ἂν διδῶ.] Ante στρατηγῆσαι videtur deeſſe verbum βάλεῃ, aut ſimile: poſteáq; legendum, ὐκ, ἀλλ' ἂν διδῶται.

ἀνθρώπῳ δ' ἄν.] Fortaſſis, ὡς ἀνθρώπῳ δ' ἄν.

τοῦ χαρακτῆρας ἂν ἔχων.] ὡς ἔχων lego.

τὸ τετράσσαρον.] A quatuor aſſibus videtur compoſitum. Quadraſſem non auſus fui dicere: nummum aut quadrantem vertere licet καταχρησικῶς.

μή τι μινίτε.] Fortaſſe μιμῖται, παρὰ τὸν μῆνιν, τὸν ὀπίμονον καὶ μανιώδη ὀργήν.

ὅσοι σὲ βλέπειν δοκῦσι.] Fortaſſis alludit ad Platonicum illud, ὅτι ὐκ ἔστιν ἄνθρωπος τὸ ὁρώμενον. Sed quid ſi βλάπτειν;

τὸ πεποιηκός.] Fortaſſe, τὸ μονομαχῆσαι πεποιηκός.

μὴ πάντα πτολεμίων.] Lego μισά.

τῶν

τὴν οἰκείαν.] οἰκίαν.

ὃς ἐγγύς.] Malim ὃσ' ἐγγύς.

In Caput 6.

Ὅτι ταῦτά ὅζι.] Malim, ταὐτά ὅζι. Diſſimulandum eſſe eadem.

καὶ τὸ πιῶμόμον ὑποφαίνειν ὑπὸ τῶν ὑποφαινῶν.] Fortaſſe καὶ τὸ τιμωμένων ὑποφαίνει ὑπὸ τῶν ὑποφαινῶν τόπων.

μανθάνειν; νυνὶ δὲ καὶ ἄνω κάτω.] Videtur deeſſe. τρέχεις τότε ἕνεκα; ἢ καὶ τοτέσιν ἀφ' ὃ ἐπιτάδακας καὶ μανθάνεις, ὥστε ἄλυπος εἶ), &c.

ὁπλάεια ὑπικείμενα.] Non placet hoc participium, nec occurrit aliud melius: niſi fortè οἰκῇ κείμενα, temerè projecta.

τοῦ περιτεινομένης.] Videtur addendum συλλογισμές.

ἀλλὰ μέλλει σοί.] μέλει. Pòſt, πρὸς τὸν ἔλεον, & ὅτι κεφαλαλγῶ.

ὃσ' ἔλυπες.] Fortaſſis ὃ σὲ λέλειπες, non deſtitiſti: & ἀφιερχόμενον.

ἀπερισπόπερον.] Compoſitum à περισπός. Sed ſententia poſtulat, ἀπερισπώτερον, & ἐυσοχῶσιν.

φέρεται ὃ ἢ τόν.] Negatio redundat.

ἔργων ἔργῳ.] ἔργον nominativo caſu.

ὃ μὴ ἐξ οἴκου ἀναστάς.] τὸ ἐξ οἴκου nihil ad ſententiam cùm faciat, aliunde videtur irrepſiſſe.

τίν' ἂν ἐξ οἴκου.] Aut aliquid deeſſe, τῶ καίσαρος fortaſſis, aut hic etiam τὸ ἐξ οἴκου redundare videtur.

περὶ τούτων ἔυχεται.] ἔυχεται.

ἢ ὑπὸ ὑπηνεμιῶν.] Vel ὑπηνεμιῶν· vel, quod magis placet, ἢ ὑπὸ ὑπηνεμιῶν.

In Caput 7.

Ἀιοδάνησαι.] ἀιοδάνηται. & pòſt, φοβερὰ εἰσι.

ἀφελέως αὐτῷ.] Fortaſſis αὐτά.

Σοὶ αὐτῷ ἐξίσαμαι.] Malim αὐτός.

πάρεσαί σε τὴν ἀρχήν.] Fortaſſe πείρασαί σε τῆς ἀρχῆς.

ἐπαρχίαν.] ἐπαρχία, vel ἐπαρχίαι, quia refertur ad συμβαίνει. Et paulò ſuperiùs pro περισκείσομαι, malim περόσκειμαι & σωῳόρημαι, pro ὀρέγομαι. Videtur autem nomen ἐπαρχία tranſpoſitum, & ὑπιτροπὴ omiſſum, & ſic legendus hic locus: τί αὐτῷ συμβαίνει; ἐπαρχία. μή τι ἔν γε δόγμα οἷς δεῖ; ὑπιτροπῆ. μήτι ἔν γε τὸ χρῆσθαι ὑπιτροπῇ; Quid ei contigit? Provincia. Num etiam decretum quale oportet? Procuratio. Num etiam illius procuratione ut rectè uti poſſit?

εἰ ἢ κρύφω.] Lego κύφω non à κρύπτω, ſed à κύπτω.

θέλῃ ὅτ'] θέλῃς, & περιέρχομαι.

ἔρχομαι πρὸς ἐμαυτόν.] Lego πρὸς αὐτὸν, ſcilicet τὸν τύραννον, ἢ τὸν Καίσαρα.

νόμος δ' ὃς ἔσι τὰ ὑπὸ μωρῶν.] An lex non ſunt quæ ad ſtultum attinent? Fortaſſe τὰ ὑπὸ μωρῶν, decreta ſtultorum: vel τὰ ὑπὶ μωρῷ, pro μωρίᾳ, quæ ſtultum habent finem.

οἰκήσεται.] οἰκήσῃς malim.

In Caput 8.

Εἰ δ' ἐκείνῳ μᾶλλον.] ἐκείνη, ſcilicet ἐπαγγελία.

εἰς τοῦτο σκάμμα.] A σκάπτω. Fortaſſis ad ſaltationem alludit, unde τὸ ὑπὲρ τὰ ἑσκαμμένα ὑπολαβεῖν. Sed quid ſi σκέμμα à σκέπτομαι, κύ-

κωμωιδῶν.] Venetus codex κωμωιδόων. Legendum videtur κωμαινομδόων.

πῶς διεραπδόντος.] διεραπδόντες, nisi διεραπδόντος, scilicet αὐτῷ magis placeat.

εἶδ' ὅπως ὁ καρπὸς ἐκβιάσεται πρὸ φύσιν.] Videtur esse hypallage, pro εἶδ' ὅπως ἡ φύσις ἐκβιάσεται τὸν καρπόν. Non fructus naturam, sed natura fructum extrudet. Nisi fortè τὸν σάκχυν, pro πρὸ φύσιν legendum sit.

In Caput 9.

πυρέσσοντες.] πυρέσσοντος.

ὁ δ' ὡς ὀλίγον ἤδετο.] Fortasis ἥδετο. Sed & illud ferri potest.

ὅτι μειζεδῆς.] μειζεδῆς, ut habet Veneta editio.

In Caput 10.

περὶ δὲ ἰδίων ἔργων περρόντιχεν, ὅπως αὐτὸς δόξι.] Quid si ὧν αὐτὸς κύριός δόξι. De suis factis est solicitus, quæ in ipsius potestate sita sunt.

ἢ ἄλλως τύχη, ὧν ἔδει σε τυχεῖν· ἐυδὺς μὴ δηχθήσῃ;] Lege ἄλλος & ἐυδὺς δηχθήσῃ, negatione omissa.

· ὅτ' ἐκεῖνα ἀκονία φρισαλεῖν.] Fortasse ὅτ' ἐκείνοις.

ὡς ἂν δίδῶται.] Fortasis ᾧ ἂν δίδῶται. & ἐξεσία. vel ὅς ἂν δίδῶται παρὰ τῦ ἔχοντος ἐξεσίαν. ut sit Græca constructio, δίδωμι καὶ δίδομαι ἐξεσίαν.

In Caput 11.

ὅτι ποτὲ καθάριον.] Lego, ὅτι τόδε. & mox, καὶ εἶπινι ἄλλῳ καὶ τάτῳ.

ὡς καλκῶς.] Non video quem usum hæc verba habeant.

ἐὰν μὴ ἢ σωτελῶς.] ἧς lego.

ἢ ἐξ ἀνεραπδίσεως.] Lego ἢ ἧς ἔξ.

φοβοῦμαι δὲ μὴ αὐτῦ τὸ σῶμα.] Nescio quid hæc verba sibi velint, Sed est quidem ejus corpus. Quid est? Quid si legas? ἀλλ' ἐδεὶς ἐσύγει αὐτῦ τὸ σῶμα, Nemo ejus corpus oderat.

ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὀρέγετι.] Sententia σωμάτιον postulat.

ὅπως δ' αὐτὸν εἶ).] αὐτὸ lego, quia refertur πρὸς τὸ καλόν.

τῆς ἀνθρωπίνης συμφορᾶς.] Sententia postulat σωμασφορᾶς.

In Caput 12.

ὅταν ἀφῆς ζοι.] Fortassis ὅταν ἀφῆς κἂν πρὸς ὀλίγον.

εἰώδει ὑστερδέμυον.] Aut aliquid deest, aut pro εἰωδειν ὑστέρδεν positum videtur: nisi ὑστερδέμυον pro ἐὰν ὑστερδῇ ponatur, & εἰώδει absolutè capiatur, in morem abit.

ὁ τέκτων μὴ πρὸς ἔχων κυβερνᾷ.] Quid fabro cum nave? Omissa quædam verba videntur, ὁ τέκτων μὴ πρὸς ἔχων οἰκοδομεῖ κάλλιον; ὁ κυβερνήτης ἀσφαλέστερον κυβερνᾷ.

ἐπακολυδεῖς.] ἐπακολυδῶν, vel ἐπακολυδήσας.

ὄψεται αὐτῷ καὶ ὅις δοκεῖ.] Lego αὐτός.

τίς καιρὸς παιδείας.] Fortasse παιδᾶς.

In Caput 13.

Περσέπ δέ.] Malim πρὸς τοῦτο.

ἂν γε ὦ τοιῦτος.] Fortasse πρὸς, aut σωπηλὸς, aut est ἐλλειπτικὸν, ut subintelligatur, δίκ σωτᾶν, vel οἷ εἶ) μὲ ἐκεῖνο ὑπολαμβάνει.

παρεκάλει.] πρεσκάλει.

Index

Index Rerum, Verborum, & Sententiarum, in Epictetum, & Arrianum.

A B unoquoque non nisi ea postulanda, quæ præstare possit & debeat 11
Academicus à faceto servo ad insaniam redigi potest 236
Academici non verbis sed verberibus castigandi 237
Academici & Pyrrhonii non modo consensu hominum, sed & suis ipsi factis convincuntur 153
Achilles 140
Actionum varii fines 294
Accusandi nos ipsi potius, quàm ii, quos nobis injuriam facere putamus 132
Acquiescendum in divina rerum humanarum administratione 119
Acquiescendum in sua cuique virtutis conscientia 11
Ad casus humanos imparatos esse nos, mirum non est, cùm in eo nos non exerceamus 239,240
Ad Dei similitudinem aspirandum 207
Adhortatio ad amissa recuperanda 413
Ἀδιαφορία in rebus externis 400
Adhortatio ad animum à servitute affectuum liberandum 377
Admiratio virtutis & sapientiæ falsa gratiam principum sequitur 136
Adulatio 37
Ædes Saturni 33
Ærumna 38
Affectuum tempestas 226
Affectiones animorum, nummis comparantur 390
Affectui nostro contraria cogitanda 340
Agnitio insciticæ suæ in rebus maximis, Philosophiæ principium 196
Aliter indoctus, aliter Philosophus de rebus adversis disserit 144
Aliena 328
Alii quid de nobis sentiant, ipsi viderint 25
Aliis eadem prosunt, aliis nocent 240
Alios alia decent 87
Aliter in scholis disputamus: aliter cùm in discrimen ventum est, agimus 367
Allusio ad Etymologiam Ἐπίκτητος 183, 184
Amentia sphinx 34
Amicitia potentissimi cujusque miserrima servitus 354
Amicitia fundamento virtutis nititur 245
Amicitiæ vulgares facilè dirimuntur 241
Amici veri esse non possunt, qui omnia bona non à seipsis petunt 244
Amittere possumus quæ habemus 133
Amor corporis libertatem eripit 370
Amor sui suâpte causâ facit omnia 74
Animus patinæ plenæ aquâ similis 271
Animus excolendus, rebus externis fortunæ mandatis 387
Animus majore studio excolendus, quàm honores & opes 112
Animi vires adversis rebus & pravis cupiditatibus opponendæ 6
Animi tranquillitas magnis paranda laboribus 138
Animi degeneris est supplicem esse 110, 111
Animo in Deum intento, rebus cæteris obiter

obiter attendum 5
Animi tranquillitas, lectionis finis est 381
Animi constantia inexpugnabilis 85
Animus infirmus sibi non constat 211, 212.
Animi puritas & sordes 420
Animum fortunæ præparat omni qui sapit 173
Animi moderatio curanda inprimis 266
Animus bene institutus, nullâ re impeditur 5
Animi magnitudo adversis rebus opponatur 121
Animi bona & voluptas 277
Animi constantia in rebus adversis ostendenda, non ostentanda eruditio 172
Animo æquo reddenda ea, quæ alieni juris sunt 144
Animi culturæ cætera omnia posthabenda 6
Animus potiùs asserendus in libertatē, quàm scribendi commentarii 172
Animi sine an corpus res externa 277
Animi bonis, non fortunæ muneribus gloriandum 5
Animi gliscunt malorum præmeditatione 10
Animadversio excitanda & præparatio diligens adhibenda 1
Animi & vitæ examinatio 345
Animus ornandus 262
Animi constantia 222
Animi cultura requirit doctorem 201
Antisthenes 396
Appetitio & ipsa libera sed non unius generis 130
Appetitionis remedium 415
Appetitio 265
Aptus ad discendum, excitat ad discendum 256
Appetitio rerum alienarum trepidas facit 203
Ἀπολίδωσις 95
Ἀφορμὴ 290
Ἀπεία ῥητεικὴ 260
Apollonius 290
Archedemus 178
Argutiæ & offuciæ 222
Aristides 413
Arithmetici 39
Ars non ex habitu, sed è præceptis, materia & fine judicanda 407
Ars disserendi bono & docto viro est necessaria 100
Artes liberales non quidem esse necessarias, sed tamen commodas studioso virtutis 49
Artem quam quisque nôrit in ea se exerceat 182
Artium tirocinia sunt molesta 206
Artificium quoddam est ut dicendi, sic etiam audiendi 252
Artificem demonstrat opus 97
Artem quævis alit terra 347
Aruspicina Philosophica 130.
Arx animi nostri munienda 392
Assensionis remedium 414
Assensus ante rem perspectam sustinendus 2
Assensio libera 130
Astrologi 39
Avaritia 37
Avaritia inexplebilis 150
Auditorum corrogatio 326
Auditores inepti Philosophorum planè rudes 258
Auditor excitat studium 254
Auditores suis nugis potiùs intenti, quàm doctrinæ præceptorum 239
Aures vimosæ eorum sunt, qui res externas captant 430
Axioma absurdum, pugnantes diversorum opiniones esse veras 198

B

Barba virum & ornat & à muliere discernit 127
Beatorum domicilium 41
Beatitudo 41,43
Beneficia divina despicere impietatis est 246
Beneficium vulgò propter officium datur 13
Beneficia divina & agnoscenda sunt & gratis animis prædicanda 97
Bellum morborum, & calamitatum, & affectuum 292
Bona 174, 268
Bonum suum cuique conservandum, cæteris è re nata utendum 380
Bona nostra & mala nuntiari nobis ab alio nemine possunt 300
Bonum unum expetitur 269
Bona omnia qui à se petit, is nec miratur quenquam, nec invidet ulli 10
Bona omnia qui à seipsis petunt, iis nihil mali potest accidere 173
Bonum magnum hominis & malum in animo positum 156

C

Cæsar nihil boni distribuit 403
Calamitatis demonstratio, volente te aliquid non fieri, & nolente fieri 220
Carcer est ubi sis invitus 120
Caritas suorum cum officio constare potest 337
Castitas 21
Casus humani varii 332
Cauti esse debemus in rebus quæ nostri juris sunt: confidentes in iis, quæ nostri arbitrii non sunt 168
Cautio 174
Censura eventuum 281
Cereæ opiniones 298
Chrysippus in rebus obscuris meliora amplectitur 183
Clementia 43
Cogitationes coercendæ & expendendæ 226
Color 97
Colloquio alterius decet nos interdum non egere 291
Communia quæ naturâ sunt, lege privata fiunt, concordiæ & honestæ disciplinæ causâ 177
Comptum esse præstat, quàm sordidum 422
Conditione meliore eum par est esse in eo, in quo quisque studiosiùs elaborat 397
Conquisita diu, levi momento pereunt 380
Consociationem civilem qui violant, in desertas insulas relegandi 177
Constantia animi cernitur in rebus arduis 162
Constantia aliud est, aliud est error & pertinacia 91
Constantia victoriam parit 11
Constantia servanda 15
Constituendum quos nos & quales esse velimus 19
Consuetudo indoctorum & improborum periculosa 212
Consuetudo prava consuetudine recta emendanda 152
Consuetudo vincenda consuetudine & magis in contrariam partem inclinandum 152
Contemptûs nostri medicina 391
A contemptu vilium rerum ad majora veniendum 7
Continentia 40,43
Controversiæ de bonis & malis, utilibus & inutilibus 219
Contumaciæ adversus Deum pœnæ 278, 288

Convivia 20
Corona 43
Coronati 45
Corpore bestiis, ratione Deo similes sumus 91
Corpus humanum minima pars mundi 120
Corporis imperio, animi servitio qui utuntur, in feras & pecudes degenerant 190,191
Corpus ità nostrum est, ut asellus clitellarius 359,360
Corporis sordes repurgandæ 420, 421
Corrigamus nosmetipsos, ut alios corrigere non possimus 217, 218
Crinis 268
Critici 39
Cupiditates 36
Cupiditatibus serviunt etiam locupletissimi 351
Custoditur difficilè, quod multis placet 132
Cynicus Æsculapius 410

D

Decreta causæ actionum 235, 236
Decreta prava 270
Definitionis investigandæ exemplum 200
Dei de nobis judicium magis reverendum quàm tyrannica pompa expavescenda 420,421
Dei dona fidei nostræ commissa fideliter asservanda 188
Dei liberalitas & ingrati hominum animi 100, 101
Dei nuntius fidelis monitor 264
Dei reverentia facilè adolescentem in officio continet 187
Delatorum techna 428
Delicatuli puelluli materculam desiderant 274
Demetrius Neroni 148
Demonstratio compendiosa 256
Deo esse deditum 362
Deo placendum 426
Deo placet quicquid cum virtute fit 122
Deo patre efferri debemus 91
Deo reddenda ratio quemadmodum mente usus fueris 121
Deo sanctiore sacramento sumus obligati, quàm milites Cæsari 124
Descendere in se quisque tentet 238
Desiderium maternum 331
Desiderium 360
Desideria servos faciunt 338
Desperatio 38
Desperatus 399
Despicientia rerum externarum una ad libertatem via 10
Despicientia rerum humanarum 322
Deum colere eique parere non poterit, nisi quisque seorsim Deo se curæ esse persuasum habuerit 118
Deum sequi ducem, vera magnitudo animi, vera sapientia 217
Deus auctor eventûs 343
Deus & homo differunt 124
Deus & mundus ubique præsto est 215, 216
Deus hominem à seipso bona omnia petere voluit 158
Deus quam viam monstrat, alacriter ingredienda ut omnium optima 186
Deus quem libertate donavit, servitute nolentem oppresserit nemo 402
Deus quod vult, qui vult, perpetuo felix est 221

Deus receptui canit, cùm necessaria negat 350
Dialectica discenda priusquam doctrina morum 149
Dialectica modio & libræ, cognitio rerum frumento similis 128, 129
Dialectica nec discitur, & virtus negligitur 105
Dialectica requirit otiosum animum & bene institutum 268
Dialectica sola veri & falsi, quasi disceptatrix & judex 128
Dialecticæ inscitia non extenuanda est, sed ejicienda ignavia 104
Dialecticæ ignari, qui cognitionem rerum affectant, subindè velut in salebris hærent 128, 129
Dialectici 39
Dialecticus pronuntiata judicaris potest, de vita & moribus non item 150, 151
Diligentia & tempus ad res considerandas adhibenda 137
Diogenes 205, 267, 337
Diogenes libertatis philosophicæ unicum exemplum 370
Diogenicum dilemma contra commendationes 176
Diogenis tolerantia 144
à Discipulis quid dicendum 108
Discipulo virtus meditanda 119, 120
Disserendi ars inanis citra moderationem affectuum 249
Disserendi ratio digna Philosopho 105
Dissimilium conjunctio 178
Disputare de virtute quàm ex virtute vivere promptius 30
Disputatio περὶ λογικῆς 227
Disputationum Epicteti finis & efficacia 82
Disputatores imperiti non insectandi sed erudiendi 198, 199
Ditis janua noctes atque dies patet 170
Ditissimus est, qui paucissimis eget 284
Diversoriis utendum obiter, & ad patriam contendendum 250, 251
Divitiæ 52
Divitiæ sunt Vejoves nostri 357
Docentes vera & salutaria digni sunt divinis honoribus 95
Docti non verè 39
Doctrina perversa cum naturâ perversa conjuncta 279
Doctrina tua antequam prosit aliis, tibi profuerit necesse est 324
Doctrinæ salutaris ignoratio & neglectio pernitiosa est 34
Doctus sese, indoctus alia accusat 302, 305
Doctus vate melius novit, quid bonum aut malum 185
Dolor 367
Domicilia nidis hirundinum & ciconiarum similia 156
Dominum unum qui agnoscit, habet plures 375, 376
Dominus quis 8, 175
Dominus dedit, dominus abstulit, celebretur dominus 363
Dormire otiosè in utramvis aurem 418

E

Educatione pravâ corrumpimur 301
Ego 243
Elaborandum multò magis ut vita naturæ sit consentanea, quàm ne secum pugnet ipsa oratio 149
Eloquentia 249

Epaphroditus 136
Epictetus à conſciſcenda ſibi mœre deterret 109
Epicureæ opinionis de ſummo bono refutatio 138, 139
Epicureæ urbis fictio 278
Epicurei inverſi Stoici 278
Epicurei furoris pernicies ibid.
Epicureos ſibi ipſos non conſentire 277
Epicuri inſectatio, qui corpus animo præpoſuerit 234
Epicurum & parum ſibi conſtare, & nimis eſſe delicatum, & beſtiis immaniorem, qui nec Rempublicam adminiſtrari nec ſuſcipi liberos oportere doceat 142
Epicurus naturalem ſocietatem verbis tollit ac confirmat 232
Error revocandus, ſi captioſâ interrogatione ſis deceptus 102
Eruditi quid 140
Eruditio 41
Eruditio falſi nominis 39
Eruditio eſt, ſua & aliena quæ ſint nôſſe 389
Eruditio falſi nominis nullis erroribus, vitiis aut malis liberat 40
Eruditionis hæc, quaſi prærogativa eſt, notitias naturâ inſitas rectè accommodare 197
Eruditi munus eſt, talem quamque rem judicare, qualis ipſa eſt 151
Eruditionis munera expetenda 48
Eruditis non cognitio, ſed uſus & exercitatio virtutis deeſt 163
Eruditi non verè, æquè vitioſi ac cæteri mortales 49, 50
Eruditio vera eſt, quæ tranquillum reddit animum 221, 222
Eruditi ſunt qui quod docent faciunt 171
Eruditi ſoli liberi ibid.
Eſt aliquo prodire tenus, ſi non datur ultra 165
Eteocles 242, 392
Ἔθος 191
Evenus 413
Eventus incertus, animi affectio certa 282
Euphrates Philoſophus 296
Euphrates Philoſophiæ ſtudium diſſimulavit 408
Euryſtheus 350
Exemplum anticipationis accommodandæ 353, &c.
Exempla artium 119
Exemplum conſtantiæ 178
Exemplum diligentiæ 179
Exemplo doce non verbis 206
Exempla præſtantium virorum ob oculos habenda 225
Exercenda quæ ſint ei qui profecit 265
Exercitatio ad animi tranquillitatem reſeratur 288
Exercitationis doctrinæ morum neglectio 212
Exercitatio fidentes facit 205
Exercitationes periculoſæ tironi cavendæ 290
Exigendum à nemine quod non didicerit 150
Exiſtimatio vulgi de nobis mala, quo animo ferenda 7
Extenuatio munerum fortunæ 403
Externa 243

F

Fabulæ actio cùm diſplicet, è ſcena diſcedas licet 146
Fabulæ pro correctione morum 327, 328
Facinoroſi commiſeratione digni, ſed & ſupplicio 155
Facundiæ extenuatio 248

Facta dictis contraria 236
Factum non modò ſed cauſa ipſius ſpectanda 26
Factum per ſe conſiderandum 282
Falſa 101, 102, 268
Fata ducunt volentem, nolentem trahunt 386
Felicio 136
Felicitas & deſiderium non conjunguntur 330
Felicitas ex alienis literis ſuſpenſa 332
Ferendum meis idem, quod mihi 347
Ferendum ut ſors fert 85
Fiducia 41,42, 174
Filii officium 194
Forma virilis amat, ſine coli modico 422
Formidabilium rerum extenuatio 403, 404
Formoſus ut ſis da operam 265
Fortior vincit imbecilliorem 159
Fortitudo 43
Fortuita pugnæ, animi opes concordiæ cauſa 392
Fortuiti caſus ludo pilæ comparantur 179
Fortuna 37
Fortunæ munera ibid. *incerta* 392
Fortunæ ludibria 280
Fortunæ ludibria pluris fiunt, quàm animi bona 136
Fortunæ muneribus non, ſed animi bonis gloriandum 66
Fortunæ non fidendum 47
Fortuna quemcunq; caſum invexerit, is fortiter eſt ferendus 162,&c.
Fragilitas externarum rerum conſideranda 340
Fratris officium 194
Frequentia hominum non fugienda 384, 384
Factum decreto & fine vel probatur vel improbatur 406
Fructus è convitiatore 303
Fructu qui caret, etiam ſumptu & moleſtiâ caret 13
Fruſtratio cupiditatum infortunatum facit 3
Fruſtratio perturbat animum 152
Fuga incommodorum irrita calamitoſum facit 3
Furor 400
Futiles caſtigandi 20
Futilitatis cauſæ 428

G

Genius 35
Genius ſuus cuique attributus inſpector omnium 124
Genii præcepta 47
Geometræ 39
Gladius quid 421
Gloriolæ vanæ choragium magno conſtat 136
Grammatici non Philoſophi ſunt, qui præcepta ſapientùm explicant nec ſequuntur 29
Gratulandum omnibus 13

H

Habitus paratur & retinetur crebris actionibus 223
Hercules ſatu Jovis editus 330
Heroicum quiddam eſt omnium hominum curam ſuſcipere. 262
Hodie qui non aptus eſt, cras erit minùs 30
Homo quid 181
Homo corpore non præſtantior bobus aut ovibus 156
Homo Dei opus, nè quid tanto indignum opifice admittat, ſolicitè cavere debet 188, 189
Homo eruditus moveri non debet impe-

peritorum iniquis judiciis 163, 164
Homo homini non per seſe, ſed ob nocendi facultatem eſt formidabilis 164, 165
Homo judicio, non ſenſibus diſtinguitur à brutis 187
Homo mundi civis, & pars intelligens 193
Homo opinionibus non digitis demonſtratur 267
Hominis excellentia ſemper ob oculos eſſe debet 188
Hominis excellentia eſt libertas voluntatis 193
Hominis & beluæ diſcrimen 98
Hominis finis ſequi Deum. 118
Hominis perſona 323
Homines in beſtias degenerant 91
Homines nos eſſe meminiſſe par eſt, cùm alii pro beſtiis ſe gerunt 388, 389
Homines non tam, quàm res timemus & diligimus 357
Homines politici nihil ſibi deeſſe putant 208
Homines quid quærant 354
Homines quidam ſunt, non re, ſed nomine & formâ corporis 390
Homines ſuâ ſorte non contenti falſi teſtes contra Deum ſunt 163
Homines ſumus, conflati ex frigidis opinionibus 368
Hominum congreſſus eſt examinatio ſententiarum 283
Homerici heroes ſine ſapientia miſerrimi 419
Honeſtum 243, &c.
Honorati viri non agnoſcunt libertatem ſuam 375
Opum 290
Humanitatis ità habenda ratio, ut animi tranquillitas retineatur 8
Humanitatis anſa, non immanitatis prehendenda 26
Hymnus Deo canendus 127

I

Factura humanitatis & officii graviſſima 195
Idem virtuti & vanitati ſervire non poteſt 2
Ignaviæ noſtræ indulgemus 337
Ignavorum comites & maledicta, perverſumque judicium 46
Ignoratio maximarum rerum 354
Imbecillitas animi & falſa opinio 116, 117
Impediri ſe nemo fert æquo animo 272
Imperator ſi omnes convitiatores ſupplicio afficeret, quibus imperaret non habiturus eſt ibid.
Imperium in homines aut aſinos 280
Imperitia aliorum boni conſulenda eſt 165
Imperitus à puero nihil differt 302
Imperiti vocabulis artium perturbantur 200, 201
Imperterritus 400
Impietas, falſi judicii de rebus expetendis & fugiendis comes 153
Impietas pravas de rebus bonis & malis opiniones ſequitur 141
Impoſtura 35
Improbis habenda gratia, ſi leviſſimè nos læſerint 389
Improbos non eſſe meliori conditione quàm bonos viros 299
Improbi non ſovendi ſed tollendi 177
Incerta 268

Incipiendum à minoribus 151
In clamoribus & ſtrepitu quid agendum 385
Incommoda privata noſtra æquis animis ſerenda propter ordinem univerſitatis 181
Inconſiderati 36
Inconſtantia biſariam nocet 378
Incontinentia & luxuria fugienda 48.
Incontinentia 37
Judicium de bono viro 204
Judicium rectum omnibus captionibus, illecebris, perturbationibus opponendum 151,152
Judicium mora confirmat 10
Indoctus ità moneri non poteſt, ut ubique fungi poſſit officio 175
Inepti ſunt, qui cùm Philoſophum ſuperciliis præ ſe ferunt, cùm plebeio more fortuitas res appetunt 174, 175
Infelicitas 38
Infelicitatis eſt, à ſtatu naturæ ſuæ diſcedere 366
Inferi patent, ſi Gyara diſplicent 184
Ingenia diſcernendi ratio 199
Ingenii oſtentatores, fructum eruditionis non ſentiunt 150
Ingenii ſui imbecillitate agnita, non temere pronuntiandum magnis de rebus 151
Ingrata exſpectanda 7
Inhumanus habetur, qui ſtultorum affectibus non obſecundat 223
Injuria condonanda potiùs quàm imitanda 196
Injurius ſibi ipſi nocet 366
Inopia etiam ſuas commoditates habet 144, 145
Inopia dux ad mortem 346
Inops ſemper, quicunque cupit 284, 377
Inſaniunt plerique cùm quidvis potiùs curent quàm animum 157
Inſcitiam agnoſce & diſce 223
Inſipientiæ ſuæ agnoſcendæ ratio 241
Integritas 41
Integritas ſenſuum 246
Intelligere quiſque debet vires ingenii atque animi ſui 89, 90
Intentus eſto in id quod adeſt 343
Invictus quis 133
Invidendum nemini 13
Invidia 200
Inviolata fruſtra cupimus conſervare quæ noſtri juris non ſunt 7
Inviti reprehendimur 150,151
Judæi 140
Judicamus ex eventu 213,&c.
Judicandum non ſecus de caſibus noſtris, ac de alienis 14
Judicii veri fructus 245
Judicii veri prævique effectus 2
Juſjurandum 20
Juſtitia 43

K

Κεπτηεια *dijudicandi homines non habemus* 176
Κυειδων 225

L

Laboris ſeu doloris larva 170
Læditur nemo niſi à ſeſe 10
Laudes fucoſæ 324
Lectio facilè impeditur, proſperitas non item 381
Lectio multa non, ſed præceptorum obſervatio fructus eſt ſtudiorum 92
Lectionis finis non otioſa diſputatio ſed actio 383
Leges vivæ divinæ, humanæ mortuæ 122

Leo me vel devoret 191
Leones in scholis, foris vulpeculæ 393
Liber 367
Liberalitas 43
Libertas 45
Libertas Diogenis in servitute 365
Libertas non alienatur vi sed pravis opinionibus amittitur 135
Libertas vera est, appetitum suum obedientem præbere Deo 361,362
Libertatis investigatio 355
Libertatis proprium est, ità vivere ut velis 351
Libidini privatæ non, sed communitati serviendum 24
Linguæ moderandum 19
Lucerna Epicteti 3000 drachmis à Luciano empta 132
Lucrum virtutis majus pecuniæ jacturâ 379
Luctus 38
Lux 97
Luxuria 37

M

Magister quærendus, qui vitæ legem doceat 150
Magnates iniquis animis ferunt se coargui à Philosophis 200,201
Magnatum aditus difficiles ferendi 22
Magnitudo mentis vero judicio ponderatur 121
Mala 174,268
Mala non quærenda sed profligandæ 100
Maledicta negligenda 21
Mendici longævi 247
Menœceus 302
Mens 97
Mens humana & de semetipsa & cæteris rebus omnibus judicat 83
de Mente divina quid sentiendum? 123
Mentem quisque suam tanquam Deum revereri, & in ea summum bonum collocare debet 187
Mentem suam maximi facere, est parere Deo 125
Mentis & judicii excellentia 247
Mentis integritati studendum 24
Metiri se suo modulo ibid.
Meum 243
Miserabilis verè es, quia te miserabilem esse doles 396
Miseratio tolli quomodo possit 394
Moderatione & æquitate etiam erga servos utendum 122
Modestia 43
Modestia servanda in conviviis 24
Modestiæ jactura gravissima 413
Mœstitia 38
Moræ parvæ habent commoda magna 10
Moræ tollendæ 30
Morbo venienti occurrito 224
Morbum suorum spectare non posse non est amantis sed effœminati animi 113
Mori 402
Morientis effectus 416
Moriendum, nec refert quomodo 184
Morosis nihil satisfacit 120
Morositatis pœnæ ibid.
Mors omnibus exspectanda 346,&c.
Mors ultima linea rerum 293
Mortem & corporis incommoda qui metuit, se falso Philosophum profitetur 205
Mors non nihil, sed aliud facit 341
Mors portus est 418
Mors portus est malorum omnium 147,148
Mors potius exoptanda quàm de victu cogitandum 108,109

Mortis consolatio 152
Mortis contemptus rerum omnium securum facit 109, &c.
Mortis larva 170
Mortis metus caput malorum omnium 373
Mulierculæ suo malo plorant 217
Mundi periodus 329
Mundi totius cives non unius alicujus urbis sumus 107
Mundities naturalis communitatis argumentum 419
Mundities Socratis 422
Muneribus eruditionis falsi nominis utendum 48
Musici 39
Mutatio rerum terrestrium pro cœlesti conversione, Deum scire omnia ostendit 123
Mutatio & loci & ingenii fuit 298, 299

N

Natura 174
Natura arte præstantior 271
Natura humana 279
Natura vim aut fraudem sibi fieri non sinit 159
Naturæ pauca sunt satis, cupiditati nec infinita 24
Negligentia inveterata corrigi nequit 425
Negotii cujusque adjuncta consideranda 4
Nemo colitur ex animo nisi beneficiis excellat 134
Nemo servus errorum & perturbationum liber 375
Nequissimus sit oportet, cui desit unde vivat 349, 350
Nicopolitæ & liberi & Cæsaris servi 176
Nihil temere effutiendum 27
Nos ipsi accusandi, non alii 119
Nostrapte voluntate cogimur 130, 131
Notio mali nota, sed ignota accommodatio 354, &c.
Notionum accommodatio artis est 219
Notionum prava accommodatio causa malorum omnium 354
Noxium 219
Nugæ consulares 417
Nugas magnas magno conatu agimus 166
Numisma cuique suum 269

O

Obedire Deo magnum 343
Observatio hominum & sui ipsius 382
Obscœnitas fugienda 23
Obscura 102
Occasio optanda declarandæ virtutis 161
Officium spectandum non eventus 186
Officii omnis studium 221
Officii ratio pericula & incommoda leviora facit 18
Opinio scientiæ flabellum insolentiæ 106
Opinione veri, assensio: boni, appetitio commovetur 154
Opiniones 136
Opiniones & decreta servilia 356
Opiniones de rebus expetendis & fugiendis falsæ omnium & vitiorum & malorum causæ 52
Opiniones pravæ non repurgatæ: veræ non exercitatæ 396
Opiniones pravæ sordidissimis etiam hominibus blandiri cogunt 136
Opiniones sunt serpentes 246
Opiniones falsas facilius admittimus quàm adulterinos nummos 138
Opinionum discursatio 46
Opinionibus & decretis regimur 89

Opinionibus, non ipsis rebus perturbamur 4
Optandum non frustrà, quod fieri nequit 13
Optimum quid 277
Optio datur, malisne gratiosus an vir bonus esse 378
Orationis expolitio per otium 284
Oratores 39
Ostentatores vani 294
Oves 27
Ovidii locus de Iliade quòd sit turpis adultera 155

P

Paeanas in carcere scribere 184
Paria viribus suscipienda 9
Pauci dignoscere queunt, quæ sint vera bona 394
Pax Cæsariana 292
Pecunia quærenda primùm, virtus post nummos 112
Peccatorum damna qui ostendit, à peccando rectissimè deterret 257
Pecudibus victus paratior est, eò quod homini inservire debent 126
Περισσολογία vitanda 22
Periculi defugiendi speciosa causa 37
Periculis animi constantia opponenda 143
Peripatetici 39
Peritus imperito dominatur 265
Persona una tenenda 379
Persona & naturæ dotes aliæque accessiones à doctrinæ genere discernendæ 106
Persuadere aliis velle, quod tibi nondum persuaseris 394, 395
Persuasiones vita sequitur 91
Petimus ea à Deo, quæ nos Deus à nobismet ipsis petere voluit 213
Φιλαυτία χρείττων τ̃ φιλίας. 242
Φιλοτιμία vera 387
Philosopharì est paratum esse in omnem eventum 293
Philosophia eorum tantùm animos immutat, qui præceptis ipsius parent 125
Philosophia est notitiarum naturalium consideratio 199
Philosophia non supercilios, sed magnanimos facit, non immortales, sed securos 190
Philosophia non verbis, sed factis declaranda 27
Philosophiæ adulterinæ pœna 347
Philosophiæ munus 298
Philosophiæ tyrocinia 211
Philosophiæ sumus dedecori 339
Philosophiam relinquat, cujus animus non emendatur 273
Philosophus est non quia palliatus & barbatus est: sed quia flagitiosè vivit Philosophus non est 406
Philosophus indocto id muneris præstat, quod s̃peculum deformi, quòd medicus ægroto 208
Philosophus s̃pectator celebritatis ludorum 208
Philosophi est arguere non obtemperantes 261
ad Philosophi munus quâ ratione perveniatur 261
Philosophi nervi 190
Philosophi non est captare vulgi applausum 217
Philosophi notæ 268
Philosopho non commiseratio, sed consolatio exs̃pectanda 110
Philosophum Cæsari præfert 109
Philosophum vel in tenui fortunâ multum prodesse Reipub. 11
Philosophorum præsidia in periculis vulgò videntur 160
Philosophorum sacra ancora, conscisscere sibi necem rebus ab omni parte desperatis

desperatis 145
Philosophorum studia & occupationes 398, 399
Philosophi à divitibus irridentur 142
Philosophi non regum, sed externarum rerum contemptum docent 159
Philosophi in docendo optimè vestiti 406, 407
Philosophi non sunt medici animorum 283
Philosophi ridentur à vulgo 209
Philosophi sunt interpretes naturæ, tanquam non satis notæ linguæ 129, 130
Philosophica anchora: Si vita non placet, abi ac suspende te 217
Philosophica pax 292
Philosophicas opes proceres derident 150
Philosophantium vanitas 325
Philosophandum non obiter sed seriò 164
Philosophicum institutum 251
Philosophica præcepta facilè traduntur, sed difficulter explicantur causæ, & adversarii refutantur 138
Φύσις 191
Pictura 33
Picturæ enarratio 35
Piscator ictus sapit 202
Plantii Laterani constantia 85
Pleni rimarum plerique sunt, hâc atque illâc perfluunt 428, 429
Plerique quidvis magis curant quàm animum 201
Poculum erroris & ignorantiæ 35
Pœna 38
Pœna ejus, qui divinis præceptis non obtemperat 386
Pœnitentia 38
Poetæ 39
Polemo 42
Polynices 242, 39
Portus 11
Posita in seipso cuique omnia 28
Potentum cultura non recusanda, si postulet necessitas, & honestas patiatur 334, 335
Potentum exempla manant in vulgus 271, 278
Præcepta & causis præceptorum & methodo demonstrationum potiora 30
Præceptis obtemperandum, non curandi sermones 29
Præcocia omnia citò decidunt 411
Præmeditatio & præparatio diligens ignominiam cavet, & pœnitentiam 14
Præparatio magna in rebus parvis 186
Præstat quâ quisque re, eâ vincit 160
Principes alia curant, alia Philosophi 405
Principes indocti, bonorum animi inopes simulatione honoris & amicitiæ coluntur 134
Principes plurimas occasiones habent excolendi ingenii 405
Prisci Helvidii constantia 88
Pulchrum id est quod naturæ suæ respondeat 359
Purgatorum excrementa 42
Pythagorea & Parmenidea doctrina 34

Q

Quæ dantur accipienda, quæ negantur non appetenda 8
Quærendum semper, quid tui, quid alieni juris sit 270
Qui in Academiis non meliores sunt, frustrà domo absunt, pecuniam, tem-

tempus, laborem perdunt 93
Quis deplorandus 390

R

Rationis usus solus hominis est proprius, cætera juris alieni 84
Rationis usu contenti vota Deo faciamus 85
Rebus adversis & molestis opponendæ animi vires, & præsidia naturæ humanæ data 99
Recta ratio docet, non deserendum ægrotantem 115, 116
Recta ratio secundùm naturam est 112
Rerum alieni juris catalogus 358
Rerum bonarum, malarum, & indifferentium divisionis in tempestate obliviscimur 229
Rerum externarum amor cujuscunq; generis eripit libertatem 381
Rerum externarum amor servitutis autor 174
Rerum minimarum contemptu ad maximas progrediendum 365
Rerum natura & conditio 1
Rerum partitio 1
Rerum terrores augemus 214
Res considerandæ quam aggressi sumus 295
Res & nostra natura considerandæ 15
Res arduæ non reformidandæ sed superandæ 415
Res duræ materia virtutis Herculeæ 108
Res externæ angunt homines 414
Res homini propriæ: assensio, appetitio 358
Res ipsæ quidem indifferentes sunt, sed earum usus non est indifferens 178
Res non opinione, sed certo κατ' ἀνθρώπου sunt metiendæ 198
Res caducas magis curamus quàm rectum judicium 282
Res & homines mutare non possumus, opiniones pravas & voluntates nostras possumus 119, 120, 121
Risus 20, 22
Ritum patrium veritati anteponit 17
Rusi disputationes 327

S

Salubre 219
Sanitatem tuam noli jactare inter ægrotos, nisi Æsculapius fueris 410
Sapiens animum præparat fortunæ omni 343
Sapiens quovis eventu rectè utitur 18, 418
Sapiens solus verè amat 241
Sapiens sine querela 4
Sapienti nihil accidit inexspectatum 419
Schola Philosophica, taberna medica 248
Schola quamvis contempta, rectè judicare docet 117
Scientia 43
Scientia fiduciam, ignorantia trepidationem parit 202
Securi sumus nos ubi cautos esse decebat, contráque cauti, ubi securos esse oportebat 169
Securitas 44
Securitatem cum diligentia sociare difficile est 179
Sensus 97
Senis munus celebrare Deum 128
Sensus communis 276
Sentiendum inprimis rectè, deinde perseverandum in proposito 210, &c.
Sentiendum rectè & rectè agendum 166
Servi fortunati supercilium 370

Servi

Servi manumissi graviorem priore sibi servitutem ipsi accersunt 353
Servi peccatorum & affectuum 171
Servorum fugitivorum fiducia & tolerantia 346
Sexus 97
Si extra me, nihil ad me 343
Signa communia, fallacia sunt 387
Signa proficientis 28
Simile de moneta 102
Similitudo de drachma 176
Simplicitate adversarii non abutendum ad mendacium asserendum 103
Simulacris rerum nos movemur ità ut pueri larvis 170
Simulatio felicitatis 394
Socrates 205, 337
Socrates ad confessionem adigebat adversarium 200
Socrates se fieri meliorē gaudet 274
Socrates & Helvidius feliciores iis, à quibus plectebantur 366
Socrates mori maluit, quàm non erudire homines 110
Socrates munus à Deo sibi attributum deserere noluit 261
Socrates vulgo ignotus 409
Socratis æquanimitas & moderatio 388
Socratis dictum 151
Socratis constantia 371, 376
Socratis ludus in capitali judicio 180
Socratis ad judicium præparatio 173
Socrati nihil mali accidisse 159
Sol terrarum flammis opera omnia lustrat 123, 124
Solicitudo de victu 189
Solum & desertū esse differunt 291
Soli quid agendum 385
Sophistæ contemptum sui non ferunt 267
Sophistæ viro cordato non vitandi, sed refutandi sunt. 103
Sorte suâ contentus tranquillo animi est 149
Spectaculum infelicium 44
Spectaculum naturæ non negligendum 100
Spectacula tranquillo animo videnda 21
Spectatores queruli tragico-comœdiæ humanæ, invisi Deo 364
Spectandum non quid fiat, sed quid rectè fiat 114
Statio divinitus attributa, tuenda 342
Statuendum inprimis, quem te esse velis 322
Stoica magniloquentia videtur contemnere Magistratus & leges 404
Stoicæ corporearum & fortuitarum rerum extenuationes 50
Stoici inversi Epicurei 278
Stoici professione, Epicurei moribus 333, 334
Stoici sumus in scholis, Epicurei in vita 230
Stoicus rara avis 230
Stoci munus consentire cum Deo 231
Studium inane sine animi moderatione 339
Studium virtutis 381
Studiorum finis 386
Stulti sunt intractabiles 211
Sulti, dum vitant vitia, in contraria currunt 384
Suadela 41
Succumbendi consuetudo pernitiosa 345
Συγκαταθέσεις 290

T

Temeritas levitatis, & inconstantiæ mater 15
Temperantia 42
Tempus rei gerendæ cùm adest, missa fiat

fiat lectio 381
Temporis parùm corpori, animo multùm tribuendum 25
Tentationum dolor utilis 346
Teſtimonia veterum 129
Theopompus Platonis definitiones carpit 218, 219
Thraſonides 251
Timor 360

V

Vates poſſunt dicere, quid futurum ſit 185
Vates de quibus conſulendi 18
ubi degas non refert, ſed quomodo 388
Vera 101, 268
Veris ut aſſentimur, ità ea quæ bona videntur, amplectimur, deceptique graves erroris pœnas luimus 154
Veritas 41, 174
Veritas & melior conſuetudo falſis opinionibus, id eſt, conſuetudini inveteratæ opponenda 215
Veritatis ſimplicis oppugnator ſuo ſe gladio jugulat 232
Veritati manifeſtæ refragari non ingenii & eloquentiæ, ſed vel ſtuporis vel impudentiæ 95
Victoria monſtrorum 43
Via ad veram eruditionem 40
Viam noveris eſſe ab imis, ut bene ſumma petas 29
Videndum cuique quanti ſeſe æſtimet 87
Videri ità tibi non ſatis eſt, ſed curandum, ut rectè videatur 197
Vincat, qui vincit 272
Vir bonus invictus 275
Virgula Mercurii 382
Vir prudens ex omni eventu fructum capit 9
Vir qui civitatem regat, non eſt in te 205
Vir ſapiens urbi munitæ comparatur 390
Viri boni officium 266
Viri boni præmium 235
Viri boni & ſapientis propoſitum 382, 383
Viri ornatus eſto virilis 263
Viro bono tutò creditur, homini futili non item 428
Viri pueris ineptiores 293
Virorum gravium exemplis innitendum in congreſſibus 22
Virtus actionibus virtutis & conſervanda & augenda 191
Virtus demum matura in theatrum prodeat 189
Virtus eripi non poteſt 192
Virtus eſt animoſa divitiis ſuis 110
Virtus & verum judicium argutiis præferendum 107
Virtus hominis pulchrum facit hominem 259
Virtus ipſa conſcia ſui, vires diſſimulare nequit 403
Virtutis actione occupati feliciter obeunt 416
Virtutis contemptores ſunt inſanabiles 414, 415
Virtutis finis felicitas 92
Virtutis incrementa, rei familiaris detrimento potiora 417
Virtutis incrementis, vitiorúmque decrementis lætandum 388
Virtutes omnes 41
Viſorum uſus hominis proprius 5
Vis purgatrix 42
Vita 50
Vita mancipio nulli datur, omnibus uſu 86
Vita militia 333
Vita philoſophica ſine habitu 407

Vi-

Vitæ fabula Dei arbitratu peragenda 9
Vitæ integritas Philosophum: stylus & linguæ Grammaticum judicant. 130
Vitæ munus distinguere res nostri & alieni juris 178
Vitâ non discedendum sine gravi causa 161
Vitia ea confitemur, quæ aliquid affinitatis cum virtutibus aut virtuti aliquid habere videntur 237
Vitia paulatim minuenda 225
Vivendi scientia liberum facit 357
Ulysses 331, 351
Vocabula vere intelligenda 207
Voluntas recta si cæteris rebus omnibus præfertur, non ideo cæteræ contemnuntur 248
Voluntati divinæ alacriter parendum 183
Voluntate recta est opus 161
Voluptarii 39
Voluptatem contemnere quàm capere præstat 23
Verbs legitimè 279
usui, non luxui serviatur 20
Uter melior 295
Utilia quæ homines judicant ob eu & inter se decertant, & Deos accusant 141
Utilitas privata cum publica cohæret 135
Utilitas ubi, ibi pietas 17
Vulgi ludibria Philosopho non curanda 11
Vulgus doctrinæ Philosophicæ non est capax 161, 162
Vulgus vixatur, non disputat 200
Vulgo præstare qui se voluerit, vulgi levitatem non imitetur 88
Uxorum modestia pluris facienda, quàm forma 25

Z

Zenonis & Antigoni congressus 204

FINIS.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ
Βιβλία τέσσαρα.

Τοῦ αὐτοῦ,
ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΒΙΟΣ.

Τοῦ αὐτοῦ,
ΑΦΟΡΜΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΗΤΑ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ.

PORPHYRII
PHILOSOPHI PYTHAGORICI
De abstinentia ab animalibus necandis
Libri quatuor.

Ex nova versione: Cui subjiciuntur notæ breviusculæ.

Ejusdem liber *De vita Pythagoræ: & Sententiæ ad intelligibilia ducentes: De antro Nympharum quod in Odyssea describitur.*

LUCAS HOLSTENIUS *HAMBURGENS.*
Latinè vertit.
Dissertationem de Vita & Scriptis Porphyrii, & ad vitam Pythagoræ observationes adjecit.

CANTABRIGIÆ:
Ex celeberrimæ Academiæ Typographeo.
Impensis Guil. Morden *Bibliopolæ.*
Anno Dom. 1655.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ.
Βιβλίον α'.

PORPHYRII PHILOSOPHI
De abſtinentia ab eſu animalium
Lib. I.

ARGUMENTUM.

Primus liber dividitur in tres partes: quarum prima continet præfationem ad Firmum Caſtricium, qui à Pythagoricis inſtitutis, ad carnium eſum defecerat. §. 1, 2, &c. *Secunda complectitur rationes, quibus Peripatetici & Stoici,* §. 4, &c. *quibus Epicurei,* §. 7, &c. *quibus Claudius Neapolitanus,* §. 13, &c. *docent animantia poſſe jure occidi. Tertia pars nonnulla continet, quæ præmittit Porphyrius ad rei propoſitæ pleniorem tum intellectionem tum enucleationem.* §. 27, &c. *Primum eſt, ſe non omnibus, ſed iis ſolùm qui vitam cupiunt agere Intellectualem hoc abſtinentiæ onus imponere.* §. 27, &c. *Eam verò plurimùm promovet, ab iis quæ ſenſum commovent & à corporeis rebus animi abalienatio:* §. 30, &c. *Inter quas etiam cibi locum habent.* §. 33, &c. *Cùm enim varia ſunt, in noſtros ſenſus incurrentia, quæ animam turbant,* §. 33. *ab eorum omnium contagione, quantum fieri poteſt, cavendum eſt.* §. 35, &c. *Nec iis nos immiſcere convenit, exemplo Philoſophorum,* &c. §. 36. *Et cùm cibi non parùm habeant hac in re momenti,* §. 38. *etiam eorum ratio habenda eſt. Quòd enim dicant nonnulli, poſſe ſe ſenſibilibus miſceri, tamen iis non perturbari, lubricum eſt;* §. 39, &c. *Et à quo multi decepti fœdis libidinibus impliciti ſunt.* §. 42, 43. *Iis igitur omnibus, quæ mentem commovere ſolent, proſpiciendum*

est, §. 43, &c. *Et in cibis etiam moderatio observanda.* §. 44, &c. *Quod ulterius probat exemplo Epicureorum.* §. 49, &c. *Hoc autem cùm non magnum sit, nec nimis molestum* (§. 55.) *haudquaquam recusandum est: præsertim cùm licet omnia tentemus, & sustineamus, bene nobiscum actum esse censere oporteat, si tandem ullo modo Deo frui concedatur.* §. 56. *ad finem.*

§. 1. Τῶν πρὸς ἡμᾶς ἠκόντων, ὦ Φίρμε, πάνυ δόμῳ Θ, ὡς τὴν ἀσάρκου καταγνὺς τροφῆς, ἐπὶ πλεῖον ἐσωφρόνουν ἀναδεδεγμένος πάλιν βρῶσιν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠπίστουν, τῆς γε τῆς σωφροσύνης σχᾶ ἕνεκα καὶ τῆς εὐλαβείας, ἵν' οἷς τὰ αὐτὰ ἐπιδείξαντας, παλαιούς τε ὁμοῦ καὶ θεοφιλεῖς ἀνδρας * πεποιήμεθα. ἐπεὶ ἤ καὶ ἄλλοι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις μυθεύοντες, πάλαι ἀγγελίαν ἐβεβαίουν, τὸ μὴ ἀπολιτεύειν σοι, ἴστε, καὶ πάλαι παρεμύθουν καὶ τὸ ἄμεινον εὑρεῖν, ἴστε καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα, τὸν μὲν βέλτιον ἀποδυόμενόν βίον, εἰς ὃν τὸν βέλτιον ἐπιστρέψαντα, ἀγροῖκόν τ' ἂν ἐνδύεσθαι, καὶ πόρρω τοῦ καὶ τὸν λογισμὸν φεύγοντος ἐνεγκόμενος· τὸ δ' αὖ διὰ τὰ λόγου τὸν ἔλεγχον ἧττ' ἁμαρτημάτων ἐκκαλύπτειν, ἀφ' οἵων τε εἰς οἷα καταβέβηκας μειοῦσθαι, τῆς τε πρὸς ἀλλήλους φιλίας ἀνάξιον, καὶ ἧττ' πρὸς ἀλήθειαν τὴν αὐτῆς βίον ζωταξαμένων ἔδικαίων.

§. 1. Um ex iis, qui ad nos ventitare solent, audiveram, Firme, te victûs nostri sine carne rationem improbâsse, & ad eam comedendam iterum recidisse; primò quidem fidem illis non habui, dum ad sobrietatem, cui simque tuam pietatem respicerem, quam, ad eorum normam, qui hæc instituta primi comonstrârunt, virorum antiquorum sanè, simul & Deos reveritorum efformaveramus. Postquam verò alii, post primos, ejusdem rei indicium facientes, rumorem istum confirmaverant, te quidem increpare (qui neque, juxta adagium, malum fugiens melius aliquid invenêras, nec, secundùm Empedoclem, vitâ priore, destitâ, ad præstantiorem te convertisses) subrusticum sanè videretur, & longè distare ab ea suadendi via, quæ animis nostris ratione solùm discendis nata est. Dissertatione tamen nostrâ peccata tua aperte redarguere, & ostendere * à quibus ad qualia descenderis, cùm ea amicitiâ, quæ nobis ad invicem intercedit, dignum esse censui, tum iis etiam utile, qui vitam suam ad veritatis leges componunt.

§ 2. Καὶ γάρ μοι κατ' ἐμαυ-

§ 2. Mihi etenim apud memetipsum

ipsum reputanti, quænam tibi institutæ immutandi causa fuisse potuit, neutiquam affirmarem eam esse, ut sanitatem scilicet aut robur pararet, quòd vulgus & Idiotæ forsan dicerent: Contrà enim, tum ad sanitatem tuendam, tum ad Philosophiæ labores moderatè perferendos, victum illum sine carne tute ipse, cùm apud nos versatus es, fatebaris conducere: & expertus jam, satis possis percipere, quòd cùm hæc diceres, vera dixeris. Aut igitur deceptus, aut quòd existimes nihil, quod ad sapientiam spectat, interesse, utrùm hoc vel illo modo vivas, aut ob aliam aliquam causam quam ignoro, quæ metum sui injecit majorem, quàm nè reus fias impietatis priora instituta transgrediendo, ad vetera scelera relabi visus es. Non enim ob intemperantiam, aut voracis ingluviei cupiditatem dixerim te patrios ejus Philosophiæ, quam semel æmulatus es, ritus contempsisse: aut indolem tuam deteriorem esse, quàm plebeiorum quorundam: qui cùm leges, iis tamen contrarias, quibus antea vixerant, semel acceperint, etiam membratim dissecari tolerant *potiùs quàm eas violent*, & à quibusdam animalibus, quibus tamen priùs sese ingurgitaverant, abstinent magis quàm à carnibus humanis.

τὸν λογιζομένῳ τὴν τῆς αἱρέσεως αἰτίαν, ὑγιείας μὲν καὶ ῥᾳστώνης, ὡς ἂν ὁ πολὺς καὶ ἰδιώτης φαίη ὄχλος, ἐκ ἂν μεταβαλλόμενός φήσαιμι· τέναντίον γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν, καὶ πρὸς σύμπασαν τὴν μετὰ λόγου πρὸς φιλοσοφίαν πόνων, τὴν ἀσαρκον δίαιταν, αὐτὸς ζυνὼν ἡμῖν, ὠμολόγεις συμβάλλεσθαι· τῆτε πείρᾳ γινάσκειν πάρεστιν, ὡς ταῦτα λέγων ἠλήθευες. ἢ δι' ἀπάτην ἦν, ἢ τὸ μηδὲν διαφέρειν ἡγεῖσθαι πρὸς φρόνησιν, τὸ ἔτως ἢ ἐκείνως διαιτᾶσθαι, ἢ δι' ἄλλην ἴσως αἰτίαν, ἣν ἀγνοῶ, τὸν φόβον τῆς ἐν τῷ παραβαίνειν ἀσεβείας ἐπαρτῶσαν μείζονα, ἐπὶ τὰ πρόσθεν ἀνεδραμεῖν σε παρανόμημα ἐφείλετο. ὃ γὰρ δὴ δι' ἀκρασίαν καὶ φόβον [πόθον.] τῆς ὀψοφαγικῆς λαιμαργίας καταφρονῆσαι τῆς πατρίου, ἧς ἐζήλωκας φιλοσοφίας, νόμων, φήσαιμι ἄν σε· οὐδ' ἐλάττω τὴν φύσιν ἔχειν τῶν πρόσθεν ἰδιωτῶν εἴη· ὀλιγόμισθοι γοῦν τινες, οἷς ἔζων πρότερον, καὶ ἀδεκάμηνοι, τομάς τε τοιαύτας ἀνατλᾶσι, καὶ πινων ζώων, ὧν πρόσθεν ἐνεφορῶντο, ἀπέχονται ἂν μᾶλλον ἢ κρεῶν ἀνθρωπείων.

§ 3. Postquam verò ex iis quidam, qui ad nos venerint, sermones etiam nos commemorarant, quibus adversus eos, qui carnibus abstinent, usus es, non misereri solùm sed & indignari libuit: quòd frigidis quibusdam & rancidis argutiis confisi, tum vos ipsos decipi passi estis, tum etiã dogma antiquum & Diis gratũ

§ 3. Ἐπεὶ δέ τινες τῶν ἀφικομένων καὶ λόγων ἀπεμνημόνευον, οὓς χρὴ πρὸς ἀπεχομένους ἐποίεις, ἐλεεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ νεμεσᾶν παρῆν, εἰ ψυχροῖς καὶ ἀγαν ἰώνοις σοφισμάτοις πεισθέντες, αὐτούς τε ἀπατᾶσθαι καὶ πάλαι δόγμα καὶ θεοῖς φίλον ἀναπρᾶξαι ἐπιχειρεῖτε. ὅθεν

μοι ἐδόκει μὴ μόνον τὸ οἰκεῖον ἀποδεικνύναι ὡς ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἐναντίας, πολλῷ ἰσχυροτέρα τῆς ὑφ' ὑμῶν λεγομένων οὖσα καὶ πλήθει καὶ δυνάμει καὶ ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς, συναγαγεῖν τε καὶ λῦσαι· οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἐμβεβιωκότων δοκούντων εἶναι, οὐχ ὅπως τῶν ἀώλων καὶ ἐπιπολαίων στοιχειωμάτων, τὸ ἀληθὲς ἠπιημένον δεικνῦσα ἀντειρήκασιν. [lego ἀντειρηκόσιν·] ἴσως γὰρ ἀγνοοῦσι ὅτι τῇ ἀσκήσει τῆς ἐμψύχων οὐκ ὀλίγοι, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων ἔστιν οἳ καὶ τῶν ἀφιππάτων καὶ τῆς σοᾶς καὶ τῶν Ἐπικούρου τὸ πλεῖστον τῆς ἀντιλογίας πρὸς τὸν Πυθαγόραν καὶ Ἐμπεδοκλέους ἀπολειφθέντες φιλοσοφίαν, ἧς ζηλωτὴς εἶ ἐπιστάμενος· τῶν τε φιλολόγων συχνοὶ, καὶ Κλώδιος ὁ τὴς Νεαπολίτης, πρὸς τοὺς ἀπεχομένους τῆς σαρκῶν βιβλίον κατεβάλετο. ὧν τὰς πραγματικὰς καὶ κοινὰς πρὸς τὸ δόγμα ζητήσεις παραθήσομαι· τὰς ἰδίως πρὸς τὰς τοῦ Ἐμπεδοκλέους φερομένας κατασκευὰς παραιτησάμενος.

evertere sustinuistis. Unde mihi visum fuit non solùm commonstrare, quo modo nostrum sese habeat institutum, sed & ea, quæ ab adversariis nostris dicuntur, multò quidem validiora iis, quæ à vobis afferuntur, cùm viribus, & numero, tum etiam alio omni apparatu, colligere simul & solvere: quinetiam ostendere contradicentibus, veritatem non victam fuisse ab iis rationibus, quæ etiá graves & momentosæ videbantur, nedú à frivolis, & superficie tenus solùm pertingentibus vaframentis. Nescis enim fortasse, quòd abstinentiæ ab animalibus comedendis non pauci quidam, sed & ii omnes ex Philosophis qui Peripatetici, & Stoici, quique Epicurei denominantur, maximè adversantur, verbosis orationibus in Pythagoræ & Empedoclis philosophiam, quam tu pridem studiosè sectatus es, invecti: nec non Philologorum quamplurimi: inter quos & Clodius Neapolitanus adversus eos, qui carnibus abstinent, librum construxit. Quorum adversus nostram sententiam disquisitiones, quas de industria contra hoc dogma elaborârunt, quæque communibus nituntur argumentis, in medium proferam: eas interim, quæ peculiariter contra Empedoclis probationes afferuntur, dicere supersedebo.

Ex Heraclide Pontico Peripateticorum & Stoicorum rationes.

§ 4. Εὐθὺς τοίνυν φασὶν οἱ ἀντιλέγοντες τῇ δικαιοσύνῃ συγχεῖσθαι, καὶ τὰ ἀκίνητα κινεῖσθαι, ἐὰν τὸ δίκαιον μὴ πρὸς τὸ λογικὸν μόνον τείνωμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἄλογον· ὃ μόνον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἡγεμόνος, οἰκείως δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα θεῖα, τὸ μὴ

§ 4. Primùm igitur affirmant adversarii justitiam confundi, & non movenda moveri, si jus non solùm ad ea quæ rationem participant, sed etiam ad illa, quæ carent ratione, extendamus: existimantes scilicet non homines solùm, & Deos ad nos pertinere, sed & familiariter erga bestias nosmetipsos præbentes,

es, quæ nulla in re nobis conjunctæ ſunt: nec eas partim ad operas, partim in cibos adhibentes, alienas à nobis eſſe, & noſtræ communionis honore, ut & civitatis jure indignas cenſeamus. Qui enim haſce, utì homines, tractat, parcens ſcilicet nec lædens, juſtitiæ id attemperans quod ferre non poterit, tum ejus vim labefactat, tum etiam alienæ utilitati conſulens, ſuam deſtruit. Neceſſarium enim erit, ut vel non parcendo beſtiis, injuſtè agamus; vel non utendo, in eas angustias, ut vivere nequeamus, redigamur: & feram quodammodo vitam agamus, eos uſus, qui ex iis percipi poſſunt, omittendo.

ἂν ἡμῖν περσήκοντα, ἔχοντες. καὶ ἀχὲ τοῖς μὲν, ὡς ἔργον χρώμενοι, τοῖς δ', ὡς ἐδωδίμοις, ἄκφυλα καὶ ἄτιμα τῆς κοινωνίας καθάπερ πολιτείας νομίζοντες. ὁ δὲ καθάπερ ἀνθρώπους, καὶ τούτοις χρώμενος, φειδόμενος δ' καὶ μὴ βλάπτων, περσάπτων τῇ δικαιοσύνῃ, ὃ μὴ δύναται φέρειν, καὶ τὸ δυνατὸν αὐτῆς ἀπόλλυσι, καὶ διαφθείρει τὸ ἀλλοτρίῳ τὸ οἰκεῖον. λήγειν γὰρ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἀναγκαῖον ἡμῖν, ἀφειδοῦσιν αὐτῶν, ἢ μὴ χρωμένοις, τὸ ζῆν ἀδύνατον καὶ ἄπορον καὶ τρόπον τινὰ θηρίων βίον βιωσόμεθα, τὰς ἀπὸ τῶν θηρίων περιϊόντες χρείας.

§ 5. Nec memoro interim Nomadum, & Troglodytarum innumerabiles myriadas, qui carnes in cibum adhibent, nec quoquam alio in eam rem uti noverint: quippe nobis, qui manſuetè & humanè vivere videmur, quodnam opus in terra relinquitur conficiendum? quod in mari? Quæ illuſtris ars, quodnam victûs ornamentum ſupereſſet? Si erga animalia, quaſi eſſent ejuſdem generis & ordinis, innoxiè ſimus affecti, & reverentiâ quâdam cum illis agamus. Nullam enim viam, nullum medicamentum, nullum remedium dicere poſſumus, quo paupertatem, quæ vitam noſtram exſcinderet, propulſaremus, ſi juſtitiam hanc coleremus, nec antiquam illam legem, eósque ſolùm fines ſervaremus, quos Jupiter (ut vult Heſiodus) rerum naturas dirimens, unicuique generi animalium privatim aſſignavit.

§ 5. Ἀφίημι γὰρ Νομάδων καὶ Τρωγλοδυτῶν ἀνεξαρίθμους μυριάδας· οἱ τροφὴν σάρκας, ἄλλο δ' οὐδὲν, ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τοῖς ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως ζῆν δοκοῦσιν, ποῖον ἔργον ἀπολείπεται γῆς, ποῖον ἐν θαλάττῃ, τίς ἐναργὴς τέχνη, τίς κόσμος διαίτης, ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα, τὰ ζῶα διακώμεθα, ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας αὐτοῖς προσφερώμεθα. εἰπεῖν γὰρ ἔργον οὐδὲν, οὐδὲ φάρμακον, οὐδὲ ἴαμα τῆς τὸν βίον ἀναιρούσης πενίας, εἰ τὴν δικαιοσύνην ἔχομεν, ἂν μὴ τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ ὅρον φυλάττωμεν. ὡς καθ' Ἡσίοδον ὁ Ζεὺς τὰς φύσεις διελὼν καὶ δίκην ἑκάστῳ ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον.

Quippe feræ, piſces, avium genus alitivolantium,

Ἰχθύσι μὲν καὶ θηροὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς

Ἐαυτὴν ἀλλήλοις, ἐπεὶ ἡ δίκη ὅτι μέγ' αὐτῶν.

Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην θεὸς ἀλλήλοις.

Mutua se vertunt in pabula, jure carentes:

Justitia at nobis, quæ res est optima, cessit.

§ 6. Οἷς γὰρ οὐκ ἔστι τὸ δίκαιον πρᾶγμα πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα γίνεται τὸ ἀδικεῖν. ὡς ὅλως τὸν πρόλογον εἰπεῖν, ὅτε εὐρεῖαν ἄλλως, ὅτε λεπτὴν τὴν δικαιοσύνην παρεστελλεῖν ὁδὸν ἀπολελοίπασιν. ὃ γὰρ ἤδη εἰρήκαμεν, τὴν φύσιν, αὐτάρκη μὲν οὐκ οὖσαν, ἀλλ' ἐνδεᾶ πολλῶν, εἰργομένην γε τῆς ἀπὸ τῶν ζώων βοηθείας, ἄρδην ἀναιρεῖν, καὶ καθαιρεῖν εἰς τὸν ἄπορον καὶ ἀνόργανον καὶ ἀκτήμονα τῶν ἀναγκαίων βίον. φασὶ γοῦν οὐκ εὐτυχῶς διαζῶναι τοὺς πρώτους γενομένους· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων ἴσασιν τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ φυτὰ βιάζεται. τί γὰρ μᾶλλον ὁ βοῦν ἀποσφάττων καὶ πρόβατον ἀδικεῖ, τοῦ κόπτοντος ἐλάτην ἢ δρῦν; ἔστι καὶ τέχνης ἐμφύεται ψυχὴ καὶ τὴν μεταμόρφωσιν. τῶν μὲν οὖν ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου τὰ κυριώτατα ταῦτα.

§ 6. Quæ verò non possunt erga nos jus tenere, iis non possumus injuriam facere. Adeò ut quicunq; hunc sermonem rejiciunt, neque latam neq; angustam, quâ subingrediatur, justitiæ reliquerunt semitam. Quod enim jam diximus, naturam nostram, non sibi ipsi sufficientem, multarum verò rerum indigam, prohibitam autem, quò minùs eo quod ab animalibus suppeditari potest, utatur auxilio, funditùs interire necesse erit, & in inopem, sine instrumentis, & sine necessariis concludi vitam. Quinetiam, primi homines, utì fertur, non tam feliciter vixerint: non enim in animantibus sistebatur hæc superstitio, sed ad plantas etiam propellebatur. Quomodo enim injuriam magis facit, qui bovem aut ovem jugulat, quàm qui abietem aut quercum exçudit? Si & plantas etiam anima subeat, utì volunt animarum transmigrationis assertores. Hæc præcipua sunt ex iis quæ à Stoicis & Peripateticis afferuntur.

Ex Hermacho Epicureorum rationes.

§ 7. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου, ὡς ἐπὶ γενεαλογίαν μακρὰν διεξιόντες, φασὶν, ὡς οἱ παλαιοὶ νομοθέται, ἀποβλέποντες εἰς τοῦτο τὸν βίου κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πράξεις, ἀνόσιον ἐπεφήμισαν τοῦτο ἀνθρώπου σφαγὴν, καὶ ἀπιμίας ἔτυχον τὰς τυχούσας πρεσπῆναν. τάχα μὲν καὶ φυσικῆς τινος οἰκειότητος ὑπαρχούσης τοῖς ἀνθρώποις

§ 7. Epicurei autem longam legum humanarum quasi genealogiam percurrentes, veteres aiunt Legislatores, ad illam vitæ communionem quam homines inter se exercent, easq; quas invicem peragunt actiones respicientes, impiam judicatam iri hominis cædem proclamâsse, eique ignominias haud vulgares affixisse. Fortasse naturali quâdam cognatione hominibus erga homines magis conciliatis,

liatis, propter figuræ scilicet & animæ similitudinem, ità ut non tam promptè in illius animalis exitium ruatur, ac in eorum alicujus, quæ nobis utenda conceduntur: Maximam tamen causam, cur humana cædes gravatè ferretur & impietatis titulo inscriberetur, illam fuisse, quòd existimarent eam obesse universæ vitæ nostræ constitutioni. Qui enim ex hoc principio hujusce decreti utilitatem assequi, & animo comprehendere possent, nullâ aliâ ratione illis opus esset quâ ab hoc facinore coercerentur. Qui verò utilitatem non satìs possent percipere, mulctæ tamen irrogandæ magnitudinem veriti, abstinerent à se mutuò temerè occidendo. Quorum utrumq; etiam hodie videtur contingere. Nam qui decreti priùs dicti commoditatem perspiciunt, facilè ei obtemperant: qui verò eam capere non possunt, legi tamen comminationes scilicet veriti *obsequuntur*; quas eorum gratiâ, qui ejus utilitatem æstimare nequeunt, pauci forsan statuerunt, majore tamen parte tandem assentiente.

§ 8. Nihil enim ab initio eorum, quæ vel scribuntur, vel non scripta, manent adhuc, & per manus hominum transferuntur, per vim in legem abiit, sed eorum consensu qui usuri erant. Non enim corporis robore, aut potentiâ quâ populum sibi subigerent, sed animi prudentiâ excelluerunt, quicunque hujusmodi leges in vulgus introduxerunt: quâ effectum est, ut aliqui eam utilitatem tandem reputarent, quàm priùs vel (etsi senserant) non perpenderant, vel (quod sæpiùs evenit) ignorârant; ut alii verò magnitudine pœnarum deterrerentur.

θεὸς ἀνθρώπους, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ μὴ θᾳδίως φθείρειν τὸ τοιοῦτον ζῶον, ὥσπερ ἕτερόν τι τῆς συγκεχωρημένων· ἢ μᾶλλον ἀλλὰ πολλῷ γε πλείω αἰτίαν τοῦ δυσχεραντοῦσθαι τοῦτο, καὶ ἀνόσιον ὑπονοεῖσθαι, τὸ μὴ συμφέρειν εἰς τὸν ὅλον τοῦ βίου σύστασιν ὑπολαβεῖν. ὑπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οἱ μὲν παρακολουθήσαντες τὸ συμφέρον τοῦ διορίσματος, οὐδὲν προσεδεήθησαν ἄλλης αἰτίας, τῆς ἀνειργούσης αὐτοὺς ὑπὸ τῆς πράξεως ταύτης. οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι λαβεῖν αὐδησιν ἱκανὴν τούτου, τὸ μέγεθος τῆς ζημίας δεδιότες, ἀπείχοντο τοῦ κλείειν θᾳδίως ἀλλήλους. ἂν ἑκάτερον φαίνεται καὶ νῦν ἔτι συμβαῖνον. καὶ γὰρ οἱ μὲν θεωροῦντες τὸ συμφέρον τῆς προγεγραμμένης διατάξεως, ἑτοίμως ὑπ' αὐτῆς ἄγονται· οἱ δὲ μὴ δεκλιτοὶ τοῦτο, τὰς ἀπειλὰς φοβούμενοι τῶν νόμων· ἃς ἕνεκα τῶν ἀσυλλογίστων τὸ χρήσιμον διώρισαν τινες, παραδεξαμένων αὐτὰς τῶν πλειόνων.

§ 8. Οὐδὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς βιαίως κατέστη νόμιμον, οὔτε μὴ γραφῆς, οὔτε ἀνὰ γραφῆς τῶν διαμενόντων νῦν καὶ διαδιδομένων ψυχόλων· ἀλλὰ συγχωρησάντων αὐτῷ καὶ τῶν χρησαμένων. φρονήσει γὰρ ψυχῆς, ἀ ῥώμη σώματος καὶ δυνασευτικὴ δυλώσει τῶν ὄχλων δλιγάκις οἱ τοιαῦτα τοῖς πολλοῖς εἰσηγούμενοι· καὶ τὸν μὲν εἰς ἐπιλογισμὸν τοῦ χρησίμου καθιστάντες ἀλύπως αὐτοῖς πρότερον αἰδαιονομένοις, καὶ πολλάκις ἐπιλανθανουμένοις, τὸν δὲ τῷ μεγέθει τῶν ἐπιμίων κα-

τα-

Ἰατρεύσαντες. οὐ γὰρ ἄλλῳ ἐτέρῳ χρῆσθαι φαρμάκῳ πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος ἄγνοιαν, ἢ τῷ φόβῳ τῆς ἀφανεισμένης ὑπὸ τοῦ νόμου ζημίας. αὕτη γὰρ κατέχει μόνη καὶ νῦν τοὺς τυχόντας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κωλύει τὸ μήτε καινὴν, μήτε ἰδίᾳ τὸ ἀλυσιτελὲς πράττειν. εἰ δὲ πάντες ἠδύναντο βλέπειν ὁμοίως καὶ μνημονεύειν τὸ συμφέρον, οὐδὲν ἂν προσεδέοντο νόμων· ἀλλ' αὐδαιρέτως τὰ μὲν ὠφελοῦντο τῶν ἀπειρημένων, τὰ δὲ ὑπερεῖδον τῶν προστεταγμένων. ἱκανὴ γὰρ ἡ τοῦ χρησίμου καὶ βλαβεροῦ θεωρία, τῶν μὲν φυγὴν παρασκευάσαι, τῶν δὲ αἵρεσιν. ἡ δὲ τῆς ζημίας ἀνάτασις, πρὸς τοὺς μὴ προορωμένους τὸ λυσιτελοῦν. ἀναγκάζει γὰρ δικαιόζειν ἐπικρεμαμένη ταῖς ἀγύσαις ἐπὶ τὰς ἀσυμφόρους πράξεις ὁρμαῖς, καὶ βίᾳ σωφρονίζει τὸ κοινὸν ποιεῖν.

§ 9. Ἐπεὶ καὶ τὸ ἀκούσιον φόνον οὐκ ἔξω πάσης ζημίας κατέστησαν οἱ νομοθέται· * ὅπως μηδεμίαν ἐν δίκῃ προφάσιν τοῖς ἑκουσίως τὰ μὴ ἀκουσίως δρώντων ἔρξαι μιμεῖσθαι προαιρουμένοις· ἀλλ' ὅπως μὲν ἀφύλακτον ᾖ, μηδὲ ἠμελημένον τὸ τοιοῦτο, ὥστε πολλὰ πρὸς ἀλήθειαν ἀκούσια συμβαίνειν. οὐ γὰρ συνέφερεν οὐδὲ τοῦτο, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δι' ἃς καὶ τὸ καθ' ἑκούσιον τρόπον φθείρειν ἀλλήλους. ὥστε τῶν μὲν ἀκουσίων τῶν μὲν, παρὰ τὴν ἀσάφημτον αἰτίαν καὶ ἀφύλακτον γεγονυιῶν ἀνθρωπίνῃ φύσει, τῶν δὲ, παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν καὶ [τὸ] ἀνεπίσκοπον τῆς διαφορᾶς, βελτίονες κωλύσαι τὸν βλάψαντα αὐτὸν [τοῦ] πλησίον ῥᾳθυμίαν, οὐκ ἀθῶον

Nullo utique alio remedio ſanari poterat antè memoratæ utilitatis ignorantia, quàm mulctæ metu à lege conſtitutæ. Hic enim ſolus etiamnum plebem in officio retinet, prohibétq; quò minùs aliquid agant, ſive publicè, ſive privatim, quod in rem omnium non cedat. Si verò omnes poſſent ex æquo perſpicere & in mentē revocare quod proſit, nil opus eſſet legibus: ſed delectu ſuo prohibita devitarent, & quæ imperantur, ipſi exequerentur. Contemplari enim quid utile, quid noxium ſit, ſatis eſt incitamenti, ut hoc fugiamus, illud verò amplectamur. Pœnæ autem comminatio eos ſpectat, qui ad legis utilitatem non proſpiciunt. Iis enim ſemper imminet, & cogit, ut illis cupiditatibus quæ ad inutiles actiones eos raperent, dominari conentur, & bene agendi neceſſitatem affert.

§ 9. Præſertim cùm Legiſlatores etiam involuntariam cædem extra omnem pœnæ metum non poſuerint. Non hoc ſcilicet fine, nè iis ullam darent excuſationis anſam, qui ſponte imitari eligunt eorum facta, qui involuntariè deliquerunt: ſed nè hac in re non ſatis caveatur, aut curetur, ſicq; nimis multæ, verè involuntariæ cædes contingerent. Neque enim hoc expediebat, idq; propter eaſdem cauſas, ob quas non licuit ſponte & voluntate noſtrâ nos invicem trucidare. Cùm igitur earum rerum, quæ involuntariæ ſunt, aliæ proveniant à cauſa incerta, & ab humana natura inobſervabili, aliæ autem negligentiæ noſtræ, inſciæ futuri diſcriminis, originem ſuam debeant, volentes Legiſlatores ſocordiam illam, quæ vicinos

lædat,

lædat, cohibere, etiam actionem involuntariam non omnino pœnæ inſontem ſtatuerunt, ſed mulctarum terrore maximam ejusmodi delictorum partem abſtulerunt. Quinetiam exiſtimo cædes illas, quibus lege condonatur, expiari tamen per luſtrationes ſolennes, nullâ aliâ causâ ab iis introductas, qui hæc primùm bene inſtituerunt, quàm quòd cuperent homines quàm maximè à cæde voluntaria removere. Vulgus enim ubique indigebat aliquo, quod eos impediret, nè temerè facerent quod non expedit. Unde qui primi hoc animadverterunt, non ſolùm pœnas conſtituerunt, ſed & alium timorem, cujus non facilè dari poteſt ratio, intentârunt; clamantes non puros eſſe, qui quovis modo hominem interfecerint, niſi purgationibus uterentur. Animæ enim rudis inſcitia variis modis, tanquam ſub Pædagogi diſciplina, exculta, ad eam, quâ nunc gaudet, manſuetudinem acceſſit; adinventis primùm ab iis, qui multitudinem rexêrunt, delinimentis quibuſdam ad ferinos cupiditatum impetus cicurandos: Inter quæ eſt & illud, Nè ſe mutuò occiderent indiſcriminatim.

§ 10. Veriſimile autem eſt eos, qui primi ſtatuerunt quæ oporteat nos facere, & quæ minùs, nullo modo prohibuiſſe, nè reliqua animalia interficeremus. Utilitas enim ex his oriunda ex contrariis factis percipitur. Non enim ſalvi eſſe poſſent homines, niſi vitæ familiaritate conjuncti, ipſi ſe contra animalium vim tutari conarentur. Aliqui autem, eo tempore acceptiſſimi, commemorantes, quòd à cæde temperarent ipſi, quoniam ad ſalutem omnium conduceret, κατέστησαν ζημίαν, ὡς τὴν ἀκίνδυνον πρᾶξιν, ἀλλὰ τῇ φόβῳ τῆς ὑπολοίπων ἀφεῖλον τὸ πολὺ τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας. ὅμως δ' ὅ γοῦν καὶ τοῦ συγγνωμονικοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου φόνου, τὰς ἀφοσιώσεις λαμβάνειν τὰς εἰθισμένας διὰ τῆς καθαρμῶν, παρ' ὑμῶν ἑτέρων αἰτίαν, παρὰ τῶν πρώτων καλῶς ταῦτα εἰσηγησαμένων, ἢ περὶ τὸ, τῆς ἀκουσίου πράξεως ὅτι πλεῖστον ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀφεστάναι. παυλαχόθεν γὰρ ἐλέγετο τοῦ κωλύσοντος ἐπάνω πρᾶγμα τὸ μὴ συμφέρον ὁτιοῦν ποιεῖν. ὅθεν ὁ μόνον ζημίας ἔταξαν ὁ πρῶτοι τοῦτο σωφρόνησαν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον φόβον ἄλογον ἐπήγαγον, ὡς καθαρὰς ἐπιφημίσαντες εἶναι τὸν ἀνοσίων ἄνθρωπον ἀνελόντας, μὴ χρησαμένους καθαρμοῖς. τὸ γὰρ ἄγριον τῆς ψυχῆς ποικίλαις παιδαγωγίαις, ἦλθεν εἰς τὴν παιδευθεῖσαν ἡμερότητα, προσμηχανησάντων ὅτι [τοὺς] τῆς ἀλόγου ὁρμῆς ἐπιθυμίας πρῶτον μέτρων ἐξ ἀρχῆς τοῦ τὰ πλήθη διακοσμήσαντων· ὧν ὅτι καὶ τὸ μὴ κλείειν ἀλλήλους ἀπέλιπον.

§ 10. Τῶν δὲ λοιπῶν ζώων εἰκότως ἂν δοκοῦμεν φθείρειν ὁ πρῶτοι διείλοντο ἃ δεῖ ποιεῖν ἡμᾶς καὶ ἃ μή. τὸ γὰρ συμφέρον ἐπὶ τούτων ἐκ τῆς ἐναντίας ἀποτελεῖτο πράξεως. ὁ γὰρ δυνατὸν ἦν σώζεσθαι μὴ περαιτέρω ἀμυνόμενος τοῦτο [αὐτὰ] ζωοτροφούμενοι μετ' ἀλλήλων. διαμνημονεύοντες δέ τινες τῶν τότε χαριεστάτων, ὡς αὐτῶν ἀπέχοντο τοῦ κλείειν διὰ τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν σωτηρίαν.

πειαν, τοῖς τε λοιποῖς ἐνεποίουν μνήμην τοῦ συμβαίνοντος ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συντεχναῖς, ὅπως ἀπεχόμενοι τῶν συγγενῶν, διαφυλάττωσι πρὸς κοινωνίαν, ἣ συμπέφυκε πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκάστῳ σωτηρίαν. ὡς μόνον ἦν χρήσιμον διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι, μηδὲ λυμαντικὸν ποιεῖν μηδὲν τὴν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον συνελθόντων, πρὸς τὸ τῶν ἀλλοφύλων *ἐξέλεισμα ζώων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους, τοῦ ἐπὶ βλάβῃ παρεγγυοῦντος. μέχρι μὲν οὖν τινος, διὰ ταύτην ἀπείχοντο τῶν συγγενῶν, ὅσον ἐβάδιζεν εἰς τὴν αὐτὴν κοινωνίαν τῆς ἀναγκαίας, καὶ χρείας τινὰς παρεῖχετο πρὸς ἑκάτερα τῶν εἰρημένων. ἐλθόντος δὲ ἐπὶ πλέον τοῦ χρόνου καὶ τῆς δι' ἀλλήλων ἡμέρας μακρὰν προσιόντος, ἐξεσωθησαν τῶν τῆς ἀλλοφύλων ζώων καὶ τῆς *παραπάσεως, ὀπλασμὸν ἔλαβόν τινες τοῦ συμφέροντος ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους τροφαῖς, ἃ μόνον ἄλογον μνήμην.

§ 11. Ὅθεν ἐπειρήθησαν βεβαιοτέρας ἀνεῖρξαι τοῦ πρὸς χεῖρας φθείρειν ἀλλήλους, καὶ τὴν βοήθειαν ἀδενεστέραν κατασκευάζοντες διὰ τὸν τῶν παρελθόντος λήθην. πειρώμενοι δὲ τοῦτο δρᾶν, τὰς ἐπὶ μεγίστας καὶ νῦν ἔτι πόλεις τε καὶ ἔθνη νομοθεσίας εἰσήνεγκαν ἐπακολουθήσαντος τοῦ πλήθους αὐτοῖς ἑκουσίως, παρὰ τὸ μᾶλλον ἦν τοῦ συμφέροντος ἐν τῷ μετ' ἀλλήλων ἀφειδῶσι λαμβάνειν αἰδῆσιν, ὁμοίως γὰρ εἰς τὴν ἀφοβίαν σωπήρχει, τί, τε λυ-

etiam & reliquis in memoriam revocârunt, quid in mutuo eorum convictu accidisset: ut eos scilicet suaderent à cognatis abstinere, & communionem eam inter se tueri, quæ ad propriam privati cujusque salutem multùm afferret. Non solùm verò utile erat *non à se invicem separari, nec quicquam facere quod in eorum, qui in eundem locum collecti essent, perniciem cederet, ad animalia alterius generis * ejicienda; sed & adversus homines valuit, si qui lædendi animo ad eos accederent. Aliquatenus igitur ob hanc causam ab hominibus utpote cognatæ sibi naturæ abstinebant, quantum nimirum profecit, ut rerum necessariarum fieret communio, quantúmque adversus alterutram ex supradictis incommodis aliquâ ratione eos defenderet. Procedente verò tempore, & ex se mutuò propagatâ sobole longè pertingente, expulsis autem animalibus alterius ab homine generis, & eorum etiam *fœtibus, seriò rationem inibant aliqui de utilitate eâ quam ex mutuo victu capiebant, nec eam solùm sine omni animadversione memorabant.

§ 11. Unde eos firmiùs coercere conati sunt, qui temerè alios occiderent, quíq; propter præteritorum oblivionem priora contra cædes præsidia labefactârant. Hoc verò aggressi facere, ea instituta invexerunt, quæ adhuc manent, quæq; hodie inter urbes & gentes vigent: obsequente tum suâ sponte multitudine, quia jam magis quàm antea victûs mutui commoditatem persentiscerent. Æquè enim ad securitatem conferebat, tum ut omne pernicioſum sine discrimine tol-

leretur,

leretur, tum ut ad salvum esset, quod noxiis amoliendis insnervierit. Unde verisimile est, ex ils quæ diximus unum vetitum, alterum autem non prohibitum fuisse. Nec illud licet regerere, quòd aliqua animalia, quæ non sunt humanæ naturæ pernicio-sa, nec aliquo alio modo vitam nostram infestam reddunt, tamen nobis concessêre leges trucidandi veniam. Nullũ enim prope dixerim ex iis est animalibus quæ à lege nobis permittuntur interfici, quod, si absque modo copiæ incrementum caperet sineremus, in humani generis detrimentum non cederet: Intra verò numerum, quo hodie continetur, comprehensum, nonnullis vitæ nostræ usibus inservit. Ovis enim, & bos, & omne ejusmodi animal, si non ultra mensuram justam augeatur, conditionis nostræ necessitati multùm prosunt. Sin verò in quantumlibet multitudinem exundarent; & eam quæ hodie obtinet, longè superarent, vitam nostram pessundarent: quibusdam ex iis ad vimse verrentibus, ut pote quæ à natura sunt ad hoc satis comparata: aliis solùm victum nobis ex terra protenientem vastantibus. Quamobrem vel hac de causa non prohibitum fuisse censendum est hæc animalia interficere, ut ita numerus qui nostris usibus satis sit relinquatur, quique facilè regi & depelli possit. Non enim, sicut in lemnibus, lupis, vel quibuscunque feris animalibus, sive plura sint sive pauciora, nullum omnino potes numerum sumere, qui admissus vitæ nostræ necessitatem relevaret, ita etiam res se habet in bobus, equis,

μαπτῶν αὖν πλεονάζιον ἀφειδῶς, ἢ τὸ χρήσιμον τοῖς πλεῖ τότε φθορὰν διαπρέμενον. ὅθεν εἰκότως τὸ μὴ, ἀπηγορεύθη, τὸ ἢ, οὐκ ἐκωλύθη τῆς ἐιρημένων. ἐπεῖνό γε λέγειν οὐκ ἔστιν ὡς ὅτια τῆς ζώων φθαρτικὰ τῆς ἀνθρώπης ὕλης φύσεως, ὥστε καὶ ἕτερον ὑλίνα τρόπον λυμαινόμενα τὸν βίον, συγχωρήσειν ὁ νόμος ἀναιρεῖν ἡμῖν. ὥστε ἢ, ὡς εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου συγχωρημένων, ὅσα οὐκ ἐώμενον λαμβάνειν πλεῖ ἐκ κολλὼ τὸ ἀφθονίας, βλαπτικὲν γένοιτ' ἂν ποτὲ, ἐν ᾧ τῷ καιρῷ πλέθει διατρέφοντα χρείας παρέχεταί τινας εἰς τὸν βίον, ἢ δὲ πρόβατον, ἢ βοῦς, ἢ ὅσα τοῦτο μετείληφεν ἀλλ' εἰρηται τισὶν πρὸς τὰ ἀναγκαῖα ἡμῖν διαζωγλὶ ὠφελεῖα· εἰς πίσσαν ἢ ἐμπορὸν καταβλίσεων, ἢ μακελὰν ἐσφαγλὶ ἀχρεῖα τῆς κατασκόπου, λυμαίνοιτ' ἂν τὸν βίον πλεῖ τὸ μὴ πρὸς ἀλλὰ τρεπόμενον, ἀπὸ φύσεως ἐυφυῶς εἰς τοῦτο μετέχοντ· τὸ δ' μόνον πλεῖ ἐνεδεῖσθαι ἡμῶν ἐκ τῆς γῆς προφερὲν καταβάλλον. διὸ καὶ πρὸς πλεῖ αἰτίαν φαίνεται ἀδὲ τὰ τοιαῦτα τῆς ζώων ἐκωλύθη φθείρειν, ἵνα τὸ ἀναγκαῖον πρὸς πλεῖ χρείαν καταλείπηται πλῆθος, ἢ τὸ εὐδιάλυτον κατασκευάζον. ὃ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ λεόντων ἢ λύκων ἢ ἁπλῶς τῶν ἀγρίων πρόσεστι φθαρτικὸν ζώων, ἁπλῶς τε μικρῶν τε ἢ μεγάλων οὐκ ἔστιν ὕστις λαβεῖν πλῆθος, ὃ καταλειπόμενον ἐκτελεσ-

ζεν ἂν τὸν ἀναγκαῖον ἡμῖν βίον, οὕτω ἢ ἐπὶ βοῶν ἢ ἵππων καὶ πρόβατων,

περὶ ἁπάντων ἔχει, καὶ ἁπλῶς τῶν ἡμέρων ὀνομαζομένων ζώων. ὅ-δεν τὰ μὲν, ἀφεῖναι φθειρομένων ἢ, τὸ πλεῖον τῆς συμμετρίας ἀφαιρεῖμεν.

§ 12. Διὰ δὲ παραπλησίους [παραπλησίως.] τοῖς εἰρημένοις αἰτίαις, καὶ τὰ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διοικεῖσθαι τῶν ἐμψύχων νομισθὲν εἶναι τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα καλαλαβόντων νόμων· ἐπὶ ἢ τῶν οὐκ ἐναντίων εἶπον τὸ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον. ὥστε πολὺ λέγουσι, ὅτι πᾶν τὸ καλὸν καὶ δίκαιον καὶ τοῖς ἰδίαις ἐπολήψεσι δεῖ τοῖς τῶν νενομοθετημένων, ἠλιθίου τινὸς γνώμην ἐμπροσίας. οὐ γὰρ ὅτων ἔχει τῶν, ἀλλ' ὅταν τρέπον ἢν ἐπὶ τῶν λοιπῶν συμφερόντων, οὐ ὑγιαινόντες καὶ ἑτέρων μυρίων οἰκείων ἀλλὰ διαμαρτάνουσιν ἐν πολλοῖς τῶν τι κοινῶν ὠφελείας καὶ τῶν ἰδίων. καὶ γὰρ τὰ παραπλησίως ἁρμόττοντα νομοθετήματα πᾶσιν οὐ καθορῶσί τινες· ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἀδιαφόρων δοξάζοντες εἶ) παραλείπουσιν· οἱ ἢ τὸν ἐναντίαν δόξαν ἐπὰρ αὐτῶν ἔχουσι, καὶ τὰ μὴ καθόλου συμφέροντα παλαχῆ τινες ὅλοις τοῦ συμφέρειν. ὅθεν διὰ τοῦ αἰτίαν ταύτην ἀντέχοντα τῶν οὐκ ἁρμοττόντων. εἰ καὶ ἐπί τινων ἐξαλείπουσι ταῦτα πρὸς αὐτοὺς λυσιτελῆ καὶ τὰ κοινὰ ἔχοντα ἢ ὠφέλειαν· ὧν δεῖ καὶ τὰς τοῦ ἰδιωτὰς τῶν ἐμψύχων καὶ φθορὰς ἐν τοῖς πλείοσι ἢ ἐξῶν διατεταλμένα διὰ τὸ τῆς χώρας ἴδιον. ὅις οὐκ ἀναλκαῖον ἐμφῆναι ἡμῖν, διὰ τὸ μηδὲ τὸν αὐτὸν οἰκεῖν τόπον. εἰ μὴ ἦν δυνατὸν ποιήσασθαί τινα ζωοθήκην ὥσπερ περὶ ἀνθρώπους, ὅπου καὶ περὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζώων,

& ovibus, & in omnibus universè, quæ cicures dicuntur, bestiis. Unde ea funditus perdimus: ab his verò proportionis excessum solùm auferimus.

§ 12. Propterea congruè jam memoratis causis, etiam ea quæ ad animalium esum spectant constitui existimandum est à legibus istis, quæ has res olim complectebantur: & edendi vel non edendi causam fuisse utilitatem & incommodum. Adeò ut illi, qui bonum omne & honestum privatis hominum, de iis qui lege statuuntur, sententiis constare asserant, mihi quidem pleni videntur sublimi quâdam insaniâ. Non enim ità se res habet, sed eodem sanè modo quo * in cæteris quæ prosunt, veluti in salubribus, aliisque innumeris. Sed in multis quidem falluntur, tum publicis, tum privatis. Aliqui enim non perspiciunt ea instituta quæ omnibus ex æquo congruunt: sed nonnulli ea inter indifferentia reputantes, omittunt: alii contrariam de iis opinionem fovent: & quæ universè non sunt utilia, ubique prodesse opinantur: unde hanc ob causam iis adhærescunt, quæ non conveniunt. Etsi in quibusdam ea exquirunt, quæ & sibi commoda sunt, & communi bono inserviunt. Inter quæ censenda sunt illa de animalium esu, & cæde in maxima gentium parte constitutis, regionis tamen cujuscunque ratione habitâ. Quibus non necesse est ut nos acquiescamus, quia eundem locum non incolimus. Si igitur, utì cum hominibus, ità cum cæteris animali-

bus poſſet aliquo modo pactum iniri, ut neque illa nos occiderent, nec à nobis ſine diſcrimine occiderentur, pulchrum ſanè eſſet hucuſque juſtitiam protendere. Ità enim extenſa in utriuſque partis ſecuritatem cederet. Cùm autem nullo conſilio fieri poſſit, ut quæ rationem non participant, ſub eadem nobiſcum lege coerceantur, hâc viâ utilitatis præſidium non poteſt ab animalibus magìs quàm ab inanimatis procurari. Sed ſi poteſtate ea occidendi, quam nunc tenemus, utamur, hâc ratione ſolum debitâ fruemur ſecuritate. Hæc & hujuſmodi ſunt quæ ab Epicureis afferuntur.

ων, ὑπὲρ τῦ μὴ κλείνειν, μήτε πρὸς ἡμᾶς ἀκείτως αὐτὰ κτείνεδαι, καλῶς εἶχε μέχρι τύτε τὸ δίκαιον ἐξάγειν· ἐπιτεταμένον γὰρ ἐγίγνετο πρὸς τὴν ἀσφάλειαν. ἐπειδὴ δ' τῶν ἀμηχάνων ἐδέν, κοινωνῆσαι νόμε τὰ μὴ λογιζόμενα τῶν ζώων λόγον, ἀλλὰ μὴ τῦ τύτε τρόπε τὸ συμφέρον ἔχ ὅσιον τε καθαπτάδαι πρὸς τ ἀπὸ τ ἄλλων ἐμψύχων ἀσφάλειαν μᾶλλον ἢ τ ἀψύχων. ὀλ. δ' τῦ τὴν ἐξυσίαν λαμβάνειν, ἣν νυὶ ἔχομεν εἰς τὸ κλείνειν αὐτὰ, μόνον ὅδε τ ἐνδεχομένην ἔχειν ἀσφάλειαν. τοιαῦτα μὲν δὴ τὰ τῶν Ἐπικυρείων.

Rationes Claudii Neapolitani, qui adversùs Abſtinentiam ab eſu animalium librum edidit.

§ 13. Reliquũ eſt, ut ea proponam, quæ plebeii & vulgaris ingenii homines afferre ſolent. Aiunt enim Veteres ab animalibus abſtinuiſſe, non religione tactos, ſed quia nondũ ignis uſum cognoverant: ut verò eum didicêre, ignem in honore maximo habuiſſe, & ſacrum reputâſſe, Veſtámque eum appellâſſe, eósque, qui unà habitabant συνεσίους· deinceps verò Animalibus uſos fuiſſe. Homini enim naturale eſſe carnes comedere: præter naturam verò crudas devorare. Igne igitur reperto, id, quod naturale erat, admiſiſſe, coctas carnes approbantes, *crudas verò rejeciſſe. Propterea apud Homerum dicitur, Thoës, crudivori, & opprobrii loco objiciebatur, Crudum devores Priamum, & crudas carnes abſcindentem comedere: utpote impiis ſolùm attributo illo, *Carnibus omnimodis menſas onerárunt.* —— Primùm igitur Animalia ad menſas

§ 13. Λοιπὸν δ' ὁ πολὺς κὴ δημώδης ἄνθρωπος ἃ λέγειν εἰωδεν, παραθετέον. τὸν μὲν παλαιὸν, φασὶν, τ ἐμψύχων ἀπεχέδαι, ὅ δ' ἐυσέβειαν, ἀλλὰ δ' τὸ μήπω εἰδέναι τ πυρὸς χρῆσιν· ὡς δ' ἔμαθον, τιμιώτατον τότε κὴ ἱερώτατον νομίσαι· ὅσίαν τε φυλάττειν, κὴ συνεσίους ἀπὸ τύτε γενέδαι, κὴ λοιπὸν χρήσαδαι τοῖς ζώοις. εἰ μὲν γὰρ κ' φύσιν ἀνθρώπῳ τὸ σαρκοφαγεῖν· παρὰ φύσιν δ' τὸ ὠμοφαγεῖν. πυρὸς δ' εὑρεθέντος, ἀπολαβεῖν τὸ κ' φύσιν δ' ἐψήσεως φανεισμένης τὰ κρέα. δ' ἃ ὠμοφάγοι μὲν οἱ θοες, κὴ ἐνείδει τὸ, Ὠμὸν βεβρῶδαι Πείαμον. κὴ Ὠμὰ ἀποτεμνόμενον κρέα ἔδμεναι. ὡς ἂν δὴ τοῖς ἀθέοις ἀποδεδομένης τῆς δ' κρεῶν, πάσας παρέδηκαν ἀείρας παντοίων. τὸ μὲν δ' πρῶτον ὃ προσφέροντο

τὰ

τὰ ἔμψυχα· ὃ γὸ ἦν ὠμοφάγον ζῷον ὁ ἄνθρωπος· ὡς ὃ ἡ τῦ πυρὸς εὑρέθη χρῆσις, πυκνωθέντος, ὃ μόνον τοῖς κρέασιν, ἀλλὰ κὴ τοῖς ἄλλοις, ὡς εἰπεῖν, τοῖς πλείστοις βρετοῖς ἐχρῶντο. ὅτι μὴ γὸ ἦν ὠμοφάγον ὁ ἄνθρωπος δηλοῖ τινα ἔθνη ἰχθυοφάγα. τοὺ γὸ ἰχθῦς ὀπτῶσιν· οἱ μὴ, ἐπειδὰν αἱ πέτραι μάλιστα διάπυροι γένωνται ὑπὸ τῦ ἡλίυ· οἱ ὃ, κὴ ἐν ἄμμῳ. ὅτι ὃ σαρκοτάγον αὐτὸ τῦτο δηλοῖ, τὸ μηδὲν ἔθνος ἀπέχεσθαι ἐμψύχων· κὴ ὃ κατ' Ἡροφίλυ οἱ Ἕλληνες θεοσηκνῶς ἐπεὶ κὴ τοῖς βαρβάροις ταὐτὸν ὄτιν ἔθος.

§ 14. Ὁ ὃ κελεύων μὴ ἔδειν, κὴ ἄδικον ἡγούμενος, ὃδὲ κτείνειν δίκαιον ἐρεῖ, ὃδὲ ψυχὰς ἀφαιρεῖσθαι· ἀλλὰ φιλῦ πρὸς γε τὰ θηρία πόλεμον ἡμῖν ἔμφυτος ἅμα κὴ δίκαιος. τὰ μὴ γὸ, ἐκόντα ἐπιβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ λύκοι κὴ λέοντες· τὰ δ', ὐκ ἐκόντα, ὥσπερ οἱ ὄρνεις· πατηθέντες γὸ ἐνίοτε, δάκνουσιν. κὴ τὰ μὴ, ἀνθρώπυς ἐπιβαίνει· τὰ ὃ τοὺ καρποὺς φθείρει· ὑπὲρ ὧν πάντων μετιμᾶ ταῦτα, κὴ τὰ κατάρξαντα θηρία κτείνομεν, κὴ τὰ μὴ κατάρξαντα, ὡς μή τι πρὸς αὐτῆς πάθωμεν. ὐκ ἔστι γὸ ὅστις ἰδὼν ὄφιν ὐκ ἔκτεινε δυνάμενος· ὡς μήτ' αὐτὸς δηχθείη, μήτ' ἄλλος ἁπλῶς ἄνθρωπος· ὐ γὸ μόνον ὄτι μῖσος κατ' αὐτῶν κλεινωθρων, ἀλλὰ κὴ στοργὴ πρὸς ἀνθρώπους. δικαίως δ' ὄντος τῦ πρὸς τὰ θηρία πολέμυ, πολλῶν ἀπεχόμεθα καὶ

non adhibebant: Homo enim non erat animal crudivorum. Postquam autem ignis usus adinventus esset, non solùm carnibus, sed & aliorum maximâ, penè dixeram, parte eduliorum igne paratis utebar. Quòd autem homo non sit crudivorus ostendunt gentes aliquæ, quæ piscibus vescuntur. Pisces enim torrent: aliqui lapidibus sole calefactis; alii verò in arena. Quòd verò carnivorus sit, hoc ipsum argumento est, nullam scilicet gentem ab animalibus abstinere. Neque hoc Græci pravo & perverso more admiserunt: Barbaris enim eadem est consuetudo.

§ 14. Quisquis autem vetat illa comedere, & hoc iniquum existimat, neque omnino occidere fas esse dicet, vel de vita ea tollere: Attamen nobis insitum est adversùs feras bellum gerere, idque justè. Aliæ enim ex iis sponte homines adoriuntur, ut lupi & leones; aliæ, nonnisi coactæ, ut serpentes; qui quidem conculcati fortè remordere solent. Quinetiam nonnullæ homines ipsos aggrediuntur; aliæ fruges consumunt. Quibus omnibus de causis feras persequimur, & eas quæ bellum incipiunt interficimus, ut & illas, quæ pugnam primæ non capessunt, nè scilicet ab iis malì aliquid patiamur. Nemo enim est qui visum serpentem, si modò poterat, non occiderit: ut nempe neque ipse, nec quisquam omnino alius mordeatur. Non enim solùm odio habemus homicidas feras, sed & humanum genus diligimus, *ideoque ei prospicimus & providemus.* Cùm autem justè contra feras bellum gerimus, à multis tamen abstinemus,

quæ

quæ apud homines placidè agunt. Unde Græci nec canes comedunt, nec equos nec aſinos devorant; quaſi ejuſdem eſſent * generis (*& ideo eodem modo tractandæ*) cicures cum agreſtibus. Eodem quoque modo & in avibus ſe res habet. Porcus verò nulli rei utilis eſt niſi cibo. Phœnices autem & Judæi ab eo abſtinent, quòd omnino in iis locis non naſcebatur: Nam & hodie in Æthiopia hoc animal non conſpici fama eſt. Quemadmodum igitur nemo Græcorum vel camelum vel elephantum Diis unquam obtulit, propterea quòd Græcia hæc animalia non alit, ſic neque in Cypro aut Phœnicià porcus Diis immolabatur, quia non erat indigena, neq; eum Ægyptii ſacrificant eadem de cauſa. Prorſus verò ab hoc animali abſtinere, perinde ſe habet, ac nolle camelum comedere.

§ 15. Quâ autem ratione ab animantibus temperaret quiſpiam? An quòd animam noſtram vel quòd corpus deterius reddant? Patet ſanè neq; alterutrum in cauſa eſſe. Ea enim animalia quæ carnibus veſcuntur, cùm ſint cæteris ſolertiora, venatica ſunt, & hanc exercent artem, quâ efficiunt ut victus ſibi ſuppetat, virésq; & robur acquirant: ſic leones, ità lupi. Adeò ut carnium comeſtio nec animam nec corpus labefactet. Idem etiam patet, tum ex athletis quorum corpora carnium eſu vegetiora reddunturi; tum ex medicis, qui carnium uſu corpora ex ægritudine revocant. Sanam verò non fuiſſe Pythagoræ opinionem non leve eſt indicium, quòd nullus ex iis qui ſapientiam profeſſi ſunt eam amplexus eſt, ζωων ανθρωπων. διὸν οἱ Ἕλληνες ὅτε κυνοφαγοῦσιν, ὅτε ἵππους ἐδίουσιν, ὅτ' ὄνους μήν τοι ἐδίουσιν· ὡς ταυτὸ γένος τοῖς ἀγρίοις τὸ ἥμερον. ὡσαύτως τε τὰς ὄρνιθας. οὐδὲ γὰρ ὅτι χρήσιμον πρὸς ἄλλό τι ὗς ἢ πρὸς βρῶσιν. Φοίνικες δ' καὶ Ἰουδαῖοι ἀπέχονται, ὅπου δ' ὅλως ἐν τοῖς τόποις ἐφύετο· ἐπεὶ οὐδὲ νυῦν ἐν Αἰθιοπίᾳ φασὶν ὁρᾶσθαι τὸ ζῶον τοῦτο. ὡς οὖν κάμηλον ἢ ἐλέφαντα Ἑλλήνων οὐδεὶς θεοῖς ἔθυσεν, παρ' ὅσον οὐδ' ἠνέγκειν ἡ Ἑλλὰς ταῦτα ζῶα, οὕτως οὐδ' ἐν Κύπρῳ ἢ Φοινίκῃ θεοῖς προσήχθη τὸ ζῶον τοῦτο, παρ' ὅσον οὐκ ἰδιόχθον, οὐδὲ Αἰγύπτιοι θεοῖς θύουσιν ὑν παρὰ τοῦτο αὐτοῖς αἰτίαν. τὸ δ' ὅλως ἀπέχεσθαι τῶν ζώων πῶς, ὅμοιόν ἐστιν τῷ μὴ δ' ἂν ἡμᾶς ἐθελῆσαι καμήλια ἐσθίειν.

§ 15. Διαπὶ δ' ἄν τις καὶ ὑπόσχοιτο τὴν ἐμψύχων; ἆρα γε τοῦ ψυχικοῦ χειρωτικὴ ἢ τοῦ σώματος; δῆλον δ' ἐστὶν ὡς οὐδ' ἕτερον. τὰ γὰρ σαρκοφαγοῦντα ζῶα, σωματώτερα τῶν ἄλλων, θηρευτικὰ γοῦν ὄντι, καὶ τέχνην ἔχει ταύτην, ἀφ' ἧς πορίζεται τὸν βίον, ἰσχύντε καὶ ἀλκὴν κέκτηται· ὥστε καὶ λέοντες καὶ λύκοι. ὥσθ' ἡ κρεωφαγία οὔτε τὸ ψυχικὸν, οὔτε τὸ σῶμα λυμαίνεται, δῆλον δ' ἐστὶ κἀκ τῶν ἀθλητῶν τὰ σώματα κρείττω τῇ κρεωφαγίᾳ παρέχειν, καὶ τῶν ἰατρῶν, οἱ τὰ ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας σώματα ἀναλαμβάνειν ταῖς κρεωφαγίαις. τὸ δὲ μὴ ὑγιῶς δόξαι τὸν Πυθαγόραν, σημεῖον ἡ μικρὸν· τῶν γὰρ σοφῶν ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐπείθη-

ὔτε τ̃ ἑπτὰ ὔτε τ̃ ὕστερον γνωμένων φυσικῶν· ἀλλ' οὐδ' ὁ σοφώτατος Σωκράτης, οὐδ' οἱ ἀπὸ Σωκράτους.

§ 16. Φέρε δὴ καὶ πειθέσθωσαν πάντες ἄνθρωποι τ̃ δόγματι. τίνα τοίνυν ἡ ὀπωρινὴ τ̃ ζώων ἕξει μοῖραν; ὗς μὲν γὰρ ὅσα τίκτει καὶ λαγὼς οὐδένα λανθάνει. πρέπει δ' καὶ τἄλλα ζῶα πάντ' ἁπλῶς. πόθεν οὖν τούτοις ἡ νομή; καὶ τί πείσονται οἱ γεωργοί; καὶ γὰρ φθειρομένων τ̃ καρπῶν τοὺ φθείρεσθαι οὐκ ἀποκλείνυσιν [ἀποκλεύσουσιν]. ἡ γῆ τε τὸ πλῆθος οὐκ ὀίσει τ̃ ζώων. τὰ δὲ θνήσκοντα, ἐκ τ̃ σηπεδὼν φθορὰν ἐμποιήσει· λοιμῶδες καὶ ἀφόρητον· οὐκ ἔσται καταφυγή. θάλασσα μὲν γὰρ καὶ τέλματα καὶ λίμναι ἰχθύων πεπλήσονται, ὁ δ' ἀὴρ ὀρνίθων, ἡ δὲ γῆ πλήσεις ἑρπετ̃ παντοίων.

§ 17. Πόσοι δὲ θεῖς θεραπείαν ἐμποδισθήσονται, ἀπεχόμενοι τ̃ ζώων· τοὺ γὰρ τ̃ ὄψεων ἀπτυφλωθέντας ὅτι ἰδεῖν ἔχεως βρώσει τηρήσαντας ὁρᾶσιν. Κρατερὸς τοῦ ἰατροῦ οἰκέτης ξένῳ νοσήματι, τ̃ σαρκῶν ἀπόστασιν λαβούσων ἐκ τ̃ ὀστῶν, τοῖς μὲν φαρμάκοις ὠφέλητο οὐδέν· ἰχθύος δὲ τέρπῳ ἔχει σκληθέντι καὶ βρωθέντι διεσώθη, τ̃ σαρκὸς συγκολληθείσης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ζῶα θεραπεύει θεσπεσιεχθέντα, καὶ τ̃ ζώων ἕν ἕκαστον μέρος. ἃ δὴ πάντα παραιρεῖται ὁ παφλαγόνιος τὰ ἔμψυχα.

§ 18. Εἰ δ', ὡς φασὶ, καὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχει, διὸ ἂν εἴη ὁ βίος, μήτε ζώων, μήτε φυτ̃ ἡμᾶς ἀποτεμνόντων; εἰ δὲ μὴ ἀσεβεῖ ὁ τὰ φυτὰ καλαχόπλων, οὐδ' ὁ τὰ ζῶα.

sive ſeptem illi celebres, ſive qui poſtea vixerunt, Phyſici: Quinetiam neque ſapientiſſimus Socrates, nec qui à Socrate prodierunt.

§ 16. Eſto verò: omnes homines huic dogmati obtemperent. Quem tandem exitum habebit animantium fœtura? Quot enim ſus & lepus parit, neminem latet. His adjungas cætera omnia animalia. Unde paſcua illis ſuppetent? & quantum damni patientur agricolæ? Frugibus enim vaſtatis, vaſtantes tamen feras non occident. Terra interim ipſam animalium multitudinem non feret: & ſi quæ moriantur, putredine aerem corrumpent. Peſte autem ingruente, nullus erit refugii locus. Mare enim & fluvii & paludes avibus implebuntur, aer autem piſcibus: terra deniq; omnigenis reptilibus.

17. Quot interim à ſanandis morbis impedientur, ſi ab animalibus abſtineatur? Siquidem oculis captos videre eſt viperæ eſu viſum recuperâſſe. Crateri medici famulus novo morbi genere correptus, carne ſcilicet ab oſſibus diſcedente, medicamentis nihil juvabatur. Viperâ verò piſcis in morem paratâ, & devoratâ convaluit, carne cum oſſibus denuò coaleſcente. Multa etiam alia animalia medentur aſſumpta, ut & ſingulæ eorum partes. Quæ omnia adimit, qui animalia rejicit.

§ 18. Sin autem (ut aiunt) Plantæ etiam animam habeant, qualis eſſet vita noſtra, ſi nec animalia jugulare, nec plantas excindere liceat? Sin verò minimè impiꝰ eſt, qui plantas reſecat, neq; peccat, qui animalia interficit.

§ 19. Sed

§. 19. Sed dicet forſan aliquis non oportere contribules necare: ſiquidem & animalium animæ ejuſdem ſint cum noſtris eſſentiæ. At ſi concedat quis animas ſponte ſe in corpora inſinuare, dicat certè id facere rejuveneſcendi deſiderio: eâ enim ætate omnibus voluptatibus frui conceditur. Quare igitur in hominis naturam rurſus ſe non ſtatim induebant? Si verò ſponte ſuâ, & juventæ amore, & tamen omne genus animalium percurrant, ipſis eſſet gratiſſimum, ſi animalia occiderentur. Ità enim earum reditus citior eſſet in humanam naturam: corpora verò, etſi comederentur, nullum animis dolorem ingenerarent, utpote à corporibus ſeparatis: ipſæ interim gauderent humanæ naturæ conſortio. Adeò ut quantum triſtentur, cùm homines deſerunt, tantum lætentur, cæterorum animalium corpora relinquentes. Maturior enim ità erit ad hominem regreſſus: qui omnibus brutis dominatur, ut homini Deus. Cauſa igitur eſt ſatis idonea, cur alia animalia tollamus, quoniam iniquè homines interficiunt. Si verò animæ humanæ ſint immortales, brutorum verò mortales, non injuſtè agimus, ſi bruta occidamus, quinetiam proſumus, ſi eorum animæ ſint immortales. Necamus enim, ut in humanam naturam redeant.

§ 20. Si verò animalia arceamus, non injurii ſumus, ſed injuriam tentantia vindicamus. Ità ut ſi brutorum animæ ſint immortales, ſi ea interficiamus, proſumus: ſi verò mortales, nil impium perpetramus. Sin illa propulſemus; quomodo non

§ 19. Ἀλλ' ἔχεῖναί φήσει τις, κλείειν τὸ ὁμόφυλον· εἴγε ὁμοίσοι αἱ τῆς ζώων ψυχαὶ τῇ ἡμετέραις. ἀλλ' εἰ μὲν ἑκόσας τις εἰσκρίνεσθαι τὰς ψυχὰς δίδωσιν, νεότητος ἕνεκα ἐρώσας ἂν τις φαίη εἰσκείνεσθαι· ἐν γὰρ ταύτῃ πάντων ἀπόλαυσις. διὰ τί οὖν οὐκ εἰς ἀνθρώπους πάλιν εἰσεδύνοντο φύσιν. εἰ δ' ἐκόσας μέν, ἡδονῆς δὲ νεότητος ἕρωτι, διὰ τί παντὸς εἴδους ζώων, κεχαρισμένον ἂν εἴη αὐτοῖς, τὸ ἀναιρεῖσθαι. ἡ γὰρ ἐπάνοδος ταχίων ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον· τὰ τε σώματα ἐδώμενα λύπην οὐκ ἂν ἐνέποιεν τοῖς ψυχαῖς, ὡς ἂν ἀπηλλαγμέναις αὐτῆς. ἔρως δ' ἂν αὐτοῖς εἴη ἐν ἀνθρώπου φύσει ἡδείας. ὥσθ' ὅσον ἂν λυπεῖνται ἐκλείποσαι τὸ ἀνθρώπινον, ἐπὶ τοσούτῳ χαίρουσιν ἀπολείποσαι τὰ ἄλλα σώματα. ταχίων γὰρ ἡ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπάνοδος· ὃς τῆς ἀλόγων δεσπόζει πάντων, ὡς ὁ θεὸς ἀνθρώπων. αἰτία τοίνυν ἱκανὴ ἀναιρεῖν τὰ ἄλλα ζῶα, ἐφ' ὅσον ἀδικεῖ, κλείνοντα πρὸς ἀνθρώπους. εἰ δ' εἰσὶν αἱ μὲν τῆς ἀνθρώπων ἀθάνατοι ψυχαί, αἱ δὲ τῆς ἀλόγων θνηταὶ, οὐκ ἀδικοῦμεν οἱ ἄνθρωποι, τὰ ἄλογα κλείνοντες, ὥστε ὠφελοῦμεν, εἴ γε εἰσὶν ἀθάνατοι, κλείνοντες. εἰς ἐπάνοδον γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦτο δρῶμεν.

§ 20. Βι δ' ἀμυνόμεθα, οὐκ ἀδικοῦμεν, ἀλλ' ἀδικοῦντα μετερχόμεθα. ὥς τ' εἰ μὲν ἀθάνατοι αἱ ψυχαὶ, κλείνοντες ὠφελοῦμεν· εἰ δ' αἱ τῆς ἀλόγων θνηταὶ, κλείνοντες οὐδὲν ἀσεβὲς πράττομεν. εἰ δὲ μὴ ἀμυνόμεθα, πῶς οὐκ ἐν δί-

καὶ πρᾶτ᾽ ὁμῶ; ὅφιν μὲν καὶ σκορπίον, κἂν μὴ ἐπίωσιν ἡμῖν, κτείνομεν· ἵνα μὴ δ᾽ ἄλλῳ τινὶ ἐξ αὐτῆς τι πάθῃ, τῷ κοινῷ γένει τῆς ἀνθρώπων ἀμυνόμενοι. ἐπιχειρεῖν δ᾽ * τοῖς ἢ τοῖς [* ἢ τοῖς ζώοις] συμπανθρωπεῖσιν, ἢ τοῖς καρποῖς, πῶς οὐκ ἂν δικαίως κτείνομεν;

§ 21. Εἰ δ᾽ ἅπαξ ἀδικίαν τις τοῦτον ἡγεῖται, μήτε γάλακτι χρῆσθαι, μήτ᾽ ἔρίῳ, μήτε ᾠοῖς, μήτε μελιτίῳ. ὡς γὰρ ἀνθρωπον ἀδικεῖς, ἀφαιρούμενος τὰ ἐδητά, ὅπως καὶ τὰ ὄιν πέξας· ἐδὴς γὰρ αὕτη τοῦ προβάτου· καὶ τὸ γάλα οὐ σοὶ γέγονε, ἀλλὰ τοῖς ἐκγόνοις τέκνοις. ἥτε μέλισσα ταύτῃ αὐτῇ προφὼν συνελέξατο, μὴ ἀφελόμενος, ἡδονὴν σαυτῷ καλεσκεύασας καὶ τὸν τῆς Αἰγυπτίων λόγον σεσίγηκα, ὅτι καὶ τῆς φυτῶν ἀδικεῖσθαι ἀπειλοῦσιν. εἰ δὲ ταῦτ᾽ ἡμῖν χαίρειν γέγονεν, καὶ ἡ μέλισσα ἡμῖν ἁλαδικοῦσα τὸ μέλι ἐργάζεται καὶ τὸ ἔαρ ἐπιφύεται τῇ προβάτων· ὦ ἡμῖν κόσμος καὶ ἀλέα.

§ 22. Αὐτοῖς δὲ τοῖς θεοῖς εἰς εὐσέβειαν συντελοῦντες, ζῶα θυόμεν· καὶ αὐτῷ, ὁ μὲν Ἀπόλλων, λυκοκτόνος· ἡ δ᾽ Ἄρτεμις, θηροκτόνος· ἔπειτα καὶ οἱ ἡμίθεοι, καὶ οἱ ἥρωες πάντες, καὶ γένος καὶ ἀρετὴν ἡμῶν προὐχοντες, ἐδοκίμασαν τὴν ἐμψύχων προσφοράν, ὥστε καὶ θεοῖς δυσὶν δωδεκάδας, καὶ ἑκατόμβας ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς ἔντε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὕμνηται, ὅτι βουφάγος ἦν.

§ 23. Τὸ δὲ λέγειν ὅτι πόρρωθεν Πυθαγόρας ἠσφαλίζετο, τὰς ἀλληλοφαγίας ἐπικρυόμενος τοὺς ἀνθρώπους, εὐηθές. εἰ μὲν maximo jure hoc agimus? Serpentem enim & scorpionem, etsi nos non adoriantur, occidimus: in gratiam scilicet totius humani generis, nè qui fortè alius ab iis malè patiatur. At si velanimalia ea, quæ cum hominibus versantur, vel fruges nostras aggrediantur, quomodo non justè perdimus?

21. Quòd si quis hanc injuriam esse existimet, neque lacte utatur, neque lanâ, neque ovis, neque melle. Uti enim hominem injuriâ afficis, si vestem eripias, ità & ovem, si tondeas. Vellus enim est ovis vestimentum. Nec lac tibi, sed parvulis quos peperit, comparatum est. Apis etiam illum sibimet victum collegerat, quem tu auferens tibiipsi dulcetum paras: Ægyptiorum interim sententiâ taceo, non sine injustitia scilicet nos plantis uti. Si verò hæcce nostrâ gratiâ comparata sint, & apis nobis famulans mel præparat, & lana ovibus innascitur, ut nobis & teporem conciliet, & ornamentum accedat.

§ 22. Quinetiam cum Diis ipsis ad pietatem conspirantes, animalia mactamus: cùm Apollo lupicîda, & Diana fericîda cognominetur. Deinde Semidei & Heroes omnes, cùm genere tum virtute nobis præstantiores, ità animalium mactationem comprobârunt, ut Diis fecerint Dodeceïdas & Hecatombas. Hercules autem, utì propter alia, ità etiam ob hoc celebratur, * quòd esset boum voracissimus.

§ 23. Si quis verò affirmaret Pythagoram cavisse, ut quàm longissimè homines depelleret à se invicem manducando, ineptum profectò est.

Si

Si enim qui Pythagoræ temporibus vixêre ſe invicem comediſſent, nugax eſſet, qui homines à cæteris animalibus devorandis abſtraheret, ut à ſe mutuò devorandis eos abſtineret: Hâc enim ratione eos magis ad hanc impietatem incitaret, cùm doceret par eſſe facinus ſeſe invicem comedere, ac ſuillis & bovillis carnibus repleri: ſin verò tunc temporis ſeſe mutuò non comederent, quid opus erat hoc dogmate? Si verò ſibi & ſodalibus legem poſuerit, turpe profectò eſt illud ſupponere. Demonſtrat enim eos, qui cum Pythagora vixerint, ſe invicem devorâſſe.

εἰ γὰρ οἱ ἐπὶ Πυθαγόρου πάντες ἀνθρωποι ἀλλήλους ἤσθιον, λοιδορὸς ὁ κωλύων ἄλλων ζώων ἐσθίειν τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τὴν ἀλληλοφαγίας ἀποσχήσηται. διὰ τοῦτο γὰρ ἔμελλε μᾶλλον αὐτοὺς προτρέψεσθαι, ἐποφαίνων ὡς ἴσόν ἐστιν ἀλλήλους ἐσθίειν καὶ ὗειον καὶ βοῶν σαρκὸς ἐμπίπλασθαι· εἰ δὲ μὴ ἐπὶ ἀλληλοφάγοις τοῦτο, τί ἔδει τοῦτο δόγματος; εἰ δ' ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑταίροις τὸν νόμον ἐτίθει, αἰσχρὰ ὑπόθεσις· ἀλληλοφάγους γὰρ ἀποδείκνυσι τοὺς Πυθαγορικοὺς συμβιώσαντας.

24 Porrò longè diverſum ab eo, quod ille conjectaverat, evenier. Si enim ab animalibus abſtineamus, non ſolùm eâ quâ nunc fruimur opulentiâ & deliciis deſtituemur, ſed & arva amittemus, à feris vaſtata, & tota terra à ſerpentibus & volatilibus occupabitur: adeò ut arare difficile fiet, & ſemina confeſtim ab avibus rapientur, & ſi quæ ad maturitatem pervenerint, omnia à quadrupedibus abſumentur. Tantâ verò inopiâ preſſos mortales acerba *invadet* neceſſitas in ſeipſos arma vertendi.

§ 24. Τἐναντίον δ' [* συμβήσεται] ὧν οἴεται ἐσοχάζετο. εἰ γὰρ ἀποσχησόμεθα τῶν ἐμψύχων, οὐ μόνον πλούτου τοιούτου καὶ ἡδονῆς ἀπολιπόμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρούρας ἀπολοσόμεθα, φθειρομένας ὑπὸ τῶν θηρίων· ὑπὸ τε ὄφεων καὶ ἀλεκτρυόνων πᾶσα ἡ γῆ καὶ τῶν πτηνῶν· ὥστε καὶ τοὺς ἀρότας χαλεπῶς γίνεσθαι, καὶ τὰ σπαρέντα εὐθὺς ὑπὸ τῶν ὀρνίθων ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὰ τελεωθέντα ὑπὸ τῶν τετραπόδων ἅπαντα ἀναλίσκεσθαι. τοσαύτης δ' ἀπορίας βροτῶν γινομένης, ἀνάγκη πικρὰ καταλήψεται ἐπ' ἀνθρώπους πρᾶγματα.

25 Quinetiam Dii ipſi nonnullis imperârunt, ex feris cultum ſibi exhibere; & abundè docent hiſtoriæ, quomodo aliis ordinarent, tum feras mactare, tum mactatas immolare. Heraclidæ enim, qui cum Euryſthene & Proſcle ad Lacedæmona militabant, domum redeuntes, præ commeatûs inopia, ſerpentes comederunt: quos terra tunc tempo-

§ 25. Καὶ μὴν καὶ οἱ [* θεῖοι θεοὶ], σωτάξεις τε πολλοῖς θεραπείας ἕνεκα δεδώκασιν τὰς ἐκ θηρείων· καὶ πλήρης γε ἡ ἱστορία ὡς αὐτοὶ προστάξαντες ἔθυσαν αὐτοῖς καὶ προσέφερεν τῶν τυθέντων. ἐν δὲ τῇ καθόδῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, οἱ σὺν Λακεδαίμονα στρατεύοντες μετ' Εὐρυσθένους καὶ Πρόκλεους ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀναλισκομένων, ὄφεις ἔφαγον, οὓς ἔδωκεν ἡ γῆ τότε τρο-

φλῶ τῷ στρατοπέδῳ. ἄλλῳ δὲ στρατῷ, πεινῶντι κατὰ τὴν Λιβύην, ἐπέπεσε νέφος ἀκρίδων. ἐν τοῖς Γαδείροις καὶ τάδε συνέπεσεν. Μόγος ἦν βασιλεὺς Μαυρουσίων, ὁ ἐν Μοθόνῃ σφαγεὶς ὑπ' Ἀγρίππα. οὗτος ἐπεχείρησε τῷ Ἡρακλείῳ πλουσιωτάτῳ ὄντι ἱερῷ. ἔστι δὲ νόμος τοῖς ἱερεῦσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν αἱμάσσειν. τοῦτο δὲ οὐ γνώμῃ γίνεται ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ θεόν, ὁ τότε καιρὸς ἀπέδειξε. τῆς πολιορκίας ἐγκρονιζομένης, ἐπέλειπον τὰ ἱερεῖα. ὁ δὲ ἱερεὺς ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος, ὄνειρον ὁρᾷ τοιόνδε. ἔδοκει ἑστάναι μέσος τῶν στηλῶν τῶν Ἡρακλείων· ἔπειτ' ἀντίκρυς τοῦ βωμοῦ, ὁρᾶν ὄρνιν καθεζόμενον, καὶ πτερύγμενον ἐπίπλαδυ. ὑπιπτάντα δὲ, εἰς τὰς χεῖρας ἐλθεῖν αὐτῷ· ᾧ δὴ καὶ τὸν βωμὸν αἱμάξαι. τοῦτ' ἰδὼν, ἅμ' ἡμέρᾳ ἐξαναστὰς, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἦλθεν καὶ ὥσπερ ἐν τῷ ὀνείρῳ στὰς ἐπὶ τοῦ πύργου, ἀποβλέπει· ὁρᾷ τε τὸν ὄρνιν ἐκεῖνον, οἷος ἐν τοῖς ὕπνοις. ἐλπίσας τε ἐκβαίνειν τὰ ὑπνίου, ἔθυε. καταπλὰς δὲ ὁ ὄρνις ἐπὶ τὸν βωμοῦ ἐκαθέζετο. εἰς τὰς χεῖρας δ' αὐτὸν ἔδωκεν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ὅπως ἱερεύθη, καὶ ὁ βωμὸς ἡμάχθη. τέτα δ' ἐστὶν ἐνδοξότερον τὸ γενὸς ἐν Κυζίκῳ· πολιορκουμένῳ γὰρ αὐτῷ Μιθριδάτῃ, ἡ τῆς Περσεφόνης ἑορτὴ ἔπεσεν, ἐν ᾗ βοῦν χρὴ θῦσαι. αἱ δὲ ἱεραὶ ἀγέλαι ἐνέμοντο τῆς πόλεως ἀντίκρυς, ἐξ ὧν ἔδει τὸ ἱερεῖον ληΐζαι. ἤδη δὲ νὺξ καὶ τὸ σημεῖον ἐπικείμενον. τὰ δ' ὥρας αἰτήσας, ἡ βοῦς ἐμυκήσατο, διερήξατό τε τὰ πόρτα, ὥστε ἠνεῴχθαί τε

ris in exercitui alimentum fundebat. Alii verò exercitui fame preſſo in Libya locuſtarum nubes incidit. Gadibus etiam idem contigit. Mogus rex erat Mauruſiorum, qui ab Agrippa in Mothone occiſus eſt. Hic aggreſſus eſt templum Herculis opulentiſſimum. In more autem erat ſacerdotibus quotidie aram cruentare. Hoc verò non hominum arbitrio ſed Deorum voluntate fieri iſtud tempus comprobavit. Obſidione enim diu durante, defecerunt victimæ. Sacerdos autem, incertus jam quid ageret, hujuſmodi videt ſomnium. Videbatur ſibi medius ſtare inter Herculei templi columnas: poſtea ex adverſo altaris avem conſpicere inſidentem, ſed conantem aræ advolare: & advolantem tandem, in ſacerdotis manus perveniſſe: ejúsque ſanguine aram conſperſam fuiſſe. Hoc viſo, primo manè experrectus ad altare acceſſit, & ſicut in ſomnio * ſuper turrim conſiſtens, circumſpicit, & videt avem, qualem in ſomnis conſpexerat. Sperans verò ſomnium jam impletum iri, conſiſtit. Devolans autem avis ſuper aram conſedit, & in manus ſe tradidit ſummi ſacerdotis. Itaq; immolabatur, & ara cruentabatur. Illud autem quod Cyzici accidit, magis celebratur. Cyzicum enim obſidente Mithridate, dies Proſerpinæ feſtus aderat, in quo bovem immolare oportuit. Sacra autem armenta, ex quibus ſacrificium deligi placuit, ex adverſo urbis paſcebantur. Et pro more aliquod jam antea ſignatum fuerat. Horâ autem poſcente vacca emugiit, & vadum tranavit, eíque aperuerunt portas cuſtodes.

Illa

Illa verò recto curſu contendit, & ad aram conſtitit, & Deæ ſacrificabatur. Non temerè igitur ſanctiſſimum ducunt quamplurima ſacrificare, ſi modò Diis gratum ſit ea omnino immolare.

§ 26. Qualis verò eſſet Reſpublica ſi omnes ejuſdem cum Pythagoreis eſſent ſententiæ? Quomodo enim hoſtes depellerent contrà euntes, ſi maximè caverent, nè ex iis quempiam occiderent? Statim profectò peſſum irent. Quot verò alia etiam infortunia neceſſariò contingerent, longum nimis eſſet narrare. Quod verò neutiquam impium ſit animalia necare, iisque veſci, oſtendit etiam iſtud, quòd Pythagoras ipſe, cùm veteres lac Athletis bibendum conceſſerant, & caſeos aquâ irrigatos comedendos, alii poſtea illum victum improbantes athletas ſiccis ficubus enutrirent, ille primus antiquum veſcendi inſtitutum abrogans, carnes certatoribus conceſſit, & in illis vim longè maximam ad robur firmandum comperit. Memorant porrò aliqui Pythagoreos ipſos cùm Diis ſacra facerent, ab animalibus non abſtinuiſſe. Hujuſmodi apud Clodium, Heraclidem Ponticum, Hermachum Epicureum, apud Stoicos Peripateticósque reperiuntur. In quibus etiam tua, *Caſtrici* quotquot mihi narrabantur, comprehenduntur. Cùm verò hiſce & etiam plebis univerſæ opinionibus contrà ſim dicturus, jure meritóque nonnulla præfari licebit.

τῷ πόλιν οἱ φύλακες, ἢ ἐξ ὁρόμου δίωξε, κἀπὶ τὸ βωμοῦ παρέσης τῇ θεῷ τε ἐτελέθη τὸ θῦμα. οὐκ ἀσεικότως ἄρα εὐσεβέσατον εἶ νομίζῃ τὸ πλεῖστα θῦσαι, εἴπερ ἀρεστὸν θεοῖς φαίνεται τὸ θύειν.

§ 26. Ποία δ' ἂν τε γένοιτο πόλις εἰ πάντες οἱ πολῖται ταύτῃ ἔχοιεν τῇ γνώμῃ; πῶς γὰρ ἂν ἀμύναιντο πολεμίους ἐπὶ σφᾶς ἰόντας, τῷ μεγίστην ποιέμενοι φυλακὴν μή τινα αὐτῶν ἀποκτείνωσιν; παραχρῆμα τοίνυν ἀπάσαιτ' ἂν γίγνοιντ' ἄν. ἀλλὰ δ' ὅτα δυσχερῆ συμβαίνειν ἀνάγκη, μακρὸν ἂν ἔργον εἴη λέγειν. ὅτι δ' οὐκ ἀσεβὲς τὸ κτείνειν καὶ ἐσθίειν, δηλοῖ τό καὶ αὐτὸν τὸν Πυθαγόραν, φασὶ μὴ πάλαι διδόντων γάλα πίνειν τοῖς ἀθλητὰς, καὶ τυρὸς δ' ἐσθίειν ὕσχατα βεβρεγμένους, φασὶ δ' μετ' ἐκείνους, ταύτῃ μὴ ἀποδοκιμασάντων τῷ δίαιταν, διὰ φασὶ ξηρῶν σύκων τῷ τροφὴν πυκνῶσιν τοῖς ἀθλητὰῖς, πρέπον προσελόντα τῷ ἀρχαίαν, κρέα δοῦναι τοῖς γυμναζομένοις, καὶ πολὺ διαφέρεσαν πρὸς ἰσχὺν εὑρεῖν δυνάμιν. Ἱστροῦσι δέ τινες καὶ αὐτοῦ ἄπτεσθαι φασὶ ἐμψύχων τοῦ Πυθαγορείου, ὅτε θύοιεν θεοῖς. τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ παρὰ Κλωδίῳ καὶ Ἡρακλείδῃ τῷ Ποντικῷ, Ἑρμάχῳ τε τῷ Ἐπικουρείῳ, καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ τῶν περιπάτων. ἐν οἷς καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅσα ἡμῖν ἀπηγγέλθη, παρείληπται. μέλλοντες δ' περός τε ταύτας ψεις ἀπολέγειν, εἰκότως ἂν προλέγοιμεν ταῦτα.

Præmissa nonnulla ad faciliorem rei propositæ enucleationem.

§ 27. Πρῶτον μὲν τοίνυν ἰστέον ὡς ὁ παντὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος μὴ τοῖς παραίνεσιν ὄισει. ὅτε γὰρ τοῖς τὰς βαναύσους τέχνας μετερχομένοις, ὅτ' ἀθλητῶς σωμάτων, ὁ στρατιώτας, ὁ ναύτας, ὁ ῥήτορσιν, ὁ τοῖς τὸ πραγματικὸν βίον ἐπανειλομένοις· ἀνθρώπῳ δ' λελογισμένῳ, τίς τέ ἐστιν, καὶ πόθεν ἐλήλυθεν, ποῖ τε σπεύδειν ὀφείλει, τάτε πρὸς τὸν ὕπνον καὶ τοῖς ἄλλοις καθήκουσιν ἐξηλλαγμένῳ τῶν κατὰ τοὺς ἄλλους βίους ὑποτεθειμένων, οὐδὲν πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ τοιούτους γένοιτο ἄν· ἅπαξ γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τούτῳ βίῳ ἡ αὐτὴ πάντα παραίνεσις, τῷ τε καθεύδοντι καὶ, εἰ τύχοι, τοῦτο διὰ βίου σπουδάζοντι, τάτε ὑπνωτικὰ παντοδαπῶς παρεσκευασμένῳ, καὶ τῷ προθυμουμένῳ μὴ τὸν ὕπνον ἀποκρύειν, καὶ πᾶν τὸ πρὸς αὐτὸν πρὸς ἀμβυπνίαν συντάξαντι. ἀλλὰ τῷ μὲν ἀνάγκη καὶ μέθαι καὶ κραιπάλαι καὶ πλησμονὴ ὑποπίπτειν, σκοτεινόντε ὄικον καὶ σφοδρὸν μαλακὸν εὐρεῖάν τε καὶ πίεσραν, ὡς φασὶν οἱ ποιηταὶ, παραινεῖν ἐκλέγεσθαι, καὶ πᾶν κατωπικὸν, ἀρχίας τε καὶ λήθης ποιητικὸν, εἴτε ὀσφραντὸν, εἴτ' ὀπτικὸν, εἴτε ποτὸν ἢ βρωτὸν προσάγειν φάρμακον· τῷ δ' νηφάλιον μὲν καὶ ἄοινον τὸ ποτὸν, λεπτὸν δ' τὸ σιτίον καὶ ἐγγὺς τεῖνον ἀποστίας, φωτεινὸν δ' τὸν ὄικον καὶ ἀέρος λεπτοῦ καὶ πνεύματος μετέχον, φροντίδων καὶ μελέτης ἀνακίνησιν σύντονον ποιεῖσθαι, καὶ τὴν κοίτην λιτήν τε καὶ ξηρὰν παρασκευάζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς

27. Primùm igitur sciendum est, sermonem meum non ex æquo omnibus incitamentum allaturum. Non enim illis qui artes tractant illiberales, neque qui corpus exercent, non militibus, non nautis, non Rhetoribus, non qui actuosam vitam susceperunt: Homini autem, reputanti quisnam sit, & unde venit, quóve tendere debeat, quíque, quod ad victum aliáque vitæ officia spectat, immutatus est ab iis qui aliud vivendi genus sibi proposuerunt, nihil sanè cuiquam, nisi hujus modi viro vel mussitabo. Neque enim in hac communi vita unum idémque suadendum est dormienti, quíque somno semper (si fieri posset) conciliando operam dat, ideóque soporifera undique conquirit, ac ei qui studet somnum depellere, & omnia circa se ad vigiliam disponit. Sed illi necesse est ut ebrietatem & crapulam, & satietatem præcipiamus, hortemúrque domum tenebrosam, & lectum mollem, & latum & pinguem (ut loquuntur Poetæ) deligere, & omnia stuporem inducentia, quæque otium & oblivionem pariunt, sive sint odores, sive illitus, sive medicamenta quæ comedi, vel quæ bibi solent: alteri autem sobrium, & sine vino potum, victum tenuem & ad jejunium propè accedentem: domum lucidam, & aerem subtilem ventúmq; excipientem, curísque & ærumnis continenter agitari, lectum denique exiguum & durum parare jubere oportet. Utrùm verò ad hoc nati simus,

ad

ad vigilias intelligo agendas, quàm minimum fieri poteſt ſomno concedentes, ſi quidem non eo loco ſumus quo degunt æterni ſomniatores, vel contrarium potiùs, ad dormiendum ſcilicet, alienum eſſet dicere, & longiori egeret demonſtratione.

§ 28. Qui verò ſemel ſuſpicatus eſt noſtræ hoc in mundo vitæ præſtigias, & domûs hujuſce in qua verſamur incantamenta, quíque ſe à natura ad vigilias aptatum perſpexerit, denique qui ſoporiferum hujuſce loci, in quo agit, ingenium deprehenderit, huic præſcribimus victum hujuſce loci ſuſpicioni, eíque quam de ſe habet notitiæ congruum, ſomnolentis interim ſuper lectulis ſuis exporrectis valere juſſis. Caveamus tamen nè ſicut qui lippientes intuentur lippitudinem contrahunt, aut qui oſcitantibus adſunt oſcitant, ità dormitationibus & ſomno impleamur, cùm locus in quo verſamur ſubfrigidus ſit, & idoneus ad oculos diſtillationibus infeſtandos, utpote paluſtris & vaporibus plenus, qui quotquot ibi vivunt, ad gravedinem & torporem detorquent. Si igitur Legiſlatores ea quæ legibus continentur, compoſuerunt in civitatum utilitatem, eáque ad vitam contemplativam & intellectualem retulerunt, oportet illis obtemperare, & iis quæ illi circa victum conceſſerint, acquieſcere. Si verò iſti reſpicientes ad eam vitam, quæ ſecundùm naturam eſt, & media dicitur, ea ſtatuant, quæ vulgus admitteret, cui

τοῦτο πεφύκαμεν, λέγω δὲ τὸ ἀγρυπνεῖν, ὡς ἔνι μάλιστα ὀλίγον τι διδόντες τῷ ὕπνῳ, καθόσον ἂν * ἐφῶμεν ἐσμὸν τῷ θεῷ δι' [* εἰς χῶρον ἐσμὸν τῷ θεῷ δι'] αἰῶνος ἀγρύπνων, ἢ ὅ, τοὺς δὲ τὸ καθεύδειν ζωώσημον, ἄλλος ἂν εἴη λόγος, καὶ μακρῶν δεόμενος ἀποδείξεων.

§ 28. Τῷ δὲ ἅπαξ, τὸ τοιοῦτον τῆς ἐνταῦθα ἡμῶν διατριβῆς, καὶ τὰ ὄντα, ἐν ᾧ διάγομεν, ὑποπτεύσαντι τό, τε αὐτὸν ἄγρυπνον φύσει καταδόντι· καὶ τὸ ὕπνον πιὸν [ὑπνοποιὸν] τοῦ χώρου, ἐν ᾧ διατρίβει, φωράσαντι, τούτῳ διαλεγόμενοι, τὴν ἀκόλουθον τῇ τοιαύτῃ ὑποψίᾳ τοῦ χώρου καὶ αὖ τῇ αὐτῇ γνώσει τροφὴν παραβάλλομεν, τοῦ καθεύδοντας ἐᾶν παρεμμένειν ἐν τοῖς σφῶν δεμνίοις παρακελευόμενοι· ἐυλαβέμενοι, μὴ ὥσπερ ὀφθαλμίας, οἱ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμβλέποντες, ἢ χάσμης, καθάπερ οἱ σιωντες τοῖς χασμωμένοις, ὕπνου νυσταγμὸν ἐμπλησθῶμεν καὶ ὕπνου, ψυγμοῦ τε πλήρους ὄντος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διατρίβομεν, ἐπιπηδείου τε ἔχοντος ὀφθαλμοὺς ῥευματίζειν, ὄντος τε καὶ λιμνώδους ὄντος, καὶ πρὸς καρηβαρίαν καὶ λήθην πάντας τῶν ἐν αὐτῷ καθεκτῶν ἀναθυμιάσεων. εἰ μὲν οὖν καὶ οἱ νομοθέται τὰ κατὰ τοὺς νόμους διέταξαν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν θεωρητικὸν ἀνάγοντες βίον καὶ ζωὴν τὴν κατὰ νοῦν, χρὴ δήπου πειθομένους ἐκείνοις καὶ τὰς περὶ σφῶν προφάσεις συγχωρήσεις. εἰ δὲ ὅτοι μὲν πρὸς τὸν κατὰ φύσιν λεγόμενον μέσον βίον ἀφορῶντες, καὶ ἃ πρέπουσιν

τ'

τ' ἂν καὶ οἱ πολλοὶ, ὅις τὰ ἐκτὸς ὡς τὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ καὶ τὸ τοῦ σώματος ὠσαύτως ὑπειλήφασι, νομοθετοῦσιν, ἢ τὶς ἂν τὸν τούτων παραφέρων νόμον ἀναιρήσει βίον, νόμῳ μὲν πάντως ἥδιστα καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς χειμῶνα χρείττονα, τὸν δ' ἄγραφον καὶ θεῖον μᾶλλον ἀφαιρούμενα; ἔχει γὰρ ὅπως.

§ 29. Οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, λόγων ἄθροισις καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις οἰηθείη, ζωισαμένη καὶ τοῦτο· οὐδ' ἐν τῷ ποσῷ τῶν λόγων λαμβάνει πλὴν ἐπίδοσιν· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν τοὺς πᾶν μάθημα ζωιάγοντας εἶναι εὐδαίμονας. νῦν δ' οὐχ ὅπως πᾶν μάθημα ἁρμόττει πρὸς θεωρίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ περσῇ καὶ ἡ κατ' αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. τριῶν γὰρ φασὶν ὡς καθ' ἕκαστον σκοπὸν τελῶν ὄντων, ἡμῖν τοῦ τυχεῖν τῆς τοῦ ὄντος θεωρίας τὸ τέλος, τῆς τάξεως τελούσης πρὸς κίνησιν πρὸς ἡμετέραν σύμφυσιν τοῦ θεωροῦντος καὶ θεωρουμένου· οὐ γὰρ εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς τὸν ὄντως ἑαυτὸν ἡ ἀναδρομή· οὐδὲ πρὸς ἄλλο, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτὸν ὄντως σύμφυσις. αὐτὸς δ' ὁ ὄντως νοῦς. ὥστε καὶ τὸ τέλος, τὸ ζῆν κατὰ νοῦν. καὶ πρὸς τοῦτο καὶ οἱ λόγοι καὶ τὰ μαθήματα τὰ ἐξωθεν, καθαρτικὸν ἐπέχοντα τρόπον, οὐχὶ δὲ συμπληρωτικὸν τῆς εὐδαιμονίας. ὅθεν εἰ μὲν λόγων ἀναλήψει ἀφώριστο τὸ εὐδαιμον, ὅς τ' ἂν ὀλιγωρήσαι καὶ τροφῶν καὶ ποτῶν ἔργων τυγ-

exteriora, & quæ ad corpus ſpectant bona & mala eodem modo æſtimantur, quare quiſpiam horum leges in medium producens, vitam eam evertere ſatageret, quæ omni lege ſcriptâ & in vulgi gratiam conſtitutâ præſtantior eſt, quæque legem ſequitur non ſcriptam ſed divinitus datam? Sic enim ſe res habet.

§ 29. Contemplatio illa, quæ beatos nos efficit, non eſt ſermonum conglomeratio, & diſciplinarum multitudo, vel utì quis exiſtimaret, exinde conſtans: neque in quantitate verborum capit incrementum. Ità enim nihil prohiberet, quò minùs ii eſſent felices, qui omnes diſciplinas comprehendunt. Jam verò nullo modo etiam ſcientiæ univerſæ contemplationem illam perficiunt, neque illæ quæ verſantur circa verè Entia, niſi etiam adſit naturæ noſtræ ſecundùm ea conformatio & vita. Tres enim cùm ſint (utì aiunt) fines, ſi ſingula ſpectemus ad quæ homines tendunt, nobis finis eſt * Verè entis contemplationem aſſequi, eâ acquiſitione, quoad poſſit conjunctionem contemplantis cum contemplando promovente. Non enim in aliud quàm in id, quòd verè eſt Ens, fit recurſus animi, neque cum alio conjunctio. Quod autem verè eſt ipſum, mens eſt. Adeò ut finis ſit ſecundùm intellectum vivere. Et ideo ſermones & diſciplinæ exotericæ, animæ purgationem inhibentes, noſtram felicitatem non complent. Si verborum igitur aut ſcientiarum comprehenſione definietur felicitas, poſſent etiam qui nec cibi, nec alterius cujuſvis rationem habent

bent, finem conſequi. Sed cùm oporteat vitam immutare, & cùm ſermone tum actionibus puros eſſe, age quales ſermones & cujuſmodi facta hujus nos compotes reddant, diſpiciamus.

§ 30. Annon igitur ea, quæ nos à ſenſilibus ſeparant, & ab affectionibus, quæ indè commoventur, ad vitam verò intellectualem, & imaginationis paſſionísque expertem perducunt, hæc ipſa ſint? Contraria verò aliena ſint à propoſito, & digna quæ rejiciantur? Et eò magìs quò plùs ab intellectu abſtrahunt. Ad quod verò intellectus ſive mens trahit, eò contendendum eſſe veritati conſentaneum cenſeo. Similes enim ſumus iis, qui in regionem peregrinam venerunt vel abierunt, non ſolùm patriis moribus eliminati, ſed & ex peregrinæ regionis uſu, affectibus, moribus & legibus alienis imbutis, & ad hæc omnia propendentes. Quo igitur modo talis quiſpiam ad ſuos rediturus, non ſolùm iter cogitat, ſed, ut meliùs accipiatur, meditatur etiam quâ ratione peregrina omnia, ſiquæ contraxerit, exuere poſſit, & in memoriam revocat ea ſine quibus à ſuis admitti non poteſt, quæque jam deſuetudine ex animo exciderant: pari modo oportet & nos, ſi ad ea quæ revera noſtra ſunt & homini propria reverti velimus, quæcunque ex mortali natura nobis adſcivimus, unà cum omni ad ea inclinatione, quâ illectus animus ad illa deſcendit, deponere, recordari verò beatæ illius & æternæ eſſentiæ, & ad illud * inaſpectabile & immutabile properantes reditum, hæc duo

χάνειν τὸ τέλος. ἐπεὶ δὲ ζωὴν δεῖ ἀντὶ ζωῆς ἀλλάξασθαι τῆς νῦν, διὰ λόγων καὶ ἔργων καθαρθέντας, φέρε ποῖοι λόγοι καὶ ποῖα ἔργα εἰς ταύτην ἡμᾶς καθίσησιν, σκεψώμεθα.

§ 30. Ἆρ' οὖν τὰ μὲν χωρίζοντα ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς καὶ τῆς κατ' αὐτὰ παθῶν, ἀναγόντα δὲ πρὸς νοερὰν, καὶ ἀφάνταστον, ἀπαθῆτε ζωὴν καθ' ὅσον δίον τε, ταῦτα ἂν εἴη· τὰ δ' ἐναντία, ἀλλότρια καὶ ἀποβολῆς ἄξια; καὶ μᾶλλον ὅσῳ * τῷ μὲν [* τῷ Νῷ μὲν] ἀφίσησιν· πρὸς ὃ δὴ καταπτᾶ, δίομαι ἀκόλουθον ἂν συγχωρεῖν. ἐοίκαμεν γὰρ τοῖς εἰς ἀλλόφυλον ἔθνος ἥκουσιν ἢ ἀπηλλυδόσιν, καὶ μὴ μόνον τῆς οἰκείων ἐξοείσοις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ξένης, ἐμπεπαθεῖσι παθήμασι καὶ ἠθῶν καὶ νομίμων ἐκτύλων, καὶ πρὸς ταῦτα ῥοπὴν ἐχούσιν. ὅντῳ οὖν τρόπον ὁ ἐπιὼν εἰς τὰ οἰκεῖα μέλλων ἐπανήκειν, ἃ μόνον προθυμεῖται ὁδεύειν, ἀλλὰ καὶ ἵνα παραδεχθῇ, μελετᾷ μὲν ἀποβάλλειν πᾶν, ὅτι προσέλαβεν, ἀλλόφυλον· ἐπαναμιμνήσκει δ' ἑαυτὸν, οὗ ἔχων ἐπελάθετο, ὧν ἄνευ παραδεχθῆναι οὐ δίον τε πρὸς τὴν οἰκείων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμᾶς δεῖ ἐντεῦθεν, εἴπερ πρὸς τὰ ὄντως οἰκεῖα μέλλοιμεν ἐπανιέναι, ἃ μὴ ἐκ τῆς θνητῆς προσειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μὲν τῆς πρὸς αὐτὰ προπαθείας, δι' ἧς ἡ κατάβασις γέγονεν, ἀναμνησθῆναι δὲ τῆς μακαρίας καὶ αἰωνίου οὐσίας, καὶ πρὸς τὸ ἀχρώματον καὶ ἄπτιον ἀπόδρασιν ἐπανελθεῖν, δύο ταῦτα

λέτας

λέτας ποιησαμένους· μίαν μὲν, καθ' ἣν πᾶν τὸ ὑλικὸν καὶ θνητὸν ἀποθησόμεθα· ἑτέραν δ', ὅπως ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν γενώμεθα, ἐναντίως ἐπ' αὐτὰ ἀναβαίνοντες, ἢ [* ἐπὶ] ταῦτα καταπλήθομεν. νοεροὶ γὰρ ἦμεν καὶ ἐσμὲν ἔτι οὐσίαι, πάσης αἰσθήσεως καὶ ἀλογίας καθαρεύοντες· συνεπλάκημεν δὲ τῷ αἰσθητῷ δι' ἀδυναμίαν μὲν τῆς πρὸς τὸ νοητὸν ἡμῶν αἰωνίου συνουσίας, ἀδυνάμειαν δ' ὡς πρὸς τὰ τῇδε λεγομένης. πᾶσαι γὰρ αἱ μετ' αἰσθήσεως καὶ μὴ σώματος ἐνεργοῦσαι δυνάμεις, μὴ μενούσης ἐν νοητῷ τῆς ψυχῆς, ἐβλάφθησαν (ἐοικυῖα καλῶς γῆς, ἣ πυρὸς πολλάκις τὸ σπέρμα δεξαμένη σπορᾶς ἐξένηνεν.) διά τινα μοχθηρίαν τῆς ψυχῆς, ἣ φθειρούσης μὲν τῷ αὐτῆς [* αὐτῆς] οὐσίαν τὴν τῆς ἀλογίας γενέσει, διὰ δὲ ταύτης πρὸς τὸ θνητὸν σωματούμενης, καὶ πρὸς τὸ ἀλλότριον ἐκ τοῦ οἰκείου καθελκομένης.

curare; unum, ut quicquid eſt mortale & materiale exuamus: alterum quomodo redeamus, & ſalvi evadamus, diverſi jam cùm aſcendimus à nobisipſis cùm priùs ad mortalia deſcenderamus. Intellectuales enim olim eramus, & adhuc ſumus eſſentiæ, ab omni labe, quam à ſenſu & ab ea parte quæ rationis expers eſt, hauſeramus puri & purgati; Senſibilibus verò complicati ſumus, propter impotentiam noſtram, quâ fit ut nequeamus cum intellectualibus ſemper verſari, cum mundanis verò poſſumus facilé. Omnes enim per ſenſum & corpus exercitæ potentiæ, animâ non manente in ſtatu intellectuali, læſæ ſunt (ut terra malè affecta quanquam frumentum ei mandetur, lolium profert) idque propter animæ improbitatem, quæ quidem non ipſius corrumpit eſſentiam dum brutalitatem acquirit, ſed per hanc animam naturæ caducæ complicat, & de proprio ſtatu in alienum pertrahit.

§ 31. Ὥστε καὶ μελετητέον, εἴπερ ἀναστρέφειν πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐσπουδάκαμεν, καθ' ὅσον δυνάμεις, αἰσθήσεως μὲν ἀφίστασθαι καὶ φαντασίας, τῆς τε ταύταις ἑπομένης ἀλογίας καὶ τῶν κατ' αὐτὰ παθῶν, καθόσον μὴ ἐπείγῃ ἡ ἀνάγκη τῆς χρείας. διαρθρωτέον δὲ τὰ πρὸς τὸν νοῦν, εἰρηνεύειν αὐτῷ καὶ ἡσυχίαν ἐν τῷ * τῶν ἀλογίαν [* τῆς ἀλογίας] πολέμων, παρασκευάζοντας· ἵνα μὴ μόνον ἀκούωμεν περὶ νοῦ καὶ τῶν νοητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅση δυνάμις, αὐτῶν ἀπολαύοντές τε αὐτῆς τῆς θεωρίας, καὶ εἰς τὸ ἀσωματεῖον καθιζάμενοι, καὶ ζῶντες μετ'

§ 31. Adeò ut ſtudere oporteat, ſi modò ſoliciti ſimus ad primæva revertendi, à ſenſu & imaginatione, & eâ, quæ illam ſequitur, brutalitate, & ab iis, quæ in ea commoventur, paſſionibus, quantum fieri poteſt, & permittat * naturæ noſtræ neceſſitas, abſcedere. Mens etiam exactè fingenda eſt: eíque pacem & quietem à pugnis partis rationis expertis liberam conciliare oportet, ut non ſolùm de intellectu & intellectualibus verba audiamus, ſed pro viribus ejuſdem fruamur contemplatione, & in naturam incorpoream redacti, verè intelle-

ctualem

ctualem vitam agamus, & non opinione tantùm, rebus corporeis interim impliciti. Exuendæ igitur nobis ſunt tunicæ multiplices tum & aſpectabilis hæc & carnea, tum & quibus interiùs veſtimur, cutaneis contiguæ. Nudi autem & ſine veſtimentis ſtadium ingrediamur, animæ Olympia decertaturi. Primum verò, & ſine quo certare non liceat, eſt ut veſtes exuamus. Cùm verò veſtimenta aliqua ſint exteriora, alia interiora, ità denudatio, alia per apertiora, alia per occultiora. Agè enim, non comedere, aut non accipere oblata, ex apertis eſt & obvium: at non concupiſcere, eſt obſcurius: adeò ut non ſolùm factis, ſed & cupiditate iis abſtinendum eſt. Quid enim prodeſt factis abſtinere, cauſis interim, à quibus actiones prodeunt, quaſi clavis affixi adhæreſcere.

ἀληθείας δ' ἐκεῖνον, ἀλλ' ὃ φιλοσόφως μὴ τῆς τοῖς σώμασι συμφύλων. ἀπλυτέον ἄρα τοὺ πολλὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ ὃς ἔσωθεν ἡμφιέσμεθα, περοσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις. γυμνοὶ δὴ καὶ ἀχίτωνες ἐπὶ τὸ στάδιον ἀναβαίνωμεν, ἐπὶ τὰ τῆ ψυχῆς Ὀλύμπια ἀγωνισόμενοι. ἀρχὴ δὲ τὸ ἀπενδύσασθαι, καὶ ἓν ἂν ἀνὰ τὸ ἀγωνίζεσθαι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν, ὡς ἐξωθεν τῆς ἐνδυμάτων, τὰ δ' ἔσωθεν, καὶ ἀπόδυσις, ἡ μὲν, διὰ τῆς φανερῶν, ἡ δὲ, διὰ τῆς ἀφανεστέρων. τὸ μὲν γὰρ μὴ φαγεῖν φέρε, ἢ μὴ λαβεῖν διδόμενα χρήματα, τῆς φανερῶν ὡς καὶ ἐκκείμενον· τὸ δὲ μηδὲ ἐπιθυμεῖν, τῆς ἀφανεστέρων· ὥστε μὴ τῆς ἔρξαν ἀποστατέον καὶ τῆς περὶ αὐτὰ περισπαθείας καὶ τῶ πάθους. τί γὰρ καὶ ὄφελ(Θ) τῶν ἔργων ἀφιστάμενον τοῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, περοσπλακῆς;

§ 32. Hæc autem receſſio fiat partim vi, partim ſuaſu; & rationis ope marceſcant affectus, & quaſi oblivione aut morte quâdam ſepeliantur. Qui quidem optimus eſt deſerendi modus, ſine oppreſſione ejus à quo abſceditur. Quod enim fieri ſolet in rebus quæ ſenſus tangunt, non fit violenta divulſio, ſine vel partis alicujus laceratione, vel ſaltem ſeparationis veſtigio. Irrepſit autem vitium propter jugem incuriam. Incuriam autem parit, non ſatis expendiſſe ea quæ ad mentem pertingunt, illis interim quæ ſenſu hauri-mus, affectiones excitantibus: inter quas & ex etiam, quæ ex cibis oriuntur, cenſendæ ſunt.

§ 32. Ἡ δ' ὑπόστασις γένοιτο μὲν ἂν καὶ μὴ βίᾳ, γένοιτο δ' ἂν καὶ πειθοῖ, καὶ λόγον, διὰ μαφάνσεως, καὶ, ὡς ἄν τις εἴποι, λήθης αὐτῶν, καὶ θανάτου· ἡ δὴ καὶ ἀείστη ἐπίσχανεν ἅπα ὑπόστασις, ὐχ ἥτλα ἢ ἀπασπάθη. φέρει γὰρ τι καὶ τοῖς ἀδήτοῖς τὸ ὑποσπασθὲν βίᾳ, ἢ μέρος, ἢ ἴχν(Θ) τῆς ἀποσπάσεως. ἐνέπλεθεν δὲ καὶ τὸ συνεχῶς ἀμελέπλον. πλὴ δ' ἀμελείποίαν παρέχει ἡ μὴ τῆς περὸς τὰ νοητὰ διαφυῆς φρονήσδος ἀποχὴ, τῶν τὰ πάθη ἐγειρόντων αἰδημάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐκτῶν τερφῶν ἐγγίνε(Θ).

§ 33. Abſtinendum igitur eſt non minùs quàm ab aliis, à cibis ali-

§ 33. Ἀφεκτέον ἄρα ὐχ ἧσσον τῶν ἄλλων, καὶ τερφῶν τι-

νων,

νῶν, ὅσαι τὸ παθητικὸν ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἐγείρειν ἐπεφύκεσαν. σκεπτέον δέ τι καὶ τῆδε.

Δύο πηγαὶ ἀνεῖνται πρὸς δεσμὸν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα. ἐξ ὧν, ὥσπερ θανασίμων πομάτων, ἐμπιπλαμένη, ἐν λήθῃ τῶν οἰκείων γίγνεται θεαμάτων, ἡδονή τε καὶ λύπη· ὧν παρασκευαστικὴ μὲν ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀνάπλησις, αἵτε ζωομορφώσεις ταῖς αἰσθήσεσι φαντασίαι τε δόξαι καὶ μνῆμαι, ἐκ ὧν τούτων ἐγειρόμενα τὰ πάθη, καὶ πᾶσι μὲ ἀλογία παχυνομένη, καταγεῖ τὸν ψυχὸν καὶ τὸ οἰκεῖα φεῦ τὸ ὂν ὑποσρέφει ἐρῶντες. ὑποσατέον ἄρα εἰς δύναμιν τούτων. αἱ δὲ ὑποσάσεις διὰ τῆς ἐκκλίσεων σὺν καὶ ταῖς αἰσθήσεις παθῶν, καὶ σὺν καὶ ταῖς ἀλογίας. αἱ δὲ αἰσθήσεις μὲ διὰ σὺν ὁρατῆς, μὲ τῶν ἀκουσῶν, μὲ γευσῶν, μὲ ὀσφραντῶν, μὲ ἁπτῶν· οἷς γὰ μητρόπολις μὲ αἰσθησις ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν ἐκφύλε τῶν παθῶν ὑποικίας. φέρε γὰ, ἴδε καθ' ἑκάσλως ὅσον τὸ ὑπεκκαυμα εισρεῖ τῶν παθῶν εἰς ἡμᾶς. τῶτο μὲν ἐκ τῆς καὶ τὰς θέας ἵππων ἀμίλλης καὶ ἀθλητῶν μὲ τῶν ἐκλελοιδορημένων ὀρχήσεων. τῶτο δὲ ἐκ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς πρὸς τὸ θῆλυ. αἱ δέλεαρ τῶν ἀλογίσων, παντοίαις ἐπιθέτοις παγίσι χειροῦνται τὸ ἄλογον.

§ 34. Κατὰ γὰ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐκβακχευομένη ὑπὸ τῆς ἀλογίας ἀναπηδᾷν τε ποιεῖ καὶ ἐκβοᾶν καὶ κεκραγέναι, τῆς ἔξω ταραχῆς ὑπὸ τ' ἔνδον ἐκκαιομένης, ἣν ἀνῆψεν ἡ αἴσθησις. αἱ quibus, qui ſolent animæ noſtræ paſſiones concitare. Hâc igitur in re aliquid ampliùs diſquirendum eſt.

Duobus fontibus erumpunt ea, quæ hîc animam ſibi alligant: è quibus tanquam lethiferis potionibus ſaturata, ea obliviſcitur quæ ſuæ ſpeculationi ſunt propria: Voluptate ſcilicet & dolore. Quorum opifex eſt ſenſus, & quæ à ſenſu fit perceptio: & quæ ſenſuum operationes comitantur, imaginationes, opiniones, & memoriæ. Ab his autem concitatæ paſſiones, eáque pars quæ Rationis expers eſt jam ſaginata, deorſum agunt animam, & ab amore nativo verè Entis avertunt. Ab hujuſmodi igitur rebus pro viribus defectio facienda eſt. Defectiones autem fiunt evitando paſſiones & temerarias motiones quæ fiunt à ſenſibus. Sentimus verò quæ vel viſum, vel auditum, vel guſtum, vel olfactum movent. Senſus autem eſt veluti metropolis peregrinæ illius quæ nobis ineſt, paſſionum coloniæ. Agè enim diſquiramus, quantum per ſingulos ſenſus nobis ſubintrat paſſionum fomentum: ídque vel cùm ſpectacula, vel equorum, & athletarum, aut eorum qui inter ſaltandum corpora inflectunt & intorquent certamina intuemur, vel cùm fœminas conſpicimus. Hæc enim non cogitantes ineſcant, & omnigenis injectis laqueis appetitum rationis expertem ſibi ſubjugant.

§ 34. Ab his enim omnibus anima quaſi in furorem acta, temere & ſine ratione ſubſilire, & exclamare, & boare hominem cogit: eâ interim perturbatione quæ extra apparet ab interna ſuccenſa, quam etiam ſenſus primùm

primùm exuſcitaverat. Quæ verò motiones vehementes per auditum excitantur, ex ſtrepitibus quibusdam & ſonis, ex turpiloquio & convitiis oriuntur: adeò ut nonnulli, ratione exule, tanquam œſtro perciti feruntur: alii verò in muliebrem mollitiem fracti, multiplici geſticulatione ſeſe agitent. Suffituum verò & unguentorum * graveolentiæ, quæq; amaſios amatoribus commendant, quis ignorat, quantùm animam pinguefaciant? De paſſionibus autem quæ ex guſtu oriuntur, quid neceſſe eſt dicere? Duplici hîc præſertim vinculo conſtringente: unum nempe paſſionibus, quæ ex guſtu concitantur, craſſeſcit: alterum, alia corpora pro cibo ingurgitando, grave & validum efficimus. Venena enim, ut medicus quidam dixit, non ſolùm ea ſunt quæ ab arte medica parantur, ſed & quæ quotidie in cibum ſumuntur, tum quæ edimus, tum quæ bibimus; & multò majus vitæ noſtræ ex his periculum ſuboritur, quàm corporibus ex venenis. Tactus autem tantùm non animam in corpus tranſmutans, in ea, tanquam in corpore, ſonos quoſdam fractos & enerves excitat. Quorum omnium recordatio, imaginatio, & cogitatio conglomeratæ examen paſſionum ſuſcitant, timoris ſcilicet, cupiditatis, iræ, amoris, doloris, æmulationis, curarum, ægritudinum, & animam hujuſmodi perturbationibus plenam reddiderunt.

ἢ διὰ τῆ ἀκοῆ ἐμπαθεῖς ὅσαι κινήσεις; ἔκτε ποιῶν φόφων, καὶ ἤχων, αἰσχρορρημοσυνής τε καὶ λοιδορείας, ὡς τοὺ μὴ πολλὲς τέλεον τὸ λογισμῶ ἐκδυκότος φέρεδαι [οἴ] ποιῆν [λοιπόν] διεστραμμένως, τοὺ δ' αὖ θηλυνομένως, παντίας τροφὰς ἐλίπεδε. * θυμιαμάτων ἢ χρίσεις ἢ δυσώδεις ποιαὶ, [* *Forſ.* θυμ. ἢ ἢ χρίσεων δυσ.*] * ἐυώδεις.] αὖτε τοὺ αὐτῶν ἔρωτας τοῖς ἐρασταῖς ἐμπορᾳδόμεναι, πίνα λελήθασιν, ὅσον τῆς ψυχῆς τὸ ἀλογίαν παλνυσι; ὡς γὸ τῶν διὰ τῆς γεύσεως, τί ἄν τις καὶ εἴποι παθημάτων; διπλῆ μάλις' ἐνταῦθα πὸ δεσμῶ συμπλεκομένω· τὸ μὲ, ὃν ἐκ τῆς γεύσεως τὰ πάθη παίνει· τὸ ἢ, ὃν ἐκ τῆς ἐμφορήσεως τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων βαρεῖτε καὶ δυσπεπῆ ἐργαζόμενα· φάρμακα γὸ, ὡς φησὶ τῆς ἢ ἰατρῶν ἔφη, ἃ μόνα τὰ σκευασθὰ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμέραν εἰς τροφὴν παραλαμβανόμενα, σιτία τε καὶ ποτὰ, καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ θανάσιμον ἐκ τύτων τῆ ψυχῆ ἀναδίδοται, ἢ ἐκ τῆ φαρμακειῶν εἰς διάλυσιν τῆ σώματος καθασκευάζεται. αἱ ἢ ἁφαὶ, μόνον ἃ σωματῶσαι τῆ ψυχῆ καὶ εἰς ἀνάρθρες φόφες, οἷα δὴ σῶμα, πολλάκις ἐμπεπλεῖν ἠρέθησαν. ἐξ ὧν αἱ μίμμαι καὶ αἱ φαντασίαι, αὖτε δέξαι ἀθροιζόμεναι ἐσμὸν τῶν παθῶν ἐγείρυσι, φόβων, ἐπιθυμιῶν, ὀργῶν, ἐρώτων, φίλτρων, λυπῶν, ζήλων, μεεμνῶν, νοσημάτων, καὶ ὁμοίων παθῶν πλήρη ἀπέδειξαν.

§ 35. Quare magnum opus eſt

§ 35. Διὸ πολὺς μὲ ὁ ἀγὼν,

ἀγῶν, τέτων καθαρεύσαι, πολὺς ἢ ὁ πόνος ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν τῆς μελέτης καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἐκ τῆς κατὰ τὸ αἴσθησιν ἀναγκαίας συμπλοκῆς ἡμῶν παρέσης. ὅθεν ὅση δύναμις, ἀποστατέον τῶν τοιέτων χωρίων, ἐν οἷς καὶ μὴ βελόμενόν ἔστι σφαλῆναι πρὸ πλήθες· καὶ εὐλαβητέον τὸ ἐκ τῆς πείρας μάχην, καὶ εἰ βάλει καὶ νικᾷ καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀπειρίας ἀγυμνασίαν.

§ 36. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ παρὸν ἀκούομεν κλέος ἀνδρῶν, Πυθαγορείωντε καὶ σοφῶν· ὧν οἱ μὲν, τὰ ἐρημότατα χωρία κατῴκησαν· οἱ δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἅλση, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα ἀπελήλαται θόρυβος. Πλάτων δὲ τὴν Ἀκαδημίαν οἰκεῖν εἵλετο, ἣ μόνον ἔρημον καὶ πόρρω, τῆς ἄστεως χωρίον, ἀλλὰ καὶ, ὡς φασιν, ἐπίνοσον. ἄλλοι δὲ καὶ ὀφθαλμῶν οὐκ ἐφείσαντο, πόθῳ τῆς ἔνδον ἀπεκπώτου θεωρίας. εἰδέ τις οἴεται σωφρονεῖν καὶ ἐμπιπλὰς τὰς αἰσθήσεις τῶν κατ' αὐτὰς παθῶν, αὐτὸς μόνον ἀπαθὴς, λέληθεν αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτῷ πειθομένους ἀπατῶν, ἀγνοῶν ὡς πολὺ τῶν παθῶν καθαθέλωται αὐτῇ τῷ τῆς πλήθες, οὐκ ἀλλοτειώσει. οὐ γὰρ δὴ μάτην, οὐδὲ τῆς φύσεως καταφαυλοῦντες, τὴν φιλοσοφίαν ἔλεγεν ὁ φάς. ἔτοι δέ τις ἐκ νέων πρῶτον μὲν εἰς ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδὸν, οὐδὲ ὅπου δικαστήριον ἢ βελευτήριον, ἢ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα, οὔτε

his depurari, multus verò labor nocte diéque meditandi, quâ ratione ab illis liberemur, idque quia neceſſitate quâdam cum ſenſu complicamur. Unde, quantum in nobis ſitum eſt, ab iis locis recedere par eſt, in quibus inviti forſan in hoſtile agmen incidemus: & ſolicitos eſſe oportet nè pugnam tentemus, nè quando victoriæ nimis fidentes, imperitiam ſolùm, & inertiam prodamus.

§ 36. Ità enim præclarè feciſſe accepimus veteres Pythagoreos & ſapientes: quorum alii loca deſertiſſima incoluerunt: alii urbium templa & à quibus omnis turba & tumultus arcebatur. Plato verò Academiam habitare voluit: locum non tantùm ſolitarium, & ab urbe remotum, ſed, ut aiunt, inſalubrem. Alii verò etiam oculis non pepercerunt, ejus ſcilicet contemplationis deſiderio, à quâ nunquam divelli cuperent. Si quis verò inter homines agens, & ſenſus implens illis, quæ inde oriuntur, perturbationibus, exiſtimet poſſe ſe paſſionibus vacuum manere, ignorat quòd ipſe ſe, tum etiam alios qui ei obtemperant decipit: neſcius ſcilicet multis nos ſubjici paſſionibus non à multitudine nos alienando, ſed ei nos immiſcendo. Non enim fruſtrà, aut naturâ temerè incuſatâ dixerat quidam Philoſophus: * [* *Plato in Theæteto.*] *Illi igitur ab ineunte ætate neſciunt in forum viam, nec ubi curiæ aut Senatûs habendi locus, aut publicum aliquod urbis Concilium: leges verò aut decreta ſive promulgata ſive ſcripta nec vident nec audiunt:*

dunt: & factiones ſodalium propter magiſtratus, & cœtus, & cœnas, & comeſſationes, & fidicinas nè ſomnio quidem cogitârunt: quid item in civitate bene vel malè geratur: aut quòdnam ſit alicui ex majoribus ſuis derivatum malum, ſive viris ſive fœminis, non magis novit ex eis quiſpiam, quam quot congii mare exhaurirent. Nec quidem novit ſe omnia hæc neſcire. Neque enim bis abſtinet, famam indè aucupans, ſed revera corpus ſuum ſolummodo in urbe manet, & peregrinatur; intellectus verò hæc omnia parvi, imò nihili ducens, vilipendit, & undequaque volat, (juxta Pindarum) iis verò quæ propè ſunt nequaquam ſeſe applicat. Πίνδαρον, εἰς ἐγγὺς ὐδὲν ἑαυτὸν συγκαθιεῖσα.

§ 37. Ideóque Plato aſſerit ab his manere immotum, non cùm antedictis ſeſe immiſceat, ſed quòd in ea ſeſe non induat. Igitur nec viam novit quæ ad Curiam aut Senatum ducit, nec quidquam aliud quod priùs ſigillatim memoravimus. Non ait eum noviſſe illa & iis occurriſſe; occurrentem verò iisque ſenſus implentem, tamen non illa advertiſſe, aut animum iis non applicuiſſe: ſed contrà eum ait iſtis omnino abſtinere nec ſcire ſe illa ignorare: nec cœnas lautas vel ſomnio ei obtigiſſe. Vix igitur iraſcetur juſculo aut carnibus privatus, aut * harum rerum omnino rationem habebit. Annon verò, qui hæc omnia exigua ducit & nihili, ſi iis abſtineat, magna verò & nociva ſi comedat, exempla etiam habens in mente poſita hinc pii & beati, illinc impii & miſerrimi, iſti aſſimilabitur, huic verò diſ-

ρειῶν ἐπ' ἀρχὰς, καὶ συνόδοι, καὶ δεῖπνα, καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, ὑδὲ ὄναρ πράττειν προσίσεται αὐτοῖς· ἓν δ' ἢ κακῶς τι γέγονεν πόλει, ἢ τι τὸ κακὸν ὄζιν ἐκ προγόνων γεγονὸς, πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον αὐτὸν [αὐτὸς.] λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα φάντ', ὑδ' ὅτι ὐκ ὄιδεν, ὄιδεν· ὑδὲ γὰ αὐλῶν ἀπέχεσθ' εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτῷ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δ' διάνοια, ταῦτα πάντα ἡσσαμένη σμικρὰ καὶ ὐδὲν, ἀπημάσατο, πάντᾳ πέτεσθ' καὶ

§ 37. Διὰ γὰ τούτων ὁ Πλάτων ὐ καθιέντα εἰς τὰ εἰρημένα, φησὶν ἐξ αὐτῷ μένειν ἀπαθῆ, ἀλλ' ἐν τῷ εἰς μηδὲν αὐτῷ συγκαθιέναι. διὸ ὅτε τιὼ ὁδὸν ὄιδεν, ὅπου τὸ δικαστήριον ἢ βουλευτήριον, ὅτ' ἄλλο ὐδὲν τῷ χρὴ μέρος. ὐκ ὄιδε μὲν, καὶ ἀπαιδίαν, ἀπαιδῆ δ' καὶ ἐμπαθὰς τὰς αἰσθήσεις ἀπ' αὐτῷ, ὅτι ὐδὲν ὐκ ὄιδεν, ἀλλὰ τἐναντίον ἀπιχθόμενον αὐτῷ φησὶ, καὶ μὴ εἰδότα, ὑδ' ὅτι ὐκ ὄιδεν, εἰδέναι. εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι ὑδὲ ὄναρ, φησὶ, προσίσεται αὐτῷ. ὁλῶ ἄρα ἀναγκαίσειεν ζωμῷ καὶ κρεαδίων ἀποστερούμενος, * ἢ ὅλως * προσήσεται [* προσθήσεται] ταῦτα. καὶ δ' πάντα ἡγησάμενον μικρὰ μὲν καὶ ὐδὲν ἐκ τῆς ἀποχῆς, μεγάλα δ' καὶ βλαβερὰ ἐκ τῆς προσαγωγῆς, παραδείγμάτων ἐν τῇ * ὀπλι [* τ-ῖ] ἐσώτων,

τῶ μὲ θείω, εὐδαιμονεστάτω, τῶ δ' ἀθέω, ἀθλιωτάτω, τῇ μὲ, ὁμοιώσεται, τῇ δ' ἀνομοιώσεται, τὸν εἰκότα βίον ζῶ, ᾧ ὁμοιῶται,

λετόντε τὴν καὶ αὐτάρκη καὶ ἥκιστα τοῖς ἀπροῖς ἐμφορουμένην.

§ 38. Ὡς ἕως ἄν τις περὶ βρωτῶν διαφορῆται, καὶ σωτηρίᾳ ὡς καὶ τόδε βρωτέον, ἀλλ' οὐκ, εἰ ὀίοντε ἦν, ἁπάσης προφῆς ὅπη ἀφεκτέον διανοῆται, τοῖς πάθεσι σωιαγορεύων, δοξοκοπεῖ, ὡς μηδὲν διαφερόμενος περὶ ὧν διαφέρεται. βίᾳ μὴν πίνων ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν οὐκ ἐξάξει. βιαζόμενος δὲ, ὅθεν ἥκιστα ἐκεῖ μένει, ὅθεν ἀπελθεῖν βιάζεται. ὁ μὲν τὸν δεσμὸν παχυνῶν ἀδιάφορόν τι πράττειν ἥξήσεται. ὥστε τὸ ἀναγκαῖον μόνον διδοὺς τῇ φύσει καὶ τοῦτο κοῦφον καὶ διὰ καθαρτέρων προφῶν, πᾶν τὸ παρὰ τοῦτο, ὡς εἰς ἡδυπάθειαν σωτεῖνον, παραιτήσεται. πέπεισται δὲ καὶ ἡ ἐπιστήμη, ὡς ἡ ψυχὴ πρὸς τὰ σώματα ἐπέχαυεν ἡ ἄθησις· αὐτὴ προσεῖται τὰ πάθη ἑαυτῆς συγκολλῶσα καὶ οἷς καθηλοῦσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν διὰ τοῦ σώματος ὄλεθρον. εἰ δὲ μὴ ἐνεπόδιζε τὰ αἰσθήματα τῇ τῆς ψυχῆς καθαρᾷ ἐνεργείᾳ, τί ἂν ἐκώλυε τὸ σώματι εἶναι, ἀπαθῆ μᾶλλον ἢ διὰ σώματος κινημάτων;

similem sese reddet, vitam ducens ei parem cui assimilatur, tenuem scilicet hanc, & sibi sufficientem, & minimè caducis indulgentem?

§ 38. Ità ut donec quis de cibis dissentiat, patrocinetúrque pro hoc vel illo comedendo; nec existimet (etiam si fieri posset) à quolibet alimento abstinendum esse, suorum affectuum causam agens, frustra famam ambit, quasi nihil * agitatus esset iis rebus, quibus tamen huc illuc impellitur. Vi quidem nemo philosophiæ operam dans ex rerum terrenarum vinculis seipsum expediet. Cui enim vis adhibetur, nihilominùs tamen ibi manet, unde abire cogitur. Nec, qui ista * vincula crassiora reddit, existimet se rem agere parvi aut nullius momenti. Etenim qui id quod necessarium est solummodo naturæ tribuit, idque etiam leve aliquid, & per cibos tenuiores, omne quod suprà est, quasi ad delicias vergens, rejiciet. Ejus enim sententiam probat, qui dixit sensum clavum esse, quo animæ corporibus affiguntur, ipsâ passionum à se ortarum infixione agglutinantem, & quasi clavis affigentem animum ad corporeas voluptates. Etenim si ea, quæ à sensu hauriuntur, non impedirent puram animæ operationem, cur grave esset in corpore manere, dummodo expers esset earum commotionum, quæ à corpore peraguntur?

§ 39. Πῶς δ' ἂν ἐπέκρινας καὶ εἶπας, ὦ πόπονδας, μὴ πάσχων, μὴ ἢ παρὼν, ὅτις ἔπαθες· νῦς μὲν γὰρ * ἔστω [* ὅδι] πρὸς αὐτόν, κἂν ἡμεῖς μὴ ὦμεν πρὸς αὐτόν. νοῦς δ' ὁ παρεκβὰς, ἐκεῖ ὄδιν, ὅπου καὶ παρεξῆλθεν, καὶ διαθέων γε ἄνω καὶ κάτω τὴν τῆς ἀπλήψεως προσοχὴν ἐκεῖ παρ-

§ 39. Quomodo verò statuisti, & dixisti, te non affectum esse iis quæ passus es, nec iis te attendisse? Esto enim, mens apud se sit, licèt nos illi non adsimus. Qui verò à mente exivit, ibi est, quò transiit. & cùm sursùm deorsùmq; huc illuc per-

ceptionem

ceptionem applicat, ibi est ubi sentit. Et aliud profectò est sensibilibus non attendere, & aliis rebus adesse animo: aliud autem eum qui animum alicui admovet, seipsum tamen censere non adesse. Neque sanè ostendet aliquis Platonem hoc concessisse, nisi quis illum seipsum decepisse simul ostenderit. Sanè quisquis ad cibos sumendos sese submittit, & ad spectacula quæ visu intromittuntur, & ad colloquia & risus sponte accedit, ibi profectò est, ubi & afficitur. Qui autem revera aliis adest, & ab hisce quæ sensibus objiciuntur animum abstrahit, ille est qui ridendum sese præbere solet propter imperitiam non solùm servis, sed & reliquæ plebi, & qui cùm in convivio consederit, in omnem consilii inopiam incidit: non quòd rerum præsentium sensum excusserit, aut quòd etsi studium in iis posuerit, tamen parte animæ rationis experte solùm affectus fuerit (Hoc enim non ausus est Plato affirmare) sed quod illi accidere solet etiam in conviciando, ut nihil reperiat quod alicui in opprobrium objiciat, utpote qui nihil mali de quopiam noverit, quia non animo reposuerit (& ideo inops consilii ridiculus videtur esse) idem etiam illi inter aliorum de se laudes & jactationes evenit, ut non simulatè sed reverà iis plaudere visus, delirare censeatur.

σιν, ὅπου ἡ ἀντίληψις. ἄλλο γὰρ ἕτερόν τι τὸν προσέχειν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ πρὸς ἄλλοις εἶναι· ἄλλο δέ, τὸν ἀφιστάντα νομίζειν ἑαυτὸν μὴ παρεῖναι. ὃ δὴ δείξει τις οὐδὲ τοῦτο συγχωρήσαντα τὸν Πλάτωνα, εἰ μή γε καὶ ἑαυτὸν ἀπατῶντα τοῦτον τις ἐπιδείξειεν. ὁ δὴ καθιεὶς εἰς βρωτῶν παρασκευὰς, καὶ εἰς θέας ἰὼν τὰς διὰ ὄψεως, ὁμιλίας τε καὶ γελωτοποιίας, αὐτῇ τῇ καθέσει, ἐνεῖ δῆλον, ὅπου καὶ τὸ πάθος. ὁ δὲ πρὸς ἄλλοις ὢν καὶ ἀπόντοις, ὅστις ἐστὶν ὁ διὰ τὴν ἀπειρίαν γελοῖα παρέχων, ὃ μόνον θεράπουσι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, καὶ, ὅταν καθῇ, εἰς πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων, ἀλλ' οὐκ ἐξαναδυόμενος, ὃς ἐξαπορεῖσθαι μὲν, τῷ δὲ ἀλόγῳ μόνον ἐνεργῶν (ὃ γὰρ τοῦτο εἰπεῖν ἐτόλμησε Πλάτων.) ἀλλ' ὡς ἔστι τοῖς λοιδορίαις, ἴδιον ἔχων οὐδὲν ὑφ' οὗτινα λοιδορῆσαι, ἅτε οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενός, ὅτι τῷ μὴ μεμελημηκέναι, φησὶν (ἀπορῶν ἂν γελοῖος φαίνεται) ἔστι τοῖς ἐπαίνοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλων μεγαλαυχίαις, ὑποποιητὸς, ἀλλὰ τῷ ὄντι γελοῖος ἐνδηλος γιγνόμενος, ληρώδης δοκεῖ εἶναι).

§ 40. Adeò ut ignarus sit, quia à negotiis & hominibus abstinens, rerum experientiâ destituitur. Non quòd, etsi se ad experientiam contulerit, tamen sensu solùm operatus, potuerit interim ea quæ ad intellectum spectant purè speculari. Neque enim ii, qui duas nos habere animas asserunt, duplicem etiâ nobis attribuunt attentionem: Duorum enim ità

§ 40. Ὥστε διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀπραξίαν οὐκ οἶδεν, οὐχ ὅτι εἰς πεῖραν καθιεὶς, καὶ διὰ τοῦ ἀλόγου ἐνεργῶν, ὅτιοὖν δυνατὸν καὶ τὸν νοῦν ἀκριβῶς· δὴ τῶν δύο ψυχὰς ἡμᾶς ἔχειν λεγόντων, δύο προσοχὰς ἡμῖν ἀπονεμόντων· δύο γὰρ ἂν ὄντων ζω-

ων συνέρξεις ἐποίεν, ἃ ἐγενέ-
χετο, ἄλλα πρὸς ἄλλοις ὄντα,
τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ μὴ πραγματει-
ΐζῃ τὰ ἔργα.

efficerent animalium connexionem: quorum quidem posset, uno hac in re occupato, alterum interea alterius opera sibi non assumere aut vendicare.

§ 41. Τί ὃ ἔστι καὶ μαραίνειν τὰ πάθη, καὶ ἀπενθήσειν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τοῦτο μελετᾶν καθ' ἡμέραν, εἰ δίοιντ' ἂν ἐνεργεῖν ἡμᾶς κατὰ νοῦν πρὸς τὰ ἀνηπτὰ συναπτομένους, ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ ἐπιβλέψεως, πρὸς ἀπεφαίνοντο; νοῦς γὰρ ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, εἰδ' ἐδέων πολυτελῶν, καὶ πίνων δίνον τὸν ἥδιστον, δύοιτε εἰ πρὸς τοῖς ἀύλοις εἶη, διαπονεῖ καὶ πολλάκις ἐσιὼν καὶ ὁρῶν, ἃ μηδὲ λέγειν καλόν; πανταχοῦ γὰρ τῷ ἐν ἡμῖν παιδὸς ἂν ταῦτα τὰ πάθη, καὶ ὄσον αἰσχρὰ, ἃ πρὸς ταῦτα φύσεως κηλαστοῦς. τίς γὰρ ἡ διαλήψεως τούτου, τὰ μὲν μὴ δύοντε εἶη πάσχειν, μὴ ὄντα πρὸς αὐτοῖς; τὰ δ' ἕτερα συγχωρεῖν ἀποτελεῖν, πρὸς τοῖς νοητοῖς ὄντας; ἢ γὰρ ὅτι τὰ μὲν ἐπείληπται εἶη αἰσχρὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς, τὰ δ', ἢ αἰσχρὰ γὰρ πάντα. ὡς πρός γε τὸν κατὰ νοῦν ζωὴν καὶ πάντων ἀφεκτέον, καθάπερ τῶν ἀφροδισίων. ὀλίγην δὲ τῇ φύσει τροφῶν συγχωρητέον διὰ τὸν τῆς *ἡδύσεως ἀναγκαῖον. ὅπου γὰρ αἴσθησις καὶ ταύτης ἀντίληψις, ἐκεῖ τὸ νοητὸν ἢ ἀφαίρεσις. καὶ ὅσῳ τῆς ἀλογίας ἀνακίνησις, τοσούτῳ τὸ νοεῖν ἀπόστασις. ἀλλ' ἐνδέχεται τῇδε κἀκεῖσε φερόμενον, ἐνταῦθα ὄντα, εἶη ἐκεῖ. ἢ γὰρ μέρει ἡμῶν, ἀλλ' ὅλοις ταῖς προσοχαῖς πιάμεθα.

§ 41. Quid verò opus esset passiones tabefacere, iisque mori, & hoc etiam quotidie conari, si liceret secundùm intellectum operari, etiam caducis rebus implicitis, idque sine mentis advertentia, quis unquam demonstrârit? Præsertim cùm mens est quæ videt & audit. Sin verò lautè comedens, & vinum bibens suavissimum, possis etiam rebus immaterialibus attendere, quare non sæpe iis assuescis & perpetras, quæ proloqui esset inhonestum. Siquidem ea semper * pueri, qui in nobis est, dicendæ essent perturbationes: & quantumvis sint fœdæ, tamen ab iis te non commoveri affirmare liceat. Unde enim hac in re discrimen factum est? Ut aliqua admittere non possis, quin eodem tempore iis attendas, alia verò agere possis, & interim rebus vacare intellectualibus? Hoc enim non in causa est, quòd nonnulla à plurimis turpia censeantur, alia verò minimé: omnia enim inhonesta sunt. Ità ut ad vitam intellectualem necessarium est ut à cæteris æquè ac Venereis abstineamus. Parùm igitur alimenti naturæ concedendum est, solúmque quantum postulat ejus necessitas. Ubi enim sensus ejúsque perceptiones vigent, ibi ab intellectualibus est discessio, & quantò major partis rationis expertis est commotio, tantò etiam major ab intellectu defectio. Non enim fieri potest, ut qui huc illuc feratur, hîc cùm sit, etiam alibi sit. Non enim parte tantùm nostrî, sed nobis totis rebus applicamur.

§ 42.

§ 42. Opinari verò eum, qui rebus quæ ad ſenſum pertinent commovetur, poſſe etiam in intellectualibus verſari, multos etiam ex Barbaris præcipites agit; qui omni voluptatum generi * arrogantiâ quâdam ſe immiſcuerunt, affirmantes, ei qui poteſt ſenſui indulgere, tamen eodem tempore etiam aliis vacare, hoc permiſſum eſſe. Quinetiam nonnullos audivi ſuæ infelicitati hoc modo patrocinantes: Non inquinant, aiunt, nos cibi, uti neque mare fluminum ſordes. Omnibus enim dominamur, ut mare humidis. Si verò mare os ſuum occluderet nè ea quæ influunt caperet, eſſet quidem in ſe magnum, reſpectu verò totius mundi exiguum, quaſi non poſſet ejus ſordes recipere. Si timeret verò nè pollueretur, non reciperet. Sed ideo recipit, quia conſcium eſt ſibi ſuæ magnitudinis, ideóque non averſatur ea quæ ſubingrediuntur, Ità nos, inquiunt, ſi de cibis cauti eſſemus, vanæ timoris opinioni ſubditi eſſemus. Quin oportet potiùs nobis omnia parere. Exigua quidem aqua collecta, ſi aliquid ſordidum admittat, ſtatim contaminatur, & à ſordibus * inficitur: Profundum verò mare nequaquam. Sic & cibi puſilli animi homines vincunt. Profundæ verò & fortes animæ omnia recipiunt, & à nullo polluuntur. Hujuſmodi verbis ſe decipientes, conſentanea erroribus ſuis perpetrârunt: & cùm liberos ſe eſſe cuperent, in infelicitatis profundum præcipitati, ſuffocantur. Hoc etiam Cynicos quoſdam effecit, ut ad omnia cupiditatem ſuam protenderent, iis

§ 42. Τὸ δ' ὁτιοῦν κτ' τιὼ αἴσθησιν παθαινόμενον, πρὸς τοῖς νοητοῖς ἐνεργεῖν, πολλὰς καὶ τῶν βαρβάρων ἐξεπαχήλισεν, οἱ ἐπὶ πᾶν εἶδος ἡδονῆς προῆλθον ἀκαλαφροσύνῃσιν, λέγοντες, καὶ τὸν δυνάμενον πρὸς ἄλλοις ὄντα τῇ ἀλογίᾳ χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπειν. ἤδη γάρ τινων ἀκήκοα τῇ φρῶν δυσυχίᾳ σωματοῤῥύπτων τοῦτον τὸν τρόπον· ἃ γὰρ ἡμᾶς μολύνει, φασὶ, τὰ βρόμαλα, ὥσπερ ὑπὸ τιὼ θάλατταν τὰ ῥυπαρὰ τῶν ῥεμάτων. κυριεύομεν γὰρ τῶν ἁπάντων, καθάπερ ἡ θάλασσα τῶν ὑγρῶν πάντων. εἰ δ' ἡ θάλασσα κλείσειε τὸ ἑαυτῆς στόμα, ὥστε μὴ δέχεσθαι τὰ ῥεόντα, ἐγένετο καθ' ἑαυτὸ μὲν μεγάλη· κτ' τὸν κόσμον, μικρὰ, ὥστε μὴ δύνασθαι τὰ ῥυπαρὰ. εὐλαβηθεῖσα δὲ μολυνθῆναι, οὐκ ἂν δέξαιτο. ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὶ πάντα δέχεται, γινώσκουσα τὸ ἑαυτῆς μέγεθος, καὶ οὐκ ὑποφέρεται τὰ εἰς ἑαυτὴν ἐρχόμενα. καὶ ἡμεῖς δὴ, φασὶν, ἐὰν εὐλαβηθῶμεν βρῶσιν, ἐδηλώσαμεν τῇ τῦ φόβε φρενήματι. δεῖ δ' πάντ' ἡμῖν ὑποτετάχθαι. βαθὺ μὲν γὰρ ὀλίγον σωμάτιον, ἐάν τι δέξηται ῥυπαρὸν, εὐθέως μιαίνεται, καὶ *δηλοῦται [* δολοῦται] ὑπὸ τῆς ῥυπαρείας βυθὸς δ', ὃ μιαίνεται. οὔτω δὶ καὶ βρώσεις οὐ δηλοῦσιν ὀλίγων φρονήματα. ὅταν δ' βυθὸς ἐξουσίας, πάντα δέχηται, καὶ ὑπ' οὐδενὸς μιαίνηται. τοιούτοις δ' ἑαυτὸν ἀπατῶντες, ἀκόλουθα μὲν οἷς ἠπάτησαν, ἔδρων· αὐτοὶ δ' ἐλευθερίας, εἰς τὸν τῆς κακοδαιμονίας βυθὸν αὐτοὺς φέροντες ἔπνιξαν. τοῦτο καὶ τῶν κυνικῶν τινας παντοτρόπους ἐποίησε,

ἐπίπνοιαν, μεγαλαχάντων τῷ αἰτίῳ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῖς, ὃ δὴ καλεῖν εἰώθαμεν ἀδιάφορον.

§ 43. Ἀνὴρ δὲ εὐλαβὴς καὶ δυσπαθὴς πρὸς τὰ γοητεύματα τῆς φύσεως, τιμᾷ τε τὴν σωματικὴν φύσιν καὶ κατασκευάσμασι, καὶ ὡς ὄργανα δίκλιν πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς γνοὺς, ὁπόταν ὡς ἕτοιμον φθέγξασθαι τὸ πάθος, ἀπειλώμεθα, ἄτε μὴ κρουθέντος τοῦ σωματικοῦ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν, καὶ τῆς κρουσματικῆς εἰς ἀντίληψιν ἀφικομένης. ἡ γὰρ ἀντίληψις ἐπύγχανεν ὅσα ἡ φθέγξις· φθέγξασθαι δ' οὐκ ὄζει ἡ ψυχὴ, μὴ ὅλην πρὸς τὸ φθέγμα ἐπισταφεῖσαν, καὶ τὸ ἐπισταλικὸν ὄμμα πρὸς τοῦτο μεταπεῖσαν. ὅλως δὲ τῆς ἀλογίας τὸ ἄχει πῆ, καὶ πῶς, καὶ πόθεν, καὶ πρὸς ὅς, ἐπικεῖνον οὐκ ἐχούσης, καθ' ἑαυτὴν δὲ ἀνεπικέπτου ὑπαρχούσης, ἢ ἂν ἐπιζεύσῃ, ἵπποις ἐοικυῖα ἄνευ ἡνιόχου, ἀμήχανόν ἐστιν ἢ δυοικεῖν τι καθηκόντως πρὸς τὰ ἔξω, ἢ τερφθῆς χαμαὶ καὶ μίτρα χιονάσκειν, μὴ ἐχὶ τὸ ἰμιόχου ἐφεστῶτος ὄμμα, ὃς τὰ κινήματα ῥυθμίζει καὶ ἰσονιοχεῖ τὴν τυφλὴν καθ' ἑαυτὴν ἀλογίαν. ὁ δὲ τιμᾷ ἐπίσασιν τὸ λογισμῷ ἀφαιρῶν τῆς ἀλογίας, ἐπιτρέπων δὲ αὐτῇ φέρεσθαι κατὰ τιμᾷ οἰκείαν φύσιν, ὅπου ἂν ἔλθῃ, τῇ ἐπιθυμίᾳ συγχωρήσας εἰς ὅσον βούλεται προχωρεῖν τῆς οἰκείας κινήσεως, καὶ τῷ δυμῷ ὡσαύτως. καλὸν γοῦν ἡμῖν * τὸ [τὸν] ἀπαθῆ ποιῆσαι καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ λελογισμένα ἀκόλουθον ποιῆσαι τῷ ἐφεστῶτος λογισμῷ πειθὼν ἐν τοῖς τῆς ἀλόγου ἐνεργείαις.

§ 44. Καίτοι ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος

impliciti, quæ illis causa erant peccati, & quæ nos vocare solemus indifferentia.

§ 43. Vir enim cautus, & naturæ incantationum suspicax & qui corporis indolem perspexerit, perpenderitque quomodo tanquam instrumentum aptatur animæ potentiis, novit satis quàm parata sit respondere perturbatio, velimus nolimus, corpore scilicet ab extrinsecis pulsato, & pulsatione in perceptionem desinente. Percipere enim, & advertere est pulsationi objectorum respondere. Respondere verò non potest anima, nisi tota ad sonum se convertat, & oculum animadversorium ad pulsationem objiciat. Cùm verò pars nostræ rationis expers non omnino possit judicare, quousque, & quomodo, & unde, & ad quos attendendum est, sed secundùm se nihil perpendat, quà semel inclinaverit, tanquam equi sine auriga, fertur sine omni potestate se moderandi aliqua in re exteriori. Nec cibi sumendi vel tempus vel modum novit, nisi aurigæ oculus præsideat, qui motiones animi attemperat, & partem rationis expertem & ex se cæcam moderatur. Qui verò Rationi aufert dominium illud quod super ratione carentibus affectibus habere oportet, eósque secundùm proprium impetum ferri permittit; qualis tandem evadet, cupiditati iræque habenas laxans, ità ut pro lubitu quantùm & quousque velint progrediantur.

§ 44. Et in hoc videtur differre bonus à malo: quod ille rationem semper

ſemper habeat parti rationis experti adſtantem, eámque moderantem. Hic verò multa eorum quæ agit non omnino curat, ut cum ratione faciat. Unde & inconſideratus appellatur, & affectibus temerariis ducitur. Alter autem conſideratus, & qui ſe ab omni rationi contrario cohibere poteſt. Hoc igitur in cauſa eſt, cur multi tum verbis, tum factis, tum cupiditate, tum irâ peccent, & cur è contrà boni rectè agant, quòd illi * puero permiſerunt pro ſuo arbitrio quælibet facere: hi verò Pædagogo, rationi ſcilicet, ſe tradiderunt & hujus conſilio ea quæ ad ſe pertinent, regunt, ità ut in edendo, aliísque corporeis operationibus & voluptatibus Auriga adſit, & modum tempúsque ſtatuat. Sin verò aliquando abſit, & (ut loquuntur nonnulli) in ſuis rebus occupetur, ſi modò unà ſecum noſtram attentionem contineat, nè tunc quidem permittet affectus ratione carentes perturbari, nec quidem omnino commoveri. Sin verò attentionem noſtram permiſerit puero applicari ſine ſua inſpectione, hominem perdidit, propter rationis temeritatem inconſideratam correptum tractúmque.

τῆ φαύλη, ὅτι ὁ μὴ παντάχοῦ τὸ λογισμὸν ἔχει παρεσῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παρεὶς τῷ λογισμῷ καὶ ζῶν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει. διὸ καὶ ὁ μὲν ἀλόγιστος λέγεται καὶ φερόμενος ὑπὸ τῆς ἀλογίας· ὁ δὲ λελογισμένος, καὶ ἐγκρατὴς παντὸς ἀλογίστου· καὶ τὸ ἁμαρτάνειν ἄρα τοῦτο τοῖς πολλοῖς καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν πράξει καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς γίνεται, ἐμπαλιν δὲ κατορθοῦν τοῖς σπουδαίοις, ὅτι οἱ μὲν ἐφῆκαν τῷ παιδὶ ὁρᾶν καθ' ἑαυτὸν ἃ βούλεται· οἱ δὲ, τῷ παιδαγωγῷ, καὶ μὴ τούτῳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς κυβερνῶσιν. ὥστε καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς διὰ τοῦ σώματος ἐνεργείαις ἢ ἀπολαύσεσι, παρὼν μὲν ὁ ἡνίοχος ἀφορίζει τὸ σύμφορον καὶ τὸ εὔχυμον· ἀπὼν δὲ καὶ, ὡς φασί τινες, περὶ τοῖς ἑαυτοῦ ὤν, εἰ μὴ καὶ πάνυ ἰσχυρὰν περίσκεψιν ἔχει παρ' ἑαυτοῦ, κἂν ὀλιγώρως τὴν ἀλογίαν παιδαγωγῇ, κἂν ὅλως τὸ ἐνεργεῖν. εἰ δὲ ἀφῆκεν ταύτῳ περὶ τὸ παιδὶ εἶναι κἂν αὐτῷ, ἀπώλεσε τὸν ἄνθρωπον, συρόμενον ὑπὸ τῆς ἀνοίας τοῦ λόγου.

§ 45. Unde ſapientiæ ſtudioſis magis propria eſt abſtinentia in cibis, & corporeis voluptatibus, eò quòd oporteat eum qui rebus corporeis ſe immiſceat, à propriis moribus deflectere, & ad inſtitutionem partis rationis expertis deſcendere, & præcipuè in iis quæ ad cibos pertinent. Senſus enim, quid ex illis futurum ſit, non reputat. Eſt enim naturâ ſuâ ab-

§ 45. Ὅθεν τοῖς σπουδαίοις ἡ ἐγκράτεια μᾶλλον οἰκειοτέρα καὶ βραβεῖον καὶ θεὸς διὰ σώματος ἀπολαύσεων καὶ πράξεων τῆς ἐφάψεως, τὸ δεῖν ἐφαπλοῦσθαι τῷ σωματικῷ καταβαίνειν ὑπὸ θεοῦ οἰκείων ἠθῶν εἰς παιδαγωγίαν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλόγου· ἐν δὲ ταῖς τροφαῖς καὶ μᾶλλον· διὰ γὰ τοῦ μέλλοντος ἐξ αὐτῆς ἐπιλογιστικὸν τὸ ἄλογον. φύσει γὰρ ἀνε-

ἀγνωμον τῆς ὑπάντος, τὸ ἄλογον. τὴν δ' τροφῶν εἰ μὴ λῶ ἀπαλλάχθαι, ὥσπερ τὴν ὁρατὴν ἀφάντων (ἔξεστι γὰρ πρὸς ἄλλοις εἶναι, κομισαμένα ἀπ' αὐτῆς φαντασίας) μέτριον ἂν λῶ, τῇ ἀνάγκῃ ἐξάντα τὸ θνητῆς φύσεως; ἐπ' ὀλίγον, ἐυδὺς ἀπαλάχθαι. ἐπεὶ δ' καὶ πάροληπῆς χρόνῳ χρεία, καὶ πέψεως, καὶ ἀναδόσεως, καὶ τῆς περὶ τύπτις ζωογενείας τὸ ἐξ ὕπνου τε καὶ ἡσυχίας, τῆς τε ἄλλης ἀργίας, καὶ μὴ ταῦτα τῆς ἐν τῆς ἀναδόσεως ποιᾶς κρίσεως, περιττωμάτων τε διαχωρήσεως, ἀνάγκη τὸν παιδαγωγὸν παρεῖναι, ὃς τὰ κῦφα καὶ ἀνεμπόδιστα ἑαυτῷ ἐκλεξάμενος, ταῦτ' ἐπιτρέπει τῇ φύσει, τὸ μέλλον προφερόμενος, καὶ ὅσον τὸ ἐμπόδιον, συγχωρήσαντος ταῖς ἐπιθυμίαις φορτίον ἐκ ἐυάγκαλον ἐπεισάγειν ἡμῖν, δι' ὀλίγου ἡδονῆς, ἧς ἐν τῷ καταδέχεσθαι αὐτὰ εἰς τὸ κατάπτοσιν ἀντιλαμβάνονται.

sentis inscius. At verò si possemus à cibo statim nos amovere, ut quidem licet ab objectis visibilibus sublatis (possumus enim aliis attendere, ab iis perceptionem nostram abducentes) non magnum sanè esset, si necessitati mortalis naturæ paulisper cedentes, statim abeamus. Sed cùm tempus insumi debeat cibis assumendis, concoquendis, & digerendis, & somno capessendo, & quieti, quæ priores actiones promovent, quinetiam cùm aliquo præterea otio opus sit, & * mixtione quâdam post digestionem, & excrementorum separatione, oportet Pædagogum adesse, qui levia, & quæ minimo sibi futura sunt impedimento seligens, hæc naturæ permittat, futurum prospiciens, & quantum sibi obstiturus est, si cupiditates nostras sinat onus non bene gestandum nobis infercire, propter exiguam sanè voluptatem, quam in iis deglutiendis percipiunt.

§ 46. Οὐκ ἀπεικότως ἀφεὶς τὸ πολὺ καὶ περιττὸν ὁ λόγος ὑποχρίνας, εἰς ὀλίγον περιγράφει τὸ ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει μήτε πείζων ἕξιν περίσματα, διὰ τὸ δεῖσθαι πλειόνων, μήτε εὐπρεπῆ ποιῶν, πλειόνων τὴν ὑπηρετησομένων δεήσεσθαι, μήτε ἑδίων πλείονων ἡδονῶν ἀπλήστως, μήτε πληρώμενος πολλῆς ἀργίας ἐμπλήσεσθαι, μήτε παχυτέρᾳ φορτίᾳ ἐμπεπλάσμενος ὑπνώδης γίνεσθαι, μήτε τὴν παινόντων τὸ σῶμα πληρώμενος, ἀσθενέστερον μὴ τὸν δεσμὸν, αὐτὸν δ' ἀρχότερον πρὸς τὰ οἰκεῖα ποιήσων καὶ ἀδυνέστερον. δεξάτω τίνων ἡμῶν τὶς ἀνὴρ ἀπαίδων, ὡς ἐνι μάλιστα ζῆν

§ 46. Meritò igitur nimium & superfluum abrenuncians ratio, intra angustos terminos necessaria circumscribit, si vellet neque parando sibi molestiam facessere, eò quòd multis indigeat: neque splendorem curans ministrorum turbam conquirere, nec edendo varias percipere voluptates laboret: nec satiatus multo otio repleri, nec onere graviore saturatus somnolentus fieri: neque iis impletus quæ corpus saginent, vinculum * firmius reddere, seipsum verò ineptiorem, segniorem, & debiliorem ad ea quæ homini propria sunt peragenda. Ostendat enim nobis aliquis qui studet, quantùm quidem

possit,

poſſit, vivere intellectualiter, & ità ut huc illuc à paſſionibus corporeis non circumducatur, carnes faciliùs parari quàm cibum ex fructibus & oleribus, earum viliorem eſſe apparatum quàm inanimatorum, & quæ coquis prorſus non indigent, eſéque minùs in ſe * delicatas ſi cum inanimatis comparentur, leviores autem in concoctione, & citiùs digeri, & ad libidinem minùs incitare, & ad paſſiones & robur corporis minùs conferre.

χρὴ νοῦν, καὶ ἀπείρατον ἐκ τῆς χρὴ τὸ σῶμα παθῶν εἶναι, ὡς εὐπορώτερα μὲν ἡ χρεωφαγία τῆς ἐκ τῆς ἀκροδρύων καὶ ἐκ λαχάνων ὄψων, εὐτελέστερα δὲ ἢ τὰ τούτων παρασκευὴ τῆς τῶν ἀψύχων, καὶ μαγείρων ὅλως μὴ δεομένων, ἀνήδονα δὲ καθ' ἑαυτὰ παραβαλλομένη πρὸς τὰ ἄψυχα, κουφοτέρα δὲ ἐν ταῖς πέψεσιν ταῖς ἑτέραις, καὶ ἐν ταῖς ἀναδόσεσιν ταῖς εἰς τὸ σῶμα ταχυτέρα τῆς ἐκ λαχάνων ἀναδόσεως, πρός τε τὰς ἐπιθυμίας ἧττον ἐρεθίζουσα, καὶ εἰς πάθος καὶ ῥώμην σώματος ἐλάττον συμβαλλομένη ἢ ἀψύχου διαίτης.

§ 47. Sin neq; Medicorum quiſpiam, nec Philoſophus, nec athleta, nec plebeius dicere hoc auſus ſit, quid non libenter ab hoc corporis onere abſtinemus? Cur non hunc carnium eſum deſerentes, à multis incommodis nos liberamus? (Non enim uno aliquo malo ſed infinitis vacui eſſemus, ſi minimis noſmetipſos aſſuefaceremus acquieſcere) à divitiarum ſcilicet nimia copia, famulorum plurium miniſterio, ferculorum multitudine, ſomnolentiâ, morborum violentiâ, medicorum auxiliis, incitamentis ad Venerea, exhalationum craſſitie, excrementorum copiâ, * Vinculi firmitudine, robore ad pravas actiones exuſcitante, denique ab Iliade malorum. His omnibus nos eripit cibus inanimatorum, tenuis & omnibus facilè parabilis: otium rationi permittens ea providendi quæ in noſtram ſint ſalutem. Non enim ex mazophagis, inquit Diogenes, prodeunt fures & hoſtes, ſed ex iis qui carnes comedunt ſycophantæ & tyranni. Cauſâ verò cur

§ 47. Εἰ δὲ τοῦτο ὅτε ἰατρῶν τις, ὅτε φιλοσόφων, ἢ γυμνασιῶν, οὐκ ἰδιώτης εἰπεῖν ἐτόλμησε, τί οὐκ ἀφιέμεθα ἐκείνης τῆς σωματικῆς φορτίδος; τί οὐκ ἐλευθεροῦμεν αὐτοὺς ἅμα τῇ ἀποχῇ ἐκ πολλῶν (οὐ γὰρ ἑνὸς τινὸς, ἀλλὰ μυρίων, τοῖς ἐλαχίστοις ἐθίσαντα αὐτὸν ἀρκεῖσθαι, ἀπολλάχθαι) χρημάτων περιουσίας, οἰκετῶν πλειόνων ὑπηρεσίας, σκευῶν πλῆθος, ὑπνώδους καταστάσεως, νόσων συνοχέως καὶ πλῆθος, ἰατρῶν διέγερσιν, ἐρεθισμοῖς πρὸς ἀφροδίσια, ἀναθυμιάσεων παχυτέρων, περιττωμάτων πλῆθος, παχύτητος τοῦ δεσμοῦ, ῥώμης πρὸς πράξεις ἐγειρούσης, ἰλιάδος κακῶν. ὧν ἡ ἄψυχος καὶ λεπτὴ τροφὴ καὶ πᾶσιν εὐπόριστος ἀφαιρεῖται ἡμᾶς, εἰρηνεύειν παρασκευάζουσα τῷ τὰ σωτήρια ἡμῖν ἐκποιεῖσθαι λογισμῷ. οὐ γὰρ ἐκ τῆς μαζοφάγων φησὶν ὁ Διογένης, οἱ κλέπται καὶ οἱ πολέμιοι· ἀλλ' ἐκ τῶν κρεοφάγων οἱ συκοφάνται, καὶ τύραννοι.

τύραννοι. τῆς γὲ τῶ πολλῶν δεῖν θαι ἀφαιρέσεως αἰτίας, καὶ τῶ πλήθους τῶν εἰσαγομένων εἰς τὸ σῶμα * περιαιρεθέντων, [* φοιαιρεθέντος.] τῶ τε βάρους τῶν ἀναδιδομένων κριθέντων, ἐλαφρότερον τὸ ὄμμα, καθαρῶ τε καὶ κύματος τῶ σωματικῶ ἐκτὸς καθωρμισμένον γίγνεται.

§ 48. Καὶ τοῦτο ὅτε ὑπομνήσεως, ὅτε ἀποδείξεως, διὰ τὴν αὐτόθεν προσοῦσαν ἐναργειαν, χρήζει. ὅθεν οἱ μόνον οἱ τῇ νῦν ζῆν ἐπιθυμοῦντες, καὶ τέλος τὸν κατ' αὐτὸν βίον ἐνισταμένοις, ἀναλγησίαν πρὸς τὸ τέλος ὁρῶσι τὴν τούτων ἀπραξίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶς σχεδὸν ὅτις φιλόδοξος τὴν εὐτέλειαν πρὸς τῆς πολυτελείας ἐγκείνων, ἀποδέξαιτ' ἂν μᾶλλον τὸν ἐν ὀλίγοις ἀρκούμενον, τῶ πλειόνων δεομένῳ. καὶ (ὃ παράδοξον τοῖς πολλοῖς δόξειεν ἄν) τοῦτο λέγοντας καὶ ἐπαινοῦντας εὑρήσομεν, λέγω δὴ τοὺς δι' ἡδονὴν οἰομένους τὸ τέλος τῆς φιλοσοφησάντων. τῆς γὲ Ἐπικουρείων οἱ πλείους, ἀπ' αὐτῆς τῆς κορυφαίας ἀρξάμενοι, μάζῃ καὶ τοῖς ἀκεσφόροις ἀρκούμενοι φαίνονται, τε συγγράμματα ἐμπεπλήκασι, τὸ ὀλιγοδεὲς τῆς φύσεως ἀφηγούμενοι, καὶ τὸ ἐκ τῆς λιτῆς καὶ εὐπορείων ἱκανῶς αὐτῆς τὸ ἀναγκαῖον εὐμάρων παρεισάντες.

§ 49. Ὡρισται γάρ, φασὶν, ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὅταν εὐπόριστος· ὁ δ' ἐκ τῆς κενῶν δοξῶν, ἄπορίστος τε ἐστὶ καὶ δυσπόριστος. τὸ γὲ κατ' ἔνδειαν ἐνοχλοῦν πρὸς σάρκα, ἐξαιρεῖται καλῶς καὶ αὐτάρκως τὰ εὐπόριστα, ἁπλοῦν ἔχοντα φύσιν ὑγιαίνοντι καὶ ξηρῶν. τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον εἰς πολυτέλειαν πέπλασται, ἀκ

§ 48. Hoc autem nec commentario nec probatione indiget, cùm tanta sit ipsa in re perspicuitas. Unde non solùm isti qui vivere secundùm mentem studuerunt, & qui illùd sibi tanquam finem proposuerunt; huic assequendo necessariam ab animalibus abstinentiam perspexerunt, sed & quilibet ferè Philosophus qui frugalitatem præ luxu probaturus est, potiùs eum qui paucis contentus est, quàm qui multis indiget amplectetur. Et (quod plerisq; incredibile videatur,) hoc ipsum tum affirmantes tum laudantes inveniemus inter philosophantes etiam eos, qui voluptatem finem esse arbitrati sunt. Epicureorum enim plurimi, ab ipso sectæ suæ Corypheo exorsi, mazâ & fructibus videntur contenti fuisse, & scripta sua complerunt, quàm paucis natura indigeat explicando, & quomodo illius necessitates tenuibus & facilè parabilibus sanari possint, repræsentando.

§ 49. Definita enim est (inquiunt) quæ à natura *desideratur* copia, & facilè acquiritur: illa verò quæ ex inani opinione expetitur, infinita est, & non facilè paratur. * Id nempe, quod ob indigentiam corpus molestiâ afficit, præclarè, & quantum sat est, eximunt, quæ sunt facilè parabilia,

bilia, ſimplicem putà humidorum ſiccorúmque *alimentorum* naturam habentia. Quod ſupereſt verò, quicquid in luxum abit, id attinet, inquiunt, ad cupiditatem, quæ neque neceſſaria eſt, neque occaſione alicujus rei moleſtiam neceſſariò inferentis creatur: ſed partim, quia quidpiam angit vellicátque ob id ſolùm, quòd ejus abſentia impatienter toleratur: partim quia * abſoluta, *& ſine ullius moleſtiæ intermiſtione* oblectatatio præſumitur: partim, ac ut paucis dicatur, quia menti inhærent inanes falſæque opiniones, quæ neque ad ſarciendum ullum naturalem defectum ſpectant, neque ad aliquid habendum, ex cujus abſentia corporis ipſius compages diſſolvatur, tendunt. Siquidem vel ipſa, quæ ad manum ſunt, abundè ſufficiunt obtinendis iis, quibus natura indiget. Hæc quippe ejuſmodi ſunt, ut partim ob tenuitatem partim ob paucitatem nullo negotio ſint parabilia. Heinc illi quidem, qui carnibus veſcitur, opus etiam eſt rebus inanimis; at illi, cui ſunt res inanimæ ſatis, dimidio ſolùm opus eſt, ac ipſo quidem tum facilè parabili, tum ad adparandum modicis ſumptibus egente.

ἀναγκαίαν ἔχειν φασὶ τὴν ὄρεξιν, ὅσ' ἀπ' ἀλγηδόνος τινὸς ἀναιρεῖται γινομένη, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ἢ λυπεῖν ἢ νύττειν μόνον ἐν τῷ μὴ παρεῖναι· τὴν δ' ὅλως ἀπὸ τοῦ χαίρειν· τὴν δ' ὅλως ἀπὸ τῶν κενῶν καὶ διεφθαρμένων δοξασμάτων, ἢ εἰς ὀλίγον φυσικὸν ἀνάγεται ἔλλειμμα, ὅσ' εἰς τὸ ῥᾳδίως τὴν σύστασιν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι. ἱκανὰ γὰρ καὶ τὰ τυχόντα δεξαμένοις ταῦτα λύειν, ὧν ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις. ταῦτα δέ, καὶ διὰ τὴν λιτότητα, καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητά ἐστιν εὐπόριστα. καὶ τῷ μὲν κρεωφαγίας ἀπτομένῳ, χρεία καὶ σοῦ ἀφύλλων, τῷ δ' ἀρκουμένῳ τοῖς ἀφύλλοις, ἐξ ἡμισείας καὶ τοῦτο εὐπόριστον καὶ ὀλίγων δεόμενον ἀναλωμάτων τὸ τῆς παρασκευῆς.

§ 50. Oportet verò, inquiunt, illum, qui parata non habet neceſſaria, adhibere ipſam, quaſi in ſubſidium, Philoſophiam: & partâ ſimul animi fiduciâ, ea, quæ in diem accidunt generosè excipere. Malo ſcilicet conſultori earum rerum arbitrium, quæ noſtrâ interſunt, permittimus, ſi quod naturæ eſt neceſſarium, ſine Philoſophia & metimur & apparamus. Quare oportet philoſophantem hujuſcemodi rebus providere, & uſque dum adhibita ipſis diligens cura eas ſuppeditârit. Quandiu autem quidpiam ex ipſis, ſine quo perfecta

§ 50. Δεῖ δέ, φασὶν, οὐχ ἑτοιμαζόμενον τὰ ἀναγκαῖα, προσάγειν τῇ φιλοσοφίᾳ χρῆσθαι, * ἀλλὰ παρασκευαζόμενον τὸ θαρρεῖν τῇ ψυχῇ γνησίως ὅπως ἀντέχωσι τοῖς καθ' ἡμέραν. κακῶς γὰρ φροντιστὴν τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐπιτρέψομεν. ἄνευ φιλοσοφίας τὸ ἀναγκαῖον συμμετρέμενοι τῆς φύσεως, καὶ παρασκευάζοντες. διὸ φιλοσοφοῦντα δεῖ καὶ τούτων προνοεῖν, καὶ ἕως ὅσου ἂν ᾖ παρ' ἐκείνοις ἐπιμέλεια παραλλῶ. ἕως ὅσου δ' ἐκεῖθέν τι ἀφαιρεῖται, ὃ μὴ κυκλοῖσι τῆς τελείας

τελείας ἐνδαρρήσεως, μὴ προσί-
ενται πρὸς τὴν χρημάτων τε καὶ
τροφῶν παρασκευήν. Ταύτῃ φι-
λοσοφίας τοίνυν ἄρξεον τόντων,
καὶ εὐδὺς προσαισθήσεται, ὅτι πολ-
λῷ κρεῖττον τὸ ἐν αὐτοῖς με-
ταδιώκειν ἐλάχιστόν τε καὶ λιτὸν
καὶ κοῦφον· ἐλάχιστον γὰρ καὶ τὸ
ὀχληρὸν ἐκ τοῦ ἐλαχίστου.

constet fiducia, poteſt detrahi, non accingere ſe opibus alimentísque comparandis. Philoſophiâ igitur duce harum rerum ſtudium ſuſcipiendum eſt, ac fiet brevi, *ut agnoſcatur*, longè optimum eſſe id *ſolùm* in ipſis quod ſit minimum, ſimplex, levéque requirere: * Quoniam quod in vita ſuaviſſimum & à moleſtia alienum eſt, id ex minimo, *quo quis ſit contentus*, dependet.

§ 51. Ἃ δ' ἂν συμφελκύσῃ τὴ παρασκευὴ ἐμπόδια, ἐκ τῆς τοῦ σώματος βαρύτητος, ἢ ἐκ τῆς τῶν παρασκευαζομένων πραγματείας, ἢ ἐκ τοῦ κωλύειν τὴν περὶ τῶν κρειττόνων λογισμῶν ἐνέργειαν ἢ) ζωοχῇ, ἢ ἐκ τῶν ἄλλης αἰτίας, εὐδὲς ἀλυσιτελὴς γίνεται καὶ ὑπ' ἀνταλλαχθῆ πρὸς τὰς ζωαχολουθούσας ὀχλήσεις. Δεῖ μὲν τοι τὸν φιλοσόφῳ καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ μηδὲν ὑπολείψειν παρεῖναι διὰ βίου. ταύτην δ' τὰ αὐτὰ εὐπόρεια ἱκανῶς διασώζει, τὰ δὲ πολυτελῆ ποιεῖ δυσέλπιστον. οἱ γοῦν πολλοὶ, διὰ τοῦτο καίτοι πολλὰ κεκτημένοι, ὡς ὑπολειπόντων, ἀνιῶνται μοχθοῦσιν. ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς εὐπορεστοῖς καὶ λιτοτάτοις ποιεῖ, τὸ μεμνῆσθαι, ὅ τι πρὸς μὲν τὴν ψυχὴν ἀξιόλογον παραχὴς λύσιν οὐδὲν ἰσχύειν πέφυκεν οὐδ' ὁ πᾶς πλοῦτος ζωαχθείς· τὸ δὲ τῆς σαρκὸς ὀχληρὸν ἐξαιρεῖ καὶ τὰ πάνυ μέτρια καὶ τυχόντα, πᾶσαν τε εὐπορεστίαν κεκτημένα· ὑπολείποντά τε καὶ τὰ τοσαῦτα, ἃ παρέχει τὸν ὑποδυόμενον με-

§ 51. Quæ verò ſecum impedimenta ſolicita rerum comparatio trahit, cùm agnoſcantur ex gravitate *laboréve* corporis, aut ex ipſa rerum comparandarum difficultate, aut ex abductione à ſpeculationum longè præſtantiſſimarum ſtudio, quod continens eſſe operæ pretium fuerat, aut quapiam alia demum ex cauſa: ea ſanè evadet protinus infrugifera, neq; digna, quæ cum perturbationibus conſequentibus commutetur. Oportet porrò Philoſophum in ea eſſe ſpe, ut totâ vitæ ſerie defuturum ſibi nihil ſit. Hanc autem ſpem abundè fovet rerum tenuium parabilitas: cùm alioquin illa quæ ſumptuoſa ſunt bene ſperantem perinde non faciant. Hac certè de cauſa homines vulgares, tametſi multa poſſideant, perinde tamen, ac ſi illa defectura ſint, congerendis ſemper, * quæ nunquam cumulo perfecto habeantur, laborant. Facit verò ad hoc, ut contenti ſimus facilè parabilibus ſimpliciſſimísque rebus, meminiſſe, quemadmodum nè omnes quidem in unum congeſtæ divitiæ quicquam virium habent ad animi perturbationem præclarâ aliquâ ratione ſolvendam: mediocres autem paſsímque obviæ, & ad obtinendum comparatiſſimæ res incommodam corporis indigentiam tollant: cùm & aliunde ejuſmodi ſunt, ut cogitanti mortem dimittere ipſas haudquaquam

quam grave ſit. Præterea verò, id, quod in corpore, dum aliquâ re eget, dolet, copioſi, dum ipſis expletur, lenimenti ſit particeps, niſi quis vanis ſibimetipſi imponat opinionibus. Eduliorum autẽ varietas non modò ipſam animã perturbatione non exuit, ſed nè auget quidem voluptatem in corpore: quoniam ipſa quoque, eo quod dolebat exempto, finem repetit. Exempli gratiâ, carnium uſus nec ſpeciatim adimit quicquam, quod naturæ moleſtum ſit, neque aliquid peragit, quod, niſi compleatur, in moleſtiam ſit abiturum. Interim autem gratiam habet violentam, ac fortaſſis quoque ex contrario miſtam: non enim ad vitæ durationem valuit, confert autem ſolùm variandis voluptatibus: ſimilis uſibus venereis, vinorúmque peregrinorum potationibus, ſine quibus poteſt natura manere. Ea verò ſine quibus manere non poteſt, compendioſa penitus ſunt, faciléque & ſalvâ juſtitiâ, libertate, tranquillitate, otio plurimo obtineri poſſunt.

§ 52. Adhæc verò neque ad ſanitatem carnium uſus confert, quin potiùs illi officit. Per eadem enim conſervatur, per quæ & recuperatur, cùm amiſſa eſt ſanitas. Recuperatur autem tenuiſſimo, & ſine uſu carnium victu; quare & eodem conſervatur. Quòd ſi uſus inanimatorum ad habendum Milonis robur, aut univerſè ad virium corporis contentionem minimè confert.; neq; ſanè eo robore intenſísque viribus Philoſophus indiget, ſi contemplationi quidem, non vitæ actuoſæ, perulantiq; ſit incubiturus. Nihil autem mirum, ſi hominum vulgus putet uſum

λειπόμενα. ἔτι γὰρ τὸ ἀλγεινὸν τὸ δι' ἐνδείας πολλῆς ἠπόρητο διὰ πληρώσεως μετέχει, ἐὰν μή τις ταῖς κεναῖς δόξαις ἑαυτὸν ἀπατᾷ· ἥτε ποικιλία τῆς τροφῆς οὐχ ὅπως τὰς ταραχὰς τῆς ψυχῆς ἐκλύει, ἀλλ' ὑδὲ πλὴν τῇ σαρκὶ ἡδονὴν συνεπαύξει. πέρας γὰρ ἔχει καὶ αὕτη ἅμα τῇ τῆς ἀλγηδόνος ἐξαιρέσει. ὡς τό γε τῆς σαρκοφαγίας ὑδ' ἕλκειν τι ὀχληρὸν τῆς φύσεως, ὑδ' ὃ μὴ συμπλήμμυον ἐπ' ἀλγηδόνα ἠνύετο. πλὴν βιαίαν χάριν ἔχειν καὶ ταχὺ τῷ ἐναντίῳ μιγνυμένην. ὃ γὰρ πρὸς ζωῆς συμμονὴν, πρὸς δὲ ποικιλίαν ἡδονῶν συνεβάλλετο· ἐοικὸς ἀφροδισίοις ἢ ξενικῶν οἴνων πόσεσιν, ὧν καὶ χωρὶς διαμένειν δύναται ἡ φύσις. ὧν δὲ χωρὶς οὐκ ἂν ὑπομείνειεν, βραχέα παντάπασίν ὄζιν, καὶ διαμένα ῥᾳδίως καὶ μὴ δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας, ἡσυχίας τε καὶ πλήθης ῥᾳστώνης ποιεῖσθαι.

§ 52. Ἔτι δὲ οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν τὰ κρέα συμπλεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ὑγείᾳ ἐμποδίζει. δι' ὧν γὰρ ὑγίεια ἀνακτᾶται, διὰ τούτων καὶ διαμένει. ἀνακλᾶται δὲ διὰ τῆς λεπτοτάτης καὶ ἀσάρκου διαίτης, ὥστε καὶ ταύτῃ ἂν συμμένειεν. εἰ δὲ μὴ πρὸς πλὴν Μίλωνος ῥώμην τὰ ἄψυχα συμβάλλεται, οὐδὲ ὅλως πρὸς ἐπίτασιν ἰσχύος, οὐδὲ γὰρ ῥώμης, οὐδὲ ἐπιτάσεως ἰσχύος χρεία τῷ φιλοσόφῳ, εἰ μέλλει θεωρᾷ, καὶ μὴ πρᾶξιν καὶ ἀσχολασίαις περισχεῖν. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν τοὺ πολλοὺς οἴεσθαι εἰς ὑγίειαν

ὑγίειαν συντελεῖν τὴν χρεμφασίαν· τὴν γὰρ αὐτὴν εἶναι καὶ τὰς ἀπολαύσεις οἴεσθαι ὑγιείας εἶναι τρυφητικὰς, καὶ τὰ ἀφροδίσια, ὧν ὠνῆται μὴ ὀλίγα πένα, ἀγαπητὸν εἰ μὴ βλάπτει. εἰ δὲ πολλοὶ μὲν τοιοῦτοι, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· οὐδὲ γὰρ φιλίας καὶ εὐνοίας πίστιν καὶ δαιμόνιον ἐν τοῖς πολλοῖς. οὐδὲ δεκτικοὶ τέτων, οὐδὲ σοφίας, οὐδὲ * τὸν [* τὴν] ἀξιόλογόν τι ἐχόντων σοφίας μορίων. ὅτε τὸ συμφέρον, ὅτε τὸ ἐφίν, οὐδὲ τὸ κοινῇ σωτὸς ὁ πολύς, ὅτε ἐδῶν φαύλων καὶ ἀσείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. πρὸς τε τέτοις πολὺ τὸ ἀσελγὲς καὶ ἀκρασίας γέμον ἐν τοῖς πολλοῖς. διὸ ἔτι φοβητέον, * μήτε [* μήποτε] ἐκ ὦσιν οἱ βρωσόμενοι τὰ ζῶα.

carnium ad valetudinem conferre? Idem enim est, quod existimat sanitatis tuendæ vim esse in ipsis voluptatum quasi prolutionibus Venereárum, quarum tamen est nulla, quæ quicquam prosit alicui, cùm & benè sit, nisi etiam noceat. Ac talíne quidem persuasione sint homines vulgares, nihil est, quòd moremur: neque enim quicquam fidei aut constantiæ in amicitia, benevolentiâque hominum hujusmodi est, cùm neque harum rerum capaces sint, neque sapientiæ, neque ullius sapientiæ partis, quæ commendationem aliquam mereatur. Quinetiam, qui è media multitudine est homo, non intelligit quid privatim publicéq; utile sit, neq; constituere inter mores improbos honestósq; discrimen potest. Viget insuper petulantia, intemperantiaque in id genus hominibus: adeò proinde, ut verendum non sit, nè quandóque desint, qui animalibus vescantur.

§ 53. Πάντων μὲν γὰρ φρονησάντων τὰ ἄριστα, οὐδεμία χρεία ὀρνιθολόκης, ἰξευτῆς, ἁλιέων, συβωτῆς. αὐτὰ γὰρ αὐτὰ δοικότα τὰ ζῶα καὶ μὴ ἔχοντα τὸν ὀπιμελούμενον καὶ ἐφορῶντα, ταχέως φθείρεται καὶ διαπανᾶται πρὸς τῶν ἐπιθυμούντων, καὶ τὸ πλῆθος ἀναλισκόντων, ὥς τῶν ἐπὶ μυείων, ὧν ἡ γεύονται ἄνθρωποι ζώων, συμβέβηκεν· μιγνύσης δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων πονηρίας καὶ παντοίας ἀφροσύνης, ἔσονται μύες οἱ καὶ οἱ ταῦτα λαμπρυνόντες.

§ 53. Nam si omnes quidem optimè de rebus sentirent, nihil foret opus aucupio, vel aucupibus, piscatoribus, aut subulcis: ac hujuscemodi animalia degentia per se, & incustodita, præfectóq; carentia brevi perinde perderentur devastarentúrque ab aliis insidiantibus, multitudinémq; absumentibus, ac in aliis innumeris, quibus homines non vescuntur, contingit. At verò multiplici semper vel omnigena potiùs vigente inter homines desipientiâ, non deerunt unquam innumeri qui ea depascantur, heluones.

Τηρεῖν τε χρὴ τὴν ὑγίειαν, οὐ φόβῳ θανάτου, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁπὸ τῆς θεωρίας. διατριπτ-

Sanitatem autem tueri oportet, non mortis metu, sed nè à bonis impediamur, quæ ex contemplatione proficiscuntur. Sanitatis autem conservativus

ſervativus eſt maximè, ſtatus animæ perturbationibus vacuus, & mens erga * verè ens rectè diſpoſita. Hinc enim multum utilitatis in corpus redundat, ut ex ſociis noſtris aliqui experientiâ demonſtrârant. Articularem enim morbum, pedes manúsq; quorundam adeò infeſtantẽ, ut per totos octo annos geſtarentur * expulit aliquando opum parandarum incuria, & ad res divinas intuitus. Adeò ut unà cum divitiis earúmq; ſollicitudine morbum etiam corporis exuerint. Multum ſcilicet tum ad ſanitatem, tum ſanè ad totius corporis commodum confert certa quædam animæ conſtitutio: & plerunque etiam ciborum imminutio. Ut rem igitur paucis complectar, jure edixit Epicurus, cavendum eſſe ab eo cibo, cujus fruitionem deperimus, & proſequimur, & quem tamen ubi ejus facti fuerimus compotes, pro ingrato reputamus. Hujuſmodi autem eſt pinguis omnis & copioſus, illúdque patiuntur, quicunque ob ipſum mentis ſtuporem contrahunt, & vel expenſis vel morbis, vel repletioni, vel vitæ negotioſæ obnoxii evadunt.

§ 54. Quinetiam & in tenui victu ſatietas cavenda eſt, & ubique diſpiciendum, quid fruendo aut habendo acquiratur, quantum ſit, & quidnam ſolvat quod corpus aut animam lædat.

* * *

Nequaquam enim infinitum oportet eſſe, ſed in ejuſmodi rebus terminis quibuſdam & menſurâ contineri: & reputare, quòd qui veretur ab aniκὸν ἢ αὐτῆς, μάλιστα μὲν ἡ τῆς ψυχῆς ἀταραχία καὶ κατάστασις, καὶ ἡ πρὸς τὸ ὄντως ὂν διάθεσις τῆς διανοίας. πολὺ γὰρ τὸ ἄχθος σώματός ἐστιν ἐντεῦθεν ἀφικνούμενον, ὡς πεῖρα διέδειξαν ἡμῖν ἔνιοι. καὶ ἀρθρῖτιν νόσον πρός τε πόδας καὶ χεῖρας τοσαύτην ὅσαν, ὡς ὅλων ὀκτὼ ἐτῶν φέρεσθαι βασταζομένους, ἀποκρῦσαι ἅμα τῇ ἐκστάσει τῆς χρημάτων, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἐπιστρέψαι σωφρονῆσαντα γῦν ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ ταῖς φροντίσι, καὶ τὴν νόσον τοῦ σώματος· ὥστε πολὺ πρὸς ὑγίειαν καὶ τὸ σῶον, ἐκ τῆς περὶ ψυχῆς καταστάσεως εἰς τὸ σῶμα κράτησιν. συμβάλλεται ἥ ὡς ἐπὶ πλεῖστον καὶ ἡ τῆς τροφῆς ἐλάττωσις. καθόλου ἢ ὀρθῶς ὁ Ἐπίκουρος ἔφασκεν, εὐλαβητέον εἶναι τροφὴν, ἣν ἀπολαύσαντες μὲν πενθοῦμεν καὶ δυσκολαίνομεν, ζωπυρηθεῖσαι δ' ἐν ἀχαρίστῳ πάθει. τοιαύτη ἢ πᾶσα ἡ δαψιλὴς καὶ παχεῖα. καὶ τοῦτο πάσχουσιν οἱ περὶ ταύτην ἐπτοημένοι, ἢ ἀναλώμασιν, ἢ νόσοις, ἢ πλησμονῇ, ἢ ἀσχολίαις περιπίπτοντες.

§ 54. Διὸ καὶ ἐπὶ τῆς λιτῆς φυλακτέον τὸ πλήσμιον καὶ παραχῆ σκεπτέον τί δὲ τῆς ἀπολαύσεως ἢ κλήσεως γίγνεται, καὶ πλίκον ἔχει μέγεθος καὶ τίνι ὀχληρῷ λυπηρὸν σαρκὸς ἢ ψυχῆς· μὴ ἢ δὲ [* πρὸς ἕτερα] χάριν ἢ περὶ ἑκάστα [κοινωνίαν ἢ ἀμπλοκὴν] ἔνλασις γίνεται, ὥστε ὅτῳ [* τῆς πλησμονῆς] βίος γε κεῖται· ἀορίστων γὰρ ἐπιθυμιῶν δεῖ, ἀλλ' ἔχειν ὅρα καὶ μέτρα τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ λογίζεσθαι ὡς ὁ φεύγων ἐμψύχων ἀπέχεται,

ἀποχλῶ, εἰ δ' ἡδονὴ ἄπλε᾽ χρεπφαγίας, τὸν θάνατον φοβεῖται. εὐθὺς γὰρ τῇ στέρησει τῆς βρωτῆς, συμπίπτει ἀορίστου τινὸς δεινοῦ παρουσίαν, ἐξ ἧς ὁ θάνατος. περὶ δὲ τὰς τοιαύτας, καὶ τὰς ὁμοφυεῖς αἰτίας, καὶ ἡ τοῦ ζῆν ἄπληστος ὄρεξις γίνεται καὶ πλούτων, καὶ χρημάτων, καὶ δόξη τοῦ συναυξήσειν τε νομίζειν τὸ πᾶν ἀγαθὸν σὺν αὐτοῖς διὰ τὸ πλείονος χρόνου, καὶ τὸ κατὰ τὸν θάνατον δεινὸν, ὡς ἀπεράντου φοβεῖται. ἡδονὴ δὲ ἡ διὰ πολυτελείας, ἥδε ἐγγὺς τείνει τῆς δι' αὐταρκείας τῷ πεπειραμένῳ γινομένης. πολὺ γὰρ τὸ ἡδὺ ἐστὶ τῷ καταγνοῆν, ὅσων αὐτὸς χρείαν οὐκ ἔχει. ἀργείσης γὰρ πολυτελείας, ἀργείσης περὶ τὰ ἀφροδίσια πλοίας, ἀργείσης σὺν ἔξω φιλοτιμίας, τίς λοιπὸν χρεία πλούτου ἀρίστου, εἰς μηδὲν ἡμῖν χρησιμεύοντος, ἀλλὰ μόνον βαρύνοντος. ὡς τὸ πεπληρῶσθαι γίνεται, καὶ ἡ ἐκ τῆς τιούτης κόρου ἡδονὴ ἀκραιφνὴς. δεῖ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀπεθίζειν ὡς ὅτου τε, τῆς τοῦ κόρου ἡδονῆς· ὁ τῆς κατὰ πενίαν πλησμονῆς, καὶ γαστρὸς, ἵνα * διὰ πάντων διέλθῃ, καὶ ὅρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ αἴσιον· οὕτω γὰρ καὶ τούτῳ εἰληφέναι τὸ ἐνδεχόμενον ἀγαθὸν ἐνέσται, διὰ τῆς αὐταρκείας καὶ ὁμοιώσεως τοῦ θείου. ὕστως ἂν αὐτὸ ἐπὶ πλέον ποθήσει, ἥδε τὸν χρόνον, ὡς ἐφαπτόμενα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθὸν. ὕστως δ' αὖ ἀληθινῶς πλουτήσει, τῷ φυσικῷ ὅρῳ τὸν πλοῦ-

mantibus abstinere, siquidem * non voluptatis causâ carnium esum attingat, mortem veretur. Confestim enim cibis assuetis privatus, indeterminatum aliquod malum, ex quo mors secutura est, sibi unà adscitum esse opinatur. Ex his verò & consimilibus causis inexplebilis etiam vitæ cupiditas oritur, ut & divitiarum, & opulentiæ, unà cum opinione, omne bonum cum illis diutiùs incrementum capturum, & timore ejus mali, quod à morte provenit, tanquam cujusdam nullis limitibus circumscripti. Voluptas autem, quæ ex luxu percipitur, non nisi ex intervallo accedit eam, quæ ex frugalitate ei suboritur, qui expertus est. Valde enim jucundum est contemplari, quot sint quibus illi non est opus. Sublatâ enim illâ luxuriâ, sublato circa res Venereas stupore, & rerum externarum ambitione, quinam reliquus est usus otiosæ pecuniæ, nihil nos juvantis, imò potiùs onerantis Adeò ut expleri quis, *ità affectus*, facilè possit, & voluptas, quæ indè manat, pura est & sincera. At ab ea voluptate, quæ ex istâ satietate profluit, *quæ luxuriæ debetur*, corpus oportet quantum fieri potest, abalienare, non autem ab istâ quæ in tenuitate & *frugalitate* reperitur, itáque gustui indulgere, ut * *moderatio* omnia pervadat, & terminum statuere vel necessitatem, vel id quod maximè convenit. Hâc ratione enim eò quòd sibi quis sufficit & Deo assimilatur, omne illud bonum, cujus capax est, percipere licebit. Sic neque bonorum desiderio semper crescente tenebitur, neq; vitæ, quasi majus aliquod bonum semper addituræ. Sic autem verè ditescet, câ, quam natura præscribit, mensurâ, non vanis opinioni-

bus

bus divitias metiens: nec à ſpe voluptatis non ſperandæ pendebit: ità enim eſſet moleſtiſſima: ſed iis rebus quæ adſunt, quæq; ei jam ſuppetunt, contentus manebit: haudquaquam de longiori vita ſollicitus.

μένει· ὃ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ τὸν πλείονα χρόνον παραμένειν.

§ 55. Porrò, quomodo non àbſurdum eſt medius fidius, eum qui malè affectus eſt, aut in maximis anguſtiis ponitur, aut vinculis implicatur, nè de cibo quidem cogitare, neq; curare unde ſuppeditetur, ſed forſan cùm apponatur, etiam quod neceſſarium eſt recuſare: Illum autem qui verè captivus eſt, & internis malis cruciatur & diſtenditur, variorum tamen ciborum apparatum quærere, eáque providere, quibus *vinculum craſſius reddat? Et quomodo poſſint hæc cenſeri virorum eſſe, qui nôrunt quid paſſi ſunt, & non potiùs, qui ſuis malis oblectantur, & ignorant quibus miſeriis premuntur. His enim contraria ſolent agere incarcerati, quotquot ſua ſentiunt infortunia. Iſti enim vitæ præſentis tædio laborantes, & moleſtiis infinitis pleni, abſentium adimpletionem vehementer cupiunt. Nemo enim, qui aliàs facilè poſſit moleſtias diſcutere, ad menſas & lectos argento-factos deſiderat, vel unguenta aut coquos, & vaſa & veſtes, & cœnas multiplici, vario, & ſumptuoſo apparatu conſtantes, ſed qui inutilis quodammodo eſt præſenti vitæ, & qui bona ſine fine appetit, & perturbationibus tumultúque impletur. Ità nonnulli *abſentium non meminerunt, eò quòd præſentia ex animis illa excutiant: alii quod non adeſt quærunt, quia præſentia faſtidiúnt

§ 55. Πρὸς δὲ τούτοις, πῶς οὐκ ἄτοπον περὶς διὸς, τὸν μὴ κακοπαθοῦντα, ἢ ἐν περιεχόσει ὄντα ἐσχυρᾷ τῇ ἕξωθεν, ἢ ἐν δεσμοῖς εἰλημμένον, μὴδ' ἔννοιαν ἔχειν τροφῆς, μὴδὲ πόθεν πορισθήσε φροντίζειν, ἀλλὰ καὶ παρατιθεμένης, *παρατίθεσ [*παρατεῖσ] τὴν ἀναλκαίαν· τὸν δὲ ὄντως δεσμώτην, καὶ ἐνδοθεν κακοπαθείας ζητεῖν ἐδεσμάτων παρασκευὴν ποικιλίας, φροντίζειν δὲ ὧν τὸν δεσμὸν παχύνει. καὶ πῶς ταῦτα ἀνδρῶν ἴδιά ἐστιν ἀγνοούντων ἃ πεπόνθασιν, ἀλλὰ φιλησύντων, οἷς πεπόνθασιν, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν, οὐκ εἰδότων· οἷς ἀντίστροφον τὸ πάθος, ἢ τοῖς εἰδόσι δεσμώταις ἑαυτῶν συμφορὰν *γίνεσθ. [*Γίνεται.] τῷ γὰρ ὑπαρχόντι βίῳ ἀχθεσθέντες, καὶ ταραχῆς ἁπλάτου γέμοντες, τῶν ἀπόντων εἰσπλήρωσιν ἐρίεσθε. ὑδεῖς γὰρ ὑπὸ τῶν παόντα αὕτως ἐυλυτα εἶ τὰ καθ' ἡμᾶς δυρύβως, ἔρχεται ἐπὶ τραπέζῶν καὶ χλινῶν ἀργυρῶν ὀρέξεις καὶ μύρων, καὶ μαγείρων, καὶ σκευῶν, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ δείπνων ἐπὶ πᾶν πλῆθος, καὶ ποικιλίας, καὶ πολυτελείας, ἀνθρώπων ἥκοντων, ἀλλ' ὑπὸ ἀχρησίας παντὶ τῷ ὑπάρχοντι βίῳ, καὶ ἀγαθῶν ἀορίστῳ γλυσχύτητος, καὶ ταραχῆς ἁπλάτου. ὥσθ' οἱ μὲν ὑ μέμνηνται τῷ τὸ παὸν ἀποκρύψαι· οἱ δὲ τὸ μὴ παὸν ζητοῦσι, τῷ ἀχαριστεῖν παόντι.

§ 56. Ἑκατέρως δ' ὁ θεωρητικὸς τοῦ λιτοῦ τῆς διαίτης ἀνθέξεται· καὶ γὰρ οἶδεν ἐν οἷς ὄντι δεσμοὶ. ὥστε πολυτελείαις ὀρέξεσθαι θυμὸν· καὶ τὸ λιτὸν ἀγαπῶν, ἀζητήσει ἐμψύχων βρώσεις, ὡς οὐκ ἀρκούμενον τῇ τῶν ἀψύχων.

Εἰ δὲ καὶ μὴ τοιαύτη ἦν ἡ τοῦ σώματος φύσις ὑπὸ τὸ φιλόσοφον, καὶ ὅτως εὐάγωγον, καὶ διὰ τῶν τυχόντων εὐίατον, ἔδει δὴ καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν; ἢ γὰρ δὴ νοσήματος χρεὼν ἦν, ὅπως ἀποδάζοντες πάντ' ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινιασόμενοι, καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαστρὸς, δι' ἐμέτων, διὰ ῥινῶν, μυδούς τε ἀποστραλίσκοντες τοῖς ταῦθ' ἡμᾶς διαπρᾶξαι, καὶ δὴ τοῦ εἶδον χάριν νοσήματος, (ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀθλοῦντες καὶ θεοῦ σωτηρίας, ὧν κωλυόμεθα διὰ τὴν τοῦ σώματος συνουσίαν) πάντ' ὑπομενοῦμεν εὐλόγως; εἰ γὰρ καὶ μετ' ἀληθῶν ποιεῖσθαι τὰς ὑπομονὰς ἐχρῆν, ὅμως τοῖς νόμοις τοῦ σώματος ὅπερ ἐστὶ, βιαίοις ὖσι, καὶ ἀντικειμένοις τοῖς τοῦ νοῦ νόμοις καὶ ταῖς ὁδοῖς ταῖς σωτηρίοις ὑπομένομεν· ὅπου δὲ νοῦ ἐστὶ πρὸς ἀληθινῶν ὑπομονὴν φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἡδονῶν οὐκ ἀναγκαίων ὑποβολὴν, τὴν λοιπὸν ἀπολογίαν ῥᾳστώνην βουλομένοις.

§ 56. Homo verò contemplationi deditus, in omni vitæ conditione tenui victui adhæreſcet. Novit enim ea, quæ animam quaſi vinculis alligant. Ità ut cibos ſumptuoſos appetere nequeat: quin potiùs ſimplices amplectens, animalium eſum non deſiderabit, quaſi inanimatorum uſu non contentus.

Si verò ea non eſſet corporis conditio in Philoſopho, nec eſſet ità tractabile, & per obvia quæque explebile, ità ut dolores aliquos ſufferre oporteret, ſi ſalvi eſſe vellemus, annon *libenter* toleraremus? Cùm enim morbo ſumus liberandi, annon omnia etiam ultrò ſuſtinemus? ſecti ſcilicet, cruentati, uſti, amaris repleti potionibus, ventre, vomitu, & naribus purgati: quinetiam præmia iis qui hæc nobis imperant, perſolventes? Quidni verò ad morbos internos profligandos, nos (qui ad immortalitatem & Dei conſortium contendimus, à quibus corporis contagione prohibemur) acerbiſſima quæque æquo animo toleraremus? Si quidem igitur cum dolore pati oportuiſſet, id potiùs amplecti decuit, quàm corporis juſſis violentis quidem, & mentis legibus viisque quæ ad ſalutem ducuut oppoſitis, obſecundare. Nunc verò cùm non de dolorum tolerantia philoſophemur, ſed de rejiciendis ſolùm voluptatibus non neceſſariis, quæ relicta eſt illis apologia, qui impudentiâ ſuam intemperantiam tueri ſatagunt?

§ 57. Ἐι γὰρ δεῖ μηδὲν ὑποστειλάμενον, μὴ παῤῥησίας εἰπεῖν, οὐκ ὄζειν ἄλλως τυχεῖν τοῦ

§ 57. Etenim ſi abſque meru & liberè loqui liceat, nullâ aliâ ratione poſſumus finem aſſequi, niſi clavis,

ut

ut ità dicam, Deo affixi, à corpore verò, & corporeis deliciis avulſi, & ſeparati; ſalute ſcilicet noſtra per opera, non per ſolam verborum auditionem procuratâ. Deo verò, non quidem etſi alicujus tantùm ſingularis regionis præſidi, multò minùs ei qui ſuper omnia etiam naturam ſimpliciter incorpoream eminet, cum qualicunque victu, vel omnino carnium eſu licuit conciliari, ſed poſt omnem corporis caſtitatem, animíque puritatem vix digni cenſemur, qui eum qualitercunq; percipiamus: quamvis nonnunquam ei qui animo bene diſpoſitus eſt, & qui ſanctè puréque per totam vitam egerit, hoc concedatur. Adeò ut quantò Pater omnium eſt ſimplicior & purior, & ſibi magis ſufficit, utpote ab omni materiæ *ſuſpicione remotiſſimus, tantò magis oportet eum, qui Deo accedat, eſſe omni modo purum, & ſanctum, corpore primùm, poſtea etiam internis animi receſſibus, unicuique parti congruâ & propriâ puritate diſtributâ. Sed his fortaſſe nemo contradicet: mirabitur verò cur abſtinentiam hanc ab animalibus pro ſanctitatis parte reputemus, cùm in ſacrificiis oves & boves mactemus, & hæc ſacra pura eſſe & Diis grata cenſeamus. Hæc cùm ad eorum perfectam explicationem longâ oratione indigeant, aliunde ſumptò exordio, ea quæ ad ſacrificia pertinent diſcutiemus.

τέλος, μὴ περιπλωθέντα μέ, εἰ χρὴ φᾶναι, τῷ θεῷ, ἀφηλωθέντα δ' ἀπὸ σώματος, καὶ τῆς διὰ τούτου τῆς ψυχῆς ἡδυπαθειῶν· δι' ἔργων ἡμῖν ἡ σωτηρίας, οὐ δι' ἀκροάσεως λόγων φιλῆς γυμνώσης. Θεῷ δ', εἴπερ τῆς μειρακιώδους τινὸς, οὐχ ὅπως τῷ ἐπὶ πᾶσιν καὶ ὑπὲρ τὴν ἀσώματον ζύσιν ἁπλῶς, μεθ' ὁποιασοῦν διαίτης καὶ ὅλως σαρκοφαγίας ἐνίοις οἰκειοῦσθαι, ἀλλ' ἁγνείας παντοίας καὶ ψυχῆς, καὶ σώματος μόλις καταξιοῦσθαι τῆς ἐκείνου ἐπαυδήσεως, φωὴ δ' καλῶς, καὶ ζῶντι ὁσίως καὶ καθαρῶς. ὡς δ' ὅσῳ ὁ πάντων πατὴρ ἁπλούστερος, καὶ καθαρώτερος, καὶ αὐταρκέσταλος, ἅτε πόρρω ὑλικῆς ἐμφάσεως ἱδρυμένος, τόσῳ τὸν προσιόντα αὐτῷ παντοίως καθαρόν τε καὶ ἀσυνῆ εἶναι προσήκει, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ τελευτῆσαι εἰς τὸ ἔσω, καθ' ἕκαστον τῶν μερῶν, ἢ ὅλως τῶν προσόντων, τῇ καθ' φύσιν ἑκάστῳ ἁγνείαν ἀπονέμοντα. ἀλλ' ἴσως πρὸς μὲν ταῦτα, οὐδεὶς ἂν ἀντείποι· ἀπορήσειε δ' ἄν πῶς ἐν ἁγνείᾳ πρέποι ἢ ἀπὸ χλιῶ, καίτοι ἐν ταῖς θυσίαις μηλοσφαγοῦντες τε καὶ βουθυτοῦντες, ἁγνὰ τούτων νομίζοντες τὴν ἱερουργίαν καὶ θεοῖς κεχαρισμένην. διὸ μακρᾶς διανοίων λόγου πρὸς τὸ τούτου διάλυσιν, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν θυσιῶν διαληπτέον.

LIB. II.

De abſtinentia ab eſu animalium

ARGUMENTUM.

Præfatur primò Porphyrius; & quo ordine res hoc ſecundo libro tractandas exequetur breviter enarrat. § 1. *Adgreditur poſtea argumenti maximè, ut viſum erat nonnullis, momentoſi, quod ex animalium in ſacrificiis uſu, eorundem etiam legitimum in cibis uſum probare nitebatur, refutationem.* § 2, &c. *Totum deinde ſacrificiorum negotium explicat,* § 5, &c. *Quibus nempe gradibus ad animalium immolationem tandem deventum eſt.* § 6, 7, &c. *Quibus de cauſis introducebatur.* § 9, 10, &c. *Theophraſti rationes nonnullas contra animalium mactationem recenſet.* § 12, &c. *Diverſam eſſe rationem animalium, & fructuum probat.* § 13. *Deum rebus facilè parabilibus & levis impenſæ maximè oblectari oſtendit.* § 15. *Nec ullam ex iis cauſis, propter quas Diis ſacra facimus in animalibus locum habere.* § 24. *Veram igitur cauſam, cur ea ſacrificemus, eſſe noſtram intemperantiam, & voluptatis ſtudium.* § 25. *Redit poſtea ad ſacrificiorum initia monſtranda.* § 27, &c. *Quomodo à fructibus exordio facto ad homines tandem progreſſa eſt ſacrificiorum licentia.* § 27, 28, &c. *Rationes poſtea nonnullas ſubjicit cur ab animalibus abſtinere oporteat.* § 31, &c. *Quæ & qualia immolare decet, optimè docet.* § 33, &c. *Suam ſententiam illuſtrat opinionibus recenſendis Pythagoreorum.* § 36. *& Platonicorum.* § 37. *Ubi varia Deorum genera, naturas, officia percurrit.* § 37, & 38. *Multa de bonis & malis Geniis commemorat.* § 39, &c. *Malos verò ſacrificiorum ex animalibus ſactorum nidore maxime oblectari.* § 42. *Pium igitur ab iis temperare debere* § 43. *Ad quod ſeriò tandem hortatur: quoniam ad caſtitatem & ſanctitatem plurimum confert.* § 44, &c. *Quæ etiam ab incantatoribus ſimulantur.* § 45. *Externis omnium ſacrorum ſymbolis innuuntur.* § 46, 47, &c. *Argumenta pro animalibus necandis ab extiſpicio petita infirmat.* § 51. *Non idcirco ſaltem edenda eſſe animalia probat. utì neque ex hominum immolatione, quam in more fuiſſe apud varias gentes.* § 54, 55, &c. *demonſtrat, ſequitur eos comedi oportere. Ultimo, pro ſacrificiorum* ἐυτελείᾳ *fortiter contendit.* § 58, &c. *Deúmque purâ mente pluſquam omnibus victimis gaudere audacter pronunciat.*

§. 1. Τῶν περὶ λιτότητος καὶ ἁγνείας ζητημάτων ἐχόμενοι, εἰς τὸ περὶ τῶν θυσιῶν, ὦ Καστρίκιε,

§ 1. IN iis quæſtionibus, quæ ad victûs tenuitatẽ, & *vitæ* puritatem ſpectant, occupati, ad diſſertationem, Caſtrici, de

de ſacrificiis pervenimus: quæ neq; facilè dijudicari poteſt, & multâ indiget explicatione, ſi velimus verè ſimul, & quod Diis gratum ſit, hac in re ſtatuere. Quamobrem, cùm in propriam locum hanc ſpeculationem rejicimus, nunc ea quæ nobis videntur, & quæ dici poſſunt, explicabimus, eas hallucinationes, quæ Hypotheſin ſpectabant in initio poſitam, redarguentes.

§ 2. Primùm igitur affirmamus, non ſegni, ex eo quòd animalia liceat occidere, oportere nos neceſſariò etiam ea comedere. Nec qui alterum concedit, licere ſcilicet illa jugulare, ſtatuit omnino poſſe edere. Hoſtes nobis irruentes leges, quamprimùm vindicare nobis permiſerunt: eos verò comedere, nondum hominem decere viſum eſt. Secundò, non ſi laribus aut Diis, aut Numini ſive poteſtati cuipiam ob cauſas quaſdam (notæ an ignotæ ſint hominibus parùm refert) nonnulla animalia ſacrificare convenit, idcirco ea epulari neceſſe eſt. Demonſtrabitur enim homines ea animalia ad ſacrificia adhibuiſſe, quæ nemo etiam ex iis, qui carnibus veſci ſolent, deguſtare ſuſtineret. Eadem hallucinatio, cùm pro animalibus necandis certatur, non attenditur. Non enim ſi aliqua, ideo omnia, utì neque ſi animalia rationis expertia, idcirco & homines interficere conceditur.

§ 3. Abſtinentia verò ab animalibus, ut in primo libro diximus, non ſimpliciter omnibus hominibus præcipitur, ſed Philoſophis, & ex his illis maximè,

λόγον ἀφικόμεθα, δυσδιαίτητόν τε ὁμῶ, καὶ πολλῆς ἐξηγήσεως δεόμενον, εἰ μέλλοιμεν ἀληθῶς τε ἅμα, καὶ τοῖς θεοῖς εὐαρέστως τῷ περὶ αὐτῶν χρίσιν διαθήσειν. διὸ εἰς ἴδιον τόπον τὸ σκέμμα ὑποβαλλόμενοι, νῦν τὰ φαινόμενα ἡμῖν, καὶ ὅσα δυνατὸν ἐξαγορεύειν, ἐρῶμεν, τὸ * παφορώμενον πρότερον εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς προκειμένῳ ὑποθέσιν ἐνθυμούμενοι.

§ 2. Πρῶτον μὲν δὴ φαμὲν εἶναι ἀκόλουθον τῷ ἀναιρεῖν τὰ ζῶα, τὸ δεῖν ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ καὶ ἐσθίειν. ὅτι δὲ τὸ ἕτερον δίδως, λέγω δὲ τὸ σφάττειν, πᾶσι πάντως καὶ τὸ ἐσθίειν. αὐτίκα πολεμίους μὲν ἐπόνλας οἱ νόμοι ἀμωσεὶ συνεχώρησαν ἐσθίειν δ' αὐτοὺς, οὐκ ἔτ' εἶναι κατ' ἄνθρωπον δέδοκται. δεύτερον, οὐκ εἰ δαίμοσιν, ἢ θεοῖς, ἤ τισι δυνάμεσιν θῦσαί τι δεῖ ἐμψύχων προσῆκεν διά τινας αἰτίας, εἴτε γνωστὰς, εἴτε καὶ ἀγνώστους ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο καὶ φανερῶς ἐξ ἀνάγκης δεῖ τὰ ζῶα. δειχθήσεται δὲ ἄνθρωπος παραλαμβανόμενος ἐν θύμασι, καὶ ζῶα, ὧν οὐκ ἄν τις, οὐδὲ δεῖ εἰωθότων σαρκοφαγεῖν ἀνθρώπων, ὑπομείνειεν ἂν γεύσασθαι. καὶ μὴν ἐπὶ τοῦ φονεύειν ζῶα, τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται πανημέλημα. οὐ δὲ εἶπα δεῖ, καὶ πάντα, ὡς οὐδ' εἰ τὰ ἄλογα ζῶα, πάντως καὶ ἀνθρώπους.

§ 3. Ἡ πάσχειν δεῖ ἐμψύχων, καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθημεν, οὐκ ἁπλῶς πᾶσιν ἀνθρώποις παραγγέλλεται, ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ τούτων

μᾶλλον, τοῖς ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς τούτου μιμήσεως τὴν σφῶν εὐδαιμονίαν ἀναφασιν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ πόλεως βίῳ τὰ αὐτὰ οἱ νομοθέται τοῖς τε ἰδιώταις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφωρίσαντο πρακτέα· ἀλλ' ἔστιν ἃ οἷς συγχωρήσαντες τοῖς πολλοῖς τὰ κατὰ τὴν προφορὰν καὶ τὸν ἄλλον βίον, τοῦ ἱερέως χωρὶς τοῖς αὐτοῖς διεκώλυσαν, θάνατον ἢ ζημίας μεγάλας θέντες τὰ ἐπιτίμια.

§ 4. Μὴ συγχωρουμένων δὲ τούτων, ἀλλ' ὃν προσήκει τρόπον διακρινομένων, τὰ πλεῖστα τῶν ἀνηλεγμένων εὑρίσκεται μάταια. τὰ γὰρ πλεῖστα, ἢ ὅτι φονεύειν δεῖ διὰ τὰς βλάβας τὰς ἀπ' αὐτῶν μιμούμενα, καὶ τὸ ὅτι ἐσθίειν ὡς ἀκόλουθον λαμβάνει· ἢ ὅτι ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ζῶα παρελήφθη, συλλογίζεται ὡς καὶ ἀνθρώποις ἄρα βρωτέον ταῦτα. καὶ πάλιν, εἶπερα διὰ τὸ ἄχρειον ἀναιρετέον, ἀξιοῦσιν ὡς ἀκόλουθον, τὸ δεῖν φονεύειν καὶ τὰ ἥμερα· καὶ εἰ ποι βρωτέον, οἷς ἀθληταῖς καὶ στρατιώταις, καὶ τοῖς διὰ σώματος τὴν ἐργασίαν ποιουμένοις, ὅτι καὶ φιλοσόφοις· καὶ εἰ ποι τούτων, καὶ πᾶσι. πασῶν δὲ ἀκολουθιῶν τούτων μοχθηρῶν ὄντων, καὶ ἀδύνατον ἀναλῦσαι τῆς θέσεως πραγῆναι διαιτωμένων. καὶ ὅτι μὴ πᾶσαι * μοχθηραί [* μοχθηραὶ] εἰσαγωγὴ αὐτόθεν τοῖς μὴ ἐρρωμένοις * προπίπτει. [* προσπίπτει.] ἡμεῖς μέντοι τὰς μὲν ἤδη εὐθυνοῦντες, τὰς δ' ὑπολοίπους τῷ λόγῳ ἐλέγξειν μέλλοντες, νῦν τὸ περὶ τὰς θυσιῶν σκέμμα διακρινώμεθα. τέως εἰρήσθω,

qui ex Deo, & ejus imitatione felicitatem ſuam pendere arbitrantur. Neque enim in civili vita legislatores eadem privatis hominibus & ſacerdotibus facienda decreverunt: ſed nonnunquam aliqua quæ ad victum cæterámque vitæ rationem ſpectant, vulgo indulgentes, ab eorundem uſu ſacerdotes prohibent, ídque mortis pœnâ, aut gravis alicujus damni multâ vindicantes.

§ 4. His autem non permiſtis, ſed, utì oportet, diſcriminatis, maxima pars eorum quæ contrà afferuntur, inanis reperitur. Sunt enim pleraque hujuſmodi: vel oſtendunt, quòd ob damna, quæ ex animalibus oriuntur, ea occidere liceat, & aſſumunt ſtatim quaſi quid conſequens, oportere comedere: vel ex eo, quòd animalia in ſacrificiis adhibeantur, ideo & homines poſſe iis veſci argumentantur. Et rurſus, ſi nonnulla propter feritatem necanda ſint, ſequi cenſent licere etiam manſueta interficere: & ſi aliquibus comedere animalia concedatur, putà athletis, & militibus, & quicunque corpora exercent laboribus, ideo & Philoſophis, & ſi aliquibus Philoſophis, idcirco etiam omnibus idem dandum eſſe contendunt. Cùm interim omnes hæ conſequentiæ vitioſæ ſint, nec ſententiæ propoſitæ neceſſitatem ullâ ratione demonſtrare poſſunt. Et quòd omnes malæ ſint, viris minimè contentioſis *per ſe patet*, & ſtatim obvium eſt. Nos autem earum nonnullas redarguimus, alias poſthac in orationis progreſſu refuraturi: nunc verò illam, quæ ſacrificia ſpectat, controverſiam, diſceptabimus; tum,

principia

principia, ex quibus orta ſunt, declarantes, & quæ & qualia in initio fuerint: tum etiam quomodo & qua de cauſa immutata fuerint, & num Philoſopho liceat res omnigenas ſacrificare, & à quibus animalium ſacrificia fiunt: denique omnia, quæ hac de re nobis propoſita ſunt, conſcribemus, nonnulla ipſi invenientes, alia à veteribus accipientes: ſemper interea pro viribus noſtris ad id quod propoſito noſtro congruum, & proprium eſt collimantes. Res autem ità ſe habet.

§ 5. Immenſum quoddam videtur fuiſſe tempus, ex quo doctiſſima gens, ut ait Theophraſtus, & ſanctiſſimam regionem à Nilo factam incolens, cœpit primùm omnium ab ipſa Veſta Diis cœleſtibus ſacra facere, non myrrhæ aut caſiæ, neq; thuris croco miſtorum primitiis (Hæc enim multis poſtea ſæculis adhibebantur, errore ſcilicet per gradus quoſdam creſcente: nempe cùm jam homines vitam antea neceſſitatibus preſſam, multísque cum laboribus & lacrymis transactam ſuperârant, guttas forſan nonnullas Diis libabant) Primùm enim non *aromatum* iſtorum, ſed herbæ virentis primitiis ſacra faciebant, eam, veluti quandam naturæ fertilis lanuginem, manibus decerpentes. Terra quidem priùs arbores quàm animalia protulit: ante arbores verò gramen quotannis naſcens, cujus folia & radices totáque illius naturæ germina colligentes, flammis adolebant: hoc ſacrificio Deos viſos cœleſtes excipientes, & per ignem honores illis reddentes immortales. His etenim ignem perpe-

ὅθεν γεγόνασιν, ἀφηγούμενοι καὶ τίνες, καὶ ποῖαι ἦσαν αἱ πρῶται· πῶς μετέβαλλον καὶ πόθεν, καὶ εἰ θύειν ἔξεστι τῷ φιλοσόφῳ πάντα τε καὶ θυσίαι αἱ διὰ πυρὸς ζώων γίγνωνται· καὶ ὅλως πᾶν τὸ παρακείμενον, τὰ μὲν, αὐτοὶ ἐφευρίσκοντες, τὰ δὲ, παρὰ τῶν παλαιῶν λαμβάνοντες, ἀναγράψομεν, τῇ συμμέτρῳ καὶ οἰκείᾳ τῇ ὑποθέσει σχολάζοντες κατὰ δύναμιν. ἔχει δ' ὧδε.

§ 5. Ἀναριθμός μοί τις δοκεῖν εἶναι χρόνος, ἀφ' οὗ τὸ πάντων λογιώτατον γένος, ὡς φησὶ Θεόφραστος, καὶ τιμιώτατον ὑπὸ τῆς νήσου * κλιθὲν οἴκησιν χώραν κατοικεῖν, ἤρξατο πρῶτον ἀπ' ἐσίας τοῖς οὐρανίοις θεοῖς θύειν, οὐ σμύρνης, οὐδὲ κασίας, καὶ λιβανωτοῦ χρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχὰς (πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερα παρελήφθη καὶ ταῦτα, * πλάνης κλιμακτῆρι, ὅτε ἄνθρωπος γενόμενος τῆς ἀναισκαίας ζωῆς, μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων, σταγόνας τούτων ἀπήρξατο τοῖς θείοις) ἀλλὰ τούτων ἦθυον πρότερον, ἀλλὰ χλόης, οἷς εἴ τινα τῆς γονίμου φύσεως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀφέμενοι. δένδρεα μὲν γὰρ πρὸ ζώων ἀνέδωκεν ἡ γῆ· πρὸ δένδρων καὶ πολὺ πρότερον τῶν ἑπτέτων γεννωμένων πόαν, ἧς δρεπόμενοι φύλλα καὶ ῥίζας καὶ πᾶν ὅλως τῆς φύσεως αὐτῆς βλαστὸν, κατέκαιον ταύτῃ τοὺς φανουμένους οὐρανίους θεοὺς τῇ θυσίᾳ δεξιούμενοι, καὶ διὰ τοῦ πυρὸς ἀποθανατίζοντες αὐ-

τοῖς τὰς τιμάς. τούτοις γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον φυλάττομεν ἐν

τοῖς ἱερεῖς, ὃν μάλιστα αὐτοῖς ὁμοιώταλον. ἐκ δὲ τῆς θυμιάτεως τῆς ἀπὸ γῆς, θυμιατήριά τε ἐκάλουν, καὶ τὸ θύειν, καὶ θυσίας, ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τῷ ὑστέρῳ πλημμέλειαν * ἐμβαίνοντα, [ἐπιφαίνοντα] οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, τῷ διὰ τῆς ζώων δηλοῦσθαι θεραπείαν καλοῦντες θυσίαν τοσοῦτον ὑπὸ τοῖς παλαιοῖς τὸ μὴ παραβαίνειν τὸ ἔθος ἔμελεν, ὡς καὶ τῆς ἐπιτηδείου τὸ ἀρχαῖον, ἐπιφερομένου δ' ἕτερον ἀρώματα, ἀρώματα τὰ θυμώμενα νῦν προσαγορεύσαι. τῷ δ' ἀρχαιότητα τῆς εἰρημένων θυμιαμάτων κατίδοι τὶς ἂν ἐπιβλέψας, ὅτι πολλοὶ καὶ νῦν ἔτι θύουσι συγκεκομμένα τῆς ἐυωδῶν ξύλων τινά. ὅθεν μετὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς πόας δενδρεφυούσης ἤδη τῆς γῆς, καὶ πρώτης δρυὸς καρποφορησάσης, τῆς μὲν τροφῆς, διὰ τῷ σπάνιον, μικρὰ, τῆς δὲ φύλλων αὐτοῖς πλείω τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας ἀνῆπτον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βίος ὑπὸ τῷ ἥμερον ἤδη τροφὴν μεταβαίνων, καὶ θύματα ἐκ τῆς * καρύων, ἄλις δρυὸς ὄφη.

§ 6. Τῶ δὲ Δημητρείω καρπῶ μετὰ τὸν χάδροπα πρώτω φανέντ' ἐκ κειθῶν, ταύτας ἀπ' ἀρχῆς μὲν ὕλοχυτεῖτο καὶ τὰς πρώτας θυσίας τὸ τῆς ἀνθρώπων ἠένορ, ὕστερον δ' ἐρεξαμένων τι αὐτὰς, καὶ τῷ τροφῷ ἁλισαμένων, τὰ μὲν τῆς ἐργασίας ὄργανα, θείαν τιν' τοῖς βίοις ἐπικουρίαν παρεχόντα, κρύψαντες εἰς ἀπόρρητον, ὡς * ἱερεῖς αὐτοῖς ἁπλούτων. τῶ δὲ

tuum, cùm sit iis simillimus, in templis asservamus. At ex eorum quæ terrâ nascuntur suffimentis *in sacris adhibitis*, acerram θυμιατήριον appellârunt, & sacra facere θύειν, & sacrificia θυσίας, quæ omnia nos non rectè interpretamur, quasi erroris illius, qui postea irrepsit; essent indicia, ideóque eum qui ex animalium mactatione videtur esse cultum, θυσίαν vocamus. Tanta verò antiquis cura fuit morem primævum retinendi, ut contra eos qui veterem deseruerunt, & novum introduxerunt solerent diras effundere: ideóque ea, quibus nunc utimur suffimenta, ἀρώματα dicerent. Dictorum verò suffituum antiquitatem perspiciat quispiam, qui perpenderit, multos etiam adhuc ligna quædam odorata frustillatim concisa adolere. Unde unà cum gramine, quod primò natum est, terrâ jam arbores producente, homines quernos primùm fructus comedentes, eorum propter victûs raritatem, paucos tantùm, foliorum verò plurima in sacrificiis Diis incendebant. Postea vitæ ratio in mansuetiorem victum transiit, & sacrificia è nucibus recepta sunt. Unde in proverbium abiit, ἄλις δρυὸς, satìs quercûs.

§ 6. Inter Cereris verò fruges hordeo post legumina quidem primùm apparente, molam ex eo integro factam in primis sacrificiis solebant inspergere. Deinde hordea frangentes, & victum in farinam comminuentes, tanti operis instrumenta, divinum vitæ humanæ auxilium præbentia, in secreto abscondentes, iis tanquam sacris quibusdam appropinquârunt. Victu autem molâ con-

* ἀλλεσμένῳ βίῳ παρὰ τὸ πρό-

tuso

tuſo ſuprà priorem laudato, alimenti ità contriti primitias in ignem Diis primùm delibabant: Unde & hodie ad finem * libaminum farinâ vino & oleo mixtâ utimur: hoc facto indicantes, unde & à quibus initiis ſacrificia ad præſentem ſtatum creverint: non perſpicientes verò, quamobrem ea omnia facimus. Ab his exordiis progreſſi, & fructibus frugibúsque abundè ſuppetentibus, Deorum ſacrificiis placentarum & reliquorum omnium primitias adjungebant: multa ſeligentes quidem, *& ſingulatim Dis offerentes*, his verò non pauci o ra commiſcentes, ſi quid haberent ſcilicet pulchrum & propter odorem Divino ſenſui accommodatum: Quorum nonnullis corollas *Deorum ſtatuis* nectebant: alia flammis adolebant. Quinetiam alias vini & mellis, necnon olei divinas guttas, cùm ſemel hæc in uſus ſuos reperta eſſent, Diis horum autoribus libabant.

ὅθεν μαχαιροδέντος, ἀπήρξαντό τε τῆς ψαιθείσης τροφῆς πρῶτον εἰς πῦρ τοῖς θεοῖς. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν * πρὸς τὸ τέλει τῆς θυηλῶν, τοῖς ψαιθείσι θυλήμασι χρώμεθα· μαρτυροῦντες μὲν τὸ παρατεθειμένῳ τῷ ἐξ ἀρχῆς τῆς θυμαμάτων αὔξησιν· ὑ ζωοφῶντες ὅ τίνων χάριν τούτων ἕκαστα δρῶμεν. ἀφ' ὧν ὁρμωμένοις * ἡμῖν, [* μὲν] καὶ τῆς καρπῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πυρῶν ἀφθονωτέρων γιγνομένων, προσετίθεντο πλάνων ἤδη καὶ τῆς λοιπῶν ἁπάντων ἀπαρχαὶ τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας· πολλὰ μὲν ἀνθολογούντων, ὃν ἐλάττω ὄ τούτων μισγνύντων τότε, εἴπ καλὸν εἶχεν ἐν βίῳ καὶ φρόνιμον ὁσιῶν πρὸς θείαν αἴθησιν. καὶ τὰ μὲν, * στέφοντες· τὰ δ', εἰς πῦρ δωρέμενοι. θείας δὲ ἑτέρας σταγόνας οἴνου καὶ μέλιτος, ἐπ δ' ἐλαίου τῶν χρειῶν ἀνθρισκοντες, ἀπήρχοντο καὶ τούτων τοῖς αἰτίοις θεοῖς.

§ 7. Quibus omnibus teſtimonium perhibere videtur pompa illa quæ Athenis etiamnum celebratur, in honorem Solis & Horarum. Pompâ enim circumfertur gramen ſuper olivarum nucleis circumvolutum, ficus, legumina, *rami vel glandes* querneæ, arbuti fructus, hordea, triticum, caricarum maſſa, placenta ex farina triticeâ & hordeaceâ in altitudinem faſtigiata, denique olla. Hoc autem primitias ſolvendi more in ſacrificiis uſitato ad magnam inſolentiam tandem progreſſo, teterrimorum ſacrificiorum uſus, crudelitate plenus, introducebatur: adeò ut videri poſſint eæ, quæ olim contra nos

§ 7. Οἷς μαρτυρεῖν ἔοικεν καὶ ἡ ἀθήνησιν ἔτι καὶ νῦν δρωμένη πομπὴ, Ἡλίᾳ τε καὶ Ὡραῖν· πομπεύει γὰρ * εἰλυσπωμένη [* εἰλυσπωμένη] ἄχρωτις ἐπὶ πυρηνίων, * ἡγήσεις, [* ἡγητείας] ὄσπεια, δρῦς, μυαίκυλα, κεδναὶ, πυροὶ, παλάθη ἡγητεία, ἀλδέρων πυείνων καὶ κεδνίνων φθίσις * ὀρθοστάτης, [* ὀρθοστάτης] κύτρος. πῦρ ὃ τῆς ὡσὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις προσεχωσῶν παρανομίας, ἡ τῆς δεινοτάτων θυμάτων παρήλησις ἐπεισήχθη, ὠμότητος πλήρης, ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθε λεχθείσας

καὶ

καθ' ἡμᾶς ἀρχὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων, ἀφ' ὧν λιμοῦντες καὶ πολέμων πειρασθέντες, αἱμάτων ἥψαντο. τοιγαροῦν τὸ δαιμόνιον, ὡς φησὶν ὁ Θεόφραστος, τούτων ἑκατέρων νεμεσῆσαν, ἐπιδεῖναι τῇ τροπῇ ἔοικε πεισθείσαν. καὶ οἱ μὲν ἄθεοι γεγόνασι τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ κακόφρονες μᾶλλον ἢ κακόθεοι λεχθέντες ἂν εἶεν δίκῃ, διὰ τὸ φαύλους καὶ μηδὲν ἡμῶν βελτίους ἡγεῖσθαι τῇ φύσει εἶναι τοὺς θεούς· ὥσπερ οἱ μὲ ἄθυτοι φαίνονταί τινες, ἀδημίαν ἀπαρχῶν τῶν ὑπαρχόντων ποιούμενοι τοῖς θεοῖς· οἱ δὲ κακόθυτοι καὶ παρανόμων ἁψάμενοι θυμάτων.

§ 8. Διὸ Θῶες μέν, οἱ ἐν μεθορίοις Θρᾴκης οἰκήσαντες, μηδενὸς ἀπαρχόμενοι, μηδὲ θύοντες, ἀνάρπαστοι κατ' ἐκεῖνον ἐγένοντο τὸν χρόνον ἐξ ἀνθρώπων· καὶ ὥστε τοὺς οἰκέτας, ὥστε τὴν πόλιν, ὥστε τὸν τῶν οἰκήσεων θεμέλιον ἐξαίφνης ἁδεὶς εὑρεῖν ἐδύνατο. ὕβριν γὰρ ἀτάσθαλον οὐκ ἐθέλεσκον ἴσχειν οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον, οὐδ' ἔρδειν μακάρων ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς, ἢ θέμις ἀνθρώποις. τοιγαροῦν αὐτοὺς Ζεὺς κρονίδης ἐκρυφε χολώμενος, ὕνεκα τιμὰς οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσιν, οὐδ' ἀπάρχοντο τούτοις, καθάπερ ἐν δίκαιον. Βασσάρων δ' ἕτερ τὸ πάλαι τὰς ταύρων θυσίας οὐ μόνον ζηλωτάντων, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν βακχείᾳ βορὰν τούτων προσενεγκόντων (καθάπερ ἡμεῖς νῦν ἐπὶ τῶν ζώων· ἀπαρ-

factæ ſunt, imprecationes jam impleri, cùm ſcilicet homines *animalia* interficere occiperent, & aras ſanguine reſpergere, ex eo nempe tempore, quo fame & bello coacti ſanguinem guſtaverant. Idcirco Numen divinum (ut ait Theophraſtus) his utriſque ſuccenſens, pœnam factis congruam videtur conſtituiſſe. Sicut inter homines nonnulli irreligioſi, alii tanquam qui potiùs falsò de Deo ſentiunt, quàm qui malè erga eum affecti ſunt cenſeri debent, eò quòd Deos improbos eſſe, & nihilo nobis naturâ præſtantiores arbitrentur: Ità aliqui nullis videntur uſi eſſe ſacrificiis, facultatum ſuarum primitias Diis nunquam exhibentes, alii verò malè ſacra feciſſe, eáque quæ præter fas eſſent attigiſſe.

§ 8. Thoës igitur, qui Thraciæ confinia incolebant, cùm neque cujuſquam rei primitias ſolverent, neq; *Diis* ſacrificarent, de medio hominum illis temporibus erepti ſunt: & derepente neque incolas, neque urbem, nec ædium fundamenta quiſpiam invenire poterat. *Injuriam enim pravam nollent à ſe mutuò abſtinere, neque Deos colere, neque ſacrificare ſuper ſacris beatorum aris, utì fas eſt hominibus. Eos igitur Jupiter Saturnius abſcondit, iratus quòd honores Diis beatis non vedderent*, nec iis, ut æquum erat, primitias ſolverent. De Baſſaribus verò, qui olim non ſolùm taurorum ſacrificia affectârunt, ſed & inſanæ homines immolandi conſuetudini etiam eorum eſum adjunxerant (utì nos hodie animalium

nonnullos

nonnullas partes ſacrificamus, cæteras epulamur) quis non audivit eos cum furore quodam in ſe invicem irruentes, mutuò ſe morſibus lacerâſſe, reipsâ quidem ſanguine veſcentes, nec priùs id facere deſtitiſſe, quàm totum eorum genus, qui primùm apud eos hujuſmodi ſacrificiis uſi eſſent, funditus perdidiſſent.

§ 9. Poſtrema igitur & noviſſima eſt iſta, animalia ſacrificandi ratio: cauſam verò nacta eſt non adeò gratam, ac illa fructûs ſacrificandi *conſuetudo*, ſed vel famis vel alterius alicujus infortunii vehementiæ *originem debet*. Et nè longè abeam, omnium, quæ apud Athenienſes occiduntur, animalium necis cauſæ, vel ex ignorantiâ, vel irâ, vel timore deducuntur. Porcorum enim mactationem involuntariæ Clymenes culpæ affingunt, quæ non conſultò quidem percuſſerat, animal tamen interfecerat. Ejus igitur maritus timore correptus quaſi impium aliquid illa perpetrâſſet, Pythonem profectus, Apollinis hâc de re oraculum conſuluit. Deo autem ei quod acciderat indulgente, rem poſtea homines indifferentem exiſtimârunt. Sacrorum verò inſpectori, qui ex vatum erat familiâ, volenti ex ovibus primitias dare, veniam aiunt oraculum conceſſiſſe, ſed cum multâ cautione. Ejus enim hæc ſunt verba.

Vi tibi non fas eſt pecudes mactare, Oriunde
Vatibus, at mortem ſi quæ ſponte annuat, illam
In ſacris, manibus lotis, occidere poſſis.

§ 10 Capram verò in Icaro, Atticæ *monte* primùm jugulârunt, quòd

ξάμενοι γὰρ, τὰ λοιπὰ δαῖτα πεθέμενα) τὴς ὑκ ἀκήκοεν, ὅτι μὴ μανίας σφεσὶ γενομένης τε καὶ δάκνοντες ἀλλήλους, ἔτι ὧν σφὲς ἀλήθειαν αἱμοδαπὸν τες, ὑκ ἐπαύσαντο πρὶν τὸ γένος ἐξαναλῶσαι τῆς πρώτων παρ' αὐτοῖς τῆς τοιαύτης ἀναμιγῶν θυσίας.

§ 9. Ὑστέρα μὴν τοίνυν καὶ νεωτάτη, ἡ διὰ τῶν ζώων θυσία, πλὴν ὅ γε αἰτίαν λαβοῦσα ὑκ εὐχάριστον, ὡς ἡ ἐκ τῶν καρπῶν, ἀλλὰ λιμοῦ, ἢ τινος ἄλλης δυσχερείας σχέσασιν. αὐτίκα τῶν κτηνῶν μέρος παρ' ἀθηναίοις ἀναιρέσεων αἱ αἰτίαι, ἢ ἀγνοίας, ἢ ὀργὰς, ἢ φόβους τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν. πλὴν μὴν γε τὴν συὸν σφαγὴν ἀκουσίῳ ἁμαρτίᾳ Κλυμένης μὲν παραπλησίως, ἀσφαλέστερος μὴν βαλοῦσης, ἀνελοῦσης γε τὸ ζῶον. Διὸ καὶ συλαβηθεῖσα αὐτῆς τὸν ἄνδρα, ὡς παράνομον διαπεφασμένης, πυθῶνδε ἀφικόμενον, χρῆσθαι τὸν τῷ θεῷ μαντείῳ. τὸν δὲ θεὸν τῷ συμβάντι ἐπιτρέψαντα, ἀδιάφορον λοιπὸν νομίσαι τὸ γιγνόμενον. ἐπισκόπῳ δὲ, ὃς ἦν ἔκγονος τῶν ἱερεῶν, βαλιθέντα πρόβατα ἀπάρξασθαι, ἐπιτρέψαι μὴν φασὶ τὸ λόγιον, σὺν πολλῇ δ' εὐλαβείᾳ. ἔχει γὰρ ὅτως·

Οὐ σε θέμις κλείειν ἐΐων γένος ὄϊν * βέβαιον [* βιαίως,]
Ἐγγόνε θεοπρόπων· ὃ δ', ἐκὸν ἂν καλάσσῃ,
Χέρνιβ' ἐπιδύειν τὸ δ', ἐπίσκοπε, φημὶ δικαίως.

§ 10. Λιγα δ' ἐν Ἰκάρῳ τῆς ἀτθικῆς ἐχειρώσαντο πρῶτον, ὅτι ἄμπελον

ἄμπελον * ἀπέθρεψεν. [* ἀπέθρισεν.] βοῦν ὁ Διόμος ἔσφαξε πρῶτος, ἱερεὺς ὢν τῆ πολίως διὸς, ὅτι τὰ Διιπόλια ἠγωνίων, καὶ παρεσκευασμένων καὶ τὸ πάλαι ἔθος τὰ καρπῶν, ὁ βοῦς προσελθὼν ἀπεγεύσατο τῆ ἱερῆ πελάνε. Συνεργὸς γὰρ λαβὼν τὸν ἄλλως ὅσοι παρῆσαν, ἀπέκτεινε τοῦτον. καὶ παρὰ μὲν ἀθύρωτοις τοιαῦτα καὶ μέχρι νῦν ἀποδίδοται αἰτίαι, ἄλλαι δὲ παρ' ἄλλοις λέγονται· πλήρεις δὲ πᾶσαι εἰσὶ συναγῶν ἀποδόσεων. λιμὸν δὲ οἱ πλεῖστοι αἰτιῶνται, καὶ τὸν ἐπὶ τούτε ἀδικίαν. διὸ γεύσάμενοι τὰ ἐμψύχων, ἀπήρξαντο, καὶ τούτων εἰωθότες τῆς τροφῆς ἀπέχεσθαι. ὅθεν ἔδει προσβύτερον τὸ θυσιῶν ὑπάρχον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἐπὶ τούτε ἀφείζει ἂν τοῖς ἀνθρώποις τὸ βρωτέον. ἐπόμενον δὲ ὅις, ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο, οὐκ ἀναγκάζοι προσιέναι ὡς ἐυσεβὲς, ἃ μὴ ἐυσεβῶς τοῖς θεοῖς ἀπήρξαντο.

§ 11. Μινύει δὲ οὐκ ὀκίγα. οὐκ ἐξ ἀδικίας πᾶν τὸ τοιοῦτο λαβεῖν τὸν ἀρχὸν, τὸ μὲν ἐν πάντι ἔθνει τὰ αὐτὰ, ἢ θύειν, ἢ ἐδίειν, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας τῆς πρὸς αὐτὸν σοφάζειν τὸ καθηκοντῶ. Παρὰ γοῦν Αἰγυπτίοις καὶ Φοίνιξι δᾶτον ἂν τις ἀνθρωπείων κρεῶν γεύσαιτο ἢ ἡμερίας βοὸς. αἴτιον δὲ ὅτι χρήσιμον τὸ ζῶον ὂν τοῦτο, ἐκ ὀλίγε παρ' αὐτοῖς. διὸ ταύρων μὲν καὶ ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο. τῶν δὲ ἡμερῶν φειδόμενοι τῆς γονῆς ἕνεκα, ἐν μύσει τὸ ἄφαντος ἐνο-

vites corroserat. Bovem verò Diomus mactavit primus, sacerdos cùm esset Jovis, urbium præsidis: quia scilicet cùm Diipolia celebrarentur, & fruges more veteri parārentur, bos adveniens sacram placentam degustaverat. Diomus enim in auxilium quotquot aderant adscisens, eum interfecit. Et apud Athenienses sanè hujusmodi particulatim redduntur, causæ, aliæ autem apud alios proferuntur: omnium verò explicationes puritatis parùm aut sanctitatis continent. Famem verò maximâ ex parte causantur, & quæ indè oritur injustitiam. Igitur cùm animalia semel degustâssent, ea etiam immolârunt, soliti tamen ab eorum esu *priùs* abstinere. Unde cùm *animalium* in sacrificiis usus nunquam nisi victûs inopiâ introductus fuerit, hinc tamen statuerent quid hominibus est comedendum. Quicquid tamen ex eo, quòd illi *animalia* comederent, & sacrificarent, sequitur, non cogit *quenquam* id, tanquam pium *esset*, pro cibo admittere, quod in sacris Deorum parùm sanctè adhibuerant.

§ 11. Minimè verò probat hoc totum *de animalium usu* ex injustitiâ initium non sumpsisse, quòd ubique eadem nec comedunt nec sacrificant, sed tantùm gentes singulas, habitâ suæ utilitatis ratione, ad honestatem collimâsse. Apud Ægyptios igitur & Phœnices citiùs quis hominis quàm vaccæ carnes degustaret. In causa est, quòd cùm animal hoc utile esset, esset etiam rarum. Tauros interim comedunt simul, & sacrificant. Fœminis autem propter fœturam parcentes, eas occidere pro piaculo haberi consti-

conſtituerunt, & pro ſuâ commoditate in uno eodémque animalium genere quid pium quid impium eſſet decreverunt. Quibus ſic ſe habentibus, meritò vetat Theophraſtus, nè ii quotquot revera pii eſſe volunt, animalia ſacrificent, his & hujuſmodi argumentis uſus.

ἐθέλοντας, χρώμενοι

§ 12. Primò quidem quòd majore nos corripiente neceſſitate, ut diximus, ea immolabant. Fames enim & bella in cauſa erant, quæ etiam ad illa comedenda homines impulerunt. Cùm verò fructus nobis ſuppetant, quid opus eſt iis ſacrificiis uti, quæ neceſſitas invexit? Deinde benefacta compenſare, & gratias aliis quidem aliter pro beneficii dignitate reddere oportet, & maximas quidem, nec non ex optimis, illis, qui optimè de nobis meriti ſunt: idque præcipuè, ſi illi ipſi *optimorum* iſtorum nobis ſint autores. Optima verò & pretioſiſſima, quibus nos Dii afficiunt, ſunt terræ fructus. Per eos enim nos ſervant, & ut prout æquum eſt vivamus præſtant. Ex his igitur Deos colere oportet. Quinetiam ea ſacrificare decet, quæ ſine cujuſquam damno immolare poſſumus. Nihil enim æquè ac ſacrificium omnibus innocuum eſſe debet. Si quis verò dicat, quòd & animalia non minùs quàm fructus Deus nobis utenda dederit, nihilominùs eò quòd non ſine eorum damno ea immolare poſſumus. (vitâ enim privantur) ea ſacrificare neutiquam debemus. Sacrificium enim, utì nomen ſonat, eſt ſacrum quoddam. Sanctus verò nemo eſt, qui ex alienis gratiam rependit, ſive fructus ſive

μοθέτησαν, καὶ * τοίνυν [* τοίνυ] τῆς χρείας ἐφ' ἑνὸς καὶ ταυτὸ γένους τῶν βοῶν τότε εὐσεβὲς καὶ τὸ ἀσεβὲς * διώρισαν [διώρισεν] ὧν δὴ τοῦτον ἐχόντων τὸν τρόπον, εἰκότως ὁ Θεόφραστος ἀπαγορεύει μὴ θύειν τὰ ἔμψυχα, τοῦ τῷ ὄντι εὐσεβεῖν καὶ τοιαύταις ἄλλαις αἰτίαις.

§ 12. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐξ ἀνάγκης μείζονος, ὡς ἔφαμεν, ἡμᾶς καταλαβούσης, κατήρξαντο αὐτῶν· λιμοὶ γὰρ αἵποι, καὶ πόλεμοι, οἱ καὶ τὰ γλύσασθαι ἀνάγκην ἐπήγαγον. ὄντων δὲ τῶν καρπῶν, τίς χρεία τῶν τῆς ἀνάγκης χρῆσθαι θύμασι; ἔπειτα τῶν εὐεργεσιῶν τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς χάριτας, ἄλλοις μὲν ἄλλως ἀποδοτέον καὶ τιμὴν ἀξίαν τῆς εὐποιΐας, τοῖς δὲ εἰς τὰ μέγιστα ἡμᾶς εὖ πεποιηκόσιν, τὰς μεγίστας καὶ ἀπὸ τῶν τιμιωτάτων. καὶ μάλιστα εἰ αὐτοὶ εἶεν τούτων πάροχοι· κάλλιστα δὲ καὶ τιμιώτατα ὧν ἡμᾶς οἱ θεοὶ εὖ ποιοῦσιν, οἱ καρποί. διὰ γὰρ τούτων ἡμᾶς σώζουσιν καὶ νομίμως ζῆν παρέχουσιν. ὥστε ἀπὸ τούτων αὐτοὺς τιμητέον. καὶ μὴν θύειν δεῖ ἐκεῖνα, ἃ θύοντες, ἀδήρα * πιμανθήμεν. [* πιμανθήμεν.] ἄθεν γὰρ ὡς τὸ θῦμα ἀβλαβὲς εἶναι χρὴ πᾶσιν. εἰ δέ τις λέγοι τις, ὅτι οὐκ ἧττον τῶν καρπῶν καὶ τὰ ζῶα ἡμῖν ὁ θεὸς εἰς χρῆσιν δέδωκεν, ἀλλ' ὅτι γε ἀπὸ δυναμένων τῶν ζώων φέρει τινὰ βλάβην αὐτοῖς, ἅτε τῆς ψυχῆς νοσφιζομένων, ἃ θυτέον ταῦτα. ἡ γὰρ θυσία, οἷα τὸ ὄνομα καὶ τέλεσμα. ὅσα δὲ ἥδεται, οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀποδίδοσι χάριτας, κἂν

καὶν καρπὸς λάβῃ, καὶν φυτὰ, μὴ ἐκ θέλοντος. πῶς γὰρ ὅσιον, ἀδικουμένων τῶν * ἀφαιρεθέντων; εἰ δ' ὑδὲ καρπὸς ὁ ἀφελόμενος ἄλλων, ὁσίως θύει, τά γε τούτων πολὺ μᾶλλον παντελῶς οὐκ ὅσιον ἀφαιρουμένους τινῶν, θύειν. τὸ γὰρ δεινὸν ὅτῳ γίγνεται μεῖζον· ψυχὴ δὲ πολλῷ τιμιώτερον τῶν ἐκ γῆς φυομένων, διὸ ἀφαιρεῖσθαι θύοντας τὰ ζῶα, οὐ πρέπει.

§ 13. Ἀλλ' ἴσως τις ἂν εἴποι ὅτι καὶ τῶν φυτῶν ἀφαιρούμεθά τι· [* ἀλλ'] οὐκ ὁμοία ἡ ἀφαίρεσις· οὐ γὰρ παρεὶς ἀκόντων. καὶ γὰρ ἡμῶν ἐκόντων αὐτὰ, μεθιέντων τὸν καρπόν· καὶ ἡ τῶν καρπῶν λῆψις, οὐ μετ' ἀπωλείας αὐτῶν, καθάπερ ὅτε ἂν τὰ ζῶα τιθῶ ψυχὴν προῆται. καὶ τῶν παρὰ τῶν μελιττῶν ἃ τὸ καρπὸ παραλήψιν, ἐκ τῶν πόνων ἡμῶν γινομένων, κοινὸν ἔχειν προσήκει καὶ τῶν ὀνησιν. ζωάγουσι γὰρ αἱ μέλιτται ἐκ τῶν φυτῶν τὸ μέλι· ἡμεῖς δ' αὐτῶν ἐπιμελούμεθα. Διὸ καὶ δεῖ οὕτω μερίζεσθαι, ὡς ἀνωφελῆ αὐταῖς γίγνεσθαι βλάβην. τὸ δ' ἄχρηστον μᾶλλον ἐκείναις, ἡμῖν δ' χρήσιμον, εἶναι ἂν μισθὸς ὁ παρ' ἐκείνων. ἀφεκτέον ἄρα τῶν ζώων ἐν ταῖς θυσίαις. καὶ γὰρ ἄλλως πάντα μᾶλλον τῶν θεῶν ὄντων, ἡμῶν δ' δοκοῦσιν εἶναι οἱ καρποί· ἡμεῖς γὰρ καὶ σπείρομεν αὐτοὺς καὶ φυτεύομεν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις ἀνατρέφομεν. θυτέον ἄρα ἐκ τῶν ἡμετέρων, οὐ τῶν ἀλλοτρίων· ἐπεὶ καὶ τὸ εὐπάρατον, καὶ τὸ εὐτρεπέστερον, τὸ δυσπορώτερον ὁσιώτερον, καὶ θεοῖς κεχαρισμένον, καὶ τὸ ῥᾷον τοῖς θύουσιν

plantas ab invito eripiat. Quomodo enim hoc ſanctum eſt, injuriâ iis affectis à quibus res auferuntur? ſi verò neque qui fructus alteri ſurripit, piè ſacrificat, multò minùs illi, qui his longè pretioſora aliis auferunt. Impietas enim hâc ratione major apparet. Anima verò multò majoris habenda eſt, quàm quæ ex terra naſcuntur: quam animalibus idcirco, iis in ſacrificiis utendo, auferre non convenit.

§ 13. Sed dicet forſan aliquis, nos etiam plantis aliquid adimere. Ità quidem. Sed diſpar eſt ratio. Non enim ab invitis auferimus. Etſi enim nos ea omitteremus, fructus *ſuos ſponte* dejicerent: & eorum perceptio non fit cum plantarum interitu, quod in animalibus accidit, quorum vitam effundimus. Quod ad fructus ex apibus colligendos ſpectat, cùm ad eos *comparandos* labor noſter aliquid conferat, æquum eſt ut communi ex iis fruamur commodo. Apes ſcilicet ex plantis mel colligunt. Nos autem earum curam gerimus. Oportet igitur ità partiri, ut nullum illis fiat detrimentum. Iſtud verò quod illis inutile, nobis verò commodum eſt, merces ſit *nobis* ab illis *reddita*. In ſacris igitur, animalibus abſtinere decet. Etenim omnia alioqui ſunt Deorum: noſtri verò ſolùm videntur eſſe fructus. Hos enim ſerimus & plantamus, atque aliis ſtudiis educamus. Ex noſtris igitur, non alienis ſacra ſunt facienda. Præſertim cùm quod levis eſt impenſæ, & facilè paratur, Diis eſt ſanctius & acceptius eſt, quàm quod difficiliùs ſuppeditatur, & quod magis obvium

eſt,

eſt, ſacrificantibus ſemper ad conſtantem pietatem facilius adeſt. Quod igitur non ità ſanctum, & tamen ſumptuoſum eſt, non omninò, etſi ad manum eſſet, immolari debet.

§ 14. Quód verò animalia nec inter facilè parabilia, nec levis impenſæ cenſeri queant, optimè perſpicere poſſumus, ſi ad maximam humani generis partem reſpiciamus. Non enim attendendum eſt, quòd nonnulli multas oves & boves poſſideant. Primùm enim, multæ ſunt gentes, quæ nullum ex illis animalibus (niſi forſan quædam ignobiliora) quæ in ſacrificiis adhibentur *omnino* alunt. Secundò, eorum qui in urbibus habitant plurimi, illis etiam deſtituuntur. Et ſi quis dicat eos itidem fructuum mitium inopiâ laborare: at non cæteris carent, qui ex terra oriuntur: nec tam difficile eſt fructus quàm animalia quærere. Facilior igitur eſt fructuum, & illorum quæ terrâ naſcuntur, quàm animalium copia. Facilitas verò parandi, & levitas impenſæ efficient, tum ut pietas aſſidua ſit, tum ut inter omnes etiam vigeat.

§ 15. Quinetiam teſtatur experientia Deos hujuſmodi ſacrificiis potiùs quàm ſumptuoſis gaudere. Nunquam enim aliter Theſſalo illo, qui boves cornibus auratis & Hecatombas Apollini obtulit Hermionea gratiorem eſſe diceret Pythia, qui farinæ ſubactæ tantum ſolummodo immolavit, quantum tribus digitis ex ſacculo potuit extrahere. *Theſſalo* verò propter hoc reſponſum cætera omnia, quæ ab igne adhuc intacta erant, aræ imponenti dixit rurſus, Illum hoc facto dimidio minùs ſibi quàm antea

πρὸς ζωογονὴν εὐσέβειαν ἕτοιμον. Τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον, μήτ' εὐδάπανον, ἐ πάνυ θυτέον, εἰ καὶ παρείη.

§ 14. Ὅτι δ' ἐ τῶν εὐπορείων καὶ εὐδαπάνων τὰ ζῶα, θεωρητέον, εἰς τὸ πλεῖ τὲ γένος ἡμῶν ὁρῶντας· ἐ γὰρ ἐπὶ τινές εἰσι πολύβιβλοι καὶ πολυβόται τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο σκεπτέον. πρῶτον μὲν ὅτι πολλὰ τῶν ἐθνῶν ἐ κέκληται τῶν θυσίμων ζώων ἐδενὸς, εἰ μή τις τῶν ἀτίμων λέγοι. δεύτερον δ', ὅτι τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν οἰκούντων οἱ πλεῖστοι στερίσκονται τούτων. Εἰ δὲ καὶ τῶν ἡμέρων τὶς καρπῶν λέγοι στερίσκειν, ἀλλ' ἐ τῶν γε λοιπῶν τῶν ἐκ γῆς φυομένων· οὐδ' οὕτω χαλεπὸν τοῦ καρποῦ ὡς τὰ ζῶα πεῖσαι. ῥᾴων ἄρ' ὁ πόρος τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἀπὸ γῆς, ἢ ὁ τῶν ζώων. τὸ δ' εὐδάπανον καὶ εὔπορον πρὸς ζωογονὴν εὐσέβειαν ζωοτελεῖ, καὶ πρὸς πάντων.

§ 15. Καὶ μαρτυρεῖ γε ἡ πεῖρα, ὅτι χαίρουσι τούτῳ οἱ θεοὶ ἢ τῷ πολυδαπάνῳ. ἐ γὰρ ἄν ποτε τῷ Θετταλῷ ἐκείνου τὰς χρυσόκερως βοῦς καὶ τὰς ἑκατόμβας τῷ Πυθίῳ προσάγοντι, μᾶλλον ἔφησεν ἡ Πυθία τὸν Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι, θύσαντα τῷ ἀλφίτων ἐκ τοῦ πεδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις. προσεπιβαλόντι δὲ διὰ τὸ ῥηθὲν τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸν βωμὸν, εἶπε πάλιν, ὅτι δὶς τὸ σῶμα [* τόσον] ἀπέχθοιτο, τοῦτο δράσας, ἢ πρότερον

πρότερον ὧν κεχαρισμένον. ὅτω τὸ ὀλίγα πανοῦργον φίλον θεοῖς, καὶ μᾶλλον τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ τῆς θυόντων ἦθος, ἢ πρὸς τὸ τῆς θυομένων πλῆθος βλέπει.

§ 16. Τὰ παραπλήσια καὶ Θεόπομπος ἱστόρηκεν, εἰς Δελφοὺς ἀφικέσθαι ἄνδρα Μάγνητα ἐκ τῆς Ἀσίας φάσκων, πλούσιον σφόδρα, κεκτημένον συχνὰ βοσκήματα. τοῦτον δ' εἰθίσθαι τοῖς θεοῖς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν θυσίας ποιεῖσθαι πολλὰς, καὶ μεγαλοπρεπεῖς· τὰ μὲν διὰ εὐπορίαν τῆς ὑπαρχόντων, τὰ δὲ διὰ εὐσέβειαν καὶ τὸ βούλεσθαι πᾶσι θεοῖς ἀρέσκειν. ὅτω δὴ διακείμενον πρὸς τὸ δαιμόνιον ἐλθεῖν εἰς Δελφοὺς, πυθέσθαι δ' ἑκατόμβην τῷ θεῷ καὶ πομπάσαι μεγαλοπρεπῶς τὸν Ἀπόλλωνα, παρελθεῖν εἰς τὸ μαντεῖον χρησιαζόμενον· ὁρῶντα δὲ καλλίστα πάντων ἀνθρώπων θεραπεύειν τοὺς θεούς, ἔρεσθαι πῶς Πυθίαν, τὴν ἄρισα καὶ προθυμότατα τὸ δαιμόνιον γεραίρουσαν θεασάμενον, καὶ τὸν ποιοῦντα τὰς θυσίας φιλοφιλεστάτας, ὑπολαμβάνοντα δοθήσεσθαι αὐτῷ τὸ χρηστήριον. πῶς δ' ἱερέαν ὑποκείναιος, πάντων ἄρισα θεραπεύειν τοὺς θεοὺς Κλέαρχον, κατοικοῦντα ἐν Μεθυδρίῳ τῆς Ἀρκαδίας. τὸν δ' ἐπιφανέντα ἐκτόπως ἐπιθυμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἰδεῖν, καὶ ἐντυχόντα, μαθεῖν πινα τρόπον τὰς θυσίας ἐπιτελεῖ. ἀφικομένῳ δ' ἐν τάχει εἰς τὸ Μεθύδριον, πρῶτον μὲν καταφρονῆσαι, μικρὰ καὶ ταπεινὰ ὄντος, τῆς πόλεως τὴν χώραν, ἡγούμενον ἐκ ὅπως ἂν πιὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλ' ἅδ' ἂν αὐτὸν τῆς πόλιν δύνασθαι μεγαλοπρεπέστερον αὐτῷ, καὶ κάλλιον τιμῆσαι τοὺς θεούς.

antea acceptum esse. Ità quòd parvi est impendii Diis etiam gratum est. Et Deus ad sacrificantium indolem potiùs quàm ad sacrificiorum numerum respicit.

§ 16. Similia etiam Theopompus commemoravit, Delphos scilicet Magnesium quendam, Asiaticum, advenisse; ditissimum sanè, & multa armenta possidentem. Hunc autem solitum fuisse quotannis victimas multas & magnificas Diis immolare, partim propter facultatum copiam, partim pietate motus, & Diis placendi desiderio. Hoc verò animo Delphos ad Deum accessisse. Hecatombam autem Deo deducentem, & Apollinem magnificè colentem, oraculo, consulendi gratiâ, appropinquâsse: ratum verò se splendidissimo omnium cultu Deos prosequi, Pythiam interrogâsse, ut ei *petenti* responderet, quisnam esset qui optimè & promptissimè Numen muneretur, & sacrificia faceret acceptissima, opinatum quidem sibi primas datas iri: Sacerdotem autem retulisse, Omnium optimè Deos colere Clearchum, Methydrium Arcadiæ *oppidum* incolentem. Hominem verò mirum in modum obstupescentem, Clearchum illum videre cupiisse, ut obviam ei factus, edisceret quonam modo sacra faceret. Methydrium igitur statim adeuntem, primùm quidem contemptui habuisse loci, exigui quidem & humilis, magnitudinem: ratum scilicet non privatum quempiam, imò nec totam civitatem magnificentiùs illo & pulchriùs posse Deos cohonestare.

Nihilo-

Nihilominus viro occurrentem, periiſſe ut ſibi diceret, quâ ratione Deos coleret. Clearchum verò reſpondiſſe, ſe quidem ſedulò temporibus illis quibus oporteret, ſacra peragere: uniuſcujuſque ſcilicet menſis noviluniis Mercurium & Hecaten coronis ornare, nitidos reddere, reliquósque ſacros ritus, quos à majoribus relictos acceperat *conficere:* Quinetiam thure, libis, placentis *Deos* colere. Quotannis verò ſacrificia publica, nullo die feſto prætermiſſo, celebrare. Feſtis autem diebus Deos honorare, non boves mactando, neque ſacrificiis in fruſta conciſis, ſed quicquid in promptu eſſet ſacrificantem, ſedulò omnium fructuum qui ei ſuppetunt, quíque certis anni tempeſtatibus de terra colliguntur, primitias Diis perſolvere: & horum aliqua coràm illis apponere, alia verò adolere. Ità quidem frugalitati ſeſe applicantem, nè boves ſacrificet præcavere.

αὐταρκείᾳ προσεχόντα τὸ θύσαι βῦς * προσοῖδαι.

§ 17. Ab aliquibus autem commemoratur hiſtoricis, Tyrannos *Siculos* poſt devictos Carthaginenſes Hecatombas eximias magnâ invicem æmulatione Apollini coram iſiſtentes, poſtea interrogâſſe, quibus maximè oblectaretur: illum verò præter omnem expectationẽ reſpondiſſe, *ſe maximè* Docimi placentis gaudere. Erat autem hic Delphorum incola, aſperas quaſdam rupes excolens. Qui cùm illâ die ex agello deſcenderet, paucos farinæ pugillos è pera lateri circumpoſitâ extractos Deo ſacrificaverat, Deóq; magìs placuit, quàm qui magnificas victimas immolârant. Unde & Poeta aliquis,

ὅτως δ' ἓν σωτυχόντα τῷ ἀνδρὶ, ἀξιῶσαι φράσαι αὐτῷ, ὅν τινα τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶτον ὁ Κλέαρχον φάναι ἐπιτελεῖν καὶ ἀπροδεῶς δύνειν ἐν τοῖς θεσπίσοις χρόνοις, καὶ μηνὶ ἕκαστον τοῖς νουμηνίοις στεφανοῦντα καὶ φαιδρύνοντα τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἑκάτην, καὶ τἀλλα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἱερῶν, ἃ δὴ τοὺς προγόνους καταλιπεῖν, καὶ πέμμασι λιβανωτοῖς, καὶ φασηοῖς, καὶ πυράνοις. κατ' ἐνιαυτὸν δ' θυσίας δημοτελεῖς ποιεῖσθαι, παραλείποντα ὑδεμίαν ἑορτήν. ἐν αὐτοῖς δ' ταύταις θερμαδύειν τοὺς θεοὺς, ὑ βυθυσθέντας, ὑδὲ ἱερεῖα καταχέοντα, ἀλλ' ὅ, τι ἂν παρατύχῃ, ἐπιδύοντα, ἀπαδάζειν μήτε ἀπὸ πάντων τῶν προσηνοῦντων καρπῶν, καὶ τῶν * ὡραίων ἃ ἐκ τῆς γῆς λαμβάνεται, τοῖς θεοῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀποτίνειν· καὶ τὰ μὲν παρατίθεναι· τὰ δ' καταμάζειν αὐτοῖς. αὐτὸν δὲ τῇ αὐταρκείᾳ προσεχόντα τὸ θύσαι βῦς * προσοῖδαι.

§ 17. Παρ' ἐνίοις δ' ἱστορεῖται τῶν συγγραφέων, * τῶν τυράννων μὲν τὸ κρατῆσαι Καρχηδονίων, ἑκατόμβας καὶ πολλὰς θεῖναι πρὸς ἀλλήλας ἐπιφανεῖς παρασκευάσαντα τῷ Ἀπόλλωνι, εἶτα πυνθανομένων αὐτῶν ἡδέως μάλιστα, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν αὐτῶν ἀποκρίνασθαι, δόκιμε θυσιῶν. Δελφὸς δ' ἦν οὗτος, σκληρὰ γεωργῶν πετρίδια καλιὼν δ' ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῆς προκειμένης πήρας τῶν ἀλφίτων ὀλίγας δραχμὰς ἐφυλήξατο, πλέον τέρψας τὸν θεὸν τῶν μεγαλοπρεπεῖς θυσίας σωτελεσάντων. ὅθεν καὶ τὴν

ποιητὴς τὸς διὰ τὸ γνώσιμον ὑποφαίνειν ἐδόκει τὰ τοιαῦτα· ὡς Ἀντιφάνει ἐν μύστιδι λέγεται,

Τοῖς εὐτελείαις οἱ θεοὶ χαίρουσι γάρ.

τεκμήριον δ', ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινὲς θύωσιν, * ὅτι τούτοις ἅπασιν, ὑσσάλῳ πάντων καὶ λιβανωτὸς ἐπιτέθειται.

Ὡς ἄλλα μὲν τὰ πολλὰ παραναλίσκομεν,

Δαπάνην μάταιαν ἕσαν αὐτῆς ἕνεκα.

Τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸ, τοῦτο ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς.

Καὶ Μένανδρος δ' ἐν Δυσκόλῳ φησίν·

Ὁ λιβανωτὸς εὐσεβὴς καὶ τὸ πόπανον·

Τοῦτ' ἔλαβεν ὁ θεὸς ὅτι τὸ πῦρ ἅπαν τέθέν.

quia res hæc nota erat, idem videtur affirmâsse: prout ab Antiphane in Myſtide dicitur:

Frugalitatis ſtudium Diis ipſis placet:

Argumento hoc eſt, quòd poſt centenos boves

Ad ſacra thus adhibetur poſtremo loco.

Quo ſignificatur, illa quæ anteceſſerant,
Inanes eſſe ſumptus hominum gratia,
Exiguum at illud eſſe quod oblectet Deos.

Et Menander in Comœdia *Moroſo* dicta, —— *tus res pia eſt.*

Libúmque: namque id omne Dis impenditur,
Flammis impoſitum ——

§ 18. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς κεραμίοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις, καὶ πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς δημοτελεῖς ἱερουργίας, τούτοις χαίρειν πεπεισμένοι τὸ θεῖον. ὅθεν καὶ τὰ παλαιότατα ἦν κεράμια, καὶ ξύλινα ἀπάρχυλα, μᾶλλον θεῖα νενόμιζον διά τε τὴν ὕλην, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς τέχνης. τὸν γοῦν Αἰσχύλον φασὶν, τῶν ἀδελφῶν αἰτούντων εἰς τὸν θεὸν χρῆσαι παιᾶνα, εἰπεῖν, ὅπ βέλτιστα * Τυννίχῳ [* Φρυνίχῳ] πεποίηται. παραβαλλόμενον δὲ τὸν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκείνου, ταυτὸν πείσεσθαι τοῖς ἀγάλμασι τοῖς καινοῖς πρὸς τὰ ἀρχαῖα· τοῦτα γὰρ καθ' ἁπλῶς πεπεισμένα, θεῖα νομίζεσθαι· τὰ δὲ καινὰ, πειρᾶσθαι μὲν, θαυμάζεσθαι δὲ

§ 18. Propterea antiqui vaſis utebantur figlinis, ligneis, & *vimine* textis, & præſertim in publicis ſacrificiis, perſuaſi ſcilicet hujuſmodi rebus gaudere Numen. Unde & antiquiſſima *vaſcula*, cùm figlina ſint & lignea, magis divina cenſentur, tum propter materiam, tum propter artis ſimplicitatem. Aiunt igitur Æſchylum fratribus ſuis rogantibus ut in Apollinem Pæana ſcriberet, reſpondiſſe, à Phrynicho fieri optimum. Utriſque tamen inter ſe collatis, idem accidit, quod ſolet novis imaginibus cum veteribus comparatis: Hæ enim etſi parùm accuratè effictæ, Deum tamen ſpirare exiſtimantur: novæ verò etſi curioſè elaboratæ admirationem quidem, ſed

minorem

minorem Divinitatis opinionem obtinent. Heſiodus igitur meritò veterum ſacrorum ritus laudans, ait,

Sacrifices patrio ritu: vetus optimus eſt mos.

§ 19. Qui verò, quæ ad ſacrificiorum ritus & victimas ſpectant, conſcripſerunt, accuratam circa placentas diligentiam ſervandam jubent, quaſi Diis gratiores eſſent iſtæ, quàm animalium immolatio. Sophocles igitur ſacrificium Diis acceptum depingens, hæc ait in *Comœdia* Polyido:

Sacro inerat ovium vellus: inerat vitium
Latex, & uva, cui ſuus perſtat vigor,
Et omnigenerum fructuum collectio,
Et pinguis oleæ ſudor, & flavens apis
Quod multiforme ſtruxit è ceris opus.

Erant etiam olim in Delo eorum, qui ex Hyperboreis illuc venerant, manipulos ferentes, monumenta quidem veneranda. Quocirca oportet nos *animi* affectibus purgatos ſacrificiorum ſaragere, Diis victimas haſce quæ iis adeò gratæ ſunt, non verò ſumptuoſas immolantes. Nunc verò, ſi quis veſtem quidem ſplendidam corpori non puroindueret, non cenſent *forſan* hoc ſufficere ſacrorum ſanctitati. Quando autem corpus unà cum veſte nitidum reddiderint, etſi animam vitiis puram non habeant, ad ſacrificia tamen ire liceat, nec aliquid hoc intereſſe putant. Quaſi non parte noſtri divinisſimâ (ſi pura ſit) quippe quæ ei cognata eſt, potiſſimũ

δόξαν ἥττονον ἔχειν. καὶ τὸν Ἡσίοδον ὧν εἰκότως τὸν τῆς ἀρχαίων θυσιῶν νόμον ἐπαινοῦντα εἰπεῖν,

Ὥσπερ πάτριος ῥέζηφι· νόμος δ' ἀρχαῖος ἄριστος.

§ 19. Οἱ δὲ τὰ περὶ τῆς ἱερουργιῶν γεγραφότες καὶ θυσιῶν, τιμὴν μὲν τὰ πόπανα ἀκείσεσθαι φυλάττειν παρεγγίλλουσιν, ὡς ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς ταύτην, ἢ τιμὴν διὰ τῆς ζώων θυσίαν· καὶ Σοφοκλῆς διαγράφων τὴν θεοφιλῆ θυσίαν φησὶν ἐν τῷ πολυείδῳ,

Ἦν μὲν γὰρ οἰὸς * μαλλὸς, ἦν δ' ἀμπέλου
Στάγδην τε καὶ ῥὰξ ἦν τεθησαυρισμένη·
Ἐνῆν δὲ παντοδαπὰ συμμιγῆ ὅλαις,
Λίπος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλώτατον
Ἠδὺς μελίσσης κηρόπλαστον ὄργανον.

Σεμνὰ δ' ἦν τὰ πεῖν ἀπομνήματα ἐν Δήλῳ ἐξ Ὑπερβορέων ἀμαλλοφόρων. Δεῖ τοίνυν καθηραμένους τὸ ἦθος ἰέναι θύσοντας, τοῖς θεοῖς θεοφιλεῖς ταύτας θυσίας προσάγοντας, ἀλλὰ μὴ πολυτελεῖς. νῦν δὲ ἐσθῆτα μὲν λαμπρὰν δεῖ σῶμα μὴ καθαρὸν ἀμφιέσαντας, οὐκ ἀρκεῖν νομίζουσι πρὸς τὸ τῆς θυσιῶν ἁγνὸν· ὅταν δὲ τὸ σῶμα μὴ τῆς ἐσθῆτος πινὲς λαμπρυνάμενοι. μὴ καθαρὸν κακῶν τιμὴν ψυχὴν ἔχοντες, ἰέναι πρὸς τὰς θυσίας, οὐδὲν διαφέρειν νομίζουσιν. ὧν ὁ τοῦ θειοτάτου γε τῆς ἐν ἡμῖν χαίρουσα μάλιστα τὸν θεὸν, διανοήσεως καθαρῶς, ἅτε συγγε-

νεῖ πνευκότη. ἐν γὰρ Ἐπιδαύρῳ πεπεγμένα ἦν,

Ἁγνὸν χρὴ ναοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα [* ἐόντα]
*Ἐμφαίνειν δ' ὅτι, φρονεῖν ὅσια.

§ 20. Ὅτι δὲ οὐ πρὸς ἐυσίκῳ χαίρει ὁ θεὸς οὐδὲ θυσιῶν, ἀλλὰ τῷ τυχόντι, δηλοῖ ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν τροφῆς, καὶ ὁπόια τὶς ἂν αὐτὴ παρατεθῇ, ταύτης πρὸ τῆς ἀπολαύσεων πάντας * ἀρχὰς [* ἀπάρχας.] μικρὸν μὲν, ἀλλὰ πρὸ μικροῦ τούτου παντὸς μᾶλλον μεγάλη τις ὅτι πιστὰ διὰ πολλῶν ἂν ὁ Θεόφραστος ἐπὶ παρ' ἑκάστοις πατείων ἐπιδείξας, ὅτι τὸ παλαιὸν ἐπὶ θυσιῶν διὰ τῆς καρπῶν λιβῆ, ἔτ' εἰπὼν πρότερον [*περὶ] *τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῆς σπονδῆς ἐξηγεῖται τοῦτον τὸν τρόπον. τὰ μὲν ἀρχαῖα τῆς ἱερῶν νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν· νηφάλια δ' ὄντα τὰ ὑδρόσπονδα. τὰ δὲ μὴ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἕτοιμον παρὰ μελίπων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν. εἶτ' ἐλαύσπονδα. τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν, τὰ ὕστερα γεγονότα οἰνόσπονδα.

§ 21. Μαρτυρεῖται δὲ ταῦτα οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἐν * κύρβεων [*κύρβη] στηλῶν, αἱ τῆς Κρήτηθεν εἰσὶ Κορυβαντικῶν ἱερῶν τῆς ἀντίγραφα τὰ πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐμπεδοκλέους, ὃς περί τε τῆς θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξιὼν παρεμφαίνει λέγων·

Οὐδέ τις οἷσι κείνοισιν Ἄρης θεὸς, οὐδὲ κυδοιμὸς,
Οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς, οὐδ' ὁ Κρόνος, οὐδ' ὁ Ποσειδῶν·

Deus oblectaretur. In Epidauro *templi foribus* inſcribebatur,

Caſtus odorati conſcendat limina templi.
At caſtum dicas ſi modò ſancta ſapit.

§ 20. Quòd verò non amplâ ſacrificiorum mole, ſed quibuſvis gaudeat Deus, indicium eſt, quòd ejus cibi qualiſcunque ſit qui quotidie apponitur, omnes tamen aliquid, antequam comedant, Diis delibent. Exiguum quidem hoc eſt, at hoc exiguum, etiam ſupra quodvis aliud, magni eſt honoris *teſtimonium*. Theophraſtus autem multos, qui ſingulis proprii ſunt gentibus, ritus percurrendo, oſtendit ſacrificia veterum ex fructibus fieri ſolere, & locutus antea de gramine in eadem re adhibito, ea quæ ad libationes ſpectant hunc in modum enarrat. Antiqua ſacrificia apud pleroſque ſobria erant. Sobria verò ſunt in quibus aquâ libatur. Poſtea melle libabant. Hoc enim primum ex fructibus humidis, cùm paratum ſemper eſſet, ab apibus ad hanc rem accepimus. Poſthac oleo utebantur: ultimò omnium vinum in libationibus eſt adhibitum.

§ 21. His autem teſtimonium præbent non ſolùm quæ in Cyrbe aſſervantur columnæ, quæ apud Cretenſes ſacrorum Corybantiorum veluti ad veritatem deſcripta ſunt exemplaria, ſed etiam Empedocles, qui de ſacrificiis, & Deorum generatione diſſerens, hæc unà cum aliis oſtendit, dicens,

Non Deus armorum Mars illis, nullaque bella,
Sed nec Neptunus, nec Jupiter, aut Saturnus:

Sed

Sed regina Venus.
Quæ eſt amicitia.
Quam ſacris ſtatuis, pictiſque animalibus olim
Placabant, variè unguentis redolentibus, atque
Sinceræ myrrhæ ſuffitu ac thuris odore,
Factique ad terram flavi libamine mellis.
(Quæ etiam hodie apud quoſdam obſervantur, tanquam veritatis certa veſtigia.)
Nec taurino aræ tomerè maduere cruore.

§ 22. Credo enim, dum amicitiæ & cognationis ſenſus aliquis omnia poſſideret, nemo aliquid trucidavit, reliqua animalia ſua exiſtimans. Sed poſtquam bellum, & tumultus, & pugnæ, & rixarum initia homines occupârant, tum primùm nemo reverà alicui etiam ex ſuis pepercit. Hæc verò etiam ampliùs ſunt diſquirenda. Sicut enim neceſſitudine nobis cum hominibus noxiis, quíque naturæ ſuæ quodam impetu & improbitate ad cuivis nocendum feruntur intercedente, eos tamen omnes ſupplicio afficere & de medio tollere oportere nos arbitramur: Ità animantia ratione carentia, ſi quæ ſuâ naturâ injurioſa, & malefica ſint, & ad obvios quoſque lædendos ingenio ſuo impellantur, pari ratione æquum eſt ut occidamus: cætera verò nullâ in re damnum inferentia, nec ad nocendum naturâ ſuâ agitata, interficere & trucidare iniquum ſanè videatur: quâ ratione etiam homines eo modo affectos *necare crudele exiſtimatur*. Quod mihi videtur ſatìs oſtendere nullum nobis contra

Ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια.
Ἡ δ' ἐστὶν ἡ φιλία;
Τὴν ὅτι γ' εὐσεβέουσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο,
Γραπτοῖς τε ζώοισι, μύροισί τε δαιδαλεόδμοις,
Σμύρνης τ' ἀκράτῳ θυσίαις, λιβάνου τε θυώδεϊ,
Ξανθῆς τε σπονδὰς μελιτηρὸς ῥιπτεύσας ἐς ἕδας.
(Ἃ δὴ καὶ νῦν ἔτι σώζεται παρ' ἐνίοις οἷς ἴχνη τινὰ τῆς ἀληθείας ἔντα.)
Ταύρων δ' ἀκείτοισι φόνοις οὐ δάπτετο βωμός.

§ 22. Τῆς γὰρ ὅλης φιλίας καὶ τῆς περὶ τὸ συγγενὲς αἰδήσεως πάντα κατεχούσης, οὐδεὶς οὐδὲν ἐφόνευεν, οἰκεῖα ἔτι νομίζων τὰ λοιπὰ τῶν ζώων. ἐπεὶ δ' ἄρης, καὶ κυδοιμὸς, καὶ πᾶσα μάχη, καὶ πολέμων ἀρχὴ κατέσχεν, τότε πρῶτον οὐδεὶς οὐδενὸς οὕτως ἐφείδετο τῶν οἰκείων. Σκεπτέον δ' ἔτι καὶ ταῦτα. ὥσπερ γὰρ οἰκειότητι θυσικῇ ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κακοποιοὺς, καὶ καθάπερ ἀπό τινος πηγῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας φερομένους πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυγχάνοντα, ἀναιρεῖν ἡγούμεθα δεῖν καὶ κολάζειν ἅπαντας· οὕτως καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ ἄδικα τῇ φύσιν καὶ κακοπιᾷ, πρός τε τὸ βλάπτειν ὡρμημένα τῇ φύσει τοὺς ἐμπελάζοντας, ἀναιρεῖν ἴσως προσήκει· τὰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, μηδὲ τῇ φύσει πρὸς τὸ βλάπτειν ὡρμημένα, ἀναιρεῖν τε καὶ φονεύειν ἄδικον δόξαι, ὥσπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους. ὃ δὴ καὶ ἐμμένειν ἔοικεν δίκαιον ἡμῖν μηδὲν ἔτι

περὶς τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, διὰ τὸ βλαβερὰ ἅπαντα τούτων εἶ) καὶ κακοποιὰ τὴν φύσιν, τὰ δ' μὴ τοιαῦτα, καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

§ 23. Ἆρ' οὖν θυτέον τὰ ἄξια τῶ σφάπεσθαι τοῖς θεοῖς; καὶ πῶς, εἴγε φαῦλα τὴν φύσιν ὄντα; οὐδὲν γὰ μᾶλλον ἔστω ἢ τὰ ἀνάπηρα θυτέον. κακῶν δ' ὄντως ἀπαρχὴν, καὶ ὑ πῶς ἕνεκα τὰς θυσίας ποιήσομεν. εἰ δ' ἄρα θυτέον τοῖς θεοῖς τὰ ζῶα, τὰ μηδὲν ἀδικοῦντα τούτων ἡμᾶς θυτέον. οὐκ ἀναιρετέον δὲ ὡμολογημότες μηδὲν ἡμᾶς ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, ὥστε οὐδὲ θυτέον αὐτὰ τοῖς θεοῖς. Εἰ δ' ἔστε ταῦτα θυτέον, ὅτε τὰ κακοποιὰ, πῶς ὐ φανερὸν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἀφεκτέον καὶ ὑ θυτέον ὅτι τῶν λοιπῶν ζώων οὐδὲν, ἀναιρεῖν τε μέντοι τούτων ἕτερ' ἄττα [* μὴ] προσήκει;

§ 24. Καὶ γὰ ἄλλως, τριῶν ἕνεκα θυτέον τοῖς θεοῖς· ἢ γὰ διὰ τιμὴν, ἢ διὰ χάριν, ἢ διὰ χρείαν τῶν ἀγαθῶν. καθάπερ γὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ὄντω κἀκείνοις ἡγούμεθα δεῖν ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς· τιμῶμεν μὲ τοῦ θεὺς, ἢ κακῶν μὲ ἀποτρεπτὴν, ἀγαθῶν δ παρασκευὴν ἡμῖν ἡμέας ζητοῦντες, ἢ προπαθόντες ἤδη, ἢ ἵνα τύχωμεν ὠφελείας τινὸς, ἢ κατὰ τὴν φιλὴν τὴν τῆς ἀγαθῆς αὐτῆς ἕξεως ἐπάμυνον. ὥστε κὴ τῶν ζώων εἰ ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς, τούτων τινὸς ἕνεκα θυτέον. κὴ γὰ ἃ θύομεν, τούτων τινὸς ἕνεκα θύομεν. Ἆρ' οὖν πῶς ἡγήreliqua animalia jus indè accreſcere, quòd ex iis aliqua naturâ ſuâ nociva ſint & malefica, cùm alia neutiquam ſint ejuſdem indolis, Utì etiam inter homines evenit.

§ 23. Illáne igitur ſolùm, quæ morte digna ſunt, Diis ſunt immolanda? At quomodo, ſi naturâ mala ſint? Talia enim non magìs ſacrificare decet, quàm mutila. Hâc enim ratione malorum quidem primitias ſolveremus, non in Deorum honorem ſacra faceremus. Si igitur animalia Diis mactemus, ea quæ nihil nos lædunt mactare oportet. At hæc, quæ nobis non nocent, occidenda non eſſe in confeſſo eſt: igitur neque ſacrificanda ſunt. Itaq; ſi neque innocua, neque nociva ſint immolanda, quomodo non ſatìs patet omnibus potiùs abſtinendum eſſe, neque ex cæteris quodpiam in ſacrificiis eſſe adhibendum, neque ulla alia trucidanda eſſe?

§ 24. Præterea enim, tribus de cauſis Diis eſt ſacrificandum: vel in eorum ſcilicet honorem, vel ut gratitudinem noſtram teſtemur, vel denique ut bona, quibus nobis opus eſt, impetremus. Sicuti enim viris bonis, ità etiam & illis *rerum noſtrarum* primitias ſolvere æquum eſſe exiſtimamus. Deos autem colimus, vel petentes ut mala nobis avertant, & bona ſuppeditent, vel quòd jam antea commodi aliquid *ab iis* percepimus, vel ut poſthac conſequamur; vel denique ut eos propter ſolam naturæ præſtantiam honoremus. Adeò ut ſi animalium primitias Diis ſolvere oporteat, alicujus ex his cauſis gratia ſacrificanda ſunt. Numnam verò honorari

honorari ſeſe à nobis cenſebit Deus, cùm in ipſa primitiarum ſolutione apertè injuriam facimus? Annon potiùs hoc pacto ignominiam ſibi factam ducet, cùm per animalium immolationem ea quæ nobis non nocent occidere injurioſum eſſe *omnes* confiteamur. Adeò ut Deos honorandi animo animalia ſacrificare non poſſimus: nec ſanè, ut iis *hâc ratione* beneficiorum erga nos gratiam rependamus. Qui enim benefacti juſtam & dignam compenſationem præſtat, non hoc ex injuriis quas aliis facit, exhibere debet. Nihilo enim magis gratiam rependere videri poſſit, quàm ſi quis vicini bona ſurripiens, aliósque coronis ornans, remunerari eos, & honore proſequi judicandus eſt. Sed neque *animalia ſacrificanda ſunt*, ut boni aliquid quo indigemus conſequamur. Qui enim injuſtè factis gratiam venatur, meritò ſuſpicionem incurrit, nè cùm beneficium acceperit, ingratus ſit: neq; beneficii igitur obtinendi ſpe ducti animalia ſacrificare debemus. Qui enim hoc faceret, homines fortaſſe lateret, Deum autem impoſſibile eſt ut lateat. Si igitur propter cauſas aliquas ſacra ſint facienda, non verò propter ullam ex jam memoratis, patet non omnino in ſacrificiis adhibenda eſſe animalia.

§ 25. Sin autem propter eam, quam ex his ſacrificiis percipimus, voluptatem, hac in re veritatem delere conemur, hoc ipſi *forſan* ignoremus, Deo tamen non ignotum eſt. *Rem autem ità ſe habere manifeſtum eſt.* Siquidem animalia ignobilia, quæ nulli vitæ noſtræ commodo majori inſerviunt, nec voluptatem

σαιτ' ἂν τυ[χάνειν ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅταν ἀδικοῦντες εὐδὺς διὰ τῆς ἀπαρχῆς φαινόμεθα; ἢ μᾶλλον ἀτιμίαν οἰήσαιτ' ἂν τὸ τοιοῦτο δρᾶν διὰ τῆς ἀπαρχῆς, * ἐν [* εἰ] τῷ δέ γε θύειν ἀναιροῦντες τὰ μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν ζώων, ἀδικεῖσθαι ὁμολογοῦμεν. ὥστε τιμῆς μὲν ἕνεκα θυτέον τῶν λοιπῶν ζώων οὐθέν· ὠφελεῖν δὲ μᾶλλον * τῶν εὐεργετῶν χρεὼν αὐτοῖς * ἀποδίδοντας. [* ἀποδιδόναι.] ὁ γὰρ τιμὴν δικαίαν ἀμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς εὐποιΐας τὸ ἀντόξιον ἀποδιδοὺς, οὐκ ἂν τῷ κακῶς τινας δρᾶν ὀφείλει. ταῦτα παρέχειν· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἀμείβεσθαι δόξειεν, κἂν εἰ τὰ τῷ πάλαι ἁρπάσας τὶς στεφανοῖ τινας, ὡς χρεὼν ἀποδιδοὺς καὶ τιμῶν. Ἀλλ' οὐδὲ χρείας τινος ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν. ὁ γὰρ ἀδίκῳ προσχρεὼν τὸ παθεῖν ἐν θηρίων, ὕποπτος ὅτι, μηδὲν ἐν παθὼν χάριν ἕξειν. ὥσ' οὐδ' ἐλπιζούσης εὐεργεσίας, θυτέον ὅτι τοῖς θεοῖς ζῶα. καὶ γὰρ ἂν τῶν μὲν ἀνθρώπων λάθοι τὶς ἂν ἴσως τινα τοῦτο πράττων, τὸν δὲ θεὸν ἀμήχανον καὶ λαθεῖν. εἰ τοίνυν θυτέον τινος ἕνεκα, οὐδενὸς δὴ τούτων χάριν αὐτὸ πρακτέον, δῆλον ὡς οὐδὲ θυτέον ὅτι ζῶα.

§ 25. Ταῖς γὰρ ἐκ τῶν θυμάτων ἀπολαύσεσι τὸ περὶ τούτων ἀληθὲς ἐξαλείφειν πειρώμενοι, λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὁ γὰρ δὴ τὸν θεόν. τῶν μὲν ἐν ἀτίμων ζώων, ἃ μηδεμίαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν παρέχεται χρείαν χρείπλω, οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν aliquam nobis afferunt, non

ἐχόντων, οὐδὲν δυόμεθα τοῖς θεοῖς· τὰς γὰρ ἀν πώποτε ἔθυσεν ὄφεις καὶ σκορπίους καὶ πιθήκους, ἢ τι τῶν τοιούτων ζώων; τῶν δὲ τοῖς βίοις ἡμῖν χρείαν τινὰ παρεχομένων, ἢ καί τι εἰς ἀπόλαυσιν ἐν αὐτοῖς ἐχόντων, οὐδενὸς ἀπεχόμεθα, σφάττοντες ὡς ἀληθῶς καὶ δέροντες ὑπὸ θεοσεβείας τῆς θείας. βοῦς γὰρ καὶ πρόβατα, πρός τε τύπους, ἐλάφους καὶ ὄρνιθας, αὐτούς τε τοὺς καθαιρόντας ἡμῖν οὐδὲν κοινωνοῦντας, ἀπόλαυσιν δὲ ἡμῖν παρέχοντας, σιτίοις σφάττομεν τοῖς θεοῖς. ὧν τὰ μὲν, τοῖς βίοις ἡμῖν ὑπηρετεῖ συμπονοῦντα, τὰ δὲ, εἰς προφὴν ἢ τινας ἄλλας χρείας ἔχει βοήθειαν. τὰ δὲ οὐδὲν τούτων ὀρῶντα, ἀλλὰ τιμὴ ἐξ αὐτῶν ἀπόλαυσιν, ὁμοίως τοῖς ἔχουσι τὰ χρήσιμον ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυται τοῖς θυσίαις· ἀλλ' οὐκ ὄνος, οὐδ' ἐλέφας, οὐδὲ ἄλλο τῶν συμπονούντων μὲν, οὐκ ἐχόντων δὲ ἀπόλαυσιν θύομεν. καίτοι καὶ χοιρός γε τῆς θύειν οὐκ ἀπεχόμεθα τῶν τοιούτων, σφάττοντες διὰ τὰς ἀπολαύσεις, καὶ θύομεν αὐτῶν τῶν θυσίμων, ἃ τοῖς θεοῖς, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίας κεχαρισμένα, καταμαρτυροῦντες ἡμῖν τε αὐτῶν, ὅτι τῆς ἀπολαύσεως χάριν ἐμιμούμεθα τοῖς θεοῖς, * ἃ [* καὶ] τοῖς θύμασιν.

§ 26. Καίτοι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι * διὰ τιμὴν ἐξ ἀρχῆς θυσίαν, ἔτι καὶ νῦν φησὶν ὁ Θεόφραστος * ζωοθυτοῦν [* ζωοθυτοῦντες] εἰ τὸν * αὐτὸν [* τρόπον] ἡμᾶς κελεύοιεν θύειν, ἀποστήσομεν ἂν τῆς παρέξεως. οὐ γὰρ immolamus. Quis enim unquam ſerpentes, ſcorpiones, ſimias, aut ejuſmodi aliquod animal ſacrificavit? Eorum verò, quæ vitæ noſtræ utilitatem aliquam afferunt, aut jucunditatem continent, nulli abſtinemus, jugulantes ſanè & excoriantes ſub Dei patrocinio. Boves enim & oves, cervos & volucres, quinetiam porcos ſaginatos, etſi nullâ ratione puritatis participes, noſtræ tamen miniſtrantes voluptati, Diis mactamus. Horum animalium nonnulla vitæ noſtræ ſociis laboribus auxiliantur, alia in victum vel in uſus alios ſubſidium præbent. Quæ verò horum neutrum præſtant, propter tamen eam quæ ex iis capitur oblectationem, æquè ac ea quæ in noſtram cedunt utilitatem ab hominibus in ſacrificiis trucidantur. Sed nec aſinos, nec elephantos, nec ex iis aliqua quæ nobis quidem in laboribus ſunt ſocia, non tamen voluptati inſerviunt, immolamus. Quinetiam & extra ſacrificia iis non abſtinemus, ſed ut luxuriæ noſtræ gratificemur, ea jugulamus: Et ex iis quæ ſacrificiis idonea ſunt, non quæ Diis, ſed multò potiùs quæ noſtris cupiditatibus grata ſint ſacrificamus, contra nos ipſos teſtimonia dicentes, quòd voluptatis ſolùm gratiâ Deorum cultui & ſacrificiis adhæreſcimus.

§ 26. Proinde Judæi qui Syriam incolunt, propter primum ſacrificiorum inſtitutum eo modo etiamnum animalia, ut ait Theophraſtus ſacrificant; quo ſi nos juberent facere, à ritu immolandi deficeremus. Non enim victimas epulantur,

epulantur, ſed eas integras per noctem comburentes, multo melle & vino iis ſuperfuſo, ſacrificium ocyùs conſumunt, nè qui omnia videt, facinus hoc intueatur. Hoc autem faciunt, diebus interjectis jejunantes, & per totum tempus, tanquam è Philoſophorum eſſent genere, de Numine colloquuntur: nocte etiam aſtra contemplantur, ea intuiti, & precibus Deum invocantes. Hi enim de reliquis animalibus & de ſeipſis etiam primitias ſolverunt, neceſſitate coacti, non ſuâ voluntate ad id impulſi. *Quid verò agendum ſit* diſcat ille, qui ad Ægyptios omnium ſapientiſſimos reſpiciet. Qui tantum abſunt à reliquis animalibus necandis, ut horum ſimulachra Deorum imitamenta exiſtimarent. Adeò propria, & Diis hominibúsque cognata eſſe animalia judicârunt.

ἐστιώθροι τῶν τυθέντων, ὁλοκαυτοῦντες ἢ ταῦτα νυκτὸς, καὶ κατ' αὐτῶν πολὺ μέλι καὶ οἶνον λείβοντες, ἀπήλικον τιὼ θυσίαν θᾶττον, ἵνα τὸ δαιμόνιον μὴ ὁ πανόπτης γένοιτο διατής, καὶ τοῦτο δρῶσι, νηςεύοντες τὰς ἀνὰ μέσον τούτω ἡμέρας, καὶ κατὰ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον, ἅτε φιλόσοφοι τὸ γένος ὄντες, περὶ τὰ θεῖα μᾶλλον ἀλλήλοις λαλοῦσι· τῆς δὲ νυκτὸς τῶν ἄστρων ποιοῦνται τιὼ θεωρίαν, βλέποντες εἰς αὐτὰ, καὶ διὰ τῶν εὐχῶν θεοκλυτοῦντες. κατήρξαντο γὰρ ἔτοι πρῶτοι τῶν τε λοιπῶν ζώων, καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνάγκη καὶ οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦτο πρᾶξαντες. μάθοι δ' ἂν τις ἐπιβλέψας τοὺ λογιωτάτους πάντων Αἰγυπτίους· οἱ τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ φονεύειν τὰ τῶν λοιπῶν ζώων, ὥστε τὰς τούτων εἰκόνας μιμήματα τῶν θεῶν ἐποιοῦντο. ὅτως οἰκεῖα καὶ συγγενῆ ταῦτα τοῖς θεοῖς ἐνόμιζον εἶ) καὶ τοῖς ἀνθρώποις.

§ 27. Ab initio enim Diis primitiæ è fructibus ſolvebantur: procedente tandem tempore, homines avitæ ſanctitatis incurii, cùm jam fructuum inopiâ laborarent, propter legitimi alimenti penuriam etiam ad ſe invicem comedendos proruerunt. Tum multis precibus Numini ſupplicantes, de ſeipſis primùm primitias immolarunt, non ſolùm quòd inter ſua pulcherrimum erat Diis conſecrantes, ſed etiam ultrà progreſſi, genus ſuum *in ſacrificia* inſuper aſſumſerunt. Unde uſque ad noſtram ætatem non in Arcadia ſolùm feſtis Lupercalibus, neque Carthagine Saturno homines commu-

§ 27. Ἀπ' ἀρχῆς μὲν γὰρ αἱ τῶν καρπῶν ἐτίνοντο τοῖς θεοῖς θυσίαι. χρόνῳ δ', τῆς ὁσιότητος ἡμῶν ἐξαπελησάντων, ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν ἐπαύσαντο, καὶ διὰ τιὼ τῆς νομίμου τροφῆς ἔνδειαν εἰς τὸ ζαρκοφαγεῖν ἀλλήλων ὥρμησαν. τότε μὲν πολλῶν λιτῶν ἱκετεύοντες τὸ δαιμόνιον, σφῶν αὐτῶν ἀπάρξαντο τοῖς θεοῖς πρῶτον, ὑ μόνον ὄ, τι κάλλιστον ἐνῆν αὐτοῖς καὶ τοῦτο τοῖς θεοῖς καθοσιοῦντες, ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν καλλίστων προσεπλαμβάνοντες τὸ γένος· ἀφ' ὃ μέχρι τὸ νυῦ, οὐκ ἐν Ἀρκαδίᾳ μόνον τοῖς * Λυ-

καίοις, οὐδ' ἐν Καρχηδόνι τῷ Κρόνῳ κοινῇ πάντες ἀνθρωποθυ-

τοῦσιν.

σῦσιν, ἀλλὰ χ' ἑορτὴν τῆς τῶ νομίμε χάριν μήμης, ἐμ-
ψυχον αἷμα ῥαίνουσι πρὸς τοὺ βωμοὺς, καίτοι τῆς παρ' αὐτοῖς θυσίας ἐξεργάσης τῶν ἱερῶν τοῖς περιῤῥαντηρίοις *κηρύγματι, εἴπερ αἵματος * ἀνθρωπείου [* ἀνδρωπείε ἢ ἀρθμίε.] μεταλάμβανε. ἐντεῦθεν ἤδη μεταβαίνοντες, ὑπάλλαγμα πρὸς τὰς θυσίας τῶν ἰδίων ἐποιήσαντο σωμάτων τὰ τῶν λοιπῶν ζώων σώματα, κ' πάλιν κόρον τ' νομίμε τροφῆς, εἰς τιμὴν τῆς συσεβείας λήθην ἰόντες, ἐπιβαίνοντες ἀπλησίαις, ὕδεν ἄχρηστον ὕλης ἀφέντες. ὅθεν κ' περὶ τιμὴν ἐκ τῶν καρπῶν τροφιμωτέρων συμβαίνει περὶ πάντας. ὅταν γὰρ τῇ θεσσορᾷ τιμὴν ἀναλαβαίαν ἔνδειαν κτήσωνται, ζητοῦντες δὲ κόρε τὸ περιττὸν, ἐκπονοῦσι πρὸς βρῶσιν πολλὰ τῆς σωφροσύνης ἔξω κειμένων. ὅθεν ὡς ἂν ἄπρα τοιμάζοι τὰ θεοῖς θυμαλα, γλίσχρως τούτων ἀπήχθησαν· κ' διὰ τιμὴν ἀρχὴν τῆς θεόξεως ταύτης θεσδέκτη ἡ ζωοφαγία γέγονεν τῇ ὑπὸ τῶν καρπῶν τροφῇ τοῖς ἀνθρώποις. καθάπερ ὖν τὸ παλαιὸν ἀπάρξαντό τε τοῖς θεοῖς τῶν καρπῶν, κ' τῶν ἀπαρχθέντων ἀπαρχὰς μὴ τιμὴν ὀσίαν ἐγλίσαντο, ὕτω τῶν ζώων καθαρξάμενοι ταὐτὸν ἡγοῦντο δεῖν τοῦτο δρᾶν, καίτοι τὸ ἀρχαῖον ὐχ ὕτως τῆς ὁσίας ταῦτα βεβαιώσης, ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἕκαστον τῶν θείων πιμπλῶντες. τοῖς μὲν γὰρ ἥτε φύσις κ' πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ τῆς ψυχῆς αἴθησις, δρωμένοις συμπάσκει,

niter ſacrificant, ſed ſtatis temporis circuitibus in memoriam *iſtius ſacrificii* legibus conſtituti, contribulium ſanguine aras reſpergunt, etſi ſacrorum ſuorum ritus præconis voce à ſeptis luſtralibus eum arceant, qui cædis humanæ particeps eſt. Ab hoc autem *victimarum genere* dilapſi, reliquorum animalium corpora vices ſuas in ſacrificiis ſupplere effecerunt, & rurſus legitimi victûs ſatietate, pietatis obliti, in cupiditatem inexplebilem proruperunt, nihil intactum prorſus relinquentes. Quod nunc inter omnes circa victum ex fructibus *paratum* contingit. Cùm enim eſu neceſſariam indigentiam relevârint, quærentes etiam aliquid ultra ſatietatem, multa extra temperantiæ fines poſita in cibum excogitant. Unde quaſi feciſſent Diis ſacrificia non ſpernenda, ad ea deguſtanda provecti ſunt: & ex hujus facti principiis, etiam animalium eſus ex fructibus quæſito victui adjungebatur. Quemadmodum igitur antiquitus fructuum primitias Diis ſolvebant, & de reliquis, poſtquam *hâc ratione* ſancti facti eſſent, libenter comedebant, ſic & animalium primitias Diis exhibentes, idem hîc ſibi licere facere arbitrabantur. Quanquam olim religio hæc ità non moderabatur, ſed fructibus ſolùm Deos omnes venerabantur. His enim tum natura, tum animarum humanarum ſenſus complaciti ſunt,

Ταύρων δ' ἀκείτισι φόνοις ὐ λδίετο βωμός.

Nec taurino aræ temerè madiêre cruore.

Sed

Sed ſcelus hoc habitum eſt lacero de corpore vitam
Auferre, & fractis animam depellere membris.

§ 28. Hoc autem perſpicere licet, ex ara circa Delum uſque ad hanc diem aſſervatâ: ad quam quia nullum ad eam adducitur, nec ſuper eâ mactatur animal, piorum vocatur ara. Unde non ſolùm ab animalibus ſacrificandis abſtinuerunt, ſed etiam iis qui aram poſuerunt, & eâ utebantur piorum nomen impertiti ſunt. Quapropter Pythagorei hunc morem amplexi per totam vitam ab animalium eſu abſtinuerunt. Quando verò aliquas ex animalibus primitias pro ſeipſis Diis diſtribuerent, ex iis paululum tantùm deguſtârunt, reverà cæteris partibus intactis viventes: nos non item: qui potiùs iis impleti, ad multiplicem hâc in re vitâ noſtrâ devenimus impietatem. Neque enim convenit Deorum aras cæde polluere, nec homines decet ejuſmodi cibum, magis quàm ex propriis corporibus victum attingere, ſed hoc præceptum ſemper præſtandum eſt, quod Athenis adhuc ſervatur.

'Αλλὰ μῦσος τοῦτ' ἔσχεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
Θυμὸν *ἀποῤῥήξαντας [*ἀπορῥήξαντας] ἐέλμεναι ἥια ῥίγα.

§ 28. Θεωρῆσαι δὲ ὅτιν ἐκ τοῦ πρὸ Δήλου ἔτι νυῦν σωζομένου βωμοῦ· πρὸς ὃν ἀδεινὸς προσαγομένου παρ' αὐτοῖς, ὁδὲ θυομένου ἐπ' αὐτοῦ ζώου, ἐυσεβῶν κέκληται βωμός. ὅτιος ὃ μόνου ἀπείχοντο τῆς ζώων θύοντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱδρυσαμένοις τοῦτον, ὁμοίως καὶ τοῖς χρωμένοις αὐτῷ, μετέδοσαν τῆς εὐσεβείας. διόπερ οἱ Πυθαγόρειοι τοῦτο παραδεξάμενοι, κατὰ μὴν τὸν πάντα βίον ἀπείχοντο τῆς ζωοφαγίας. ὅ τε γὰρ εἰς ἀπαρχήν τι τῆς ζώων ἀνδ' ἑαυτῆς μειέσειαν τοῖς θεοῖς, τοῦτο γε σάμενοι μόνον, πρὸς ἀλήθειαν ἀδικοι τῆς λοιπῶν ὄντες ἔζων· ἀλλ' οὐκ ἡμεῖς· ἐμπεπλήσμενοι γὰρ, εἰς πολλοστὸν ἀριθμὸν ἥκομεν τῆς ἐν τούτοις παρὰ τὸν βίον παρανομίας. καὶ γὰρ ὅτε φόνῳ τοῦ τῆς θεῶν βωμοὺς χραίνειν δεῖ, ὅτε ἀπλέον τοῖς ἀνθρώποις τῆς τοιαύτης τροφῆς, ὡς ὁδὲ τῆς ἰδίων σωμάτων, ἀλλὰ ποιητέον παράγγελμα τοῦ παντὶ βίῳ, τὸ ἐν Ἀθήναις ἔτι σωζόμενον.

§ 29. Olim enim cùm homines (utì diximus) fructus Diis ſacrificarent, non autem animalia, nec iis pro cibo uterentur, perhibetur, publico apud Athenas ſacrificio celebrato, Diomum aut Sopatrum quendam, non indigenam ſed in Attica agricolantem, cùm jam placentæ, cæteráque quæ adolenda erant, ſuper menſa in aperto ponerentur, ut ea Diis ſacrificaret, illáque bos aliquis

§ 29. Τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, καρπὸς τοῖς θεοῖς τῆς ἀνθρώπων θυόντων, ζῶα δὲ οὔ, ὅτε εἰς τιὼ ἱδίαν τροφὴν κατεχρώμεθα, λέγεται κοινῆς θυσίας ὕσης Ἀθήνησι Δίομον ἢ Σώπατρόν τινα, τῷ γένει μὲν ἐγχώριον, γεωργοῦντα δὲ κατὰ τιὼ Ἀττικὴν, ἐπεὶ πλάσσοντι καὶ τῆς θυμάτων ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐναγῶς κειμένων, ἵνα τοῖς θεοῖς ταῦτα θύοι, τῆς βοῶν τις εἰσιὼν ἀπ' ἔργων τὰ

τὰ μὲν κατέφαγεν, τὰ δ' ἔπατησεν· αὐτὸν δ' ὑφαρπάσαντα τῷ συμβάντι, πελέκεώς τινος πλησίον ἀκονωμένου, τοῦτον ἁρπάσαντα, παταξαι τὸν βοῦν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ βοὸς, ὡς ἔξω τῆς ὀργῆς κατέστη, συνεφρόνησεν οἷον ἔργον εἰργασμένος. τὸν μὲν βοῦν θάπτει. φυγὼν δὲ ἐκ τῆς πατρίδος ἀφικνεῖται, ὡς αὐτὸς λέγει, εἰς Κρήτην. αὐχμοῦ δὲ καταλαβόντος καὶ δεινῆς ἀκαρπίας γενομένης, ἐπερωτῶσι κοινῇ τὸν θεὸν ἀνεῖπεν ἡ Πυθία, τὸν ἐν Κρήτῃ φυγάδα ταῦτα λύσειν. πάντες φονέα τιμωρησαμένων, καὶ τὸν τοῦ θεωτα ἀνασησάντων, ἐν ᾧπερ ἀπέθανεν σιάλῳ * ὃν ἐσθίων. [* ἀλφὸν ἡσθίων] γνωσομένοις τε τοῦ τεθνεῶτος καὶ μὴ καλαχθῆσιν. ὅθεν ζητήσεως γενομένης καὶ τῷ Σωπάτρῳ μὴ τῆς πράξεως ἀνερωτηθέντος, Σώπατρος νομίσας τῆς περὶ αὐτὸν δυσχολίας ἀπαλλαγήσεσθαι ὡς ἐναγῆς ὄντος, εἰ κοινῇ τοῦτο πράξειαν πάντες, ἔφη πρὸς τοὺς αὐτὸν μετελθόντας, δεῖν καλακοπιῶαι βοῦν ἐκτὸς τῆς πόλεως. ἐπορένοντο δὲ τῆς ὁ παταξων ἔσαι, παραφεῖν αὐτοῖς τοῦτο, εἰ πολίτην αὐτὸν ποιησάμενοι καὶ κινωνήσουσι τοῦ φόνου. συγχωρηθέντων δὲ τούτων, ὡς ἐπανῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, συνέταξαν ὅπως τὴν πρᾶξιν, ἥπερ καὶ νῦν διαμένει παρ' αὐτοῖς.

§ 30. Ὑδροφόρους παρθένους καλέσαν· αἱ δ' ὕδωρ κομίζουσιν, ὅπως τὸν πέλεκυν καὶ τὴν μάχαιραν ἀκονήσουσιν. ἀκονησάντων δὲ, ἐπέδωκε μὲν τὸν πέλεκυν ἕτερος· ὁ δ' ἐπάταξε τὸν βοῦν, ἄλλος δ' ἔσφαξεν, τὴν

ab opere *urbem* ingressus partim devoravit, partim conculcavit, id quod acciderat iniquo ferentem animo, securi quâdam acutâ quæ propè jacuit correptâ, bovem percussisse. Itaq; bove mortuo, & irâ *Diomi* jam depositâ, secum cogitavit, quale opus perpetrâsset. Bovem sepelit. Spontaneâ verò susceptâ fugâ quasi impietatis reus, in Cretam se contulit. Siccitate autem, & magnâ frugum sterilitate obortis, communi consensu Deum interrogantibus respondit Pythia, Cretæ exulem hæc expiaturum: & si de occisore supplicium sumerent, & occisi statuam in ea qua occumberet area erigerent, hoc profuturum tum iis qui eum degustarent, tum qui non attingerent. Unde inquisitione facta, & Sopatro postea reperto, ille ratus à se utpote qui jam piacularis esset, propulsatam iri molestiam, si hoc omnes communiter facerent, dixit illis qui eum accesserant, oportere bovem à civitate interfici. Ambigentibus verò ipsis, quis bovem percuteret, se illis hoc præstiturum *officium promisit* eâ lege, ut civitate donaretur, atque illi unà secum cædis fierent participes. Quibus concessis, ad urbem reversi sunt, ubi rem ità ordinârunt, sicut etiam hodie apud eos permanet.

§ 30. Virgines scilicet, quæ aquam gestarent, selegerunt. Hæ verò aquam afferunt, ut securis & gladius acuantur. Quæ cùm acuissent, unus securim tradidit: alter bovem percussit: tertius jugulavit. Quem postea excoriantes, eo omnes vescebantur.

tur. His peractis, bovis pellem conſuentes, & fœno ſuffercientes, ſimili forma quam vivus habuit, erigunt, eíque aratrum tanquam operam molituro adjungunt. De cæde autem inſtituto judicio, cædis participes in jus vocant, ut pro ſeipſis apologiam facerent. Cùm verò aquarum bajulæ in eos qui ferrum acuerant culpam rejicerent, qui autem acuerant eum qui ſecurim tradidit culparent, ille vero eum qui *bovem* jugulavit, & qui hoc fecerat cultrum accuſaret, cultrum, quia loqui non poterat, de cæde condemnârunt. Ex illo tempore ad hunc uſque diem, ſemper in Dioſpoliis, Athenis in Acropoli celebratis, qui ſecundùm ea quæ diximus ad hoc deſignantur, eodem modo bovem ſacrificant. Poſitis enim ſuper æneâ mensâ libis & placentis, boves ad hoc deſtinatos *menſæ* circumducunt: qui verò de appoſitis guſtaverit, ſecuri percutitur. Familiæ etiam eorum qui hæc *ſolenniter* peragunt, adhuc manent. Qui à Sopatro bovis percuſſore *prognati ſunt*, Butypi vocantur, ſive Bovicidæ, qui ab eo qui bovem circumagitavit *oriuntur*, Centriadæ. Qui verò ab illo qui bovem jugulavit originem ducunt, ſtructores nominant, propter illud quod ex carnium diſtributione fiebat convivium. Pellem verò implentes, poſt judicium (*uti diximus*) peractum, cultrum in mare demergunt.

ἀχθῶσιν,

§ 31. Quare neque antiquitus ſanctum habebatur animalia, quæ vitæ noſtræ adjumento ſunt, occidere: & adhuc hoc nè faciamus cavendum eſt. Et ſicut olim impium erat hominibus ea attingere, ità &

δὲ μὴ ταῦτα διεξιόντων, ἐχρήσαντο τῷ βοὸς πάντες. τέτων δ' ἀποφηνάντων, τὴν μὲν δορὰν τῦ βοὸς ῥάψαντες καὶ χόρτῳ ἀποπλήσαντες ἐξανέστησαν, ὥσπερ ἦν ἔτι αὐτὸν, ὅσῳ καὶ ζῶν ἔκαν, ῥῆμα, καὶ προσέζευξαν ἄροτρον ὡς ἐργαζομένῳ. κείσιν δ' οἱ πιόμενοι τὸ φόνε, πάντας ἐκάλεσεν εἰς ἀπολογίαν τὸν τῆς πράξεως κοινωνήσαντας. ὡς δ' αἱ μὲ ὑδροφόροι τὰς ἀκονήσεις αὐτῷ ἠτιῶντο μᾶλλον, οἱ δ' ἀκονήσαντες τὸ σιδήρε τὸν πέλεκων, οὗτος δ' τὸν ἀποσφάξαντα, καὶ ὁ τῦτο δράσας τὴν μάχαιραν, καθ' ἧς ἔσης ἀφώνε, τὸν φόνον κατέγνωσαν. ἀπὸ δ' ἐκείνε μέχρι τῦ νῦν, ἀεὶ τοῖς Διοπολίοις Ἀθηναίοις ἐν ἀκροπόλει οἱ εἰρημένοι τὸν αὐτὸν τρόπον ποιῦντι τὴν τῦ βοὸς θυσίαν. δέρντες γὰρ ἀπὸ τῆς χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψαιςὰ, προελαύνυσι τὸν καταιεμηθέντα βῦν· ὃν ὁ γαστάμυος κόπτεται. καὶ μάτην δὴ ταῦτα δρῶντων ὅτι νῦν. οἱ μὲν ἀπὸ τῦ πατάξαντος Σωπάτρυ, Βύτυποι καλέμενοι πάντες, οἱ δ' ἀπὸ τῦ περιελάσαντος, Κεντριάδαι. τὸν δ' ἀπὸ τῦ ἀποσφάξαντος, Δαιτρεῖς ὀνομάζεσιν, διὰ τὴν ἐκ τῆς κρεανομίας γιγνομένην δαῖτα. πληρώσαντες δὲ τὴν βύρσαν, ὅταν πρὸς τὴν κείσιν καταπόντωσαν τὴν μάχαιραν.

§ 31. Οὕτως ἔτι τὸ παλαιὸν ὅσιον ἦν τὸ κτείνειν τὰ ζωοργὰ τοῖς βίοις ἡμῶν ζῶα, νῦν τε τῦτο φυλακτέον ὅτι πραπτειν. καθάπερ πρότερον, οὐχ ὅσιον ἦν τοῖς ἀνθρώ-

πτις

ποις ἀπλεῶς τέτων, ἔτως νῦν τροφῆς χάριν ἁπλεῶς τῆς ζώων ἐχ ὅσιον ἡγητέον, εἰ δ' ἄρα τέτο διὰ πλῦ φεύγειν τὸ θεῖον ἁγιείαν ποιητέον. ἀλλ' ὅπ γε τὸ πάθος ἐκ τῆς σωμάτων καθ' ἑαυτὸ πᾶν ἐκπεμπτέον τέτο, ἵνα μὴ πλῦ τροφὴν ἐξ ὧν ὑ προσῆκε πειζομθέν, σύνοικον ἔχωμθν τὸ * βίασμα [* μίασμα] τοῖς ἰδίοις βίοις. καὶ γὰρ, εἰ μηδὲν ἄλλο, φεύς γε πλῦ κατ' ἀλλήλων ἐκεχειρίαν, μεγάλα πάντες ὀνησείομθν ἄν. ὅις γὲν ἡ ἀθησις τῆς ἀλλοφύλων ἁπλεῶς ζώων ἀπέχλινεν, τέτων ὁ νῦς προσήκει ὄζειν ὁμοφύλων ἀφεξόμθς. πάντων γὰρ ὅτω ἴσως λῦ κρέπτον ἐυδὺς λοιπὸν ἀποχῆς. ἐπεὶ δ' ἀναμάρτητος ὐδεὶς, λοιπὸν * ἀναχείας [* ἀναιρείας] τοῖς ὕστερον διὰ τῆ καθαρμῶ τὰς φεόθε περὶ τῆς τροφῆς ἁμαρτίας. τέτο ὃ ὁμοίως γένοιτ' ἂν, εἰ φεὸ ὁμμάτων ποιησάμθοι τὸ δεινὸν, ἀναφωνήσαμθν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα λέγοντες,

Οἴμοι, ὅτ' ὐ φεόθεν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
Πρὶν ἑτάλι ἔργα βορᾶς περὶ χείλεσι μητίσασθ.

τὸ γὰρ τοῖς ἁμαρτήμασι ζωθγεῖν πλῦ οἰκεῖον αὐθησιν, ἐυεργετεῖ τι τοῖς ὑπάρχθσι κακοῖς ἄκρ ζητέντων * βίων· ἵνα καθάπερ ἀγνὰ θύματα τῷ δαιμονίῳ τῆς ἀνθρώπων ἕκασος ἀπαρχόμθς, τύχῃ τῆς ὁσίας καὶ παρὰ θεῶν ὠφελείας.

nunc saltem iis vesci parùm pium existimandum est, utut in cultu divino adhibeantur. Quinimo oportet ex corporibus affectum hunc radicitus extirpare, nè quod vitæ nostræ vim allaturum est, sub iisdem nobiscum ædibus foveamus, victum scilicet ex iis quibus vesci non licet suppeditatum. Etenim si nullâ alia in re, saltem quod ad mutuam securitatem attinet, multum *hoc pacto* juvaremur. Quorum enim sensus à lædendis diversi generis animalibus aversatur, hos satis patet à cognatis & ejusdem generis abstinere velle. Omnium igitur optimum fortasse esset, statim in posterum his abstinere. At quia nemo sine crimine vivit, reliquum est ut posthac expiationibus commissa in cibis peccata deleamus. Quod sanè faciemus, si ante oculos *nostros* grave hoc *malum* ponentes cum Empedocle exclamaverimus, dicentes,

Hei mihi, cur non sæva priùs me perdidit hora
Quàm diras epulas cogitâram attingere labris.

§ 32. Πάντων δ' μάλιστα καὶ πρώτη ἡ τῆς καρπῶν ὄζεως, ἧς καὶ ἀπαρχλέον μόνοις τοῖς θεοῖς καὶ τῇ γῇ, τῇ τέτες ἀναδίδοσθ. Κοινὴ γάρ ὄζιν αὕτη καὶ θεῶν καὶ

§ 32 Omnium autem prima & præcipua est utilitas fructuum, de quibus Diis solis & telluri, quæ eos emittit, primitiæ sunt solvendæ. Est enim ipsa communis Deorum & hominum

minum Veſta, ſuper quâ, tanquam in nutricis aut matris gremio, recumbentes, eam celebrare, & affectu, utpote quæ nos peperit, proſequi debebeamus. Sic enim, cùm ad exitum vitæ pervenirimus, digni cenſebimur qui in cœlum, & ad univerſum Deorum genus recipiamur, qui nos jam intuentur eos illis fructibus, quorum autores ipſi ſunt, venerantes: & de iis quidem omnibus illis ſacrificantes, non tamen omnes dignos eſſe eſſe quos Diis immolemus, exiſtimantes. Uti enim de quâvis re non eſt Diis ſacrificandum, ità nullâ omnino forſan gratè, & Diis dignè poſſumus eos colere. Summa autem capita quibus demonſtravit Theophraſtus non oportere animalia immolari, reſectis quæ interſperſæ erant fabulis, paucísque à nobis adjectis, aliis autem contractis, ſunt hæc *quæ memoravimus.*

§ 33. Ego verò eos eos qui apud ſingulas gentes obtinent ritus ſolvere non aggredior. Non enim de Reipublicæ adminiſtratione mihi nunc propoſitum eſt dicere. Legibus autem, quibus gubernamur, rebus tenuiſſimis & inanimatis Numen venerari concedentibus, nos quod ſimpliciſſimum eſt eligentes, ſecundùm civitatis leges ſacrificabimus, & operam dabimus ut quod convenit ſacrificemus, undequaque puri Diis accedentes. Ut ſummatim autem dicam, ſi quæ primùm ſacrificabantur æſtimationem aliquam, & gratam beneficiorum quæ à Diis accipimus & utimur recordationem continent, alieniſſimum à ratione putamus, ſi ab animatis ipſi abſtinentes, ex his primitias Diis ſolveremus. Non enim Dii nobis ſunt deteriores,

ἀνθρώπων ἐσία, καὶ δεῖ πάντας ἐπὶ ταύτης, ὡς τροφῆς καὶ μητρὸς ἡμῶν, κλινομένους, ὑμνεῖν καὶ φιλοσοργεῖν ὡς τεκούσαν· ἕτως γὰρ τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς τυχόντες, πάλιν ἀξιωθείημεν ἂν εἰς οὐρανὸν καὶ τὸ σύμπαν γένος θεῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν. ὃς νῦν * ὁρῶντας [* ὁρῶσι] τιμᾶν * τούτους, [* τούτοις,] ὧν ζωαί τοι καρπῶν ἡμῖν εἰσίν, ἀπαρχομένους μὲν τῶν ὑπαρχόντων καρπῶν καὶ πάντας, οὐκ ἀξιόχρεως δ' εἰς τὸ θύειν θεοῖς πάντας ἡμᾶς ἡγουμένους. καθάπερ γὰρ οὐ πᾶν θυτέον αὐτοῖς, ὅπως μὴ ὑπὸ παντὸς ἴσως κεχαίρεισαν τοῖς θεοῖς. τὰ μὲν δὴ κεφάλαια τοῦ μὴ δεῖν θύειν ζῶα, χωρὶς τῶν ἐμβεβλημένων μύθων, ὀλίγων τε τῶν ὑφ' ἡμῶν προσκειμένων καὶ συντετμημένων, ὅτι τῶν Θεοφράστου ταῦτα.

§ 33. Ἐγὼ δ' τὰ μὲν κεχαλήκοτα παρ' ἑκάστοις νόμιμα λύσων οὐκ ἔρχομαι. οὐ γάρ μοι περὶ πολιτείας νῦν προκειται λέγειν. διδωκότων δ' τῶν νόμων, ἐν οἷς πολιτευόμεθα, καὶ διὰ τῶν λιτοτάτων καὶ ἀψύχων χεραίρειν τὸ θεῖον, τὸ λιτότατον αἱρούμενοι, νόμῳ τε πόλεως θύσομεν, καὶ αὐτοὶ ἀπαθάστομεν τὴν προσήκουσαν θυσίαν ποιεῖσθαι, καθαροὶ παραγόντες τοῖς θεοῖς προσιόντες. ὅλως δ' εἰ τὸ τῆς θυσίας ἀπ' ἀρχῆς ἔχει ἀξίαν, καὶ εὐχαριστίαν ὧν παρὰ θεῶν ἔχομεν εἰς τὰς χρείας, ἀλογώτατον ἂν εἴη αὐτοὺς ἀπαρχομένους τῶν ἐμψύχων, τοῖς θεοῖς τούτων ἀπάρχεσθαι. ὅτε γὰρ χείρους ἡμῶν οἱ θεοί, ἵνα τούτων

αὐτοὶ,

αὐτοὶ λαμβάνειν, ἡμᾶς μὴ δεομένων, ὅτε ὅσιον ἀπαρχὴν δοῦναι, ἧς ἡμεῖς ἀπεχόμεθα, θεοφῆς. ἐπεὶ καὶ τὸ ἔθος τοῦτο καταλήφαμεν τῶν ἀνθρώπων, ὅτε μὴ ἔκ πάντων ἐμψύχων βορᾶς, δεῖν ἀπαρξαμένους ἀπὸ τῶν ζώων· ἀφ' ὧν μέτ' ἐγεύσαντο, καὶ θεοῖς ἀπαρξαμένους. ὥστε καὶ νῦν καθήκει δίκαιον τὸν ἀποχόμενον ἐκείνων, ἀπάρχεσθαι ὧν καὶ θύομεν.

§ 34. Θύσομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ θύσομεν, ὡς πρέπει, διαφόρους τὰς θυσίας, ὡς ἂν διαφόροις δυνάμεσι προσάγοντες. Διὸ μὲν τῷ ἐπὶ πᾶσιν, ὡς τὶς ἀνὴρ σοφὸς ἔφη, μηδὲν τῶν αἰσθητῶν, μήτε θυμιῶντες, μήτε ἐπαναμάζοντες· ὕδατι γάρ ἔστιν ἔνυλον, ὃ μὴ τῷ αὐλῷ συνδύς ἐστιν ἀκήλητον. Διὸ δὲ λόγος τοῦτο, ὁ καὶ φωνὴ, οἰκεῖος, ἴδιος ὁ ἔνδον, ὅταν πάθει ψυχῆς ἢ μεμολυσμένος· διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτὸ καθαρῶν ἐννοιῶν θρησκεύομεν αὐτόν. δεῖ δὴ σωφρονίσας, καὶ ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τὸν αὐτῶν ἀναγωγὴν θυσίαν ἱερὰν προσαγαγεῖν τῷ θεῷ, τὸν αὐτὸν δὴ καὶ ὕμνον ἅσαι καὶ ἡμῖν σωτηρίαν. ἐκ πάθεως ἄρα τῆς ψυχῆς τὸ περὶ τοῦ θεοῦ θεωρία, ἡ θυσία αὐτὴ τελεῖται. τοῖς δ' αὐτῶν ἐγγόνοις, νοητοῖς δὲ θεοῖς, ἤδη καὶ τὸν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν προσδετέον. ἀπαρχῆς γὰρ ἐκάστῳ, ὧν δέδωκεν, ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῖν γέγονεν, καὶ εἰς τὸ εἶ) * σωίσχει [* παρέχει] εἰς τὸν θυσίαν. ὡς οὖν γεωργὸς δράγμάτων ἀπάρχεται καὶ τῶν ἀκροδρύων, οὕτω

ut rebus illis indigeant, quibus nos carere possumus, nec sanctum est ex iis alimentis, quibus ipsi abstinemus, sacrificare. Hunc enim morem esse hominum deprehendimus, cùm cibo scilicet ex animalibus non urebantur, neque de iis immolâsse, sed ex quo solùm iis vescerentur, etiam ex iis primitias solvisse. Adeò ut *pari ratione* consentaneum sit eum qui animalibus abstinet, ex iis quæ contrectat, debere immolare.

§ 34. Sacrificabimus igitur etiam & nos, sed prout decet, victimas scilicet eximias potestatibus eximiis adducentes: Deo quidem qui super omnia est, ut sapiens quidem dixit, nihil sensibile neque adolentes, neque dedicantes: nihil enim est materiæ concretum, quod naturæ à materiæ contagione liberæ non sit impurum. Quocirca neque sermo qui voce profertur huic proprius est, neque internus, si modò ulla animæ perturbatione contaminetur. Silentio autem puro, & puris de Deo cogitationibus, ipsum colimus. Oportet igitur illi conjunctos & assimilatos nosmetipsos *secundùm eum* institutos, veluti pium sacrificium Deo exhibere, quod & illi in laudem, nobis verò in salutem cedat. Hoc autem sacrificium Dei hujusce contemplatione ab anima affectibus liberâ perficitur. Illius verò stirpi, Diis scilicet qui intellectu comprehenduntur, hymnus etiam qui à ratione proficiscatur, decantandus est. Eorum enim quæ nobis Deus quisque dederit, quibúsque nos alit, & quæ ad sacrorum usum præbet, primitiæ sacrificari solent. Sicut igitur agricola frugum manipulis & fructibus sacra facit, ità & nos de cogitatis-

gitationibus, cæterísque animi bonis ſacrificabimus, gratias Diis agentes propter ea quorum nobis dederint contemplationem, & quòd nos ſui ſpeculatione reverà paſcunt, nobiſcum verſantes, nobis apparentes, & in noſtram ſalutem effulgentes.

§ 35. Nunc verò ſegniùs hoc faciunt etiam ex iis plerique, qui operam dant Philoſophiæ, famæq; potiùs ſtudentes quàm Numen honorantes, circa ſtatuas toti verſantur, neq; quâ ratione, vel num omnino ea adoranda ſint intuiti, nec à rerum divinarum conſultis, quouſque & quantum iis nos admovere oportet, addiſcere curantes. Nos autem cum his neutiquam contendemus, tantùm iſtud *quod diximus* cognoſcere conabimur, & ſanctos antiquósq; imitabimur, ſæpiſsimè de contemplatione quam Dii nobis dederint, & cujus uſu veræ ſalutis compotes ſimus, ſacrificantes.

§ 36. Pythagorei quidem numerorum & linearum ſtudioſi, ex his ut plurimùm primitias Diis ſolverunt: hunc numerum Minervam, alium Dianam, alium Apollinem; & rurſus hunc juſtitiam, alium temperantiam appellantes. Similiter etiam *fecerunt* in figuris geometricis. Itaque Diis his ſacrificiis placuêre, ut eos impetrare poſſent, unumquemque ſuis nominibus appellantes, & ſæpe ad divinationem, &, ſi illis ad cujusquam indagationem indigerent, poſſent Diis cœleſtibus uti, ſtellis etiam errantibus & fixis, quarum omnium

πως ἡμεῖς ἀπαρξόμεθα αὐτοῖς ἐννοιῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῶν καλῶν, εὐχαριστοῦντες ὧν ἡμῖν δεδώκασι τὴν θεωρίαν, καὶ ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θείας ἀληθινῶς τροφῆς, σωίοντες καὶ φαινόμενοι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ἐπιλάμποντες.

§ 35. Νῦν δὲ τοῦτο μὲν ποιεῖν ὀκνοῦσι καὶ πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐσπουδακότων· δοξοπιθοῦντες ἢ μᾶλλον ἢ τὸ θεῖον τιμῶντες, περὶ τὰ ἀφιδρύματα τρέφονται, οὐδὲ πῇ * ἀποβλητέον ἢ μὴ ἐπισκεμμένοι, οὐδὲ παρὰ τῶν θεοσόφων μαθεῖν σπουδάσαντες, ἄχρι τινὸς καὶ πόσα καὶ ταῦτα παραβλητέον. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ὁμοιούμεθα τούτοις, * μή [* εἰ] πῃ καὶ αὐτοὶ τοιοῦτο σπουδάσομεν διαγινώσκειν, καὶ τοὺς ὄντως καὶ παλαιοὺς ἐκμιμησόμεθα, τὸ πλέον ἀπαρχόμενοι ἐπὶ τῆς θεωρίας, ἧς ἡμῖν αὐτὴ δεδώκασιν, καὶ ἧς ἐν χρείᾳ πρὸς τὸν ὄντως σωτηρίαν καθεστήκαμεν.

§ 36. Οἱ μὲν Πυθαγόρειοι περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς γραμμὰς σπουδάζοντες, ἀπὸ τούτων τὸ πλέον τοῖς θεοῖς ἀπήρχοντο, τὸν μέν τινα ἀριθμὸν, Ἀθηναῖαν καλοῦντες, τὸν δέ τινα, Ἄρτεμιν· ὥσπερ αὖ ἄλλον, Ἀπόλλωνα· καὶ πάλιν, ἄλλον μὲν, δικαιοσύνην, ἄλλον δὲ, σωφροσύνην. καὶ ἐπὶ τῶν διαγραμμάτων ὁμοίως. καὶ ὅτως ἠρέσκοντο τοῖς θεοῖς ταῖς τοιαύταις ἀπαρχαῖς, ὡς καὶ τυγχάνειν αὐτῶν καλοῦντας ἕκαστον τοῖς ἀναθήμασιν, [* ὀνόμασιν] καὶ κλῆσιν πολλάκις πρὸς μαντείαν, καὶ εἴ τινα πρὸς ἐξέτασιν δέοιντο, θεοῖς γε μὴν τοῖς ἐντὸς οὐρανοῦ, πλανωμένοις τε καὶ ἀπλανέσιν, ὧν ἡγεῖ-

ὃς θεῖον ἥλιον πάντων, σελήνην τε δευτέραν, πῦρ τε ἅδην ξυγγενὲς * ἀναπλοιμῶν [* ἀναστομῶν] ἂν, ἅτε φησὶν ὁ θεολόγος, πεπόωμεν. φησὶ γὰρ ἔμψυχον εἶναι θύειν μηδὲ ἓν, ἀλλ' ἄγχειν ἀλφίτων, καὶ μέλιτος, καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀκροδρύων, τῶν τε ἄλλων ἀνθέων ἀπάρχεσθαι. μὴ γὰρ * ἀφ' [* ἐφ'] ἡμαγμένης ἑστίας * ἑστῶ [* ὅσι] τὸ πῦρ, καὶ ὅσα φησὶν ἐκεῖνος. τί γὰρ δεῖ μεταγράφειν ταῦτα; ὅτι δὲ ὅπη εὐσεβείας φροντίζων, ὡς θεοῖς μὴ θύεται ἔμψυχον ἐδέν· δαίμοσι γὰρ καὶ ἄλλοις ἤτοι ἀγαθοῖς, ἢ καὶ φαύλοις· καὶ πάνυ τὸ θύειν τισὶ· καὶ τῶν ἄχρι πίνος αὐτῶν δεομένων. ἐμοὶ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα ἐύσομα κείσθω. ἃ δ' ἔν τῶν Πλατωνικῶν τινες ἐδημοσίδωσαι, ταῦτα ἀνὰ μέσον παραπεσόντα, τοῖς εὐξυνέτοις μυνύειν τὰ προκείμενα· λέγεται δὲ ὧδε.

§ 37. Ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἀσώματός τε ὢν καὶ ἀκίνητος καὶ ἀμέριστος, καὶ οὐδὲ ἔν τινι ὤν, ἅτε ἐνδεδεμένος εἰς ἑαυτὸν, χρήζει οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν, ὥσπερ εἴρηται· οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ κόσμου ψυχή· ἔχουσα μὲν τὸ τειχῆ διαφανὲς καὶ αὐτοκίνητον ἐκ φύσεως, περιαιρεῖσθαι δὲ πεφυκυῖα τοῦ [* τὸ] καλῶς καὶ εὐτάκτως κινεῖσθαι καὶ κινεῖν τὸ σῶμα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ δείσας λόγους. δέδεκται δὲ τὸ σῶμα εἰς ἑαυτὸν καὶ περιείληφε, καίπερ ἀσώματος ὂν καὶ παντὸς πάθους ἀμέτοχος. τοῖς τε λοιποῖς θεοῖς, τῷ τε κόσμῳ, καὶ τοῖς ἀπλανέσι καὶ πλανωμένοις, ἔκ τε ψυχῆς καὶ σώματος ὄντων ὁρατοῖς θεοῖς ἀνθαιρετέον τὸν εἰρημένον τρόπον, διὰ τῶν θυσιῶν τῶν ἀψύχων.

ducem Solem ponere debemus, proximam Lunam, ignémque, ut ait Theologus, proximè conjungendo cognatum efficiemus. Asserit autem eos nullum animal sacrificare, sed de farre & melle, & qui terrâ nascuntur fructibus, cæterísque floribus primitias solvere: nec super focum cruentatum accendunt ignem, inquit idem, aliáque nonnulla. Sed quid opus est ea transcribere? Novit autem ille quomodo pietatis studiosus animatum quicquam non sacrificat Diis, sed Dæmonibus & aliis Numinibus sive bonis sive malis: & quorum est his immolare: & qui hujusmodi sacrificiis aliquo usque indigent. Ego autem cætera tacebo. Ea verò quæ Platonicorum nonnulli evulgârunt, in medium posita, perspicacibus quidem ea quæ præ manibus sunt illustrabunt. Sic autem aiunt:

§ 37. Deus supremus, incorporeus cùm sit, & immobilis, & indivisibilis, nec in aliquo existens, nec in seipsum astrictus, nullâ re quæ extra eum est indiget, ut diximus: sed nec anima mundi: triplicem quidem habens divisibilitatem, & potestatem à naturâ sese movendi, ità tamen ab eadem facta ut eligat bene; & ordinatè moveri, & mundi molem secundùm rationes præstantissimas concitare. Sibi autem corpus adscivit & circumdedit, licet incorporea sit, & nullæ passionis particeps. Cæteris verò Diis, & Mundo, & erraticis fixísque stellis, ex anima & corpore concretis & visibilibus Numinibus, modo supradicto, sacrificiis scilicet ex inanimatis gratiæ sunt retribuendæ. Reli-

qua

qua igitur nobis eſt inviſibilium turba, quos Plato Dæmonas indiſcriminatim appellavit. Horum aliqui nomen *peculiare* ab hominibus ſortiti ſunt, à quibus honores divinos cæterúmque cultum conſecuti ſunt: alii verò maxima ex parte nullo ſpeciali nomine indigitantur: ſed ab aliquibus ſecundùm vicos aut urbes nonnullas nominantur, & obſcurè coluntur. Cætera turba communi Dæmonum nomine inſignitur. De omnibus autem hæc obtinet perſuaſio: nempe læſuros, ſi iram ſemel conceperint, eò quòd negligantur, nec debitum cultum ſortiantur & rurſus benefacturos, ſi precibus & ſupplicationibus, ſacrificiis & ritibus conſentaneis deliniantur.

λοιπὸν ἓν ἡμῖν ὅτι τὸ τῶν ἀοράτων πλῆθος, ὃς δαίμονας ἀδιαζόλως εἰρηκε Πλάτων. τούτων ὧν, οἱ μὲν κατονομαδέντες ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, παρ' ἑκάστοις τυγχάνουσι τιμῶντ' ἰσοθέων καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας, οἱ δ' ὡς τὸ πολὺ μέρος, ἀπάνυ τι καλωνομάδησαν, ὑπ' ἐνίων δὲ καὶ κώμας ἢ τινας πόλεις ὀνόμασός τε καὶ θρησκείας ἀφανῶς τυγχάνουσι. τὸ δ' ἄλλο πλῆθος, ὅπερ μὲν κοινῶς προσαγορδεύεται τοῦ τῶν δαιμόνων ὀνόματι. πεῖσμα δ' ἐστὶ πάντων τοιοῦτόν ἐστιν· ὡς ἄρα καὶ βλάπτοιεν ἐὰν χολωθεῖεν ὑπὸ τοῦ παροφθῆναι καὶ μὴ τυγχάνειν τῆς νενομισμένης θεραπείας, καὶ πάλιν εὐδιαπεῖσαν θυσίαις τε καὶ τοῖς ἀκολούθοις ἐξ-

ἀν ταῖς εὐχαῖς τε αὐτοὺ καὶ λιλανείαις, διμφοιζούσας.

§ 38. Confuſa verò de illis opinio, & ad magnam progreſſa infamiam poſtulat, ut eorum naturam ſecundùm rationem diſtinguamus. Neceſſarium enim eſſe fortaſſe dicunt oſtendere, unde circa illos error hominum mentes occupaverit. Hoc modo igitur diſtinguendum eſt. Quotquot animæ ab univerſi *anima* prognatæ magnas eorum locorum qui ſub Luna ſunt partes adminiſtrant, ſpiritui quidem incumbentes, eum verò ſecundùm rationem moderantes, has bonos Genios eſſe exiſtimare oportet, & omnia in ſubditorum ſuorum utilitatem moliri, ſive animalibus quibuſdam præſint, ſive fructibus ſibi aſſignatis, ſive quæ horum gratiâ *ordinantur*, imbribus ſcilicet, ventis moderatis, ſerenitati, cæteríſque quæ priora promovent, velut anni tempeſtatum

§ 38. Συγχεχυμένης δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐννοίας, καὶ εἰς πολλὴν διαβολὴν χωρούσης, ἀναγκαῖον διαιρεῖσθαι λόγῳ τὴν φύσιν αὐτῶν. ἴσως γὰρ ἀναγκαῖόν φασιν εἶναι ἀποφῆναι, ὅθεν ἡ πλάνη γέγονεν τοῖς ἀνθρώποις, περὶ αὐτῶν ἀναφαίνειν. διαιρετέον οὖν τὸν τρόπον τοῦτον. Ὅσαι μὲν οὖν ψυχαὶ τῆς ὅλης ἐκπεφυκυῖαι μεγάλα μέρη διοικοῦσι τῶν ὑπὸ σελήνην τόπων, ἐπιβεβηκυῖαι μὲν πνεύματι, κρατοῦσαι δὲ αὐτοῦ κατὰ λόγον, ταύτας δαίμονάς τε ἀγαθοὺς νομιστέον καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἐγχωρίων [*ἀρχομένων] πάντα προσφερομένας, εἴτε τινῶν, ἀφηνιαζόντων ζώων, εἴτε καρπῶν ἀπολαγνῶν, εἴτε καὶ τῶν ἕνεκα τούτων, οἷον ὄμβρων, πνευμάτων μετρίων, εὐδίας, τῶν τε ὡρῶν τοῦ ἔτους. ἡμῖν αὖ-

ἄλλων ἃ τούτοις συμβαίνει, εὐκρασίας

τε χρῶνται καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν, παιδείας τε σωματάσεως, ἰατρικῆς τε καὶ γυμναστικῆς, ἢ τινος τούτοις ὁμοίας. τούτους γὰρ ἀδύνατόν ἐστι καὶ τὰς ὠφελείας ἐπιπορίζειν, καὶ πάλιν αὖ βλάβης ἐν τοῖς αὐτοῖς *αἰτίοις [*αἰτίας] γίγνεσθαι. ἐν δὲ τούτοις ἀριθμητέον καὶ τοὺς * πορθμεύοντας, ὡς φησὶ Πλάτων, καὶ διαγγέλλοντας τὰ παρ' ἀνθρώπων θεοῖς καὶ τὰ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις, τὰς μὲν παρ' ἡμῶν εὐχὰς ὡς περὶ δικαστὰς ἀναφέροντας τοὺς θεούς, τὰς δὲ ἐκείνων παραινέσεις καὶ νουθεσίας μετὰ πολλῶν ἐπιφέροντας ἡμῖν. ὅσαι δὲ ψυχαὶ τῷ σωματικῷ πνεύματι οὐ κρατοῦσι, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ κρατοῦνται δι' αὐτὸ τοῦτο, ἄγονταί τε καὶ φέρονται λίαν, ὅταν αἱ τοῦ πνεύματος ὀργαὶ τε καὶ ἐπιθυμίαι τῇ ὁρμῇ λάβωσιν· αὗται δὲ αἱ ψυχαὶ, δαίμονες μὲν καὶ αὗται, κακοδαίμονες δ' ἂν εἰκότως λέγοιντο.

bonæ temperiei. Uſus etiam Muſicæ, omnisque diſciplinæ, medicinæ, artis gymnaſticæ, & ſi quæ ſit his ſimilis, nobis ſubminiſtrant. Hos enim impoſſibile eſt & commoda ſuppeditare, & rurſus damnorum autores eſſe. Cum iſtis annumerandi ſunt portitores, ut ait Plato, & qui apud Deos & homines ſunt internuncii, preces noſtras ad Deos tanquam ad judices ferentes, & illorum monita, & hortationes & oracula nobis enunciantes. Quotquot verò animæ ſpiritum illis cohærentem non regunt, ſed ab eo ut plurimum vincuntur, agitantur, & valde *huc illuc* feruntur, quando ſcilicet ſpiritûs iræ & cupiditates impetum ceperint. Hæ autem animæ Dæmones quidem, at malefici jure appellari debent.

§ 39. Καὶ εἰσὶν οἱ σύμπαντες ὅτοί τε καὶ οἱ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, ἀόρατοι, καὶ τελέως ἀναίσθητοι, αἰσθήσεσιν ἀνθρωπίναις· οὐ γὰρ στερεὸν σῶμα περιβέβληνται, οὐδὲ μορφῇ πάντες μίαν, ἀλλ' ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐπιτυμβίοι. αἱ δὲ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν μορφαὶ, τότε μὲν ἐπιφαίνονται, τότε δὲ ἀφανεῖς εἰσιν· ἐνίοτε δὲ καὶ μεταβάλλουσι τὰς μορφάς. ὅτιγε χείρους. τὸ δὲ πνεῦμα, ᾗ μὲν ὅτι σωματικὸν, παθητικόν ὅτι καὶ φθαρτόν· τῷ δὲ ὑπὸ τῆς ψυχῶν ὅπως διαιτᾶσθαι, ὥστε τὸ εἶδος αὐτῆς διαμένειν πλείω χρόνον, οὐ μὴν ὅτιν ἀΐδιον. καὶ γὰρ ἁρπάζειν αὐτῶν τι συνεχῶς εἰκὸς ὅτιν, καὶ τρέφεσθαι. ἐν συμμετρίᾳ μὲν οὖν τὸ τῆς ἀγαθῶν ὡς καὶ τὰ σώ-

§ 39. Sunt autem hi omnes & qui contrariam obtinent poteſtatem, inviſibiles, & humanis ſenſibus prorſus imperceptibiles. Non enim ſolido corpore amiciuntur, nec unâ omnes formâ, ſed diverſis expreſſi figuris. Formæ autem ſpiritui *ſupradicto* impreſſæ, aliquando apparent, aliquando obſcurantur. Nonnunquam etiam mali *Dæmones* formas immutant. Spiritus autem quà corporeus patibilis eſt & corruptibilis; & quamvis ab animis hiſce ità alligetur, ut forma ejus diutiùs permaneat, nè ſic quidem eſt æternus. Ex ipſo enim aliquid perpetuò defluere, & ipſum nutriri veriſimile eſt. In proportione igitur quadam conſiſtunt bonorum *Geniorum ſpiritus*, ut cor-

pora

pora eorum quæ nobis apparent. Maleficorum autem ſpiritus immodici ſunt, ideóque ſpatium illud quod terram proximè ambit perturbatè ut plurimum adminiſtrant. Nihil igitur mali eſt, quod non facere aggrediuntur. Ingenium enim habentes violentum, & ſubdolum, & melioris Numinis cuſtodiâ privatum, validis & repentinis quaſi inſidiis irruunt, impetus ſuos nonnunquam celare tentantes, aliquando cum vi inferentes. Unde quæ ab illis proveniunt moleſtiæ aſperæ quidem ſunt & celeres, remedia autem, & inſtaurationes, quæ à melioribus Geniis proficiſcuntur, tardiores videntur. Bonum enim omne, cùm frænis facilè paret, & æquabile ſit, ordine progreditur, & ultra quod decet non tranſit. Hanc autem ſententiam ſi tucaris nunquam in abſurdiſſimum illum errorem incidere poteris, ut de bonis mala, & de malis bona ſuſpiceris. Non enim ſolùm hâc ratione inepta eſt hæc oratio, ſed *& damnoſa*, quòd multi pravas de diis acceptas opiniones etiam inter alios diſſeminant.

§ 40. Unum igitur maximè noxium à maleficis dæmonibus profectum hoc ſtatuendum eſt, quòd cùm ſint calamitatum, quæ terræ incumbunt, autores, peſtium ſcilicet, ſterilitatum, terræ motuum, ſiccitatum, & ſimilium *malorum*, nobis tamen perſuadere cupiunt eos eſſe horum cauſas, à quibus *revera* contraria, fertilitas ſcilicet *& copia*, proveniunt, ſeipſos *hâc ratione* à culpa eximentes, & hoc unum conantes, ut nocere non deprehendan-

ματα τῆς φαινομένων. τῆς δὲ κακοποιῶν ἀσύμμετρα, * ὃ πλεῖον τῆς παθητικῆς νέμοντες τὸν ὑπήκοον τόπον. ὅθεν ὃν τι κακῶν οὐκ ἐπιχειροῦσι δρᾶν· βίαιον γὰρ ὅλως καὶ ὕπουλον ἔχοντες ἦθος, ἐστερημένον τε τῆς φυλακῆς τῆς ὑπὸ τοῦ κρείττονος δαιμονίου, σφοδροῖς καὶ αἰφνιδίοις οἷς ἐνέδρας ὡς τὸ πολὺ ποιοῦνται, τὰς ἐμπλώσεις· τοῖς μὲν λανθάνειν πειρώμενοι, τοῖς δὲ βιαζόμενοι. ὅθεν ὀξέα μὲν τὰ * ἐπ' [* ἀπ'] ἐκείνων πάθη· αἱ δ' ἀκέσεις καὶ αἱ κατορθώσεις, αἱ ὑπὸ τῆς κρεττόνων δαιμόνων βραδύτεραι δοκοῦσιν. πᾶν γὰρ τὸ ἀγαθὸν, εὐλυτόν τε ὂν καὶ ὁμαλὸν, τάξει πορεύεται καὶ τὸ μέτον οὐκ ὑπερβαίνει. ὅτου δέ σοι δοξάζουσι, ῥᾳδίως ἂν εἰς τὸ ἀπιπόταλον ἐμπίπλειν ἐνέσοι, τὸ περὶ τῆς ἀγαθῶν τὰ κακὰ ὑπολαμβάνειν, καὶ τὸ περὶ τῶν κακῶν τὰ ἀγαθά. ὃ γὰρ ταύτη μόνον ὁ λόγος ἄτοπός ὅτι, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ τῶν θεῶν φαυλοτάτας ὑπολήψεις λαμβάνοντες οἱ πολλοὶ, διαδιδάσιν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

§ 40. Ἓν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῆς μεγίστης βλάβης, τῆς ὑπὸ τῆς κακοεργῶν δαιμόνων, δεύτερον, ὅτι αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι τῆς περὶ τὸν γῆν παθημάτων, οἷς λοιμῶν, ἀφορειῶν, σεισμῶν, αὐχμῶν καὶ τῆς ὁμοίων, ἀναπείθουσιν ἡμᾶς, ὡς ἄρα τούτων αἴτιοί εἰσιν, ὅθεν καὶ τῆς εναντιωτάτων, τυγχάνει τῆς εὐφορειῶν· ἑαυτοὺς ἐξαιρούντες τῆς αἰτίας, καὶ αὐτὸ τοῦτο πραγματευόμενοι πρῶτον, τὸ λανθάνειν ἀδικοῦντες. πρό-

πυσί τε μὴ τῦτο ἐπὶ λιτανείας ἡμᾶς, καὶ θυσίας τῆς ἀγαθοεργῶν θεῶν, ὡς ὠργισμένων. ταῦτα δὴ καὶ τὰ ὅμοια ποιῦσιν μεταστῆσαι ἡμᾶς ἐθέλοντες ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τῆς θεῶν, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐπιστρέψαι. πᾶσι γὰρ τοῖς ὕπως ἀνομολόγως καὶ ἀνατελλήλως γινομένοις, αὐτοὶ χαίρουσι, καὶ ὥσπερ ἰσοψυχίτες τὰ τῆς ἄλλων θεῶν προσωπα, τῆς ἡμετέρας εὐκολίας ἀπολαύουσιν, προσταιριζόμενοι τὰ πλήθη, διὰ τὸ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας τῆς ἀνθρώπων * ἐνκαίει, [ἐνκαίειν] ἔρωσι καὶ πόθοις πλούτων καὶ δυναστειῶν καὶ ἡδονῶν, * ξενοδοξίας τε αὖ, ἐξ ὧν τάσεις, καὶ πόλεμοι φύονται, καὶ τὰ αὐχήματα τῦτων. Τὸ δὴ πάντων δεινότατον, ἐπαναβαίνουσιν ἐπὶ τῆς δὲ, καὶ τὰ ὅμοια πείθουσιν καὶ περὶ τῆς μεγίστων θεῶν, μέχρι τῦ καὶ τὸν ἄφθαρτον θεὸν τούτοις τοῖς ἐγκλήμασιν ὑπάγειν, * ὃ [* ᾧ] δὴ καὶ πεπόνθασί φασι πάντ' ἄνω κάτω· πεπόνθασι δὲ τῦτο ὐκ ἰδιῶταί μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβόντων ὐκ ὀλίγοι. ἡ δὲ αἰτία δι' ἀλλήλων γέγονε· καὶ γὰρ τῆς φιλοσοφούντων οἱ μὴ ἀποσαίνοντες τῆς κοινῆς φορᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ τοῖς πλήθεσι ξυνέβησαν. καὶ πάλιν αὐτὰ πλήθη σύμφωνα τοῖς ἑαυτῆς δόξαις παρὰ τῆς δοκούντων ἀκούοντα, ἐπιῤῥώσθη φρονεῖν ἐπὶ μᾶλλον περὶ τὰ τῆς θεῶν τὰ τοιαῦτα.

tur. Postea nos ad supplicationes convertunt & sacrificia, quasi Dii boni irati essent. Hæc & hujusmodi faciunt, ut nos à recta de Diis opinione avertant, & ad se perducant. Omnibus enim ità dissentaneè & inconcinnè viventibus oblectantur, ac velut induti aliorum Deorum personas, inconsultâ nostrâ temeritate fruuntur; multitudinem in societatem suam ascisentes, hominum hujusmodi cupiditates amoribus & desideriis divitiarum, principatuum, voluptatum, & inanis gloriæ ambitione succendentes, unde seditiones & bella oriuntur, hisque consimilia. Sed quod omnium est gravissimum, ab his initiis ulteriùs ascendunt, & similia etiã *prioribus* de Diis maximis *hominibus* suadent, adeò ut optimum *Numen* calumniis subjiciant, à quo, inquiunt, omnia sursum deorsum conturbantur. Huic autem errori obnoxii sunt non plebeii solùm, sed ex iis etiam qui in Philosophiâ versantur non pauci. Utrique autem hac in re culpandi sunt. Ex Philosophantibus enim nonnulli, communem hominum cursum non deserentes, in eadem, quæ vulgus *incidere solet*, prolapsi sunt. Et rursus vulgus illa, quæ suis opinionibus consonant, etiam ex iis qui famam obtinent audiens, eò magìs in suâ de Diis sententiâ stabilitur.

§ 41. Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν καὶ προσεξέκαυσε τὰς κακολήθεις τῆς ἀνθρώπων, πρὸς χεῖρα τρόπει προς ἔκπληξιν καὶ γοητείαν πεποιημένῃ, κήλησίν τε ἐμποιῆσαι καὶ πίστιν περὶ τῶν ἀδυ-

§ 41. Poesis etiam *malas* hominum opiniones adauxit, cùm loquendi genere ad stuporem & incantationem composito utatur, & quòd animos delinire, fidémque etiam rerum maximè impossibilium impetrare

trare poſſit. Cùm interim firmiter oportet credere, neque quod bonum eſt unquam lædere, nec quod malum eſt unquam benefacere. Non enim caloris ut ait Plato, ſed contrariæ qualitatis proprium eſt frigefacere, ità neq; juſti nocere. Numen autem naturâ ſuâ omnium eſt juſtiſſimum, aliter Numen non eſſet. Non igitur hanc virtutem, & partem oportet à bonis Geniis abſcindi. Quæ enim *potentia* ad lædendum naturâ facta eſt, & id cupit, contraria eſt beneficæ. Contraria autem in eodem convenire non poſſunt. Iſtis verò *Geniis malis* mortale genus multis partibus, & nonnunquam magnis infeſtantibus, (ſi ſingulos enim ſpectes homines, non reperies, quando ab iis nocendis abſtinent) boni interim non ſolùm quantum in illis ſitum eſt, neminem lædunt, ſed & pericula quæ à maleficis *Geniis* impendent præſignificant, tum ſomniis tum animis divinitus inſpiratis, & multis aliis *modis* ea indicantes. Et ſi quis ad oſtenta explicanda & dijudicanda idoneus eſſet, unuſquiſq; *mala futura* cognoſceret & præcaveret. Omnibus enim *quæ nocitura* ſunt oſtendunt: omnes autem non intelligunt, neque quivis ſcripta poteſt legere, niſi qui literas didicit. Per contrarios autem *Genios* omnis faſcinatio peragitur. Hos enim maximè, & eorum principem colunt illi, qui incantationibus ſuis maleficia perpetrant.

μάλιστα καὶ τὸν πρεσβῦτα αὐτῶν ἐκπομπῶσιν, οἱ τὰ κακὰ διὰ τῆ γοητείων διαπραττόμενοι.

§ 42. Omnigenâ enim imaginatione abundant, & ad quemvis præſtigiis ſuis fallendum ſunt idonei. Horum ope philtra & amatorias ar-

ναποτάτων δυναμένη. Νὸν ἐμπεδῶς πιστεῦσαι, ὅτι ὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτὲ, ὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ· ὰ γὰρ θερμότητος, ὡς φησὶ Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τῆ ἐναντίᾳ· ὕτως ὰδὲ τῆ δικαίᾳ τὸ βλάπτειν. δικαιότατον γὰρ ἁπᾶσι φύσει πάντων τὸ θεῖον, ἐπεὶ ὰδὲ ἂν ἦν θεῖον. ἀνῆν ἀποτεμνεσθαι δεῖ ταύτην τὴν δύναμιν καὶ μοῖραν τῶν δαιμόνων τῶν ἀγαθοεργῶν. ἡ γὰρ βλάπτειν πεφυκυῖά τε καὶ βουλομένη ἐναντία τῆ ἀγαθοεργῷ. τὰ δ' ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὐκ ἄν ποτε γένοιτο. τύτων γὰρ πολλὰ μέρη λυμαινομένων τὸ ἅπαν, ἐνίοτε γὰρ καὶ μεγάλα (καθ' ἕνα μὲν γὰρ, ὐκ ἐᾶ ὅτε ὐχὶ) οἱ ἀγαθοὶ ὐκ ἀνιῶσι τὰ *καθ' αὑτὸν, ἀλλὰ καὶ προσημαίνουσιν εἰς δύναμιν, τὸν *ἐνηρτημένους [*ἐπαναρτημένους] ὑπὸ τῶν κακοεργῶν κινδύνους, καὶ δι' ὀνειράτων ἐμφαίνοντες, καὶ διὰ ἐνθέου ψυχῆς, ἄλλων τε πολλῶν. καὶ εἰ ἱκανός τις εἴη τὰ σημαινόμενα διαιρεῖσθαι, *πᾶσαν [*πᾶς ἂν] *γινώσκειν [*γνώσεσθαι] καὶ προφυλάττοιτ'. πᾶσι γὰρ σημαίνουσιν, ὐ πᾶς δ' ξυνίησι τὰ σημαινόμενα, ὐδὲ πᾶς τὰ γεγραμμένα δύναται ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ὁ μαθὼν γράμματα. διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα γοητεία ἐκτελεῖται. τύτοις γὰρ

§ 42. Πλήρεις γὰρ πάσης φαντασίας ἔστι, καὶ ἅπασιν ἱκανοὶ διὰ τῆς περατερίας. διὰ τύτων φίλτρα καὶ ἐρωτικὰ κατασκευάζουσιν

ταπεδάζουσιν οἱ κακοδαίμονες· πᾶσα γὰρ ἀκολασία καὶ πλούτου ἐλπὶς, καὶ δόξης, διὰ τούτων, καὶ μάλιστα ἡ ἀπάτη· τὸ γὰρ ψεῦδος, τούτοις οἰκεῖον· βούλονται γὰρ εἶναι θεοὶ, καὶ ἡ παρεστῶσα αὐτοῖς δύναμις δοκεῖν θεὸς εἶναι ὁ μέγιστος. ἤτοι οἱ χαίροντες λοιβῆτε κνίσσητε, δι' ὧν αὐτῆς τὸ * πνεῦματικὸν παίνεται· ζῆν γὰρ τοῦτο ἀτμοῖς καὶ ἀναθυμιάσεσι, καὶ ποικίλως διὰ τῆς ποικίλων, καὶ συναυξᾶται τῆς ἐκ τῶν αἱμάτων καὶ σαρκῶν κνίσσης.

§ 43. Διὸ σωφρὼν ἀνὴρ καὶ σώφρων ἐυλαβήσεται τοιαύταις χρῆσθαι θυσίαις, δι' ὧν ἐπιτάσσεται πρὸς ἑαυτὸν τὸν τοιοῦτον. ἀποδάσει δὲ, καθαίρειν τινὰ ψυχὴν παντοίως. καθαρὰ γὰρ ψυχὴ οὐκ ἐπιδεῖται, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον. εἰ δὲ ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον καὶ τούτοις ἐπιμελεῖσθαι, ἵνα μὴ πρὸς ἡμᾶς· ταύταις γὰρ καὶ πλοῦτοι, καὶ τὰ ἐκτὸς, καὶ τὰ σωματικὰ, ἀγαθὰ εἶναι νενόμισται, καὶ τὰ ἐναντία κακὰ, ὀλίγην δ' ἐν αὐταῖς τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιμελούμενον. ἡμεῖς δὲ κατ' ἰδίαν ἃ * δεησόμεθα ὧν ἕτοι παρέχειν, ἀλλ' ἐκλὲ ψυχῆς, ἔκτε τ' ἐκτὸς πᾶσαν ἀποδίδωμι ποιήμεθα, θεῷ μὲν καὶ τοῖς * ἀμφ' αὐτὸν, ὁμοιοῦσθαι. ὃ γίνε δ' ἀπαθείας καὶ τ' περὶ τ' ὄντως ὄντων διηθρωμένης διαλήψεως, καὶ τ' πρὸς αὐτὰ ταῦτα ζωῆς. πονηροῖς δ' ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι, καὶ ὅλως παντὶ τῷ χαίροντι τῷ θυμῷ τε καὶ ὑλικῷ ἀνομοιοῦσθαι. ὥστε, κατὰ τὰ εἰρημένα Θεοφράστῳ, θύσομεν καὶ ἡμεῖς ὅσα καὶ οἱ θεολόγοι συνεφώνησαν, εἰδότες ὡς κατ' ὄσον τῆς

tes parant infelices. Intemperantia enim omnis, divitiarum ſpes, & gloriæ, & præcipuè errores ab his proficiſcuntur. Mentiri enim iſtis proprium eſt. Cupiunt enim omnes pro Diis haberi, & poteſtas illa quæ cæteris præeſt pro Deo maximo cenſeri veller. Hi ſunt qui libaminibus, & ſacrificiorum nidore gaudent, ex quibus illorum pars ſpiritalis pingueſcit: Vivit enim illa vaporibus & ſuffimentis, & variè ſecundùm eorum varietatem nutritur, ſanguine ſcilicet & carnium nidoribus corroborata.

§ 43. Quocirca vir ſapiens & ſobrius ab ejuſmodi ſacrificiis cavebit, quibus tales improbitatis magiſtros ad ſe pelliciat. operâ verò dabit animam omni modo purgare. Animâ enim purâ non adoriuntur, quia illis ſunt diſſimiles. Si verò civitatibus neceſſarium ſit eos demulcere, nil noſtrâ refert: Hæ enim divitias & res extrinſecas & corporeas pro bonis reputant, & contraria mala eſſe judicant: minima autem illis eſt animæ cura. Nos autem pro viribus conabimur illis rebus quas *mali Genii* ſuppeditant non indigere, ſed omnem operam dabimus, ut tum ex iis quæ animam ſpectant, tum quæ extrinſeca ſint, Deo & * ſociis ejus aſſimilemur. Quod ſanè aſſequemur, ſi affectibus vacui circa verè entia accuratam inſtituemus diſceptationem, & ſecundùm ea vitam noſtram conformemus: malis autem hominibus & Geniis, & ut ſummatim dicam, unicuique quod mortalibus & materialibus gaudet diſſimiles evadamus. Adeò ut, juxta ea quæ à Theophraſto dicta ſunt, nos etiam illa circa quæ Theologi conſenſerunt, ſacrificabimus, hoc probè noſcentes, quòd

quò

quò magis negligamus animis noſtris paſſiones evellere, eò fortiùs malo Numini applicamur, & majore illud placandi neceſſitate irretiemur. Uti enim aiunt Theologi, illis, qui rebus externis illigantur, nec poſſunt ullo modo affectus ſuos coercere, neceſſarium eſt horum Geniorum invidiam amoliri: aliter, nunquam moleſtiis vacabunt.

§ 44. Hactenus ea quæ ad ſacrificia ſpectant explicata ſint. Verùm quod in initio diximus illud erat, non ſequi neceſſariò, ſi ſacrificanda ſint animalia, eſſe etiam comedenda: nunc autem oſtenditur debere nos neceſſariò iis edendis abſtinere, etſi illa ſacrificandi aliquando nobis ingruat neceſſitas. Omnes enim in hoc conſenſerunt Theologi, quòd in ſacrificiis, quæ ad malum aliquod avertendum fiunt, ea quæ immolantur non ſunt comedenda, ſed expiatoriis utendum ſit. Nemo enim (aiunt) eat in urbem, nec in propriam domum, niſi priùs veſte & corpore fluviis aut fonte aliquot mundatis. Adeò ut iis quibus ſacrificia permiſerint, præcipiant tamen ut à victimis abſtineant, & ſe priuſquam ad ſacra accedant jejuniis, & præcipuè abſtinentiâ ab animalibus puros reddant. Puritatem enim aiunt eſſe pietatis præſidium, non ſecus ac ſymbolum aut ſigillum divinum, quo quis ab aliis quibus accedit, & deliniri poteſt, tutus conſiſtat. Aliter enim affectus, quàm quæ agit *præ ſe ferunt*, & eò diviniùs quò puriùs, tum quoad corpus, tum quoad animæ paſſiones manet illæſus, puritate tanquam munimento quodam circumdatus.

§ 45. Quocirca etiam in præſti-

τῆς παθῶν ἐξαιρέσεως ἀμελῶμεν τῆς ψυχῆς, καὶ τοσοῦτον τῇ πονηρᾷ δυνάμει σωματούμεθα, καὶ δήσει καὶ ταύτῃ ὑπομελίπεσιν, ὡς γάρ φασιν οἱ θεολόγοι τοῖς θεομιζοις ὑπὸ τῆς ἐκτὸς, καὶ μηδέπω κρατοῦσιν τῆς παθῶν, ἀναγκαῖον ὑποχέπειν καὶ ταύτῃ τὴν δυνάμιν, εἰ μήγε, πόνων ὁ λήξουσιν.

§ 44. Μέχρι δὴ τούτων τὰ περὶ τῆς θυσιῶν διελήλυθεν. πάλιν ὅθεν ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, μὴ εἶναι ἀναγκαῖον ὡς εἰ θυτέον ζῶα καὶ βρωτέον πάντως, νυνὶ ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ δεῖν ἐδίεσθαι, εἴτε καὶ θύειν ἀνάγκη ποτὲ, ἐπιδείκνυται. πάντες γὰρ ἐν τούτῳ ὁμολόγησαν οἱ θεολόγοι ὡς ὅτε ἀφλέον ἐν ταῖς ὑποτροπαίοις θυσίαις τῆς θυομένων, καθαρσίοις τε χρηστέον. μὴ γὰρ ἴοι τις εἰς ἄστυ, μηδ' εἰς δόμον ἴδιον, μὴ πρότερον ἑδῆτα καὶ σῶμα ποταμοῖς ἢ πηγῇ ὑποκαθήρας φασίν. ὥστε καὶ οἷς ἐπέτρεψαν θύειν, ἀπέχεσθαι τῆς θυομένων τούτοις παρήγγειλαν, προαγνεύειν τε ὑποτίθεσθαι καὶ μάλιστα τῆς ὑποχαῖς τῆς ἐμψύχων. εἶναι γὰρ τιὼ ἁγνείαν φυλακὴν πρὸς εὐλάβειαν, οἷς σύμβολον ἢ σφραγῖδα θείαν περὶ τὸ μηδὲν παθεῖν ὑπ' ἐκείνων, οἷς προσέσται καὶ ὑπομελίπεται. ἑκατέρως γὰρ διακείμενον * ἢ οἷς δρᾷ, καὶ θειότερον ὅπη καὶ καθαρώτερον, καὶ κατὰ σῶμα, καὶ κατὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, μένει ἀβλαβὲς, οἷα ἔρυμα περιβεβλημένον τιὼ ἁγνείαν.

§ 45. Διὸ καὶ ἄχρι τῆς γονήτων

των ἀναγκαῖα ἔδοξεν ἡ τοιαύτη φυλακή· ἃ δυνατοὶ μόνοι διὰ παντὸς ἀσελγείας γὰρ ἕνεκα ἐνοχλεῖσι δαίμονας πονηρούς. ὥστε ἡ χρήσιμος αὕτη ἡ ἁγνεία, ἀλλὰ θείων καὶ θεοσόφων ἀνδρῶν, φυλακικὴ οὖσα φέρουσα παντάχῃ τοῖς χωμένοις, καὶ πρὸς τὸ θεῖον οἰκειώσιν. ὡς εἴδε διὰ παντὸς αὐτῇ καὶ χρῆσθε ἐχρῶντο, καὶ οὐκ ἂν χρησαίεν προθυμήθησαν, ἀποκλεισμοῖ ὑπὸ ταύτης ἀπολαύειν, ὧν ἕνεκα ἀσκοῦσιν. * ὅθεν παθῶν ὄντες πλήρεις, καὶ πρὸς ὀλίγον ἀπεχόμενοι τῶν ἀκαθάρτων βρώσεων, μετὰ ὄντες ἀκαθαρσίας, δίκας τίνουσι τῆς εἰς τὰ ὅλα παρανομίας, τὰ μὲν ὑπ' αὐτῶν ὧν ἐφιᾶσι, τὰ δ' καὶ ὑπὸ τῆς πάντ' ἐφορώσης τὰ θνητὰ, καὶ ἔργα καὶ διανοήματα, δίκης. ἀνδρὸς ἄρα θείου ἡ ἔσω καὶ ἡ ἐκτὸς ἁγνεία, ὁποίου μὲν ἐκ παθῶν ψυχῆς ἀπαθάζοντος ἐστί, ὁποίου δὲ καὶ βρώσεων, αἳ τὰ πάθη κινοῦσιν, στυγοῦντος δὲ θεοσοφίαν, καὶ ὁμοιουμένου ταῖς περὶ τὸ θεῖον ὀρθαῖς διανοίαις, καὶ ἀνδρὸς ἱερωμένου τῇ νοερᾷ θυσίᾳ, καὶ μὴ λοιπὸν ἐδῶτος καὶ καθαροῦς τῷ ὄντι τῆς ψυχικῆς ἀπαθείας καὶ τῆς κεφότητος σώματος ἀπαθοῦς τῷ θεῷ, οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ὀθνείων χυμῶν καὶ παθῶν ψυχικῶν βεβαρημένου.

§ 46. Οὐ γὰρ δὴ ἐν μὲν ἱεροῖς ὑπ' ἀνθρώπων θεοῖς ἀφωρισμένοις καὶ τὰ ἐν ποσὶ καθαρὰ δεῖ εἶ καὶ ἀκηλίδωτα πάλλα, ἐν δὲ τῷ ναῷ τῷ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸν ἔξωθεν καὶ ἐκτὸς ἡμῶν

giatoribus necessarium visum est hoc amuletum. Etsi in omnibus sanè non valeat: lasciviâ enim isti incitati malos Genios *invocando* lacessunt. Adeò ut non præstigiatorum propria sit hæc puritas, sed virorum divinissimorum, & cœlestis sapientiæ studiosorum, ubiq; præsidium eâ utentibus afferens, eósq; in Deorum consortium pertrahens. Adeò ut vellem incantatores eam in omnibus adhibuissent; ità sanè de præstigiis utendis non cogitâssent, hâc puritate scilicet excluſi ab iis fruendis, quorum gratiâ agunt impié. Nunc autem affectibus pleni, & paululum ab impuris cibis abstinentes, impuritate verò *alioqui* repleti, impietatis suæ in omnia grassantis pœnas persolvunt, partim iis quos proritant, *malis Geniis*, partim justitiæ illi, quæ omnia mortalium tum facta tum cogitationes intuetur. Viri igitur Divini propria est hæc interna & externa puritas, qui operam dat ut anima à perturbationibus expers sit, & à cibis abstinet, qui perturbationes commovent, Divinâ autem sapientiâ pastus est, & rectis de Deo cogitationibus ei assimilatur: Vir sanè in sacrificium intellectuale consecratus, & veste albâ & verè purâ, animæ scilicet tranquillæ, & levis corporis, indutus, Deum accedens, non alienis & peregrinis succis, non animi perturbationibus oneratus.

§ 46. Non enim convenit, ut in sacris ab hominibus in *Deorum honorem* constitutis requiratur ut etiam pedum calcei puri sint & immaculati, & interim non magìs nos oporteat in Patris templo, hoc est mundo, cutis nostræ extimam & externam vestem puram servare, eámq; in patris

patris templo mundam geſtare. Si enim non ulteriùs quàm ad corporis immunditiem ſpectaret periculum, liceret fortaſſe negligere, & inertiæ indulgere: nunc verò cùm unumquodque corpus ſenſibile Dæmonum materialium effluentias geſtet, fit ut unà cum illa impuritate, quæ ex carnibus & ſanguine oritur, numen illud *malorum Geniorum* propter ſimilitudinem & cognationem aderit etiam amicè & familiariter.

§ 47. Unde non injuriâ Theologi abſtinentiæ rationem habuêre. Et Ægyptius quidam iſta nobis oſtendit, cauſam reddens ex naturæ intimis petitam, & experientiâ comprobatam. Cùm enim anima improba, & rationis expers, quæ vi correpta corpus reliquit, illi adhæreat, & quandoquidem etiam hominum animæ qui violentâ morte perierunt, circa corpus detinentur (Quod prohibere nos debet, nè quis vi ſeipſum è vita propellat) & cùm animalium violentæ cædes, animas eorum iſtis corporibus quæ relinquunt oblectari cogant, anima verò nullâ ratione excludi indè poſſit quò cognatio quædam illam attrahit (Unde multæ lugere viſæ ſunt, nonnullæ inhumatorum corporibus adſtare, quibus etiam præſtigiatores ad ſua miniſteria abutuntur, eas adigentes ut corpus vel aliquam ſaltem corporis partem occupent) Cùm hæc, inquam, omnia probè pernoverint, & animæ pravæ naturam, eámque cognationem quam habet erga corpora à quibus divulſa ſit, eàmque voluptatem quam in iis capit, jure meritóq; de carnibus non epulandis caverunt,

μὴ χρῆσθαι τὸν Ἑρμάπιον, ὃς οὐκ ἀγνοῶν προσήκει διατρεῖν, καὶ μὴ ἀλγεῖν διατείθειν ἐν τῷ ναῷ τὸ παλαιόν· εἰ μὴ γὰρ ἐν τῷ μεμολυῖσθαι αὐτὸν μόνον ὁ κίνδυνός ἐστιν, ἐᾶν παριδεῖν ἴσως καὶ καταφρονεῖν. Νῦν δὲ πάντες τὸ αἰσθητὸν σῶμα καὶ ἀπορροίας φερεσθαι δαιμονίων ὑλικῶν, ἅμα τῇ ἀναθαφσίᾳ τῇ ἐκ σαρκῶν καὶ αἱμάτων, πάρεστιν ἡ ταύτῃ φίλη καὶ προσήκουσα δύναμις διὰ ὁμοιότητα καὶ οἰκειότητα.

§ 47. Ὅθεν ὀρθῶς οἱ θεολόγοι τῆς ἐδωδῆς ἐπεμέλοντο. καὶ ὁ Αἰγύπτιος ταῦθ' ἡμῖν ἐμήνυσεν, αἰτίαν ἀποδιδὰς φυσικωτάτην, ἣν ἐκ τῆς πείρας ἐδοκίμασεν. ἐπεὶ γὰρ ψυχὴ φαύλη καὶ ἄλογος, ἡ τὸ σῶμα ἀπέλιπε, βίᾳ συλληφθεῖσα προσμένει τούτῳ, ὅπερ γε καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ βίᾳ ἀποθανόντων, καὶ κατέχονται πρὸς τὸ σῶμα (ὃ δὴ τὸ μὴ βίᾳ ἑαυτὴν ἐξάγειν ἡ κωλυτικόν) ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ζώων αἱ βίαιοι σφαγαὶ, ἐμφιλονεῖν τὰς ψυχὰς ὅις ἀπολείπουσιν ἀναγκάζουσιν, ἀλείρεται δ' ἁδαμῶς ψυχὴ ἐκεῖ ἐᾷ, ὅπου τὸ συγγενὲς καθέλκῃ αὐτόν, ὅθεν καὶ ὀδύρεσθαι ὤφθησαν πολλάκις. καὶ αἱ τῶν ἀτάφων παραμένουσι τοῖς σώμασιν, αἷς καὶ οἱ γόητες καταχρῶνται πρὸς αὐτῶν ὑπηρεσίαν, βιαζόμενοι τὴν τοῦ σώματος ἢ μέρους τοῦ σώματος κατοχήν. ἐπεὶ δὲ ἐν ταῦτα ἰσόρροπα, καὶ φύσιν ψυχῆς φαύλης καὶ συγγένειαν καὶ ἡδονὴν [ἣν] ἔχει πρὸς τὰ σώματα, ἐξ ὧν ἀπεπλάσθη, εἰκότως ἐφυλάξαντο τὴν τῶν σαρκῶν θοίνην, ἵνα ἀλλοτρίαις, ψυχαῖς βιαίοις

βιάιοις καὶ *ἀκαθάρτοις [* ἀκαθάρτοις] πρὸς τὸ συγγενὲς ἑλκουμένας, μὴ ἐνοχλοῖντο, μηδὲ ἐμποδίζοιντο προσέρχεσθαι μόνοι τῷ θεῷ, δαιμόνων τῇ παρουσίᾳ ἐνοχλέντων.

§ 48. Ὅτι γὰρ ὁλκὸν τῆς ψυχῆς ἡ τοῦ συγγενοῦς σώματος φύσις, ἡ πεῖρα τοῦτο ἐδίδαξεν διὰ πλειόνων. οἱ γοῦν ζώων μαντικῶν ψυχὰς δέξασθαι βουλόμενοι εἰς ἑαυτοὺς, τὰ κνισώδη μόρια καταπίνοντες, οἷον καρδίας κοράκων, ἢ ἀσπαλάκων, ἢ ἱεράκων, ἔχουσιν παρεῖναι τὴν ψυχὴν, καὶ χρηματίζουσιν ὡς θεὸν, καὶ εἰσιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς ἅμα τῇ ἐνθέσει τῇ τοῦ σώματος.

§ 49. Εἰκότως ἄρα ὁ φιλόσοφος, καὶ θεοῦ, τοῦ ὑπὲρ πάντα, ἱερεὺς, πάσης ἀπέχεται ἐμψύχου βορᾶς, μόνῳ μόνῳ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θεῷ προσιέναι σπεύδων, ἄνευ τῆς τῶν παραμαρτάντων ἐνοχλήσεως, καὶ ἔστιν εὐλαβὴς τὰς τῆς φύσεως ἀναγκαίας ἐξιστορικός. ἴσως γὰρ πολλῶν ὁ ὄντως φιλόσοφος καὶ σημειωτικὸς, καὶ καταληπτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων, καὶ σωφρὼν, καὶ κόσμιος, καὶ μέτριος, παντοδαπὸν σώζων ἑαυτόν· καὶ ὥσπερ ὁ πρὸς * τῷ κτὶ μέρος ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς ἰδιότητος τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ, τῶν τε ὁρκισμῶν καὶ τελετῶν, καθάρσεων τε, καὶ τῶν ὁμοίων, ὅπως ὁ τοῦ ὑπὲρ πάντα θεοῦ ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς αὐτοῦ ἀγαλματοποιΐας, καθάρσεών τε καὶ τῶν ἄλλων, δι' ὧν σωπάθει τῷ θεῷ.

§ 50. Εἰ δ' οἱ τῶν τοιούτων ἱερεῖς καὶ ἱεροσκόποι καὶ τάφων ἀπὸ

nè animis alienis ferocibus & impuris, ad id quod sibi cognatum est attractis, infestentur, & nè impediantur quo minùs soli Deum accedant, Dæmonibus scilicet suâ præsentiâ illis molestiam creantibus.

§ 48. Quòd enim corporis cognati natura animæ sit attractiva, experientia eos pluribus docuit. Idcirco qui animantium fatidicorum animas in seipsos cupiunt recipere, maximè principales partes, ut corvorum, talparum & accipitrum corda, deglutientes, præsentem etiam sibi habent *eorum* animam, tanquam numen aliquod, vaticinantem, & in illos unà cum corporis bucceâ aliquâ ingressam.

§ 49. Meritò igitur qui Philosophus est, & Dei altissimi sacerdos, ab omni animalium esu abstinet, operam dans ut solus per se Deo solo appropinquet, sine comitantium *Geniorum* importunâ interpellatione, & cautus est, naturæ necessitates probè compertas habens. Qui enim verè Philosophi nomen meretur, multorum naturæ operum gnarus est, eáq; observat & explorare potest, solers scilicet & modestus & temperatus, ubique sibiipsi consulens. Quemadmodum verò qui Dei alicujus particularis sacerdos est, novit optimè, quomodo ejus simulachra collocanda sint, quænam sint mysteria, qui ritus, quæ purgationes adhibendæ sint, & his similia; ità Dei maximi sacerdos earum rerum, quæ ad ejus imaginem faciendam, & ad lustrationes spectant, quarum ope Deo conjungitur, est peritissimus.

§ 50. At si illi qui horum sacrorum sunt antistites, & aruspices etiam

etiam, tùm ſibiipſis, tum aliis præcipiunt, ut à ſepulchris, hominibus nefariis, menſtruatis, & concubitu, omni etiam turpi vel lugubri ſpectaculo, ab iis denique quæ audita perturbationem *in nobis* concitent abſtineant (Quandoquidem ſæpius id propter impurorum hominum præſentiam apparet, quod *ſacrificulum aut* aruſpicem conturbat: ideóq; & inauſpicatè ſacra facere damnum magis quàm lucrum afferre aiunt) num qui Patris ſummi ſacerdos eſt ipſum ſe cadaverum ſepulchrum eſſe ſuſtinebit? ipſéne impuritatum plenus Dei optimi ſocietate frui nitetur? Sufficiat profectò quòd mortis aliquas partes etiam ex fructibus in vitam noſtram aſſumimus. Sed hiſce nondum eſt locus. De ſacrificiis autem aliquid etiam ampliùs eſt diſquirendum.

χεῖρ κελεύσειν ἑαυτοῖς τε, καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀνδρῶν ἀνοσίων, καὶ ἐμμιλῶν καὶ συνεσπῶν, καὶ θέας ἥδη αἰσχρᾶς, καὶ πανδικῆς, καὶ ἀκρᾳάσεως πάθους ἐλεεινόσης (ἐπεὶ πολλάκις φαίνεται, καὶ διὰ τοῦ παρόντας ἀκαθάρτους, ὁ παρεστὼς τὸν ἱεροσκόπον· διὸ καὶ τὸ θύειν ἀκαίρως καὶ βλάβην μείζονα φέρειν ἢ κέρδος φασὶν) ἆρα γε ὁ τοῦ πατρὸς ἱερεὺς αὐτὸς τάφου γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ὑποδυόμενος αὐτὸς μιασμάτων πλήρης, ὁμιλητὴς σποδάζων ψυχαῖς τῷ κρείττονι; ἀρκεῖ ὅτι τὰ τοῦ θανάτου μέρη ὅτι τῶν καρπῶν εἰς τὸν εἶναι ἡμᾶς ζωὴν παραλαμβάνομεν. ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. ἔτι γὰρ καὶ περὶ θυσιῶν διακριτέον.

§ 51. Dixerit enim *forſan* aliquis, magnam artis Divinatoriæ partem, quæ ex viſcerum inſpectione peragitur, ablatam iri, ſi ab animalibus necandis abſtineatur. At interficiat igitur ille qui hæc objicit, etiam homines. Futura enim, ut aiunt, magis in hominum quàm in aliorum viſceribus apparent, & ex Barbaris multi ità ventura inveſtigabant, hominum viſcera contrectando. Sed utì extremæ eſſet injuſtitiæ & cupiditatis immodicæ ejuſdem nobiſcum generis homines divinationis ergò trucidare, ità & eadem de cauſa animalia rationis expertia occidere iniquum eſt. Utrùm verò futurorum ſigna oſtendant Dii ipſi, aut Genii, vel anima jam ab animali ſeparata per viſcerum notas ſciſcitantibus reſpondeat, non eſt hujus loci inveſtigare.

§ 51. φαίη γὰρ ἄν τις, ὅτι πολὺ μέρος ἀναιρεθήσεται μαντείας τῆς διὰ σπλάγχνων, ἀπεχόμενοι τῆς τῶν ζώων ἀναιρέσεως. ἐκτεῖνε ὁ τοιοῦτος ἀναιρείτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ὀφαίνεται γὰρ μᾶλλον, ὡς φασὶ, τοῖς τούτου σπλάγχνοις τὰ μέλλοντα· καὶ πολλοί γε τῶν βαρβάρων δι' ἀνθρώπους σπλαγχνεύοντες. ἀλλ' ὥσπερ ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ἐστὶ τὸ ἕνεκα μαντείας ἀναιρεῖν τὸν ὁμόφυλον, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον ζῶον σφάττειν μαντείας ἕνεκα, ἄδικον. πότερα δὲ τὰ σημεῖα οἱ θεοὶ ὀφαίνουσιν ἢ δαίμονες, ἢ ψυχὴ ἀπαλλαττομένη τοῦ ζώου πρὸς τὸν πάθος ὑποκρίνεται διὰ τῶν ἐν τοῖς σπλάγχνοις σημείων, οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος λόγου ἐραυνῆσαι.

§ 52. Quibus autem vita ad res

§ 52. Οἷς μὲν τοίνυν ὁ βίος ἔξω κυλίε-

κωλίεῃ, τούτοις ἐπιτρέπομεν ἅπαξ ἀπεδύσασιν εἰς ἑαυτοὺς, φέρεσθαι ἢ ὅπου καὶ φέρονται. ὃν δ' ἡμεῖς ὑπογράφομεν φιλόσοφον, ἀφισταμένον τῶν ἐκτὸς, εἰκότως φαμὲν μὴ ἐνοχλήσειν δαίμοσι, μηδὲ μάντεων δεήσεσι, μηδὲ σπλάγχνων ζώων· ὧν γὰρ ἕνεκα αἱ μαντεῖαι, τούτων ἕτος μεμελέτηκεν ἀφίστασθαι. ὁ γὰρ εἰς γάμων καθάψιν, ἵνα μὴ γάμου τ μάλιν ἐνοχλήσῃ· ἢ εἰς ἐμπορίαν, ἢ ὅπου οἰκέτου. ἢ μὴ περὶ προκοπῆς καὶ τῆς ἄλλης παρ' ἀνθρώποις δοξοκοπίας. ὅπου ὧν ἢ ζητεῖ, μάντις μὲ ἐρεῖς, ἢ δὲ σπλάγχνα ζώων μηνύσει τὸ σαφές· αὐτὸς ἢ δι' ἑαυτοῦ, ὡς λέγομεν, προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, ὅπου τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται τὰς ὑποθήκας, ὅλος ἐκεῖ συῤῥαύσας, καὶ ἀντὶ μάντεως, Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς εὐχόμενος γενέσθαι.

externas prolapsa est, iis permittimus, cùm jam erga seipsos deliquerint, eò ferri quò rapiuntur. Eum verò quem describimus philosophum, à rebus externis separatum, meritò dicimus non dæmonas fatigaturum, nec vatibus, nec animalium visceribus cariturum. Quorum enim gratiâ divinationes fiunt, ille ab iis sejungi laboravit. Neque enim ad nuptias descendit, ut aruspicem eâ de re interpellaret, nec de negotiatione, de servo, de profectu, de aura populari *opus est ut vatem sollicitet*. Ea verò quæ ille quærit, nullus vates, nulla animalium viscera apertè significabunt. Ille verò per se, ut diximus, Deum, qui in veris ejus visceribus collocatur, accedens, de vita æterna documenta accipiet, totus illuc collapsus, & pro ariolo, Jovis magni familiaris gloriatur esse.

§ 53. Εἰσὶ ἄρα καὶ ἐπείξῃ τις τῶν τῆς ἀνάγκης, εἰσὶν οἱ τῷ ὄντι ζῶντι τῷ οἰκέτῃ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' ὀνειράτων καὶ δι' ὅτου ἀγαθοὶ δαίμονες προσέχοντες καὶ μηνύσοντες τὸ ὑποφευκτέον, καὶ ὃ ἀναγκαῖον φυλάξασθαι. μόνον γὰρ ὑποχωρῆσαι δεῖ τοῦ κακοῦ, καὶ ἐπιγνῶναι τὸ ἐν τοῖς ὅλοις τιμιώτατον, καὶ πᾶν τὸ ἐν τῷ ὅλῳ ἀγαθὸν φίλον καὶ οἰκεῖον. ἀλλὰ δεινή τις ἡ κακία καὶ τῶν θείων ἁμαρτία, καταφρονεῖν. ὧν οὐκ οἶδεν καὶ ἐπισύρειν. ἐπεὶ δὴ ταῦτα ἡ φωνῆς ἐξακέστοις ἡ φύσις βοᾷ, νοερὰ οὖσα, διὰ τοῦ μυσταγωγοῦντος ταύτῃ σύνεσις. κἂν μύστοι τις δυσκόλως παραδέξηται προγνώσεως ἕνεκα τοῦ μέλλοντος, οὐκ ἔπεται ταύτῃ καὶ τὸ ἐᾶσαι δεῖν ἐξ ἀνάγκης

§ 53. Sin aliqua necessitas eum presserit, sunt boni Genii, qui ità viventi Dei famulo per insomnia, per portenta, & omnia occurrentes, eique quod eventurum est, & à quo necessarium est ut caveat, indicabunt. Tantùm eum oportet à malo decedere, & quod inter omnia optimum est agnoscere, & quicquid alicubi bonum est erit illi amicum & familiare. Sed gravissima est improbitas, & rerum divinarum impetitia, ea quæ quis non novit contemnere & calumniari. Præsertim cùm ista natura non clamat voce quæ audiri possit, sed cùm ipsa sit intellectualis, per intellectum eos qui illam colunt mysteriis initiatur. Quamvis si quis aruspicinam, ut futura præcognoscantur, admittat, non indè sequitur necessariò

riò licere carnes *animalium* in cibos adhibere. Sicut nec quomodo libitum eſt vel Diis vel Geniis ſacrificare, animalium eſum introducit. Hiſtoria ſiquidem, non eos ſolùm quos memorat Theophraſtus: ſed alios plurimos, memoriæ tradidit olim ſolitos immolare homines, nec tamen idcirco homines comedendi ſunt.

§ 54. Nos verò, hæc non temere, ſed conſentiente & abundè ſuffragante hiſtoriâ pronunciare, hæc quæ ſequentur ſatis demonſtrabunt. Sacrificabatur enim Rhodi, Menſis Metagitnionis die ſextâ, homo aliquis in honorem Saturni. Qui mos cùm diu invaluiſſet; tandem immutatus eſt. Unum enim ex iis qui publicè morti adjudicati erant, uſque ad Saturnalia in vinculis ſervabant. Inſtante verò feſto, hominem extra portas juxta Ariſtobulæ templum producentes, priùs propinato illi vino, jugulârunt. In inſula verò nunc Salamine dictâ, olim Coronide, menſe ſecundùm Cyprios Aphrodiſio, homo Agraulo Cecropis & Nymphæ Agraulidis filiæ mactabatur. Et duravit conſuetudo ad Diomedis tempora. Poſtea mutata eſt, ità ut Diomedi homo ſacrificaretur: intra tamen idem ſeptum, tum Minervæ, Agrauli & Diomedis templa conjungebantur. Occidendus autem ab ephebis deductus, ter aram circa cucurrit. Poſtea ſacerdos eum lanceâ juxta ſtomachum percuſſit, atque ità ſuper rogum conſtructum injectus, totus cremabatur.

§ 55. Hunc ſacrorum ritum Diphilus Cypriorum rex evertit, qui circa Seleuci theologi tempora hunc

κὴ σάρκας παρεμβλήχειν· καθάπερ ὅλως τὸ θύειν ὁπωσοῦν ἢ θεοῖς ἢ δαίμοσιν εἰσηγεῖτο τοῖς βρῶσιν. ἡ μὲν ἱστορία, ὃ μόνον ὧν Θεόφραστος ἐμνήσθη, ἀλλὰ κὴ ἄλλων πλειόνων τοῦ μνήμης παρέδωκεν, ὡς κὴ ἄνθρωπον θυόντων τῶν πάλαι, κὴ ὕστερον διὰ τοῦτο κὴ βρωτέον ἀνθρώπους.

§ 54. Καὶ ὅτι ταῦτα ἐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ πλήρως ὕσης τῆς ἱστορίας λέγομεν, αὐτάρκη κὴ ταῦτα παρέξεσθαι. ἐθύετο γὰρ κὴ ἐν Ῥόδῳ μιᾷ Μεταγειτνιῶνι ἑκτῇ ἱσταμένου, ἄνθρωπος τῷ Κρόνῳ. ὁ δὲ ἐσπάνει κρατῆσαν ἔθος, μετεβλήθη. ἕνα γὰρ τῶν ἐπὶ θανάτῳ δημοσίᾳ καθακριθέντων μέχρι μὲν τῶν Κρονίων ζωεῖχον· ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς προσαγαγόντες τὸν ἄνθρωπον ἔξω πυλῶν ἄντικρυς τῆ Ἀριστοβούλης ἔδυσε, οἴνῳ πεπισμένες, ἔσφαττον. ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι, πρότερον δὲ, Κορωνίδι ὀνομαζομένῃ, μιᾷ κὴ Κυπρίοις Ἀφροδισίῳ, ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος κὴ νύμφης Ἀγραυλίδος. κὴ διέμενε τὸ ἔθος ἄχρι τῶν Διομήδους χρόνων. εἶτα μετέβαλεν, ὥστε τῷ Διομήδει τὸν ἄνθρωπον θύειν· ἵνα δὲ περίβολον ᾖ, τε τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς, κὴ ὁ τῆς Ἀγραύλου κὴ Διομήδους. ὁ δὲ σφαγιαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐφήβων ἀγόμενος, τρὶς περίεισι τὸν βωμόν. ἔπειτα ὁ ἱερεὺς αὐτὸν λόγχῃ ἔπαιεν κὴ τὰ σπλάγχνα, κὴ ὕπτιος αὐτὸν ἐπὶ τῆς νηθείσης πυρᾶς ὁλοκαύτιζεν.

§ 55. Τοῦτον δὲ τὸν θεσμὸν, Δίφιλος ὁ τῆς Κύπρου βασιλεὺς κατέλυσε, κὴ τοὺ Σελεύκου χρόνους

χρόνος τοῦ ἀπολόγου γιγνόμενος, τὸ ἔθος εἰς βοῦν θυσίαν μετασήσας. ἐφεσήκατο δ' ὁ δαίμων ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ζῶν. ὅπως ἐπάξιόν ὄντι τὸ ἀγώμενον. κατέλυσε δ' ἐν Ἡλίου πόλει τῆς Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκλοvίας νόμον Ἄμωσις. ὧ μαρτυρεῖ Μανεθὼς ἐν τῷ περὶ ἀρχαιότητος καὶ εὐσεβείας. ἐθύοντο δ' τῇ Ἥρᾳ καὶ ἐδοκιμάζοντο, καθάπερ οἱ ζητούμενοι καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζόμενοι. ἐθύοντο δὲ τὰ ἡμέρας βοῦς, ἀνθ' ὧν κτείνας ἐπέλυσεν ὁ Ἄμωσις τὰς ἴσας ἐπιπλοκάς. ἐθύοντο δὲ καὶ ἐν Χίῳ τῷ ὠμοφαγίῳ Διονύσῳ ἄνθρωπον διασπῶντες, καὶ ἐν Τενέδῳ, ὡς φησὶν Εὐελπὶς ὁ Καρύστιος. ἐπεὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι φησὶν ὁ Ἀπολλόδωρος τῷ Ἄρει θύειν ἄνθρωπον.

§ 56. Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς, ἢ πολέμων, ἢ ἀϊχμῆς, ἢ λοιμοῦ, ἐθύοντο τῶν φιλτάτων τινὰ ἐπιψηφίζοντες Κρόνῳ. καὶ πλήρης δὲ ἡ Φοινικὴ ἱστορία τῶν θυσάντων, ἣν Σαγχουνιάθων μὲν, τῇ Φοινίκων γλώττῃ συνέγραψεν. Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος, εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μεθ' ὅπερ βιβλίων μετεβίβασεν. Ἴστρος δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Κρητικῶν θυσιῶν, φησὶ τοὺς Κυρῆτας τὸν παλαιὸν τῷ Κρόνῳ θύειν παῖδας· καταλυθῆναι δὲ τὰς ἀνθρωποθυσίας ὑπὸ τὰς παρὰ πᾶσι φησὶ Πάλλας, ὁ λείσας τὰ περὶ τὰ τῆς Μίθρα συναγωγὰς μυστηρίων, ἐπ' Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Λαοδικείᾳ τῇ πρὸς Συρίαν, τῇ Ἀθηνᾷ κατ' ἔτος παρθένος, νυνὶ δ' ἔλαφος. καὶ μέχρι καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι

morem in bovis ſacrificium convertit. Dæmon autem pro homine bovem admiſit. Adeò ejuſdem eſt momenti utrumque factum. Amoſis verò apud Heliopolin Ægyptiacam homines mactandi ritum ſuſtulit. Cui teſtimonium perhibet Manethos in libro de antiquitate & pietate. Junoni autem ſacrificabantur, ſed primùm explorabantur, veluti totidem puri vituli quæſiti & ſignati ad aras eſſent. Tres autem *die ſtatuto* immolabantur: pro quibus Amoſis cereos factos totidem ſubſtitui juſſit. In Chio etiam hominem membratim diſcerptum Baccho Omadio id eſt, *crudis gaudenti*, ſacrificabant. In Tenedo idem obtinuit, ut ait Euelpis Caryſtius. Quinetiam * Apollodorus ait Lacedæmonios Marti hominem immolâſſe.

§ 56. Phœnices verò in magnis infortuniis, ſive bellorum, ſive peſtium, ſacrificabant Saturno aliquem ex chariſſimis, ad hoc ſuffragiis deſignatum. Plena ſcilicet eſt hiſtoria Phœnicia eorum qui *homines* ſacrificârint; quam Phœniciâ linguâ Sanchoniathon ſcripſit: ac Philo Byblius octo libris Græcè eſt interpretatus. Iſte autem in collectione ſacrificiorum Cretenſium ait Curetas olim Saturno pueros immolâſſe. Pallas autem optimus eorum qui collegêre Mithræ myſteria, ait Adrianum Imperatorem propè omnes humanæ hoſtiæ mactationes ſuſtuliſſe. Sacrificabatur enim in Laodicea, quæ Syriæ eſt, virgo in honorem Minervæ quotannis, nunc autem cerva. Quinetiam qui Libyam incolunt Carthaginenſes victimas humanas

nas immolârunt; quas Iphicrates repreſſit. Dumatii quoque Arabiæ populus, puerum quotannis mactabant, quem ſub aram ſepelierunt, quâ ſtatuæ loco utebantur. Phylarchus etiam narrat omnes communiter Græcos, ſolitos fuiſſe antequam ad bellum exirent, homines immolare. Prætereo interim Thracas, & Scythas, & Athenienſes, qui Erechthei ex Praxithea filiam interfecerunt. Sed & hodie quis neſcit in magnâ urbe *Româ* Latialis Jovis feſto hominem mactatum eſſe? At non utique ob hanc cauſam carnes humanæ epulandæ ſunt, ſi aliquâ neceſſitate homo in ſacrificia adhibitus fuerit. In obſidione enim nonnulli fame coacti ſe invicem comederunt, qui tamen poſtea obſtricti piaculo cenſebantur, & factum impium eſſe judicabatur.

ἐποίην τὴν θυσίαν τῷ Ἰφικράτης ἔπαυσεν. καὶ Δουμάποις ὁ τῆς Ἀραβίας κατ' ἔτος ἕκαστον ἔθυον παῖδα· ὃν ὑπὸ βωμὸν ἔθαπτον, ᾧ χρῶνται ὡς ξοάνῳ. Φύλαρχος ὁ ἱστορικὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας πρὶν ἐπὶ πολεμίους ἐξιέναι ἀνθρωποκτονεῖν ἱστορεῖ. καὶ παρείημι Θρᾷκας καὶ Σκύθας, καὶ ὡς Ἀθηναῖοι τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγατέρα ἀνεῖλον. ἀλλ' ὅπ καὶ νῦν, τίς ἀγνοεῖ καὶ τὴν μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λαπαείου Διὸς ἑορτῇ, σφαζόμενον ἄνθρωπον; καὶ εἰ δέοι τούτου ἕνεκα βρωτέον καὶ σάρκας ἀνθρώπων, ἐπείπερ διά τινα ἀνάγκην εἰς θυσίαν ἄνθρωπος παρελήφθη. καὶ γὰρ ἐν λιμοῖς πολιορκούμενοί τινες, ἀλλήλων ἐγεύσαντο, καὶ ὅμως ἐναγεῖς ἦσαν ἐνομίζοντο, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀσεβές.

§ 57. Porrò poſt primum bellum à Romanis contra Carthagineſes pro Sicilia geſtum, deficientibus * Pœnorum ſtipendiariis, & ad eandem defectionem Afros pertrahentibus, Amilcar, Barcas cognominatus, in eos profectus, adeò fame obſedit, ut primùm qui in præliis caderent, his autem deficientibus poſtea captivos, tertiò ſervos comederent, tandem verò in ſe mutuò impetum facerent, & ſorte ductos commilitones devorarent. Quos Amilcar, cùm in poteſtatem ſuam redegiſſet, Elephantis conculcandos omnes dedit, quaſi nefas eſſet eos ampliùs hominibus permiſceri, neque morem illum homines edendi, quamvis nonnulli id auſi eſſent, ipſe admiſit, nec ejus filius

§ 57. Καὶ μετὰ τὸν πρῶτον πόλεμον τὸν γενόμενον Ῥωμαίοις περὶ Σικελίας πρὸς Καρχηδονίους ἀποστάντων τῶν Φοινίκων μισθοφόρων καὶ σωματισσάντων τοὺς Λίβυας, Ἀμίλκας ὁ *Βάλκας [* Βάρκας] ἐπικαλούμενος, ἐπιστρατεύσας αὐτοῖς, εἰς λιμὸν ἔστω περιέκλεισεν, ὡς τὸ μὲν πρῶτον τοὺς πίπτοντας ἐν ταῖς μάχαις ἐσθίειν, ἐπιλειπόντων πάντων δεύτερον τοὺς αἰχμαλώτους, τρίτον τοὺς οἰκέτας, ὕστερον δὲ καὶ ἐπ' ἀλλήλοις ὁρμῆσαι, καὶ κλῆρῳ τοὺς συστρατιώτας ἐσθίειν. ἀλλ' ὅγε Ἀμίλκας λαβὼν ὑποχειρίους, διὰ τῶν ἐλεφάντων ζωοπάτησεν, ὡς οὐκ ὅσιον ὂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αὐτοὺς ἐπιμίγνυσθαι, καὶ ὅτε αὐτὸς παρελάβετο διὰ τὸ τιμωρεῖσθαί τινας ἀνθρωποφαγίαν, ὃ δ' υἱὸς αὐτοῦ Ἀννίβας

ὥ σωεβέλαδε τις εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύοντι, ἐδίσαι ἀνθρωποφαγεῖν τὸν στρατὸν, ὡς μὴ τροφῆς ἀπορεῖεν. ὅ τοίνυν ἐπεὶ λιμοὶ καὶ πόλεμοι ἄπτοι τῆς τῶν ἄλλων ζώων βρώσεως ἐξεύρασιν, ἐκείνῳ ταύτῃ καὶ δι' ἡδονὴν παρεδέξαντο, καθάπερ οὐδὲ τὴν ἀνθρωποφαγίαν προσηκάμεθα. οὐδὲ ἐπεὶ ἔθυσάν τισι δυνάμεσι ζῶα, ἐκείνῃ καὶ ἐδίειν αὐτά. οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπους θύσαντες, ἐβέβρωτο τότε γε ἕνεκα σαρκῶν ἀνθρωπίνων. ἀλλ' ὅτι μὴ τῷ θύειν ἔκ ἔπεται τὸ καὶ ἐδίειν πάντως τὰ ζῶα, διὰ τούτων ἀποδέδεικται.

§ 58. Ὅτι δὲ οὐδὲ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσι τὰς θυσίας, τὰς διὰ τῶν αἱμάτων προσήγαγον οἱ τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις καταμαθόντες, καὶ τοῦτο πεπίστωται παρ' αὐτῶν τῶν θεολόγων. καὶ μὴν ὅτι τούτων οἱ μὲν, κακοποιοὶ, οἱ δ', ἀγαθοὶ, οἱ ἐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμῖν ἀπαρχομένοις ἐκ μόνων ὧν ἐσθίομεν καὶ πίνομεν, ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχὴν, καὶ τοῦτο μεμνῆσθαι. ὀλίγα δ' ἔτι προσθέντες, ὡς καὶ αἱ ἀλλάτροφοι ἐννοίαι τῆς πολλῶν ἐπιβάλλουσι τῇ ὀρθῇ περὶ τῶν θεῶν ὑπολήψει, τὸ βιβλίον περιγράψομεν. λέγουσι γὰρ καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἔτι ὀλίγον σωφρονοῦντες.

Τίς ὧδε μωρὸς καὶ λίαν ἀνημερώτος,
Ἔστις τ' ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεὸς
Ὀστῶν ἀσάρκων καὶ χολῆς πεφυσμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,

Hannibal: quem in Italiam proficiſcentem monuit aliquis ut exercitum humanis carnibus comedendis aſſuefaceret, ut hâc ratione nunquam commeatu indigerent. Neutiquam igitur, cùm fames, & bella aliorum animalium eſum invexerint, hoc idem etiam voluptatis causâ admittere decuit, utì neque hâc ratione hominum eſum recepimus: nec quòd Numinibus quibuſdam animalia ſacrificârint, etiam illa comedere oporteret. Non enim etſi homines nonnulli immolârint, idcirco etiam & carnes humanas deguſtârint. His itaque demonſtratum eſt non ſequi ex animalium uſu in ſacrificiis, ea etiam licere in cibos adhibere.

§ 58. Quòd verò non Diis, ſed Dæmonibus victimas cruentas adduxerint illi qui totius mundi numina didicerant, ſatìs ex ipſis Theologis confirmatum fuit. Qui etiam memorârunt Geniorum aliquos maleficos eſſe, alios beneficos, qui nobis ex iis quibus veſcimur, & nutrimus ſive animam ſive corpus, ſacrificantibus nullas turbas facient. Cùm verò pauca quædam ampliùs adjecerimus, quibus oſtendamus multorum ſpeculationes nondum diſtortas in veram de Diis ſententiam incidiſſe, librum hunc finiemus. Dicunt igitur Poetarum illi qui vel tantillum ſobrii ſunt,

Quis gente in hominum tam ſuprinè eſt credulus
Aut ſtultus adeò eſt, qui Deos exiſtimet
Seu bilis uſtæ, ſivè crudorum oſſium,
Projecta quæ vix tangat eſuriens canis, Gaudere

Gaudere donis, idque honori ducere,
Facientibúsque gratiam reponere?

Alius verò ità:

Præter placentas thuráque apponam nihil:
Nam non amicis ego ſacrifico nunc quidem
Sed Dîis. ——.

§ 59. Quinetiâ Apollo cùm præcipit ſacra facere ſecundùm patrios, i. e. à patribus receptos ritus, ad antiquum morem nos reducere videtur. Vetus autem ſacrificandi mos erat per placentas & fructus, utì demonſtravimus. Unde ſacrificia * θυσίαι, & θυηλαὶ, & θυμέλαι dicebantur, & ipſe actus ſacrificandi, τὸ θύειν, idem valuit, quod ſuffire vel adolere, quod nunc vocatur ἐπιθύειν. Quod enim nos θύειν dicimus illi ἔρδειν dicebant.

Fecerunt Phœbo conſummatas Hecatombas
Taurorum atque caprarum.

§ 60. Ignorant autem qui ſacrificia ſumptuoſa introduxerunt, quomodo cum iis ſimul malorum examen invexerint, ſuperſtitionem ſcilicet, luxuriam & opinionem, poſſe quempiam Deos corrumpere, & ſacrificiis reſarciri injuſtitiam. Unde enim aliter fit quòd alii tria animalia idque cornibus auratis, alii centum; Olympias verò Alexandri mater mille ſemper [vel quinque millia] immolârit, luxu jam in ſuperſtitionem provecto? Cùm itaque juvenis ſumptuoſitate, & ut aiunt, boum cæterorúmque animalium epulationibus Deos delectari crediderit, quomodo etſi luberet ſapere poſſit? Quomodo ſi gratiſſima illa diis ſacrificia eſſe exiſtimaverit, non licere ſibi injuſtè

Χαίρειν * ἀπαρχαὶ [* ἀπαρχῶν]
καὶ γέρας λαχεῖν τόδε.

Ἄλλος δὲ φησίν.

Ψυχὰ, λιβανωτὸν τε μόνα τούτων θήσομαι.
Οὐ τοῖς φίλοις δύω γὰ, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς
Ταῦτα——

§ 59. Ἐπεὶ καὶ Ἀπόλλων πατρῴων θύειν κελεύει τὰ πάτρια, τετέχνη καὶ τὸ ἔθος ἀρχαῖον, ἅπαν ἀγειν ἔοικεν εἰς τὸ παλαιὸν ἔθος. τὸ δὲ παλαιὸν ἦν ἀπὸ πόπανων καὶ ἀπὸ καρπῶν εἶναι, ὡς ἀπεδείξαμεν. ὅθεν καὶ θυσίαι, καὶ θυηλαὶ, καὶ θυμέλαι ἐκαλοῦντο, καὶ αὐτὸ τὸ θύειν τὸ θυμιᾶν εἴρετο, καὶ τὸ νῦν παρ' ἡμῖν λεγόμενον ἐπιθύειν. ὃ γὰ ἡμεῖς νῦν θύειν λέγομεν ἔρδειν ἔλεγον.

Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τελέσσας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν,

§ 60. Ἀγνοοῦσι δὲ οἱ τὸν πολυτελῆ εἰσαγαγόντες εἰς τὰς θυσίας, ὅπως ἅμα ταύτῃ ἐσῆλθον κακῶν εἰσήγαγον, δεισιδαιμονίαν, ψευδῆ, ὑπόληψιν τοῦ δεκάζειν δυνάσθαι τὸ θεῖον, καὶ θυσίαις ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν. ἢ πόθεν οἱ μὲν τετρύας χρυσόκερως, οἱ δ' ἑκατόμβας; Ὀλυμπὰς δ' ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ πάντα [* πέντε] χίλια ἔθυεν, ἄρα τῆς πολυτελείας ἐπὶ τὴν δεισιδαιμονίαν παραγούσης. ὅταν δὲ νέος θεὸς χαίρειν πολυτελείαις γνῶ, καὶ ὡς φασὶ, ταῖς τῶν βοῶν καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἀνίαις, πάντ' [* πῶς] ἂν ἐκὼν παρέργοιτο; πῶς δὲ καθαρισμὸν θύειν ἡγήσαιτο τοῖς θεοῖς ταῦτα, ἐξὸν

ἐξεῖναι ἀδικεῖν οἰήσεται αὐτῷ, μέλλων δι' ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἐξωνεῖσθαι τὴν ἁμαρτίαν· πεισθεὶς δὲ, ὅτι τούτων χρείαν οὐκ ἔχουσιν οἱ θεοί, εἰς ὃ τὸ ἦθος ἐπιβλέψουσι τοῦ θύοντος, μεγίστην θυσίαν λαμβάνοντες τὴν ὀρθὴν περὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν πραγμάτων δόξαν, πῶς ἂν σώφρων, καὶ ὅσιος, καὶ δίκαιος ἔσαι.

agere sentiet, cùm peccata sua sacrificiis eximere facilè possit? At si persuasus fuerit Deos istis non egere, sed ad eorum qui illis accedunt mentem respicere, rectam de illis & de rebus *omnibus* opinionem maximum sacrificium reputantes, quì non sobrius, sanctus, & justus evaderet?

§ 61. Θεοῖς δὴ ἀρίστη μὲν καθαρχὴ, νοῦς καθαρὸς καὶ ψυχὴ ἀπαθὴς, οἰκεῖον δὴ καὶ τὸ μετρίως μὲν ἀπάρχεσθαι τοῦ ἄλλων· μὴ παύεσθαι δὲ, ἀλλὰ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ· ἐοικέναι γὰρ δεῖ τὰς τιμὰς, ταῖς ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν προσδείαις, ἐπανασάσεσίν τε καὶ καθαγλήσεσιν, ἃ (ὡτάξεων * δείσεσιν· [* δόσεσιν] ἃ γὰρ δὴ ἄνθρωπος αὖ ἐρεῖ,

§ 61. Diis scilicet acceptissimum est, mentem habere puram, & animam perturbationibus vacuam, quod proprium est & nostrum immolare, & si quid ex aliis, moderatè, non perfunctoriè tamen *sacra facere*, sed cum omni alacritate. Deorum enim honores eâdem animi lubentiâ exhibendi sunt, quâ viris bonis primos consessus damus, iisque assurgimus, & honorificè compellamus, non quâ tributa solvimus. Non enim fas est hominem cum Deo istâ oratione uti,

Εἰ μεμνοῦσθαι, ἔυ παθὼν, φιλεῖς τέ με,
Ἀπέχω πάλαι, Φιλῖνε, παρά σου χάριν.
Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἕνεκεν σὲ κατεθέμην.

Benefacti si tu memor es, & me diligis,
Satis est, Philine: reddidisti gratiam,
Quam propter id ipsum apud te commendaveram.

Θεὸς δὴ οὐκ ἀρκεῖται τούτοις. διόπερ ὁ Πλάτων τὸ μὲν ἀγαθῷ θύειν φησὶν προσήκειν καὶ προσομιλεῖν ἀεὶ τοῖς θεοῖς εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ θυσίαις, καὶ τῇ πάσῃ θεραπείᾳ· τὸ δὲ κακῷ μάτην περὶ θεοὺς τὸν πάλαι ἔτι πόνον. ὁ γὰρ ἀγαθὸς δίδωσιν ἃ θυτέον, καὶ ὧν ἀπεκτέον, καὶ τίνα προσενεκτέον, καὶ τίνων ἀπαρκτέον, ὁ δὲ φαῦλος ἐκ τῆς οἰκείας κακοδοξίας καὶ ὧν αὐτὸς ἐπίσταται, προσάγων τοῖς θείοις τὰς τιμὰς, ἀσεβεῖ μᾶλλον

Deus his non acquiescit. Quocirca Plato ait bonum virum decere semper sacrificiis vacare, & cum Diis precibus versari, cósque votivis donariis, libationibus, omni denique cultûs genere prosequi. Virum autem malum frustrà circa Deos multúmque laborare. Bonus enim novit quæ sint immolanda, & à quibus abstinendum est, quid sit *Deo* adducendum, & è quibus primitiæ sunt solvendæ: improbus verò è proprio sensu, & pro ratione studiorum Diis honores exhibens, impiè magis

agit

agit quàm religiosé. Ideo Plato non putat oportere Philoſophum pravis conſuetudinibus circumagi: neque enim hoc Diis gratum eſſe, nec hominibus utile: ſed conandum eſſe ut eas in melius mutet: quod ſi fieri non poſſit, non tamen ullo modo ad eas tranſeundum: Rectam verò viam ingreſſum in ea progredi debere, nec periculorum metu, nec ullis ſi quæ fortè occurrant conviciis deſerendam. Indignum enim eſſet, Syros piſcibus non veſci, neque Hebræos porcis, nec Phœnices quamplurimos & Ægyptios vaccis, & quamvis multi Reges mores immutare conati ſint, mortem potiùs ſuſtinere, quàm legum violationem admittere velle: nos interim naturæ leges & divina monita hominum metu, aut nè ab iis malè audiamus, conſultò transgredi. Sanè divinus Deorum hominúmque piorum chorus valde nobis indiguari meritò poſſet, ſi nos intuerentur ad hominum improborum opiniones ſtupentes, & ad pericula quæ ab iis oriri poſſent demiſſo & anxio vultu reſpicientes, qui quotidiè per totam vitam meditati ſumus, quomodo à rerum omnium cura & ſolicitudine liberemur.

ἢ εὐσεβεῖ. διὸ εἴθ' ὅτε δεῖν τοῖς φαύλοις ὁ Πλάτων ἐδιστροῖς συμπεριφέρεσθαι τὸν φιλόσοφον· ὅτε γὰρ τοῖς θεοῖς εἴη φίλον, ὅτε τοῖς ἀνθρώποις συμφέρον, ἀλλὰ μεταβάλλειν μὲν πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἄμεινον, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν μὲν πρὸς αὐτὰ μὴ μεταβάλλεσθαι· μενέναι δὲ πῃ ὀρθῇ ὁδὸν αὐτὸν προβάδην, μήτε κυνδύνων τῶν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐκπλαγέντα, μήτε πῃ ἄλλῃ, εἴ τις γίγνοιτο, βλασφημίαν. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη, Σύρους μὲν τοὺς ἰχθύων μὴ ἂν γεύσασθαι, μηδὲ τοὺς Ἑβραίους συῶν, Φοίνικας δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ Αἰγυπτίους βοῶν θηλειῶν, ἀλλὰ καὶ βασιλέων πολλῶν μεταβάλλειν αὐτοὺς ἀπροσδοκήτων, θάνατον ὑπομένειν μᾶλλον, ἢ πῃ τὰ νόμιμα παρέξασαν· ἡμᾶς δὲ τοὺς τῆς φύσεως νόμους καὶ τὰς θείας παραγγελίας φόβων ἕνεκα ἀνθρωπίνων, ἃ πάνυ βλασφημίας τῆς ἀπὸ τούτων αἱρεῖσθαι παραβαίνειν. ἢ μέγα ὁ θεῖος χορὸς γανλιάσειεν ἂν θεῶν τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρῶν θείων, πρὸς ἀνθρώπων φαύλων δόξας ὁρῶν ἡμᾶς κεκηνότας, καὶ τὸν παρὰ τούτων φόβον ὑφορωμένους, οἳ καθ' ἡμέραν μελέτην ἐν τῷ βίῳ, τὸ ἀποθνήσκειν τοῖς ἄλλοις πεποιήμεθα.

LIB. III.

De abstinentia ab esu animalium.

ARGUMENTUM.

In hoc tertio libro probat Porphyrius animalia non necanda esse, quia cum rationem participent, posset & debeat etiam ad illa justitia extendi. § 1, 2. *Ratione autem non carere ostendit; eo quòd sermone utantur.* § 3, &c. *ad* § 7. *& quòd interna ratiocinatione se dirigant, sentiant, eodem nobiscum modo conformentur & afficiantur. Quæ omnia pluribus rationibus confirmat & exemplis illustrat à* § 7, *ad* § 26. *multis interim argumentis ab adversariis propositis obiter respondens. Quibus confectis, statuit tandem justitiam non erga homines solùm sed & cætera animalia exerceri oportere.*

§ 1. Ὁ μὲν ὅτε πρὸς σωφροσύνην καὶ λιτότητα, ὅτε πρὸς εὐσέβειαν, αἷς μάλιστα πρὸς τὸν θεωρητικὸν συντελοῦσι βίον, ἡ ἡμῖν ἐρρύχων βρῶσις συμβάλλεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναντιοῦται, διὰ τοῦτο φθαρέντων, ὦ Φίρμε Καστρίκιε, ἱκανὴν βιβλίων ἀπεδείξαμεν. τῆς δὲ δικαιοσύνης τὸ κεφάλαιον ἐν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείᾳ καὶ ἁγιότητι, ταύτης δὲ οὐκ ἂν ἁμάρτοις διὰ τῆς ὑποθέσεως ἁπτόμενος, ἣν λέγω ὅτι περὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους δίκαιον, μήποτε τοῦτο παραθραύσωμεν, πῶς γε πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσιον διασώζοντες. Σωκράτης μὲν ἂν πρὸς τοὺς ἡδονῇ διαμφισβητοῦντας εἰ τὸ τέλος, εἰ ἂν πάντες, ἔφη, σύες καὶ τράγοι τοῦτο σωματοῖεν, πείθοιτ' ἂν ἐν τοιούτοις τὸ εὐδαιμον ἡμῖν κεῖσθαι, ἕως ἂν νοῦς ἐν τοῖς πᾶσι κρατῇ. ἡμεῖς δ' εἰ ἂν πάντες λύκοι ἢ γῦπες τῇ κρεωφαγίαν δοκιμάζωσιν, οὐ συγχωρήσομεν τούτοις δίκαια λέγειν,

§ 1. IN duobus prioribus libris, Firme Castrici, neque temperantiæ & frugalitati, neque pietati, quæ maximè ad contemplativæ vitæ perfectionem requiruntur, animalium esum conferre, sed potiùs iis obesse demonstravimus. Cùm verò pulcherrima Justitiæ pars in pietate erga Deos contineatur, pietas autem abstinentiâ præcipuè constet, minimè meruendum erit nè justitiam erga homines aliquâ violemus, dum pietatem erga Deos tueamur. Socrates igitur illis qui pro voluptate tanquam fine ultimo contenderent, non sanè, dixit, etsi porci & hirci omnes huic consentirent, crederem tamen felicitatem nostram in voluptate positam esse, donec mens mihi in omnibus maneat incolumis. Nos similiter, neque si omnes lupi & vultures carnium esum comprobarent, justa tamen eos dicere concedemus, quamdiu verum

est

eſt hominem naturâ ſuâ innocuum eſſe, & ſe temperare oportere, quò minùs ex aliorum damnis ſibi voluptatem conciliet. Quandoquidem igitur ad ſermonem de juſtitia tranſitum eſt, quam adverſarii aſſerunt ad animalia ſolùm ejuſdem nobiſcum naturæ extendi debere, & hâc ratione animalibus rationis expertibus * actionem denegant, nos quidem veram & Pythagoricam opinionem ob oculos ponentes, omnem animam quæ ſenſum & memoriam participat, etiam ratione præditam eſſe demonſtrabimus. Hoc enim ſi ſemel probaverimus, jure etiam juxta adverſarios ad omne animal juſtitiam porrigemus. Ea autem quæ à veteribus dicuntur, in compendium redigemus.

§ 2. Ratione autem juxta Stoicos biſáriam diviſâ, in internam ſive intùs conceptam, & eam quæ ore profertur, & rurſus in rectam & pravam, diſtinctè explicandum eſt, quamnam ex his animalibus denegent. Num rectam ſolam, & non universè omnem, vel prorſus omnem tum internam, tum quæ extra procedit? Videntur ſanè animalibus perfectam rationis omnis, non rectæ ſolummodo, privationem affingere. Aliter enim non prorſus rationis eſſent expertia, ſed eam participarent æquè ac maxima, ſecundùm illos, hominum pars. Sapiens enim unus, aut forſan alter eſt, ut volunt illi, in quibus ſolis ratio rectè ſe habet. Cæteri pravi omnes, licèt alii aliquantulum ſolùm proceſſerint, alii autem improbitate referti ſint, omnes interim rationis participes. Homines autem ſui amore concitati, ἕως ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀγλαοὲς ἢ φύσει, καὶ ἀφεκτικὸν τοῦ πλησίον καὶ τῶν ἄλλων βλάβης αὐτῷ τὰς ἡδονὰς πείζεσθαι. ἐς ἣν τὴν περὶ τῆς δικαιοσύνης λόγον μεταβαίνοντες, ἐπεὶ τῷ ταὐτὸν φασὶ τὰ ὅμοια δεῖν μόνα παρατείνειν εἰρήκασιν οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἄλογα διαγράψουσι τῶν ζώων, φέρε ἡμεῖς τὴν ἀληθῆ ὁμοῦ καὶ Πυθαγόρειον δόξαν παραστήσωμεν, πᾶσαν ψυχὴν, ἢ μέτεσιν αἰσθήσεως καὶ μνήμης, λογικὴν ἐπιδεικνύντες· τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, εἰκότως ἂν καὶ τούτους πρὸς τὸν ζῶον τὸ δίκαιον παρατείνωμεν. ἐ. ῶμεν δὲ τὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συντόμως ἐπιτέμνοντες.

§ 2. Διπλοῦ δὲ λόγου καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς φρενὸς ὄντος, τοῦ μὲν ἐνδιαθέτου, τοῦ δὲ προφορικοῦ, καὶ πάλιν τοῦ μὲν κατορθωμένου, τοῦ δὲ ἡμαρτημένου, ποτέρου ἀποστεροῦσι τὰ ζῶα, διαρθρῶσαι προσῆκον. ἆρά γε τὸν ὀρθὸν μόνον, ἢ χ ἁπλῶς ὃ τοῦ λόγου; ἢ παντελῶς πάντας τοῦ τε ἔσω καὶ τοῦ ἔξω προϊόντος; ἐοίκασι δὲ τὴν παντελῆ στέρησιν αὐτοῦ κατηγορεῖν, ἢ τὴν τοῦ κατορθωμένου μόνου. ὥστε γὰρ ἂν ἄν ἄλογα, λογικὰ ὄντα λῦπε τὰ ζῶα, καθάπερ σχεδὸν πάντες κατ' αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι. σοφὸς μὲν γὰρ εἷς ἢ καὶ δύο κατ' αὐτοὺς γεγόνασιν, ἐν οἷς μόνοις ὁ λόγος κατορθοῦται, οἱ δὲ ἄλλοι φαῦλοι πάντες· κἂν οἱ μὲν ὦσι προκόπτοντες, οἱ δὲ * χύσιν τῆς φαυλότητος ἔχοντες, εἰ καὶ πάντες ὁμοίως λογικοί· ὑπὸ δὲ τῆς φιλαυτίας

λαυτίας θεραζόμενοι, ἄλογά φασι τὰ ζῶα ἐφεξῆς τὰ ἄλλα σύμπαντα, τῷ παντελῆ στέρησιν τοῦ λόγου διὰ τῆς ἀλογίας μηνύειν ἐθέλοντες· καίτοι εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ μόνον ἁπλῶς ὁ λόγος ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις θεωρεῖται, ἐν πολλοῖς ὢν αὐτῷ καὶ *ὑποβολαὶς ἔχων πρὸς τὸ τέλειον.

reliqua quotquot ſunt animalia ratione aiunt carere, per irrationalitatem omnimodam rationis privationem ſignificare volentes. Atqui ſi verum dicere liceat, non ſolùm universè ratio in omnibus animalibus cernitur; ſed in nonnullis tanta, ut ad perfectionem fundamentum *ſatìs firmum* videatur.

§ 3. Ἐπεὶ τοίνυν διπλοῦς ἐστιν, ὁ μὲν ἐν τῇ προφορᾷ, ὁ δὲ ἐν τῇ διαθέσει, ἀρξώμεθα πρότερον ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν φωνὴν τεταγμένου. Εἰ δὲ προφορικός ἐστι λόγος φωνὴ διὰ γλώττης σημαντικὴ τῶν ἔνδον καὶ κατὰ ψυχὴν παθῶν (κοινοτάτη γὰρ ἡ ἀποδοσις αὕτη, καὶ αἱρέσεως οὐδέπω ἐχομένη, ἀλλὰ μόνον τῆς τοῦ λόγου ἐννοίας,) τί τούτοις ἄπεστι τῶν ὅσα φθέγγεται; τί δὲ ἔχει καὶ πάρεστι *τῇ [* τὸ] προτίθεσθαι, καὶ πρὸ εἰπεῖν ὁ [ἀ] μέλει διενοήθη; λέγω δὲ διάνοιαν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ σιγὴν φωνούμενον. τοῦ τοίνυν ὑπὸ τῆς γλώττης φωνηθέντος, (ὅπως ἂν καὶ φωνηθῇ, εἴτε βαρβάρως, εἴτε Ἑλληνικῶς, εἴτε κωμικῶς, ἢ βοϊκῶς) λόγου γε ὄντος, μέτοχα τὰ ζῶα φωνητικά, τῶν μὲν ἀνθρώπων, κατὰ νόμους τοὺς ἀνθρωπείους φθεγγομένων, τῶν δὲ ζώων κατὰ νόμους, οὓς παρὰ τῶν θεῶν, καὶ τῆς φύσεως εἴληχεν ἕκαστον. εἰ δὲ μὴ ἡμεῖς ξυνίεμεν, τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ τῆς Ἰνδῶν οἱ Ἕλληνες· οὐδὲ τῆς Σκυθῶν, ἢ Θρᾳκῶν, ἢ Σύρων, οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ τραφέντες· ἀλλ' ἴσα κλαγγὴ

§ 3. Quoniam igitur duplex conſtituta eſt ratio, altera oratione prolata, altera in interna conceptione poſita, primùm ab ea quæ voce conſtat incipiemus. Si verò ratio externa ſit vox linguæ miniſterio prolata, quæ internorum, quíque animam afficiunt, affectuum ſit judicium (communiſſima autem eſt hæc definitio, & quæ electionem neutiquam complectatur, ſed ſolam rationis notionem) quid rationis *ſic explicatæ* iis deeſt quotquot vocem edunt? Quid enim, annon quæ patiuntur, & de quibus ſolliciti ſunt animo verſant, priuſquam voce efferant? Intelligo autem ejuſmodi deliberationem, quæ intùs in anima & ſilentio perficitur. Quâ linguæ beneficio expreſsâ (quomodocunque ea enuncietur, ſive barbarè ſive Græcè, ſive canum, ſive boum more, *non refert*) ſatìs indè patet, quòd cùm iſta animalia vocalia ſint, rationem *illam externam* participent: etſi interim homines pro conſuetudine humanâ loquantur, cætera verò animalia pro iſto modo quem à Diis & naturâ ſingula ſortita ſint. Et ſi nos eorum vocem non intelligamus, quid hoc *ad rem noſtram?* Ità enim neque Græci Indorum, nec qui in Attica nutriti fuere vel Scytharum, vel Thracum vel Syrorum ſermonem intelligunt. Sed alterius voces alteri idem ſonant quod gruum clangor,

clangor. Et licèt ab aliis ipſorum voces ſcribi & articulari poſſint, ut à nobis noſtræ, at à nobis nec literis comprehendi nec ſyllabis diſtingui poteſt vel Syrorum vel Perſarum, utì neque à quopiam queat animalium ſermo. Quemadmodum enim nos ſtrepitum tantùm percipimus & ſonum, ignari prorſus quid ſibi velint Scytharum colloquia, qui clangere ſolummodo nobis videntur nihilque articulatè reddere, ſed uno *& prorſus ſimili* ſtridore uti, nunc longiore, alibi breviore, cujus varietas nihil omnino nobis ſignificat, ab illis autem facilè intelligitur is ſermo, vocésque inter ſe diſcrepare percipiuntur, utì à nobis noſtra: Ità etiam ſe res habet in animalibus: Intelligunt ſingula congenerum ſuorum voces: nos autem ſonum tantùm audimus, ſignificatio mentes noſtras fugit, non alia de cauſa, niſi quòd nemo adhuc repertus eſt, qui linguæ noſtræ peritus, ejus ope eorum quæ ab animalibus dicuntur interpretationem nos docere poterat. Quamvìs, ſi fides tum veteribus, tum illis qui noſtrâ & patrum memoriâ vixerint adhibenda ſit, ſunt nonnulli qui animalium voces tum audîſſe tum intellexiſſe perhibentur. Ex veteribus quidem Melampus & Tireſias aliique ejuſdem farinæ. Ex nuperis verò Apollonius Tyanæus. De quo affirmatur, cùm inter ſocios eſſet, & fortè hirundo ſuperveniens aliquid garriret, dixiſſe eum, hirundinem *illam* aliis aviculis indicare, aſinum frumento onuſtum ante urbem collapſum eſſe, frumentúmque in terra effuſum ruente bajulo. Quidam etiam ex ſodalibus noſtris mihi narravit ſe

γεγανωσ, ὁ τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἥχῳ ὁμοιότατος. καίτοι ἐγγέγραπται τοῖς ἑτέροις ἡ αὐτῶν καὶ ἄναρθρος, ὡς καὶ ἡμῖν ἡ ἡμετέρα· ἄναρθρος δὲ καὶ ἀσαφὴς γραφὴ ἡ τῶν Σύρων φέρε εἰπεῖν ἢ τῶν Πέρσων, ὡς καὶ τούτοις, ἢ τῶν ζώων. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ψόφον μόνον ἀντιλαμβανόμεθα καὶ ἤχου, ἀξιώτοι ὄντες τῆς φέρε εἰπεῖν Σκυθῶν ὁμιλίας, καὶ κλαγγάζειν δοκοῦσιν, καὶ μηδὲν διαφέρειν, ἀλλ' ἐνὶ ψόφῳ χρῆσθαι μακροτέρῳ ἢ βραχυτέρῳ, τὸ παρηλλαγμένον δ' αὐτοῖς εἰς σημασίαν ἁπλῶς οὐδαμῶς ὑποπίπτει, ἐκείνοις δ' εὐσύνετος ἡ φθέγξις, καὶ πολὺ τὸ διάφορον ἔχουσα, καθάπερ ἡμῖν ἡ συνήθης· οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἡ ξυνέσις μὴ ἐκείνοις μὲν γὰρ οἰκείως ὑποπίπτει, ἡμῖν δὲ ὁ ψόφος μόνος ἐξάκουστος, τῆς σημασίας ἀκαταλήπτου, διὰ τὸ μηδένα διδάσκαλον τῶν ἡμετέρων, διδάξαι ἡμᾶς διὰ τῆς ἡμετέρας τῶν ἑρμηνείαν τὴν λεγομένων παρὰ τοῖς ζώοις. καίτοι εἰ δεῖ πιστεύειν τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν πατέρων γεγονόσιν, εἰσὶν οἱ λέγονται ἐπακοῦσαι καὶ συνιέναι ἔχειν τὴν τῶν ζώων φθέγξεως. ὡς ὁπὸ μὲν τῶν παλαιῶν ὁ Μελάμπους, καὶ ὁ Τειρεσίας, καὶ οἱ τοιοῦτοι, ὑ περὶ πολλοῦ δ' Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. ἐφ' ᾧ καὶ λέγεται, ὅτι τῆς ἑτέρας συνόντος, χελιδὼν ἐπισταμένη καὶ φθεγγομένη, εἰπεῖν, ὅτι μυνεῖ ἡ χελιδὼν τοῖς ἄλλοις ὄνον πρὸ τῆς ἄστεως πεπτωκέναι, σῖτου βαστάζοντα φορτίον, ὃ δὴ κυλισθὲν εἰς τὸν γλοῦν, τῆς ἀγοραφορᾶς πεπτωκότος. ἑτέρος δ' ἡμῶν ἐξηγεῖτο

ἐξηγεῖτό τις, οἰκέτης εὐτυχῆσαι παιδός, ὃς πάντα ξωὴν τὰ φθέγματα τῶν ὀρνίθων, καὶ ἰδίᾳ πάντα μαντικὰ, καὶ τὰ μετ' ὀλίγον μέλλοντα ἀγγελικά· ἀφαιρεθῆναι δὲ τὴν ζωὴν, τῆς μητρὸς ἐυλαβηθείσης μὴ δῶρον αὐτὸν βασιλεῖ πέμψειεν, καὶ καθ' ὕδατος εἰς τὰ ὦτα ἐνεργησάσης.

§ 4. Ἀλλ' ἵνα ταῦτα παρῶμεν διὰ τὸ ξύμφυτον ἡμῖν πάθος τῆς ἀπιστίας, ἀλλὰ δή γε ἐθνῶν εἰς ἔτι καὶ νῦν, ὅπως τινὰ ξυγγένειαν ἔχει πρὸς τινων ζώων σωτῆρα τῆς φθέγξεως, ἴσμεν ὅτι μαι ἠγνόηκεν. Ἄραβες μὲν κοράκων ἀκούσιν· Τυρρηνοὶ δ' ἀετῶν· τάχα δ' ἂν καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ἄνθρωποι συνείημεν πάντων δὴ ζώων, εἰ μὴ ἡμῶν τὰ ὦτα * λεράκων ἐνίκα. Δηλοῖ γε μὴν καὶ τὸ ποικίλον, καὶ διάφορον τῆς φθέγξεως αὐτῶν τὸ σημαντικὸν, ἄλλως γὰρ ἀκούεται, ὅταν φοβῶνται φθεγγόμενα, ἄλλως, ὅταν καλῶσι, ἄλλως, ὅταν εἰς τροφὴν παρακαλῶσι, ἄλλως, ὅταν φιλοφρονῶνται, ἄλλως, ὅταν προκαλῶνται εἰς μάχην, καὶ τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον, ὡς καὶ σφόδρα δυσπαρατήρητον τοῖς παραλλαγὴν εἰδέναι τὸ πλῆθος καὶ τοῖς τὸν βίον εἰς τούτων τήρησιν καταδεδυκόσι. κορώνης γὰρ καὶ κόρακος διωνίσαι, ἄχει τινὸς πλῆθος τὸ διάφορον σημειωσάμενοι, τὸ λοιπὸν ἐάσαι, ὡς ἂν ὃν ἀνθρώπῳ ἐυπερίληπτον. ὅταν δὲ πρὸς ἄλληλα φθέγγωνται, φανερά τε καὶ ἔυσημα, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ἡμῖν γνώριμα. εἰ φαίνεται δὲ καὶ ἡμᾶς μιμήσωμαι, καὶ τὴν ἑλλάδα γλῶτταν σημανθάνον-

in pucrum ſervum incidiſſe, qui omnes avium voces intelligeret, fuiſſéque divinatrices & rerum paulò pòſt futurarum prænuncias: tandem autem à matre, veritâ nè Imperatori doni vice mitteretur, & idcirco in dormientis aurem urinam infundente, hâc ſagacitate privatum fuiſſe.

§ 4. Sed ut hæc miſſa faciamus propter inſitum nobis incredulitatis vitium, nemo tamen opinor ignorat multas etiamnum eſſe gentes, quæ peculiarem vim habent quorundam animalium voces intelligendi: Arabes ſcilicet corvorum, Tyrrheni aquilarum, & fortaſſe nos omnes animalium omnium ſermones percipere-mus, ſi * ſerpens aliquis aures noſtras lambendo purgaret. Varietas quidem & vocum diſcrepantia ſatis indicat eas eſſe ſignificativas. Aliter ſiquidem aures noſtras feriunt, cùm præ timore clamitent, aliter cùm *ſocios* invitent, aliter cùm pullos ad cibum vocent, cùm ſe invicem amanter excipiant aliter, denique aliter cùm ad pugnam ſe mutuò provocent, & ſanè tanta eſt in hiſce varietas, ut etiam iis, qui totam vitam in his notandis inſumſerint, valdè tamen difficile fuit vocum diſcrimina propter multitudinem obſervare. Augures igitur, qui ex cornicibus & corvis divinantur, eorum garritus aliquatenus annotârunt; cæteros verò omiſerunt, tanquam qui ab homine quopiam minimè poſſent comprehendi. Cùm verò ad ſe invicem alloquuntur animalia, ſatis manifeſta ſunt, & res ſibi invicem facilè indicant, licèt nos omnes ea ignoremus. Porrò ſi appareat ea nos imitari, & linguam Græcam

cam ediſcere, & magiſtros ſuos intelligere, quis adeò impudens eſt, ut non concedat ea rationem participare, ídque hâc ſolùm ratione quòd ille non capiat quæ dicunt? Corvi igitur, & picæ, item erithaci & pſittaci homines imitantur, & eorum quæ audierint recordantur, & magiſtro dum docentur obtemperant, & ſæpe per ea quæ didicerint eorum qui in ædibus deliquerunt fecerint indicium. Indica verò hyæna, quam Crocottam appellant indigenæ, ità ſine doctore humanas voces imitatur, ut plerunque domos accedens, cum foràs evocet quem perſpexerit ſe poſſe facilè domare, & imitatur vocem amiciſſimi alicujus, & cui vocatus certiſſimè reſponſurus eſt: adeò ut licèt Indi hæc probè noverint, tamen ſæpe vocum ſimilitudine decepti, vocantibus parucrint, & ædibus egreſſi perierint. Sin cuncta animalia non imitantur, nec noſtra omnia fortè addiſcant, quid refert? Neque enim homo quivis docilis eſt, aut facilè imitari poteſt, non dicam animalium voces omnes, ſed nec quinque Dialectos, quæ apud homines in uſu ſunt. Quinetiam nonnulla forſan animalia non loquuntur, quia non docentur, vel quòd ab inſtrumentis ſermonis *non bene conformatis* impediantur. Nos ſanè circa Carthaginem perdicem cicurem advolantem aluimus, quem temporis progreſſu, & magnâ nobiſcum conſuetudine manſuetiſſimum effectum, non ſolùm adblandientem & officioſè colentem, & colludentem vidimus, ſed & noſtræ voci reſpondentem, ídque, quantum quidem poterat, aliter quàm quo ſolent perdi-

λα, καὶ σωτήρια τῆς ἐφεστώτων, τίς ὅτως ἀναιδὴς, ὡς μὴ συγχωρεῖν ἔχ) λογικὰ, διότι αὐτὰ ἃ σωίησιν, ὧν λέγουσιν. κόρακας γὰρ καὶ κίτταις, ἐιδασκόιτε, καὶ ψίτταικοὶ ἀνθρώπους μιμοῦνται, καὶ μέμνηνται ὧν ἂν ἀκούσωσι, καὶ διδασκόμενοι ὑπακούουσι τῷ διδάσκοντι, καὶ πολλοί γε ἐμεμύησαν, δι' ὧν ἐδιδάχθησαν, καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐπὶ τὸν οἶκον. ἡ δ' Ἰνδικὴ ὕαινα, ἣν Κροκόττην οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, καὶ ἄνευ διδασκάλου ὕπω φθέγγεται ἀνθρωπικῶς, ὡς καὶ ἐπιφοιτᾶν τοῖς οἰκίαις, καὶ καλεῖν ὃν ἔδη εὐχείρωτον αὐτῇ, καὶ μιμεῖται γε τὸ φιλτάτου, καὶ ὧν ἂν πάνυ ὑπακούσειεν ὁ κληθεὶς τὸ φθέγμα· ὡς καίτοι εἰδότας τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῆς ὁμοιότητος ἐξαπατᾶσθαι, καὶ ἀναλίσκεσθαι ἐξιόντας καὶ πρὸς τὸ φθέγμα ὑπακούοντας. εἰ δὲ μὴ πάντα μιμεῖται, καὶ μὴ ἅ πάντα συμβαθεῖ τῆς ἡμετέρας, τί τοῦτο ἀδύ; καὶ ἄνθρωπος πᾶς συμβαθὴς ἢ μιμητικὸς, ἐχ ὅτι τῆς φωνῆς ζώων, ἀλλ' οὐδὲ πέντε τῶν διαλέκτων φωνὰς ἀνθρώποις. τινὰ δὲ καὶ τῷ μὴ διδάσκεσθαι ἴσως ἃ φθέγγεται, ἢ καὶ τῷ ἀπὸ φωνῆς ὀργάνων τῆς φωνῆς ἐμποδίζεσθαι. ἡμεῖς γοῦν ἐπὶ Καρχηδόνα περδικος ἐπιπλάνητος ἡμέρω, τρέφοντες τοῦτον, τὸ χρόνῳ προϊόντος καὶ τῆς συνηθείας εἰς πολλὴν ἡμερότητα αὐτὸν μεταβαλούσης, ὃ μόνον σαίνοντος καὶ θεραπεύοντος παίζοντος ἐθεασάμεθα καὶ προσπαίζοντος, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀντιφθεγγομένου πρὸς τὸ ἡμέτερον φθέγμα, καὶ καθ' ὅσον ἐν ἀνθρώπου ἀποκρινομένου, ἀλλοίως ἢ καὶ καλεῖν ἀλλήλους εἰώθασιν

δασιν οἱ περδικες, ὑκην σιωπῶντος, φθεξαμένου δ' ἀντεφθέγξατο μόνον.

§ 5. Ἱστορεῖται δ' καὶ τῆς ἀφθόγγων * ὕτας [* πνα] ἐτοίμως ὑπακούειν τοῖς δεσπόταις, ὡς ὐκ ἄνθρωπος τῆς σωπώντων. ἡ γοῦν Κρέσσα τὴν Ρωμαϊκὴν μύραινα ὀνόμασι καλουμένη, θρηνεῖ τὸν Κρέσσαν, ὃν καὶ ὕτας δέδηκεν, ὡς πενθῆσαι ἀποθανόντα, τεκνῶν τέκνων ἀποβολὴν πρότερον μετρίως ἐπενόησε. καὶ ἐγχέλεις δὲ πολλοὶ ἱστόρησαν τὰς ἐν Ἀρεθούσῃ, καὶ Σαπέρδας τὸν πρὸς Μαίανδρον ὑπακούοντας τοῖς καλοῦσιν. ὑκοῦν φαντασία ἡ αὐτὴ τῷ τῶ * λέγοντος, ἐὰν δ' ἐπὶ γλῶτταν ἐξικνῆται, ἐάν τε μὴ; πῶς ὖν ὐκ ἄλογον μόνον λόγον τινὸς ἀνθρώπου φωνὴν λέγειν, ὅπ ἡμῖν ξυνετὴ, τινὸ δὲ τῆς ἄλλων ζώων παραιτεῖσθαι; ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ κόρακας τινὸ σφῶν μόνον ἠξίουν εἶ φωνὴν, ἡμᾶς δ' εἶ ἀλόγους, διότι ὐκ αὐτοῖς ἔυσημα φθεγγόμεθα· ἢ οἱ Ἀττικοὶ, εἰ μόνον τινὸ Ἀθηνᾶν ἔλεγον φωνὴν, τὸν δ' ἄλλας ἀλόγους ἦσαν, τὸν λέξεως Ἀττικῆς ἀμοιρήσαντας. καίτοι δᾶττον ἂν κόρακος ξυιέσειν λάσοι ὁ Ἀττικὸς ἢ Σύρε, ἢ Πέρσε, συείζοντος καὶ περσίζοντος. ἀλλὰ μήποτε ἄτοπον ἐκ τῆς ἐυξυιέτε φθέγξεως ἢ μὴ, ἢ τῆς σιγῆς καὶ φωνῆς, τὸ λογικὸν κρίνειν καὶ τὸ ἄλογον. ὕτω γὰρ καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν καὶ τοὺ ἄλλους, πρὶν μὴ φθέγξασθαι, φαίη ἄν τις μὴ εἶ λογικούς. ἀλλ' οἱ γε θεοὶ σιγῶντες μηνύουσι, καὶ σωίασιν αὐτῆ

ces more se mutuò convocare: non tacentibus nobis, sed loquentibus solùm vocem reddere solitum.

§ 5. Memoriæ etiam traditur muta *nonnulla animalia* ità promptè dominis suis obtemperâsse, ut nec ex domesticis quispiam *posset meliùs*. Crassi scilicet, *civis* Romani, Murræna, nominatim appellata, Crassum solet accedere, cúmque ità commovit, ut mortuam defleverit, cùm tamen priùs trium liberorum jacturam moderatè tulisset. Sed & multi narrârunt anguillas in Arethusa, & saperdas circa Mæandrum vocantibus morem gerere. Annon igitur eadem est illis imaginatio, quæ inest animalibus vocalibus, ídque sive linguâ eam exprimant, sive minús? Quomodo igitur non ineptum est solam hominis vocem, quia à nobis intelligi potest, rationem *externam* appellare, reliquorum verò animalium sermonem repudiare? Perinde profectò est, ac si corvi suam vocem solam sermonem esse statuerent, nósque rationis esse expertes, quia ea non loquimur quorum illi significationem facilè percipiant: aut Attici suam solùm linguam ità appellarent, cæterósque à ratione excluderent, quotquot linguam Atticam ignorarent. Tametsi citiùs sanè corvi crocitationes intelligeret Athenienſis, quàm Syri aut Persæ sermocinationes. Nequaquam igitur tam absurdi simus, ut ex voce sive intelligi queat, sive percipi non possit, aut ex silentio de animalibus judicemus, utrùm rationem participent vel eâ priventur. Ità enim Deum altissimum cæterósque eò quòd non loquantur, rationis expertes esse quis pronunciaret. Dii verò etiam tacentes mentem suam indicant: eámque percipiunt

unt aves citiùs quàm homines: & cùm intellexerint eam prout poſſunt efferunt, & hominibus nunciæ ſunt, aliæ ab his, nonnullæ ab illis Diis mitti ſolitæ: Sic Jovis nuncia eſt aquila, Apollinis accipiter & corvus, Junonis ciconia, Minervæ crex & noctua, Cereris grus, ſic & aliorum aliæ. Quinetiam qui inter nos animalia obſervant & educant, voces ipſorum agnoſcunt. Venator ſcilicet ex canis latrantis voce ſenſit ſæpiùs, illum nunc leporem quærere, deinde inveniſſe; nunc illum perſequi, poſtea cepiſſe, denique *deficiente odore* oberrare. Pariter bubulcus novit, nunc quidem bovem ſitire, aut eſurire, aut fatigari; nunc verò ad venerem ſtimulari, aut vitulum quærere. Leo etiam rugitu ſuo indicat ſe *cædem* minari: lupus ululatu ſe malè habere, & ovibus balantibus, non latet paſtorem quâ re indigeant.

§ 6. Neque ſanè ignorant animalia hominum vocem, ſive iraſcantur, ſive illis abblandiantur, ſive vocent, ſive inſequantur, ſive illis aliquid miniſtrent, nullæ denique *hominum voces illa latent*, ſed iis omnibus parent familiariter. Quod fieri non poterat, niſi ſimilitudo aliqua intellectûs, quâ ſe invicem commovent & afficiunt, intercederet. Porrò canticis demulcentur, & ex agreſtibus manſueti fiunt, cervi, & tauri, aliáque animalia. Qui verò animalia damnant quaſi ratione carentia, illi ipſi tamen fatentur canes Dialecticâ callere, & uti ſyllogiſmo qui ex pluribus disjunctis enunciatis conficitur, cùm in trivia inciderint, itáq; argumentari, aut hac, aut iſtac, *ταυτῃ, ἢ ἐκείνῃ, ἢ τῃ̃ ἑτέρᾳ*, ἀπολιπόντα τὸ σημεῖον

ὄρνιθες θᾶττον ἢ ἄνθρωποι, καὶ σωτῆρας ἀπαγγέλλουσιν ὡς δύνανται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ κήρυκες ἄλλοι ἄλλων θεῶν. * ὧν [*ὡς] Διὸς μὲν ἀετὸς, Ἀπόλλωνος ἱέραξ καὶ κόραξ, Ἥρας πέλαργος, Ἀθηνᾶς αὖ κρέξ τε, καὶ γλαῦξ, καὶ Δήμητρος γέρανος, ὡς ἄλλων ἄλλο. καὶ μὴν καὶ ἡμῖν οἱ παρατηροῦντες, καὶ οἱ σωτῆρσοι γινώσκουσιν αὐτῶν τὰ φθέγματα. ὁ γοῦν κυνηγέτης ἀπὸ τῆς ὑποκρίσεως ἤδετο τὸ κυνὸς ὑλακτοῦντος, νῦν μὲν ὅτι ζητεῖ τὸν λαγῶ, νῦν δ' ὅτι εὗρεν, νῦν δ' ὅτι διώκει, νῦν δ' ὅτι ἔλαβεν, καὶ πλανωμένου, ὅτι πλανᾶται. καὶ ὁ βουκόλος δῆλον νῦν μὲν, ὅτι ἡ βοῦς πεινῇ, ἢ διψᾷ, ἢ κάκιωται, ἢ ὀρᾷ, ἢ τὸν μόχον ζητεῖ. καὶ λέων βρυχώμενος δηλοῖ ὅτι ἀπειλεῖ, καὶ λύκος ὠρυόμενος, ὅτι κακῶς πράσσει, καὶ ὄις βληχώμενον οὐκ ἔλαθον τὸν ποιμένα, ὅτε νοσοῦσι.

§ 6. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκεῖνα ἔλαθεν ἡ τῶν ἀνθρώπων φωνὴ, οὐκ ὀργιζομένων, οὐ φιλοφρονουμένων, οὐ καλούντων, οὐχ ἡδύνατο, οὐχ ἡ αὐτῶσα, οὐχ ἡ διδοῦσα, οὐδεμία ἁπλῶς, ἀλλὰ πᾶσας οἰκείως ὑπήκουσαν. ὅθεν ἀδύνατον ποιεῖν μὴ τὸ ὁμοίᾳ τῇ σωτέσει τῷ ὁμοίῳ ἐνεργοῦντος. σαφηνίζονται δ' καὶ μέλεσι, καὶ ἥμεσι ἐξ ἀγρίων γίγνονται ἥμεροι, καὶ ταῦροι, καὶ ἕτερα ζῶα. διαλεκτικῆς μὲν αὐτοί φασιν, οὐ τὸ ἄλογον αὐτῶν καταψηφιζόμενοι, ἐπαίειν τοὺς κυνᾶς, κεχρῆσθαί τε τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ, ἐγκαθόντας, ὅταν εἰς τριόδους ἀφίκωνται. ἤτοι γὰρ

ὅτε

ὅτε ὃ ταύτῳ, ὅτε ταύτῳ· ταύτῳ ἄρα, καθ' ὃ λοιπὸν καὶ διώκειν. ἀλλ' ἕτοιμον λέγειν, φύσει ταῦτα ποιεῖν, ὅτι μηδεὶς αὐτὰ ἐξεδίδαξεν. ὡς δὴ καὶ ἡμᾶς τὸν λόγον ἡ φύσει κεκληρωμένων, εἰ καί τινα τίθεμεν ἡμῖν ὀνομάτων * αὐτοὶ [* αὐτοῖς] διὰ τὸ καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως ἔχειν κατὰ φύσιν. εἰ μήτοι πεδύειν δεῖ Ἀριστοτέλει, καὶ διδάσκοντα ὤφθη, ἃ μόνον οὐχὶ ἄλλων τι ποιεῖν τὰ τέκνα, τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ φθέγγεσθαι, ὡς ἀηδὼν τὸν νεοττὸν ᾄδειν. καὶ, ὡς αὐτός γε φησὶν, πολλὰ μὴ παρ' ἀλλήλων μανθάνει ζῶα, πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ πᾶς αὐτῷ ἀληθεύοντι μαρτυρεῖ, πᾶς μὲν πωλοδάμνης, πᾶς δὲ ἱπποκόμος τε, καὶ ἱππεὺς καὶ ἡνίοχος, πᾶς δὲ κυνηγέτης τε, καὶ ἐλεφαντηγὸς, καὶ βυκόλος, καὶ οἱ τῶν θηρίων διδάσκαλοι, εἴτε τῶν ὀρνίθων πάντες· ἀλλ' ὁ μὲ ἐυγνώμων, καὶ ἐκ τούτων μεταδίδωσι ζωῆς τοῖς ζώοις· ὁ δὲ ἀγνώμων καὶ ἀνισόρροπος αὐτῶν, φέρε δὴ συνεργῶν αὐτῷ τῇ εἰς αὐτὰ πλεονεξίᾳ. καὶ πῶς γὰρ ἂν ἔμελλε κακολογήσειν καὶ διαβαλεῖν, ἃ καλακόπλαν ὡς λίθον ἐφέρηκε; ἀλλ' Ἀριστοτέλης γε, καὶ Πλάτων, Ἐμπεδοκλῆς τε, καὶ Πυθαγόρας, Δημόκριτός τε, καὶ ὅσοι ἐφεύρηκε πρὸ αὐτῶν ἀληθείαν ἐφ' αὐτῶν ἐλεῖν, ἔγνωσαν τὸ μετέχον τοῦ λόγου.

aut illac *feram* abiisse, sed neque hæc neque istac, ergò illac, quà solùm reliquum est feram persequi. Sed in promptu est respondere, animalia naturæ quidem impulsu hæc facere, quia à nemine illa edocta fuerunt. Quasi nos etiam non à natura rationem sortiti essemus, & quo quæso nomine nos appellari oportet, eò quòd ad ratiocinandum idonei à naturâ facti sumus. Præterea, si fides sit Aristoteli tribuenda, animalia aliqua visa sunt fœtus suos docere, non modò ex cæteris nonnulla, sed & vocem formare, sicut luscinia pullum suum docet cantus modulari. Atque, ut idem testatur, animalia à se mutuò multa ediscunt, ab hominibus etiam multa: & illi hac in re verum dicenti testimonium præbebunt omnes pullorum domitores, equisones, equites, & aurigæ, venatores etiam omnes, bubulci, & elephantorum, ferarum, & avium magistri omnes. Atqui sapiens etiam ex his perspiciet intelligendi vim animalibus attribui oportere. Inconsideratus verò, & harum rerum ignarus, fertur *præceps*, malo suo animalia fraudandi animo obsecundans. & quomodo sanè fieri potest, ut animalia maledictis & calumniis non obrueret, qui ea in frusta concidere, quasi non sentirent magis quàm lapides, apud se constituit? At verò ipse Aristoteles, Plato, Empedocles, Pythagoras, Democritus, & quotquot veritatem hac in re deprehendere studuerunt, animalia rationem participare agnoverunt.

§ 7. Δεικτέον δὴ καὶ τὸν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ἐνδιάθετον. φαίνεται δὲ ἡ παραλλαγὴ, ὡς φησί τις καὶ Ἀριστοτέλης, οὐκ οὐσίᾳ διαλλάττουσα, ἀλλ' ἐν τῷ μᾶλλον

§ 7. Jam verò nobis ostendendum est ea habere rationem internam, & intus conceptam. Videtur sanè à nostra differre, ut ait alicubi Aristoteles, non essentiâ, sed gradu.

Uti

Utì nonnulli exiſtimant Deorum à noſtra diſcrepare rationem, non differentiâ eſſentiali, ſed quòd illorum magìs, noſtra minùs ſit accurata. Et quidem quod ad ſenſum attinet, & reliquam tum inſtrumentorum ſenſûs, tum carnis univerſæ conformationem attinet, eam eodem nobiſcum modo ſe habere in animalibus ab omnibus ferè conceditur. Etenim non ſolùm paſſiones naturales, easque, quæ indè oriuntur, emotiones communes nobiſcum habent, ſed & præternaturales affectus & morbi, in illis conſpiciuntur. Nemo interim, ſatìs ſanus, propter diſcrimen quod in corporis temperie & conſtitutione deprehenditur, ea ratiocinationis eſſe incapacia pronunciaverit, cùm videat præſertim inter homines pro familiarum & gentium ratione magnam hac in re varietatem, nihilominus tamen omnes rationem participare neutiquam refragetur. Aſinus quidem ſicut homo catarrho corripitur, &, ſi morbus in pulmones ejus defluat, moritur. Equus pariter ac homo purulentus ſit ac tabeſcit: rigore etiam nervorum corripitur, podagrâ, febri, & rabie: quando etiam vultum dicitur demittere. Equa verò uterum gerens, ſi lucernam extinctam olfecerit, abortit ſicut mulier. Febricitat etiam bos, & furit, ut & camelus. Cornix ſcabie & leprâ, ut & canis, qui podagrâ etiam & rabie laborat. Porcus rauceſcit, & canis præcipuè gutturis affectibus laborat: adeò ut morbus quidam in homine à cane nomen ſortitus ſit, Cynanches *ſive anginæ*. Horum autem animalium, quia nobiſcum verſantur, affectus morbidi noſ-

κὴ ἵππον θεωρεμένη. καθάπερ πολλοὶ οἴονται κὴ τῶν θεῶν πρὸς ἡμᾶς ἐξηλλάχθαι, ὃ κατ' οὐσίαν ὅσης τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκριβές, ἢ μὴ, τὸ λόγε. κὴ ὅτι μὲν ὄψει γε αἰσθήσεως, τῆς τε ἄλλης ὀργανώσεως τῆς τε κατὰ τὰ αἰδοῖα κὴ τῆς κατὰ σάρκα ὁμοίως ἡμῖν διάκειται, πᾶς γέδεν συγχωρήσειεν. κὴ γὰρ ὁ μόνον τῆς κατὰ φύσιν παθῶντε, κὴ νοσημάτων τῆς διὰ τέτων ὁμοίως ἡμῖν κεκοινώνηκεν, ἀλλ' ἤδη κὴ τῆς παρὰ φύσιν, κὴ νοσωδῶν ἐν αὐτοῖς θεωρεμένων. οὐκ ἂν δέ τις εὖ φρενῶν διὰ τὸ ἐξηλλαγμένον τῆς ἕξεως τῦ σώματος, ἄδηκλα λογικῆς εἶπει διαθέσεως, ὁρῶν κὴ ἐπ' ἀνθρώπων πολλὴν τὴν παραλλαγὴν τῆς ἕξεως κατά γε γένη κὴ ἔθνη, κὴ ὅμως λογικὰς συγχωρῶν πάντας. ὄνος μὲν γε καταῤῥῦ αλίσκεται, κἂν εἰς πνεύμονα αὐτῦ ῥυῇ τὸ νόσημα, ἀποθνήσκει ὥσπερ ἄνθρωπος. ἵππος δὲ κὴ ἔμπυος γίνεται κὴ φθίνει, ὥσπερ ἄνθρωπος. κὴ τέτανον λαμβάνει ἵππος, κὴ πεδάγρα, κὴ πυρετὸς, κὴ λύσσα, ὁπότε κὴ κατωπιὰν λέγεται. κὴ ἡ κύων ἵππος, ἐπειδὰν ὀσφρήσῃ λύχνε ἀπισβεσμένε, ἀμβλίσκει ὡς ἄνθρωπος. πυρέσσει δὲ κὴ βῦς, κὴ μαίνεται, καθάπερ κὴ ὁ κάμηλος. κορώνη δὲ φωειᾶ, κὴ λεπρίᾳ, κὴ κύων, ὅτος μέν γε κὴ ποδαγρᾶ, κὴ λυσσᾶ. ὗς δὲ βραγχᾶ, κὴ ἐπὶ μᾶλλον κύων, κὴ τὸ πάθος ἐν ἀνθρώπῳ ἀπὸ τῦ κυνὸς, κυνάγχη κέκληκε. κὴ * τὰ [*μὲν] γνώσιμα, ἐπεὶ σώσιμα ταῦτα ἡμῖν τὰ ζῶα, τῆς δὲ ἄλλων ἐσμὲν

μὴ ἀπείρως διὰ τὸ ἀσυνήθες. οὐ συνεχζόμενα ὑ μαλακίζεται. οἱ μὲν γε ἀλεκτρυόνες οὐδὲ ᾄδουσιν ἔτι, ἀλλὰ πιὼ φωνὴ ἐπὶ τὸ θῆλυ μεταβάλλουσιν, ὥσπερ ἄνθρωποι. βοὸς τε κέρατα οὐ φωνὴ οὐκ ἔστι διαγινώσαι πυμῖν, οὐ θήλεος. οἱ ὑ ἔλαφοι οὐκ ἔτι ἀποβάλλουσι τὰ κέρατα, ἀλλὰ συνέχουσιν, ὡς εὐνοῦχοι τὰς τρίχας, μὴ ἔχοντες ὑ, ἃ φύουσιν, ὥσπερ οἱ πρὶν πώγωνα ἐκφῦσαι, ἐκπυμδέντες. ὅτως χρὸν ἀπάντων τὰ σώματα ὁμοίως * [* ἔχει] τοῖς ἡμετέροις κὶ τὰ πάθη.

bis noti ſunt, cæterorum verò eorum quibuſcum nulla nobis conſuetudo intercedit, imperiti ſumus. Porrò animalia caſtrata mollia redduntur, & galli caſtrati non ampliùs canunt; ſed vocem in effœminatam mutant, prout homines. Bovis etiam execti & bovis fœminæ cornua & mugitum inter ſe diſtinguere non poſſumus. Cervi autem non ampliùs cornua amittunt, ſed illa retinent, ut eunuchi pilos, & ſi, quando caſtrati erant, nulla habuerint, non ampliùs illis cornua naſcuntur, quemadmodum neque illis barba, qui ante eam primò enatam exſecti ſunt. Adeò omnium ferè animalium corpora eodem modo cùm noſtris afficiuntur.

§ 8. Τάγε μὴν τῆς ψυχῆς πάθη ὄψα, εἰ μὴ πάντα ὅμοια, κὶ σκεπτάγε πιὼ αἴσθησιν. ὃ γὸ δὴ ἀνθρώπῳ μὲν ἡ γεῦσις χυμῶν, ἢ ὑ ὄψις χρωτῶν, ἢ ὀσμὴ ἢ ὄσφρησις ἀντιλαμβάνεται, ἢ ψόφων ἡ ἀκοὴ, ἢ θερμῆ, ἢ ψυχρῶν ἡ ἁφὴ, ἢ τῆ ἄλλων ἁπτῆ, ὑκὶ ὑ κὶ τῆ ζώων ἁπάντων ὁμοίως· ὑδὲ ταύτης μὲν * ἀφῄρηται τὰ ζῶα, διὰ τὸ μὴ εἶ) ἄνθρωποι, λογικῆς ὑ ἀμοιρῦσι διὰ τῦτο· ἐπεὶ ὅτω γε κὶ οἱ θεοὶ, διὰ τὸ μὴ εἶ) ἄνθρωποι, λογικῆς στερήσονται, ἢ ἡμεῖς, εἴπῳ οἱ θεοὶ λογικοί. αἰδήσεως μὲν γε κὶ πλεονεκτεῖν ἔοικε μᾶλλον τὰ ζῶα. τίς μὲν γὸ ἀνθρώπων τοσῦτον βλέπει (ὑδὲ γὸ ὁ μυθεύομεν Λυγκεὺς) ὅσον ὁ δρᾶκων; ὅθεν κὶ τὸ βλέπειν δρακεῖν λέγουσιν οἱ ποιηταί.* ἢ ἐστὸν κὶ ὑφόθεν ὄντα, ὑκ ἔλαθε πλῶξ. τίς ἢ ὀξυηκοώτερος γε-

§ 8. Videamus poſthac annon animæ etiam paſſiones in animalibus repertæ noſtris ſint ſimiles, & primò de ſenſu diſpiciamus. Non enim ſolius hominis eſt ſapores guſtu, aut colores viſu, aut odores olfactu, aut ſonos auditu; aut frigus & calorem cæteráque tactûs objecta eo ſenſu percipere, non verò pariter reliquorum animalium: nec ſi ſentiendi vim illis denegare hac de cauſa quòd homines non ſint, iniquum exiſtimetur, æquum erit ob id ipſum ratione privare. Ità enim Deos ipſos ratione carere, quia homines non ſunt, æquè affirmare licet, aut nos eâ minimè præditos eſſe, quia Dii eâ vi pollent. Cæterúm reliqua animalia nobis in ſentiendo ſuperiora eſſe videntur. Quis enim hominum (non ſanè fabulis decantatus Lynceus) tam acutè videt ac draco? unde Poetæ δρακεῖν dicunt pro videre. Aquilam autem etiam altè volantem non latuit lepus. Quis gruibus auditu acutior, quæ à longiſ-

longiore intervallo audiunt quàm homo quiſpiam viſu penetrat. Olfactu enim tantùm nos ſuperant omnia ferè animalia, ut ea illis obvia ſint quæ nos prorſus latent, & unumquodque ſecundùm genus ſuum agnoſcant, etiam ex veſtigiis odorem percipientia. Homines autem canibus utuntur ducibus ad aprum aut cervum inſequendum. Nos aeris conſtitutio tardè, alia verò animalia tam citò attentat, ut illis tanquam futurorum indicibus utamur. Succorum autem diſcrimina, & quæ morbos inducere apta ſunt, quæ ſalubria, quæ venenoſa tam accuratè noverunt, ut nemo medicorum æquè hac in re peritus ſit. Sapientiora verò ait Ariſtoteles eſſe ea animalia, quæ ſenſibus maximè vigent. Corporum autem diverſitates efficere poſſunt, ut alia animalia facilè, alia difficile afficiantur, & ut rationem magis aut minùs in promptu habeant, animam verò quoad eſſentiam variare non poſſunt, ubi neque ſenſus, nec paſſiones inverterint, nec à natura ſua prorſus diſcedere coegerint. Animalium igitur alia magis alia minùs rationem participare concedi poteſt, omnino autem privari, neutiquam: ſicut nec alia ratione prædita eſſe, alia verò non eſſe *largiri debemus.* Sed quemadmodum in uno eodémque genere *animalium*, corpora reperiuntur alia ſaniora, alia infirmiora, & ut in morbis magnum diſcrimen deprehenditur, & in ingeniorum dexteritate & tarditate, ità etiam in animis *obtinet*, quarum aliæ bonæ, aliæ improbæ, & inter perverſas gradus quidam reperiuntur, nec bonæ æquales ſunt. Non enim

ζώων, αἱ ἀπὸ τούτων ἀκούσιν, ὅπως ἄλλο ἀνθρώπου τις ὁρᾷ. τῇ μὲν γὰρ ὀσφρήσει πρόσω πλεονεκτεῖ σχεδὸν πάντα τὰ ζῶα, ὡς ἐκείνοις σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἡμᾶς λανθάνοντα, καὶ ἕκαστον γινώσκειν ἔκνιον ἀπὸ τῶν ἰχνῶν δυνάμενα. οἱ δὲ ἄνθρωποι κυνηγέταις κυσὶ χρῶνται, * δι' ἐλάφου ἢ κάπρου μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἀέρος καταστάσεις ἄπληστοι, ὥσπερ ἄλλων ζώων εὐδύνες, ὡς τούτοις τιμιωτέροις χρῆσθαι τῶν μελλόντων. πρὸς δὲ τὴν ὑγιεινὴν διάκρισιν ὕπνος ὀλίγον ὡς * [ὀνείρασιν] ἐξακριβοῦν, καὶ τὰ ὑποπτεῦσαι, καὶ τὰ ὑγιεινὰ, καὶ τὰ ἀλυσπίεσθαι, ὡς ἄλλοι ἀνθρώπων ὀλιγόπνοοί. φρονιμώτερα δὲ φησιν ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι τὰ εὐαισθητότερα. σωμάτων δὲ παραλλαγαὶ εὐπαθῆ μὲν ἢ δυσπαθῆ ποιοῦσι διώκοντα, καὶ μᾶλλον, καὶ ἧττον περίκειται ἔχειν τὸν λόγον, κατ' ἀμφοῖν δὲ τὴν ψυχὴν ἐξαλλάττειν ἃ διώκουσι, ὅπου γε ἄλλοι τοῖς αἰσθητοῖς, ἄλλοι τοῖς παθήμασι * ἔσχεθεν, [* ἔσχεθαν] ἄλλοι τέλεον ἐκβεβηκέναι * ἐποίησεν. [* ἐποίησαν] ἐν ὧν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον ἡ διαφορὰ συγχωρεῖται, οὐκ ἐν τῇ τελείᾳ στερήσει· ἄλλο ἐν τῷ καθάπαξ τὸ μὴ ἔχειν, τὸ δὲ μὴ ἀλλ' ὡς ἐν ἑνὶ γίνεται τὸ μὴ ὡς ὑγιεινότερον σῶμα ὄζει, τὸ δὲ ἧττον, καὶ ἐπὶ τόσα ὁμοίως πολὺ τὸ διάφορον, ἔντε εὐφυΐαις, καὶ ἀφυΐαις, ἔτι καὶ ἐν ψυχαῖς, ἢ μὲν ἀγαθαὶ, ἢ δὲ φαῦλαι. καὶ τῆς φαύλης, ἡ μὲν μᾶλλον, ἡ δὲ ἧττον. καὶ μὴν ἀγαθῶν οὐκ ἡ αὐτὴ ἰσότης,

ὁμοίως Σωκράτης ἀγαθὸς καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Πλάτων, οὐδ' ἐν ὁμοδοξίοις ἢ ταυτότης. ὥ πτίνων οὐδ' εἰ μᾶλλον ἡμεῖς νοεμεν ἢ τὰ ζῶα, διὰ τοῦτο ἀφαιρετέον τὴν ζώων τὸ νοεῖν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ πτηνὸν τοῦ περδικος, ὅτι μᾶλλον αὐτὴν ἱέρακες πέτον)· οὐδὲ τοὺ ἄλλους ἱέρακας, ὅτι καὶ τάχει καὶ τὴν ἄλλων ἁπάντων ὁ φαλαντόφορος. συμπάσχειν μὲν οὖν δοίη ἄν τις ψυχῇ σώματι, καὶ πάσχειν πρὸς αὐτοῦ εὖ ἢ κακῶς διακειμένου, μεταβάλλειν δ' οὐ τὴν αὐτῆς φύσιν, οὐδαμῶς. εἰ δ' συμπάσχει μόνον, καὶ χρῆται αὐτῷ ὡς ὀργάνῳ, δρᾶσαι μὲν ἂν δι' αὐτοῦ πολλὰ, ἀλλοίως ὀργανωμένου ἢ ὡς ἡμῖν, ὧν ἡμεῖς δρᾶν ἀδύνατοι, καὶ συμπάθοι ἂν πῶς διακειμένου, ὁ μὴ τοι τὴν αὐτῆς ἐξαλλάξειε φύσιν.

§ 9. Ὅτι τοίνυν καὶ λογικὴ ἐν αὐτοῖς ἐστι, καὶ οὐκ ἀφῄρηται φρονήσεως, ὀλιγιστέον. πρῶτον μὲν ἕκαστον οἶδεν εἴτε ἀδυνές ἐστιν, εἴτε ἰσχυρὸν, καὶ τὰ μὲν φυλάττεται, τοῖς δὲ χρῆται, ὡς πάρδαλις μὲν ὀδοῦσιν, ὄνυξι δὲ λέων καὶ ὀδοῦσιν, ἵππος δὲ ὁπλῇ, καὶ βοῦς κέρασιν, καὶ ἀλεκτρυὼν μὲν πλήκτρῳ, σκορπίος δὲ κέντρῳ, οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι (ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται)· καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπόντων, ἄλλο δ' ἄλλῳ χρῆται, σῶζον ἑαυτὸ ἕκαστον. πάλιν τὰ μὲν ἐκ πολλῶν νέμεται τὴν ἀνθρώπων, ὅσα ἰσχυρά. τὰ δ' ἀλυνῆ, ἐκ πολλῶν μὲ τὴν ἰσχυροτέρων θηείων, τύμπαλιν δὲ μὲ τὴν ἀνθρώπων· καὶ ἢ

similiter boni Socrates, & Aristoteles, & Plato: sed nec inter eos qui ejusdem sunt opinionis paritas constat. Quare si meliùs intelligimus quàm animalia, non ideo illis auferenda est intelligendi facultas. Sicut nec perdices volare negare oportet, quoniam accipitres ocyùs volant, nec cæteros accipitres, quoniam illis, & quidem omnibus avibus, celerior est palumbarius. Animam igitur quis concesserit cum corpore affici, & ab eo bene vel malè affecto pati, sed à corpore naturam ejus immutari nullo modo *asserendum est*. Si verò cum corpore solùm affectibus consentiat, eóque tanquam instrumento utatur, illius ope, aliter quàm nostrum corpus conformati, multa efficere possit, quæ nos non possumus, & ab eo certo quodam modo disposito afficiatur, non quoad naturam tamen immutetur.

§ 9. Tandem verò quòd animalibus inest ratiocinandi vis, nec sapientiâ destituuntur demonstrandum est. Primò igitur noverunt quænam sui partes imbecillæ, quænam validæ & firmæ, & de illis cavent, his autem utuntur: ut pardalis dentibus, leo dentibus & unguibus, equus ungulis, bos cornibus, gallus calcaribus, Scorpius aculeo, serpentes Ægyptii sputo (unde πτυάδες vocantur) eóque sibi occursantes excæcant, & alia animalia aliis utuntur armis, unoquoque de sua salute sollicito. Rursus alia procul ab hominum conspectu pabulantur, robusta scilicet: minùs generosa autè *& imbecillia* longè à consortio validiorum ferarum, & contrà prope homines: sed alia majore interval-

πορρωτέρω μὲν, ὡς σπουδὴ ἐν ὄρε-

lo,

lo, ut paſſeres & hirundines quæ in tectis *nidificant*, alia familiariùs nobiſcum verſantia, ut canes. Sedes etiã ſtatis temporibus mutant, denique omnia agunt, quæ in ſuam rem fore ſenſerint. Similiter in piſcibus & avibus eandem rationis vim perſpicere liceat. Quæ ſanè omnia ab antiquis in ſcriptis ſuis de animalium ſolertiâ copiosè colliguntur, Ariſtotele præſertim plurimùm hac in re curiosè indagato, à quo affirmatur ab omnibus animalibus domicilium ubi vivant & ſalvi ſint artificiosè excogitari.

§ 10. Qui verò hæc dicit animalibus eſſe à natura data, videtur non perpendere ſe hâc ratione affirmare eſſe naturaliter ratiocinandi facultate prædita, nec quòd ratio etiam in nobis naturæ conſtat beneficio, etſi ejus perfectio, etiam ultra quod à natura hauſimus, incrementum capiat. Deus profectò ipſe *naturâ* non doctrinâ rationem habet. Non enim tempus ullum aſſignari poteſt, in quo ratione caruit, ſed quamprimùm fuit, rationem participavit, nec ideo iſtud privilegium illi denegatur, quia non diſciplinâ accepit. Quanquam in aliis animalibus æquè ac in hominibus *verum ſit*, multa à natura doceri, multa autem illis diſciplinam contuliſſe. Docentur autem partim à ſe mutuò, partim, ut diximus, ab hominibus: & memoriâ pollent, quæ præcipuum in ratione inſtaurandâ, & prudentiâ acquirendâ locum habet. Inſunt porrò animalibus malitia & invidia, etſi non æquè ac in hominibus depraventur. Eſt enim animalium improbitas multò levior. Atque ut indè ordiar, nullus faber

φᾶις καὶ χελιδόνες, ἢ καὶ ζωαν-θρωπότερα, ὡς οἱ κυνες· ἀμείβει δὲ καὶ τόπους κατὰ τὰς ὥρας, καὶ πᾶν ὅσον τὸ φρὸς τὸ συμφέρον οἶδεν. ὁμοίως δ' ἄν τις καὶ ἐπὶ ἰχθύων ἴδοι τὸν τοιοῦτον λογισμὸν, καὶ ἐπ' ὀρνίθων. ἃ δὴ ὅτι πλέον σωῤῥεῖ τοῖς παλαιοῖς ἐν τοῖς περὶ ζώων φρονήσεως, τὰ ταῦτα πολυπραγμονήσαντι ὅτι πλέον Ἀριστότελης, λέγουσι πᾶσι τοῖς ζώοις μεμηχανῆσθαι φρὸς τὸν βίον καὶ σωτηρίαν αὐτῶν τὴν οἴκησιν.

§ 10. Ὁ δὲ φύσει λέγων αὐτοῖς φρυτεύεσθαι ταῦτα, ἀγνοεῖ λέγων ὅτι φύσει δεῖ λογικὰ, εἰ μὴ ὡς τὸ λόγῳ μὴ φύσει ἐν ἡμῖν ζωωσαμένῳ, καὶ τῆς τελειώσεως μὴ καθὸ πεφύκαμεν τὴν αὔξησιν λαμβανούσης. τὸ μὲν γὰρ θεῖον ἄνθρ διὰ μαθήσεως λογικὸν γέγονεν· ὃ γὰρ ἴσμεν ὅτι ἴσμεν ἄλογον, ἀλλ' ἅμα τε ἴσμεν καὶ λογικὸν ἴσμεν, καὶ ὃ κεκάλυται εἰς λογικὸν, ὅτι ὃ διὰ διδασκαλίας ἀνέλαβε τὸν λόγον. καίτοι ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, τὰ μὲν πολλὰ ἐν αὐτοῖς ἡ φύσις ἐδίδαξεν, τὰ δὲ ἤδη παρέχε καὶ ἡ μάθησις. διδάσκονται δὲ τὰ μὲν, ὑπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ, ὡς ἔφαμεν, ὑπὸ ἀνθρώπων. καὶ ἔχει γε μνήμην, ἧς εἰς ἀνάληψιν λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἐπίσταται ὅσα χρειωτάτη. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ κακίαι, καὶ οἱ φθόνοι ἐν αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ ὥσπερ * κάκιον], ὥσπερ ἐν ἀνθρώπῳ· ὅτι γὰρ αὐτῶν ἡ κακία κακοτέρα τῆς ἀνθρώπων. αὐτίκα ἀνὴρ μὲν οἰκο-

ἥμισυ οἰκίας· τεκτέλιχα δὲ ἂν καταβάλοι, ὅπι μὴ νήφων, οὐδὲ ναυπηγὸς νεὼς τρέπιν, μὴ ὑγιαίνων, οὐδὲ γεωργὸς ἄμπελον φυτεύσαι, μὴ τοῖς τοῦτο ἢ νοῦν ἔχων, παιδοποιῆται ἢ θᾶσσον πάντες μεθύοντες· ἀλλ' ὁ τάγε ζῶα. ζωογονεῖ ἢ τέκνων ἕνεκα, καὶ τὰ πλεῖστα, ὅταν ἐγκύονα ποιήσῃ τὴν θήλειαν, ὅτε μὴ αὐτὰ ἐπιβαίνειν ἐπιχειρεῖ, ὅτε τὸ θῆλυ ἀνέχεται. ἢ ἢ ὕβρεις ὅσαι ἐν τούτοις ἢ ἀνθρώποις καὶ ἀκολασία θήλεια. οἶδεν ἢ ἐπὶ τοῖς ζώοις τὰς ὠδῖνας ὁ ζυώοιχος, καὶ σύνοδίνει γε τὰ πολλὰ, ὥσπερ καὶ ἀλεκτρυόνες· τὰ ἢ καὶ ζυνεκλέπτει, ὡς ταῖς τοιστραῖς οἱ ἄρρενες. καὶ τόπου προνοεῖ, ὃ μέλλουσι τίκτειν. καὶ γνῶσαι ἕκαστον, ἐκκαθαίρῃ τὸ γονιμώτερον καὶ ἑαυτό. παρατηρήσας δ' ἄν τις, κατίδοι καὶ ζυὶ τάξει ἰόντα πάντα, καὶ διαπαντῶντα μὴ τοῦ θαλπειν τὸ τρέφοντι, καὶ ἐπιγνώσκειν τὸν δεσπότην, καὶ μιμεῖσθαι τὸν ἐπίβουλον.

§ 11. Τὰ ἢ ζυναγελαστικὰ ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τοῖς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἕκαστον, τοῦτο ἢ καὶ μελιττῶν, καὶ τἆλλ' ὁμοίων. τίς δὲ σωφροσύνην φατῶν τοῖς τοῦ ζυοίκους, αἱ καὶ μοιχαθεῖσαι, ἀναιροῦσιν, εἰ λάθοιεν τὴν μοιχεύσαντα, ἢ τῆς τ' πλάγης δικαιοσύνης τοῖς τοῦ τεκόντας ἀνήκοος ἐξέπεσε; καὶ ἐν ἑκάστῳ ἰδία τις ἀρετὴ τοῖς ὧν πεφυσίωται, ὅτε τ' φύσεως, ὅτε τῷ βεβαίᾳ διὰ τοῦτο ἀφαιρεμένῳ αὐτῷ τὸ λογικόν· ἐκεῖνο γὰρ ἐλέγχειν δεῖ, εἰ

ædium fundamenta jaciet nisi sobrius, nec navium artifex carinam fundare nisi sanus, nec agricola vineam plantare velit, qui ad opus mentem non adhibet, omnes verò ferme liberis dant operam ebrii, à quo tamen longè absunt animalia: quæ gignunt prolis gratiâ, & quorum pleraque, cùm fœminas ingravidaverint, neque ipsas inire tentant, nec si aggrederentur, à fœminis permitterentur. Quanta verò his in rebus sit petulantia inter homines & intemperantia manifestum est. In animalibus autem partûs dolorum conscius est conjux, & pleraque unà cum fœmina partûs labores tolerant, utì galli: alia verò in excludendo adjuvant, ut columbarum mares. De loco etiam, in quo sunt paritura, longè antè prospiciunt, & ubi pepererint, & fœtus & sese omnia expurgant. Quisquis verò observaverit, conspiciet omnia, ordine procedentia, & nutritori suo inter occurrendum adblandientia, dominum suum agnoscere, & insidiatorem indicare.

§ 11. Quis autem nescit quantum inter se invicem justitiam colunt animantes gregales? Hanc scilicet custodiunt formicæ omnes, & apes universæ, & ejusmodi animalia. Quis etiam ignorat palumbium erga contubernales castitatem? quarum fœminæ adulterio violatæ, adulterum si deprehendant interficiunt: vel ad quem ciconiarum erga parentes justæ retributionis fama non pervenit? Eminet scilicet in singulis animantibus propria quædam virtus, ad quam à natura factæ sunt, nec idcirco, vel quod naturalis sit illa virtus, vel quòd constans & perpetua, auferenda est illis rationis facultas. Hoc enim

enim aſtruere liceret, ſi opera non eſſent à virtute profecta, & prudenti diligentiæ propria. Quòd ſi non intelligimus quomodo conficiuntur, quia nempe in animalium rationem & *cogitationes* deſcendere non poſſumus, non propterea tamen rationis privatio illis objicienda eſt. Neque enim quiſquam poteſt in mentem divinam ſubire, attamen ex effectis ejus illis conſentimus, qui intellectu & ratione præditum eſſe Deum demonſtrârunt.

μὴ τὰ ἔργα ἀρετῆς καὶ λογικῆς ἐντεχνείας οἰκεῖα, εἰ δ' μὴ σωΐεμεν πῶς περαίνεται, διὰ τὸ μὴ εἰσδύειν αὐτῆς εἰς τὸν λογισμὸν δυνατὸς, ὑ μὴν τε διὰ τοῦτο ἀλογίαν αὐτῆς κατηγορήσομεν. οὐδὲ γὰ θεῦ τις εἰς τὸν νοῦν διαδῦναι δύναται· ἐκ ὧν δ' ἔργων τὸ * ἡλίκον ζωγνόσαμεν τοῖς νοεροῖς καὶ λογικὸν αὐτὸν ἀποφηνάμενοι.

§ 12. *Meritò* autem quis miretur eos, qui juſtitiam erga quempiam coli debere hoc nomine quòd rationem participet, aſtruunt, & qui animantes nullâ nobis ſocietate conjunctas agreſtes & injuſtas eſſe aiunt, jam non ampliùs neque ad eas quæ nobiſcum habent commercium juſtitiam extendere: quibus idem accidit quòd hominibus, ut ſcilicet ſublatâ *hâc* ſocietate, vivendi ratio deficiat. Nam aves quidem & canes, & multæ quadrupedes, velut capræ, equi, oves, aſini, muli, hâc cum hominibus ſocietate orbatæ pereunt. Et natura illarum opifex, eas ità conſtituit, ut hominibus indigeant, homines autem, ut illis careant: juſtitiam inſitam, mutuò cùm ab animalibus erga nos, tum à nobis erga illa exercendam, hâc ratione muniens. Quòd ſi quædam contra homines ferociant, nihil mirum. Verum enim eſt illud Ariſtotelis, quòd ſi omnia alimenti haberent copiam, neque adverſùs ſe invicem, nec contra homines deſævirent. Hujus etenim gratiâ, etiſi neceſſarii ſolùm & tenuis, tum inimicitiæ tum amicitiæ ſuſcipiuntur, nonnunquam etiam de loco certatur. Homines

§ 12. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τοὺ τῶν δικαιοσύνην ἐκ τῆς λογικῆς ζωϊσάντας, καὶ τὰ μὲν * κοινωνοῦντα ψυχῆς ζώων, ἄγρια καὶ ἄδικα λέγοντας, μηκέτι δ' ἄχρι τούτων κοινωνούντων τῶν δικαιοζώων ἐκτείνοντας * διὸ καθάπερ γὰ ἐπὶ τῆς ἀνθρώπων οἰχεται τὸ ζῆν, ἀρθείσης τῆς κοινωνίας, ὥ τῶν καθ' ἡμᾶς ὄρνιθες γῦν καὶ κυνὲς καὶ πολλὰ τῆς τετραπόδων, οἷς αἶγες, ἵπποι, πρόβατα, ὄνοι, ἡμίονοι τῆς μετ' ἀνθρώπων κοινωνίας ἀφαιρεθέντα, ἔρρει. καὶ ἡ δημιουργήσασα αὐτὰ φύσις, ἐν χρεία τῆς ἀνθρώπων κατέστησεν, τούς τε ἀνθρώπους εἰς τὸ χρῆζειν αὐτῆς, τὸ δίκαιον ἔμφυτον, αὐτοῖς τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν πρὸς αὐτὰ, καθασκεύασασα. εἰ δέ τινα πρὸς ἀνθρώπους ἀγριαίνει, θαυμαστὸν οὐδέν· ἀληθὲς γὰ λῶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλης, ὡς [* εἰ.] ἀφθονίαν * εἰ τῆς τροφῆς πάντα ἐκέκτητο, ὅτ' ἄν πρὸς ἄλληλα, ὅτε πρὸς ἀνθρώπους ἦσαν ἄν ἀγρίως· ταύτης γὰ χάριν, καίτοι ἀναγκαίας καὶ σύντελοῦς ὔσης, αἵτε ἔχθραὶ καὶ αἱ φιλίαι αὐτοῖς, καὶ τοῦ * τόπου ἕνεκα. ἄν-

ἄνθρωποι ᾖ, εἰ ὅτως οὐκ ἐσενὸν κοινωνῶν κατεσκέυασεν ὡς τὰ ζῶα, πόσῳ ἂν ἀλογιώτεροι καὶ τῶν δοκούντων ἀλόγων ἐλέγοντο. * δείξειεν [* δείξειεν] ᾖ καὶ ὁ πόλεμος καὶ λιμός· ὅταν ἀπὸ γοῦν σαθῶς φείδονται ἀλλήλων, καὶ ἀνάγκη πολέμου, καὶ λιμῷ τὰ ζωότροφα, καὶ ἥμερα τῶν ζώων κατεδίωσιν.

§ 13. Ἀλλὰ φαίη τις ἄν, ὅτι ὅσι μὲν λογικὰ, οὐκ ἔχει ᾖ πρὸς ἡμᾶς τινα σχέσιν. καὶ μὲν διὰ τὸ ἄλογα εἶναι, ἀφῆκεν πρὸς αὐτὰ σχέσιν. ἐποίουν ἄλογα, ἔπειτα ἐκ τῆς χρείας * ἐν ἀναπλόντων πρὸς αὐτὰ κοινωνίαν, οὐκ ἐκ τοῦ λόγου· ἡμῖν ᾖ * εἰ λογικὰ προῆκετο δεῖξαι, οὐκ εἰ ζωώδικας πρὸς ἡμᾶς πεποίηται. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὃ πᾶς ἡμῖν ζωπόδετα, καὶ ὀδεὶς τὸν μὴ ζωώδη μῦθον εἴποι ἂν ἄλογον. καίτοι πολλὰ καὶ ἐσπάλδουσιν ἀνθρώποις, καὶ, ὡς ἔφη τις λέγων ὀρθῶς, ὡς δαλδόνια ὑπ' ἀγνωμοσύνης ἀνθρώπων, ὅμως ὑπὸ σοφίας, καὶ δικαιοσύνης τοὺ δικαίους ὑπηρέτας καὶ ἐπιμελητὰς αὐτῶν πεποίηται. οὕτε μὲν κακίαι αὐτῶν πρόδηλοι, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ λογικὸν διαφαίνεται· καὶ γὰ φθονοῦσι, καὶ ζηλοτυποῦσιν ὑπὲρ τῶν θηλειῶν, οὔτε θήλειαι ὑπὲρ τῶν ἀρρένων. μία ᾖ αὐτοῖς κακία οὐχ ὑπάρχει, ἐπιβουλὴ πρὸ εὐνοοῦντι, ἀλλὰ πᾶσα εὔνοια παντὶ ἔστα τυγχάνει· καὶ τοσοῦτον πρὸ εὐνοοῦντι διαφέρει, ὡς ἔπαθε, ἢ ἂν

verò si in tantas anguſtias concluderentur ſicut animantes, quantò ferociores iis, quæ nobis agreſtes videntur, evaderent? Argumento eſſe poſſunt bellum & fames, ubi nec à ſe mutuò vorando abſtinent, & nec belli nec famis urgente neceſſitate, unà ſecum educatas & cicures animantes devorant.

§ 13. Sed dicat fortaſſe aliquis *animantes* quidem rationis eſſe participes, nullam tamen nobis cum illis naturalem intercedere convenientiam. Et tamen hanc ſuſtulerunt, eò quòd ratione illas carere judicârunt. *Ità hoc primum conſtituerunt ut* pro rationis expertibus cenſerentur animantes, deinde ſocietatem quam cum illis habemus non rationis *communione* niti, ſed ex neceſſitate pendere exiſtimârunt. Nobis autem in animo eſt demonſtrare, utrùm animalia rationem participent, non an nobiſcum fœdera faciant. Cùm etiam homines omnes nobiſcum non paciſcantur, nemo tamen idcirco ratione carere affirmaverit. Quamvis multæ ſint animantes, quæ ſe hominibus in ſervitutem tradiderint, &, ut rectè dixit quidam, licèt hominibus improbis & ingratæ memoriæ ſerviant, tamen ſapientiâ ſuâ & juſtitiâ dominos ſibi ſervos & curatores effecerunt. Quinetiam animalium improbitas ſatis eſt manifeſta, ex quâ maximè eorum ratiocinandi vis eluceſcit. Invident etenim, & pro fœminis æmulantur, rurſúsque fœminæ pro maribus. Unum tamen illis non ineſt malitiæ genus, nempe ut inſidias ſibi benevolis moliantur, ſed omnem erga eos qui ſibi bene volunt gratiam tuentur, tantùm amicis conſulunt, ut ſequantur quò quis

quis illa ducat, etiamſi ad mortem, & periculum manifeſtum: & licèt quis ea non illorum ſed ſuiipſius gratiâ nutriat, poſſeſſori tamen fidem ſervant. Homines interim in neminem æquè ac in parentem conſpirant, neque ullius magis quàm hujuſce mortem exoptant.

§ 14. Cæterùm animalia in iis quæ faciunt adeò ſecum perpendunt, ut ſæpiùs non ignari in eſcis inſidias latere, tamen vel intemperantiâ vel fame coacti iis accedunt: alii quidem * citiùs, alii cunctanter: tentant tamen ſi cibum poſſint avellere, nec in periculum incidere, & plerumque ratione affectum ſuperante ſine damno diſcedunt: nonnulli verò fraudes hominum lndibriis & contumeliis excipiunt. Alii autem præ voracitate, etſi noverint ſeſe captos iri, non aliter quàm Ulyſſis ſocii, ſúsque déque habent ſi comedendo pereant. Non malè autem nonnulli ex locis quæ ſortita ſunt animalia, ea nobis eſſe longè prudentiora demonſtrare conati ſunt. Sicut enim quæ æthera incolunt rationem participant, ità & quæ viciniora loca occupant, videlicet aerem, deinde aquatilia ab his differunt, ab iſtis denique terreſtria: è quorum numero nos ſumus, qui mundi quaſi ſedimentum incolimus. Sanè vel iniquum eſt Deorum inter ſe præſtantiam ex ſedibus ſuis colligere, vel æquum eſt idem facere in mortalibus.

§ 15. Cùm autem *reputes animantes* artes, eásque humanas combibere, ſaltare & aurigari edoctas, ſingulari certamine pugnare, funibus ambulare, ſcribere etiam & legere, ſiſtuiâ & citharâ ludeἄγῃ τις, κἂν ὑπὲ σφαγὴν ᾖ πρόδηλον κίνδυνον κἂν γὸ μὴ δι' ἑαυτὰ, δι' ἑαυτὸν δέ πις αὐτὰ τρέφῃ, εὐνοεῖ τῷ κεκτημένῳ. ἄνθρωποι ὃ ἐπ' ὀλέθρῳ ὕτω (σωίζονται, * ἢ [* ὡς] ὑπὲ τὸν τρέφοντα, ᾗ ὀλέθρῳ ὕτως ὑποθήκειν εὔχονται, ὡς τοῦτον.

§ 14. Οὕτω δ' ἐςὶ λογισικὰ ὧν ὁρᾷ, ὥςτε πολλάκις ἐπιζαίνοντα τὰ δελέατα ὅτι ἐπίβουλά ὄζει, δι' ἀκρασίαν προΐενται, ἢ διὰ λιμὸν· ᾗ τὰ μὲν ἐκ εὐθέως προσῆλθεν, τὰ ὃ μέλλῃ, ᾗ πειρᾶται, εἰ δυνάται ἀφελεῖν τῷ τρόφιμῳ ἀνὰ τὸ πειρατεῖν, ᾗ πολλάκις, κρατήσαντα τῷ λογισμῷ τὸ πάθος, ἀπίεσι· ἔνια ὃ ᾗ εὐβεβουλα ᾗ προεξευρήσαντα τοῦ σοφίσματος τὸν ἀνθρώπων· τὰ ὃ ὑπὸ λιχνείας, εἰδότα ὅτι ἀλώσεται, ὃ χρεών, ἢ οἱ Ὀδυσσέως ἑταῖροι, φεύγει δὲ φαγόντα ὑποθανεῖν. ὃ κακῶς δέ τινες κακῶν τόπων πεπείραν ὄντα πολλὰ δεινώσαι μᾶλλον ἡμῶν ἐμφρονέστερα, ὧν εἵληχεν. ὡς γὸ τὰ χθὶ τὸν αἰθέρα οἰκοῦντα ὄζει λογικὰ, ὕτω φασὶ τὰ μετ' ἐκεῖνον εὐθέως τὸν πλησιάζοντα οἰκοῦντα, ὁποῖα τὰ ἐν ἀέρι, εἶτα τὰ ἔνυδρα διαφέρειν, εἶθ' ὕτως τὰ ἐπίγεια· ὧν ἡμεῖς τῷ ἰσοσάθμῳ οἰκοῦμεν· ᾗ γὸ δὴ ἐπὶ μὲν θεῶν, κἀκεῖ τόπῳ τὸ κρεῖττον συλλογιζόμεθα, ᾗ χὶ ἐπὶ θνητῶν τὸ ὅμοιον ποιοῦμεν.

§ 15. Ὅταν δὲ ᾗ τέχνας ἀναλαμβάνῃ ᾗ ταύτας ἀνθρωπίνας, ὀρχεῖσθαι μανθάνοντα ᾗ λιποχεῖν, μονομαχεῖν τε ᾗ καλοδατεῖν, ἤδη ὃ ᾗ γεγράφειν ᾗ ἀναγινώσκειν, αὐλεῖν τε ᾗ κι-

δακείειν καὶ τοξεύειν καὶ ἱππεύειν, ἔτι ἀμφισβητήσεως εἰ τὸ δεξόμενον ἔχει, τῷ παραδεχθέντος ἐν αὐτοῖς διαφυλάττειν· τῷ δὲ δέχεται οὐ μὴ ὁ λόγος *εἰσάγειν [*ἐνιέναι] ἐν ᾧ σωτηρίαν αἱ τέχναι δὲ καὶ δὲ αἷς φόρμιγξ φωνῆς πλῆθος ἀκούει, ἀλλὰ καὶ σχῆμ' σημείων τῆς διαφορᾶς ὄζειν αὐτοῖς ἐπαίδευσεν, ἧπερ ἤδη ἐκ συνέσεως λογικῆς παρεχόμενα. ἀλλὰ χαλκᾶς *φησι [*φασὶ] ποιεῖ τὰ ἀνθρωπικά. οὐδὲ δὲ ἄνθρωποι πάντες καλῶς, ἢ μᾶλλον ἂν ἀγῶνα καὶ νικῶντες ἦσαν καὶ ἡττώμενοι. ἀλλ' οὐδὲ βουλεύονται φασὶν οὐδὲ ἐκκλησιάζουσιν, οὐδὲ δικάζουσιν. εἰ γὰρ ἄνθρωποι, εἰπὲ μοι, πάντες; οὐχὶ ὑπὸ πολλοῖς πεῖν βουλεύονται αἱ πράξεις; πόθεν ἢ καὶ ἐπιδείξειεν ἄν τις, ὅτι οὐ βουλεύονται; τοῦτο μὲν γὰρ τεκμήριον οὐδεὶς εἰπεῖν ἔχει· τῷ δ' ἐναντίῳ, οἱ κατὰ μέρος ἅπαν ζώων συλλογισάμενοι, ἔδειξαν. λοιπὸν ἢ τὰ ἄλλα ἴωλα, ὅσα κατ' αὐτῶν βητορεύεται· οἷ ὅτι πόλεις αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν· οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀμαξοβίοις Σκύθαις φήσω, οὐδὲ τοῖς θεοῖς, οὐδὲ νόμοι γραπτοί φασι παρὰ τοῖς ζώοις οὐδὲ παρὰ ἀνθρώποις, ἄλογοι εὐδαιμονίαν. Ἆρα ἢ λέγεται πρῶτος νομοθετῆσαι παρ' Ἕλλησιν, ὅτε ἐδεήθησαν.

re, jaculari & equitare, adhúcne ambiges, cùm artes videas ab illis susceptas, utrum eâ facultate, quæ illas sola capere possit, præditæ sint? Ubi enim illas reponunt, nisi ratio eis insit, in quâ artes collocari solent? Non enim vocem nostram tanquam strepitum solum audiunt, sed & verborum discrimina percipiunt, quod ex solertia ratione nixâ proficiscitur. Sed malè, aiunt, *& parùm dextrè* animantes faciunt ea, quæ ad homines spectant. At neq; ipsi homines bene & feliciter omnes ea peragunt. Quomodo aliter in certaminibus reperirentur tum victores tum victi? Sed non consilia agitant, inquiunt, neque conciones celebrant, neq; judicia persequuntur. At num homines omnes, quæso, hæc faciunt? Annon in multis actiones consilia antevertunt? Unde verò demonstrare quis poterit, animalia consilium non capere? Nemo enim habet certum quod narret hujusce rei argumentum. Contrarium verò ostenderunt, quicunq; historiam animalium particularem conscripserunt. Reliqua sunt adhuc putida nonnulla, quæ contra animantes clamosè perorantur. Quale est illud iis urbes deesse. Regeram enim deesse etiam Scythis, qui in plaustris vivunt, deesse Diis. Neque leges, inquiunt *adversarii*, habent animalia. Sed nec, *inquam ego*, habuerunt homines, dum felices. Apis autem primus dicitur, quando iis indigebant, leges Græcis tulisse.

§ 16. Ἀνθρώποις μὲν οὖν διὰ τὴν λαιμαργίαν οὐ δοκεῖ λόγον ἔχειν τὰ ζῶα· θεοῖς δὲ, καὶ θείοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τοῖς ἱερεῖς ἱκέτας τετίμηται, καὶ χρῶν ὁ Θεὸς Ἀπόλλων τῷ Κυμαίῳ,

§ 16. Homines igitur, suæ voracitati indulgentes, censuerunt animalia rationem non participare: cùm interea ab ipsis Diis & divinis hominibus non secus ac sacri supplices honorentur, & Deus Aristodico Cumæo

mæo reſpondens dixerit, paſſeres ſupplices ſuos eſſe. Socrates item per animantes jurabat, & ante eum Rhadamanthus. Ægyptii autem pro Diis habuerunt, ſive revera Deos eſſe opinati fuerint, ſive conſultò Deorum imagines ad boum, avium, & aliorum animalium ſimilitudinem effinxerint, ut ab ipſis non ſecùs quàm ab hominibus abſtinerent, ſive ob alias cauſas ſecretiores *hoc fecerint*. Ità ſanè Græci Jovis ſimulachro, arietis, Bacchi autem, tauri cornua affixerunt: Pana ex homine & caprâ compoſuerunt: Muſas & Sirenas alatas finxerunt, ità etiam victoriam, Irin, Cupidinem, Mercurium. Pindarus autem in ſacris ſuis cantilenis Deos omnes, quando à Typhone fugabantur, non hominibus fecit ſimiles, ſed aliis animalibus: Jovem, cùm Paſiphaes amore caperetur, taurum fingunt: aliàs aquilam, & cygnum. Quibus oſtendunt veteres honorem illum, quem animalibus deferebant, & hoc etiam ampliùs, cùm capram Jovis nutricem affirmant. Cretenſibus verò lex erat à Rhadamantho lata, ut animantes quaſlibet in juramentis adhiberent. Neq; Socrates cùm per canem aut anſerem juraret, illudebat, ſed in hoc Jovis filium juſtiſſimum ſequebatur, ſed nec joco *tantùm* cygnos conſervos ſuos dicebat. Fabulæ item innuunt animantium animas noſtris pares eſſe, cùm ferunt Deorum irâ homines in beſtias converſos fuiſſe, & ità immutatos poſtea miſericordiam & amorem conſecutos. Hujuſmodi enim de delphinis & halcyonibus, de luſciniis & hirundinibus circumferuntur.

ἰκέτας τοὺς σρουθοὺς αὐτοῦ ἔφη εἶ). Σωκράτης ϑ' κ) ὤμνυεν κατ' αὐτὴν, κ) ἐπ σρὸ αὐτοῦ, Ῥαδάμανθυς. Αἰγύπλιοι ϑ' κ) θεοὺς ἐνόμισαν· ἔϊτε ὄνλως θεοὺς ἡγεμόνοι, ἔϊτε ἐξεπίπηδες τὰ τ θεῶν εἴδη βοσσρόσωπα, κ) ὀρνιθοσρόσωπα, κ) τ ἄλλων σοιήντες, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἐξ ἴσε κ) τῶν ἀνθρώπων ἀπέχοιντο, ἔϊτε κ) δ' ἄλλας αἰτίας μυσικωτέρας. ὅπω δὴ κ) οἱ Ἕλλωες τῷ μὲν τοῦ Διὸς ἀγάλματι κριᾶ σρόσϕαν κέρατα ταύρε ϑ' τῷ Διονύσε· τὸν ϑ Πᾶνα ἐξ ἀνθρώπε κ) αἰγὸς συνέθησαν, τὰς ϑ Μέσας ἐσλέρωσαν, κ) τὰς Σϕελίας· κ) τὰ αὐτὰ ϑ τῷ τε Νίκῃ, κ) τῷ Ἶριν, κ) τὸν Ἔρωτα, κ) τὸν Ἑρμῆν. Πίνδαρος ϑ' ἐν σροσωδίοις σάντας τοὺς θεοὺς ἐσοίησεν, ὁσόταν ὑσὸ Τυφῶνος ἐλαύνοντο, οὐκ ἀνθρώσοις ὁμοιωθέντας, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐρασθέντα ϑ Πασιφάης Δίος, γεγενῆς μὲν ταῦρον, νυνὶ ϑ' ἀετὸν, κ) κύκνον. δι' ὧν τιὼ σροσ τὰ ζῶα τιμιὼ οἱ παλαιοὶ ἐνεδείκνυντο, κ) ἔτ μᾶλλον, ὅταν τιὼ Δίος θρέϕαι λέγωσιν αἶγα. Κρησὶ ϑ' νόμος ἦν Ῥαδαμάνθυος, * ὅρκον ἐσάγειν σάντα τὰ ζῶα. ὑδὲ Σωκράτης τὸν κυνα κ) τὸν χῆνα ὀμνὺς ἐσαίζεν, ἀλλὰ κ) τὸν τῶν θεῶν υἱὸν κ) δίκαιον σαῖδα σοιεῖτο τὸν ὅρκον, ὑδὲ σαίζων ὁμοδούλους αὐτοῖς ἔλεγε τοὺς κύκνους. αἰνίσσεται ϑ' κ) ὁ μῦθος, ὡς ὁμόϕυχά ἐσιν ἡμῖν, κ) χόλῳ μὴ θεῶν μεταβαλεῖν ἐξ ἀνθρώσων εἰς ζῶα, μεταβολὰς ϑ, λοισὸν ἐλεείους κ) φιλείους. σιαῦτα γὸ τὰ σερὶ δελφίνων λεγόμενα κ) τὰ σερὶ ἀλκυόνων. ἀηδόνων τε κ) χελιδόνων.

§ 17.

§ 17. Αυχεῖ ὴ κὴ τ παλαιῶν ἕκας Θ, ὅστις ἐυτύχησιν τῆς ἐκ τῶν ζώων ἀναζροφῆς, ὐχ ὅπως τοὺ πατέρας, ὡς τοὺ ἀναθρεψαμένους. ὡς ὁ μὲν λύκαιναν, ὁ ὴ ἔλαφον, ἄλλ Θ αἶγα, ἄλλ Θ μέλιτταν, Σεμίραμις ὴ τὰς περισερὰς, Κῦρος ὴ κύνα, κύκνον ὴ Θρᾴξ, κὴ τοὔνομα τῶ θρέψαντος ἔφερεν. ὅθεν κὴ θεοῖς ἐπωνυμίαι, Διονύσῳ μὲν ἐρεφιώτης, Ἀπόλλωνι ὴ λύκειΘ, κὴ δελφίνιος, Ποσειδῶνι ὴ ἵππΘ, κὴ Ἀθηνᾶ ἱππία. ἡ δ' Ἑκάτη ταῦρος, κύων, λέαινα ἀκούσα, μᾶλλον ἁπαλύει. εἰ δ' ὅτι θύοντες αὐτὰ κατεδίουσι, διὰ τοῦτο, ὥσπερ αὐτοὺ παραμυθέμενοι, ἄλογα λέγουσιν, εἰκὸς ἦν κὴ οἱ τοὺ πατέρας ἐστιῶντες Σκύθαι, ἀλόγους εἶ τοὺ πατέρας.

§ 18. Διὰ μὲν τούτων κὴ ἄλλων, ὧν ἑξῆς μνημονεύσομεν, τὰ τῶν παλαιῶν ὑπερέχοντες, δείκνυται λογικὰ ὄντα τὰ ζῶα, τοῦ λόγου ἐν τοῖς πλείστοις ἀτελοῦς μὲν ὄντος, ὑ μὴν παντελῶς ἐστερημένου. τῆς δὲ δικαιοσύνης πρὸς τὰ λογικὰ ὕσης, καθάπερ φασὶν οἱ ἀντιλέγοντες, πῶς ὐκ κὴ πρὸς ταῦτα εἴη ἂν ἡμῖν τὸ δίκαιον; ὐδ κὴ πρὸς τὰ φυτὰ παραλείπομεν τὸ τῆς δικαιοσύνης, διὰ τὸ φαίνεσθαι πολὺ τὸ πρὸς τὸν λόγον ἀπέχειν. καίτοι καὶ ἐνταῦθα τοῖς καρποῖς χρῆσθαι εἰώθαμεν, ὑ μὴν σὺν τοῖς καρποῖς καὶ ἀποκόπτειν κὴ τὰ φυτά. τὸν ὴ σῖτον καρπὸν κὴ τὸν τῶν ὀσπρίων, αὐαινόμενα κὴ εἰς γῆν πίπτοντα κὴ τεθνηκότα, συλλέγομεν. ζώων ὴ τὰ θνησείδια πλὴν τῶν ἰχθύων [* πιόντων ,]

§ 17. Quinetiam gloriatur veterum unuſquiſque, qui ab animalibus fortè educatus fuerat, non tam de parentibus quàm de nutritoribus. Ità ut unus lupam nutricem jactet, alius cervam, alius capram, alius apem: Semiramis columbas, Cyrus canem, Thrax cygnum à quo nomen etiam retulit. Unde cognomina Diis impoſita ſunt, Baccho aſſutitii, Apollini Lycei, & Delphinii, Neptuno Equeſtris, itidem Minervæ. Hecate vetò tauri, canis, leænæ nominibus appellata, meliùs exaudit. Quòd ſi, qui ſacrificant animalia eáque comedunt, idcirco ut iſto verborum prætextu crimen emolliant, illa rationis expertia vocant, dicant pariter Scythæ, cùm patres epulati fuerint, eos ratione caruiſſe.

§ 18. Ex his ſanè quæ jam dicta ſunt, & aliis, quæ poſthac veterum placita percurrentes memorabimus, demonſtrantur animantes rationis eſſe participes, ratione quidem compertâ in plurimis imperfectâ, non tamen prorſus nullâ. Cùm juſtitia verò ad ea quæ rationem participant, ex ſententia etiam adverſariorum, pertineat, quidni igitur erga animantes juſtitia à nobis exerceri debeat? Non enim ad plantas etiam illam extendemus, quia multum hac in re nobis apparet, quod cum ratione componi nequeat. Quamvis hîc etiam fructibus *plantarum* uti ſolemus, non item unà cum illis truncos excindere. Sed frumenta & legumina arefacta & in terram lapſa, & jam mortua colligimus. Animalium verò cadavera, niſi eorum quæ vi ἃ κὴ αὐτὰ βίᾳ ἀναιρεθέντων, ὐκ ἂν

inter-

interficimus, nemo in cibum adhibet. Adeò ut multum in his rebus fiat injuriæ. Nullo verò modo, ut Plutarchus ait, fieri debet, ut, quia aliquibus natura noſtra indiget, & illis utimur, ideo jam adversùs omnia injuſtitiâ graſſemur. Natura enim concedit & largitur ut in neceſſariis parandis damnum aliquatenus inferamus (ſi modò damnum dicendum eſt à plantis, etiamnum vivis manentibus, aliquid auferre) Sed aliis rebus quæ luxui & voluptati tantùm miniſtrant, utì & perdere agreſte planè eſt & iniquum. Ab his verò abſtinentia nec vitam, nec vitæ noſtræ felicitatem imminueret. Sanè ſi quæ aeris & aquæ, plantarum & fructuum, ſine quibus vita ſuſtineri nequit, eadem eſſet animalia cædendi & carnes comedendi ad vitam tuendam neceſſitas, tum quidem natura injuſtè agendi neceſſitate nos implicuiſſet. At ſi multi Deorum ſacerdotes, multi barbarorum reges puritati ſtudentes, & animalium infinitæ ſpecies non omnino hujuſmodi victum attingentes, vitam tranſigunt, & præſcriptum à natura finem aſſequuntur, quidni abſurdus eſt ille qui nos juberet, ſi aliquibus animantibus cogamur bellum inferre, neque cum iis, quibuſcum hoc liceat, in pace verſari, ſed vel erga nulla juſtitiam colentes vitam tueri, vel erga omnia eâdem utentes vitam labefactare? Quemadmodum igitur inter homines, ſi quis ſuæ aut liberorum aut patriæ ſalutis gratiâ, vel alteri pecunias eripiat, vel regionem aut urbem atterat, injuriæ excuſationem habet neceſſitatẽ: quiſquis verò hæc eadem facit vel opum augendarum animo, vel

πις προσενέγκωμεν. ὥστε πολὺ τὸ ἄδικον ἐν τούτοις. ἀρχὴν γὰρ, ὡς ὁ Πλούταρχός φησιν, οὐκ ἐπεὶ δεῖταί τινων ἡμῶν ἡ φύσις, καὶ χρώμεθα τούτοις, ἤδη ἐστὶ πᾶν προσακτέον, καὶ πρὸς πάντα, πολὺ ἀδικίαν. δίδωσι μὲν γὰρ καὶ παρέχει [* ἐν] τοῖς ἀναγκαίοις τινὰ ἄχρι τινὸς βλάβην (εἴη γὰρ βλάβη τὸ λαμβάνειν τι παρὰ τῆς φυτῶν, καίτοι ζώντων μενόντων) τὸ δ' ἐκ περιουσίας καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑπολαύειν ἕτερα καὶ φθείρειν, τῆς παντελῶς μὲν ἀναιρέσεως καὶ ἀδικίας· καὶ ἡ τούτων ἀποχή, ὅτε πρὸς τὸ ζῆν, ὅτε πρὸς τὸ εὖ ζῆν, ἡμᾶς ἀπάτησε. εἰ μὲ γὰρ ὡς ἀέρος καὶ ὕδατος φυτῶν τε καὶ καρπῶν, ὧν ἄνευ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν, ὅτω φόνου ζώων καὶ βρώσεως σαρκῶν ἐπιτυγχάνομεν διόμενοι πρὸς τὸν βίον, ἀναγκαίαν ἡ φύσις συμπλοκὴν εἶχεν ἂν πρὸς ταύτην τὴν ἀδικίαν. εἰ δὲ πολλοὶ μὲν ἱερεῖς θεῶν, πολλοὶ δὲ βασιλεῖς βαρβάρων ἁγνεύοντες, ἄπειρα δὲ γένη ζώων, τὸ παράπαν ἀπογράνοντα τῆς τοιαύτης τροφῆς, ζῶσιν, καὶ τυγχάνουσι τῷ κατὰ φύσιν τέλους, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπος ὁ κελεύων, εἴ ποτε ἀναγκαζοίμεθα πολεμεῖν, μηδὲ ὅις ἔξεστιν, εἰρηνικῶς ὁμιλεῖν, ἀλλὰ ἢ πρὸς μηδὲν τῇ δικαιοσύνῃ χρωμένους ζῆν, ἢ πρὸς πάντας χρωμένους *μὴ ζῆν; ὡς γὲ ἐν ἐπ' ἀνθρώπων, ὁ μὲν αὐτὸς σωτηρίας ἕνεκα καὶ παίδων, ἢ πατρίδος, ἢ χρημάτων τινῶν παραιρούμενος, ἢ χώραν ἐπιτρίβων καὶ πόλιν, ἔχει πρόσχημα τῆς ἀδικίας τὴν ἀνάγκην· ὅστις δὲ ταῦτα ἅπαντα διὰ πλοῦτον, ἢ κέρδος, ἢ ἡδονὰς

νὰς πευθάνας, καὶ ἀποπληρώσεις ἐπ' ἀναγκαίων περιζώμους ὀπαδυμιῶν, ἄμικτός τις δοκεῖ, καὶ ἀκρατὴς, καὶ πονηρός· ὕτω τὰς μὲν εἰς φυτὰ βλάβας, καὶ πυρὸς καὶ ναμάτων ἀναλώσεις, κρεάς τε σφαγάτων καὶ γάλα, βοῦντε ἐξημέρωσιν καὶ καλάζυξιν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ διαμονῇ τοῖς χερσὶν οἱ θεὸς δίδωσι συγγνώμην. ζῶα [* δὲ] ὑπάγειν σφαγαῖς, καὶ μαγειρεύειν, ἀναπιμπλαμένους φόνου, μὴ τροφῆς ἢ πληρώσεως χάριν, ἀλλ' ἡδονῆς καὶ λαιμαργίας πεπυθότας τέλος, ἀσεβὲς ὡς ἄνομον καὶ δεινόν· ἀρκεῖ γὰρ, ὅτι μηδὲν πονεῖν δεομένοις χρώμεθα * τοῖς χάμασι [* τοῖς καμάτοις] καὶ μόχθοις, ἵππων ὄνων τε ὀχείαν καὶ ταύρων γονὰς, ὡς * Αἰσχύλος φησὶν, * ἀν δῦλα [* ἀντίδυλα] καὶ πόνων ἐπιλήπορα χειρωσάμενοι καὶ καλάζαντες.

§ 19. Ὁ δὲ ἀξιῶν ἡμᾶς ὄψῳ μὴ χρῆσθαι βοΐ, μηδὲ πνεύματι καὶ ζωῇ δολλώτατα καὶ διαφθείρεσθαι, ἡδύσματα πλησμονῆς, καὶ καλλωπίσματα τραπέζης τερπίζης, πρὸς ἀναγκαίαν τοῖς σωτηρίαν, ἢ καλῶς τοῖς ἀρετῇ, ἀφαιρεῖται τὸν βίον; ὃ μὴ ἀλλὰ καὶ τοῖς ζώοις τὰ φυτὰ παραλλάττειν, κομιδῇ βίαιον. τὰ μὲν γὰρ αἰσθάνεσθαι πέφυκε καὶ ἀλγεῖν, καὶ φοβεῖσθαι, καὶ βλάπτεσθαι· διὸ καὶ ἀδικεῖσθαι· τοῖς δ' οὐδὲν ὄντων αἰσθητὸν, οὔτως δ' οὐδὲ ἀλλότριον, οὐδὲ κακὸν, οὐδὲ βλάβη τις, οὐδὲ ἀδικία. καὶ γὰρ οἰκειώσεως πάσης καὶ ἀλλοτριώσεως ἀρχὴ τὸ αἰσθάνεσθαι· ὅθεν καὶ τὰ μὲν ἄψυχα τῶν ἐμψύχων ἀπολείπεται, τὰ δὲ ἄφωνα τῶν ἐναύδων, καὶ τὰ μὲν ἄλογα τῶν λογικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀναίσθητα τῶν αἰσθητικῶν, καὶ τὰ μὲν ἄνους τῶν ἐννόων, καὶ τὰ μὲν ἄφρονα τῶν φρονίμων, καὶ τὰ μὲν ἀνόητα τῶν νοερῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιστήμονα τῶν ἐπιστημόνων, καὶ τὰ μὲν ἀτέχνα τῶν τεχνικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀδύνατα τῶν δυνατῶν, καὶ τὰ μὲν ἀσθενῆ τῶν ἰσχυρῶν, καὶ τὰ μὲν ἀμαθῆ τῶν μαθητικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀμνήμονα τῶν μνημονικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνάμνηστα τῶν ἀναμνηστικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπινόητα τῶν ἐπινοητικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιλόγιστα τῶν λογιστικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιχείρητα τῶν ἐπιχειρητικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιβούλευτα τῶν ἐπιβουλευτικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιτήδευτα τῶν ἐπιτηδευτικῶν, καὶ τὰ μὲν ἀνεπιτήδεια τῶν ἐπιτηδείων

ut aliena repudiare. Hanc verò potentiam ea, quæ ſibi propria & utilia ſunt, conciliandi fundamentum juſtitiæ ſtatuunt Zenonis aſſeclæ. Quomodo autem non rationi repugnat, cùm homines plerósque ſenſûs ſolùm ductu vivere, mente verò & ratione deſtitui perſpiciant, multos etiam crudelitate, iracundiâ, & aliena rapiendi cupiditate vel teterrimas belluas ſuperantes, liberorum occiſores, parricidas, tyrannos, & regum *ſceleratm* adminiſtros fieri, cum his tamen juſtitiam coli debere exiſtimare, cum bove verò aratore neutiquam debere, nec cum cane ſimul educato, nec cum cæteris pecoribus, quorum nonnulla lacte ſuo nos paſcunt, alia autem velleribus ſuis nos ornant, quidni hoc abſurdiſſimum judicandum eſt?

νεως. πλὴ ὅ οἰκείωσιν ἀρχὴν πέφυκε δικαιοσύνης ὁι ἀπὸ Ζήνωνος. πῶς ὅ οὐκ ἄλογον πολλὰς ἥδη ἀνθρώπων ἐπ' αἰδήσει μόνον ζώσας ὁρᾶν ἀλόγως, νῦν ὅ καὶ λόγον οὐκ ὄφελος, πολλὰς ὅ πάλιν ὠμότητι καὶ δυμῷ καὶ πλεονεξίᾳ τὰ φοβερώτατα τῆς θηρείων ἀφροδισιακότατας, πατροφόνους καὶ παιδοκτόνους, τυράννους καὶ βασιλέων ἀπεργάς, τοὺς μὲν τούτους ὀιεσθαι δεῖ * ἡμῖν [* τὸ δίκαιον] πρὸς ὅ τὸν ἀροτῆρα εὖν, καὶ τὸν συνόφορον κύνα, καὶ τὰ γαλακτοτρόφα, καὶ ὅσα κοσμοῦντα θρέμματα μηδὲν δεῖ, πῶς ὐ παραλογώτατόν ἔστιν;

§ 20. Illud autem Chryſippi, per Jovem fidem mereatur, Deos ſcilicet nos ſui & noſtri invicem gratiâ produxiſſe, noſtrî, verò gratiâ *cætera* animalia: equos ut in bellis nos adjuvarent, canes ut nobiſcum venarentur, pardales, urſos, & leones, ut ſint in fortitudinis noſtræ exercitia. Sus verò (hîc enim lepóres Chryſippi jucundiſſimi ſunt) non alia de cauſa fiebat quàm ut in ſacrificiis adhiberetur, & Deus ejus carni animam tanquam ſalem immiſcuit, nobis bona ſcilicet opſonia molitus, & ut juſculorum & cœnæ luxuriosæ affatim haberemus, oſtrea omnimoda, purpuras & urticas, variáque volatilium genera non alia de cauſa præparavit, quàm ut hominum maximam partem ad delicatam vitam converteret, nutrices *omnes indulgentiâ* ſuperans, terrámque voluptatibus & lautitiis referciens. Cui quidem hæc videntur aliquid habere probabilitatis, & De-

§ 20. Ἀλλ' ἐκεῖνο γοῦν Διὶ τῷ Χρυσίππῳ πιθανὸν ἦν, ὡς ἡμᾶς αὐτοῦς καὶ ἀλλήλων ὁι θεοὶ χάριν ἐποιήσαντο, ἡμεῖς ὅ τὰ ζῶα, συμπολεμεῖν μὲν ἵππους, καὶ ξυνθηρεύειν κύνας, ἀνδρείας ὅ γυμνάσια παρδάλεις καὶ ἄρκτους καὶ λέοντας. ἡ ὅ ὗς, ἐνταῦθα γὰρ ὄζει τοῦς λαγῶς ἡδέως, ὁ δ' ἄλλό τι πλὴ δύεται ἐγγελόνει, καὶ τῇ σαρκὶ ἅ ψυχὴν ὁ θεὸς οἷ ἅλας ἐνέμιξεν, εὐοψίαν ἡμῖν μηχανώμενος· ὅπως ὅ ζωμοῦ καὶ παραδειπνίων ἀφθονίαν ἔχωμεν, ὄστρεά τε παντοδαπᾶ, καὶ πορφύρας, καὶ ἀκαλήφας, καὶ χάρη πτηνῶν ποικίλα παρεσκεύασεν, οὐκ * ἀλλαχόθεν, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μέγα μέρος ἐνταῦθα τρέψας εἰς γλυκυθυμίας, τὰς πτοὰς ὑφαλλόμενος καὶ καταπυκνώσας τοῖς ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσεσι τὸν πολιτικὸν τόπον. ὅτῳ δὴ ταῦτα δοκεῖ τι τοῦ πι-

θανοῦ

θανῆ καὶ θεῷ πρέπον] μετέχειν, σκοπείτω τί πρὸς ἐκεῖνον ἐρεῖ τὸν λόγον ὃν Καρνεάδης ἔλεγεν. ἕκαστον γὰρ φύσει γεγονότων, ὅταν τὸ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ γέγονε τυγχάνῃ τέλος, ὠφελεῖται· κοινότερον δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν ὀνομάζειν ἔθος λέγουσιν, ἀκουστέον. ἡ δὲ ὗς φύσει γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι· καὶ τοῦτο πάσχουσα, τυγχάνει τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ ὠφελεῖται. καὶ μὴν εἰ πρὸς ἀνθρώπων χρῆσιν ὁ θεὸς μεμηχάνηται τὰ ζῶα, τί χρησόμεθα μυίαις, ἐμπίσι, νυκτερίσι, καραβάροις, σκορπίοις, ἐχίδναις· ὧν τὰ μὲν ὁρᾶν εἰδεχθῆ, καὶ ἀηγάνειν μαρᾷ, καὶ καὶ ὀλιγάς δυσανάσχετα, καὶ φθέγγεται δεινὸν καὶ ἀτερπές. τὰ δ' ἄντικρυς ὀλέθρια τοῖς τυγχάνουσιν. φαλαίνας τε καὶ πρίστεις καὶ τὰ ἄλλα κήτη, ἃ μυρία βόσκειν Ὅμηρός φησιν ἀγάστονον Ἀμφιτρίτην, τί ἂν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ δημιουργὸς, ὅτι χρήσιμα τῇ φύσει γέγονε; εἰ δὲ καὶ πάντα φασὶν ἡμῖν καὶ πρὸς ἡμᾶς γεγονέναι, πρὸς τὸ σύγχυσιν ἔχειν πολλὴν καὶ ἀσάφειαν τὸν διορισμὸν, ὃ δὲ ἐκφεύγομεν τὸ ἀδικεῖν, ὑπὸ δήμων καὶ χρώμενοι βλαβερῶς τοῖς ὑπ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς κατὰ φύσιν γεγυμνάμεθα. ἐῶ λέγειν ὅτι χρεία τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀρίζοντες, ὑπ' ἂν φθαίομεν ἑαυτοὺς ἕνεκα τῶν ὀλεθριωτάτων ζώων, διὰ χρυσόστομοι, καὶ φίλαυλοι, καὶ δράκοντες γεγονέναι συγχωροῦμεν. ἡμῖν μὲν γὰρ οὐθὲν ἀπ' ἐκείνων ὑπάρχει τὸ παράπαν ὠφελοῦν· τὰ δ' ἁρπάζοντα καὶ διαφθεί-

um decere, diſpiciat, quid illi ſententiæ quæ à Carneade profertur reſpondeat. Unumquodque eorum quæ à natura fiunt, quum ſuum aſſequitur finem ad quem natum eſt, juvatur & commodè tractatur: communiùs enim utilitatem interpretari oportet, quam illi vocant uſum commodum. Sus autem à natura facta eſt ut necetur & comedatur: & cùm hoc patiatur, finem ad quem deſtinata erat attingit, & utilitatem percipit. Atqui ſi Deus animalia in hominum uſum excogitaverit, quâ in re muſcis utemur, culicibus, veſpertilionibus, ſcarabæis, ſcorpionibus, & viperis: quorum aliqua aſpectu ſunt odioſa, tactu inquinatiſſima, odoratu intolerabilia, voce gravia & injucunda, alia planè occurſantibus perniciosa. Balænæ verò & Priſtes, & alia cete, quorum turbam infinitam ait Homerus graviſtrepam Amphitriten enutrire, quare nos rerū opifex non edocuit, quomodo à natura in noſtros uſus facta fuerint? Si verò dixerint non omnia nobis & in noſtros uſus facta fuiſſe, præterquam quòd confuſio & obſcuritas magna *in animalibus* diſtinguendis *reperietur*, l'injuſtitiæ notam effugere non poſſumus, ſed ea aggrediemur & injurioſè utemur, quæ non propter nos, ſed uti nos à natura facta ſunt. Illud interim dicere ſupersedeo, quòd ſi illud quod ad nos ſpectat ex uſu definiamus, non impedire poſſumus quin nos ipſos propter perniciosiſſima animalia, crocodilos nempe, balænas, & dracones, factos eſſe concedamus. Nobis enim ex iſtis nullum omnino commodum redundat: illa verò homines in quos incidunt, rapiunt, perdunt,

dunt, & pro cibo utuntur, & in hoc nihil nobis gravius admittunt, niſi forſan quòd animantes inopia & fames ad hanc injuſtitiam propellit, nos verò petulanter, & contumelioſè, voluptatísque & joci gratiâ ſæpe in theatris & venationibus plurima animalia trucidamus, ex quibus ſanè truculentia & feritas noſtra coroboratur, & efficimur ut miſericordiâ minimè tangamur: manſuetudinis denique & lenitatis maximam partem retuderunt, quicunque primi animalium necem auſi ſunt. Pythagorei verò erga beſtias lenitate utendo ſeſe ad amorem erga homines, & miſericordiam exercuerunt. Adeò ut neceſſariò iſti magìs ad juſtitiam homines excitârint, quàm qui clamant eâ ratione illam etiam quæ erga homines exerceri ſolet juſtitiam corrumpi. Magnam enim vim conſuetudo habet hominem longè provehendi in iis affectibus qui paulatim & ſenſim animis noſtris conciliantur.

§ 21. Ità ſanè, inquiunt *adverſarii*, ſed quemadmodum mortali opponitur immortale, & corruptibili incorruptibile, & corpori incorporeum, ità cùm ſit aliquid rationis particeps, ei debet opponi & ex adverſo eſſe rationis expers, neque hæc ſola ex tot ſeriebus contrariorum inter ſe collatorum imperfecta relinqui & mutilata. Quaſi verò nos non hoc concederemus, aut non oſtenderemus, multa in rebus eſſe quæ ratione carent. Sanè in iis omnib⁹ quæ animâ carent rationis defectus abundè & affatim reperitur, nec aliâ re indigemus quam ratione præditis opponamus, cùm ſtatim omne quod animâ caret, ac idcirco ratione & mente, in adverſo ei collo-

ϛονλα τοὺ παραπίπλοντας ἀνθρώπους, βορᾷ χρῆται, μηδὲν ἡμᾶς κτ' τοῦτο δρᾶνλα χαλεπώτερον, πλὴν ὅτι τὰ μὲν ἔνδεια κὴ λιμὸς ὅτι τοιοῦτον ἄγει πλὴ ἀδικίαν, ἡμεῖς δ' ὕβρει κὴ τρυφῆς ἕνεκα, παίζονλες πολλάκις ἐν θεάτροις, κὴ κυνηγεσίοις, τὰ πλεῖστα τῶν ζώων φονεύομεν· ἐξ ὧν δὴ κὴ τὸ μᾶλλον φονικὸν, κὴ ἀνειῶδες ἡμᾶς ἐπιῤῥώδη, κὴ τὸ πρὸς ὀίκτον ἀπαθὲς, τὰ δ' ἡμέρα τὸ πλεῖστον ἀπόμβλυνον οἱ πρῶτοι τοῦτο τολμήσαντες. οἱ δ' Πυθαγόρειοι πλὴ πρὸς τὰ ἀνεία φαιδρότητα μελέτῃ ἐπιδόσεως τὸ φιλανθρώπε κὴ φιλοικτίρμονος. ὥστε πῶς ἂν κ ὅτοι πρὸς δικαιοσύνλν μᾶλλον ἤγειραν, ἢ οἱ φθορεῖς λέγονλες ἐκ τούτου πλὴ ζωῆθ δικαιοσύνλν; ἡ γὰρ συνήθεια δεινὴ τοῖς κτ' μικρὸν ἐνοικειωμένοις πάθεσι προῤῥωφοσαγαγεῖν τὸν ἄνθρωπον.

§ 21. Ναί, φασιν, ἀλλ' ὡς τῷ ἀνητῷ τὸ ἀθάνατον ἀντίκειται κὴ τῷ φθαρτῷ τὸ ἄφθαρτον, κὴ σώματί γε τὸ ἀσώματον, ὅπως ὑπάρχοντί γε τῷ λογικῷ χρῆναι τὸ ἄλογον ἀντικεῖδ κὴ ἀνθυπάρχειν. κὴ μὴ μόνλν ἐν τοσαῖς-δε συζυγίαις ἀτελῆ πλήδε λείπειδ κὴ * πεπηρωμένλν. [* πεπηρωμένλν] ὥσπερ ἡμᾶς μὴ τοῦτο συγχωρήνλων * ἢ [* μὴ] πολὺ τὸ ἄλογον ἐπιδεικνύντων ἐν τοῖς ζῴοιν· πολὺ γὰρ δήπε κὴ ἀφθονον ἐν πᾶσι τῆς ψυχῆς ἀμοιρῶσι, κὴ ὑδὲν ἑτέρας δεόμεθα πρὸς τὸ λογικὸν ἀνπθέτως· ἀλλὰ πᾶν ἐνδὺς τὸ ἄψυχον, ἄλογον

ἄλογον ὂν καὶ ἀνόητον, ἀντίκειται τῷ μὴ ψυχῆς λόγον ἔχοντι καὶ διάνοιαν. εἰ καί τις ἀξιοῖ μὴ κοινῶς πᾶν φύσιν, ἀλλὰ πᾶν *ἔμψυτον [* ἔμψυχον] φύσιν ἔχειν, τὸ μὲν φανταστικὸν, τὸ δὲ ἀφανταστότατον, καὶ τὸ μὲν αἰσθητικὸν, τὸ δὲ ἀναίσθητον, ἵνα δὴ τὰς ἀντιζύγους ταύτας καὶ ἀνυπενδέτους ἕξεις καὶ ποιήσεις [στερήσεις] περὶ ταυτὸν ἡ φύσις ἔχῃ γένος, οὐκ ἰσορρόπως, ἀλλ' ἄτοπον τοῦτο γε. εἰ δὲ ἄτοπος ὁ ζητῶν τὸ ἔμψυχον τὸ μὲν αἰσθανόμενον, τὸ δὲ ἀναίσθητον εἶναι καὶ τὸ μὲν φαντασιούμενον, τὸ δὲ ἀφανταστότατον, ὅτι πᾶν ἔμψυχον αἰσθητικὸν εὐθὺς εἶναι καὶ φανταστικὸν πάντως, δῆλον ὅτι τῶν ἐπιεικῶς ἀπαιτήσει τὸ μὲν λογικὸν εἶναι, τὸ ἔμψυχον, τὸ δὲ ἄλογον, πρὸς ἀνθρώπους διαλεγόμενος, μηδὲν διαφόρως αἰσθήσεως μετέχειν ὃ μὴ καὶ ζωῆς στέρεσθαι, μὴ δ' εἶναι ζῶον, ᾧ μὴ δόξα τις καὶ λογισμὸς, *ὡς πᾶσα [* ὥσπερ] αἴσθησις καὶ ὁρμὴ, καὶ φύσιν πάρεσιν. ἡ γὰρ φύσις, διὰ ἕνεκά τε καὶ πρὸς τί πάντα ποιεῖν ὀρθῶς λέγουσιν, ἐκ τοῦ φιλῶ τὸ πάσχειν καὶ αἰδὰ εὖ τὸ ζῶον αἰσθητικὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ ὄντων μὲν οἰκείων πρὸς αὐτὸ πολλῶν, ὄντων δὲ ἀλλοτρίων, ὄντων δὲ ἀγρίων διὰ τὸ εἶναι, μὴ μαθόντα τὰ μὲν φυλάττειν, τοῖς δὲ συμφέρουσι πᾶν μὲν ἂν γνῶσιν ἀμφοῖν ὁμοίως αἴσθησις ἑκάτερα παρεῖχεν, τὰς δὲ ἐπιμιξίας αἰσθήσει, ἧς μὲν ὠφελίμων λήψεις καὶ δώξεις, διαχρήσεις δὲ καὶ φυγὰς ἧς ὀλεθρίων καὶ λυπηρῶν, διὰ μὴ παρεῖναι τοῖς μὴ λογίζεσθαί τι καὶ κρίνειν καὶ μνημονεύειν καὶ προ-

catur, quod cum anima rationem & intellectum nactum est. Quòd si quis postularet, non naturam in genere, sed animalium naturam complecti debere, alia vi imaginandi prædita, alia eâ carentia, alia sensum habentia, alia neutiquam; scilicet ut oppositas habitibus privationes etiam circa idem genus æqualibus veluti momentis suspensas natura habeat, absurdum sanè hoc esset. At si ineptus esset qui flagitaret ut animalium alia sentiendi & imaginandi facultate prædita essent, alia carerent, cùm quodvis animal quod *sentiendi idem & imaginandi vim nactum sit, sanè neque hoc rectè & æquè postulabit, esse animalium alia ratione prædita, alia minimè, præsertim cùm apud eos loquatur, qui nihil sentire putent quod non etiam intelligat, neque animal censeant, cui non ut sensus & appetentia, ità etiam opinandi & ratiocinandi vis à natura insit. Etenim natura quam illi finis certi gratiâ omnia facere probè dicunt, non ideò animal sentiens creavit, ut duntaxat sentiendo afficeretur, sed cùm multa sint naturæ ejus convenientia, multa adversa, non poterat vel momentum temporis incolumitatem suam tueri, nisi quædam fugere, alia consectari didicisset. Utrorumque porrò cognitionem sensus unicuiq; animalium perinde præbet, quæ verò perceptionem consequuntur, utilium scilicet apprehensiones & insectationes, perniciosorum autem & molestorum depulsationes & fugæ nullo pacto cadere in ea queunt, quæ ratiocinari, judicare, meminisse & animadvertere non possunt.

ſunt. Quibus enim expectationem, memoriam, propoſitum, apparationem, ſpem, metum, cupiditatem, & moleſtè ferre prorſus ademeris, iis nulli uſui erunt oculi, nec aures, & omni ſenſu & imaginatione, cùm nulli rei inſerviant, præſtaret deſtitui, quàm doloribus & moleſtiis affici, cùm nulla eſt ratio ea propulſandi. Stratonis etiam Phyſici exſtat oratio, in qua ſentire nihil poſſe ſine intellectione demonſtrat. Nam ſæpenumerò ſcriptionem aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ità ut ea non obſervemus ſed lateant nos & effugiant, animo noſtro in aliud intento, qui rurſus poſtea ea recenſet, & per ea diſcurrit, eáque inſequitur, quæ ante erant præterlapſa recolligens. Unde etiam dictum eſt, *Mens videt, mens audit, reliqua omnia ſurda ſunt & cæca.* Scilicet quia, etſi aures & oculi ab objectis patiantur, perceptio tamen non fit, niſi inteilectus adſit. Itaque Cleomenes rex, cùm in convivio laudaretur acroama quoddam, interrogatus an ſibi videretur præclarum, Vos, aiebat, iſthuc videritis: mihi animus erat in Peloponneſo. Proinde neceſſe eſt, ut omnia quæ ſentiant etiam intelligant.

ἔχειν πφυκόσιν. ὧν γὰ ἂν ἀφέλῃς πανταπασιν ἐπιστολὴν, μνήμην, πρόθεσιν, παρασκευὴν, τὸ ἐλπίζειν, τὸ ἐπιθυμεῖν, τὸ ἀχθάλλειν, ὅτε ὀμμάτων ὄφελος παρόντων, ὅτε ὤτων, αἰδήσεως τε πάσης καὶ φαντασίας, τὸ λεγόμενον ἐκ ἐχόντος, ἀπηλλάχθαι βέλτιον, ἢ πονεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν καὶ * διακρύεσθαι [* ὃ διακρύσεται] ταῦτα μὴ παρόντος. Καίτοι Στράτωνός γε τὸ φυσικὸν λόγος ὄζιν ἀποδεικνυων, ὡς ἄνευ αἰσθάνεσθαι τὸ παράπαν ἄνευ τοῦ νοεῖν ὑπάρχει. * καὶ γραμμάτα πολλάκις ἐπιπορευόμενοι τῇ ὄψει, καὶ λόγοι παραπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διαφεύγουσιν ἡμᾶς καὶ διαφεύγουσι, πρὸς ἑτέροις τὸν νοῦν ἔχοντας· εἶτ' αὖθις ἐπανῆλθεν καὶ μεταθεῖ καὶ διώκει τὰ παρεληλυθότα ἕκαστον ἀναλεγόμενος. ἢ καὶ λέλεκται, Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ, ὡς τοῦ μὲν τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὦτα πάθος, ἂν μὴ παρῇ τὸ φρονοῦν, αἴσθησιν οὐ ποιοῦντος. διὸ καὶ Κλεομένης ὁ βασιλεὺς παρὰ πότον εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος, ἐρωτηθεὶς εἰ μὴ φαίνεται σοφὸν, ἐκέλευεν ἐκείνους σκοπεῖν· αὐτὸν γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ τὸν νοῦν ἔχειν. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσιν, ὅις τὸ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ νοεῖν ὑπάρχειν.

§ 22. Sed demus hoc, nempe ſenſum ad munus ſuum exequendum intelligentiâ opus non habere, ubi tamen indito à ſenſu diſcrimine ejus quod ad naturam ſuam accommodatum eſt, & quod fugiendum eſt, animal deſtitutum fuerit, quid porrò eſt quod memoria retineat, & metuat

§ 22. Ἀλλ' ἔστω μὴ δεῖσθαι τοῦ νοῦ τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὸ αὑτῶν ἔργον, ἀλλ' ὅταν γε πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον ἡ αἴσθησις ἐνεργασαμένη διαφορὰν ἀπέλθῃ, τί τὸ μνημονεῦον ὄζιν ἔτι, καὶ δεδιὸς τὰ λυπήσοντα, καὶ πεῦ

ὧν τὰ ὠφέλιμα, καὶ μὴ παρόντα, ὅπως παρέσται, μηχανώμενον ἐν αὐτοῖς, καὶ παρασκευαζόμενον ὁρμητήρια, καὶ καταφυγὰς, καὶ θήρατρα, καὶ πάλιν αὐτοῖς ἀλῶσιν ἀποδράσεις τῆς ἐπιθεμένων; ἢ ταυτί γε κἀκεῖνοι λέγοντες ἀποκαίουσιν ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἑκάστοτε, τὸ προϋπάρχειν ὀρεζόμενοι, σημαίνοντες ὑπὸ τελειώσεως· τὸ δ' ἐπιβολὴν ὁρμὴν προῦ ὁρμῆς· παρασκευὴν ἕξιν προῦ προσέξεως· μνήμην καταλήψιν ἀξιώματος παρεληλυθότος, ἧς τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως κατειλήφθη. τούτων γὰρ ἅπαντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν. ὥσπερ ἀμέλει * καὶ [* τὰ] περὶ τὰς νοήσεις, ἃς προκαταλήψεις μὲν, ἐννοίας καλοῦσιν, ἀναμνήσεις δὲ, διανοήσεις· τὰ δὲ πάθη σύμπαντα κοινῶς φύσεις φαύλας καὶ δόξας ὁμολογοῦντες εἶναι, θαυμαστὸν οὐδὲν ἀπορῶσι τοῖς θηρίοις ἔργα καὶ κινήματα, πολλὰ μὲν θυμοῦ, πολλὰ δὲ φίλων καὶ νὴ Δία φθόνων καὶ ζηλοτυπιῶν. αὐτὰ δὲ κυνῶν ἁμαρτήματα καὶ ἵππων κολάζουσιν, οὐ δακνοῦσι, ἀλλ' ἐπὶ σωφρονισμῷ, λύπην δ' ἀλγηδόνα ἐμποιοῦντες αὐτοῖς, ἣν μετάνοιαν ὀνομάζομεν. ἡδονῆς δὲ τῆς μὲν δι' ὤτων ὄνομα, κήλησις ἐστὶν· τῆς δὲ δι' ὀμμάτων, γοητεία. χρῶνται δὲ ἑκατέραις ἐπὶ τὰ θηρία· κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξιν καὶ αὐλοῖς, καὶ τῶν παγούρων ἐκ τῆς χερσαίας ἀνακαλοῦνται, μελιζόμενοι τῇσι σύριγξι * [* βιαζόμενοι τῇσι φώνῃσι·] καὶ τῷ θρίαμβον * ᾄδοντες [* ᾀδόντων] &

nocitura, desideret profutura, & si quidem absint, quomodo suppeditentur excogitet, receptacula & suffugia paret, & eorum quæ * capienda sunt indagines moliatur, ab insidiantibus verò & adorientibus aufugiat? Sanè hæc in introductionibus quas vocant suis illi ad odium usque inculcant subinde, propositum indicationem esse perfectionis definientes; aggressionem, incitationem aliâ priorem: apparatum, actionem quæ actioni antecedat: memoriam, comprehensionem præteriti alicujus pronunciati, quod præsens sensu fuerit conceptum. Hæc verò omnia cum intelligentia sunt conjuncta, omniáque cunctis conveniunt animalibus. Sicut nimirum etiam notiones, quas, dum intùs sunt repositæ, notitias, ubi in motu sunt, intellectiones vocant. Jam cùm uno ore omnes fateantur *animi* perturbationes esse falsas opiniones & prava judicia, mirari subit, quòd ab iis prætereuntur animalium acta & motus, multi quidem iræ, multi etiam metûs, adeóq; invidiæ etiam & obtrectationis. Quid, quòd canes ipsi equósque peccantes plectant? Non frustrà profectò, sed castigandi gratiâ, dolore iis ægritudinem inferentes, quam pœnitentiam vocamus. Porrò voluptas quæ auribus percipitur, delectatio dicitur, quæ oculis præstigiæ: utroque interim genere adversùs animalia utuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cervi & equi fistulis, & tibiis, & paguros *lotinæ* fistulæ cantu è saxorum cavernis vi quâdam evocant: thariſſam quoque cantando

& plaudendo emergere & prodire cogi aiunt. Cæterùm qui ſtolidiùs his de rebus loquentes, neque delectari, neque iraſci, neq; timere, neque ſe parare, aut recordari, animalia aiunt, ſed quaſi recordari apem, & quaſi ſe parare hirundinem, & quaſi iraſci leonem, & tanquam ſibi metuere cervum; neſcio quid reſponſuri ſunt iis, qui animalia etiam non videre, non audire, ſed quaſi videre, quaſi audire; & non vocem emittere, ſed quaſi vocem emittere; denique omnino non vivere, ſed quaſi vivere dicerent. Nam ut ſapiens quidem ſentiret, hæc non magis quàm iſta evidentiæ repugnant. Cùm verò humanis moribus, vitis, ſtudiis, ac rationibus degendæ vitæ cæterorum animalium negotium comparans, multa in iis video malè & ineptè facta, nec ullam ad virtutem, de qua ſermo fuit, in animalibus claram collimationem, aut in ea profectum, aut erga eam appetitum, ambigere forſan liceat, cur natura principium *& rudimentum aliquod* eis dederit, cùm ad perfectionem attingere nequeant. Enimvero hoc pro abſurdo illi neutiquam ducunt. Nam cùm ſtatuant dilectionem prolis principium nobis eſſe ſocietatis & juſtitiæ; reliquis animalibus, in quibus magnam & vehementem eam eſſe affectionem vident, pernegant tamen, juſtitiam ineſſe. *Idem ſcilicet accidit* quod mulis, quibus nulla ad procreationem facientia deſunt membra, cùm genitalia uterósque habeant, & in coitu voluptatem etiam perſentiant, neque tamen illi generationem perficiunt. Sed & hoc conſideres velim, an non ridi-

ἀναδύεσθαι καὶ φερέσθαι λέγουσιν. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μιμνῄσκεσθαι, ἀλλ' ὡσανεὶ μιμνῄσκεσθαι τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὸν ἔλαφον, οὐκ οἶδα τί * χρήσασθαι [* σοφῷ] τοῖς λέγουσιν μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν αὐτὰ, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν· μηδὲ φωνεῖν, ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν· μὴ δ' ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν· ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλον ὄζει λεγόμενα, καὶ παρὰ τὴν ἐναργειαν ὁμοίως, ὡς ἂ ἐυλογώμων ἂν πειθοίη· ὅταν δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι καὶ βίοις καὶ πράξεσι καὶ διαίταις τὰ περὶ ζώων παραβαλεῖς, πολλὴν ἐνορᾷς φαυλότητα, καὶ τῆς ἀρετῆς, πρὸς ἣν ὁ λόγος γίγνεται, * μηδένα [* μηδένα] τῶν ζώων ἐμφανῆ στοχασμὸν, μηδὲ σκοπὸν, μηδὲ ὄρεξιν, ἐπορίσαι ἂν πῶς ἡ φύσις δέδωκεν τῇ ἀρχῇ, τοῖς ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικνεῖσθαι μὴ δυναμένοις· ἢ τοῦτο μὲν οὐδ' ἐκείνοις ἄτοπον εἶναι δοκεῖ. τὴν γοῦν πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοστοργίαν, ἀρχὴν ἐν ἡμῖν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης τιθέμενοι, πολλοῦ τε τοῖς ζώοις καὶ ἰσχυρὰν ὁρῶντες παρεῖσαν, οὐ φασὶν αὐτοῖς οὐδ' ἀξιοῦσι μετεῖναι δικαιοσύνης. ἡμιόνοις δὲ σφῷ γυναικῶν μοιρῶν οὐδὲν ἐνδεῖ· καὶ γὰρ αἰδοῖα καὶ μήτραι καὶ τὸ χρῆσθαι μηδ' ἡδονῆς τύπῳ ἔχουσι, πρὸς τὸ, σκόπει δ' ἄλλως, μὴ καὶ καλα-

γέλασόν ὅτι, καὶ τοὺς Σωκράτεις, καὶ τοὺς Πλάτωνας, καὶ τοὺς Ζηνῶνας οὐδὲν ἐλαφροτέρα [κακία] τοῦ τυχόντος ἀνδραπόδου συνεῖναι φάσκειν, ἀλλ' ὁμοίως ἄφρονας εἶναι, καὶ ἀκολάστους, καὶ ἀδίκους, εἶτα τὴν θηρίαν αἰτιᾶσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μηδ' ἀπηκριβωμένον πρὸς ἀρετὴν· ὡς ξέρησιν, καὶ φαυλότητα λόγου καὶ ἀδυναμίαν παρεῖναι, καὶ ταῦτα τοῖς κακίαν ὁμολογοῦσιν εἶναι λογικοῖς, ἧς πᾶν θηρίον ἀναπέπλησται. * καὶ [* γὰρ] δειλίαν πολλοῖς καὶ ἀκολασίαν, ἀδικίαν τε καὶ κακόνοιαν ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν.

§ 23. Τὸ δ' ἀξιοῦν τὸ μὴ φυσικὸν ὀρθότητα λόγου δέχεσθαι, μὴ ὂν λόγον δέχεσθαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν διαφέρει τὸ μήτε πάθημα ἄκρους φύσει μετέχειν, μήτε χελώνην βραδυτῆτος ἀξιοῦντος, ὅτι μηδὲ κάλλους ἐπιδεκτικὴ, μηδὲ τάχους ὄζιν. ἔπειτα τοῖς διαφορὰν ἐμποδὼν ὅσαν ἢ σωφρόνησιν. λόγος μὲν γὰρ ἐγγίνεται φύσει, παιδαγωγὸς δὲ ὁ λόγος καὶ τέλειος ἐξ ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας. πᾶσι τοῖς λογικοῖς πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεστι, τοῖς δὲ ὀρθότης καὶ σοφίαν οὐδὲ ἄνθρωπον εἰπεῖν κεχημένον ἔχουσιν, κἂν μυελοὶ δὲ ὦσιν. ὥσπερ ὄψεώς ἐστι πρὸς ὄψιν διαφορὰ, καὶ πλήσεως πρὸς πλῆσιν (οὐ γὰρ ὁμοίως ἱέρακες βλέπουσι καὶ τέττιγες, οὐδὲ ἀετοὶ πέτονται καὶ περδίκες) ὅπως [δὲ] δὲ πάντα λογικῷ μέτεστιν ὠσαύτως τῆς δεξιότητος τὸ ἄκρον εὐστροφίας καὶ ὀξύτητος. * ἐπιδείγματα [* ἐπεὶ] γε πολλὰ κοινωνίας, καὶ ἀνδρείας, καὶ τοῦ

culi sint, qui Socrates & Platones, & Zenones non in minore esse vitio pronunciantes quàm quodvis mancipium, ac æquè stultos, intemperantes, injustos esse, tamen animalium culpant naturam ut non satis puram, neque absolutè ad virtutem elaboratam. Quasi verò non pravitas & imbecillitas rationis iis ineſſet, sed omnimoda privatio, & quasi hujusmodi non agnoscerent esse rationis vitia, quibus plena sunt omnia animalia, quorum plerisque timiditatem, intemperantiam, injustitiam, & malignitatem inesse perspicimus.

§ 23. Qui verò affirmat quod rationis rectitudinem susciperе non possit, id neque omnino ratione præditum esse, is primùm perinde facit, ac si simiæ turpitudinem, testudini tarditatem neget à natura ingenitam, quia pulchritudinis illa, hæc celeritatis non est capax. Deinde discrimen in promptu situm, non animadvertit: nam ratio naturâ ineſt, ratio perfecta & virtute imbuta industriæ ac disciplinæ debetur. Quocirca omnes animantes rationis sunt participes, rectitudinem verò & sapientiam nullum habent hominem (licèt infiniti sint) cui ineſse dicant. Verùm utì visus à visu differt, & volatus præstat volatui (non enim accipiter & cicada æquè vident, neque ità aquila volat ut perdices) ità etiam non omne rationis particeps perinde summam calliditatem & intelligendi celeritatem nanciscitur. Alioqui, multa in animalib⁹ societatis, fortitudinis,

&

& in parandis rebus neceſſariis ac tutandâ familiâ verſutiæ extant documenta, ſicut & contra injuſtitiæ, timiditatis, fatuitatis. Unde & nonnullis controverſia exorta eſt, aliis terreſtria, aliis aquatilia animalia plùs à natura ad virtutem adjumenti accepiſſe, contendentibus. Quod ſanè liquet, ſi cum ciconiis compares equos fluviales. Illæ enim patres ſuos alunt, hi, ut cum matribus coire poſſint, eos necant. Item ſi columbas cum perdicibus conferas. Hi enim ova perdunt & corrumpunt, ſi fœmella marem, dum incubat, non admittat. Columbarum verò mares partem curæ in ſe recipiunt, ova vicibus fovendo, primíque pullos cibant, & fœmellam, ſi diutiùs evageturr, mas roſtro tundens ad ova & pullos compellit. Antipater verò aſinis & ovibus munditiæ neglectum exprobrans, neſcio cur lynces præterierit & hirundines: quarum illæ lyncurium ſuum prorſus è medio removentes, occultant & à conſpectu tollunt: hirundines verò pullos ſuos docent extra nidum verſos ſtercus egerere. Et verò quid cauſæ eſt cur arborem arbore non dicamus minùs docilem, ut ovem cane? aut olus olere timidius, ut cervum leone? Nimirum, quòd ſicut de immobilibus aliud alio tardius, aut inter muta aliud alio minùs vocale non cenſetur, ità timidius, ſequius, intemperantius aliud alio non habetur, ubi natura intelligendi vim non eſt largita: Ea enim in aliis aliter, ac in his minùs, in illis magis inſita, ea quæ cernimus effe-

παντὸς περὶ τὰς πειρωμένας καὶ τὰς οἰκονομίας, ὥσπερ αὖ καὶ πρὸς ἑαυτὸν, ἀδικίας, δειλίας, ἀβελτερίας * ὄζειν [* ἔνεστιν] αὐτοῖς. ὅθεν καὶ ζητήσεις τινὲς συνίστανται, πρὸς μὲν τὰ χερσαῖα θεωρηθῆναι λεγόντων, πρὸς δὲ τὰ θαλάττια. καὶ δῆλον ὅτι παραβαλλομένων * ἵππων μὲν χερσαίων τοῖς ποταμίοις, οἱ μὲν γὰρ τρέφουσι τοὺς πατέρας, οἱ δὲ κλείνουσιν, ἵνα τὰς μητέρας ὀχεύσωσιν. καὶ περιστερᾶς πάλιν περδίκων. οἱ μὲν γὰρ ἀφανίζουσι τὰ ὠὰ καὶ διαφθείρουσι, * τῆς θηλείας, ὅταν ἐπωάζῃ, μὴ προσδεχομένης τὸν ὄχειαν· οἱ δὲ καὶ διαδέχονται τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν μέρει θάλποντες, καὶ ἐλαύνει προστέρνοι τὰ νεόττια, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ὑποπλανηθῇ, κεντῶν ὁ ἄρρην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ὠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις Ἀντίπατρος ἐγκαλῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος, οὐκ * οἶδεν [* οἶδα] ὅπως παρεῖδεν τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας· ὧν αἱ μὲν ἐκπετάζουσι, παντάπασι κρύπτουσι καὶ ἀφανίζουσι [* τὸ λυγγούριον·] αἱ δὲ χελιδόνες, ἔξω τρεφομένους διδάσκουσι τοὺς νεοττοὺς ἀφίεναι τὸ πρίτλωμα. καὶ μὴν δένδρον δένδρῳ ὑ λέγομεν ἁμαθέστερον, ὡς κυνὸς προβάτου, ὑδὲ λαχάνῳ λάχανον ἀναισθητότερον, ὡς ἔλαφον λέοντος. ἢ καθάπερ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἕτερον ἑτέρου βραδύτερον ὐκ ἔστιν, ὑδὲ μικροψυχότερον ἐν τοῖς ἀναιδέσι, ἄπορον ὑδὲ δειλότερον, ὑδὲ ναθετέρου· ὑδὲ ἀκρατέστερον, ὅτι μὴ φύσει πᾶσιν ἢ τῷ φρονεῖν δυνάμις· ἄλλοις δ' ἄλλως καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παρέστακε τὰς ὁρωμένας διαφορὰς πεποίηκεν.

ποίησεν. ἀλλ' ὃ θαυμαστὸν ὅσον ἄνθρωπος συμπαθείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ τοῖς περὶ δικαιοσύνην, καὶ κοινωνίαν, διαφέρει τῶν ζώων. καὶ γὰρ ἐκείνων πολλὰ, τὰ μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ, τὰ δὲ ὀξέως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβείᾳ πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλοντο· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο κωφὸς, οὐδὲ τυφλὸς, οὐδὲ ἀδύνατος ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ἀλλὰ καὶ θεόμην, εἰ καὶ βραδύτερον ἐλάφων, καὶ βλέπομεν, εἰ καὶ χεῖρον ἱεράκων· ἰσχύς τε καὶ μεγέθης ἡ φύσις ἡμᾶς οὐκ ἀπεστέρησεν, καίτοι τὸ μηδὲν ἐν τούτοις πρὸς ἐλέφαντα καὶ κάμηλον ὄντας. οὐκοῦν ὁμοίως μὴ ὃ τὰ θηρία λέγωμεν, εἰ νωθρότερον φρονεῖ καὶ κάκιον διανοεῖται, μὴ διανοεῖσθαι, μηδὲ φρονεῖν ὅλως, μὴ ὃ κεκλῆσθαι λόγον· ἀδενῆ ὃ κεκλῆσθαι καὶ θολερὸν, ὥσπερ ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα καὶ τεταραγμένον.

§ 24. Εἰ δὲ μὴ πολλὰ τοῦ πολλοῖς συμπτώματα καὶ εἰρημένα, μυρία ἂν παρηγάγομεν εἰς ἐπίδειξιν τῆς τῶν ζώων εὐφυΐας. ἐκεῖνο δ' ἔτι σκεπτέον· ἔοικε γὰρ τῷ πεφυκότι ἢ μέρους ἢ δυνάμεως κατὰ φύσιν τὸ δέχεσθαι, τῷ αὐτῷ εἶδει· καὶ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐμπίπτειν, πεπωθὲν ἢ νοσῆσαι, ὥσπερ ὀφθαλμῷ μὲν, εἰς τυφλότητα ἐμπίπτειν, σκέλει δὲ, εἰς χωλότητα, καὶ γλωττης, εἰς ψελλότητα, ἄλλο δὲ μηδενός. οὐ γάρ ὅτι τυφλότης, μὴ πεφυκότι ὁρᾶν, οὐδὲ χωλότης, μὴ πεφυκότος βαδίζειν, ψελλόν τε καὶ ἄναυδον καὶ τραυλὸν μὴ γλῶσσαν ἐχόντων. οὐδ' ἂν παραπαίειν

cit discrimina. Neque verò mirandum est, quòd homo docilitate, solertiâ, justitiâ, & societatis procuratione cæteris animalibus antecellit. Etenim animalium pleraque partim magnitudine & pedum celeritate, partim visûs acumine & auditûs subtilitate omnes homines longè superant: neque tamen propterea cæcus esse, viribúsque & auribus carere dicendus est homo: sed & currimus etsi cervis tardiùs, & videmus etsi non æquè acutè ac accipitres, nec robore aut magnitudine nos prorsus privavit natura, etsi in his nullo modo cum elephanto aut camelo comparandos. Proinde etiam animalia cætera, quia tardiùs intelligunt minúsque rectè ratiocinantur quàm homo, non dicemus omni ratione & intelligentiâ carere, sed eam habere imbecillam & turbidam, sicut oculum luscioſum & distortum.

§ 24. Ac nisi multa essent hujusmodi à multis collecta & prolata, sexcenta nos animalium dexteritatis ingenii documenta in medium adduxissemus. Istud verò ampliùs est disquirendum: Arbitror ego ejus sive partis sive potentiæ quæ à natura ad aliquid suscipiendum facta est, ejusdem esse in id quod est præternaturale incidere, mutilari scilicet & morbo tentari. Sic visui cæcitas, cruri claudicatio, linguæ soli balbuties accidit, non alteri cuipiam. Non enim cæcum dicitur id quod non fuerat à natura ad videndum comparatum, aut claudum, quod ad gradiendum natum non erat, neque mutum, balbum aut blæsum, habetur, quod

aut inſanire cenſebimus id, cujus naturæ ſapere, intelligere, ratiocinari non eſt accommodatum. Affici quippe non poteſt, quod nullâ facultate eſt præditum, cui affectio aliqua aut privatio, aut mutilatio, aut læſio accidere queat. Ego ſanè rabidos aliquando canes vidi, atque etiam equos: & ſunt qui boves quoque furere & vulpes dicant. Sed nobis ſufficit canum exemplum: controverſiâ enim caret, & teſtatur animal hoc ratione non contemnendâ præditum eſſe, quâ conturbatâ & confuſâ, morbus iſte, quem furorem & rabiem vocant, exoritur. Nam neque viſui eorum neque auditui quidquam tum accidere mutationis cernimus. Enimvero ſicut ineptus ſit oportet, qui hominis melancholiâ laborantis & inſanientis neget abalienatam corruptâmque eſſe vim ratiocinandi & memoriæ (cùm quidem ità ſit conſuetudine receptũ, ut ſic affectum non eſſe apud ſe ac mente excidiſſe dicamus) ità qui rabido cani aliud aliquid accidiſſe putet, quàm quòd vi intelligendi, ratiocinandi ac recordandi perturbatâ ac vacillante, cariſſimas ignoret perſonas, fugiátque conſuetam à prima ætate vitæ rationem, vel negligere videtur ea quæ *ſatis* apparent, vel, ſi rem ipſam perpenderit, contentiosè veritatem impugnare. Iſta ſanè quæ à Plutarcho in multis libris afferuntur ad Stoicorum & Peripateticorum refutationem, ſunt hujuſmodi.

οὐκ ἂν παράφρονα εἴποις, ὃν μαινόμενον, ᾧ μὴ τὸ φρονεῖν καὶ διανοεῖσθαι καὶ λογίζεσθαι καὶ φύσιν ὑπῆρχεν. ὅ γὰρ ὄζιν ἐν πάθει ψυχῆς, μὴ κεκινημένου ὁρῶμεν, ἧς τὸ πάθος ἢ στέρησις ἢ πήρωσις ἢ τις ἄλλη κάκωσίς ὄζιν. ἀλλὰ μὴν ἐντέτυχά γε λυτῶσαις κυσὶν, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις, ἔνιοι καὶ βῦς φασι μαίνεσθαι καὶ ἀλώπεκας. ἀρκεῖ δὲ τὸ περὶ κυνῶν· ἀναμφισβήτητον γὰρ ὄζι, καὶ μαρτυρεῖ λόγον καὶ διάνοιαν ἔχειν ὃ φαύλως τὸ ζῶον, ἧς ταραττομένης καὶ συγχεομένης ἢ λεγομένην λύσσα καὶ μανία πάθος ὄζιν. ὅτε γὰρ ὄψιν ἀλλοιωμένην αὐτῆς ὅτε ἀκοὴν ὁρῶμεν. ἀλλ' ὥσπερ ἀνθρώπου μελαγχολῶντος ἢ παραφρονοῦντος, ὃν μὲν λέγων ἐξεστάναι καὶ διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ τὸ λογιζόμενον καὶ μνημονεῦον, ἄτοπός ὄζιν· (καὶ γὰρ ἡ συνήθεια ταῦτά τε καταγορεῖ καὶ παραφρενοῦντων, ὡς εἴ) παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐκπεπλωκέναι τὸν λογισμὸν, ὅπως ὁ τοῦ λυτῶντος κύνας ἄλλο τι πεπονθέναι νομίζων, ἀλλ' ἢ τὸ φρονεῖν πεφυκότος, καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀναπεπλησμένου ταραχῆς καὶ * παραπεπλωκότος, ἀγνοεῖν τὰ φίλτατα πρόσωπα, καὶ φεύγειν τὰς διαίτας, ἣν παροῦσαν τὸ φαινόμενον ἔοικεν, ἢ σωιορῶν τὸ γιγνόμενον, ἐξ αὐτῆς φιλονεικεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. τὰ μὲν δὴ τῶν Πλουτάρχου ἐν πολλοῖς βιβλίοις, πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ τοὺς περιπάτου εἰς ἀνάντησιν εἰρημένα, ὄζι τοιαῦτα.

§ 25. Theophraſtus autem hâc utitur oratione. Qui ex iiſdem, intelligo patre & matre, prognati ſunt,

§ 25. Θεόφραστος δὲ καὶ πιθανῷ κέχρηται λόγῳ. τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γεγονότας, λέγω δὲ πα-

πρὸς ἀλλήλους, οἰκείους εἶναι φύσει φαμὲν ἀλλήλων, καὶ τοίνυν, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτῶν σπερμάτων ἀνατροφὰς οἰκείας ἀλλήλων εἶναι νομίζομεν, καὶ μόνοις τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, τῆς τε γῆς καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας κοινωνεῖν· οὐδὲ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔτι τότε * τοιούτους ἀλλήλοις φυτὰς οἰκείους αὐτοῖς εἶναι κρίνομεν, εἰ μὴ ἄρα τινὲς τῶν πρώτων αὐτοῖς προγόνων, οἱ αὐτοὶ τῷ γένει ἀρχηγοὶ πεφύκασιν, ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν. οὕτω δὴ καὶ οἶμαι καὶ τὸν Ἕλλησι μὲν πρὸς Ἕλληνα, τὸν δὲ βάρβαρον πρὸς βάρβαρον, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλήλοις φαμὲν οἰκείους τε καὶ συγγενεῖς εἶναι δυοῖν θάτερον, ἢ τοῖς προγόνοις εἶναι τῶν αὐτῶν, ἢ τῇ τροφῇ καὶ ἠθῶν καὶ τοιούτῳ γένει κοινωνεῖν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς πάντας ἀνθρώπους [οἰκείους] ἀλλήλοις πεφύκαμεν καὶ συγγενεῖς. καὶ μὴν πᾶσι τοῖς ζώοις εἴτε τῶν σωμάτων ἀρχαὶ πεφύκασιν αἱ αὐταί. λέγω δὲ οὐκ ὅτι τὰ στοιχεῖα ἀναφέρων τὰ πρῶτα· ἐν * τούτοις [τούτων] μὲν γὰρ καὶ τὰ φυτά· ἀλλ' οὐ σπέρμα, σάρκας, καὶ τὸ τούτων τοῖς ζώοις σύμφυτον γένος. πολὺ δὲ μᾶλλον τῷ τὰς ἐν αὐτοῖς ψυχὰς διαφόρως πεφυκέναι, λέγω δὴ ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς, ἔτι δὲ τοῖς λογισμοῖς, καὶ μάλιστα πάντων τοῖς αἰσθήσεσιν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ σώματα, καὶ τὰς ψυχὰς ὅτω τὰ μὲν ἀπεικασμένας ἔχει τῶν ζώων, τὰ δὲ ἧττον τοιαύτας, πᾶσί γε μὴν αὐτοῖς αἱ αὐταὶ πεφύκασιν ἀρχαί. δηλοῖ δὲ καὶ τῶν παθῶν οἰκειότης· εἰ δὲ ἀληθὲς ὅτι τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ τῶν ἠθῶν γένεσις ὅτι τοιούτων

naturâ cognatos esse inter se dicimus. Et sanè eos etiam qui ab iisdem avis proseminati sunt cognatos itidem existimamus: nostros pariter cives eodem loco reputamus, eò quòd terræ & societatis communione nobiscum fruantur. Non enim hos inter se cognatos ducimus, quòd ab iisdem orti sunt; nisi fortè iidem qui his primi fuerint progenitores, nobis etiam familiæ fuissent duces, aut ab eadem saltem stirpe essent derivati. Itaque Græcum Græco, & barbarum barbaro omnésque homines sibi invicem cognatos esse dicimus, alterâ saltem ratione ex his duabus, vel quòd ex iisdem sint majoribus, vel quòd victum & mores & naturam communem habent. Hoc igitur modo omnes inter se convenire homines & cognationem quandam habere statuimus. Jam verò omnibus animalibus eadem sunt corporum principia: intelligo autem non solùm prima elementa, ex quibus plantæ etiam constant, sed semen, carnes, totámque quæ animantibus inest humorum naturam. *Et inter se conveniunt* hoc multò magìs nomine, quòd animas habeant, quæ à se invicem non differunt: non cupiditatibus scilicet aut iræ affectibus, non ratiocinatione, nec quod præcipuum est, perceptionibus. Sed quemadmodum corpora ità & animas habent, alia magìs, alia minùs ad normam compositas, omnibus interim eadem profectò sunt *naturæ* principia. Quod ex affectuum in iis convenientiâ satis patet. Sin autem verum sit quod diximus, eandem scilicet esse omni-

um

um animalium naturam, tota eorum gens ratione prædita eſt, vivendi tamen inſtitutione ſolùm, corporúmque ex primis elementis miſtione differunt: itaque cæterarum animantium genus nobiſcum convenit, & cognatum eſſe poſſit. *Omnibus enim victus idem & ſpiritus*, ut loquitur Euripides, *& fluxus habent purpureos, & communes monſtrant omnium rerum parentes, cœlum & terram.*

§ 26. Itaque cùm animalia ſint cognata, ſi pateat, ſecundùm Pythagoram, eandem nobiſcum ſortita eſſe animam, meritò impietatis reus judicaretur ille, qui à cognatis ſuis lædendis non abſtineret. Neque ſanè, quòd aliqua eorum ſint agreſtia, idcirco quod familiare & domeſticum eſt excindi debet. Nam cùm homines plerique vicinis ſuis non minùs ſed magis ſint injurii, & ad quoſvis lædendos tanquam impetu quodam ſuæ naturæ & improbitatis flatu impellantur, hos quidem de medio tollimus, ſed amicitiam cum manſuetis non abrumpimus. Eâdem ratione, ſi animalium nonnulla ferocia ſint, ea quidem cùm talia ſint interficere licet, utì & homines ejuſdem feritatis, à noſtra tamen erga cætera eáque manſuetiora amicitiâ non eſt diſcedendum. Neutra verò comedenda ſunt, ſicut nec homines injurioſos epulamur. Nunc autem iniquiſſimè agimus: cicures ſcilicet necamus animantes, quia aliquæ feræ ſunt & noxiæ: ſed & manſuetas etiam edimus: utraq; in re injuſti, tum quòd eas occidimus, tum quod comedimus: & reverà occiduntur, ut δοινώμεθα· καὶ ψιλῶς ὁ τούτων θάνατος αὐτή [*ſors.* ζώων γένεσίς ἐστιν ἡ αὐτὴ] φερνῦσι μὲν ἄπαντα φῦλα, διαφέρουσι δὲ ταῖς ἀγωγαῖς τε καὶ ταῖς τῶν τροφῶν κράσεσι, πανδάπασιν ἂν οἰκεῖον εἴη καὶ συγγενὲς ἡμῖν τὸ τῶν λοιπῶν ζώων γένος. καὶ γὰρ τροφαὶ πᾶσαι αἱ αὐταὶ πᾶσιν αὐτοῖς καὶ πνεύματα, ὡς Εὐριπίδης, καὶ * φοινίους ἔχει ῥοὰς τὰ ζῶα πάντα, καὶ κοινὰς ἀπάντων δείκνυσι γονεῖς, ἔρεμνόν καὶ γλαῦκ.

§ 26. Ὥστε συγγενῶν ὄντων, εἰ φαίνοιτο καὶ Πυθαγόρειον καὶ πάνυ ψυχαὶ πάνυ αὐτὰν εἰληχότα, δικαίως ἂν τις ἀσεβὴς κρίνοιτο, τῶν οἰκείων τῆς ἀδικίας μὴ ἀπεχόμενος. ἐμοὶ μὲν ὅτι τινὰ ἄγρια αὐτῶν, διὰ τοῦτο τὸ οἰκεῖον ἀποκόπτομαι. οὐδὲν γὰρ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔνιοι κακοποιοῦσι [κακοποιοὶ] τῶν πλησίον εἰσὶν, καὶ φέρονται πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυχόντα, καθάπερ ὑπὸ πνοῆς τινος, τῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας· διὸ καὶ ἀναιρῶμεν τούτους· ἐμὲ μέντοι ἀποκόπτομαι τοῦ πρὸς τὸ ἥμερον ὁρᾶν. ὥστε ἔν, εἰ καὶ τῶν ζώων τινὰ ἄγρια, ἐκεῖνα μὲν ὡς τοιαῦτα ἀναιρεῖσθον, καθάπερ καὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, τῆς δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ἡμερώτερα ὁράσεως [ἐκ] ἀποτατέον. ἐναντίρας δὲ ἀδικίας βρωτέον, ὡς ἀδὲ τοὺς ἀδίκους τῶν ἀνθρώπων. νυνὶ δὲ πολὺ τὸ ἄδικον ποιοῦμεν, ἀναιροῦντες μὲν καὶ τὰ ἥμερα, ὅτι καὶ τὰ ἄγρια, καὶ τὰ ἄδικα, ἐδιούλες δὲ τὰ ἥμερα. κατ' ἄμφω γὰρ ἄδικοι, ὅτι ἥμερα ὄντα ἀναιροῦμεν, καὶ ὅτι ταῦτα εἰς τὸν βορὰν ἔχει τὴν ἀναφοράν.

Pey-

Προσθείη δ' ἄν τις τούτοις, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὁ γὰρ λέγων, ὅτι ὁ παρελεύνων τὸ δίκαιον ἄχει τῶν ζώων, φθείρει τὸ δίκαιον, ἀγνοεῖ ὡς αὐτὸς ὑπὲρ δικαιοσύνης διασώζει, ἀλλ' ἡδονὴν ἐπαυξεῖ, ἣ δεῖ δικαιοσύνη πολέμιον. [—μία.] ἡδονῆς γὰρ ὅσος τέλος, δείκνυται δικαιοσύνη ἀναιρουμένη. ἐπεὶ ὅτι τὸ δίκαιον σωαύξεται διὰ τῆς ἀποχῆς, τίνι ἂν δῆλοις ὁ γὰρ ἀπεχόμενος παντὸς ἐμψύχου, κἂν μὴ τῶν συμβαλλόντων αὐτῷ εἰς κοινωνίαν, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ ὁμοφυὲς τῆς βλάβης ἀφέξεται. ὁ γὰρ τὸ γένος φιλῶν, τὸ εἶδος μισήσει· ἀλλὰ μᾶλλον, ὅσῳ μεῖζον [πρὸς] τὸ γένος τὸ τῶν ζώων, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ μέρος καὶ τὸ οἰκεῖον ταὐτὸν διασώσει. ὁ τοίνυν πρὸς οἰκείωσιν πεποιημένος πρὸς τὸ ζῶον, ὅτι γε καὶ τὸ τί ζῶον οὐκ ἀδικήσει. ὁ δὲ μόνον περιγράφας ἐν ἀνθρώπῳ τὸ δίκαιον, ἕτοιμός ἐστιν ὡς ἐν σεσῶ, ἀπορρίψαι πρὸς ἕρεξιν τῆς ἀδικίας. ὥστε καὶ τὸ Σωκρατικὸν ὄψον ἥδιον τὸ Πυθαγόρειον. ὁ μὲν γὰρ ὄψον τροφῆς τὸ πεινῶν ἔλεγεν. Πυθαγόρας δέ, τὸ μηδένα ἀδικεῖν, καὶ ἐφηδύνειν δικαιοσύνην τὸ ὄψον. ἡ γὰρ φυγὴ τῆς ἐμψύχου τροφῆς, φυλὴ ἂν τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἀδικημάτων. ἃ γὰρ δὴ μὴ μὴ κακώσεως ἕτερα πρὸς ἑαυτῶν σωτηρίαν ἀμήχανον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐποίησεν· ἐπεὶ ὅτω γε πρὸς φύσιν ἡμῖν ἀρχὴν ἀδικίας προσετίθει· μή πολε δὲ καὶ ἀγνοεῖν ἔοικασι τὸ ἰδίωμα τῆς δικαιοσύνης, ὅσοι ἐκ τῆς πρὸς ἀνθρώπους οἰκειώσεως εἰς ἀ-

comedantur. His autem adjungat quis etiam hujusmodi. Qui affirmat enim, eum qui ad cætera animalia, justitiam extendit illam corrumpere, ignorat se eam non tueri, sed voluptatem, quæ justitiæ inimica est, adaugere. Voluptate igitur pro fine collocato, jus & æquum manifestè tollitur. Justitiam enim per abstinentiam crescere cui non patet? Etenim qui ab omnibus, etiam quorum nullus est usus ad societatem vitæ humanæ, abstinet animalibus, multò magis cavebit, nè ejusdem secum generis animantes lædat. Qui enim omnia in universum animalia diligit, nullum in particulari odio habebit: sed quò magis erga totum eorum genus, eò *fidelius* erga partem aliquam eorum, quæ illi magis cognata sit, justitiam colet. Idcirco qui omnibus animantibus familiariter utitur, ille non hanc aut illam injuriâ afficiet. Qui verò in solo homine justitiam circumscribit, paratus est, quasi in angustiis positus, injustitiæ habenas relaxare. Itaque multò jucundius est Pythagoræ opsonium quàm Socratis. Hic enim famem dicebat ciborum condimentum, Pythagoras, neminem injuriâ afficere, & justè agere suavissimum esse opsonium. Qui vitat enim cibum ex animalibus *paratum*, ab injuriis illis faciendis quæ circa cibum fieri solent sibi cavet. Deus utique non ità res ordinavit, ut nos nostram salutem sine alterius damno nullâ ratione procurare possimus: ità enim naturam eam quæ injustitiæ principium esset nobis adjunxisset. Annon verò propriam justitiæ naturâ videntur isti ignorare, qui ex convenientia illa naturali, quâ homines

mines inter ſe conciliantur, eam ortam & invectam eſſe exiſtimârunt? ità enim benignitas erga homines ſolùm eſſet: juſtitia verò ſita eſt in abſtinendo à rei cujuſcunque non noxiæ læſione. Et hoc modo intelligi debet juſtus, non priori: adeò ut juſtitia, in nihil lædendo poſita, etiam ad omnia animata pertendat. Quocirca juſtitiæ eſſentia in rationis principatu ſuper eo quod eſt rationis expers, & hujuſce obſequio rationi præſtito conſtare videtur. Ratione enim imperante, & parte rationis vacuâ obtemperante, homo neceſſariò erga omnia innocuus fiet. Coercitis enim affectibus, & cupiditatibus ac iracundiæ perturbationibus labefactatis, & debilitatis, ratione verò ſibi proprium imperium obtinente, ſtatim ſequitur hominis cum Numine optimo aſſimilatio. Iſta autem natura præſtantiſſima, eſt prorſus innoxia: & quia potentiâ pollet, omnia conſervat, omnibus benefacit, & nullâ re indiget. Nos verò, ſi juſti, nihil lædemus: ſed, quia mortales, neceſſariis indigemus. Rerum verò neceſſariarum uſus, nè plantas quidem lædit, quando quæ illæ amittunt accipimus: nec fructus, quando illis utimur jam * emortuis: neque pecudes, quando tondendo eas potiùs juvemus, & laç participamus, noſtram illis curam impendentes. Ideo * videtur juſtus iis quæ ad corpus ſpectant ſeſe fraudare: non tamen ſeipſum injuriâ afficit. Creſcit enim corporis caſtigatione & continentiâ interna bonitas, hoc eſt, cum Deo ſimilitudo.

ἀγαθὸν, τυτέστιν ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις.

§ 27. Quare fieri non poteſt, ut

§ 27. Οὔτε τοίνυν ἡδονῆς ὕστις

ἕσης τέλος ἢ ὄντως σώζεῖαι δικαιοσύνη, ὅτε αὖ πρὸ τῶν κατὰ φύσιν συμπληρέντων τὴν εὐδαιμονίαν, ἢ ἐκκειμένων γε πάντων· ἐν πολλοῖς γὰρ τὰ τῆς ἀλόγου κινήματα φύσεως καὶ αἱ χρεῖαι ἀδικίας *καταίρχει, [*καταῤχε] αὐτίκα τῆς ζωοφαγίας ἐδεήθησαν, ἵνα τὴν φύσιν, ὡς φασι, διαφυλάξωσιν * ἀλείπτην καὶ * ἀνενδεᾶ [*ἐνδεῆ] ὧν ὀρέγεται. τῷ δ' ὁμοιῶσαι θεῷ ὄντος τέλους, ὡς ἔνι μάλιστα σώζεται τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἅπασιν. ὃν τρόπον τοίνυν τρέπον ὁ πάθεσιν ἀγόμενος πρὸς μόνα τέκνα καὶ γυναῖκα ἀβλαβὴς, οὐδ' ἧττον ἄλλων καταφρονητικὸς καὶ πλεονέκτης, ὡς ἂν τῷ ἀλόγῳ κρατοῦντος ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὰ ὄντα ἐγείρεται καὶ ταῦτα ἐκπλήττεται· ὁ δὲ λόγῳ ἀγόμενος καὶ πρὸς πολίτην πειρᾶ τὸ ἀβλαβὲς, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς ξένους, καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὁ τὴν ἀλογίαν ἔχων ὑπήκοον, καὶ αὐτὸς παρ' ἐκείνης λογικώτερος, διὰ ταῦτα δὴ καὶ θειότερος· ὅτως ὁ μὴ μόνον σῴζας τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἀνθρώποις, παρατείνας δὲ καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα, μᾶλλον ὁμοιοῖ θεῷ, καὶ εἰ ἄρχει φυτῶν δυνατὸν, ἔτι μᾶλλον σώζει τὴν εἰκόνα. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐντεῦθέν γε τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐλάττωμα, * ἐντεῦθεν τὸ ἀρνήμονον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς πίονα ἐκτ' ἐρίφων ἔκτε νεκρῶν γιγνόμεθα, ὅτι τὸ θεῖον καὶ ἀκήρατον καὶ ἐν πᾶσιν ἀβλαβὲς σώζειν ἐδυνάμεθα· ἐν γὰρ ἐν πᾶσιν ἦμεν ἀπορρήτοις· αἰτία δὲ ἡ γένεσις, καὶ τὸ ἐν τῇ πίστει ἡμᾶς ψεύδος, * τῷ

voluptate pro fine collocata, juſtitia ſarta tecta maneat, cùm ea quæ primò & naturæ ductu *in uſu* erant, aut obvia quæque non poſſint *iſtius modi hominum* felicitatem explere. In multis enim motus naturæ ratione carentis, & neceſſitates injuſtitiam primùm introduxerunt: ſtatim verò animalia in cibos flagitârunt, ut naturam, ſic enim aiebant, ſervarent nè deficeret, & iis quæ cuperet indigeret. Si verò Deo quantum fieri poteſt aſſimilari *vitæ noſtræ* finis ſtatuatur, innocentiam in omnibus tueri poſſumus. Quemadmodum igitur, qui *pravis* affectibus ducitur, liberis tantùm & uxori innoxius eſt, alios verò ſpernit, & defraudat, utpote qui, parte rationis experte in eo dominante, ad res caducas excitatur, & eas ſtupet; qui autem ratione agitur neque vel cives lædit, nec quod majus eſt peregrinos, nec quidem quoſvis homines, quippe qui appetitus habet ſibi ſubditos, & præ aliis maximè rationem ſequatur, & idcirco eſt divinior: ità qui innocentiam in hominibus ſolis non ſiſtit, ſed & erga alias animantes protendit, Deo eſt ſimilior, & ſi etiam ad plantas eam poſſit porrigere, adhuc magis divinam referret imaginem. Quod ſi fieri non poteſt, ſaltem, quod factum eſt à veteribus, naturæ noſtræ defectum lugeamus, quòd ex tam diſcordibus & pugnantibus inter ſe principiis facti ſumus, ut divinam, ſinceram, & integram innocentiam tueri nequeamus. Non enim omnibus poſſumus carere, quia natura noſtra ità aptata eſt, ut multorum inopes ſimus, nec ea ſine aliorum ope ſupplere poſſumus.

mus. Inopia autem ex alienis levamen & ornatum consecuta est: *& ex hoc ipso patet, &* indè constat *nostra* penuria. Quò pluribus igitur rebus externis quis indiget, tantò magis egestati affigitur: & quantò plurium inops, tantò magis Dei expers, & paupertatis consors. Quod enim Deo simile est, hoc ipso veras possidet divitias. Nemo verò dives & qui nullâ re eget quempiam lædit. Quam diu enim quis injuriâ alios afficit, etiamsi omnes opes, & omnia terræ jugera possideat, pauper est, & paupertas cum illo habitat. Ideóque injustus est & impius, & omni nequitiæ mancipatus, quam anima ad res materiales delapsa & bono privata introduxit. Nugæ igitur sunt omnia, quamdiu quis à * *vero* Principio aberraverit: & omnium rerum indigus est, dum * satietatem non respicit, & naturæ suæ parti caducæ cedit, quamdiu id quod verè est ipse, non agnoverit. Facunda autem est injustitia quæ seipsam *hominibus* persuadeat, eósq; qui illius vinculis constringuntur corrumpat, quia cum alumnis suis jucundè versatur, & voluptatem habet comitem. Quemadmodum verò in vitæ genere eligendo accuratior judex ille fuerit, qui utrumque, quàm qui unum tantùm expertus esset, ità in eligendis & fugiendis quæ oporteat tutior est judex, qui ex rerum altiorum notitia ea quæ minoris sunt momenti, quàm qui ex inferioribus superiora judicat. Adeò ut qui secundùm mentis & intellectûs ductum vitam agit, accuratiùs, quæ eligenda sunt quæq; minùs, definiet, quàm qui partem rationis expertem sequitur. Ille enim per vitam brutalem jam

πόρω ἐπορρύεντος. ἡ δὲ πενία, ἐξ ἀλλοτρίων τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν κόσμον, * δι' ἃ τὸ εἶδος ἐλάμβανεν, ἐπιτᾶτο. ὅστις οὖν πλείόνων δεῖται τῆς ἐξωθεν, ἐπὶ πλέον τῇ πενίᾳ προσήλωται. καὶ ὅσῳ πλεόνων ἐνδεὴς, τοσούτῳ θεοῦ μᾶλλον ἄμοιρος, πενία δὲ ζωοίκος. τὸ γὰρ θεῷ ὅμοιον, τῇ ὁμοιώσει εὐθὺς πλοῦτον ἔχει τὸ ἀληθινόν. πλουτεῖ δὲ ἑαυτοῖς καὶ χρείζων μηδενὸς ἀδικεῖ· ἕως γὰρ ἀδικεῖ κἂν πάντα ἔχει χρήματα, κἂν πάντα τῆς γῆς πλέθρα, πένης ὄζιν, πενία ὑπάρχων ζωοίκος. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἄδικος καὶ ἄθεος καὶ ἀσεβὴς καὶ πάσῃ κακίᾳ ἕνοχος, ἧς τὴν * ἐπισπασιν ἡ φὸς τὴν ὕλλω τὴν ψυχῆς σφῶσις καὶ σέρησιν τῶν ἀγαθοῦ παρήγαγεν. λῆρος οὖν πάντα, ἕως τῆς τῆς * ἀρχῆς ἀπέσφθηται, καὶ ἐνδεὴς πάντων, ἕως ἂν φὸς τὸν * κόσμον ἀ βλέπει, εἰκείτε τῷ ἀνθρώπῳ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἕως τὸν ὄντως ἑαυτὸν οὐκ ἐγνώρισεν. δεινὴ δὲ ἡ ἀδικία πείθειν ἑαυτὴν καὶ * δικάζειν [* δεκάζειν] τοὺ ὑπ' αὐτῆς σωιαχθμένους, διότι ζωὴ ἡδονῇ προσομιλεῖ τοῖς τροφίμοις. ὥσπερ δὲ ἐν βίων αἱρέσεσιν ἀκριβέστερος κειτὴς, ὁ πεῖραν ἀμφοῖν εἰληφὼς, τῆ θατέρα πειραθέντος μόνε, ὅπως ἐν αἱρέσει καὶ φυγαῖς καθηκόντων ἀσφαλέστερος κειτὴς ὁ ἐκ τῶν ἑπομαβεβηκότος κείνων καὶ τὸ ἧττον, τῆ κάτωθεν κείνοντος τὰ * προκείμενα. ὥστε ὁ χρὴ νῦν ζῶν, τῆ χρὴ τὴν ἀλογίαν ἀκριβέστερος ὁρισὴς ὢν τε αἱρετὴν καὶ ὠνμένην δῆλόν γὰρ καὶ δι' ἀλογίας, ὅτε

ἐξ

ἐξ ἀρχῆς ταύτῃ φερόμενος. ὁ δὲ ἄπειρος ὢν τοῦ νῦν, πείθει τὸν ὅμοιος, παῖς ἐν παισὶ φλυαροῦν. Ἀλλ' εἰ πάντες, φασὶ, τούτοις πειθοίμεθα τοῖς λόγοις, τί ἡμῖν ἔσται; ἢ δῆλον ὡς εὐδαιμονήσομεν, ἀδικίας μὲν ἐξοιδησάσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ. νῦν δ' ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ Δαναΐδες ἠπόρουν, τίνα βίον βιώσονται, ἀπαλλαγεῖσαι τοῦ περὶ τὸν τετρημένον πίθον διὰ τῆς κοσκίνου λατρείας. τί γὰρ ἔσται ἀπορῆσιν, εἰ παυσάμεθα ἐπιφορεῖν εἰς τὰ πάθη ἡμῶν καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὧν τὸ πᾶν διαῤῥεῖ ἀποειᾶ τοῦ * κακῶν [* καλῶν] τοῦ ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀναγκαίων στεργόντων ἡμῶν βίον. τί τοίνυν περόξομεν ἐρωτᾶς ὦ ἄνθρωπε; μιμησώμεθα τὸ χρυσοῦν γένος, μιμησώμεθα τοὺς ἐλευθερωθέντας, μεθ' ὧν ὠὴ γὰρ αἰδὼς καὶ νέμεσις ἦτε δίκη ὁμιλεῖ, ὅπ ἠρκοῦντο τῷ ἐκ γῆς καρπῷ·

Καρπὸν γὰρ σφισιν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα (ἀόνον.

Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον ἀλλὰ σφιν δὴ γε ἐλευθερωθέντες ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦντες ἐπόριζον, ταῦτα ἑαυτοῖς περίζωσιν οὐκ * ἄλλως. [* ἄλλοις.] Καὶ σὺ τοίνυν ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος δουλείας, καὶ τῆς τοῖς πάθεσι τοῖς διὰ τὸ σῶμα λατρείας, ὡς ἐκεῖνα ἔτρεφες παντοίως τοῖς ἔξωθεν, οὕτως αὐτὸν θρέψεις παντοίως τοῖς ἔνδοθεν, δικαίως ἀπολαμβάνων τὰ ἴδια, καὶ οὐκ ἐπὶ τὰ ἀλλότρια βλέπων ἀφαιρούμενος.

transiit, utpotè qui primùm in eâ versatus. Qui verò eorum quæ ad vitã intellectualem spectant est inexpertus, contra eam sibi similes suadet, & velut puer inter pueros nugatur. Atqui si omnes istis dictis, inquiunt, obsequerentur, quid de nobis fieret? Profectò patet nos felices futuros, injustitiâ ab hominibus exterminatâ, & justitiâ eundem apud nos quem in cœlis habet locum obtinente. Nunc verò simile quid istis hominibus contingit, ac si dubitarent Danaïdes qualem vitam agerent, si à labore isto dolium pertusum implendi æquè inani ac cribro aquam hauriendi liberarentur. Rogant enim & ambigunt, quid nobis accidet, si desinamus in affectus & cupiditates nostras *velut aquam* injicere, quæ tamen totæ diffluunt, idq; verè bonorum defectu, quæ necessariis, & magis quàm quæ maximè necessaria vitâ nostram complent. Quid tum faceremus quæris vir bone? Aureum seculum imitaremur: imitaremur eos illius ætatis qui verè erant liberi, quibuscum scilicet pudor & nemesis, & jus habitabant, quòd fructibus ex terra ortis contenti erant.

Sponte suâ nempe hos tellus mittebat abundè.

Qui verò libertate donati sunt, quæ priùs dominis suis famulantes comparaverant, nunc sibi, non aliis conquirunt. Tu itidem à corporis servitute vindicatus, & à corporeis affectibus liberatus, ut illa olim omnimodè rebus externis fovebas, ità jam teipsum rebus internis omnibus modis nutries, justissimè quæ tua sunt recipiens, nec jam ampliùs aliena per vim auferens.

LIB. IV.

De abſtinentia ab eſu animalium.

ARGUMENTUM.

Quartus liber dividitur, ſicut præcedentes, in tres partes: quarum prima præfationem continet ad Firmum Caſtricium. Secunda antiquorum exemplis confirmat abſtinentiam ab animalibus viris magnis, quales erant legislatores, Philoſophi, & ſacrorum antiſtites, in uſu fuiſſe, contra autem crudeles & impios homines ea in cibos adhibuiſſe. Exempla abſtinentiæ à variarum gentium legibus & inſtitutis deſumuntur, Lacedæmoniorum. § 3. *Ægyptiorum.* § 6. *Judæorum.* § 11. *Syrorum, & Cypriorum.* § 15. *Perſarum.* § 16. *& Cretenſium ſacerdotum.* § 19. *Paræneſis autem quæ tertium locum occupat, ad caſtitatem corporis, animi puritatem, utriuſque ſanctitatem incitat.*

§ 1. OMnibus ferè eorum argutiis, qui quidem reverâ incontinentiâ & intemperantiâ ducti carnium eſum admittunt, defenſiones autem ſibi impudenter quæruntex neceſſitate, quam majorem quàm oportet naturæ affingunt, in antedictis à nobis reſpondimus. Reſtant adhuc duo particulatim inquirenda, quorum quidem alterum, utilitatis ſcilicet pollicitatio, multos decipit, qui à voluptatibus corrumpuntur. Quinetiam & illud quod aſſerunt adverſarii nullum vel ſapientem, vel gentem carnium eſum repudiâſſe, cùm ad magnam injuſtitiam auditores plus ſatis promoveat propter veræ rerum hiſtoriæ imperitiam, refutabimus, & interim quæſtiones etiam de utilitate, aliáque dubia expedire conabimur.

§ 1. Πρὸς μὲ ἁπάσας χρεὼν τὰς σκηψεις ἤδη τῇ ἀληθείᾳ ἀχρασίας ἕνεκα καὶ ἀκολασίας τῆ σαρκοφαγίαν προσιεμένων, ἀπολογίας δ' αὐτοῖς ἀναισχύντως πεπλεκότων, τὰς ἐπ τῆς ἐνδείας, ἢν πλέον ἢ χρεῖν τῇ φύσει προσάπτουσι, δι' ἤδη εἰρημένων ὧν Καισάριε ἀπαντήσομεν. λειπομένων δύο ἔτι μειζόνων ζητήσεων, ὧν μάλιστα ἡ τῆ συμφέροντος ἐπαγγελία ἐξαπατᾷ τὸν ὑπὸ ἤδονῶν δεδεκασμένους. καὶ μὲν καὶ τὴς μαρτυρίας τὸ μηδὲν μήτε ἤδη σοφῶν, μήτέ τινος ἔθνους παραιτήσασθαι τῆ βρῶσιν, ἱκανῶς εἰς μέγεθος τῆς ἀδικίας τὸν ἀκούοντας προαγόσης ὑπ' ἀπειρίας τῆς ἀληθινῆς ἱστορίας, τὸν ἔλεγχον τούτων ποιεῖσθαι μέλλοντες, τὰς περὶ τὸ συμφέροντος καὶ ἤδη ἄλλων ζητημάτων λύσεις ἐπιβαλεῖν πειρησόμεθα.

§ 2. Incipiemus autem à genti-

§ 2. Ἀρξόμεθα δ' ἀπὸ τῆς

χῆ

κτ' ἔθνη πινῶν ἀποχῆς, ὧν ἡγήσονται τὸ λόγῳ οἱ Ἕλληνες, ὡς ἂν ἧ μαρτυρέντων ὄντες οἰκειότατοι. Τῶν τοίνυν σωτόμως τε ὁμοῦ καὶ ἀκριβῶς τὰ Ἑλληνικὰ ξυναγαγόντων ὅστιν καὶ ὁ περιπατητικὸς Δικαίαρχος, ὃς τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς Ἑλλάδος ἀφηγούμενος, τοὺς παλαιοὺς καὶ ἐγγὺς θεῶν φησι γεγονότας, βελτίους τε ὅλας φύσει καὶ τὸν ἄριστον ἐζηκότας βίον, ὡς χρυσοῦν γίνεσθαι νομίζειν, παραβαλλομένους πρὸς τοὺ νῦν, χαλκοῦν καὶ φαυλοτάτης ὑπαρχόντας ὕλης, μηδὲν φονεύειν ἐμψυχον. ὁ δὴ καὶ τοὺ ποιητὰς παρεισάγοντας χρυσοῦν μὴ ἐπονομάζειν γένος. Εὐδαὶ ἅπαντα, λέγειν,

Τοῖσιν ἔπι, καρπὸν δ' ἔφερεν ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη, πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ' ἐθελημοὶ
Ἥσυχοι ἔργ' ἐνέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν.

Ἃ δὴ καὶ ἐξηγούμενος ὁ Δικαίαρχος, τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον τοιοῦτον εἶναί φησιν· εἰ δεῖ λαμβάνειν μὴ αὐτὸν ὡς γεγονότα, καὶ μὴ μάτην ὑπεφημισμένον. τὸ γὰ λίαν μυθικὸν ἀφεῖναι, εἰς τὸ διὰ τὸ λόγου φυσικὸν ἀνάγειν. αὐτόματα μὲν γὰ πάντα ἐρύετο εἰκότως· ὃ γὰ αὐτοῖς καὶ ἐσκεύαζον ἐδέν, διὰ τὸ μήπω τὴν γεωργίαν ἔχειν πω τέχνην, μήθ' ἑτέραν μηδεμίαν ἁπλῶς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῦ σχολὴν ἄγειν αὐτὸν ἐγίγνετο αὐτοῖς, καὶ τὸ διάγειν ἀνὰ πόνον καὶ μερίμνης, εἰ δέ τι μὴ γλαυκωτάτην ἰατρῶν ἐπακολουθῆσαι δεῖ διανοίᾳ, καὶ τὸ μὴ

um quarundam abſtinentiâ: in quarum enumeratione agmen ducent Græci, utpote qui teſtium in hoc negotio adducendorum nobis ſunt omnium conjunctiſſimi. Ex iis autem qui Græcam hiſtoriam breviter & accuratè ſunt complexi cenſendus eſt Dicæarchus Peripateticus, qui antiquam apud Græcos vivendi rationem enarrans, ait veteres proximè Diis genitos, naturâ præſtantiſſimos, & vitâ optimos, adeo ut ad nos collati, qui è materia adulterina & improba facti ſumus, aureum ſeculum nominarentur, nullum animal occidiſſe. Hoc ſanè poetas oſtendiſſe, eam ætatem auream appellando. Hominibus autem illius ævi omnia adfuiſſe bona dicunt.

Tunc tellus fruges mortalibus alma ferebat
Sponte ſua varias multásque: Et pace colebat
Quisque opus, & ſocios habuit multósque probósque.

Quæ Dicæarchus explicans, affirmat ſub Saturno ejuſmodi fuiſſe vitam: ſi quidem aſſentire deceat illum talem fuiſſe, & non inanibus fabulis ſolùm decantatum: & ſi non melius ſit narrationes ſupra modum fabuloſas miſſas facere, eáque quæ de illa ætate feruntur, ad cauſam aliquam naturæ & rationi conſentaneam referre. Meritò ſcilicet omnia ſponte naſcebantur: homines enim ipſi nihil omnino præparabant, quia nondum agriculturæ artem callerent, neque ullam omnino aliam. Quod etiam in cauſa erat, cur ſummo otio fruerentur, atque vitam curis & laboribus vacuam peragerent, neque, ſi ſcitiſſimorum & elegantiſſimorum medicorum

corum ſententiis ſit acquieſcendum, morbis infeſtarentur. Nullum enim pro tuenda valetudine melius quiſquam conſilium invenerit, quàm providere nè quis inutilibus recrementis abundet; à quibus illi corpora ſua ſemper pura cuſtodiebant. Non enim cibum naturâ ſuâ robuſtiorem, ſed quem illa facilè ſubigeret, adhibebant, neque victum ultra mediocritatem propter rerum affluentiam, ſed ſæpe infra quod ſatis eſt propter inopiam ſumebant. Quocirca neque bella neq; ſeditiones erant inter ſe invicem: nullum enim præmium certamine dignum in medium proponebatur, cujus gratiâ tanto ſe diſcrimini committere quiſquam veller. Adeò quod præcipuum erat in iſta vita, erat otium, & quies à res neceſſarias parandi moleſtiis, ſanitas, pàx, amicitia. Poſtea verò natis magna ambientibus, & inde in multa mala incidentibus, prior iſta vivendi ratio meritò fuit deſiderabilis. Eorum autem qui primi vixerunt tenuem & extemporalem cibum indicat adagium poſtea dici ſolitum, ſcilicet, * ſatis querciis, illo, ut veriſimile eſt, hoc proverbium uſurpante, qui priorem vivendi rationem immutavit. Poſthac vita paſtoralis ſubiit: in qua ampliores jam opes ſibi undique conquirebant, & animalia attigerunt: perſpicientes, alia innoxia eſſe, alia verò malefica & moleſta: itaque nonnulla cicurabant, alia oppugnabant. Simul etiam in hoc vitæ inſtituto bellum eſt ingreſſum. Et hæc non nos, ſed qui varia hiſtoriâ proſequuti ſunt affirmârunt. Jam enim cæ erant hominum divitiæ, quæ aliquo in pretio habendæ erant, eásque aliqui ambi-

ποσεῖν ἐδὲν γὸ εἰς ὑγίειαν αὐτῆ μεῖζον παρέγγελμα ἔυροι τις ἄν, ἢ τὸ μὴ ποιεῖν ἀσθενήματα, ὧν διὰ παντὸς ἐκεῖνοι καθαρεὸ τὰ σώματα ἐφύλαττον. ὅτε γὸ πλεῖω τῆς φύσεως ἰσχυροτέραν τροφὴν, ἀλλ' ἧς ἡ φύσις ἰσχυροτέρα, σφοδρότερον, ὅτε πλεῖω τῆς μετείας διὰ πλῆ ἑτοιμότητα, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ, πλῆ ἐλάττω τῆς ἱκανῆς, διὰ πλῆ ἀσάνιν. ἀλλαμλῆ ἀδὲ πόλεμοι αὐτοῖς ἦσαν, ἀδὲ στάσεις πρὸς ἀλλήλους· ἄθλον γὸ ἀδὲν ἀξιόλογον ἐν τῷ μέσῳ προκείμενον ὑπῆρχεν, ὥσπερ ὅτε τις ἂν διαφορᾶν περὶ αὐτῶν ἐνεήνατο. ὥστε τὸ κεφάλαιον ἦν τῆς βίε ζωῆς ἔσαν, ῥαθυμίαν διὰ τῆ ἀναλκείαν, ὑγίειαν, εἰρήνην, φιλίαν. τοῖς ὃ ὑςέροις ἐπεμιξίοις μεγάλων καὶ πολλοῖς προσπίπλεσι κακοῖς, πολεινὸς εἰκότως ἐκεῖνο ὁ βίος ἐγίγνετο. δηλοῖ ὃ τὸ λιτὸν τῆ παρόντων καὶ αὐτοσχέδιον τῆς τροφῆς, τὸ μεθύτερον ῥηθὲν, ἄλις δρυός, τῆ μεταβάλλοντος φράτε, δίκ εἰκὸς, τῆτο φθεγξαμένε. ὕστερον ὁ νομαδικὸς εἰσῆλθεν βίος, καθ' ὃν πρεπλότερον ἤδη πᾶσιν προσπορεύεβάλλετο καὶ ζώων ἤφαιλο· καταπόσωντες ὅτι τὰ μὴ ἀσινῆ ἐπύγχανεν ὄντα, τὰ ὃ κακόρρα καὶ χαλεπά· καὶ ἅπω δὴ τὰ μὴ ἐπιθέσαθαι, τοῖς ὃ ἐπίθετο. καὶ ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ ζωεισῆλθεν πόλεμος. καὶ ταῦτά φησιν ὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ τὰ πολλὰ ἱςορήσαντες διεξελθόντες εἰρήκασιν. ἤδη γὸ ἀξιόλογα κτήματα τῆ ὑπαρχόντα, [καὶ] οἱ μὴ ἐπὶ τὸ

nosse

παρελθὼν φιλοτιμίαν ἐποιοῦντο, ἀθροιζόμενοί τε καὶ παρακαλοῦντες ἀλλήλους, οἱ δ' ὅπως τὸ διαφυλάξαι. προϊόντος δὲ καθ' μικρὸν ὅτου τοῦ χρόνου, καταλαμβάνοντες ἀεὶ τῶν χρησίμων ἐν δεκάστοις, εἰς τὸ τρίτον τε καὶ γεωργικὸν ἐνέπεσον εἶδος. τοιοῦτον μὲν Δικαιάρχου τὰ πάθη τῶν Ἑλληνικῶν διεξιόντος, μακάριόν τε τὸν βίον ἀφηγουμένου τῶν παλαιοτάτων, ὃν οὐκ ἦν ἔτι τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων ζωοπλήθη. διὸ πόλεμος οὐκ ἦν, ὡς ἂν ἀδικίας ἐξελαθείσης. συνεισῆλθε δ' ὕστερον καὶ πόλεμος, καὶ εἰς ἀλλήλους πλεονεξία ἅμα τῇ τῶν ζώων ἀδικίᾳ. ὃ καὶ θαυμαστὸν τῶν τολμησάντων τὴν ἀποχὴν τῶν ζώων ἀδικίας μητέρα εἰπεῖν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας ἅμα τῷ φόνῳ αὐτῶν, τρυφήν τε καὶ πόλεμον καὶ ἀδικίαν συνεισελθεῖν μυνύσης.

§ 3. Διὸ δὴ καὶ ὕστερον Λυκοῦργον τὸν Λακεδαιμόνιον συνιδόντα, καίτοι κακραληκότος τοῦ δαίτος ἐμψύχων, ὅπως τὴν πολιτείαν διατάξαι, ὡς ἥκιστα τῶν ἐκ τούτων τροφῆς δεῖσθαι. τὴν γὰρ κλῆρον ἑκάστων οὐκ ἐν ἀγέλαις βοῶν καὶ προβάτων αἰγῶντε καὶ ἵππων ἢ χρημάτων πλησίᾳ ἀφορίσας, ἀλλ' ἐν γῆς κλήσει, φέρούσης ἀποφορὰν ἀνδρεῖ ἑβδομήκοντα κριθῶν μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶν ὑγρῶν καρπῶν ἀναλόγως τὸ πλῆθος. ἀρκέσειν γὰρ ᾠήθη τοσοῦτον τροφῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ὑγίειαν ἱκανὸν, ἄλλα μηδενὸς *δεόμενον [* δεησομένοις] ὅθεν καὶ φασὶν, ὡς ὕστερόν ποτε χείνῳ

tiosè conabantur eripere, ad hoc collecti & se mutuò provocantes, alii autem *æquali studio* tutabantur. Procedente ità paulatim tempore, homines semper quæ utilia fore videbantur dispicientes, in tertium vitæ genus, agriculturæ scilicet, inciderunt. Hactenùs Dicæarchus, veteres Græcorum mores recensens, & antiquissimorum vitam beatissimam enarrans, cui quidem perficiendæ ab animalibus abstinentia non minimam partem contulit. Unde & bella nulla tum temporis vigebant, quippe quòd omnis injustitia exulaverat. Postea verò unà cum injuriis adversus animalia perpetratis bellum, & fraudes mutuæ subingressæ sunt. Unde & mirari licet eorum audaciam qui abstinentiam ab animalibus matrem injustitiæ non veriti sunt appellare, cùm ex fide historiæ simul & experientiæ constet cum animantium cæde luxum, bellum, & injustitiam terras subiisse.

§ 3. Quod cùm Lycurgus Lacedæmonius postea perspexisset, licèt animalium esus ubique obtineret, ità tamen rempublicam ordinavit, ut ex his victu quàm minimum indigerent homines. Uniuscujusque enim sortem, non in boum, ovium, caprarum, aut equorum armentis, nec in pecuniarum abundantia constituit, sed in tanta agri portione, quæ * pensionem redderet, viris quidem septuaginta hordei medimnos, fœminis duodecim, & humidorum fructuum eâdem proportione assignatum proventum. Tantum cibarii enim ratus est ad bonum habitum & valetudinem tuendum satìs fore, neque ullâ aliâ re carituros. Unde ferunt eum, cùm post-

hæc

hæc aliquando peregrè rediens agros peragraret, & ſegetes terræ demeſſas videret, areásque & acervos ſibi invicem reſpondere & pares eſſe conſpiceret, ſubriſiſſe & adſtantibus dixiſſe, Quàm videtur Laconia tota eſſe fratrum multorum, qui jam nunc eam inter ſe partiti erant. Idcirco oportuit eum qui luxum omnem Spartâ expulſurus erat aureorum & argenteorum uſum nummorum abrogare, ſoli ferro autoritatem tribuere, ejúsq; magno ponderi & moli parvum pretium aſſignare; adeò ut quantùm decem minas valeret amplum deſideraret repoſitorium, & * plauſtrum duorum boum quo vaheretur. Hoc autem conſtituto multa injuſtitiæ genera Lacedæmone exulârunt. Quis enim furari, aut munera captare, quis defraudare aut rapere vellet, id quod neque occultari poterat, nec poſſideri ambitioſè, neque cudi fructuosé? Artes autem inutiles unà cum publica moneta ſolum verſuræ erant, quippe quòd earum opera diſtrahi jam non poterant. Siquidem ferrum nequicquam ad alios Græcos exportari poterat, & ut nullius autoritatis riſu excipiebatur. Adeò ut nullas exoticas & exquiſitas merces mercari poterant, neque in portubus eorum mercatores naves exonerabant, neque pedem in Laconia ponebat vel verborum architectus, vel vates circumforaneus, vel leno, vel ornamentorum aureorum aut argenteorum artifex, utpote nummis eo loci deficientibus. Verùm ità luxus paulatim, iis qui eum excitabant & alebant deſtitutus, ſuâ ſponte emarcuit, neque cùm opulentiæ exitus in publicum præcluderetur, &

τὴν χώραν διερχόμενος ἐξ ἀποδημίας, ἅρπ τεθερισμένα ὁρῶν τὴν γῆν, καὶ τὰς ἅλωνας παραλλήλους καὶ ὁμαλεῖς, ἐμεσολίασέν τε καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς Λακωνικὴ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν οὖσα, νεωστὶ νενεμημένων. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ τεύξεσθαι ἐξελάσαντι τῆς Σπάρτης, ἀκυρῶσαι πᾶν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, μόνῳ δ' χρῆσθαι τῷ σιδήρῳ, καὶ τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δ' ὠάμιον ὀλίγου ἔχοντι· ὥστε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι, καὶ *ἁμάξης ἀγαγούσης. ὁ κυρωθεὶς [*ζεύξεως ἄγοντος. τότε δ' κυρ-] ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος. τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν, ἢ δωροδοκεῖν, ἢ ἀποστερεῖν, ἢ ἁρπάζειν, ὃ μήτε κρύπτειν δυνατὸν ἦν, μήτε κτᾶσθαι ζημιώδες; ἀλλὰ μὴν δὲ κεκρύφθαι λυσιτελὲς; ἔμελλον δ' καὶ τέχναι ἄχρηστοι ἐξελαθήσεσθαι ταύτης, διὰ θέσιν τῶν ἔργων οὐκ ἐχόντων. τὸ γὰρ σίδηρον ἀγώνιμον οὐκ ἦν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδ' εἶχε τιμὴν καταγελώμενον, ὥστε οὐδὲ πειράσεταί τι τῶν ξενικῶν καὶ ῥωπικῶν ὠνεῖσθαι, οὐδὲ εἰσέπλει φόρτος ἐμπορικὸς εἰς τοὺς λιμένας, οὐδ' ἐπέβαινε τῆς Λακωνικῆς ὁ σοφιστὴς λόγων, ὁ μάντις ἀγυρτικὸς, οὐκ ἐταίρων πρόξενος, ὁ χρυσῶν τις, ὁ χαλκῶν κοσμοποίημάτων δημιουργὸς, ἅτε δὴ νομίσματος οὐκ ὄντος. ἀλλ' ὕπως ἀφῃρημένη χρεία μικρὸν ἡ βραχὺ τῆς ζωπυρούντων καὶ τρεφόντων, αὐτὴ δ' ἑαυτῆς ἐμαράνετο· καὶ πάνυ ὀλίγον χρόνον τοῖς πολλοὶ κεκλημέ-

νοις, ὁδὸν ἐκ ἐχέσης εἰς μέσον τῆς ἐυπορείας, ἀλλ' ἐγκαλυπτομένης καὶ ἀρλέσης. διὸ καὶ τὰ χείρω τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, κλισίας, καὶ δίφρους, καὶ τραπέζας βέλτιστα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ κώθων, ὡς φησὶ Κριτίας, Λακωνικὸς ἐυδοκίμει μάλιστα πρὸς τὰς στρατείας. τὰ γὰρ ἀναγκαίως * πινόμενα [* πινόμενα] τῶν ὑδάτων καὶ δυσωπέστατα τῷ ὄψει, ἀπεκρύπτετο τῇ χρόᾳ, καὶ τὸ θολερὸν προσκόπτουσα καὶ προσιζάνουσα τοῖς ἄκροις, καθαρώτερον ἐπεισιάζε τῷ στόματι τὸ πινόμενον. ἀπὸ δὲ καὶ τούτων ὁ νομοθέτης, ὡς φησιν ὁ Πλούταρχος. ἀπολαυστικοὶ γὰρ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἀκρήτου, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεδείκνυντο τὴν κομψοτεχνίαν.

domo includeretur & deliteſceret; aliqua erat locupletibus prærogativa. Quod in cauſa fuit ut inſtrumenta quotidiani & neceſſarii uſus velut tecti, ſedes, & menſæ optimè apud eos fabrificarentur, & poculum Laconicum, quod Cothon dicebatur in bellicis expeditionibus maximè laudaretur, ut autor eſt Critias, nempe quòd aqua, quæ viſui ingrata neceſſariò bibenda erat, tegeretur poculi colore; & quia quod turbidi inerat impingebat intus, ac labris cohibebatur, potus accedebat ori purior & clarior. His etiam autor fuit Legislator, ut aſſerit Plutarchus, quippe opifices, ubi ab inutilibus diſceſſerant, in neceſſariis elegantiam oſtenderunt.

§ 4. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιδέας τὴν τρυφὴν, καὶ τὸν ζῆλον ἀφελέσθαι τὸ πλῆθος διανοηθεὶς, τὸ τείτον πολίτευμα καὶ κάλλιστον ἐπῆγαγεν, τὰς τῆς συνουσίας καταστολάς· ὥστε δειπνεῖν μετ' ἀλλήλων συνιόντας ἐπὶ κοινοῖς καὶ τεταγμένοις ὄψοις καὶ σιτίοις, οἴκοι δὲ μὴ δαιτυμόνας καταλιπόντας εἰς τραπέζας πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, χρῆσιν δημιουργῶν καὶ μαγείρων ὑπὸ σκότου ὥσπερ ἀδηφάγα ζῶα, * πνευμώδεις [* πλεονεμένης] καὶ διαφθειρούσας ἅμα τοῖς ἤθεσι τὰ σώματα, πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀκεσμοῦσα καὶ πανσυχίαν, μακρῶν μὲν ὕπνων, δειπνῶν δὲ λαγαρῶν, πολλῆς δὲ ἡσυχίας, καὶ τέρπνον πνὰ ἰατρείας * καθεζομένης [* καθημερινῆς] λιμοῦ· μέγα μὲν καὶ τοῦτο ἦν· μεῖζον δὲ τούτου τὸ τὴν πλεῖστην ἄζηλον, ὡς φησὶ Θεόφρα-

§ 4. Quò magis autem luxuriam incurſaret, & divitiarum admirationem tolleret, tertium idque inſigne invexit inſtitutum, ut cibos ſcilicet in communi & ſimul caperent, unà ut cœnarent frequenter, communibus & præſcriptis cibis uterentur & opſoniis, domi nè veſcerentur in ſumptuoſis lectis & menſis, de macellariorum & coquorum manibus in tenebris tanquam voraces pecudes ſeſe ſaginantes, & unà cum moribus corpora in omnem luxuriam & crapulam projecta labefactantes: quibus comites eſſe ſolent ſomni prolixi, balneæ calidæ, multum otium, & quaſi quotidiana valetudo. Fuit hoc igitur magnum: verùm majus illud, quòd communi mensâ & frugali victu opes ſacroſanctas, imò deſpectas, ut ait Theophraſtus,

ſtus, & inopes efficeret. Nec enim uſus illius vel fruitio erat, nec verò omnino conſpectus aut oſtentatio magnifici apparatûs: ubi ad eandem menſam pauper juxta & dives convenirent. Adeò ut vulgatiſſimum ſanè illud eſſet, In Sparta ſola Plutum cæcum conſpici, ibíque jacere, veluti picturam, inanimem & immotum. Siquidem non licebat iſtis præſumptâ domi cœnâ, convivia inire jam expletis, ſed accuratè cæteri obſervabant, quicunque non cum ipſis biberet, neque veſceretur, eúmque ut intemperantem, & ad convictum communem elangueſcentem convitiis proſcindebant. Convivia autem Phiditia nominabant, vel quòd amicitiam & benevolentiam conciliarent, & ità loco λ reponebant Φ, vel quòd ad frugalitatem & parſimoniam aſſuefacerent. Cœtus autem quinûm-denûm erant, aut aliquanto his plurium aut pauciorum. Singuli convictores farinæ medimnum menſibus ſingulis afferebant, vini congios octonos, caſei libras quinas, ficuum binas libras & dimidiam, & nummi pauxillum opſonii gratiâ conferebant.

φειδος, καὶ ἁπλωτὴν ἀφορμὴν ἀφαιρουμένης τῆς κοινότητι τοῦ δείπνου καὶ τῆς οὐκ ἐπὶ πλοῦτῳ διαίτης ἐυτελείᾳ. χεῖσθαι γὰρ οὐκ ἦν, οὐδὲ ἀπόλαυσις, οὐδὲ * ὄψις [* ὄψις] ὅλως, ἢ ἐπίδειξις τῆς * ὅλης [* πολλῆς] παρασκευῆς, ὅπου τὸ αὐτὸ δεῖπνον τὸν πένητα τῷ πλουσίῳ βαδίζοντα. ὥστε τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, Ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ βλέπεσθαι τυφλὸν ὄντα τὸν Πλοῦτον, καὶ κείμενον, ὡς ἔφη γραφικὸν, ἄψυχον καὶ ἀκίνητον· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς παρειπήσασθαι ἐξὸν βαδίζειν ἐπὶ τὰ συσσίτια συμπεπληρωμένους, ἀλλ' ἐπιμελῶς οἱ λοιποὶ φυλάττοντες τὸν μὴ πίνοντα, μηδὲ ἐδίοντα μετ' αὐτῶν, ἐπάκουον, ὡς ἀκρατῆ καὶ πρὸς τὸν κοινὸν μαλθακιζόμενον βίαιται. διὸ καὶ Φιδίτια παρωνόμασαν ταῦτα· Εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπάρχοντα αἴτια, ἀντὶ τοῦ λάμβδα τὸ δέλτα λαμβάνοντες, εἴτε ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ * σωφρονίζοντα. [-δίζοντα.] συμφέρουσι γὰρ ἀνὰ πεντεκαίδεκα καὶ * βραχεῖς [* βραχὺ] τέτων ἐλάττους ἢ πλείους. ἔφερε δὲ ἕκαστος καθ' μῆνα τῶν συσσίτων ἀλφίτων μέδιμνον, οἶνου χοᾶς ὀκτὼ, τυροῦ πέντε μνᾶς, σύκων ἡμίμναν πέντε, πρὸς δὲ τούτοις εἰς ὀψωνίαν μικρόν τι καὶ κομψὴ νομίσμα.

§ 5. Meritò igitur, ità frugaliter & ſobriè veſcentibus illis, pueri ad convivia tanquam ad modeſtiæ & temperantiæ ludos accedebant, & ſermones de republica audiebant, & ingenuos luſus percipiebant, aſſueſcebántq; & ipſi jocari, & dicteria citra ſcurrilitatem jacere, atque aliorum ſine offenſa cavilla excipere. Namque λοχᾶς, καὶ σκωπτόμενοι μὴ δυσχεραίνειν. σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ

§ 5. Εἰκότως ἄρα ἕτω λιτῶς καὶ σωφρόνως δειπνέντων, καὶ οἱ παῖδες ἐφοίτων εἰς τὰ συσσίτια, ὥσπερ εἰς διδασκαλεῖα σωφροσύνης ἀγόμενοι, καὶ λόγων ὑπροῦντο πολιτικῶν, καὶ * παιδείας [* παιδιᾶς] ἐλευθερίας ἔδοσαν, αὐτοί τε παίζειν ἐδίζοντο καὶ σκώπτειν ἔνδον βαρυ-

τοῦτο Λακωνικὸν ἦν, σκώμματος ἀναφὲς, μὴ φέρειν ἢ, ἐξὸν παραιτεῖσθαι· καὶ ἃ σκώπτειν ἐπέτρεπτο. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Λακεδαιμονίων περὶ τὴν δίαιταν λιτότης, καίπερ εἰς πλῆθος νενομοθετημένη. διὸ καὶ ἀνδρειοτέρους, καὶ σωφρονεστέρους, καὶ τῷ ὄντι μᾶλλον φρονίζοντες οἱ ἐκ ταύτης τῆς πολιτείας ἀναζαίνοντες παραδίδονται τῶν ἐν τοῖς ἄλλων, διεφθαρμένων καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασι. καὶ δῆλον ὡς τοιαύτη πολιτείᾳ οἰκεῖον, τὸ τῆς ἀποχῆς τῆς παντελοῦς, ταῖς δὲ διεφθαρμέναις, τὸ τῆς βρώσεως. μεταβάντι δὲ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα εὐνομίας τε καὶ ἡμερότητος τῆς τε πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἐπεστράφη, φανερὸν ἔσται, ὡς πρός τε τὴν σωτηρίαν τῶν πόλεων, καὶ τὸ συμφέρον αὐταῖς, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πάντας, ἀλλὰ γοῦν εἴς τινας τὸ τῆς ἀποχῆς διατέτακται. εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς πόλεως δοῦλοι τοῖς θεοῖς καὶ θεραπεύοντες ἀπομειλίσσοιντο τὰς τῶν πολλῶν ἁμαρτίας. ὅθεν καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις ὁ *ἀφ' [*ἐφ'] ἑστίας λεγόμενος παῖς, ἀντὶ πάντων τῶν μυουμένων ἀπομειλίσσεται τὸ θεῖον, ἀκριβῶς ὁρῶν τὰ διαπεπραγμένα, τοῦτο καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις οἱ ἱερεῖς δοκοῦσιν ἀντὶ πάντων δοῦλοι, καὶ τὸ θεῖον θεραπεύοντες διὰ τῆς εὐσεβείας εἰς τὸ φῶς κηδεμονίαν. τοῖς τοίνυν ἔμψυχοσιν, τοῖς μὲν πᾶν ζῴων πάντων, τοῖς δέ τινων πάντως πεπαίτακται ἀποχεῖς τῆς βορᾶς, ἄντε Ἑλληνικὸν ἔθος σιτοῦσι, ἄντε βάρβαρον, καὶ μέντοι παρ' ἄλλοις ἄλλως. ὥστε τὸν πανταχοῦ παραληφθέντας φαίνεσθαι πάντων ἀπεχομένους

videbatur inprimis Laconicum esse, dicterium sustinere posse. Si quis autem pati non potuit, deprecari licuit, & à facetiis temperabatur. Hujusmodi erat Lacedæmoniorum in victu frugalitas, etsi à lege in vulgi & multitudinis gratiam constituebatur. Quocirca qui ex hac republica prodierant, fortiores, & magis temperati esse, & utilitatẽ publicam magis curare perhibentur, quàm qui ex aliis oriuntur, utpote qui tum animis tum corporibus enervantur. Et satis patet hujusmodi reipublicæ propriam esse abstinentiam, corruptis verò esum animalium competere. Me verò ad alias gentes transeunte, quæ ad æquitatem, mansuetudinem, & pietatem respexerint, satis manifestum erit hanc abstinentiam, si non omnibus, aliquibus saltem in civitatum ipsarum salutem & commodum præcipi solere: præsertim si illarum gratiâ, ut multorum peccata expiarent sacra Diis facerent eósque colerent. Quod enim in Mysteriis puer qui ad aram, vel focum dictus est, pro omnibus initiatis ad Deum placandum facit, ea omnia quæ jubentur accuratè agens, idem etiam in omnibus gentibus & civitatibus efficere valent sacerdotes, cæterorũ gratiâ sacrificantes, & pietate suâ Deum ad eorum curam suscipiendam adducentes. Sacerdotibus igitur aliis quidem omnium, aliis autem quorundam animalium esus interditur, sive Græcorũ, sive barbarorũ mores inspicias, qui tamẽ hac in re pro diversis locis diversi sunt. Adeò ut omnes simul sumpti ab omnibus animalibus absti-

nuerint,

querint, si quis omnes pro uno sumere velit. Si illi igitur qui pro publica salute sacrorum sunt antistites, & quibus propter pietatem res divinæ sunt concreditæ, ab animalibus abstinent, quis aufit abstinentiam, tanquam civitatibus incommodam incusare?

§ 6. Chæremon itaque Stoicus Ægyptiorum sacerdotum, quos ab Ægyptiis pro philosophis etiam reputari ait, ritus explicans, narrat illos locum deligere, in quo sacris operam dare & studium ponere liceat. Adeò ut speculandi cupiditatem excitaret vel in illorum recessibus & ædibus illorum usui dicatis *aliquantulum* versari: quæ illis quidem securitatem præbebant propter Numinis reverentiam, *cujus ministri erant*, ut animalibus nonnullis sacris, sic omni his Philosophis honore habito. Solos verò & solitarios esse ait, & in solennibus solùm conventibus & publicis festis cùm aliis miscери. Alioqui, sacerdotes ab aliis vix aut nè vix quidem adiri poterant. Qui enim illos accedebant, oportuit priùs sese purgare, & a multis abstinere, pro recepto apud Ægyptios sacerdotes more. Qui omni alii occupationi & humanis negotiationibus renunciantes, per totam vitam rerum divinarum contemplationi, & curiosæ Dei voluntatis * inquisitioni sese tradiderunt: per hanc, honorem, & securitatem, & pietatis existimationem sibi consecuti, per contemplationem verò scientiam indagantes, per utraque moribus se assuefaciebant arcanis sanè, & antiquitate dignis. Semper enim Dei cognitioni & afflatui incumbere, extra omnem immodicam cupiditatem

νες, ἔτις τῶν πάντας ὡς ἕνα ὑπολάβοι. εἰ τοίνυν οἱ τὴν σωτηρίας τῶν πόλεων φροντίζοντες, καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς πεπιστευμένοι, τῶν ζώων ἀπέχονται, πῶς ἄν τις τολμήσειεν, ὡς ἀσύμφορον ταῖς πόλεσι, τὴν ἀποχὴν αἰτιᾶσθαι;

§ 6. Τὰ γοῦν περὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἱερέας Χαιρήμων ὁ Στωϊκὸς ἀφηγούμενος, ὡς καὶ φιλοσόφους ὑπολαμβάνεσθαί φησι παρ' Αἰγυπτίοις, *ἐξηγεῖται [*τα) ὡς τόπον μὲν ἐκλέξασθαι ἐμφιλοσοφήσαι * τὰ ἱερά. φροντίζειν τε καὶ τὴν ὅλην ὄρεξιν τῆς θεωρίας συγγενὲς εἶναι περὶ τοῖς ἐκείνων ἀφιδρύμασι διαιτᾶσθαι. παρεῖχέν τε αὐτοῖς ἀσφάλειαν μὲν ἐκ τοῦ θείου σεβασμοῦ, καθάπερ τινὰ ἱερὰ ζῶα, πάντων τιμώντων τοὺς φιλοσόφους. ἠρεμαίους δ' εἶναι, ἅτε τῆς ἐπιμιξίας καὶ τὰς πανηγύρεις καὶ τὰς ἑορτὰς συμπελαμβάνειν μόνον. τὸ δὲ λοιπὸν, σχεδὸν ἀβάτους ὄντων τοῖς ἄλλοις τῶν ἱερῶν· ἀγνεύσαντας γὰρ δεῖν προσιέναι, καὶ πολλῶν ἀπέχεσθαι, ὥσπερ κοινὸς τοῦ κατ' Αἰγυπτίους ἱερῶν θεσμὸς ὅδε. ἀπεστρατεῦσθαι δὲ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἐργασίαν, καὶ πόρρω ἀνθρωπίνης, ἀπιδόσθαι ὅλον τὸν βίον τῇ τῶν θείων θεωρίᾳ καὶ * θεράπει· [*θειάσει.] διὰ μὲν ταύτης τὸ τίμιον καὶ ἀσφαλὲς καὶ εὐσεβὲς προσδοκᾶσθαι· διὰ δὲ τῆς θεωρίας, τὴν ἐπιστήμην· διὰ ἀμφοῖν δὲ ἄσκησιν ἠθῶν κεκρυμμένων τινὰ καὶ ἀρχαιοπρεπῆ· τὸ γὰρ ἀεὶ συνεῖναι τῇ θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ, πάσης μὲν ἔξω πίστιν πλεονεξίας, κρατεῖν δὲ τὰ

πάθη, διεγείρει ὑ θεὸς σώφρονα τὸν βίον. λιτότατα δὲ ἐφορέτουν καὶ κατάστολῃ, ἐγκράτειάν τε καὶ καρτερίαν, τό, τε ἐν πάσῃ δίκαιον καὶ ἀπλεονέκτητον. σεμνὸς ὑ αὐτοῦ παρεῖχε καὶ τὸ δυσεπίμικτον. ὅθεν παρὰ μὲ αὐτὸν τὴν λεγομένων ἁγνειῶν τὸν χειμῶνα, ἐδὲ τοῖς συγγενεστάτοις καὶ ὁμοζύλοις ἐπεμίγνυτο σχεδὸν, ἐδὲ ἄλλον τῶν θεωρούντων, ὅτι μὴ θεοῖς τὰς ἀναγκαίας σωματνούσι χρείας, ἢ ἁγνεύοντα τοῖς μὴ καθαιρόντων ἄδυτα καὶ καθ' ἱερουργίας ἅγια καθαιρομένοις. τὸν δὲ ἄλλον χρόνον, ἀπλούστερον μὲν τοῖς ὁμοίοις ἐπεμίγνυτο· τῶν ὑ ἐξωτικῶν τῆς θρησκείας ἕδρυσι συνεβίων· ἐφαίνοντο ὑ ἀεὶ θεῶν, ἢ ἀγαλμάτων ἐγγὺς, ἤτοι φέροντες, ἢ θεωρήσοντες, καὶ τάσσοντες μὲ κόσμον τε καὶ σεμνότητ· ὧν ἕκαστον ἐ τύχ· ἦν, ἀλλά τιν· εὐθυξις φυσικὴν λόγ·, τὸ ὑ σεμνὸν κἀκεῖθ καλασχήματ· ἑωρᾶτο. πορεία τε γὰ ἦν εὐτακτ·, καὶ βλέμμα καθεστηκὸς ἐπετηδεύετο, ὡς ὅτε βουλοίτην μὴ σκαφαμύττειν. γέλως ὑ σπάνι·, εἰ δέποτε γένοιτο, μέχρι μειδιάσεως. ἀεὶ ὑ αὐτὸς τῶ χιτῶνος χεῖρες. καὶ σύμβολόν γε ἦν ἑκάστῳ τῆς τάξεως ἐμφανιστικὸν, ᾧ ἔλαχεν ἐν τοῖς ἱερεῦσι· πολλοὶ γὰ ἦσαν αἱ τάξεις. δίαιτα δὲ λιτὴ καὶ ἀφελής. ὄινου γὰ οἱ μὲν ὅλ' ὅλως, οἱ δὲ ὀλίγιστα ἐγεύοντο, νεύρων αἰσθόμενοι βλάβας, καὶ πλήρωσιν κεφαλῆς, ἐμπόδιον εἰς * ἔυρεσιν· ἀφροδισίων τε ἔφασαν αὐτὸν ὀρέξις

hominem ponit, passiones animi compescit, & ad *veram* intelligentiam excitat. Victûs autèm tenuitatem colebant, & in amictu frugalitatem, temperantiam etiam & tolerantiam, in omnibus itidem justitiam & æquitatem *tuebantur*. Eos autem venerandos effecit vitæ solitudo. Hi enim in ipso purificationum quas vocant tempore, nè propinquissimis quidem & ordinis sui sociis ferè permiscebantur, nec ex iis quenquâ videbant, nisi qui unà secum in isto puritatis exercitio propter necessarios usus versabatur, sed sacrariis puritati operam non dantibus nequaquâ adeunda, & sacrorum celebrationi destinata habitabant: reliquo verò tempore cum sui similibus liberiùs versabantur. nemini verò ab eorum cæremoniis alieno convivebant. Semper autem conspiciebantur inter Deorũ simulachra versantes, vel ea scilicet gestantes, vel iis *in pompa circumlatis* præcedentes, eáque ordine decoro & cum gravitate disponentes. In quibus omnibus non factum indicabant, sed ea faciebant, quæ naturalem aliquam rationem continerent. Quinetiam ex habitu eorum gravitas elucebat. Incessus enim erat æquabilis, & aspectus stabilis, ità ut quandocunque vellent non conniverent: risus autem rarus, & si fortè suboriretur, non nisi subridebant. Manus autem semper intra vestem continebant. Porrò unicuiq; symbolum aliquod erat ejus ordinis, quem in sacris sortitus esset, insigne. Multi enim erant *sacerdotum* ordines. Victus etiam illis erat tenuis & simplex. Vinum enim alii omnino non bibebant, alii parcissimè degustabant, quòd illud nervos lædere, caput gravare, rerum inventioni impedimentum, & Veneris incitamentu esse affirmarent.

rent. A multis aliis itidem cavebant, pane in puritatis exercitiis neutiquam utentes, & ſi his non vacarent, cum tamen minutim conciſum cum hyſſopo comedebant. Hyſſopum enim aiebant multum de panis virtute detrahere. Oleo autem maxima ex parte abſtinebant, plurimi etiam in totum, & ſi quando cum oleribus *muſto* uterentur, pauxillum tamen, & quantum *herbarum* guſtui mitigando ſufficeret, adhibebant.

§ 7. Interim ciborum & potionum quæ aliunde ad Ægyptum advehebantur nè quidem quicquam guſtare fas erat: quâ ratione magnus aliter luxui patens locus occludebatur. ex iis verò quæ Ægyptus ipſa protulit piſcibus cunctis abſtinebant, & quadrupedibus quotquot ſolidas aut multifidas haberent ungulas, aut cornutæ non eſſent, & volucribus omnibus, quæ carnes devorarent: multi autem univerſis animalibus prorſus abſtinebant, & cùm ſe puros redderent, omnes: tunc enim nè ovum quidem edebant. Et profectò alia etiam ſine eorum tamen falsâ calumniatione recuſabant, boves ſcilicet fœminas, & marium quotquot gemelli, aut nævo aliquo aſperſi, aut maculoſi, aut formâ immutati, aut jam domiti erant, (quippe qui laboribus jam conſecrati videbantur) vel qui Deorum quos colebant ſimulachris ſimiles eſſent, eorúmque adumbrationem aliquam haberent, quique altero oculo privati, aut denique qui ad humanam ſimilitudinem accederent. Infinitæ autem hujuſmodi obſervationes de eorum etiam arte qui * vitulos ſignant, eò tandem progreſſæ ſunt, ut de iis libri conſcribantur. Curioſius verò

ἐπιφέρειν. ταύτῃ γὴ καὶ τῆλ ἄλλων ἐυλαβῶς εἶχον· ἄρτοις μὲν ὅλως ἐν ταῖς ἁγνείαις χρώμενοι, εἰ δέ ποτε μὴ ἁγνεύοιεν, σμικρὰ ὑσσώπῳ κόπτοντες ἤσθιον· τὸ γὰρ πολὺ τῆς ἰσχάμεως καθαιρεῖν ἔφασαν τὸν ἄρτον· ἐλαίῳ δ' ἀπείχοντο μὲν ὡς τὸ πολύ, οἱ πλεῖστοι δέ, καὶ παντελῶς, εἰ δέ τι μὴ λαχάνων χρήσιμόν, παντελῶς ὀλίγῳ, καὶ ἴσον παρηγορῆσαι πρὸς ἅδηψιν.

§ 7. Τῶν μὲν ἔξωθεν Αἰγύπτῳ γιγνομένων βραμάτων τε καὶ ποτῶν ἐ θέμις ἦν ἅπτεσθαι· πολύς τις ἄπορος τρυφῆς ἀπεκέκλειστο τόπος. τῆλ γὰρ κατ' αὐτὰ τὰ Αἰγυπτίων, ἰχθύων τε ἀπείχοντο πάντων, καὶ τετραπόδων, ὅσα μώνυχα ἢ πολυσχιδῆ ἢ μὴ κερασφόρα· πτηνῶν γ', ὅσα σαρκοφάγα· πολλοὶ γὰ καθάπαξ τῆλ ἐμψύχων· καὶ ἔν γε ταῖς ἁγνείαις ἅπαντες, ὁπότε μὴ λ' ὠὸν φαγοίεντο. καὶ μήτοι καὶ τῆλ ἄλλων ἀκαθαρσίαν ἐπεσήνατο παραίτησιν· οἷ τῆλ βοῶν τὰς θηλείας παρῃτοῦντο, τῆλ δ' ἀρρένων ὅσα δίδυμα, ἢ κατάστικτα, ἢ ἑτερόχροα, ἢ παρηλλαγμένα τῇ μορφῇ, ἢ δεδαμασμένα (ὡς ἤδη καθυποπεπωμένα τοῖς πόνοις) καὶ * πεπωμένοις ἐμφερῆ, ἢ καθ' ὁτιοῦν οἷ ἀπεικασμὸν * ἐξεῖν, ἢ ἑτερόφθαλμα, ἢ ὡσὲ ἀνθρωπείαν ἐμφέρειαν νέμοντα. μυρίαι δ' ἄλλαι παρατηρήσεις, καὶ τῆς ὡσὲ αὐτὰ τέχνης τῆλ καλαμένων μορφοτεχνιτῶν, ἄχρι συντάξεων προάγουσα βιβλιακῶν. ὡσιερότερον δ' ἔτι ὡσὲ
τὰ

πᾶ πλωὰ, ὃς τρυγόνα μὴ ἐδίειν· ἱέρακ γὰ, ἔφασαν, πολλάκι τὸ ζῶον συλλαβὼν ἀφίησιν, μιᾶς ἀποδιδὺς μίξεως σωτηρίαν. ὡς ἂν μὴ λάθοιεν τοιούτῳ πράγματι περιπεσόντες, ἅπαν αὐτῶν φεύγουσι τὸ γένος. κοινὰ μὲν δὴ θρησκεῦσαί τινες αὐτὰ, καὶ γένη τῶν ἱερέων διάφορα, καὶ οἰκεῖα καθ' ἕκαστον θεόν. αἱ δ' ἁγνεῖαι πάντων [* πάντως] ὁμοδάφιον· ὁ δὲ χρόνος ἔστω, ὁπότε χωρεῖν τὴν περὶ τινὰ θρησκείαν μέλλοιεν θεραπείαν, προλαμβάνων ἡμερῶν ἀριθμὸν, οἱ μὲν δυοῖν [δυοῖ] καὶ τριακοντάδε, οἱ δὲ τούτων πλείοσι, οἱ δὲ ἐλάττοσι, καί ποτε μέχρι τῶν ἑπτὰ λειπομένας, πάντες μὲν ἐμψύχων ἀπέχοντο, πάντες δὲ λαχάνου τε καὶ ὀσπρίου, πρὸς δὲ πάντων, ἀφροδισίων [καὶ] ὁμιλίας γυναικείας· ἄρρενος μὲν γὰρ καὶ τὴν ἄλλον χρόνον μετεῖχον. τοῖς δὲ τῆς ἡμέρας ἀπελούοντο ψυχρῷ, ὁπότε κοίτης, καὶ πρὸ ἀρίστου, καὶ πρὸς ὕπνον· εἰ δέ ποτε συμβαίη καὶ ὀνειρώξειεν, παραχρῆμα ἀπεκάθαιρον * [*αἴρον] λουτρῷ μὲν ἂν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον ἐχρῶντο βίον, ἃ μὴν ὑπερεπλεόναζον. [ἀζον.] Κοίτη δὲ αὐτοῖς ἐν τοῖς * ὑπερδίκων τῶν φοινίκων, ἃς καλοῦσι βάϊς, ἐπέπλεκτο. ξύλινον δὲ ἡμικυλίνδριον εὖ λελεασμένον ὑπόθημα τῆς κεφαλῆς· ἦκτο δὲ λίνεον καὶ πεῖναν, καὶ ὀλιγοσιτίαν παρὰ πάντα τὸν βίον.

§ 8. Μαρτύρια δ' αὐτῆς τῆς ἐγκρατείας, ὅτι μήτε περιπάτοις ἢ ὠθήσεσι [vel αἰώρησι] est istud quod in volucribus cavent, nè scilicet turturem comedant. Accipitrem enim aiunt istam avem sæpe corripere, eámque rursus dimittere, & quasi præmium coitûs, *quem à turture extorquet*, vitam servare. Nè igitur incauti in hujusmodi turturem inciderent, omne illud avium genus devitant. Et istæ quidem sunt communes omnibus cæremoniæ, quibus se puros reddant, variæ autem sunt & particulares res singulis sacerdotum generibus, & Deo etiam unicuique propriæ. ubique autem & semper *istiusmodi abstinentiâ à rebus* vetitis puros se reddebant: Cùm verò tempus instaret, quando sacrum aliquem cultum & *solennem* celebraturi erant, aliquot dies in se præparandis insumebant, nonnulli per quadraginta duos, alii per plures, nonnulli per pauciores, nunquam verò infra septem dies animalibus, omnibus abstinentes, ab omni etiam olere & legumine, sed præsertim à mulierum consuetudine; masculâ enim Venere nullo vitæ tempore utebantur. Ter unoquoque die se frigidâ abluebant, à lecto, ante prandium, & cùm ad dormiendum se conferebant. Et si fortè in somnis pollucrentur, statim corpus lavacro purgabant. Frigidâ quidem aliis temporibus utebantur, sed non tam crebró. Lectus illis erat, ex palmæ ramulis quos Baiis vocant, contextus. Ligneus verò semicylindrus bene lævigatus pro cervicali ponebatur. Ad litim verò & famem, & parcum victum per totam vitam exercebantur.

§ 8. Illorum autem temperantiæ indicium est quòd etsi neque ambulatione neque gestatione uterentur,

sur, sine morbis tamen vixerunt, & moderatè quidem sed firmè robusti. Multa siquidem in sacris faciendis sustinuerunt onera, & multa ministeria cbiêrunt communibus hominum viribus majora. Noctem autem divisêrunt ad cœlestium observationem, & aliquando ad se puros faciendos: diem autem Deorum cultui destinârunt, quotidie ter aut quater, manè scilicet & vesperì, sole medium cœlum tenente, & ad occasum descendente eos hymnis prosequentes: reliquum tempus in speculationibus Arithmeticis & Geometricis occupati erant, semper aliquid elaborantes, & adinvenientes, & ut omnia complectar, in rerum exploratione toti versati. Noctibus etiam hybernis eidem rei dabant operam, literarum studiis invigilantes, utpote qui de rebus parandis non sunt soliciti, & ab improbo luxuriæ dominio liberati sunt. Eorum igitur labor indefessus & assiduus, tolerantiam arguit: & quòd nihil concupiscant, eorum indicat continentiam. Quinetiam pro re improbissimâ habuerunt ex Ægypto navigare, ab exterorum luxu & moribus maximè sibi caventes; & idcirco *patriam egredi* illis solis licere existimabant, qui regiis necessitatibus ad id adacti erant. Illis autē multus erat sermo de patriis moribus retinendis, & si qui vel in minimis leges transiliisse judicarentur, à sacerdotum collegio expellebantur. Et sanè vera philosophandi ratio inter vates, & sacrorum antistites, quíq; rerum sacrarum scribebant commentarios & diaria conficiebant, locum habuit: cætera sacerdotū, *pastophororum, ædi-

χρώμενοι, δῆλον ἄνοσοι, καὶ πρὸς μετείαν ἱκανὸν ἑαυτοῖς. πολλὰ γὰρ καὶ ταῖς ἱερουργίαις ἐνεδέχοντο βάρη, καὶ ὑπερτιμάλα τῆς κοινῆς ἰσχύος μείζω. διῄρουν δὲ, νύκτα μὲν εἰς ἐπιτήρησιν ἱερᾶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἁγιείαν, ἡμέραν δὲ εἰς θεραπείαν τῶν θεῶν, καθ' ἣν ἢ τρὶς ἢ τετράκις, καὶ πρωῒ ἕω, καὶ πρωῒ ἑσπέραν, μεσουρανοῦντά τε τὸν ἥλιον, καὶ πρὸς δύσιν καταφερόμενον, τέτταρσι ὑμνῳδοῦσι [ὕμνοις] τὸν δὲ ἄλλον χρόνον πρὸς θεωρήμασιν ἦσαν ἀριθμητικοῖς τε καὶ γεωμετρικοῖς, ἐκπονοῦντες ἀεί τι, καὶ προσεξευρίσκοντες, ὅλως τε περὶ πρῶτα ἐμπειρίαν καταγινόμενοι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐν ταῖς χειμερίοις ἐπετήδευον νυξὶ, φιλολογίᾳ προσαγρυπνοῦντες, ἅτε μήτε ποτισμῷ πτέρνῃ φερούσῃ, σκαιότητα τε καὶ τῆς πολυτελείας ἀλλοτριάζοντες. ὁ μὲν δὴ πόνος ὁ ἀσκητής τε καὶ δλιγεκὴς καρτερείαν ὑπομαρτυρεῖ τοῖς ἀνδράσι, τὸ δὲ ἀνεπιθύμητον, ἐγκράτειαν. ὅθεν ἐν τοῖς ἀσεβεστάτοις ἐπίσταλο πλεῖν ἀπ' Αἰγύπτου, δεδιότες μὴ λαβόμενοι ξενικὰς τρυφὰς καὶ ἐπιτηδεύματα· μόνοις γὰρ ὅσιον ἐξῆκε τοῖς κατὰ τὰς βασιλικὰς χρείας ἀναγκασθεῖσιν. πολὺς δὲ καὶ τούτοις ὧν λόγος ἐμμένειν [περὶ τῷ ἐμμένειν] τοῖς πατρίοις· μικρὰ δ' εἰ καὶ παραινοῦντες, ἀπελαύνοντο. καὶ τὸ μὲν κατ' ἀλήθειαν φιλοσοφεῖν ἔντε τοῖς προφήταις ὧν, καὶ *ἱεροσολιστᾶις, καὶ ἱερογραμματεῦσιν, ἔτι δὲ *ὡροσκόποις. τὸ δὲ λοιπὸν τῶν ἱερέων τε, καὶ *παστοφόρων καὶ νεωκόρων πλῆθος καὶ

καὶ ἐπουργῶν τοῖς θεοῖς, καθαρδεύει μὲν ὁμοίως, ὅτι γε μὲν μετ' ἀκριβείας, καὶ ἐγκρατείας τοσῆσδε. τοιαῦτα μὲν τὰ κατ' Αἰγυπτίους ὑπ' ἀνδρὸς φιλαλήθους τε καὶ ἀκριβοῦς, ἔντε τοῖς Στωϊκοῖς πραγματικώτατα φιλοσοφήσαντος καὶ μεμαρτυρημένα.

§ 9. Ἀπὸ δὲ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον οἰκειώσεως, ἔγνωσαν, ὡς ὐ δι' ἀνθρώπου μόνου τὸ θεῖον ἥκοι, οὔτε ψυχὴ ἐν μόνῳ ἀνθρώπῳ ἐπὶ γῆς κατεσκήνωσεν, ἀλλὰ σχεδὸν ἡ αὐτὴ διὰ πάντων ἥκει τῶν ζώων. διὸ εἰς τὴν θεοποιΐαν παρέλαβον πάντων ζώων, καὶ ὁμοίως πως ἐνέμιξαν * θεῖα [* θείων] καὶ ἀνθρώπου, καὶ πάλιν ὀρνέων σώματα καὶ ἀνθρώπου. εἶναι γὰρ παρ' αὐτοῖς τινα μέχρι τετραλλαι ἀνθρωποειδῆ, τὸ δὲ πρόσωπον ὀρνέου, ἢ λέοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου κακτιμόρφου· καὶ πάλιν αὖ κεφαλὴ ἀνθρώπου, καὶ ἄλλων τινῶν ζώων μέρη τῶν μὲν ὑποκειμένων, τῶν δὲ ἐπικειμένων· διὰ ὧν δηλοῦσιν ὅτι καὶ γνώμην θεῶν καὶ ταῦτα ἀλλήλοις κοινωνεῖ, καὶ ζωότροφα ἡμῖν καὶ παιδαγωγά ἐστιν τῆς θείων τὰ ἔγγεια ἐκ ἄνω τινὸς θείας βουλήσεως. ὅθεν καὶ ὁ λέων ὡς θεὸς θρησκεύεται, καὶ μέχρι νῦν τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νόμον, ἐπώνυμον ἔχει Λεοντοπολίτου, ἄλλο δὲ Βουσειρίτου, ἄλλο Λυκοπολίτου. πολὺ γὰρ ὑπὲρ πάντα δῶμεν τῷ θεῷ, διὰ τῆς ζωονόμων ζώων, ὧν * ἕκαστος τῆς θεῶν [* ἕκαστον τὸν θεὸν] παρεχόμενοι, ἐθρήσκευσαν. ὕδωρ καὶ πῦρ τέσσαρα μάλιστα τῆς στοιχείων, ὡς

tuorum, & Diis subministrantium turba, puritati item studet, sed non tam exactè, non tanta cum continentia. Hæc de Ægyptiis perhibentur, à viro tum veritatis amante, tum accuratæ diligentiæ, quique in Stoica philosophia est exercitatissimus.

§ 9. *Sacerdotes autem Ægyptii* ab hoc puritatis & Dei sibi conciliandi studio progressi, non solùm homines Numen pervadere, neque animam in homine solo hîc habitare, sed omnia subire animalia statuerunt. Quocirca in Deorum faciendis simulachris omnia animalia adhibuerunt, & nonnunquam ferarum & avium hominis corpora conjunxerunt. Apud eos enim Deus aliquis ad collum usque formâ humanâ effingebatur, facies autem illi avis alicujus, vel leonis, vel alterius animalis aptabatur: & rursus alius caput humanum habuit, cæteras autem partes aliorum animalium, in aliis scilicet inferiores, in aliis verò superiores. Per quæ ostendunt etiam ex Deorum sententia homines & bestias aliqua habere communia, neque sine divina voluntate ex agrestibus factas esse cicures, & unà nobiscum educari. Unde leo tanquam Deus colitur, & pars quædam Ægypti, quam Nomon vocant, Leontopolitis cognominatur, alia Busiritis, alia Lycopolitis. Virtutem enim Divinam super omnia eminentem colebant sub eorum animalium specie, quæ illa provincia aluit, itáque singula Deos singulos exhibuerunt. Inter elementa ignem & aquam maximè venerabantur, ut

quæ

quæ noſtræ ſalutis præcipuæ ſint cauſæ. Hoc autem in templis oſtendebant. Utì etiamnum, cùm Serapidis ſacrarium aperitur, cultus igne & aquâ abſolvitur. Hymnorum enim decantator aquam libat & ignem oſtendit, cùm in * via erectus patriâ Ægyptiorum voce Deum ſuſcivat. Hæc igitur venerati, ea quæ iſtorum plurima participabant maximè colebant, quippe quæ de natura eorum quæ ſancta eſſent plurimùm traherent. Poſt hæc verò omnia animalia, & hominem etiam in Anubi vico colebant, ubi etiam illi ſacra fiunt, & ſacrificia in ejus honorem ſuper altaribus adolentur. Ità quæ ille paulò pòſt comederet, hæc illi utpote homini parabantur. Ut ab homine igitur abſtinendum eſt, ità à cæteris. Quinetiam ex egregia ſapientiâ, & ex aſſidua ſua cum rebus divinis conſuetudine deprehenderunt quænam animalia præ hominibus Diis chara ſunt. Sic Soli accipitrem *gratum eſſe voluerunt*, quia tota ejus natura ex * ſanguine & ſpiritu conſtat: miſeretur etiam hominem, eúmq; mortuum deflet: & oculis ejus terram leviter ſuperInjicit, in quibus lumen * ſolare reſidere crediderunt. Deprehenderunt etiã accipitrem per plures annos vivere: mortuum verò * vim habere divinatricem, & ſapientiſſimum eſſe, & futurorum ſcientiſſimum à corpore ſolutum, ſimulachra etiam * animare, & templa movere. Rudis quidem & rerum divinarum imperitus ſcarabæum certè abeminaretur, Ægyptii autem coluerunt, ut vivam ſolis imaginem. Scarabæus enim omnis maſculus eſt, & geni-

ταῦτα αὐτοπτάλα τῆς αὐτοπειάς ἡμῶν, καὶ ταῦτα δεικνύντες ἐν τοῖς ἱεροῖς ὡς καὶ ὅτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἀνάξει τοῦ ἁγίου Σαραπάδος ἡ θεραπεία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος τὰ ὑμνῳδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἀνίσταται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῇ παλαιᾷ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ, ἐγείρει τὸν Θεόν. ταῦτ' ἐν σέβοντες, τὰ μέτοχα καὶ μάλιστα πλεόνων τούτων ἐσέρθησαν, ὡς ἐπὶ πλέον τῶν ἱερῶν μετέχοντα. μετὰ ταῦτα δὴ πάντα τὰ ζῶα, ὅσα καὶ ἄνθρωπον σέβεται καὶ Ἄνουβιν κώμῃ, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ θύεται, καὶ ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ ἱερεῖα κάεται. ὃ [ἃ] δὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν, τὰ δὴ καὶ αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκάσαν· ὡς ἂν ἀνθρώπῳ ἀφεκτέον, ὅτῳ καὶ τῶν ἄλλων. ἔτι δ' ἐκ πλείστης σοφίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ξυντροφίας κατέλαβον ποτὲ τῶν θεῶν φροσφιλῆ τὴν ζώων τινὰ μᾶλλον * ἀνθρώπων· ὡς ἡλίῳ, ἱέρακα, σύμπασαν μὲν τὴν φύσιν ἐξ αἵματος ἔχοντα καὶ πνεύματος, οἰκτείροντα δ' καὶ ἄνθρωπον, καὶ κωκύοντα ἐπὶ νεκρῷ κειμένῳ, γλύπτε ἐπαμώμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐν οἷς τὸ ἡλιακὸν κατοικεῖν πεπιστεύκασι φῶς, καὶ ζῆν μὲν ἐπὶ πλείονα ἔτη κατειληφότες, μετὰ δὲ τὸν βίον, ἰσχὺν ἔχειν μαντικήν, καὶ ἔτι λογικώτατον ὑπολαμβάνειν τὸ σῶμα καὶ φροσηνωκώτατον, τελεῖντε ἀγάλματα καὶ ναοὺς κινεῖν. κάνθαρον δ' ἀμφοῖν βδελυχθέντα, ἀδυνάτων ὑπάρχειν τὸ θεῖον· Αἰγύπτιοι δ' ἐσέβοντο, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄρρην, καὶ

αὐτοις

ἀφεὶς τὸν δορὸν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἥλιος οὐρανόν. καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐπέχεται εἰκοσιοκτὼ, σεληνιακὸν· ὅτως ἢ καὶ περὶ κριοῦ τι φιλοσοφοῦσιν, καὶ ἄλλό τι περὶ κροκοδείλου, περὶ τε γυπὸς, καὶ * ὕδρεως [* ἴδεως] καὶ ὅλως καθ' ἕκαστον τῶν ζώων. ὥσπερ ἐκ φρονήσεως καὶ τῆς ἄγαν θεοσοφίας ὁπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζώων· ἀμαθεῖς ἢ ἄνθρωποι ὄντες αὐτὸ τοῦτο ὑπώπτευσεν, ὅπως ὑπὸ τὴν κοινὴν φορὰν καὶ μηδὲν γνωσκόσῃ παρηνέχθησαν ἠλογότη καὶ αὐτοὶ δ' ἁμαθίας ὀφλήσαντες, ὑποβάντες ἢ τιμὴ τῶν πολλῶν * ἀγνοίαν [* ἄγνοιαν,] ἢ περότη πᾶς ἐπιτυγχάνει, τὰ τοῖς πολλοῖς ὕστερος ἄξια αὐτοὶ εἰς σέβας καθιέωσαν.

§ 10. Προήγαγον δ' αὐτοῖς οὐχ ἧττον τῶν εἰρημένων, κἀκεῖνο εἰς πίστιν τοῦ σεβάσματος * καὶ [* εἰς] τὰ ζῶα· τινὰ γὰρ ψυχὰς ἀπολυθεῖσαν τοῦ σώματος κατέλαβον πάντως ζῶν λογικάν τε ὄσαν, καὶ * προγνωστικὰν τῶν μέλλοντος, καὶ χρηματιστικὰν, θρασικάν τε πάντων, ὧν καὶ ἄνθρωπος ἀπολυθείς. διὸ εἰκότως ἐτίμησαν, καὶ, ὡς ὄντα θεῖα ὄντα, ἀπέχοντο αὐτῶν. πολλῆς ἢ ὅλος λόγος δ' ἣν αἰτίαν διὰ τῶν ζώων οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς θεοὺς ἐσέβοντο, καὶ μείζονος τῆς παρούσης πραγματείας, ἀρκεῖ τὰ δεδηλωμένα περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνο μόνον ἀπαρατήρητον, ὅτι τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν ἐν γενόμενον ὅταν ταριχεύωσιν, ἐξαιρ. τὸν χιλίαν ἐξελόντες, καὶ εἰς κιβωτὸν ἐνθέντες, μετὰ τῶν ἄλ-

turam in cœno emittens, id ſphæricum efficit, & pedibus averſis in orbem ſed motu ſuæ faciei obverſo gyrat, ut ſol cœli reſpectu circumrotatur. Ità viginti octo dies expectat, periodum ſcilicet lunarem. Eodem modo de ariete aliquid, aliud de crocodilo, de vulture, & Ibi, & in univerſum de omnibus animalibus nonnulla philoſophantur. Adeò ut ſapientiâ, & magnâ rerum divinarum cognitione ad animalia colenda tandem devenerint. Homo verò indoctus neque hoc ſuſpicatus fuerit, quâ ratione ſcilicet iſti cum vulgo imperito non abrepti fuerint, nec communi ignorantiæ ſemitæ inſtiterint, ſed plebis inſcitiam, cui quiſque primùm incidit, ſupergreſſi, ea quæ pleriſque nullo ſunt in pretio in cultûs partem admitterent.

§ 10. Hoc verò non minùs quàm ſupradicta illis fidem fecit, animalia etiam colenda eſſe: deprehenderant ſcilicet omnium animalium animas corpore ſolutas ratione eſſe præditas, & futuri præſcias, & vaticinari, & ea omnia agere poſſe, quæ homo corpore exutus. Ideo meritò ea in honore habuerunt, & quantùm fieri poteſt iis abſtinuerunt. Cùm verò cauſa propter quam Ægyptii Deos per animalia coluerint multâ eget diſquiſitione, & majore quàm præſentis operis ratio permittet, ſufficiant quæ de illis jamjam fuerunt patefacta. Quanquam illud non eſt prætereundum, quòd cùm nobiles jam defunctos condiant, privatim ventrem eximunt, & in arca repo-

munt:

nunt: deinde inter alia quæ in mortui gratiam faciunt, arcam ad ſolem attollentes, eum teſtem invocant, uno ex libitinariis pro mortuo orationem habente. Eſt autem oratio quam Euphantus ex Ægyptiaca linguâ interpretatus eſt, hujuſmodi: *Sol omnibus imperans, vóſque Dii univerſi, qui vitam hominibus largimini, me accipite, & Diis contubernalem futurum tradite. Ego enim Deos quos mihi parentes commonſtrârunt, ſemper piè colui, quamdiu in hoc ſeculo vixi, quiq; corpus meum genuerunt ſemper honoravi: nec aliorum hominum quempiam occîdi, nec ab iis depoſitum eripui, nec aliud quidpiam inexpiabile malum admiſi. Si verò dum vivebam, aliquid quod fas non erat vel edendo vel bibendo peccavi, non per me peccavi ſed per iſta:* arcam digito oſtendens in qua venter poſitus erat. Atque hæc locutus, in fluvium eam conjicit, reliquum autem corpus tanquam purum condit. Ità excuſatione apud Deum opus habere rati ſunt ea, quæ cibo & potu peccaverant, & propter hæc protervè fecerant.

λων, ὧν διαπεφόνται ὑπὲρ τῦ νεκρῦ, καὶ πλὴν κιβωτὸν κεφῦντες πρὸς τὸν ἥλιον μαρτύρονται, ἑνὸς τῶν ὑπὲρ τῦ νεκρῦ ποιμένος λόγον τῶν ταριχευτῶν. ἔστι δὲ καὶ ὁ λόγος, ὃν ἑρμήνευσεν Εὐφάντης ἐκ τῆς πατρίου διαλέκτου, τοιῦτος. Ὦ δέσποτα ἥλιε, καὶ θεοὶ πάντες, οἱ τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις δόντες, προσδέξασθέ με, καὶ παράδοτε τοῖς ἀϊδίοις θεοῖς συνοικεῖν. * ἐγὼ γὰρ τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ γονεῖς μοι παρέδειξαν, εὐσεβῶν διετέλεσα, ὅσον χρόνον ἐν τῷ ἐκείνῳ αἰῶνι τὸν βίον εἶχον, τούς τε τὸ σῶμά μου γεννήσαντας ἐτίμων ἀεί· οὔτε ἄλλων ἀνθρώπων ὅτε ἀπέκτεινα, ὅτε παρακαταθήκην ἀπεστέρησα, ὅτε ἄλλο οὐδὲν ἀνήκεστον διεπραξάμην. εἰ δέ πᾶρα κατὰ τὸν ἐμαυτῦ βίον ἥμαρτον, ἢ φαγὼν, ἢ πιὼν, ὧν μὴ θεμιτὸν ἦν, ἢ δι' ἐμαυτὸν ἥμαρτον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα, δείξας τὴν κιβωτὸν, ἐν ᾗ ἡ γαστὴρ ἦν. καὶ ταῦτα εἰπὼν, εἰς τὸν ποταμὸν ἀφίησι. τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ὡς καθαρὸν, ταριχεύει. * ὅπως ἀπολογίας δεηθῶσι πρὸς τὸ θεῖον ὑπὲρ ὧν ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ διὰ ταῦτα ὑβρίσαι *. [* σαι.]

§ 11. Ex iis autem qui nobis noti ſunt, Judæi, priuſquam ſub Antiocho primùm maximam legum violationem paſſi ſunt, & poſtea ſub Romanis, quando etiam templum Hieroſolymitanum captum eſt, & omnibus qui priùs adire non poterant pervium factum, ipſáque urbs everſa, multis animalibus ſemper abſtinuerunt, & ſpeciatim etiamnum porcis. Apud illos itaque tria erant philoſophandi genera, quo-

§ 11. Τῶν δὲ γινωσκομένων ἡμῖν Ἰουδαῖοι, πρὶν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ πρώτου τὴν ἀνήκεστον παθεῖν εἰς τὰ νόμιμα τὰ ἑαυτῶν, ὑστερον δὲ Ῥωμαίων ὕστερον, ὅτε καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἑάλω, καὶ πᾶσι βατὸν γέγονεν, οἷς ἄβατον ἦν, αὐτήτε ἡ πόλις διεφθάρη, διετέλουν πολλῶν μὲν ἀπεχόμενοι ζώων, ἰδίως δὲ ἔτι καὶ νῦν τῶν χοίρων. τρία τε παρ' αὐτοῖς φιλοσοφίας τρόπων ἰδέαι

ἕβδομαι ἦσαν, καὶ τῆς μὲν πρώτης ἐπῆρχον τὸ πρῶτον Φαρισαῖοι, τῆς δὲ Σαδδουκαῖοι, τῆς δὲ τρίτης, ἣ καὶ ἐδόκει σεμνοτάτη εἶναι, Ἐσσαῖοι. οἱ δὲ ἐν τρίτοις τοῦτο ἐπιδιδοῦσι τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ἰώσηπος ἔφη πρωτείων ἀντέχεσθαι, καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δὲ ἔστι βιβλίων συμπληρῶσι, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι, Ἰουδαῖοι μὲν τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ, καὶ σφῶν ἄλλων πλέον. ἔστοι τὰς μὲν ἡδονὰς ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ ἐγκράτειαν, καὶ τοῖς παιδεσιν μὴ γαμοποιεῖν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. καὶ γάμους μὲν παρ' αὐτοῖς ὑποψίας, τοὺς δὲ ἀλλοτρίας παῖδας ἐπλαμβάνοντες, ἁπαλοὺς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα, συγγενεῖς ἡγοῦνται, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἑαυτῶν ἐντυπῶσιν. τὸν μὲν γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν οὐκ ἀναιροῦντες, τὰς δὲ τῶν γυναικῶν ἀσελγείας φυλαττόμενοι. * καλαφρονηταὶ δὲ πλούτου, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικὸν, ὡσ' ὅστιν εὑρεῖν κτήσει τινὰ παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα· νόμος γὰρ τοῦ εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημόσιον τῷ κτήματι τὴν οὐσίαν· ὥστε ἐν ἅπασι μήτε πενίας ταπεινότητα φαίνεσθαι, μήτε ὑπερηφανίαν πλούτου, τῶν δ' ἑκάστου κτημάτων ἀναμεμιγμένων, μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. κηλῖδα ὑπολαμβάνουσιν ἔλαιον, κἂν ἀλείφῃ τις ἄκων, σμήχεται τὸ σῶμα. τὸ γὰρ αὐχμεῖν ἐν καλῷ

rum uni præsidebant Pharisæi, alteri Sadducæi, tertio, quod & severissimum videbatur, Esseni. Tertius igitur iste ordo hujusmodi institutis vivebat (ut sæpiùs Josephus in scriptis suis testatum reliquit: in secundo nempe libro Judaicæ historiæ, quam septem libris absolvit, & in decimo octavo Antiquitatum, quas viginti libris composuit, & in secundo ad Græcos, quod quidem duos libellos complectitur) opus Essæi, inquam, Judæi natione sunt, sui invicem amantissimi, magis quàm alii. Hi voluptates tanquã malum aliquod aversantur, continentiam verò, & affectibus non succumbere pro virtute ducunt. Nuptias despiciunt, aliorum autem liberos suscipientes & adhuc teneros ad disciplinas hauriendas pro cognatis suis reputant, & suis moribus informant: neque tamen matrimonium, vel legitimam per illud successionem tollunt, à mulierum tamen lascivis libidinibus cavent. Divitias contemnunt, & mira viget apud eos bonorum communitas, neque potest quisquam inter eos inveniri qui plura cæteris possidet. Lex enim erat, uti qui istæ sectæ nomen suum daret, facultates suas toti ordini communes faceret. Adeò ut inter omnes nec qui paupertate humilis sit appareat, nec qui divitiis elatior, sed permixtis opibus velut inter fratres unum sit omnibus patrimonium. Probro autem ducunt oleum, & si quis vel invitus unctus fuerit, corpus abstergit. Horrere enim, & sem-

per

per eſſe veſte candidâ gloriæ ſibi ducunt. Deſignatos autem ſuffragiis habent rerum communium procuratores, & ſingulos ad omnium uſus indiviſos. Non eſt autem una illis certa civitas, ſed in unaquaque plures incolunt, & undecunque adveni-entibus ſectariis quicquid habent æquè patet ac ſi proprium eſſet, & qui primùm tum eos viderunt, agnoſcunt tamen tanquam familiares. Hinc eſt quòd cùm peregrinantur nihil ſecum ferunt quod impendant. Neque veſtes aut calceos mutant, niſi aut prioribus omnino diſruptis, aut longi temporis uſu conſumptis. Nihil mercantur, aut vendunt, ſed egenti quiſq; quod habet præbens, & ab eo refert quod ipſi opus eſt: quamvis etiam ſine permutatione cunctis libera ſit facultas à quibus libuerit accipiendi quod illis deeſt.

πίθενται, λαγχιμονεῖν τε διὰ παντός. χειροτονηθοὶ δὲ ὑφ' ἑκάστων ἐπιμεληταὶ, καὶ ἀδιαίρετοι πρὸς ἅπαντων εἰς τὰς χρείας ἔκαστοι. μία δ' ἐκ ἔστιν αὐτῶν πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι πολλοὶ, καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἥκουσιν * αἱρεσιώτας [* apud Joſephum αἱρετοῖς] ἀναπεπταμένα τὰ παρ' * ἀλλήλοισιν, καὶ οἱ πρῶτον ἰδόντες, ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις. διὸ ὁδὸν ἐπικομιζόμενοι ἀποδημοῦσιν ἀναλωμάτων ἕνεκα. ὅτε δ' ἐδῆτα, ὅτε ἱματίοις ἀμείβουσιν, πρὶν διαρραγῆναι πρότερον παντάπασιν, ἢ διαπεπλῆναι τῷ χρόνῳ. οὐδ' ἀγοράζουσί τι, οὐδὲ πωλοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χρήζοντι δίδως ἕκαστος τὸ παρ' ἑαυτοῦ, τὸ παρ' ἐκείνου χρήσιμον ἀντικομίζεται· καὶ ἐκ τῆς ἀντιδόσεως ἀκώλυτος ἡ μετάληψις αὐτοῖς, παρ' ὧν ἂν θέλωσιν.

§ 12. Erga Deum ſingularem religionem exercent. Priuſquam enim oriatur Sol, nihil profani loquuntur, ſed à majoribus accepta quædam vota ad eum fundunt, tanquam ut oriretur precantes. Deinde ad artes quas callent ſinguli ſe conferre à Curatoribus jubentur. Cúmque ad horam quintam ſedulò fuerint operati, rurſus in unum locum congregantur. Linteiſq; præcincti velaminibus, ità corpus aquis frigidis abluunt. Atque poſt hanc ſic factam purgationem in ſuas quiq; privatas cellas abeunt, quò neminem diverſæ opinionis hominẽ pervenire conceſſum eſt: ipſiq; puri facti, velut in ſanctum quoddam templum in cœnaculum veniunt: ibíq;

§ 12. Πρὸς γε μὲν τὸ θεῖον ἰδίως εὐσεβεῖς. πρὶν γὰρ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον οὐδὲν ἐφθέγγονται βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς, ὡσεὶ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. μετὰ ταῦτα πρὸς ἃς ἕκαστοι τέχνας ἴασιν, ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν ἴέναι ἀφίενται. [apud Joſeph. διαφίενται.] καὶ μέχρι πέμπτης ὥρας ἐργασάμενοι συωτόνως, ἔπειτα πάλιν εἰς ἓν ἀθροίζονται χωρίον. ζωσάμενοί τε σκέπαισι λινοῖς, ὕστως ἀπολούονται τὸ σῶμα ψυχροῖς ὕδασι. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἁγνείαν εἰς ἴδιον οἴκημα συνίασιν, ἔνδα μηδενὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐπιτρεπται παρελθεῖν. αὐτοί τε καθαροὶ καθάπερ εἰς ἅγιόν τι τέμενος παρεγένοντο, τὸ δεῖπνητήριον. καθεσθέντων δὲ μιὰ ἡσυ-

χίας, ὁ μὲν σιππιὸς, ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος ἐνάστῳ. πρὸ δὲ τοῦ ἐσθίειν ὁ ἱερεὺς τῆς τροφῆς, ἁγνῆς οὔσης καὶ καθαρᾶς· καὶ γεύσασθαί τινι πρὶν τῆς εὐχῆς ἀφέμενον. ἀπὸ τῶν ἱερῶν σκευῶν γ' ἐπὶ δεῖπνα πάλιν. ἀρχόμενοί τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεόν. ἔπειτ' ὡς ἱερᾶς καταθέμενοι τὰς ἐσθῆτας πάλιν ἐπ' ἔργα μέχρι δείλης τρέπονται· * πίνουσι [* δειπνοῦσι] δ' ὑποστέλλαντες ὁμοίως, συγκαθεζομένων καὶ ξένων, εἰ τύχοιεν αὐτοῖσι παρόντες. * ὅπως [* ὅδε] ἢ χαυλιὴ ποτὲ τὸν οἶκον ὅλον θορυβῶν μιαίνει, τὰς ἢ λαλιὰς ἐν τάξει παραχωροῦσιν ἀλλήλοις. καὶ τοῖς ἔξωθεν ὡς μυστήριόν τι φοβερὸν ἡ σιὴ ἔνδον σιωπὴ καταφαίνεται. τότε δ' ἄπνου ἡ διαπαντὸς νῆψις, καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφὴν καὶ ποτὸν μέχρι κόρου. τοῖς δ' ἔμπλεοσι τὴν ἄσκησιν οὐκ εὐθὺς ἡ πάροδος, ἀλλ' ἐπ' ἐνιαυτὸν ἕξω μένουσι τὴν αὐτὴν ὑποτιθέντες δίαιταν, ἀξιναύειόν τε καὶ ὠφέλιμα δίνλες, καὶ λαχανώδη ἐδέσματα. ἐπειδὰν δ' τούτῳ τῷ χρόνῳ πεῖραν ἐγκρατείας δῶ, πρόσεισιν ἔγγιον τῇ διαίτῃ· καὶ * καθαρώτερον [* καθαρωτέρων] τῆς πρὸς ἀνειάν ὑδάτων μεταλαμβάνει. παραλαμβάνεται δ' εἰς τὰς συμβιώσεις οὐδέπω· μὴ γὰρ τὴν τῆς καρτερείας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσιν τὸ ἦθος * κομίζοιτο [* δοκιμάζεται] καὶ φανεὶς ἄξιος, ὅτως εἰς τὸν ὅμιλον ἐκείνεται.

cum silentio considentibus, pistor panes ordine, coquus autem unum vasculum unius generis edulio plenum singulis apponit. Sacerdos verò ante cibum purum jam & sanctum factum precatur, neque gustare quenquam fas est ante preces. Post finem prandii vota repetit: ità cùm incipiunt, & cùm desinunt, victûs datorem Deum venerantur. Tunc velutì sacris depositis vestimentis rursus ad opus usque ad vesperam se conferunt. Similitérque indè reversi cœnant, considentibus etiam hospitibus, si quos fortè interveniſſe repererint. Neque verò clamor unquam, neque tumultus domum inquietat, & turbat; sed loquendi vices ordine sibi invicem permittunt, eorúmque silentium qui intus sunt aliis à foribus consistentibus tanquam mysterium aliquod tremendum videtur. Cujus quidem rei perpetua abstinentia & sobrietas causa est, quódque apud eos edendi aut potandi modus saturitate definitur. Non statim verò in societatem adhibentur, qui istius sectæ amorem profitentur: sed *cuicunque eis adjungi cupienti*, per annum integrum foras commoranti eandem vitæ rationem præscribunt, dolabram, *& antè memoratam* præcincturam, & albam vestem illi tradentes. Quòd si per illud tempus continentiæ suæ specimen dederit, propiùs ad ejus instituti arcana admittitur, & aquarum magìs ad puritatem facientium particeps redditur: neque adhuc tamen in convictum assumitur: quin per duos ulteriùs annos post hanc continentiæ suæ explorationem mores ejus probantur: & si dignus apparuerit, tum demum in consortium assumitur.

§ 13. Prius-

§ 13. Priusquam verò cibi communis particeps fiat, juramento oneratur formidabili: primò, quòd Deum religiosè colet, tum quòd juſtitiam erga homines tuebitur, & quòd neque propriâ ſponte, nec quidem ab alio juſſus quempiam lædet, quinimò iniquos omnes odio habebit, juſtos autem omni operâ opéque adjuvabit. Fidem datam cuicunque, imprimis verò magiſtratibus, illæſam ſervabit: cùm non ſine Dei permiſſu quiſquam ad imperium accedat. Si verò ipſe aliis præſit, nullo pacto abutetur unquam ſuâ potentiâ, ſed neque veſte aut ambitioſo aliquo ornatu ſubditis præcellet. Veritatem ſemper diliget, & mendacium redarguet & averſabitur. Manus autem à furto, & animam ab injuſtis compendiis purâ ſervabit. Nihil ſuæ ſectæ homines celabit, neq; profanis aliquid indicabit, etiamſi intentatâ quiſquam morte vim illis afferat. Jurant inſuper admittendi, nulli ſe de dogmatib⁹ aliquid, aliter quàm illi acceperint, tradituros. Latrociniis autem ſe abſtinere velle, & ſectæ libros ſimul ac Angelorum nomina cuſtodituros. Hujusmodi ſunt juramenta. Qui in flagitio aliquo deprehenſi ſunt, ejiciuntur, & malâ morte pereunt. Juramentis enim & ritibus impliciti, neque rapere ab aliis oblatum cibum poſſunt, herbis autem victitantes, & fame enecti pereunt. Quocirca plurimos miſerati extremum jam agentes ſpiritum receperunt, pro peccatis ſatis pœnarum, quòd uſque ad mortem fuerint cruciati, dediſſe exiſtimantes. Sarculum, *ut diximus*, iis donant, qui

§ 13. Πεὶν ὴ τῆς κοινῆς ἅ-φασ τροφῆς, ὅρκως αὐτοῖς ὄμυ-σι φρικώδεις. πρῶτον μὲν, εὐσε-βήσειν τὸ θεῖον, ἔπειτα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια διατυλάξειν, κὴ μή τε κὴ γνώμῃ βλάψειν τινὰ, μήτ' ἐξ ἐπιτάγ[illegible]ματος, μισήσειν ὴ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους, κὴ * συναγωνίζεσ [* συναγωνιεῖσ] τοῖς δικαίοις. τὸ πρὸν πᾶσι μὲν παρέξειν, μάλιστα ὴ τοῖς κρατοῦσιν· ἐ γὰρ δίκαια δεῦ πρεπίνεσθαί τισι τὸ ἄρχειν. κὰν αὐτὸς ἄρχει, μὴ ὴ ποτε ἐξυβρίζειν εἰς τὴν ἐξουσίαν, μὴ ἐσθῆτι ἢ τινι πλόνῳ κόσμῳ τοῦ ὑποτεταγμένους ὑπερλαμπρύνεσ. τὴν ἀλήθειαν ἀγαπᾷν ἀεί, κὴ τοὺ ψευδομένους [ἐλέγχειν κὴ] προσβάλλεσ· χεῖρας κλοπῆς, κὴ ψυχὴν ἀνοσίε κέρδους καθαρὰν φυλάξειν. κὴ μήτε κρύψειν τι τοὺ αἱρεσιώτου, μήτ' ἄλλοις αὐτῶν τι μηνύειν, κὰν μέχρι θανάτου τις βιάζηται. πρὸς ὴ τούτοις ὄμνυσι μηδενὶ μὴν μεταδῶναι τῶν δογμάτων ἑτέρως, ἢ ὡς αὐτὸς παρέλαβεν. ἀφέξεσ ὴ λῃστείας, κὴ συντηρήσειν ὁμοίως τά, τε αἱρέσεως αὐτῶν βιβλία, κὴ τὰ τῶν ἀγγέλων ὀνόματα. τοιοῦτοι μὲν οἱ ὅρκοι. οἱ δ' ἁλόντες κὴ οἱ ἐκπλαγέντες κακῷ μόρῳ φθείρονται. τοῖς γὰρ ὅρκοις κὴ τοῖς ἔθεσιν ἐμπεδωθέντες, ἁδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δυνάμενοι μεταλαμβάνειν, ποιηφαγοῦντες ὴ, κὴ λιμῷ τὸ σῶμα διαφθειρόμενοι, ἀπόλλυνται. διὸ δὴ πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐρήμοις * ἀνάδρομες ἔλαβον [* ἀναπνοαῖς ἀνέλαβον *apud Joſeph.*] ἱκανὴν τιμωρίαν δεδωκέναι νομίζοντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, ἕ μέχρι θανάτου βάσανον. ἕ δὲ σκαλίδα δίδασι τοῖς

μέλλουσιν αἱρεπτεῖς. ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἄλλως ἐ δαπάνων, ἢ βόθρον ὀρύξαντες εἰς βάθος πολλαῖον, περικαλύψαντές τε δοιμαπῷ ὡς μὴ ταῖς * αὐταῖς [*αὖ ταῖς] ἀνυβρίζοιεν τὸ θεῖ. τοσαύτη μὲν ἔστιν αὐτοῖς ἡ λιτότης ἡ περὶ τὴν δίαιταν καὶ ὀλιγότης, ὡς τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἣν τηρεῖν εἰώθασιν εἰς τοὺς ὕμνους τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς ἀνάπαυσιν. οἱ δὲ τῆς ἀσκήσεως ταύτης τοσαύτην παρείληφαν τὴν χαρτερίαν, ὡς στρεβλούμενοι, καὶ λυμαζόμενοι, καὶ καόμενοι, καὶ διὰ πάντων ὁδεύοντες τῆς βασανιστηρίων ὀργάνων [ἵνα] ἢ βλασφημήσωσι τὸν νομοθέτην, ἢ φάγωσι τῶν ἀσυνήθων, ἅτερ ἕτερον ὑπομένειν. δεδώκασι δὲ τοῦτο, ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ. ἐπεὶ ἔδει κολακεύσαι τοὺς αἰκιζομένους, ἢ δακρύσαι ὑπομένοντας, μειδιῶντες δ' ἐν ταῖς ἀλγηδόσι, καὶ κατειρωνευόμενοι τῆς βασάνου προσφερόντων, εὐθυμοι τὰς ψυχὰς ἠφίεσαν, ὡς πάλιν κομιούμενοι· καὶ γὰρ ἔρρωτο παρ' αὐτοῖς ἥδε ἡ δόξα, φθαρτὰ μὲν εἶ τὰ σώματα, καὶ τὴν ὕλην ἃ μόνιμον αὐτῆς, τὰς δὲ ψυχὰς ἀθανάτους ἀεὶ διαμένειν, καὶ συμπλέκεσθαι μὲν ἐκ τοῦ λεπτοτάτου φοιτώσας αἰθέρος, ῥύμῃ φυσικῇ καταπωθείσας. ἐπειδὰν δὲ * ἀναδῶσιν [* ἀνεδῶσιν] τῆς καὶ σάρκα δεσμῶν, οἷς δὴ μακρᾶς δουλείας ἀπηλλαγμένας, τότε χαίρειν καὶ μετεώρους φέρεσθαι. ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης δίαιτης, καὶ τῆς πρὸς ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσκήσεως, εἰκότως ἐν αὐτοῖς πολλοὶ, οἱ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν, ὡς ἂν βίβλοις

nomina ſocietati daturi ſunt. Neque enim aliter *ventris exonerandi gratiâ* ſedent, quàm ut priùs foveâ ad pedis altitudinem effoſsâ, veſtimentum ſibi circumducant, nè alioqui radiis Dei contumeliam facerent. Tanta eſt eorum in victu ſimplicitas & parſimonia, ut die ſeptimo non opus habent ut ventrem levent. Illum autem diem ſervare ſolent ad hymnos Deo decantandos & quietem. Qui verò ſunt in hoc vitæ inſtituto exercitati, ad tantam patientiam pervenerint, ut torti, & cruciati, flammis uſti, & per tormenta omnigena tranſeuntes, ſcilicet ut vel Legiſlatori ſuo maledicerent, vel aliquid de non conſuetis comederent, ad neutrum faciendum induci potuerunt. Hoc autem oſtenderunt, in illo, quod cum Romanis gerebant, bello. Neq; enim ſuos tortores deprecari, aut lachrymari ſuſtinerent: quinimo in mediis cruciatibus ſubridentes, & eos qui tormentis lacerabant illos irridentes, animas ità fortiter expirabant, quaſi qui eas denuò eſſent recepturi. Opinio quippe iſthæc in illis firmiter ſtabilita eſt, corpora quidem eſſe corruptibilia, eorúmque materiam non permanere, animas verò immortales in æternum ſubſiſtere, & de æthere ſubtiliſſimo prodeuntes *corporibus* implicari, illecebrâ naturali iſthuc attractas. Poſtquam verò vinculis carceris ſolutæ fuerint, quaſi de longa ſervitute liberatas, illico lætari, & in ſublime ferri. Ab hac vivendi conſuetudine, & ad pietatem exercitiis multos ad futurorum cognitionem deveniſſe æquum eſt ut credamus, ſacris videlicet libris,

& variis purificationibus & Prophetarum dictis à prima ætate operam dantes, rarò quidem in ſuis prædictionibus aberrare. Talis eſt Eſſenorum apud Judæos ordo.

§ 14. Omnibus autem vetitum fuit carnem porcinam comedere, aut piſces qui ſquamis carent, quos cartilagineos vocant Græci, aut aliquod animal ſolidungulum. Prohibebatur etiam nè illa quæ velut ſupplicatura ad ædes ſe recipiunt trucidarent, nedum comederent. Neq; permiſit Legiſlator parentes ſimul cum pullis occidere, ſed parcere juſſit etiam in terra hoſtili iis animalibꝰ quorũ operâ utimur, nec neci dare. Nec veritꝰ eſt ille, nè eorum animalium quæ non ſacrificantur genus adauctum famem hominibus afferret: Novit enim, primò, quòd multipara brevis ſunt vitæ: deinde, quòd multa pereunt, niſi hominum curam nacta ſint. Quinetiam alia eſſe animalia quæ nimis abundantia vi adoriuntur. Cujus rei indicium eſt, quòd multis quidem abſtinemus, lacertis nempe, & vermibus, muſcis, ſerpentibus, & canibus, tamen non verendum eſt, nè præ fame, ex abſtinentia ab eorum eſu quæ copiâ abundant, pereamus: cùm non idem ſit occidere & manducare. Multa enim etiam ex his occidimus, nullum tamen deguſtamus.

§ 15. Quinetiam Syros memorant olim animalibus abſtinuiſſe, & idcirco neque Diis immolâſſe: poſtea verò in ſacrificia adhibuiſſe ad mala quædam averruncanda: non tamen omnino carnium eſum admiſiſſe. Procedente autem tempore, ut

ἱερᾶις, καὶ διαφόροις ἀϑυείαις, καὶ θεοφιλεῖ ἀπροθέσμασιν ἐμπαροτειζόμενοι, σπάνιον μύτοι ἐν ταῖς θεραπευόμενοι, ἀσυχεῖν. Τοιοῦτο μὲν, τὸ παρ' Ἐσσαίων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τάγμα.

§ 14. Πᾶσι μὲν ἀπηγόρευτο ὑὸς ἐδίειν, ἢ ἰχθύων τῶν ἀφολιδώτων, ἃ σελάχια καλοῦσιν Ἕλληνες, ἤ τι τῶν μονύχων ζώων. ἀπηγορεύετο δὲ καὶ μὴ τὰ ἱκετεύοντα, καὶ οἷς θεραπεύοντα ταῖς οἰκίαις ἀναιρεῖν, ἐπὶ ὅπ μὴ ἐδίειν. ἐπὶ νεοττοῖς ἐπέτρεψεν ὁ νομοθέτης τοὺς γονέας συνεξαιρεῖν, φείδεσθαι δὲ κελεύει κἂν τῇ πολεμίᾳ τῶν συνδιαζομένων ζώων καὶ μὴ φονεύειν. καὶ ἐπ ἐφοβήθη μὴ πληθύνον τὸ γένος τῶν μὴ θυομένων ζώων λιμὸν ἐργάσηται τοῖς ἀνθρώποις· οἶδε γὰρ πρῶτον μὲν, ὅπ τὰ πολύτοκα, καὶ ὀλιγοχρόνια. ἔπειτα ὡς πολὺ τὸ ἀπολλύμενον, ὅταν μὴ τύχῃ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπιμελείας. καὶ μὲν καὶ ὅπ ὄζιν ἄλλα ζῶα, ἃ τῷ πληθύνονπι ἐπιτίθεται. τεκμήριον δὲ, ὅπ πολλῶν ἀπεχόμεθα, οἷς σαυρῶν, σκωλήκων, μυῶν, ὄφεων, κυνῶν, καὶ ὅμως ἐπ δὲ μὴ ἐκ τῆς ἀπορίας λιμώτονλες διαφθαρῶμεν πληθυόντων. ἔπειτα ἐ ταυτὸν τὸ ἐδίειν τῷ φονεύειν. ἐπεὶ καὶ τέτων ἀναιρεῦνλες τὰ πολλὰ, ἐδενὸς ἐπγεύομεθα.

§ 15. Καὶ μὲν καὶ τοὺς Σύρους ἱστορῦσι τὸ παλαιὸν ἀπέχεσθαι τῶν ζώων, καὶ διὰ τέτο μηδὲ τοῖς θεοῖς θύειν· ὕστερον δὲ θῦσαι μὲν εἰς ἀποτροπήν τινων κακῶν· αὐτοὺς δὲ, μηδὲ ὅλως προσίεσθαι τὴν σαρκοφαγίαν.

σεῖόν]Θ· ἢ τῶ χρόνῳ, ὥς φησι Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς, καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος, ἐπὶ Πυγμαλίωνα, τὸν γένει μὲν Φοίνικα, βασιλεύσαντα δὲ Κυπρείων, τῶν σαρκοφαγίαν παρεδεδεχθῆναι ἐκ τῆς τοιαύτης παρανομίας· λέγει δὲ ὁ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ περὶ Κύπρου, καὶ Φοινίκης ταῦτα. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον οὐκ ἐθύετο τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἔμψυχον· ἀλλ' ἐπὶ νόμος ἦν περὶ τούτου, διὰ τὸν νόμον φυσικῶς κεκωλύθη. ὑφ' ὧν δέ τινας καιρὸς πρῶτον ἱερεῖον θύειν μυθεύονται, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς αἰτεμένους. εἶτα τούτου γλυκανθὲν ὁλοκαυτῶσαι τὸ πυθέν. ὕστερον δέ ποτε φλεγμαίνοντος τοῦ ἱερείου, πεσεῖν σάρκα εἰς γῆν, ἣν ἀνελόντα τὸν ἱερέα, καὶ καταφαγόντα, ἀβιάστως προσαγαγεῖν τῷ σώματι τοῦ δακτύλου, ἀκέσασθαι τὸν κατάκαυσιν. γλυκάνθεντος δὲ τῆς κνίσσης ἐπιθυμῆσαι, καὶ μὴ ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ μεταδοῦναι· γενέσθαι δὲ τοῦτο τὸν Πυγμαλίωνα, αὐτίν τε καὶ τὸν γυναῖκα καὶ κτημάτων ἀφεῖναι, ἑτέρῳ δὲ τὸν ἱερωσύνην παραδοῦναι· ἐς ὃ πολλῷ χρόνῳ διαλειπόν]Θ, τὸν μὲν αὐτὸν θυσίαν ἔτυχε ποιούμεν]Θ, ὅτις δὲ τῆς αὐτῆς κρεῶν ἔφαγεν τοῖς αὐτοῖς ἐκείνῳ συμφορᾶς ἐπιέπεσεν. ὅπ πολέσον δὲ τὸ πρᾶγμα]Θ προβαίνον]Θ· καὶ τῆς ἀνθρώπων τῇ θυσίᾳ χρωμένων, ἀλλὰ τῆς σαρκὸς ἀπτομένων, * ἐχθύων ἀπέχεσθαι, ἄχρι τῆς μένει· λέγει γὰρ,

——Παράδειγμα τοῦ Σίρος λάβε·

ait Neanthes Cyzicenus & Aſclepiades Cyprius, circa Pygmalionis ætatem, genere quidem Phœnicis, Cypriis verò imperantis, carnium eſum irrepſiſſe ex hujuſmodi prævaricatione: quam Aſclepiades in libro de Cypro & Phœniciâ conſcripto recenſet. Primùm ſanè nullum animal Diis ſacrificabatur, neque ſuper hâc re lex ulla lata erat, quia lege naturali prohibebatur. Occaſione verò aliquâ animam pro anima exigente, primum ſacrificium ex animatis fuiſſe, atque indè victimam totam igne conſumptam referunt. Poſtea verò cùm jam arderet ſacrificium, carnis particulam in terram cecidiſſe, quam ſacrificulus ſuſtulit, & tangendo aduſtus, inconſultò digitos ori admovit, ut dolorem ex uſtione profectum mitigaret. Ubi verò arvinam deguſtâſſet, illius deſiderio flagravit, nec abſtinere potuit, ſed & uxori partem dedit. Quod cùm Pygmalion reſciviſſet, ſacrificulum cum uxore per præcipita præcipitem egit, alteri verò ſacerdotium contulit: qui non longo poſt intervallo idem ſacrificium celebrans carnes itidem comedit, & in eaſdem calamitates incidit. Re autem ulterius progreſsâ, & hominibus eodem ſacrificio utentibus, & præ cupiditate à carnes guſtando non abſtinentibus, à pœna ceſſatum eſt. Quanquam piſcium abſtinentia uſq; ad Menandri comici tempora duravit: ait enim,

καὶ διὰ τὸν ὀπτυμίαν οὐκ ἀπεχομένων, * οὐκ ἀποσχῶσι τοῦ κολάζειν. Τὸ μέντοι Μενάνδρου χρόνου τοῦ κωμικοῦ διέμεινε·

——*Sint tibi exemplo Syri,*

Qui

Qui ſiquem piſcem fortè manducaverint
Illecti ingluvie, venter continuò ac pedes
Illis tumeſcunt: tùm ſaccum induti in via
Proſternunt ſeſe, provoluti in ſtercore,
ut divam placent nimio contemptu ſui.

§ 16 Apud Perſas ſanè rerum divinarum ſapientes, & Numinis miniſtri Magi appellantur. Id enim ſignificat magus linguâ Perſicâ. Tam auguſtum verò & venerandum apud Perſas habetur hoc hominum genus, ut Darius Hyſtaſpis filius ſuo monumento inter alia hoc inſcribi juſſerit, ſe Magicorum fuiſſe magiſtrum. Dividuntur autem in tria genera, ut ait Eubulus, qui Mithræ hiſtoriam pluribus libris conſcripſit. Quorum primi & doctiſſimi, neque edunt neq; necant animalia: ſed veteri ab animalibus abſtinentiæ adhæreſcunt. Secundi verò ordinis magi animantes, ſed nullas cicures, interficiunt. Neque qui tertii ſunt, omnes pariter attingunt. Omnibus enim primum & maximè ratum eſt dogma, dari animarum transmigrationem. Quod ſanè oſtendere videntur in Mithræ myſteriis. Noſtram enim cum animalibus convenientiam ſubinnuentes, eorum nominibus nos indigitare ſolebant. Ità eorundem ſacrorum participes, ſymmiſtas, leones vocabant, homines ſcilicet, fœminas verò leænas, ſubminiſtrantes autem, corvos. Et in patrum memoria idem mos obtinuit: Hi enim aquilæ & acſas λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας, * ὕαινας, τοὺς δὲ ὑπηρετοῦντας κόρακας. ὅπ τε τὴν πατέρων· εἰσὶ γὰρ καὶ ἱέρακες ἅτοι

*Ὅταν φάγωσιν ἰχθὺν ἐκεῖνοι διά πνα
Αὐτῶν ἀπεργασίαν, τοῦ πόδας καὶ γαστέρα.
Οἰδοῦσιν· εἶτα σακκίον ἔλαβον, εἰς ὁδὸν
Ἐκάθισαν αὐτοὶ ἐπὶ κόπρῳ, καὶ τὸν θεὸν
Ἐξιλάσαντο τὸ ταπεινῶσαι σφόδρα.

§ 16. Παρά γε μὲν τοῖς Πέρσαις, οἱ σοφοὶ τὰ θεῖον σοφοὶ, καὶ τάτε θεραπονῖες, Μάγοι μὲν ὠφσαγορεύονται· τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὸν ἐπιχώριον διάλεκτον ὁ Μάγος. ἔστω δὲ μέγα καὶ σεβάσμιον γένος τοῦτο παρὰ Πέρσαις νενόμισαι, ὥστε καὶ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπε ἐπιγράψαι τῷ μνήματι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος. Διήρηται δὲ ἔτι εἰς γένη τρία, ὡς φησὶ * Σύμβουλος, ὅσῳ τῶν Μίθρᾳ ἱστορίαν ἐν πολλοῖς βιβλίοις ἀναγράψας· ὧν οἱ πρῶτοι καὶ λογιώτατοι, ὅτ' ἐνθύσιν ἐμψύχων, ἅτε φονόφυτον, ἐμισήσασι δὲ τὴν παλαιὰν τῶν ζώων ἀποχήν. οἱ δὲ δεύτεροι, χρῶνται μὲν, ἃ μόνοι τῶν ἡμέρων ζώων πτείνουσιν. ἃ δ' οἱ τρίτοι ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐφάπλονται πάντων· καὶ γὰρ δόγμα πάντων ὀρθὸν τῶν πρώτων, τὸν μετεμψύχωσιν εἶναι. ὃ καὶ ἐμφαίνειν ἐοίκασιν ἐν τοῖς τῶν Μίθρα μυστηρίοις· τοὺς γὰρ κοινωνοὺς ἡμῶν τῶν πρὸς τὰ ζῶα αἰνιττόμενοι, διὰ τῶν ζώων ἡμᾶς μιμεῖσθαι ἐώθασιν. ὡς τοὺς μὲν μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀρνίθων μύ-

περσαγορεύονται· ὅ τε τὰ * λεοντικὴ παραλαμβάνων, ἐριπίδεται παντοδαπὰς ζώων μορφάς. * ὧν τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τῆς Μίθρα, τὴν κοινὴν, φησι, φορὰν ὁιεᾶς, ὡς περὶς τὴν τῆς ζωδιακῆς κύκλου ἀποτείνειν· τὴν δ' ἀληθινὴν ἱστόλησιν καὶ ἀκριβῆ περὶ τῆς ἀνθρωπίνων ψυχῶν αἰνίπεᾶς, ἃς παιδοδαιμοῖς περιέχεᾶς σώμασι λέγεσι. καὶ γὰρ Λατίνων τινὰς τὴν σφῶν διαλέκλῳ ἄφρυς, * καὶ σκώφρυς, λασύρυς τε καὶ μερέλυς καλεῖν. καὶ θεὸς ὁ τούτυς δημιουργὸς ὅτω περσεγορεύσαι. τὴν μὲν Ἄρτεμιν λύκαιναν, τὸν δ' Ἥλιον * Ταῦρον [* ταῦρον,] λέοντα, δράκοντα, ἱέρακα, τὴν δ' Ἑκάτην, ἵππον, ταῦρον, λέαιναν, κυνᾶ. τῆς δ' Φερεφάττης, παρὰ τὸ φέρειν τὴν φάτταν, φασὶν οἱ πολλοὶ τέκνωμα τῆς θεολόγων. ἱερὸν γὰρ αὐτῆς ἡ φάττα. διὸ καὶ αἱ τῆς Μαίας ἱέρειαι ταύτην αὐτῇ ἀναπθέασι. Μαῖα δ' ἡ αὐτὴ τῇ Φερσεφόνῃ, ὡς ἂν μαῖα καὶ τροφὸς ὖσα. χθονία γὰρ ἡ θεὸς καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτή. καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα δ' ταύτῃ ἀφιέρωσαν. διὸ καὶ ἀπέχονται ὁι ταύτης μύσται, ὀρνίθων ἐνοικιδίων. παραγγέλλεται γὰρ καὶ Ἐλευσῖνι ἀπέχεᾶς καὶ κατοικιδίων ὀρνίθων καὶ ἰχθύων καὶ κυάμων, ῥοιᾶς τε καὶ μήλων, καὶ ὅπόσης μεμίανται * ἃ [* τὸ] σελέχους ἁλλᾶς ὡς τὸ θνησιδίων. ὅστις δ' φασμάτων φύσιν ἱστόρησεν, ὅλεν καὶ' ὃν λόγον ἀπέχεᾶς χρὴ πάντων ὀρνίθων, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀποδιδῷ τις ἐκ τῆς χθονίων ἀπαλλαγῆναι, καὶ περὶς τοὺς ὑπερνίους θεοὺς ἱδρυ-

cipitres nominantur: qui autem illis ſacris quorum ſymbolum eſt leo initiatus eſt, omnimodis animantium figuris induitur. Quorum rationem reddens * Pallas in libris quos de Mithra ſcripſit, vulgus ait exiſtimare hoc ad Zodiaci circulum reſpicere, veram tamen opinionem & accuratâ eſſe, quæ cenſet illud de animabus humanis aliquid ſubinnuere, quas omne genus corporibus circumdatas aiunt. Latinos enim ait aliquos ſuâ linguâ apros, & capros, * * & merulas appellare. Quinetiam Deos horum opifices eodem modo nominibus deſignabant. Dianam ſcilicet lupam vocabant, Solem taurum, leonem, draconem, accipitrem, Hecaten equum, taurum, leænam, canem. Proſerpinæ verò nomen, φερέφαττα ſcilicet, ſecundùm pleroſque Theologos dictum à φέρειν τὴν φάτταν, ab alendis palumbis. Palumbus enim illi ſacer eſt. Ideo Maiæ Sacerdotes palumbum ei dicârunt. Maia autem eadem eſt quæ Proſerpina, utpote quæ obſtetrix eſt & nutrix. Dea enim terreſtris & Ceres eadem. Gallum verò huic conſecrârunt. Idcirco hujus ſacris initiati ab avibus domeſticis abſtinent. Eleuſiniis enim præcipitur, ut ab avibus chortalibus, piſcibus & fabis abſtineatur, ut & à malis Punicis, omnibúsque cæteris, & æquè polluebat eorum caudices attingere, quàm cadavera. Quiſquis verò naturam viſorum novit, novit etiam quâ ratione abſtinere oportet ab omnibus avibus, præſertim cùm quis properet à terreſtribus liberari, & inter cœleſtes Deos collocari.

At

At improbitas, quod ſæpiùs diximus, potis eſt ſibi patrocinari, & potiſſimùm cùm inter ignaros verba faciat. Hinc eſt quòd qui inter malos medium tenent, alii hanc animalium recuſationem, [vel ad animalium abſtinentiam adhortationem] vaniloquentiam eſſe, &, quod dici ſolet, verularum nugas *exiſtimant*, alii ſuperſtitionem, alii qui in improbitate aliquantulum ſunt provectiores, parati ſunt non ſolùm eos convitiis lacerare qui hæc monent & ſuggerunt, ſed puritatem præſtigiarum & arrogantiæ nomine calumniari. At iſti peccatorum ſuorum pœnas à Diis & hominibus luentes, primùm tamen ipſi ſibi hâc affectione ſatis ſupplicii dederunt. Nos verò unam ampliùs ex gentibus exteris, celebrem, & juſtam, & circa res divinas religioſam creditam commemorabimus, poſtea ad alia tranſibimus.

§ 17. Indorum enim republicâ in multas partes diſtributâ, unú eſt apud eos Theologorum genus, quos Græci Gymnoſophiſtas appellare ſolent. Horum autem duæ ſunt ſectæ: quarum unius antiſtites ſunt Brachmânes, alterius Samanæi. Brachmanes verò familiæ jure in hanc rerum divinarum peritiam tanquam in ſacerdotium ſuccedunt: Samanæi verò *in hanc inſtitutionem* eliguntur, & ex iis qui Theologiæ operam dare cupiunt eorum ſuppletur numerus. Horum autem inſtituta hoc ſe habent modo, utì Bardeſanes Babylonius, qui parentum noſtrorum temporibus fuit, quique in Indos * Damadamidis familiares qui ad Cæſarem mittebant [* πεμπομένοις] Ἰνδοῖς παρὰ τὸν

Θῆναι. ἀλλ' ἡ καλία, ὅταν πολλάκις φαυλὴ, ἱκανὴ σωφρονίζειν ἑαυτὴν, καὶ μάλιστα, ὅταν ἐν ὑπ εἰδέσι ποιῆται τοὺς λόγους. διὰ γὰρ τοῦτο οἱ μέσοι τῶν κακῶν, ματαιολογίαν ἡγοῦνται τὴν τοιαύτην * παραίτησιν [* παραίνεσιν] καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, χαῶν ὕλον, οἱ δὲ δεισιδαιμονίαν, οἱ δ' ὀπίσθοσιν ἐν τῇ σφῶν κενεᾳ πεπαιδευμένοι, ἕτοιμοι, ἢ μᾶλλον βλασφημεῖν καὶ τῶν ταῦτα παραινούντων τε καὶ ὑποδεικνύντων, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀγχόνην εἰς γνησίαν καὶ τύφον διαβάλλειν. ἀλλ' ἕτοι μὲν δίκας καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐκτίνοντες, αὐτοὶ πρῶτον τῇ τοιαύτῃ διαθέσει ἱκανὴν τιμωρίαν διδόασιν. ἡμεῖς δ' ἔπι τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν ἑνὸς μνημονεύσαντες, ἐνδόξου γε, καὶ δικαίου, περί τε τὰ θεῖα πιστευθέντος εὐσεβῶς, ἐπ' ἄλλα μεταβησόμεθα.

§ 17. Ἰνδῶν γὰρ τῆς πολιτείας εἰς πολλὰ νενεμημένης, ὄζή τι γένος παρ' αὐτοῖς τὸ σφῶν θεοσόφων· οὕς Γυμνοσοφιστὰς καλεῖν εἰώθασιν Ἕλληνες. τούτων δὲ δύο αἱρέσεις· ὧν τῆς μὲν, Βραχμᾶνες προΐστανται, τῆς δὲ Σαμαναῖοι. ἀλλ' οἱ μὲν Βραχμᾶνες ἐκ γένους διαδέχονται, ὥσπερ ἱερατείαν, τὴν τοιαύτην θεοσοφίαν· Σαμαναῖοι δὲ λογάδες εἰσὶν, κατ' ἐνιαυτὸν βουληθέντων θεοσοφεῖν συμπληρούμενοι. ἔχει δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς Βαρδησάνης, ἀνὴρ Βαβυλώνιος, ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν γεγονὼς, καὶ ἐντυχὼν τοῖς παρὰ Δαμάδαμον * πεμπομένοις Καίσαρα, ἀνέγραψεν· πάν-

τες

τες γὰρ Βραχμᾶνες ἐνός εἰσι γένες· ἐξ ἑνὸς γὰρ πατρὸς, καὶ μιᾶς μητρὸς πάντες καταγόσιν. Σαμαναῖοι δὲ οὐκ εἰσὶ τοῦ γένους * αὐτοῦ, [* ἀυτοῦ,] ἀλλ' ἐκ παντὸς τοῦ τῶν Ἰνδῶν ἔθνους, ὡς ἔφαμεν, συνειλεγμένοι· ὅτε δὲ βασιλεύεται Βραχμὰν, ὅτε συντελεῖ τι τοῖς ἄλλοις. τούτων δὲ οἱ φιλόσοφοι, οἱ μὲν ἐν ὄρεσι οἰκοῦσιν, οἱ δὲ περὶ Γάγγην ποταμόν. σιτοῦνται δὲ οἱ μὲν ὀρεινοὶ τοῦ τε ὀπώρου καὶ γάλα βόειον, βοτάνας παγὲν, οἱ δὲ περὶ τὸν Γάγγην, ἐκ τῆς ὀπώρας, ἣ πολλὴ περὶ τὸν ποταμὸν φύεται· φέρει δὲ ἡ γῆ ἀεὶ καρπὸν ἀεὶ νέον, καὶ μήποτε καὶ τοῦ ὄρυζαν πολλήν τε καὶ αὐτόματον· ἣν συλλέγονται ὅταν τὸ τῆς ὀπώρας ἐκλείπῃ. τὸ δ' ἄλλο πρὸς ἄφαξιν, ἢ ὅλως δίγειν ἐμψύχου τροφῆς, ἶσον καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀκολασίᾳ τε καὶ ἀσεβείᾳ νενόμισται. καὶ τοῦτο αὐτοῖς τὸ δόγμα, θρησκεύουσί τε τὸ θεῖον, καὶ εὐσεβοῦσι περὶ αὐτὸ, * καθορῶντα. [* καθορᾶται.] τὴν τοίνυν χρόνον τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς τὸν πλεῖστον, εἰς ὕμνους τοῦ θεῶν ἀναπέμπουσι καὶ εὐχὰς, ἑκάστου ἰδίαν καλύβην ἔχοντος, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα, ἰδιάζοντος· ἐκείνῃ γὰρ Βραχμᾶνες μόνοι οὐκ ἀνέχονται, οὐδὲ πολλὰ διαλέγονται· ἀλλ' ὅταν τοῦτο συμβῇ, ἀναχωρήσαντες, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐ φθέγγονται. πολλάκις δὲ καὶ νηστεύουσιν. Σαμαναῖοι δὲ εἰσὶ μόνοι, ὡς ἔφαμεν, λογάδες. ὅταν δὲ μέλλῃ εἰς τὸ τάγμα τις ἐγγράφεσθαι * ἄρχεσθαι, παρίστανται τοῖς ἄρχουσι τῆς πόλεως. ὅπου δ' ἂν τύχῃ τῆς πόλεως ἢ τῆς κώμης καὶ τοῦ κλη-

tur incidit, scripto consignavit. Brachmanes nempe ex eadem stirpe omnes oriundi sunt. Ex eodem enim patre & matre omnes descendunt. Samanæi autem non sunt ejusdem generis, sed ex omni Indorum gente, utì diximus collecti sunt. Brachman autem nullius cujuspiam imperio subditus est, neque aliis vectigal quicquam pendit. Ex his autem Philosophis alii montes incolunt, alii circa Gangem fluvium habitant, Montani autem fructibus autumnalibus & lacte herbis quibusdam concreto vescuntur. Qui circa Gangem sunt iisdem etiam fructibus vivunt, qui circa istum fluvium copiosè proveniunt. Terra autem fructum semper ferè recentem fert, quinetiam oryzam multam & sponte naturæ ortam, quâ utuntur, cùm fructus deficiunt. Cæterùm alio aliquo cibi genere uti, vel omnino victum ex animalibus attingere, extremæ impuritati & impietati par esse censetur. Hæc autem opinio in iis perspicitur, qui numen colunt, & pietatem exercent. Diei igitur & noctis etiam maximam partem Deorum hymnis & precibus impenderunt, unoquoque suum habente tuguriolum, & quantùm fieri potest, solitarium. Simul enim manere Brachmanes non sustinent, neq; multùm colloqui. Sed si quando hoc contigerit, postea regressi per plures dies non omnino loquuntur. Sæpe etiam jejunant. Samanæi autem, ut diximus, ascriptitii sunt. Cùm verò in istum ordinem inscribi quis cupiat, ad civitatis magistratus accedit. Ubicunq; verò urbem aut vicum ha-

bitaverit

bitaverit, aut opes nactus fuerit, ab his diſcedit & omnibus facultatibus ſeſe abdicat. Omnibus verò corporis derafis excrementis, ſtolam induit, & ad Samanæos diſcedit, neque ad uxorem, aut liberos ſi fortè nactus ſit, revertitur, neque illorum ullam habet rationem, nec quidem ad ſe omnino pertinere exiſtimat. Liberorum verò curam ſuſcipit rex, ut neceſſariis inſtruantur, uxoris verò, cognati. Samanæorum autem vita eſt hujuſmodi. Extra urbem degunt, in ſermonibus de Deo ſeſe per totum diem exercentes. Domos autem habent & templa regiis ſumptibus exſtructa, in quibus diſpenſatores ſunt, à Rege aliquid accipientes, ſepoſitum in eorum cibum qui illic conveniunt. Apparatus autem ex oryza panibus, pomis, & oleribus conſtat. Cùm in domum ingreſſi ſunt, ſcenante tintinnabulo, qui Samanæi non ſunt egrediuntur, ipſi verò preces fundunt. His peractis, rurſus ſignum dante tintinnabulo, famuli unicuique patellam dant (Duo enim ex eadem non comedunt) eósque oryzâ paſcunt. Si quis varietatem cibi deſideret, adjungitur olus aliquod, aut fructus aliquis autumnalis. Paſti autem ſine mora ad eaſdem exercitationes egrediuntur. Omnes autem ſine uxoribus vivunt, nec quidquam poſſident. Cæteri verò Indi horum & Brachmanum tantâ tenentur reverentiâ, ut Rex ipſe iis accedat, eósq; petat ut Deos precentur & ſupplicent (ſi quando hoſtes regionem occupârint) aut conſilium dent quodnam agendum eſt.

τῶν καταλαμβανόντων τὴν χώραν,

§ 18. Iſti verò erga mortem ità

μάτων ἐξίσανται πάσης τῆς ἄλλης ὕσίας. ξυρήμενός ὃ τὸ σώματος τὰ περιττὰ, λαμβάνει στολὴν, ἄνεισί τε πρὸς Σαμαναίους, ἔστε πρὸς γυναῖκα ἔστε πρὸς τέκνα, εἰ τύχοι κεκλημένος, ἐπιστρέφεται, ἤ τινα λόγον ἔπι πιέσμενος, ἢ περὶ αὐτὸν ὅλως νομίζων. καὶ τῶν μὲν τέκνων ὁ βασιλεὺς κήδεται, ὅπως ἔχωσι τὰ ἀναλκαῖα, τῆς ὃ γυναικὸς οἱ οἰκεῖοι. ὁ ὃ βίος τοῖς Σαμαναίοις ὅδε τοιοῦτος. Ἔξω τῆς πόλεως διατρίβουσι, διημερεύοντες ἐν τοῖς περὶ τοῦ θείου λόγοις. ἔχουσι ὃ οἴκους καὶ τεμένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἰκοδομηθέντα, ἐν οἷς οἰκονόμοι εἰσὶν, ὑποτακτόν τι λαμβάνοντες παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τροφὴν τῶν ζωιόντων. ἡ ὃ παρασκευὴ γίνεται ὀρύζης καὶ ἄρτων καὶ ὀπώρας καὶ λαχάνων. καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸν οἶκον * ὑποσημαίνοντι κώδωνι, [καὶ] οἱ μὲν Σαμαναῖοι ἐξίασιν, οἱ ὃ περιδέχονται. ἐυξαμένων ὃ, πάλιν διακωδωνίζειν, καὶ οἱ ὑπηρέται ἑκάστῳ τρύβλιον δόντες (δύο γὰρ ἐν ταυτῷ οὐκ ἐσθίουσιν) τρέφοντες αὐτοὺς τῇ ὀρύζῃ· πρὸς ὃ ἑτερομήκη ποικιλίας, προσίθεται τὸ λάχανον ἢ τῆς ὀπώρας τι. τραφέντες ὃ ζωτέμως ἐπὶ τὰς αὐτὰς διατριβὰς ἐξίασιν. ἀγύναικοι δ' εἰσὶ πάντες, καὶ ἀκτήμονες, καὶ τοσοῦτον αὐτῷ τε καὶ τῶν Βραχμάνων σέβας ἔχουσιν οἱ ἄλλοι, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα ἀφικνεῖσθαι παρ' αὐτοὺς, καὶ ἱκετεύειν εὐξασθαί τι καὶ δεήθῆναι ὑπὲρ ἢ συμβουλεύσασθαι τὸ προκείμενον.

§ 18. Αὐτοὶ ὃ ἔτως πρὸς

θάνατον

θάνατον διάκεινται, ὡς τὸν μὲν τῦ ζῆν χρόνον, ὥσπερ ἀναγκαίαν τινὰ τῇ φύσει λειτουργίαν ἀκουσίως ὑποφέρειν, ἀπιέναι δὲ τὰς ψυχὰς ὑπολῦσαι τὴν σωμάτων. καὶ πολλάκις, ὅταν εὖ ἔχειν * σκέψωνται. [* σκήψωνται] μηδενὸς αὐτοῦ ἐπείγοντος καὶ, μηδὲ ἐξελαύνοντος, ἐξίασι τὸ βίε· προειπόντες μόνοι τοῖς ἄλλοις, καὶ ὄζιν ὕδεις ὁ κωλύσων· ἀλλὰ πάντες αὐτοῦ εὐδαιμονίζοντες πρὸς τὸν οἰκείων τ τεθνηκότων ὑποσκήπτωσί τινα. ὕτως βεβαίαν καὶ ἀληθεστάτην, αὐτοί τε καὶ οἱ πολλοὶ, ταῖς ψυχαῖς τὴν μετ' ἀλλήλων εἶ) δίαιταν πεπιστεύκασιν. οἱ δ' ἐπειδὰν ὑπακούσωσι τῦ ἐντεταλμένων αὐτοῖς, πυρὶ τὸ σῶμα παραδόντες, ὅπως δὴ καθαρωτάτην ὑποκείνωσι τὸ σώματος τὴν ψυχὴν, ὑμνήσαντες τελευτῶσιν· ῥᾴον γὰρ ἐκεῖνος εἰς τὸν θάνατον οἱ φίλτατοι ὑποπέμπουσιν, ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕκαστος τὸν πολίτην εἰς μικράς ὑποδημίας. καὶ σφᾶς μὲν αὐτοὺς δακρύουσιν, ἐπὶ τῷ ζῆν δεδιέναντας· ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν, τὴν ἀθάνατον λῆξιν ὑπολαμβάνοντας· καὶ ὕδεις ὕτε παρὰ τύτοις, ὕτε παρὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς εἰρημένοις σοφισὴς προσελθὼν, ὅτοι βέλτιοι νῦν παρ' Ἕλλησιν, ὑπορεῖν ἔδοξε λέγων, ἐὰν ὑμᾶς πάντες μιμήσωνται, τί ἡμῖν ἔσεται; ὕτε δὴ τύτων ζημιώδη τὰ τῶν ἀνθρώπων· ὕτε γὰρ ἐμιμήσαντο πάντες, ὅσοι μιμήμενοι εὐνομίας μᾶλλον, ἢ συγχύσεως τοῖς ἔθνεσι γεγόνασιν αἴτιοι. καὶ μὴν ὕδε ὁ νόμος τύτυς ἠνάγκασεν, ἀλλὰ

affecti sunt, ut totum vitæ tempus tanquam necessarium quoddam naturæ ministerium inviti tolerent, properent verò ad animarum à corpore liberationem. Et plerunque cùm se bene habere simulent, nec malum quodpiam eos premat aut abigat, sponte tamen vitâ exeunt: aliis quidem id prædicunt, sed nemo impediet: quin potiùs omnes eos jam mortuos beatos prædicantes aliqua defunctorum familiaribus & necessariis præcipiunt. Adeò tum ipsi tum etiam vulgus certam & verissimam animabus secum invicem intercedere vitæ consuetudinem persuasum habent. Illi verò postquam audierint ea quæ sibi mandata sunt, corpus igni committunt, ut scilicet animam quam purissimè à corpore separent: tandémque decantato hymno finem faciunt. Illos enim libentiùs etiam amicorum charissimi ad mortem dimittunt, quam quivis alius cives suos ad longinquas peregrinationes. Seipsos quidem lugent, quòd adhuc in vita maneant, illos verò felices prædicant, immortalem jam sortem assecutos. Nullus autem neque ad hos, neque ad alios istos suprà memoratos accedens Sophista (quale nunc est apud Græcos hominum genus) dubitare visus est, si vos, inquiens, omnes imitarentur, quid de nobis fiet? Sanè per hos res humanæ permistæ & turbatæ adhuc non fuerunt. Neque enim omnes eorum sequuntur vestigia, quique imitantur illos, potiùs æquitatis quàm confusionis gentibus fuerunt autores. Neq; profectò lex illis necessitatè aliquam

impositi,

impoſuit, ſed quæ aliis permiſit carnium eſum, eos ſui juris reliquit, eósque tanquam lege præſtantiores venerata eſt, non verò tanquam qui primi injuſti eſſe cœperunt, pœnas lege debitas ab iis, ſed ab aliis exegit. Iis igitur qui quærunt, quid fiet, ſi omnes hujuſmodi homines imitaremur, reſpondendum eſt illud Pythagoræ: Si omnes reges fierent, vita non ſine difficultate tranſigi poterat, neque tamen regnum declinandum eſt; Et ſi omnes virtutem colerent, nullus eſſet publicæ adminiſtrationis exitus, ſuâ ſemper probitati ſervatâ mercede. Nemo tamen profectò tantùm inſaniet, ut exiſtimet non ad omnes ſpectare ad virtutem alacriter contendere. Multa quidem alia *præter carnium eſum* lex plebi conceſſit, quæ tamen neutiquam Philoſopho, imò nec honeſtè vitam degenti civilem permiſerit: neque enim ex omni artificum genere homines ad reipublicæ gubernationem admittit, etſi nullius artis tractationem prohibeat, neque ex omni vitæ inſtituto homines, attamen eos qui illiberalibus artibus dant operam, ab imperio arcet, &, ut ſummatim dicam, quæ juſtitia aliísque virtutibus indigent ab eorum præfectura prohibet. Enimvero lex vulgus non prohibet, nè meretricibus conſuescat: ſed à meretricibus ipſa mercedem exigens, hominibus tamen mediæ tantùm bonitatis probroſam & turpem eum meretricibus cenſet eſſe conſuetudinem. Quinetiam in cauponis vitam agere lex non vetuit, tamen ignominioſum etiam mediocriter ſolùm bono judicatur. Tale igitur quid in hoc de victu negotio videtur

τοῖς ἄλλοις ἐπιβάλλας σιτεῖσθαι χρέασι, τούτους αὐτονόμους εἴασε, καὶ ἐσόψθη ὡς αὐτὸς κρείττονας, οὐ μὴν ὡς ἀδικίας κατάρχοντας, ὑπήγαγε τῇ παρ' αὐτοῦ δίκῃ, ἀλλὰ τοὺς ἑτέρους. πρὸς μέντοι τοὺς ἐρωτῶντας, τί ἔσται, μιμησαμένων πάντων τοὺς τοιούτους, ῥητέον τὸ Πυθαγόρου· καὶ γὰρ βασιλέων πάντων γινομένων, δυσβίοτος ὁ βίος, φησὶν, ἔσται, καὶ οὐ δίκαιον ἀδικητέον τὸ τῆς βασιλείας· καὶ ἀνδρείων ἁπάντων, οὐκ ἔσται δύρειν πολιτείας διέξοδον * πηρύλας πρὸς ἀξίαν τῇ ἀνδρείότητι, καὶ οὐ δίκαιον τοσοῦτον ἔν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ὀπιτάλλειν ὑγιείας ἀνδρείοις εἶναι προθυμουμένοις. πολλὰ μέντοι καὶ ἄλλα ὁ νόμος * τῶν μὴ χυδαίων [* πρὸς μὲ χυδαίῳ] διωρίσατο, οὐχ ὅπως ὁ φιλόσοφος, ἀλλ' οὐδὲ τὸν καλῶς πολιτευόμενον ἐπέτρεψεν. οὐδὲ γὰρ ἂν πάσης τέχνης παραδέξαιτ' ἂν εἰς τὸ πολίτευμα, καίτοι οὐκ ἀναλύσει μὲν μετιέναι τὰς τέχνας, οὐδ' ἂν παντὸς ὀπτηδάμεν, καὶ ὅμως τοὺς ἂν τῶν βαναύσων ἄρχειν ἀπείργει, ὅλως τε ἐν αἷς δικαιοσύνης χρεία, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, τῆς πρωτατείας κωλύει. ἐπεὶδ' οὐδ' ἑταίραις ὁμιλεῖν ἀπαγορεύει τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ πρατπόμενος ταῖς ἑταίραις τὸ μίδωμα, ἐπονείδιστον ἡγεῖται μετοίοις ἀνδράσιν, καὶ αἰσχρὸν πρὸς ταύτας ὁμιλίαν. τ', τ' ἐν καπηλίοις διαζῆν οὐ κακαύχειν ὁ νόμος, καὶ ὅμως ἐπονείδιστον τῷ μετοίῳ. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἐπὶ τῆς δίκ-

διαίτης φαίνεται. καὶ οὐχ ἥπτοις τοῖς πολλοῖς συγκεχώρηται, παύτῳ ἂν τις καὶ τοῖς βελτίστοις συγχωρήσειεν. φιλοσοφῶν δ' ἀνὴρ μάλιστ' ἂν τοὺς ἱερὰς ἑαυτῷ ὑπογράψειε νόμους, οὓς θεοίτε καὶ ἄνθρωποι ἀφώρισαν, θεοῖς ἑπόμενοι. οἱ δ' ἱεροὶ περφήνασι νόμοι καθ' ἕθνη καὶ κατὰ πόλεις, ἁγνείαν μὲν, φειδόμενοι, ἐμψύχων ὧν βρῶσιν ἀπαγορεύοντες, τοῖς ἱερεῦσι δὴ, καὶ εἰς πλῆθός τινων κωλύοντες, ἢ δι' εὐσέβειαν, ἢ διά τινας βλάβας ἐκ τῆς τροφῆς. ὥστε ἢ τοὺς ἱερέας μιμητέον, ἢ πᾶσι πειστέον τοῖς νομοθέταις· ἑκατέρως γὰρ πάντων ἀφεκτέον, * τὸν νόμιμόν τε τελείως καὶ εὐσεβῶς· εἰ γὰρ καὶ μέρος * πνὸς [* πνὲς] δι' εὐσέβειαν τινῶν ἀπέχονται, ὁ φεὸς πάντα εὐσεβὴς, πάντων ἀφέξεται.

§ 19. Μικρᾶ με παρῆλθε καὶ τὸ Εὐριπίδειον παραδῦναι, ὃς τοὺς ἐν Κρήτῃ τῆ Διὸς φεφήτας ἀπέχεσθαί φησι διὰ τύτων (λέγεσι δ' οἱ καθ' τὸν χορὸν φεὸς τὸν Μίνω.)

Φοινικογλυφὲς πᾶι τᾶ Τυρίας
Τέκνον Εὐρώπης καὶ τᾶ μεγάλα
Ζανὸς, ἀναάσσων
Κρήτας ἑκατομπτολιέθρα,
Ἥκω ζαθέας ναὰς φεολιπὼν,
Ἃς αὐδιγλυὴς τιμιθεῖσα δρὺς
Στεγάνας παρέχει χαλύβω πελέκει,
Καὶ ταυροδέτρῳ κραδεῖ-
σ' ἀρχεκὲς ἁρμὸς κυπαρίσσινος.
Ἀγνὸν δ' βίον τείνομεν, ἐξ ἒ

dicendum. Non enim qui plebi conceditur, hunc etiam optimis quibúsque oportet permittere. Philosophus autem sanctissimas sibiipsi debet leges describere, quas Dii & homines Deos consectantes definierunt. Sanctæ autem gentium & civitatum leges puritatem, ut vidimus, imperant, & animalium esum prohibent, sacerdotibus scilicet, & plebi etiam aliquorum *animalium esum* interdicentes, vel pietatis nomine, vel ob damnum aliquod ex isto cibo oriundum. Adeò ut vel sacerdotes imitari deceat, vel saltem omnibus Legislatoribus obtemperare. Sed utri vis adhæreas parti, qui quod fas est perfectè & religiosè sequitur, omnibus *animalibus* abstinere debet. Etenim si illi qui in aliquibus solùm rebus sanctitatem respiciunt ideo quibusdam animalibus abstinent, ille qui in omnibus pius est ab omnibus abstinebit.

§ 19. Parùm abfuit quin Euripidis quoddam dictum in medium ponere oblitus fuissem, qui Jovis in Creta vates *animalibus* abstinere his verbis ostendit (Loquuntur autem qui in choro introducuntur ad Minöem)

Tyriæ magno Phœnice satæ
Genus Europæ, summique Jovis,
O qui Cretæ
Centena per oppida regnas,
Sacra advenio templa relinquens,
Quas prisca domos dedit indigena
Quercus Chalybea secta bipenni,
Taurique sibi glutine jungens
De verâ tigna cupressu.
Puram vitam ducimus, ex quo

Factus

Factus magni ſum myſta Jovis,
Et Noctivagi vitam Zagrei,
Et cruditoras claudens epulas,

Facto mater tibi magna faces,

Et Curetum dici incipio
Sacratus ritè Sacerdos:
Nivcósque gerens habitus, fugio

Partus hominum, quæque ſepultos
Monumenta tenent, nullâque uter
Dape quæ venit ex animante.

Διὸς Ἰδαίᾳ μύσης γεγώμαι·
Καὶ νυκτιπόλᾳ Ζαγρέως βιοτᾶς
Τάς τ' ὠμοφάγους δαῖτας τελέσας,

Μητεί τ' ὀρείᾳ δᾳδας ἀραχθὼν,

Καὶ Κυρήτων
Βάκχος ἐκλήθην ὁσιωθείς.
Πάγλαυκα δ' ἔχων εἵματα φάους
Γένεσίν τε βερτῶν καὶ νεκροθήκης
Οὐ χειμπτύμβῳ, τλώ τ' ἐμψύχων
Βρωτῶν ἐδεσμῶν πεφύλαγμαι.

§ 20. Puritatem enim exiſtimabant eſſe viri ſancti, contrario non miſceri, miſceri verò *contrario, hoc apud illos erat* pollui. Unde victum ex terræ fructibus, non è cadaveribus ſumptum, nec ex animatis paratum naturæ adhibentes, ea quæ naturæ imperio ſubſunt nequaquam contaminari judicârunt. Animalia autem utpote ſenſu prædita cædere, & animas eis eripere, viventibus ſcilicet inquinamentum putabant. Et multò magis, corpus aliquod quod ſentiendi vim habuit, & nunc eâ privatur, adcóque jam mortuum eſt, viventi & ſentienti commiſcere. Quapropter in omnibus ſanctimonia videtur conſtare in rejiciendo & à multis abſtinendo, & contraria deferendo, ea verò quæ conveniunt & naturæ congruunt adhibendo. Ideo res Venereæ polluunt. Fit enim fœminæ & maris congreſſus, & ſemen à *fœmina* retentum animam inquinat, propter ejus cum corpore unionem, non retentum verò polluit, quia quod immittebatur jam moritur. *Congreſſus* autem marium cum maribus *pollu*it, quia fit velut

§ 20. Ἁγνείαν γὰρ ἐπίδοντο οἱ ἱερεῖς πρὸς τἐναντίον ἀμιξίαν, μολυσμὸν δὲ, τλὼ μίξιν. ἔδει τλὼ μὲν θεῶν καρπῶν χορηγὸν, ἐκ ἐκ νεκρῶν ληφθεῖσαν, οὐδὲ ὅσαι ἔμψυχον τῇ φύσει προσφέρονται, τὰ τῆσδε φύσεως διοικήματα μὴ μιαίνεσθαι ὄντα. θεῶν δὲ ζώων αἰσθητικῶν ὄντων, τὰς σφαγὰς καὶ ἀφαιρέσεις τῶν ψυχῶν, ὡς πρὸς τὸν ζῶντας μιασμὸς ἡγοῦντο. καὶ πολλῷ μᾶλλον τὸ αἰσθητικὸν γιγνόμενον σῶμα, ἀφηρημένου τῆς αἰσθήσεως, καὶ νεκρὸν μιγνύειν τῇ αἰσθήσει ζῶντος. διὸ ἐν πᾶσιν ἡ ἁγνεία, ἐν ἀποθέσει μὲν καὶ ἀφέξει θεῶν πολλῶν καὶ ἐναντίων, * μονάσει δὲ καὶ λήψει θεῶν οἰκείων καὶ προσφυῶν. διὸ καὶ τὰ ἀφροδίσια μιαίνει· σωόσ γὰρ θήλεος καὶ ἄρρενος, καὶ κρατηθὲν μὲν τὸ σπέρμα ψυχῆς παρέχε μίασιν, τῇ πρὸς τὸ σῶμα ὁμιλίᾳ, μὴ κρατηθὲν δὲ, τῇ νεκρώσει τὸ παρατεθέν. ὁ δὲ πρὸς ἄρσενας ἀρσένων, καὶ ὅτι

εἰς

εἰς νεκρὸν, καὶ ὅπ παρὰ φύσιν. καὶ καθάπαξ ἀφροδίσια καὶ ὀνειρώξεις, ὅπ ψυχῆς * σώματι μεμιγμένης, καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν καταπαπωμένης. μιαίνει δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς τῇ συμπλοκῇ * καὶ τὸ ἀλόγως θηλυνομένου τοῦ ἐντὸς ὄρρενος. καὶ γάρ πως καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις θήλεσι τὴν μίξιν τὴν ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον, καὶ μᾶλλον ὅταν δυσέκπλυτον γένηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίσανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου μιαίνειν φασίν·

in cadavere, & præter naturam. Et ut ſemel dicam, res Venereæ omnes, & pollutiones nocturnæ inquinant, quia hâc ratione anima corpori miſcetur, & ad voluptatem deorſum trahitur. Animæ etiam perturbationes polluunt, quia congreſſus quidam fit partis rationis expertis tanquam fœminæ, & rationis veluti maſculi interni. Ità pollutio & inquinamentum ſignificat aliquo modo heterogenei cum alio mixtionem, præſertim cùm hoc *diverſi generis* difficilè eluitur. Unde in tincturis, quæ miſtione conſtant, quando una cum alia commiſcetur ſpecies, hoc dicunt inficere.

Ὡς δ' ὅτι πίς τ' ἐλέφαντα
γυνὴ φοίνικι μίηνη.

Indum ſanguineo veluti violaverit
Si quis ebur.--- (oſtro

Καὶ ἐμπαλιν τὰς μίξεις φθορεῖς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν, ἣ δὴ συνήθεια τὸ ἄμικτον καθαρὸν, ἄφθαρτον, καὶ ἀκραιφνὲς ἀκήρατον. καὶ γὰρ ὕδωρ γῇ ἀναμιχθὲν ἔφθαρται, καὶ οὐκ ἔστιν ἀκραιφνές. τὸ δὲ διαῤῥέον καὶ διαφεῦγον, διακρίνεται τῷ προσφερομένῳ γλοιῷ, ὅταν, φησὶν ὁ Ἡσίοδος, ἀπὸ κρήνης ῥέει ἀενάου καὶ ἀπορρύτου, ἥτ' ἀθόλωτος. καὶ ὑγιεινόν γε τὸ πόμα, ὅτι διάφορον καὶ ἄμικτον. καὶ θήλεια μὴ ἀναδεξαμένη εἰς ἑαυτὴν ἀναθυμίασιν σπέρματος, ἄφθορος λέγεται. ὥστε καὶ φθορὰ καὶ μίανσις ἡ τῶν ἐναντίων μίξις. εἰ δὴ πρὸς τὰ ζῶα ἢ νεκρῶν καὶ ἢ πρὸς αἴσθησιν ζησάντων εἰς τὰ ζῶα ἔνθεσις, καὶ σώμασι νεκροῖς εἰς ζῶσας, εἰκότως φέρει μόλυσμα καὶ τῇ * φυσικῇ [* φύσει] ἡμῶν μίανσιν, ὥσπερ αὖ καὶ ψυχὴ ὅταν ἐνσωματῶται, μιαίνεται. Διὸ καὶ ὁ ἡμόνιος μιαίνει τῇ μίξει τῆς ψυχῆς, τῆς

Indum ſanguineo veluti violaverit
Si quis ebur.--- (oſtro

Et rurſus, pictores colorum mixturas φθορεῖς, id eſt, corruptiones vocant. Conſuetudine etiam receptum eſt, ut immixtum & purum incorruptum *dicamus*, & ſincerum immortale *appellemus*. Aqua enim terrâ commiſta corrumpitur, neque clara eſt. Fluens autem terram in eam delatam abigit, quando ſcilicet, ut ait Heſiodus, *A fonte manat perenni & defluenti, quique illimis ſit.* Hujuſmodi aquæ potus ſalubris eſt, quia clara & immixta. Fœmina item, quæ quæ in ſe non recepit ſeminis evaporationem, incorrupta dicitur. Adeò corruptio & pollutio eſt contrarii admiſtio. Si quidem mortua vivis miſcere, & eorum quæ ſenſu & vitâ fruebantur fruſta animalibus inſerere, & carnes mortuas vivis ingerere, meritò naturam noſtram polluere & inquinare *dicendum eſt:* ſicut rurſus anima contaminatur, cùm corpori concreſcit. Ideo qui natus eſt polluit animam, eam

corpo-

corporibus miſcendo: & mortuus etiam inquinat, cùm corpus mortuum relinquat, diverſi à vivo generis, & alienum. Anima etiam irâ, cupiditatibus, & paſſionum turbâ contaminatur, in quibus excitandis multùm valet victus & vitæ ratio. Quemadmodum verò aqua per rupes defluens magis incorrupta manet, quàm quæ per loca cœnoſa decurrit, eò quòd parùm limi ſecum trahat: ità etiam anima quæ in corpore ſicco, & alienarum carnium ſuccis neutiquam humectato res ſuas adminiſtrat, melior eſt, nec corruptioni adeò obnoxia, quin & ad intelligendum expeditior. Nam & apibus optimum mel præbere aiunt thymum ſicciſſimum & acerrimum. Polluitur igitur intellectus, vel potiùs qui intelligit, quando facultati imaginativæ aut opinativæ permiſcetur, & harum operationes illius motibus confundit. Nos autem in his omnibus purgandi ratio eſt, ut ab illis nos ſeparemus, & puritas, ut illa derelinquamus, & victus, id quod vitam tuetur. Ità lapidis dixeris alimentum, quod facit ut lapis maneat, & ſoliditatem ſervet: & plantæ quod illi confert ut creſcat & fructus ferat: & animati corporis, quod ejus compagem tuetur. Aliud autem eſt nutrire, aliud pinguefacere, aliud neceſſaria ſubminiſtrare, aliud delicias ſuppeditare. Varia igitur ſunt cibi genera, varia etiam eorum quæ nutriuntur conditio: oportet quidē omnia nutrire, conari tamen, ut quæ in nobis præcipua ſunt ſaginentur. Animæ igitur ratione præditæ alimentum illud eſt, quod eam in eo ſtatu tuetur: lectu igitur paſcenda eſt anima, &

περὶς τὰ σώματα· ἢ ὁ ἀποθανών, ὅταν σῶμα καταλείπῃ νεκρὸν, ἀλλόφυλον τῷ ζῶντι ἢ ἀλλότριον. μιαίνεται ὴ ἢ ψυχὴ ὀργαῖς, ἐπιθυμίαις, πλήθει παθῶν, ὧν συναπτομένων ἢ δίαιτα. ὡς ὴ ὕδωρ διὰ πέτρας ἀπόῤῥεον * ἀδιάφθορον, τὸ δ' ἐλῶν ἰόν Θ, τὸ μὴ πολλὺ ἰλὺν ἀποπᾶν· ὅτω ἢ ψυχὴ διὰ ξηρᾶ σώματος ἢ μὴ χυμοῖς ἀλλοτρίων σαρκῶν ἀρδομένη τὰ ἑαυτῆς διοικοῦσα, χρείττων ἢ ἀδιάφθορος ἢ περὶς σύνεσιν ἐπιτηδειοτέρα. ἐπεὶ ἢ ταῖς μελίτταις τὸ καλὸν μέλι φασὶ φέρειν τὸ ξηρότατον ἢ λειμώνιον θύμον. μιαίνεται τοίνυν ἡ διάνοια, μᾶλλον ὴ ὁ διανούμενος, ὅταν ἢ φανταστικῇ ἢ δοξαστικῇ ἀναμίγνυται, ἢ ταῖς τούτων ἐνεργείαις τὰς ταύτης συγχεάσηται· καθαρμὸς ὴ πάντων ὁ τούτων χωρισμὸς, ἢ ἀγνεία ἢ μόνωσις, ἢ τροφὴ τὸ τηρεῖν ἔκαστον ἐν τῷ εἶναι. ὅτως γὰρ ἢ λίθῳ τροφὴ, τὸ αἴτιον τῷ συμμένειν εἶναι ἂν, ἢ τὸ ἐκλικμᾶν λαμβάνειν· ἢ φυτῷ, τὸ διατηροῦσαν ἐν τῇ αὐξῇ ἢ καρποφορεῖν· ἢ ζώῳ σώματος, τὸ τηροῦσαν * αὐτῷ τὸ σύστασιν. ἄλλο δ' ἐστὶ, τρέφειν, ἄλλο, παίνειν· ἢ ἄλλο, τὸ ἀναγκαῖον διδόναι, ἄλλο, τὸ τροφὰς ποιεῖζειν. διάφοροι τοίνυν αἱ τροφαὶ, ἢ τὸ διάφορον τῶν τρεφομένων. ἢ δεῖ πάντα μὲν τρέφειν, σπουδάζειν ὴ παίνειν τὰ ἐν ἡμῖν κυριώτατα. ἢ ψυχῆς ἓν λογικῆς τροφὴ ἡ τηροῦσα λογικόν. τοῦς ὴ αὐτῶ ὥστε τῷ θρεπτέον ἢ σπουδαστέον

Iſtud verò eſt intellectus. Intelopera danda eſt ut hoc potiùs

παίνειν ἀπὸ τούτου * ἢ ἀπὸ τῆς βρωτῆς τιὼ σάρκα· ὁ μὲν γὰρ τιὼ αἰωνίαν ἡμῖν ζωὴν συνέχει, τὸ δὲ σῶμα πιαινόμενον, λιμώττειν τιὼ ψυχὴν ποιεῖ ἀπὸ τῆς μακαρίας ζωῆς, καὶ τὸ θνητὸν αὔξει, παραιρῶν καὶ ἐμποδίζον πρὸς τὸν ἀθάνατον βίον· μιαίνει τε ἐνσωματῶν τὴν ψυχὴν, καὶ καταπιῶν πρὸς τὸ ἀλλότριον. ὁ δὲ Μάγνης λίθος σιδήρῳ ψυχὴν δίδωσιν, πλησίον γιγνόμενος, καὶ ὁ βαρύτατος ἀναιωρίζεται σιδήρος, πνεύματι πρόσαναπέχων λίθος. πρὸς θεὸν δέ τις ἀναβλήσεις, ἀσώματόν τε καὶ νοερὸν, προφὴν πολυπραγμονήσει τιὼ πιαίνουσαν τὸ ἐμπόδιον πρὸς νοῦν σῶμα; ὑχὶ ἧ εἰς ὀλίγον καὶ εὐπόριστον συστείλας τῆς σαρκὸς τὸ ἀναγκαῖον, αὐτὸς ἀρέσῃ πρόσπτυκὼς τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ σίδηρος τῷ μάγνητι. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἐν τοῖς καρποῖς ὀίοντ' ἦν ἄνευ πραγμάτων προφῆς ἀπορῆναι, εἰ μὴ τοῦτ' ἦν ἡμῖν τῆς φύσεως τὸ ἀθάρτον. εἰ γὰρ, καθάπερ φησὶν Ὅμηρος, μήδ' σίτου ἐδεήσομεν, μήδὲ ποτῆς, ἵν' ὄντως ὦμεν ἀθάνατοι. καλῶς τοῦτο τοῖς ποιηταῖς παρεσήσαν, ὡς ὃ μόνον τοῖς ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν ἡ προφὴ ἐπαίτιον ἐφόδιον. εἰ δ' ἦν μήδὲ ταύτης ἐδεήσομεν, πόσῳ ἂν ἦμεν μακαριώτεροι, ὅσῳ καὶ ἀθανατώτεροι. νυὶ δ' ἐν θνητῷ ὄντες, ὅπι θνητότερος, εἰ χρὴ ὕτως εἰπεῖν, ἀγνοοῦμεν ἑαυτοὺς ποιοῦντες, τῇ τούτου προσθέσει, ὃ πολὺ τὸ ἐνοίκιον, ὡς φησί τις Θεόφραστος, τῷ σώματι δίδοντες τῆς ψυχῆς, τῆς ἐν αὐτῷ κατοικήσεως, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὴν προσλεδείσης. ὡς εἴ τιν μυ-

pingueſcat anima, quàm ut caro eduliis ſaginetur. Intellectus enim vitam nobis æternam conſervat, corpus verò pingue redditum animam vitæ beatæ inediâ conficit, & quòd in nobis eſt mortale fovet, & auget, nos intervertens & à vita immortali impediens; inquinat etiam animam, in corporis naturam tranſire faciens, eámque ad res ſibi alienas deducens. Magnes quidem ferro propè admoto animâ *quaſi* impertit, ferrúmq; maximi ponderis in ſublime tollitur, lapidis ſpiritui accurrens. Qui à Deo verò incorporeo & per intellectũ ſolùm attingendo pendet, num is cibum anxiè conquiret, qui corpus intellectui impedimentum futurum ſaginet? Annon potiùs corpori neceſſaria in anguſtum contrahens, ità ut facilè ſuppeditari poſſint, ipſe ſe paſcet Deo adhærendo, ídque arctiùs quàm ferrum *ſolet* magneti. Enimvero utinam etiam poſſemus à victu ex fructibus parato ſine moleſtia abſtinere, niſi quòd natura noſtra ità comparata ſit ut alioqui deficiat: O ſi, ut ait Homerus, nec cibo nec potu indigeremus, ut reverà immortales fieremus: Poetâ præclarè hoc oſtendente, cibum non ſolùm vitam ſed & mortem promovere. Si iſto igitur nobis non eſſet opus tantò ſanè eſſemus beatiores quantò immortalitati propinquiores. Nunc verò in ſtatu mortalitatis poſiti, ei tamen, ſi ità loqui fas ſit, magìs obnoxios nosipſos imprudentes reddimus, rebus caducis nos applicando, non ſolùm, ut ait Theophraſtus, magnam habitationis mercedem corpori pendente animâ, ſed ſe totam illi adjiciente. Adeò

ut

ut optandum eſſet poſſe nos facilè fabulis decantatum adverſus famem & ſitim remedium comparare, ità ut quis corporis ſui effluxum ſiſtens, ſtatim optimis propè abeſſet, quibus eò quòd Deus accedat, Deus eſt dicendus. Sed quis non hominum vices lugeret, tantis obvolutorum tenebris, ut ſua mala foveant quidem, odio verò habeant primùm ſeipſos, eúmque qui eos reverà genuit, deindè eos qui illos commonefaciant, & hortantur ut ex temulentia ſua evigilent? Quocirca fortaſſe his omiſſis, ad reliqua quæ diſcutienda ſunt tranſire oportet.

§ 21. Enimverò qui ritibus iis ex variis gentibus à nobis adductis, contrà opponunt Nomadas, & Troglodytas, & Ichthyophagos, ignorant eos quidem præ inopia, terra ſcilicet adeò infœcunda cùm ſit ut nè herbas quidem ferat, ſolùm littora & arenas habeat, ad hanc victûs neceſſitatem redactos fuiſſe. Neceſſitatis autem indicium illud eſt, quòd igne uti non poſſint, præ materiæ igni fovendo aptæ penuriâ, ſed ſuper ſaxis & in littore piſces deſiccent. Et iſti quidem neceſſitate coacti animalibus veſcuntur. quædam verò gentes agreſtes fiunt & naturâ efferatæ: quarum authoritate non convenit viris perſpicacibus falſum de humana natura ferre judicium. Hâc enim ratione non ſolùm ambigeremus utrùm animalia comedere, ſed etiam utrùm homines devorare, cæteráque immania perpetrare liceret nécne. Maſſagetæ ſiquidem & Derbices memorantur eos infeliciſſimos reputare, qui ſponte naturæ ἀθλιωτάτους ἡγεῖδς τὴν οἰκείων τοῦ αὐτομάτως τελευτήσαν-

ϑδομένῳ ἄλεμον καὶ ἄδιψον εὔπορον ἦν κιλίκων, ἵν' ἂν τις τὸ διαῤῥέον τῆς σώματος ὀπῳῶν, δι' ὀλίγου πρὸς τοῖς ἀείστοις ἦν, πρὸς θεὸν * ὢν [* ὢν] καὶ θεὸς, ὅτι θεός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἂν τις ὑποκλαύσαιτο πρὸς ἀνθρώπους τοσοῦτον ἐσκοτωμένους, ὡς τὸ ἑαυτῶν κακὸν φιλεῖν, μισεῖν δὲ πρῶτον μὲ ἑαυτοὺς, καὶ τὸν ὄντως αὐτοὺ τεκόντα, ἔπειτα καὶ τοὺ νουμιμήσκοντας, καὶ τῆς μέθης ἀναπῆλαι παρακαλοῦντας; διὸ μήποτε τὴν τοιούτων ἀρετμόρους, καὶ ἐπὶ τὰ λειπόμενα τῆς ζημιάτων μεταβαίνειν.

§ 21. Οἱ γὰρ δὴ πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἐθνῶν ἡμῖν παραπεμπόμενα νόμιμα, ἀντιπαφέροντες Νομάδας, ἢ Τρωγλοδύτας ἢ Ἰχθυοφάγους, ἀγνοοῦσιν ὡς δι' ἀνάγκην, τῆς χώρας ἀκάρπου ὔσης ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μηδὲ βοτάνας φέρειν, ἄμμους ἢ μόνον καὶ ψάμμου, ἐπὶ τοῦτο πεπιέσθαι τὴν τροφῆς τὸ ἀναγκαῖον. πετραίοις ἢ τὸ τῆς ἀνάγκης τὸ μηδὲ τῷ πυρὶ χρῆσθαι ξυλάδι, ἀποπία καυσίμου ὕλης. ἐπὶ ἢ τῆς πετρῶν ἀφαυαίνειν ἢ τὴν θηρὸς τοῦ ἰχθύος. καὶ ὅτοι ὑπὸ δ' ἀνάγκην τινὰ ἢ τῆς ἐθνῶν ἐξηγρίωται καὶ ἐστι φύσει θηριώδη. ἐξ ὧν ἐ προσήκει τοὺ συγνώμονας τῆς ἀνθρωπίνης καλοῦσθαι φύσεως. ἐπεὶ ὅτω γε ἀμφισβητήσιμον ἔσται ἐ μόνον τὸ τῆς ζωοφαγίας, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀνθρωποφαγίας καὶ τῆς ἄλλης * ἠμερότητος. [* ἀνημερότητος.] ἰσορρέπεται γὰρ Μασσαγέται καὶ Δέρ-

πόνους. διὸ καὶ προάσυτες καταδύειν καὶ ἐσθίειν τοὺς φιλτάτους τοὺς γεγηρακότας. Τιβαρηνοὶ δὲ ζῶντας καταχρημίζουσιν τοὺς ἐγγυτάτω γήρως. Ὑρκάνιοι δὲ καὶ Κάσπιοι, οἱ μὲν ὀρνέοις καὶ κυσὶν παραβάλλουσι ζῶντας, οἱ δὲ τεθνεῶτας. Σκύθαι δὲ συγκατορύττουσιν ζῶντας, καὶ ἐπισφάττουσι ταῖς πυραῖς, ὡς ἥκιστα οἱ τεθνεῶτες μάλισα. καὶ Βάκτριοι μυῶτοι κυσὶ παραβάλλουσι ζῶντας τοὺς γεγηρακότας. καὶ τοῦτ' ἐπιχειρήσας καταλῦσαι Στασάνωρ ὁ Ἀλεξάνδρου ὕπαρχος, μικρᾶ τινὶ ἀρχῇ ἀπέβαλεν. ἀλλ' ὥσπερ ἃ διὰ τούτους τοὺς τρόπους τοῦ ἀνθρώπους ἡμερώτερα κατελύσαμεν, ὅτως οὐδὲ τὰ δι' ἀνάγκην σαρκοφαγοῦντα ἔθνη μιμησόμεθα, τὰ δὲ εὐσεβῆ καὶ θεοῖς μᾶλλον ἀνακείμενα. τὸ γὰρ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως Δημοκράτης ἔλεγε μὴ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν.

§ 22. Λοιπὸν δὲ καὶ ἐπ' ἄνδρα ὀλίγας μαρτυρίας τῆς ἀποχῆς παραφέρωμεν· ἐν γὰρ καὶ τοῦτ' ἦν τῶν ἐγκλημάτων. Τῶν πάνυ Ἀθήνησι νομοθετῶν, Τειπτόλεμον παλαιότατον παρειλήφαμεν. φησὶ δ' Ἕρμιππος ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν γεγράφει ταῦτα. Φασὶ δὲ καὶ Τειπτολέμου Ἀθηναίοις νομοθετῆσαι. καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ τρεῖς ἔτι Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος ἐγεῖ διαμένειν Ἐλευσῖνι τούσδε. Γονεῖς τιμᾶν. Θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν. Ζῶα μὴ σίνεσθαι. τοὺς μὲν δὴ νόμους, καλῶς παραδοθῆ-

turæ moriuntur. Ideóq; prævenientes amicissimos jam senescentes mactant & comedunt. Tibareni etiam jam proximè senescentes præcipites agunt. Hyrcani autem & Caspii, avibus & canibus, hi quidem vivos, illi verò mortuos objiciunt. Scythæ etiã vivos unà defodiunt cum mortuis in terra conditis amicos, vel super rogis cremandorum charissimos jugulant. Quinetiam Bactrii senescentes canibꝰ vivos exponunt. Et Stasanor Alexandri præfectus morem hunc aggressus solvere, parùm abfuit quin imperio excidisset. At quemadmodum horum exemplo moti eam quam erga homines exercemus mansuetudinem non evertimus, ità neque eas gentes quæ ex necessitate animalia comedunt imitabimur, sed religiosas potiùs, & Diis devotas. Malè enim vivere, & nec prudenter, aut modestè, aut sanctè, Democrates dixit non esse male vivere, sed per longum tempus mori.

§ 22. Reliquum est ut hominum aliquot singularium (gentium enim priùs adduximus) testimonia & exempla abstinentiæ in medium afferamus. Una enim erat ista etiam criminatio, *nullum nos posse hominem hujus instituti authore commemorare.* Athenienſium igitur legislatorum Triptolemum antiquissimum fuisse famâ accepimus. De quo Hermippus in libro secundo de Legislatoribus hæc scribit. Aiunt autem (inquit) Triptolemum Athenienſibus leges tulisse. Et ex illius legibus Xenocrates Philosophus asserit tres illas in Eleusine adhuc permanere. *Parentes honorato. Deos fructibus placato. Animantes non lædito.* Quarum duas pulchra

chrâ ratione traditas fuisse ait. Oportet enim parentibus, utpote qui nobis benefecerint, gratiam pro viribus nostris rependere: Diis autem ex iis rebus, quas nobis nostro commodo dederunt, primitias solvere. De tertia autem ambigit, quid Triptolemo in animo fuerit, cùm ab animantibus abstinere præceperit. Utrùm, inquit, ratus flagitium esse id quod ejusdem nobiscum est generis omnino interficere, aut perspiciens quòd animalia utilissima ab hominibus pro cibo occiderentur, & cupiens vitam nostram mansuetam reddere, ideò conatus est animantium earum quæ cum hominibus versantur, & maximè sunt cicures, tueri vitam? Nisi fortè quia legem tulerat ut fructibus deos colerent, *ideò hanc tertiam addidit, ut secunda inviolata maneret*, opinatus scilicet hanc sacrificandi rationem diutiùs duraturam, si animalium immolatio usu non veniret. Multas verò alias eásque non valdè accuratas *hujusmodi* rationes reddente Xenocrate, nobis satis sit ex prædictis patere, hoc à Triptolemodi legem relatum fuisse. Unde qui postea eam violârunt, & animalia antigerunt, non nisi magnâ necessitate coacti, & inviti ut ostendimus, in id peccatum inciderunt. Quinetiam Draconis lex commemoratur hujusmodi: *Sanctio æterna esto viris Atticam incolentibus, eáq; in perpetuũ rata sit: Dii & Heroes indigenæ publicè secundùm patrios ritus colantur, privatim verò pro facultatũ modulo bonis verbis, & frugum primitiis & libis annuis.* Quæ lex præcipit ut fructuum quibus utimur primitiis & libis Deos veneremur.

ναι· δεῖ γὰρ τοὺς μὲν γονεῖς, εὐεργέτας ἡμῖν γεγενημένους, ἀντιτιμᾶν ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται· τοῖς θεοῖς δ' ἀφ' ὧν ἔδωκεν ἡμῖν ὠφελίμων εἰς τὸν βίον, ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι. περὶ δὲ τοῦ τείτου διαπορεῖ τί ποτε διανοηθεὶς ὁ Τριπτόλεμος παρήγγειλεν ἀπέχεσθαι τῶν ζώων. πότερον γάρ, φησὶν, ὅλως οἰόμενος ἔδει δεινὸν τὸ ὁμογλυὲς κτείνειν, ἢ συνιδὼν, ὅτι συνέβαινεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ χρησιμώτατα τῶν ζώων εἰς τροφὴν ἀναιρεῖσθαι, βουλόμενος ἥμερον ποιῆσαι τὸν βίον, πειρᾶσθαι καὶ τὰ συναναστρεφόμενα καὶ μάλιστα τῶν ζώων ἥμερα διασώζειν. εἰ μὴ ἆρα διὰ τὸ φειδέσθαι τοῖς καρποῖς τοὺς θεοὺς ἡμῶν, λαμβάνων μᾶλλον ἂν διαμεῖναι τοῦτο, εἰ μὴ γίγνοιντο τοῖς θεοῖς διὰ τῶν ζώων θυσίαι. πολλὰς δὲ αἰτίας τοῦ Ξενοκράτης καὶ ἄλλας ἀπὸ πάνυ ἀκριβεῖς ἀποδίδωσιν, ἡμῖν αὐτάρκως πεῖσαι ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τοῦτο νενομοθέτητο ἐκ τοῦ Τριπτολέμου. ὅθεν ὕστερον παρανομοῦντες, ὅτε ἥψαντο τῶν ζώων μὴ πολλῆς ἀνάγκης καὶ ἁμαρτημάτων ἀκουσίων, ὥσπερ ἐπεδείξαμεν, ὅτι τοῦτο πεπόνθασιν. ἐπεὶ καὶ Δράκοντος νόμος μυημονεύεται τοιοῦτος. Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀττικὴν νεμομένοις, κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον. Θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ, * ἐμπέπνοις νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν, σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν, * πελάνους ἐπετείους. Τὸ νόμῳ ἀπαρχαῖς καρπῶν, οἷς χρῶνται ὁ ἄνθρωπος, τιμᾶν τὸ θεῖον φειδόμενον καὶ πελάνοις.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΜΑΛΧΟΥ

ἢ Βασιλέως,

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΒΙΟΣ.

PORPHYRII PHILOSOPHI SIVE MALCHI

De vita

PYTHAGORÆ LIBER.

L. Holstenio interprete.

Συμφωνεῖ μὲν δὴ παρὰ τοῖς πλείστοις Μνησάρχου γενέσθαι παῖς· περὶ δὲ γένους τοῦ Μνησάρχου διαπεφώνηται. οἱ μὲν γὰρ Σάμιον αὐτὸν εἶναι φασί. Κλεάνθης δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν μυθικῶν Σύρον ἐκ Τύρου τῆς Συρίας. ὀτοδείας δὲ καταλαβούσης τοὺς Σαμίους, φερομένου τὸν Μνήσαρχον κατ' ἐμπορείαν μὲν οὐ τοῦ νήσου δὲ ἕνεκα, τιμηθῆναι πολιτείᾳ. Πυθαγόρου δ' ἐκ παίδων εἰς πᾶσαν μάθησιν ὀξυθυμοτάτου, τὸν Μνήσαρχον ἀπαγαγεῖν αὐτὸν εἰς Τύρον. ἐκεῖ δὲ τοῖς Χαλδαίοις συγγένεσθαι, μεταδοῦναι τούτων ὅσα πλεῖστα ποιῆσαι. ἐπανελθόντα δ' εἰς τὴν Ἰωνίαν εὐθέως τὸν Πυθαγόραν πρῶτον μὲν Φερεκύδῃ τῷ Συρίῳ ὁμιλῆσαι· δεύτερον δ' Ἑρμοδάμαντι τῷ Κρεοφύλου γενομένῳ ἐν Σάμῳ τῶν ἀπογόνων Ὁμήρου τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ Ὁμήρου ἔπη παρ' ἐκείνου μαθεῖν.

Consentiens quidem ea plurimorum est opinio, Pythagoram Mnesarchi filium fuisse: at de Mnesarchi genere non omnibus convenit. Nonnulli enim Samium eum fuisse affirmant. Cleanthes verò libro 5. rerum fabulosarum Syrum fuisse prodidit, ex Tyro Syriæ urbe. sed fame magna exorta in Samo, Mnesarchum mercaturæ causa appulisse ad insulam, & præmii loco civitate donatum fuisse. Pythagoram autem, cui à pueris ingenium ad omnes disciplinas aptissimum inerat, Tyrum postea à Mnesarcho fuisse abductum, & Chaldæis ibidem commendatum, quorum doctrinâ eum imbui in primis cupiebat. reversum autem indè in Ioniam Pythagoram, primùm Pherecydi Syrio sese adjunxisse; deinceps Hermodamanti Creophylio, qui senex in Samo tum

tum degebat. Nec tamen deesse scribit Cleanthes, qui patrem ejus Tyrrenum affirment, ex illorum genere, qui Lemnum incolebant: cúmq; negotiorum causa indè in Samum venisset, permansisse isthic, civémq; factum fuisse. Mnesarcho autem in Italiam navigante, Pythagoram admodum adolescentulum unà cum ipso eódem profectum: cúmque opibus ea terra maximè floreret, ipsum deinceps navi eam repetiisse. recenset præterea duos ipsius fratres, Eunostum, & Tyrrenum, natu majores. Apollonius autem lib. de vita Pythagoræ, matrem quoque ejus prodidit Pythaidem, quæ ab Ancæo Sami conditore genus ducebat. quin & idem Apollonius affirmat, nonnullos eum ex ipsa Apollinis & Pythaidis, verbo autem Mnesarchi filium prodidisse: ideóq; poetam quendam Samium dicere:

Pythais ex Samiis peperit pulcherrima Phœbo
Pythagoram, curam deliciásque Jovis.

Nec solum Pherecydem audivisse, sed & Hermodamanti atque Anaximandro operam dedisse idem testatur. Duris autem Samius libro 11. Horarum, filium illi fuisse scribit Arimnestum: eoque magistro usum Democritum. Arimnestum verò postliminio ab exilio reversum donarium ex ære in Junonis æde statuisse, cujus diameter duorum ferè cubitorum erat, hoc Epigrammate inscripto.

Qui tulit in lucem multa & præclara reperta,
Gnatus Arimnestus Pythagoræ hoc posuit.

φυλίφ, ἐν Σάμῳ ὄζν γηρᾴσκοντα. λέγει ζ ὁ Κλεάνθης ἄλλως ἔχ, οἱ τὸν πατέρα αὐτῆς Τυῤῥηνὸν ἀποφαίνονται, τῆς πάλαι Λῆμνον ἀποικησάντων. ἐντεῦθεν ζ χρόνῳ ὕστερον εἰς Σάμον ἐλθόντα καταμεῖναι, καὶ ἀσὶν ἡγεμόνας. πλέοντος ζ τοῦ Μνησάρχου εἰς τὴν Ἰταλίαν, συμπλεύσαντα τὸν Πυθαγόραν νέον ὄντα κομιδῆ, σφόδρα ὄντα εὐδαίμονα, καὶ τὸ ὕστερον εἰς αὐτὴν ἀποπλεῦσαι· καταλέγει δ' αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὺς δύο, Εὔνοστον καὶ Τυῤῥηνὸν πρεσβυτέρους. Ἀπολλώνιος δ' ἐν τοῖς περὶ Πυθαγόρου, καὶ μητέρα ἀναγράφει Πυθαΐδα, ἀπόγονον Ἀγκαίου, τοῦ οἰκιστοῦ τῆς Σάμου. φησὶ ζ Ἀπόλλων αὐτὸν ἐσπεῖραι καὶ Πυθαΐδος παῖδα, λόγῳ ζ Μνησάρχου φησὶν Ἀπολλώνιος. τοῦτον γοῦν ποιητὴν τοῦ Σαμίων εἰπεῖν τινά.

Πυθαγόραν, ὃν ἔτικτε Διὶ φίλον Ἀπόλλωνι
Πυθαΐς, ἣ κάλλος πλεῖστον ἔχεν Σαμίων.

Διακοῦσαι δ' οὐ μόνον Φερεκύδου, ἀλλὰ καὶ Ἑρμοδάμαντος, ἀλλὰ καὶ Ἀναξιμάνδρου φησὶν ὅτος. δοῦναι δ' ὁ Σάμιος ἐν δευτέρῳ τοῦ ὡρῶν, παῖδά τ' αὐτοῦ ἀναγράφει Ἀείμνηστον, καὶ διδάσκαλον φησι γενέσθαι Δημοκρίτου. τὸν δ' Ἀείμνηστον καταλυθέντος ὑπὸ τῆς φυγῆς, χαλκοῦν ἀνάθημα τῷ ἱερῷ τῆς Ἥρας ἀναθεῖναι, τὸ διάμετρον ἔχον ἐγγὺς δύο πηχέων, ἐπιγράμματα ἔχον ἐλεγειακὰ τοιάδε

Πυθαγορέων φίλος υἱὸς Ἀείμνηστός μ' ἀνέθηκε,
Πολλὰς ἐξευρὼν ἐννέα λόγους σοφίας.

Τοῦτο δ' ἀνελόντα Σίμον τὸν Ἁρμονικὸν, καὶ τὸν κανόνα σφετερισάμενον ἐξενεγκεῖν ὡς ἴδιον· εἶναι μὲν ἓξ ἐπὶ τὰς ἀναγεγραμμένας σοφίας. διὰ δὲ τοῦτο μίαν, τὴν Σίμωνος ὑφαιρεθεῖσαν, συναφανισθῆναι καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῷ ἀναθήματι γεγραμμένας. ἄλλοι δ' ἐκ Θεανοῦς τῆς Πυθάνακτος, τοῦ γένους Κρότωνος, υἱὸν Τηλαυγῆ Πυθαγόρου ἀναγράφουσι, καὶ θυγατέρα Μυῖαν· οἱ δὲ καὶ Ἀριγνώτην· ὧν καὶ συγγράμματα Πυθαγόρεια σώζεται. Τίμαιος δ' ἱστορεῖ, τὴν Πυθαγόρου θυγατέρα καὶ παρθένον ἔσαν ἡγεῖσθαι τῆς παρθένων ἐν Κρότωνι, καὶ γυναικῶν τῆς γυναικῶν. τὴν δ' οἰκίαν Δήμητρος ἱερὸν ποιῆσαι τοῦ Κροτωνιάτου· τὸν δὲ στενωπὸν καλεῖν Μυσεῖον. Λύκος δ' ἐν τῇ τετάρτῃ τῆς ἱστορίας καὶ περὶ τῆς πατρίδος ὡς διαφωνούντων πολλῶν μνημονεύει λέγων· τὴν μὲν οὖν πατρίδα καὶ τὴν πόλιν, ἧς γενέσθαι πολίτην τὸν ἄνδρα τοῦτον συμβέβηκεν, εἰ μὴ τυγχάνεις εἰδώς, μηδὲν διαφερέτω σοι. λέγουσι γὰρ αὐτὸν οἱ μὲν ἐν Σάμῳ, οἱ δὲ Φλιάσιον, οἱ δὲ Μεταποντῖνον. ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ οἱ πλείους. τὰ μὲν τῆς μαθηματικῶν καλουμένων ἐπιστήμης, παρ' Αἰγυπτίων τε καὶ Χαλδαίων, καὶ Φοινίκων φασὶν ἐκμαθεῖν. γεωμετρείας μὲν γὰρ ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐπιμεληθῆναι Αἰγυπτίους· τὰ δὲ περὶ ἀριθμούς τε καὶ λογισμοὺς, Φοίνικας· Χαλδαίους δὲ τὰ περὶ τὸν οὐρανὸν θεωρήματα· περὶ δὲ τὰς τῶν θεῶν ἀγωγὰς, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς περὶ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων παρὰ τῆς Μάγων φησὶ διακοῦσαί τε καὶ λαβεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ἡδὺν πολλοὺς ἐπηνέσκεν, διὰ τὸ γεγράμμονυ-

Simum verò Harmonicum hoc ipsum sustuliſſe, & canonem muſificum ſibimet attribuiſſe, ac venditâſſe pro ſuo. Fuiſſe autem ſeptem artes adſcriptas: ſed unâ à Simo ſublatâ, cæteras quoque quæ donario erant ſubſcriptæ, fuiſſe deletas. Alii ex Theano Pythanactis filia, genere Creſſa, Telaugen filium, & Myiam filiam Pythagoram ſuſcepiſſe ſcribunt: quibus Arignotam nonnulli addunt: quorũ ſcripta Pythagorica ſuperſunt. Timæus verò autor eſt, Pythagoræ filiam, virginẽ adhuc virginei, mulierem verò muliebris chori agmen duxiſſe: Crotoniatasve autem domum illius in Cereris ædem convertiſſe; angiportum verò Muſæum indigitâſſe. At Lycus hiſtoriarum quarto commemorat diverſas de ipſius patria quorundam ſententias eſſe, dum ait: patriam itáque & civitatem, cujus civem virum hunc eſſe contigit, niſi ipſe videris, ſcire parùm tuâ intereſſit: quidam enim Samium eum eſſe dicunt, alii verò Phliaſium, nonnulli Metapontinum. Præterea de doctrina quoque ejus vulgò tradunt, ipſum Mathematicas quas vocant ſcientias, ab Ægyptiis, Chaldæísque, & Phœnicibus didiciſſe. Geometriæ enim ab antiquis uſque temporibus ſtudioſiſſimos fuiſſe Ægyptios; numerorum, & proportionum Phœnices; Aſtronomiæ autem motuúmq; cœleſtium Chaldæos. Deorum verò ſacra & cultum cæteráq; vitæ inſtituta ex Magorum inſtitutione eum accepiſſe aiunt. atq; hæc plurimis quidem eſſe cognita, quandoquidem literarum

monu-

monumentis perſcripta ſunt: reliqua autem ejus inſtituta minùs eſſe comperta. Cæterùm Eudoxus, lib. vii. de ſitu orbis, tantâ puritate Pythagoram uſum ſcribit, adeóq; ab omni cæde atq; mactantibus abhorruiſſe, ut non tantùm animatis abſtinuerit, ſed nec coquis nec venatoribus unquam appropinquârit. Antiphon autem libro de vita virorum virtute illuſtrium, eximiam ejus tolerantiam in Ægypto commemorat, dum ait, Pythagoram Ægyptiorum ſacerdotum inſtituta ſuſcepturum, cum omni ſtudio id ageret quì eorum particeps fieret, rogâſſe Polycratem Tyrannum, ut Amaſi Ægyptiorum regi amico atq; hoſpiti ſcriberet, ut ad doctrinam ſacerdotum, quos diximus, admitteretur. Verùm cùm ad Amaſim perveniſſet, literas ab ipſo ad ſacerdotes accepiſſe: ab Heliopolitis autem, in quos primùm inciderat, Memphin tanquam ad ſeniores fuiſſe ablegatum. atque id verè Heliopolitas prætendiſſe. Memphi eodem prætextu dimiſſum, ad Dioſpolitas acceſſiſſe. Illos verò cum metu regis cauſam nullam obtendere poſſent, exiſtimâſſe ipſum laboris & ærumnarum magnitudine à propoſito receſſurum: ideóq; duram admodum, & à Græcorum religione prorſus alienâ injunxiſſe. At illum, cùm promptiſſimè ea exequeretur, uſque adeò admirationi ipſis fuiſſe, ut & ſacrificare, & ſtudiis illorum intereſſe ei liceret: quod nulli unquam extero homini contigiſſe reperitur. Reverſum autem in Ioniam, ludum in patria aperuiſſe. Hæc ſi quis ea ſunt, ut memoriæ prodantur, ſcripta invenerit, ea ſanè ſunt, quæ ad Pythagoræ vitam pertinent. Cæterùm ejus ſcripta, quæ ad nos pervenerunt, ſunt hæc.

φασι δὲ ἀπομνήμασι. τὰ δὲ λοιπὰ τῆς ἐπιτηδευμάτων ἧττον εἰδέναι. πολὺ πασῶν γε ἀγνεία, φησὶν Εὔδοξος ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῆς γῆς περιόδου κεχρῆσθαι, καὶ τῷ μὲν πρὸς φόνους φυγεῖν καὶ τῶν φονευόντων, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ μαγείρους καὶ θηρευτὰς μηδέποτε πλησιάζειν. Ἀντιφῶν δ' ἐν τῷ περὶ τῆς βίου τῶν ἐπ' ἀρετῇ θαυμασθέντων, καὶ πολὺ καρτερίαν αὐτῆς πολὺ ἐν Αἰγύπτῳ διηγεῖται λέγων· τὸν Πυθαγόραν ἀποδεξάμενον τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων πολὺ ἀγωνίᾳ, ἀποδόσαντά τε μισθαγεῖν ταύτης, δηλοῦναι Πολυκράτης τῷ τυράννῳ γράψαι πρὸς Ἄμασιν τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, φίλον ὄντα καὶ ξένον, ἵνα κοινωνήσῃ τῆς τῶν περιρρήτων παιδείας. ἀφικόμενον δὲ πρὸς Ἄμασιν, λαβεῖν γράμματα πρὸς τοὺς ἱερεὺς καὶ συμμίξαντα τοῖς Ἡλιουπολίτας, ἐκπεμφθῆναι μὲν εἰς Μέμφιν ὡς πρὸς πρεσβυτέρους· τῇ δ' ἀληθείᾳ σκοπουμένων τῶν Ἡλιουπολιτῶν τὰ τοιαῦτα· ἐκ δὲ Μέμφεως καὶ πολὺ ὁμοίαν σκῆψιν πρὸς Διοσπολίτας ἐλθεῖν. τῶν δ' ἃ δυνάμενον πρόφασιν αἰτίας, διὰ τὸ δέος τοῦ βασιλέως, νομιζόντων· ἐν τῷ μεγέθει τῆς κακοπαθείας ἀποχήσειν αὐτὸν τῆς ὁρμῆς, πρᾶγμα σκληρὸν καὶ κεχωρισμένα τῆς ἑλληνικῆς ἀγωγῆς κριθῆναι ἀποθανεῖν αὐτόν. τὸν δὲ ταῦτα ἐκπλήσαντα προθύμως, ὥστε θαυμασθῆναι, ὡς ἐξουσίαν λαβεῖν θύειν τοῖς θεοῖς καὶ προσέχειν τοῖς τούτων ἐπιμελείαις. ὅπερ ἐπ' ἄλλοις ξένοις γενομένοις οὐκ ἐνεῖκεν. Ἐκκαλασκευάσαι δὲ ἐν τῇ πατρίδι διδασκαλεῖον,

διασκαλεῖον, τὸ Πυθαγόρου καλούμενον ἔτι καὶ νῦν ἡμικύκλιον. ἐν ᾧ Σάμιοι περὶ τῶν κοινῶν συνιόντες βουλεύονται. ἔξω δὲ τῆς πόλεως ἄντρον οἰκεῖον τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας ποιήσαντα, ἐν τούτῳ τὰ πολλὰ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς διατρίβειν, συνόντα λόγοις τῶν ἑταίρων. γεγονότα δ' ἐτῶν τεσσαράκοντα, φησὶν ὁ Ἀριστόξενος, καὶ ὁρᾶντα τοῦ Πολυκράτους τυραννίδα σωφρονεστέραν οὖσαν, ὥστε καλῶς ἔχειν ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ τοῦ ἐπιτάσσοντος καὶ δεσποτείαν μὴ ὑφορωμένῳ, ὅτῳ δὴ τοῦ εἰς Ἰταλίαν ἀπαρτίαν ποιήσασθαι. Διογένους δ' ἐν τοῖς ὑπὲρ Θούλην ἀπόρους τὰ περὶ τὸν φιλόσοφον ἀκριβῶς διηγόντος, ἔκρινα μισθαμοῦς τὰ τούτου παρελθεῖν. φησὶ δὴ Μνήσαρχον Τυρρηνὸν ὄντα καὶ γένος, τῶν Λήμνον καὶ Οὖμβρον καὶ Σκύρον κατοικησάντων Τυρρηνῶν. κακεῖθεν μεταστάντα, πολλὰς μὲν πόλεις, πολλὰ δὲ χωρία ἐπιόντα, ἐντυχεῖν ποτε παιδὶ νηπίῳ, ὑπὸ λαῖκῃ μεγάλῃ καὶ εὐφυεῖ κειμένῳ· ἐπιστάντα δὲ θεάσασθαι ὕπτιον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέποντα πρὸς ἥλιον ἀπαρθρα μυκλεῖ, καὶ τῷ στόματι ἐχόντα κάλαμον σμικρὸν καὶ λεπτόν, καθάπερ αὐλόν. θαυμάσαντα δὲ καὶ δείσαντι ἐν τῇ λαΐκῃ καταστάζειν θεασάμενον ῥεῦμα θερμόν, ἀναλαβεῖν, θείαν τινὰ νομίζοντα τοῦ παιδίου εἶναι γένεσιν, ἀνδρωθέντα δ' ἐν Σάμῳ ἀνδηροῦσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀνδροκλέους ἐπιχωρίου, ὃς τοῦ ἐπιμέλειαν αὐτῷ τῆς οἰκίας ἐνεχείρισεν. βιοῦντα δ' ἐν ἀφθόνοις, ἀναστρέφειν τὸ παιδίον, Ἀστραῖον καλέσαντα, μετὰ τῶν αὐτοῦ

ruisse, quem Pythagoræ hemicyclum, nunc quoque appellant: ubi Samii de publicis rebus consulturi congregantur. Antrum quoq; proprium extra urbem philosophiæ suæ constituisse, & in illo utplurimum noctes diésque versatum fuisse, & amicorum colloquiis vacâsse. Aristoxenus refert, eum, cùm jam annos quadraginta natus esset, & Polycratis tyrannidem vehementiorem cerneret, quàm ut sibi ingenuo homini imperium dominatúmque illius ferre liceret, hâc occasione in Italiam discessisse. Cæterùm cùm Diogenes libro de incredibilibus ultra Thulen accuratè de Philosophi hujus rebus exposuerit, illius quoque sententiam neutiquam mihi prætereundam censui. Refert is Mnesarchum Tyrrenum fuisse ex eorum genere, qui Lemnum, Imbrum, & Scyrum incoluere. cúmque indè discedens multas urbes variásque regiones circuiret, inveniſse aliquando infantulum sub magna & procera populo collocatum, juxtáque adstantem spectâsse puerum supino in cœlum vultu, solémque inconniventibus oculis intuentem; & calamum exiguum tenerúmque instar fistulæ ori insertum: & cùm non sine admiratione rore ex populo destillante, nutriri videret, sustuliſse puerum, quòd divino quodam genere prosatum crederet: (hunc cùm virilem ætatem attigisset, in Samo ab Androcle indigena in familiam coopratum aiunt, qui rei familiaris administrationem illi commisit:) Mnesarchum verò cùm opibus abundaret, educâsse puerum, indito Astræi nomine, unà cum propriis

tribus

tribus filiis, Eunosto, Tyrreno, & Pythagorâ: quem ut dixi puerum adhuc Androcles filium sibi adoptavit. Puerulum itaque ad citharœdum, palæstram, & pictorem misit: at juvenem postea Miletum ad Anaximandrum ablegavit, ut geometriam atque astronomiam addisceret. Pythagoras autem, inquit, ad Ægyptios quoque & Arabes, Chaldæos, & Hebræos accessit; apud quos & somniorum interpretandorum scientiæ accuratissimè operam dedit; tum divinatione quæ fit thure primus ipse usus est. Et in Ægypto quidem cum sacerdotibus vixit, & sapientiam, ac linguam Ægyptiorum perdidicit, atque triplex literarum genus; epistolicum scilicet, hieroglyphicum, & symbolicum. Quorum illud propriam, & communem loquendi consuetudinem imitatur; reliqua per allegorias sub quibusdam ænigmatum involucris sensum exprimunt. tum etiam de Diis accuratiorem perfectioremque quandam doctrinam hausit. In Arabia cum rege versabatur. Babylone cum aliis Chaldæis vixit, tum Zabratum quoque frequentabat: cujus ope à prioris vitæ sordibus expurgatus fuit, & quibus rebus homini serio abstinendum, didicit, tum de rerum natura & principiis universi docentem audivit nam ex peregrinatione ad hasce gentes Pythagoras potissimam sapientiæ partem acquisivit. Astræum verò Mnesarchus Pythagoræ dono dedit. qui recepti naturam exploravit: & postquam corporis motum ac quietem probè considerâsset, doctrinâ eum imbuit: primus enim hanc artem explorandi hominum ingenia excoluit,

παίδων, ἡλικιῶν ὄντων, Εὐνόστῳ, καὶ Τυρρηνῷ, καὶ Πυθαγόρᾳ. ἐν ᾧ καὶ ἔτι ἐθετο Ἀνδροκλῆς ὄντα νεώτατον. παῖδα μὲν ὄντα ἔπεμπεν εἰς τε κιθαριστὴν, καὶ παιδοτρίβην, καὶ ζωγράφον· νεανίαν δὲ ἡδόμενον εἰς Μίλητον πρὸς Ἀναξίμανδρον, μαθησόμενον τὰ γεωμετρικὰ καὶ ἀστρονομικά. ἀφίκετο δὲ καὶ πρὸς Αἰγυπτίους, φησὶν, ὁ Πυθαγόρας, καὶ πρὸς Ἄραβας, καὶ Χαλδαίους, καὶ Ἑβραίους, παρ' ὧν καὶ τὴν περὶ ὀνείρων γνῶσιν ἠκριβώσατο· καὶ τῇ περὶ λιβανωτὸν μαντείᾳ πρῶτος ἐχρήσατο· καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοῖς ἱερεῦσι συνῆν, καὶ τὴν σοφίαν ἐξεμάθε, καὶ τὴν Αἰγυπτίων φωνήν. γραμμάτων δὲ τριττὰς διαφορὰς, ἐπιστολογραφικῶν τε, καὶ ἱερογλυφικῶν, καὶ συμβολικῶν. τῶν μὲν κοινολογουμένων καὶ μίμησιν, τῶν δὲ ἀλληγορουμένων κατά τινας αἰνίξεις. καὶ περὶ θεῶν πλέον τι ἔμαθεν. ἔντε Ἀραβίᾳ τῷ βασιλεῖ συνῆν, ἔντε Βαβυλῶνι τοῖς τ' ἄλλοις Χαλδαίοις συνεγένετο, καὶ πρὸς Ζάβρατον ἀφίκετο, παρ' ᾧ καὶ καθάρθη τὰ τῆς προτέρας βίου λύματα, καὶ ἐδιδάχθη ἃ δεῖ ἀπέχεσθαι προσήκει τοὺς ἀποδεδειγμένους· τότε περὶ φύσεως λόγον ἤκουσε, καὶ τίνες αἱ τῶν ὅλων ἀρχαί. ἐκ δὲ τῆς περὶ ταῦτα τὰ ἔθνη πλάνης ὁ Πυθαγόρας τὸ πλεῖστον τῆς σοφίας ἐπεδέξατο. τὸν δὲ Ἀσραῖον τῷ Πυθαγόρᾳ χαρίζεται Μνήσαρχος, ὁ δὲ λαβὼν καὶ φυσιογνωμονήσας, καὶ τὰς κινήσεις, καὶ τὰς ἡρεμίας τοῦ σώματος ἐπισκεψάμενος ἐπαίδευσε. ταύτῃ δὲ ἰκείῳ πρώτως περὶ ἀνθρώπων ἐπιστήμῃ, ὁπῇ καὶ τὴν

ψυχὴν

φύσιν ἕκαστος ἐκμανθάνων, καὶ ὅτ' ἂν φίλον ἢ γνώριμον ἐποιήσατο ἕλκετο, πρὶν σκοπεῖν φυσιογνωμονῆσαι τὸν ἄνδρα, ὁποῖός ποτ' ὄφιν. Ἦν δ' αὐτῷ καὶ ἕτερον μειράκιον, ὃ ἐκ Θρᾴκης ἐκτήσατο, ᾧ Ζάμολξις ἦν ὄνομα. ἐπεὶ γὰρ νήπιον ἔτι αὐτῷ δορὰ ἄρκου ἐπεβλήθη· τὴν γὰρ δορὰν οἱ Θρᾷκες ζάμολξιν καλοῦσιν. ἀγαπῶν δ' αὐτὸν ὁ Πυθαγόρας, πρὸ μετέωρον θεωρίαν ἐπαίδευσε, τά τε περὶ ἱερουργίας, καὶ τὰς ἄλλας εἰς θεοὺς θρησκείας. τινὲς δὲ καὶ Θαλοῦ εἶναι φασὶν ὀνομάζεσθαι. ὡς Ἡρακλέα δ' αὐτὸν προσκυνοῦσιν οἱ βάρβαροι. Διονυσοφάνης δέ λέγει, δουλεύσαι μὲν αὐτὸν τῷ Πυθαγόρᾳ, ἐμπεσόντα δ' εἰς λῃστὰς καὶ στιγθέντα, ὅτε κατεσκάφη ὁ Πυθαγόρας καὶ ἔφυγε, δῆσαι τὸ μέτωπον διὰ τὰ στίγματα. τινὲς δ' ἑρμιονιδέα τὸ ὄνομα φασὶ Ζάμολξιν, ξένον ἀνήρ. Νοσήσαντα δὲ τὸν Φερεκύδην ἐν Δήλῳ θεραπεύσας ὁ Πυθαγόρας, καὶ ἀποθανόντα θάψας, εἰς Σάμον ἐπανῆλθε πόθῳ τοῦ συγγενέσθαι Ἑρμοδάμαντι τῷ Κρεοφυλίου· χρόνον δέ τινα αὐτῷ διαζήσαντι Εὐρυμήδους τοῦ Σαμίου ἀλκιμοῦ ἐπεμελήθη. ὃς τῇ Πυθαγόρου σοφίᾳ, καίτοι σμικρὸς τὸ σῶμα ὤν, πολλῶν καὶ μεγάλων ἐπράτῃ, καὶ ἐνίκα ἀλυμπίασιν. ἦλθε γὰρ ἄλλων ἀθλητῶν καὶ τὸν ἀρχαῖον ἔτι τρόπον τυρὸν καὶ σῦκα σιτουμένων, ἔτι Πυθαγόρου πυθόμενος, τρῶτος κρέας τεταγμένον ἐδίων ἐφ' ἑκάστου τοῦ ἡμέραν, ἰσχυρὸν τὸ σῶμα ποιήσατο. καί τοι γε πρὸς τὴν συσίᾳ ὁ Πυθαγόρας, ἀθλεῖν

naturam uniuſcujuſque perſpiciens. Nec quenquam amicum aut familiarem ſibi adſcivit, quin priùs quo ingenio eſſet de exteriori vultûs corporisque habitu conjectâſſet. Erat ipſi & alius puer quem ex Thracia ſibi comparaverat, cui nomen Zamolxis: quòd recens nato pellis urſina fuiſſet injecta. pellem enim Thraces zalmum vocant. Hunc quia chariſſimum ſibi Pythagoras habebat, ſublimiorem illam contemplationem, tum ſacrorum ritus, cæterúmq; Deorum cultum edocuit. Nonnulli Thaletis nomen huic puero fuiſſe affirmant: quem Herculis inſtar barbari venerantur. Dionyſiphanes verò ſervum quidem Pythagoræ eum fuiſſe ait: ſed quòd ſtigmatis notatus eſſet à latronibus in quos inciderat, cùm Pythagoras ſeditioſorum factionibus exagitatus ſolum verteret; ideo frontem ob inuſtas notas obvelâſſe: alii Zamolxis nomen virum peregrinum ſignificare aiunt. Cæterùm Pythagoras poſtquam Pherecydæ in Delo ægrotanti opem ſuam in morbo præſtiterat, mortuúmq; humârat, in Samum deindè rediit, quòd Hermodamantis Creophylii contubernio frui averet. Cúmq; aliquandiu cum eodem vixiſſet, Eurymeni Samio athletæ operam impendit: is licèt ſtaturâ exiguâ eſſet, Pythagoræ ſapientiâ multos, procero corpore, ſuperavit, & Olympia vicit. Nam cùm cæteri athletæ adhuc ex veteri inſtituto caſeo & ficubus veſcerentur, hic de Pythagoræ conſilio primus certum quotidie carnis pondus comedens, magnum ſibi corporis robur paravit. quem & ſapientiâ ſuâ ſenſim imbuens Pythagoras,

horta-

hortabatur quidem ut certaret, ità tamen nè vinceret: quòd labores quidem ſuſtinendos, invidiam autem, quæ victoriâ paratur, fugiendam exiſtimaret. Contingit enim ferè victores, eóſq; qui frondibus ſparguntur pollutos eſſe. Poſtea verò cùm Samii Polycratis tyrannide oppreſſi tenerentur, Pythagoras indecorum ſibi viro philoſopho arbitratus in ejuſmodi rep. vivere, in Italiam cogitare cœpit. Cúmque inter navigandum Delphos appuliſſet, Elegos quoſdam Apollinis ſepulchro inſcripſit: queis indicabat, Apollinem filium quidem Sileni fuiſſe, interfectum autem à Pythone, & in tripode, utì vocant, conditum fuiſſe: cui hoc nomen obtigit, quòd tres puellæ, Triopi filiæ, Apollinem iſthic eluxerint. Verùm ubi Cretam attigit, Morgi, unius ex Idæis Dactylis, ſacerdotes acceſſit, à quibus Ceraunio lapide fuit purgatus: manè quidem pronus extenſus juxta mare, noctu autem juxta flumen, agni nigri vellere redimitus. Inde ubi in Idæum antrum nigrâ lanâ amictus deſcendit, & dies ternovenos ex more recepto iſthic exegit, & Jovi parentavit, & pulvinar vidit, quod quotannis ei ſternitur. Quin & Epigramma ſepulchro illius inſcripſit, hoc titulo: PYTHAGORAS JOVI: cujus principium:

ZAN jacet hoc tumulo, qui vulgò Jupiter audit.

Aſt ubi ad Italiam accedens Crotonem devenit, ait Dicæarchus, quaſi adventante viro plurimarum regionum peragratione claro, & μὴ παρήνει, νικᾶν δ' μὴ· ὡς δεῖον τοῦ μὴ πόνες ὑπομένειν, τοῦ δ' ἐπὶ τῇ νικᾶν φθόνες φεύγειν. συμβαίνει γὰρ κ) ἄλλως μισεῖ ἐυαγεῖς εἶ) τοὺ νικῶντας κ) φυλλοβολεμένες. Μετὰ δ' ταῦτα τῆς Πολυκράτες τυραννίδος Σαμίες καλαλαβόντος, ὁ πρέπον ἡγεμὼ ὁ Πυθαγόρας ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ βιῶν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, διενοήθη εἰς Ἰταλίαν ἀπαίρειν· ὡς δ' πλέων Δελφοῖς παρεγένετο, ἐλεγεῖον τῷ θῷ Ἀπόλλωνι τάφῳ ἐπέγραψε, δι' ἧ ἐδήλε, ὡς Σιλεῦ μὲ μὲν ὑὸς ὁ Ἀπόλλων, ἀνῃρέθη δ' ὑπὸ Πύθωνος, ἐκκεκρύφθη δ' ἐν τῷ καλαμῶνι τρίποδι, ὃς ταύτης ἔτυχε τῆς ἐπωνυμίας, διὰ τὸ τρεῖς κόρας τὰς Τειόπε θυγατέρας ἐκ ταῦδα θρεψῆσαι Ἀπόλλωνα. Κρήτης δ' ἐπιβὰς τῆς Μόργε μύσας παρεγένετο ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, ὑφ' ὧν κ) καθάρθη τῇ κεραυνίᾳ λίθῳ, ἕωθεν μὲν παρὰ θαλάτῃ πρηνὴς ἐκταθεὶς· νύκλωρ δ' παρὰ ποταμῷ, ἀρνειᾶ μέλαν ἔχων μαλλοῖς ἐστεφανωμένος. εἰς δ' τὸ Ἰδαῖον καλούμενον ἄντρον καταβὰς, ἔνια ἔχων μέλανα, τὰς νενομισμένας τελετὰς ἐννέα ἡμέρας ἐκεῖ διέτριψε, κ) καθίσατο τῷ Διΐ, πίν τε τορυνόμενον αὐτῷ κατ' ἔτος θρόνον ἐθεάσατο. ἐπίγραμμά τ' ἐνεχάραξεν ἐπὶ τῷ τάφῳ, ἐπιγράψας. ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΤΩ ΔΙΙ. ἧ ἀρχή.

Ὧδε θανὼν κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσιν.

Ἐπεὶ δ' τῆς Ἰταλίας ἐπιβὰς ἐν Κρότωνι ἐγένετο, φησὶν ὁ Δικαίαρχος, ὡς ἀνδρὸς ἀφικομένε πολυπλάνε τε κ) πολιτῶ, κ) κ)

πάν

τὴν ἰδίαν φύσιν ὑπὸ τῆς τύχης εὖ κεχορηγημένην (τήν τε γὰρ ἰδέαν εἶναι ἐλευθέριον καὶ μέγαν, χάριτός τε πλείστου, καὶ κόσμον ἐπί τε τῇ φωνῇ καὶ τῷ ἤθει καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἄλλοις ἁπάντων ἔχειν) ὥστε διατεθῆναι τὴν Κροτωνιατῶν πόλιν, ὡς ἐπεὶ τὸ τῶν γερόντων ἀρχαῖον ἐξωκείλησε, πολλὰ καὶ καλὰ διαλεχθεὶς τοῖς νέοις, πάλιν ἠρξατο ἐποίησατο παραινέσεις, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καλούμενος· μετὰ ταῦτα, τῶν παίδων ἐν τῷ διδασκαλείῳ ἀθρόως συνελθόντων· εἶτα τῶν γυναικῶν, καὶ γυναικῶν σύλλογος αὐτῷ κατεσκευάσθη. Γενομένων δὲ τούτων μεγάλη περὶ αὐτὸν ἠυξήθη δόξα, καὶ πολλὸς μὲν ἔλαθεν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ὁμιλητὰς, οὐ μόνον ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας. ὧν μιᾶς γε Θεανοῦς καὶ διεβοήθη τὸ ὄνομα. πολλοὺς δ' ἀπὸ τῆς πύνελγυς βαρβάρου χώρας βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας. Ἃ μὲν οὖν ἔλεγε τοῖς συοῦσιν οὐδὲ εἷς ἔχει φράσαι βεβαίως. καὶ γὰρ οὐδ' ἡ τυχοῦσα ἦν παρ' αὐτοῖς σιωπή. μάλιστα μέν τοι γνώριμα παρὰ πᾶσιν ἐγένετο. πρῶτον μὲν ὡς ἀθάνατον εἶναι φησὶ τὸν ψυχὸν· εἶτα μετα-βάλλεσαν εἰς ἄλλα γένη ζώων. ἔπειτ' ἔτι, ὅτι καὶ περιόδους τινὰς τὰ γινόμενα πάντ' πάλιν γίνεται, νέον δ' οὐδὲν ἁπλῶς ὄζει. καὶ ὅτι πάντα τὰ γινόμενα ἔμψυχα ὁμογενῆ δεῖ νομίζειν. φαίνεται γὰρ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ δόγματα πρῶτος κομίσαι ταῦτα Πυθαγόρας. ὅτως δὲ πάντας εἰς ἑαυτὸν ἐπέστρεψεν, ὥστε μηδὲ μόνον ἀκροάσει, ὡς φησὶ Νικόμαχος,

eximio, atq; peculiari naturæ beneficio fortunam prosperrimam ducem nacto, (quod & facie esset liberali, & staturâ procerâ, gratiæque plurimùm & decoris cùm in moribus, tum cæteris corporis gestibus inesset:) ità Crotoniatarum civitas affecta fuit, ut postquam seniorum, ex quibus urbis illius magistratus constabat, animos cœpisset, habitâ longâ & præclarâ quâdam apud adolescentulos dissertatione; rursus jussu magistratûs adhortationes ad juventutem instituerit; postea ad pueros certatim è ludis literariis ad ipsum confluentes; tandem etiam ad fœminas: nam & muliebris cœtus ejus gratiâ cogebatur. Hoc facto magna de eo fama percrebuit, multósq; nactus est auditores; partim ex ea civitate, non viros solùm, sed & fœminas; ex quibus unius Theanûs nomen maximè illustre est: partim ex vicina barbarorum regione: quinimo reges ipsos atque magnates. Cæterùm quid auditoribus suis tradiderit, nemo certò affirmare potest. Magnum enim & accuratum inter eos servabatur silentium. Sed hæc apud omnes pervulgata sunt: primò quidem, quod animam immortalem esse affirmaverit: deinde diversa eam animantium genera subire: adhæc, post certos temporum circuitus idem quod olim fuerat rursus fieri, & nihil omnino novum existere: & animata omnia cognata inter se ejusdémque generis existimanda esse. Primus enim omnium Pythagoras hæc dogmata in Græciam intulisse videtur. Atq; ità omnes in se convertit, ut unicâ dissertatione, referente Nicomacho,

cho, quam primo ad Italiam adventu inſtituit, pluſquam duo millia hominum oratione ſuâ ceperit. Qui nè domo ampliùs abeſſent, unà cum liberis atque conjugibus commune quoddam auditorium ingenti magnitudine ſtatuerunt; & eam Italiæ partem quæ magna Græcia vulgò dicitur, conditis urbibus occupârunt: leges quoque atque ſtatuta ab ipſo, ut divina præcepta accipientes: præter quas quidquam facere nefas erat. Iidem bona ſua in commune conferebant; & Pythagoram inter Deos numerabant. Ideóque quotieſcunq; ex ſcientiæ ſuæ ſecretis ſcitum aliquid & elegans aliis eſſent traditurî, & ex quo multæ Phyſicæ concluſiones deducerentur, tum inprimis tetractyn quam vocant, ſive quaternionem, jurabant per eam, & Pythagoram Dei inſtar, veluti teſtem jurisjurandi appellantes, omnibus abs ſe confirmatis addebant:

λῶ ἐπιβὰς τῆς Ἰταλίας πεποίηϑ', πλέον ἢ δισχίλιοι ἐλεῖν τοῖς λόγοις. ὡς μηκέτι οἴκαδ' ἀποσῆναι, ἀλλ' ὁμοῦ σὺν παισὶ καὶ γυναιξὶν ὁμακοΐον τι παμμέγεθες ἱδρυσαμένους, πόλισαι τὴν ὑπὸ πάντων ἐπικληθεῖσαν μεγάλην Ἑλλάδα ἐν Ἰταλίᾳ· νόμους τε παρ' αὐτῆς δεξαμένους καὶ προσάγματα, ἅσανεὶ θεῖαι ἀποδόσεις, ἐκτὸς τούτων προσθεῖναι μηδέν· ἵστοι καὶ τὰς οὐσίας κοινὰς ἔθεντο, καὶ μὴ σφᾶς θεῶν τὸν Πυθαγόραν κατηξίωσαν. διόπερ ἔτι καὶ παρ' αὐτοῖς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἀπορρήτων προσχειριάμενοι, γλαφυρὸν ἄλλως τε πρὸς πολλὰ διατεῖνον φυσικὸν ζωτιλίσμαλα, τῷ τε λεγομένῳ τετρακτῷ, δι' αὐτῆς ἐπόμνυον, ὡς θεόν τινα τὸν Πυθαγόραν ἐπιφθεγγόμενοι πάντες. ἐπεὶ φασὶ τοῖς ἐπ' αὐτῷ βεβαιωθεῖσι,

Juro tibi hunc à quo datus ille quaternio menti
Noſtræ, ex quo natura fluit ceu fonte perenni.

Ὄμνυμί σοι τὸν ἀμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν,
Παγὰν ἀενάου φύσιος ῥιζώματ' ἔχουσαν.

Quaſcunq; verò civitates in itinere ſuo per Italiam atque Siciliam, partim quidem jam à multis annis, partim recens adeò, ſervitute à ſe invicem oppreſſas offendit, animo ad libertatem adſpirante complens, per auditores ſuos, quos è ſingulis civitatibus habebat, in libertatem aſſeruit: Crotonem ſcilicet, & Sybarin, Catanam, Regium, Himeram, Agrigentum, & Tauromenium, aliásque nonnullas: quibus etiam leges ſcivit per Charondam Catanæum & Zaleucum Locrum; quarum gratiâ vicini longo tempore ipſarum inſtitu-

Ὅσας δ' ἐπιδημήσας Ἰταλίᾳ τε καὶ Σικελίᾳ κατέλαβε πόλεις δεδουλωμένας ὑπ' ἀλλήλων, τὰς μὲν πολλῶν ἐτῶν, τὰς δὲ νεωστί, φρονήματος ἐξελευθερίου πλήσας διὰ τῶν ἐφ' ἑκάστης ἀκουόντων αὐτοῦ, ἠλευθέρωσε, Κρότωνα, καὶ Σύβαριν, καὶ Κατάνην, καὶ Ῥήγιον, καὶ Ἰμέραν, καὶ Ἀκράγαντα, καὶ Ταυρομένιον, καὶ ἄλλας πολλὰς, οἷς καὶ νόμους ἔθετο διὰ Χαρώνδα τε τοῦ Καταναίου, καὶ Ζαλεύκου τοῦ Λοκροῦ, δι' ὧν ἀξιοζήλωτοι τοῖς ὕστερον

κοις ἄγχι πολλῶ γενόμενοι. Σύμμαχος δὴ ὁ Κεντορυπίνων τύραννος ἀκούσας αὐτῶ, πάυ τ' ἀρχὴν ἀπέθετο, καὶ τῆς χρημάτων τὰ μὲν τῆ ἀδελφῆ, τὰ δὲ τοῖς πολίταις ἔδωκε. Προσῆλθον δ' αὐτῷ, ὡς φησὶν Ἀριστόξενος, καὶ Λυκανοὶ καὶ Μεσσάπιοι, καὶ Πικεντῖνοι, καὶ Ῥωμαῖοι. ἀνεῖλε δ' ἁπάντων τὰς, ἃ μόνον ἀπὸ τῆς γνωρίμων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπογόνων αὐτῆς ἄχρι πολλῶν γενεῶν, καὶ καθόλου ἀπὸ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ τε καὶ Σικελίᾳ πόλεων πασῶν, τὰς τε ἑαυτὰς, καὶ τὰς ἀλλήλας. πυκνὸν γὰρ ἦν τοῖς ἅπασι λέγειν τόδε τὸ ἀποφθεγμα· φυγαδευτέον πάσῃ μηχανῇ, καὶ ξιφοκοπτέον πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ μηχαναῖς παντοίαις ἀπὸ μὲν σώματος νόσον, ἀπὸ δὲ ψυχῆς ἀμαθίαν, κοιλίας δὲ πολυτέλειαν, πόλεως δὲ στάσιν, οἴκου δὲ διχοφρονίαν, ὁμοῦ δὲ πάντων ἀμετρίαν. Εἰ δὲ δεῖ πιθέσθαι τοῖς ἱστορήσασι περὶ αὐτῶ, παλαιοῖς τε ὄσι καὶ ἀξιολόγοις, μέχρι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων διῆκνεῖτο αὐτῶ ἡ νουθέτησις. πρὸς μὲν γὰρ Δαυνίαν ἄρκτον λυμαινομένην τοὺς ἐνοίκους καλεπῶν, ὡς φασι καὶ ἐπαρησάμενος χρόνον συχνὸν, φιλοτιμίας τε μάζῃ καὶ ἀκροδρύοις, ὁρκώσας τε μηκέτι ἐμψύχῳ ἐφάπτεσθαι, ἀπέλυσεν. ἡ δ' εὐθὺς εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς δρυμοὺς ἀπαλλαγεῖσα, οὐκέτ' ὤφθη παρόσαν ὀπώπει δὲ ἀλόγῳ ζώῳ. Βοῦν δ' ἐν Τάραντι ἰδὼν παμμιγεῖ νομῇ κυάμων χλωρῶν ἐφαπτόμενον, τῷ βουκόλῳ προσιὼν, σιωπηλὸς εἰσῆλθεν τῷ βοΐ, τῆς κυάμων ἀποχῆς. προσπαίξας δ' αὐτῷ τὰ βύσασά τε βοῖ ἐδέσματα. tuta ſequi ac æmulari voluerunt. Symichus verò Centorupinorum tyrannus, ipſo audito imperium depoſuit: opésque ſuas partim ſorori, partim civibus donavit. Venêre autem ad ipſum, ut Ariſtoxenus refert, & Lucani, & Meſſapii, & Picentini, & Romani: ſuſtulítq; penitus omnes diſcordias, non à notis ſolùm & familiaribus, eorúmq; poſteris ad aliquot ſæcula, ſed ab omnibus omnino Italiæ atque Siciliæ civitatibus, tam inteſtinas quàm externas. Crebrò enim ei in ore erat apud quoſvis, ſive plures ii ſimul eſſent ſive pauci, hoc apophthegma: fugandum omni conatu, & igni atque ferro, & quibuſcunque denique machinis præſcindendum à corpore quidem morbum, ab anima ignorantiam, à ventre luxuriam, à civitate ſeditionem, à familia diſcordiam, à cunctis denique rebus exceſſum. Quòd ſi fides adhibenda illis qui de eo ſcripsêre, autoribus antiquis ſanè & præjudicatæ autoritatis, etiam ad bruta animalia uſque præcepta admonitionésque ejus leſe extendebant. Urſam enim Dauniam, quæ incolas maximo damno afficiebat, comprehenſam & diu contrectatam, panis quoque offulis & pomis quibuſdam paſtam, adjuratámque nè quicquam animatum ampliùs attingeret, rurſum dimiſit. Illa verò in montes ſylvásque ſe abdidit, nullúmque poſtea nè brutum quidem animal invadere viſa fuit. Cúmque bovem juxta Tarentum temere & promiſcuè paſcentem, fabas virides attigiſſe videret, bubulcum acceſſit, ſuasítque bovi edicere, ut à fabis abſtineret. At cùm bubulcus eum irridens

irridens responderet, nescire se bovinari: ipse accessit, & bovi in aurem insusurravit, adeò ut non solùm agro fabis consito abscederet, sed nunquam in posterum fabas attingeret, qui postea plurimis annis Tarenti circa Junonis templum obversatus consenuit, Bos sacer vulgò appellatus; cibis vescens quos obvius quisque offerret. Aquilam verò in ludis Olympicis caput ejus supervolitantem, cùm fortè fortuna de auguriis & symbolis signísque divinis ad familiares dissereret, quódque Dii hominibus verâ pietate præditis quædam significent, atque prænuncient, ex aere deduxisse, mansúque pertractatam rursum dimisisse dicitur. Cúmque piscatoribus adstaret verriculum bene onustum è fundo extrahentibus, quantam piscium copiam attraherent prædixit, ipsum quoque numerum expresè definiens. Cúmq; illi facturos se promitterent quodcunque tandem imperaret, si hæc ità se haberent, præcepit ut pisces vivos mari redderent, priùs tamen exactè eos dinumerans: & quod multò magis mirandum, toto illo tempore quo numerabantur nullus ex piscibus extra aquam degentibus ipso adstante expiravit. Multis quoque qui eum accedebant in memoriam revocavit priorem vitam, quam anima ipsorum, antequam isti corpori illigaretur, olim vixerat: & irrefragabilibus argumentis ostendebat seipsum Euphorbum Panthi filium fuisse. Et ex Homericis versibus illos maximè prædicabat, & suavissimè ad lyram accinebat:

κόλε, καὶ φήσαντος οὐκ εἶναι βοϊ-
κὸν λαλεῖν, προσελθόντα, καὶ εἰς τὸ
οὖς προσψιθυρίσαντα τῷ ταύρῳ,
ὃ μόνον τότ' ὑποζῆσαι τὸ κυα-
μῶν, ἀλλὰ καὶ αὖθις μηδέποτε
κυάμων ἅψεσθαι· μακροχρονιώτα-
τον δ' ἐν Τάραντι καὶ τὸ τῆς
Ἥρας ἱερὸν γηρᾶναι διαμεμψι-
χέναι, τὸν ἱερὸν καλούμενον βοῦν,
τροφὰς ἀτιμότατον, ἃς οἱ ἀπαντῶν-
τες ἔρεγον. Ἀετὸν δ' ὑφιπτάμε-
νον ὀλυμπάσι, προσομιλοῦντα
αὐτῷ τοῖς γνωρίμοις ἀπὸ τύχης
τε θείου ὀρνέων, καὶ συμβόλων, καὶ
διοσημείων, ὅτι παρὰ θεῶν ἀγγε-
λίαι πτῆς, καὶ αὐτοὶ τοῖς ὡς ἀλη-
θῶς θεοφιλέσι τῶν ἀνθρώπων,
καταγαγεῖν λέγεται, καὶ καταψή-
σαντα πάλιν ἀφεῖναι. Δικτυλ-
κοῖς τ' ἐπισάντα ἐπὶ τῆς σαγήνης
ἐκ βυθοῦ πολιὼ φόρτον ἐπισυ-
ρομένης, ὅσον πλῆθος ἐπιτάττοντα
προειπεῖν, τῶν ἰχθύων ὀρίσαντα
τὸν ἀριθμόν· καὶ τῶν ἀνδρῶν ὑπο-
μεινάντων ὅ τι ἂν κελεύῃ προθῆται,
εἴθ' ὕστερον ἀποβαίη, ζῶντα ἀφεῖναι
πάλιν κελεῦσαι τοὺς ἰχθύας, πρό-
τερόν γε ἀκριβῶς ἀριθμήσαν-
τα· καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ὅτι
οὐδεὶς ἐν τοσούτῳ τῆς ἀριθμήσεως
χρόνῳ τῶν ἰχθύων ἐκτὸς ὕδατος
μεινάντων ἀπέπνευσεν, ἐρεσχόντος
αὐτοῦ. πολλοὺς δὲ τῶν ἐντυγχανόν-
των ἀνεμίμνησκε τοῦ προτέρου βίου,
ὃν αὐτῶν ἡ ψυχὴ πρὶν τοῦδε τοῦ
τῷ σώματι ἐνδεθῆναι πάλαι
ποθ' ἑλίττοι. καὶ ἑαυτὸν δὲ ἀναμοι-
λήτοις τεκμηρίοις ἀπεφαίνε Εὐ-
φορβον τὸν Πάνθου. καὶ τῶν Ὁμη-
ρείων ἐπῶν ἐκείνοις μάλιστα ἐξύ-
μενος, καὶ μετὰ λύρας ἐμμελέστατα ἀ-
πεπέμπετο.

Αἰμαπὶ οἱ ἄλδοντο κόμαι χαρείτεσιν ὁμοῖαι,
Πλοχμοί θ' οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφίκωντο.
Οἷον δ' ὅτε φέρει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅθ' ἅλις ἀναβέβρυχεν ὕδωρ,
Καλὸν, τηλεθάον. τόδε τε πνοιαὶ δονέουσι
Παντοίων ἀνέμων, καί τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ.
Ἦλθεν δ' ἐξαπίνης ἀνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ,
Βόθρυς τ' ἐξέσπασε, καὶ ἐξετάνυσεν ἐπὶ γαίῃ.
Τοῖον Πανθοΐδην ἐϋμμελίλιον Εὔφορβον
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, ἐπεὶ κτάνε, τεύχε' ἐσύλα.

Τὰ γὰρ ἰσρούμενα περὶ τῆς ἐν Μυκηναις ἀνακειμένης σὺν Τρωϊκοῖς λαφύροις τῇ Ἀργείᾳ Ἥρᾳ Εὐφόρβε τοῦ Φρυγὸς τοῦτο ἀσπίδος, παρίεμεν ὡς πάνυ δημώδη. Καύκασον δ' ἔφασαν τὸν ποταμὸν σὺν πολλοῖς τῶν ἑταίρων διαβαίνοντα ποτε προσειπεῖν· καὶ ὁ ποταμὸς μεγαυόός τι καὶ τραυὸν ἀπεφθέγξατο, πάντων ἀκουόντων· χαῖρε Πυθαγόρα. μιᾷ τε καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔνιοι Μεταποντίῳ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν Ταυρομενίῳ τῆς Σικελίας συγγενέσθαι, καὶ διαλέχθαι κοινῇ τοῖς ἑκατέρωθι ἑταίροις αὐτῷ διαβεβαιοῦνται σχεδὸν ἅπαντες, σταδίων ἐν μεταξὺ μυρίων πολλῶν καὶ χερσαίων καὶ θαλαττίων παρηκόντων, διὰ ἡμέρας ἀνυσίμους πάνυ πολλάς. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸν μηρὸν χρυσοῦν ἐπίδειξιν Ἀβάριδι τῷ Ὑπερβορέῳ, εἰκάσαντι αὐτὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὸν ἐν Ὑπερ-

Gratâque cæsaries madefit consperſa cruore,
Atque auro nitidi cinxit argentóque decori.
Quale per æſtatem viridantis germen olivæ
Sedulus agricola in campo producit amœno.
Quam rigat allapſu vicina rivulus undæ:
Et blandæ mulcent animæ clementibus auris,
Lætáque canenti veſtit ſeſe undique flore.
At ſi fortè ruat vehementi turbine ventus;
Sternit humi afflictique ima de ſtirpe revulſam.
Talem Panthoidem dejectum vulnere acerbo,
Atrides vitâ exutum ſpoliabat armis.

Ea enim quæ de Euphorbi Phrygis ſcuto, Mycenis in honorem Argivæ Junonis cum aliis ſpoliis Trojanis ſuſpenſo, referuntur, ut nimis pervulgata præterimus. Caucaſus quoq; fluvius tranſeuntem cum multis amicorum allocutus, & clarâ atq; liquidâ voce cunctis audientibus dixiſſe fertur; *Salve Pythagora.* Quin etiam unâ eâdémque die & Metaponti in Italia, & Tauromenii in Sicilia, amicis quos utrobique habebat adfuiſſe, & in publico cœtu adiocutum fuiſſe omnes propemodum affirmant; cùm multorum ſtadiorum, quà terrâ quà mari, intervallum intercedat, nonniſi complurium dierum itinere conficiendum. Quod enim Abaridi Hyperboreo, qui Apollinem Hyper-

boreum

boreum cum esse credebat, cujus sacerdos Abaris erat, aureum offenderit femur, qui verum id esse confirmaret, nemo non novit. Quódq; navi quâdam appellente, & amicis precantibus sibi merces quas vehebat obtingere, Pythagoras dixerit: ergò mortuus vobis erit: navisque accedens mortuum tulerit; & sexcenta alia multò admirabiliora, atq; diviniora de hoc viro constanter atque uno ore affirmantur. Ut simpliciter loquendo de nemine quoquam plura & præclariora credantur. Illius enim prædictiones terræmotuum certissimæ commemorantur, & pestis averruncationes præsentissimæ: ventorum quoq; violentorum, grandinisque profusissimæ compressiones, & tempestatum, tam in fluminibus, quàm in mari serenationes, ad facilem & secundum amicorum trajectum. Empedoclem quoque & Epimenidem, atque Abarim, cùm hæc ab illo hausissent, talia passim perpetrâsse aiunt: & poemata illorum hoc manifestè testari. Quin & Empedocli cognomen erat Alexanemi, sive Averrunci ventorum; Epimenidi verò purgatoris, Abaridi Æthrobatæ, sive Aërambuli. Quandoquidem is sagittæ Apollinis Hyperborei, quam dono acceperat, inequitans, fluvios & maria, aliáque loca inaccessa, per aerem quasi volitans transibat: quod & Pythagoram fecisse nonnulli suspicantur, cùm Metaponti, & Tauromenii amicos unâ eadémque die utrobique conveniret. Animi verò corporisque affectus rhythmis, carminibúsque & incantationibus sedabat. Et hæc quidem adhibebat amicis: ipse verò universi con-

Κορέοις, ὅσῳ μᾶλλον ἱερεὺς ὁ Ἄβαρις, βεβαιότερα ὡς τοῦτο ἀληθῆ, πεφύλλητται· καὶ ὅτι νεὼς καταπλεύσας, καὶ τῶν φίλων ἐνχομένων τὰ κομιζόμενα ἡμῖν ἀντοῖς, ὁ Πυθαγόρας εἶπεν· ἔσται τοίνυν ὑμῖν νεκρός· καὶ ἡ ναῦς καλέπλευσεν ἔχουσα νεκρόν. μυρία δ' ἕτερα θαυμασότερα καὶ θειότερα περὶ τ' ἀνδρὸς ὁμοίως καὶ συμφώνως εἴρηται. ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν καὶ ἑνὸς ἥκιστα νοουμένου πλείονα, καὶ πιστότερα. φορήσεις τε γὰρ ἀπαράβατοι σεισμῶν διαμνημονεύονται αὐτοῦ, καὶ λοιμῶν ἀποτροπαὶ σὺν τάχει, καὶ ἀνέμων βιαίων χαλαζῶν τ' ἐπιχύσεως καταστολαί, καὶ κυμάτων ποταμίων τε καὶ θαλαττίων ἀποδιασμοὶ ὡς ἐπὶ σὺμαρῆ τοῖς ἑταίροις διάβασιν. ὧν μελαγχολίας Ἐμπεδοκλέα τε καὶ Ἐπιμενίδην, καὶ Ἄβαριν, πολλαχῇ ἐπιτετελεκέναι τοιαῦτα· ἄλλα δ' αὐτοῦ τὰ ποιήματα ὑπάρχειν. ἄλλως τε καὶ ἀλεξάνεμος μὲν ἦν τὸ ἐπώνυμον Ἐμπεδοκλέους, καθαρτὴς δὲ τὸ Ἐπιμενίδου, αἰθροβάτης δὲ τὸ Ἀβαρίδος· ὅτι ἄρα ὀϊστῷ τῷ ὑπερβορέοις Ἀπόλλωνος δωρηθέντι αὐτῷ ἐποχούμενος, πολλαχοῦ τε καὶ πελάγη, καὶ τὰ ἄβατα διέβαινεν, ἀεροβατῆσαι τρόπον τινά. ὅσῳ μᾶλλον ὑπενόησαν καὶ Πυθαγόραν τινὲς πεπονθέναι τοῦτο, ὑπόκα ἐν Μεταποντίῳ, καὶ ἐν Ταυρομενίῳ τοῖς ἑκατέρωθι ἑταίροις ὁμίλησε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. κατεκήλει δὲ ῥυθμοῖς, καὶ μέλεσι, καὶ ἐπῳδαῖς τὰ ψυχικὰ πάθη καὶ τὰ σωματικά. καὶ τοῖς μὲν ἑταίροις ἠρμόζετο ταῦτα· αὐτὸς δὲ τῆς τῶ

παντὸς

παντὸς ἁρμονίας ἠκροᾶτο, συνεὶς τῆς καθολικῆς τῶν σφαιρῶν, καὶ τῶν ἐπὶ ταύταις κινουμένων ἀστέρων ἁρμονίας, ἣν ἡμᾶς μὴ ἀκούειν, διὰ σμικρότητα τῆς φύσεως· τούτοις καὶ Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ, λέγων περὶ αὐτοῦ·

Ἦν δέ τις ἐν κείνοισιν ἀνὴρ περιώσια εἰδώς,
Ὃς δὴ μήκιστον πραπίδων ἐκτήσατο πλοῦτον,
Παντοίων τε μάλιστα σοφῶν ὑπέροχα ἔργων.
Ὁππότε γὰρ πάσῃσιν ὀρέξαιτο πραπίδεσσι,
Ῥεῖά γε τῷ γ' ὄντων πάντων λάσκεσκεν ἕκαστα,
Καί τε δὶς ἀνθρώπων καὶ τ' εἴκοσιν αἰῶνας.

Τὸ γὰρ περιώσια, καὶ τῶν ὄντων λάσκεσκεν ἕκαστα, καὶ πραπίδων πλοῦτον, καὶ τὰ ἑξῆς ἐμφατικὰ μάλιστα τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἀκριβεστέρας παρὰ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως ἔν τε τῷ ὁρᾶν, καὶ τῷ ἀκούειν, καὶ τῷ νοεῖν τὸν Πυθαγόραν. τὰς δ' ὅλων τῶν ἑπτὰ ἀστέρων φθέγματα, καὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν, ὅπερ ταύτης τε τῆς ὑπὲρ ἡμᾶς, λεγομένης ἢ κατ' αὐτοὺς ἀντίχθονος, τὰς ἑπτὰ μούσας εἶναι διεβεβαιοῦτο. τὴν δὲ πασῶν ἅμα σύγχρισιν καὶ συμφωνίαν, καὶ ὡσανεὶ σωμάτισμον, ἥπερ ὡς ἀϊδίου τε καὶ ἀληθινῆς μέρος ἑκάστη καὶ ἐποῦρος, Μνημοσύνην ὠνόμαζεν. Τὴν δὲ καθ' ἡμέραν αὐτοῦ διαγωγὴν ἀφηγούμενος ὁ Διογένης φησὶν, ὡς ἅπασιν ὑφ' ἁπλότητα, φιλοτιμίαν φεύγειν καὶ εὐκοδοξίαν, πρὸ μάλιστα φθόνον ἐργάζεσθαι. ἐκτρέπεσθαι δὲ τὰς μὲν πολλῶν ὁμιλίας. τὰς γὲν διαcentum auribus percipiebat. Intelligebat enim totam illam & generalem orbium cœleſtium, ſtellarúmque quæ in orbibus iſtis moventur, harmoniam: quam nos ob naturæ imbecillitatem non audimus. Hæc Empedocles quoque de Pythagora hiſce verſibus teſtatur.

Horum de numero quidam præſtantia nôrat
Plurima, mentis opes amplas ſub pectore ſervans:
Omnia veſtigans ſapientûm docta reperta.
Nam quoties animi vires intenderet omnes,
Solerti ſubitò perſpexit ſingula mente,
Uſque decem aut viginti etiam mortalia ſæcla.

Quod enim inquit, *præſtantia*, & *entia ſingula perſpexit*, & *mentis*, ſive *ſapientiæ opes*, & ſimilia; indicant, exquiſitam & accuratiſſimam in Pythagora præ aliis corporis animíq; conſtitutionem, in videndo, audiendóque, & intelligendo. Sonos ergò illos quos edunt ſeptem ſtellæ errantes, & orbis ſtellarum fixarum, tum terra noſtræ huic oppoſita, quam antichthona appellant, novem Muſas eſſe affirmabat. Cœtum verò & concentum omnium ſimul, & veluti nexum mutuum, cujus utpote æterni & ingeniti pars unaquæque eſt & portio, Mnemoſynem vocabat. At Diogenes quotidianam ejus vivendi rationem exponens, refert illum omnes admoniuiſſe, ut ambitionem, gloriæq; cupidinem fugerent; quod his omnium maximè invidia conflaretur: vulgi colloquia, atq; commercia

mercia devitarent. Quin & exercitationes matutinas domi propriæ habebat, animum ſuum ad lyram componens, & veteres quaſdam Thaletis Pæanas accinens. Homeri quoque & Heſiodi carmina accinebat, quibus animus emolliri, atque tranquillior reddi videbatur. Quin & ſaltationes quaſdam ſaltitabat, quas agilitatem, atque ſanitatem corpori conciliare exiſtimabat. Nec deambulationes promiſcuè cum multis conficiebat, ſed uno tantùm vel altero comite in templis aut lucis; ſeligens ſibi loca ab omni ſtrepitu remotiſſima & amœniſſima. Amicorum amantiſſimus erat; quippe qui primus pronunciavit: Amicorum omnia eſſe communia, & amicum eſſe alterum ipſum. Et dum quidem rectè valerent, ſemper cum iis converſabatur: ſi quo corporis morbo laborarent, eos curabat; ſin animo ægrotarent, ſolabatur, ut diximus, dolorem partim incantationibus, magicísque carminibus, partim verò muſicâ. Erant enim ei peculiaria quædam carmina, quibus corporum morbis medebatur: quæ cùm accineret, ægros priſtinæ ſanitati reſtituebat. Erant etiam quibus doloris oblivionem inducebat, & iram mitigabat, & libidinem importunam eximebat. Quod ad victum pertinet, prandium quidem ejus favo aut melle conſtabat: cœna verò pane ex milio, & pulte, & coctis carnísq; oleribus: rariſſimè autem carne ex victimis ſacrificiorum: neq; ea promiſcuè ex quavis parte. Deorum

χρείας καὶ αὐτὸς ἑωθεν μὲν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐπιεῖτο, ἁρμοζόμενος πρὸς λύραν τῷ ἑαυτοῦ ψυχῇ, καὶ ᾄδων παιᾶνας ἀρχαίους τε πινας Θάλητος. καὶ ἐπῇδε τοῦ Ὁμήρου, καὶ Ἡσιόδου, ὅσα καθημερὴν ἡ ψυχὴ ἐδοκίμασε. καὶ ὀρχήσεις δέ πινας ὑπωρχεῖτο, ὁπόσας εὐκινησίαν καὶ ὑγείαν τῷ σώματι παρασκευάζειν ᾤετο· τοῦ δὲ περιπάτου οὐκ αὐτὸς ὁπουδόνως μὲν πολλῶν ἐπιεῖτο, ἀλλὰ δεύτερος ἢ τρίτος ἐν ἱεροῖς ἢ ἄλσεσιν, ἐπιλεγόμενος τὰ χωρία τὰ ἥσυχα ἅπαντα τε καὶ περιαλλέστατα. τοὺς δὲ φίλους ὑπερηγάπα, κοινὰ μὲν τὰ τῶν φίλων εἶναι πρῶτος ἀποφηνάμενος, τὸν δὲ φίλον ἄλλον ἑαυτόν. καὶ ὑγιαίνουσι μὲν αὐτοῖς ἀεὶ συνδιέτριβεν, κάμνουσι δὲ τὰ σώματα ἐθεράπευε, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν νοσούντας παρεμυθεῖτο, καθάπερ ἔφαμεν, τοῦ μὲν ἐπῳδαῖς καὶ μαγείαις, τοῦ δὲ μουσικῇ. ἦν γὰρ αὐτῷ μέλη καὶ πρὸς νόσους σωμάτων παιώνια, ἃ ἐπῇδεν ἀνίσιν τοῦ κάμνοντας. ἦν δὲ καὶ λύπης λήθην εἰργάζετο, καὶ ὀργὰς ἐπραΰνε, καὶ ἐπιθυμίας ἀτόπους ἐξήρτης δὲ ἡδονῆς τὸ μὲν ἄδικον ἦν ἧττον ἢ μέλι· δεῖπνον δ' ἄρτος ἐν κάγχρυσιν, ἢ μάζα, καὶ λάχανα ἑφθὰ καὶ ὠμά· ἀπυρίτου δὲ κρέας ἱερείων θυσίμων, καὶ τοῦτο οὐ πανταχοῦ μέρος. τάγε μὴν πλεῖστα ὁπότε θεῶν ἀδύτοις ἐγκαθεύδειν μέλλοι, καὶ ἐνταῦθα χρόνῳ πινὰ ἐνδιατρίψειν, ἀλίμοις ἐχρῆτο καὶ ἀδίψοις πρόφασι· τῷ μὲν ἄλιμον σωπᾶσθαι ἐν νήκοων

penetralia ſubiturus, ibíq; aliquandiu commoraturus, cibis famem ſitímq; arcentibus ut plurimùm utebatur. Et fami quidem arcendæ com-

σπέρματος καὶ σησάμε, καὶ φλοιοῦ σκίλλης πλυθείσης ἀκριβῶς, ἕως τ' ἂν τῆ σκὶ αὐτὴν ὑπὸ καθαρθείη· καὶ ἀσφοδέλων ἀνθερικῶν, καὶ μαλάχης φύλλων, καὶ ἀλφίτων, καὶ κριθῶν, καὶ ἐρεβίνθων· ἅπερ κατ' ἴσον πάντα καθ' ἡμὸν κοπέντα μέλιτι ἀνέβαλλεν Ὑμηττίῳ. τὴν δ' ἄβλητον ἐκ σικύων σπέρματος, καὶ ἀσταφίδος λιπαρᾶς, ἐξελὼν αὐτῆς τὰ γίγαρτα, καὶ ἄνθος κοπίου, καὶ μαλάχης ὁμοίως σπέρματος, καὶ ἀνδρόσαχνης, καὶ τυρῆ κνήστεως, καὶ ἀλδύρου πάλης, καὶ γάλακτος λίπους· ἅπερ πάντα ὑγρομίγνυς μέλιτι νησιωτικῷ. ταῦτα δ' Ἡρακλέα παρὰ Δήμητρος ἔφασκε μαθεῖν σελλόμενον εἰς τὴν Λιβύην τὴν ἄνυδρον. ὅθεν αὐτὴν καὶ τὸ σῶμα ὥσπερ ὑπὸ σταθμῆ τὴν αὐτὴν ἕξιν διεφύλαττεν· ὁ ποτὲ μὴ ὑγιαίνων, ποτὲ δ' νοσῶν· ὁδὲ αὖ ποτὲ μὲν πανόμενον καὶ αὐξανόμενον, ποτὲ δ' λειπομένον καὶ φθινανόμενον. ἦτε ψυχὴ τὸ ὅμοιον ἦθος ἀεὶ διὰ τῆς ὄψεως παρεδήλου. ὅτε γὰρ ὑφ' ἡδονῆς διέχειτο πλέον, ὅθ' ὑπ' αἰνίας σωεξέλλετο· ὅθ' ὑπὸ λύπη κάτοχος· ἀλλ' ὅδε γελάσαντα ἢ κλαύσαντά τις πω ἐκεῖνον ἐθεάσατο. θύων τε θεοῖς ἀνεπαχθὴς ἦν, ἀλφίτοις τε καὶ πέπονι καὶ λιβανωτῷ, καὶ μύρρᾳ τοὺς θεοὺς ἐξιλασκόμενος, ἐμψύχοις δ' ἥκιστα· πλὴν εἰ μή ποτε ἀλεκτροῦσιν, ἢ καὶ χοίρων τοῖς ἀπαλωτάτοις. ἐθυδύτησε δέ ποτε σεύτλινον, ὃν φασι, βοῦν, οἱ ἀκριβέστεροι, ἐξ ὑδρῶν τῆ ὀρθογωνίῳ τὴν ὑποτείνουσαν ἴσον δυναμένην ταῖς περιεχούσαις. ὅσα γε μὴν τοῖς παροῦσιν διελέγετο, ἢ δεξιοδικῶς, ponebat ex semine papaveris & sesamo, ac cortice scillæ probè lotæ, donec à succo exteriori repurgaretur; ex floribus asphodelorum, & foliis malvæ; ex polenta, hordeo atque cicere. Quæ omnia æquali pondere minutim concisa Hymettio melle in massam redigebat. Contra sitim autem præparabat ex semine cucumeris, & uva passa pinguiori, exemptis acinis, & flore coriandri, item ex semine malvæ & portulacâ, ac casei ramentis, ex polline farinæ, & pinguedine lactis: cuncta hæc melle insulano inter se commiscebat. Eam rationem Herculem à Cerere edoctum affirmabat, cùm in Libyam aridam mitteretur. Unde & corpus, quasi in quodam æquilibrio, habitum eundem constanter servabat; non ut modò sanum, modò ægrum; modò pingue & crassum, modò tenue & macilentum esset. Animi etiam similes semper mores ex vultu relucebant. Nec is voluptate largiùs diffundebatur, nec mœrore contrahebatur: neque unquam gaudio vel dolore occupatus apparuit. At nec ridentem illum vel flentem unquam quis vidit. Cúmque Diis sacrificaret non molestâ & invidiosâ profusione, sed farre, & libo, item thure atq; myrrha Deos placabat, nequaquam verò animalibus: nisi fortè gallis gallinaceis, & porcellis remellulis. Quin & bovem ex farina confectum, ut accuratiores affirmant, immolavit: cùm reperisset, latus subtensum trianguli rectanguli lateribus continentibus æquivalere. Quæcunque apud auditores differebat, aut perspicuâ & copiosa oratione,

one, aut obſcurè & per ænigmatum involucra præcipiebat. Duplex enim illi docendi modus erat: atque ex diſcipulis alii Mathematici, alii verò auſcultatores vocabantur. Mathematici quidem, quotquot plenicrem atque elaboratam ſcientiæ rationem percipiebant; Auſcultatores verò, qui ſumma tantùm capita præceptáq; literarum ſine accuratiori enarratione audiebant. Præcipiebat autem, de Deorum quidem Dæmonúmque atq; heroum genere ſumma cùm reverentia loquendum, & quamoptimè ſentiendum. Parentibus atq; benefactoribus benevolentiam exhibendam: legibus obtemperandum: Deos obiter non adorandos, nec niſi domo eo animo egreſſus accedas. Diis cœleſtibus imparia, terreſtribus autem paria ſacrificanda. Oppoſitarum enim potentiarum alteram quidem meliorem, unitatem, lucem, dexterum, æquale, ſtabile, & rectum appellabat; deteriorem verò, binarium, tenebras, ſiniſtrum, inæquale, inſtabile & mobile. Præterea & hæc præcipiebat, plantam ſativam atque fructiferam, tum & animalia hominum generi innoxia, nec perdenda, nec lædenda eſſe. Non ſolùm pecuniarum, ſed & ſermonum depoſitum depoſitori bonâ fide ſervandum. Tria conſtituenda genera rerum omni ſtudio proſequendarum atque comparandarum. Primum quidem earum quæ glorioſæ atque honeſtæ ſunt: alterum vitæ uſui inſervientium: tertium verò atque poſtremum rerum jucundarum ſive conjunctarum cum voluptate. voluptatem autem non plebeiam atque

ἢ συμβολικῶς παρήνει. ἐκλὸν γὰρ ἦν αὐτῷ τῆς διδασκαλίας τὸ σῆμα. καὶ τῶν ἀκουόντων οἱ μὲν ἐκαλοῦντο μαθηματικοὶ, οἱ δ' ἀκουσματικοί. καὶ μαθηματικοὶ μὲν, οἱ τὸν ἀκριβέστερον καὶ φυσικὴν ἀκρίβειαν ἐπιδεχόμενον τῆς ὑποκειμένης λόγον ἐκμεμαθηκότες. ἀκουσματικοὶ δ' οἱ μόνας τὰς κεφαλαιώδεις ὑποθήκας τῆς γραμμάτων ἄνευ ἀκριβεστέρας διηγήσεως ἐσχηκότες. παρήνει δὲ, περὶ μὲν τοῦ θείου καὶ δαιμονίου καὶ ἡρωϊκοῦ γένους εὐφημεῖν εἶναι, καὶ ἀγαθὴν ἔχειν διάνοιαν· χαριεῖσθαι δὲ καὶ εὐεργετοῦντας εὖνουν. νόμοις δὲ πειθεσθαι. θεοσκυγεῖν δὲ μὴ ἐκ παρέργου τοῦ θεοῦ, ἀλλ' εἰκότως ἐπὶ τούτῳ ὡρμημένους. καὶ τοῖς μὲν ἐπουρανίοις θεοῖς πρεπόντα θύειν· τοῖς δὲ χθονίοις ἔρπα. ἐκάλει γὰρ τὴν ἀντικειμένων δυνάμεων τὴν μὲν βελτίονα, μονάδα, καὶ φῶς, καὶ δεξιὸν, καὶ ἴσον, καὶ μένον, καὶ εὐθύ. τὴν δὲ χείρονα, δυάδα, καὶ σκότος, καὶ ἀριστερὸν, καὶ ἄνισον, καὶ φερόμενον. παρήνει δὲ καὶ τοιάδε. φυτὸν ἥμερον καὶ ἔγκαρπον, ἀλλὰ μηδὲ ζῶον, ὃ μηδὲ βλαβερὸν εἶναι πέφυκε τῷ ἀνθρωπείῳ γένει, μήτε φθείρειν, μήτε βλάπτειν. παρακαταθήκην δὲ μὴ χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ λόγων, πιστῶς τε παρακαταθεμένῳ φυλάσσειν. τριττὰς δ' ἡγεῖτο διαφορὰς τῆς ἀξίων ἀσπασμοῦ πραγμάτων, ἃ καὶ μετιτέον καὶ μεταχειριστέον. πρῶτον μὲν τῆς εὐκλεοῦς καὶ καλῶν· εἶτα τῆς πρὸς τὸν βίον συμφερόντων· τρίτῳ δὲ καὶ τελευταίαν τὴν τῆς ἡδέως· ἡδονὴν δὲ οὐ προσίετο τὴν δημώδη καὶ γοητικὴν, ἀλλὰ τὴν

τῷ βέβαιον καὶ σωφρονεστάτῳ, καὶ καθαρεύουσαν διαβολῆς. διῆλυε γὰρ εἶδη διαφορᾶν ἡδονῶν· τὴν μὲν γαστρὶ καὶ ἀφροδισίοις διὰ παντελείας κεχαρισμένην ἀπεικάζειν ταῖς ἀνδροφόνοις τῶν Σειρήνων ᾠδαῖς· τὴν δ' ἐπὶ καλοῖς καὶ δικαίοις, τοῖς θεοῖς τὸ ζῆν ἀναγκαίοις, ὁμοίως καὶ παρασκεύασμα ἡδείαν, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἀμεταμέλητον· διὸ φάσκειν ἐοικέναι μισῶν τινι ἁρμονίᾳ. δύο τε μάλιστα χωρὶς παρηγγύᾳ ἐν θεσπίσαι Θεός· τὸν μὲν ὅτε εἰς ὕπνον τρέποιτο· τὸν δ' ὅτε ἐξ ὕπνου διανίσταιτο. ἐπισκοπεῖν γὰρ θεσπίσαι ἐν ἑκατέρῳ τούτοιν, πάντα ἤδη πεπραγμένα, καὶ τὰ μέλλοντα· τῶν μὲν γεγονότων εὐθυωρίας παρ' ἑαυτῷ ἕκαστον λαμβάνοντα· τῶν δὲ μελλόντων προνοίαν ποιεῖσθαι. πρὸ μὲν οὖν τοῦ ὕπνου ταῦτα ἑαυτῷ τὰ ἔπη ἐπᾴδειν ἕκαστον.

vémque atque omni crimine puram admittebat. Duplex enim voluptatum discrimen esse, quarum illam quæ ventri, & Veneris libidinibus opum profusione indulget, Syrenum homicidis cantionibus comparabat. Alteram verò quæ in rebus honestis atque justis & ad vitam necessariis consistit, eam pariter & in præsentiarum jucundam esse, neque postmodum pœnitentiam comitem habere. Hanc ille musarum cuidam concentui similem esse dicebat. Ducrum temporum potissimùm curam rationémq; habendam monebat: ejus scilicet quo cubitum itur; & quo cubitu rursum surgitur. Utroq; enim tempore cum animo perpendendum, & jam ante peracta, & mox peragenda. Atque actorum quidem rationes unicuique à semetipso exigendas: futuris autem cautè providendum. Idcóque unumquemque hos versus ante somnum sibi ipsi occinere voluit.

Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι βεῖξαι βλέφαρα,
Πρὶν τὰς ἡμερινὰς ἔργον τριὰς ἕκαστον ἐπελθεῖν.
Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μελίφρονος ἐξυπανίσας,
Εὖ μάλα τοι πινυθέειν, ὅσ' ἐν ἤματι ἔργα τελέσσεις.

Nec fessa in dulcem declines lumina somnum,
Quin ter cuncta prius reputaveris acta dici.
Quæ prætergressus, quid gessi in tempore? quid non?

Illos verò antequam surgeret:

E somno primùm evigilans eum strata relinquis,
Disponas animo luce expedienda futura.

Τοιαῦτα παρῄνει· μάλιστα δ' ἀληθεύειν. τοῦτο γὰρ μόνον δοκεῖν τοὺς ἀνθρώπους ποιεῖν θεῷ παραπλησίους· ἐπεὶ καὶ παρὰ τοῖς θεῖς, ὡς παρὰ τοῖς μάγοις ἐπυνθάνετο, ἐν Ὠρομάζῃ καλοῦσιν ἐκεῖνοι, ἐοικέναι τὸ μὲν σῶμα φωτί· τὴν δὲ ψυ-

Talia præcipere solebat: inprimis autem veritati studendum. Solùm enim illud homines Deo similes efficere posse. Nam & Deum ipsum, utì ex Magis cognoverat, quem illi Oromaldem appellant, corpore quidem lumini, animâ autem

tem veritati ſimilem eſſe. Docebat & alia hujuſmodi, quæ Delphis ex Ariſtoclea ſe audiviſſe dicebat. Quædam etiam arcano modo quaſi per ænigmata proferebat; quorum pleraq; Ariſtoteles perſcripſit. Verbi gratiâ, cùm mare lacrymam appellaret: urſas verò polares, Rheæ manus; Pleiadem, muſarum lyram; planetas, canes Proſerpinæ: ſonum autem qui æris percuſſu redditur, dæmonis cujuſdam vocem eſſe in ipſo ære incluſam. Erat & aliud quoddam ſymbolorum genus hujuſmodi: Stateram non tranſiliendam: hoc eſt, avaritiam fugiendam. Ignem gladio non fodiendum: id eſt, tumidum, & iracundum aſperis verbis non commovendum. Coronam non vellicandam: hoc eſt, leges non violandas: illæ enim civitatum coronæ ſunt. Præter hæc & alia hujuſmodi: cor non comedendum: hoc eſt non oportere ſemetipſum mœrore conficere. Chœnici ſeu modio non inſidendum; ſive non ignaviter vivendum. Ubi profectus fueris non revertendum: hoc eſt, in mortis articulo vitam non deſiderandam. Publicâ viâ non incedendum; quo vulgi opiniones ſequi vetabat: ſed paucorum atque eruditorum ſectandas. Hirundines in ædes non recipiendas: hoc eſt, garrulos & intemperantioris linguæ homines in contubernium non admittendos. Homines onera imponendo non detrahendo juvandos: quo admonebat, non ad ignaviam, ſed ad virtutem operam aliis commodandam. Deorum imagines in annulis non ferendas: id eſt, ſapientiam ſermonémq; de Diis non

χλὼ ἀληθείᾳ. ϗ ἄλλ' ἅπαντα ἐπαίδευεν, ὅσα παρὰ Λειστοκλείας τῆς ἐν Δελφοῖς ἐλεγεῖο ἀκηκοέναι. Ἔλεγε δέ πνα ϗ μυστικῷ τρόπῳ συμβολικῶς, ἃ δὴ ὀπιπλέον Ἀριστοτέλης ἀνέγραψεν. οἷ, ὅτι τὸν θάλατταν ὠδὺ ἐπάλει εἶ) δάκρυον· τὰς ἄρκτους, Ῥέας χεῖρας· τὸν Πλειάδα, μουσῶν λύραν· τοὺς πλανήτας, κυνὰς τῆς Περσεφόνης. τὸν δ' ἐκ χαλκοῦ χρεκόμενον γινόμενον ἦχον, φωνὴν εἶ) τινὸς τῶν δαιμόνων, ἐναπολαμπόμενον τῷ χαλκῷ. Ἦν ϗ ἄλλο εἶδος τῶν συμβόλων τοιοῦτον· Ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν, τοῦτ' ἔστι, μὴ πλεονεκτεῖν. Μὴ τὸ πῦρ τῷ μαχαίρᾳ σκαλεύειν· ὅθεν ὠδὺ, μὴ τὸν ἀνειδότα ϗ ὀργιζόμενον κινεῖν λόγοις παρατεθυμμένοις. Στέφανόν τε μὴ πλέκειν, τοῦτέστι, τοὺς νόμους μὴ λυμαίνεσθαι. στέφανοι γὰρ πόλεων εἰσὶ τοιαῦτα. πάλιν δ' αὖ ἕτερα τοιαῦτα, οἷ, Μὴ καρδίαν ἐσθίειν· οἷ, μὴ λυπεῖν ἑαυτὸν ἀνίαις. Μηδ' ἐπὶ χοίνικος καθέζεσθαι· οἷ, μὴ ἀργὸν ζῆν. Μηδ' ἀποδημίαν ὁπισθόφερος· μὴ ἔρχεσθαι τῷ βίῳ τούτῳ ἀποθνήσκοντα. Τάς τε λεωφόρους μὴ βαδίζειν· δι' ὧν ταῖς τῶν πολλῶν ἐπεσθαι γνώμαις ἐκώλυεν· τοὺς τε τῶν ὀλίγων ϗ πεπαιδευμένων μανθάνειν. Μηδὲ χελιδόνας ἐν οἰκίαις δέχεσθαι· τοῦτέστι, λάλους ἀνθρώπους ϗ πολυγλωττίαν ἀκρατεῖς ἐμφορήσις μὴ ποιεῖσθαι. φορτίον δὲ συναπτθέναι μὲν τοῖς βαστάζουσιν, συγκαθαιρεῖν δ' οὐ μή. δι' ὧν παρήνει, μηδενὶ πρὸς ὄφεσιν ἀλλὰ πρὸς ἀρετὴν ϗ πόνους συμπροθυμεῖσθαι. θεῶν τε εἰκόνας ἐν δακτυλίοις μὴ φορεῖν. τοῦτέστι, τὴν πρὸς θεῶν δόξαν ϗ λόγον μὴ πρὸ-

χειρον

χρεσιν μηδὲ φανερὸν ἔχειν, μηδ' εἰς πολλὰς φέρειν. Σπουδάς τε ποιεῖσθαι τοῖς θεοῖς καὶ τὰ ὅσι' ἐπιτελεῖν· ἐντεῦθεν γὰρ ἐπίπεσθαι τιμᾶν τοὺς θεοὺς καὶ ὑμνεῖν τῇ μουσικῇ. αὕτη γὰρ διαβαίνων χωρεῖ. Μηδ' ἐδίειν ὅσα μὴ θέμις· γένεσιν, αὔξησιν, ἀρχὴν, τελευτὴν, μηδ' ἐξ ὧν ἡ φθορὰ τοῦ πάντων ὑπάρχει θεσις γίνεται. ἔλεγε δ' ἀπέχεσθαι τοῦ καταδυομένων ὀσφύος, καὶ διδύμων, καὶ αἰδοίων, καὶ μυελοῦ, καὶ ποδῶν, καὶ κεφαλῆς. ὑποθέσιν γὰρ τινὰ ὀσφὺν εἶναι· διὸ ἐπὶ ταύτην ὡς ἐπὶ θεμελίων σωίσταται τὰ ζῶα. γένεσιν μὲν τοῦ διδύμους καὶ αἰδοῖα· αὐξὴν δὲ τῆς τούτων ἐνεργείας ἃ γίνεται ζῶον. αὔξησιν δὲ τὸν μυελὸν ἐπάλει, ὃς τοῖς αὐξήσεσι πᾶσι ζώοις ἀπόκειται. ἀρχὴν δὲ τοῦ ποδὸς· τέλος δὲ κεφαλὴν τελευτήν· ἄκρα γὰρ τὰ μέγιστα ὑπερέχει τοῦ σώματος. ἴσα δὲ κυάμων παρήνει ἀπέχεσθαι, καθάπερ ἀνθρωπίνων σαρκῶν. ἱστοροῦσι δ' αὐτὸν ἀπαγορεῦσαι τοῦτο, ὅτι τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ ὑγρότητος παρακειμένης, καὶ πολλῶν ἅμα σωπεσηπότων καὶ συμπεφορημένων, καὶ συνισταμένων ἐν τῇ γῇ, καταλλήλων γένεσις καὶ διάκρισις σωίσῃ, ζώων τε ὁμοῦ ῥιπτουμένων, καὶ φυτῶν ἀναδιδομένων, ποτὲ δὴ ἀπὸ τῆς αὐτῆς σηπεδόνος, ἀνθρώπους συσῆναι, καὶ κυάμους βλαστῆσαι. τούτου τε φανερὰ ἐκφαίνει τεκμήρια· εἰ γάρ τις διαπρώτων κύαμον, καὶ τοῖς ὀδοῦσι λεάνας, ἐν ἀλέᾳ τῆς τε ἡλίου βολῆς καταθείη πρὸς ὀλίγον, εἶτ' ἀποσὰς ἐπανέλθοι μετ' ὀλίγον, εὕροι ἂν ὀδωδότα ἀνθρωπείου αἵματος· εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπινος

temerè passim in promptu habendum, nec in vulgus efferendum. Libamina Diis facienda juxta auriculam poculorum. Eo enim indicabat Deos musicâ honorandos ac celebrandos esse: ea enim aures penetrat. nec edenda ea quæ nefas est edere; generationem scilicet, incrementum, principium, finem: neq; ea ex quibus prima rerum omnium basis atque fundamentum constat. Abstinendum enim dicebat à victimarum lumbis, testiculis, pudendis, medullâ, pedibus, atq; capite; nam lumbos basin vocabat: quòd animalia eis tanquam fundamento innixa subsistant: ortum verò sive generationem, testiculos, atque pudenda: absque horum enim operâ nullum animal generatur. Incrementum appellabat medullam: quæ cunctis animalibus incrementi causam præstat. Principium vocabat pedes; caput autem finem, quòd iis potissimùm corpus regatur. Fabis verò æquè atque humanis carnibus abstinendum monebat. Referunt autē ipsum hujusmodi ob causam hoc interdixisse. Cùm primum rerum principium atque origo invicem conturbata essent, multáque simul in terra confusa inter se coaluissent simúlque computruissent, paulatim singula exorta atque discreta fuisse. Cùmque simul & animalia nascerentur & plantæ producerentur; tum ex eadem putredine & homines extitisse, & fabas efflorusse. Cujus rei manifesta adducebat argumenta. Si quis enim fabam arrodat, dentibúsq; comminutam ferventibus solis radiis paululum exponat, & post exiguum temporis intervallum redeat, humani cruoris odorem in ea percipiet. Præterea si

quis

quis eo tempore cùm fabæ florem emittunt, paululùm aliquid floris jam nigricantis accipiat, & in vas fictile immissum & operculo obtectum humi defodiat, atque ità defossum dies nonaginta conservet, túmq; effossum rursus promat, atq; operculum tollat, loco fabæ, aut pueruli caput, aut pudendum muliebre enatum videbit. Sed & aliis quibusdam abstinendum præcipiebat, scilicet vulvâ, mullo, atque urticâ, cæterísque ferè marinis omnibus. Quin & semetipsum ad quosdam jam vitâ functos referebat: primò quidem Euphorbum se fuisse asserens, deinde Æthalidem, tertiò Hermotimum, quartò Pyrrhum, tandem verò Pythagoram: quibus ille animam immortalem esse ostendebat. Et queîs animus erat ritè perpurgatus, iis vitam jam olim exactam in memoriam revocabat.

ἐν τῷ βλαστάνειν τὸ κύαμον, λαβόν τις φροντίζοι τὸ ἄνθος βραχὺ, ἐνθεὶς ἀγγείῳ κεραμίῳ, καὶ στόμα ὀπθεὶς ἐν γῇ κρύψειεν, καὶ ἐπτανύκτου παρεφυλάξειεν ἡμέρας μ· τὸ κρυπτόμενον, εἶτα μ· ταῦτα ὀρύξας λάβοι, καὶ ἀφέλοι τὸ πῶμα, ἴσως ἂν ἀντὶ τοῦ κυάμου ἢ παιδὸς κεφαλὴν ἐμπεφυκυῖαν, ἢ γυναικὸς αἰδοῖον. ἀπέχεσθαι δὲ καὶ ἄλλων παρήνει· οἷς μύραινα τε καὶ τρίγλη δὸς, καὶ ἀκαλήφης, καθόλου δὲ καὶ σχεδὸν ἁλῶν θαλασσίων ξυμπάντων. ἀνέφερεν δ' αὑτὸν εἰς τοὺς πρότερον γεγονότας· πρῶτον μὲν Εὔφορβον λέγων γενέσθαι, δεύτερον δ' Αἰθαλίδην, τρίτον Ἑρμότιμον, τέταρτον δὲ Πύρρον, νῦν δὲ Πυθαγόραν· δ' ὢν ἐδείκνυεν, ὡς ἀθάνατον ἡ ψυχὴ, καὶ τοῖς κεκαθαρμένοις εἰς μνήμην τὸν παλαιὸν βίον ἀφικνεῖτο.

Philosophiam autem profitebatur cujus scopus erat, insitam nobis mentem ex hujusmodi impedimentis vinculísq; eruere atque in libertatem vindicare: sine qua nullus omnino sanum aliquid verúmque, cujuscunque tandem sensûs ope atq; beneficio, discere atque perspicere potest. Nam *mens*, ex ipsius sententia, *cuncta cernit, cunctáque audit: surda, cæca, cætera.* Perpurgatæ autem deinde utilia quædam & profutura exhibenda sunt. Exhibebat autem ea certis quibusdam machinis rationibúsque excogitatis. Principio quidem semet ipsum sensim ad rerum æternarum ejusdémq; generis & incorporearum, perpetuò secundùm idem atque eodem modo se habentium contemplationem assuefaciens: à minutioribus or-

Φιλοσοφίαν δ' ἐφιλοσόφησεν, ἧς ὁ σκοπὸς, ῥύσασθαι καὶ διελκύσαι τὸν νοῦν τοιούτων ἐμποδίων τε καὶ συμπλεγμάτων τὸν κακοηχωρισμένον ἀληθείας· ἧς χωρὶς ὑγιὲς οὐδὲν ἂν τις οὐδ' ἀληθὲς τὸ παράπαν ἐκμάθοι, οὐδ' ἂν κατίδοι δ' ἡσινοσοῦν ἐναργῶν αἰσθήσεως· Νοῦς γὰρ, καθ' αὑτὸν, πάντ' ὁρᾷ καὶ πάντ' ἀκούει· τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. καθαρθέντι δὲ τότε δεῖ προσάγειν τι τῶν ὀνησιφόρων. προσῆγε δὲ ταῦτα μηχαναῖς σπουδῶν· πρῶτον μὲν παιδαγωγῶν ἑαυτὸν ἠρέμα πρὸς τιμὴν τῶν αἰδίων καὶ ὁμοφύλων αὐτῷ ἀσωμάτων ἀεὶ καὶ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων θέαν· ἐπὶ τῶν καθολίζον προσεβιβάζων· μὴ συ-

ταραχθεὶς τῇ ἄφνω καὶ ἀθρόως με-
ταβολῇ ἐκφαφῇ καὶ ἀπείρῳ, διὰ
τὸν τοσαύτην τε καὶ τοσοῦτον χρό-
νον προσῆς κακίας. μαθήμασι τοί-
νυν, καὶ τοῖς ἐν μεταιχμίῳ σω-
μάτων τε καὶ ἀσωμάτων θεωρήμα-
σι (περιχῆ γὰρ διαστατὰ ὡς σώμα-
τα, ἄνευ δ' ἀντιτυπίας ὡς ἀσώμα-
τα) προεγύμναζε καὶ βραχὺ
πρὸς τὰ ὄντως ὄντα, ἐπὶ μηδέ-
ποτε καὶ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἐν
ταυτῷ μηδ' ἐφοσονοῦν, διαμφόν-
των σωματικῶν, τὰ τῆς ψυχῆς
ὄμματα μὴ τεχνικῆς ἀγωγῆς εἰς
τὸν ἔφεσιν τῆς προφῶν προσάγων.
διὸ ὧν ἀντεισάγων τὸν τῆς ὄν-
τως ὄντων θέαν, μαθημάτων ἀπετέ-
λει. ἃ μὲν γὰρ ἂν πρὸς τὰ μαθήματα
γυμνασία εἰς τοῦτο παρείληπτο. ἃ
δὲ πρὸς τῆς διανοίας προσμαίεια,
ὡς ἄλλοί τε φασὶ, καὶ Μοδέρατος
ὁ ἐκ Γαδείρων πάνυ σωφρόνως ἐν
ἑνδεκα βιβλίοις συναγαγὼν τὸ
ἀρέσκον τοῖς ἀνδράσι, διὰ τοῦτο
ἐσπουδάσθη. μὴ δυναμένοις γὰρ, φη-
σὶ, τὰ πρῶτα εἴδη καὶ τὰς πρώτας
ἀρχὰς σαφῶς τῇ λόγῳ παραδοῦ-
ναι, διά τε τὸ δυσπερινόητον αὐ-
τῆς καὶ δυσέξοιστον, παρεγένοντο
ἐπὶ τοὺς διαγράμμας, εὐσήμοις διδα-
σκαλίας χάριν, μιμησάμενοι τοὺς
γεωμέτρας καὶ τοὺς γραμματικούς·
ὡς γὰρ ἔστι τοὺς δυνάμεις τῆς στοι-
χείων καὶ αὐτὰ ταῦτα βουλόμε-
νοι παραδοῦναι, παρεγένοντο
ἐπὶ τοὺς χαρακτῆρας, τούτους
λέγοντες ὡς πρὸς τὴν πρώτην
διδασκαλίαν στοιχεῖα εἰσί. ὕστερον
μέντοι διδάσκουσιν, ὅτι οὐκ ἔστι
στοιχεῖα εἰσὶν οἱ χαρακτῆρες, ἀλ-
λὰ διὰ τούτων ἔννοια γίνεται τῆς
πρὸς ἀλήθειαν στοιχείων. καὶ οἱ

dine progrediens: nè ſubitâ, atque repentinâ mutatione avertatur atq; renuat, ob tantam támque diuturnam nutrimenti pravitatem. Mathematicis itaq; ſcientiis, & ſpeculationibus illis quæ inter corpora atq; incorporea mediæ ſunt, & quaſi in utrorumque confinio, (triplicem enim dimenſionem corporum inſtar habent, ſed abſque reſiſtentia tanquam incorporea) veluti præexercitationibus paulatim utebatur, ad contemplationem eorum quæ verè exiſtunt: artificiosâ quâdam ratione mentis oculos à rebus corporeis, nunquam ſecundùm idem atque eodem modo in uno eodémq; ſtatu vel tantillulum permanentibus, ad alimentorum deſiderium abducens. Quorum ope contemplationem eorum quæ verè exiſtunt introducendo, homines beatos reddebat. Mathematicarum ergò artium uſus in hunc finem adhibebatur. Doctrinam numerorum autem, ut inter alios Moderatus Gaditanus affirmat, qui Pythagoreorum placita XI. libris eruditiſſimè complexus eſt, hanc ob cauſam ſtudiosè excoluerunt: cùm enim primas, inquit, formas, priváque principia oratione perſpicuè explicare nequirent, quòd & intellectu & prolatu difficillima ſint; ad numeros, manifeſtioris doctrinæ causâ, confugêre: Geometras atq; literatores imitati. ut enim hi literas earúmque poteſtatem tradituri, ad notas illas confugiunt; cásque veluti prima docendi elementa eſſe dicunt. Nihilominus poſtea docent, notas illas non eſſe elementa; ſed illarum operâ vera elementa cognoſci. Et Geometræ cùm

formas

formas incorporeas verbis proponere non valeant, ad figurarum descriptiones confugiunt: dicentes hoc (Δ) triangulum esse; non quod hoc ipsum, quod sub aspectum cadit, triangulum esse velint; sed istud quod ejusmodi figuram obtinet, quódq; hujus ope conceptum atque cognitionem trianguli animo repræsentat. Idem ergò & Pythagorei in primis rationibus sive affectionibus formísque fecêre. Cùm enim incorporeas formas ac prima principia verbis tradere non possent, ad demonstrationem per numeros confugerunt: atq; ità unitatis quidem, & identitatis atque æqualitatis rationem, causámque amicæ conspirationis atque mutuæ affectionis & conservationis universi, secundùm idem atque eodem modo se habentis, unum appellabant. Unum enim illud, quod in particularibus conspicitur, tale existit, partibus unitum & conspirans, ob primæ causæ participationem. Diversitatis autem atque inæqualitatis, omnísq; dividui & in continua mutatione versantis, & modò hoc, modò illo modo sese habentis biformem rationem, binarium vocabant. Nam & binarii in rebus particularibus talis natura est. Neque rationes istæ à Pythagoricis solùm agnoscuntur, ab aliis verò non item: sed & cæteros philosophos potentias quasdam unitivas, atque universa hæc continentes, reliquisse videmus. Et extant apud eos rationes quædam æqualitatis, dissimilitudinis, atque diversitatis. Hasce ergò rationes, ut docendi modus magis perspicuus foret, unitatis atque binarii nomine appellárunt. Nihil autem apud eos

γεωμέτραι μὴ ἰσχύοντες τὰ σωματοειδῆ λόγῳ παραστῆσαι, παραγίνονται ἐπὶ τὰς διαγραφὰς τῶν σχημάτων, λέγοντες εἶδος τείγωνον Δ τόδε. ὃ τοῦτο βελόμενοι τείγωνον εἶδος τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ὑποπῖπτον· ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῦτο τὴν ἔννοιαν τοῦ τειγώνου παρεισάγει. καὶ ὅτι τῶν πρώτων ἓν λόγων καὶ εἰδῶν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν οἱ Πυθαγόρειοι, μὴ ἰσχύοντες λόγῳ παραδοῦναι τὰ ἀσώματα εἴδη καὶ τὰς πρώτας ἀρχάς, παρεγένοντο ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους ἀριθμὸν δήλωσιν. καὶ οὕτω τὸν μὲν τῆς ἑνότητος λόγον, καὶ τὸν τῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἰσότητος, καὶ τὸ αὔτιον τῆς συμπνοίας καὶ τῆς συμπαθείας καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ὅλου, τὸ ἐπὶ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος, ἓν προσηγόρευσαν· καὶ γὰρ τὸ ἐν τοῖς πλείοσιν ἓν μέρεσιν ἓν τοιοῦτον ὑπάρχει, ἡνωμένον τοῖς μέρεσιν, καὶ σύμπνουν, καὶ μετοσίαν τὸ πρώτου αἴτιον. τὸν δὲ τῆς ἑτερότητος καὶ ἀνισότητος, καὶ πάντῃ τοῦ μείονος, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντος, δυοειδῆ λόγον, καὶ δυάδα προσηγόρευσαν· τοιαύτη γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους ἡ τοῦ δύο φύσις. καὶ ὅτι οἱ λόγοι οἱ ἐπὶ τούτοις μοῦ εἰσι, καὶ οὐ τοῦ λοιποῦ ὄχλου· ἀλλ' ὅπ ἰδεῖν καὶ τοῦ ἄλλους φιλοσόφους δυνάμεις τινὰς ὑποπίπτας ἑνοπτικὰς καὶ διακριτικὰς τοῦ ὅλου ἔσας. καὶ εἰσί τινες καὶ παρ' ἐκείνοις λόγοι ἰσότητος, καὶ ἀνομοιότητος, καὶ ἑτερότητος. τούτους δὴ τοὺς λόγους, εὐσήμως χάριν διδασκαλίας, τοῖς τῆς ἑνὸς ὀνόμασι προσηγόρευσαν, καὶ τοῖς τῆς δυάδος· ὃ διαφέρει δέ γε τοῖς αὐ-

τοῖς

τοῖς ἢ ἄνοσοειδὲς ἢ ἀνισοσκελὲς εἰπεῖν, ἢ ἑτεροειδὲς· ὁμοίως ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ὁ αὐτὸς λόγος. πᾶς γὰρ τις τῶν δυνάμεων τέτακται. πάλιν γὰρ ἔστι τι ἐν τῇ φύσει τῶν σωμάτων ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν· καὶ τὰ τοιαῦτα εἴδη, καὶ καθ' ἕνα τῆς φύσεως, τὸν τρίγωνον ἀριθμὸν κατηρτίσατο. διὸ καὶ πᾶν τὸ μεσότητα σχηκὸς τριοειδὲς εἶναι φασιν. ὅπως ἢ καὶ πᾶν τὸ τέλειον σχηματίσασθαι. καὶ εἴ τι ὅλως τέλειον, τοῦτο φασιν ἐπειγομένη τῇ ἀρχῇ σχηκέναι, καὶ κατ' ἐκείνην κεκοσμῆσθαι. ἵνα ἄλλως μὲν δυνάμεσι ὀνομάσωσι, τῷ τῆς τριάδος ὀνόματι ἐπ' αὐτῆς ἐχρήσαντο· καὶ εἰς ἔννοιαν αὐτῆς βουλόμενοι εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς, διὰ τοῦ εἴδους τούτου ταύτην ἤγαγον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δ' ἀριθμῶν ὁ αὐτὸς λόγος· ἤτοι ὧν οἱ λόγοι, καθ' οὓς οἱ ῥηθέντες ἀριθμοὶ ἐτάγησαν. καὶ οἱ ἑξῆς περιέχονται ὑπὸ μιᾶς τινος ἰδέας καὶ δυνάμεως. ταὐτὸν ἢ δεκάδα, οἷς δεκάδα, σχηματίσασθαι. διὸ καὶ τέλειον ἀριθμὸν τὸν δέκα εἶναι λέγουσιν· μᾶλλον ἢ τελειότατον ἁπάντων, πᾶσαν διαφορὰν ἀριθμῶν, καὶ πᾶν εἶδος λόγου, καὶ ἀναλογίαν ἐν ἑαυτῷ περιειληφότα. εἰ γὰρ ἡ τῶν φυσεων κατ' ἀριθμοὺς λόγους τε καὶ ἀναλογίας περατοῦται καὶ πᾶν τὸ ἡνωμένον, καὶ αὐξανόμενον, καὶ τελειούμενον κατ' ἀριθμοὺς λόγους διέξεισι. πάντα ἢ λόγον, καὶ πᾶσαν ἀναλογίαν, καὶ πᾶν εἶδος ἀριθμοῦ περιέχει ἡ δεκάς· πῶς οὐ καὶ τέλειος ὁ δέκα ἀριθμὸς λέγοιτο αὖτη; Ἡ μὲν δὴ περὶ τῆς ἀριθμῶν σχη-

differt, sive biforme, sive inæquiliforme, sive diversimodum dicatur. Atque eadem ratio in cæteris quoq; numeris obtinet. Singuli enim certarum quarundam potentiarum locum vicémque sustinent. Evenim in rerum natura aliquid principio, medio, atq; fine prædítum existit: tali formæ atq; naturæ ternarium numerum attribuebant. Ideóque quodcunque medium aliquid habet, triforme dicebant esse. Ità etiam omne perfectum appellabant. & siquid perfectum sit atq; absolutum, illud ab hoc principio aliquid ad usum suum trahere, juxtáq; id ipsum exornatum dicunt: Quod cùm aliter appellare nequirent, ternarii nomine in exprimendo eo utebantur: cúmque ad illius cognitionem nos perducere conarentur, per ternarii formam eò ducebant. Atq; eadem de cæteris quoq; numeris ratio est. Hæ igitur rationes sunt, secundùm quas prædicti numeri ordine suo collocabantur. Sed & sequentes sub una quadam forma atque potestate comprehenduntur; quam decadem, quasi dechadem sive comprehensionem appellabant. Ideóq; denarium numerum perfectum esse affirmabant: quinimo numerorum omnium perfectissimum: omnem numerorum differentiam, omnémq; rationem, species atq; proportiones in se comprehendentem. Nam si universi natura juxta numerorum rationes proportionésque definitur; atq; id quod fit, quódq; augetur, ac perficitur, juxta numerorum rationes procedit: & denarius omnem numeri rationem, omnémque proportionem cunctásque species complectitur; cur non ipsa natura denarii numeri perfecti nomine appellet ur?

pelletur? Atq; hujusmodi quidem usus erat arithmetices apud Pythagoreos: quæ cùm prima quædam philosophia esset, ejus causâ ipsa tandem Philosophia Pythagorica fuit extincta. Primùm quidem quòd ænigmatibus involuta esset. Deinde quòd commentaria ipsorum Doricè essent scripta: cùm & ipsa dialectus nescio quid obscuritatis haberet: atque hanc ob causam nec dogmata eâ dialecto consignata intelligi possent, tanquam spuria, & malè percepta; quia nec ii qui in vulgus ea proferebant veri Pythagorici erant. Accedit etiam quòd Plato, Aristoteles, & Speusippus, item Aristoxenus & Xenocrates, ut Pythagorei affirmant, utilissima quidem pro suis venditârint, pauculis quibusdam immutatis: vulgaria autem ac leviora, & quæcunque ad subvertendam atq; irridendam Pythagoreorum scholam ab invidis & calumniatoribus postea excogitata fuêre, coacervârint, & ut sectæ ejus propria reliquerint. Sed hæc postea contigerunt.

γραπτεία τοιαύτη τοῖς Πυθαγορείοις. καὶ διὰ ταύτην ἀρχαίαν οὖσαν φιλοσοφίαν, ταύτην συμβῆναι ἀφανισθῆναι. πρῶτον μὲν διὰ τὸ αἰνιγματώδης· ἔπειτα διὰ τὸ καὶ τὰ γεγραμμένα Δωριεῖ γεγράφθαι· ἔχοντός τι καὶ ἀσαφὲς τῆς διαλέκτου· καὶ εἰκὸς διὰ τοῦτο ἀγνοεῖσθαι, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀναγεγραμμένα δόγματα, ὡς νόθα καὶ παρηκισμένα· τοὺς μὴ ἀνηκόους Πυθαγορείους εἶναι τοῦ ἐνφέρεσθαι ταῦτα. πρὸς δὲ τούτοις τὸν Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλη, Σπεύσιππόν τε καὶ Ἀριστόξενον, καὶ Ξενοκράτην, ὡς φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τὰ μὲν κέρδιμα σφετερισαμένους διὰ δεξιότητος ἐπισπεῖσθαι· τὰ δ' ἐπιπόλαια καὶ ἐλαφρὰ, καὶ ὅσα πρὸς διασπορὰν καὶ χλευασμὸν τῶν διαλεκτικῶν ἦν· ὧν δὴ βασκάνους ὕστερον συκοφαντήσαντας προσβάλλεται, συναγαγεῖν, καὶ ὡς ἴδια τῆς αἱρέσεως καταλεῖψαι· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀπίθανα ὕστερον.

Pythagoras autem cùm ipse, tum amici ac familiares; diu in Italia tanta in admiratione fuêre, ut & civitates discipulis ejus Respublicas regendas commiserint. Tandem verò invidiâ laborare cœperunt, & seditio adversùs ipsos hâc ratione concitata fuit. Cylo Crotoniates, genere quidem & majorum gloriâ opibúsque facilè totius civitatis princeps, cæterùm asperis moribus, & dominandi cupidus: tum amicorum copiâ, divitiarúmq; adminiculo ad injustitiam improbitatémque abusus. Is cum cæteris præclaris rebus omnibus dignum sese

Πυθαγόρας δ' ἄγει πολλῶ χρόνω Ἰταλίαν ὑπὸ θαυμάζετο, αὐτός τε καὶ οἱ συόντες αὐτῷ ἑταῖροι, ὥστε καὶ τὰς πολιτείας τοῖς ἀπ' αὐτῶ ἐπιτρέπειν τὰς πόλεις. ὁφὲ δέ ποτε ἐφθονήθησαν, καὶ συωσθῆ κατ' αὐτῶν ἐπιβολὴ τοιάδε τις. Κύλων ἀνὴρ Κροτωνιάτης καὶ μὲν τὸ γένος, καὶ δόξαν προγονικὸς, καὶ βίᾳ ὑπεροχὴν πάντας ἁπλῶς ὑπερβάλλων τοὺς πολίτας, χαλεπὸς δ' ἄλλως καὶ πλεονεκτικὸς, τῇ τε τῶν φίλων παρεδρολῇ, καὶ τῇ τοῦ πλήθους ῥωμένῳ πρὸς ἰσχὺν ἀδικημάτων χορηγούμενος. ὑπὸ τῶν τ' ἄλλων ἀπάντων, ἃ ἐδόκει κρατεῖν, ἑαυτὸν ἠξίει.

ἠξίω. ἡγεῖτο γὰρ καὶ τῆς Πυθαγόρου φιλοσοφίας ἀξιώτατον εἶναι μεταλαχεῖν. προσῆκεν τῷ Πυθαγόρᾳ ἑαυτὸν ἐπαινῶν, καὶ βουλόμενος σωθῆναι αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς φυσιογνωμονήσας τὸν ἄνδρα, καὶ ὁποῖος καὶ ὅσος σωθεὶς ἐκ τῆς συμφορᾶς, ἃ διὰ τὸ σῶμα καὶ ἐθήρα πρὸς προσπόντων, ἀπῆναι ἐκέλευσε, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. τοῦτο τὸν Κύλωνα ὑπερεῖδε ἐλύπησεν, ὥσπερ ὑβρισμένον, καὶ τὰ ἄλλα χαλεπὸν ὄντα καὶ ὀργῆς ἀκρατῆ. συναγαγὼν οὖν τοὺς φίλους διέβαλε τὸν Πυθαγόραν, καὶ παρεσκεύαζεν, ὡς ἐπιβουλεύοιεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς γνωρίμοις. τὸν τελευτὴν δ' οἱ μὲν φασι τῆς ἑταίρων τῶν Πυθαγόρου συναγομένων ἐν τῇ Μίλωνος οἰκίᾳ τοῦ ἀθλητοῦ, παρὰ τὴν Πυθαγόρου ἀποδημίαν (εἰς γὰρ Φερεκύδην τὸν Σύριον, αὐτοῦ διδάσκαλον γενόμενον, εἰς Δῆλον ἐπεπόρευτο, νοσοκομήσων αὐτὸν φθειριᾷ γενόμενον τῷ ἀνιαρωτάτῳ τῆς φθειριάσεως πάθει, καὶ κηδεύσων,) πάντας παντελῶς ἐνέπρησαν αὐτοῦ τε, καὶ κατέκαυσαν, δύο ἐκφυγόντων ὑπὸ τῆς πυρᾶς, Ἀρχίππου τε καὶ Λύσιδος, ὡς φησι Νεάνθης. ὧν ὁ Λύσις ἐν Ἑλλάδι ᾤκησεν, Ἐπαμινώνδᾳ τε συγγενόμενος, ᾧ καὶ διδάσκαλος γέγονε. Δικαίαρχος δὲ καὶ οἱ ἀκριβέστεροι, καὶ τὸν Πυθαγόραν φασὶ παρεῖναι τῇ ἐπιβουλῇ. Φερεκύδην γὰρ περὶ τῆς ἐν Σάμῳ ἀπάρσεως τελευτῆσαι. τῶν δὲ ἑταίρων ἀθρόους μὲν τετταράκοντα ἐν οἰκίᾳ τινὸς παρεδρεύοντας ληφθῆναι, τοὺς δὲ πολλοὺς ἀποδημοῦντας κατὰ τὴν πόλιν ὡς ἔτυχον εἰς ἄνδρα διαφθαρῆναι. Πυθαγόραν δὲ φασὶ

existimaret: tum verò longè dignissimum judicabat, qui Pythagoricæ philosophiæ particeps esset. Accedit Pythagoram semetipsum deprædicans, & conversationem ejus expetens. At ille cùm naturam morésque hominis continuò explorâsset, atq; ex indiciis, quæ ex accedentium corpore captabat, quali ingenio esset perspexisset, jussit ipsum abire, & suas sibi res agere. Id non mediocri dolore Cylonem commovit, ac si contumeliâ affectus fuisset: virum aliàs satis asperum & animi impotentioris. Coactis ergò in unum amicis Pythagoram criminari cœpit, & insidias ipsi & amicis ejus parare. Ac proinde, ut nonnulli referunt Pythagoræ familiares in Milonis athletæ ædibus congregatos, absente tum Pythagorâ (nam ad Pherecydem Syrium, quo præceptore olim fuerat usus, in Delum discesserat, ut pediculari morbo, quam Phthiriasin vocant, correpto adesset, curámq; ejus gereret) omnes igne immisso exusserunt, & lapidibus obruerunt; duobus tantùm ex incendio elapsis, Archippo, & Lysíde, ut Neanthes prodidit. Ex hisce Lysis in Græcia habitavit, & ad Epaminondam se contulit, cujus olim præceptor fuit. Sed Dicæarchus & accuratiores autores ipsum quoque Pythagoram adfuisse aiunt, cùm insidiæ illæ struerentur, Pherecydem enim jam diem suum obiisse antequam ex Samo discederet. Ex familiaribus autem quadraginta quidem simul in domo quadam insidiis circumventos: plerosq; verò cùm ad urbem accessissent sparsim in civitate interemptos fuisse. Pythagoram

thagoram autem, comprehensis amicis, primùm in Caulonio portu servatum, indè Locros rursum se contulisse. Locrenses autem ex senioribus aliquot ad limites suæ regionis misisse percunctatum: atque illos his verbis ipsi respondisse: Nos quidem, ô Pythagoræ, te virum sapientem & magni ingenii esse audivimus: sed in legibus nostris nihil habemus quod reprehendi possit: ideóque eas servare conabimur. Tu verò aliò quócunque placuerit abito, accepto à nobis, si quo rerum necessariarum tibi usus sit. Relictâ autem hoc modo Locrensium civitate Tarentum navigâsse. Cúmq; isthic idem ei rursus evenisset quod Crotoni, Metapontum venisse. Ubique enim magnæ seditiones concitabantur: quarum etiam nunc locorum incolæ meminere, & seditiones contra Pythagoreos, ut vocant, commemorare solent. Pythagorei enim vocabantur tota illa factio, quæ Pythagoræ partes sequebatur. Cæterùm in Metapontina factione ipsum Pythagoram obiisse dicunt, cùm ad Musarum ædem confugiens, amicorum inopiâ quadraginta dies illic permansisset. Alii autem referunt, cùm domus illa, in quam frequentes convenerant, igne deflagraret, familiares semetipsos in ignem mittentes magistro suo exitum aperuisse, corporibus ponte per ignem strato: Pythagoram verò ex incendio elapsum, familiaribus omnibus destitutum præ animi mœrore semetipsum è vivis sustulisse. Viris autem istis hâc calamitate oppressis, defecit etiam unà eum

μώων τ' φίλων τὸ μὲν πρῶτον εἰς Καυλωνίαν τὸν ὅρμον σωθῆναι· ὑπεῖδον δ' πάλιν ἐς Λοκροὺς. πυθομένους δ' τοὺ Λοκρὸς τῆ γερόντων τινὰς ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ὅρια ἀποστεῖλαι. τέτους δ' φῆς αὐτὸν ἀπαντήσαντας εἰπεῖν· ἡμεῖς, ὦ Πυθαγόρα, σοφὸν μὲν ἄνδρα σε καὶ δεινὸν ἀκούομεν· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις οὐδὲν ἔχομεν ἐγκαλεῖν. αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τῆ ὑπαρχόντων πειρασόμεθα μένειν. σὺ δ' ἑτέρωθί πε βάδιζε, λαβὼν παρ' ἡμῶν ἅττα καθηκόντως τῆ ἀναγκαίων τυγχάνεις· ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῆς τῶν Λοκρῶν πόλεως τὸν εἰρημένον ἀπηλλάγη τρόπον, εἰς Τάραντα πλεύσαι. πάλιν δ' καὶ τοῦτο παρακλήσια παθόντα τοῖς περὶ Κρότωνα, εἰς Μεταπόντιον ἐλθεῖν. πανταχῆ γὰρ ἐγένοντο μεγάλαι στάσεις, ὰς ἔτι νῦν οἱ περὶ τοὺς τόπους μνημονεύοντές τε καὶ ἀναγόντες, τοὺς ὑπὸ τῆς Πυθαγορείων καλοῦντες. Πυθαγόρειοι δ' ἐκαλοῦντο ἡ σύστασις ἅπασα, ἣ συνακολουθήσασα αὐτῷ. ἐν δὲ τῆ περὶ Μεταπόντιον καὶ Πυθαγόραν αὐτὸν λέγουσι τελευτῆσαι, καταφυγόντα ὑπὸ τὸ Μουσεῖον ἱερὸν, αὐτοῦ τῆς ἀναγκαίων τεσσαράκοντα ἡμέρας διαμείναντα. οἱ δέ φασιν, ὅτι τοῦ πυρὸς νεμομένου τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ συνηθροισμένοι ἐτύγχανον, ἑαυτοὺς αὐτοὺ εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἑταίρους δι' ὅλου παρέχειν τῷ δι' ἀσκήλου, γεφυρώσαντας τὸ πῦρ τοῖς σφετέροις σώμασι· διεκπεσόντα δ' ἐκ τοῦ πυρὸς τὸν Πυθαγόραν, διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν συνήθων ἀθυμήσαντα ἑαυτὸν τοῦ βίου ἐξαγαγεῖν. τῆς δὲ συμφορᾶς οὕτως καταχούσης τοῦ ἀνδρὸς,

σωεξέλιπε καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἄῤῥητα ἐν τοῖς στήθεσιν ἔτι φυλαχθῆσα ἄχρι τότε, μόνων τῶν δυνατωτάτων παρὰ τοῖς ἔξω διαμνημονευομένων. ὅτε γὰρ τῶ Πυθαγόρα σύγγραμμα οὐ. οἵ τ' ἐκφυγόντες Λύσις τε καὶ Ἄρχιππος, καὶ ὅσοι ἀποδημοῦντες ἐτύγχανον, ὀλίγα δόξασαν ζώπυρα τῆς φιλοσοφίας, ἀμυδρά τε καὶ δυσπάρατα. μογωδέντες γὰρ καὶ ἐπὶ τῶ συμβάντι ἀθυμήσαντες, διεσπάρησαν ἄλλος ἀλλαχῆ, τὴν πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίαν ἀποστραφέντες. διόλου δ' ἄμφω οἱ μὴ παντελῶς ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο τὸ φιλοσοφίας ὄνομα, καὶ θεοῖς αὐτοῖς διὰ τοῦτο ἀπεχθάνωνται, ὑπομνήματα κεφαλαιώδη συλλεξάμενοι, πάντα τῶν πρεσβυτέρων συγγράμματα, καὶ ὧν διεμέμνητο, συναγαγόντες, κατέλιπεν ἕκαστος ἅπερ ἐτύγχανε τελευτῶν· ἐπισκήψαντες υἱοῖς ἢ θυγατράσιν ἢ γυναιξί, μηδενὶ δοῦναι τῶν ἐκτὸς τῆς οἰκίας· αἱ δὲ μέχρι πολλοῦ χρόνου τοῦτο διετήρησαν, ἐκδοχῆς δ' αὐτῶν ἑκάστων διαλλαττούσης τοῖς ἐπιγόνοις. τεκμαίρεσθαι δέ, φησι Νικόμαχος, τοὺς μὴ παρέργως αὐτοὺς τὰς ἀλλοτρίας ἐκκλίνειν φιλίας, ἀλλὰ πάνυ σπουδαίως περιάπτεσθαι αὐτῶν, καὶ φυλάττεσθαι· καὶ μὴν περὶ τοῦ μέχρι πολλῶν ἡμερῶν τὸ φιλικὸν πρὸς ἀλλήλους ἀνένδοτον αὐτοὺς διατετηρηκέναι· καὶ ἐξ ὧν Ἀεισόξενος ἐν τῶ περὶ τοῦ Πυθαγόρου βίου, αὐτὸς διακηκοέναι φησὶ Διονυσίου τοῦ Σικελίας τυράννου, ὅτ' ἐπέστειλε τὰ μοναρχίας γράμματα ἐν Κορίνθω ἐκδιδάσκειν· φησὶ δ' ὅτι· ὀλίγων καὶ δακρύων, καὶ πάντων τοιούτων εἴρξειν τοὺς ἄνδρας ἐκεί-

eis ſcientia, quam hucuſq; in pectoribus arcanam reconditámque cuſtodierant; præter quædam intellectu difficilia, quæ exterioris admiſſionis auditores memoriâ repetebant. Neq; enim ullum Pythagoræ ſcriptum extabat. Lyſis præterea atq; Archippus, & quotcunq; fortè fortunâ domo tum peregrè aberant, exiguos quoſdam philoſophiæ igniculos conſervârunt, obſcuros eos admodum, & perveſtigatu difficiles. Soli enim jam derelicti, & dolore ob patratum ſcelus exanimati, alius aliò diſperſi, humanam ſocietatem averſabantur: verentes autē nè philoſophiæ nomen inter homines penitus interiret, atq; eam ob rem deos quoque ipſos haberent infenſos, commentaria quædam ſummatim compoſuerunt, & antiquorum ſcriptis, & iis quorum ipſi meminerant in unum redactis, quæ eo quo quiſque loco obiit reliquerunt: præcipientes filiis filiabúsque, aut uxoribus, nè cuiquam extra familiam eorum copiam facerent. Idq; continuâ quâdam ſucceſſione privatim poſteris denunciantes, permulto tempore obſervârunt. Atque hinc ait Nicomachus conjicimus, ipſos ſtudioſiſſimè externas amicitias declinâſſe: & ad multas etiā ætates amicitiam inter ſe fidam atque conſtantem conſervâſſe: præterea ex iis quæ Ariſtoxenus, libro de vita Pythagoræ, ſemetipſum ex Dionyſio Siciliæ Tyranno audiviſſe teſtatur, cùm Corinthi poſtquam regno excidiſſet literas doceret. Ait autem viros iſtos luctibus, lacrymis, aliiſq; hujuſmodi omnibus quàm maximè

abſtinuiſſe;

abſtinuiſſe: eadem verò etiam ratio eſt de blanditiis, precibus, atq; obſecratione, aliisq; id genus omnibus. Dionyſius autem cùm aliquando reipſa experiri eos cuperet: quod nonnulli dicerent, ipſos nequaquam fidem ſibi invicem ſervaturos, ſi quis fortè eorum comprehenſus foret: hoc modo rem inſtituit. Phintias comprehenſus, & coram tyranno adductus fuit. Dionyſius verò eum accuſabat, quòd vitæ ſuæ ſtruxiſſet inſidias: cujus rei convictꝰ, & morti adjudicatus fuit. Hîc illum rogâſſe, quandoquidē ipſi ità viſum fuiſſet, reliquum diei ſibi concedi, ut & propriam rem familiarem & Damonis conſtitueret: eum enim amicum fortunarúmq; participem eſſe. Verùm ſeſe utpote ætate provectiorem potiſſima rei familiaris onerà in ſemet recepiſſe. Rogavit ergò ut Damone vade dato dimitteretur. Permittente idipſum Dionyſio, Damon accerſitus, audito quid acciderat, vadem ſe ſtitit, permanſitque donec Phintias rediret. Dionyſium quidē rei novitate perculſum fuiſſe: illos verò qui principio tentandi gratiâ hæc inſtituerant, Damonem irriſiſſe, quaſi in periculo derelinquendū. ſole autē in occaſū jam vergente veniſſe Phintiam, ut mortem oppeteret. Ad id cunctos obſtupuiſſe. Dionyſiū verò complexū deoſculatúmq; viros rogâſſe, ut tertius in amicitiam reciperetur. Illos autem quamvis obnixè roganti nullâ ratione ea in re conſenſiſſe. Atq; hæc quidē Ariſtoxenus ut ex ipſo Dionyſio audita prodidit. Hippobotus autem atq; Neanthes de Myllia & Timycha referunt.

πεῖσαι δ' αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα. ὁ δὲ ἀκούσας ἐπέστρεψε μὲν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐπεβόησε τοῖς θεωμένοις, ὅτι ἥκει Φιντίας ὑπὲρ τοῦ θανάτου καταδικασθείς. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐπεβόησεν, ὅτι ἥκει ὁ Φιντίας, ἐπεβόησε καὶ ὁ Δάμων, ὅτι ἥκει ὁ Δάμων. ὁ δὲ Διονύσιος ἐθαύμασε τὸ γεγενημένον, καὶ ἐκέλευσε τοὺς ἀμφοτέρους ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ ἐδεήθη αὐτῶν ἀμφοτέρων, ἐπὶ τρίτον ἑταῖρον αὐτὸν προσδέξασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, τὸν μὲν Φιντίαν ἀπέλυσε, τὸν δὲ Δάμωνα ἐκέλευσε φυλάττεσθαι. ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἐπιβουλεύειν

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΒΙΟΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΦΩΤΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.

ΑΝΕΓΝΩΣΘΗ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΒΙΟΣ.

INCERTUS DE VITA PYTHAGORÆ.

Ex PHOTII Bibliotheca, Codice CCLIX.

L. Holſtenio Interprete.

LECTA FUIT VITA *PYTHAGORÆ.*

ΟΤΙ ἔνατος ἀπὸ Πυθαγόρου διάδοχος γέγονε, φησι, Πλάτων, Ἀρχύτα τοῦ πρεσβυτέρου μαθητὴς γεγόμενος· δέκατος δ' Ἀριστοτέλης. τῶν δὲ Πυθαγόρου, οἱ μὲν ἦσαν περὶ τὴν θεωρίαν καλούμενοι, οἵπερ ἐκαλοῦντο σεβαστικοί· οἱ δὲ περὶ τὰ ἀνθρώπινα, οἵπερ ἐκαλοῦντο πολιτικοί· οἱ δὲ περὶ τὰ μαθήματα, γεωμετρικὰ, καὶ ἀστρονομικὰ, ἵπερ ἐκαλοῦντο μαθηματικοί. καὶ σὺν μὲν αὐτοῖς τοῖς Πυθαγόρου οἱ γεγόμενοι ἐκαλοῦντο Πυθαγόρειοι, οἱ δὲ τούτων μαθηταὶ, Πυθαγόρειοι· οἱ δὲ ἄλλοι ἔξωθεν ζηλωταὶ, Πυθαγορεσταί. ἀπεῖχοντο δὲ ἐμψύχων, καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἔθυον.

PLato, inquit, nonus ſucceſſor fuit à Pythagora, Archytæ ſenioris diſcipulus; decimus Ariſtoteles. ex Pythagoræ verò diſcipulis alii contemplationi dediti erant, qui Sebaſtici, ſive Religioſi vocabantur; alii res humanas tractabant, ii Politici dicebantur: alii circa mathemacas ſcientias, Geometriam, & Aſtronomiam verſabantur, qui Mathematici audiebant. Ipſius Pythagoræ familiares Pythagorici dicuntur: horum diſcipuli Pythagorei: exteri autem ejus ſectatores, Pythagoriſtæ. animalibus abſtinebant, & ex ſolis victimis certo tempore guſtabant.

Pytha-

Pythagoram centum & quatuor annos vixisse aiunt, & alter filiorum ejus Mnesarchus etiamnum juvenis obiisse dicitur. Alter verò Telauges patris successor fuit. Filiæ ejus fuerunt Sara & Myia. Quin & Theano non discipula modò, sed & filiarum una fuisse memoratur.

Pythagorei aiebant differre unitatem & unum. Unitas enim ab iis existimabatur quæ in intellectualibus existit: unum verò id quod in numeris. Eodem modo duo in numeris; dualitatem verò infinitum dicebant.

Unitas quidem secundùm æqualitatem modúmq; sumitur; dualitas autem secundùm excessum & defectum. Itaque medium modúsque non possunt recipere magis & minús. Sed excessus & defectus, cùm in infinitum procedant, id recipiunt. Ideóq; ipsam dualitatem vocabant infinitum. Et cùm omnia ex unitate & dualitate ad numeros referant, omnia etiam entia numeros appellabant. Numerus autem denario completur. Denarius verò componitur, ubi ordine quatuor numeramus. Ideóque omnem numerum Quaternarium dicebant. Tribus modis hominem seipso meliorem evadere affirmabant. Primò quidem, colloquio Deorum. Necesse enim est accedentem ad eos illo tempore ab omni se maleficio abstinere, assimilantem sese Deo pro viribus. Secundò, benefaciendo. Hoc enim Dei proprium est, & in eo Deum imitatur. Tertiò denique, moriendo. Si enim animus, dum hæc vita vivitur, pau-

Ὅτι ἑκατὸν καὶ τεσσάρων ἔτῶν λέγεται ἐζηκέναι τὸν Πυθαγόραν. καὶ ὁ μὲν Μνήσαρχος εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ λέγεται νεωτερῷ τελευτῆσαι. Τηλαυγὴς δ' ὁ ἕτερος διεδέξατο. καὶ Σάρρα, καὶ Μύια αἱ θυγατέρες. καὶ ἡ Θεανὼ δ' λέγεται ὐ μαθήτρια μόνον, ἀλλὰ καὶ μία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἶναι.

Ὅτι διαφέρειν ἔλεγον ἑνὸς καὶ μονάδα. μονὰς μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς νομίζεται ἡ ἐν τοῖς νοητοῖς ἴσα· ἓν δ', τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς· ὁμοίως δὲ καὶ δύο τὸ ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς· ἔλεγον δὲ πρῶτον δυάδα ἀόριστον.

Ὅτι ἡ μὲν μονὰς, καθ' ὁπότητα καὶ τὸ μέτρον λαμβάνεται· ἡ δὲ δυὰς κατ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν. μεσότης μὲν οὖν καὶ μέτρον ὐ δύναται μᾶλλον καὶ ἧττον χωρεῖν· ἡ δ' ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις ἐπειδὴ ἐπ' ἄπειρον προχωρεῖ, διὰ τοῦτο ἀόριστον αὐτὴν ἔλεγον δυάδα. καὶ ἐπειδὴ πάντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνῆγον, ἐκ τε τῆς μονάδος καὶ τῆς δυάδος, καὶ τὰ ὄντα πάντα ἀριθμοὺς προσηγόρευον. ὁ δ' ἀριθμὸς συμπληροῦται τῇ δεκάδι· ὁ δὲ δέκα συνίστησι τῶν τεττάρων, καθ' ἑξῆς ἀριθμούντων ἡμῶν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀριθμὸν πάντα τετρακτὺν ἔλεγον. Ἔλεγον δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἑαυτοῦ βελτίω καθ' τρεῖς τρόπους γίνεσθαι. πρῶτον μέν, τῇ ὁμιλίᾳ τῇ πρὸς τοὺς θεούς. ἀναγκαῖον δέ, πρέπον τι αὐτοῖς, κατ' ἐκεῖνο καιρὸν, χωρίζεσθαι αὐτὸν πάσης κακίας, εἰς ὁμοίωσιν ὁμοιοῦντα ἑαυτὸν τῷ θεῷ. δεύτερον, ἐν τῷ εὖ ποιεῖν. δοκεῖ γὰρ τοῦτο, καὶ θείας μιμήσεως τέλος εἶναι τὸ εὐποιεῖν. εἰ γὰρ καθ' πρέπον τι ἡ ψυχὴ

τῦ σώμα|Θ· ἐν τῷ ζῆν τὸ ζῶον, χωριζομένη, βελτίων γίνε|ται ἑαυτῆς· ἔν τε τοῖς ὕπνοις καὶ περὶ ὀνείρους, καὶ ἐν ταῖς ἐκστάσει τῶν νόσων μαντικὴ γίνε|ται· πολλῷ μᾶλλον βελτίων ἔσται, ὅταν τέλεον χωρισθῇ ἀπὸ τῦ σώμα|Θ.

Ὅτι τὴν μονάδα πάντων ἀρχὴν ἔλεγον Πυθαγόρειοι· ἐπεὶ τὸ μὲν σημεῖον, ἀρχὴν ἔλεγον γραμμῆς· τὴν δ', ἐπιπέδε· τὸ δ', τὰ τριχῆ διαστατὸν, ἤτοι σώμα|τος· τῦ δὲ σημείε περιπνοεῖται ἡ μονάς. ὥστε ἀρχὴ τῶν σωμάτων ἡ μονάς. ὥστε τὰ σώματα πάντα ἐκ τῆς μονάδος γεγένηται.

Ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι τῶν ἐμψύχων ἀπείχοντο, τὴν μετεμψύχωσιν ἀφρόνως ὡς ἀληθῆ ὑπολαμβάνοντες. καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα τῶν βρωμάτων παχύνει τὸν νοῦν, τρυφιμώτερα ὄντα, καὶ πολλὴν ἀνάδοσιν ποιῦντα· διὰ τῦτο καὶ τῶν κυάμων ἀπείχοντο, ὅτι φυσώδης, καὶ τροφιμώτατος. καὶ ἄλλας δέ τινας αἰτίας πλείους ἀποδίδασιν, αἱ αὐτοῦ ἐσῆγον ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων.

Ὅτι † Πυθαγόραν πολλὰ φασὶ προειπεῖν, καὶ πάντα ἐκβῆναι.

Ὅτι τὴν μὲν θεωρητικὴν καὶ φυσικὴν Πλάτωνά φασι παρὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Πυθαγορείων ἐκμαθεῖν· τὴν δ' ἠθικὴν μάλιστα παρὰ Σωκράτες· τῆς δὲ λογικῆς σπέρματα καταβαλεῖν αὐτῷ Ζήνωνα καὶ Παρμενίδην τὸν Ἐλεάτας· καὶ ἔτι δὲ τῆς Πυθαγορείε ἦσαν διατριβῆς.

Ὅτι ἡ ὄψις, κατὰ Πυθαγόραν, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλην, τῶν δώδεκα χρωμάτων ἐστὶ κριτική. λευκοῦ καὶ μέλανΘ, καὶ τῶν μετα-

dulùm à corpore separatus, seipso melior evadit: & in somnis per insomnia, & ecstasibus morborum divinare incipit: multò sanè fit præstantior, ubi penitùs à corpore sejungitur.

Pythagorei unitatem principium rerum omnium vocabant. Punctum enim dicebant esse principium lineæ, lineam superficiei, superficiem tripliciter extensi, sive corporis. Ante ipsum verò punctum unitas præconcipitur. Quare principium corporum est unitas; & omnia corpora ex unitate ortum ducunt.

Iidem ab animatis abstinebant, propter transmigrationem animarum, quam stultâ opinione veram existimabant. Tum quòd hujusmodi cibi mentem reddant crassiorem: eò quòd nimiùm nutrimenti atque digestionis præbent. Fabis quoq; ob eandem causam abstinebant quòd inflent & plurimùm nutriant. Sed & plures alias causas afferunt, ob quas fabarum esu abstinent.

Plurima Pythagoram prædixisse aiunt, & omnia evenisse.

Philosophiam contemplativam & naturalem Platonem à Pythagoreis in Italia didicisse ferunt: moralem à Socrate: Logices verò semina & principia ei commissa fuisse à Zenone & Parmenide Eleatis: qui & ipsi ex Pythagoræ schola profecti sunt.

Visus, ex Pythagoræ, Platonis, & Aristotelis sententiâ judicat de duodecim coloribus: de albo, & nigro, & de cæteris interjectis, flavo, fusco,

fusco, pallido, rubro, cæruleo, purpureo, rutilo & luteo. Auditus dijudicat vocem acutam & gravem. Odoratus judicat de odoribus bonis & malis, & sex interjectis, putridis, humidis, liquidis, & vaporatis. Gustus discernit sapores dulces & amaros, & quinque medios. Septem enim sunt in universum: dulcis, amarus, asper, acidus, mollis, salsus, austerus. Tactus verò plurima dijudicat: scilicet gravia & levia, quæque media intercedunt. Calida & frigida, & quæ interjacent. Dura & mollia, & horum media. Sicca & humida, cum suis quoq; mediis. Equidem reliqui quatuor sensus in solo capite stationem habent, & suis sibi organis circumscribuntur. Tactus verò per caput & per universum corpus diffunditur: omnibúsque sensibus communis est: in manibus autem vim discernendi manifestiorem exserit.

Aiunt in cœlo duodecim esse orbes ordine distinctos. Quorum primus & extimus est inerrabilis sive firmamentum, in quo Deus primus, & dii intellectuales ut Aristoteli placet, aut Ideæ ex mente Platonis. Post inerrabilem ordine proximum est sydus Saturni, & deinde cæteri sex Planetæ: Jupiter, inquam, Mars, Venus, Mercurius, Sol, & Luna. Post hosce est sphæra ignis: hinc aëris: deinde aquæ: omnibus ultimus subest orbis terrarum. In horum duodecim orbium supremo, sive firmamento residet prima causa. Et quicquid illi vicinum est, id firmiter atque optimè compositum esse affirmant: quæ longiùs absunt,

ξὺ, ξανθὸν, φαιὸν, ὠχρὸν, ἐρυθρὸν, κυανῦ, ἀλικρινὲς, λαμπρὸν, ὀρφνινον. ἡ δ' ἀκοὴ κριτικὴ ὀξέος καὶ βαρέος φθόγγου. ἡ δ' ὀσφρησις, κριτικὴ εὐωδῶν ὀσμῶν, καὶ τῶν μιγάδων ἓξ, σηπεδόνων τε καὶ βρεχωδῶν, ἢ πνικωδῶν, ἢ θυμιαζομένων. ἡ δ' γεῦσις κριτικὴ ὀξέος γλυκέων τε καὶ πικρῶν χυμῶν, καὶ τῶν μιγάδων πέντε. ἁπλᾶ γάρ εἰσιν οἱ χυμοὶ πάντες· γλυκὺς, πικρὸς, ὀξὺς, λεμνὸς, σκληρὸς, ἁλυκὸς, στυφνός. ἡ δ' ἁφὴ πλείονων ὅτι κριτική. οἷ, βαρέων, κούφων, καὶ τῶν μιγάδων θερμοῦ τε καὶ ψυχρῶν, καὶ τῶν μιγάδων τραχέων, καὶ λείων, καὶ τῶν μιγάδων. ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, καὶ τῶν μιγάδων. καὶ αἱ μὲν δ' αἰσθήσεις ἔν τε τῇ κεφαλῇ εἰσι, καὶ διὰζωσι σωματείου ὀργάνοις. ἡ δ' ἁφὴ διὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ διὰ ὅλου τοῦ σώματος καὶ χωρητικὴ καὶ ἐστι κοινὴ πάσης αἰσθήσεως. μᾶλλον δ' ἐπὶ τὰς χεῖρας ἐπιδιατείνει παρέχεται τὸ κρίσιν.

Ὅτι δώδεκα τάξεις ἐν τῷ οὐρανῷ φησιν εἶ). πρώτην καὶ ἐξωτάτην τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν· ἐν ᾗ ὄντι ὅ, τε πρῶτος θεὸς, καὶ οἱ νοητοὶ θεοὶ, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ· κατ' ἢ Πλάτωνα αἱ ἰδέαι. μετ' ἢ τὴν ἀπλανῆ, ὁ τοῦ Κρόνου τάτακ) ἀστὴρ, καὶ οἱ ἑφεξῆς πλανῆται ἓξ, ὁ τοῦ Διὸς φημι, ὁ τοῦ Ἄρεος, ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ τοῦ Ἡλίου, ὁ τῆς Σελήνης. εἶτα ἡ τοῦ πυρὸς σφαῖρα· ἐξῆς ἡ τοῦ ἀέρος· μετ' αὐτὴν ἡ τοῦ ὕδατος· λοιπὴ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ γῆ. δώδεκα δ' τάξεων ὐσῶν, ἐν τῇ ἀπλανεῖ τὸ πρῶτον αἴτιον ὅτι· καὶ ὅ, τι ἂν ἡ ἐγγὺς αὐτοῦ, τοῦτο φασι τετύχθαι βεβαίως καὶ ἀείτως· τὰ δ' πόρ-

ἔωθεν, ἦθον. τῷ δ' τάξιν μίχει Σελλύης σώζεσθ. τὰ δ' ὑπὸ Σελλύῳ ὑκέτι ὁμοίως. ἐξ ἀνάγκης δέ ἐστι καὶ ἡ κακία εἰς τὸν περὶ γῆν τόπον· ἅτε δὴ πυθμένος λόγον ἐπεχούσης τῆς γῆς πρὸς πάντα τὸν κόσμον, καὶ πρὸς ὑποδοχὴν ὑποσάθμης ὕσπερ ὑπηρέτις. καὶ πάντα μὲν τὰ ἄλλα μέχρι τοῦ τῷ προνοίαν, καὶ τῷ βεβαίαν τάξιν, καὶ τῷ εἱμαρμένῃ τῷ θεοῦ, ἐπομένῳ αὐτῷ φασὶ διοικεῖσθαι· τὰ δὲ μέχρι τῷ Σελλύῳ τέταρτον αἰτίαν· καὶ θεὸν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ προαίρεσιν ἡμετέραν, καὶ τύχην. οὗ· τὸ μὲν εἰσελθεῖν αὐτῷ ναῦν ἢ μὴ εἰσελθεῖν, ἐφ' ἡμῖν ἐστί. τὸ μέν τι εὐδίᾳ χειμῶνα καὶ ζάλην ἐξαίφνης ἐπιγενέσθαι, ἐκ τύχης. τὸ μὲν τοι βαπτιζομένῳ τῷ ναῦν παρ' ἐλπίδα σωθῆναι, προνοίᾳ θεοῦ. τῆς δὲ εἱμαρμένης πολλοί εἰσι τρόποι, καὶ διαφοραί. διαφέρει δὲ τῆς τύχης· ὅτι ἡ μὲν εἰρμὸν ἔχει, καὶ τάξιν, καὶ ἀκολουθίαν· ἡ δὲ τύχη τὸ αὐτόματον, καὶ τὸ ὡς ἔτυχεν. οἷ, τὸ ἐκ τοῦ παιδὸς εἰς μειράκιον ἐλθεῖν, καὶ τὰς καθ' ἑξῆς ἡλικίας οἰκείως διελθεῖν, τοῦτο ἐνὸς τρόπου τῆς εἱμαρμένης.

Ὅτι ὁ ζωδιακὸς λοξῶς κινεῖται, ὡς ζητήσας εὑρεῖν ἔδοξεν Ἀριστοτέλης, ἕνεκεν τῆς γενέσεως τοῦ περὶ γῆν τόπου, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ παντός. εἰ γὰρ καταπαραλλήλως ἐκινεῖτο, ἀεὶ ἂν μία ὥρα χιῶν τοῦ ἔτους, ἤτοι θέρους, ἢ χειμῶν, ἢ ἄλλη τις. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἄλλους πλανήτας μεταβαίνειν ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζῴδιον, γίνονται αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρῶν τέτταρες· καὶ ἐκ τῆς τούτων εἰς ἄλλ-

minùs firma esse. Ordinem constantem servari usq; ad Lunam: infrà eam omnia promiscuè ferri. Hinc malum quoq; necessariò circa terræ regionem existit; quandoquidem ea ad totum mundum fundi instar obtinet: proprium scilicet & commodissimum receptaculum eorum quæ in imo subsidunt. Et cæteras quidem omnes partes providentiâ & stabili ordine atque fato, divinæ voluntati obsequente, gubernari aiunt. Sed quæ infra lunam sunt, ea à quatuor causis regi: Deo, fato, nostro consilio, & fortunâ. Verbi gratiâ, navem ipsam conscendere, vel non, in nostra est potestate. At tempore sereno procellas & tempestatem subitò oriri, ex fortuna pendet. Navem submersam præter spem conservari, id divinâ fit providentiâ. Cæterùm fati multi & diversi sunt modi. Differt autem à fortuna: quoniam illud seriem ordinémq; atq; sequelam habet: fortuna autem casu temerario contingit. exempli gratiâ, è puero juvenem evadere, & reliquas deinde ætates ordine transire, id uno fati modo accidit.

Zodiacus motu obliquo fertur, quòd Aristoteles diligenti investigatione videtur reperisse, ob generationem regionum circa terram, ad universi complementum. Nam si recto moveretur, una semper eadémq; anni tempestas esset, vel æstatis, vel hyemis, vel alterius cujusdam. At nunc eo quòd sol, aliiq; planetæ, ab uno signo ad aliud transeant, quatuor anni temporum mutationes contingunt: & ex mu-

tua

tua illorum viciſſitudine, fructus proveniunt, aliæque animantium generationes exiſtunt.

Sol, ut quidem hic autor privatâ aſſerit opinione: quam tamen veram eſſe pertendit, centuplâ magnitudine terram excedit: at vulgò tricies majorem perhibent.

Magnum annum Saturni ambitu definiunt. Nam cùm cæteri ſex planetæ breviori tempore curriculum conficiant, Saturnus curſum ſuum triginta annis abſolvit. Jupiter enim annis XII. Mars duobus: Sol uno: paríque ſpatio Mercurius & Venus circulum ſuum conficiunt. At Luna terræ proxima, circulum quoque minimum menſtruo ſpatio obit.

Pythagoras primus omnium cœlum appellavit mundum: quia perfectum eſt, omnibúsq; animantium ſignis, & nullo non pulchritudinis genere exornatum.

Plato, inquit, & Ariſtoteles uno conſenſu animam immortalem perhibent. quamvìs nonnulli profundam Ariſtotelis mentem parùm capientes, eum animam mortalem ſtatuere exiſtiment.

Homo microcoſmus, ſive mundi compendium, dicitur, non quòd ex quatuor elementis conſtet: id enim cætera quoq; animalia, licèt minima habent: verùm quia omnes mundi virtutes continet. Nam in mundo ſunt Dii & quatuor elementa, animalia bruta, atq; plantæ. Omnes haſce potentias poſſidet homo. Habet enim facultatem divinam, ſcilicet rationalem.

λήλαι μεταβολῆς ὅι τε καρποὶ φύονται, καὶ ἄλλαι γενέσεις τῶν ζώων γίνονται.

Ὅτι ὁ μὲν ἥλιος, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἰδίαν ἀποφαίνεται δόξαν, ἣν καὶ ἀληθῆ λέγει, ἑκατονταπλασίων ὄζει τῆς γῆς· οἱ δὲ πολλοὶ οὐκ ἐλάττονα τοῦ τριακονταπλασίονα αὐτῆς φασί.

Ὅτι μέγαν ἐνιαυτὸν καὶ τέλειον Κρόνος περίοδον φασίν· ὅτε τῶν λοιπῶν ἐξ πλανωμένων ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, ὅτε ἐν τεσσαράκοντα τὸν οἰκεῖον δρόμον ἀναπίμπλησι. ὁ μὲν γὰρ Διὸς, ἐν ιβ' ἔτεσι τὸν ἴδιον διαπεραίνει κύκλον· ἐν δυσὶ δὲ ὁ Ἄρης· ὁ δὲ Ἥλιος, ἐνιαυτῷ· Ἑρμῆς δὲ καὶ Ἀφροδίτη ἰσοταχεῖς τῷ ἡλίῳ· Σελήνη δὲ θερμοτάτη, καὶ ἐλάχιστον κύκλον περιοῦσα, ἐν μηνί.

Ὅτι πρῶτος Πυθαγόρας ἔφηνε κόσμον προσηγόρευσε, διὰ τὸ τέλειον εἶναι καὶ πᾶσι κεκοσμῆσθαι τοῖς τε ζώοις, καὶ τοῖς καλοῖς.

Ὅτι Πλάτων, φησὶ, καὶ Ἀριστοτέλης, ἀθάνατον ὁμοίως λέγουσι τὴν ψυχήν· κἂν τινες εἰς τὸν Ἀριστοτέλους νῦν οὐκ ἐμβαθύνοντες, θνητὴν νομίζουσιν αὐτὸν λέγειν.

Ὅτι ὁ ἄνθρωπος μικρὸς κόσμος λέγεται, οὐκ ἄρα ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων σύγκειται· τοῦτο γὰρ καὶ ἕκαστον τῶν ζώων καὶ συντίθεται· ἀλλ' ὅτι πάσας ἔχει τὰς τοῦ κόσμου δυνάμεις. ἐν γὰρ τῷ κόσμῳ εἰσὶ θεοὶ, ὅτι καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ὅτι καὶ ἄλογα ζῶα, ὅτι καὶ φυτά. πάσας δὲ ταύτας τὰς δυνάμεις ἔχει ὁ ἄνθρωπος. ἔχει γὰρ θείαν μὲν δύναμιν, τὴν λογικήν·

λογικὸν· ἔχει τὸν τῶν στοιχείων φύσιν, τὸν θρεπτικὸν καὶ αὐξητικὸν, καὶ τοῦ ὁμοίου γεννητικόν. ἐν ἑκάστῃ δὲ τούτων λείπεται. καὶ ὥσπερ ὁ πένταθλος πάσας ἔχων τὰς δυνάμεις, ἐν ἑκάστῃ ἥττων ἐστὶ τοῦ ἐν τῷ ἐπιτηδεύοντος τὸν ἀθλημάτων· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος πάσας ἔχων τὰς δυνάμεις, ἐν ἑκάστῃ λείπεται. ἥπλωται μὲν γὰρ ἔχομεν τὸν λογικὸν δύναμιν, ὥσπερ οἱ θεοί· καὶ τὰ τῶν στοιχείων ὁμοίως ἥττον, ἢ ἐκεῖνα· καὶ τὸν θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν ἐνδεέστερα τῶν ἐν τοῖς ἀλόγοις· καὶ τὸν θρεπτικὸν καὶ αὐξητικὸν δύναμιν ἐλαττωμένας τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς. ὅθεν ἐκ ποικίλων δυνάμεων συνεζῶντες, δύσχρηστον τὸν βίον ἔχομεν. ἕκαστον γὰρ τῶν ἄλλων ὑπὸ μιᾶς φύσεως διακίζεται· ἡμεῖς δ' ὑπὸ τῶν διαφόρων δυνάμεων ἀνπασώμεθα. οὗ, ποτὲ μὲν, ὑπὸ τοῦ θείου ἀναγόμεθα ἐπὶ κρεῖττω· ποτὲ δ', ὑπὸ θηριώδους ἐπικρατήσαντος, ἐπὶ τὰ χείρω· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων. ἐὰν οὖν τις θεραπεύσῃ τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον, ὥσπερ ἡνίοχον ἔχηνυοεότα καὶ ἐπιτήμονα ἐπιτάξας, δυνήσεται ἑκάστῃ τῶν ἄλλων δυνάμεων εἰς δέον χρήσασθαι· τῇ τε κρίσει φημὶ τῶν στοιχείων, τῷ θυμῷ, καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ, καὶ τῇ ὀρέξει. Τὸ γὰρ, γνῶθι σαυτὸν, δοκεῖν ῥᾴδιον εἶναι, πάντων δὲ χαλεπώταλον. ὃ καί φασι τοῦ Πυθίου εἶναι Ἀπόλλωνος· εἰ καὶ εἰς Χίλωνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν. ἕνα τὸ κατόρθωμα ἀναφέρωσι. παραινεῖ δ' ἡμῖν, γνῶναι τὸν ἑαυτῶν δύναμιν. τὸ δὲ γνῶναι ἑαυτὸν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸν τὸ σύμπαντος κόσμου

Habet naturam elementorum, nimirum vim nutritivam atque auctricem, suíq; similis productricem. At singulis his inferior est. Nam uti quinquertio, omnes habens virtutes, in singulis tamen minor est eo qui unum tantùm certaminis genus exercet: ità & homo habens omnes virtutes, in singulis singillatim superatur. Minorem enim rationis facultatem habemus, quàm Dii: ità & minùs de elementis, quàm ipsa elementa. Cupiditas quoq; & iracundia minor in nobis, quàm in brutis. Et nutriendi atque crescendi qualitate à plantis vincimur. Quocirca cum variis ex facultatibus compositi simus, vitam quoq; usu difficilem obtinemus. Alia enim omnia ab una natura reguntur: nos autem qualitatibus diversis distrahimur. Verbi gratiâ, nunc à Deo ad meliora trahimur: nunc vincente vi naturali ad deteriora, & sic in cæteris quoq; potentiis. Si quis ergò id quod in nobis divinum est excolat, & vigilis ac periti aurigæ instar sibi præficiat, is singulis etiam reliquis facultatibus, permixtione inquam elementorum, irâ cupiditate, & appetitu, rectè uti poterit. Idcóque præceptum illud, *Nosce te ipsum*, quamvìs facillimum videatur, omnium nihilominus difficillimum est. Quòd & Pythii Apollinis esse dicunt: licèt ad Chilonem, unum è septem sapientibus referatur. Monet autem nos, ut quisq; vim virtutémq; suam cognoscat. Sed Nôsse seipsum nihil aliud est, quàm totius mundi naturâ nôsse. Quod fieri non

poteſt, niſi Philoſophiæ operam demus: quod Deus hoc præcepto nos admonet.

ἀνὰ τὴν φιλοσοφεῖν· ὅπερ ἡμῶν ὁ θεὸς παραινεῖ.

Cognitionis octo dicunt eſſe organa: ſenſum, imaginationem, artem, opinionem, prudentiam, ſcientiam, ſapientiam, mentem. Ex hiſce artem, prudentiam, ſcientiam, mentem, communes cum Diis habemus: ſenſum, & imaginationem cum beſtiis, nobis autem ſolummodo propria eſt opinio. Senſus; eſt fallax cognitio per corpus: imaginatio, motus in anima. Ars, habitus operans cum ratione. Additur autem, cum ratione, quia & aranea operatur, ſed nequaquam cum ratione. Prudentia, eſt habitus eligens id quod rectum eſt in rebus agendis. Scientia eſt habitus eorum, quæ ſemper ſecundùm idem atque eodem modo ſe habent. Sapientia, primarum cauſarum cognitio. Mens, principium & fons omnium bonorum.

Ὅτι γνώσεως ὀκτὼ, φασὶν, ὄργανα· αἴσθησιν, φαντασίαν, τέχνην, δόξαν, φρόνησιν, ἐπιστήμην, σοφίαν, νοῦν. τούτων κοινὰ μὲν ὅσα ἡμῖν πρὸς τὰ θεῖα, τέχνη καὶ φρόνησις, καὶ ἐπιστήμη, καὶ νοῦς· πρὸς δὲ τὰ ἄλογα, αἴσθησις καὶ φαντασία· ἴδιον δὲ ἡμῖν μόνον ἡ δόξα. ἔστι δὲ αἴσθησις μὲν, γνῶσις ψευδὴς διὰ σώματος· φαντασία δὲ, κίνησις ἐν ψυχῇ· τέχνη δὲ, ἕξις ποιητικὴ μετὰ λόγου. τὸ δὲ (μετὰ λόγου) προσκεῖται, ὅτι καὶ ὁ ἀράχνης ποιεῖ, ἀλλ' οὐ μετὰ λόγου. φρόνησις δὲ, ἕξις προαιρετικὴ τῶν ἐν τοῖς πρακτοῖς ὀρθότητος. ἐπιστήμη δὲ, ἕξις τῶν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων· σοφία δὲ, ἐπιστήμη τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων· νοῦς δὲ, ἀρχὴ καὶ πηγὴ πάντων τῶν καλῶν.

Tres ſunt partes docilitatis; ſolertia, memoria, acumen ingenii. Memoria eſt cuſtos eorum, quæ quis didicit. Acumen ingenii eſt velocitas intellectûs. Solertia eſt ex iis quæ quis didicit, ea inveſtigare quæ non didicit.

Ὅτι τρία μέρη εὐμαθίας· ἀγχίνοια, μνήμη, ὀξύτης. μνήμη μὲν οὖν ἐστι, τήρησις ὧν ἐμάθέ τις· ὀξύτης δὲ ἡ ταχύτης τῆς διανοίας· ἀγχίνοια δὲ, ἐξ ὧν ἐμάθέ τις, ἃ μὴ ἐμάθε ἐρεύνησις.

Tria ſunt quæ cœli nomine dicuntur. Primò quidem ipſa ſphæra inerrabilis, ſive firmamentum: ſecundò, diſtantia illa quæ eſt à firmamento uſque ad Lunam: Tertiò, univerſus mundus, cœlum, inquam, unà cum terra.

Ὅτι ὁ οὐρανὸς τριχῶς λέγεται· ἓν μὲν, αὐτὴ ἡ ἀπλανὴς σφαῖρα. δεύτερον, τὸ ἀπὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας μέχρι τῆς σελήνης διάστημα. τρίτον, ὁ σύμπας κόσμος, ὁ οὐρανός φημι, καὶ ἡ γῆ ἅμα.

Perfectiſſima & deterrima, inquit, naturâ comparata ſunt ad ſemper operandum: Deus ſcilicet, & plantæ. Deus enim, & quæcunq; illi

Ὅτι πέφυκε, φησι, τὰ τελεώτατα καὶ τὰ χείριστα ἀεὶ ἐνεργεῖν· ταῦτα δέ ἐστι θεὸς καὶ φυτά. ὅ, τε γὰρ θεὸς κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον ἀεὶ

ἀεὶ ἐνεργεῖ, καὶ τὰ πλησίον αὐτῆς ὄντα· καὶ πάλιν, τὰ φυτὰ ἀεὶ ἐνεργεῖ, τρέφεται γὰρ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν· ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ, ὕδε τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ σχεδὸν τὸν ἥμισυ χρόνον καθεύδει τε καὶ ἡσυχάζει.

Ὅτι δὲ Ἕλληνες ἀεὶ ἀμείνους τὰ ἤθη τῶν βαρβάρων, ὡς τὸν εὐκρατον οἰκοῦντες· Σκύθαι δὲ καὶ Αἰθίοπες, οἱ μὲν ὑπὸ κρύους ἐνοχλούμενοι, οἱ δὲ ὑπὸ θάλπους πυκνουμένης τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, καὶ ὑπολαμβανομένου ἐντὸς τοῦ θερμοῦ πολλοῦ καὶ ὑγροῦ, τὸ δύσκρατον ἐκληρώσαντο. συμβαίνει δὲ τοὺς ἐπικοὺς καὶ θρασεῖς εἶναι τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις· ἀναλόγως δὲ καὶ οἱ τοῦ μέσου καὶ τῶν ἄκρων ἐγγυτέρω ὄντες, τῆς κράσεως τῶν παραπλησίων αὐτοῖς μετέχουσι. διὸ καὶ, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὅ, τε ἂν καὶ παρὰ βαρβάρων μάθημα λάβωσιν οἱ Ἕλληνες, τοῦτο βέλτιον ἐπήρθωσι· μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ Ἀθηναῖοι. διόπερ καὶ στρατηγικοὶ γεγένηνται ἀρχῆθεν, καὶ γεωμετρικῆς εὑρετικοὶ, καὶ πάσης τέχνης, βαναύσου τε καὶ πολεμικῆς· ἔτι δὲ καὶ λόγων, καὶ μαθημάτων. διὸ καὶ οὐκ ἐπείσακτός ἐστιν, ὡς εἰπεῖν, ἡ παιδεία ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ φύσεως ὑπάρχουσα· τοῦ πέριξ ἀέρος ἰσχνοτάτου ὄντος, καὶ καθαρωτάτου· ὡς μὴ μόνον τὴν γῆν λεπτύνειν, (διὸ καὶ αἰτίαν καὶ λεπτογεώς ἐστιν ἡ Ἀττικὴ) ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. συμβαίνει γὰρ τὸν λεπτὸν ἀέρα τὴν μὲν γῆν βλάπτειν, τὰς δὲ ψυχὰς ὠφελεῖν.

Ὅτι οἱ Ἐτησίαι πνέουσι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἀκμαιοτάτου θέρους, διὰ αἰτίαν τοιαύτην· ὁ ἥλιος μετεωρότερος καὶ μᾶλλον

proxima sunt, semper operantur secundùm mentem & rationem. Plantæ etiam semper operantur: nutriuntur enim nocte & die: sed nec homo, nec bruta animantia perpetuò operantur: nam medio ferme tempore dormiunt, & quiescunt.

Græci moribus semper antecellunt barbaros: quia temperatam mundi regionem incolunt. Scythæ verò, & Æthiopes, quorum illi frigore, hi æstu infestantur, constipatâ exteriori corporis superficie & plurimo calore ac humore intùs consumpto, temperamentum pessimum obtinent. Ideóq; violenti, & audaces sunt qui eas incolunt regiones. Atq; ità secundùm proportionem qui medio, aut extremis viciniores sunt, de viciniæ temperamento participant. Ideóq; teste Platone, quamcunq; disciplinam Græci à barbaris acceperint, eam meliùs proferunt; & maximè quidem, præ aliis Græcis, Athenienses. Quapropter primi omnium rei militari studuerunt: & picturam, omnésq; artes mechanicas, & militares, quin & dicendi facultatem, & mathematicas scientias invenerunt. Quocirca nec adventitia, ut ità dicam, Athenis est eruditio, sed nativa: cùm aer istius regionis tenuissimus, & purissimus sit: ut non solùm terram attenuet, (quæ causa est cur sterilis sit Attica) sed & hominum ingenia subtilia reddat. Solet enim tenuis aer terræ quidem nocere, sed prodesse ingeniis.

Venti Etesiæ ardentissimo æstatis tempore hujusmodi de causa spirant. Sol jam sublimior, magísque

gisque à locis meridionalibus ad ſeptentrionem converſus, diſſolvit humorem, qui eſt verſus ſeptentrionem, Is ſolutus primò in aerem, deinde in flatum commutatur, unde venti Eteſiæ exiſtunt. E ſpiritu ſcilicet qui ex ſoluto ad ſeptentrionem humore oritur. Ad oppoſitas ergò plagas meridionales feruntur; Eóque delati ad altiſſimos Æthiopiæ montes obhæreſcunt. Ubi autem coacervati ac condenſati fuerint, pluvias pariunt. Et ex hiſce pluviis increſcit æſtivo tempore Nilus, ex auſtralibus aridiſq; locis profluens. Atq; hoc Ariſtoteles inveſtigando comperit. Ipſe enim ex rei natura hoc deprehendit, rogans Alexandrum Macedonem ut ad ea loca mitteret, qui cauſam incrementi Nili oculis cognoſcerent. Propterea, ait, hac de re non quærendum ampliùs. Clarè enim patet ex pluviis augeri. Et maximè quidem mirandum, in aridiſſimis locis Æthiopiæ, ubi nec hyems nec aqua ulla, æſtivo tempore plurimos imbres oriri.

Διοπίας, ἐν οἷς ὔτε χειμὼν ὔτε ψλόϊσος ὕσπερ γίνεται.

ἀρότερος, καὶ ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς τόπων ἀρκτικότερος γινόμενος, λύει τὰ ὑγρὰ, τὰ ἐν ταῖς ἄρκτοις· λυόμενα δὲ ταῦτα, ἐξαερᾶται· ἐξαερούμενα δὲ πνεύματα ποιεῖ· καὶ ἐκ τούτων γίνονται οἱ Ἐτησίαι ἄνεμοι, ἐκ τῆς πνεύματος, τῆς ἀπὸ τῆς λύσεως τῆς ἀρκτικῶν ὑγρῶν γινομένων. φέρονται γὰρ ὅπι τοὺς ἐναντίους τόπους τοὺς μεσημβρινούς· ἐκεῖ δὲ ταῦτα ἐκφερόμενα, προσπίπτει τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσι τῆς Αἰθιοπίας καὶ πολλὰ καὶ ἄθροα γινόμενα, ἀποτελεῖται ὑετούς. καὶ ἐκ τῆς ὑετῆς τούτων ὁ Νεῖλος πληθύνεται τῷ θέρει, ἀπὸ τῆς μεσημβρινῶν καὶ ξηρῶν τόπων ῥέων. καὶ τοῦτο Ἀριστοτέλης ἐφαρμοσάμενος ἐθεωρήσατο. αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔργῳ καταγνόησεν, ἀξιώσας πέμψαι τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, καὶ ὄψει τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Νείλου αὐξήσεως παραλαβεῖν. διὸ φησὶν, εἰς τοῦτο οὐκέτι σκέψεως εἶναι. ὥσθ' γὰρ φανερὸν, ὅτι ἐξ ὑετῆς αὔξει. καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι ἐν τοῖς ξηροτάτοις τόποις τῆς Αἰθιοπίας, ἐν οἷς οὔτε χειμὼν οὔτε ὗσις ἐστὶ, συμβαίνει τοῦ θέρους

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΦΟΡΜΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΗΤΑ.

PORPHYRII PHILOSOPHI Sententiæ ad intelligibilia ducentes.

L. Holstenio interprete.

ά. ΠΑΝ σῶμα ἐν τόπῳ· ὂν δὲ τῶν καθ' ἑαυτὰ ἀσωμάτων, ἤ τι τοιοῦτον, ἐν τόπῳ.

I. OMne corpus est in loco: nullum autem incorporeum per se, aut aliquid hujusmodi, est in loco.

β'. Τὰ καθ' ἑαυτὰ ἀσώματα, αὐτὸ ὃ κρεῖττον παντὸς ὄγκου σώματος καὶ τόπου, πανταχοῦ ὄντα· οὐ διαστατῶς, ἀλλ' ἀμερῶς.

II. Incorporea per se, eo ipso quòd omni corpore & loco sunt præstantiora, sunt ubique: non distensivè, sed individuè.

γ'. Τὰ καθ' ἑαυτὰ ἀσώματα, οὐ τοπικῶς παρόντα τοῖς σώμασι, πάρεσιν αὐτοῖς, ὅταν βούλεται. πρὸς αὐτὰ ῥέψαντα, ἢ καὶ πέφυκε ῥέπειν. ἀλλὰ τοπικῶς αὐτοῖς οὐ παρόντα, τῇ ἕξει πάρεσιν αὐτοῖς.

III. Incorporea per se, quæ non adsunt corporibus præsentiâ locali, adsunt eis quandocunque volunt: vergendo ad illa, quatenus scilicet naturæ instinctu vergunt. sed cum locali præsentiâ eis non adsunt, adsunt tamen habitudine seu affectu.

δ'. Τὰ καθ' ἑαυτὰ ἀσώματα, ὑποστάσει μὲν καὶ οὐσίᾳ οὐ πάρεσιν· οὐ γὰρ συγκιρνᾶται τοῖς σώμασι· τῇ δὲ ἐκ τῆς ῥοπῆς ὑποστάσει πρὸς δυνάμεως μεταδίδωσι, προσεχοῦς τοῖς σώμασιν· ἡ γὰρ ῥοπὴ δευτέραν τινὰ δύναμιν ὑπέστησε, προσεχῆ τοῖς σώμασιν.

IV. Incorporea per se, subsistentiâ quidem & essentiâ corporibus non adsunt; neque enim cum iis commiscentur. veruntamen inclinationis subsistentiâ vim quandam propinquam corporibus communicant. inclinatio enim secundam quandam vim, corporibus vicinam, substituit.

ε'. Ἡ μὲν ψυχὴ τῆς ἀμερίστου καὶ περὶ τὰ σώματα μεριστῆς οὐσίας μέσον τί ὄντος· ὁ δὲ νοῦς ἀμέριστος

V. Anima quidem inter individuam & dividuam in corpora substantiam medium quiddam est.

mens

mens autem ſubſtantia eſt tantùm individua. Sed qualitates & formæ materiales diviſibiles ſunt ſecundùm corpora.

ὐσία μόνον· αἱ δὲ ποιότητες καὶ τὰ ὕλικα εἴδη, περὶ τὰ σώματα μεριστά.

VI. Quicquid agit in aliud, non appropinquatione & contactu facit, quod facit. Sed & ea quæ propinquitate & contactu agunt, per accidens propinquitate utuntur.

ς'. Οὐ τὸ ποιῶν εἰς ἄλλο, πελάσει καὶ ἁφῇ ποιεῖ, ἃ ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ τὰ πελάσει καὶ ἁφῇ τι ποιοῦντα, κατὰ συμβεβηκὸς τῇ πελάσει χρῆται.

VII. Anima alligatur corpori, convertendo ſe ad paſſiones corporis. Rurſúmque ſolvitur, ubi nullo erga corpus affectu tangitur.

ζ'. Ψυχὴ καταδεῖται πρὸς τὸ σῶμα, τῇ ἐπιστροφῇ τῇ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ λύεται δὲ πάλιν διὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπαθείας.

VIII. Quod natura colligavit, id natura quoque ſolvit: & quod anima ligavit, id ipſa ſolvit. Natura quidem corpus illigavit animæ: anima verò ſemetipſam devinxit corpori. Natura igitur exſolvit corpus animâ: anima verò ſemetipſam exſolvit corpore.

ἡ. Ὃ ἔδησεν ἡ φύσις, τοῦτο καὶ φύσις λύει. καὶ ὃ ἔδησεν ἡ ψυχὴ, τοῦτο αὐτὴ λύει. ἔδησεν μὲν ἡ φύσις σῶμα ἐν ψυχῇ· ψυχὴ δὲ ἑαυτὴν ἐν σώματι. φύσις μὲν ἄρα λύει σῶμα ἐκ ψυχῆς· ψυχὴ δὲ ἑαυτὴν λύει ἐκ τοῦ σώματος.

IX. Mors duplex: altera quidem æquè omnibus nota, ubi corpus ſolvitur ab anima: altera verò philoſophorum, cùm anima ſolvitur a corpore: nec ſemper altera alteram ſequitur.

θ'. Ὁ μὲν θάνατος διπλοῦς· ὁ μὲν σωζγνωσμένος, λυομένου τοῦ σώματος ὑπὸ ψυχῆς· ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ σώματος· καὶ οὐ πάντως ἕτερος ἑτέρῳ ἕπεται.

X. Non eodem modo intelligimus in omnibus, ſed ſecundùm propriam cujuſq; ſubſtantiam. nam in intellectu, intellectualiter: in anima rationaliter: at in plantis ſeminativé: in corporibus imaginarié: in eo quod ſuper hæc omnia eſt, ſupra citráque intellectum atq; ſupereſſentialiter.

ι'. Οὐχ ὁμοίως μὲν νοοῦμεν ἐν πᾶσιν, ἀλλ' οἰκείως τῇ ἑκάστου ὐσίᾳ. ἐν νῷ μὲν γὰρ νοερῶς· ἐν ψυχῇ δὲ, λογικῶς· ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς, σπερματικῶς· ἐν δὲ σώμασιν, εἰδωλικῶς· ἐν δὲ τοῖς ἐπέκεινα, ἀνενεργήτως τε καὶ ὑπερουσίως.

XI. Incorporeæ ſubſtantiæ deſcendentes, dividuntur & multiplicantur, cum imminutione virium circa ſingula individua. aſcendentes verò uniuntur, atque in unum invicem coeunt, virtutis ſive facultatis abundantiâ.

ια'. Αἱ ἀσώματοι ὑποστάσεις ὑποβαίνουσαι καὶ μειζονται καὶ πληθύνονται, εἰς τὰ κατ' ἄτομον ὑφέσει δυνάμεως· ὑπερβαίνουσαι δὲ ἑνίζονται, καὶ εἰς τὸ ὁμοῦ συμπαρεῖσι, δυνάμεως περιουσίᾳ.

XII. Non in corporibus ſolùm

ιβ'. Οὐ μόνον ἐν τοῖς σώμασι

τοῦ

τὸ ὁμώνυμον, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ πολλαχῶς. ἄλλη γὰρ ζωὴ φυτοῦ, καὶ ἄλλη ἐμψύχου. ἄλλη νοερᾶς, ἄλλη φύσεως τῆς ἐπεκεινα· ἄλλη ψυχῆς, ἄλλη νοερά· ζῇ γὰρ κἀκεῖνα, εἰ καὶ μηδὲν τῆς παρ' αὐτῷ παραπλησίαν ζωὴν κέκληται.

nihil eorum quæ ab iis existunt vitam eis similem obtineat.

ιγ'. Πᾶν τὸ γινῶν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ, χεῖρον αὑτοῦ γινᾶται, καὶ πᾶν τὸ γεννηθὲν, φύσει πρὸς τὸ γεννῆσαν ἐπιστρέφει· τῆς δὲ γεννώντων, τὰ μὲν ὅλα ὅλως ἐπιστρέφει πρὸς τὰ γεννηθέντα· τὰ δὲ οὐκ ἐπιστρέφει, καὶ οὐκ ἐπιστρέφει· τὰ δὲ μόνον ἐπισταπλᾶ πρὸς τὰ γεννήματα, εἰς ἑαυτὰ μὴ ἐπιστρέφοντα.

XIII. Quicquid substantiâ suâ generat, deterius semetipso generat. Et omne genitum naturâ ad genitorem suum convertitur. Generantium verò alia quidem nullo modo convertuntur ad ea quæ genuerunt: alia partim convertuntur, partim non convertuntur: alia autem tantùm ad producta ab se conversa, ad semetipsa non convertuntur.

ιδ'. Πᾶν γεννητὸν ἀπ' ἄλλου τινὸς αἰτίαν τῆς γενέσεως ἔχει, εἴπερ μηδὲν ἀναιτίως γίγνεται. ἀλλὰ τῆς τε γεννητῆς ὅσα διὰ συνθέσεως κέκτηται τὸ εἶναι, αὐτὰ ἂν εἴη καὶ διὰ τοῦτο φθαρτά. ὅσα δὲ ἁπλᾶ καὶ ἀσύνθετα ὄντα, τῷ ἁπλῷ τῆς ὑποστάσεως κέκληται τὸ εἶναι, ἄλυτα ὄντα, ἔστι μὲν ἄφθαρτα. γεννητὰ δὲ λέγεται, οὐ τῷ συνθέτα εἶναι, ἀλλὰ τῷ ἀπ' αἰτίου τινὸς ἀνηρτῆσθαι. τὰ μὲν οὖν σώματα διχῶς γεννητά· καὶ ὡς ἀπ' αἰτίας ἠρτημένα, τῆς παραγούσης, καὶ ὡς συνθέτα. ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς γεννητά. ὡς ἀπ' αἰτίας ἠρτημένα μόνον, οὐ μὴν καὶ ὡς συνθέτα. τὰ μὲν οὖν σώματα γεννητὰ καὶ λυτὰ, καὶ φθαρτά· τὰ δὲ ἀγένητα μὲν, ὡς ἀσύνθετα, καὶ ταυτὴ καὶ ἄλυτα, καὶ ἄφθαρτα· γεννητὰ δὲ ὡς αἰτίου ἠρτημένα. Sed hæc, ingenita quidem, tanquam incomposita & proinde etiam indissolubilia ac incorruptibilia: genita autem ut dependentia à causa.

XIV. Omne genitum ab alio generationis causam habet. Siquidem nihil sine causa producitur. Quæcunq; autem rerum genitarum per compositionem essentiam suam obtinent, utiq; eam ipsam ob causam sunt corruptibilia. Quæcunq; verò simplicia & incomposita, in simplici subsistentia essentiam suam habent, cùm sint indissolubilia, sunt etiam incorruptibilia. Genita verò dicuntur, non quòd composita sint; sed quia ab aliqua causa dependent. Corpora igitur bifariam sunt genita; cùm, quatenus à causa producente dependent; tum quatenus composita. Sed anima & intellectus genita solummodo, quatenus à causa dependent, non autem ut composita: quocirca corpora quidem genita, & solubilia, & corruptibilia.

ιε. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀρχὴ πάν-

XV. Mens non est omnium principium:

ejusdem nominis ambiguitas est:

principium: mens enim multa est: atqui ante multa necessum est esse unum. Sed mentem multa esse, id liquet. Semper enim animi conceptus intelligit, qui non unum sed multa sunt; nec alii præter ipsam. Quare si una eadémq; est cum ipsis, illi verò multi sunt, utiq; & mens ipsa multa erit. Cæterùm quòd mens eadem sit cum iis quæ intelligit, id sic ostenditur. Si quid enim est quod speculetur, speculabitur id vel in semetipso, vel in alio positum. Quòd verò speculetur, clarum est; nam dum intelligit, erit utiq; intellectus: at si tollas intellectum, tolles etiam ejus essentiam. Quocirca animadversis iis quæ circa cognitiones accidere solent, intellectus speculationem pervestigare oportet. Et cognoscendi quidem facultates in nobis universim sunt, sensus, imaginatio, intellectus. Quicquid verò sensu utitur externa attingendo contemplatur: non unitum cum iis, quæ contemplatur: sed imaginem tantùm ex eorum contractu recipiens: oculus ergò ubi videt objectum visibile, nullo modo unum, idémque esse potest cum eo quod videtur: neque enim cerneret, nisi certo distaret intervallo. Et id quod tangitur, si idem esset cum tangente, periret. Hinc liquet sensum ipsum, & quod sensu utitur, ad exteriora ferri, si rem sensibilẽ percipere velint. Simili modo & imaginatio semper ad exteriora fertur, & intensione ejus simulachrum existit, vel ipsa etiam extensio ad exteriora simulachrum præparat.

τῶν· πολλὰ γάρ ἐστιν ὁ νοῦς· πρὸ δὲ τοῦ πολλῶν ἀνάγκη εἶναι τὸ ἕν. ὅτι δὲ πολλὰ ὁ νοῦς, δῆλον. νοεῖ γὰρ ἀεὶ τὰ νοήματα ὡς ἓν ὄντα, ἀλλὰ πολλά· καὶ ἕκαστα ὅλα παρ' ἐκεῖνο. εἰ δὲν ὁ αὐτὸς ἐστιν αὐτοῖς, ἐκεῖνα δὲ πολλά, πολλὰ ἂν εἴη καὶ ὁ νοῦς· ὅτι δὲ ὁ αὐτός ἐστι τοῖς νοητοῖς, ὕστερον δείκνυται. εἰ γάρ τι ἔστιν ὃ θεωρεῖ, ἢ τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχον, τοῦτο θεωρήσει, ἢ ἐν ἄλλῳ κείμενον. καὶ ὅτι μὲν θεωρεῖ δῆλον· σωὶ γὰρ τῷ νοεῖν, εἴη ἂν ὁ νοῦς. ἀφαιρεθεὶς δὲ τοῦ νοεῖν, ἀφήρηται τῆς οὐσίας. δεῖ τοίνυν ἐπισκοπεῖσθαι τοῖς πάθεσιν, ἃ συμβαίνει περὶ τὰς γνώσεις, ἀνιχνεύσαντα τὴν ἐκείνου θεωρίαν. γνωστικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν ἡμῖν αἴσθησις, φαντασία, νοῦς. πάντα δὲ τὸ αἰσθήσει προσφερόμενον τοῖς ἔξω ἐπιβάλλον θεωρεῖ, οὐχ ἑνούμενον ἐκείνοις ἃ θεωρεῖ, ἀλλὰ μόνον τύπον αὐτῶν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὰ προσβολῆς λαμβάνον. ὅταν γὰρ ἴδῃ ὀφθαλμὸς τὸ ὁρώμενον, ἀμιγὲς ἐστι τοῦτο γενέσθαι τῷ ὁρωμένῳ. ἢ γὰρ ἂν ἴδοι, εἰ μὴ ἐν διαστάσει γένοιτο, ἀφ' αὑτοῦ καὶ τοῦ ἀπτομένου ἐν ταὐτότητι γινόμενον φθαρήσεται. ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι ἀεὶ μετὰ αἰσθήσεως, καὶ τὸ αἰσθητὸν προσφερόμενον, εἰς τὸ ἔξω φέρεται, εἰ μέλλει τὸ αἰσθητὸν καλαλήψεσθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ φαντασία ἀεὶ ὅπου τὸ ἔξω φέρεται, καὶ τῇ τάσει αὐτῆς τὸ εἰκόνισμα παρυφίστατο, ἤτοι καὶ παρασκευάζει, ἔξωθεν ἢ αὐτὴ πρὸς τὸ ἔξω τάσει τοῦ ὡς ἔξω ὄντος εἰκονίσματος ἐπιτεινόμενον. καὶ τέτων μὲν κατάληψις τοιαύτη· ὧν ὑδρία εἰς ἑαυτὴν συνάγεται καὶ συναγομένη

Et horum quidem comprehensio hujusmodi est: quorum neutrum in se ipsum conversum aut in se collectum, sensibilem, vel insensibilem

ἀπὸχῃ ἀεί, ἢ τῷ αἰδητῷ, ἢ πῶς ἀναισθήτως εἶδεν, ἐπὶ ὃ τὸ νοῦ κάτοπτον τὸν τρόπον ἡ καταλαμψις; ἀλλὰ συμπλοκὴ εἰς ἑαυτὴν, καὶ ἑαυτὸν θεωρῶν. παρεξελθὼν γὰρ τὰς διαπαντὸς τὰς ἑαυτῷ ἐνεργείας, καὶ οἷμαι εἰ τὴν αὐτῷ ἐνεργειῶν, ὅπων τε ὄρεγμα, οὐδὲν ἂν χρήσειεν. ὡς μὴ ἂν μὴ αἰσθητὸς τε καὶ τὸ αἰσθητὸν, ὅπως ὄψει νοῦς τε καὶ νοητὸν. θεωρεῖ ὃ ἡμῶν ἀπλεονοκτῶν εἰς τὸ ἔξω, ἐυρίσκοντα τὸ αἰσθητὸν τῇ ὕλῃ κείμενον. ὁ ὃ νοῦς εἰς αὐτὸν συναγόμενος· εἰ ὃ μὴ ἔξω ἐπλεονάζων· ὅσοι καὶ ἐδόκουν. ὀνόμασι διαφορᾶς ποιησάμενοι τῇ τοῦ νοῦ ὑποστάσει, καὶ τῆς φαντασίας· ἡ μὲν ἐν λογικῷ ζώῳ φαντασία δόξαν λόγου κύριος. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν πάντα ἀπαρτήσαιμι ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τῆς σωματικῆς φύσεως ἀκόλουθον λῶ, καὶ τὴν νῦν τύπων ἀναστᾶν· ὁ δ' ἡμέτερος σωμάτων καὶ ἑτέρων θεωρὸς ὑσιῶν. πῶς τοίνυν κεινὰς καὶ ἀλήθειαν αὐτάς. ἔξω ὃ ὄντων ὕλης, ἅδαμον ἂν εἴη ταῦτα. δῆλον, ὡς νοερὸς καὶ νοήσει σωμάτων θέσεται. καὶ τοίνυν εἰς τὸν νοῦν, καὶ τὸ νοητὸν, καὶ ἑαυτὸν θεωρήσει, νοῶν τὰ νοητὰ καὶ χωρῶν εἰς ἑαυτὸν, νοεῖ δια τὸ εἰς ἐκεῖνα χωρεῖν. εἰ ὃ πολλὰ καὶ τὰ νοητὰ· πολλὰ γὰρ ὁ νοῦς νοεῖ· καὶ οὐχ ἓν· πολλὰ ἂν εἴη καὶ ἐξ ἀναλύσης καὶ αὐτός. κεῖται ὃ πρὸ τῶν πολλῶν τὸ ἕν, ὥστε ἀνάγκη πρὸ τοῦ νοῦ εἶ τὸ ἕν.

species percipit. In mente autem comprehensio non eo modo contingit; sed conversa illa in se, & semet ipsam considerante. Egressa enim extra sese, ad proprias functiones considerandas, & ut ipsa oculi vicem præstet ad proprias operationes cæterásque substantias perspiciendas, nihil quidquam intelliget. Quocirca ut se habent sensus & sensibile, ità & intellectus & intelligibile. Verùm ille quidem ad exteriora se extendens contemplatur, inveniens rem sensibilem in materia positam. Sed intellectus in semetipsum collectus, nec ad exteriora diffusus, contemplatur. Ut & nonnullis visum fuit, intellectus subsistentiæ imaginationis quoque appellationem solo nomine diversam attributam esse: nam animalis rationalis imaginationem intellectum esse censebant. Sed isti siquidem omnia à materia & naturâ corporeâ dependere volunt, consequens est, ut mentem quoque eodem referant. At noster intellectus tam corpora, quàm alias substantias contemplatur. Aliquo ergò loco positas eas comprehendet. At si extra materiam sint, neutiquam id fieri poterit. Manifestum ergò, intellectualia cum intellectu conjungenda. Quòd si intellectualia in intellectu, contemplabitur & intellectuale, & semetipsum dum intellectualia intelligit; & recedens in seipsum intelligit, eò quòd in illa ingreditur. At si multa sunt intellectualia: quoniam multa, non unum, intellectus intelligit: necessariò & ipse multa erit. Sed ante multa est unum: ut necessariò ante mentẽ sit unum.

ις'. Ἡ μνήμη οὐκ ἔστι φαντασιῶν σωτηρία, ἀλλὰ σῦν μελέτη ἐνόντων προβάλλουσ ἐν νέᾳ προβλήματα.

XVI. Memoria non est conservatrix imaginationum: sed ut ea quæ animo meditatus fueras proferre denuo possis.

XVII.

XVII. Anima quidem omnium rerum rationes continet: operatur autem secundùm eas, vel ab alio ad opus excitata, vel semetipsam introrsus ad eas convertens. Et ab alio quidem provocata sensus ad exteriora quasi emittit, sed intra semetipsam ad mentem ingrediens, intelligentiis occupatur. Ergò nec sensus extra imaginationem sunt, dicet aliquis, nec intelligentiæ. Quemadmodum animanti nec sensus absque organorum sensibilium passione: ità nec intelligentiæ absq; imaginatione. Nisi fortè servatâ proportioue; ut impressio sive figura consequens aliquod est animalis sensibilis, sic phantasma consequens sit intellectus animæ in animante.

ιζ'. Ἡ ψυχὴ ἔχει μὲν πάντων τοὺς λόγους, ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτοὺς ἢ ὑπ' ἄλλης εἰς προχείρησιν ἐκκαλυμμένη, ἢ ἑαυτὴν εἰς αὐτοὺς ἐπιστρέψασα εἰς τὸ εἴσω. καὶ ὑπ' ἄλλης μὲν ἐκκαλυμμένη, ὡς πρὸς τὰ ἔξω τὰς αἰσθήσεις εἰσάγειν δίδωσιν· εἰς δ' ἑαυτὴν εἰσδῦσα, ὡς ἐν τοῖς νοήσεσι γίνεται. ὅτι μὲν αἰσθήσεις ἔξω φαντασίας, ὅτι δὲ νοήσεις, ἔστιν εἰπεῖν τις· ὡς τῷ ζώῳ οὐκ ἄνευ παθῶν τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων αἱ αἰσθήσεις, οὕτω καὶ αἱ νοήσεις οὐκ ἄνευ φαντασίας. εἰ μὴ τὸ ἀνάλογον, ὡς τύπος παρακολούθημα ζώου αἰσθητικοῦ, οὕτω τὸ φάντασμα ψυχῆς ζώου ἐπόμενον νοήσει.

XVIII. Anima est essentia magnitudinis atque materiæ expers, in vita per semetipsam vitali esse suum obtinens.

ιή. Ἡ ψυχὴ, οὐσία ἀμεγέθης, ἄϋλος, ἄφθαρτος, ἐν ζωῇ παρ' ἑαυτῆς ἔχουσα τὸ ζῆν, κεκτημένη τὸ εἶναι.

XIX. Aliter patiuntur corpora, aliter incorporea. Corporum passio fit cum mutatione; animæ verò affectiones atq; passiones, actus sive operationes quædam sunt; nequaquam similes calefactionibus & frigefactionibus corporum. Quocirca si corporum passio fit cum mutatione, dicendum incorporea omnia passionis esse expertia. Nam quæ à materia corporibúsque sunt separata, actu sunt eadem. Quæ verò materiæ corporibúsque appropinquant, ipsa quidem impassibilia sunt: sed illa in quibus conspiciuntur patiuntur. Nam dum animans sentit, anima quidem similis esse videtur harmoniæ separatæ, ex semetipsa fides congruè aptatas movent: corpus autẽ simile harmoniæ inseparabili in ipsis fidibus. Causa

ιθ'. Ἄλλο τὸ πάσχειν τῆς σωμάτων, ἄλλο τῆς ἀσωμάτων. τῆς μὲν γὰρ σωμάτων, σὺν τροπῇ τὸ πάσχειν. τῆς δὲ ψυχῆς αἱ οἰκειώσεις καὶ τὰ πάθη, ἐνέργειαι· οὐκ ἐοικυῖαι θερμάνσεσι καὶ ψύξεσι σωμάτων. διὸ ὅπερ τὸ πάσχειν τῆς σωμάτων σὺν τροπῇ, φατέον ἀπαθῆ πάντα τὰ ἀσώματα. τὰ μὲν γὰρ ὕλης κεχωρισμένα καὶ τῆς σωμάτων, ἐνεργείᾳ ἐστὶ τὰ αὐτά· τὰ δὲ ὕλῃ πλησιάζοντα καὶ σώμασιν, αὐτὰ μὲν ἀπαθῆ· τὰ δὲ ἐφ' ὧν θεωρεῖται, πάσχει. ὅταν γὰρ τὸ ζῶον αἰσθάνηται, ἔοικεν ἡ μὲν ψυχὴ ἁρμονίᾳ χωρισθῇ, ἐξ ἑαυτῆς τὰς χορδὰς κινοῦσῃ ἡρμοσμένας· τῇ δὲ ἐν τοῖς χορδαῖς ἁρμονίᾳ ἀχωρίστῳ, τὸ σῶμα· τὸ δὲ ἄπτον

τῦ κινῆσαι τὸ ζῶον, διὰ τὸ εἶδ) ἔμψυχον. ἀνάλογον ὂ τῷ μυσικῷ, διὰ τὸ εἶδ) ἐναρμόνιον. τὰ ὂ πληγέντα σώματα διὰ πάθος αὐδητικὸν τῶς ἡρμοσμένας χορδᾶς. κ) γὰ ἐκεῖ ὐχ' ἡ ἁρμονία πέπονθεν ἡ χωρισὴ, ἀλλ' ἡ χορδή. κ) κινεῖ μὲν ὁ μυσικὸς κ) τὴν ἐν αὐτῷ ἁρμονίαν· ὃ μὲν ἐκινήθη ἂν ἡ χορδὴ μυσικῶς, εἰ κ) ὁ μυσικὸς ἐβέλετο; μὴ τῆς ἁρμονίας τῦτο λεγύσης.

verò motûs ipsum animans esse videtur, eò quòd sit animâ præditum. Simile autem quodammodo est musico, quia & ipsum harmoniam quandam obtinet. Sed corpora passione sensili mota, similia sunt fidibus rectè attemperatis. Nam & illîc harmonia separata nihil patitur, sed fides. Et musicus quidem movet secundùm harmoniam quâ pollet: nec tamen fides musicè moveretur, etiam volente musico, nisi harmonia id ipsum dictitaret.

κ'. Ἡ τῶν ἀσωμάτων πεσηγορία, ὃ κ) κοινότητα ἐκὸς ταύτὸ γένος ὕπω πεσηγόρθαι, καθάπερ τὰ σώματα· κ) ὂ φιλεῖ τὴν πρὸς τὰ σώματα σέρησιν, ὅθεν τὰ μὲν αὐτῶν ὄντα, τὰ ὂ ὐκ ὄντα εἶδ) ὃ κεκάλυ)· κ) τὰ μὲν πρὸ σωμάτων, τὰ ὂ μ) σωμάτων· κ) τὰ μ) χωρισὰ σωμάτων, τὰ ὂ, ἀχώρισα· κ) τὰ μ), καθ' ἑαυτὰ ὑ:εσηκότα, τὰ ὂ ἄλλων ἐις τὸ εἶδ) δέομενα· κ) τὰ μὸ ἐνεργείας τὰ αὐτὰ κ) ζωᾶς αὐτοκινήτοις, τὰ ὂ τοῖς ζωαῖς παρυφισάμενα τοῖς ποιοῖς ἐνεργείαις. κ) γὰ ἀπόφασιν, ὧν ὐκ ἔστιν· ὃ κ) παρύπαρξιν, ὧν ἔστι, πεσηγόρθαι.

XX. Appellatio incorporeorum non secundùm unius ejusdémque generis communitatem sic dicitur, quemadmodum corpora: sed secundùm nudam privationem respectu corporum. Quocirca non impedit, eorum alia entia, alia autem non entia esse: item alia ante corpora, alia post corpora: præterea, alia separata à corporibus, alia nequaquam separata: tum, alia per semet subsistentia, alia opis alienæ ad subsistendum indiga: item alia quidem cum actionibus vitísque ex semetipsis motum habentibus eadem esse, alia autem una cum vitis certis quibusdam actionibus existere. Nam secundùm negationem eorum, quæ non sunt; non secundùm affirmationem eorum quæ sunt, appellantur.

κα'. Τῆς ὕλης τὰ ἴδια κ) τότ' ἀρχαίως τάδε· ἀσώματος, ἑτέρα γὰ σωμάτων· ἄζωος, ὅτε γὰ νῦς, ὅτε ψυχὴ, ὃ ζῶν καθ' ἑαυτό· ἀνείδεος, ἀλλοίως, ἄπειρος, ἀδύναμος. διὸ ὄδε ὄν, ἀλλ' ὐκ ὄν. ὐχ ὅπερ κίνησις, μὴ ὄν· ἀλλ' ἀληθινὸν μὴ ὄν. εἴδωλον κ) φάντασμα ὄγκου. ὅτι τὸ πρώτως

XXI. Materiæ proprietates secundùm antiquos hæ sunt: quòd sit incorporea: diversa enim à corporibus est. Quòd vitæ expers: neque enim intellectus, nec anima, nec aliquid per se vivens. Quòd informis, variabilis, infinita, impotens. Propterea neque ens, sed non ens. Neque ità non ens, sicuti motus: sed verum non ens. Simulachrum & phantasma molis: quia id est, quod primò subest moli: impo-

impotens, & appetitio ſubſiſtentiæ: conſiſtens non in ſtatu, ſempérque contrarium in ſeipſo apparens: parvum & magnum, item minus & majus: deficiens & excedens: quod ſemper fit, nec unquam permanet, neque tamen effugere elabiq; poteſt: defectus omnis entis. Ideóq; quicquid promittit, mentitur: & ſi magnum eſſe videatur, parvum eſt. Nam inſtar rei ludicræ fugit & evaneſcit in non ens. Fuga enim ejus non fit loco, ſed dum eſſe deſinit. Quapropter & ſimulachra quæ in ea ſunt deteriori ſimulachro inſunt: quemadmodum in ſpeculo res alibi poſita alibi apparet. Et repletum, utì quidem videtur, nihil tamen habens, cùm omnia habere videatur.

ἐν ὄγκῳ, τὸ ἀδυνάμον, καὶ ἔφεσις ὑποστάσεως, καὶ ἕξις ἐκ ἐν στάσει· καὶ τὸ ἐναντίον ἀεὶ ἐφ' ἑαυτῷ φανταζόμενον· μικρὸν, καὶ μέγα· καὶ ἧττον, καὶ μᾶλλον· ἔλλειπον καὶ ὑπερέχον· ἀεὶ γινόμενον, καὶ οὐδέποτε ὂν, καὶ δι' αὖ φεύγειν δυνάμενον· ἔλλειψις παντὸς τοῦ ὄντος. δι' ὃ πᾶν ὃ ἐπαγγέλλεται, ψεύδεται· κἂν μέγα φαντασιοῦται, μικρόν ἐστιν· οἷον γὰρ παίγνιόν ἐστι, φεῦγον εἰς τὸ μὴ ὄν. ἡ γὰρ φυγὴ οὐ τόπῳ, ἀλλὰ λήξει ἐκ τοῦ ὄντος ἀπολείψει. ὅθεν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εἴδωλα, ἔστιν ἐν εἰδώλῳ χείρονι. ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τὸ ἀλλαχοῦ ἱδρυμένον, ἀλλαχοῦ φανταζόμενον. καὶ πεπλήσθαι, ὡς δοκεῖ, καὶ ἔχειν οὐδὲν, καὶ δοκεῖν τὰ πάντα.

XXII. Omnes paſſiones circa idem verſantur, circa quod & interitus. Via enim ad interitum ſuſceptio paſſionis. Et ejuſdem eſt interire, cujus eſt & pati. Nihil autem incorporeum interit. Quædam verò illorum aut ſunt, aut non ſunt, adeò ut ninil quidquam patiantur. Quicquid enim patitur, non ejuſmodi eſſe debet; ſed tale quod ab ingredientium & paſſionem inferentium qualitatibus alterari corrumpíque poſſit. Nam quod illi ineſt non promiſcuè à quovis alteratur. Quare nec materia patitur: eſt enim ſecundùm ſeipſam qualitatis expers: nec formæ rerum in eam ingredientium atq; egredientim patiuntur. Sed paſſio circa id quod ex utroque compoſitum, & cujus eſſe in utriuſque conjunctione conſiſtit. Hoc enim inter contrarias potentias qualitatésque, quæ materiam ſubeunt, & paſſiones in ducunt, ſuſtinere paſſiones conſpicitur. Quocirca quibus vita extrinſecùs

κϛ'. Τὰ πάθη περὶ τοῦτο πάντα, περὶ ὃ καὶ ἡ φθορά· ὁδὸς γὰρ ἔστιν εἰς φθορὰν ἡ παραδοχὴ τοῦ πάθους· καὶ ταὐτὸ τὸ φθείρεσθαι, ὃ καὶ τὸ πάσχειν ὀξίν· φθείρεται γὰρ οὐδὲν ἀσώματον. τίνα δ' αὐτῶν ἐστιν, ἃ μὲν ἔστιν, ὡς τε πάσχειν οὐδέν. τὸ γὰρ πάσχον οὐ τοιοῦτον εἶναι δεῖ, ἀλλ' οἷον ἀλλοιοῦσθαι, καὶ φθείρεσθαι ταῖς ποιότησι τῶν εἰσιόντων, καὶ τὸ πάσχειν ἐμποιοῦντων. τοῦ γὰρ ἀνύλου ἀλλοίωσις οὐ παρὰ τοῦ τυχόντος. ὅτε οὖν ἡ ὕλη πάσχει· ἀποιος γὰρ καθ' ἑαυτό· ὅτε τὰ ἐπ' αὐτῆς εἴδη εἰσιόντα, καὶ ἐξιόντα· ἀλλὰ τὸ πάθος περὶ τὸ συναμφότερον, καὶ ᾧ τὸ εἶναι ἐν τῷ συναμφοτέρῳ τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσι, καὶ ποιότησι τῶν εἰσιόντων καὶ τὸ πάσχειν ἐμποιούντων ὑποκείμενον θεωρεῖται. δι' ὃ καὶ ὧν τὸ ζῆν ἔξω-

σθεν, καὶ ἃ παρ' ἑαυτῆς, ταῦτα τὸ ζῆν καὶ τὸ μὴ ζῆν παθεῖν διαπο. ὅις δὲ τὸ εἶναι ἐν ζωῇ ἀπαθεῖ, καὶ ζῆν μένειν ἀνάγκη· ὥσπερ τῇ ἀζωΐᾳ, τὸ μὴ παθεῖν, καθ' ὅσον ἀζωΐα. ὡς ἓν τὸ γένεσθαι καὶ πάσχειν ἐν τῷ συνθέτῳ, τῷ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους, ὅπερ ἐστὶ τὸ σῶμα· ἃ μὲν τῇ ὕλῃ τοῦτο συμβαίνει· οὕτω καὶ τὸ ζῆν καὶ ἀποθνήσκειν, καὶ πάσχειν καὶ τοῦτο, ἐν συνθέτῳ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος θεωρεῖται. ἃ μὲν οὖν καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τοῦτο συμβαίνει· ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐξ ἀζωΐας, καὶ ζωῆς συγκείμενον πρᾶγμα, ἀλλὰ ζωῆς, καὶ μόνης. καὶ τοῦτο ἐν τῷ ἀπλοῦν εἶναι, καὶ λόγον τὸ ψυχῆς αὐτοκίνητον.

κγ'. Ἡ νοερὰ οὐσία ὁμοιομερής ἐστιν, ὡς καὶ ἐν τῷ μερικῷ νῷ εἶναι τὰ ὅλα, καὶ ἐν τῷ παντελείῳ· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ καθ' ὅλα, καὶ τὰ μερικὰ καθολικῶς· ἐν δὲ τῷ μερικῷ, καὶ τὰ καθόλα καὶ μερικὰ μερικῶς.

universalia

κδ'. Τῆς οὐσίας, ἧς ἐν ζωῇ τὸ εἶναι, καὶ ἧς τὰ πάθη ζωαὶ, ταύτης καὶ ὁ θάνατος ἐν ποιᾷ ζωῇ κεῖται· οὐκ ἐν ζωῆς καθάπαξ στερήσει. ὅτι μηδὲ πάθος ἡ ὁδὸς ὅλη πάντη πρὸς τὸ μὴ ζῆν, ἢ ἀζωΐα ἡ ἐν αὐτῇ.

κε'. Ἐπὶ τῶν ζωῶν τῶν ἀσωμάτων, αἱ πρόοδοι μενόντων τῶν πρότερον ἑδραίων καὶ βεβαίων γίνονται, καὶ ἃ φθειρόντων τι αὐτῶν εἰς τὸν ὑπ' αὐτὰ ὑπόστασιν, οὐδὲ μεθαλλόντων. ὥστε οὐδὲ τὰ ὑφιστάμενα μετά τινος φθορᾶς ὑφίσταται, ἢ μεταβολῆς. οὐδὲ τοῦτο

non autem à semetipsis obvenit, ea & vivere & non vivere pati possunt. Quibus autem essentia in vita passionis experte consistit, ea secundùm vitam permanere necesse est. Sicuti vitâ carentibus, in quantùm vitâ carent, impassibilitas necessariò convenit. Ergò mutari & pati composito ex materia formâq; hoc est corpori, nequaquam verò materiæ convenit: ità etiam vivere ac mori, & proinde pati, in composito ex corpore & anima conspicitur. Neq; id animæ contingit. Cùm non sit aliquid ex non vitâ vitáq; conflatum; sed vitâ solummodo constet. Idque adeò, quia essentia est simplex, & animæ ratio suo se motu movet.

XXIII. Substantia intellectualis ità omnibus partibus inter se similibus constat, ut & in particulari & in universali intellectu entia exsistant. Sed in intellectu universali particularia quoq; entia sunt universaliter: in particulari autem tam quàm particularia sunt particulariter.

XXIV. Cujuscunque essentiæ esse consistit in vita, & cujus passiones sunt vitæ, ejusdem quoq; mors in certa aliqua vita consistit: non in omnimoda vitæ privatione. quoniam nec ipsa vitæ vacuitas quæ est in illa, passio sive via est quà omnino vivere desinat.

XXV. In vitis incorporeis progressus seu emanationes fiunt prioribus firmis immotisque permanentibus, nec perdentibus quidquam de suo, vel mutantibus ad inferiorum productionem. Adeò ut nec producta cum corruptione vel mutatione aliquâ producantur, neq; quidquam

quam eorum ità existit, sicuti generatio cum corruptione & mutatione conjuncta. Sunt ergò ingenita atque incorruptibilia: & proindè etiam absque generatione & corruptione producta.

ὕλη γλοιτὸν, ὡς ἡ φθορᾶς μετέχουσα γένεσις, καὶ μεταβολῆς. ἀγένητα ἄρα καὶ ἄφθαρτα, καὶ ἀγενήτως καὶ ἀφθάρτως γεγονότα καὶ τοῦτο.

XXVI. De eo quod est supra mentem multa quidem per intelligentiam dicuntur. Sed multò rectiùs otio & vacatione intellectûs, quàm intelligendo perspicitur. Quemadmodum de dormiente, dum vigilatur, multa quidem affirmantur; quorum tamen cognitio atque experientia per somnum percipitur. Nam simili simile cognoscitur: quia omnis cognitio assimilatio est ad id quod cognoscitur.

κς'. Περὶ τοῦ ἐπέκεινα νοῦ, καὶ μὴ νόησιν πολλὰ λέγεται· θεωρεῖται δὲ ἀνοησία χρεῖττον νοήσεως· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ καθεύδοντος, διὰ μὲν ἐγρηγόρσεως πολλὰ λέγεται· διὰ δὲ τοῦ καθεύδειν ἡ γνῶσις, καὶ ἡ καταλαμψις. τῷ γὰρ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον γινώσκεται· ὅπερ πᾶσα γνῶσις, τοῦ γνωστοῦ ὁμοίωσις.

XXVII. Non ens aut ipsi producimus, separati ab ente: aut præconcipimus animo, conjuncti cum ente. Proinde si separemur ab ente, non præconcipimus animo illud non-ens quod est supra ens; sed fingimus non ens, falsam quandam & ementitam passionem, quæ homini digredienti à semetipso contingere solet. Nam ut unusquisque reverà & per se reduci poterat ad illud non-ens quod est suprà ens: (sic ab ente ac seipso digrediens) transit ad non-ens quod entis defectus & carentia est.

κζ'. Μὴ ὂν τὸ μὴ γινωσκω, χωρισθέντες τοῦ ὄντος· τὸ δὲ προεννοῦμεν, ἐχόμενοι τοῦ ὄντος· ὡς εἴγε χωρισθείημεν τοῦ ὄντος, οὐ προεννοῦμεν τὸ ὑπὲρ τὸ ὂν μὴ ὄν· ἀλλὰ γινώσκομεν ψευδῆς πάθος τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὸν ἐκστάντα ἑαυτοῦ. καὶ γὰρ αὐτὸς ἕκαστος ὥσπερ ὄντως καὶ δι' ἑαυτοῦ εἰλικῶ ἀναχθῆναι ἐπὶ τὸ ὑπὲρ τὸ ὂν μὴ ὄν, καὶ παρεκβλῆσαι ἐπὶ τὸ καλάπλωμα τοῦ ὄντος μὴ ὄν.

XXVIII. Corporis substantia nil impedit per-se incorporeum, quin sit ubicunq; & quomodocunq; velit. Nam ut id quod mole caret corpori est incomprehensibile, nec quidquam ad ipsum pertinet: sic incorporeo id quod mole præditum est officere non potest, sed instar non entis adjacet. Neq; incorporeum motu locali hinc indè quò vult fertur: (locus enim molem corpoream comitatur) Neq; à corporibus coercetur. Nam quod mole

κη'. Οὐδὲν πρὸς τὸ ἀσώματον τὸ καθ' ἑαυτὸ ἡ τοῦ σώματος ἐμποδίζει ὑπόστασις, πρὸς τὸ μὴ εἶναι ὅπου βούλεται, καὶ ὡς θέλει. ὡς γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἄογκον ἄληπτον, καὶ οὐδὲν πρὸς αὐτὸ ὅπου τὸ ἀσωμάτῳ τὸ ἄογκον καὶ ἀνεπιπρόσθητον, καὶ ὡς μὴ ὄν, κεῖται· οὐδὲ τοπικῶς διέρχεται τὸ ἀσώματον ὅπου βούλεται. συγκαὶ γὰρ

σωματος ἢ τόπος· ὃ δὲ σενοχωρεῖ σωμάτων ὄντων· τὸ γὰρ ὁπωσοῦν ἐν ὄγκῳ σενοχωρεῖσθαι δυνάμει, καὶ τοπικῆς ποιᾶς τε μεταβάσεως. τὸ δ' ἄογκον παντελῶς καὶ ἀμέτοχον τοῦ ἐν ὄγκῳ ἀχωρήτου, τοπικῆς τε κινήσεως ἄμοιρον. διαθέσει τοίνυν ποιᾷ ἐνεῖ εὑρίσκεται, ὅπως καὶ διάκειται, τύπῳ δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐδαμοῦ. διὸ ποιᾷ διαθέσει, ἢ ὑπὲρ οὐρανὸν, ἢ ἐν μέρει τινὶ τοῦ κόσμου κατεγνῶσται. ὅταν δὲ κρατηθῇ ἔν τινι μέρει τοῦ κόσμου, οὐκ ὀφθαλμοῖς ὁρᾶται· ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ φανερὸν ἡ παρουσία αὐτοῦ γίνεται.

quocunq; tandem modo præditum eſt, id & coerceri, & motu locali tranſitum facere poteſt. Quod autem omnino molis magnitudinisq; expers eſt, nec ab eo quod mole præditum eſt contineri poteſt, nec motus localis eſt particeps. Certâ igitur quâdam diſpoſitione ifthic reperitur, quo affectu inclinat; loco interim & ubiq; & nullibi exiſtens. Ideóq; certâ quâdam diſpoſitione vel ſuprà cœlum, vel in quâdam mundi parte continetur. Veruntamen cùm in aliqua parte mundi continetur, oculis non conſpicitur: ſed præſentia ejus ex ipſius operibus apparet.

κθ'. Τὸ ἀσώματον ἐν ἐν σώματι καλαχθῆναι, ἢ συγκλῄεσθαι δεῖ, ὡς ἐν χωρείῳ θεῖα συγκλεῖσαι γὰρ αὐτὸ οὐδὲν ὅτῳ δυνάμει καὶ φιλαβεῖν σῶμα. οὐδ' ὡς ἀσκὸς ὑγρόν τι ἔλκει ἢ πνεῦμα· ἀλλ' αὐτὸ δεῖ ὑποστῆσαι δυνάμεις ῥεπτέσας ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὸ ἑνώσεως εἰς τὸ ἔξω· εἷς δὴ καιρὸν συμπλέκει τῷ σώματι. δι' ἐκτάσεως οὖν ἀῤῥήτου ἡ εἰς σῶμα συμπλοκή. διὸ οὐδ' ἄλλο αὐτὸ καταδεῖ, ἀλλ' αὐτὸ ἑαυτό· οὐδὲ λύει τοίνυν διαυθὲν τὸ σῶμα, καὶ φθαρέν· ἀλλ' αὐτὸ ἑαυτὸ σταφὲν ἐκ τῆς πρεσπαθείας.

XXIX. Incorporeum ſi in corpore contineatur, non ità concludi neceſſe eſt, quemadmodum feræ in roborario: (nullum enim corpus idipſum tali modo concludere complectíq; poteſt.) neque ut uter humorem aliquem aut flatum cohibet. Sed ipſum incorporeum facultates ſeu potentias quaſdam à ſui cum ipſo corpore conjunctione exteriùs vergentes ſubſtituat oportet, quibus deſcendens corpori connectitur. Itaque per ineffabilem ſui ipſius extenſionem fit ut corpore coerceatur. Ideóque nec aliud quidquam, ſed ipſum ſeſe alligat: quapropter nec corpus vulneratum corruptúmque, ſed ipſum ſeſe avertendo ab affectu corporeo, exſolvit.

λ'. Τῶν μὲν ὅλων καὶ τελείων ὑποστάσεων οὐδεμία πρὸς τὸ ἑαυτῆς γέννημα ἐπέστραπται. πᾶσαι δὲ αἱ τελείαι ὑποστάσεις πρὸς τὰ γεννήσαντα εἰσιν ἀνηλιμμέναι ἄχρι καὶ τοῦ κοσμικοῦ σώματος. τέλειον γὰρ ὂν ἀνῆκε πρὸς τὸν ψυχὸν, νοερὸν ὄντα· καὶ κύκλῳ διὰ τοῦτο κινούμενον. ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ πρὸς

XXX. Univerſalium perfectarúmq; ſubſtantiarum nulla ad progeniē ſuam convertitur: ſed omnes perfectæ ſubſtantiæ ad autores ſuos reducuntur, etiam uſque ad corpus mundanum. Cùm enim perfectum ſit, ad animam intellectu præditam ſubrectum eſt; ideóque movetur in orbem: anima autem ejus ad mentem:

tem: mens verò ad primum principium ſubrigitur. Ad hoc itaque omnia, exordio inde ab ultimo ducto, pro ſuis quódq; viribus perveniunt. reductio autem illa ad primum vel ex propinquo vel ex longinquo fit. Hæc ergò non appetere ſolummodo Deum, ſed & frui illo pro viribus, dici poſſunt. Particularibus autem ſeu diviſis ſubſtantiis, & quæ vergere ad multa poſſunt, innatum quoq; eſt ut ad progenies ſuas ſe convertant. Unde & in hiſce delictum exiſtit: in hiſce probroſa perfidia. Haſce ergò materia malo inficit, eò quòd in ipſam deflecti poſſunt, cùm ad Deum quoque converti queant. Adeò ut perfectio quidem ſecunda primis ſubſtituat, conſervans ea converſa ad prima: imperfectio verò prima quoq; ad poſtrema deflectit, & efficit ut ament ea, quæ ante ipſa deflexerunt.

τὸν νῶν· νοῦς ἢ θεὸς τὸ πρῶτον. δύνει τοίνυν ἅπαντα ἐπὶ τοῦτο, ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ἀρξάμενον, καθ' ὃ δύναται ἕκαστον. ἡ δὲ πρὸς τὸ πρῶτον ἀναγωγὴ, εὐθυτενὴς μέν τοι ἢ πόρρωθεν ὄζει· διὸ ταῦτα οὐκ ἐφίεσθαι μόνον τοῦ θεοῦ λέγοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ἀπολαύειν κατὰ δύναμιν· ἐν ᾗ ταῖς μεριστῇς ὑποστάσεσι, καὶ πρὸς πολλὰ ῥέπειν δυναμένοις, ἔνεστι καὶ πρὸς τὰ γονήματα ἐπιστρέφειν. ὅθεν καὶ ἐν τούτοις ἡ ἁμαρτία, ἐν τούτοις ἡ λελοιδορημένη ἀπιστία. ταύτας ὕλη κακοῖ ἡ ὕλη, τῇ ἐπιστρεπτὸς εἶναι αὐτὰς δύνασθαι, δυναμένας ἐστράφθαι καὶ πρὸς τὸ θεῖον. ὥσθ' ἡ μὲν τελειότης ὑφίσησι τὰ δεύτερα ἀπὸ τῆς πρώτερον, πρᾶσα αὐτὰ ἐπιστραμμένα πρὸς τὰ πρῶτα· τὸ δ' ἀτελὲς στρέφει καὶ πρὸς τὰ ὕστερα τὰ πρῶτα, καὶ φιλεῖν ταῦτα ποιεῖ τὰ πρὸ αὐτῆς ἀποστραφέντα.

XXXI. Deus ubiq; eſt, quia eſt nuſquam: & mens ubiq; quia nuſquam: & anima ubique quia nuſquam. Sed Deus quidem ubiq; & nuſquam eorum omnium quæ poſt ipſum ſunt: ſed iſthîc tantùm eſt quemadmodum eſt atq; vult: mens autem in Deo quidem, ſed ubique, & nuſquam eorum quæ ſunt poſt ipſum: & anima in mente & in Deo ubique, & nuſquam in corpore: corpus autem in anima, & in mente, & in Deo. Et ut omnia entia & non entia ex Deo, & in Deo; nec tamen ipſe entia vel non entia, nec in iis. Nam ſi ſolummodo ubiq; eſſet, ipſe utique omnia, & in omnibus eſſet: at quia idem etiam nuſquam eſt, omnia fiunt per ipſum, & in ipſo, quia ipſe eſt ubique.

κα'. Ὁ θεὸς πανταχοῦ ὅτι οὐδαμοῦ· καὶ ὁ νοῦς πανταχοῦ, ὅτι οὐδαμοῦ· καὶ ἡ ψυχὴ πανταχοῦ, ὅτι οὐδαμοῦ. ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς πανταχοῦ καὶ οὐδαμοῦ τῶν μετ' αὐτὸν πάντων· αὐτὸς δὲ ἔστι μόνον ὡς ἔστι καὶ ἐθέλει. νοῦς δὲ ἐν θεῷ μὲν, πανταχοῦ δὲ καὶ οὐδαμοῦ τῶν μετ' αὐτόν. καὶ ψυχὴ ἐν νῷ τε καὶ θεῷ πανταχοῦ, καὶ οὐδαμοῦ ἐν σώματι· σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ, καὶ ἐν θεῷ. καὶ ὡς πάντα τὰ ὄντα, καὶ μὴ ὄντα ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν θεῷ, καὶ οὐκ αὐτὸς τὰ ὄντα, καὶ οὐκ ὄντα καὶ ἐν αὐτοῖς· εἰ μὲν γὰρ μόνον ἦν πανταχοῦ, αὐτὸς ἂν ἦν τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν, ἐπεὶ δὲ καὶ οὐδαμοῦ, τὰ πάντα γίνεται δι' αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ, ὅτι

πανταχοῦ

παυλαχῆ ἐνεῖνΘ. ἕτερα ϑ αὐτῆ, ὅτι αὐτὸς ἐδαμῆ. ὅτω καὶ νῦν παυλαχῆ ὢν καὶ ἐδαμῆ, ἀπὸΘ ψυχῶν, καὶ τῆς μετ' αὐτάς. καὶ ἐκ αὐτὸς ψυχή, ὅτε τὰ μὴ ψυχῶ, ἐδὲ ἐν τόποις· ὅτι ἐκ διὸ μόνον παυλαχῆ τῆς μετ' αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐδαμῆ· καὶ ἡ ψυχὴ ἐ σῶμα, ὅτε ἐν σώματι, ἀλλ' αἰτία σώματος· ὅτι παυλαχῆ ἔσα τῆ σώματος, ἔστιν ἐδαμῆ. καὶ ἔστι γὰ ἡ φορὰ τῆ παντὸς, εἰς τὸ μήτε παυταχῆ ἅμα, μήτε μηδαμῆ εἶ) συνάμφω, ἀλλ' ἀνὰ μέρος ἑκατέρων μετέχον.

λβ'. Ὥσπερ τὸ ἐπὶ γῆς εἶ) ψυχῆ ὄζιν, ἐ τὸ γῆς ἐπιβαίνειν, ὡς τὰ σώματα· τὸ ϑ προεστάναι σώματος, ὁ γῆς ἐπιβαίνει· ὅτω καὶ ἐν ἅδῃ εἶ) ὄζι ψυχῆ, ὅταν προεστήκει εἰδώλῳ, φύσιν μὲν ἔχοντος εἶ) ἐν τόπῳ, σκότει ϑ τὸν ὑπόσασιν κεκτημένῳ. ὥστε εἰ ὁ ἅδης ὑπόγειός ὄζι τόπος σκοτεινὸς, ἡ ψυχὴ καίτοι ἐκ ἀπαπωμένη τῆ ὄντος, ἐν ἅδῃ γίγνεται, ἑφελκομένη τὸ εἴδωλον. ἐξελθόσῃ γὰ αὐτῆ τῆ στερεῆ σώματος τὸ πνεῦμα συνομαρτεῖ, ὃ ἐκ τῆς σφαιρῶν συνελέξατο. ἐκ ϑ τῆς προὸς τὸ σῶμα προσπαθείας τὸν λόγον ἐχόσης τὸν μεικτὸν προσεβλημένον, καθ' ὃν ῥέπειν ἔχει προὸς τὸ τοῖον σῶμα, ἐν τῷ ζιῶν, ἐκ τῆς προσπαθείας ἐναπομόργνυ ϑ τύπος τῆς φανλασίας εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ ὅτως ἑφέλκε ϑ τὸ εἴδωλον· ἐν ἅδῃ ϑ λέγε ϑ, ὅτι τῆς ἀειδοῦς φύσεως ἐτύγχανε τὸ πνεῦμα, καὶ σκοτεινῆς. ἐπεὶ ϑ δύκει τὸ βαρὺ πνεῦμα καὶ ἔνυγρον, ἄχει τῆς ὑπογείων τόπων, ὅτω καὶ αὖτη

Sunt autem diversa ab ipso, quia ipse quoq; nusquam est. Ità etiam mens ubiq; existens & nusquam, causa est animarum, & eorum quæ post animas sequuntur: nec ipse est anima, nec ea quæ sunt post animam, nec in illis. Quia non tantùm ubique est eorum quæ sunt post ipsum; sed & nusquam. Et anima nec corpus est, nec in corpore; sed causa corporis: quia dum ubiq; per corpus est diffusa, est nusquam. Atque hic progressus universi procedit usq; ad illud quod nec ubique simul, nec nuspiam esse potest; sed ex parte utriusque particeps est.

XXXII. Quemadmodum hoc est animæ esse in terra, non sic in terris versari sicuti corpora; sed præesse corpori in terris versanti: ità etiam esse in inferno est animæ, quando simulachro præest, quod naturam quidem talem habet ut sit in loco, subsistentiam verò in tenebris obtinet. Quare si infernus subterraneus & tenebrosus locus est, anima licèt non abstracta & divulsa ab ente in inferno existit, attrahens sibi simulachrum. Exeuntem enim eam ex solido corpore comitatur etiam spiritus quem ex sphæris collectum habebat. Sed cùm ex affectu erga corpus rationem partialem objectam habeat, secundùm quam habitudinem quandã erga ifiusmodi corpus obtinebat dum viveret, ex affectu illo propenso figura imaginationis imprimitur spiritui, atq; ità simulachrum attrahitur. In inferno autem esse dicitur, quoniam informem obscurámq; naturam nactus est spiritus. Et quoniam gravis humidúsq; spiritus usq; ad subterranea

nea loca pertingit, hâc ratione & ipsa terram subire dicitur: non quòd ipsa illa substantia de loco in locum transeat, & in locis existat: sed quia transeuntium suam naturam per loca, & loca obtinentium corporum habitudines suscipit: suscipientibus ipsam hujusmodi corporibus pro cujusque aptitudine, ex certa quadam dispositione erga illam. Nam prout disposita fuerit, ità corpus suo ordini, proprietatibúsq; definitum invenit. Ideóq; puriùs dispositæ corpus quamproximè ad immateriale accedens, ætherium scilicet, adjunctum est. Progressæ autem à ratione ad objectum imaginationis, corpus solare adnascitur. Sed effœminatæ & formarum amore captæ adjungitur corpus lunare. Delapsam verò in corpora, cùm secundùm informem ejus speciem ex humidis vaporibus composita existant, perfecta entis ignorantia, & caligo atq; infantia sequitur. Et sanè in ipso egressu, gerens adhuc spiritum ob humidam evaporationem turbatum, umbram attrahit, & prægravatur, spiritu ejusmodi suâ naturâ in terræ fundum contendente, nisi alia quædam causa ipsum in contrariam partem retrahat. Quemadmodum igitur terreâ hâc testâ circumtectam in terra degere necessùm est; ità etiam humidum spiritum attrahens, simulachrum necessariò adjunctum habet. Attrahit autem humorem, cùm perpetuò adesse studet naturæ, cujus operatio in humore consistit, & quæ subterranea potiùs est. Ubi autem operam dederit ut à natura secedat, splendor siccus existit, nullâ umbrâ, ac nube obscuratus. Humiditas enim

λέγεται χωρεῖν διὰ γῆς. ἐχ' ὅτι ἡ αὐτὴ οὐσία μεταβαίνει τόπους, καὶ ἐν τόποις γίνεται· ἀλλ' ὅτι τῶν πεφυκότων σωμάτων τόπους μεταβαίνειν, καὶ εἰληχέναι τόπους, φύσεις ἀναδέχεται· δεχομένων αὐτὴν καὶ τὰς ἐπιτηδειότητας τῶν τοιούτων σωμάτων ἐκ τῆς πρὸς αὐτὴν πρὸς ἕδραν. ὡς γὰρ ἂν διατεθῇ, ἐυρίσκει σῶμα, τάξει καὶ τῆς οἰκείας διωρισμένον. διὸ καθαρώτερον μὲν διακειμένῃ σύμφυτον τὸ ἔγγυς τῷ αὐγοειδεῖ σῶμα, ὅθεν δὴ τὸ αἰθέριον. προελθούσῃ δ' ἐκ λόγου εἰς φαντασίας προσβεβληκὸς, σύμφυτον τὸ ἡλιοειδές· ἀναπεπλασμένῃ δ', καὶ παθαινομένῃ πρὸς τὸ εἶδος, παράκειται τὸ σεληνοειδές. πεσούσης δ' εἰς σώματα, ὅταν καὶ τὸ αὐτῆς ἄμορφον σὺν εἴδεσι ἐξ ὑγρῶν ἀναθυμιάσεων συνεστηκότα, ἄγνοια ἕπεται τοῦ ὄντος τελεία, καὶ σκότωσις, καὶ νηπιότης. καὶ μὴν καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ, ἔτι καὶ ἀπίλυτον ἀναθυμίασιν τὸ πνεῦμα ἔχουσα τελωδουμένου, σκιὰν ἐφέλκεται, καὶ βαρεῖται· χωρεῖν ἀπαιτοῦντος τὸ τοιοῦτο πνεύματος εἰς μυχὸν τῆς γῆς φύσει, ἂν μὴ ἄλλη τις αὐτὸ αἰτία ἀνθέλκῃ. ὥσπερ οὖν τὸ γεωδες ὄρεσιν περικειμένη, ἀνάγκη ἐπὶ γῆς ἐνίσχειν· κάτω καὶ ὑγρὸν πνεῦμα ἑφελκομένη, εἴδωλον περικεῖσθαι ἀνάγκη. ὑγρὸν δ' ἑφέλκεται, ὅταν σωματικῶς μελετήσει ὁμιλεῖν τῇ φύσει, ἧς ἐν ὑγρῷ τὸ ἔργον, καὶ ὑπογειον μᾶλλον· ὅταν δ' μελετήσει ἀφίστασθαι φύσεως, αὐγοειδὴς γίνεται, ἄσκιος, καὶ ἀνεπίσκοτος.

Ὑγρότης

ὑγρότης γὰρ ἐν ἀέρι νέφη συνίστησι· ξηρότης δὲ ἀπὸ τῆς ἀτμίδος αὐγὴν ξηρὰν ὑφίστησιν.

λγ. Τὰ κατηγορούμενα τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐνύλων ἀληθῶς δεῖ ταῦτα. τὸ πάντη εἶναι διαφορημένον, τὸ μεταβλητὸν εἶναι, τὸ ὑφεστάναι ἐν ἑτερότητι, τὸ σωίδιον εἶναι, τὸ καθ' ἑαυτὸ αὐτὸ ὑπάρχειν, τὸ ἐν τόπῳ, τὸ ἐν ὄγκῳ θεωρεῖσθαι, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια· ἢ ὄντως ὄντος, καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστηκότος αὐτῷ, τὸ εἶναι ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ ἱδρυμένον, ὡσαύτως τὸ κατὰ ταὐτὰ ἔχειν, τὸ ἐν ταυτότητι ὑφιστᾶσθαι, τὸ ἀμετάβλητον εἶναι κατ' οὐσίαν, τὸ ἀσωίδιον, τὸ μήτε λυτὸν, μήτε ἐν τόπῳ εἶναι, μήτε εἰς ὄγκον διαφορεῖσθαι, τὸ μήτε γενόμενον, μήτε ἀπολύμενον εἶναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὧν ἐχόμενοι δεῖ μηδ' ἐπ' ἄλλον τὰς ὄψεις τῆς διαφορᾶς αὐτῶν φύσεως, καὶ αὐτοὺς λέγειν, καὶ ἄλλων λεγόντων ὑπακούειν.

nebulam in aere conſtituit: ſiccitas verò ex halitione ſplendorem ſiccum ſudúmque producit.

XXXIII. Hæc de ſenſibili & materiali verè affirmantur: eſſe omnino extenſum ſeu diffuſum, eſſe mutabile, ſubſiſtere in alteratione, eſſe compoſitum, ipſum per ſemetipſum exiſtere; in loco, & mole corporeâ conſpici: aliáque his ſimilia. At de vero ente & perſemetipſum ſubſtente hæc prædicantur: ſemper in ſemetipſo ſitum eſſe, eodem modo atque ſecundùm idem ſe habere, ipsâ ſubſtantiâ in identitate conſiſtere, eſſe immutabile ſecundùm ſubſtantiam, non compoſitum, nec diſſolubile, nec in loco, nec mole diſtenſum: nec ortum eſſe, nec interire: & quæ his ſunt ſimilia. Quam regulam ſequentes, nihil immutatum vel alienum de diverſa ipſorum natura, nec noſmetipſos loqui, nec alios loquentes audire convenit

SECUNDA

SECUNDA PARS

ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΗΤΑ ΑΦΟΡΜΩΝ.

Quæ nunc primùm ex Vaticano Codice prodit.

De Virtutibus. XXXIV.

Περὶ Ἀρετῶν. λδ'.

ALIÆ ſunt virtutes politici; aliæ tendentis ad contemplationem; quem & contemplativum idcirco, vel etiam contemplantem vocant: & aliæ mentis, quà mens, & ab animæ conſortio pura. Virtutes politici in moderatione paſſionum poſitæ, hæ ſunt: rationis ductum in vitæ officiis actionibúsq; ſequi, & illi obtemperare. ideóque cum eò ſpectent, nè proximus ex converſatione noſtra aliquid damni capiat, ex civilis converſationis congregatione politicæ vocantur, & prudentia quidem circa partem rationalem verſatur: fortitudo circa iraſcentem: temperantia autem in conſenſu atq; concentu partis concupiſcibilis cum ratione: Juſtitia verò ut ſingulæ harum proprio ſuo officio fungantur in imperando & obtemperando. At virtutes hominis ad contemplationem contendentis conſiſtunt in abſceſſu ab inferioribus hiſce: ideò & purgationes eædem appellantur; quæ in abſtinentia ab actionibus quæ corporis miniſterio fiunt, & ab affectionibus erga corpus, ſpectantur. hæ enim virtutes ſunt animæ ad verum ens ſeſe elevantis. at civiles hominem mortalem exornant, & præcedunt more anteam-

ΑΛΛΑΙ ἀρεταὶ τῆς πολιτικῆς, καὶ ἄλλαι τῆς πρὸς θεωρίαν ἀνιόντος καὶ διὰ τοῦτο λεγομένης θεωρητικῆς, καὶ ἤδη θεατῆς. καὶ ἄλλαι αἱ τοῦ νοῦ, καθὸ νοῦς, καὶ ἀπὸ ψυχῆς καθαρίς. αἱ μὲν τῆς πολιτικῆς ἐν μελετοπαιδείᾳ κείμεναι, τὸ ἕπεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τῷ λογισμῷ τῷ καθήκοντι καὶ ταῖς πράξεσι. διὸ πρὸς κοινωνίαν βλέπουσι τὴν ἀβλαβῆ τοῦ πλησίον, ἐν τῇ συναγελασμῷ τῆς κοινωνίας πολιτικαὶ λέγονται. καὶ ἔστι φρόνησις μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον· ἀνδρεία δὲ περὶ τὸ θυμούμενον· σωφροσύνη δὲ ἐν ὁμολογίᾳ καὶ συμφωνίᾳ ἐπιθυμητικοῦ πρὸς λογισμόν· δικαιοσύνη δὲ ἑκάστῳ τούτων ὁμοῦ οἰκειοπραγία, ἀρχῆς περὶ καὶ ἄρχεσθαι. αἱ δὲ τοῦ πρὸς θεωρίαν πορευόμενον ἐν ὑποστάσει κεῖνται τοῦ ἐντεῦθεν· διὸ καὶ καθάρσεις αὐταὶ λέγονται, ἐν ὑποχῇ θεωρούμεναι, τοῦ μὴ σώματος πράξεως, καὶ συμπαθειῶν τοῦ πρὸς αὐτό. αὐτὴ μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς ἀφιστᾶσθαι πρὸς τὸ ὄντως ὄν. αἱ δὲ πολιτικοὶ τὸν θνητὸν ἄνθρωπον κοσμοῦσι· καὶ πρόδρομοί τε αἱ πολιτι-

καὶ

καὶ τῶν καθάρσεων. δεῖ γὰρ κοσμιδέντα κατ' αὐτὰς ἀποσβῦναι τῶ σωὶ τοῖς σώμασι πράττειν τὶ θορυβώδες. διὸ ἐν ταῖς καθάρσεσι, τὸ μὴ δοξάζειν τῷ σώματι, ἀλλὰ μόνον ἐνεργεῖν, ὑφίστησι τὸ φρονεῖν· ὃ διὰ τὸ καθαρῶς νοεῖν τελεῖται. τὸ δέ γε μὴ ὁμοιοπαθεῖν, σωίστησι τὸ σωφρονεῖν. τὸ δὲ μὴ φοβεῖσθαι ἀφισταμένου τοῦ σώματος, ὡς εἰς κενὸν τι καὶ μὴ ὄν, τὸ ἀνδρεῖον. ἡ δὲ ἀμφότερα ἡ λόγε καὶ νῦ, καὶ μηδενὸς ἀντιπίπτοντος, ἡ δικαιοσύνη· ἡ μὴ ἂν καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς ἀποδοθείη ἐν καθαρσιοπαθείᾳ θεωρεῖται· τέλος ἔχουσα τὸ ζῆν ὡς ἄνθρωπον καὶ φύσιν. ἡ δὲ καὶ τὰς θεωρητικὰς ἐν ἀπαθείᾳ· ἧς τέλος, πρὸς θεὸν ὁμοίωσις. ἐπεὶ δὲ καὶ κάθαρσις, ἡ μὲν τις λύσις καθαρούσα, ἡ δὲ καθαριόντων· αἱ καθαρτικαὶ ἀρεταὶ κατ' ἄμφω θεωροῦνται τὰ σημαινόμενα τῆς καθάρσεως. καθαίρουσί τε γὰρ τὸν ψυχικὸν, καὶ καθάρσει σωίζουσι. τέλος γὰρ τὸ κεκαθάρθαι τὸ καθαίρειν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ καθαίρειν καὶ κεκαθάρθαι ἀφαίρεσις λύπης παντὸς ἀλλοτρίου, τὸ ἀγαθὸν ἕτερον ἂν εἴη τῶν καθαιρόντων. ὡς εἴγε πρὸ τῆς ἀκαθαρσίας ἀγαθὸν λύπη τὸ καθαιρόμενον, ἡ κάθαρσις ἥρκει. ἀλλ' ἀρέσκει μὴ ἡ κάθαρσις, τὸ δὲ καταλειπόμενον ἔσαι τὸ ἀγαθὸν, οὐκ ἡ κάθαρσις. ἀλλ' ἡ ψυχῆς φύσις οὐκ λύπη ἀγαθὸν, ἀλλ' ἀγαθῶ μετέχειν δυνάμενον, καὶ ἀγαθοειδές. ὃ γὰρ ἂν ἐγένετο ἐν κακῇ. τὸ δὲ ἀγαθὸν αὐτῇ ἐν τῷ σωθῆναι τῷ νοητῷ· κακία δὲ τὸ τοῖς ὑστέροις. καὶ ἁπλῶς γε κακία· τό,

bulorum purgationes. Hiſce enim exornatum abſtinere oportet ab actionibus, quæ primò & præcipuè corporis opera fiunt. Ideóq; in purgationibus prudentia eſt, non ſequi opiniones corporis, ſed per ſe ſolùm operari: quòd purè intelligendo perficitur. At nè iiſdem cum corpore affectionibus abripiatur, id temperantia præſtat. Fortitudo autem nè metuatur diſceſſus à corpore, quaſi in inane & non-ens. Si verò ratio & mens principatum obtineat, nullo reluctante, ea juſtitia eſt. Quocirca habitus ſecundùm politicas virtutes in moderatione paſſionum ſpectatur: finem hunc ſibi propoſitum habens, ut hominem decet ſecundùm naturâ vivere. At habitus ſecundùm virtutes theoreticas, in carentia ſeu vacuitate affectionum: cujus finis eſt ſimilitudo cum Deo. Quoniam verò purgatio alia quidem eſt purgans, alia purgatorum; purgativæ virtutes ſecundùm utramq; purgationis ſignificationem ſpectantur. Nam & animam expurgant, & adſunt purgatæ. Finis enim purgandi eſt purum evadere. Cúmq; & purgatio & puritas quaſi ablatio quædam ſit omnis alieni, utiq; bonum aliud quid erit à purgante. Adeò ut ſi ante contractam impuritatem bonum fuerit quòd purgatur, ſufficiat ipſa purgatio. Verùm purgatio quidem placet, quod autem poſt eam reliquum quæritur, bonum erit, non purgatio. At natura animæ non eſt bonum, ſed quod particeps boni fieri poteſt, & boni formæ. Aliàs non incideret in malum. Bonum ergò ejus conſiſtit in eo, ſi autori ſuo conjungatur: malum autem ejus, ſi rebus inferioribus. Et duplex quidem malum:

malum : primùm quòd inferioribus conjungatur : tum quòd cum nimiâ passionum vehementiâ id fiat. Ideóq; omnes politicæ virtutes quæ ab uno eam malo liberant virtutum nomen pretiúmque meruerunt. Purgativæ autem præstantiores ; liberantes eam à malo quatenus anima est. Quapropter purgatam cum autore suo conjungi oportet ; quare & virtus ejus post conversionem consistit in cognitione atque scientiâ veri entis; nequaquam autem nisi priora illa præcesserint. Restat ergò aliud quoddam tertium genus virtutum post purgativas ac politicas, animæ intellectualiter operantis. Hîc sapientia & prudentia in contemplatione eorum quæ mens habet. Justitia proprii muneris functio, dum mentem sequitur,& secundùm mentem operatur. Temperantia autem, conversio intrinsecùs ad mentem. Fortitudo, passionum carentia, ad similitudinem ejus ad quod respicit, quod naturâ suâ est impassibile. Et hæ quidem semet invicem sequuntur, ut & cæteræ. Quartum genus virtutum est exemplarium, quæ in mente existunt; & animæ virtutibus longè antè stant : súntq; hæ illarum exemplaria, sicuti & animæ virtutes harum erant similitudines. Et mens quidem est in qua simul sunt omnia, velut exemplaria. Scientia verò prudentiæ instar est. Sapientia autem intellectus cognoscens. Quod autem ad semetipsum convertitur, temperantia. Quod proprio munere fungitur, id proprium justitiæ officium. Fortitudo autem, quòd in eodem semper statu & pura in semetipsâ ob virium præstantiam permanet. Quatuor ergò virtutum genera ostendimus, quarum aliæ quidem erant mentis, ex-

τὰ τύπτις σωθῆναι, ἢ μὴ παθῶν ὑφροδόλης· διὸ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ, μιᾶς γὲν αὐτὴν κακίας ἀπαλλάτ ουσαι, ἀρεταὶ ἐκλήθησαν ἢ πμιοι. αἱ δὲ καθαρτικαὶ, πμιώτεραι. ἢ τῆς ὡς ψυχὴν κακίαν ἀπαλλάπουσαι. δεῖ τοίνυν καθηρμένην αὐτὴν σωθῆναι τῷ νοὶ ἡνῶσθαι. ἢ ἀρετὴ ὄρα αὐτῆς μὴ τὸ ὁπρόθεν αὐτὴ πάρεσιν ἐν γνώσει, ἢ εἰδήσει τῷ ὄντ Θ·. ἐχ ὅπ ἄνθ τῷ θεῷ αὐτῆς. Ἄλλο δὲν γένΘ τέτον ἀρετῶν μὴ τὰς καθαρτικὰς ἢ πολιτικὰς, νοερὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργάσης. σοφία μὲν ἢ φρόνησις ἐν διανοίᾳ ὢν νοῦς ἐχέ· δικαιοσύνη δὲ, οἰκειοπραγία ἐν τῷ ὡς τὸν νῦν ἀκολυθία, ἢ τὸ θεῖς τὸν νῦν ἐνεργεῖν. σωφροσύνη δὲ, εἴσω θεὸς νῦν τροφή. ἡ δὲ ἀνδρεία, ἀπάθεια· καθ' ὁμοίωσιν τῷ θεὸς ἣ βλέπει, ἀπαθὲς ὂν τὴν φύσιν· ἢ ἀνταχολυθῆσί γε αὖ τὴν ἀλλήλαις, ὥσπερ ἢ ἄλλαι. τέταρτον δὲ εἶδος ἀρετῶν, τὸ τῶν παραδειγμάτων, αἵπερ ἦσαν ἐν τῷ νοῷ· χρείπους ἔσαι τῶν ψυχικῶν, ἢ τύπων παραδείγματα· ὧν ἢ τῆς ψυχῆς ἦσαν ὁμοιώματα. νοῦς μὲν ἐν ᾧ ἅμα πάντα, ὥσπερ παραδείγματα. ὁπτήμην δὲ, ἡ φρόνησις. σοφία δὲ γινώσκων ὁ νοῦς· τὸ δὲ θεὸς αὐτὸν, ἡ σωφροσύνη. τὸ δὲ οἰκεῖον ἔργον, ἡ οἰκειοπραγία. ἡ δὲ ἀνδρεία, ἡ ταυτότης, ἢ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ μένειν καθαρὸν, διὰ δυνάμεως θεωσίας. Τέτταρα τοίνυν ἀρετῶν γένη πέφυκεν· ὧν αἱ μὲν ἦσαν τῷ νοῦ, αἱ παρα-

δείγματ ν αἱ

convertitur, temperantia. Quod proprio munere fungitur, id proprium justitiæ officium. Fortitudo autem, quòd in eodem semper statu & pura in semetipsâ ob virium præstantiam permanet. Quatuor ergò virtutum genera ostendimus, quarum aliæ quidem erant mentis, ex-

θειασμαλικαὶ, καὶ σύνδρομοι αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ· αἱ δὲ ψυχῆς μὲν νῦν ἐνορώσης ἦσαν, καὶ πεπληρωμένης ἀπ' αὐτοῦ· αἱ δὲ ὡς ψυχῆς ἀνθρώπου, καθαιρομένης τε καὶ καθαρθείσης ὑπὸ σώματος καὶ τοῦ ἀλόγων παθῶν· αἱ δὲ ψυχῆς ἀνθρώπου καὶ κοσμούσης τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸ μέτρα τῇ ἀλογίᾳ ἀφορίζειν, καὶ μετριοπάθειαν ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἔχων τὰς μείζους ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ τὰς ἐλάττους· ὁ μὲν τοίνυν πάλιν ὑπομένει τῷ ἔχειν καὶ τὰς ἐλάττους ὁ ἔχων τὰς μείζους ἐνδήσει καὶ τὰς ἐλάττους περιγεγενώς, ἀλλὰ μόνον καὶ χρῆσιν τοῦ τῆς ὑγιείας. Οἱ σκοποὶ, ὡς καὶ εἴρηται, καὶ κατὰ γένος διαφέρονται. τοῦ μὲν πολιτικῶν, μέτρον ὑποδεῖναι τοῖς πάθεσι πρὸς τὰς πρακτικὰς τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. τοῦ δὲ καθαρτικῶν, τελέως τοῦ παθῶν εἰς ἔννοιαν ἀφικνουμένους· τοῦ δὲ λοιπῶν ἀναλόγως τοῖς εἰρημένοις. διὸ καὶ ὁμοίως κατὰ τὰς πρακτικὰς ἐνεργῶν, σπουδαῖος ἂν ἀνθρωπος. ὁ δὲ κατὰ τὰς καθαρτικὰς, δαιμόνιος ἀνθρωπος, ἢ καὶ δαίμων ἀγαθός, ὁ δὲ κατὰ μόνας τὰς πρὸς τὸν νοῦν, θεός. ὁ δὲ κατὰ παραδείγματικὰς, θεῶν πατήρ. ὑποτελεστέον δὲ μάλιστα τοῦ καθαρτικῶν ἡμῖν, σκεψαμένοις ὅτι τούτων μὲν ἡ τελεία ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· διὰ τούτων δὲ, καὶ ἡ εἰς τὰς τιμιωτέρας ἀνοδος. διὸ θεωρητέον, ἄχρι τίνος καὶ ὑπὸ πόσων διά τε παραλαμβάνειν ἢ καθαρσις· ἔστι μὲν γὰρ ὑπὸ σώματος σώματος, καὶ τῆς ἀλόγου παθητικῆς κινήσεως· πῶς δ' ἂν γένοιτο καὶ μέχρι τίνος, ῥητέον.

emplares scilicet, quæ cum ipsâ substantiâ ejus concurrunt. Aliæ verò animæ, ut animæ jam ad mentem respicientis, & ab ea repletæ. Aliæ autem animæ hominis in purgando occupatæ, aut jam à corpore brutisque passionibus purgatæ. Aliæ verò animæ hominis exornantis hominem, eò quòd terminos modumq irrationali facultati præstituit, & passionum moderationem inducit. Et is quidem qui majores obtinet, obtinet etiam necessariò minores: sed non vice versâ. Neq; enim majoribus instructus, quia & minores possidet, ideo primò & præcipuè secundùm minores operabitur: sed tantùm secundùm mortalis conditionis circumstantiam. Scopi quoq; uti dictum est, secundùm genera differunt. Scopus enim politicarum est modum adhibere affectibus, ad actiones ex naturæ præscripto obeundas. Purgativarum verò, affectuum penitus memoriam delere: cæterarum autem scopi, pro ratione illorum quæ diximus. Ideóque qui secundùm practicas virtutes operatur, vir probus est: qui secundùm purgativas, homo dæmonius, sive divinus, seu genius bonus. Qui verò secundùm solas intellectuales, Deus. At qui secundùm exemplares, Deorum Pater. Inprimis ergò purgativis nos studere oportet, id nobilcum considerantes, eas in hac vita obtineri posse: & per eas deinde gradus patere ad excellentiores. Ideóque videndum quousque & in quantum purgatio percipi possit. Est enim divortium à corpore, & ab irrationali passionum motu. Quo modo autem & quatenus obtingat, nunc dicendum.

Primò

Primò quidem veluti fundamentum & basis purgationis est, noscere semetipsum animam esse in re aliena, & substantiæ prorsus diversæ devinctam.

Secundò, quod ab hoc fundamento exsurgit: colligere semetipsum à corpore & quasi è diversis locis, ità ut omnino liber sis ab ejus affectionibus. Nam dum quis frequenter secundùm sensum operatur, licèt non cum propensione affectûs, & voluptatis perceptione id faciat, distrahitur nihilominus corporis curâ, dum per sensum cum eo conjungitur. Sed & sensibilium voluptatibus doloribúsve cum animi quadam inclinatione & affectûs propensione afficimur. Ab hujusmodi autem dispositione vel inprimis se purgare oportet. Id autem fiet, si necessarias etiam voluptates sensúsq; medelæ tantùm causâ admittat, aut doloribus propulsandis, nè impediatur. Tollendi autem & dolores. Aut si id fieri non possit, sensim subtrahendi: imminuti tamen, eò quòd sensu eorum non afficimur. Ira autem, quantùm fieri poterit, tollenda: nec ullo modo meditato consilio agitanda. Id si nequeat, saltem non admiscendum ei animi propositum; ut alterius fit subita nec præmeditata commotio. Quicquid autem absque animi proposito fit, id invalidum & exiguum est. Metus quoq; omnis tollendus. Nihil enim metuet. Sed & hic animi propositum absit. Verùm enimvero utendum & irâ & metu in admonendo. Omnis etiam mali cupiditas exterminanda. Cibo autem & potu non ipse, quà ipse, indulgebit. At rerum venerearum natu-

Πρῶτον μὲν οὖν ἐπιμελὲς καὶ ἀναδάθρα τῆς καθάρσεως, τὸ γνῶναι ἑαυτὸν, ψυχὴν ὄντα ἐν ἀλλοτρίῳ πράγματι καὶ ἑτερουσίᾳ συνδεδεμένον.

Δεύτερον, τὸ ἀπὸ τούτου ὁρμώμενον τῷ πόσματος· συνάγειν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ τοῖς οὖ τόποις, πάντως γε μὴν ἀπαθῶς πρὸς αὐτὸ διακειμένον. ἐνεργῶν μὲν γάρ τις συνεχῶς κατ' αἴσθησιν, κἂν μὴ μετὰ προσπαθείας καὶ τῆς τοῦ ἡδέος ὑπολαύσεως τοῦτο ποιεῖ· ἀλλ' ὅμως ἐπισπᾶται ὁ νοῦς τὸ σῶμα συναφῆς αὐτῷ κατ' αὐτὸν γινόμενος. προσπαθείαις δὲ ταῖς περὶ αἰσθητὰ ἡδοναῖς ἢ λύπαις συνὼν προθυμίᾳ καὶ ὀπτάσει συμπαθεῖ. ἀφ' ἧς δὴ μάλιστα διαθέσεως αὐτὸν προσήκει καθαίρειν. Τοῦτο δὴ ἂν γένοιτο, εἰ καὶ τὰς ἀναγκαίας περὶ ἡδονὰς, καὶ τὰς αἰσθήσεις, ἰατρείας ἕνεκα μόνον τις παραλαμβάνει, ἢ ἀπαλλαγὴν πόνων, ἵνα μὴ ἐμποδίζοιτο. ἀφαιρετέον δὲ καὶ τὰς ἀλγηδόνας. εἰ δὲ μὴ ὅλον τε εἴη, πρόσω ὑστερεῖν· ἀλλ' ἐλαττωθέντα τῷ μὴ συμπάσχειν. τὸν δὲ θυμὸν, ὅσον ὅλον τε, ἀφαιρετέον· καὶ μὴ μελετητέον πάντη. εἰ δὲ μὴ, μὴ αὐτὸν γοῦν συνεπαμυνῶσαι τῷ προαιρεσιν, ἀλλ' ἄλλως ἔχῃ τὸ ἀπροαίρετον. τὸ δ' ἀπροαίρετον, ἀδενὲς καὶ ὀλίγον. τόν τε φόβον πᾶσα. οὐδενὸς γὰρ φοβήσεται. τὸ δ' ἀπροαίρετον, καὶ ἐνταῦθα. χρηστέον δὲ ἔρωτι καὶ θυμῷ καὶ φόβῳ ἐν νουθετήσει. ὀπτασίαν δὲ παντὸς φαύλου ἐξοστέον. σιτίων δὲ καὶ ποτῶν οὐκ αὐτὸς ἕξει, ἢ ὡς αὐτός. ἀφροδισίων δὲ δὴ φυ-

σιχῶν, κ) ἀ τὸ ἀπροαίρετον· εἰ δ' ἄρα ὅσην μέλει φαντασίας πρόσπτωσις, τῆς κ) νῦν ὑπνος. ὅλως ὃ αὐτὸ μὴ πάντων ἡ ψυχὴ ἡ κατὰ τὸ καθαιρόμενον τούτων ἔσω καθαρόν. βιάζεσθω ὃ κ) τὸ κινούμενον πρὸς τὸ ἄλογον τῆς σωματικῶν παθῶν, ἀσυμπαθὴς κινεῖσθαι κ) ἀπροσκόπτως. ὥστε κ) τὰς κινήσεις εὐθὺς λυεῖσθαι τῇ χείμασει τὸ λογιζομένῳ, κ) ἔστι τούτων μέλει προκοπῆσαι τῆς καθάρσεως· ἀλλὰ λοιπὸν παρ' ὧν ὁ λόγος ἀρέσκει. ὃν τὸ χεῖρον αἰδέσεται, ὥστε κ) αὐτὰ τὸ χεῖρον λυχθῆναι, ἂν ὅλως κινηθῇ· ἔτι μὴ ἡσυχίαν ἦγε παρόντος τοῦ δικαίου, κ) ἀνέντειναν ἑαυτῷ ἐπιπλῆξαι. κ) αὐτὰ μὴ ἔτι μετεωροπαθεῖαι, σπάσιν εἰς ἀπάθειαν λαμβάνουσι. ὅταν ὁ παντελῶς τὸ συμπαθὲς ἐκκαθαρθῇ, σωίσεται τότῳ τὸ ἀπαθές. ὅτι κ) τὸ παθος τῶν κίνησιν ἐλάμβανε, τῷ λογισμῷ τὸ ἐνδόσιμον διὰ τῆς ῥοπῆς παρεχομένου.

ralium nè subitos quidem & involuntarios motus sentiat: aut saltem cum levissima imaginatione, qualis per somnum animo obversatur. At ipsa intellectualis anima hominis purgata ab omnibus hisce prorsus sit pura. Studeat quoq; ut corporalium affectionum motus ad irrationale, voluntate nec consentiente nec advertente moveantur. Adeò ut motus isti rationis vicinià statim elanguescant, id verò non contingerdum adhuc purgationi studetur: verùm iis apud quos ratio suo in pretio est. Quam sequior illa pars verebitur: adeò ut indignetur pars deterior si omnino commota fuerit, eò quòd præsente domino non quieverit; & impotentiam sibimetipsi exprobret. Et hæ quidem adhuc moderatæ passiones sunt, quæ tandem in vacuitatem affectuum proficiunt. Nam ubi omnis compassio demum expurgata fuerit, tum vacuitas passionum adest. Quia hinc affectus motum accipiebat, quòd ratio suâ propensione quasi frænum laxaret.

λέ. Ἕκαστον κ) τῷ ἑαυτοῦ φύσιν ἔστω, εἰ ὅλως ἔστι τι, ἢ μὴ τοι παρὰ τὴν φύσιν. σώματι μὲν ἓν ὂν ὕλῃ κ) ὄγκῳ ὑφεστῶτι τὸ εἶναί που ἔστι, τὸ ἐν τόπῳ εἶναι· δὲ κ) τῷ σώματι τῷ κόσμῳ ἐνίλῳ κ) ἐόγκῳ ὄντι, τὸ παντάχοῦ εἶναι ὑπάρξειν, ἐν διαστάσει τε κ) τόπῳ διαστάσεως· τῷ δ' νοητῷ κόσμῳ, κ) ὅλως τῷ ἀΰλῳ κ) καθ' αὑτὸ ἀσωμάτῳ, ἀόγκῳ ὄντι κ) ἀδιαστάτῳ, οὐδ' ὅλως τὸ ἐν τόπῳ πρόσεστιν. ὥστε τὸ εἶναι παντάχοῦ τῷ ἀσωμάτῳ οὐκ ἦν τοπικόν. κ) τε ἄρα μέρος μέντοι ἔστιν αὐτοῦ τῇδε, μέρος δ' οὐ τῇδε. οὐκοῦν γὸ ἐκεῖνος ἔστιν

X X X V. Unumquodq; secundùm naturam suam alicubi est; si modò sit alicubi: non præter naturam. Corpori igitur in materia & mole subsistenti esse alicubi est esse in loco, ideóq; corpori mundano, utpote materiali & mole prædito, esse ubiq; consistit in intervallo & loco intervalli. Mundo autem intellectuali, & omni omnino rei immateriali, utpote nullâ mole prædito, nec ullo intervallo extenso, nullo quoque modo adest esse in loco. Adeò ut esse ubiq; incorporeo non sit localo. Quare nec pars ejus erit hîc; pars verò illhîc. Neque enim

enim extra locum erit, nec intervallo extensum: sed totum est, ubicunq; est. Neq; hic quidem est, alibi verò non est. Ità enim hoc quidem loco foret comprehensum: ab isto autem loco disjunctum. Nec procul quidem ab hoc, propè verò istum: quemadmodum procul & propè dicitur de iis quæ suâ naturâ in loco existunt, secundùm spatia intervallorum. Unde mundus quidem intellectuali adest per modum extensionis seu intervalli: incorporeum autem mundo nec partibus nec spatiis divisum. Indivisum autem in disjuncto seu spatiis extenso totum existit secundùm quamlibet partem: unum idémq; numero existens. ei autem quod natura multiplex & magnitudine extensum id quod impartibile est, & immultiplicabile & magnitudine extenditur & multiplicatur: & ità eo fruitur prout illius fert natura, non autem quale hoc existit. Impartibili autem & immultiplicabili suâ naturâ id quod divisum & multiplex, indivisum est nec multiplicatum: atq; ità adest ei. Hoc est, adest nec divisum, nec multiplicatum, nec loco circumscriptum secundùm propriam suam naturam, ei quod divisibile est & suâ naturâ multiplex, & loco comprehensum. Sed illud quod divisibile & multiplex, & loco comprehensum, adest alteri horum exteriùs existenti divisibiliter, & multipliciter, & localiter. Quocirca in disquirendo oportet nos utriusq; proprietatem servantes non confundere naturas. Quinimo nec ea quæ corporibus adsunt, aut simile quid, de incorporeo imaginando concipere vel opinari. Neq; enim quisquam rei purè incorporeæ proprietates corporibus adscripserit. Corporibus enim omnes assue-

τόπῳ, ὅλη ἀδιάσπαστον· ἀλλ' ὅλον ὅπου ἐστὶν, ὅπου καὶ ἔστιν. ὅτι ἐνθάδε μέν ἐστιν, ἀλλαχοῦ δ' οὐκ. καθειλημμένον γὰρ ἂν εἴη ὑπὸ τόπῳ τῷδε ἀφεστηκὸς τοῦ ἐκεῖσε. ὧδε μὲν πόρρω τοῦδε, ἐγγὺς μέντοι τοῦδε. ὡς τὸ πόρρω καὶ ἐγγὺς οὐκ ἐν τόπῳ πεφυκότων εἶναι λέγεται, ἀλλὰ μέτρα διαστημάτων. ὅθεν ὁ μὲν κόσμος τῷ νοητῷ διαστατικῶς πάρεστι· τὸ δὲ ἀσώματον τοῦ κόσμου, ἀμερῶς καὶ ἀδιαστάτως· τὸ δ' ἀμερὲς ἐν διαστατῷ, ὅλον γίνεται κατὰ τῶν μέρος, ταυτὸν ὂν καὶ ἓν ἀριθμῷ. τῷ μὲν οὖν πεπληθυσμένῳ φύσει, καὶ μεμεριδυσμένῳ, τὸ ἀμερὲς καὶ ἀπλήθυντον μεμεριδυσμένως καὶ πεπλήθυται· καὶ ὅτου αὐτῷ ἀπολάβῃ, οἷς αὐτὸ πέφυκεν, οὐχ ὡς ἐκεῖνό ἐστι. τῷ δ' ἀμερεῖ καὶ ἀπλησιώτῳ φύσει ἀμερές ἐστι καὶ ἀπλήθυντον τὸ μεμερισὸν καὶ πεπληθυσμένον, καὶ ὅτου αὐτῷ πάρεστι· τετέσιν, αὐτὸ ἀμερῶς πάρεστι καὶ ἀπληθύντως, καὶ ἀτόπως, κατὰ πᾶν αὐτὸ φύσιν, τῷ μεμερισῷ καὶ πεπληθυσμένῳ φύσει, καὶ ὅπου ἐν τόπῳ· τὸ δὲ μεμερισὸν πεπληθυσμένον καὶ ἐν τόπῳ, πάρεστι θατέρῳ τούτων ἐκτὸς ὄντι, μεμερισῶν καὶ πεπληθυσμένως καὶ τοπικῶς. δεῖ τοίνυν ἐν ταῖς σκέψεσι καλαχρατοῦντες τῆς ἑκατέρου ἰδιότητος, μὴ ἐπαλλάττειν τὰς φύσεις· μᾶλλον δὲ τὰ περὶ τοῖς σώμασιν ἢ τοιαῦτα μὴ φαντάζεσθαι καὶ δοξάζειν περὶ τὸ ἀσώματον. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἴδια τις τῶν καθαρῶς ἀσωμάτων προσθείη τοῖς σώμασι. τῶν μὲν γὰρ σωμάτων ἐν συνειθείᾳ.

διὰ πᾶς· ἐκείνων ἢ, μόλις ἐν γνώσει γίνεται· ἀορίστων περὶ αὐτὰ, οὐχ ὅπη καὶ αὐτόθεν ἐπιβάλλων, ἕως ἂν ὑπὸ φαντασίας κρατῆται. ὅτως ἂν ἔρεις· εἰ τὸ μὲν ἐν τόπῳ καὶ ἔξω ἑαυτοῦ, ὅπη εἰς ὄγκον περιελήλυθε· τὸ νοητὸν, ὅτι ἐν τόπῳ, καὶ ἐν ἑαυτῷ, ὅπη οὐκ εἰς ὄγκον περιελήλυθεν. εἰ τὸ μὲν εἰκὼν τὸ δὲ ἀρχέτυπον· τὸ μὲν περὶ τὸ νοητὸν, κἀκεῖνται τὸ εἶδος· τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ. πᾶσα γὰρ εἰκὼν, νοῦ ὄντων εἰκών. καὶ ὡς μεμνημένον δεῖ τῆς ἀμφοῖν ἰδιότητος, μὴ θαυμάζειν τὸ παρηλλαγμένον ἐν τῇ συνόδῳ. εἰ δεῖ ὅλως σύνοδον λέγειν· οὐ γὰρ δὴ σωμάτων σύνοδον σκοπούμεθα, ἀλλὰ πραγμάτων παντελῶς ἀσυγκρότων ἀπ' ἀλλήλων, κατ' ἰδιότητα ὑποστάσεως. διὸ καὶ ἡ συνόδος ἀσυγκρισία τῶν θεωρεῖσθαι εἰωθότων ἐπὶ τῆς ὁμουσίων. ὅτε οὐ κρᾶσις, οὐ μίξις, οὐ σύνοδος, οὐ παράθεσις· ἀλλ' ἕτερος τρόπος· φανταζόμενον μὲν παρὰ τὰς ὁπωσοῦν γινομένας ἄλλων πρὸς ἄλλα κοινωνίας τῶν ὁμουσίων, πασῶν ἢ ἀσυγκρισία τῶν ὑποκειμένων ὑπὸ τὴν αἴσθησιν. ἐν ἀπείροις μέρεσιν εἰ τύχοι τοῦ διαστατοῦ παρὸν ὅλον τὸ ἀδιάστατον· ὅτε μεριστὸν πάρεστι, τῷ μέρει δίδον μέρος· ὅτε πληθυστὸν τῷ πλήθει παρέχον ἑαυτὸ πολλαπλασιαστόν. ἀλλ' ὅλον πᾶσί τε τοῖς μέρεσι τοῦ ὀγκωμένου, ἑνί τε ἑκάστῳ τοῦ πλήθους καὶ παντὶ ὄγκῳ, τῷ καὶ παντὶ τῷ πλήθει πάρεσιν ἀμερῶς καὶ ἀπλησιάστως, καὶ ὡς ἓν ἀριθμῷ. τὸ δὲ πλατυνόμενον πλήθει τῷ ἑαυτοῦ ὅλον ὅλοις τοῖς μέρεσι τοῦ ὄγκου, καὶ ὅλον ἑκάστῳ μέρει τοῦ ὄγκου, καὶ ὅλον παντὶ τῷ ὄγκῳ, καὶ ὅλον παντὶ τῷ πλήθει τοῦ ὄγκου, καὶ ὅλον ἑκάστῳ τοῦ πλήθους, καὶ ὅλον παντὶ τῷ πλήθει, καὶ ὅλον παντὶ τῷ ὄγκῳ, καὶ ὅλον ἑκάστῳ μέρ

divisímq; eo perfrui id iis proprium erat, quorum virtus in partes diversas distracta, Quibus sæpenumero accidit, ut propriæ naturæ defectu alterius naturam mentiantur: quin & dubitent de substantia, quæ à propria sua in illius videtur transiisse.

XXXVI. Verum ens nec magnum nec parvum est. Nam magnum & parvum molis corporeæ propria sunt. Verùm excedit & magnum & parvum, supra utrumque, imò & suprà maximum, ac minimum unum idémq; numero; licèt simul ab omni maximo, minimóq; participatione perceptum deprehendatur. Quocirca nec ut maximum animo cogites. Aliàs enim dubitabis, quomodo illud quod est maximum rebus minimæ magnitudinis adsit, non imminutum vel contractum. Nec cogites ut minimum: iterum enim dubitabis, quomodo id quod est minimum rebus maximæ molis adsit, non multiplicatum, vel auctum vel compositum. Verùm id quod maximam molem intervallo maximo, & minimam minimo excedit simul sumens, cogitabis quomodo & in quacunq; re obviâ, & in quavis alia, & in infinitis multitudinibus & magnitudinibus conspiciatur, idem existens & in seipso manens. Nam & magnitudini mundi secundùm ejus proprietatem adest absq; divisione & magnitudine: & excedit molem mundi omnémq; mundi partem indivisâ suâ unitate comprehendens. Ut vice versâ mundus partium suarum multitudine divisus partium diversitate divisim quantúmq; fieri potest illi adest: neq, comprehendere id valet nec universi, nec secundùm omnem

μερικῶς καὶ διηρημένως ὑπολαύειν αὐτῆ θεσιν τοῖς εἰς μέρη ἑτέρῳ πλώσμιν ἐσχεδασμένοις· ὃις συνέβαινε πολλάκις τὸ αὐτῶν ἐλάττωμα τῆς φύσεως ἐκείνῳ καλαφάσκειν· καὶ ἀπορεῖν γε περὶ τῆς οὐσίας ὑπὸ τῆς αὐτῆς εἰωθυίας ἢ εἰς τὸ ἐκείνης μεταβάσιν.

λς'. Τὸ ὄντως ὂν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν ὅτι· τὸ γὰρ μέγα καὶ μικρὸν, κυείως ὄγκου ἴδια. ἐκβέβηκὸς δὲ τὸ μέγα καὶ μικρόν· καὶ ὑπὲρ τὸ μέγιστον, καὶ ὑπὲρ τὸ ἐλάχιστον, ταυτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ ὄν· εἰ καὶ ἐνείσκεται ἅμα ὑπὸ παντὸς μεγίστου, καὶ ὑπὸ παντὸς ἐλαχίστου μετεχόμενον. μήτε ἄρα ὡς μέγιστον αὐτὸ ὑπονοήσεις· εἰδὲ μὴ, ἀπορήσεις, πῶς μέγιστον ὂν τοῖς ἐλαχίστοις ὄγκοις πάρεστι, μὴ μεμωθὲν ἢ συναλὲν. μήτε ὡς ἐλάχιστον· εἰ δὲ μὴ, πάλιν ἀπορήσεις, πῶς ἐλάχιστον ὂν τοῖς μεγίστοις ὄγκοις πάρεστι, μὴ πολλαπλασιαθὲν ἢ αὐξηθὲν, ἢ παραθαθέν. ἀλλὰ τὸ ἐκβεβηκὸς τὸν μέγιστον ὄγκον, εἰς τὸ μέγιστον, καὶ τὸν ἐλάχιστον εἰς τὸ ἐλάχιστον, ἅμα λαζῶν, ὑπονοήσεις πῶς ἅμα καὶ ἐν τῷ τυχόντι, καὶ ἐν ἀπείροις διαφέρεται πλήθεσί τε καὶ ὄγκοις, τὸ αὐτὸ ὂν, καὶ ἐν ἑαυτῷ μένον. σώζεται γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κόσμου καὶ τῷ αὐτοῦ ἰδιότητα, ἀμερῶς τε καὶ ἀμεγέθως. καὶ περιέχει τὸν ὄγκον τοῦ κόσμου, καὶ πᾶν μέρος τοῦ κόσμου ἀπειλαβὸν τῇ ἑαυτοῦ ἀμερείᾳ. ὡς γὰρ αὖ ὁ κόσμος τῇ ἑαυτοῦ πολυμερείᾳ πολυμερῶς αὐτῷ σώζεται, καὶ καθ' ὅσον διός τε, καὶ ὃ μέμεται αὐτὸ ἀπειλαβεῖν, ὅτε καθόλου, ὅτε κατὰ

πᾶσαν αὐτῆς τὴν δύναμιν· ἀλλ' ἐν πᾶσιν αὐτῷ ὡς ἀπείρῳ καὶ ἀδιεξιτήτῳ ἐντυγχάνει· καὶά τε ἄλλα, καὶ καθ' ὅσον ὄγκου παντὸς καθαρόν.

λζ'. Τὸ ὄγκῳ μεῖζον, δυνάμει ἔλαττον, συγκρινόμενον πρὸς τὰ ὅμοια γένη, πρὸς ἃ τὸ κατ' εἶδος ἐξηλλαγμένα· ἢ δὲ ἐπιστήμαι ἰσχύουσαι· οὐ γὰρ ἐκβασις ἐστὶν ἀφ' ἑαυτῆς ὁ ὄγκος, καὶ καθαιρεμένης τὸ ἄρα δυνάμει ὑπερέχον, ὄγκῳ παντὸς ἀλλοτρίου. πεπλήρωται γὰρ ἑαυτῆς ἡ δύναμις εἰς ἑαυτὴν χεχωρηκυῖα, καὶ ἑαυτὴν δυναμοῦσα, τὸ οἰκεῖον κράτος κρατεῖ· διόπερ τὸ σῶμα προελθὸν εἰς ὄγκον, τοσοῦτον ἀφέστηκεν ἐν ἐλαττώσει δυνάμεως τῆς τοῦ ἀσωμάτου ὄντως ὄντος δυνάμεως, ὅσον τὸ ὄντως ὂν ἐν ὄγκῳ οὐκ ἐκενώθη, ὑλίον ἐν μεγέθει τῆς αὐτῆς διὰ τὸ ἄογκον δυνάμεως. ὡς ἂν τὸ ὄντως ὂν πρὸς ὄγκον ἀμέγεθες καὶ ἄογκον· οὕτω τὸ σωματικὸν πρὸς τὸ ὄντως ὂν ἀδενὲς καὶ ἀδύνατον. τὸ μὲν γὰρ μεγέθει δυνάμεως μέγιστον, ὅλκα λιπόμενον, ὥστε παντὶ χῷ ὂν ὁ κόσμος, παντὶ χῷ ὄντως τοῦ ὄντος ὡς λέγεται παντὶ χοῦ ἐντυγχάνων, πρὸ λαβεῖν τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως ἀδύνατα. ἐντυγχάνει δ', οὐ μεριστῶς σωίοντι, ἀλλ' ἀμερέστως, καὶ ἀοριστως. ἡ δὲ παρουσία, οὐ τοπικὴ, ἐξισωστικὴ δ' καθόσον οἷόν τε σῶμα ὁμοιοῦσθαι ἀσωμάτῳ, καὶ ἀσώματον θεωρεῖσθαι ἐν σώματι ὁμοιωθέντι αὐτῷ. καὶ οὐ παρεστιν ἐν τῷ

suam potentiam. Sed adest ipsi in omnibus utpote infinito & impenetrabili; cùm secundùm alia, tum in quantum ab omni corporea mole purum existit.

XXXVII. Quod mole corporeâ majus est, minus virium obtinet, si comparetur non cum iis quæ simili genere conveniunt, sed quæ specie differunt, sive ob substantiæ diversitatem. Nam moles corporea quasi excessus seu egressio quædam est extra semetipsum & potentiæ in minimas particulas divisio. Idcirco quod viribus seu potentiâ maximè excellit, ab omni corporea magnitudine alienum est. Virtus enim ejus in semetipsam coëns plenior perfectiorq; evadit; & semetipsam corroborans proprias vires obtinet. Quapropter corpus mole extensum virium diminutione in tantum ab incorporei veríque entis virtute recedit, in quantum verum ens corporeâ mole non consumitur aut evacuatur, permanens in ejusdem virtutis magnitudine, eò quòd omni mole corporeâ caret. Sicuti ergò verum ens respectu molis corporeæ omni magnitudine moléq; caret: ità corporeum respectu veri entis infirmum & virtute viribúsque destitutum. Quod enim virtutis magnitudine est maximum, omni mole corporeâ caret. Adeò ut mundus ubiq; existens, & vero enti verè & reipsâ ubique existenti ubiq; præsens, magnitudinem virtutis ejus complecti nequeat. Præsens autem est, non divisim & per partes, sed citra magnitudinem atque indefinitè præsenti. Præsentia ergò non localis, sed adsimulativa: in quantum corpus incorporeo adsimilari, & incorporeum in corpore sibi adsimilato contemplando percipi potest. Non adest igitur incorporeum,

reum, in quantum immateriale purè immateriali adsimilari nequit: & adest in quantum corporeum incorporeo potest adsimilari: neq; id sanè per comprehensionem: corrumperetur enim utrumque quandoquidem materiale. suscipiens immateriale in illud transmutaretur: immateriale autem evaderet materiale, quæ ergò tantâ substantiæ diversitate dissident, adsimilationes & participationes virium atq; imbecillitatum inter se invicem alterum alteri transfundunt. Quocirca mundus quidem longissimè distat à potentia entis: ens autem à materiali impotentia. Quod autem intermedium est, adsimilans & adsimilatum & extrema conjungens, id erroris causam circa extrema præbuit: adsimilatione alterum alteri conjungendo.

ἀσώματον, καθόσον ὁμοιοῦται τὸ ἔνυλον τῷ καθαρῷ ἄυλῳ· οὐχ ὅλον τε καὶ πάντως καθόσον ὁμοιοῦται δυνάμει καὶ τὸ σωματικὸν τῷ ἀσωμάτῳ· ἃ μὴν ἐπὶ καὶ διὰ τῆς καταλήψεως· ἐφθάρη γὰρ ἂν ἑκάτερον· τὸ μὲν ἔνυλον δεξάμενον τὸ ἄυλον, διὰ τῆς εἰς αὐτὸ μεταβολῆς· τὸ δὲ ἄυλον, γενόμενος ἔνυλον· ὁμοιώσεις ἐν καὶ μεταλαβὰ ὑπὸ τῆς δυνάμεων καὶ ἐλλιπεμιῶν εἰς τὰ ὄντως ἑτερόσια φύσεων παρ' ἀλλήλων εἰς ἄλληλα. πολὺ ἄρα τὸ ὂν τοῦ μὴ κόσμου τῆς δυνάμεως τὸ ὄντος· τοῦ δὲ ὄντι τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἐνύλου. τὸ δὲ ἐν μέσῳ ὁμοιοῦν καὶ ὁμοιούμενον, καὶ σωτήριον τὰ ἄκρα, ταυτὶ γέγονεν αἴτιον τῆς περὶ τὰ ἄκρα ἀπάτης· διὰ τὸ τῇ ὁμοιώσει συνεζευχθαι τῷ ἑτέρῳ τὰ ἕτερα.

XXXVIII. Verum ens multa dicitur: non locis diversis, nec molis corporeæ dimensionibus; non coacervatione, non partium divisibilium circumscriptionibus aut comprehensionibus: sed immateriali, molisq; experte & immultiplicabili diversitate secundùm multitudinem divisum. Ideóq; & unum est: non ut unum corpus, aut uno in loco, neq; ut una moles: neque ut unum quod multa constituunt. Quia in quantum unum, diversum. Et diversitas ejus divisa & unita est. Neque enim extrinsecùs accessoria, neq; adscititia ejus diversitas: neq; alterius participatione, sed semetipso multa. Omnibus enim potentiis operatur unum existens: quia omnem diversitatem per identitatem exserit; non alterius ad alterum differentiâ consideratum, quemadmodum in corporibus. In hisce enim contrario modo se res habet,

λη'. Τὸ ὄντως ὂν πολλαχῶς λέγεται, καὶ τόποις διαφόροις· καὶ ὄγκοις μέγεσι, καὶ σωρείᾳ, καὶ μερῶν μεριστῶν περιγραφαῖς, ἢ περιλήψεσιν· ἀλλ' ἑτερότητι ἀύλῳ, καὶ ἀόγκῳ, καὶ ἀπολυθείτῳ, καὶ ἀπλήθει καὶ ἀμερισμένῳ. διὸ καὶ ἕν· οὐχ ὡς ἓν σῶμα, οὐδὲ ὡς ἐν τόπῳ· οὐδ' ὡς εἰς ὄγκος· οὐδ' ὡς ἓν πολλά. ὅπερ καθὸ ἓν, ἕτερον· καὶ ἡ ἑτερότης· αὐτὸ, μέμερισται καὶ ἥνωται. ὃ γὰρ ἔξωθεν ἐπίκλητος, οὐδὲ ἐπισυνδιώδης αὐτῷ ἡ ἑτερότης, οὐδὲ ἄλλου μεθέξει, ἀλλ' ἑαυτῷ πολλά. ταῖς γὰρ πάσαις ἐνεργείαις ἐνεργεῖ, μόνον· ὅπερ τῷ πᾶσαν ἑτερότητα, διὰ τῆς ταυτότητος ἐκτείνειν· οὐκ ἐν διαφορότητι θατέρου πρὸς τὸ ἕτερον θεωρούμενον, καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων. ἐπὶ τούτων μὲν γὰρ ἀνάπαλιν,

καὶ ἡ ἑνότης ἐν ἑτερότητι. ὡς ἂν προηγουμένης μὲν ἐν αὐτοῖς τῆς ἑτερότητος· ἔξωθεν δὲ καὶ ἐπιφοιτώσης τῆς ἑνότητος ἐλλιμοιμένης. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ὄντος, ἡ μὲν ἑνότης προυπάρχει καὶ ἡ ταυτότης· ἡ δὲ ἑτερότης ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐπὶ τὴν ἑνότητα γέγονε. διόπερ ἐκεῖνο μέν, ἐν ἀμερεῖ πεπλήθυνται· τοῦτο δὲ, ἐν πλήθει καὶ ὄγκῳ ἥνωται. καὶ κεῖνο μὲν ἐν ἑαυτῷ ἵδρυται, καθ' ἓν ὂν ἐν ἑαυτῷ. τὸ δὲ ἐδέποτε ἐν ἑαυτῷ· ὡς ἂν ἐν ἐκστάσει λαοῖν τὴν ὑπόστασιν. τὸ μὲν ἄρα ἓν, παντελέστατον· τὸ δὲ πλῆθος ἐνιζόμενον. πιέζειν οὖν δεῖ, πῶς ἓν ἐκεῖνο καὶ ἕτερον· καὶ πῶς πάλιν τοῦτο, πλῆθος καὶ ἕν· καὶ μὴ ὑπαλλάττειν τὰ τοῦ ἑτέρου ἴδια, εἰς τὰ θατέρου μεμιγότα.

& unitas in diverſitate conſiſtit. Quippe cùm prima & præcipua in iis ſit diverſitas: extrinſecùs autem & acceſſoria adveniat unitas. Nam in vero ente unitas atque identitas præcedit: acceſſit autem diverſitas, eò quòd unitas varias operationes exſerit. Ideóq; ens quidem in unitate indiviſibili multiplicatur: corpus autem in multitudine unitur. Et illud quidem in ſemetipſo ſitum eſt, exiſtens in ſeipſo ſecundùm unum: hoc autem nequaquam in ſemetipſo ſubſiſtit, utpote progreſſu ſubſiſtentiam adeptum. Unum ergò illud in omnibus operans: hæc autem multitudo unita. Quocirca preſſiùs perſcrutandum, quomodo illud unum & diverſum; rurſúmq; quomodo hoc multitudo & unum: nec propria unius cum alterius proprietatibus permutanda.

λθ'. Οὐ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σωμάτων, δεῖ νομίζειν τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν γίνεσθαι· ἀλλὰ πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι καὶ πολλὰς, καὶ μίαν. καὶ ὅτε τῆς μιᾶς καὶ ὅλης κωλύσουσι τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ εἶναι· ὅτε τῶν πολλῶν τὴν μίαν εἰς αὐτὰς μεριοῦσιν. διήσουσι γὰρ, οὐκ ἀποκοπήσονται, οὐδὲ ἀπακρματίσουσιν ἑαυτὰς τὴν ὅλην· καὶ πάρεσαν ἀλλήλαις, οὐ συγκεχυμένα, οὐδὲ σωρὸν ποιοῦσι τὴν ὅλην· ὅτε γὰρ πέφυκεν εἶναι διειλημμένα· ὅτε πάλιν ἀλλήλαις συγκεχυμένα· ὥσπερ οὐδὲ αἱ ἐπιστῆμαι συνεχύθησαν αἱ πολλαὶ ἐν ψυχῇ μιᾷ. καὶ πάλιν οὐκ ἔγκεινται, ὡς τὰ σώματα τῇ ψυχῇ ἑτερουσίως. ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ποιαὶ εἰσιν ἐνέργειαι· ἀπειροδυνάμους γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς φύ-

XXXIX. Non exiſtimandum eſt, propter corporum multitudinem animarum multitudinem produci; ſed ante corpora eas & multas & unam exiſtere. Ità ut nec una illa & tota prohibeat, quò minùs multæ in ipſa exiſtant; nec multæ unam illam in ſe dividant. Diviſæ enim ab invicem ſunt, non deſectæ: nec integram illam in ſemetipſas, ut minutas particulas, dirimunt. Et conjunguntur invicem, nec confuſæ inter ſe, nec per modum cumuli, aut acervi totum efficientes: neq; enim terminis ab invicem ſunt disjunctæ nec rurſum inter ſe confuſæ; quemadmodum nec multæ diverſæ ſcientiæ in una eadémque animâ confunduntur. Neque rurſus in eadem ſubſiſtunt quaſi diverſæ ſubſtantiæ, quemadmodum corpora ſubſiſtunt per animam: verùm certæ quædam animæ functiones ſunt. Nam natura

anim æ

animæ infinitæ cujuſdam potentiæ eſt. Et quævis ejus pars ſingulatim per ſe eſt anima: & univerſæ ſimul una. Rurſúmque tota alia eſt præter cæteras omnes. Etenim quemadmodum corpora ſecta in infinitum non deſinunt in incorporeum, cùm in ſola magnitudine ſegmentorum differant: ſic & anima, forma quædam vitalis exiſtens, in infinita per ſpecies diſpeſcitur. Utpote differentias ſpecificas habens, & tota cum illis aut abſq; illis exiſtens. Si enim in ipſa eſſet quaſi diſſectio, foret diverſitas manente identitate. Si verò in corporibus, ubi diverſitas potiùs obtinet quàm identitas, nihil incorporeum ſuperaccedens unitatem diſſolvit: permanent autem omnia unita quidem quoad ſubſtantiam, ſed qualitatibus cæterísq; ſpeciebus divila: quid dicendum atque ſentiendum erit de ſpeciali incorporea vita, ubi identitas potior eſt diverſitate, nęc quidquam à ſpecie diverſum ſubjicitur: ex qua & corporibus unitas. Neq; corpus accedens unionem diſſolvit, licèt operationes ejus in multis impediat. Sed identitas ejus ipſa per ſemetipſam agit atq; invenit omnia, per operationem ſpecificam in infinitum progredientem. Cùm unaquælibet ejus pars poſſit omnia, quando à corporibus libera & exſoluta eſt. Quemadmodum quævis ſeminis particula totius ſeminis virtutem habet. Verùm proinde ut ſemen ſigillatim in materia comprehenſum, eam vim habet atque poteſtatem quam in omnibus ſeminibus obtinebat: atq; univerſum ſemen contractâ in unum ſuâ virtute, ſigillatim in unaquaq; partium uni-

σις, καὶ καθ' ἕκαστον τὸ τυχὸν αὐτῆς, ψυχή· καὶ αἱ πᾶσαι, μία· καὶ πάλιν ἡ ὅλη, ἄλλη παρὰ πάσας. ὡς γὰρ τὰ σώματα ἐπ' ἄπειρον τμηθόμενα εἰς ἀσώματον, κατ' ὄγκον μόνον λαμβάνοντα τῶν τμημάτων τὴν διαφοράν· οὕτω ψυχὴ εἶδος ἔσα ζωτικὸν, ἐπ' ἄπειρα καὶ τὰ εἴδη σωπιλήπλαι. παρυλαγὰς γὰρ ἔχουσα εἰδικὰς, καὶ ἡ ὅλη σὺν ταύταις ἔσα ἢ ἄνευ τούτων· εἰ γὰρ ἐπ' αὐτῆς οἷ τομὴ, ἑτερότης ἂν μενούσης τῆς ταυτότητος. εἰ δ' ὁπῆ σωμάτων, ἐφ' ὧν ἡ ἑτερότης ἐνεργεῖ μᾶλλον τῆς ταυτότητος, οὐδὲν ἐπεισελθὸν ἀσώματον διέκοψε τὴν ἕνωσιν. λύει δὲ πάντα λυόμενα μὴ καλὰ τὴν ὑσίαν· τῆς δὲ ποιότητος, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι διειλημμένα· τί χρὴ καὶ λέγειν καὶ νοεῖν ὅπῃ τῆς εἰδικῆς ἀσωμάτου ζωῆς, ἐφ' ἧς ἡ ταυτότης μᾶλλον κεκράτηκε τῆς ἑτερότητος, καὶ οὐδὲν ὑπόκειται ἀλλοῖον παρὰ τὸ εἶδος· ἀφ' ἧς καὶ τοῖς σώμασιν ἑνότης· οὐδὲ σῶμα συνεμπεσὸν ἀπκόπλει τὴν ἕνωσιν, καίτοι πρὸς τὰς ἐνεργείας ἐν πολλοῖς ἐμποδίζον. αὐτὴ δὲ αὐτὴν ἡ ταυτότης αὐτῆς πάντα ποιεῖ καὶ εὑρίσκει, διὰ τῆς ἐπ' ἄπειρον εἰδικῆς ἐνεργείας· τὸ τυχὸν μέρος πάντα δυναμένου, ὅταν σωμάτων καθαρεύῃ· ὡς τὸ τυχὸν μέρος τοῦ σπερματικοῦ τὴν τοῦ παντὸς σπερματικοῦ ἔχει δύναμιν. ὥσπερ δὲ κρατηθὲν ἐν ὕλῃ τὸ σπέρμα καθ' ἕκαστον οὐ δυνάμενον λόγον ἐν τοῖς σπέρμασι τῆς ὕλης κρατεῖ· καὶ πᾶν σωπαχθὲν εἰς τὴν σπερματικὴν δύναμιν καθ'

ἕκαστον

ἕκαστον τῶν μερῶν ἔχει τινὰ πᾶσαν δύναμιν· ὅπου γὰρ ψυχῆς αὐτὸ τὸ ὡς μέρος ἐπινοούμενον, τῆς πάσης ψυχῆς ἔχει τινὰ δύναμιν. τὸ δὲ πρὸς ὕλην ῥέψαν, κρατῆσαι μὲν, καὶ τὸ εἶδος ἔρρεψε, καὶ ἐπιτηδείως ἔχει προσομιλεῖν αὐτῷ εἴδει, εἰ καὶ ἐντυγχάνει ὅση ἐν αὐτῷ, ὅταν ἀπὸ τῆς ἑνύλου ἀποστὰν ἐν ἑαυτῷ γένηται. ἐπεὶ δὲ πρὸς μὲν ὕλην ῥέπον ἔχει ἀπορίαν πάντων, καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως κένωσιν· εἰς δὲ τὸν νοῦν ἀναδόμενον τὸ πλῆρες αὐτῆς καὶ τινὰ δύναμιν ἔχειν τῆς πάσης ἠνείσχετο· τινὰ μὲν εἰκότως πενίαν· τινὰ δὲ κόρον, οἱ τοῦτο πρῶτον γνόντες ἀπὸ ψυχῆς τὸ πλῆρες, ἠνίξαντο.

versam virtutem obtinet: ità etiam in anima materiæ experte, quicquid veluti ejus pars cogitatur, totius animæ vim obtinet: quicquid autem in materiam vergit, eam quidem obtinere formam in quam vergit, & immaterialis speciei consortio frui potest, (licèt materiam sibi conjunctam habeat:) ubi à materiali sese abducens ad semetipsum convertitur. Quoniam verò in materiam quidem devergens omnium rerum inopiam patitur, & virium quoque propriarum defectum sive exinanitionem: sursum verò ad mentem elevata, totius animæ virium plenitudinem experitur: illam quidem jure merito inopiam, hanc autem satietatem appellaverunt, qui primi omnium hanc animæ plenitudinem subindicârunt.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσείᾳ

ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ.

PORPHYRIUS

De Antro

NYMPHARUM.

Libro XIII. Odyſſeæ.

L. Holſtenio interprete.

QUicquid tandem ab Homero per antrum illud in Ithace inſula intelligatur, quod hiſce verſibus deſcribit:

Stat ramis diffuſa in portûs vertice oliva:
Quam propter jucundum antrum obſcurumque recedit,
Sacra domus Nymphis, quæ Najades indigitantur.
Intus crateres, patulæque ex marmore vivo
Amphoræ; apes dulci quà ponunt mella ſuſurro.
Saxea ſunt intus quoque ſtamina longa, ubi Nymphæ
Purpureas texunt telas, mirabile viſu.
Intus perpetui latices. ſed janua duplex:
Hæc boream ſpectans homines admittit: at illa
Reſpiciens auſtrum divinior, invia prorſus
Eſt homini, præbétque viam immortalibus unis.

ΟΤΙ ποτὲ Ὁμήρῳ αἰνίττεται τὸ ἐν Ἰθάκῃ ἄντρον, ὁ δὴ καὶ ἐπῶν τέτων διαγεγραφὲ λέγων·

Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη.
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠερόειδὲς,
Ἱερὸν νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δὲ, κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασι
Λάϊνοι, ἔνθα δ' ἔπειτα πολυσκώαται μέλισσαι.
Ἐν δ' ἰσοὶ λίθοι πολυμήκεες· ἔνθά τε νύμφαι
Φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἐν δ' ὕδατ' ἐναύλα. δύω δέ τε οἱ θύραι εἰσὶν,
Αἱ μὲν πρὸς βορέαο καταιβατὰ ἀνθρώποισιν.
Αἱ δ' αὖ πρὸς νότον εἰσὶ θεώτεραι· οὐδέ πη κείνῃ
Ἄνδρες ἐσέρχονται· ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστιν.

Οπ

Ὅτι μὴ κατ' ἱστορίαν παρειληφὼς μνήμην τῆς παραδοθέντων ποιήσεται, δηλοῦσιν οἱ τὰς περιγραφὰς τῆς νήσου γεγραφότες, οὐδενὸς τοιούτου σπηλαίου μνημονεύοντες, ὡς φησι Κρόνιος. ὅτι δὲ καὶ ποιητικὴν ἐξουσίαν πάσαν ἄντρον ἀπίθανον λῦσαι, εἰ τὸ φερόμενον καὶ ὡς ἔτυχε πλάσας, πείσειν ἤλπισεν ὡς τὴν Ἰθακησίαν γῆν ἀνήρ τις ἐπινοήσατο ὁδοὺς τοῖς ἀνθρώποις καὶ θεοῖς. ἢ εἰ μὴ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτὸ δι' ἀπόδειξε καθόδου τε ἀνθρώποις πᾶσι, καὶ πάλιν ἄλλην ὁδὸν πᾶσι θεοῖς, δῆλον· ἀνθρώπων γὰρ καὶ θεῶν ὁ πᾶς μὲν πλήρης κόσμος. τὸ δὲ Ἰθακήσιον ἄντρον πόρρω καθέστηκε τοῦ πείθειν ἐν αὐτῷ καταβάσιν εἶναι τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀνάβασιν τῶν θεῶν. τοιαῦτα τοίνυν ὁ Κρόνιος φράσας, φησὶν ἔκδηλον εἶναι οὐ τοῖς σοφοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις, ἀλληγορεῖν τι καὶ αἰνίττεσθαι διὰ τούτων τὴν ποιητήν· πολυπραγμονεῖν ἀναλαμβάνοντα, τίς μὲν ἀνθρώπων πύλη, τίς δὲ θεῶν· καὶ τί βούλεται τὸ ἄντρον τοῦτο τὸ δίδυμον μὲν νυμφῶν εἰρημένον· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπίκρατον καὶ ἡδυσμένης· ὁμοῦ τε σκοτεινοῦ ὑπάρχοντος, ἀλλὰ μᾶλλον φοβεροῦ. διὰ τί δὲ οὐχ' ἁπλῶς νυμφῶν λέγεται ἱερόν, ἀλλὰ προστίθεται εἰς ἀκρίβειαν τὸ, αἱ Ναϊάδες καλέονται. τίς δὲ καὶ ἡ τῶν κρατήρων καὶ ἀμφορέων παράληψις· οὐδενὸς τούτων ἐγχωμένου αὐτοῖς παρειλημμένου· ἀλλ' ὅτι ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν σμήνεσι πλαδώσουσι μέλισσαι· ὅτι τε τρημένης ἐστὶ, ἐσώσων ἀναθήματα τοῖς νύμφαις. ἀλλὰ, τί μὴ ἐκ ξύλων

Sanè poetam non ex rei veritate ejus mentionem feciſſe, id indè apparet, quòd ii qui inſulæ illius ſitum deſcripſerunt, de nullo hujuſmodi antro meminêre, ut Cronius affirmat. Id quoque manifeſtum eſt, abſurdum fore, ſi ficto per poeticam licentiam antro, fabulæ temerè & pro libitu excogitatæ figmento homo mortalis fidem ſe inventurum ſperaret, in Ithacenſi regione vias hominibus Diiſque novâ arte aperiens: aut ſi non homo, ſed natura ipſa cunctis illîc hominibus deſcenſum, atque aliam rurſus viam Diis omnibus oſtendiſſet. Nam univerſus mundus hominum Deorúmq; plenus eſt. Verùm in Ithacenſi antro deſcenſum eſſe hominum, & deorum aſcenſum, longiſſimè abeſt ut perſuadere queat. Hiſce ergò præmiſſis affirmat Cronius, non ſapientibus ſolùm, ſed & plebeis atque indoctis perſpicuum eſſe, poetam hiſce figmenti involucris occultum aliquid ſignificare. Qui aliis curioſiùs inveſtigandum reliquit, quænam hominum, quæve Deorum porta ſit: & quid bipatens hoc Nympharum antrum ſibi velit: idque ſimul & *jucundum* & *obſcurum*. Cùm tenebroſum nequaquam jucundum ſit, ſed potiùs horrendum. Tum quid verò cauſæ ſit cur non ſimpliciter Nymphis dicatur ſacrum, ſed accuratè etiam additur: *quæ Naiades indigitantur*. Quorſum etiam crateres & amphoræ ibidem fingantur, cùm nullus liquor iis infundendus commemoretur: ſed apes in iis tanquam alveariis mellificent? tum textoria fuiſſe: atque ea non lignea, vel

oblonga Nymphis ibidem poſita

ex

ex alia materia: sed & ipsa lapidea, quemadmodum crateres & amphoræ. Et hoc quidem minùs obscurum. sed in lapideis hisce textoriis Nymphas telas purpureas texere, id non visu solùm, sed & auditu mirabile. Quis enim credat, Deas purpureas vestes texere in antro tenebris obscuro, & in lapideis textoriis; præsertim dum audit poetam telas purpurásque Dearum visui expositas affirmare. Præter hæc id quoque mirandum, bipatens esse hoc antrum; altero ostio hominum descensui, altero diis præparato. Tum & illud, quòd ostium hominibus pervium in boream spectare dicitur; Deorum verò in austrum. Cùm maximè dubitari possit, qua de causa hominibus partes septentrionales, Diis autem australes attribuerit: & quare non potiùs oriente atq; occasu ad hanc rem fuerit usus. Cùm omnia fermè templa, statuas ingressúsque versus ortum habeant: ingredientes autem occasum respiciant, ubi vultu statuis obverso consistentes Diis honorem cultúmq; tribuunt. Quocirca cùm narratio hujusmodi obscuritatibus abundet, constat eam non esse fabulam, temerè animo oblectando confictam, nec veram certámque loci descriptionem continere: sed ejus involucris significari aliquid à poeta, qui & olivam mysticâ ratione antro apponit. Quæ omnia pervestigare & explicare laboriosum existimârunt veteres; & nos quoque post ipsos, dum nostro studio ea nunc reperire conamur. Quapropter negligentiùs illi de

ἢ ἄλλης ὕλης· λίθινοι ἦ κ αὐτοὶ, ὡς οἱ ἀμφιφορεῖς κ οἱ κρατῆρες. κ τοῦτο μὲν, ἧττον ἀσαφές. τὸ δ' ἐν τοῖς λιθίνοις ἱστοῖς τύπτειν, τὰς νύμφας ὑφαίνειν ἁλιπόρφυρα φάρη, ὐκ ἰδέᾳ θαῦμα, ἀλλὰ κ ἀκοῦσαι. πῶς γὰρ ἂν πιστεύσαι, θεὰς ἁλιπόρφυρα ἱμάτια ὑφαίνειν ἐν σκοτεινῷ ἄντρῳ ἐπὶ λιθίναν ἱστῶν, κ ταῦτα ὁρατὰ λέγοντες εἶναι ἀκόων τὰ θεῶν ὑφάσματα κ ἀλωρχῆ. ἐφ' οἷς κ τὸ δίθυρον εἶναι τὸ ἄντρον θαυμαστὸν, ὅτι μὲν πίνων ἀνθρώποις εἰς κατάβασιν πεποιημένων, ὅτι δ' αὖ πάλιν θεοῖς· κ ὅτι αἱ μὲν ἀνθρώποις πρόσιμοι, πρὸς βορρᾶν ἄνεμον τετράφθαι λέγονται· αἱ δὲ τοῖς θεοῖς, πρὸς νότον· ἐκ μικρᾶς ἕσης ἀπορίας, δι' ἣν αἰτίαν ἀνθρώποις μὲν τὰ βόρεια μέρη πρόσφορα· τοῖς δ' αὖ θεοῖς, τὰ νότια· ἀλλ' ὐκ ἀνατολῆς κ δύσεως πρὸς τοῦτο μᾶλλον κέχρηται. ὡς ἂν ἁπάντων ὅτι ἱερῶν τὰ μὲν ἀγάλματα κ τὰς εἰσόδους ἐχόντων πρὸς ἀνατολὰς τεταγμένας· ὅτι δ' εἰσιόντων πρὸς δύσιν ἀφορώντων, ὅταν ἀπεργάσωνται ὅτι ἀγαλμάτων ἐκτὸς ἐντες, τοῖς θεοῖς τιμὰς κ θεραπείας προσάγωσι τινῶν ἀσαφειῶν πλήρης ὄντες τῆς διηγήσεως, πλάσμα μὲν ὡς ἔτυχεν εἰς ψυχαγωγίαν πεποιημένον εἶναι, ἀλλ' ὐδ' ἱστορίας τοπικῆς φειδόμενον ἔχειν· ἀλληγορεῖν δέ τι δ' αὐτῷ τὸν ποιητὴν, πρὸς δὲ τὰ μυστικῶς κ ἐλαίας φυτὸν πλησίον. ἃ δὴ πάντα ἀνιχνεύσαι, κ ἀναπτύξαι, ἔργον κ τοῖς παλαιοῖς νομίσαι, κ ἡμᾶς μετ' ἐκείνων τε κ τὰ καθ' ἑαυτὸν

μότερον φαίνονται ἀναγράψαντες, ὅσοι τέλεον ὠήθησαν πλάσματα τῦ ποιητῦ, τότε ἄντρον καὶ ὅσα περὶ τύτε ἀφηγήσαλο. οἱ δὲ τὰς γεωγραφίας ἀναγράψαντες ὡς ἄριστα καὶ ἀκριβέστατα, καὶ ὁ Ἐφέσιος Ἀρτεμίδωρος ἐν τῷ πέμπλῳ τῆς εἰς ἕνδεκα συντάξεως αὐτῷ περιεχομένης γράφει ταῦτα· τῆς δὲ Κεφαλληνίας ἀπὸ Παύορμε λιμένος πρὸς ἀνατολὰς διέχει σταδίους δώδεκα, νῆσός ἐστιν Ἰθάκη. σταδίων ὀγδοήκοντα πέντε. στενὴ καὶ μετέωρος λιμένα ἔχουσα καλύμενον φόρκυνα. ἔστι δ' αὐτόθι καὶ ἐν αὐτῷ, ἐπεὶ νυμφῶν ἱερὸν ἄντρον· ἃ λέγεται τὸν Ὀδυσσέα ὑπὸ τῆς Φαιάκων ἐκβιβασθῆναι· πλάσμα μὲν ὃν Ὁμηρικὸν παντελῶς οὐκ ἂν εἴη, εἴτε δ' ὅπως ἔχον ἀφηγήσατο, εἴτε καὶ αὐτὸς πρὸ προσέθηκεν, ἐξὸν ἵππον μὴν τὰ ζητήματα, πρὸς βέλησιν ἢ τῆς καθιδρυσαμένων, ἢ τῦ προσθέντος ποιητῦ ἀνιχνεύοντος, ὡς ἂν μάτε τῆς παλαιῶν ἄνευ συμβόλων μυθικῶν τὰ ἱερὰ καθιδρυσαμένων· μήτε Ὁμήρου ὡς ἔτυχε τὰ περὶ τύτων ἀφηγησαμένε. ὅσῳ δ' ἄν τις μὴ Ὁμήρε πλάσμα ἐγχειρῇ τὰ κατὰ τὸ ἄντρον λυκνιῶσαι, τῆς ὃ πρὸ Ὁμήρε θεοῖς τῦτο καθιερωμάτων· τοσύτῳ τῆς παλαιᾶς σοφίας πλῆρες τὸ ἀνάθημα ἐυρεθήσεται. καὶ διὰ τῦτο ἄξιον ἐρεύνης, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ συμβολικῆς καθιδρύσεως λόγε τε παρασάσεως.

Ἄντρα μὲν δὴ εἰκότως οἱ παλαιοὶ καὶ σπήλαια τῷ κόσμῳ καθιέρυν, καθ' ὅλον τε αὐτὸν, καὶ κατὰ μέρη λαμβάνοντες. σύμβολον μὲν τῆς ὕλης, ἐξ ἧς ὁ κόσμος, τῷ

loci situ scripsisse videntur, qui & antrum ipsum, & ea quæ de antro narrantur merum poetæ figmentum existimârunt. Verùm qui bonâ fide & accurato studio terrarum situs descripserunt: atque inprimis Artemidorus Ephesius, libro quinto operis in undecim libros digesti, ità scribit: *A Panormo Cephalleniæ portu duodecim stadiis versus ortum distat Ithace Insula, stadiorum LXXXV. arcta, & edita. portum habet nomine Phorcynem. In eo littus est, & in littore antrum Nympharum sacrum, ubi Phæaces Ulyssem exposuisse dicuntur.* Nequaquam ergò purum putum figmentum Homericum erit. Sive tamen ex rei natura narrârit, sive de suo etiam quædam adjunxerit, eædem nihilominus quæstiones pertractandæ manent, sive consecrantium, sive poetæ affingentis mentem pervestigare velis. Quippe cùm nec veteres absq; fabulosis symbolis templa consecrârint: nec Homerus temerè quicquam de iis narrare soleat. Verùm enimverò quò magis quis ostendere conabitur, narrationem de antro non esse Homeri figmentum; sed illud jam ante Homeri tempora Diis consecratum fuisse: eò magis deprehendetur, sacrum hoc antrum vetere sapientiâ repletum esse. Eapropter dignum est pervestigatione: & symbolica ejus consecratio clariùs explicari & quasi in lucem produci necessariò debet.

Antra quidem atque specus jure merito vetustas Mundo consecrabat, sive universo illi, sive per partes accepto. ità ut materiæ quidem, ex qua mundus constat, terram sym-

bolum

holum attribuerent: unde & hoc loco per terram nonnulli materiam intelligendam existimabant: mundum ex materia constatum per antra significantes. Quandoquidem & antra ut plurimùm nativa sunt, atque ipsi terræ affinia & cognata, saxo uniformi comprehensa: cujus interiora quidem concava, exteriora autem immenso terræ spatio extenduntur. Mundus autem sponte suâ genitus, & sibimetipsi invicem cognatus, propinquus est materiæ, quam saxum & petram arcanâ significatione appellant: quòd iners & otiosa sit, & formæ impressionem recipiat: infinitam eam ob informitatem statuentes. Sed cùm fluxa sit, & specie quâ formatur, quâque cernitur, per sese careat, irriguam humiditatem & tenebrosam, ut poeræ verbis utar, obscuritatem aptè pro symbolo eorum quæ mundo propter materiam insunt, adhibebant. Propter materiam ergò mundus est obscurus & caliginosus: sed ob formæ adjunctæ præsentiam atq; exornationem (unde & nomen traxit) pulcher est & jucundus. Unde jure merito antrum vocari poterit: jucundum quidem primùm intranti, ob formarum participationem: sed obscurum ei, qui infimum ejus fundum cogitet, & mente subeat. Adeò ut exteriora quidem & quæ prima in superficie occurrunt, jucunda sint: interiora autem & profunda ejus, obscura. Eodem modo Persæ descensum animæ in inferiora & regressum ejus mysticè significantes sacerdotem initiant, ipsi loco speluncæ nomine imposito. Quandoquidem, autore Eubulo, Zoroaster primus omnium in

γλῶ παραδιδόντες· διὸ πνὲς κ) αὐτόθεν τὴν ὕλην τὴν γλῶ εἶναι ἐπίδοντο· τὸν ἐκ τῆς ὕλης γιγνόμθον κόσμον διὰ τῆς ἄντρου παεισῶντες. ὅτι τὸ ἀσκηπολὺ αὐτοφυῆ τὰ ἄντρα, καὶ συμφυῆ τῇ γῇ, ὑπὸ πέτρης φριεχόμθα μονοειδῶς· ἧς τὰ μὲν ἔνδον κοῖλα, τὰ δ' ἔξω εἰς τὸ ἀπειρέσιον τῆς γῆς ἀνεῖται. αὐτοφυὴς δ' ὁ κόσμος, κ) αὐτοσυμφυὴς, προσπεφυκὼς τῇ ὕλῃ· ὧν λίθον κ) πέτραν διὰ τὸ ἀργὸν κ) ἀντίτυπον πρὸς τὸ εἶδος εἰ), αἰνίτθοντο. ἄπειρον κ) τὴν ἑαυτῆς ἀμορφίαν πιθάντες. ῥύσιν δ' ὕσης αὐτῆς κ) τῦ εἴδους δ' ἧ μορφῦται κ) φαίνθ κα' ἑαυτὴν ἑτερωμφίης, τὸ ὑγρὸν κ) ἀνίκμον τῆς ἄντρου κ) σκοτεινὸν, κ) ὡς ὁ ποιητὴς ἔφη πεφρικδὲς, οἰκείως ἐδέξαντο εἰς σύμβολον τῆς περσόντων τῷ κόσμῳ διὰ τὴν ὕλην. διὰ μὲν ἦν τὴν ὕλην πεφρικδὴς κ) σκοτεινὸς ὁ κόσμ@· διὰ δ' τὴν τῦ εἴδους συμπλοκὴν κ) διακόσμησιν· ἀφ' ἧ κ) κόσμ@ ἐπλήθη· καλός τέ ὅτι κ) ἐπέρασος. ὅθεν οἰκείως, ἐπ' αὐτῦ ἂν ῥηθείη ἄντρον ἐπέρατον μὲν τοῖς εὐδὺς ἐντυγχάνθσι, διὰ τὴν τῆς εἰδῶν μάθεξιν· πεφρικδὲς δ', σκοπῦντι τὴν ὑποβάθραν αὐτῦ, κ) εἰς αὐτὸν εἰσιόντι τῷ νῷ. ὡς τε τὰ μὲν ἔξω κ) ἐπιπολαίως ἐπέρατα, τὰ δ' ἔσω κ) ἐν βάθει πεφρικδῆ. ὅπω κ) Πέρσαι τὴν εἰς κάτω κάθοδον τῆς ψυχῶν, κ) πάλιν ἔξοδον μυσταγωγῦντες, τελῶσι τὸν μύσιν, ἐπονομάσαντες ἀπήλαιον τόπον. πρῶτα μὲν ὡς ἔφη Εὐβυλ@, Ζωροάστρη αὐτοφυὲς ἀπήλαιον ἐν τοῖς πλησίον ὄρεσι τῆς Περσ-

σιδος ἀνθηρὸν καὶ πηγὰς ἔχον ἀνιερώσαι Φ, εἰς τιμὴν τῶ πάντων ποιητῆ καὶ πατρὸς Μίθρα, εἰκόνα φέροντος αὐτῶ τῆς ἀπλανοῦς τοῦ κόσμου, ὃν ὁ Μίθρας ἐδημιούργησε. τῆς δὲ ἐντὸς, καὶ συμμέτρους ἀποστάσεις, σύμβολα φερόντων τῆς κοσμικῶν στοιχείων καὶ κλιμάτων. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Ζωροάστρειον κρατήσαντος καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, δι' ἄντρων καὶ ἀπηλαίων, εἴτ' ἐν αὐτοφυῶν, εἴτε χειροποιήτων τὰς τελετὰς ἀποδιδόναι. ὡς γὰρ τοῖς μὲν ὀλυμπίοις θεοῖς ναούς τε καὶ ἕδη καὶ βωμοὺς ἱδρύσαντο· χθονίοις δὲ καὶ ἥρωσιν ἐσχάρας· ὑποχθονίοις δὲ βόθρους καὶ μεγάρα· ὅτω καὶ τῷ κόσμῳ ἄντρα τε καὶ ἀπήλαια. ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς νύμφαις διὰ τὰ ἐν ἄντροις καταλιβόμενα, ἢ ἀναδιδόμενα ὕδατα· ὧν αἱ Ναΐδες, ὡς μετ' ὀλίγον ἐπιξιμεν, προεστήκασι νύμφαι· ἃ μόνον δὲ ὡς φαμὲν κόσμου σύμβολον ἦτοι γενητοῦ καὶ αἰσθητοῦ τὸ ἄντρον ἐποιοῦντο· ἀλλ' ἤδη καὶ πασῶν τῶν ἀοράτων δυνάμεων ἄντρον ἐν συμβόλου παρελάμβανον· διὰ τὸ σκοτεινὰ μὲν εἶναι τὰ ἄντρα· ἀφανὴς δὲ τὸ τῶν δυναμένων ὑσιῶδες. οὕτω καὶ ὁ Κρόνος ἐν τῷ ὠκεανῷ αὐτῶ ἄντρον καταστρωννύει, κἀκρύπτει τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας. ὡσαύτως καὶ ἡ Δημήτηρ ἄντρῳ περὶ τὸν Κόρην μετὰ νυμφῶν. καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ εὑρήσει τις ἐπιὼν τὰ τῶν Θεολόγων. ὅτι δὲ καὶ ταῖς νύμφαις ἀνεπίθετον ἄντρα, καὶ τούτων μάλιστα ταῖς Ναΐσιν, αἱ ἐπὶ πηγῶν εἰσι, καὶ τῶν ὑδάτων ἀφ' ὧν εἰσι ῥοαὶ Ναΐδες ἐκαλοῦντο, δηλοῖ καὶ ὁ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνος, ὃν ὧδε λέγεται.

montibus Perſidi vicinis antrum nativum, floridum fontibúsq; irriguum in honorem creatoris patríſque omnium Mithræ conſecravit. Ità ut antrum conditi à Mithra mundi figuram ei præberet: ea verò quæ intra antrum erant certis invicem intervallis diſpoſita, elementorum climatúmque mundanorum ſymbola ſeu figuras gererent. Dein poſt Zoroaſtrem apud alios quoq; obtinuit, ut in antris atque ſpecubus, ſive nativis ſive manufactis, initia & res ſacras peragerent. Nam ut Diis cœleſtibus templa, & delubra, atq; altaria ponebant; terreſtribus verò & heroibus aras; ſubterraneis autem ſcrobes, & ædiculas: ità mundo antra & ſpecus: itidem & nymphis, ob aquas in antris diſtillantes & ſcaturientes, quibus Naiades nymphæ, ut mox dicemus, præſunt. Nec mundi tantùm, uti diximus, geniti ſcilicet ac ſenſibilis, ſymbolum faciebant antrum; ſed pro omnium quoque inviſibilium virtutũ ſymbolo idem accipiebant. Quòd antra quidem, obſcura: virtutum verò illarum eſſentia incognita ſit. Hinc & Saturnus in ipſo Oceano antrum exſtruit, & liberos ſuos in eo abſcondit. Sic & Ceres Proſerpinam in antro cum nymphis educat. Aliáq; multa hujus generis Theologorum ſcripta pervolvendo, quis inveniet. Cæterùm quòd & Nymphis antra attribuerint, & potiſſimùm Naiadibus, quæ juxta fontes degunt, & ab aquis, quarum fluentis præſunt, Naiades vocantur, id & Hymnus in Apollinem hiſce verbis indicat.

Et tibi perpetui fontes hinc indè ſub antris (ritus imo
Effundunt mentis latices; quos ſpi-
Terrarum emittit, divina ad car-
mina Muſæ. (errant,
Aſt illi variis per terram flexibus
Præbentes largè dulces mortalibus
undas.

Et ab hiſce quoque, ut opinor, Pythagorei, & poſt ipſos Plato ſumptâ occaſione antrum atq; ſpecum mundum vocârunt. Nam apud Empedoclem virtutes animarum duces aiunt:

Hocce ſub obtectum tandem pervenimus antrum.

Et apud Platonem libro VII. de republica dicitur: *Ecce enim homines tanquam in ſubterraneo antro, & in habitaculo ſimili ſpelunceæ, cujus ingreſſus verſus lucem latè per totum antrum patet.* Dein ubi alter interlocutor dicit; *Abſurdam ſimilitudinem narras.* Subjungit: *Hanc ergo ſimilitudinem, ô amice Glauco, omnibus antedictis accommodare oportet. Habitaculum quidem hoc, quod oculis uſurpamus, carceris habitaculo aſſimilandum: ignis autem in ea relucens, virtuti ſolari.* Quod igitur Theologi antra mundi virtutúmq; mundanarum ſymbolum poſuerint, ex hiſce manifeſtè perſpicitur. Sed jam ante dictum fuit, intelligibilis quoq; ſubſtantiæ ſymbolum eadem conſtituiſſe: diverſis quidem nec iiſdem rationibus impulſos. Nam ſenſibilis mundi ſymbola poſuerunt; quia tenebroſa, ſaxoſa, atque humida ſunt antra. Hujuſmodi verò mundum, propter materiam ex qua conſtat, & figurarum impreſſioni obnoxium & fluxum eſſe ſtatu-

Σοὶ δ' ἄρα πηγὰς νοερῶν ὑδάτων τέμον ἄντροις,
Μίμησαι, γαίης ἀπαλλόμενος πολέμοιο, μύσης
Θέσπιν ἐς ὀμφήν. τὰ δ' ὑπὲρ θέλας διὰ πάντα νάμ ῥήξασαι
Παρέχουσι βροτοῖς γλυκερῶν ῥείθρων ἀλιτεῖς προχοάς.

Ἀφ' ὧν δῖμαι ὁρμώμενοι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ μετ' αὐτοὺς Πλάτων ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφήναντο. παρά τε γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν·

Ἠλύθομεν πρὸς ὦπα ἄντρου ὑπόστεγον,

Παρά τε Πλάτωνι ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῆς πολιτείας λέγεται· ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ ἀντρώδει καὶ οἰκήσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένῳ πρὸς τὸ φῶς πλὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακράν, παρ' ὅλαν τὸ σπήλαιον. εἶτα εἰπόντος τοῦ προσδιαλεγομένου· ἄτοπον λέγεις εἰκόνα· ἔοικεν ταύτῃ τοίνυν πλὴν εἰκόνα, ὦ φίλε Γλαύκων, προσαπτέον ἅπασαν τοῖς ἔμπροσθεν λεγομένοις· πλὴν μὴν δ' ὄχλου φαινομένῳ ἑδρᾶν τὴν τοῦ δεσμωτηρίου οἰκήσιν ἀφομοιοῦντας· τὸ δὲ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῇ φῶς, τῇ τοῦ ἡλίου δυνάμει. Οἱ μὲν οὖν σύμβολον κόσμου τὰ ἄντρα καὶ τὰς ἐγκοσμίους δυνάμεις ἐπέθεντο οἱ θεολόγοι, διὰ τάδε δεδήλωται. ἤδη δὲ καὶ ὅτι τῆς νοητῆς οὐσίας εἰρηται· ἐκ διαφόρων μέν τοι καὶ κατ' αὐτὰς ἐννοιῶν ὁρμώμενοι· τὸν μὲν γὰρ αἰσθητὸν κόσμον, διὰ τὸ σκοτεινὰ εἶναι τὰ ἄντρα, καὶ πετρώδη καὶ ὑλώδη. τιθέασι δέ τινες τὸν κόσμον διὰ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς συνέστηκεν ὁ κόσμος, καὶ ἀντίτυπον καὶ ῥευστὸν ἐπίθετο. τὸν δὲ νοητὸν,

διὰ τὸ ἀφανὲς αἰσθήσει, καὶ στερρὸν καὶ βέβαιον τῆς οὐσίας. ὑποστὰς δ' καὶ τὴν μειγνυμένων ἀσαφῆ καὶ ῥωμαλέαν. καὶ μᾶλλόν γε ἐπὶ τούτων τὴν ἐν ὕλῃ. κατὰ δὲ τὸ αὐτοφυὲς τὸ τὴν ἄντρων, καὶ νύμφων, καὶ σκοτεινὸν, καὶ πέτρινον, ἐπιῤῥεῖν τὰ σύμβολα. ὃκ ἔπ μιλὺ πάντως καὶ κατ' ὄμμα, ὥς τινες ὑπενόουν. ὅτι μηδὲ πᾶν ἄντρον σφαιροειδὲς, ὡς καὶ τὸ παρ' Ὁμήρῳ δίδυμον. διπλοῦ δ' ὄντος ἄντρου, οὐκέτι τοῦτο ἐπὶ τῆς νοητῆς, ἀλλὰ τῆς αἰσθητῆς παρελάμβανον οὐσίας. ὡς καὶ τὸ νῦν παραληφθὲν διὰ τὸ ἔχειν φησὶν ὕδατα ἀενναον τα, οὐκ ἂν εἴη τῆς νοητῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ τῆς ἐνύλου φέρειν οὐσίας σύμβολον. διὸ καὶ ἱερὸν νυμφῶν, οὐκ ὀρεστιάδων, οὐδὲ ἀκραίων, ἢ πινῶν ποιήτων, ἀλλὰ ναϊάδων. αἳ ὑπὸ τὴν καμάτων ὕπω κέκλιωται. νύμφας δὲ ναϊάδας λέγομεν καὶ τὰς τὴν ὑδάτων παρεστώσας δυνάμεις ἰδίως, ἔλεγον δ' καὶ τὰς εἰς γένεσιν καλούσας ψυχὰς κοινῶς ἁπάσας. ἠγοῦντο γὰρ συνιζάνειν τῷ ὕδατι τὰς ψυχὰς θεοπνόῳ ὄντι, ὡς φησιν ὁ Νουμήνιος. διατοῦτο λέγων καὶ τὸν προφήτην εἰρηκέναι, ἐμφερεῖς ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ πνεῦμα. τοὺς τε Αἰγυπτίους διατοῦτο τοὺς δαίμονας ἅπαντας οὐκ ἐᾶσαι ἐπὶ στερεοῦ, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ πλοίου, καὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἁπλῶς πάντας, ὅσ τινας οἰόμενοι χρὴ τὰς ψυχὰς ἐπιπλωτὰς τοῦ ὑγροῦ, τὰς εἰς γένεσιν καταβάσας. ὅθεν καὶ Ἡράκλειτος· ψυχῇσι φάναι τέρψιν καὶ θάνατον ὑγρῇσι γενέσθαι· τέρψιν δ' ἐστὶ) αὐτοῖς τοῦ εἰς τοῦ γένεσιν πλῶσιν. καὶ ἀλλαχοῦ δ' φάναι, Ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον, καὶ τὸν ἡμῶν ἐκείνους ζῆν. ὁ μὲν οὖν νοητὸς ebant. Intellectualis autem; eò quòd ſenſui oculorum non patet: tum ob ſoliditatem firmitatémque ſubſtantiæ. Cùm & particulares virtutes eodem modo inconſpicuæ ſint: illæ præſertim quæ cum materia ſunt conjunctæ. Nam nativam antrorum conſtitutionem, & nocturnam atq; tenebroſam caliginem, & ſaxoſam duritiem ſpectantes, ſymbola conſtituebant: nequaquam verò reſpectu figuræ, ut quidam ſuſpicabantur. Cùm nec omnia antra rotunda ſint, ut bipatens hoc Homericum. Cæterùm cùm duplex ſit antrum, non ſolùm pro ſenſibili, ſed & intelligibili ſubſtantia illud accipiebant. Sicuti & præſens hoc antrum, quia aquas perennes habet, nequaquam intellectualis, ſed conjunctæ cum materia ſubſtantiæ ſymbolum geret. Atq; eam ob cauſam non montanis, nec acræis, ſeu jugicolis, aliiſve hujuſmodi; ſed Naiadibus ſacrum eſt, quæ à fontibus (νάματα Græci vocant) ſic appellantur. Nymphas verò Naiadas propriè vocamus virtutes aquis præſides: ſed & communiter omnes animas generationem ſubeuntes appellabant. Quas aquæ, quæ divino ſpiritu fovetur, aſſidere putabant, ut ait Numenius: ideóque prophetam dixiſſe: *Spiritum Dei ferri ſuper aquas.* Ægyptios quoq; hanc ob cauſam omnes Dæmones non in ſolido ſtabilíque ſtatuere: ſed ſuper navigium, ipſum quoq; ſolem, & omnes omnino, quos animas in generationem deſcendentes humore invadere ſciendum eſt. Unde & Heraclitus: *Animabus videri oblectamentum, non mortem, cùm humidæ naſcuntur.* Et alibi dicit, *Nos illarum mortem*

mortem vivere, & illas noſtram vitam mori. Ideóque poetam homines in generatione verſantes ὑγρὰς, id eſt, humidos vocare, qui animas humore perfuſas habent. Atq; eam ob cauſam, hæ animæ ſanguine & humido ſemine gaudent: ſed plantarum animabus aqua nutrimentum præbet. Nonnulli verò corpora quoque aerea, & cœleſtia vaporibus fontium fluminúmq; cæterarúmq; exhalationum nutriri aſſerunt. At Stoicis placuit, ſolem exhalatione maris nutriri: Lunam ea quæ ex fontium fluminúmq; aquis emittitur: aſtra autem exhalatione terræ. Ideóq; Solem quidem eſſe compagem quandam intellectualem ex mari: Lunam ex aquis fluvialibus: ſtellas autem ex terræ exhalationibus: neceſſum ergò eſt, & animas, ſive corporeæ eæ ſint, ſive incorporeæ, ſed corpus attrahentes, & præſertim eas, quæ cum ſanguine & humidis corporibus conjungi & colligari debent, vergere ad humidum, & humectatas incorporari. Ideóq; bilis ſanguiniſque effuſione mortuorum animas evocari. Et animas corporum amore ineſcatas humidum ſpiritum attrahentes, nebulæ inſtar eum condenſare. Humor enim in aere condenſatus nebulam conſtituit. Condenſato autem in eis ſpiritu nimiâ humoris abundantiâ, viſibiles fieri. Et deharum numero ſunt iliæ, quæ polluto ſpiritu per apparitionem occurſant ſpectrorum oſtenta. At puræ animæ generationem averſantur. Unde idem Heraclitus ait: *anima ſicca ſapientiſſima.* Ideóque hic etiam libidine coitûs madidum & hu-

νων θάνατον· καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον. παρὸ καὶ ὑγρὰς τοὺς ἐν γενέσει ὄντας καλεῖν τὸν ποιητὴν, τοὺς ὑδρεῖς τὰς ψυχὰς ἔχοντας. αἷμα μὲν ἔν ταύταις καὶ ὁ ὑδρὸς γόνος φίλος. ταῖς δὲ τῶν φυτῶν, τροφὴ τὸ ὕδωρ. διαβεβαιοῦνται δέ τινες, καὶ τὰ ἐν ἀέρι καὶ ὑπερανῳ ἀτμοῖς τρέφεσθαι, ἐκ ναμάτων καὶ ποταμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀναθυμιάσεων. τοῖς δ' ἀπὸ τῆς γῆς, ἥλιον μὲν τρέφεσθαι ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀναθυμιάσεως ἐδόκει· σελήνην δ' ἐκ τῶν πηγαίων καὶ ποταμίων ὑδάτων· τὰ δ' ἄστρα, ἀπὸ τῆς ἐκ γῆς ἀναθυμιάσεως. καὶ διὰ τοῦτο ἄμμα μὲν νοερὸν εἶ) τὸν ἥλιον ἐκ θαλάσσης· τὴν δὲ σελήνην, ἐκ ποταμίων ὑδάτων· τοὺς δ' ἀστέρας, ἐξ ἀναθυμιάσεως τῆς ἀπὸ τῆς γῆς. ἀνάγκη τοίνυν καὶ τὰς ψυχὰς, ἤτοι σωματικὰς οὔσας, ἢ ἀσωμάτους μὲν, ἐφελκομένας δὲ σῶμα, καὶ μάλιστα τὰς μελλούσας καταδεῖσθαι εἴς τε αἷμα καὶ ὑγρὰ σώματα, ῥέπειν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ σωματοῦσθαι ὑγρανθείσας. διὸ καὶ χολῆς καὶ αἵματος ὀπτῶσι προσπέπτωκε τὰς τῶν τεθνηκότων. καὶ τάς γε φιλοσωμάτους ὑγρὸν τὸ πνεῦμα ἐφελκομένας παχύνειν τοῦτο ὡς νέφος· ὑγρὸν γὰρ ἐν ἀέρι παχυνθὲν νέφος σωΐσκεται. παχυνθὲν δ' ἐν αὐταῖς τῷ πνεύματι ὑγρῷ πλεονασμῷ, ὁρατὰς γίνεσθαι. καὶ ἐκ τοιούτων αἱ σωματοῦσαι τισὶ φαντασίαν χρώζουσι τὸ πνεῦμα εἰδώλων ἐμφάσεις. αἱ μὲν τοι καθαραὶ ψυχῆς ἀπόστροποι. αὐτὸς δέ φησιν Ἡράκλειτος· ξηρὰ ψυχὴ σοφωτάτη. διὸ καὶ ἐνταῦθα τὰς τῆς μίξεως ἐπιθυμίας,

λίυγεον καὶ ὑποτερότερον γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα, ἀτμὸν ἑφελκομένης λιύσεον τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὴν πρὸς γένεσιν ὁδόν. Ναΐδες οὖν νύμφαι, αἱ εἰς γένεσιν ἰοῦσαι ψυχαί. ὅθεν καὶ τὰς γαμομένας ἔθος, ὡς ἂν εἰς γένεσιν σωτηρίαν, καὶ λουτροῖς καταχεῖν, ἐκ πηγῶν ἢ ποταμάτων ἢ κρηνῶν ἀενάων εἰλημμένοις. ἀλλὰ ψυχαῖς ὑλὴν τελομέναις εἰς φύσιν καὶ γενεθλίοις δώμασιν, ἱερός τε ὁ κόσμος καὶ ἐπέραστος, καίτοι σκοτεινὸς ὢν φύσει καὶ περιειδής· ἀφ' ἧς καὶ αὖται ἀερώδως, καὶ ἐξ ἀέρος ἔχειν τὴν οὐσίαν ὑπελάμβανον. διατοῦτο ἦ καὶ οἰκεῖον αὐταῖς ἱερὸν ἐπὶ γῆς ἂν εἴη ἄντρον ἐπέραστον περιειδές, κατ' εἰκόνα τοῦ κόσμου. ἐν ᾧ ὡς μεγίστῳ ἱερῷ, αἱ ψυχαὶ διατρίβουσι. νύμφαις τε ὑδάτων προεστάσιν οἰκεῖον τὸ ἄντρον, ἔνθ' ὕδατ' ἀεννάοντα ἔνεστιν. ἀναγκαίως δὴ τὸ προκείμενον ἄντρον ψυχαῖς, καὶ ταῖς μειοτέραις ἐν δυνάμεσι νύμφαις, αἱ ναμάτων καὶ πηγῶν προεστῶσαι, πηγαῖαί τε καὶ ναΐδες διὰ τοῦτο κέκληνται. τίνα οὖν ἡμῖν διάφορα σύμβολα, τὰ μὲν πρὸς τὰς ψυχὰς ἀναφερόμενα, τὰ δὲ πρὸς τὰς ἐν ὕδασι δυνάμεις· ἵνα κοινὸν ἀμφοτέραις καθιερῶμεν τὸ ἄντρον; ὑποκάσωμεν σύμβολα δὴ ἔστω ὑδρειάδων νυμφῶν, οἱ λίθινοι κρατῆρες καὶ οἱ ἀμφιφορεῖς. Διονύσου μὲν γὰρ σύμβολα ταῦτα, ἀλλ' ὄντα κεραμέα, τοῦτ' ἔστιν, ἐκ γῆς ὠπτημένης· ταῦτα γὰρ φίλα τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ δωρεᾷ τῆς ἀμπέλου. ἐπεὶ ὑπὸ πυρὸς ὀργᾶται πεπαίνεται ταύτης ὁ καρπός. λίθινοι δὲ κρατῆρες καὶ ἀμφιφορεῖς

midiorem reddi ſpiritum, dum anima humidum vaporem ex propenſione ad generationem attrahit. Naiades ergò Nymphæ ſunt animæ generationem ſubeuntes. Unde & nubentes, quaſi ad generationem conjugatas, moris eſt Nymphas appellare, & lavatione ex fontibus ſeu rivulis vel ſcaturiginibus perpetuis perfundere. Cæterùm animabus in naturam jam progreſſis, & genitalibus geniis mundus hic ſacer & amœnus videtur, licèt ſua natura tenebroſus & obſcurus ſit: unde & ipſæ aereæ eſſe, atque ex aere ſubſtantiam trahere credebantur. Quocirca proprium illis & congruum erit in terra conſecratum antrum, amœnum obſcurúmque ad ſimilitudinem mundi: in quo tanquam in templo maximo animæ verſantur. Nymphis quoq; aquarum præſidibus antrum rectè convenit, in quo perennes aquæ manant. Eſto itaq; præſens hoc antrum animabus, nymphísq; inter virtutes ſeu potentias magis particularibus attributum: quæ cum ſcaturiginibus fontibúsque præſint, Pegæ ſive fontanæ, & Naiades eam ob cauſam appellantur. Quænam ergò diverſa ſymbola habemus, quorum alia animabus, alia virtutibus aquarum conveniant: ut commune utriſque antrum conſecratum exiſtimemus? ſymbola ſcilicet Nympharum Hydriadum ſive aquaticarum ſint lapidei crateres, & amphoræ. Nam & Bacchi hæc ſunt ſymbola, ſiquidem fictilia ſint ex terra cocta; hæc enim grata acceptáque ſunt ejus Dei dono, quod vitis profert: cujus fructus cœleſti igne percoquitur. At crateres lapidei & amphoræ

Nymphis

Nymphis emanantium ex petris aquarum præſidibus optimè conveniunt. Verùm quod ſymbolum rectiùs quadret animabus in generationem corporúmq; productionem deſcendentibus, quàm textoria? Ideóq; Poeta auſus eſt dicere: *Nymphas in hiſce texere purpureas telas, mirabile viſu.* Nam caro in oſſibus & circum oſſa naſcitur: quæ lapidum inſtar ſunt in animalibus, & lapidi comparantur. Idcirco textoria ipſa non aliâ materiâ ſed ex ſaxo conſtabant. Et telæ purpureæ omnino erit caro ex ſanguine contexta. Sanguine enim purpureâ vellera imbuuntur, & animantium ſucco tingitur lana. Atqui ſanguinis beneficio, & ex ſanguine producitur caro. Et corpus animæ veſtis eſt, quo induitur: res ſanè viſu miranda, ſive compoſitionem ejus ſpectet, ſive conjunctionem atque vinculum animæ conciliet. Sic & Proſerpina omnium ex ſemente naſcentium præſes, telam texens ab Orpheo inducitur: cùm antiqui ipſum quoque cœlum peplum vocârint, veluti Deorú cœleſtium velum ſeu tegumentú. Sed quid cauſæ, cur amphoræ non aquâ, ſed favis repletæ ſint? In his, inquit, apes ſua mella recondunt. Ipſa enim vox, πιθαιδώσειν, dicitur quaſi πιθέναι τῷ βόσιν, quod eſt, ponere paſtum. Paſtus autem atque alimentum apiculis eſt mel. Cæterùm Theologi melle ad multa, eáque diverſa ſymbola uſi ſunt; quia variis ex facultatibus conſtat. Nam & purgandi & conſervandi facultate pollet. Mellis enim beneficio res incorruptæ permanent: & ulcera vetuſta melle expurgantur: idémq; guſtu dulce eſt, &

ἢ θεσεζώσας τῶ ἐκ πετρῶν ἐξιόντος ὕδατος νύμφαις οἰκειότατοι. ψυχαὶ δὲ εἰς γένεσιν καπέσασαι καὶ σωματουργίαν πᾶν ἔτι οἰκειότερον σύμβολον τούτων; διὸ καὶ ἀπεπόλμησεν εἰπεῖν ὁ ποιητής· ὅτι ἐν τέτοις φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι. ἐν ὀστοῖς μὲν γὰρ, καὶ περὶ ὀστᾶ ἡ σαρκοποιΐα· λίθος δὲ ταῦτα ἐν ζώοις, λίθῳ ἐοικότα. διὸ καὶ οἱ ἱστοὶ, οὐκ ἀπ' ἄλλης ὕλης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς λίθου ἐρρήθησαν. τὰ δ' ἁλιπόρφυρα φάρη ἆρ' οὐκ ἰχῶρος ἢ ἐξ αἱμάτων ἂν ἐξυφαινομένη σάρξ. ἐξ αἵματος μὲν γὰρ ἁλουργῆ θέρια· καὶ ἐν ζώων ἐδάφη καὶ τὸ ἔριον. δ' αἵματος δὲ καὶ ἐξ αἱμάτων ἡ σαρκογονία. καὶ γοῦν γε τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, ὃ ἡμφίεσαι· θαῦμα πῶς ὄντι ἰδέσθαι, εἴτε πρὸς πλοῦ σύστασιν ἀποβλέπει, εἴτε πρὸς τὸν συνάπτοντα σύνδεσιν τοῦτο σωμάτων τῆς ψυχῆς. ὅτω καὶ παρὰ τῷ Ὀρφεῖ ἡ Κόρη ἥπερ ὅτι παντὸς τοῦ σπειρομένου φορεύς, ἱστουργοῦσα παραδίδοται. τὸν παλαιῶν καὶ τὸν οὐρανὸν πέπλον εἰρηκότων, οἷ θεῶν οὐρανίων τεῖχλημα. διατί δ' οὐκ ὕδατος πλήρεις οἱ ἀμφορεῖς, ἀλλὰ κηρίων; ἐν γὰρ τούτοις φησὶ πιθαιδώσειν μέλισσαι. δηλοῖ δὲ τὸ πιθαιδώσειν, τὸ πιθέναι τῷ βόσιν. βόσις δὲ καὶ τροφὴ τὸ μέλι τοῖς μελίσσαις. κέχρηται δὲ τῷ μέλιτι οἱ θεολόγοι πρὸς πολλὰ καὶ διάφορα σύμβολα, διὰ τὸ ἐκ πολλῶν αὐτὸ συνεστάναι δυνάμεων. ἐπεὶ καθαρτικῆς ὅτι δυνάμεως, καὶ σωτηρικῆς. τῷ γὰρ μέλιτι ἄσηπτα μένει· καὶ τὰ χρόνια τραύματα ἐκκαθαίρεται μέλιτι· ἐπὶ δὲ γλυκὺ τῇ γεύσει, καὶ συναγόμυον ἐξ ἀι-

δῶν ὑπὸ μελιτωῶν, αὖ βεβηλωθεῖς ἐξ) συμβέβηκεν. ὅταν μὴν ἔν τοῖς τὰ λεοντικὰ μυσταγωγοῦσι, εἰς τὰς χεῖρας ἀνθ' ὕδατος μέλι νίπτουσιν ἐγχέουσι, καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας παρεγγέλλουσιν ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ καὶ βλαπτικοῦ καὶ μυσαροῦ. καὶ ὡς μύστῃ καθαρτικοῦ ὄντος τοῦ πυρὸς, οἰκεῖα νίπτρα προσάγουσι, παραιτησάμενοι τὸ ὕδωρ ὡς πολεμίαν τῷ πυρί. καθαίρουσι δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν τῷ μέλιτι ἀπὸ παντὸς ἁμαρτωλοῦ. ὅταν δὲ τῷ Περσῃ προσάγωσι μέλι ὡς φύλακι καρπῶν, τὸ φυλακτικὸν ἐν συμβόλῳ πάντα. ὅθεν τινὲς ἠξίουν τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν, ἣν κατ' ῥινῶν φαίζει ὁ ποιητὴς, εἰς τὸ μὴ σαπίζεσθαι τοὺς τεθνηκότας, τὸ μέλι ἐκδέχεσθαι θεῶν τροφῆς ὄντος τοῦ μέλιτος. διὸ καὶ φησί τις, νέκταρ ἐρυθρὸν τοιοῦτον γὰρ ἐν τῇ χροιᾷ τὸ μέλι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ νέκταρος εἰ χρὴ ἀκρίβειαν ἐπὶ τοῦ μέλιτος, ἐν ἄλλοις ἀκριβέστερον ἐξετάσομεν. παρὰ δὲ τοῖς Ὀρφεῖ ὁ Κρόνος μέλιτι ὑπὸ Διὸς ἐνεδρεύεται, πεπωκὼς γὰρ μέλιτος μεθύει, καὶ σκοτοῦται ὡς ὑπὸ οἴνου, καὶ ὑπνοῖ· ὡς παρὰ Πλάτωνι ὁ Πῶρος τοῦ νέκταρος πλησθείς. οὔπω γὰρ οἶνος ἦν. φησὶ γὰρ παρ' Ὀρφεῖ ἡ νὺξ τῷ Διΐ, ὑποπτευομένη τὸν διὰ μέλιτος δόλον·

Εὖτ' ἂν δή μιν ἴδηαι ὑπὸ δρυσὶν ὑψικόμοισιν,
Ἔργοισι μεθύουσα μελισταίων ἐριβόμβων,
Δῆσον αὐτόν.

Ὁ καὶ πάσχει ὁ Κρόνος· καὶ δεθεὶς ἐκτέμνεται, ὡς ὁ οὐρανός· τὸ θεολόγον δὲ ἡδονῆς δεσμεῖσθαι καὶ καταδεῖν τὰ θεῖα εἰς γένεσιν αἰνισσομένου· ὑποσπερματίζειν τε δὲ-

stum, quæ ex bove naſci ſolent. Idcirco dum iis qui Leonticis ſacris initiantur aquæ loco mel manibus lavandis affundunt, jubent eos manus ab omni malo noxióque ſcelere puras habere: quemadmodum iidem myſtam igne purgandi facultate prædito peculiari ritu luſtrant, aquam ut igni contrariam averſantes. Quin & linguam melle ab omni peccato expurgant. Verùm ubi Perſæ frugum cuſtodi mel offerunt, facultatem cuſtodiendi ſeu conſervandi in ſymbolo ponunt. Unde etiam nonnullis nectar & ambroſiam, quam poeta mortuorum naribus ad putredinem arcendam inſtillat, pro melle accipere placuit: cùm mel Deorum cibus ſit. Ideóq; quodam loco vocat *nectar fulvum:* hujuſmodi autem color eſt mellis. Sed utrùm pro nectare mel intelligendum ſit, alibi accuratiùs examinabimus. Cæterùm apud Orpheum melle Saturno à Jove inſidiæ ſtruuntur. Nam melle repletus inebriatur, & quaſi ex vino caligine offunditur & obdormiſcit; quemadmodum apud Platonem Porus nectare diſtentus: necdum enim vinum erat. Nam nox apud Orpheum melle ineſcandi dolum Jovi his verbis ſuggerit:

Quamprimùm videas ſtratum ſub quercubus altis
Roſcido apum probè madidum dulcique labore;
Strinxe illum vinclis.

Quod & Saturno evenit, qui vinctus caſtratur, ſicuti Cœlum. Quo ipſo poeta innuit, eſſentias divinas dulcedine ineſcatas vinciri atque in generationem deduci; & voluptate

voluptate reſolutas virtutes quaſdam proſeminare. Undè & Cœlum coeundi deſiderio in terram deſcendentem Saturnus exſecat. Idem verò quod coeundi voluptas mellis dulcedo apud eos ſignificat: quo inescatus Saturnus caſtratur. Saturnus enim ejúsq; orbis primus eſt eorum qui contra Cœlum moventur. Deſcendunt autem tam à Cœlo quàm à ſtellis errantibus virtutes quædam. Sed Cœli virtutes, Saturnus: Saturni deinde Jupiter excipit. Cùm ergò mel accipiatur & pro purgatione, & pro nativæ putredinis amuleto, & pro voluptate quæ in generationem deducit; proprium quoq; ſymbolum Nymphis aquaticis conſtituitur, ob immunem à putredine aquarum naturam, quibus præſunt, atque earundem vim purgatricem, & cooperationem ad generationem. Concurrit enim aqua ad generationem. Atq; hanc ob cauſam in crateribus & amphoris mellificant apes: cùm crateres fontium ſymbolum gerant. Quemadmodum juxta Mithram crater pro fonte ponitur; amphoræ verò vaſorum, quibus ex fontibus haurimus. Fontes autem & rivuli Nymphis aquaticis proprii: & præcipuè Nymphis, animabus ſcilicet; quas propriè apes antiqui vocabant, dulcedinis operatrices. Unde & Sophocles non incongruè de animabus dixit:

νάμεις, εἰς ἡδονὴν ἑκλυθέντα. ὅθεν ἐπιθυμίᾳ μὲν συνουσίας τὸν ἀρχηγὸν καπόνλα εἰς ϛλῶ ἑκτέμνει Κρόνος· ταυτὸν δὲ τῇ ἐκ συνουσίας ἡδονῇ παείϛαλαι αὐτοῖς ἡ τοῦ μέλιτος· ὑφ' ἧ ἑθλωθεὶς ὁ Κρόνος ἑκτέμνεται. πρῶτος γὰρ ἀνθφερομένων τῷ ἀρανῷ ὁ Κρόνος ἐϛὶ, καὶ ἡ τέτε σφαῖρα. κάτεισι δὲ συνάμεις ἐξ ἀρανὸς καὶ ἀπὸ τῆς πλανωμένων. ἀλλὰ τὰς μὲν ἐξ ἀρανοῦ δέχεται Κρόνος· τὰς δ' ἀπὸ τῦ Κρόνυ, Ζεύς. λαμβανομένε τοίνυν καὶ ἐπὶ καθαρμῦ τῦ μέλιτος, καὶ ἐπὶ φυσικῆς σηπεδόνος, καὶ ἐπὶ ἡδονῆς εἰς γένεσιν καταϛωγῆς, οἰκεῖον σύμβολον καὶ νύμφαις ὑδριάσι παραπέπεται, εἰς τὸ ἄσηπλον τῆς ὑδάτων, ὧν ἐπιϛατοῦσι, καὶ πρὸς κάθαρσιν αὐτῆς, καὶ πρὸς εἰς γένεσιν συνεργίαν. συνεργεῖ γὰρ γενέσει τὸ ὕδωρ· διὸ καὶ ἐν πίϛαις κρατῆρσι καὶ ἀμφορεῦσι πθαιβώσασι μέλιτται. τῆς μὲν κρατήρων σύμβολον τῆς πηγῶν φερόντων· καθὼς παρὰ τῷ Μίθρᾳ ὁ κρατὴρ ἀντὶ τῆς πηγῆς τέτακται. τῆς δὲ ἀμφορέων, ἐν οἷς τὰ ἀπὸ τῆς πηγῶν ἀρυόμθα. πηγαὶ δὲ καὶ νάματα οἰκεῖα ταῖς ὑδριάσι νύμφαις. καὶ ἔπηγε μᾶλλον νύμφαις ταῖς ψυχαῖς· ἃς ἰλίως μελίσσας οἱ παλαιοὶ ἐκάλεν, ἡδονῆς ἔργατικάς. ὅθεν καὶ ὁ Σοφοκλῆς οὐκ ἀνοικείως ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἔφη·

Examen errans mortuorum bombilat.

Βομβεῖ δὲ νεκρῶν σμῆνος· ἐξεχώρησε τ' ἄλλη.

Quin & Cereris ſacerdotes, ut Deæ terrenæ ſacrorum antiſtites, meliſſas ſive apes antiqui appellabant. Ipsámq; Proſerpinam melitam. Lunam quoque generationis

Καὶ τὰς Δήμητρος ἱερείας, ὡς τῆς χθονίας θεᾶς μύϛιδας, μελίσσας οἱ παλαιοὶ ἐκάλεν. αὐτήν τε τὴν Κόρην μελίττην· σελήνην τε ὅταν γονίσεως παρεχόμενα, μέλιτταν

λιοσαν ἐκάλεν· ἄλλως τε ἐπεὶ ταῦρος μὴν σελήνη. καὶ ὕψωμα σελήνης ὁ ταῦρος. βυσσεῖς δ' αἱ μέλισσαι· καὶ ψυχαὶ δ' εἰς γένεσιν ἰοῦσαι βυσσεῖς. καὶ βυκλόπης θεὸς ὁ τὴν γένεσιν λεληθότως ἀκούων. πεπίλωται ἤδη τὸ μέλι καὶ θανάτου σύμβολον· διὸ καὶ μέλιτι σπένδειν τοῖς χθονίοις ἔθυον. τὸν δὲ χολὴν ζωῆς. ἤπι δ' ἡδονῆς αἰνιττόμενοι ἀποθνήσκειν τὸν ψυχῆς βίον, διὰ δὲ πικρίας ἀναβιώσκεσθαι. ὅθεν καὶ τοῖς θεοῖς χολὴν ἔθυον. ἢ ὅτι ὁ μὲν θάνατος λυσιπονεῖ. ἡ δ' ἐντεῦθα ζωὴ, ἐπίμοχθος καὶ πικρά. οὐκ ἀπλῶς μὴν τοι πάσας ψυχὰς εἰς γένεσιν ἰούσας μελίσσας ἔλεγον· ἀλλὰ τὰς μελλούσας μὴ δικαιοσύνης βιοτεύειν, καὶ πάλιν ἀναστρέφειν εἰργασμένας τὰ θεοῖς φίλα. τὸ γὰρ ζῶον φιλόστοφον, καὶ μάλιστα δίκαιον, καὶ νηφάλιον. ὅθεν καὶ νηφάλιοι σπένδειν, αἱ διὰ μέλιτος. καὶ κυάμοις οὐκ ἐφιζάνουσιν· ὡς ἐλάμβανον εἰς σύμβολον τῆς κατ' εὐδαιμονίαν γλυκύτητος, καὶ ἀκαμπῆ· διὰ τὸ μόνον ἁπάντων ἄνευ ἀστραπικῶν δ' ὅλα τετρῦφθαι, μὴ ἐγκοπτόμενον ταῖς μεταξὺ ἄνευ γονάτων ἐμφράξεσι. φέρεται δ' ἐν τοῖς κτιστοῖς καὶ αἱ μέλισσαι οἰκεῖα σύμβολα καὶ κοινὰ ὑδριάδων νυμφῶν, καὶ ψυχῶν εἰς γένεσιν νυμφευομένων. Σπήλαια τοίνυν καὶ ἄντρα ἄνευ παλαιοτάτων ποιεῖν καὶ ναοὺς ἐπινοῆσαι θεοῖς ἀφοσιώντων· καὶ ἐν Κρήτῃ μὲν Κυρήτων, Διΐ· ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ, σελήνῃ καὶ Πανὶ Λυκείῳ· καὶ ἐν Νάξῳ Διονύσῳ· παλαιχθ

præsidem Apem vocabant. Quam & alio nomine Taurum dixerunt. Et exaltatio Lunæ est Taurus: Bovigenæ autem apes sunt. Et animæ in generationem progressæ hoc quoq; nomine vocantur. Et boum fur deus ille qui clanculum generationem audit. Mortis quoque symbolum mel fecerunt. Ideóque libamen mellis Diis terrestribus sacrificabant. Fel autem vitæ symbolum erat. Sive voluptatis dulcedine animæ vitam emori significarent; per amaritudinem verò eam reviviscere. Unde & Diis fel sacrificabant. Sive quòd mors miseriarum finis: vita autem hæc mortalis molesta & acerba est. Nec tamen promiscuè omnes animas in generationem progressas apes vocabant: sed eas quæ ex justitiæ præscripto victuræ: & postquam opera Diis grata perpetrâssent rursum ad Deum erant reversuræ. Animal enim hoc redire amat, & justitiæ observantissimum est, ac sobrium. Unde & libationes quæ melle fiunt, νηφάλιοι, sive sobriæ vocantur. Nec fabis insident; quas generationis continuæ rectâq; serie progredientis symbolum statuebant. Quia fabæ ferme solæ inter omnia quæ seruntur, scapo penitus pertuso & perforato sunt, nullis internodiorum obturationibus incisæ & interceptæ. Favi igitur apésque & propria & communia Hydriadum sive aquaticarum Nympharum symbola erant, atque animarum quæ veluti sponsæ ad generationem procedunt. Cùm igitur antiquissimi, etiam priusquam templa excogitarentur, specus & antra Diis consecrârint: & in Creta quidem Curetes Jovi: in Arcadia autem Lunæ & Pani Lyceo: & in Naxo Baccho: ubicunque

cunque verò Mithram agnoverunt, eidem Deo in ſpecubus ſacra fecerint: non ſatis erat Homero, Ithacenſi antro gemina oſtia attribuiſſe: ſed addit præterea, alterum oſtium ad Boream fuiſſe converſum, alterum verò divinius ad auſtrum: item Boreali illo patuiſſe deſcenſum. Utrùm verò auſtrali quoq; januâ deſcendi potuerit, non indicat: id ſolùm dicit, quòd

Invia prorſus
Eſt homini: præbétque viam immortalibus unis.

Proximum igitur eſt, ut inquiramus, quid ſibi velit hæc narratio; ſive ab aliis conſecratum dedicatúmque antrum verâ fide poeta deſcribat; ſive occultum quid eo ſignificet; ſeu merum ipſius figmentum ſit. Sed cùm antrum hoc mundi imaginem ſymbolúmq; gerat, Numenius, & familiaris ejus Cronius duas aiunt in cœlo extremitates eſſe: quarum alterâ nihil remotius ad auſtrum, tropico hyberno; nec ſeptentrionalius quidquam æſtivo. Et æſtivus quidem eſt ad ſignum Cancri; hybernus verò ad Capricornum. Et cùm Cancer nobis ſit vicinisſimus, optimâ ratione Lunæ, quæ terræ proxima eſt, attribuitur. Cúmque polus Auſtralis nobis inconſpicuus ſit, ideo Capricornus maximè diſſito & ſupremo planetarum, Saturno ſcilicet, tribuitur. Et ſigna à Cancro ad Capricornum hoc ordine ſitum ſuum obtinent. Primùm quidem Leo, domus ſolis: dein Virgo, Mercurii: Libra autem Veneris: Scorpius, Martis: Sagittarius, Jovis: Capricornus, Saturni. Rurſum verſo ordine à Capricorno, Aquarius, Saturni: Piſces, Jovis: Aries, Martis:

δ' ὅτε τὸν Μίθραν ἔγνωσαν, δια πτηλαίᾳ τὸν θεὸν ἱλεωμένων· τὸ Ἰθακήσιον πτήλαιον ἐκ ἠρκέθη δίδυμον εἰπὼν Ὅμηρος· ἀλλὰ καὶ τὰς μὲν πύλας πρὸς βορρᾶν πετραφθαι θύρας, τὰς δὲ πρὸς νότον θειοτέρας. καὶ καταβατὰς γε τὰς βορείους· τὰς δὲ πρὸς νότον, ὅτε εἰ καταβατὰ ἐπισημήνατο· μόνον δὲ ὅτι,

Οὐδέ τι κείνῃ
Ἀνδρες εἰσέρχονται· ἀλλ' ἀθανάτων ὁδὸς ἔστιν.

Ἔπειτα τοίνυν ζητεῖν τὸ βέλημα, εἴτε ἤδη καθιδρυταμένων, ὥσπερ ἱστορεῖ ὁ ποιητὴς ἀπαγγέλλει, ἢ αὐτῷ γε τὸ αἴνισμα· εἰ δὲ αὐτῷ πλάσμα τὸ δήγημα. τοῦ δὴ ὄντος εἰκόνα καὶ σύμβολόν φασι τὸν κόσμον φέρειν Νουμήνιος, καὶ ὁ τούτου ἑταῖρος Κρόνιος, δύο εἶναι ἐν ὑρανῷ ἄκρα· ὧν θάτερον νοπώτερόν ὅτι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· ἕτερον βορειότερον τοῦ θερινοῦ· ἔστι δὲ ὁ μὲν θερινὸς, καρκίνου· ὁ δὲ χειμερινὸς, κατ' αἰγόκερων. καὶ προσγειότατον μὲν ἂν ἡμῖν ὁ καρκίνος, εὐλόγως τῇ προσγειοτάτῃ σελήνῃ ἀπεδόθη· ἀφανὴς δὲ ἐπ' ὀνος τοῦ νοτίου πόλου, τοῦ μακρὰν ἐπ' ἀφεστηκότος, καὶ ἀνωτάτω τῶν πλανωμένων πάντων ὁ αἰγόκερως ἀπεδόθη, ἤγουν τῷ Κρόνῳ. καὶ ἔχουσί γε ἐφεξῆς αἱ θέσεις τῶν ζωδίων ἀπὸ μὲν καρκίνου εἰς αἰγόκερων, σελήνα μὲν λέων· ἥλιος· σελήνα παρθένος ἑρμοῦ· ζυγὸν δὲ, ἀφροδίτης· σκορπίος, ἄρεος· τοξότης, Διός· Αἰγόκερως κρόνου· ἀπὸ δὲ αἰγόκερω ἐμπαλιν, ὑδροχόος κρόνου· ἰχθύες Διός· ἄρειος, κριός·

κειόν· ταῦρον, ἀφροδίτης. δίδυμος, ἑρμοῦ· καὶ σελήνης λοιπὸν καρκίνον. δύο δὲ ταύτας ἔθεντο πύλας, καρκίνον καὶ αἰγόκερων οἱ θεολόγοι. Πλάτων δ' δύο στόμια ἔφη. τούτων ὁ καρκίνον μὲν ἐστὶ δι' ἧς καταβαίνουσιν αἱ ψυχαί· αἰγόκερων δέ, δι' ἧς ἀνιᾶσιν. ἀλλὰ καρκίνος μὲν, βόρειος καὶ καταβατικός· αἰγόκερως δὲ, νότιος καὶ ἀναβατικός. ἔστι δὲ τὰ μὲν βόρεια, ψυχῶν εἰς γένεσιν καταιόντων. καὶ ὀρθῶς καὶ τὰ ἄντρα αἱ πρὸς βορρᾶν πύλαι καλοῦσι τοῖς ἀνθρώποις. τὰ δὲ νότια, οὐ θεῶν, ἀλλὰ τῶν εἰς θεοὺς ἀνιόντων· διὰ τοῦτο αὐτοῦ αἰτίαν, οὐ θεῶν ἔφη ὁδός, ἀλλ' ἀθανάτων· ὁ κοινὸν καὶ ὅτι ψυχῶν ἢ ὄντων καθ' αὐτὸ, ἢ τῇ οὐσίᾳ ἀθανάτων. τὴν δύο πυλῶν τούτων μεμνῆσθαι καὶ Παρμενίδην ἐν τῷ φυσικῷ φασι. Ῥωμαῖοι τε καὶ Αἰγύπτιοι. Ῥωμαῖοι μὲν τὰ χρόνια ἑορτάζειν, ἡλίου κατ' αἰγόκερων γινομένου. ἑορτάζειν δὲ τοὺς δούλους ἐλευθέρων ὑποδήματα περιβαλλομένους, καὶ πάντων ἀλλήλοις κοινωνούντων. αἰνίττεσθαι τὸν νομοθέτην, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν θύραν τὴν πύλην, οἱ νῦν ὄντες διὰ τὴν γένεσιν δοῦλοι, διὰ τῆς κρητικῆς ἑορτῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως χρόνῳ οἰκείᾳ ἐλευθέρωνται, ἀναβιωσκόμενοι καὶ εἰς αὐτογένεσιν ἀφορμῶμενοι. καταβατικὴ δὲ αὐτοῖς ἡ ἀπ' αἰγόκερω ὁδός. διὸ ἰανουάριον εἰπόντες τὸν θύραθεν, καὶ ἰανουάριον ὠνόμασαν τὸν θυραῖον προσεπόντες· ἐν ᾧ ἥλιος ἀπ' αἰγόκερω πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέρχεται, ἐπιστρέφας εἰς τὰ βόρεια. Αἰγυπτίοις δὲ ἀρχὴ ἔτους, οὐχ' Taurus, Veneris: Gemini, Mercurii: deniq; Cancer Lunæ. Duas ergò has portas ponebant Theologi, Cancrum & Capricornum: quæ Plato duo ostia vocat. Ex hisce Cancrum aiunt esse, per quem animæ descendunt: Capricornum verò per quem rursus ascendunt. At Cancer quidem borealis & descensui aptus: Capricornus autem australis, & ascensui commodus. Partes verò septentrionales propriæ sunt animabus in generationem descendentibus. Et rectæ quidem portæ antri boream spectantes, descensui hominum patere dicuntur. Partes autem australes, non Deorum, sed ascendentium ad Deos. Eam ob causam non dixit Deorum viam, sed immortalium: quod animabus quoque commune est, quæ per se sive essentiâ suâ immortales sunt. Harum duarum portarum & Parmenidem libro de rerum natura meminisse aiunt. Apud Romanos quoq; & Ægyptios eorum memoriam extare. Romanos enim Saturnalia celebrare Sole ad Capricornum accedente: celebrare verò ità, ut servos liberorum caligis induant, & omnia invicem communia habeant. Quo ipso legislator significare voluit, quòd juxta hanc cœli portam, iis quos nascendi conditio servos fecit, per festum Saturnaliorum & domum Saturno attributam liberantur, ubi revivisscunt & ad generationis fontem redeunt. Retrograda autem ipsis via, quæ à Capricorno incipit. Idcirco cùm januam vocent ostium, mensem quoq; Januarium quasi ostiarium appellârunt, quo sol à Capricorno versùs orientis plagam revertitur, curlum ad septentrionales partes

tes dirigens. Ægyptiis verò principium anni non Aquarius, ut apud Romanos, ſed Cancer. Nam propè Cancrum eſt Sothis ſtella, quam Græci Canem vocant. Novilunium autem ipſis exortus Sothis, quòd generationis principium in mundo ſit. Quapropter non orienti & occaſui, nec æquinoctiis portas attribuerunt, arieti ſcilicet & libræ; ſed auſtro & boreæ, portísque versùs auſtrum maximè auſtralibus, & versùs boream maximè borealibus: quia antrum hoc animabus & Nymphis aquaticis ſacrum erat. Animabus verò naſcendis & denaſcendis loca illa maximè propria. Quocirca Mithræ peculiarem ſedem juxta æquinoctia attribuerunt. Ideo arietis, Martii ſigni, gladium geſtat; vehitúrque Tauro, ſigno Veneris: nam Mithra æquè ut Taurus autor productórque rerum eſt, & generatiõnis dominus. Poſitus autem eſt juxta æquinoctialem circulum, habens à dextris partes ſeptentrionales, à ſiniſtris auſtrales: adjuncto ipſi auſtrali hæmiſpherio à parte auſtri, eò quòd calidum ſit: versùs boream verò, boreali; ob venti ejus frigiditatem. Cæterùm animabus in generationem progredientibus, & à generatione redeuntibus non ſine ratione ventos adjungebant: eò quòd & ipſæ, ex quorundam ſententia, ſpiritum attrahant; & ſubſtantiam ſpiritualem obtineant. Sed boreas quidem proprius iis quæ in generationem progrediuntur: ideóque moribundos boreæ aura afflans refocillat, ægrè animam trahentes. Contra auſtri flatus diſſolvit. Illius enim aura congelat conſtringítq; eò quòd frigidior ſit, & in terrenæ genera-

ὑδροχόῳ, ὡς Ῥωμαίοις. ἀλλὰ καρκίνος. πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ ἡ σῶθις, διὸ κυνὸς ἀστέρα ἕλληνες φασί. συμβαίνει δ' αὐτῆς ἡ σώθεως ἀνατολὴ, γενέσεως καταρχὴν τῆς εἰς τὸν κόσμον· ἔστ' ἂν ἀνατολῇ καὶ δύσει τὰς θύρας ἀνέθηκαν, ἅτε τῶν ἰσημερίας, οὐ κριῷ καὶ ζυγῷ, ἀλλὰ νότῳ καὶ βορρᾷ, καὶ τῶν κατ' νότον νοποτέπων. ὅπου ψυχαῖς καθιέρωτο τὸ ἄντρον καὶ νύμφαις ὑδριάσι. ψυχαῖς δὲ γενέσεως καὶ ἀπογενέσεως οἰκεῖοι οἱ τόποι. τῷ μὲν γὰρ Μίθρᾳ, οἰκείαν καθέδραν τῶν κατὰ τὰς ἰσημερείας ἀπέταξαν. διὸ κριὸς μὲν φέρει ἀρηΐα ζωδίῳ τὴν μάχαιραν· ἐποχεῖται δὲ ταύρῳ ἀφροδίτης. ὡς καὶ ὁ ταῦρος δημιουργὸς ὢν ὁ Μίθρας, καὶ γενέσεως διαπότης. κατὰ τὸν ἰσημερινὸν δὲ τέτακται κύκλον· ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχων τὰ βόρεια, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὰ νότια. τεταγμένον αὐτοῖς κατὰ μὲν τὸν νότον, τῶν κατ' αὐτὸν ἡμισφαιρίῳ, διὰ τὸ εἶναι θερμὸν· κατὰ δὲ τὸν βορρᾶν, τῶν κατ' ἐκεῖνον, διὰ τὸ ψυχρὸν τῶν ἀνέμων. ψυχαῖς δ' εἰς γένεσιν ἰούσας, καὶ ἀπὸ γενέσεως χωριζομένας, εἰκότως ἔταξαν ἀνέμους· διὰ τὸ ἐξέλκειν καὶ αὐτὰς πνεῦμα ὡς πίεσι φήσαντας, καὶ τῶν ὑσίαν ἔχειν τοιαύτην. ἀλλὰ βορέας μὲν ὁ οἰκεῖος εἰς γένεσιν ἰούσας. διὸ καὶ τοὺ θνήσκειν μέλλοντας, ἡ βορέα πνοὴ ζωογονεῖ ὀπτηνεῖσα κακῶς γεκαφότας θυμόν. ἡ δὲ τὰ νότια διαλύει. ἡ μὲν γὰρ πήγνυσι ψυχροτέρα οὖσα, καὶ ἐν τῷ ψυχρῷ τῆς χθονίας γενέσεως

διακρατεῖ.

διακρατεῖ. ἡ δὲ διαλύει, θερμοτέρα οὖσα, καὶ πρὸς τὸ θερμὸν τοῦ θείου ἀναπέμπουσα. βορειοτέρας δ' ὄσης τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης, ἀνήκει τὰς τῇδε χωμένας βορέᾳ ἀνέμῳ ὁμιλεῖν· καὶ τὰς ἐντεῦθεν ἀπαλλαττομένας, νότῳ. αὕτη δὲ καὶ ἡ αἰτία τοῦ τὸν μὲν βορέαν ἀνερχόμενον μέγαν εἶναι· τὸν δὲ νότον, λήγοντα. ὁ μὲν γὰρ, ἐυθὺς ἐπίκειται τοῖς ὑπὸ τὴν ἄρκτον οἰκοῦσιν· ὁ δὲ, μακρὰν ἀφέστηκε· χρονιώτερος δ' ἡ ἐκ τοῦ ἄποθεν ἐπιῤῥοή. καὶ ὅταν ἀθροισθῇ, τότε πληθύνει. εἰς γένεσιν δ' ὑπὸ βορέου πύλης τῶν ψυχῶν ἐρχομένων, ἐρωτικὸν διατοῦτο ὑπεσήναλο τὸν ἄνεμον. καὶ γὰρ,

Ἵππῳ ἐειδόμενος παρελέξατο ποικιλοχαίτῃ.
Αἱ δ' ὑποκυσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πώλους.

Καὶ τὴν Ὠρείθυιαν αὐτὸν ἁρπάσαι φασίν. ἐτέκνωσέ τε Ζήτην καὶ Κάλαϊν. τὸν δὲ νότον θεοῖς νέμοντες, ἰσαμένης τῆς μεσημβρίας, ἐν τοῖς ναοῖς τῶν θεῶν τὰ περιπλάσματα ἔλκυσι. τὸ Ὁμηρικὸν δὲ τοῦτο φυλάσσοντες παράγγελμα, ὡς χρὴ τὴν εἰς νότον ἔκκλισιν τοῦ ἡλίου. καὶ ὃ θέμις ἀνθρώποις εἰσέναι εἰς τὰ ἱερά· ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστιν. ἱστᾶσιν οὖν καὶ σύμβολον τῆς μεσημβρίας καὶ τοῦ νότου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ μεσημβριάζοντος τοῦ θεοῦ. ἐκεῖ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων θυρῶν ἐφ' ὁποιασοῦν ὥρας ἐξὸν λαλεῖν, ὡς ἱερᾶς οὔσης θύρας· καὶ διατοῦτο οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ οἱ παρ' Αἰγυπτίοις σοφοὶ, μὴ λαλεῖν ἀπιόντα διερχομένης ἢ θύρας, ἢ πύλας· σεβόμενοι ὑπὸ σιωπῆς θεὸν ἀρχὴν τῶν ὅλων ἔχον-

tionis frigiditate dominetur: hujus verò dissolvit; quia calidior est, & ad divinum calorem remittit. Sed cùm terra quæ à nobis habitatur magis ad boream vergat, animas hic nascentes boreæ venti consuetudine uti oportet; austri autem eas quæ hinc discedunt. Eadem quoq; causa est cur Boreas primo impetu vehemens sit: auster verò sub ipsum finem. Ille enim rectâ incumbit habitantibus sub septentrione: at hic longiùs distat: tardior verò ex longinquo afflatus: qui ubi coacervatur, tum demum augescit. Præterea cùm animæ à porta boreæ generationem ingrediantur, ideo amatorium hunc ventum finxerunt. Hinc apud Poetam:

Assimilatus equo se miscuit biscę jubato:
At illæ gravidæ bis sex pullos genuerunt.

Et Orithyiam eum rapuisse ferunt: ex qua Zeten Calaínq; progenuit. Austrum verò Diis attribuentes, mero meridie in templis Deorum cortinas reducunt. Scilicet Homericum illud præceptum servantes, sole versùs austrum inclinante nefas esse hominibus deorum templa ingredi: *sed iter patet immortalibus unis.* Austrum igitur meridiei symbolum statuunt: cùm Deus meridiano tempore ostio immineat. Ideóque nec ad alias fores quocunq; demum tempore loqui fas erat: quasi sacræ sint fores. Atque eam ob causam Pythagorei & Ægyptiorum sapientes prohibebant, nè quis fores vel portas transiens loqueretur: Deum universi principium

pium silentio venerantes. Cæterùm nec Homerus ignoravit portas sacras esse: quod Oeneus apud ipsum supplicationis loco portam pulsans ostendit: (*cutit oranS*

Asseribúsque fores compactas con-
Gnatum.

Quin & Cœli portas Horis commissas novit, locis nebulosis principia sua habentes; quæ & aperiuntur & occluduntur per nubes:

Sive aperire velint densam, seu
claudere nubem.

Quæ & remugire dicuntur, quia tonitrua per nubes eduntur.

Sponte suâ crepuêre fores cœli,
Præsunt. (*quibus Horæ*

Idem & Solis portas alibi commemorat, Cancrum & Capricornum significans. Hisce enim spatiis Sol à septentrione ad austrum descendens, & indè rursum ad partes boreales ascendens includitur. At Capricornus & Cancer prope lacteum circulum sunt, cujus extremitates occupant: Cancer quidem septentrionales; Capricornus verò australes. Cæterùm secundùm Pythagoram animæ sunt turba illa somniorum, quam in lacteum circulum congregari asserit: cui id nomen ab animabus, quæ in generationem delapsæ lacte nutriuntur. Et hanc ob causam illos qui animas evocant lac mulsum in libationibus adhibere: quippe quæ dulcedinis illicio in generationem venire avent; cum quibus lac unà gigni solet. Præterea regiones australes corpora exigua producunt. Calor enim maximè ea attenuare, atq; hoc ipso imminuere & exsiccare solet. E contrà in borealibus plagis

τα. δῖδε ὃ κὴ Ὅμηρος ἱερὰς τὰς θύρας, ὡς δηλοῖ παρ' αὐτῷ ὁ σεῖων Οἰνεὺς ἀνοίγειν τὴν θύραν,

Σείων κολλητὸν σανίδα γναμπτὸν ἰόν.

Οἶδε ὃ κὴ πύλας ὑραν῀, ἃς αἱ Ὧραι ἐπεστάθησαν, ἀρχὰς ἐχούσας τῆς νεφελῶν τόπων· ὧν αἱ ἀνοίξεις κὴ τὰ κλεῖθρα διὰ νεφῶν.

Ἢ μὲν ἀνακλῖναι πυκνὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι.

Καὶ διατῦτο μυκᾶσθαι· ὅτι κὴ αἱ βρονταὶ διὰ νεφῶν.

Αὐτόματοι ὃ πύλαι μυχοὶ ὑραν῀, ἃς ἔχον Ὧραι.

Λέγει δέπου κὴ ἡλίυ πύλας· σημαίνων Καρκίνον τε κὴ Αἰγόκερων· ἄχρι τύτυ περιΐασιν, ἀπὸ βορέυ ἀνέμυ εἰς τὸν νότον καπὼν· κἀκεῖθεν ἐπανιὼν εἰς τὰ βόρεια. Αἰγόκερως ὃ κὴ Καρκίνος περὶ τὸν γαλαξίαν, τὰ πέρατα ἀμφὶ εἰληχότες· Καρκίνος μὲν τὰ βόρεια, Αἰγόκερως ὃ τὰ νότια. δῆμος ὃ ὀνείρων κατὰ Πυθαγόραν αἱ ψυχαί, ἃς συνάγεσθαί φησιν εἰς τὸν γαλαξίαν· τὸν ὅπω περισαγρεύμενον, ἀπὸ τῆς γάλακτι τρεφομένων, ὅταν εἰς γένεσιν πίσωσιν. ᾧ κὴ αἰτίνδειν αὐτὰς τὸν ψυχαγωγὸς μέλι κεκραμένον γάλακτι· ὡς ἂν δι' ἡδονῆς εἰς γένεσιν μεμελετηκύιας ἔρχεσθαι· αἷς συνηθὲς τὸ γάλα πίπτειν. ἐπὶ τὰ μὲν νότια μικροφυῆ ποιεῖ τὰ σώματα. τὸ γὰρ θερμὸν ἰσχαίνειν αὐτὰ μάλιστα εἴωθεν. ἐν αὐτῷ ὃ τύτῳ κὴ κατασμικρύνειν κὴ ξηραίνειν. ἐπὶ δ' ἐν τοῖς βορείοις πάντα μᾶλλον

γαλα

γάλα τὰ σώματα· ὅηλοῖ δ' Κελτοὶ, Θρᾶκες, Σκύθαι. ἥ τε γῆ κάθυγρος αὐτῶν ἔσα, καὶ νομὰς πλείστας φέρουσα. ἐπεὶ καὶ αὐτό γε τὄνομα ἀπὸ τῆς βορᾶς. βορᾶ δ' ὄνομα τροφῆς. καὶ ὁ ἀὴρ γῆς ἔν πνέων τροφῇ, ἅτε τρόφιμος ὢν, βορρᾶς κέκληται. κατὰ ταῦτα τοίνυν τῷ μὲν θνητῷ καὶ γενέσιν ἐπιπεπωκότι φύλῳ, τὰ βόρεια οἰκεῖα· τῷ δ' ἀθανάτῳ, τὰ νότια· ὡς θεοῖς μὲν τὰ ἀνατολικά· δαίμοσι δὲ τὰ δυτικά. ἀρξαμένης γὰρ τῆς φύσεως ἀπὸ ἑτερότητος, παντὶ χρῆ τὸ διάφορον αὐτῆς πεπεῖσθαι σύμβολον. ἢ γὰρ διὰ νοητῆ ἢ πορεία, ἢ δι' αἰσθητῆς. καὶ τῆ αἰσθητῆ, ἢ διὰ τῆς ἀπλανοῦς, ἢ διὰ τῆς ὑφ' πλανωμένων. καὶ πάλιν, ἢ διὰ τῆς ἀθανάτου, ἢ διὰ τῆς θνητῆς πορείας. καὶ κέντρον, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆν, τὸ δ' ὑπόγειον· τὸ μὲν, ἀνατολικόν· τὸ δὲ, δυτικόν. καὶ τὰ μὲν ἀριστερά· τὰ δὲ δεξία. νύξ τε καὶ ἡμέρα· καὶ διὰ τοῦτο, παλίντονος ἡ ἁρμονία, καὶ τοξεύει διὰ τῶν ἐναντίων. δύο δὲ στόμα Πλάτων φησί· δι' ὧν μὲν ἀναβαινόντων εἰς οὐρανόν· δι' ὧν δὲ καταβάντων εἰς γῆν. καὶ τῶν θεῶν πύλας ψυχῶν ἥλιον τιθέντων καὶ σελήνην· καὶ διὰ μὲν ἡλίου, ἀνιέναι. καὶ δύο πίθοι παρ' Ὁμήρῳ,

omnia corpora magna proveniunt. Exemplo ſunt Celtæ, Thraces & Scythæ: & regio ipſorum humida eſt, & paſcuis abundat. Cùm ipſum quoque Boreæ nomen veniat à vorando: quæ vox ad nutritionem ſpectat. Indè & ventus à terra nutrimentis affluente ſpirans, utpote nutritivus, Boreas quaſi vorans fuit dictus. Haſce ergò ob cauſas mortalitati & naſcendi legibus obnoxio generi propriè boreales partes conveniunt: immortali verò, auſtrales. Sicuti Diis orientales; dæmonibus verò occiduæ tribuuntur. Cùm enim natura à diverſitate cœperit, quicquid ubique bipatente aditu eſt, ſymbolum ejus conſtituerunt. Progreſſus enim vel per intelligibile, vel per ſenſibile. Et ſi per ſenſibile, aut per orbem fixum, aut per orbes planetarum. Rurſúmque vel per immortalem, vel per mortalem viam. Et alter quidem mundi cardo ſupra terram, alter ſubterraneus: item alius orientalis, alius occidentalis. Et aliæ mundi partes ſiniſtræ ſunt, aliæ dextræ. Tum nox & dies. idcirco univerſi harmonia ex contrariorum concentu conſtat, & contrariis ſibi invicem oppoſita eſt. Plato etiam duo oſtia ſive fauces commemorat, quarum altera patet aſcendentibus in cœlum; altera deſcendentibus in terram. Sic & Theologi Solem ac Lunam animorum portas ſtatuunt: quas per Solem aſcendere, & deſcendere per Lunam volunt. Apud Homerum quoq; duo ſunt dolia:

Δώρων ὅια δίδωσι κακῶν, ἕτερος δ' ἑάων.

Quorum hoc largitur mala, ſed bona continet illud.

Ηίθι νοκμένης καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν Γοργίᾳ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μὲν καλοεργέσθου, τῆς δὲ κακοεργασθου· καὶ τ' μὲν λογικῆς, τ' δ' ἀλό-

Sed & apud Platonem in Gorgia per dolium anima intelligitur. Quarum alia benefica, alia maligna: alia rationalis, alia verò rationis

onis est expers. Dolia autem vocantur animæ, quia certarum facultatum & habituum capaces sunt, & quasi fundi. Apud Hesiodum quoq; aliud dolium clausum videmus; alterum quod voluptas referat, & per omnia diffundit, solâ spe remanente. In queiscunque enim mala & corrupta anima circa materiem effusa ordinem suum deserit, in illis omnibus bonâ spe seipsam pascere solet. Cùm ergò omne bipatens seu bipertitum naturæ symbolum gerat, rectè quoq; antrum hoc, non unum sed duo ostia habet, reipsâ inter se diversa: quorum alterum Diis, bonísque; alterum verò mortalibus, & deterioribus convenit: quæ Platoni quoque ansam præbuere ut & ipse Crateres statueret, & amphorarum loco dolia poneret: & duo ostia ut diximus, loco duarum portarum. cùm & Pherecydes Syrius recessus, & scrobes, item antra, januas portásque commemoret: quibus animarum generationes atque decessus significat. Sed nè antiquorum Philosophorum, ac Theologorum sententiis adducendis orationem nimiùm extendamus: universam hujus narrationis mentem satìs supérque hactenus à nobis explicatam arbitramur. Reliquum est, ut quid olivæ adnascentis symbolum sibi velit porrò exponamus. Egregium enim aliquid significare videtur: cùm non simpliciter adnasci, sed ad caput seu verticem nasci dicatur.

Stat ramis diffusa in portûs vertice oliva:
Quam propter jucundum antrum.

Ea autem non fortuitò, ut quis fortè existimaverit, ità enascitur:

γν· πίθοι ᾖ, ὅπ χαρήματα ἦσαν αἱ ψυχαὶ ἐνεργειῶν τε καὶ ἕξεων ποιῶν. καὶ παρ' Ἡσιόδῳ, ὁ μὲν πις νοεῖται πίθος ἀνεῳγμένος· ὁ δ' ᾖ, ὃν λύει ἡ ἡδονὴ, καὶ εἰς πάντα διασκεδάννυσι, μόνης ἐλπίδος μενούσης. ἐν οἷς γὰρ ἡ φαύλη ψυχὴ σκιδναμένη περὶ ὕλην τάξεως διαμαρτάνει, ἐν τούτοις ἅπασι ταῖς ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ἑαυτὴν βυκολεῖν εἰωθε. Παύλαχθε πίνυν ᾗ διάρα φύσεως ὄντος συμβόλε, εἰκότως καὶ τὸ ἄντρον ὐ μονόθυρον, ἀλλὰ δύο ἔχον θύρας, ὡσαύτως τοῖς πράγμασιν ἐξηλλαγμένας. καὶ τὰς μὲν, θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πεφοσηκύσας· τὰς δ', θνητοῖς καὶ φαυλοτέροις. ἀφ' ὧν καὶ Πλάτων ὁρμώμενος, δίδε καὶ αὐτὸς Κρατῆρας, καὶ ἀντὶ τῶν ἀμφορέων λαμβάνει πίθους, καὶ δύο στόμαλα, ὡς ἔφαμεν, τῶν δύο πυλῶν· καὶ τὸ Συρίε Φερεκύδε μυχὸς, καὶ βόθρους, καὶ ἄντρα, καὶ θύρας, καὶ πύλας λέγοντος· καὶ διὰ τούτων αἰνιττομένε τὰς τῶν ψυχῶν γενέσεις, καὶ ἀποφυέσεις. ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τε, καὶ θεολόγων ἐπεισάγοντες τὸν λόγον μηκύνωμεν, τέως πᾶσαν βάλησιν καὶ διὰ τούτων περαδεδειχέναι ἡγώμεθα τὸ διηγήματος. λείπεται δὲ παρασῆσαι τὸ τῆς περυλλώμενης ἐλαίας σύμβολον, ὅπ ποτε μενύει. καί τι αὖπ καὶ περιπόρερόν τ παρίσησιν· καὶ ἀπλῶς παραπεπυτευδὸς εἰρημένη, ἀλλ' ὅπ κραδός.

Αὐτὰρ ἐπὶ κραπὶς λιμένος
πανύφυλλος ἐλαίη.
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον.

Ἔστι δ' ὃ, ὡς ἄν πς νοήσειεν, ὑπὸ πύχης πινὸς ὅπω βλασησασα·

σασα· ἀλλ' αὐτὴ συνέχυσα τοῦ ἄντρου τὸ αἴνιγμα. ἐπεὶ γὰρ ὁ κόσμος οὐκ εἰκῇ, οὐδ' ὡς ἔτυχε γέγονεν· ἀλλ' ἔστι φρονήσεως θείας καὶ νοερᾶς φύσεως ἀποτέλεσμα· παραπεφύτευται τῇ εἰκόνι τοῦ κόσμου τῷ ἄντρῳ, σύμβολον φρονήσεως θείας, ἡ ἐλαία. Ἀθηνᾶς μὲν γὰρ τὸ φυτὸν· φρόνησις δ' ἡ Ἀθηνᾶ. Κρατυνθεὶς δ' ὕπνος τῆς θεοῦ, οἰκεῖον τόπον ὁ θεολόγος ἐξεῦρεν, ἐπὶ κρατὸς τοῦ λιμένος αὐτῷ καθιερώσας. σημαίνων δ' αὐτῆς, ὡς οὐκ ἐξ αὐτοματισμοῦ τὸ ὅλον τοῦτο, καὶ τύχης ἀλόγου ἔργον γέγονεν. ἀλλ' ὅπου φύσεως νοερᾶς καὶ σοφίας ἀποτέλεσμα, χωρισθὲν μὲν ὕπνος ἀπ' αὐτοῦ· πλησίον δὲ καὶ κατὰ κορυφῆς τοῦ συμπαντος λιμένος ἱδρυμένης. ἀειθαλὴς δὲ οὖσα ἡ ἐλαία, φέρει τι ἴδιωμα οἰκειότατον ταῖς ἐν τῷ κόσμῳ τελεταῖς τῶν ψυχῶν, αἷς τὸ ἄντρον καθιέρωται. διὰ μὲν γὰρ τὸ θέρος, τὰ λευκὰ τῶν φύλλων ἀναδίδει· διὰ δὲ τὸ χειμῶνος, μεταστρέφει τὰ λευκότερα. ὅθεν καὶ ἐν ταῖς λιταναίαις καὶ ἱκετηρίαις τὰς τῆς ἐλαίας θαλείας προτείνουσιν· εἰς τὸ λευκὸν αὐτοῖς τὸ σκοτεινὸν τῶν κινδύνων μεταβάλλειν ὀφειλόμενοι. φύσει μὲν οὖν ἀειθαλεῖ ἐλαία συνέχεται, ἀρωγὸν πόνων καρπὸν φέρουσα. ἀνάκειται δὲ τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ τοῖς ἀθληταῖς ἐξ αὐτῆς δίδοται νικήσασι στέφανος· καὶ ἀπ' αὐτῆς ἱκετηρία τοῖς δρομέοις. διοικεῖται δὲ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ νοερᾶς φύσεως, φρονήσει μὲν ἀϊδίῳ καὶ ἀειθαλεῖ ἀγόμενος· ἀφ' ἧς καὶ τὰ νικητήρια τοῖς ἀθληταῖς τοῦ βίου δίδοται, καὶ τῶν πολλῶν πόνων τὸ ἄκος. καὶ ὁ τοῦ ἐλαιουργοῦ ἀνακτώ-

sed occultam antri significationem complectitur. Cùm enim mundus non temerè & casu extiterit; sed sapientiæ Dei & intellectualis naturæ sit opificium; antro, quod mundi imaginem gerit, oliva apponitur; sapientiæ divinæ symbolum. Nam Minervæ planta est: Minerva autem sapientia. Quæ cùm ex Dei vertice nata sit: proprium ei locum Theologus reperit, dum in ipso portus vertice consecrat. Significans eâ ipsâ, universum hoc non motûs temerarii, nec fortuiti casûs opus esse; sed naturæ intellectualis & sapientiæ absolutissimum artificium. quæ ab ipso quidem opere separata: propè tamen in totius portûs capite sita est. Verùm cùm semper vireat oliva, proprietatem quandam animarum in hoc mundo conversionibus convenientissimam sustinet: quibus animabus antrum hoc sacrum esse diximus. Nam æstate albicantia folia sursum prominent: hyeme verò candidiora invertuntur. Unde & in precibus supplicationibúsque ramos olivæ prætendunt: ominantes periculorum tenebras in candidam lucem sibi permutatum iri. Quocirca oliva naturâ semper virente constat, fructum laboris operæq; pretium proferens. Eadémque Minervæ attribuitur: & athletis victoribus corona ex ea datur. Et ramus supplex ex eadem præbetur oraturis. Ità mundus quoque ab intellectuali natura regitur, & æternâ ac semper virente agitur sapientiâ: quæ in hujus vitæ stadio certantibus victoriæ præmium & multorum laborum solamen tribuit: & ipse rerum opifex, qui

mundum

mundum hunc continet, miſeros ſupplicésque refocillat. In hoc ergò antro, inquit Homerus, deponenda eſt omnis peregrina ſarcina. Hic denudatum ac ſupplicantis habitu indutum, afflicto corpore, omnibúsq; ſuperfluis abjectis, ſenſus etiam ipſos averſantem, ad oleæ radicem conſidere, & conſilia cum Minerva conferre oportet: quomodo omnia quæ animæ inſidiantur reſecet ac circumcidat. Neq; enim ſine ratione, meâ quidem ſententiâ, exiſtimavit Numenius, Ulyſſem in Odyſſea Homeri imaginem gerere ejus qui generationem ordine tranſit; atque ità demum ad illos qui omnem procellam marísque æſtum ignorant defertur:

Donec ad hos veniat, qui nec maris æquora nôrunt
Diſſita, nec victum ſale permiſcere marino.

Cæterùm & apud Platonem materiæ congeries, pontus, mare, ac procellarum æſtus appellatur. Ideóq; Poetam Phorcynis portum appellâſſe arbitror.

Numinis æquorei Phorcynis nomine portus.

Quin & filiam ejus Thooſam ſub principium Odyſſeæ commemoravit: ex qua Cyclops natus eſt, quem Ulyſſes orbavit oculo. Scilicet ut aliquid adeſſet, quod in patriam uſque peccatorum memoriam ei refricaret. Unde & conſeſſus ſub oliva rectè illi convenit: quippe qui Deæ ſupplicat, & genialem dæmonem ſupplice ramo placat. Neque enim recta à ſenſibili hac vita diſcedere licebat ei, qui illam excæcârat, & unâ operâ abolere

μῦθον καὶ ἱκέτας, ὁ σωίζων τὸν κόσμον δημιουργός. εἰς τοῦτο τοίνυν φησὶν ὁ Ὅμηρος δεῖν τὸ ἄντρον ἀποθέσθαι πᾶν τὸ ἔξωθεν κλῆμα. γυμνωθέντα δὲ καὶ πεσόντα χλῆμα φροιδέμβιον, καὶ κόψαντα τὸ σῶμα, καὶ πᾶν ῥίπωμα ἀποβαλόντα, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀποστραφέντα, βουλεύεσθαι μὲν τῆς Ἀθηνᾶς, καθεζόμενον σὺν αὐτῇ ὑπὸ πυθμένα ἐλαίας· ὅπως τὰ ἐπίβουλα τῆς ψυχῆς αὐτῇ τέμῃ πάντα, καὶ ῥιζόψῃ. ὃ γὰρ ἀπὸ σκοποῦ δίμαι καὶ τοῖς πρὸ Νουμηνίου ἐδόκει Ὁμήρῳ χρῆσθαι Ὀδυσσεὺς εἰκόνα φέρειν Ὁμήρου τὴν Ὀδυσσείαν, τῇ διὰ τῆς ἐφεξῆς γενέσεως διερχομένῃ· καὶ ὅπως ἀποκαθίσταται εἰς τοὐξω πάντος κλύδωνος, καὶ θαλάσσης ἀπείρου.

Εἰς ὅτε τοὺ ἀφίκηαι, οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες· οὐδ' ἅλεσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι.

Πόντος δὲ καὶ θάλασσα, καὶ κλύδων, καὶ παρὰ Πλάτωνι ἡ ὑλικὴ σύστασις. διατεῖ δίμαι καὶ τὸ Φόρκυνος ἐπωνόμασεν τὸν λιμένα.

Φόρκυνος δ' ἦν τις δῖος λιμὴν ἁλίοιο γέροντος.

Οὐ δὴ καὶ θυγατέρα ἐν ἀρχῇ τῆς Ὀδυσσείας, τὴν Θόωσαν ἐγγυαλόησεν· ἀφ' ἧς ὁ Κύκλωψ, ὃν ὀφθαλμοῦ Ὀδυσσεὺς ἀλάωσεν. ἵνα καὶ ἄλγεσι τῆς πατρίδος ὑπῇ τὰ σφῶν ἁμαρτήματων μνημόσυνον. ἔνθεν αὖτῳ καὶ ἡ ὑπὸ τὴν ἐλαίαν καθέδρα οἰκεία, ὡς ἱκέτῃ θεός, καὶ ὑπὸ τὴν ἱκετηρίαν ἀπομειλισσόμενος τὸν ἡμέθριον δαίμονα. ἐ γὰρ ἦν ἁπλῶς τῆς αἰσθητικῆς ταύτης ἀπαλλαγῆναι ζωῆς, τυφλώσαντα αὐτὸν, καὶ καταργῆσαι σωτόμως

τίμως ἀποδύσαιλα. ἀλλ' ἔτι τὰ ταῦτα τιλμῶσαν μιᾶς ἁλίων καὶ ὑλικῶν θεῶν. ὃς χρὴ φέρτερον ὑπομειλίξασαν θυσίαις τε καὶ πόνοις, καὶ καρτερίᾳ· ποτὲ μὲν διαμαχόμενον πῆς πόθεν· ποτὲ δ' γοητδίοντα καὶ ἀπατῶντα, καὶ παντοίως τρέπεσθαι αὐτὰ μεταβαλλόμενον· ἵνα γυμνωθεὶς τῶν ῥακέων καθέλῃ πάντα. καὶ ὅτ' ἂν ἀπαλλαγῇ τῶν πόνων. ἀλλ' ὅταν παντελῶς ἔξω γένηται, καὶ ἔμψυχος ἀπείρων θαλασσίων καὶ ἐνύλων ἔργων· ὡς πλέον εἰδῇ ἡγεῖσθαι τὴν κώπην, διὰ τῶν ἐνθέων ὀργάνων καὶ ἔργων παντελῆ ἄπειρίαν. Οὐ δεῖ δὲ τὰς τοιαύτας ἐξηγήσεις βεβιασμένας ἡγεῖσθαι, καὶ ἐυρεπλοκέντων πιθανότητας. λογιζόμενοι δὲ τὴν παλαιὰν σοφίαν, καὶ τὴν Ὁμήρου ὅση τῆς φρενήσεως γέγονε, καὶ πάσης ἀρετῆς ἀκρίβειαν, μὴ ὑπονοῶμεν, ὡς ἐν μύθοις πλάσματα εἰκότας τῶν θειοτέρων ἠνίσσετο. ἃ γὰρ ἐν ὅλῃ ἐπιτυχῆ πλάσαιεν ὅλην ὑποθέσιν, μὴ ἀπὸ τινων ἀληθῶν μεταποιοῦντα τὸ πλάσμα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου εἰς ὅλην πραγματείαν ὑπερκείσθω τὸ σύγγραμμα. περὶ δὲ τῶν ὑποκειμένων ἄντρων, πέρας ἐχέτω τὰ τῆς ἑρμηνείας ἐνταῦθα.

studuerat: sed talia ausum marinorum & materialium Deorum ira prosequebatur. Qui sacrificiis laboribúsque & tolerantiâ priùs placandi erant. Interdum quidem passionibus repugnando; interdum præstigiis dolísque adhibitis, quibus in varias formas se transmutet: ut centonibus laceris exutus omnia detrahat. Ac nè ità quidem ab rumnis liberabitur. Sed tum demum ubi mare omnino evaserit: & vivus adhuc vidénsq; maritimorum & materialium operum experientiam adeò perdiderit, ut ob extremam instrumentorum operúmque maritimorum ignorantiam, remum ventilabrum esse existimet. Neque existimandum est hujusmodi interpretationes esse coactas, & meras solertium hominum conjecturas. Verùm ubi animo priscam sapientiam recogitamus; & quanta Homeri prudentia fuerit, atq; in omni virtutum genere excellentia, non negandum, ipsum sub fabulæ figmento rerum divinarum imagines occultè significâsse. Neq; enim totum hoc argumentum confingi potuisset, nisi figmentum quædam ex rei veritate traheret. Sed hisce ad integri operis tractationem rejectis, propositi antri explicatiòni finem tandem imponimus.

ΤΕΛΟΣ.

Alia

Alia Appendix Sententiarum sive graduum ad intelligibilia.

Erutа ex M. S. Codice, quem Cl. V. Aloysius Lolinus Bellunensis Episcopus Bibliothecæ Vaticanæ legavit.

XL.

VEteres entis incorporei proprietatem oratione quantùm fieri potest explicaturi, cùm idipsum unum esse dicunt; statim addunt, esse etiam omnia: sicuti unum aliquid eorum, quæ sensu cognoscuntur. Sed cùm unum hoc diversum esse cogitaverimus, eò quòd non videmus in illo quod sensibus expositum est, universum hoc unum quatenus unum, esse omnia; eò quòd omnia ipsum unum sint: ideo adjunxerunt, unum quatenus unum: ut incompositum aliquid intelligamus esse omnia in ente: néve coacervationem cogitemus. Et dum ubiq; illud esse aiunt; addunt, esse nullibi: & cùm dicunt esse in omnibus, addunt esse nusquam in omni: & cùm dicunt esse in omnibus, & in omni particulari, quod ad illud suscipiendum aptum est; addunt, quòd sit totum in toto. Et proprietatibus omnino contrariis illud exprimunt· quas eo fine conjungunt: ut fictitias corporum cogitationes ab eo removeamus: quæ proprietates illas quibus ens cognoscitur obumbrant.

XLI. Ubi substantiam in semetipsa infinitâ potentiâ inexhau-

μ΄.

Πειρᾶσθαι βυλόμενοι ὡς ἐνδέχεται διὰ λόγων τὴν τῦ ὄντος ἀσωμάτυ ἐννόησιν οἱ παλαιοὶ, ὅταν αὐτὸ ἓν εἴπωσι, φαντάζεσθαι ὐδὲν πάντα, καθὸ ἕν τι τῶν κατ' αἴσθησιν σωματωμένων. ὅταν δ' ἄλλο τι τὸ ἓν τῦτο νοήσωμεν, ὐχ ὁρῶντες ἐπὶ τῶ αἰσθητῶ τὸ ὅλον τῦτο ἕν, πάντα καθὸ ἕν, πῶ πάντα αὐτὸ ἓν εἶ, συνῆψαν τὸ ἓν καθὸ ἕν· ἵνα ἀσύνθετόν τι νοήσωμεν τὸ πάντα εἶ) ἐπὶ τῶ ὄντος, καὶ σωρείας ἀποφώμεν. καὶ ὅταν πανταχοῦ αὐτὸ εἶ) εἴπωσι, φαντάζεσθαι ὅτι ἁπλῶς· ὅταν δ' ἐν πᾶσιν εἶ), καὶ ἐν παντὶ ὐδαμοῦ· ὅταν δ' ἐν πᾶσιν εἶ), καὶ ἐν παντὶ τῶ ἐπιτηδείως αὐτὸ ἔχεσθαι ἀναμένῳ μειζῶ, φαντάζεσθαι ὅτι ἐν ὅλῳ ὅλον. Καὶ ὅλως διὰ τῶν ἐναντιωτάτων αὐτὸ ἐνδηλώσασθαι· ἅμα ταύτας λαμβάνοντες, ἵνα τὰς ἀναπλαστικὰς ἀπὸ σωμάτων ἐξοβελίσωμεν ἀπ' αὐτῶ ἐπινοίας· αἳ παρασκιάζυσι τὰς γνωστικὰς ἰδιότητας τῶ ὄντος.

μά. Ὅλαν λάβῃς ἀόρατον ὐσίαν ἐν ἑαυτῇ καὶ ἀμέτρη-

ϛον· καὶ νοεῖν ἄρξῃ ὑπόστασιν ἀκάματον, ἄτρυτον, ὑφαιμῆ μὴ ἐλλείπουσαν· ὑπερξαίρουσαν δὲ τῆ ζωῆ τῆ ἀκραιφνεστάτῃ, καὶ πλήρη ἐφ' ἑαυτῆς· ἐν αὐτῆ τε ἱδρυμένῃ, καὶ κεκορεσμένῃ ἐξ ἑαυτῆς, καὶ ὑφ' ἑαυτῆ ζητέσῃ· ταύτῃ ἐὰν ὦρ τὸ ποῦ ἐπιβάλῃς, ἢ τὸ πρός τι· ἅμα τῷ ἠλαττῶσθαι ἐξ ἐνδείας τίνος ἢ πρός τι· ἐνδὺς ἐκείνῃ μὴ ὀυκ ἠλάττωσας· ἑαυτὸν δὲ ἀπέστρεψας, κάλυμμα λαβὼν τὴν ὑποφαινόσαν τῆς ὑποστάσεως φαντασίαν· οὐ γὰρ δὴ ὑπερβήσῃ παρελθὼν τὴν τοιαύτην, ὑφ' ἣν ζήσεις, ὑφ' ἣν ἀπαρτήσεις· οὐδὲ καταλήξεις εἰς μηδὲν, ὡς ὀυκ ἔτι ἐχέσης δόδναι ἐν τῷ χῖ μηδὲν ἐπιλείπειν. ἀδιάλειπτος γὰρ μᾶλλον ἢ πᾶς πηγῶν τὸ ἀεὶ χεόμενον νοῶν καὶ ἀδιάλειπτον· ἢ συνδέειν οὐ δυνηθεὶς, καὶ τῷ παντὶ ὁμοιωθῆναι, τοῦ ὄντος ὑφὲν ἐπιζητήσεις. ἢ ζητῶν παρεκβήσῃ εἰς ἄλλο βλέψαι· εἰσὶ γὰρ ὑφὲν ἐπιζητήσεις, σὰς ἐπὶ σαυτὸν καὶ τῆς σαυτῆ οὐσίας, τῷ παντὶ ὁμοιώσῃς· καὶ ὀυκ ἐνεχθεὶς ἔν τινι ἦθος ἀπ' αὐτῆ. ὑφ' ἕπασι γὰρ δὲ σὺ, τοσοῦτος εἶ· μὴ ἀφεὶς τοσοῦτος, γέγονας πᾶς· καίτοι καὶ πρότερον ἦθα πᾶς· ἀλλά καὶ ἄλλό τι προσθῆναί σοι μὴ τοῦ πᾶς· καὶ ἐλάττων ἐγίγνου τῆ προσθήκη. ὅπου μὴ ἐκ τοῦ ὄντος καὶ ἢ προσθήκη. οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ προσθήσεις. ὅταν δ' ὦν τις καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γένηται τίτος τῆ πανία σωίοικος, καὶ ἐνδεὴς πάντων. ἀφεὶς ἂν τὸ μὴ ὄν, τότε πᾶς κέρος αὐτὸς ἑαυτῆ. ὥστε * * *

ſtam animo conceperis: & cogitare cœperis ſubſiſtentiam indefeſſam ac inſuperabilem; nunquam quidem deficientem, ſed præditam præ aliis omnibus vitâ puriſſimâ, & ſemetipsâ plenam, poſitam in ſe, & ſemetipsâ ſatis contentam, nihilque extra ſe quærentem: ei ſi locum & relationem ad aliud ſuperaddas, ſtatim eo ipſo, quòd loci & relationis ad aliud indigentiâ aliquid decedit, illam quidem non imminuis; ſed teipſum à vera cognitione avertis, dum ſubeuntem cogitationis imaginationem veli inſtar tibi obducis. Neque enim ſupergredi & excedere eam poteris, neq; ſiſtere, nec perfectiorem reddere, nec vel minimum mutare: quippe quæ nec minimum deficere poteſt. Indeficiens enim eſt, multò magis quàm ullus fons ſemper & indeficienter ſcaturiens cogitari poſſit. Eam ſi aſſequi nequeas, nec univerſo aſſimilari, nihil quod ipſius entis ſit quæres. Aut ſi quæſieris, digredieris ad aliud quid contemplandum. Sed ſi nihil præter ipſum quæſieris, perſiſtens in temetipſo & tuâ ſubſtantiâ, aſſimilaberis univerſo: nec hærebis in ulla re quæ ſit poſt ipſam. Ergò nec ipſe dicas, tantus ſum. Omittens illud tantus, fies univerſalis. Cùm & antea fueras univerſalis. Sed & aliud quid tibi aderit unà cum eo univerſali: & minor evaſiſti illâ appoſitione: cùm non ex ente appoſitio illa provenerit. Nihil enim illi apponere poteris. Ubi igitur ex non ente aliquid additur, comitatur paupertas & omnium rerum egeſtas. Relinque ergò non ens, tunc tibi ipſi omnium eris ſufficientiſſimus. *

recuperat autem ſemetipſum, dimiſſis illis quæ abjectiorem & viliorem aliquem faciunt. Præſertim ubi quis ſe eorum aliquid quæ naturâ ſuâ exigua ſunt, non eum qui revera eſt, eſſe putat. Simul enim & à ſeipſo & ab ente receſſit. Et ubi quis præſens adeſt illi, qui eſt præſens in ipſo; tum etiam adeſt enti, quod ubiq; eſt. Sed ubi temetipſum negligis, recedis etiam ab illo. Tanti enim momenti eſt, hominem adeſſe illi quod ipſi eſt præſens; & abeſſe ab illo quod eſt extra ipſum. Si quidem verò ens nobis adeſt, abeſt autem non-ens; non adeſt nobis ens, dum nos adſumus rebus aliis. Non accedit illud ut adſit: ſed nos ab illo recedimus, cùm non adeſt. Et quid mirum? Nam tu ipſe præſens, non abes ab ipſo: nec tamen ei ades. Eſq; ſimul & præſens & abſens, ubi alia reſpiciens teipſum inſpicere negligis. Si ergò adeò tibi ipſi præſens, tibi tamen non ades: ideóq; teipſum ignoras: & omnia potiùs, tam vicina quàm longiùs abs te remota invenis, quàm teipſum, qui naturâ tibi ipſi es præſens: quid miraris, ſi id quod non eſt præſens, procul abſit à te, qui longiùs ab illo abes; eò quòd & longiùs abes à temetipſo? quantum enim tibi ipſi, licèt præſenti & inſeparabiliter conjuncto, præſens aderis; tantum & illi præſens eris: quod ſuâ ſubſtantiâ minùs à te disjungi ac ſeparari poteſt, quàm tu à temetipſo. Adeò ut omnino cognoſcere poſſis, & quid adſit enti, & quid ab eodem abſit: licèt ipſum ubique ſit præſens, & idem quoq; ſit nuſquam. Nam qui in propriam ſuam ſubſtantiam in-

ἀπολαμβάνει δὲ αὐτὸ, ἀφεὶς τὰ ταπεινώσαντα καὶ καταμικρύναντα. καὶ μάλιστα ὅταν σκεῖνα ᾖ αὐτὸν τὰ σμικρὰ τῇ φύσει, καὶ οὐχ ὅσις ὄζιν αὐτὸς· τῇ ἀληθείᾳ δοξάζει. ἀπέστη γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἅμα, καὶ ἀπέστη τοῦ ὄντος· καὶ ἔστι τις ἐν αὐτῷ παρὼν παρόντι, τότε πάρει καὶ τῷ ὄντι παντα-χοῦ ὄντι· ὅταν ᾖ ἀφεὶς αὐτὸν, ἀπέστης κἀκείνου. τοιαύτῳ γὰρ ἀξίαν εἴληφε, παρεῖναι τῷ αὐτῷ παρόντι, καὶ ἀπεῖναι τῷ αὐτοῦ σκεδάντι. εἰ ᾖ πάρεστι μὲν ἡμῖν τὸ ὂν, ἄπεστι ᾖ τὸ μὴ ὄν, μὴ ᾖ ἄλλων ὅσιν ὑ πάρεσιν· οὐκ ἦλθεν ἵνα παρῇ, ἀλλ' ἡμεῖς ἀπέλθομεν ὅτε ὑ πάρεσιν. καὶ τί θαυμαστόν; αὐτὸς γὰρ σὺ παρὼν, οὐκ ἀπῆς αὐτοῦ. καὶ ὑ πάρει σαυτῷ. καίτοι παρών· καὶ αὐτὸς ὢν ὁ παρών τε καὶ ἀπών· ὅταν πρὸς ἄλλα βλέπῃς, παρεὶς σαυτὸν βλέπειν. εἰ δ' ὅτως αὐτῷ παρὼν ὑ πάρει, καὶ διατοῦτο σαυτὸν ἀγνοεῖς, καὶ πάντα μᾶλλον ὅις πάρει, καὶ πόῤῥω σε ὄντα θεω-σκεις, ἢ αὐτὸν σαυτῷ φύσει παρόντα· τί θαυμάζεις, εἰ τὸ οὐ παρὸν πόῤῥω σε ὅτι, τοῦ πόῤῥω αὐτοῦ, μᾶλλον καὶ, σαυτοῦ πόῤῥω γε-γενότος; ὅσῳ γὰρ ἑαυτῷ πρόσει καὶ τοῦ παρόντι καὶ ἀναποσάτῳ· (ὄντι αὐτὸς γὰρ ὅσῳ προσεῖσι,) τόσῳ κακείνῳ προσεῖ, ὃ δὴ ὅτῳ σε ὄζιν ἀναπαύσεως καὶ ὑσίαν, ὡς σὺ σαυτοῦ. ὥστε καὶ πάρεσί τι καθόλου γινώσκειν, τί τε πάρεστι τῷ ὄντι, καὶ τί ἄπεστι τοῦ ὄντος· παρόντος παντα-χοῦ, καὶ πάλιν ὄντος ἀδαμοῦ. τοῖς μὲν γὰρ δυναμένοις χωρεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ ὑσίαν νοερῶς, καὶ τὴν αὐτοῦ

αὐτὴν γινώσκειν ὑσίαν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώσει καὶ τῇ εἰδήσει τῆς γνώσεως αὐτὰς ἀπολαμβάνειν, καὶ ἐνότηλα τῷ τὸ γινώσκοντος καὶ γινωσκομένῳ· καὶ τούτοις παροῦσιν αὐτοῖς, πάρεσι καὶ τὸ ὄν. ὅσοι δ' ἂν παρεξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἑαυτῶν πρὸς τὰ ἄλλα, ἀπῶσιν ἑαυτοῖς ἅπασι καὶ τὸ ὄν. εἰ δ' ἡμεῖς ἐπιφύκειμεν ἱδρῦσθαι ἐν τῇ αὐτῇ ὑσίᾳ καὶ πλουτεῖν ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ μὴ ἀπορρεῖν πρὸς ὃ μὴ ἐσμὲν, καὶ πένεσθαι ἑαυτῶν, καὶ διὰ τούτων πάλιν τῇ πενίᾳ σωθῆναι, καίπερ παρόντος αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ τοῦ ὄντος οὐ τύπῳ, ὡς ἀπὸ ὑσίᾳ κεχωρισμένοι, ὑσὶ ἄλλῳ τινὶ ἀποτετμημένοι, τῇ πρὸς τὸ μὴ ὂν τροφῇ χωριζόμεθα· δίκην ἄρα ταύτην ἀποτίνομεν, τῇ τοῦ ὄντος ἀποτροφῇ αὐτοὺς ἀποστρεφόμενοι καὶ ἀγνοοῦντες. καὶ τῇ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ φιλίαν ἑαυτοὺς τε ἀπολαμβάνοντες, καὶ τῷ θεῷ συναπτόμενοι. καὶ ὀρθῶς ἄρα εἴρηται, ὡς ἔν τινι φυγῇ. * * *

* * *

ἀποδιδράσκοντα. λύειν δὲ ἐκ τῶν δεσμῶν πειρᾶσθαι· ὡς ἂν τοῦ πρὸς τὰ τῇδε ἐσταλμένου, καὶ ἑαυτὸν θεῖον ὄντα καταλελοιπότος, ὡς φησὶ, φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης. ὥστε πᾶς φαῦλος βίος ἀλιτείας πλήρης· καὶ διατοῦτο ἄδικός τε καὶ ἄθεος· ἐν αὐτῷ πνεῦμα πλῆρες ὑπάρχον τῆς ἀσεβείας· καὶ διατοῦτο καὶ ἀδικίας. καὶ ὅτω πάλιν ἐν ἰδιοπραγίᾳ ὀρθῶς εἴρηται ἀεισκεῖσθαι τὸ δίκαιον.

tellectu ſeſe penetrare, eâmque cognoſcere poſſunt, eâ ipsâ cognitione, & cognitionis ſcientiâ ſemetipſos recuperare queunt: illâ ſcilicet unione quâ cognoſcens & cognitum uniuntur. Et hiſce ſibimetipſis præſentibus, ens quoque ipſum eſt præſens. Sed qui à propria ſua eſſentia ad alia digrediuntur, cùm abſint à ſeipſis, ens quoque ipſum ab eis abeſt. Verùm ſi nobis in eadem eſſentia per naturam ſubſiſtere liceat, & noſtris pollere opibus, nec deſcendere ad illud quod non ſumus, & egere nobiſmetipſis, ac propterea entis quoque ipſius licèt præſentis inopiâ laborare: & ab ente, à quo nec loco nec eſſentiâ ſeparati, nec aliâ aliquâ re ſejuncti ſumus, converſione ad non-ens ſeparamur: juſtam ſanè hanc pœnam luimus, quòd averſione ab ente noſmetipſos averſamur, & ignoramus: ut vice versâ noſtrî amore noſmetipſos recuperamus, & Deo conjungimur. Quapropter rectè dictum fuit veluti in quodam carcere [*incluſum animum in corpore: & vinculis iſthic adſtrictum teneri, ut ſolent mancipia*] fugitiva. Illi verò omni ſtudio tentandum, ut iſtis vinculis ſe exolvat. Quippe qui converſus ad hæc inferiora, ſeipſum divino genere ſatum deſeruit; ut ait ille, *à numine profugus errans*. Adeò ut omnis improba vita plena ſit ſervitutis & impietatis: ideóq; profana & injuſta. Cùm in ea ſpiritus ſit plenus impietatis; ac proinde etiam injuſtitiæ. Hinc etiam rectè dictum fuit, jus & æquum reperiri in eo, dum quiſque facit quod ſui muneris eſt. & veræ juſtitiæ imaginem atque exemplar

exemplar in eo consistere, dum iis quibuscum vivimus, id quod cuiq; convenit tribuitur.

XLII. Quod in alio essentiam obtinet, nec seorsim ab alio in seipso subsistit, si ad cognoscendum se in seipsum convertatur, absque eo in quo subsistit, abducens se ab illo, ipsum quoque perit & corrumpitur; separans seipsum à suo esse. Sed quod seipsum cognoscere potest sine eo in quo existit, abducendo seipsum ab illo; & quod sine proprio interitu idipsum facere valet, id nullo modo substantiam suam habere potest in illo, à quo se convertere in semetipsum sine proprio exitio, & cognoscere seipsum sine illo poterat. Si ergò visus, atque omnis sensibilis facultas, seipsam nec sentit, nec comprehendit, nec incolumis permanet, semetipsam à corpore separans: mens autem cùm seipsum à corpore sejungit, tunc intelligit maximè, & in seipsum convertitur, neque corrumpitur: manifestum est, potentias sensibiles corporis beneficio operationes suas obtinere: mentem verò non in corpore, sed in semetipso & operationes & essentiam obtinere.

XLIII. Incorporea præcipuè quidem dicuntur ac intelliguntur secundùm privationem corporis; quemadmodum materia secundùm antiquos, & species quæ est in materia, cùm abstracta à materia cogitatur: tum naturæ, & facultates; item locus, & tempus, ac termini. Omnia enim istiusmodi secundùm privationem corporis dicuntur. Sunt autem & alia incorporea abusivè sic dicta. Non quòd corpore

ἐν ᾧ ἀπονεμήσει τῷ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν συζώντων εἰκόνα κεῖθι καὶ εἴδωλον τῆς ἀληθινῆς δικαιοσύνης.

μβ'. Τὸ ἐν ἄλλῳ ἔχον τὸ εἶναι, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ χωριστῶς ἀπὸ ἄλλου μὴ ὑφιστάμενον, ἐὰν εἰς ἑαυτὸ στρέψῃ εἰς τὸ γνῶναι ἑαυτὸ ἄνευ ἐκείνου ἐν ᾧ ὑφίσταται, ἀπολαμβάνον ἑαυτὸ ἀπ' ἐκείνου, νοήσει μὲν καὶ φθείρεται αὐτό· τοῦ εἶναι δὲ χωρίζον ἑαυτό. τὸ δὲ γινώσκειν ἑαυτὸ δυνάμενον ἄνευ ἐκείνου ἐν ᾧ ὄντι, ἀπολαμβάνον ἑαυτὸ ἀπ' ἐκείνου, καὶ οἷόν τε ὂν ἄνευ τῆς ἑαυτῷ φθορᾶς τοῦτο ποιεῖν, ἀμήχανον ὑπάρχειν ἐν ἐκείνῳ, ἀφ' οὗ δύναιτο στρέφειν ἑαυτὸ εἰς ἑαυτὸ ἀπ' ἐκείνου, ἄνευ φθορᾶς, καὶ γινώσκειν ἑαυτὸ ἄνευ ἐκείνου ἐδύνατο. εἰ δὲ ὄρασις μὴ καὶ πᾶσα αἰσθητικὴ δύναμις, ὅτε ἑαυτῆς ὄντι αἴσθησις, ὅτε χωρίζουσα ἑαυτὴν τοῦ σώματος ἑαυτῆς ἀντιλαμβάνεται, ἢ σώζεται· νοῦς δὲ χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ σώματος, τότε μάλιστα νοεῖ, καὶ εἰς ἑαυτὸν στρέφεται, καὶ ἀφθείρεται· δῆλον, ὡς αἱ μὲν αἰσθητικαὶ δυνάμεις, διὰ σώματος κέκτηνται τὸ ἐνεργεῖν· ὁ δὲ νοῦς οὐκ ἐν σώματι, ἐν ἑαυτῷ δὲ κέκτηται τὸ ἐνεργεῖν τε καὶ εἶναι.

μγ'. Ἀσώματα μὲν κατὰ στέρησιν σώματος λέγεται, καὶ ὑπονοεῖται κυρίως· ὡς ἡ ὕλη, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, καὶ τὸ εἰδὲς τὸ ἐπὶ ὕλης, ὅταν ὑπονοῆται ἀπολιφθὲν ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ αἱ φύσεις, καὶ αἱ δυνάμεις· ὅπως δὲ καὶ ὁ τόπος, καὶ ὁ χρόνος, καὶ τὰ πέρατα. τὰ γὰρ τοιαῦτα πάθη κατὰ στέρησιν σώματος λέγεται. ἤδη δὲ καὶ ἄλλα καταχρηστικῶς λεγόμενα ἀσώματα, ἃ κατὰ στέρησιν σώματός,

χῖ ὃ ὅλως μὴ πεφυκέναι γεννᾶν σῶμα. διὸ τὰ μὲν χῖ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, περὶ τὰ σώματα ὑφίσταται· τὰ δὲ χῖ τὸ δεύτερον, χωριστὰ τέλεον σωμάτων, καὶ οὐδὲν ἧττον περὶ τὰ σώματα ἀσωμάτων. σώματα μὲν γὰρ ἐν τόπῳ· καὶ πέρατα ἐν σώματι. νοῦς δὲ καὶ νοερὸς λόγος, οὔτε ἐν τόπῳ, οὔτε ἐν σώματι ὑφίσταται· οὔτε περὶ χεῶς ὑφίστησι σώματα, οὔτε παρυφίσταται σώμασιν, ἢ τοῖς χῖ ἕξησιν σωμάτων λεγομένοις ἀσωμάτοις. οὐδ' εἰ κενὸν ὅλως τι ἐπινοηθείη ἀσώματον, ἐν κενῷ ὁίόν τε ἂν εἴη νοεῖν. σώματος μὲν γὰρ δεκτικὸν ἂν εἴη τὸ κενόν. νοῦ δὲ ἐνέργειαν χωρῆσαι ἀμήχανον, καὶ τόπον δοῦναι ἐνεργείᾳ· διπλοῦ δὲ φανέντος τοῦ γένους, τοῦ μὲν ὅλως οὐ ὑπὸ Ζηνωνος ἀντελάβοντο· τὸ δ' ἕτερον παραδεξάμενοι, καὶ τὸ ἕτερον μὴ τοιοῦτον εἶναι καθορῶντες, ἀναιροῦσιν αὐτὸ, δέον ὡς ἄλλο γένος ἦν ὑποπτεῦσαι· καὶ μὴν ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον, μηδὲ τοῦτο μὴ εἶναι δεξάσθαι.

careant; sed quòd nullum omnino corpus generare possint. Quamobrem illa prioris significatûs existunt circa corpora: sed secunda ista separata penitus à corporibus, & ab illis incorporeis quæ circa corpora existunt. Nam corpora quidem in loco: & termini in corpore. Sed mens & ratio intellectualis nec in loco nec in corpore subsistunt: neq; corpora suâ affinitate constituunt: neque existunt cum corporibus vel incorporeis, secundùm corporis carentiam sic dictis. Et si vacuum aliquod incorporeum cogitetur, mens in illo vacuo nequaquam esse potest. Nam vacuum poterit corpus recipere: sed nec mentis operationem suo ambitu continere, nec locum actui præbere potest. Sed cùm duplex sit genus incorporei; alterum Zenonis sectatores nullo modo recipiunt: alterum recipiunt quidem; sed cùm alterum ejusdem generis non esse videant, tollunt id omninò. Cùm potiùs existimare deberent, id alterius generis esse: non autem opinari, quia non est idem cum altero, idcirco omninò non esse.

μδ'. Ἄλλο νοῦς καὶ νοητὸν, καὶ ἄλλο αἴσθησις καὶ αἰσθητόν· καὶ νῷ μὲν, τὸ νοητὸν σύζυγον· αἰσθήσει δὲ, τὸ αἰσθητόν. ἀλλ' ὅτε μὲν ἡ αἴσθησις ἀντιλαμβάνεται αὐτῆς καθ' αὑτὴν, οὔτε τὸ

XLV. Aliud est intellectus & intelligibile: & aliud sensus & sensibile. Et intellectui quidem affine conjunctúmq; est intelligibile: sensibile autem sensui. Sed nec sensus semetipsum per sese comprehendere potest; nec sensibile. Intelligibile autem cùm intellectui sit affine, & intellectu intelligatur, nequaquam cadit sub sensum. Sed intellectus intelligitur intellectu. Si verò intellectus intellectu cognoscitur, intelliget utique intellectus semet-

* * *

αἰσθητόν· νῷ δὲ τὸ νοητὸν σύζυγον ὂν, καὶ τὸ νοητὸν τῷ νῷ, αἰσθήσει ὁδαμῶς ὅζιν ὑποπτωτόν· ἀλλὰ νῷ νοῦς ὅζι νοητόν. εἰ δὲ νοητὸν τῷ νῷ ὁ νοῦς, ἑαυτῷ ἂν εἴη νοητὸν ὁ νοῦς. εἰ μὴ

ipsum

ipſunt. Si ergò intellectus cognoſcitur intellectu, non ſenſu; erit utiq; intelligibile quid. Si verò intelligibilis intellectui, non autem ſenſui; erit etiam intelligens. Idem ergo intelligens & intelligibile, totus toti: non ut is qui terit, & is qui teritur. Neque igitur, aliâ parte intelligitur, & aliâ intelligit. Impartibilis enim eſt: & totus toti intelligibilis. Nihil enim non intelligens in eo cogitandum. Ideóque non quidem unam ſui partem intelligit, alteram verò non intelligit. quatenus enim non intelligit, intellectu deſtitutus erit. Neq; ergò diſcedens ab uno ad alterum tranſit. A quocunque enim non intellecto diſcedit ſecundùm id intellectu deſtitutus erit. Si verò non ſucceſſivè unum poſt alterum ab eo intelligitur, intelligit ſimul ſemélq; omnia. Si ergò omnia ſimul, neq; hoc quidem nunc, illud verò poſtea intelligit: omnia ſimul ei adſunt, & inſtans & ſempiternum. Si ergò præſens illi adeſt, tollitur & præteritum & futurum, in indiviſibili hujus inſtantis momento. Ità ut illud ſimul, & ſecundùm multitudinem, & ſecundùm temporis intervallum ei adſit. Ideo omnia ſecundùm unum, & in uno, eóque nec loci nec temporis intervallo diviſo inſtanti. Quod ſi ità ſit, nec intellectus intelligens hinc indè diſcurrit: quare nec motus ejus eſt, ſed actus, qui ſecundùm unum in uno, & incrementum & mutationem, & diſcurſum omnem tollit. Quòd ſi multitudo adſit ſecundùm unum ſimúlque operatio nulli temporis intervallo obnoxia, neceſſariò hujuſ nodi ſubſtantiæ id quoq; tribuendum,

ἓν νοητὸς ὁ νῦς, καὶ οὐκ αἰσθητὸς, νοητὸν ἂν εἴη. εἰ δὲ νοητὸς νῷ, καὶ οὐκ αἰσθήσει, νοῦν ἂν εἴη. ὁ αὐτὸς ἄρα νοῶν καὶ τορμυνόμενος, ὅλον ὅλε. καὶ οὐχ ὡς ὁ τρίβων καὶ τριβόμενος· οὐκ ἄλλῳ ἕν μέρει νοεῖται, καὶ ἄλλῳ νοεῖ. ἀμερὴς γὰρ καὶ νοητὸς ὅλος ὅλῳ. καὶ νοῦς δ' ὅλε, ἐπίνοιαν οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ ἀνοησίας ἔχων. διὸ οὐχὶ τόδε μὲν ἑαυτῷ νοεῖ, τόδε δ' οὐ νοεῖ. καθὸ γὰρ οὐ νοεῖ, ἀνόητος ἔσται. οὐδὲ ἀφιςάμενος ὧν τῶνδε, ἐπὶ τόδε μεταβαίνει. ἀφ' οὗ γὰρ ἀφίςατο, οὐ μὴ νοῶν ἐκεῖνο γένηται. εἰ δὲ μὴ τόδε μὴ τόδε ἐπ' αὐτῷ γίνεται, ἅμα πάντα νοεῖ· ἐπεὶ ὧν πάντα ἅμα, καὶ οὐ τὸ μὲν νῦν, τὸ δ' αὖθις, πάντα ἅμα νῦν καὶ ἀεί.

* * *

εἰ ὧν ἐπ' αὐτῷ τὸ νῦν, ἀνήρηται δ' ἐπ' αὐτῷ τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον, ἐν ἀδιαστάτῳ τῷ νῦν ἀχρόνῳ παρεςήκαμεν· ὥςε τὸ ὁμοῦ, κατά τε τὸ πλῆθος, κατάτε τὸ χρονικὸν διάςημα ἐπ' αὐτῷ. διὸ καθ' ἓν πάντα, καὶ ἐν ἑνὶ, καὶ ἀδιαστάτῳ, καὶ ἀχρόνῳ· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ πόθεν ποιῷ τῷ νῦν, οὐδὲ κίνησις ἄρα· ἀλλὰ ἐνέργεια, καθ' ἓν, ἐν ἑνὶ, αὔξλη τε ἀφῃρημένη καὶ μεταβολῆς, καὶ διεξόδου πάσης. εἰ δὲ τὸ πλῆθος καθ' ἓν, καὶ ἅμα ἡ ἐνέργεια καὶ ἄχρονος, ἀναγκη παρυπεςύναι τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ τὸ ἀεὶ ἐν ἑνὶ

ὄν. τοῦτο δέ ἐστιν αἰών. παρυπόστη ἄρα νῦν ὁ αἰών. τὸ δὴ μὴ κατ' ἓν ἐν ἑνὶ νοουῦντι, ἀλλὰ μεταβατικῶς καὶ ἐν κινήσει, καὶ ἐν τῷ τὸ μὲν καταλείπειν, τὸ δὲ ἐπιλαμβάνειν, καὶ μείζειν, καὶ διεξοδεύειν, παρυπόστη χρόνος. τῇ γὰρ τοιαύτῃ κινήσει παρυφίσταται τὸ μέλλειν καὶ παρεληλυθέναι. ψυχὴ δὲ μεταβαίνει ἀπ' ἄλλης εἰς ἄλλο, ἐπαμείβεται τὰ νοήματα· οὐκ ἐξισταμένων ἅμα τῶν προτέρων, οὐδὲ πόθεν ἄλλοθεν ἐπεισιόντων τῶν δευτέρων· ἀλλὰ τὰ μὲν ὥσπερ ἀπελήλυθε, καίτοι μένοντα ἐν αὐτῇ. τὰ δ' ὥσπερ ἀλλαχόθεν ἔπεσεν. ἀοίκαστο δ' οὐκ ἀλλαχόθεν, ἀλλ' αὐτῆς καὶ αὐτόθεν εἰς ἑαυτὴν κινουμένης, καὶ τὸ ὄμμα φερόμενον εἰς ἃ ἔχει κατὰ μέρος. πηγῇ γὰρ ἔοικεν οὐκ ἀπορρύτῳ, ἀλλὰ κύκλῳ εἰς ἑαυτὴν ἀναδινεύσῃ ἃ ἔχει. τῇ μὲν οὖν ταύτης κινήσει παρυφίσταται χρόνος· τῇ δὲ πρὸς νῦν μονῇ τῇ ἐν ἑαυτῷ, ὁ αἰών. οὐ διηρημένος ἀπ' αὐτοῦ, ὥσπερ ὁ χρόνος ἐκ ψυχῆς· ὅτι καὶ αἱ παρυποστάσεις ἥνωνται ἐκεῖ. διαφέρεται δὲ τὸ κινούμενον αἰῶνι, δι' αὐτοῦ τὸ ἄμμετρον τῆς κινήσεως εἰς ἔννοιαν λαμβανόμενον αἰῶνος· καὶ τὸ μένον πρὸς τὸ κινούμενον· χρόνον ἑαυτοῦ ὥσπερ τὸ νῦν αὐτοῦ καὶ διεξοδεῦον καὶ πολλαπλασίαζον κατὰ πρόοδον τοῦ χρόνου. διὸ καὶ ἐν στάσει τὸν χρόνον τινὲς οὐκ ἤτιον ἢ ἐν κινήσει θεωρεῖσθαι ὑπελάμβανον, καὶ τὸν αἰῶνα ὡς ἔφαμεν τὸν ἄπειρον χρόνον. ὡς ἑκατέρου τὰ πάθη τὰ ἑαυτοῦ τῷ

quod ſemper in uno exiſtit. Id verò eſt æternitas. Adeſt ergò intellectui æternitas. Cæterùm quòd non ſecundùm unum in uno, ſed diſcurrendo, & cum motu intelligit: ità ut in intelligendo unum quidem relinquat, alterum verò comprehendat, & dividat, & ab uno ad alterum tranſeat; id tempus unà ſecum introduxit. Hujuſmodi enim motui convenit futurum & præteritum. Anima autem ab uno ad alterum, mutatis ſubinde conceptibus, tranſit: non ut priores excidant, & ſecundi aliunde ſubeant: ſed priores iſti quaſi tranſierunt, licèt in ea permaneant: hi verò quaſi aliunde ſuccedunt. Succedunt autem non aliunde: ſed dum ipſa ex ſeſe in ſemetipſam movetur, & oculum ad ea dirigit quæ per partes ipſi adſunt. Similis enim eſt fonti, non foràs emananti; ſed aquas ſuas per orbem refundenti in ſeipſum. Hujus ergò motui convenit tempus: ut mentis in ſemetipſa ſtabilitati, ævum: idque non diviſum ab ea, ut tempus ab anima. Nam iſthîc duo illa ſimul ſubſiſtentia unita ſunt. Sed id quod in perpetuo motu eſt mentitur ſpeciem æternitatis, ob immenſam motûs longitudinem æternitatis opinionem gignens. Et ævum quod fixum permanet mentitur ſpeciem temporis moti: quaſi ſuum illud inſtans ſecundùm temporis decurſum percurrat & multiplicet. Ideo nonnulli non minùs in ſtatu ſeu quiete, quàm in motu tempus conſiderari exiſtimabant: & ævum, ſicuti dixi, eſſe tempus infinitum. Ac ſi alterum alteri proprias ſuas affectiones tribuat. Cùm

tempus

tempus ſemper motum, eò quòd ſtabile idémque eſt, ſempiternitate ſuâ æternitatem referat: & æternitas in uno eodémque actu perſiſtens, ſuo ſtatu actúque ad tempus accedere videatur. Cæterùm in rebus ſenſibilibus tempus diſtinctum in diverſis diverſum eſt. Ut, aliud tempus Solis, aliud Lunæ, aliud Luciferi, & aliud in unoquoque alio. Ideóque diverſus diverſorum annus. Et annus cæteros complectens conſummatus perfectúsque ſecundùm motum animæ: ad cujus imitationem cætera moventur. Sed cùm animæ motus diverſus ſit à motu cæterorum; tempus quoque illius à cæterorum tempore diverſum. Idque momentis, & motûs localis ac tranſitivi intervallis diſtinctum.

ἑτέρῳ φερομένῳ. τῷ μὲν κινουμένῳ ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ἐπὶ ταυτότητα τοῦ ἀεὶ τοῦ ἑαυτοῦ ὁ αἰὼν ἀπεικονίζοντος· καὶ τοῦ ἑστῶτος ἐν ταυτότητι ἐνεργείας τὸν χρόνον τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας φερομένου. λοιπὸν ἡ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἡμερησίους χρόνος ἄλλος ἄλλου. οἷον, ἄλλος Ἡλίου, ἄλλος Σελήνης, ἄλλος Ἑωσφόρου, καὶ ἑφ' ἑκάστου ἄλλος. διὸ καὶ ἄλλου ἐνιαυτὸς ἄλλος· καὶ ὁ τέλειος περιέχων ἐνιαυτὸς καθαλαμβάνεται εἰς τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, ἧς καὶ μίμησιν κινουμένων τόπων. ἀλλοίας δὲ τῆς ἐκείνης κινήσεως ὔσης, καὶ ἀλλοίας τῆς τόπων· ἀλλοῖος καὶ ὁ χρόνος ἐκείνης τῆς τόπων. διαστηματικὸς μὲν ὢν καὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως καὶ μεταβάσεως.

ΤΕΛΟΣ.

Sequens Porphyrii ἀποσπασμάτιον Joannes Stobæus Eclogis Phyſicis inſeruerat: ſed librariorum feſtinatione, aut negligentia potius in Canteriano exemplari, ut alia plurima bonorum Auctorum fragmenta, omiſſum fuit. ideóque Vir Clariſsimus Andreas Schottus, qui omnibus modis rem literariam juvare ſtudet, hoc emblemate obſervationes ſuas ornare voluit, cùm ejus copiam ex Antonii Auguſtini codice nactus eſſet. Idem hìc; ſed correctiùs nonnihil, ex optimo exemplari Vaticano reponere placuit cum latina verſione: quod fabuloſum hoc Brachmanorum antrum, & Tantalia aqua non malè cum antro Nympharum, & ſcaturientibus in eo aquis convenire videretur. tum vel maximè ut hujus loci indicio conſtaret, ex quibus fontibus veterum hæreticorum errores de Demiurgo promanárint, quos B. Irenæus, Epiphanius, aliique commemorant.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἐκ τῆς

ΠΕΡΙ ΣΤΥΓΟΣ.

PORPHYRII

Locus ex Libro

DE STYGE.

ΙΔΕ οἱ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῦ Ἀντωνίνυ τῦ ἐξ Ἐμισῶν εἰς τὴν Συρίαν ἀφικομένυ Βαρδισάνην τὸν ἐκ Μεσοποταμίας εἰς λόγυς ἀφικόμενοι ἐξηγήσαντο, ὡς ὁ Βαρδισάνης ἀνέγραφεν εἶναί τινα λίμνην ἐπ' χώρων παρ' Ἰνδοῖς, δοκιμασίας λεγομένην· εἰς ἣν ἄν τις τῶν Ἰνδῶν αἰτίαν ἔχων τινὸς ἁμαρτίας ἀγνεῖται, τῶν δὲ Βραχμάνων τινὲς δοκιμάζωσιν αὐτὸν, πρῶτον τὸν τρόπον πιθάνον τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ θέλει διὰ τῦ ὕδατος ἡγεμὼν τὴν ἔξετασιν. καὶ μὴ θέλοντα μὲν ὡς ὑπαίθριον ἀποπέμπουσι, τὴν δίκην αἰτήσοντα· παραδεχόμενον δὲ τὴν βάσανον εἰσάγουσι μετὰ τῶν κατηγόρων. καταβαίνουσι γὰρ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ δοκιμασθησόμενοι μὴ συκοφαντῶσι. διέρχονται τοίνυν οἱ ἐπιβαίνοντες τῦ ὕδατος εἰς ἕτερον μέρος τῆς λίμνης. τὸ βάθος δ' ἔστιν ἄχρι τῶν γονάτων. πάντες ὅπως ἂν εἰς αὐτὴν ἐπιβάντος, ὅταν ὁ καταγορεύμενος ἐπιβῇ, ἀναμάρτητος μὲν ὢν, ἀδεῶς διέρχεται, ἄχρι τῶν γονάτων ἔχων τὸ ὕδωρ. ἁμαρτὼν δὲ, ὀλίγον προβὰς βαθίζεται μέχρι κεφαλῆς.

QUi eo tempore, quo Antoninus Imperator, ex Emisis in Syriam descenderet Bardisanem virum ex Mesopotamia oriundum convenêre, narrabant eum scripto prodidisse, esse adhuc apud Indos lacum quem probationis vocant. ad hunc, si quis Indorum alicujus criminis accusetur & factum neget, adducitur: ubi nonnulli ex Brachmanis eum hoc modo examinant. primùm ex homine quærunt, num aquæ illius examen subire velit. si recuset, ut reum ad judicium remittunt: si examen probet, introducunt eum unà cum accusatoribus. nam & ipsi in aquam descendunt, ut explorentur nunquid fortè falsò accusant. transeunt ergò quotquot in aquam descenderunt in adversam partem lacûs: cujus altitudo non ultra genua ingredientium ascendit. Si ergò is qui lacum ingreditur culpâ careat, impavidus transit: aquâ ultra genua non pertingente. Si in culpa sit, mox ubi paulùm progressus fuerit capite tenus.

nus aquæ immergitur. Tum Brachmanes extractum ex aqua vivum illis tradunt qui adduxerant: jubéntq; caſtigari, nullâ in eum mortis ſententia latâ: ídque rarò uſuvenire: quòd nemo factum negare auſit ob propoſitum aquæ examen. Atq; hâc quidẽ aquâ ſpontanea delicta apud Indos explorari. Eſſe autem aliam quæ tam voluntaria, quàm involuntaria, quinimo omnem vitam rectè actam exploret. De qua Bardiſanes, cujus verba apponam, ſic ſcribit: aiebant & antrum nativum ingentis magnitudinis in editiſſimo monte ferme juxta terræ meditullium eſſe. In illo antro ſtatua eſt decem, ut videtur, aut duodecim cubitorum, habitu erecto; manibus in formam crucis extenſis: cujus dextera faciei pars virilis eſt; ſiniſtra muliebris. Atq; eâdem ratione brachium, ac pes, totúmq; dexterum latus virile: ſiniſtrum verò muliebre. Ut iſta partium commiſſio ſtuporem ſpectantibus incutiat: & quòd in uno, eodémq; corpore conjunctam inter ſe utriuſq; lateris diſſimilitudinem videant. Dexteræ mammæ illius ſtatuæ Solem inſculptum eſſe aiunt, ſiniſtræ Lunam. Et in duobus brachiis ſculptoris arte magnum numerum angelorum expreſſum, cæteráque quæ mundo continentur: videlicet cœlum, montes, mare, fluvium, oceanum, plantas, & animalia, & quicquid tandem in rerum natura exiſtit. Hanc ſtatuam aiunt Deum filio ſuo dediſſe, cùm mundum conderet, ut exemplar ſibi propoſitum haberet. Inquiſivi etiam, ait, cujus materiæ eſſet. Sed & Sandales mihi affirmabat, & reliqui te-

λῆς. οἱ δὲ Βραχμάνες ἀναπωντες αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕδατος παραδιδόασι τοῖς ἐνάγουσι ζῶντα, καὶ ἀξιοῦσι παιδευθῆναι χρεὼν θανατικῆς καταδίκης· γίγνεται δὲ τοῦτο σπανίως, τοῦ μηδένα τολμᾶν ἀρνεῖσθαι τὸ ἁμάρτημα, διὰ τὸν ἐκ τοῦ ὕδατος ἔλεγχον. ἐκουσίων τοίνυν ἁμαρτημάτων δοκιμαστήριον Ἰνδοῖς τοῦτο ἔχειν τὸ ὕδωρ· ἀκουσίων δὲ ὁμοῦ καὶ ἑκουσίων καὶ ὅλως ὀρθοῦ βίου ἕτερον εἶδος, ὡς ὁ Βαρδισάνης τάδε γράφει. Ἦσαν γὰρ τὰκεῖνα κατὰ λέξιν. ἔλεγον δὲ καὶ σπήλαιον εἶναι αὐτόματον μέγα ἐν ὄρει ὑψηλοτάτῳ χεδὸν κατὰ μέσον τῆς γῆς· ἐν ᾧ σπηλαίῳ ἔστιν ἀνδριὰς, ὃν εἰκάζουσι πηχῶν δέκα ἢ δώδεκα, ἑστῶς ὀρθὸς, ἔχων τὰς χεῖρας ἁπλωμένας ἐν πύπτῳ σταυροῦ· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἐστιν ἀνδρεικόν· τὸ δ' εὐώνυμον θηλυκόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βραχίων ὁ δεξιὸς, καὶ ὁ δεξιὸς πούς, καὶ ὅλον τὸ μέρος, ἀρσενικόν· καὶ τὸ εὐώνυμον θηλυκόν. ὡς ἰδόντα τινὰ ἐκπλαγῆναι τῷ σύγκειται· πῶς διαιρέσεως ὄζειν τὴν ἀνομοιότητα τῶν δύο πλαγῶν ἐν ἑνὶ σώματι. ἐν τούτῳ τῷ ἀνδριάντι λέγουσι γεγλύφθαι ἐπὶ τὸν μαζὸν τὸν δεξιὸν, ἥλιον· καὶ ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν, σελήνην. καὶ κατὰ τῶν δύο βραχίονων τέχνῃ γεγλύφθαι ἀγγέλων ἀριθμὸν, καὶ ὄρη, καὶ θάλασσαν, καὶ ποταμὸν, καὶ ὠκεανὸν, καὶ φυτὰ, καὶ ζῶα, καὶ ἁπλῶς ὅσα ὄζει. τοῦτον τὸν ἀνδριάντα φασὶ διδωκέναι τὸν θεὸν τῷ υἱῷ, ὁπηνίκα τὸν κόσμον ἔκτιζεν, ἵνα φυτὸν ἔχῃ παράδειγμα. ἐξέτασα δὲ, φησὶ, ποίας ὄζει ὕλης, καὶ διεβεβαιοῦτο ὁ Σανδάλης, ἐμαρτύρων δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἄλλοι, μηδένα εἰδέναι

εἰδέναι ποίας ὕλης ὄζειν ὁ ἀνδριὰς ἐκεῖνος. ὅτε γὰρ χρύσιός ὄζειν, ὅτε ἀργύρεος, ὅτε χάλκεος, ὅτε λίθινος, ὅτε ἄλλης ὕλης· ἀλλὰ μᾶλλον παραπλήσιός ὄζει ξύλῳ τοτὲ μὲν σαπροτάτῳ καὶ ἀσηπεστοτάτῳ· μὴ εἶναι δὲ ξύλον. προσεπήνεσαν δὲ λέγοντες, ὅτι τοῦ βασιλέως τις ἐπείρασεν ἀφελέσθαι τρίχα ἐκ τῆς κεφαλῆς τὸν τρόχηλον αὐτοῦ, καὶ αἷμα ῥεῦσαι· καὶ φοβηθῆναι τὸν βασιλέα ἐκεῖνον, ὡς μόλις εὐξαμένων τῶν Βραχμάνων ἀναπλήσασθαι ἑαυτόν. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ τότε λέγουσι θεῖα ἄγαλμα εἶναι, ὡς ἐπὶ θρόνου τινὸς καθήμενον. λέγουσι δὲ καὶ ἐν τοῖς καύμασιν ἱδρῶτι ὅλον τὸν ἀνδριάντα τέτον, καὶ ῥιπίζεσθαι ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, καὶ παύεσθαι τοῦ ἱδρῶτος· καὶ εἰ μὴ ῥιπίζοιεν πολλῷ φέρειν ἱδρῶτα, ὡς βρέχεσθαι τὸν περὶ αὐτὸν χῶρον. ἐνδότερον δὲ αὐτῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ μικρὸν διάστημα εἶναι σκότος, ἔνθα μὴ λαμπάδων εἰσέρχονται οἱ βελόμενοι, καὶ ἐνεῖσκυσι θύρᾳ τινά. ἐξ ἧς προέρχεται ὕδωρ, καὶ λιμνάζει περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ σπηλαίου. καὶ ὡς δοκιμάζοντες ἑαυτοὺς εἰσέρχονται διὰ τῆς θύρας ἐκείνης. καὶ ὅσοι εἰσὶ καθαροὶ ἀπὸ τῆς φαυλότητος τοῦ βίου εἰσέρχονται ἀνεμποδίστως εὐρυνομένης τῆς θύρας· καὶ ἐνεῖσκυσι πολλὴ μεγίστων ὕδατος πάνυ διαυγεστάτου καὶ πολυμοτάτου, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο προέρχεται. οἱ δὲ ἐν καταγνώσει ὄντες πολὺ θλίβουσιν εἰσελθεῖν διὰ τῆς θύρας ἐκείνης, καὶ ὠδύνας ἔχουσι, στενοχώρως αὐτῆς· ὅσπερ βιαζόμενοι ἐξομολογοῦνται ἐπὶ τοῖς ἑτέροις εἴ τι ἥμαρτον· καὶ δέησιν ποιοῦνται, ἵνα οἱ λοιποὶ εὔξωνται

stabantur, nemini quidquam de statuæ illius materia constare: cùm nec aurea, nec argentea sit, neq; ærea, nec lapidea, alteriúsve materiæ. Sed quàm simillimam quidem esse ligno durissimo, nec ulli putredini obnoxio; neque tamen lignum esse. Addebant præterea regem quendam conatum fuisse evellere capillum aliquem eorum qui in cervicem statuæ dependent, & sanguinem indè profluxisse. Hinc regem istum tanto metu exanimatum fuisse, ut vix post longas Brachmanorum preces ad se redierit. Capiti ejus Dei effigiem veluti throno insidere ferunt. Quin & caloribus æstivis totam statuam sudore diffluere, & à Brachmanis ventilando refrigerari; sistíque sudorem aiunt. Et nisi ventilabris calor temperetur, adeò largum effluere sudorem, ut humus circumcirca madescat. Post statuam hanc in interiore antri recessu longo intervallo tenebras esse. Eò cum facibus accensis ingrediuntur, quibus subeundi animus est: & offendunt ostium quoddam. ex quo aqua profluit, quæ in extremo antro lacûs instar restagnat. Per id ostium ingrediuntur, qui semetipsos probare cupiunt. Et quicunque à vitæ inquinamentis puri sunt, sine ullo impedimento intrant, largiùs sese aperiente ostio. Fontémque maximum undæ limpidissimæ & potui gratissimæ inveniunt: ex quo aqua illa, quam dixi, promanat. Sed qui crimini alicui obnoxii sunt, plurimùm in ostii illius ingressu luctantur: nec ingredi queunt, ostio sese coarctante. Hi coacti coram aliis, si quid peccati commiserint confitentur. rogántque ut reliqui Deum

um pro ſeſe exorent: & longum temporis ſpatium jejuniis exigunt. Hîc aiunt Sandalem dixiſſe, ſtato quodam die congregari Brachmanos: & nonnullos quidem ibidem perpetuò commorari; alios verò aliunde convenire tempore æſtivo, & autumno, dum fructuum copiâ abundat: cùm ut ſtatuam illam videant, tum ob mutuum congreſſum: & ut quiſq; periculum in ſemetipſo faciat, nunquid per dictum oſtium ingredi queat. Ibidem quæſtiones pertractari aiunt de figuris corpori iſti inſculptis. Neque enim facilè omnes figuræ ſciri poſſunt: cùm quòd multæ eæ ſint, tum quòd omnia animalia & plantæ non uno in loco exiſtunt. Atque hæc ſunt, quæ Indi de aqua probationis apud ſe referunt. Cæterùm & Apollonium Tyaneum illius aquæ meminiſſe exiſtimo: ejus inquam, quæ in antro eſt. Nam in literis, quas Brachmanis ſcribit, juramento quodam utitur. Non per Tantaliam aquam, quâ me initiâſtis. Puto enim ipſum aquam hanc Tantaliam vocare, quòd perpetuâ expectatione ſuſpenſos teneat eos, qui illam ſubire, potúmque ex ea haurire conantur.

περὶ αὐτῆς· καὶ νηστεύσαι χρόνον τινὰ ἱκανόν. ἐκεῖ φασιν εἰρηκέναι τὸν περὶ τὸν Σανδάλλιον, σταθέντος τοῦ Βραχμάνας ἡμέρᾳ μιᾷ τινι τελουμένης· ἀλλὰ εἰ μή τινας ἐκεῖ ἐκβεβλῆσθαι τῷ διαπειρᾶσθαι. τοὺς δὲ, ἀλλαχόθεν συνιέναι θέρους ὥρᾳ, καὶ περὶ τὸ φθινόπωρον πλεοναζούσης τῆς ὀπώρας, ἔτι τε τῷ θεᾶσθαι τὸ ἀνδριάντος, καὶ ἅπτεσθαι τοῦ ἀλλήλοις συμμίξαι· καὶ εἰς τὸ πείραν ἑαυτῷ λαβεῖν, εἰ θυρῶν εἰσελθεῖν διὰ τῆς εἰρημένης θύρας. γίνεσθαι δ' ἐκεῖ ζητήσεις λέγουσι περὶ τῆς ἐν τῷ σώματι ἐκείνῳ γλυφῆς· οὐδὲ γὰρ ὅτι ῥᾳδίως πάσῃ τῇ ἀναπυθέσθαι ἐπισταμένῳ· διάτε τὸ πολλὰ εἶδη, καὶ διὰ τὸ μὴ πάντα τὰ ζῶα καὶ φυτὰ ἐν πάσῃ χώρᾳ ὑπάρχειν. ἃ μὲν δὴ Ἰνδοὶ ἱστοροῦσι περὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς δοκιμαστηρίου ὕδατος ὅτι ταῦτα. οἶμαι δὲ τοῦτο καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα μεμνῆσθαι τοῦ ὕδατος· τοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ λέγω· χρώμενον γὰρ τοῖς Βραχμᾶσιν, ὅρκον τινὰ ὀμύει. ᾧ μὰ τὸ Ταντάλιον ὕδωρ, ᾧ με ἐμυήσατε. οἶμαι γὰρ Ταντάλιον λέγειν τοῦτο, διὰ τὸ ἀεὶ τῇ προσδοκίᾳ κολάζειν τοὺς ὑπὸ τοῦτο ἐλθεῖν ἐπιχειροῦντας, καὶ τοῦτο πιεῖν ἀφύσασθαι.

ΤΕΛΟΣ.

J. VALENTINI
Ad *Lectorem* Præfatio.

NOn mei eſt ingenii, amice Lector, aliorum laboribus etſi parùm fauſto auſpicio confectis obtrectare. Ut verò intelligas cur novam Porphyrii de Abſtinentia verſionem ſuſceperim, audias pauliſper Clariſſimum Holſtenium in Diſſertatione ſua de Vita & ſcriptis hujus Philoſophi ſic conquerentem. Scripti fuêre à Porphyrio de Abſtinentia ab eſu animalium lib. 4. Opus nunquam ſatis laudatum, quod Bernardus Fælicianus egregiè expreſſit Latino ſermone. Quo neglecto nuper in Galliis neſcio quis ineptiſſimâ verſione vel delirio potiùs perpetuo optimum opus peſſimè contaminavit: ut inter omnes malorum ſpecies, quibus iratum numen Porphyrianos manes noménque hactenus preſſit, hanc facilè principem ducam, quòd in tam mali medici manus inciderit. *Tentare volui, bone Lector, utrùm ego aliquanto feliciùs medicum poſſem agere. Omnibus tamen auxiliis deſtitutus hanc interpretationem adornavi. Nè Latinum quidem interpretem ab Holſtenio memoratum videre contigit. Codices manuſcriptos nullos, licet quæſiverim ſedulò, parare potui. Impreſſos duos tantùm habui, Florentinum ſcilicet, & qui eum* κατὰ πόδας *ſequitur etiam ubi peſſimè ille alter hallucinatur, Gallicanum. Spero nihilominus infinita à nobis ſanata eſſe loca, partim ex Plutarcho, Joſepho, & Euſebio, partim ex noſtra conjectura: adeò ut non niſi de uno forſan aut altero loco eſt cur quis valdè queratur. Quod ſupereſt doctiſſ. Petavii in Ep. ad Lector. Epiphanio præfixâ verbis claudam:* Tu velim, Candide Lector, ad hanc lucubrationem noſtram ſic accedas, ut intelligas neque nihil à nobis hîc eſſe peccatum, ſed ſi quæ in illo errata deprehenderis, ea pluribus cum bonis, ſi modò mihi plura bona ſint, aut æqualibus, paucioribúsve compenſes, atque his fruare, illis veniam tribuas.

Eſ VS-

EJUSDEM

Ad Porphyrium περὶ ἀποχῆς *annotatiuncula, quibus mutatæ Lectionis & interpretationis aliqua ratio redditur.*

Pag. 2. lin. 18. κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα] Vid. lib. 2. p. 76. l. 28. ἀφ' ὅσων εἰς ὅσα.] Similis ferè locutio occurrit apud Pſell. de Dæm. ἀνθ' ὅσων ὅσα διαμεκόμενοι.

Pag. 3. lin. 21. φόβον] Ad oram Gallicæ editionis pro φόβον ſubſtituebatur πόθον· & id videtur loci ſenſus poſtulare. lin. 26. ἰδιωτῶν.] Vid. p. 99.

P. 4. lin. 7. ὑπὸ τῶν &c. δεικνύντα ἀνθειρήκασιν] legendum cenſeo ἀντειρηκόσι. Et ſic reddidi locum, quaſi ità ſe haberent verba, λῦσαι, δεικνῦντα ἀνθειρηκόσιν ὅτι τὸ ἀληθὲς οὐχ' ὑπηκούσιν ὑπὸ τῶν ἐμβελῶν &c. Lin. ante § 4. *ex Heraclide Pontico*] Hæc verba in Gall. edit. huic § præfigebãtur. Quæ ego primùm retinenda cenſui quia p. 21. Heraclides Ponticus inter eos numeratur, quorum argumenta contra abſtin. Porphyrius hîc recenſet. Poſtea tamen deprehendi multa quæ §§ 4, 5, & 6. adducuntur ipſiſſima eſſe Plutarchi verba ex lib. de ſolertia animalium deſumpta, nonnihil tamen alicubi immutata. Nam, p. 5. § 5. legitur apud Porphyr. ποῖον γὰρ θαλάττης, πὶς ἐναφῆς [Plutarch. ἐν ὄρεσι] τέχνη ---ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα, &c. Plutarch. ἂν ὡς πρὸς οἰκεῖα λογικοῖς καὶ ὁμοφύλοις πᾶσι τοῖς ζώοις ἔστιν ἀβλαβῶς καὶ μετ' ἀνελεθείας πρόσφορος μάθωμεν, ἔργον δεῖν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτ. Paulò pòſt, φυλάττωμεν. ὡς καθ' &c.] Apud Plutarch. ità legitur, φυλάττωμεν, ὦ, καθ' Ἡσίοδον, τὰς φύσεις θελὼν καὶ θέμιν ἰδίᾳ τὴν γενῶν ἑκάτερον, Ἰχθύσι μὲν, &c. Videtur in Plutarcho deeſſe Ζεὺς. ὦ, κ. Ἡ. Ζεὺς &c. vel mutandum ὦ apud Plut. in ὅς. Ego non conſulto priùs Plutarcho verba verteram, & falſa apud Porphyr. interpunctio fecit, ut non omnino rectè interpretatus ſim. Tollas periodi notam ad φυλάττωμεν & ἑκάτερον, & comma tantùm adjicias, omniáque perſpicua fient. Verſio carminum ex Heſiod. Grotiana eſt. De jure bell. l. 1. c. 1. § 11. Porphyr. finem verſûs tertii mutavit. Sic enim apud Heſiod. legitur ἔργ. v. 277. --ἡ πολλὸν ἀείσῃ Γίνεται--.

P. 6. § 7. Οἱ δ' ὑπὸ τῆς Ἐπικούρου.] Hæc verba uſque ad § 13. Clariſſ. Gaſſendus in ſua *Epicuri Philoſophia* olim Latina fecerat. Quod ſi in mentem mihi veniſſet, cùm primùm huic operi manum admoverem, aliquâ laboris mei parte memetipſum levâſſem. Quod poſtea feci à § 49. uſque ad § 54.

P. 8. l. 26. ὅπως ἀνδρείαν ἐνδῶσι &c.] Videtur deeſſe οὐχ' ante ὅπως, cui reſpondeat in lin. 29. ἀλλ' ὅπως.

P. 9. lin. 26. περισπασμῶν &c.] Verborum conſtructio videtur ſatìs perplexa, In interpre-

tatione ſenſum, opinor, ſecuti ſumus, etſi non verborum formam. Delendum eſt τὰς, & ſic magis ad verbum interpretari licet, *ius qui primi multitudinem rexerunt, quædam adinvenientibus ad ſerinos*, &c.

P. 10. l. 12. ἐξέεισμα] Conjicio legendum eſſe ἐξοεισμόν. Cui bono enim fuiſſet feras irritare?

P. 11. ferè ad finem. ὁμοίως τε μικρῶν, &c.] Rectiùs ſic, *ſive exiguæ, ſive magnæ ſint molis.*

P. 13. ὡς ἂν δὴ τοῖς, &c.] Verba iſta πίναξας, &c. ſæpè apud Hom. uſurpantur, ſed nunquam, quantum ego ſcio, de crudis carnibus. Poſt ἀποδεδωκὼς τῆς ſupple ῥήσεως, vel quid tale.

Pag. 14. lin. 11. πέψεως, &c.] Vid. l. 4. § 21.

P. 15. lin. 21. τὸ δ' ὅλως] Sic meliùs: *Quòd nonnulli verò ab hoc animali prorſus abſtinent ejusdem eſt momenti ac quòd nos camelum nolumus comedere.*

P. 18. l. 24. ἐπιχειροῦντα ὑπὸ τινῶν ἢ τοῖς, &c.] Subſtituimus ἐπιχ. ὑπὸ ἢ τῶν ζώοις σωανδ.

P. 19. § 24. l. 1. pro συμβήσεσθαι reposuimus συμβήσεται. § 25. θεραπείας ἕνεκα δεδώκασιν τὰς] Mallem τῆς. Paulò pòſt, θύειν αὐτοῖς, &c.] Etſi interpretatio quam dedi fortè ferri poſſit, tamen meliùs ſic, *tum feras iis mactare, tum mactatas comedere.* προσφέρεσθαι enim hoc ſenſu non ſemel apud Porphyr. occurrit. ibid. paulò pòſt προσκλέους.] Legi debet Προκλέους. Vid. Pauſan. p. 160. & Sylburg. in not. ad locum.

P. 20. lin. 5. Μόγος --- ἐν Μεδώνῃ.] Utrumque nomen corruptum eſt. Scribi enim debent Βογάας vel Βόγ@ & Μεδώνη. Vid. Dion. Caſſ. l. 50. p. 486. H. Steph. Ed. & Strabon. l. 8. p. 359. Narrat Dion. l. 48. p. 438. Bogudin iſtum, vel Bogum in Hiſpaniam tranſiiſſe eámque infeſtâſſe. Templum igitur Herculeum quod memorat videtur iſtud in Gadibus. Strabo l. 3. p. 170.

P. 20. lin. pen. σημεῖον ἐπικείμενον.] Vid. p. 94. lin. 10. & p. 151. & Clem. Alex. ſtrom. p. 633.

P. 23. lin. 4. Pro *ſomniatores* repone *vigiles*.

P. 24. lin. 22. Τῶν ὄντως ὄντων] Vid. p. 86. & Porphyr. ſentent. § 36. & hujus libri p. 28. & 45. lin. 5. à fine pro συμπληρωτικὸν videtur legendum eſſe συμπαληρωτικά.

P. 25. lin. 14. Τῷ μὴ ἀφίεσθαι.] Suſpicatus ſum aliquid deeſſe, ideo interpoſui νῷ. Ibid. verſus finem loquitur de deſcenſu animæ, & reditu ſive aſcenſu. Vid. Iamblich. Protrept. p. 12. & Holſten. de Vit. & ſcrip. Pythagoræ ubi de hoc lib. Abſtin. verba facit.

P. 26. lin. 34. τῆς γλυκύτητος.] Vid. Indicem hujus libri.

P. 27. lin. 1. μὴ θεῖναι τοῖς σώμασι συμφύλων.] Sic forſan meliùs reddi potuit, *& non falsò, ſicut ii qui rebus*, &c.

P. 29. lin. 6.] Ità priùs legebatur, τρεῖς ποιεῖν διεστώτας. Gall. interpres ad marginem libri annotârat λοιπὸν, ego οὖ· utrumque in textum irrepſit. Poſterius autem ego verius judico. Paulò pòſt, συμμάτων ὑπὸ χείσεως ἢ δυσωδεῖς ποιᾶς [*forſan* συμ. ἢ χείσεων δυσ.] εὐώδεις.] Hoc εὐώδεις erat conjectura

jectura Gall. interpretis, & omitti debuit. Putavi enim non opus esse ut mutaretur δυσ. sed ferri posse, δυμ. ἢ χ. δυσ. πνοαί.

Pag. 30. l. 33. καὶ ἀδιάλωτος αὐτῇ] melius αὐτόν. & καταδ. activè accipiendum est. Quod solet.

P. 31. lin. 27. pro φερεσήσεται prior interpres reposuerat φεροδήσῃ. Sed vel non mutandum est φερεσήσεται, vel totum ità legendum, ἢ εἰ ὅλως ὃ φεροδήσῃ.

P. 32. l. 15. δεσμὸν] Vid. infrà p. 38, & 39. & 48. l. 3.

P. 33. l. 4. τὸ ἀφισάντα] Melius esset τὸ ἐφισάνλα.

P. 34. παιδὸς] Vid. p. 37. lin. 15. & 29.

P. 35. δηλῶ] Gall. interpres in margine notârat δηλῶται. Sed δηλῶται satis rectè legitur, ut mihi videtur.

P. 36. ad fin. § 43. καλὸν γῶν ἡμῶν &c.] Nescio quâ incuriâ horum verborum interpretatio in schedis iis quas ad Typothetas misi omissa erat. Ego sic in prioribus verteram, *Sedulitas autem nobis eam probitatem ingenerabit, cujus omnia opera ad rationis examen trutinata sint, quæq; facilè inter partis rationis expertis motus à ratione præsidente cohiberi potest.* Non enim ἃ pro τὸ substituendum puto, quod fecit prior interpres, sed pro ἀκάθεκλον legendū censeo εὐκάθεκλον.

P. 40. l. 4. pro φειδομένων Gall. Interpres substituit φειδομένος, nescio quare. Nam ἡμῶν subintelligi debet ad quod referatur φειδ.

P. 42. l. 8. ἐλάχιστον &c.] Doctiss. Gassendus prolixiùs vertit: ego mallem breviùs. *Minima enim ex minimis est molestia.*

P. 45. l. 9. ὀκτὼ ἐτῶν &c.] Eam historiam narrat Porphyr. in vita Plotin. de Rogatiano Senatore. Ibid. §. 54. μηδὲ διὰ χάειν ἢ φροὶ ἐκάστα * ἐνίασις γίνεσθ, ὥσπερ ὅτῳ * βίος γε κόπτω.] Ità in Florent. & Gall. Edd. legebatur iste locus. Interpres Gall. ea quæ videtis uncis inclusa ad marginem annotaverat. Nescio cui bono. Nihil enim horum ope possum de Porphyrii mente expiscari. Et sanè frustrà, ubi desunt manuscripti cod. conjecturis certatur locis tam corruptis medelam afferre.

P. 46. lin. 31. ἵνα] Libenter interponerem μετριότης ad hiatum supplendum.

P. 53. l. 19. ἀφ' ἑσίας] Apud Euseb. Præp. Evang. l. 1. est ἐφ' ἑς. Ubi doctiss. Vigerus vertit *ad focum domesticum*. Et sanè rectiùs, quàm ego *à Vestâ*. Ibid. l. 24. πλάνης χλιμακίδες, &c.] In Eusebio aliter legitur, ἢ πλάνης ἐρευνητὴς μετὰ ὁ ἄνθρωπος γενόμενος, τῆς ἀναλκείας ζωῆς μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων ἀπάρξαλο τοῖς θεοῖς. Quæ ità reddidit doctiss. Interpres, *cùm homo curiosus erroris indagator effectus post multorum laborum atque lacrymarum guttas necessariæ vitæ primitias Diis obtulit.* Verba ut in Porphyrio leguntur commodè reddi possunt ut jam sum interpretatus, si pro γενόμενος scriberetur φρίγιγ. Vigerus censet ἐρευνητὴς in Euseb. esse glossema explicans μα-

σὴρ. Paulò pòſt lin. ult. φυλάττομεν] Euſeb. ἐφύλαττεν.

P. 54. l. 6. ἐπιβαίνοντα] conjiciebam legi oportere ἐκβαίνοντα. Euſeb. confirmat, ubi reperitur σημαίνοντα. Ib. l. pen. ὡς ἱέρειας αὐτῆς] malim ὡς ἱερείς αὐτῆς. Ib. ὀλιγεστιάδι βίῳ] Vide Caſaub. ad Athen. l. 14. c. 12.

P. 55. σεροντα] Vid. p. 63. lin. 7. Poſtea § 7. πομπάδιον δὲ εἰλυπόδα] Locus hic ſane ſi quis alius mihi moleſtias creavit. Meurſius citat hæc verba in Græc. Fer. l. 4. in Θαργηλ. ſic. πομπάδιον δὲ εἰλὺς, πόα, ἄγχωσις ἐπὶ πυείνων ὑγιηρείας, &c. Ego omnibus perpenſis ſic conjicio legi debere, εἰλυπωλίη ἄγχωσις ἐπὶ πυρλυίων ἰκτηρίας, ὅπερ ἐλ. μ. κ. π. παλάδη ὑγιηρείᾳ, &c. ut imprimenda curavi. Meurſius enim loco citato probat hanc pompam factam fuiſſe Soli & Horis in Tharg. & Pyanepſiis. In Pyanepſiis autem θάλλος ἐλαίας qui ab Euſtathio vocatur ἱκετηρία præferebatur. Vide Meurſ. ibid. Hæc ἱκετηρία ut videtur, baccas habuit, quibus, ait Porphyrius, ἄγχωσις circumvolvebatur, licèt alii omnes dicant ἔρια. Ergò forſan meliùs, εἰλυποπώλια ἔρια ἐπὶ πυρλυίων ἱκετηρίας. Παλάδη fortaſſe gloſſema eſt τῇ ὑγιηρείᾳ. De ollæ in eodem feſto uſu vide Meurſ. in πυανεψ. ὀρθοσάτης nomen eſſe placentæ, idque ex figura poſitum patet ex Polluce. Ibid. paulò pòſt. ϖεϑεχυσῶν] Meliùs in Euſebio l. 3. c. 14. ϖεϑικυσῶν.

P. 56. l. 30. Versus illi ex Heſiod. ἔργ. v. 133. ſic antea corrupti erant, ἐλθεῖν μακάρων, &c. & ἡ δήμις ἀθανάτοις &c.

P. 57. l. 36. βέβαιον priùs legebatur. Ego βιαίας commodius putavi, cui opponitur ἑκάσιον. Lin. 41. Ἰκάρῳ] Meurſ. corrigit Ἰχαρίῳ. Vide in Pop. Attic. Ἰχαρία.

P. 58. Διϊπόλια] Vide Meurſ. Græc. Fer. Ibid. § 11. μιῶνει δὲ ἔχ' ἥκιστα] Scribendum videtur, μιῶνει ὃ ἥκιστα ἐκ ἐξ ἀδικίας---.

P. 59. l. 1. & 4. Τοίγε & διέυξαν mutanda duxi in τόγε & διώσειν. lin. 31. pro ποιμανῦσιν legi debet πημανῦσιν ex Euſeb. loc. cit.

P. 63. Τυφάννων] Opinor Porphyrium reſpicere illam hiſtoriam quæ habetur apud Diodor. Sic. l. 11. & Herodot. lib. 7. de Gelone & ejus ſociis.

P. 64. Verſionem illorum carminum Antiphanis debemus clariſſimo Grotio in excerptis. p. 617. Sic autem ſecundum & tertium ille legit

Τεκμήριον δ', ὅταν γὰρ ἑκατόμβας πυὲς
Θύωσιν, ταύτας χὴ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

Cætera enim quæ interponuntur putavit ex interpretamento nata. Sequentes Menandri verſus idem Grotius vertit. Paulò pòſt legebatur Τωνίχῳ. Sed non eſt inventus aliquis ejus nominis. Repoſuimus igitur Phrynichum, Tragœdum Æſchylo contemporaneum.

P. 65. Sophoclis carmina ibi adducta interpretatus eſt idem Grotius.

P. 66.

P. 66. lin. 3. pro ἰύλα, ἐόντα, & pro ἐμφάμβῳ, ἐμβάμβῳ legendum putamus. ἀγνεία, &c. à cæteris disjungebantur. Iniquè fanè ut ego arbitratus ſum. Idcirco in locum ſuum reſtitui. Ibid. § 21. ὑπὸ τῆς ἐνκύρβεων σηλῶν, &c.] Exiſtimavi legi poſſe hæc verba fortaſſe meliùs, ὑπὸ τῆς ἐν Κύρβι σηλων, αἱ τῆς Κρήτηδί εἰσι, &c. Nam primò etſi nôſſem κύρβεις fuiſſe apud Athenienſes ligna vel lapides Pyramidales, in quibus leges ad ſacra ſpectantes ſcribebantur, tamen nuſquam comperio in illis Κύρβεσι aliquid ad ſacra Corybantica pertinens deſcriptum fuiſſe, nec quod amplius eſt, invenio iſtos ritus apud Athenienſes unquam publicè obtinuiſſe. Scio quid de Μητρῴῳ dici poteſt. Sed neque id videtur ſatis clarè hoc probare, Præterea ἐνκυρβεων unico vocabulo nullibi occurrit: Et ſi ſine exemplo hîc admitteretur, non ſatis video quî commodè reddi poſſit. Κύρβιον verò Cretæ eſſe oppidum patet ex Steph. περὶ πόλ. in Ἱεραπύτνα. Corybantas etiam ex Phrygia in Cretam tranſlatos, & ſacra iſta illuc itidem transmiſſa fuiſſe poſſem, ſi tanti eſſet, multis probare. Ità ut congruè ſatis in Phrygia ſacrorum Corybantiorum αὐτόχεφα eſſe, in Creta verò ἀντίχεφα dicere liceat. Sed nihil hac in re ſtatuo. Docti judicent.

P. 67. χερπλοῖς τε ζώοισι] Vide Athen. l. 12. c. 1.

P. 69. lin. 5. Interſerui ἐν. Confirmat Euſeb. codex. Poſtea lin. 12. pro ἀποδιδοῦς ſubſtitui ἀποδιδόναι Euſeb. ἀποδιδύλας.

P. 70. § 26. ζωοθυτῶν εἰ τὸν αὐτὸν ἡμᾶς &c.] Ità legebatur. Ex conjectura correxeram ζωοθυτοῦντες. In quo poſtea vidi mecum conſpirantem Vigerum. Τρόπον etiam ſuppleveram. Confirmat Euſebius.

P. 72. l. 6, 7. ἐξεργάσης τῆς &c.] In not. ad Pſell. Gaulminus hæc verba citat, ac ſi legi deberet ἀπὸ τῆς ἱερῶν ἀπεραντείων, εἴπε, &c. & pro ἀριθμὸν reponit ἀρθμὸν, h. e. σίλυν, vel συγενῆς. Ego præfero generalius verbum ἀνθρώπειον.

P. 73. l. 3. ἀπορρίξαντας & ἥια] Repoſueram ἀπορρήξαντας & ἤια. Poſtea reperi Vigerum in Euſeb. idem olim ſtatuiſſe.

P. 76. l. 10. pro βίαιμα ſubſtituerat Gall. Interp. ἰώμα.] Mihi non videtur neceſſaria mutatio. Nolui tamen omittere. Aliis forſan magis placebit. Ibid. l. 21. ἀνακείως.] mallem ἀναφερῶς εἰς ὕστερον.

P. 78. l. 6. à fine ἀπαρχῆς γὰρ, &c.] Totus hic locus ità apud Euſeb. Præp. lib. 4. c. 12. legitur. ἀπαρχὴ γὰρ ἐκάστῳ ὧν δίδωκεν ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῶν τρέφει καὶ εἰς τὸ εἶναι σωζέχει τοῦτο ἀπόδοσθαι. Senſus idem eſt cum eo, quem verba ut à me in Porphyrio emendata præ ſe ferunt.

P. 79. § 36.] De numeris. Vide Iambl. de Vita Pyth. c. 28. p. 135. & Petr. Bungum de Numerorum myſteriis. c. 3. Ibid. lin. antepen. conjicio legendum ὀνόμασιν. Vid. Euſeb. Præp. l. 5. c. 8. & ſeqq. p. 82. lin. 7. pro αἰτίους lege αἰτίας.

P. 83. lin. 2. * ὃ πλεῖον τῷ] Apud Euseb. l. 4. c. 22. legitur ὃι πλέον, &c. Doctiss. Interpres sic vertit.—*Genus hoc Dæmonum — ut in locis terræ vicinioribus cupiditatis explendæ causâ libentius frequentiúsque versatur*, &c.

P. 84. lin. 15. pro ἐκκαίει imprimendum curavi ἐκκαίειν. Confirmat Euseb. lin. 18. pro ξενοδοξίαις Euseb. legit κενοδοξ. l. 26. pro ὧ reposueram ᾧ. Ità postea reperi in Euseb.

P. 85. lin. 5. Πλάτων] Vid. Hierocl. Fragm. nuper edita. p. 208. Ibid. lin. 28. πᾶσαν γνώσκειν] Melius esset πᾶς ἂν γνώσειεν, ut reposui.

P. 90. § 48. Vid. Psell. de Dæmonibus. & Gaulm. Not. pag. 142.

Pag. 93. § 54. Ἀειτοβόλως ἔθω] Vid. Meurs. de Pop. Attic. in Μελίτη.

Pag. 95. lin. 1. Ἰφικρότης.] Multùm diúque quæsivi quisnam esset hic Iphicrates. Vidi tandem Doctiss. Vigerum hac in re desperabundum. Opinatus sum mihi homunculo nimis arduum fore, cui expediendo tantus Gigas non sufficeret. Ibid. lin. 13. μιγάλλων πόλιν.] Vid. de la Cerda in Tertull. de spectac. n. 93. P. 95. lin. 29. Βάλκας] Miror interpretem Gallicum non subodoratum fuisse mendum in isto verbo. Lege Βάρκας. Vid. Polyb. l. 1.

P. 96. Ferè ad finem. Τίς ὦθε ωφελής.] Vid. Grotii excerpt. p. 923. Seqq. etiam carmina p. 97. Ψαρὰ, &c. idem Grotius vertit.

P. 97. lin. 34. πάντα χίλια] Mallem sic legere, πάντε χίλια ἅπαξ, *uno eodemque tempore* 5000 *immolavit*. Pro πάντ' ἂν] substitui πῶς ἄν. Inveni postea apud Euseb. πωτ' ἂν, &c.

P. 98. lin. 13. ὀικεῖον ἢ καὶ τὸ μετρίως, &c.] Putavi legi oportere ὀικείων. Ideóque verti ut videtis. Nunc ex Eusebio edoctus, qui habet etiam ὀικεῖον, meliùs sic reddi potest, *consentaneum etiam Diis esset, moderatè quidem ex aliis libare*. Ib. paulò póst. ἐπαναστάσιόν τε καὶ καλαχλήσιειν, &c.] Euseb. cod. habet ὑπανας. καταχλίσ.ώσω. δέσεσιν. Paulò pòst, εἰ μνημονεύεις.] Grotius vertit. V. excerpt.

P. 101. lin. antepen. χύσιν eo sensu accepi, quo legitur in V. l. χύσιν, ἄνθρωσιν, πλῆθος.

P. 104. ἡμῶν τὰ ὦτα, &c.] Vide Psell. de Dæm. 142. Schol. Apollon. ad v. 118.

P. 106. lin. 5. Ante ὅτως videtur deesse πνά.

P. 107. l. 4. pro ὧν videbatur commodiùs ὡς.

P. 109. l. 9. κατ' σάρκα.] Potuit reddi *corporis*. Eo enim sensu observavi non semel usurpari hoc vocabulum, etiam apud τοὺ ἔξω.

P. 110. l. 14. Post ὁμοίως reposui ἔχει.

P. 111. lin. 10. Illud ὅι poni videtur pro ὡς. lin. 16. pro ὁιδὲν ὡς reposui ὅιδασιν. Paulò pòst pro ἐπεφθεν & ἐποίησεν, ἂν legi debere ratus sum.

P. 113. lin. 10. In interpretationem mendum irrepsit. Lege sic. *Ab Aristotele præsertim plurimis hac in re indagatis*. Ibid. lin. 4. à fine

fine pro κάκωπαι reponendum curavi κεκάμωι).

P. 115. l. 9. ἥλίᾳ] Potiùs legi debet Θεᾷ. Ferri tamen poteſt ἡλίᾳ. Sed non eſt tam commoda lectio. lin. 18. Illud ὅις nihil valet. Ideo delendum videtur. lin. 35. legebatur ἀφθ. εἰ. Transpoſui εἰ ἀφθ. τῆς.

P. 116. lin. 5. pro δίξειεν legi δείξειεν. lin. 16. ὧν ἀναπλόντων] Ego libenter legerem ἀνήπλοντο.

P. 117. l. 13.] Videtur ὄκ delendum eſſe. lin. 35. πόσω.] Vid. Pſel. de Dæm.

P. 120. lin. ult. πλὼ τῷ ἰχθύων] Conjicio legendum πλὼ τοιούτων.

P. 122. lin. 19. ϖεκάμμασι] Subſtitui ϖεὸς καμάτους. pro ἀντίδηλα legebatur priùs ἂν δῆλα. Vide Plutarch. de Soler. Animal.

P. 123. lin 12. Supplevi τὸ δίκαιον. Senſus enim verborum id flagitavit.

P. 125. A ſectione 21. ad § 25. deſumuntur verba ex Plutarcho. Uſus ſum Xylandri verſione, aliquibus hîc illîc immutatis. Emendationes igitur quæ in iſto intervallo occurrunt, Plutarchi autoritate fulciuntur. Nec idcirco hîe memorabo: Sed eas ſolùm quæ meâ ſolius conjecturâ nituntur: Igitur lin. 39. Interpono μὴ ex conjectura.

P. 127. l. 17. pro ἐμπορδουμένους reperitur apud Plutarch. — ὁμῶνα. Sed, ut mihi quidem videtur, non rectè. Potiùs igitur iſta verba ità verterem (non ut Xylander) *Nam ſæpenumero dum ſcriptionem aliquam oculis percurrimus, verba ad aures noſtras accidentia latent nos & effugiunt.*

P. 128. lin. 6.] Pro καὶ διέφθα, πάλιν αὐτοῖς ἀλῶσιν ὑποδράσεις ἢ ἐπιθυμίων legitur apud Plutarchum, καὶ διέφθα πάλιν αὖ τοῖς ἁλωσομένοις καὶ ὑποδρ. τ. ἐπ'. Si Porphyr. lectio melior, potiùs ità verterem, —*& indagines, rursusque ſibi ab inſidiatoribus captis effugia.*

P. 129. lin. 25.] Pro μηδὲν repoſui μηδένα. Et quoniam non viſus eſt Xylander mentem Plut. attigiſſe, verſionem mutavi.

P. 131. lin. 9. ἵππων ὠκὺ, &c.] Diſcrepat hîc immane quantum Porphyr. Codex à Plutarcho. Plut. enim legit παρεξαλλομένων πλαγρεῖς ἵππων πλαμίων. Sequor in interpretatione Plutarchum. De equis enim parentes alentibus nulla apud ſcriptores eſt mentio, quod ſciam; de ciconiis autem crebra; Vid Suid in ἀντιπλαγεῖν.

Lin. 30.] Τὸ λυγκήϊον ſupplevi ex Plut. De Lyncur. vid. Biſciolæ. Hor. ſubſec. Tom. 2. l 2. c. 4.

P. 134. lin. 23.] Videbatur deeſſe οἰκείως, quod ex conjectura legerem. Γένεσις pro natura non ſemel. Vid. Indicem.

P. 135. lin. 22.] Pro κακοποιῆται leg. κακοποιοί. lin. 34.] Interpono ὄκ.

P. 138. lin. 8.] Pro κατάρχει mallem κατῆρχε, quoniam verba conſequentia id poſtulare videntur, ἐδεήθησαν, &c. Lin. 11, & 12. ἀλείπλον καὶ ἀνενδέα] Prætuli ἄλειπλον καὶ ἀνενδεῆ. Lin. 36. ἐντεῦθεν γε τὸ τῆς &c.] Locus

distortus & luxatus. Legerem lubens, ἀλλ' ἐνλεδδ'. γ. τὸ τ. φυσ.ἡ. ἐλάπωμα θρωεῖν δεῖ τὸ θρωύμμρον, &c.

P. 139. lin. 24. κόρον ὃ βλέπ᾽] Nescio an satis sanus sit hic locus. Mallem τὸν νῦν, de quo sæpiùs loquitur Porphyrius. Sed ἐπέχω. Lin. 28.] pro δικάζειν legendum δικάζειν. Lin. 39.] mallem pro ϖρομείωα ὑφρμείφια, ut opponatur τοῦ κάπωδεν.

P. 140. lin. 19. ϖῶ καλῶν, &c.] Videbatur legi debere τῶ καλῶν, & hanc esse loci mentem. *Nos cupiditates nostras explere semper conamur: sed frustrà: quia verè bona non quærimus, quæ animæ nostræ hiatus & rimulas magis cõplerent, quàm quæ inter extrinseca maximè videntur necessaria:* Lego enim ϛερόντων pro ϛεργ.

P. 144. § 3.] Hinc usque ad § 6. multa desumpsit Porphyr. ex Plutarcho in Vit. Lycurgi. A quo adjutus eram in locis corruptis emendandis.

P. 146. lin. 15. ἄμβωσι] *Labris*. Ità Xylander. Sed vid. Casaub. in Athen. Ibid. lin. pen. *opes sacrosanctas*] Secutus sum Xylandrum, qui ità Plutarchi verba transtulit: & meritó. Nam apud Plutarch. ità se habēt locus. ἄσυλον, μᾶλλον ἢ ἄζηλον.

P. 148 lin. 9.] Nescio quid sibi velit istud ὄνδε. Forsan legend. κοινᾶ. lin. 30. ὁ ἀϕ' ἑϛίας λεγόμενϕ ϖαῖς.] Potiùs lege ἐφ' ἑϛίας· ut idem sit, qui ὁ ἐπὶ βωμᾶ apud Eusseb. Præpar. l. 3. c. 12.

P. 151. lin. 26. ὃκ ἀσυκοφάντητον] Vellem istud ὃκ deletum. lin. 39. ἢ καθ' ὑπνῶν, &c.] Forsan sic legi possunt ea verba, ἃ καθ' ὑπνῶν οὐ ἀπτ. εἰξειν.

P. 152. lin. 28.] Pro ὑπαλίκων lege ϖαραλίκων. V. Salmas. in Solin.

P. 153. lin. 13. pro, ὑμνοῦντες reponendum censui ὕμνων. Versùs fin. pag. λόγος ἐμμεῖναν] Videbatur locus corruptus & mutilatus. Ideò supplevi & correxi ϖερὶ τοῦ ἐμμεῖναι. Ibid. sermo fit de Ægyptiis sacerdotibus, cæterisque sacrorum ministris. De quibus vid. Causin. observ. ad Hor. Hieroglyph. 37. & 39. & Clem. Alex. stromat. l. 6. p. 456.

P. 154. lin. 19. ϗ ὁμοίως ϖω ἕ] Lege ex Euseb. ὁμοίως ϖω. Lin. antepen. ὧν ἕκαϛος ϖῶ θεῶν ϖαρ.] Apud Eusseb. ὧν ἕκαϛος ϖῶ θεῶν παρέχει, ἐθρήσκευσαν. Doctiss. Vigerus totam periodum sic vertit, *Enimverò sic illi summam in res omnes Dei potestatem per animantes naturâ secum pastúque conjunctas, quas Deorum singuli declarârunt, venerari solent.* Ego sic reddidi, ac si σωνόμων significaret animalia quæ in singulis νομοῖς alebantur. Quorum unumquodque Deum aliquem exhibuit. Ut enim una provincia Leonem, alia Lupum præbuit, &c. ità Divinæ potestatis varietas variis harum præfecturarum sive νομῶν animalibus repræsentabatur. Verba sic optimè legi posse arbitror --ϐῶ[h.e. ϐώμαμεν] ἕκαϛος ϖῶ θεῶν ϖ. Eam potentiam quam Dii singuli ostenderunt, sub variorum animalium imaginibus venerabantur. Lin. ult. ὕδωρ ϗ ϖῦρ.] Vid. Causin. ad Hieroglyph. 41. l. 1.

Pag. 155. lin. 9. ὀϕῆ] Apud Eu sseb.

Euſeb. ἔσθ'. Sanè longè meliùs. Vid. Scalig. in Tibul. l. 1. Eleg. 3. & Kircher. in Obeliſc. Pamphyl. interpret. p. 491. lin. 16. Ἄνεζιν.] Apud Euſeb. Ἄναζιν p. 94. & p. 117. Ἀναμιν. Lin. 19. ὁ δὴ μεῖ' &c.] Euſeb. ſic ὁ ᾧ μετ' ὀλίγον φάγοι ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ, ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκευασμένα. Hæc lectio præferenda. Locum ſic vertit Euſeb. interpres. *Ille verò paulò pòſt ea tantùm comedit, quæ ſibi ex privato penu, tanquam homini, parata & appoſita fuerint.* Quæ habet Porphyr. ibid. de Accipitre & Scarabæo illuſtrant Cauſſin. ad Horum. & Kirch. in Idea Hieroglyph.

P. 156. lin. 8.] pro ὕζεως repoſui ἴζεως. lin. 19.] pro ἀγρεῖαν, ἄγνοιαν. lin. 28. παντὸς ζῴου λογικοῦ, &c.] Vid. Kircher. Ide. Hieroglyph. p. 312. lin. 12. Ἐσσαῖοι] Hinc ad § 14. verbatim ferè tranſcripta ſunt omnia ex Joſepho. Uſus ſum igitur verſione Rufini (ut creditur) niſi quòd aliqua minùs commodè reddita ſubinde immutârim. Emendationes autem quæ in iſto occurrunt intervallo pleræque Joſephi ipſius cod. authoritate nituntur.

P. 159. § 12. ferè ad initium, εἰς αὐτὸν] Videntur verba præ ſe ferre, ac ſi Eſſeni Soli preces funderent. Sed vid. Salmaſ. in Solin.

P. 104. lin. 5. à fine] Videtur redundare ἐκ. Verſio Menandri ibid. eſt Grotiana in excerptis.

P. 165. lin. 23.] pro Σύμβαλον legi debet Εὐβαλον. Vide Voſſ. de Hiſt. Græcis. lin. penul. legitur ὑάλιας. Tranſtuli *Leænas* autoritate Kircheri, quem velim conſulat, quicunque ea quæ ſequuntur de Perſarum myſteriis pleniùs intelliget.

P. 166. lin. 14. λασύρας] neſcio, ut ingenuè fatear, quid ſibi velit iſta vox. Gall. interpres reddidit *Lacertos*. Id etiam ego feciſſem, ſi quis eo nomine apud Romanos occurreret. Lin. 18.] pro σαῦρον opinor legi debere ταῦρον. Ità enim aliquando appellari ſolere ſolem poſſem, ſi tanti eſſet, multis probare. Lacertum verò dictum fuiſſe nondum mihi conſtat. Lin. 1. λεοντικὰ] Vid. Porphyr. de antro Nymph. lin. 37. ῥοιᾶς καὶ μήλων] Vide Julian. Or. 5. pro matre Deorum. Lin. 38.] pro ὃ legendum τό.

P. 167. lin. antepen. πεπεμμένοις] ex conjectura lego πεπομένοις. Vide initium Tract. Porphyr. de Styge.

P. 168. lin. antepen.] ſuperfluum eſt ἀρχεῖος.

P. 170. lin. 7.] pro σκέψωνται videtur legendum eſſe σκήψωνται.

P. 172. § 19.] Verſus iſtos Euripidis vertit Grotius in Excerptis.

P. 173. lin. 33. καὶ ἐναντίων, μονώσει ᾧ καὶ λήψει, &c.] potiùs legendum, καὶ ἐναντίων μονώσει, λήψει ᾧ ἧν οἰκ.

P. 174. lin. 7.] Videtur καὶ poſt συμπλοκῇ redundare.

P. 179. lin. 5. à fine ἐμπένοις] Petit. legit ἐμποινίμοις. & lin. penul. καὶ πλάνοις ἐπιτελείοις. Vid. in leg. Attic. in principio. Mallem ἐπομένως.

FINIS.

Errata, quæ in lib. de Abſtin. irrepſerunt, ſic corrige.

P.8.lin.27. ἐσθῶσι. p.14. l.6. *utebantur*. p.18.l. 7. *hominibus*. p.28.l.32. ἀπελελυγισμένων. Ibid. l.17.pòſt *Philoſophus* dele *qui*, & l.18.pòſt *eſt* ſupple, &. p.51.l.13. *ſequi*. p.67.l.15. βωμός. p.77.l. 24. dele *eos*, p.86.l. 20.lege, *quia illis eſt diſſimilis*. p.87.l.27. *aliquo*. p.90. l. 26. ἐξισορηκώς. 94.l.31. *Iſter*. l.39. μυσθεια. p. 92. l.25. πρῶϊ. & l.27. *omina*. p.103.l. 17. *lege* ὀδύγξις. lin.18. *noſtræ*. p.116. lin. ult. *tantúmque*. p. 117. l.9. *animantes*. p.138. l. 26. lege *ſequitur*. p.146. l.5. lege *lecti*. p. 148. l.5. ab ult. *interdicitur*. p.152.l.12. dele *res*. p.158. l. 12. poſt *quidem* interpone *opus*.

LUCÆ

Kuithspreadiug

LUCÆ HOLSTENII
de Vita & Scriptis
PORPHYRII PHILOSOPHI
DISSERTATIO.

CAP. I.

Hiſtoriæ pars βιογραφία. Vitæ Philoſophorum quot modis & à quibus ſcriptæ. Suidas explicatus. Hæreſes ex Philoſophia ortæ. SS. Patrum teſtimonia de Porphyrii eruditione.

QUi vitæ magiſtram, & actionum humanarum ſpeculum hiſtoriam dixêre, omnium optimè naturam, & dignitatem ejus perſpexiſſe videntur. Nam cùm duo ſunt quæ vitam humanam gubernant, ſapientia ac prudentia: quarum illa divinarum, ac humanarum rerum cognitione animum ſupra ſe ad Deum & cœleſtia erigit; altera verò conſiliorum, actionúmque moderatricem in hoc vitæ ſtadio ſeſe præbet: utraque ſanè hiſtoriarum beneficio comparatur. Cùm enim propria perveſtigatio difficilis ſit, & αὐτοπαθεία periculi plena, nec niſi longo itinere ad propoſitum finem perducat: hiſtoria unum ſub aſpectum exhibet, quicquid à præclaris ingeniis ſubtiliter inveſtigatum, & multo cum labore repertum fuit: tum egregia virtutum exempla, & varios conſiliorum eventus, caſúsq; ancipites proponit: ut, quod Comicus ait, inſpicere tanquam in ſpeculum in vitas præſtantium virorum liceat, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi: & quid faciendum ac fugiendum ſui ſine parte periculi cognoſcere. nec ſolùm tutior ea, ſed brevior quoque, faciliórque via eſt, quæ per exempla ducit: nihil enim efficacius illuſtri exemplo magni viri: ad cujus memoriam animus conſilia factáque omnia, velut ad regulam, exigat: cujus virtute ad laudis & gloriæ ſtudium concitetur. Atque ut ingens quædam pictura, magnam hominum actionúmq; varietatem artificis ingenio mirè confuſam exhibens, illa ipſa varietate ſpectantium quidem oculos animósq; maximè oblectat: ſi tamen una præ cæteris luculenta effigies emineat, revocat ea ſpectatorem, & peculiari quadam voluptate detinet. Ità etiam integra quædam, & καθολικῶς ſcripta hiſtoria magnâ quidem præceptorum, atque exemplorum copiâ animum legentis inſtruit; ſed ſi unius cujuſdam præſtantis viri virtutem & præclaras actiones accuratiori ſtudio præ cætero opere expreſſam offendat, hæret animus conſiliorum, factorúmque admiratione, & vehementiori affectu ad pulcherrimi

rimi exempli imitationem excitatur. Quocirca duplicem fermè ſcribendi rationem ab iis ſervatam videmus, qui aliorum rès geſtas ingenii monumentis ad poſteritatis memoriam tranſmiſſêre; ut vel integram alicujus gentis hiſtoriam continuo filo detexerent; aut præſtantis cujuſdam hominis vitam peculiari opere narrarent, & virtutes, vel vitia ejus vivis, quod aiunt, coloribus depingerent: ut ſeorſim poſita rectiùs ſingula perſpicerentur. Et hujus quoque, ni fallor, inſtituti principem auctorémque Homerum rectè dixerimus: qui utriuſque ſcribendi generis exemplar duplici opere propoſuit: quorum altero expeditionem Trojanam communibus omnium Græcorum conſiliis armísque ſuſceptam, & colliſas inter ſe Europæ Aſiæq; vires deſcribit: Altero autem unius Ulyſſis prudentiam per varios periculorum caſus exercitatam omnibus artis, atque ingenii coloribus depictam exhibet. niſi quis fortè altiùs originem à Moyſe vetuſtiſsimo omnium hiſtorico, adeóque ab ipſo Dei ſpiritu repetere malit: cujus inſtinctu ſacram hiſtoriam literis conſignatam credimus. Divinus enim Moyſes cùm generis humani primordia, ſeriémque Patriarcharum, & Judaicæ gentis hiſtoriam, ſacra, ac leges quinque libris expoſuiſſet: peculiari quoque opere Jobi vitam, atque egregiam in extremis calamitatibus animi conſtantiam, & pietatem erga Deum edidit: ut Judæorum animos longâ ſervitute, & diuturnis erroribus afflictos tam inſigni patientiæ exemplo confirmaret: Nam & hujus libri autorem, vel interpretem Moyſem doctiſſimi quique credunt, eámq; ſcribendi rationem infiniti dein ſacri ac profani autores imitati fuêre. Sed cùm duplex vitæ genus ſit: alterum quidē quod in publicis rebus adminiſtrandis,& in belli pacíſq; artibus excolendis verſatur, quod activum voçant: alterum verò quod omiſſâ publicorum negotiorum curâ, ſapientiæ ſtudiis, rerúmque divinarum atq; humanarum perveſtigationi impenditur, & contemplativum appellatur: primum quidem illud totum ad civilem ſocietatem ſpectat, quæ conjunctis multorum conſiliis, operísque regitur: idcóque qui eam vivendi rationem ſequuntur, haud diſſimiles videntur hiſtrionibus, quorum quiſque ſuam perſonam ità ſuſtinet, ut omnium actiones ſimul conjunctæ unum drama exhibeant: alterum verò umbraticis ſcholarum porticibus aut Muſæi parietibus incluſum delitéſcit, & procul à fori ſtrepitu in privato otio ità degitur, ut ejus ſectatores μονῳδοὶ tragicis rectè compares, qui ſinguli per ſe ſuas partes abſolvunt: ac proinde autores, qui de claris in utroque genere hominibus ſcripſêre, in duas claſſes rectè diſtingui exiſtimo: ut altera quidem virorum belli, aut pacis artibus illuſtrium vitas complectatur: altera verò eorum qui ſapientiæ & doctrinæ laude claruerunt. Sed ut magnæ continentis regio aliarum provinciarum confiniis undique cincta, ob permixtos,confuſósque vicinorum limites ægrè diſtinguitur: inſula autem, quam apertum mare circumluit,aut regio continuo montium tractu, vel deſer-

ta

ta arenarum ſolitudine definita, nullo negotio deſcribitur: ſic politicorum hominum vitæ, & res geſtæ ſeorſim difficiliùs explicantur; quòd aliena multa iis permixta ſunt: quæ cùm nec plenè narrari, nec omitti prorſus poſſint, minùs facilem hiſtoriam reddunt. Contrà verò quia ſapientiæ ſtudia in privato otio conſectantur, eorum quoque vita peculiari opere rectiùs narratur: quæ fermè in præceptorum ac diſcipulorum enumeratione, tum in dogmatibus, operúmque titulis recenſendis conſiſtat. Et extant egregii in utroque genere ſcriptores, quos ſi hoc loco recenſerem poſt eruditiſſimos viros, qui de Græcis, Latiníſq; hiſtoricis nuper tractârunt, actum agerem. Sed paucis duntaxat de illis exponam, qui vitas virorum ſapientiæ aut literarum ſtudiis illuſtrium, quos Græci communi φιλοσόφων aut σοφιςῶν nomine complectuntur, ſcripſêre: quòd ad præſens noſtrum inſtitutum ea tractatio ſpectet. Hos ſcriptores in duo genera Theodoretus diſtinguit ſerm. 11, θερα. quorum alii dogmata tantùm & ſententias Philoſophorum recenſent: alii vitas quoque ſingulorum dogmatis adjungunt: quibus tertium puto addendum eſſe eorum, qui vitas tantùm, ſeu elogia ſcripſêre: quales nunc extant Philoſtrati Βίοι σοφιςῶν, duobus libris comprehenſi: & Philoſophorum ac Sophiſtarum vitæ ab Eunapio ſcripti: quibus etiam accenſeo Marini Neapolitani librum de vita Procli, quem alio nomine περὶ εὐδαιμονίας inſcripſit: & Choricii orationem funebrem à Photio laudatam, quâ Procopii Gazæi vitam elegantiſſimè narrat: quam brevi cum integra Procli vita ex Vaticano manuſc. publici juris faciam. Ad primum verò genus pertinent Plutarchi περὶ ἀρεσκόντων τῆς φιλοσόφοις, h. e. *de placitis Philoſophorum* libri quinque; eorúmque epitome: quæ nomine φιλοσόφου ἱςορίας inter Galeni opera extat: rectiùs autem Aetio Theodoreti teſtimonio tribuitur. eódem quoque referendi Xenophontis ἀπομνημονευμάτων, ſive *Socraticarum diſſertationum* libri quinque, & octo libri διατριβῶν Epicteti ab Arriano ad Xenophontis imitationem ſcripti: & ejuſdem ὁμιλιῶν ſive διαλέξεων libri xii. quos Photius in biblioth. & A. Gellius l. 1. cap. 2. & l. xix. c. 1. tum Simplicius principio commentarii in Enchiridion Epicteti laudat: quorum quatuor tantùm hoc tempore ſuperſunt. Ejuſdem generis fuit Ariſtotelis συλλογὴ τῶν τοῖς Πυθαγορείοις ἀρεσκόντων, cujus teſtimonio Simplicius libro 2. de Cœlo bis terve utitur: & Alexandri Polyhiſtoris liber de Symbolis Pythagoreorum, citatus à Cyrillo libro v. c. Julianum. & Xenocratis Πυθαγόρεια, quæ Laertius commemorat. Item Eudemi ἀςρολογικὴ ἱςορία: quâ expoſuit quid quiſque in ea ſcientia inveniſſet: quam præter alios Simplicius ad 2. de Cœlo aliquoties citat; aliorúmq; ſimilia opera, quorum nunc non eſt commemorandi tempus. Illi verò qui de vita & dogmatibus clarorum virorum, eorùmq; operibus tractârunt, longè plurimi ab antiquis recenſentur: & ſuperſunt etiam nunc præſtantes aliquot in hoc genere ſcriptores, inter quos Herodotus, edi-

to

to de genere & vita Homeri libro, principem locum meretur: extat etiam Plutarchi liber, quo decem oratorum Græciæ vitas complexus est. Longè autem celeberrimi sunt Diogenis Laertii libri x. περὶ βίων, καὶ δογμάτων, καὶ ἀποφθεγμάτων ὧν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων. & Hesychii Milesii liber περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ διαλαμψάντων σοφῶν· quem Suidas vocat ὀνομαλόγον ἢ πίνακα ὧν ἐν παιδείᾳ ὀνομαζῶν, & epitomen ejus suo operi inseruit: id enim volunt sequentia verba, ἃ ἐπιλομή ὅτι τοῦτο τὸ βιβλίον, cui loco sanissimo & integerrimo frustra Cl. Meursius medicinam facere conatur. neque enim Hesychii librum rectè Diogenis Laertii epitomen dixeris: cùm ille non solùm Philosophos, sed Grammaticos quoque & Rhetores, item poetas & historicos commemoret. Sed Suidam ea quæ illustrium virorum vitis suo operi inseruit, magnam partem ex Hesychio transcripsisse non dubitabit qui utrunque contulerit. Et ostendit mihi ejusmodi πίνακας veteres manusc. ex Suida collectos, aut potiùs à Suida transcriptos, Jacobus Sirmondus, vir ingenio & omnis eruditionis laude maximus. Extant præterea in hoc genere Philostrati libri viii. *de vita Apollonii*, & Iamblichi libri duo priores *de vita & secta Pythagoræ:* quos brevi cum aliis duobus edam. quatuor enim duntaxat ex vii. ad nos pervenêre. Et pertinent huc Porphyrii *de vitis Philosophorum* libri iv. quorum primum nunc iterum in lucem profero; de quo opere paulò pòst accuratiùs agendum erit. Hujus quoque generis sunt Suetonii libri duo *de Illustrium Grammaticorum, Rhetorúmque vitis:* tum D. Hieronymi, & qui Hieronymum excepeperunt, Gennadii, Isidori, Ildefonsi, atque Sigiberti *Illustrium Scriptorum catalogi:* quò etiam spectant xii *Prophetarum vitæ* ab Epiphanio scriptæ: ut & Euthalii diaconi libellus *de vita & peregrinationibus B. Pauli:* aliíq; similes, quos studiò omitto: cùm mihi non nisi de Philosophorum vitis tractare propositum sit. *Isidori Philosophi vitam* à Damascio scriptam legit Photius, & Suidas: qui plurima indè excerpserunt. & incerti auctoris fragmenta de vita Pythagoræ ex eodem Photio Porphyrii libello subjunxi. Aristotelis quoque vitam incogniti autoris, cum J. Nunnesii commentario, ante aliquot annos in Belgio edidi. Eos verò Illustrium vitarum autores quos Athenæus, Diogenes, Suidas, aliíque laudant, quósque temporum injuria nobis invidit, prolixum esset hîc commemorare: ex quibus maximè celebrantur Aristoxenus, Callimachus, Hermippus, Aristocles Messenius, Sotion, atque ejus abbreviator Heraclides: tum citati à Porphyrio hoc libro Antiphon, Hippobotus, Neanthes Cyzicenus, similésque alii. Cæterùm si quis tria illa scriptorum genera inter se contendat, apparebit haud dubiè, primum illud quod vitas tantùm aut elogia complectitur, non tam ad narrationem fidémque historicam, quam ad sophisticam ἐπίδειξιν comparatum esse: alterum quoque quod dogmata & placita tantùm recenset, cùm nihil ferè παιδικὸν contineat, philosophicum potiùs quàm histo-

hiſtoricum eſſe dicendum : tertium verò illud propriè ad particularem hiſtoriam pertinere: quod & multo plus utilitatis ad ſolidam rerum cognitionem affert; cùm non dogmata ſolùm commemoret; ſed id quoque præcipuè oſtendat, unde & à quibus Græcorum ſapientes doctrinam ſuam hauſerint: dum peregrinationes eorum ad barbaras nationes, & longiorem cum iis conſuetudinem narrat : indè enim manifeſtè apparet τῆς βαρβάρω φιλοσοφίας Ἑλληνικὴ κλοπή· & univerſam gentilium ſapientiam ex Hebræorum & Chaldæorum fontibus derivatam fuiſſe, liquidò perſpicitur: quod Cl. Alexandrinus Strom.v. & vi. & Euſebius præp. evang. lib. x. prolatis Græcorum teſtimoniis abundè comprobârunt: quo ipſo Græcorum συμφωνίας καὶ σοφισμαὶ περιφερείας, ut Euſebius vocat, & blaſphemæ adverſus religionem noſtram calumniæ prorſus convelluntur:& ſacrarum literarum fides atq; autoritas adſtruitur: tum verò plurimorum errorum fontes ac principia, quos hæretici in Dei Eccleſiam invehere ſtuduerunt, deteguntur. Philoſophos enim plerorúmque hæreticorum patriarchas non injuriâ à Tertulliano appellatos fuiſſe, non uno exemplo ex hoc Porphyrii libello probari poteſt: Nam duplex Pythagoreorum συστοιχία, quæ τὰς ἀντικειμένας ἐν ἑνοποιῶν καὶ διακριτικῶν δυνάμεων συζυγίας complectitur, duo illa contraria Manichæorum principia haud dubiè nobis peperit : quos alia multa à Pythagora mutuatos eſſe unius Epiphanii lectione ſatìs ſupérque conſtat: nam quod ille hær. 66. cap. 9. Manetem docuiſſe ſcribit, carnibus veſcentem animam quoque devorare,& in animal illud mutari quod comederat: nonne id ex Pythagoræ ἀπορρήτῳ derivatum: qui animantium eſu abſtinendum præcipiebat, διὰ πίνω τὸ συγγενὲς πίνω, & quòd omnes animas ὁμοιοδεῖς crederet? cúmque idem Pythagoras docuiſſet, animam divinæ auræ particulã ad inferiora prolapſam corpori velut carceri includi,& corporeæ affectionis vinculis captivam detineri:ex quib⁹ niſi purgata receſſerit, recidere eam in alia corpora: purgatam verò tandem ad cognata ſydera, & cœleſtem animarum chorum reverti : Manes eadem illa dogmata ſua fecit, ut ex citato Epiphanii loco videre eſt. Aſſerebat enim animam Dei particulam, avulſam à Deo à principibus contrarii principii, captivam in corpus detrudi : & poſt tranſmigrationem ſive transfuſionem in quinque corpora, tandem per lunam atque ſolem ad beatorum regionem transmitti: quam μεταγγισμὸν καὶ διαπέρασιν animæ vocabant: quæ deliria Epiphanius c. 28. & 55. abundè refutat. quibus affines ſunt Origenis errores περὶ προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν, quorum ἀφορμὰς atque anſam ex Pythagoræ & Platonis doctrina eum ſumpſiſſe nemo philoſophicæ hiſtoriæ peritus dubitat. Præterea, quòd Porphyrius mare lacrymam appellatũ à Pythagora prodidit,id omnino convenit cum Judæorum fabulis, qui Deum quotieſcunq; calamitatum Judaicæ gentis reminiſcitur, duas lacrymas in mare oceanum effundere docent. Cúmque Ægyptios Nilum, & Empedoclem mare terræ ſudorem

rem appellàsse Proclus lib. 1. in Timæum, & Aristoteles Meteor. lib. 2. c. 3. testentur: quis non videt ex qua officina eorundem Manichæorum & Valentinianorum dogma prodierit: quos imbres principum materiæ sudores dixisse Irenæus & Titus Bostrensis lib. 1. atque Epiphanius hæresi 66. affirmant? quæ profana deliria à rustici illius Comici opinione parùm differunt, qui cœlo pluente Jovem per cribrum mingere credebat: aut à Poetarum fabulis, qui thermas Himerensium ex eo ortas finxere, quòd Hercules devictis gigantibus sudorem isthic abluisset. taceo enim de incantationibus, aliisque magicis præstigiis, quas cum Pythagora Basilidis atque Manetis sectatores communes habuere: ut & illa quæ de symbolica & mystica docendi ratione, de silentio & exploratione discipulorum: tum quæ de ὀνειροκριτικοῖς Hebræorum hoc opusculo traduntur. de quibus nonnulla in notis hisce attigi: alia ad uberiores in Iamblichum observationes servo.

Cæterùm cùm integrum Porphyrii opus, quod temporum injuria nobis invidit, proferre non licuerit: ut jacturam, quam res literaria tam luculentæ historiæ interitu fecit, aliqua parte supplerem, placuit ea quæ de ipsius Porphyrii vita scriptísque hactenus apud varios auctores observavi, in unum colligere: & accuratiùs nonnulla ad examen revocare, quæ minùs rectè à clarissimis nostri sæculi scriptoribus prodita videntur. qua in re cùm unicum illud mihi propositum habuerim, ut nostro studio ad sacræ ac profanæ historiæ cognitionem, tum ad Pythagoræ ac Platonis Philosophiam illustrandam nonnihil utilitatis accederet: facilem ab æquis judicibus veniam spero, si quà ab recepta magnorum virorum sententia discedam. nec quisquam existimaverit me vitio ἀνδολικῆς, aut contradicendi studio adversus publicum totius orbis præjudicium, Christi hostem, & veritatis calumniatorem defendendum suscepisse: cujus blasphemias & ipse toto animo detestor, & viro cætera maximo excidisse nollem: ingenii verò præstantiam & philosophandi subtilitatem cum sanctissimis Ecclesiæ scriptoribus summopere me admirari fateor. Et si fortè eorum auctoritate hujus scripti invidiam declinare liceat, producam hoc loco aliquot ipsorum testimonia, quibus Porphyrii ingenium ac doctrinæ magnitudinem, tum operum ejus præstantiam deprædicârunt: ut dum cum ipsis loquor, non nisi cum ipsis reprehendi & damnari possim. & Eusebius quidem, qui Porphyrii blasphemias xxx. libris refutavit, lib. 3. & 9. de præpar. Evang. in clarissimorum Philosophorum numero eum ponit, sive ut ipse loquitur, τῶν μάλιστα διαφανῶν ἐν πᾶσι γνωρίμων, κἀὸ τι ἐ μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενεγκάμενον. eodémque modo Cyrillus, libro primo contra Julianum ait illum ob profanam eruditionem δόξαν ἐκ ἀξιονῆ, hoc est, famam egregiam inter suos obtinere. Unde & Divus Augustinus libro septimo de Civitate Dei, c. 25. *Philosophum nobilem* ipsum appellat. quem libro 10. cap. 10. *doctiorem Platonicum:*

& cap. 32. *hominem non mediocri ingenio præditum.* alibi, *magnum gentilium Philoſophum.* libro autem 19. c. 22. *doctiſſimum Philoſophorum* vocat, *quamvis* (inquit) *Chriſtianorum acerrimus inimicus.* adeò ſanctiſſimi viri judicium nullo affectu præpediri potuit, quin eximiæ eruditionis laudem juratiſſimo hoſti tribueret. Boethius autem non minùs ſanctitatis & martyrii gloriâ, quàm omnis ſacræ ac profanæ philoſophiæ cognitione celebris, quanti Porphyrium fecerit id vel ex eo apparet, quòd libros ejus non ſolùm legerit, ſed Latinè tranſlatos iteratis commentariis illuſtraverit, ut ab aliis quoque iidem legerentur. tum quòd in explicatione Ariſtotelis & univerſa philoſophandi ratione unum Porphyrium cæteris omnibus ſe præferre, ac ſequi teſtetur. ut eum maximè Porphyrii exemplo Platonicam doctrinam cum Ariſtotelica conjunxiſſe exiſtimem. quod honorifica de ejus eruditione ſcriptísque teſtimonia, quæ paſſim apud Boethium extant, clariſſimè oſtendunt. Libro in categor. ait ſe in exponendo Porphyrii ſententiam ſecutum, *quòd videbatur expeditior planiórque eſſe.* ità & lib. 1. majorum commentariorum in librum de interpretatione teſtatur ſe expoſitionem maximè à Porphyrio tranſtuliſſe. *hic enim,* inquit, *nobis expoſitor & intellectûs acumine, & ſententiarum diſpoſitione videtur excellere.* & ad text. 2. *Sed Porphyrius de utriſque acutè ſubtilitérque judicat, & Alexandri ſententiam magis probat.* & mox addit: *quocirca Alexander vel propriâ ſententiâ, vel Porphyrii auctoritate probandus eſt.* lib. 2. text. 14. *multas confuſiones multósque in orationibus errores hic locus optimè intellectus, veracitérque perceptus ſubtulit: & hæc eſt expoſitio, quam nullus ante Porphyrium expoſitorum vidit.* & text. 21. ait Alexandri ſententiam non quidem abhorrere à ratione, *ſed Porphyrii eſſe meliorem:* additque eum *locum à Porphyrio diligenter eſſe expoſitum.* lib. iv. ad text. 46. improbata Hermini expoſitione ut nimis obſcura, ſubjungit: *nos autem Porphyrium ſequentes, cíque doctiſſimo viro conſentientes dicimus, &c.* & lib. v. textu 58. qui eſt de unitate enunciationum, cùm dixiſſet multos ejus loci caligine confundi, ut dignè exequi, & quod ab Ariſtotele dicebatur expedire non poſſent, allatis variorum explicationibus addit tandem: *Sed omnes hi nihil omnino intelligunt, ſed eſt melior expoſitio quàm Porphyrius dedit.* Atque hæc Sanctorum hominum teſtimonia adduxi, nè opera, quàm Porphyrii ſcriptis reſtituendis atque illuſtrandis impendi, mihi fraudi ſit apud eos, qui contra veterum auctoritatem omnes ipſius libros, & imprimis quidem illos quibus vertendis atque exponendis Boethius jam olim laborem impendit, à ſcholis ablegari, & ex manibus ſtudioſorum excuti volunt; ut ſuppreſſâ & deletâ veterum memoriâ novas ſuas merces majori precio venditent. quibus ſaltem ſufficere debebant clades illæ quas Gothorum & Saracenorum aliorúmque barbarorum inundationes rei literariæ intulerunt. Sed nunc de vita ſcriptísq; Porphyrii narrare aggrediar.

CAP. II.

Porphyrii patria & genus: nomen vernaculum Malchus: ætas per annos digesta: Sicula commoratio. D. Augustini sententia de Porphyrio Siculo.

POrphyrius, ut quidem ipse in Plotini vita de se scriptum reliquit, patriam habuit Tyrum, nobilissimam & principem Phœniciæ civitatem. idémque Eunapius & Suidas, sive ipsius fidem, sive publicum omnium consensum secuti, prodiderunt. Parentes illi haud ignobiles fuisse Eunapius affirmat. & ipse in Plotini vita patris sui meminit, cum quo commune sibi Malchi nomen fuisse ait patriâ Syro-phœnicum linguâ: quod Græcâ βασιλέα, Latinâ regem significat. unde ex purpura, regiæ dignitatis insignibus, Porphyrii nomen Longinus præceptor ipsi fecit: quòd Græcis auribus Malchi nomen insolens ac barbarum videbatur. Verba ipsius Porphyrii in Plotini vita hæc sunt: γράφει ὁ Ἀμέλιος βιβλίον, ὃ ἐπέγραψε μὲν (ità ifthic est legendum) πρὸς τῆς κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Πλωτίνου πρὸς τὸν Νουμήνιον διαφορᾶς· μετεσφώνησε δὲ αὐτὸ βασιλεῖ ἐμοί. Βασιλεὺς δὲ τύνομα τῷ Πορφυρίῳ ἐμοὶ μετεσταί, κατὰ μὲν πάτριον διάλεκτον Μάλχῳ κεκλημένῳ· ὅπερ μοι καὶ ὁ πατὴρ ὄνομα κέκληται. τοῦ δὲ Μάλχου ἑρμηνείαν ἔχοντες βασιλεὺς, εἴπερ εἰς Ἑλλωΐδα διάλεκτον μεταβάλλειν ἐθέλοι, &c. *Amelius Librum composuit, quem inscripsit de differentia doctrinæ Plotini & Numenii: hunc librum mihi* Βασιλεῖ *hoc est, Regi nuncupavit. nam id nomen mihi Porphyrio erat: qui patriâ dialecto Malchus vocabar. quod nomen & patri meo fuit. at Malchi nomen, si quis in Græcam linguam transferre velit, βασιλέα sive Regem significat.* & subjungit; Longinum sibi sub vernaculo nomine Malchi librum inscripsisse: Amelium Græca voce Βασιλέως uti maluisse. idémque Eunapius hisce verbis in ejus vita refert: Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα. τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Πορφύριον δὲ αὐτὸν ὠνόμασε Λογγῖνος, ἐς τὸ βασιλικὸν τῆς ἐσθῆτος παράσημον τὴν προσηγορίαν ἐπιστρέψας. *Porphyrio nomen initio fuerat Malchus, quod Syrorum linguâ regem sonat, sed detorta significatione ad purpuram, regium in vestimento insigne, Porphyrium, veluti purpureum nominavit Longinus.* atque hinc intelligendus Suidas, qui omisso Malchi nomine de solo illo Græco meminit: Πορφύριος, ὃς κυρίως ἐκαλεῖτο Βασιλεὺς, Τύριος φιλόσοφος. *Porphyrius qui proprio nomine vocabatur Rex, Tyrius Philosophus.* item Hesychius: apud quem hodie legitur, Μάκκος, βασιλεύς· cùm olim haud dubiè scriptum fuerit Μάλχος. Nam Malchum regem significare Hebræorum, & Syrorum dialecto, præter quam quod notissimum est, testatur & D. Hieronymus in vita Malchi Eremitæ. *Erat illic quidam senex nomine Malchus, quem nos Latinè Regem possumus dicere, Syrus natione & linguâ.* & Ammianus Marcell. lib. 24. Assyriorum fluvium *Naar-malcha* commemorat,

memorat, qui βασίλειος πόλεως Straboni & Ptolomæo, inter Tigrin & Euphraten. *Alia* inquit, *fluminis pars Naar-malcha nomine, quod fluvius regum interpretatur, Cteſiphonta prætermeat.* Et Plinius lib. vi. cap. 26. *Ab Aſſyriis univerſis appellatum Armilchar* (potiùs Narmalcha) *quod ſignificat regium flumen.* Cæterùm Malchi nomen non infrequens fuiſſe Syris vel ſacræ literæ teſtantur, quæ ſummi ſacerdotis ſervum hoc nomine commemorant: Et Cleodemum neſcio quem prophetam, cui & Malchi nomen fuit, ex Alexandro Polyhiſtore laudat Fl. Joſephus, antiq. Judaic. lib. 1. c. 16. qui Judæorum hiſtoriam ad exemplum Moyſis conſcripſerat. Et Malchi ducis apud eundem mentio extat, lib. 1. de bell. Judaic. cap. 6. & 9. Et Euſebius lib. 7. cap. 2. Malchum martyrem Cæſareæ Palæſtinæ paſſum refert. Malchum quoque Philadelphenſem ſophiſtam, rerum Byzantinarum ſcriptorem legit Photius, codice 78. quem falsò idcirco Suidas Byzantinum credidit. Et Malchi Eremitæ vitam ſcripſit D. Hieronymus, cujus modò memini: nè infinita Hebræorum nomina ex veteris teſtamenti hiſtoriis proferam, quæ ex eadem voce deducta fuerunt.

Quòd autem Malchi nomen Longinus cum altero illo Porphyrii commutavit, illi geminum gemellum eſt quod narrat Julius Capitolinus, Clodio Albino, cùm fortè purpureâ matris illigatus eſſet faſciâ, joco nutricis Porphyrii nomen inditum fuiſſe. Nec diſſimile eſt illud, quòd Græcorum Imperatorum liberis Πορφυρογέννητον cognomen tribuebant: eò quòd recèns in lucem editi, velut paterni imperii hæredes, regiâ purpurâ involverentur. Quamvis alii id nomen iis impoſitum ſcribant à regia domo, quam Porphyram vulgò vocabant: qua de re ad ſecundam partem ſyntagmatis noſtri Geographici uberiùs diſſerendi locus erit. De ætate Porphyrii ſtrictim Suidas refert, vixiſſe eum ſub Aureliano, & perveniſſe ad tempora Diocletiani. Quod ex Eunapio hauſit: qui Porphyrii vitam in Galienum, Claudium, Tacitum, Aurelianum & Probum Imperatores incidiſſe teſtatur. Verùm cùm ipſe in Plotini vita diligenter annos ætatis ſuæ notet, & accuratam temporum ſervet rationem, operæ pretium fuerit preſſiùs ſingula perſequi, quæ uſui nobis futura ſint ad ea, quæ poſtea dicentur. Primùm ergò de ſuo ad urbem & Plotini ſcholam adventu ſic ſcribit: *Τῷ δεκάτῳ ὅ ἔτει τῆς Γαλλήνου βασιλείας ἐγὼ Πορφύριος ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος μὲν Ἀντωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ γεγονὼς, καταλαμβάνω μὲν τὸν Ἀμέλιον ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα ἤδη πρὸς Πλωτῖνον συνουσίας. Ἐν ᾧ Πλωτῖνος τῷ δεκάτῳ ἔτει τῆς Γαλλήνου βασιλείας ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη ἦν ὢν. Ἐγὼ ὅ Πορφύριος τὸ πρῶτον αὐτῷ συγγέγονα αὐτὸς ὢν τότε ἐτῶν τριάκοντα. Decimo Galieni Imperatoris anno ego Porphyrius è Græcia ubi cum Antonio Rhodio Romam veniens Amelium reperi xviii jam annos familiariter Plotino uſum. Plotinus autem decimo Galieni Imperatoris anno quinquageſimum nonum circiter ætatis annum agebat.*

Ego verò Porphyrius, cum primùm huic adhæsi, triginta tunc annos impleveram. Cùm ergò decimus Galieni annus in CCLXIV Christi incidat: subductâ temporum ratione constat, Porphyrium natum fuisse anno decimo Alexandri, qui est annus Christi CCXXXIII. Cæterùm cùm decennio antè, h.e. vigesimo circiter ætatis anno primâ vice Romam venisset, exiguum temporis spatium ibidem commoratus fuit, feriante tum à docendi munere Plotino. Cui cùm secundo hoc adventu sese adjunxisset, integros quinque annos operam dedit Sexto demum ad Lilybæum Siciliæ profectus; ut Probum virum insignem isthîc degentem accederet. Fuit is XV, seu postremus Galieni annus, qui est à Christo nato CCLXIX. utrumque ipse his verbis testatur: *Plotinus nonum & quinquagesimum ætatis annum tum agebat. Ego autem & hunc ipsum annum & insuper quinque alios cum ipso versatus sum, quia etiam decennio antè Romam veneram, &c.* de profectione Sicula paulò pòst subjungit: *quo tempore in Sicilia degebam, quò perveneram circa decimum quintum Galieni Imperatoris annum, Plotinus libros* v. *composuit.* Hæc eò diligentiùs ipsius Porphyrii verbis confirmanda duxi, quòd Illust. Card. Baronius eum decem & octo annos Romæ Plotinum audivisse referat: id Porphyrio adscribens, quòd Amelio tribuendum, ex loco superiùs producto apparet. Profectus autem fuit in Siciliam de consilio Plotini, qui atrâ bile laborantem eò ab urbe ablegavit. Hoc enim morbo adeò se percitum fuisse scribit, ut manus sibimetipsi inferre aliquando fuerit conatus, nisi amens propositum Plotinus suâ prudentiâ impediisset. Qua de re ipsum loquentem præstat audire: *Ego*, inquit, *quandoque me ipsum interimere cogitabam: quod mirabiliter ille persensit, mihique domi deambulanti protinus adstitit, atque: studium istud propositúmq; meum nequaquam sanæ mentis esse, sed animi potius atrâ bile furentis, Itáque Româ abire me jussit. Huic ego obtemperans in Siciliam sum profectus, quòd audirem Probum quendam, egregium virum circa Lilybæum tunc degere. Quo quidem factum est, ut ab hoc animi proposito desisterem; sed interea impedirer, quo minùs Plotino usque ad obitum ejus adessem.* Mortuus enim est Plotinus in Campania, triennio post Porphyrii discessum, ætatis anno LXVI. post secundum Claudii Imperatoris annum; qui est annus Christi CCLXI. quo tempore Porphyrius ad Lilybæum vivebat: ut ipse sub principium vitæ Plotini testatur. Atq; hæc sunt quæ secundùm distinctam annorum rationem ex ipsius Porphyrii scriptis colligere licuit. De reliquo vitæ tempore vix quidquam certi statuere possumus: quamdiu in Sicilia fuerit commoratus; quibus postea locis vixerit: nec quando vivere desierit. Proferam tamen quæ sparsim hinc indè collegi, atque unum sub aspectum ea proponam, quibus Porphyrii vita illustrari poterit. Ubi id quidem principio dicendum, quod Vincentius Lirinensis, & Eusebius ipsius Porphyrii testimonio prodiderunt, eum fere puerum Alexandriam ad Origenem

genem audiendum profectum fuiſſe. Vincentii verba hæc ſunt de Origene, cap. 1. 23. *De cujus incredibili quadam ſcientia ſi quis referentibus nobis Chriſtianum non accipit teſtimonium, ſaltem teſtificantibus Philoſophis gentilem recipiat confeſſionem. Ait namque impius ille Porphyrius, excitum ſe famâ ipſius Alexandriam fere puerum perrexiſſe, ibique eum vidiſſe jam ſenem; ſed planè talem tantúmque virum, qui arcem totius ſcientiæ condidiſſet.* Euſebius verò ſimilem locum ex tertio libro contra Chriſtianos adducit, libro ſexto hiſtor Eccleſiaſt. cap. 19. ὁ δὲ πρόσθεν τῆς ἀπιστίας ἐξ ἀνδρὸς, ᾧ κἀγὼ κομιδῇ νέος ὢν ἐπ ἐντεύξεσι, σφόδρα ἐυδοκιμήσαντος, καὶ ἐπ δ' ὧν καὶ ἀλέλοιπε συγγραμμάτων ἐυδοκιμοῦντος παρειλήφθω Ωριγένης. *Hujus autem abſurditatis exemplum ab Origene ſumatur, viro qui cum mihi admodum adoleſcenti familiaritas intercoſſit,* &c. Unde miror Eunapium Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν; ſive condiſcipulum vocâſſe, ídque ipſius Porphyrii verbis, cùm conſtet Originem lxix annos natum, anno Chriſti cclvi. qui fuit Galli & Voluſiani xxii, vel xxiii. Cæterùm cum Origenem, Philippo imperante, ac ſedente Fabiano Pontifice, Romam veniſſe Eccleſiaſtici annales teſtentur; puto non malè colligi Porphyrium Alexandriam profectum fuiſſe, aut ſub extremum Gordiani imperium, vel primis Philippi annis, qui Gordianum imperio exuit; circa ætatis annum xiii, vel xiv. Id enim ea verba, κομιδῇ νέος ὢν ἔτι, indicare videntur. Carthagini quoq; ſe vixiſſe teſtatur, lib. 3. de Abſtinentia, ubi perdicem ab ſe educatum refert, adeò cicuratum, ut vocem humanam intelligeret, eidémque reſpondere conaretur. Atque eò ex Lilybæo ipſum trajeciſſe veroſimile eſt. Athenis etiam aliquandiu verſatum eſſe, ubi omnia ſapientiæ ſtudia, maximè autem divini Platonis doctrina tum florebat, ex alio ejus loco apparet, quem Euſebius lib. x. de præparatione inſeruit, ex primo libro Philologicæ auſcultationis: ubi Plotini natalem apud Longinum epulis celebratum refert, & ſermones de autorum furtis inter convivas habitos commemorat. τὰ Πλωτίνεια (inquit) ἐστῶν ἡμᾶς Λογγῖνος Ἀθήνησι κέκλικεν ἄλλως τε πολλὰς, καὶ Νικαγόραν τὸν σοφιστὴν, &c. Unde videre eſt Porphyrium poſt obitum Plotini ex Sicilia eò commigrâſſe. Eunapius quoque poſt Siculam commorationem Romam eum rediiſſe, ac dicendi facultatem ſumma cum laude exercuiſſe teſtatur: ità ut Senatus populúsque Romanus magno eum in pretio atque honore haberet. Ubi tandem in profunda ſenectute deceſſiſſe dicitur. Quibus & hoc addo, editam ab eo Plotini vitam circa ſeptuageſimum ætatis annum: cùm ibidem referat, ſe anno ſexageſimo octavo ecſtaſi divinâ ſive exceſſu mentis correptum fuiſſe: niſi ea melancholici cerebri potiùs commotio, aut dæmonis in angelum lucis transfigurati ludicrum phantaſma, cum D. Auguſtino lib. 10. de Civ. Dei cap. x. cenſenda ſit. Fuit is annus Chriſti cccl, Diocletiani Imperatoris xviii, qui triennio pòſt

imperio ſeſe abdicans Conſtantium habuit ſucceſſorem. Sed cùm Porphyrius dicto loco anni illius lxviii, ut pridem elapſi meminerit; veriſimile videtur, ſcriptam ab eo Plotini vitam in extrema ſenectute, & ſub finem imperii Diocletiani. Nam illius tempora non exceſſiſſe Porphyrium rectè ex Eunapio affirmat Suidas. Cujus autoritate neglectâ, Illuſtriſſ. Eccleſiaſticorum annalium autor multò longiùs, ad annum ſcilicet Conſtantini xxiii. atque ulteriùs vitam ejus producit, utì mox videbimus. In Sicilia cùm alios libros plurimos, tum ſceleratos illos contra Chriſtianam religionem à Porphyrio ſcriptos teſtatur Euſebius lib. 6. hiſt. eccl. cap. 19. & poſt ipſum D. Hieronymus in catalogo illuſtr. ſcript. ubi Euſebii opera recenſet. Id ſanè non obſcurè colligi poteſt, vixiſſe eum aliquot annos in Sicilia, & quidem famâ maximâ. Nam & Longinus poſt Plotini obitum indè illum in patriam evocat, & Plotini libros ad ſe mitti petit. tum D. Auguſtinus retractat. lib. 11. cap. 31. ob longiorem in inſula commorationem alium ab hoc noſtro Philoſopho credidit fuiſſe *Porphyrium Siculum illum*, ut ait, *cujus celeberrima eſt fama.* Qua in re ſimilis ferè error eſt, neſcio an Nicephori Calliſti, an ejus interpretis, lib. v. c. 13. ubi dictus Euſebii locus transſcribitur. Nam cùm Euſebius dicat, ὁ καθ' ἡμᾶς ἐν Σικελίᾳ καλαισὰς Πορφύριος, pro eo apud Nicephorum Porphyrius Siculus nunc legitur. Unde videre eſt eum in Siculo receſſu magnum ſibi & illuſtre ſcribendo nomen parâſſe: quòd unius alteriúſve anni ſpatio vix fieri potuit. Quin & Ilagogen de quinque vocibus ad Chryſaorium in Sicilia ab eo ſcriptam affirmat Ammonius: cujus verba inferiùs ſuo loco à me producentur; quamvìs ille aliam, & meo quidem judicio ſatìs ineptam Siculæ profectionis cauſam afferat.

CAP. III.

Porphyrium in Sicilia contra Chriſtianos ſcripſiſſe. Baronii ſententia ex Lactantio perpenditur. S. Methodius quando paſſus.

VErùm Illuſtriſſimus annalium conditor, contra quam Euſebius & Hieronymus, non in Sicilia, ſed in Bithynia eum impiis ſuis libris Chriſtianam religionem oppugnâſſe contendit: cujus ſententiæ fundum habet Lactantii verba lib. v. de Juſtitia, cap. 2. quæ preſſiùs conſiderare operæ pretium fuerit. Refert ille, eo tempore quo Diocletianus crudeliſſimâ perſecutione contra Chriſtianos ſæviret, & Eccleſias veri Dei funditus ſubverſas demoliretur, duos extitiſſe, qui blaſphemam linguam Imperatorum furori commodarent, ſcripto religionem Chriſtianam oppugnare aggreſſi: alter quidem Philoſophus, alter judex. Neutrum tamen nominat: credo nè ſuis ſcriptis ad poſteritatis memoriam illorum nomina tranſmitteret, qui ſalutare Jeſu Chriſti nomen impiis ſuis libris oppugnare & extinguere ſtuduerant.

Ego,

Ego, inquit, Lactantius, *cùm in Bithynia literas oratorias accitus docerem, contigiſſéq; eodem tempore ut Dei templum everteretur, duo exiſtiterunt ibidem qui jacenti atque abjectæ veritati, neſcio utrùm ſuperbiùs an importuniùs, inſultarent: quorum alter antiſtitem ſe philoſophiæ profitebatur; verum ità vitioſus, ut continentiæ magiſter non minus avaritiâ quàm libidinibus arderet; in victu tam ſumptuoſus, ut in ſchola virtutis aſſertor, parſimoniæ paupertatisque laudator, in palatio pejùs cœnaret quàm domi; tamen vitia ſua capillo & pallio, & quod eſt maximum velamentum, divitiis prætegebat: quas ut augeret, ad amicitias judicum miro ambitu penetrabat, eosq; ſibi repente autoritate falſi nominis obligabat; non modò ut eorum ſententiam venderet, verùm etiam ut confines ſuos, quos ædibus agriſq; pellebat, à ſuo repetendo hâc potentiâ retardaret. Hic verò qui ſuas diſputationes moribus deſtruebat, vel mores ſuos diſputationibus arguebat, ipſe adversùs ſe gravis cenſor, & accuſator acerrimus, eodem ipſo tempore, quo juſtus populus nefariè lacerabatur, tres libros evomuit contra religionem nomenq; Chriſtianum. Profeſſus ante omnia Philoſophi officium eſſe erroribus hominum ſubvenire, atque illos ad veram viam revocare, id eſt, ad cultus Deorum, quorum numine ac majeſtate, ut ille dicebat, mundus gubernaretur: nec pati homines imperitos quorundam fraudibus illici: nè ſimplicitas eorum prædæ ac pabulo ſit hominibus aſtutis.* Quibus multa de totius operis inſtituto atque argumento ſubjungit, quæ apud ipſum legi malo. Qui nam ille fuerit, ait Illuſtriſſimus annalium autor, quem Lactantius inter Philoſophos hujus temporis ſibi locum principem vindicâſſe dicit, nullus alius quem opinari poſſimus occurrit, niſi Porphyrius: qui inter Platonicos horum temporum excellebat; quem & adversùs Chriſtianam religionem commentarios edidiſſe exploratiſſimum eſt. Quamobrem ut quæ Lactantius tradit alicui alii adſcribamus potiùs quàm Porphyrio, nulla, inquit, eſt ratio. Sanè cùm cogito quàm immani odio apud Chriſtianos laborârint ii, qui bello adversùs Chriſtum ſuſcepto inclareſcere voluerunt, & quàm dereſtabile iſtorum nomen Chriſtianorum ſcriptis atque execrationibus evaſerit: vix memoriam nominéque hujus Philoſophi, quiſquis demum fuerit, intercidere potuiſſe arbitror: præſertim cùm nudo & aperto, quod aiunt, capite, in infauſtum hoc certamen deſcenderit. Tum verò quod omnium graviſſimè Chriſtianos id tuliſſe teſtetur Lactantius, quòd illo potiſſimùm tempore id operis eſſet aggreſſus, quo furebat odiosa crudelitas; nec quiſquam diræ perſecutionis metu veritatis afflictæ patrocinium ſuſcipere auderet. Quæ odium haud dubiè auxerunt, ut mox reſpirante Eccleſiâ eò acrioribus animis in Chriſti hoſtem inſurgerent; cùm nullum in principum favore præſidium, nullum in aperto jam atque æquo certamine effugium colliquum eſſet. Exoſum fuit Celſi nomen, quòd primus ille Epicuri de grege porcus adversùs exorientem veritatis lucem grunnire ſordido ore auſus fuiſſet. Nec minor

invidia excepit alterum Chriſti hoſtem Hieroclem, qui ignorantiæ ſuæ deliramenta φιλαθήθης titulo inſcripſit: ut fallaci illicio incautos irretiret. Julianus quoque Cæſar cùm deſertis religionis noſtræ ſacris, erroribus paganorum turgens τῷ Ἑλληνικῷ ὄφρυϊ ſtultè & arroganter adverſus Chriſtum ſuſtuliſſet; & nè temerè à veritate defeciſſe videretur, ſtylo eam ſuſcepiſſet oppugnandam, quam gladio exſcindi non poſſe retro ſeculorum experientiâ didicerat; impii & θεομάχης nomine æternùm infamis evaſit. Sed longè graviſſima fuerunt odia adverſus Porphyrium, contra quem univerſa Eccleſia Chriſti junctis viribus arma cepit. Triginta enim circiter ſcriptores Catholici blaſphemias ejus refutârunt: ſi qua fides Fl. Lucii Dextri Chronicis. & ipſi Imperatores ſuis edictis nomen ejus perpetuùm infame eſſe voluerunt.

Hæc omnia dum cogito, pedibus in Illuſtriſſimi Baronii ſententiam diſcedere lubet: ſunt tamen quæ non leviter me retrahunt. Primùm quidem Euſebii & D. Hieronymi autoritas, qui eum in Siculo ſeceſſu adverſus Chriſtianos ſcripſiſſe diſertim teſtantur. Euſebius enim dicto loco ait, Ὁ καθ' ἡμᾶς ἐν Σικελίᾳ καλασὰς Πορφύριος συγγράμματα κατὰ ἡμῶν ἐνεσπάσατο & D. Hieron. refert Euſebium edidiſſe *contra Porphyrium, qui eodem tempore ſcribebat in Sicilia*, libros xxx. tum librorum numerus non convenit: xv. enim, non ſolùm iii edidit, ut Hieronymus & Suidas teſtantur: tum verò inprimis temporum vitæq; ratio: nam nec ætas, nec vitæ Pythagoricæ inſtitutum cum iis convenire videntur, quæ Lactantius de Aſiatico illo Philoſopho prodidit: nam cùm ἀκμὴ perſecutionis Diocletiani, & Eccleſiarum demolitio, cujus Lactantius dicto loco meminit, in annum Chriſti CCCII incidat, qui fuit xix imperii Diocletiani, & Lxix ætatis Porphyrii; aliorum ego judicii facio, an ea quæ de libidinibus, de luxu, de aſſentatione & paraſitiſmo aulico Aſiatici illius Philoſophi Lactantius refert, ſeni decrepito conveniant: ei præſertim qui ſiccum & ſobrium Pythagoricæ vitæ inſtitutum ſemper fuerat ſectatus: quod diligentiſſimè ab ipſo ſervatum libri πρὸς Κάτιχα ad Firmum Caſtricium ſcripti, abundè probant: neque enim amico intimo, & fraternæ neceſſitudinis vinculo ſibi conjuncto eam vitæ & Philoſophandi rationem tam operoſo volumine ſuaſurum fuiſſe exiſtimo, ſi ipſe eam neglexiſſet: nec quiſquam veterum, quod quidem ego obſervârim, hujuſmodi quid Porphyrio objicit: quem rabidum, furioſum, impium, blaſphemum, veritatis & Dei hoſtem Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, aliíque perpetuò cognominant: qui nullam ejus exagitandi materiam anſamque prætermiſerunt. Et quamvis non ignorem pleroſque Philoſophos aliter diſſeruiſſe in ſchola, aliter domi vixiſſe: de Porphyrio tamen cur ſecus exiſtimem, cauſſam hanc potiſſimùm habeo, quod eo ipſo tempore, quo Lactantius Aſiaticum illum Philoſophum luxu & libidine obrutum contra Chriſtianos ſcripſiſſe ait, Porphyrius parco & ſobrio victu animum à corporis contagione

tagione purum, & à ſenſuum communione abductum, ad vitam ſecundùm mentem extollere ſtuduerit: quod quidem ea manifeſtè teſtantur quæ ſexageſimo octavo ætatis anno ſibi contigiſſe in Plotini vita retulit. accedit ingens ille librorum atque commentariorum numerus, quibus procudendis vitam omnem impendit: adeò ut extrema adhuc ſenectute Plotini ſcripta emendata, & concinno ordine digeſta publicârit. Taceo quòd ipſa ætas haud exiguam reſpondendi materiam præbere, & delirii ſuſpicione irrideri potuiſſet. Sed illud mihi argumentum omnium graviſſimum videtur, quod Methodius Patarenſis Epiſcopus Tyrius, qui nitidi compoſitíq; ſermonis libros adverſus Porphyrium confecit, ad extremum perſecutionis Diocletiani, ſive ut alii affirmant ſub Decio & Valeriano, martyrio coronatus ſit: hæc enim D. Hieronymi verba ſunt de ſanctiſſimo viro. Atque ut poſterior illa opinio, de conſummato martyrio ſub Decio, manifeſtè falſitatis convinci poteſt ex eo, quòd Decio imperante Porphyrius, quem Methodius refutavit, vix viceſimum ætatis annum attigiſſet, & poſt xvi. integros annos demum in Siciliam profectus fuerit; ità poſterior illa apertè oſtendit, ante prædictum xix annum Diocletiani, & Porphyrium ſuas blaſphemias edidiſſe, & Methodium iiſdem reſpondiſſe: cùm Lactantius Chriſtianos temporis gratiâ conticuiſſe diſertim affirmet: quod nemo illum dicturum fuiſſe exiſtimaverit, ſi Methodius tum ſolus communem Eccleſiæ cauſſam defendendam ſuſcepiſſet. Nec reticuiſſent Euſebius atque Hieronymus, diligentiſſimi harum rerum obſervatores. Quis verò D. Auguſtinum rerum Eccleſiaſticarum adeò vel imperitum vel immemorem fuiſſe exiſtimet; ut cùm lib. x. Civit. Dei cap. 32. Porphyrium eo tempore vixiſſe dixiſſet, quo Diocletianus crudeliſſimâ perſecutione Eccleſiam Chriſti oppugnabat; nec tot martyrum conſtantiâ ad veritatis viam agnoſcendam permotum doleret; id tam opportuno loco omitteret, Porphyrium eo ipſo tempore furentem imperatoris animum impiis ſuis libris adverſus innocentes Chriſtianos vehementiùs concitâſſe, & veritati armis oppreſſæ importunâ inſultâſſe proterviâ: quo nomine Lactantius Aſiaticum illum Philoſophum maximè accuſat? Ego D. Auguſtini verba apponam, ut eò faciliùs quiſq; judicare poſſit. Ille enim cùm ſub principium capitis ſcripſiſſet, Porphyrium libro 1. de regreſſu animæ dixiſſe: *Nondum receptam unam quandam ſectam quæ univerſalem viam animæ contineat liberandæ:* ſubjungit deinde, *Quænam iſta eſt univerſalis via, niſi quæ non ſuæ cuique genti propria, ſed univerſis gentibus quæ communis eſſet, divinitus impertita eſt? quam certè iſte homo non mediocri ingenio præditus, eſſe non dubitat: providentiam quippe divinam ſine iſta univerſali via liberandæ animæ genus humanum relinquere potuiſſe non credit. Neque enim ait non eſſe; ſed hoc tantum bonum, tantumque adjutorium nondum receptum, nondum in ſuam notitiam eſſe perlatum. Nec mirum, tunc enim Porphyrius erat in rebus*

humanis

humanis, quando ista liberandæ animæ universalis via, quæ non est alia quàm religio Christiana, oppugnari permittebatur ab idolorum dæmoniumque cultoribus, regibúsq; terrenis, propter asserendum & consecrandum martyrum numerum, hoc est, testium veritatis: per quos ostenderetur omnia corporalia mala pro fide pietatis & commendatione veritatis esse toleranda. Videbat ergò illa Porphyrius, & per hujusmodi persecutiones citò istam viam perituram, & propterea non esse ipsam animæ liberandæ universalem putabat: non intelligens hoc quod eum movebat, & quod in ejus electione perpeti metuebat, ad ejus confirmationem, robustioremque commendationem potius pertinere. Nonne certissimis rationibus ex hoc loco colligitur, vel Porphyrium postremæ illius persecutionis tempore non scripsisse: vel supinam D. Augustini fuisse ignorantiam aut oblivionem, qui tali loco rem tantam præteriret?

CAP. IV.

Porphyrii vitam non rectè produci ad Constantinum. M. Publius Optatianus Porphyrius poeta cum Porphyrio Philosopho confusus. Britannia fertilis tyrannorum provincia. Constantini edictum explicatum.

VErùm de hisce libera cuique per me sentiendi potestas esto, donec veritas aliorum studio diligentiùs limata, ex antiquitatis tenebris clarior eluceſcat. Sed in eo summo viro non temerè assentiendum existimo, quòd contra Eunapii atque Suidæ fidem Porphyrii vitam usque ad xxiii. annum Constantini Magni producit: tum in iis quæ de exilio & palinodia ejus prodidit: quæ eruditissimorum hominum animadversiones ac censuras non effugêre. Sed præstat ea hîc apponere, quæ ad annum Christi CCCXXV. ecclesiasticæ historiæ princeps scribit. *Quod ad Porphyrium spectat, qui adversus Christianam religionem tot tantasque blasphemias effudisset, & ipsum Imperatorem contumeliis proscidisset, cùm inter alia, quod testatur Gildas, dixerit in ipsius odium, Britanniam fertilem tyrannorum provinciam esse; dignam laboribus mercedem eum recepisse Constantinus cum tradat: non tantùm quod libri ejus fuerint incendio condemnati; sed & quòd exilio multatus sit: id affirmâsse videtur, ac planè insinuat, eundem Porphyrium adhuc, eo tempore quo hæc contra Arium scribebat, fuisse superstitem: quem ex testificatione S. Hieronymi abhinc post triennium, nempe anno xxiii ejusdem Constantini Imperatoris, missò ad eum insigni, ut ait, volumine, ab exilio liberatum apparet.* In quibus verbis docti viri jam pridem monuerunt Porphyrium philosophum confundi cum Publio Optatiano Porphyrio poetâ, Christiano quidem, sed cætera nugacissimo: nam de illo D. Hieronymum loqui testatur panegyricus ad Constantinum Augustum, qui adhuc supereſt. Et nè quis dubitandi locus relinquatur, apponam Poetæ exulantis versus, quibus Thaliam suam in præfatione alloquitur.

Hinc

Hinc trepido pede tecta petis venerabilis aulæ,
Horrida quò nimiùm ſit tua mundicies;
Hos habitus vatis præſentia fata merentur;
Vix locus hoc ſaltem præbuit unde venis.
Suppliciter tamen ire potes, dominúmque precari:
Squalor & hæ ſordes conveniunt miſeris.
Cùm dederit clemens veniam, natúmque larémque
Reddiderit, comptis ibis & ipſa comis.

Nec minùs in eo hallucinari videtur, quòd ex Gilda Britanno Porphyrium de Conſtantino Imperatore contumelioſè locutum, atque eam ob cauſam exilio damnatum fuiſſe colligit; cùm potiùs contrarium ex Gildæ verbis evincatur. *Igitur nunc omittens*, inquit, *priſcos communeſque omnibus gentibus errores, nec enumerans patriæ portenta ipſa diabolica penè numero Ægyptiaca vincentia, & tacens vetuſtos immanium tyrannorum annos, qui aliis longè poſitis regionibus vulgati ſunt: ità ut Porphyrius rabidus orientalis adverſus Eccleſiam canis dementiæ ſuæ ac vanitatis ſtylo hoc etiam adnecteret*; *Britannia*, inquit, *fertilis provincia tyrannorum.* Quid quæſo hîc de Conſtantino, aut Conſtantini ævo? cùm diſertim de iis temporibus loquatur, quibus Britanni nec Romani Imperii potentiam, nec Chriſtianæ religionis veritatem agnoverant. Atque aliter haud dubiè ſenſiſſet Vir judicii maximi, ſi D. Hieronymi locum, unde Gildas Porphyrii verba tranſcripſit, obſervâſſet: quem ex libro ad Cteſiphontem adverſus Pelagianos adſcribendum duxi. *Et ad extremum, quod ſolet nobis objicere contubernalis veſter Porphyrius: quâ ratione clemens & miſericors Deus ab Adam uſque ad Moyſen, & à Moyſe uſque ad Chriſti adventum, paſſus ſit univerſas gentes perire ignorantiâ legis & mandatorum Dei. Neq; enim Britannia fertilis provincia tyrannorum, & Scoticæ gentes, omnesque uſque ad Oceanum per circuitum barbaræ nationes Moyſen Prophetaſque cognoverant.* Annon luce meridianâ clarius, nihil hic in Conſtantinum dici: ſed ea deſignari tempora, quæ Chriſti adventum, & Romani Imperii propagationem ad Britannos præceſſerunt? Nec de Porphyrii mente dubitare nos ſinit, quòd eadem quæſtio ex Porphyrii libris contra Chriſtianos deſumpta D. Auguſtino inter alias propoſita fuit: cui ille fuſè reſpondet Epiſt. XLIX. ad Deo gratias.

Cur autem Britanniam fertilem tyrannorum provinciam Porphyrius appellârit, id C. Taciti graviſſimi autoris verba de Britannis in Julii Agricolæ vita docent: *Olim, inquit, regibus parebant; nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur. nec aliud adverſus validiſſimas gentes pro nobis utilius, quàm quòd in communi non conſulunt.* Et Strabo libro iv. autor eſt, apud Britannos δυναστείας fuiſſe: & plerósque Dynaſtarum Cæſarem legationibus officiisque coluiſſe. quæ ex iv. libro commentariorum de bello Gallico cognoſci poterunt: ubi Cæſar ipſe expeditionem ſuam Britannicam narrat. Neque hoc ſeculo tyrannicæ

famili

familiarum factiones, apud Scotos præsertim & Hibernos exoleverunt; sed ut quisque nobilium vel genere illustrior est, vel manu promptior, ità faciliùs subditos ac clientes plurimos in studia partésque suas, sæpe etiam regibus ipsis periculosas, pertrahit. Ex hisce jam satìs apparet quid de Constantiniani edicti explicatione sentiendum: quo Illustrissimi scriptoris sententiam minimè stabiliri facilè agnoscet, quisquis edictum ipsum inspexerit. nam cùm principio Imperator scripsisset; *Porphyrium religionis hostem pravis quibusdam commentariis contra pietatem editis dignam invenisse mercedem*; nè quis de exilio alióve supplicii genere explicaret, ipse subjungit: *ac talem, ut ipse quidem infamis apud omnem posteritatem maximo opprobrio & dedecore compleretur: impia autem ejus scripta planè delerentur.* annon manifestum est, nihil aliud Imperatori propositum fuisse, quàm ut publico edicto eandem probrosi nominis infamiam Ario ejúsque sectatoribus inureret, quâ Porphyrium flagrare videbat; & pari exemplo, quo Porphyrii libros extinxerat, impia eorum scripta supprimeret? Quod egregium piissimi Imperatoris factum dein Theodosius imitandum sibi duxit: qui simili lege Nestorii sectatores invidioso nomine Simonianos, à Simone mago appellari voluit; ut cujus scelus fuerant in deserendo Deum imitati, ejus vocabulum jure viderentur sortiti, l. 6. C. de hæret. & Manich. Hæc accuratiùs explicare volui, quòd nonnullos temere & ἀβασανίστως Baronianam sententiam amplectentes, affirmare videam, Porphyrium Dei spiritu afflatum, tandémque ad fidem conversum, instar Sauli Tarsensis Jesum verum Deum agnovisse. *Quem utinam cognovisset*, (utar enim D. Augustini voto) *eique se potius quàm vel suæ virtuti, quæ humana, fragilis & infirma est: vel perniciosissimæ curiositati sanandum tutiùs commisisset.* quæ sanctissimi Patris de hoc Philosopho verba sunt libro x. de Civ. Dei c. 27.

CAP. V.

Porphyrium non Judæum, sed Phœnicem fuisse: cur Batanæotem D. Hieronymus vocârit: variæ in eum locum conjecturæ.

NEc fortè abs re fuerit, aliam maximi scriptoris sententiam de Porphyrii patria & genere hoc loco expendere: novam quoque illam, & adversus constantem omnium autorum fidem deductam ex obscuro quodam D. Hieronymi loco. In quo tamen faciliùs quid falsum sit convincere possum, quàm quid verum affirmare. D. Hieronymi verba sunt in præfatione commentariorum in epistolam ad Galatas: *quod nequaquam intelligens Batanæotes & sceleratus ille Porphyrius in primo operis sui adversus nos libro, Petrum à Paulo objecit esse reprehensum* Ex quibus Illustriss. Cardinalis contendit Porphyrium non Phœnicem, sed Judæum; non Tyrium, sed Batanæotem fuisse; natum Batanææ,

tanæ, quæ Judææ civitas eſt, xv. miliaribus à Cæſarea Palæſtinæ, aquarum calidarum ſaluberrimis fontibus celebris. Sed quod patriæ generíſque eum tæderet, falsò & impudenter mentitum fuiſſe Phœnicium, quo & olim & nunc quoque vulgò cenſetur.

Nec forſan à vero abhorrere hæc ſententia videbitur ei qui cogitet, D. Hieronymum complures annos in intima Judæa cum Judæis eruditis familiariſſimè vixiſſe, eorúmque operâ multa ab ipſo perquiſita, multa cognita fuiſſe, quæ ab aliis nullo modo ſciri potuere, διὰ τὸ ἀκοινώνητον καὶ ἄξενον ejus nationis. addo & illud quòd Socrates ex Euſebio prodidit, Porphyrium principio Chriſtianum, odio Chriſtianorum, à quibus Cæſareæ Palæſtinæ graviùs fuerat reprehenſus, quàm impotenti animo ferre poſſet, religionem noſtram deſeruiſſe. Id enim leve ac deſultorium ingenium arguit, cui ἀποστασία & παρέκβασις non inſolens fuerit. Quibus & tertia ratio accedit, quod Moyſen Prophetam citet in libello de antro Nympharum, & libro ii. & iv. de abſtinentia, de Judæorum inſtitutis ſectísque ex Theophraſto & Flavio Joſepho multa referat. Verùm multò plura ſunt & validiora quibus contrarium evinci videtur. Nihil enim dico, quàm effrons illa fuerit impudentia hominem genus patriámque mentiri. Facilè conceſſerim potuiſſe id fieri ab eo, qui animum frontémque adverſus Deum & veritatem ipſam obduraverat; metus ſaltem infamiæ eum deterruiſſet, cùm mendacium nequaquam poſſet latere: quòd ex maxima Phœniciæ civitate plurimi & Alexandriam & Romam quotidie commigrarent, quorum indicio fraus facilè detegeretur. Idque eo magis, quòd & ipſe patrem Tyrium nominet; & Eunapius eum non ignobili genere apud ſuos ortum teſtetur. Et quomodo latere potuit, qui tantâ eruditionis & ſapientiæ famâ inclaruerat? & ut alios latuerit; qui potuit Longinum, Iamblichum, aliósque Syros, qui cum eo verſabantur? ipſe Longini epiſtolam vitæ Plotini inſeruit, ex Phœnicia ad ſe ſcriptam, quâ ex Sicilia evocatur: ubi Longinus Tyri patriæ ejus meminit. Vivebat eodem tempore in Phœnicia Amelius, condiſcipulus Porphyrii. An eos & patria & genus amici mentitum latere potuit? quem tamen ipſi conſtanter in ſuis ſcriptis Tyrium vocârunt. Et cùm Libanius Sophiſta Syrus, oratione funebri in Julianum Imperatorem, Porphyrium *Tyrium ſenem* honoris causâ appellâſſet; Socrates tamen qui lib. 3. hiſt. Eccleſ. cap. 23. ea Sophiſtæ verba conquiſitis rationibus verbísque operosè confutat, de patria nullam ei litem movet. Et quis credat, eum in tanto contradicendi ſtudio prætermiſſurum fuiſſe illud, unde Tyrii ſenis nomen gravi infamia aſpergi poterat: ſi quid tale vel ſcripto vel fando proditum accepiſſet? nec neglexiſſet Suidas, qui ea quæ ad gentilium Philoſophorum irriſionem ſpectant, diligenter undique tranſcripſit; taceo enim quòd Euſebius non uno loco in libris de præparatione & demonſtratione Evangelica, cum gentilem & gentilem magiſtrum ac Theologum

appellat

appellat. Cæteríque Patres cùm Porphyrii calumnias sæpè cum Judæorum blasphemiis comparent, nemo tamen commune cum illis genus ipsi fuisse scribit. Quod invidiæ augendæ, & impiis contra Christum objectionibus refutandis maximè profuisset. Christianam religionem eum vel seriò amplexum fuisse, vel saltem non aversatum facilè crediderim, qui puer Origenem Alexandriæ audierat, clarissimum Christianæ religionis lumen. Præsertim cùm præter Socratis atque Nicephori autoritatem, D. Augustinus lib. 10. de Civ. Dei cap. 28. disertim affirmet, illum vanæ scientiæ tumore inflatum à saluberrima Christi humilitate resiliisse. Atque esto. Quis verò hinc ostendet eum à Judaismo ad Christianismum transiisse? nec majoris momenti sunt illa de peritis ex Moyse & Fl. Josepho testimoniis. Cùm quidem eo loco Moysen non suis, sed Numenii verbis citet: quem in Prophetæ lectione versatissimum fuisse, testantur cùm alia plurima ejus loca, apud Eusebium de præparatione Evang. & Theodoretum in Θεραπ. tum præsertim nobile illud dictum τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀττικίζων; Et demus Moysen θεσπεσιώτατον ab ipso citatum: quid indè huic opinioni probandæ effici poterit? cùm in confesso sit ejus sæculi Philosophos fermè omnes sacras literas legisse. Nam & Longinus Porphyrii præceptor, libro περὶ ὕψους, ex eodem principio Geneseos locum adducit cum honorificentissima Prophetæ mentione. Sed frustra hujusmodi ratiunculis pugnamus, cùm certum sit, Porphyrium non Moysen solùm, sed universam sacram scripturam legisse, & quidem diligentissimè: eo fine, ut falsam & incertam ostenderet divinorum oraculorum fidem: quod Eusebius in libris de præparatione non uno loco, & Theodoretus serm. 7. Θεραπ. testantur. Ea verò quæ in libris de abstinentia de Judæis affert, liquido ostendunt, ipsum nihil proprio usu & experientia de eorum rebus compertum habuisse. Ità enim aliena fide nititur, ut hospitem in peregrino solo versari nemo non videat. Et Eusebius id agnoscit, qui prolatis indè Porphyrii locis lib. 9. θεοπαρ. subjungit: ταῦτα μὲν ὁ Πορφύριος ἐκ παλαιῶν, ὡς εἰκός, ἀναγνωσμάτων τῶν περὶ Ἑλλήνων ἀνδρῶν εὐσεβείᾳ τε ἅμα καὶ φιλοσοφίᾳ ἐμαρτύρησεν. *Hæc Judæorum religioni ac sapientiæ testimonia Porphyrius ex antiquorum lectione, ut apparet, hausta perhibuit.* Ecquis Eusebium tam commodo loco tale quid præteritum fuisse existimet? sed quam medicinam D. Hieronymi verbis faciam non facilè perspicio. Equidem haud temere in veterum scriptis quidquam mutandum existimo, si sensus utcunque erui possit. Ideóque animum in varias partes vertenti id primùm occurrebat, inter loca quæ in divisione terræ sanctæ in sortem tribus Aser ceciderunt, Josuæ 19. v. 25. recenseri Beten, sive vicum, sive oppidum: quod recentiores Palæstinæ descriptores inter Ptolemaidem & Tyrum collocant. Hanc fortè Porphyrii patriam à D. Hieronymo creditam fuisse suspicabar, & maluisse Porphyrium à vicina Urbe celeberrima

berrima potiùs quàm ab ignobili loco cognomen patrium aſſumere: quod Virgilium & Livium clariſſimos autores feciſſe ſcimus. Nullas tamen rationes excogitare potui, quibus id mihi perſuaderem. Nam Euſebius libro de nominibus locorum in ſacra ſcriptura, brevi à nobis edendo, ſic ſcribit: *Βατναὶ* (ità enim ille hunc locum vocat, non Baten, ut Hebræorum fontes, & vulgata editio) *φυλῆς Ἀσήρ. καὶ νῦν καλεῖται κώμη* Βεθβετὲν, *ἀπὸ ὀγδόου σημείου* Πτολεμαΐδος *εἰς ἀνατολάς*, & D. Hieronymus ejus interpres: *Batnæ: in tribu Aſer. Et nunc appellatur vicus Bethbeten in octavo milliario Ptolemaidis contrà Orientem.* Unde Euſebii & ipſius Hieronymi autoritate cognoſcimus, locum priſtinum nomen eo tempore perdidiſſe: nec potuiſſe Porphyrium à Batnis, vel Βεθβετὲν, ſeu Bethbeten, Batanæotem appellari. Taceo enim quòd locus obſcurus fuerit, quem Sacræ literæ unico tantum loco commemorant, cæteris omnibus ignotum. Et ſi patriam Porphyrii fuiſſe demus: quid quæſo probri ex ejus commemoratione? aut ſi [Hieronymus probri loco objiciat: cur non pluribus verbis exagitavit rem paucis aut nulli cognitam? Indè aliud mihi incidit, quod ſenſus loci ultro ſuggerere videtur. Batanæotam per convicium atque opprobrium fuiſſe appellatum: & licèt hactenus nihil tale obſervârim, nomen hoc fortè aliquâ infamiæ notâ ex gentili probroſum apud antiquos evaſiſſe: ut Sodomitarum, ac Capernaitarum, aliáque in ſacris literis: adeò quidem ut nemini dubium ſit, ſi quem dictis nominibus appellem, non patriam me exprobare, ſed vel impietatis, vel *ἀλογίας* crimen. Nec deſunt exempla apud profanos autores, qui ſtolidos ac ſtipites Abderitas, fabuloſos nugatores Bergæos, impios Melios, impoſtores Ægyptios, mendaces Cretenſes appellârunt. Sed cùm neutrum mihi ſatisfaceret, tandem manuſc. Vaticanos conſului, ut Sibyllæ folia: quæ tamen ex incerto incertiorem me dimiſerunt. cùm alii eo loco *Bethaniothes*, alii *Biothaniotes* legant: neque ulla ſit major varietas, quàm quòd alii adſpiratam literam addant, alii omittant. Hinc ad conjecturas confugienti nihil commodius occurrebat, quàm ut levi mutatione legeretur: *βιοθάνατος & ſceleratus ille Porphyrius.* Cùm nec D. Hieronymum à Græcorum vocabulorum uſu abhorrere conſtet; & ipſe Porphyrius in Plotini vita teſtetur, ſe animum furore & atra bile percitum violenta morte ex corpore educere voluiſſe. Hoc enim maximum impiæ temeritatis argumentum, & planè furioſæ mentis ſignum: quod non ſolùm ſanctior noſtra religio, ſed ipſa quoque illa Philoſophia quam profitebatur, & rectæ rationis uſus damnat atque averſatur. Quòd ſi minùs hæ conjecturæ cuiquam arriſerint; addam & tertiam Cl. Jacobi Sirmondi S. J. Theologi, viri eruditione & judicio maximi: qui peramanter ſuam de hoc loco ſententiam mihi expoſuit: ità tamen ut haud invitum ſe cum meliori eam commutaturum oſtendat. Is fortè *Βαλανεώτης* ab Hieronymo

ſcriptum

ſcriptum fuiſſe conjicit: hoc eſt, ut Suidas exponit, ἀφίερος καὶ πολυπράγμων. Sed licèt non abs re id ἐπώνυμον Porphyrio tribui poſſe videatur, & cum ſcelerato, quod ſequitur, non ineptè congruere: ego tamen, inquit, Porphyrium, etſi dæmonem è balneo fugâſſe dicitur, βαλανεώτιν dictum, niſi veteres libri doceant, non facilè credam. Hæc fuſiùs de loco obſcuro expoſui, non quòd ſummæ eruditionis viro contradicere ſtuduerim, aut maximis ejus in Eccleſiam Dei meritis quidquam detractum velim: cujus piiſſimos manes toto animo veneror: ſed ut acutioribus ingeniis cogitandi materiam proponerem. Et ſanè magno me beneficio ſibi habebit devinctum, qui in re obſcura certam aliquam lucem extulerit. Verùm longiùs me à propoſito abduxit ſingula excutiendi amor. Nunc cætera ordine perſequar.

CAP. VI.

Veri Philoſophi notæ. Porphyrius propriè φιλόσοφος dictus. Ejus ingenium, & Philoſophandi ratio. Platonis atque Ariſtotelis doctrina ab Ammonio expurgata. Porphyrii præceptores & diſcipuli. Suidæ hac de re errores.

THemiſtius eâ oratione, quam βασανιστὴν, ſive *exploratorem* vocant, philoſophum ex Platonis mente deſcripturus, notas aliquas poſuit, quas typos, ſymbola, γνωρίσματα, & βασανιστήρια appellat: quòd illarum beneficio verum ac genuinum philoſophum explorare, & à ficto atque adulterino diſcernere liceat: quas Alcinous quoque ex libro VI. de rep. introductioni ſuæ Platonicæ præmiſit. Hoc Platonico examine adhibito nos quoque diſpiciemus, quid de Porphyrii ingenio & philoſophandi ratione ſentiendum: & utrùm jure merito antiquitas eum in principum philoſophorum numero collocârit. Et primò quidem Plato philoſophos non minùs quàm Homerus reges, Διογενεῖς καὶ διοτρεφεῖς eſſe voluit: nec niſi ex ſacro connubio, hoc eſt, ex parentibus optimis & legitimo genere natos ad arcana ſapientiæ myſteria admittendos cenſuit: ut ſua illis reverentia ac majeſtas conſtaret: nè in vulgus profanum propalata vileſcerent, & ſordidis ingeniis, tanquam valis impuris commiſſa, inquinarentur, Hanc probi ac legitimi generis notam Porphyrio, quantùm licuit, ſuperiori diſputatione vindicavimus. Quamvis parùm de ingenii ac ſapientiæ laude decederet, etiamſi aliena illa deeſſent: cùm Pythagoras & Socrates, atque ipſe etiam Plato, ſervos & barbaros ingenio præſtantes ad philoſophiæ adyta admiſerint. Verùm ingenii acumen ac docilis ſolertia, & memoria depoſiti tenax, cæteræq; animi dotes, quas εὐφυΐας ſive εὐμοιρίας nomine Platonici complectuntur, adeò ſunt neceſſariæ; ut fruſtrà quis ad præclaram ſapientiæ laudem adſpiret, & ambitioſum Philoſophi nomen affectet, ſi hiſce deſtituatur adminiculis: ſine quibus animus nequa-

nequaquam ad cœleſtium rerum perveſtigationem, & ad ſupremi ac beatiſſimi illius entis contemplationem elevari poteſt: quod ab erroneo materiæ fluxu ſecretum, ſubductúmq; à ſenſibus ſolo intellectu cognoſcitur. Atque hâc ingenii præſtantiâ neſcio an quiſquam veterum (Principes illos philoſophorum ſolos excipio) cum Porphyrio comparari queat. Et ſcripta, quæ ex plurimis pauca ſuperſunt, ſublimis ingenii acumen, & egregiam philoſophandi rationem teſtantur. Et conſentiens antiquitatis judicium id confirmat: quæ in tanta philoſophantium turba Philoſophi cognomen uni Porphyrio proprium ac peculiare tribuit. Neque enim noſtro duntaxat, aut patrum noſtrorum ſeculo curioſa hominum ambitio in doctorum titulis excogitandis cœpit luxuriari: ſed melior antiquitas unumquemque Philoſophorum illuſtri aliquo cognomine diſtinxit. Nam ut Pythagoram Philoſophum, ſapientem Socratem, divinum Platonem, Ariſtotelem dæmonium, magnum Hippocratem, aliósque majorum gentium ſapientes taceam; aurea illa recentiorum Platonicorum catena, ut Damaſcius eam vocat, ſimili nominum varietate à Proclo aliísque poſterioribus ornatur: qui Ammonium θεοδίδακτον, Plotinum μέγαν, Longinum κριτικώτατον, Amelium γλυκύν, Theodorum θαυμασὸν, Iamblichum θεῖον, ſolum verò Porphyrium φιλόσοφον religioſâ quâdam obſervatione ubique appellant. Quæ quidem non minor inter τοὺς ἔξω Porphyrii laus eſt, qui poſt Pythagoram illud cognomen meruit, quàm inter noſtros Gregorii Nazianzeni, qui in tanto Theologorum numero ſolus poſt D. Joannem proprium Theologi nomen obtinuit. Ut B. Auguſtinus, Latinorum Theologorum princeps, Porphyrium *doctiſſimum Philoſophorum, & non mediocris ingenii hominem* dixerit: & Proclus Platonicorum ſubtiliſſimus τὰ ἱερατικῶς νοήματα Porphyrii non uno loco admiretur: quem & Iſidorus Philoſophus, magnum divinioris ſcientiæ theſaurum collegiſſe affirmabat. Et ſanè preſſiùs rem conſideranti facilè apparebit, veterum de Porphyrio judicium nequicquam à vero aberrâſſe. Si enim ſapientiam ex ipſorum mente definiamus, πλὴν τοῦ ὄντος ἐπιζήμιον καὶ καταληπτὸν, καὶ μάθημα πλὴν ἐν τούτῳ γνῶσιν τῆς ἀληθείας, hoc eſt, *veri entis ſcientiam & unicam veritatis, quæ in hoc ente latet, cognitionem:* negari certè non poteſt, Porphyrium rectè Philoſophum, hoc eſt, ſapientiæ illius ſtudioſum appellari; cujus ſcripta omnia in hoc verſantur, ut offuſum tenebris animum, vel humaniorum literarum artiúmque cognitione, velut προπαιδείᾳ quâdam ad diviniorem illam ſcientiam præparent: vel moralis philoſophiæ præceptis à corporis ac mortalitatis expurgent contagio: aut purgatum ſolutúmque ſublimiori quâdam doctrinâ ad veri entis perveſtigationem conjunctionémque elevent: quod ex librorum argumentis, quos ordine deinceps commemorabo, facilè perſpicietur. Accedit, & alia ratio: quòd pleraque omnia Platonis

atque Aristotelis opera luculentis commentariis illustrârit: & ad certiorem illorum cognitionem introductionibus quibusdam, quas εἰσαγωγὰς & σχολιώδεις vocant, planam facilémque aliis straverit viam. Cùm in vero interprete non solùm exactissima requiratur cognitio eorum quæ explicanda suscipit; sed & facultas quædam, ut obscurius dicta clarâ & perspicuâ oratione illustret, dubia stabiliat, corrigat falsa; & dissidentes sententias aut conciliet, aut redarguat. Quæ Philosophiæ illustrandæ ratio quo studio, & quanta cum felicitate à Porphyrio tractata fuerit, ex sequentibus etiam clariùs cognoscetur. Aliam deinde notam Plato posuit, ut Philosophus naturâ sit temperans, atque eâ animi parte, quæ affectionum perturbationibus commovetur, remissâ & bene compositâ; nè inferiores facultates intellectum in supremæ veritatis inquisitione præpediant. Qui suâpte naturâ, dum terrenæ huic, & corporeæ moli immersus est, ad divinam illam & beatam lucem caliget. Cúmque bruta sive irrationalis pars animæ, duabus constet facultatibus; quarum altera irâ effervescit; altera ventris partiúmque ventri adhærentium ingluvie atque libidine distenditur: posteriorem illam Porphyrius sicco & sobrio vivendi genere, ex Pythagoreorum præceptis instituto, ità compressit, nè à seriis cogitationibus animum avocaret, aut rationis fræna excuteret. Iram verò & bilioſi animi furorem non tam facilè compescuit. Sive quòd minùs isthic curæ adhiberet: sive potiùs *ira mentis fanitatem viterit*, quod Medea apud Tragicum sibi usuvenisse affirmat; quódque in bilioso corporis temperamento sæpius accidere solet. Porphyrio enim non solùm sublime ac validum ingenium fuisse, sed & vehemens atque aliquo furore admixtum, ex eis apparet, quæ de violenta animi eductione ex corpore in Plotini vita de sese prodidit. Quales ferme omnes eos videmus quorum præcordiis Saturnus multum atræ bilis affudit. Quæ acriùs ebullit, si præter siccum & deparcum vitæ genus lucubrationes etiam ac longiores vigiliæ cum continua contemplatione accedant. Neque aliam egò causam fuisse dixerim rabidi illius odii, quo adversus Christianam religionem præ cæteris furebat: quàm quòd animus atræ bilis fermento turgens, & nimiâ eruditionis copiâ inflatus, semetipsum non caperet. Ità & hujus exemplo patuit, mundi sapientiam insipientiam esse apud Deum; & incarnatæ sapientiæ humilitatem Græcorum fastui stultitiæ opinione displicuisse. Quapropter minùs mirandum, si Porphyrius in tanto sapientiæ amore, quam non postremam Philosophi notam Plato constituit, atque in tam anxia rerum pervestigatione, nihilominus in cogitationibus suis evanuerit: nec scopum potuerit attingere, qui ab ipsa janua aberrârat. Nec possum quin præstantissimorum ingeniorum sortem miserer, quæ in ea tempora inciderunt, cùm religio Christiana novam & insuetam mortalium animis lucem extolleret: Numenii, inquam, Plotini, Porphyrii, Amelii,

Amelii, Hieroclis & ſimilium. Qui cùm divinæ veritatis guſtum ex ſacris literis, & naſcentis Eccleſiæ doctoribus, aut præceptorum Chriſtianorum ore percepiſſent, puriſſimos veritatis rivulos in Pythagoræ ac Platonis derivârunt lacunas: & igniculos divinæ lucis mendaciorum fumo ac tenebris obſcurârunt. Quid enim non præſtitiſſent in ſolidæ veritatis defenſione, qui tenues aliquot illius ſtricturas admirabili ingenii felicitate, atque uberrimâ dicendi elegantiâ in tantum excoluerunt, ut doctiſſimos Chriſtianæ Religionis antiſtites in ſui admirationem pertraxerint? Sed & illud veritatis ſtudium in Porphyrio non leve oſtendit: quòd cùm animum ad philoſophiam adjunxiſſet, non temere, ut fieri ſolet, ad unam aliquam ſectam velut ad ſcopulum adhæſerit, nec juraverit in cujuſquam magiſtri verba. Eâ enim θολῇ animus, tanquam objecto glaucomate, in veritatis perveſtigatione plurimùm impeditur:: ubi ſemel aliorum opinionibus defendendis velut nexu ac mancupio ſe obſtrinxit. Duos tamen potiſſimùm ſibi elegit duces, quorum veſtigia premeret, Platonem atque Ariſtotelem; quos in præcipuis doctrinæ capitibus inter ſe conſentire prolixo opere probandum ſuſcepit: de quo plura ſuo loco dicentur. Cauto tamen pede eoſdem ſecutus eſt: ut liberè ab illorum ſententia melioribus perſpectis diſcederet. Quo nomine D. Auguſtinus eum laudat, libro x. de Civit. Dei, cap. 30, & 31. Quòd reprobatâ Platonis opinione, de circuitu animæ per orbem neceſſitatis, ſaniorem eſſet amplexus. *Ecce*, inquit, *Platonicus in melius à Platone diſſentit. Ecce vidit hic, quod ille non vidit: nec poſt talem ac tantum magiſtrum refugit correctionem; ſed homini præpoſuit veritatem.* Nec majori religione Ariſtoteli ſe addixit; cujus ſententiam de animi natura integro libro Porphyrium refutâſſe poſtea oſtendemus. Atque hoc liberrimum philoſophandi genus maximè probavit, quod paulò antè ab Ammonio in Alexandrinam ſcholam fuerat introductum. Nam poſteriores Academici variis ſectarum atque opinionum diſſidiis diviſi, dum in ſuam quiſq; partem Platonis verba trahere ſtudebant, magnâ expoſitionum diverſitate in ſubtiles & difficiles nugas philoſophiam diduxerunt: & ut ſuas ſinguli ſententias vel deliria potiùs fucarent, varia, teſte Euſebio, lib. III. de præp. excogitârunt κηλωτίσματα καὶ σοφίσματα, μηδ' ὄναρ πρὸ παλαιῶν εἰς ἐνθύμησιν ἐλθόντα. *pigmenta & ſophiſmata, quæ antiquis, nè per ſomnium quidem in mentem venerant.* accedebant etiam controverſiæ adverſus Ariſtotelem velut pro aris & focis ſuſceptæ quæ magnâ utrinque animorum contentione, ſed exiguâ veritatis curâ agitabantur. Unde philoſophandi genus exortum fuit perpetuis allegoriis, & monſtroſis verborum ac ſententiarum chimæris perplexum ac confuſum. Donec tandem Ammonii Alexandrini ſapientia orbi illuxit: qui veterum Philoſophorum opinionibus perpurgatis, nugiſque reſectis, quæ utrinq; lolii inſtar ſuccreverant, puram

& nativam philoſophiæ ſpeciem reſtituit, oſtenditque, teſte Hierocle, duos illos principes philoſophorum ἐν τοῖς ἐπικαίροις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις δόγμάτων minimè inter ſe diſſidere. Hanc perpurgatam philoſophiam ex Ammonii ore hauſerunt Herennius, Origenes, & Plotinus: quos deinde Porphyrius, Iamblichus & Hierocles, cæteríq; τῆς ἱερᾶς γλυφῆς Philoſophi exceperunt. Cúmque eandem philoſophandi rationem ex Iamblicho perceptam Plutarchus Athenienſis in patriam retuliſſet, reſtauratæ ibidem Platonis Academiæ continuâ ſerie deinde præfuerunt homines Aſiatici, Syrianus, Proclus, Marinus, Iſidorus, Damaſcius: qui non contenti luxuriantis ingenii argutiis, magnam veterum opinionum farraginem ſuis commentis iterum admiſcuerunt: & dum creſcentis longè latéq; eo tempore Chriſtianiſmi æmulatione Platonicam Theologiam phaleris nimiùm ornare ſtuderent, veritatem paulò ante Ammonii operâ in lucem retractam, πλυλογίᾳ καὶ ἀλλοκοτίαν δόξασμάτων ἰσοτίᾳ rurſus obruerunt. Atque hæc commemoravi, ut oſtenderem, ex quibus fontibus pleraque Porphyrii dogmata promanârint: ea præſertim quæ de corporis & ſenſuum fuga, de cura animi, mentísque cultu & elevatione in Deum præclarè ſcripſit, & quo in pretio ſint habenda: cùm aquæ eò ſolent eſſe puriores, quantò propiùs à ſua origine abſunt. Hinc enim, ni fallor, perſpicitur, quî factum fuerit, quòd in poſteriorum Platonicorum ſcriptis, præſertim Plotini, Iamblichi & Procli, tam multa paſſim reperiantur, quæ non ex obviis & communibus quibuſdam religionis noſtræ dogmatibus, ſed ex intimis & reconditiſſimis myſticæ Theologiæ penetralibus videntur deprompta: neq; ea obiter tantùm ſtrictímque verbis adumbrata, ſed proprio & efficaciſſimo orationis genere adeò luculenter ab iis expreſſa, ut magnis ingeniis, non levem dubitandi materiem præbuerint: alios in eum impulerint errorem, ut quæ apud vetuſtiſſimos Eccleſiæ ſcriptores divina prorſus in hoc genere extant, ea inverſo ordine à Platonicis, quos dixi, mutuata, & velut Ægyptiorum ſpolia in pios uſus converſa aſſererent: atque iſto etiam argumento præclariſſimorum operum fidem autoritatémque convellere aggrederentur. Cùm certum ſit Ammonium religionis noſtræ arcana diſcipulis ſub ſilentii religione communicâſſe. De quibus non divulgandis Herennium, Origenem, & Plotinum fidem ſibi invicem obſtrinxiſſe ipſe Porphyrius teſtatur. Cúmq; Herennius primus eam fregiſſet, nec Origenes nec Plotinus promiſſis ſtetere: ſed quà ſcriptis, quà vivâ voce in publicum ea protulerunt, quæ ab Ammonio Philoſopho Chriſtiano acceperant. Neque enim alia de cauſa Ammonium Θεοδίδακτος cognomine ab iis celebratum exiſtimo, ut Hierocles apud Photium teſtatur; quàm quòd divinioris ſcientiæ arcana, ante id tempus Philoſophorum ſcholis inuſitata nec audita, diſcipulis tradidiſſet. Unde & Plotini animum primâ auſcultatione adeò cepit, ut

cùm

eùm ex cæterorum philoſophorum ſcholis mœſtus exceſſiſſet, audito Ammonio ſtatim amicis dixerit: τοῦτον ἐζήτουν, *hunc ipſum quærebam.* Quamvis Porphyrius cœco quodam & præcipiti religionis Chriſtianæ odio Ammonium ex Chriſtiano gentilem factum manifeſtâ calumniâ affirmârit; quam Euſebius iis temporibus proximus abundè refutat, lib. vi. hiſtor. Eccl. cap. xix. ut non parùm hac parte eam boni Philoſophi notam in Porphyrio deſiderem, quæ ſapientiæ ſtudioſos æquos & veraces, miniméque maledicos eſſe voluit. Nec in Origenem præceptorem æquiori animo fuit, quem ab ethniciſmo ad Chriſtianorũ ſacra tranſiiſſe non minùs impudenter calumniabatur: cujus etiam ſtudium ſacrarum literarum interpretationi impenſum, tanquam fabuloſum malevolè traducebat. Eidémque calumniæ Euſebius dicto loco reſpondet. Sed utinam hoc fine effrænis linguæ audacia ſtetiſſet, neque adverſus Chriſtum ipſum atque univerſam ejus ſeſe exercuiſſet Eccleſiam; de quo capite ultimo uberiùs diſſeremus.

Nunc cùm oratio huc devenerit de præceptoribus ejus agendum: præcedentes enim εὐρυΐαι tum demum perfectum reddunt philoſophum, ſi magiſtros bonos, rectámque inſtitutionem nactæ fuerint. Porphyrius ergò, cùm prima literarum ac ſapientiæ fundamenta percepiſſet, puer fermè adhuc Origenis famâ excitus, Alexandriam ad doctrinam ejus percipiendam profectus fuit; quod ex Euſebio & Vincentio Lirinenſe Porphyrii autoritate ſuperiùs oſtendi: nihil enim eo tempore Origene celebrius, ad quem ingens auditorum turba confluebat: nec ſolùm Chriſtiani, teſte Euſebio, ſed infiniti etiam hæretici, & non pauci clariſſimi philoſophi eidem ſeſe in diſciplinam dedêre: quos cùm ſacræ, tum profanæ philoſophiæ dogmatibus imbuebat, quantum verò temporis Porphyrius eidem adhæſerit, affirmare non licet. Hoc ſolùm dixero, illum ex Origenis ore Platonis explicationem percepiſſe: quod non obſcurè ex Procli verbis lib. 1. in Timæum pag. 20. colligitur: Ἀπορεῖ δὲ ὑπὲρ τούτου Λογγῖνος καὶ Ὠριγένης ὁ τότε. Ὥστε, φησὶν ὁ Πορφύριος, τριῶν ὅλων ἡμερῶν διατελέσαι τὸν Ὠριγένην, βοῶντα καὶ ἐρυθριῶντα, καὶ ἱδρῶτι πολλῷ κατεχόμενον, μεγάλως εἰ λέγοντα τῷ ὑποθέσιν καὶ τῷ ἀποείαν, καὶ δεικνύναι φιλοτιμούμενον, ὅτι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις ἀρκοῦσα ἦ παρ' Ὁμήρου μίμησις. *Dubitant,* inquit, *de hoc loco Longinus & Origenes: adeò etiam ut Porphyrius affirmet, Origenem triduum integrum in eo hæſiſſe, & clamantem ac rubore ſuffuſum multum ſudâſſe, quod magnum dubitandi argumentum eſſe diceret, atque oſtendere conaretur, Homeri imitationem ad recte agendum ſufficere.* tum etiam quæ pag. 47. ejuſdem libri, de Archangelis eorúmque ordine ex Porphyrio adducuntur, manifeſtè præceptoris Chriſtiani dogmata ſapiunt: propriam verò Origenis hæreſin, quæ ibidem ſequuntur de animarum lapſu in corpora, poſt excitatam in cœlo pugnam: & de dæmonibus qui animas venantur, atque in corpora detrudunt. Unde etiam Proclus hoc philoſophandi genus ab

Iamblicho reprehensum fuisse ait, quòd Plato nusquam Archangelorum meminerit: additque, οὐδὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς θεωρείας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεστός. quibus verbis quid innuat non ignorant, qui D. Joannem Theologum ab Amelio Barbarum appellatum fuisse meminerunt: quique ipsum Porphyrium Christianæ vitæ institutum βάρβαρον τύλιγμα vocâsse ex Eusebio, loco paulò antè citato, observârunt. Habuit etiam præceptorem Dionysium Longinum Cassium, à quo in Grammaticis, Rhetoricis, & Philosophia eruditus fuit: è cujus ludo deinde Romam ad Plotinum audiendum discessit. Dubito tamen, utrùm Longino priùs, an Origeni operam dederit: cùm Eunapius illud innuere videatur; dum Porphyrium τὴν πρώτην παιδείαν, sive prima doctrinæ fundamenta à Longino hausisse affirmat: sine quibus subtiliores Origenis disputationes percipere non potuisset. Longini ingenium accuratum, limatum judicium, atque eruditionis copiam satis ostendit libellus de sublimi genere orationis, tum quædam ἀνέκδοτα περὶ μέτρων, quæ ex Vaticana bibliotheca deprompta mihi ostendit Leo Alatius, vir apprimè eruditus: & Porphyrius in Plotini vita eum κριτικώτατον, ἑλληνικώτατον καὶ ἐλεγκτικώτατον appellat. Eunapii enim elogium illud elegantissimum, quo virum βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον καὶ περιπατοῦν μουσεῖον appellat, omnium ore tritum est. Quo loco & hoc addit, publico omnium doctorum suffragio censuram, & judicandi autoritatem de omnibus, quà antiquis, quà sui seculi scriptoribus Longino decretam concessámque fuisse. Ex disertissimo magistro dicendi potissimùm virtutes hausit Porphyrius: quarum præcipuas in ejus vita Eunapius commendat, τὴν σαφήνειαν, τὴν καθαρότητα, καὶ τὴν χάριν: de quibus prædicti autoris verba, quia elegantissima sunt, apponere lubet: & perspicuitatem quidem his verbis prædicat: Τὰν ὑ φιλοσόφων τὰ ἀπόῤῥητα καλυπτόντων ἀσοφία, καθάπερ ἡ ποιητὴ τοῖς μύθοις, ὁ Πορφύριος τὸ φάρμακον τῆς σαφηνείας ἐπανήσας, καὶ διὰ πείρας γλισχρώμενος, ὑπόμνημα γράψας εἰς φῶς ἤγαγεν. *Cum Philosophi*, inquit, *arcana sua obscuritate obtegerent, ut Poetæ fabulis; Porphyrius probatum perspicuitatis remedium, cujus gustum ipsâ experientiâ perceperat, scriptis commentariis in lucem protulit.* Atque hoc dilucido orationis genere, quod omnis elegantioris doctrinæ condimentis temperârat, non solùm propria scripta illustravit; sed aliorum quoque præstantium virorum operibus lucem à suo ingenio accendit: quod commentaria & introductiones in Platonem, Aristotelem, Ptolemæum, aliósq; testantur; maximè autem omnium in Plotinum: qui conciso & confragoso dicendi genere sublimes animi cogitationes adeò involvit, ut pleraq; ipsius scripta ænigmata aut oracula videantur: ut Eunapius non injuriâ eum τὸν λοξὸν καὶ αἰνιγματώδη τὸν λόγον βαρὺν καὶ δυσήκοον pronuntiârit: & Porphyrius ipse σιώπιμον καὶ πολύνευρον, βραχυλογίᾳ, καὶ νοήμασι πανταχοῦ μᾶλλον ἢ λέξεσι. De orationis puritate non minùs elegans locus apud Eunapium

sequi-

ſequitur: Ὁ δὲ Πορφύριος ὥσπερ Ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινόησε, διὰ ποικίλης παιδείας πάντα εἰς τὸ εὐγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελεν. *Porphyrius velut Mercurialis quædam catena ad homines demiſſa, multiplicis eruditionis beneficio, omnia dilucidè claréque explicabat.* Venuſtate etiam ac dicendi elegantiâ Porphyrium omnibus ſui ſeculi Philoſophis præfert: ac nominatim quidem ſummis viris Origeni, Amelio & Aquilino: in quorum oratione ſcripríſque τὸ ἀκύθηρον, ſive venuſtatis neglectum, damnabat Porphyrius, licèt dogmata & ingenii δεινότητα imprimis probaret: πᾶσιν μὲν αὐτὸς ἀναλέκτων χάριν, μόνῳ δὲ ἀναδείκτης καὶ ἀνακηρύττων τὸν διδάσκαλον, ut ait Eunapius: *Cùm ipſe omnibus gratiis ac Veneri litâſſet, atque ea laude præceptorem ſuum referret.* Eaſdem virtutes Porphyrianæ orationis in Iamblichi quoque vita recenſet, quibus ſolis diſcipulum præceptori inferiorem fuiſſe affirmat: Οὐκ ἔστιν ὅ, τι καὶ Πορφυρίῳ διήνεγκεν, πολὺ ὅσον χρῖμα τῷ σωφρονεῖν καὶ δυνάμει τῷ λόγῳ. ὥστε δὲ εἰς ἀφροδίτην αὐτῷ καὶ χάριν τὰ λεγόμενα βέβαπται, ἔστε ἔχει λιπότητά τινα, καὶ τῇ καθαρᾷ καλλωπίζεται. *Nec Porphyrio, inquit, ulla in re fuit inferior, præterquam orationis ſtructurâ, & dicendi facultate. neque enim pari Venere & gratiâ orationem tinxit, nec candorem habet, nec puritate ſcripta ſua exornavit.* Verùm ut elegantioris doctrinæ copia ac dicendi virtute proximè Longini veſtigia premebat Porphyrius, ità in philoſophando multum ab ejus placitis, & nonnunquam in contrarium abiit. Quòd potior apud ipſum eſſet recta ratio & veritas, quàm autoritas magiſtrorum: quorum verbis vulgus philoſophantium, ut paulò antè dixi, adeò religiosè adhærere ſolet, ut, quod de Stoicis dixit Galenus, patriam quàm præceptorum dogma prodere malint: cùm ingenui ſit animi, non ſolùm alienam, ſed & propriam potiùs ſententiam prodere, quàm veritatem: Unde & ipſe Porphyrius in Plotini vita Longini verba adducit, quibus deſertæ ac mutatæ rationis philoſophandi accuſatur. *Quin & communis, inquit Longinus, noſtri illorúmque amicus Baſilius Tyrius non pauca ad Plotini imitationem tractavit: & ipſum potiùs quàm viam rationemque noſtram probans, libro quodam conatus eſt oſtendere, Plotini ſententiam de Ideis verioremeſſe noſtrâ: quem oppoſito contra reſponſo ſic ſatis ſupérque refutâſſe videmur, atq; oſtendiſſe, eum malè priorem ſententiam recantâſſe.* Sanè Longinum Philologum magis quàm Philoſophum fuiſſe, ut Porphyrio teſte Plotinus de eo pronunciavit, ſatis oſtendunt ea quæ Proclus non uno loco ſuis in Timæum commentariis inſeruit. ubi illum verborum ſenſui enucleando ni nium inhærere affirmat. καὶ πολὺ λέξιν θεωρεῖν, ut ait lib. 1. p. 21. atque in primis pag. 27. ubi & Plotini de eo judicium addit. Λογῖνος μὲν ἐν τούτοις ὑπομιμαίνεται πάλιν, ὅτι φερνπίζει καὶ ὀνομάτων ὥρας καὶ ποικιλίας ὁ Πλάτων, ἀπαγγέλλων ἄλλως τὰ αὐτά, &c. τοῦτ μὲν ἦν φιλόλογος, ὥσπερ Πλωτῖνος εἰπεῖν περὶ αὐτὸ λέγεται, καὶ ὐ φιλόσοφος. *Longinus, inquit, rurſum hoc loco notat, Platonis orationis elegantiæ & varietati ſtudere,*

cùm unam atque eandem rem diversis modis efferat, &c. atqui ille, quod Plotinus de eo dixisse fertur, Philologus est, non Philosophus. Alia similia omitto, quæ passim apud eundem philosophum occurrunt. Deinde cùm ad Plotinum sese applicâsset Porphyrius, tantùm ejus conversatione profecit, ut διδασκαλείου princeps brevi tempore haberetur: Ἀκορέστως τῆς παιδείας ἐμφορούμενος, καὶ τῶν παγκάλων ἐκείνων καὶ τεθειασμένων λόγων, ut ait Eunapius: *Avidissimo pectore ex Plotini ore, tanquam largissimo fonte, doctrinæ copiam ac divinam planè scientiam hauriens.* Hinc adeò apud eum gratiâ & autoritate valuit, ut soli discipulorum scribendi & respondendi partes committeret. Neque id solum, sed & divinos ingenii sui fœtus eidem relinqueret expoliendos ac publicandos. Taceo quòd Româ in Siciliam ipsum secutus fuerit, ut animi morbo laborantem suâ præsentiâ solaretur: aliáque non exigui amoris atque affectûs argumenta, quæ ex Plotini vita ab ipso Porphyrio conscriptâ, & Eunapio colligere quivîs poterit. Suidas nescio cujus autoritate Porphyrium Amelii discipulum vocat: Πορφύριος, inquit, ὁ καὶ Χειριανὸς χρήσας, ὃς κυρίως ἐπωνύμει τὸ Βασιλεύς, Τύριος φιλόσοφος, μαθητὴς Ἀμελίου τοῦ Πλωτίνου μαθητοῦ. διδάσκαλος δὲ Ἰαμβλίχου. *Porphyrius qui contra Christianos scripsit, cui propriè nomen Basilius, Tyrius Philosophus, discipulus Amelii, discipuli Plotini, præceptor Iamblichi,* &c. & alibi loco: Ἀμέλιος, Ἀπαμεὺς φιλόσοφος, μαθητὴς Πλωτίνου, διδάσκαλος Πορφυρίου, συγχρονίσας Ἀμμωνίῳ καὶ Ὠριγένει. *Amelius, Apamensis Philosophus, discipulus Plotini, præceptor Porphyrii, coætaneus Ammonii & Origenis.* Mirum quàm supinus hominis error: quem nec Porphyrium nec Eunapium unquam inspexisse jures: cùm in Plotini vita disertim scriptum reliquerit, se Amelium Romæ condiscipulum habuisse sexennium integrum. Accesserat enim Amelius Plotinum tertio anno Philippi, qui fuit salutis nostræ CCXLVI. vixítque cum eo ad primum annum Claudii, qui fuit Christi CCLXX, xxiv annos solidos, ut testatur Porphyrius. At ipse scholam Plotini ingressus est anno x Galieni, qui fuit à Christo nato CCLXIV. unde ad prædictum annum I. Claudii sexennium est integrum. Quo ipso anno uterque relicto Plotino, Amelius quidem Apameam, Porphyrius autem in Siciliam discesserunt: ubi triennio pòst vixêre, cùm Plotinus in Campania è vivis excederet. Nec puto Porphyrium expleto jam xxxviii ætatis anno Amelio in disciplinam se tradidisse, quem jam Romæ doctrinæ & sapientiæ laude superabat: adeò quidem ut Amelius sua scripta cum venia ab eo legi petat atque emendari. Sed non est quod in re manifestissima prolixiùs ostendenda laboremus: monendum tamen, non minùs errâsse Suidam, dum Amelium Syrum Apamensem nobis facit ex Italo, Hetrusco, Amerino: nam & hoc clarè à Porphyrio in Plotini vita perscriptum. Ἔσχε δὲ ἀκροατὰς μὲν πλείους Ἀμέλιόν τε ἀπὸ τῆς Τυρρηνίας, ὃς τὸ ὄνομα μὲν Γενυλιάτος τὸ πρότερον. αὐτὸς δὲ διὰ τὸν Ἀμέλιον αὐτὸν

τὸν καλεῖν ἠξίου. ἀπὸ τῆς Ἀμελίας ἢ (puto rectiùs ὃ) τῆς ἀμελείας φρίτειν αὐτῷ καλεῖσθαι λέγων. *Auditores quidem multos habuit, ac inter cæteros Amelium ex Tuſcia: cui proprium nomen erat Gentilianus, at ipſe Amerius per literam r nominari volebat, quod ſibi nomen ab Ameria potiùs, quàm ab amelia ſive negligentia inditum eſſe diceret.* Sed facilis hac in re lapſus, cùm Apameæ ut plurimùm vixerit Amelius atque docuerit: & Juſtinum Heſychium Apamenſem filium adoptivum reliquerit. Verùm nec id ſatis rectè affirmat Suidas, coætaneum fuiſſe Ammonio & Origeni Amelium: cùm ætas ejus in extremam utriuſq; ſenectutem inciderit; nam Plotinus ætatis ſuæ anno xxix Ammonium Alexandriæ audire cœpit, qui xl. demum ætatis anno Romam venit: ubi triennio pòſt Amelium habuit diſcipulum: & Origenes ultimâ ſenectute obiit, cùm Amelius Romæ ix. circiter annum Plotinum audiret. Sed contrarium errorem errant, qui Amelium Porphyrii diſcipulum fuiſſe credunt: atq; ea in re interpretem potiùs Theodoreti, quàm Theodoretum ipſum autorem habent: qui verba ejus ſerm. 11. Therapeut. δηλοῖ δὲ τοῦτο σαφῶς ὁ Ἀμέλιος, τῆς Πορφυρίου φοιτήσας διατριβῆς, ſic vertit, *quod Amelius, qui Porphyrii ſcholis præfuit, manifeſtè oſtendit.* quæ meo judicio ſic reddi debebant: *Amelius qui in Porphyrii contubernio princeps fuit:* vel, *Amelius præcipuus Porphyrii contubernalis.* Cæteros quoq; condiſcipulos in Plotini vita commemorat, Paulinum Scythopolitam; Euſtochium Alexandrinum medicos, Zothicum & Zethum, & Caſtricium Firmum, cujus cauſâ libros de abſtinentia ab eſu animantium ſcripſit: item Marcellum Orontium & Sabinillum atq; Rogatianum Senatores Romanos: & Serapion. Alexandrinum rhetorem, poſtea etiam philoſophum. Diſcipulos quoq; nec pauciores nec obſcuriores habuit: ex quibus maximè inclaruit Iamblichus Chalcidenſ. Syrus: cujus vitam Eunapius ſcripſit: & mihi brevi uberiùs de illo agendum erit, cùm omnia ejus ſcripta ſimul in lucem producam. Iamblicho & famâ & eruditione proximus fuit Theodorus Aſinenſ. cujus crebrò meminit Proclus in Timæum: qui eum γενναῖον, hoc eſt, virum egregium, & magnum, ſæpiùs autem θαυμαστὸν, ſive admirandum veluti peculiari cognomine appellat. Porphyrii diſcipulum fuiſſe ex Damaſcio didici: qui in Iſidori vita de admirando ejus profectu ſic ſcribit: ὁ γὰρ ἐπιδοῦναι ῥᾳδίως, οὐδ' ὡς αὔξεσθαι καὶ πηχυαῖον, ὥσπερ Θεόδωρος ὁ Ἀσιναῖος ὑπὸ τῷ Πορφυρίῳ. *Neque facilè erat creſcere, & ad cubitos proficere: quemadmodum Theodorus Aſinenſ. ſub Porphyrio profecit.* De Chryſaorio, Nemertio & Gedalio nihil affirmare poſſum, niſi quòd librorum inſcriptiones eos de Porphyrii contubernio fuiſſe oſtendunt. Chryſaorium vero operam illi dediſſe Ammonius quoq; teſtatur, cujus verba inferiùs producam: ex quibus & illud apparet Porphyrium fuiſſe κοινωνικὸν ἡμῖν πρὸς τὴν παιδείαν ἐπιθυμίαν: quem characterem verò in philoſopho Themiſtius quoq; requirit: Nam quod ſtudia ſua diſcentium ingeniis tam facilè & tam aptè adtemperavit, id verò oſtendit, eum longiſſimè ab omni mala invidia abfuiſſe.

CAP. VII.

Porphyrii ſcripta Grammatica, Philologica, Rhetorica, Dialectica, & Mathematica. Liber de Proſodia, & commentaria harmonica ἀνέκδοτα indicantur: atque, ut quidam volunt, ſcholia Homerica.

ATque hæc fermè ſunt, quæ de vita Porphyrii certa ac comperta ex antiquitatis tenebris producere potui. Nunc ſcripta ejus ordine in omni doctrinarum genere recenſebo, quantum quidem hactenus mihi obſervare & colligere licuit. Nam, ut Suidas refert, ſcripſit libros quamplurimos de Philoſophia, Rhetorica ac Grammatica. Idem Eunapius in ejus vita teſtatur, qui eum nullum diſciplinæ genus intactum reliquiſſe ait. Adeò ut dubium ſit quam partem diligentiùs excoluerit: ὅτω παντομιγές τι πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν ὁ ἀνὴρ αὐτὸς χρῆμα γέγονε. Adeò, inquit, *omni virtutum genere promiſcuè excellebat.* In Grammaticis pauciſſima ejus ſcripta ex plurimis nobis ſuperſunt. Ex quibus ad Grammaticam τεχνικὴν ſive δεικτικὴν ſpectat liber Περὶ Προσῳδίας, *De Proſodia*, qui ſub ejus nomine extat in Vaticana bibl. cod. ccxl. elegantiſſima, ſed recenti manu ſcriptus. Cujus principium aſcribam, ut ſcopum atque inſtitutum autoris eo faciliùs lector perſpiciat.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΔΙΑΣ.

Ἰσέον ὅτι ὡς ὁ Θρὴξ Διονύσιος, ὁ πρὸ ἡμῶν ὀκτὼ μερῶν τοῦ λόγου διδάξας ἡμᾶς, καὶ ἐπ' αὐτοῖς τούτων περὶ στοιχείου, καὶ συλλαβῆς, καὶ λέξεως, οὐκ ἀπὸ τῆς προσῳδίας ἤρξατο, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὄρου τῆς γραμματικῆς. τὰ δὲ περὶ προσῳδίας ἕτερός τις τούτου μεταγενέστερος διὰ τοῦ ἄρτι τῆς γραμματικῆς ἀρχομένους ἀναγκαίως ἐδίδαξε. Δεῖ δὲ ἡμᾶς μὴ ἀπὸ τῆς τοῦ Διονυσίου τεχνολογίας τῆς ἐξηγήσεως ἄρξασθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προσῳδίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιδεμνύναι τὸν ὅρον τῆς προσῳδίας δηλαφῆσαι τοῦτον, εἶτα καὶ περὶ πάντων εἰπεῖν εἰς ἃ διαιρεῖται, τόνων τε καὶ χρόνων, καὶ πνευμάτων, ἔτι δὲ καὶ παθῶν· μὴ ταῦτα δὲ περὶ τέχνης καὶ πρὸ ἕξης ὅλων.

Verum & genuinum eſſe Porphyrii fœtum equidem credo, cùm omnium fermè artium atque ſcientiarum εἰσαγωγὰς tradiderit, ut ex ſequentibus apparebit: quod & hoc libello præſtare voluit, cùm ea προδιδάγματα ordine pertractet, quæ ab antiquioribus grammaticis neglecta videbat, veluti prima τῆς παιδικῆς κατηχήσεως rudimenta. Nec quidquam continet indignum tanti viri ingenio; niſi quis interpolatum à ſequiorum temporum Grammaticis fortè ſuſpicetur, ex eo, quòd pleráque capita ab illis eclogariorum verbis, ἰσέον ὅτι, incipiant. Nec enim facile adduci potero ut credam, ea à Porphyrii manu eſſe. Sed de his rectius quiſque judicabit, ubi vel noſtrâ, vel alterius operâ ipſe tandem liber in lucem proferetur. Pertinent huc Γραμματικὰ ἀποφεία. *Dubia Grammatica.* quæ inter alia Suidas ſolo nomine commemorat: nec alibi hactenus citata vidi. Ad Grammaticam ἐξηγητικὴν referri debent Ὁμη-

Ὁμηρικὰ ζητήματα λβ'. πρὸς Ἀνατόλιον.
Homericæ quæſtiones xxxii. *ad Anatolium.*

is libellus Homero in melioribus editionibus adjungi ſolet. Quo probare conatur, ὡς αὐτὸς ὑφ' ἑαυτὸν τὰ πολλὰ Ὅμηρος ἐξηγεῖται· *Homerum ſemetipſum ut plurimum explicare:* ut in principio libri affirmat. Atque hæc præludia quædam eſſe voluit juſti commentarii in principem poetarum, vel ut ipſius verbis utar, ὁδὸν προγύμνασμα τῆς εἰς Ὅμηρον ἀγῶνος. Quem & poſtea abſolvit. Citatur enim ab Euſtathio Homeri interprete ad Iliad. β'. pag. 285.

Πορφύριος ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὅμηρον.
Porphyrius in Commentariis in Homerum.

cujus autoritate etiam alibi utitur: ut videre eſt Iliad. α'. pag. 33. & 62. Iliad. β'. pag. 196. & 225. tum ad catalogum navium pag. 263. aliiſque plurimis locis, quos recenſere longum eſſet. Laudat etiam Macrobius lib. 1. ſomn. Scip. c. 3. verba ejus hæc ſunt: *Si quis ſorte quærere velit, cur porta ex ebore falſis, & è cornu veris ſit deputata; inſtruetur autore Porphyrio, qui in Commentariis ſuis hæc in eundem locum dicit ab Homero ſub eadem diviſione deſcriptum. Latet, inquit, omne verum, hoc tamen anima, cùm ab officiis corporis ſomno ejus paululùm libera eſt, interdum adſpicit: nonnunquam tendit aciem, nec tamen pervenit: & cùm adſpicit, tamen non libero & directo lumine videt, ſed interjecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit.* Ex hiſce commentariis puto & illa deſumpta fuiſſe, quæ Etymologus voce Κύλαπα adducit. Et Græcum Scholiaſten Homeri, qui in Vaticana bibliotheca primo loco extat, ſæpius Porphyrii autoritate uſum obſervavi. Tum & illud hoc loco monendum, extare Florentiæ apud Ducem Salviatum ſcholia antiqua in Poetam, ἀδέσποτα, & multis in locis vetuſtate exeſa; quæ nonnulli Porphyrio, alii etiam antiquioribus autoribus tribuunt. Ego ut Porphyrii non eſſe certò credo, ità de autoris ætate nihil temere pronuncio. Guſtum præbebit eruditis principium operis, quod eruditiſſimus antiquitatis perveſtigator Joannes Bapt. Donius mecum communicavit.

Μλιῶν ἄεισε θεά] Ζητοῦσι διὰ τί ὑπὸ τῆς μυίδος ἤρξατο ὕτω δυσφήμου ὀνόματος; διὰ δύο ταῦτα. πρῶτον μὲν, ἵν' ὅτι τὸ πάθος ὑποκαθαρθῇ τὸ τοιοῦτον μόριον τῆς μάχης, καὶ περισκεπτικώτερος τοῦ ἀκροατὴς ἐπὶ τὸ μεγάθος πιθήσῃ, καὶ προεδίσῃ φέρειν γλυκαίως ἡμᾶς τὰ πάθη, μᾶλλον πολέμιος ἀπαγγέλλειν· δεύτερον δ', ἵνα τὰ ἐγκώμια τῆς Ἑλλιὼν παθανότερα ποιήσῃ. ἐπεὶ δ' ἔμελλε νικῶν[ας] ὑποφαίνειν τὸν Ἕλληνας εἰκότως ὁ καταπτέχει ἀξιοπιστότερον ὂν τὸ μὴ πάντα χαρίζεσθαι τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις. ἤρξατο μὲν ὑπὸ μυίδος, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ τοῖς πολεμικοῖς ὑπόθεσις γέγονεν. ἄλλως τε καὶ τραγῳδίας τραγικὸν ἐξεδρε προοίμιον. καὶ γὰρ προσεκλικὸς ἡμᾶς ἡ τῆς ῥημάτων δήλωσις ἠργάζετο. καὶ ὡς ἰατρὸς ἄειδος πρῶτον ἀναστέλλων τὰ νοσήματα τῆς

ψυχῆς

ψυχῆς, ὕστερον τὼ ἴασιν ἐπάγειν. Ἑλληνικὸν ἢ τὸ πρὸς τέλει τὰς ἡδονὰς ἐπάγειν. Ἰστέον ἢ ὥσπερ ἐπὶ συκῆς πρῶτον μὲν φύλλα, ὄλωιδος, εἶτα φύλης σῦκον, ἰχάς. ὕτω πρῶτον ὀργὴ, θυμὸς, χόλος, κότος, μῆνις, ὅμως ὁ ποιητὴς ὡς Ζωωνύμοις ἐνόμασεν ἐπὶ Ἀχιλλεῖ χρῆται. Ἡ χόλον παύσειεν, ἐρητύσειέ τε θυμόν. Οὐδ' ὀδόμαι κοτέοντος. Αὐτὰρ ὁ μηνίε νηυσὶ παρήμενος. Μῆνις] ἀπὸ τῦ μένω μῆνις, ὡς ἔνδε ἦνις. οἱ δὲ περὶ Γλαύκωνα τὸν Ταραῖα ἠξίεν ὀξύνειν τὸ ὄνομα, ὐκ ὀρθῶς.

Deinde ad versum 3. πολλὰς] πόσον. ἰφθίμυς] πῖον. ψυχὰς] ὐσίαν. αἰδὶ] τόπον. προΐαψεν] χρόνον.

Postea ad versum 5. Διὸς βυλὴ] λέγει νῦν ὁ ποιητὴς τὼ ἐπαγγελίαν τὼ περὶ Θέτιδα. Ζεὺς μὲν ἄρχ Τρώεσσι κ' Ἕκτορι βύλετο νίκην. Εὐκλείδης ἢ φησὶν, ὅτι ὐχ ὡς ἐπόμενον τοῖς πρώτοις τῦτο εἴρηται, ἀλλ' ὡς κεχωρισμένον, κ' καθ' ἑαυτὸ λεγόμενον, ἢ ὅτι τῦ Διὸς ἐτελείετο βυλὴ, τῦ τὴν ἡλικηκότας ἀξίαν δῦναι δίκην, ὧν ἠδίκησαν. ὅπερ δεῖ τέλος τῇ Ἰλιάδι. Plura adscribere piget. Facilè enim ex hoc ungue leonem agnoscent, quibus aliquid in hoc studiorum genere judicii est. Id certò affirmare possum, esse συλλογὼ ex variis antiquis expositionibus collectam: cùm unus idémque locus paucis mutatis subinde repetatur, aut diversæ eorundem verborum afferantur explicationes, præmissa voce, ἄλλως· quæ propria nota est collectaneorum.

Cæterùm Porphyrius alia diversa in eundem Poetam scripsit, quorum nonnulla ad Philosophica rejeci. Ad Grammaticam spectat libellus, quem nunc græcolatinum exhibeo.

Περὶ τῦ ἐν Ὀδυσσείᾳ τῶν Νυμφῶν ἄντρε.

De antro Nympharum apud Homerum, Odysseæ lib. 13.

qui licèt varia naturalis & symbolicæ gentilium Theologiæ arcana complectatur, rectè tamen à me hoc loco ponitur: quòd tota illa antiquorum fabulosa de Diis rebúsque divinis doctrina, κ' τὰ ποιητικῶς θεολογύμενα ad latissimam Grammaticæ partem spectent, quæ in autorum explicatione versatur. Tum Plato ipse totum hoc Theologiæ genus unà cum suis autoribus damnavit, & à Republica sua proscripsit. Qui solam illam scientiam tam augusto nomine dignatur, quæ de Deo, rebúsque divinis, hoc est, περὶ τῶν ὄντως ὄντων eâ ratione modóque tractat, quam lib. 2. de Republica præscripsit: quos typos theologicos Platonici vocant. De quibus Proclus differt. 2. in Polit. 1. & lib. 1. cap. 16. Theolog. Platonicæ prolixè & luculenter agit. Ejusdem quoque generis fuit liber. Περὶ Στυγός. *De Styge.* quem Stobæus non uno loco citat: & quòd sciam solus. Ea autem quæ capite 1. libri 2. ἐκλογῶν indè adducit, perspicuè ostendunt, Porphyrium hoc quoque libro locum aliquem Homericum de Styge, adversus Chronii Pythagorei mentem explicâsse: idque partim Physicè & Theologicè, partim Historicè: ut qui loca omnia inspiciat haud dubitet, quin simillimus liber

liber fuerit illi de antro Nympharum. Scripſerat autem ni fallor in verſus iſtos, qui Iliad. ο'. & Odyſſ. ε'. apud Poetam extant:

Ἴσθι νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ· ὅρκος μέγιστος
Ὀρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.

Quem Homeri locum Virgilius expreſſit Æneid. 12.

Adjuro Stygii caput implacabile fontis:
Una ſuperſtitio ſuperis quæ reddita Divis.

hujus libri fragmentum, quod hactenus apud Stobæum lib. 1. ἐκλογῶν cap. 8. truncatum legebatur, integrum ex Vaticano codice edidi.

Ejuſdem generis cum ſuperioribus fuiſſe exiſtimo librum à Suida commemoratum,

Περὶ τῆς κατὰ Πίνδαρον τῶν Νείλου πηγῶν.
De fontibus Nili ſecundum Pindarum.

quo libro explicatum ab eo fuiſſe exiſtimo illum Pindari locum Iſthmior. Odâ 6. Epod. 1. καὶ πέραν Νείλοιο παγᾶν, καὶ δ' ὑπὲρ Κορίνθου. Idémque Suidas recenſet

Συμμίκτων ζητημάτων ζ'.
Miſcellanearum quæſtionum libros 7.

quos Proclus in nobiliſſima illa diſſertatione ad 4. librum Politicor. Platonis, de animæ partibus virtutibúsque συμμίκτων περβλημάτων nomine laudat. Οἶδα ἔγωγε τὸν Πορφύριον ἐν τοῖς συμμίκτοις ἱστορῆντα περβλήμασι Μηδίᾳ φησὶ Λογγῖνον σωτῆρα πνεῦμα, περὶ τῆς μοίρας τῆς ψυχῆς. Atque eoſdem lib. 2. cap. 1. Comment. in Euclidem, ſolo συμμίκτων, ſeu *Miſcellaneorum* nomine citat. Περὶ μὲν οὖν τῆς γεωμετρικῆς ὕλης τοσαῦτα ἔχομεν λέγειν, ἐκ ἀγνοοῦντες ὅσα καὶ ὁ φιλόσοφος Πορφύριος ἐν τοῖς συμμίκτοις γέγραφε, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Πλατωνικῶν διατέθεινται. *Hæc de materia Geometrica nobis erant dicenda, cùm haud ignoremus, quæ Porphyrius Philoſophus in miſcellaneis conſcripſit: & quæcunque quamplurimi Platonicorum ſtatuunt.* Unde apparet non philologica ſolum ab eo fuiſſe pertractata hoc opere, ſed & Mathematica & Philoſophica.

Φιλολόγων ἱστορίας βιβλία ε'.
Rerum Philologicarum libri 5.

commemorantur à Suida. Et Euſebius lib. 10. cap. 3. προπαρασκ. prolixum Porphyrii locum de furtis autorum adducit ex lib. 1. τῆς φιλολογίας ἀκροάσεως· quod haud dubiè idem opus eſt, licèt titulus nonnihil variet. Pertinent eodem

Εἰς τὸ Θουκυδίδου προοίμιον πρὸς Ἀριστείδην, ζ'.
In proœmium Thucydidis ad Ariſtidem, libri 7.

nominati à ſolo Suida, quod ſciam. Hoc opere omnem Græciæ antiquitatem copioſiùs à Porphyrio pertractatam fuiſſe arbitror: quam Thucydides egregio illo hiſtoriæ ſuæ exordio ſtrictim percenſendo delibar.

In

In Rhetoricis unicum ejus opusculum commendat idem Suidas, Εἰς τὴν Μινυκιανὴν τέχνην. *In Minuciani artem.* nescio utrùm introductionem, an commentarium dicam. Quis Minucianus ille fuerit ex eodem Suida discès. Μινυκιανὸς Νικαγόρου τοῦ σοφιστοῦ, Ἀθηναῖος σοφιστὴς, γεγονὼς ὀπὶ Γαλιηνοῦ· τέχνην ῥητορικὴν, καὶ προγυμνάσματα, καὶ λόγους διαφόρους. *Monucianus Nicagoræ sophistæ filius, sophista Atheniensis, sub Galieno Imp. edidit artem rhetoricam, & progymnasmata, ac diversas orationes.* Et extat ejusdem libellus περὶ ὀπιχειρημάτων inter reliquos artis Rhetoricæ scriptores ab Aldo ante CXX annos Venetiis publicatus.

Inter ea scripta quæ ad dialecticam spectant, rectè & filo quodam (ut Boethii verbis utar) primus legentibus studiorum prægustator, & quodammodo initiator occurrit liber Porphyrii, qui organo Aristotelico ubique præmittitur, περὶ γένους, καὶ εἴδους, καὶ διαφορᾶς, καὶ ἰδίου, καὶ συμβεβηκότος. Ità enim Suidas eum commemorat; & Boethius in commentariis suis aliquoties vocat tractatum sive librum. *De generibus speciebus, differentiis, propriis & accidentibus.* Unde vulgò vocatur Περὶ τῶν πέντε φωνῶν. *De quinq; vocibus.* Sive *de quinque prædicabilibus,* vel *universalibus,* ut in scholis loqui malunt. In Græcis codicibus inscribitur Εἰσαγωγὴ πρὸς Χρυσάοριον. *Introductio ad Chrysaorium.* Quam inscriptionem Boethius quoq; agnoscit, & Ammonius Græcus hujus libelli commentator. Ex cujus προτεχνολογικοῦ locum apponere placuit, quo scriptionis occasio ac tempus, cujus suprà memini, ostenditur, & Porphyrii vita nonnihil illustratur: τὸ μὲν γνήσιον δηλοῖ μὲν ἡ φράσις, σαφὴς οὖσα, καὶ τὸ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ βιβλίοις καὶ ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ διωρημάτων μεμνῆσθαι. ὅτι δὲ καὶ τὸ προσφωνεῖν αὐτὸ Χρυσαορίῳ. τούτῳ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ προσφωνήσας βιβλία, καὶ τοῦτο προσφωνεῖ, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. διδάσκαλος ὢν Χρυσαορίου, καὶ ἐξηνδρωμένου αὐτῷ τὰ μαθήματα, ἐδέησεν ἰατροῦ τοῦ πῦρ τῆς Αἴτνης, καὶ ἐξεδήμησε. τούτῳ τῷ χρόνῳ διείσχει ὁ Χρυσάορίος τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας, καὶ οὐδὲ ὅλως παρηκολούθει ἐκείνῳ. δηλοῖ δὲ τῷ Πορφυρίῳ ἐπεῖ ὄντι, γράψαι τὸ συμβάν. καὶ εἰ μὲν ἰατρὸς ἦλθε τὸ πῦρ, ἐλθεῖν· εἰ δὲ μὴ ἰατρὸν, εἰσαγωγὴν τινα γράψαι, δι' ἧς ἂν μέλλοι παρακαλεῖσθαι τῷ βιβλίῳ. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Πορφύριος οὐκ ἠδύνατο τότε ὑποστρέψαι, γράφει αὐτῷ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἐν ᾧ εἰρηνεύων τοῖς Πλάτωνι. καὶ ταῦτα συλλέξας γράφει, καὶ δι' αὐτοῦ τῶν ῥημάτων ἐλθών. *Verum autem & genuinum hoc opus esse, dictionis perspicuitas ostendit. Et quod in aliis libris eorum quæ hoc libro tractavit meminerit: tum etiam quòd Chrysaorio illum nuncupârit: cui & alios quosdam libros inscripsit. dedicat autem illi hujusmodi de causa. Præceptor Chrysaorii erat, cumque eum disciplinis imbueret, petiit, ut incendium Ætnæ curàm cognosceret: atque eò profectus fuit. Reperit interea temporis Chrysaorius categorias Aristotelis, quarum mentem nequaquam assequi poterat. Quapropter Porphyrio literis*

reni

rem ſignificat, peregrè tum degenti: rogátq; ſi incendii naturam explorâſſet, domum redeat: ſin minus, ut introductionem aliquam ſcribat, cujus ope libri ſenſum aſſequeretur: cúmq; Porphyrius necdum redire poſſet, ſcripſit ei hunc libellum, quem ferme à verbo ad verbum ex Platonis dictis collegit. Εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἐξήγησις διὰ πυύσιν καὶ ἀπόκρισιν. *In Ariſtotelis Categorias expoſitio per interrogationem & reſponſionem.* Græcè edita fuit Pariſiis anno 1543. Quam Bernardus Felicianus latinè convertit. Meminit hujus libelli Simplicius in præfatione commentariorum in eaſdem categorias. οἱ δὲ καὶ τὰς εἰσαγωγὰς μόνας ψιλὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους φερομένας σωτίμως ἐπαναλύπλειν ἐπιβάλλουσαι, ὥσπερ ἐν τῷ διὰ πυύσιν καὶ ἀπόκρισιν βιβλίῳ πεποίηκεν ὁ Πορφύριος. *Alii nudam duntaxat ſolámque Ariſtotelis mentem breviter explicare voluerunt: quod Porphyrius præſtitit libro illo per interrogationem & reſponſionem.* Mox ab eodem commemoratur Porphyrii Ἐξήγησις τῶν κατηγοριῶν ἐν ἑπτὰ βιβλίοις, πρὸς Γεδάλιον. *Commentariorum in Categorias libri vii. ad Gedalium.* Simplicii verba ſunt: μὲν δὴ τούτου ὁ πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν αἴτιος Πορφύριος ἐξήγησίν τε ἐντελῆ τῷ βιβλίῳ, καὶ τῶν ἐνστάσεων πασῶν λύσεις ἐκ ἀπίνων ἐν ἑπτὰ βιβλίοις ἐποίησατο, τῇ Γεδαλίῳ προσφωνηθεῖσι, πολλὰ τῶν Σπεύσιππου ἐκεῖ δογμάτων καὶ πρὸς κοινωνίαν τοῦ λόγου προσιστορῶν. Libros hoſce ferme ad verbum tranſcripſit Iamblichus in ſuos commentarios in eaſdem Categorias, quod Simplicius mox ſequentibus verbis teſtatur. μὲν τοῦτον δὴ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος πλούσιον καὶ αὐτὸς εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον κατεβάλετο προσμάτειαν· τὰ μὲν πολλὰ τῆς Πορφυρίου καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως καλακολουθῶν· τινὰ δὲ ἐπικείνων ἐκείνων καὶ διαφόρων ἀκριβέστερον, μὴ τοῦ συγέλειν πρὸς ὡς ἐν ῥᾳδίοις πρὸς τὰς ἐνστάσεις μακρολογίαν. Et ſæpius deinde utrumque librum citat. Ex hoc Simplicii loco apparet, non inſolens fuiſſe Iamblicho Porphyrii libros tranſcribere, aut additis mutatísque quibuſdam interpolare: quod & in commentariis in Platonis Timæum eum feciſſe apparet ex iis, quæ Proclus ex utroque paſſim citat. Ità enim fermè ubique eos conjungit, ut unam eandémque utriuſque ſententiam referat. Idem in Pythagoræ vita ab eo commiſſum videmus, cùm totum Porphyrii libellum in ſuos commentarios Pythagoricos tranſcripſerit, abſque ulla ejus mentione. Pari ratione ex Oceli, Lucani, Platonis, Nicomachi, aliorúmq; ſcriptis capita integra tranſtulit, ut brevi ad ipſum Iamblichum copioſiùs oſtendemus. Cæterùm hujus commentarii in Categorias Boethius quoque mentionem feciſſe videtur lib. 1. expoſitionis in Categorias: ubi in ejus operis intentione explicanda ſe Porphyrium ſequi teſtatur. Idémq; opus ab Euſtathio intelligi credo ad Iliad. γ. pag. 387. ubi ſimpliciter citatur Porphyrius ἐν τοῖς πρὸς Γεδάλιον. *Expoſitio libri Ariſtotelis de Interpretatione* citatur à Boethio principio commentariorum, quos ſecundò in eundem librum edidit, his verbis: *Cujus libri expoſitionem*

nos

nos ſcilicet quàm maximè à Porphyrio, quanquam etiam à cæteris transferentes, Latinâ oratione digeſſimus. Hic enim nobis expoſitor & intellectûs acumine, & ſententiarum diſpoſitione videtur excellere. Et occurrit ibidem frequentiſſima ejus mentio cum aliquo elogio: ità ut dubium non ſit, quin Boethius Porphyrii commentarios maximam partem in ſuos tranſtulerit. His affines fuere ob argumenti ſimilitudinem, quos Boethius eodem lib. 1. citat, *Commentarii in Theophraſti librum de affirmatione & negatione.* Eidem Boethio aliorum quoque ſcriptorum Porphyrii memoriam debemus. Nam dialogo primo in Porphyrium à Victorino tranſlatum laudatur *Introductio ad ſyllogiſmos categoricos. Mos*, inquit, *hic Porphyrio eſt, ut in his rebus quæ ſunt obſcuriſſimæ, introducenda quædam & præguſtanda præcurrat, ut alio quodam libro de categoricis ſyllogiſmis fecit, & de multis aliis, quæ in Philoſophia gravia illuſtriáque verſantur.* Ejuſdem in fine lib. 2. de ſyllogiſmo categorico meminit. Rectè etiam huc, ni fallor, referuntur laudati ab eodem Boethio *Commentarii in Sophiſtam Platonis.* Neque enim ignoro Platonis Διαλεκτικὸν aliam eſſe ab Ariſtotelica, ac multò ſublimiorem; quippe quæ circa conſiderationem τοῦ ὄντος verſatur: locum tamen hîc tribuo illis commentariis, quòd in iis logica multa, in primis autem doctrinâ dividendi pertractatam fuiſſe, Boethius teſtetur in præfatione libri de diviſione. *Andronici*, inquit, *diligentiſſimi ſenis de diviſione liber editus, & hic idem à Plotino graviſſimo Philoſopho comprobatus, & in libri Platonis, qui Sophiſtes inſcribitur, commentarius à Porphyrio repetitus.* Proclus quoque primâ diſſertatione in Platonis Politiam affirmat, hunc dialogum nomen accepiſſe ἀπὸ τοῦ προγεγυμνάσθαι πρὸς βλήματος· à refutatione ſcilicet, atque exagitatione Sophiſtarum: cætera illa quæ obiter de ente & non ente diſputantur, eſſe ὡς ἕνεκά του, atque alterius gratiâ aſſumi. τὸν γοῦν Σοφιστὴν ὅτως ἐπήγαγεν, ἐπειδὴ τοῦτ' ἦν τὸ προκείμενον εἰς τὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ διαλόγῳ σκοπὸν ὁ συφιστής. καί τοι κἀ περὶ τοῦ ὄντος αἵρησις μυεία, κἀ περὶ τοῦ μὴ ὄντος, ἀλλὰ ταῦτα συμβαίνει πρὸς τὸ περὶ τοῦ σοφιστοῦ λόγον.

Sequuntur deinde artes Mathematicæ, in quibus multa ſcripſit, præſertim aſtronomica, teſte Suidâ. Et licèt nihil in Arithmeticis, & Geometriâ, vel ſolius nominis indicio ſuperſit, non pauca tamen ab eo in utroque genere edita fuiſſe, ἢ ὅσα περὶ ἀριθμῶν ἤρτηται. ἢ ὅσα ἔοικε πρὸς γεωμετρίαν, *vel quæ ex numeris dependent, vel quæ ad Geometriam ſpectant*, teſtatur Eunapius. Πορφυρίου εἰς τὰ ἁρμονικὰ Πτολεμαίου ὑπόμνημα. *Porphyrii commentarius in harmonica Ptolomæi.* Habetur bis tèrve in bibliotheca Vaticana: idémq; in Chriſtianiſſimi Galliarum Regis bibliotheca Pariſienſi aſſervatur. Principium ejus hoc eſt: Πολλῶν αἱρέσεων ὐσῶν ἐν μουσικῇ περὶ τὸ ἁρμοσμένον, ὦ Εὐδόξιε, δύο προτείνειν ἄντικ ὑπολάβοι; τόν τε Πυθαγόρειον καὶ τὸν Ἀριστοξένειον, ὧν καὶ τὰ δόγματα εἰσῆκε καὶ νῦν σωζόμενα φαίνεται.

Totius

Totus ferme commentarius contextus eſt ex antiquiorum autorum locis, præſertim Didymi περὶ διαφορᾶς τῆς Πυθαγορείας μουσικῆς πρὸς τὰ Ἀριστοξένειον : ſive ut alibi citat : περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Ἀριστοξενείων τε καὶ Πυθαγορείων. tum ex Ptolemaide Cyrenæa, ἐν τῇ Πυθαγορικῇ τῆς μουσικῆς στοιχειώσει. Ex Æliani & Adraſti Commentariis in Platonis Timæum, ac ſimilibus. Et edidit indè jam olim Franciſcus Patricius, ſedulus hujuſmodi rerum conquiſitor, ingens illud fragmentum Ariſtotelis περὶ ἀκουστῶν, *de audibilibus :* diſcuſſionum Peripateticar. tom. 1. lib. vii. neq; tamen in univerſum ἁρμονικὸν opus ſcripſit Porphyrius, ſed in quatuor duntaxat prima capita : cætera dein Pappus pertexuit. Ità enim in alio manuſcripto Vaticano titulus indicat. Πορφυρίου ἐξήγησις εἰς τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ πρώτου τῶν ἁρμονικῶν Πτολεμαίου. Sequitur deinde, Πάππου συναγωγὴ εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ δ κεφαλαίου, καὶ ἑξῆς.

Aſtronomicum opuſculum unum nobis ſupereſt, Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ἀποτελεσματικὸν Πτολεμαίου. *Introductio in Cl. Ptolemæi opus de effectibus aſtrorum.* edita ante lxx. annos Baſileæ, cum anonymi ſcholiis in terrabiblum Ptolemæi ex Demophilo collectis, & Hermetis libro de revolutione nativitatum : ſed adeò corrupta, ut nullum legentibus uſum præſtet. Eam Vincentius Richardus, Clericus Regularis, ex optimo & integerrimo codice à ſe tranſlatam mihi affirmavit, vir bene haſce literas doctus.

CAP. VII.

Porphyrii hiſtoria philoſophica. Fragmenta ejus collecta. Socratis hiſtorici de eadem judicium expenditur.

HIſtorica ejus hoc loco ſubjungenda : in quibus primum ſibi locum jure merito vindicant Φιλοσόφου ἱστορίας βιβλία δ'. *Hiſtoriæ philoſophicæ,* ſive *De Vitis Philoſopharum, libri iv.* Meminit hujus operis Eunapius principio ejus libri, quem de Sophiſtarum vitis ſcripſit; cujus verba operæpretium eſt cognoſcere. τὴν φιλοσόφου ἱστορίαν, καὶ τοὺς τῶν φιλοσόφων βίους Πορφύριος καὶ Σωτίων ἀνελέξατο. ἀλλ' ὁ μὲν Πορφύριος, ὅπως συμβᾶν, εἰς Πλάτωνα ἐπεπλεύκει καὶ τοὺς ἐκείνου χρόνους. *Hiſtoriam vitásque Philoſophorum collegerunt Porphyrius & Sotion. Sed Porphyrius, neſcio quo caſu, in Platonem ejúsque tempora deſiit :* & Theodoretus ſer. 11. θεραπ. de eodem ſic ſcribit : Πλάταρχος δὲ καὶ Ἄττικος τὰς τῶν φιλοσόφων συνῳδίας ἐξέθεντο, ἃ αὐτὸν ὁ καὶ ὁ Πορφύριος ἀνελέξατο πόνον, τὸν ἡγήσεσθαι βίον τῆς δόξας θεοπτικώτατον. *Plutarchus verò atque Actius Philoſophorum opiniones expoſuêre : quem laborem & Porphyrius ſibi ſumſit, qui & uniuſcujuſque vitam ſingulorum opinionibus adjunxit.* Meminit ejuſdem ſermone iv, & v. Quin & Joannes Tzetzes Grammaticus Byzantinus Chiliadis xi hiſtoria cccl xxvii. idem

opus laudat : ubi encyclicas disciplinas vocari docet universum bonarum artium ac scientiarum orbem, ὡς ἔγραψε Πορφύριος ἐν βίοις φιλοσόφων, hoc est, *teste Porphyrio in vitis Philosophorum.* Verùm cùm hujus operis causâ tota hæc dissertatio à nobis instituta fuerit, distinctiùs nonnihil de eo & per partes agendum. Fuit ergò *Liber primus, De vita Pythagoræ.* Et quidem ille ipse quem hìc à me editum habes Græcè & Latinè: cùm eum in Germania Conrad. Rittershusius eruditissimus I. C. Græcè tantùm Malchi nomine publicâsset. Nam præter illa quæ superiùs de gemino Porphyrii nomine disserui, non sinit nos de autore dubitare Cyrillus Alexandrinus, qui hoc opus passim citat in x. illis libris, adversùs Julianum apostatam editis. Quos Lutetiæ Parisiorum R. & Cl. P. Jacobus Sirmondus Græcè mihi legendos dedit; cùm hactenus non nisi mala Oecolampadii versio prodierit. Hujus Manuscripti ope plurimùm adjutus fui ad primæ editionis lacunas supplendas : quò & Vaticani codicis autoritas deinde accessit. Indicabo nunc ordine singula Cyrilli loca ; si quis conferre ea cum nostra hac editione velit. libro primo. Πορφύριος γοῦν ὀπὶ παιδείᾳ κοσμικῇ δόξαν ἔχων παρ' ἐκείνοις ὐκ ἀγλυκῆ, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας τοιοῦτόν τι φησὶ περὶ τῶν ὠνομασμένων σοφῶν, ἤτοι δοκησισοφίας ἐπλήμμελον ἐγκώτων. μὴ διωμάμενοι γὰρ φησὶ τὰ πρῶτα εἰδέναι, &c. Est locus ille Moderati Gaditani, qui extat pag. 32. v. 22. hujus editionis. Et rursum libro iii. Πορφύριος τοίνυν ὁ αὐτὸς κοινωνὸς, ὁ τὰ καθ' ἡμᾶς ἀθυρεσσομίας πατὴρ, τὸν Πυθαγόρου βίον ἐξηγούμενος ὧδέ πῃ φησί. τὰ γὰρ ἱστορούμενα περὶ τῆς ἐν Μυκήναις, &c. quæ extant pag. 18. vers. 1. hujus edit. addit paulò pòst. Γράφει δὴ πάλιν ὁ Πορφύριος ὧδε περὶ αὐτοῦ· τοῦ δὲ θειοπάτης, &c. quæ hìc extant in fine pag. 21. Deinde libro vi. Γράφει δὲ ὅδε κὴ ὁ Πυθαγόρου βίον ἐξηγούμενος, ὅτω διαθεῖναι τὸν Κρότωνιάτην πόλιν, &c. quæ habentur pag. 12. vers. 4. Item libro ix. Πυθαγόρας δὲ τινὰ αἰνιγματώδη δόγματα ὐκ ἀπεμόησας ἔχει, ἀλλ' ἦν ἐν λόγῳ τὸ χρῆμα αὐτῷ. γέγραφε γὰρ ὧδε περὶ αὐτοῦ Πορφύριος ἐν βιβλίῳ πρώτῳ φιλοσόφου ἱστορίας. ἦν δὲ κὴ ἄλλο εἶδος, &c. quæ leguntur in hoc libello, pag. 27. vers. 34. Denique libro x. Καὶ γοῦν ὁ Πορφύριος τὸν Πυθαγόρου βίον ἐναρξῆ καθιστὰς ὧδέπη φησίν· Ἀπορῶν δὲ ἐν τῷ περὶ τοῦ βίου, &c. quæ habentur pag. 5. vers. 13. proferuntur ibidem alia loca quæ in notis indicabo. Quæ quidem omnia nequaquam nos de hujus libri autore dubitare sinunt : cujus nomen our in Mss. codicibus supprimatur, postea dicam.

Secundum librum à nemine citatum observavi, neque temerè dixerim cujus vitam is complexus fuerit.

Liber tertius de vita Socratis laudatur à Cyrillo contra Julianum, lib. 6. paulò pòst principium. Φέρε γὰρ ἴδωμεν, κὴ παρὰ τῶν ἄλλων ὁπόσος ἦν ὁ διαβόητος παρ' αὐτοῖς Σωκράτης. κὴ ἀπισκόσει μοὶ ἴσως ἐπαισθῶν τοῖς περὶ τούτου λόγοις, ὑμοὶ ἔπ κὴ τοῖς Περιπατητικοῖς γράμμασιν ἀναγεγρᾶ

ἀντερεῖ, ὃς τὴν ἐκάστου τῶν ἀρχαιοτέρων ἀπεσημήνατο βίον. σκοπὸς γὰρ ἦτος γέγονεν αὐτῷ, καὶ πολλῆς ἠξίωσε τὸ χρῆμα σπουδῆς. ἔφη τοίνυν ὠδὶ περὶ αὐτοῦ. λέγει γὰρ ὁ Αεισόξενος ἀφηγούμενος βίον τοῦ Σωκράτους, ἀκηκοέναι Σπινθάρου τοῦ περὶ αὐτὸν ὡς μηδεὶς εἰς ἄλλον τοῦτον ἐντυχόντων· τοῦτον λέγειν, ὅτι ἐν πολλοῖς αὐτὸς σε πιθανωτέροις ἐντετυχηκὼς εἴη· τοιαύτῃ δὴ τινὶ τότε φωνῇ, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἐπιφαινόμενον ἦθος· καὶ πρὸς πᾶσι γε τοῖς εἰρημένοις τινὰ τοῦ εἴδους ἀηδονίαν. γίνεσθαι δέ τινα τοῦτο, ὅταν μὴ ὀργίζοιτο. ὅταν γὰρ φλέχθηναι ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου, δεινὴν εἶναι τὴν ἀγριότητα. ἄδηλον γὰρ ὅτε ὀνόματος ἀποφαίνεται, ὅτε πράγματος. & paulò pòst, γέγραφε γὰρ ὠδὶ πάλιν περὶ αὐτοῦ Πορφύριος. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ βίου τὰ μὲν ἄλλα ἔυκολον, καὶ μικρᾶς δεόμενον παρασκευῆς εἰς τὸ καθ' ἡμέραν γεγυμνῆσθαι πρὸς ὃ τοῦ ἀφροδισίων χρῆσιν σφοδρότερον μὲν εἶναι, ἀδικίαν δὲ μὴ προσεῖναι. ἢ γὰρ ταῖς γαμεταῖς, ἢ ταῖς κοιναῖς χρῆσθαι μόναις. δύο δὲ σχεῖν γυναῖκας ἅμα, Ξανθίππην μὲν πολίτην καὶ κοινοτέραν πως· Μυρτὼ δὲ Αεισείδου, θυγατρίδην τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ μὲν Ξανθίππην παρειληφέναι λαθεῖν, ἐξ ἧς ἑαυτῷ Λαμπροκλῆς ἐγένετο. τὴν δὲ Μυρτὼ γήμαι ἐξ ἧς Σωφρονίσκον καὶ Μενέξενον. *Videamus ergò qualis præ cæteris celebris ille Socrates fuerit. Nec fortè temerè quis fidem omnibus adhibebit, quæ de illo narrantur: Porphyrii tamen ſcriptis contradicere non poterunt, qui de antiquorum vitis ſigillatim expoſuit, atque eum in finem ſtudii quamplurimum impendit. Is hæc de eo refert: Ariſtoxenus dum Socratis vitam narrat, ait ſeſe Spintharum Socratis familiarem audiviſſe affirmantem, quòd in nullum unquam incidiſſet, cui major fuerit vis perſuadendi: & ad hoc vocem ac vultum, morésq; ejus fuiſſe compoſitos; & geſtus ſingulis dictis accommodatos. Atque id eum feciſſe ait, cùm non iraſceretur: ſed hoc affectu ſuccenſum nullum omnino ſervâſſe decorem, nec ab ulla tum voce vel facto abſtinuiſſe.* Paulò pòſt: *idem Porphyrius de eodem ſic ſcribit: in reliqua omni vita eum frugi fuiſſe, nec magno apparatu vixiſſe in diem: in rebus autem venereis vehementiorem quidem fuiſſe, abſtinuiſſe tamen ab omni injuriâ: quòd vel uxoribus, vel proſtitutis tantùm uteretur. Duas eodem tempore habuiſſe conjuges, Xanthippen civem Atticam, ſed paulò communiorem; & Myrto Ariſtidis filiam, Lyſimachi neptim. Et Xanthippen quidem clanculum ſibi adjunxiſſe, ex qua Lamproclem filium ſuſcepit: Myrto autem nuptam domum duxiſſe, & ex illa Sophroniſcum & Menexenum natos fuiſſe.* Citatur etiam à Theodoreto ſerm. 1. θεραπ. ubi de Socrate loquitur, καὶ τοῦτο πολλοὶ μὲν εἰρήκασι καὶ ἄλλοι, καὶ ὁ Πορφύριος δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας ξυνέγραψεν. ἔφη δέ πως· Λέγουσι περὶ τοῦ Σωκράτους, &c. Iterum ſub principium ſermonis iv. & ſermone xii. licèt libri numerum iſthic non exprimat. Meminit ejuſdem vitæ Socratis Socrates hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. iii. cap. xxii. his verbis. Ἐπὶ μὲν δὴ καὶ Πορφύριος, ὃν Τύριον καλεῖ γερόντα, ἅμα φιλοσοφῆσαι φησαν, ὑπὸ τῆς οἰκείων λόγων ἐλέγχου τυχεῖν. Πορφύριος μὲν γὰρ τοῦ κορυφαιοτάτου τῆς φιλοσόφων

σόφων Σωκράτης τὸν βίον διέσυρεν ἐν τῇ γεγραμμένῃ αὐτοῦ φιλοσόφῳ ἱστορίᾳ, καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ γράφας κατέλειπεν, ἃ ἂν μήτε Μέλιτος μήτε Ἄνυτος οἱ γραφάμενοι Σωκράτει εἰπεῖν ἐπεχείρησαν. *Quòd autem Julianus*, inquit, *atque Porphyrius, quem Tyrium senem vocat Libanius, detractores ambo fuerint suis ipsorum sermonibus arguuntur. Nam Porphyrius summi philosophorum Socratis vitam laceravit in historia philosophica, quam ipse conscripsit: & talia de eo retulit, qualia nec Melitus, nec Anytus Socratis accusatores dicere conati fuissent.* Eadémque illa ex Socrate transcripsit Nicephorus Call. lib. 10. c. 36. & hist. trip. lib. 7. c. 2. quam censuram paulò pòst expendemus. Meminit etiam tertii hujus libri Stephanus ἐθνικογράφος, voce Γάδαρα.

Liber quartus, de Vita Platonis.

Citatur à Cyrillo libro 8. sæpiùs jam laudati operis adversùs Julianum: Διαμνήσομαι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ῥήσεων, καὶ εἰς μέσον ὅσα τὰ παρ' αὐτοῖς, ὡς ἂν εἰδεῖεν οἱ ἐντυγχάνοντες τῆς χριστιανῶν περὶ θεοῦ δόξης τὸ ἀπηκριβωμένον εἰς τὸ ἐυδύ. καὶ ὅτι τῶν παρ' ἐκείνοις οἱ παιδεύσεί τε καὶ σοφοί, λαμπρόν τε καὶ διαβόητον ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ λαχόντες ὄνομα τῆς μὲν παρ' ἡμῖν δολιαπκῆς ἀκριβείας κατόπιν ἴοντες ἀλοῖεν ἄν, ἃ μὲν ἔτι καὶ εἰσάπαν ἡμαρτηκότες τὰς ἡμετέρας ἔπαυσε δόξας. Γεγράφει τοίνυν Πορφύριος ἐν βιβλίῳ πεντεκαιδεκάτῳ φιλοσόφου ἱστορίας. ἄχρι γὰρ τριῶν ὑποστάσεων, ἔφη Πλάτων, πῶς τὸ θεοῦ προελθεῖν ἐπίστασθαι. εἶ δ' ἔστιν μὲν ἀνώτατον θεὸν, πάγαθόν. μετ' αὐτὸν δ' ἂν εἴη δεύτερος τὸν δημιουργόν. τρίτῳ δ' τῷ κόσμῳ ψυχήν. ἄχρι γὰρ ψυχῆς πῶς θεότητα προελθεῖν. λοιπὸν δ' τὸ ἄθεον ἀπὸ τῆς σωματικῆς ἐνάρχεσθαι διαφορᾶς. ἀλλ' ὅτιγε προειρημένοι καὶ πρὸς τοῦτο ἀντιλέγουσι, φάσκοντες μὴ δεῖν πάγαθὸν ζωαρθμεῖν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ. ἐξηρῆσθαι γὰρ ἀπὸ πάσης κοινωνίας, διὰ τὸ εἶναι ἀπλῆν τοῦτο, καὶ ἄδεκτόν τινος συμβάσεως. ἀπὸ δ' τοῦ νοῦ (ἀρχὴ γὰρ ἔστιν) τῶν πρώτων μίαν σωθῆναι. hoc est: *Commemorabo autem ad verbum, atque ea quæ apud ipsos leguntur in medium proferam, ut lectores Christianorum de Deo sententiam rectissimè limatam cognoscant. Atque ut optimos & sapientissimos quosque illorum, quique clarum hac re & celebre nomen obtinuerunt, nostrorum dogmatum certitudinem secutos manifestè appareat; nec omnino à vero aberrasse, dum nostram sequuntur sententiam. Scribit igitur Porphyrius libro 4. historiæ Philosophicæ in hæc verba. Plato usque ad tres subsistentias Dei essentiam procedere dicebat. Et supremum quidem Deum esse bonum ipsum: post hunc secundo loco esse rerum omnium creatorem: tertiam verò esse animam mundi. Divinitatem enim usque ad animam progredi. Illud autem quod deitate caret à differentia corporea incipere. Verùm illi, quos ante dixi, hisce quoque contradicunt: esse res Deum nequaquam rebus ipso inferioribus esse accensendum: exemptum scilicet ab omni societatis communione, nec ullius rei capacem, quæ pari gradu constituatur. Sed ducto à mente principio unam deinde trinitatem servari.*

Citatur

Citatur etiam *Porphyrius in Philoſophiæ hiſtoria* à barbaro interprete Chronicorum Euſebii, cujus excerpta in magno opere Euſebiano leguntur: ubi nonnulla de tempore, quod inter Ilii expugnationem & primam Olympiadem interceſſit, ex eo afferuntur. Tum alio loco ejuſdem ſententia de Homeri & Heſiodi ætate adducitur. Et forſan ex eodem opere fuêre illa quæ à Simplicio in lib. 2. Ariſt. de cælo citantur, de Babyloniorum obſervationibus aſtronomicis à Calliſthene in Græciam miſſis, ἃς πρὸς διηγεῖται ὁ Πορφύριος χιλίων ἐπῶν τῶν ἐννεακοσίων πρῶν, μάχρι τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος σωζομένας. *Quas Porphyrius, mille nongentorum & trium annorum fuiſſe, & uſque ad Alexandri Macedonis tempora ſervatas narrat.* Niſi potiùs ex opere aliquo Aſtronomico fuerint, quæ plurima, teſte Suida, Porphyrius ſcripſerat. Pauca hæc magni operis fragmenta, ut diſperſas naufragio tabulas collegi, quæ ſpecimen aliquod exhiberent eorum librorum, quos incuria mortalium & temporis injuria nobis invidit; vel potiùs Porphyriani nominis invidia extinxit: ſi tamen tam præclarum opus in rebus humanis eſſe deſierit, quod Joannes Tzetzes antè 400. adhuc annos legit. Utinam verò integrum alicundè proferatur! cùm ex primo hoc libro, licèt mutilo, ſatis appareat, quam jacturam res literaria ejus ſcripti interitu fecerit: quod Cyrillus ſummo ſtudio confectum fuiſſe affirmat. Idque eò magis, quòd plurimorum inſignium autorum teſtimonia de Socratis & Platonis vita, ac philoſophandi ratione unà perierunt. Porphyrius enim cùm eorum vitas ſcriberet, à quorum temporibus longiori intervallo erat remotus, & de quibus propria fide nihil poterat affirmare, hiſtoriam ſuam ex aliorum autorum locis centonis inſtar concinnavit: qui ut tempore fuerant propinquiores, ità fidem majorem merebantur. Qua quidem in re diligentiam ejus miror & laudo: qui nè illa quidem diſſimulare voluit, quæ ſequiora de clariſſimis hominibus, ſive verâ fide, ſive invidiâ quorundam atque obtrectandi ſtudio, prodita fuerant. Atque utinam tam facile nobis eſſet in cæteris Porphyrii cauſam tueri, quàm nullo negotio hujus hiſtoriæ fides contra Socratis objectionem à calumniæ ac detrectationis crimine defenditur. Ea enim quæ malevolè contra Socratem Philoſophum ſcripta fuiſſe reprehendit lib. 3. cap. 23. hiſt. eccl. nequaquam de ſuo confinxit Porphyrius, nec propria fide aſſeruit; ſed Ariſtoxeni, graviſſimi ac celeberrimi ſcriptoris autoritate. Quod videre eſt ex Theodoreti ſermone xii. Græcar. affect. ubi ea leguntur, quæ Porphyrius ex dicto autore de Socratis iracundia ac libidine in tertio hujus operis libro retulerat. Taceo enim, quòd Socrates ipſe Zopyri de ſe judicium proprio teſtimonio comprobârit. Seorſim ſcriptus fuit liber, Περὶ Πλωτίνου βίου, καὶ τῆς τάξεως τῶν βιβλίων αὐτοῦ. *De Vita Plotini, & ejus librorum ſerie.* qui Enneadibus ipſius ſemper præfigitur. Illas enim emendandas ſibi à præceptore relictas fuiſſe ipſe te-

 ſtatur:

ſtatur : quòd in propriis libris conficiendis ac recenſendis paulò negligentior eſſet. Nec ſolùm Plotini ſcripta recognovit, ſed & introductionibus atque commentariis eadem illuſtravit, quod ex libello ἀφορμῶν & Æneæ Gazæi loco, quem inferiùs apponam, manifeſtè apparet.

CAP. VIII.

Porphyrii ſcripta quæ ad practicam Philoſophiam ſpectant.

VEnio nunc ad ea quæ longè plurima in omnibus Philoſophiæ partibus ſcripſit. Atque in genere quidem de univerſa Philoſophia agebat liber à Suida laudatus, Περὶ τῆς Ὁμήρου φιλοσοφίας. *De Homeri Philoſophia.* quo id haud dubiè probare voluit, Homerum non minùs philoſophum quàm poetam fuiſſe. Idque fortaſſis in Longini præceptoris gratiam, quem peculiare opus de hac quæſtione edidiſſe conſtat, Suidæ teſtimonio, εἰ φιλόσοφος Ὅμηρος. *Num Homerus philoſophus ſit.* Quem non ſolum philoſophum, ſed principem philoſophorum eſſe Maximus Tyrius affirmat, diſſert. xvi. quâ diſquirit, *utrùm ſit ſecta Philoſophiæ ſecundùm Homerum.* Ubi eleganter Homericam poeſin παναρμόνιόν τι ὄργανον appellat, quod omni vitæ generi atque inſtituto convenit. Atque unum illum omnium artium ſcientiarúmque ſemina, principia, atque exempla continere affirmat. Qui & Horatio teſte, *quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non, Pleniùs ac meliùs Chryſippo ac Crantore dicit.* Ex hoc ingeniorum fonte omnes poſteà ſapientes animum irrigâſſe, rivulósque in ſuos deduxiſſe uſus teſtatur Euſtathius, ὑδρεῖς ὅτε τὴν τὰ ἄνω περιεργαζομένων, ὅτε τὴν περὶ φύσιν, ὅτε τὴν περὶ ὕδος, ὅδ' ἁπλῶς τὴν περὶ λόγους ἐξωτερικούς, ὁπόθεν ἂν εἰποιμι, παρῆλθε τῷ Ὁμερικῷ σκοπῷ ἀξεναγώγητον, ἀλλὰ πάντες παρ' αὐτῷ κατέλυσαν. Unde philoſophorum præſtantiſſimi Democritus, Zeno Citticenſis, Antiſthenes, Heraclides Ponticus, Poſidonius, Panætius, & Platonici recentiores ferè omnes ſuis ſcriptis Homerum illuſtrârunt. Atque extant duo præclara in hoc genere opuſcula : alterum quidem Heracliti cujuſdam, de Homericis allegoriis. Quod neſcio qua de cauſa Heraclidi Pontico adſcribitur, reclamantibus præter temporis rationem quinque manuſcriptis, quos in variis bibliothecis vidi, & Euſtathio ad Homeri Iliad. α'. pag. 40. Alterum verò Procli Diadochi, quo Poetam adverſus Platonis accuſationes defendendum ſuſcepit. Quibus forte addi debet Strabonis diſſertatio principio operis Geographici. Ex hiſce enim conjicere licet, cujus generis fuerit hoc Porphyrii opus. Laudantur ab eodem Suida Περὶ τῆς μίαν τοῦ τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους αἱρέσιν, βιβλία ζ'. *De Platonis atque Ariſtotelis conſenſu, libri 7.* fuit enim Porphyrius utriuſque Philoſophiæ æquè peritus, ut ſupra diximus, ideóque Ariſtotelica ubique Platonicis

cis

cis admiſcuit. Quod & Proclus lib. 1. in Timæum, pag. 18. teſtatur: ubi ait Porphyrium τὰς πατητικὰς ὑποδοσεις παρεισφέρουτα λύειν τὰς Πλατωνικὰς ὑποθέσεις. Hoc philoſophandi genus ab Ammonio introductum fuiſſe ex Hierocle ſuperiùs oſtendi: cujus exemplo plerique omnes poſteriores philoſophi cœperunt ἐπαμφοτερίζειν, & Academiam cum Lyceo conjungere: exploſa priorum Academicorum ſuperſtitione, qui unum Platonem nimis religiosè ſectabantur; atque ejus dogmata adeò ab Ariſtotelicis differre exiſtimabant, ut nullâ ratione conciliari poſſent. Hoſce ab utriuſque Philoſophi mente, & ab ipſa veritate longius aberrâſſe affirmat Hierocles: τοὺς μὲν ἐκόντας εἰδὼς καὶ ὑπονοίᾳ σοφὰς αὐτοὺς μεσοπαθήσαντας· τοὺς δὲ καὶ περιλήψει καὶ ἀμαθίᾳ διαβαλλούσης. Quod & Porphyrius hoc opere demonſtrandum ſuſceperat. Nam Taurus Berytius, ut ex Suida diſcimus, ſcripſerat περὶ τῆς τῶν δογμάτων διαφορᾶς Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Et Attici Platonici liber *contra Ariſtotelem à Moyſe & Platone diſſidentem* citatur ſæpius ab Euſebio, libro xv. præpar. Evang. idémque nunc in Bavarica bibliotheca extare dicitur. Quin etiam inter Latinos Boethius, principio libri 2. de interpretatione, ſe Porphyrii exemplo *Ariſtotelis Platonisque ſententias in unam quodammodo revocaturum concordiam; & in his eos non ut plerique diſſentire in omnibus, ſed in plerisque quæ ſunt in philoſophia maxima, conſentire demonſtraturum promiſit.* Optandúmque eſſet ut vel ipſe eam conciliationem abſolviſſet; vel ſi abſolverit, ut ad noſtram perveniſſet ætatem: ità faciliùs Porphyriani operis jacturam ferremus. Sed veterem inter hos philoſophos litem renovare voluit Georgius Gemiſtus Pletho Beſſarionis præceptor, & Trapezuntius Platonis calumniator: & nuper adeo Franciſcus Patricius. In quibus conciliandis veterum exemplo Picus, Foxius, Carpentarius, Mazzonius, Buratellus & alii laborârunt. Ad moralem Philoſophiam ſpectant laudati à Stobæo & Suida Περὶ τοῦ γνῶθι σαυτὸν, δ'. *De ſui ipſius cognitione libri* 4. hanc enim ſui cognitionem Pythagoræ, ac Platonis ſchola, ut principium atque fundamentum totius Philoſophiæ ſtatuebat, ad purgandum à vitiis animum, & virtutibus ac veritatis cognitione excolendum: qua de re Plato in Alcibiade priore abundè tractat, & Proclus atq; Olympiodorus divinis illis commentariis, quibus eundem dialogum explicârunt. Hiſce rectè ſubjungitur ejuſdem argumenti liber, Περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν, πρὸς Χρυσάορειον. *De eo quod eſt in noſtra poteſtate, ad Chryſaorium.* cujus partem non exiguam Stobæus nobis conſervavit lib. 2. ἐκλογῶν. Nam ubi homo ſeipſum rectè cognoverit, nimirum ſe animam eſſe rationalem, quæ corpore ut inſtrumento utitur; ſciet etiam quæ propria ſibi bona adſint, quæ nec alterius beneficio poſſidet, nec impediri ab alio queunt. Videlicet τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς, τὰ ἐνδοθεν ἀπ' αὐτῆς καὶ τὴν αὐτῆς κείσιν καὶ αἵρεσιν γινόμενα, ut Simplicius ait. hoc eſt, *internos animi motus, qui libero*

libero ejus judicio propositáque fiunt. Quocirca is qui propriæ perfectioni ſtudet, animam ipſam & propria ejus bona excolat neceſſum eſt. Corpus autem ut animi inſtrumentum curet: cæteráque externa, quatenus ad inſtrumenti conſervationem faciunt: nè vel nimio neglectu uſui ſervitióque animæ ineptum reddatur: vel immodico cultu adverſus animæ imperium ſeſe extollat, atque inſtar luxuriantis equi rationis frænum excutiat. Quem in finem ſcripti fuêre à Porphyrio, Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, πρὸς Φίρμον Καστρίκιον, βιβλία δ'. *De abſtinentia ab eſu animalium, ad Firmum Caſtricium, libri* IV. Opus nunquam ſatis laudarum, quod magnum Italiæ decus Petrus Victorius in lucem protulit, & Bernard. Fælicianus egregiè expreſſit Latino ſermone: quo neglecto, nuper in Galliis neſcio quis ineptiſſimâ verſione vel delirio potiùs perpetuo optimum opus peſſimè contaminavit: ut inter omnes malorum ſpecies, quibus iratum numen Porphyrianos manes nomenq; hactenus preſſit, hanc facilè principem ducam; quòd in tam mali medici manus inciderit. Laudatur autem hoc opus ab Euſebio, lib. 9. de præparat. Evang. & à Theodoreto, Therapeut. ſerm. VII. & X. qui ea loca adducunt, quibus profana gentilium ſacrificia ſubvertuntur: cùm Porphyrius diſertim affirmet, eos nequaquam pro diis habendos, qui ſanguinis effuſione atque animantium cæde gaudent. Quæ ratio cùm typica Hebræorum ſacrificia, quæ vero numini offerebantur, pariter impugnare videretur; reſpondit hac parte Porphyrio Dicdorus Epiſc. Tarſenſis: cujus libri Κατὰ Πορφυρίου, περὶ ζώων ἢ θυσιῶν, à Suida commemorantur.

Hiſce ob argumenti ſimilitudinem adjungendi ſunt libri aliquot *De regreſſu animæ.* quos D. Auguſtinus lib. X. de Civit. Dei cap. 29. laudat his verbis: *Hoc ſortaſſe credere recuſatis, intuentes Porphyrium in his ipſis libris, ex quibus multa poſui, quos de regreſſu animæ ſcripſit, tam crebrò præcipere, omne corpus eſſe fugiendum, ut anima poſſit beata permanere cum Deo.* Capite autem 32. primum ejuſdem operis librum citat: *Dicit Porphyrius in primo juxta finem de regreſſu animæ libro, nondum receptam unam quandam ſectam, quæ univerſalem viam animæ commineat liberandæ.* Græcè fuerat titulus, περὶ ἀνόδου τῆς ψυχῆς. Platonici enim τὴν ἄνοδον, hoc eſt, aſcenſum ſive reverſionem animæ τὴν εἰς τὰ σώματα κάθοδον opponunt. Ea autem quæ D. Auguſtinus ſe ex iis libris poſuiſſe ait, extant capp. 9. & 10. tum 24. 26. & 28. ejuſdem libri X. ubi Porphyrii ſententiam de purgatione animæ per artem theurgicam fuſè refert, & ut impiam meritò exagitat: quòd dæmones malos in cœlum elatos collocaret inter Deos, & ſydera ipſa hiſce opprobriis infamaret: atque ad falſas, malignorum ſpirituum poteſtates & ſuperſtitioſas purgationes; hoc eſt, ut ipſe ait, in errorem certiſsimum ſuâ quoque autoritate homines mitteret. & haſce malæ curioſitatis præſtigias eum non à Platone, ſed Chaldæis magiſtris ſuis didiciſſe affirmat: ut immundiſſimorum dæmonum prædicatorem & angelum eum vocare non dubitet:

bitet: quamvis, teſte eodem D. Auguſtino cap. 9. cunctanter & pudibunda quodammodo diſputatione quandam quaſi purgationem animæ per theurgiam Porphyrius promitteret; reverſionem verò ad Deum hanc artem præſtare cuiquam negaret. *Ut videas*, inquit, *eum inter vitium ſacrilegæ curioſitatis & Philoſophiæ profeſſionem ſententiis alternantibus fluctuare: Nunc enim hanc artem tanquam fallacem & in ipſa actione periculoſam, & legibus prohibitam cavendam monet: nunc autem velut ejus laudatoribus cedens, utilem dicit eſſe mundandæ parti animæ, non quidem intellectuali, quâ rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium ſimilitudines corporum: ſed ſpiritali, quâ corporalium rerum capiuntur imagines: hanc enim dicit per quaſdam conſecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam ſuſceptioni ſpirituum & angelorum, ad videndum Deos. Ex quibus tamen theurgicis teletis fatetur intellectuali animæ nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum ſuum, & perſpicienda ea quæ verè ſunt.* Unde idem Auguſtinus cap. 24. Porphyrium invidis dæmonum poteſtatibus ſubditum, de iiſdem & erubuiſſe, & eas liberè redarguere formidâſſe affirmat. & cap. 26. teſtatur ipſum theurgorum fallaces præſtigias utcunq; habuiſſe perſpectas; ſed contra multorum Deorum cultum Deum verum non liberè defendiſſe. Omitto enim alia plurima, quæ iiſdem libris Porphyrio nimis quàm verè impinguntur. Cæterùm quæ de duplici animæ purgatione Porphyrius hoc opere tractârat, rectiùs poterunt intelligi, ſi quis ea adhibeat quæ ab Hierocle ad poſtremam partem Pythagorici carminis περὶ καθαρμοῦ καὶ λύσεως τῆς ψυχῆς diſputantur. Ità enim Pythagoras ejuſque ſectator Plato ſenſerunt: animam humanam divinæ auræ particulam, dum relictâ cœleſti ſtatione ex univerſo animarum choro ad mortalem vitam & terreni corporis commercium per ætheriam regionem deſcendit, ibidem quandam corporis ſpeciem aſſumere, quo ſpiritualis ejus eſſentia tanquam vehiculo ad inferiora hæc deferatur: & elementorum regiones peragrantem varias inſuper induere tunicas, ordine ex elementis conflatas; quibus circumamicta ita demum corpori ſe inſinuet. De vehiculi illius natura variæ fuêre Platonicorum ſententiæ, ut ex Proclo lib. v. in Timæum pag. 311. & 320. videre eſt: quorum alii univerſi naturam animæ currum eſſe voluerunt; alii aſtrum aliquod animæ congenitum: alii mixtum quid ex cœleſtibus ſphæris: alii concretum aliquid ex univerſo æthere. Sed cùm animam ad inferiora vergentem eo fine corpori immergi crederent, ut à terreno affectu purgata, ad Deum autorem & originem ſuam reverteretur, varias ſtatuerunt purgationum ſpecies, quarum beneficio mortalitatis vinculis exſoluta, pura ac libera ad priſtinam εὐζωΐαν rediret. Et de iis quidem quæ terreni corporis molem leviorem reddunt, quas in ſobria & moderata victûs ratione conſiſtere exiſtimabant, Porphyrius luculenter agit quatuor illis libris de abſtinentia ab eſu animalium: de

reli-

reliquis autem duabus operæ precium est videre Hieroclem pag. 305. ubi animam rationalem mathematicis disciplinis purgari ait; de quibus in notis nonnulla dicenda erunt: solvi autem atque elevari τῇ διαλεκτικῇ περὶ ὄντων ἐποπτείᾳ, sive contemplatione eorum quæ verè sunt: quam λύσιν ἀναγωγὸν appellat. Spiritalem verò animæ partem, ut D. Augustinus Porphyrii verbis vocat; sive τὸ πνευματικὸν καὶ λεπτὸν τῆς ψυχῆς ὄχημα, & ut iidem Platonici appellant, τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα, sive τὸ ψυχικὸν σῶμα, suam quoque purgationem, suámque exsolutionem habere affirmant. & mathematicis quidem purgationibus respondere τὰς τελεστικὰς καθάρμας, contemplationi autem mentali τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγήν· *hæc enim*, ait, *propriè purgant perficiúntque animæ rationalis spiritale vehiculum: & separant illud à mortalitatis contagio, & ad mundorum spirituum congressus idoneum aptúmque reddunt.* Sed operæ pretium erit utriusque Philosophi verba diligenter inter se contendere: cùm non solùm alter alteri facem alluceat, sed id quoque manifestè eorundem comparatione appareat, non unum Porphyrium eo seculo illud superstitiosæ impietatis genus probâsse; quod & antiquissimis quibúsq; ante natum Porphyrium, & post eum recentioribus Academicis omnibus in usu fuit: qui longè latéque terrarum orbem peragrabant, ut omnibus omnium Deorum sacris initiarentur: quòd animum tot lustrationibus à mortalium rerum contagione defæcatiorem reddi, & ad Dei rerúmque divinarum contemplationem magis aptum atque expeditum effici crederent. Addo etiam, Hierocli non minùs quàm Porphyrio perspectas fuisse Theurgicarum, sive, ut ipse vocat, sacrarum artium præstigias. Cùm ità demum id purgationum genus probet, si θεουργικῶς, hoc est, sacro ritu, non tralatitio agyrtarum more fiant. Id verò mirari subit, D. Augustinum, quo nemo veterum Platonis doctrinam aut rectiùs intellexit, aut æquiùs de ea judicavit, illud tanquam proprium ac suum Porphyrio objicere, quod *omne corpus fugiendum esse*, dicto operè pronunciâsset: cùm ea in re nihil à Platonis sententia diversum affirmârit: qui in Phædone, & in VII. libro de rep. prolixâ disputatione, & luculentâ antri subterranei similitudine ostendit, animum corpori tanquam cœco carceri inclusum, mole atque passionibus ejus in veritatis contemplatione quàm maximè præpediri. idcirco abducendum eum à sensibus, & corporis, domestici hostis, familiaritatem sedulò ei cavendam ac fugiendam esse: & circa hanc fugam omne Philosopho studium operá nque collocandam: quam & Plato dictis locis & Porphyrius mortem philosophicam, sive mortis meditationem, aut vitam secundum mentem, aut animæ abductionem conversionémq; vocant: ità tamen ut vinculum illud, quo natura corpus animámque colligavit, violenter abrumpendum negârint, nec animæ à mortalis vitæ statione absque supremi imperatoris jussu decedendum: quod Cleombrotum Ambraciotam non rectè intellectâ Platonis disputatione fecisse aiunt;

quódq;

quódq; ſevera porticus probavit, quæ paſſim occinit, ὠοικτω ἡ δύρᾳ. & ad laqueos & præcipitia homines mittit. Socrates enim in Phædone multis rationibus αὐτοχειρίαν diſſuadet: Cujus ſententiam Porphyrium quoque ſecutum videmus lib. 1. de abſtin. qui cùm duplicem diſceſſum animæ à corpore dixiſſet; unum quidem violentum, alterum verò qui fit παιδοῖ ϗ χῃ λόγον, quam in Plotini vitæ εὐλογον ἔξαγωγὴν appellat: primum illum, cum univerſa Platonis ſchola ut impium & animæ noxium his verbis damnat: Βίᾳ μὴ πίνω ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν ὃκ ἐξάξει. βιαζόμενος γὸ ἑδὲν ἧττον ἐκεῖ μένει, ὅθεν ἀπιδεῖν βιάζεται· h. e. *Philoſophus nequaquam vi ſemetipſum è vita educet: nam qui nolens cogitur excedere, nihilominus ibi permanet, unde vi expellitur.* Sed illud aliquis objiciet, non eo nomine Porphyrium reprehendi, quòd fugam à corpore ſuaſerit; ſed quòd omne corpus fugiendum præceperit. Illo enim effato reſurrectionis myſterium tolli: cùm Sanctorum animas unitas corpori ad beatitudinis gloriam elevatum iri Catholica fide credamus: eodémque argumento lib. 22. c. 26. D. Auguſtinus Porphyrium urget. Cui id reſponderi poſſet, Platonici Philoſophi verba nequaquam præter Platonis mentem, ac rem ipſam de qua agitur, trahenda eſſe: cúmque Porphyrius, ut Platonicorum verbis utar, τὴν ἀνπτὴν ϗ αἰδηλικὴν τῆ ἀνπτειδοῦς σώματος ἐμπάθειαν fugiendam præceperit animo ad Dei rerúmque divinarum contemplationem contendenti, minùs commodè de cœleſtium ſyderum aut beatorum glorioſis corporibus ea explicari: quandoquidem illa nullis cum animo humano vinculis conjunguntur: hæc autem depoſitâ mortalitatis ſarcinâ ſpiritualia & incorruptibilia evaſêre, ut officere ampliùs nequeant. Veruntamen nè quid temerè à ſanctiſſimo pariter ac ſapientiſſimo viro reprehenſum credam, Eunapii autoritate moveor; qui neſcio quod corporis humanitatisque odium Porphyrium inceſſiſſe tradit, cùm Plotini ſapientiam largiùs imbibiſſet, quàm animus atræ bilis vehementiâ æſtuans concoquere valeret. Verba ipſa cognoſcere operæ pretium eſt: Ἔιτα, νικῶ τὸ μεγέθος τῆς λόγων νικώμενος, τό, τε ἀνθρωπεῖ ἔιδ) ἐμίσησεν, ϗ διαπλεύσας εἰς Σικελίαν ἔκειτο καταξενων ϗ ἀπορταρτερῶν, τεφρωθεὶς τε ὑφ' ἑαυτοῦ, ϗ ἀνθρώπων ἀλεείνων πάτον. *Victus dein rationum magnitudine concepto corporeæ molis humanitatisque odio trajecit in Siciliam: ubi jacuit ſuſpiriis, animi deliquio & inediâ propè confectus: neque tamen cibum admittens, & hominum veſtigia vitans.* Tum verò inprimis me movet, quòd Origenes ſuum illum errorem ex Platonica philoſophia hauſerit, quo veram carnis reſurrectionem negans, neſcio quam ſpiritualis corporis ſpeciem reſurrecturam ſomniabat. Quem etiam confirmare ſtudebat verbis D. Pauli, negantis carnem & ſanguinem poſſe regnum Dei poſſidere, 1. Cor. 15. v. 50. in quem ſenſum & alterum Apoſtoli locum trahebat, 2. Cor. 5. v. 1. ubi aſſerit, nos *terreſtri domo noſtræ hujus habitationis diſſolutæ habituros ædificationem ex Deo, domum non manufactam* æter-

æternum in cœlis, ut videre est ex S. Methodii libro de resurrectione apud Photium: quo hunc Origenis errorem solidè confutat. Quocirca non est quòd miremur hominem gentilem ad illum scopulum impegisse, adquem Origenes ipse jam antè fidei navem fregerat. Cæterùm quòd D. Augustinus libr. 10. cap. 29. asserit Porphyrium hoc libro dixisse, ad Deum per virtutem intelligentiæ pervenire, paucis esse concessum: ad eundem locum, ni fallor, respexit Tzetzes Chil. vii. hist. 143. dum ait:

Ὀλίγοις ὴ νῷ μέτεστιν, ὀλίγοις ἐξ ἀνθρώπων,
Ἰάμβλιχος, Πορφύριος, καὶ πᾶς σοφὸς ὡς λέγει.

ubi voce monstrosè compositâ Ἰαμβλιχοπερφύριος nunc legitur. Commemoranda etiam hoc loco *Refutatio apologiæ Diophantis Rhetoris*, cujus ipse in Plotini vita meminit. Rhetor enim ille Socraticus cinædus instituta Alcibiadis defensione probare studuerat, juvenem virtutis addiscendæ gratiâ etiam corporis sui turpem usum docenti concedere debere. Quod perversum dogma Porphyrius Plotini jussu refutavit: ubi multa adversus nefandum virium de animi sanctitate, atque integritate corporis, tanta vi argumentorum verborúmque disseruit, ut Plotinus præ magna lætitia recitanti sæpius acclamaret Homericum illud:

Βαλλ' ὅτως· αὖκάν τι φόως ἀνδρέσσι γένηαι,
Sic ferias, & lumen eris mortalibus olim.

Ad civilem sapientiam referri debent libri x. quos Suidas recenset, Περὶ τῆς ἐξ Ὁμήρου ὠφελείας τῆς βασιλέων. *De fructu quem reges capere possint ex Homero.* Quibus perfecta boni regis institutio ex Homero continebatur. Ita enim Alexander Macedo regum maximus apud Dionem, orat. 2. de regno, pronunciat: reliquorum omnium poetarum scripta aut convivialia, aut amatoria, vel ridicula, vel popularia esse: solam Homeri poesin revera generosam, magnificam, & regiam. Ἡ τοίνυν ὑπὲρ τοῦ νῦν προσήκειν τῆς ἀνδρῶν μάλιστα μὴν ἄρχειν μέλλοντα τῆς ὁπόσα πώποτε ἀνθρώπων. Et quicunque animum ei adverterit, eum regem fore & felicissimum & optimum; cùm duas potissimùm virtutes maximè regias Homerus inculcet, fortitudinem & justitiam. Ideóque Homeri Iliadem τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον ubiq; secum circumgestâsse, & noctu unà cum ense pulvino supposuisse refert Plutarchus. Tum verò illud non obscurè ostendit quanto in pretio Homerum habuerit, quòd κάρδοπα sive scrinium inter Darii spolia pretio non postremum illius custodiæ assignârit: ut pretiosissimum humani animi opus maximè diviti opere servaretur. Sed Porphyriani operis gustum ex dicta Dionis oratione haurire licet, unde & scribendi ἀφορμὰς eum sumpsisse arbitror.

CAP.

CAP. IX.

Porphyrii ſcripta phyſica, theologica, & theurgica.

REcenſebo nunc quæ *ad naturalem Philoſophiæ partem* ſpectant, tum etiam quæ ad diviniorem illam pertinent, quam alii Metaphyſicam, Platonici auguſtiore nomine Theologiam dixere: de qua & ipſa phyſiologia eorum multum adjunctum habet. quippe cùm maxima ejus pars in perveſtigatione τῆς φυσικῆς ἀρχῆς, δημιουργικῆς αἰτίας conſiſtat. Unde, Proclo teſte, τὰ φυσικὰ ὡ φυσικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς pertractant. Nam ex Pythagoreorum inſtituto τὸ ὑλῶδες, τὸ τοιερὸν, τὸ ἔνθεον, τὸ ἀπὸ τῆς νοητῆς φάγλα ἐξέπλειν, τὸ μυστικῶς τὰ φάσματα καὶ συμβολικῶς ἐνδεικνύμενον, τὸ ἀναγωγὸν ubiq; adhibent. Unde ob diviniorem philoſophandi rationem cæteris non immeritò famâ atque gloriâ prælatos fuiſſe præter alios SS. Patres D. Auguſtinus teſtatur lib. 8 de civit. Dei: & Proclus principio theologiæ Platonicæ; & lib. 2. in Timæum pag. 105. Nam cùm cæteri animo in inferioribus defixo ad naturales & proximas cauſas omnia revocarent; illi mentis oculos ſupra omnia quæ corporis ſenſibus uſurpantur extollere auſi fuerunt: & Deum infinito intervallo mentem ipſam exſuperantem, in rebus quidem creatis, ut creatorem patrémque omnium: in theologicis ut ſummum verúmq; ens, proprium intellectûs objectum & omnis veritatis lumen: in moralibus verò ut ſummum bonum, ſive τὸ αὐταγαθὸν ſedulâ inquiſitione perveſtigârunt. Quòd in uno illo naturæ principium cauſámque rerum omnium, tum intelligendi veritatem, & vitæ felicitatem omniúmque actionum finem conſiſtere exiſtimarent. Et in hac quidem claſſe principe loco ponendi Περὶ ἀρχῶν βιβλία β'. *De rerum principiis libri* ii. quos Suidas commemorat, laudátq; Proclus lib. 1. Theologiæ Platonicæ cap. xi. Πορφύριος ὃ καὶ μὴ τὸν ἐν τῇ περὶ ἀρχῶν πραγματείᾳ τὸν νοῦν ἔχειν ἀΐδιον, ἐν πολλοῖς καὶ καλοῖς ἀποδείκνυσι λόγοις· ἔχειν δ' ὅμως ἐν ἑαυτῷ καὶ προαιώνιον τὸ νοῦ τῷ ἑνὶ συνάπτειν. *Porphyrius verò poſt hunc in tractatione de principiis, mentem quidem æternam eſſe, multis præclariſque rationibus demonſtrat: habere tamen in ſe aliquid mente antiquius, quod cum ipſo uno conjungatur.* Scripſerat autem Porphyrius haud dubiè ad Origenis atque Longini præceptorum ſuorum imitationem: quòd utriuſq; libros περὶ ἀρχῶν non ſatìs probari videret. Et extat de iiſdem paſſim in bibliothecis magnum opus Damaſcii Philoſophi, plenum ſubtiliſſimis diſputationibus. Referendi quoque ad hanc claſſem alii ejus libri ab uno, quod ſciam, Suidâ commemorati. Quales ſunt Περὶ ὕλης, ς'. *De materia prima libri* vi. Niſi fortaſſis hoc opus innuat Æneas Gazæus in Theophraſto ſuo; cujus verba paulò pòſt producam. Item Περὶ ἀσωμάτων. *De incorporeis.* Tum etiam Περὶ ψυχῆς πρὸς Βοηθὸν, ϛ *De anima adverſùs Boethum Libri* v. Sed poſtremos hoſce

præter

præter Suidam citat Eusebius non uno loco in libris de præparatione, & Theodoretus therapeut. serm. 1. propugnâsse Porphyrium hoc opere Platonis de anima sententiam adversus Boethum Sidonium Peripateticum, Andronici Rhodii discipulum, celebrem Augustæi seculi Philosophum, certius esse credo quàm ut probari egeat. Idque vel unius Eusebii autoritate manifestissimè liquet. Qui cùm lib. xi. præp. Evang. cap. 25. & lib. xv. cap. 9. simpliciter hos libros citet titulo τῆς πρὸς Βοηθὸν περὶ ψυχῆς· laudat eosdem lib. xiv. cap. 10. & lib. xv. cap. 13. nomine τῆς πρὸς Βοηθὸν ἀνηγεγραμμένων περὶ ψυχῆς. vel τῆς πρὸς Βοηθὸν δεινεχθείσης τῷ Πλάτωνι ἐν τῷ περὶ τῆς ψυχῆς λόγῳ, Diversum ab hisce opus fuisse existimo Περὶ τῆς τῆς ψυχῆς δυνάμεων. *De facultatibus animæ.* Unde Stobæus eclogarum physicarum libro 1. multa excerpsit: nec facilè aliter judicaverit quisquis prolixum illum locum rectè expenderit à Stobæo nobis conservatum. Refert præterea Suidas Porphyrium scripsisse Πρὸς Ἀριστοτέλη, περὶ τοῦ ἐν τῷ ψυχῷ ἐντελέχειαν. *Adversus Aristotelem, qui animam entelechiam esse statuit.* Et pari modo hîc errant qui vertunt *ad Aristotelem:* reclamante aliquot seculorum intervallo: quod & F. Patricius in discussionibus Peripateticis jampridem monuit. Cæterùm Porphyrius Aristotelicam illam entelechiam etiam in libris de anima contra Boethum impugnârat, ut ex Eusebio videre est lib. xv. præpar. evang. cap. 9. ubi Porphyrii locum ea de re contra Aristotelem adducit. Hisce tandem addo Τὰ εἰς τὸν Τίμαιον ὑπομνήματα. *Commentaria in Timæum Platonis.* Laudatur à Macrobio lib. 11. cap. 3. in somn. Scip. *Hanc Platonicorum persuasionem Porphyrius libris suis inseruit, quibus Timæi obscuritatibus nonnihil lucis infudit.* Et à Joanne Grammatico contra Proclum de mundi æternitate, lib. vi. cap. x. Καὶ τούτῳ γε μάλιστα τῷ σημαινομένῳ τοῦ χρηστοῦ ὁ Πορφύριος συγκατάθετο. λέγει γοῦν ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς εἰς τὸν Τίμαιον ὑπομνημάτων ἐπὶ λέξεως τάδε, &c. Unde apparet id opus in plures libros divisum fuisse. Idémq; Grammaticus alia indè loca adducit dicti libri vi. cap. 15. Atq; ut Porphyrius Post Crantorem, Taurum, Numenium, Severum; tum verò in primis post præceptores suos Origenem & Longinum in hunc dialogum scripsit, ità post Porphyrium Iamblichus, & Syrianus: & post omnes Proclus sua in eundem librum commentaria edidit: in quibus sæpissime Porphyrii autoritate utitur. Atque id ex pluribus locis apparet. Porphyrium in hoc commentario Origenis & Longini dubitationibus potissimùm respondisse. Et licèt Proclus nonnunquam à Porphyrii expositione recedat; probat tamen sæpius, & propriam opinionem ejus autoritate confirmat.

In *Theologicis* primo loco constituo libellum Τῶν πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν. *Sententiarum quæ ad intelligibilia perducunt.* Vel ut Marsilius Ficinus vertit: *De occasionibus sive causis ad intelligibilia nos ducentibus.*

In

In Manuſc. Loliniano inſcribitur ἔφοδος εἰς τὰ νοητά. Hoc eſt, *aditus ſive acceſſus ad intelligibilia.* Illum triplo nunc auctiorem habes ex Vaticana bibliotheca, ubi hactenus delituit. Sed nè ſic quidem integrum eſſe, arguunt ea quæ Stobæus in eclogas ſuas indè retulit, & à me primæ parti ſuo quæque loco inſeruntur. Quorum tamen pleraque in Lolini codice poſtea reperi. Eſt autem hic libellus στοιχείωσις θεολογική, ſeu prima quædam inſtitutio Theologica, brevibus aliquot aphoriſmis animum ad pleniorem rerum divinarum contemplationem excitans. Et ut Arrianus ex prolixioribus Epicteti diſſertationibus enchiridium ſuum compoſuit, χρειώδεσι καὶ ἀναγκαίοις vitæ præcepta continens: ità Porphyrius haſce ſententias ex Plotini ferme libris excerpſit, quibus non malè, meâ quidem ſententiâ, εἰσαγωγῆς loco præfigerentur. Nam quòd nuperrimus interpres Gallus hoc opuſculum cum libris de abſtinentia cohærere putavit, facilè ejus ἀγνοίᾳ ignoſco, qui nihil minùs quàm hoc ſtudiorum genus intellexit. Theologicus etiam fuit, quem Suidas primo loco recenſet, Περὶ θείων ὀνομάτων, α'. *De divinis nominibus liber* 1. Item Ἡ πρὸς Ἀνεβὼ τὸν Αἰγύπτιον ἐπιστολή. *Epiſtola ad Anebonem Ægyptium:* ſive *Anebuntem* cum D. Auguſtino vocare malis: qui libro x. de Civ. Dei, cap. xi. hujus epiſtolæ argumentum prolixè recenſet. Continebat enim varias quæſtiones de dæmonum natura ac generibus: tum etiam de magicis ſacris & divinationibus atq; oraculis eorundem. Quibus ſub perſonato Abammonis nomine Iamblichus integro libro de myſteriis Ægyptiorum reſpondit. Cui Procli teſtimonium præfixum eſt, ubi epiſtolæ hujus meminit. Eadem quoque ab Euſebio laudatur lib. iii. præp. Evang. cap. 3. & lib. iv. cap. 10. tum lib. 5. cap. 7. Item à Theodoreto lib. 1. θεραπ. Cæterùm Euſebius libro xiv. prædicti operis Ægyptium illum Philoſophum non Ἀνεβὼ, ſed Νεχαυεβὼ vocat. Quo loco librariorum vitium irrepſiſſe puto, quibus Ægyptii regis nomen ex Platone notius erat, quàm obſcuri ſacerdotis.

Referendus ad eandem claſſem liber Περὶ ἀγαλμάτων. *De ſtatuis ſive imaginibus Deorum:* quem Stobæus in ipſo principio eclogarum phyſicarum citat, ut quidem illæ nunc turbato ordine vulgò habentur. Primus enim ille locus capitis περὶ θεῶν· Ζεὺς ἔν ὁ πᾶς κόσμος, &c. qui in Canteriana editione ἀδέσποτος habetur, in Manuſc. Vaticano citatur nomine Porphyrii ἐκ τοῦ περὶ ἀγαλμάτων. Atq; hujus loci indicio cognovi ejuſdem libri principium eſſe, quod Euſebius adducit libro iii. præpar. cap. 7. ex quo totius operis inſtitutum perſpicere licet. Promittebat enim *ſe divinæ ſapientiæ ſenſus & conſilia expoſiturum, quibus Deum, Deiq; poteſtates imaginibus ſenſui congruentibus indicârunt ii, qui res inviſibiles viſibilibus ſimulachris expreſſerunt, in eorum gratiam, qui ex ſtatuis tanquam ex libris Deorum hiſtorias recenſere didicerant.* Deinde cap. 9. eundem locum affert, quem apud Stobæum extare dixi. Et multa ex

hoc

hoc ipso Porphyrii opere subjungens tandem addit: ταῦτά μοι ἐκ τῆ παρεξηγμένα ἀνδρὸς χαρεῖσα ἐπιτετίμηκα. ὡς ἂν μηδὲν ἡμᾶς λάθοι τῶν ἀπορρήτων τῆ Ἑλληνικῆς ἅμα καὶ Αἰγυπτιακῆς θεολογίας. Simile Euemeri Messenii opus vidit antiquitas: titulo ἱερᾶς ἀναγραφῆς, quod Eusebius lib. iii. ex Diodoro Siculo, & Athenæus citant. In eo ex statuis & sacris inscriptionibus de natura Deorum tractabat theologicè simul & historicè. Iamblichus etiam librum περὶ ἀγαλμάτων scripserat, cujus refutationem à Joanne Philopono editam legit Photius, cod. ccxv. quem vidisse operæpretium erit, ut materiam & tractandi modum Porphyriani operis cognoscas. Cùm certum sit Iamblichum præceptoris vestigia hac etiam in parte pressisse.

Ejusdem generis fuit ὁ πρὸς Νεμέρτιον λόγος. *Liber ad Nemertium, De divina providentia*, ni quid fallor. Id enim manifestè testari videntur ea loca quæ apud Cyrillum libro iii. contra Julianum indè nobis supersunt. Sed cùm multa etiam in iis de humanæ voluntatis libertate disputentur, haud temere quidquam pronuncio. Ideóque nisi lectori id tædio futurum vererer, loca singula apponerem; præsertim cùm hactenus præstantissimi illi libri Græcè necdum prodierint. Addo ea, quorum ipse, & quidem solus, in Plotini vita meminit: & in primis poema in Platonis natali recitatum; cui titulus erat, Ὁ ἱερὸς γάμος. *Sacrum connubium.* In quo, ut ipse testatur, multa mysticè cum enthusiasmo, & arcano modo scripta fuere. Eo carmine aiebat Plotinus Porphyrium ostendisse, *se & poetam, & philosophum, & sacerdotem esse.* Verùm cùm Hesychius ἱερὸν γάμον Jovis & Junonis festum apud antiquos fuisse scribat, non male fortassis quis existimet, carminis sacri materiem indè à Philosopho desumptam fuisse. Præsertim si cogitet, veteres Jovis nomine aerem, Junonis terram intellexisse, & sub hujusmodi fabularum involucris pertractâsse abditissima naturæ arcana. Nisi quis tamen ex ipso potiùs Platone argumentum eum hausisse velit. Cùm enim ille lib. viii. polit. Philosophum suæ reip. moderatorem ἐξ ἱερῶν γάμων, hoc est, ex sacris nuptiis natum velit, quid rectiùs Philosophi natali celebrando conveniat, quàm poetica ac philosophica sacri illius connubii explicatio? ubi multa μυστικῶς καὶ ἐπικρυπτόμενα de mentis ascensu in Deum, atq; ejusdem conjunctione cum Deo explicari potuerunt. Quæ cùm ardentissimi amoris vi concilietur, connubii & nuptiarum nomine non minùs à Platonicis, quàm nostris Theologis expressa fuit. Cætera autem quorum ibidem meminit Porphyrius, vel ipse suppressit, aut certè cum autore interiêre: videlicet liber adversus Plotinum, Ὅτι ἔξω τοῦ νοῦ ὑφέστηκε τὸ νοητόν. *Quod ea quæ intelliguntur extra intellectum consistant.* Et ejusdem *defensio contra Amelium:* qui & prius illud scriptum oppugnârat, & Apologiæ deinde respondit, eo argumentorum pondere, ut Porphyrius *palinodiam* ediderit, perceptâ & probatâ tandem Plotini sententiâ.

Quin-

Quin & alterius operis mentio ibidem exſtat, *De Ideis, adverſus Longinum.* Quo Platonis ac Plotini ſententiam adverſus dictum philoſophum defendendum ſuſcepit. Cui & Longinus ſe reſpondiſſe teſtatur, & Porphyrium refutâſſe, ὡς ἐκ τῦ παλινῳδήσαντα. Theologicis tandem addo *magica & theurgica.* Ità enim honorabiliore nomine, ut ait D. Auguſtinus, nefariæ curioſitatis artes, ſive ut Euſebius vocat, πρὸς κακότεχνον γοητείαν fucare, ac vulgò venditare conabantur; quam eo ſeculo Platonici & Pythagorici ferme omnes exercuerunt, vel affectârunt: & in primis Plotini diſcipuli. Quorum aliquos magicarum artium curioſitate depravatos fuiſſe D. Auguſtinus affirmat, epiſt. lvi. ad Dioſcurum. Et teſtantur plerorúmque vitæ ab Eunapio ſcriptæ. Idémq; de Proclo Marinus refert in ejus vita: cujus pars poſterior, quæ prolixè περὶ θεουργικῶν agit, hactenus non fuit edita. Et nè quid de Apuleio & Apollonio Tyaneo dicam, ipſum Pythagoram ab Ægyptiis vanas haſce artes didiciſſe, non ſolùm Porphyrius teſtatur: ſed & præſtigiis hujuſmodi excelluiſſe, miracula iſta arguunt, quæ ab ipſo perpetrata præter noſtrum autorem alii plurimi narrant. Quæ ſi vera ſint, nemo eum à magiæ crimine facilè excuſabit. Et quamvis Porphyrius totum hoc nefandæ ſuperſtitionis genus improbâſſe videatur locis ſuperiùs ex D. Auguſtino prolatis: diſertis tamen verbis hujus criminis accuſatur ab Euſebio, lib. iv. præparat. cap. 6. *Inter Philoſophos*, inquit, *noſtri ſeculi hic potiſſimùm dæmonibus, quos ipſe Deos vocat, familiariſſimè uſus videtur, & eorum cauſam defendendum ſuſcepiſſe, atque arcana ipſorum præ cæteris majori ſtudio perveſtigâſſe.* Et alio ejuſdem libri loco ait illum, ὁ παρέρχως ὁμιλήσαι τῇ τῦ πολλὰς λανθανύσῃ δεισιδαιμονίᾳ. & libro v. cap. 6. ipſum τὰ ἀρρητότερα τῶν ἀρρήτων perſcrutatum fuiſſe dicit. Unde & dæmonum amicum & patronum illum appellat. Verùm hac in re non tantùm ethnicæ cæcitatis, ſed vindictæ divinæ exempium nimis quàm manifeſtum in Porphyrio agnoſcere videor. Qui cùm divinam veritatem repudiâſſet, & ſacras literas inexhauſtum veræ ſapientiæ fontem à veritatis ſpiritu promanantem turbare & conviciis fœdare fruſtrà ſtuduiſſet, non ſolùm ex fabulis, quas humana libido ſibi finxit, ſed ex ſaxis aliiſque vilioribus materiis numinis majeſtatem confirmare voluit. Quinimo quod multò deteſtabilius eſt, ancipites dæmonum voces, & perplexas oraculorum ambages anxiè conquiſivit, ut ex ſpiſſis mendaciorum tenebris veritatis lucem eliceret. Fuit enim haud poſtremum inter ejus opera, Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας. *De Philoſophia ex oraculis.* Quod cùm alibi tum ſæpiſſime ab Euſebio libro iv. de præpar. & Theodoreto ſerm. x. therap. citatur. Ubi uterq; dæmonum oracula impugnans Porphyrii potiſſimùm autoritate ad ea evertenda utitur. Sed cùm Euſebius lib. iii. demonſt. cap. 6. tertium ejus operis librum citet, perſpicuè apparet, idipſum in plures libros diſtinctum

ctum fuisse. Interpres autem hoc loco hallucinatur, qui de Philosophia Selectorum vertit. Quem errorem & in Theodoreto passim commissum video. Quin etiam apud D. Augustinum lib. xix. de Civitate Dei cap. 23. Ejusdem operis titulus corruptus legitur. Verba ejus hæc sunt. *Postremò ipse est Deus, quem doctissimus Philosophorum, quamvis Christianorum acerrimus inimicus, etiam per oracula quos Deos putat, Deum magnum Porphyrius confitetur. Nam in libris quos* Θεολογίων φιλοσοφίας *appellat, in quibus exequitur, atque conscribit verum ad Philosophiam pertinentium velut divina responsa, &c.* Ità in omnibus editis legitur, nisi quòd recentiores Θεολογίαν φιλοσοφίας commodiori fortassis sensu scribere maluerunt. Sed in vetustis Manusc. Vaticanis scriptum deprehendi, *eglogion philosophias:* quod in recentioribus aliquot in *elogion* detorqueri cœpit. Sed sine dubio ἐκ λογίων φιλοσοφίας reponendum. Quod cùm ex ipsis Augustini verbis appareat; tum verò multò maximè ex eo, quòd totus hic locus ex iii. libro Eusebii de demonstratione Evang. transcriptus est. Sed & apud Julium Firmicum de error. prof. rel. ἐυλογίων alicubi editum observavi. Idem verò opus ab Eusebio lib. v. præpar. cap. x. & alibi vocatur ἡ τῶν λογίων συναγωγή. *Collectio oraculorum.* Utriusque inscriptionis rationem, ut & operis universi argumentum lib. iv. dicti operis cap. 6. Eusebius refert. Ὅυτος πιγαρῶν (ὁ Πορφύριος) ἐν οἷς ἐπέξεισι περὶ τῶν ἐκ λογίων φιλοσοφίας, συναγωγὴν ἐποιήσατο χρησμῶν τοῦ τε Ἀπόλλωνος, καὶ τῶν λοιπῶν θεῶντε καὶ ἀγαθῶν δαιμόνων. ὃς καὶ μάλιστα ἐκλεξάμενος αὐτῷ ἱκανὸς εἶναι, εἴς τε ἀπόδειξιν τῆς τῶν θεολογικῶν ἀρετῆς, εἴς τε περιτροπὴν τῆς, ὡς αὐτῷ φίλον ὀνομάζειν, θεοσοφίας. *Porphyrius, inquit, in iis quæ de Philosophia ex oraculis hausta conscripsit, pleraque tum Apollinis, tum cæterorum quoque Deorum ac bonorum dæmonum responsa collegit. Quæ potissimùm seligens sufficere sibi existimabat ad theologiæ virtutem probandam, & ad theosophiam, ut ipse vocare amat, sive divinæ sapientiæ studium promovendum.*

Nec temere dixerim eodémne an diverso opere complexus fuerit Τὰ τῶν Χαλδαίων λόγια, *Chaldæorum oracula.* Cujus Æneas Sophista Christianus in Theophrasto suo meminit. Inclinat tamen animus ut credam, cùm totum illud oraculorum opus diversis libris fuerit distinctum, unum aliquem seorsim Chaldæorum oracula continuisse. Æneæ verba hæc sunt: οὐ γὰρ ἀγένητόν ἐδὲ ἄναρχος ἡ ὕλη, φασὶ σὺν καὶ Χαλδαῖοι διδάσκουσι, καὶ ὁ Πορφύριος· ὅπερ ἀφεὶς ὃ καθ' ὅλα τὸ βιβλίον ὃ εἰς μέσον παράγει, τῶν Χαλδαίων τὰ λόγια, ἐν οἷς γεγονέναι τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται. Quo loco non possum assentiri interpreti, qui καθ' ὅλα libri titulum fuisse existimavit. Rectiùs puto sic verti: *neque materia generationis & principii expers, quod & Chaldæi & Porphyrius te docent. Ille enim integrum librum conscripsit, quo Chaldæorum oracula producit, quibus materiam genitam esse confirmatur.* Nisi quis credat

dat fuiſſe hunc librum unum è ſex illis περὶ ὕλης, quos ſuperiùs commemoravi. Quod & ſequentia Æneæ verba videntur probare: dum Porphyrium Plotini hac de re librum explicâſſe ſcribit. Et in hanc ſententiam potiùs diſcedo. Hiſce addenda *Refutatio libri, qui falsò Zoroaſtri inſcribitur, adverſus Gnoſticos:* cujus ipſe in Plotini vita meminit: *Ego vero Porphyrius*, inquit, *multis argumentis oſtendi librum Zoroaſtris nomine inſcriptum adulterinum & recentem eſſe, & ab iſtius hæreſis autoribus confictum: ut dogmata quæ ipſi amplectuntur veteris illius Zoroaſtris eſſe crederentur.* Sed & aliorum antiquorum nominibus Gnoſticos ſpurios ſuos fœtus ſuppoſuiſſe Porphyrius dicto loco affirmat, & SS. Patres, qui ſceleſtas illorum & nefandas opiniones refutârunt, paſſim teſtantur. Cæterùm duo hæc opera quæ recenſui, theologicis fortè rectiùs annumerari potuiſſent. Cùm & Euſebius præfat. libri IV. præpar. fabuloſam & fallacem oraculorum doctrinam ad tertium ethnicæ theologiæ genus referat, quod πολιτικὸν vocabatur. Sed ea haud dubiè merè magica fuêre quæ Suidas Porphyrium ſcripſiſſe affirmat: Εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Χαλδαίου φιλοσόφου ἐξηγήσεων ἐν βιβλίοις δ'. *In Juliani Chaldæi Philoſophi hiſtoriam libris* IV. De Juliano Chaldæo Suidas alio loco: Ἰουλιανὸς Χαλδαῖος, φιλόσοφος· πατὴρ τοῦ καλουμένου θεουργοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἔγραψε περὶ δαιμόνων βιβλία δ'. ἀνθρώπων δέ ὅτι φυλακτήριον πρὸς ἕκαστον μόριον, ὁποῖα τὰ τελεσπουργικὰ Χαλδαϊκά. *Julianus Chaldæus philoſophus: pater Juliani illius, quem Theurgum vulgò vocant. Scripſit de dæmonibus libros 4. continet autem phylacteria ſive amuleta pro ſingulis corporis humani membris: quales ſunt operationes ſive incantationes Chaldaicæ.* Nihil mihi hactenus lectum de hujus Juliani ſcriptis: ut dictu difficile ſit, utrùm libri de dæmonibus iidem fuerint cum hiſtoria. Quamvis idem utrobique librorum numerus id potiùs ſuadeat, ut unum idémque opus fuiſſe credam. De præſtigiis magicis Juliani Chaldæi extat Sozomeni teſtimonium hiſtor. Eccleſ. lib. 1. cap. 7. ubi vi carminis magici lapidem manu diviſiſſe dicitur. Et fortè hunc Chaldæum intelligit D. Auguſtinus, quem ſacris precibus potentias adjurâſſe ex Porphyrio refert lib. 10. de Civit. Dei cap. 9. Julianum juniorem ſive theurgum ſub M. Antonino Imp. vixiſſe teſtatur idem Suidas: eundémque verſibus θεουργικὰ τελεστικὰ λόγια, atque alia ejuſdem artis ſecreta edidiſſe refert: & Romanis cæli ſiccitate laborantibus pluvias magicâ arte produxiſſe affirmat. Meminit ejuſdem Proclus libro 4. in Timæum pag. 246. Ὅθεν δίμοιρα καὶ ὀκτὼ τῆς θεουργῶν ἀκροτάτης θεὸν καὶ τοῦτον, (τὸν νοῦν) ὕμνησαν, ὡς Ἰουλιανὸς ἐν ἑβδόμῳ τῆς ζωνῶν. Meminit etiam Juliani inter celebriores magos Arnobius lib. 1. *Age nunc veniat quis ſuper igneam zonam magus interiore ab orbe Zoroaſtres &c. & Dardanus, Velus, Julianus & Babulus, & ſi quis eſt alius, qui principatum & nomen fertur in talibus habuiſſe præſtigiis.* Quo in loco nimium ſibi indulget quorundam criticorum audacia.

CAP. X.

De Porphyrii libris contra Christianos.

TOt præstantis ingenii monumenta, & eruditissima in omni artium, ac scientiarum genere scripta uno infelicissimo opere proscripsit Porphyrius. Edidit enim Κατὰ Χριστιανῶν λόγους ιε'. *Contra Christianos libros* 15. quos nemo antiquorum non citat & detestatur. In Sicilia eum fœtum hunc nefandum parturiisse suprà ostendi. Scriptionis causas facile est colligere ex Tertulliano, Arnobio, Lactantio, aliisque qui contra gentes eo sæculo scripserunt. Dolebant enim homines à vero Dei cultu aversi majorum suorum sacra ac religionem, quæ tot annis obtinuerat, invalescenti ubique Christianismo locum cedere: quem nullis jam legibus prohiberi, nullis suppliciorum exemplis extirpari posse videbant: sed pressum latiùs se diffundere, & civitates ac provincias omnes pervadere: jámque numinum suorum templa passim vel deseri, vel dirui, vel in ecclesias transmutari. Hinc Christianos publicos hostes sacra, profana omnia convellere, καὶ τὰ ἀκίνητα κινεῖν clamabant. His publicæ calamitates velut ab irato numine immissæ tribuebantur: quòd Christi adventus reliquam numinum turbam terris expulisset. Neque id solùm, sed omnem humanitatis cultum eorum doctrinâ extingui, & spissam quandam barbariem induci asserebant. Hinc ad sacræ Scripturæ autoritatem convellendam omni conatu sese accingentes, styli simplicitatem ridebant, elevabant oracula prophetarum, historias sacras in dubium vocabant, miracula, quæ fidei firmandæ edebantur, ut dæmonum præstigias eludebant: constantiam in oppetenda morte pro Christo, obduratam existimabant animi pertinaciam, vel ἀναισθησίαν. Hæc vulgi conviciis, hæc principum edictis nusquam non Christianis objiciebantur. Nec moderatiores fuere Philosophi, qui cùm sapientiam hujus mundi quærerent, ut Apostolus ait, *Stultitiâ prædicationis offensi, Deum per sapientiam non cognoverunt.* Hinc Celsi, Hieroclis, Juliani, & inprimis Porphyrii cæcus erga Christianam religionem furor & θεομαχία. Atque hujus quidem eò acrior & vehementior fuit impetus, quò majorem ingenii vim & eruditionis copiam ad infaustum hoc certamen attulit. Nam quod præclarè à Platone dictum est, αἱ μεγάλαι φύσεις μεγάλας ἁμαρτάνουσι καὶ τὰς κακίας. Præsertim animus odii & impietatis furiis exagitatus, violentos impetus, & ut Epicteti verbis utar, μανικοὺς τόνους exerit. De totius operis argumento difficile est distinctè quid & per partes pronunciare; cùm omnia S S. Patrum scripta, quæ calumniis hisce oppositerant, interierint. Ex pauculis tamen locis, quæ hinc indè ex sacro & horribili opere proferuntur ab Eusebio, Hieronymo & aliis, conjicere licet, præcipuum Porphyrii laborem in eo versatum fuisse, ut sacræ Scripturæ autoritatem, hoc est, fundamentum cui religio

Christiana

Chriſtiana innitebatur, ſubverteret. Id cùm ex cæteris locis mox producendis appareat, tum ex hiſce Euſebii verbis lib. x. præp. cap. 9. *nunc quidem confirmandæ Moyſis antiquitati unum hominis cùm Hebræis, tum etiam nobis longè inimiciſſimi atque infenſiſſimi teſtimonium libet adjungere: Philoſophum illum æqualem noſtrum intelligo, qui eo in opere quod adverſus nos ex odii vi & magnitudine vulgavit, non modò nos, ſed Hebræos etiam, & ipſum Moyſem, cæteróſque poſt illum Prophetas iiſdem contumeliis oneravit.*

Et *primo* quidem *Libro* ipſum de contrarietate ſacrarum literarum egiſſe apparet, atque id conatum fuiſſe probare, non à Deo ſed ab hominibus eas profectas: quòd contradictiones & ἐναντιώσεις in iis occurrant, quæ ſcilicet à Deo ſumma & ſimpliciſſima veritate promanare non potuerint. Quem in finem maximè adducebat, quòd Paulus ad Galatas cap. 2. ſcribit, ſe Petro in faciem reſtitiſſe: unde colligebat Apoſtolos, & quidem principes illorum, non publicè omnium ſaluti, ſed ſuæ quemque gloriæ privatim ſtuduiſſe. Id SS. Patres non uno loco teſtantur. D. Hieronymus in procœmio commentar. in dictam Epiſt. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes & ſceleratus ille Porphyrius in primo operis ſui adverſùm nos libro Petrum à Paulo objecit eſſe reprehenſum, quòd non recto pede incederet ad evangelizandum: volens & illi maculam erroris inurere, & huic procacitatis: & in commune fidei dogmatis accuſare mendacium, dum inter ſe eccleſiarum principes diſſident.* Similia ad ipſum locum capitis 2. repetit. Idem epiſtola 89. ad D. Auguſtinum: *hanc autem explanationem, quam primus Origenes in decimo Stromateon libro, ubi epiſtolam Pauli ad Galatas interpretatur, & cæteri deinceps interpretes ſunt ſecuti, illâ vel maximè causâ ſubintroducunt, ut Porphyrio reſpondeant blaſphemanti: qui Pauli arguit procacitatem, quòd principem apoſtolorum Petrum auſus eſt reprehendere, & arguere in faciem, ac ratione conſtringere, quòd malè fecerit: id eſt, in eo errore fuerit, in quo fuit ipſe qui alium arguit delinquentem.* Et ibidem paulò póſt: *Ego, imò alii ante me expoſuerunt cauſam, oſtendentes honeſtam diſpenſationem, ut & Apoſtolorum prudentiam demonſtrarent, & blaſphemantis Porphyrii impudentiam coercerent, qui Petrum & Paulum puerili dicit inter ſe pugnâſſe certamine: imò exarſiſſe Paulum in invidiam virtutum Petri,* &c. ſimilia ſub finem libri 14. commentariorum in Eſaiam apud eundem extant.

Libro tertio de Scripturæ interpretatione agebat: & cùm ipſas Sacras literas convellere non poſſet, damnabat exponendi modum: præſertim Origenis allegorias. Quod perſpicuè apparet ex prolixo loco quem Euſebius hiſt. Eccl. libro 6. cap. 19. indè producit, & inprimis ex præmiſſis Euſebii verbis: ὁ καθ' ἡμᾶς ἐν Σικελίᾳ καλασας Πορφύριος, συγγράμματα κατ' ἡμῶν ἐνεσκάμμενος, καὶ δι' αὐτῶν τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν πεπειρασμένος, ἅμα τε εἰς αὐτὰς ἐξηγησαμένων μιμου-

νάσας, μηδὲν μηδαμῶς ψαῦλον ἔγκλημα τοῖς δόγμασιν ὀπιδεῖν δυνηθείς, ἀπορίᾳ λόγων ἐπὶ τὸ λοιδορεῖν τρέπεται, καὶ τοῦ ἐξηγητὰς διαβάλλει. ὧν μάλιστα τὸν Ὠριγένην, ὃν καὶ τὴν νέαν ἡλικίαν ἐγνωκέναι φήσας, διαβάλλειν πειρᾶται. *Porphyrius*, inquit, *noſtrâ memoriâ in Sicilia libros adverſus nos edens, quibus divinas ſcripturas calumniis inſectari conatus eſt, cùm ad earum expoſitores veniſſet, nihilque in dogmatibus reprehendendum reperiſſet; ſermonis inopiâ ad calumniandum & interpretes perſtringendum convertitur. Origenem autem omnium maximè, quem in adoleſcentia ſe cognoviſſe ait, traducere conatur.* Ipſa Porphyrii verba adſcribere nimis longum foret: quæ indicâſſe ſufficit. Ex eodem libro depromptum fuit teſtimonium illud de eruditione Origenis, quod Vincentius Lirinenſis in commonitorio adducit, ut ex citato Euſebii loco videre eſt.

Librum quartum de hiſtoria Moſaica & Judæorum antiquitatibus tractâſſe cognoſcimus ex loco quem idem Euſebius libro 1. præp. cap. 9. adducit: ubi de Sanchuniatonis Phœnicia hiſtoria agit: idemque libro 10. cap. 9. & à Theodoreto ſerm. 2. therap. repetitur. Ex cæteris deinde nihil nominatim citatum obſervavi. *Duodecimus* omnium celeberrimus eſt: quo Danielis Prophetiam fortiter oppugnavit. Hac de re operæpretium eſt D. Hieronymum loquentem audire in proœmio commentariorum in eum Prophetam. *Contra Prophetam Danielem*, inquit, *duodecimum librum ſcribit Porphyrius, nolens eum ab ipſo, cujus inſcriptus eſt nomine, eſſe compoſitum, ſed à quodam qui temporibus Antiochi, qui appellatus eſt Epiphanes, fuerit in Judæa, & non tam Danielem ventura dixiſſe, quàm illum narrâſſe præterita, denique quicquid uſque ad Antiochum dixerit, veram hiſtoriam continere: ſi quid autem ultra opinatus ſit, quia futura neſcierit, eſſe mentitum. Cui ſolertiſſimè reſponderunt Euſebius Cæſarienſis epiſcopus tribus voluminibus, id eſt, octavodecimo & nonodecimo, & viceſimo. Apollinarius quoque uno grandi libro, hoc eſt, viceſimo ſexto: & ante hos ex parte Methodius.* Multa deinde toto hoc commentario ex eodem libro affert, & refutat: cujus etiam in apologia adverſus Rufinum, atque alibi meminit. Sed quàm variâ eruditione hic liber refertus fuerit haud obſcurè innuit ſub finem ejuſdem proœmii; dum ex variis & reconditis autoribus compoſitum fuiſſe teſtatur. *Ad intelligendas autem extremas partes Danielis multiplex Græcorum hiſtoria neceſſaria eſt; Sutorii videlicet Callicini, Diodori, Hieronymi, Polybii, Poſidonii, Claudii, Theonis, & Andronici cognomento Alypii: quos & Porphyrius eſſe ſecutum ſe dicit.*

Verùm & *decimus tertius* liber adverſus eundem prophetam ſcriptus fuit, teſte Hieronymo in XXIV. caput Matth. commentariorum lib. IV. *De hoc loco*, inquit, *id eſt de abominatione deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtante in loco ſancto, multa Porphyrius tertiodecimo operis ſui volumine contra nos blaſphemavit. Cui Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus*

ſcopus tribus reſpondit voluminibus, &c. Nec magis à ſacra Evangeliorum hiſtoria ſibi temperavit. Nam & hanc falſitatis eum arguiſſe idem Hieronymus epiſtola c1. ad Pammachium teſtatur. Idémque libro 11. adverſus Pelagianos, cùm dixiſſet, Chriſtum, poſtquam negârat ſe ad ſcenopegiam iturum, Joan. v11. poſtea tamen aſcendiſſe, addit: *latrat Porphyrius: inconſtantiæ, ac mutationis accuſat, neſciens omnia ſcandala ad carnem eſſe referenda.* Et libro quæſt. Hebraic. in Geneſin: *fruſtrà*, inquit, *Porphyrius Evangeliſtas, ad faciendum ignorantibus miraculum, & quòd dominus ſuper mare ambulaverit, pro lacu Genezareth mare appellâſſe calumniatur.* Ad Apoſtolorum actus ſpectat illud in epiſt. ad Demetriadem de virginitate ſervanda: *denique & Apoſtolus Petrus nequaquam eis imprecatur mortem*, (Ananiæ ſcilicet & Sapphiræ) *ut ſtultus Porphyrius calumniatur: ſed Dei judicium prophetico ſpiritu annunciat.* Ex eodem quoque opere hauſtum exiſtimo, quod libro adverſus Vigilantium ait, Porphyrium miracula ad SS. martyrum ſepulturas edita dæmonum præſtigias vocâſſe: ut & tres illas quæſtiones D. Auguſtino propoſitas ab amico pagano, quibus ſanctiſſimus Pater epiſtola xlix. reſpondet; quam de ſex quæſtionibus paganorum vulgò vocant: ſecundam ſcilicet, tertiam & quartam. Quærebant enim, ſi Chriſtus ſe ſalutis viam dicat, & gratiam, & veritatem, & in ſe ſolo ponat animis ſibi credentibus reditum, quid egerint tot ſeculorum homines ante Chriſtum? deinde, cur Chriſtus veteris teſtamenti ſacrificia repudiârit, cùm Deus illa inſtituerit? tum etiam, quæ proportio ſit inter peccatum & æternum ſupplicium, cùm Chriſtus dicat: *in quacunque menſurâ menſi fueritis metietur vobis.* Earundem libro 11. retractat. cap. 31. meminit. Verùm cùm D. Auguſtinus diſertim affirmet, hæc de Porphyrio contra Chriſtianos tanquam validiora decerpta fuiſſe, ſatis apparet quo loco gentiles hoſce Porphyrii libros habuerint: quippe quorum objectiones vix reſponſum admittere exiſtimarent. Et ſanè δεινότητα ac ſubtilitatem δυσκατάλυτον haud obſcurè fatetur D. Hieronymus hiſce verbis præfatione in Danielem: *quæ autem ex hoc propheta, imò contra hunc librum Porphyrius objiciat, testes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinaris, qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint.* Et in apologia ad Pammachium pro libris adverſus Jovinianum. *Origenes*, inquit, *Methodius, Euſebius, Apollinaris multis verſuum millibus ſcribunt adverſus Celſum & Porphyrium. Conſiderate quibus argumentis, & quàm lubricis problematibus diaboli ſpiritu contexta ſubvertant. Et quia interdum coguntur loqui, non quod ſentiunt, ſed quod neceſſe eſt; dicunt adverſus ea quæ dicunt gentiles.* Atq; hinc factum exiſtimo, ut cùm ipſe acriori quodam veneno tela ſua tinxerit, quibus Religionem Chriſtianam impetebat, quàm reliqui manifeſti Eccleſiæ hoſtes, Celſus, Hierocles, Julianus atque alii vehementius quoq; odium ſibi paraverit. quod quidem ſatis ſupérq;

colligere eſt ex frequentiſſimis SS. Patrum convitiis & βλασφημίαις, quibus Dei & veritatis hoſtem paſſim proſcindunt & juſtiſſimè exagitant. Adeò ut mihi bene longum centonem contexere liceret, præſertim ex Euſebio, Theodoreto, & Hieronymo: quibus religio fuiſſe videtur nomen Porphyrii abſque execratione proponere. Ab illo enim lib. 1. de præp. cap. 9. & lib. 4. cap. 6. Ὁ τῆς καθ' ἡμῶν λεγομένης καὶ δυσφημίας καὶ βλασφημείας· item ὁ τοῦ δαιμόνων φίλος καὶ φεύγοντος appellatur. Libro autem 10. cap. 9. ὁ πάντων δυσμενέστατος καὶ πολεμιώτατος Ἑλλήνων τε καὶ ἡμῶν. Nec minori elogiorum varietate à Theodoreto ornatur, ſerm. 1. ὁ κατὰ τῆς ἀληθείας λυττήσας. ſerm. 2. ὃς τῆς ἀσεβείας μονόμαχος κατὰ θεοῦ τοῦ ὅλων τὸν ἀκόλαστον ἐκίνησε γλῶτταν. ſerm. 3. ὁ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλος. ſerm. 10. ὁ ἄσπονδος ἡμῶν πολέμιος, τὸν θεοσεβῆ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἀναδεξάμενος μάχην. ſerm. 12. ὁ πάντων ἡμῶν ἔχθιστος. Ità etiam D. Hieronymus, *ſtultum, impium, blaſphemum, væſanum, impudentem, ſycophantam, calumniatorem Eccleſiæ, rabidum adverſus Chriſtum canem* paſſim vocat: ut cæteros taceam, apud quos nec pauciora, nec leviora reperias. Sed nè convitiis tantùm Chriſti & veritatis hoſtem quis oppugnatum exiſtimet, prodierunt adverſus ipſum in arenam præcipui aliquot Eccleſiæ doctores, & manu conſertâ calumnias veritatis gladio jugulârunt. Nam ut Fl. Lucius Dexter in Chronicis ad annum Chriſti CCCX. prodidit; (ſi modò autor tot aſſumentis adulteratus ad teſtimonium citari debeat:) *Triginta circiter ſcriptores Catholici contra blaſphemias Porphyrii philoſophi ſcripſerunt, & in his nonnulli Hiſpani* ſi interpolatoribus credendum. Iſtiuſmodi enim affanias largâ manu adſcripſerunt, qui ſuæ nationis laudem ſeſe aucturos hâc ratione ſperabant. Trium tamen clariſſimorum hominum opera potiſſimùm in hoc certamine eluxit, Methodii Patarenſis, Euſebii Cæſarienſis, & Apollinaris Laodiceni. Sed nullius opus ad noſtram ætatem pervenit. Credo quòd Porphyrianis libris extinctis, & recepto per univerſum orbem Chriſtianiſmo iſtiuſmodi ſcriptis Eccleſia Dei non ampliùs indigeret. Horum ſæpenumero meminit D. Hieronymus: præfatione in Danielem, & ſub finem cap. XII. in apologia ad Pammachium; tum potiſſimùm epiſtolâ LXXXIV. ad Magnum Oratorem Romanum. *Scripſerunt*, inquit, *contra nos Celſus atq; Porphyrius. Priori Origenes, alteri Methodius, Euſebius & Apollinaris fortiſſimè reſponderunt. Quorum Origenes octo ſcripſit libros: Methodius uſque ad decem millia procedit verſuum: Euſebius & Apollinaris vigintiquinque & triginta volumina condiderunt.* Methodius primus omnium ad veritatis defenſionem ſignum ſuſtulit, ante Diocletiani perſecutionem, ut ſuprà oſtendi. Hunc *nitidi compoſitique ſermonis libros* adverſus Porphyrium confeciſſe ſcribit Hieronymus in Catal. Ill. Script. & *diſertiſſimum martyrem* vocat cap. 12. in Daniel. neſcio tamen utrùm κατὰ πόδα ſingulis reſponderit:

reſponderit; cùm eum ex parte tantùm reſpondiſſe D. Hieronymus dicto loco, & alibi teſtetur. Sanè elegantiam copiámque dicendi præter Photii, hominis κριτικωτάτου teſtimonium, & eclogas prolixas ab eo conſervatas, abundè probat opuſculum de humani arbitrii libertate, cujus maxima pars publicè extat: tum etiam convivium decem virginum, περὶ τῆς ἁγνελομιμήτου παρθενίας liber, & homiliæ nonnullæ, quæ in Vaticana bibliotheca non ſine publico damno latitant. Euſebii quoque opus contra Porphyrium Romæ adhuc ſervari nimis temere multi credunt. Hujus tres integros libros blaſphemiis contra Danielem Prophetam oppoſitos fuiſſe paulò ante ex D. Hieronymo vidimus. De cæteris nihil diſtinctè licet affirmare. Apollinaris libros 30. contra Porphyrium idem Hieronymus epiſt. 65. *ad* Pamma. *fortiſſimos* appellat, *& egregia volumina:* & in Catal. Ill. Script. *inter cætera ejus opera vel maximè probari* ait. Extat de iiſdem præclarum teſtimonium Vincentii Lirinenſis: *Nam quid Apollinare præſtantius acumine, exercitatione, doctrinâ? quàm multas ille hæreſes multis voluminibus oppreſſit? quot inimicos fidei confutavit errores? indicio eſt opus illud* 30. *non minùs librorum, nobiliſſimum & maximum, quo inſanas Porphyrii calumnias magna probationum mole confudit.* Hinc meritò tantum virum in hæreſin prolapſum dolet.

De Imperatorum edictis, quibus impios hoſce Porphyrii libros ſuppreſſerunt, jam ſuperiùs egi. Quamvis concitatis vulgi animis promiſcuè in omnia ſcripta ſævitum, quæ infauſtum Chriſtianis nomen præferebant. Et hæc, niſi fallor, cauſa eſt, cur Philoſophicæ hiſtoriæ Malchi nomen fuerit præfixum, non ab ipſo quidem autore, verùm ab iis qui communi Porphyrianorum librorum cladi hoc opus ſubtractum cupiebant: ut quaſi ſignis commutatis inquirentium oculos animúmque falleret. Sed ut nullum tam noxium venenum eſt, unde non ſalubris aliqua medicina arte extrahi poſſit: ità ex peſſimis hiſce libris veritatis propugnatores ſcorpiacum confecere, quo non ipſius ſolùm Porphyrii, ſed & reliquorum omnium Eccleſiæ hoſtium ictus noxios, & virulentas calumnias perſanarent. Quinimo nullus omnino ἀφ' ἑξῆς plura aut fortiora tela Doctoribus Eccleſiæ ſuppeditavit, quibus multiplicem gentilium errorem faciliùs fæliciúsque jugularent. Cujus quidem rei argumenta abundè peti poſſunt ex Euſebio, lib. 3. & 4. de præpar. Theodoreto therap. ſerm. 3, 7, & 10. D. Auguſtino de civ. Dei lib. 10. aliiſque Sanctorum Patrum locis quàm plurimis. Ubi Porphyrii teſtimoniis perſpicuè probatur, univerſam illam fabuloſam & πολύθεον gentilium Theologiam μηδὲν ἱερὸν, ἢ μηδὲν θεοπρεπὲς continere. Dæmones, quibus divinitatis honorem cæca mortalitas tribuebat, infeſtos & malignos humani generis hoſtes eſſe: oracula ab iiſdem edita meras eſſe impoſturas, & credulæ hominum ſimplicitati lubricis & obſcuris verborum ambagibus illuſiſſe. Sacrificia & mactatione

tiones à vera pietate abhorrere : & craſſos ac materiales dæmones eſſe, qui hoſtiarum vaporem fætidúmque nidorem expetant : aliáque hujus generis plura, quibus ἑλληνικὴ θρησκεία à fundamentis evertitur. Unde veriſſimè de hoc philoſopho Theodoretus ſerm. 3. græc. aff. dixit : *videtur hoc miraculum Samſonis ænigmati perſimile : ex ore comedentis exivit cibus, & ex forti dulcedo. Hæc enim ad refellendum mendacium à mendacii patrono ſcripta ſunt : & veritatis accuſator præter animi ſententiam veritatis defenſor evaſit. Deus enim qui linguam vatis Balaam imprecari paratam benedictionem proferre coegit, is & hujus linguam rabido furore adverſùs veritatem concitatam, invitam contra mendacium convertit.* Neque id ſolum ; ſed noſtræ quoque religioni luculentum non uno in loco teſtimonium perhibuit, & Chriſti divinitatem, quamvìs inſcius & invitus, comprobavit. Non ſecus ac dæmon ipſe in Evangeliis Chriſtum Dei filium confeſſus eſt. Tale enim illud eſt quod Euſeb. lib. 5. præpar. cap. 1. ex opere adversùs Chriſtianos, & Theodoretus in ipſo fine Therapeuticon proferunt : Chriſti adventu dæmonum poteſtates atque operationes ceſsâſſe. Tum quod libro 3. demonſtr. ex libro 3. de philoſophia ex oraculis ab eodem Euſebio, & D. Auguſt. lib. 19. cap. 23. adducitur. Ubi dæmones ipſos de Chriſti pietate, paſſione, & immortali gloria εὐφήμως reſpondiſſe teſtabatur, quem & ipſe propterea nequaquam blaſphemandum pronunciabat. Atque utinam vel dæmonum, magiſtrorum ſuorum modeſtiam homo effrænis linguæ & impotentis animi fuiſſet imitatus : nec blaſphemiarum, conviciorum, calumniarum & mendaciorum plauſtra in Chriſtum effudiſſet : rectiùs ſanè ſi non ſaluti, ſaltem famæ ac nomini ſuo conſuluiſſet. Ut hìc potiſſimùm variam ac mutabilem animi inconſtantiam, & dogmatum contrarietatem ipſi exprobare liceat : quam in reliquis ſcriptis jam olim animadvertit Eunapius, & Ill. annalium ſacrorum autor ad palinodiam ſub Conſtantino M. factam argutè magìs quàm verè pertrahit.

Cæterùm quæ de opere adversùs Chriſtianos SS. Patrum teſtimoniis confirmata hactenus propoſui, id quoque manifeſtè videntur evincere, quæ Lactantius lib. 5. de juſt. c. 2. de Philoſopho Chriſtianæ religionis oppugnatore ſcripſit nequaquam de Porphyrio intelligenda eſſe. Nam præter rationes ſuperiùs à me adductas, diverſi autoris opus fuiſſe apparet non ſolum ex diverſo librorum numero, ſed ex materia & apparatu diverſo. Cùm enim Lactantius Hieroclis judicis accuratum & ſubtile ſacræ Scripturæ examen miretur, quòd *ejus falſitatem arguere conatus, tanquam ſibi eſſet tota contraria, adeò multa adeò intima enumeráſſet, ut aliquando ex eadem diſciplina fuiſſe videretur* ; fatetur haud obſcurè, alterum Philoſophiæ antiſtitem nihil ſimile ad Chriſtianæ religionis oppugnationem attuliſſe. Quin etiam in perſequendo inſtituto ſuo *ineptum, vanum, ridiculum, & pro inanitate ſua contemptum*

temptum fuiſſe ſcribit. Adeò quidem ut Hieroclis φιλαλήθη argumentorum robore & vehementiâ, ſive ut ipſe ait, mordacitate ei præferre non dubitet. Quæ profectò de Porphyrii libris nullo modo accipere licet: niſi hominem dicendi peritiſſimum, & in diſputando apprime exercitatum ἀκριβείας manifeſtæ convincere velis. Nemo enim non videt, quantopere hæc à reliquorum Patrum judicio diſcrepent. Cæteri enim omnes Hieroclem vel ignorârunt omnino, vel præ Porphyrio adeò contempſerunt, ut nec nomen ejus nunc ſciretur, niſi Euſebius operis particulam, quâ Apollonium Chriſto comparabat, refutâſſet. Sed contemptum potiùs quàm ignotum fuiſſe, ex Euſebii libro appareat, qui cætera ejus Scriptoris tanti fuiſſe negat, ut iis refellendis operam impenderet: quippe quæ non illius propria, ſed ex aliorum ſcriptis, non ſententiis modò, verùm dictionibus quoque iiſdem, ac totidem penè ſyllabis impudenter ſublecta erant. Quibus verbis Hieroclem ea quæ de ſacrarum literarum repugnantia ſcripſerat, cùm ex aliis Chriſtianiſmi oppugnatoribus, tum præcipuè ex Porphyrio ſuffuratum fuiſſe manifeſtè indicat. Et dum alibi iis reſponſum oppoſitum iri ſcribit, ad Porphyrii refutationem, quam animo jam moliebatur, haud dubiè lectorem rejicit. Hunc enim divina oracula aſſiduâ lectione triviſſe, & in iiſdem ſubvertendis vehementer exercuiſſe ingenium, præter ſuperiora SS. Patrum loca, teſtatur Theodoretus therap. ſerm. 7. ubi de ſacrificiis lege divina conſtitutis agit. Τύπις ἀκριβῶς ἐντυχὼν ὁ Πορφύριος· μάλα γὰ ἐνδιέτριψε τῷ καθ' ἡμῶν πυρδίων γραφῷ· ἀλλότριον εὐπιθείας καὶ αὐτὸς ἀποφαίνει τὸ θύειν. *Hæc*, inquit, *cùm diligenter Porphyrius perlegiſſet, (plurimum namque temporis in iis contrivit, dum ſuum adverſùs nos opus procuderet:) ipſe etiam ſacrificia à pietate aliena eſſe pronunciavit.* Sed ut Simiæ humanos geſtus imitantur, naturam tamen ſuam cum humana non permutant; ità Porphyrium è ſacris literis quædam pro libitu ſublegentem veritatem imitando utcunque expreſſiſſe, ipſam verò minimè perdidiciſſe ait. Ἀλλὰ μεμφόμενος πάθος, μᾶλλον δὲ κολοιὸς ἀλλοτρίοις φθόγγοις καλλωπιζόμενος.

Hæc de Porphyrii vita & ſcriptis ad antiquitatis illuſtrationem hactenus diſſeruiſſe ſufficiat.

ΤΕΛΟΣ.

LUCÆ HOLSTENII OBSERVATIONES

Ad Vitam Pythagoræ à PORPHYRIO scriptam.

PAg. 180. v. 1. Συμφωνεῖται μὲν δὴ] Principium operis mūtilum esse quis non videt, cùm Pythagoræ nomen nusquam compareat? puto procœmium operis desiderari, ad cujus finem hæc verba referenda.

V. 9. Ἐκ Τύρε] Ità restitui pro Πύῤῥε & Πύῤῥαν vocibus nihili. Similis quoque error pag. seq. v. 8. & 21. ubi Πυῤῥινὸν pro Τυῤῥηνὸν antè legebatur. Et ecce tibi præter Diogenem Laert. Dionysium Halic. & Plutarchum, testes fide dignos, Clementem Alex. v. strom. Euseb. præpar. 10. c. 4. & Theodoret. 1. Therapeut. Τὸν δὴ Πυθαγόραν Ἀεισόξενός τε καὶ Ἀείσαρχός τε καὶ Θεόπομπος Τυῤῥηνὸν εἶναί φασιν. ὁ δὲ Νεάνθης Τύριον ὀνομάζει. Ubi ex Neanthe adduci vides, quæ noster ex Cleanthe citat: ità apud alios quoque utriusque nomen ἐναλλὰξ poni observo. Nam quod Aristophanis schol. ad equites ex Cleanthe refert de tribus civitatibus, quæ Themistocli frumentum, vinum, & obsonium præbuerunt, id Neanthis Cyziceni autoritate affirmat Plutarchus in Themistocle. Nihil tamen hic pronuntiare ausim: cùm & infrà noster Neanthis testimonio utatur; Cleanthis autem μυθικὰ Athenæus lib. 13. laudet.

V. 15. Εὐφυὴς] Ingenii præstantiam εὐφυΐαν Plato, cæteríque propriè dixêre: eâq; præditum εὐφυῆ· ut ἀφυΐαν, & ἀφυῆ, qui eâdem destituitur. Plato præclarè utrumque explicat v. Polit. Ἆρα ὥσπερ ἐλέγες τὸν μὲν εὐφυῆ πρὸς πᾶν, τὸν δὲ ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ χαλεπῶς· καὶ ὁ μὲν ἐπὶ βραχείαις μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρησιλογὸς εἴη ἃ ἐμάθεν· ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μυδὲ ἃ ἐμαθε σώζοιτο, &c. Stoici definiebant εὐφυΐαν, ἕξιν ἐκ φύσεως ἢ ἐκ καλαισθήσιος οἰκείαν πρὸς ἀρετὴν, καθ' ἣν εὐαπάλητοι ἀρετῆς εἰσί τινες. hinc Plutarchus συμπ. l. ix. q. 14. animam δι' εὐφυΐαν facilè ad rerum cœlestium recordationem & amorem concitari ait. Herodotus de Homero: ἑώρα τὸν παῖδα ὄντα σωμετὸν καὶ κάρτα εὐφυέα. ibid. Φύσιν ἀγαθὴν vocat; ut Zeno in epist. ad Antig: Φύσιν εὐγῆν. quem locum videre operæ pretium est. De Socrate Porphyrii verba sunt apud Theodoret. ser. 1. aff. gr. εἶναι αὐτὸν πρὸς ἅπαν ἀφυᾶ. Sed de ἀφυΐα vide Epictet. c. 63. & Simplicium: & imprimis Arrianum lib. 3. c. 6. ubi δοκιμαστέον τὴν εὐφυῶν καὶ ἀφυᾶν

ἀεὐῶν ex Rufo ponit. Gellius lib. 19. c. 9. Asiaticum adoleſcentem ait fuiſſe *ad rem muſicam facili ingenio ac lubenti.* Apulcius in Florid. de Pythagora: *Vir ingenio ingenti, ac proſectò ſupra captum hominis animi auguſtior.* & alibi de Platone: *pueri ejus acre in percipiendo ingenium.* Sed hæc potiùs ὀξύτης, pars εὐμαθείας de qua infrà. hac enim Pythagoram & Platonem maximè valuiſſe Arnobius quoque teſtatur lib. 2. *Platonica licet aut Pythagorica progenies, aut horum alicujus, qui acuminis perhibentur fuiſſe divini.*

V. 21. Φερεκύδη τῷ Συρίῳ] Ex Syro maris Ægæi inſula oriundus fuit, non ex Syria orientis provincia. hinc enim gentile Syrus, indè Syrius. Sexcenties hac in re peccatum video apud Clementem Alex. Euſeb. de præp. Theodoretum, Diogenem Laertium, & alios: ubi interpretes Syrum ſemper reddunt. apud hunc ſerm. 1. gr. aff. malè legitur, ὁ μὲν γὰρ Φερεκύδης Τύριος ἦν Ἀθηναῖος. apud Diogenem quoque Laertium vitioſè ἐν Σύρᾳ τῇ νήσῳ, pro Σύρῳ, ut & apud Suidam: v. Φερεκύδης. ὅτι ἡ νῆσος μία τῶν κυκλάδων ἡ Σύρος πλησίον Δήλου. ubi leg. Σύρος. Hic error levis: principes tamen eruditorum in majorem induxit: qui omnem ſapientiam ex Syria in Græciam delatam hoc argumento contendunt, quòd Pythagoras primus Philoſophorum Syro præceptore fuerit uſus.,

P. 181. v. 25. Ἀλλὰ καὶ Ἑρμοδ.] Particulam ἀλλὰ rectiùs tolles. cùm Hermodamantem jam antè commemorârit unà cum Pherecyde; quibus nunc Anaximandrum addit.

V. 32. Χαλκῶν ἀνάθημα] Artium & ſcientiarum inventa olim in columnis cippiſque & tabulis æneis, ad poſteritatis memoriam publicè deſcripta fuiſſe non uno loco veteres teſtantur. Plinius lib. 34. c. 9. *Uſus æris ad perpetuitatem monumentorum jam pridem tranſlatus eſt, tabulis æneis, in quibus publicæ conſtitutiones inciduntur.* idem lib. 13. c. 11. *Publica monumenta plumbeis voluminibus confici cœpta.* Vetuſtiſſimum hujus rei exemplum de Sethi filiis refert Joſephus, antiq. Iud. lib. 1. qui aſtrorum ſcientiam duabus columnis, lateritiæ alteri, alteri ſaxeæ, inſcripſerunt: ut altera diluvio, altera incendio ſupereſſet. Apud Ægyptios teſtatur Proclus lib. 1. in Timæum, p. 31. omnia admiranda ingenii reperta & præclarè facta columnis inciſa ad poſteros fuiſſe transmiſſa. Ἀριστοτέλους καὶ τὰ γεγονότα διὰ τῆς μνήμης ἀεὶ νέα παρεσῃ· ἡ δὲ μνήμη διὰ τῆς ἱστορίας. αὕτη δὲ ἀπὸ τῶν στηλῶν, ἐν αἷς ἀνεγράφοντο τὰ παραδοξα, καὶ τὰ θαύματος ἄξια σὺν πρασμάτων, εἴτε ἐν πολέμοις, εἴτε ἐν εὑρέσεσιν. quin terræ marisque ſitum ambitúmque univerſum iiſdem inſculpſiſſe autor eſt Apollonius Rhodius lib. 4. v. 279.

Οἱ δήποτε γραπτοὺς πατέρων ἔδεν εἰρύονται,
Κύρβεις, οἷς ἐνὶ πᾶσαι ὁδοὶ καὶ πείρατ' ἔασιν
Γῆς τε θαλασσῆς τε πόλεις ἐπινεισομένοισιν.

ubi fortè rectiùs γραπτὰς κύρβεις legeretur. nam quòd Scholiaſtes

hoc

hoc loco γράπλυς, τοὺ νόμους explicat, id autoris menti minimè convenire existimo. Commodiùs inscriptiones quascunque lapidibus incisas intelligas. Iamblichus quoque de mysteriis Ægypt. sec. 1. c. 2. omnia sapientiæ inventa antiquis Mercurii columnis inscripta fuisse refert, *Quas cùm Plato olim & Pythagoras legissent, philosophiam instituerunt.* Sed nemo meliùs quàm vetus & incognitus autor admirandi operis de divina sapientia secundùm Ægyptios, lib. 14. c. 14. *Sapientes Babylonii & Ægyptii mentis acumine ad illa supremi mundi abdita penetrantes, animorum conceptus, sicut ipsi oculati testes sumus, in lapidibus per figuras describebant. Idémque in omnibus artibus & scientiis faciebant. Deinde lapides in quibus illa erant descripta in templis collocabant, & quasi paginas perlegendas exhibebant, talésque librorum loco illis erant in usu.* De Babyloniis quoque Plinius lib. vii. c. 56. *Epigenes apud Babylonios DCCXX. annorum observationes syderum coctilibus laterculis inscriptas docet.* Idem quoque mos in Græciam transiit: ubi leges, edicta, proscriptiones, fœdera, & cætera publica acta columnis cippísque saxeis, h. e. στήλαις καὶ κύρβεσιν inscribebantur: qua de re Harpocration, Apollonii scholiastes, cæteríque Grammatici veteres consulendi. quin & æri incisa fuisse ex Platonis Minoe constat: ubi refert, Talum circumtulisse leges scriptas ἐν χαλκοῖς γραμματείοις. Artium quoque & ingenii monumenta à temporis injuria simili ratione vindicâsse testatur vetustissima tabula chronologica Arundelliana, nuper magno bono publico à viris eruditissimis in lucem prolata: tum etiam Hippolyti Portuensis canon paschalis, qui ejusdem statuæ adscriptus in Vaticana biblioth. visitur. Hanno Carthaginiensis Libycæ circumnavigationis descriptionem in Saturni templo posteritati legendam proposuit: nec dubito quin ἀνάθημα illud ære vel mormore fuerit expressum. Romanos quoque fastos consulares, & calendaria diversa, tum urbis universæ ἰχνογραφίαν, cum regionibus, vicis, viis, atque ædificiis omnibus marmoreis tabulis cippísq; spectanda proposuisse, fragmenta à viris doctis collecta testantur. Nè quid de legibus xii. tabularum, & legis regiæ reliquiis dicam, quæ in Capitolio spectantur: ea enim legum scribendarum ratio non à Romanis aut Græcis, sed ab ipso Deo Opt. Max. originem ducit: qui legem digito proprio lapideis tabulis inscriptam Hebræis per Moysen promulgavit: & sanè optimè hunc scribendi modum exprimunt S. literæ. Iob. c. xix. v. 24. *Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei stylo ferreo, aut plumbi laminâ: vel certe sculpantur in silice.* De fœderibus quoque tabulis æreis perscriptis exempla habes 1. Macchab. cap. viii. v. 22. & cap. xv. ver. 13.

P. 182. v. 1. Σῖμον] Simum Posidoniatem Pythagoricum Iamblichus commemorat: nescio tamen an illi hoc tribuendum, ob reverentiam quâ præceptorem colebant Pythagorici.

V. 2. Τὸν κανόνα] Musicum scilicet: quod & in versione explica-

tionis

tionis causâ addidi: nam Laertius testatur Pythagoram canonem unius chordæ invenisse. Meminit etiam Nicomachus lib. 1. enchirid. harm. p. 79. Τῆ Πυθαγορικῆ λεγομένῃ κανόνος· cujus divisionem ibidem tradit. Ea autem regula sive norma est, omnium tonorum rationes & proportiones continens. quomodo autem à Pythagora inventa fuerit vide apud eundem Nicomachum pag. 69. & Iambl. l. 1. c. 26. hunc canonem tanquam κριτήριον in omni harmonica disquisitione adhibendum docet Ptolemæus lib. 1. harm. c. 2. Τὸ μὲν ὄργανον τῆς τοιαύτης ἐφόδου καλεῖται κανὼν ἁρμονικὸς, ἀπὸ τῆς κοινῆς καταχρήσεως, καὶ τῷ κανονίζειν τὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνδέοντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν παρειλημμένος. ubi scholion Græcum, Κανὼν ὅτι μέσον ὀρθότητος ἦν ἐν τοῖς ψόφοις συμπεπτωκότων· ἢ μέσον ὀρθότητος ἦν ἐν τοῖς ψόφοις ἡρμοσμένων διαφορῶν, αἱ θεωροῦνται ἐν λόγοις ἀριθμῶν. Ità Ms. Codex græcorum musicorum, quem Illustrissimi Card. Barberini instructissima bibliotheca mihi suppeditavit: unde etiam τὰ μονόχορδα instrumenta musica, Panduras vulgò dictas, Pythagorici κανόνας appellabant: teste Nicomacho lib. 1. p. 67.

Vers. 4. Ἐπὶ σοφίας] Σοφίαν Pythagoræ & Platonis schola propriè vocabat τὴν τῶν νοητῶν καὶ ὄντως ὄντων ἐπιστήμην, καὶ μόνην τὴν ἐν τούτοις καθάπτειν καὶ γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Promiscuè tamen omnis ars & scientia ità dicitur: idque autore etiam Homero, quem τὸν τεχνοτικὸν hoc nomine appellâsse Hesychius, Suidas, aliique observant. Quemadmodum etiam σοφιστὴς, quivis artifex. hîc artes liberales hoc nomine intelligi ex adjuncto numero septenario apparet.

P. 182. v. 16. Ἡγεῖτο τῶν παρθένων] Iamblichus idem refert lib. 1. c. 30. Γήμαντα δὲ τὴν γεννηθεῖσαν αὐτῷ θυγατέρα, μὴ ταῦτα δὲ Μέννωνι τῷ Κροτωνιάτῃ συνοικήσασαν, ἀγαγεῖν ὅπως, ὥστε παρθένον μὲν ὄσαι ἡγεῖτο τῶν χορῶν, γυναῖκα δὲ γενομένην πρώτην προσιέναι τοῖς βωμοῖς, *Cùm autem uxorem duxisset, filiam ex ea susceptam, quæ Menoni Crotoniatæ postea nupsit, ità educâsse, ut virgo quidem duceret choros, nupta verò prima ad aras accederet.* Ità locus ille constituendus. Choros autem duxisse, qui honore & dignitate cæteros omnes præcederent tam notum est, ut & proverbio locum fecerit. Ità Diana apud Homerum in hymno,

Μετὰ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἰόντων·
Ἡγεῖται χαρίεντα περὶ χροὶ κόσμον ἔχουσα
Ἐξάρχουσα χορείης.

Hinc χορηγὸς & χοροδέκτης.

V. 20. Λύκος] Ità hîc legendum docuêre jampridem viri clarissimi, qui de Græcis historicis scripsêre. Ad quos lectorem remitto. Cæterùm quod ille de Philosophi nostri patria referebat, idem quoq; Fl. Josephus affirmat l. 2. c. Appi. Æquè difficile esse Pythagoræ patriam indicare atque Homeri.

Ver

Vers. 28. Φλιάσιον] Vide Pausan. l. 2. Mnesarchi pater Euphron avus Hippasus, qui occupata à Doribus Phliunte in Samum profugit. Diogenes aliá & longiore serie recenset.

Vers. 34. Γεωμετρίας] Causam explicat Iambl. l. 1. c. 29. Διὰ τῆς Νείλου περιθέσεις καὶ ἀφαιρέσεις. Sic enim legendum. Unus instar omnium erit ad hunc locum illustrandum Proclus in Euclid. l. 2. c. 4. Cui addas Julianum ità de inventoribus artium differentem apud Cyrill. l. 5. Ἡ μὲν περὶ τὰ φαινόμενα θεωρία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐτελειώθη, τῆς πρώτων τηρήσεων παρὰ τοῖς βαρβάροις γενομένων ἐν Βαβυλῶνι. ἡ δὲ περὶ τὴν γεωμετρίαν ἀπὸ τῆς γεωδαισίας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ἀρχὴν λαβοῦσα πρὸς τοσοῦτον μέγεθος ηὐξήθη· τὸ δὲ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τῆς Φοινίκων ἐμπορίας ἀρξάμενον τέως εἰς ἐπιστήμης παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατέστη πρόσχημα. τὰ δὲ περὶ μουσικὴν καὶ συναριθμεῖ μουσικῆς Ἕλληνες εἰς ἓν συνῆγαν, ἀστρονομίαν γεωμετρίᾳ προσυφαίνοντες. ἀμφοῖν δὲ τοὺς ἀριθμοὺς προσαρμόσαντες, καὶ τὸ ἐν τούτοις ἁρμόνιον καταπήξαντες, ἐντεῦθεν ἔθεντο τὴν παρὰ σοφοῖς μουσικήν· τοὺς ὅρους εὑρόντες τῆς ἁρμονικῶν λόγων πρὸς τὴν τῆς ἀκοῆς αἴσθησιν ἅπταιστον ὁμολογίαν, ἢ ὅτι μάλιστα τούτῳ ἐγγύς. De Chaldæorum astrologicis prædictionibus idem Cyrill. l. c. Julian. Ælian. de anim. l. 1. c. 22. Sextus Empir. lib. v. adv. Mathem. Diogen. Laert. in procœmio. Τοὺς Χαλδαίους περὶ ἀστρονομίαν καὶ προρρήσιν ἀσχολεῖσθαι· τοὺς δὲ Μάγους περί τε θεραπείας θεῶν διατρίβειν, καὶ θυσίας, καὶ εὐχάς. Vide & sequentia de alba veste victûsq; ratione: quæ manifestè imitatus est Pythagoras. His adde & Theophrasti testimonium ex libro de signis, apud Proclum lib. IV. in Timæum p. 285.

Pag. 183. 5. v. 1. Ἐν ὑπομνήμασι] Illos fortè intelligit commentarios, quos à Pythagoreis relictos memorat infrà pag. 40. v. 24. & Iambl. l. 1. c. 29. Citantur etiam τὰ Πυθαγορικὰ ὑπομνήματα à Diog. Laertio ex Alexandro de successionibus Philosophorum: quæ morientem Pythagoram apud filiam Damo deposuisse Lysidis testimonio affirmat.

Vers. 12. Τὴν καρτερίαν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ] Non ex maligno & subdolo sacerdotum ingenio factum arbitror, quominùs homines exteri ad arcana sacra Ægyptiorum admitterentur: sed ex solenni initiationis ritu, & quòd mysteria illa aliter non constarent. Nam cùm in ipso recessu nihil sacrum vel admirandum continerent, externo cæremoniarum apparatu religiosa quædam veneratio iis concilianda fuit. Nè si absq; ſparioˇ cuivis paterent, jocus & ludus vulgò fierent. Cùm non solùm pulchra difficilia sint, sed & difficilia pulchra habeantur. Nihil ego de sanctis & adorandis Ecclesiæ mysteriis dicam: à quorum non solùm participatione, sed conspectu etiam profani & ἀμύητοι sedulò arcebantur. De gentium sacris exemplo esse potest, quod de Mythræ initiis apud Suidam legitur, neminem illi Deo consecrari potuisse

tuiſſe, niſi per aliquot ſuppliciorum gradus ſacrum & impaſſibilem ſe-ſe oſtenderet. Verba hæc ſunt. Μίθραν νομίζουσιν οἱ Πέρσαι εἶναι τὸν ἥλιον, &c. οὐκ ἂν ἔχοι εἰς αὐτὸν ἀνιόντα τις πελάσειεν, εἰ μὴ διὰ πυρὸς βαθμῶν παρελθὼν ἐπὶ κολάσεων δείξῃ ἑαυτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. & Gregorius Nazianz. orat. 1. cont. Julian. & in SS. lumina, τὰς ἐν Μίθρᾳ βασάνους καὶ καύσεις ἐνδίκους τὰς μυστικὰς commemorat. Quo loco Elias Cretenſis annotat, initiandos per XII. cruciatus duci ſoli-tos: nimirum per ignem, per frigus, per famem, per ſitim, per flagra, per itineris moleſtiam, aliáq; id genus. Nonnus autem in σωφρονῆ hiſtoriarum cap. 5. ſuppliciorum gradus lxxx fuiſſe ſcribit, partim re-miſſiores, partim intentiores. *primùm enim*, inquit, *levioribus ſuppli-ciis, deinde atrocioribus afficiuntur: atque ità poſt decurſa omnia tormen-ta ipſius ſacris imbuuntur. Igni quippe & aquâ, atq; huiuſmodi ſupplicio-rum generibus excruciantur.* Τὸ δυσπρόσδεκτον Ægyptiorum Pythago-ras ipſe poſtea imitatus fuit, teſte Iamblicho l. 1. c. 17. qui poſtquam indolem, genus, morésq; diſcipulorum diu multúmque explorâſſet, tri-ennium integrum eos ſolebat rejicere, ut conſtantiam probaret: ad-miſſis tandem in contubernium quinquennii ſilentium ὡς χαλεπότα-τον ἐγκράτημα injungebat. Eámque conſuetudinem à myſteriis trans-latam fuiſſe expreſsè notat: quæ in reliquorum deinde Philoſopho-rum ac Sophiſtarum ſcholas, Athenis præſertim, recepta fuit. Ad hu-juſmodi enim κακοπαθείας referendum, quod de balneo & pallio So-phiſtico Olympiodorus apud Photium cod. 80. & Gregorius Naz. orat. in Baſilium M. ſcribunt: qua de re videndus Vir Cl. Herib. Roſ-wedus ad lib. 6. de vitis Patrum. In quibuſdam Germaniæ Academiis ſimiles ritus cum ipſis literis, ni quid fallor, introducti pertinaciter retinentur, quam depoſitionem vulgò vocant: tum protervæ divexa-tiones quibus anno integro recentiores literarum candidati à prove-ctioribus exagitantur. Quin & mercatorum collegia nonnulla in Se-ptentrionali Germania per ſimiles ſuppliciorum gradus, flagra, inquam, ignem & aquam tyrones recipiunt. Sed ut ad Pythagoram redeamus, in hiſce probationum generibus circumciſionem quoque ab eo ſuſce-ptam autumo: quod Cl. Alexandr. 1. Strom. teſtatur. Cæterùm non ſolùm Philoſophi probationes haſce in ſuas ſcholas tranſtulerunt: ſed naſcentis Eccleſiæ temporibus in monachorum quoq; cœnobia per in-teriorem Ægyptum receptæ fuerunt. Cujus rei teſtem oculatum ha-bes, Joann. Caſſianum l. IV. inſtit. c. 3 *Ambiens quis*, inquit, *in cœ-nobii recipi diſciplinam non antè prorſus admittitur, quàm diebus decem vel eò amplius pro foribus excubans indicium perſeverantiæ ac deſiderii ſui, pa-ritérque humilitatis ac patientiæ dederit; injuriis quoque & exprobrationi-bus multis affectus experimentum dederit conſtantiæ ſuæ: qualisq; futurus ſit in tentationibus opprobriorum tolerantiâ declaraverit.* dein cap. 7. ait hâc perſeverantiâ comprobatum non ſtatim congregationi fratrum

commiſceri, ſed deputari ſeniori, qui haud longè à veſtibulo monaſterii curam habet peregrinorum & advenientium. *Cúmque ibidem*, inquit, *integro anno deſerviens abſque ulla querela ſuum erga peregrinos exhibuerit famulatum, admiſcendus ex hoc congregationi fratrum alii traditur ſeniori, qui decem junioribus præeſt. Hic illi ſemper imperare curabit*, ut ait cap. 8. *quæ ſenſerit animo ejus eſſe contraria.* Quin plura etiam ſuperflua, minúsq; neceſſaria, vel impoſſibilia frequentiùs injungebantur. Cujus rei, ſi vis, exempla vide cap. 24. 27. & 29. Cauſas deinde hujus difficultatis & refutationis exponit, cap. 33. & ſeqq. Similia inſtituta omnes ferme aſcetici ordines ab Ægyptiis accepta ſervant, & tantò quidem magìs, quantò minùs à diſtricto primitivæ converſationis rigore diſcedunt. Eſſæos quoq; Judæorum philoſophos per ſimiles probationum gradus olim in contubernium receptos fuiſſe ipſe Porphyrius prolixè docet, lib. 4. de abſt. ex Fl. Joſepho. Qui & alia multa cum Pythagoreis communia habuere, ſilentium, bonorum communionem, veſtem candidam, dogmatum ſuorum occultationem, abſtinentiam ab animatorum eſu, & ſimilia. Quæ & ipſi haud dubiè ab Ægyptiis ut alia multa accepêre. Nec miretur quiſquam quòd à Judæis & Gentilibus ſacræ converſationis & perfectioris vitæ inſtituta in Eccleſiam derivata dixerim; cùm & ipſum φιλοσοφίας atq; ἀσκήσεως nomen religiosa vita indè traxerit. Nec minori jure Chriſtiani ſaniora gentilium inſtituta in ſuos uſus convertere potuerunt, quàm Hebræi Ægyptiorum ſpolia. Hoc enim argumento manifeſtè liquet, extitiſſe in ſingulis nationibus qui agnitâ naturæ humanæ corruptione, ſtrictiori genere vivendi ad perfectiorem aliquem pietatis gradum ſupra vulgus eniterentur: unde Clementi Alexandrino hæc Gentilium & Judæorum inſtituta βαθμοὶ καὶ ὑποβάθραι τῆς κατ' ἀλήθειαν φιλοσοφίας dicuntur: tantum abeſt ut hoc nomine religioſam vitam noſtri ſeculi more condemnaret. Nec dubito ſi quis altiùs hæc vellet perveſtigare, quin à Nazaræis & priſcis Hebræorum patriarchis, hoc eſt, ex ipſo veritatis fonte repeti poſſent. Sed hæc obiter & in excurſu fieri nequeunt. Addo πλὴν καρτερίαν, cujus hoc loco meminit, intelligi poſſe promiſcuè de omnibus moleſtiis ac difficultatibus, quas ſanè maximas ſacerdotia Ægyptiorum adjunctas habebant. De his ipſe Porphyrius lib. 4. de abſt. Πολλὰ κατὰ τὰς ἱερουργίας ἐνεδέχοντο βάρη, καὶ ὑπηρετήματα τῆς κοινῆς ἀγωγῆς μείζω. Et poſtquam vigilias ac meditationes continuas, ſtatásq; preces recenſuit, addit: ὁ μὲν δὴ πάνος ὁ ἀπεγλὸς τε καὶ διηνεκὴς καρτερία ἐπομαρτυρεῖ τοῖς ἀνδράσι.

Pag. 184. verſ. 1. Διδασκαλεῖον] Ità pag. 36. v. 25. Nam Pythagoræ ſcholam propriè διδασκαλεῖον appellant, ut Platonis Academiam, Ariſtotelis Lycæum vel περίπατον, Epicuri hortos, Zenonis porticum. Hinc ſectatores Pythagoræ οἱ ἀπὸ τῆς Πυθαγορικῆς διδασκαλίας. Nicomacho lib. 1. harm. & Iambl. lib. 1. c. 23. & 28. atque alibi. Sed

ut

ut à docendo διδασκαλεῖον, ità ab audiendo seu auscultando τὸν ἀκρόασιν τῦ Πυθαγόρα vocat, c. 29. & sæpiùs ὁμακλεῖον. De quo infrà.

Vers. 5. Ἄντρον οἰκεῖον] Hac quoque in re Magos imitatus videtur, qui sacra sua in antris & spelæis colebant. Credo ut secretum loci, & sacer horror doctrinæ religionem aliquam conciliaret. Quam ob causam à Minoe & à Numa antra frequentata legimus. Aliter verò Diogenes ex Hermippo in ædicula subterranea eum habitâsse aliquandiu refert, ut ab inferis se rediisse vulgo persuaderet. Sed de his abunde libro de Nympharum antro ipse Porphyrius agit.

Vers. 11 Πολυκράτης τυραννίδα] Vide hanc ad rem luculentam narrationem Apuleii in Floridis, quæ totam Pythagoræ vitam mirum in modum illustrat.

Vers. 17. Διογένης ἐν τοῖς ὑπὲρ Θάλλω] Hujus excerpta habemus apud Photium, cod. clxvi. quò lectorem remitto.

Vers. 23. Τυρρηνῶν] De Tyrrhenorum erroribus per Ægæi maris insulas, vide Cluverium Ital. antiq. l. 2. c. 1. Unde Pelargi sive Pelasgi dicti, quòd ciconiarum more hinc indè vagarentur. Sed ex Tyrrhenis Italis Pythagoram natum fuisse Lucius quidam Pythagoricus probare conatur, apud Plutarchum Sympos. l. 8. q. 7. rationibus sanè haud magni momenti.

Pag. 185. v. 12. Καὶ Ἐβραίων] Apud Cyrillum lib. x. c. Julian. hæ duæ voces desunt. Rectiùs tamen adesse existimo: cùm Clem. Alex. Eusebius, D. Augustinus, aliiq; testentur Pythagoram cum Hebræis quoq; fuisse conversatum, & ab iis dogmata quædam accepisse. Quin etiam genus ex iisdem duxisse pleriq; arbitrabantur, teste D. Ambrosio l. 1. q. 6. De somniorum interpretationibus exempla non pauca sacræ literæ suggerunt. Sed ex divina revelatione, non peculiari gentis scientia protectas eædem docent, quamvis nullam non curiosam artem Judæos excoluisse constet. De Ægyptiorum & Chaldæorum ariolis & conjectoribus vide Genes. c. 41. & Daniel. c. 2. ad priorem locum sic habet catena Græca interp. Lipomano. *Ægyptii ab antiquo divinationibus & superstitiosis artibus intenti fuerunt. Quas qui Abraham illos docuisse dicunt, gravi injuriâ afficiunt sanctum, dum stulti illum laudare contendunt arrogantiâ Judaicâ.* Similia Nicolaus Damascenus de Abrahamo prodidit, ut videre est apud Fl. Josephum. & Euseb. Præp. lib. 9. c. 16, & 17. quamvis nulla isthic peculiaris mentio de Oneirocriticis.

Vers. 14. Τῇ διὰ λιβανωτῦ μαντείᾳ] Idem testatur Laertius. Qui hoc divinandi genere utebantur apud veteres, dicebantur θυοσκόοι. Homer. Iliad. ω'. Ἦ ὄι μάντιες εἰσὶ θυοσκόοι, ἢ ἱερῆες.
Quo loco Eustathius: εἰσὶ δὲ θυοσκόοι μὲν κατὰ τοὺς παλαιοὺς οἱ διὰ θυμιαμάτων μαντευόμενοι, οἱ καὶ ἐμπυρομάντεις καὶ λιβανομάντεις. Similia apud Hesychium extant.

Verſ. 27. Ζάβρηλον] Idem Clem. Alexand. Strom. 1. ex Alexandri libro de ſymbolis Pythagoricis prodidit, Ναζαράτῳ τῷ Ἀσσυρίῳ μαθητεύσαι τὸν Πυθαγόραν. Ubi primam ſyllabam ex præcedenti voce malè repetitam exiſtimo. Apud Cyril. lib. 4. c. Julian. qui ex Clemente ſua tranſcripſit, Zaran editum video. Ut non dubitem quin idem quoq; Plutarchi Ζαράτας ſit, lib. de generat. anim. in Timæo: quem Theodoretus Therap. 1x. nomine Zaradam, gente Perſam vocat. Ab hoc Chaldæo Pythagoram didiciſſe exiſtimo τὰς τελεστικὰς καθαρμὰς καὶ τὰς ἱερατικὰς ἀναλογίας τῆς ψυχῆς. De quibus Hierocles agit ad aureum carmen, pag. 305. & ſeq.

Verſ. 34. Ἐκ τῆς πλάνης ἐνεπεδήσαλο] Haud aliter Euſebius lib. x. præp. c. 4. poſtquam Pythagoræ errores ad varias nationes recenſuit, addit: καὶ ἄλλα παρ' ἄλλων συλλεξάμενος μόνον παρὰ τῶν σοφῶν Ἑλλήνων ἔσχεν ὕβριν, πτερὰ σοφίας καὶ ἀπορίας συνοικέντων. ἔμπαλιν δ' ἂν τῶν ἔξωθεν αὐτῷ πεπορισμένων αὐτὸς αὐτὸς μαθήσεως κατέσχε τοῖς Ἕλλησιν. ibidem quoq; Platonem fateri ait, ſeſe τὰ κάλλιστα ἐμπεδῆσαι εἰς φιλοσοφίαν παρὰ τῶν βαρβάρων. Quin adeò de omnibus Philoſophis affirmat illos hinc indè toto vitæ tempore oberrantes alienis plumis ſeſe exornâſſe: ὥστε αὐτοῖς ἤδη πάλαι πᾶσαν φιλοσοφίαν ἐξ ἑρμῆνε συλλῦσαι. De peregrinationibus autem Philoſophorum deinde cap. 8. ex 1. lib. bibl. Diodori prolixè tractat. Cæterùm ut hi collectas peregrinatione ſapientiæ opes ἐμπορίαν & ἔρμηνον vocant; ità Thales qui Pythagoræ peregrinandi conſilium dedit ἐφόδιον ſimili ratione dixit. Apud Iambl. l. 1. c. 2.

Pag. 186. v. 3. Φυσιογνωμονῆσαι.] Vide infrà pag. 206. v. 5. & Iambl. l. 1. c. 17. & Max. Tyr. diſſ. 15. ubi de Zopyro & hujus conjecturalis ſcientiæ incertitudine præclarè tractat. De Socrate quoque idem prodidit Apuleius. Qui *ubi Platonem puerum adſpexit, ingenium intimum de exteriori conſpicatus eſt facie.*

Verſ. 7. Ζάμολξις] Extat hic locus apud Cyrillum lib. 6. c. Julian. De Zamolxi autem præter Herodotum & Diogenem Laert. vide Euſtathium ad Dionyſ. pag. 43. ut & Suidam & Etymologum, h. v. ubi Mnaſæ & Hellanici antiquiſſimorum autorum de eo teſtimonia habes. Meminit ejuſdem Æneas Gazæus in Theophr. ubi Σάλμοξις vitiosè ſcribitur. Locus enim ille ex Herodoti lib. 4. expreſſus eſt. Hi tamen omnes non pro Hercule, ſed Saturno cultum fuiſſe ſcribunt. Quod autem de fronte inuſta ſeu literata ſubjungit, ſervili genere natum fuiſſe oſtendit. Hinc eleganti joco Bion Boryſthenites patrem ſuum οὐ θεόσωπον, ἀλλὰ συγγεφλῶ ὀπὶ τὸ θεοσόωπε habuiſſe dicebat, teſte Laertio.

Pag. 186. v. 28. Ἑρμοδάμαντι τῷ Κρεοφυλίῳ] Ità legendum ut p. 180. v. 25. non Κρεοφύλῳ. Alii Κρεώφυλον & Κρεώφιλον ſcribunt. De quo præter Strab. lib. 14. vide Platonem x. Pol. Euſeb. præp. l. xii. c. 49. & Euſtath. ad 2. Iliad.

Verſ.

Verſ. 31. ὃς τῇ Πυθαγόρᾳ Σοφίᾳ] alius hic Pythagoras à Philoſopho fuit: licèt multi malè confundant. De quo vide Iamblichum l. 1. cap. 5. prolixè narrantem. Et Plinius lib. 13. cap. 7. exercitatorem, non philoſophum vocat, qui primus athletas ad carnem tranſtulit. Quod & Diogenes Laertius confirmat. Nam Philoſophus non ſolum eſu, ſed & mactatione animantium ſuos abſtinere; & ut Hierocles ait, τὸν ἀθλητικὸν ἀγωγὸν καὶ πᾶσαν τὸν λεγομένων σωμασκίαν fugere jubebat.

P. 187. v. 3. Φθόνος φεύγειν] invidiam omnium maximè fugiendam non hoc ſolùm loco præcipit Pythagoras, ſed & infrà pag. 21. v. 21. item in aureo carmine v. 36.

Καὶ πφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν ὁπόσα φθόνον ἴσχει.
Quæcunque invidiam pariunt, facere illa caveto.

Δεῖ γὰρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τὴν ὑποφθόνων ἀπέχεσθαι τῆς ἡσυχίας ἐρῶντα, καὶ μὴ ἐρεθίζειν ὥσπερ τι θηρίον τὸν φθόνον, ἵνα ἀθορύβως ἐξῇ προκόπτειν τοῖς καλοῖς. *Iis quæ invidiam pariunt, quantum fieri poteſt, tranquillitatis amatorem abſtinere oportet, neque illam inſtar feræ irritare: ut abſque ulla perturbatione in rebus honeſtis proficere liceat*; ait Hierocles. Unde & Comicus ſapienter ità vitam inſtituendam monet, *ut facillimè ſine invidia invenias laudem, & amicos pares.* Invidia enim & æmulatio ſive contendendi ſtudium ἔχθρας γονιμώτατα πάθη, ut Plutarchi verbis utar. Sed contrà ſentiunt illi qui omnem virtutem & felicitatem ex invidia, tanquam corpus ex umbra metiuntur: queis invidiam meruiſſe felicitatis apex eſt. Quia ut veterum quidam dixit apud Stob. ſerm. 38.

Τοῖς ὀλίγοις ἔστιν ὀλίγοις εἰς ὅλως φθονεῖ.
Ἀεὶ τὰ σεμνὰ πάντα κέκτηται φθόνον.

extant ibidem elegantiſſimi verſus Epicharmi: quorum primus fruſtrà à doctis viris tentatus, reſtitui debet in eandem ſententiam.

Τίς ὢν βούλοιτ' ἂν εὐδαιμόνοις φίλος,
Δῆλον ὡς ἀνὴρ γὰρ οὐδεὶς ἐσθ' ὁ μὴ φθονούμενος.

Quis, inquit, *amicus eſſe cupiat iis quibus nemo invidet? certum enim eſt hominem nihili eſſe cui à nullo invidetur.* Simili argutiâ Plautinus adoleſcens optat, nè quis invidus ſuis invideat. Cæterùm ad præceptoris ſui mentem Xyſtus Pythagoricus quoque dixit cap. 44. *Satage magnus quidem eſſe apud Deum, apud homines verò invidiam fuge.*

Verſ. 8. ὃ φρίπτον] Cyrill. Ms. ὃ φρίττειν.

Verſ. 11. ὡς ὢν πλέων] Hunc locum ex Cyrillo Cl. P. Sirmondi & Ms. Vaticano ſupplevi. Unde Heſychii verba explicanda: Τελοῦ, ὁ τοῦ τῆς Πυθαγορικῆς ἐν Δελφοῖς πρίπους.

Verſ. 21. τοῖς Μόργοις μύσταις] repræſentavi lectionem Manuſc. Vaticani; quamvis mihi tam Morgi quàm Morgorum myſtæ æquè ignoti. Morgi tamen neſcio cujus meminit Stephanus v. Γαλαεῖνα. Suidæ autem Μορχοὶ & Ἀμορχοί, quos & jam μολγοὺς & ἀμολγούς, ὡς

ἀμέλγοντας τὰ δημόσια Hesychius & Aristophanis schol. appellant, nihil ad hunc locum faciunt.

Vers. 22. Ἰδαίων δακτύλων] De Idæis dactylis consulenda Strabonis digressio libro 10. de Curetibus, aliisque Jovis, Magnæ Deum matris, & Liberi patris ministris ac sacerdotibus. Ubi varias antiquorum sententias de ipsorum nomine, numero ac patria refert. Neque enim satis constat, utrum à Phrygiæ vel Cretæ monte sic dicti fuerint, teste Hesychio. Sed nemo rectius quàm Apollonius Rhodius lib. 1. v. 1129. & eruditissimus ejus scholiastes; ubi aliquot versus ex Phoronidis autore de iisdem adducit. His adde Lylium Gyraldum Syntagm. 1. de hist. Deor. qui omnia fermè veterum loca congessit.

Vers. 24. Τῇ Κεραυνίᾳ λίθῳ] Ceraunius lapis unà cum fulmine de cœlo decidere, vel potiùs trisulci teli cuspis esse creditur, quæ obstantia quæque magno impetu & vi prorsus admiranda diffindit, & comminuit. De quo Ansel. Boetius lib. 2. cap. 261. Cur autem in Jovis fulminatoris initiationibus Curetes illum adhibuerint vel ex ipso nomine colligi potest. Nec enim mirum lapidem à Jove ex nubibus demissum eisdem sacris adhibitum fuisse, propter symbola mysteriis illis apta. Unde etiam Poeta barbarus apud Boetium loco citato ad fulminis ictus avertendos gestari solitum refert. Ex hujusmodi enim sympathia Selenites, Heliotropius, Hephæstites, aliique lapides nomen invenêre. Multa autem similia vetustatis superstitiosa deliramenta legere est apud Plutarchum de fluminibus, præsertim de Cylindro, Cryphio, Sicyono, & aliis. Quæ autem sequuntur de lustrandi ritu per lavacrum marinum aut vivum flumen, nota sunt ex Cicerone de nat. Deor. Apuleio lib. 11. Milesior. & Virgilio 2. Æneid. idem quoque poeta non uno loco nigræ pecudis meminit, Georg. 4. & Æneid. 3. & lib. 5.

——ipse atri velleris agnam
Æneas matri Eumenidum, magnæque sorori
Ense ferit.

rum etiam caput in sacris velari solitum ex eodem constat, Æneid. 3.

Purpureo velare comas adoperta amictu.

Et paulò post.

Et capite ante aras Phrygio velamur amictu.

niger autem amictus in seriis convenit & funebribus, ac subterraneis sacris, qua de re viri docti ad citata poetæ loca: & ipse Porphyrius apud Euseb. præpar. Evang. lib. 4. cap. 9. oraculi versum adducit,

Φασὶ δὲ μὴν ὑρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χρῄζειν.

hoc est μέλανα, ut Eusebius deinde explicat: τοιαύτη γὰρ ἡ γῆ φύσει σκοτεινή. Quod addit de ter novenis diebus, id quoque ad eadem sacra pertinet. Nam ut Eusebius statim subjungit, τὰ Ζωμαϊκὰ καὶ γεώδη τὰ τρία σύμβολα de novenario autem numero Proclus lib. 1. in Timæum

mæum pag. 45. καὶ τοῖς τεθνηκόσιν ἔνναται πιέσαι, καὶ τοῖς νεογνωμένοις ὁμοίως τὰ ὀνόματα τίθενταί τινες ἐν τῇ ἐννάτῃ· *mortuis ſacra novenario numero faciunt, & recèns natis nomina nono die nonnulli imponunt.* Sic Virgilius 4. Georg.

Poſt ubi nona ſuos Aurora induxerat ortus
Inferias Orphei mittit.

Verſ. 28. τὸ Ἰδαῖον ἄντρον] à Curetibus id antrum Jovi conſecratum fuiſſe teſtatur lib. de antro Nympharum, ſcilicet quòd Jupiter iſthic editus, & à Curetibus abſconditus, & ab Adraſtea Curetum ſorore & apiculis enutritus eſſet. Ut inter alios teſtatur Apollonius Rhodius lib. 2. v. 1237. & lib. 3. v. 134. poſteriori autem hoc loco dubitat Scholiaſtes utrùm à Cretæ an verò à Trojæ monte Idæ nomen habuerit, quia & Trojani, inquit, Jovis incunabula ſibi vendicant. Apollonius ſanè non dubitavit qui priori loco Κρητῶον ἄντρον ſimpliciter appellat. Apiculis Jovis nutricibus hoc antrum conſecratum fuiſſe narrat Antoninus Liber. c. 19. qui de hujus antri natura conſulendus.

Verſ. 30. Τὰς νενομισμένας πομπὰς] ità hunc locum ex Cyrillo reſtitui, quòd commodior ſenſus videretur. Ex quo etiam ſequentia ſupplevi, accedente inſuper Vaticano Ms.

Verſ. 33. ἐπίγραμμα] meminit ejuſdem inſcriptionis Chryſoſt. homil. 3. in Ep. ad Titum. οἱ Κρῆτες τάφον ἔχουσι τοῦ Διὸς ἐπιγράφοντα τοῦτο. ἐνταῦθα Ζᾶν κεῖται, ὃν Δία κικλήσκουσι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν ἐπιγραφὴν ὁ ποιητὴς ψεύσας τοὺς Κρῆτας κωμῳδεῖ, &c. Aliter refert Callimachi ſcholiaſtes: ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μίνωος ἐπεγέγραπτο. ΜΙ'ΝΩΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΟ'Σ ΤΑ'ΦΟΣ. τῷ χρόνῳ δὲ τὸ τοῦ Μίνωος ἀπηλείφθη, ὥστε ὀφειλεφθῆναι, Διὸς τάφος· ἐκ τούτου οὖν ἔχειν λέγουσι Κρῆτες τὸν τάφον τοῦ Διός. *In Creta Minois ſcpulchro inſcriptum:* MINOIS F. JOVIS SEPULCHRUM. *extinctum autem fuit progreſſu temporis nomen Minois, ità ut remaneret* JOVIS SEPULCHRUM. *Hinc Cretenſes ſe Jovis ſepulchrum habere aiunt.*

Pag. 188. v. 21. Θεανοῦς] de hac nihil habeo quod poſt accuratam Ritterſhuſii diligentiam notem. Videndi tamen præter ipſum Plutarch. in præcep. conjug. Cl. Alexandr. Pædag. lib. 1. cap. 10. Strom. lib. 4. Theon in progymnaſ. pag. 52. Anna Comnena lib. 8. p. 162. & Suidas apud Stobæum in eclogis phyſ. cap. 2. extat locus in Theanus libro περὶ εὐσεβείας de numeris Pythagoræ Doricè ſcriptus, ut cætera fermè omnia veterum Pythagoreorum. Aliam fuiſſe duco poetriam Lyricam Locrenſem, cujus Suidas & Euſtathius ad Iliad. β'. p. 327. meminerunt. Subjungam 4. epiſtolas, quæ ſub Theanûs nomine in Ms. quodam Vaticano reperi. Antiquiſſimæ illi Pythagoreæ tribui non poſſe, ultima manifeſtè oſtendit. Niſi potiùs Sophiſtæ cu

justam μελέτην sint, ut pleræque Græcanicæ epistolæ, quæ veterum philosophorum nomen præferunt.

Ἐπιστολὴ πρός τινας τῆς σωφρονίστης Θεανῦς.

Εὐρυδίκῃ τῇ θαυμασίᾳ.

Τίς λύπη κατέχει τὴν ψυχήν; ἀδυμεῖ ἢ δι' ἄδηλόν ἄλλο, ἢ ᾧ σωφρονεῖς ὅτι ἑταίραν ἴσχει, καὶ ταύτῃ τὴν ἡδονὴν λαμβάνει τὸ σώματος. ἀλλ' ἄγε ὅπως σε δεῖ ἔχειν ὦ θαυμασία τῆς γυναικῶν, ἤδη θαῦμα μᾶλλον καὶ μάλα. ἴσχ' ἐρᾷς γὰρ ὅτι καὶ ἀκοὴ ὅτε πληθῇ ἡδονῆς ὀργάνου καὶ μουσικῆς μελῳδίας πληροῦται, ὅτε ὁ κόρος γένηται ταύτης, αὐλεῖ ἐρᾷ, καὶ δύναται ἀκροᾶται ἡδέως. Καί τοι ποία κοινωνία αὐλᾷ καὶ χορδαῖς μουσικαῖς, καὶ ἠχεῖ θαυμασίᾳ τῆς ὀργάνου μελιχροτάτης πιότητος; ὅπως ὁ κατὰ σὲ ὅσιος καὶ τῆς ἑταίρας ἢ σωφρονεῖ ὁ σὸς ἀνήρ. σὲ μὲν γὰρ, φήσει, καὶ φύσει καὶ λόγῳ φρονεῖ ὁ ἀνήρ. ὅτε δέποτε κόρον λήψεται χρῆ σωφρόνων τῇ ἑταίρᾳ σωφρονήσει, ὅπου καὶ ὅσις χυμὸς φθορεποιὸς ἐναπίκειται τῆς τροφῆς ἔρως ὀξύ τις τῆς ἐκ ἀγαθῶν. ἐρωμανίως διαβιώσῃς.

Τιμαιωνίδῃ.

Καὶ τίς ἐμοὶ κοινωνία καὶ στί; διὰ τί ὑμᾶς διαβάλλεις ἀεί; ἢ ἐκ οἶδα ὅπι ἐπὶ πάντων ἡμεῖς ἐπαινοῦμέν σε, εἰ καὶ σὺ τἐναντίον ποιεῖς; ἀλλὰ γίνωσκε πάλιν ὅτι, κἂν ἡμεῖς ἐπαινῶμεν, ἀδεὴς ὄζιν ὁ πεσὼν· κἂν σὺ διαβάλλῃς, ἀδεὴς ὄζιν ὁ ἀκούων. καὶ χαίρω διὰ τοῦτο, ὅτι, ὅτῳ θεὸς ὁρᾷ καὶ δικάζει μάλιστα ἡ ἀλήθεια.

Εὐκλείδῃ ἰατρῷ.

Τὸ σκέλος τῆς ἐπιπάρετο χθές, καὶ ὁ καλέσων ἦλθε πρός σε. παρῆν ὁ καὶ αὐτὸς, ἀλλ' σωθέντων γὰρ λῶν ὁ τρωθείς· ἅμα ὁ τάχει ἀπάντησε λέγων, ὡς καὶ ὁ ἰατρὸς πονήρως ἔχει, καὶ ἀλγεῖ τὸ σῶμα, καὶ τὴν λύπην ἐγὼ (ὁμνυμι τὸν θεὸν) ἀφεῖσα τῶν (ωθέντων ἐκείνων, τὴν ἰατρὸν κατ' νῦν εἶχον, καὶ μετέβαλον τὴν παράκλησιν, καὶ τὸν Κλυτότοξον Ἀπόλλωνα μή τι συμβαίη τῷ ἰατρῷ ἀνιαρόν. καὶ ὅμως ἀδυμῶσα, τέμνω σοι συλλαβάς, μαθεῖν ἐθέλουσα ὅπως ἔχεις, εἰ μήτε κακάκωταί σοι τὸ σῶμον τῆς χαρᾶς, εἰ μή ποτε τὸ πῦρ τῆς θέρμης ἠλάπωται. εἰ μή ποτε ὀργανική σοι γέγονε βλάβη. ὡς ἐγὼ πολλῶν σκελῶν καταφρονήσασα τῶν (ωθέντων, ἀσπάσομαί σε τὴν φίλην ὑγίαν, ὦ ἀγαθὲ ἰατρέ.

Ῥοδόπῃ φιλοσόφῳ.

Ἀδυμεῖς σύ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀδυμῶ. δυσφορεῖς ὅπι μήπω σοι τὸ Πλάτωνος βιβλίον ὁ ἔτως ἐπηγγέλθαι, ἰδέαι, ἢ Παρμενίδης, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ μάλιστα ἀνιῶμαι, ὅτι μήπω τις ἀπολύτησε πρὸς Κέωνος ἡμῶν διαλεξόμενος. ὡ πρώην γὰρ ἂν ἐπεστείλαί μοι τὸ βιβλίον, πρὶν ἂν ἀφίκηταί τις πρὸς τοιῦδε σαφηνίσων ἀνδρὸς, ὡς λίαν γὰρ ἐρῶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς, τοῦτο μὲν ὡς φιλοσόφου, τοῦτο δ' ὡς φοβουμένου τὸν καταχθόνιον θεὸν, καὶ μὴ ἄλλως λόγον ἐπιδῶ τὸ λεπτομερὲς. ἠμέλημαι γάρ εἰμι καὶ τὸ πεπρωμένον ἄρρον τοῦτο ὑ φέρω βλέπειν.

Thcanus

Theanûs Epiſtolæ quædam ad familiares.

Eurydicæ. ſal.

Quis dolor animum tuum invaſit? non enim alio diſcruciatur, quàm quòd is, in cujus contubernio vivis, ad meretriculam accedit, atq; eâ corporis voluptatem explet. Sed nequaquam ità te affectam eſſe decet, ô mulierum decus, aut veriùs miraculum. Nonne enim vides quod & auris, ubi muſici inſtrumenti jucunditate impleta eſt, muſico quoque concentu expletur: ubi autem ſatietas eam cepit, tibiam amat, & fiſtulam libenter audit. Et quid tibia commune habet cum fidibus muſicis, & admirando ſuaviſſimi inſtrumenti ſono? idem quoque de te exiſtimes & de meretrice, quâ maritus tuus fruitur. Nam te & officii maritalis, & naturæ & rationis inſtinctu curabit vir tuus. Sed ſi quando ſatietas eum ceperit, tum ad meretricis contubernium divertet: nam queis ciborum guſtus corruptus eſt, etiam peſſima quædam appetere ſolent.

Timæonidi.

Et quid mihi tecum negotii eſt? quid me perpetuò calumniaris? an neſcis nos ubique te laudare, etiamſi tu contrafacias? Sed & hoc ſcias, Licèt nos te laudemus, nemo tamen nobis credit: & licèt tu calumnieris, nemo tamen tibi aurem præbet. Ideóque gaudeo quòd & Deus ità nos intuetur, & veritas potiſsimùm dijudicat.

Euclidi medico.

Heſterna die cùm quis crus fregiſſet, te accerſitum aliquis acceſſit, aderam enim & ipſa, quòd amicus mihi eſſet qui vulnus acceperat. Sed ille mox reverſus ipſum quoque medicum malè habere, & corporis ægritudine infeſtari affirmavit. Ibi ego, Deos teſtor, amici illius dolore omiſſo, de medico ſollicita eſſe cœpi: & Panaceum, pharetræq; celebrem Apollinem obteſtabar, nè quid ſequius medico eveniret: & nunc animo afflicta has ad te ſcribo, certior fieri deſiderans ut valeas: numquid ventriculi orificium malè affectum ſit, numquid hepatis calor imminutus, an aliqua pars corporis miniſterio inſerviens ſit læſa. Ità ego multa amicorum crura negligens, tuam, ô optime medicorum, amicam ſanitatem præferam.

Rodopæ Philoſopho.

Animo diſcruciaris? diſcrucior & ipſa. ægrè fers me nondum tibi miſiſſe Platonis librum, qui de Ideis, ſive Parmenides inſcribitur; ſed & ipſa ægerrimè fero neminem adhuc à Ceote veniſſe qui mecum colloqueretur: neq; enim librum ante ad te mittere poſſum, quàm venerit qui de illo viro indicium mihi faciat, amo enim efflictim ipſius animâ, partim quidem ut viri ſapientis, partim verò ut qui bene agere nunquam ceſſat, partim etiam quòd terrenos Deos metuam. Nec mera verba eſſe exiſtimes id quod dico: nam ſemimortua ſum, nec diurni hujus ſyderis aſpectum fero.

V. 30.

V. 27. Σιωπὴ] De silentio Pythagorico Ritterſh. ſatis multa hoc loco. & Cl. And. Schottus lib. 2. de bono ſilentii. Hinc etiam proverbium, κ) σιωπηλότερος ἔσομαι τῆς Πυθαγόρα τελεθόντων, de hominibus admodum taciturnis apud Suidam. Quinquennale ſilentium ex Pythagoræ veteri inſtituto ab Apollonio Tyaneo ſervatum fuiſſe ſcribit Philoſtratus lib. 1. c. 5. & c. 9. cujus difficultatem hiſce elegantiſſimis verbis teſtatur, Τοῦτον ὁπτιπνώτατον αὐτῷ φησι γηγενὲς βίον, ὅλων πέντε ἐτῶν ἀσκηθέντα· πολλὰ μὲν εἰπεῖν ἔχοντα μὴ εἰπεῖν. πολλὰ δ' ἂν ὀργιῶ ἀκύσαντα μὴ ἀκοῦσαι. πολλοῖς δ' ὁπτὰ ξυγγενέσθαι τετταράσι δή τι κ) γλῶτται πρὸς ἑαυτὸν φάναι· λόγων τε πρὸς κρυπτόντων αὐτῷ παρεῖναι τὰς ἐλέγξεις ποτε. ubi & hoc refert, eum tempore ἐχεμυθίας per ſigna nutúsque capitis cum amicis verſari & colloqui ſolitum. Xenocratem quoque Philoſophum ſingulis diebus horam ſilentio & meditationi dedicâſſe refert Laertius. Pythagoricum hoc inſtitutum prædicat etiam D. Ambroſius in luculento commentario ad Pſalm. cxix. 9.

V. 30. Ἀθάνατον πῶς ψυχὴ] Sic ipſe Porphyrius apud Stobæum in Eclogis phyſicis cap. de ſtatu animar. poſt exitum. Ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ἀθανασία κ) ἀϊδιότης ἐν τοῖς μάλιστα τῆς Πυθαγορείων δογμάτων γνώριμόν ὅτι πᾶσιν κ) φανερόν. ὅν γε περὶ τ' εἰπόντα, ἔδοξα κ) τοὺ ὕπνου ἰδεῖν τεθνεῶτα τὸν πατέρα, φασὶν εἰπεῖν, οὐκ ἔδοξας, ἀλλ' εἶδες. *Animam permanere & ſempiternam eſſe inter præcipua Pythagoræ dogmata cuivis notum eſt. quem etiam cuidam dicenti patrem vitâ functum in ſomnis videre mihi videbar: reſpondiſſe ferunt: non videre viſus es, ſed vidiſti.* De eodem Pythagoræ dogmate Diodorus Sic. princ. l. 18. Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ τινες ἕτεροι τῆς παλαιᾶς φυσικῶν ἀπεφήναντο τὰς ψυχὰς τῆς ἀνθρώπων ἀθανάτους ὑπάρχειν. &c. Cicero 1. Tuſc. q. Pherecydem Syrum primum hoc apud Græcos affirmâſſe ait. Sed à Magis, & Ægyptiis Pythagoram hoc quoque dogma cum ſequentibus hauſiſſe mox Herodoti autoritate oſtendam.

V. 31. Μεταβάλλειν εἰς ἄλλα γένη ζώων] ſic Ms. Vatic. quod magis probo quàm ἄλλα σώματα ἀνθρώπων. Neque enim aliis duntaxat humanis, ſed & brutorum animantium corporibus animas inſinuari credebat Pythagoras & Plato: quod præter alios ipſe Porphyrius apud Stobæum loco citato etiam Homeri autoritate confirmat: ubi Ulyſſis ſocios in ſues mutatos refert. Cui etiam Macrobium addas lib. 1. in Somn. Sc. c. 9. Inter poſteriores Pythagoricos & Platonicos diverticula fuêre ſententiarum, de quibus Proclus lib. v. in Timæum. pag. 329. *Queri*, inquit, *ſolet, quomodo animæ in bruta animantia deſcendere dicantur: & alii quidem hominum ad animantia ſimilitudines quaſdam eſſe putant, quas vitas ferinas appellant. Nam ſubſtantiam rationalem nequaquam feri animalis animam fieri poſſe. Alii autem ipſis quoque brutis eam immitti concedunt: animas enim omnes unius ejuſdémque generis eſſe: ut & lupi, & pardi, & ichneumones fiant. Vera autem ratio animam humanam*

brutis

brutis quidem immitti asserit, ità tamen ut propriam suam vitam illa obtineant, & anima immissa eidem quasi superinvehatur, & affectûs propensione ac similitudine cum ea sit colligata. Et hoc multis rationibus à nobis probatum est in commentariis in Phædrum: quòd solus hic insinuationis modus sit. Si autem & illud monere oporteat, Platonis hanc sententiam esse, subjungendum, quod in Politia Thersitæ animam simiam induisse dicat, non autem corpus simiæ: & in Phædro, descendere in vitam ferinam, non autem in corpus ferinum: vita enim cum propria anima conjuncta est: & hoc loco ait mutari in ferinam naturam: nam ferina natura non est corpus ferinum, sed vita ferina. Sed hoc ut dixi, ex commentariis in Phædrum petendum est. Hæc Latinè ascripsi, quod admirandum illud opus à paucis legi, à pauciori bus intelligi sciam. Hebræorum Rabbini eandem sententiam de animæ incorporatione, seu recidivatu tenent, quæ in libro Thalmudico Bava Meziha non uno loco asseritur: & ipse audivi mordicùs hanc opinionem tuentes historiâ Nabuchodonozoris, & verbis Psalmi 21.v.21. *& de manu canis unicam meam:* quibus verbis Prophetam id à Deo expetere affirmabant, nè anima corpore soluta in canem aliúdve brutum animal iterum demergeretur: dignum sanè istis nugatoribus commentum. Cæterùm Herodotus lib. 2. autor est, Ægyptios primos affirmâsse animam hominis esse immortalem, & subinde aliud atque aliud animal immigrare, atque ubi per omnia circuisset terrestria, marina, volucria,, rursus humanum corpus subire: atque hunc circuitum ab ea expleri intra annorum tria millia: ubi & hoc addit quosdam ex Græcis hasce opiniones ab Ægyptiis mutuatos pro suis venditâsse: animæ circuitum alii alio temporis spatio definiebant. Proclus ex Porphyrio decem millium annorum esse tradidit lib. 1. in Tim. p. 45. adde Macrob. lib. 1. in So. Sc. c. 9.

V. 33. χ᾽ περιόδους] Hæc à Magis didicisse videtur Pythagoras, quibus Laertius id dogma tribuit, autore Theopompo. Sic enim ille in præfatione operis sui: [a]Ὅς καὶ ἀναζιώσεσθαι φησὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔσεσθαι ἀθανάτους· καὶ τὰ ὄντα τοῖς αὐτοῖς ἐπικυκλήσεσι διαμένειν. *qui etiam reviviscere homines ex Magorum sententia, & immortales futuros asserit: & res omnes suis revolutionibus permanere.* Ità hic locus legendus: nam ἐπικλήσεσι, quod in vulgatis codicibus extat, putidissimum est. Proclus lib. 1. in Timæum pag. 39. ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς τὸ αὐτὸ θεωρήσειας ἄν, ἐνθυμηθείς, ὅτι τὰ γινόμενα πάντα καὶ φθείρεται· καὶ ταῖς περιόδοις εἴκει ταῖς κοσμικαῖς, καὶ ταῖς ἀνακυκλήσεσι τῆς ὅλης ζωῆς· καὶ ὅτε σωπήσουσιν ἀλλήλους αἱ περίοδοι, καὶ μίαν καὶ σωτὴν ζωὴν ἀπεργάσονται. Vide eundem pag. 9. Stoici quoque similes rerum periodos magni anni circuitu fieri statuerunt: de quibus præter alios Euseb. præp. lib. xv. c. 19. M. Antoninus Imp. lib. xi. τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων appellat.

Vers. 35. Τὰ ἔμψυχα ὁμογλυῆ] Hoc fundamentum Pythagoricæ

goricæ ἀποχῆς, quâ Philosophos sectatores suos ad Justitiæ observationem, καὶ πᾶσαν τὴν τῆ συζυγίας πιλὴν adhortabatur, teste Iamblicho l. 2. quod argumentum latissimè pertractatur ab ipso Porphyrio, opere de abstinentia ab esu animalium: præsertim lib. 3. ubi probare conatur ex mente Pythagoræ, ut ait, omnem animam sensûs ac memoriæ participem, rationabilem esse: & animantium animas nostris ὁμοουσίους non differre secundùm substantiam, sed tantùm secundùm quòd magìs & minùs de ratione participant. Idémque argumentum Plutarchus libro de solertia animalium tractat. qui etiam lib. iv. de plac. Phil. cap. 7. inter Pythagoræ decreta refert, τὴν ψυχὴν ἐξιέναι εἰς τὴν τῆ παντὸς ἀναχωρεῖν πρὸς τὸ ὁμογενές.

P. 189. v. 5. Ὁμακόϊον] Ità propriè Pythagoreorum schola dicta. Clem. Alex. 1. Strom. de Pythagora: καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν νῦν ἔτω καλουμένην τὸ παρ' αὐτοῖς ὁμακοϊον αἰνίττεται. Hierocles sub finem commentar. Pythag. ait aureum carmen non unius cujusdam Pythagorei ἀπομνημόνευμα esse, ὅλως δὲ τῆ ἱερᾶς συλλόγε, καὶ ὡς ἂν αὐτὴ εἴποιεν, ὁμακοΐς παντὸς ἀπόφθεγμα κοινόν. Ità enim rectè interpres pro ὁμαΐς legit. & Proclus lib. 1. in Timæum: πῶς δ' ἂ Πυθαγόρειον τὸ διάφορα μέτρα τῆς ἀκροάσεων ἀφορίζε, καὶ γὰρ τῆς εἰς τὸ ὁμακόϊον φοιτώντων, οἱ μὲν βαθυτέρων, οἱ δὲ ἐπιπολαιοτέρων ἥπλουτο δογμάτων. *Nonne & hoc Pythagoricum est, diversos auscultationum gradus distinctos fuisse? nam qui Communne auditorium frequentabant, alii profundiora, alii leviora dogmata percipiebant.* Hinc ipsi auditores Pythagoræ communi nomine ὁμάκοοι dicti, teste Iambl. lib. 1. c. 17. ἔτω γὰ ἐκάλουν πάντες οἱ περὶ τὸν ἄνδρα. ità enim legendum ἐλαλοῦντο, quod sensum vitiat.

V. 11. Τὰς ὑσίας κοινὰς] Hoc quoq; institutum à Barbaris ad suam διαγωγὴν transtulit. Nam quotquot fermè perfectius aliquod vitæ genus supra vulgus hominum in quacunque natione affectârunt privato bonorum usu sese abdicantes communia illa cum aliis fecerunt, cujus rei exempla ac rationes ex sacra & profana antiquitate suppetunt. Et quidem si à fabulis incipiendum, poetæ inter cætera aurei seculi commoda id quoque numerant, quòd communis usus omnium rerum fuit, neque is sub argenteo Jovis seculo planè sublatus. Unde etiam Jupiter princeps ac præses esse creditur τῆς πολιτικῶς ζώντων καὶ τὴν ἀείσλων πολιτείαν τὴν πάντα κοινὰ πεφυκέναι, teste Proclo ad Hesiod. ἔργ. α'. Philosophi haud procul discedunt ab opinione Poetarum: nam Dicæarchus apud Porphyrium l. 4. abst. triplex vitæ genus eodem modo recenset. Quorum primum & ipse aureum vocat; alterum, τὸ νομαδικὸν, tertium verò τὸ γεωργικόν. sed licet in secundo genere habendi cupidinem publicas opes privatas feciſse affirmet: constat tamen multas Nomadicas gentes promiscuum rerum usum habuisse. De Scythis ultra Mæotin pulchri versus sunt Scymni Chii vetusti geographi, cum multis aliis hactenus non editi.

Τὸν

Τὸν Παντικάπη διαβάντι λιμναίων ἔθνος,
Ἕτερόν τε πλείον', ὃ δὴ νομαδικὰ δ' ὀνομάζουσι,
Νομαδικὰ δ' ὀνομαζόμενα, εὐσεβῆ πάνυ.
Ὡς ἄδην ἐμψύχων ἀδικῆσαί ποθ' ἄν·
Οἰκοφόρα δ', ὡς εἴρηκε, καὶ στέμενα
Γάλακτι ταῖς Σκυθικαῖς τε ἱππομολγίαις.
Ζῶσι δ' ἅπαντι τῷ τε κλῆσιν ἀναδεδειχότες
Κοινὴν ἁπάντων τήν τε ὅλων οὐσίαν·
Καὶ τὸν σοφὸν δ' Ἀνάχαρσιν ἐκ τῶν Νομαδικῶν
Φασὶ γενέσθαι τῶν σφόδρα εὐσεβεστάτων.

Quos sic verti.

Vltraque Panticapen *paludis accolæ,*
Aliique plures nomine haud noti suo;
Vulgus Nomadicos *dicit, admodum pii,*
Vt nec animantibus asserant injuriam:
Plaustrisque ut asserit, vagas trahunt domos.
Ritúque Scythico lacte equarum victitant:
Vitámque de communibus bonis agunt,
Opésq; cunctas publicas cunctis habent.
Ex his Nomadicis, gente quàm piissimâ,
Anacharsis ortus dicitur sapiens homo.

De Essæis ipse Porphyrius lib. 4. de abst. ex Flavio Josepho. *Divitias,* inquit, *contemnunt, & admiranda inter eos rerum omnium communio, nec ullum reperias qui cæteros opibus antecellat. Nam qui sectam ingreditur ex lege bona sua publicare jubetur. Vnde fit ut nec paupertatis sordes, nec divitiarum splendor in iis appareat. Cùm permixtis singulorum facultatibus una eadémq; omnibus tanquam fratribus sit possessio.* Nec dissimilia fuêre Samanæorum apud Indos & Ægyptiorum sacerdotum instituta, de quibus noster dicto loco aliíque consulendi. Inter Græcos bonorum, si non communionem, saltem possessionem æqualem introduxit Lycurgus, utì etiam convictum publicum & communem, quæ συσσίτια & φιδίτια dicebantur; ὥστε δεῖπνεῖν μεθ' ἁλλήλων συνιόντας ἐπὶ κοινοῖς καὶ τελουμένοις ὄψοις καὶ σπίοις, inquit Porphyrius. Φιδίτια autem eodem teste vocabantur, ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπάρχοντα ἄσπα. Quò singulis mensibus de suis bonis singuli æqualiter conferebant. Sed Plato, cùm Pythagoræ doctrinam & instituta in omnibus ferme sibi imitanda proposuisset, etiam bonorum communionem in suam remp. hoc est in hominum sapientiæ studiis deditorum societatem, ad divinum exemplar, & totius universi similitudinem institutam recepit. Falluntur nim qui Platonem in quavis civitate communem usum rerum omnium introducere voluisse existimant. Falluntur inquam, cùm Platoni propositum fuerit exemplar vitæ, quàm felicissimæ & Deo simillimæ animi cogitationibus conceptum mortalibus proponere.

Ideóque

Ideóq; cùm Deum non solùm semetipso contentum, ac sibiipsi sufficientem, nec indigentem ullâ re externâ; hoc est, bonorum omnium fontem uberrimum esse didicisset; sed diffundere se ac bona sua & aliis, ut ipse in Timæo loquitur, absq; invidia communicare, ità hominem publicè ac privatim credebat fore beatissimum, si ad divinæ bonitatis exemplum conformaretur: & bona sua cum quamplurimis haberet communia: & hac communione ad divinæ unitatis similitudinem quàm proximè accedere existimabat. A qua tantò longiùs disceditur, quantò magis unusquisque ad particulare ac proprium aliquod bonum fertur. Ità Proclus lib. 1.-- Tim. p. 14. Διὰ τί ἓν παρ' ἀνθρώποις μειζῶς ταῦτα σπουδάζεται; διότι ζωὴν ἔχουσιν ἔνυλον, καὶ πρὸς τὸ μεριστὸν ὑποτείνουται τὸ ὅλως ὑποστάντες. Διὰ γὸ τοῦτο τὸ ἐμὸν καὶ οὐκ ἐμὸν πολὺ παρ' αὐτοῖς, ἕνωσις ὃ καὶ κοινωνία ζωῆς ἐκλέλοιπεν. *Cur, particularibus bonis acquirendis homines studeant? quia vitam obtinent rebus materialibus immersam, & ab universo deficientes ad particulare feruntur. Hac enim de causa frequens apud illos est, meum & non meum: unio autem & communio vitæ defecit.* Plura apud ipsum legi possunt, quibus Platonis mens luculenter explicatur. Et sanè si rem rectè expendamus, videbimus profectò omnem hominum societatem eò feliciorem esse ac tranquilliorem quantò major inter omnes bonorum æqualitas & communio viget; ubi non pauci aliquot opibus affluunt, cæteris egestate oppressis: quæ iniqui & tyrannici imperii nota certissima esse solet. De uxorum communione nihil dico. Operæpretium tamen erit videre quæ Bessarion Card. scripsit, lib. 4. cap. 3. nunquam satis laudati operis contra Trapezuntium Πλατωνομάστιγα. Cæterùm inter Christianos haud dissimilis bonorum communio, non introducta postmodum, sed unà cum religione ipsa nata videtur, cùm certum sit Christum Servatorem nostrum cum discipulis suis externa vitæ subsidia communia habuisse. Atq; idem Primitivæ Ecclesiæ institutum, sacræ Literæ disertim testantur. Cujus Communionis usus, vel similitudo, remittente charitatis fervore inter solos Asceticos remansit: Nec dubitaverim affirmare communionem illam non minùs Religionis nostræ, quàm Pythagoricæ scholæ fundamentum esse; qui proximum eodem unionis affectu quo nosmetipsos prosequi jubemur: & bonorum tam possessores quàm dispensatores à Deo nos constitutos credimus, & piam erga alios liberalitatem professionis nostræ caput, ac virtutem præcipuam ponimus. Nec sanè aliam originem causamque tot piæ fundationes habent, & tot egregia Charitatis Christianæ monumenta, quibus religio nostra præ cæteris gloriatur. Sed hoc fortasse est ὑπὲρ βαθμῶν πόδα βίπλειν, juxta Græcorum proverbium. Id profectò nemo insicias iverit, Pythagoreos quàm proximè ad Religionem nostram hâc bonorum communione accessisse, si quis ea legat quæ Iamblichus, lib. 1. cap. 33. retulit. Epicurum Pythagoricum hoc institutum im-

pro-

probâſſe teſtatur Laertius lib. 10. quòd non tam amicorum quàm diffidentium id eſſe videretur. Τόν τε Ἑπίκερον μὴ ἀξιῶν εἰς τὸ κοινὸν καταπίθεσθαι τὰς οὐσίας, καθάπερ τὸν Πυθαγόραν, κοινὰ τὰ τῶν φίλων λέγοντα. ἀπιστίαν γὰρ εἶναι τοῦτον. εἰ δ' ἀπίστων, οὐ φίλων. Cujus argumenti vim non ſatis me perſpicere fateor: conferebant enim ſua in commune, ut omnibus promiſcuè utendi facultas eſſet, non ut publicâ fide depoſiti inſtar ſervarentur: nam qui alteri diffidit, ut Comicus Euclio, domi ſua premit, & draconis inſtar ſolus theſauris incubat.

V. 13. Μετὰ τοὺς θεοὺς τὸν Πυθαγόραν] Viros ſapientiæ laude celebres pro diis habitos à rudiori vulgo vel diſciplinæ ſuæ ſectatoribus, Zamolxis, Abaris, Orphei, Lini, aliorúmque exempla teſtantur: & Lucretius lib. 5. potiori jure divinos honores ſapientiæ inventoribus deberi oſtendit, quàm Cereri, Baccho, vel Herculi, ac ſimilibus. De Pythagora idem teſtatur Philoſtratus principio operis de vita Apoll. καὶ ὅ, τι ἀποφήναιτο Πυθαγόρας, νόμον τῶν ὁμιλητῶν ἡγοῦντο, καὶ ἐπίμων αὐτὸν ὡς ἐκ Διὸς ἥκοντα. Cæterùm de juramento Pythagoreorum per præceptorem ſic ſcribit Hierocles in aureum car. p. 225. Ἔπειτα καὶ ὁ ὅρκος αὐτῷ γίνεται δόξαν, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας ὅτῳ δεῖ τιμᾶν ὡς καὶ ὁμνύναι αὐτὸν, εἴτε δεῖ πρὸς βεβαίωσιν τῆς δόξης. καὶ μὴ μόνον τὸ, αὐτὸς ἔφα τοῦτο λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὅτως ἔχει Νὴ τὸν αὐτόν. *Porrò & jusjurandum ipſi pro dogmate habetur: nam veritatis Magiſtro is honor tribuendus, ut per ipſum juretur: ſi quando ad dogmatum confirmationem opus ſit: nec tantùm ipſe dixit, de eo uſurpare: ſed rem ità ſe habere Per ipſum affirmare.* & pag. 230. ait Pythagoreos ſingulari religione coluiſſe juramenta per Deos immortales: peculiariter verò jurâſſe per magiſtrum, qui quaternarium ipſis tradiderat: licèt neque ex Deorum, neque ex heroum numero eſſet, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοιώσει θεῷ κοσμηθείς, καὶ πρὸς τὸν ἀφ' ἑαυτῷ θείαν ἀποσώζων εἰκόνα. Et hoc juramento, inquit, tacitè innui, in quanta veneratione apud auditores ſuos fuerit Pythagoras, quantúmque dignitatis ſibi peperiſſet diſciplinis quas tradidit. ſed cùm Hierocles expreſſè dicat diſcipulos jurâſſe κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῖς τοῦ τετρακτὺν διδασκάλου, quod & Iamblichus confirmat, lib. 1. 28. putabam verſu 33. legendum δι' αὐτὴν pro δι' αὐτῆς, quod ſenſus loci manifeſtè requirere videtur. Sed nè quid mutem facit, Plutarchi, Luciani, Macrobii, aliorúmque autoritas, qui per quaternarium, non autem per Pythagoram eos jurâſſe affirmant, de quo diſſidio veterum vide Marcilium comment. ad aureum carm. quod componere nititur Nicetas Gregorii Nazianz. ſcholiaſtes homil. 5. Penteçoſten. & per utrumque jurâſſe Theon Platonicus affirmat, libro de locis mathematicis in Tim. Plat. capite περὶ τετρακτύος καὶ δεκάδος, quem manuſcriptum legi in Illuſtriſs. Cardinalis Barberini bibliotheca. Poſtquam enim oſtendit intra quaternarium omnes conſonantias reperiri, addit, ὃ διὰ τοῦτο μόνον παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις περιτετίμηται,

τω, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δοκεῖ πᾶσι ὅλων φύσιν συνέχειν. διὸ καὶ ὅρκῳ ἐῶ αὐτοῖς. ὃ μὰ τὸν, &c. τὸν παραδόντα Πυθαγόραν λέγουσι· ἐπεὶ δοκεῖ τοῦτο εὕρημα ὁ περὶ αὐτῆς λόγος. De ipso autem quaternario nihil mihi dicendum superest post curiosissimam ejusdem Marcilii diligentiam, & Hieroclem Pythagorici carminis commentatorem, qui post longam de hujus numeri proprietatibus dissertationem tandem pag. 229. hæc addit, καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἢ τετρὰς ἀνεδησάτο, στοιχεῖον ἀριθμοῦ, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν, συνοικισμοῦ· hoc est, *Denique ut uno verbo dicam, quaternarius omnia quæ in rerum natura existunt complectitur: numerum elementorum; tempestatum anni, ætatum, & contuberniorum sive societatum.* Ità enim locus partim corruptus, partim malè ab interpretibus intellectus restitui debet: quòs autem συνοικισμὸς intelligat ex eodem Theonis libro didici; cujus hæc verba sunt: Ἑβδόμη ἡ πρῶτη κοινωνίων· ἀρχὴ μὲν καὶ οἷς μονὰς, ἄνθρωπος· δυὰς ἡ, οἶκος· τριὰς ἡ, κώμη· τετρὰς ἡ, πόλις· τὸ γὰρ ἔθνος ἐκ τούτων σύκειται. *Septimus quaternarius est societatum. principium quidem & quasi unitas est homo: binarius est domus: ternarius, pagus: quaternarius, civitas: nam ex hisce gens integra consistit.* Ms. Vaticanus priorem versum Pythagorici juramenti sic legit: ὃ μὰ τὸν ἡμετέρᾳ γενεᾷ, &c. pro ψυχᾷ.

Vers. 37. Ταυρομενίων] Sic ex ejusdem Ms. fide edidi : quâ inflexione in multis recentioribus notitiis hujus civitatis nomen scriptum reperi.

P. 190. v. 2. Σύμαχος ὁ Κενλορεσπίων τύραννος] Centorupini Siciliæ populi Plinio sunt: oppidum ipsum Κενλόρπα· de quo vide Cluverium: in quatuor antiquis nummis Philippi Parutæ legitur KENTORIPINΩN, atque ità fortè hoc quoque loco scribendum. Sequentia ex Vaticano Codice supplevi : quæ totidem verbis Iamblichus transscripsit.

Pag. 191. v. 2. Βοϊσὶ λαλεῖν] Ipse Porphyrius lib. 3. de abstinen. κωικῶς ἢ βοϊκῶς loqui dixit, pro eo quod vulgò dicimus canum vel boum vocem proferre. Aristophani βόεια ῥήματα, verba grandia. Malui *bovinari* quàm *boare* vertere, vel *boêre*, ut Varro loquitur.

Pag. 192. v. 18. Ἐυμμελίλω Εὐφορβον] Facere non possum quin oraculum Oenomao datum apud Euseb. præp. Evang. lib. 5. cap. 23. quod interpres doctissimus pro desperato & conclamato reliquit, hoc loco emendem. Legendum enim,

Ἐν τε τοῖσιν ἐυμελέεσσιν ἦλθ' Ἀχαιοῖς τὸ χέος
Θήσεται τὸ δ' ἐκτεκμαρθὲν ὀδὲ μικρὸν ἔξεται.

nam ἐυμελέεσσιν pro voce nihili ἐυπλέεσσιν substituendum sensus loci manifestè ostendit: nam Oenomaus oraculum ut ineptum & ἄκαιρον videt, quòd cùm ipse quæsiisset quàm potissimùm gentem adiret ut lucrum mercimoniis faceret, Apollo respondisset, ἐν ἐυμελέεσσιν Ἀχαιοῖς, hoc est, *inter concinno corpore Achivos:* nam si statuarius, inquit, aut pi ctor

pictor rogâsset de magistro ubi artem rectè addiscèret non malè in ista verba respondisset: quippe cùm artifices istiusmodi corpora maximè concinna quærant quæ fingendo vel pingendo imitentur: quæ ad lucrum & mercaturam nihil faciunt. Sed quia semel Apollinis oracula explicare cœpi: addam & alterum ex præcedenti cap. 22. ejusdem libri, quod versibus trochaicis editum, ità constituendum puto.

Ἔστιν ἐν Τρηχῖνος αἰὴν κῆπος Ἡρακλήϊος.
Πάντ' ἔχων θαλλοῦλα, πᾶσι δρεπτόμβοος παιπαλδν,
Οὐδ' ὀλιζῆται. βέβεικε δ' ὕδασι διηνεκές.

Addo & tertium lib. 6. cap. 7. ejusdem operis Alcmæoni Amphiarai filio datum: qui Ἀμφιαρηδίης patronymicâ voce appellatur, neque enim Alcmæon de Arcadia, quod loci nomen nusquam terrarum extat, quæsierat: ut eruditissimus interpres accepit: sed oraculorum ambagibus falli humanum est.

Candide Lector,

Cætera absolvere non licuit, dum longum iter in ultimam usque Sarmatiam proficisci cogor: si Deus vitam & sanitatem dederit, commodiori tempore reliqua pertexam. Vale.

FINIS.

Index Autorum qui à Porphyrio in lib. περὶ ἀπ. & reliquis ejus opuſculis laudantur.

Aeſchylus 64, 122
Antipater 131
Antiphanes 64
Antiphon lib. de vita virorum virtute illuſtrium 183
Apollodorus 94
Apollonius lib. de vit. Pythag. 181
Apoll. Tyanæus 285
Ariſtoteles 108, 111, 115. de ſymbolis Pythagoræ 199. de incremento Nili 219
Ariſtoxenus 184, 190, 209. lib. de vit. Pythag. 208
Artemidorus Epheſius 254
Aſclepiades 164
Bardeſanes 166, 282
Carneades 124
Chæremon Stoicus 149
Chryſippus 123
Cleanthes lib. 5. rerum fabuloſarum 180
Clodius Neapolitanus 7. 21
Critias 146
Cronius 250, 263
Democrates 178
Dicæarchus 142, 187, 206
Diogenes 39. lib. de rebus incredibilibus ultra Thulen. 184, 194
Dionyſiphanes 186
Duris Samius lib. 2. Horarum 3, 5
Empedocles 66, 72, 76, 194, 255
Epicurus 45
Eubulus 165, 253
Eudoxius lib. 7. de ſitu orbis 183
Euelpis Carſtius 94
Euphantes 157
Euripides 135, 172
Heraclides Ponticus 21
Heraclitus 256, 257
Hermachus Epicureus 21
Hermippus 178
Heſiodus 5, 65, 195, 269
Hippobotus 209
Homerus 13, 124, 176, 249, 266, 267, 268
Hymnus in Apoll. incerti autoris 254
Joſephus 158, &c.
Iſter 94
Lycus lib. 4. Hiſtor. 182
Manethos 94
Menander 64, 164
Moderatus Gaditanus 202
Moyſes Propheta c. 1. Geneſ. 256
Neanthes 164, 206
Nicomachus 188, 208
Numenius 256, 263, 271
Orpheus 259, 260
Pallas 94, 166
Parmenides 264
Pherecydes Syrius 269
Phylarchus 95
Pindarus 119
Plato 30, 31, 82, 85, 255, 264, 268
Plutarchus 121, 146
Poeta Samius anonymus 180
Pythagoræ epigram. in ſepulchrum Jovis 187. in ſepulchrum Apollinis ibid. ejuſdem verſus 198. dictum 171
Sanchoniathon 94
Sophocles 65, 261
Strato Phyſicus 171
Thaletis Paeanes 195
Theophraſtus 59, 66, 70, 133, 146, 176
Theopompus 61
Timæus 182
Xenocrates 179

Index

Index rerum & verborum memorabilium, quæ præcedentibus Porphyrii libris continentur.

Aaris Hyperboreus 192. cur ἀιδροχάτης dictus 193
Abstinentia philosophantibus necessaria 48
Academia locus insalubris 30
Accipiter soli sacer 155
Ἄδικοι cibi Pythagoræ, unde confecti 195
Adriani Imperatoris decretum 94
Ægyptii plantas non comedendas censent 18. Ægyptii sacrificuli ratio cur animalibus abstinendum 89. Ægyptii & Pœni à vaccis abstinent 58. animantes pro Diis habuerunt 119, 154. cur figuras animalium cum humanis & divinis imaginibus conjungebant 154. Ægyptiorum sacerdotum vita 149 abstinentia 150. purificatio, lecti, exercitia, sectæ 150, 151, 152, &c. Deorum cultus, res sacræ 153. funera 156. Nomina 153. Ægyptii Geometriæ inventores 182. Eorum initiationes 183. Eos audivit Pythagoras 185. quomodo Dæmones finxerint 256. unde annum incipiant 265
Æris sonitus, vox Dæmonis 199
Æschyli judicium de Phrynicho 64
Ætas aurea 142
Æthalides, olim Pythagoras 201
Æthiopes cur barbari 218
Æthiopiæ montes 219
Ævum quid 280. sive æternitas. menti convenit ibid.
Agraulo Cecropis filiæ humana victima 93
Agrigentum 189
Ἀκουσματικοὶ, discipuli Pythagoræ 197
Alatos Amorem, Mercurium, Victoriam, &c. pingebant veteres 119
Ἀλεξάνεμος cur Empedocles dictus 193
Alicubi esse quid 240
Ἄλιμοι cibi Pythagoræ quales 195
Ἁλὶς δρυὸς, Proverb. 143
Amasis rex Ægyptiorum 183
Ambitio fugienda 194
Amicitia Pythagoreorum 208
Amicus alter idem 195
Amicorum omnia communia 195
Amilcar cognomine Barcas 95
Amosis rex 94
Amphora & crateres Nympharum & Bacchi symbola 258
Anaximander Pythagoræ præceptor 181, 185
Ancæus Sami conditor 181
Androcles Samius 184
Anguillæ in Arethusa morem gerunt vocantibus 106
Animarum transmigratio 17. animæ circa corpora defunctorum 89. animæ à corpore solutæ divinatrices 157. animam immortalem esse primus Græcorum docuit Pythagoras 188, 201. Anima quid sit 225. media inter dividuam & individuam substantiam 220. quomodo alligetur corpori, & ab eo solvatur 221, 276. quomodo operetur 225. quomodo pati dicatur ibid. propriè impassibilis 228. quomodo ubique & nusquam 231. quomodo sit in inferno vel in terra 232. ejus descensus in corpus 233, 257. non est bonum sed capax boni 236. non multiplicatur propter corpora 246.

& una & multæ ibid. *animæ inopia & ſatietas quæ* 246. *ſanguine & ſemine gaudet* 257. *anima ſicca ſapientiſſima* ibid. *animæ apes dictæ* 262. *earum ſedes in lacteo circulo* 207. *earum portæ apud Theologos Sol & Luna* 268. *quomodo ad Deum redeat* 271. *cur Platoni dolium* 268. *ingreſſa in ſe, & ſeipſam & Deum cognoſcit* 275. *Animus quomodo à terrenis ad cœleſtia abducendus* 201, 239. *ut colendus* 216

Animalia ſibi permiſſa nimis redundarent 11, 16. *cum feris animalibus nobis bellum eſt* 14. *animalia ſacrificari juſſerunt Dii* 19. *animantes ſibi non tibi natæ* 122. *aliquæ noxiæ* 14. *noxiæ non ſacrificatæ ſed utiles* 69. *voce affectus ſignificant, dialecticen callent* 106, 107. *ſimiles nobiſcum affectus habent* 109. *Secundum magis & minus non re differunt* 111. *morbis corripiuntur ut homines* 110. *ſenſibus excellunt* ibid. *acris conſtitutionem præſentiunt & plantarum vires noſcunt* 111

Animantium & plantarum fructus laboris humani remuneratio 61. *Prudentia in detegendis hominum fraudibus* 128. *ſocietatis ſtudium* 115. *ſingulæ armis aut conſilio ſibi provident* 112

Animantes juſtitiam obſervant 114. *caſtitatem erga prægnantes, officium parturientibus præſtant* ibid. *munditiem & benefactorum notitiam fœtus ſuos docent* ibid. *Artes diſcunt, inſidias cavent* 117. *e loci natura hominibus ſapientiores* 117. *in deliciis habitæ à Diis* 119. *Dii ad earum ſimilitudinem effecti* 119. *multi animantibus nutricibus gloriantur* 120. *Dii ab iis cognomina accipiunt* ibid. *Voluptatibus alliciuntur animalia* 128. *ſimilibus privantur facultatibus, quibus homines* 133

Animalium eſum quâ ratione Pythagoras interdixerit 16. *animæ noſtris pares* 119

Animalibus parcendum 197. *eorum eſu abſtinebant Pythagorici* 210, 212

Animalium nominibus vocabant ſymmyſtas ſuos magi 165, 166

Anni tempora quatuor 214. *ejus principium apud Ægyptios* 265

Annibal filius Amilcaris 96

Anticthon Pythagoræ 194

Antiochus vexavit Judæos 157

Antipater animantes accuſat impuritatis . 131

Antrum Pythagoræ in Samo 184. *Idæum in Creta* 187, 262. *Nympharum in Ithaca* 249. *Mithræ in Perſide* 254. *Saturni in Oceano* ibid. *Lunæ & Panis in Arcadia* 262. *Bacchi in Naxo* ibid.

Antra olim Mundo ſacra 252

Anubis vicus 155

Ἀπανθρωπία 54, 78

Apes βασιλεῖς 260. *quare animæ ſic dictæ antiquis* 261

Apis legiſlator 118

Ἀπλανὴς *ſphæra ſedes Dei & intelligentiarum* 213

Apoche quibus ſcribatur 37. *Spartanis propria, & conſueta* 146

Apollo lupicida 18. *Lycæus, Delphinius* 120. *Hyperboreus* 192. *Apollinis conſilium de ſacrificiis* 97.

97. *ſepulchrum Delphis* 187
Apollonius Tyanæus 103. *ejus juramentum* 285
Apophthegma Pythagoræ 190
Ἀπιδνήσκειν ὑπὸ 34. τῆς 99
Aqua generationem adjuvat 261. *aqua Tantalia apud Brachmanas* 285
Aquila Jovis nuncia 107. *aquilam ex aere devocavit Pythagoras* 191
Ara in Delo ἧς ἐυσεβῶν 73
Arabes cervos intelligunt 104
Arabiæ regi familiaris Pythagoras 185
Arcadiæ Lupercalia 71
Archippus Pythagoricus 206,208
Arethuſæ anguilla 106
Arignota Pythagoræ filia 182
Arimneſtus filius Pythagoræ 181. *ejus donarium & Epigramma* ib.
Ariſtobula 93
Ariſtoclea ſacerdos Delphica 199
Ariſtodicus Cumæus 118
Ariſtoteles multa mutuatus à Pythagora 205. *decimus ipſius ſucceſſor* 210. *ejus ſententia de incremento Nili* 219. *Zodiaci circuli motum obſervavit* 214. *animam ſtatuit immortalem* 215
Ariſtoxenus multa hauſit à Pythagoricis 205
Arithmeticæ ſtudium apud Pythagoreos 202
Ἀρώματα *unde dicta* 54
Ars quid 217
Aruſpicina refutatur 91
Aſcenſus animæ 25
Aſinus catarrho corripitur 109
Aſtra humore nutriri putabant Stoici 257
Aſtræus Pythagoræ famulus, & diſcipulus 184,185
Ἀστέατοι 264
Athei & profani diſcrimen 56
Athenæ artium cultrices 218
Athenis origo necandorum animalium 57
Athletarum veterum virtus 21,186
Atticæ ſterilitas unde 218
Auditorum Pythagoræ duo genera 197. *vel tria* 210
Averſio à Deo quomodo fiat 276
Aves quæ deorum miniſtræ 107. *aves humanæ loquelæ imitatrices* 105
Αὐξησις *quid Pythagoræ* 200
Aureum ſemur Pythagoræ 193
Auſter ventus lethalis 265. *Diis attributus* 266
Auſtrales mundi partes aſcenſui animarum propriæ 264
Auſtralia corpora exigua 267

Babyloni vixit Pythagoras. 185
Bacchus ἐριφαιώτης 121. *Omadius* 94. *ei immolatus homo* ibid. *ſtatuæ ejus cornua bovis præfigebantur* 119
Bacchi ſymbola pocula fictilia 258, 261. *ejus antrum in Naxo* 262
Bactri 178
Barbari æquè ac Græci carnivori 14
Baſſares 56
Biſida omnia naturæ ſymbola 268, 269
Binarius numerus 203,211
Βοῖσὶ λαλεῖν 191
Bonum animæ in conjunctione cum Deo 236
Bonus à malo quomodo differt 36
Boreas genitabilis & vitalis 265. *principio vehemens* 266. *ventus amatorius* ibid. *dictus à vorando* 268
Bos pro homine in ſacrificiis ſubrogatus 94. *Bos in Diipolits mactatus*

tus à Diomo 58
Bos Tarentinus sacer 191
Bos ex farina immolatus à Pythagora 196
Boves rabie tentantur 133
Βαρυῶπις quare apes 260
Βακχεῖος Deus quis 262
Brachmanes 167. *eorum probatio per aquam* 282. *cœtus qualis* 284
Brutorum nomina in Magorum ritibus quid significent 165
Butypi 75

CÆdes involuntaria expiatione indigebat 9
Camelus & Elephas à Græcis non sacrificatur 15
Cancer & Capricornus Solis portæ 267. *iis animæ ascendere & descendere credebantur* 264
Canes, equi, & asini non mactantur à Græcis 15
Canis cynange laborat 109. *odoratu excellit* 111. *ad venationem & comitatum natus* 123. *rabie inficitur* 133
Cancs Proserpinæ planetæ 199
Capra cur in Attica Icaro sacrificata 57
Carneadis responsio ad Chrysippi sententiam 124
Carnium usus nec animam nec corpus labefactat 15. *animum lædit* 38. *corpus non juvat* 43
Carnium esu abstinebant Pythagorei 210. *iis aliquando vescebatur Pythagoras* 195
Caro generatur ex sanguine 259. *intexitur ossibus* ibid.
Carthaginenses victi 63. *eorum Saturnalia* 71
Caseus aquâ irrigatus pro cibo 21
Cassii 178
Castratio animaliũ quid efficiat 110
Catana civitas 189
Caulonius portus 207
Caucasus fluvius salutat Pythagoram 192
Causæ rerum quatuor 214
Celtæ proceri 268
Centriadæ 75
Ceraunio lapide purgatus Pythagoras 187
Cerei homines in sacrificiis substituti 94
Ceres ubi nutrivit Proserpinam 254
Cereris templum ex Pythagoræ domo 182. *ejus sacerdotes Melissæ dictæ* 261
Cervi & equi tubis & fistulis mulcentur 108
Chaldæi astronomiæ studiosi 182. *eos audivit Pythagoras* 180
Charondas Catanæus legislator 189
Chilo unus ex 7. sapientibus 216
Chœnici non insideto 199
Cibi parandi vetus mos 14, 177
Cibo & potui quatenus indulgendum 239
Ciconia Junonis ministra 107
Civiles virtutes quæ & quales 235. *earum finis* 236
Clearchi commendatio 62
Cleomenis regis dictum 127
Clymenes maritus consulit oraculum de cæde porci 57
Cœlitibus quomodo sacrificandũ 196
Cœlum tripliciter dictum 217. *ejus extremitates duæ* 263. *ejus portæ* 264, 267. *peplum antiquis dictum* 259
Cœlum castrat Saturnus 260
Cognitio assimilatio ad cognitum 230. *cognitio suipsius virtutis fundamentum* 239, 276
Cognoscendi organa octo 217. *facultates*

tates tres 223
Colores 12 visûs objectum 212
Columbarum mares fœminas in excludendo juvant 131
Communio bonorũ Pythagorica 189
Comparatio locutionis Græcæ cum barbara, & barbaræ cum brutorum vocibus 102
Contemplatio beatifica quæ 24
Contemplativæ seu purgativæ virtutes quæ 235
Cor nè comedas 199
Coronam nè vellices 199
Corpus in loco 220, 230. genitum dicitur dupliciter 222. ejus cura qualis habenda 239. ejus affectius domandi 240. corporea moles vires minuit 245. corpus est vestis animæ 259. & carcer 276
Corpus ætherium, solare, & lunare, quomodo induat anima 233
Corporum proprietates non confundendæ cum incorporeo 241
Corvorum, talparum, & accipitrum corda cur devorentur 90
Corybantica sacra 66
Crassus murænæ mortem acerbè tulit 106
Crateres fontium symbolum 261
Crateres Platonis 269
Crater Mithræ apponitur 261
Craterus medicus 16
Creta insula, ubi Jovis sacra 187 Cretenses tabulæ 66. Cretensium juramentum 119. Prophetæ 172
Crex & noctua Minervæ sacra 107
Crocotta Indica 105
Crotoni docuit Pythagoras 182, 187
Cumæus Aristodicus curabat passeres 118.
Curetes in Creta 262
Cyclops ab Ulysse oculo orbatus 271
Cylo Crotoniates, & ejus factio contra Pythagoram 205
Cynici Pantorectæ 35
Cyrum canis educavit 120
Cyzicum 20

Dæmonum distinctio 80. effectus 83, 85, &c. Dæmones fugiendi 86. cruentis victimis gaudent 9
Dætri 75
Damadamis 167
Damonis & Phintiæ amicitia 209
Danaïdum dolium 140
Darius Hystaspis filius 165
Decas quasi δεχὰς 204
Democritus discipulus Arimnesti 181
Denarii numeri perfectio 204. compositio 211
Depositum pecuniarum & verborum 197
Derbices 175
Deus quomodo colendus 61, 65, 78, 87. δι' ἑαυτὸ 90, 93. puro animo 49
Deorum variæ effigies 119. Deo assimilamur veritatis studio 198. ad eum tendunt omnia 231. Deorum imagines in annulo nè gestes 199. Deus cognoscitur rectius intellectûs vacatione, quàm intellectu 222. est ubique & nusquam 223. ex Deo & in Deo omnia ib. Deus dicitur homo ob virtutes intellectuales 238
Diana fericida 18. luna dicta 166.
Διδασκαλεῖον Pythagoricum 205
Διεροὶ cur homines apud Poetã 257
Dii à Typhone fugati 119
Dii fericidæ 18
Dii non obiter adorandi 197
Dipolia 58. in Acropoli celebrata 75
Dionus 58, 73

Dionyſius Siciliæ Tyrannus, Corinthi literas docet 208
Dioſpolitæ ſacerdotes 183
Diphilus Cypriorum rex 93
Diſcordiæ ſedatæ à Pythagora 190
Divinatio per thus 185
Divinabundi animalium partes aliquas devorant 90
Docilitatis partes 3, 217
Docimi libum 63
Δωδεκατημόρια 18
Dolia 2. apud Homerum 268
Dolium pro anima ibid.
Dorica Dialectus obſcura 205
Δρόκων τὰ ὦτα ἐνιλεν 104. *Draco & lynx viſu excellunt* 110. *unde dicitur draco* ibid.
Draconis leges 179
Dumatii, Arabiæ populus 95
Duo & δυὰς differunt 211
Δυὰς *quid Pythagoræ* 203, 211

Eleuſis 178. *Eleuſiniorum abſtinentia* 166
Empedocles ἀλεξάνεμος *dictus* 193
Ens verè 24. Ἐντὸς *veri proprietates* 234, 245
Epicuri rationes contra abſtinentiam ab animalibus 6. *ejus temperantia* 49
Epidauri inſcriptio 60
Epimenides καθαρτὴς *dictus* 193
Ἑπτὰδες *Pythagoræ* 193
Equi fluviolenti fiunt 109. *Equa abortit lucernæ extinctæ olfactu* 109
Equi fluviales 131
Equæ vento concipiunt 266
Erechthei filia 95
Eſſeni 158
Ἐτησίαι *venti unde* 218
Euxoſtus frater Pythagoræ 181, 185
Euphorbus poſtea Pythagoras 201. *ejus ſcutum* 152
Eurymenes Athleta Samius 186
Euryſthenes & Procles 19
Exemplares virtutes quæ 237

Fabis abſtinebant Pythagorei 190, 200, 212. *cur iiſdem abſtineant apes* 262
Fatum quid & quotuplex 214
Fel ſymbolum vitæ 262
Femur aureum Pythagoræ 193
Ferrei nummi 145
Fictilia pocula ſymbolum Bacchi 258
Finis vitæ humanæ triplex 24
Fores cum ſilentio tranſcundæ 266 *ſacræ ſunt* 267
Formicarum juſtitia 114
Fortuna quid 214
Fructus humidus 66
Φυσίωσις 24. πεφυσίωται, *à natura factus* 114

Gallus Cereri ſacer 166
Generantis & generati ad invicem converſio 222 § 13
Γένεσις, *natura* 26, 34
Γένεσις *quid Pythagoræ* 200
Genita quæ dicantur 222
Geometrarum ſchemata 202
Γνῶθι σεαυτὸν 216
Græci Ægyptiorum imitatores 135. *eorum mores & regio* 218
Grammatiſtarum characteres 202
Γραφὰ ζῶα 67
Grues ſacræ Cereri 107. *acutè audiunt* 111
Guſtus & ejus objectum 213
Gymnoſophiſtæ 167

Harmoniam univerſi audiebat Pythagoras 194
Harmonia movens & mota 225. *univerſi harmonia* παλίντονος 268
Hebræi à Porcis abſtinent 99. *Hebræos*

bræos audivit Pythagoræ 180
Hecate canis, taurus, leæna dicta 120
Heliopoli victima humana 94
Heliopolitæ sacerdotes 183
Hemicyclus Pythagoræ 184
Heraclidarum historia 19
Hercules βυφίγος 18
Herculis templũ in Gadibus 20. *ejus medicamentum contra sitim* 196
Hermioneus à Pythia vate commendatus 61
Hermodamas Creophylius Pythagoræ præceptor 180
Hermotimus dein Pythagoras 201
Hieroglyphicæ literæ Ægyptiorum 185
Himera civitas 189
Hirundinis solertia 131. *Hirundines in ædes non recipiendæ* 199
Homeri sapientia qualis 272
Homo microcosmus 215. *fit seipso melior tribus modis* 211. *vergit ad superiora vel ad inferiora* 216
Horæ cœli janitrices 267
Humore gravata anima vergit in corpus 233, 257
Hydriades nymphæ 258
Hyæna Indica 105
Hyperboreorum monumenta 65
Hyrcani 178
Hyssopus 151

Januarius dictus à Jano 264
Icarus mons 57
Ichthyophagi 177
Ideas in firmamento cœli ponit Plato 213
Idæum antrum in Creta 187
Ignis repertus 13
Ignis & aqua apud Ægyptios in honore 154
Ignem gladio nè fodias 199. *igne lustrandi ratio* 260
Imaginatio quid 217. *quomodo fiat* 223
Imperfectio tr ahit ad inferiora 231
Incorporei propria 220, 229. *quot modis dicatur* 226. *quomodo patiatur* 225. *productio quomodo fiat* ibid. *quomodo sit in corpore* 230. *potentius est corporeo* 244
Intellectus quomodo intelligat 224. *idem intelligens & intelligibile* 279
Intellectualia in intellectu 224. *tam particulari quàm universali, & quomodo* 228
Intellectuales virtutes quæ 236. *hominem Deum faciunt* 238
Intelligendi modi diversi 221
Invidia fugienda 187
Jovis sepulchrum in Creta 187
Jovis planetæ motus 215
Jovis statuæ cornua arietis 119. *Prophetæ in Creta* 173
Ira tollenda 239. *ejus usus* ibid.
Ithacæ insulæ situs & magnitudo 252
Judæorum sacri ritus 167. *mos sacrificandi* 70. *sectæ, mores, religio, &c.* 157, &c.
Junonis Argivæ templum Mycenis 192
Junoni homines immolati 94
Jupiter tauri formâ indutus, cygni, aquilæ, &c. 119
Jurabant per animalia 119
Justitia ad animantes extensa 4, 5, 11, 13

Καθαρτὴς *dictus Epimenides* 193
Κόσμος *cur cœlum dictum* 215

Lacedæmoniorum politia, mores 144. *pocula* 146
Lacte mulso evocantur animæ 267
Lacteus circulus animarum sedes 267
Lacrimam vocabat mare Pythagoras 199
Lacus probationis apud Brachmanas 282
Laodiceæ victima humana 94
Latiarii Jovis festum 95
Leges coronæ civitatum 199. *iis obtemperandum* 197
Leges civitatibus tulit Pythagoras 189
Legum origo secundum Epic. 6,7,&c.
Leones, pardi, ursi aa fortitudinis exercitium 123
Leones vocabant magi symmystas suos 165
Leontica sacra 166,260
Lepores & sues fœcundi 16
Libandum Diis ad auriculam poculi 200
Libationum varia genera 66
Libya siticulosa 296
Lingua melle purgabatur 260
Literæ triplices Ægyptiorum 185
Locrensium civitas 207
Locus comitatur molem corpoream 229
Locustæ esculentæ 20
Lucani 190
Lunæ cursus 215. *nutrimentum* 257. *Apis & Taurus dicta* 261
Lupercalia in Arcadia 71
Lupi & Leones sponte insiliunt 14
Lycurgi instituta 144
Lyncurium 131
Lynx & Draco visu excellunt 110
Lyra musarum Pleiades 199
Lyræ usus apud Pythagoram 195
Lysis Pythagoricus Epaminondæ præceptor 206,208

Magi initiationibus dediti 182 *eorum apud Persas secta* 165. *sententia de Deo* 298
Magna Græcia 189
Magnetis natura 176
Maja eadem quæ Proserpina 166
Malum circa terram 214
Malum animæ aversio à Deo ad res inferiores 236
Manus intra vestem 150
Manus cur melle lavantur 260
Marti homo immolatus 94
Martis planetæ cursus 215
Massa getæ 175
Mathemata media inter corpora & incorporea 202. *eorum usus apud Pythagoreos* ibid.
Mathematici discipuli Pythagoræ 197, 210
Materiæ primæ proprietates 226. *impassibilis* 227. *petra & saxum cur dicatur* 253
Mazophagi 39
Meditatio duplex 25
Mel Hymettium 196. *Insularum* ibid. *ejus symbola varia apud Theologos* 259, 260. *ejus facultates & usus in sacris* ibid. *mortis symbolum* 262
Melampus brutorum interpres 103
Memoria quid 217, 224
Memphitæ sacerdotes 183
Mens videt, & audit 127, 201. *principium omnium bonorum* 224. *non est primum principium* 222. *eadem est cum illis quæ intelligit* 224. *quomodo ubique & nusquam* 231. *quomodo cognoscat seipsam* 277
Menesis Aphrodisius 93
Mercurii & Hecates cultus 63
Meridie templa ingredi nefas 266
Messapii 191

Metamor-

Metamorphoſis hominum 119
Metapontium Italiæ 192,207
Metempſych. Pythagorica 188,212
Methone 20.
Methydrion oppidum 62
Microcoſmus cur homo dictus 215
Milonis robur 43
Minerva Hippia 120. *ex Jovis vertice nata* 270. *ejus conſilio anima ad Deum redit* 271
Mithridates 20
Mithra in antro colebatur 254,263. *craterem appoſitum habet* 261. βυκλόωρ 262. *ejus ſedes in cœlo juxta æquinoctia* 265. *Arictis gladiũ geſtat* ib. *Tauro vehitur* ib.
Mnemoſyne quænam Pythagoræ 194
Mneſarchus Pythagoræ pater 180. *ejusdem filius* 211
Mogus, potiùs Bogus, vel Bocchus 20. *ab Agrippa trucidatus* ibid.
Monas 211. *omnium principium* 212
Morgus unus ex Idæis Dactylis 187
Morbos incantationibus ſanabat Pythagoras 193, 195
Mors duplex, Naturalis & Philoſophica 221
Mors vitalis ſubſtantiæ quæ & qualis 228
Mortui melle præſervati 260
Mulæ 129
Mundus unde dictus 253. *Antro ſimilis* ibid. & 255. *ſenſibilis & intellectualis* 255. *Templum maximum* 258. *non caſu ſed Dei ſapientiâ factus* 270
Muræna Craſſi 106
Muſæ & Syrenes alatæ 120
Muſæ 9. *quænam Pythagoræ* 194. *earum harmonia* 198. *Lyra* 199. *Templum Metaponti* 207
Μυσεῖον *Pythagoræ* 181
Muſica animi morbos ſanat 195. *eâ Dii honorandi* 200
Myia Pythagoræ filia 182,211
Myllias Pythagoricus 209

Naiades Nymphæ unde dictæ 256,258
Natura paucis contenta 40
Naturæ ſymbola quæ 268
Nectar & ambroſia quid 260
Nectar fulvum Homero ibid.
Νηφάλια *ſacrificia* 66. νηφάλιοι σπονδαὶ 262
Neptunus Hippius 120
Nilus 53. *incrementum unde* 219
Nomades 5,177
Non-ens duplex 229
Noſce teipſum, præceptum difficillimum 216. *Quid ſignificet* ibid.
Noſcere ſeipſum fundamentum virtutum 239
Nubibus cœlum clauditur & aperitur 267
Numeris Deos colebant Pythagorei 79
Numerorum doctrina apud Pythagoreos 202,205
Nummi ferrei 145
Nymphæ vocantur ſponſæ 255. *iis antra ſacra erant* 254

Objecta ſenſuũ quid poſſint 28
Occidentales mundi partes Dæmonibus tribuuntur 268
Odoratus & ejus objectum 213
Odoris ſpecies ibid.
Oliva ſapientiæ ſymbolum, & Minervæ ſacra 270. *ſemper virens* ibid. *In ſupplicationibus prætenditur* ib. & *victoriæ præmium* ib.
Olympias Alexandri mater 97
Omadius Bacchus 94
Ὠμακόϊον *Pythagoricum* 189
Onera aliis imponenda ſymb. 199
Operari ſemper quibus convenit 217
Orbes mundi xii 213

Orithyia rapta à Borea 266
Orientales plagæ Diis attributæ 268
Oromasdes Deus Magorum 198
Ossa quasi lapides corporis 259
Ostium probationis apud Brachmanos 284

PAguri fistulæ cantu cliciuntur 108
Palmæ ramuli 152
Palumbium castitas 114
Palumbus sacer Proserpinæ 166
Panis Lycei antrum in Arcadia 262
Panormus Cephaleniæ portus 252
Pæonia carmina 195
Pati diversimodè dicitur 225. *quibus convenit* 227
Passio via ad interitum ibid.
Passionum vacuitas 240
Parentes & benefactores benevolentiâ prosequendi 197
Parmenides Eleates Pythagoreus 212
Πηγαῖαι 258
Πέντεθλον 216
Perdicis docilitas 105. *ejus libido* 131
Peregrè profectus non revertere 199
Perfectio ducit ad superiora 231
Periodus & vicissitudo rerum 188
Persarum initiationes 253,165
Persæ mel cur offeratur 260
Pherecydes Syrius præceptor Pythagoræ 180,181. *pediculari morbo extinctus* 186,206
Phiditia 147
Philosophiæ Pythagoricæ scopus 201. *cur extincta* 205, 207. *lin. ult.*
Philosophus verus Dei sacerdos 91
Philosophi se à mundanis subducebant 30
Phintiæ & Damonis amicitia 209
Phœnices numerandi artem excoluerunt 182
Phorcynis portus in Ithaca 252,271
ejus filia ibid.
Phrynichus 64
Physiognomiæ quantum tribuerit Pythagoras 185
Picentini 190
Planetæ canes Proserpinæ 199. *eorum ordo* 213. *circuitus* 215. *domus in Zodiaco* 263
Plantarum nutrimentum aqua 257
Plato multa à Pythagorâ mutuatus 205. *nonus successor à Pythagora* 210. *à quibus Philosophiam suam hauserit* 212
Pleiades lyra musarum 199
Plutus cœcus in Sparta 147
Pœni & Ægyptii à vaccis abstinent 58,99
à Pœnis defectio stipendiariorum 95
Pocula Laconica 146
Podagra per temperantiam sanata 45
Politicæ virtutes quæ & quales 235
Politici discipuli Pythagoræ 210
Polycratis Samii tyrannis 183,187
Pompa Athenis annua 55
Pontus & mare materiæ symbola Platoni 271
Porcus à multis non gustatur, & cur non 15
Porcorum prima cædes 57
Porus nectare ebrius 269
Præsentia localis & assimilativa 244
Primitiæ frugum quomodo Diis solvantur 72
Primitiæ contemplationis ibid.
Prophetæ Jovis in Creta 173
Proserpina cur φερέφαττα 166

Proser-

Proſerpinæ canes Planetæ 199. *in antro educata erat* 254. *textrix Orpheo* 259, *mellita dicta* 261
Providentiam terminabat Pythagoras Lunæ regione 214
Prudentia quid 217
Πυθάδες, *ſerpentes* 112
Puer ad focum 148
Puer in nobis 34
Puer avium voces intelligens 103
Purgativæ virtutes quæ 235. *earum fines* 236, 237. *illis cur inprimis ſtudendum* 238
Purgatio animi duplex 236
Puritas quid ſit 173
Puritas corporis in ſacris 87, 88
Pygmalion 164
Pyrrhus olim fuerat Pythagoras 201
Pythagoræ inſtitutum de Athletis 21. *opſonium* 136
Pythagoræ parentes 180. *patria incerta* 182. *Fratres* 181. *Liberi* 182. *Ingenium* 180. *peregrinatio* 185. *præceptores* 180, 181, 182. *diſcipuli & auditores* 188, 197, 210. *ſtatura corporis* 188. *puritas vitæ* 183. *victûs ratio* 194, 195. *docendi modus duplex* 197. *præcepta* ibid. & 198. *inter Deos à ſuis numeratus* 189. *corporis animique habitus* 194, 196. *prædictiones miraculoſæ* 191, 193, 212. *opera miraculoſa* 190, 191, 192, &c. *Philoſophia qualis* 201. *quanta in admiratione fuerit* 205. *oppreſſus à Cylone* 205. *ejus fuga* 207. *nullum ſcriptum reliquit* 208. *ejus ætas* 211
Pythagorici, Pythagoriſtæ, & Pythagorei differunt 210
Pythagoreorum ſolitaria vita 30. *factio* 207. *Conſtantia* 208. *ſapientiam ſuam celabant* 208. *inſidiis Cylonis oppreſſi* 205
Pythais mater Pythagoræ 181
Pythiæ inſigne reſponſum 61, 74

Quaternarius numerus 189, 211

Ratio auriga 37. *rationis diſtributio juxta Stoicos* 101
Rhadamanthi jusjurandum 119
Romani audivêre Pythagoram 190.
Saturnalia cur Decembri celebrârint 264
Romanorum contra Carthaginenſes bellum 95

Sacrificandum quibus de cauſis 68. & *quæ* 69
Sacrificia qualia eſſe debent 65, 78, 98
Sacrificia ex hominibus 71, 93
Sacrificia ſignabantur 20
Sacrificia Ægyptiorum 71. *Arabum* 95. *Athenienſium* ibid. *Baſſarum* 56. *Carthaginenſium* 94. *Chiorum* 94. *Corybantum* 66. *Cretenſium* 94. *Curetum* ibid. *Judæorum* 161. *Lacedæmoniorum* 94. *Perſarum* 165. *Phœnicum* 94. *Rhodiorum* 93. *Salaminis* 93. *Scytharum* 95. *Thracum* ibid. *Tenedi* 94
Sacrificia Pythagorei qualia 196, 197
Sacrificiorum origo & progreſſus 53

Saddis-

Sadducæi 159
Salamis olim Coronis 93
Salis loco anima ſui data 123
Saltationes Pythagoræ 195
Samanæorum victus, religio, receptio, apparatus, mores, &c. 167, &c
Sandales 283, 285
Saperdæ in Mæandro 106
Sapientia quid 217
Sapores quot 213
Sara Pythag. filia 211
Σὰρξ *pro corpore* 109
Saturnalia quando celebrata à Romanis 264
Saturni ſphæra 213 *curſus* 215
Saturno homo immolatus 94
Saturnus melle ineſcatus à Jove caſtratur 260
Scarabæus 155
Scientia quid 217
Scythæ cur barbari 218. *Hamaxobii* 119. *parentes comedunt* 120. *vivos defodiunt* 178. *proceri ſunt* 268
Σεβαστικοὶ, *diſcipuli Pythag.* 210
Seditiones tollendæ 190
Seleucus Theologus 93
Semiramidis columbæ 120
Senſus omnes in ſolo capite præter tactum 213. *Senſus quid* 217. *quomodo fiat* 223. *Senſus & imaginatio deſerenda* 26, 29. *quomodo iſta receſſio fieri debet* 27. *quæ per ſenſum incurrunt ſunt paſſionum irritamenta* 28. *ſenſus clavus animæ* 31. *nemo poteſt cum ſenſibilibus verſari, & non ab iis commoveri* 32, 33, & 35. *ſenſibus non auſcultandū* 38
Senſuum conſortio decipitur & diſtrahitur animus 239
Senſibilis ſubſtantiæ propriæ 234
Septem ſapientes 16
Septentrionales mundi partes animarum generationi attributæ 268
Septentrionales proceræ ſtaturæ ibid
Serapidis ſacrarium 155
Serpentes provocati mordent 14. *cur necantur* ibid. *in cibos adhibiti* 19
Silentium Pythagoricum 188. *in oſtiorum tranſitu olim obſervatum* 266
Simus Harmonicus 182
Sirenum cantus mortiferi voluptates 168
Socratis juſjurandum per anſerem 119. *opſonium* 137
Sol taurus dicitur, leo, draco 166
Solertia quid 217
Solis magnitudo 215. *curſus* ibid. *unde nutriatur* 257. *Solis portæ* 267
Sol & Luna portæ animarum 268
Somnia unde veniant ex mente Pythagoræ 267
Somniorum interpretationes ab Hebræis didicit Pythagoras 180
Sothis ſtella canicularis apud Ægyptios 265
Spectrorum oſtenta unde 257
Spes ſola in Heſiodi dolio 268
Speuſippus multa mutuatus à Pythagora 205
Staſanor Alexandri præfectus 178
Stateram nè tranſgredere 199
Statua uxiverſi apud Brachmanos 283
Statuas coronabant 63. ἐφάδρυον ibid.
Στίξαι τὰ ῥυπαρὰ 35
Stoici credebant aſtra humore nutriri 257. *incorporea quæ admittant* 278
Subſtantiæ univerſales & particulares, earúmque motus 230

Συμβολοι 13
Sus ad epulas & ſacrificia nata 123
Sybaris 189
Symbola Pythagorica 199
Symichus Centoripinorum tyrannus 190
Syri à piſcibus abſtinent 99, 163

TActus & ejus objectum. 213. ejus ſedes præcipua ibid.
Tantalia aqua 285
Tarentinus bos ſacer 191
Tarentum fugit Pythagoras 207
Tauriſormis Jupiter 119
Tauromenium Siciliæ 192, 189
Telauges Pythag. filius & ſucceſſor 182, 211
Τελετὴ quid Pythagoræ 200
Temperantia etiam Epicureis probata 40
Tempeſtates ſedatæ à Pythagora 192
Templorum ingreſſus verſus orientem 251. dedicatio ſymbolica 252
Tempora duo potiſſimùm obſervanda 198
Tempus & æternitas 279
Temporis diſtinctio 280
Ternarius quod Pythagoreis 203
Tetractys Pythagorica 189, 211
Terra ſymbolum materiæ primæ 252
Thaletis Pæanes 195
Thariſſa 128
Theano Pythagoræ uxor 182. filia 211
Theſſali cujusdam hecatombe 61
Thoes 13, 56
Thraces proceri 268
Thraci Heroi cygnus 120
Θύειν quid propriè 54. 97
Tibareni 178
Timycha Pythagorea 209
Tintinnabuli uſus apud Samanæos 169
Tireſias 103
Τὸ διαβόσειν quid 259
Tria rerum genera ſecunda 198
Triopi filiæ 187
Triptolemus legiſlator 178
Tripus Delphicus 187
Trittyæ, hecatombe, chiliombe 97
Troglodytæ 5
Tropicus æſtivus & hybernus 263
Tyrreni aquilas intelligunt 104
Tyrrenus Pythag. frater 181
Tyrreni Ægæi maris inſulas obtinuerunt 181, 184
Τύρβη 30

VAccæ eſus apud Ægyptios & Phœnices vetitus 58, 99
Veneris planetæ curſus 215
Venerei motus extinguendi 239
Venti cur animæ adjungantur 265
Veritas homines Deo ſimiles reddit 198
Verè entis proprietates 234. nec magnum nec parvum 245. quomodo dicatur multa & unum 273. quomodo cogneſcatur ibid.
Veſtis multiplex animæ 27
Via hominum & Deorum 255
Viâ publicâ nè incedas. Symb. 199
Victus obſeſſis caro humana 95
Vinculum animæ duplex 28
Vinculum craſſum reddere 38, 47
Vino abſtinebant Ægyptii ſacerdotes 150
Viperæ eſus cæcos reſtituit 16. & alios morbos ſanat ibid.
Virgo Minervæ primò ſacrificata, & cerva poſtea ſubſtituta 94
Virtutum quatuor genera, civiles, &c. 235. Civiles quæ & quales 236
Viſus & ejus objecta 213. quomodo fiat 223

Vita humana cur difficilis 216
Vita triplex 24
Vita alia instituenda aliis 22, 23
Vitæ vox homonyma 222
Ulysses Homericus animæ & errorum ejus imago 271
Unitas & unum differunt 211
Unum quid Pythagoreis 203
Unum ante mentem 223
Volucris & bos sponte sacrificatæ 20
Voluptatum duo genera 197
Voluptates corporis parcissimè adhibendæ 239
Ursæ cœlestes manus Rheæ 199
Vulgi consuetudo declinanda 194
Xenocrates multa à Pythag. hausit 20
ξανθότης *quid Pythagoræ* 20
ξανθίππη 2
Zabratus purgavit Pythage ram 18
Zaleucus Locrus legislator 18
Ζάμολξις *Thracibus pellis* 18
Zamolxis Thrax Pythagoræ famulus 18
Zeno Eleates Pythagoreus 21
Zetes & Calais Boreæ filii 26
Zodiaci circuli motus obliques 21
Zoroaster consecravit Mithræ a trum 25

MVSEVM BRITAN NICVM

FINIS.

hausit 205
208
22
Pythago-
185
189
186
æ famu-
186
212
266
us 214
ithræ an-
253

posse fieri, quin iis amissis doleamus. At vicissim rogabit Epictetus: Annon illud etiam natura ferat, ut sæpe illa amittamus? an repugnare in eo naturæ, sit viri boni & sapientis? Frustra præsertim, & ultrò augere sibi molestias, quæ animi æquitate minuendæ erant? Opponimus scilicet philosophis non firmiores rationes, sed affectus nostros & pravam consuetudinem: pro quibus tanquam pro aris & focis, & monumentis majorum pugnamus: majoréne stultitia dicam, an calamitate? Quod si dies adimit hominibus ægritudinem: recta ratio cur non adimat? Cur exempla vulgi, quàm virorum fortium & sapientum sequi malumus? At id quoque Natura fert, ut ipsa assuetudo molestiam leniat. Unde poeta:

Χρόνῳ μαλάξει, νυῦ δ' ἔθ' ἡδέως ἔχει κακόν.

Malum viget jam, lenietur tempore.

Esto: sed cur non, ut servulo Comico, ità & nobis meditata omnia mala nostra sunt, ut nè quid animo sit novum? Nam & hoc docet Epictetus, & docuerunt olim multi, nec obtemperâsse quenquam pœnituit. Annon & divus Paulus monet, ità esse utendum mundo, quasi non utamur? Nec habitandi, sed commorandi locum hic nobis esse datum? Sed hæc alibi commodiùs. Illud non alienum fuerit, verba quæ obscuriora videntur, quæque subinde recurrunt in hoc Opusculo, declarare.

Ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις. *In nostra potestate sunt, opinio, appetitio, desiderium, declinatio.*] ὑπόληψις est opinio, sententia, persuasio, judicium, id quod de quaque re sentimus: ut, mortem & morbum esse malum, divitias & voluptates expetendas esse, fugiendum esse flagitium & dedecus, philosophiam mederi animis. ὁρμὴ Cicero aliàs appetitionem, aliàs appetitum seu appetitionem animi, aliàs motum animi interpretatur. Politianus conatum vertit. ὄρεξιν appetitum. ἀφορμὴ hujus contrarium est, aversatio, cùm animus abhorret à re aliqua. Hinc ὁρμᾶν καὶ ἐφορμᾶν, appetere, inclinare animo ad aliquid: ἀφορμᾶν, aversari, abhorrere. Peculiarem enim hæc verba usum habent apud Stoicos. Est & ὄρεξις appetitus: sed Cicero βούλησιν, εὔλογον ὄρεξιν exponit, voluntatem quæ quid cum ratione desideret. Quare ὄρεξιν (nè vocabulorum numerus imminueretur) desiderium verti. ἔκκλισιν idem, declinationem à malis, declinationem laboris & periculi, dixit. Simplicius hunc ordinem tradit: Cùm quid bonum aut malum judicemus, omnino commoveri declinationem aut appetitionem: subsequi verò ὁρμὴν, quam animi concitationem, approbantis aut improbantis, prosequentis aut aversantis aliquid, definit. αἵρεσις est optio vel appetitio, cùm Cicero τὸ αἱρετὸν optabile & rem expetendam vertat. προαίρεσιν Simplicius ἄλλα πρὸς αἵρεσιν esse dicit, cùm alia aliis præferuntur. Quo uno verbo commodè queat exprimi,

Grammatici certant, & adhuc sub judice lis est.

Barbari præelectionem, alii delectũ, alii

alii propositum, alii institutum, alii voluntatem, alii consilium interpretantur. Nos, ut quimus, quando ut volumus non licet. Omnino difficile est cum Græcis, præsertim Stoicis, certare verborum copia & proprietate. Quare veniam ab æquis lectoribus impetratam velim, sicubi Epicteto & acerrimis eorum judiciis non satisfecerimus. Sæpe enim, eruditis scriptoribus facile est varia vocabula congerere: sed eadem distinguere, grammatico aut interpreti non perinde promptum. Imò (si, quod sentio, dicendum est) ipsi auctores sæpe riderent & grammaticos & interpretes, qui earum rerum distinguendarum solicitâ curâ tenerentur, quas ipsi aut ostentandæ copiæ, aut rei inculcandæ gratiâ concessissent.

Ὅσα ἡμέτερα ἔργα. Quæcunque nostræ actiones.] ἔργον Ciceroni est aliàs opus, aliàs res, aliàs opera, aliàs difficultas. Ego hic ἔργον intelligo, non munus officii, τὸ καθῆκον, in qua significatione sæpe capitur: sed ἐνέργειαν, actionem, id quod aut animis agitamus, aut ministerio corporis agimus, sive bonum, sive malum: ut cùm agimus prudenter, justè, fortiter, temperatè: contrà ve libidinosè, effœminatè, injustè, temere: cùm philosophamur, irascimur, cupimus, deambulamus, lavamus, scribimus, legimus, & id genus alia, quæ homo suâpte naturâ, suóque arbitratu facere potest aut non facere, nisi morbo aut externa vi impediatur. Quod cùm fit, actiones illæ in potestate nostra esse desinunt, opinor: & opinio tantùm, appetitio & desiderium, horúmque contraria declinatio & aversatio, nobis relinquuntur. Cùm autem morbi sint, qui animum etiam tentent, ut phrenitis, melancholia, veternus, apoplexia, epilepsia, vulnera capitis, cerebri læsiones, similésque pestes: etiam illa, nisi fallor, evanescunt, quæ sola in nostra potestate esse affirmat Epictetus. Sed loqui Stoicos de natura integra, & non impedita, probabile est, quæ tamen quandiu talis permansura sit, constare nemini profectò potest. Consideret ergò quisque secum, verúsne ista dicantur, an magnificentiús? Animi tamen bona dotibus corporis, & fortunæ muneribus præstare, ac diuturniora esse, extra controversiam esse arbitror. Quicquid tamen egeris, nunquam id consequeris, ut à Fortunæ tyrannide sis immunis: hoc est, ut Deus ea tibi non auferre possit, quæ largitus est. Valeat ergò Thrasonica illa vox, & inter Stoicas hyperbolas numeretur, *ἐφεκαλείλημμαί σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν ἀφῄρημαί σου τὴν παρείσδυσιν*· hoc est, Anteverti tibi Fortuna, & quasi vallo firmissimo opposito, omnes tibi aditus, omnes cuniculos intercluси. Prudentiùs ille, qui distichon illud per se insolens, picturæ hominis mortui ascripsit: cui, si in CHRISTO servatore obdormierit, verè convenit:

Ἐλπὶς καὶ τύχη μέγα χαίρετε· τὸν λιμένα εὗρον·
Οὐδὲν ἐμοὶ χ' ὑμῖν· παίζετε νῦν μετ' ἐμέ·

Inveni portum, Spes & fortuna valete:
Nil mihi vobiscum: ludite nunc alios.

Neque enim spe sua frustrabitur, neque timebit quicquam, mortuus in Domino, ab omnibus fortunæ injuriis & ludibriis immunis, atque in portu tutissimo securus & beatus conquiesset.

In Caput 4.

Τηλικούτων ἓν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅπως δεῖ σπεύδειν μετρίως κεκινημένον, ἁπλῶς αὐτῆς. *In tantarum igitur appetitione rerum, sic eas suscipiendas esse memento, ut prorsus omni vaces animi perturbatione.*] Rectiùs Simplicii Commentarius: τηλικούτων ἓν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅπως δεῖ μετρίως κεκινημένον ἁπλῶς αὐτῆς. Quum igitur tantas res appetas, sic eas suscipiendas esse memento, ut sis non mediocriter incitatus. Quam lectionem & Politianus est sequutus. De pluribus locutus est: ergò τηλικούτων. Seriò suscipiendum monet philosophiæ studium. ergò σπεύδειν redundat, quod quatuor reliqui codices habent: à quibus deceptus, verteram: Ut prorsus omni vaces animi perturbatione. quæ sententia etsi cum ἀπαθείᾳ Stoicorum convenit, philosophiæ tyroni tamen haudquaquam convenit, quem incredibili cupiditate sapientiæ inflammatum esse vult, adeò ut illud ex Evangelio desumptum ei dici possit:

Εν μαργαρίτην πάνσοφον,
Ἀποδὺς ἅπαντα, λάμβανε.

Unam margaritam pretiosam omnibus opibus tuis emito.

Ἐὰν ᾖ καὶ ταῦτ' ἐξέλιπε. *Sine & his volueris.*] Scilicet, τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ περιγινόμενα. Ea quæ Philosophia præstat.

Καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν. *Et imperare & esse dives.*] Politianus addit, Domesticos dirigere. Legit fortasse, τοὺ οἰκείους εὐδύνειν, quod perperam scriptum fuisse reor, pro εὐδιωκεῖν, necessarios tuos florere. Volumus autem in primis nobis bene esse, mox etiam nostris & aliis. Discrimen τῶ εὐδύνω καὶ εὐδιώκω, vel pueris notum est.

Τυχὸν δ' αὐτῆς τύπων τάξις. *Fortassis nec hæc ipsa assequeris.*] σχῆ ἀρχῶν τε καὶ τῶ πλούτου. Nec magistratus nec opes assequêris.

Διὰ τὸ καὶ σχῆ πρότερον ἐρίεσθαι. *Eò quod priora quoque desiderat.*] Ea scilicet, quæ philosophia confert, libertatem, tranquillitatem animi, securitatem. Significat animum in duas partes distractum, nec fortunæ muneribus, nec philosophiæ bonis potiri: quòd altera cura impediat alteram, nec tantam esse patiatur, quanta sit opus. Sed hoc intelligatur de philosophiæ tyrocinio. Nam præcepta rebus gerendis prælucent, & illustrantur usu vitæ, & crebris virtutis actionibus, si probè intellecta & animis infixa fuerint. Philosophandum est igitur ab ineunte ætate, animo aliis curis libero, ut quæ tum cognita perceptáque fuerint, ad parandas & tuendas opes, ad magistratus adipiscendos & gerendos, ad omnes denique vitæ casus ferendos accommodentur. τὰ πρότερα, priora dicit: vel τὰ πρότερον εἰσπνύα ea quæ ante expositi, quæque rectum judicium sequuntur: non autem τὰ πεὶν φιλοσοφῆσαι, ea quæ desideraris ante philosophiam, ut voluptates, honores, divitias: vel τὰ ἀπεδαιότερα, præstantiora.

tiora. Nam tranquillitas animi, verúmque judicium, utique divitiis & honoribus præstant.

Ἐκείνων ἀποδύξῃ. *Illis excides.*] ἢ τοῖς πρότερον, prioribus & potioribus: Carebis animi tranquillitate, si avarus & ambitiosus fueris.

In Caput 5.

Πάσῃ φαυλασίᾳ τραχείᾳ. *Cui vis viso aspero.*] τὸ τραχείᾳ nonnulli codices non habent, & meo judicio rectiùs omittitur: etsi φάρμακον σοφὸν adhibet Simplicius. Sunt enim φαυλασίαι non tantùm τραχεῖαι, asperæ: sed etiam λεῖαι, hoc est, leves & blandæ. Sed quia verba hæc minùs exercitatis obscura videntur, exemplo declaranda sunt. φαυλασίαν (quod visum, aut visionem Latini dicunt) appellat eas cogitationes, quæ ex rebus objectis oriuntur: ut si adolescenti studioso & pauperi formosa & dives mulier despondeatur, phantasia hæc statim in eo excitatur, rem esse præclaram, paucis sui loci atq; ordinis talem offerri occasionem: non igitur esse negligendam. species præclara est, incautúmque facilè decipit. Sed si idem paulò cordatior, secum reputet, Mulieres formosas atque divites, lascivas, superbas, fastidiosas, imperiosas esse: opes non sine magna solicitudine conservari: se despectui & derisui fore affinibus, aut certè invisum: si morem gerere velit uxori, aut læsurum valetudinem, aut alia graviora toleraturum: neglecturum esse studia literarum: mulierculæ denique non tam amantis, quàm prætextum libidinum suarum quærentis, fore mancipium: fortassis intelliget, id quod Epictetus dicit, dotatam & formosam mulierem non summum esse bonum, sed plane φαυλασίαν & falsam speciem: Hesiodiæ Pandoræ instar, pyxidem malis omnibus refertam, secum afferentem. Idem esto judicium de phantasiis imperii, honoris, aliarúmque rerum, quæ sæpius inani specie blandiri, quàm revera beare solent. Eadem fere ratio est rerum tristium & adversarum, ut putantur, quæ sæpe in recessu multum boni habent, quod prima fronte nequaquam pollicentur: ut paupertas sobrios, modestos, industrios plerunque facit: opulentia luxuriosos, arrogantes, ignavos.

In Caput 6.

Ὅτι ὀρέξεως ἰδὼν ἐπαγγελίαν. *Appetitionis pollicitationem esse.*] Est prosopopœia quædam Cupiditatis cum homine colloquentis. Rudibus apertior esset oratio, si ità locutus esset: Cùm aliquid appetis, fore speras ut id consequaris, & voti compos fias, & reliqua.

Παραπτώλων.] ὑποπτώλων legendum videtur, idem quod ἐμπτώλων. unde ἀπείπλωσις, & ὑποπέτεια τύχης.

Τὰ παρὰ φύσιν ἢ ἐπὶ σοί. *Quæ naturæ eorum quæ in tua potestate sunt, adversantur.*] His adversantur utique, falsa opinio, pravus & corruptus appetitus, omnes animi perturbationes, quas in hominis esse potestate volunt Stoici: non ità fortassis, ut non existant (id enim Dei cujusdam potiùs quàm hominis fuerit) sed ut rationi obediant.

In Caput 7.

Μετάθες ὁπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐκ ἐφ' ἡμῖν. *Transfer in ea quæ naturæ illorum repugnant, quæ in nostra potestate sunt.*] Videntur & hæc rudioribus obscura quæ dilucidiora essent, si scripsisset: Aversare falsas opiniones, stultas & pravas cupiditates, turpitudinem & dedecus. Hæc enim ut fugere, ità etiam effugere poteris.

Καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως.] Politianus, cum supputatione: Naogeorgus, cum exceptione. Sed quia Simplicius interpretatur, μὴ τὸ ἐνδιδόναι τὸ ὀλίγον, καὶ μὴ εἰς ἄκρον ἐπιτείνειν, cedendo & laxando paulum, non ad summum intendendo: ego verti, cum imminutione. Etsi hæc tria, κόψως leviter, ἀνειμένως remisse, μεθ' ὑπεξαιρέσεως cum imminutione, synonyma fortasse sunt. ὑπεξαίρεσις certè significare id potest, cùm paulatim aliquid affectui subtrahitur, Si quis autem intelligere mavult, cum exceptione vel conditione: sensus erit, ut opinor. Eâ conditione res vel appete vel aversare, si expetendæ fugiendæve sint. Vult enim Epictetus, tirones philosophiæ interdum Academico more ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι, cohibere assensum, & ampliùs deliberare: & in ea ἐπιχεῖν, ἐλλείπειν μᾶλλον ἢ πλεονάζειν. hoc est, potiùs citra resistere, quàm ultra progredi, ut monet Isocrates.

In Caput 8.

Ἂν χύτραν κέραμε. *Si ollam diligis.*] Etsi Epictetus, ut contemptor divitiarum, vilium rerum exempla profert, ut balnei, ut lactucarum, & aliorum id genus: tamen Simplicius aptiùs, ut opinor, verbum habet, ἂν χύτραν σείῃς, ὅπ χύτραν σείεις· Si ollam tractas, aut agitas, te ollam tractare: hoc est, rem fragilem, & agitationis atque allisionis impatientem, ut & vitrum. Unde Mimographus: Fortuna vitrea est: quæ cùm splendet, frangitur. Fortassis allusit ad dolium Diogenis.

In Caput 9.

Τὰς ἀποῤῥέουσας.] destillantes. Alii ἀποῤῥαίνουσας, sese perfundentes, eodem sensu.

Ἐγκρουμένους.] id est, ἐνοχλουμένους, quibus negotium facessitur. Alii ἐκκρουομένους, id est; ὠθιζομένους, eos qui premuntur, aut loco pelluntur.

In Caput 10.

Τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα, *decreta de rebus.*] Et huic paradoxo medetur, ut potest, Simplicius. Consistere certè nullo modo potest, nisi aut graviora mala nos vitare, aut majora bona consequi putaverimus. Nam alioqui ista unica, misera illa quidem, & nescio quàm efficax in casibus acerbissimis consolatio relinquitur, quæ apud Homerum exstat:

Ὡς γὰ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τε πήματα δυμῶν ἔχουσι.
Sic voluere dii, miseris mortalibus ævum
Esset ut & mœstum, & divra illætabile cura.

Οἷον θάνατος οὐδὲν δεινόν. *In morte nihil est mali.*] Si aut anima cum corpore exstinguitur, aut in locum

locum meliorem transfertur. Sed si pœnæ scelerum dandæ sunt, periculosæ plenum opus aleæ, ni veræ pietatis clypeo sis munitus.

Ἀπαιδεύτου ἔξιν. *Ineruditi est.*] id est, ejus qui non consideret, quæ sui, quæ alieni juris sint: qui omnia suo arbitratu fieri postulat. id quod fieri neque potest, neque fortasse debet.

Τὸ ἑαυτοῦ, *Seipsum.*] Agnoscit enim culpam suam: simúlque in id intentus est, nè denuo ad eundem lapidem impingat: hoc est, nè alienarum rerum jus sibi arroget. Nam id quod antecedit, ἐφ' οἷς αὐτὸς πρόσθεν κακῶς· verba (ἄλλοις & αὐτὸς) suam habent emphasin. Dilucidiùs alio loco dicit, Per alium te non magis in calamitate esse posse, quàm in vitio: hoc est, eum solum esse calamitosum, qui malè sentiat & vivat: non eum qui negligatur, aut malè tractetur ab aliis.

In Caput 11.

Ἡ χῆσις τῆς φαντασιῶν· *Usus visorum.*] Obscuriora videntur hæc, minùs assuetis. Sed perinde est ac si diceret: In omnibus rebus non appetitum aut popularem opinionem, sed rationis judicium sequi nos oportere. Visis enim rectè uti, quid est aliud, quàm de rebus omnibus rectè judicare, & rationi parere, non affectui?

In Caput 12.

Μήποτε καλοῦντος ἐλλείπῃς. *Nè forte eo vocante deficias.*] Politianus attexit, Inque id vinctus conjiciaris. Qui enim volens non sequitur, necessitate hoc patietur. Quæ appendix nec in excusis codicibus habetur, & est supervacanea. Loquitur enim non de externa vi, sed de imbecillitate virium: quæ quo major sit ingravescente ætate, eo paucioribus rebus animum esse occupandum: quod & iis vacare, & parere philosophiæ sit difficillimum. Homo cœlebs (si cætera paria sint) & in vita paucioribus esse contentus, & æquiore animo discedere è vita potest. Maritum & patrem, tam viventem quàm morientem, magìs solicitant uxor, liberi, familia, quàm ipsius salus. In hanc sententiam scribit Cicero, tranquillitatem animi atque securitatem eò faciliorem esse philosophis, quò minùs pateant multa in eorum vita, quæ Fortuna feriat, & quò minùs multis rebus egeant: & quia, si quid adversi eveniat, tam graviter cadere non possint. Navem, sive philosophiam, sive vitæ institutum intelligo: gubernatorem verò, Deum: cui qui vocanti non pareat, aut pro mancipio tractetur, aut plane deseratur.

In Caput 13.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γιγνόμενα, ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις.] Argentinensis codex paulò aliter, ἀλλὰ θέλειν, ὡς τὰ γινόμενα γίνεται. ut sit, ζήτει θέλειν, id stude ut velis: quasi dicat, Voluntatem tuam faciliùs mutabis, quàm naturam rerum. καὶ εὖ ποιήσεις, verti, Si sapis. quod si displiceat, repone, & rectè facies. Est enim idem quod καλῶς ποιεῖν, approbandi formula hoc loco. εὖ ποιῶ σε, bene de te mereor: & εὖ πράττω, facilè agito, bene mecum agitur: non sunt hujus loci.

Χώλανσις

Χώλανσις ποδὸς ὄζιν ἐμπόδιον, περιαιρέσεως δ' οὔ. *Claudicatio pedis est impedimentum, non instituti.*] At dices, instituto conficiendi itineris (præsertim si jumentum aut vehiculum desit) obstat claudicatio. Respondebit Epictetus: Si præceptis meis parueris, non institues iter, quod conficere non possis. Sic quo plura & majora fuerint impedimenta corporis, eò magis appetitum contrahes, paucioráque suscipies. At istud ipsum, inquis, est instituti impedimentum, eóque molestissimum. Negat Epictetus esse impedimentum, nihil temere & frustrà appetere: sed id philosophi proprium esse munus affirmat. Illud certè vel stultus intelligit, præstare appetitum rationi obedientem præbere, quàm irritis cupiditatibus æstuare. At est factu difficile. Sic Deo visum, cui, nisi ultrò feceris, parebis invitus. Illud tamen Epictetus (ut ea quæ sequuntur, docent) non vetat, quò minùs commodis tuis, quatenus & natura postulet, & honestè possis, consulas.

Ἄλλης πινὸς ἐμπόδιον, σὸν οὔ. *Id alterius cujuspiam rei, non tui esse impedimentum.*] Si concederet, pedem esse partem corporis (neque verò negat) corpus verò hominis partem esse (quod negare videtur) impedito pede, corpus: corpore impedito, homo ipse, ex parte saltem, impediretur. Quòd si corpus instrumentum est hominis (qua de re plura ex Simplicio afferemus) negari certè non poterit, quin mutilato instrumento, imperfectior & incommodior futura sit actio. Malè pugnabis gladio, cui vel capulus vel mucro defuerit. Sed hæc differantur.

In Caput 14.

Οὐ συναρπάσεσιν αἱ φαυλάσιαι, *Visis non obtemperabis.*] Hoc est, neque voluptati, neque dolori succumbes: sed pravas cupiditates atq; affectiones, sapientiæ virtutúmque præsidio superabis.

In Caput 16.

Κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἀλυπον καὶ ἄφοβον ἡγούμενον· *Præstat enim emori fame, ubi doloris & timoris expers evaseris.*] Quæri non injuriâ possit, tantáne constantia cadat in fragilitatem humanam, ut Saguntina (quod aiunt) fame non afficiatur? Deinde quod de puero dicit, nisi ità intelligatur, ut tum demum ejus cura abjiciatur, cùm neque verbis neq; verberibus quicquam profeceris: videbitur plena inhumanitatis oratio, & Timone μισανθρώπῳ quàm homine philosopho dignior, qui & ipse aliquid studii atque operæ ad consociationem civilem afferre debet. Equidem existimo ὑποσολὰς esse, nimiæ solicitudinis reprimendæ causâ usurpatas. Quòd si cavillari libeat, hypotheticam esse dices propositionem, ἄλυπον καὶ ἄφοβον ἡγούμενον, ubi & dolorem & metum propulsâris. tum enim nec fame dolebis, nec mortem metues. sed quando id fiet? Paucissima certè in omnibus historiis exstant exempla; & quæ exstant, ut Socratis, Anaxarchi, Diogenis, Demonactis, Lælii, Catonis, & aliorú, dubitari potest an sint Græcorú ingeniis ornata vehementiùs, & supra veri fidem amplificata.

Is

In Caput 17.

Ὀλλ' ἔχ ὅπως ἔδιν αὐτῷ καλῶς, *Non adeò ei bene est,*] Malim ἔχω, vel ἦν, Sit. Sententia est, contemni potiùs puerum oportere, quàm ejus sive contumaciâ sive insciti commoveri. Absit ut tu commoveris, cùm stultus & improbus puer, sive ex insciti, sive de industria peccaverit.

In Caput 18.

Εἰ προκόψαι θέλεις, *Si proficere vis.*] Scilicet, in philosophia, & animi cultura. Eam enim προκοπὴν intelligit, quâ tranquillitas animi & libertas augeatur.

Ὑπόμεινον ἕνεκα τοῦ ἐκτὸς ἄντας δόξαι· *Nè recusa, propter externa videri amens.*] Qui enim voluptates, opes, honores minùs curat, præsertim si illa consequi liceat: vulgò stultus habetur.

Κἂν δόξῃς τινὸς εἶναί τοι.] Deesse videtur ἄξιος, dignus aliquo: sed non est opus, si, ut cæteri codices habent, pro τινὸς, τῆς legatur.

In Caput 19.

Θέλεις γὰρ τοῦ κακίαν μὴ εἶναι κακίαν. *Id enim postulas, ut vitium non sit vitium,*] Innuit opinor, pueros & omnes mortales naturâ esse vitiosos: nec vitia propulsari, nisi per philosophiam, cujus non satis capax sit tenera & rudis ætas: quæ ut castiganda sit, non tamen sit abjicienda.

In Caput 20.

Κύριος ἑκάστου ἐστὶν ὁ περὶ ὃν ἐπιθυμεῖ. *Cujusque dominus est is, qui cupiditatum ejus.*] Quàm multos ergò Fortuna dominos nobis imposuit? Quantò plures ipsi nobis imponimus, insatiabili caducarum rerum cupiditate?

In Caput 21.

Παρατέθειται σοι, *ubi tibi apposuerint.*] Simplicius, παρατιθέντων, appositis: Sed & alterum ἐλλειπτικῶς ferri potest, si intelligas, περὶ μαγείρων τὰ ὄντα, si coqui vel ministri fercula tibi apposuerint.

Ἄξιον περὶ θεῶν συμπότης, *Diis dignus compotor.*] Significat, Externarum rerum despicientiam divinum esse quiddam, & reddere Deo similem.

Θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο· *Divini ut erant, ità & dicebantur.*] Insolenter utique & imperitè. Quàm enim infinito intervallo vel præstantissimus homo ab extrema umbra divinitatis abest?

In Caput 22.

Ἄλλον γὰρ ἡ θλίβει.] ὅτι ἄλλε ἔχ ἅπτεται Alium non angit: quia non tangit. Facilè omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus. Tu si hic sis, aliter sentias. Alterius vulnera & cædem spectare sine dolore corporis possumus, sed ipsi non sine acerbissimo doloris sensu vulneramur & cædimur. Byzantinum incendium, pestis, terræmotus, seditio, bellum, te Romæ degentem non angit, quia non tangit. At verò,

Et tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Sed hæc eorum querela est scilicet, quibus persuaderi non potest, corpus, opes, uxores, liberos, non esse ipsorum, sed juris alieni. Secus Hiob, qui opibus & liberis amissis laudavit Deum, qui ea quæ dedisset, abstulisset.

Μάχεται περί τινι λόγου, ὃν ἔκνως συμπεπλεγμένος αὐτῷ· *Verbotenus illi te*

te accommodare nè dubita.] Sententia est, Nè dubites illius affectui & verbis & suspiriis subservire, ac dolorem præ te ferre. Remittit hic aliquid Epictetus de Stoica severitate χὴ ἀπαθείᾳ, vel potiùs ἀσυμπαθείᾳ, quâ vehementer offenduntur ii qui in malis sibi esse videntur : nec simulationem improbat.

In Caput 23.

Ὅτι ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος, *Qualem voluerit magister.*] Hoc est, ὁ ποιητὴς, εἴτε κωμῳδοποιὸς, εἴτε τραγικός· poeta, sive Comicus, sive Tragicus. Sic in vita Sophoclis, ἐδίδαξε δὲ δράματα ρκγ', Edidit fabulas centum & viginti tres. Quod ad rem ipsam attinet, idem Epigramma græcum docet:

Σκιὴν πᾶς ὁ βίος, χὐ παίγνιον· ἢ μάλα παίζειν,
Τὼ σπουδὼ μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.

Vita quid est? jocus & ludus. Vel ludere discе,
Curis sepositis: vel cruciare miser.

Nazianzenus idem ferè significat, sed majore gravitate & pietate, his versibus, dignis qui memoriæ mandentur :

Θυμὲ βλέπων ἄνω, χθονίων δ' ὀπιλήθεο πάμπαν,
Μηδέ σε νικήσῃ πρὸς κακότητα βέλεμνα.
Τυτθὸς μὲν βίος ἐσσὶ. ὁ δ' ὄλβιος, ὡς ἐν ὀνείρῳ
Τέρπεται· ἀλλοίῃ δ' ἄλλος ἔκυρσε τύχῃ.
Μόνης δ' ζωῆς καθαρῆς βίος ἔμπεδος αἰεὶ,
Καὶ πολὺς, ὃν ζώειν ὀρθὸν ἀρεσσάμενος.

Mens agè suspice, terrenas agè dispice sordes,
Corporis à vitiis neu subigare cave.
Quàm brevis est hæc vita? beatos somnia ludunt.
Sors vaga sic alios; sic aliosque rotat,
Vita diu durat, nullo peritura sub ævo,
Sancta: labor fructu non caret ille suo.

In Caput 24.

Κόραξ ὅταν μὴ αὔσιον κεκράγῃ, *Si corvus inauspicatum crocitârit.*] Auguriorum & auspiciorum loco nos Astrologiam habemus: quæ si ex annuis revolutionibus & siderum progressionibus incommoda & pericula minitabitur, Epictei consilio, sed piis precibus adjunctis, utamur.

Ὠφελησῆναι ἀπ' αὐτῆ, *Fructum ex eo ut capiam.*] Quia,

Omnis commoditas sua fert incommoda secum:

& contrà. Extrema verò mala, & omni consolatione majora, ut ferenda sint, Arrianus docet.

In Caput 25.

Ἀνίκητος εἶναι δύασαι, *Invictus esse potes.*] Pendet & hoc dictum è divisione rerum initio factâ. Vincuntur, qui res alienas expetunt: hoc est, eas quæ ad corpus pertinent, & fortunæ in manu sunt. Vincunt, qui pravas opiniones & cupiditates oppugnant, modò legitimè certent.

In Caput 26.

Ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς, *Imaginatione concitatus.*] Alii συναρπασθεὶς, correptus, impulsus: eodem sensu.

Ἐὰν

Ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τῆς ἀπαθείας ᾖ: *Nam si in rebus nostræ potestati subjectis, vis tranquillitatis constiterit.*] ἡ οὐσία τῆς ἀπαθείας, idem quod αὐτὴ ἡ ἀπάθεια· quam (Ciceronem secuti) vel indolentiam (etsi ea potiùs ἀνδρωδία est) vel vacuitatem ægritudinis, in qua vita beata posita sit, vel vacuitatem ab angoribus & perturbationibus, appellemus licet. Sententia est, etsi verbis obscurioribus more Stoico prolata: Eum qui bona omnia à seipso petat, animo esse tranquillo: qui tranquillo animo sit, eum nec invidere, nec æmulari. Cùm enim ἀπάθεια perturbationes omnes excludat: invidiam utique & æmulationem etiam excludere. Sin hi affectus in aliquo dominentur: ex eo planè colligi, procul eum ab animi tranquillitate abesse, nec philosophiæ præceptis obtemperare. Sed cùm apud Arrianum hujus quoque libelli, Simplicio si credimus, auctorem, nunquam τὸν οὐσίαν τῆς ἀπαθείας me legisse meminerim: rectius id arbitror, quod ibi crebrò habetur, ἡ οὐσία ταγαθοῦ.

In Caput 28.

Οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός, *Neq; quicquam vehementer appetes.*] Syracides, cogitationem mortis & divini judicii à peccando deterrere affirmat. Quod si facit: multò magis æquo animo res adversas ferre, secundásq; contemnere docet, ob brevem scilicet earum & dolorem & fructum. Sic Cicero: Omnis (inquit) voluptas pro nihilo putanda est, quòd cùmpræterierit, perinde sit ac si nulla fuisset. Sed in magnis corporis cruciatibus & angoribus animi, una hora toto anno videtur longior, & unus dies multis seculis.

In Caput 29.

Σὺ δ' ὀφρῦν μὴ σχῇς, *Tu verò supercilium ne esto.*] Vultum cogitabundum, tristem severitatem ac fastum per supercilium intellige, & hunc fuisse philosophorum habitum, è Menandri dicterio apparet: ἐυρεπικλῆ, inquit, εἶναί φασι τὸν ἐρημίαν, οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες. Meditationi aptam esse aiunt solitudinem, ii qui supercilia erigunt.

In Caput 30.

Ἐὰν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι: *Si quando tibi acciderit foras verti.*] Gloriolæ cupiditatem & ostentationis studium, qui affectus tardissimè in bonis & doctis etiam viris senescit, vetat. Vult, philosophum sese intra conscientiæ suæ limites, tanquam cochleam intra testam continere, eámque amplissimum virtuti suæ theatrum proponere, statuere ac judicare.

Εἰ δὲ καὶ δοκεῖν θέλει, τῷ εἶναι, σαυτῷ φαίνε: *Sin etiam videri vis, quia es, ipsi tibi videre.*] Politianus τῷ εἶναι omisit: nec est sanè necessarium, ni quis interpretari velit, Quia es, vel, essendo (si dicere liceat) tibi ipse videre philosophus.

Τὴν ἔνστασιν ἀπόλεσας, *Te de statione tua dejectum esse.*] ἔνστασις apud Dialecticos quid sit, notum est. Hìc à pugilibus translatio sumpta est, qui de gradu dejecti, vincuntur. Licet ἔνστασιν, institutum vertere: id scilicet, in quo homo animo, voluntate ac studio sic insistit, ut pugil aut miles in suo gradu, non cessurus adversario, ἔνστα-

σις

σις philosophi est, altè spectantem, & ad illam sedem & æternam domum contuentem, neque sermonibus vulgi dare sese, nec in præmiis humanis spem ponere rerum suarum. Suis illum illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus, ut ait Cicero. In hanc sententiam D. quoque Basilius præclare monet: ὰκ ἐῇ ὁ μᾶλλον φιλεῖσθαι ἑαυτῷ ζωογονοῦντι, τῆς περὶς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα φρίσσοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνυπλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ἕνεκα τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἰρεῖσθαι πρὸ ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρανεῖν. Hoc est, Nihil æquè cavendum esse cordato viro, atque illud, nè vitæ suæ rationem ad popularem opinionem accommodet, & quid vulgus sentiat, circumspectet. Rectam enim rationem vitæ ducem esse statuendam: & ità sequendam, ut etsi omnibus mortalibus refragandum, si existimatio, si vita in discrimen adducendâ sit pro honestatis defensione; tamen de recta sententia nullo modo depellatur. Verùm hic vigilandum, nè falsis opinionibus decepti, & rei cujusque naturâ non satis expensâ, pro constantibus rigidi, pertinaces, præfracti evadamus, & in nugis tragœdias agamus, & nobis & aliis graves ac molesti.

In Caput 31.

Οὐ δυνάσαι ἐν κακῷ ἐῇ δ' ἀνδρί. *Non potes in malo esse propter alium.*] Pendet hæc sententia ex dogmate Stoico: Solum honestum esse bonum, solum vitium esse malum. Contemptus & neglectus mei, si ego officio fungor, non meum vitium, ergò neque meum malum est: sed eorum & vitium & malum, qui ex perverso judicio & voluntate prava me immerentem contemnunt, negligunt, malè tractant, afficiunt.

Δεικνύεις τῷ ὁδὸν, *Viam ostendite.*] Significat non nisi malis artibus parari opes & dignitates: eâque de causâ viro bono illas aspernandas esse, neque enim de iis loquitur, qui se honore indignos præbent, ipsique in causa sunt ut contemnantur.

Ἀργύριον, ἢ φίλον πιστόν. *Pecuniam an amicum fidelem.*] Hoc tempore pecuniam pleriq; malunt, neque enim pauperis amici ullum esse usum censent. Sic dotatæ puellæ pudicis & bene educatis præferuntur, sic quæ fortè sunt tales talésque permanent. Quare procò ignoscendum fortassis est, qui tam incertâ pudicitiæ & probitatis aleâ divitum uxorum quàm pauperum intemperias ferre ac tolerare malunt.

Καὶ τὶ τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα. *Neque enim calceos habet per sutorem, neque arma per fabrum.*] Sic in omnibus editionibus legitur. Naogeorgus sensum secutus, vertit: Nonne habet calceos per sutorem? nonne & arma per fabrum? quasi legisset, ἔχ' γὰρ, quod mihi sanè haud displicet. Verùm è Simplicio apparet inversum esse verborum ordinem, & sic legendum. οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα

σκυτέα. Neque enim calceos habet à fabro ærario, neque arma à ſutore. Senſus eſt: Non magìs à philoſopho porticus & balnea, & civitatem Romanam poſtulandam, quàm arma à ſutore, aut à fabro ferrario calceos: cùm philoſophi munus ſit, cives ad virtutem inſtituere: ut ſutoris, conficere calceos: & fabri, arma.

Οὐδὲν ἂν αὐτῷ ὄφελες, *Nihilne ei prodeſſes.*] Malim, ut Simplicius, ὠφέλεις, vel potiùs ὠφελῇς.

In Caput 32.

Εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτα, *Si quidem bona iſta ſunt.*] Plerique complexionem iſtam invertunt, ἀνιπφέροντες. Quia bona ſunt, ea ſibi negata eſſe dolent: quia mala, ea eveniſſe aliis gaudent.

Εἰ μὴ ἀριθμοῖ ταῦτα, *Si non numeratis his.*] Id eſt, ἀναλώσας ἢ καταβαλών. unde οἱ ἐλάττους φορτικοὶ χρημάτων dicuntur apud Ariſtotelem.

Τὸ μὴ ἀναχθῇς ὡς ἐπὶ τῆς εἰσόδου, *Quod non ſuſtinueris vel toleraris eum in atrio.*] Videntur faſtus divitum & ambitioſæ ſalutationes intelligi, homini ſimplici & & literato moleſtiſſimæ: item τὸ φορτᾶν, παραπέμπειν, ἐπαινεῖν, ſalutationes, deductiones, laudationes. Fortaſſis autem delicati divites in medio incedentes, paraſitis ſuis utrinque inniti ſoliti fuerunt. Nam & hunc ſenſum verbum ἀναχθῇς omnino admittit.

In Caput 33.

Ὅταν τὸ γείτονος ἄλλο παιδάριον.] Malim, ἢ ἄλλου παιδάριον vel, καὶ ἄξη τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλο τί· Si vicini, vel alterius: aut, fregerit poculum, vel quid aliud.

Ὅλως τὰ τῶν ἄλλων, *Cùm alterius.*] ἀλλὰ τὸ μὲν οἰκεῖον πάσχει, ἀλλότριον δ' ὃ μέλει· Sua quemq; premunt, aliena non curantur. Naturæ humanæ ſive pravitas ſive imbecillitas non fert, quicquid Epictetus de naturæ voluntate dicat, quicquid ſacræ literæ de imperio Dei prædicent, ut alieni boni aut mali æquè excitatus in nobis ſenſus ſit, atque noſtri proprii. Illud quidem natura nos docet, cùm omnes eâdem conditione ſimus: neque communem fortunam (ut ait Cicero) recuſandam, neque peculiarem optandam, & modicè ferenda eſſe omnia: niſi indignando atque afflictando nos conduplicare mala atq; exaſperare libeat.

In Caput 34.

Οὕτως οὐδὲ κακὸν φύσει ἐν τῷ κόσμῳ γίγνεται, *Sic neque mali natura in mundo exſiſtit.*] Obſcurus & dubius locus, de quo plura ex Simplicio adducemus, qui hæc verba ſic accipit, ut quicquam eſſe mali in mundo, aut ſi ſit, à Deo eſſe, negare videatur. Ego ſimpliciter ἀπὸ κοινῆς repetiiſſem, ſic neque mali natura exſiſtit in mundo aberrandi cauſa: hoc eſt, neceſſe eſt homines in mala incidere. Proinde præparandus ad ea prudenter & fortiter ferenda eſt animus. Naogeorgus (quem honoris causâ nomino) cum Simplicio conſentit, nósque noſtrâpte culpâ & malos, & in malis eſſe affirmat. Accipiunt illi ἐν τῷ κόσμῳ, quaſi eſſet ἐπὸ τοῦ θεοῦ· & bonum ſcopo, malum aberrationi à ſcopo compa-

rant. Rectè omninò; πάντα γὰρ πάντι ἐφίεται· Bonum enim ab omnibus appetitur: & Deus optimus mala non facit: & mala tortasse non sunt quæ nos in malis numeramus. Sed an hoc senserit Epictetus, ipse viderit. Prorsus enim hic ex ejus verbis elici sensus non potest.

Εἰ μὴ τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, *Si quis corpus tuum obvio cuique permisisset.*] A minori ad majus argumentatur, hoc modo: Cùm iis irascereris, qui corporis tui violandi cuivis potestatem darent (cujusmodi est proscriptorum conditio) quanto magis tibi iraſci debes, qui cuivis animi tui lædendi potestatem dare solcas: cùm tui arbitrii sit, lædi prorsus à nemine?

Ἐκάστε ἔργα σκόπει τὰ καθηγεμόνικα, *Rei cujusque antecessiones considera.*] Vult nos (ut monet Homerus) νοέειν ἅμα πρόσσω τε κ' ὀπίσσω, nec ea quæ ante pedes modò sunt videre, sed etiam illa quæ futura sunt prospicere. Cujusmodi sit: Si quis docere adolescentiam instituat, & id tantùm consideret, quàm pium, quàm tranquillum & utile Reipublicæ munus sit, non abhorrebit ab eo vitæ genere. Sed priusquam id munus susceperit, antecessisse oportet magno studio partam eruditionem, & aptam ingeniis rudibus docendi rationem: oportet paucis esse contentum, non recusare molestias & labores, non moveri labore irrito, contemnere ingratos & superbos. Sine tali præparatione ad docendum qui accesserit, ubi negligentiam magistratûs, incuriam parentum, hypodidascalorum insciti am & pigritiam, discipulorum stuporem & cessationem, plurimorum obtrectationes, & eorum, à quibus adjuvandus erat, adversationes expertus fuerit, si se frustrà fatigando nihil nisi odium quærere intellexerit, quod optima quæque ingenia immaturâ ætate aliò transferantur, caudicibus & stipitibus tantùm relictis: & pudebit & pœnitebit temeritatis, qui quid ipse vellet & posset, tantùm considerârit: non iis etiam cogitatis impedimentis, quæ aliorum stultitia & improbitate possent objici.

Ἀναφανέντων πινῶν αἰχρῶν, *Turpibus aliquibus exortis.*] Turpis est plerunque & ridiculus temeritatis exitus, ut & ipsa turpis est per se. Possit fortassis pro αἰχρῶν legi δυσχερῶν, molestiis subortis, etsi verbum αἰσχυνθῆναι, τῷ αἰχρῶν bene convenit. Salvo tamen aliorum judicio.

In Caput 35.

Ἀναγκαιολεσφεῖν, *Vescendum vel invito.*] Plinius libro decimooctavo: Athletarum (inquit) capacitas, jumentorum similis. Et Galenus in exhortatione ad artes discendas οἱ ἀθλητικοὶ (inquit) τεθρὰς πρὸς φορὰν σωὶ ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐλαύνοντες τῷ ἐδωδίμῳ· Pugiles sæpe coacti edunt, cœnâ in medias usque noctes producta.

Γυμνάζειν πρὸς ἀνάγκην.] Id est, ἀκουσίως κ' ἀναγκαίως, invitos & necessariò: sicut dicimus πρὸς βίαν, de iis quæ coacti facimus.

Μὴ ὄινον, ὡς ἔτυχεν, *Non vinum,*

ut contigit.] non ſuo arbitratu, ſed præfinitò, & ex præſcripto.

Τῷ ἐπισάτῃ.] magiſtro, laniſtæ: quem παιδοτρίβην aliàs appellant, ab exercendis pueris, & γυμνασιάρχῳ.

Χεῖρα βαλεῖν.] Argentinenſis codex habet βλαβεῖν· ſed βλαβῶσι rectiùs legi videtur, quàm ἀμβαλεῖν, aut λαβεῖν. Quòd ſi χεῖρα βαλεῖν pro injicere manus adverſario, & χεῖρα λαβεῖν prehendere intelligas (eſt enim quinquercionum, & impellere & attrahere adverſarium) ut ſententia per ſe abſurda non ſit: huic tamen loco non conveniet, in quo de infelici luctæ eventu agitur.

Πολλὴν ἀφὴν χέλασεῖν, *Multam haphen deglutire.*] Hoc quid ſit, declarat Ovidius libro nono Metamorphoſeon:

Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ.

ἀφὴ tactus, παρὰ τὸ ἅπτεσθαι à tangendo, hìc arenam ſeu pulverem ſignificat, pulvis enim à pugnantibus jactari ſolet, qui Græcè ἀφὴ dicitur Budæ ad l'athletas. ff. de iis, qui notantur infamiâ. Hinc Proverb. citra pulverem.

In caput 36.

Ἄνθρωπε πρῶτον ἐπίσκεψαι, *Homo primùm conſidera.*] Ut palæſtræ & luctæ, ſic philoſophiæ non quemlibet eſſe idoneum ſignificat: utrique opus eſſe patientia & corporis & animi. Quibus bonis qui deſtituatur, umbratilis potiùs & pugil & philoſophus futurus ſit, quàm verus. Deterret igitur, ut apparet, homines molles & delicatos à philoſophia: aut potiùs ad ejiciendam ex animo iſtam mollitiem adhortatur, & excitat. Ut enim ſcopum iſtum à philoſophia propoſitum non attingamus:

Eſt aliquo prodire tenus, ſi non datur ultra

Præſtat partem aliquam ſtultitiæ & vitioſitatis abjicere, quàm integram utramque retinere. Proponitur ἀπάθεια, boni conſulamus μετριοπάθειαν. Præſtat moderatè irasci, quàm furere, ſi iræ planè reſiſtere non poſſis. Hoc idem de aliis quoque affectibus intelligatur.

Ὁμοίως δυσαρεστεῖν, *Æquè faſtidire.*] Refero ad faſtidium moroſorum hominum, in cibo & potu præſertim. δὶς ἀρίστᾶν, bis prandere, videtur ineptum: niſi per alterum prandium, jentaculum intelligatur, κατ' ἀκυρολογίαν. Plato certè epiſtolâ ſeptimâ, negat quenquam poſſe fieri ſapientem, virtutisque compotem, δίς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῶντα, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, qui more Italico & Siculo, bis eodem die impleatur, & noctu nunquam ſolus dormiat. Quod autem antecedit, δοκεῖς ὅπ ταῦτα ποιῶν· pronomen ταῦτα, ſenſum ambiguum facit. Sed referendum eſt ad philoſophiam, non ad quinquerciones, quorum exempli gratiâ mentio incidit. Igitur ταῦτα ποιῶν, τὰ φῦλ φιλοσόφων, ἢ τοι φιλοσοφῶν· ea quæ philoſophorum ſunt, ſive, ſi philoſopheris.

Ὁμοίως.] ὥσπερ νυῦ, æquè ut nunc: Philoſophia (inquit) aliam,

am vitam affert, alios mores postulat.

Τὸ παιδείᾳ καταφρονηθῆναι, *A puero contemni.*] Philosophi utique contemni vulgò solent, pugiles verò sunt admirationi.

Ἀντικαλλάξαιτο τέτων ἀπάθειαν, *Redimere animi tranquillitatem.*] Qui turbulentis affectibus, ut ira, metu, cupiditate vehementi, sæpe agitatus, tranquilli animi qualemcunque gustum semel duntaxat ceperit: eum haud dubiè quovis pretio redimendum putabit. Sed subindè oggannit prava consuetudo, animi tranquillitatem negatam esse homini: neq; frustrà affectandum, quod contingere nequeat, in nullis præsertim, aut rarissimis exemplis: iisque imperfectis, & ideæ philosophicæ nequaquam respondentibus. Proficeremus tamen aliquid, si conaremur, & nervos intenderemus. Id quod in iis cernimus, quos non philosophia, sed fortuna duriùs & diutius exercuit, quàm multa illi ferunt æquis & constantibus animis, quæ alii nullo modo posse ferri existimant? Sed fit illud consuetudine & stupore quodam: philosophica verò æquanimitas ratione moderatrice gloriatur.

Ἕνα δεῖ σε ἄνθρωπον, *Unum te oportet esse hominem.*] Verissimum præceptum, ac potiùs oraculum: cui me ab incunte ætate non paruisse quantopere pœniteat, dici non potest. Fui modò scholasticus, modò scriba, modò aulicus, modò pædagogus, modò Bibliothecæ præfectus, modò scholæ gubernator: atque eò usque, ut nunc quid sim, penè ipse ignorem. Mirabiliter distrahit varietas, & crebræ mutationes, ingenium. Quòd si mihi in uno Philosophiæ studio ab incunte ætate elaborare licuisset, cui me fuisse natum arbitror: fortasse profecissemus aliquid. Verùm ità cum iis agitur, qui nec ipsi sapiunt, & bonorum doctorúmque consiliis in adolescentia destituuntur. Magis tamen reprehendendi sunt, qui rectè monentibus non obtemperant: & discendi occasione vel non utuntur per socordiam, vel abutuntur ad luxum, nequitiam, & omnis generis malitiam.

In Caput 37.

Ταῖς ὁρμαῖς παραμετρεῖται.] Affectiones adhibentur tanquam norma quædam ad officia metienda. Aliàs ἐνείσκεται reperiuntur. ὁρμὰς appellat τὰ πρός τι, ea quæ cum aliquo conferuntur. quare affectiones, quàm habitus, vertere malui.

ᾠκειώθης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα.] Videtur interrogativè legendum ᾠκειώθης, conjunctus es? & addenda negatio, οὐκ ἀλλὰ πρὸς πατέρα? Non, sed cum patre. Sed & hic statim occurrit: Si pater pro hoste se gerit, cur ego me pro filio geram? In promptu est responsio: Aliena improbitas non est imitanda. At difficile est amare hostem: Difficilia, quæ pulchra. At ista laude carere malo. Tuo utiq; malo. Quem verò fructum ex alienæ improbitatis imitatione capis? Nullum, opinor: atque utinam non impietatis etiam, aut certè neglecti officii condemneris. Animi tranquillitate omnino carebis, morsu conscientiæ non carebis.

In Caput 38.

Ὅπου τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές, Ubi utilitas, ibi pietas.] O admirabilem ſententiam, atque adeò in ſpeciem impiam: ſed ità tractatam, ut & humani animi ſimulationem retegat, & religioni vix quicquam poſſit magis eſſe conſentaneum.

Κατὰ τὰ πάτρια, Ritu patrio.] Cùm pietas in animo poſita ſit, de cæremoniis non magnopere putat eſſe laborandum. Quod ſi noſtro ſeculo perſuaderi poſſet, tranquilliùs viveretur. Perſuaderi autem poſſet, ſi potiùs è religione vivere, quàm de religione diſputare ſtuderemus: ſi veritatis cupidiores eſſemus quàm vanitatis, hoc eſt, ambitionis, æmulationis, avaritiæ, ultionis, & ſi quæ ſunt aliæ peſtes animorum.

Ἑκάστῳ, Unicuique.] Aliàs *ἑκάστοτε*, quovis tempore.

Καθαρῶς, καὶ μὴ ὑποσυρμῶς.] Intelligerem pro *ἁπλουστέρως, καὶ μὴ ὑποκεκριμένως*, ex animo, & non ſimulatè: ni Simplicius ſcriberet, *τὸ ὑποσυρμῶδες μεμολυσμένον τινὸς ἐκ τῆς ἐδάφους ἀκαθαρσίας*, Id quod attrahitur, ſordibus à ſolo contaminatur. Eo igitur auctore, hoc loco frugalitas luxui, aut munditiæ ſordibus opponitur.

In Caput 39.

Ὅτι πᾶν τὸ ὑποκείμενον ἀδιάφορον, Quicquid eventurum ſit, id eſſe indifferens.] hoc eſt, neq; bonum neque malum per ſe, ſed pro utentis animo vel bonum vel malum. Veteres Stoici res corporeas & externas, non bona & mala, ut cæteri mortales, ſed *προηγμένα* producta, prælata: & *ὑποπροηγμένα* rejecta, improbata nominârunt, *ἀδιαφορείαν* Ariſtoni, Pyrrhoni & Heryllo tribuit Cicero, quos rerum aliquem delectum teliquiſſe negat. In horum igitur ſententiam inclinâſſe videtur hîc Epictetus

Μίμησο τίνας συμβόλας παρέλαβες, Memento quales in conſilium adhibueris.] Neceſſe eſt vatum, augurũ, aruſpicum magnã fuiſſe in divinando ſolertiam. Alioqui enim prædictiones eorum, vir tantâ gravitate, pro divinis reſponſis non habuiſſet.

Ἐξέβαλε τὸν ναῦν.] Hiſtoria eſt apud Simplicium.

In Caput 40.

Ἐπί τε σαυτοῦ ὤν.] Id eſt, *μόνος καθ' ἑαυτὸν* cùm ſolus, & ipſe tecum es, hoc eſt, cùm nullis diſtringeris alienis cogitationibus.

In Caput 41.

Καιρῷ παρακαλοῦντος, Tempore comitante.] Rectiùs *παρακαλοῦντι*, advocante, hortante.

In Caput 42.

Ἐν ἀλλοφύλοις ἁπλησθεὶς τόποις, A peregrinis circumventus.] *τοὺς ἀλλοφύλους τοῖς οἰκείοις* opponit: & eos intelligit homines, quos pro autoritate monere non licet.

In Caput 45.

Τὰς ἔξω ἰδιωτικὰς.] *τὰς ἔξω*, ſcilicet *τοῦ ἰδίου οἴκου*, foris extra tuas ædes, *τὰς ἰδιωτικὰς, τὰς ἀφιλοσόφους*, convivia plebeiorum hominum inerudita, quæ nihil cum philoſophia commune habent, nec commercii quicquam.

In Caput 47.

Μηδὲ ἐλεγχέτω. *Ne ſis objurgator.*] Chriſtiana charitas, & peccantes argui, & contumaces vitari jubet.

In Caput 49.

Ὅτι ἐθαύμασας τὸν θεὸν, *Te spectaculum esse admiratum.*] hoc est animo esse levi, & futilium rerum studioso. Horatius:

Nil admirari, prope res est una Numici,
Solaque quæ possit facere & servare beatum.

In Caput 51.

Τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης, *Quid in eo fecisset Socrates?*] Id ex utriusque dictis & factis colligere licet, quoniam scripta neutrius habemus. Sed nisi eruditione & constantia utriusque præditus fueris, malè tibi vertet inepta imitatio: & fortassis nè illi quidem ubiq; decorum conservârunt.

In Caput 52.

Ὅτι ἐμπαχθήσονταί σοι αἱ θύραι.] Sententia satis aperta est. Quid verò si ἐμπαχθήσονταί σοι legatur? occludentur tibi fores cum impetu, per contemptum scilicet & indignationem. Aut est hypallage, pro, σὺ ἐμπαχθήσῃ τῷ θυρῶν, ejicieris foribus. Argentinensis codex habet, ὅτι οὐκ ἐμπαχθήσονταί σοι, pro ἀνοιχθήσονται. Et paulò pòst, pro διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτὸς, habet διαπεπλωκότος: alterum percelli, alterum criminari significat. Ego mallem καταβεβλημένου, cujus qui projectus sit ad res externas, qui humi sit abjectus, & rerum externarum mancipium: qui hujusmodi fruſtrationes æquo ferre animo non didicerit, & contemnere.

In Caput 54.

Ὀλιγωρεῖς γὰρ ὁ τυχὼν, *Ludibrio cuivis habes.*] Malim τὶς, locus.

In Caput 55.

Ἐπίπληξον τῷ προσελθόντι.] προσελθόντι, scilicet εἰς ἀλαζονείαν.

In Caput 56.

Ἀλλ' ἐνδεδάδω σε τὸ πρᾶγμα, *Exspectet te negotium.*] Argentinensis rectiùs opinor, ἀλλ' ἐξετάζω τε τὸ πρᾶγμα, examinetur, expendatur.

In Caput 57.

Εἰ μὴ ὀκ ὀρθῶς πιεῖς, *Nam si non recte feceris.*] Cynica impudentia, in propatulo faciendi ea quæ naturæ fert necessitas, Epicteto non probatur. Vult tamen philosophum austeriorem esse, quàm Cicero: qui monet, aliorum judicio permulta nobis & facienda & non facienda, & mutanda & corrigenda esse. Cui rectiùs parebit, qui Stoicam animi constantiam nondum est assequutus.

In Caput 58.

Ὡς τὸ ἡμέρα ὄζει, ἢ νύξ ὄζει.] Hic locus per se mutilus, in utraq; Basilienſi editione suppletus est. Sed haud abs re mireris, cur pronuntiatum dialecticum ad convivii rationem accommodârit? Monere fortassis adolescentes voluit, elaborandum esse potiùs, ut boni sint ratiocinatores officiorum, quàm ut arguti dialectici evadant: & quæ dialecticis rationibus probata fuerint, ea in cibo & potu omnique vita usurpanda esse: & naturalem appetitum ità moderandum, nè cœco nostri amore impulsi, vel civilem consociationem violemus, vel intemperantiâ nostrâ dedecus aliquod suscipiamus. Cùm supra vitam convivio comparârit, hoc præceptum ad omnes vitæ nostræ

ſtræ actiones accommodetur: & ubique non privatæ cupiditatis & utilitatis, ſed æquitatis & ſocietatis ratio habeatur, & voluntas convivatoris, hoc eſt Dei ſpectetur.

In Caput 61.

Κεντητόν.] Sive artificioſè diſſectos, ſive pictos, ſive gemmis aut imaginibus interpunctos calceos ſignificare videtur. Byzantinis, rubri calcei ſignum Imperii fuerunt: virides, inſigne Cæſarum: quibus aliquando aurea aquila intertexebatur. Politianus, Punctabundum vertit. Vetera lexica vertunt, τὸ κεντητὸς punctus, punctis diſtinctus. Hinc ἀκέντητος & ſtimulo ſeu aculeo non ictus. Pind. Olym. de equo δεμὰς ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων, id eſt, ἄνευ κέντρου θέων, ut Homerus loquitur.

In Caput 64.

Καθήκειν οὕτω οἰόμενος καὶ πείσει ἢ λέγει, *Eum opinatum eſſe id ex officio ſibi fuiſſe.*] Idem & Plethonem, & accuſandos nos ipſos eſſe, qui aliud perſuadere, atque alios in noſtram ſententiam perducere non poſſimus. At dices ſæpe ſciunt injurii & maledici homines, improba & ſe indigna eſſe quæ faciant. Reſpondet Epictetus: Tantò igitur pejores & miſeriores ſunt ipſi: tu verò neque pejor, neque miſerior. Imò eorum improbitas mihi fraudi eſt, quod exiſtimationem meam lædunt, quòd fortunas imminuunt, quòd corpus vi aut veneficio affligunt, quòd obſtant commodis? Reſpondebit Epictetus, iſta non tua eſſe, ſed aliena, & nihil ad te attinere. Quæ de re & ſupra plura dicta ſunt: & à Simplicio, Tonno hujus operis ſecundo proferentur.

Τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον, *Veritatem complexam, ſive involutam, intricatam, perplexam.*] Ut apud Sophoclem in Electra, non ideo mortuus erat Oreſtes, quòd ſe illius oſſa vaſculo incluſa afferre Ægiſtho & aliis perſuaſerat. Simplicius aliam affert expoſitionem, quam ſuo loco videbimus. Nolumus enim huc omnia congerere.

In Caput 66.

Σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις· *Tu verò neque pecunia es, neque dictio.*] Dices Eſto: ſed propter opes, eloquentiam, potentiam, magnifico. Iſtud ipſum reprehendit Epictetus, qui ſolam ſapientiam & virtutem magnificiendam cenſet. Quis verò, niſi homo peſſimus & abjectiſſimus adulator, magnifecit Neronem Cæſarem, quamvis præter opes & imperium, diſertum, poëtam, muſicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota eſt vel ſtultitia, vel improbitas: utut propter fortunæ munera & pravam conſuetudinem honos iis in ſpeciem ſit habendus ac deferendus.

In Caput 67.

Ἄλλας μὲν καταλήψεις καταληπτικὰς καταλαμβάνειν. *Alia viſa certè comprehenſa habeas, alia aſſentiaris.*] Fortaſſe κατὰ λήψεις καταληπτικῶς: etſi Atticiſmi ſpecies aliqua eſſe poteſt. Sed quid illi intereſt inter κατάληψιν & συγκατάθεσιν; Nec enim aſſentiendum temere eſt iis, quæ non certò comprehenderis. Fortaſſis ergò addenda negatio, ἃ οὐ συγκατατίθεσθαι non aſſentiaris, viſis ſcilicet non certò comprehenſis & perceptis.

ceptis. Simplicius & hunc locum aliter interpretatur.

In Caput 71.

Πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτῆς προσδοκᾶν, *Omnem utilitatem & damnum à seipso exspectare.*] Utilitatem, si rectè sentiat, & naturæ congruenter vivat: damnum, si contrà.

Nos verò & ponimus & sumimus secures
Arbitrio popularis auræ: ut canit Horatius, Poeta inter Lyricos optimus.

In Caput 72.

Οὐδένα ψέγει, *Neminem vituperat.*] Scilicet curiositate aliqua rerum alienarum, aut cæco sui amore impulsus. Agrippinum laudat ipse Epictetus: sed cur? ut ejus exemplum alii imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? ut emendentur. Videtur igitur hæc sententia καὶ προσδιορισμοῦ τινος intelligenda.

Τῶν καθεστώτων, *Eorum quæ recepta sunt, quæ jam adsunt.*] Malim, ut alii codices habent, τῶν καθ' ἡμᾶς, pro ἐπικαθεσταμένων, eorum quæ incipiunt restitui in integrum: ut significetur initium, καὶ τὰ προφάτα recuperandæ valetudinis

Ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ. *Desiderium omne à se removit.*] Alii ἦρχεν, vel εἶρηκεν, utique perperam. Sed quia sequitur, Appetitione remissâ utitur: pro εἶρηκεν legendum videtur ἧπται, ἐξ ἁπτέω. Omne desiderium ex sese aptum habet, ut apud Platonem in Epitaphio, ὅτῳ ἀνδρὶ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ἧπται. Cic. in Paradoxis: Nemo non beatissimus esse potest, qui est totus aptus ex ictu, quique in se uno ponit omnia. In Catone interpretatur, bona omnia à se ipso petere. Sententia Epicteti esse videtur: Eum qui proficiat, nihil desiderare, quo frustrari possit. Sed si quis Simplicianam ὀρέξεως & ὁρμῆς distinctionem hic sequi mavult, non impedio.

In Caput 73.

Καταμαθεῖν τὴν φύσιν, *Naturam cognoscere.*] Eam scilicet, quæ hominem divinitus tributa est: studeo cognoscere, quâ conditione me Deus in terris esse ac vivere velit.

In Caput 75.

Τὸν διαιροῦντα λόγον, *Rationem dividentem:* seu, *distinctionem rationis:* aut, si magis placet, *orationem distributricem.*] Eam partitionis rationem intelligo, quâ initio dixit, quædam in potestate nostra esse, quædam non esse. Quid verò si τὸν δὲ αἱροῦντα λόγον legas? Frequens Stoicis formula, ὅσα ἂν ὁ λόγος αἱρῇ.

In Caput 79.

Mirum est, symbolum Epicteti ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Sustine & abstine, esse prætermissum. Et Euripideum illud, ἀνέχου κ' ἐλπίζου, Tolerandum & sperandum. Mihi verò precatio illi Euripidea valde probatur:

Ὦ Ζεῦ πατήρ τε καὶ Φοῖβος κλιτὺς θεός
Βλέψον προὸς ἡμᾶς, καὶ μετάσχου κακῶν.

Quam eleganter convertit vir doctissimus Vincentius Obsopœus:

Jupiter alme parens, sapiens, justissimus idem.
Respice nos miseros, atque medere malis.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII
IN TABULAM CEBETIS
Annotationes.

CEBETIS Thebani mentio fit in Phædone Platonis. Sed an hæc tabula sit illius, nonnihil dubito: quòd præter alia, & Peripatetici hîc arguuntur, quorum nomen (nisi longissima ætate fuerit usus Cebes) tum nondum celebre fuisse, probabile est: & Platonis citatur autoritas, & in Stoicorum sententiam autor inclinare videtur. Suidas quidem, ut & Diogenes Laertius, Cebetis in hanc sententiam meminit: Cebes (inquit) Thebanus philosophus, Socratis discipulus, cujus Dialogi tres circumferuntur, Septima, Phrynicus, Tabula, atque etiam rerum inferarum narratio, & alia quædam. Græca verba, πίναξ ὅτι ἡ πρώτη ἐν ἅδου διήγησις, corrupta videntur: & pro ἔστι ἡ, legendum ἐπὶ ἡ: id quod à Justo Velsio, viro doctissimo, est annotatum. Nam tabula hæc, humanæ vitæ, non rerum quæ geruntur apud inferos, descriptionem continet. Legi tamen ἔστι δὲ potest: cùm hæc expositio sit non dissimilis ei quæ est de sortitione vitarum, in extremo Platonis lib. 10. de Republica, quæ apud inferos fieri perhibetur, & cùm Pythagorea pictura sit: ad μετεμψύχωσιν, ac potiùs (ut rectè Clemens) μετενσωμάτωσιν refertur.

Ἐνέκειτο ἢ καὶ πίναξ, *Inerat etiam tabula.*] Quid verò si ἀνέκειτο legas? dedicata erat. Ab ἀνάκειμαι fit ἀνάθημα, sicut à διάκειμαι διάθεσις; non originis, sed significationis habitâ ratione.

Ἐμπρηθὲν τῷ νεῷ.] τὸ ἱερὸν est totum templum: ὁ ναὸς, & Atticè νεὼς, videtur hic esse pars templi interior. Suidas, ἱερὸν λέγουσι πᾶν τὸ ἀναθήμασιν τοῖς θεοῖς. Pollux ναὸν καὶ ἱερὸν pro eodem capit, & addit, ἵνα δὴ καθιδρύομεν, σηκὸς, τέμενος, ut sit ἱερὸν καὶ ναὸς, locus in quo deos colimus: σηκὸς, & τέμενος, in quo simulacra collocamus. Videtur tamen ναὸς παρὰ τὸ ναίειν dici, ut sit ædicula in quæ ipse Deus habitet. Si cui verò hæc distinctio τῷ ἱερῷ καὶ νεῷ, ut Grammaticorum autoritate non munita, displicet: Cebes primùm ἱερὸν, deinde νεὼν, varietatis causâ dixit.

Τίνες καὶ τότε ἦσαν, *Quæ & quando essent.*] Quid si πότερον, unde? præsertim cùm sequatur, ὃ δὴ ἔστι πολιτικὸν ἀνάθημα.

Ὡς ὁρᾷ προστάτην τι.] τὶ, cum gravi.

Πυθαγόρειον καὶ Παμφιλίδειον ἐζηλωκὼς βίον.] Cùm Thebanus fuerit Cebes, probabile est, Thebis hæc quæ narrantur, gesta fingi, aut describi: & per hunc Pythagoreum Lysidem Epaminondæ & Philippi Macedonis præceptorem intelligi. Sed hæc nihil ad rem.

Εἰ μὴ προσέξετε καὶ σωπήσετε.] Non προσέξητε, nisi etiam σωπήσητε, per ἢ legatur.

Τί

Τί ἀγαθὸν.] τί cum acuto, etiam in iis quæ sequuntur scribendum.

Ὡς ἂν εἰσέλθωσιν.] ὡς pro ἐπειδὴ, postquam.

Εἰ σώζεσθαι μέλλουσι.] μέλλουσι, pro βέλοντες.

Τῷ εἰδέναι.] εἴδει, ab εἶδος: non εἴδους, aut ἴδους.

Ποτηρίου τι.] Non τί.

Οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον.] Janus Pannonius ad animum suum:

Nec te, cùm portâ Cancri egrederere calentis,
Lethæa nimium proluit humor aquæ.

Πῆ ἢ ἀπάγουσιν αὐτούς,] Non αὐτοῦ. nam ἐγκλισις & ἐρώτησις acutum in fine postulant, non gravem.

Αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι ἢ εἰς τὸ ὀλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην.] Intelligi potest, falsas opiniones, pravas cupiditates, & turpes voluptates deducere ad interitum: contrà, veras, rectas & honestas, ad salutem. Sunt enim δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τῶν μέσων, hoc est, ejusmodi voces, quæ aliàs in bonam, aliàs in malam partem capiuntur, atque adjectivis nominibus distinguuntur: sicut

τύχη { ἀγαθὴ, κακή.

Sed quia sequitur διὰ τὴν ἀπάτην, significare videtur, eos qui errore se ingurgitarint, perire: qui verò cum leviter degustârint, servari posse.

Ὡς περιάγοντας.] Fortassis περιάγονται, vides circumduci: vel ut circumducantur: etsi περιάγειν pro περιάγειν capere licet.

Οὐδὲ ταῦτα.] Non τάττει.

Ἡ παρ' αὐτῆς δόσις.] Fortuna levis est: citò reposcit quæ dedit. Eadémque vitrea est: & cùm splendet, frangitur: autore Mimographo. Sic ille, momento est brevior, auràque levior.

Ἐκπλώσεις γὰρ μεγάλας.] ἐκπλεῖν, excidere aliquâ re, frustrari spe suâ, voti non fieri compotem.

Ὅταν τὶς αὐτῇ πισεύσῃ.] Non αὐτῆ.

Ἀφίπλει.] scilicet ἡ τύχη. Ea quæ Fortuna temere projicit.

Τίνας ὄζεις;] Non ὄζει, ut paulò pòst, ἀγαθά.

Περὶ μὲν τίνων χὴ αὖθις.] Quæ bona, quæ mala sint, in fine libelli docet. Sed & Satyricus hunc errorem taxat his versibus:

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus usque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Quæ sint vera bona, atque illis diversa: remotâ
Erroris nebulâ.

Παρ' αὐτὰς ὑβρεις.] Fortassis αὐτοῖς aut est ἀντίπλωσις.

Οἷας ἂν, ὡς ὅταν παρελθοις τὸν πύλον ταῦτον ἀνωτερον ἄλλον περίβολον;) Tria septa majora facit, quorum primi & tertii διήμματα, hoc est exstructa intra septa domicilia etiam περίβολοι vocat. Hæc nequìsne pictura facilè intelliguntur, & in ipsa pictura facillimè aberratur:

Præsertim si sis ipsatis exclusus re-
quies.

Ἀσωτία.] Non ἀσωτεία. Prodigalitas.

Παρ' αὐτὰς ὑβρεις.] Fortassis αὐτοῖς, aut est ἀντίπλωσις.

Ἐχεγγυα νήματα.] Malim ac-

δεμίαν, ut concurſus vocalium vitetur.

Πειθῇ (non πείθει) ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ ἡδυπάθειαν.] Niſi verbum aliquod defuerit, rarior conſtructio videbitur.

Ὅταν ἂν πάντα αὐτοῖς ἀπολείπῃ.] Malim αὐτοὺς ἐπιλείπῃ, ut Iſocrates in Paræneſi: ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, &c.

Ἂν μὴ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης σωσαντήσῃ.] Fortaſſis ἀπὸ τύχης, idem quod κατὰ τύχην, fortè fortuna κατὰ τῆς τύχης videtur ſignificare, pœnitentiam à Fortuna interdum obviam mitti afflictis. Sed ſenſus eódem recidit utroque modo.

Πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς ψευδοδοξίας.] ψευδοδοξίας legendum (ut Clemens, Νικᾷ μὲν ἀλήθεια, ψευδοδοξία δ' καλαλύει) ac potiùs ψευδεπαιδείας· nam de ea tantùm hic agitur. Cum Cebete Plato conſentit Epiſtola ad Ariſtodorum, cujus verba aſcribere viſum eſt. τὸ βέβαιον, καὶ πιστὸν, καὶ ὑγιὲς τοῦτο ἐγὼ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν εὐλογιστίαν· τὰς δ' ἄλλας τε, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας στοχίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας δίομαι προσαγορεύειν, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Hoc eſt: Conſtantiam, fidem, integritatem, veram philoſophiam eſſe judico. Cæteras autem & alio ſpectantes ſcientias & artes, elegantiam quandam & venuſtatem ſi dixero, recte me dicere arbitrabor. Et alibi: πᾶσα ἐπιστήμη χωρὶς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, πανουργία μᾶλλον φαίνεται. Hoc eſt: Omnis ſcientia quæ remota eſt à Juſtitia, cæteris virtutibus, callidior potiùs quàm ſapientia eſt appellanda.

Πότερον ἔν καὶ ὧδε.] Non ὧδε.

Ἀπολύοντες τὴν ψευδεπαιδείας] Deſperata ope falſæ doctrinæ: vel ea rejecta: vel averſati eam.

Τῶν τότων καθαρτικῶν.] à καθαίρω. non τότε καθαρκτικῶν.

Πρὸ τῆς θύρας.] Non πρὸς niſi dativo jungatur, πρὸς τῇ θύρᾳ· vel, πρὸς τοῖς θύραις, eodem ferè ſenſu.

Ἀπειλιᾶν, & παραγίγνωνται.

Ἔιεν, ἔοικεν ἐγὼ, ὡς κινδυνεύει τὸν τόπον εἶναι.] Videtur aliquid deeſſe, aut ponitur pro συγχωρῶ, ὅτι καλὸς ὁ τόπος ἐστί· Aſſentior amœnum eſſe locum.

Μέσῃ ἤ καὶ κεκριμένῃ ἤδη τῇ ἡλικίᾳ.] κεκριμένῃ ἡλικίαν intelligo, τῷ ἐπὶ τὸ γῆρας μᾶλλον νεύσαν, etſi fortaſſe legendum κεκλιμένῃ, ut alludat ad Platonicum illud: Beatum eſſe, cui vel in ſenectute contigerit veras habere de rebus opiniones. Tribuit autem Cebes veræ eruditioni judicium de rebus bonis, malis, & mediis: præ quo omnem aliam cognitionem contemnit. Genevenſe Lexicon κεκριμένῃ ἡλικίαν interpretatur ætatem, quæ ſit firmo judicio prædita.

Θυματέρες πινές.] ſcilicet ἐκείνης. & τὸ πινὲ, πλεοναζειν δοκεῖ.

Σπιλὴν ἔχοντα ἀπιλῆ καὶ καλλωπισμόν.] Aut ἀπαλὴν, Veſte tenera & ornata: aut, ἀπλῆ καὶ ἀκαλλώπιστον. nam veſtis ſimplex & inornata magis decere videtur Eruditionem. Niſi forte καλλωπισμὸς hic intelligatur τὸ καθαρὸν, mundities & elegantia.

Ἀλλ' ἐπεὶ ἔοικε, ἴδωμεν τὰ ἑξῆ-